UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00097140 8

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/plotinioperaomni02plotuoft

76 373D
I
471

ΠΛΩΤΙΝΟΥ ΑΠΑΝΤΑ.

PLOTINI
OPERA OMNIA

PORPHYRII LIBER DE VITA PLOTINI

CUM

MARSILII FICINI COMMENTARIIS

ET EJUSDEM INTERPRETATIONE CASTIGATA.

ANNOTATIONEM IN UNUM LIBRUM PLOTINI ET IN PORPHYRIUM

ADDIDIT

DANIEL WYTTENBACH.

APPARATUM CRITICUM DISPOSUIT, INDICES CONCINNAVIT

G. H. MOSER,

PH. DR. GYMNASII ULMENSIS RECTOR.

AD FIDEM CODICUM MSS. ET IN NOVÆ RECENSIONIS MODUM GRÆCA LATINAQUE EMENDAVIT,
INDICES EXPLEVIT, PROLEGOMENA, INTRODUCTIONES,

ANNOTATIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS

ITEMQUE

NICEPHORI NATHANAELIS ANTITHETICUM ADVERSUS PLOTINUM

ET DIALOGUM GRÆCI SCRIPTORIS ANONYMI INEDITUM DE ANIMA

ADJECIT

FRIDERICUS CREUZER,

DR. LITERARUM GRÆCARUM ET LATINARUM DOCTRINARUMQUE ANTIQUITATIS
IN ACADEMIA HEIDELBERGENSI PROFESSOR.

VOLUMEN SECUNDUM.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.
MDCCCXXXV.

B
693
A3L3
1835
V.2
5806
30/9/00

MARSILII FICINI

IN

LIB. PRIMUM ET SECUNDUM ENNEADIS QUARTÆ

DE ANIMA,

ARGUMENTUM.

SUMMA LIBRORUM.

Intellectus primus est essentia prima, a quo et in quo sunt semper intellectus alii. Item quomodo anima sit individua simul atque dividua.

QUONIAM, quæ hic Plotinus de anima disserit, alibi latius pertractavimus, præsertim in primo, et tertio, et septimo theologiæ libro, ideo hic breviter attingemus. Generatio semper contendit ad esse: primo quidem ad esse nudum, deinde ad esse vivum, post hæc ad esse, quod dicitur sensuale, denique ad esse intellectuale tanquam summum, ubi anima intellectualis ad corporis descendit commercium: ejusmodi vero est ordo essentiæ vel essendi in generationis gradibus acquisitus. Super hunc ordinem extat ordo essentiæ in æternis gradibus universi, in quo summum tenet velut principium ipse simpliciter intellectus: a quo intellectus animalis in generatione descendens summum tenet in toto generationis ordine tanquam finis, non quidem simpliciter generatione factus, sed accommodatus corpori ad providentiam totius explendam. Est autem ipse simpliciter intellectus ubique totus: sunt et in eo non solum per ideas, verum etiam per proprias (ut ita dixerim) existentias intellectuales animæ, secundum intellectualem sibi propriam facultatem, etiam dum sunt in corpore. Quemadmodum lineæ a centro ad circumferentiam usque productæ, non discedunt a centro dum attingunt circumferentiam, et radii non relinquentes solem interim terrena contingunt atque sicut lineæ radiique extra prominentes inter se loco distant, in ipso tamen principio sunt loco simul: Sic animæ apud nos secundum corpora situ distantes, ibidem sunt omnes secundum intellectum in mente divina: secundum intellectus inquam suos, illic inter se differentes, sicut et linearum radiorumque termini inter se sunt alii, etiam ubi centrum solemque contingunt. Hinc effici vult Plotinus, ut intellectus prophetæ hominisque abstracti, etsi in Oriente tantum videatur esse, prospiciat tamen, quæ fiunt in Occidente, atque ex uno quodam loco miraculosum aliquid agat in alio, et cogitatione affectioneque sua clam moveat alios: quia videlicet intellectus omnes in se invicem, et ubique sunt: quando quidem sunt semper in simplici mente divina, tota semper ubique præsente. Qua quidem præsentia et Deus percipiat preces, et homines cum Deo familiarissime colloquantur. Esse quoque vult intellectus ejusmodi familiares hominum dæmones, assiduosque duces singulis singulos attributos. Nam externi dæmones forte non adeo possunt singuli hominibus singulis adhiberi. Censet Platonem, ubi ait in Timæo animam componi ex essentia quadam individua, itemque dividua circa corpora, primam essentiam intellexisse intellectualem animæ potestatem, nunquam ad corpora declinantem: secundam vero illam animæ naturam, quæ corpori se prorsus accommodat, quæ tamen interim individua dicitur: quoniam et anima corpori copulata quantumcunque membra corporis inter se distent, ipsa a se ipsa non distat: quippe cum eadem in quolibet membro sit tota: ita vero se habere utramque (ut diximus) animæ facultatem, tum in anima nostra, tum etiam et in anima mundi. Cæterum cum dicat intellectum et mundi et hominis omnibus

sui corporis membris esse præsentem: itemque divinum intellectum partibus mundi cunctis adesse, cur non ex hoc saltem dicitur ita per corpus esse divisus, ut anima? quia videlicet intellectus quilibet sua præsentia nihil tribuit corpori, nisi per animam: ut videatur adesse potius, quam inesse. Præterea intellectus æque se habet in qualibet corporis portione, ut videatur penitus indivisus: anima vero aliam sui vim actionemque in hoc membro, aliam in alio exercet, vitamque et sensum atque motum per diversos gradus corporis sui membris accommodat, itaque divisa quodammodo videtur in corpore. In secundo hic de anima libro notabis Endelechiam illam Aristotelicam, qua anima dicitur actus et perfectio corporis, accipi posse etiam apud Aristotelem non solum pro forma, et anima a corpore inseparabili, sed etiam pro ea, quæ sit a corpore separabilis. Proinde considerabis, quod proprie dividitur, id in substantia dividi: quod vero movetur, posse moveri quidem proprie, secundum accidentia ejus et qualitates atque modos, interim tamen substantia permanere: ideoque divisione potius, quam motu, attingi substantiam, atque lædi. Cum vero in ipso rerum descensu bonum quidem exordiatur a summo, malumve a minimo, merito descendendo rem proprie mobilem prius, quam proprie divisibilem reperimus. Igitur sub intellectu divino, qui et individuus est penitus, et immobilis, invenimus animam indivisibilem quidem, quamvis proprie mobilem: deinde formam qualitatemque corpoream undique mobilem atque divisam. Demum corpus, quod et hujus divisionis origo est, ac velut iners aliunde movetur. Quando vero animam divisibilem dicimus, non proprie, ut de corpore atque etiam qualitate, sed improprie loquimur. intelligentes non quidem sectam secundum corporis sectiones ut qualitas, sed accommodatam corpori mobili divisoque, viresque suas, et actus, et dona aliis membris aliter distribuere. Notabis interea molem formamque corpoream, natura sua penitus dissipabilem, tum in nobis tum in mundo non posse aliter colligari, quam ab anima, quæ non sit æque divisa, sed in qualibet parte sit tota. Item mundi animam quatenus in se multitudinem habet virium atque formarum, quodammodo mobilem esse accommodatam ad corpus mundi vivificandum: accommodatam, inquam, ab ipsa mente divina immobili quidem omnino, habente tamen multitudinem in se formarum, quamvis non usque ad minima differentium ibi, sicut in anima differunt. Item quatenus et in mente divina primum, et deinde in anima mundi regnat unitas, vigetque simplicitas eminens, inde ratione quadam intellectuali sapienterque omnia regi. Conclude quinque hic rerum gradus: Ipsum bonum unum in se tantum est, divina mens, unum, multa, anima tum mundi, tum nostra unum in se est, atque multa. Qualitas formaque corporea quælibet multa in se est et unum: corporis ipsa moles non unum jam secundum se, sed multa censetur. Reliqua in Theologia (ut diximus) exponuntur.

LIBRORUM QUARTÆ ENNEADIS PHILOSOPHI PLOTINI SERIES,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. *Primus liber de essentia animæ summatim.*
II. *Secundus de essentia animæ distinctius.*
III. *Tertius de dubiis animæ.*
IV. *Quartus item de dubiis animæ.*
V. *Quintus iterum de dubiis animæ, vel de visione.*
VI. *Sextus de sensu et memoria.*
VII. *Septimus de immortalitate animæ.*
VIII. *Octavus de descensu animæ in corpora.*
IX. *Nonus utrum omnes animæ sint una anima.*

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Α.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

De essentia animæ summatim.

360 Ἐν τῷ κόσμῳ τῷ νοητῷ ἡ ἀληθινὴ οὐσία· νοῦς τὸ ἄριστον αὐτοῦ ψυχαὶ δὲ κἀκεῖ· ἐκεῖθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα. Κἀκεῖνος ὁ κόσμος
B ψυχὰς ἄνευ σωμάτων ἔχει· οὗτος δὲ τὰς ἐν σώμασι γιγνομένας καὶ μερισθείσας τοῖς σώμασιν. Ἐκεῖ δὲ ὁμοῦ μὲν πᾶς νοῦς καὶ οὐ διακεκριμένος οὐδὲ μεμερισμένος· ὁμοῦ δὲ πᾶσαι ψυχαί, ἐν ἑνὶ τῷ κόσμῳ, οὐκ ἐν διαστάσει τοπικῇ. Νοῦς μὲν οὖν ἀεὶ ἀδιάκριτος, καὶ οὐ μεριστός· ψυχὴ δὲ ἐκεῖ ἀδιάκριτος καὶ ἀμέριστος· ἔχει δὲ φύσιν

9. τῷ νοητῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.
ib. ἡ ἀληθινὴ] Cod. Darm. omittit ἡ.
11. οὗτος δὲ] Cod. Vat. omittit δὲ; in marg. additum est.
ib. σώμασι γιγνομένας] Codd. Ciz. Marc. A.a.b. Med. A. Vat. σώματι. Tum Vat. in repetita scriptione γινομένας.
12. πᾶς νοῦς] Codd. Med. A.B. Vat. πᾶς νοῦς cum Marc. A. a. B. a. Ed. νοῦς πᾶς.
ib. διακεκριμένος] Codd. Ciz. Marc. A b. Bb. Med. A.B. Vat. (tres hi in repetita scriptione) διακεκριμένον, et mox iidem, et rursus Med. A.B. Vat. in rep. scr. μεμερισμένον. Non male.
13. δὲ πᾶσαι] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. (tres posteriores in rep. scr.) omittunt πᾶσαι, cum Marc. Ab. Bb.
ib. ἐν ἑνὶ] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. (ut in præcedd.) ἐν αἰῶνι.
14. Νοῦς μὲν οὖν ἀεὶ ἀδιάκριτος] Contoleon in cod. Vat. nr. 2141 non habet ἀεί. Οὖν omittit Marc. Ab. et ἀεὶ Marc. Aa.

Intellectus primus est essentia prima, a quo et in quo sunt semper intellectus alii. Item quomodo anima sit individua simul atque dividua.

IN mundo intelligibili regnat essentia vera, cui præstantissimum est intellectus: animæ autem et illic adsunt, inde namque venerunt et hunc in mundum. Ille quidem mundus animas habet absque corporibus: hic autem jam corporibus insitas divisasque per corpora. Illic sane simul est intellectus omnis, neque discretus neque divisus: simul et uno in mundo sunt animæ, nec ex ullis locorum intervallis distantiam patiuntur. Intellectus igitur indiscretus indivisusque est semper, sed anima illic quidem indiscreta indivisa-

361

μερίζεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ μερισμὸς αὐτῆς τὸ ἀποστῆναι καὶ ἐν σώμασι γενέσθαι· μεριστὴ οὖν εἰκότως περὶ τὰ σώματα λέγεται εἶναι, ὅτι οὕτως ἀφίσταται καὶ μεμέρισται. Πῶς οὖν καὶ ἀμέριστος; οὐ γὰρ ὅλη ἀπέστη, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς οὐκ ἐληλυθὸς, ὃ οὐ πέφυκε μερίζεσθαι. τὸ οὖν ἐκ τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς ταὐτὸν τῷ ἐκ τῆς ἄνω καὶ κάτω οὔσης, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξημμένης, ῥυείσης δὲ μέχρι τῶνδε, οἷον γραμμῆς ἐκ κέντρου. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν- B
θάδε τούτῳ τῷ μέρει ὁρᾷ, ὡς καὶ αὐτῷ τῷ μέρει σώζει τὴν φύσιν τοῦ ὅλου· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα μόνον μεριστὴ, ἀλλὰ καὶ ἀμέριστος. Τὸ γὰρ μεριζόμενον αὐτῆς ἀμερίστως μερίζεται· εἰς ὅλον γὰρ τὸ σῶμα δοῦσα αὐτὴν, καὶ μὴ μερισθεῖσα, τῷ ὅλη εἰς ὅλον ἐν παντὶ εἶναι μεμέρισται.

1. *σώμασι*] Codd. Marc. Aa. Ba. Med. A.B. Vat. utrobique *σώματι*. Ita etiam Contol.
2. *περὶ τὰ*] Cod. Ciz. *ἐπὶ τά*.
3. *ἀφίσταται*] Cod. Med. B. *ἐξίσταται*.
4. *αὐτῆς*] Marc. Ba. *αὐτῆς*
5. *καὶ τῆς περὶ*] Cod. Vat. in rep. scr. *καὶ τῆς ἐπί*.
6. *ταὐτὸν, τῷ*] Cod. Vat. bis *ταὐτὸν τό*.
ib. *κάτω οὔσης*] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. (omnes in rep. scr.) *κάτω ἰούσης*. Ciz. *κατιούσης*.
ib. *ἐξημμένης*] Ita Codd. Ciz. Darm. Vat. Marc. Ab. Bb. Reliqui cum Ed. *ἐξιμμένης*. Pro *τῶνδε* Marc. Ab. *τῶν τῆδε*.
8. *ὡς καὶ*] Codd. Marc. Aa. Ba. Med. A.B. Vat. *ὦ καί*.
ib. *σώζει*] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. (tres poster. in rep. scr.) *σώζειν*. Fortasse Ficinus legit *ὅρα*.
9. *οὐδὲ γὰρ*] Cod. Vat. *οὐ γάρ*.
ib. *μεριστὴ*] Cod. Vat. *μεριστῇ* (sic).
10. *ἀμερίστως*] Codd. Med. A.(a pr. m.) B. Vat. Marc. Aa. *ἀμερίστῳ* (sic).
11. *δοῦσα*] Cod. Vat. *διδοῦσα*. Marc. Aa. *δοκοῦσα*.
ib. *αὐτὴν*] Codd. Marc. Aab. Med. A. B. *αὐτὴν*, omisso seq. *καὶ*, quod abest etiam a Cod. Vat. Illud recepi.
ib. *ἐν παντὶ*] Cod. Ciz. (ex corr.; nam a pr. m. est *τὸ ἐν*) Med. A.B. (in rep. scr.) *τῷ ἐν παντί* et ita etiam Marc. Ab.Bb. quod placuisse vides Ficino.
12. *μεμέρισται*] Scribitur in Codd. Med. B. et Vat. *μεμερίσται*. Post hanc vocem in Cod. Med. B. scriptum est *τέλος*.

que vivit: habet vero naturam divisionis cujusdam capacem. Ejus namque partitio est, illinc abesse atque distare, corporibusque conjungi: quapropter non injuria esse dicitur circa corpora divisibilis. Ita enim abest et distat, partitionemque nonnullam admittit: quodam modo igitur etiam impartibilis est. Non enim illinc tota discedit, sed etiam superest ipsius aliquid, quod ad inferiora non venit, cujus natura nullam subire potest partitionem. Quod igitur in Timæo dicitur, animam essentia quadam individua et quadam circa corpora divisibili esse compositam, idem est, atque si diceretur, animam essentia quadam constare, partim quidem apud superos permanente, partim vero ad inferiora vergente, quæ quidem simul et inde pendeat, et se interim ad hæc usque propaget, non aliter quam ex centro linea protendatur. Ad hæc vero profecta hac insuper parte [evidenter] videt et eadem parte totius servat naturam: nam et hic non solum partibilis est, sed etiam impartibilis: si quidem, quod in ipsa divisum in partes dicitur, modo quodam indiviso est divisum. Per totum enim se corpus fundens, nec divisa quidem ex eo quod tota est per totum, interim ex eo, quod in toto est, dicitur esse divisa.

Π Λ Ω Τ Ι Ν Ο Υ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Β.

P L O T I N I

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ, [ὍΣ ΠΡΟ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΛΟΓΩΝ ᾽ΟΦΕΙΛΕΙ ᾽ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΣΘΑΙ.]

De essentia animæ.

361 ΤΗΝ *τῆς ψυχῆς οὐσίαν, τίς ποτ᾽ ἐστὶ, ζητοῦντες, σῶμα οὐδὲν αὐ-* 10
τὴν δείξαντες εἶναι, οὐδὲ ἐν ἀσωμάτοις αὖ ἁρμονίαν τὸ, τε τῆς ἐν-
τελεχείας οὔτε ἀληθὲς οὕτως ὡς λέγεται, οὔτε δηλωτικὸν ὂν τοῦ τί
B *ἐστιν ἀφέντες, καὶ μὴν τῆς νοητῆς φύσεως εἰπόντες καὶ τῆς θείας*
μοίρας εἶναι, τάχα μὲν ἄν τι σαφὲς εἰρηκότες εἴημεν περὶ τῆς οὐσίας
αὐτῆς. Ὅμως γε μὴν προσωτέρω χωρεῖν βέλτιον. Τότε μὲν οὖν 15
διηροῦμεν, αἰσθητῇ καὶ νοητῇ φύσει διαστελλόμενοι, ἐν τῷ νοητῷ

7. ᾽ΟΣ ΠΡΟ—᾽ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΣΘΑΙ] Desunt hæc in Codd. Marcc. Ciz. Darm. Vat. Et merito. Cf. Annot. ad titulum hujus libri.

10. *ποτ᾽ ἐστὶ*] Codd. Darm. Marcc. Vat. *ποτέ ἐστι.*

11. *οὐδὲ ἐν*] Cod. Vat. *οὐδέν.* Cod. alius Darmst. in Fragmento hujus libri, quod initium tantummodo exhibet: *οὐδ᾽ ἐν*, cum Codd. Marcc.

ib. *τὸ, τε τῆς*] Codd. Vat. et Ciz. *τὸ τῆς.*

13. *ἀφέντες*] Marc. D. *ἀφέντας.*

14. *εἴημεν*] Cod. Vat. a pr. m. *εἶη μὲν*, quod correxit alia manus.

Necesse est animam esse mediam inter intellectum divinum et corporis qualitatem. Item animam esse in qualibet corporis parte totam: rursum de gradibus universi.

SI quærentes, quænam animæ essentia sit, ostenderimus, eam neque corpus esse, neque rursum in rebus incorporeis harmoniam: item quod dicitur de [endelechia] entelechia id est, actu quodam perfectioneque corporis prætermiserimus, quasi (ut verba sonant) minime verum, neque quid ipsa anima sit, declarans. Præterea si affirmaverimus eam naturæ intelligibilis esse sortisque divinæ, forsan manifesti nonnihil de hujus essentia in medium adduxerimus: attamen operæ

τὴν ψυχὴν τιθέμενοι. Νῦν δὲ κείσθω μὲν ἐν τῷ νοητῷ, κατ' ἄλλην 361
δὲ ὁδὸν τὸ προσεχὲς τῆς φύσεως αὐτῆς μεταδιώκωμεν. Λέγομεν δή,
τὰ μὲν πρώτως εἶναι μεριστὰ, καὶ τῇ αὐτῶν φύσει σκεδαστά· ταῦτα δὲ
εἶναι, ὧν οὐδὲν μέρος ταὐτόν ἐστιν, οὔτε ἄλλῳ μέρει, οὔτε τῷ
ὅλῳ· τό, τε μέρος αὐτῶν ἔλαττον εἶναι δεῖ τοῦ παντὸς καὶ ὅλου· Ταῦτα
δέ ἐστι τὰ αἰσθητὰ μεγέθη καὶ οἱ ὄγκοι, ὧν ἕκαστον ἴδιον τόπον ἔχει, 362
καὶ οὐχ οἷόν τε ἅμα ταὐτὸν ἐν πλείοσι τόποις εἶναι· ἡ δὲ ἐστὶν ἀντιτε-
ταγμένη ταύτῃ οὐσία, οὐδαμῇ μερισμὸν δεχομένη, ἀμερής τε καὶ ἀμέ-
ριστος. Διάστημά τε οὐδὲν, οὐδὲ δι' ἐπινοίας δεχομένη, οὐ τόπου
δεομένη, οὐδ' ἔν τινι τῶν ὄντων γιγνομένη, οὔτε κατὰ μέρη, οὔτε κατὰ
ὅλα, οἷον πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς οὖσιν ἐποχουμένη· οὐχ' ἵνα ἐν αὐτοῖς Β
ἱδρυθῇ, ἀλλ' ὅτι μὴ δύναται τὰ ἄλλα ἄνευ αὐτῆς εἶναι· μηδὲ θέλει,
ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχουσα οὐσία, κοινὸν ἁπάντων τῶν ἐφεξῆς, οἷον
κέντρον ἐν κύκλῳ, ἀφ' οὗ πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν περιφέρειαν γραμμαὶ
ἐξημμέναι, οὐδὲν ἧττον ἐῶσιν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν, ἔχουσαι παρ'
αὐτοῦ τὴν γένεσιν καὶ τὸ εἶναι, καὶ μετέχουσι μὲν τοῦ σημείου, καὶ
ἀρχὴ τὸ ἀμερὲς αὐταῖς· προῆλθόν γε μὴν ἐξαψάμεναι αὐτὰς ἐκεῖ. C
Τούτου δὴ τοῦ πρώτως ἀμερίστου ὄντος ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ τοῖς οὖσιν

2. προσεχές] Cod. Vat. πρωσιχόις. In eod. verba φύσεως αὐτῆς punctis subscriptis notata sunt. Reliqui tamen agnoscunt hæc verba. Excerpt. Darmst.: μεταδιωκωμεν.

ib. Λέγομεν] Codd. Med. B. Vat. λέγωμεν cum Marc. A.D.

4. ταὐτόν ἐστιν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. cum marg. Ed. ταῦτ' ἐστιν, sed in utroque lectio contextus Ed. supra lin. adscripta est. Pergit Marc. D. οὔτε τῷ ἄλλῳ. Non male.

6. καὶ οἱ ὄγκοι] Codd. omnes omittunt οἱ.

8. ἀντιτεταγμένη] Cod. Vat. ἀντιταγμένη.

ib. ἀμερής τε] Edit. ἀμερίς τε; sed Codd. Med. A.B. Marc. B.D. ἀμεροῆς τε et ita Excerpt. Darmst. Hæc verba usque ad δεχομένη absunt a Codd. Ciz. Vat. Marc. A.

12. ἱδρυθῇ] Marc. B. ἱδρυνθῇ. Marc. D. post hæc μηδ' ἐθέλει.

13. κατὰ τὰ αὐτὰ] Codd. omnes ut marg. Ed. κατὰ τὰ αὐτά. Ed. κατὰ ταῦτα. Excerpt. Darmst.: οὐδὲ θέλει—κατὰ τὰ αὐτά. Quod Ficinus proxime *fundamentum* addit: Taylor vocem στήριγμα excidisse arbitratus et ipse vertit: "*and is the* foundation *of all the following natures.*" Sed libri nostri nihil præstant.

15. ἔχουσαι παρ' αὐτοῦ] Excerpt. Darmst. ἔχουσαι παρ' αὐτόν.

17. ἀμερὲς αὐταῖς] Cod. Med. B. ἀμερεῖς αὐτῶν sed αἷς supra lin. Idem statim προῆλθεν, sed supra lin. ον.

18. πρώτως] Marc. D. πρώτου.

pretium est ulterius progredi. Jam igitur per sensibilem et intelligibilem naturam facta sit distributio, animaque ipsa in mundo intelligibili fuerit collocata, in præsentia vero posita quidem sit in eo mundo, sed alia quadam via hujus naturæ proprium indagemus. Dicimus itaque alia quidem esse primo divisibilia, et suapte natura dissipationi subjecta: talia vero esse, quorum pars nulla idem est vel alteri parti vel toti, et in quibus pars necessario minor est omni atque toto. Talia utique sunt sensibiles magnitudines atque moles, quorum quodlibet proprium occupat locum, neque possibile est idem simul pluribus in locis existere. Alia vero quædam est essentia vicissim huic opposita nullo modo partitioni subjecta, partium expers, ideoque etiam impartibilis. Intervallum autem neque etiam per excogitationem accipiens, non indigens loco, rebus nullis inhærens, vel secundum partes, vel etiam secundum tota, utpote quæ quasi cunctis simul incumbat rebus: non quidem ut sustineatur ab eis, sed quoniam cætera seorsum ab ipsa esse neque valeant neque velint, tum essentia ejusmodi semper eodem modo se habet. Commune omnium gradatim sequentium firmamentum, et quasi in circulo centrum, a quo omnes ad circumferentiam lineæ ductæ continue, nihilo minus ipsum conquiescere in se ipso permittunt: habent quidem ab eo generationem atque esse, punctique ipsius participes sunt, quibus omnibus individuum est principium, procedunt tamen alio, inde interim non disjunctæ. Cum itaque sit hoc primum indivi-

362 ἀρχηγοῦ, καὶ αὖ ἐκείνου τοῦ ἐν αἰσθητοῖς μεριστοῦ πάντη, πρὸ μὲν τοῦ
αἰσθητοῦ καὶ ἐγγύς τι τούτου καὶ ἐν τούτῳ ἄλλη ἐστὶ φύσις, μεριστὴ
μὲν οὐ πρώτως ὥσπερ τὰ σώματα, μεριστή γε μὴν γιγνομένη ἐν τοῖς
σώμασιν. ὥστε διαιρουμένων τῶν σωμάτων, μερίζεσθαι μὲν, καὶ τὸ
D ἐν αὐτοῖς εἶδος, ὅλον γε μὴν ἐν ἑκάστῳ εἶναι τῶν μερισθέντων πολλὰ 5
τὸ αὐτὸ γιγνόμενον, ὧν ἕκαστον πάντη ἄλλου ἀπέστη, ἅτε πάντη
μεριστὸν γενόμενον, οἷα χρόαι, καὶ ποιότητες πᾶσαι, καὶ ἑκάστη
μορφὴ, ἥ τις δύναιτο ὅλη ἐν πολλοῖς ἅμα εἶναι διεστηκόσιν, οὐδὲν
μέρος ἔχουσα πάσχον τὸ αὐτὸ, τῷ ἄλλῳ πάσχειν. Διὸ δὴ μεριστὸν
πάντη καὶ τοῦτο θετέον· πρὸς δ' αὖ ἐκείνῃ τῇ ἀμερίστῳ πάντη 10
E φύσει, ἄλλη ἐξῆς οὐσία ἀπ' ἐκείνης οὖσα, ἔχουσα μὲν τὸ ἀμέριστον
ἀπ' ἐκείνης· προόδῳ δὲ τῇ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἑτέραν σπεύδουσα
φύσιν, εἰς μέσον ἀμφοῖν κατέστη, τοῦ τε ἀμερίστου καὶ πρώτου, καὶ
τοῦ περὶ τὰ σώματα μεριστοῦ, τοῦ ἐπὶ τοῖς σώμασιν· οὐχ' ὅντινα
τρόπον χρόα καὶ ποιότης πᾶσα πολλαχοῦ μέν ἐστιν ἡ αὐτὴ ἐν πολ- 15
F λοῖς σωμάτων ὄγκοις· ἀλλ' ἔστι τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀφεστὼς τοῦ ἑτέρου
πάντη, καθ' ὅσον καὶ ὁ ὄγκος τοῦ ὄγκου ἀπέστη. Κἂν καὶ τὸ μέ-
γεθος δὲ ἓν ᾖ, ἀλλὰ τό γε ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ταὐτὸν, κοινωνίαν οὐδε-

1. πρὸ μὲν τοῦ] Codd. Marc. A D. Ciz. et Darm. πρὸς pro πρό.
5. εἶναι τῶν μερισθέντων] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A.D. τῶν μερισθέντων εἶναι.
7. χρόαι] Codd. Ciz Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.D. χροιαί. Cod. Vat. χροίαν. Marc. B. χρῶαί.
8. δύναιτο] Codd. Med. A. (ex corr.) Med. B. Vat. Marc. A.D. δύναται. Mox legendum puto πάσχον τὸ αὐτὸ τῷ ἄλλῳ πάσχοντι pro πάσχειν. Sequens Διὸ hausisse videtur legitimam clausulam. Marcc. ἄλλο.
9. δὴ μεριστὸν] Cod. Med. B. μεριστὸν ὄν.
11. ἐξῆς] Cod. Vat. ἐξῆς. Edit. ἐξ ἧς. Marcc. ut nos correximus.
ib. ἀπ' ἐκείνης] Cod. Vat. ἀντ' ἐκείνης. Mox Marc. A. σπεύδουσαν.
15. πολλαχοῦ] Cod. Med. B. παντα-χοῦ.
16. ἀφεστὼς] Cod. Med. B. ἀφεστηκός.
17. Κἂν καί] Codd. Med. B. Marcc. Ciz. et Vat. omittunt καί. Codd. Darm. et Med. A. habent nonnisi καὶ et supra lin. ἄν.

sibile, et in ordine intelligibilium entiumque principale, ac rursus sit et illud in ordine sensibilium penitus divisibile, super sensibile quidem et prope ipsum atque in ipso alia quædam natura est, partibilis quidem, sed non primo, sicut corpora, partibilis tamen in corporibus his effecta: adeo ut sectis corporibus, secetur simul et species, quæ illis inest, sit tamen quodammodo tota in qualibet partium divisarum. Species, inquam, eadem facta jam plura, quorum quodlibet omnino distat ab alio, quippe cum species facta sit penitus divisibilis, quales sunt colores et qualitates omnes, omnisque forma, quæcunque potest tota in multis simul esse distantibus, nullam habens partem idem aliquando patientem, quod patiatur et alia. Quam ob rem hoc insuper omnino dividuum videtur esse ponendum. Præterea ultra naturam illam prorsus indivisibilem alia est essentia proxima inde nascens, habens quidem individuum munus ab illa, sed progressione quadam inde facta ad naturam alteram properans media evasit ambarum, naturæ scilicet impartibilis atque primæ, rursusque naturæ partibilis circa corpora et corporibus inhærentis. Neque omnino ita se habet, ut color et qualitas omnis, quæ quidem multa simul implet, quodammodo existens eadem in molibus corporum multis: attamen qualitas, quæ in parte alia est, omnino distat a qualitate, quæ jacet in alia, quatenus et moles ibi distat a mole. Et quamvis magnitudo sit una, tamen, quod in singulis partibus dicitur idem, nullam prorsus habet ad compatiendum communionem: quoniam hoc ipsum idem alterum est, et alterum. Passio enim quædam est

μίαν εἰς ὁμοπάθειαν ἔχει, ὅτι τὸ ταὐτὸν τοῦτο ἕτερον, τὸ δ' ἑτερόν 362
ἐστι. Πάθημα γὰρ τὸ ταὐτὸν, οὐκ οὐσία καὶ αὐτὴ, ἣν δὲ ἐπὶ ταύτῃ
τῇ φύσει φαμὲν εἶναι τῇ ἀμερίστῳ προσχωροῦσαν οὐσίᾳ, οὐσία τέ
ἐστι, καὶ ἐγγίγνεται σώμασι, περὶ ἃ καὶ μερίζεσθαι αὐτῇ συμβαί-
νει, οὐ πρότερον τοῦτο πασχούσῃ, πρὶν σώμασιν ἑαυτὴν δοῦναι. G
Ἐν οἷς οὖν γίγνεται σώμασι, κἂν ἐν τῷ μεγίστῳ γίγνηται καὶ ἐπὶ
πάντα διεστηκότι, δοῦσ' ἑαυτὴν τῷ ὅλῳ, οὐκ ἀφίσταται τοῦ εἶναι 363
μία· οὐχ οὕτως ὡς τὸ σῶμα· ἐν γὰρ τῷ συνεχεῖ τὸ σῶμα ἓν, ἕκα-
στον δὲ, τῶν μερῶν, ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, καὶ ἀλλαχοῦ οὐδ' ὡς ποιότης
μία· ἡ δ' ὁμοῦ μεριστή τε καὶ ἀμέριστος φύσις, ἣν δὴ ψυχὴν εἶναι
φαμέν· οὐχ οὕτως ὡς τὸ συνεχὲς μία, μέρος ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο
ἔχουσα· ἀλλὰ μεριστὴ μὲν, ὅτι ἐν πᾶσι μέρεσι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν·
ἀμέριστος δὲ, ὅτι ὅλη ἐν πᾶσι, καὶ ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ ὅλη. Καὶ ὁ B
τοῦτο κατιδὼν, τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς κατι-
δὼν, εἴσεται, ὡς θεῖον τὸ χρῆμα αὐτῆς καὶ θαυμαστὸν, καὶ τῶν ὑπὲρ
τὰ χρήματα φύσεων, μέγεθος οὐκ ἔχουσα, παντὶ μεγέθει σύνεστι,
καὶ ὠδὶ οὖσα, ὠδὶ πάλιν οὐκ ἔστιν, οὐκ ἄλλῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ, ὥστε
μεμερίσθαι, καὶ μὴ μεμερίσθαι αὖ· μᾶλλον δὲ, μὴ μεμερίσθαι αὖ-

1. τὸ ταὐτὸν] Cod. Vat. omittit τό. Marc. D. ταὐτό.
ib. ἕτερόν ἐστι] Cod. Vat. ἕτερον ἐστίν.
2. καὶ αὐτή] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ἡ αὐτή, cum Marc. A.D.
3. προσχωροῦσαν] Codd. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) et B. προχωροῦσαν.
ib. οὐσίᾳ] Codd. Ciz. et Vat. οὐσίαν.
7. ἑαυτὴν] Cod. Med. A. ἑαυτῆς, supra lin. ab al. m. ἣν. Scripsi autem δοῦσ' pro δοὺς ex Codd. Marcc.
ib. εἶναι μία] Cod. Ciz. omittit μία.
8. σῶμα· ἐν γὰρ] Codd. Ciz. Marcc. Med. B. Vat. σῶμα ἓν· τῷ γάρ. Med. A. σῶμα. ἐν τῷ γάρ. Supra vocem ἐν scriptum est ἓν.
ib. ἕκαστον] Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. ἑκάστου. Rell. cum Ed. ἑκάτερον.
9. οὐδ' ὡς ποιότης] Codd. omnes ut marg. Ed. οὐδ' ὡς ποιότης. Ed. οὐχ ὡ. π.
10. δὴ ψυχὴν] Cod. Vat. δὲ ψυχήν.
11. τὸ δ' ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. τὸ δ' ἄλλον.
13. αὐτοῦ ὅλη] Cod. Med. A. αὐτὴ ὅλη. Supra lin. οὖ.
15. τὸ χρῆμα αὐτῆς] Cod. Vat. αὐτῆς τὸ χρῆμα.
17. οὐκ ἔστιν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (hic ex corr.) cum Fic. et marg. Ed. οὐκ ἔστιν. Marc. D. αὖ ἐστιν. Ed. cum rell. αὖ ἐστιν.
18. καὶ μὴ μεμερίσθαι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

hoc ipsum idem, non tamen et ipsa eademque essentia. Quam vero in hac natura dicimus esse penes impartibilem essentiam, [ab ipsaque procedentem] ad eamque accedentem, et essentia est, et corporibus jungitur, circa quæ dividi hanc quoque contingit: neque tamen id ante patitur, quam corporibus se ipsam tradat. Quando igitur corporibus adest, quamvis adsit maximo passimque distanti, tamen toti se ipsam accommodans una interim esse non desinit. Neque ita unum est, ut corpus est unum: corpus enim continuatione quadam unum est, partes vero aliud inter se sunt et aliud, et alibi disponuntur: neque rursus sic una est, ceu qualitas una. Profecto natura hæc partibilis simul atque impartibilis, quam esse dicimus animam, non sic una est quasi quoddam continuum, aliam partem aliamque habens, sed partibilis quidem est: quoniam partibus omnibus ejus in quo est se ipsam communicat: impartibilis autem, quoniam tota est in omnibus et in qualibet portione ipsius est tota. Quicunque vero hoc planius inspicit, magnitudinemque et potestatem animæ rite considerat, intelliget quam divinus, quamve mirandus animæ sit thesaurus, atque naturarum super cæteros thesauros existentium: quippe cum magnitudine vacans universæ magnitudini adsit, et alicubi existens ibi iterum non existat, non alio quodam, sed prorsus eodem: adeo ut et divisa sit in partes, et iterum non divisa: potius autem ipsa

363 (τὴν, μηδὲ μεμερισμένην γεγονέναι. Μένει γὰρ μεθ' ἑαυτῆς ὅλη, περὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι μεμερισμένη, τῶν σωμάτων τῷ οἰκείῳ μεριστῷ οὐ δυναμένων αὐτὴν ἀμερίστως δέξασθαι· ὥστε εἶναι τῶν σωμάτων πάθημα τὸν μερισμὸν, οὐκ αὐτῆς.

Ὅτι δὲ τοιαύτην ἔδει τὴν ψυχῆς φύσιν εἶναι, καὶ τὸ παρὰ ταύτην οὐχ οἷόν τε εἶναι ψυχὴν, οὔτε ἀμέριστον οὖσαν μόνον, οὔτε μόνον D μεριστὴν, ἀλλ' ἀνάγκη ἄμφω τοῦτον τὸν τρόπον εἶναι, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴτε γὰρ οὕτως ἦν, ὡς τὰ σώματα, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἔχουσα μέρος, οὐκ ἂν τοῦ ἑτέρου παθόντος, τὸ ἕτερον μέρος εἰς αἴσθησιν ἦλθε τοῦ παθόντος· ἀλλ' ἐκείνη ἂν ἡ ψυχὴ οἷον ἡ περὶ τὸν δάκτυλον ὡς ἑτέρα, καὶ ἐφ' ἑαυτῆς οὖσα, ἤσθετο τοῦ παθήματος· πολλαί γε ὅλως ἦσαν ψυχαὶ, αἱ διοικοῦσαι ἕκαστον ἡμῶν· καὶ δὴ καὶ τὸ πᾶν E τόδε, οὐ μία, ἀλλὰ ἄπειροι χωρὶς ἀλλήλων. Τὸ γὰρ τῆς συνεχείας εἰ μὴ εἰς ἓν συντελοίη, μάταιον· οὐ γὰρ δὴ, ὅπερ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς λέγουσιν, ὡς διαδόσει ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν ἴασιν αἱ αἰσθήσεις, παραδεκτέον. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡγεμονοῦν ψυχῆς μέρος λέγειν, ἀνεξετάστως λέγεται. Πῶς γὰρ καὶ μεριοῦσι, καὶ τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο

3. εἶναι τῶν] Cod. Ciz. καὶ τῶν.
5. τὴν ψυχῆς] Cod. Ciz. τὴν τῆς ψυχῆς. Ed. τὴν ψυχήν. Reliqui ut marg. Ed. τὴν ψυχῆς. Quod recepi.
ib. φύσιν εἶναι] Codd. Marcc. Ciz. et Darm. omittunt εἶναι.
ib. παρὰ ταύτην] Cod. Ciz. παρ' αὐτήν.
6. οὔτε μόνον] Abest μόνον a Codd. Ciz. Marc. A. et Vat.
7. ἀλλ' ἀνάγκη] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Vat. ἀλλ' ἀνάγκη. Rell. cum Ed. ἀλλὰ ἀνάγκη.
8. Εἴ τε γὰρ] Cod. Vat. εἴη γάρ.
11. ἐφ' ἑαυτῆς] Cod. Med. A. ἐφ' ἑαυτὴν, supra lin. ab al. m. ῆς.
12. ἦσαν] Cod. Med. B. οὖσαν.
ib. καὶ δὴ καὶ] Marc. D. omittit καὶ δή.
14. συντελοίη] Codd. Ciz. Marc. A. συντελοῖ Med. B. Vat. συντελεῖ.
ib. ἀπατῶντες] Cod. Med. B. ἀπαντῶντες.
15. ἴασιν] Cod. Med. B. ἴασιν. Cod. Marc. D. διαδώσει perperam. Taylor vult διαδοχῇ et putat Ficinum ita legisse. Neutrum probabile. Cf. Annot. nostr. Verba ἴασιν—ἡγεμονοῦν desunt in Cod. Marc. A.
17. καὶ μεριοῦσι] Codd. Ciz. et Vat. ἄν καὶ μεριοῦσι.
ib. τὸ δ'] Cod. Vat. τὸ δὲ cum Marcc. ut edidi.

neque divisa sit neque divisa fiat. Manet enim secum ipsa tota, sed circa corpora dicitur esse divisa: quippe cum corpora nequeant divisibilitate propria indivisibiliter eam accipere: quo efficitur, ut partitio non animæ quidem passio sit, sed corporum.

II. *Confirmantur superiora. Item quomodo fiat sensus, et passio, et judicium.*

Quod autem oporteat talem esse naturam animæ, quodve præter hanc nequeat esse anima, sed necessarium sit, animam neque impartibilem tantum, neque partibilem duntaxat existere, imo oporteat ambo hunc in modum esse, per hæc nobis esse poterit manifestum. Principio si talis esse, qualia corpora, aliam partem aliamque habens, profecto parte altera patiente pars altera in sensum patientis minime perveniret: sed illa quidem anima velut quæ est in digito quasi altera et in se ipsa existens passionem ibi sentiret. Multæ quoque forent animæ, nostrum quemlibet gubernantes. Quin etiam hoc universum non una quædam anima, sed diversæ potius inter se et innumerabiles animæ regerent. Quod enim de continuitate aliquis afferat, nisi prorsus conducat, redigaturque ad unum, vanum esse videtur. Non enim admittendum est, quod plerique se ipsos decipientes aiunt: sensus videlicet ipsos pervenire ad ipsum animæ principale, gradatim continuata quadam successione. Primo quidem dicere partem animæ principalem, inconsiderate proponitur: nam quo pacto divident, et hoc quidem aliud, illud vero aliud affirmabunt, et principale aliud potissimum designabunt? Qua enim quantitatis norma utrumque discernent, quave differentia denotabunt, ubi et qualitas una est, et

φήσουσι; τὸ δὲ ἡγεμονοῦν πηλίκῳ ποσῷ διαιροῦντες ἑκάτερον ἢ τίνι 363
διαφορᾷ ποιότητος, ἑνὸς καὶ συνεχοῦς ὄγκου ὄντος; καὶ πότερα μόνον F
τὸ ἡγεμονοῦν, ἢ καὶ τὰ ἄλλα μέρη αἰσθήσεται; καὶ εἰ μὲν μόνον, εἰ
μὲν αὐτῷ προσπέσοι τῷ ἡγεμονοῦντι, ἐν τίνι τόπῳ ἱδρυμένῳ τὸ αἴ-
σθημα, αἰσθήσεται· εἰ δὲ ἄλλῳ μέρει τῆς ψυχῆς αἰσθάνεσθαι οὐ
πεφυκότι, τόδε τὸ μέρος οὐ διαδώσει τῷ ἡγεμονοῦντι τὸ αὐτὸ πάθημα,
οὐδ' ὅλως αἴσθησις ἔσται· καὶ αὐτῷ δὲ τῷ ἡγεμονοῦντι εἰ προσπέ-
σοι, ἢ μέρει αὐτοῦ προσπεσεῖται, καὶ αἰσθομένου τοῦδε, τὰ λοιπὰ G
οὐκέτι· μάταιον γὰρ, ἢ πολλαὶ αἰσθήσεις καὶ ἄπειροι ἔσονται, καὶ
οὐχ' ὅμοιαι πᾶσαι· ἀλλ' ἡ μὲν, ὅτι πρώτως ἔπαθον ἐγὼ, ἡ δ' ὅτι τὸ
ἄλλης πάθημα ᾐσθόμην· ποῦ τε ἐγένετο τὸ πάθημα ἀγνοήσει ἑκάστη, 364
παρὲκ τῆς πρώτης· ἢ καὶ ἕκαστον μέρος ψυχῆς ἀπατήσεται, δοξάζον
ὅπου ἐστὶν, ἐκεῖ γεγονέναι. Εἰ δὲ μὴ μόνον τὸ ἡγεμονοῦν, ἀλλὰ καὶ
ὁτιοῦν μέρος αἰσθήσεται, διὰ τί τὸ μὲν ἡγεμονοῦν ἔσται, τὸ δὲ, οὔ;
ἢ τί δεῖ ἐπ' ἐκεῖνο τὴν αἴσθησιν ἀνιέναι; πῶς δὲ καὶ τὰ ἐκ πολλῶν
αἰσθήσεων, οἷον ὤτων καὶ ὀμμάτων, ἕν τι γνώσεται; εἰ δ' αὖ πάντη B
ἓν ἡ ψυχὴ εἴη, οἷον ἀμέριστον πάντη καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ἓν, καὶ πάντη
πλήθους καὶ μερισμοῦ ἐκφύγοι φύσιν, οὐδὲν ὅλον ὅτι ἂν ψυχὴ κατα-

1. ἤ τίνι] Cod. Ciz. omittit ἤ.
3. καὶ εἰ—αἰσθήσεται] Absunt hæc a Marc. D.
4. ἐν τίνι] Cod. Vat. ἔν τινι.
ib. τὸ αἴσθημα] Cod. Vat. omittit τό: sed in m. additur.
5. εἰ δ' ἄλλῳ] Cod. Vat. εἰ δὲ ἄλλο.
ib. μέρει] Ita Codd. Med. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. μέρη.
6. πεφυκότι] Codd. Marc. A.D. Ciz. Med. B. Vat. πεφυκός.
ib. διαδώσει] Cod. ω Ciz. διαδότει. Vat. διαδᾶσι. Marc. A. διαδόσει (sic).
ib. τὸ αὐτὸ] Codd. Med. B. Marc. D. Vat. τὸ αὐτοῦ. Marc. A. τὸ αὐτοῦ. In seqq. ἔσται abest a Marc. A.
9. οὐκέτι] Cod. Vat. οὐκ ἔστι. Mox Marc. D. πᾶσιν.
10. ἡ δ'] Cod. Vat. ἡ δ'.
11. ἑκάστη] Cod. Med. A. ἑκάστου. Sed η supra lin. ab ead. m.
12. παρὲκ] Ita scribendum fuit, pro πάρεξ, quamquam libris non suffragantibus.
ib. ἀπατήσεται] Cod. Med. B. ἀπαιτήσεται. Ante ἕκαστον deest καὶ in Marc. A.
13. ἐκεῖ] Omittitur in Cod. Ciz.
ib. τὸ ὁτιοῦν] Abest τὸ a Codd. Darm. Med. A.B. Vat. Marcc. quare abjeci.
14. διὰ τί] Abest τί a Cod. Ciz.
16. οἷον ὤτων] Cod. Med. B. ὧν ὅτων.
ib. ἕν τι] Cod. Ciz. ἔντι.
17. καὶ ἐφ'] Cod. Vat. καὶ ἀφ'.
18. ἐκφύγοι] Codd. Ciz. et Med. B. ἐκφύγοι itemque Marc. A. Ed. ἐκφεύγει cum rell.
ib. καταλάβῃ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. καταλάβοι cum Marc. A.D.

continua moles? Præterea utrum principale solum, an et partes aliæ sentient? Quod si solum dicant, ita demum sentiet, si sensibilis passio occurrerit principali propria in sede locato: sin autem in aliam inciderit animæ partem sensus expertem, pars ejusmodi non traducet passionem eandem ad principale, nec omnino sensus efficietur. Tum vero, si passio accedat ad principale, vel in partem ejus incidet, ideoque hac sentiente reliquæ nequaquam sentient: alioquin fuerit supervacuum, aut certe multæ innumerabilesque sensuum perceptiones erunt atque dissimiles. Alicubi enim quasi dicetur, equidem primo patior: alibi vero, ego nunc sensi alterius passionem, et ubi potissimum illata sit passio, sensus quilibet ignorabit, præter primum: vel forsan pars animæ omnis æque falletur, putans ubi ipsa est, ibidem et passionem esse factam. Quod si non principalis solum pars, verum etiam omnis alia sentit, curnam hæc quidem principalis sit, hæc vero nequaquam? curve oporteat ad illam pervenire sensum? Et quomodo quæ ex multis confluunt sensibus velut auribus atque oculis, unum quiddam cognoscere poterunt? Sin autem anima unum prorsus extiterit, tanquam impartibile prorsus, et unum in se ipso consistens, et omnino multitudinis partitionisque naturam effugerit, certe corpus nullum apprehensum ab anima animabitur totum: sed anima quasi circa centrum cujuslibet se stabiliens, residuam pror-

364 λάβῃ, ἐψυχωμένον ἔσται· ἀλλ' οἷον περὶ κέντρον στήσασα ἑαυτὴν
ἑκάστου, ἄψυχον ἂν εἴασε πάντα τὸν τοῦ ζώου ὄγκον. Δεῖ ἄρα οὕ-
τως ἕν τε καὶ πολλὰ καὶ μεμερισμένον καὶ ἀμέριστον ψυχὴν εἶναι,
C καὶ μὴ ἀπιστεῖν ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ ἓν πολλαχοῦ εἶναι. Εἰ
γὰρ τοῦτο μὴ παραδεχοίμεθα, ἡ τὰ πάντα συνέχουσα καὶ διοικοῦσα
φύσις οὐκ ἔσται, ἥτις ὁμοῦ τε πάντα περιλαβοῦσα ἔχει, καὶ μετὰ
φρονήσεως ἄγει· πλῆθος μὲν οὖσα, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ὄντα· μία δὲ, ἵνα
ᾖ ἓν τὸ συνέχον· τῷ μὲν πολλῷ αὐτῆς ἑνὶ ζωὴν χορηγοῦσα τοῖς μέ-
ρεσι πᾶσι· τῷ δὲ ἀμερίστῳ ἑνὶ, φρονίμως ἄγουσα. Ἐν οἷς δὲ μὴ
D φρόνησις, τὸ ἓν τὸ ἡγούμενον μιμεῖται τοῦτο. Τοῦτο ἄρα ἐστὶ τὸ
θείως ἠνιγμένον, τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἐχούσης οὐσίας
καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν
συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος. Ἔστιν οὖν ψυχὴ ἓν καὶ πολλὰ οὕτως·
τὰ δὲ ἐν τοῖς σώμασιν εἴδη πολλὰ καὶ ἕν· τὰ δὲ σώματα πολλὰ μό-
νον· τὸ δὲ ὑπέρτατον, ἓν μόνον.

1. ἐψυχωμένον] Cod. Ciz. ἐψυχωμένων. Marc. A. ἐμψυχωμένον.
4. ἀπιστεῖν] Marc. A. ἀπιστῇ.
6. ἥτις ὁμοῦ] Cod. Vat. solus ἥτις; reliqui cum Ed. ἥτις.
7. ἐπεί] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A.B. ἐπείπερ.
ib. ἵνα ᾖ] Cod. Vat. ἵν' ᾖ cum Marcc.
8. ζωὴν—ἑνὶ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
10. Τοῦτο ἄρα] Codd. Vat. Ciz. Marc. B.D. τοῦτ' ἄρα. Marc. A. τοῦτ' ἄρ'.
11. θείως] Cod. Vat. θείων.
ib. ἠνιγμένον] Ed. ἠνιγμένον cum Codd. Ciz. Med. A.B. Reliqui ἠνιγμένον.
ib. ταὐτὰ] Codd. omnes τὰ αὐτά. Plato Bekk. κατὰ ταὐτὰ ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς αὖ π. τ. σ. ut Plato, qui h. l. οὐσίας non habet.
12. γινομένης] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. γιγνομένης.
ib. ἐξ ἀμφοῖν] Cod. Med. B. σὺν ἀμφοῖν.
13. συνεκεράσατο] Cod. Vat. συνεκέρασα τό. Plato: ἐν μέσῳ συνεκεράσατο.
15. τὸ δὲ] Codd. Darm. Marc. D. et Vat. τὸ δ'. Extrema: Ἔστιν οὖν ψυχὴ—ἓν μόνον habet Contoleon in Excerptis Cod. Vat. nr. 2141. sine varietate, præterquam, quod omisit οὕτως. Cod. Marc. D. clausulæ loco habet: περὶ οὐσίας ψυχῆς.

sus molem relinquet inanimatam. Oportet igitur sic unum et multa, et partibile simul atque impartibile esse animam: neque diffidere, quasi impossibile sit, unum idemque simul multis adesse. Nisi enim hoc admiserimus, natura omnia continens et gubernans nusquam erit, quæ quidem simul complectitur omnia, et sapientia ducit. Multitudo quidem existens, quando quidem et entia multa: una quin etiam existens, ut unum sit, quod continet: profecto per unum ejus multiplex vitam partibus suppeditat omnibus, per unum vero ejusdem impartibile ducit etiam sapienter. Quibus vero non inest sapientia, unum ibi illic principale hoc imitatur. Hoc igitur est, quod divine, licet obscure, dicitur a Platone hunc in modum: Mundi artifex ex essentia impartibili eodemque se modo semper habente, et essentia, quæ circa corpora fit partibilis, tertiam quandam ex ambabus commiscuit essentiæ speciem. Est igitur anima unum hunc in modum atque multa, species autem, quæ sunt in corporibus multa simul et unum, corpora vero multa solum: denique quod supernum est, duntaxat est unum.

(Εὐσεβίου Προπαρασκ. Εὐαγγελ. Βιβλ. ΙΕ. κεφ. ι.)

Πλωτίνου ἐκ τοῦ περὶ Ἀθανασίας ψυχῆς δευτέρου, πρὸς Ἀριστοτέλην, Ἐντελέχειαν τὴν ψυχὴν φήσαντα εἶναι.

Τὸ δὲ τῆς Ἐντελεχείας ὧδ' ἄν τις ἐπισκέψαιτο, πῶς περὶ ψυχῆς λέγεται. Τὴν ψυχὴν φασιν ἐν τῷ συνθέτῳ εἴδους τάξιν ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα ἔμψυχον ἔχειν, σώματος δὲ οὐ παντὸς εἶδος, οὐδὲ ᾗ σῶμα, ἀλλὰ φυσικοῦ ὀργανικοῦ, δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. Εἰ μὲν οὖν ᾗ παραβέβληται, ὡμοίωται, ὡς μορφὴ ἀνδριάντος πρὸς χαλκὸν καὶ διαιρουμένου τοῦ σώματος συμμερίζεσθαι, καὶ ἀποκοπτομένου τινὸς μέρους, μετὰ τοῦ ἀποκοπέντος ψυχῆς μόριον εἶναι, τήν τε ἐν τοῖς ὕπνοις ἀναχώρησιν μὴ γίνεσθαι, εἴπερ δεῖ προσφυᾶ τὴν ἐντελέχειαν, οὗ ἐστιν, εἶναι τὸ δ' ἀληθὲς, μηδὲ ὕπνον γίνεσθαι. Καὶ μὴν ἐντελεχείας οὔσης, οὐδὲ ἐναντίωσιν λόγου πρὸς ἐπιθυμίας· ἓν δὲ καὶ ταὐτὸν δι' ὅλου πεπονθέναι τὸ πᾶν, οὐ διαφωνοῦν ἑαυτῷ· αἰσθήσεις δὲ μόνον δυνατὸν ἴσως γίνεσθαι, τὰς δὲ νοήσεις ἀδύνατον. διὸ καὶ αὐ-

4. Ἐντελεχείας] "Locum hunc Plotini extare non puto. Mihi quidem libri tantum secundi Ennead. IV. principium occurrit, ubi verbo uno Entelechiam perstringit. Nam de animæ immortalitate non duos, sed unum duntaxat librum ab eo scriptum esse reperio, qui septimus est ejusdem Enneadis IV. In quo tamen de Entelechia μηδὲ γρύ. Porro vitrea sunt hæc Plotini argumenta, quibus Aristotelicam Entelechiam oppugnat." *Franc. Vigerius.* Vide quæ supra posui ad titulum libri secundi Ennead. IV. p. 369. A. post med. Hoc loco adscribam ipsam definitionem Aristotelis, quæ tot disputationum argumentum fuit. Ita enim ille de Anima II. 1. p. 22. Sylburg.: Διὸ ψυχὴ ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ζωὴν ἔχοντος δυνάμει· τοιοῦτον δὲ ὃ ἂν ᾖ ὀργανικόν. Porphyrii locum attingit etiam, sed inepte, Zonaras in Lex. Gr. p. 730. *Cr.*

7. ὀργανικοῦ] Porphyr. ap. Euseb. P.E. XV. 11. p. 813.: ὁ ἐντελέχειαν εἰδεῖς τὴν ψυχὴν λόγος σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ. *Cr.*

8. χαλκὸν] Jo. Philoponus, uti Kustero videtur, ap. Suid. in Ἐντελέχεια vol. I. p. 754.: Ἐντελέχειά ἐστι τὸ εἶδος παρὰ τὸ ἓν, καὶ τὸ τέλειον καὶ τὸ συνέχον· καὶ γὰρ ἑνώσεώς ἐστι τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος αἴτιον καὶ τελειώσεως· ἐπεὶ καὶ τελειότης ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ συνέχει αὐτό· ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκείας ἐντελεχείας μάλιστα ἕκαστον, ὅ ἐστι, κατ' ἐκεῖνο λέγεται· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀνδριὰς αὐτὸ τοῦτο ἀνδριὰς λέγεται, καὶ οὐ χαλκός. Hanc rationem si sequaris, scribendum dices: ἐντελέχεια. Quod Ficinus supra scripsit *endelechia*: similiter in Ciceronis Tuscull. I. 10. ἐνδελέχειαν scriptum volunt nonnulli, quia vertit: "*quasi quandam continuatam motionem ac perennem:*" vid. Davis. et Ernest in Clav. Cic. in ἐντελέχεια: adde Schütz. in Lex. Cic. in eodem vocabulo. Luciano etiam placuit ἐνδελέχεια, ut magis Atticum. Nam sola dialecto differre opinabantur Grammatici aliquot. Vid. Interprr. et præcipue T. Hemsterhus. ad Lucian. Indic. Vocall. §. 10. p. 95. edit. Wetst. et cf. Gregor. Corinth. de Dialectt. p. 155. Schæf. *Cr.*

9. συμμερίζεσθαι] Ἴσ. add. δεῖ. *Viger.*— Fortasse non opus, si ex sequente δεῖ hoc loco intelligas. Quæ ratio Plotino non ignota est. *Cr.*

12. γίνεσθαι] Aristoteles l. l.: ἐν γὰρ τῷ ὑπάρχειν τὴν ψυχὴν ὕπνος καὶ ἐγρήγορσίς ἐστιν. ἀνάλογον δ' ἡ μὲν ἐγρήγορσις τῷ θεωρεῖν· ὁ δ' ὕπνος, τῷ ἔχειν καὶ μὴ ἐνεργεῖν.

(Eusebii Præpar. Evang. Lib. XV. cap. 10.)

Ex *secundo Plotini de Animorum immortalitate* libro, adversus *Aristotelem*, qui Animum Entelechiam esse defendit.

"Entelechia [inquit] de Animo quemadmodum usurpetur, sic habeto. Animum, aiunt, cum animato corpore, vel cum materia comparatum, in composito formæ rationem habere. Corpus autem accipiunt, non quodlibet, aut quatenus corpus ipsum est, sed naturale, organicum, et [potestate vivens] vitam potentia habens. Si ejus ergo similis est, quocum ipse confertur, eoque se modo habet, quo statuæ forma cum ære comparata: sequitur omnino, ubi corpus dividitur, animi simul divisionem fieri; ac resecta parte corporis, cum ea pariter animi partem esse aliquam; adeoque nec in somnis secessionem ipsius ullam contingere, cum entelechiam illam cum eo, cujus propria est, ab ortu complexam esse oporteat, imo vero somnum re ipsa nullum existere concluditur. Deinde si entelechiæ ratio probabitur, nulla jam rationis cum cupiditatibus luctatio relinquetur: sed uno prorsus eodemque sensu totum ipsum afficietur, ne a semet ipso dissideat. Præterea sensus fortasse tantum, non item intel-

τοὶ ἄλλην ψυχὴν τὸν νοῦν εἰσάγουσιν, ὃν ἀθάνατον τίθενται. Τὴν οὖν λογιζομένην ψυχὴν ἄλλως ἐντελέχειαν, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀνάγκη εἶναι, εἰ δεῖ τῷ ὀνόματι τούτῳ χρῆσθαι. Οὐδ' ἡ αἰσθητικὴ, εἴπερ καὶ αὕτη τῶν αἰσθητῶν ἀπόντων τοὺς τύπους ἔχει, αὐτοὺς οὐ μετὰ τοῦ σώματος ἄρα ἕξει· εἰ δὲ μὴ, οὕτως ἐνέσονται ὡς μορφαὶ καὶ εἰκόνες· ἀλλ' ἀδύνατον ἄλλως δέχεσθαι, εἰ οὕτως ἐνεῖεν· οὐκ ἄρα οὖσ' ἀχώριστος ἐντελέχεια. Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἐπιθυμοῦν μὴ σιτίων μηδὲ ποτῶν, ἀλλ' ἄλλων παρὰ τὰ τοῦ σώματος, οὐδὲ αὐτὸ ἀχώριστος ἐντελέχεια. Λοιπὸν δὲ τὸ φυτικὸν ἂν εἴη, ὃ ἀμφισβήτησιν ἂν δόξειεν ἔχειν, μήποτε τοῦτον τὸν τρόπον ἐντελέχεια ἀχώριστος ᾖ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται οὕτως ἔχον. εἰ γὰρ ἡ ἀρχὴ παντὸς φυτοῦ περὶ τὴν ῥίζαν, καὶ αὐξανομένου τοῦ ἄλλου σώματος περὶ τὴν ῥίζαν, καὶ κάτω ἐν πολλοῖς τῶν φυτῶν, ἡ ψυχὴ δηλονότι ἀπολιποῦσα τὰ ἄλλα μέρη, εἰς ἕν τι συνεστάλη· οὐκ ἄρα ἦν ἐν τῷ ὅλῳ ὡς ἀχώριστος ἐντελέχεια. καὶ γὰρ αὖ ἐστι, πρὶν αὐξηθῆναι τὸ φυτὸν, ἐν τῷ ὀλίγῳ ὄγκῳ. εἰ οὖν καὶ εἰς ὀλίγον ἔρχεται ἐκ μείζονος φυτοῦ, καὶ ἐξ ὀλίγου ἐπὶ πᾶν, τί κωλύει καὶ ὅλως χωρίζεσθαι; Πῶς δ' ἂν καὶ ἀμερὴς οὖσα μεριστοῦ τοῦ σώματος ἐντελέχεια γένοιτο μεριστή; ἤτε αὐτὴ ψυχὴ ἐξ ἄλλου

1. τίθενται] Suidas l. l.: ὅταν οὖν ἐντελέχειαν λέγῃ τὴν ἄλογον καὶ φυσικὴν ψυχὴν, τὸ ἀχώριστον εἶδος τῆς ἐντελεχείας λέγει· ὅταν δὲ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἐντελέχειαν λέγῃ, τὸ κεχωρισμένον. Conf. Aristotelem ipsum de Anima II. 2. p. 25. Sylb.: περὶ δὲ τοῦ νοῦ καὶ τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως οὐδέποτε φανερόν. ἀλλ' ἔοικε ψυχῆς γένος ἕτερον εἶναι. καὶ τοῦτο μόνον ἐνδέχεται χωρίζεσθαι, καθάπερ τὸ ἀΐδιον τοῦ φθαρτοῦ. *Cr.*

12. καὶ κάτω] Alter MS. legit καὶ τὰ κάτω, quod mihi magis probatur. Velim tamen post κάτω virgulam adhiberi, et particulam ὡς ante ἐν πολλοῖς inseri, hoc modo: τὰ κάτω, ὡς ἐν πολλοῖς. *Fr. Viger.* —Ad argumentum adhibe ipsum Aristotelem de Anima II. 1—4. p. 22. seqq. Sylburg. et Jo. Philoponum in eum Fol. G. II. *Cr.*

ligentiæ functiones obiri poterunt. Quocirca alium insuper animum, hoc est, mentem introducunt, quam immortalem esse confirmant. Alius ergo modus, quam qui ab istis explicatur, necessario afferendus erit, quo animus, ratiocinandi facultate præditus, entelechia dicatur, si hoc vocabulum retineri placet. Quin etiam anima illa, quæ sentiendi principium est, quæque rerum sensibus perceptarum easdem, licet absentium, formas conservat, ipsa quoque eas sine corpore conservare non poterit. Hoc autem si dabitur, eæ proinde figurarum imaginumque more in anima residebunt: atqui si hoc inessent modo, non aliter utique recipi ab ea possent, Ut ergo sit entelechia, non ejusmodi tamen est, quæ separari non possit. Ex quo etiam efficitur, ut vel ipsa, non jam esculentorum ac poculentorum, sed eorum etiam, quæ sunt extra corpus, appetentia, id genus entelechia esse non possit. Ea superest anima, quæ crescendi vim tribuit, qua de fortassis jure dubitetur num hæc ipsi entelechiæ ratio convenire possit. Verum ne illi quidem. Nam si plantæ omnis principium in radice versatur, parteque duntaxat inferiori, quæ a radice propius absit, ut multis in plantis evenire solet, crescente, anima relictis cæteris unam in aliquam sese collegit; talis ergo tota in planta non erat, qualis entelechia, quæ separari non possit. Adde, hanc animam in planta, priusquam augeatur, mole jam tum perexigua contineri. Si ergo et majori ex planta in angustum aliquid contrahitur, et angustiori ex spatio totum in corpus diffunditur, quid vetat, quo minus eadem omnino separetur? Jam quomodo tandem, quæ partibus careat corporis ejus, quod divisionem subire potest, eidem obnoxia divisioni, entelechia esse queat? Atque eadem anima aliud sit animal ex alio. Quomodo igitur, quæ prioris fuerat, alterius anima esse potest, si unius entelechia est. Hoc autem ex iis animantibus, quarum in alias mutatio

ζώου ἄλλο γίνεται· πῶς οὖν ἡ τοῦ προτέρου τοῦ ἐφεξῆς ἂν γένοιτο, εἰ ἦν ἐντελέχεια ἑνός; φαίνεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν μεταβαλλόντων ζώων εἰς ἄλλα ζῶα. οὐκ ἄρα τῷ εἶδος εἶναί τινος τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλ' ἔστιν οὐσία, οὐ παρὰ τὸ ἐν σώματι ἱδρύσθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσα, ἀλλ' οὖσα πρὶν καὶ τοῦδε γενέσθαι, οἷον ζώου, οὐ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν γεννήσει. Τίς οὖν οὐσία αὐτῆς; εἰ δὲ μήτε σῶμα, μήτε πάθος σώματος· πρᾶξις δὲ καὶ ποίησις, καὶ πολλὰ καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς· οὐσία παρὰ τὰ σώματα οὖσα ποία τίς ἐστιν; ἢ δῆλον ὅτι ἥν φαμεν ὄντως οὐσίαν εἶναι; τὸ μὲν γὰρ γένεσις, ἀλλ' οὐκ οὐσία, πᾶν τὸ σωματικὸν εἶναι λέγοιτ' ἂν, γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν, μεταλήψει δὲ τοῦ ὄντος σωζόμενον, καθόσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνοι.

5. *γινέσθαι, οἷον ζώου*] Totum hunc locum sic distinguendum ac legendum existimo: *γινέσθαι, οἷον ζώου, οὗ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν ἂν γεννήσῃ*, eo sensu, quem expressi. *Vig.*—Equidem vulgatam potiorem arbitror, eamque supra in versione reddidi. Fortasse legendum *οὐδὲ τὸ σῶμα*. Cæterum ad rem cf. Aristotelem ejusque interprr. Il. ll.—Proxime pro *εἰ δὲ* idem Vigerius malit *οὐ γὰρ*, nisi δὲ h. l. pro *γὰρ* positum sit. *Cr.*

8. *ὅτι ἦν*] Reponendum arbitror: *ὅ, τι ἦν*. Apud philosophos enim *τὸ τί ἦν εἶναι* frequentissimum est, *ἀντὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως*. *Vig.*—Ego malim: *ἢ δῆλον ὅτι ἔστι ἦν φαμεν ὃ. οὐ. εἶναι*; An manifestum est, esse animam eam, quam veram essentiam esse dicimus. Cæterum in fine hujus annotationis haud alienum videtur laudare insigniores scriptores, qui de hac celebrata Aristotelis entelechia egerunt. Ciceronem jam advocavi: Sequitur Sextus Empiricus adv. Mathemm. I. 13. §. 315. p. 286. et X. 2. §. 340. p. 689. Fabric. (Quo de loco conferenda sunt ea, quæ supra a nobis apposita sunt ad II. 5. 1. p. 172. A. ubi *τὸ ἐντελεχίᾳ* [*actu*] opponi vidimus *τῷ δυνάμει* [potentia].) Adhibendus est porro Plutarchus in Platonn. Quæstt. p. 1006. D. Tom. V. p. 97. Wyttenb. ubi *ἐνδιελέχειαν* legitur; item Tertullianus de Anima c. 32. p. 288. Rigalt., numeros Pythagoræ, atomos Epicuri, Platonis ideas et entelechias Aristotelis conjungens, Gregorius etiam Nyssenus de Anima p. 98. ed. Paris. 1638. Aristotelicam *ἐντελέχειαν* explicat. Nec minus adhibendus est Diogenes Laërtius V. 32. et 33. Nemesius de Natura Hominis c. II. p. 68. ed. Matthæi; qui (sicut Davisius ad Cic. Tuscull. I. 10.) Plotini disputationem apud Eusebium laudat. Alexander. Aphrodis. in Aristotel. de Anima lib. II. cap. III. Simplicius in Physicc. II. 13. III. item in Aristotel. de Cælo II. 5. et in lib. II. de Anima fol. 23. sqq. ed. Aldin. Jo. Philopon. in eundem fol. I. F.G. ed. Venet. Themistius in Paraphrasi librorum Aristotelis II. 1. p. 459. vers. Lat. ita: "Hanc igitur formam et speciem, si quis *ἐντελέχειαν*, id est, verbum ex verbo, *perfectihabiam* appellet, haud jure reprehendetur, ceu novo usus et horrenti vocabulo." Quæ verba Hermolai Barbari nemo nescit ridiculæ calumniæ ansam præbuisse. Adde Chalcidium in Platonis Timæum p. 310. Iamblichum apud Stobæum in Eclogg. Physs. I. 52. 28. p. 870. et §. 32. p. 882. sqq. Heer. ubi pariter, atque Plotinus Porphyriusque, Aristotelem refutare studet. Omitto Scholasticos, qui in hac palæstra certatim elaborarunt. Nec recentiores entelechiam intactam reliquerunt; in his summi viri, Politianus, Jul. Cæsar Scaliger, Leibnitzius (hic in Theodicæa I. 87.) ad novissimos usque. (Vid. Schütz. in Lex. Cic. Græcit. p. 38. et Commentt. Academ. Berolin. ann. 1804. 1811.) De Aristotelis sententia exposuerunt Historiæ Philosoph. scriptores, in his nuper Tiedemann. in Geist. der specul. Philos. II. p. 301. et Tennemann. Gesch. d. Philos. III. p. 181. sqq. Thom. Taylor in annott. ad vers. Plotini (ad locum supra p. 361. A.) hæc apposuit: "*The cause, according to Aristotle, by which the animal is* vitally *moved, is the rational soul; but the cause, by which the animal thus moved, is* defined *or* bounded, *is* entelechia, *or form, which imparts to its perfection. See my Introduction to, and translation of, Aristotle's Treatise on the Soul.*" Cr.

fit, manifeste convincitur. Essentiam igitur in eo positam anima non habet, quod alicujus forma sit: sed ipsamet substantia est, quæ non ex eo, quod jam tum erat, priusquam certi hujus anima fieret, [quatenus animalis, cujus corpus animam illam generaret]. Neque vero corpus animam generabit. At quænam igitur illius essentia est? Nam si neque corpus est, neque corporis affectio, et tamen functiones, actiones multaque id genus et insunt in ea, et ab ea proficiscuntur, cum illa proinde extra corporum ordinem substantia quædam sit, cujusmodi tandem est? [Num vero satis per se liquet, quid vere ac proprie substantiam esse dicamus?] An vero patet esse animam vere substantiam, quam dicimus? Generatio quippe, non substantia, corporum omne vocari debet, cum generetur intereatque modo, nec vere sit unquam, sed ejus, quod est, nonnulla communione servetur, quatenus particeps ejus est."

MARSILII FICINI

IN

LIBRUM DE DUBIIS ANIMÆ PRIMUM.

ARGUMENTUM.

SUMMA TOTIUS LIBRI.

Quod animæ nostræ differant ab anima mundi, neque sint ab ea.

PRIMUS de dubiis animæ liber septem præcipuas continet quæstiones. Prima quærit, utrum animæ nostræ sint ex anima mundi, sive ut partes ejus, sive ut quidam effectus ab ea. Secunda, quomodo anima insinuetur corpori, scilicet qua proprietate, quo ordine differenti, qua lege justitiæ. Tertia, utrum anima extra corpus vivens discursu quodam rationis utatur. Quarta, quo pacto in anima dicatur impartibile aliquid simul, atque partibile. Quinta, utrum anima aliquo modo sit in loco, et qua conditione sit in corpore. Sexta, ubi sit anima, quando seorsum est a corpore. Septima, utrum animæ hinc sejunctæ humanarum rerum reminiscantur, et simpliciter de memoria atque reminiscentia. Suspicabitur forte aliquis, animas nostras esse quasdam mundanæ animæ partes, idque ex tribus Platonis dictis asseverabit. Primo quidem, quod et in Philebo videtur innuere: quemadmodum corpora nostra mundani corporis partes sunt, sic et animas animæ. Deinde et quod in Republica et in Phædro pariter et in Timæo sentire videtur, animas nostras sequi totius mundi circuitum, et inde mores fortunasque accipere. Postremo quod in Phædro dicit, animam quoque nostram totius inanimati curam habere. Videtur autem communis hæc cura duntaxat ad mundi animam pertinere. Videtur insuper verisimile, homines intra mundum genitos vitam a mundo sortiri, et quasdam totius vitæ portiones habere. Hanc equidem suspicionem in Theologia, ubi contra Averroëm agitur, pro viribus e medio sustuli. Atque hic ad eandem similiter exstirpandam in primis una cum Plotino sic agamus. Præstantior est forma, quam materia, et totum partibus: igitur, si datur totum materiale, datur et formale totum. Item si totum ex partibus, ergo et totum ex totis. Cum enim universum summa ratione optimeque sit constructum, merito quicquid optime se habere ratio vera concludit, jam extat in universo: nam et inde ratio id conjectat. Totum materiale dicitur sicut lignum: nam et si multiplicatur in partes materiali divisione, non tamen multiplicatur in formas: totum formale est arbor: in multas enim dividitur formas inter se perspicue differentes. In hoc quoque toto formali verum inest materiale totum: nam ex eo, quod in formas particulares distinguitur differentes, etiam in materias quodammodo differentes, formis scilicet propriis differentibus. Cum igitur mundus sit totum absolutissimum, certe et formale totum est, totumque ex totis. Non erit autem totum ex totis, nisi multa sint in eo non solum differentia formis, sicut in arbore, sed etiam secundum existentiam quoque disjuncta, et actionibus segregata: sicut cantores in choro, ubi unusquisque et communi officio cum cæteris ad idem congruit, et interea proprius est, et sui juris existit. Oportere autem mundum hunc esse verum totum ex rebus vere totis, non solum ejus perfectio postulat, sed etiam exemplaris imitatio exigit: nam et illud totum est ex totis. Illic enim in unoquoque aliter aliterque sunt omnia: sed in hoc insuper mundo localem quoque rerum disjunctionem adducit operis hujus conditio dimensioni locoque et motui temporique subjecta. Denique ubi perfectiores sunt partes, perfectius est et totum. Partes vero perfectiores sunt, quæ existentiam propriam, propriumque habent officium. Sic ergo et totum magis formale est, ubi partes magis sunt formales. Hæ vero ibi formales magis, ubi magis formis atque existentiis sive substantiis et

actionibus distinguuntur. Ad hoc autem ut totum sit vere unum, satis profecto facit ordo cunctorum, unus ab uno pariter et ad unum. Ex his apparet, non esse probabile, hanc mundi machinam unicam duntaxat habere animam: sed probabilius esse, plures ad esse animas, et animalia plura præter mundanam animam, animalque mundanum. Atqui et in nobis esse propriam animæ nostræ substantiam ab ipsa mundi anima differentem inde conjicimus, quod proprium noster animus liberumque possidet arbitrii motum. Qua de re in Theologia de libero disputantes arbitrio satis egimus. Alioquin, si pars totius foret, subito totius impetu raperetur, neque foret discursionis rationalis et consilii compos, neque aberrare posset, quando quidem anima mundi errare non potest. Liberum vero in nobis arbitrium Plato in decimo de Repub. et in Phædro atque Timæo absque dubio ponit, et Aristoteles ubique confirmat. Omnino vero ponere, nostras animas esse partes animæ mundi, nihil aliud est, quam dicere, hanc animam tuam esse ipsam totam mundi animam, meamque similiter. Illa enim dividi nequit in varias portiones, sed tota individuaque et eadem prorsus est simul ubique. Cum vero mea nunc et tua inter se omnino repugnent actionibus opinionibusque, et affectibus, et habitibus, non possunt eadem anima eademque mens existere. Præterea si animus meus est quoquo modo pars animæ mundi, non habet propriam existentiam, nec insuper propriam actionem. Non igitur reflectitur in se ipsum, neque se ipsum potest animadvertere, imo et tanquam pars quæpiam angustissima non poterit mundum totum cogitatione complecti, neque percurrere, neque super hunc mundum animamque ipsius aliquid cogitare. Considera corpus humanum: non est hoc continua quædam portio machinæ, sed secundum propriam sejunctum est figuram simul et motionem. Cum vero anima, et præstantior sit, quam corpus, et figuræ hujus motionisque origo: nimirum non quasi continua est mundanæ animæ portio, sed substantiam possidet propriam. Jam vero neque facta est ab ipsa mundani corporis anima: quod enim ipsa facit, mobili facit proprietate: ideoque mutabilem adeo facit essentiam, ut nequeat immutabile quicquam attingere. Animus vero noster et motum resolvit in statum, et mobilia subjicit immobilibus. Denique cum animus noster sit quædam intellectualis essentia, merito fit proprie ab ipso simpliciter intellectu, a quo nascitur et anima mundi, quæ et ipsa similiter intellectus quidam est, scilicet animalis. Hinc efficitur, ut anima nostra possit similiter atque anima mundi fieri compos intelligentiæ, et ad illa, quæ super mundum sunt, æterna consurgere: reliquæ autem animæ præter intellectuales, vel exoriri vel pendere a mundi anima possunt.

De duplici anima, et quod animæ nostræ non sunt partes animæ mundi.

In capite secundo notabis imperfectum quodlibet in quovis genere reducendum esse ad perfectum aliquid in eodem genere positum, per quod reducatur ad perfectum aliquid supra genus: ideoque animam ratione carentem velut imperfectam, quæ et pars compositi est, et instrumentis addicta corporeis, reducendam esse ad rationalem intellectualemque animam, sui juris et in se perpetuo consistentem: idque faciendum esse tum in nobis, tum in dæmonibus, et stellis, sphærisque, et mundo. Quæ opinio valde consonat cum Peripateticis, duos in cælis motores rite locantibus, quorum alter corpori mobili sit conjunctus, ut forma, mobilisque sit motor: alter autem sit motor quodammodo separatus immutabilisque et primum motionis principium atque finis. Proinde Platonici quidam non legitimi, qui dicebant, hominum animas esse partes animæ mundi, interea fatebantur ipsam mundi animam esse substantiam individuam, sempiternam, unam, simplicem, ubique totam: et propterea consequenter addebant, quamlibet hominis animam esse animæ mundanæ conformem, totamque simul et eadem attingentem, quæ tangit et anima mundi. His utique positis non possunt animam mundi in nostras ita secare, sicut vel magnitudo quædam in particulas, vel numerus in unitates dividi solet. Sic enim illa, quæ dicitur totius anima, ejusmodi divisione periret, neque restaret una. Non possunt insuper illam in has dividere, sicut calor totius corporis in partes caloris membrorum dividi videtur: nam animam illi substantiam esse volunt in corpore non extensam. Atqui calor ipse non proprie secatur, sed dimensio, in qua est calor: ideoque cujuslibet membri calor ipse communis potius est calor in parte corporis, quam pars caloris: veruntamen divisionem per accidens quodammodo patitur, quatenus per extensionem corporis æqualiter est extensus, anima vero non ita. Nam absque ulla extensione sua dimensioneque dimensionibus adstat, ut divisibilia quæque distantiaque perfecte connectat in unum. Neque possunt rursum distribuere mundi animam sic in nostras, ut scientia tota in suas distribuitur notiones. Nam sive nulla sit præter notiones tota quædam scientia, ita non erit usquam una communis anima, sive sit præter illas una quædam, non erit accommodata mundo, sed eminens. Afferent denique sic nostras animas dici animæ mundanæ partes, perinde ac si quis dicat, animam nostram in manu vel pede esse partem totius animæ nostræ. Sic itaque divi-

dentes, nihil dividunt, et omnino divisionis vocabulo abutuntur. Una enim eademque anima membro cuilibet adest ubique tota simul, quæ cunctas in se animales potentias habet ubique, quamvis alias per alia membra velut instrumenta actiones exerceat, passiones quidem sunt in membris. Judex autem sensibilium passionum tandem unus est, unum exhibens de diversis comparando judicium, tum imaginatione, tum etiam ratione: sic, inquam, fit in nobis. Non potest autem omnino similiter fieri, et in mundo, in quo si unica singulorum esse fingatur anima, poterunt quidem diversi homines diversa pati: sicut nunc in quolibet nostrum instrumenta diversa, sed unicum denique judicium adhibebitur, eadem opinio, intelligentia eadem. Hæc enim ad judicem pertinent passionis expertem: si modo verus sit passionum rerumque judex: et ideo extat in se a patientibus quodammodo segregatus, ideoque unicus, neque propter varia instrumenta diversus. At vero cum contraria in hominibus inter se judicia sint, propriæ nimirum intelligentiæ sunt, propriæ quoque substantiæ sunt animarum: siquidem non per instrumenta, sed per intimam substantiæ facultatem officium rationale peragitur.

Multæ sunt præter mundi animam intellectuales animæ, quæ non externis terminis, sed internis inter se distinguuntur.

In capite tertio atque deinceps quod iterum repetitur, non posse fieri, ut anima in mundo sit unica, rursus ita confirmo. Providentia summa totius ad summum universi decorem in ordine consistentem varia rerum genera fore constituit, et innumerabilia iterum individua. Inter hæc vero velut valde distantia diversas in quolibet genere species esse voluit, amans præ cæteris copiam specierum, velut rerum admodum perfectarum. Quod si in generibus inferioribus anima ordinem quam plurimum digessit in gradibus specierum, cur non et in natura genereque animæ parem copiam affectaverit, similemque graduum ordinem per differentes animarum species disposuerit? quando quidem et animæ ipsius natura propter conditionem ejus quodammodo compositam mobilemque accommodatamque corporibus multiplicabilis sit, propagabilisque per corpora. Et ipsa quin etiam natura mentis, quæ compositionem aliquam non excludit, imo et includit aliquam, in mentes valeat plurimas derivari: sed de mirabili mentium numero in primo Theologiæ satis est dictum, per quem confirmatus sit et numerus animarum: denique solum primum ipsum universi principium propter summam primi simplicitatem, naturarum in se numerum non admittit. Reliqua sub hoc genera rerum, scilicet mentis, animæ, naturæ, corporis, et recipiunt numerum specialem, et jam habent tanquam ad commune totius bonum maxime pertinentem. Non potest autem animæ ipsius natura primum tenere in rerum ordine gradum neque secundum, sed necessario tertium: quod nostra satis Theologia probat. Non cogitur itaque esse unica, neque debet rursum, neque denique potest. Præterea cum Plato animam mundi asserat esse semper in corpore, eandemque semper agere vitam: nostras autem aliquando a corporibus separari, atque separatas in diversa proprietate subsistere, et differenti inter se conditione vivere, et secundum electiones proprias sortiri rursum differentia corpora, ac denique pro arbitrio dissimiliter vivere, et pro vitæ dissimilitudine discrepantes post obitum sortiri vivendi gradus: quisnam Platonicus animam poterit unicam suspicari? Enimvero si quis aliquando suspicetur more Averrois esse unicum in cunctis hominibus intellectum, nos utique non similiter adversus eum sicut de anima dubitabimus, nec principaliter objiciemus, quonam pacto alius quidem intellectus sit in corpore, alius autem extra corpus: item quomodo in corporibus tam diversis possint esse omnino consimiles intellectus, ut modo de anima dicebamus. Animæ namque tanquam declinantes ad corpora præter intimas inter se differentias differunt quoque per actiones varias circa varia corpora, perque corporum ipsorum diversitatem. At si quando intellectus, qui separatiores sunt, quam animæ, actionesque proprias absque corporeis peragunt instrumentis, probaturi simus inter se differre, non ad corporum actionumque ejusmodi varietatem confugiemus, sed ad diversas potius intelligentiæ species modosque intelligendi admodum discrepantes, intellectionesque et habitus in eodem tempore inter se repugnantes, quæ unico simul intellectui inesse non possint. Sicut enim in primo intellectu differentiam inter multas notiones ejus non aliter assignamus, quam ex formalium intus proprietatum diversitate: sic assignaturi intellectuum aliorum inter se differentias, eas ex intimis proprietatibus afferemus. Decet enim multas esse mentium et intelligentiæ species, si tam dives est natura corporum mentibus longe deterior, ut multæ sint species metallorum, plures plantarum, plurimæ animalium: unde appareat, et dæmonum et mentium qualescunque sint, esse complurimas. Quin etiam animæ ipsius naturam, quæ indivisibilis substantia est, perpetuoque in se ipsa subsistens, non decet ita in plures animas distribuere, iterumque plures in unam quandoque confundere, sicut aquam multam partimur in partes, easque rursus confundimus in eandem. Neque debemus iterum sic unam in plures animam derivare, sicut lumen a sole

unum in plura domicilia per fenestras quodammodo distribuimus, paulo post in idem penitus resolvendum. Lumen enim visibile accidentis more dependet omnino, nec propriam retinet subsistentiam. Longe vero diversum est ab hoc luminis intelligibilis intellectualisque genus, non accidens quidem, sed substantia prorsus absolutissima. Ideoque si differentes inter se gradus habet, eos non extrinsecus accipit, sicut accidentales formæ, sed intrinsecus, proque differentibus proprietatibus ejus multas admittit (ut ita dixerim) subsistentias, easque specie distinctas in eodem genere servat confusionis expertes. In hoc sane intellectualis substantialisque luminis genere rationales animas collocabis. Et quomodo differant inter se cognosces, neque unquam confundantur in unam viliorum more liquorum: cognosces necesse [Ed. pr. *nec esse*] tales ad mundi vitam, qualia sunt vestigia quædam vitæ in animalibus ex planta nascentibus: siquidem et vitam universi actione percurrunt, affectuque transcendunt: neque finges eas nihilo ab anima mundi differre, quasi sint quædam propagines ejus per mundi corpus: nec aliter anima mea a tua differat, quam quia differunt inter se corpora, per quæ facta fuerit propagatio: nec aliter utraque differat ab anima mundi, quam quia illa quidem sit radix plantave prima: hæ vero sint ex illa propagines. Sic enim intellectualis ipsa Socratis anima post obitum in mundi animam (ut fingitur) resolvenda, dum propriam perdiderit existentiam, esse omnino desinet, quando accesserit ad esse perfectum. Quod quidem intellectualis natura non patitur: non externis ad distinctionem suam terminis indigens, ut liquores, atque lumen, sed velut exactior, intimis in species suas et existentias terminis distributa. Probatum satis in Theologia fuerit, rationalem animam quatenus intellectualis est, tanto perfectius se habere, quanto longius se ipsam a corpore separaverit: perfectius, inquam, se habere ad propriam sui substantiam peculiaremque proprietatem. Cum vero summopere a corpore separetur in obitu, tunc sane necesse est propriam hujus animæ substantiam esse perfectam: unde fingere liceat nemini, mentes singulas in unam quandoque confundi, subitoque disperdi.

Intellectuales animæ non per accidentalia, sed per essentialia propria inter se distinguuntur: et quomodo multæ animæ dicuntur esse una, atque ab una.

Cum enim primus intellectus et essentia prima sit idem, merito intellectus omnes sunt essentiæ veræ, ideoque veris inter se differentiis distributæ: id est non per accidens, nec terminis acceptis extrinsecus, ut divisæ continue partes, et ipsæ inter se moles, et plurimum materiales formæ, sed pro dignitate essentiarum suarum in se subsistentium propriis intimisque differentiis et terminis distinguuntur. Verius enim distinguitur hoc ab illo, si discrepet proprietate formali, quam si materiali divisione, vel accidente, vel loco. Quilibet igitur intellectus essentiam suam et esse possidet in sua quadam intima prorsus identitate, et (ut ita loquar) alteritate. Identitate, inquam, prout est simplicissima forma, a sua simplicitate nunquam cadens: alteritate rursum, prout ejusmodi forma per se ipsam talem velut per suam proprietatem a re qualibet alia, et a quolibet alio distinguitur intellectu. Quod si primo et per se distinguitur, permanet semper procul a confusione discretus. Cogita in mente divina magnam animam, id est, ideam animarum intellectualium generalem, in qua conceptæ sint et species animarum: et illa idea quidam intellectus est ibi, et hæ species ibi quidam sunt intellectus. Distinguuntur autem illic inter se ideales intellectus ejusmodi, non quidem existentiis differentibus, (unica enim hactenus substantia est) sed ratione quadam et proprietate formali. Essentiales autem ejusmodi proprietates si cogitantur extra prodire, distinguuntur subito magis: distinguuntur igitur existentiis. Adeo enim intus sunt efficaces, ut foras agant non accidentale aliquid, sed substantiam, substantiasque diversas pro rationum diversitate formalium. Substantiæ quidem ejusmodi e proximo prodeuntes ab intellectu primo, intellectuales in primis existunt. Quoniam vero et ipsæ sunt admodum efficaces ad conceptum videlicet intimum, ideo unaquæque proprietatem quandam exprimit in se ipsa ex intellectuali jam animalem, magisque in plura distinctam. Sicut vel a scintilla radius emicat, vel ab intimo imaginationis verbo simpliciore, verbum in prolatione multiplicius jam mobiliusque producitur. Prodeunt igitur ex una ideali anima foras animæ multæ, tum mundi, tum etiam aliorum. Quæ etsi differentes substantiæ sunt, sunt tamen inter se quodammodo unum triplici potissimum ratione, tum quia sub eadem idea cunctæ, tum quia locis et temporibus minime disjunguntur, tum etiam quoniam per intellectuales suos quælibet apices uno eodemque secundum actum formantur intellectu divino, eundemque cunctæ perpetuo contuentur: mitto, quod ad eundem naturaliter omnes conferunt universalis providentiæ finem.

Quomodo anima quælibet rationalis est omnia, et quomodo differant inter se species rationalium animarum.

Summum omnium principium propter summam tum simplicitatem est super omnia, tum potestatem mox efficit omnia. Intellectus igitur

ejus filius est primum omne, ideoque est omne perfecte, et idcirco quælibet ejus idea est omnes ideæ. Anima igitur ab idea propria naturaliter et proxime profluens secum contrahit omnia: quælibet igitur intellectualis anima est universum. Id totum rursus confirmo: primum in quolibet genere et simplicissimum ibi est, et ibidem continet omnia. Cum igitur intellectus ipse primus sit prima forma, merito et uniformis est, et omniformis existit. itaque omnis rationalis anima quatenus intellectualis est, non solum forma simplicissima est, sed etiam est omniformis, et omnia: omnia inquam actu, sicut et intellectus ipse est actu omnia. Quatenus autem anima non tam intellectualis jam, quam animalis evadit, retinet quidem munus idem, quo sit adhuc omnia: sed minus perfecte retinens, est jam in potentia universum, et merito, quando Deus eam rerum mediam collocavit, eam ex omnibus temperavit. Temperavit autem ita diversas species animarum, ut anima, quæ mundi universalis vita foret, ad intellectum semper converteretur universalem, atque universaliter insuper, et insuper attentissime. Unde factum est, ut universalem semper totius generet providentiam, atque hanc potestate mirabili, ideoque et facilitate mirifica: siquidem potestas omnis venit ex alto. Animæ vero reliquæ post hanc cælestes ad intellectum quidem universum converterentur: nec tamen adeo universaliter, nec attentione pari: ideo providentiam neque tam universalem agunt, neque etiam tam potentem. Inferiores tandem his animæ ita constitutæ sunt, ut aliquando ad intellectum se verterent universum: atque tunc sive magis sive minus universaliter vel attente: ideoque alias cum universali magis concurrerent providentia, alias vero minus, minus quoque potenter. Item ut aliquando non tam ad universum, quam ad proprium se flecterent intellectum, minusque perfectæ forent: quandoque ad rationem, ubi et perfecte minus: interdum ad imaginationem quam plurimum laberentur deterrimæque evaderent: denique rationalis anima quando in se explicat universum, ad universalem animæ mundi admittitur providentiam: quando vero in se gradatim ab universo munere cadens ad partem muneris sese dirigit, particularem gradatim subit curam, corpusque proprium magis induit, magisque laborat.

Respondetur ad dubia, et probatur rationales animas non esse ex anima mundi.

Plato probaturus in Philebo, mundum esse animatum: inquit, Undenam haberet corpus nostrum, quod ex partibus elementorum componitur, animam, nisi mundus, qui ex totis componitur elementis, animam possideret? Id est, intellectus mundi faber non adeo fuit imprudens, ut nobis daturus animam, non daret et mundo: præsertim quia mundi anima per universalem influxum præparatura erat materias animalium seminales ad animas proprias undecunque suscipiendas. Ideo corpus nostrum habet et animam intellectualem non aliunde, quam mundus, id est, ab eodem mundi fabro, et animam sensualem plurimum ab anima intellectuali nostra, conferente ad hoc in primis anima mundi. Timæus quoque rationales animas non ab anima mundi, sed ab eodem auctore, a quo et illam, et ex generibus consimilibus asserit constitutas: neque has esse vel illam, vel partes, vel vires illius, sed esse a Deo in diversis speciebus gradibusque dispositas: unde et has labentes in corpora errantesque introducit et exeuntes, quod animæ mundi contingere nequit. Ait autem in Phædro, quotiens particularis anima, quæ et universum est in potentia extra corpus hoc ad universalem se formam actu cogitando, amandoque converterit, hanc quoque ad universalem mundi providentiam admittendam, cælesti videlicet corpore ab initio præditam: siquidem et in corpore caduco philosophus contemplator, civilisque idem pro viribus experitur. Proinde sicubi Plato videtur innuere, animas sequi cælestem motum, ibidem atque alibi subdit etiam posse non sequi. Probatum est quin etiam, posse prudentia, arte, moribus cælestium influxibus repugnare: ex quo apparet, si qua in nobis est vita pedissequa corporis, perque hoc fato serviens, hanc ab anima etiam mundani corporis posse pendere: sed eam in nobis animam, quæ corporeis incitamentis mundanisque resistit impulsibus, altius quam a mundo descendere. Atqui et si intra mundum geniti sumus, aliunde tamen animam habemus superiorem, quæ metitur et mundum. Nam et fœtus in alvo aliam accipit animam præter matris animam, et aliunde habet animam, quam a matre.

Quomodo animæ differant, et quomodo sint immortales in propria forma restantes, et quomodo anima mundi ubique præsens omnibus conducat ad vitam.

In octavo capite hæc in primis considerabis, ad hoc ipsum, ut animæ nostræ tum invicem, tum etiam cum anima mundi adeo consentiant, quod consimili sæpe afficiantur instinctu, et impulsus aliquis facile ab aliis fluat in alias, et particulares animæ clam moveantur ab universali: non est utique necessarium, animas nostras esse ab anima mundi progenitas. Satis enim ad hanc consensionem, et quasi compassionem facit communis ipsa tum animæ mundanæ, tum aliarum ex eadem mente divina, eademque generali animarum idea, similisque processio. Proinde qua-

tuor præcipue sunt humanarum differentiæ animarum: differunt quodammodo secundum corporum differentias, quando motus magis minusve concitatos pro differentia sanguinis bilisve et spiritus habere videntur. Differre dicuntur ex præcedenti vita: si verum sit, hanc animam ad actiones, illam ad contemplationem nunc promptiorem existere: quoniam hæc quidem ante ortum negociosissimam egit vitam, hæc vero prorsus contemplativam. Differre quoque Platonici putant quodammodo specie naturaliter ab initio: siquidem sub eodem genere proximo humanæ sint animæ: differant autem inter se specialibus quibusdam, etsi quam minimis potest fieri differentiis, quibus a summo quodam gradu per secundum tertiumve et quartum distribuantur. Differre denique putant, quod quamvis quælibet rationalis anima sit universum, potest tamen libero quodam motu aliter atque aliter se afficere, prout alia se vertit ad vitam contemplativam, alia ad activam, alia ad voluptuosam. Et quæ ad contemplandum se conferunt, aliæ hanc formam contemplationis eligunt, aliæ præ cæteris illam: et quam elegerunt, mox induunt quasi naturam. Quanquam vero anima quævis est omnia, ejusmodi tamen quasi paritas non efficit animas inter se sine ullo discrimine pares. Est enim in mente prima communis idealisque animarum ratio, non individualis quidem duntaxat, sed admodum generalis, varios inter se possidens animarum idealium gradus, quorum numerum sequitur par numerus animarum, et similis ordo. Et quemadmodum in mente divina hæc quidem idea est aliter omnia, et aliter illa: sic anima hæc omnia aliter est, quam illa, et aliter suo utitur universo. Rationi præterea consentaneum est, composita ex quatuor elementis posse in elementa pura resolvi: ac si elementa deteriora nequeant omnino seorsum a præstantioribus esse, saltem alicubi præstantiora seorsum a deterioribus in sua puritate consistere: similiter compositum ex materia formaque tanquam geminis elementis, resolvi quodammodo in materiam puram, et omnino redigi ad formam aliquam per se puram, quæ per se, et in se consistat absque materia, quamvis materia nequeat procul ab omni forma consistere. Sicut elementum (ut dixi) formale a materiali procul existit, quamvis e converso non accidat, in genere formarum ejusmodi intellectuales animæ numerantur. Ejusmodi quidem forma est essentia simplex, esse suum per se possidens in se ipsa, in qua et esse suum idem est, atque essentialis unitas ejus. Contra vero compositorum essentia sese habet: nempe in hac aliud est essentia simul atque esse, quæ consistunt in multitudine, quam unitas, quæ, prout est unitas, multitudinem non admittit: atque esse ibi sequitur unionem, quam unitas antecedit. Quorsum hæc? ut intelligas ipsam animæ formam, cujus esse idem est, quod et essentialis unitas ejus, esse prorsus indissolubilem, quemadmodum est indissolubilis unitas: præsertim quia si esse ubique in rebus est per formam, sequitur, ut forma simplex in se ipsa subsistens, esse suum semper in se ipsa continuet. Præterea si forma simplex non mixta materiæ, perdenda sit, in nihilum redigetur: si generanda, ex nihilo generabitur: id autem physica per se ratio non concedit. Est igitur anima sempiterna: præsertim, quia, si de aliquo sit fingenda, neque tamen ex ullo queat materiali, cogetur Deus eam ejus auctor de sua substantia procreare: unde cogetur esse mutabilis: præsertim si quando faciat, quod ante non fecerat. Hæc ergo Plotinus significat, ut animam asserat sempiternam: quæ quantum affirmanda sint, in Theologia nostra satis est dictum. Inter hæc animadverte, formas ejusmodi unamquamque esse in se unum quiddam numero ab aliis, non per accidens, sed per se distinctum, per se, inquam: quoniam animæ non accipiunt numerum ex numero corporum, vel corporalium qualitatum: quasi una mundi anima per diversas affectiones corporum propagetur in multas. Jam vero quælibet anima ita per se subsistit semper unum numero, sicut in sua essentia suum habet esse, atque esse suum idem est, quod et unitas ejus. Sicut ergo essentia simpliciter animæ tanquam simplex in se ipsa consistens, sempiterna est, sic et quodlibet singulare illius esse: siquidem esse suum est solum in ipsius essentia. Item sicut esse est sempiternum, sic et unitas quælibet numeralis: siquidem illic idem est esse, quod et unum aliquid esse. Non enim per externa, sed per interna distinguitur essentia simplex permanens in se ipsa, ut nemini liceat sommiare nostras animas personalibus quandoque dimissis proprietatibus in generalem quandam animam confundendas. Res quidem corporeæ ex materia formaque compositæ unitatem speciei perpetuam successione conservant: unitatem vero numeralem propriamque nequaquam. Atqui neque specialem conservarent in se unitatem, nisi ab anima generationis fonte perpetuo hanc haurirent. Anima igitur tanquam longe præstantior unitatem in se ipsa quælibet numeralem propriamque retinet semper, non solummodo specialem, imo sicut per ipsam composita quæ dissolvuntur, similibus temporibus redeuntibus, similia prorsus et eadem specie revertuntur: sic anima mutans quodammodo in se ipsa formam, velut præstantior corpore, ad eandem numero quandoque redit, et ad idem corpus, eandemque personam. Posthac ubi quæritur, quomodo forma simplex intellectualis que anima sive mundi sive nostra dicatur ali-

quando infinita? respondetur, non quia in infinitum dividi queat, sed quia sine fine vigeat, et ubique et semper agere possit. Sic igitur nec anima mundi vel in animas dividitur infinitas, vel qualitatis corporeæ more distenditur, quatenus moles mundi protenditur, sed unica permanet: et quantumcunque corporis ex ea quicquam potest accipere, ipsa ubique integra vegetat. Animæ quoque nostræ sicut non fiunt numero totidem, ex tot corporeis portionibus atque qualitatibus, sic neque protenduntur in molem, et more albedinis extenduntur extensa materia: sed et totidem sunt, quot proprietates intimæ, et quantum molis ad earum præparatur influxum, tantum formant individuo quodam et ubique toto perpetuoque vigore. Neque secatur anima nostra in plures animas, sive propter diversa membra, sive membro quolibet amputato: sicut nec anima mundi ipsa in se vel dividitur, vel fit plures animæ, partibus inter se mundi divisis. Hæc enim una permanens, quantumcunque disjungatur pars mundi vivens, hæc ab alia tamen tota simul est in utraque. Est et in medio propter continuitatem materiæ primæ, imo et essentiæ quintæ, quæ est proprium animæ susceptaculum. Inter hæc si cui Plotinus videtur in plantis et animalibus ex putrefactione genitis, non aliam ponere animam, quam mundanam, tu cave, ne facile id concesseris: id enim ipse videtur in libro de animæ immortalitate refellere. Dices ergo ipsam mundi animam omnibus quidem talibus esse præsentem, neque cogi hanc ipsam plures fieri animas propter sectiones plures, atque animantes, sed interea non hanc solam his esse vitam, quamvis ipsa vitas in his generet, atque animas. Quæ quidem animæ si a Platonicis aliquibus, et ab ipso Plotino alicubi dicantur esse secundum proprias substantias sempiternæ, non tunc primum ab anima mundi generabuntur, sed universali illius instinctu genitis infundentur. Poterit et aliquis dicere, omnem quidem vitam esse perpetuam, sed animas, si quæ sunt tales, proprio motu carentes, non tam in se, quam in communi post obitum vita subsistere: quæ vero proprios edunt motus, præsertim si liberos, propriam quoque formam per se ipsas perpetuo conservare. Semper vero memento, præter vitas animantium proprias, subesse cunctos communem vim ex mundi anima vegetalem in arbore mundana totam ubique vigentem, quæ et præparet materias propriis animabus, et tempore certo conservet, et in unum viventia cuncta conciliet. Hunc Pythagorici, referente Sexto Pyrrhonio, esse dicunt spiritum in modum animæ rebus cunctis infusum, qui homines conciliet cæteris animantibus, conciliatos aliunde numinibus. Hoc jam vigente communiter, accedit in nobis ad fœtum rationalis anima: atque sub hoc communi lumine ipsa deinceps lumen propriæ peculiarisque vitæ diffundit in corpus, quod et in obitu ipsa secum contrahat proprium, quemadmodum et mundi anima suum, atque commune conservat.

Quot modis insinuetur anima corpori, et qualis sit anima mundi, et quomodo faciat mundum, et dimensionem ejus, et quomodo sit ubique.

In capite libri nono, ubi secunda incipit quæstio, quomodo insinuatur anima corpori: animadvertes duobus in primis id fieri modis. Nam aut ab incorporeo statu, aut a corpore venit in corpus. Et hoc quidem secundum divisionis membrum in quatuor iterum membra dividitur: nempe aut a liquido corpore transit in liquidum, aut a liquido in solidum, aut a solido in aliud solidum, vel a solido rursus in liquidum. Ubi notabis, si quando ex Plotini sententia omne corpus exuere possit, excogitari posse semper extra corpus esse victuram. Quod et Plato in Phædone significat: et Porphyrius atque Iamblichus suspicantur. Sin autem, ut ait Proculus, semper est in aliquo corpore, poterunt consequenter fingi vicissitudines corporum sempiternæ. Ut autem cognoscas, quomodo anima tua, imo prius, quomodo mundi anima suo insinuetur corpori, cogita in anima mundi vim intellectualem ejus, in summo, ceu lumen, rationalem in medio, ut splendorem, vegetalem in infimo, ut calorem. Præterea circa ejus essentiam considera duo. Primum prout ipsa aliud quiddam est quam illa tria: secundum, prout tribus jam illis est insignita: jam vero quo momento est aliud, quodammodo obscura est, et deformis, et frigida, obscura quidem nondum habens intelligentiæ lucem: deformis item, nondum rationis splendorem possidens: frigida denique, non adhuc adepta vegetalis naturæ fomentum. Ex hac ergo essentia sic egena cogita prodire primam mundi materiam prorsus egenam, et omnino tenebrosam, deformemque, et frigidam: sed interim ab essentia, quatenus tribus jam illis est insignita, contemplare mundi materiam prodeuntem protinus exornari, per intelligentiam quidem formis penitus permanentibus: per rationem vero formis, quæ moveantur stabiliter, per vegetalem denique formis, quæ mobiliter moveantur: ita tamen, ut quæ intelligentia rationeque procedunt, tam naturaliter inde profluant, quam naturaliter, quæ vegetali natura nascuntur: atqui sic anima mundi prædita in mundo formando exemplar præcipuum (ut Timæus innuit) non mobilem, et quasi generabilem spectat naturam vel rationem, si modo sit ratio mobilis, sed intellectualem potius formam omnis generationis exper-

tem, sive sit animalis intelligentia, sive prima. Cogita rursum animam, quatenus mobilis est intrinsecus, naturaliter anniti, ut eatenus moveatur extrinsecus: ex hoc ergo nixu materiam jam natam statim longe lateque protendi, adeo ut ex animæ motu micante foras dimensio materiæ sit exorta, simul et mundi motus: sic ergo locus inde simul nascitur, atque tempus. Locus, quem habitet anima vegetando: tempus, quo locum, id est corpus, moveat vegetando. In exemplari primum intellectuali destinata est idealiter certa tum mundi tum mundanarum dimensio rerum: ad quam sane destinationem tanta suborta est ad motum formalis efficacia in vegetali natura: quæ pro mensura tali tantam mundo quantitatem exhibet, tantasque mundanis, quanta simul et quantæ præsignantur in ipsa mentis idea. Potest autem anima per essentiam suam tota simul adesse parti cuilibet mundi tam grandis: quoniam et tantus hic est factus, quantum ipsa processit, quæ procedendo fecit. Et ipsa quidem anima neque dimensio est, neque qualitas extensa dimensione: sed individuum quiddam, non tanquam aliquis dimensionis terminus alicubi in dimensione signatus, sed inde solutum in se consistens, extra totum quantitatis genus in quodam plus quam substantiæ genere: molem totam longissimo naturæ virtutisque supereminens intervallo. Unde hoc ipso individuo sui totam undique molem possidet, neque totum possidetur ab ipsa.

Quomodo anima mundi agit in se ipsa, atque ita naturaliter gignit mundum sic omniformem, sicut omniformis est ipsa.

Caput decimum docet quemadmodum summus aër subest lumini, lumen vero Soli, semper tamen simul sunt ab ævo: sic mundi animam intellectui divino semper, intellectum denique bono. Item mundum semper naturaliterque pullulare ex seminaria suæ animæ potestate, sicut vivens quodlibet ex semine suo: hæc enim inde vim ejusmodi nanciscuntur. Cum vero natura particularis in quolibet vivente non egeat ad motum generationemque consilio vel machinis ullis, multo minus his universalem egere naturam: hanc insuper facere movereque omnia facilitate mirabili. Cum enim ex ea pendeat tota mundi moles, ejusque forma, nihil usquam ei posse resistere: præsertim quia inde omnia subsequenti serie ita dependent, ut agentia vel levissimo primum nutu pulsata, mox omnia moveantur, atque ad actionem primi moventis finemque conducant. Proinde quæ non vivunt, foras et in alienam tantum materiam agunt, in se ipsis vero torpent: quæ vero vivunt, agunt etiam in se ipsis, aguntque perpetuo. Anima ergo vivendi principium, mundana præcipue, agit semper atque potissimum in se ipsa, prout intelligentia ejus hinc quidem suam rationem format, inde suam quoque naturam. Atqui et ratio naturaliter secum ipsa discurrit, et omnia turget, gestitque seminibus rerum omnium, etiam corporum divinorum: Ex quo quidem intimo rationalique per rationes rerum seminales motu nascitur forma rationalis mundi similiter omniformis, forma, inquam, animæ quam simillima. Si enim generantia, quæ sequuntur, sibi similia generare contendunt: nimirum universalis et proximus hic mundi genitor mundum sibi generat quam imillimum.

De descensu animæ, Dionysio, Jove, curriculis vitarum, ordine mundi, consonantia universi.

Hic naturam ipsam, id est, vegetalem animæ mundanæ potentiam appellat Dionysium: cujus membra sunt rationes rerum seminales in ipsa natura. Quæ quidem membra quando per generationem quasi procedunt in materiam, hic magis inter se divisa, jam a Titanibus, id est, dæmonibus genituræ præfectis, discerpta videntur: quasi membra Osiridis, id est, vivificæ providentiæ dilaniata a Typhone, id est, dæmonum geneficorum duce. Animæ igitur in divino quodam mundo viventes aliquando per imaginationem, quæ in eis erat ultimum, prospexerunt formas in materia mundi jacentes, quæ sunt imagines Dionysii, ejusque membrorum in materia quasi speculo, prospexerunt vero eas forsan intuendo recto quodam aspectu in naturam, atque inde aspectum in materiam deflectendo. Quorsum vero se ita convertit imaginatio, illuc statim ratio se divertit ab intellectu, et utraque non aspiciendo solum, sed amando. Amor ejusmodi extitit descendendi principium, atque post casum etiam permanendi: quoniam provincia hæc indiget assidua nostræ rationis attentione: sed intellectus interea, quem non tangit affectus ejusmodi, se in mundo superiore servavit immotum. Benignitas vero Jovis instituit, curricula temporum in hac quidem laboriosa vita fore brevia, in vita vero apud superos longa, longissima tandem apud supremos. Revertuntur autem animæ nostræ quandoque ad animæ mundanæ gradum, ubi providentiam ejus publicam contemplentur, et facilitate gubernationis propriæ circa corpus tunc suum, et circa suam provinciam imitentur. Præterea mundi anima, quasi mundanus Apollo, canit quidem in natura, pulsat autem in cælo lyram. In natura rationum omnium evolutio statutis temporibus atque revolutio universalis est concentus ex multis cantibus modulisque compositus: in cælo similiter perpetua quædam dispositio stellarum atque motionum sonus est Ap-

pollineus, ad perpetuam cantus illius concordiam institutus. Si quis igitur dispositionem continuam illius cantus inspiceret, in ea statim cælestes sonos contueretur, et quasi jam (ut proprie loquar) audiret. Animæ quin etiam nostræ progressiones suas tum in descensu, tum in hac habitatione, tum in ascensu quasi tripudio concordi saltantes, cantui mundano sonoque coaptant. Cum enim ab eodem patre proficiscantur, a quo et anima mundi ejusque germanæ sint, et provinciam ejus inhabitent, nimirum ad cantum sonumque illius ipsæ saltant, non impulsæ quidem inde, sed volentes, et naturaliter simul atque libenter ipsæ mundanæ mundanum ordinem æmulantur. Hinc efficitur, ut per cælestia progressiones humanas, etsi non ubique quasi per causas, saltem quasi per signa quædam conjectare quis valeat: præsertim quia universalis naturæ cælique forma exemplari quadam ratione continet, quæcunque geruntur intra mundum, sive ab ea ipsa, sive a se ipsis, sive quomodolibet aliunde ducantur. Habitant vero animæ aliquando extra cæleste corpus aliquando in cælesti puro, aliquando sub cælesti. Et quatenus anima diversum intra se habitum induit, diversam foris induit et figuram: itaque aliquando in hominem cælestem venit, aliquando in aërium, alias in terrenum: atque hic rursum quatenus minus magisve inde degenerat, in hominem venit vel divinum, vel humanum, vel quasi ferinum. Nempe ita nos Plotini verba emendare solemus: Nam rationalem animam bovini corporis, vel suilli formam aliquando fieri a Platonicis non est receptum, neque etiam ab ipso Plotino concedendum erat, cum proposuisset mutationem in anima ab imaginatione principium habuisse, quæ in essentia speciem mutare non potest. Tot quidem intellectus in humana specie esse, quot sunt et animæ, receptum est. Intellectum vero nostrum in divinis restare felicem, dum rationalis potentia quasi ad terram præcipitata fit miserrima, ab Iamblicho quidem non videtur penitus dissidere: a Porphyrio tamen Plotini discipulo spretum est: a Proculo reprobatum, dicente tantam fore potentiam beatissimæ apud Deum mentis, ut vim sibi contiguam, et simillimam rationem sit interim retentura, quatenus ipsa minime declinaverit, et in hac vita nos minime peccaturos. Neque consentire videtur stomachum infirmissimum fore, quamdiu firmissimum jecur exstiterit. Subdit Porphyrius, casum animæ non ab imaginatione vel natura, sed ab intellectu cœpisse: non enim trahi ab inferioribus superiora, sed vim illam superiorem agere pro mensura quadam virtutis suæ: itaque intentionem agendi quandoque in ea remitti, atque eatenus intendi virtutis inferioris actum, id est imaginationis atque naturæ, cum anima undique otiari non possit: contra vero remitti rursum inferiorum actus, quando superiorum actus intenditur. Ubi vero dicit intellectum agere pro mensura virtutis suæ, sic emendandus est, ut quando intellectus apud Deum est beatus, agat non tam virtute sua quam divina, sub cujus forma jam agit: itaque animam semel ita beatam putandum est nunquam inde discessuram. Cætera illi viderint: nobis vero sat fuerit narravisse id potius probaturis, quod Theologi nostri potissimum comprobaverint.

Lex, judicium, justitia universi ducit intrinsecus animos tum sponte, tum necessitate ad suum quemque terminum.

Sicut aliquis lactucam porrigens allicit anserem per exteriorem sensum, ita Magus sensum interiorem allicit per nonnulla sensus interioris amica: atque ita libens hic movetur, sicut et anser ita rursus divina providentia voluntatem omnemque affectum animi ad terminum trahit sibi convenientem, videlicet, per affectionem certam in animo secundum actiones suas et electiones jam conceptam, qua et volens, et tam vehementer ad terminum justum fertur, sortemque competentem, quemadmodum aliquis clam magia raptus. Movet enim Deus animam non solum interius, quam ars, sed etiam quam natura: atque certis temporibus, sicut natura solet. Animæ igitur ab initio sponte sua agentes, et sic agendo factæ tales, demum statutis a Deo temporibus non solum sponte, sed etiam necessitate legis intimæ, ad sortem decretam juste perveniunt. Est autem in universo lex judicium, justitia. Lex quidem in mente divina, ipsa scilicet rerum omnium dispositio: judicium in mente animæ mundi, ad divinæ legis normam singula decernente: justitia in voluntate ejusdem ita volente, et ita singula exsequente, sicut jam est judicatum. Animas ergo transfert impuras quidem deorsum, per impuritatem suam illuc inclinantem, quemadmodum natura universalis movet ad centrum gravia per propriam gravitatem: puras autem sursum vicissim per puritatem suam eodem quoque vergentem, sicut et natura levia sursum per propriam levitatem. Hac interim summula licet interpretari, quæ Orpheus in tribus hymnis canit de lege, judicio, justitia Dei: et quæ Plato in quarto Legum, imitatus Orpheum, de lege divina judicioque definit.

De connexione hujus mundi ad superiorem, et Prometheo statuisque loquentibus.

Mundanæ sphæræ intimas habent animas, et propria hinc in primis vitalia dona: per quas quidem animas, perque animales dotes, velut per media quædam, sortiuntur intellectualia quæ-

dam dona consequenter ab intellectibus individuis suarum ducibus animarum: per quos insuper nonnulla etiam divina munera nanciscuntur ab ipsis divinæ mentis ideis, quibus (ut Plotinus putat et Iamblichus) inseparabiliter conjuncti sunt intellectus, ut non mirum sit, divinum mundum illum mundo huic undique esse prorsus infusum. Post hæc animadvertes naturalem quandam providentiam in vitali animæ mundi parte regnantem sub Promethei cognomento, ex luto, id est materia prima statuas, id est res naturales, effingere, atque esse huic opificio partim quidem alligatam, partim quoque solubilem, nec esse hic Epimetheo, id est temeritati, locum: item rebus naturalibus non solum vires animales inesse, sed dotes etiam quasdam intellectuales atque divinas, et omnia numina huic opificio aliquid ex se conferre: opificio, inquam, non universo tantum, sed etiam unicuique. Alludit inter hæc Plotinus statuæ fictilis vocem nactæ mentione ad magos præcipue illos, qui loquentes statuas construebant: in quibus nec propriæ quidem ullæ statuarum animæ, nec sidera loquebantur, sed dæmones ab eodem sidere ducti, sub cujus imperio statuæ fingebantur. Arbitror etiam in puero illo Regis filio, quo die natus est, locuto, ut testatur Aly, qui et interfuisse se dicit, non conjunctionem planetarum quatuor in ejus horoscopo concurrentium formavisse verba, nec etiam infantis animam verba vaticiniumque fecisse de paterni regni calamitate paulo post secuta, sed dæmonem potius illic fuisse locutum: dæmonem, inquam, Mercurialem. Nam in octavo Libræ gradu horoscopo, qui et terminus est Mercurii, Mercurius ipse cum Venere Joveque et Marte fertur fuisse conjunctus. Sed non licet ulterius in præsentia digredi: imo neque licet tenorem ab initio librorum exponendorum hactenus continuatum ultra servare. Si enim longa similiter argumenta, imo et commentaria scorsumque ab ipsis Plotini capitibus disposita prosequamur, et confusa continget interpretatio, et opus excrescet in immensum. Satis evagati sumus: satis multa jam diximus. Sat igitur erit deinceps breves quasdam annotationes, ut in Theophrasto fecimus, Plotini capitibus interserere.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Γ.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΟΝ.

De dubiis animæ primus.

371 I ΠΕΡΙ *ψυχῆς ὅσα ἀπορήσαντας δεῖ εἰς εὐπορίαν καταστῆναι, ἢ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀπορίαις στάντας, τοῦτο γοῦν κέρδος ἔχειν, εἰδέναι τὸ ἐν τούτοις ἄπορον, ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὴν πραγματείαν ποιήσασθαι.*
B *Περὶ τίνος γὰρ ἄν τις μᾶλλον τὸ πολὺ λέγων καὶ σκοπούμενος, εὐλόγως ἂν διατρίβοι, ἢ περὶ ταύτης· διά τε πολλὰ καὶ ἄλλα, καὶ ὅτι ἐπ' ἄμφω τὴν γνῶσιν δίδωσιν, ὧν τε ἀρχή ἐστι, καὶ ἀφ' ὧν ἐστι. Πειθοίμεθα δὲ ἂν καὶ τῷ τοῦ θεοῦ παρακελεύσματι, αὐτοὺς*

7. ΠΕΡΙ Ψ. ΑΠ. ΠΡΩΤΟΝ] Marc. A. Πλωτ. ἐνν. τετάρτης περὶ οὐσίας ψυχῆς δεύτερον. ἐν τῷ κόσμῳ τῷ κ. τ. λ. qui est liber I. Enn. IV. Post eum librum sequitur noster, cum eadem, quam Ed. habet, inscriptione.

10. *ταῖς ἀπορίαις*] Cod. Ciz. omittit *ταῖς*.
ib. *τοῦτο*] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *τοῦτο γοῦν*: quod exhibemus. Reliqui omittunt *γοῦν*.
11. *ἔχοι*] Cod. Vat. *ἔχει*.
13. *καὶ ὅτι*] Codd. Ciz. et Vat. *καὶ ὅσα*.
15. *Πειθοίμεθα*] Cod. Vat. *πιθοίμεθα*. Pergit Marc. A. *ὁ' ἄν*.
ib. *παρακελεύσματι*] Cod. Vat. *παρακελευματι*.
ib. *αὐτοὺς*] Codd. Med. B. Vat. *αὐτούς*.

I. *Quam necessaria sit consideratio de anima, et quomodo aliqui suspicantur, nos vivere duntaxat ex vita mundi.*

OPERÆ pretium est considerare, utrum omnes de anima dubitationes solvendæ sint, an potius in dubitationibus ipsis lucrum nobis sit collocandum. Nulla profecto res est, de qua diligentius et diutius investigare tractareque, quam de anima debeamus: cum ob alia multa, tum etiam quia ad utraque cognoscenda conducit, scilicet tam ad ea, quorum est ipsa principium, quam ad illa, ex quibus efficitur. Sic ergo parebimus Deo præcipienti: cognosce te ipsum. Præterea, cum cætera omnia perscrutari invenireque studeamus,

γιγνώσκειν, παρακελευομένῳ, περὶ τούτου τὴν ἐξέτασιν ποιούμενοι. 372
Ζητεῖν τε τὰ ἄλλα καὶ εὑρεῖν βουλόμενοι, δικαίως ἂν τὸ ζητοῦν τί Α
ποτ' ἐστὶ τοῦτο ζητοῖμεν, τό, τε ἐραστὸν ποθοῦντες λαβεῖν θεαμάτων. Ἦν γὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ νῷ τὸ διττόν· ὥστε εὐλόγως ἐν τοῖς κατὰ μέρος τὸ μὲν οὕτως μᾶλλον, τὸ δὲ οὕτω. Τὰς δὲ ὑποδοχὰς τῶν θεῶν ὅπως, σκεπτέον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὅταν, πῶς ἐν σώματι ψυχὴ γίγνεται, ζητῶμεν. Νῦν δὲ πάλιν ἐπανίωμεν ἐπὶ τοὺς λέγον- Β
τας, ἐκ τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς καὶ τὰς ἡμετέρας εἶναι· οὐ δὲ γὰρ ἴσως ἱκανὸν φήσουσιν εἶναι, τὸ φθάνειν μέχρι τῶν αὐτῶν καὶ τὰς ἡμετέρας, μέχρις ὧν καὶ ἡ τοῦ παντὸς ψυχὴ ἔρχεται· μηδὲ τὸ ὁμοίως νοερὸν, καὶ εἰ συγχωροῖεν τὸ ὁμοίως, τοῦ μὴ μόρια αὐτῆς εἶναι· εἶναι γὰρ ὁμοειδῆ, καὶ τὰ μέρη τοῖς ὅλοις. Παραθήσονται δὲ καὶ Πλάτωνα τοῦτο δοξάζοντα, ὅταν πιστούμενος τὸ πᾶν ἔμψυχον εἶναι C
λέγῃ· ὡς σῶμα μέρος ὂν τοῦ παντὸς τὸ ἡμέτερον, οὕτω καὶ ψυχὴν τὴν ἡμετέραν, μέρος τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς εἶναι. Καὶ τὸ συνέπεσθαι δὲ ἡμᾶς τῇ τοῦ παντὸς περιφορᾷ, καὶ λεγόμενον καὶ δεικνύμενον ἐναργῶς εἶναι, καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς τύχας ἐκεῖθεν λαμβάνοντας, εἴσω τε γενομένους ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς, τὴν ψυχὴν λαμβάνειν. Καὶ ὅπερ ἐπὶ ἡμῶν μέρος ἕκαστον ἡμῶν παρὰ τῆς D

1. παρακελευομένῳ] Cod. Vat. παρακελευομένων.
3. ζητοῖμεν] Cod. Med. B. ζητοῦμεν.
ib. ἐραστὸν] Cod. Med. B. ἐραστῶν et ita margo Edit.
5. οὕτω] Sic Cod. Vat. cum Marc. A. Rell. cum Ed. οὕτως.
7. γίγνεται] Codd. Med. A. Marc. B. γίνηται. Med. B. γίνηται.
9. φθάνειν μέχρι τῶν αὐτῶν] Cod. Ciz. μέχρι τῶν αὐτῶν φθάνειν.
10. μεχρις] Cod. Vat. μέχρι et ita Marc. A.
12. ὅλοις] Cod. Vat. ὅλης.
14. καὶ ψυχὴν] Cod. Vat. καὶ τὴν ψυχήν.
16. καὶ δεικνύμενον] Deest καὶ in Cod. Ciz.
17. τύχας] Cod. Med. A. ψυχάς; sed supra lin. τύχας.
18. γενομένους] Cod. Med. B. γιγνομένους.
ib. ἐν αὐτῷ] Abest ἐν a Cod. Ciz.
ib. ἡμᾶς, τὴν] Cod. Vat. ἡμῶν τήν. Mox fort. legendum καὶ ὥσπερ ἐπὶ ἡμῶν, ut Fic. legisse videtur.
19. λαμβάνει· οὕτω] Cod. Vat. λαμβάνειν οὕτω.

merito quidnam sit hic in nobis investigator, in primis investigabimus: præsertim cum id ipsum, quod in ipsis contemplationis spectaminibus amabile jocundumque est, consequi exoptemus. Est enim et in universo intellectu ipsum geminum: quapropter rationabiliter in particularibus intellectibus hoc quidem ita magis, illud vero aliter se potius habet. Considerandum insuper erit, quomodo Deorum susceptacula fiant: verum id quidem opportunius indagabimus, postquam, quo pacto anima sit in corpore, quæsiverimus. Nunc vero iterum ad illos regrediamur, qui aiunt, nostras quoque animas ex ipsa universi anima esse. Forte enim nobis objicient, non esse sufficiens argumentum, quo minus nostræ sint partes illius, quod dicitur animas nostras eousque procedere, quousque anima mundi se fundit, quodve traditur intellectuales dotes habere persimiles, etiam si id illi concesserint: esse namque dicent partes toti plerumque conformes. Afferent præterea Platonem ipsum in medium, quasi id opinantem, ubi probans animatum esse mundum, inquit: Quemadmodum corpus nostrum pars est corporis universi, sic et animam nostram esse totius animæ partem. Item quod dicitur, et evidenter ostenditur, sequi nos totius mundi circuitum, et inde mores fortunasque habere: rursus nos intra mundum genitos, merito ab ipso continentem animam nostram accipere. Præterea quemadmodum unaquæque pars nostri a nostra anima suscipit, ita et nos simili ratione cum simus partes ad totum, ab ipsa totius anima tanquam partes accipere.

372 ἡμετέρας ψυχῆς λαμβάνει, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον μέρη πρὸς τὸ ὅλον ὄντας, παρὰ τῆς ὅλης ψυχῆς μεταλαμβάνειν ὡς μέρη. Καὶ τὸ, ψυχὴ δὲ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, τὸ αὐτὸ τοῦτο σημαίνειν, καὶ οὐκ ἄλλο τι ἔξωθεν ψυχῆς καταλείποντος μετὰ
E τὴν τοῦ ὅλου. Αὕτη γὰρ ἡ τὸ πᾶν ἄψυχον ἐν ἐπιμελείᾳ τιθε- 5
μένη.

Πρὸς δὴ ταῦτα, πρῶτον ἐκεῖνο λεκτέον, ὡς ὁμοειδῆ τιθέμενοι τῷ τῶν αὐτῶν συγχωρεῖν ἐφάπτεσθαι, τὸ αὐτὸ γένος κοινὸν διδόντες, ἔξω ποιοῦσι τοῦ μέρος εἶναι· ἀλλὰ μᾶλλον ἂν τὴν αὐτὴν καὶ μίαν καὶ ἑκάστην πᾶσαν δικαιότερον ἂν εἴποιεν· μίαν δὲ ποιοῦντες, εἰς 10
ἄλλο ἀναρτῶσιν. Ὃ μηκέτι τοῦδε ἢ τοῦδε, ἀλλὰ οὐδενὸς ὂν αὐτὸ ἢ
F κόσμου, ἢ τινὸς ἄλλου, αὐτὸ ποιεῖ, ὃ καὶ κόσμου καὶ ὁτουοῦν ἐμψύχου. Καὶ γὰρ ὀρθῶς ἔχει μὴ πᾶσαν τὴν ψυχήν τινος εἶναι, οὐσίαν γε οὖσαν· ἀλλ᾽ εἶναι ἢ μή τινός ἐστιν ὅλως· τὰς δὲ, ὅσαι τινὸς γίγνεσθαί ποτε κατὰ συμβεβηκός. Ἴσως δὲ δεῖ λαβεῖν τὸ μέρος ἐν 15
τοῖς τοιούτοις πῶς λέγεται σαφέστερον· τὸ μὲν δὴ ὡς σωμάτων μέρος, εἴτε ὁμοειδὲς τὸ σῶμα, εἴτε ἀνομοειδὲς, ἐατέον, ἐκεῖνο μόνον
G ἐπισημηναμένους, ὡς ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν, ὅταν λέγηται μέρος, κατὰ τὸν ὄγκον ἐστὶ τὸ μέρος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος· οἷον τὴν λευκότητα. Οὐ
373 γὰρ ἡ ἐν τῷ μορίῳ τοῦ γάλακτος λευκότης μέρος ἐστὶ τῆς τοῦ παντὸς

2. τὸ ὅλον] Cod. Vat. τὸν ὅλον; sed litera ν prioris vocis erasa est.
4. καταλείποντος] Cod. Vat. καταλιπόντος.
7. Πρὸς δὴ] Sic Codd. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. πρὸς δέ. Mox Marc. A. ὁμοειδεῖ.
9. ποιοῦσι] Marc. A. οὐ ποιοῦσι.
11. ἀλλὰ οὐδενὸς] Cod. Med. B. interponit καί.
12. κόσμου] Codd. Marc. A. Med. B. κόσμον.
ib. ὁτουοῦν] Cod. Ciz. ὁτονοῦν.
14. εἶναι, ἢ μή τινός ἐστιν ὅλως] Sic Fic. videtur legisse: εἶναι, ἢ μή τινός ἐστιν ὅλως Cod. Vat. habet ἢ μη, ut Ed.; sed pagina versa εἰ μὴ, quæ etiam lectio potest esse proba. Ed. cum rell. ἢ μὴ, τινός ἐστιν ὅλως.
17. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τό.

Postremo quod scribitur, omnis anima totius inanimati curam habet, idem prorsus significare, quasi propter ipsam mundi animam nihil usquam animæ relinquatur. Hæc enim est, quæ totum curat inanimatum.

II. *Non potest anima mundi in plures dividi partes, sicut corpora vel dimensiones et numeri, et corporum qualitates.*

Ad hæc igitur id primo dicendum, quod illi ponentes animas esse conformes, propterea, quod eadem attingere concedantur: interim idem commune genus admittentes, [clam] efficiunt, ut aliæ animæ non sint partes unius, sed probabilius inferrent unam eandemque esse, et quamlibet universam existere: unam vero efficientes ad aliud quiddam redigent. Quod quidem non hujus amplius vel illius, sed nullius ipsum existens sive mundi, sive alterius, ipsum quidem agit, quicquid et mundi et cujuslibet animati vita facere judicatur. Recte namque se habere videtur non omnem animam alicujus esse, quippe cum essentia sit: sed extare aliquam, quæ nullius prorsus existat: eas vero, quæcunque alicujus esse dicuntur, fieri aliquando secundum accidens, [id est alicujus evadere]. Forsan vero in his accipiendum planius, quomodo pars dicatur, modum quidem partium in corporibus apparentem, sive uniforme sit corpus, sive difforme, dimittere decet, illud duntaxat significantes: quando in corporibus consimilium partium pars nominatur, secundum molem, non secundum speciem esse partem, sicut in albedine possumus judicare. Albedo enim, quæ est in parte lactis, non est pars

γάλακτος λευκότητος, ἀλλὰ μορίου μέν ἐστι λευκότης· μόριον δὲ οὐκ ἔστι λευκότητος· ἀμέγεθες γὰρ ὅλως, καὶ οὐ ποσὸν ἡ λευκότης· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, οὕτως. Ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν οὐ σωμάτων λέγωμεν μέρος, ἤτοι οὕτως, ὡς ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν λέγοιμεν ἄν, ὡς τὰ δύο τῶν δέκα, (ἔστω δὲ ἐπὶ ψιλῶν μόνων τὸ λεγόμενον) ἢ ὡς κύκλου καὶ γραμμῆς μέρος, ἢ ὡς ἐπιστήμης μέρος, τὸ θεώρημα. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν μονάδων καὶ τῶν σχημάτων ἀνάγκη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἐλαττοῦσθαί τε τὸ ὅλον, τῷ εἰς τὰ μέρη μερισμῷ, ἐλάττω τε τὰ μέρη ἕκαστα τῶν ὅλων εἶναι. Ποσὰ γὰρ ὄντα, καὶ τὸ εἶναι ἐν τῷ ποσῷ ἔχοντα, οὐ τὸ αὐτοποσὸν ὄντα, μείζω καὶ ἐλάττω ἐξ ἀνάγκης γίγνεται. Κατὰ δὴ ταῦτα οὐκ ἐνδέχεται ἐπὶ ψυχῆς τὸ μέρος λέγεσθαι. Οὔτε γὰρ ποσὸν οὕτως ὡς δεκάδα τὴν πᾶσαν, τὴν δὲ μονάδα εἶναι, ἄλλα τε γὰρ πολλὰ καὶ ἄτοπα συμβήσεται, καὶ οὐχ ἕν τι τὰ δέκα. Καὶ ἑκάστη αὐτῶν τῶν μονάδων ἡ ψυχὴ ἔσται, ἢ ἐξ ἀψύχων ἁπάντων ἡ ψυχή· καὶ ὅτι καὶ τὸ μέρος τῆς ὅλης ψυχῆς συγκεχώρηται ὁμοειδὲς εἶναι, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς οὐκ ἀνάγκη τὸ μέρος οἷον τὸ ὅλον ἐστὶν εἶναι· οἷον κύκλου, ἢ τετραγώνου· ἢ οὐ πάντα γε τὰ μόρια ὅμοια, ἐφ' ὧν ἐστι λαβεῖν τὸ μέρος· οἷον ἐπὶ τῶν τριγώνων τρίγωνα, ἀλλὰ παραλλάσσοντα τὴν δὲ ψυχὴν ὁμοειδῆ τίθενται εἶναι. Καὶ ἐπὶ γραμμῆς δὲ τὸ μὲν μέρος ἔχει τὸ γραμμὴ εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει

373

3. δὲ ἐπὶ] Codd. Vat. Marc. A. δ' ἐπί.
ib. ἤτοι οὕτως] Cod. Vat. ἤτοι ὄντως.
4. τῶν ἀριθμῶν] Cod. Ciz. τὸν ἀριθμόν.
ib. ὡς τὰ] Cod. Vat. ὥστι.
5. ψιλῶν μόνων] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ψιλὸν μόνον. Ciz. pro seq. τὸ habet τόν: Vat. omittit parentheseos signa.
7. ἐλαττοῦσθαί τε] Cod. Ciz. omittit τε.
8. τε τὰ μέρη] Codd. Ciz. Med. B. Vat. τε τὰ μέρη. Marc. A. δὲ τὰ μέρη. Ed. cum rell. omittit τε.
10. τὸ αὐτοποσὸν ὄντα] Ed. αὐτὸ ποσόν. Cod. Vat. τῷ αὐτῷ ποσὸν εἶναι. Marc. A. τὸ αὐτοποσὸν εἶναι. Unde nos correximus lectionem Ed.
13. γὰρ πολλὰ] Abest γὰρ a Cod. Med. B.
14. τῶν μονάδων] Codd. Ciz. et Med. A. omittunt τῶν.
15. ὁμοειδὲς] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. ὁμοειδές: quod recepi.
16. τὸ δὲ ἐπὶ—ἐστὶν εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
17. τετραγώνου] Cod. Vat. τετράγωνον.
ib. ἢ οὐ πάντα γε] Codd. Ciz. Marc. A. ἢ οὐ πάντα γι. Vat. ἢ οὖ πάντα γι.
20. γραμμὴ] Cod. Vat. γραμμῆ (sic).

albedinis, quæ in toto lacte, sed partis quidem est albedo, non autem pars est albedinis: si quidem albedo non est quantum aliquid, sed per se omnino magnitudine carens: et id quidem ita se habeat. At quando in rebus, quæ non sunt corpora, partem dicimus, vel ita, ut in numeris accipimus partem, sicut binarius dicitur pars denarii (sit autem in numeris tantum puris id dictum) vel sicut circuli et lineæ pars dici solet, vel tanquam propositio sive notio dici pars scientiæ consuevit. In unitatibus quidem atque figuris necessarium est, quemadmodum et in corporibus, minui tum tota ipsa per partes divisione, tum minores toto partes singulas esse. Hæc enim cum sint quanta, et suum esse in [ipso] quanto possideant, non ipsum quantum [idem quantum] existentia, necessario majora fiunt atque minora. Hac certe conditione pars in anima dici non potest. Non enim in ea ita quantum est, ut tota quidem sit ceu denarius, pars vero ut unitas. Contingent profecto et alia absurda permulta, et procul dubio decem non sunt aliquid unum. Præterea vel unaquæque unitatum erit anima, vel anima ipsa ex cunctis inanimatis constituetur. Accedit ad hæc, quod pars totius animæ concessa est uniformis existere: at in continuo non necessarium est, partem esse talem, quale existit et totum, sicut circuli vel [trianguli] quadranguli partes: aut certe non omnes particulæ similes sunt, in quibus licet partem accipere, ceu trian-

373 διαφέρει καὶ ἐνταῦθα. Ἐπὶ δὲ ψυχῆς ἡ διαφορὰ τῷ μεγέθει εἰ λέ-
γοιτο τῆς μερικῆς πρὸς τὴν ὅλην, ποσόν τι ἔσται καὶ σῶμα. τὴν
διαφορὰν λαμβάνουσα καθὸ ψυχὴ, παρὰ τοῦ ποσοῦ· ἀλλ' ὑπέκειντο
E πᾶσαι ὅμοιαι καὶ ὅλαι. Φαίνεται δὲ οὐδὲ μεριζομένη οὕτως, ὡς τὰ
μεγέθη· οὐδ' ἂν συγχωρήσαιεν δὲ οὐδὲ αὐτοὶ κατατέμνεσθαι τὴν 5
ὅλην εἰς μέρη. Ἀναλώσουσι γὰρ τὴν ὅλην, καὶ ὄνομα μόνον ἔσται,
εἰ μὴ ἀρχή τίς ποτε ἦν πᾶσα· ὡς εἰ οἴνου μερισθέντος εἰς πολλὰ,
ἕκαστον τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀμφορεῖ λέγοι μέρος οἴνου τοῦ ὅλου. Ἆρ'
οὖν οὕτω μέρος, ὡς θεώρημα τὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, τῆς ὅλης
F ἐπιστήμης αὐτῆς μὲν μενούσης οὐδὲν ἧττον, τοῦ δὲ μερισμοῦ, οἷον 10
προφορᾶς καὶ ἐνεργείας ἑκάστου οὔσης. Ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ ἕκαστον
μὲν δυνάμει ἔχει τὴν ὅλην ἐπιστήμην· ἡ δέ ἐστιν οὐδὲν ἧττον ὅλη.
Εἰ δὴ οὕτως ἐπὶ ψυχῆς τῆς τε ὅλης καὶ τῶν ἄλλων, οὐκ ἂν ἡ ὅλη,
ἧς τὰ τοιαῦτα μέρη, ἔσται τινὸς, ἀλλ' αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς· οὐ τοίνυν
οὐδὲ τοῦ κόσμου, ἀλλά τις καὶ αὕτη τῶν ἐν μέρει. μέρη ἄρα πᾶσαι 15
G μιᾶς, ὁμοειδεῖς οὖσαι. Ἀλλὰ πῶς ἡ μὲν κόσμου, ἡ δὲ μερῶν τοῦ
κόσμου;

1. καὶ ἐνταῦθα] Cod. Med. B. omittit καί.
b. Ἐπὶ δὲ] Cod. Ciz. omittit δέ.
3. ψυχὴ, παρὰ τοῦ] Cod. Ciz. ψυχή. ἐπὶ τό. Vat. ψυχὴ ἐπὶ τοῦ. Mox idem ἀλλὰ pro ἀλλ'.
ib. ὑπέκειντο] Cod. Vat. ὑπέκειτο.
4. ὡς τὰ] Cod. Vat. ὥστε.
6. εἰς μέρη] Cod. Med. B. ἐν μέρει; supra lin. εἰς.
7. εἰ μὴ ἀρχή τίς ποτε] Ed. ἄρχη. Sed ἀρχὴ habent Codd. Med. A. et B. (ex corr.) In Codd. Ciz. Med. B. (a pr. m.) Marc. A. a pr. m. et Vat. legitur nonnisi: εἴ τις ποτέ. Cod. Mon. A. non habet μὴ ἀρχὴ sed in marg. additum est. Cod. Mon. B. ἄρχη, ut edit. Fic. legit: εἰ ἀρχή τίς ποτε.
ib. ὡς οἴνου] Codd. Med. Marc. A.B. ὡς εἰ. Vat. quem sequor, ὡς εἰ οἶνον (sic).
8. ἕκαστον] Cod. Med. B. ἕκαστος. In Vat. sequitur τῷ pro τό.
11. Ἐν δὴ τῷ] Sic Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἐν δὴ τῶ. Sed Ed. δέ.
13. ἐπὶ ψυχῆς] Codd. Med. B. Marc. A. τῆς ψυχῆς.
ib. οὐκ ἂν εἴη.] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. omittunt εἴη. Ejus loco Marc. A.B. habent ἡ. Et sic correxi.
14. ἀλλ' αὐτὴ] Codd. Med. A. Vat. Marcc. ἀλλὰ αὐτή. Med. B. ἀλλὰ καὶ αὐτή.

gulos in triangulis: sed in his accidit per varia permutatio. Animam vero uniformem esse fatentur. Item in linea pars quidem habet, ut linea sit, sed hic quoque magnitudine differt. Verum in anima, si differentia magnitudine sumitur, partialis videlicet animæ ad totam animam, quantum quiddam erit et corpus: quippe cum differentiam ipsam, qua est anima, a quanto susceperit: at omnes concessæ sunt esse similes atque totæ. Constat præterea, neque ita esse divisam, ut magnitudines dividuntur, neque illi etiam totam secari in partes confiterentur: alioquin totam ipsam sunt funditus perdituri. [Et si qua ab initio fuerat universa,] Et nisi principium aliquod fuerat universa, jam nomen erit solum: ceu si quis vino in multa distributo, quod singulatim est in poculo vini totius dixerit esse partem. Sed numquid ita pars in anima sumitur, sicut propositio quædam pars totius scientiæ nuncupatur? Ipsa quidem scientia tota nihilo minus integra permanente, partitione vero sic se habente, velut prolatio quædam actusque cujusque. In hac quidem re unumquodque totam in potentia scientiam habet: hæc vero nihilominus est interea tota. Quod si hoc pacto pars in anima et universa et cæteris censeatur, profecto anima universa, cujus partes aliæ sunt ejusmodi, non erit alicujus anima, sed penes se ipsa consistet: neque igitur erit anima mundi: sed hæc quoque erit quædam earum, quæ in parte ponuntur. Partes ergo omnes unius uniformes penitus existentes. At quomodo hæc quidem mundi anima, illa vero partium mundanarum?

'Αλλ' ἆρα οὕτω μέρη ὥσπερ ἂν καὶ ἐφ' ἑνὸς ζώου τις εἴποι τὴν ἐν 374
τῷ δακτύλῳ ψυχὴν μέρος τῆς ἐν τῷ παντὶ ζώῳ ὅλης; ἀλλ' οὗτός γε A
ὁ λόγος, ἢ οὐδεμίαν ποιεῖ ψυχὴν ἔξω σώματος γίγνεσθαι, ἢ πᾶσαν
οὐκ ἐν σώματι, ἀλλ' ἔξω τοῦ σώματος τοῦ κόσμου, τὴν τοῦ παντὸς
λεγομένην. Σκεπτέον δὲ τοῦτο· νῦν δὲ ὡς λέγοιτο ἂν κατὰ τὴν
εἰκόνα ἐξεταστέον. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ παντὸς παρέχει αὐτὴν πᾶσι τοῖς
ἐν μέρει ζώοις, καὶ οὕτω μέρος ἑκάστη, διαιρεθεῖσα μὲν, οὐκ ἂν αὐ-
τὴν ἑκάστῳ παρέχοι· ἡ αὐτὴ δὲ πανταχοῦ ἔσται ἡ ὅλη, μία καὶ ἡ B
αὐτὴ ἐν πολλοῖς ἅμα οὖσα· τοῦτο δὲ οὐκέτ' ἂν τὴν μὲν ὅλην, τὴν δὲ
μέρος ἂν εἶναι παράσχοιτο, καὶ μάλιστα, οἷς τὸ αὐτὸ δυνάμεως πά-
ρεστιν· ἐπεὶ καὶ οἷς ἄλλο ἔργον, τῷ δὲ ἄλλο οἷον ὀφθαλμοῖς καὶ
ὠσίν· οὐ μόριον ἄλλο ψυχῆς ὁράσει, ἄλλο δὲ ὠσὶ λεκτέον παρεῖναι,
(ἄλλων δὲ, τὸ μερίζειν οὕτως) ἀλλὰ τὸ αὐτὸ, κἂν ἄλλη δύναμις ἐν
ἑκατέροις ἐνεργῇ. Εἰσὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέραις ἅπασαι· τῷ δὲ τὰ ὄρ- C
γανα διάφορα εἶναι, διαφόρους τὰς ἀντιλήψεις γίγνεσθαι, πάσας
μέντοι εἰδῶν εἶναι, εἰς εἶδος πάντα δυνάμενον μορφοῦσθαι. Δηλοῖ
δὲ καὶ τὸ εἰς ἓν ἀναγκαῖον εἶναι πάντα ἰέναι· τῶν δὲ ὀργάνων, δι'
ὧν, μὴ πάντα δύνασθαι δέξασθαι, καὶ τὰ μὲν παθήματα διάφορα
γίγνεσθαι τοῖς ὀργάνοις, τὴν δὲ κρίσιν παρὰ τοῦ αὐτοῦ, οἷον δικασ- D

1. ἆρα] Cod. Vat. ἄρα. Post ἑνὸς Marc. A. omittit ζώου.
ib. μέρη] Cod. Vat. μέρει.
3. ποιεῖ ψυχὴν] Cod. Med. B. ψυχὴν ποιεῖ.
5. Σκεπτέον δὲ τοῦτο] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. τοῦτο δὲ σκεπτέον.
7. αὐτὴν ἑκάστῳ] Ita Codd. Med. A. Marc. A.B. In Cod. Med. B. est ἑκάστῳ αὐτήν. Ed. αὐτὴν ἑκάστῳ. Sequitur in Cod. Vat. παρέχει.
12. ὁράσει] Codd. Ciz. et Vat. ὁρῶσα.
14. ἀμφοτέραις] Cod. Med. B. ἀμφοτέροις.
16. εἰδῶν] Cod. Vat. εἰδών. Idem cum Cod. Ciz. mox ὡς pro εἰς: quod probum videtur.
18. δέξασθαι] Cod. Med. B. δέξεσθαι.
19. παρὰ τοῦ αὐτοῦ] Cod. Med. B. παρ' αὐτου.

III. *Non licet fingere, esse unicam tantum in cunctis hominibus mundi animam, sicut dicimus in cunctis hominis unius membris esse unam hominis animam.*

Sed numquid ita partes hic accipiendæ sunt, ac si quis in uno quodam animali dicat animam, quæ est in digito, partem esse totius animæ, quæ est in toto animali. At vero hic sermo vel nullam efficit animam extra corpus esse, vel omnem non in corpore, sed extra corpus mundi illam, quæ mundi anima dicitur. Consideratione quidem id dignum est: sed in præsentia quasi per imaginem est agendum. Si enim totius anima omnibus particularibus se ipsam præbeat animantibus, atque ita quælibet scilicet anima pars dicatur: nam si divisa esset, nequaquam unicuique se præberet, profecto eadem ubique tota erit, una, inquam, et eadem in multis simul existens. Sic autem nequaquam obtineretur, aliam quidem animam esse totam, aliam vero partem, in his præsertim, quibus eadem adsit potentia: quandoquidem et ubi aliud alteri officium est, aliud vero alteri, velut oculis atque auribus, non aliam animæ partem oculo, aliam auribus adesse dicendum: nam aliorum est divisio talis, sed prorsus eandem: quamvis alia in utrisque potentia se exerceat. Sunt enim in utrisque omnes, sed propterea, quod differentia sunt instrumenta, differentes quoque apprehensiones fieri est putandum. Omnes tamen specierum esse, atque in speciem redigi omnino potentem formari per omnia. Patet vero hoc ex eo etiam, quod necessarium sit, omnia in unum denique pervenire: naturam vero instrumentorum, per quæ pervenitur, constat non posse cuncta suscipere: et pas-

374 τοῦ, καὶ τοὺς λόγους τοὺς λεγομένους, καὶ τὰ πραχθέντα κατανενοηκότος. Ἀλλ' ὅτι ἔν γε πανταχοῦ, εἴρηται καὶ ἐν τοῖς διαφόροις τῶν ἔργων, εἴ τε ὡς αἱ αἰσθήσεις, οὐκ ἔνι ἕκαστον αὐτῶν νοεῖν, ἀλλ' ἐκείνην· εἰ δ' οἰκεία ἦν ἡ νόησις, ἐφ' ἑαυτῆς ἑκάστη· ὅταν δὲ καὶ λογικὴ ᾖ ψυχὴ, καὶ οὕτω λογικὴ ὡς ὅλη λέγεται, τὸ λεγόμενον μέρος ταὐτὸν, ἀλλ' οὐ μέρος ἔσται τοῦ ὅλου.

E Τί οὖν φατέον εἰ οὕτω μία, ὅταν τις ζητῇ τὸ ἐντεῦθεν; πρῶτον μὲν ἀπορῶν, εἰ οἷόν τε οὕτως ἓν ἅμα ἐν πᾶσιν· ἔπειτα ὅταν ἐν σώματι ᾖ, ἡ δὲ μὴ ἐν σώματι; ἴσως γὰρ ἀκολουθήσει ἀεὶ ἐν σώματι πᾶσαν εἶναι, καὶ μάλιστα τὴν τοῦ παντός. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ ἡμετέρα λέγεται, καταλείπειν τὸ σῶμα· καίτοι τινές φασι τόδε μὲν καταλείψειν, οὐ πάντη δὲ ἔξω σώματος ἔσεσθαι. Ἀλλ' εἰ F πάντη ἔξω σώματος ἔσται, πῶς ἡ μὲν καταλείψει, ἡ δὲ οὔ, ἡ αὐτὴ οὖσα; ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ νοῦ, ἑτερότητι χωριζομένου ἑαυτοῦ κατὰ μέρη, μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων· ὄντων δὲ ὁμοῦ ἀεὶ, ἀμέριστος γὰρ ἂν εἴη αὕτη ἡ οὐσία, οὐδεμία τοιαύτη ἂν ἀπορία κατέχοι. ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τῆς λεγομένης μεριστῆς εἶναι κατὰ σώματα, τοῦτο τὸ ἕν τι G εἶναι πάσας, πολλὰς ἂν ἔχοι ἀπορίας· εἰ μή τις τὸ μὲν ἓν στήσειεν ἐφ' ἑαυτοῦ μὴ πίπτον εἰς τὸ σῶμα· εἴτε ἐξ ἐκείνου τὰς πάσας, τήν

1. κατανενοηκότος] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m. κατανενοηκότες.
3. αὐτῶν] Codd. Ciz. Marc. A. Vind. A. et Vat. αὐτόν.
6. ταὐτὸν] Ita Marc. A.B. et Vat. Reliqui cum Ed. τ' αὐτόν.
7. ζητῆτο] Codd. Med. B. et Vat. ζητῆ τό; sed Vat. habet puncta subscripta. Marc. A. ζητῆτο το. Nos correximus.
10. πᾶσαν εἶναι] πᾶσαν, quod abest ab Ed., exhibent Codd., exceptis Darm. et Marc. D., omnes.
13. ἡ δὲ οὔ] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ἡ δὲ ὄν.
14. νοῦ, ἑτερότητι] Cod. Ciz. νοῦ, ἄλλο νοῦς καὶ ἄλλο ψυχὴ, ἑτερότητι: glossemate videlicet, ex marg. in contextum recepto.
15. μάλιστα] Cod. Vind. A. pro μάλιστα habet ἕκαστα. Marc. A. καὶ τὰ μέρη ἕκαστα.
ib. ὁμοῦ] Cod. Vat. ἡμῖν.
ib. ἀμέριστος] Cod. Vat. ἀμέριστον.
16. αὕτη ἡ] Cod. Vat. αὐτὴ ἡ.
19. ἐφ' ἑαυτοῦ] Cod. Med. B. ἀφ' ἑαυτοῦ. Fic. legisse videtur μὴ πίπτων.
ib. εἴ τε ἐξ] Codd. Ciz. Marc. A.B. εἴ τ' ἐξ. Vat. εἶτ' ἐξ.

siones quidem instrumentis fieri differentes: judicium vero ab uno eodemque agi velut judice, tum quæ dicuntur, tum quæ aguntur pariter advertente: verum quod unum ubique, dictum est in differentibus etiam actionibus. Quod si velut sensus duntaxat ibi sint, non licet unumquodque ipsorum intelligere, sed potius illam: si autem propria intelligentia sit, nimirum quælibet in se ipsa consistit. Quando vero et rationalis sit anima, atque ita rationalis dicatur ut tota: quod dicitur pars, non pars quidem totius, imo idem erit omnino.

IV. *Confirmantur superiora, et docetur, quomodo fiat distinctio in intellectu, et quomodo debeat in anima fieri, et quomodo aliqui fingant distingui ad tempus animas, iterumque confundi.*

Quid ergo dicendum erit, si modo ita sit una, quando quispiam hinc nos percontabitur, primo quidem dubitans, numquid ita possit esse simul in omnibus unum: deinde quando anima in corpore sit, quomodo et alia sit extra corpus? Forte enim consequens erit, omnem in corpore semper esse, præsertim animam universi. Non enim sicut nostra corpus relinquere dicitur, et si nonnulli aiunt hoc quidem derelicturam, non tamen omnino extra corpus fore. At si omnino extra corpus erit, quonam pacto hæc quidem deseret, hæc vero nequaquam, cum sit eadem? In ipso quidem intellectu, qui alteritate distinguitur in se ipso, secundum partes præcipue inter se, simul tamen existentes semper, si quidem essentia ipsa impartibilis est, nulla unquam talis incidet dubitatio. At vero in anima, quæ circa corpora dicitur esse partibilis, hoc ipsum, quod dicitur

τε τοῦ ὅλου, καὶ τὰς ἄλλας μέχρι τινός οἷον συνούσας, καὶ μίαν, 374
τῷ μηδενός τινος γίγνεσθαι, τοῖς δὲ πέρασιν αὐτῶν ἐξηρτημένας
καὶ συνούσας ἀλλήλαις πρὸς τὰ ἄνω, ὠδὶ καὶ ὠδὶ ἐπιβάλλειν· οἷον
φωτὸς ἤδη πρὸς τῇ γῇ μεριζομένου κατ' οἴκους, καὶ οὐ μεμερισμέ- 375
νου, ἀλλ' ὄντος ἑνός, οὐδὲν ἧττον, καὶ τὴν μὲν τοῦ παντὸς ἀεὶ
ὑπερέχειν τῷ μηδὲ εἶναι αὐτῇ τὸ κατελθεῖν, μηδὲ τὸ κάτω, μηδὲ
ἐπιστροφὴν τὰ τῇδε: τὰς δ' ἡμετέρας, τῷ τε εἶναι ἀφωρισμένον αὐ-
ταῖς τὸ μέρος ἐν τῷδε, καὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ προσδεομένου φροντί- B
σεως. Τῆς μὲν οὖν ἐοικυίας τῇ ἐμφύτῳ μεγάλῳ ψυχῇ, ἣ ἀπόνως
τὸ φυτὸν καὶ ἀψόφως διοικεῖ, τῆς κατωτάτω τῆς ψυχῆς τοῦ παντός·
τοῦ δὲ ἡμῶν κάτω, οἷον εἰ εὐλαὶ ἐν σαπέντι μέρει τοῦ φυτοῦ γίγ-
νοιντο· οὕτω γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἔμψυχον ἐν τῷ παντί. Τῆς δὲ ἄλλης
ψυχῆς τῆς ὁμοειδοῦς τῶν ἄνω τῆς ὅλης, οἷον εἴ τις γεωργὸς ἐν φρον-
τίδι τῶν ἐν τῷ φυτῷ εὐλῶν γίγνοιτο, καὶ ταῖς μερίμναις πρὸς τῷ
φυτῷ γίγνοιτο. Ἢ εἴ τις ὑγιαίνοντα μὲν, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν C
ὑγιαινόντων ὄντα, πρὸς ἐκείνοις εἶναι λέγοι, πρὸς οἷς ἐστιν ἢ πράτ-
των, ἢ θεωρίαις ἑαυτὸν παρέχων· νοσήσαντος δὲ, καὶ πρὸς ταῖς τοῦ
σώματος θεραπείαις ὄντος, πρὸς τῷ σώματι εἶναι, καὶ τοῦ σώματος
γεγονέναι.

3. τὰ ἄνω] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. τὸ ἄνω.
6. τὸ κάτω] Cod. Vat. τῷ κάτω
7. τὰ τῇδε] Fort. τὴν τῇδε.
9. ἐν φυτῷ] Cod. Ciz. ἐμφυτῷ. Vat. Marc. A. ἐν φυτῷ. Rell. cum Ed. ἐμφύτῳ.
ib. μεγάλῳ] Cod. Ciz. ut marg. Ed. μεγάλῃ.
10. καὶ ἀψόφως] Desunt in Cod. Vind. A.
ib. τῆς κατωτάτω] Ed. τῆς τῆς κατ. cum qua solus facit Cod. Darm. In Cod. Ciz. est κατωκάτω; in Vat. κατωταϲ cum rasura; in Vind. ἀνωτάτω, omisso, quod sequitur τῆς.
11. ἡμῶν κάτω] Ed. ἡμῶν ἡμῶν κάτω. Sed repetitum pronomen omittunt Codd. Med. A. B. Vat.
ib. οἷον εἰ] Cod. Med. B. οἱ εἰ. Marc. A. omittit εἰ. Mox Ciz. ἐνφυτῶν, Vat. ἐν φοτῷ, pro ἐν τῷ φυτῷ.
14. πρὸς τῷ] Ita Codd, excepto Ciz., omnes. Ed. πρὸ τῷ.
16. ἢ πράττων, ἢ] Codd. Vind. A. ἢ πράττων ἤ. Vat. ἢ πρατ (sic) ἤ.

unum esse omnes, multis nos dubitationibus implicat: nisi quos ipsum quidem unum in se ipso firmaverit, in corpus minime decidens: deinde omnes ab illo tam totius animam quam alias usque ad certum quiddam velut simul existentes, atque unam ex eo, quod nullius proprii fiant, esse dixerit. Terminis vero suis suspensas simulque conspirantes penes superna, interim huc et illuc dirigere se atque porrigere instar luminis: quod quidem in terra jam est per domicilia distributum, neque tamen a se ipso disjunctum, sed est nihilominus unum: et animam universi semper supereminere, propterea, quod non accidat ei descensio neque degeneratio ad inferius, neque conversio ad sequentia: nostras vero minus excellere, ex eo, quod certa pars eis in mundo sit assignata, et ad inferiora se flectant ob naturam corporis cura et sollicitudine indigentem. Jam vero mundi anima per infimam ejus partem similis est ingentis arboris animæ, quæ sine labore atque sollicitudine gubernat plantam. Infimum vero animæ nostræ ita se habet, velut si in putrefacta arboris parte pusilla quædam animalia generentur: sic enim se habet animatum corpus in universo. Alia vero anima conformis sublimi parti animæ universi ita se habet, velut si quis agricola animalibus in planta genitis curandis incumbat, et in planta colenda sollicitetur. Aut forte si quis dicat, sanum quidem hominem et cum aliis sanis concurrentem esse penes illa, quibus se ipsum vel agendis vel speculandis addixerit: ægrotantem vero et in curando corpore occupatum, dicat penes corpus ipsum esse, et jam ipsius corporis esse factum.

375 Ἀλλὰ πῶς ἔτι ἡ μὲν σὴ, ἡ δὲ τοῦδε, ἡ δὲ ἄλλου ἔσται; ἆρα οὖν
D τοῦδε μὲν κατὰ τὸ κάτω, οὐ τοῦδε δὲ, ἀλλ' ἐκείνου κατὰ τὸ ἄνω;
ἀλλ' οὕτω γε Σωκράτης μὲν ἔσται, ὅταν ἐν σώματι καὶ ἡ Σωκράτους
ψυχή· ἀπολεῖται δὲ, ὅταν μάλιστα γένηται ἐν τῷ ἀρίστῳ. Ἡ ἀπο-
λεῖται οὐδὲν τῶν ὄντων, ἐπεὶ κἀκεῖ οἱ νόες οὐκ ἀπολοῦνται, ὅτι μὴ 5
εἰσὶ σωματικῶς μεμερισμένοι εἰς ἓν, ἀλλὰ μένει ἕκαστον, ἐν ἑτερό-
τητι ἔχον τὸ αὐτὸ, ὅ ἐστιν εἶναι. Οὕτω τοίνυν καὶ ψυχαὶ ἐφεξῆς
E καθ' ἕκαστον νοῦν ἐξηρτημέναι, λόγοι νῶν οὖσαι, καὶ ἐξειλιγμέναι
μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι, οἷον πολὺ ἐξ ὀλίγου γενόμεναι συναφεῖς τῷ ὀλίγῳ
οὖσαι, ἀμερεστέρῳ ἐκείνων ἑκάστῳ μερίζεσθαι ἤδη θελήσασαι, καὶ οὐ 10
δυνάμεναι εἰς πᾶν μερισμοῦ ἰέναι, τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον σώζουσαι,
μένει τε ἑκάστη ἓν, καὶ ὁμοῦ ἓν, πᾶσαι. Εἴρηται δὲ κεφάλαιον τοῦ
λόγου, ὅτι ἐκ μιᾶς, καὶ αἱ ἐκ μιᾶς πολλαὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ νῷ,
F κατὰ τὰ αὐτὰ μερισθεῖσαι, καὶ οὐ μερισθεῖσαι. Καὶ λόγος εἷς τοῦ
νοῦ ἡ μένουσα, καὶ ἀπ' αὐτῆς λόγοι μερικοὶ καὶ ἄϋλοι, ὥσπερ ἐκεῖ. 15

Διὰ τί δὲ ἡ μὲν τοῦ παντὸς ψυχὴ ὁμοειδὴς οὖσα πεποίηκε κόσ-
μον, ἡ δὲ ἑκάστου οὔ· ἔχουσα καὶ αὐτὴ πάντα ἐν ἑαυτῇ; τὸ γὰρ

1. ἡ δὲ ἄλλου ἔσται] Desunt hæc in Marc. A.
ib. ἆρα οὖν] Marc. A.B. ἄρ' οὖν.
2. τοῦδε δὲ] Cod. Vat. omittit δέ.
3. οὕτως γε] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. οὕτω γε. In Vat. γε punctis subscriptis notatum est.
4. ἀρίστῳ] Ita Codd. omnes. Ed. ἀρίστῳ. Mox Marc. A. οἱ νοῖ.
5. μὴ εἰσὶ] Cod. Ciz. μὴ εἴσω.
8. νῶν] Cod. Vat. νῷν.
11. μερισμοῦ] Cod. Vat. μερισμόν.
ib. σώζουσαι] Cod. Vind. A. σώζεσθαι.
12. μένει] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A.B. Vind. A. μένει τε. Rell. cum Ed. omittunt τε.
ib. Εἴρηται δὲ] Codd. Med. A.B. (uterque ex corr.) Marc. B. et Vat. δὴ pro δέ, quod est in Ed.
13. ἐκ μιᾶς] Cod. Vat. καὶ ἐκ μιᾶς.
ib. τὰ αὐτά] Cod. Ciz. τὰ αὐτῷ.
14. καὶ οὐ μερισθεῖσαι] Desunt in Cod. Ciz.
ib. εἷς] Cod. Vat. εἵς, a pr. m. εἷς, tum τὸν corr. ex τοῦ.
15. ἀπ' αὐτῆς] Cod. Ciz. ἀπ' αὐτῇ.
ib. ἄϋλοι] Ita solus Cod. Vat. Reliqui cum Ed. αὔλοι.
17. ἑκάστου οὔ· ἔχουσα] Ita Codd., excepto Vat., omnes. Ed. οὐκ sine interpunctione.
ib. ἑαυτῇ] Cod. Vat. αὐτῇ.

V. *Quomodo intellectus humani profluant ab intellectu divino inter se distincti, atque ita permaneant, ac totidem in se ipsis, et quasi sub se naturas concipiant animales.*

Sed quanam ulterius ratione hæc quidem tua est, hæc vero hujus, illa denique erit illius? An forsan hujus quidem est secundum ipsius infimum, non autem hujus, sed illius potius, per supremum? At vero sic Socrates quidem erit, quando in corpore ipsa Socratis anima fuerit: interibit autem, quando maxime erit in optimo: Sed certe entium nullum perit: quandoquidem et intellectus ibi non pereunt: quoniam non sunt conditione corporea in unum secti: sed ibi permanet unumquodque in alteritate, servans ipsum idem, quod ipsius est esse. Sic itaque deinceps et animæ suspensæ illinc, secundum quemlibet intellectum et rationes quædam intellectuum existentes, magisque explicatæ, quam illi, quasi jam multum quiddam ex pauco factæ, et contiguæ pauco, impartibiliori illorum cuilibet dividi jam velle videntur; neque tamen ad summum partitionis progredi posse. Servantes enim ipsum idem simul et alterum, manet unaquæque unum, et simul unum cunctæ. Dictum profecto jam est, quantum spectat ad disputationis summam, omnes animas ex una deduci, ex una, inquam, multas eodem tenore cum intellectu, divisas eodem ordine, atque etiam non divisas. Atqui ratio una mentis est anima illa, quæ permanet, et ab ipsa rationes partiales immaterialesque sicut et ibi.

VI. *De differentiis animarum, quatenus magis minusve convertuntur ad intellectum tam universalem, quam particularem, et quatenus ad universam vel ad universi partem.*

Sed curnam anima quidem mundi, quæ conformis dicitur esse cum aliis, fecit mundum,

δύνασθαι ἐν πολλοῖς γίγνεσθαι ἅμα καὶ εἶναι, εἴρηται· νῦν δὲ λεκ- 375
τέον. Τάχα γὰρ καὶ πῶς ταὐτὸν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, τὸ μὲν τοδὶ, G
τὸ δὲ τοδὶ ποιεῖ, ἢ πάσχει, ἢ ἄμφω γνωσθήσεται, ἢ καθ' αὑτό γε
τοῦτο ἐπισκεπτέον. Πῶς οὖν καὶ διὰ τί κόσμον πεποίηκεν, αἱ δὲ
μέρος τι τοῦ κόσμου διοικοῦσιν; ἢ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς τὴν αὐτὴν 376
ἐπιστήμην ἔχοντας, τοὺς μὲν πλειόνων, τοὺς δὲ ἐλαττόνων ἄρχειν.
Ἀλλὰ διὰ τί; εἰπεῖν ἂν ἔχοι τις· ἀλλ' ἔστιν, εἴποι τις ἄν, καὶ ψυ-
χῶν διαφορὰ, ἢ μᾶλλον καθ' ὃ ἡ μὲν οὐκ ἀπέστη τῆς ὅλης, ἀλλ'
ἔσχεν ἐκεῖ οὖσα περὶ αὐτὴν τὸ σῶμα· αἱ δὲ ἤδη ὄντος, οἷον ἀδελφῆς
ψυχῆς ἀρχούσης μοίρας διέλαχον, οἷον προπαρασκευασάσης ταύτης B
αὐταῖς οἰκήσεις. Ἔστι δὲ καὶ τὴν μὲν πρὸς τὸν ὅλον νοῦν ἰδεῖν, τὰς
δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς αὐτῶν τοὺς ἐν μέρει. Τάχα δ' ἂν καὶ αὗται
δύναιντο ποιεῖν· τῆς δὲ ποιησάσης οὐκέτι οἷόν τε καὶ αὐταῖς, πρώ-
της ἐκείνης ἀρξάσης· τὸ δ' αὐτὸ ἄν τις ἠπόρησε, καὶ εἰ ἠτισοῦν καὶ
ἄλλη πρώτη κατεῖχε. Βέλτιον δὲ λέγειν, τῷ ἐξηρτῆσθαι μᾶλλον τῶν
ἄνω· τῶν γὰρ ἐκεῖ νενευκότων, ἡ δύναμις μείζων. Σώζουσαι γὰρ C
αὐτὰς ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐκ τοῦ ῥᾴστου ποιοῦσι· δυνάμεως γὰρ μείζονος
μὴ πάσχειν ἐν οἷς ποιεῖ· ἡ δὲ δύναμις ἐκ τοῦ ἄνω μένει. Μένουσα
οὖν ἐν αὑτῇ ποιεῖ προσιόντων· αἱ δὲ αὗται προσῆλθον· ἀπέστησαν

2. καὶ πᾶς] Cod. Ciz. καί πως, cum Marc. B. sed Marc. A. omisso καὶ habet γάρ πως.
ib. ταὐτὸν] Ita Codd. Vat. Marcc. et Vind. A. Reliqui cum Ed. τ' αὐτόν.
3. γνωσθήσεται] Cod. Vind. A. γνωσθήσεσθαι.
5. τοῦ κόσμου] Marc. A.B. omittunt τοῦ.
8. ἢ μᾶλλον] Sic Marc. A. ἢ μᾶλλον Rell. cum Ed. ἢ μᾶλλον.
10. προπαρασκευασάσης] Codd. Ciz. et Vat. προταρασκευάσης.
11. τὸν ὅλον] Codd. Med. B. Vat. τὸ ὅλον.
12. τοὺς αὐτῶν] Cod. Med. B. τοὺς ἑαυτῶν. Marc. A. αὐτῶν, ut correxi.
13. δύναιντο] Cod. Vat. δύναιτο.
14. ἠτίσοῦν] Cod. Ciz. ὑτίσοῦν. Idem mox omittit τι, quod in Vat. a pr. m. fuit εἴ.
15. τῶν ἄνω] Cod. Vat. τῶν ἄλλων.
16. Σώζουσαι] Codd. Ciz. Med. A.B. Marc. A. et Vat. ita, ut nos rescripsimus. Ed. cum rell. σώζουσα.
17. αὐτὰς] Ita necessario ex Marc. A. fuit corrigendum. Cod. Vat. habet αὐτούς. Reliqui cum Ed. αὐτάς.
18. μένει] Cod. Med. B. μέρει.

anima vero uniuscujusque nequaquam? præsertim cum et quælibet in se omnia complectatur? Posse namque in multis esse simul, jamque existere dictum est: nunc vero illud est declarandum. Forte enim et quomodo idem in alio atque alio partim quidem hoc, partim vero illud aut agit, aut patitur, aut ad utrumque se habet, ex his cognoscetur. Forsan vero secundum hoc ipsum considerare satius est, quonam pacto et quam ob causam illa fecit mundum. Aliæ vero partem aliquam mundi gubernant. Forte nihil mirum videri debet, homines eadem scientia præditos, alios quidem pluribus, alios vero paucioribus dominari. Quæret forte quispiam, quam ob causam res ita se habeat. Respondebit et aliquis, esse majorem quoque differentiam animarum, quatenus hæc quidem non discessit ab universa, sed ibi conquiescens corpus circa se continuit [*et continet*]: aliæ vero corpore jam facto, et jam exorsa, dominanteque earum sorore anima gradatim nactæ sunt sortes, quasi illa jam his paraverit domicilia. Neque deest alia differentia, per quam hæc quidem universum suspiciat intellectum, aliæ vero particulares potius intellectus, videlicet unaquæque suum. Forsan vero hæ quoque facere [totum] possent: verum cum illa jam fecerit, non datur ulterius his facultas, postquam illa primum jecerit fundamenta: sed eodem modo quivis ambigeret, si forte quævis alia primo [fabricavisset] occupasset. Satius autem est dicere præcipuam animæ principali ob id potentiam et fabricam convenire, quod magis su-

376 οὖν εἰς βάθος. ἢ πολὺ αὐτῶν καθελκυσθὲν συνεφειλκύσατο καὶ αὐτὰς ταῖς γνώμαις, εἰς τὸ κάτω εἶναι. Τὸ γὰρ δευτέρας καὶ τρίτας,
D τῷ ἐγγύθεν καὶ τῷ πορρώτερον ὑπονοητέον εἰρῆσθαι· ὥσπερ καὶ παρ' ἡμῖν οὐχ ὁμοίως πάσαις ψυχαῖς ὑπάρχει τὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἀλλ' οἱ μὲν ἐνοῖντο ἂν, οἱ δὲ βάλλοιεν ἂν ἐγγὺς ἐφιέμενοι, οἷς δὲ ἧττον ἂν ἔχοι τοῦτο, καθ' ὃ ταῖς δυνάμεσιν οὐ ταῖς αὐταῖς ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οἱ μὲν τῇ πρώτῃ, οἱ δὲ τῇ μετ' ἐκείνην, οἱ δὲ τῇ τρίτῃ, ἁπάντων τὰς πάσας ἐχόντων.

E Ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ. Ἀλλὰ τὸ ἐν Φιλήβῳ λεχθὲν, παρέχον ὑπόνοιαν μοίρας τῆς τοῦ παντὸς τὰς ἄλλας εἶναι· βούλεται δὲ ὁ λόγος οὐ τοῦτο, ὅ τις οἴεται, ἀλλ' ὅπερ ἦν χρήσιμον αὐτῷ τό τε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἔμψυχον εἶναι. Τοῦτο οὖν πιστοῦται λέγων, ὡς ἄτοπον τὸν οὐρανὸν ἄψυχον λέγειν, ἡμῶν οἳ μέρος σώματος ἔχομεν τοῦ
F παντὸς, ψυχὴν ἐχόντων. Πῶς γὰρ ἂν τὸ μέρος ἔσχεν, ἀψύχου τοῦ παντὸς ὄντος; δῆλον δὲ μάλιστα τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἐν Τιμαίῳ ποιεῖ, οὗ γενομένης τῆς ψυχῆς τοῦ παντὸς, ὕστερον τὰς ἄλλας ποιεῖ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μιγνύων κρατῆρος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ τῶν ὅλων, ὁμοειδῆ ποιῶν καὶ τὴν ἄλλην, τὴν δὲ διαφορὰν, δευτέροις καὶ τρίτοις διδούς. τὸ δὲ ἐν τῷ Φαίδρῳ, ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου. Τί γὰρ
G ἂν εἴη, ὃ σώματος τὴν φύσιν διοικεῖ, καὶ ἢ πλάττει, ἢ τάττει, ἢ ποιεῖ;

1. καθελκυσθὲν] Cod. Vat. κατηλαγυσθὲν (sic).
ib. συνεφελκύσατο] Cod. Med. B. συναφελκύσατο.
3. καὶ τῷ] Cod. Vat. καὶ τό.
5. ἐνοῖντο] Ita Codd. Ciz. et Marc. A. Reliqui cum Ed. ἐνοῖντο.
ib. βάλλοιεν] Cod. Ciz. βούλοιεν.
6. αὐταῖς] Ed. cum Ciz. Marc. B. et Vind. A. ἑαυταῖς. Reliqui recte αὐταῖς.
7. τῇ τρίτῃ] Abest τῇ a Cod. Vat.
11. ὃ τις] Codd. Ciz. et Vat. ὅτι. Ed. ὅ, τις. Marc. A. ὅστις.
14. τοῦ παντὸς] Cod. Vat. omittit hæc.
18. τὴν δὲ] Cod. Vat. τήνδε.
20. ποιεῖ; ἢ ψυχή.] Sic Ed. Cod. Vat. omittit interrogandi signum. Tum vero scribendum est, ut legisse videtur Fic. ποιεῖ, ἢ ἡ ψυχή. Et habet ἢ ἡ Cod. Darm. Quod recepi.

pernis adhæreat. Animabus enim illic attentius incumbentibus potentia major exoritur. Conservantes enim se ipsas in tuto illic fundamento facillime faciunt: potentiæ namque majoris est, non pati in his, quæ facit, permanet vero potestas ex alto. Manens itaque in se ipsa, facit jam consequenter aliis accedentibus: aliæ autem, quæ accesserunt [vel processerunt], in profundum decessisse videntur. Forte quod in eis plurimum est deorsum tractum, secum traxit et illas, adeo ut per cogitationes etiam descendisse jam videantur. Quod enim in Timæo dicitur de secundo tertioque ordine animarum, exponendum est, alias quidem supernis propius inhærere, alias vero discedere longius, quemadmodum et apud nos accidit. Non enim quælibet animæ similiter ad superna se habent, sed aliæ quidem superis uniuntur, aliæ vero desiderio prope accedunt, aliæ denique minus id assequuntur, quatenus eisdem viribus non utuntur. Sed hæ potentia utuntur prima, istæ secunda, illæ denique tertia, cum tamen vires omnes unaquæque possideat.

VII. *Responsiones ad dubia, probantes, quod animæ nostræ non sunt ex anima mundi.*

De his dictum sit hactenus. Quod autem in Philebo dictum suspicionem inducit, ne forte animæ omnes sint mundanæ animæ partes, non id quidem sibi vult, quod aliquis opinatur, sed quod tunc ei potissimum conducebat, scilicet animatum esse mundum. Hoc enim comprobare studens inquit, absurdum esse, cælum inanimatum dicere, cum nos, qui corpus mundani corporis partem habemus, animam habeamus. Quo enim pacto pars animam habuisset, si totum esset inanimatum? Sententia vero Platonis liquet po-

ἢ ἡ ψυχή· καὶ οὐχ ἡ μὲν πέφυκε τοῦτο δύνασθαι, ἡ δὲ οὔ. Ἡ 376
μὲν οὖν τελεία, φησὶν, ἡ τοῦ παντὸς μετεωροπορουῦσα, οὐ δῦσα,
ἀλλ' οἷον ἐποχουμένη εἰς τὸν κόσμον ποιεῖ, καὶ ἥτις ἂν τελεία ᾖ, οὕτω 377
διοικεῖ. Ἡ δὲ πτεροῤῥυήσασα εἰπὼν, ἄλλην ταύτην παρ' ἐκείνην
ποιεῖ. Τὸ δὲ συνέπεσθαι τῇ τοῦ παντὸς περιφορᾷ, καὶ ἦθη ἐκεῖθεν
κομίζεσθαι, καὶ πάσχειν παρ' αὐτοῦ, οὐδὲν ἂν εἴη σημεῖον τοῦτο,
τοῦ μέρη τὰς ἡμετέρας εἶναι. Ἱκανὴ γὰρ ψυχὴ καὶ παρὰ φύσεως Β
τόπων πολλὰ ἀπομάττεσθαι, καὶ ὑδάτων, καὶ ἀέρος, καὶ πόλεων δια-
φόρων οἰκήσεις, καὶ τῶν σωμάτων αἱ κράσεις. Καί τι ἔφαμεν ἔχειν
ἐν τῷ παντὶ ὄντες τῆς τοῦ ὅλου ψυχῆς, καὶ παρὰ τῆς περιφορᾶς
συνεχωροῦμεν τὸ πάσχειν· ἀλλ' ἀντετίθεμεν ἄλλην ψυχὴν πρὸς
ταῦτα, καὶ μάλιστα τῇ ἀντιστάσει δεικνυμένην ἄλλην. Τὸ δ' ὅτι
εἴσω γεννώμεθα ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τῶν μητέρων φαμὲν, ἑτέραν εἶναι,
οὐ τὴν τῆς μητρὸς, τὴν ἐπεισιοῦσαν. C
Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἂν ἔχοι λύσεως, καὶ τοῦ τῆς συμπαθείας
μὴ ἐμποδίζοντος τὸν λόγον· ἐκ γὰρ τῆς αὐτῆς πᾶσαι οὖσαι, ἐξ ἧς
καὶ ἡ τοῦ ὅλου, συμπαθεῖς. Καὶ γὰρ εἴρηται, ὅτι καὶ μία, καὶ

1. καὶ οὐχ ἡ μὲν] Inde ab his verbis usque ad τὸ δὲ συνέπεσθαι appositæ sunt in marg. Cod. Vat. geminæ virgulæ, ut significetur ea esse e textu Platonis. A.
2. μετεωροπορουῦσα] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) μετεωροποιοῦσα.
3. ποιεῖ ἐποχουμένη] Cod. Ciz. ἐπιχημένη.
ib. ἥτις ἄν] Codd. Med. A.B. Vind. A. ἥτις ἄν. Ed. cum rell. εἴ τις ἄν.
4. πτεροῤῥυήσασα] Cod. Ciz. πτεροῤῥυείσασα.
5. συνέπεσθαι] Cod. Med. B. συνατεῖσθαι.
8. ἀέρος] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Vat. Vind. A. Reliqui cum Ed. ἀέρας.
9. καὶ τῶν—κράσεις] Cod. Vind. A. omittit hæc.
ib. Καί τι] Cod. Vat. καί του. Mox Marc. A. συμφορᾶς.
11. ἀντετίθεμεν] Cod. Vat. ἄν τι τίθεμεν.
13. ἐπὶ τῶν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τῶν.
14. ἐπισιοῦσαν] Sic Ed. Codd. omnes ἐπισιοῦσαν. Quod restitui.
16. ἐκ γὰρ] Cod. Vind. A. Marc. A. ὡς γὰρ Fort.: ἐκ γὰρ τῆς αὐτῆς πηγῆς π. οὐσ.
17. ἡ τοῦ ὅλου] Cod. Vat. omittit ἡ: et mox καὶ post ὅτι.

tissimum in Timæo: ubi facta jam anima mundi, deinceps aliæ oriuntur in eadem patera, qua et illa commixtæ, eique conformes: differentiam vero illarum per secundos, tertiosque gradus assignat. Quod autem in Phædro dicitur, omnem animam totius inanimati curam habere: quid mirum? Nam quid aliud corporis naturam gubernat, format, ordinat, facit, nisi anima? Neque dicendum est, hanc quidem naturaliter id facere posse: illam vero nequaquam. Unde subdit: Perfecta igitur existens anima ipsa, scilicet universi elata sublimius, neque immersa, sed (ut ita dixerim) supernatans agit in mundum, et quæcunque perfecta sit, similiter dispensabit. Præterea ubi animam fractis pennis quasi ruentem inducit, evidenter ejusmodi animam asserit ab anima mundi esse diversam. Proinde quod adductum fuit, animas sequi circuitum universi, moresque inde ducere, et inde pati, nullo modo significat nostras animas esse partes. Potest enim anima ex natura locorum aquarumque et aëris multa cœlitus imminentia [propulsare]: in semet ipsam contrahere habitatio quoque et urbana consuetudo, complexionesque corporum [cælestibus resistunt influxibus]. Ac si dixerimus nos inclusos in universo habere aliquid a mundi anima vitæ, et a cælesti circuitu pati, induximus tamen e contra animam quoque alteram his omnibus resistentem, ipsaque resistentia se esse alteram manifeste monstrantem. Ad id vero, quod dicitur, nos intra mundum genitos esse, respondemus similiter, in alvo materna fœtum aliam habere animam, quam maternam scilicet animam, quæ ingreditur aliunde.

VIII. *Quomodo animæ differant: et quomodo sint immortales in propria forma restantes: et quomodo anima mundi ad vitam omnibus conferat.*

Atque hæc quidem ita nobis soluta in præsentia fuerint. Præterea hoc ipsum, quod animæ

377 πολλαί· περὶ δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον τῆς διαφορᾶς ὅπως, εἴρη-
ται. εἴρηται δὲ καὶ ὅλως, περὶ διαφορᾶς ψυχῆς, καὶ νῦν συντόμως
D λεγέσθω, ὅτι καὶ παρὰ τὰ σώματα μὲν ἂν γίγνοιτο διαφέρειν, καὶ ἐν
τοῖς ἤθεσι μάλιστα, καὶ ἐν τοῖς τῆς διανοίας ἔργοις, καὶ ἐκ τῶν προ-
βεβιωμένων βίων. Κατὰ γὰρ τοὺς προβεβιωμένους φησὶ τὰς αἱρέσεις 5
ταῖς ψυχαῖς γίνεσθαι. Εἰ δέ τις φύσιν ψυχῆς ὅλως λαμβάνει, καὶ
ἐν ταύταις εἴρηνται αἱ διαφοραὶ, ἐν οἷς καὶ δεύτερα καὶ τρίτα ἐλέ-
γετο, καὶ ὅτι πάντα πᾶσαι· κατὰ δὲ τὸ ἐνεργῆσαν ἐν αὐτῇ ἑκάστῃ·
E τοῦτο δὲ τὸ τὴν μὲν ἑνοῦσθαι ἐνεργείᾳ, τὴν δὲ ἐν γνώσει, τὴν δὲ ἐν
ὀρέξει, καὶ ἐν τῷ ἄλλην ἄλλα βλέπειν, καὶ ἅπερ βλέπει, εἶναι καὶ 10
γίγνεσθαι, καὶ τὸ πλῆρες δὲ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τέλειον, καὶ οὐχὶ
ταὐτὸν πάσαις, ἀλλ' εἰ ποικίλον τὸ ὅλον σύνταγμα αὐταῖς. Εἷς
γὰρ πᾶς λόγος πολὺς καὶ ποικίλος, ὥσπερ ζῶον ψυχικὸν, πολλὰς μορ-
F φὰς ἔχον. Εἰ δὴ τοῦτο, καὶ σύνταξίς ἐστι, καὶ οὐ διέσπασται τὰ
ὄντα ὅλως ἀπ' ἀλλήλων, οὐδὲ τὸ εἰκῇ ἐν τοῖς οὖσιν ὅπου, μηδὲ ἐν 15
τοῖς σώμασι, καὶ ἀριθμόν τινα ἀκόλουθόν ἐστιν εἶναι. Καὶ γὰρ αὖ
ἑστάναι δεῖ τὰ ὄντα, καὶ τὰ αὐτὰ τὰ νοητὰ εἶναι, καὶ ἕκαστον, ἓν
ἀριθμῷ εἶναι· οὕτω γὰρ τὸ τόδε. Τοῖς μὲν γὰρ τῶν σωμάτων τῇ
φύσει τοῦ καθ' ἕκαστον ῥέοντος, ἅτε ἐπακτοῦ τοῦ εἴδους ὄντος, τὸ

1. περὶ δὲ—ὅπως] Desunt hæc in Codd. Vind. A. Marc. A.
2. καὶ νῦν] Addidimus νῦν, quod jam legit Fic., sed abest ab Ed., ex Codd. omnibus.
3. γίγνοιτο] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes γίγνοιτο. Ed. γένοιτο.
5. φησὶ] Cod. Ciz. φασί.
6. ταῖς ψυχαῖς] Cod. Vind. A. τῆς ψυχῆς.
ib. φύσιν] Cod. Vat. φησίν.
ib. λαμβάνει] Codd. Med. B. (ex corr.) Marc. A. et Vind. A. λαμβάνοι.
9. τὸ τὴν] Cod. Ciz. καὶ τήν. Vat. et Marc. A. τῷ τήν.
10. ἅπερ βλέπει] Desunt in Cod. Vind. A. Pergit Marc. A. καὶ εἶναι καί.
11. καὶ τέλειον] Codd. Vat. et Ciz. καὶ τὸ τέλειον. Marc. A. pergit οὐ ταὐτόν.
12. αὐταῖς] Abest a Cod. Vat.
14. διέσπασται] Cod. Ciz. διέσπασθαι. Marc. A. διέσπαται.
15. ὄντα ὅλως] Cod. Med. B. ὅλα ὄντως.
16. Καὶ γὰρ—νοητὰ εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
17. ἕκαστον ἕν] Cod. Vat. ἕκαστον ἓν.

inter se compatiantur, rationes nostras impedire non debet: nempe cum ex eadem omnes, ex qua mundi anima profluant, nimirum compatiuntur et invicem. Jam vero dictum est, tum unam esse, tum multas. Dictum quoque de differentia partis ad totum: dictum denique de animæ differentia: et nunc summatim quoque dicatur. Dicimus itaque præter corporeas differentias animas inter se differre, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex præcedentibus vitæ alterius institutis. Nam in Republica scribitur a Platone, secundum vitas antecedentes ab animabus sequentes eligi vitas. Si quis autem omnino animæ ipsius naturam consideret, hic quoque posuit differentias, ubi gradus secundos, tertiosque disposuit. Præterea dictum est, omnes animas esse omnia, secundum vero quod operatur in ipsa, quamlibet esse: hoc autem est, aliam quidem in actione uniri, aliam in cognitione, aliam appetitu: atque insuper ex eo differre, quod alia aliæ intuentur, et, quæ intuentur, eadem sunt et fiunt. Plenum quoque munus atque perfectum convenit animabus, neque tamen omnibus idem, sed ita se habent, ac si universa earum coordinatio varia esse dicatur. Una enim est ratio universa, multiplex atque varia, velut animal aliquod animale atque multiforme. Quod si ita est, et coordinatio est, neque entia sunt a se invicem penitus disgregata, neque quicquam temere factum in ipso entium ordine alicubi reperitur, neque etiam in corporibus, idcirco et consequens est, extare quendam numerum consequentem. Nam et consistere oportet entia, ipsaque intelligibilia eadem

εἶναι κατ' εἶδος ἀεὶ ὑπάρχει μιμήσει τῶν ὄντων. Τοῖς δὲ ἅτε οὐκ ἐκ 377 G
συνθέσεως οὖσι τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ, ὅ ἐστιν ἀριθμῷ ἓν, ὅπερ ἐξ
ἀρχῆς ὑπάρχει, καὶ οὔτε γίγνεται ὃ μὴ ἦν, οὔτε ὅ ἐστιν οὐκ ἔσται,
ἐπεὶ καὶ εἰ ποιοῦν τι ἔσται αὐτὰ, ἐκ μὲν ὕλης οὐκ ἄν· εἰ δὲ καὶ 378
τοῦτο, δεῖ τι καὶ ἐξ αὐτοῦ οὐσιῶδες προσθεῖναι· ὥστε μεταβολὴ
περὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔσται, εἰ νῦν πλέον ποιεῖ, ἢ ἔλαττον. Καὶ διὰ τί
νῦν, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ οὕτως, καὶ τὸ γενόμενον δὲ οὐκ ἀΐδιον, εἴπερ πλέον
καὶ ἔλαττον· κεῖται δὲ ἡ ψυχὴ τοιοῦτον. Πῶς οὖν ἄπειρον εἰ στή-
σεται; ἢ τῇ δυνάμει τὸ ἄπειρον, ὅτι ἡ δύναμις ἄπειρος, οὐχ' ὡς B
μερισθησομένης εἰς ἄπειρον, ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς, οὐ πεπερασμένος. Καὶ
αὗται τοίνυν, οὐ πέρατι ἀλλοτρίῳ ἐστὶν ἑκάστη ὅ ἐστιν, οἷον τοσ-
αύτη, ἀλλ' αὐτή ἐστιν ὅσον θέλει· καὶ οὐ μή ποτε γένηται προϊ-
οῦσα ἔξω αὐτοῦ, ἀλλὰ φθάνει μὲν πανταχοῦ ὃ πέφυκεν αὐτῆς ἐπὶ
τὰ σώματα εἰς τὰ σώματα φθάνειν· οὐ μὴν διέσπασται ἀφ' ἑαυτῆς,
ὅταν ᾖ καὶ ἐν τῷ δακτύλῳ καὶ ἐν τῷ ποδί. Οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ C
παντὶ, εἰς ὃ ἂν φθάνῃ, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ μέρει φυτοῦ· καὶ ἀποτετ-
μημένου ὥστε εἶναι, καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀρχῆς φυτῷ, καὶ τῷ ἀπ' αὐτοῦ
τετμημένῳ. Ἓν γὰρ τὸ σῶμα τοῦ παντὸς, καὶ ὡς ἐν ἑνί ἐστιν αὐτοῦ
πανταχοῦ. Καὶ σαπέντος δὲ ζώου, εἰ πολλὰ ζῶα ἐξ αὐτοῦ, ἐκείνη

1. ἀεὶ] Cod. Ciz. ἄν.
2. ὅ ἐστιν] Cod. Med. B. omittit ὅ.
ib. ἀριθμῷ ἓν] Cod. Vat. ἑνὶ pro ἓν.
4. καὶ ποιοῦντα] Codd. præter Darm. et Marc. B. omnes interponunt εἰ. Med. A. habet ποιοῦν, τι, sed in marg. ποιοῦντα. Fic. legisse videtur: καὶ εἰ ποιοῦν τι ἔσται αὐτά. Ego correxi.
6. περὶ αὐτὸ] Cod. Vat. ἐπὶ αὐτό.
10. μεριοθησομένης] Cod. Vat. μεριοθησομένην.
ib. ἐπεὶ καὶ] καὶ omissum in Cod. Vat. in marg. additum est.
12. θέλει] Cod. Ciz. θέλοι.
ib. προϊοῦσα] Cod. Med. B. ποιοῦσα.
13. αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. αὐτῆς.
ib. αὐτῆς] Codd. Darm. et Med. A. (uterque a pr. m.) αὐτοῦ.
14. διέσπασται] Cod. Ciz. ut paullo superius διέσπασθαι.
15. δὴ καὶ] Cod. Vat. omittit δή.
16. ἀποτετμημένου] Cod. Vat. εἴποτε τμ[illegible]ου.
18. ἐν ἑνί] Cod. Med. B. omittit ἐν.
19. δὲ ζώου] Cod. Vat. δὲ τοῦ ζώου. Quod sequitur ζῶα abest a Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A.
ib. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἐξ ἑαυτοῦ.

esse, et unumquodque esse numero unum: sic enim de unoquoque hoc aliquid dicitur. Ubi enim in genere corporum naturaliter fluunt singula, utpote quæ adventitiam speciem sortiuntur, nimirum esse secundum speciem hic perpetuum imitatione quadam entium reperitur. At penes entia, utpote quæ non ex compositione sunt, ipsum esse est in eo, quod est numero unum, quod quidem existit etiam ab initio, neque fit quod ante non erat, neque quod est, non erit: quoniam et si quid erit, quod ipsa faciat, certe non ex materia faciet. Quod si ita est, oportet aliquid etiam ex se ipso essentiale adjungere. Quapropter hoc ipsum circa illud permutatio erit, si nunc plus facit aut minus. Præterea quæri potest, cur agat nunc, neque eodem modo semper. Atqui et quod factum est, non erit sempiternum, si quidem plus admittit et minus: anima vero tale quiddam posita est. Quomodo igitur infinitum erit, si firmabitur [sistetur]? Forsan potentia infinitum, quoniam infinita est ipsa potentia, non tanquam quæ dividenda sit in infinitum, quando et Deus non est terminatus. Sic itaque se habent et animæ: non enim per terminum alienum est quælibet id, quod est velut tanta, sed ipsa quantum vult existit, neque unquam adducitur, ut extra hoc ipsum digrediatur, sed profluit quidem per totum, quod ex ipsa ita natura comparatum est, ut per corpora in corpora currat: neque tamen a se ipsa distrahitur, quando inest et in digito manus simul et pede. Sic utique et in universo in quod-

378 μὲν οὐκέτι ἐστὶν ἡ τοῦ παντὸς ζώου ψυχὴ ἐν τῷ σώματι· οὐ γὰρ
ἔχει αὖ τὸ δεκτικὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ ἂν ἀπέθανε. Τὰ δὲ ἐκ τῆς φθο-
D ρᾶς, ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς γενέσεις ζώων, τὰ μὲν τῶνδε, τὰ δὲ
τῶνδε ἴσχει ψυχὴν, οὐδενὸς ὄντος ὅτου ἀποστατεῖ· ὄντος δὲ τοῦ μὲν
δέχεσθαι, τοῦ δὲ μὴ δέχεσθαι δυναμένου· καὶ τὰ γιγνόμενα οὕτως
ἔμψυχα οὐ πλείους ἐποίησε ψυχάς· ἐξήρτηται γὰρ τῆς μιᾶς, ᾗ
μένει μία, ὥσπερ καὶ ἐν ἡμῖν. Ἀποτεμνομένων τινῶν, ἄλλων δὲ
ἀντ' αὐτῶν φυομένων, τῶν μὲν ἀπέστη ἡ ψυχὴ, τοῖς δὲ προσεγέν-
E ετο, ἕως ἡ μία μένει. Ἐν δὲ τῷ παντὶ μένει ἀεὶ ἡ μία· τὰ δὲ ἐντὸς
τὰ μὲν ἴσχει, τὰ δὲ ἀποτίθεται, τῶν αὐτῶν ψυχικῶν μενόντων.

Ἀλλὰ πῶς ἐγγίγνεται σώματι ψυχὴ, ζητητέον, τίς ὁ τρόπος καὶ
πῶς; οὐχ ἧττον γὰρ καὶ τοῦτο θαυμάσαι τε καὶ ζητῆσαι ἄξιον.
Ἐπεὶ τοίνυν διττὸς ὁ τρόπος τῆς εἰς σῶμα ψυχῆς εἰσόδου· ἡ μὲν
F γὰρ γίγνεται ψυχῇ ἐν σώματι οὔσῃ, τῇ τε μετενσωματουμένῃ, καὶ
τῇ ἐκ σώματος ἀερίνου ἢ πυρίνου εἰς γήϊνον γιγνομένῃ, ἣν δὴ μετεν-
σωμάτωσιν οὐ λέγουσιν εἶναι, ὅτι ἄδηλον τὸ ἀφ' οὗ ἡ εἴσκρισις. Ἡ
δὲ ἐκ τοῦ ἀσωμάτου εἰς ὁτιοῦν σῶμα· ἣ δὴ καὶ πρώτη ἂν εἴη ψυχῇ

1. *τῷ σώματι*] Cod. Vind. A. omittit *τῷ*. In seqq. Marc. A. *φωρᾶς*.
2. *οὐ γὰρ*] Cod. Med. B. *καὶ γάρ*. Mox Fic. legisse videtur: *οὐ γὰρ αὖ ἀπέθανε*. Eum sequitur Taylor. Nos sine librorum suffragio mutare noluimus. Vulgata hanc sententiam habet. Neque enim mortuum esset (corpus.)
ib. *Τὰ δὲ*] Cod. Med. B. *τὰ γάρ*.
3. *γενίσεις*] Cod. Ciz. *γένεσις*.
ib. *τῶνδε—τῶνδε*] Codd. Ciz. et Vat. *τῷδε—τῷδε*.
4. *ὅτου*] Codd. Marc. A. Vind. A. *οὗ*.
6. *ᾗ μένει μία*] Codd. Med. A. in marg. *γρ. ἣ μὲν μία*. Marc. B. *ἧ μένει μία*, sed in marg. ut Med. A. Med. B. *ἡ μένει μία* et ita marg. Edit.
7. *Ἀποτεμνομένων*] Codd. Ciz. et Vat. *ἀποτεμνόντων*.
8. *ἀντ' αὐτῶν*] Cod. Vat. *ἀντ' ἂν τῶν*.
10. *τῶν αὐτῶν*] Cod. Vind. B. *τῶν ὄντων*.
11. *σώματι*] Cod. Vat. *τῷ σώματι*.
ib. *ψυχὴ*] Ita Codd. Marcc. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. *ψυχῇ*.
14. *ψυχῇ*] Ita necessario scribendum fuit, Codd. Ciz. et Vat. *ψυχῆς*. Reliqui cum Ed. *ψυχή*. Sed Marc. A.B. *ψυχῇ*.
15. *εἰς γήϊνον*] Codd. omnes *ἢ πυρίνου εἰς γήϊνον*, ut legit etiam Fic. Unus Vat. pro *εἰς γήϊνον* habet *ἢ γήϊνου*.
16. *εἴσκρισις*] Cod. Vat. *εἶς κρίσις*. Marc. B. *εἰκρισις*.
17. *δὲ ἐκ τῆς*] Ita Ed. Sed nobiscum Codd. Darm. Med. A. Vat. *δὲ ἐκ τοῦ*. Mox Ciz. *ἣ* pro *ἢ*. Marc. A. *ᾗ*. Pro *ψυχὴ* est *ψυχῇ* in Marc. A. quod placet, nisi malis *ψυχῆς*. Illud recepi.

cunque percurrit, in alia atque alia velut parte plantæ. Et secta parte aliqua restat in planta priori, et in eo, quod ab ipsa separatum est. Unum namque est universi corpus, et tanquam in uno est ipsius ubique. In putrefacto autem animali, si plura ex ipso animalia oriantur, illa quidem non ulterius totius animalis anima est in corpore: non enim habet tunc sibi proprium susceptaculum, neque etiam periit. Quæ vero ex putrefactione apta sunt ad animalium genituram, partim quidem horum, partim etiam illorum accipiunt animam: quippe cum anima ipsa nusquam desit: cum tamen aliud hanc accipere possit, aliud nequeat, et quæ ita viventia fiunt, non cogunt plures animas esse: dependent enim ab una, quatenus illa permanet una. Quemadmodum et in nobis quando aliqua amputantur, pro quibus alia pullulent, ab illis quidem abest anima, his autem sese adhibet, quatenus una permanet. In universo autem permanet semper una. Quæ vero in universo sunt, alia quidem vitam retinent, alia vero nequaquam, cum tamen interea eædem perseverent ipsius animæ vires.

IX. *Secunda quæstio: Quot modis insinuetur anima corpori, et qualis sit anima mundi, et quomodo faciat mundum et dimensionem ejus, et quomodo sit ubique.*

Quærendum est præterea quomodo anima insinuetur corpori: non enim minori hoc admiratione et investigatione dignum esse videtur. Duplex autem modus est, per quem anima corpus ingreditur: unus quidem fit anima jam conjuncta corpori, atque vel solida corpora commutante, vel ex corpore aërio sive igneo in terrenum perveniente, quam multi non nominant commutatio-

κοινωνία σώματι, ὀρθῶς ἂν ἔχοι ἐπισκέψασθαι περὶ ταύτης, τί ποτέ 378
ἐστι τὸ γιγνόμενον πάθος τότε, ὅτε ψυχὴ καθαρὰ οὖσα σώματος
πάντη ἴσχει περὶ αὐτὴν σῶματος φύσιν. Περὶ μὲν δὴ τῆς τοῦ C
παντὸς ἐντεῦθεν γὰρ ἴσως ἄρξασθαι, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον τυγχάνει.
Δεῖ δὴ τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἐμψύχωσιν διδασκαλίας καὶ τοῦ
σαφοῦς χάριν γίγνεσθαι νομίζειν· ἐπεὶ οὐκ ἦν ὅτε οὐκ ἐψύχωτο τόδε 379
τὸ πᾶν· οὐδ' ἐνῆν ὅτε σῶμα ὑφειστήκει, ψυχῆς ἀπούσης, οὐδὲ ὕλη
ποτὲ, ὅ τε ἀκόσμητος ἦν· ἀλλ' ἐπινοῆσαι ταῦτα χωρίζοντας αὐτὰ
ἀπ' ἀλλήλων τῷ λόγῳ οἷόν τε. Ἔξεστι γὰρ ἀναλύειν τῷ λόγῳ καὶ
τῇ διανοίᾳ πᾶσαν σύνθεσιν· ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς, ὧδε ἔχει. Σώμα- B
τος μὲν μὴ ὄντος οὐδ' ἂν προέλθοι ψυχὴ, ἐπεὶ οὐδὲ τόπος ἄλλος
ἐστὶν, ὅπου πέφυκεν εἶναι. Προϊέναι δὲ εἰ μέλλοι, γεννήσει ἑαυτῇ
τόπον, ὥστε καὶ σῶμα. Τῆς δὴ στάσεως αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ στάσει
οἱονεὶ ῥ νυμένης, οἷον πολὺ φῶς ἐκλάμψαν, ἐπ' ἄκροις τοῖς ἐσχά-
τοις τοῦ πυρὸς, σκότος ἐγίνετο, ὅπερ ἰδοῦσα ἡ ψυχὴ, ἐπεί περ
ὑπέστη, ἐμόρφωσεν αὐτό. Οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν γειτονοῦντι αὐτῇ
λόγου ἄμοιρον εἶναι, οἷον ἐδέχετο τὸ λεγόμενον ἀμυδρὸν, ἐν ἀμυδρῷ
τῷ γενομένῳ. Γενόμενος δὴ οἷον οἶκός τις καλὸς καὶ ποικίλος, οὐκ C
ἀπετμήθη τοῦ πεποιηκότος, οὐδ' αὖ ἐκοίνωσεν αὐτὸν αὐτῇ, ἀλλὰ

1. ἔχοι] Abest a Codd. Vind. A. et Marc. A.
ib. τί ποτέ ἐστι] Cod. Vat. τί τοτ' ἐστί.
5. τῷ λόγῳ] Abest a Cod. Vat.
7. οὐδ' ἐνῆν] Ita Codd. Darm. Marcc. Med. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. οὐδ' ἐν ἦν.
9. οἷόν τε—τῷ λόγῳ] Cod. Vat. hæc omittit.
10. ἀληθὲς] Cod. Med. A. (a pr. m.) ἀληθινόν. Med. B. ἀληθῶς.
12. ἑαυτῇ] Cod. Med. A. ἑαυτοῦ.
13. δὴ στάσεως] Cod. Vat. δὲ pro δή.
ib. αὐτῇ τῇ] Cod. Vind. A. omittit τῇ αὐτῇ, scil. τῇ ψυχῇ.
15. ἐγίνετο] Codd., præter Ciz., omnes ἐγίγνετο. Ille cum Ed. ἐγίνετο.
18. γενομένῳ] Cod. Ciz. γεννωμένῳ.
19. αὐτὸν αὐτῇ] Cod. Vat. et Marc. A. αὐτὸν αὐτῇ. Edit. αὐτὸν αὐτή. Dedi αὐτὸν αὐτῇ, scil. τῇ ψυχῇ.

nem corporum, quoniam occultum est, unde insinuatio veniat. Alter vero modus est, quo anima ex incorporeo in corpus quodlibet labitur: quod quidem primum animæ cum corpore commercium est. Operæ pretium est in primis de hoc lapsu considerare, quænam tunc passio fiat, quando anima pura adhuc omnino a corpore vivens, corporis sibi primum adsciscit naturam. Forsan vero decens est, a totius anima exordiri, imo et necessarium, de hac ipsa consequi veritatem: adeo ut ingressum ejus animationemque corporis planioris doctrinæ gratia inchoare verbis aggrediamur: quando quidem nullum unquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc universum: neque potuit unquam absente anima corpus subsistere, neque materia unquam informis existere valuit. Licet tamen hæc inter se cogitatione quadam verbisque discernere. Omnem namque compositionem cogitatione licet verbisque resolvere. Jam vero ita se veritas habet. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, ubi se queat naturaliter propagare. Quod si progressura sit, ædificabit sibi locum, corpus igitur generabit. Cum vero status ejus in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis umbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formavit ipsam. Nefas enim erat, aliquid animæ proximum esse rationis expers: ideoque in eo, quod deinceps factum est, exile nimium et obscurum susceptum est etiam, quod et umbratile dicitur. Factus itaque mundus tanquam ædificium quoddam speciosum longeque varium non est separatum ab effectore, neque rursus se illi commiscuit, sed totus ubique existimatus est cura et diligentia dignus, adeo ut sibi quidem id conduct ad ipsum esse, pulchrumque esse, quoad

379 παντα χοῦ πᾶς ἄξιος ἐπιμελείας νομισθεὶς, ὠφελίμου μὲν ἑαυτῷ τῷ εἶναι καὶ τῷ καλῷ, ὅσον δὴ τοῦ εἶναι δυνατὸν ἦν αὐτῷ μεταλαμβάνειν, ἀβλαβοῦς δὲ τῷ ἐφεστηκότι, ἄνω γὰρ μένων ἐπιστατεῖ· ἔμψυχος τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ἔχων ψυχὴν οὐχ' αὑτοῦ, ἀλλ' αὐτῷ, κρατούD μενος, οὐ κρατῶν, καὶ ἐχόμενος, ἀλλ' οὐκ ἔχων. Κεῖται γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνεχούσῃ αὐτὸν, καὶ οὐδὲν ἄμοιρόν ἐστιν αὐτῆς, ὡς ἂν ἐν ὕδασι δίκτυον τεγγόμενον ζώῃ, οὐ δυνάμενον δὲ αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐν ᾧ ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὲν δίκτυον ἐκτεινομένης ἤδη τῆς θαλάσσης συνεκτέταται ὅσον αὐτὸ δύναται· οὐ γὰρ δύναται ἀλλαχόθι ἕκαστον τῶν μορίων, ἢ ὅπου κεῖται εἶναι. Ἡ δὲ τοσαύτη ἐστὶ τὴν φύσιν, ὅτι μὴ Eτοσήδε, ὥστε πᾶν τὸ σῶμα καταλαμβάνειν τῷ αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν ἐκταθῇ ἐκεῖνο, ἐκεῖ ἐστι· καὶ εἰ μὴ εἴη δὲ ἐκεῖνο, οὐδὲν ἂν αὐτῇ εἰς μέγεθος μέλοι· ἔστι γὰρ ἥτις ἐστί. Τοσοῦτο γάρ ἐστι τὸ πᾶν, ὅπου ἐστὶν αὐτὴ, καὶ ὁρίζεται τῷ ὅσον, εἰς ὅσον προϊὸν, σώζουσαν αὐτὴν αὐτὸ ἔχει. Καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ σκιὰ, ὅσος ὁ λόγος ὁ παρ' αὐτῆς. Ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος ἦν, ὡς μέγεθος τοσοῦτον ἐργάσασθαι, ὅσον τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐβούλετο μέγεθος ἐργάσασθαι.

F Οὕτω δὴ ἀκούσαντας χρὴ πάλιν ἐπὶ τὸ ἀεὶ οὕτως ἐλθόντας, ὁμοῦ

1. τὸ εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τῷ εἶναι. Ut correxi.
2. τοῦ εἶναι δὴ] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Vind. A. Marc. A. δὴ τοῦ εἶναι. Et sic scripsi.
3. ἀφεστηκότι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἐφεστηκότι, ut legit Fic. recte. Quare correxi.
4. τοιούτῳ] Cod. Vind. A. τοιούτου cum Marc. A.
ib. ἀλλ' αὐτῷ] Cod Med. B. ἀλλ' αὑτῷ.
6. ἄμοιρόν ἐστιν] Ita Marcc. et Cod. Vat. Reliqui cum Ed. ἄμοιρον ἔστιν.
7. ὕδασι] Cod. Vind. A. ὕδατι. Mox Fic. legit ζωή. An legendum ζῷη vel ζωή? libri MSS. nostri nil offerunt.
8. ἤδη τῆς] Cod. Ciz. ἤδε τῆς.
9. οὐ γὰρ—κεῖται εἶναι] Desunt hæc in Cod. Vind. A.
12. ἐκταθῇ] Cod. Ciz. ἐκτεθῇ.
ib. καὶ εἰ μὴ—ἐστί.] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. εἰς μέγεθος] Cod. Ciz. εἰ μέγεθος.
13. μέλοι] Cod. Med. B. μέλοι et ita Ficin. Quem sequor. Rell. μέλλοι.
ib. ἥτις ἐστί] Codd. Marc. A. Ciz. et Med. B. εἴτις ἐστί.
ib. Τοσοῦτον] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. τοσοῦτο: ut scripsi. Mox Marc. A. ἐστὶν αὐτῆ.
14. τῷ ὅσον] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τὸ ὅσον. Fort. αὐτῷ τὸ ὅσον et sic legisse videtur Fic.
15. ὅσος ὁ] Cod. Vind. A. ὅσον ὁ.
18. Οὕτω δὴ] Cod. Vat. οὕτω δή cum Marcc. Quos sequor. Ed. cum rell. δέ.

poterat esse ipsum participare: auctori vero non commixto hoc idem sit innoxium. In excelsis enim permanens præsidet. Nempe mundus sic est animatus, ut non tam ipsius, quam ipsi habeat animam: superatus non superans, habitus quoque non habens. Jacet enim in anima id [eum] sustinente, neque quicquam in eo animæ ipsius est expers. Quemadmodum in aquis rete quasi madefactum vita [vivat], neque tamen potens naturæ ipsius in quo est evadere, sed rete quidem extento jam mari simul extenditur, quatenus ipsum potest. Nequit enim unaquæque partium alibi quam ubi ponitur esse. Anima vero tanta tamque ingens est naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum: itaque potest uno quodam eodemque corpus omne complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est et illa. Ac nisi esset illud, nulla animæ cura foret ad magnitudinem occupandam: est namque in se quæcunque est. Tantum enim est universum, quatenus occupat ipsa: et mundo determinatur quantum, in quantum procedens ipsum habet ipsam conservatricem. Tum umbra tanta est, quanta est et ratio pendens ab anima. Ratio autem talis erat, ut tantam efficeret magnitudinem, quantam species ipsius magnitudinem effici voluit.

X. *Anima mundi generat mundum non electione, sed naturali fœcunditate, plena rationibus, plenum formis similibus rationum.*

Cum hæc consideraverimus, oportet rursus ad id revertentes, quod semper ita se habet, entia cuncta simul accipere, velut aërem, lumen,

λαβεῖν πάντα ὄντα· οἷον τὸν ἀέρα, τὸ φῶς, τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελήνην, καὶ τὸ φῶς, καὶ πάλιν τὸν ἥλιον ὁμοῦ πάντα, τάξιν δὲ πρώτων καὶ δευτέρων καὶ τρίτων ἔχοντα. καὶ ἐνταῦθα ψυχὴν ἀεὶ ἑστῶσαν· εἶτα πρῶτα καὶ τὰ ἐφεξῆς; ὡς πυρὸς ἔσχατα εἰς ὕστερον, τοῦ πρώτου ἐκ τοῦ ἐσχάτου νοουμένου πυρὸς σκιᾶς· εἶτα ἐπιφωτιζομένου ἅμα καὶ τούτου, ὥστε οἷον εἶδος ἐπιθεῖν τῷ ἐπιβληθέντι, πρώτῳ γενομένῳ παντάπασιν ἀμυδρῷ. Ἐκοσμεῖτο δὲ κατὰ λόγον ψυχῆς δυνάμει ἐχούσης ἐν αὑτῇ δι' ὅλης δύναμιν κατὰ λόγους κοσμεῖν, οἷα καὶ οἱ ἐν σπέρμασι λόγοι πλάττουσι καὶ μορφοῦσι τὰ ζῷα, οἷον μικρούς τινας κόσμους. Ὅ, τι γὰρ ἂν ἐφάψηται ψυχῆς, οὕτω ποιεῖται, ὡς ἔχει φύσεως ψυχῆς ἡ οὐσία. Ἡ δὲ ποιεῖ οὐκ ἐπακτῷ γνώμῃ, οὐδὲ βουλὴν ἢ σκέψιν ἀναμείνασα· οὕτω γὰρ ἂν, οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατ' ἐπακτὸν τέχνην ἂν ποιοῖ. Τέχνη γὰρ ὑστέρα αὐτῆς, καὶ μιμεῖται, ἀμυδρὰ καὶ ἀσθενῆ ποιοῦσα μιμήματα, παίγνια ἄττα, καὶ οὐ πολλοῦ ἄξια, μηχαναῖς πολλαῖς εἰς εἰδώλων φύσιν προσχρωμένη. Ἡ δὲ οὐσίας δυνάμει κυρία σωμάτων, εἰς τὸ γενέσθαι τε καὶ οὕτως ἔχειν, ὡς αὐτὴ ἄγει, οὐ δυναμένων τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐναντιοῦσθαι τῇ αὐτῆς βουλήσει· Ἐν γὰρ τοῖς ὑστέροις ἄλληλα ἐμποδίζοντα πολλάκις ἀποστερεῖται τοῦ τυχεῖν μορφῆς τῆς οἰκείας, ἣν ὁ λόγος ὁ ἐν σμικρῷ θέλει. Ἐκεῖ δὲ γιγνομένης καὶ τῆς ὅλης μορφῆς

1. ἢ τὴν—ἥλιον] Desunt hæc in Cod. Vind. A.
4. ἐφεξῆς] Cod. Vat. ἑξῆς.
5. ἐκ τοῦ] Cod. Ciz. omittit ἐκ.
8. ἐν αὑτῇ] Ita Codd. Vind. A. ex corr. et Marc. A. Reliqui cum Ed. ἐν αὐτῇ.
ib. κοσμεῖν, οἷα] Cod. Vat. κοσμεῖ οἷα.
11. ἐπακτῷ] Cod. Vat. ἐπακτᾶν.
13. ἐπακτὸν] Cod. Vat. ἔπακτον.
ib. ἄν ποιοῖ] Sic Ed. Codd. Ciz. Darm. Marcc. Med. A.B. ἂν ποιοῖ: quare correxi.
15. ἄττα] Ita Codd. Ciz. et Darm. In Cod. Vat. est ἄπτα, in Ed. et rell. ἅπτα.
ib. προσχρωμένη] Ita Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. In Ciz. et Vat. est προσκιχρωμένη; in rell. et Ed. προσχρώμενοι. et εἰδώλων revocavi ex marg. editionis, cujus textus habet εἴδωλον.
18. ἄλληλα] Cod. Ciz. ἄλληλας. Post ἀποστεροῦται Taylor ex Ficini vers. inseri vult ὅλη, sed ita etiam legendum sit δι' ἀλληλα ἐμποδίζ. Libri neutrum agnoscunt.
20. ὁ ἐν σμικρῷ] Codd. omnes addunt ὁ, quod abest ab Ed.
ib. γιγνομένης] Cod. Ciz. γινομένης.

solem, vel lunam. Et lumen solemque rursus omnia simul, habentia tamen ordinem primorum secundorumque et tertiorum: et hic animam semper consistentem considerare: deinde prima, et quæ deinceps velut ignis ultima in posterius, primo videlicet extremo velut umbra ignis considerato: deinde hoc etiam simul illuminato, adeo ut species quasi superferatur in id adhibitum, quod primo factum erat prorsus obscurum, [ipsumque vestiat]. Ornatum vero est secundum rationem, ipsius animæ potestate, habentis scilicet per totam se ipsam vim, qua per rationes exornet: quemadmodum et in seminibus rationes fingunt formantque viventia quasi exiguos quosdam mundos. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animæ naturaliter sese habet. Hæc autem facit non adventitia quadam sententia, nec consilium considerationemve expectans: sic enim non per naturam, sed per artem faceret acquisitam. Nam ars ipsa posterior est, atque imitatur umbratilia debiliaque imitamina, fabricans ludicra quædam parvique momenti, multis ad simulachra fingenda machinis utens. Anima vero per ipsam essentiæ potestatem sic est domina corporum, ut hæc non aliter fiant atque disponantur, quam ipsa perducat: quippe cum ea etiam, quæ ab initio fiunt, ipsius voluntati nequeant reluctari. In rebus namque sequentibus ob mutua passim impedimenta sæpe materia sic impeditur, ut formam non recipiat propriam, quam videlicet volebat ratio in parvo quodam seminario delitescens. Ibi vero cum universa etiam forma inde fiat, et quæ fiunt ordinem simul habeant, nimirum quod effi-

380 ὑπ᾽ αὐτῆς, καὶ τάξιν τῶν γενομένων ἅμα ἐχόντων, ἀπόνως τὸ γιγνόμενον καὶ ἀνεμποδίστως καλόν ἐστι. Κατεσκευάσατο δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μὲν θεῶν ἀγάλματα, τὰ δὲ ἀνθρώπων οἰκήματα, τὰ δὲ ἄλλα, ἄλλοις. Τί γὰρ ἔδει γίγνεσθαι παρὰ ψυχῆς, ἢ ὧν τὴν δύναμιν εἰς τὸ ποιεῖν ἔχει; πυρὸς μὲν γὰρ θερμὰ ποιεῖν, καὶ τὸ ψύχειν, ἄλλου· ψυχῆς δὲ, 5
D τὸ μὲν ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο· τὸ δὲ ἐν αὐτῇ· τοῖς μὲν γὰρ ἀψύχοις τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν οἷον εὕδει κείμενον ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ εἰς ἄλλο, ὁμοιῶσαι πρὸς αὐτὸ τὸ παθεῖν δυνάμενον. Καὶ κοινὸν δὴ τοῦτο παντὶ τῷ ὄντι εἰς ὁμοίωσιν ἑαυτῷ ἄγειν· ψυχῆς δὲ ἔργον, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ, ἐγρηγορός τι, καὶ τὸ εἰς ἄλλο, ὡσαύτως. Ζῇν οὖν καὶ τὰ ἄλλα ποιεῖ, ὅσα 10
E μὴ ζῇ παρ᾽ αὐτῶν, καὶ τοιαύτην ζωὴν, καθ᾽ ἣν αὐτὴ ζῇ. Ζῶσα οὖν ἐν λόγῳ, λόγον δίδωσι τῷ σώματι, εἴδωλον οὗ ἔχει· καὶ γὰρ καὶ εἴδωλον ζωῆς, ὅσον δίδωσι τῷ σώματι, καὶ μορφὰς σωμάτων, ὧν τοὺς λόγους ἔχει· ἔχει δὲ καὶ θεῶν, καὶ πάντων. Διὸ πάντα καὶ ὁ κόσμος ἔχει. 15

Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι σοφοὶ, ὅσοι ἐβουλήθησαν θεοὺς αὐτοῖς
F παρεῖναι, ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ποιησάμενοι, εἰς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἀπιδόντες, ἐν νῷ λαβεῖν, ὡς πανταχοῦ μὲν εὐάγωγον ψυχῆς

1. γενομένων] Codd. omnes, exceptis Marc. A.B., γενομενων. Ed. γινομένων.
ib. γιγνόμενον] Codd. Vat. Marcc. et Vind. A. γενόμενον. Mox pro ἀνθρώπων οἰκήματα fort. legendum ἀνθ. εἰκονίσματα: *hominum imagines.*
4. γίγνεσθαι περὶ] Sic Ed. Cod. Vat. γενέσθαι. Idem cum Ciz. Med. A. (ex corr.) et Vind. A. παρὰ cum Marc. A. Quod recepi.
6. τὸ μὲν ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο· τὸ δὲ ἐν αὐτῇ] Codd. exceptis Darm. et Med. A. et Marc. B.D. omnes τὸ μὲν ἐν αὐτῇ, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς εἰς ἄλλο. Marc. A. ἐν αὐτῇ.
7. ἐξ αὐτῶν] Cod. Vind. A. ἐξ αὐτῶν.
ib. εὕδει] Cod. Med. B. ἔδει. Vat. εὕδει.
8. παντὶ ὄντι] Codd. omnes interponunt τῷ. Quod recepi. Ab Ed. abest.
9. ἐγρηγορός τι] Cod. Vind. A. ἐγρηγορότι. Med. B. ἐγρηγορός ἐστι.
10. Ζῆν οὖν] Cod. Ciz. ζῇν ὁμοῦ.
ib. ποιεῖ, ὅσα] Cod. Med. B. ποιεῖν ὅσα.
11. αὐτὴ ζῇ] Cod. Vind. A. αὐτὸ ζῇ. In seqq. verba εἴδωλον—σώματι absunt a Cod. Marc. A. Idem Cod. habet μορφὰς τῶν σωματων.
17. ποιησάμενοι] Cod. Vind. A. αὐτοῖς ποιησαμενοι.
18. ἀπιδόντες] Codd. Med. B. Marc. A. et Vind. A. (a pr. m.) ἀποδόντες. Marc. A. in seqq. δέ γε μήν.

citur, absque labore impedimentoque provenit pulchrum. Constituta vero sunt in ipso alia quidem Deorum delubra, alia hominum domicilia, alia aliis accommodata similiter. Quid enim potius debuit ab anima fieri, quam ea, ad quæ facienda vim habet? Ignis namque proprium est calida facere, et cujusdam alterius frigefacere: at animæ opus partim quidem ex ipsa in aliud, partim etiam in se ipsa. In rebus quidem inanimatis, quod est ex ipsis, quasi consopitum jacet in eis, quod autem tendit in aliud, potest nititurque, quod inde pati potest, sibi simile reddere. Jam vero id omnibus est commune, ad ipsam sui similitudinem in agendo contendere: animæ vero opus, et quod est in ipsa vigilans quiddam est, et efficax: et quod tendit in aliud, est persimile. Efficit ergo, ut et alia vivant quæcunque per se non vivunt, talique vita vivant, quali vivit et ipsa. Hæc igitur vivens in ratione, tradit et corpori rationem, velut suæ rationis imaginem. Etenim quantum vitæ impartit corpori, vitæ est imago, simulque formas impartit corporeas quarum possidet rationes: habet autem et Deorum rationes, et omnium. Quapropter hic quoque mundus omnia possidet.

XI. *Magica trahit vim proprie ab anima mundi, Diisque mundanis per hæc a superioribus.*

Atqui mihi videntur veteres sapientes, quicunque optabant sibi adesse Deos, sacra statuasque fabricantibus in ipsam universi naturam mentis aciem direxisse, atque inde animadvertisse

φύσις· δέξασθαι γε μὴν ῥᾷστον ἂν εἴη ἁπάντων, εἴ τις προσπαθές 380
τι τεκτήναιτο, ὑποδέξασθαι δυνάμενον μοῖράν τινα αὐτῆς. Προσ-
παθὲς δὲ τὸ ὁπωσοῦν μιμηθέν, ὥσπερ κάτοπτρον ἁρπάσαι εἰδός τι
δυνάμενον. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ παντὸς φύσις, πάντα εὐμηχάνως ποιη-
σαμένη, εἰς μίμησιν ὧν εἶχε τοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἕκαστον οὕτως G
ἐγένετο ἐν ὕλῃ λόγος, ὃς κατὰ τὸν πρὸ ὕλης ἐμεμόρφωτο, συνήψατο
τῷ θεῷ ἐκείνῳ καθ' ὃν ἐγίγνετο, καὶ εἰς ὃν εἶδεν ἡ ψυχὴ, καὶ εἶχε
ποιοῦσα. Καὶ δὴ οὐχ οἷόν τε ἦν ἄμοιρον αὐτοῦ γενέσθαι, οὐδὲ ἐκεῖ- 381
νον αὖ κατελθεῖν εἰς τοῦτον. Ἦν δὴ νοῦς ἐκεῖνος ὁ ἐκεῖ ἥλιος·
οὗτος γὰρ ἡμῖν γιγνέσθω παράδειγμα τοῦ λόγου· ἐφεξῆς δὲ τούτῳ
ψυχὴ ἐξηρτημένη, μένοντος νοῦ, μένουσα. Δίδωσι δὲ αὐτὴ τὰ
πέρατα αὐτῆς, τὰ πρὸς τοῦτον τὸν ἥλιον, τούτῳ τῷ ἡλίῳ· καὶ ποιεῖ
διὰ μέσου αὐτῆς κἀκεῖ συνῆφθαι, οἷον ἑρμηνευτικὴ γενομένη τῶν τε B
ἀπ' ἐκείνου εἰς τοῦτον, καὶ τῶν τούτου εἰς ἐκεῖνον, ὅσον διὰ ψυχῆς
εἰς ἐκεῖνον φθάνει. Οὐ γὰρ μακρὰν οὐδὲ πόρρω, οὐδενὸς οὐδὲν καὶ οὐ
πόρρω τῇ διαφορᾷ καὶ τῇ μίξει, ἀλλ' εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ οὐ τόποις, καὶ
συνεῖναι χωρὶς ὄν. Θεοὶ δέ εἰσιν οὗτοι τῷ ἀεὶ μὴ ἀποστατεῖν ἐκεί-
νων, καὶ τῇ μὲν ἐξ ἀρχῆς ψυχῇ προσηρτῆσθαι, τῇ οἷον ἀπελθούσῃ

1. *προσπαθές τι*] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. Sed Ed. cum Darm. *πρὸς πάθεσί τι*.
2. *τινα αὐτῆς*] Cod. Vat. *τινα αὐτοῖς*.
3. *μιμηθὲν*] Omissum in Cod. Vind. A.
6. *ἐμεμόρφωτο*] Cod. Vat. *ἐμόρφωτο*.
ib. *συνήψατο*] Cod. Med. B. *συνέψατο*.
7. *ἐγίγνετο*] Cod. Vat. *ἐγένετο*.
ib. *εἶδεν*] Cod. Med. B. *ἴδεν*. Vat. *εἶδεν*.
8. *οὐχ οἷόν τε ἦν*] Bis scribuntur hæc in Cod. Vind. A.
ib. *ἐκεῖνον*] Cod. Ciz. *ἐκεῖνο*.
10. *δὲ τούτῳ*] Cod. Ciz. *δὲ τοῦτο*.
11. *δὴ αὐτὴ*] Cod. Ciz. *δὲ αὐτή*, cum Marc. A. Et sic correxi, ut legit etiam Fic.
12. *πρὸς τοῦτον*] Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Vind. A. ut nos rescripsimus. Ed. cum Darm. *πρὸ τοῦτον*.
13. *τῶν τε ἀπ'*] Cod. Ciz. *τῷ ἀπ'*.
18. *προσηρτῆσθαι, τῇ οἷον*] Fortasse : *προσηρτῆσθαι καὶ τῇ οἷον*.

naturam animæ ubique ductu facilem admodum pronamque esse, omniumque facillime posse capi, siquis fabricaverit aliquid, quod facile ab ipsa pati possit, patiendoque portionem aliquam ab ipsa sortiri. Facile vero patiens est, quod qualicunque modo imitationi aptum est, velut speculum speciem quandam arripere potens. Etenim universi natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in se possidet rationes: cumque sic unumquodque fiat, certe ratio in materia, quæ secundum rationem materia superiorem formata est, conjuncta est illi Deo, secundum quem genita fuit, et in quem suspexit anima, habuitque dum faceret. Proinde neque possibile erat, hic aliquid fieri divinitatis expers, neque rursus illam ad ista descendere. Illa si quidem mens ipsa est, ceu sol divinus qui nobis esto rationis exemplar: proxima vero huic succedit anima, suspensa intellectui manenti manens: dat enim hæc terminos suos ad solem hunc vergentes ejusmodi soli, efficitque per se velut mediam, ut illic iterum sequentia religentur, velut interpres tum eorum, quæ inde huc deducuntur, tum eorum, quæ hinc illuc reducuntur, quantum per animam recurrit in mentem. Neque enim longe semotum aliquid est ab aliquo, rursusque semotum per differentiam quandam et mistionem: sed est in se ipso, neque tamen secundum locum, et quodlibet ibi conspirat, simulque permanet et distinctum. Dii vero hi sunt, quatenus ab illis nunquam destituuntur, atque animæ prodeunti ab initio suspenduntur: animæ tamen velut inde hucusque sese diffundendo quodammodo jam abeunti. Hac autem ratione quatenus et sunt, et quod respicere dicuntur ad intellectum, divini dicuntur, ipsa [ipsorum] vi-

381 ψυχῇ. Ταύτῃ δὲ, ἥπερ καὶ εἰσὶ, καὶ ὃ λέγονται πρὸς νοῦν βλέπειν,
C οὐδαμοῦ ψυχῆς αὐτῆς ἢ ἐκεῖ βλεπούσης.

Ἀνθρώπων δὲ ψυχαὶ, εἴδωλα αὐτῶν ἰδοῦσαι, οἷον Διονύσου ἐν κατόπτρῳ, ἐκεῖ ἐγένοντο ἄνωθεν ὁρμηθεῖσαι, οὐκ ἀποτμηθεῖσαι οὐδ' αὗται τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς τε καὶ νοῦ. Οὐ γὰρ μετὰ τοῦ νοῦ ἦλθον, 5
ἀλλ' ἔφθασαν μὲν μέχρι γῆς, κάρα δὲ αὐταῖς ἐστήρικται ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ. Πλέον δὲ αὐταῖς κατελθεῖν συμβέβηκεν, ὅτι τὸ μέσον
D αὐταῖς ἠναγκάσθη φροντίδος δεομένου τοῦ εἰς ὃ ἔφθασαν φροντίσαι. Ζεὺς δὲ πατὴρ ἐλεήσας πονουμένας θνητὰ αὐτῶν τὰ δεσμὰ ποιῶν περὶ ἃ πονοῦνται, δίδωσιν ἀναπαύλας ἐν χρόνοις, ποιῶν σωμάτων 10
ἐλευθέρας, ἵν' ἔχοιεν ἐκεῖ καὶ αὗται γίγνεσθαι, οὗπερ ἡ τοῦ παντὸς ψυχὴ ἀεὶ, οὐδὲν τὰ τῇδε ἐπιστρεφομένη. Ὃ γὰρ ἔχει τὸ πᾶν ἤδη,
E τοῦτο αὔταρκες αὐτῷ καὶ ἔστι καὶ ἔσται κατὰ λόγους ἀεὶ ἑστηκότας ἐν χρόνοις περαινόμενον, καὶ κατὰ χρόνους ἀεὶ εἰς τὸ αὐτὸ καθιστάμενον, ἐν μέτροις βίων ὡρισμένων, εἰς συμφωνίαν ἀγόμενα ταῦτα 15
ἐκείνοις. Καὶ κατ' ἐκεῖνα τῶν δὲ περαινομένων, ὑφ' ἕνα λόγον πάντων τεταγμένων, ἔν τε καθόδοις ψυχῶν καὶ ἀνόδοις, καὶ εἰς τὰ ἄλλα

1. εἴπερ καὶ] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A.B. ἤπερ καὶ. Med. A.B. ἥπερ καί. Prior scriptio vera videtur. Solus Darm. cum Ed. facit. Nos correximus.
ib. πρὸς νοῦν] Ita Codd. omnes. Ed. πρὸ νοῦν.
2. οὐδαμοῦ] Codd. Ciz. et Med. B. οὐδαμῆ.
ib. αὐτῆς] Cod. Ciz. αὐτοῖς et ita Marc. A. Non male.
ib. ἢ ἐκεῖ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) interponunt cum Ed. σώματος, quod merito abest a reliquis omnibus. Expungendum esse censet etiam Taylor.
3. οἷον Διονύσου] Cod. Ciz. interponit οἱ.
4. ἐκεῖ] Cod. Ciz. ἐκεῖνον. Vat. ἐκεῖνο.
ib. οὐκ ἀποτμηθεῖσαι] Cod. Vat. hæc omittit.
5. ἑαυτῶν] Cod. Med. B. αὐτῶν.
7. τοῦ οὐρανοῦ] Codd. Darm. et Med. A. (uterque a pr. m.) τῶν οὐρανῶν.
8. ἠναγκάσθη] Cod. Vat. ἀναγκάσθη.
ib. δεομένου] Cod. Vat. δεόμενον.
11. ἐλευθέρας] Codd. Darm. et Vind. A. cum Ed. ἐλευθερίας. Reliqui ut nos rescripsimus.
13. κατὰ λόγους ἀεὶ ἑστηκότας] Ita, ut legit Fic., habent Codd. omnes, exceptis Darm. Marc. B. et Med. A qui cum Ed. absque sensu exhibent ἔσται· καταλογοῦσα καὶ ἀεὶ, sic ἑστηκότας.
14. κατὰ χρόνους] Cod. Vat. κατὰ χρόνον.
ib. καθιστάμενον] Cum Ed. faciunt nonnisi Codd. Darm. et Med. A. uterque ex corr. Reliqui omnes habent καθιστάμενα. Fort. leg. περαινόμενα—καθιστάμενα.
15. εἰς συμφωνίαν—περαινομένων] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
16. ὑφ' ἕνα] Cod. Vat. ἰφ' ἕνα.
17. ἔν τε] Cod. Vat. ἕν τε.

delicet anima non alio quam illuc semper suspiciente.

XII. *De differenti animarum descensu: de misericordia Jovis erga animas: de consonantia mundi.*

Hominum vero animæ ipsorum simulachra tamquam Dionysi prospicientes in speculo, illic extiterunt desuper properantes, neque tamen a principio suo intellectuque disjunctæ. Neque enim una cum intellectu descenderunt, sed pervenerunt quidem usque ad terram: at interim caput earum extat etiam super cælum. Contigit tamen eis idcirco discedere longius, quoniam media earum potentia curare diligentius cogitur: quippe cum id ipsum, in quod descendunt, cultu prorsus indigeat. Jupiter vero pater laborantes animas miseratus, earum vincula, quibus laborant, solubilia fabricavit: atque ita intermissiones laborum certis temporum intervallis instituit, in quibus liberæ viverent a corporibus: ut ipsæ quoque ibi quandoque forent, ubi est mundi anima semper, circa hæc sollicita nunquam. Quod enim jam habet mundus, hoc sibi sufficit atque sufficiet secundum rationes perpetuo consistentes in temporibus rite peractum, perque certa curricula temporum in idem perpetuo restitutum, per mensuras videlicet vitarum definitarum, in quibus hæc una cum illis secundum illa in illorum consonantiam rediguntur. Dum hæc omnia peraguntur sub una quadam ratione invicem ordi-

σύμπαντα· μαρτυρεῖ δὲ, καὶ τὸ τῆς συμφωνίας τῶν ψυχῶν, πρὸς τὴν 381
τοῦδε τοῦ παντὸς τάξιν, οὐκ ἀπηρτημένων, ἀλλὰ συναπτουσῶν ἐν F
ταῖς καθόδοις ἑαυτὰς, καὶ μίαν συμφωνίαν πρὸς τὴν περιφορὰν ποι-
ουμένων, ὡς καὶ τὰς τύχας αὐτῶν, καὶ τοὺς βίους, καὶ τὰς προαιρέ-
σεις σημαίνεσθαι τοῖς τῶν ἄστρων σχήμασι, καὶ οἷον μίαν τινὰ φω-
νὴν ἐμμελῶς ἀφιέναι· καὶ τῷ μουσικῶς, καὶ ἐναρμονίως, μᾶλλον
τοῦτο εἶναι ἠνιγμένον. Τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἦν, μὴ τοῦ παντὸς κατ' G
ἐκεῖνα ποιοῦντος καὶ πάσχοντος ἕκαστα, ἐν μέτροις περιόδων, καὶ
τάξεων, καὶ βίων, κατὰ γένη διεξόδων ἃς αἱ ψυχαὶ διεξοδεύουσιν,
ὁτὲ μὲν ἐκεῖ, ὁτὲ δὲ ἐν οὐρανῷ, ὁτὲ δὲ εἰς τούσδε τοὺς τόπους ἐπι- 382
στρεφόμεναι. Νοῦς δὲ πᾶς ἀεὶ ἄνω, καὶ οὐ μήποτε ἔξω τῶν αὑτοῦ
γένοιτο, ἀλλ' ἱδρυμένος πᾶς ἄνω, πέμπει εἰς τὰ τῇδε διὰ ψυχῆς.
Ψυχὴ δὲ ἐκ τοῦ πλησίον μᾶλλον κατὰ τὸ ἐκεῖθεν διάκειται εἶδος, καὶ
δίδωσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν, ἡ μὲν ὡσαύτως, ἡ δὲ ἄλλο τε ἄλλως ἴσχουσα
ἐν τάξει τὴν πλάνην. Κάτεισι δὲ οὐκ ἀεὶ τὸ ἴσον, ἀλλ' ὁτὲ μὲν B
πλέον, ὁτὲ δὲ ἔλαττον, κἂν πρὸς τὸ αὐτὸ γένος ἴῃ· κάτεισι δὲ εἰς
ἕτοιμον ἑκάστη, καθ' ὁμοίωσιν τῆς διαθέσεως. ἐκεῖ γὰρ, ᾧ ἂν ὁμοιω-
θεῖσα ᾖ, φέρεται, ἡ μὲν εἰς ἄνθρωπον, ἡ δὲ εἰς ζῶον ἄλλη ἄλλο.

1. *καὶ τὸ τῆς*] Cod. Vind. A. *καὶ τῶν τῆς*.
ib. *συμφωνίας*] Cod. Ciz. *συναφτίας*.
3. *καθόδοις*] Codd. Ciz. et Vat. *μεθόδοις*. Proxime autem delendum fuit *οὐκ* ante *ἠμιλλᾶς*, quod nec legit Fic.
7. *ἠνιγμένος*] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. *ἐνιγμένως*. Dedi *καὶ τῷ μουσικῶς — ἐναρμονίως*. Postremam vocem restitui etiam infra VI. 2. 22. p. 614. med.
9. *οὖσαι*] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat. *οὗς αἱ*. Legimus *ἃς αἱ*.
10. *ὁτὲ—ὁτὲ*] Cod. Vat. *ὅτε—ὅτε*.
11. *ἀεὶ ἄνω*] Cod. Med. B. *ἀεὶ εἶναι*, sed corr. in *ἄνω*.
ib. *τῶν αὐτοῦ*] Cod. Med. A. *τῶν αὐτῶν*. Correxi *τῶν αὑτοῦ* ex Marcc.
12. *εἰς τὰ τῇδε*] Aberat *εἰς*, quod addendum fuit ex Codd., præter Vind. A., omnibus.
14. *τοῖς ὑπ' αὐτὴν*] Marc. A. *τὴν ὑπ' αὐτήν* (sic).
15. *ὁτὲ—ὁτὲ*] Cod. Vat. *ὅτε—ὅτε*.
16. *τὸ αὐτὸ*] Cod. Med. B. *αὐτὸ τό*. Mox Codd. Vind. A. Marc. A. *ἴῃ* pro *εἴη*, quod est in Ed. Ego correxi.
17. *γὰρ, ᾧ ἂν ὁμοιωθεῖσα ᾖ*] Cod. Ciz. omittit *ᾧ ἂν* et *ᾖ*.

nata, quantum ad descensus ascensusque animorum cæteraque omnia pertinet. Quod autem in animabus consonantia sit ad ordinem universi, ita tamen, ut non tam dependeant, quam in descendendo se ipsas accommodent, unamque concordiam cum mundana revolutione conficiant, id nobis argumento esse potest, quod astrorum figuris earum fortunæ, vitæ electiones significantur: quodve dictum est, universum harmonice concentum unum edere, et per musicas consonantias id totum potius, quam per alia, ab antiquis, licet obscurius, est designatum. Id autem nequaquam sic se haberet, nisi mundus secundum illa faceret patereturque singula in statutis revolutionum et ordinum, vitarumque curriculis per discursionum genera, quibus discurrunt animæ, alias quidem illic, alias vero in cælo, alias autem ad inferiora conversæ. Intellectus autem omnis semper est in excelsis, neque unquam e sua sede delabitur, sed firmiter omnis in alto consistens, nonnihil per animam ad hæc usque demittit. Anima vero e proximo magis secundum speciem inde vigentem afficitur, traditque sequentibus, alia quidem eadem semper conditione, alia vero alias aliter, vagabundam varietatem certo quodam ordine retinens. Descendunt vero non semper æqualiter, sed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiam si ad idem se conferant genus: proinde ad suum quæque paratumque delabitur pro affectionis suæ similitudine. Quatenus enim illic similis huic aut illi jam evasit, deinde fertur hæc quidem in hominem, hæc vero in brutum hoc, aliaque in aliud.

382 Τὸ γὰρ ἀναπόδραστον καὶ ἡ δίκη οὕτως ἐν φύσει κρατούσῃ ἰέναι ἕκαστον ἐν τάξει, πρὸς ὅ ἐστιν ἕκαστον γενόμενον εἴδωλον προαιρέσεως καὶ διαθέσεως ἀρχετύπου· καὶ ἔστιν ἐκεῖνο πᾶν ψυχῆς εἶδος ἐκείνου πλησίον, πρὸς ὃ τὴν διάθεσιν τὴν ἐν αὐτῇ ἔχει· καὶ τοῦ τότε πέμποντος καὶ εἰσάγοντος οὗ δεῖ· οὔτε ἵνα ἔλθῃ εἰς σῶμα τότε, οὔτε εἰς τοδί, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποτε ἐνστάντος, οἷον αὐτομάτως κάτεισι, καὶ εἴσεισιν εἰς ὃ δεῖ· καὶ ἄλλος ἄλλῃ χρόνος, οὗ παραγενομένου, οἷον κήρυκος καλοῦντος, κατίασι, καὶ εἰσέδυ εἰς τὸ πρόσφορον σῶμα, ὡς εἰκάσαι τὰ γιγνόμενα οἷον δυνάμεσι μάγων, καὶ ὁλκαῖς τισιν ἰσχυραῖς, κινεῖσθαί τε καὶ φέρεσθαι· οἷον καὶ ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου τελεῖται ἡ τοῦ ζώου διοίκησις, ἐν χρόνῳ ἕκαστον κινούσης, καὶ γεννώσης, οἷον γενειάσεις καὶ φύσεις κεράτων, καὶ νῦν πρὸς τάδε ὁρμὰς καὶ ἐπανθήσεις, πρότερον οὐκ οὔσας, καὶ περὶ τὰς τῶν δένδρων διοικήσεις, ἐν προθεσμίαις τακταῖς γιγνομένων. Ἴασι δὲ οὔτε ἑκοῦσαι, οὔτε πεμφθεῖσαι, οὔτε τὸ ἑκούσιον τοιοῦτον, ὡς προελέσθαι, ἀλλὰ ὡς τὸ πηδᾶν κατὰ φύσιν, ἢ πρὸς γάμων φυσικὰς προθεσμίας, ἢ ὡς πρὸς πράξεις τινὲς καλῶν, οὐ λογισμῷ κινούμενοι. Ἀλλ' εἱμαρμένον ἀεὶ τῷ τοιῷδε τὸ τοιόνδε, καὶ τῷ τοιῷδε τὸ νῦν, τῷδε τὸ αὖθις, καὶ ὁ

1. ἀναπόδραστον] Ita Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. Reliqui ut Ed. ἐναπόδραστον.
4. πλησίον] Codd., excepto Darm., omnes πλησίον. Ed. παραπλήσιον.
ib. ἔχει, τὴν ἐν αὐτῇ] Sic Ed. Sed Codd. omnes, præter Darm. τὴν ἐν αὐτῇ ἔχει, nisi quod Marc. A. habet ἐν αὐτῇ. Et sic correxi.
ib. τοῦ τότε] Cod. Vat. τοῦτο τε.
5. οὗ δεῖ] Cod. Vat. οὗ δεῖ, ut legit Fic.
6. κάτεισι] Cod. Vat. κάθεισι.
8. καλοῦντος] Cod. Med. B. λαλοῦντος.
ib. πρότερον πρόσφορον] Vocabulum πρότερον non agnoscunt Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes: fuit quidem etiam in Cod. Med. A.; sed punctis subscriptis spurium esse indicatur. Merito. Quocirca delevimus.
12. νῦν πρὸς τάδε] Cod. Ciz. νοῦν πρὸς τάσδε.
14. προθεσμίαις] Marc. A. προθυμίαις.
ib. τακταῖς] Cod. Vat. ταύταις.
15. τοιοῦτον] Cod. Vat. τοῦτο.
ib. ἀλλὰ ὡς] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ' ὡς.
16. προθεσμίας] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) Vat. Marc. A. Vind. A. προθυμιας.
17. λογισμῷ] Cod. Darm. λογισμῶν
18. τῷδε τὸ] Cod. Vat. τῷ δὲ τῷ.

XIII. *Lex divina animis insita ducit eos tam sponte, quam necessario ad terminos affectioni eorum convenientes.*

Quod igitur de inevitabili lege divinoque judicio dicitur, sic in natura consistit continente atque imperante, ut unumquodque procedat ordine, ad quod factum est unumquodque simulachrum prælectionis affectionisque principalis. Estque illa universa animæ species illi congrua et propinqua, erga quod in se concepit affectionem, spectatque ad illud, quod tunc mittit, quo oportet et introducit, non quidem, ut eat tunc in corpus, vel in corpus tale, sed quando præscriptus jam instat terminus, animæ velut ultro descendunt, quo oportet, et intrant. Stat enim sua cuique dies. Qua denique imminente, quasi citante præcone labuntur, corpusque sibi congruum intrant: atque ferme perinde se habent, ac si Magorum viribus tractibusque potentibus moveantur, atque ferantur. Præterea sic se habent, sicut in quolibet viventis totius perficitur dispensatio, movens scilicet certo quolibet tempore, atque producens, velut pilos, et barbam, cornuaque similiter: et certo quodam tempore ad talia quædam impetus atque vigores: item flores in plantis nequaquam antea germinantes, cæteraque in his similiter ordinatis quibusdam regulis distributa. Procedunt autem animæ neque sponte omnino, neque compulsæ. Neque enim sponte procedere ita his tribuitur, quasi consulto dicantur eligere, sed tanquam natura prosiliant, ceu solemus [ad] [venereas primum concupiscentias] ad naturales nuptiarum terminos vel ad honestas [aliquas] actiones instinctu quodam potius, quam rationis

μὲν πρὸ κόσμου νοῦς εἱμαρμένην ἔχει τὴν τοῦ μένειν ἐκεῖ, ὁ πόσον 382
καὶ πέμπειν. Καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῷ καθόλου ὑποπίπτον νόμῳ πέμ- F
πεται· ἔγκειται γὰρ ἑκάστῳ τὸ καθόλου, καὶ ὁ νόμος οὐκ ἔξωθεν τὴν
ἰσχὺν εἰς τὸ τελεσθῆναι ἴσχει, ἀλλὰ δέδοται ἐν αὐτοῖς χρησαμένοις
εἶναι, καὶ περιφέρουσιν αὐτόν· κἂν ἐνστῇ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὃ θέλει
γένεσθαι γίγνεται τότε ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχόντων αὐτόν· ὥστε αὐτοὺς
αὐτὸν τελεῖν, ἅτε περιφέροντα καὶ ἰσχύσαντα, ἐν τῷ ἐν αὐτοῖς αὐτὸν G
ἱδρύσθαι, οἷον βρίθοντα εἰς αὐτοὺς, καὶ προθυμίαν ἐμποιοῦντα, καὶ 383
ὠδῖνα ἐκεῖ ἐλθεῖν, οὗ ὁ ἐν αὐτοῖς ὢν οἷον ἐλθεῖν φθέγγεται.

Τούτων δὴ γιγνομένων, φῶτα πολλὰ ὁ κόσμος οὗτος ἔχων, καὶ
καταυγαζόμενος ψυχαῖς, ἐπικοσμεῖται ἐπὶ τοῖς προτέροις ἄλλους κόσ-
μους, ἄλλον παρ' ἄλλου κομιζόμενος· παρά τε θεῶν ἐκείνων, παρά
τε νῶν τῶν ἄλλων, ψυχὰς διδόντων· οἷον εἰκὸς καὶ τὸν μῦθον αἰνίτ-
τεσθαι, ὡς, πλάσαντος τοῦ Προμηθέως τὴν γυναῖκα, ἐπεκόσμησαν B
αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ, γαῖαν ὕδει φύρειν, καὶ ἀνθρώπου ἐνθεῖναι
φωνὴν, θεαῖς δ' ὁμοίαν τὸ εἶδος, καὶ Ἀφροδίτην τι δοῦναι, καὶ Χά-
ριτας, καὶ ἄλλον ἄλλο δῶρον, καὶ ὀνομάσαι ἐκ τοῦ δώρου, καὶ πάν-
των τῶν δεδωκότων. Πάντες γὰρ τούτῳ ἔδοσαν τῷ πλάσματι, παρὰ

1. *περὶ κόσμου*] Cod. Med B. a pr. m. *περός*. Idem a pr. m. cum Cod. Darm. *κοσμον*.
8. *ἱδρύσθαι*] Cod. Ciz. *ἱδρύσασθαι*.
9. *οὗ ὁ ἐν*] Cod. Vat. *οὗ ὃ ἐν*.
10. *οὗτος ἔχων*] Aberat *οὗτος*; sed est, præter Darm., in Codd. omnibus: in Cod. Med. B. est *οὗτος οὗτος* (sic) *ἴχων*. Pro *ἔχων* Cod. Ciz. habet *ἔχει*.
11. *καταυγαζόμενος*] Cod. Ciz. *καταυγαζομέναις*.
ib. *τοῖς προτέροις*] Codd. Darm. et Med. A. (uterque a pr. m.) *τοὺς προτέρους*.
13. *οἷον εἰκὸς*] Cod. Ciz. *ὧν εἰκός*.
15. *οἱ ἄλλοι*] Cod. Vind. A. omittit *οἱ* cum Marc. A.
ib. *ὕδει φύρειν*] Edit. et libri aliquot mss. *ὕδατι*: sed Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. *ὕδει φύρειν*, quæ est dictio Hesiodea Opp. et D. 61. *γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνδρώπου θέμεν αἰδήν*. Quam lectionem reduximus, quia omnes libri habent *γαῖαν*. Alteram sententiæ partem ex versibus 61. 79. sq. composuit Plotinus: *ἐν δ' ἄρα φωνὴν δῆκε θεῶν κήρυξ*. Posteriores tamen versus erant qui Hesiodo abjudicarent, teste Proclo ad illum locum.

consilio provocari. Verum semper tali cuidam tale quiddam inest fatale: item tali cuidam hoc momentum, tali vero momentum illud provenit fato decretum. Proinde intellectus mundo superior fatale habet illic assidue permanere, quatenus et huc aliquid inde demittere: tum vero singula communi subjecta legi gradatim inde mittuntur. Insita namque est unicuique norma communis, ipsaque lex nequaquam accipit ab extrinseco sui muneris absolvendi potentiam, sed ea prorsus conditione tradita est, ut ipsis utentibus insit eam passim circumferentibus: tum vero, quando imminet tempus, quod fieri lex ipsa decrevit, agitur tunc ab eis, qui intus legem habent, adeo, ut legem ipsi perficiant: utpote eos circumagentem, et propterea, quod fundatur in eis decreta validius peragentem, quasi suo illos pondere prægravantem, dum et studium stimulumque intrinsecus incutit, quo illuc proficiscantur, quo potissimum proficisci lex intima dictat.

XIV. *De connexione hujus mundi per superiorem, et donis Deorum descendentibus in opus mundanum.*

Quum hæc ita se habeant, mundus hic habens lumina multa, illustratusque ab animabus exornatur [in priores aliter per priores] præter priora alios mundos vel ornatus, alium habens ab alio, tum ab illis diis, tum ab aliis mentibus tradentibus animas. Tale quiddam verisimile est per fabulam indicari dicentem: Postquam Prometheus fœminam effecisset, deos quoque alios eam adornavisse. Huc tendit, quod ibi traditur, terram aquæ fuisse permixtam: item figmento illi humanam vocem adhibitam. Præterea speciem deas repræsentantem, tum Venerem et Gratias aliquid impertisse, donumque aliud alium, no-

383 προμηθείας τινὸς γενομένῳ. Ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς ἀποποιούμενος τὸ
C δῶρον αὐτοῦ, τί ἂν σημαίνοι, ἢ τὴν τοῦ ἐν νοητῷ μᾶλλον αἵρεσιν
ἀμείνω εἶναι; δέδεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ποιήσας, ὅτι πως ἐφάπτεται
τοῦ γενομένου ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ὁ τοιοῦτος δεσμὸς ἔξωθεν· καὶ ἡ λύσις,
ἡ ὑπὸ Ἡρακλέους, ὅτι δύναμίς ἐστιν αὐτῷ, ὥστε καὶ ὡς λελύσθαι. 5
ταῦτα μὲν οὖν ὅπη τις δοξάζει· ἀλλ' ὅτι ἐμφαίνει τὰ τῆς εἰς τὸν
κόσμον δόσεως, καὶ προσάδει τοῖς λεγομένοις.

D Ἴασι δὲ ἐκκύψασαι τοῦ νοητοῦ, εἰς οὐρανὸν μὲν πρῶτον· καὶ σῶμα
ἐκεῖ προσλαβοῦσαι, δι' αὐτοῦ ἤδη χωροῦσι καὶ ἐπὶ τὰ γεωδέστερα
σώματα, εἰς ὅσον ἂν εἰς μῆκος ἐκταθῶσι. Καὶ αἱ μὲν ἀπ' οὐρανοῦ 10
εἰς σώματα τὰ κατωτέρω, αἱ δὲ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα εἰσκρινόμεναι·
αἷς ἡ δύναμις οὐκ ἤρκεσεν ἆραι ἐντεῦθεν διὰ βάρυνσιν καὶ λήθην,
E πολὺ ἐφελκομέναις ὃ αὐταῖς ἐβαρύνθη. Γίγνονται δὲ διάφοροι, ἢ
σωμάτων εἰς ἃ ἐνεκρίθησαν παραλλαγαῖς, ἢ καὶ τύχαις, ἢ καὶ τρο-
φαῖς· ἢ αὐταὶ παρ' αὐτῶν τὸ διάφορον κομίζουσιν, ἢ πᾶσι τούτοις, 15
ἤ τισιν αὐτῶν. Καὶ αἱ μὲν τὰ πάντα ὑποπεπτώκασιν εἱμαρμένῃ τῇ
ἐνταῦθα, αἱ δὲ ὁτὲ μὲν οὕτως, ὁτὲ δὲ αὐτῶν· αἱ δὲ ὅσα μὲν ἀναγ-
F καῖα ὑπομεῖναι συγχωροῦσι· δύνανται δὲ ὅσα ἐστὶν αὐτῶν ἔργα αὐ-
τῶν εἶναι, ζῶσαι κατ' ἄλλην τὴν τῶν συμπάντων τῶν ὄντων νομοθε-

1. τινὸς] Cod. Darm. τινῶν ex corr.
ib. Ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς] Ita Codd., præter Marc. B. et Darm., omnes. Hic cum Med. A. a pr. m. et Ed. habet ὁ δὲ Προμηθεύς. Cf. Annot. ad h. l.
3. ἀμείνω] Cod. Vat. ἀμείνων.
ib. ὅτι πως] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. ὅτι πῶς.
5. ἐστιν αὐτῷ] Cod. Vind. A. interponit ἐν cum Marc. A.
ib. καὶ ὡς] Cod. Vat. καὶ ὡς.
6. ἀλλ' ὅτι] Cod. Vat. ἄλλοτι.
7. λεγομένοις. Ἴασι] Cod. Vat. λεγομένοις ἴασι. Cod. Med. B. λεγ. ἴασαι.
8. ἐκκύψασαι] Cod. Ciz. ἐκκύψαι.
10. Καὶ αἱ μὲν] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. οἱ pro αἱ.
11. σώματα τὰ] Cod. Med. A. a pr. m. τό.
12. ἤρκεσεν ἆραι] Cod. Vat. ἤρκεσ. ἆρα.
ib. διὰ βάρυνσιν] Cod. Vat. διὰ βάρυνσιν et ita Fic. et Marc. A. B. Edit. διαβάρυνσιν.
14. καὶ τύχαις] Abest καὶ a Cod. Vat.
15. παρ' αὐτῶν] Cod. Vind. A. παρ' αὐτῶν cum Marc. A. et sic correxi.
ib. τὸ διάφορον—αἱ δὲ] Desunt hæc omnia in Cod. Vind. A. Verba αἱ δὲ desunt in Cod. Marc. A.
17. ὁτὲ—ὁτὲ] Cod. Vat. ὅτε—ὅτε, ut supra.
18. ἐστὶν αὐτῶν] Cod. Vind. A. αὐτῶν ἐστιν.
ib. αὐτῶν εἶναι] Cod. Vat. αὐτῷ εἶναι.
19. συμπάντων] Cod. Ciz. σωμάτων. Cod. Vat. omittit sequens τῶν.

menque ex dono donatoribusque cunctis accepisse Pandoram. Omnes enim hoc figmentum aliquo munere donaverunt: figmentum, inquam, a providentia quadam jam formatum. Quod autem Epimetheus donum ejus rejicit, quidnam aliud significat, quam acceptionem electionemque doni intelligibilis esse præstantiorem? Ligatus autem est formator ille, quoniam opus suum quodammodo videtur attingere: sed ejusmodi vinculum fit extrinsecus, et ab Hercule solvitur: quoniam ei facultas inest, per quam etiam quodammodo sit solutus. Sed hoc quidem pro arbitrio quivis accipiat. Id vero constet, per hæc scilicet dotes desuper in mundum venientes ostendi. Quocirca his, quæ in superioribus dicta sunt, consonare videntur.

XV. *De animarum descensu, transmigratione, differentiis, fato, arbitrio, providentia: et quomodo providentiæ ordo tanquam latissimus connectit sibi fatum pariter et arbitrium.*

Procedunt autem animæ a mundo intelligibili declinantes, primo quidem in cælum, ibique corpus accipientes per ipsum jam in corpora magis terrena labuntur, quatenus progrediuntur in longum. Et aliæ quidem a cælo in corpora inferiora atque vicissim, aliæ vero ab aliis in alia transeunt: quippe quum his facultas non suppetat, ad se hinc attollendas, propter pondus atque oblivionem, plurimum trahentes secum, quo gravante per inferiora præcipitentur. Differentes autem inter se animæ fiunt vel ob diversitatem corporum, quibus insinuantur, vel etiam ob fortunas,

σίαν, ἄλλῳ ἑαυτὰς θεσμῷ δοῦσαι, πέπλεκται δὲ αὕτη ἔκ τε τῶν τῇδε 383
λόγων τε καὶ αἰτιῶν πάντων, καὶ ψυχικῶν κινήσεων, καὶ νόμων τῶν
ἐκεῖθεν συμφωνοῦσα ἐκείνοις, καὶ ἀρχὰς ἐκεῖθεν παραλαβοῦσα, καὶ
συνυφαίνουσα τὰ ἐξῆς ἐκείνοις· ἀσάλευτα μὲν τηροῦσα, ὅσα δύναται
σώζειν ἑαυτὰ, πρὸς τὴν ἐκείνων ἔξιν. Τὰ δὲ ἄλλα ᾗ πέφυκε περι- G
άγουσα, ὡς τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς κατελθοῦσιν εἶναι, ὅτι οὕτως, ὡς τὰ
μὲν ὧδὶ τεθῆναι, τὰ δὲ ὧδὶ κεῖσθαι.

Τὰ μὲν οὖν γιγνόμενα τιμωρήματα εἰς τοὺς πονηροὺς μετὰ δίκης 384
τῇ τάξει ἀποδιδόναι προσήκει, ὡς κατὰ τὸ δέον ἀγούσῃ. Ὅσα δὲ
τοῖς ἀγαθοῖς συμβαίνει ἔξω δίκης, οἷον κολάσεις, ἢ πενίαι, ἢ νόσοι,
ἆρα διὰ προτέρας ἁμαρτίας λεκτέον γίνεσθαι; Συμπέπλεκται γὰρ
ταῦτα καὶ προσημαίνεται, ὡς καὶ αὐτὰ κατὰ λόγον γίγνεσθαι· ἢ, οὐ
κατὰ λόγους φυσικοὺς ταῦτα, οὐδ' ἦν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' B
ἑπόμενα ἐκείνοις; οἷον πιπτούσης τινὸς οἰκοδομίας τὸν ὑποπεσόντα
ἀποθανεῖν, ὁποῖός ποτ' ἂν ᾖ· ἢ καί τινων δύο κατὰ τάξιν φερομένων,
ἢ καὶ ἑνὸς τὸ ἐμπεσὸν τρωθῆναι, ἢ πατηθῆναι· ἢ καὶ τὸ ἄδικον τοῦτο
οὐ κακὸν ὂν τῷ παθόντι πρὸς τὴν τοῦ ὅλου χρήσιμον πλοκήν· ἢ οὐδὲ
ἄδικον ἐκ τῶν πρόσθεν ἐχόντων τὴν δικαίωσιν. Οὐ γὰρ τὰ μὲν δεῖ

1. ἄλλο] Cod. Ciz. ἄλλως; Marcc. Vat. ἄλλῳ, ut legit Fic. quare correxi.
ib. θεσμῷ δοῦσαι] Cod. Vat. θεσμωδοῦσαι.
2. λόγων τε] Abest τε a Codd. Ciz. et Vat.
4. δύναται] Ita Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. Reliqui cum Ed. δύνανται.
7. τεθῆναι] Ita, exceptis Codd. Darm. et Med. A., omnes. Ed. τευθῆναι.
10. πενίαι, ἢ νόσοι] Cod. Vind. A. πενίας ἢ νόσους.
ib. ἢ πενίαι, ἢ νόσοι] Marc. A. ἢ πενίας, ἢ νόσους.
13. οὐδ' ἦν] Cod. Vat. οὐ δὴ ἦν.
ib. προηγουμένοις] Cod. Vat. προτιερημένοις. Mox abest τινὸς a Cod. Vind. A.
14. οἰκοδομίας] Cod. Ciz. οἰκοδομίαν. Quod præcedit τινὸς abest a Cod. Marc. A.
17. οὐδὲ ἄδικον] Cod. Vat. οὐδὲν ἄδικον.

vel rursus educationes, vel ipsæ præterea ex se ipsis differentiam secum ferunt, et omnino vel per hæc omnia vel per aliqua discrepant. Proinde aliæ omnino fato hic dominanti succumbunt, aliæ autem tum fato cedunt, tum sui juris vivunt. Sunt et quæ quotcunque necessaria sunt, sustinenda concedunt: possunt tamen quæcunque sunt proprii muneris sibi propria reservare, viventes scilicet secundum aliam quandam constitutionem legum cuncta simul entia complectentem, et alteri se regulæ committentes. Contexta vero hæc est ex omnibus, quæ hic sunt, rationibus atque causis, item motibus animarum et legibus inde pendentibus, consonans videlicet illis, et exordia inde suscipiens, et illis consequentia cuncta contexens: tum vero servans ea omnia inconcussa, quæcunque ad illorum habitum servare se possunt. Cætera vero, qua fert natura propria circumducens, adeo ut in descendentibus causa sit, propterea, quod ita se habent, ut hæc quidem hic atque ita ponantur, illa vero ibi et aliter collocentur.

XVI. *Quum mundus supercælestis atque etiam cælestis sit ordinatissimus, necessario ordinatus est etiam sublunaris, in quo quum inferiora homine sint ordinata, ergo multo magis humana. Singula igitur hominibus contingentia juste divinitus dispensantur.*

Supplicia igitur, quæ juste inferuntur iniquis, attribuenda sunt ordini, prout decet, omnia perducenti. Quotcunque vero præter justum bonis accidunt, ut pœnæ, inopiæ, morbi, forsan ob prioris vitæ delicta contingunt. Hæc enim contexuntur, atque etiam portenduntur, quo fit, ut et ipsa secundum rationem fieri videantur. Numquid hæc secundum rationes naturales minime fiunt, neque inter illa, quæ principaliter intenduntur, sunt collocanda, sed ex illis potius consequentia? velut si cadente casa, qui sub ea erat, interimatur, qualiscunque sit: vel si duobus qui-

384 νομίζειν συντετάχθαι, τὰ δὲ κεχαλάσθαι εἰς τὸ αὐτεξούσιον. Εἰ γὰρ
C κατ' αἰτίας γίγνεσθαι δεῖ καὶ φυσικὰς ἀκολουθίας, καὶ κατὰ λόγον
ἕνα καὶ τάξιν μίαν, καὶ τὰ σμικρότερα δεῖ συντετάχθαι καὶ συνυ-
φάνθαι νομίζειν. Καὶ τὸ ἄδικον δὴ τὸ παρ' ἄλλου εἰς ἄλλον αὐτῷ
μὲν τῷ ποιήσαντι ἄδικον, καὶ οὐκ ἀφείθη αἰτίας ὁ δράσας· συντε- 5
ταγμένον δ' ἐν τῷ παντὶ, οὐκ ἄδικον ἐν ἐκείνῳ, οὐδ' εἰς τὸν παθόντα,
D ἀλλ' οὕτως ἐχρῆν. Εἰ δ' ἀγαθὸς ὁ παθὼν, εἰς ἀγαθὸν ἡ τελευτὴ τού-
των. Δεῖ γὰρ τήνδε τὴν σύνταξιν, οὐκ ἀθεεὶ, οὐδὲ ἄδικον, ἀλλ'
ἀκριβῆ εἰς τὴν τοῦ προσήκοντος ἀπόδοσιν νομίζειν, ἀδήλους δὲ ἔχειν
τὰς αἰτίας, καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι παρέχειν μέμψεως αἰτίας. 10

Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ νοητοῦ εἰς τὴν οὐρανοῦ ἵασιν αἱ ψυχαὶ τὸ πρῶτον
χώραν, λογίσαιτο ἄν τις ἐκ τῶν τοιούτων. Εἰ γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ αἰ-
E σθητῷ τόπῳ ἀμείνων, εἴη ἂν προσεχὴς τῶν νοητῶν τοῖς ἐσχάτοις·
ἐκεῖθεν τοίνυν ψυχοῦται ταῦτα πρῶτα, καὶ μεταλαμβάνει, ὡς ἐπι- 15
τηδειότερα μεταλαμβάνειν. Τὸ δὲ γεηρὸν ὕστατόν τε καὶ ψυχῆς ἥτ-
τονος πεφυκὸς μεταλαμβάνειν, καὶ τῆς ἀσωμάτου φύσεως πόῤῥω.
Πᾶσαι μὲν δὴ καταλάμπουσι τὸν οὐρανὸν, καὶ διδόασιν οἷον τὸ πολὺ

1. κεχαλάσθαι] Codd. Vat. Marc. A. κεχαλᾶσθαι.
2. φυσικὰς] Cod. Ciz. ex corr. φυσικῶς.
3. σμικρότερα] Cod. Med. B. σμικρότατα. Vat. Marc. A. μικρότερα. Ante καὶ σμικρότερα Fic. legisse videtur: πάντα.
4. δὴ τὸ παρ'] Cod. Ciz. τοῦ pro τό.
5. ἀφείθη] Ed. ἀφήθη. Sed, excepto Darm., omnes ἀφείθη, nisi quod in Ciz. est ἀφείδη.
8. Διῖ γὰρ] Cod. Vat. εἰ γάρ; sed in marg. est signum '.'
10. καὶ οὐκ] Codd. omnes καὶ τοῖς οὐκ, quod recepi.
11. οὐρανῶν] Sic Edit. Sed Codd. Marc. A. Med. A.B. Vat. οὐρανοῦ. Ciz. τοῦ οὐρανοῦ. Ego correxi.
13. ἀμείνων] Ita Codd. Darm. Vat. Vind. A. Reliqui cum Ed. ἀμείνω.
14. πρῶτα] Cod. Vat. τὰ πρῶτα.
15. ἥττον] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. ἥττονος. Sic rescripsi.
17. καταλάμπουσι] Cod. Med. B. καταλάμπουσαι.

busdam ordine quodam motis, aut etiam uno, quod offenditur, frangatur vel pessundetur. Forsan vero hoc ipsum, quod injustum dicitur, neque malum est patienti, et ad totius seriem est conducens, forte neque injustum est, cum ex antecedentibus juste singula dispensentur. Non enim putandum est, alia quidem ordinem inter se habere, alia vero hinc omnino ad placitum licentiamque deflecti. Si enim secundum causas et consequentias naturales, et rationem unam unumque ordinem oportet omnia fieri, nimirum et quæ minora sunt, coordinata esse atque contexta putandum. Itaque quod tamquam injustum ab alio infertur in aliud, ipsi quidem agenti est injustum, neque est extra causam atque crimen: coordinatum vero in universo nimirum non est in hoc injustum, neque etiam injuste infertur in patientem, sed ita decebat. Quod si bonus est, qui patitur, in bonum denique desinit quicquid patitur. Existimandum certe est, communem hunc ordinem universi non esse divinitatis justitiæque expertem, sed exactissima quadam ratione, quod convenit unicuique, reddere, causas tamen in se latentes habere, ideoque ignorantibus occasionem criminandi præbere.

XVII. *Sicut summum aëris primum omnium ignitur ab infimo ignis, sic cælum summum corpus primo animatur ab anima, quæ est ultimum divinorum. Item ipsum bonum est quasi centrum: Mens lumen inde micans atque permanens: Anima lumen de lumine semovens: Corpus per se opacum illuminatur ab anima, sed animæ in cælo securæ illuminant, sub cælo non absque cura.*

Quod autem animæ a mundo intelligibili in cælum primo descendant, ex his conjectare licebit. Si enim cælum in genere sensibili præstantissimum est, merito intelligibilium ultimis est quam proximum: inde igitur cælestia primum animantur atque accipiunt, utpote quæ ad capiendum sint admodum aptiora. Corpus vero terrenum et ultimum est, minorisque animæ minus-

αὐτῶν, καὶ τὸ πρῶτον ἐκείνῳ, τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ὑστέροις ἐναυγάζον- 384
ται. Λί δ' ἐπιπλέον κατιοῦσαι ἐναυγάζουσι μᾶλλον κάτω, αὐταῖς δὲ F
οὐκ ἄμεινον εἰς πολὺ προϊούσαις. Ἔστι γάρ τι οἷον κέντρον, ἐπὶ δὲ
τούτῳ κύκλος ἀπ' αὐτοῦ ἐκλάμπων, ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλος, φῶς ἐκ
φωτός· ἔξωθεν δὲ τούτων, οὐκέτι φωτὸς κύκλος ἄλλος, ἀλλὰ δεόμενος
οὗτος, οἰκείου φωτὸς ἀπορίᾳ, αὐγῆς ἀλλοτρίας. Ἔστω δὲ ῥόμβος G
οὗτος, μᾶλλον δὲ σφαῖρα τοιαύτη, ἣ δὴ κομίζεται ἀπὸ τῆς τρίτης·
προσεχὴς γὰρ αὐτῇ, ὅσον ἐκείνη ἐναυγάζεται. Τὸ μὲν οὖν μέγα φῶς
μένον ἐλλάμπει, καὶ διήκει κατὰ λόγον ἐξ αὐτοῦ αὐγή· τὰ δ' ἄλλα
συνεπιλάμπει, τὰ μὲν μένοντα, τὰ δ' ἐπιπλέον ἐπισπᾶται τῇ τοῦ 385
ἐλλαμπομένου ἀγλαΐᾳ. Εἶτα δεομένων τῶν ἐλλαμπομένων πλείονος
φροντίδος, ὥσπερ χειμαζομένων πλοίων κυβερνῆται ἐναπερείδονται,
πρὸς τὸ πλέον τῇ τῶν νεῶν φροντίδι, καὶ ἀμελήσαντες αὐτῶν, ἔλα-
θον ὡς κινδυνεύειν συνεπισπασθῆναι πολλάκις τῷ τῶν νεῶν ναυαγίῳ,
ἐῤῥεψάν τε πλέον καὶ αὗται καὶ τοῖς ἑαυτῶν· ἔπειτα δὲ κατεσχέθη- B
σαν, πεδηθεῖσαι γοητείας δεσμοῖς, σχεθεῖσαι φύσεως κηδεμονίᾳ. Εἰ
δ' ἦν τοιοῦτον ἕκαστον ζῶον, οἷον καὶ τὸ πᾶν, τέλεον καὶ ἱκανὸν

2. ἐναυγάζουσιν ἄλλον] Sic Ed.; sed nos cum Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. (ex corr.) ἐναυγάζουσι μᾶλλον. Med. A. ἐναυγάζονται ἄλλον; supra lin. ουσι. Marc. B. ἐναυγάζουσι ἄλλον. a sec. m. v. post ι. additum. Fic. legisse videatur ἐναυγάζουσιν ἄλλο ἄλλως μᾶλλον κάτω, et solet sæpius diversas lectiones complecti. Mox Editio habet ἀλλὰ διόμενος οὗτος οἰκείου φωτὸς, ἀπορίᾳ αὐγῆς ἀλλοτρίας. Nos locum distinximus et ἀπορίᾳ exhibuimus cum Ficino, quem sequi debebat Taylor.

6. ῥόμβος] Annotat. Cod. Marc. B.: ◇ῥόμβος ἐστὶ σχῆμα ἰσόπλευρον μὲν, οὐκ ὀρθογώνιον δὲ τοῦτο.

7. ἣ δὴ] Cod. Vat. ἤδη. Idem cum Marc. A. mox ἀπὸ τῆς τρίτης. Nos ex Marcc. edidimus ἣ δή. Rell. cum Ed. ἢ οι.

8. γὰρ αὕτη] Codd. Med. A. Marc. B. αὕτη (sic) Med. B. cum Marc. A. αὐτῇ. Vat. αὐτή. Correxi αὐτῇ.

9. μένον] Codd. Ciz. et Vat. μένοντος.

ib. ἐλλάμπει] Codd. Darm. Vat. Vind. A. Marc. A. ἐλλάμπει. Marc. B. ἐλάμπει. Voluit ἐλλάμπει. Quod recepi cum Fic. cf. supra I. 1. 8. II. 9. 2. ibiq. annot. Ed. ἐκλάμπει.

10. μὲν μένοντα τὰ] Desunt hæc in Cod. Vat.

11. πλείονος] Cod. Vat. πλέονος cum Marc. A.

13. νεῶν] Cod. Vat. νέων.

ib. ἀμελήσαντες] Ita Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. Reliqui cum Ed. ἀμελήσαντας.

14. συνεπισπασθῆναι] Codd. Ciz. et Vat. συνεπισπάσαι.

ib. νεῶν] Restituimus formam atticam pro ionica νηῶν ex Codd., exceptis Vind. A. Marc. B., omnibus: quamquam νεῶν fuit etiam a pr. m. in Codd. Darm. et Med. A.

15. ἐῤῥεψαν] Cod. Vat. ἔῤῥαψαν. Mox Fic. expressit ἀφ' ἑαυτῶν pro καὶ τοῖς ἑαυτῶν. quod esset: *cum suis.*

16. δεσμοῖς] Cod. Vind. A. ἑισμοῖς superscripto δ. Mox Marc. A. οὖν pro ἦν.

que naturaliter potest participare, utpote quod ab incorporea natura remotissimum est. Omnes profecto illustrant cælum, traduntque quasi plurimum primumque sui globo cælesti, cætera vero posterioribus illustrantur. Quæ autem descendunt plurimum [aliud et aliter] inferiusque collustrant, ipsis vero non expedit in longum adeo corruisse. Est utique aliquid velut centrum, penes hoc autem circulus ab ipso micans, præter hæc et circulus alius, lumen de lumine: ultra hæc insuper non amplius luminis circulus, sed jam luminis indigus alieni, propriæ lucis inopia. Sit autem hic rhombus, sive potius sphæra talis, quæ quidem a gradu accipiat tertio, cui proxima est, ejusque propinquitate refulgeat: ingens itaque lumen illuminat permanens, atque secundum rationem splendor ab ipso procedit: reliqua vero una collustrant, partim quidem manentia, partim vero se longius deflectentia perlustratione subjecti. Deinde cum illa, quæ illustrata sunt, cura indigeant plurima, quemadmodum navigiis fluctuantibus gubernatores impensius navibus regendis incumbunt, suique ipsorum obliti, vix animadvertunt, se in eo discrimine constitutos, ut una cum naufragio submergantur: sic et animæ tales a se ipsis discedunt quamplurimum: deinde arctius detinentur fascinationis vinculis alligatæ, naturæ videlicet cura devinctæ. At si tale foret quodvis animal, quale est universum, habens videlicet corpus perfectum et sufficiens, et extra

σῶμα καὶ ἀκίνδυνον παθεῖν, καὶ παρεῖναι λεγομένη ψυχῇ οὐκ ἂν παρῆν αὐτῷ, καὶ παρεῖχεν αὐτῷ ζωὴν, μένουσα πάντη ἐν τῷ ἄνω.

Πότερα δὲ λογισμῷ ψυχὴ χρῆται πρὶν ἐλθεῖν, καὶ πάλιν αὖ ἐξελθοῦσα, ἢ ἐνταῦθα ὁ λογισμὸς ἐγγίγνεται; ἐν ἀπόρῳ ἤδη οὔσης καὶ φροντίδος πληρουμένης καὶ μᾶλλον ἀσθενούσης· ἐλάττωσις γὰρ νοῦ, εἰς αὐτάρκειαν τὸ λογισμοῦ δεῖσθαι· ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς τέχναις ὁ λογισμὸς ἀποροῦσι τοῖς τεχνίταις· ὅταν δὲ μὴ χαλεπὸν ᾖ, κρατεῖ καὶ ἐργάζεται ἡ τέχνη· ἀλλ' εἰ ἐκεῖ ἄνευ λογισμῶν, πῶς ἂν ἔτι λογικαὶ εἶεν; ἢ ὅτι δύνανται, εἴποι τις ἂν, ὅταν περίστασις εὐποροῦσαι, διασκοπῆσαι. Δεῖ δὲ τὸν λογισμὸν λαβεῖν τὸν τοιοῦτον· ἐπεὶ εἴ τις λογισμὸν λαμβάνει τὴν ἐκ νοῦ ἀεὶ γιγνομένην καὶ οὖσαν ἐν αὐταῖς διάθεσιν, καὶ ἐνέργειαν ἑστῶσαν, καὶ οἷον ἔμφασιν οὖσαν, εἶεν ἂν κἀκεῖ λογισμῷ χρώμεναι· οὐ δὲ δὴ φωναῖς οἶμαι χρῆσθαι νομιστέον, ἐν μὲν τῷ νοητῷ οὔσας, καὶ πάμπαν· σώματα δ' ἐχούσας ἐν οὐρανῷ, ὅσα μὲν διὰ χρείας ἢ δι' ἀμφισβητήσεις διαλέγονται ἐνταῦθα, ἐκεῖ οὐκ ἂν εἴη· ποιοῦσαι δὲ ἐν τάξει καὶ κατὰ φύσιν ἕκαστα, οὐδ' ἂν ἐπιτάττοιεν, οὐδ' ἂν συμβουλεύοιεν. Γιγνώσκοιεν δ' ἂν καὶ τὰ παρ'

1. ψυχῇ] Codd. Ciz. et Vat. ψυχὴ, ut legit Fic. et habet etiam Marc. A.
2. αὐτῷ ζωὴν] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. αὐτὸ ζωήν. Pro καὶ παρεῖχεν Fic. expressit ἀλλὰ παρεῖχεν.
6. τὸ λογισμοῦ] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) τῷ λογισμῷ. Cod. Med. B. τὸ δὲ λογισμοῦ.
7. κρατεῖ] Cod. Vat. κρατῇ.
8. εἰ ἐκεῖ] Aberat εἰ, quod addidimus ex Codd., exceptis Ciz. et Med. B., omnibus.
9. εἴποι] Cod. Vind. A. εἴποτε.
ib. εὐποροῦσαι, διασκοπῆσαι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. εὐπορῆσαι, διασκοπεῖσαι. Darm. a pr. m. εὐπορῆσαι διασκοπῆσαι, a sec. εὐποροῦσαι. Cod. Vind. A. εὐποροῦσαι, διασκοπούσαι. Fort. ὅταν περιστάσεις εὐποροῦσι. Vel ita distinguendum ὅταν περίστασις, (sc. ἡ si occasio adest) εὐπαροῦσαι διασκοπῆσαι.
10. εἴ τις λογισμῷ] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. Med. B. Vat. λογισμόν. Ut correxi.
11. λαμβάνει] Cod. Med. B. λαμβάνοι.
ib. γιγνομένην] Cod. Ciz. ἐγγινομένην.
12. εἶεν ἄν] Sic Ed. Sed Codd. omnes εἶεν ἄν: quod recepi.
13. οὐ δὴ] Sic Codd. Ciz. Vat. Marc. C. Med. B. οὐδέ. Sed Ed. cum rell. οὐ, δὲ Cod. Med. B. pergit δεῖ φωναῖς χρῆσθαι οἶμαι.
15. χρείας ἢ δι'] Cod. Med. B. χρείαις, οἱ'.
17. Γιγνώσκοιεν] Sic Codd. Marc. A. Ciz. et Med. B. γινώσκοιεν. Vat. γινώσκειεν. Med. A. γινώσκει. Vind. A. γινώσκοιμεν. Ed. cum rell. γιγνώσκει.

passionum discrimina constitutum: profecto anima, quæ corpori adesse dicitur, non adesset, sed [et] præberet ei vitam, interea omnino permanens in excelsis.

XVIII. *Animæ secundum Plotinum atque Iamblichum quandoque sunt extra omne corpus, et tunc potentia rationalis est adeo efficax et expedita, ut, quæ sibi porriguntur ab intellectu, comprehendat cuncta sine tempore, vel saltem quam brevissimo. Item animæ inter se conversantes in cœlis sine sermone, quasi per nutus mutuo se intelligunt: sed in corporibus aëriis animæ atque dæmones voces formant.*

Posthac quærendum est, utrum anima discursu rationis utatur, antequam descendat in corpus, et post discessum? forsan vero discursio rationalis contingit, dum corpus habitat: quippe cum in ambiguitate posita sit, curisque sollicita, et quasi jam enervata: discursu namque rationis egere ad vitæ veritatisque sufficientiam ex quodam mentis detrimento contingit: quemadmodum et consultatio rationis in artibus accidit, quando artifices ambigunt, [tanquam a perfecto deficientes]: at ubi nihil difficultatis defectusque opponitur, statim ars superat atque agit. Verum si animæ illic absque ratiocinatione vivunt, quomodo amplius dicentur rationales? Respondebit forte quispiam, ob id rationales dici, quoniam possunt, si quando expediat rite considerare. Oportet autem ratiocinationem accipere talem: quandoquidem si quis ratiocinationem accipiat tanquam dispositionem actionemque stabilem, semper ab intellectu manantem in animabusque existentem, et quasi quandam inde coruscationem, sic ut utique illic

ἀλλήλων ἐν συνέσει, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ σιωπώντων γιγνώσκομεν δι' ὀμμάτων· ἐκεῖ δὲ καθαρὸν πᾶν τὸ σῶμα· καὶ οἷον ὀφθαλμὸς ἕκαστος, καὶ οὐδὲν δὲ κρυπτὸν, οὐδὲ πεπλασμένον· ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν ἄλλῳ, ἰδὼν ἐκεῖνος ἔγνω· περὶ δὲ δαιμόνων καὶ ψυχῶν ἐν ἀέρι φωνῇ χρῆσθαι, οὐκ ἄτοπον· ζῶα γὰρ καὶ τοιάδε.

Πότερα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ ἀμέριστον καὶ μεριστὸν ὥσπερ κραθέντων· ἢ ἄλλη μὲν καὶ κατ' ἄλλο τὸ ἀμέριστον, τὸ δὲ μεριστὸν, οἷον ἐφεξῆς καὶ ἕτερον μέρος αὐτῆς; ὥσπερ τὸ μὲν λογιζόμενον φαμὲν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλογον γνωσθείη δ' ἂν ληφθέντος, τί λέγομεν ἑκάτερον. Ἀμέριστον μὲν οὖν ἁπλῶς εἴρηται αὐτῷ· μεριστὸν δὲ οὐχ ἁπλῶς· ἀλλὰ περὶ τὰ σώματα φησὶ γιγνομένην μεριστὴν, καὶ ταύτην οὐ γεγενημένην· τὴν δὴ σώματος φύσιν, ὁρᾷν δεῖ πρὸς τὸ ζῆν οἷα ψυχῆς προσδεῖται· καὶ ὅτι δεῖ τῆς ψυχῆς πανταχοῦ τῷ σώματι καὶ ὅλῳ παρεῖναι. Πᾶν μὲν δὴ τὸ αἰσθητικὸν, εἴπερ διὰ παντὸς αἰσθήσεται, ἀφικνεῖσθαι πρός τὸ μερίζεσθαι· πανταχοῦ μὲν γὰρ ὂν, μεμερίσθαι ἂν λέγοιτο· ὅλον δὲ πανταχοῦ φαινόμενον, οὐ μεμερίσθαι ἂν παντελῶς λέγοιτο, περὶ δὲ τὰ σώματα γίγνεσθαι μεριστόν. Εἰ δέ τις λέγοι ἐν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι μηδὲ μεμερίσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον ἐν τῇ

1. *ἐν συνέσει*] Desunt in Cod. Vat.
5. *ζῶα γὰρ καὶ*] Abest *καὶ* a Codd., præter Vind. A., omnibus.
7. *μὲν καὶ*] *καὶ* omissum est in Codd. Ciz. et Vat.
10. *δὲ οὐχ*] Cod. Vat. *δ' οὐχ*.
11. *γιγνομένην*] Cod. Vat. *γενομένην*.
12. *τὴν δὴ*] Codd. Med. B. Vat. *τὴν δέ*. Marc. A. *τὴν δεῖ*.
ib. *ὁρᾷν δεῖ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *ὁρᾶν δεῖ*, ut legit Fic. Ed. *ὁρᾷν δή*.
ib. *οἷα*] Codd. Med. B. Vat. *οἵας* cum Marc. A.
13. *προσδεῖται*] Cod. Vat. *δεῖται*.
ib. *ὅτι δὴ*] Codd. Med. B. Vat. *ὅτι δεῖ*: ut correxi. Fortasse etiam in seqq. legendum: *Πᾶν μὲν δεῖ*—
ib. *τῷ σώματι*] Cod. Vat. omittit *τῷ*.
15. *μεμερίσθαι*] Cod. Vat. *μεμερίσται*, sed ultima syllaba fere erasa.
18. *λέγοι*] Cod. Med. B. *λέγει*.
ib. *ἢ μόνον*] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *ἢ μόνον*. Et sic correxi.

animæ discursu quodam rationis utentur: non tamen (ut arbitror) uti illic vocibus est putandum, quamdiu locum prorsus intelligibilem incolunt. Quando vero corpora in cælis habent, non utuntur ibi sermonibus, qualibus apud nos ob indigentiam vel ambiguitatem uti consueverunt: et cum certo quodam ordine secundumque naturam singula illic agant, merito nec imperant aliquid, neque consultant. Cognoscunt vero mutuo inter se sua per reciprocam conscientiæ notionem, quando et hic multa etiam in tacentibus intuitu solo percipimus. Ibi vero omne corpus est purum, et quilibet habitantium totus est velut oculus. Nihil ibi est occultum, nihil fictum, sed prius quam alteri quicquam dixeris, intelligit alter: in aëre vero incolentes tum dæmones, tum animas non absurdum est vocibus uti: animalia namque talia sunt.

XIX. *Vita sensualis est conflata ex proprietate individua atque dividua. Dicitur enim dividua circa corpus, quia singulis partibus ejus se accommodat. Dicitur etiam individua, quia singulis adest tota. Ratio vero ac mens dicitur simpliciter impartibilis, quia corporeo instrumento non utitur, et propterea separata.*

Utrum vero in anima secundum idem dicatur partibile et impartibile, quasi duo hæc invicem contemperata sint: an potius alia ratione, et secundum aliud hoc quidem impartibile, illud autem partibile prædicetur, tanquam deinceps diversæ partes dispositæ sint, sicut hanc rationalem, illam irrationalem nuncupare solemus: manifestum nobis erit, postquam quid potissimum utrumque dicamus, explanaverimus. Principio impartibile apud Platonem simpliciter est acceptum, partibile vero non simpliciter, sed ani-

386 ἀφῇ, λεκτέον ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις· εἴπερ σῶμά ἐστι τὸ μεταλαμ-
βάνον, ἀνάγκη οὕτω μερίζεσθαι, ἔλαττον δὲ ἢ ἐν τῇ ἀφῇ. Καὶ δὴ
καὶ τὸ φυτικὸν αὐτῆς καὶ τὸ αὐξητικὸν ὡσαύτως· καὶ εἰ περὶ τὸ ἧπαρ
(ἡ ἐπιθυμία, τὸ δὲ περὶ τὴν καρδίαν ὁ θυμὸς, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ
ἐπὶ τούτων. Ἀλλ' ἴσως ταῦτα οὐ παραλαμβάνει ἐν ἐκείνῳ τῷ μίγ- 5
ματι· ἴσως δὲ ἄλλον τρόπον, καὶ ἔκ τινος τῶν παραληφθέντων ταῦτα·
λογισμός δὲ καὶ νοῦς οὐκέτι [ταῦτα] σώματι δίδωσιν αὐτὰ, καὶ γὰρ
τὸ ἔργον αὐτῶν οὐ δι' ὀργάνου τελεῖται τοῦ σώματος· ἐμπόδιον γὰρ
τοῦτο, εἴ τις αὐτῷ ἐν ταῖς σκέψεσι προσχρῷτο. Ἄλλο ἄρα ἑκάτερον
D τὸ ἀμέριστον καὶ μεριστόν· καὶ οὐχ ὡς ἓν κραθέντα, ἀλλ' ὡς ὅλον ἐκ 10
μερῶν ἑκατέρου καθαροῦ, καὶ χωριστῇ τῇ δυνάμει· εἰ μέντοι καὶ τὸ
περὶ τὰ σώματα γιγνόμενον μεριστὸν ἐκ τῆς ἐπάνω δυνάμεως ἔχει
τὸ ἀμέριστον, δύναται τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀμέριστον καὶ μεριστὸν εἶναι·
οἷον κραθὲν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἐλθούσης ἄνωθεν δυνά-
μεως. 15

E Εἰ δὲ καὶ ἐν τόπῳ ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τῆς ψυχῆς λεγόμενα
μέρη, ἢ ταῦτα μὲν ὅλως οὐκ ἐν τόπῳ, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τόπῳ, καὶ ποῦ,

1. ἄλλαις] ἄλλαις αἰσθήσεσι.
ib. μεταλαμβάνον] Cod. Ciz. μεταλαμβανόμενον. Mox idem δὲ ἃ pro δὲ ἤ.
3. φυσικὸν] Codd. Ciz. Med. A.B. Marc. A. φυτικόν. Quod cum etiam Ficino placuerit, restitui. Pergit Marc. B. αὐτῆς.
6. παραληφθέντων] Codd. Med. A. Marc. B. παραλειφθέντων. Mox ταῦτα post οὐκέτι perperam repetitum videtur ex præc. lin., nec expressit Fic.
11. χωριστῇ τῇ δυνάμει] τῇ omittunt Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. In Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) est χωρὶς τῇ δυνάμει et sic legisse videtur Fic. neque absurde.
12. ἐκ τῆς] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (a sec. m.) B. Vat. παρὰ τῆς. Darm. ἐκ παρὰ τῆς.
13. ἀμέριστον καὶ μεριστὸν εἶναι] Marc. A. καὶ ἀμέριστον εἶναι καὶ μεριστὸν οἷον.
16. ἐν τόπῳ] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. Vat. καὶ ἐν τόπῳ. Nos inde καὶ, quod aberat, addidimus.
17. τὰ δὲ ἄλλα ἐν τότῳ] Desunt hæc in Cod. Vat. qui pergit καὶ τοῦ.

mam inquit circa corpora fieri divisibilem, neque tamen fuisse factam. Profecto naturam corporis considerare decet, qualis et quemadmodum ad vivendum indigeat anima, quodve necesse sit, ubique per corpus animæ vim inesse, totique prorsus adesse. Omne quidem sensuale oportet, si modo per totum sentiat, jam quodammodo dividendum pervenisse per totum, existens quidem ubique non injuria dicitur esse divisum: apparens vero ubique totum, non omnino divisum dicitur, sed divisibile circa corpora fieri. Si quis autem dicat, in cæteris sensibus non esse divisum, sed in tactu solum, respondendum erit, in aliis quoque ita dividi: si quidem corpus est, quod accipit, minus tamen, quam in tactu: quinetiam vim animæ vegetalem et auctricem simili ratione distribui, atque si circa jecur concupiscentia, circa vero cor iracundia viget, rationem in his esse persimilem. Sed forsan non accipit hæc in illa permixtione, forsan vero et alio pacto, et ex aliquo acceptorum ibi hæc oriuntur: ratio autem et intellectus corpori se ipsa non tradunt. Horum namque opus per instrumentum corporis non perficitur: id enim impedimento futurum est, si quis in meditationibus hoc utatur. Quam ob rem utrum inter se impartibile scilicet et partibile diversum est, neque tanquam in unum conflata videntur, sed tanquam totum quoddam ex partibus, utrisque videlicet puris: perque potentiam separatis: si tamen et quod circa corpora fit partibile, a sublimiori potentia impartibilem habet dotem, potest utique hoc idem impartibile partibileque pariter esse, tanquam tum ex hoc ipso, tum ex virtute quadam desuper in ipsum veniente conflatum.

XX. *Anima non est in corpore sicut in loco vel vase, nec ut pars in toto, vel totum in partibus, nec ut qualitas in subjecto, nec ut species in materia: sed corpus est in anima, ut in vivificante, comprehendente, moventeque stabili.*

Reliquum est, ut exponamus, utrum hæ aliæ-

ἢ ὅλως οὐδὲν, ἐπιστῆσαι προσήκει. Εἴτε γὰρ μὴ ἀφοριοῦμεν ἑκάστοις τῶν τῆς ψυχῆς τόπον τινὰ οὐδαμοῦ, οὐδὲν θέντες, οὐ μᾶλλον εἴσω τοῦ σώματος ἢ ἔξω ποιοῦντες, ἄψυχον αὐτὸ ποιήσομεν· τά τε δι' ὀργάνων σωματικῶν ἔργα ὅπη γίγνεσθαι προσήκει, εἰπεῖν ἀπορήσομεν· εἴτε τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὔ· οἷς μὴ δίδομεν, οὐκ ἐν ἡμῖν αὐτὰ ποιεῖν δόξομεν, ὥστε μὴ πᾶσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἐν ἡμῖν εἶναι. F

Ὅλως μὲν οὖν οὐδὲν τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν, οὐδὲ πᾶσαν φατέον ὡς ἐν τόπῳ εἶναι ἐν τῷ σώματι. Περιεκτικὸν μὲν γὰρ ὁ τόπος, καὶ περιεκτικὸν σώματος, καὶ οὗ ἕκαστον μερισθέν ἐστιν, ἔστιν ἐκεῖ ὡς μὴ ὅλον ἐν ὁτῳοῦν εἶναι· ἡ δὲ ψυχὴ, οὐ σῶμα· καὶ οὐ περιεχόμενον μᾶλλον, ἢ περιέχον. Οὐ μὴν οὐδ' ὡς ἐν ἀγγείῳ, ἄψυχον γὰρ ἂν γένοιτο τὸ σῶμα, εἴτε ὡς ἀγγεῖον, εἴτε ὡς τόπος περιέχοι· εἰ μὴ ἄρα G διαδόσει τινὶ, αὐτῆς οὔσης πρὸς αὐτὴν συνηθροισμένης· καὶ ἔσται, ὅσον μετέλαβε τὸ ἀγγεῖον, τοῦτο ἀπολωλὸς αὐτῇ. Ὁ δὲ τόπος ὁ κυρίως ἀσώματος καὶ οὐ σῶμα· ὥστε τι ἂν δέοιτο ψυχῆς; καὶ τὸ 387 σῶμα τῷ πέρατι αὐτοῦ πλησιάσει τῇ ψυχῇ, οὐχ αὐτῷ. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐναντιοῖτο πρὸς τὸ καὶ ἐν τόπῳ εἶναι· καὶ γὰρ συμφέροιτο ἂν ἀεὶ ὁ τόπος· καὶ αὐτὸ τί ἔσται τὸν τόπον αὐτὸν περιφέρον; ἀλλ'

1. ἀφαιρεῦμεν] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ἀφοριοῦμεν, ut legit Fic. et nos correximus. Mox cum eodem scripsi τόπον pro τόπων.
2. οὐδὲν] Cod. Ciz. οὐδέ.
7. ὡς ἐν τόπῳ εἶναι τῷ] Marc. A. εἶναι ὡς ἐν τοπῳ τῷ.
10. ὅλον ἐν ὁτῳοῦν] Cod. Vat. ὅλων ἐν οτω.
12. ὡς ὁ τόπος] Abest ὁ a Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Quare delevi.
13. πρὸς αὐτὴν] Ita Codd. omnes. Ed. πρὸ αὐτήν. Nos ex Marcc. πρὸς αὐτήν.
14. ὁ κυρίως] Cod. Vat. omittit ὁ. Marc. A. habet ὁ κύριος.
16. πλησιάσει] Cod. Vat. πλησιάζει.
17. ἐναντιοῖτο αὐτῷ] Abest αὐτῷ a Codd. Ciz. Med. B. et Vat. In Cod. Med. A. ei puncta superscripta sunt. Quare expunxi.
ib. τὸ καὶ] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. τὸ ὡς. Med. B. τὸ τοὺς.
18. ἀεὶ ὁ τόπος] Cod. Vat. ἀεὶ ὡσαύτως ὁ τοτος.

que partes animæ sint in loco, vel hæ quidem omnino non in loco, aliæ vero in loco sint, et ubi, et quomodo, vel nulla omnino pars sit in loco. Sive enim non assignemus singulis animæ partibus locum quendam, nusquam videlicet aliquid collocantes: sic utique nihilo magis eam intra corpus, quam extra censebimus, ideoque corpus in animum relinquemus: neque assignare poterimus, qua ratione fiant opera illa, quæ per instrumenta corporea peraguntur: sive quibusdam animæ partibus describamus situm, quibusdam vero nequaquam, sane quibus non descripserimus, eas nequaquam in nobis collocare videbimur, adeo, ut non totam animam nostram in nobis esse videamur existimare. Omnino autem nullam animæ partium, neque totam rursus animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim comprehendens est, et corpora continens. Et ubi unumquodque divisum jacet, sic ibi jacet, ut non totum esse queat in quolibet, anima vero non est corpus, neque comprehensa est potius, quam comprehendens. Neque tamen sic, ut in vase, est in corpore, sic enim corpus inanimatum relinqueretur, sive tanquam vas, sive tanquam locus animam contineret, nisi forte anima dicatur in se ipsam esse collecta, et traductione quadam a se in vas aliquid sui transmittere: atque ita quantum vas participavit, tantum animæ jam erit detractum. Locus autem, qui principaliter locus dici solet, incorporeum quiddam est, non corpus. Quapropter quidnam anima indigebit? Præterea corpus non per se ipsum, sed per quendam sui terminum animæ propinquabit. Multa insuper alia objici possent his, qui, tanquam in loco, animam in corpore collocant: nam et locus semper una cum locato ferretur. Et quærendum supererit, quidnam sit, quod secum locum ipsum una circumfert. Quin etiam, si locus intervallum

387 οὐδ' εἰ ὁ τόπος διάστημα εἴη, πολὺ μᾶλλον οὐκ ἂν εἴη ὡς ἐν τόπῳ
B τῷ σώματι. Τὸ γὰρ διάστημα κενὸν εἶναι δεῖ· τὸ δὲ σῶμα οὐ κενὸν,
ἀλλ' ἴσως ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἔσται, ὥστε ἐν τῷ κενῷ τὸ σῶμα. Ἀλλὰ
μὴν οὐδ' ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται τῷ σώματι. Τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ,
πάθος τοῦ ἐν ᾧ ὡς χρῶμα, καὶ σχῆμα, καὶ χωριστὸν ἡ ψυχή· οὐ 5
μὴν οὐδ' ὡς μέρος ἐν ὅλῳ· οὐ γὰρ μέρος ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος. Εἰ δέ
τις λέγοι, ὡς ἐν ὅλῳ μέρος τῷ ζώῳ, πρῶτον μὲν ἡ αὐτὴ ἂν μένοι
C ἀπορία, πῶς ἐν ὅλῳ. Οὐ γὰρ δὴ ὡς ἐν τῷ ἀμφορεῖ τοῦ οἴνου ὁ οἶνος,
ἢ ὡς ὁ ἀμφορεὺς, οὐδ' ᾗ καὶ αὐτό τι ἐν αὐτῷ ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ὡς
ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι· γελοῖον γὰρ τὴν μὲν ψυχὴν ὅλον λέγειν, τὸ δὲ 10
σῶμα μέρη. Ἀλλ' οὐδὲ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ· ἀχώριστον γὰρ τὸ ἐν ὕλῃ
εἶδος, καὶ ἤδη ὕλης οὔσης, ὕστερον τὸ εἶδος· ἡ δὲ ψυχὴ τὸ εἶδος
ποιεῖ ἐν τῇ ὕλῃ, ἄλλη τοῦ εἴδους οὖσα. Εἰ δὲ οὐ τὸ γενόμενον εἶδος,
D ἀλλὰ τὸ χωριζόμενον φήσουσι, πῶς τοῦτο τὸ εἶδος ἐν τῷ σώματι,
οὔπω φανερόν· καὶ χωριστὸν ἡ ψυχή. Πῶς οὖν ἐν τῷ σώματι ἡ 15
ψυχὴ λέγεται πρὸς πάντων; ἢ ἐπειδὴ οὐχ ὁρατὸν ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ
σῶμα· σῶμα οὖν ὁρῶντες, ἔμψυχον δὲ συνιέντες ὅτι κινεῖται καὶ αἰ-
σθάνεται, ἔχειν φαμὲν ψυχὴν αὐτό· ἐν αὐτῷ ἄρα τῷ σώματι τὴν
E ψυχὴν εἶναι, ἀκολούθως ἂν λέγοιμεν. Εἰ δέ γε ὁρατὸν ἡ ψυχὴ, καὶ

1. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δεῖ.
2. Τὸ γὰρ] Cod. Vat. τί γάρ.
3. ὥστε ἐν] Marc. A. ὥστε ὡς ἐν.
4. ἔσται τῷ] Cod. Vat. εἴη τῷ.
7. λέγοι, ὡς ἐν ὅλῳ μέρος] Cod. Med. B. ὡς ἐν ὅλῳ μέρος λέγοι. Pro ὅλῳ Cod. Med. A. ἄλλῳ, supra lin. ab al. m. ὅ.
ib. μένοι ἀπορία] Cod. Ciz. μένῃ. Vat. εὐπορια.
8. Οὐ γὰρ δὴ] Ita Codd. Med. A.B. Vat. Marc. A. Reliqui cum Ed. δεῖ pro δή.
9. οὐδ' ᾗ] Cod. Vat. οὐ δή.
ib. ἀλλ' οὐδὲ] Abest οὐδὲ a Cod. Ciz.; in Vat. Marc. A. scribitur οὐδ', in Med. A. ἀλλ' οὐδὲ δὲ ὅλου ὅλως, ὡς, sed punctis superscriptis.
15. ἡ ψυχὴ λέγεται] Cod. Vat. omittit ἡ.
19. ψυχὴν εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. præponunt τήν. Quod addidi.

quoddam esse definiatur, multo minus anima in corpore erit velut in loco. Intervallum enim sive spatium necesse est esse vacuum: corpus autem non est vacuum, sed forsan vacuum illud dicitur, in quo est corpus: quapropter in vacuo corpus erit. Rursus anima non est in corpore quasi subjecto. Quod enim in subjecto est, passio quædam est ejus, in quo est, velut color atque figura: anima vero est aliquid separabile. Sed neque ut pars in toto: anima enim non est pars corporis. Si quis autem dicat, animam esse velut partem in toto vivente, dubitatio eadem nobis instabit, quomodo in toto sit quæsituris. Non enim, quemadmodum in vase vini, vinum aut vas inerit: neque qua conditione aliquid permanet in se ipso: sed neque sic etiam, ut in partibus totum: ridiculum namque est, animam quidem totum dicere, corpus vero partes. Proinde neque tanquam species in materia: species enim in materia inseparabilis est. Atque jam existente materia species posterior advenit: at anima speciem efficit in materia, utpote quæ aliud quiddam est, quam species. Quod si animam non factam quidem speciem, sed separatam esse dicant, nondum manifestum erit, qua conditione sit species hæc in corpore: atque erit anima penitus separata. Verum, si hæc ita se habent, quonam pacto apud omnes anima esse in corpore prædicatur? Profecto quum non anima quidem, sed corpus aspectui pateat, videntes utique corpus, et animatum esse conjectantes, propterea, quod moveatur et sentiat, haud ab re animam haberi a corpore dicimus: itaque consequenter et animam esse putamus in corpore. Verum si anima videretur, atque sentiretur: existens aliquid vita plenum, corpusque undique vita complectens, et usque

ἀίσθητὸν ἦν, περιειλημμένον πάντη τῇ ζωῇ, καὶ μέχρις ἐσχάτων 387
οὖσα εἰς ἴσον, οὐκ ἂν ἔφαμεν τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ κυριωτέρῳ τὸ μὴ τοιοῦτον, καὶ ἐν τῷ συνέχοντι τὸ συνεχόμενον, καὶ ἐν τῷ μὴ ῥέοντι, τὸ ῥέον.

Τί οὖν, πῶς πάρεστιν εἴ τις ἐρωτῴη, μηδὲν αὐτὸς λέγων ὅπως, τί ἐροῦμεν; καὶ εἰ ὁμοίως πᾶσα, ἢ ἄλλο μέρος ἄλλως, τὸ δ' ἄλλως; F
ἐπεὶ τοίνυν τῶν νῦν λεγομένων τρόπων τοῦ ἔν τινι, οὐδεὶς φαίνεται ἐπὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα ἁρμόττων· λέγεται δὲ οὕτως ἐν τῷ σώματι εἶναι ἡ ψυχὴ, ὡς ὁ κυβερνήτης ἐν τῇ νηΐ, πρὸς μὲν τὸ χωριστὴν δύνασθαι εἶναι τὴν ψυχὴν, καλῶς εἴρηται· τὸν μέντοι τρόπον, ὡς νῦν ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐκ ἂν πάνυ παραστήσειεν. Ὡς μὲν G
γὰρ πλωτὴρ, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη ἐν αὐτῷ ὁ κυβερνήτης· ὡς δὲ κυβερνήτης, πῶς; οὐδὲ γὰρ ἐν πάσῃ τῇ νηΐ, ὥσπερ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι. Ἀλλὰ ἆρα οὕτω φατέον; ὡς ἡ τέχνη ἐν τοῖς ὀργάνοις. 388
οἷον ἐν τῷ οἴακι, οἱονεὶ ἔμψυχος ὁ οἴαξ ἦν, ὥστε κυβερνητικὴν εἶναι ἔνδον τὴν κινοῦσαν τεχνικῶς. Νῦν δὲ τοῦτο διαλλάττει, ὅτι ἔξωθεν ἡ τέχνη. Εἰ οὖν κατὰ τὸ παράδειγμα τὸ τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἐνδύντος πρὸς τὸν οἴακα θείμεθα τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ὡς

1. τὸν ζωὴν] Ita cum Ed. nonnisi Codd. Med. A. supra lin. et Marc. B. Omnes τῇ ζωῇ. Quod restitui. Articulum ante *σώματι* omittit Marc. A.
3. τῷ κυριωτέρῳ] Cod. Vat. τῷ μὴ κυριωτέρῳ.
5. αὐτὸς] Cod. Med. B. αὐτῆς.
6. τὸ δ' ἄλλως] Desunt in Cod. Vat.
7. τρόπον] Codd. Marc. A. Med. A.B. Vat. τρόπων; et sic correxi.
8. τὸ σῶμα] Desunt in Cod. Vat.
ib. ἐν σώματι] Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat. ἐν τῷ σώματι. Quod addidi.
10. τὸν μέντοι] Ita Codd. Med. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. τὸ μέντοι.
12. ἂν εἴη] Cod. Vat. omittit ἄν.
ib. ἐν αὐτῇ] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. ἐν αὐτῷ: ut correxi, cf. Annot.
ib. ὡς δεῖ] Cod. Vat. ὁ δέ.
14. Ἀλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ' cum Marc. A.
ib. ἐν τοῖς] Ita solus Cod. Vat. Reliqui cum Ed. ἐκ τοῖς.
15. οἱονεὶ] Marc. A. οἷον εἰ.
ib. κυβερνητικὴν] Cod. Vat. κυβερνητικήν.
16. διαλλάττει] Codd. Ciz. et Vat. διαλλάττειν et sic etiam Marc. A.
17. τοῦ κυβερνήτου] Codd. Med. B. Marc. A. τὸ τοῦ κυβερνήτου. Nos τὲ, quod aberat, addidimus.
18. θείμεθα] Ita Codd. Med. B. et Vat. Reliqui cum Ed. θέμεθα.

ad extrema æqualiter sese porrigens, nunquam esse animam in corpore fateremur, sed potius in eo, quod principalius est, esse quod non sit principale, et in continente contentum, et fluens in eo similiter, quod non fluit.

XXI. *Anima non proprie inest, sed adest corpori: non tamen ut gubernator navi vel virtus gubernatoria infusa gubernaculo.*

Quid autem dicemus si quis interroget, quomodo anima adsit corpori, et ipse quidem modum hac de re nullum adducat in medium? Item si quærat, numquid tota anima simul insit, an pars alia potius aliter? Postquam igitur nullus eorum, qui dicti sunt, essendi in aliquo modus adhuc nobis probatur, velut animæ conveniens erga corpus: dicitur autem sic esse in corpore, velut gubernator in navi: dicendum est, id recte dictum esse, quantum spectat ad eam ipsam animæ facultatem, per quam valeat a corpore separari: neque tamen modum nobis exponet potissimum exoptatum. Nam si tanquam navigator accipiatur, secundum accidens aderit [gubernator]: sin autem ut gubernator duntaxat, quomodo id conveniet? Non enim in tota nave est, [*gubernator*] sicut anima est in toto corpore. Sed numquid ita dicendum? Sicut ars instrumentis inest, velut in gubernaculo, si forte esset gubernaculum animatum, adeo ut gubernatoria virtus intus sit artificiose movens. Sed in hoc saltem differentia est, quoniam ars ejusmodi ab extrinseco pendet. Si igitur secun-

388 ἐν ὀργάνῳ φυσικῷ· κινεῖ γὰρ οὕτως αὐτὸ ἐν οἷς ἂν ἐθέλοι ποιεῖν·
B ἆρ' ἄν τι πλέον ἡμῖν πρὸς τὸ ζητούμενον γένοιτο, ἢ πάλιν ἀπορήσομεν πῶς ἐστιν ἐν τῷ ὀργάνῳ; καίτοι τρόπος οὗτος ἕτερος τῶν πρόσθεν, ἀλλ' ὅμως ἔτι ποθοῦμεν ἐξευρεῖν, καὶ ἐγγυτέρω προσελθεῖν.

Ἆρ' οὖν οὕτω φατέον, ὅταν ψυχὴ σώματι παρῇ, παρεῖναι αὐτὴν, ὡς τὸ πῦρ πάρεστι τῷ ἀέρι; καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο παρὸν, οὐ πάρ-
C εστι, καὶ δι' ὅλου παρὸν, οὐδενὶ μίγνυται, καὶ ἕστηκε μὲν αὐτὸ, τὸ δὲ παραῤῥεῖ. Καὶ ὅταν ἔξω γένηται τοῦ ἐν ᾧ τὸ φῶς, ἀπῆλθεν οὐδὲν ἔχον· ἕως δέ ἐστιν ὑπὸ τὸ φῶς, πεφώτισται· ὥστε ὀρθῶς ἔχειν καὶ ἐνταῦθα λέγειν, ὡς ὁ ἀὴρ ἐν τῷ φωτὶ, ἥπερ τὸ φῶς, ἐν τῷ ἀέρι. Διὸ καὶ Πλάτων καλῶς τὴν ψύχην οὐ θεὶς ἐν τῷ σώματι ἐπὶ τοῦ παντὸς, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ φησὶ, τὸ μέν τι
D εἶναι τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ τὸ σῶμα· τὸ δὲ ἐν ᾧ σῶμα μηδὲν, ὧν δηλονότι δυνάμεων οὐ δεῖται τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα. Καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν ὁ αὐτὸς λόγος. Τῶν μὲν ἄλλων δυνάμεων οὐδὲ παρουσίαν τῷ σώματι λεκτέον τῆς ψυχῆς εἶναι· ὧν δὲ δεῖται, ταῦτα παρεῖναι· καὶ παρεῖναι οὐκ ἐνιδρυθέντα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, οὐδ' αὖ

1. κινεῖ] Cod. Vat. κινοῖ.
ib. ἐθέλοι] Cod. Med. B. ἐθέλῃ.
2. ἆρ' ἄν τι] Cod. Vat. ἆρα τί.
3. αὐτὸς ἕτερος] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. οὗτος ἕτερος. Vat. ἕτερος οὗτος.
4. ἀλλ' ἔτι] Codd. omnes interponunt ὅμως, quod legit etiam Fic. Quare addidi.
ib. προσελθεῖν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. προελθεῖν.
6. Ἆρ' οὖν] Cod. Marc. B. ἄρ' οὖν. Conteoleo in Excerptt. cod. Vat. nr. 2141.: Ἆρα οὖν.
9. παραῤῥεῖ] Cod. Ciz. παῤῥεῖ. Darm. Marc. A. Med. A.B. παρεῤῥεῖ.
10. ἔχον] Cod. Vat. ἔχον. Et sic correxi. Rell. cum ed. ἔχων.
ib. ὥστε ὀρθῶς] Cod. Vat. ὥστ' ὀρθῶς cum Marc. A.
12. Πλάτων] Cod. Ciz. ὁ Πλάτων.
ib. οὐ θεὶς] Ita Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. C. Reliqui cum Ed. ἐνθείς. In seqq. Marc. A. ἐπὶ τοῦ παντός pro ἐπὶ πάντος: quod recepi. Scribi etiam vult οὐ θεὶς Boissonad. ad Eunap. p. 191. ex Cod. Paris. N. 1968. vel ex Cod. 1816.: καλῶς οὐ τὴν ψυχὴν ἐνθείς. Quod fortasse præstare aliquis existimet.
14. ᾧ σῶμα] Cod. Vat. ᾧ τὸ σῶμα, et sic Marc. A.
15. δυνάμεων] Cod. Vat. δυνάμεως.
16. μὲν ἄλλων] Cod. Ciz. μὲν γὰρ ἄλλων.

dum illud gubernatoris exemplar gubernaculo se ipsum insinuantis animam collocemus in corpore, velut in instrumento naturali, movet enim sic ipsum quocunque placuerit, numquid ad quæsitum plus aliquid reportabimus? An forsan iterum ambigemus, quomodo insit huic instrumento? Atqui et si modus hic diversus est ab aliis, adhuc tamen planius invenire et accedere propius exoptamus.

XXII. *Anima adest corpori separabiliter, sicut lumen aëri. Corpus est in anima, sicut aër in lumine. Mens et ratio non adsunt corpori, quia cum eo non communicant in agendo. Sensus et vegetalis potentia adsunt, quia et hæc per corpus agunt, et corpus indiget eis, neque tamen a corpore sustinentur.*

Sed numquid dicendum est, sic animam inesse corpori, ut ignis, id est lumen, inest aëri? Etenim hoc dum adest aëri, non adest: ac per totum præsens nulli miscetur, et manet quidem ipsum, aër vero transfluit. Et quando extra illud fit in quo est lumen, abit protinus nihil retinens: quamdiu vero est sub lumine, illustratur. Quapropter recte hic licet dicere, aërem esse in lumine potius quam in aëre lumen: ideoque Plato in ipsa mundi generatione dici noluit, animam in corpore positam esse, sed corpus in anima collocatum. Aitque aliquid esse ipsius animæ, in quo sit corpus, aliquid rursus, in quo corpus nullum, quantum videlicet ad eas vires animæ pertinet, quibus corpus minime indiget. Eadem quoque ratio est de cæteris animabus. Profecto putandum est, reliquas animæ vires corpori non adesse, eas autem quibus eget, ad-

τῷ ὅλῳ· καὶ πρὸς μὲν αἴσθησιν παρεῖναι παντὶ τῷ αἰσθανομένῳ τὸ 388
αἰσθητικόν· πρὸς δὲ ἐνεργείας, ἤδη ἄλλο ἄλλῳ. Λέγω δὲ ὧδε.

Τοῦ σώματος πεφωτισμένου τοῦ ἐμψύχου ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἄλλο Α
ἄλλως μεταλαμβάνειν αὐτοῦ μέρος· καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὀργάνου πρὸς
τὸ ἔργον ἐπιτηδειότητα δύναμιν τὴν προσήκουσαν εἰς τὸ ἔργον ἀπο-
διδοῦσαν, οὕτω τοι λέγεσθαι, τὴν μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς δύναμιν, τὴν
ὁρατικὴν εἶναι, τὴν δ' ἐν ὠσὶ, τὴν ἀκουστικὴν, καὶ γευστικὴν ἐν
γλώσσῃ, ὀσφρησιν ἐν ῥισὶ, τὴν δὲ ἁπτικὴν ἐν παντὶ παρεῖναι.
Πρὸς γὰρ ταύτην τὴν ἀντίληψιν, πᾶν τὸ σῶμα ὄργανον τῇ ψυχῇ Β
παρεῖναι· τῶν δὲ ἁπτικῶν ὀργάνων ἐν πρώτοις τοῖς νεύροις ὄντων, ἃ
δὴ καὶ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ ζώου τὴν δύναμιν ἔχει, ἐνταῦθα τῆς
τοιαύτης δούσης ἑαυτὴν· ἀρχομένων δὲ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν νεύρων,
τὴν τῆς αἰσθήσεως καὶ ὁρμῆς ἀρχὴν, καὶ ὅλως παντὸς τοῦ ζώου
ἐνταῦθα ἔθεσαν φέροντες, οὗ δῆλον ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ὀργάνων ἐκεῖ
παρεῖναι τὸ χρησόμενον τιθέμενοι. Βέλτιον δὲ λέγειν τὴν ἀρχὴν 389
τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεως ἐκεῖ· ὅθεν γὰρ ἔμελλε κινεῖσθαι τὸ
ὄργανον, ἐκεῖ ἔδει οἷον ἐναπερείδεσθαι τὴν δύναμιν τοῦ τεχνίτου

7. ἐν γλώσσῃ] Cod. Med. B. ἐν γλώσσῃ καί. Marc. C. γλώττῃ.
11. καὶ πρὸς] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
ib. ἔχει] Abest a Cod. Med. B.
12. δὴ ἀπὸ] Cod. Med. B. δὴ ἀπὸ τοῦ. Unde τοῦ, quod deerat, addidi.
13. τὴν τῆς] Ita Codd. Med. A.B. Reliqui cum Ed. τὸν τῆς.
15. χρησόμενον] Codd. Marc. A. (a pr. m.) Med. A. (a pr. m.) et B. χρήσιμον.
16. δυναμίνης] Ita cum Ed. nonnisi Darm. ex correct. Marc. B. et Med. A. a pr. m. Omnes δυνάμεως. Ego correxi.
17. ἐναπερείδεσθαι] Ed. cum Codd., excepto Vat., omnibus ἐν ἀπερείδεσθαι. Unde ita, ut fecimus, corrigendum fuit. Vat. omittit præpos. ἐν. Marcc. tamen ἐπαπερείδεσθαι.

esse, atque sic adesse, ut neque in partibus, neque in toto corpore sitæ sint: et ad sensum quidem ipsam sentiendi virtutem toti sentienti adesse: ad actiones vero edendas, jam vires alias aliis. Dico autem hunc in modum.

XXIII. *Quælibet vis animæ est in qualibet parte corporis tota, sicut anima. Sed dicitur ibi agere, ubi sibi servit instrumentum: et ibi principaliter, ubi instrumentum habet principium. Sic ergo sentiendi movendique actus attribuitur capiti, unde videlicet derivantur nervi, instrumenta, sensus et motus: sic iracundiæ actus circa cor, ubi instrumentum ejus, scilicet sanguis igneus: sic nutritio circa jecur, ubi sanguis aërius est instrumentum ejus. Actus vero rationis et si non habet communionem cum corpore, attribuitur quodammodo capiti, quoniam imaginationis actus est rationi propinquus, ejusque fit particeps.*

Cum animatum corpus sit ab anima illustratum, aliam corporis partem dicimus aliter hinc accipere, atque secundum instrumenti aptitudinem ad opus ferentem secum vim ad opus accommodatam, sic nominari potentiam quidem in oculis visualem, in auribus auditivam, in lingua gustandi, in naribus olfaciendi compotem: compotem vero tangendi ponere solemus in toto. Ad hanc enim perceptionem corpus totum velut instrumentum animæ subministrare videtur. Præterea cum instrumenta tactus in primis sint nervis ad animalis motum vim habentibus, atque hic vis ejusmodi se accommodet, exordiantur autem a cerebro nervi, nimirum sentiendi prosequendique initium, totiusque penitus animalis hic potissimum collocarunt, hinc ad alia derivantes, ubi videlicet instrumentorum principia sunt ibidem, quod his usurum est, collocantes. Satius vero fuerat, illic principium operationis illius potentiæ ponere: unde enim movendum erat instrumentum, ibi oportebat quasi fundari vim illam artificis congruam instrumento: imo vero non potentiam, ubique enim potentia viget.

389 ἐκείνην, τὴν τῷ ὀργάνῳ πρόσφορον· μᾶλλον δὲ, οὐ τὴν δύναμιν, πανταχοῦ γὰρ ἡ δύναμις. Ἐκεῖ δὲ τῆς ἐνεργείας ἡ ἀρχὴ, οὗ ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀργάνου. Ἐπεὶ οὖν ἡ τοῦ αἰσθάνεσθαι δύναμις, καὶ ἡ
B τοῦ ὁρμᾶν, ψυχῆς οὔσης αἰσθητικῆς καὶ φανταστικῆς, φύσις ἐπάνω ἑαυτῆς εἶχε τὸν λόγον, ὡς ἂν γειτονοῦσα πρὸς τὸ κάτω, οὗ αὐτὴ ἐπάνω, ταύτῃ ἐτέθη τοῖς παλαιοῖς ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ ζώου παντὸς, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς οὖσα, οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἀλλ' ὡς ἐν τούτῳ τῷ αἰσθητικῷ, ᾧ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐκεῖνος ἵδρυτο. Τὸ μὲν γὰρ ἔδει σώματι διδόναι, καὶ τῷ σώματος μάλιστα τῆς ἐνεργείας δεκτικῷ· τὸ
C δὲ σώματι οὐδαμοῦ κοινωνοῦν πάντως ἐκείνῳ κοινωνεῖν ἔδει, ὃ ψυχῆς εἶδος ἦν, καὶ ψυχῆς δυναμένης τὰς παρὰ τοῦ λόγου ἀντιλήψεις ποιεῖσθαι. Αἰσθητικὸν γὰρ, κριτικόν πως, καὶ φανταστικὸν, οἷον νοερὸν, καὶ ὁρμὴ καὶ ὄρεξις, φαντασίᾳ καὶ λόγῳ ἑπόμενα. Τὸ ἐκεῖ οὖν τὸ λογιζόμενον, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐκεῖ ἀπολαύει αὐτοῦ. Πῶς δὲ τὸ ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ αἰσθητικοῦ εἴρηται. Τοῦ δὲ φυτικοῦ
D αὖ καὶ αὐξητικοῦ καὶ θρεπτικοῦ μηδενὸς ἀπολειπομένου, τρέφοντος δὲ τῷ αἵματι, τοῦ δὲ αἵματος τοῦ τρέφοντος ἐν φλεψὶν ὄντος, ἀρχῆς δὲ καὶ φλεβῶν καὶ αἵματος ἐν ἥπατι· ὅθεν, ἐναπερειδομένης ταύτης

4. φύσεως] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. φύσις: quod recepi.
5. γειτονοῦσα] Cod. Vat. γειτονοῦσθαι.
ib. πρὸς τὸ] Ita Codd. Darm. Med. A. B. Vat. Ed. cum Ciz. πρὸ τό.
ib. οὗ ἡ αὐτὴ] Codd. omnes omittunt ἡ, excepto Marc. B. Quare delevi.
7. ὡς οὖσης] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. ὡς οὖσα: et sic correxi.
ib. ἐγκεφάλῳ] Cod. Ciz. ἐγκεφαλαίῳ bis.
8. ὃ ᾧ ἐν] Abest ᾧ a Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat.; ὃ a Codd. Med. A. Marc. B. Hoc delevi.
ib. ἐκεῖνος] Cod. Ciz. ἐκείνῳ ᾧ. Vat. ἐκείνως cum Marc. A.
9. σώματος] Cod. Med. B. σώματι.
ib. δεκτικῷ· τὸ] Cod. Vat. δεκτικῷ· τῷ.
12. κριτικόν πως] Ita Cod. Ciz. Reliqui cum Ed. κριτικὸν πῶς.
13. καὶ λόγῳ] Desunt in Cod. Vat.
14. ὅτι ἐκεῖ] Codd., excepto Darm., omnes ὅτι τὸ ἐκεῖ: quod recepi.
16. αὐξητικοῦ καὶ] Marc. A. τοῦ αὐξητικοῦ καὶ του.
18. ἀπειρειδομένης—δυνάμεως] Desunt hæc in Cod. Vat. Suspicor voculam ὅθεν effectam esse ex prima syllaba verbi ἐναπειρειδομένης, quam compositam formam hoc etiam loco habet Marc. A. et ego reduxi.

Ibi autem est principium actionis, ubi est initium instrumenti. Cum igitur sentiendi prosequendique virtus [et natura] in anima sensuali atque imaginatrice supra se ipsam habeat rationem quasi ad inferius propinqua, nimirum ubi hæc est in supremo, ibidem posita est ratio ab antiquis in summa animalis totius arce, ipso videlicet capite: non quia ratio sit in cerebro, sed in hoc sensuali, pro quod quasi medium ratio poni videtur in cerebro. Sensuale quidem hoc oportuit attribuere corpori, et illi membro potissimum, quod actionem ejusmodi suscipere posset. Rationem vero nullo modo cum corpore communicantem communicare prorsus oportuit illi, quod est animæ species: animæ inquam potentis a ratione nonnihil accipere. Quod enim sensuale est, quodammodo etiam est et judex: et quod imaginale est, velut intellectuale videtur. Quin etiam impetus atque prosecutio phantasiam rationemque sequuntur. Illic igitur rationale est, non quidem ut in loco, sed quoniam, quod est ibi, quodammodo rationis fit particeps. Quo autem pacto ibi sit sentiendi virtus et alia similiter, dictum est. Proinde, quum vegetalis et augendi nutriendique natura nusquam desit in corpore, nutriat vero sanguine, et sanguis nutritorius sit in venis, initiumque venarum et sanguinis sit in jecore, unde vis ejusmodi nititur, haud ab re hic concupiscens animæ portio est a veteribus collocata. Quod enim gignit et nutrit et auget, hoc atque hæc necesse est [hæc] concupiscere. Cum vero tenuis, levis, acutus, purus

τῆς δυνάμεως, ἐνταῦθα ἡ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μοῖρα τῆς ψυχῆς οἰκεῖν 389
ἀπεδόθη. Ὁ γάρ τοι καὶ γεννᾷ καὶ τρέφει καὶ αὔξει, τοῦτο καὶ
τούτων ἐπιθυμεῖν ἀνάγκη, τοῦ δὲ λεπτοῦ καὶ κούφου καὶ ὀξέος, καὶ
καθαροῦ αἵματος, θυμῷ προσφόρου ὀργάνου, ἡ τούτου πηγή· ἐν-
ταῦθα γὰρ τὸ τοιοῦτον αἷμα ἀποκρίνεται, τῇ τοῦ θυμοῦ ζέσει, καρ-
δία πεποίηται, οἴκησις πρέπουσα.

[Ἔχουσα δὲ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν σωματικῶν Α
κολάσεων ἔχει.] Ἀλλὰ ποῦ ἐξελθοῦσα τοῦ σώματος γενήσεται; ἢ
ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἔσται, οὗ οὐκ ἔστι τὸ δεχόμενον ὀπωσοῦν, οὐδὲ
δύναται παραμένειν τῷ μὴ πεφυκότι αὐτὴν δέχεσθαι, εἰ μή τι ἔχοι
αὐτοῦ, ὃ ἕλκει πρὸς αὐτὸ ἄφρονα οὖσαν. Ἔστι δὲ ἐν ἐκείνῳ, εἰ
ἄλλο ἔχει· κἀκεῖ ἀκολουθεῖ, οὗ πέφυκε τοῦτο εἶναι καὶ γίγνεσθαι. Β
Ὄντος δὲ πολλοῦ καὶ ἑκάστου τόπου, καὶ παρὰ τῆς διαθέσεως ἥκειν
δεῖ τὸ διάφορον· ἥκειν δὲ καὶ παρὰ τῆς ἐν τοῖς οὖσι δίκης. Οὐ γὰρ
μήποτέ τις ἐκφύγοι, ὃ παθεῖν ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις προσήκει. Ἀνα-
πόδραστος γὰρ ὁ θεῖος νόμος, ὁμοῦ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸ ποιῆσαι τὸ κρι-
θὲν ἤδη. Φέρεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ πάσχων ἀγνοῶν ἐφ' ἃ παθεῖν 390

1. ἐνταῦ͡θα] Cod. Vat. ἵνα ἐνταῦ͡θα. Sed in marg. est signum .·
2. Ὁ γάρ τοι] Cod. Vat. ὁ pro ὅ, Ciz. τι pro τοι.
3. ὀξέος] Cod. Vat. ὄξεως.
4. πηγή] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. πηγῆ.
7. [Ἔχουσα—ἔχει] Ita marg. edit. ejusdem contextus: Ἔχουσαι—ἔχουσιν. Fic. hanc totam sententiam non expressit, quæ tamen in libris nostris legitur. Propterea versionem explevimus, et adjecit etiam Taylor. Sed quia tamen eadem sententia: Ἔχουσαι—ἔχουσι infra post medium hujus capitis aptiore loco recurrit, et ipsa illa commutatio Pluralis Numeri in Singularem παραδιόρθωσιν arguit h. l. eam uncinis inclusimus. Taylor infra denuo eam expressit. Recte.
8. Ἀλλὰ ποῦ] Cod. Vat. ἀλλὰ τοῦ.
9. ἔστι τὸ] Cod. Ciz. ἔτι omisso τὸ, Vat. ἔτι τὸ.
10. δύναται] Cod. Vat. δύνανται.
ib. ἔχει αὐτοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἔχοι. Et sic correxi.
12. οὗ πέφυκε] Cod. Ciz. οὐ πέφυκε.
13. Ὄντος] Cod. Vat. οὗτος.
16. ὁμοῦ] Cod. Med. B. ἐμοῦ.
ib. ἑαυτῷ] Cod. Vat. αὐτῷ.
17. αὐτὸς] Cod. Vat. αὐτό.

sanguis sit instrumentum iracundiæ congruum, hujus fons, videlicet unde sanguis ejusmodi ad æstum iracundiæ profluit, ipsum scilicet cor iracundiæ designatum est habitaculum [decens].

XXIV. *Anima quia est substantia incorporea, in se existens non determinatur ad aliquem locum, nisi per inclinationem et actionem circa illum. Soluta igitur e corpore terreno, si nullam retinet inclinationem ejusmodi, nusquam terrarum est, et ubique, nisi forte sit in sphæra superiore per inclinationem ad illam: sin autem inclinationem adhuc retinet ad terrena, circa hæc revolvitur cum corpore spiritali, in quo et corporea patitur. Præterea sicut apud astrologos nonnulli fatum suum etiam nolentes implent, dum ignari aliquid eligunt, per quod incidunt etiam in fatum: sic omnes animæ divinam implent in se legem, eligendo aliquid, ex quo in latentem incidunt legis divinæ sententiam.*

[Corpus autem habens (anima) habet etiam sensum corporearum castigationum.] Post hæc quærendum est, ubinam anima sit, postquam a corpore fuerit separata. profecto hic quidem non erit, ubi non sit, quod eam quomodocunque suscipiat: neque enim in eo moras trahere potest, quod non est ad eam capiendam naturaliter aptum, nisi aliquid ipsius habeat, quod amentem animam trahat ad ipsum. Est autem in illo, si habet aliud, sequiturque illuc, ubi id naturaliter esse et fieri potest. Cum vero plurimus sit et unusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animæ proficisci, tum etiam ab ipsa justitia judicioque rebus omnibus dominante. Nunquam enim effugiet quisquam, quod ex injustis actionibus pati decet. Lex namque divina inevitabilis est, simul in se ipsa continens facultatem jam quicquid judicatum fuerit, faciendi. Fertur autem et ipse patiens ad quæ pati decet ignorans, instabili quidem motu passim erroribus circumactus: sed tandem velut per multa

προσήκει· ἀστάτῳ μὲν τῇ φορᾷ πανταχοῦ αἰωρούμενος ταῖς πλάναις· τελευτῶν δὲ, ὥσπερ πολλὰ καμὼν οἷς ἀντέτεινεν, εἰς τὸν προσήκοντα αὐτῷ τόπον ἐνέπεσεν, ἑκουσίῳ τῇ φορᾷ τὸ ἀκούσιον εἰς τὸ παθεῖν ἔχων. Εἴρηται δὲ ἐν τῷ νόμῳ καὶ ὅσον, καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ παθεῖν· καὶ πάλιν αὖ ὁμοῦ συνέδραμεν ἡ ἄνεσις τῆς κολάσεως, καὶ
B ἡ δύναμις τοῦ ἀναφυγεῖν ἐξ ἐκείνων τῶν τόπων, ἁρμονίας δυνάμει τῆς κατεχούσης τὰ πάντα. Ἔχουσαι δὲ σῶμα, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν σωματικῶν κολάσεων ἔχουσι· ταῖς δὲ τῶν ψυχῶν καθαραῖς οὔσαις, καὶ μηδὲν μηδαμῇ ἐφελκομέναις τοῦ σώματος, ἐξ ἀνάγκης οὐδαμοῦ σώματος ὑπάρξει εἶναι. Εἰ οὖν εἰσι καὶ μηδαμοῦ σώματος,
οὐ δὲ γὰρ ἔχουσι σῶμα, οὗ ἐστιν ἡ οὐσία καὶ τὸ ὄν, καὶ τὸ θεῖον ἐν τῷ θεῷ· ἐνταῦθα καὶ μετὰ τούτων, καὶ ἐν τούτῳ ἡ τοιαύτη ψυχὴ
C ἔσται. εἰ δ' ἔτι ζητεῖς ποῦ, ζητητέον σοι, ποῦ ἐκεῖνα· ζητῶν δὲ, ζήτει μὴ τοῖς ὄμμασι, μηδ' ὡς ζητῶν σώματα.

Περὶ δὲ μνήμης, εἰ αὐταῖς ταῖς ψυχαῖς τῶνδε τῶν τόπων ἐξελθούσαις, μνημονεύειν ὑπάρχει· ἢ ταῖς μὲν, ταῖς δ' οὔ, καὶ πάντων ἢ τινῶν· καὶ εἰ μνημονεύουσιν ἀεὶ, ἢ ἐπί τινα χρόνον τὸν ἐγγὺς τῆς ἀφόδου, ζητεῖν ὁμοίως ἄξιον· ἀλλ' εἰ μέλλομεν ὀρθῶς περὶ τούτων
D τὴν ζήτησιν ποιεῖσθαι, ληπτέον τί ποτε τὸ μνημονεῦόν ἐστι. Λέγω

1. προσήκει] Cod. Ciz. προσήκοι, ex corr. ib. αἰωρούμενος] Cod. Ciz. ἀναιρούμενος.
2. καμὼν] Codd., exceptis Darm. et Vind. A., omnes πολλὰ καμὼν, ut legisse videtur Fic. Cod. Vat. ἅς pro οἷς. Nos addidimus πολλά.
ib. ἀντέτεινεν] Cod. Ciz. ἀνέτεινεν. Idem mox omittit τόπον.
4. τῷ νόμῳ] Cod. Vat. τῷ κόσμῳ.
7. κατεχούσης] Codd. omnes τῆς κατεχούσης. Inde articulum, qui deerat, addidi.
9. μηδεῖν] Cod. Vat. omittit μηδέν. Mox Marc. A. ἀφελκομέναις.
10. οὐδὲ σώματος] Ita cum Ed. nonnisi Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) Reliqui omnes οὐδαμοῦ σώματος: quod restitui.
11. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐδὲν γάρ.
ib. ἐν τῷ θεῷ] Desunt in Cod. Ciz., qui mox etiam omittit τούτων, καὶ ἐν, et lin. sq. σοι. In seqq. Marc. A. δέ τι pro δ' ἔτι.
13. ποῦ ἐκεῖνα] Cod. Vat. τοῦ ἐκεῖνα.
14. ὄμμασι] Cod. Vat. σώμασι.
ib. μηδ' ὡς] Cod. Med. B. a pr. m. μὴ δὲ omisso ὡς.
15. μνήμης] Cod. Med. B. supra lin. μνήμαις, in contextu ut Ed.
18. ἀφόδου] Cod. Vat. ἐφόδου, quod corrigere volens alius literæ φ superscripsit ξ. Habet ἐφόδου etiam Marc. A.
ib. μέλλομεν] Cod. Vind. A. μέλλοιμεν.
19. μνημονεῦον] μνημονεύειν.

defatigatus ob ea, quibus renitebatur, in locum incidit sibi convenientem, voluntario quodam motu involuntariam subiens passionem. Edictum vero est in lege, et quantum, et quousque oporteat pati: ac tandem iterum una concurrit tum remissio pœnæ, tum potestas ex locis illis effugiendi, idque potentia quadam harmoniæ omnia continentis. Proinde animæ corpus habentes, habent etiam, ut tormenta corporea patiantur. Animæ vero, quæ puræ sunt, nihilque ullo pacto corporei secum trahunt, nullo prorsus situ corporeo cohibentur. Si igitur ad nihil ejusmodi designantur, (neque enim ullo modo corpus habent) ibi procul dubio sunt, ubi essentia ipsumque ens atque divinum in Deo consistens: hic, inquam, et una cum his atque in hoc ipso anima ejusmodi habitabit: sin autem adhuc requiras ubi, quærendum tibi similiter erit, ubinam sint et illa. Id vero perquirens, neque oculis, neque tanquam corpora quærito.

XXV. *In intellectu non est reminiscentia, quia nihil novi illic accidit vel extrinsecus vel intrinsecus, quod conservandum sit atque recolendum. Nec ulla de potentia in actum ibi fit commutatio, sed recordationis officium ad animam pertinet.*

Operæ pretium est de memoria similiter perscrutari, numquid animæ, cum ex his locis abierint, recordentur: an aliæ quidem reminiscantur, aliæ vero nequaquam. Et rursus numquid omnium, an potius aliquorum memoriam habeant, atque iterum utrum semper meminerint, an forte

δὲ οὐ τί μνήμη ἐστὶν, ἀλλ' ἐν τίνι συνίστασθαι πέφυκε τῶν ὄντων. 390
τί μὲν γάρ ἐστι μνήμη, εἴρηται ἐν ἄλλοις, καὶ πολλάκις τεθρύλληται· τὸ δὲ μνημονεύειν πεφυκὸς, ὅτι ποτέ ἐστιν, ἀκριβέστερον ληπτέον· εἰ δὲ ἐστὶ τὸ τῆς μνήμης ἐπικτήτου τινὸς ἢ μαθήματος, ἢ παθήματος, οὔτε τοῖς ἀπαθέσι τῶν ὄντων, οὔτε τοῖς ἐν χρόνῳ ἐγγίγνοιτο ἂν τὸ μνημονεύειν· μνήμην δὴ περὶ θεὸν, οὐδὲ περὶ τὸ ὂν καὶ V.
νοῦν θετέον· οὐδὲν γὰρ εἰς αὐτοὺς, οὐδὲ χρόνος, ἀλλ' αἰὼν, περὶ τὸ ὄν· καὶ οὔτε τὸ πρότερον, οὔτε τὸ ἐφεξῆς, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ ὡς ἔχει ἐν τῷ αὐτῷ, οὐ δεχόμενον παράλλαξιν. Τὸ δ' ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὁμοίῳ, πῶς ἂν ἐν μνήμῃ γένοιτο; οὐκ ἔχον οὐδ' ἴσχον ἄλλην κατάστασιν, μεθ' ἣν εἶχε πρότερον· ἢ νόησιν ἄλλην, μετ' ἄλλην, ἵνα ἐν ἄλλῃ μένῃ, ἄλλης δὲ μνημονεύῃ, ἣν εἶχε πρότερον. Ἀλλὰ τί F
κωλύει τὰς ἄλλων μεταβολὰς εἰδέναι, οὐ μεταβάλλοντα αὐτὸν, οἷον κόσμου τὰς περιόδους; ἢ ὅτι ἄλλο μὲν πρότερον, ἄλλο δὲ ὕστερον νοήσει, ἐπακολουθοῦν ταῖς τοῦ τρεπομένου μεταβολαῖς. Τό, τε μνημονεύειν παρὰ τὸ νοεῖν ἄλλο· τὰς δὲ αὐτοῦ νοήσεις οὐ μνημονεύειν λεκτέον· οὐ γὰρ ἦλθεν ἵνα κατέχῃ, μὴ ἀπέλθοιεν, ἢ οὕτω γε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ φοβοῖτο, μὴ ἀπέλθοι ἀπ' αὐτοῦ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ G
ψυχὴν φατέον μνημονεύειν, τὸν αὐτὸν τρόπον, οἷον λέγομεν τὸ μνη-

3. ποτέ ἐστιν] Cod. Vat. ποτ' ἐστιν.
5. ἀπαθέσι] Cod. Vat. παθήμασι correctum in ἀπαθέσι.
6. δὴ περὶ] Cod. Vat. δὲ περὶ, ut Marc. A.
7. αἰὼν περὶ τὸ ὄν· καὶ οὔτε] Codd. Ciz. et Vat. αἰὼν τὸ ὂν καὶ νοῦν ἕστίον, οὐδὲν γὰρ εἰς αὐτούς· καὶ οὔτε. Sequens τό omittit Marc. A.
9. Τὸ δ'] Cod. Vat. τὸ δέ.
10. οὐδ' ἴσχον] Desunt in Cod. Vat.
11. πρότερον· ἢ νόησιν] Cod. Vat. πρότερος· ἢ νόησον.
12. μίνῃ] Codd. Ciz. et Med. A. (a pr. m.) μὲν ᾖ.
ib. μνημονεύει] Cod. Ciz. μνημενεύου. Reliqui μνημονεύῃ, ut correxi.
14. κόσμου] Cod. Vat. κόσμον.
15. τρεπομένου] Cod. Med. B. προκυμένου.
16. τὰς δὲ] Cod. Med. B. omittit δέ. In seqq. ex marg. recepi ἦλθεν pro ἦλθον.
17. κατίχῃ] Cod. Med. B. κατίχοι. Marc. A. κατίλθν. Idem mox ιτίλθοιεν.
18. ἀπίλθοι] Codd. Marc. A. Med. B. Vind. A. ἀπίλθοι. Ciz. ἀπίλθοιεν. Rell. cum Ed. ἀπίλθῃ.
ib. οὐδὲ ψυχὴν—μνημο.] Desunt hæc in Cod. Ciz. Eadem, excepta voce οὐδὲ, omittit Vat.

ad tempus scilicet emigrationi quamproximum. Verum si recte hac de re quæsituri sumus, in primis accipiendum est, quid sit hoc ipsum, quod recordatur. Dico autem non quid ipsa memoria sit, sed qua in re potissimum naturaliter esse soleat. Quid enim memoria sit, et alibi dictum est, et sæpius prædicatur: sed exponendum est diligentius, quid potissimum natura sit ad memoriam institutum. Si autem tota memoriæ facultas est adventitii cujusdam sive disciplinæ sive passionis, profecto reminiscentia rebus quæ passione vacant, neque subjiciuntur tempori, minime convenit: ideoque memoria circa Deum vel ens et intellectum ponenda non est: nihil enim eis accidit, neque tempus circa ens est, sed ævum. Neque prius aliquid ibi est, et posterius, sed est semper uti se habet permanens in eodem, nullam prorsus admittens mutationem. Quod autem in eodem similique est semper, quomodo utetur quandoque memoria? quippe quum neque habeat, neque teneat dispositionem aliam post aliam quam prius habuerit: vel intelligentiam aliam post aliam sortiatur, ut ita in alia quidem maneat, alterius vero meminerit, quam prius habuerat. At vero quidnam prohibebit, hunc intellectum aliorum mutationes cognoscere, ipsum interim non mutatum, velut ipsos mundi circuitus? Forsan quia aliud quidem prius, aliud vero posterius sic intelliget, sequens scilicet agitatæ rei mutationes. Præterea meminisse aliud quiddam propter intelligentiam est, atque ipsas sui intelligentias recordari non est dicendum. Non

391 μονεύειν εἶναι, ὧν ἔχει συμφύτων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθά ἐστιν,
A ἔχειν καὶ μὴ ἐνεργεῖν κατ' αὐτὰ, καὶ μάλιστα ἐνταῦθα ἡκούσῃ, τὸ
δὲ καὶ ἐνεργεῖν ἤδη ταῖς ἐνεργούσαις ἃ εἶχον, μνήμην καὶ ἀνάμνησιν
προστιθέναι ἐοίκασιν οἱ παλαιοὶ, ὥσθ' ἕτερον εἶδος μνήμης, τοῦτο,
διὸ καὶ χρόνος οὐ πρόσεστι, τῇ οὕτως λεγομένῃ μνήμῃ. Ἀλλ' ἴσως
εὐχερῶς περὶ τούτων ἔχομεν, καὶ οὐκ ἐξεταστικῶς. Ἴσως γὰρ ἄν
τις ἀπορήσειε, μή ποτε οὐ τῆς ψυχῆς ἐκείνης ἢ ἡ λεγομένη τοιαύτη
B ἀνάμνησις καὶ μνήμη, ἀλλὰ ἄλλης ἀμυδροτέρας, ἢ τοῦ συναμφοτέ-
ρου τούτου ζώου. Εἴτε γὰρ ἄλλης, πότε ἢ πῶς λαμβανούσης; εἴτε
τοῦ ζώου, πότε ἢ πῶς; διὸ ζητητέον τί ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν τὸ τὴν
μνήμην ἴσχον, ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐζητοῦμεν· καὶ εἰ μὲν ἡ ψυχὴ ἡ
μνημονεύουσα, τίς δύναμις, ἢ τί μέρος; εἰ δὲ τὸ ζῶον, ὥσπερ καὶ τὸ
αἰσθανόμενον ἔδοξέ τισιν ὂν, τίς ὁ τρόπος; καὶ τί ποτε δεῖ φάναι
C τὸ ζῶον; καὶ ἔτι, εἰ τὸ αὐτὸ τῶν αἰσθημάτων δεῖ τίθεσθαι ἀντιλαμ-
βάνεσθαι καὶ τῶν νοημάτων, ἢ ἄλλο τοῦ ἑτέρου.

Εἰ μὲν οὖν τὸ ζῶον τὸ συναμφότερόν ἐστιν ἐν ταῖς αἰσθήσεσι
ταῖς κατ' ἐνέργειαν, δεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι τοιοῦτον εἶναι· διὸ καὶ κοι-

1. ὧν ἔχει] Cod. Vat. ὡς ἔχει.
2. κατ' αὐτὰ] Cod. Med. A. καὶ αὐτὰ, sed supra lin. κατ'.
ib. τὸ δὲ καὶ] Cod. Med. B. omittit καὶ.
5. χρόνος] Cod. Med. B. ὁ χρόνος. Vat. χρόνον.
ib. πρόσεστι] Cod. Vind. A. πάρεστι.
ib. οὕτω] Codd. Ciz. Marc. A. Vat. Vind. A. οὕτω. Rell. cum Ed. οὕτως.
ib. μνήμη] Cod. Vat. ἡ μνήμη.
7. ἐκείνης] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ᾗ ἐκείνης. Vind. A. ἢ ἐκείνης. Addidi ᾗ post ἐκείνης.
9. τούτου] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τοῦ.
13. τισιν ὄν] Abest ὄν a Codd. Ciz. Vat. et Vind. A., et scribitur τίσι in Cod. Darm. τισι in Codd. Vat. et Vind. A.
15. ἄλλο τοῦ] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A. ἄλλο του. Darm. Marc. B. ἄλλου του. Ed. ἄλλου τοῦ cum rell.
16. τὸ ζῶον] Cod. Vat. τῶν ζώων.

enim processit ut contineat, ne forsan abeat, alioquin ita etiam metuet ne ipsa sui essentia a se ipso discedat. Sed neque etiam animam dicendum est ea conditione meminisse, quemadmodum si dixerimus eorum quæ innata possidet meminisse. Sed postquam hic est, habere quidem illa, neque tamen secundum ipsa nunc operari, et maxime huc longe profectam. Veteres autem operari jam secundum illa, quæ habebat, memoriam et reminiscentiam appellasse videntur, ideoque hæc altera quædam est memoriæ species. Quapropter tempus memoriæ huic minime convenit, sed forsan circa hæc non tam considerate, quam facile leviterque nos gerimus. Fortassis enim quispiam dubitabit, ne forte non illius animæ sit memoria reminiscentiaque ejusmodi, sed alterius vilioris, vel etiam hujus compositi animalis. Præterea sive alterius animæ sit, ambiget, quando et quomodo, quæ recordatur, acceperit: sive animalis, similiter etiam dubitabit. Quam ob rem investigandum est, quidnam in nobis potissimum sit memoria præditum, quod etiam ab initio quærebamus: et sive anima recordetur, quænam vis sive pars animæ, sive animal ipsum, utatur memoria: quemadmodum et sentiens id ipsum esse quibusdam apparuit, quærendum erit, quisnam sit modus, quidve in ipsum animal sit dicendum? Item utrum ipsum idem sensibilia intelligibiliaque et alia quævis percipiat: an aliud hæc, et aliud accipiat illa.

XXVI. *Animal est unum quiddam, non unum dico factum ex transmutatione ambarum partium in aliquid tertium, sed ex transmutatione corporis in formam actumque animalem. Ad hoc unum commune pertinet effectus sentiendi ferme sicut et vegetandi. Sed effectus memoriæ, id est conservandi et recolendi ad animam proprie pertinet stabilem, non ad corpus instabile, quod est oblivionis occasio: nam et multa per memoriam servantur, et suggeruntur; quæ nunquam cum corpore sunt percepta.*

Si igitur animal est utrumque simul in sensibus secundum actum, oportet ipsum sentire etiam aliquid ejusmodi esse: quapropter et commune

νὸν λέγεται, οἷον τὸ τρυπᾶν, καὶ τὸ ὑφαίνειν· ἵνα κατὰ μὲν τὸν 391 I
τεχνίτην ἡ ψυχὴ ᾗ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι, κατὰ δὲ τὸ ὄργανον, τὸ
σῶμα, τοῦ μὲν σώματος πάσχοντος καὶ ὑπηρετοῦντος, τῆς δὲ ψυχῆς D
παραδεχομένης τὴν τύπωσιν τὴν τοῦ σώματος, ἢ τὴν διὰ τοῦ σώμα-
5τος· ἢ τὴν κρίσιν, ἣν ἐποιήσατο, ἐκ τοῦ παθήματος τοῦ σώματος·
οὗ δὴ ἡ μὲν αἴσθησις, οὕτω κοινὸν ἔργον λέγοιτο ἄν· ἡ δὲ μνήμη,
οὐκ ἀναγκάζοιτο τοῦ κοινοῦ εἶναι, τῆς ψυχῆς ἤδη παραδεξαμένης
τὸν τύπον, καὶ ἢ φυλαξάσης, ἢ ἀποβαλούσης αὐτόν· εἰ μήτις τεκ-
μαίροιτο κοινὸν καὶ τὸ μνημονεύειν εἶναι, ἐκ τοῦ ταῖς κράσεσι τῶν E
10σωμάτων, καὶ μνημονικοὺς καὶ ἐπιλήσμονας ἡμᾶς γίγνεσθαι, ἀλλὰ
καὶ ὡς κωλυτικὸν ἄν, ἢ οὐ κωλυτικὸν λέγοιτο τὸ σῶμα γίγνεσθαι·
τῆς δὲ ψυχῆς τὸ μνημονεύειν οὐχ ἧττον εἴη. Τῶν δὲ δὴ μαθήσεων,
πῶς τὸ κοινὸν, ἀλλ' οὐχ' ἡ ψυχὴ ἡ μνημονεύουσα ἔσται; εἰ δὲ τὸ
ζῶον τὸ συναμφότερον οὕτως, ὡς ἕτερον ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, πρῶτον μὲν
15ἄτοπον, μήτε σῶμα, μήτε ψυχὴν, τὸ ζῶον λέγειν· οὐ γὰρ δὴ μετα- F
βαλόντων ἀμφοτέρων, ἕτερόν τι ἔσται τὸ ζῶον, οὐδ' αὖ κραθέντων, ὡς
δυνάμει τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ζώῳ εἶναι, ἐπεὶ καὶ οὕτως, οὐδὲν ἧττον τῆς
ψυχῆς τὸ μνημονεύειν ἔσται· ὥσπερ ἐν οἰνομέλιτος κράσει εἴτι
γλυκάζει, παρὰ τοῦ μέλιτος τοῦτο ἔσται. Τί οὖν εἰ αὐτὴ μὲν μνη-

1. τρυτᾶν] Cod. Ciz. τοῦ τᾶν.
2. ἐν τῷ] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ᾗ ἐν τῷ: quare addidi ᾗ.
3. τοῦ μὲν] Cod. Vat. τοῦ μὲν μὲν.
ib. πάσχοντος] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hanc vocem.
4. παραδιχομένης] Cod. Ciz. παραδιδομένης.
5. ἢ τὴν κρίσιν] Marc. A. ἣν τὴν κρίσιν.
8. ἀποβαλούσης] Marc. A. ἀποβαλλούσης.
10. μνημονικοὺς] Cod. Ciz. μεμονικάς.
ib. ἀλλὰ καὶ—γίγνεσθαι] Desunt hæc in Cod. Vat.
11. λέγοιτο] Codd. Med. B. Marc. A. λέγοι.
14. ἀμφοῖν εἶναι] Cod. Ciz. omittit εἶναι.
15. μεταβαλόντων] Codd. Med. A.B. μεταβαλόντων. Rell. cum Ed. μεταβαλλόντων.
16. οὐδ' αὖ] Cod. Vind. A. οὐδ' ἄν.
18. ἐν οἰνομέλιτος κράσει] Ita codd. Medicc. Vat. Marc. A. Edit.: ἐν οἴνῳ μέλιτος.
19. γλυκάζει] Codd. Vat. et Vind. A. γλυκάζοι. Iidem cum Marc. A. mox μνημονεύοι.

dicitur, quemadmodum texere atque terebrare: ut secundum artificem quidem anima in sentiendo se gerat, secundum vero instrumentum se habeat corpus. Dum corpus quidem patitur et ministrat, anima vero suscipit corporis ipsius formationem, vel eam, quæ fit per corpus: aut saltem judicium, quod ex corporis passione peregit: ubi certe sensus sic communis actio diceretur, sed memoria non sic cogeretur esse conjuncti: quippe quum anima susceperit jam figuram, atque vel custodiat, vel abjecerit eam, nisi forte quis memoriam quoque commune quiddam esse conjiciat ex eo, quod complexionibus quibusdam corporum tum memores, tum obliviosi fieri soleamus. Verum dici quidem potest, corpus vel impedire, vel non impedire recordationis effectum, sed nihilo minus ipsum memoriæ munus esse ipsius animæ proprium. Jam vero meminisse disciplinarum, quomodo non ipsius animæ, sed conjuncti potius esse dicetur? Si autem animal sic est utrumque simul, ut alterum quiddam ex utrisque proveniat, primo quidem absurdum erit neque corpus, neque animam dicere animal. Non enim permutatis utrisque diversum quiddam animal est, neque rursus ita commixtis, ut anima in animali sit quadam duntaxat potentia, atqui et hac rursum conditione meminisse nihilominus ad animam pertinebit. Quemadmodum in contemperatione quadam ex vino melleque confecta, si quid superest dulcedinis, gustumque delinit, id ipsum habet ex melle. Quid ergo? Si ipsa quidem meminit, sed ex eo, quod est in corpore, ideoque nec est pura, imo tanquam sic jam, aut sic affecta sensibilium figuras potest im-

391 μονεύει, τῷ δὲ ἐν σώματι εἶναι, τῷ μὴ καθορᾷ εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ
G ποιωθεῖσα ἀναμάττεσθαι δύναται τοὺς τῶν αἰσθητῶν τύπους, καὶ
τὸ οἷον ἕδραν ἐν τῷ σώματι πρὸς τὸ παραδέχεσθαι, καὶ μὴ ὥσπερ
παραῤῥεῖν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οἱ τύποι, οὐ μεγέθη· οὐδ' ὥσπερ αἱ
ἐνσφραγίσεις, οὐδ' ἀντερείσεις, ἢ τυπώσεις, ὅτι μηδ' ὠθισμὸς, μηδ' 5
392 ὥσπερ ἐν κηρῷ, ἀλλ' ὁ τρόπος οἷον νόησις, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν.
Ἐπὶ δὲ τῶν νοήσεων, τίς ἡ ἀντέρεισις λέγοιτο ἄν; ἢ τί δεῖ σώματος
ἢ ποιότητος σωματικῆς, μεθ' ἧς; Ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν αὐτῆς κινημά-
των ἀνάγκη μνήμην αὐτῇ γίγνεσθαι· οἷον ὧν ἐπεθύμησε, καὶ ὧν οὐκ
ἀπήλαυσεν, οὐδὲ ἦλθεν εἰς σῶμα τὸ ἐπιθυμητόν. Πῶς γὰρ ἂν εἴποι 10
B τὸ σῶμα, περὶ ὧν οὐκ ἦλθεν εἰς αὐτό; ἢ πῶς μετὰ σώματος μνημο-
νεύσει, ὃ μὴ πέφυκε γιγνώσκειν ὅλως τὸ σῶμα; Ἀλλὰ τὰ μὲν λεκ-
τέον εἰς ψυχὴν λήγειν, ὅσα διὰ σώματος, τὰ δὲ ψυχῆς εἶναι μόνης·
εἰ δεῖ τὴν ψυχὴν εἶναί τι, καὶ φύσιν τινὰ καὶ ἔργον τι αὐτῆς. Εἰ
δὲ τοῦτο, καὶ ἔφεσιν καὶ μνήμην τῆς ἐφέσεως· ἆρα καὶ τῆς τεύξεως, 15
καὶ τῆς οὐ τεύξεως, ἐπείπερ καὶ ἡ φύσις αὐτῆς, οὐ τῶν ῥεόντων.
C Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐδὲ συναίσθησιν οὐδὲ παρακολούθησιν δώσομεν·
οὐδέ τινα σύνθεσιν, καὶ οἷον σύνεσιν. Οὐ γὰρ δὴ οὐδὲν ἔχουσα

1. καθορᾷ] Cum marg. Ed. Codd., excepto Vind. A., omnes καθαρά. Vind. A. καθαρῷ, supra lin. α. Marc. A. καθαρῷ.
2. δύναται] Cod. Vat. δύνανται.
ib. τόπους] Codd. Marc. A. Vat. et Vind. A. τύπους, ut legit Fic. et ego correxi.
3. τὸ οἷον ἕδραν ἐν] Cod. Vat. τῷ οἷον ἕδρανεν τῷ etiam Marc. A. Locus non sanus. An ποιεῖν, vel ποιεῖσθαι οἷον ἕδραν ἐν τ. σ.? Etiam ὥσπερ ante παραῤῥεῖν. exsequente linea male reductum videtur.
ib. παραδέχεσθαι] Cod. Vat. δέχεσθαι.
4. αἱ ἐνσφραγίσεις] Cod. Vat. οἱ pro αἱ.
5. ἀντερήσεις] Ita Ed. et Codd. fere omnes. Sed vocabulum est nihili, legendumque ἀντερείσεις, ut est in Cod. Marc. A. apud nostrum II. 1, 6. et statim subsequitur ipso nostro loco.
9. αὐτῇ] Cod. Vat. αὐτή.
ib. ἐπεθύμησε] Cod. Darm. ἐπευθύμησε.
10. ἀπήλαυσεν] Cod. Vat. Marc. A. ἀπέλαυσεν. Idem mox εἰς pro εἰς et ἐπιθυμητικὸν pro ἐπιθυμητόν. Fic. legisse videatur οἷον ὧν ἐπεθύμησε, καὶ ὧν ἀπήλαυσε, καὶ ὧν οὐκ ἀπήλαυσεν. Sed libri mss. nostri nil plenius quam Edit.
ib. εἴποι] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. εἴποι: Ed. cum rell. εἴπῃ.
11. μνημονεύσει] Cod. Vat. μνημονεύει.
13. λήγειν] Cod. Ciz. λέγειν.
14. καὶ ἔργον] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ἔργον τι: quod addidi.
18. σύνεσιν] Cod. Ciz. σύνθεσιν.
ib. οὐχ ἓν] Ita nonnisi Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) Reliqui omnes οὐδέν: quod recepi.

primere, ac velut sedem in corpore stabilire ad capiendas formas, atque servandas. Sed primo quidem ejusmodi figuræ non sunt magnitudines: deinde neque tanquam sigillares impressiones, neque reverberationes vel figurationes quædam: quoniam neque ibi est impulsio, neque fit sicut in cera fieri consuevit, sed modus alter, qualis est intellectio, etiam in rebus, quæ sentiuntur. At in intelligendo quænam impulsio vel impressio dici poterit? Aut quid opus est corpore, vel etiam corporea qualitate, quacum intellectio peragatur. Quin etiam necessarium est eam suorum motuum meminisse: sicut eorum, quæ desideravit, quæve consecuta est, vel minime consecuta. Neque dum ad corpus usque pervenit, quod tanquam desiderabile nobis propositum est. Quo enim pacto corpus de illis dicere poterit, quæ ad ipsum non pervenerunt? aut qua ratione una cum corpore animus recordabitur, quod nullo modo natura corporis cognoscere potest? Verum dicendum est, quædam in animam ipsam desinere, quæcunque per corpus veniunt: quædam vero animæ solius existere, si modo necesse est, animam ipsam aliquid esse, et naturam ejus quandam opusque existere. Si vero hoc, insuper desiderium ejus proprium, desideriique memoriam, quam ob rem consecutionis quoque et inanis voti reminiscentiam: quando quidem et ipsius natura in corum genere, quæ fluunt, non numeratur. Nisi enim ita se habeat, neque consensum, neque consequentiam animo concedemus: neque conspirationem, et quasi suimet conscientiam. Nisi enim anima hæc suapte natura possideat, certe in cor-

τούτων ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ταῦτα κομίζεται ἐν σώματι· ἀλλ' ἐνεργείας μέν τινας ἴσχει, ὧν ἔργων δεῖται ἡ ἐπιτέλεσις ὀργάνων τῶν δὲ τὰς δυνάμεις ἥκει φέρουσα, τῶν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας, τὸ δὲ τῆς μνήμης καὶ τὸ σῶμα ἐμπόδιον ἔχει· ἐπεὶ καὶ νῦν προστιθεμένων τινῶν, λήθη· ἐν δ' ἀφαιρέσει καὶ καθάρσει, ἀνακύπτει πολλάκις ἡ μνήμη. Μόνης δὲ οὔσης αὐτῆς ἀνάγκη τὴν τοῦ σώματος φύσιν κινουμένην καὶ ῥέουσαν λήθης αἰτίαν, ἀλλ' οὐ μνήμης εἶναι· διὸ καὶ ὁ τῆς Λήθης ποταμὸς οὗτος ἂν ὑπονοοῖτο· ψυχῆς μὲν δὴ ἔστω τὸ πάθημα τοῦτο. 392

Ἀλλὰ τίνος ψυχῆς; τῆς μὲν λεγομένης ὑφ' ἡμῶν θειοτέρας, καθ' ἣν ἡμεῖς, τῆς δὲ ἄλλης, τῆς παρὰ τοῦ ὅλου· ἢ λεκτέον εἶναι μνήμας ἑκατέρας, τὰς μὲν ἰδίας, τὰς δὲ κοινάς; καὶ ὅταν μὲν συνῶσιν, ὁμοῦ πάσας· χωρὶς δὲ γενομένων, εἰ ἄμφω εἶεν καὶ μένοιεν, ἑκατέραν ἐπιπλέον τὰ ἑαυτῆς, ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον τὰ τῆς ἑτέρας. Τὸ γοῦν εἴδωλον ἐν Ἅιδου Ἡρακλέους· τοῦτο γὰρ καὶ τὸ εἴδωλον οἶμαι χρὴ νομίζειν ἡμᾶς μνημονεύειν τῶν πεπραγμένων πάντων κατὰ τὸν

1. ἐν σώματι] Cod. Vind. A. ἐν τῷ σώματι.
2. ὧν ἔργων] Cod. Vat. ὡς ἔργων.
3. τὰς δυν.—τῶν δὲ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
4. ἐμπόδιον ἔχει] Cod. Vind. A. omittit hæc cum Marc. A.
ib. καὶ νῦν] Cod. Vat. καινῶν.
5. καθάρσει] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) καθαιρίσει.
6. Μόνης] Cod. Vat. Marc. A. μονῆς. Marc. B. sic: μόνῆς. Ac nescio quomodo hæc lectio blandiatur; Cum vero anima sit permansio (stabilitas). Sed tamen vulgata quoque bene habet, hac sententia. Cum anima expurgata memoria polleat igiturque jam solitaria sit anima, utpote immunis a societate corporis, necesse est cet. et cf. cap. seq.: ἡ ἐτέρα ψυχὴ ἀπαλλαγεῖσα μόνη. Sequuntur proximi capitis initio novem lineæ Latinæ versionis, quarum in libris mss. nec vola nec vestigium. Atque cum argumentum congruat cum iis, quæ proxima Plotini capita continent; haud absurda suspicio est Editoris Basiliensis, a Ficino eas adjectas esse. Habent autem ita: "Utramque sempiternam esse, "ac post obitum posse rationalem esse "apud deos, et interim irrationalem, quæ "est ejus Idolum apud homines, et hanc "reminisci rerum in hac vita gestarum, "plurimum quidem passionum suarum, "minus autem rerum ad rationalem ani-"mam pertinentium. Item in homine, "non dico temperato, sed continente vel "incontinente, ambas simul animas com-"migrare, rerumque humanarum me-"mores esse: facilius quidem quatenus "vivunt in aërio corpore, difficilius au-"tem si terreum corpus quandoque reci-"piant. Probabilius forte foret dicere, "unam nobis inesse animam. Atque ex "hac vitalem vim, vel actum vivificum "corpori huic influentem appellari quasi "alteram animam. Quæ ideo dicitur ab "universi vita fieri, quia ex nostra pro-"fluit sub universæ vitæ virtute."
10. τίνος] Cod. Vat. τινός.
11. παρὰ τοῦ ὅλου] Cod. Vat. παρὰ τοῦ λόγου.
13. εἶεν] Cod. Vat. εἶναι.
14. ὀλίγον δὲ χρόνον τὰ] Cod. Vat. ὀλίγου δὲ χρόνου τάς.
ib. ἑτέρας] Cod. Darm. ἡ ἑτέρας. Med. A. a pr. m. ἡμετέρας (sic); supra lin. ετι ab al. m. Cod. Marc. B. ἑτέρας et supra lineam ἡμετέρας atque ita marg. Edit. et Fic.
16. πεπραγμένων] Cod. Vind. A. πεπραγμάτων.

pore non acquiret, sed profecto quasdam actiones habet, quarum executio [corporis] indiget instrumentis, et harum omnino vires secum affert: quarundam etiam virium secum affert et actiones. Quantum vero ad memoriam pertinet, corpus impedimento est: quandoquidem et nunc ex quorundam adjunctione contingit oblivio: sed in ablatione et purificatione quadam memoria sæpe nobis emergit. Dum vero anima sola est, necessarium est, si natura corporis accesserit mobilis atque fluens, non memoriæ causam, sed oblivionis inferre: quapropter et Letheum flumen esse hoc potest existimari. Memoria igitur ad animam pertinet.

XXVII. *Opinio quasi poetica esse geminas in homine animas per substantiam inter se differentes. Rationalem quidem ab ipso mundi opifice, irrationalem vero a mundi vita.*

Cæterum quærendum est, utrius animæ conditio sit memoria. Altera si quidem anima divinior appellatur, secundum quam nos sumus: altera vero ab universo dependet. Forsan dicendum est, utrique memoriam convenire, sed alteram quidem memoriam esse propriam, alteram vero communem. Et quando conjuncta sunt utraque, simul omnes esse memorias: sin autem separentur, si modo utraque sint et maneant, alteram animam sua quidem diutius conservare, quæ

393 βίον· αὐτοῦ γὰρ μάλιστα καὶ ὁ βίος ἦν. Αἱ δὲ ἄλλαι τὸ συναμφότερον οὖσαι, οὐδὲν πλέον ὅμως εἶχον λέγειν, ἢ ἅτε τοῦ βίου τούτου, καὶ αὐταὶ τὸ συναμφότερον γενόμεναι, ταῦτα ἤδεσαν, ἢ εἴτι δικαιοσύνης ἐχόμενον. ὁ δὲ Ἡρακλῆς αὐτὸς ὁ ἄνευ τοῦ εἰδώλου τί ἔλεγεν, οὐκ εἴρηται. Τί οὖν ἂν εἴποι ἡ ἑτέρα ψυχὴ ἀπαλλαγεῖσα μόνη; ἡ γὰρ ἐφελκομένη, ὅτι κἂν πάντα ὅσα ἔπραξεν ἢ ἔπαθεν ὁ ἄνθρωπος·
B χρόνου δὲ προϊόντος, ἐπὶ τῷ θανάτῳ, καὶ ἄλλων μνῆμαι ἂν φανεῖεν ἐκ τῶν πρόσθεν βίων, ὥστε τινὰ τούτων καὶ ἀτιμάσασαν ἀφεῖναι. Σώματος γὰρ καθαρωτέρα γενομένη, καὶ ἃ ἐνταῦθα οὐκ εἶχεν ἐν μνήμῃ, ἀναπολήσει· εἰ δ' ἐν σώματι γενομένη ἄλλῳ ἐξέλθοι, ἐρεῖ μὲν τὰ τοῦ ἔξω βίου, καὶ ἐρεῖ εἶναι, ὃ ἄρτι ἀφῆκεν, ἐρεῖ δὲ καὶ πολλὰ τῶν πρόσθεν. Χρόνοις δὲ πολλῶν τῶν ἐπακτῶν ἀεὶ ἔσται ἐν
C λήθῃ· ἡ δὲ δὴ μόνη γενομένη, τί μνημονεύσει; ἢ πρότερον σκεπτέον τίνι δυνάμει ψυχῆς τὸ μνημονεύειν παραγίγνεται.

Ἆρά γε ᾧ αἰσθανόμεθα καὶ ᾧ μανθάνομεν; ἢ καὶ ᾧ ἐπιθυμοῦμεν τῶν ἐπιθυμητῶν καὶ τῶν ὀργιστῶν τῷ θυμοειδεῖ; οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἀπολαύσει φήσει τις, ἄλλο δὲ μνημονεύσει τῶν ἐκείνου. Τὸ γοῦν

3. αὐταί] Ita Ed. Sed Cod. Vat. *αὐτὰ* cum Marc. A. et ita legit Fic. Quare correxi.
5. Τί οὖν] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A. *τί οὖν ἄν*: quod addidi.
ib. ἡ ἑτέρα] Cod. Vind. A. *ἡ ἡμετέρα*.
ib. μόνη; ἡ] Cod. Vat. *μόνη. ἡ*.
7. χρόνου] Cod. Vind. A. *χρόνῳ*.
8. πρόσθεν] Cod. Vat. *πρόσθε*.
ib. βίων] Cod. Darm. *βίον*.
10. ἀναπολήσει· εἰ δ' ἐν] Sic Ed. Sed Cod. Vat. *ἀναπολήσῃ· εἰ δ' ἐν*. Lectio *εἰ δ' ἐν* est etiam in Codd. Ciz. Med. B. Vind. A. et Marc. A. Unde correximus.
15. Ἆρά γε ὧν—ὧν—ὧν] Sic Ed. Sed Codd. omnes ter pro *ὧν* habent *ᾧ*: quod restitui.
16. ὀργιστῶν] Codd. Ciz. et Vat. *ὀργιλῶν*.
17. φησί τις] Ita Ed. Sed Codd. Med. A. Marc. A. Vat. Vind. A. *φήσει τις*. Med. B. *τις φήσει*. Ego correxi.

vero ad nostram [alteram] pertinent, brevius. Hæc vero est quæ Idolum appellatur. Simulachrum igitur Herculis apud inferos existimandum nobis est, ut arbitror, recordari omnium, quæ acta in vita fuerunt. ejus enim potissimum vita hæc erat. Aliæ vero utrumque simul existentes, nihil plus dicere habuerunt, quam quæ ad hanc vitam spectant, et ipsæ utrumque simul factæ hæc ipsa noverunt: vel præterea si quid quodammodo pertinet ad justitiam. Hercules autem ipse segregatus a simulachro quidnam dixerit, nondum est dictum. Quidnam igitur anima diceret altera segregata quandoque, solaque vivens? nam anima quidem [cum hac simul tracta] quæ secum traxit (corporea) recolit quæcunque fecit, passusque est homo. Procedente vero tempore sub ipsa morte aliorum quoque recordationes ex antecedentibus vitis suboriuntur, adeo ut horum nonnulla per negligentiam dimittantur. Facta enim aliquando a corpore purior et illa, quæ hic non habuit in memoria, recolet: accedens vero ad aliud corpus excurrit, profertque externæ vitæ negocia, et quæ nuper omiserat: item multa superiorum. Cum vero longioribus temporum curriculis adventitia multa contingant, semper in oblivione versabitur. At anima, quæ sola jam evasit, quidnam meminerit? Forsan vero prius nobis investigandum est, ad quam potissimum animæ vim memoria ipsa pertineat.

XXVIII. *Potentia sensitiva aliud quiddam est quam potentia concupiscendi vel irascendi, atque hæc utraque excitatur a sensu, et ex frequenti incitamento acquirit inclinationem propensiorem, quæ tamen non est memoria. Memoria enim ad sensum pertinet atque rationem.*

Numquid eo meminimus, quo sentimus, et quo discimus? An etiam, quo concupiscimus, concupitorum, et quo irascimur, singulorum ad iram pertinentium reminiscimur? Non enim aliud

393

ἐπιθυμητικὸν, ὧν ἀπέλαυσε, τοῦτο κινεῖται πάλιν ὀφθέντος τοῦ ἐπιθυμητοῦ δηλονότι τῇ μνήμῃ. Ἐπεὶ διὰ τί οὐκ ἄλλου, ἢ οὐχ' οὕτως; D τί οὖν κωλύει καὶ αἴσθησιν τῶν τοιούτων διδόναι αὐτῷ; καὶ τῷ αἰσθητικῷ τοίνυν ἐπιθυμίαν καὶ παντάπασιν, ὥστε κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἕκαστον λέγεσθαι; ἢ αἴσθησιν ἄλλως, ἑκάστῳ· οἷον εἶδε μὲν ἡ ὅρασις, οὐ τὸ ἐπιθυμοῦν· ἐκινήθη δὲ παρὰ τῆς αἰσθήσεως τὸ ἐπιθυμοῦν, οἷον διαδόσει, οὐχ' ὥστε εἰπεῖν τὴν αἴσθησιν οἵα, ἀλλ' ὥστε ἀπαρακολουθήτως παθεῖν· καὶ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ, εἶδε τὸν ἀδικήσαντα. Ὁ δὲ E θυμὸς ἀνέστη, οἷον εἰ ποιμένος ἰδόντος ἐπὶ ποίμνῃ λύκον, ὁ σκύλαξ τῇ ὀδμῇ ἢ τῷ κτύπῳ, αὐτὸς οὐκ ἰδὼν ὄμμασιν, ὀρίνοιτο. Καὶ τοίνυν ἀπέλαυσε μὲν τὸ ἐπιθυμοῦν, καὶ ἔχει ἴχνος τοῦ γενομένου ἐντεθὲν, οὐχ ὡς μνήμην, ἀλλ' ὡς διάθεσιν καὶ πάθος. Ἄλλο δὲ τὸ ἑωρακὸς τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἔχον τὴν μνήμην τοῦ γεγενημένου. F Τεκμήριον δὲ τὸ μὴ εἰδυῖαν εἶναι τὴν μνήμην πολλάκις, ὧν μετέσχε τὸ ἐπιθυμοῦν, καίτοι εἰ ἐν αὐτῷ ἦν ἄν.

Ἆρ' οὖν τῷ αἰσθητικῷ φέροντες ἀναθήσομεν τὴν μνήμην, καὶ τὸ αὐτὸ ἡμῖν μνημονευτικὸν καὶ αἰσθητικὸν ἔσται; ἀλλ' εἰ καὶ τὸ εἶδω- G

5. ἕκαστον] Cod. Vat. ἅπασι.
ib. οἷον εἶδε μὲν ἡ] Cod. Vat. οἷον εἶδε μίνη. Med. B. ἴδε pro εἶδε, et ita paulo inferius.
7. ἀπαρακολουθήτως] Codd. Ciz. et Vat. ἀκολουθήτως.
9. οἱονεὶ ποιμένος] Cod. Vat. οἷον εἴποι μένος. Marc. A. οἷον ποιμένος.
ib. ἐπὶ ποίμνῃ] Cod. Vat. ἐν; Vind. A. ποιμνην.
ib. σκύλαξ] Cod. Vat. σκύμνος.
10. τῇ ὀδμῇ] Codd. Ciz. Vat. Marc. A. et Vind. A. ὀδμῆ. Ed. cum rell. ὁρμῇ.
ib. κτύπῳ] Cod. Ciz. τύπῳ.
11. ἐντεῦθεν] Codd. Darm. (ex corr.) Med. A. (ex corr.) B. Vind. A. Marc. A. ἐντεῦθέν. Vat. ἐντεῦθέν (sic). Fic. legit ἐντεῦθέν. Quod restitui. Ed. ἐντεῦθεν.
12. ὡς μνήμην] Codd. Ciz. et Vat. ὡς γνωμην.
14. μετέσχε] Cod. Ciz. κατέσχε.
17. ἡμῖν] Cod. Vat. ἡ μίν.

quidem frui dicet quispiam, aliud vero meminisse eorum, quibus aliud fruebatur. Vis ergo concupiscendi suis aliquando potita deliciis, siquando desideratum ei rursus occurrerit, movetur iterum per memoriam. Cur enim neque alio quovis objecto, neque aliter, quam ita movetur? Quid ergo prohibet, quo minus ei sensum quoque talium tribuamus? Et sensuali similiter concupiscentiam, per omniaque similiter, adeo, ut secundum id, quod prævalet, quodlibet nominetur? An forte sensum singulis aliter attribuimus? Velut vidit quidem visio, non autem ipsa concupiscendi natura. Incitata vero hæc est a sensu, quasi succedente quadam traductione, non ita quidem, ut hæc dicat, qualis omnino sit sensus, sed absque animadversione propria patiatur. Eadem ratione in his, quæ spectant ad iracundiam, visio quidem vidit injuriantem, animositas autem irritata est: quemadmodum si pastore lupum prospiciente gregibus imminentem irritetur canis, non ipse quidem intuitus, sed [impetu] odoratu quodam vel strepitu lacessitus. Etenim concupiscendi quidem natura olim potita est, retinetque ejus, quod factum est, insitam sibi notam, non tanquam memoriam, sed velut affectionem quandam et passionem. Aliud vero est, quod consecutionem patientis animadvertit, penesque se rei gestæ memoriam possidet. Hujus vero argumentum est, memoriam scilicet sæpe non cognoscere, quæ vis ipsa concupiscendi participavit, quamvis adhuc in hac ipsa resideant.

XXIX. *Quando in sensu memoriam ponimus, hanc in sensu interiore, id est imaginatione locamus. Hæc enim absentia repetit et conservat: et ubi hæc potentior est, memoria est etiam validior, præsertim si corporis qualitas et meditatio conducat ad idem.*

Numquid igitur sensuali virtuti memoriam dedicabimus? atque idem sentiendi compos nobis erit, quod et memoriæ compos? At si et animæ

393 λον μνημονεύσει ὡς ἐλέγετο, διττὸν τὸ αἰσθητικὸν ἔσται. καὶ εἰ μὴ
τὸ αἰσθητικὸν δὲ, τὸ μνημονευτικὸν, ἀλλ' ὁτιοῦν ἄλλο, διττὸν τὸ
μνημονεῦον ἔσται. Ἔτι δὲ εἰ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τῶν μαθημάτων
394 ἔσται, καὶ τῶν διανοημάτων ἔσται τὸ αἰσθητικὸν, ἢ ἄλλο γε δὴ ἑκα-
τέρων. Ἆρ' οὖν κοινὸν θέμενοι τὸ ἀντιληπτικὸν, τούτῳ δώσομεν ἀμ-
φοῖν τὴν μνήμην; Ἀλλ' εἰ μὲν ἓν καὶ ταὐτὸν τὸ ἀντιλαμβανόμενον
αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, τάχα ἄν τι λέγοιτο· εἰ δὲ διαιρεῖται διχῇ,
οὐδὲν ἧττον δύο ἂν εἴη. Εἰ δὲ καὶ ἑκατέρᾳ τῇ ψυχῇ δώσομεν ἄμφω,
τέτταρα ἂν γένοιτο. Ὅλως δὲ τίς ἀνάγκη ᾧ αἰσθανόμεθα, τούτῳ
B καὶ μνημονεύειν, καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει γίγνεσθαι ἄμφω, καὶ ᾧ διανο-
ούμεθα, τούτῳ τῶν διανοημάτων μνημονεύειν; ἐπεὶ, οὐδ' οἱ αὐτοὶ
διανοεῖσθαι κράτιστοι καὶ μνημονεύειν, καὶ ἐπίσης αἰσθήσει χρησά-
μενοι, οὐκ ἐπίσης μνημονεύουσι, καὶ εὐαισθήτως ἔχουσιν ἄλλοι,
μνημονεύουσι δὲ ἄλλοι, οὐκ ὀξέως ἐν αἰσθήσει γεγενημένοι. Ἀλλὰ
C πάλιν αὖ εἰ ἄλλο ἑκάτερον δεήσει εἶναι, καὶ ἄλλ' ὃ μνημονεύσει ὧν
ἡ αἴσθησις ᾔσθετο πρότερον, κἀκεῖνο δεῖ αἰσθήσεσθαι, οὗπερ μελήσει
μνημονεύσειν. Ἡ οὐδὲν κωλύσει τῷ μνημονεύσοντι, τὸ αἴσθημα

1. *μνημονεύσει*] Cod. Med. B. *μνημονεύσεις*.
2. *ὁτιοῦν*] Codd. Ciz. et Vat. *ἐν ὁτιοῦν*.
3. *Ἔτι δὲ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. et Vind. A. omittunt *δέ*. In Cod. Med. A. est *ἔτι δὲ εἰ τε*; et supra lin. *εἰ τό*. Ed. habet *ἔτι τε*: ego correxi.
ib. *μαθημάτων*] Cod. Ciz. *παθημάτων*.
4. *ἔσται*] Codd. Vat. et Vind. A. omittunt hanc vocem, itemque Marc. A.
ib. *γε δὴ*] Codd., exceptis Marc. B. Darm., omnes pro *δὴ* habent *δεῖ*. Med. B. et Vind. A. omittunt *γε*. Fort. *ἢ ἄλλου γε δεῖ ἑκάτερον* vel aliud expetit (alius indiget) utrumque.
5. *θέμενοι*] Cod. Darm. *θεόμενοι* ex corr.
6. *ταὐτὸν*] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. Sequens *τὸ* omittit Vat. In Ed. est *τ' αὐτόν*.
8. *ἑκάτερα*] Sic Ed. Sed Cod. Vat. *ἑκατέρᾳ* et sic Marc. A. quod legit Fic.
9. *ᾧ αἰσθανόμεθα*] Cod. Vat. *ὡς* pro *ᾧ*. Cum marg. Ed., ubi est *ὧν*, nullus facit ex nostris.
ib. *τούτων τούτῳ*] Ita Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes omittunt *τούτων*. In Codd. Ciz. et Med. B. est *τοῦτο*.
10. *καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει*] Cod. Ciz. *καὶ αὐτῇ δυνάμει καί*.
11. *τούτῳ τῶν*] Cod. Vat. *τούτων τῶν*.
ib. *οἱ αὐτοὶ*] Cod. Ciz. omittit *οἱ*.
15. *αὖ εἰ*] Ed. *εἰ αὖ εἰ*. Sed Codd. præter Darm. et Med. A. omnes omittunt prius *εἰ*. Pro posteriore Codd. Vind. A. Marc. A. exhibent *εἰς*. Mox scripsi *καὶ ἄλλ' ὃ μνημονεύσει* pro vulgato *καὶ ἄλλο μνεμ.*
16. *ἤσθετο*] Cod. Vat. *ἤσθετο*.
ib. *αἰσθήσεσθαι*] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes *αἰσθέσθαι*.
ib. *μελήσει*] Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. *μελλήσει*. Sed Vat. cum signo ·· Cod. Med. A. præponit *μνημονεύσειν*.

simulachrum meminerit, ut dicebamus, duplex sensuale in nobis erit, ac si sensuale non sit memor, sed quodvis aliud: sic etiam quodlibet aliud saltem dupliciter erit memor. Præterea sensuale, si etiam ad disciplinas pertinet retinendas, etiam cogitationes ipsas persentiet, vel aliud potius ad utraque pertinebit. Num igitur animadversorium commune ponentes, huic amborum memoriam concedemus? Verum si unum idemque animadversorium est sensibilium atque intelligibilium, nonnihil forsitan diceretur: sin autem bifariam distribuitur, nihilo minus duo quædam erunt. Quod si utrique animæ attribuamus ambo, quatuor inde fient. Omnino autem quænam cogit necessitas, ut, quo sentimus, eodem etiam meminerimus, eademque virtute ambo perficiamus: et, quo cogitamus, eodem cogitationum etiam recordemur: quando quidem non iidem homines in excogitando memoriterque retinendo potentissimi sunt: et qui æque valent sensu, non æque memoria valent, atque alii sensibus magis admodum vigent, alii vero magis memoria pollent, cum tamen ad sentiendum non sint admodum perspicaces. Sed rursus si est utrumque diversum, oportebit quoque aliud esse, quod meminerit, quæ sensus ante perceperat, atque illud oportet sentire, cujus et meminisse debebit. Forte vero nihil prohibebit commemoranti virtuti sentiendi actum esse actum quendam imaginandi, atque ipsi imaginali naturæ, quæ et diversa sit, memoriam conservationemque congruere: hoc enim est, in quod sensus desinit, sensuque ces-

φάντασμα εἶναι, καὶ τῷ φανταστικῷ ἄλλῳ ὄντι τὴν μνήμην καὶ κατοχὴν ὑπάρχειν· τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰς ὃ λήγει ἡ αἴσθησις, καὶ μηκέτι οὔσης, τούτῳ πάρεστι τὸ ὅραμα. Εἰ οὖν παρὰ τοῦτο τοῦ ἀπόντος ἤδη ἡ φαντασία, μνημονεύει ἤδη· κἂν μὲν ἐπ' ὀλίγον παραμένοι, ὀλίγη ἡ μνήμη, ἐπὶ πολὺ δὲ μᾶλλον μνημονικοὶ, τῆς δυνάμεως ταύτης οὔσης ἰσχυροτέρας, ὡς μὴ ῥᾳδίως τρεπομένης ἀφεῖσθαι ἀποσεισθεῖσαν τὴν μνήμην. Τοῦ φανταστικοῦ ἄρα ἡ μνήμη, καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν τοιούτων ἔσται. διαφόρως δ' ἔχειν πρὸς μνήμας φήσομεν, ἢ ταῖς δυνάμεσιν αὐτῆς διαφόρως ἐχούσαις, ἢ ταῖς πράξεσιν, ἢ μὴ, ἢ καὶ σωματικαῖς κράσεσιν ἐνούσαις καὶ μὴ, καὶ ἀλλοιούσαις καὶ μὴ, καὶ οἷον θορυβούσαις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑτέρωθι. D E

Τὸ δὲ τῶν διανοήσεων τί; ἆρά γε καὶ τούτων τὸ φανταστικόν; ἀλλ' εἰ μὲν πάσῃ νοήσει παρακολουθεῖ φαντασία, τάχα ἂν ταύτης τῆς φαντασίας, οἷον εἰκόνος οὔσης τοῦ διανοήματος, μενούσης, οὕτως ἂν εἴη τοῦ γνωσθέντος ἡ μνήμη, εἰ δὲ μὴ, ἄλλο τι ζητητέον. Ἴσως δ' ἂν εἴη τοῦ λόγου τοῦ τῷ νοήματι παρακολουθοῦντος, ἡ παραδοχὴ εἰς τὸ φανταστικόν. Τὸ μὲν γὰρ νόημα ἀμερὲς, καὶ οὔπω οἷον προεληλυθὸς εἰς τὸ ἔξω, ἔνδον ὂν λανθάνει. Ὁ δὲ λόγος ἀναπτύξας, καὶ ἐπάγων ἐκ τοῦ νοήματος εἰς τὸ φανταστικὸν, ἔδειξε τὸ νόημα, A B

1. ἄλλῳ ὄντι] Cod. Vat. ἄλλο ὄντι.
2. καὶ μηκέτι] Codd. Ciz. et Vat. καὶ μὲν καὶ κατοχῆς μηκέτι. Idem statim τοῦτο pro τούτῳ.
4. ἤδη· κἂν μὲν] Codd. Darm. et Med. A. (sed hic cum punctis supra lin.) ἤδη· κἂν μὲν μή. Codd. reliqui ἤδη κἂν ἐπ' ὀλίγον παρῇ, ᾧ δὴ τί μέν.
6. ἰσχυροτέρας] Cod. Vat. ἰσχυρωτέρως.
Idem mox ἐφῆσθαι. Dedi ἀφεῖσθαι cum Fic.
8. μνήμας] Cod. Med. B. τὰς μνήμας.
9. αὐτῆς] Codd. Ciz. et Vat. αὐταῖς.
ib. πρ[illegible]σιν] Codd. Ciz. et Vat πρ[illegible]σιν.
10. ἢ καὶ—ἀλλοιούσαις καὶ] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.
13. τάχα ἂν] Cod. Vat. τάχ' ἄν.
17. οὕτω οἷον] Codd. Marc. A. Vind. A. [illegible]
19. ἐκ τοῦ ἑκάστου] ἐκ τοῦ omittunt Codd. ἐκ τοῦ, sed supra lin. habent τοῦ. In iisdem vox ἑκάστου punctis notata est, in reliquis plane omittitur: nisi quod eam Marc. B. in margine habet. Nos ἑκάστου expungendum duximus.

sante, huic adest interea visum. Si igitur penes hoc absentis imaginatio residet, certe memoriam habet, ac si ad breve permanet, exiguam habet memoriam: sin autem prorogatur in longum, hi magis memoria pollent, hac videlicet potestate validius se habente, usque adeo, ut non facile pervertatur, notasque memores amittere compellatur. Imaginalis ergo virtutis memoria est, taliumque est meminisse. Differentes vero ad reminiscendum animos esse dicemus, vel ob illius vires se differenter habentes, vel ob frequentiam actionum, aut vacationem, vel ob corporeas complexiones, quæve adsint, quæve desint: et quæ permutatæ permutent, aut contra, sive etiam, quæ quasi perturbent. Sed de his alibi dicendum esse videtur.

XXX. *Sunt in nobis imaginationes geminæ, una in vita irrationali, altera in anima rationali, atque illa est summum sensuum, hæc infimum cogitationum. Suntque contiguæ, et ad utramque pertinet animadversio. Sicut ergo sæpe nonnulla videmus, nec tamen animadvertimus nos videre, nisi huc imaginatio sensualis intendat, et nisi in hanc visio ipsa resultet: ita nec intelligere, neque cogitare nos animadvertimus, nisi actiones ejusmodi quoquo modo attingant imaginationem sibi continuam, et in ea quasi resultent. Ad hanc quoque imaginationem perveniunt et sensuum et imaginationis inferioris actus, atque in hac ipsa rationalis memoria collocatur.*

Verum quidnam cogitationum meminisse dicemus? Num has quoque imaginatio ipsa conservat? Verum si omnem intelligentiam imaginatio

394

395 οἷον ἐν κατόπτρῳ, καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ οὕτω, καὶ ἡ μονὴ καὶ ἡ
A μνήμη. Διὸ καὶ ἀεὶ κινουμένης πρὸς νόησιν τῆς ψυχῆς, ὅταν ἐν
τούτῳ γένηται ἡμῖν ἡ ἀντίληψις. Ἄλλο γὰρ ἡ νόησις, καὶ ἄλλο ἡ
τῆς νοήσεως ἀντίληψις. Καὶ νοοῦμεν μὲν ἀεὶ, ἀντιλαμβανόμεθα δὲ
οὐκ ἀεί· τοῦτο δὲ, ὅτι τὸ δεχόμενον οὐ μόνον δέχεται νοήσεις, ἀλλὰ 5
καὶ αἰσθήσεις κατὰ θάτερα.

A Ἀλλ' εἰ τοῦ φανταστικοῦ ἡ μνήμη, ἑκατέρα δὲ ἡ ψυχὴ μνημονεύ-
ειν εἴρηται, δύο τὰ φανταστικά. Χωρὶς μὲν οὖν οὖσαι ἐχέτωσαν
ἑκάτερα· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ παρ' ἡμῖν πῶς τὰ δύο, καὶ τίνι αὐτῶν ἐγ-
γίγνεται; (εἰ μὲν γὰρ ἀμφοτέροις, διτταὶ ἀεὶ αἱ φαντασίαι· οὐ γὰρ 10
δὴ τὸ μὲν τῆς ἑτέρας τῶν νοητῶν, τὸ δὲ τῶν αἰσθητῶν· οὕτω γὰρ ἂν
B παντάπασι δύο ζῶα, οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς ἄλληλα ἔσται·) εἰ
οὖν ἀμφοτέραις, τίς ἡ διαφορά; εἶτα πῶς οὐ γιγνώσκομεν, ἢ ὅταν
μὲν συμφωνῇ ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ, οὐκ ὄντων οὐδὲ χωρὶς τῶν φαντα-
στικῶν, κρατοῦντος δὲ τοῦ τῆς κρείττονος, ἓν τὸ φάντασμα γίγνεται· 15
οἷον παρακολουθούσης σκιᾶς τῷ ἑτέρῳ, καὶ ὑποτρέχοντος οἷον σμικροῦ
C φωτὸς μείζονι. Ὅταν δὲ μάχη ᾖ καὶ διαφωνία, ἐκφανὴς ἐφ' ἑαυτῆς

3. Ἄλλο γὰρ—ἀντίληψις] Desunt hæc in Cod. Ciz.
4. νοοῦμεν μὲν] Vocem μὲν omittit Marc. A.
5. ὅτι τὸ] Codd. Vind. A. Marc. A. ὅτι τοῦτο τό.
7. ἑκάτερα] Ita Ed. Cod. Med. A. ἑκάτερον, supra lin. ab al. m. α. Marc. B. ἑκατέρᾳ (sic). Correxi ἑκατέρα.
8. οὖν οὖσαι] Cod. Ciz. omittit οὖν.
10. ἀμφοτέροις] Cod. Med. B. ἀμφότερον.
ib. διτταὶ] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Reliqui cum Ed. διττά.
ib. φαντασίαι] Cod. Vat. φύσεις.
15. δὲ τοῦ] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. τε τοῦ.
16. ὑποτρέχοντος] ὑποτρεχούσης Cod. Ciz. Marc. A. μικροῦ.
17. ἐφ' ἑαυτῆς] Cod. Vind. A. ἐφ' αὑτῆς. Mox fort. legendum: λανθάνει δὲ τὸ ἐν ἑτέρῳ.

sequeretur, forsan hac imaginatione manente velut quadam cogitationis imagine, sic utique rei cognitæ memoria erit: sin minus, aliud indagandum. Forsan vero ratione ipsam intelligentiam comitante traductio et susceptio quædam in imaginationem memoria erit. Ipsa enim intelligentiæ notio, sive (ut ita dixerim) intelligimen impartibile est, ac nondum quasi processit foras, sed permanens intus latet. Ratio vero explicans et educens ex ipsa intelligentiæ notione in imaginandi virtutem, ipsum, quod dicitur intelligimen, velut in speculo demonstravit, ejusque animadversio ita fit et permanentia atque memoria. Quam ob rem, quum anima semper ad intelligentiam moveatur, quotiens in hoc resultat, fit in nobis animadversio. Aliud enim est intelligentia, et aliud intelligentiæ ipsius animadversio. Et intelligimus quidem semper, non tamen semper animadvertimus. Id autem inde contingit, quoniam id, quod suscipit, non solum intelligentias, verum sensus etiam aliunde suscipit, idque vicissim.

XXXI. *Si animæ nostræ duæ locis inter se separentur, duas habebunt imaginationes manifestas, atque memorias. Quatenus vero sunt simul, inferior præstantiori cedit in corpore formando, sicut lumini majori minus lumen. Et ideo non sunt hic animalia duo, quia superior anima est quasi inferioris forma, atque hæc sub illius forma actuque naturaliter agit in corpore. Præterea quamvis imaginatio memor naturaliter sit in utraque, tamen quando una frequentius imaginatur, atque validius: altera vel vacat, vel ita remisse agit, sicut sæpe visus quasi non videt, imaginatione interim circa aliud attentius laborante. Decet autem, ut naturale est, et fit communiter, imaginationem inferiorem superiori cedere. Quæ quidem superior, quia comprehendit intelligibilium notas simul, et sensibilium formas, declarat in nobis animal esse unum: et quando egreditur corpore, si alteram sibi educatione subegerit, vilia quidem mandat oblivioni, honestiora resumit.*

Verum si imaginationis memoria est, utraque vero anima meminisse dicitur, duæ quædam erunt imaginandi virtutes. Profecto, si separatæ inter se animæ sint, geminas habeant. Quum

καὶ ἡ ἑτέρα γίγνεται· λανθάνει δὲ ἐν ἑτέρῳ, ὅτι καὶ ὅλως τὸ διττὸν 395
τῶν ψυχῶν λανθάνει. Εἰς ἓν γὰρ ἦλθον ἄμφω, καὶ ἐποχεῖται ἡ
ἑτέρα. Ἑώρα οὖν ἡ ἑτέρα πάντα, καὶ τὰ μὲν ἔχει ἐξελθοῦσα, τὰ δ'
ἀφίησι τῶν τῆς ἑτέρας, οἷον ἑταίρων ὁμιλίας φαυλοτέρων λαβόντες
ποτὲ, ἄλλους ἀλλαξάμενοι, ὀλίγα τῶν ἐκείνων μεμνήμεθα, χρηστο- D
τέρων δὲ γεγενημένων πλείω.

Τί δὲ δὴ φίλων καὶ παίδων καὶ γυναικός; πατρίδος δὲ, καὶ τῶν Λ
ὧν ἂν καὶ ἀστεῖος οὐκ ἄτοπος μνημονεύων; ἢ τὸ μὲν μετὰ πάθους
ἑκάστου, ὁ δὲ ἀπαθῶς ἂν τὰς μνήμας τούτων ἔχοι· τὸ γὰρ πάθος
ἴσως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκείνῳ, καὶ τὰ ἀστεῖα τῶν παθῶν τῇ σπουδαίᾳ, 396
καθ' ὅσον τῇ ἑτέρᾳ τι ἐκοινώνησε. Πρέπει δὲ τὴν μὲν χείρονα καὶ
τῶν τῆς ἑτέρας ἐνεργημάτων ἐφίεσθαι τῆς μνήμης, καὶ μάλιστα ὅταν
ἀστεία ᾖ καὶ αὐτή· γένοιτο γὰρ ἄν τις καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀμείνων, καὶ
τῇ παιδεύσει τῇ παρὰ τῆς κρείττονος· τὴν δὲ δεῖ ἀσμένως λήθην
ἔχειν [ἐλθεῖν] τῶν παρὰ τῆς χείρονος. Εἴη γὰρ ἂν καὶ σπουδαίας

1. ὅλως] Cod. Vat. ὅλων.
2. ἀποχεῖται] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἐποχεῖται. Hoc recepi. Vid. annot. ad pag. 56. F. et Procl. in Alcib. pr. pag. 69.
4. οἷον ἑτέρων] Cod. Ciz. ἑκατέρας. Vat. ἑκατέρων. Vind. A. ἑταίρων cum Marc. A. Hoc restitui.
7. δὲ δεῖ] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Vind. A. δὲ δὴ, quod recepi.
ib. φίλων καὶ παίδων] Cod. Med. B. παίδων καὶ φίλων. Fic. mox legisse videri possit οὐκ ἀπότως.
9. ὁ δὲ] Cod. Vind. A. τὸ δέ.
ib. ἔχοι] Cod. Vat. ἔχει.
10. καὶ ἐξ] Cod. Vind. A. omittit καί.
11. ἐκοινώνησε] Cod. Vind. A. ἐκοίνωσε.
ib. καὶ τῶν] Abest τῶν a Cod. Ciz.
14. τῇ παρὰ τῆς] Cod. Vat. τῆς παρὰ τῆς. Med. B. τῆς παρὰ τοῦ.
ib. δὲ δεῖ] Codd. Med. B. Vat. δὲ δεῖ cum Cod. Marc. A. Et sic correxi.
15. ἔχειν ἐλθεῖν] Ita Ed. Sed perperam sine dubio; nullus certe liber præter Med. A. Marc. B. assentit. Codd. Ciz. Med. B. Vat. habent ἔχειν ἐθέλειν. Cod. Vind. A. cum Marc. A. omittit ἐλθεῖν. In Darmst. inter ἔχειν ἐλθεῖν et τῶν παρὰ spatium relictum est. Videri possint conjunctæ esse duæ lectiones ἀσμένως λήθην ἔχειν et ἀσμένως εἰς λήθην ἐλθεῖν.
ib. σπουδαίας] Cod. Ciz. σπουδαίαις.

vero in eodem sint apud nos, quomodo duas habebunt, et utri earum fiet impressio memor? Si enim utrisque geminæ semper imaginationes erunt: (non enim dicendum est, ad alteram quidem intelligibilium, ad alteram vero sensibilium memoriam pertinere: sic enim duo prorsus animalia erunt inter se commune nihil habentia:) si ergo utrisque impressio fit, quænam differentia est? Præterea quid obstat, quo minus id agnoscamus? Forsan, quando altera consentit, sive consonat alteri: quippe quum imaginationes non sint seorsum, siquidem tunc animæ potioris expressio superat, unum provenit phantasma, id est, visum: quippe quum velut umbra tunc alterum comitetur, minusque lumen majori cedat. Quando vero pugna fit atque discordia, tunc et altera emicat per se ipsam: latet autem, quod est in altera, quoniam et omnino latet nos duplicitas animarum. In unum enim ambæ conspiraverunt, alteraque vehitur (apparens in altera). [obfunditur]. Emicuit igitur altera, viditque omnia, et alia quidem habet excurrens sive egressa: alia vero dimittit ad alteram, videlicet pertinentia. Quemadmodum solemus, cum vilioribus sodalibus aliquando conversati, si deinde nos ad præstantiorum consuetudinem traducamus, exigua quædam priorum contubernalium memoria retinere, plura vero sequentium ac meliorum.

XXXII. *In utraque anima post obitum humanorum memoria remanet: sed in inferiore cum perturbatione, præsertim quando superiori non prorsus obtemperaverit. In superiore vero sine perturbatione, præsertim quando talia parvi penderit. Item in corpore aërio reminiscimur mortalium quam plurimorum, in cælesti pauciorum, extra cælum paucissimorum. Recordari vero illic pauciorum non provenit ex debilitate memoriæ, sed ex attentione circa meliora, negligente deteriora, nisi quatenus hæc per illa conspiciuntur.*

Quid vero dicemus de amicis et filiis atque conjuge: item de patria, similiterque de aliis, quorum vir probus honeste recordaturus esse putabitur? Forte illud quidem, id est animæ simulachrum cum perturbatione quadam reminiscitur singulorum: hic autem absque perturba-

396 B οὔσης τῆς ἑτέρας, τὴν ἑτέραν τὴν φύσιν χείρονα εἶναι κατεχομένην
ὑπὸ τῆς ἑτέρας βίᾳ· ὅσῳ δὴ σπεύδει πρὸς τὸ ἄνω, πλειόνων αὐτῇ ἡ
λήθη, εἰ μήπου πᾶς ὁ βίος αὐτῇ καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτος, οἷος μόνων
τῶν κρειττόνων εἶναι τὰς μνήμας· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα καλῶς τὸ ἐξι-
στάμενον τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων, ἀνάγκη οὖν καὶ τῶν μνη- 5
μονευμάτων, ὥστε ἐπιλήσμονα ἄν τις λέγων τὴν ἀγαθὴν, ὀρθῶς ἂν
C λέγοι τρόπῳ τοιούτῳ. Ἐπεὶ καὶ φεύγει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ τὰ πολλὰ
εἰς ἓν συνάγει, τὸ ἄπειρον ἀφιείς. Οὕτω γὰρ καὶ οὐ μετὰ πολλῶν,
ἀλλὰ ἐλαφρὰ καὶ δι' αὐτῆς, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα ὅταν ἐκεῖ ἐθέλῃ εἶναι,
ἔτι οὖσα ἐνταῦθα, ἀφίησι πάντα ὅσα ἄλλα· ὀλίγα τοίνυν κἀκεῖ, τὰ 10
ἐντεῦθεν· καὶ ἐν οὐρανῷ οὖσα, πλείω. Καὶ εἴποι ἂν ὁ Ἡρακλῆς
ἐκεῖνος ἀνδραγαθίας ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα σμικρὰ ἡγούμενος, καὶ
D μετατεθεὶς εἰς ἀγιώτερον τόπον, καὶ ἐν τῷ νοητῷ γεγενημένος, καὶ
ὑπὲρ τὸν Ἡρακλέα ἰσχύσας τοῖς ἄθλοις, οἷα ἀθλεύουσι σοφοί.

2. τὸ ἄνω] Cod. Vat. omittit τό.
ib. αὖτη ἡ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτῇ ἡ. Vat. αὐτὴ ἡ. Correxi αὐτῇ.
3. αὐτῇ καὶ] Cod. Med. B. omittit καί.
ib. μόνων] Codd. Ciz. et Vat. μόνῳ.
5. ἀνθρωπίνων] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἀνθρωπείων. Cæterum quod Taylor proxime excidisse putat hanc sententiam: καὶ τοῦτο τῆς τελείας ἀρετῆς ἔργον quoniam hæc fere Ficinus expressit: nihil præterea, quæ Edit. habet, exhibent nostri libri.
9. δι' αὐτῆς] Codd. Vind. A. Marc. A. δι' αὑτῆς: quod recepi.
ib. ἐκεῖ ἐθέλῃ εἶναι] Cod. Vat. ἐθέλῃ εἶναι ἐκεῖ.
11. ἐντεῦθεν] Cod. Vat. ἐνταῦθα. Sequens ἐν abest a Cod. Ciz.
12. καὶ ταῦτα] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) καὶ τῷ τά.
ib. σμικρὰ] Cod. Vat. μικρά.
13. μετατεθεὶς] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A. μετατεθεὶς, ut nos rescripsimus. Cod. Med. B. μεταθείς. Ed. μετατιθεὶς cum Codd. Med. A. et Darm.
14. ἀθλεύουσι] Ita Codd., excepto Darm., fere omnes. In Ed. est ἐθλεύουσι, in Darm. ἀεθλεύουσι. Marc. A. ἀθλεύουσιν οἱ σοφοί.

tione horum memoriam retinebit: perturbatio enim forsan et ab initio erat in illo: atque etiam urbani quidam affectus in anima præstantiore sunt, quatenus cum altera commercium habuit. Decet autem deteriorem animam appetere etiam officia melioris memoriter retinere, præsertim quando ipsa quoque modesta est: potest enim et a principio fieri melior, et educata sub meliore proficere. Hanc autem oportet libenter oblivioni mandare deterioris animæ nugas. Fieri quoque potest, quum altera proba sit, ut altera, quæ sit natura deterior, per vim a meliore coerceatur: et profecto quatenus contendit ad supera, plura ex his ab hac quoque oblivioni mandantur, nisi forte tota ejus vita hic quoque talis extiterit, ut optima duntaxat memoriæ commendaverit: quandoquidem et hic præclarum est, se ab humanis studiis segregare [idque est absolutæ virtutis officium]: quocirca et necessario rectum est talium memoriam posthabere. Quapropter si quis probum animum esse dicat obliviosum, hac utique ratione recte loquetur: fugit namque a multis, et in unum redigit multitudinem, infinitum prorsus incertumque dimittens. Sic enim neque vivit cum multis, sed levia hæc existimans, paucis quibusdam et his quidem vix retentis, secum habitat: quando quidem etiam dum hic habitat, quotiens ad supera se conferre contendit, cætera prorsus omittit. Quum igitur illuc ad summum pervenerit, ex his pauca recolit: quum vero est in cælo, retinet plura. Jam vero Hercules ille virili [in cælis] sua fortitudine gloriabitur: ille vero superior talia etiam parvi pendet, in locum augustiorem jam profectus, et in ipso intelligibili receptus mundo: et profecto superior Hercule, utpote qui sacratiora sapientum certamina strenue exercuerit, et abunde peregerit.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Δ.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ

LIBER IV.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

De dubiis animæ secundus.

Τι οὖν ἐρεῖ, καὶ τίνων τὴν μνήμην ἕξει ψυχὴ ἐν τῷ νοητῷ, καὶ ἐπὶ 397
τῆς οὐσίας ἐκείνης γενομένη; ἢ ἀκόλουθον εἰπεῖν, ἐκεῖνα θεωρεῖν, καὶ περὶ ἐκεῖνα ἐνεργεῖν, ἐν οἷς ἐστιν, ἢ μηδὲ ἐκεῖ εἶναι. Τῶν οὖν ἐνταῦθα οὐδὲν, οἷον ὅτι ἐφιλοσόφησε· καὶ δὴ καὶ ὅτι ἐνταῦθα οὖσα, Β
ἐθεᾶτο τὰ ἐκεῖ. Ἀλλ' εἰ μὴ ἔστιν ὅτε τις ἐπιβάλλει τινὶ τῇ νοήσει

10. ἢ ἀκόλουθον] Abest ἢ cum præcedente interrogandi signo a Cod. Vat.
11. ἐν οἷς] Cod. Ciz. omittit ἐν. Paulo ante Cod. Med. B. habet ἐπ' pro περί.
Mox Marc. A. ἐκεῖνα εἶναι.
12. οἷον ὅτι] Cod. Vat. οἷαν ὅτι; sed οἷαν punctis subscriptis notatum est.
13. Ἀλλ' εἰ μὴ] Cod. Vat. ἀλλὰ μή. Mox idem omittit τινί, et exhibet ἀλλ' ὅτι pro ἄλλο τι.

I. *Anima corpus omne vel cæleste quandoque exuta, et mente divina tunc formata attentissime divina conspicit simul cuncta sine discursu: ideo dicitur non recordari rerum humanarum, non quia ignoret inferiora, dum omnes inferiorum causas contuetur, ac se perfectissime possidet: sed quia negligentissime repetit minima, quando est in maximis attentissima: ac etiam quia non repetit per modum discurrentem atque mutabilem, quemadmodum solet humana recordatio fieri. Contuetur autem et per intellectum et per rationem quæcunque cognoscit uno quodam intuitu sine motu, quoniam conspicit per unam Dei formam. Veruntamen per ipsam seriem idearum habentem gradus non tempore, sed ordine inter se distinctos, discernit alia aliis ordine ibi esse priora. Quod autem aliquis apud nos attentissime cogitans aliquid, nequeat interim aliud perspicue cogitare, accidit cum ex debilitate potentiæ, tum etiam ex eo, quod non cogitat principium aliorum. Ibi vero potentia et validissima est, et omnium principia contuetur: ergo et in illis omnia simul, præsertim quia a motu ac tempore jam est penitus separata. Anima denique postquam mente divina ideisque formata fuit, attingit ipsum unum mente ideisque superius, et tamen adhuc inde conspicit omnia: potestas enim ipsius unius cum primum in alio, id est mente, vel anima percipitur, in plurima derivatur.*

ANIMA igitur ad [divinum mundum] intelligibile profecta, et in illa essentia constituta quidnam dicet? quorumve memoriam conservabit? Forte consequens est, eam illa contemplari,

397 ἄλλο τι ποιεῖν, ἢ νοεῖν κἀκεῖνο θεωρεῖν, καὶ ἐν τῇ νοήσει οὐκ ἔστιν
ἐμπεριεχόμενον τὸ ἐνενοήκειν, ἀλλ' ὕστερον ἄν τις τοῦτ' εἰ ἔτυχεν
εἴποι· τοῦτο δὲ ἤδη μεταβάλλοντος, οὐκ ἂν εἴη ἐν τῷ νοητῷ καθα-
ρῶς ὄντα μνήμην ἔχειν τῶν τῇδέ ποτε αὐτῷ τινι γεγενημένων. Εἰ
C δὲ καὶ, ὥσπερ δοκεῖ, ἄχρονος πᾶσα ἡ νόησις, ἐν αἰῶνι ἀλλ' οὐκ ἐν χρόνῳ ὄντων τῶν ἐκεῖ, ἀδύνατον μνήμην εἶναι ἐκεῖ· οὐχ ὅτι τῶν ἐν-
ταῦθα, ἀλλὰ καὶ ὅλως ὁτουοῦν· ἀλλ' ἔστιν ἕκαστον παρὸν, ἐπεὶ οὐδὲ
διέξοδος, οὐδὲ μετάβασις ἀφ' ἑτέρου ἐπ' ἄλλο. Τί οὖν; οὐκ ἔσται
διαίρεσις ἄνωθεν εἰς εἴδη, ἢ κάτωθεν ἐπὶ τὸ καθ' ὅλου καὶ τὸ ἄνω;
D τὸ μὲν γὰρ ἄνω, μὴ ἔστω ἐνέργεια ὁμοῦ νοῦ ὄντι· τῇ δὲ ψυχῇ ἐκεῖ οὔσῃ, διὰ τί οὐκ ἔσται; Τί οὖν κωλύει καὶ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν
ἀθρόαν ἀθρόων γίγνεσθαι; ἆρ' οὖν ὥς τινος ὁμοῦ, ἢ ὡς πολλῶν ὁμοῦ
πάσας νοήσεις; τοῦ γὰρ θεάματος ὄντος ποικίλου, ποικίλην καὶ πολ-
λὴν τὴν νόησιν ἅμα γίγνεσθαι, καὶ πολλὰς τὰς νοήσεις, οἷον αἰσθή-
σεις πολλὰς προσώπου, ὀφθαλμῷ ἅμα ὁρωμένων, καὶ ῥινὸς καὶ τῶν
E ἄλλων. Ἀλλ' ὅταν ἕν τι διαιρῇ καὶ ἀναπτύσσῃ, ἢ ἐν τῷ νῷ διήρη-

2. ἐνενοήκειν] Cod. Vat. ἐννενοήκειν.
ib. ὕστερόν τις ἄν] Codd. Vat. et Vind. A. ὕστερον ἄν τις. Et sic correxi.
3. μεταβάλλοντος] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m. μεταβάλλονταϛ.
5. πᾶσα ἡ] Cod. Vat. οὖσα. Vind. A. omittit ἡ cum Marc. A.
6. εἶναι ἐκεῖ· οὐχ] Cod. Ciz. ἐκεῖ εἶναι· οὐχ. Med. B. εἶναι τῶν ἐκεῖ, quod probum videtur. Vat. εἶναι ἐκεῖ οὐκ. Idem mox ὅτονοῦν.
10. τὸ μὲν γὰρ] Codd. Marc. A. Ciz. et et Vat. τῷ μὲν γάρ.
ib. ὁμοῦ νοῦ] Abest νοῦ a Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A.
11. διὰ τί] Ita Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. Reliqui cum Ed. διότι.
13. ποικίλην καὶ] Cod. Ciz. καὶ ποικίλην καί.
15. ὀφθαλμῷ] Cod. Ciz. ὀφθαλμῶν.
ib. ὁρωμένων] Cod. Ciz. ὁρόντων (sic). Vat. ὁρῶντων. Med. B. ὁρωμένω.
16. ἀναπτύσσῃ] Codd. Vat. et Vind. A. ἀναπτύσῃ. Pergit Marc. A. ἧ.

in quibus est, et circa eadem agere, alioqui ibi non esse. Num ergo eorum, quæ hic sunt, nullo modo reminiscetur? velut quod philosophata fuerit, quodve etiam hic habitans superiora illa suspexerit. Forsan si fieri nequit, ut quando quis intentissimus intelligit aliquid, aliud quicquam agat interim contempleturve aliud, præter illud, atque in ipsa intellectione non includitur actus aliquis, per quem se intellexisse cognoscat, sed posterius aliquem dicere id contingit, quod quidem significat hunc jam permutatum: non licebit ei, qui pure mundo intelligibili fruitur, memoriam eorum, quæ hic sibi (quisquis sit) quandoque acciderint, revocare: atqui si, quemadmodum apparet, intelligentia omnis est temporis expers: quippe quum, quæ ibi sunt, non versentur in tempore, sed in æternitate consistant, impossibile est, illic esse memoriam non solum nostrarum rerum, sed etiam quarumlibet aliarum: est enim unumquodque præsens, quoniam neque discursus, neque ab alio in aliud transiens permutatio. Quid ergo? Non erit divisio desuper in species, vel ab infimo ad universale atque supernum? Quod profecto dicitur desuper, non sit ibi actu secretum in intellectu, omnia actu simul habente, in anima vero ibi existente cur non erit? Sed quidnam prohibet, hunc quoque intuitum totum una collectum fieri simul rerum similiter collectarum? Numquid igitur ita fit tanquam simul alicujus intuitus? vel ut intellectiones simul omnes complurimorum? Quum enim spectaculum ipsum ibi sit varium, consequens est, variam quoque et multam simul intelligentiam fieri: intelligentiasque multas tanquam sensus multos in vultum unum, eundemque directos, ubi videlicet oculus simul nares, et oculos, et cæteras faciei particulas contuetur. Sed quando unum aliquid dividit et evolvit, quid dicemus? Forsan in intellectu id esse distinctum, ibique tale quiddam magis innixum quendam esse atque firmamentum. Quod autem prius dicitur et posterius in speciebus existere non per distantiam temporalem: non enim prioris intelligentia posteriorisque fit tempore, sed quodam potius ordine, velut si arboris ordo exordiens a radicibus, et usque ad summa perveniens, apud contuentem non

ται· καὶ τὸ τοιοῦτον, οἷον ἐναπέρεισις μᾶλλον· τὸ δὲ πρότερον καὶ 397
τὸ ὕστερον ἐν τοῖς εἴδεσιν, οὐ χρόνῳ ὄν, οὐδὲ τὴν νόησιν τοῦ προτέ-
ρου καὶ ὑστέρου, χρόνῳ ποιήσει· ἔστι γὰρ καὶ τάξει, οἷον εἰ φυτοῦ
ἡ τάξις ἐκ ῥιζῶν ἀρξαμένη ἕως εἰς τὸ ἄνω, τῷ θεωμένῳ οὐκ ἔχει ἄλ-
λως, ἢ τάξει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἅμα τὸ πᾶν θεωμένῳ. Ἀλλ'
ὅταν εἰς ἓν βλέπῃ, εἰ τὰ πολλὰ καὶ πάντα ἔχει, πῶς τὸ μὲν πρῶτον F
ἔσχε, τὸ δὲ ἐφεξῆς; ἢ ἡ δύναμις ἡ μία οὕτως ἦν μία, ὡς πολλὰ ἐν
ἄλλῳ, καὶ οὐ κατὰ μίαν νόησιν πάντα. Αἱ γὰρ ἐνέργειαι οὐ καθ'
ἕνα· ἀλλ' ἀεὶ πάσῃ δυνάμει ἑστώσῃ· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γιγνομένων·
ἤδη γὰρ ἐκεῖνο ὡς μὴ ἓν ὂν δυνηθῆναι τὴν τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ φύ-
σιν δέξασθαι πρότερον οὐκ ὄντων.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτῃ. Ἑαυτοῦ δὲ πῶς; ἢ οὐδὲ ἑαυτοῦ ἕξει 398
τὴν μνήμην, οὐδ' ὅτι αὐτὸς ὁ θεωρῶν, οἷον Σωκράτης, ἢ ὅτι νοῦς ἢ
ψυχή. Πρὸς δὴ ταῦτά τις ἀναμνησθήτω, ὡς ὅταν καὶ ἐνταῦθα θεωρῇ,
καὶ μάλιστα ἐναργῶς, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτὸν τότε τῇ νοήσει,
ἀλλ' ἔχει μὲν ἑαυτόν, ἡ δὲ ἐνέργεια πρὸς ἐκεῖνο κἀκεῖνο γίγνεται,

1. τὸ δὲ πρῶτον] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) Vat. Marc. A. Med. B. πρότερον. Quod recepi.
2. οὐ χρόνῳ] Cod. Vat. οὐ χρόνων.
5. ἅμα τῷ πᾶν] Cod. Vat. τὸ πᾶν, cum Marc. Et sic corrigendum fuit.
6. βλέπῃ, εἰ τὰ] Cod. Vat. βλέπῃ. εἶτα cum Marc. A.
ib. ἔχει] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἔχῃ.
7. τὰ δὲ ἐφεξῆς] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. τὸ δέ. Idque recepi.
9. πάσῃ δυνάμει] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. πᾶσαι δυνάμεις. Marc. A. πᾶσαι δυνάμει.
10. τὴν τῶν πολλῶν] Desunt hæc in Cod. Vind. A.
ib. ἐν αὐτῷ φύσιν] Cod. Ciz. φύσιν ἐν αὐτῷ.
14. Πρὸς δὴ] Fort. πῶς δή.
ib. θεωρῇ] Cod. Med. B. θεωρεῖ.

aliter, quam ordine, prius habeat atque posterius, si quidem plantam simul omnem conspicit. At quando in unum inspicit, si multa omniaque habet, quonam pacto aliud quidem primum habet, aliud vero deinceps? Forsan vero potestas ipsa, quæ una est, sic erat una, ut et multa esset in alio: neque secundum intellectionem unam omnia. [Intelligentiæ] Actus namque non secundum unum illic se habent, per omnem tamen ibi potentiam perpetuo permanentem, adeo ut in aliis efficiantur [multa]: jam enim illud, utpote non existens ipsum unum, potest multorum in se ipso prius non existentium naturam suscipere.

II. *Anima in hoc quidem corpore dum attentior est ad aliud, se ipsam interim non cognoscit, quia et potentia hic ejus debilis est: et quod cogitatur ab ea, non est principium animæ: sed quando divinum mundum contemplatur, utpote quæ et corroborata est, et principia sui conspicit, se ipsam habitumque suum et gesta prorsus agnoscit. Anima in hoc corpore ad imaginationem, et per hanc ad sensibilia plurimum est conversa, sed post obitum si in corpore vivat aërio, ad rationem postremo tota convertitur, perque hanc ad intellectum suum semper omnia contuentem, et in discursu interim temporali versatur. In corpore vero cælesti ratio quasi effecta est intellectus et suus atque communis, præteritumque discursum ad intuitum ferme redegit. Hic ergo et quatenus ingenitas sibi repetit formas, agnoscit se ipsam: et quatenus se, formas quoque vicissim, ipsa enim est ipsæ formæ. Anima denique extra cælum sic formata est divina mente ejusque ideis, sicut corpus anima viribusque animæ, et sicut ignitum ferrum igne. Videt igitur, agitque per ideas divinæ mentis, quasi per vires quasdam suæ formæ. Igitur et actu stabili et cognoscens ibi principia sui, agnoscit profecto se ipsam.*

Sed hæc quidem ita se habeant. Numquid autem in memoriam sui revertitur? Forte neque sui ipsius reminiscetur: neque quod ipse sit, qui contemplatur, velut Socrates, aut alter, aut quod sit mens vel anima. Quo enim modo circa hæc quispiam memor erit? Siquidem quando et hic contemplatur, præsertim acerrime, non convertitur tunc per intelligentiam ad se ipsum, sed habet quidem se ipsum. Actus autem ejus ad illud fit et illud, quasi materiam se ipsum exhibens:

398 B οἷον ὕλην ἑαυτὸν παρασχών, εἰδοποιούμενος δὲ κατὰ τὸ ὁρώμενον καὶ δυνάμει ὢν τότε αὐτός. Τότε οὖν αὐτός τε τί ἐστιν ἐνεργείᾳ, ὅταν μηδὲν νοῇ; ἢ εἰ μὲν αὐτὸς κενός ἐστι παντὸς, ὅταν μηδὲν νοῇ. Εἰ δὲ ἔστιν αὐτὸς τοιοῦτος, οἷος πάντα εἶναι, ὅταν αὐτὸν νοῇ, πάντα ὁμοῦ νοεῖ· ὥστε τῇ μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος ἐπιβολῇ καὶ ἐνεργείᾳ ἑαυτὸν ὁρῶν, τὰ πάντα ἐμπεριεχόμενα ἔχει, τῇ δὲ πρὸς τὰ πάντα C ἐμπεριεχόμενον ἑαυτόν. Ἀλλ' εἰ οὕτω ποιεῖ, μεταβάλλει τὰς νοήσεις, ὃ πρότερον αὐτοὶ οὐκ ἠξιοῦμεν. Ἢ λεκτέον ἐπὶ μὲν τοῦ νοῦ τὸ ὡσαύτως ἔχειν; ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἐν οἷον ἐσχάτοις τοῦ νοητοῦ κειμένης, γίγνεσθαι τοῦτο δυνατὸν εἶναι, ἐπεὶ καὶ προσχωρεῖν εἴσω· εἰ γάρ τι περὶ τὸ μένον γίγνεται, δεῖ αὐτὸ παραλλαγὴν πρὸς τὸ μένον ἔχειν, μὴ ὁμοίως μένον. Ἢ οὐδὲ μεταβολὴν λεκτέον γίγνεσθαι, ὅταν ἀπὸ D τῶν ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ ἄλλα· πάντα γὰρ αὐτός ἐστι, καὶ ἄμφω ἕν· ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐν τῷ νοητῷ οὖσα, τοῦτο πάσχει τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς αὐτὴν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· ἢ καθαρῶς ἐν τῷ νοητῷ οὖσα, ἔχει τὸ ἀμετάβλητον καὶ αὐτή. Καὶ γὰρ αὐτή ἐστιν, ἃ ἐστίν· ἐπεὶ καὶ ὅταν ἐν ἐκείνῳ ᾖ τῷ τόπῳ, εἰς ἕνωσιν ἐλθεῖν τῷ

1. ὕλην] Cod. Med. B. ὕλη.
2. δυνάμει ὄν] Cod. Darm. δυνάμεον (sic) ἕν. Vat. δυνάμει ἄν.
ib. αὐτός τε] Abest τε a Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A.
ib. ἐνέργειαι] Cod. Vat. ex corr. ἐνεργείᾳ, et sic rescripsi etiam ex Cod. Marc. A.
3. ἢ εἰ—νοῇ.] Desunt hæc in Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A.
4. ὅταν αὐτὸν] Cod. Ciz. ὅτι αὐτοῦ. Ego ex Marc. A. rescripsi ὅταν αὐτόν.
5. ὁμοῦ νοεῖ] ὁμοῦ abest a Cod. Vind. A. Idem cum Vat. habet νοῇ.
6. πρὸς τὰ] In Cod. Vat. bis scribitur πρὸς, in Ciz. abest τά.
7. ἑαυτὸν] Ed. cum Ciz. αὐτόν. Reliqui omnes, ut nos rescripsimus.
8. ἠξιοῦμεν] Cod. Vind. A. ἀξιοῦμεν.
9. νοητοῦ] Cod. Vind. A. νοῦ.
10. προσχωρεῖν] Marc. A. προχωρεῖν.
13. ἐπὶ τὸ] Ita cum Ed. nonnisi Codd. Med. A. a pr. m. et Marc. C. Omnes ἐφ' absque τό: quare correxi.
14. ἐν ἄλλῃ ψυχῇ ἕν] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἕν· ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐν.
16. γὰρ αὕτη] Cod. Vat. γὰρ αὐτὴ cum Marc. A. quod recepi.
17. ἐλθεῖν τῷ νῷ] Cod. Vind. A. τῶν ω ἐλθεῖν (sic). Marc. A. τῷ νῷ ἐλθεῖν.

formatus vero secundum id, quod spectatur ab eo, et ipse quidem tunc in potentia sese habens, tunc enim ipse est actu aliquid, quando nihil intelligit: vel forsan, si duntaxat ipse sit, nimirum vacuus erit omnium, quando nihil intelligit. Sin autem ipse talis est, ut omnia sit, quando se ipsum intelligit, cuncta simul intelligit. Quam ob rem ita constitutus et intuitu quidem in se ipsum, et se ipsum actu cernens, cuncta simul habet inclusa. Intuitu vero quodam in omnia se ipsum similiter habet inclusum. Verum si sic agit, permutat intelligentias, quod in superioribus negabamus. Numquid ergo dicendum, in ipso quidem intellectu hoc ipsum eodem modo se semper habere? Sed in anima, tanquam in extremis mundi intelligibilis constituta, id mutationis posse contingere, quando et revocare se ad intima datur: si quid enim circa permanens ipsum efficitur, oportet ipsum quandam ad permanens habere mutationem, quippe quum non æque permaneat. Forte vero neque mutationem illic fieri est dicendum, quando a rebus suis ad se ipsum vergit, et quando a se ipso vicissim: (ad alia) et ambo, unum; sed anima, cum in mundo intelligibili est, id ipsum patitur, quod aliud dicitur atque aliud erga se ipsam, et erga illa, quæ fundantur in ipsa: aut certe in mundo intelligibili pure vivens ipsa quoque habet stabilitatem. Est enim et ipsa quæcunque est: quando quidem et quum in eo est mundo, necesse est ad unionem pervenire cum intellectu, si modo conversa est. Conversa enim nihil patitur inter medium. In intellectum ergo profecta, cum eo contemperatur, et contemperata mox unitur: ex hoc tamen minime dissoluta, sed unum ambo sunt atque duo. Sic itaque se habens minime permutabitur, sed ad intelligentiam immutabiliter se intendet, simul habens suimet conscientiam sive consensum: ut-

νῷ ἀνάγκη, εἴπερ ἐπεστράφη· στραφεῖσα γὰρ, οὐδὲν μεταξὺ ἔχει. 398 E
Εἷς τε νοῦν ἐλθοῦσα ἥρμοσται. καὶ ἁρμοσθεῖσα ἥνωται, οὐκ ἀπολλυμένη, ἀλλ' ἔν ἐστιν ἄμφω καὶ δύο. Οὕτως οὖν ἔχουσα οὐκ ἂν μεταβάλλοι, ἀλλὰ ἔχοι ἂν ἀτρέπτως πρὸς νόησιν, ὁμοῦ ἔχουσα τὴν συναίσθησιν αὐτῆς, ὡς ἕν ἅμα τῷ νοητῷ ταὐτὸν γενομένη.

Ἐξελθοῦσα δὲ ἐκεῖθεν καὶ οὐκ ἀνασχομένη τὸ ἓν, τὸ δὲ αὐτῆς 399
ἀσπασαμένη, καὶ ἕτερον ἐθελήσασα εἶναι, καὶ οἷον προκύψασα, μνήμην ὡς ἔοικεν ἑαυτῆς λαμβάνει. Μνήμη δὲ ἡ μὲν τῶν ἐκεῖ ἔτι κατέχει μὴ πεσεῖν, ἡ δὲ τῶν ἐνταῦθα, ὠδὶ φέρει· ἡ δὲ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐκεῖ κατέχει, καὶ ὅλως οὗ μνημονεύει, ἐκεῖνό ἐστι καὶ γίγνεται· ἦν γὰρ τὸ μνημονεύειν ἢ νοεῖν, ἢ φαντάζεσθαι· ἡ δὲ φαντασία B
αὕτη, οὐ τῷ ἔχειν, ἀλλ' οἷα ὁρᾷ καὶ οἷα διάκειται. Κἂν τὰ αἰσθητὰ ἴδῃ, ὁπόσον αὐτῶν ἂν ἴδῃ, τοσοῦτον ἔχει τὸ βάθος. Ὅτι γὰρ ἔχει πάντα δευτέρως, καὶ οὐχ οὕτω τελείως πάντα γίγνεται· καὶ μεθόριον οὖσα, καὶ ἐν τοιούτῳ κειμένη, ἐπ' ἄμφω φέρεται.

Ἐκεῖ μὲν οὖν καὶ τἀγαθὸν διὰ νοῦ ὁρᾷ· οὐ γὰρ στέγεται ἐκεῖνο, A
ὥστε μὴ διελθεῖν εἰς αὐτήν· ἐπεὶ μὴ σῶμα τὸ μεταξὺ, ὥστε ἐμποδίζειν· καίτοι καὶ σωμάτων μεταξὺ, πολλαχῆ εἰς τὰ τρία ἀπὸ τῶν

2. ἁρμοσθεῖσα] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Reliqui cum Ed. ἁρμοσθεῖσα.
ib. οὐκ ἀπολλυμένη] Cod. Med. B. καὶ οὐκ ἀπολλυμένη. Mox Marc. C. ἀλλ' ἕνεστιν.
4. μεταβάλοι] Codd., exceptis Darm. et Marc. A., omnes μεταβάλλοι, quod prætuli aoristo, qui est in Ed.
5. ὡς ἓν] Cod. Med. B. ὡς ἂν ἕν.
6. ἀνασχομένη] Cod. Med. B. ἀνεχομένη.
7. ἀσπασαμένη] Cod. Darm. a pr. m. ἀποσπασαμένη.
8. ἑαυτῆς] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἑφιξῆς.
ib. δὲ ἡ] Cod. Vat. δὴ ἡ.
9. κατέχει] Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. κατέχειν. Mox Marc. A. ἡ δὲ τῶν ἐν οὐρανῷ.
ib. πεσεῖν] Cod. Ciz. πεσεῖ.
ib. ἐν τῷ] Codd. Ciz. et Vat. τῶν ἐν, ut Marc. A. unde correxi τῶν ἐν τῷ οὐρ.
12. αὕτη οὐ] Cod. Vat. αὐτὴ εὐ cum Marc. A.
13. ἂν ἴδῃ] Cod. Vat. omittit ἄν.
14. οὕτω] Cod. Vat. οὕτως.
16. τἀγαθὸν] Cod. Vat. τὸ ἀγαθόν. Ed. cum rell. τ' ἀγαθόν.

pote quæ unum jam simulque idem cum mundo intelligibili sit effecta.

III. *Anima extra cælum in mundo divino constituta dicitur esse unum, quoniam agit duntaxat per intellectum. Descendit tandem in corpus cæleste, quando suam ipsam in se explicat multitudinem, agens jam videlicet per intellectum, rationem, imaginationem: tunc et sui rerumque suarum ita ferme jam reminiscitur, quemadmodum apud homines consueverat, scilicet quum per rationis agitationem, quamvis ibi celerrimam, tum per imaginationis formationes, atque simulachra. Plurimum vero interest, qualia cum affectu cogitat animus: nam quum formas ipse suas in se latentes producendo in actum cogitet, nimirum evadit illa ipsa, quæ cogitat, locumque et conditionem eis convenientem subinde sortitur.*

Egressa vero inde quasi [ipsum Ed. pr.] unum ulterius minime sustinens, sed sui proprietatem amans affectansque esse alterum, tanquam quasi emicans jam procumbensque proclivius memoriam, ut videtur, sui ipsius assumit. Memoria vero si superiorum sit, continet adhuc animam ne longius prolabatur: sin autem nostrarum rerum sit recordatio, ad nostra præcipitat, sed cælestium reminiscentia gradum sistit in cælo. Omnino autem cujuscunque meminit, id ipsum est atque efficitur: est enim meminisse, vel intelligere vel imaginari. Hæc autem ipsa imaginatio non in eo consistit, quod habeat aliquid, sed quod videat disponaturque, talisque sit ipsa. Quod si sensibilia cernit, quatenus ea prospicit, eatenus et profundum habet. Quum enim habeat omnia secunda quadam conditione, neque sic quidem perfecte fit et omnia: quumque rerum confinium sit, et velut in confinio posita, nimirum transfertur in ambo.

399 πρώτων ἡ ἄφιξις. Εἰ δὲ πρὸς τὰ κάτω δοίη αὐτὴν, ἀναλόγως τῇ μνήμῃ καὶ τῇ φαντασίᾳ, ἔχει ὃ ἠθέλησε. Διὸ ἡ μνήμη καὶ ὅταν τῶν
B ἀρίστων ᾖ, οὐκ ἄριστον δεῖ δὲ τὴν μνήμην λαμβάνειν οὐ μόνον ἐν τῷ οἷον αἰσθάνεσθαι ὅτι μνημονεύει, ἀλλὰ καὶ ὅταν διακέηται κατὰ τὰ πρόσθεν παθήματα ἢ θεάματα. Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ μὴ παρακο- 5
λουθοῦντα ὅτι ἔχει, ἔχειν παρ' αὑτῷ ἰσχυροτέρως, ἢ εἰ εἰδείη· εἰδὼς μὲν γὰρ τάχα ἂν εἰς ἄλλο ἔχοι, ἄλλος αὐτὸς ὤν· ἀγνοῶν δὲ ὅτι ἔχει,
C κινδυνεύει εἶναι ὃ ἔχει· ὃ δὴ πάθημα μᾶλλον πεσεῖν ποιεῖ τὴν ψυχήν. Ἀλλ' εἰ ἀφισταμένη τοῦ ἐκεῖ τόπου ἀναφέροι τὰς μνήμας ὁπωσοῦν εἶχε κἀκεῖ ἡ δύναμις· ἡ δὲ ἐνέργεια ἐκείνων, ἠφάνιζε τὴν μνήμην. 10
Οὐ γὰρ ὡς κείμενοι ἦσαν τύποι, ἵνα ἂν ᾖ ἴσως ἄτοπον τὸ συμβαῖνον,
400 ἀλλ' ἡ δύναμις ἦν, ἡ ἀφεθεῖσα ὕστερον εἰς ἐνέργειαν. Παυσαμένης οὖν τῆς ἐν τῷ νοητῷ ἐνεργείας, εἶδεν ἃ πρότερον ἡ ψυχὴ, πρὶν ἐκεῖ γενέσθαι ἰδοῦσα ἦν.

1. ἄφιξις] Cod. Ciz. ἄφεξις.
2. ἠθέλησε] Cod. Vat. ἐθέλησεν.
4. αἰσθάνεσθαι] Cod. Vind. A. αἰσθανομενν.
6. παρ' αὑτὸ] Cod. Med. B. γὰρ αὐτῷ. Correxi αὑτῷ. Est etiam αὐτῷ in Marc. A. Vat. qui pergit ἰσχυροτέρως ἢ εἰ εἰδείη. Inserunt etiam εἰ Codd. reliqui omnes; quare, cum abesset ab Ed., id inserendum duximus, recipiendumque αὑτῷ.
7. τάχα ἄν] Cod. Vind. A. τάχ' ἄν.
ib. εἰς ἄλλο] Cod. Ciz. ἐν ἄλλο. Vat. ἐν ἄλλῳ.
8. μᾶλλον πεσεῖν] Cod. Med. A. a pr. m. μᾶλλον παθεῖν ab alt. πεισεῖν. Med. B. πεισεῖν μᾶλλον. Vat. μᾶλλον πᾶσαν.
9. ἀφισταμένη] Cod. Vat. ἐφισταμένη. Marc. B. supra lin. ἀφισταμένου.
ib. ἀναφέροι] Codd. Vat. Marc. A. Ciz. et Vind. A. ἀναφέρει. Et sic correxi.
10. ἠφάνιζε] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. ἢ φάνιζε.
13. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδειν.

IV. *Anima in mundo supercælesti contemplans divinæ mentis ideas, per ipsam mentem velut per diaphanum luminosum cernit ipsum bonum velut solem, atque dum per principia sui videt se ipsam, nimirum et se cognoscit intelligentem esse, et se ipsam prorsus agnoscit: sed per eundem penitus actum ejusdemque potentiæ divina suam naturam actionem propriam contuetur: ideo non proprie dicitur se ipsam suumque actum et vitam priorem animadvertere, quia non utitur rationis discursu atque imaginatione, in quibus recordatio et animadversio consueta versatur. Sed cum primum inde venit in cælum, et post in aërem duo hæc exercet. Omnino vero formæ rerum in potentia animæ cognitrice non sunt accidentia quædam sic animæ adjacentia, ut in tabella sunt literæ, sed rationes, proprietates, vires quædam essentiales, sicut rationes seminales membrorum qualitatumque corporalium in potentia vegetali, et sicut proprietates plantæ totius in semine. Anima igitur semper est hæc omnia, sed alias quidem potius in potentia quadam, alias vero magis in actu. Est autem anima magis res ipsæ divinæ, si per solum intellectum agit in ipsis, quam si interim per rationis quoque discursum vel imaginationis figmenta id ipsum animadvertat: hæc enim distrahunt.*

Anima igitur in mundo intelligibili ipsum quoque bonum videt per intellectum: neque enim intellectus eam impedit, quo minus ad ipsum usque percurrat: quoniam, quod est medium, non est corpus, ut ex hoc valeat impedire: quamvis et medium in corporibus permittit sæpe a primis ad postrema descendere. Proinde si anima se ipsam dedat inferioribus, pro ipsa memoriæ imaginationisque proportione reportat protinus, quod affectabat: idcirco memoria etiam quando rerum est optimarum, non est optima. Memoriam vero oportet accipere non solum in eo, quod quispiam se recordari persentiat, sed etiam in eo, quod in præsentia sit affectus secundum priorum affectuum [cogitationumque] spectaculorumque similitudinem: fieri enim potest, ut, qui non animadvertit aliquod se habere, habeat id penes se validius, quam si agnosceret: si enim agnoscat, forte tanquam aliud quiddam habebit, ipse videlicet tanquam alius quiddam existens. Qui vero non considerat se habere, videtur id ipsum esse, quod habet: quæ quidem affectio vehementius afficit animam, longiusque inclinat. At si digressa jam ab ipsa regione divina, refert quoquo modo memorias, habuit et ibi vis ipsa in se memoriam, sed actus illorum quodammodo memoriam obfuscabat. Non enim dicendum est, velut adjacentes ibi figuras fuisse, ne forte absurdum quid inde contingat: sed erat potentia in actum postea emittenda. Quando ergo actus ille circa intelligibilia vigere solitus desinit, agnoscit jam anima, quæ, ante quam illic esset, cognoverat.

Τί οὖν; κἀκεῖνα νῦν αὐτὴ ἡ δύναμις, καθ' ἣν τὸ μνημονεύειν εἰς ἐνέργειαν ἄγει; ἢ εἰ μὲν μὴ αὐτὰ ἑωρῶμεν μνήμη, εἰδ' αὐτὰ ᾧ κἀκει ἑωρῶμεν· ἐγείρεται γὰρ τοῦτο οἷς ἐγείρεται, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὁρῶν περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ γὰρ εἰκασίᾳ δεῖ χρώμενον ἀποφαίνεσθαι, οὐ δὲ συλλογισμῷ τὰς ἀρχὰς ἄλλοθεν εἰληφότι, ἀλλ' ἔστι περὶ τῶν νοητῶν ὡς λέγεται καὶ ἐνθάδε οὖσι τὸ αὐτὸ λέγειν τῷ αὐτῷ ὃ δύναμιν ἔχει τὰ ἐκεῖ θεωρεῖν. Ταὐτὸ γὰρ οἷον ἐγείραντας δεῖ ὁρᾷν τὰ ἐκεῖ, ὥστε καὶ ἐγεῖραι ἐκεῖ· οἷον εἴ τις ἀνάγων αὐτοῦ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπί τινος ὑψηλῆς σκοπιᾶς, ὁρώη ἃ μηδεὶς τῶν οὐ σὺν αὐτῷ ἀναβεβηκότων. ἡ τοίνυν μνήμη ἐκ τοῦ λόγου φαίνεται ἄρχεσθαι ἀπὸ οὐρανοῦ, ἤδη τῆς ψυχῆς τοὺς ἐκεῖ τόπους καταλιπούσης, ἐντεῦθεν μὲν οὖν ἐν οὐρανῷ γενομένη καὶ στᾶσα, θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ τῶν ἐνθάδε μνήμην πολλῶν ἔχει, οἷων εἴρηται, καὶ ἐπιγιγνώσκειν πολλὰς τῶν πρότερον ἐγνωσμένων, εἴπερ καὶ σώματα ἔχειν περὶ αὐτὰς ἀνάγκη ἐν σχήμασιν ὁμοίοις. Καὶ εἰ τὰ σχήματα δὲ ἀλλάξαιντο σφαιροειδῆ

400

B

C

1. *νῦν αὖτη*] Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. B. Vat. *αὐτή*. Med. A. *αὕτη* (sic). Correxi *αὐτή*.
2. *αὐτὰ ᾧδε*] Codd. Ciz. Med. A.B. Marc. A.B. Vind. A. *ᾧ*. Vat. *ὡς*. Correxi *ᾧ*.
3. *οἷς ἐγείρεται*] Cod. Med. B. *αἷς*. Ciz. *ἐγειρετο*.
ib. *ὁρῶν*] Cod. Med. B. *ὁρῶ*.
6. *εὖση, τὸ αὐτὸ λέγεται ἕ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. *οὖσι, τῷ αὐτῷ*. Pergit Vat. *λέγεται. οὐ*.
7. *τὰ ἐκεῖ*] Cod. Vat. *τἀκεῖ*. Ita et in seqq. cum Marc. A.
ib. *Ταὐτὸ*] Cod. Ciz. *ταὐτόν*. Vat. *ταῦτο* (sic).
ib. *ἐγείραντας*] Cod. Vind. A. *ἐγείροντας*.
8. *ἀνάγων*] Cod. Vind. A. *ἀνάγιον*. Sequitur in Vat. *αὐτὸν* pro *αὐτοῦ*. Pro *ἀνάγων* fort. leg. *ἀνεγείρων*.
9. *ὁρώη*] Cod. Med. B. *ἠρώη*.
ib. *μὴ οὐδεὶς*] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. *μηδεὶς*, ut correxi.
10. *Εἰ τοίνυν*] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A. *ἡ τοίνυν*: et sic rescripsi.
ib. *ἀπὸ οὐρανοῦ*] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *ἀπ' οὐρανοῦ*.
11. *καταλιπούσης*] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. *καταλειπούσης*. Mox Marc. A. *γεγενημένη*.
13. *μνήμην*] Abest a Cod. Ciz.
ib. *ἔχει, οἷων*] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. *ἔχοι*, Med. B. Marc. B. et Vat. *οἷον*. Sequens *καὶ* omittit Vat.
15. *σφαιροειδῆ*] Ita, excepto Ciz., Codd. omnes. Ed. *σφαιροειδῆ*.

V. *Anima in hac vita potest cognoscere divina, non per imaginationem, nec etiam per rationem sumentem ab imaginatione principia, sed per intellectum et rationem principia sumentem ab intellectu. Quando anima per rationem surgit in mentem velut in speculam, quamvis autem memoria communiter dicta omnis in [omni] imaginatione versetur, tamen memoria quædam in ratione etiam et intellectu consistit. In anima supra cælum actus intelligentiæ consuetum rationis et imaginationis occupat usum, sed in cælo resurgit usus ejusmodi, per quem reminiscitur humano quasi modo, humanæ quondam vitæ rerumque humanarum: nam hæc supra cælum modo quodam eminentiore prospexit. Agnoscunt igitur in cælo se invicem animi, amici præsertim, atque quondam noti, cum per ipsos motus affectusque vividos animorum, tum per corpora, quæ ibi habere possunt figuram hujusmodi similem in materia liquida, cedente multo magis animo quomodocunque formatori, quam terrena materia nunc affectibus animæ. Tum vero si corpora illic orbicularia sint, differentia tamen erunt indifferentibus signa indiciaque differentium animorum, sive in figura, ut diximus, sive magnitudine, qualitate, motu, gestu, nutu, luce, quemadmodum fit in oculis ex affectibus animorum, et in variis nubibus figuræ differentes atque colores. Sunt, qui velint cælicolas inter se voces edere, nam et cælos posse sonare, saltem vero mutuis inter se nutibus colloquentur: recordantur vero in cælis divinorum magis, quam humanorum. Lapsæ vero in aërem e converso: possunt autem et quando in cælo et quando in aëre sunt, propter motum naturaliter liberum et ibi per multa secula gradum sistere, et altius inde regredi. Denique quidnam prohibet, optima quadam electione in superioribus semper esse? nihil, apud Porphyrium et Iamblichum atque Julianum.*

Quid ergo? numquid eadem ipsa commemorandi potentia nobis nunc illa reducit in actum? Forsan si non reducit eadem, id agit, qua non vidimus memoria. Si autem eadem repræsentat, agit hoc eodem, quo et ibi vidimus: hoc enim est, quod excitatur in nobis, quoties incitamur ad illa, atque hoc ipsum est, quod in his, quæ dicta sunt, videt: non enim similitudine quadam et imaginaria conditione utentem illa oportet os-

400 ποιησάμεναι, ἆρα διὰ τῶν ἠθῶν, καὶ τῆς τῶν τρόπων ἰδιότητος γνω-
D ρίζοιεν· οὐ γὰρ ἄτοπον. Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἔστωσαν ἀποθέμεναι, τὰ
δὲ ἤθη οὐ κωλύεται μένειν· εἰ δὲ καὶ διαλέγεσθαι δύναιντο, καὶ οὕ-
τως ἂν γνωρίζοιεν. Ἀλλ' ὅταν ἐκ τοῦ νοητοῦ κατέλθωσί πως, ἢ ἀνα-
κινήσουσι τὴν μνήμην, ἐλαττόνως μέντοι ἢ ἐκεῖναι τῶν αὐτῶν, ἄλλα
τε γὰρ ἕξουσι μνημονεύειν, καὶ χρόνος πλείων λήθην παντελῆ πολ-
λῶν πεποιηκὼς ἔσται. Ἀλλ' εἰ τραπεῖσαι εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον
E εἰς γένεσιν τῇδε πεσοῦνται, ποῖος χρόνος ἔσται τοῦ μνημονεύειν; ἢ
οὐκ ἀνάγκη εἰς πᾶν βάθος πεσεῖν. Ἔστι γὰρ κινηθείσας καὶ στῆναι
401 ἐπί τι προελθούσας· καὶ οὐδὲν δὲ κωλύει πάλιν ἐκδῦναι, πρὶν γενέ-
σεως ἐλθεῖν ἐπ' ἔσχατον τόπον.

Τὰς μὲν οὖν μετιούσας καὶ μεταβαλλούσας τὰς ψυχὰς, ἔχοι ἄν τις
εἰπεῖν, ὅτι καὶ μνημονεύσουσι. τῶν γὰρ γεγενημένων καὶ παρεληλυ-
θότων ἡ μνήμη. Λῖς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὑπάρχει μένειν, τίνων ἂν αὖται
μνημονεύοιεν; ἄστρων δὲ πέρι ψυχῆς τῶν γε ἄλλων ἁπάντων, καὶ

1. διὰ τῶν] Cod. Med. B. in contextu ἀπὸ τῶν, supra lin. ab ead. m. διά.
ib. τῶν τρόπων] Cod. Ciz. τὸν τρόπον. Vat. τῶν τόπων.
4. ἂν γνωρίζοιεν] Cod. Ciz. ἀναγνωρίζοιεν.
ib. καθέλθωσί πως] Cod. Ciz. καθέλθωσι, πῶς. Vat. καθέλθωσι, πως.
ib. ἀνακινήσωσι] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes ἀνακινήσουσι, quod restitui.
5. ἄλλα τε] Cod. Vat. ἀλλά τε.
7. τραπεῖσαι] Cod. Vat. τραπεῖσα.
ib. αἰσθητὸν κόσμον] Cod. Ciz. κόσμον τὸν αἰσθητόν.
8. τῇδε] Marc. A. τήνδε.
10. οὐδὲν δέ] Cod. Ciz. omittit δέ.
12. ἔχοι] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ἔχοιεν, quod, ut probum, recepimus. Ed. ἔχοιεν.
13. μνημονεύσουσι] Codd. Marc. A. Med. B. (a pr. m.) Vat. Vind. A. μνημονεύουσι. Et sic correxi.
15. μνημονεύοιεν;] Cod. Vat. μνημονεύειν cum dist. maj.
ib. πέρι] Cod. Vat. περί.

tendere: neque ratiocinatione principia aliunde sumente: sed licet de intelligibilibus (ut dicitur) et hic existentibus idem dicere, eo ipso videlicet, quod ad illa suspicienda vim possidet. Idem namque excitantes oportet, quæ illic sunt, contemplari, quod etiam excitare illic oportet: quemadmodum, si quis speculam ascendens eminentissimam, oculis illinc intentis ea prospiciat, quæ nemo alius eorum, qui una cum ipso non ascenderunt. Quum ergo appareat ex ratione memoriam initium a cælo ducere, ubi anima superiorem jam reliquerit regionem, nihil mirum est, si illinc in cælum profecta residensque, multarum, quæ apud nos fiunt, rerum memoriam recipit, qualium videlicet dictum est: agnoscitque multas ante cognitas animas: si quidem necesse est, eas habere circa se corpora similibus in figuris. At si figuras mutent, orbicularesque efficiant, per ipsos mores modosque unicuique proprios agnoscere videbuntur: non enim id absurdum est vel mirum. Esto quidem, ut passiones omnes procul abjecerint, mores autem nihil prohibet reservare: quod si etiam confabulari liceat, sic quoque mutuo se agnoscent. At quando ab intelligibili mundo labuntur, quanam conditione se habent? Forsan memoriam iterum suscitabunt, minus tamen, quam ille circa eadem: alia namque habebunt, quorum reminiscantur, atque longius deinde tempus integram multorum oblivionem afferet. Verum si in mundum sensibilem jam delapsæ, hic in generationem cadunt: quodnam tempus memoriæ dabitur? forte non necessarium est in profundum omne præcipitari. Fieri enim potest, ut commotæ jam animæ ad certumque progressæ spatium pedem sistant: neque quicquam prohibet emergere inde rursus et regredi, antequam ad imum generationis locum præcipitentur.

VI. *Conservatricis memoriæ ministerium necessarium est, ubi præterire aliquid rursumque accedere potest vicissim præteriturum. Animis ergo cælestibus non videtur memoria necessaria: neque enim discurrunt ut novum aliquid vel inveniant, vel acquirant.*

Animas igitur discurrentes seque varie permutantes uti memoria, facile quivis potest asseverare: memoria namque eorum est, quæ facta sunt, quæve præterierunt. Animæ vero, quæ in

401

δὴ καὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἐπιζητεῖ ὁ λόγος τὰς μνήμας, καὶ τελευτῶν εἶσι καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν, καὶ ἐπιτολμήσει καὶ B τοῦ Διὸς αὐτοῦ τὰς μνήμας πολυπραγμονεῖν. Ταῦτα δὲ ζητῶν, καὶ τὰς διανοίας αὐτῶν, καὶ τοὺς λογισμοὺς τίνες εἰσὶ θεωρήσει, εἴπερ εἰσίν. Εἰ οὖν μήτε ζητοῦσι μήτε ἀποροῦσιν, οὐδενὸς γὰρ δέονται, οὐδὲ μανθάνουσιν ἃ πρότερον οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐν γνώσει, τίνες ἂν λογισμοὶ, ἢ τίνες συλλογισμοὶ αὐτοῖς γίγνοιντο ἢ διανοήσεις; ἀλλ' C οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῖς ἐπίνοιαι καὶ μηχαναὶ, ἐξ ὧν διοικήσουσι τὰ ἡμέτερα, ἢ ὅλως τὰ τῆς γῆς. Ἄλλος γὰρ τρόπος τῆς εἰς τὸ πᾶν παρ' αὐτῶν εὐθημοσύνης.

Τί οὖν; ὅτι τὸν θεὸν εἶδον οὐ μνημονεύουσιν, ἢ ἀεὶ ὁρῶσιν; ἕως A δ' ἂν ὁρῶσιν, οὐκ ἔνι δήπου φάναι αὐτοῖς ἑωρακέναι· παυσαμένων γὰρ, τοῦτο ἂν πάθος εἴη. Τί δέ; οὐδ' ὅτι περιῆλθον χθὲς τὴν γῆν καὶ τὸ πέρυσιν, οὐδ' ὅτι ἔζων χθὲς καὶ πάλαι, καὶ ἐξ οὗ ζῶσιν, ἢ ζῶσιν ἀεί. Τὸ δὲ ἀεὶ ταὐτὸν ἓν, τὸ δὲ χθὲς τῆς φορᾶς, καὶ τὸ πέ-

1. ἐπιζητεῖ] Cod. Vat. ἐπιζητεῖν.
10. εὐθημοσύνης] Codd. Marc. A. Med. B. Vind. A. εὐθυμοσύνης.
11. εἶδον] Cod. Med. B. ἴδον.
ib. ὁρῶσιν; ἕως] Cod. Vat. ὁρῶσιν. ἢ ὡς.
12. δὴ ποῦ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. δήπου. Quod recepi.
ib. φάναι αὐτὸν] Codd. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. αὐτοῖς: et ita rescripsi.
13. περιῆλθον] Cod. Vind. A. προῆλθον cum Marc. A.
15. ἀεὶ ταὐτὸν ἓν] Cod. Darm. omittit ἀεὶ, quod a rec. m. supra lin. ante ἓν additum est.

eodem penitus conquiescunt, quarumnam rerum reminiscentur? Humana vero ratio si quidem in animis siderum quidem omnium, sed præcipue Solis et Lunæ requirit memoriam, hinc simili quadam conditione ad animam universi se transferet, ac tandem audebit negociosam in ipso Jove memoriam collocare. Hæc vero perquirens, considerabit præterea cogitationes ratiocinationesque eorum, si quæ sunt, quales præcipuæ sint. Jam vero, si neque quicquam requirunt, neque ambigunt, nulla enim re indigent, neque discunt, quæ antea ignoraverint, quænam ratiocinationes vel argumentorum subjunctiones vel excogitationes in eis erunt? Sed neque sollicite de machinis consultabunt, quibus humana et omnino terrena disponant: altera enim ratio est, qua superi [munifice] concinne universa dispensant.

VII. *Animis cælestium corporum rectoribus non est necessarium recordationis obsequium vel in cognitione, vel vita, vel motu. Suspiciunt quidem divina intuitu nunquam interrupto: ubi animadvertere quidem possunt se videre, non tamen est opus repetere se vidisse, cum ibi non sit ipsum vidisse, sed videre nunquam intermissum: nunquam igitur resumendum. Similis est et eorum vita semper eadem, similis et motus perpetuus in eorum corporibus, atque continuus, ideoque uniuscujusque illorum semper unus quamvis nobis multiplex vel accidat vel videatur. Prospiciunt res quoque mutabiles intuitu quopiam non mutato, sicut et quispiam eadem inspectione ad aliquam horæ partem continuata cernit deambulantem in rectum, aliter aliterque mutatum prospectu videlicet non mutato. Quo quidem si judicaverit illum hic esse, ibi fuisse, illic fore: mutationes ejusmodi non propterea in visione contingent, quod in spectaculo contingere judicentur.*

Quid ergo? nonne Deum se vidisse reminiscuntur? an potius semper vident? quamdiu non vident, non licet eis dicere, se vidisse, alioquin hæc eorum conditio foret, qui aliquando videre desiverint. Quid ergo? neque etiam recordantur, se heri vel anno superiore terram circumcurrisse: neque se heri et jamdiu vixisse, et ex quo tempore vivant. Quinimo semper vivunt. Quod vero semper idem est, semper et unum. Quod autem in motione dicitur heri et anno superiore, perinde se habet, ac si quis impetum motumque uno pede factum patiatur in multa, unumque motum, ipse alium aliumque esse multosque confingat. Hic etenim unus est motus, penes vero nos mensurantur ut multi, diesque alii quoniam et noctes intercidunt. Illic autem quum unus sit dies, quomodo poterunt esse multi? quaprop-

401 Β ρυσι τοιοῦτον ἂν εἴη, οἷον ἂν εἴ τις τὴν ὁρμὴν τὴν κατὰ πόδα ἕνα γενομένην, μερίζοι εἰς πολλὰ, καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην, καὶ πολλὰς ποιοῖ τὴν μίαν. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα μία φορὰ, παρὰ δὲ ἡμῖν μετροῦνται πολλαὶ, καὶ ἡμέραι ἄλλαι, ὅτι καὶ νύκτες διαλαμβάνουσιν. Ἐκεῖ δὲ μιᾶς οὔσης ἡμέρας, πῶς πολλαί; ὥστε οὐδὲ τὸ πέρυσιν. Ἀλλὰ τὸ διάστημα οὐ ταὐτὸν, ἀλλ' ἄλλο· καὶ τὸ ζωδίου τμῆμα ἄλλο. Διὰ τί οὖν οὐκ ἐρεῖ παρῆλθον τόδε, νῦν δὲ ἐν ἄλλῳ εἰμί; εἰ δὲ καὶ ἐφορᾷ τὰ τῶν ἀνθρώπων, πῶς οὐ καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς περὶ αὐτοὺς, καὶ ὅτι νῦν ἄλλοι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὅτι πρότερον ἕτεροι καὶ ἕτερα, ὥστε καὶ μνήμη.

402 Ἢ οὐκ ἀνάγκη, οὔτε ὅσα τις θεωρεῖ ἐν μνήμῃ τίθεσθαι, οὔτε τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς ἐπακολουθούντων ἐν φαντασίᾳ γίγνεσθαι, ὧν τε ἡ νόησις καὶ ἡ γνῶσις ἐναργεστέρα, εἰ ταῦτα αἰσθητῶς γίγνοιτο, οὐκ ἀνάγκη παρέντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν, τῷ κατὰ μέρος αἰσθητῷ τὴν ἐπιβολὴν ποιεῖσθαι, εἰ μή τις ἔργῳ οἰκονομοῖτό τι τῶν ἐν Βμέρει τῇ γνώσει τοῦ ὅλου ἐμπεριεχομένων. Λέγω δὲ ἕκαστον ὧδε.

1. κατὰ] Cod. Med. B. κατὰ τά.
2. πολλὰς ποιεῖ] Codd. Darm. Med. A. Vind. A. ποιοῖ: ut correximus.
6. ζωδίου] Cod. Vat. a pr. m. ζῴδιον, correctum in ζωδίου.
8. τῶν ἀνθρώπων] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. τὰ ἀνθρώπων. Ego utramque lectionem conjungens rescripsi: τὰ τῶν ἀνθρώπων.
11. μνήμῃ] Codd. Ciz. et Vat. μνήματι.
13. ὧν τε] Codd. Ciz. et Vat. ὥστε.
ib. ἐνεργεστέρα] Cod. Vat. ἐναργεστέρα. Et sic corrigendum fuit.
15. οἰκονομοῖτό τι] Codd. Ciz. Vat. οἰκονομεῖτο τι.
16. τοῦ ὅλου] Cod. Vind. A. hæc omittit.

ter neque superior annus. At vero objiciet aliquis, non unum, sed aliud itemque aliud intervallum esse: aliamque esse et aliam zodiaci portionem. Cur igitur non dicat cælestis anima, hanc jam præterii partem: nunc vero aliam occupo? Præterea, si humana prospiciunt, quomodo non etiam videant mutationes humanas, atque alios nunc homines esse: quod si ita, etiam ante alios extitisse, aliaque negocia, ex quo fit, ut habere memoriam videantur.

VIII. *Anima cujuslibet stellæ contemplans ideas principiaque rerum omnium, habet semper in se certam universi notitiam, sive intellectualem hanc sive rationalem appellare volueris, atque interea per corpus cæleste suum corporalia sentit: sed quod minima quæque sentiat, interea nec per imaginationem animadvertit, ideoque nec in memoria collocat, cum quia hæc omnia altius jam comprehendit: tum quia apud ipsum nullius sunt momenti: tum etiam quoniam tamdiu jam omnia sentit, ut nihil ultra sensum moveat tanquam novum. Veruntamen per imaginationem animadvertit, ea particularia se sentire, quæ universo sunt apprime necessaria, ut stellæ, cælestia, elementa. Profecto cum propositum sit cælestibus animis, non per hanc quidem solum partem, vel hucusque tantum, vel tamdiu duntaxat moveri, sed contemplari, et simpliciter semperque moveri, et cum quolibet in momento earum motio sit perfecta, sintque animæ illæ certæ præscriptum in se ipsis ordinem universi ita procul dubio evasurum: nulla nimirum eas cura tangit de parte quapiam loci, vel temporis, aut motus, vel de re, vel de quavis re mutabili. Itaque neque dum talia sentiunt, imaginationem attentionemque talibus adhibere coguntur. Nota circularem cæli motum nec esse alterationem, quia non mutat formam: nec esse localem, quia non mutat locum: sed esse vitalem, id est, proprium vitæ interioris actum pariter et indicium: nam agere in se moverique ex intimis proprium est vivantium: cælestium vero motus est ejusmodi, quemadmodum in animalibus pulsuum, cordisque motus, nutritioque in plantis.*

Forsan vero non est necessarium, vel quodcunque aliquis intuetur, commendare memoriæ, vel illa, quæ omnino ex contingenti sequuntur, imaginatione colligere. Item quorum in animo intelligentia cognitioque rerum certior insidet, si quando res ejusmodi sensibus offerantur, non necesse est, eos intellectuali notitia prætermissa in

Πρῶτον μὲν, τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἅ τις ὁρᾷ, παρατίθεσθαι παρ' αὐτῷ. Ὅταν γὰρ μηδὲ διαφέρῃ, ἢ μὴ πρὸς αὐτὸν ᾖ ὅλως ἡ αἴσθησις ἀπροαιρέτως τῇ διαφορᾷ τῶν ὁρωμένων κινηθεῖσα, τοῦτο αὐτὴ ἔπαθε μόνη, τῆς ψυχῆς οὐ δεξαμένης εἰς τὸ εἴσω, ἅτε μήτε πρὸς χρείαν μήτε πρὸς ἄλλην ὠφέλειαν αὐτῆς τῆς διαφορᾶς μέλον. Ὅταν δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῷ ἢ πρὸς ἄλλοις ᾖ καὶ παντελῶς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν τοιούτων παρελθόντων τὴν μνήμην, ὅπου μηδὲ παρόντων γιγνώσκει τὴν αἴσθησιν. Καὶ μὴν [ὅτι] τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς γιγνομένων οὐκ ἀνάγκη ἐν φαντασίᾳ γίγνεσθαι· εἰ δὲ καὶ γίγνοιτο, οὐχ ὥστε καὶ φυλάξαι, καὶ παρατηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ τοιούτου, οὐ δίδωσι συναίσθησιν, μάθοι ἄν τις, εἰ τὸ λεγόμενον οὕτω λάβοι. Λέγω δὲ ὧδε· εἰ μηδέποτε προηγούμενον γίνηται τὸν ἀέρα τόνδε, εἶτα τόνδε τεμεῖν, ἐν τῷ κατὰ τόπον κινεῖσθαι, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον διελθεῖν, οὔτ' ἂν τήρησις αὐτοῦ, οὔτ' ἂν ἔννοια βαδίζουσι γένοιτο. Ἐπεὶ καὶ τῆς ὁδοῦ εἰ μὴ ἐγίγνετο τὸ τόδε διανῦσαι προηγούμενον, δι' ἀέρος δὲ ἦν τὴν διέξοδον ποιήσασθαι, οὐκ ἂν ἐγένετο

1. ἅ τις] Cod. Vat. ἅτιος (sic).
2. μὴ δὲ] Cod. Vat. omittit δέ. Hoc certe vel delendum, vel scribendum aut μηδὲ aut μηδέν. Illud prætuli.
ib. ἢ μὴ—ᾖ ὅλως] Cod. Vat. εἰ μὴ—ἢ ὅλως.
3. κινηθεῖσα] Cod. Med. B. κινηθεῖσαι.
ib. αὐτὴ] Ita Codd. Ciz. Marc. B. et Vat. Ed. cum rell. αὐτῇ, quod vero plane abest a Codd. Vind. A. et Marc. A. Mox hic μὴ pro μήτε.
5. μέλλον] Codd. Ciz. Marc. A. μέλον. Vat. μύκον. Vind. A. μίλλον, sed duabus ultimis literis puncta subscripta sunt. Articulum omittit Marc. A. pergitque ἐνέργεια αὐτὴ πρὸς ἄλλοις ᾖ καί. Correxi μέλον et πρὸς ἄλλοις ᾖ pro ἄλλας, ἤ.
6. αὐτῷ ἢ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. αὐτὴ, Med. A. a pr. m. αὐτὴ ἤ, in marg. γρ. αὐτῷ ἤ.
ib. ἄλλας, ἢ καὶ παντελᾶς] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Vind. A. ἄλλοις. Pergit Ciz. ᾖ παντελῶς. Vat. ἤ καὶ παντελῶς. Vide paullo superius.
10. ὥστε καὶ] Cod. Vat. ἔστε omisso καί.
ib. καὶ ὁ τύπος] Fortasse post καὶ inserendum superius ὅτι.
12. γίνηται] Cod. Vat. γίνεται cum Marc. A. Et sic correxi.
14. οὔτ' ἄν] Cod. Vat. οὐ ταυτόν. In Marc. A. ante hæc est διελτῖν.
ib. τήρησις] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) τηρήσης, iidem αὐτῷ, sed posterior supra lin. ου.
15. ἐγίγνετο τὸ τόδε] Cod. Vat. ἐγίνετο τόδε.

id, quod particulare sensibileque objicitur, intueri, nisi quis opere ipso dispenset aliquid: quod, tametsi particulare sit, tamen in ipsa notione totius præcipue includatur. Dico autem de quolibet hoc pacto: Principio non esse necessarium, ut, quæ videt aliquis, collocet in se ipso. Quando enim nihil interest, vel nullius est apud ipsum momenti, tunc sensus absque electione nostra eorum, quæ videntur differentia motus, ipse quidem solus id patitur: anima vero interim id non excipit intra se ipsam: quippe quum ea ipsa visibilium differentia neque curæ sit nobis, neque ad necessitatem vel utilitatem aliam sit collatura. Jam vero, quando quis omnino ad se ipsum agit, vel ad alia quædam, tunc rerum ejusmodi præteritarum memoriam minime retinet, quando neque præsentium quidem percipit sensum. Quin etiam non est necessarium, ea, quæ omnino ex contingenti proveniunt, in imaginatione locari: ac si locentur, non ita collocari, ut custodiantur atque observentur: sed ejusmodi rei figuram non afferre consensum, percipere quivis poterit, si modo, quod dicitur, sic acceperit: dico autem hunc in modum: Si nunquam principale nobis propositum fuerit, partem aëris hanc in præsentia, deinde illam dividere, dum loco movemur, vel etiam magis pertransire: profecto nunquam in deambulando hoc ipsum observantes cogitaremus. Quandoquidem nisi præcipue nobis decretum esset, tantum prorsus certæ cujusdam viæ peragere: liceret autem per aërem nobis percurrere, nunquam curæ nobis foret, in quo potissimum stadio terræ simus, vel quantum jam spatii peregerimus. Tum vero, si moveri quidem nos oporteret, neque tamen ad tempus proprie tantum, sed moveri solum. Item neque actionem aliam prorsus ullam referre soleremus ad tempus, certe nunquam in memoria tempus aliud aliudque excogitaremus. Id vero ex eo patet potissimum, quoniam, quando cogitatio universum id,

402 ἡμῖν μέλειν τὸ ἐν ὅτῳ σταδίῳ γῆς ἐσμὲν, ἢ ὅσον ἠνύσαμεν· καὶ εἰ κινεῖσθαι δὲ ἔδει, μὴ τοσόνδε χρόνου, ἀλλὰ μόνον κινεῖσθαι, μηδ' ἄλλην τινὰ πρᾶξιν εἰς χρόνου ἀνήγομεν, οὐκ ἂν ἐν μνήμῃ ἄλλου ἂν καὶ ἄλλου χρόνου ἐποιησάμεθα. Γνώριμον δὲ, ὅτι τῆς διανοίας ἐχούσης τὸ πραττόμενον ὅλον καὶ πιστευούσης, οὕτω πάντως πραχθήσε- 5
403 σθαι, οὐκ ἂν ἔτι προσέχοι γιγνομένοις ἑκάστοις· καὶ μὴν καὶ ὅταν τις ταὐτὸν ἀεὶ ποιῇ, μάτην ἂν ἔτι παρατηροῖ ἕκαστα τοῦ αὐτοῦ. Εἰ οὖν τὰ ἄστρα φερόμενα τὰ αὑτῶν πράττοντα φέρεται, καὶ οὐχ ἵνα παρέλθῃ ταῦτα ὅσα παρέρχεται, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς, οὔτε ἡ θέα ὧν πάρεισιν, οὔτε τὸ παρελθεῖν, κατὰ συμβεβηκός τε ἡ πάροδος, πρὸς 10
B ἄλλοις τε ἡ γνώμη μείζοσι, τά τε αὐτὰ ἀεὶ δι' ὧν διέρχονται ταῦτα, ὅ, τε χρόνος οὐκ ἐν λογισμῷ ὁ ἐν τοσῷδε· εἰ καὶ διῃρεῖτο, οὐκ ἀνάγκη οὔτε τόπων ὧν παρίασιν, οὔτε χρόνων εἶναι μνήμην, ζωήν τε τὴν αὐτὴν ἔχοντα, ὅπου καὶ τὸ τοπικὸν αὐτοῖς περὶ ταὐτὸν, ὡς μὴ τοπικὸν ἀλλὰ ζωτικὸν τὸ κίνημα εἶναι, ζώου ἑνὸς εἰς αὐτὸ ἐνεργοῦντος, 15
C οὔσῃ. Καὶ μὴν εἰ καὶ χορείᾳ ἀπεικάσειέ τις τὴν κίνησιν αὐτῶν, εἰ μὲν ἱσταμένη ποτὲ, ἡ πᾶσα ἂν εἴη τελεία ἡ συντελεσθεῖσα ἐξ ἀρχῆς

1. μέλλειν, τῷ] Cod. Vat. μέλλει τό. Marc. A. μέλειν τό. Et ita rescripsi.
ib. ἠνύσαμεν] Cod. Vat. ἠνύξαμεν.
4. ὅτι τῆς—πραχθήσεται] Hæc in Cod. Med. B. ita leguntur: ὅτι πιστευούσης οὕτω πάντως πραχθήσεσθαι τῆς διανοίας ἐχούσης τὸ πραττόμενον ὅλον·—
5. πραχθήσεται] Codd. Ciz. Med. A. Darm. Vat. Marc. A. πραχθήσεσθαι. Vind. A. πραχθήσεσθαι. Correxi πραχθήσεσθαι et distinctionem majorem in minorem mutavi.
6. προσέχοι] Codd. Ciz. et Vat. προσίχοιτο.
ib. ὅταν] Cod. Vind. A. ὅτε.
7. ἀεὶ] Cod. Vat. ἄν.
ib. ἔτι παρατηροῖ] Cod. Vat. ἐπιπαρατηροῖ. Scripsi in seqq. τοῦ αὐτοῦ. Marc. A. habet τοῦ ταὐτοῦ. Ed. τοῦ τ' αὐτοῦ.
9. παρέλθῃ] Cod. Vind. A. παρέλθοι.
ib. περιέχεται] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) Med. B. Marc. A.B. (a sec. m.) Vind. A. παρέρχεται. Vat. παρέχεται. Nullus cum marg. Ed. παροίχεται. Correxi παρερχεται.
11. διέρχονται] Cod. Vind. A. διέρχεται.
ib. ταῦτα, ὅ, τε] Cod. Vat. ταῦτα. ὅτε.
13. παρίασιν] Cod. Ciz. πάρεισιν. Vat. πριάσιν. Med. B. παρείασιν.
ib. ζώων] Cod. Med. B. ζώων, sed supra lin. ab al. m. ζώην, quod voluisse videtur etiam scriptor Cod. Vind. A. et ego rescripsi.
15. ζωτικὸν] Cod. Darm. ζωτικά.
ib. ἑνὸς] Cod. Med. B. a pr. m. τινός.
16. πρὸς τὸ] Ita præter Ciz. Codd. omnes. Ed. πρὸ τό.
ib. δὲ τῇ] Cod. Vat. δὲ τήν.
17. χορείᾳ] Cod. Vat. χωρίῳ.
18. τελεία ἢ] Cod. Vat. τὲ λεία ἡ. Ego inde rescripsi ἡ.

quod agitur, in se habet, confiditque ita prorsus, ut habet, effectum iri, haud ulterius singulis, quæ fiunt, sese adhibet. Præterea, quando quispiam idem semper agat, frustra nimirum singula sui operis observabit. Si ergo stellæ, dum feruntur, sua quædam agunt officia, neque moventur, ut hæc ipsa pertranseant, quæ prætergrediuntur: opusque ipsarum neque est aspicere, quæ pertranseunt, neque etiam præterire, atque ipse transitus accidentalis est illis, circa majora interim occupatis: denique per eadem semper similique tenore discurrunt, nimirum apud eas tempus discreta quadam mensura minime computatur, ac etiam si distinguatur, non necessarium est, vel locorum, quæ prætereunt, vel temporum memoriam retinere: præsertim quum vitam semper eandem penitus habeant, quando et circa eundem locum perpetuo revolvuntur, adeo ut earum motio non tam localis quam vitalis esse videatur: quippe quum animal unum agat in semet ipsum in statu quidem quantum pertinet ad externa, in motu vero per vitam in ipso propriam pervigentem. Proinde si quis cælestium motum choreæ similem esse dicat, si modo choreæ aliquando desinenti, tota quidem progressio motionis perfecta erit a principio ad finem usque continuata: imperfecta vero unaquæque erit in parte dinumerata. Sin autem tali choreæ comparetur, quæ sempiterna sit, perfecta semper erit. Si autem perfecta semper, non habebit

403

εἰς τέλος· ἀτελὴς δὲ, ἡ ἐν μέρει ἑκάστη. Εἰ δὲ τοιαύτη οἵα ἀεὶ, τελεία ἀεί· εἰ δὲ ἀεὶ τελεία, οὐκ ἔχει χρόνον, ἐν ᾧ τελεσθήσεται, οὐδὲ τόπον· ὥστε οὐδὲ ἔφεσιν ἂν ἔχοι οὕτως, ὥστε οὔτε χρονικῶς, οὔτε τοπικῶς μετρήσει· ὥστε οὐδὲ μνήμη τούτων. Εἰ μέντοι αὐτοὶ μὲν ζωὴν ζῶσι μακαρίαν, ταῖς αὑτῶν ψυχαῖς τὸ ζῆν προσεμβλέποντες, τῇ δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πρὸς ἓν ταύτῃ τῇ νεύσει, καὶ τῇ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν σύμπαντα οὐρανὸν ἐλλάμψει, ὥσπερ χορδαὶ ἐν λύρᾳ συμπαθῶς κινηθεῖσαι, μέλος ἂν ἄσειαν ἐν φυσικῇ τινι ἁρμονίᾳ· εἰ οὕτω κινοῖτο ὁ σύμπας οὐρανὸς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, φερόμενος καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλα ἄλλως πρὸς τὸ αὐτὸ, ἄλλης αὐτοῖς καὶ τῆς θέσεως οὔσης, ἔτι ἂν μᾶλλον ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθοῖτο, μιᾶς ζωῆς καὶ ὁμοίας τῆς πάντων ἔτι μᾶλλον οὔσης.

Ὁ δὲ δὴ πάντα κοσμῶν Ζεὺς, καὶ ἐπιτροπεύων καὶ διατιθεὶς, εἰς ἀεὶ ψυχὴν βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν νοῦν ἔχων, καὶ πρόνοιαν ὅπως γίγνοιτο, καὶ γιγνομένων ἐπιστασίαν, καὶ τάξει διοικῶν, καὶ περιόδους ἐλίττων πολλὰς ἤδη καὶ τελέσας, πῶς ἂν ἐν τούτοις ἅπασι μνήμην οὐκ ἔχοι, ὁπόσαι τε ἐγένοντο καὶ οἷαι αἱ περίοδοι· καὶ ὡς ἂν καὶ ἔπειτα γένοιντο μηχανώμενος καὶ συμβάλλων καὶ λογιζόμενος, μνη-

1. ἡ ἐν μέρει] Cod. Med. B. εἰ ἐν μέρει.
2. εἰ δὲ] Cod. Vat. ἡ δὲ cum Marc. A.
3. ὥστε οὔτε] Cod. Vind. A. ὥστε οὐδέ.
5. μακαρίαν] Cod. Med. A. a pr. m. μακ..ν.
ib. προσεμβλέποντες] Cod. Ciz. προσεμβλέποντες.
6. τῇ νεύσει] Cod. Ciz. omittit τῇ. Vat. habet νεῦση.
7. χορδαὶ] Cod. Vat. κορδαί.
8. ἄσειαν] Cod. Med. B. ἄσιαν. Vat. ἄσειαν. Marc. A. ἄσειεν.
9. πρὸς αὐτὸν] Cod. Vind. A. Marc. A. πρὸς αὐτόν.
10. ἄλλα ἄλλως] Cod. Med. B. ἄλλως ἄλλα. Mox Vat. omittit τό.
ib. ἄλλης αὐτῆς καὶ] Codd., præter Ciz., omnes αὐτοῖς καί. ut correxi. Sequitur in Marc. A. τῆς θεάσεως.
11. ἡμῖν ὁ λόγος] Codd. Med. B. Vat. Marc. A. Vind. A. ὁ λόγος ἡμῖν. Et sic rescripsi.
ib. ὀρθοῖτο] Cod. Ciz. ἡμῖν ὀρθοῖτο, (ut ἡμῖν bis scriptum sit.)
13. διατιθεὶς] Cod. Med. B. διατιθείς.
15. περιόδους] Cod. Ciz. περιόδων.
17. οὐκ ἔχοι] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vind. A. οὐκ ἔχοι. Et sic correxi.
18. γίνοιτο] Cod. Vind. A. γίνοιντο, correctum ex γίνοντο, cum Marc. A. Ut corrigendum fuit.

tempus, in quo perfecta sit quandoque futura, neque etiam locum. Quapropter neque sic etiam appetitum, ideoque neque temporali neque locali conditione dimetietur: itaque neque horum memoria ulla continget. Præterea ea ratione magis etiam nobis ratio confirmabitur, quod scilicet illi vitam agunt beatam, in sui ipsorum animis vitam inspicientes: atque ipsa suarum animarum ad ipsum unum conspiratione, et a se in totum cælum collustratione, tanquam fides in lyra motæ concorditer melodiam in naturali quadam harmonia mirifice concinunt: atque ita totum cælum volvitur, partesque ejus ad ipsum, agitatur quidem ipsum aliter, et alia aliter, quamvis ad idem: quippe cum positio quoque illis sit alia, atque vita omnium magis etiam una sit atque persimilis.

IX. *Rector mundi Jupiter per unam simplicemque sui formam omniformem, virtute infinitam infinitorum effectricem videt, et efficit infinita: non duobus quidem actibus, sed quo actu videt, eodem efficit, atque vicissim. Absurdum vero foret dictu, cum notitiam rerum ex rebus ipsis colligere: nam per notitiam res antecedentem res efficit, neque posset infinita comprehendere, si notitiam ex infinitis aucuparetur: nunc vero non aliter per unam sui formam conspicit infinita, quam si sol per unam sui lucem radios innumerabiles micantes inde conspiciat.*

Jupiter autem exornans omnia, et moderans, et disponens, semper animam regiam mentemque regiam possidens, et qua ratione unumquodque fiat providentiam, et in ea, quæ fiunt, imperium: item ordine singula certo disponens. Præterea circuitus multos evolvens, multosque inceptos

404 μονικώτατος ἂν εἴη πάντων, ὅσω καὶ δημιουργὸς σοφώτατος. Τὸ μὲν
A οὖν τῶν περιόδων τῆς μνήμης καὶ καθ' αὑτὸ ἂν ἔχοι πολλὴν ἀπορίαν,
ὁπόσος ἀριθμὸς εἴη, καὶ εἰ εἰδείη. Πεπερασμένος γὰρ ὢν ἀρχὴν τῷ
παντὶ χρονικὴν δώσει· εἰδ' ἄπειρος, οὐκ εἰδήσει ὁπόσα τὰ αὐτοῦ
ἔργα, ἢ ὅτι ἐν εἰδήσει καὶ μιᾷ ζωῇ ἀεί· οὗτος γὰρ ἄπειρος, καὶ τὸ
ἓν οὐ γνώσει ἔξωθεν, ἀλλ' ἔργῳ, συνόντος ἀεὶ τοῦ οὕτως ἀπείρου,
B μᾶλλον δὲ παρεπομένου καὶ θεωρουμένου οὐκ ἐπακτῷ γνώσει. Ὡς
γὰρ τὸ αὐτοῦ ἄπειρον τῆς ζωῆς οἶδεν, οὕτω καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν
εἰς τὸ πᾶν μίαν οὖσαν, οὐχ' ὅτι εἰς τὸ πᾶν.

A Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ κοσμοῦν διττὸν, τὸ μὲν ὡς τὸν δημιουργὸν λέγομεν,
τὸ δὲ ὡς τὴν τοῦ παντὸς ψυχήν· καὶ τὸν Δία λέγοντες ὁτὲ μὲν ὡς
ἐπὶ τὸν δημιουργὸν φερόμεθα, ὁτὲ δὲ ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν τοῦ παντός.
Ἐπὶ μὲν τοῦ δημιουργοῦ ἀφαιρετέον πάντη τὸ πρόσω καὶ ὀπίσω,
μίαν αὐτῷ ἄτρεπτον καὶ ἄχρονον ζωὴν διδόντας. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου
B ζωὴ τὸ ἡγούμενον ἐν αὐτῇ ἔχουσα, ἔτι ἐπιζητεῖ λόγον. Εἰ οὖν καὶ
αὕτη μὴ ἐν τῷ λογίζεσθαι ἔχει τὸ ζῆν, μηδ' ἐν τῷ ζητεῖν ὅτι δεῖ ποι-

2. πολλὴν] Abest a Cod. Vind. A.
3. εἰ εἰδείη] Addidimus εἰ, quod aberat, ex Codd. omnibus.
ib. τῷ παντὶ χρονικὴν] Cod. Vind. A. χρονικὴν τῷ παντί. Mox Marc. A. ἄπορος —αὐτοῦ.
5. οὕτως] Cod. Vat. ὄντος.
6. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. ὄντος.
8. οἶδεν] Cod. Vat. εἶδεν.
9. μίαν οὖσαν] Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnes οὖσαν μίαν.
10. τὸ κοσμοῦν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ κοσμοῦν.
11. Δία λέγοντες] Ita Codd. Darm. Med. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. διαλέγοντες.
ib. ὁτὲ—ὁτὲ] Cod. Vat. ὅτε—ὅτε, et sic paulo inferius bis.
13. ἀφαιρετέον] Cod. Ciz. ἀφητέον. Med. A. ἀφαιρετὸν, supra lin. ἑον.
16. αὕτη μὴ] Cod. Vat. αὕτὴ μη (sic).

jam ad finem usque perducens, cur non in his omnibus memoriam habeat, recordatus scilicet quot et quales revolutiones actæ jam fuerint: rursusque quemadmodum in posterum fiant, machinans et conjiciens et excogitans, atque ita maxime omnium memor erit, eoque magis, quo et sapientior architectus. Quantum igitur ad ipsam revolutionum memoriam pertinet, etiam per se ipsum dubitationem affert plurimam, videlicet quantus sit numerus, et utrum comprehendatur. Si enim definitus sit, temporarium dabit principium universo: sin vero infinitus, non comprehendit ille rector, quot ejus opera sint, nisi forsan dicatur, cum in notitia vitaque una semper existere, atque ita infinitum illic esse, et illic consistere unum, non quidem per cognitionem extrinsecus incidentem, sed re ipsa consistens: quippe cum ipsum sic infinitum semper maneat simul totum, potius autem comitetur conspiciaturque non adventitia notione: nam quemadmodum infinitum suæ vitæ cognoscit, sic etiam actionem diffusam per universum infinitam esse, præsertim quum sit una, neque tamen ob hoc ipsum, quod ad universum se conferat.

X. *Ordo universi, qui paulatim evolvitur in materia, simul totus est immutabilisque in utroque Jove, tum in primo, qui est intellectus purus mundi artifex segregatus: tum in Jove secundo, qui est intellectualis anima, dux mundi conjunctus. Neuter itaque Jupiter cogitatione discurrit ambiguo more de rebus agendis: præsertim quia anima æterno quodam intuitu suspicit universi ordinem in primo Jove, tenetque firmum, totamque mundi materiam subjectam habet, et intrinsecus eam agitat, ex una sui vita quasi ex uno cardine cuncta facillime versans, ut merito nihil ejus actioni resistat, nulla incidat ambiguitas.*

Exornator autem est duplex: nam alterum quidem velut artificem dicimus, alterum vero ut animam universi: et quando nominamus Jovem, aliquando mundi artificem intelligimus, aliquando vero totius mundi ducem. Profecto ab ipso totius architecto quicquid prius dicitur et posterius, procul segregare debemus, unicam ipsi et immutabilem temporisque expertem vitam attribuentes. At mundi vita quæ hoc ipsum ut ducat, in se naturaliter habet, inquisitionem adhuc rationemque videtur exigere: numquid et ipsa vitam suam in ratiocinatione non habeat, neque in

εἶν; ἤδη γὰρ ἐξεύρηται καὶ τέτακται, ἃ δεῖ οὐ ταχθέντα· τὰ γὰρ 404
ταχθέντα ἦν τὰ γιγνόμενα· τὸ δὲ ποιοῦν αὐτὰ ἡ τάξις. τοῦτο δὲ ψυ-
χῆς ἐνέργεια ἐξηρτημένης μενούσης φρονήσεως, ἧς εἰκὼν ἡ ἐν αὐτῇ
τάξις. Οὐ τρεπομένης δὲ ἐκείνης ἀνάγκη μηδὲ ταύτην τρέπεσθαι·
οὐ γὰρ ὁ τὲ μὲν βλέπει ἐκεῖ, ὁ τὲ δὲ οὐ βλέπει· ἀπολειπομένη γὰρ C
ἂν ἀποροῖ. Μία γὰρ ψυχὴ, καὶ ἓν ἔργον. Τὸ γὰρ ἡγεμονοῦν ἓν
κρατοῦν ἀεὶ, καὶ οὐχ ὁ τὲ μὲν κρατοῦν, ὁ τὲ δὲ κρατούμενον· πόθεν
γὰρ τὰ πλείω, ὥστε καὶ γένεσθαι μάχην ἢ ἀπορίαν; καὶ τὸ διοικοῦν
ἓν τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἐθέλει. διὰ τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ ἄλλο ἵνα εἰς πλείω
ἀπορῇ, καί τοι εἰ καὶ ἓν οὖσα μεταβάλοι, οὐκ ἂν ἀποροῖ. οὐ γὰρ ὅτι D
εἴδη πολλὰ τὸ πᾶν καὶ μέρη ἔχει, καὶ ἐναντιώσεις πρὸς τὰ μέρη, διὰ
τοῦτο ἂν ἀποροῖ ὅπως διαθεῖτο· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐσχάτων, οὐδ' ἀπὸ
τῶν μερῶν ἄρχεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρώτων· καὶ ἀπὸ πρώτου ἀρξαμένη
ὁδῷ ἀνεμποδίστῳ ἐπὶ πάντα εἶσι καὶ κοσμεῖ· καὶ διὰ τοῦτο κρατεῖ,
ὅτι ἐφ' ἑνὸς ἔργου μένει τοῦ αὐτοῦ, καὶ ταὐτόν· εἰ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο 405
βούλοιτο, πόθεν τὸ ἄλλο; εἶθ' ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, ἀπορήσει, καὶ A
ἀσθενήσει τὸ ἔργον αὐτῇ, εἰς ἀμφίβολον τοῦ πράττειν ἐν λογισμοῖς
ἰοῦσῃ.

3. ἐνέργεια] Cod. Ciz. ἐνεργείᾳ. Vind. A. ὡς (sic) ἐνέργεια.
ib. μίσης οὔσης] Codd. Darm. et Med. A. (hic a pr. m.) μενούσης. Et sic correxi.
7. κρατοῦν ἀεί] Cod. Vind. A. κρατούμενον.
9. ἐν τῷ αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἓν τὸ αὐτό. Med. A. ἐν τῷ αὐτῳ.
ib. ἄλλο καὶ] Codd. Marc. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. καὶ ἄλλο καί.
10. εἰ καὶ] Cod. Vat. omittit καί.
ib. μεταβάλοι] Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. μεταβάλλοι. Vat. μεταβάλλει. Pro ἤδη marg. Ed. εἴδη. Quod recepi.
12. τοῦτο ἄν] Cod. Ciz. Vat. omittunt ἄν. Cod. Vat. statim habet ἀπορεῖ pro ἀποροῖ.
13. πρώτου] Cod. Vat. τῶν πρώτων.
14. ἀνεμποδίστῳ] Cod. Vind. A. ἀνεμπόδιστῳ.
ib. εἶσι] Cod. Vat. ἴσχει, subscripto εἰσί.
ib. διὰ τὸ] Codd. fere omnes διὰ τοῦτο, nullus cum marg. Ed. δι' αὐτό. Sed Marc. B. διατοκρατεῖ. Ego plerosque secutus sum.
15. δὲ καὶ ἄλλο] Codd. omnes δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο. Quod recipiendum fuit.
18. ἰούσῃ] Cod. Med. B. ἰούσι.

perquirendo, quidnam potissimum sit agendum? Jam enim inventum ordinatumque est, quid faciendum sit, non quidem per hæc ipsa, quæ ordinantur: quæ enim ordinantur, hæc ipsa sunt, quæ gignuntur: quod vero hæc agit, est ordo. Id autem est actio animæ dependentis a sapientia permanente, cujus quidem imago est ordo, qui viget in anima. Quum vero non permutetur illa, necessarium est, hanc quoque non permutari: non enim aliquando quidem illuc suspicit, aliquando vero non suspicit: alioquin, si intermiserit, protinus ambiget. Sed enim una est anima, unumque opus. Quod enim ducis unius obtinet dignitatem, semper exsuperat: neque alias quidem superat, alias superatur: undenam plura illic sint, adeo ut pugna illic oriatur, vel ambiguitas. Jam vero gubernator unus semper affectat idem: quid enim in causa sit, ut aliud rursusque aliud concupiscat, ita, ut in plura distractus ambigere compellatur? Quin etiam et si existens una mundi anima quoquo modo permutet, tamen non dubitabit: non enim ex eo, quod mundus [multa] multas species et partes et oppositiones habet ad partes, ob hoc tamen ambiget quomodo disponatur: neque enim ab ultimis, neque a partibus exorditur, sed a primis incipiens, et a primo via quadam ab impedimentis omnino remota per omnia se diffundit et ornat, atque ob hoc ipsum dominatur et superat, quoniam ipsa eadem in eodem opere permanet et ad idem: sin autem aliud velit et aliud, undenam aliud concupiscet? Deinde sic affecta, quid potius sit agendum, ambiget, atque ita debilitabitur ejus officium in agendo, si quidem ratiocinando in agendi ambiguum distrahatur.

405 A Ἔστι γὰρ ὥσπερ ἐφ' ἑνὸς ζώου ἡ διοίκησις, ἡ μέν τις ἀπὸ τῶν ἔξωθεν καὶ μερῶν, ἡ δέ τις ἀπὸ τῶν ἔνδον καὶ τῆς ἀρχῆς. Καθάπερ ἰατρὸς μὲν ἔξωθεν ἀρχόμενος, καὶ κατὰ μέρος, ἄπορος πολλαχῆ, καὶ βουλεύεται· ἡ δὲ φύσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπροσδεὴς βουλεύσεως· καὶ δεῖ τοῦ παντὸς τὴν διοίκησιν καὶ τὸν διοικοῦντα ἐν τῷ ἡγεῖσθαι οὐ B κατ' ἰατροῦ ἔξιν εἶναι, ἀλλ' ὡς ἡ φύσις. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκεῖ τὸ ἁπλοῦν, ὅσῳ κατὰ πάντων ἐμπεριειλημμένων ὡς μερῶν ζώου ἑνός. Πάσας γὰρ τὰς φύσεις κρατεῖ μία· αἱ δὲ ἔπονται, ἀνηρτημέναι καὶ ἐξηρτημέναι, καὶ οἷον ἐκφῦσαι, ὡς αἱ ἐν κλάδοις, τῇ τοῦ ὅλου φυτοῦ. Τίς οὖν ὁ λογισμὸς, ἢ τίς ἀρίθμησις, ἢ τίς ἡ μνήμη, παρούσης ἀεὶ φρονήσεως, καὶ ἐνεργούσης, καὶ κρατούσης, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ διοι- C κούσης; Οὐ γὰρ δὴ ὅτι ποικίλα καὶ διάφορα τὰ γιγνόμενα, δεῖ συνεπόμενον ταῖς τοῦ γιγνομένου μεταβολαῖς καὶ τὸ ποιοῦν ἡγεῖσθαι. Ὅσῳ γὰρ ποικίλα τὰ γιγνόμενα, τοσούτῳ τὸ ποιοῦν ὡσαύτως μένον. Πολλὰ γὰρ καὶ ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου ζώου τὰ γιγνόμενα κατὰ φύσιν, καὶ

1. ὥσπερ] Abest a Cod. Vind. A.
ib. ἡ μέν τις] Cod. Vind. A. εἰ δέ τις ἡ μέν τις; sed tria priora vocabula punctis notata sunt.
4. βουλεύεται] Codd. Vat. et Vind. A. (hic a pr. m.) βούλεται.
ib. καὶ δεῖ] Cod. Ciz. καὶ δή.
7. ὅσῳ] Cod. Ciz. ὅσα. Marc. A. ὅσῳ καὶ πάντων.
ib. ἐμπεριειλημμένων] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. περιειλημμένων.
9. ἐκφῦσαι] Cod. Vat. ἐκφύσαι.
ib. ὡς αἱ] Cod. Ciz. ὡς καί.
ib. τοῦ ὅλου] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m., τοῦ ἄλλου.
12. διάφορα] Cod. Vat. διαφορὰ correctum ex διάφορα.
13. τὸ ποιοῦν] Cod. Ciz. τόποις αὖ.
14. γιγνόμενα] Cod. Vind. A. λιγόμενα; sed in m. ut Ed.

XI. *Qua proportione singulæ naturæ partium singularum in quolibet vivente dependent ab una quadam viventis totius natura communi, eadem omnes mundanorum naturæ ab una communi totius mundi natura. Sicut ergo viventis cujusque natura in se continens naturaliter seminales partium effectuumque naturalium rationes nec laborat, neque consultat in agendo, neque transmutatur, dum diversa producit, præsertim quoniam agit ex intimis, nec ex multis velut partibus inchoat opus, sed ex uno velut omnium cardine cuncta derivat: ita neque natura mundi consultat in opere, vel laborat, vel permutatur: quippe cum sic ad opus se suum habeat, sicut naturam particularem ad suum se modo dicebamus habere, atque etiam multo præstantius, præsertim quia instrumentum est æternæ infinitæque sapientiæ ductum semper ad eadem vicissim, eodemque tenore, totique materiæ præsidet. Ars quin etiam quando per habitum naturæ similem denique agit sine consultatione, vel electione, vel attentione jam agit: imo vero si tunc ad attentionem ejusmodi redeat, impeditur sæpius et aberrat, quasi attentio talis non pertineat ad naturam.*

Est enim gubernatio mundi tanquam animalis unius, sed hæc ipsa gubernatio animalis partim tractat extrinsecus, atque partes: partim vero ab intrinseco regit atque principio. Medicus quidem incipiens ab extrinseco, per partesque procedens, incedit sæpe dubius atque consultat. Natura vero, quum ab intimo ducat principio, consultatione non indiget: oportet autem mundi totius gubernationem atque gubernatorem in dispensando non medici, sed naturæ more procedere. Multo vero magis illic servari simplicitatem, quo magis ibi intus comprehensa sunt omnia, velut animalis unius membra: omnes namque naturas una natura complectitur, reliquæ vero sequuntur, dependentes inde et prodeuntes, atque ita quasi pullulantes, quemadmodum naturæ ramorum ab ipsa arboris universæ natura. Quænam igitur ratiocinatio, vel numeratio, vel memoria? Cum adsit sapientia semper et agat et dominetur, atque semper eodem tenore gubernet. non enim ex eo, quod varia sunt et diversa, quæ fiunt, putandum est, etiam effectorem cum ipsis eorum, quæ fiunt mutationibus habere communionem. Quatenus enim varia sunt, quæ fiunt, eatenus effector ipse eodem tenore consistit. Multa enim sunt, quæ gignuntur in unoquoque etiam animalium naturaliter, neque simul omnia. Diversæ quidem ætates et in certis temporibus germinationes certæ, velut cornuum, barbæ, papillarum: item

οὐχ ὁμοῦ πάντα· αἱ ἡλικίαι, αἱ ἐκφύσεις ἐν χρόνοις, οἷον κεράτων, 405
γενείων, μαζῶν αὐξήσεις, ἀκμαί· γενέσεις ἄλλων, οὐ τῶν πρόσθεν
λόγων ἀπολλυμένων, ἐπιγιγνομένων δὲ ἄλλων. Δῆλον δὲ ἐκ τοῦ καὶ D
ἐν τῷ γεννωμένῳ αὖ ζώῳ τὸν αὐτὸν καὶ σύμπαντα λόγον εἶναι. Καὶ
δὴ τὴν αὐτὴν φρόνησιν ἄξιον περιθεῖναι, καὶ ταύτην καθ' ὅλου εἶναι,
οἷον κόσμου φρόνησιν ἑστῶσαν, πολλὴν μὲν καὶ ποικίλην, καὶ αὖ
ἁπλῆν ζώου ἑνὸς μεγίστου, οὐ τῷ πολλῷ ἀλλοιουμένην, ἀλλὰ ἕνα
λόγον, καὶ ὁμοῦ πάντα· εἰ γὰρ μὴ πάντα, οὐκ ἐκείνη, ἀλλὰ τῶν E
ὑστέρων καὶ μερῶν ἡ φρόνησις.

Ἀλλ' ἴσως τὸ μὲν τοιοῦτον ἔργον φύσεως ἄν τις εἴποι· φρονήσεως 406
δὲ ἐν τῷ παντὶ οὔσης, καὶ λογισμοὺς ἀνάγκη καὶ μνήμας εἶναι.
Ἔστι δὲ τοῦτο ἀνθρώπων, τὸ φρονεῖν ἐν τῷ μὴ φρονεῖν τιθεμένων,
καὶ τὸ ζητεῖν φρονεῖν τὸ αὐτὸ τῷ φρονεῖν νενομικότων. Τὸ γὰρ λογί-
ζεσθαι τί ἄλλο ἂν εἴη, ἢ τὸ ἐφίεσθαι εὑρεῖν φρόνησιν, καὶ λόγον
ἀληθῆ, καὶ τυγχάνοντα νοῦ τοῦ ὄντος; ὅμοιος γὰρ ὁ λογιζόμενος B
κιθαρίζοντι εἰς κιθάρισιν, καὶ μελετῶντι εἰς ἕξιν, καὶ ὅλως τῷ μαν-

3. Δῆλον δὲ] Codd. Vind. A. Marc. A. δῆλον δὲ καί.
ib. τοῦ καὶ] Cod. Med. B. omittit καί.
4. αὖ ζώῳ] Cod. Vat. omittit αὖ.
ib. σύμπαντα] Cod. Ciz. σύμπαν τόν.
ib. Καὶ δὴ] Cod. Med. B. καὶ δεῖ.
12. ἐν τῷ μὴ φρονεῖν] Codd. Marc. A. Vat. Vind. A. omittunt hæc.
13. τὸ αὐτὸ] Abest a Cod. Vat. Sequitur in Ciz. et Med. A. τοῦ, sed supra lin. habent τῷ.
14. ἄν εἴη] Cod. Vind. A. omittit ἄν. Marc. A. τί ἄν ἄλλο εἴη.
ib. φρόνησιν] Ita cum Ed. nonnisi Darm. et Med. A. (a pr. m.). Reliqui omnes φρονεῖν, sed Marc. A. tribus punctis superscriptis.

augmenta certa floresque ætatis: rursus præscripta propagatio prolis, qua generantur alia, prioribus interim seminariis rationibus nequaquam deficientibus, sed aliis præterea genitis. Quod quidem ex eo patet, quod in animali inde genito eadem seminaria ratio totaque servatur. Jam vero operæ pretium est asserere, eandem sapientiam hic vigere, atque hanc esse universalem, velut mundi sapientiam consistentem: multam quidem ac variam, rursusque simplicem animalis unius omnium maximi, quæ quidem ex ipsa operum multitudine non evadat varia, sed una ratio sit simulque omnia: alioquin nisi sit omnia, non erit ipsa, sed potius quædam posteriorum et partium sapientia.

XII. *Cogitatio per plura deinceps ordine currens est motus aliquis absoluta notitia carens, atque ob indigentiam veritatem sapientiamque appetens consummatam, ideo discursio ejusmodi, vel consultatio, vel electio non pertinet ad mentem vel animam mundi rectricem, possidentem ab ævo habitum sapientiæ plenum, et integram cum idearum, tum rationum seminalium plenitudinem, qua quidem plenitudine res futuras anticipat in præsentibus, et, quibus modis sint futuræ, discernit, quarum ipsamet est opifex, sola toti suæ materiæ dominans, nec impedimentis obnoxia: ideoque nec sollicita, vel ambigua, vel inquirens, sed natura sua omniformi universum sibi conformans. Quum vero hæc ipsa natura sit intelligentia et voluntas, merito non consilio tractat mundi materias, sed sapientia firmatum* [Ed. pr. *firma tum*] *naturaliter, tum etiam voluntarie fabricante.*

Forsan vero, quod ejusmodi est, quispiam naturæ opus esse fatebitur: sed cum in universo sapientia sit, necessario rationis quoque discursiones et memoriam esse putabit. Verum id quidem hominum est, sapere in non sapiendo ponentium, putantiumque, idem esse inquirere sapientiam atque sapere. Nam ratione discurrere quidnam aliud est, quam appetere sapientiam invenire, veramque rationem mentis [vere] veræ compotem? Qui enim ratiocinatur, similis est pulsanti citharam absolute pulsationis gratia, atque meditanti ad habitum consequendum, et omnino discenti gratia cognoscendi. Ratiocinator enim id quærit addiscere, quod qui jam habet est sapiens: quapropter in statu quodam et sta-

406 θάνοντι εἰς γνῶσιν. Ζητεῖ γὰρ μαθεῖν ὁ λογιζόμενος, ὅπερ ὁ ἤδη
ἔχων, φρόνιμος· ὥστ' ἐν τῷ στάντι τὸ φρονεῖν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ
αὐτὸς ὁ λογισάμενος. ὅταν γὰρ εὕρῃ ὃ δεῖ, πέπαυται λογιζόμενος,
καὶ ἀνεπαύσατο ἐν τῷ φρονῆσαι γενόμενος. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς
μανθάνοντας τὸ ἡγούμενον τοῦ παντὸς τάξομεν, λογισμοὺς ἀποδοτέον 5
C καὶ ἀπορίας, καὶ μνήμας συμβάλλοντος τὰ παρεληλυθότα τοῖς παρ-
οῦσι καὶ τοῖς μέλλουσιν. Εἰ δὲ κατὰ τὴν εἰδότα ἐν στάσει ὅρον
ἐχούσῃ, νομιστέον αὐτοῦ εἶναι τὴν φρόνησιν. Εἶτα εἰ μὲν οἶδε τὰ
μέλλοντα, τὸ γὰρ μὴ εἰδέναι λέγειν ἄτοπον, διὰ τί οὐχὶ καὶ ὅπως
ἔσται οὐκ εἰδήσει; εἰ δὲ εἰδήσει καὶ ὅπως ἔσται, τί ἔτι δεῖ τοῦ λογί- 10
D ζεσθαι, καὶ τοῦ τὰ παρεληλυθότα πρὸς τὰ παρόντα συμβάλλειν; καὶ
ἡ γνῶσις δὲ τῶν μελλόντων, εἴπερ αὐτῷ συγχωρεῖται παρεῖναι, οὐ
τοιαύτη ἂν εἴη, οἷα τοῖς μάντεσι πάρεστιν, ἀλλ' οἷα αὐτοῖς τοῖς ποι-
οῦσι τοῖς πεπιστευκόσιν ὅτι ἔσται. Τοῦτο δὲ ταὐτὸν τοῖς πάντα κυ-
ρίοις, οἷς οὐδὲν ἀμφίβολον οὐδὲ ἀμφιγνοούμενον· οἷς ἄρα ἄραρεν ἡ 15
δόξα, τούτοις παραμένει. Ἡ αὐτὴ ἄρα καὶ περὶ μελλόντων φρόνη-
E σις, οἷα καὶ ἡ περὶ παρόντων κατὰ τὸ ἑστάναι. Τοῦτο δὲ λογισμοῦ
ἔξω. Ἀλλ' εἰ μὴ οἶδε τὰ μέλλοντα ἃ αὐτὸς, εἰ ποιήσει, οὐδὲ εἰδήσει
ποιῆσαι, οὐδὲ πρός τι βλέπων ποιήσει, ἀλλὰ τὸ ἐπελθὸν ποιήσει.

1. Ζητεῖ] Cod. Vat. ζητεῖν.
ib. ἤδη] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. ὁ ἤδη. Inde addidi ὁ.
2. ὥστ' ἐν] Codd. Marc. A. Vat. ὥστε ἐν. Pro ἤδη paullo superius Marc. A. ὁ ἤδη.
3. λογισάμενος] Codd. Med. A. et Vind. A. (hic supra lin.) λογιζόμενος.
4. γενόμενος] Cod. Vat. γινόμενος.
6. προειληλυθότα] Codd. Med. B. Vat. Vind. A. παριληλυθότα. Ut correxi.
7. μέλλουσιν] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A.B. τοῖς μέλλουσιν. Quare addidi τοῖς, quod aberat.
8. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Vat. αὐτοῦ αὐτοῦ εἶναι.
ib. Εἶτα εἰ μὲν εἶδε τὰ κατὰ τὸν εἰδότα μέλλοντα] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Med. B. Vat. εἶτα εἰ μὲν οἶδε τὰ μέλλοντα. Cod. Darm. in marg. γρ. εἶτα μὲν εἶδε τά. Med. A. εἰ δὲ κατὰ τὸν εἰδότα et in marg. ab antiqua manu ut Darm. Verba κατὰ τ. εἰδ. omittit etiam Marc. A. Quare correxi.
10. τί ἔτι δεῖ] Cod. Vat. τί ἔδει. Mox Marc. A. omittit τά.
11. παρόντα] Cod. Med. B. παριληλυθότα.
13. οἷα] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. οἷα. Mox Vind. A. omittit τοῖς cum Marc. A.
14. πάντα] Cod. Ciz. πάντη.
15. οὐδὲν] Cod. Vat. οὐδένα.
ib. ἀμφιγνοούμενον] Cod. Vat. ἀμφινοούμενον.
17. ἡ περὶ] Cod. Vind. A. ἡ περὶ τῶν.
ib. λογισμοῦ] Cod. Med. B. συλλογισμοῦ.
18. αὐτὸς, εἰ ποιήσει] Codd. omnes omittunt εἰ. Codd. Darm. et Med. A. a pr. m. habent αὐτὸς εἰδήσει. Marc. A. omittit εἰ ποιήσει—ἄρα καθ' ὅ.
ib. οὐδὲ εἰδήσει—καθ' ὅ ποιήσει] Desunt in Cod. Vind. A.
19. οὐδὲ πρὸς] Cod. Med. B. οὐδέτι πρός.
ib. ἀλλὰ τὸ ἐπελθὸν ποιήσει] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.

bili est sapientia. Testatur id et ipse ratiocinator: nam cum primum invenit, quod optabat, cessat ratiocinari, et in sapientia ipsa positus conquiescit. Si igitur ipsum mundi ducem vicem habere discentium arbitremur, nimirum rationis discursiones dubitationesque illi et memoriam tribuemus, conferenti videlicet præterita cum præsentibus et futuris. Sin autem ita potius se habere putemus, quemadmodum, qui cognoscat in statu quodam suum terminum possidente, merito sapientiam ei potius convenire censebimus. Præterea si futura novit, absurdum enim esset id negare, cur non etiam, quomodo futura sint, teneat? Quod si, quomodo etiam futura sint, noverit, quidnam amplius opus est ratione pervestigare, ac præterita cum præsentibus comparare? Rursus cognitio futurorum, si modo ei concedatur adesse, non utique talis erit, qualis inesse vatibus consuevit, sed qualis effectoribus ipsis certo scientibus ita fore. Id vero est omnium auctoritatem habentibus, quibus nihil hæsitans, nihil contingit ambiguum, et quorum sententia cui semel assensit, perpetuo acquiescit. Eadem igitur illic est sapientia de futuris, quæ et de præsentibus secundum statum. Id autem est a rationis investigatione remotum, ac nisi futura cognoscat, quæ ipse facturus sit, neque etiam sciet facere, neque ad aliquid spectans efficiet, sed, quod forte inci-

τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ εἰκῇ. Μένει ἄρα καθ' ὃ ποιήσει· ἀλλ' εἰ μένει 406
καθ' ὃ ποιήσει, οὐκ ἄλλως ποιήσει, ἢ ὡς οἷον τὸ ἐν αὐτῷ παράδειγμα
ἔχει· μοναχῶς ἄρα ποιήσει, καὶ ὡσαύτως· οὐ γὰρ νῦν μὲν ἄλλως,
ὕστερον δὲ ἄλλως. Ἢ τί κωλύει ἀποτυχεῖν; εἰ δὲ τὸ ποιούμενον F
διαφόρως ἕξει, ἀλλ' ἔσχε γε διαφόρως οὐ παρ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δουλεῦον
λόγοις· οὗτοι δὲ παρὰ τοῦ ποιοῦντος· ὥστε ἠκολούθησε τοῖς ἐφεξῆς
λόγοις. ὥστε οὐδαμῇ τὸ ποιοῦν ἀναγκάζεσθαι πλανᾶσθαι, οὐδ' ἀπο-
ρεῖν, οὐδ' ἔχειν πράγματα ὥσπερ τινὲς ᾠήθησαν δύσκολον εἶναι τὴν
τῶν ὅλων διοίκησιν. Τὸ γὰρ ἔχειν πράγματα ἦν, ὡς ἔοικε, τὸ ἐπι-
χειρεῖν ἔργοις ἀλλοτρίοις· τοῦτο δὲ, ὧν μὴ κρατεῖ. Ὧν δέ τις κρατεῖ G
καὶ μόνος, τίνος ἂν οὗτος δέοιτο, ἢ αὐτοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως;
τοῦτο δέ ταὐτὸν τῆς αὐτοῦ φρονήσεως· τῷ γὰρ τοιούτῳ ἡ βούλησις, 407
φρόνησις. Οὐδενὸς ἄρα δεῖ τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ ποιεῖν, ἐπειδὴ οὐδ' ἡ A
φρόνησις ἀλλοτρία· ἀλλ' αὐτὸς οὐδενὶ ἐπακτῷ χρώμενος, οὐδὲ λογισ-
μῷ τοίνυν, οὐδὲ μνήμῃ· ἐπακτὰ γὰρ ταῦτα.

Ἀλλὰ τί διοίσει τῆς λεγομένης φύσεως ἢ τοιαύτη φρόνησις, ἢ ὅτι A
ἡ μὲν φρόνησις πρῶτον, ἡ δὲ φύσις ἔσχατον; ἴνδαλμα γὰρ φρονή-

1. ἀλλ' εἰ μένει καθ' ὃ] Cod. Vind. A. ἀλλά; idem cum Ciz. εἰ μέν, Cod. denique Vind. A. καθώς.
2. ἢ ὡς] Cod. Vat. solus ὡς. Rell. cum Ed. ὥς. Fort. leg. ὡς οἷόν τε τό.
3. ἔχει] Cod. Vind. A. ἕξει, sed supra lin. χ.
5. δουλεῦον] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Cod. Ciz. δουλεύον. Reliqui cum Ed. δουλεύων.
6. οὗτοι δὲ—ὁ λόγος] Desunt hæc in Cod. Vind. A. Pro ὁ λόγος omnes, excepto Marc. B., habent λόγοις, sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr. Ego correxi.
7. ἀναγκάζεσθαι] Cod. Med. B. ἀναγκάζεται.
11. τίνος ἄν] Cod. Med. B. τίνος ἄρ'.
ib. αὐτοῦ—αὐτοῦ] Codd. Med. B.A. Vat. bis αὐτοῦ.
13. ἐπεὶδὴ] Marc. A. ἐπεί.
16. ἢ τοι.—ἢ ὁ.] Fic. legisse videtur ἡ τοιαύτη—ἤ ὅτι. Prius habet Marc. A.

derit, aget: id vero nihil aliud est, quam casu facere. Permanet igitur, qua ratione faciet: ac si permaneat, qua ratione faciet, certe non faciet aliter, quam designet, quod in eo existit exemplar: uno itaque tenore et eadem semper faciet ratione. Non enim nunc quidem aliter, aliterve in posterum, alioquin quidnam prohibebit, ab instituto procul errare? Sin autem opus ipsum se differenter habebit, non a se ipso quidem hanc differentiam possidebit, sed quatenus seminariis serviet rationibus: hæ vero ab effectore dependent: quapropter opificium seriem ipsam sequitur rationum. Effector itaque nullo modo cogitur aberrare, aut ambigere, aut negotiis laborare, quemadmodum nonnulli opinati sunt, putantes gubernationem omnium esse laboriosam. Profecto laborare in opere disponendo nihil aliud esse videtur, quam alienas materias pertractare, id est materias, quibus minime dominetur: At quando quis operi dominatur, et solus imperat, quanam re indigeat, nisi se ipso et propria voluntate? Id est autem sapientia propria: penes enim hunc ita se habentem voluntas est sapientia. Nihil itaque huic deest ad fabricandum, quando neque sapientia huic est adventitia, sed est ipsemet nulla unquam re adventitia utens: igitur neque ratiocinatione neque memoria: hæc enim adventitia sunt.

XIII. *Mens divina idearum suarum sigillo imprimit formas animæ mundi adeo vehementer, ut non solum figuret supremum animæ, id est intelligentiam, sed etiam medium ejus, id est imaginationem: et usque ad infimum ejus, id est naturam formarum notas inurat. Formæ sive rationes rerum seminales in natura sunt ultima quædam vestigia divinorum, ideo cognitione carent, quamvis vita non careant, aguntque in materiam sicut ignis, atque similia, et artificiose quidem: quoniam sunt vivæ quædam expressiones divinæ cujusdam intelligentiæ, atque hujus verba loquentis: Natura, dum agit in materiam, pati dicitur non a materia, sed ab anima. Anima vero non tam patitur a mente quam se agit ad ipsam.*

Sed quonam ejusmodi sapientia differet a na-

407 σεως ἡ φύσις, καὶ ψυχῆς ἔσχατον ὂν, ἔσχατον καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἐλ-
λαμπόμενον λόγον ἔχει. Οἷον εἰ ἐν κηρῷ βαθεῖ διϊκνοῖτο εἰς ἔσχατον
ἐπὶ θάτερα, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τύπος, ἐναργοῦς μὲν ὄντος τοῦ ἄνω,
B ἴχνους δὲ ἀσθενοῦς ὄντος τοῦ κάτω, ὅθεν οὐδὲ οἶδε, μόνον δὲ ποιεῖ·
ὃ γὰρ ἔχει τῷ ἐφεξῆς διδοῦσα ἀπροαιρέτως τὴν δόσιν τῷ σωματικῷ 5
καὶ ὑλικῷ, ποίησιν ἔχει. Οἷον καὶ τὸ θερμανθὲν τῷ ἐφεξῆς ἁψαμένῳ
δέδωκε τὸ αὐτοῦ εἶδος θερμὸν ἐλαττόνως ποιῆσαν. Διὰ τοῦτό τοι ἡ
φύσις οὐδὲ φαντασίαν ἔχει· ἡ δὲ νόησις φαντασίας κρείττων· φαν-
τασία δὲ, μεταξὺ φύσεως τύπου καὶ νοήσεως. Ἡ μέν γε οὐδενὸς
C ἀντίληψιν οὐδὲ σύνεσιν ἔχει· ἡ δὲ φαντασία σύνεσιν ἐπακτοῦ· δί- 10
δωσι γὰρ τῷ φαντασθέντι εἰδέναι ἃ ἔπαθεν· ἡ δὲ γέννα αὕτη καὶ
ἐνέργεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐνεργήσαντος. Νοῦς μὲν οὖν ἔχει, ψυχὴ δὲ
ἡ τοῦ παντὸς ἐκομίσατο εἰς ἀεὶ, καὶ ἐκεκόμιστο· καὶ τοῦτό ἐστιν
αὐτῇ τὸ ζῆν, καὶ τὸ φαινόμενον ἀεὶ σύνεσις νοούσης· τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς
ἐμφαντασθὲν εἰς ὕλην, φύσις, ἐν ᾗ ἵσταται τὰ ὄντα, ἢ καὶ πρὸ τού- 15
D του, καὶ ἔστιν ἔσχατα ταῦτα τοῦ νοητοῦ· ἤδη γὰρ τὸ ἐντεῦθεν τὰ
μιμήματα· ἀλλ' ἡ φύσις εἰς αὐτὴν ποιοῦσα, καὶ πάσχουσα· ἐκείνη
δὲ ἡ πρὸ αὐτῆς καὶ πλησίον αὐτῆς ποιοῦσα οὐ πάσχει· ἡ δέ τι ἄνω-
θεν εἰς σώματα ἢ εἰς ὕλην οὐ ποιεῖ.

1. ἔσχατον καὶ] Cod. Vind. A. omittit repetitum ἔσχατον.
ib. ἐν αὐτῇ] Cod. Med. B. habet quidem αὐτῇ, sed correctum ex αὐτῷ.
2. διϊκνεῖτο] Cod. Vat. διοικεῖτο. Vind. A. Marc. A. διϊκνοῖτο. Paulo superius Codd. Ciz. et Vat. pro ἔχει habent ποιεῖ. Correxi διϊκνοῖτο.
5. τὸ ἐφεξῆς] Cod. Med. B. omittit τὸ, pro eo habet Vat. τῷ cum Marc. A. Quod recepi.
ib. διδοῦσα] Codd. Ciz. et Vat. διδάσκουσα.
6. Οἷον καὶ—ἔχει] Desunt in Cod. Vind. A.
8. φαντασίας] Cod. Med. B. φαντασία.
ib. κρείττων] Codd. Ciz. et Vat. κρεῖττον et sic Marc. A.
9. τύπου] Cod. Vat. καὶ τύπου.
10. σύνεσιν] Cod. Vat. σύνεστιν.
ib. ἡ δὲ φ.—οὖν ἔχει] Desunt in Cod. Vat.
11. αὕτη καὶ] Cod. Med. A. αὕτὴ (sic) καί. Med. B. Marc. A. αὐτὴ καί.
13. εἰς ἀεὶ] Abest εἰς a Cod. Vind. A. ἐς ἀεὶ Marc. A.
ib. ἐστιν ἐν] Abest ἐν a Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marcc. quare delevi.
14. δὲ ἐξ] Cod. Med. B. omittit δέ; in Ciz. scribitur δὲ ἐξ ἧς.
15. ἵσταται τὰ ὄντα] Ita Codd., exceptis Darm. et Med. A., omnes. Ed. ἵστανται.
18. ἡ δέ τι] Marc. A. ἡ δ' ἔτι.
19. εἰς σώματα] Abest εἰς a Cod. Med. B., utrumque vocabulum a Cod. Vat.

tura? Hoc sane, quod sapientia quidem primum, natura vero est ultimum: natura enim sapientiæ imago est. Quumque postremum animæ sit, ultimam quoque in se rationem habet desuper emicantem. Quemadmodum si dum profundior cera imprimitur, usque ad alteram ejus superficiem penitus figura pertranseat, ubi quidem figura superior perspicua sit: postrema vero vestigium sit obscurum, ideoque natura nihil novit, sed efficit tantum: tradens enim absque electione sequenti, quod habet, corporeo materialique subjecto largitur, talemque duntaxat actionem habet. Quemadmodum et calidum proximo suam exhibet speciem debilius calidum reddens. Hanc ob causam imaginationem natura non habet. Intelligentia vero est imaginatione præstantior, sed imaginatio inter naturalem figuram intelligentiamque est media. Natura enim nullius rei animadversionem cognitionemque habet: imaginatio vero rei peregrinæ cognitionem: dat enim imaginanti, ut, quæ patitur, et agnoscat. Hæc autem ipsa progenies atque actio ex ipso agente dependet: itaque mens quidem possidet: anima vero totius semper accipiebat, semperque accepit, idque ei vivere est: et, quod in ea apparet fulgetque, semper est ipsius animæ intelligentis agnitio. Quod autem ab ipsa in superficiem materiæ micat, est natura, in quam entia desinunt, vel ante ipsam, quæ quidem id ipsum præcedit, quod apparet: atque hæc sunt ordinis intelligibilis ultima: jam enim post hæc sunt quædam entium imitamina. At natura in materiam agens interim patitur aliunde. Anima vero hac superior simulque proxima faciendo non patitur: mens denique superne consistens in corpora materiamve non agit.

Τὰ δὲ σώματα ὑπὸ φύσεως λεγόμενα γίγνεσθαι, τὰ μὲν στοιχεῖα 407 A
αὐτὸ τοῦτο τὰ σώματα. Τὰ δὲ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἆρα οὕτως ὥστε
τὴν φύσιν οἷον παρακειμένην ἐν αὐτοῖς ἔχειν, οἷον ἐπὶ φωτὸς ἔχει;
ἀπελθόντος οὐδὲν ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει, ἀλλ' ἔστιν οἷον χωρὶς τὸ φῶς·
χωρὶς δὲ ὁ ἀὴρ, οἷον οὐ κιρνάμενος· ἢ οἷον ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ
θερμανθέντος, οὗ ἀπελθόντος μένει τις θερμότης, ἑτέρα οὖσα παρὰ 408
τὴν οὖσαν ἐν τῷ πυρὶ, πάθος τι τοῦ θερμανθέντος. Τὴν μὲν γὰρ A
μορφὴν, ἣν δίδωσι τῷ πλασθέντι, ἕτερον εἶδος θετέον παρ' αὐτὴν
τὴν φύσιν. Εἰ δέ τι ἄλλο παρὰ τοῦτο ἔχει, ὅ ἐστιν οἷον μεταξὺ τού-
του καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, ζητητέον· καὶ ἥτις μὲν διαφορὰ φύσεως
καὶ τῆς εἰρημένης ἐν τῷ παντὶ φρονήσεως, εἴρηται. B

Ἐκεῖνο δὲ ἄπορον πρὸς τὰ νῦν ἅπαντα τὰ εἰρημένα. Εἰ γὰρ αἰὼν A
μὲν περὶ νοῦν, χρόνος δὲ περὶ ψυχὴν, ἔχειν γάρ φαμεν τῇ ὑποστάσει
τὸν χρόνον περὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν, καὶ ἐξ ἐκείνης· πῶς οὐ
μεριζομένου τοῦ χρόνου, καὶ τὸ παρεληλυθὸς ἔχοντος, μερίζοιτο ἂν
καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθὸς ἐπιστρέφουσα ποιήσει καὶ
ἐν τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ τὴν μνήμην; καὶ γὰρ αὖ ἐν μὲν τῷ αἰῶνι B
τὴν ταυτότητα, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τὴν ἑτερότητα τίθεσθαι· ἢ ταὐτὸν
αἰὼν ἔσται καὶ χρόνος, εἰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις τὸ μεταβάλ-

4. οὐδὲν ὁ ἀὴρ] Cod. Med. B. οὐδὲ ὁ ἀήρ.
9. τι ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι.
10. ἥτις] Ed. cum Darm. Med. A.B. Vind. A. ἥτις. Ciz. et Vat. εἴτις. Certe aut ita scribendum fuit, aut ut nos fecimus.
11. φρονήσεως] Codd. Ciz. et Vat. φύσεως.
12. τὰ εἰρημένα] Cod. Vind. A. omittit τά.
13. γάρ φαμεν] Cod. Vind. A. omittit γὰρ cum Marc. A.
18. τίθεσθαι] Fort. δεῖ τίθεσθαι.

XIV. *Natura universalis, id est vivifica quædam virtus animæ mundanæ omnium plena seminum adest corporibus omnibus ex se genitis, non tanquam qualitas quædam his permixta factaque horum propria, sicut calor aëri, sed tanquam actus animæ quodammodo separatus, separabiliterque præsens, sicut aëri lumen. Natura quidem se habet ad animam sicut lumen ad solem, forma vero materialis ad naturam sicut calor ad lumen ex lumine genitus in materia.*

Proinde corpora, quæ gigni a natura dicuntur, elementa quidem ex hoc ipso vel hoc ipsum sunt corpora. Animalia vero et plantæ numquid ad naturam ita se habent, ut eam quasi adjacentem habeant in se ipsis, quemadmodum et aër habet lumen? quo quidem abeunte, aër nihil luminis retinet, sed seorsum quidem extat lumen, seorsum quoque remanet aër, quasi permixtio his facta non fuerit. An potius ita fit, sicut et in igne et calefacto quodam fieri consuevit? Nam abeunte hinc igne, calor aliquis permanet, aliud quiddam existens præter calorem in igne vigentem, evadensque jam quædam passio calefacti. Profecto formam quidem, quam natura præstat formato, existimandum est, alteram quandam præter naturam ipsam speciem esse. Restat vero quærendum, numquid etiam aliud quiddam habeat quasi medium inter formatum ipsamque naturam: nam quæ potissimum differentia sit inter naturam atque eam, quam in mundo posuimus, sapientiam, satis est dictum.

XV. *Actio animæ mundi intima non tempore transigitur paulatim, sed momento tota simul impletur. Extima vero, id est processio quædam virtutis illinc in mundum, et ipse mundi actus temporis successione peragitur. Ipsa igitur propria hujus animæ actio non est in tempore, sed tempus generat in materia.*

Illud autem circa hæc omnia, quæ modo diximus, dubitari facile potest. Si enim æternitas quidem est circa mentem, tempus autem circa animam: si quidem diximus naturam temporis circa animæ actionem versari, et ab ipsa pendere: quonam modo fieri potest, ut diviso tempore præteritumque habente, non simul et actio di-

λειν οὐ δώσομεν. Ἆρ' οὖν τὰς μὲν ἡμετέρας ψυχὰς μεταβολὴν δεχομένας, τήν τε ἄλλην καὶ τὴν ἔνδειαν, οἷα ἐν χρόνῳ, φήσομεν εἶναι; τὴν δὲ τοῦ ὅλου γεννᾶν μὲν χρόνον, οὐ μὴν ἐν χρόνῳ εἶναι; ἀλλ' ἔστω μὴ ἐν χρόνῳ. Τί ἐστιν ὃ ποιεῖ γεννᾶν αὐτὴν χρόνον, ἀλλὰ μὴ αἰῶνα· ἢ ὅτι ἃ γεννᾷ, οὐκ ἀΐδια, ἀλλὰ περιεχόμενα χρόνῳ· ἐπεὶ οὐδ' αἱ ψυχαὶ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τὰ πάθη αὐτῶν ἄττα ἐστὶ καὶ τὰ ποιήματα. Ἀΐδιοι γὰρ αἱ ψυχαὶ, καὶ ὁ χρόνος ὕστερος· καὶ τὸ ἐν χρόνῳ, ἔλαττον χρόνου· περιέχειν γὰρ δεῖ τὸν χρόνον τὸ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ, φησὶ, τὸ ἐν τόπῳ καὶ ἐν ἀριθμῷ.

A Ἀλλ' εἰ ἐν αὐτῇ τόδε μετὰ τόδε, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῶν ποιουμένων· κἂν εἰ ἐν χρόνῳ αὐτὴ ποιεῖ καὶ νεύει, καὶ πρὸς τὸ μέλλον· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθός· ἢ ἐν τοῖς ποιουμένοις, τὸ πρότερον καὶ παρεληλυθός· ἐν αὐτῇ δὲ οὐδὲν παρεληλυθὸς, ἀλλὰ πάντες οἱ λόγοι ἅμα, ὥσπερ εἴρηται. Ἐν δὲ τοῖς ποιουμένοις τὸ οὐχ

B ἅμα, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ὁμοῦ, καί τοι ἐν τοῖς λόγοις τὸ ὁμοῦ, οἷον χεῖρες καὶ πόδες οἱ ἐν λόγῳ· ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς χωρὶς· καί τοι κἀκεῖ ἄλλον τρόπον τὸ χωρὶς, ὥστε καὶ τὸ πρότερον ἄλλον τρόπον· ἢ τὸ μὲν

1. Ἆρ' οὖν] Codd. Med. B. et Vat. ἄρ' οὖν.
2. ἔνδειαν, οἷα] Cod. Vat. ἐν διανοίᾳ. Sed in marg. est signum ·.·
ib. φήσομεν] Codd. Marc. A. Ciz. Med. A.B. Vat. φήσομεν, et sic Marc. B. ex corr. Quod recepi.
3. χρόνον] Cod. Vat. τὸν χρόνον.
ib. ἐν χρόνῳ] Cod. Ciz. δὲ ἐν χρόνῳ.
4. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτόν.
6. αἱ ψυχαὶ] Cod. Vind. A. ἂν ψυχαί.
ib. ἄττα—τὰ] Cod. Vat. exhibet ἄττα et omittit τά.
7. καὶ τὸ ἐν] Cod. Ciz. τῷ pro τό.
10. εἰ αὐτῇ] Codd. Med. A.B. Vind. A. ἐν αὐτῇ. Vat. ἡ ἐν αὐτῇ. Fic. legit εἰ ἐν αὐτῇ cum Marcc. quod recepi.
ib. τὸ ὕστερον] Cod. Vind. A. omittit τό.
11. ποιῇ καὶ νεύῃ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ποιεῖ καὶ νεύει. Et sic correxi. Codd. Darm. et Med. A. μαιεύῃ. Sed prior supra lin. habet γρ. νεύει, posterior signum ·.· Cod. Vind. A. omittit sequentia καὶ πρὸς τὸ μέλλον, sed habet post νεύῃ notam : Marc. αὖτη ποιεῖ (supra scripto οι) καὶ νεύει μαιεύῃ (supr. οι). Marc. B. αὐτὴ ποιῇ καὶ νεύει (sic).
ib. καὶ τὸ] Cod. Vat. omittit hæc; τὸ omittunt Codd. Darm. Med. A. et B. Quare delevi.
13. ἐν αὐτῇ—παρεληλυθὸς] Desunt hæc in Cod. Vind. A. Ea Marc. B. nonnisi in marg. habet.
14. Ἐν δὲ] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. εἰ δέ.
17. τὸ χωρὶς—τρόπον] Desunt hæc in Cod. Marc. A.

vidatur, conversaque ad præteritum in anima mundi memoriam faciat? Jam vero in æternitate quidem identitatem, in tempore autem diversitatem collocare debemus: alioquin æternitas idem erit et tempus, si modo actionibus animæ mutationem auferamus. An forte animas quidem nostras, quum mutationem admittant, tum aliam, tum indigentiam tanquam in tempore esse dicemus? Animam vero totius generare quidem tempus, neque tamen esse in tempore? Sed esto quidem, non sit in tempore. Quidnam igitur in causa est, ut ipsa generet tempus, non autem æternitatem? Forte quoniam, quæ generat, non sunt sempiterna, sed tempore comprehensa: quando neque ipsæ quidem animæ sunt in tempore, sed passiones earum qualescunque sint atque opera. Sempiternæ namque sunt animæ, atque tempus posterius est, et quod est in tempore, minus est tempore: oportet enim, quod in tempore est, a tempore comprehendi, quemadmodum, ille inquit, quod in loco est atque numero.

XVI. *Formæ rerum, quæ in materia distant inter se loco, in anima mundi distant differentia tantum inter se formali. Item quæ in materia priora sunt inter se tempore atque posteriora, in anima solo quodam ordine discrepant, quo aliis alia cedunt potius, quam succedant. Est enim anima per essentiam omniformem ordo quidam specialis et firmus futuri ordinis universi exemplar pariter et effector: et quantum in se est, efficere potest simul omnia, si materia posset simul omnia capere. Moveri quidem dicitur anima hæc ad bonum, qua ratione per mediam mentem ad illud appetendo convertitur: mens vero in bono quiescere, quoniam nullo ad id medio utitur: mundus vero circa animam, imo intra animam tempore volvitur. Plotinus in libro de Tempore etsi non ponit*

χωρὶς εἴποι ἄν τις ἑτερότητι, τὸ δὲ πρότερον πῶς, εἰ μὴ ἐπιστατοῖ τὸ τάττον· ἐπιστατοῦν δὲ ἐρεῖ τὸ τόδε μετὰ τόδε. Διὰ τί γὰρ οὐχ ἅμα πάντα ἔσται; ἢ εἰ μὲν ἄλλο τὸ τάττον, καὶ ἡ τάξις, οὕτως [ὡς] οἷον λέγειν. Εἰ δὲ τὸ ἐπιστατοῦν ἡ πρώτη τάξις, οὐκέτι λέγει, ἀλλὰ ποιεῖ μόνον τόδε μετὰ τόδε. Εἰ γὰρ λέγει, εἰς τάξιν βλέπων λέγει, ὥστε ἕτερον τῆς τάξεως ἔσται. Πῶς οὖν ταὐτόν; ὅτι μὴ ὕλη καὶ εἶδος τὸ τάττον, ἀλλ' εἶδος μόνον, καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια δευτέρα μετὰ νοῦν ἔσται ψυχή. Τὸ δὲ τόδε μετὰ τόδε, ἐν τοῖς πράγμασιν οὐ δυναμένοις ἅμα πάντα. Σεμνὸν γάρ τι καὶ ἡ ψυχὴ ἡ τοιαύτη, οἷον κύκλος προσαρμόττων κέντρῳ, εὐθὺς μετὰ κέντρον αὐξηθεὶς, διάστημα ἀδιάστατον. Οὕτω γὰρ ἔχει ἕκαστα· εἰ δὲ ταγαθόν τις κατὰ κέντρον τάξειε, τὸν νοῦν κατὰ κύκλον ἀκίνητον, ψυχὴν δὲ κατὰ κύκλον κινούμενον ἂν τάξειε, κινούμενον δὲ τῇ ἐφέσει. Νοῦς γὰρ εὐθὺς καὶ ἔχει καὶ περιείληφεν, ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἐπέκεινα ὄντος ἐφίεται. Ἡ δὲ τοῦ παντὸς σφαῖρα τὴν ψυχὴν ἐκείνως ἐφιεμένην ἔχουσα ᾗ πέφυκεν ἐφίεσθαι, κινεῖται. Πέφυκε δὲ ᾗ σῶμα τοῦ οὗ ἐστιν ἔξω ἐφίε-

409 B C D

1. ἐτιστατεῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vind. A. ἐτιστατοῖ. Et sic correxi.
3. ὡς οἷον] Abest ὡς a Codd. Ciz. et Vat. Quare uncinis inclusi.
4. οὐκέτι] Cod. Vind. A. οὐ.
ib. ἀλλὰ ποιεῖ—λέγει] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
5. μόνον τόδε] Codd. Med. B. Marc. A. τόδε μόνον. Prior mox λέγοι pro λέγει; alteri vero λέγει post βλέπων præcedit τό.
7. διυτέρα μετὰ] In Cod. Vind. A. supra lin. interponitur γάρ.
8. ἔσται] Codd. Med. B. et Vat. ἔστι cum Marc. A.
ib. μετὰ τόδε] Codd. Darm. et Med. A. μετὰ τὸ τόδε.
9. γάρ τι] Codd. Ciz. Vat. omittunt τι.
11. τἀγαθὸν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. θᾶττον, sed nonnisi in marg. a rec. m. ut Ed.
ib. καὶ τὸ κέντρον] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. κατὰ omisso τό. In Cod. Med. B. etiam pro seq. τὸν est κατα.
13. κινούμενον] Cod. Vat. κινουμένου. Idem mox περιείληφε.
16. σᾶμα] Cod. Vat. a pr. m. σῶσα, in marg. σῶμα.
ib. ἐξω] Cod. Ciz. ἐξωθεν.

tempus motumque in anima mundi superiore, ponit tamen in anima ejusdem inferiore, id est in vestigio superioris atque natura: non quia formas acquirat ullus [Ed. pr. *ullas.* recte.] *vel amittat, sed quia formæ in ea quædam quasi e somno statutis temporibus prodeunt in vigiliam.*

Cæterum si in ea designatum est hoc post illud, et prius atque posterius suorum operum: et si ipsa facit in tempore, etiam annuit in futurum. Si autem hoc ita se habet, annuit etiam in præteritum: forsan vero potius in his, quæ fiunt, et prius est et præteritum, in ipsa vero nequaquam, sed rationes omnes simul, ut diximus. Quæ quidem non simul sunt in operibus tempore, quando neque etiam loco simul, quamvis in rationibus simul loco sint, velut manus et pedes in seminario: in rebus autem sensui patentibus hæc loco seorsum disposita sunt: etsi in seminario alia quadam ratione separata dicuntur, ideoque prius etiam alia ratione. Profecto quod seorsum dicitur, alteritate quadam seorsum esse censebitur: quod autem prius dicitur, quonam pacto? nisi ordinator ipse sic imperet: imperans vero edicet id ipsum, scilicet, hoc esto post illud: nam cur non simul omnia erunt? Sed certe si aliud quiddam ordinator esset atque ordo, sic res ageretur quasi dicendo. Sin autem imperator ipse præsidens ordo primus existit, non dicit ultra, sed facit tantum, hoc post illud efficiens: si enim dicat, spectans ordinem dicet: quapropter aliud quiddam sic erit præter ordinem. Qua igitur ratione est idem? Quoniam ordinator non est materia simul atque species, sed species ipsa duntaxat, atque potestas et actus secundus post mentem erit anima. Quod autem dicitur, hoc post illud ipsis operibus accidit habere simul omnia non valentibus. Venerandum enim quiddam est et anima talis, scilicet qualis et circulus centro accommodatissimus statim post centrum adauctus, intervallumque indistans. Sic enim singula disponuntur, ac si quis ipsum bonum pro centro posuerit: mentem vero velut immobilem circulum adhibuerit, sed animam velut mobilem addiderit circulum, motum inquam per appetitum.

σθαι· τοῦτο δὲ περιπτύξασθαι, καὶ περιελθεῖν πάντη ἑαυτῷ, καὶ κύκλῳ ἄρα.

Λ Ἀλλὰ πῶς οὐ καὶ ἐν ἡμῖν οὕτως αἱ νοήσεις αἱ τῆς ψυχῆς καὶ οἱ λόγοι, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν χρόνοις τὸ ὕστερον, καὶ αἱ ζητήσεις ὠδί; ἆρ' ὅτι πολλὰ ἃ ἄρχει καὶ κινεῖται καὶ οὐχ ἓν κρατεῖ; ἢ καὶ ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς τὴν χρείαν καὶ πρὸς τὸ παρὸν, οὐχ ὡρισμένον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἄλλο ἀεὶ καὶ ἄλλο ἔξω; ὅθεν ἄλλο τὸ βούλευμα, καὶ Β πρὸς καιρὸν, ὅτε ἡ χρεία πάρεστι. Καὶ συμβέβηκεν ἔξωθεν τουτὶ, εἶτα τουτί· καὶ γὰρ τῷ πολλὰ ἄρχειν ἀνάγκη πολλὰς καὶ τὰς φαντασίας εἶναι καὶ ἐπικτήτους, καὶ καινὰς ἄλλου ἄλλῳ, καὶ ἐμποδίους τοῖς αὐτοῦ ἑκάστου κινήμασι καὶ ἐνεργήμασιν. Ὅταν γὰρ τὸ ἐπιθυμητικὸν κινηθῇ, ἦλθεν ἡ φαντασία τούτου, οἷον αἴσθησις ἀπαγγελ- 410 τικὴ καὶ μηνυτικὴ τοῦ πάθους, ἀπαιτοῦσα συνέπεσθαι καὶ ἐκπορίζειν τὸ ἐπιθυμούμενον, τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐν ἀπόρῳ συνεπόμενον, καὶ πορίζον, ἢ καὶ ἀντιτεῖνον γίγνεται· καὶ ὁ θυμὸς δὲ εἰς ἄμυναν παρακαλῶν τὰ αὐτὰ ποιεῖ κινηθείς. Καὶ αἱ τοῦ σώματος χρεῖαι καὶ τὰ πάθη

3. οὐκ ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. οὐ καὶ ἐν. Vat. οὐ καὶ omisso ἐν. Inde correxi.
ib. αἱ τῆς] Cod. Vind. A. omittit αἱ cum Marc. A.
4. ἀλλ' ἐνταῦθα] Cod. Med. A. ἀλλὰ ταῦτα (idem Marc. B. a. 2. m.); supra lin. γρ. ἀλλ' ἐντ.
5. πολλὰ ἃ] Cod. Vat. omittit ἃ.
ib. ἢ ὅτι] Codd., præter Marc. B., omnes ἢ καὶ ὅτι, ut legit Fic. et nos correximus.
6. πρὸς τὸ] Cod. Vind. A. omittit πρός.
7. τὸ ἄλλο] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. ἄλλο τὸ] Cod. Ciz. καὶ ἄλλο τό.
8. ἡ χρεία] Cod. Vind. A. ἥτε ἡ χρεία.
ib. ἔξω] Codd. omnes ἐξωθεν. Pro seq. τουτὶ in Codd. Med. B. et Vat. (a pr. m.) est τοῦτο. Illud (ἐξωθεν) recepi.
9. γὰρ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ τό.
ib. πολλὰς] Abest a Cod. Ciz.
10. ἄλλος ἄλλῳ] Codd. omnes ἄλλου ἄλλῳ excepto Marc. B. Ego correxi.
12. ἀπαγγελτική] Cod. Med. B. ἐπαγγελτική.
16. τοιαῦτα ποιεῖ] Codd., excepto Ciz., omnes τὰ αὐτά. Et sic correxi.
ib. χρεῖαι] Cod. Vat. χρείαι.

Mens enim proxime subitoque bonum habet, atque concepit: anima vero id, quod etiam est superius, appetit. At mundi sphæra habens animam ea conditione appetentem, nimirum qua ratione naturaliter appetere potest, movetur. Sic vero natura comparatum est, qua corpus valeat naturaliter id ipsum, extra quod est, appetere: hoc autem est circumfundere sese [illi], et undique (se) circumcurrere, quo efficitur, ut moveatur in orbem.

XVII. *In anima mundi non est ambigua consultatio temporalisque discursio, quia, quod optimum est in ea ab ævo, semper cæteris suis viribus dominatur. Est tamen in nostra, quoniam e multis partibus viribusque nostris nunc una, nunc alia dominatur. Item quia et ignorantes sumus, tum etiam quoniam plurimis indigemus, tum denique quia plurimæ nobis ab externis incidunt passiones. Vis in nobis rationalis etsi non est ipsa natura debilis, ac etiam si non sit cæca, tamen ab irrationali aliquando superatur: et quia hæc quieta est, illa vero turbulenta: et quia hæc est unica, illa vero multiplex. Homo pessimus similis est populari gubernationi pessimæ: minus vero malus, populari minus malæ. Bonus optimatum gubernationi, optimus regno: pessimum forsan diceret aliquis similem esse tyranno.*

At quonam modo non etiam in nobis intelligentiæ illæ, quæ sunt ipsius animæ, atque rationes ita se habent? Sed hic secundum tempus est posterius, quæstionesque hic oriuntur: An quia multa sunt in nobis, quæ dominantur, atque moventur, neque unicum imperat? An etiam quia aliud atque aliud ad usum atque ad præsens succurrit, non definitum in se ipso, sed ad aliud semper atque aliud extrinsecum pertinens? Itaque et consilium aliud, quod et pro temporis opportunitate, quando necessitas postulat nobis adest. Præterea tum hoc, tum illud extrinsecus accidit: quin etiam ex eo, quod multa dominantur in nobis, necessarium est multas quoque imaginationes accidere, et peregrinas et novas [aliis circa alia] alius per aliud: unde et alia impedimento sunt aliis ad motionis actionisque expeditionem. Quando enim vis concupiscendi movetur, suboritur ejusmodi nobis imaginatio, quæ quasi quidam sensus nunciat, defertque passionem: re-

ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἄλλα δοξάζει. Καὶ ἡ ἄγνοια δὲ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὸ 410
μὴ ἔχειν ὅ,τι εἴποι πάντη ἀγομένη, καὶ ἐκ τοῦ μίγματος τούτων
ἄλλα· ἀλλ' εἰ καὶ τὸ βέλτιστον αὐτὸ ἄλλα δοξάζει, ἢ τοῦ κοινοῦ ἡ B
ἀπορία καὶ ἡ ἀλλοδοξία. Ἐκ δὲ τοῦ βελτίστου ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς εἰς
τὸ κοινὸν δοθεὶς, τῷ ἀσθενὴς εἶναι ἐν τῷ μίγματι, οὐ τῇ αὐτοῦ φύσει
ἀσθενὴς, ἀλλ' οἷον ἐν πολλῷ θορύβῳ ἐκκλησίας ὁ ἄριστος τῶν συμ-
βούλων εἰπὼν οὐ κρατεῖ, ἀλλ' οἱ χείρονες τῶν θορυβούντων καὶ βοών-
των, ὁ δὲ κάθηται ἡσυχῇ οὐδὲν δυνηθεὶς, ἡττηθεὶς δὲ τῷ θορύβῳ τῶν
χειρόνων. Καὶ ἔστιν ἐν μὲν τῷ φαυλοτάτῳ ἀνδρὶ τὸ κοινὸν, καὶ ἐκ C
πάντων ὁ ἄνθρωπος κατὰ πολιτείαν τινὰ φαύλην. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ
ἐν ᾗ πόλει κἂν χρηστόν τι κρατήσειε δημοτικῆς πολιτείας οὐκ ἀκρά-
του οὔσης. Ἐν δὲ τῷ βελτίονι, ἀριστοκρατικὸν τὸ τῆς ζωῆς φεύγοντος
ἤδη τὸ κοινὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῖς ἀμείνοσι διδόντος. Ἐν δὲ τῷ
ἀρίστῳ τῷ χωρίζοντι, ἓν τὸ ἄρχον καὶ παρὰ τούτου, εἰς τὰ ἄλλα ἡ
τάξις· οἷον διττῆς πόλεως οὔσης, τῆς μὲν ἄνω, τῆς δὲ τῶν κάτω, D
κατὰ τὰ ἄνω κοσμουμένης. Ἀλλ' ὅτι γε ἐν τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ τὸ
ἓν καὶ ταὐτὸν καὶ ὁμοίως, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄλλως, καὶ δι' ἃ, εἴρη-
ται. Ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ.

1. δοξάζει] Cod. Darm. δοξάζῃ.
ib. ἄγνοια] Cod. Vind. A. ἄνοια.
2. ὅ, τι εἴπῃ] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. εἴποι cum Marc. A. Quod restitui.
ib. πάντη] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. πάντα.
3. βέλτιστον] Cod. Vind. A. βέλτιον et sic Marc. A.
ib. ἄλλα] Cod. Med. B. ἄλλο.
4. ὁ ὀρθὸς] Cod. Vat. omittit ὁ.
5. τῇ αὐτοῦ] Cod. Ciz. τῇ αὐτῇ.
11. κρεῖττόν τι] Cum marg. Ed. habent χρηστόν τι Codd. fere omnes. Sed Med. A. supra lin. habet γρ. κρεῖττον, et Marc. A. in marg. γρ. χρηστόν τι. Et sic correxi.
17. δι' ἃ] Cod. Vat. διά.

quirens scilicet, ut animus obsecundet concupiscentiæ, eique ad votum suppeditet. Tum vero animus sic affectus, necessario in controversiam trahitur, sive obsecundet et suggerat, sive repugnet: atqui et vis irascendi irritans ad injuriam propulsandam, quotiens incitatur, eadem nobis infert. Proinde indigentiæ passionesque corporis varias nobis actiones et opiniones inducunt. Rursus ignoratio bonorum defectusque inveniendi, quod in judicando definiat, ubi animus huc atque illuc distrahitur, atque ex horum commixtione alia resultantia ad idem pertinent, tametsi, quod optimum est in nobis, alia opinatur quam communis ipsius defectio, opinionumque diversitas. Ab eo autem, quod est optimum, recta ratio in nostrum commune traducta ob hoc ipsum degenerat, quod in ipso commixto debilis jam evadit, cum tamen suapte natura non sit debilis. Sed quemadmodum in plurima concionis turba vel consultor omnium optimus in orando non persuadet, sed deteriores potius ex ipso interturbantium vociferantiumque numero superant: ille vero sedet quietus, nihil impetrare potens, utpote qui tumultu deteriorum est superatus: est enim in quovis deterrimo commune quiddam, et ex cunctis coacervatus homo deterrimæ cujusdam gubernationis more. In homine autem medio sic se habet, quasi in civitate, in qua [quiddam aliquanto melius] bonum quiddam dominatur, ubi profecto popularis quædam gubernatio est non omnis expers [obedientiæ] temperamenti. At in homine etiam meliore vitæ species est optimatum gubernationi persimilis: quippe cum ipsum jam, quod in homine commune dicitur, aufugiat, melioribusque obtemperet. In optimo denique etiam a communi se separante unus est princeps, a quo quidem in alia ordo profertur: quasi duplex in nobis sit civitas, quarum altera quidem sit superior, altera vero sit inferior ad superioris similitudinem exornata. Dictum est autem in ipsa quidem anima mundi unum idemque semper et similiter imperare. In aliis vero se aliter rem habere, hujusque rei assignatæ sunt causæ. Sed de his hactenus.

410 Α Περὶ δὲ τοῦ εἰ ἐφ' ἑαυτοῦ τι ἔχει τὸ σῶμα, καὶ παρούσης ζῇ τῆς ψυχῆς ἔχον ἤδη τι ἴδιον, ἢ ὃ ἔχει ἡ φύσις ἐστὶ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ προσομιλοῦν τῷ σώματι, ἡ φύσις ἢ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἐν ᾧ καὶ ψυχὴ καὶ φύσις οὐ τοιοῦτον εἶναι δεῖ, οἷον τὸ ἄψυχον, καὶ οἷον ὁ ἀὴρ ὁ πεφωτισμένος, ἀλλ' οἷον ὁ τεθερμασμένος· καὶ ἔστι τὸ σῶμα τοῦ
Β ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ δὲ οἷον σκιὰν ψυχῆς ἔχοντα· καὶ τὸ ἀλγεῖν καὶ τὸ ἥδεσθαι δὲ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς, περὶ τὸ τοιόνδε σῶμα ἐστίν.
411 Ἡμῖν δὲ ἡ τούτου ἀλγηδὼν καὶ ἡ τοιαύτη ἡδονὴ εἰς γνῶσιν ἀπαθὴς ἔρχεται. Λέγω δὲ ἡμῖν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, ἅτε καὶ τοῦ τοιοῦδε σώματος οὐκ ἀλλοτρίου, ἀλλ' ἡμῶν ὄντος· διὸ καὶ μέλει ἡμῖν αὐτοῦ ὡς ἡμῶν ὄντος. Οὔτε γὰρ τοῦτο ἐσμὲν ἡμεῖς, οὔτε καθαροὶ τούτου ἡμεῖς, ἀλλὰ ἐξήρτηται καὶ ἐκκρέμαται ἡμῶν· ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ κύριον, ἡμῶν δὲ ἄλλως ὁμοίως τοῦτο. Διὸ καὶ ἡδομένου καὶ ἀλγοῦντος μέλει, καὶ
Β ὅσῳ ἀσθενέστεροι μᾶλλον καὶ ὅσῳ ἑαυτοὺς μὴ χωρίζομεν. Ἀλλὰ τοῦτο ἡμῶν τὸ τιμιώτατον, καὶ τὸν ἄνθρωπον τιθέμεθα, καὶ οἷον εἰσ-
δυόμεθα εἰς αὐτό. Χρὴ γὰρ τὰ πάθη τὰ τοιαῦτα μὴ ψυχῆς ὅλως εἶναι

1. εἰ ἐφ'] Cod. Med. B. εἰς ἀφ'. Mox τι omittit Vat.
3. ᾗ καὶ] Codd. Vat. et Marcc. ἢ καὶ, quod recepi. Sequitur in Vat. αὐτὸ cujus ultima litera punctorum circulo inclusa est.
4. δεῖ] Cod. Ciz. δοκεῖ.
5. τεφωτισμένος] Codd. omnes præmittunt articulum ὁ, quare eum addidimus. In seqq. Marc. A. ὁ τεθερμανμένος.
10. μέλλει ἡμῖν] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. et Darm. cum marg. Ed. μέλει ἡμῖν. Posterior vox in Vat. scribitur ἡμῶν. Nos correximus lectionem Ed.
12. ἐγκρίμαται] Ita Cod. Marc. A.; sed Ed. cum Darm. Med. A. Vind. A. ἐγκρίμμαται. Ciz. Marc. B. Med. B. Vat. ἐκκρίμαται. Et sic scribendum fuit.
13. ἄλλως ὅμοιος] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. Med. B. ἄλλως ὅμως. Med. A. Vind. A. ἄλλως ὁμοίως. Vat. ὅμως ἄλλως. Marc. B. ὁμοίως (sic). Inde correxi.
ib. μέλει] Cod. Med. B. μέλλει.
16. ὅλως εἶναι λέγειν] Cod. Vat. εἶναι λέγειν ὅλως.

XVIII. *Sicut ex Sole micat lumen ab eo inseparabile, quod non fit aëris propria qualitas, sed a lumine generatur calor propria jam qualitas aëris: sic ab anima nostra emicat vivificus actus: qui non fit quidem propria corpori qualitas, sed generat vitale aliquid in corpore factum jam corpori proprium. Anima quidem substantia est et vita, actus ille suus inseparabilis, substantiale aliquid est et vivificum. Qualitas hinc tributa corpori accidentale quiddam est, et quasi vitale: actum illum appellamus idolum animæ, in quo sensus est vegetalisque natura. Qualitatem vero illam imaginem animæ nominamus et umbram: ex hac et corpore fit compositum, in quo voluptates doloresque sunt corporales, quarum passionum sensus ad idolum animamque perveniunt, passiones vero nequaquam. Superior comparatio magis propria fuerit, si idolum animæ ab anima non sejunctum comparaverimus radio visuali ab oculo non disjuncto. Qui si quando ab oculo rubente processerit, ruborem aspicienti procreabit in oculo, cui similem esse dixeris umbram animæ in corpore resultantem.*

Reliquum est investigare, utrum corpus habeat aliquid in se ipso, atque ita anima præsente vivat, ut jam proprium aliquid in se possideat, an quicquid habet, sit ipsa natura: idque sit, quod se communicat corpori, ipsa scilicet natura duntaxat. Forsan vero corpus ipsum, in quo anima est atque natura, non oportet esse tale, quale prorsus inanimatum, vel qualis aër illuminatus, sed tanquam calefactus aër: sic utique animalium plantarumque corpora quasi umbram animæ in se habent: itaque dolores voluptatesque corporeæ circa corpus tale versantur. Nobis vero talis corporis cruciatus voluptasque ejusmodi in cognitionem pervenit passionis expertem. Nobis, inquam, id est, alteri animæ, quasi corpus ejusmodi non alienum a nobis sit, sed nostrum: quapropter et nobis curæ est, quasi sit nostrum. Neque enim hoc ipsi sumus, neque ab hoc nos segregati, sed dependet ex nobis hoc, nobisque appendet: nos autem per id, quod est principale, censemur: nostrum vero simul et hoc est aliter. Quam ob rem tum dolore afflicti, tum voluptate permulcti, ejusmodi corporis curam habemus, et quo ipsi debiliores sumus, eo diligentius et curamus, et

λέγειν, ἀλλὰ σώματος τοιοῦδε καί τινος κοινοῦ καὶ συναμφοτέρου. 411
Ὅταν γὰρ ἕν τι ᾖ, αὐτῷ οἷον αὔταρκές ἐστιν· οἷον σῶμα μόνον τί
ἂν πάθοι ἄψυχον ὄν; διαιρούμενόν τε γὰρ οὐκ αὐτὸ, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ C
ἕνωσις· ψυχή τε μόνη, οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ διαιρεῖσθαι, καὶ οὕτως
ἔχουσα ἐκφεύγει πᾶν· ὅταν δὲ δύο ἐθέλῃ ἓν εἶναι, ἐπακτῷ χρησά-
μενα, τὸ ἓν ἐν τῷ οὐκ ἐᾶσθαι εἶναι ἓν τὴν γένεσιν εἰκότως τοῦ ἀλγεῖν
ἔχει. Λέγω δὲ δύο, οὐκ εἰ δύο σώματα, μία γὰρ φύσις· ἀλλ' ὅταν
ἄλλη φύσις ἄλλῃ ἐθέλῃ κοινωνεῖν καὶ γένει ἄλλῳ, καί τι τὸ χεῖρον
λάβῃ παρὰ τοῦ κρείττονος, καὶ ἐκεῖνο μὲν μὴ δυνηθῇ λαβεῖν, ἐκείνου D
δέ τι ἴχνος· καὶ οὕτω γένηται δύο καὶ ἓν, μεταξὺ γιγνόμενον τοῦ τε
ὃ ἦν, καὶ τοῦ ὃ μὴ ἐδυνήθη ἔχειν ἀπορίαν, ἐγέννησεν αὐτῷ, ἐπίκηρον
κοινωνίαν καὶ οὐ βεβαίαν εἰληχὸς, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία ἀεὶ φερομένην
κάτω τε οὖν καὶ ἄνω αἰωρούμενον· φερόμενον μὲν κάτω ἀπήγγειλε
τὴν αὑτοῦ ἀλγηδόνα· πρὸς δὲ τὸ ἄνω, τὴν ἔφεσιν τῆς κοινωνίας. E
Τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἡδονήν τε εἶναι καὶ ἀλγηδόνα· εἶναι μὲν A
ἀλγηδόνα γνῶσιν ἀπαγωγῆς σώματος, ἐνδάλματος ψυχῆς στερισκο-
μένου· ἡδονὴν δὲ, γνῶσιν ζώου, ἐνδάλματος ψυχῆς ἐν σώματι ἐναρ-
μοζομένου πάλιν αὖ· ἐκεῖ μὲν οὖν τὸ πάθος, ἡ δὲ γνῶσις τῆς αἰσθη-
τικῆς ψυχῆς, ἐν τῇ γειτονίᾳ αἰσθανομένης, καὶ ἀπαγγειλάσης τὸ εἰς

1. *καί τινος*] Cod. Ciz. *καί τι*.
2. *τι ᾖ*] Cod. Vind. A. *τι εἰ ἦ*. In Vat. sequitur *αὐτὸ*, in Med. B. *αὐτόν*.
3. *πάθοι*] Codd. Marc. A. Med. B. et Vind. A. (a pr. m.) *πάθῃ*. Paulo ante pro *τὶ* ex Ciz. scripsimus *τί*. Idem omittit *ὄν*.
4. *οὐδὲ τὸ*] Ita Vat. in rasura; sed a pr. m. *τόν*.
6. *τὸ ἓν*] Marc. A. *τῷ ἕν*.
8. *ἄλλῃ*] Deest *ι* subscr. in Codd. Med. B. et Vat.
9. *μὲν μὴ*] Cod. Vat. omittit *μή*.
10. *γιγνόμενον*] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. *γινόμενον*.
11. *ὃ μὴ*] Ita Codd., exceptis Darm. Marc. A. et Vind. A., omnes. Ed. *μὴ ὅ*, cum qua facit etiam Cod. Med. B. a pr. m.
ib. *ἐγέννησεν*] Cod. Darm. *ἐγέννησε*. Pergit Marc. A. *αὐτῷ*.
13. *κάτω τε*] Codd. Ciz. et Vat. *κάτω μέν*. Mox Marc. A. *καὶ φερόμενον*.
ib. *μὲν κάτω*] Codd. Ciz. et Vat. *δὲ* omisso *κάτω*.
14. *τὸν ἄνω*] Cod. Med. B. *τὸ ἄνω*. Et sic correxi.
16. *γνῶσιν*] Cod. Vat. a pr. m. *ἀγνῶσιν*, quod correctum est in *γνῶσιν*.
17. *ἡδονὴν δὲ*] Cod. Med. A. *ἡδονῆς δὲ*, sed supra lin. ab al. m. *ήν*.
18. *τὸ πάθος*] Cod. Vat. omittit *τό*.
19. *αἰσθανομένης*] Cod. Vind. A. *αἰσθομένης* cum Marc. A. Mox idem *τῷ εἰς ὅ*.

tanto colimus accuratius, quanto minus ab eo nos segregamus. Sed hoc ipsum, quod in nobis est præstantissimum, quo et homines sumus, quasi in corpus tale submergimus. Profecto putandum non est, passiones ejusmodi omnino ad animam pertinere, sed ad corpus tale et commune quiddam atque conjunctum. Quando enim unum aliquid est duntaxat, quasi sibi ipsi sufficit. Velut si corpus solum sit atque inanimatum, quidnam patietur? Si enim dividatur, non tam ad ipsum, quam ad unionem, quæ in eo est, passio ejusmodi pertinet. Anima quin etiam sola divisionem passionemque patitur nullam: et ita se habens, totum hoc aufugit. At vero quotiens duo quædam unum esse contendunt, atque ita unione utuntur extranea, nimirum sæpe ex eo, quod unum permanere non permittuntur, doloris initium subeunt. Dico autem duo, non si duo in unum corpora cocant: una enim in his est natura, sed quando diversa natura cum diversa natura alioque genere commercium inire conatur: et, quod deterius est, a meliore aliquid suscipit: neque ipsum quidem potest accipere, sed ejus duntaxat vestigium: atque ita id totum duo est, fitque unum, evadens profecto medium inter id, quod erat ante, atque id, quod assequi nequit jam in difficultate positum, quippe cum commercium infelix instabileque inierit, semper in diversa distractum: si quidem sursum vicissim deorsumve revolvitur, ac cum ad inferiora delabitur, suum nunciat cruciatum, et quum aliquanto vergit superius, communionis suscitat appetitum.

412 ὃ λήγουσιν αἱ αἰσθήσεις. Καὶ ἠλγύνθη μὲν ἐκεῖνο, λέγω δὲ τὸ ἠλγύνθη, τὸ πέπονθεν ἐκεῖνο· οἷον ἐν τῇ τομῇ τεμνομένου τοῦ σώματος, ἡ μὲν διαίρεσις κατὰ τὸν ὄγκον, ἡ δὲ ἀγανάκτησις κατὰ τὸν ὄγκον, τῷ μὴ μόνον ὄγκον, ἀλλὰ καὶ τῷ τοιόνδε ὄγκον εἶναι· ἐκεῖ δὲ καὶ ἡ φλεγμονή· ἤσθετο δὲ ἡ ψυχὴ παραλαβοῦσα τῷ ἐφεξῆς οἷον κεῖσθαι. Πᾶσα δὲ ἤσθετο τὸ ἐκεῖ πάθος οὐκ αὐτὴ παθοῦσα. Λισθανομένη γὰρ
B πᾶσα ἐκεῖ λέγει τὸ πάθος εἶναι, οὗ ἡ πληγὴ καὶ ἡ ὀδύνη. Εἰ δὲ ἦν αὐτὴ παθοῦσα ἐν παντὶ ὅλη τῷ σώματι οὖσα, οὐκ ἂν εἶπεν οὐδ' ἂν ἐμήνυσεν ὅτι ἐκεῖ, ἄλλ' ἔπαθεν ἂν τὴν ὀδύνην πᾶσα, καὶ ὠδυνήθη ὅλη· καὶ οὐκ ἂν εἶπεν οὐδὲ ἐδήλωσεν ὅτι ἐκεῖ, ἀλλὰ ὅπου ἐστὶν εἶπεν ἂν ἐκεῖ· ἔστι δὲ πανταχοῦ. Νῦν δὲ ὁ δάκτυλος ἀλγεῖ, καὶ ὁ ἄνθρω-
C πος ἀλγεῖ, ὅτι ὁ δάκτυλος ὁ τοῦ ἀνθρώπου· τὸν δὲ δάκτυλον ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἀλγεῖν, ὥσπερ καὶ ὁ γλαυκὸς ἄνθρωπος καὶ τὸ ἐν ὀφθαλμῷ γλαυκόν. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ πεπονθὸς ἀλγεῖ, εἰ μή τις τὸ ἀλγεῖν μετὰ τῆς ἐφεξῆς αἰσθήσεως περιλαμβάνοι· περιλαμβάνων δὲ, δηλονότι τοῦτο σημαίνει ὡς ὀδύνη, μετὰ τοῦ μὴ λαθεῖν τὴν ὀδύνην τὴν αἴσθησιν. Ἀλλ' οὖν τὴν αἴσθησιν αὐτὴν οὐκ ὀδύνην λεκτέον, ἀλλὰ

3. ἡ δὲ ἀνάκτησις] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. (hic ex corr. supra lin.) ἡ δ' ἀγανάκτησις: et sic correxi.
4. τὸ μὴ—καὶ τὸ] Loco prioris τὸ Cod. Vat. habet τῷ, alterum ibid. deest. In Med. B. omissum est καί. Marc. A. item τῷ μὴ, altero τὸ omisso. Utroque loco scribendum fuit τῷ.
5. φλεγομένη] Codd., exceptis Darm. Marc. B., omnes φλεγμονὴ, quod verum videtur: quare recepi.
ib. ἡ ψυχὴ] Cod. Vat. omittit ἡ.
ib. τὸ ἐφιξῆς] Cod. Vat. τῷ ἐφιξῆς cum Marc. A. Quod recepi.
6. Αἰσθανομένη] Cod. Vat. αἰσθομένη. Idem mox omittit πᾶσα.
7. δὲ ἦν] Codd. Vat. et Vind. A. δ' ἦν cum Marc. A.
ib. ἦν καὶ αὐτὴ] Abest καὶ a Codd., præter Darm., omnibus, quamquam in Med. A. a pr. m. adest. Quare delevi.
9. ἀνεμήνυσεν] Codd. Vat. et Ciz. ἂν ἐμήνυσεν et sic Marc. A. Quod recepi.
13. καὶ τὸ ἐν ὀφθαλμῷ] Cod. Vind. A. interponit τῷ..Marc. A. καὶ τῷ··ἐν ὀφθ. (sic). Fort. leg. κατὰ τὸ ἐν ὀφθ.
14. τὸ ἀλγεῖν] Codd. Med. B. Marc. A. et Vind. A. τὸ ἀλγεῖ.
15. περιλαμβάνοι] Cod. Vat. περιλαμβάνει.
16. τὴν ὀδύνην] Codd. Med. A.B. soli ita. Reliqui cum Ed. τὴν ὀδύνειν.

XIX. *Passio dissolutiva vel voluptas instaurativa non fit in sensu et anima, sed in corpore per animæ præsentiam quasi vitaliter jam affecto: in sensu autem et anima fit perceptio passionis illius minime patiens. Duobus quasi nodis anima cum corpore devincitur: unus quidem vergit ad animam, id est vivificus ejus actus emicans erga corpus: alter vero declinat ad corpus, id est qualitas ipsa quasi vitalis per hunc actum infusa corpori. Itaque corpus sic affectum atque sic alligatum animæ, ad animam pertinet, fitque nostrum. Id ergo curamus, et quando motio huic incidit dissolutoria vel instauratoria, passionem hanc sensu percipientes ad ipsam vel vitandam inclinamur, vel prosequendam. Si in anima sentiente fieret peremptoria passio, et impediretur sensus atque judicium, et in quo membro præcipue sit passio, non discerneret. Anima enim individua simul est in quolibet tota. Si igitur patiatur ipsa, passio ubique totam animam occuparet.*

Id igitur est, quod traditur de voluptatis dolorisque natura, ubi dicitur, dolorem esse quandam dissolutionis perceptionem, dum videlicet corpus animæ expoliatur imagine, voluptatem vero perceptionem in animali: ubi rursus imago animæ instauratur in corpore, ibi quidem passio est, cognitio vero in anima sensuali videlicet ipsa vicinitate passionem persentiente, eique nuntiante, in quod sensus denique desinunt. Illud quidem est cruciatum: cruciatum, inquam, id est passum, velut in sectione. Secto quidem corpore, divisio spectat ad molem: afflictio vero ad molem, quæ non solum sit moles, sed ejusmodi moles. Similiter de inflammatione dicendum. Anima vero sentit quasi per contiguam animadvertens vicinitatem. Tota vero passionem sentit ibi nascentem, ipsa quidem minime patiens. Sentiens namque tota, illic esse pronuntiat passionem, ubi percussio fit et dolor. Sin autem pateretur ipsa, cum tota in universo sit corpore, ne-

γνῶσιν ὀδύνης· γνῶσιν δὲ οὖσαν ἀπαθῆ εἶναι, ἵνα γνῷ καὶ ὑγιῶς 41 D
ἀπαγγείλῃ. Πεπονθὼς γὰρ ἄγγελος, σχολάζων τῷ πάθει, ἢ οὐκ
ἀπαγγέλλει, ἢ οὐχ ὑγιὴς ἄγγελος.

Καὶ τῶν σωματικῶν δὲ ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν, ἐκ τοῦ οὕτω κοινοῦ A
καὶ τῆς τοιαύτης σωματικῆς φύσεως ἀκόλουθον τίθεσθαι γίνεσθαι·
οὔτε γὰρ τῷ ὁπωσοῦν ἔχοντι σώματι δοτέον τὴν ἀρχὴν τῆς ὀρέξεως
καὶ προθυμίας, οὔτε τῇ ψυχῇ αὐτῇ ἁλμυρῶν ἢ γλυκέων ζήτησιν,
ἀλλὰ ὃ σῶμα μέν ἐστιν, ἐθέλει δὲ μὴ μόνον σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καὶ
κινήσεις ἐκτήσατο πλέον ἢ αὐτή· καὶ ἐπὶ πολλὰ διὰ τὴν ἐπίκτησιν B
ἠνάγκασται τρέπεσθαι· διὸ οὐτωσὶ μὲν ἔχον ἁλμυρῶν, οὐτωσὶ δὲ
γλυκέων, καὶ ὑγραίνεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, οὐδὲν αὐτῷ μελῆσαν εἰ
μόνον ἦν. Ὥσπερ δὲ ἐκεῖ ἐκ τῆς ὀδύνης ἐγίγνετο ἡ γνῶσις, καὶ ἀπά-
γειν ἐκ τοῦ ποιοῦντος τὸ πάθος ἡ ψυχὴ βουλομένη, ἐποίει τὴν φυγὴν,
καὶ τοῦ πρώτου παθόντος διδάσκοντος τοῦτο, φεύγοντός πως καὶ αὐ-
τοῦ ἐν τῇ συστολῇ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ μὲν αἴσθησις μαθοῦσα καὶ C

1. ὑγιῶς] Cod. Med. B. ὑγιής.
2. ἀπαγγείλῃ] Marc. A. ἰπαγγείλῃ Cod. Ciz. ἀπαγγέλλῃ. Idem omittit seqq. usque ad ἀπαγγέλλει. Ita enim rescribendum fuit ex Cod. Vind. A., cum Ed. habeat ἀπαγγίλει, Med. A. ἀπαγγείλῃ, Vat. ἀπαγγέλῃ. Quod sequitur οὐχ abest a Codd. Vat. et Marc. A.
4. οὕτως] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. Vind. A. οὑτω.
5. τίθεσθαι] Codd., excepto Darm., conjungunt lectionem contextus et marginis, exhibentes τίθεσθαι γίνεσθαι, sed Med. B. et Marc. B. nonnisi ex corr. ab al. m. et Ciz. habet τι γίγνεσθαι. Ed. nonnisi τίθεσθαι. Alterum addidi.
7. προθυμίας] Cod. Vind. A. ut Ed. sed supra lin. ἐπιθ.
8. μὴ μόνον] Vat. vocem μόνον post εἶναι repositam habet.
9. καὶ ἐπὶ πολλὰ] Hæc bis scripta sunt in Cod. Vind. A.
ib. διὰ τὴν ἐπίκτησιν] Cod. Med. B. δι την ἐτικτητον.
10. ἠνάγκασται] Codd. Med. B. Vat. Marc. A. Vind. A. ἠνάγκασται. Ciz. ἠνάγκασθαι. Ego correxi.
12. ἀπάγειν] Codd. Med. B. Marc. A. ἰπαγειν.
14. καὶ αὐτοῦ] Cod. Med. B. καὶ ἰαυτοῦ.
15. συστολῇ] Cod. Med. B. στολῇ.
ib. οὕτως] Codd. Vat. et Vind. A. οὕτω cum Marc. A.

que diceret, neque renuntiaret, ubi potissimum passio inferatur: sed pateretur quidem dolorem tota, et undique penitus dolore angeretur, neque indicaret, neque declararet locum passionis determinatum, imo vero ubicunque est, ibi etiam diceret: est autem ubique. Nunc vero contra contingit: nam dolet digitus, et dolet homo ob id ipsum, quoniam hominis digitus angitur. Dicitur autem homo dolere digitum, quemadmodum et homo glaucus per colorem in oculo glaucum appellatur. Illud itaque quod patitur, etiam cruciatur, nisi quis forte una quadam notione cruciatum una cum sensu statim consequente comprehendat. Ita vero comprehendens id plane significat, scilicet dolorem esse quodammodo, dolorem non latere sensum: veruntamen nullo modo dicendum, sensum ipsum esse dolorem, sed doloris perceptionem: cum vero cognitio sit nimirum esse passionis expertem, ut et cognoscat plane, et sincere denuntiet. Nuntius enim in passione positus, dum occupatus est passione, vel nihil omnino nuntiat, vel non sanitatis nuntius advenit. [Ed. pr. *vel falsus nuncius advenit.* recte.]

XX. *Sicut in corpore levi est stimulus ad ascensum, in radice ad humorem, in folio ad calorem: sic in corpore per animam quasi vitaliter jam affecto insurgunt naturalia quædam incitamenta, pro indigentia quidem ad impletionem: pro repletione ad evacuationem, pro alteratione nimia ad oppositam. Natura interim vegetalis, quæ vitalem in corpore affectionem genuit et conservat, patiente tali corpore, laborat dum conatur, et agit intentius circa conservandam vel instaurandam affectionem in corpore naturalem. Quo quidem conatu dicitur concupiscentia illa, quæ exordiebatur in corpore tali, adolescere in naturam. Dum vero natura hæc agit obnixius, pervenit perceptio passionis in sensum, atque hinc ad imaginationem atque judicium.*

Consequens est præterea (dicere), corporearum cupiditatum principium fieri ex eo, quod ita est commune, et tali quadam natura corporea: neque enim corpori quomodocunque se habenti attribuendum est initium appetendi et impensius prosequendi. Neque putandum est animam ipsam affectare salsa vel dulcia, sed potius id, quod corpus quidem est: nititur autem non solum corpus esse, sed plus sibi quam anima vendicat

413 ἡ ψυχὴ ἡ ἐγγὺς, ἣν δὴ φύσιν φαμὲν τὴν δοῦσαν τὸ ἴχνος. Ἡ μὲν
A φύσις τὴν τρανὴν ἐπιθυμίαν, τέλος οὖσαν τῆς ἀρξαμένης ἐν ἐκείνῳ·
ἡ δ' αἴσθησις τὴν φαντασίαν, ἀφ' ἧς ἤδη ἡ πορίζει ἡ ψυχὴ, ἧς τὸ
πορίζειν, ἢ ἀντιτείνει καὶ καρτερεῖ, καὶ οὐ προσέχει, οὔτε τῷ ἄρξαντι
τῆς ἐπιθυμίας, οὔτε τῷ μετὰ ταῦτα ἐπιτεθυμηκότι. Ἀλλὰ διὰ τί
δύο ἐπιθυμίας, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο εἶναι τὸ ἐπιθυμοῦν μόνον τὸ σῶμα τὸ
τοιόνδε; ἢ εἰ ἔστιν ἕτερον ἡ φύσις, ἕτερον δὲ τὸ σῶμα τὸ τοιόνδε
B παρὰ τῆς φύσεως γενόμενον· ἔστι γὰρ ἡ φύσις πρὸ τοῦ τὸ τοιόνδε
σῶμα γενέσθαι, αὕτη γὰρ ποιεῖ τὸ τοιόνδε σῶμα πλάττουσα καὶ μορ-
φοῦσα· ἀνάγκη μήτε ἄρχειν αὐτὴν τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὸ τοιόνδε
σῶμα τὸ πεπονθὸς ταδὶ, καὶ ἀλγυνόμενον, τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει
ἐφιέμενον ἡδονῆς ἐκ τοῦ πονεῖν, καὶ πληρώσεως ἐκ τῆς ἐνδείας· τὴν
δὲ φύσιν ὡς μητέρα, ὥσπερ στοχαζομένην τῶν τοῦ πεπονθότος βου-
C λημάτων, διορθοῦν τε πειρᾶσθαι καὶ ἐπανάγειν εἰς αὑτήν· καὶ ζήτη-
σιν τοῦ ἀκεσομένου ποιουμένην, συνάψασθαι τῇ ζητήσει τῇ τοῦ πε-
πονθότος ἐπιθυμίᾳ, καὶ τὴν περάτωσιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἥκειν·
ὥστε τὸ μὲν ἐπιθυμεῖν ἐξ αὐτοῦ εἴποι ἄν τις, πρὸς ἐπιθυμίαν ἴσως
καὶ προθυμίαν, τὴν δὲ ἐξ ἄλλου καὶ δι' ἄλλο ἐπιθυμεῖν, τὴν δὲ πορι-
ζομένην ἢ μὴ, ἄλλην εἶναι.

3. ἤδει] Codd. Vat. Marc. A. ἤδη, ut legit Fic. Quare lectio Ed. corrigenda fuit.
4. ἀντιτείνει] Cod. Vat. αὐτὸ τείνει.
ib. προσέχει] Codd. Ciz. et Vat. προέχει cum Marc. A.
7. ἕτερον ἡ φύσις] Codd. omnes ita, ut rescripsimus; sed Ed. ἕτερος.
8. γενόμενον] Cod. Ciz. ὡς γενόμενον.
10. ἄρχειν] Cod. Med. A. a pr. m. ἀρχὴν, supra lin. ab al. m. ειν.
12. τοῦ ποιεῖν] Cod. Med. B. τοῦ ποιεῖν.
ib. ἐκ τῆς] Absunt a Cod. Ciz.
15. συνάψασθαι] Cod. Vat. συνάψεσθαι.
16. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Med. B. ἐπ' ἐκείνου.
18. δι' ἄλλο] Codd. Marc. A. Ciz. et Vind. A. δ' ἄλλου.

motionum, atque ob vendicationem ejusmodi in multa transferri compellitur: quapropter ita quidem affectum salsa, ita vero dulcia concupiscit: item humefieri, rursusque calefieri, quorum nihil sibi curæ futurum est, si solum fuerit. Quemadmodum vero illic ex dolore cognitio nata est, animaque studens ab inferente passionem corpus abducere, vertit in fugam: quod etiam admonuit, quod primo sustinuit passionem, dum ipsum quoque in ipsa contractione quodammodo fugeret: ita et hic sensus quidam perdiscit, et anima, quæ prope est, quam utique naturam dicimus vestigium vitæ corpori tribuentem. Igitur natura quidem concupiscentiam reportat jam adultam, velut finem concupiscentiæ in tali corpore jam exorsæ. Sensus autem imaginationem, per quam anima jam, cujus est prosequi, vel prosequitur atque suggerit, vel repugnat et abstinet: neque consentit vel exordienti concupiscentiam, vel ei, quod post ejusmodi exordium concupiscit. Verum curnam duas concupiscentias ponimus, non autem solum tale quoddam corpus esse, quod appetat? Profecto si aliud est natura, aliud vero corpus tale a natura jam effectum: est enim natura antequam tale corpus efficiatur, cum ipsa corpus efficiat tale, fingens ipsum atque formans: necessarium est, neque animam ipsam inchoare cupiditatem, sed tale quoddam corpus, quod et patitur talia quædam: et quando dolet, contraria eorum, quæ patitur appetit: tum ex languore oblectamentum, tum saturitatem ex indigentia. Naturam vero ceu matrem quasi conjectantem desideria patientis, conari necesse est dirigere, et ad se ipsam id revocare, ac remedia languoribus quæritantem ob inquisitionem ejusmodi, cum patientis cupiditate conjungi, atque ita [affectionem] circumscriptionem hanc ab illo ad animam penetrare. Quam ob rem dicet quispiam, corpus quidem tale appetere suapte natura, forsan videlicet quantum spectat ad appetitionis properationisque incitamentum: Naturam vero ex alio, et propter aliud affectare: at animam velut aliam esse, quæ vel obsequitur, vel potius adversatur.

Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι περὶ ὃ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ αἱ ἡλικίαι 413 A
μαρτυροῦσιν αἱ διάφοροι. ἄλλαι γὰρ παίδων καὶ μειρακίων, καὶ ἀνδρῶν
αἱ σωματικαί· ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τοῦ
αὐτοῦ ὄντος. Δῆλον γὰρ ὅτι τὸ σωματικὸν καὶ σῶμα τοιόνδε εἶναι,
τρεπόμενον παντοίας τροπὰς, παντοδαπὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἴσχειν·
καὶ τὸ μὴ συνεγείρεσθαι δὲ πανταχοῦ ταῖς λεγομέναις προθυμίαις B
τὴν πᾶσαν ἐπιθυμίαν εἰς τέλος τῆς σωματικῆς μενούσης· καὶ πρὸ
τοῦ τὸν λογισμὸν εἶναι μὴ βούλεσθαι ἢ φαγεῖν, ἢ πιεῖν, ἐπί τι προ-
ελθοῦσαν τὴν ἐπιθυμίαν λέγει, ὅσον ἦν ἐν τῷ τοιῷδε σώματι· τὴν δὲ
φύσιν μὴ συνάψασθαι αὐτὴν, μηδὲ προθέσθαι, μηδὲ βούλεσθαι,
ὥσπερ οὐδὲ κατὰ φύσιν ἐχούσης ἄγειν εἰς φύσιν, ὡς ἂν αὐτὴν τῷ
παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν ἐπιστατοῦσαν. Εἰ δέ τις πρὸς τὸ πρό- C
τερον λέγοι ἀρκεῖν τὸ σῶμα διάφορον γιγνόμενον, διαφόρους τῷ ἐπι-
θυμητικῷ τὰς ἐπιθυμίας ποιεῖν· οὐκ αὔταρκες λέγει πρὸς τὸ ἄλλου 414
παθόντος ἄλλως αὐτὸ ὑπὲρ ἄλλου διαφόρους ἐπιθυμίας ἔχειν, ὁπότε
οὐδ' αὐτῷ γίγνεται τὸ ποριζόμενον. Οὐ γὰρ δὴ τῷ ἐπιθυμητικῷ ἡ

1. τοῦτό ἐστι] Cod. Vat. τοῦτο ἐστί.
4. γὰρ ὅτι τὸ] Cod. Vat. τὸ pro τῷ.
8. λογισμὸν εἶναι] Cod. Vind. A. omittit εἶναι.
ib. βουλεύεσθαι] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes βούλεσθαι. Quod recepi.
ib. πίνειν] Codd. Darm. Marcc. Med. A. B. Vat. πιεῖν. Et sic rescripsi.
ib. προελθοῦσαν] Abest a Cod. Vind. A.
9. λέγειν] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes λέγει. Quod recipiendum fuit.
10. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτὴν cum Marc. A.
ib. προθέσθαι—οὐδὲ κατὰ φύσιν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
11. τὸ παρὰ] Codd. Ciz. et Vat. τῷ παρὰ: et sic correxi.
13. λέγει] Codd., præter Darm. et Med. A., omnes λέγοι: quod recepi.
ib. σῶμα] Cod. Vind. A. σῶμα καί. Quod vero est in Ed. καὶ ante διαφόρους abest a Codd., præter Darm., omnibus. Sed aderat in Cod. Med. A. a pr. m. Ego delevi.
15. αὐτὸ] Cod. Vat. αὐτός.
16. οὐδ' αὐτὸ] Cod. Vat. οὐδ' αὐτῷ cum Marc. A.: quod recepi.
ib. γὰρ δὴ] Cod. Med. B. γὰρ ἄν.

XXI. *Incitamentum ad concupiscenda oblectamenta corporea non oritur in ipsa animæ virtute concupiscente, sed in corpore tali, id est per animam affecto vitaliter. Id sane conjicimus: primo, quia cum in corpore tali sit indigentia simul atque passio, merito appetitus hinc incitantur. Secundo, quoniam quatenus aliter se habet corpus tale pro differentia ætatum, valetudinis, habitus, loci, temporis, eatenus diversi surrepunt appetitus. Virtus autem concupiscendi in anima permanens non permutatur. Tertio, quia nonnunquam in tali corpore stimulus aliquis est ad aliquid, ad quod non statim vis ipsa concupiscendi se dirigit. Quarto, si etiam mox ad hoc intenderit, non tamen animus semper hoc admittit. Quinto, surgit sæpe in corpore depravato stimulus ad aliquid naturæ minime consentaneum, ut ad cinerem comedendum, quod natura corporeæ habitudinis moderatrix non adsciscit, neque coaptat corpori, neque sibi: denique nec implctur, nec evacuatur, nec quomodolibet alteratur vis ipsa concupiscendi animæ insita ejusve idolo, sed corpus tale. Hinc igitur, non inde, appetitus ad talia suscitantur.*

Esse vero corpus tale, circa quod sit principium appetendi, testantur insuper differentes ætates: alii namque sunt appetitus corporei puerorum, adolescentum alii, aliique virorum: item bene vel male valentium, dum ipsa concupiscendi virtus eadem interea permanet. Constat itaque corporeum quiddam esse, corpus, inquam, tale, quod, dum modis plurimis permutatur, incitat similiter quam plurimos appetitus. Declaratur idem, quod non ubique in hujusmodi incitamentis simul excitatur omnis concupiscentia, quum tamen corporea incitatio sæpe ad finem usque perduret. Præterea quod, et ante quam ratio id deliberet, sæpe animus non vult comedere aut bibere, dum ad hæc concupiscentia vehemens impellit, quantum est in tali quodam corpore. Quin etiam quod natura sæpe id, ad quod tale corpus incitat vel adsciscit, non adsciscit ipsa, neque vult in naturæ sedem adducere, quasi oblectamentum ejusmodi naturæ non congruat, et quasi naturæ ipsius sit statuere, quid naturæ consentaneum sit, quid non consentaneum. Si quis autem ad prius illud objiciat, sufficere corpus ali-

414 τροφὴ, ἢ θερμότης καὶ ὑγρότης, οὐδὲ κίνησις, οὐδὲ κούφισις κενουμένου, οὐδὲ πλήρωσις μεστουμένου, ἀλλ' ἐκείνου πάντα.

A Ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν ἆρα ἄλλο μὲν τὸ οἷον ἐναπηχηθὲν τοῖς σώμασιν αὐτῶν, ἄλλο δὲ τὸ χορηγῆσαν; ὃ δὴ ἐπιθυμητικὸν μὲν ἐν ἡμῖν, ἐν ἐκείνοις δὲ φυτικόν· ἢ ἐν μὲν τῇ γῇ τοῦτο, ψυχῆς ἐν αὐτῇ οὔσης, ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς τὸ ἀπὸ τούτου. Ζητήσειε δ' ἄν τις πρότερον τίς ψυχὴ ἐν τῇ γῇ, πότερα ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ παντὸς, ἣν καὶ μόνην δοκεῖ

B ψυχοῦν πρώτως Πλάτων οἷον ἔλλαμψιν εἰς τὴν γῆν· ἢ πάλιν αὖ λέγων πρώτην καὶ πρεσβυτάτην θεῶν τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ, καὶ αὐτῇ δίδωσι ψυχὴν, οἵαν καὶ τοῖς ἄστροις. Πῶς γὰρ ἂν θεὸς εἴη, εἰ μὴ ἐκείνην ἔχοι; ὥστε συμβαίνει καὶ τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἔχει, ἐξευρεῖν δύσκολον, καὶ μείζω ἀπορίαν, ἢ οὐκ ἐλάττω, ἐξ ὧν εἴρηκεν ὁ Πλάτων γίγνεσθαι. Ἀλλὰ πρότερον πῶς ἂν εὐλόγως ἔχειν τὸ πρᾶγμα δόξειε;

C τὴν μὲν οὖν φυτικὴν ψυχὴν ὡς ἔχει ἡ γῆ ἐκ τῶν φυομένων ἐξ αὐτῆς ἄν τις τεκμαίροιτο· εἰ δὲ καὶ ζῶα πολλὰ ἐκ γῆς γιγνόμενα ὁρᾶται, διὰ τί οὐ καὶ ζῶον ἄν τις εἴποι αὐτὴν εἶναι; ζῶον δὲ τοσοῦτον οὖσαν καὶ

3. ἆρα—αὐτῶν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Med. B. est ἄρα. si λη
ib. ἀναπηχηθὲν] Cod. Vind. A. ἐν απηλυθεν (sic).
5. ἐν μὲν] Ita Marc. A. et Cod. Vat., cum quibus quodammodo facit Med. B. qui exhibet nonnisi ἐν. Sed Ed. cum rell. habet ἔν μὴ, nisi quod Ciz. habet ἔν μέν.
ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. B. Vat. et Vind. A. ἐν αὐτῇ. Et sic correxi.
7. δοκεῖ ψυχοῦν] Cod. Ciz. ψυχοῦν δοκεῖ. Darm. δοκεῖ ψυχὴν οὖν. Med. A. ψυχὴν et supra lin. οὖν (sic), et sic etiam Marc. B.
8. πρώτως] Cod. Vind. A. πρῶτος. Mox Vat. omittit τήν.
9. καὶ αὐτὴ] Cod. Vat. καὶ αὐτῇ et sic Marc. A.: ut corrigendum fuit.
12. ἀπορίαν] Codd. Med. A. et Marc. B. ἀποριῖ; supra lin. ab al. m. ίαν.
13. δόξειε;] Cod. Med. B. δόξειεν. Vind. A. omittit proximum οὖν cum Marc. A.
14. φυτικὴν] Cod. Med. A. φυσικήν; supra lin. σι.
ib. ὡς ἔχει] Ita Codd. Marc. A.B. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Sed Marc. B. a pr. m. Reliqui cum Ed. ὃς ἔχει.
15. ἐκ γῆς] Cod. Vind. A. ἐκ τῆς γῆς.

quando factum differens, differentes concupiscentias virtuti concupiscendi suggerere: haudquaquam dicit sufficienter, quantum spectat ad id, quod alio patiente, hæc ipsa virtus aliter alterius causa cupiditates habeat differentes, quando neque ipsa est, cui ex necessitate suggeritur. Non enim ad ipsam vim concupiscendi pertinet nutriri, vel calefieri, vel humefieri, vel permutari, vel evacuatione levari, vel saturitate repleri, sed ad tale corpus hæc omnia pertinent.

XXII. *Terra cum animalia generet, sitque animalis mundani membrum et necessarium et minime contemnendum, est animal intellectuale atque divinum, habetque sensum: nam in anima vis judiciaria viget, quæ conjuncta corpori suo percipit, et judicat sui corporis passiones, id autem est sentire: quanquam Plotinus et multi unicuique elementorum suam tribuunt animam. Poterit tamen aliquis forsan non absurde dicere, sphæras quidem cælestes, quia et immutabiles sunt, et permanent in se ipsis invicem non confuse, animas inter se distinctas habere: elementa vero quoniam compositi gratia instituta sunt, et in se ipsis permutantur, et invicem confunduntur, suntque in globum unum redacta, numerisque competentibus in formam unam concorditer colligata, unicam cunctorum animam possidere, uni eorum materiæ complexionique humorum quasi quatuor prorsus accommodatam, vigentem in aëre et igne quam plurimum, per hæc in aqua simul atque terra, cujus virtute vitalem vim composita etiam illa reportent: in quibus elementorum portiones simili quadam ad totum proportione ligantur: in terra quidem et aqua animalia manifesta, in aëre vero dæmones habentes corpora connexa similiter, quamvis tenuia nobisque occulta.*

Numquid etiam in plantis aliud quidem est, quod quasi proprium earum (in) corporibus [inseratur], (resonet) aliud vero, quod suppeditet? Quod in nobis quidem dicitur concupiscendi virtus, in illis vero dicitur vegetalis: forsan vero in terra quidem est ejusmodi virtus, cum anima sit in ipsa, in plantis autem est, quod ab hac virtute procedit. Opportune vero quispiam prius interrogabit, quænam anima sit in terra, utrum ex ipsa universi sphæra, quam Plato solam primo

οὐ σμικρὰν μοῖραν τοῦ παντὸς διὰ τί οὐ καὶ νοῦν ἔχειν φήσειε καὶ 414
οὕτω θεὸν εἶναι; εἴπερ δὲ καὶ τῶν ἄστρων ἕκαστον, διὰ τί οὐ καὶ
τὴν γῆν ζῶον, μέρος τοῦ παντὸς ζώου οὖσαν; οὐ γὰρ δὴ ἔξωθεν μὲν D
συνέχεσθαι ὑπὸ ψυχῆς ἀλλοτρίας φατέον, ἔνδον δὲ μὴ ἔχειν, ὡς οὐ
δυναμένης καὶ αὐτῆς ἔχειν οἰκείαν. Διὰ τί γὰρ τὰ μὲν πύρινα δύνα-
ται, τὸ δὲ γήϊνον οὔ; σῶμα γὰρ ἑκάτερον, καὶ οὐκ ἴνες ἐκεῖ, οὐδὲ
σάρκες, οὐδ' αἷμα, οὐδὲ ὑγρόν· καί τοι ἡ γῆ ποικιλώτερον, καὶ ἐκ
πάντων τῶν σωμάτων. Εἰ δ' ὅτι δυσκίνητον τοῦτο πρὸς τὸ μὴ κινεῖ- E
σθαι ἐκ τόπου λέγοι τις ἄν, ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι πῶς; πῶς γὰρ καὶ
τὰ ἄστρα; οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ σαρκῶν τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐδ' ὅλως σῶμα
δοτέον τῇ ψυχῇ, ἵνα αἰσθάνοιτο, ἀλλὰ τῷ σώματι δοτέον ψυχὴν, ἵνα 415
ᾖ καὶ σώζοιτο τὸ σῶμα· κριτικὴ δὲ οὔσῃ τῇ ψυχῇ ὑπάρχει βλεπούσῃ
εἰς σῶμα καὶ τῶν τούτου παθημάτων, τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι. Τίνα
οὖν παθήματα γῆς, καὶ τίνων αἱ κρίσεις; ἔπειτα καὶ τὰ φυτὰ καθ'
ὅσον γῆς οὐκ αἰσθάνεται. Τίνων οὖν αἰσθήσεις; καὶ διὰ τίνων; ἢ
οὐ τολμητέον, καὶ ἄνευ ὀργάνων γίγνεσθαι αἰσθήσεις; καὶ εἰς τίνα B

1. *σμικρὰν*] Codd. Med. A. (a pr. m.) et B. *μικράν*.
3. *ζῶου*] Cod. Vat. *ζῶον*.
5. *οἰκείαν*] Codd. Med. B. Vat. *οἰκίαν*.
6. *ἐκεῖ*] Codd. Marc. A. Ciz. Vat. *οὐδὲ ἐκεῖ*. Vind. A. *οὐδὴ* (sic) *ἐκεῖ*.
7. *ποικιλώτερον*] Cod. Vat. *ποικιλότερον*.
8. *τῶν σωμάτων*] Cod. Ciz. omittit *τῶν*. Vind. A. a pr. m. habet *σχημάτων*.
9. *ἐκ τόπου*] Cod. Med. A. a pr. m. *ἐκ τοῦ τοπου*.
11. *αἰσθάνοιτο*] Cod. Vat. *αἴσθοιτο*.
ib. *ψυχὴν*] Cod. Vind. A. a pr. m. *ψυχῇ*.
12. *σώζοιτο*] Cod. Ciz. *σώζοι*. Med. A. *σώζῃ*, supra lin. *οι*, et supra *οι* habet *το*.
ib. *ὑπάρχει*] Bis scripta hæc vox in Cod. Vind. A.
13. *τούτου*] Cod. Med. B. *τοιούτων*.
15. *αἰσθήσεις*] Cod. Vind. A. *αἱ αἰσθήσεις* cum Marc. A.
ib. *διὰ τίνων;*] Ita Marc. A. et Vat. Reliqui cum Ed. *διά τινων*.
16. *εἰς τίνα*] Ita nonnisi Marcc. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. *εἴς τινα*.

animare videtur, velut fulgor aliquis micet in terram: an potius dicendum sit, Platonem terræ animam tribuere qualem stellis: ubi rursus ait, terram esse primam antiquissimamque deorum omnium qui cælo clauduntur. Quo enim pacto terra poterit judicari dea, nisi habuerit animam? Unde contingit, ut difficile sit inventu qua res hæc ratione se habeat, atque major, vel certe non minor ex Platonis dictis ambiguitas oriatur. Sed certe in primis, quonam pacto sententiam rationi consentaneam investigare poterimus? Principio terram habere animam vegetalem, per ea, quæ ex ipsa nascuntur, conjectare quis poterit? Quod si animalia etiam multa ex terra generari videntur, quidnam prohibet, eam esse animal judicare? Cum vero tam ingens animal sit, neque exigua quædam mundi portio, cur non etiam habere mentem, atque ita Deum esse dicamus? Jam vero si quamlibet stellam esse dicimus animal, quid prohibet terram quoque, cum sit totius animalis pars, animal confiteri? Non enim putandum est, eam extrinsecus quidem ab aliena anima contineri, intrinsecus vero animam non habere, quasi ipsa sola animam habere propriam nequeat: cur enim ignea quidem possint, terrenum vero non possit? nempe utrumque corpus est, neque ibi sunt venæ, nervi, carnes, sanguis, humor, tametsi terra est majori admodum varietate munita, ex omnibusque corporibus constituitur. Siquis autem objiciat, quod inepta sit ad motum, id quidem dicere quis poterit ex eo duntaxat, quod e loco proprio non moveatur. Quæret et aliquis, quomodo terra sentire possit: quæremus et nos similiter, quo pacto sentire possint stellæ. Jam vero neque carnium est sentire, neque omnino tribuendum est animæ corpus, ut inde sentiat, sed corpori potius anima tribuenda, ut sit corpus atque servetur. Profecto cum anima vim judicariam habeat, habet et facultatem, per quam dum spectat in corpus, de passionibus illius valeat judicare. Quænam vero passiones sunt terræ? quorumve judicia? Præterea plantæ, quatenus terræ aliquid sunt, non sentiunt. Quorumnam igitur sunt sensus? et per quæ fiunt? An forte non audendum est asserere, absque instrumentis fieri sensus? Item ad quem usum sensus

415 δὲ χρείαν τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτῆ; οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ γιγνώσκειν, ἀρκεῖ γὰρ ἡ τοῦ φρονεῖν ἴσως γνῶσις, οἷς μὴ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι γίγνεταί τις χρεία· ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἄν τις συγχωρήσειεν. Ἔστι γὰρ καὶ παρὰ τὴν χρείαν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἴδησίς τις, οὐκ ἄμουσος· οἷον ἡλίου, καὶ τῶν ἄλλων, καὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς· αἱ γὰρ τούτων αἰσθήσεις καὶ παρ' αὐτῶν ἡδεῖαι. Τοῦτο μὲν οὖν σκεπτέον ὕστερον. Νῦν δὲ πάλιν, εἰ αἱ αἰσθήσεις τῇ γῇ καὶ ζώων τίνων αἱ αἰσθήσεις, καὶ πῶς; ἢ ἀναγκαῖον πρότερον ἀναλαβεῖν τὰ ἀπορηθέντα, καὶ καθ' ὅλου λαβεῖν· εἰ ἄνευ ὀργάνων ἔστιν αἰσθάνεσθαι, καὶ εἰ πρὸς χρείαν αἱ αἰσθήσεις, κἂν εἰ ἄλλο τι παρὰ τὴν χρείαν γίγνοιτο.

A Δεῖ δὴ θέσθαι ὡς τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν ἐστι τῇ ψυχῇ ἢ τῷ ζώῳ ἀντίληψις, τὴν προσοῦσαν τοῖς σώμασι ποιότητα συνιείσης, καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν ἀποματτομένης· ἢ τοίνυν μόνη ἐφ' ἑαυτῆς ἀντιλήψεται, ἢ μετ' ἄλλου. Μόνη μὲν οὖν καὶ ἐφ' ἑαυτῆς πῶς; ἐφ' ἑαυτῆς γὰρ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ μόνον νόησις· εἰ δὲ καὶ ἄλλων, δεῖ πρότερον
B καὶ ταῦτα ἐσχηκέναι, ἤ τοι ὁμοιωθεῖσαν, ἢ τῷ ὁμοιωθέντι συνοῦσαν· ὁμοιωθῆναι μὲν οὖν ἐφ' ἑαυτῆς μένουσαν οὐχ οἷόν τε. Πῶς γὰρ ἂν

3. Ἔστι γὰρ] Cod. Vind. A. ἔστι γάρ τι cum Marc. A.
5. καὶ παρ' αὐτῶν[Cod. Med. B. τῇ γῇ καὶ παρ' αὐτῶν. Vind. A. καὶ παρὰ τούτων.
7. εἰ αἱ] Cod. Ciz. omittit εἰ. Vat. omittit αἱ post τίνων.
8. ἀναλαβεῖν] Cod. Vat. ἄν λαβεῖν.
12. τοῖς σώμασι] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ σώματος.
14. μετ' ἄλλου] Cod. Vat. μετ' ἄλλον.
15. ἐν αὐτῇ] Cod. Vind. A. ἑαυτῇ: unde correxi ἐν ἑαυτῇ.
17. γὰρ ἄν] Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. omittunt ἄν.

terræ conducit? non enim ad cognitionem: sufficit enim forte cognitio, quæ consistit in sapientia, quibus ex actu sentiendi nulla est proventura utilitas: an forte hoc quispiam non concesserit? Est enim et præter utilitatem in rebus, quæ sentiuntur, cognitio quædam a Musis non aliena, velut Solis et siderum reliquorum, cælique et terræ spectaculum: hæc enim spectare per se ipsum etiam est jucundum. Hoc igitur in sequentibus erit considerandum. In præsentia vero rursus investigandum, num insint terræ sensus, et quorum animalium sit sentire, et qua id ratione fiat. Forsan vero necessarium prius est, quæ sunt dubitata, resumere, et communiter intelligere, numquid absque instrumentis sensus effici valeat, et num utilitatis gratia instituti sint sensus, etiam si quid aliud ex his accidat, præter usum.

XXIII. *Sentire non est simpliciter cognoscere sensibilia, sed per passiones sive impressiones quasdam factas vel a rebus sentiendis prope animam, vel ab anima circa eas. Anima ab omni corpore separata sicut in se vivit, sic ad se conversa per formas sibi insitas a divinis divina cognoscit: perque illa velut principia comprehendit et sensibilia, neque tamen hoc est sentire: nequit enim sentire tunc corporalia, quia nullam habet cum eis proportionem, per quam impressio ulla, vel expressio inter hanc et illa fiat: sed quando corpori conjuncta est, spiritu utitur ut instrumento quodam medio inter eam, atque externa, proportionem inter utraque faciente, in quo qualitates vel passiones extrinsecus venientes, in speciem spiritalem puramque evadunt animæque propinquam, adeo ut per hanc anima formas excitet sensibilium in se latentes: quæ quidem excitatio est sentire. Id vero totum diligentius in libro Theophrasti de anima una cum Prisciano et Jamblicho declaramus.*

Asserendum est itaque sensum circa sensibilia esse perceptionem in anima vel animali: perceptionem, inquam, in virtute adhærentem corporibus qualitatem percipiente, speciemque illorum sibi quodammodo figurante. Si ita est, vel anima sola in se ipsa permanens sensibilia, aut cum alio potius apprehendet: sola vero et in se ipsa vivens, quonam pacto poterit? Dum enim in se ipsa est, similiter, quæ in se ipsa sunt, percipit, solaque intelligentia utitur. Quod si tunc et alia

ὁμοιωθείη σημεῖον γραμμῇ, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ νοητὴ τῇ αἰσθητῇ ἂν γραμμῇ 415
ἐφαρμόσειεν· οὐδὲ τὸ νοητὸν πῦρ, ἢ ἄνθρωπος, τῷ αἰσθητῷ πυρὶ ἢ
ἀνθρώπῳ. Ἐπεὶ οὐδ' ἡ φύσις ἡ ποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον, τῷ γενομένῳ
ἀνθρώπῳ εἰς ταὐτόν· ἀλλὰ μόνη, κἂν εἰ οἷόν τε τῷ αἰσθητῷ ἐπιβάλ-
λειν, τελευτήσει εἰς τὴν τοῦ νοητοῦ σύνεσιν, ἐκφυγόντος τοῦ αἰσθη- C
τοῦ αὐτὴν, οὐκ ἐχούσης, ὅτῳ αὐτοῦ λάβοιτο. Ἐπεὶ καὶ τὸ ὁρατὸν
ὅταν ψυχὴ πόρρωθεν ὁρᾷ, κἂν ὅτι μάλιστα εἶδος, εἰς αὐτὴν ἥκῃ ἀρ-
χόμενον τὸ πρὸς αὐτὴν οἷον ἀμερὲς ὂν, λήγει εἰς τὸ ὑποκείμενον 416
χρῶμα καὶ σχῆμα, ὅσον ἐστὶν ἐκεῖ ὁρώσης. Οὐ τοίνυν δεῖ μόνα ταῦ-
τα εἶναι, τὸ ἔξω καὶ τὴν ψυχὴν, ἐπεὶ οὐδ' ἂν πάθοι· ἀλλὰ δεῖ τὸ
πεισόμενον τρίτον εἶναι· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ τὴν μορφὴν δεξόμενον.
Συμπαθὲς ἄρα, καὶ ὁμοιοπαθὲς δεῖ εἶναι, καὶ ὕλης μιᾶς· καὶ τὸ μὲν
παθεῖν, τὸ δὲ γνῶναι, καὶ τοιοῦτον γενέσθαι τὸ πάθος, οἷον σώζειν
μέν τι τοῦ πεποιηκότος, μὴ μέν τοι ταὐτὸν εἶναι. Ἀλλὰ ἅτε μεταξὺ B
τοῦ πεποιηκότος καὶ ψυχῆς ὂν, τὸ πάθος ἔχειν, μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ
νοητοῦ κείμενον· μέσον ἀνάλογον συνάπτον πως τὰ ἄκρα ἀλλήλοις·
δεκτικὸν ἅμα καὶ ἀπαγγελτικὸν ὑπάρχον, ἐπιτήδειον ὁμοιωθῆναι ἑκα-
τέρῳ. Ὄργανον γὰρ ὂν γνώσεώς τινος οὔτε ταὐτὸν δεῖ τῷ γιγνώ-

1. γραμμῇ—γραμμῇ] Cod. Vat. bis γραμμή. Idem οὐδ' ἡ pro οὐδὲ ἡ.
4. καὶ εἰ] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. Vat. κἂν. Rescripsi κἂν εἰ. V. supra ad cap. XVI.
5. τελευτήσει] Cod. Vat. τελιυτήσειεν.
ib. τὴν τοῦ] Desunt hæc in Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A.
6. ὅτῳ] Ita Codd. Darm. Marc. A.B. Med. A. (a sec. m.; a pr. est ὅτου) B. Vat. Sed Ed. cum rell. ὅ τῷ. Marc. B. a sec. m. habet ὅτου.
ib. λάβοιτο] Codd. Ciz. et Vat. λάβοι.
7. ἥκῃ ἀρχόμενον] Cod. Vat. ἥκει ἀρχομενην.
9. ἐκεῖ] Cod. Vind. A. οἰκεῖον.
16. κείμενον] Cod. Med. A. κειμένου, sed supra lin. ab al. m. ον.
ib. συνάπτον πως] Ita Cod. Vat. Sed Ed. cum rell. πῶς.
17. ἀπαγγελτικὸν] Cod. Vat. ἀπαγγελικον.
18. Ὄργανον—ὁμοιωθῆναι] Cod. Vind. A. omittit hæc omnia. Vocem ὄν Cod. Med. B. habet post τινός.
ib. γιγνώσκοντι] Marc. A. addit εἶναι.

percipit, oportet prius etiam hæc habuisse, sive similem his effectam, sive congredientem alicui aliquando facto persimili: similem quidem his eam effici in se ipsa manentem est impossibile. Qua enim conditione signum simile possit lineæ fieri? quando neque intelligibilis quidem linea sensibili lineæ congruere valeat: neque ignis vel homo intelligibilis sensibili, vel igni vel homini. Siquidem neque ipsa quidem natura, quæ generat hominem, in idem cum homine genito concurrere valet. Jam vero si anima secum ipsa vivens possit sensibile intueri, inde mox in cognitionem intelligibilis dirigetur, subterfugiente eam sensibili, non habentem videlicet, quo excipiat ipsum. Quandoquidem et cum anima visibile quiddam prospicit eminus, quamvis maxime tanquam species in animam veniat, tamen quod exorditur penes animam velut impartibile desinit in subjectum colorem atque figuram, quantum id sit ibi discernens. Non igitur oportet sola hæc adesse, scilicet quod extrinsecus est, et animam: sic enim nulla hic passio fieret, sed oportet tertium quiddam esse, quod sit passurum: id autem est, quod accipiet formam. Oportet itaque hoc una cum sensibili in quadam passionis communione et in una materia convenire, et hoc quidem pati, aliud vero quiddam cognoscere passionem, talemque fieri passionem, ut servet quidem nonnihil efficientis, non tamen sit idem. Verum id quod patitur tanquam medium quiddam inter passionis auctorem atque animam, habere passionem inter sensibile et intelligibile mediam: quod quidem congrua utrimque proportione inter se extrema conciliet, sitque acceptor simul et nuntius: quippe cum commode reddi possit utrique consimile. Cum enim cognitionis alicujus instru-

416 σκοντι εἶναι, οὔτε τῷ γνωσθησομένῳ, ἐπιτήδειον δὲ, ἑκατέρῳ ὁμοιω-
C θῆναι, τῷ μὲν ἔξω διὰ τοῦ παθεῖν, τῷ δὲ εἴσω, διὰ τοῦ τὸ πάθος
αὐτοῦ εἶδος γενέσθαι. Εἰ δὴ τοίνυν ὑγιὲς λέγομεν, δι' ὀργάνων δεῖ
σωματικῶν τὰς αἰσθήσεις γίγνεσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο ἀκόλουθον, τῷ
τὴν ψυχὴν πάντη σώματος ἔξω γενομένην μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι
αἰσθητοῦ, τὸ δὲ ὄργανον δεῖ, ἢ πᾶν τὸ σῶμα ἢ μέρος τι, πρὸς ἔργον
D τι ἀφωρισμένον εἶναι, οἷον ἐπὶ ἁφῆς καὶ ὄψεως. Καὶ τὰ τεχνητὰ δὲ
τῶν ὀργάνων ἴδῃ τις ἂν μεταξὺ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων
γιγνόμενα, καὶ ἀπαγγέλλοντα τῷ κρίνοντι τὴν τῶν ὑποκειμένων ἰδιό-
τητα. Ὁ γὰρ κανὼν τῷ εὐθεῖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ ἐν τῷ ξύλῳ
συναψάμενος, ἐν τῷ μεταξὺ τεθεὶς, τὸ κρίνειν τῷ τεχνίτῃ τὸ τεχνη-
E τὸν ἔδωκεν· εἰ δὲ συνάπτειν δεῖ τὸ κριθησόμενον τῷ ὀργάνῳ, ἢ καὶ
διά τινος μεταξὺ διεστηκότος πόῤῥω τοῦ αἰσθητοῦ, οἷον εἰ πόῤῥω τὸ
πῦρ τῆς σαρκὸς, τοῦ μεταξὺ μηδὲν παθόντος, ἢ οἷον εἰ κενόν τι εἴη
μεταξὺ ὄψεως καὶ χρώματος, δυνατὸν ὁρᾶν τῇ δυνάμει τοῦ ὀργάνου
παρόντος, ἑτέρου λόγου. Ἀλλ' ὅτι ψυχῆς ἐν σώματι καὶ διὰ σώματος
ἡ αἴσθησις, δῆλον.

2. τὸ μὲν—τὸ δὲ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τῷ μὲν—τῷ δέ. Et sic correxi. Vind. A. τῷ μὲν—τὸ δέ.

3. εἶδος γενέσθαι] Post hæc verba sequuntur in Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. ea, quæ infra, Ed. p. 425. A., suo loco posita sunt, inde a verbis: καὶ ὅλως τὰ κάτω ποιεῖ, πολλαχῇ δῆλον usque ad verba τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸ πάσχειν ὅσον ἦν. Neque vero hæc omnia, in his Codd. hic posita, infra desunt, sed suo loco justoque ordine inseruntur ideoque bis scripta in iis exstant.

ib. Εἰ δὴ] Codd. Ciz. et Vind. A. εἰ δή τι cum Marc. A.

4. γὰρ τοῦτο] Cod. Vind. A. τοῦτο τὸ omisso γάρ: et sic Marc. A.

ib. τὸ τὴν] Codd. Ciz. et Vat. τῷ τὴν et ita Marc. A.: quare sententia postulante correxi.

6. τὸ σῶμα] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.

8. ἴδῃ] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἴδοι.

ib. καὶ τῶν] Cod. Vind. A. omittit τῶν cum Marc. A.

9. ἀπαγγέλλοντα] In Cod. Vind. A. alterum λ punctis notatum est, omissum in Marc. A.

10. καὶ τὸ καὶ τῷ] Abest τὸ καὶ a Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marcc. Quare delevi.

11. τεχνητὸν] Codd. Vat. et Vind. A. τεχνίτου.

12. δεῖ] Marc. A. δή.

14. ἢ οἷον εἰ κενόν] Codd. Vind. A. Marc. A. ἢ εἰ οἷον ἱκανόν. Vat. καινὸν pro κενόν.

15. τοῦ ὀργάνου τῇ δυνάμει] Codd. Vat. et Vind. A. Marc. A. τῇ δυνάμει τοῦ ὀργάνου. Duo priora verba τῇ δυνάμει absunt a Cod. Ciz. Correxi ordinem verborum.

17. ἡ αἴσθησις] Cod. Vat. omittit ἡ.

mentum sit, oportet neque cognoscenti, neque cognoscendo idem esse, sed facile admodum utrique simile fieri, externo quidem objecto propterea, quod patiatur, intimæ vero virtuti, quia species quædam sit ejusmodi passio. Quam ob rem, si recte loquimur, oportet sensus per instrumenta corporea fieri: hoc enim et ei consequens est, quod diximus, animam si omnino sit extra corpus, nullum sensibile percepturam. Instrumentum vero necesse est aut totum corpus esse, vel membrum aliquod ad certum opus determinatum, velut in tactu atque visu videmus accidere. Tum vero facile quivis aspiciet artificum instrumenta media inter judicantes atque judicata, significantiaque judicanti subjectarum rerum proprietatem. Regula enim accommodata rectitudini, tum quæ est in animo, tum quæ est in ligno, recteque in medio posita judici dat judicandi operis facultatem. Alterius vero disputationis esset inquirere, utrum conjungere prorsus oporteat instrumento id, quod est judicandum, an etiam per aliquod medium procul a re sentienda distante fiat sensus: ceu si ignis sit procul a carne, medio nihil patiente: vel sicut si vacuum quiddam sit medium inter visum atque colorem, numquid videri possit instrumento præsente potentiæ. Constat autem sensum ad animam pertinere in corpore duntaxat viventem, atque per corpus expleri.

Τὸ δὲ εἰ τῆς χρείας μόνον ἡ αἴσθησις, ὧδε σκεπτέον. Εἰ δὴ ψυχὴ 4 16
μὲν μόνη, οὐκ ἂν αἴσθησις γίγνοιτο, μετὰ δὲ σώματος αἱ αἰσθήσεις, A
διὰ σῶμα ἂν εἴη, ἐξ οὗπερ καὶ αἰσθήσεις, καὶ διὰ σώματος κοινωνίαν
δοθεῖσα, καὶ ἤτοι ἐξ ἀνάγκης ἑπακολουθούσης· (ὅτι γὰρ πάσχει τὸ
σῶμα, καὶ φθάνει τὸ πάθος μεῖζον ὂν μέχρι ψυχῆς,) ἢ καὶ μεμηχά-
νηται ὅπως, καὶ πρὶν μεῖζον γενέσθαι τὸ ποιοῦν ὥστε καὶ φθεῖραι, ἢ B
καὶ πρὶν πλησίον γενέσθαι φυλάξασθαι. Εἰ δὴ τοῦτο, πρὸς χρείαν
ἂν εἶεν αἱ αἰσθήσεις· καὶ γὰρ εἰ καὶ πρὸς γνῶσιν τῷ μὴ ἐν γνώσει 4 17
ὄντι, ἀλλ' ἀμαθαίνοντι διὰ συμφορὰν, καὶ ἵνα ἀναμνησθῇ διὰ λήθην,
οὕτω μήτε ἐν χρείᾳ, μήτε ἐν λήθῃ. Ἀλλ' εἰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς γῆς
ἂν μόνον εἴη σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄστρων ἁπάντων, καὶ μά-
λιστα περὶ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Μέρεσι μὲν γὰρ
πρὸς μέρη οἷς καὶ τὸ παθεῖν ὑπάρχει, γένοιτο ἂν αἴσθησις, κατὰ τὸν
παρόντα λόγον· ὅλῳ δὲ πρὸς αὐτὸ, τίς ἂν εἴη ἀπαθῶς ἔχοντι παν- B
ταχῇ ἑαυτοῦ πρὸς ἑαυτόν; καὶ γὰρ εἰ δεῖ τὸ μὲν ὄργανον τοῦ αἰσθα-
νομένου εἶναι, ἕτερον δὲ παρὰ τὸ ὄργανον τὸ οὗ αἰσθάνεται ὑπάρχειν,
τὸ δὲ πᾶν ὅλον ἐστὶν, οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ τὸ μὲν δι' οὗ, τὸ δὲ οὗ ἡ αἴ-

1. ψυχὴ] Marc. A. ψυχῆ.
2. γίγνοιτο] Codd. Vat. Marc. A. γίνοιτο. Mox in eodem abest αἱ post καὶ et τὴν post διά. Posteriorem vocem omittit etiam Cod. Vind. A. Delevi utrumque.
4. ἑπακολουθούσης] Cod. Med. B. ἑπακολουθοῦσα. Post ψυχῆς marg. Ed. pro ἤ habet ἅ. Libri nil variant.
8. τί καὶ] Cod. Vind. A. καὶ τί. Marc. A. καὶ τί καί.
ib. τῷ μὴ] Cod. Ciz. τὸ μή.
9. ἀναμνησθῇ] Codd. Ciz. et Vat. (hic nonnisi a pr. m.) ἀναγκασθῇ.
10. οὕτω] Cod. Med. B. οὕτε.
13. καὶ τὸ παθεῖν] Abest καὶ a Cod. Ciz.
15. καὶ γὰρ εἰ] Abest γὰρ a Cod. Vat.
16. τὸ οὗ] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ οὗ.
ib. οὗ αἰσθάνεται] Codd., præter Ciz. Marc. B. et Darm., omnes αἰσθάνηται. Ego correxi.
17. δι' οὗ] Omittunt δι' Codd., excepto Vind. A., omnes. Ergo delevi.

XXIV. *Cum animam corpori conjunctam necessario consequatur sensus, animæ sphærarum stellarum mundi sentiunt. Mundus sentit per aliam sui partem vicissim partem aliam: item per totum partes. Præterea totius habitudinem quasi quodam sui consensu sentit: per amplissimam sphæram præcipue, quasi per oculum, intus omnia contuetur. Si enim tu per oculum tuum, quoniam animatus est et diaphanus atque lucidus, quam plurima vides, ac per radium ejus ad cælestia procedentem cælestia suspicis, cur non et mundus per cælestem oculum suum vivum, perspicuum, lucidum, radiosque suos ad omnia diffundentem omnia cernat?*

Sed numquid utilitatis solius gratia tributus a natura sit sensus, ita est indagandum. Profecto si animæ, dum sola vivit, sensus minime convenit, sed una cum corpore adhibentur et sensus, nimirum propter ipsum corpus, ex quo et sensus prodeunt, ac propter corporis societatem datus est sensus: sive ex necessitate aliqua consequatur, dum quicquid patitur corpus, modo sit passio vehemens, ad animam usque pertransit: sive provisum sit, quo videlicet caveatur, antequam passio usque adeo invalescat, ut perdat, vel prius quam nimis propinquet, quod passionem infert. Quod si ita est, gratia usus dati sunt sensus: etsi enim ad notitiam dati sint, non ei, qui cognitionem possideat, ita sunt dati, sed ignaro ob infortunium, et oblivioso, ut quandoque reminiscatur: sic utique ei, qui neque egeat, neque obliviscatur, minime fuerint attributi. Verum si id ita se habeat, non solum considerandum erit nobis de terra, sed de omnibus stellis, præsertim de toto cælo atque mundo. Partibus enim ad partes, quibus et pati contingit secundum præsentem rationem sensus quoque conveniet. Toti vero ad se ipsum quisnam sensus inerit, quum ad se ipsum passionis ubique sit expers? etenim si oportet aliud quidem esse sentientis instrumentum, aliud vero præter instrumentum id esse, quod

417 σθησις· ἀλλὰ συναίσθησιν μὲν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἡμῶν συναι-
C σθανόμεθα, δοτέον· αἴσθησιν δὲ ἀεὶ ἑτέρου οὖσαν, οὐ δοτέον· ἐπεὶ
καὶ ὅταν ἡμεῖς παρὰ τὸ καθεστὼς ἀεί τινος τῶν ἐν τῷ σώματι ἀντι-
λαμβανώμεθα, ἔξωθεν προσελθόντος ἀντιλαμβανόμεθα. Ἀλλ' ὥσπερ
ἐφ' ἡμῶν οὐ μόνον τῶν ἔξωθεν ἡ ἀντίληψις, ἀλλὰ καὶ μέρει μέρους, 5
τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν, τῇ ἀπλανεῖ τὴν πλανωμένην ὁρᾷν, καὶ ταύτῃ
τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ βλέπειν; καὶ εἰ μὴ ἀπαθῆ ταῦτα τῶν ἄλλων
D παθῶν, καὶ ἄλλας αἰσθήσεις ἔχειν; καὶ τὴν ὅρασιν μὴ μόνον ὡς καθ'
αὐτὴν τῆς ἀπλανοῦς εἶναι, ἀλλ' ὡς ὀφθαλμοῦ ἀπαγγέλλοντος τῇ τοῦ
παντὸς ψυχῇ, ἃ εἶδε. Καὶ γὰρ εἰ τῶν ἄλλων ἀπαθὴς, διὰ τί ὡς 10
ὄμμα οὐκ ὄψεται φωτοειδὲς ἔμψυχον ὄν; ἀλλ' ὀμμάτων, φησὶν, οὐκ
ἐπεδεῖτο· ἀλλ' εἰ ὅτι μηδὲν ἔξωθεν ὑπελέλειπτο ὁρατὸν, ἀλλ' ἔνδον
γε ἦν, καὶ ἑαυτὸν ὁρᾷν οὐδὲν ἐκώλυσεν. Εἰ δ' ὅτι μάτην ἂν ἦν αὐτὸν
E ὁρᾷν, ἔστω μὴ προηγουμένως μὲν οὕτως ἕνεκα τοῦ ὁρᾷν γεγονέναι,
ἀκολουθεῖν δὲ τῷ οὕτως ἔχειν ἐξ ἀνάγκης· διὰ τί οὐκ ἂν εἴη τοιούτῳ, 15
ὄντι σώματι διαφανεῖ, τὸ ὁρᾷν.

2. αἴσθησιν—οὐ δοτέον] Cod. Vat. omittit hæc.
3. τῶν ἐν τῷ] Cod. Ciz. τῷ ἐν τῷ.
ib. ἀντιλαμβανώμεθα] Ita Codd. Ciz. Marc. A. et Darm. Reliqui cum Ed. ἀντιλαμβανόμεθα.
4. ὥσπερ] Cod. Med. B. ὡς.
5. μέρει μέρους] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. μέρη μέρη.
6. τὸ πᾶν, τῇ ἀπλανεῖ τὴν πλάνην] Codd. Vat. et Vind. A. τῷ pro τό: tum, excepto Darm., omnes πάντη pro πᾶν, τῇ. Post hæc Ciz. ἀπλανῆ, denique omnes τὴν πλανωμένην pro τὴν πλάνην. Inde correxi.
8. καὶ ἄλλως] Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnes καὶ ἄλλας. Sic edidi.
10. ἃ εἶδε] Cod. Med. B. ἃ ἴδε. Vat. et Vind. A. ἃ οἶδε.
11. φησὶν,] Cod. Vat. φύσιν.
12. μηδὲν] Codd. Med. B. Vat. μηδὲν cum Marc. A. Et sic correxi. Sed Marc. B. ὃ τιμηδέν.
ib. ὑπελέλειπτο] Ita Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. B., omnes. Ed. ὑπολέλειπτο.
13. οὐδὲν ὁρᾷν—αὐτὸν] Desunt hæc in Cod. Vat. In Ciz. Marc. A. Med. B. Vind. A. est ὁρᾶν οὐδέν. Pergit Med. B. ἐκώλυεν.
ib. ἂν ἦν] Cod. Ciz. ἦν ἄν.
15. δὲ τῷ] Cod. Vat. omittit δέ.
16. διαφανεῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. διαφανεῖ τὸ ὁρᾷν, adjunctis nimirum proximi capitis vocabulis primis huic capiti, distinctione majore post διαφανεῖ sublata. Quod nobis quoque faciendum visum est.

sentitur: universum vero est et totum, nimirum non erit in eo aliud quidem, per quod efficiatur sensus, aliud vero, quod sensu percipiatur. Cæterum oportet ei consensum quidem sui ipsius quendam tribuere, quemadmodum et nos quendam nostri consensum in nobis habemus: sensum vero, qui semper intendatur in aliud, minime: quoniam et nos, quando præter habitum naturalem aliquid singulatim in corpore nostro percipimus, accedens quiddam ab externis tunc attingimus. Verum quemadmodum in nobis non solum externorum est apprehensio, verum parti etiam erga partem, quidnam prohibet mundum etiam per inerraticam regionem erraticam intueri, perque hanc prospicere terram, et, quæ in terra sunt, contueri? Quod si hæc differentes ab aliis passiones habent, nihil prohibet differentes quoque sensus habere. Præterea visionem inerraticæ regionis non solum esse secundum se ipsam, verum etiam hanc ipsam regionem esse quasi oculum, ea, quæ videt, totius animæ nuntiantem: etsi enim passiones alias non admittit, quid tamen obstat, quo minus videat tanquam oculus, cum sit lucidum quiddam et animatum? Sed hic obstare Plato videbitur dicens, cælum oculis non egere: verum etsi nihil relictum est extra videndum, ideoque non ejusmodi indiguit oculis, attamen intus inest, quod videatur, nihilque prohibet videre se ipsum. At si quis objiciat, non expedire sensum, quia vanum sit se ipsum cernere: esto quidem non ex principali quodam consilio mundus sic vivendi gratia constitutus, sed enim ita natura comparatum, id quoque necessario consequatur: ideoque nihil obstabit, quin per corpus ejusmodi perspicuum videatur.

Ἢ οὐκ ἀρκεῖ εἶναι τὸ δι' οὗ, ἵνα ὁρᾷ, καὶ ὅλως αἰσθάνηται, ἀλλὰ 417
δεῖ τὴν ψυχὴν οὕτως ἔχειν, ὡς νεύειν πρὸς τὰ αἰσθητά. Τῇ δὲ ψυχῇ
ὑπάρχει ἀεὶ πρὸς τοῖς νοητοῖς εἶναι, κἂν οἷόν τε ᾖ αὐτῇ αἰσθάνεσθαι,
οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτο τῷ πρὸς κρείττοσιν εἶναι, ὁπότε καὶ ἡμῖν σφό-
δρα πρὸς τοῖς νοητοῖς οὖσιν ὅτι ἐσμὲν, λανθάνουσι καὶ ὄψεις καὶ αἰ- 418
σθήσεις ἄλλαι· κἂν πρὸς ἑτέρῳ δὲ ὅλως, τὰ ἕτερα λανθάνει. Ἐπεὶ
καὶ τὸ μέρει τινὶ μέρους ἀντιλαμβάνεσθαι θέλειν, οἷον ἑαυτὸν εἰ κατα-
βλέποι, περίεργον καὶ ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἰ μὴ ἕνεκά τινος μάτην· ἀλλ'
οὔτε ὄψιν ὡς καλοῦ ὁρᾶν πεπονθότος καὶ ἐνδεοῦς. Ὀσφραίνεσθαι δὲ
καὶ ἀκούειν καὶ γεύεσθαι χυμῶν, περιστάσεις ἄν τις καὶ περιελκυσ- Β
μοὺς τῆς ψυχῆς θεῖτο· ἥλιον δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, κατὰ συμβεβη-
κὸς ὁρᾶν καὶ ἀκούειν. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπιστρέφεσθαι δι' ἄμφω, οὐκ
ἄλογος ἡ θέσις· ἀλλ' εἰ ἐπιστρέφοιτο, καὶ μνημονεύσει· ἢ ἄτοπον,
ὧν εὐεργετεῖ μὴ μνημονεύειν. Πῶς οὖν εὐεργετεῖ, εἰ μὴ μνημο-
νεύει;

Γίγνονται δὲ εὐχῶν γνώσεις, κατὰ οἷον σύναψιν, καὶ κατὰ τοιάνδε Α

1. ἀλλὰ] Cod. Med. A. ἀλλ' εἰ, sed supra lin. ά.
3. πρὸς τοῖς] Ita Codd. Vat. et Vind. A. Reliqui cum Ed. πρὸ τοῖς.
4. οὐκ ἂν εἴη] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἂν γένοιτο. Quod recepi.
5. οὖσιν ὅτι] Cod. Med. B. ὅτι: quod recipiendum visum est.
7. τῷ μέρει] Codd. Ciz. et Vat. τὸ μέρει. Et sic correxi.
ib. βίλει] Codd. Med. B. Vat. βίλειν cum Marc. A. Quod recepi.
ib. καταβλέποι] Cod. Vat. καταβλέπτει.
11. τὰ ἄλλα] Cod. Vind. A. omittit τά.
12. ἀκούειν.] Codd., excepto Darm., omnes ἀκούειν δέ. cum dist. maj. Sed Vind. A. voci δε sine accentu scriptæ punctum subscriptum habet. Pro δὴ marg. Ed. δεῖ.
13. θέσις] Codd., exceptis Darm. et Med. A., omnes, ut nos rescripsimus. Ed. θέωσις.
ib. ἀλλ' εἰ] Cod. Ciz. ἀλλ' εἰ καί.
ib. καὶ μνημονεύσει—εἰ μὴ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. ἢ ἄτοπον—μνημονεύει] Desunt hæc in Cod. Vat.

XXV. *Animæ sphærarum stellarumque et anima mundi humana vident atque audiunt: sed interim talia se sentire minime sentiunt, quoniam imaginatio, ad quam talis animadversio pertinet, intentissima semper est ad intelligentiarum notas in se fingendas. Etsi sentire se nostra forsan non animadvertunt, tamen precantibus benefaciunt qualicunque sensu et occulto quodam naturæ consensu. Hæc Plotini sententia est inter objectiones ex textu mendoso. Dicet fortasse quispiam imaginationes cœlestium animarum adeo efficaces esse, ut vel intelligibilium notas derivent in sensibilia, atque ita intrinsecus quodammodo sentiant, vel simul valeant tam sensibilia quam intelligibilia miris quibusdam modis imaginari.*

Forte vero non satis est adesse instrumentum, per quod agatur ad hoc, ut videat, omninoque sentiat, sed oportet animam sic se habere, ut quodammodo sensibilibus annuat. Animæ vero ipsi convenit, ut semper penes intelligibilia sit, ac si fieri possit, ut sentiat, non propterea id ei conveniet, quod intelligibilibus ipsis incumbat: quando et nos dum impensius intelligendis incumbimus, latent interea visiones sensusque alii: et omnino si intendimus in aliud diligenter, cætera latent. Quin etiam si alia sui parte partem aliam apprehendere studeat, velut si se ipsum perspiciat, supervacuum id quidem etiam in nobis erit, ac nisi alicujus gratia id agatur, erit vanum: tum spectare aliud tanquam pulchrum, patientis est atque indigentis. Olfactum vero atque auditum, gustumque liquorum distractiones quasdam et ductus quosdam animæ circum ad exteriora tendentes quispiam ponat, solem autem stellasque alias per accidens videre atque audire. Quod si per utraque ponat converti, non erit absurda positio: verum si convertantur, etiam rerum meminerint humanarum: forte enim absurdum foret, nisi recordentur eorum, quibus sedulo benefaciunt: alioquin, nisi sint memores, quomodo benefacient?

418 σχέσιν ἐναρμοζομένων· καὶ αἱ ποιήσεις, οὕτως· καὶ ἐν ταῖς μάγων
τέχναις, εἰς τὸ συναφὲς πᾶν. Ταῦτα δὲ δυνάμεσιν ἑπομέναις συμ-
παθῶς. Εἰ δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐ καὶ τὴν γῆν αἰσθάνεσθαι δώσομεν;
ἀλλὰ ποίας αἰσθήσεις; ἢ διὰ τί οὐ πρῶτον ἁφήν; καὶ μέρει μέρους,
B ἀναπεμπομένης ἐπὶ τὸ ἡγούμενον τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῷ ὅλῳ πυρὸς
καὶ τῶν ἄλλων; καὶ γὰρ εἰ τὸ σῶμα δυσκίνητον, οὔ τι γε ἀκίνητον,
ἀλλ' ἔσονται αἱ αἰσθήσεις οὐ τῶν μικρῶν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων. Ἀλλὰ
διὰ τί; ἢ ὅτι ἀνάγκη ψυχῆς ἐνούσης, τὰς κινήσεις τὰς μεγίστας μὴ
λανθάνειν. Κωλύει δ' οὐδὲν καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰσθάνεσθαι γίγνεσθαι,
ἵνα εὖ τίθοιτο τὰ πρὸς ἀνθρώπους, ὅσον εἰς αὐτὴν τὰ ἀνθρώπων ἀνά-
C κειται. Εὖ τίθοιτο δὲ, οἷον συμπαθῶς· καὶ ἀκούειν δὲ εὐχομένων,
καὶ ἐπινεύειν εὐχαῖς, οὐχ ὅν ἡμεῖς τρόπον· καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθή-
σεσι, παθητὴν εἶναι πρὸς αὐτὴν καὶ τἆλλα, οἷον ὀσμῶν πέρι καὶ τῶν
γευστῶν ἄλλοις· ἢ ὅσα ὀσφραντὰ, κατὰ τὰς τῶν χυλῶν ὀσμὰς πρὸς

5. καὶ τὸ ὅλον] Codd. Ciz. et Med. B. τῷ ὅλῳ. Et sic correxi. Marc. A. τῆς αἰσθήσιως ἐπὶ τὸ ἡγουμ. καὶ τῷ ὅλῳ.
8. ἢ ὅτι] Inter hæc verba in Cod. Vind. A. rasura est.
9. δ' οὐδὲν] Cod. Ciz. εἰ δ' οὐδέν. Vat. δὲ οὐδέν.
10. τὰ πρὸς] Cod. Vind. B. omittit τά.
ib. ἀνθρώπων] Codd. Ciz. et Vat. τῶν ἀνθρώπων.
14. χυλῶν] Cod. Med. B. χυμῶν, supra lin. λ. Marc. A. χυμῶν.

XXVI. *Sphæræ mundi stellæque sensus habent et preces nostras exaudiunt. Cælestia visum quidem habent, etsi specie differentem a nostro visu, generali tamen natura convenientem, natura scilicet viva, perspicua, lucida. Dicuntur et auditum habere, sed genere quodam ab auditu nostro longe diversum, quia videlicet audientium exaudientiumque more sæpe voventium preces impleant. Inter omnes mundi partes quasi unius animalis membra dicitur esse communio quædam vel contiguitas, vel continuitas, aut unio, cujus quidem quinque fundamenta videntur: Primum est una omnium ubique materia. Secundum concordia qualitatum: nam sicut elementa, quamvis discordia, quibusdam tamen proximis inter se qualitatibus concordia sunt, sic et rerum omnium gradus sive componantur ex elementis, sive non componantur, quamvis inter se differentes, tamen concordibus vicissim terminis se contingunt. Tertium spiritus ubique unus: nam sicut cælum unus est spiritus in excelsis, sic intra cælum unus inde spiritus vel cælestis omnino, vel cælo simillimus omnibus est infusus, quo et cælitus regantur omnia, et anima mundi inferioribus quoque corporibus per spiritum conjungatur, et omnia per hunc viventia coalescant: spiritum intellige spiritui nostro consimilem. Quartum est una natura genitalis omnia fovens per spiritum sequentibus colligata. Quintum anima mundi ubique una per naturam spiritui cæterisque connexa. Per hanc igitur unionem fundamentis quinque constantem, vehementissimus quisque motus sive voventium pervenit ad cælestia, sive cælestium pervenit ad voventes: præsertim si non solum anima mundi, sed etiam divinæ omnes sunt ubique præsentes: quamvis alicubi potius actiones suas quandoque declarent. Quod velle videntur Plotinus Porphyriusque et Iamblichus. Præsentissimus autem singulis adest primus ipse Deus omnium potentissimus, imperioque latissimus: anima terræ sensus omnes exercet per spiritum ibi quasi cælestem et cælestium radiis illustratum, suæque naturæ subjectum, et terrena regentem: præterea preces exaudit.*

Cognoscunt et vota nostra velut secundum quendam contactum certamque habitudinem cunctorum ubique contemperatam: eademque ratione procedunt effectiones. Quin etiam in magorum artibus totum peragitur in contiguum. Hæc autem in viribus quibusdam consistunt, se invicem mutua quadam compassione sequentibus. Si vero id ita se habet, cur non et terram sentire dicamus? Sed quosnam huic sensus attribuemus? Primo quidem cur non tactum? sive parti ad partem, sensu videlicet ad ipsum principale traducto: sive totum ipsum ignem et alia sentiat. Nam etsi terrenum corpus ineptum est ad motum, non est tamen immobile: sentiet autem non minima quæque, sed magna. Sed cur ista sentiet? Forte quoniam necesse est, præsente hic anima motus maximos non latere. Obstat vero nihil ob hoc etiam terram habere sensum, ut videlicet, quæ ad homines pertinent, bene disponat,

ζώων πρόνοιαν καὶ κατασκευὴν, καὶ ἐπισκευὴν τοῦ σωματικοῦ αὐτῆς. 419
Καὶ οὐκ ἀπαιτητέον ἃ ἐφ' ἡμῶν ὄργανα, οὐδὲ γὰρ πᾶσι ζώοις ταὐτά· οἷον ὦτα οὐ πᾶσι, καὶ οἷς μή ἐστιν, ἀντίληψίς ἐστι ψόφων. Περὶ δὲ ὄψεως εἰ φωτὸς δεῖ, πῶς; οὐ γὰρ δὴ ἀπαιτητέον ὄμματα. Εἰ οὖν τοῦ φυτικοῦ συγχωρουμένου ἦν συγχωρεῖν, ἢ ἐν πνεύματι ὄντος τοῦ φυτικοῦ πρώτως οὕτως ἔχειν, ὄντος πνεύματος, τί χρὴ ἀπιστεῖν καὶ B διαφανὲς εἶναι; μᾶλλον δ' εἴπερ πνεῦμα καὶ διαφανὲς, καὶ ἐλλαμπόμενον παρὰ τοῦ κύκλου, ἐνεργείᾳ διαφανὲς, ὥστε οὐδὲν ἄτοπον οὐδ' ἀδύνατον, ὁρᾷν τὴν ἐν τῇ γῇ ψυχήν. Καὶ δεῖ καὶ νοεῖν, ψυχὴν οὐ φαύλου σώματος εἶναι, ὥστε καὶ θεὸν εἶναι. πάντως γὰρ καὶ ἀγαθὴν δεῖ ἀεὶ τὴν ψυχὴν εἶναι.

Εἰ οὖν τοῖς φυτοῖς δίδωσι τὴν γεννητικὴν, ἢ αὐτὴν τὴν αὐξητικὴν, A ἢ ἐν αὐτῇ μὲν ἡ γεννητικὴ, ταύτης δὲ ἴχνος ἡ ἐν τοῖς φυτοῖς, καὶ

2. ταὐτά] Cod. Vat. ταῦτα.
7. εἶναι;] Hoc verbum cum distinctione omissum est in Cod. Vat.
8. παρὰ τοῦ] Marc. B. ὑπὸ τοῦ.
9. ἐν γῇ] Codd., excepto Ciz., omnes ἐν τῇ γῇ. Quod edidi.
ib. Καὶ δεῖ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. καὶ δή.
11. ἀεὶ τὴν ψυχὴν εἶναι] Cod. Med. B. εἶναι τὴν ψυχὴν ἀεί.
12. οὖν τοῖς] Cod. Vat. omittit τοῖς. In segq. ex marg. αὐξητικὴν recepi pro γεννητικήν.

quatenus scilicet ad ipsam humana officia pertinent. Disponet autem bene quasi quadam compassione, sive consensione: neque prohibet quicquam audire precantes precibusque annuere, neque tamen, qua ipsi conditione solemus. Aliis quoque sensibus uti ad se ipsam atque alia velut circa odores atque sapores aliis notos. Forte olfactu liquorum uti expedit ad animalium providentiam atque culturam: item ad corporis proprii cultum. Non tamen exigenda sunt talia, qualia in nobis sunt instrumenta. Neque enim in omnibus animalibus eadem sunt, velut aures non in omnibus, et quæ non habent aures, nihilominus sonos apprehendunt. Visus autem, si modo huic lumine opus est, quonam modo terræ aderit? Etsi enim oculi requirendi non sunt, [lumen tamen deesse non debet]. At si, postquam concessum est, vegetalem inesse naturam, consequenter est concedendum, hanc ipsam naturam esse quasi quendam spiritum, ideoque illam primo sic se habere: cur nam diffidendum sit, esse rem quoque perspicuam, cum sit spiritus? Imo vero fatendum, ex eo, quod spiritus est, esse perspicuum, et cum illustretur a circulo, esse actu perspicuum. Quapropter neque absurdum neque impossibile putandum est, animam terræ videre. Meminisse vero oportet, hanc ipsam non esse vilis cujusdam corporis animam, ideoque intelligere esseque deam: omnino enim oportet animam ipsam bonam semper existere.

XXVII. *Terram habere animam apparet ex plantis lapidibusque, crescentibus quidem, quamdiu terræ radicitus inhærent, contra vero nequaquam. Sicut in animali dentes, ungues, pili, in plantis terræ hærentibus [inhærentibus?] apparet virtutis genitalis effectus: ipsa vero virtus in eis propria nulla videtur esse, alioqui etiam avulsæ per virtutem propriam pariter coalescerent. Vegetalis igitur ipsa virtus non tam est propria, quam communis scilicet in anima terræ: item masculina virtus et fœminina, id est, generandi et concipiendi, quæ in animalibus sunt discretæ, conjunctæ sunt in plantis, in eodem plantæ corpore: ob hoc duntaxat, quia natura plantæ ita est inserta communi naturæ, sicut plantæ corpus communi corpori. Vis autem masculina et fœminina ad naturam pertinentes conjunctæ sunt in universali natura, quamvis in aliis separatæ. Sicut visus ubi perfectus est, vim perspicacem habet cum illuminante conjunctam, similiter intellectus. Sic Orpheus naturam mundanumque Jovem marem appellat et fœminam, similiterque Mercurius. Hac ratione aëris animam Jovem Junonemque appellant. Animam terræ non solum Cererem atque Vestam, sed etiam Plutonem cum Proserpina coëuntem. Conjunxit vero natura utrumque sexum in arbore, quia nequit hæc ad aliam coëundi gratia progredi, quamvis alibi prævaleat alter: tunc oportet plantas appropinquare.*

Si ergo plantis tribuit vim genitalem, vel vim ipsam auctificam eis præstat, vel in se quidem eam servat, ejus vero vestigium concedit plantis,

419 οὕτως ἂν εἴη ὡς ἡ σάρξ ἔμψυχος ἤδη· καὶ ἐκομίσατο, εἰ ἔχει καὶ τὴν γεννητικὴν ἐν αὐτοῖς τὰ φυτά. Ἐνοῦσα δὲ δίδωσι τῷ σώματι τοῦ φυτοῦ, ὅπερ βέλτιον, ᾧ διαφέρει τοῦ κοπέντος· καὶ οὐκέτι φυτοῦ, Bἀλλὰ μόνον ξύλου. Ἀλλ' αὐτῷ γε τῷ σώματι τῆς γῆς τί δίδωσιν ἡ ψυχή; οὐ ταὐτὸν δεῖ νομίζειν σῶμα εἶναι γήϊνον ἀποτμηθέν τε τῆς γῆς καὶ μένον συνεχὲς, οἷα λίθοι δεικνύουσιν αὐξόμενοι μὲν, ἕως εἰσὶ συνηρτημένοι, μένοντες δὲ ὅσον ἐτμήθησαν ἀφῃρημένοι· ἕκαστον μὲν οὖν μέρος ἴχνος ἔχειν δεῖ νομίζειν, ἐπιθεῖν δὲ ἐπὶ τούτῳ τὸ πᾶν φυτικὸν, ὃ οὐκέτι τοῦδε ἐστὶν, ἢ τοῦδε, ἀλλὰ τῆς ὅλης· εἶτα τὴν τοῦ Cαἰσθητικοῦ φύσιν, οὐκέτι τῷ σώματι συμπεφυρμένην, ἐποχουμένην δέ· εἶτα τὴν ἄλλην ψυχὴν καὶ νοῦν, ἣν δὴ Ἑστίαν καὶ Δήμητραν ἐπονομάζουσιν ἄνθρωποι, θείᾳ φήμῃ καὶ φύσει ἀπομαντευόμενοι, τὰ τοιαῦτα χρώμενοι.

420 Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ. Ἐπανιτέον δὲ πάλιν, καὶ περὶ τοῦ θυμοειδοῦς ζητητέον, εἰ ὥσπερ τῶν ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀλγηδόνας,

1. ἔμψυχος] Cod. Ciz. ἔμψυχον.
2. Ἐνοῦσα δὲ] Cod. Vat. δὴ pro δέ.
4. ξύλου] Cod. Vat. ξύλον.
ib. σώματι τῆς] Ita Codd. Ciz. Darm. Vat. Marc. A. Reliqui cum Ed. σώματικῆς (sic).
5. εἶναι γήϊνον] Cod. Vind. A. γήϊνον εἶναι cum Marc. A.
ib. ἀποτμηθὲν δὲ] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. ἀποτμηθέν τε: ut correxi.
6. οἷα] Cod. Vind. A. οἷον, supra lin. α.
ib. αὐξανόμενοι] Codd. omnes αὐξόμενοι. Abest εἰσὶ a Cod. Marc. A. Illud edidi.
8. ἐπιθεῖν] Cod. Vat. ἐπεσθεῖν.
ib. ἐπὶ τοῦτο] Cod. Vind. A. Marc. A. omittunt ἐπί: iidem cum Vat. habent τούτῳ: quod recepi.
ib. φυτικὸν] Cod. Med. B. φυτόν.
11. ἣν δὴ] Cod. Ciz. omittit δή.
12. ἀπομαντευόμενοι] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., ἀπομαντευομένη.

atque ita affecta jam erit planta, ut caro jam animata: et hac conditione plantæ, si genitalem qualitatem habent, inde traxerunt. Quum vero insit, præstat plantæ corpori quod est melius, quo videlicet ab eo discrepat, quod est amputatum: neque planta est ulterius, sed duntaxat est lignum. Ipsi vero terræ corpori quidnam anima ipsius attribuit? nempe non est putandum, idem esse terrenum corpus ab ipso toto decisum, atque illud, quod est toti continuum, quod et lapides ipsi demonstrant, crescentes, quamdiu terræ quasi radicitus hærent, qui si eruantur, ulterius minime augentur: quocirca putandum est, unamquamque partem quoddam in se habere vestigium. Super hoc autem universum vegetale se ipsum diffundere, quod quidem non amplius hujus est, aut illius, sed terræ totius: Deinde sensualis ipsius naturam non ultra commixtam corpori, sed incubantem: Præterea aliam animam atque mentem, quam quidem Vestam et Cererem nominant homines illi, qui oraculo ingenioque divino freti, hæc ipsa vaticinantur.

XXVIII. *Vegetalis genitalisque natura animæ in complexione humorum imprimit quoddam vitale vestigium, ex quo corpus vitaliter evadit affectum: in quo quidem sic affecto sunt passiones animalis corporeæ perturbationumque principia. In toto quidem voluptas corporalis, et dolor in jecore potissimum concupiscendi principium. In præcordiis maxime principium irascendi, ibi enim nutritio viget et generatio, hic autem vigor igneus. Motus autem iracundiæ aut quasi extrinsecus exordiuntur aut intrinsecus. Extrinsecus ira, quando illata foris corpori passione ad primum sensus motum fervet vigor igneus, imaginationemque movet, et per hanc provocat rationem. Intrinsecus ira, quando ratio vel imaginatio injuriam excogitans humorem ferventem incitat. Libido quin etiam proclivitatem habet in corpore, et quandoque ex ipso corpore seminibus quasi turgido suscitatur: quandoque ex primo aspectu corpore incitato, imaginationemque movente vel etiam rationem: aliquando vero ex imaginatione, vel etiam ratione oblectamentum excogitante, corpusque movente. Sunt autem concupiscendi et irascendi vires quasi germanæ: nam proclives ad libidinem sunt etiam propensiores ad iram, atque vicissim, ut non immerito Martem cum Venere poëtæ conjunxerint.*

De his quidem hactenus ita sit dictum. Regrediendum vero jam, unde digressi sumus, atque de ipsa irascendi virtute quærendum, num-

καὶ ἡδονὰς, τὰ πάθη οὐ τὰς αἰσθήσεις, ἐν τῷ οὕτως ἔχοντι σώματι ἐτίθεμεν, τῷ οἷον ζωωθέντι, οὕτω καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν ἀρχήν; ἢ καὶ πάντα τὸν θυμὸν τοῦ οὕτως ἔχοντος σώματος θησόμεθα, ἢ μέρους τινὸς σώματος; οἷον καρδίας οὕτως ἐχούσης, ἢ χολῆς οὐ νεκροῦ σώ- B
μματος· καὶ εἰ ἄλλου ὄντος τοῦ διδόντος τὸ ἴχνος τὸ ψυχικὸν, ἢ ἐνταῦθα ἔν τι τοῦτο ὁ θυμὸς, οὐκέτι παρὰ θυμικοῦ ἢ αἰσθητικοῦ. Ἐκεῖ μὲν οὖν καθ' ὅλον τὸ σῶμα τὸ φυτικὸν ὂν παντὶ ἐδίδου τῷ σώματι τὸ ἴχνος, καὶ τὸ ἀλγεῖν ἦν ἐν παντὶ, καὶ τὸ ἥδεσθαι, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμίας ἐν παντὶ τοῦ πληροῦσθαι· ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων οὐκ εἴρητο· ἀλλ' ἔστω περὶ τὰ μόρια τῶν τοιούτων τελεστικά· ἔστω δὲ ὁ περὶ τὸ C
ἧπαρ τόπος τῆς ἐπιθυμίας ἀρχὴ, ὅτι τὸ φυτικὸν ἐκεῖ ἐνεργεῖ μάλιστα, ὃ τὸ ἴχνος τὸ ψυχικὸν τῷ ἥπατι καὶ τῷ σώματι παρέχει. Ἐκεῖ δὲ, ὅτι ἐκεῖ ἄρχεται ἡ ἐνέργεια. Ἀλλὰ περὶ τοῦ θυμοῦ τί τε αὐτὸ καὶ τίς ψυχὴ, καὶ εἰ ἀπ' αὐτοῦ ἴχνος περὶ τὴν καρδίαν, ἢ ἄλλο τι τὴν κίνησιν εἰς συναμφότερον τελοῦν παρέχεται, ἢ ἐνταῦθα οὐκ ἴχνος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὀργίζεσθαι παρέχεται. Πρῶτον οὖν σκεπτέον, τί αὐτό. D
Ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὑπὲρ ὧν ἂν πάσχῃ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἂν καὶ ἕτερός τις τῶν προσηκόντων, καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν ἄν τις

1. τὰ πάθη] Cod. Vind. A. omittit τὰ et plene distinguit post πάθη. Idem literam τ in v. τὰς puncto notatam habet.
ib. οὕτως] Cod. Vat. ὄντως.
4. οὐ νεκροῦ] Cod. Vind. A. ἢ pro οὐ, et sic Marc. A.
5. ἐνταῦθα] Cod. Vat. οὐ ταῦθα.
6. παρὰ θυμικοῦ] Ita Cod. Ciz. In Med. B. est παρὰ μυϊκοῦ, in rell. cum Ed. παραθυμικοῦ.
ib. ἢ αἰσθητικοῦ] Desunt in Cod. Ciz.
8. ἦν ἐν] Cod. Vind. A. omittit ἦν. Paulo ante Ciz. omittit τὸ post σώματι, et Vat. exhibet ἴχνον cum dist. plena. In seqq. fort. legendum ἐν παντὶ περὶ τοῦ πλη-
11. τόπος] Cod. Med. B. omittit τόπος.
12. ὃ τὸ ἴχνος] Cod. Vat. ὁ τὸ ἴχνος. Vind. A. ὅτι τὸ ἴχνος.
15. ἢ ἐνταῦθα—παρέχεται] Cod. Vat. hæc omittit.

quid sicut principium cupiditatum, doloresque et voluptates, non dico, quæ sint sensus, sed passiones, posuimus in corpore certa quadam ratione jam affecto, scilicet tanquam vivificato, sic et initium irascendi ponere debeamus? et numquid omnem iracundiam in toto quodam tali corpore collocare, vel potius in parte quadam corporis, velut corde sic affecto, vel bile, non quasi vita carentibus? Item numquid aliud sit quod tribuat animale vestigium? vel hic animositas ipsa unum quiddam sit non dependens ab altera irascendi vel sentiendi virtute? Ibi quidem vis ipsa vegetalis toti corpori præsens imprimit corpori toti vestigium: itaque dolere et oblectari toti contingit, principiumque appetendæ saturitatis versatur in toto. De ipsa vero libidine Veneris nihil est definitum: sed esto circa membra ad munus ejusmodi conducentia. Sit utique locus jecoris concupiscendi principium, quoniam vegetale illic agit quam plurimum: quod quidem jecori totique corpori animale præstat vestigium: Ibi vero sit inquam, quoniam ibi incipit actio. Sed de iracundia quæritur, quid ipsa sit, et quænam anima, et numquid ab ea circa cor vestigium imprimatur, vel aliud quiddam motum conferentem in ipsum commune perficiens: aut hic non vestigium, sed ipsam excandescentiam præbeat. Principio igitur, quidnam sit ipsa vis irascendi, videtur investigandum. Constat vero, nos irasci solere, non pro his tantum, quæ corpus patitur, sed pro his etiam, quæ chari nobis homines patiuntur, atque omnino eorum causa quæ indigne, aut nobis aut nostris inferri putamus: quapropter in ipsa iracundia opus esse sensu et intelligentia quadam videtur. Itaque ad hæc aspiciens aliquis, non ex ipso vegetali, sed ex alio quopiam iracundiam ducere originem arbitrabitur. At quando affectiones quasdam corporum proclivitas ad iracundiam sequitur, et quando sanguine bileque ferventes, sunt proniores ad iram: contra

420 παρὰ τὸ προσῆκον ποιῇ ὀργιζόμεθα, δῆλόν που· ὅθεν καὶ αἰσθήσεως
δεῖ καὶ συνέσεώς τινος ἐν τῷ ὀργίζεσθαι. Διὸ καὶ εἰς ταὐτά τις
E ὁρῶν, οὐκ ἐκ τοῦ φυτικοῦ ὠρμῆσθαι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἂν ζητοῖ τὸν θυ-
μὸν τὴν γένεσιν ἴσχειν. Ἀλλ' ὅταν ταῖς σωματικαῖς διαθέσεσιν ἕπη-
ται, τὸ τῆς ὀργῆς πρόχειρον· καὶ ὅταν οἱ μὲν ζέοντες αἵματι καὶ 5
χολῇ ἕτοιμοι εἰς τὸ ὀργίζεσθαι ὦσιν, ἀνειμένοι δὲ πρὸς ὀργάς, οἱ
ἄχολοι λεγόμενοι, καὶ κατεψυγμένοι· τά τε θηρία πρὸς τὰς κράσεις
οὐδενὸς ἄλλου ἀλλὰ πρὸς τὸ δοκηθὲν λυμήνασθαι τὰς ὀργὰς ἔχωσι.
F Πρὸς τὸ σωματικώτερον πάλιν αὖ, καὶ πρὸς τὸ συνέχον τὴν τοῦ ζώου
σύστασιν, τὰς ὀργὰς ἄν τις ἀνοίσειε. Καὶ ὅταν οἱ αὐτοὶ νοσοῦντες 10
μὲν ὀργιλώτεροι ἢ ὑγιαίνοντες, ἄγευστοι δὲ σιτίων, ἢ λαβόντες, σώ-
ματος τοιοῦδε μηνύουσι τὰς ὀργὰς, ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀργῆς εἶναι, καὶ
τὴν χολὴν ἢ τὸ αἷμα οἷον ψυχοῦντα παρέχεσθαι τὰς τοιάσδε κινή-
421 σεις· ὥστε παθόντος τοῦ τοιοῦδε σώματος, εὐθέως κινεῖσθαι τὸ αἷμα
ἢ τὴν χολήν· αἰσθήσεως δὲ γενομένης τὴν φαντασίαν, κοινώσασαν 15
τὴν ψυχὴν τῇ τοῦ τοιοῦδε σώματος διαθέσει, ἤδη πρὸς τὸ ποιοῦν τὴν
ἀλγηδόνα ἴεσθαι· ἄνωθεν δὲ καὶ αὖ τὴν ψυχὴν τὴν λογισμῷ χρωμέ-
νην φανέντος ἀδικήματος, καὶ μὴ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσαν ἕτοιμον τὸ
B ἐκείνως θυμούμενον, ἅτε πεφυκὸς τῷ ἀποδειχθέντι ἐναντίῳ μάχεσθαι,

1. *τοιεῖ*] Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnes *ποιῇ*. Quod recepi.
3. *φυτικοῦ*] Cod. Med. B. *φυσικοῦ*. Supra lin. *τ*.
ib. *τὸν θυμὸν*] Cod. Ciz. *τοῦ θυμοῦ*.
7. *κατεψυγμένοι*] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. *κατ' ἐψυγμένοι*.
8. *ἔχουσι*] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. Vat. *ἔχωσι*. Vind. A. *ἔχωσιν*. Correxi *ἔχωσι*.
10. *ἀνοίσειε*] Cod. Med. B. *ἀνοίσειεν*. Vat. *ἀνύσειε*.
ib. *νοσοῦντες*] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. *νοοῦντες*.
12. *τοιοῦδε*] Cod. Vat. *τοιούτου* sine dist., tum *μηνύουσι* cum Marc. A. pro *μηνύωσι*, quod correximus.
13. *τοιάσδε*] Cod. Vind. A. *τοιαύτας*.
14. *τοῦ τοιοῦδε σώματος*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
16. *τῇ τοιοῦδε*] Cod. Vat. *τοῦ τοιοῦδε*. Vind. A. *τῇ τοῦ τοιοῦδε*. Quod recepi.
17. *ἴεσθαι*] Cod. Ciz. *ἔσεσθαι*. Vat. *οἴεσθαι*.
ib. *καὶ αὐτὴν*] Omnes, excepto Darm., omittunt *καί*. In Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A. Vat. est *αὖ τὴν*, quod recepimus.
19. *ἀποδειχθέντι*] Cod. Med. B. *ἀποδειχθέντι*.

vero tardiores, qui bilem sanguinemve habent frigidiorem. Item bruta ultra corporum compositiones ex eo duntaxat, quod aliquis læsurus appareat, prorumpunt in iram. Rursus per hæc aliquis impetum iracundiæ ad corpoream præcipue qualitatem, idque quod constitutionem continet, animalis facile referet. Et quando iidem homines, quum ægrotant, ad iram propensiores sunt, quam quum bene valent: similiter, quando jejuni iracundiores sunt, quam saturi, patet ad corpus certo modo affectum, iram vel iræ principium pertinere, atque bilem vel sanguinem quasi [animatum] animantem hos impetus incitare: ideoque tali hoc corpore patiente repente moveri sanguinem aut bilem, sensuque excitato imaginationem etiam expergisci: quæ quidem experrecta, provocet animam cum tali corpore communicantem eum ipsum invadere, qui molestiam intulit. Constat quin etiam animam desuper ratione utentem tunc moveri, quum illata videatur injuria, etiamsi affectio corporis tunc ad candescentiam non impellat, quasi hæc animositas naturaliter instituta sit ad declaratum hostem protinus invadendum, et more commilitonis imperante ratione pugnandum. Est igitur in nobis, quod absque ratione provocari solet, provocatumque deinde per imaginationem convocare ad idem etiam rationem. Est etiam, quod exorditur a ratione, desinitque in illud, quod naturaliter excandescit. Proinde ab ipsa vegetali genitalique natura tam irascendi quam concupiscendi fomes pullulare videtur: quippe quum hæc ipsa natura

421

σύμμαχον τοῦτο ποιεῖσθαι· καὶ εἶναι τὸ μὲν ἐγειρόμενον ἀλόγως, καὶ ἐφέλκεσθαι τῇ φαντασίᾳ τὸν λόγον· τὸ δὲ ἀρχόμενον ἀπὸ λόγου καὶ λῆγον εἰς τὸ πεφυκὸς χολοῦσθαι, καὶ παρὰ τοῦ φυτικοῦ καὶ γεννητικοῦ ἄμφω γίγνεσθαι, κατασκευάζοντος τὸ σῶμα, οἷον ἀντιληπτικὸν ἡδέων, καὶ λυπηρῶν· τῷ δὲ πεποιηκέναι χολῶδες καὶ πικρὸν καὶ ἐν τοιούτῳ ψυχῆς ἴχνος, τῷ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοιάδε κινεῖσθαι δυσχερα- C
τικὰ καὶ ὀργίλα, καὶ τῷ κεκακῶσθαι πρῶτον αὐτὸ, κακοῦν πῶς ζητεῖν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ οἷον ὁμοιοῦν ἑαυτῷ· μαρτύριον δὲ τοῦ ὁμοούσιον εἶναι τούτῳ τῷ ἑτέρῳ ἴχνει ψυχῆς, τὸ τοὺς ἧττον τῶν σωματικῶν ἡδέων ἐφιεμένους, καὶ ὅλως σώματος καταφρονοῦντας, ἧττον κινεῖσθαι πρὸς ὀργὰς καὶ ἀλόγῳ ἀπαθείᾳ. Τὸ δὲ τὰ δένδρα μὴ ἔχειν θυ- D
μὸν, καί περ τὸ φυτικὸν ἔχοντα, οὐ δεῖ θαυμάζειν, ἐπεὶ οὐδ' αἵματος οὐδὲ χολῆς αὐτοῖς μέτεστιν. Ἐγγενομένων μὲν γὰρ τούτων ἄνευ αἰσθήσεως ζέσις ἂν ἐγένετο μόνον, καὶ οἷον ἀγανάκτησις· αἰσθήσεως δὲ ἐγγενομένης καὶ πρὸς τὸ ἀδικοῦν ἂν ἤδη ὥστε καὶ ἀμύνασθαι ὁρμή. Ἀλλ' εἰ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς διαιροῖτο εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδές· καὶ τὸ μὲν εἴη τὸ φυτικὸν, τὸ δὲ θυμοειδὲς ἐξ αὐτοῦ, ἴχνος, περὶ αἷμα ἢ χολὴν, ἢ τὸ συναμφότερον, οὐκ ἂν ὀρθὴ ἡ ἀντι- E
διαίρεσις γίγνοιτο, τοῦ μὲν προτέρου, τοῦ δὲ ὑστέρου ὄντος. Ἡ οὐ-

3. φυτικοῦ] Cod. Vat. φυσικοῦ.
5. τῷ δὲ πεποικέναι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τὸ pro τῷ. Vat. πεποίηκεν αἱ.
7. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τό. Mox Med. B. αὐτοῦ pro αὐτό.
ib. ζητεῖν] Marc. A. ζητεῖ.
8. δὲ τὸ ὁμοούσιον] Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. τοῦ pro τό. Vat. sub media syllaba vocis seq. puncta habet subscripta. Quare correxi.
9. τούτῳ] Codd. Ciz. Darm. et Vat. τοῦτο.
ib. τὴν ψυχὴν] Codd. omnes ψυχῆς omisso τήν. Quod recepi.
10. ἐφιεμένους] Codd. Ciz. et Med. B. ἀφιεμένους.
11. τὰς ὀργὰς] Omnes, præter Darm. Marc. B. et Med. A., omittunt τὰς, quare delevi.
ib. ἀπαθείᾳ] Cod. Vat. ἀπαθία.
13. αὐτοῖς] Cod. Ciz. ἑαυτοῖς. Darm. αὐτῆς.
ib. Ἐγγενομένων] Cod. Vat. ἐγγινομένων, et ita mox ἐγγινομένης.
15. ἀδικοῦν] Cod. Ciz. ἀδικεῖν.
ib. ἀμύνασθαι] Codd. Med. B. Vat. ἀμίνασθαι. Quod recepi.
18. ἴχνος] Cod. Med. B. ἴσχνος.
ib. οὐκ ἄν] Cod. Vat. κἄν.

sic affecerit corpus, ut jucunda molestaque apprehendat item amaram infuderit bilem, sicque affecto vestigium impresserit animæ. Quod quidem, quum in tali quodam sit, circa molesta ad iracundiam irritatur, et quum ipsum male a principio sit affectum, cætera etiam nititur depravare, et quasi sibi similia reddere. Esse vero hoc animæ vestigium alterius vestigii cognatum essentia, id nobis argumento esse potest: quod, qui oblectamenta corporea minus appetunt, corpusque negligunt, minus ad iracundiam provocantur, minusque irrationali passione feruntur. Arbores vero iracundiam non habere, quamvis naturam habeant vegetalem, mirum videri non debet, quando neque sanguinem neque bilem habent: ubi enim hæc insunt, absque sensu æstus tantum suboritur, ac velut offensio quædam. Sensu vero adveniente impetus jam insurgit ad id, quod offenderit expugnandum. Verum si irrationalis animæ pars dividatur in concupiscendi et irascendi virtutem, et illa quidem sit vegetalis: vis autem irascendi sit illius vestigium circa sanguinem aut bilem, aut utrumque, non recte e contraria parte divisio fiet: quippe quum horum alterum prius sit, alterum vero posterius. Forsan vero nihil prohibet utrumque posterius esse, divisionemque ejusmodi esse duorum nascentium ab eodem: est enim divisio appetentium, qua ratione appetentia sunt, non autem essentiæ, unde talia provenerunt. Essentia vero illa secundum se ipsam non est appetitus, sed forte perficiens appetitum, scilicet sibi conjungens actionem ab

421 δὲν κωλύει ἄμφω ὕστερα, καὶ τῶν ἐπιγενομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν διαίρεσιν εἶναι· ὀρεκτικῶν γὰρ ἡ διαίρεσις, ᾗ ὀρεκτικά, οὐ τῆς οὐσίας ὅθεν ἐλήλυθεν. Ἐκείνη δὲ ἡ οὐσία καθ' αὑτὴν οὐκ ὄρεξις, ἀλλ' ἴσως τελειοῦσα τὴν ὄρεξιν, συνάψασα αὐτῇ τὴν παρ' αὐτῆς ἐνέργειαν.

F Καὶ τὸ ἐκπεσὸν δὲ εἰς θυμὸν ἴχνος περὶ τὴν καρδίαν λέγειν, οὐκ ἄτοπον· οὐ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν τοῦ αἵματος ἀρχὴν τοῦ τοιοῦδε, ἐνταῦθα λεγέσθω εἶναι.

422 Πῶς οὖν εἴπερ τῷ θερμανθέντι τὸ σῶμα ἔοικεν, ἀλλ' οὐ τῷ φωτισθέντι, ἐξελθούσης τῆς ἄλλης ψυχῆς οὐδέν τι ζωτικὸν ἔχει, ἢ ἔχει ἐπ' ὀλίγον; ἀπομαραίνεται δὲ θᾶττον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θερμανθέντων, ἀποστάντος τοῦ πυρός. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ τρίχες φυόμεναι ἐπὶ τῶν νεκρῶν σωμάτων, καὶ ὄνυχες αὐξόμενοι, καὶ ζῶα διαιρούμενα

B ἐπὶ πολὺ κινούμενα· τοῦτο γὰρ, τὸ ἔτι ἐγκείμενον ἴσως, καὶ εἰ συναπέρχεται δὲ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, οὐ τεκμήριον τοῦτο τοῦ μὴ ἕτερον εἶναι. Καὶ γὰρ ἀπελθόντος ἡλίου οὐ μόνον τὸ ἐφεξῆς φῶς καὶ κατ' αὐτὸν καὶ ἐξηρτημένον ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ ἔξω τούτου ὁρώμενον, ἐν τοῖς παρακειμένοις, ἕτερον ὂν ἐκείνου, συναπέρχε-

2. ὀρεκτικῶν] Cod. Vind. A. ὀρεκτόν.
ib. ᾗ ὀρεκτικὰ] Codd. Marc. A. Vat. ᾗ. Vind. A. ἡ. Posterior etiam ὀρεκτά. Recepi ᾗ.
3. αὑτὴν] Cod. Vind. A. ἑαυτήν.
5. ἐκπισὸν δὲ] Cod. Vat. ἐμπισόν. Idem omittit δέ.
8. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τό
ib. οὐ τῷ] Cod. Med. A. ἐν τῷ, supra lin. ab al. m. οὐ.
9. οὐδέν τι] Cod. Vind. A. οὐδέ τι.
11. ἀποστάντων] Codd. Vat. et Ciz. ἀποστάντος: quod recepi. Illud habet Ed. cum rell.
13. τὸ ἔτι] Cod. Ciz ἔτι, omisso τό.
14. οὗ τεκμήριον] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. οὐ pro οὗ, et ita legit Fic. Quare recepi. Mox Marc. A. τοῦ ἡλίου.
15. φῶς καὶ κατ' αὐτὸν] Cod. Vat. καὶ ταὐτὸν, omisso φῶς.

appetitu provenientem. Denique non est absurdum dicere, vestigium animæ in animositatem excidens in præcordiis esse situm: non enim hic animam proprie, sed talis cujusdam sanguinis fontem esse putandum.

XXIX. *In corpore animato non solum est anima et actus vivificus animæ continuus, sicut luminoso lumen in corpus suum emicans: sed etiam est quoddam vitale vestigium quasi sub lumine calor. Calorem dico naturalem spiritumque motibus aptum, qui ad breve restare potest in corpore post discessum animæ, et motum quendam edere. Nulla vita, nullum vivificum perit; sed numquid hoc vitale vestigium? Profecto [ibi] ubi naturalis calor brevi esse desinit, spiritus quoque naturalis cito resolvitur. Vitalis autem et animalis potest diutius superesse, et sequi animam contentus ab anima velut coagulo, futurum quasi fermentum aërio corpori post obitum congregando afficiendoque vitaliter. Sin autem in vestigio hoc vitali cogites esse aliquid præter calorem atque spiritum, quod ad animam lumenque ejus se habeat non ut calor, sed ut splendor resultans ex lumine animæ, id quidem non perit, sed lumen abeuntis animæ comitatur. Opinatur lumen nullo modo ab illuminato, sed tantum a luminoso pendere, idque semper sequi una cum splendore quomodolibet resultante. Tangit opinionem dicentem, omnium colorum vires et quasi flosculos esse in lumine: neque perire, sed latere potius, et iterum apparere. Item lumina, quæ videntur extingui, non disperdi, sed in perspicuum aëris lucidumque ejus occultum nobis obire: denique quicquid in nobis vitæ inferioris est, nostram sequi superiorem, neque perire, vestigiumque vitale in corpore servari ab anima vel propria vel communi, saltem ad tempus, postquam propria deseruerit.*

Cæterum si animatum corpus non illuminato, sed calefacto corpori simile est, curnam post alterius animæ discessum corpus nihil habet vitale? Forsan vero habet, sed ad breve: cito enim evanescit, quemadmodum et a rebus calefactis, quum semoventur ab igne, cito calor extinguitur: cujus quidem rei inde sumitur argumentum, quod eti-

ται· ἆρ' οὖν καὶ συναπέρχεται ἢ φθείρεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ 422
φωτὸς τοῦ τοιούτου ζητητέον, καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς ἐν τῷ σώματι,
ἣν δὴ φαμὲν οἰκείαν τοῦ σώματος εἶναι. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι C
τοῦ φωτὸς λειπόμενον ἐν τοῖς πεφωτισμένοις, δῆλον· ἀλλ' εἰ μετα-
πίπτει εἰς τὸ πεποιηκὸς, ἢ οὐκ ἔστιν ἁπλῶς, ζητεῖ ὁ λόγος. Πῶς
οὖν οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ὄν γέ τι πρότερον; ἀλλὰ τί ἦν ὅλως; ὅτι μὲν
αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἀφ' ὧν τὸ φῶς, ἡ λεγομένη χρόα. Καὶ ὅταν
φθαρτὰ ᾖ τὰ σώματα μεταβαλλόντων οὐκ ἔστι· καὶ οὐδεὶς ζητεῖ,
ὅπου τὸ χρῶμα τοῦ πυρὸς φθαρέντος, ὥσπερ οὐδ' ὅπου τὸ σχῆμα· ἢ D
τὸ μὲν σχῆμα, σχέσις τις, ὥσπερ συστολὴ τῆς χειρὸς καὶ ἡ ἔκτασις;
χρῶμα δὲ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ γλυκύτης. Τί γὰρ κωλύει, φθα-
ρέντος τοῦ σώματος τοῦ γλυκέος, τὴν γλυκύτητα μὴ ἀπολωλέναι, καὶ
τοῦ εὐώδους τὴν εὐωδίαν, ἐν ἄλλῳ δὲ σώματι γίγνεσθαι; οὐκ αἰσθητὰ
δὲ εἶναι, διὰ τὸ μὴ τοιαῦτα εἶναι τὰ σώματα τὰ μετειληφότα, ὥστε E
ἀντερείδειν τὰς ἐπ' αὐτῶν γενομένας ποιότητας τῇ αἰσθήσει; οὕτως
οὖν καὶ τὸ φῶς τῶν φθαρέντων σωμάτων μένειν; τὴν δὲ ἀντιτυπίαν
τὸ ἐκ πάντων οὖσαν μὴ μένειν; εἰ μή τις λέγοι νόμῳ ὁρᾶν, καὶ τὰς
λεγομένας ποιότητας μὴ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι. Ἀλλ' εἰ τοῦτο,

1. *συναπέρχεται ἢ φθείρεται*] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes plenius: *συναπέρχεται· ἆρ' οὖν καὶ συναπέρχεται ἢ* (Ciz. *καὶ*) *φθείρεται*; Eaque Fic. vertendo expressit. Quare recepi.
ib. *καὶ ἐπὶ*] Cod. Vind. A. omittit *ἐπὶ* cum Marc. A.
4. *μεταπίπτοι*] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes *μεταπίπτει*. Quod recepi.
5. *ζητεῖ—ἁπλῶς*] Desunt hæc in Cod. Vat., qui pergit *οὐ γέ τι*.
10. *καὶ ἡ ἔκτασις*] Cod. Vind. A. omittit *καί*.
14. *σώματα τὰ*] Marc. A. omittit *τά*.
15. *ἐπ' αὐτῶν*] Cod. Med. B. *ἀπ' αὐτῶν*.
18. *εἶναι*] Abest a Cod. Ciz.

am in corporibus defunctorum nascuntur pili, et augentur ungues: Quodve animalia multa postquam secta sunt, moventur ad tempus, quod forsan propterea fit, quia adhuc vitæ nonnihil est reliquum: Quod etiamsi cum altera anima simul habeat, non tamen id signum erit sufficiens ad probandum nobis, non id esse diversum. Etenim abeunte sole, non solum continuum ei lumen, penesque ipsum quam proxime pendens, simul abit: verum etiam splendor, qui ab hoc dependet, extra ipsum in subjectis inspectus, ab ipso differens una discedit. Sed numquid discedit una, an mox extinguitur? Id autem et in lumine tali jam facto est indagandum, atque in vita infusa corpori, quam quidem esse propriam corporis arbitramur. Constat profecto nihil omnino luminis in corporibus illuminatis reliquum fieri. Sed quæritur, utrum in suum refluat fontem, an plane disperdatur. Sed quonam pacto esse prorsus desinit, si prius erat aliquid? Et omnino quid erat? Putabit vero quispiam ipsorum corporum, a quibus est lumen, esse aliquid lumen, quod et color dicitur. Et quando hæc ipsa corpora sunt caduca, pereuntibus ipsis colorem quoque lucidum simul perdi: ideoque nemo perquirit, igne jam extincto, ubi sit ejus color, sicut neque ubi sit figura. An forte figura quidem habitudo quædam est, sicut contractio manus atque dilatatio? color vero non ita, sed sicut dulcedo se habet. Quid enim prohibet, quo minus, perdito dulci corpore, dulcedo supersit, odorque similiter, destructo corpore odorato? atque in alio quodam restent corpore, neque sentiantur tamen, propterea, quod participantia corpora non sint talia, ut qualitates acceptas sensibus referant. Similiter quid obstat, lumen destructis prioribus suis corporibus remanere? Nihil vero luminis, ut solebat, ad oculos alicunde reflecti? nisi forte quis dicat, similiter se mente videre, illas etiam, quæ qualitates dicuntur, in subjectis non esse. Verum si id admittatur, admittemus etiam qualitates incorruptibiles esse, neque in subjectorum

422 ἀφθάρτους ποιήσομεν καὶ οὐ γιγνομένας ἐν ταῖς τῶν σωμάτων συστάσεσι τὰς ποιότητας, καὶ οὐδὲ τοὺς λόγους τοὺς ἐν τοῖς σπέρμασι
F ποιεῖν τὰς χρόας· οἷον καὶ ἐπὶ τῶν ποικίλων ὀρνίθων ἀλούσας συνάγειν ἢ ποιεῖν μὲν, προσχρῆσθαι δὲ καὶ ταῖς ἐν τῷ ἀέρι πλήρει ὄντι τῶν τοιούτων. Καὶ γὰρ καὶ εἶναι ἐν τῷ ἀέρι οὐ τοιαῦτα οἷα ὅταν γένηται ἐν τοῖς σώμασι φαίνεται· ἀλλ' αὕτη μὲν ἔστω ἡ ἀπορία, ἐνθαδί κειμένη· μενόντων δὲ τῶν σωμάτων, εἰ συνήρτηται καὶ οὐκ ἀπο-
G τέτμηται, τί κωλύει τὸ φῶς μετακινουμένου τοῦ σώματος συμμετακι-
423 νεῖσθαι τό, τε προσεχὲς, καὶ εἴ τι τῷ προσεχεῖ συνήρτηται, κἂν μὴ ὁρᾶται ἀπιὸν, ὥσπερ οὐδὲ προσιὸν φαίνεται; ἀλλ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς εἰ συνέπεται τὰ δεύτερα τοῖς προτέροις, καὶ τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς πρὸ αὐτῶν, ἢ ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστα, καὶ ἐστερημένα τῶν πρὸ αὐτῶν, καὶ δυνάμενα ἐφ' ἑαυτῶν μένειν, ἢ ὅλως οὐδὲν ἀποτέτμηται τῆς ψυχῆς μέ-
B ρος, ἀλλὰ πᾶσαι μία καὶ πολλαὶ, καὶ ὅστις ὁ τρόπος, ἐν ἄλλοις. ἀλλὰ τί τὸ ἤδη σώματος γενόμενον ἴχνος τῆς ψυχῆς ὄν, ἢ εἰ μὲν ψυχῇ συνέψεται, εἴπερ μὴ ἀποτέτμηται τῷ ψυχῆς λόγῳ· εἰ δὲ οἷον ζωὴ τοῦ σώματος, ὁ αὐτὸς λόγος ἐκεῖ, ὃς περὶ φωτὸς ἰνδάλματος ἠπορεῖτο, καὶ εἰ δυνατὸν, ζωὴν ἄνευ ψυχῆς εἶναι· εἰ μὴ ἄρα τῷ παρακεῖσθαι τὴν ψυχὴν ἐνεργοῦσαν εἰς ἄλλο, ταῦτα σκεπτέον.

1. ἀφθάρτους] Cod. Darm. ἀφθάρτου.
2. τὰς ποιότητας] Cod. Ciz. καὶ τὰς ποι.
ib. ἐν σπέρμασι] Codd. omnes ἐν τοῖς σπέρμασι: quare correxi.
3. ἁλούσας] Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Med. A., omnes ἁλλ' οὔσας.
6. γένηται] Cod. Darm. γίνοιταν (sic).
8. μετακινουμένου] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. μετακινούμενον, sed supra lin. ου.
9. προσεχὲς] Cod. Vat. προσεχθές.
10. τῆς ψυχῆς] Marc. A. omittit τῆς.
11. τὰ ἑξῆς] Codd. Med. B. Vat. Marc. A. Vind. A. τὰ ἐφιξῆς.
ib. πρὸ αὐτῶν] Cod. Ciz. πρὸς αὐτῶν. Verba ἢ ἐφ'—πρὸ αὐτῶν desunt in Cod. Marc. A.
12. τὰ πρὸ] Codd., præter Darm., omnes τῶν πρό: quare correxi.
13. ὅλως] Cod. Vind. A. ὅτως.
ib. μέρος] Cod. Vat. μέρεσι.
15. ὄν, ἢ ἡ μὲν] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. et Vind. A. εἰ pro ἡ. Sic correxi Vat. ὂν εἰ ἢ μέν. Post hæc scripsi ψυχῆ pro ψυχή.
16. τῷ ψυχῆς] Cod. Med. B. τῷ τῆς ψυχῆς.
17. ἠπορεῖτο] Cod. Darm. a pr. m. ἠτίρητο, supra lin. ει.
18. ζωὴν] Cod. Ciz. ζῶον.

constitutionibus generari, neque rationes, quæ seminibus insunt, colores efficere: sed velut in avibus quarum plumæ variæ nobis occurrunt, colores jam insitos quidem, sed distractos in unum colligere, forte etiam facere, sed insuper uti coloribus, qui in aëre sunt talium pleno. Esse enim in aëre hæc, non tamen omnino talia, qualia, quum in corporibus generantur, nobis apparent: sed jam dubitatio talis hic ita jaceat. Si autem manentibus corporibus lumen inde pendet, neque separatur, quidnam vetat, lumen una cum moto corpore commoveri, tum proxime pendens: et si quod dependet a proximo, quamvis quum abit, non videatur: quemadmodum neque quum accedit, apparet. De anima vero alibi disputabitur, num sequentia ubique præcedentia comitentur, et quæ deinceps semper eadem connexione. An forte singula in se consistant, etiamsi a prioribus deserantur, possintque in se ipsis perseverare? An potius nulla omnino pars animæ disjungatur, sed omnes animæ una simul atque multæ sint, et qua potissimum ratione? Sed quidnam dicemus de vestigio illo animæ, quod jam corpori velut proprium est impressum? Forte, si hoc ipsum est anima, præcedentis animæ comitabitur rationem, si quidem ab ipsa animæ ratione minime segregatur: sin autem est velut vita corporis propria, eadem hic erit conditio, quæ et cum de imagine luminis paulo ante dubitabatur. Est enim considerandum, numquid vita absque anima esse queat: nisi forte id fieri possit, quatenus quædam assistat anima in aliud agens.

Νῦν δ' ἐπειδὴ μνήμας μὲν ἐν τοῖς ἄστροις περιττὰς εἶναι ἐθέμεθα, 423 A
αἰσθήσεις δὲ ἔδομεν, καὶ ἀκούσεις πρὸς ταῖς ὁράσεσι, καὶ εὐχῶν δὴ
κλύοντας ἔφαμεν, ἃς πρὸς ἥλιον ποιούμεθα, καὶ δὴ καὶ πρὸς ἄστρα
ἄλλοι τινὲς ἄνθρωποι, καὶ πεπίστευται, ὡς δι' αὐτῶν αὐτοῖς πολλὰ
καὶ τελεῖται. καὶ δὴ καὶ οὕτω ῥᾷστα, ὡς μὴ μόνον πρὸς τὰ δίκαια
τῶν ἔργων συλλήπτορας εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πολλὰ τῶν ἀδίκων, B
τούτων τὲ πέρι παραπεπτωκότων ζητητέον. Ἔχει γὰρ καθ' αὑτὰ,
μεγίστας καὶ πολυθρυλλήτους παρὰ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀπορίας,
θεοὺς συνεργοὺς καὶ αἰτίους γίγνεσθαι ἀτόπων ἔργων, τῶν τε ἄλλων
καὶ δὴ καὶ πρὸς ἔρωτας καὶ ἀκολάστους συλλήψεις. Τούτων τε οὖν
ἕνεκα, καὶ μάλιστα περὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος τῆς μνήμης αὐτῶν.
Δῆλον γὰρ ὅτι, εἰ εὐξαμένων ποιοῦσι, καὶ οὐ παραχρῆμα δρῶσιν C
αὐτὰ, ἀλλ' εἰς ὕστερον καὶ πάνυ πολλάκις εἰς χρόνους, μνήμην ὧν
εὔχονται ἄνθρωποι πρὸς αὐτοὺς ἔχουσιν. Ὁ δὲ πρόσθεν λόγος, ὁ
παρ' ἡμῶν λεγόμενος, οὐκ ἐδίδου τοῦτο· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς εἰς ἀν-
θρώπους εὐεργεσίας ἣν ἂν τοιοῦτον, οἷον Δήμητρος, καὶ Ἑστίας,

τὰ ἐξῆς] Cod. Darm. τὸ ἐξῆς, supra lin. ὰ, Proxime Cod. Marc. A.: ἐν δὲ τοῦ Πορφ. et deinde τὰ ἐξῆς τῷ ιβ, vitio ex literis majusculis orto nimirum ex ΤΩΙΒ. Idem cod. hæc verba in marg. habet non in contextu, ut alii. Uterque autem et Marc. A. et B. rubro colore picta præstant hæc eadem. Nos proinde in hanc columnam rejecimus. (Ἕως τούτου ἐν τοῖς Εὐστοχίου τὸ δεύτερον περὶ ψυχῆς καὶ ἤρχετο τὸ τρίτον. Ἐν δὲ τοῖς Πορφυρίου, συνάπτεται τὰ ἐξῆς τῷ δευτέρῳ. Hactenus in commentariis Eustochii secundus de anima, atque hic incipit tertius: in commentariis vero Porphyrii quæ sequuntur, secundo conjuncta sunt.) Idem hoc Scholion legitur etiam in Cod. Barberinæ Biblioth. nr. 409.

1. δ' ἐπειδὴ] Abest δ' a Cod. Med. B. Marc. A. omittit μὲν.

3. πρὸς ἥλιον] Ita Codd. Med. A.B. Vat. In Ciz. est πρὸς ἡλίου, in Ed. πρὸ ἡλιον.

4. καὶ πεπίστευται] Inde ab his verbis Villoisonus in Anecdd. Gr. partem hujus libri edidit ita inscriptam: Πλωτίνου περὶ τοῦ πῶς δρᾷ ἡ οὐρανία διάθεσις εἰς τὸν περίγειον κόσμον. Ἐπειδὴ πεπίστευται κ. τ. λ. cujus lectiones cum Marcc. C.E. hic exhibemus.

ib. δι' αὐτῶν] Vill. διὰ τῶν ἄστρων πολλὰ τελεῖται.

ib. πολλὰ] Marc. C. πολλούς.

6. ἀδίκων] Pergit Vill. ζητητέον τίς ἡ αἰτία, θείους ὄντας τοὺς ἀστέρας συνεργοὺς καὶ αἰτίους κ. τ. λ. Post συλλήψεις pergit in cap. 31.

7. γὰρ καθ'] Codd. Ciz. Marc. A. γὰρ καὶ καθ'. Sequitur ἑαυτὰ pro αὐτὰ in Codd. Darm. Med. A.B. Vat. Marcc.

9. θεοὺς] Cod. Ciz. θεοὺς δέ.

ib. τῶν στ] Cod. Vat. τῶν δέ.

11. περὶ οὗ] Cod. Vat. περὶ ὧν. Et sic correxi.

XXX. *Stellæ visum auditumque habent, memoria vero non indigent: præterea preces exaudiunt. Sicut qui corpus suum opportune lumini Solis exponit, naturaliter inde fovetur, ita qui animum spiritumque suum per votum superiorum influxibus applicat, ubique præsentibus beneficia inde reportat naturaliter influentia. Antiqui aliqui præter Solem stellas etiam adorabant: plurimi vero præsertim Platonici atque id genus Philosophi, solum adorabant inter cælestia Solem. Orationem ad Solem composuit Junianus et Iamblichus. Solem Plato filium et imaginem summi Dei visibilem appellavit. Solem Socrates orientem salutans extasim sæpe patiebatur. Orienti Soli Pythagorici hymnos lyra canebant. De cultu quidem Solis illi viderint: Deus certe in Sole posuit tabernaculum suum.*

Postquam vero memoriam stellis esse diximus supervacuam, dedimus autem sensus, neque visum duntaxat, sed et auditum: præterea preces exaudire concessimus, quas ad Solem dirigimus: alii vero quidam ad alias quoque stellas: credunt enim, multa precibus se ab illis impetraturos, atque adeo facile, ut non solum justis officiis, sed sæpe etiam injustis patrocinentur: cum, inquam, dubitationes ejusmodi incidant, in præsentia nobis diligenter considerandum. Habent enim hæc in se ipsis maximas vulgatissimasque dubitationes, apud eos præsertim, qui graviter ferunt, censeri deos adjutores auctoresque operum iniquorum, tum aliorum, tum etiam amoris incontinentisque concubitus. Itaque et horum causa, et maxime memoriæ illorum gratia, de qua est a principio dictum, investigandum esse videtur. Constat enim, si modo faciunt, quæ precamur, neque illico faciunt, sed in posterum, ac sæpe

423 γῆς τε οὔσης· εἰ μή τις τῇ γῇ μόνον τὸ εὖ ποιεῖν τὰ ἀνθρώπεια λέ-
γοι. Ἀμφότερα οὖν πειρατέον δεικνύναι, πῶς τε τὰ τῆς μνήμης
D θησόμεθα ἐν τούτοις, ὃ δὴ πρὸς ἡμᾶς ἔχει, οὐ πρὸς τὰ δοκοῦντα τοῖς
ἄλλοις, οἳ οὐ κωλύονται μνήμας διδόναι. Καὶ περὶ τῶν ἀλλοκότως
424 δοκούντων γίγνεσθαι, ὃ φιλοσοφίας ἔργον ἐπισκέψασθαι εἴ πη ἐστὶν
ἀπολογήσασθαι πρὸς τὰς κατὰ τῶν θεῶν τῶν ἐν οὐρανῷ· καὶ δὴ καὶ
περὶ αὐτοῦ τοῦ παντὸς τοῦ κόσμου, ὡς καὶ εἰς τοῦτον εἶσιν ἡ αἰτία
ἡ τοιαύτη· εἰ πιστοὶ οἱ λέγοντες, οἳ καὶ αὐτὸν φασὶ τὸν σύμπαντα
οὐρανὸν γοητεύεσθαι ὑπὸ ἀνθρώπων τόλμης καὶ τέχνης. Καὶ περὶ
δαιμόνων δὲ ἐπιζητήσει ὁ λόγος, ὅπως τὰ τοιαῦτα ὑπουργεῖν λέγου-
B ται· εἰ μὴ διὰ τῶν προτέρων λύσιν καὶ τὰ τούτων λαμβάνοι.

A Καθ' ὅλου τοίνυν τὰς ποιήσεις ληπτέον ἁπάσας, καὶ τὰς πείσεις,
ὅσαι γίγνονται ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ, τάς τε λεγομένας φύσει, καὶ
ὅσαι τέχνῃ γίγνονται· καὶ τῶν φύσει τὰς μὲν φατέον ἐκ τοῦ παντὸς
γίγνεσθαι εἰς τὰ μέρη, καὶ ἐκ τῶν μερῶν εἰς τὸ πᾶν, ἢ μερῶν εἰς
μέρη· τὰς δὲ τέχνῃ γιγνομένας, ἢ τῆς τέχνης ὥσπερ ἤρξατο ἐν τοῖς

1. ἀνθρώπινα] Codd. omnes ἀνθρώπεια. Quare correxi. Mox Marc. A. πειρατία.
4. οἳ οὐ] Cod. Med. B. omittit οὖ.
ib. Καὶ περὶ] Codd. Darm. et Med. A. καὶ τὸ περί. Sed Med. A. voci τὸ puncta superscripta habet.
ib. ἀλλοκότως] Cod. Vat. ἀλλοκότων.
5. εἴ πη] Cod. Vat. εἴποι.
6. κατὰ θεὸν τὸν] Cod. Med. B. τὸν θεὸν τὸν, Vat. κατὰ θεῶν τῶν cum Marc. A. Correxi τῶν θεῶν τῶν.
7. παντὸς τοῦ] Cod. Med. B. τοῦ παντός. Mox Marc. A. ἴσιν (sic). Addidi τοῦ ante παντός.
8. φασὶ] Cod. Vat. φησί. Abest hæc vox a Cod. Marc. A.
9. ὑπὸ ἀνθρώπων] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ὑπὸ οὐρανόν.
10. ὑπουργεῖν] Cod. Ciz. ὑπιργεῖν.
11. λαμβάνοι] Cod. Vat. λαμβάνει.
13. ὅσαι] Marc. A. ὅσα.
14. τέχνῃ γίγνονται] Cod. Vat. τίχνη λίγονται.
ib. τὰς μὲν] Cod. Med. B. τὰ μέν.

post longum tempus, humanas preces memoria conservare. Prior vero ratio nobis adducta id minime concedebat: sed quantum ad collata hominibus beneficia pertinebat, tale videbatur esse, quale si a Cerere atque Vesta, id est terra conferri dicantur: nisi quis forsan ex terra solum beneficia hominibus conferri dixerit. Conandum est igitur utraque demonstrare, et qua ratione memoriæ munus eis attribuamus, quantum videlicet ad nos spectat, non quantum ad ea, quæ videntur aliis, qui memoriam stellis dare non vetant, et quid de illis dicendum sit, quæ ab ipsis perperam fieri videntur. Quod quidem philosophiæ officium est, considerare scilicet, si quo modo solvere dubitationes datur adversus [cælestem Deum] cælestes Deos [hominibus incidentes]: item et adversus universum mundum, in quem etiam criminatio ejusmodi tendit, [velut causam iniquorum]: si modo præstanda eis est fides, qui universum quoque cælum audacia arteque humana, quasi magicis quibusdam carminibus, ad votum adduci putant. Quærendum erit insuper de dæmonibus, quonam pacto talia subministrare dicantur: nisi forte ex ipsa solutione priorum, solutionem quoque horum acceperis.

XXXI. *Actiones aliæ quidem naturales sunt, aliæ autem artificiosæ. Naturales aut sunt universi mundi erga partes suas, aut partium ad universum, aut partium vicissim erga partes. Artificiosæ actiones vel desinunt in opus arte constructum, ut statuaria in statuam: vel ad opus naturæ ministrant, ut medicina, agricultura, magia, cum qua similitudinem quandam habet oratoria persuasio, et poëtica musicaque lenocinia. Actiones cælestium ad inferiora non solum fiunt per calorem et aliam elementis similem qualitatem, sed per vires quasdam a notis qualitatibus longe diversas. Quod enim differentiæ in nobis morum, ingeniorum, professionum, fortunarum per cælestia vel fiant vel portendantur, non potest referri ad differentias qualitatum cælestium similes elementis. Neque etiam consilio et electione cælestia in nos agunt singula, alioquin et illorum animi solliciti semper erunt, et quotidie ministri malorum.*

Operæ pretium est, generatim actiones omnes et passiones considerare quæcunque in universo fiunt, sive natura sive arte perficiantur: et quæ

τεχνητοῖς τελευτώσης, ἢ προσχρωμένης δυνάμεσι φυσικαῖς εἰς ἔργων 424 B
φυσικῶν ποιήσεις τε καὶ πείσεις. Τὰς μὲν οὖν τοῦ ὅλου λέγω, ὅσα
τε ἡ φορὰ ἡ πᾶσα ποιεῖ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ μέρη. Κινουμένη γὰρ,
καὶ αὐτὴν διατίθησί πως, καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, τά τε ἐν αὐτῇ τῇ
φορᾷ, καὶ ὅσα δίδωσι τοῖς ἐπὶ γῆς· μερῶν δὲ πρὸς μέρη πείσεις εὔ-
δηλοί που παντὶ, ἡλίου τε πρός τε τὰ ἄλλα σχέσεις καὶ ποιήσεις,
καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ γῆς· καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις αὐτοῦ τε καὶ C
τῶν ἄλλων, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, περὶ ὧν ἑκάστου
ἐξεταστέον. Τέχναι δὲ αἱ μὲν οἰκίαν ποιοῦσαι, καὶ τὰ ἄλλα τεχνητὰ,
εἰς τοιοῦτον ἔληξαν. Ἰατρικὴ δὲ καὶ γεωργία καὶ αἱ τοιαῦται, ὑπηρε-
τικαὶ, καὶ βοήθειαν εἰς τὰ φύσει εἰσφερόμεναι, ὡς κατὰ φύσιν ἔχειν.
Ῥητορείαν δὲ καὶ μουσικὴν καὶ πᾶσαν ψυχαγωγίαν, ἢ πρὸς τὸ βέλ-
τιον, ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ἄγειν ἀλλοιούσας· ἐν αἷς ζητητέον ὅσαι αἱ D
τέχναι, καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχουσι· καὶ εἴπερ οἷόν τε, ἐν τούτοις
ἅπασι τοῖς πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν ἡμῖν, καὶ τὸ διὰ τί, ἐφ' ὅσον
δυνατὸν, πραγματευτέον. Ὅτι μὲν οὖν ἡ φορὰ ποιεῖ, αὐτὴν μὲν
πρῶτον διαφόρως διατιθεῖσα, καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς, ἀναμφισβητήτως
μὲν τὰ ἐπίγεια οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς E
διαθέσεσι· καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον εἰς τὰ ἐπίγεια, καὶ ὅλως τὰ κάτω 425

1. προσχρωμένης] Marc. A.—νοις.
2. ποιήσεις] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ποιήσεις.
3. εἰς αὐτὴν] Vill. εἰς αὐτά. Marc. C. αὐτήν.
ib. Κινουμένη] Cod. Ciz. κινουμένης.
5. δὲ μέρη] Vill. Codd. Ciz. Marcc. et Vat. δὲ πρὸς μέρη, ut legit Fic. nosque exhibemus.
ib. εὔδηλοι] Codd. Ciz. et Vat. εὔδηλον.
6. ἡλίου τε] Cod. Vat. δὲ pro τε.
7. καὶ τὰ ἐν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τά.
8. ὧν ἕκαστον] Codd. Ciz. et Vat. τῶν. Med. B. Marc. A. et Vat. ἑκάστου: quod recepi.
9. οἰκίαν] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. et Vill. Reliqui cum Ed. οἰκίας.
13. ὅσαι τέχναι] Codd., excepto Med. B., omnes αἱ τέχναι cum Vill.
17. πρῶτον] Cod. Ciz. πρώτως.
19. καὶ ὅλως κ. τ. λ.] Hæc, ut ad cap. 23. adnotavimus, in Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. bis scripta apparent, supra, medio cap. 23. et hoc loco, pergitque hic locus bis scriptus usque ad initium cap. 34. In Cod. Med. A. scriptura hujus loci repetiti non utroque loco eadem est. Prioris scriptionis lectiones notabimus Med. Aa., posterioris Med. Ab.

natura fiunt partim ab ipso toto erga partes fieri affirmare, partim a partibus erga totum, partim denique a partibus ipsis in partes. Proinde quæ aguntur arte, duobus potissimum modis aguntur: aut enim ars, sicut operis dedit initium, sic ipsa quoque artificiosum operi finem imponit: aut viribus insuper utitur naturalibus ad operum naturalium actiones passionesque perficiendas. Universi vero actiones dico, quibus totus ipse mundi circuitus in se ipsum agit, aut in partes. Dum enim evolvitur, tum se ipsum certa quadam conditione disponit, tum partes suas secum ipso componit: partes, inquam, tum quæ in ipso circuitu sunt, tum quæ sunt et inde distribuuntur in terris. Partium item ad partes actiones et passiones omnibus ferme manifestæ sunt, Solis videlicet erga cætera super habitudines et effectus, atque etiam in terrena: rursus, quæ in aliis elementis aguntur tam ab ipso, quam a cæteris: præterea tam eorum, quæ in terris, quam quæ in aliis elementis mutuæ actiones passionesque sunt, de quibus singulatim considerandum esse videtur: Deinde artes, quæ ædificia construunt aliaque opificia fabricant, in tale quiddam similiter desinunt. Medicina vero et agricultura et reliquæ generis ejusdem ministræ sunt naturæ, operibusque naturæ, quo naturaliter peragantur, adminicula suggerunt. Considerare etiam expedit artem oratoriam atque musicam, et quæcunque voluptate quadam allicit animos, quæ hoc potissimum inter se discrepant, quod vel ad melius ducunt, vel ad deterius: quarum in genere

425 ποιεῖ, πολλαχῇ δῆλον. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα εἰς ἐκεῖνα, ὕστερον. νῦν δὲ
τὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις συγχωρούμενα ἐάσαντες οὕτως ἔχειν, ὅσα
διὰ λόγου φανεῖται, πειρατέον λέγειν τὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τῆς ποιή-
σεως λαβόντας. Οὐ γὰρ μόνον θερμὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ τὰ τοιαῦτα,
ἃ δὴ ποιότητες πρῶται τῶν στοιχείων λέγονται, οὐδ' ὅσαι ἐκ τῆς 5
B τούτων μίξεως, ποιεῖν λεκτέον, οὐδὲ πάντα τὸν ἥλιον θερμότητι,
ψύξει δὲ ἄλλον τινά. Τί γὰρ ἂν ψυχρὸν εἴη ἐν οὐρανῷ καὶ πυρίνῳ
σώματι, οὐδ' ἄλλον ὑγρῷ πυρί; οὕτω τε γὰρ οὐδὲ τὴν διαφορὰν αὐ-
τῶν λαβεῖν οἷόν τε· πολλὰ δὲ καὶ τῶν γιγνομένων εἰς τούτων τι οὐχ
οἷόν τε ἀναγαγεῖν. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις τὰς τῶν ἠθῶν διαφορὰς δοίη αὐ- 10
τοῖς κατὰ τὰς τῶν σωμάτων κράσεις, διὰ ψυχρότητα ἐπικρατοῦσαν,
C ἢ διὰ θερμότητα τοιαύτας πῶς ἂν φθόνους ἢ ζηλοτυπίας, ἢ πανουρ-
γίας εἰς ταῦτα ἀνάγοι; ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα, τύχας γοῦν πως χείρους
τε καὶ βελτίους, πλουσίους καὶ πένητας, καὶ πατέρων εὐγενείας, ἢ
αὐτῶν, θησαυρῶν τε εὑρέσεις; μυρία ἄν τις ἔχοι λέγειν, πόρρω ἄγων 15
σωματικῆς ποιότητος τῆς ἐκ τῶν στοιχείων εἰς τὰ τῶν ζώων σώματα
D καὶ ψυχὰς ἰούσης. Οὐ μὴν οὐδὲ προαιρέσει ἀναθετέον τῶν ἄστρων
καὶ τῇ τοῦ παντὸς γνώμῃ, καὶ τοῖς τούτων λογισμοῖς, τὰ συμπίπ-
τοντα περὶ ἕκαστα τῶν ὑπ' αὐτά. Ἄτοπον γὰρ ἐκείνους μηχανᾶσθαι

2. ἢ τοῖς] Cod. ἤ τά; Ciz. mox διαλόγου pro διὰ λόγου.
4. λαβόντας] Med. B. Villois. λαμβάνοντας.
6. θερμότητι] Cod. Med. B. θερμότητες.
7. ἐν οὐρανῷ] Vill. ἐν τῷ οὐρανῷ.
8. οὐδ' ἄλλον] Codd. Med. Aa. B. (a pr. m.) Vat. Vill. οὐδ' ἄλλον et Marc. B.a. Et sic correxi.
ib. διαφορὰν] Vill. διάφορον.
10. Οὐδὲ γὰρ] Cod. Ciz. omittit γάρ. Vill. εἰ δὲ γάρ. Marc. C. εἰ δὲ καί. Legendum h. l. Εἰ γάρ τις, vel infra πως pro πῶς, deleto signo interrogandi. Illud præstat.
11. κατὰ τὰς] Cod. Med. Aa. Marc. Ba. καὶ κατὰ τάς.
12. φθόνους] Vill. φθόνος.
14. ἢ αὐτῶν] Cod. Med. Aa. Marc. Ba. ἢ ταῦτα. Desunt hæc verba ap. Vill.
16. τῶν ζώων] Marc. A. τῆς ζωῆς.

perquirendum est, quot artes sint, et quam vim habeant, ac si fieri potest, in his omnibus id pertractandum, quod ad præsens institutum nobis sit conducturum, et quoad fieri potest in his causæ requirendæ. Constat procul dubio ipsum mundi circuitum agere, primo quidem differenter sese disponentem: deinde etiam, quæ intra se continet, et absque controversia terrena omnia moderantem, non tantum corporum constitutiones, sed affectiones etiam animorum: item unumquodque cælestium in terrena et sequentia omnia facere. Utrum vero inferiora hæc in superiora vicissim aliquid agant, in sequentibus indagabimus: sed in præsentia, quæ apud omnes aut plurimos comprobata sunt, ita ut videntur habere se, permittentes, anniti debemus ea duntaxat, quæ ratione nituntur afferre, modum effectionis ab initio repetentes. Non enim dicendum est, sola calida et frigida, cæteraque talia, quæ qualitates elementorum primæ dicuntur, vel quæ ex harum mistione conficiuntur, aliquid facere posse: neque rursus putandum est, solem facere omnia per calorem, et alium quendam cælestium frigore cuncta peragere: quid enim frigidum sit in cælo et igneo corpore, et igne nullo modo humido? Accedit ad hæc, quod hac ratione cælestium naturarum et actionum differentiam accipere minime possumus. Jam vero ab his multa fiunt, quæ in aliquid talium velut in causam referri non possunt. Quod si quis differentias morum viribus supernis attribuat, secundum certas constitutiones corporum, vel frigoris vel caloris excessu tales effectas, quonam pacto poterit etiam invidias, æmulationes, astutias in hæc ipsa reducere? Verum si et hæc valeant, fortunas certe deteriores vel meliores, divitias, inopias, majorum nobilitatem, generositatem propriam, repertos thesauros, quanam ratione in qualitates ejusmodi

περὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οἱ μὲν γένοιντο κλέπται, οἱ δὲ ἀνδραποδισταὶ, τοιχωρύχοι τε καὶ ἱερόσυλοι, ἄνανδροί τε ἄλλοι καὶ θήλεις τὰ ἔργα, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰ αἰσχρὰ δρῶντες. Οὐ γὰρ ὅτι θεῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπων μετρίων· τάχα δὲ οὐδὲ ὠντινωνοῦν τὰ τοιαῦτα ἐργάζεσθαι καὶ καταμηχανᾶσθαι, ἐξ ὧν αὐτοῖς οὐδ' ἠτισοῦν ὠφέλεια ἂν γίγνοιτο. 425 E

Εἰ οὖν μήτε σωματικαῖς αἰτίαις ἀναθήσομεν, μήτε προαιρέσεσιν, ὅσα ἔξωθεν εἰς ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα ζῶα καὶ ὅλως ἐπὶ γῆς ἀφικνεῖται ἐξ οὐρανοῦ, τίς ἂν εἴη λοιπὴ καὶ εὔλογος αἰτία; πρῶτον τοίνυν θετέον ζῶον ἓν, πάντα τὰ ζῶα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ περιέχον, τόδε τὸ πᾶν εἶναι, ψυχὴν μίαν ἔχον εἰς πάντα αὐτοῦ μέρη, καθ' ὅσον ἐστὶν ἕκαστον αὐτοῦ μέρος· μέρος δὲ ἕκαστόν ἐστι τὸ ἐν τῷ παντὶ αἰσθητῷ, 426 κατὰ μὲν τὸ σῶμα, καὶ πάντη· ὅσον δὲ καὶ ψυχῆς τοῦ παντὸς μετέχει, κατὰ τοσοῦτον καὶ ταύτῃ· καὶ τὰ μὲν μόνης ταύτης μετέχοντα, κατὰ πᾶν ἐστι μέρη· ὅσα δὲ καὶ ἄλλης, ταύτῃ ἔχει τὸ μὴ μέρη πάντη εἶναι. Πάσχει δὲ οὐδὲν ἧττον παρὰ τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον αὐτοῦ A

1. ὅτως] Cod. Med. Ab. ὁμως, supra lin. τ. ab al. m.
2. τοιχωρύχοι] Ita Codd. Marcc. Med. Aa. Ab. B. et Vat. In Cod. Ciz. est τυχωρύγοι, in Darm. et Ed. τυχωρύχοι. Mox Marcc. C.E. ἱεροσύλοι.
3. τὰ ἔργα] Cod. Vat. omittit τά.
4. ὠντινωνοῦν] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. ὁντινοῦν. Vill. omittit ταχ. δὲ οὐδ. ὠντ.
5. ἠτισοῦν] Cod. Med. B. ἠτινοσοῦν.
6. γίγνοιτο] Codd. Med. Ab. (a pr. m.) Vat. γένοιτο cum Vill. et Marcc.
7. προαιρέσεσιν] Cod. Ciz. προαίρεσιν.
8. ἐπὶ γῆς] Cod. Vat. ἐπὶ τῆς γῆς.
10. ζῶον ἓν] Vill. add. τὸ πᾶν, et post περιέχον sequitur εἶναι omissis mediis.
11. εἰς πάντα] Cod. Med. Aa. Marc. Ba. εἰς ἅπαντα.
ib. ἐστὶν] Cod. Vat. ἐστὶ καί.
12. τὸ ἓν] Marc Aa. Ba. τῷ ἑν.
13. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τό.
14. μόνης] Marc. C. μόνα.
15. κατὰ πᾶν] Codd. Med. Aa. Marc. Ba. κατὰ μὲν πᾶν.
ib. τὸ μὴ] Codd. omnes ἔχει τὸ μὴ, ut legit Fic. et Vill. Quare recepi.

referant? Nam innumerabilia quivis enumerare potest, quæ longe remota sint ab efficacia corporeæ qualitatis ab elementis in animalium corpora et animas venientis. Neque tamen consilio electionique stellarum et universi sententiæ horumque consultationibus attribuenda sunt singula, quæ singulis inferioribus accidunt. Nefas enim dictu est, superos erga homines machinari, quo pacto alii quidem fures fiant, alii liberos in servitutem redigant, muros suffodiant, sacrilegia patrent: alii rursus illiberales et timidi, et in actionibus passionibusque muliebres, moribusque turpibus deditissimi. Talia enim committere atque machinari non solum non est deorum, sed neque etiam hominum mediocriter honestorum. Forte vero neque etiam aliquorum est talia perpetrare, ex quibus interim nulla eis sit utilitas proventura.

XXXII. *Cælum in omnia hæc inferiora agit, non consilio quodam eligente talia vel taliter agere: neque tantum corporeis qualitatibus, scilicet calefaciendo, humefaciendo, rarefaciendo, vel contra: sed naturalibus quibusdam vegetalis animæ viribus. Similibus quibusdam viribus inter consilium et corporeas qualitates quasi mediis anima nostra corporis humores et membra eorumque figuras et qualitates quotidie reficit. Cum mundus sit unum animal, omnia corporea duobus modis sunt partes mundi: primo, quia singula corpora sunt quædam universi corporis portiones: secundo, quia in quolibet corpore est et ipsa mundi anima, et propria quædam hujus animæ virtus efficacia dos (?) huic corpori distributa. Quatenus ergo corporea singula sunt animalis mundani membra, facile tum a toto, tum invicem patiuntur: quippe cum etiam, quæ loco inter se distare videntur, sint propinqua, ob mirabilem naturæ unius communionem.*

Cum igitur neque corporeis causis, neque consiliis attribuamus illa, quæ extrinsecus in nos cæteraque animalia, et quæcunque terrena e cælo proveniunt, quænam probabilis causa reliqua nobis erit? Principio universum hoc existimandum est esse animal unum, animalia omnia intra

426 τι ἔχει, καὶ κατ' ἐκεῖνα ἃ ἔχει. Συμπαθὲς δὴ πᾶν τοῦτο τὸ ἕν. καὶ
B ὡς ζῶον ἓν, καὶ τὸ πόῤῥω δὴ ἐγγὺς, ὥσπερ ἐφ' ἑνὸς τῶν καθ' ἕκαστα,
ὄνυξ, καὶ κέρας, καὶ δάκτυλος, καὶ ἄλλο τι τῶν οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ
διαλείποντος τοῦ μεταξὺ, καὶ παθόντος, οὐδὲν ἔπαθε τὸ οὐκ ἐγγύς.
Οὐ γὰρ ἐφεξῆς τῶν ὁμοίων κειμένων, διειλημμένων δὲ ἑτέροις μεταξὺ, 5
τῇ δὲ ὁμοιότητι συμπασχόντων, καὶ εἰς τὸ πόῤῥω ἀφικνεῖσθαι ἀνά-
γκη, τὸ παρὰ τοῦ μὴ παρακειμένου δρώμενον· ζώου τε ὄντος, καὶ εἰς
C ἓν τελοῦντος, οὐδὲν οὕτω πόῤῥω τόπῳ, ὡς μὴ ἐγγὺς εἶναι τῇ τοῦ ἑνὸς
ζώου πρὸς τὸ συμπαθεῖν φύσει. Τὸ μὲν οὖν ὁμοιότητα πρὸς τὸ ποι-
οῦν ἔχον πεῖσιν ἔχει οὐκ ἀλλοτρίαν ἀνομοίου δὲ ὄντος τοῦ ποιοῦντος, 10
ἀλλότριον τὸ πάθημα, καὶ οὐ προσηνὲς τὸ πάσχον ἴσχει. Βλαβερὰν
δὲ ποίησιν ἄλλου πρὸς ἄλλου ἑνὸς ὄντος ζώου, οὐ δεῖ τεθαυμακέναι,
ἐπεὶ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταῖς ἡμετέραις βλάπτοι ἂν ἄλλο
D πρὸς ἄλλου μέρος, ἐπεὶ καὶ χολὴ καὶ ὁ θυμὸς ἄλλο ὡς δοκεῖ πιέζει
καὶ κεντεῖ. Καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ παντὶ ἔστι τι θυμῷ καὶ χολῇ ἀνάλογον, 15
καὶ ἄλλο ἄλλῳ· καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ, ἐμπόδιον ἔσται ἄλλο ἄλλῳ,
ὥστε καὶ ἀφανάναι. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἓν ζῶον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ
ὂν ὁρᾶται. Ὥστε καθ' ὅσον μὲν ἓν ἕκαστον τῷ ὅλῳ σώζεται, καθ'

1. καὶ ὡς] Marg. Ed. καὶ τὸ ὡς.
2. ὥστιε] Codd. Ciz. et Vat. ὥστε.
6. τῇ δὲ] Cod. Ciz. τῷ δέ.
7. δρώμενον] Cod. Med. B. δρώμενος.
8. τόπου] Codd. Ciz. Med. Aa. B. Marc. Aa. Ba. Vat. τόπῳ: quod recepi.
ib. εἶναι τῇ] Marc. C. τὸ pro τῇ.
9. τὸ ποιεῖν] Codd. Ciz. Med. Aa. Ab. (hic supra lin. ex corr.) B. Vat. Marc. Aa. Ba. Vill. τὸ ποιοῦν: sic legit etiam Fic. Darm. τὸ ποιεῖ οὖν. Illud recepi.
12. ἄλλου πρὸς ἄλλου] Cod. Med. Ab. ἄλλο πρ. ἄλλου, sed supra lin. ut Ed. Cod. Vat. ἄλλου πρὸς ἄλλον.
13. ἐνεργείαις] Cod. Vat. ἐνεργίαις.
ib. ἄλλο πρὸς ἄλλου] Cod. Vat. ἄλλου πρὸς ἄλλο.
14. χολὴ] Codd. Med. Aa. Marc. Ba. σχολή.
ib. ὁ θυμὸς] Codd. Darm. a. Med. Aa. Marc. Ba. ὠθισμός.
17. ἀφανάναι] Cod. Ciz. ἀφανέναι. Vat. ἀφανᾶναι.
18. ὃν ὁρᾶται] Marc. A. ἐνορᾶται. Marc. Ba. ὃν ὁρᾶται.
ib. σώζεται, καὶ] Vill. omittit καί: et ego delevi.

se continens, unam habens animam per singulas sui partes se diffundentem, quatenus quodlibet pars est ejus, pars autem ejus est quodcunque in ordine sensibili continetur: et certe quantum ad corpus attinet, pars est omnino, quantum etiam mundanæ est animæ particeps, eatenus et hac ratione pars mundi censetur. Jam vero quæ animam hanc solam participant, undique sunt et partes: quæ vero aliam insuper habent animam, ex hoc ipso habent, ne omnino sint partes. Patiuntur autem ab aliis nihilominus, quatenus universi aliquid habent, et secundum illa, quæ habent, congrue patiuntur. Profecto universum hoc, quia unum est, unumque animal, undique sibi ipsi compatitur: et quod remotum in eo videtur esse, est et propinquum: quemadmodum in uno quovis animalium ungues, cornua, digiti, et aliud quodlibet eorum, quæ non sunt proxime posita, sed quodam intercipiente distant: ubi patiente aliquo nihil patitur, quod nullo sit modo propinquum. Ubi enim, quæ inter se consimilia sunt, non continuantur proxime, sed interveniente alio distant, tamen similitudine ipsa vicissim compatiuntur, atque in id, quod procul est positum, necesse est pervenire effectum etiam non propinqui. At in hoc universo, quod et animal est, et undique conducit in unum, nihil adeo loco remotum est, quin censeatur esse propinquum ob ipsam animalis unius naturam sibimet ubique compatientem. Quod igitur similitudinem habet erga id, quod agit, passionem accipit non alienam: si vero agens dissimile sit, alienam suscipit passionem atque molestiam. Neque vero mirandum est, in uno vivente actionem ab alio in aliud accidere noxiam, quando et in nobis in actionibus nostris pars alia ab alia læditur: siquidem bilis

ὅσον δὲ καὶ πολλὰ πρὸς ἄλληλα συνιόντα, πολλαχῇ τῷ διαφόρῳ 426 E
ἔβλαψε, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ χρείαν, ἄλλο ἕτερον ἔβλαψε, καὶ δὴ καὶ
τροφὴν ἐποιήσατο, συγγενὲς ἅμα καὶ διάφορον ὑπάρχον, καὶ σπεῦδον
ἕκαστον ἑαυτῷ κατὰ φύσιν, ὅσον τε οἰκεῖον τοῦ ἑτέρου, λαμβάνει εἰς
αὐτὸ, καὶ ὅσον ἀλλότριον ἐγίγνετο, ἀφανίζει εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ. Ἔρ-
γον τε τὸ αὐτοῦ ποιοῦν ἕκαστον, τὸ μὲν δυνηθὲν ἀπολαῦσαί τι τῶν
αὐτοῦ ἔργων, ὠφέλησεν. Ὃ δ' ἀδύνατον ἦν ὑπομεῖναι τὴν ὁρμὴν τοῦ F
ἔργου, ἠφάνισεν ἢ ἔβλαψεν· ὥσπερ ὅσα αὐανθείη ἂν παριόντος πυ-
ρὸς, ἢ ζῶα ἐλάττω ὑπὸ μειζόνων δρόμου παρασυρείη, ἢ καί που πα-
τηθείη. Πάντων δὲ τούτων ἡ γένεσις ἥ τε φθορὰ, ἀλλοίωσίς τε πρὸς
τὸ χεῖρον ἢ βέλτιον, τὴν τοῦ ἑνὸς ζώου ἐκείνου ἀνεμπόδιστον καὶ
κατὰ φύσιν ἔχουσαν ζωὴν ἀποτελεῖ. Ἐπείπερ οὐχ οἷόν τε ἦν ἕκαστα G
οὕτως ἔχειν, ὡς μόνα ὄντα, οὐδὲ πρὸς αὐτὰ τὸ τέλος εἶναι, καὶ βλέ-
πειν, μέρη ὄντα, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο, οὗπερ καὶ μέρη, διάφορά τε
ὄντα, μὴ πάντα τὸ αὐτῶν ἐν μιᾷ ζωῇ ὄντα ἀεὶ ἔχειν· οὐκ ἦν τε μέ- 427
νειν οὐδὲν πάντῃ ὡσαύτως, εἴπερ ἔμελλε τὸ πᾶν μένειν, ἐν τῷ κινεῖ-
σθαι τὸ μένειν ἔχον.

Τῆς δὴ φορᾶς τὸ εἰκῇ οὐκ ἐχούσης, ἀλλὰ λόγῳ τῷ κατὰ τὸ ζῶον A

3. διάφορον] Cod. Med. B. ἀδιάφορον.
4. λαμβάνει] Vill. λαμβάνει, λαμβάνει εἰς αὐτό. Ego scripsi αὐτό.
5. Ἔργον τε] Cod. Vat. a pr. m. ἔργον δέ.
7. ὑπομεῖναι] Cod. Med. B. ὑπομείνας.
ib. ὁρμὴν] Cod. Ciz. ὀργήν.
8. αὐανθείη] Ita Cod. Med. B. Marc. Ab. Marc. Bb. Vill. In Ed. et Darm. est αὐανθείη, in Ciz. et Vat. ἀναθείη; in Med. Aa. ἄν αὖ θείη, in Med. Ab. ἀναυθείη. Marc. Ba. ἂν αὖ θείη ἄν.
9. δρόμου] Codd. Ciz. et Vat. δρόμων. Fort. δρόμῳ.
10. γένισις] Cod. Vat. στίνισις, litera σ ex Γ orta. Paullo superius Marc. A. πάντων οὖν. Mox Vill. βέλτιον ἢ χεῖρον.
13. τέλος] Codd. Ciz. et Vat. τέλειον.
15. αὐτῶν] Cod. Vat. αὐτῆς.
16. οὐδὲν] Cod. Med. Aa. οὐδέ.
ib. ἔμελλε] Cod. Med. Aa. Marc. Ba. μέλλειν. Idem mox οὐ pro ἐν.
18. δὴ φορᾶς] Marc. A. διαφορᾶς.
ib. τῷ κατὰ] Cod. Vat. τὸ κατά.

et ira aliud, ut videtur, premit et pungit. Tum vero in universo est aliquid animositati bilique quadam proportione persimile, aliudque similiter aliis: quin etiam in plantis alia impedimento sunt aliis, adeo ut et perdant. Hic vero mundus non solum est unum animal, sed et multa conspicitur. Quam ob rem, quatenus unumquodque cum universo est unum, ex hoc ipso servatur: quantum vero et multa atque multa inter se concurrunt, passim læditur a diverso: ubi certe aliud ad proprium usum lædit aliud, et pro nutrimento utitur alio, cum cognatum simul sit et differens: nempe quodlibet sibimet naturaliter consulens, quantum cum altero congruit, accipit in se ipsum, et quantum sit alienum, perdit benevolentia sui. Præterea unumquodque, dum proprium agit opus, interea prodest ei, quod opportune potest in se aliquid operum ejus admittere. Quod autem operis impetum sustinere non valet, aut perdit, aut afficit detrimento: sicut quæ igne præter-eunte repente arescunt: vel sicut animalia minora majorum cursu raptantur, sive calcantur. Horum vero omnium generatio et corruptio, item permutatio ad melius vel deterius ipsam animalis unius mundani vitam perficit ab impedimento remotam et naturaliter se habentem: quandoquidem fieri non poterat, ita singula se habere, ut sola forent, vel ut ad se ipsa fines essent, seque duntaxat spectarent, cum partes existant: sed ad illud spectandum fuit velut finem, cujus et partes sunt. Item cum differentia esse deberent, merito singula in una vita comprehensa non debuerunt idem inter se omnino propriumve sui perpetuo possidere: neque fieri potuit, ut quicquam eodem semper modo penitus permaneret, si modo permanere debuit universum suam habens in motu stabilitatem.

427 φερομένης, ἔδει καὶ συμφωνίαν τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ πάσχον εἶναι,
καί τινα τάξιν εἰς ἄλληλα καὶ πρὸς ἄλληλα συντάσσουσαν, ὥστε
καθ' ἑκάστην σχέσιν τῆς φορᾶς, καὶ τῶν αὖ ὑπὸ τὴν φορὰν, ἄλλην
καὶ ἄλλην τὴν διάθεσιν εἶναι, οἵαν μίαν ὄρχησιν ἐν ποικίλῃ χορείᾳ
ποιούντων· ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν ὀρχήσεσι, τὰ μὲν ἔξω πρὸς 5
τὴν ὄρχησιν καθ' ἕκαστον τῶν κινημάτων ὡς ἑτέρως μεταβαλλόντων
B τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ὄρχησιν, αὐλῶν τε καὶ ᾠδῶν καὶ τῶν
ἄλλων τῶν συνηρτημένων, τί ἄν τις λέγοι φανερῶν ὄντων; ἀλλὰ τὰ
μέρη τοῦ τὴν ὄρχησιν παρεχομένου καθ' ἕκαστον σχῆμα ἐξ ἀνάγκης,
οὐκ ἂν ὡσαύτως δύναιτο ἔχειν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ταύτῃ συν- 10
επομένου καὶ καμπτομένου, καὶ πιεζομένου μὲν ἑτέρου, ἀνιεμένου δὲ
ἄλλου· καὶ τοῦ μὲν πονοῦντος, τοῦ δὲ ἀναπνοήν τινα ἐν τῷ διαφόρῳ
C σχηματισμῷ δεχομένου. Καὶ ἡ μὲν προαίρεσις τοῦ ὀρχουμένου πρὸς
ἄλλο βλέπει, τὰ δὲ πάσχει τῇ ὀρχήσει ἑπομένως, καὶ ὑπουργεῖ τῇ
ὀρχήσει, καὶ συναποτελεῖ τὴν πᾶσαν· ὥστε τὸν ἔμπειρον ὀρχήσεως 15
εἰπεῖν ἂν ὡς τῷ τοιούτῳ σχηματισμῷ αἴρεται μὲν ὑψοῦ τοδὶ μέλος

3. καὶ τῶν αὖ] Codd. omnes et Vill. post hæc verba inserunt: ὑπὸ τὴν φορὰν ἄλλην καὶ ἄλλην τὴν διάθεσιν εἶναι, οἷον μίαν ὄρχησιν ἐν ποικίλῃ χορείᾳ. Quæ omittit Ed. Quæ omnia etiam in repetita scriptione Codicum Darm. Marcc. et Med. A. leguntur et vertendo expressit Fic. Quare recipienda visa sunt.

5. παρ' ἡμῖν] Cod. Med. Aa. παρ' ἡμῶν, cum Marc. Ba.

7. τῶν ἄλλων τῶν] Cod. Ciz. omittit τῶν posterius.

13. ὀρχουμένου] Vill. ἰρχομένου.

16. μέλος] Cod. Med. Aa. μέρος cum Marc. Ba.

XXXIII. *Totus mundus est animal unum ratione musica saltans et saltando consequenter una secum omnia varians. Anima mundi habet in sua intelligentia, cogitatione, imaginatione, natura descriptas quasi præsentes futuras omnes revolutiones mundi secundum musicas earum proportiones: item designatos habet omnes eventus, qui vel revolutiones necessario comitantur in cælis, vel quomodocunque sub cælo consequuntur easdem. Ad ejusmodi musicam designationem quasi ad cantilenam sonorumque concentus per affectum sequuntur revolutiones in mundo quasi gestus quidam arte tripudiantis. Ipse quidem saltator intentione spectat primo insitam sibi musicam: deinde per hanc membrorum mundanorum revolutiones: tertio per eas prospicit quodammodo, quæ inde sequuntur, vel saltem significantur. Potest et sapiens aliquis quasi musicus prævidere, qualia ubique quales sequuntur revolutiones mundi, sicut quales gestus membrorum ad quales sequantur soni partes, præterquam ubi vel inepta superis materia non omnino cedit, vel nimis debilis patitur supra modum: sicut et arbitrium hominis potest non sequi cæli tenorem, et vicissim humana debilitas ultra modum inde pati. Denique sicut in chorea passiones quædam membrorum vel aliorum contingunt ultra gestus artificiosos, sic et similia quædam ex tripudio mundi contingunt.*

Cum vero revolutio mundi nihil in se fortuitum habeat, sed ratione quadam spectante ad animal peragatur, oportuit quandam agentis ad patiens esse concordiam, et ordinem quendam in se et ad se invicem ordinantem: adeo ut secundum quamlibet revolutionis habitudinem, rursus revolutioni huic subditorum, aliam aliamque dispositionem oporteat fieri, quasi tripudium unum in chorea longe varia faciant. In nostris profecto tripudiis explicare quis potest, utpote manifesta quæ fiunt extrinsecus tripudio consentanea in qualibet motione singulatim aliter se permutantibus his, quæ conducunt ad choream, tibiis videlicet et cantilenis cæterisque conjunctis. Sed non similiter tenere quivis potest et declarare partes illius, qui tripudium agit secundum figuram quamlibet necessario, dum corpus certa quadam ratione comitatur et flectitur consequendo: in quo quidem aliud premitur, et cohibetur, aliud relaxatur, aliud quidem laborat, aliud vero respirationem quandam in figuratione recipit differ-

τοῦ σώματος, συγκάμπτεται δὲ τοδὶ, τοδὶ δὲ ἀποκρύπτεται, ταπεινὸν 427
δὲ ἄλλο γίγνεται, οὐκ ἄλλως τοῦ ὀρχηστοῦ προελομένου τοῦτο ποιεῖν,
ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ ὅλου σώματος ὀρχήσει θέσιν ταύτην ἀναγκαίαν ἴσχον- D
τος τοῦδε τοῦ μέρους τοῦ τὴν ὄρχησιν διαπεραίνοντος. Τοῦτον τοίνυν
τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ φατέον ποιεῖν, ὅσα ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ
σημαίνειν· μᾶλλον δὲ τὸν μὲν ὅλον κόσμον τὴν ὅλην αὐτοῦ ζωὴν ἐν-
εργεῖν, κινοῦντα ἐν αὑτῷ τὰ μέρη τὰ μεγάλα, καὶ μετασχηματίζοντα
ἀεὶ, τὰς δὲ σχέσεις τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ πρὸς τὸ ὅλον· καὶ
τὰς διαφόρους αὐτῶν θέσεις ἑπόμενα καὶ τὰ ἄλλα, ὡς ζώου ἑνὸς κι- E
νουμένου παρέχεσθαι· ὡδὶ μὲν ἴσχοντα, κατὰ τὰς ὡδὶ σχέσεις καὶ
θέσεις καὶ σχηματισμοὺς, ὡδὶ δὲ κατὰ τὰς ὡδὶ, ὡς μὴ τοὺς σχημα-
τιζομένους τοὺς ποιοῦντας εἶναι, ἀλλὰ τὸν σχηματίζοντα, μηδ' αὖ
τὸν σχηματίζοντα ἄλλο ποιοῦντα, ἄλλο ποιεῖν, οὐ γὰρ εἰς ἄλλο,
ἀλλὰ αὐτὸν πάντα τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἐκεῖ μὲν τὰ σχήματα, ἐνθαδὶ 428
δὲ τὰ συνεπόμενα τοῖς σχήμασιν ἀναγκαῖα παθήματα, περὶ τὸ οὑ- A
τωσὶ κινούμενον ζῶον εἶναι· καὶ αὖ περὶ τὸ οὑτωσὶ συγκείμενον καὶ
συνεστὼς φύσει, καὶ πάσχον καὶ δρῶν εἰς αὐτὸ ἀνάγκαις.

Ἡμᾶς δὲ διδόντας τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸ πάσχειν, ὅσον ἦν ἡμέ- A

1. συγκάμπτεται] Cod. Vat. συγκάμπτισται. Marc. E. συγκάμπτιται.
2. ὀρχηστοῦ] Cod. Med. B. ὀρχηστικοῦ. Vat. ὀρχιστοῦ.
5. ὅσα ποιεῖ] Cod. Vat. ὅσα ποιεῖν.
7. ἐν αὑτῷ] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.
9 αὐτῶν] Cod. Vat. αὐτῷ.
13. ἄλλο ποιοῦντα] Cod. Med. Aa. Marc. Ba. ἄλλα ποιοῦντα.
14. ἀλλὰ αὐτὸν] Ita Codd. Med. Aa. Ab. B. In Vat. est ἀλλ' αὐτὸν, in Ed. ἄλλα αὐτὸν, quacum facit Darm.
16. συγκείμενον] Cod. Ciz. ιγκείμενον.

enti. Institutum sane tripudiantis aliud interea spectat, dum reliqua consequenter ad tripudium patiuntur, et saltationi ministrant, totamque una perfecte conficiunt. Itaque saltandi peritus poterit assignare, quemadmodum in tali quadam configuratione membrum id corporis altius elevatur, id vero contrahitur, illud occulitur, aliud interim humi deprimitur, dum ipse tripudiator non aliter hoc agi deliberet, sed in ipso corporis universi tripudio dispositionem hanc teneat necessariam, huic parti choream peragenti. Eadem ratione putandum est cælestia facere, quæcunque faciunt, et pleraque significare: imo vero totum quidem mundum totam sui vitam agere, moventem in se partes ingentes, semperque transfigurantem. Habitudines vero partium tum invicem, tum ad totum, differentesque earum positiones præbere cætera sibi consequentia, quasi unum animal moveatur, ita quidem se habentia secundum tales habitudines et positiones atque figuras: ita vero secundum tales, perinde ac si non sint auctores rerum, qui figurantur, sed figurator: neque rursus figurator ipse aliud faciens faciat aliud. Non enim facit in aliud, sed existimandum est, ipsum ea omnia esse, quæ fiunt: ibi quidem figuras, hic vero consequentia figuris tanquam necessarias passiones circa animal sic agitatum: ac rursus circa ita compositum et consistens natura et patiens et agens necessariis conditionibus in se ipsum.

XXXIV. *Corpus nostrum tanquam mundi pars sequitur fatalem mundi circuitum. Anima quoque quatenus obsequitur corpori, potest tamen et magnanimitate passiones corporis parvi pendere, et eas arte declinare vel levare. In variis mundi sphæris partibusque earum, et stellis naturaliter variæ sunt virtutes. Sunt et virtutes variæ in differentibus ibi figuris ex stellis invicem firmiter constitutis: virtutes, inquam, firmæ. Oriuntur et differentes deinceps virtutes in differentibus figuris, quæ inter stellas perpetua motus diversitate contingunt. Ad has utique virtutes tam naturarum, quam figurarum, conse-*

428 τερον ἐκείνου τοῦ σώματος, μὴ τὸ πᾶν ἐκείνου νομίζοντας, μέτρια
παρ' αὐτοῦ πάσχειν· ὥσπερ οἱ ἔμφρονες τῶν θητευόντων, τὸ μέν τι
τοῖς δεσπόζουσιν ὑπηρετοῦντες, τὸ δ' αὐτῶν ὄντες, μετριωτέρων τῶν
παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπιταγμάτων διὰ τοῦτο τυγχάνοντες, ἅτε μὴ ἀν-
B δράποδα ὄντες, μηδὲ τὸ πᾶν ἄλλου. Τὸ δὲ τῶν σχηματισμῶν διάφο- 5
ρον τῶν θεόντων, μὴ ἰσοταχῶν ὄντων, ἀναγκαῖον ἦν γίγνεσθαι, ὡς
νῦν γίγνεται. Λόγῳ δὲ φερομένων, καὶ διαφόρων τῶν σχέσεων τοῦ
ζώου γιγνομένων, εἶτα καὶ ἐνταῦθα τούτων τῶν παρ' ἡμῖν συμπαθῶν
πρὸς τὰ ἐκεῖ γιγνομένων, εὔλογον ζητεῖν πότερα συνέπεσθαι φατέον
ταῦτα συμφωνοῦντα ἐκείνοις, ἢ τὰ σχήματα τὰς δυνάμεις τῶν ποι- 10
C ουμένων ἔχειν, καὶ τὰ σχήματα ἁπλῶς, ἢ τὰ τούτων. Οὐ γὰρ ὁ αὐ-
τὸς σχηματισμὸς ταὐτοῦ ἐπ' ἄλλου, καὶ αὖ ἄλλων, τὴν αὐτὴν σημα-
σίαν ἢ ποίησιν ἐργάζεται. Ἐπεὶ καὶ καθ' αὑτὸν ἕκαστος διάφορον
ἔχειν τὴν φύσιν δοκεῖ, ἢ ὀρθῶς ἔχει λέγειν τὴν τούτων σχημάτισιν
ταδὶ, καὶ τοιάνδε διάθεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἄλλων τὴν αὐτὴν οὖσαν ἐν 15
σχηματισμῷ ἄλλην. Ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐκέτι τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' αὐ-
D τοῖς τοῖς σχηματιζομένοις δώσομεν, ἢ συναμφοτέροις, τοῖς γοῦν αὐ-
τοῖς διάφορον σχέσιν λαβοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῷ μόνῳ διάφορον
τόπον ἄλλα. Ἀλλὰ τί ποιήσεις; ἢ σημασίας, ἢ τῷ συναμφοτέρῳ

2. θητευόντων] Marc. C. θητευόντων.
ib. μέν τι] Cod. Med. B. μέντοι.
5. διάφορον τῶν] Cod. Vat. διαφερόντων.
9. συνέπεσθαι] Cod. Med. B. συνέπεσται.
10. ἢ τὰ] Cod. Vat. omittit τά. In seqq. Vill. ἢ τὰς δυνάμεις.
12. καὶ αὖ] Cod. Ciz. omittit αὖ et pro seq. τὴν exhibet καί. Vat. habet δὲ αὖ omisso καί.
14. φύσιν] Marc. C. σχέσιν, supra lin. φύ.
15. ταδὶ] Vill. τὰ δέ.
16. εἰ τοῦτο] Cod. Vat. εἰς τοῦτο.
17. τοῖς γοῦν] Marc. A. τὴν γοῦν. In seqq. fort. leg. διὰ διάφορον.
19. ἄλλα. Ἀλλὰ τί] Vill. ἄλλα ἄλλο, omisso τί.
ib. ποιήσεις—ἄμφω, καὶ] Absunt hæc a Marc. E.

quuntur, quæ sub Luna fiunt, partim quidem velut inde necessario facta, ceu qui saltantis manu capti corripiuntur, partim vero tanquam liberius consonantia, velut qui ad sonum choreamque gestiunt, et canunt, saltantque libenter. Figuræ quidem cælestes hæc inferiora significant: naturæ vero una cum figuris efficiunt pro dispositione materiæ. Multa vero figuræ significant, quæ non cælitus, sed aliunde fiunt.

Judicandum est præterea nos quando id duntaxat ex his, quæ in nobis sunt, quod pars est corporis universi tanquam passurum illi concedimus, neque totum quod est in nobis, illius esse censemus, tunc ab illo moderata pati: quemadmodum prudentissimi quique ministrantium, partim quidem concedentes dominis, partim vero sui juris esse volentes, modestiora ob hoc ipsum a dominis mandata reportant: utpote qui neque mancipia sint, neque alieni juris omnino. Differentiam vero figurationum necessarium erat fieri, ut nunc efficitur, propterea quod et currunt, neque pari velocitate percurrunt. Proinde cum ratione ferantur, differentesque habitus animalis evadant, ac deinde, quæ apud nos fiunt, illis compatiantur, rationi consentaneum est perquirere, utrum asserendum sit, hæc illa consequi consonantia illis, an figuras habere vires efficiendorum: atque utrum figuras simpliciter, an potius horum figuras. Non enim eadem figuratio in alio rursusque in aliis eandem significationem vel effectum affert: quoniam quilibet etiam per se ipsum differentem naturam habere videtur. Forte vero recte dicetur horum quidem figurationem, hæc talia esse dispositionemque ejusmodi: aliorum vero eandem existentem in figuratione aliam. Verum si ita sit, non figuris ulterius, sed ipsis potius figuratis auctoritatem dabimus, vel simul ambobus, naturis videlicet eisdem nactis habitum differentem: sed etiam eidem so-

τῷ σχηματισμῷ τῷ τούτων ἄμφω, καὶ ποιήσεις καὶ σημασίας ἐν 428
πολλοῖς· ἀλλαχοῦ δὲ σημασίας μόνον. Οὕτος τοίνυν ὁ λόγος δυνά-
μεις μὲν δίδωσι τοῖς σχήμασι· δυνάμεις δὲ, καὶ τοῖς σχηματιζομέ- E
νοις· ἐπεὶ καὶ τῶν ὀρχουμένων ἔχει μὲν δύναμιν τινὰ καὶ χεὶρ ἑκα-
τέρα, καὶ τὰ ἄλλα μέλη, ἔχει δὲ καὶ τὰ σχήματα πολλήν· τρίτα δέ
ἐστι τὰ συνεπόμενα, αὐτῶν τε τῶν εἰς τὴν ὄρχησιν παραλαμβανομέ-
νων τὰ μέρη, καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, οἷον χειρὸς τὰ συνθλιβόμενα, καὶ
νεῦρα καὶ φλέβες συμπαθοῦντα.

Πῶς δὴ οὖν αὗται αἱ δυνάμεις; (σαφέστερον γὰρ πάλιν λεκτέον) 429
τί τὸ τρίγωνον παρὰ τὸ τρίγωνον διάφορον ἔχει; τί δὲ ὁδὶ πρὸς τονδὶ,
καὶ κατὰ τί τοδὶ ἐργάζεται, καὶ μέχρι τίνος; ἐπειδὴ οὔτε τοῖς σώμα-
σιν αὐτῶν οὔτε ταῖς προαιρέσεσιν ἀπέδομεν τὰς ποιήσεις· τοῖς μὲν
σώμασιν, ὅτι μὴ μόνον σώματος ἦν ποιήματα τὰ γιγνόμενα· ταῖς δὲ
προαιρέσεσιν, ὅτι ἄτοπον ἦν προαιρέσεσι θεοὺς ποιεῖν ἄτοπα. Εἰ δὲ B
μνημονεύοιμεν, ὅτι ζῶον ἓν ὑπεθέμεθα εἶναι, καὶ ὅτι οὕτως ἔχον συμ-
παθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ἐξ ἀνάγκης ἔδει εἶναι, καὶ δὴ καὶ ὅτι κατὰ λόγον

1. τῷ τούτων] Vill. τοῦ τούτων.
3. καὶ τοῖς] Cod. Ciz. omittit καί.
5. τὰ σχήματα] Cod. Vat. omittit τά. In Cod. Darm. inverso ordine est πολλὴν καὶ τὰ σχήματα et sic ed. Vill.
ib. τρίτα] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Sed Ed. cum Darm. τρία.
6. εἰς τὴν] Cod. Med. B. εἰς αὐτήν.
7. χειρὸς τὰ] χειρ, ὁστᾶ Vill.
10. ἔχειν, τί] Cod. Vat. ἴχει; τί cum Marc. A. Inde correxi.
13. μὴ μόνον] Cod. Vat. omittit μή.
14. προαιρέσεσι] Marc. A. προαίρεσιν. Mox idem omittit ἕν.
16. ἑαυτῷ] Cod. Vat. ἑαυτό.

lum per locum differenti, alia concedemus. Sed quidnam dabimus? effectionesne, an significationes? Forte ipsi conjuncto, scilicet figurationi horum proprie ambo, tum effectiones, tum significationes in multis, alibi vero significationes tantum. Hæc itaque ratio vires quidem præstat figuris, vires et figuratis: quoniam et saltantium ludentiumque in chorea habent quidem vim quandam, et manus ambæ, et cætera membra habent quoque figuræ permultam. Tertio vero in loco sunt, quæ consequuntur, tum partes in tripudium assumptorum, tum ea ex quibus fiunt, vel quæ ex iis eveniunt, velut quæ attrectando confricantur, et nervi, ac venæ compatientes.

XXXV. *Anima mundi in ipsa idearum serie universum hoc ab ævo contemplata una semel communi elegit electione totum mundi cursum, ita fore comprobans: interea natura vegetalis ejus imago sibi subdita absque electione sic totum transigit mundi cursum: Singulæ quoque sphærarum stellarumque animæ se similiter habent ad Deum atque mundum: et usque adeo cum anima mundi, tum voluntate, tum natura consentiunt, ut omnes in mundo actiones earum recte possint animæ mundanæ actio nominari. Omnes ergo res corporeæ sunt animalis mundani partes: Omnes rerum naturalium actiones sunt animalis hujus motus: omnes revolutiones mundanæ sunt gestus et quasi sermones ejusdem. Nihil vel in eo vel ex eo est aut fit fortuitum: ad rationes enim omnia referuntur huic insitas seminales, vel altius exemplares. Singula igitur vel ordine proficiscuntur, vel statim rediguntur in ordinem. Sol mundi cor plus admodum vitæ naturalis habet atque affert, quam cæteræ mundi partes. In hoc igitur nonnulli ipsam mundi animam posuerunt per radios ejus usquequaque diffusam. Virtutes rerum naturalium omnes primo sunt in seminalibus rationibus naturæ communis. Hinc mox traducuntur in mundi sphæras, earumque figuras tam volubiles, quam firmas. Hinc in rerum naturalium species, in quibus inde latent vires super elementa mirabiles, atque ex ipsis cæli figuris in figuras inferiores vires quoque mirifice. Habent et vultuum nostrorum figuræ proprias quasdam alliciendi, vel deterrendi virtutes, unde appareat vim propriam figuris non minus quam coloribus inesse posse.*

Quo igitur modo hæ vires se habent? (Planius enim iterum dicendum est,) quidnam differentiæ habeat triangulus ad triangulum comparatus, quidve hic habeat agatve ad illum, et secundum quid hoc agat, et quousque, postquam neque

429 ἡ διέξοδος τῆς ζωῆς σύμφωνος ἑαυτῇ ἅπασα, καὶ ὅτι τὸ εἰκῇ οὐκ
ἔστιν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ μία ἁρμονία καὶ τάξις, καὶ οἱ σχηματισμοὶ
κατὰ λόγον, καὶ κατ' ἀριθμοὺς δὲ ἕκαστα, καὶ τὰ χορεύοντα ζώου
C μέρη ἄμφω ἀνάγκη ὁμολογεῖν τὴν ἐνέργειαν τοῦ παντὸς εἶναι, τά τε
ἐν αὐτῷ γιγνόμενα σχήματα, καὶ τὰ σχηματιζόμενα μέρη αὐτοῦ, καὶ 5
τὰ τούτοις ἑπόμενα· καὶ οὕτω καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζῆν τὸ πᾶν, καὶ
τὰς δυνάμεις εἰς τοῦτο συμβάλλειν, ὥσπερ καὶ ἔχουσαι ἐγένοντο ὑπὸ
τοῦ ἐν λόγοις πεποιηκότος· καὶ τὰ μὲν σχήματα οἷον λόγους εἶναι, ἢ
διαστάσεις ζώου, καὶ ῥυθμοὺς, καὶ σχέσεις ζώου, κατὰ λόγον, τὰ δὲ
D διεστηκότα καὶ ἐσχηματισμένα μέλη ἄλλα· καὶ εἶναι τοῦ ζώου δυνά- 10
μεις χωρὶς τῆς προαιρέσεως ἄλλας τὰς ὡς ζώου μέρη, ἐπεὶ τὸ τῆς
προαιρέσεως αὐτοῖς ἔξω, καὶ οὐ συντελοῦν πρὸς τοῦ ζώου τοῦδε τὴν
φύσιν. Μία γὰρ ἡ προαίρεσις ἑνὸς ζώου, αἱ δὲ δυνάμεις αἱ ἄλλαι
αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ, πολλαί. Ὅσαι δ' ἐν αὐτῷ προαιρέσεις, πρὸς τὸ
αὐτὸ, πρὸς ὃ καὶ ἡ τοῦ παντὸς ἡ μία· ἐπιθυμία μὲν γὰρ ἄλλου πρὸς 15
E ἄλλο τῶν ἐν αὐτῷ. Λαβεῖν γάρ τι τῶν ἑτέρων ἐθέλει μέρος τὸ ἄλλο
μέρος, ἐνδεὲς ὂν αὐτοῦ· καὶ θυμὸς πρὸς ἕτερον, ὅταν τι παραλυπῇ,
καὶ ἡ αὔξησις παρ' ἄλλου, καὶ ἡ γένεσις εἰς ἄλλο τῶν μερῶν· τὸ δ'

1. *σύμφωνος ἑαυτῇ ἅπασα*] Cod. Vat. *σύμφυτος ἑαυτῆς πᾶσα.*
7. *ἔχοντες*] Marg. Ed. *ἔχουσαι.* quod recepimus.
8. *οἷον λόγους*] Cod. Vat. *οἳ λόγους.*
ib. *ἢ διαστάσεις*] Cod. Med. B. *αἱ* pro *ἤ*, sed hoc ab ead. m. supra lin.
9. *κατὰ λόγον*] Vill. add. *ζῶντος.* Paullo superius Marc. C. *ἢ ῥυθμούς.*
10. *τοῦ ζώου δυνάμεις*] Vill. *δυν. τ. ζώου.*
12. *αὐτοῖς*] Codd. Med. A. (a pr. m.) et B. *αὐτῆς.*
ib. *τὴν φύσιν*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *τήν.* Mox Darm. habet *μίαν* pro *μία.*
14. *δ' ἐν*] Cod. Vat. *δὲ ἐν* cum Vill.
ib. *πρὸς αὐτὸ*] Cod. Ciz. *πρὸς τῷ αὐτῷ*, reliqui *πρὸς τὸ αὐτό.* Marc. A. omittit *ἡ* ante *μία.* Addidi *τό.*
15. *πρὸς ἄλλο*] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. *πρὸ ἄλλο.*
17. *ὂν αὐτοῦ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *ὂν αὐτό.*
ib. *παραλυπῇ*] Cod. Vat. *παραλιπῇ.* Mox Marc. A. *πρὸς ἄλλο.* Marc. C. *παρ' ἄλλο.*

corporibus neque consiliis cælestium attribuimus actiones. Non corporibus, quoniam, quæ fiunt, non corporis tantum esse effectus apparuit: non consiliis, quia nefas esset Deos consiliis turpia facere. Ad hanc igitur quæstionem meminisse debemus, nos supra proposuisse, mundum esse animal unum, cumque tale sit, ipsum oportuisse compatiens sibimet necessario fore: item secundum rationem vitæ ejus agi discursum sibimet omnino consentientem: rursus in ipsa vita nihil esse fortuitum, sed concentum unum atque ordinem: Præterea figurationes omnes secundum rationem fieri, certisque singulas numeris: atque animalis mundani partes utrasque quasi choream agentes esse procul dubio quosdam mundi ipsius actus, tum figuras, quæ in eo fiunt, et figuratas ipsius partes, tum quæ hæc ipsa sequuntur: Atque ita et hac ratione universum vivere viresque suas ad hoc ipsum conferre, quemadmodum se habentes factæ sunt ab eo, qui omnia rationibus efficit. Existimandum est præterea figuras esse quasi rationes sive sermones, aut animalis ipsius intervalla, modosque numerosos, et habitus gestusque animalis ratione perfectos. Ipsa vero, quæ distant et figurantur, esse alia membra: esse quin etiam animalis vires alias seorsum ab electione tanquam animalis ipsius partes: quoniam electionis munus illic quasi accedit extrinsecus, neque ad animalis hujus conducit naturam. Una enim electionis institutio est animalis unius, vires autem aliæ ejus ad se ipsum multæ. Quotcunque vero in eo electiones sunt, eodem tendunt, quo tendit et una totius: appetitus enim in his, quæ in eo sunt, aliorum est ad alia. Accipere enim aliquid aliorum student, pars videlicet alia partem aliam illius scilicet indiga: quin etiam ira quædam naturalis insurgit in aliud, quando aliquid lædit. Tum vero augmentum fit ex alio, et

ὅλον καὶ ἐν τούτοις μὲν ταῦτα ποιεῖ, αὐτὸ δὲ τὸ ἀγαθὸν ζητεῖ· μᾶλ- 429
λον δὲ βλέπει. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἡ ὀρθὴ προαίρεσις, ἡ ὑπὲρ τὰ πάθη,
ζητεῖ, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ταύτῃ συμβάλλει· ἐπεὶ καὶ τῶν παρ' ἄλλων
θητευόντων πολλὰ μὲν τῶν ἔργων αὐτοῖς βλέπει πρὸς τὰ ἐπιταχθέντα F
ὑπὸ τοῦ δεσπότου· ἡ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ὄρεξις πρὸς τὸ αὐτὸ, πρὸς ὃ καὶ
ὁ δεσπότης. Εἰ δὴ δρᾷ τι ὁ ἥλιος, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα εἰς τὰ τῇδε,
(χρὴ νομίζειν αὐτὸν μὲν ἄνω βλέποντα εἶναι) ἐφ' ἑνὸς γὰρ τὸν λόγον
ποιητέον. Ποιεῖσθαι δὲ παρ' αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ θερμαίνεσθαι τοῖς ἐπὶ 430
γῆς, οὕτω καὶ εἴ τι μετὰ τοῦτο ψυχῆς διαδόσει ὅσον ἐν αὐτῷ, φυσι-
κῆς ψυχῆς πολλῆς οὔσης· καὶ ἄλλο δὲ ὁμοίως οἷον ἐλλάμπον δύναμιν
παρ' αὐτοῦ ἀπροαίρετον διδόναι, καὶ πάντα δὴ ἕν τι οὕτως ἐσχημα-
τισμένον γενόμενα τὴν διάθεσιν ἄλλην καὶ ἄλλην αὖ διδόναι, ὥστε
καὶ τὰ σχήματα δυνάμεις ἔχειν. Παρὰ γὰρ [τὸ] οὕτως ἢ οὕτως, B
ἄλλως καὶ ἄλλως, καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐσχηματισμένων γίγνεσθαί τι·
παρὰ γὰρ [τὸ] τούτους, ἄλλο, καὶ ἄλλο αὖ παρ' ἄλλους, ἐπεὶ καὶ
καθ' αὑτὰ τὰ σχήματα ὡς δυνάμεις ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν τῇδε ἄν τις
ἴδοι. Διὰ τί γὰρ τὰ μὲν φοβερὰ τοῖς ὁρῶσι τῶν σχημάτων, μηδέν
τι προπεπονθότων τῶν φοβουμένων, τὰ δὲ οὐ φοβεῖ ὀφθέντα; καὶ

1. μᾶλλον δὲ βλέπει] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
3. ἄλλων] Codd. Marc. A. Med. B. ἄλλῳ. Vat. ἄλλο.
6. ἥλιος] Cod. Med. B. ὁ ἥλιος. Vill. καὶ ἥλιος. Articulum addidi.
7. τὸν λόγον] Ita Codd. omnes. Ed. τὸ λόγον.
8. Ποιῆσθαι] Sic Ed. Sed Codd. Vat. Marcc. ποιεῖσθαι. Illud nihili est.
10. ἄλλο δὲ] Marc. A. ἄλλα δέ. In proximis Vill. ἐλλεῖπον.
12. γενόμενα] Recepi ex marg. pro γινόμενα.
ib. ἄλλην αὖ] Cod. Ciz. ἄλλην καὶ αὖ.
14. γίγνεσθαί τι] Cod. Med. B. τι pro τι.
15. τούτους] Cod. Med. A. τούτοις, supra lin. ab al. m. ους.
17. ἴδοι] Cod. Ciz. ἴδοι. Vat. ἂν ἴδοι.
18. προπεπονθότων] Marc. C. προσπεπεισθότων.

generatio in aliam partium: ipsum vero totum in his etiam hæc quidem agit, sed ipsum bonum ipsum quærit, imo vero suspicit. Hoc igitur et optio recta, quæ passiones antecedit exoptat, atque in idem cum hac ipsa conspirat: quoniam et in his, qui ministrant aliis, multa quidem opera ad domini mandata respiciunt: appetitio vero boni eodem modo, quo et dominus ipse spectat. Si ergo Sol et aliæ stellæ in hæc aliquid agunt, existimandum est, Solem ipsum superna suspicere: In hoc enim uno exempli causa de aliis dictum puta. Interea vero sub ipso terrena calescere hac conditione, et si quid deinceps traductione quadam animæ, quoad fieri potest: plurima enim illic est anima naturalis: similiter et cælestia reliqua in hæc agere quasi collustrando vim suam absque electione præstantia: atque omnia unum aliquid ita figuratum effecta dispositionem aliam rursusque aliam exhibere, adeo ut ipsæ quoque figuræ vim habeant. Nam secundum ipsum, quod ita vel ita se habeat, aliter agit, aliterve agitur: atque per ipsa figurata fieri aliquid est putandum: Ad hos enim aliud et ad illos iterum fit et aliud: quandoquidem et figuras secundum se vires habere in rebus quoque nostris licet aspicere. Cur enim aliæ quidem figuræ cernentibus sunt terribiles, ubi etiam nihil passi antea fuerint, qui terrentur, aliæ vero nihil terrent? Item alios quidem hæ figuræ, alios autem illæ perterrefaciunt. Forsan quia in illum, qui sic est affectus, figuræ tales agunt, in alium vero aliæ, [non potentes in illud agere, quod non est naturaliter huic expositum passioni:] cum non possint non in id agere, quod natura ita est comparatum. quin etiam spectaculum ita figuratum aspectum ad se trahit, ita vero non trahit eundem. Etenim si quis dixerit pulchritudinem esse, quod provocat, objiciemus, curnam hoc quidem pulchrum hominem hunc, illud vero alliciat illum, nisi differentia figurarum in se vim habeat?

430 C ἄλλους μὲν ταδὶ, ἄλλους δὲ ταδί; ἢ ὅτι εἰς μὲν τὸ τοιόνδε ταδὶ ἐργάζεται, εἰς δὲ τοῦτον ἄλλα, οὐκ ἂν μὴ δυναμένων εἰς τὸ πεφυκὸς ποιεῖν· καὶ οὑτωσὶ μὲν σχηματισθὲν ἐκίνησε τὴν ὄψιν, οὑτωσὶ δὲ, οὐ τὸν αὐτόν. Καὶ γὰρ εἴ τις λέγοι τὸ κάλλος εἶναι τὸ κινοῦν, διὰ τί τὸν μὲν τοῦτο, τὸν δὲ ἄλλο ἐκίνησε, μὴ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα διαφορᾶς 5
τὴν δύναμιν ἐχούσης; διὰ τί γὰρ τὰς μὲν χρόας φήσομεν δύναμιν
D ἔχειν καὶ ποιεῖν, τὰ δὲ σχήματα οὐ φήσομεν; ἐπεὶ καὶ ὅλως ἄτοπον εἶναι μέν τι ἐν τοῖς οὖσι, μὴ μέντοι ἔχειν τι ὃ δύναται. Τὸ γὰρ ὂν, τοιοῦτον, οἷον ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν· καὶ ἐν μὲν τοῖς δοτέον τὸ ποιεῖν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἄμφω· καὶ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις δὲ, δυνάμεις, καὶ 10
παρὰ τὰ σχήματα· καὶ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν εἰσὶ πολλαὶ, ἃς οὐ θερμὰ
E ἢ ψυχρὰ παρέχεται, ἀλλὰ γενόμενα ποιότησι διαφόροις, καὶ λόγοις εἰδοποιηθέντα, καὶ φύσεως δυνάμεως μεταλαβόντα, οἷον καὶ λίθων φύσεις καὶ βοτανῶν ἐνέργειαι θαυμαστὰ πολλὰ παρέχονται.

A Ποικιλώτατον γὰρ τὸ πᾶν, καὶ λόγοι πάντες ἐν αὐτῷ, καὶ δυνά- 15
μεις ἄπειροι καὶ ποικίλαι· οἷον δέ φασι καὶ ἐπ' ἀνθρώπου, ἄλλην μὲν δύναμιν ἔχειν ὀφθαλμὸν καὶ ὀστοῦν τόδε, τοδὶ δ' ἄλλην· χειρὸς μὲν τοδὶ, καὶ δακτύλου τοῦ ποδὸς, καὶ οὐδὲν μέρος εἶναι ὃ μὴ ἔχει, καὶ

1. ἄλλους—ἄλλους] Cod. Vat. bis ἄλλως et ita Med. B. posteriore loco.
ib. ἐργάζεται] Cod. Vat. διεργάζεται, cum Vill.
3. οὐ τὸν] Vill. οὐδὲ τόν.
4. τις λέγοι] Cod. Ciz. τι λέγει.
ib. κινοῦν] In Cod. Vat. posterior vocis pars punctis notata est.
7. ἔχειν καὶ] Cod. Vat. ἔχειν, ἔχειν καί.
8. μέντοι] Cod. Ciz. μέντι.
9. ἐν μὲν] Cod. Med. B. ἓν μέν.
12. παρέχεται] Cod. Vat. παρέρχεται.
ib. ποιότησι] Vill. ποιότητι. Marc. C. ποιότησει. Nec non in syllaba σι ex τ correctum σ. in Cod. Marc. E., quem maxime secutus est Villoison. parum inspecto Cod. Marc. C. ut p. 232. l. 5. οὕτως γαρ. p. 234. l. 30. οὕτως πεφυκέναι. p. 236. l. ult. τὴν ψυχὴν ex Cod. Marc. E., invito Cod. Marc. C. scribens. *Rinck.*
13. μεταλαβόντα] Cod. Med. B. μεταβάλλοντα, supra lin. ab ead. m. ut Ed.
14. ἐνέργειαι] Cod. Vat. ἐνεργίαι.
ib. παρέχονται] Cod. Vat. παρέρχονται.
17. ὀφθαλμὸν] Codd., excepto Ciz., omnes ἔχειν ὀφθαλμὸν cum Vill. quare recepi vocem, quæ deerat in Ed. Pergit Vill. ἄλλην δὲ, ὀστοῦν, τοδί.
18. δακτύλου τοῦ ποδὸς] Cod. Vat. δακτύλον τοῦτο δός.

Qua enim ratione fatebimur colores quidem habere vim atque facere, figuras vero non confitebimur? Absurdum enim prorsus dictu est, esse quidem aliquid in rerum ordine constitutum, nihil tamen habere, quod possit: ipsum namque ens tale est naturaliter, ut agat aliquid, vel patiatur. Et quibusdam sane attribuendum est agere solum, aliis vero utraque. Sunt et in subjectis vires ultra figuras, atque in rebus inferioribus multæ sunt vires, quas neque calor præstat, neque frigus: sed substantiæ differentibus præditæ qualitatibus, et in specie rationibus conformatæ, virtutisque jam ipsius naturæ participes: quales sunt naturæ lapidum, et effectus herbarum multa nobis mirabilia demonstrantes.

XXXVI. *Sicut vegetalis vita nostra singulis membris, quamvis aliis aliter, se impertit, viresque articulis alias aliis mirabiles inserit: sic multoque excellentius una mundi anima omnes licet aliter alias vegetat mundi partes, atque ipsa innumerabilium mirabiliumque plena virtutum quasi gravida tumensque exundat in totum: singula quidem, sed præcipue superiora mundi membra viribus ubique mirificis implens: quas nec elementares vires æmulari ullo modo valent, neque nos effari facile possumus. Sunt autem ejusmodi vires quasi propriæ propagines quædam animæ mundanæ per corporis universi membra diffusæ, quas quidem vota supplicum operaque magorum conciliare sibi, et quasi per insitionem quandam inserere quandoque possunt.*

Profecto universum hoc quamplurima est varietate refertum: huic omnes rationes insunt: huic innumerabiles variæque virtutes: nempe quemadmodum in homine tradunt aliam vim in se oculum continere, aliam vero vim ossa, et diversa diversam. Os enim manus hoc hanc habet vim, sed digiti os in pede possidet differentem,

οὐ τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει· ἀγνοοῦμεν δὲ ἡμεῖς, εἰ μή τις τὰ τοιαῦτα με- 430
μάθηκεν· οὕτω, καὶ πολὺ μᾶλλον· μᾶλλον δὲ ἴχνος ταῦτα ἐκείνων ἐν B
τῷ παντί. Ἀδιήγητον δὲ καὶ θαυμαστὴν ποικιλίαν εἶναι δυνάμεων, 431
καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν φερομένοις. Οὐ γὰρ δή, ὥσπερ ἄψυ-
χον οἰκίαν μεγάλην ἄλλως καὶ πολλὴν, ἔκ τινων εὐαριθμήτων κατ'
εἶδος, οἷον λίθων καὶ ξύλων, εἰ δὲ βούλει καὶ ἄλλων τινῶν εἰς κόσ-
μον, ἔδει αὐτὸ γεγονέναι, ἀλλ' εἶναι αὐτὸ ἐγρηγορὸς πανταχῇ, καὶ
ζῶν ἄλλῃ ἄλλως, καὶ μηδὲν δύνασθαι εἶναι, ὃ μή ἐστιν αὐτῷ. Διὸ B
καὶ ἐνταῦθα λύοιτο ἂν ἡ ἀπορία, ἡ πῶς ἐν ζώῳ ἐμψύχῳ ἄψυχον;
οὕτω γὰρ ὁ λόγος φησὶν, ἄλλο ἄλλως ζῆν ἐν τῷ ὅλῳ, ἡμᾶς δὲ τῷ μὴ
αἰσθητῶς παρ' αὐτοῦ κινουμένους ζῆν μὴ λέγειν. Τὸ δέ ἐστιν ἕκα-
στον ζῶν λανθάνον καὶ τὸ αἰσθητῶς ζῶν, συγκείμενον ἐκ τῶν μὴ αἰ-
σθητῶς μὲν ζώντων, θαυμαστὰς δὲ δυνάμεις εἰς τὸ ζῆν τῷ τοιούτῳ
ζώῳ παρεχομένων· μὴ γὰρ ἂν κινηθῆναι ἐπὶ τοσαῦτα ἄνθρωπον, ἐκ C
πάντη ἀψύχων τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων κινούμενον· μηδ' αὖ τὸ πᾶν
οὕτω ζῆν, μὴ ἑκάστου τῶν ἐν αὐτῷ ζώντων τὴν οἰκείαν ζωὴν, κἂν
προαίρεσις αὐτῷ μὴ παρῇ. Ποιεῖ γὰρ καὶ προαιρέσεως οὐ δεηθὲν,
ἅτε προαιρέσεως ὂν προγενέστερον· διὸ καὶ πολλὰ δουλεύει αὐτῶν
ταῖς δυνάμεσιν.

1. μιμάθηκεν] Vill. μιμαθήκει.
3. ποικιλίαν] Cod. Med. B. ποικίλην.
4. φερομένοις] Vill. φαινομένοις.
6. ἄλλων] Cod. Vat. ἀπ' ἄλλων.
8. ἄλλο ἄλλως] Cod. Vat. ἄλλῃ ἄλλως. Et sic correxi.
9. λύοιτο ἄν ἡ ἀπορία, ἤ] Cod. Vat. λύοιτ' ἂν ἀπορία· ἡ. Marc. A. ἡ ἀπορία ἡ. Quod recepi.
10. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω: ut scripsimus.
11. παρ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A. παρ' αὐτοῦ. Et sic correximus.
ib. δὲ ἔστιν] Cod. Vat. δέ ἐστιν, cum Marc. A.B. ut scripsi.
12. λανθάνον] Cod. Med. B. λανθάνειν, supra lin. ab ead. m. ον.
14. παρεχομένων] Cod. Darm. παραχομένων. Vat. παρεχομένως.
ib. τοσαῦτα] Cod. Vat. τὸ σαῦτα.
15. κινούμενον] Cod. Vat. κινουμένων. Idem mox cum Marc. C. οὕτως et ἕκαστον. Vill. κινουμένους. Verba παρ' αὐτῷ—μὴ αἰσθητῶς desunt in Cod. Marc. E. Mox Vill. ζῶον λανθάνον.
16. οἰκείαν] Cod. Ciz. οἰκίαν.
ib. κἂν] Cod. Vat. κἂν μή.
17. οὐ δεηθὲν, ἅτε προαιρέσεως] Absunt hæc a Cod. Ciz. Bis scribuntur in Marc. A.
18. προγενέστερον] Cod. Vat. προγενιστέρον.
ib. αὐτῶν ταῖς] Vill. αὐτοῦ ταῖς.

neque ulla omnino pars est virtute penitus destituta, quamvis non eadem unaquæque pars habeat: id vero nos latet, nisi quis forte talia diligenter fuerit perscrutatus. Sic certe, atque multo magis res se habet in mundo: imo vero hæc nostra illorum vestigia sunt. Consentaneum igitur est inexplicabilem inesse mundo atque mirandam virtutum varietatem, præsertim cælestibus naturis atque progressibus. Non enim oportuit universum id esse factum velut ædificium inanimatum, præcipue ingens atque multiplex, ex quibusdam velut lapidibus atque lignis et aliis quibuscunque placet secundum speciem numeratis, congruoque numero ad mundanum ornamentum una constructis, sed esse ipsum ubique vigilans, ubique vivens, quamvis aliter alibi: neque quicquam esse posse, quod non sit et in eo. Quapropter hinc dubitatio illa solvetur, qua quæritur, quomodo in vivente penitus animato sit quicquam inanimatum. Sic enim præsens ratio dictat, aliud aliter in toto vivere: nos autem negare id vivere, quod non manifeste ab eo moveri nobis videmur. Tametsi quodvis tale clam vivit: et quod manifeste vivit, ex his componitur, quæ occulte quidem vivunt, mirabiles tamen vires animali huic largiuntur ad vitam. Non enim fieri potest, ut homo ad tot tantaque moveatur, si vires suæ, quibus movetur, sint prorsus inanimes. Impossibile rursus, totum ita vivere, nisi in eo singula propria vita vivant, etiam si non insit electio. Nam in agendo electione non indiget, utpote quod electione antiquius est, itaque sæpe vires partium sequitur.

431 A Οὐδὲν οὖν τῷ παντὶ ἀπόβλητον αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ πῦρ, καὶ ὅσα τῶν τοιούτων λέγομεν ποιεῖν, εἴ τις τὸ ποιεῖν αὐτῶν ζητήσειε τί ποτέ ἐστι τῶν νῦν δοκούντων εἰδέναι, ἀπορήσειεν ἂν εἰ μὴ δύναμιν ταύτην αὐτῷ ἀποδοίη ἐν τῷ παντὶ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς ἐν χρήσει λέγοι. Ἀλλ' ἡμεῖς τὰ μὲν συνήθη οὔτ' ἀξιοῦμεν ζητεῖν, B οὔτ' ἀπιστοῦμεν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἔξω τοῦ συνήθους δυνάμεων ἀπιστοῦμέν τε ὡς ἔχει ἕκαστον, καὶ τῷ ἀσυνήθει τὸ θαυμάζειν προστίθεμεν· θαυμάσαντες ἂν καὶ ταῦτα, εἰ ἀπείροις αὐτῶν οὖσιν ἕκαστόν τις προσφέρων ἐξηγοῖτο αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Ἔχειν μὲν οὖν ἕκαστον, δύναμίν τινα ἄλογον φατέον ἐν τῷ παντὶ πλασθὲν καὶ μορφωθὲν καὶ μετειληφός πως ψυχῆς παρὰ τοῦ ὅλου ὄντος ἐμψύχου, καὶ C περιειλημμένον ὑπὸ τοιούτου, καὶ μόριον ὂν ἐμψύχου· οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτῷ, ὅτι μὴ μέρος· ἄλλα δὲ ἄλλων πρὸς τὸ δρᾶν δυνατώτερα, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν οὐρανίων μᾶλλον, ἅτε ἐναργεστέρᾳ φύσει χρώμενα, καὶ γίγνεσθαι πολλὰ κατὰ τὰς δυνάμεις ταύτας οὐ τῇ προαιρέσει, ἀφ' ὧν δοκεῖ ἰέναι τὸ δρώμενον. Ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς προαί- 432 ρεσιν οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ ἐπιστραφέντος τῇ δόσει τῆς δυνάμεως, κἂν

2. λεγομένων] Codd. omnes et Vill. λέγομεν, ut legit Fic. et nos correximus.
ib. ποτέ ἐστι] Cod. Vat. ποτ' ἐστὶ cum Vill.
3. ταύτην] Cod. Vat. ταύτην cum Marc. A.
4. αὐτῷ ἀποδοίη] Cod. Med. B. ἀποδοίη αὐτῷ.
5. λέγοι] Cod. Vat. λέγει.
ib. οὔτ' ἀξιοῦμεν] Ita Codd. omnes. Ed. ὅν τ' ἀξιοῦμεν.
12. περιειλημμένου] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. et Vill. περιειλημμένον. Et sic rescripsi.
14. καὶ τῶν οὐρανίων] Cod. Med. B. omittit τῶν.
ib. ἐναργέστερα] Cod. Vat. ἐναργεστέρᾳ cum Marc. A.B. quod recepi.
17. ἔχουσιν] Cod. Vat. ἔχουσι seq. dist. maj.
ib. κἂν] Cod. Vat. καί.

XXXVII. *Sicut membra nostra, tam interna quam externa, vires ad actionem atque motum habent ab anima nostra, sic omnia mundi membra ab ipsa mundi anima. Mirabiles supra naturam elementarem actiones in lapillis, metallis, herbis, animam esse testantur in mundo, a qua minima quæque vires ubique maximas habeant. Item quod exiguus ignis tam procul agat, tam facile cuncta in se absumat, quod luceat, habet ab anima: imo singula quod aliquid generent. Et ipse ordo motuum atque formarum ab anima regitur, contrariorumque connexio, et motus cælestis machinæ tam ingentis, in quam velut animæ proximam genitalis anima potissimum propagatur: per hanc in ignem, per hunc in aërem, per hunc in cætera. Atqui genitalis hæc mundi vita non electione quasi practica, nec actionis suæ animadversione in hæc: sed ita naturaliter agit, ut Sol et ignis: imo ut et in nobis anima vegetalis. Naturalis autem actio est antiquior, quam electio practica, quamvis contemplativa et universalis ipsa excelsæ mentis electio antiquior sit, quam actio naturalis.*

Nihil igitur universo ex suis est rejectum vel destitutum. Nempe si quis eorum, qui nunc videntur sapere, de igne vel de alio quovis talium, quæ dicimus facere, indagaverit, quidnam sit ipsum facere, non prius se a dubitationibus explicabit, quam vim ipsam efficiendi in singulis agnoscat ex universo, idemque dicat omnino de omnibus, quæ sunt in usu. At nos de consuetis quidem neque investigandum quicquam, neque dubitandum esse censemus: de viribus autem insolitis dubitamus, quomodo unaquæque se habeat, et nova tantum admiramur: admiraturi similiter, quæ nunc consueta sunt nobis, si ad hæc ipsa nondum assuefactis, eorum quispiam vires exponendas adducat in medium. Existimandum igitur unumquodque occultam quandam in se vim habere in universo fictum atque formatum, et quodammodo mundanæ ipsius animæ particeps, ab universo comprehensum animato animatique membrum: quippe cum nihil in eo sit, quod non sit pars ejus: alia vero aliis valentiora sunt ad agendum, tum quæ in terra sunt, tum quæ in cælo. Et profecto cælestia omnium validissima, utpote quæ expressiori natura fruuntur:

ψυχῆς τι ἀπ' αὐτῶν ἴῃ. Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ζῶα ἐκ ζώου, οὐ τῆς προαιρέσεως ποιούσης· οὐδ' αὖ ἐλαττουμένου, οὐδ' αὖ παρακολουθοῦντος· αὐτὸς γὰρ ἦν ἡ προαίρεσις εἰ ἔχοι, ἢ οὐκ ἦν ἡ ποιοῦσα. Εἰ δὲ μὴ ἔχοι τι προαίρεσιν ζῶον, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ παρακολουθεῖν. 432

5 Ὅτε οὖν ἐξ αὐτοῦ μηδενὸς κινήσαντος, ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ζωῆς A
γίγνεται, καὶ ὅλως ὅσα ἐξ αὐτοῦ, ὅσα τε κινήσαντος ἄλλου, οἷον εὐχαῖς, ἢ ἁπλαῖς, ἢ τέχνῃ ᾀδομέναις, ταῦτα οὐκ εἰς ἐκεῖνον ἕκαστον, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ δρωμένου φύσιν ἀνενεκτέον. Καὶ ὅσα μὲν χρὴ τὰ πρὸς ζωὴν, ἤ τινα ἄλλην χρείαν συμβάλλεται, τῇ δόσει ἀνενεγκτέον,
10 ἐξ ἄλλου μέρους μείζονος, εἰς ἄλλο ἔλαττον ἰόν. Ὅτι δ' ἂν δυσχερὲς B
ἐξ αὐτῶν λέγηται εἰς τὰς γενέσεις τῶν ζώων ἰέναι, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι τὸ εὔχρηστον δέξασθαι τὸ ὑποκείμενον. Οὐ γὰρ ἁπλῶς γίγνεται τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' εἰς τοδὶ, καὶ ὡδί. Καὶ δεῖ καὶ τὸ πάσχον, καὶ τὸ πεισόμενον ὑποκειμένην τινα καὶ τοιάνδε φύσιν ἔχειν. Πολλὰ δὲ καὶ
15 αἱ μίξεις ποιοῦσιν, ἑκάστου τι εὔχρηστον εἰς τὸ ζῆν διδόντος. Γί-

1. ζώου] Cod. Vat. ζώων.
3. ἢ οὐκ] Cod. Vat. ἢ οὐκ.
4. μὴ ἔχοι] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ἔχοι et sic Marc. A. et Vill. Quare correxi.
7. ἁπλαῖς] Vill. ἀπειλαῖς. In seqq. fort. leg. ἐκείνων pro ἐκεῖνον.
8. φύσιν ἂν ἀνακτέον] Codd. Ciz. et Vat. ῥύσιν. Tum Ciz. Marc. A. et Med. B. ἀνενεκτέον, et ita etiam Med. A. in marg. In contextu idem ut Ed. In Cod. Vat. est, ut paullo inferius ἀνενεγκτέον. Marc. E. ἀνεκτέον. Ego correxi.
10. εἰς ἔλαττον] Codd. omnes εἰς ἄλλο ἔλαττον, cum Vill. quod legit etiam Fic. et ego reducendum duxi. Sed apud Vill. sequitur ὄν, ut Marc. E. a. pr. m.
11. τῶν ζώων ἰέναι] Cod. Darm. ἰέναι τῶν ζώων. Vat. τῶν ζώων εἶναι. Pergit Marc. A. ἢ τῷ μή. Quod recepi.
12. τὸ εὔχρηστον] Cod. Darm. τι εὔχρηστον.
13. καὶ δὴ καὶ] Sic Ed. Sed καὶ δεῖ καὶ, ut legit Fic., Vill.; et sententia postulat.
15. τὸ εὔχρηστον] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. τι εὔχρηστον, quod recepi.

proinde multa per has vires fieri judicandum, nulla electione ad hæc accedente, vel in his, quorum opera sæpe fieri electione videntur. Est enim actus ejusmodi virium in his quoque, quæ nullam habent electionem: quin etiam neque vigoris sui traditione vis ipsa naturæ in suum convertitur actum, etiam si quid ipsius animæ in effectum a causis traducatur. Gignuntur enim ab animalibus animalia, electione interim hæc minime faciente: neque rursus genitore interim comminuto, neque converso tunc in actum: alioquin ipse electio ipsa foret, si eam haberet velut generationis originem, alioquin ipsa non foret effectrix. Si quod vero animal non habet electionem, multo minus habebit, ut in se ipsum convertatur agendo.

XXXVIII. *Intellectualis anima mundi et sphæræ cujuslibet atque stellæ subjunctam habet vegetalem vitam suo infusam corpori: per quam non electione, sed naturaliter generantur, moventurque sequentia, et beneficia capacibus conferuntur. Quicquid usquam ex ejusmodi vita profluit, vitale hinc affluit et beneficium: sed evadit alicubi noxium, vel quia materia non est capax, sicut infirmus ad solis lumen se habet atque calorem: vel quia ex diversorum mixtione aliud quiddam inde resultat, ut aureum solis lumen in nube rubrum evadit, et viride atque fuscum. Vegetalis vita nostra vitæ superius dictæ admodum est conformis, similiter spiritus noster radiis illius, tam occultis quam manifestis, omnia penetrantibus. Evadit etiam longe cognatior, quando erga vitam illam vehementer afficimur, consentaneum illi beneficium exoptantes, atque ita spiritum nostrum in illius radios transferentes amore: præsertim si cantum et lumen adhibemus, odoremque numini consentaneum, quales Orpheus hymnos mundanis numinibus consecravit. Item cælo incensi thuris odorem, ætheri ferventem crocum, stellis aromata, Soli thus et manna, Lunæ et Naturæ aromata, Saturno et Jovi styracem, Neptuno myrrham, Mercurio thus. Spiritus enim per affectum, cantum, odorem, lumen, cognatior effectus numini, uberiorem haurit illinc influxum.*

Quæcunque igitur nullo movente ab universo fiunt, ab altera vita ejus efficiuntur, atque omnino quotcunque ab ipso proveniunt: sed quæcunque alio movente contingunt, velut votis, sive simplicibus, sive arte cantandi compositis, hæc sane non in quemlibet superorum, sed in ejus, quod fit, naturam est referendum. Jam vero,

432 C γνοιτο δ' ἄν τῳ καὶ μὴ συμφερόντων, τῶν λυσιτελῶν τὴν φύσιν. Καὶ
ἡ σύνταξις ἡ τῶν ὅλων οὐ δίδωσιν ἑκάστῳ ἀεὶ ὃ βούλεται· πολλὰ δὲ
καὶ προστίθεμεν αὐτοὶ τοῖς δοθεῖσι. Πάντα δ' ὅμως εἰς ἓν συμπλέκε-
ται, καὶ θαυμαστὴν τὴν συμφωνίαν ἔχει, καὶ ἀπ' ἄλλων ἄλλα, κἂν
ἀπ' ἐναντίων ἴῃ· πάντα γὰρ ἑνός. Καὶ εἴ τι δὲ ἐλλεῖπον πρὸς τὸ
βέλτιον τῶν γιγνομένων μὴ εἰδοποιηθὲν εἰς τέλος, μὴ κρατηθείσης
D τῆς ὕλης, οἷον ἐλλεῖπον τῷ γενναίῳ, οὗ στερηθὲν πίπτει εἰς αἰσχρό-
τητα· ὥστε τὰ μὲν ποιεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων, τὰ δὲ τὴν ὑποκειμένην
φύσιν εἰσφέρεσθαι, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν προστιθέναι.

433 Συνταττομένων δὲ ἀεὶ πάντων, καὶ εἰς ἓν συντελούντων πάντων,
σημαίνεσθαι πάντα· ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον· συνυφαίνεσθαι δὲ καὶ τὰ
αὐτῆς ἔργα τῇ συντάξει, ἅτε καὶ τῶν τῇδε ἐκεῖθεν ἐξηρτημένων, τῶν
ἐν τῷδε τῷ παντὶ τοῖς θειοτέροις, καὶ μετέχοντος καὶ τοῦδε ἐκείνων.
Γίγνεται τοίνυν τὰ ἐν τῷ παντὶ οὐ κατὰ σπερματικοὺς, ἀλλὰ κατὰ
B λόγους περιληπτικοὺς, καὶ τῶν προτέρων, ἢ κατὰ τοὺς τῶν σπερμά-

1. ἄν τῳ] Cod. Vat. αὐτῷ. Nos ex Marc. A. rescripsimus ἄν τω.
2. ὃ βούλεται] Cod. Vat. ἃ βούλεται.
3. προστίθεμεν] Ita Cod. Vat., cum rell., sed correctum ex προστιθέμενα.
ib. συμπλέκεται] Marc. A. συμπίπλεκται.
5. ἴῃ] Marc. B. a sec. m. εἴη.
6. μὴ κρατηθείσης] Abest μὴ a Cod. Vat.
7. γενναίῳ] Cod. Ciz. γοναίῳ.
12. τῶν ἐν τῷδε—θειοτέροις] Omisit hæc Vill.
13. ἐν τῷδε] Cod. Vat. ἐκ τῷδε. Mox Vill. τοῦδε, omisso καί.
15. λόγους] Cod. Ciz. Vat. λόγον.
ib. σπερμολόγων] Codd. omnes σπερμάτων. cum Vill. Lectio Ed. ab h. l. plane est aliena: quare eam correxi. In seqq. Marc. A. πραγματικοῖς pro σπερματικοῖς.

quæ tanquam utilia ad vitam aliumque usum conferunt, illorum muneri attribuenda censentur. Quod quidem munus ex alia majori parte in minorem aliam transfundatur. Quod vero noxium ab illis dicitur in generationes animalium devenire, id propterea tale est perpendendum, quod subjectum nequeat, quod salutare est, suscipere. Non enim simpliciter, quod fit, efficitur: sed in hoc tale, et tali quadam conditione. Tum vero oportet, quod patitur, atque passurum est, subjectam quandam ac certam habere naturam. Multa quoque mistiones ipsæ conficiunt, quolibet prosperum quiddam ad vitam in medium conferente. Accidet quoque quiddam alicui etiam non conferentibus suapte natura utilibus. Atqui et communis omnium ordo non præstat unicuique ubique quod optat. Multa etiam nos datis adjungimus. Cuncta [denique] nihilo minus simul contexuntur in unum, concordiamque pariunt admirandam: quin etiam ab aliis alia, quamvis a contrariis prodeunt. Omnia enim animalis unius sunt membra. Ac si quid eorum, quæ fiunt, ab optimo deficit, quasi non ad finem usque formatum, certe non superata materia velut a generoso degenerans, et generositate privatum in turpitudinem labitur. Quam ob rem alia quidem efficiuntur a superis, alia vero a subjecta natura in medium afferuntur, alia denique ab ipsismet rebus adduntur.

XXXIX. *Super vegetalem mundi vitam, quæ et natura, et rerum naturalium seminarium appellatur, est intelligentia omnia latius ordinans, quam natura. Ex intentione seminarii est, quæcunque ex ipso nascuntur formosa nasci efficaciaque ad motum: præterea solito quodam, et duntaxat naturali ad suum profectum tenore procedere. Quod ergo deformia debiliaque contingant ob materialem quandam necessitatem, et alia interimantur ab aliis, impediantur-que solitum peragere ordinem, et crescere, suumque tempus implere, ac suo vicissim semine alia propagare: id, inquam, totum ex nulla est intentione naturæ. Neque igitur id contingens ordinari potest intentione naturæ, cum sit ejus ordini inimicum. Ordinandum tamen est, omnia enim sub uno rediguntur in unum. Per intelligentiam igitur natura superiorem accidentia ejusmodi in ordinem revocantur: per eandem arbitrii quoque liberi motus et effectus pro meritis ordine disponuntur: anticipantur nostræ preces, ut ait Iamblichus, et implentur, nobis interim libere obsecrantibus, nec divina voluntate mutata, nec rerum ordine perturbato. Dispositio itaque rerum latior est in mente, quam in ipsa natura: in mente, inquam, non solum prima, sed etiam mun-*

των λόγους. Οὐ γὰρ ἐν σπερματικοῖς λόγοις ἔνι καὶ τῶν γιγνομένων 433
παρὰ τοὺς σπερματικοὺς αὐτοὺς λόγους, οὐδὲ τῶν παρὰ τῆς ὕλης εἰς
τὸ ὅλον συντελούντων, οὐδὲ τῶν δρωμένων εἰς ἄλληλα παρὰ τῶν γε-
νομένων· ἀλλὰ μᾶλλον ἂν ἐοίκοι ὁ λόγος τοῦ παντὸς κατὰ λόγον τι-
θέντα κόσμον πόλεως καὶ νόμον ἤδη, εἰδότα ἃ πράξουσιν οἱ πολῖται, C
καὶ δι' ἃ πράξουσι, καὶ πρὸς ταῦτα πάντα νομοθετοῦντος καὶ συνυ-
φαίνοντος τοῖς νόμοις τὰ πάθη πάντα αὐτῶν. καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰς
ἐπὶ τοῖς ἔργοις τιμὰς καὶ ἀτιμίας, πάντων, ὁδῷ οἷον αὐτομάτῃ εἰς
συμφωνίαν χωρούντων. Ἡ δὲ σημασία οὐ τούτου χάριν ἵνα σημαίνῃ
προηγουμένως, ἀλλ' οὕτω γιγνομένων σημαίνεται ἐξ ἄλλων ἄλλα.
Ὅτι γὰρ ἓν καὶ ἑνὸς, καὶ ἀπ' ἄλλου ἄλλο γιγνώσκοιτ' ἂν, καὶ ἀπὸ
αἰτιατοῦ δὲ, τὸ αἴτιον, καὶ τὸ ἑπόμενον, ἐκ τοῦ προηγησαμένου, καὶ D
τὸ σύνθετον ἐπὶ θατέρου, ὅτι θάτερον καὶ θάτερον ὁμοῦ ποιῶν. Εἰ
δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, λύοιντο ἂν ἤδη αἱ ἀπορίαι, ἥτε πρὸς τὸ
κακῶν δόσιν παρὰ θεῶν γίγνεσθαι, τῷ μήτε προαιρέσεις εἶναι τὰς

2. αὐτοὺς] Cod. Vat. αὐτῶν.
6. δι' ἃ πράξουσι] Cod. Ciz. διαπράξουσι et Vill. qui mox habet συμφαίνοντος.
ib. νομοθετοῦντος] Cod. Vat. νομοθετοῦντες.
8. ὁδῷ] Cod. Vat. ὁδῶν.
ib. αὐτομάτῳ] Codd. Med. A.B. Marcc. Vat. et Vill. αὐτομάτῃ. Ciz. αὐτομηκάτῃ. Correxi locum illos secutus.
11. καὶ ἑνὸς] Cod. Med. B. omittit καί.
ib. ἀπ' ἄλλου] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes cum Vill. ἀπ' ἄλλου, ἄλλο: idque recepi.
12. δὲ, ἐκ] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. et Vat. omittunt δέ: quare delevi.
13. σύνθετον] Cod. Vat. σύνθετον αὐτῶν.
14. λύοιντο ἄν] Cod. Vat. λύοιντ' ἄν. Mox Vill. ἥτε πῶς τῶν δόσιν.
15. δόσις] Codd. Marc. A. Med. A.B. Vat. δόσιν: quod recepi. Pro κακῶν marg. Ed. κακόν.

danæ cælestisque animæ: dispositionem vero rerum in mente prima legem Saturni Plato nominat in Politico: eandem in intellectu animali legem appellat Jovis in Politico atque Legibus: eandem in natura legem fatalem vocat in Politico et Timæo. Quoniam vero ubique firma est inevitabiliterque procedit, in Phædro nominat Adrastiæ legem. Tum vero quoniam simul cum lege liberam conservat efficaciam animorum, in Legibus ait, in animis quidem existere principium actionum, in lege vero terminum: atque in Phædro Timæoque legis edictum introducit semper cum conditione quadam hunc in modum: Si anima perpetraverit talia quædam, reportet et talia. Quod autem inquit in Timæo, animas non prius fatales audivisse leges, quam vehiculis jungerentur, declarat animas ex se liberas esse, fatum vero ad corpora pertinere. Pertinet vero fatalis necessitas non solum ad corpus, sed ad vitam quoque corpoream. Qualis utique vita in mundano cælestique corpore latens, non electione libera, sed necessitate fatali vim suam ad inferiora diffundit, quæ quidem vis emicat inde benefica etiam a Marte, vel Saturno, stellisque similibus. Potest tamen magus maleficam reddere, non aliter atque ille, qui e concavo speculo collectos Solis radios conjicit in oppositum, atque comburit. Si quis enim decem Saturni vires mundo nobisque necessarias atque sparsas in materiis decem una conjunctis cogat in unum, perdet eum, videlicet non toleraturum, in cujus perniciem congregaverit, innocens interim est Saturnus. Venus varias fœcunditatis conciliationisque proprietates variis passim rebus inseruit. Magus igitur materias eligens omnes virium ejusmodi quomodocunque capaces, adhibensque regnante Venere collectas in unum homini huic et illi, immoderatos inter eos conflat amores, Venere non peccante. Dotes quoque Jovis similiter accumulat aliis, Jovio interim animali non advertente. Joviale vero animal, et Saturnium, et Venereum appellamus stellæ corpus vegetali virtute vivum: qualia quidem corpora excogitavit Pythagoras, ubi ait, invocatos Deos influere nobis quadam necessitate compulsos.

Cum igitur omnia simul ordinata sint semper, ad unumque conducant, nihil mirum est singula indiciis quibusdam significari: sed virtus interea servit nulli: attamen hujus officia una cum communi rerum ordine contexuntur: quippe cum, quæ hic sunt, inde dependeant, ab his videlicet, quæ his universi rebus diviniora sunt, atque id universum particeps sit illorum. Fiunt igitur, quæ in mundo fiunt, non secundum rationes duntaxat seminales, sed secundum rationes alias ampliores, quæ in se comprehendunt vires rationibus seminariis longe priores. Non enim in seminariis rationibus inest quicquam eorum, quæ

434 A ποιούσας, φυσικαῖς δὲ ἀνάγκαις γίγνεσθαι ὅσα ἐκεῖθεν, ὡς μερῶν πρὸς μέρη, καὶ ἑπόμενα ἑνὸς ζῳῆ, καὶ τῷ πολλὰ παρ' αὐτῶν τοῖς γιγνομένοις προστιθέναι· καὶ τῷ τῶν διδομένων παρ' ἑκάστων, οὐ κακῶν ὄντων ἐν τῇ μίξει γίγνεσθαι ἄλλο τι· καὶ τῷ μὴ ἕνεκα ἑκάστου, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ὅλου τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ὑποκειμένην δὲ φύσιν ἄλλο λαβοῦσαν, ἄλλο πάσχειν, καὶ μηδὲ δύνασθαι κρατῆσαι τοῦ δοθέντος.

A Τὰς δὲ γοητείας πῶς; ἢ τῇ συμπαθείᾳ καὶ τῷ πεφυκέναι συμφωνίαν εἶναι ὁμοίων, καὶ ἐναντίωσιν ἀνομοίων, καὶ τῇ τῶν δυνάμεων τῶν πολλῶν ποικιλίᾳ εἰς ἓν ζῶον συντελούντων· καὶ γὰρ μηδενὸς μηχανωμένου ἄλλου, πολλὰ ἕλκεται καὶ γοητεύεται· καὶ ἡ ἀληθινὴ μαγεία ἡ ἐν τῷ παντὶ φιλία, καὶ τὸ νεῖκος αὖ. Καὶ ὁ γόης ὁ πρῶτος B καὶ φαρμακεὺς οὗτός ἐστιν, ὃν κατανοήσαντες ἄνθρωποι, ἐπ' ἀλλήλοις χρῶνται αὐτοῦ τοῖς φαρμάκοις, καὶ τοῖς γοητεύμασι· καὶ γὰρ, ὅτι ἐρᾷν πεφύκασι, καὶ τὰ ἐρᾷν ποιοῦντα ἕλκει πρὸς ἄλληλα, ἀλκὴ

1. ὡς μερῶν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ μερῶν.
2. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τό.
6. μηδὲ δύνασθαι] Cod. Vat. μὴ δεδύνασθαι. Idem post δοθέντος sine dist. pergit τὰς κ.τ.λ. omittitque cum Cod. Ciz. quod sequitur δέ.
8. συμπαθείᾳ] Marc. A. συμφωνίᾳ.
9. ἐναντίωσιν] Cod. Ciz. ἡ ἐναντίων.
10. ποικιλίᾳ] Vill. ποικιλίαν cum Marc. E.
12. μαγεία] Cod. Ciz. μαγίᾳ.
13. ὁ φαρμακεὺς] Codd. Med. A. B. Vat. Marcc. omittunt ὁ, et cum iis Vill. Quare expunxi.
15. ἐρᾷν—ἐρᾷν] Vill. δρᾷν—δρᾷν.
ib. ἕκει] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. Vat. ἕλκει, quod probum videtur et habet Vill. quare recepi.
ib. ἀλκὴ] Edit. Cod. Med. B. ἀλκῆς. Marcc. ἀλκῇ: cf. Annot.

præter ipsas seminarias rationes alicubi fiant, neque rursus eorum aliquid, quæ ex ipsa materia mundo conferri censentur, neque etiam quicquam eorum, quæ a rebus genitis invicem inferuntur: Quin potius ipsa totius ratio rationi similis est civitatem aliquam exornanti legesque condenti et certe cognoscenti, quæ facturi sint cives, quibusve de causis sint acturi, atque ad hæc omnia instituta singula disponenti, connectentique legibus passiones omnes actionesque illorum. Præterea merita singularum actionum præmia passim atque supplicia, omnibus interim quasi sponte in communem concordiam procedentibus. Significatio vero in natura contingit, non quidem hujus præcipue ipsius gratia, ut significatio fiat, sed rebus ita dispositis atque nascentibus alia significantur ex aliis: nempe quodcunque hic est, unum quodammodo inter se est, et unius. Itaque ab alio cognoscitur aliud, ab effectu causa, ab antecedente consequens, compositum ab alterutro: quoniam alterum simul alterumque conficit. Si hæc igitur certe dicuntur, dubitationes jam illæ solventur: et illa quidem inprimis, quæ cavendum admonebat, ne forte cogeremur fateri, Deos mala facere. Huic igitur respondemus, primo quidem hæc omnia non electionibus, sed naturalibus necessitatibus fieri quæcunque inde proveniunt, quasi a partibus transferantur in partes, vitamque sequantur unius: deinde, multa rebus, quæ fiunt, ex ipsismet rebus adjungi: tertio, quæ dantur desuper, penes ipsos datores singulatim non esse mala, sed in mistione aliud quiddam contingere: quarto non uniuscujusque, sed totius gratia dari vitam atque censeri: quinto, subjectam naturam aliud quidem accipere, aliud vero pati, neque posse ubique, ab ipso munere superari, vel vim illius propriam retinere.

XL. *Quodlibet animalis membrum vim habet ad portionem nutrimenti propriam attrahendam, et cor ad aromata, jecur ad dulcia, venæ ad sanguinem, ad spiritum arteriæ, ad semen vero testiculi. Sunt et medicinæ, quæ certos adsciscant humores, et membra quædam petere videantur. Eadem est animalis mundani conditio: in quo passim dispersa sunt, quæ rem hanc aut illam ad se rapere possint, si congregata in unum admoveantur. Per sua enim retia vel illicia homines, per sua equi, et per propria similiter homines hi vel illi clam illaqueari possunt: quemadmodum oblectamentis formarum atque musicæ palam inescantur. Denique sicut ferro paleisque compertum est, quod trahat magnes scilicet atque succinum: sic diligens et fortunatus perscrutator inveniet escam*

ἐρωτικῆς διὰ γοητείας τέχνης γεγένηται προστιθέντων ἐπαφαῖς φύ- 434
σεις ἄλλας ἄλλοις συναγωγοὺς, καὶ ἐγκείμενον ἐχούσας ἔρωτα, καὶ
συνάπτουσι δὲ ἄλλην ψυχὴν ἄλλῃ, ὥσπερ ἂν εἰ φυτὰ διεστηκότα C
ἐξαψάμενοι πρὸς ἄλληλα, καὶ τοῖς σχήμασι δὲ προσχρῶνται δυνά-
μεις ἔχουσι, καὶ αὐτοὺς σχηματίζοντες ὠδὶ, ἐπάγουσιν ἐπ' αὐτοὺς
ἀψοφητὶ δυνάμεις ἐν ἑνὶ ὄντες εἰς ἕν· ἐπεὶ ἔξω γε τοῦ παντὸς εἴτις
ὑπόθειτο τὸν τοιοῦτον, οὔτ' ἂν ἕλξειεν, οὔτ' ἂν καταγάγοι ἐπαγωγαῖς
ἢ καταδέσμοις, ἀλλὰ νῦν ὅτι μὴ οἷον ἀλλαχοῦ ἄγει, ἔχει ἄγειν, εἰ-
δὼς ὅπη τι ἐν τῷ ζώῳ πρὸς ἄλλο ἄγεται. Πέφυκε δὲ καὶ ἐπῳδαῖς τῷ D
μέλει καὶ τῇ τοιᾷδε ἠχῇ, καὶ τῷ σχήματι τοῦ δρῶντος. Ἕλκει γὰρ 435
τὰ τοιαῦτα, οἷον τὰ ἐλεεινὰ σχήματα καὶ φθέγματα. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ,
οὐδὲ γὰρ ἡ προαίρεσις, οὐδ' ὁ λόγος ὑπὸ μουσικῆς θέλγεται, ἀλλ' ἡ
ἄλογος ψυχή. Καὶ οὐ θαυμάζεται ἡ γοητεία ἡ τοιαύτη· καί τοι φι-
λοῦσι κηλούμενοι, κἂν μὴ τοῦτο αἰτιῶνται παρὰ τῶν τῇ μουσικῇ
χρωμένων. Καὶ τὰς ἄλλας δὲ εὐχὰς οὐ τῆς προαιρέσεως ἀκουούσης

2. ἐγκείμενον] Ita Codd. omnes. et Vill. Ed. ἐγκείμενα. Mox Vill. ἔρωτας.
3. ἄν φυτὰ] Codd. omnes ἂν εἰ φυτά. Quare addidi εἰ.
4. προσχρῶνται] Cod. Vat. solus ita conjunctim. Ed. cum rell. πρὸς χρῶνται.
5. σχηματίζοντες] Cod. Ciz. σχηματίζοντας. Scripsi αὐτοὺς (pro αὐτοὺς) ex Marcc.
ib. ἐπάγουσιν] Ita Codd. Darm. Marcc. et Vat. Reliqui cum Ed. ἐπ' ἄγουσιν.
6. ἀψοφητὶ] Cod. Med. B. αὐτοφητί.
ib. ὄντες] Cod. Vat. ἰόντες. Tum rescripsi εἰς ἓν pro εἰ ἓν ex Codd. Ciz. Vat. Med. A.B. Marc. A.B. (a sec. m.)
7. ὑποθοῖτο] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. ὑπόθοιτο. Vill. ὑποθεῖτο.
ib. ἕλξειεν] Ita Cod. Vat. In Ciz. est ὅλξειεν et sic Vill.; in Ed. et rell. ἕλξοιεν. Vill. omittit ἢ καταδέσμοις: idem ἀλγεῖ pro ἄγει.
9. ἐπῳδαῖς] Marc. E. καὶ ἐπῳδαῖς.
11. σχήματα καὶ φθέγματα] Vill. φθ. κ. σχ. pergens οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος καὶ ἡ προ. ὑπὸ μ.

omnibus attrahendis. Singulis enim animalis mundani membris coaguli vis est insita, connectens in unum cuncta vivum, temperate quidem suapte natura: intemperate vero, quotiens undique congregata in aliquid transferatur, mundo nec patiente interim, neque peccante. Sunt et differentes in hoc animali vires inter se a natura disjunctæ, quæ frequenter a Mago conjunctæ, et in membrum hoc conjectæ, vel illud violentius agant, atque perdant in his, (ut dixi) non peccante mundo. Nominat Plotinus quatuor, quibus mirabilis insit virtus, scilicet qualitates specierum occultas, et figuras, concentusque, et vota: quippe cum qualitates illæ propagines quædam sint virium in vita mundi latentium, et figuræ concentusque inferiores cælestium figuras sæpe referant et concentus. Votum vero motus quidam est animæ nostræ vehemens erga numen, quod obsecramus. Si contrito sulphure subtilissimum ejus pulverem projicias versus ignem, ignis in longum producta flamma se pulveri huic protinus applicabit. Similiter qui stellam obsecrat opportune paratus ad stellam, spiritum suum projicit in radios stellæ manifestos pariter et occultos, ubique diffusos atque vivificos, per quos vitalia sibi stellæ munera vindicat. Denique sicut omnes stellæ fixæ connexæ sunt firmamento, sic omnium stellarum numinumque mundanorum vitæ connexæ sunt vitæ mundanæ, cui et connexa est vita nostra: ut non mirum sit, vehementes animæ nostræ motus effusos per communem vitam ubique vigentem usque ad numina mundana produci, vicissimque motus horum numinum per eandem vitam ad nos usque deduci.

Magicos vero attractus quanam ratione fieri dicemus? Profecto ex consensione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam naturæ faciente, ut inter similia quidem concordia sit, inter dissimilia vero discordia: item virium multarum varietate in unum animal conferentium. Etenim nullo alio machinante multa ritu quodam magico attrahuntur: veraque vis magicæ est amicitia in universo, rursusque discordia. Ac primus veneficus (ut ita dixerim) incantator, est ejusmodi: [quæ] quem homines observantes, ejus inter se philtris veneficiisque utuntur: nempe ex eo, quod pleraque se mutuo naturaliter amare facile possunt, inferuntque amorem rebus inter se reciprocum, nata est efficacia amatoriæ artis, philtris quibusdam fascinationibusque utentis: dum tangendas adhibent naturas aliis alias conciliantes insitumque habentes amorem: animamque alteri alteram ita copulant, quemadmodum qui distantes inter se plantas una conjungunt. Præterea figuris utuntur, vires certas habentibus: se quo-

435 B οἰητέον· οὐ γὰρ οἱ θελγόμενοι ταῖς ἐπῳδαῖς οὕτως. Οὐδ' ὅταν γοητεύῃ ὄφις ἀνθρώπους, σύνεσιν ὁ γοητευόμενος ἔχει, οὐ δ' αἰσθάνεται· ἀλλὰ γιγνώσκει ἤδη παθὼν, ὅτι πέπονθεν, ἀπαθὲς δ' αὐτὸ τὸ ἡγούμενον ἐστίν· ᾧ δ' ηὔξατο, ἦλθέ τι πρὸς αὐτὸν ἐξ ἐκείνου, ἢ πρὸς ἄλλο.

A Ὁ δὲ ἥλιος ἢ ἄλλο ἄστρον οὐκ ἐπαΐει. Καὶ γίγνεται τὸ κατὰ τὴν εὐχὴν συμπαθοῦς μέρους μέρει γενομένου, ὥσπερ ἐν μιᾷ νευρᾷ τεταμένῃ· κινηθεῖσα γὰρ ἐκ τοῦ κάτω, καὶ ἄνω ἔχει τὴν κίνησιν. Πολλάκις δὲ καὶ ἄλλης κινηθείσης ἄλλη οἷον αἴσθησιν ἔχει κατὰ συμφωνίαν, καὶ τῷ ὑπὸ μιᾷ ἡρμόσθαι ἁρμονίᾳ. Εἰ δὲ καὶ ἐν ἄλλῃ λύρᾳ ἡ B κίνησις ἀπ' ἄλλης ἔρχεται, ὅσον τὸ συμπαθὲς, καὶ ἐν τῷ παντὶ τοίνυν μία ἁρμονία, κἂν ἐξ ἐναντίων ᾖ· καὶ ἐξ ὁμοίων δέ ἐστι. καὶ πάντων συγγενῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. Καὶ ὅσα λωβᾶται ἀνθρώποις, οἷον τὸ θυμοειδὲς, ἐλχθὲν μετὰ χολῆς εἰς ἥπατος φύσιν ἦλθεν, οὐχ ὡς λωβησόμενα· οἷον εἰ πῦρ τις ἐκ πυρὸς λαβὼν ἔβλαψεν ἄλλο, ὁ

1. οὐ γὰρ] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. οὐδὲ γάρ.
ib. θελγόμενοι] Cod. Vat. λεγόμενοι.
2. ὄφις ἀνθρώπους] Cod. Med. ὄφιν ἄνθρωπος, supra lin. ut Ed. Vill. ἄνθρ. ὄφεις.
3. δ' αὐτὸ] Codd. Ciz. et Vat. δ' αὐτῷ.
5. ἄλλο] Cod. Ciz. ἄλλου. Vat. ἄλλον, cum Marc. A.
6. Ὁ δὲ] Cod. Vat. οὐδέ.
ib. ἢ ἄλλο] Ita Codd. Med. A.B. Marcc. Reliqui cum Ed. ἢ ἄλλον.
8. κάτω, καὶ ἄνω] Vill. ἄ. κ. κ.
10. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τό. Mox Marcc. E. ἁρμονία bis scriptum habet.
12. καὶ ἐξ—ἐναντίων] Desunt hæc in Cod. Ciz.
13. ἀνθρώποις] Codd. Med. A.B. Vat. ἀνθρώπους.
15. ἄλλο] Codd. Med. B. Marc. A. Ciz. Vat. ἄλλον, et sic Vill. qui ἢ ἐλθεῖν posuit post ποιεῖ.

que ipsos ratione quadam propria figurantes clam ad se vires surripiunt, eoque facilius, quod in uno sunt, trahuntque in unum: nam si quis ita figuratus esse extra mundum esse fingatur, neque traheret quicquam, neque deduceret illecebris aut modulis, neque nexibus implicaret. Nunc vero quoniam non tanquam ad alienum rapit locum, vim sortitur, ut rapiat: cognoscit certe qua conditione aliud in eodem vivente trahatur ad aliud. Insita enim traducendi vis est carminibus cantibusque, et certo cuidam sono figuræque ipsius agentis: nam talia quædam mirabiliter attrahunt, sicut flebiles quædam voces et accentus, miserabilesque figuræ. Trahitur vero anima, sed quo pacto? neque enim electio, neque ratio, sed irrationalis anima musica demulcetur. Et ejusmodi quidem veneficia animas occupantia nemo miratur, quamvis deliniri soleant, etiam si id non exigatur a musicis. Vim quoque precibus insitam nequaquam putandum est exaudiente consilio ad exitum pervenire: qui enim alliciuntur carminibus, non ita mulcentur. Neque quando serpens aliquis fascinat hominem, hoc ipsum, qui fascinatur, intelligit, neque sentit, sed, jam passus, se passum animadvertit: ipsum vero animæ principale sic pati nequit. Cui vero votum est institutum, pervenit ad ipsum aliquid ex illo, vel rursus ad aliud.

XLI. *Qualis est in quolibet animali perfecto textura nervorum atque venarum, talis in mundano est animali naturarum contextus atque vitarum. Sicut ergo motio passioque pedis in nobis pertinet ad cervicem, et cervicis ad pedem, sic et in mundano hoc animali motus inferiorum ad superiora proveniunt, atque vicissim, et quasi æqualium similiter ad æqualia. Motus autem omnis venit quidem salutaris ex alto, dummodo qualis venit, taliter capiatur, et capi possit. Neque distantia loci prohibet, quin motus vicissim utrimque proveniant, ubi ultra communem texturam res inferior cognatam habet cum superiore proprietatem tam acquisitam quam naturalem: sicut nervi motus in lyra ad nervum alterum pervenit, distantem quidem, sed similiter temperatum.*

Sol autem vel alia quævis stella hoc ipsum nequaquam animadvertit. Consistit vero voti potestas in consensione quadam partis ad partem compatiendi: quemadmodum in nervo quodam tento contingit, ubi, cum infima pars movetur, mox movetur et summa. Sæpe etiam alio quodam nervo pulsato tremit et alter, quasi persentiat ex concordia. Idque potissimum, quoniam eadem prorsus contemperati sunt consonantia.

μηχανησάμενος, ἢ ἐλθεῖν, ἢ ὁ λαβὼν ἐκεῖνος ποιεῖ· τῷ δεδωκέναι 435
γοῦν τι, οἷον μετατιθέντι ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο, καὶ τὸ ἐληλυθὸς δὲ εἰς
μὴ οἷός τε ἐγένετο δέξασθαι εἰς ὃν μετηνέχθη.

Ὥστε οὔτε μνήμης διὰ τοῦτο δεήσει τοῖς ἄστροις, οὗπερ χάριν καὶ 436
ταῦτα πεπραγμάτευται, οὔτε αἰσθήσεων ἀναπεμπομένων· οὔτε ἐπι-
νεύσεις τοῦτον τὸν τρόπον εὐχαῖς, ὡς οἵονταί τινες, προαιρετικάς τι-
νας, ἀλλὰ καὶ μετ' εὐχῆς γίγνεσθαί τι δοτέον, καὶ εὐχῆς ἄνευ παρ'
αὐτῶν ἢ μέρη καὶ ἑνός· καὶ ὅτι δυνάμεις καὶ χωρὶς προαιρέσεως πολ-
λαί, καὶ αὗται καὶ ἄνευ μηχανῆς, καὶ μετὰ τέχνης, ὡς ἐν ζώῳ ἑνί, B
καὶ ἀπολαύει ἄλλο, ἄλλου, καὶ βλάπτεται τῷ οὕτω πεφυκέναι, καὶ
τέχναι καὶ ἰατρῶν καὶ ἐπαοιδῶν ἄλλο ἄλλῳ ἠναγκάσθη παρασχεῖν τι
τῆς δυνάμεως τῆς αὐτοῦ. Καὶ τὸ πᾶν δὲ ὡσαύτως εἰς τὰ μέρη δί-
δωσι, καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ ἑλκύσαντος ἄλλου, εἰς μέρος τι αὐτοῦ κεί-
μενον τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τῷ αὐτῷ φυσικῷ, ὡς μηδενὸς ἀλλοτρίου τοῦ
αἰτοῦντος ὄντος. Εἰ δὲ κακὸς ὁ αἰτῶν, θαυμάζειν οὐ δεῖ· καὶ γὰρ ἐκ C

2. *μιτατιθέντι*] Cod. Med. B. *μιταθέντι*.
5. *πραγματεύεται*] Codd. Darm. Marc. A.C. Med. A.B. Vat. *πεπραγμάτευται*, ut legit Fic. In Cod. Ciz. est *πεπραγματεύεται*, et sic Marc. B. Illud recepi.
7. *ἀλλὰ καὶ*] Vill. omittit *καί*.
8. *ἢ μέρη*] Cod. Vat. *ἤ μέρη*. Marc. A. *ἢ μέρει*. Illud recepi.
ib. *δυνάμεις*] Cod. Vat. *δυνάμις* (sic).
ib. *καὶ χωρὶς*] Cod. Med. B. *ἔχων καὶ χωρίς*.
10. *βλάπτεται*] Cod. Med. A. *βλέπεται*. Supra lin. ut Ed.
ib. *τὸ οὕτω*] Codd. Ciz. et Vat. *τῷ οὕτω*. Sic Marc. A. sed *οὕτως*. Marc. B. *τὸ* (sic). Ego correxi. In seqq. fort. leg. *τέχναις* pro *τέχναι*.
11. *παρασχεῖν*] Cod. Vat. *παραχωρεῖν*.
14. *τοῖς αὐτοῦ*] Cod. Vat. *τοῖς αὐτοῦ* cum Marc. A. quod recepi.
ib. *τῷ αὐτῷ*] Codd. Ciz. et Vat. *τῷ αὐτοῦ* cum Marc. A.
ib. *τοῦ αἰτοῦντος*] Cod. Ciz. omittit *τοῦ*. Vat. exhibet *αἰτίου*.

Quod si ab alia quoque lyra motus transfertur in aliam, id etiam ex compatiente quadam consensione proficisci putandum. Igitur et in universo una est harmonia, quamvis sit ex contrariis: nam est etiam ex similibus omnibusque cognatis, etiam his, quæ contraria sunt. Proinde quæcunque nocent hominibus velut animositas iracunda una cum bile ad jecoris tracta naturam, ita provenerunt non quasi hominibus nocitura: quemadmodum si quis ignem ab igne rapiens læserit aliud, nequaquam machinatus ignem illucusque procedere. Forsan vero accipiens ille agit, ex eo, quod tradit aliquid quasi ex alio translatum in aliud. Quin etiam procedens ignis id agit, ubi ab eo subjecto, in quod transfertur, capi non potest.

XLII. *Magi quondam multi vitæ præsentis amatores, bonorumque corporeorum cupidi excogitaverunt corporea sacrificia, votaque vivis stellarum corporibus, et vivo mundi corpori consentanea, ut inde, quod optabant, consequerentur. Ad eadem corporea sacrificia dedicata stellis populum assuefecisse videntur. Dubitabant ergo nonnulli, utrum stellis ad hoc ipsum opus sit sensu, imaginatione, memoria, electione, ut vota ejusmodi impleant. Respondet Plotinus, non oportere: nam ex vivis mundi corporibus vitalis vigor suapte natura derivatur in alia: qui et in corpora spiritus, animas, quando per votum et cætera competentia ad hauriendum aptius exponuntur, uberius affluit naturali scilicet proprioque influxu, etiam si non adsit electio. Sed Plotinus vivis stellarum sphærarumque corporibus intellectuales earundem animas anteponit a corpore quodammodo segregatas, ad quas non perveniat passio motioque ulla per corporeas continuata naturas: ideoque nec hauriantur inde bona ejusmodi attractu quasi magico. Idemque Porphyrius et Iamblichus asseruut: qui una cum Plotino in illis voluntatem electionemque collocant: electionem, inquam, non ab inferioribus persuasam, sed ex se ipsa ab ævo constituentem imitari quidem summum Deum, et sequentibus omnibus providere, exaudire supplicum preces intellectuali vita imitantium intellectuales mundi rectores. In sacrificiis quidem votisque corporeis ad corpora mundi directa reportant et ejusmodi bona homines etiam corpori mancipati: bona vero diviniora per segregatum cultum, viri tantum divini a divinis mundi rectoribus. Addit Porphyrius ac Iamblichus, hos etiam ultra intellectualia etiam corporalia quædam et externa bona referre, officio numinum mediorum superioribus numinibus obsequentium, et eorundem tutela sæpe mala imminentia devitare. Adjungit astrologus Abraham religiosas animas ex applicatione ad Deum cælo*

436 ποταμῶν ἀρύονται οἱ κακοί. Καὶ τὸ διδὸν αὐτὸ οὐκ οἶδεν ὃ δίδωσιν, ἀλλὰ δίδωσι μόνον· ἀλλ' ὅμως συντέτακται καὶ δέδοται τῇ φύσει τοῦ παντός. Ὥστε εἴ τις ἔλαβεν ἐκ τῶν πᾶσι κειμένων, οὐ δέον ἔπεσθαι αὐτῷ ἀναγκαίῳ νόμῳ τὴν δίκην· οὔκουν δοτέον τὸ πᾶν πάσχειν, ἢ τὸ μὲν ἡγεμονοῦν αὐτοῦ ἀπαθὲς δοτέον πάντη εἶναι, γιγνομένων δὲ παθῶν ἐν μέρεσιν αὐτοῦ, ἐκείνοις μὲν ἥκειν τὸ πάθος· παρὰ φύσιν δὲ μηδενὸς αὐτῷ ὄντος, ἀπαθὲς τὸ γενόμενον ὡς πρὸς αὐτὸ εἶναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄστροις, καθ' ὅσον μὲν μέρη, τὰ πάθη, ἀπαθῆ μέντοι αὐτὰ εἶναι, τῷ τε τὰς προαιρέσεις καὶ αὐτοῖς ἀπαθεῖς εἶναι, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τὰς φύσεις ἀβλαβεῖς ὑπάρχειν· καὶ τῷ, καὶ εἰ διὰ τῆς ψυχῆς τι διδόασι, μὴ ἐλαττοῦσθαι αὐτοῖς τὴν ψυχήν, καὶ τὰ σώματα αὐτοῖς τὰ αὐτὰ μένειν, καὶ εἴ τι ὑπεκρεῖ ἀναισθήτως ἀπιόντος, καὶ τοῦ προσιόντος εἰ πρόσεισι λανθάνοντος.

1. διδὸν] Vill. et Marc. C.E. διδοῦν seq. αὐτὸ pro αὐτοῦ. Et sic correxi. Vill. mox δίδωσι pro -σιν.
2. δέδοται] Cod. Vat. δέδοκται.
7. γενόμενον] γινόμενον.
ib. πρὸς αὐτὸν] Codd. Darm. et Med. A. πρὸς αὐτήν. Sed uterque supra lin. habet όν. Correxi αὐτό.
10. καὶ τῷ καὶ] Abest καὶ posterius a Cod. Vat.
12. ὑπεκρεῖ] Ita etiam Cod. Vat. sed corr. ex ὑπεχρεῖ. Marc. A. ὑπεκρρεῖ (sic).
ib. ἀπιόντος] Cod. Vat. προϊόντος.
13. προσεισιόντος] Codd. Ciz. et Vat. προσιόντος et sic. Marc. A. Quod recepi.
ib. πρόσεισι] Cod. Vat. πρόεισι.

superiorem acquirere potestatem, per quam fatalia bona quidem augeant, mala vero minuant. Proponunt Platonici intellectualibus animis mundi rectoribus intellectus puros, his intellectum divinum, huic patrem ejus ipsum bonum: mundanis Diis sacrificia corporea constituunt, superioribus segregatam dedicant sanctimoniam, primo segregatissimam: idque confirmat Apollonius Tyaneus. Adorationem præ cæteris eligunt superioribus, et supremo denique consecratam: illinc enim bona ampliora referri. De his apud Iamblichum et Porphyrium, quos nuper interpretati sumus, legere latissime poteris.

Non igitur opus erit memoria stellis exaudiendi voti gratia, cujus causa hæc tractavimus, neque sensibus vota illic nuntiantibus: neque putandum est, stellas sic annuere votis, sicut nonnulli credunt, quasi deliberando, sed una cum ipso voto aliquid effici, ac etiam sine voto ab ipsis, qua ratione ipsæ quoque unius ejusdem sunt partes. Jam vero vires etiam absque electione sunt multæ, et ipsæ quidem tum absque machinatione, tum ex arte prodeunt in effectum: quemadmodum in unoquovis animali, ubi aliud aliquid reportat ab alio, et servatur et læditur ex eo, quod ita sunt naturaliter instituta: ideoque artes tum medicorum, tum incantantium alterum alteri cogunt suæ virtutis aliquid impartiri. Similiter universum ad partes tum ex se ipso munera sua sponte diffundit, tum alio attrahente ad aliquam ejus partem demittit aliquid suis partibus insitum, et illuc eodem naturali vigore protractum: quippe cum, qui exoptat, non sit alienus. Si autem, qui precatur, est malus, nihil mirum est impetrare: nam ex fluminibus pravi etiam hauriunt. Præterea quod largitur, quid largiatur ignorat: sed largitur tantum. Interea tamen munus ipsum cum natura universi connectitur. Quapropter si quis acceperit ex his, quæ omnibus exposita sunt: non oportet hunc necessaria lege sequi supplicium. Non igitur concedendum est universum pati. Forte vero principale quidem ipsius dicendum est expers omnino passionis existere: cum vero passiones ejus partibus inferuntur, in illis quidem passionem ipsam restare: sed cum nihil huic accidat præter naturam, ipsum nimirum absque passione manere, quando et stellis, quantum partes quidem sunt, passiones convenire videntur, ipsæ tamen consistere passionis expertes, tum quia electiones eis absque passionibus insunt, et corpora naturæque earum sunt procul a detrimento: tum etiam quia, et si quid per animam suam ad inferiora traducant, anima interim non minuitur, corporaque eadem perseverant: ac si quid inde subterfluit, sensu interim non advertente delabitur, et si quid illis accedit, clam similiter affluit.

Ὁ δὲ σπουδαῖος πῶς ὑπὸ γοητείας καὶ φαρμάκων; ἢ τῇ μὲν ψυχῇ 437
ἀπαθὴς εἰς γοήτευσιν, καὶ οὐκ ἂν τὸ λογικὸν αὐτοῦ πάθοι, οὐδ' ἂν
μεταδοξάσειε. Τὸ δὲ ὅσον τοῦ παντὸς ἐν αὐτῷ ἄλογον, κατὰ τοῦτο
πάθοι ἄν· μᾶλλον δὲ τοῦτο πάθοι ἄν· ἀλλ' οὐκ ἔρωτας ἐκ φαρμάκων,
εἴπερ τὸ ἐρᾶν ἐπινευούσης καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλης τῷ τῆς ἄλλης
παθήματι. Ὥσπερ δὲ ἐπῳδαῖς τὸ ἄλογον πάσχει, οὕτω καὶ αὐτὸς Β
ἀντάδων καὶ ἀντεπάδων τὰς ἐκεῖ δυνάμεις ἀναλύσει· θάνατον δὲ ἐκ
τοιούτων ἢ νόσους, ἢ ὅσα σωματικά, πάθοι ἄν. Τὸ γὰρ μέρος τοῦ
παντὸς ὑπὸ μέρους ἄλλου ἢ τοῦ παντὸς πάθοι ἂν, αὐτὸς δὲ ἀβλαβής.
Τὸ δὲ μὴ εὐθὺς, ἀλλ' ὕστερον, οὐκ ἀποστατεῖ φύσεως· δαίμονες δὲ C
οὐκ ἀπαθεῖς οὐδ' αὐτοὶ τῷ ἀλόγῳ· μνήμας δὲ καὶ αἰσθήσεις τούτοις
οὐκ ἄτοπον διδόναι, καὶ θέλγεσθαι φυσικῶς ἀγομένους, καὶ κατακού- 438

2. ἀταθὴς] Cod. Vat. ἀπιθὴς.
4. πάθοι ἄν. ἀλλ' οὐκ] πάθοι, ἀλλ' οὐκ ἐκ φαρμάκων. Vill. Idem statim δρᾶν pro ἐρᾶν.
7. καὶ ἀντεπάδων] Absunt a Cod. Med. B.
ib. θάνατον δὲ] Abest δὲ a Codd. Ciz. et Vat.
9. ἀβλαβής] Cod. Ciz. ἀκριβής.
12. θέλγεσθαι] Cod. Ciz. λέγεται. Vat. θέλγεται.

XLIII. *Magica fascinatio nititur viribus naturalibus tam cœlestium quam inferiorum rerum scilicet atque verborum. Attingit igitur proxime spiritum nostrum, et per hunc non solum humores, sed etiam vitam irrationalem dependentem etiam ab ipso mundo: animam vero rationalem natura vitaque corporea mundi superiorem, et solum a mente divina pendentem nequit attingere, nisi quatenus cum vita inferiore consentit.*

Si quis hunc quidem succinea induat veste, illum vero paleari, ad hunc attrahet illum: ita perscrutati Magi multa passim recondita non naturalia solum, sed etiam verba, quæ vim suam eminus effundentia trahere valeant. Multa etiam, quæ ab his trahi possint, et illa quidem viro, hæc autem fœminæ clam adhibentes, fœminam ad virum rapiunt. Admovent etiam, quæ sejungere possint: sicut et nautæ suspendentes ferrum ita cum magnete librant, ut rapiatur ad Ursam: atque vicissim inficientes allio raptum ejusmodi solvunt. Qua vero siderum positione quidam opportunius ad hæc utantur, et quas fingant imagines, quasve materias conflent, narrare non expedit: nec etiam quibus incantamentis clam alliciant. Verbis quidem præest Mercurius, cantibus vero Phœbus, incantamentis autem Mercurius cum Phœbo conjunctus: sed ubi et qua ratione junctus Soli, et quali stellarum aspectu fretus vim præbeat cantionibus: item quo aspectu malefica, quove benefica præstet incantamenta, docere justitia vetat. Forte vero sicut cæteræ materiarum qualitatumque mixtiones vim novam adipiscuntur, ita certæ quædam junctureæ verborum et intra animam conceptæ, et extra animam prolatæ adhuc quasi vivæ vim quandoque mirabilem consequuntur, vel ex præsenti siderum positura, vel etiam ex ipsius hominis genitura, aut ex singulari quadam animæ potestate adeo ut in effectu verborum hæc ipsa eorum junctura processioque in objectum intenta sit quasi directio et applicatio virtutis intimæ ad externum: quemadmodum prægnantis cupidæ digitus genam signans rei nimium affectatæ nota. Procedit vero in rem distantem incantamenti vigor motu quodam non solum per aërem sibi similem propagatus, sicut in aqua semel percussa circuli, sed etiam per radios spiritus excantantis, quos quidem procul imaginatio vehemens affectusque jaculatur. Radialis namque natura subito procedit in longum, secumque producit vires ejaculantis. Imo vero res omnes infra lunam imitatæ stellas naturæ suæ vires et quasi vapores quosdam radiorum instar emittunt foras, quibus objecta etiam distantia pro natura sua bene aut male frequenter afficiant: idque facilius, quoniam singula ejusdem sunt animalis membra mundani: quod odores ipsi declarant longius et diutius a canibus apibusque percepti. Mitto, quantam dæmones veneficiis magicisque operibus adhibeant potestatem, quod sane in Symposio Plato confirmat. Hos etiam Magus cultorque diligens demulcendo sibi conciliare potest, quemadmodum et abjectus mimus musicusque puer Regem illaqueat generosum, et bestiæ quædam hominem quandoque fascinant. Sicut enim se habet ad hominem bestia, ad virum puer, ita vir magus ad inferiores dæmonas, nobisque propinquos. Huc forsan tendit illud Albumasar [Ed. pr. *Abumasar*, recte] *aliorumque astrologorum scilicet preces vim habere quam plurimam, quando caput Draconis medium tenet cælum, et Jupiter vel in eo sit, vel id aspiciat: lunaque vel conjuncta sit cum Jove, vel ab ipso procedens coitum cum ascendentis domino prosequatur: aut ascendentis dominus congressum cum Jove petat, capitisque Draconis aspectum. Putant enim sidus ejusmodi vel efficaciam prosperitatemque spiritui nostro votisque præbere ad dæmonas Jovi Capitique sub-*

438 *ειν καλούντων τοὺς αὐτῶν ἐγγυτέρω τῶν τῇδε, καὶ ὅσῳ πρὸς τὰ τῇδε. Πᾶν γὰρ τὸ πρὸς ἄλλο γοητεύεται ὑπ' ἄλλου. Πρὸς ὃ γάρ ἐστιν ἐκεῖνο, γοητεύει καὶ ἄγει αὐτό· μόνον δὲ τὸ πρὸς αὐτὸ ἀγοήτευτον. Διὸ καὶ πᾶσα πρᾶξις γεγοήτευται, καὶ πᾶς ὁ τοῦ πρακτικοῦ βίος· κινεῖται γὰρ πρὸς ταῦτα, ἃ θέλγει αὐτόν. Ὅθεν καὶ τὸ, εὐπρόσωπος*

B *γὰρ ὁ τοῦ μεγαλήτορος Ἐρεχθέως δῆμος. Τί γὰρ παθών τις πρὸς ἄλλο ἔχει; ἢ ἑλκόμενος οὐ μάγων τέχναις, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἀπάτης δούσης, καὶ συναψάσης ἄλλο πρὸς ἄλλο, οὐ τοῖς τόποις, ἀλλ' οἷς ἔδωκε φίλτροις.*

1. καλούντων] Cod. Ciz. λαλούντων.
2. ὑπὸ ἄλλου] Cod. Vat. ὑπ' ἄλλου, ut Marc. A. Quod recepi.
3. ἀγοήτευτον] Cod. Vat. a pr. m. γοητεύτον, ab alt. γοήτευτον.
5. καὶ τὸ] Cod. Darm. omittit τό.
6. μεγαλήτορος] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. μεγαλήτωρος. Locus est ex Iliad. β. 547.
ib. παθών] Codd. Med. A.B. Vat. μαθών, cum Marcc. et Vill.

ditos allectandos: si modo cœlestibus his influxibus subjungantur, ex omni genere sensibilium multa tam huic dæmoni, quam suo illi sideri competentia, quæ et perscrutari laboriosum est, et observare periculosum. Tutius vero de hoc Joviali sidere physicus aliquis opinabitur, spiritum hominis tunc bona cœlestia vehementius affectantis beneficio Jovis cœlestibus bonis largius hauriendis exponi: ad malignos autem spiritus loco movendos, divinationemque per mortuos explendam Ptolemæus in quadripartito conferre putat harmoniam cœlestem, quando Luna fuerit magisterii domina, colatque Jovis ædes, Sagittarium scilicet, aut Pisces. Hæc ad Plotinicum illud dicta sint: ubi ait, Magum quodammodo Dæmonas irretire, ac per universum in partes agere, atque per superiora facile inferiora movere. Ego vero suspicor, ne forte dæmones subdoli simulent magicis quibusdam machinis allici vel expelli. Nam Porphyrius et Iamblichus aiunt, per Deum proprie perque bonos angelos adversus infimos spiritus imperium nos habere, qui alioquin nos fallere frequenter soleant, atque lædere. Et quoniam perturbatione tanguntur, quod et Plotinus affirmat, merito Plotinus una cum Porphyrio atque Iamblicho damnat eam superstitionem, quæ exquisitis illecebris studeat fallacibus perturbatisque dæmonibus adulari. Qua vero ratione ex corpore mundi ubique vivo, vivisque tum stellis, tum cæteris mundi partibus, naturali quodam quasi agricolarum medicorumque more vitales carpere auras valeamus, satis in libro de Vita tertio disputamus. Platonici denique adorationem intentissimam sacrificiorum omnium efficacissimam esse putant, præsertim si ad intellectus mundo superiores, scilicet angelos dirigatur, maxime si ad Deum quoque superiorem: sed ab his similiter, atque ab hoc nihil impetrari naturali quodam cœlestique favore, cujus motus illucusque non transit, sed elevatione quadam conjunctioneque mentis ad illos. Quæ vero in superioribus de virtute imaginationis fascinationibusque et de Magia prætermisimus, in Theologia nostra, et libro de Amore, et libro de Vita tertio latius pertractamus.

Quærendum videtur, quo pacto vir probus magicis subduci machinis nec non medicamentis possit? Forte per ipsam animam illaqueari non potest, neque vis ipsa rationalis patitur, adeo ut hinc mutetur opinione. Quantum vero irrationale huic inest ex universo, per hoc pati potest: imo vero hoc ipsum proprie potest pati: sed non id solum, quando quis amoribus irretitur ex philtris: si quidem amor ipse viget et fervet, anima videlicet altera consentiente alterius animæ passioni. Quemadmodum vero carminibus incantantium pars irrationalis passionem subit: sic et ipse decantator vicissim atque recantator vires ibi resolvit: Proinde vero mortem ex his, aut languores, vel quælibet corporis detrimenta absque controversia patietur. Pars enim universi ab alia parte, vel ab ipso toto facile patitur, ipse vero quisque sui juris existens vivit indemnis. Quod autem non subito, sed post certum tempus, quod patitur, suscipiat passionem, non ab ipso naturæ ordine alienum: dæmones vero neque ipsi quidem in parte sua irrationali sunt passionibus liberi. Memoriam quin etiam atque sensus his attribuere, non erit absurdum: tum vero demulceri eos naturaliter, atque deduci, et exaudire vocantes. Dæmones, inquam, inter alios rebus humanis propinquiores, eoque magis erga nos affici, quo et propinquiores existunt. Quicquid enim aliqua cognatione se habet ad aliud, aliquando illaqueatur ab alio. Id enim ad quod ita se habet, quasi magicorum ritu captat atque [subducit] irretit: solum vero quod tantum se ipsum spectat, irretiri rapique non potest. Quam ob rem omnis actio vitaque activa omnis illaqueatur et trahitur: fertur enim ad illa quæ provocant et deliniunt. Hinc illud poëticum: *Magnanimi enim Erechthei populus vultu formosissimus est.* Verum quidnam passus aliquis cen-

Μόνη δὲ λείπεται ἡ θεωρία ἀγοήτευτος εἶναι, ὅτι μηδεὶς πρὸς αὐ- 438 A
τὸν γεγοήτευται· εἷς γάρ ἐστι, καὶ τὸ θεωρούμενον αὐτός ἐστι, καὶ
ὁ λόγος οὐκ ἠπατημένος· ἀλλ' ὃ δεῖ, ποιεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ ζωὴν καὶ
τὸ ἔργον ποιεῖ· ἐκεῖ δὲ, οὐ τὸ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁ λόγος τὴν ὁρμὴν,
ἀλλ' ἀρχὴ καὶ τοῦ ἀλόγου, αἱ τοῦ πάθους προτάσεις. Τέκνων μὲν
γὰρ ἐπιμέλειαι καὶ πρὸς γάμον σπουδαὶ φανερὰν τὴν ὁλκὴν ἔχουσιν· B
ὅσα τε ἀνθρώπους δελεάζει, ἡδέα γενόμενα ταῖς ἐπιθυμίαις. Πράξεις
δὲ αἱ μὲν διὰ θυμὸν ἀλόγως κινοῦνται, αἱ δὲ δι' ἐπιθυμίας ὡσαύτως,
πολιτεῖαι δὲ καὶ ἀρχῶν ὀρέξεις τὸ φίλαρχον τὸ ἐν ἡμῖν ἔχουσι προ-
καλούμενον. Καὶ αἱ μὲν γιγνόμεναι ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἀρχὴν ἔχουσι
τὸν φόβον· αἱ δ' ὑπὲρ τοῦ πλείονος τὴν ἐπιθυμίαν. Αἱ δὲ τῶν χρειω- C
δῶν χάριν τὴν τῆς φύσεως ἔνδειαν ζητοῦσαι ἀποπληροῦν, φανερῶς
ἔχουσι τὴν τῆς φύσεως βίαν πρὸς τὸ ζῆν οἰκειώσασαν. Εἰ δέ τις
λέγοι τὰς πράξεις τῶν καλῶν ἀγοητεύτους εἶναι, ἢ καὶ τὴν θεωρίαν
καλῶν οὖσαν γοητεύεσθαι λεκτέον, εἰ μὲν ὡς ἀναγκαίας καὶ τὰς κα-
λὰς λεγομένας πράξεις πράττοι, ἄλλο τὸ ὄντως καλὸν ἔχων, οὐ γε- D

1. Μόνη] Μόνη δὲ ἡ θ. *ἀγοήτευτός ἐστι ὅτι* Villois.
ib. *πρὸς αὐτὸν*] Codd. omnes, excepto Darm., habent *πρὸς*, Ed. *πρό*. Cod. Med. B. *αὐτό*.
3. *ἠπατημένος*] Cod. Med. B. *ἠπατημένοις*.
ib. *καὶ τὴν—ποιεῖ*] Hæc omittit Marc. A.
5. Τέκνων] Villois. *τέχνων*.
6. *γάμον*] Codd. Vat. Marc. A. *γάμων*. Idem mox *ὁλμὴν* (voluit, credo, *ὁρμὴν*) pro *ὁλκήν*.
ib. *ἔχουσιν*] Cod. Med. B. *ἔχουσαι*, supra lin. ab ead. m. *σιν*.
7. *τοὺς ἀνθρώπους*] Omnes Codd. omittunt *τούς*. Quare delevi.
ib. *γιγόμενα*] Cod. Vat. *γενόμενα*. Quod recepi.
8. *δὲ δι'*] Codd. omnes *δι'*; sed Ed. *αἱ*.
9. *προκαλούμενον*] Vill. *προκ*.
11. *φόβον*] Marc. B. in m. *γρ. βίον*.
12. *ἀποπληροῦν—λέγοι τὰς*] Desunt hæc in Marc. E.
13. *πρὸς τὸ ζῆν*] Ita Codd. omnes et Vill. Ed. omittit *τό*.
ib. *οἰκειώσασαν*] Cod. Vat. *οἰκειώσασιν*. Vill. *οἰκείωσαν*.
14. *λέγοι*] Cod. Ciz. Med. B. Vat. *λέγοι*, et sic Marc. A. et Vill. Unde correxi.
ib. *καὶ τὴν*] Cod. Med. B. omittit *καί*.
16. *ἄλλο*] Cod. Vat. *ἀλλὰ*, mox *ἔχον* pro *ἔχων*, tum omittit *τὸ* post *πρός*.

setur certo modo ad aliud se habere? Profecto tanquam tractus non magorum artibus, sed arte naturæ mirabiliter seducentis, aliudque cum alio valde conciliantis atque jungentis non quidem loco, sed adhibitis ab initio philtris.

XLIV. *Vita contemplativa libera est: activa ministra actionum et rerum atque fortunæ: voluptuosa serva corporis.*

Cum mens rerum contemplandarum formas ingenitas habeat, ipsaque-met fit [Ed. pr. *sit*] *ipsæ formæ, merito, quatenus in his contemplandis nativa voluptate se versat, eatenus libera secum habitat. Qui vero corpus et externa curiose colit, corpori, hominibus, fortunæ servit. Actio atque passio inter se opponuntur. Omnis igitur motus noster, qui incitamentum ex corporea humanaque passione habuit, passio quædam est et servitus. Denique natura ipsa vitaque mundi quasi maga imagines ipsius boni, veri, pulchri ubique fingit, velut escas, quibus animas huic mundo per voluptatem, avaritiam, inanem gloriam deditas fallit, et quasi mancipia detinet atque trahit.*

Sola itaque contemplatio reliqua est, quæ ritu magico [subduci] irretiri non possit: nullus enim attrahitur ad se ipsum. Unus namque existit, ipseque est id ipsum spectaculum quod speculatur atque ratio non seducta: sed quod rite agendum est, id agit, suique ipsius vitam et opus agit. Illic autem non agit animus quod suum est, neque ratio præbet exordium, sed initium ibi ab irrationali parte traditur, regulæque agendi sunt a passione propositæ. In appetitu procreationis curaque liberorum manifestus apparet attractus: similiterque in omnibus quæ suavitate quadam alliciunt appetentes. Actiones quoque tum quæ per iram absque ratione moventur, tum quæ incitantur cupiditate, civilis quoque gubernationis aviditas et studium imperandi, significant dominandi cupiditatem [nobis incitatam] in nobis insitam jam incitare. Tum vero studia imperandi huc potissimum tendentia, ne injuriæ nobis ab aliis inferantur, a metu ducunt originem: quæ autem ut ipsi plus aliis reportemus, a cupiditate ducuntur. Quæ denique necessitati utilitatique

439 γοήτευται. Οἶδε γὰρ τὴν ἀνάγκην, καὶ οὐ πρὸς τὸ τῇδε βλέπει, οὐ
A δὲ πρὸς ἄλλα ὁ βίος· ἀλλὰ τῇ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης βίᾳ, καὶ
τῇ πρὸς τὸ ζῆν τῶν ἄλλων ἢ καὶ αὐτοῦ οἰκειώσει. Δοκεῖ γὰρ εὔλογον
ἴσως, μὴ ἐξάγειν ἑαυτὸν διὰ τὴν οἰκείωσιν, ὅτι οὕτως ἐγοητεύθη. Εἰ
δὲ τὸ ἐν ταῖς πράξεσιν ἀγαπήσας καλὸν τὰς πράξεις αἱρεῖται, ἀπα- 5
τηθεὶς τοῖς ἴχνεσι τοῦ καλοῦ, γεγοήτευται, τὸ περὶ τὰ κάτω καλὸν
B διώκων. Ὅλως γὰρ ἡ περὶ τὸ ἐοικὸς τῷ ἀληθεῖ πραγματεία καὶ ὁλκὴ
εἰς αὐτὸ πᾶσα, ἠπατημένου ἐξ ἐκείνων τῶν ἐπ' αὐτὰ ἑλκόντων. Τοῦτο
δὲ ἡ τῆς φύσεως γοητεία ποιεῖ· τὸ γὰρ οὐκ ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν διώ-
κειν ἐλχθέντα τῷ ἐκείνου εἴδει ἀλόγοις ὁρμαῖς, τοῦτό ἐστιν ἀγομένου 10
ὅπου μὴ ἤθελεν οὐκ εἰδότος. Τοῦτο δὲ τί ἄν τις ἄλλο ἢ γοητείαν εἴ-
ποι; μόνος οὖν ἀγοήτευτος, ὃς ἑλκόμενος τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ μέρεσι,
C τούτων οὐδὲν ἀγαθὸν λέγει εἶναι, ὧν ἐκεῖνα λέγει, ἀλλὰ μόνον ὃ οἶ-
δεν αὐτὸς οὐκ ἠπατημένος, οὐδὲ διώκων, ἀλλ' ἔχων· οὐκ ἂν ἔλκοιτο
οὖν οὐδαμοῦ. 15

A Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἐκεῖνο φανερὸν, ὅτι ὡς ἕκαστον

1. βλέπει] Cod. Darm. et Med. A. *μέλ-πει*, sed Med. A. in marg. *γρ. βλέπει.*
4. *ὅτι οὕτος*] Codd. Ciz. et Vat. *οὕτως* cum Marc. A. Quod recepimus.
5. *καλὸν*] Cod. Vat. *καί.*
7. *ἡ περὶ*] Marc. A. *εἰ περί.*
ib. *ὁλκὴ*] Cod. Ciz. *ἡ ὁλκή.* Vat. *ἡ ὁλμὴ*, ut paullo superius.
10. *εἴδει*] Cod. Vat. *ἄδει.*
ib. *ἀγομένου*] Vill. *ἀγόμενον.*
11. *ἤθελεν*] Codd. Darm. et Med. A. (hic supra lin. ut Ed.) *ἤλθεν.*
12. *οὖν ἀγοήτευτος*] Cod. Ciz. *μὲν οὖν.* Vat. ut supra *γοήτευτος.*
13. *εἶναι λέγει*] Codd. omnes *λέγει εἶναι*, cum Vill. Pro seq. *ὧν* Codd Med. A. et Vat. habent *ὡς.* Sed Med. A. supra lin. ab al. m. *ὧν.*
14. *οὐκ ἄν*] Codd. omnes *οὐκ ἄν οὖν*, ut legit Fic.
ib. *ἕλκοιτο—ἁπάντων*] Hæc desunt in Cod. Ciz. Vocem *οὐ* post *ἕλκοιτο* omittunt etiam Codd. Darm. Marcc. et Vat. Nos eam delevimus, vel potius *οὖν*, quod est in Codd. ante *ἕλκοιτο*, hic reposuimus.

serviunt, naturæ indigentiam implere conantes, plane ostendunt ipsam naturæ vim nos studio vivendi prorsus conciliantem. Si quis autem objiciat actiones circa honesta versantes non esse magico ritu deductas, alioquin contemplationem quoque pulchrorum tali quadam conditione [subduci] trahi respondendum est si quis actiones honestas sequatur ut necessarias, spectans videlicet aliud quiddam vere pulchrum, hunc nequaquam magicis modis illaqueari. Novit enim necessitatem, neque ad id quod nostris inest actionibus aspicit, neque ad alia huic vita dirigitur: nisi forte [per partem ipsius irrationalem] vi quadam humanæ naturæ, et naturali familiaritate nos cum vita vel aliorum vel nostra conciliante, hic irretitus esse dicatur. Videtur enim forte rationale non educere se ipsum e vita ob quandam cum vita necessitudinem nobis maxime propriam, qua penitus occupamur: Sin autem vir rebus gerendis deditus ipsa pulchritudine rerum ejusmodi sit contentus, ideoque eligat actiones, hic jam deceptus ipsius pulchri vestigiis quasi veneficiis est irretitus: unde pulchritudinem rebus inferioribus insitam studiose prosequitur. Omnino enim negociatio omnis circa id quod est similе vero, tractusque ad hoc ipsum omnis, est quidam raptus ingenii ab his decepti ad se rapientibus. Id vero ipsa naturæ magica [subductio] attractio facit. Sequi enim velut ipsum bonum quod non est ipsum bonum, dum quis specie ipsius allicitur, impetuque irrationali prorumpit, passio quædam est ingenii clam quo nolebat attracti. Hoc autem quidnam aliud præter raptum quendam magicum esse dicemus? Solus ergo maleficiis ejusmodi minime rapitur, qui per alias sui partes tractus nihil talium affirmat bonum, quæ illis bona videntur: sed solum quod ipse novit, neque deceptus, neque sequens, sed jam possidens. Hic itaque nusquam trahitur.

XLV. *Homo non solum tanquam mundi pars quædam fataliter agit, patiturque multa, sed etiam substantiam habet propriam naturaliter quidem, partim superioribus, partim inferioribus cognatam: ac libero motu potest insuper affectionem et habitum induere, tam cum superioribus, quam cum inferioribus congruentem.*

Ejusmodi habitus fit animo tandem quasi natura, cujus instinctu sub divino judicio fertur in sortem atque locum, aut superis, aut inferis competentem.

Ex omnibus quæ dicta sunt manifestum est,

τῶν ἐν τῷ παντὶ ἔχει φύσεως καὶ διαθέσεως, οὕτω τοι συντελεῖ εἰς 439
τὸ πᾶν, καὶ πάσχει καὶ ποιεῖ. Καθάπερ ἐφ' ἑκάστου ζώου ἕκαστον
τῶν μερῶν, ὡς ἔχει φύσεως καὶ κατασκευῆς, οὕτω πρὸς τὸ ὅλον συν-
τελεῖ καὶ ὑπουργεῖ, καὶ τάξεως καὶ χρείας ἠξίωται. Δίδωσί τε τὸ
παρ' αὐτοῦ, καὶ δέχεται τὰ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσων αὐτῷ δεκτικὴ ἡ B
φύσις· καὶ οἷον συναίσθησις παντὸς πρὸς πᾶν, καὶ εἰ ἕκαστον δὲ
τῶν μερῶν καὶ ζῶον ἦν, εἶχεν ἂν καὶ ζώου ἔργα, ἕτερα ὄντα τῶν τοῦ
μέρους. Καὶ δὴ κἀκεῖνο ἀναφαίνεται, ὅπως τὸ καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς
ποιοῦντές τι καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ παντὶ, οὐ μόνον ὅσα σῶμα πρὸς σῶμα
καὶ πάσχον αὖ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν φύσιν C
εἰσφερόμεθα συναφθέντες τοῖς συγγενέσιν, οἷς ἔχομεν πρὸς τὰ συγ-
γενῆ τῶν ἔξω· καὶ δὴ καὶ ψυχαῖς ἡμῶν καὶ διαθέσεσι συναφεῖς γιγνό-
μενοι· μᾶλλον δὲ ὄντες πρός τε τὰ ἐφεξῆς ἐν τῷ δαιμονίῳ τόπῳ καὶ
τὰ ἐπέκεινα αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως λανθάνομεν, ὁποῖοί τινες ἐσμέν.
Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὰ αὐτὰ πάντες δίδομεν, οὐδὲ ταὐτὸν δεχόμεθα. Ὃ
γὰρ μὴ ἔχομεν, πῶς ἂν μεταδοίημεν ἄλλῳ οἷον ἀγαθόν; οὐδ' αὖ τῷ
μὴ δεκτικῷ ἀγαθοῦ ἀγαθόν τι κομιούμεθα. Τὴν οὖν αὐτοῦ τις κακίαν 440
συνάψας ἐγνώσθη τε ὅς ἐστι, καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὥσθη, εἰς
ὃ ἔχει, καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐντεῦθεν ἀπαλλαγεὶς εἰς ἄλλον τοιοῦτον τό-
πον φύσεως ὁλκαῖς. Τῷ δὲ ἀγαθῷ αἴτε λήψεις, αἴτε δόσεις, καὶ αἱ
μεταθέσεις, ἄλλαι· ὥσπερ ἐκ μηρίνθων ὁλκαῖς τισι φύσεως μετατι-
θεμένων. Οὕτω θαυμαστῶς ἔχει δυνάμεως καὶ τάξεως τόδε τὸ πᾶν, B

1. *τοι συντελεῖ*] Cod. Vat. *τοίνυν τελεῖ*.
3. *οὕτως*] Codd., excepto Darm. omnes, *οὕτω* cum Vill.
4. *Δίδωσι δὲ*] Cod. Vat. *δίδωσί τε*: quod recepi.
5. *ὅσων αὐτοῦ*] Codd. Med. B. Vat. *ὅσων αὐτῷ*: et sic correxi.
8. *κἀκεῖνο*] Cod. Vat. *κἀκεῖνος*, sed corr. in *κἀκεῖνο*.
ib. *ἀναφαίνεται*] Cod. Med. B. *ἂν ἀναφαίνεται*.
ib. *ἔχει, ὡς*] Cod. Vat. *ἔχει καὶ ὡς*.
10. *καὶ τὴν—εἰσφερόμεθα*] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro *ἔτι* Vill. *ἀλλ' ἔτι*: quod recepi.
13. *πρός τε*] Ita, excepto Darm., Codd. omnes. Ed. *πρό τε*.
15. *δίδομεν*] Vill. *διδόαμεν*.
16. *αὖ τῷ*] Cod.Vat. *αὐτῷ* cum Marc. A.
17. *δεκτικῷ*] Cod. Med. B. *δικτικοῦ*.
18. *τὴν αὐτοῦ*] Cod. Vat. *τὴν ἑαυτοῦ*. Marcc. *αὐτοῦ*, quod recepi.
20. *αἱ μεταθέσεις*] Cod. Vat. omittit *αἱ*. Mox Med. B. *τι* pro *τισι*.

quicquid comprehenditur universo singulatim quemadmodum natura dispositioneque præditum est, sic ad universum conducere facereque et pati. Sicut et in quolibet animali unaquæque pars quemadmodum se natura affectioneque habet, ita confert ad totum atque subministrat, et tali quodam ordine usuque censetur. Tradit præterea ex se aliquid, et ab aliis accipit pro capacitate naturæ, ac velut consensus quidam toti inest ad totum, ac si pars quælibet esset animal, haberet utique animalis opera a partis ipsius operibus differentia. Proinde id quoque constat qualis sit nostra conditio: quemadmodum scilicet nos quoque in universo aliquid facimus, non solum quæ corpus erga corpus facit et patitur, verum etiam alteram quandam nostram in medium naturam adducimus, copulati per cognata nobis insita cognatis extrinsecus existentibus: nempe animabus affectionibusque nostris efficimur: imo vero sumus contigui tum rebus infra nos proxime in loco dæmonico positis, tum rebus superioribus. Cumque sic affecti simus, nimirum quales simus latere non potest: Igitur neque omnes eadem exhibemus, neque accipimus eadem. Quod enim non possidemus, quonam pacto præstare possumus aliis ceu bonum? Rursusque natura nequaquam boni capace quonam modo bonum aliquid capiemus? Pravitatem igitur suam quisque, ad-

γιγνομένων ἁπάντων ἀψόφῳ κελεύθῳ κατὰ δίκην, ἣν οὐκ ἔστι φυγεῖν
οὐδενὶ, ἧς ἐπαΐει μὲν ὁ φαῦλος οὐδὲν, ἄγεται δὲ οὐκ εἰδὼς οἷ δεῖ ἐν
τῷ παντὶ φέρεσθαι. Ὁ δ' ἀγαθὸς καὶ οἶδε, καὶ οὗ δεῖ, ἅπεισι, καὶ
γινώσκει πρὶν ἀπιέναι, οὗ ἀνάγκη αὐτῷ ἐλθόντι οἰκεῖν, καὶ εὐελπίς
ἐστιν, ὡς μετὰ θεῶν ἔσοιτο. Ἐν μὲν γὰρ ὀλίγῳ ζώῳ σμικραὶ τῶν
μερῶν αἱ μεταβολαὶ καὶ συναισθήσεις, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ τὰ
μέρη ζῶα εἶναι, εἰ μή που ἐπὶ βραχὺ ἔν τισιν. Ἐν δὲ τῷ ἐν ᾧ διε-
στάσεις τε τοσαῦται, καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ χάλασιν ἔχει, καὶ
ζῷά ἐστι πολλὰ, τὰς κινήσεις δεῖ καὶ τὰς μεταστάσεις μείζους εἶναι.
Ὁρῶμεν δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐν τάξει μετα-
τιθέμενα, καὶ μετακινούμενα. Οὐ τοίνυν ἄλογον οὐδὲ τὰς ψυχὰς
μετατίθεσθαι, μὴ τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἦθος σωζομένας, ταττομένας δὲ ἀνά-
λογον ὧν ἔπαθον· καὶ ποιοῦσι τάξιν οἷον κεφαλῆς, τὰς δὲ οἷον ποδῶν
λαβούσας πρὸς τὸ πᾶν σύμφωνον· ἔχει γὰρ καὶ αὐτὸ διαφορὰς πρὸς
τὸ ἄμεινόν τε καὶ χεῖρον. Ἡ δ' ἂν μήτε τὸ ἄμεινον τὸ ἐνταῦθα αἱ-
ρῆται, μήτε τοῦ χείρονος μετέχουσα ᾖ, ἄλλον τόπον καὶ καθαρὸν ἡλ-
λάξατο, τοῦτον ὃν εἵλετο λαβοῦσα. Αἱ δὲ κολάσεις ὥσπερ νενοσηκό-

2. οἷ δεῖ] Codd. Ciz. et Vat. οἷον δεῖ.
3. ἅπεισι] Cod. Darm. ἅπασι. Vat. ἅπει-σιν.
4. ἀπιέναι, οὗ] Cod. Vat. ἀπιέναι ὅν.
5. θεῶν] Cod. Ciz. θεόν.
7. μή που] Cod. Med. B. μήπω.
ib. ἐπὶ βραχὺ] Cod. Vat. ἐν βραχεῖ.
9. δεῖ καὶ] Cod. Ciz. δὲ καί.
11. καὶ μετακινούμενα] Marc. A. omittit hæc. Mox Vill. τὴν ψυχήν.
12. ταττομένας—ὧν ὃν ἔπαθον.] Hæc duo vocabula absunt a Codd. Ciz. et Vat. In Codd. Marc. B. Med. A.B. abest, quod sequitur, ὅν, sed in Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. additum est. Ego delevi.
13. οἷον] Codd., excepto Darm., omnes cum Vill. οἷον ποδῶν quod addidi: sed in Cod. Med. A. posterior vox ab al. m. deleta est: in Marc. B. a sec. demum manu addita.
15. τὸ ἐνταῦθα] Omissa sunt hæc in Cod. Vat. Mox Marc. A. τόπον καθαρόν.

hibens et quisnam sit deprehenditur, et pro natura sua in id quod habet impellitur, tum apud nos, tum hinc in locum alium profectus similem quodam tractu naturæ. Vir autem probus accipit, dat, permutatur alia ratione, singulis videlicet translatis quo decet tractibus naturæ quibusdam quasi funibus. Tam mirabilem universum hoc potestatem habet et ordinem, in quo quidem silenti quodam occultoque jussu et via juste omnia dispensantur sub divino judicio, cujus sententiam nulli prorsus licet effugere: quam quidem malus intelligit nullus, sed fertur tantum inscius in quam potissimum decet partem universi transferri. At vir bonus et novit, et quo oportet accedit, et antequam accedat, præsentit ubi post accessum sibi necessario sit habitandum, bonaque spe vivit, se quandoque cum Diis ipsis habitaturum. In parvo quidem animali parvæ quoque sunt mutationes partium et consensus exigui, neque in eo partes ipsæ sunt animalia, nisi forte in nonnullis ad breve. At in eo animali in quo tam ingentia sunt intervalla, et quodlibet suorum inclinationem et permutationem quandam subit, animaliaque insunt multa, necessarium est motus translationesque esse majores. Videmus profecto solem, lunam, stellas omnes ordine certo transferri, situmque mutare. Non igitur dissonat rationi animas quoque ab alio loco ad alium transmutari, non eundem semper servantes morem, ordinatas denique et ut affectionibus suis convenit congrua proportione dispositas: dum videlicet aliæ vicem quasi capitis obtinent, aliæ vero pedum, vicem inquam congruam universo. habet enim et hoc differentias ad melius atque deterius. Si qua vero anima neque quod hic est melius eligit, neque inquinatur deteriore, ad locum alium commutatur, et purum quem elegerat quandoque consecutura. Punitiones vero animarum tales sunt, quales partium ægrotarum, ubi aliæ fomentis alligantur, aliæ circumcidun-

των μερῶν, τῶν μὲν ἐπιστύψεις φαρμάκοις, τῶν δὲ ἐξαιρέσεις, ἢ καὶ 440
ἀλλοιώσεις, ἵνα ὑγιαίνῃ τὸ πᾶν ἑκάστου διατιθεμένου οὗ δεῖ. Τὸ δ' ὑγιεινὸν τοῦ παντὸς ἀλλοιουμένου, τοῦ δὲ ἐξαιρουμένου ἐντεῦθεν, ὡς ἐνθαδὶ νοσοῦντος, οὗ δὲ μὴ νοσήσει τιθεμένου.

1. ἐπὶ στύψεις] Codd. Ciz. Darm. Vat. Marcc. et Vill. ἐπιστύψεις. Med. B. ἐπιστύψοις. Illud recepi.
2. ὑγιαίνῃ] Marc. A. ὑγιαίνοι. Mox Vill. νοσήσῃ τιθεμένου. Marc. C. νοσήσαντι θεμένου.

tur, vel expurgantur, aliæ qualitatibus permutantur, ut sanum sit totum, singulis ubi expedit rite dispositis. Sanitas enim totius spectatur in primis, hoc obligato, illo potius qualitatibus permutato, alio autem hinc expulso quasi hic languente, illuc vero translato, ubi minime langueat.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Ε.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ.

LIBER V.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΝ, Η ΠΕΡΙ ΟΨΕΩΣ.

De dubiis animæ, vel de visione.

441 A ΕΠΕΙ δὲ ὑπερεθέμεθα σκέψασθαι, εἰ, μηδενὸς ὄντος μεταξὺ, ἔστιν ὁρᾷν, οἷον ἀέρος ἢ ἄλλου τινὸς τοῦ λεγομένου διαφανοῦς σώματος, νῦν σκεπτέον. Ὅτι μὲν οὖν διὰ σώματός τινος δεῖ τὸ ὁρᾷν, καὶ ὅλως B τὸ αἰσθάνεσθαι γίγνεσθαι, εἴρηται· ἄνευ μὲν γὰρ σώματος πάντη ἐν τῷ νοητῷ τὴν ψυχὴν εἶναι. Τοῦ δὲ αἰσθάνεσθαι ὄντος ἀντιλήψεως

7. ΨΥΧΗΣ ΑΠΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΟΝ] Cod. Vat. ἀπορίων ψυχῆς, omisso τρίτον.
9. ΕΠΕΙ δὲ] Cod. Ciz. ἐπειδή.
ib. ὄντος] Abest hæc vox a Codd. Ciz. et Vat.
11. νῦν] Cod. Ciz. σὺν. Idem mox omittit τὸ ante ὁρᾶν.
12. εἴρηται] Codd., excepto Darm., omnes γίγνεσθαι εἴρηται. Quod recepi.
ib. μὲν γὰρ] Cod. Vat. omittit μέν. Mox margo edit. habet ὄντως pro ὄντος.

I. *Sentire est percipere corporea singulatim per instrumenta corporea. In perceptione sensuali deprehendimus externorum corporum qualitates aut actus usque ad animam, vel circa animam quodammodo pervenire, nec non quandoque vim actumque animæ ad corporea se porrigere. Quod quidem fieri nullo modo posset, nisi anima proportionem quandam ad hæc haberet: hanc vero non habet, nisi ipsa per vim vegetalem suo quodam pacto formet manifestum corpus et præcipue spiritum: atque ita sibi conformet, ut vis ejus actusque per hoc suum corpus quasi instrumentum ad externa quandoque se porrigat, et externorum motus ad hoc veniendo quodammodo videantur ad animam pervenisse. Denique ut visus percipiat rem videndam, non opus est foris corpore medio, quasi ad videndum necessario adjuvante: satis enim per se visus oculusque natura paratus est, ut versetur circa luminosum, atque hoc vicissim circa visum. Corpus vero medium, si quidem opacum est, impedit: sin diaphanum, hoc tantum habet, ut visioni non obstet sicut solet opacum, absque hoc ergo forte videbitur.*

QUONIAM vero investigare [constituimus], distulimus numquid videre possimus, si nihil sit medium, ceu aër aliudve perspicuum corpus inter oculum atque id, quod est videndum, operæ pretium est hoc ipsum in præsentia prosequi. Principio quod per corpus aliquod oporteat videre et omnino sentire jam dictum est: nam animam absque corpore prorsus in mundo intelligibili vivere. Cum vero sentire sit percipere non

οὐ νοητῶν, ἀλλὰ αἰσθητῶν μόνον, δεῖ πως τὴν ψυχὴν συναφῆ γενο- 441
μένην τοῖς αἰσθητοῖς διὰ τῶν προσομοίων κοινωνίαν τινὰ πρὸς αὐτὰ
γνώσεως ἢ παθήματος ποιεῖσθαι· διὸ καὶ δι' ὀργάνων σωματικῶν ἡ
γνῶσις. Διὰ γὰρ τούτων οἷον συμφυῶν ἢ συνεχῶν ὄντων, οἷον εἰς ἕν
πως πρὸς αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ ἰέναι, ὁμοπαθείας τινὸς οὕτω πρὸς αὐτὰ C
γιγνομένης. Εἰ οὖν δεῖ συναφήν τινα πρὸς τὰ γιγνωσκόμενα γίγνε-
σθαι, περὶ μὲν τῶν, ὅσα ἁφῇ τινι γιγνώσκεται, τί ἄν τις ζητοῖ; περὶ
δὲ τῆς ὁράσεως, εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀκοῆς ὕστερον· ἀλλὰ περὶ τοῦ
ὁρᾶν εἰ δεῖ τι μεταξὺ εἶναι σῶμα τῆς ὄψεως καὶ τοῦ χρώματος· ἢ
νύττοι κατὰ συμβεβηκὸς ἂν τὸ μεταξὺ σῶμα, συμβάλλεται δὲ οὐδὲν D
πρὸς ὅρασιν τοῖς ὁρῶσιν. Ἀλλ' εἰ πυκνὰ μὲν ὄντα τὰ σώματα, ὥσπερ
τὰ γεηρά, κωλύει ὁρᾶν ὅσῳ δὲ λεπτότερα ἀεὶ τὰ μεταξὺ μᾶλλον ὁρῶ- 442
μεν· συνεργὰ ἄν τις τοῦ ὁρᾶν, τὰ μεταξὺ θείη, ἢ οὐ εἰ συνεργά, οὐ
κωλυτικά· ταῦτα δὲ κωλυτικὰ ἄν τις εἴποι. Ἀλλ' εἰ τὸ πάθος πρό-
τερον τὸ μεταξὺ παραδέχεται, καὶ οἷον τυποῦται. Σημεῖον δὲ τὸ, εἰ
καὶ ἔμπροσθέν τις ἡμῶν ἔσται ἢ πρὸς τὸ χρῶμα βλέπων, κἀκεῖνον
ὁρᾶν, πάθους ἐν τῷ μεταξὺ μὴ γενομένου, οὐδ' ἂν εἰς ἡμᾶς τοῦτο B
ἀφικνοῖτο· ἢ οὐκ ἀνάγκη τὸ μεταξὺ πάσχειν, εἰ τὸ πεφυκὸς πάσχειν
ὁ ὀφθαλμὸς πάσχει· ἢ εἰ πάσχοι, ἄλλο πάσχει· ἐπεὶ οὐδ' ὁ κάλαμος

1. *μόνον, δεῖ πως*] Ed. *μόνον δεῖ, πῶς*. Distinctionem correximus ex Cod. Vat. accentum in voce *πως* abjecimus præeunte Cod. Ciz. cum Marcc.
3. *διὸ καὶ δι'*] Cod. Med. B. omittit *καί*.
4. *ἕν πως*] Ita Codd. Marcc. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. *ἓν πῶς*.
5. *αἰσθητὰ*] Cod. Med. B. *αἰσθητικά*.
ib. *ὁμοπαθείας*] Cod. Med. B. *ὁμοιοπαθείας* cum Marc. A.
6. *γιγνωσκόμενα*] Cod. Vat. *γινόμενα*.
10. *νύττοι*] Cod. Med. A. *νύττει*, supra lin. ab al. m. *οι*. Marc. A. *ἢ νῦν τοι*.
12. *λεπτότερα*] Cod. Vat. *λεπτομερέστερα*.
13. *ἢ οὐ*] Cod. Darm. *εἰ οὐ*. Med. A.B. Marc. A. Vat. *ἢ εἰ οὐ*. Quam voculam addidi.
14. *πρότερον τοῦ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *τὸ* pro *τοῦ*. quod recepi.
16. *κἀκεῖνον*] Cod. Ciz. *κἀκεῖνο*.
17. *γενομένου*] Cod. Vat. *γινομένου* cum Marc. A.
19. *τί πάσχει*] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. *πάσχοι*. Et sic correxi.

quidem intelligibilia, sed sensibilia tantum, oportet animam factam quodammodo contiguam sensibilibus, per quædam jam sibi familiaria communionem quandam ad hæc cognitionis vel passionis inire: quapropter et per instrumenta corporea ejusmodi cognitio fit. Per hæc enim quasi cognata sive continua, quasi in unum quodammodo ad ipsa sensibilia oportet accedere, compassione quadam ad ipsa ita jam facta. Quod ergo necessarium sit contactum quendam ad illa, quæ cognoscenda sunt, fieri, nimirum quantum spectat ad ea, quæ tactu quodam percipiuntur, nemo forsitan ambigat, de visione vero magis ambiguum. At utrum idem in audiendo necessarium sit, in sequentibus indagabimus. Nempe in præsentia de visu tractandum est, numquid oporteat medium quiddam corpus esse inter visum atque colorem? Forte vero corpus ex contingenti medium incidit, sed confert nihil videntibus ad videndum. At si corpora, quo densiora sunt ceu terrena, eo magis impediunt visionem, quo vero tenuiora sunt media, facilius pervidemus: poterit aliquis media hæc ad videndum conferentia dicere, aut si non conferentia, saltem non obstantia visioni: hæc autem aliquis obstantia dixerit. Sed numquid medium corpus passionem prius accipiat, et quasi formetur, est quærendum. Signum vero hujus aliquis afferat, quod si quis ante faciem nostram sit, vel penes colorem aspiciens etiam videt, id ipsum vero ad nos usque minime perveniret, nisi passio quædam medio fuisset illata: sed forte non necessarium est pati medium, dum quod passioni naturaliter est expositum, velut oculus patitur: aut si tunc medium patitur, aliud quiddam patitur: quandoquidem neque calamus medius inter piscem illum

442 ὁ μεταξὺ τῆς νάρκης καὶ τῆς χειρὸς, ὃ πάσχει ἡ χείρ· καὶ μὴν κἀκεῖ εἰ μὴ μεταξὺ ὁ κάλαμος εἴη καὶ ἡ θρὶξ, οὐκ ἂν πάθοι ἡ χείρ. Ἢ τοῦτο μὲν καὶ αὐτὸ ἀμφισβητοῖτο ἄν· καὶ γὰρ εἰ ἐντὸς δικτύου γένοιτο ὁ θηρευτὴς, πάσχειν λέγεται τὸ ναρκᾶν ἀλλὰ γὰρ κινδυνεύει ὁ λόγος ἐπὶ τὰς λεγομένας συμπαθείας ἰέναι. Εἰ δὲ τοδὶ ὑπὸ τουδὶ πέφυκε πάσχειν συμπαθῶς, τῷ τινα ὁμοιότητα ἔχειν πρὸς αὐτὸ, οὐκ ἂν τὸ μεταξὺ ἀνόμοιον ὂν πάθοι, ἢ τὸ αὐτὸ οὐκ ἂν πάθοι· εἰ τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον μηδενὸς ὄντος μεταξὺ, πάθοι ἂν τὸ πεφυκὸς πάσχειν, κἂν τὸ μεταξὺ τοιοῦτον ᾖ, οἷον αὐτὸ καὶ παθεῖν τι.

A Εἰ μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὁρᾶν, οἷον τὸ τῆς ὄψεως φῶς συνάπτειν πρὸς τὸ μεταξὺ φῶς μέχρι τοῦ αἰσθητοῦ, δεῖ μεταξὺ τοῦτο εἶναι τὸ φῶς· καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τὸ μεταξὺ τοῦτο ζητεῖ· εἰ δὲ τροπὴν ἐργάζεται τὸ ὑποκείμενον σῶμα κεχρωσμένον, τί κωλύει τὴν τροπὴν εὐθὺς πρὸς τὸ ὄμμα ἰέναι, μηδενὸς ὄντος μεταξύ; εἰ καὶ νῦν ἐξ ἀν-
B άγκης ὅτε ἐστὶ, τρέπεταί πως τὸ τῶν ὀμμάτων πρόσθεν κείμενον.

2. εἰ μὴ] Cod. Vat. omittit μή.
3. δικτύου] Cod. Ciz. δακτύλου.
4. ἀλλὰ γὰρ] Marc. A. ἀλλὰ καί.
7. ἢ τὸ—ἂν πάθοι] Desunt hæc in Cod. Ciz.
8. ἂν τὸ—τὸ μεταξὺ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
9. παθεῖν τι] Cod. Ciz. τὸ παθεῖν.
11. τὸ μεταξὺ] Cod. Ciz. omittit μεταξύ.
13. κεχωρισμένον] Codd. Marc. A.B. Med. B. Vat. κεχρωσμένον, quod legit Fic. nosque recepimus. Mox Marc. A. pro ὄμμα habet σῶμα.
14. εἰ καὶ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
15. ὅτε ἐστὶ] Cod. Vat. ὅτ' ἐστί.
ib. τὸ τῶν] Cod. Darm. τὰ τῶν. In eod. Cod. leguntur post κείμενον hæc: ζήτει εἰς τὸ τέλος ἔνθα εὕρῃς τὸ σημεῖον τόδε· καὶ οἱ ἐκχέοντες δὲ τὰς ὄψεις, οὐκ ἄν, καὶ τὰ μὲν εὐθὺς, τὰ δὲ εἰ συλλέξαιντο ἑαυτὰς ἐργαζομένων. Spectant nempe hæc adnotata ad *finem* Cod., in quem ea, quæ jam *sequuntur*, nescio quo casu, rejecta sunt. *Werfer.* Pro ἐκχέοντες Marc. A. ἔχοντες. In seqq. habet: ἀκολουθοῦν πάντως μεταξύ τις εἶναι· ἀλλὰ φοβοῖντο μὴ πίσω. Tum omittit Οἱ δὲ—μεταξύ.

stupefacientem nomine Narcem, atque manum patitur, quod manus ipsa patitur: tametsi hic quoque nisi calamus in medio situs, et seta sive capillus esset, manus minime pateretur. Forte etiam hoc est ambigendum: nam si intra rete sit piscator, patietur et stupefiet. Videtur autem hic sermo ad illas, quæ dictæ sunt compassiones, se conferre: nempe si hoc tale ab hoc tali naturaliter vicissim pati potest, ex eo, quod similitudinem ad ipsum quandam habet, non propterea, quod inter hæc medium est, patitur si dissimile fuerit: aut certe idem minime patietur. Quod si ita se habet, multo magis ubi nullum sit medium patietur, quod est naturaliter obnoxium passioni: tametsi medium tale fuerit, ut et ipsum aliquid patiatur.

II. *Inter visum atque visibile medium per se necessarium est lumen, vel commune externumque, vel proprium, sive oculi seu objecti natura valde lucentis: corpus autem non adeo necessarium inter hæc medium est. Visio fit potissimum, quia vel radius ab oculo visualis proficiscitur ad visibile, vel a visibili jam luminoso nonnihil procedit ad visum, vel utroque simul pacto, et omnino quoniam tam oculus, quam visibile ita in natura mundi vivente sunt disposita, ut proprietatem habeant invicem valde conformem, per quam a se invicem facile moveantur, agantque mutuo, vel patiantur. Corpus igitur nec est per se necessarium ad emicantem ex oculo radium sustinendum atque perferendum, qui sine sustentaculo in rectum profluit naturaliter: nec ad lumen ita vehendum, sive sit lumen objecti, sive sit alienum: nec etiam ad compassionem inter visibile visumque complendam: satis enim per se mutuæ sunt exposita passioni: denique nec necessarium est aërem medium ab objecto colorari, figurarique modo ceræ, per quam passionem visus subinde similiter patiatur: alioquin ad cernendum non oporteret oculum ad objectum ipsum convertere procul positum. Satis enim foret oculum attingi a contigua nobis parte aëris jam formata. Omnino vero spiritales sub lumine visibilium species pervenientes ad oculum absque aëris passione perveniunt.*

Si ergo sic visio fiat, ut visus ipsius lumen cum lumine medio conjungatur usque ad sensibile, oportet hoc medium esse lumen, atque suppositio hæc medium id requirit: sin autem subjectum corpus coloratum aliquo modo medium

Καὶ οἱ ἐκχέοντες δὲ τὰς ὄψεις οὐκ ἂν ἔχοιεν ἀκολουθοῦν, τὸ πάντως 442
μεταξύ τι εἶναι· εἰ μὴ φοβοῖντο μὴ πέσοι ἡ ἀκτίς· ἀλλὰ φωτός ἐστι,
καὶ τὸ φῶς εὐθυποροῦν. Οἱ δὲ τὴν ἔνστασιν αἰτιώμενοι, δέοιντο ἂν
πάντως τοῦ μεταξύ. Οἱ δὲ τῶν εἰδώλων προστάται διὰ τοῦ κενοῦ
λέγοντες διϊέναι, χώραν ζητοῦσιν ἵνα μὴ κωλυθῇ· ὥστε εἰ ἔτι μᾶλ- C
λον οὐ κωλύσει τὸ μηδὲν εἶναι μεταξὺ, οὐκ ἀμφισβητοῦσι τῇ ὑποθέ-
σει. Ὅσοι δὲ συμπαθείᾳ τὸ ὁρᾶν λέγουσιν, ἧττον μὲν ὁρᾶν φήσου- 443
σιν, εἴ τι μεταξὺ εἴη, ᾗ κωλύοι καὶ ἐμποδίζοι, καὶ ἀμυδρὰν ποιεῖ τὴν
συμπάθειαν· μᾶλλον δὲ ἀκόλουθον λέγειν, ποιεῖν πάντως ἀμυδρὰν
καὶ τὸ συγγενὲς ᾗ καὶ αὐτὸ πάσχον. Καὶ γὰρ εἰ σῶμα συνεχὲς ἐν
βάθει ἐκ προσβολῆς πυρὸς καίοιτο, ἀλλὰ τὸ ἐν βάθει αὐτοῦ τῇ προσ-
βολῇ τοῦ πρόσθεν ἧττον ἂν πάσχοι. Ἀλλ' εἰ ζώου ἑνὸς μόρια εἴη B
συμπαθῆ, ἆρ' ἂν ἧττον πάθοι ὅ,τι μεταξύ τί ἐστιν; ἢ ἧττον μὲν ἂν
πάθοι, σύμμετρον δ' ἂν εἴη τὸ πάθος ὅσον ἐβούλετο ἡ φύσις, κωλύ-
οντος τὸ ἄγαν τοῦ μεταξύ· εἰ μήπου τοιοῦτον εἴη τὸ διδόμενον, ὥστε
ὅλως τὸ μεταξὺ μὴ πάσχειν· ἀλλ' εἰ συμπαθὲς τῷ ἓν ζῶον εἶναι, καὶ
ἡμεῖς πάσχομεν, ὅτι ἐν ἑνὶ καὶ ἑνὸς, πῶς οὐ δεῖ ὅταν τοῦ πόῤῥω αἴ-
σθησις ᾖ, συνέχειαν εἶναι; ἢ τὴν συνέχειαν καὶ τὸ μεταξὺ, διὰ τὸ C
τὸ ζῶον δεῖν συνεχὲς εἶναι; τὸ δὲ πάθος κατὰ συμβεβηκὸς συνεχοῦς,

1. δὲ τὰς] Cod. Darm. δὲ στάς.
2. πίσοι] Codd. Ciz. et Med. A. πίσῃ.
8. ᾗ κωλύοι καὶ ἐμποδίζοι] Codd. Ciz. et Vat. ἤ. Marc. A. ἡ. Posteriores κωλύει καὶ ἐμποδίζει. Correxi ᾗ.
ib. ἀμυδρὰν ποιεῖ] Marc. B. ποιοῖ. Et sic rescripsi.
10. ᾗ καὶ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ᾗ καί. Posterior pergit αὐτὸ αὐτό. Illud recepi.
ib. ἐν βάθει] Cod. Ciz. ἐν τῷ βάθει.
13. τί ἐστιν; ἢ] Cod. Vat. omittit τί pergitque ἐστὶ, ἤ.
16. τῷ ἓν ζῶον] Cod. Ciz. τὸ pro τῷ.
17. τοῦ πόῤῥω] Cod. Ciz. αὐτοῦ πόῤῥω.
18. τὴν συνέχειαν] Ita Codd. omnes. Ed. interponit κατά.
ib. τὸ τὸ] Abest repetitum τὸ a Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B.
19. διῖν] Cod. Vat. διῖ.

afflicit atque permutat, quidnam prohibet permutationem ejusmodi statim ad oculum pervenire, etiam si nullum medium intervenerit? Siquidem nunc necessario quod intervenit, ob hoc ipsum quod intervenit, prius quam oculus permutatur. Proinde qui dicunt per quandam visus ipsius effusionem nos videre, nulla ratione adducuntur ad medium afferendum, nisi forte metuant, ne radius ipse decidat: sed radius naturam habet luminis, lumen autem recte diffunditur. Qui autem insistentiam quandam in causa visionis assignant, medio prorsus egebunt. At vero assertores simulachrorum affirmantes ea per vacuum pertransire, expeditum exigunt locum, ne pervenire prohibeantur. Quapropter si multo minus impedientur, ubi nullum sit medium, nimirum præsentem suppositionem in controversiam minime trahent. Præterea quicunque compassione quadam fieri asserunt visionem, minus utique videre nos dicent si quod medium intercideret: propterea quod hoc prohibebit impedietque ipsam spectionem [imperfectionem,] dum minorem reddet compassionem: imo vero consentanea ratione dicere possumus, medium ipsum etiam si cognatum sit, atque etiam patiens, compassionem tamen illam debiliorem facere. Nam etsi corpus continuum in profundo ex accessu ignis uratur, tamen pars ejus posita in profundo accessione superioris partis minus utique patietur. Verum si animalis unius partes vicissim compatientes sint, numquid patientur minus, quia nonnihil sit medium? Forte patientur minus: nempe mediocris evadet passio quatenus natura voluerit: Quippe cum medium interpositum inhibeat passionis excessum, nisi forte alicubi tale sit, quod infertur, ut medium nullo modo id pati queat. Cæterum si totum propterea est compatiens, quod est unum animal, atque nos ideo pa-

443 ἢ πᾶν ὑπὸ παντὸς φήσομεν πάσχειν. Εἰ δὲ τόδε μὲν ὑπὸ τοῦδε, ἄλλο δὲ ὑπ' ἄλλου οὐ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἂν δέοι τό τις τοῦ μεταξὺ παντα-
χοῦ. Εἰ οὖν ἐπὶ ὄψεως λέγοι τις δεῖσθαι, διὰ τί φατέον; ἐπεὶ οὐδὲ
πανταχοῦ φαίνεται τὸ δι' ἀέρος ἰὸν πάσχειν ποιοῦν τὸν ἀέρα, ἀλλ' ἢ
D μόνον διαιρεῖν· οἷον, λίθος εἰ ἄνωθεν πίπτοι, τί ἄλλο, ἢ οὐχ ὑπομέ- 5
νει ὁ ἀήρ; ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἀντιπεριστάσει εὔλογον, κατὰ φύσιν οὔσης
τῆς φορᾶς· ἐπεὶ οὕτω καὶ τὸ πῦρ ἄνω, τῇ ἀντιπεριστάσει· ἀλλ' ἄτοπον·
φθάνει γὰρ τὸ πῦρ τῇ αὐτοῦ κινήσει ταχείᾳ οὔσῃ τὴν ἀντιπερίστασιν
τοῦ ἀέρος. Εἰ δ' ὑπὸ τοῦ τάχους ταχύνεσθαί τις τὴν ἀντιπερίστασιν
φησὶν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν γίγνοιτο, οὐκ εἰς τὸ ἄνωθεν· ἐπεὶ 10
E καὶ ἀπὸ τῶν ξύλων ἡ ὁρμὴ πρὸς τὸ ἄνω, οὐκ ὠθούντων. Καὶ ἡμεῖς
δὲ κινούμενοι τέμνομεν τὸν ἀέρα, καὶ οὐχ ἡ ἀντιπερίστασις ὠθεῖ·
πληροῖ δὲ μόνον ἐφεπόμενος τὸ παρ' ἡμῶν κενούμενον. Εἰ οὖν τοῖς
σώμασι διΐσταται τοῖς τοιούτοις μηδὲν παθὼν, τί κωλύει καὶ ἄνευ
διαστάσεως συγχωρεῖν παριέναι τοῖς εἰς ὄψιν εἴδεσιν; εἰ δὲ μηδὲ 15
πάρεισιν ὡς ἐν ῥοῇ τὰ εἴδη, τίς πάσχειν ἀνάγκη, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ
F πάθος πρὸς ἡμᾶς τῷ προπαθεῖν ἰέναι; Εἰ γὰρ τῷ προπαθεῖν τὸν ἀέρα
ἡ αἴσθησις ἡμῖν, οὐκ ἂν πρὸς αὐτὸ βλέποντες τὸ ὁρώμενον ἴδομεν,
ἀλλ' ἐκ τοῦ παρακειμένου ἔσχομεν ἂν τὴν αἴσθησιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ

2. ἄλλο δὲ] Cod. Med. B. ἄλλου δέ.
3. λέγοι τις] Cod. Vat. λέγοιτό τις.
ib. ἐπεὶ οὐδὲ] Cod. Ciz. ἐπεὶ οὐδέν.
5. ἄνωθεν πίπτοι] Codd. Ciz. et Vat. ἄνω. Posterior πίπτει.
7. φορᾶς] Ita etiam Cod. Med. A. sed ex corr. In Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. est φθορᾶς.
8. φθάνει] Cod. Med. B. φθάνοι.
10. γίγνοιτο] Cod. Vat. γίνοιτο.
11. Καὶ ἡμεῖς] Cod. Ciz. ἀλλ' ἡμεῖς.
13. κινούμενον] Cod. Med. A. κινούμενον cum Marc. A. Quod recepi.
15. δὲ μηδὲ] Codd. Ciz. et Vat. δὲ μή.
17. προπαθεῖν] Cod. Vat. bis προταθεῖν. Priore loco Ciz. προσπαθεῖν. Ante repetitam hanc vocem uterque Cod. habet τὸ pro τῷ.
18. εἴδομεν] Codd. Marc. A. Med. B. ἴδωμεν. Vat. ἴδομεν. Illud recepimus.

timur, quoniam in uno uniusque sumus, cur non oporteat, quando sentitur aliquid procul positum, inesse continuitatem? Forte continuitatem quidem et medium ipsum oportet alicubi interesse, quia necesse sit animal esse continuum, passio vero per accidens est continui: alioquin omne ab omni pati fatebimur. Tum vero si hoc quidem ab hoc, aliud vero ab alio patitur, neque patitur idem, non erit opus ubique medio. Quod si in visione saltem aliquis opus esse dixerit, rationem assignare debebit: quandoquidem non ubique apparet, quod procedit per aërem, inferre aëri passionem, sed dividere tantum: ceu cum lapis cadit desuper, nihil aliud aëri videtur accidere, nisi quod cadentem non sustinet lapidem. Neque enim verisimile est, lapidem cadere per quendam circumfusi aëris subingressum, cum descensus ei sit naturalis, quoniam sic et ignis ascenderet per similem aëris subingressum, quod dictu est absurdum. Ignis enim motus sui velocitate præcurrit aërem succedentem. Quod si quis dicat ipsa velocitate etiam aëris accelerari successum, attamen secundum accidens id eveniet, neque proprie sursum, quoniam et a lignis impetus fit in altum, nullo impellente crescentibus. Atqui et nos euntes dividimus aërem, neque tunc circumfusi aëris successio nos impellit, sed subsequens tantum aër quod nos vacuum reddimus, implet. Si ergo aër per corporum ejusmodi motum distantiam inter suas partes admittit, nihil aliud interea patiens, quidnam prohibet etiam absque distantia concedere speciebus transitum ad aspectum? Sin autem neque perveniunt quidem velut quodam fluxu species, quænam necessitas pati cogit? Atque per ipsum ad nos usque passionem, ex eo quod ille passus antea fuerit, pervenire? Si enim ex eo, quod aër antea patiatur, sensus efficeretur, certe non aspi-

θερμαίνεσθαι. Ἐκεῖ γὰρ οὐ τὸ πόῤῥωθεν πῦρ, ἀλλ' ὁ ἀὴρ ὁ παρα- 443
κείμενος θερμανθεὶς, θερμαίνειν δοκεῖ· ἀφὴ γὰρ τοῦτο· ἐν δὲ τοῖς
ὁράμασιν οὐχ ἁφή· ὅθεν οὐδ' ἐπιτεθὲν τῷ ὄμματι τὸ αἰσθητὸν ὁρᾶν G
ποιεῖ, ἀλλὰ φωτισθῆναι δεῖ τὸ μεταξὺ, ἢ ὅτι σκοτεινὸν ὁ ἀήρ· μὴ 444
ὄντος δὲ τούτου σκοτεινοῦ, οὐδ' ἂν ἐδέησε φωτὸς ἴσως, τὸ γὰρ σκο- A
τεινὸν ἐμπόδιον ὂν τοῦ ὁρᾶν δεῖ κρατηθῆναι τῷ φωτί. Τάχα δὲ ἂν
καὶ προσαχθὲν τῇ ὄψει οὐχ ὁρᾶται, ὅτι σκιὰν φέρει τὴν τοῦ ἀέρος
καὶ τὴν αὑτοῦ.

Μέγιστον δὲ μαρτύριον τοῦ μὴ διὰ τοῦ ἀέρος παθόντος τὸ εἶδος A
τοῦ αἰσθητοῦ ὁρᾶν, καὶ τὰς τούτων μορφὰς, ὥσπερ διαδόσει, τὸ νύκ-

1. ἀλλ' ὁ] Cod. Vat. ἀλλὰ ὁ cum Marc. A.
2. ἁφὴ γὰρ] Cod. Vat. ἀφῇ γάρ. Marcc.
3. οὐχ ἁφὴ] Ita Cod. Vat. Sed correctum ex ἀφῇ.
4. ἢ ὅτι] Marc. A. οἷον ὅτι.
6. τοῦ ὁρᾶν] Codd. omnes, sed Darm. nonnisi ab al. m., ὃν τοῦ ὁρᾶν, quod recepi.

ciendo ad ipsum visibile cerneremus, sed e proxima nobis aëris parte sensum reportaremus, quemadmodum in calefactione contingit. In hac enim non remotus ignis, sed proximus calefactus aër calefacere nos videtur. Sed enim passio hæc ad tactum pertinet, in visione autem non fit tactus: ideo neque sensibile impositum oculis efficit visionem: sed illuminari medium necessarium est, forsan quoniam aër est tenebrosus. Ac nisi esset obscurus, forsan lumine non egeret: quod enim tenebrosum est, cum impediat visionem, oportet lumine superari. Forte vero et ob hoc ipsum res videnda proxime admota visui, nequaquam cernitur, quoniam secum affert quandam tum sui ipsius, tum aëris umbram.

III. *Inter visum atque visibile non est necessarius aër medius ad hoc ipsum proprie, ut forma objecti imprimatur deinceps per partes aëris succedendo, unde tandem imprimatur et oculo. Ratio ad hoc prima paulo superius assignata est. Sequuntur duæ, quarum una est ejusmodi. Quando nocte profunda igniculum longissime distantem cernimus, non est putandum ex igniculo formam continuatis aëris partibus gradatim imprimi. Non enim potest hunc ita pingere, nisi et easdem partes illuminet, nec tamen illuminat eas: alioquin alia quoque multa in recto hoc spatio cerneremus. Ratio altera talis est. Si aër modo quodam suo, id est corporeo, a persona videnda pingatur, sequetur, ut exigua illa pars aëris pupillæ proxima et æqualis, id duntaxat minimum de persona tota, quod præfert, ostendat oculo: nunc autem in qualibet aëris portiuncula totum videmus objectum. Denique aër nihil patitur ab illa specie, si qua mittitur ab objecto, sicut neque patitur ab ipso lumine, per quod mittitur: ab ipso, inquam, qua ratione lumen. Sic enim momento adest et abest, neque remanet illuminante subtracto, et est ubique totum. Ex quo apparet lumen neque fieri propriam aëris qualitatem, nec esse re vera corporeum. Proinde incorporeum hoc non tam provenit ex corpore, quam vita mundi. Nam et quando ad longissimum spatium scintillam vides, exiguum locustæ sonum audis: et animalia quædam audiunt minima quæque: item apes et formicæ mellita olfaciunt remotissima: conchæ quin etiam distantia gustant: et torpedo piscis per longam sæpe virgam stupefacit te quasi tangens: non est existimandum, præsertim in superioribus a minimo quoque objecto longissimum spatium frangi, et materialiter affici: sed intervenire nescio quid quodammodo spiritale, quod per tam longum spatium agat in sensum, id est actum quendam specialem ab ipsa specie rei sentiendæ provenientem. A specie, inquam, non tam, quia in materia sit, quam quia a spirituali vivaque dependet idea. Actum quoque specialem, inquam, et spiritalem, sive hic intra nos fiat in instrumento sensus, ut in tactu atque gustu, sive etiam extra nos in aëre, ut circa visum, auditum, olfactum: sive etiam a visu proveniat in objectum: qui sane actus in omnibus sentiendis fit ubique inter passionem etiam materialem ab objecto in aëre factam circa sensus inferiores. Fit igitur opportune tunc virtute quadam vitæ communis, cujus beneficio cuncta ligante tam facile a rebus distantibus et movetur sensus, et corpus conforme procul patitur a conformi. Quod etiam apparet in magia: et cælestia aliaque multa vires suas impartiunt remotissimis: denique vita mundi communis ita sensum hunc cum hoc sensibili temperat, ut, agente sensibili, moveatur sensus et agat, sicut in lyra, dum movetur hæc chorda, statim et contemperata movetur: et te clamante, paries conclamat sic expositus. De superioribus diligentius in commentariis Theophrasti tractamus.*

Maximum vero argumentum est, non propterea cerni sensibilium formas, quia jam aër illorum species per continuatam traductionem pati-

444 τωρ ἐν σκότῳ, πῦρ τε καὶ τὰ ἄστρα ὁρᾶσθαι, καὶ τὰς τούτων μορφάς. Οὐ γὰρ δὴ φήσει τις ἐν τῷ σκοτεινῷ τὰ εἴδη γενόμενα, οὕτω συνάψασθαι· ἢ οὐκ ἂν ἦν σκότος, τοῦ πυρὸς ἐλλάμψαντος τὸ αὐτοῦ εἶδος. Β' Ἐπεὶ καὶ πάνυ πολλοῦ σκότου ὄντος, καὶ κεκρυμμένων καὶ τῶν ἄστρων καὶ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ παρ' αὐτῶν μὴ ἐλλάμποντος, ἐκ τῶν φρυκτωρίων ὁρᾶται τὸ πῦρ, καὶ ἐκ τῶν πύργων τῶν ταῖς ναυσὶ σημαινόντων. Εἰ δὲ καὶ διϊέναι τις λέγοι καὶ ἐν τούτοις τὸ πῦρ, ἐναντιούμενος τῇ αἰσθήσει, ἐχρῆν τὴν ὄψιν τοῦ ἀμυδροῦ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι, ποιεῖσθαι τὴν ἀντίληψιν, οὐκ ἐκείνου αὐτοῦ, οἷόν ἐστιν ἐναργές. Εἰ δὲ μεταξὺ σκότους ὄντος ὁρᾶται τὸ ἐπέκεινα, πολλῷ μᾶλλον μηδενός. C Ἀλλ' ἐκείνῳ ἄν τις ἐπιστήσειε, μὴ τῷ μεταξὺ μηδενὶ οὐκ ἔσται ὁρᾶν· οὐχ ὅτι μηδέν ἐστι μεταξὺ, ἀλλ' ὅτι ἡ συμπάθεια τοῦ ζώου ἀναιρεῖται πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν τῷ ἓν εἶναι. Τούτῳ γὰρ ἔοικε καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ὀπωσοῦν εἶναι, ὅτι συμπαθὲς τὸ ζῶον τόδε τὸ πᾶν ἑαυτῷ. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, πῶς ἂν ἄλλο ἄλλου τῆς δυνάμεως μετελάμβανε, καὶ μάλιστα τῆς πόῤῥω; τοῦτο 445 δὴ ἐπισκεπτέον, εἰ ἄλλος κόσμος ἦν καὶ ἄλλο ζῶον, μὴ συντελοῦν πρὸς τοῦτο, καὶ ὄψις ἦν ἐπὶ τοῖς νώτοις τοῦ οὐρανοῦ, εἰ ἐθεάσατο ἐκεῖνον ἐκ διαστήματος συμμέτρου, ἢ οὐδὲν ἂν εἴη πρὸς ἐκεῖνον τού-

1. πῦρ τε] Cod. Ciz. πῦρ τε εἶναι.
2. φησί] Codd., excepto Darm., omnes φήσει: quod recepimus cum Fic.
3. ἢ οὐκ] Cod. Vat. omittit ἤ.
4. πολλοῦ] Cod. Ciz. πολλαχοῦ.
ib. καὶ τῶν] Cod. Med. B. omittit καί.
6. ταῖς ναυσὶ] Codd., præter Darm., omnes τῶν ταῖς ναυσὶ, quod reduximus.
9. οὐκ ἐκείνου] Cod. Darm. καὶ οὐκ ἐκείνου. In seqq. ex marg. Ed. pro σκότου recepi σκότους.
11. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
ib. μὴ τῷ] Cod. Ciz. μὴ τό.
13. ἡ πρὸς] Marc. A. εἰ πρός: mox τοῦτο pro τούτῳ.
16. τοῦτο δὴ] Codd. Marc. A. Med. B. τοῦτο δέ.
18. νώτοις] Cod. Ciz. νότοις.
ib. εἰ ἐθεάσατο] Cod. Vat. εἰσθεάσατο.
19. ἐκεῖνον τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. et Darm. ἐκεῖνον τούτῳ. Quod recepi.

endo susceperit, quod sub obscura nocte ignis et sidera, horumque formæ cernuntur: Neque afferet quispiam in aëre tenebroso impressas species sic ad oculum usque continuari, alioquin non essent tenebræ, ubi ignis illuminando suam speciem traderet. Quando etiam sub profundis tenebris occulentibus stellas et ignem horumque lumen prorsus impedientibus, interim ex specula facibusque prospicitur ignis, atque ex turribus, quæ signa navibus exhibent. Siquis autem in his quoque ignem transire dicat, repugnans videlicet sensui, oportebit etiam minima quæque interim in aëre cerni, neque duntaxat ignem. Si ergo, tenebris in medio prohibentibus, tamen quod est ultra tenebras pervidemus, multo magis, ubi nullum sit medium, discernemus. Sed hic aliquis fortassis instabit, asserens, ubi nullum sit medium, videri nihil, non quidem ex eo proprie, quia desit medium: sed quoniam animalis compassio ad hæc ipsa prorsus auferatur, consensioque partium inter se in eo, quod unum totum sit consistens. Videtur enim ob id sensus quomodocunque fieri: quoniam universum hoc animal sibimet ubique compatitur. Nisi enim foret tale, quonam pacto aliud ab aliis etiam remotissimis vires acciperet? Hoc itaque consideratione dignum est: Si alter esset mundus, alterumque animal cum hoc nostro nullam habens communionem, essetque visus aliquis in cæli dorso, numquid ejusmodi visus ex spatio moderato mundum alterum sit visurus, an potius nullum huic futurum sit ad illum in agendo vel patiendo commercium? Sed de hoc tractabitur in sequentibus. Nunc vero id insuper aliquis afferre poterit testimonium, probans, non propterea fieri visionem, quia medium patiatur: nempe si patitur aër, necessarium est conditione corporea pati, id autem est velut in cera imprimi figuram. Sic

τῳ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον. νῦν δὲ, κἀκεῖνο ἄν τις μαρτύραιτο εἰς 445
τὸ μὴ τῷ πάσχειν τὸ μεταξὺ τούτῳ τὸ ὁρᾶν γίγνεσθαι· εἰ γὰρ δὴ
πάσχοι τὸ τοῦ ἀέρος, σωματικῶς δήπουθεν ἀνάγκη πάσχειν· τοῦτο
δέ ἐστιν οἷον ἐν κηρῷ τύπον γενέσθαι, μέρος δὴ δεῖ τοῦ ὁρατοῦ καθ' B
ἕκαστον μόριον τυποῦσθαι, ὥστε καὶ τὸ συναφὲς τῇ ὄψει μόριον το-
σοῦτον, ὅσον καὶ ἡ κόρη τὸ καθ' αὑτὸ μόριον τοῦ ὁρατοῦ δέχοιτο ἄν.
Νῦν δὲ πᾶν τε ὁρᾶται, καὶ ὅσοι ἐν τῷ ἀέρι, κατά γε τὸ κατ' ἀντικρὺ,
ἔκ τε πλαγίων, ἐπὶ πολὺ ὁρῶσιν, ἐγγύς τε καὶ κατόπιν οὐκ ἐπιπρο-
σθούμενοι· ὥστε ἕκαστον μόριον τοῦ ἀέρος ὅλον οἷον τὸ πρόσωπον τὸ
ὁρώμενον ἔχειν. Τοῦτο δὲ οὐ κατὰ σώματος πάθημα, ἀλλὰ κατὰ C
μείζους καὶ ψυχικὰς, καὶ ζώου ἑνὸς συμπαθοῦς ἀνάγκας.

Ἀλλὰ τὸ συναφὲς τῆς ὄψεως φῶς πρὸς τὸ περὶ τὴν ὄψιν καὶ μέχρι A
τοῦ αἰσθητοῦ πῶς; ἢ πρῶτον μὲν τοῦ μεταξὺ ἀέρος οὐ δεῖται, εἰ μὴ
ἄρα τὸ φῶς οὐκ ἂν ἀέρος ἄνευ λέγοιτο· οὕτω δὲ τοῦτο μεταξὺ κατὰ
συμβεβηκός· αὐτὸ δὲ φῶς ἂν εἴη μεταξὺ οὐ πάσχον, οὐδ' ὅλως πά-
θους ἐνταῦθα δεῖ· ἀλλ' ὅμως τοῦ μεταξύ· εἰ δὲ τὸ φῶς οὐ σῶμα, οὐ
σώματος. Καὶ δὴ οὐ πρὸς τὸ ὁρᾶν ἁπλῶς δέοιτο ἂν τοῦ φωτὸς τοῦ B

1. μαρτύραιτο] Cod. Ciz. μαρτύρεται.
3. τὸ τοῦ] Marc. A. τῷ τοῦ.
4. τύπον] Marc. B. τύπῳ.
5. συναφὲς] Cod. Med. B. συνεχές.
7. κατ' ἀντικρὺ] Cod. Vat. καταντικρύ. Ita idem mox ἐπιτολὺ conjunctim. Et in eodem constanter scribitur κατάφυσιν pro κατὰ φύσιν.
10. σώματος] Cod. Med. B. τοῦ σώματος.
12. καὶ μέχρι] Cod. Ciz. omittit καί.

igitur visibilis objecti pars certa in certa parte aëris figurabitur: Itaque pars aëris contigua visui tanta, quanta pupilla partem figuræ ipsius visibilis pro quantitate propria accipiet atque tradet. Nunc autem et videtur totum, et quotcunque sunt in aëre tum ex directo positi, tum etiam ex obliquo ad longum vident, stantes etiam inter se a tergo, modo ne alii undique aliis obstent. Ex quo apparet, quamlibet aëris particulam totum velut vultum in se inspectum habere. Id autem non fit corporeæ passionis conditione, imo secundum majores et animales, et animalis unius ubique sibimet compatientis necessitates.

IV. *Si, quod medium necessarium est inter visum atque visibile, id quidem non corpus est, sed lumen, vel nativum oculo sive visibili, vel alienum. Confert autem ad videndum non passio medii oculique, sed actio quædam atque lumen. Tres hic de visu tangit opiniones. Una putat animam ita per radios visuales, sicut per capillos, sese propagare, vel manus: atque ita sensibile tangere, et id quidem absque reflexione. Secunda, animam non propagari per radios, sed eos quasi virgas extendere ad objectum, eosque ad animam inde reverberari. Tertia, lumen figurari ab objecto, atque ita figuratum ad oculos pervenire. Circa primam ludit, secundam deridet, tertiam reprobat: et ubique tandem id molitur, tantam esse compatiendi conformitatem inter visum atque visibile, ut satis circa se vicissim moveantur et agant, etiam si nulla passio contingat in medio, sicut neque patitur medium, vel saltem non tale quiddam patitur, quando tremente hac chorda altera contremiscit, oscitante hoc, oscitat ille, et imaginante aliquid amicissimo, imaginatur interdum idem et alter amicus.*

Sed contiguum visionis lumen quomodo se habet ad lumen visioni propinquum, et usque ad sensibile? Forte aëre quidem non indiget medio, nisi forsan lumen absque aëre non dicatur: sic autem medium hoc est secundum accidens. Ipsum vero lumen est medium minime patiens, et omnino hic non opus est passione, sed [forte duntaxat] tamen medio: quod si lumen non sit corpus, non est opus corpore medio. Atqui forte dixerit aliquis, non ad ipsam simpliciter visionem alieno opus esse lumine atque medio, sed ad hoc ipsum duntaxat, ut longinqua cernantur. Utrum igitur lumen absque aëre possit esse, nec ne, in sequentibus perquiremus. Nunc autem hoc in

445 ἀλλοτρίου καὶ μεταξὺ ἡ ὄψις, ἀλλὰ πρὸς τὸ πόῤῥω ὁρᾷν. τὸ μὲν οὖν εἰ τὸ φῶς γένοιτο ἄνευ τοῦ ἀέρος, ὕστερον. Νῦν δὲ ἐκεῖνο σκεπτέον, εἰ μὲν γὰρ τὸ φῶς τοῦτο τὸ συναφὲς, ἔμψυχον γίγνεται, καὶ ἡ ψυχὴ δι' αὐτοῦ φερομένη, καὶ ἐν αὐτῷ γιγνομένη· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔνδον, ἐν τῷ ἀντιλαμβάνεσθαι δήπουθεν ὅπερ ἐστιν ὁρᾷν, οὐδὲν ἂν δέοιτο
(τοῦ μεταξὺ φωτὸς, ἀλλ' ἁφῇ ἔσται ἐοικὸς τὸ ὁρᾷν, τῆς ὁρατικῆς δυνάμεως ἐν φωτὶ ἀντιλαμβανομένης, πάσχοντος οὐδὲν τοῦ μεταξὺ, ἀλλὰ γίγνεται τῆς ὄψεως φορὰ ἐκεῖ· οὗ δὴ ζητητέον, πότερα τῷ διάστημά τι εἶναι ἐκεῖ δεῖ πορευθῆναι τὴν ὄψιν, ἢ τῷ σῶμά τι εἶναι ἐν τῷ διαστήματι; καὶ εἰ μὲν τῷ σῶμα ἐν τῷ διαστήματι εἶναι, τὸ διεἶργον εἰ ἀφαιρεθείη, τοῦτο ὄψεται· εἰ δ' ὅτι διάστημα ἁπλῶς, ἀργὴν δεῖ ὑποθέσθαι τὴν τοῦ ὁρατοῦ φύσιν, καὶ οὐδὲν δρῶσαν ὅλως. Ἀλλ'
446 οὐχ οἷόν τε· οὐ γὰρ μόνον ἡ ἁφὴ ὅτι ἐγγύς τι, λέγει καὶ ἅπτεται· ἀλλὰ τὰς τοῦ ἁπτοῦ πάσχουσα ἀπαγγέλλει διαφορὰς, καὶ εἰ μὴ διείργοι τι, κἂν τοῦτο πόῤῥω ἤσθετο. Ἅμα γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ μεταξὺ καὶ ἡμεῖς πυρὸς αἰσθανόμεθα, οὐκ ἀναμείναντες θερμανθῆναι ἐκεῖνον. Μᾶλλον γοῦν τὸ σῶμα θερμαίνεται τὸ στερεὸν, ἢ ὁ ἀήρ· ὥστε δι'
(αὐτοῦ μᾶλλον, ἀλλ' οὐ δι' αὐτό. Εἰ οὖν ἔχει δύναμιν εἰς τὸ δρᾷν, τὸ δὲ εἰς τὸ πάσχειν, ἢ καὶ ὁπωσοῦν ἡ ὄψις, διὰ τί ἄλλου δεῖται μέσου

1. ἡ ὄψις] Cod. Vat. ὄψις. Sed ἡ in marg.
4. γιγνομένη] Cod. Ciz. γιγνωσκομένη. Idem mox omittit καὶ ante ἐπί.
8. διάστημά τι] Codd. Ciz. et Vat. διαστήματι.
9. σώματι] Cod. Darm. ut marg. Ed. σῶμά τι et sic. Marcc. quod recepi.
10. εἰ μὲν τὸ] Cod. Darm. μὲν τῷ. Et sic correxi.
14. ἀπαγγέλλει] Codd. Marc. A. Med. B. ἀπαγγέλει (sic).
16. ἀναμείναντες] Cod. Vat. ἀμείναντες.

primis investigemus. Profecto, si lumen hoc contiguum visui fit animatum, et anima per ipsum fertur, et in ipso viget quemadmodum et in intimo, nimirum in percipiendo quoquo modo quale est videre lumine medio non egebit, sed visio similis erit tactui, virtute videlicet videndi in lumine percipiente, dum medium nihil patitur, sed illac visus ipse perfertur. Ubi sane quærendum est, numquid ex eo, quod illic est intervallum, oporteat procedere visum, an ex eo, quod in intervallo sit corpus? Ac si quidem ex eo, quod corpus in intervallo sit, si obstaculum hoc auferatur, perspicietur: sin autem ex eo, quod simpliciter ibi sit intervallum, visibilis ipsius naturam oportet supponere otiosam, et omnino nihil agentem. Sed enim hoc fieri nequit: tactus enim non solum nuntiat atque tangit, quod aliquid sit propinquum, sed etiam quasi passus tangibilis ipsius nuntiat differentias, ac nisi quid obstiterit, id etiam sentiat e longinquo. Simul enim medius aër atque nos percipimus ignem, non expectantes ipsi, quoad aër ante fuerit calefactus. Magis ergo corpus calefit solidum, quam aër: quapropter per aërem potius, quam propter aërem incalescit. Si igitur sensibile ad agendum vim habet, hoc autem ad patiendum, vel etiam quomodocunque visus, curnam alio indigeat medio, in quod vim habeat ad agendum? Id enim nihil aliud foret, quam impedimento aliquo indigere. Jam vero quando solis lumen accedit, non prius oportet aërem, deinde nos, sed simul illuminari. Et prius quam propinquet visui, sæpe dum etiam adhuc est alibi, nos videre contingit, quasi aër minime patiatur: dum videlicet medium quidem hoc nihil est passum, et lumen nondum profectum, ad quod adhibere visum oportet. Et profecto penes hanc suppositionem difficile fuerit causam assignare, ob quam et quomodo nocte stellas ignemque cernamus. Sin autem manet quidem anima in se ipsa, indiget autem lumine, velut virga, per quam se porrigat, oportebit violentam fore perceptionem secundum

εἰς ὃ δύναται πρὸς τὸ ποιῆσαι; τοῦτο γὰρ ἐμποδίου ἐστὶ δεῖσθαι. 446
ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ φῶς προσίῃ τὸ τοῦ ἡλίου, οὐ πρότερον δεῖ τὸν ἀέρα,
εἶτα καὶ ἡμᾶς ἀλλ' ἅμα καὶ πρὶν ἐγγὺς τῆς ὄψεως γενέσθαι, πολλά-
κις ὄντος ἀλλαχοῦ, ὡς μὴ παθόντος τοῦ ἀέρος ἡμᾶς ὁρᾷν, μεταξὺ
ὄντος τοῦ μὴ πεπονθότος, καὶ τοῦ φωτὸς μήπω ἐληλυθότος, πρὸς ὃ C
δεῖ τὴν ὄψιν συνάψαι. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ὁρᾷν τὰ ἄστρα, ἢ
ὅλως πῦρ, χαλεπὸν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ἀπευθῦναι. Εἰ δὲ μένει μὲν
ἡ ψυχὴ ἐφ' ἑαυτῆς, φωτὸς δὲ δεῖται ὥσπερ βακτηρίας πρὸς τὸ φθά-
σαι, ἔδει τὴν ἀντίληψιν βίαιον καὶ ἀντερείδοντος εἶναι, καὶ τεταμέ-
νου τοῦ φωτὸς, καὶ τὸ αἰσθητὸν τὸ χρῶμα ᾗ χρῶμα, ἀντιτυποῦν αἰ
αὐτὸ εἶναι· οὕτω γὰρ διὰ μέσου αἱ ἁφαί. Εἶτα καὶ πρότερον ἐγγὺς D
γέγονε, μηδενὸς μεταξὺ ὄντος τότε· οὕτω γὰρ ὕστερον τὸ διὰ μέσου
ἅπτεσθαι ποιεῖ τὴν γνῶσιν οἷον τῇ μνήμῃ, καὶ ἔτι μᾶλλον συλλο-
γισμῷ· νῦν δὲ οὐχ οὕτως. Ἀλλ' εἰ παθεῖν δεῖ τὸ πρὸς τὸ αἰσθητὸν
φῶς, εἶτα διαδοῦναι μέχρις ὄψεως, ἡ αὐτὴ γίγνεται ὑπόθεσις τῇ ὑπὸ
τοῦ αἰσθητοῦ, τὸ μεταξὺ πρότερον τρεπούσῃ, πρὸς ἣν δὴ καὶ ἐν ἄλ-
λοις ἠπόρηται.

Περὶ δὲ τοῦ ἀκούειν ἆρα ἐνταῦθα συγχωρητέον, πάσχοντος τοῦ A
ἀέρος τὴν κίνησιν τὴν πρώτην, τὸν παρακείμενον ὑπὸ τοῦ τὸν ψόφον

1. ἐμποδίου] Cod. Ciz. ἐμπέδιον.
2. τὸ τοῦ] Cod. Ciz. omittit τό.
3. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.
4. ὄντος] Cod. Med. B. ὄντας.
7. ὅλως] Cod. Ciz. ὥσπερ.
9. ἀντερείδοντος εἶναι] Cod. Ciz. vocem εἶναι post βίαιον habet.
10. ᾗ χρῶμα] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. et Vat. cum marg. Ed. ᾗ χρῶμα. Quod recepimus.
13. ἅπτεσθαι] Cod. Med. B. ἅπτεται.
ib. τῇ μνήμῃ] Cod. Med. B. τῆς μνήμης.
15. μίχρις] Ita Codd. Ciz. Marcc. et Vat. Sed Ed. cum rell. μίχρι.
ib. ἀπὸ τοῦ] Cod. Vat. ὑπό. Quod recepi.
16. ἤδη καί] Cod. Vat. δὴ καί. Et sic rescripsi.
18. ἆρα] Cod. Ciz. ἄρ'. Vat. ἄρα (sic).
19. ὑπὸ τεῦ τὸν] Marc. A. ὑπὸ τοῦτον.

quandam porrecti luminis reverberationem, atque sensibilem colorem, qua ratione color est, habere reflectendi virtutem: sic enim per medium tactus efficientur. Præterea et prius appropinquavit nullo tunc interveniente medio. Sic enim deinde per medium attingere facit cognitionem, quasi memoria quadam fiat et quodam potius argumento, nunc vero non fit ita. Verum si lumen sensibili propinquans oportet pati, deinceps vero id totum usque ad visum continuata traductione procedere, eadem nobis suppositio fiet, atque illa, quæ tradebat medium prius a sensibili permutari et allici, adversus quam alibi disputavimus.

V. *Si qua materialis passio a rebus sentiendis affertur in medium, quia nimium diversa est ab incorporea natura sensus, ideo et sæpe sua vehementia confundit sensum, et nunquam est accommodata causa sentiendi: nisi præter illam suboriatur spiritale aliquid vel in medio, vel saltem in instrumento sensus. Id quidem spiritale accommodatum sensui etiam appareret in voce. Quod enim ubique totum circa vocem a multis eodem momento percipitur significaturque, spiritale quiddam esse videtur. Tale vero aliquid circa quemlibet sensum non corporea causa generat, sed procreat ipsa mundi vita in subjecto tunc opportune disposito. Est autem hoc adeo cognatum sensui, ut, cum primum id circa sensum viget actu, ipse quoque sensus ipsius actus circa id simul expergiscatur. Quemadmodum aliis hominibus alius præcipue concentus est amicus, et alius alios ad cantum excitat, atque tripudium. Quod autem ad actum hujus objecti sensibilis statim hic sensus agat, conficit eadem ubique vita mundi, hoc potissimum cum illo contemperans simulque movens: sicut ad talis humoris motum movetur et imaginatio talis, atque vicissim. Item ad varios Lunæ motus habitusque varie moventur et afficiuntur humores: Ad motum sulphuris movetur et flamma: Quorsum intendis dextrum oculum, intenditur et sinister.*

Cæterum numquid circa sensus auditus conce-

446 ποιοῦντος, τῷ τὸν μέχρις ἀκοῆς ἀέρα πάσχειν τὸ αὐτὸ, οὕτως εἰς αἴ-
σθησιν ἀφικνεῖσθαι; ἢ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν τὸ μεταξὺ, τῷ παρεῖναι
ἐν μέσῳ. Ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ μεταξὺ, ἅπαξ δὲ γενομένου τοῦ ψό-
φου, οἷον συμβαλλόντων δύο σωμάτων, εὐθέως ἀπαντᾷν πρὸς ἡμᾶς
447 τὴν αἴσθησιν. ἢ καὶ δεῖ μὲν ἀέρος τὴν πρώτην τοῦ πληττομένου, τὸ 5
δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ἄλλως τὸ μεταξύ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ δοκεῖ κύριος
εἶναι ὁ ἀὴρ τοῦ ψόφου· μὴ γὰρ ἂν μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι ψόφον
δύο σωμάτων συῤῥαγέντων, εἰ μὴ ὁ ἀὴρ, πληγεὶς ἐν τῇ ταχείᾳ συν-
όδῳ αὐτῶν καὶ ἐξωσθεὶς, πλήξας ἔδωκε τῷ ἐφεξῆς μέχρις ὤτων καὶ
B ἀκοῆς. Ἀλλ' εἰ ὁ ἀὴρ κύριος τοῦ ψόφου, καὶ τούτου κινηθέντος ἡ 10
πληγὴ, παρὰ τί ἂν εἶεν αἱ διαφοραὶ τῶν φωνῶν καὶ τῶν ψόφων; ἄλλο
γὰρ ἠχεῖ χαλκὸς πρὸς χαλκὸν, ἢ πρὸς ἄλλο, ἄλλο δὲ ἄλλο. Ὁ δὲ
ἀὴρ εἷς, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πληγή· οὐ γὰρ μόνον τῷ μεγάλῳ, καὶ τῷ
μικρῷ διαφοραί. Εἰ δ' ὅτι πρὸς ἀέρα γενομένη πληγὴ ψόφον ἐποίη-
σεν, οὐχ ἧ ἀὴρ φατέον. Τότε γὰρ φωνεῖ, ὅταν στάσιν λάβῃ στερεοῦ 15
C σώματος, πρὶν χυθῆναι μένων, ὥσπερ στερεόν τι· ὥστε ἀρκεῖ τὰ
συγκρούοντα, καὶ τὴν σύῤῥηξιν, καὶ ταύτην τὴν πληγὴν εἶναι τὸν
ψόφον, εἰς αἴσθησιν ἐλθοῦσαν· μαρτυρεῖν δὲ καὶ τοὺς ἔνδον ἤχους
τῶν ζώων, οὐκ ἐν ἀέρι, ἀλλὰ συγκρούσαντος καὶ πλήξαντος ἄλλο

1. τὸν μέχρις] Cod. Ciz. τὸ μέχρις. Ed. cum rell. τὸν μέχρι.
ib. ἀκοῆς] Abest a Cod. Med. B.
7. ψόφον] Cod. Med. B. τὸν ψόφον. Marc. A. ψόφῶν (sic).
9. ἐξωσθεὶς] Cod. Vat. ἐξωθεὶς cum Marc. A.
ib. μέχρις] Cod. Med. B. μέχρι. Mox Ciz. et Vat. omittunt εἰ.
10. καὶ τούτου] Cod. Med. B. ἐκ τούτου.
12. Ὁ δὲ] Marc. A. οὐδέ. Mox idem καὶ μικρῷ.
15. φωνεῖν] Marg. Ed. φωνή.
18. μαρτυρεῖν] Cod. Med. B. μαρτυρεῖ.
ib. τοὺς ἔνδον] Cod. Ciz. αὐτοὺς ἔνδον.

dendum est aërem quidem pati primum motum, et deinceps aërem proximum ab aëre primum sonante, similiterque aërem usque ad auditum gradatim idem pati, atque sic ad sensum pervenire? An potius secundum accidens in his medium patitur, ob id videlicet, quod intervenit? Quod si inde tollatur, semelque fiat sonus, duobus inter se corporibus concurrentibus, sensum in nobis hujus protinus excitari. Forte vero opus quidem est pulsato aëre ab initio, quod vero deinceps sequitur, aliter se habet medium. Hic enim videtur aër dominus esse soni: quippe cum neque ab initio fieri queat collisorum inter se corporum sonitus, nisi aër in veloci eorum concursu percussus atque excussus ejusmodi pulsum succedenti aëri tradat usque ad aures auditum: verum si aër soni dominus est, hujusque agitati pulsus est, quærendum erit, secundum quid potissimum differentiæ vocum sonorumque perpendantur. Aliter enim sonat æs ære percussum, aliter alio, aliter alia corpora inter se collidentia. Aër autem unus est, unaque in eo pulsatio: non enim solum per magnum atque parvum horum differentiæ perpenduntur. Sin autem asseveretur vocis sonique auctoritas penes aërem, propterea quod pulsus illatus aëri sonum reddat, respondendum est, non qua ratione aër est, id effici. Tunc enim resonat, quando statum solidi corporis adipiscitur, ante quam effundatur, manens quasi quiddam solidum: Quapropter sufficiunt hic ea, quæ mutuo se collidunt, dicendumque est collisionem pulsationemque ejusmodi esse sonum ad sensum usque pervenientem. Huic vero sententiæ argumento videntur esse soni, qui in animalium interioribus fiunt, non in aëre, sed parte animalis alia aliam collidente: quales sunt quædam ossium flexiones, attritionesque mutuæ, aëre nullo interveniente: item disruptiones quædam et sectiones. Sed de hoc quidem ita sit dubitatum, cujus quæstio similis est quæstioni de visu

ἄλλου· οἷον καὶ ὀστῶν κάμψεις, καὶ πρὸς ἄλληλα παρατριβομένων, 447
ἀέρος μὴ ὄντος μεταξύ, καὶ πρίσεις. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἠπορήσθω, ὁμοίου ἤδη καὶ ἐνταῦθα τοῦ ζητήματος γενομένου, ὅπερ ἐλέγετο D
ἐπὶ τῆς ὄψεως εἶναι συναισθήσεώς τινος ὡς ἐν ζώῳ, καὶ τοῦ κατὰ
5 τὴν ἀκοὴν πάθους ὄντος.

Εἰ δὲ καὶ τὸ φῶς γένοιτο ἂν, μὴ ὄντος ἀέρος, οἷον ἡλίου ὄντος ἐν Λ
ἐπιφανείᾳ τῶν σωμάτων ἐπιλάμποντος, τοῦ μεταξὺ ὄντος κενοῦ, καὶ 448
νῦν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι πάρεστι φωτιζομένου· ἀλλ' εἰ δι' αὐτὸν παθόντα καὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὴν ὑπόστασιν εἶναι τῷ φωτὶ διὰ τὸν
10 ἀέρα, πάθημα γὰρ αὐτοῦ εἶναι, μὴ ἂν οὖν ἔσεσθαι τὸ πάθημα, μὴ ὄντος τοῦ πεισομένου· ἢ πρῶτον μὲν οὐκ αὐτοῦ πρώτως, οὐδ' ᾗ αὐτός. Ἔστι γὰρ καὶ αὐτοῦ ἑκάστου σώματος πυρίνου καὶ λαμπροῦ,

2. μὲν περὶ τούτου] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. περὶ μὲν τούτου.
ib. ἠπορήσθω] Cod. Med. B. ἠπορίσθω. Vat. ἠποριέσθω. Marg. Ed. ἀποριέσθω.
3. ὁμοίου] Cod. Vat. ὅμοιον.
6. ἀέρος] Cod. Ciz. τοῦ ἀέρος.
7. ἐπιλάμποντος] Cod. Ciz. καὶ ἐπιλάμποντος.
ib. κενοῦ] Marc. A. κοινοῦ.
9. ὑπόστασιν] Cod. Med. B. ὑπόθεσιν.
ib. εἶναι] Abest a Cod. Ciz.
10. αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. ἂν τοῦ.

superiori. Et profecto de illa atque de hac dicendum est, vim audiendi consistere in compassione quadam consensioneque mutua rerum, tanquam in eodem vivente manentium.

VI. *Lumen non ab illuminato, sed ab illuminante dependet: similiter vita omnis non ab animato, sed ab anima pendet tanquam proprius actus, et regitur, etiam si omne foris defuerit sustentaculum. Primum corpus est cælestis ignis: prima hujus qualitas est lumen: ideo usque adeo perfecta est, ut per modum actus potius, quam otiosæ qualitatis existat. Actus quidem tam efficax, ut per omnia sese porrigat a fonte proprio non disjunctus. Appellatur et ignis ejusmodi color, qui usquequaque diffusus, colores omnium otiosos suscitat, atque circumfundit. Præterea in quocunque sub cælo corpore prævalet igneus quidam vigor cælesti similis: emicat et inde lumen, quasi familiaris color. Sub præsentia Solis lumen calefacit aërem: Calefactio quidem utroque indiget, scilicet et præsentia Solis, et aëre. Hæc vero calefactio competens medium est inter lumen atque calorem. Calor sane potest etiam sine præsentia luminis in aëre superesse. Ergo lumen sine aëre penes Solem existere potest: sed calor quidem a lumine relictus in aëre non multo tempore superest, quoniam est alienus: lumen vero circa Solem semper, quia proprium. Proprium enim inseparabile est. Alicujus certe proprium est lumen, non diaphani per se quidem obscuri: ergo Solis ipsius corporisque solaris. Et merito, sicut est forma quædam in ordine rerum in se ipsa consistens, quædam alio sustentata, sic et actus est duplex. Alter quidem formæ duntaxat agentis, alter insuper jacens in patiente. Lumen vero non fieri propriam diaphani qualitatem, alibi diximus, quia neque suscipitur paulatim, neque etiam retinetur, neque simul cum hoc inficitur vel movetur, neque confunduntur inter se lumina, neque igitur cum cæteris qualitatibus commiscentur. Non confundi apparet ex eo, quod, si tribus luminibus corpus unicum opponatur, tres in oppositum umbræ resultant: quoniam tria ibidem lumina sunt distincta. Præterea si tribus candelis opponatur ingens tabula, in cujus medio sit foramen, tria lumina in oppositum inde resiliunt: aliud quidem in rectum, alia duo e transverso se invicem intersecantia, non confusa. Similiter mentes et animæ conjunctæ invicem minime confunduntur. Lumen merito neque subjecto capitur, neque commiscetur alicubi, quoniam omne lumen cælestis luminis est imago: illud vero animæ cælestis est actus. Sicut enim verbum emittitur ab anima velut actus imaginationis extra porrectus, in quo tria sunt, aër, motus, significatio: sic a luce intellectuali cælestis animæ per omnia efficacissimus actus effunditur, in quo tria sunt, lumen, calor, vis occulta: et aliquo pervenit lumen, quo non calor, et e converso. Vis autem in hoc actu occulta, quæ in eo potissimum est, per omnia transit, facitque mirabilia, non formaliter calefaciendo, vel palam illuminando, sed speciales inferendo virtutes.*

Reliquum est indagare, numquid lumen futurum sit alicubi, si non sit aër: velut si Sol in corporum superficie fulgeat, sed medium sit prorsus vacuum. Quod quidem nunc secundum accidens illuminatur, ex eo, quod medium hoc corpus intervenire contingit. An forte propter ipsum aërem patientem et alia pati, naturamque luminis existere propter ipsum aërem, cujus qui-

448 B καὶ δὴ καὶ λίθων τοιούτων φωτεινὴ χρόα· ἀλλὰ τὸ εἰς ἄλλο ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χρόαν τοιαύτην ἰὸν ἆρα ἂν εἴη, μὴ ὄντος ἐκείνου; ἀλλ' εἰ μὲν ποιότης μόνον, καί τινος ποιότης, ἐν ὑποκειμένῳ οὔσης πάσης ποιότητος, ἀνάγκη καὶ τὸ φῶς ζητεῖν, ἐν ᾧ ἔσται σώματι. Εἰ δὲ ἐνέργεια ἀπ' ἄλλου, διὰ τί οὐκ ὄντος ἐφεξῆς σώματος ἀλλὰ οἷον κενοῦ μεταξὺ, εἴπερ οἷόν τε, οὐκ ἔσται; καὶ ἐπιβαλεῖ καὶ εἰς τὸ ἐπέκεινα. C Ἀτενὲς γὰρ ὂν, διὰ τί οὐ περάσει οὐκ ἐποχούμενον; εἰ δὲ δὴ καὶ τοιοῦτον οἷον πεσεῖν, καταφερόμενον ἔσται· οὐ γὰρ δὴ ὁ ἀὴρ, οὐδ' ὅλως τὸ φωτιζόμενον ἔσται τόδε ἕλκον ἀπὸ τοῦ φωτίζοντος, καὶ βιαζόμενον προελθεῖν· ἐπεὶ, οὐδὲ συμβεβηκὸς, ὥστε πάντως ἐπ' ἄλλῳ ἢ πάθημα ἄλλου, ὥστε δεῖ εἶναι τὸ πεισόμενον· ἢ ἔδει μένειν, ἐληλυθότος· νῦν δὲ ἄπεισιν, ὥστε καὶ ἔλθοι ἄν. Ποῦ οὖν; ἢ τόπον δεῖ D μόνον εἶναι; ἢ οὕτω γε ἀπολεῖ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐξ αὑτοῦ, τὸ τοῦ ἡλίου σῶμα· τοῦτο δὲ ἦν τὸ φῶς. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ φῶς τινος ἔσται· ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἔκ τινος ὑποκειμένου, οὐκ εἰς ὑποκείμενον δέ· πάθοι δ' ἄν τι τὸ ὑποκείμενον εἰ παρείη· ἀλλ' ὥσπερ ζωὴ ἐνέργεια οὖσα, ψυχῆς ἐστιν ἐνέργεια, παθόντος ἄν τινος, οἷον τοῦ σώματος, εἰ παρείη. καὶ μὴ παρόντος δέ ἐστι, τί ἂν κωλύοι καὶ

1. φωτεινὴ] Marc. A. φωτινὴ, et infra φωτινὸν et φωτινοῦ.
ib. ἀλλὰ τὸ] Marc. A. interponit καί.
4. Εἰ δὲ ἐνεργείᾳ] Codd. Ciz. Marc. A.B. et Vat. ἐνέργεια. Quod recepi.
5. ἐφεξῆς] Cod. Med. B. τὸ ἐφεξῆς.
6. εἰς τὸ] Codd. Ciz. Marcc. Darm. Med. A.B. καὶ εἰς τό. Et sic correxi.
7. περάσει] Cod. Vat. πράσει.
ib. εἰ δὲ δὴ] Codd. omnes in hac lectione consentiunt. Ed. habet εἰ δὲ δεῖ.
8. οὐ γὰρ—ἔσται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. ἔλθοι] Cod. Med. B. ἔλθοιεν.
ib. δεῖ μόνον εἶναι] Cod. Vat. δεῖ μόνον δεῖ εἶναι. Med. B. δεῖ εἶναι μόνον.
13. οὕτω γε] Cod. Ciz. οὕτως. Idem cum Vat. omittit γε.
15. ἔστη δὲ] Codd. Med. A.B. Marcc. Vat. ἔστι δὲ, quod verum videtur: quare recepi.
16. παρείη] Post hanc vocem Codd., excepto Darm., omnes hæc inserunt: ἀλλ' ὥσπερ ζωὴ ἐνέργεια οὖσα, ψυχῆς ἐστιν ἐνέργεια, παθόντος ἄν τινος οἷον τοῦ σώματος εἰ παρείη: quæ exciderunt in Ed. propter idem vocabulum (παρείη) duobus locis scriptum, oculo scribæ a priore ad posterius aberrante. Quare addidimus.
18. κωλύει] Codd. Med. A.B. Marcc. Vat. κωλύοι. Quod recepimus. In seqq. fort. leg. τοῦ φωτεινοῦ et lin. seq. οὐδὲ pro ἀλλά.

dem passio quædam sit? cumque sit ejus passio, nimirum non fore nisi et patiens aër existat. Sed enim lumen non est aëris ipsius primo, neque qua ratione est aër. Est enim et uniuscujusque corporis ignei atque splendidi, lapillorumque similium color splendidus: sed hoc ipsum quod ab illo colorem ejusmodi possidente manat in aliud, num erit? Si aliud hoc minime fuerit: profecto si qualitas est duntaxat, et qualitas alicujus, cum qualitas omnis sit in subjecto, necesse est lumen in eo, cui inest corpore quærere. Si autem lumen est actus ab alio, curnam, si absit sub eo corpus, fingaturque inane, non existet, et ad superius etiam se extendet? Cum enim intentum erectumque sit, quid prohibet, quo minus pertranseat etiam a nullo vectum neque alicubi præcludatur? At si tale est, ut cadat, deferetur ultro: neque enim aër, neque illuminatum quicquam erit, quod hoc trahat ab illuminante, et prodire compellat: quoniam neque etiam accidens est, adeo, ut sit prorsus in alio, vel alterius passio quædam, ita ut oporteat esse, quod patiatur: alioquin oporteret discedente eo, quod illuminat, lumen in re illuminata manere. Nunc vero abit: itaque forte progredietur. Quonam igitur? An forte locum esse oportet solum? Alioquin ita corpus Solis actum suum perdet ex ipso pendentem: id autem est lumen. Si ita est, neque lumen alicujus erit. Quod quidem est actus ex subjecto quodam emicans, non tamen transiens in subjectum: sed subjectum si forte adsit, sub eo aliquid patietur. Profecto quemadmodum vita, quæ et actus est, actus est animæ, sub quo et aliquid velut corpus, si adsit, patitur: ac etiam non præ-

ἐπὶ φωτὸς οὕτως, εἴπερ ἐνέργειά τις τὸ φωτεινὸν εἴη; οὐδὲ γὰρ νῦν 448
τὸ σκοτεινὸν τοῦ ἀέρος γεννᾷ τὸ φῶς, ἀλλὰ γῇ συμμιγνύμενον, σκο- E
τεινὸν ποιεῖ, καὶ οὐ καθαρὸν ὄντως· ὥστε ὅμοιον εἶναι λέγειν τὸ γλυκὺ
εἶναι, εἰ πικρῷ μιγείη. Εἰ δέ τις τροπὴν λέγοι τοῦ ἀέρος τὸ φῶς,
λεκτέον ὡς ἐχρῆν αὐτὸν τρέπεσθαι τὸν ἀέρα τῇ τροπῇ, καὶ τὸ σκο-
τεινὸν αὐτοῦ μὴ σκοτεινὸν γεγονέναι ἠλλοιωμένον. Νῦν δὲ ὁ ἀὴρ οἷός
ἐστι, μένει, ὡς ἂν οὐδὲν παθών. Τὸ δὲ πάθημα ἐκείνου δεῖ εἶναι, οὗ
πάθημα· οὐ τοίνυν οὐδὲ χρῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ· πάρ- F
εστι δὲ ὁ ἀήρ. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτωσὶ ἐπεσκέφθω.

Πότερα δὲ ἀπόλλυται, ἢ ἀνατρέχει; τάχα γὰρ ἄν τι καὶ ἐκ τούτου 449
λάβοιμεν εἰς τὸ πρόσθεν· ἢ εἰ μὲν ἦν ἔνδοθεν, ὥστε τὸ μετειληφὸς
ἔχειν οἰκεῖον ἤδη, τάχα ἄν τις εἶπεν ἀπόλλυσθαι. Εἰ δέ ἐστιν ἐνέρ-
γεια οὐ ῥέουσα, περιέῤῥεε γὰρ ἂν καὶ ἐχεῖτο εἴσω, πλέον ἢ ὅσον τὸ
παρὰ τοῦ ἐνεργοῦντος ἐπεβάλλετο, οὐκ ἂν ἀπολλύοιτο μένοντος ἐν
ὑποστάσει τοῦ φωτίζοντος. Μετακινουμένου δὲ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ τόπῳ, B
οὐχ ὡς παλιῤῥοίας ἢ μεταῤῥοίας γινομένης, ἀλλ' ὡς τῆς ἐνεργείας
ἐκείνου οὔσης, καὶ παραγιγνομένης, εἰς ὅσον κωλύει οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ

6. ἠλλοιωμένον] Cod. Vat.
7. οὗ πάθημα] Ita solus Cod. Vat., Ed. cum rell. οὐ πάθημα.
8. αὐτὸ] Cod. Ciz. αὐτός. Marc. A. ἀλλὰ τὸ ἐφ' αὐτοῦ.
9. ἐπεσκέφθω] Cod. Ciz. ἐπισκέφθω.
12. Εἰ δὲ] Cod. Med. B. ἡ δέ.
15. φωτίζοντος] Cod. Vat. φωτιζομένου.
16. γινομένης] Cod. Med. B. γινομένης.
Quod recepi. Mox corrigendum videtur ἢ τοῦ ἡλίου.
17. οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ εἰ] Cod. Vat. οὐδέν.
ἐπεὶ εἰ καί.

sente corpore est actus ejusmodi, ita nihil prohibere videtur, ita se lumen habere: si quidem est actus quidam corporis luminosi. Non enim nunc ipsum aëris tenebrosum gignit lumen, neque tenebrosum ipsum terræ commistum prorsus impurum procreat lumen: sic enim perinde id se haberet, ac si dicatur, aliquid fore dulce, si modo misceatur amaro. Proinde si quis lumen esse dicat permutationem affectionemque aëris, dicendum huic insuper erit, oportuisse aërem ipsum in hac transmutatione aliter affici, tenebrosamque ejus conditionem jam in aliud permutatam, non esse amplius tenebrosam. Nunc vero aër, qualis est, permanet, utpote qui re vera nihil est passus. Atqui passionem omnem illius esse oportet, cujus est passio. Neque igitur est color aëris, sed in se ipso consistit: adstat vero aër. Atque de hoc hactenus ita sit dictum.

VII. *Sicut reliqua corpora projiciunt semper foras ex se nonnihil, scilicet vaporem, vel virtutem vel imaginem, ita sidereum corpus atque simile actum suum emittit foras: et quia efficaciter, ideo procul. Ejusmodi actus est lumen, attingens quidem externa, et interim fontem proprium non relinquens. Inter lucem prorsus intimam lucido corpori, atque calorem jam aëri factum intimum, est lumen partim quidem lucenti intimum, partim etiam extra procedens ferme sicut sermo inter cogitationem atque fabricam. Lumen quo momento penetrat molle diaphanum, eodem diaphanum transverberat vel durissimum. Incorporeum est igitur, cui duritia corporis non resistit. Veruntamen quoniam est cæleste, ideo obstaculum natura terreum, etiam si minus durum sit, non capit lumen. Quoniam igitur incorporeum est, non debemus huic passiones corporis attribuere, id est accedere, recedere, refluere, transfluere, contrahi, dilatari: sed potius ubi coram diaphanum exponitur lucido, statim lumen illic existere, illic agere, sin minus non existere, ibi non agere: neque tamen simpliciter esse desinere, quamdiu corpus est lucidum. Lumini simile est radialis actus spectaculi directus in speculum. Item vitalis actus animæ directus in corpus. Actus vitalis omnis est immortalis. Et qui ab anima nostra in corpus intenditur, eam perpetuo comitatur. Et qui in corpus idem manat ab anima mundi, hanc quoque animam assidue sequitur.*

Quærendum est, utrum lumen eo, quod illuminat, abeunte, protinus evanescat: an potius

449 εἰ πολλαπλασία ἡ ἀπόστασις ἦν, ἣ νῦν ἐστι πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἡλίου, ἦν ἂν καὶ μέχρι ἐκεῖ φῶς, μηδενὸς κωλύοντος, μηδὲ ἐμποδὼν ἐν τῷ μεταξὺ ἱσταμένου. Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐν αὐτῷ ἐνέργεια, καὶ οἷον ζωὴ τοῦ σώματος τοῦ φωτεινοῦ πλείων, καὶ οἷον ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας, καὶ
C πηγή· ἡ δὲ μετὰ τὸ πέρας τοῦ σώματος, εἴδωλον τοῦ ἐντὸς, ἐνέργεια δευτέρα, οὐκ ἀφισταμένη τῆς προτέρας. Ἔχει γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐνέργειαν, ἥ ἐστιν ὁμοίωμα αὐτοῦ· ὥστε αὐτοῦ ὄντος, κἀκεῖνο εἶναι· καὶ μένοντος, φθάνειν εἰς τὸ πόῤῥω, τὸ μὲν ἐπὶ πλέον, τὸ δὲ εἰς ἔλαττον, καὶ αἱ μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀμυδραὶ, αἱ δὲ καὶ λανθάνουσαι·
D τῶν δ' εἰσὶ μείζους, καὶ εἰς τὸ πόῤῥω· καὶ ὅταν εἰς τὸ πόῤῥω, ἐκεῖ δεῖ νομίζειν εἶναι, ὅπου τὸ ἐνεργοῦν καὶ δυνάμενον· καὶ αὖ, οὗ φθάνει. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ ὀφθαλμῶν ἰδεῖν ζώων λαμπόντων τοῖς ὄμμασι, γιγνομένου αὐτοῖς φωτὸς καὶ ἔξω τῶν ὀμμάτων· καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ζώων, ἃ ἔνδον συνεστραμμένον πῦρ ἔχοντα ταῖς ἀνοιδάνσεσιν ἐν σκότῳ ἐκ-
E λάμπει εἰς τὸ ἔξω· καὶ ἐν ταῖς συστολαῖς αὐτῶν οὐδέν ἐστι φῶς ἔξω· οὐδ' αὖ ἐφθάρη, ἀλλ' ἢ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν ἔξω· τί οὖν εἰσελήλυθεν, ἢ οὐκ ἔστιν ἔξω; ὅτι μηδὲ τὸ πῦρ πρὸς τὸ ἔξω, ἀλλ' ἔδυ εἰς τὸ εἴσω; τὸ οὖν φῶς ἔδυ καὶ αὐτὸ ἢ οὔ; ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον. Δύντος δὲ ἐπίπροσθέν ἐστι τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ ἐνεργεῖν ἐκεῖνο πρὸς τὸ ἔξω.

1. ἀπόστασις] Marc. A. ὑπόστασις.
2. μέχρι] Codd. Ciz. et Vat. μέχρις. Ed. cum rell. μέχρι.
3. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. omittit ἐν.
8. φθάνειν] Codd. Ciz. et Vat. φθάνει.
ib. ἐπὶ πλέον] Codd. Med. A. Vat. ἐπὶ πλεῖον. Med. B. ἐπὶ πλεῖν.
10. τὸ πόῤῥω] Cod. Med. B. τοὺς πόῤῥω.
ib. ἐκεῖ] Ita, excepto Ciz., Codd. omnes. Ed. ἐκεῖνο.
11. αὖ, οὗ] Cod. Med. B. ἀφ'. Ciz. οὐ cum Marc. A.
14. ἀνοιδάνσεσιν] Codd. Med. B. Vat. ἀνοιδαύσεσιν.
17. ἔδυ] Marc. A. ἔδει.
19. ἐστι τὸ] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τὸ.

recurrat in ipsum. Forte enim ex hoc etiam ad id, quod propositum fuit, proficiemus. Profecto si lumen sic insit illuminato corpori, ut proprium jam ejus evaserit: forte quis dixerit evanescere. Si autem est actus aliquis e fonte non effluens, alioquin circumflueret, atque intus possideretur, plus etiam, quam quantum ab agente provenerit, nimirum non destruetur, quatenus quod illuminat, in sua substantia permanet. Quando vero transfertur illud, hoc quoque in alio existit loco: non quasi refluxus fiat aliquis, sive transfluxus: sed quia actus illius existat, et adsit eatenus, quatenus nihil obstat adesse. Quoniam etiam si longe major distantia foret, quam nunc sit Solis, a nobis lumen id totum Solis impleret, nullo videlicet prohibente, neque obstaculo usquam impediente. Est autem actus alter in luminoso, et quasi vita plurima corporis luminosi, ac velut principium et fons agendi. Est et actus alter ultra terminos corporis luminosi, qui est interioris imago, et secundus actus a primo minime destitutus. Profecto res quælibet existens habet actum, velut quandam sui similitudinem: adeo ut re ipsa existente, actus existat: et illa manente prodeat ad remotum: partim quidem longius, partim vero brevius, et partim debiles atque exiles, partim quoque latentes: quorundam vero majores sunt actus, proculque funduntur. Et quando ad remota procedunt, ibi existimandum est esse, ubi agens est et potens, rursusque quo currit. Proinde videmus in animalibus, quorum naturaliter lucent oculi, lumen extra ex oculis emicare: in animalibus quoque, quæ intus collectum ignem possident, quando se aperiunt, lumen in tenebris extra fulgere: et quando se concludunt, nihil luminis extra relinqui. Quod quidem non penitus evanescit, sed aut est quidem, aut non est extrinsecus: quid ergo, numquid in

Ἔστιν οὖν τὸ ἀπὸ τῶν σωμάτων φῶς ἐνέργεια φωτεινοῦ σώματος 449
πρὸς τὸ ἔξω· αὐτὸ δὲ ὅλως φῶς, τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ἃ δὴ F
πρώτως ἐστὶ τοιαῦτα, οὐσία, ἡ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ φωτεινοῦ πρώτως
σώματος. Ὅταν δὲ μετὰ τῆς ὕλης τὸ τοιοῦτον σῶμα ἀναμιχθῇ,
χρόαν ἔδωκε· μόνη δὲ ἡ ἐνέργεια οὐ δίδωσιν, ἀλλ' οἷον ἐπιχρώννυσιν,
ἅτε οὖσα ἄλλου· κἀκείνου οἷον ἐξηρτημένη, οὗ τὸ ἀποστὰν κἀκείνου
τῆς ἐνεργείας ἄπεστιν. Ἀσώματον δὲ πάντως δεῖ τιθέναι, κἂν σώ-
ματος ᾖ. Διὸ οὐδὲ τὸ ἀπελήλυθε κυρίως, οὐδὲ τὸ πάρεστιν, ἀλλὰ 450
τρόπον ἕτερον ταῦτα, καὶ ἔστιν ὑπόστασις αὐτοῦ ὡς ἐνέργεια. Ἐπεὶ
καὶ τὸ ἐν τῷ κατόπτρῳ εἴδωλον ἐνέργειαν λεκτέον τοῦ ἑνορωμένου,
ποιοῦντος εἰς τὸ πάσχειν δυνάμενον, οὐ ῥέοντος· ἀλλ' εἰ πάρεστι,
κἀκεῖνο ἐκεῖ φαίνεται, καὶ ἔστιν οὕτως ὡς εἴδωλον χρόας ἐσχηματισ-
μένης ὧδί. Κἂν ἀπέλθῃ, οὐκέτι τὸ διαφανὲς ἔχει, ὃ ἔσχε πρότερον, B
ὅτε παρεῖχεν εἰς αὐτὸ ἐνεργεῖν τὸ ὁρώμενον. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ψυ-
χῆς ὅσον ἐνέργεια ἄλλης προτέρας, μενούσης τῆς προτέρας, μένει
καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐνέργεια. Εἴ τις δὲ μὴ ἐνέργεια, ἀλλ' ἐξ ἐνεργείας,
οἵαν ἐλέγομεν τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν ἤδη ζωήν, ὥσπερ τὸ φῶς τὸ
ἀναμεμιγμένον ἤδη τοῖς σώμασιν, ἢ ἐνταῦθα τῷ καὶ συμμεμίχθαι τὸ
ποιοῦν τὸ χρῶμα; ἐπὶ δὲ τῆς ζωῆς τῆς τοῦ σώματος τί; ἢ παρακει- C

1. φωτεινοῦ] Cod. Vat. φωτινοῦ.
2. αὐτὸ δὲ] Cod. Vat. αὐτὸ δή.
3. τὸ εἶδος] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.
5. ἐπιχρώννυσιν] Cod. Ciz. ἐπιχρώνησιν. Sequitur in Vat. οἷον pro ἅτε.
8. Διὸ οὐδὲ—ἕτερον ταῦτα] Codd. Ciz. et Vat. hæc omittunt.
9. ὡς ἐνέργεια] Cod. Med. B. interponit ἡ. Vat. habet ὡς ἐνεργεία (sic).
10. ἐνέργεια λεκτέον] Codd. Vat. Marcc. Med. A. B. ἐνέργειαν λεκτέον. Quod recepi.
ib. ἑνορωμένου] Ita Codd. Ciz. et Vat. Ed. cum rell. ἐν ὁρωμένου.
13. ἀπέλθῃ] Cod. Vat. ἀπελείφθη.
14. ὅτε] Cod. Ciz. ὅτι.
16. Εἴ τις—ἐνέργεια] Desunt hæc in Marc. A.
18. ἐνταῦθα] Cod. Vat. ἐνταῦτα.

animal ipsum regreditur? An potius dicendum est, extra non esse? Quandoquidem neque ignis ad externa processit, sed intrinsecis se insinuat. Ipsum ergo lumen numquid se ipsum insinuavit? Non forte, sed illud tantum. Cum vero, quod illuminat, sese occulit, corpus jam aliud obstat, adeo ut illud ad externa non agat. Est igitur ipsum manans a corporibus lumen actus quidam lucidi corporis ad externa procedens: ipsum vero lumen omnino talibus corporibus insitum, quæ quidem primo talia sunt, est essentia secundum speciem corporis primo lucidi. Quando vero una cum materia corpus tale miscetur, colorem exhibet: solus autem actus non exhibet, sed velut colorationem quandam, utpote qui sit alterius, et ab ipso continue manans, a quo quidem quod abest, ab actu ejus insuper abest: Tum vero oportet omnino lumen incorporeum judicare, quamvis sit [actus] corporis. Quapropter non proprie de hoc dicitur et præcipue vel accedere, vel discedere: sed alio quodam pacto hæc ibi se habent, atque est ipsius substantia tanquam actus. Si quidem simulachrum quoque in speculo actum nuncupare debemus ejus, quod videtur in speculo, agentis in id, quod pati potest: ubi quidem nihil effluit: sed si adsit, et illud illic apparet: atque ita se habet, ut simulachrum coloris sic figurati. Ac si abit, non ulterius perspicuum corpus habet, quod prius habebat, quando spectaculum ipsum agebat in speculum. Proinde in anima quoque quantum est, animæ prioris actus, manente priore manet et actus comitans. Si qua vero vis sit, quæ non sit animæ ipsius actus, sed ex actu, qualem diximus vitam jam corporis propriam, numquid ita se habet, sicut lumen corporibus jam permistum? Forte lumen quidem hoc

450 μένης ψυχῆς ἄλλης ἔχει. [Ὅταν οὖν τὸ σῶμα φθαρῇ], οὐ γὰρ δὴ
ψυχῆς τι ἄμοιρον δύναται εἶναι. Φθειρομένου οὖν τοῦ σώματος, καὶ
οὐκ ἐπαρκούσης αὐτῷ οὔτε τῆς δούσης, οὔτ' εἴ τις παράκειται, πῶς
ἂν ἔτι ζωὴ μένοι; τί οὖν, ἐφθάρη αὕτη, ἢ οὐδὲ αὕτη; εἴδωλον γὰρ
ἐκλάμψεως καὶ τοῦτο· οὐκέτι δέ ἐστιν ἐκεῖ μόνον. 5

Α Εἰ δ' εἴη σῶμα ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὄψις τις ἐντεῦθεν μηδενὸς
κωλύοντος εἰς τὸ ἰδεῖν, ἆρ' ἂν θεάσαιτο ὅτι μὴ συμπαθὲς πρὸς ἐκεῖνο,
εἰ τὸ συμπαθὲς νῦν διὰ τὴν ζώου ἑνὸς φύσιν; ἢ εἰ τὸ συμπαθὲς, διὰ
τὸ ἑνὸς ζώου, τὰ αἰσθανόμενα, καὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις, οὕ-
τως οὐκ ἂν, εἰ μὴ τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἔξω μέρος τοῦδε τοῦ ζώου. Εἰ 10
Βγὰρ εἴη, τάχα ἄν· εἰ μέντοι μὴ μέρος εἴη, σῶμα δὲ κεχρωσμένον,
καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας ἔχον, οἷον τὸ ἐνταῦθα ὁμοειδὲς ὂν τῷ ὀρ-
γάνῳ· ἢ οὐδ' οὕτως, εἰ ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσις· εἰ μή τις τούτῳ γε αὐτῷ,
τὴν ὑπόθεσιν ἀνελεῖν πειρῷτο, ἄτοπον εἶναι λέγων, εἰ μὴ χρῶμα
ὄψεται ἡ ὄψις παρὸν, καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις, τῶν αἰσθητῶν παρόν- 15
Cτων αὐταῖς, οὐκ ἐνεργήσουσι πρὸς αὐτά. Ἀλλὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο

3. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτό.
4. ζωὴ μένοι] Cod. Med. B. μένοι ζωή.
ib. αὕτη] Ita quoque Vat., sed corr. ex αυτη.
6. Εἰ δ' εἴη] Codd. Ciz. et Vat. οὐδ'. Vat. pergit εἰ ἤ. Mox Ciz. τι pro τις.
7. ἆρ'] Cod. Vat. ἄρ'.
ib. πρὸς ἐκεῖνο] Ita Codd. Med. A.B. Vat. Ed. cum rell. περὸ ἐκεῖνο.
8. ζώου] Cod. Vat. τοῦ ζώου.
9. τὸ ἑνὸς] Cod. Ciz. τοῦ ἑνός.
10. οὐκ ἄν] Cod. Vat. οὐκ οὐκ ἄν.
11. κεχρωσμένον] Ita Codd. omnes. Ed. κρωσμένον.
12. τῷ ὀργάνῳ] Codd., excepto Vat., omnes ὂν τῷ ὀργάνῳ: quod restitui. Mox pro εἰ Marc. A. εἴ·· (sic).
14. λέγων] Cod. Vat. λέγω.
15. αἱ ἄλλαι] Cod. Ciz. omittit αἱ.

residere dicemus, quia et quod colorem facit est mixtum: de vita vero corporis propria quid? Forte corpus hanc retinet altera videlicet adstante anima: nihil enim expers animæ esse potest. Quando igitur corpus interit, neque huic sufficit, vel ipsa, quæ suppeditavit hactenus, vel si qua etiam adstet, quonam pacto adhuc vita permanet? Quid ergo? Periit hæc? Forte neque hæc periit: nam et hæc est quædam illustrationis imago: solum vero dicendum est ibi non esse.

VIII. *Cum mundus sit universum corpus atque sensibile, poni re vera non potest sensibile aliquid extra mundum. Quod si fingas corpus aliquod extra nulla in re cum mundo communicans, non sentietur sensu mundano: sin vero quoquo modo communicans, jam non erit extra, sed intra. Quod patiente digito pedis, statim compatiantur inguina, et hæc quidem potius, quam genua, quamvis remotiora, inde contingit, quia et in eodem animali sunt, et præcipue inter se conformia: similiter ad passionem cerebri patitur stomachus, atque vicissim. Simili ratione, quod sensus etiam longe distantes ad levissimos sensibilium suorum motus, etiam non patiente medio annuant, efficit una mundi inter hæc continuata natura: Sicut continuitas longissimi intentique nervi facit, ut vibrata parte vel infima, statim vibretur, et summa. Hinc quoque contingit, ut rerum series cœlitus imminentes, et adhuc futuras imaginemur vel occultiore quodam instinctu sæpius imitemur, et amicum ad nos proficiscentem, ante quam perveniat, occulto quodam sensu nonnunquam præveniamus.*

Si corpus sit extra cælum, et mundo huic ad illud oculus dirigatur, nihilo prohibente discernere, dubium est, utrum illud videre possit, quoniam cum illo nequaquam in passionis communione conspirat: si quidem nunc communio passionis rebus inest propter ipsam animalis unius naturam cunctis ubique communem. Forte si compassio circa sensualia sensibilia, sensus penes animalis unius naturam esse censetur, sic mundus hic corpus illud minime cerneret, nisi forte illud corpus externum animalis hujus nostri membrum esse dicatur. Si enim sit ejus membrum fortasse perspiciet: verum si non sit hujus membrum, sit tamen coloratum corpus, qualitatesque cæteras habeat, quales et mundus, ideoque

πόθεν δὴ φαίνεται φήσομεν; ἢ ὅτι ἐνταῦθα ἐν ἑνὶ ὄντες, καὶ ἑνὸς 451
ταῦτα ποιοῦμεν καὶ πάσχομεν. Τοῦτο οὖν σκεπτέον, εἰ παρὰ τοῦτο. Καὶ εἰ μὲν αὐτάρκως, δέδεικται· εἰ δὲ μή, καὶ δι' ἄλλων δεικτέον. Τὸ μὲν οὖν ζῶον ὅτι συμπαθὲς αὐτῷ δῆλον, καὶ εἰ εἴη ζῶον, ἀρκεῖ· ὥστε καὶ τὰ μέρη ᾗ ἑνὸς ζώου. Ἀλλ' εἰ δι' ὁμοιότητά τις λέγοι· ἀλλ' ἡ ἀντίληψις κατὰ τὸ ζῶον, καὶ ἡ αἴσθησις, ὅτι τοῦ ὁμοίου μετέχει τὸ αὐτό· τὸ γὰρ ὄργανον, ὅμοιον αὐτοῦ· ὥστε ἡ αἴσθησις ψυχῆς ἀν- Β
τίληψις ἔσται δι' ὀργάνων ὁμοίων τοῖς ἀντιληπτοῖς. Ἐὰν οὖν ζῶον ὂν αἰσθάνηται μὲν, μὴ τῶν ἐν αὐτῷ, τῶν δὲ ὁμοίων τοῖς ἐν αὐτῷ, ᾗ μὲν ζῶον ἀντιλήψεται· ᾗ μέντοι τὰ ἀντιληπτὰ ἔσται, οὐχ ᾗ αὐτοῦ, ἀλλ' ᾗ ὅμοια τοῖς ἐν αὐτῷ, ἢ καὶ τὰ ἀντιληπτὰ, οὕτως ἀντιληπτὰ ὅμοια ὄντα, ὅτι αὕτη αὐτὰ ὅμοια πεποίηκεν, ὥστε, μὴ οὐ προσήκοντα C
εἶναι. Ὥστε, εἰ τὸ ποιοῦν ἐκεῖ ἡ ψυχὴ, πάντη ἑτέρα, καὶ τὰ ἐκεῖ ὑποτεθέντα ὅμοια, οὐδὲν πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ γὰρ ἡ ἀτοπία τὸ μαχό-
μενον ἐν τῇ ὑποθέσει δείκνυσιν, ὡς αἴτιόν ἐστιν αὐτῆς· ἅμα γὰρ ψυχὴν λέγει, καὶ οὐ ψυχὴν, καὶ συγγενῆ, καὶ οὐ συγγενῆ, καὶ ὅμοια ταῦτα, καὶ ἀνόμοια. Ὥστε ἔχουσα τὰ ἀντικείμενα ἐν αὐτῇ, οὐδ' ἂν

3. Καὶ τί] Cod. Vat. καὶ ὅτι τί.
ib. δεικτέον] Marc. A. λεκτέον.
5. ἀλλ' ἡ] Cod. Ciz. ἄλλη.
6. μετέχει] Cod. Med. B. κατέχει.
8. ἀντιληπτοῖς] Cod. Vat. ἀντιληπτικοῖς. Pergit Marc. A. ἐὰν ζῶον.
9. ᾗ μὲν ζῶον] Ita Codd. Ciz. et Vat. Ed. cum rell. ἡ pro ᾗ.
10. ἀντιληπτὰ ἔσται] Cod. Vat. ἀντιληπτικὰ ἔσται.
11. ᾗ καὶ] Cod. Med. B. omittit καί. Marc. A. habet ᾗ.
12. ὄντα] Cod. Vat. ἄντα. Idem mox πεποίηκε.
14. ὑποτεθέντα] Codd. Ciz. et Med. B. ὑποτιθέντα.
ib. μαχόμενον] Ita Codd., excepto Darm., fere omnes. Ed. μαχήμενον. Marc. A. μαχούμενον.
15. ἐστιν αὐτῆς] Cod. Vat. ὂν αὐτῆς.
16. λέγοι] Codd., excepto Darm., omnes λέγει, quod restitui.
ib. καὶ συγγενῆ] Cod. Med. B. omittit hæc.

conforme sit instrumento hujus mundi sensorio, forte visurum aliquis opinetur. Sed neque ita, si modo recta sit suppositio: nisi quis hoc ipso suppositionem studeat e medio tollere: afferens perabsurdum fore, nisi visus plane colorem præsentem intueatur, similiterque sensus alii circa præsentia sibi objecta sua nihil agant. Nos autem dicemus undenam absurdum hoc nobis appareat: forte quoniam hic et in uno et unius nunc existentes hæc agimus, atque patimur. Id ergo considerandum, an præter hoc sit aliud afferendum. Quod si satis id nobis facit, jam est demonstratum: sin minus, per alia iterum demonstrandum. Quod igitur animal unum secummet in patiendo consentiat, satis est manifestum: atque si quodcunque dictum est, unum sit animal, jam sufficit, partesque erunt unius omnia, et quatenus viventis unius partes erunt, inter se consentient. At si quis asserat, mundum hunc sensurum corpus illud ob quandam duntaxat similitudinem, ipsa tamen perceptio secundum animalis naturam erit atque sensus, quoniam id ipsum similitudinem possidet: instrumentum enim ipsius est simile. Quapropter sensus erit perceptio animæ per instrumenta similia rebus percipiendis. Si igitur existens animal sentiat quidem non ea tantum, quæ in se sunt, sed similia quoque suis, profecto, qua ratione animal est, percipiet: ipsa vero percipienda non quatenus ipsius sunt, sed quatenus similia percipienda erunt. Sed forte potius ipsa quoque percipienda, idcirco sic percipienda ob similitudinem erunt, quoniam ipsa eadem anima similia reddidit, adeo ut familiaria forent. Quapropter si auctor illic sit anima omnino diversa, certe quæ ibi finguntur esse similia, nihil ad eam pertinent, sed enim absurditas in suppositione repugnantiam esse declarat, tanquam hæc ipsa absurditatis causa sit: nempe animam simul dicit atque non animam, cognata simul et non cognata, similia hæc rursus et dissimilia. Quam ob rem cum repugnantia in se prorsus includat, non erit rite suppositio judi-

451 I) *ὑπόθεσις εἴη· καὶ γὰρ ὡς ἡ ψυχὴ ἐν τούτῳ, ὥστε πᾶν καὶ οὐ πᾶν τίθησι, καὶ ἄλλο καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ τὸ μηδὲν, καὶ τὸ οὐ μηδὲν, καὶ τέλεον, καὶ οὐ τέλεον. Ὥστε ἀφετέον τὴν ὑπόθεσιν, ὡς οὐκ ὂν ζητεῖν τὸ ἀκόλουθον, τῷ αὐτὸ τὸ ὑποτεθὲν ἐν αὐτῷ ἀναιρεῖν.*

1. ἡ ψυχὴ] Marc. A. omittit ἡ.
2. καὶ οὐκ] Cod. Med. B. omittit καί.
ib. τὸ οὐ τὸ] Prius τὸ omittunt fere omnes excepto Cod. Darm. Cod. autem Marc. A. omittit posterius. Quem sequor.
3. οὐ τέλειον] Cod. Med. B. omittit οὐ.
4. τῷ αὐτὸ τὸ ὑποτιθὲν] Cod. Med. B. τὸ αὐτῷ τὸ ὑποτιθέν.

canda: nam et supponitur in hoc animamque esse. Quare et universum ponit, et non universum, aliudque rursus, atque non aliud: item nihil, atque nonnihil, scilicet extra ipsum: denique perfectum simul et imperfectum. Itaque rejicienda est ejusmodi suppositio, quia non liceat inde consequentiam quærere: propterea, quod id ipsum, quod supponitur in se ipso, per illam disperdatur et pereat.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ ϛ.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ.

De sensu et memoria.

ΤΑΣ αἰσθήσεις οὐ τυπώσεις οὐδ' ἐνσφραγίσεις λέγοντες ἐν ψυχῇ 452
γίγνεσθαι, οὐδὲ τὰς μνήμας πάντως τε καὶ ἀκολούθως ἐροῦμεν, κατοχὰς μαθημάτων καὶ αἰσθήσεων εἶναι, τοῦ τόπου μείναντος ἐν τῇ ψυχῇ, ὃς μηδὲ τὸ πρῶτον ἐγένετο. Διὸ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἂν εἴη ἄμ- B
φω· ἢ ἐγγίνεσθαί τε ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μένειν, εἰ μνημονεύοιτο, ἢ τὸ ἕτερον ὁποτερονοῦν μὴ διδόντα μὴ διδόναι μηδὲ θάτερον. Ὅσοι δὴ λέγομεν μηδέτερον, ἀναγκαίως ζητήσομεν τίς τρόπος ἑκατέρου· ἐπει-

9. οὐδ' ἐνσφραγίσεις] Cod. Vat. οὐδὲν σφραγίσεις.
10. πάντως τε] Abest τε a Codd. Vind. A. Marc. A.
11. μαθημάτων] Cod. Vat. παθημάτων.
13. ἐγγίνεσθαί τε] Marc. A. τε pro τε.
14. Ὅσοι δὲ] Codd., exceptis Vind. A. Marc. A., omnes ὅσοι δή. Quod recepi.
15. τίς τρόπος] Cod. Med. B. interponit ὁ.

I. *Non imprimuntur sensibilium formæ in anima. Non imprimi a sensibilibus formas in anima tanquam a sigillo in cera, Boëthius noster in Consolatione probat: nos in Theologia et commentariis Theophrasti. Plotinus existimat, formam animæ sic impressam sortiri jam objecti sensibilis rationem: itaque si in visu impressa fuerit forma coli, quæque absunda sequi. Primum, non oportebat oculum ad cœlum ultra dirigere. Secundum, non meteorum, quantum distet cœlum ab oculo, imo neque distare putabimus. Tertium, non apparebit cœlum oculo latius. Quartum, non cœlum videbimus, sed hanc forsan in nobis cœli formam. Quintum, non discernemus rem sensui sic impositam.*

SI sensus dicamus non tanquam formationes quasdam vel impressiones in anima fieri, consequenter omnino dicemus neque memoriam esse disciplinarum sensuumque conservationem, quasi figura quædam servetur in animo, cum neque prius quidem extrinsecus sit accepta. Quapropter ad eundem sermonem utraque pertinent. Aut enim dicendum est fieri formas in animo easdemque servari, si modo memineris: aut si alter-

δὴ, οὔτε τὸν τύπον τοῦ αἰσθητοῦ ἐγγίγνεσθαι φαμὲν τῇ ψυχῇ καὶ τυποῦν αὐτὴν, οὔτε τὴν μνήμην λέγομεν εἶναι, τοῦ τύπου ἐμμείναντος. Εἰ δ' ἐπὶ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως θεωροῖμεν τὸ συμβαῖνον, τάχ' ἂν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων μεταφέροντες τὸ αὐτὸ, ἐξεύροιμεν ἂν τὸ ζητούμενον. Δῆλον δὲ δήπου ἐν παντὶ, ὡς αἴσθησιν ὁτουοῦν λαμβάνοντες δι' ὁράσεως, ἐκεῖ ὁρῶμεν καὶ τῇ ὄψει προσβάλλομεν, οὗ τὸ ὁρατόν ἐστιν ἐπ' εὐθείας κείμενον, ὡς ἐκεῖ δηλονότι τῆς ἀντιλήψεως γιγνομένης, καὶ πρὸς τὸ ἔξω τῆς ψυχῆς βλεπούσης, ἅτε μηδενὸς οἶμαι τύπου ἐν αὐτῇ γενομένου, ἢ γινομένου, οὐδὲ τῷ σφραγίδα λαμβανούσης, ὥσπερ ἐν κηρῷ δακτυλίου, βλεπούσης. Οὐδὲν γὰρ ἂν ἐδεήθη τοῦ ἔξω βλέπειν, ἤδη ἔχουσα παρ' ἑαυτῆς εἶδος τοῦ ὁρωμένου, τούτῳ τῷ ἐκεῖ εἰσελθεῖν τὸν τύπον, βλέπουσα. Τὸ δὲ δὴ διάστημα προστιθεῖσα τῷ ὁράματι, καὶ ἐξ ὅσου ἡ θέα, ἡ ψυχὴ λέγουσα, οὕπως ἂν τὸ ἐν αὐτῇ, οὐδὲν ἀφεστηκὸς ἀφ' αὑτῆς, ὡς πόρρω ὂν βλέποι· τό τε μέγεθος αὐτοῦ ὅσον ἐστὶν ἔξω, πῶς ἂν ὅσον ἐστὶ λέγοι, ἢ ὅτι μέγα, οἷον τὸ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἐν αὐτῇ τύπου τοσούτου δὲ εἶναι οὐ δυναμένου. Τὸ δὲ μέγιστον ἁπάντων, εἰ γὰρ τύπους λαμβάνοιμεν ὧν ὁρῶμεν, οὐκ ἔσται βλέπειν αὐτὰ ἃ ὁρῶμεν, ἰνδάλματα δὲ ὁραμάτων καὶ σκιάς· ὥστε ἄλλα μὲν εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα,

3. ἐπὶ τῆς] Cod. Vat. ἐπὶ τοῖς.
ib. θεωροῖμεν] Cod. Vat. θεωρήμεν.
4. τάχ' ἄν] Cod. Vind. A. τάχα ἄν.
ib. ἐξεύροιμεν] Ita Codd. omnes. Ed. ἐξεύρομεν. Mox Marc. A. καὶ ἐν παντί.
6. ὁτουοῦν] Cod. Ciz. ὁτωοῦν.
9. γινομένου] Codd. Vat. et Vind. A. γινομένου. Marc. A. mox οὐδὲ τὸ σφρ.
10. ἐν κηρῷ] Cod. Darm. ἐκ pro ἐν. Vat. eam vocalem omittit.
13. προστιθεῖσα] Cod. Med. B. προστιθεῖσα. Vind. A. omittit proximum καί.
14. οὕτως ἄν] Ita etiam Med. A. sed in m. τᾶς. Correxi inde τοῦ τος.
15. βλέποι· τό, τε] Cod. Vat. βλέπει. τοτε. Nos recentiore more diastolen quidem sustulimus, sed intervallum reliquimus.
16. τοσοῦτου] Cod. Vat. τοσοῦτον. Quod sequitur δὲ fort. mutandum in δή.
17. ἁπάντων] Cod. Vat. πάντων.
ib. καταλάμνομεν] Cod. Ciz. καταλάμνομεν.
19. σκιᾶς] Codd. Ciz. et Vat. cum marg. Ed. σκιάς. Quod recepi.

utrum negaveris, neque alterum quidem debes admittere. Nos ergo, qui neutrum concedimus, quisnam utriusque modus sit, investigare compellimur: quando quidem neque sensibilis rei figuram in animo fieri dicimus et animum figurare, neque memoriam esse fatemur impressæ aliquando permanentisque figuræ [custodiam.] Quod si in sensu perspicacissimo quid eveniat contemplemur, forte in aliis quoque sensibus idem scilicet ad alios transferentes, quod desideramus, inveniemus. Constat autem ubique quando aliquid cernimus, illic nos aspicere visuque attingere, ubi est ipsum visibile positum e conspectu, quasi illic perceptio fiat, et anima extra prospiciat. Quod quidem (ut arbitror) indicat nullam in anima formam vel factam esse, vel fieri: neque animam ex eo videre, quod admittat impressionem, qualem cera suscipit a sigillo. Nihil enim opus foret ulterius extra respicere, si jam in se rei videndæ speciem possideret, atque ob hoc ipsum, quod intraverit in eam species, cerneret. Præterea quando animus intervallum adhibet rei, quam videt, et quam procul videat [cernit], dicit satis indicat non habere intra se ipsum, quod intuetur: alioquin cum nihilo distaret ab ipso, non tanquam procul positum perviderit: Item judicare non posset per formam intus acceptam, quanta sit res externa, neque etiam omnino esse quantam, ceu quam magnum sit cælum: quippe cum forma intus accepta esse tanta non possit. Quod vero est omnium maximum, si figuras eorum, quæ videmus, intus acciperemus, non liceret cernere ea ipsa, quæ intuemur, sed eorum imagines atque umbras. Ita-

ἄλλα δὲ τὰ ἡμῖν ὁρώμενα. Ὅλως δὲ, ὥσπερ λέγεται, ὡς οὐκ ἔστιν 453
ἐπιθέντα τῇ κόρῃ τὸ ὁρατὸν θεάσασθαι, ἀποστήσαντα δὲ δεῖ οὕτως B
ὁρᾶν, τοῦτο χρὴ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τὴν ψυχὴν μεταφέρειν. Εἰ
γὰρ τὸν τύπον τοῦ ὁρατοῦ θείμεθα ἐν αὐτῇ, ἐκεῖνο μὲν ᾧ ἐνεσφράγι-
σται, οὐκ ἂν ὅραμα ἴδοι. Δεῖ γὰρ καὶ δύο γενέσθαι τό, τε ὁρῶν, καὶ
τὸ ὁρώμενον. ἄλλο ἄρα δεῖ εἶναι τὸ ὁρῶν ἀλλαχοῦ κείμενον τὸν τύ-
πον, ἀλλ' οὐκ ἐν ᾧ ἐστι κείμενον. Δεῖ ἄρα τὴν ὅρασιν οὐ κειμένου
εἶναι, ἀλλὰ μὴ κειμένου εἶναι, ἵνα ᾖ ὅρασις.

Εἰ οὖν μὴ οὕτως, τίς ὁ τρόπος; ἢ λέγει περὶ ὧν οὐκ ἔχει; τοῦτο A
γὰρ δυνάμεως, οὐ τὸ παθεῖν τι, ἀλλὰ τὸ δυνηθῆναι, καὶ ἐφ' ᾧ τέ-
τακται ἐργάσασθαι. Οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι καὶ διακριθείη τῇ ψυχῇ καὶ
τὸ ὁρατὸν, καὶ τὸ ἀκουστὸν, οὐκ εἰ τύποι ἄμφω, ἀλλ' εἰ μὴ τύποι,
μὴ δὲ πείσεις, ἀλλ' ἐνέργειαι, περὶ ὃ ἔνεισι, πεφύκασιν. Ἡμεῖς δὲ
ἀπιστοῦντες, μὴ οὐ δύνηται ἐὰν μὴ πληγῇ τὸ αὐτῆς γιγνώσκειν δύ- B
ναμις ἑκάστη, πάσχειν ἀλλ' οὐ γιγνώσκειν τὸ ἐγγὺς ποιοῦμεν, οὗ
κρατεῖν δέδοται, ἀλλ' οὐ κρατεῖσθαι. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπ'

2. ὁρατὸν] Cod. Ciz. ἀόρατον et mox ἀορᾴτου pro ὁρατοῦ.
ib. ἀποστήσαντα] Marc. A. ἀποστήσαν.
4. ἔσῐμεδα] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἐσίμεδα. Et sic correxi.
ib. ᾧ ἐνεσφράγισται] Col. Med. B. ᾧ νεσφράγισται. Ed. ᾧ ἐν ἐσφράγισται cum Codd. Darm. et Vind. A. Reliqui ut nos rescripsimus.
5. τό, τε] Cod. Vat. τότε.
7. Δεῖ ἄρα—μὴ κειμένου] Desunt hæc in Cod. Vat.
8. ἀλλὰ μὴ—εἶναι] Marc. A. omittit hæc.
9. οὕτως, τίς] Cod. Vat. οὕτω τίς.
10. δυνηθῆναι] Cod. Ciz. δυνάσθαι (sic).
11. Οὕτως γὰρ] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. οὕτω γάρ. Et sic correxi. Proximum ἂν abest a Cod. Marc. A.
12. οὐκ εἰ] Cod. Ciz. οὐκ οἱ.
13. ἔνεισι] Cod. Med. B. ἔνιοι.
14. οὐ δύνηται] Codd. Marc. A. Vind. A. οὖν. Vat. δύναται. Idem mox omittit μή.
16. αὐτὸν] Abest a Cod. Vind. A.
ib. ἐπ' ἀκοῆς] Codd. Darm. Marc. A. et Vat. ἐπὶ ἀκοῆς.

que continget, alia quidem esse, quæ sunt in rebus, alia vero, quæ nobis apparent. Omnino vero, quod fertur, non posse nos rem impositam pupillæ discernere, remotam vero posse, idem quoque multoque magis est ad animam transferendum. Si enim rei videndæ figuram poneremus in anima, spectaculum illud, quo insigniretur, minime cerneret. Oportet enim hæc duo quædam esse, quod videt, et quod videtur: aliud igitur oportet esse, quod videt figuram alibi positam neque positam in se ipso. Quare necesse est visionem non quidem impositæ rei esse, sed potius non impositæ, si modo futura sit visio.

II. *Sentire non est pati a rebus sentiendis, sed agere circa illas.*

Anima quoniam rebus sentiendis absque proportione excellentior est, neque cum eis in materia vel natura communicat, formas ab eis nunquam suscipit: et quoniam in sentiendo recte judicatura est, passio vero confundit judicium, nihil patitur ab objectis. Si qua vero passio contingit, ab eis in corpus pervenit atque spiritum: quo quidem spiritu sic ab externis, aut sic pulsato vel affecto, statim anima præsens affectiones ejusmodi percipit. Id vero percipere non est pati, sed potius agere, id est aliter tunc spiritum, atque aliter vegetare, et innatas (ut Iamblichus ait) sensibilium formas edere. Intelligentia multo magis, quam sensus, est a passione remota: nam et interiores habet formas, nec extra convertitur. [*Excerpsit hoc Ficini argumentum Brucker. in Hist. crit. philos. II. p.* 413. *addituque:* "*Distinguit Plotinus in hoc obscuro discursu de hac thesi inter passionem et ejus cognitionem, nempe sensationes et judicia passionum; et hæc non illa animæ tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem istis carere dicit, quæ ab intimo prodeunt, cum sensibilia attingantur extrinsecus, unde illæ magis actiones dicendæ. Recentiores philosophi hæc, facto inter intellectum purum et impurum discrimine, longe clarius et felicius explicant.*" *Cf. Enn. I. 1. 1. et cap. 2. ibiq. annot. nostr.*]

Si ergo non ita fit sensus, reliquum est, quomodo fiat inquirere. An forte de his dicit animus, quæ non habet? De his profecto. Hoc

453 ἀκοῆς δεῖ νομίζειν γίγνεσθαι· τὸν μὲν τύπον εἶναι ἐν τῷ ἀέρι, πληγήν τινα οὖσαν διηρθρωμένην, οἷον γραμμάτων ἐγγεγραμμένων ὑπὸ τοῦ τὴν φωνὴν πεποιηκότος, τὴν μέντοι δύναμιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν οἷον ἀναγνῶναι τοὺς τύπους ἐν τῷ ἀέρι γεγραμμένους, ἐλθόντας πλησίον, εἰς ὃ ἐλθόντες πεφύκασιν ὁρᾶσθαι. Γεύσεως δὲ καὶ ὀσφρήσεως, τὰ μὲν πάθη· τὰ δ', ὅσα αἰσθήσεις αὐτῶν καὶ κρίσεις, τῶν παθῶν εἰσι γνώσεις, ἄλλαι τῶν παθῶν οὖσαι· τῶν δὲ νοητῶν ἡ γνῶσις, ἀπαθὴς καὶ ἀτύπωτός ἐστι μᾶλλον. Ἀνάπαλιν γὰρ ἔσωθεν οἷον προπίπτει, τὰ δὲ ἔξωθεν θεωρεῖται· καὶ ἔστιν ἐκεῖνα μᾶλλον ἐνέργειαι, καὶ κυριώτεραι· αὐτῆς γὰρ καὶ ἔστιν αὐτὴ ἐνεργοῦσα ἕκαστον. Πότερα δὲ αὐτὴν μὲν ἡ ψυχὴ δύο καὶ ὡς ἕτερον ὁρᾷ, νοῦν δὲ ἓν, καὶ ἄμφω τὰ δύο ἓν, ἐν ἄλλοις.

454 Νῦν δὲ τούτων εἰρημένων, περὶ μνήμης ἐφεξῆς λεκτέον, εἰποῦσι πρότερον, ὡς οὐ θαυμαστόν· μᾶλλον δὲ θαυμαστὸν μὲν, ἀπιστεῖν δὲ

6. ὀσφρήσεως] Cod. Vat. ὀσφράσεως.
7. ἡ γνῶσις] Cod. Vat. ἡ γνῶσις corr. ex γνώσεις.
8. ἀτύπωτος] Cod. Ciz. ἀτύτμητος. Vat. ἀτύτμοτος.
9. ἐνέργειαι] Cod. Vat. ἐνέργιαι, et sic sæpius.
10. καὶ ἔστιν—ἐνεργοῦσα] Desunt in Cod. Vind. A. Pro αὐτὴ Vat. ἐκεῖ.
11. αὐτὴν] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. αὐτήν.
ib. ὁρᾷ] Codd. Ciz. et Vat. ὁρᾷν. Posterior proximam vocem νοῦν punctis subscriptis notatam habet.
13. μνήμης] Cod. Med. B. πρόμνης.

enim potestatis est proprium, non quidem pati aliquid, sed valere, et opus sibi proprium exequi. Sic arbitror discernetur ab animo visibile, scilicet atque audibile: non quidem si figuræ quædam utraque sint, imo si non figuræ, neque passiones ullæ, sed actiones, circa quod naturaliter sunt institutæ. Nos autem diffidentes, vim quamlibet objectum suum, nisi pulsetur ab eo, posse cognoscere, interea facimus admovendo, ut patiatur proximum, non cognoscat: quod quidem superare debet naturæ munere animus, non superari. Eadem ratione de auditu etiam est judicandum: figuram scilicet in aëre fieri velut pulsationem quandam distinctam articulatim, quasi literarum illic scriptarum ab eo, qui protulit vocem. Vim vero essentiamque animæ, quasi figuras legere scriptas in aëre, proxime illuc accedentes, quo tandem profectæ naturaliter percipi possunt. Proinde circa gustum et odoratum alia quidem passiones sunt, alia vero passionum cognitiones, scilicet sensus et judicia passionum, quæ quidem a passionibus differunt: intelligibilium vero cognitio multo etiam magis passionis formationisque est expers. Hæc enim e converso velut ab intimo prodeunt, sensibilia vero attinguntur extrinsecus, ideoque illa magis actiones sunt actionesque præcipuæ. Ipsius enim animæ sunt, ipsaque anima horum quodlibet agit. Utrum vero anima se ipsam quidem, duo quædam videat, et velut alterum: intellectum autem velut unum, et ambo duo unum, alibi disputandum.

III. *Meminisse et reminisci non est conservare atque repetere rerum formas aliquando impressas animo.*

Quando dicunt, animam tanquam rerum incorporearum atque corporearum mediam utrarumque in se formas habere, non intelligimus, has formas tanquam accidentia quædam jacere in anima, sicut literas in tabella, sive aliquando inscriptæ sint, sive ingenitæ. Nam animæ divinæ natura neque novas subit impressiones, neque rationes rerum, quas habet ab initio, tam diversas habet ab ipsa sui natura, ut accidentia referant: sed, ut alibi diximus, sicut sunt in anima naturales substantiæ vires, intellectus, ratio, imaginatio, sensus et potentiæ vegetales, ita rerum quoque cognoscendarum rationes habet quasi vires essentiales, quemadmodum et membrorum seminales possidet rationes. Quando igitur anima aliquid meditatur, se ipsam ex naturali virtute in actum naturalem circa id ipsum educit. Quod si attentius diutiusque meditatur idem, in hoc ipsum valentius se conformat, idque est meminisse: hinc et facilius reminiscitur.

Post hæc autem de memoria dicendum est: et ante omnia, non esse mirandum, imo vero mirandum quidem, non tamen incredibile, quod tali potestati animæ attribuimus: eam scilicet,

οὐ δεῖ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῆς ψυχῆς, εἰ μηδὲν λαβοῦσα εἰς αὐτὴν, 454
ἀντίληψιν ὧν οὐκ ἔσχε ποιεῖται. Λόγος γάρ ἐστι πάντων, καὶ λόγος
ἔσχατος μὲν τῶν νοητῶν, καὶ τῶν ἐν τῷ νοητῷ ψυχῆς φύσις· πρῶτος
δὲ, τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ παντί. Διὸ δὴ καὶ πρὸς ἄμφω ἔχει· ὑπὸ μὲν B
τῶν εὖ παθοῦσα καὶ ἀναβιωσκομένη· ὑπὸ δὲ τῶν, τῇ ὁμοιότητι ἀπα-
τωμένη, καὶ κατιοῦσα ὥσπερ θελγομένη. Ἐν μέσῳ δὲ οὖσα, αἰσθά-
νεται ἀμφοῖν, καὶ τὰ μὲν νοεῖν λέγεται εἰς μνήμην ἐλθοῦσα, εἰ πρὸς
αὐτοῖς γίγνοιτο. Γιγνώσκει γὰρ τῷ αὐτά πως εἶναι· γιγνώσκει γὰρ
οὐ τῷ ἐνιζάνειν αὐτὰ, ἀλλὰ τῷ πῶς ἔχειν αὐτὰ, καὶ ὁρᾷν αὐτὰ, καὶ
εἶναι αὐτὰ ἀμυδρότερον, καὶ γίγνεσθαι ἐκ τοῦ ἀμυδροῦ, τῷ οἷον ἐγεί- C
ρεσθαι ἐναργεστέρα, καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἰέναι. Τὰ δ' αἰ-
σθητὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οἷον συναψαμένη, καὶ ταῦτα παρ' αὐτῆς
οἷον ἐκλάμπειν ποιεῖ, καὶ πρὸ ὀμμάτων εἶναι ἐργάζεται, ἑτοίμης οὔ-
σης, καὶ πρὸ οἷον ὠδινούσης πρὸς αὐτὰ τῆς δυνάμεως. Ὅταν τοίνυν
ῥωσθῇ πρὸς ὁτιοῦν τῶν φανέντων, ὥσπερ πρὸς παρὸν διάκειται ἐπὶ D
πολὺν χρόνον, καὶ ὅσω μᾶλλον, τόσω ἀεί. Διὸ καὶ τὰ παιδία μνη-
μονεύειν λέγεται μᾶλλον, ὅτι μὴ ἀφίσταται, ἀλλὰ κεῖται αὐτοῖς πρὸ

3. καὶ ἐν τῷ] Codd., excepto Darm., omnes καὶ τῶν ἐν τῷ, quod recepi.
ib. ἡ ψυχῆς] Abest ἡ a Codd. Ciz. et Vat. Quare delevimus.
4. καὶ πρὸς] Cod. Med. B. omittit καί.
5. εὖπαθοῦσα] Cod. Ciz. εὖ παθοῦσα.
ib. ὁμοιότητι] Codd. omnes τῇ ὁμοιότητι: quod Plotino restitui.
8. αὐτά πως] Ita Codd. Med. A.B. Vind. A. In Ciz. et Vat. est αὐτὰ πῶς, in Ed. ἀντάπως.
ib. γὰρ οὐ τῷ ἐνιζάνειν] Cod. Vind. A. δὲ οὕτω ἐνίζειν.
9. ἴχνιν] Cod. Vat. ἴχνι.
10. ἀμυδρότερον] Cod. Vind. A. a pr. m. ἀμυδρότερα.
ib. τῷ οἷον] Codd. Med. B. et Vat. τῷ οἱ οἷον.
11. ἐνεργίστερα] Codd. Ciz. et Vat. ἐναργιστέρα. Unde correxi ἐναργιστέρα. Proximum εἰς abest a Cod. Med. B.
ib. αἰσθητὰ] Cod. Vind. A. αἰατὰ (sic).
12. παρ' αὐτῆς] Cod. Vat. παρ' αὐτοῖς. Ego ex Marcc. rescripsi παρ' αὐτῆς.
13. ἐργάζεται] Cod. Med. B. ἐργάζεσθαι: supra lin. ἐργάζεται.
14. καὶ πρὸ] Cod. Vind. A. καὶ πρὸς cum Marc. A. Mihi hæc vox abundare videtur.
15. ῥωσθῇ] Cod. Ciz. ῥωσθῆ. Idem mox φανέντων pro φανέντων, omittitque proximum πρός.
16. καὶ ὅσω] Cod. Vat. ἀλλ' ὅσω.

nihil in se accipientem, ea tamen, quæ non accipit, animadvertere. Animæ namque natura est omnium ratio: ratio, inquam, intelligibilium, et eorum quæ illic sunt, ultima: eorum vero, quæ sunt in universo sensibili, prima. Quapropter ad utraque vergit: et a superioribus quidem bene afficitur, atque reviviscit: ab inferioribus autem quadam similitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur sit in medio constituta, nimirum percipit utraque, et superiora quidem dicitur intelligere, in memoriam videlicet revocata, si quidem illis incumbat. Cognoscit autem propterea, quod quodammodo est hæc ipsa: nempe non cognoscit ea collocando eadem in se velut in sede, sed quodammodo hæc habendo atque intuendo: atque ex eo, quod anima hæc ipsa est obscurius, et ex habitu quodam obscuriore velut experrecta evadit lucidius eadem, et ex potentia prodit in actum. Sensibilia quoque similiter quasi coaptans hæc ipsa secum, efficit, ut effulgeant, et ante oculos ponit: quippe cum vis animæ etiam prius ad id præparata sit, eademque parturiat. Quando igitur ad aliquid eorum, quæ offeruntur, corroboratur, diu ad idem quasi ad præsens afficitur, et quo magis corroboratur, eo diutius. Quam ob rem pueri magis memores esse dicuntur, quoniam non cito desistunt, sed rem ipsam diu ante oculos habent: quippe cum nondum distrahantur in multa, sed paucis vehementer incumbant: quorum vero cogitatio visque circa multa versatur, hi quasi percurrunt, nusquamque insistunt. Si autem formæ rerum in animo impressæ manerent, multitudo memoriam non minueret. Præterea si residerent formæ, consideratione ad reminiscendum nequaquam indigeremus: neque cum prius essemus obliti, subinde reminisci nos oporteret, ubi figuræ manerent. Præterea meditationes ipsæ, quæ con-

454 ὀμμάτων, ὡς ἂν ὁρῶσιν οὔπω εἰς πλῆθος, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγα· οἷς δὲ
ἐπὶ πολλὰ ἡ διάνοια καὶ ἡ δύναμις, ὥσπερ παραθέουσι καὶ οὐ μένου-
σιν. Εἰ δέ γε ἔμενον οἱ τύποι, οὐκ ἂν ἐποίησε τὸ πλῆθος ἧττον μνή-
E μας. Ἔτι εἰ τύποι μένοντες, οὐδὲν ἔδει σκοπεῖν ἵνα ἀναμνησθῶμεν,
οὐδὲ πρότερον ἐπιλαθομένους, ὕστερον ἀναμιμνήσκεσθαι κειμένων. 5
Καὶ αἱ εἰς ἀνάληψιν δὲ μελέται, δηλοῦσι δυνάμωσιν ψυχῆς τὸ γιγνό-
μενον ὑπάρχον, ὥσπερ χειρῶν ἢ ποδῶν τὰ γυμνάσια εἰς τὸ ποιεῖν
ῥᾳδίως, ἃ μὴ ἐν ταῖς χερσὶν ἢ ποσὶ κεῖται, ἀλλὰ πρὸς ἃ τῇ συνεχείᾳ
F ἡτοίμασται. Διὰ τί γὰρ ἅπαξ μὲν ἀκούσας ἢ δεύτερον οὐ μέμνηται,
455 ὅταν δὲ πολλάκις, καὶ ὃ πρότερον ἀκούσας οὐκ ἔσχε, πολλῷ ὕστερον 10
χρόνῳ μέμνηται ἤδη. Οὐ γὰρ δὴ τῷ μέρη ἐσχηκέναι πρότερον τοῦ
τύπου· ἔδει γὰρ τούτων μεμνῆσθαι· ἀλλ' οἷον ἐξαίφνης γίνεται τοῦτο,
ἔκ τινος τῆς ὑστέρας ἀκροάσεως ἢ μελέτης. Ταῦτα γὰρ μαρτυρεῖ
πρόκλησιν τῆς δυνάμεως, καθ' ἣν μνημονεύομεν τῆς ψυχῆς, ὡς ῥω-
σθεῖσαν, ἢ ἁπλῶς, ἢ πρὸς τοῦτο. Ὅταν δὲ δὴ οὐ μόνον πρὸς ἃ ἐμε- 15
B λετήσαμεν τὸ τῆς μνήμης ἡμῖν παρῇ, ἀλλ' εἴπερ πολλὰ ἀνειλήφασιν,
ἐκ τοῦ εἰθίσθαι ἀπαγγελίαις χρῆσθαι, ῥᾳδίας ἤδη καὶ τῶν ἄλλων τὰς
λεγομένας ἀναλήψεις ποιῶνται, τί ἄν τις ἐπαιτιῷτο τῆς μνήμης, ἢ
τὴν δύναμιν τὴν ῥωσθεῖσαν εἶναι; οἱ μὲν γὰρ τύποι μένοντες ἀσθέ-

4. Ἔτι εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
6. ἀνάληψιν] Cod. Vat. ἀντίληψιν.
ib. δυνάμωσιν] Codd. Ciz. et Vind. A. δυνάμεσι, posterior in rasura.
8. ἐν ταῖς χερσὶν ἢ ποσὶ] Marc. A. ἐν τοῖς ποσὶν ἢ χερσίν.
ib. συνεχείᾳ] Cod. Vind. A. συντυχίᾳ.
10. πολλῷ] Cod. Ciz. πολλῶν.
11. δὴ τῷ] His vocibus Cod. Vat. puncta subscripta habet.
ib. μέρη] Cod. Vind. A. μέρει cum Marc. A.
14. καθ' ἣν] Cod. Med. B. καθ' ἣν μέν. Vat. καθ' ὅν.
15. δὲ δὴ] Codd. Darm. et Med. A. (hic ex corr. in m.) δὲ δὴ οὐ. Quare addidi οὐ. Tum ex marg. Ed. recepi εἴπερ pro οἵπερ.
17. εἰθίσθαι] Cod. Med. B. εἰθεῖσθαι. Vind. A. εἰθίσαι.
ib. ἀπαγγελίαις] Cod. Vat. ἀπαγγελίας.
ib. ῥᾳδίας] Cod. Vind. A. ῥᾳδίως.

ducunt ad recolendum atque resumendum, declarant id ipsum, quod hinc acquiritur, nihil aliud esse, quam animæ corroborationem quandam atque vigorem. Quemadmodum exercitationes manuum aut pedum adhibitæ ad nonnulla facilius peragenda, quæ neque in manibus neque pedibus sita sunt, sed ad quæ membra hæc continua quadam consuetudine promptiora reddunt. Præterea curnam cum semel aut bis tantum audiveris, non recordaris, sed cum sæpius jam audiveris, et quod prius auditum non tenebas, deinde post longum tempus jam tenes. Non enim hoc ideo fit, quia partes figuræ prius acceperis, nam et harum recordareris, sed velut repente hoc efficitur ex ultima quadam auditione sive meditatione id peragente. Hæc sane testantur vim animæ provocari, per quam recordamur, et quasi corroborari vel simpliciter, vel ad aliquid. Tum vero quando memoria nobis suppeditat non illa solum, quæ meditati sumus, sed multa etiam suggerit sive reddit, indiciis videlicet quibusdam assuefacta, unde ex unius resumptione alia quoque multa facilius resumuntur, quam aliam ejusmodi memoriæ causam afferre quis potest, quam ipsam animæ vim jam esse corroboratam? Nempe rerum formæ insidentes animo debilitatem potius, quam potentiam, indicarent. Quod enim formis est plurimis insignitum, cedendo factum est tale. Cumque figuræ impressio sit quædam passio, sequitur, ut, quod maxime et passum est, sit et maxime memor, hujus autem contrarium manifeste contingit. Nusquam enim ad opus quoddam exercitatio id ipsum, quod exercitatur, reddit magis

νειαν μᾶλλον ἢ δύναμιν κατηγοροῖεν. Τὸ γὰρ ἐντυπώτατον τῷ εἴκειν 455
ἐστὶ τοιοῦτον, καὶ πάθους ὄντος τοῦ τύπου, τὸ μᾶλλον πεπονθὸς,
τοῦτό ἐστι τὸ μνημονεῦον μᾶλλον, τούτου δὲ τοὐναντίον φαίνεται C
συμβαῖνον· οὐδαμοῦ γὰρ ἡ πρὸς ὁτιοῦν γυμνασία εὐπαθὲς τὸ γυμνα-
σάμενον ποιεῖ, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων οὐ τὸ ἀσθενὲς ὁρᾷ, οἷον
ὀφθαλμὸς, ἀλλ' ὅτῳ δύναμίς ἐστιν εἰς ἐνέργειαν πλείων. Διὸ καὶ οἱ
γεγηρακότες καὶ πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἀσθενέστεροι, καὶ πρὸς τὰς
μνήμας ὡσαύτως. Ἰσχὺς ἄρα τις, καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ μνήμη. Ἔτι
τῶν αἰσθήσεων τυπώσεων οὐκ οὐσῶν, πῶς οἷόν τε τὰς μνήμας κατο- D
χὰς τῶν οὐκ ἐντεθέντων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν, εἶναι. Ἀλλ' εἰ δύναμίς
τις καὶ παρασκευὴ πρὸς τὸ ἕτοιμον, πῶς οὐχ ἅμα, ἀλλ' ὕστερον εἰς
ἀναπόλησιν τῶν αὐτῶν ἐρχόμεθα; ἢ ὅτι τὴν δύναμιν δεῖ οἷον ἐπιστῆ-
σαι καὶ ἑτοιμάσασθαι. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων ὁρῶ-
μεν, εἰς τὸ ποιῆσαι ὃ δύνανται ἑτοιμαζομένων, καὶ τὰ μὲν εὐθὺς, τὰ
δὲ εἰ συλλέξαιντο ἑαυτὰς ἐργαζομένων. Γίγνονται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ E
οὐχ οἱ αὐτοὶ μνήμονες καὶ ἀγχίνοι πολλάκις, ὅτι οὐχ ἡ αὐτὴ δύναμις
ἑκατέρου, ὥσπερ οὐδ' ὁ αὐτὸς πυκτικὸς καὶ δρομικός· ἐπικρατοῦσι
γὰρ ἄλλαι ἐν ἄλλῳ ἰδέαι. Καίτοι οὐκ ἐκώλυε τὸν ἀστινασοῦν ἔχοντα
πλεονεξίας ψυχῆς ἀναγιγνώσκειν τὰ κείμενα, οὐδὲ τὸν ταύτῃ ῥυέντα
τὴν τοῦ πάσχειν καὶ ἔχειν τὸ πάθος ἀδυναμίαν κεκτῆσθαι καὶ τὸ τῆς

4. ἡ πρὸς] Marc. A. εἰ πρός.
ib. εὐταξίς] Cod. Vind. A. ἀταξίς.
5. ἐπὶ τῶν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἐπί.
12. ἀναπόλησιν] Cod. Vind. A. ἀνάμνησιν.
13. καὶ ἐπὶ] Cod. Vind. A. omittit καί.
15. συλλέξαιντο] Inde a verbis δὲ εἰ συλλ. usque ad libri finem hæc omnia in Cod. Darm. duplici loco leguntur, et in extremo Codice, ut supra monui, et ea sede, quæ est propria eorum: Hic inveni: ἀγχίνοοι—ἐκώλυς—αὐτῇ (pro ταύτῃ). *Werfer.*
ib. ἑαυτὰς] Cod. Med. B. αὐτάς.
ib. δὲ ὡς] Cod. Ciz. omittit δέ.
16. οὐχ οἱ] Cod. Vind. A. omittit οὐχ.
ib. οἱ αὐτοὶ] Cod. Vat. ἡ αὐτή. Idem seqq. usque ad ἡ αὐτὴ omittit.
19. ταύτῃ] Codd. Darm. et Med. A. αὐτῇ. Med. B. ταύτης. Vat. a pr. m. ταύτην.

passioni subjectum: quoniam et in sensibus non, quod est debile, cernit, velut oculus, sed cui vis inest uberior ad agendum. Quare senes et ad sensus debiliores, et ad memoriam quoque similiter: sensus igitur et memoria vigor aliquis est et valor. Proinde cum sensus non sint quædam figurarum impressiones in animo, quonam pacto memoria esse conservatio potest eorum, quæ nec [ab initio quidem] omnino penes eam deposita sunt? Verum si memoria facultas quædam est præparatioque ad promptum, cur non simul et subito, sed deinceps resumimus eadem? quia videlicet vim ipsam adhibere oportet, atque intendere. Id enim in aliis quoque viribus videmus accidere, quæ quidem ad id, quod possunt, parantur efficiendum: et partim quidem subito, partim vero, si se ipsas ante collegerint, suum munus expediunt. Plurimum vero non iidem acuti videntur et memores, quoniam non eadem est utriusque potestas: sicut neque idem est pugil et cursor: aliæ namque in alio dominantur ideæ. Tametsi nihil prohibet, hominem habentem excessus quosdam animæ, quasi quædam sita relegere, neque hominem hac parte profluentem non esse expositum passioni: denique quod constat animam magnitudini non esse subjectam, ostendit omnino, quicquid est in anima, non passionem esse, sed efficaciam: et omnino, quæcunque sunt circa animam, mirabili quadam ratione alia se habere, quam suspicentur homi-

455 F ψυχῆς δὲ ἀμέγεθες καὶ ὅλως ψυχὴν μαρτυρεῖ δύναμιν εἶναι· καὶ ὅλως
τὰ περὶ ψυχὴν πάντα, θαυμαστὸν ἄλλον τρόπον ἔχειν, ἢ ὡς ὑπειλή-
φασιν ὑπὸ τοῦ μὴ ἐξετάζειν ἄνθρωποι, ἢ ὡς πρόχειροι αὐτοῖς ἐπιβο-
λαὶ ἐξ αἰσθητῶν ἐγγίγνονται, δι' ὁμοιοτήτων ἀπατῶσαι. Οἷον γὰρ
ἐν πίναξιν ἢ δέλτοις γεγραμμένων γραμμάτων, οὕτω περὶ τῶν αἰσθή- 5
G σεων καὶ τοῦ μνημονεύειν διάκεινται. Καὶ οὔτε οἱ σῶμα αὐτὴν τιθέ-
μενοι ὁρῶσιν ὅσα ἀδύνατα τῇ ὑποθέσει αὐτῶν συμβαίνει, οὔτε οἱ
ἀσώματον.

1. μαρτυρεῖ] Cod. Med. B. μαρτυρεῖν.
3. πρόχειροι] Cod. Med. B. πρόχειρον.
5. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Et sic correxi.
6. διάκεινται] Cod. Vat. διάκειται.
ib. τιθέμενοι] Cod. Med. A. θεωρούμενοι.

nes, qui talia nunquam diligenter indagaverunt: et aliter quam significent manifeste accessiones ab his, quæ sentiuntur transeuntes ad eos, similitudine quadam decipientes. Unde velut in tabellis quibusdam sive libellis inscribuntur literæ. similiter de sensibus et memoria opinantur. Et profecto, qui sic afficiuntur, sive corpus animam ponant, sive incorpoream, quot ex illa suppositione absurda sequantur, prorsus ignorant.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ.

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

De animi immortalitate.

Εἰ δέ ἐστιν ἀθάνατος ἕκαστος ἡμῶν, ἢ φθείρεται πᾶς, ἢ τὰ μὲν 456
αὐτοῦ ἄπεισιν εἰς σκέδασιν καὶ φθορὰν, τὰ δὲ μένει εἰς ἀεὶ, ἅπερ
ἐστιν αὐτὸς, ᾧδ' ἄν τις μάθοι κατὰ φύσιν ἐπισκοπούμενος. Ἁπλοῦν
μὲν δή τι οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστιν ἐν αὐτῷ ψυχή· ἔχει δὲ B
καὶ σῶμα, εἶτ' οὖν ὡς ὄργανον ἡμῖν, εἴθ' ἕτερον τρόπον προσηρτημέ-
νον. Ἀλλ' οὖν διηρήσθω γε ταύτη, καὶ ἑκατέρου τὴν φύσιν τε καὶ
οὐσίαν καταθεατέον. Τὸ μὲν δὴ σῶμα καὶ αὐτὸ συγκείμενον, οὔτε

7. ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ] Addit Marc. A. inscriptioni: καὶ ἀϊδιότητος. [illegible] χὴ σωματικὴ εἶναι.

9. ἕκαστος] Cod. Vat. ἕκαστον.

11. αὐτὸς, ᾧ] Cod. Vat. αὐτοί. ὦν.

12. ἄνθρωπος] Cod. Vind. A. ὁ ἄνθρωπος. Sed ὁ punctis notatum.

13. εἴτ' οὖν—εἴθ'] Ita Codd. Marc. A. D.: sed Cod. Med. B. εἶτ' οὖν, Vat. εἰτοῦν. Ed. cum rell. εἴτουν, quæ stare nequeunt.

ib. ἡμῖν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. ὂν ἡμῖν. Vat. ὃν ἡμῖν.

14. διηρήσθω] Ita Codd. Ciz. Marc. A. D. Mon. A. Med. B. Par. A. Vat. Vind. A. Sed Ed. cum rell. διηρῆσθαι.

ib. καὶ ἑκατέρου] Addidimus καὶ ex Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. In rell. et Ed. deest.

15. καταθετέον] Codd. Marc. A.D. Med. B. Vind. A. καταθεατέον. Sic correxi. Mox pro ἥτε Euseb. οὔτε.

I. *Unusquisque nostrum totus est immortalis, si quidem est ipse animus immortalis.*

Anima dupliciter se habet ad corpus, partim quidem ut substantialis quædam species ad materiam: quoniam per ejus præsentiam certa quædam humorum temperatura spiritusque vitalis in corpore nascitur, partim vero tanquam utens ad instrumentum, quantum pro arbitrio movet corpus: atque est a corpore separabilis, et jam quodammodo separata.

UTRUM vero immortalis sit unusquisque nostrum, an totus intereat, an partim quidem sit caducus, partim vero perpetuus, quæ quidem [qua scilicet parte] ipse sit, hunc in modum quis discere poterit ordine quodam naturæ contemplans. Homo profecto non est aliquid simplex omnino, sed habet animam, habet et corpus, sive tanquam instrumentum, sive alia quavis conditione nobis adjunctum. Omnino vero proponendum est atque concedendum, ita potissimum utriusque naturam essentiamque distingui. Cor-

456 παρὰ τοῦ λόγου δύναται μένειν· ἤτε αἴσθησις ὁρᾷ λυόμενόν τε καὶ τηκόμενον, καὶ παντοίους ὀλέθρους δεχόμενον, ἑκάστου τε τῶν ἐνόν-
C των πρὸς τὸ αὐτοῦ φερομένου, φθείροντός τε ἄλλου ἕτερον, καὶ μεταβάλλοντος εἰς ἄλλο καὶ ἀπολλύντος, καὶ μάλιστα ὅταν ψυχὴ, ἡ φίλα ποιοῦσα, μὴ παρῇ τοῖς ὄγκοις. Κἂν μονωθῇ δὲ ἕκαστον γιγνόμενον ἐν οὐκ ἔστι, λύσιν δεχόμενον εἷς τε μορφὴν καὶ ὕλην, ἐξ ὧν ἀνάγκη καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων τὰς συστάσεις ἔχειν. Καὶ μὴν καὶ μέγεθος ἔχοντα ἅτε σώματα ὄντα, τεμνόμενά τε καὶ εἰς μικρὰ θραυόμενα,
D καὶ ταύτῃ φθορὰν ἂν ὑπομένοι. Ὥστ' εἰ μὲν μέρος ἡμῶν τοῦτο, οὐ τὸ πᾶν ἀθάνατοι· εἰ δὲ ὄργανον, ἔδει γε αὐτὸ εἰς χρόνον τινὰ δοθὲν τοιοῦτον τὴν φύσιν εἶναι. Τὸ δὲ κυριώτατον καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἴη ἂν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος, ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὸ χρώμενον ὡς πρὸς ὄργανον· ἑκατέρως δὲ ἡ ψυχὴ αὐτός.

457 Τοῦτο οὖν τίνα φύσιν ἔχει; ἢ σῶμα μὲν ὂν πάντως ἀναλυτόν. σύνθετον γὰρ πᾶν γε σῶμα· εἰ δὲ μὴ σῶμα εἴη, ἀλλὰ φύσεως ἄλλης,

2. τηκόμενον] Cod. Vat. τὴν κείμενον.
ib. ἐνόντων] Cod. Ciz. ὄντων. Pro ἑκάστου τε Euseb. ἑκ. γε.
4. ἡ ψυχὴ] Abest ἡ a Codd. Ciz. Mon. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Marc. A. B.D. Euseb. item omittit μὴ παρῇ τοῖς ὄγκοις. Quare delevi.
5. γιγνόμενον] Codd. Mon. A. Marc. A.D. Med. B. γενόμενον. Mox Marc. A. οὔτε pro εἷς τε. Pro δεχόμενον Euseb. δεχόμενα.
7. καὶ τὰ—Καὶ μὴν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. μέγεθος] Cod. Ciz. τὰ μέγεθος.
8. εἰς μηδὲν] Ita cum Ed. nonnisi Darm. Marc. B. Mon. B. et Med. A. Sed omnes a pr. tantum manu; nam in marg. cum rell. consentiunt, qui habent omnes μικρά. Quod recepi.
9. καὶ ταύτῃ—τοῦτο] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. φθορὰν ἄν] Abest ἄν a Codd. Mon. A. et Vat. Posterior statim habet ὑπομένει.
10. ἀθάνατοι] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἀθάνατα. Mox Euseb. αὐτοῖς pro αὐτό.
11. κυριώτατον] Cod. Vat. κυριώτερον, corr. in τατον.
12. εἴη ἂν ἢ—πρὸς σῶμα εἴτε τοῦτο] Absunt a Codd. Ciz. Mon. B. Par. A. Vat. Vind. A. verba post ἢ hæc: ὕτερ εἶδος πρὸς ὕλην, τοῦτο οὕτος πρὸς σῶμα· εἴτερ τοῦτο. Quæ delevimus.
ib. ὡς πρὸς ὕλην] Cod. Mon. A. omittit ὡς. Ciz. exhibet ὕλην.
14. μὲν ὄν] Cod. Vat. μένον.
ib. ἀναλύον] Ita cum Ed. nonnisi Darm. Marc. B. et Med. A. (hic supra lin.). Reliqui omnes cum Eusebio ἀναλυτέον, excepto Mon. B. qui habet ἀναλυτόν: quod recepi: et legit Fic.
15. πᾶν γε] Cod. Vind. A. omittit γε. Idem mox omittit πρῶτον δὲ σκεπτέον cum Marc. A. et Eus.

pus igitur cum ipsum quoque compositum sit, tum ratione monstratur perpetuo permanere non posse, tum sensu deprehenditur dissolvi prorsus, et dissipari, cum quodlibet eorum, quæ in eo sunt, revertatur ad suum, et aliud interimat aliud, commutetque in aliud, atque disperdat: præsertim quando anima, quæ conciliare solet, molibus jam non adsit. Atqui si corpus quodlibet relinquatur solum, nondum tamen prorsus est unum, cum solvi adhuc possit in formam atque materiam, ex quibus necessarium est simplicia etiam corpora esse composita. Præterea corpora omnia, cum necessario habeant quantitatem, consequenter in minima quæque redacta dispereunt. Quam ob rem si corpus pars est nobis, non sumus undique immortales: sin autem nostrum est instrumentum, oportet ipsum ad tempus tributum nobis tale esse natura. Ipsum vero principale, [atque] ipse homo erit utique, vel [tale ad corpus, quale est species ad materiam, si quidem hoc] ut species est ad corpus ceu materiam: vel erit velut utens corpore tanquam instrumento quodam. Utroque denique modo anima præcipue est ipse homo.

II. *Nullum corpus, qua ratione corpus, propriam et insitam habet vitam: anima vero habet. Igitur anima non est corpus, ergo neque fit ex corpore vel corporibus, cum sit natura præstantior.*

Corpus sua proprietate dissolubile est: Anima proprietate sua connectit corpus, conciliatque contraria, dum certa quadam ratione commiscet. Neque igitur dissolubilis est, neque corpus neque ex certa corporum mistura concipitur: imo vero vicissim ordinata ratio mistionis in corporibus procedit ab anima. Erimus in hoc libro brevissimi: nam circa eadem in Theologia latissimi sumus.

Hoc ipsum igitur, quod nomine animæ nuncupamus, quam potissimum naturam habere dicendum? Profecto, si corpus est, omnino est resolubile. Omne namque corpus compositum est: sin autem non est corpus, sed naturæ diversæ,

457

κἀκείνην ἢ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἢ κατ' ἄλλον σκεπτέον. Πρῶτον δὲ
σκεπτέον, εἰς ὅ, τι δεῖ [σῶμα] τοῦτο τὸ σῶμα ὃ λέγουσι ψυχὴν,
ἀναλύειν. Ἐπεὶ γὰρ ζωὴ ψυχῇ πάρεστιν ἐξ ἀνάγκης, ἀνάγκη τοῦτο
τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, εἰ μὲν ἐκ δύο σωμάτων ἢ πλειόνων εἴη, ἤτοι B
ἑκάτερον αὐτῶν, ἢ ἕκαστον, ζωὴν σύμφυτον ἔχειν· ἢ τὸ μὲν ἔχειν,
τὸ δὲ μὴ, ἢ μηδὲν ἔχειν. Εἰ μὲν δὴ ἑνὶ αὐτῶν προσείη τὸ ζῆν, αὐτὸ
τοῦτο ἂν εἴη ψυχὴ, τί ἂν οὖν εἴη σῶμα ζωὴν παρ' αὐτοῦ ἔχον; πῦρ
γὰρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ, ἄψυχα παρ' αὐτῶν, καὶ ὅτῳ πάρεστι
τούτων ψυχὴ, τοῦτο ἐπακτῷ κέχρηται τῇ ζωῇ, ἄλλα δὲ παρὰ ταῦτα
σώματα οὐκ ἔστι· καὶ οἷς γε δοκεῖ εἶναι καὶ στοιχεῖα, τούτων ἕτερα, C
σώματα οὐ ψυχαὶ ἐλέχθησαν εἶναι, οὐδὲ ζωὴν ἔχοντα. Εἰ δὲ μηδενὸς
αὐτῶν ζωὴν ἔχοντος, ἡ σύνοδος πεποίηκε ζωὴν, ἄτοπον. Εἰ δὲ ἕκα-
στον ζωὴν ἔχει, καὶ ἓν ἀρκεῖ. Μᾶλλον δὲ ἀδύνατον συμφόρησιν σω-
μάτων ζωὴν ἐργάζεσθαι, καὶ νοῦν γεννᾷν τὰ ἀνόητα. Καὶ δὴ καὶ
οὐχ ὁπωσοῦν κραθέντα ταῦτα φήσουσι γίγνεσθαι. Δεῖ ἄρα εἶναι τὸ D
τάξον, καὶ τὸ τῆς κράσεως αἴτιον· ὥστε τοῦτο τάξιν ἂν ἔχοι ψυχῆς.
οὐ γὰρ ὅτι σύνθετον, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλοῦν ἂν εἴη σῶμα ἐν τοῖς οὖσιν,
ἄνευ ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ παντί· εἴπερ λόγος προσελθὼν τῇ ὕλῃ σῶμα
ποιεῖ, οὐδαμόθεν δ' ἂν προσέλθοι λόγος, ἢ παρὰ ψυχῆς.

2. δεῖ σῶμα] Abest σῶμα a Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Vat. et Euseb.
3. ἀνύειν] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.D. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Euseb. ἀναλύειν, ut legit Fic. et nos recepimus.
ib. ζωὴ ψυχῇ] Codd. Marc. A.D. Par. A. Marc. A. ζωῇ. Codd. Mon. A B. Marc. D. Euseb. ut marg. Ed. ψυχῇ.
5. ζωὴν] Codd. Mon. A. Vat. ζωήν τι.
6. μηδέτερον] Codd. excepto Darm., omnes ut nos exhibemus μηδὲν, nisi quod hæc vox in Cod. Marc. D. punctis notata est et Par. A. a pr. m. habet μηδ' ἕτερον. Marc. A. habet τί μηδέτερον ἔχειν ἢ μηδὲν ἔχειν.
ib. αὐτῷ] Codd., exceptis Darm. et Par. A., omnes cum Eus. αὐτῶν. Quare hoc restitui.
ib. προσείη] Cod. Med. B. προσήκει.
7. ψυχή. Τί] Ita solus Cod. Vat. Reliqui cum Ed. ψυχὴ, τί.
9. τοῦτο] Codd. Par. A. Vat. τούτῳ.
11. Εἰ δὲ μηδενὸς] Cod. Ciz. οὐδὲ μηδενός.
13. ζωὴν ἔχοι] Cod. Mon. A. ἔχει cum Marc. D. et Euseb. Quod recepi.
15. γίγνεσθαι] Euseb. γενέσθαι.
16. ἔχοι ἄν] Codd Ciz. Marc. A.D. Vat. Vind. A. Euseb. ἂν ἔχοι: ut nos correximus.
17. ὅτι σύνθετον. Ἀλλ' οὐδὲ] Cod. Med. B. ἔτι σύνθετον οὐδέ.
18. ἄνευ ψυχῆς] Cod. Ciz. ἀναψυχῆς.
ib. οὔσης] Codd. Marc. A. Vind. A. οὔσιν.
ib. τῇ ὕλῃ] Cod. Vat. τὴν ὕλην. Mox Marc. A. γὰρ pro δ' ἂν.

oportet hanc quoque naturam vel eodem modo, vel alio perscrutari. Principio quærendum est, in [quodnam corpus] quidnam resolvere corpus hoc, quod vocant animam, debeamus. Nempe cum ubique animæ insit necessario vita, necessarium est, si id corpus, quod fingitur anima, ex duobus pluribusve corporibus componatur, aut ambo vel cuncta simul, aut etiam quomodolibet singulatim vitam insitam possidere, aut hoc quidem habere vitam, illud vero nequaquam, aut [neutrum] nullum hanc habere. Si igitur uni tantum insit vita, unicum hoc erit anima. Sed quodnam corpus hoc est, quod vitam possidet ex se ipso? Sane ignis, aër, aqua, terra suapte natura carent anima, et cuicunque horum adest anima, hoc vita utitur peregrina: alia vero præter hæc nulla sunt corpora. Tum vero quicunque præterea elementa quædam horum introduxerunt alia corpora, ea tamen esse animas non dixerunt, neque vitam eis attribuerunt. Si quis autem dixerit nullo eorum habente vitam, congressum tamen cunctorum vitam constituisse, absurda loquetur. Item si unumquodque vitam habet, unum jam sufficit. Omnino vero impossibile est, confluentiam corporum vitam facere, et, quæ intellectu carent, facere intellectum. Atqui nec quomodocunque mista hæc dicent [vel intellectum, vel saltem animam procreare] fieri. Oportet itaque esse, quod ordinet, mistionisque sit causa. Hoc igitur potius auctoritatem gradumque animæ obtinebit. Jam vero nedum corpus compositum, sed neque simplex quidem corpus erit in ordine rerum, nisi in universo sit anima: siquidem ratio seminalis accedens materiæ facit corpus, ratio vero ipsa non potest aliunde, quam ab anima, proficisci.

457 Λ Εἰ δέ τις μὴ οὕτως, ἀλλ' ἀτόμους ἢ ἀμερῆ συνελθόντα ψυχὴν ποιεῖν τῇ ἑνώσει λέγοι, καὶ ὁμοπαθείᾳ ἐλέγχοιτ' ἂν, καὶ τῇ παραθέσει, μὴ διόλου δὴ οὐ γιγνομένου ἑνὸς, οὐ δὲ συμπαθοῦς ἐξ ἀπαθῶν, καὶ
458 μὴ ἑνοῦσθαι δυναμένων σωμάτων, ψυχὴ δὲ αὐτῇ συμπαθής· ἐκ δὲ ἀμερῶν σῶμα οὐδὲ μέγεθος ἂν γένοιτο. Καὶ μὴν εἰ ἁπλοῦ ὄντος τοῦ σώματος, τὸ μὲν ὅσον ὑλικὸν παρ' αὐτοῦ ζωὴν ἔχειν οὐ φήσουσιν· (ὕλη γὰρ, ἄποιον·) τὸ δὲ κατὰ τὸ εἶδος τεταγμένον ἐπιφέρειν τὴν ζωήν. Εἰ μὲν οὐσίαν φήσουσι τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι, οὐ τὸ συναμφότερον, θάτερον δὲ τούτων ἔσται ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἔστ' αὖ σῶμα· οὐ
Β γὰρ ἐξ ὕλης καὶ τοῦτο· ἢ πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλύσομεν. Εἰ δὲ πάθημα τῆς ὕλης ἀλλ' οὐκ οὐσίαν φήσουσιν εἶναι, ἀφ' οὗ τὸ πάθημα καὶ ἡ ζωὴ εἰς τὴν ὕλην ἐλήλυθε λεκτέον αὐτοῖς· οὐ γὰρ δὴ ἡ ὕλη αὐτὴν μορφοῖ, οὐδὲ αὐτῇ ψυχὴν ἐντίθησι. Δεῖ ἄρα τι εἶναι τὸ χορηγὸν τῆς ζωῆς, εἴτε τῇ ὕλῃ ἡ χορηγία, εἴθ' ὁτῳοῦν τῶν σωμάτων,
C ἔξω ὂν, καὶ ἐπέκεινα σωματικῆς φύσεως ἁπάσης. Ἐπεὶ οὐδ' ἂν εἴη

1. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλὰ et sic Marcc.
2. καὶ ὁμοπαθείᾳ] Cod. Vind. A. καὶ et supra lin. τῇ. Vat. ὁμοπαθεια sine accentu et ι subscr. Marc. A. ὁμοπάθεια. Euseb. λέγοι τῇ ἑνώσει καὶ ὁμοπαθείᾳ ἐλ. ἄν.
3. διόλου δὲ] Cod. Vind. A. δ' ὅλου δή. Sic correxi. Eam vocem non habet Eus.
ib. συμπαθοῦς] Cod. Med. B. συμπαθῶς.
4. αὐτὴ συμπαθής] Codd. Mon. A. et Vat. αὐτῇ Marc. A.D. αὐτῇ. Quod recepi. Duo priores, cum Ciz. mox οὐ pro οὐδέ. Euseb. ἑαυτῇ. Viger. conj. οὐδὲ σῶμα.
5. γένοιτο] Cod. Vind. A. γίνοιτο, sed ε supra lin.
ib. εἰ ἁπλοῦ] Cod. Ciz. ἁπλοῦν absque εἰ.
7. ἔχειν τὴν] Præter Darm. Codd. omnes ἐπιφέρειν τὴν, ut legit Ficinus, et ego correxi.
9. καὶ οὐκ ἔστ' αὖ] Ita dedi ex Eusebio. Ed. Plot. ὃ οὐκ ἔτ' ἄν.
10. ἀναλύσωμεν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. et Vat. cum Euseb. ἀναλύσομεν. Quod recepi.
11. ἀλλ' οὐκ] Cod. Med. B. omittit ἀλλ'.
12. ἡ ὕλη] Cod. Med. A. ὕλην, supra lin. ut Ed. Pergit Ed. αὐτήν. Eus. ἑαυτήν. Quare correxi: ut in seqq. αὐτῇ, quod erat αὐτή.
13. ἐντίθησι] Cod. Vind. A. ἐντίθησιν. Pergit Eus. δεῖ δὴ ἄρα: tum om. τῆς.
14. χορηγία] Cod. Vat. χορηγίᾳ. Vind. A. χορηγεία. Prior ὅτῳ pro ὁτῳοῦν. Euseb. pro ἐπέκεινα habet ἀπίσχον.

III. *Omne corpus efficit distantia partium, ut parte alia patiente non statim compatiantur et aliæ: Per ipsam vero animam corpus vivum habet, ut ad partis unius motionem passionemque cunctæ statim commoveantur: anima igitur nec est corpus, neque forma distenta per corpus.*

Non est corpus crassum, alioquin non facile penetrabit totum. Non est corpus labile, alioquin labilissimum corpus non continebit. Non est impressa corpori forma, alioquin nec expedite corpori dominabitur ad vivificandum, et movendum, et continendum, et a forma præstantiore pendebit in se ipsa manente, vitamque effundente per corpus. Atque hæc ipsa forma præstantior potius erit anima: quæ cum individua sit ubique tota, et extra contrariarum qualitatum genus facile contraria inter se conciliat, et distenta dissipabiliaque connectit in unum.

Si quis autem non ita dicat, sed atomos vel individua quædam concurrentia corpora animam unione conficere, is profecto ipsa passionis consensione naturæque copula (appositione) refelletur: quippe cum non ita fiat per totum unum vel compatiens ex corporibus non patientibus, nec ullam admittentibus unionem: ipsa vero anima sibimet compatiens est omnino. quinetiam ex individuis neque corpus neque magnitudo fieri potest. Præterea, si corpus simplex adducant in medium, certe, quantum in ipso est materiale, non dicent ex se ipso vitam habere, materia enim qualitatis est expers: sed asserent potius, quod in eo vicem gerit formæ vitam afferre. Si ergo speciem hanc esse dicant essentiam, certe non utrumque, sed horum alterum erit anima: [quod quidem non amplius corpus existit.] nec erit rursum corpus. Non enim hoc est etiam ex materia, alioquin eodem rursus modo resolvere compellemur. Sin autem subjiciat, ejusmodi speciem non essentiam quidem esse, sed quandam materiæ passionem, reliquum erit, ut nobis assignet, undenam hæc passio vitaque descenderit in materiam. Non enim ipsa materia se ipsam format, neque sibimet comparat animam: oportet igitur aliquid esse quod huic suppeditet vitam, sive ipsi materiæ, sive cuivis corporum vita suppeditetur: suppeditet, inquam, foris extans corporeaque omni

σῶμα οὐδὲν ψυχικῆς δυνάμεως οὐκ οὔσης· ῥεῖ γὰρ, καὶ ἐν φορᾷ αὐ- 458
τοῦ ἡ φύσις, καὶ ἀπόλοιτο ἂν ὡς τάχιστα, εἰ πάντα σώματα εἴη· κἂν εἰ ὄνομα ἑνὶ αὐτῶν ψυχήν τις θεῖτο. Ταὐτὰ γὰρ ἂν πάθοι τοῖς ἄλλοις σώμασι, ὕλης μιᾶς οὔσης αὐτοῖς· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν γένοιτο, ἀλλὰ στήσεται ἐν ὕλῃ τὰ πάντα, μὴ ὄντος τοῦ μορφοῦντος αὐτήν. Τάχα δ' ἂν οὐδ' ἂν ἡ ὕλη τὸ παράπαν εἴη, λυθήσεταί τε καὶ τόδε τὸ ξύμπαν, εἴτις αὐτὸ πιστεύσειε σώματος συνέρξει, διδοὺς D αὐτῷ ψυχῆς τάξιν μέχρι τῶν ὀνομάτων ἀέρι καὶ πνεύματι σκεδαστοτάτῳ, καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι ἔχοντι οὐ παρ' αὐτοῦ. Πῶς γάρ τεμνομένων τῶν πάντων σωμάτων, ᾧτινιοῦν τις ἀναθεὶς τόδε τὸ πᾶν, οὐκ ἀνόητόν τε καὶ φερόμενον εἰκῇ ποιήσει; τίς γὰρ τάξις ἐν πνεύματι δεομένῳ παρὰ ψυχῆς τάξεως, ἢ λόγος, ἢ νοῦς; ἀλλὰ ψυχῆς μὲν οὔσης, E ὑπουργὰ ταῦτα πάντα αὐτῇ εἰς σύστασιν κόσμου, καὶ ζώου ἑκάστου, ἄλλης παρ' ἄλλου δυνάμεως εἰς τὸ ὅλον συντελούσης· ταύτης δὲ μὴ παρούσης ἐν τοῖς ὅλοις, οὐδὲν ἂν εἴη ταῦτα, οὐχ ὅτι ἐν τάξει.

Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ὡς δεῖ τι πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι κρεῖττον αὐτῶν ψυχῆς εἶδος, ἔννουν τὸ πνεῦ-

1. ψυχικῆς] Cod. Med. B. ψυχῆς.
ib. φορᾷ] Codd. Marc. A.D. Vind. A. φθορᾷ. Euseb. οὐ φορᾷ pro ἐν φορᾷ. Mox idem τιθοῖτο. τὰ αὐτά.
4. τοῖς ἄλλοις σώμασι] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Vat. Vind. A. et Euseb. τοῖς ἄλλοις σώμασι. Med. B. ut Ed. sed supra lin. β. α., ut significetur, inverso ordine hæc verba esse legenda.
5. ἐν ὕλῃ] Cod. Med. B. ἡ ὕλη. Idem mox τάχ' pro τάχα δ' et paullo post τὸ ὀξύμπαν (sic).
7. αὐτῷ πιστεύσει] Codd. Marc. D. Vat. αὐτὸ, quod recepi: prior πιστεύσει ἐν. Euseb. αὐτῇ.
8. ψυχῆς] Cod. Mon. A. ψυχήν.
ib. σκεδαστοτάτῳ] Inde ab h. v. deest in Cod. Vind. A. folium unum, usque ad p. 460. B. ψυχώσεται.
9. καὶ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τό. Posterior mox ὡτινὶ οὖν τις. Est etiam τὸ in Codd. Marcc. A.D. Quare correxi. In seqq. Euseb. ἀνατιθεὶς pro ἀναθείς.
13. ταῦτα πάντα] Codd. Ciz. Marc. A. D. Mon. A. Med. B. πάντα ταῦτα.
14. δυνάμεως] Cod. Vat. δυνάμεων.
16. καὶ αὐτοὶ] Marc. D. καὶ αὐτόν.

natura superius. Jam vero neque corpus omnino erit ullum, nisi animæ vis extiterit: nam fluit semper, et in motu ipsa corporis natura versatur, citoque periturum est universum, si, quæcunque sunt, sint corpora, quamvis etiam alicui corporum quis animæ nomen accommodaverit. Sic enim anima eadem prorsus atque alia corpora patietur, cum eadem cunctis materia insit; imo vero nihil alicubi fiet, sed omnia in materia residebunt, ubi non adsit formator ipse materiæ. Forte etiam nec ipsa quidem materia erit omnino. Solvetur et hoc universum, si quis salutem ejus corporis connexioni committat, huic attribuens ipsum animæ ordinem, videlicet usque ad nomina solum, aëri cuidam et spiritui penitus dissipabili, unionemque ex se ipso nullam prorsus habenti. Cum enim corpora omnia sint dividua, si quis alicui corporum committat hoc universum, necessario fateri cogetur, demens id totum esse, ac temere nimium agitari. Quisnam ordo esse potest in spiritu, ceu vento quodam, tantum ab anima ordinem expetente, vel ratio, vel intellectus? Cæterum, si adsit anima, hæc omnia huic protinus subministrant ad constitutionem mundi animaliumque reliquorum, dum alia passim ab alio vis conducit ad totum: absente vero hinc anima hæc reliqua nedum ordine careant, sed neque omnino consistere poterunt.

IV. *Stoici et Epicurei animam esse spiritum suspicabantur, id est, subtilissimum corpus: Illi quidem potius igneum, hi vero magis aërium: et utrique non quemlibet spiritum, sed certa quadam proprietate affectum, animam nominabant.*

Hæc ipsa certa proprietas et quodammodo incorporea corporeque excellentior non a corpore generatur, sed a substantia penitus incorporea, quæ potius anima judicabitur. Quæ quidem cum ad oppositas in corpore qualitates et motiones tam edendas quam regendas æque se habeat, merito neque certum aliquod corpus vel corporeum est, neque ex corpore quodam corporibusve dependet.

Ipsi etiam naturæ corporeæ assertores veritate compulsi fatentur atque testantur, oportere speciem quandam rerum ad animam pertinentem

459 μα, καὶ πῦρ νοερὸν τιθέμενοι, ὥσπερ ἄνευ πυρὸς καὶ πνεύματος οὐ
A δυναμένης τῆς κρείττονος μοίρας ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, τόπον δὲ ζητούσης εἰς τὸ ἱδρυθῆναι· δέον ζητεῖν ὅπου τὰ σώματα ἱδρύσουσιν, ὡς ἄρα δεῖ ταῦτα ἐν ψυχῆς δυνάμεσιν ἱδρύσθαι. Εἰ δὲ μηδὲν παρὰ τὸ πνεῦμα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ψυχὴν τίθενται, τί τὸ πολυθρύλλητον αὐτοῖς πως ἔχον, εἰς ὃ καταφεύγουσιν ἀναγκαζόμενοι, τίθεσθαι ἄλλην παρὰ τὰ σώματα φύσιν δραστήριον. Εἰ οὖν οὐ πᾶν μὲν πνεῦμα
B ψυχὴ ὅτι μυρία πνεύματα ἄψυχα, τὸ δέ πως ἔχον πνεῦμα φήσουσι, τό πως ἔχον τοῦτο καὶ ταύτην τὴν σχέσιν, ἢ τῶν ὄντων τι φήσουσιν, ἢ μηδέν· ἀλλ' εἰ μὲν μηδὲν, πνεῦμα ἂν εἴη μόνον. Τὸ δέ πως ἔχον, ὄνομα καὶ οὕτω συμβήσεται αὐτοῖς, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν εἶναι λέγειν, ἢ τὴν ὕλην· καὶ ψυχὴν, καὶ θεὸν, καὶ ὄνομα τὰ πάντα, ἐκεῖνο δὲ μόνον. Εἰ δὲ τῶν ὄντων ἡ σχέσις, καὶ ἄλλο παρὰ τὸ ὑπο-
C κείμενον καὶ τὴν ὕλην, ἐν ὕλῃ μὲν, ἄϋλον δὲ αὐτὸ, τῷ μὴ πάλιν αὖ συγκεῖσθαι ἐξ ὕλης, λόγος ἂν εἴη τὶς, καὶ οὐ σῶμα, καὶ φύσις ἑτέρα. Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε οὐχ ἧττον φαίνεται ἀδύνατον ὂν τὴν ψυχὴν εἶναι σῶμα ὁτιοῦν· ἢ γὰρ θερμόν ἐστιν, ἢ ψυχρὸν, ἢ σκληρὸν, ἢ μαλακὸν, ὑγρόν τε ἢ πεπηγὸς, μέλαν τε ἢ λευκὸν, καὶ πάντα

2. τῆς κρείττονος] Cod. Med. B. τις pro τῆς.
3. ἱδρύσουσιν] Cod. Vat. ἱδρύουσιν.
5. τὴν ζωὴν] Euseb. καὶ τὴν ζωήν.
6. ἄλλην—φύσιν] Euseb. ἄλλο φύσει.
7. Εἰ οὖν οὐ] Abest οὐ a Marc. D.
8. δὲ πῶς] Cod. Ciz. δέ πως. Et sic correxi.
9. τι φήσουσιν] Cod. Vat. τί φήσουσιν. Mox Euseb. πνεῦμα loco vocis ὄνομα, et hanc loco illius habet.
11. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Et sic correximus.
12. λέγειν,] Cod. Vat. λέγει.
ib. καὶ ψυχὴν] Codd. Marc. A.B.D. καὶ τὴν ψυχήν.
13. Εἰ δὲ] Cod. Par. A. ἤδέ. In seqq. Eus. pro δὲ αὐτὸ τὸ habet οὖν.
14. πάλιν] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Vat. πάλιν αὖ, cum Eus. Quod recepi.
16. Ἔτι δὲ] Cod. Vat. εἰ δέ. Pergit Eus. καὶ οὔσης ἐκ τῶνδε.
17. ἢ γὰρ] Cod. Mon. A. εἰ ἢ γὰρ. In Vat. est εἰ γάρ.
18. ἢ ὑγρὸν] Codd. Mon. A. Marc. A. D. Med. B. Vat. omittunt ἤ, eadem vox in Cod. Med. A. punctis notata est. Quæ cum absit etiam ab Eusebio, abjicienda visa est.

præcedere corpora, corporibus cunctis præstantiorem, quando spiritum intelligentiæ compotem, et ignem intellectualem adducunt in medium, quasi gradus ipse naturæ summus absque igne atque spiritu in ordine rerum esse non possit, et locum quendam, quo stabiliatur, naturaliter exigat, cum deceret potius locum quærere, ubi corpora collocarent: quippe cum hæc re vera sint in ipsis animæ viribus collocanda. Proinde si vitam et animam nihil aliud esse dicant præter spiritum ceu ventum, quærendum est ab eis, quidnam sibi velit illud apud eos tritum, quando scilicet dicunt: anima est spiritus certo modo se habens. Ad id enim confugere solent, quotiens naturam aliam præter corpora efficacem introducere compelluntur. Si ergo non omnis spiritus est anima, quoniam innumeri spiritus sint inanimes, sed spiritus quidam certo modo se habens, interrogabimus utrum, quod dicitur certo modo se habens, et ejusmodi habitudo res aliqua sit, an nulla. Si enim res nulla sit, certe solus extabit spiritus. Quod vero adjungitur se habens, nomen erit solum. Ex quo efficietur, ut nihil aliud præter materiam esse concedant: animam vero et Deum, et similia omnia esse duntaxat [nomina] nomen fateantur, sed re vera tantum corpus existere. Sin autem habitudo illa res quædam est, et aliud quiddam præter subjectum atque materiam, quod quidem sit in materia, sit tamen immateriale, propterea quod ex materia rursus non componatur, certe non erit corpus, sed altera prorsus natura et ratio quædam. Præterea non minus ex his apparebit animam corpus esse non posse: sic enim aut cali-

459

ὅσα ποιότητες σωμάτων ἄλλαι ἐν ἄλλοις. Καὶ εἰ μὲν θερμὸν μόνον, θερμανεῖ· ψυχρὸν δὲ μόνον, ψύξει· καὶ κοῦφα ποιήσει τὸ κοῦφον, D προσγενόμενον καὶ παρόν, καὶ βαρυνεῖ τὸ βαρὺ, καὶ μελανεῖ τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκὸν λευκὸν ποιήσει. Οὐ γὰρ πυρὸς τὸ ψύχειν, οὐδὲ τοῦ ψυχροῦ θερμὰ ποιεῖν· ἀλλ' ἥ γε ψυχὴ καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ζώοις ἄλλα, τὰ δ' ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἐν τῷδε αὐτῷ τὰ ἐναντία. τὰ μὲν πηγνῦσα, τὰ δὲ χέουσα· καὶ τὰ μὲν πυκνὰ, τὰ δὲ ἀραιὰ, μέλανα, λευκὰ, κοῦφα, βαρέα· καίτοι ἓν ἔδει ποιεῖν κατὰ τὴν τοῦ σώματος E ποιότητά τε τὴν ἄλλην, καὶ δὴ καὶ χρόαν· νῦν δὲ πολλὰ.

Τὰς δὲ δὴ κινήσεις πῶς διαφόρους, ἀλλ' οὐ μίαν, μιᾶς οὔσης παν- A τὸς σώματος κινήσεως; εἰ δὲ τῶν μὲν προαιρέσεις, τῶν δὲ λόγους αἰτιάσονται, ὀρθῶς μὲν τοῦτο· ἀλλ' οὐ σώματος ἡ προαίρεσις, οὐδὲ οἱ λόγοι διάφοροί γε ὄντες, ἑνὸς ὄντος καὶ ἁπλοῦ τοῦ σώματος· καὶ οὐ μετὸν αὐτῷ τοιούτου γε λόγου, ἥ ὅσος δέδοται αὐτῷ παρὰ τοῦ ποιή- σαντος θερμὸν αὐτὸ ἢ ψυχρὸν εἶναι. Τὸ δὲ καὶ ἐν χρόνοις αὔξειν, καὶ B μέχρι τοσούτου μέτρου, πόθεν ἂν τῷ σώματι αὐτῷ γένοιτο; ᾧ προσ-

1. ἄλλοις] Cod. Med. B. ἄλλαις. Mox dedi θερμανεῖ ex Eus. pro θερμαίνει, et βαρυνεῖ pro βαρύνει.
2. ψύξει] Cod. Vat. ψύχει.
3. προσγενόμενον] Cod. Med. B. προσγινόμενον.
4. ποιήσει] Cod. Vat. ποιεῖ. Mox Marc. A. τὸ θερμά.
5. ἥ γε] Cod. Med. B. ὅγε. Post hæc Euseb. καὶ ἐν ἄλλοις ζώοις ἄλλα τε καὶ ἄλλα ποιεῖ.
7. πηγνῦσα] Ita Euseb. et Codd. Ciz. Marc. A.B.D. Mon. A. Par. A. Cod. Vat. πήγνυσα. Ed. cum rell. πηγνοῦσα. Mox apud Euseb. est βάρεα ποιοῦσα.
8. ἐνδεῖ] Codd. Ciz. Mon. A. Marc. A. D. Med. B. Vat. ἓν δεῖ. Dedi ex Eus. ἓν ἔδει. Sequens ποιεῖν omittit Cod. Med. B. In seqq. Eus. omittit δή.
11. αἰτιάσονται] Cod. Par. A. αἰτιάσωνται.
13. τοῦ σώματος] Abest τοῦ a Codd. Mon. A. Vat. Mox. Marc. A. omittit γε.
14. μιστὸν] Codd., exceptis Ciz. et Darm., omnes μετόν. Quod recepi. Et habet etiam Eusebius.
ib. αὐτὸ τοιοῦτό γε] Codd. Darm. Marcc. et Vat. cum Eus. αὐτῷ τοιούτου γε. Ciz. αὐτῷ τοιούτων γε. Mon. A. αὐτὸ τοιούτῳ γε. Par. A. αὐτῷ τοιοῦτό γε. Nos cum Euseb. facimus et, qui cum eo faciunt, libris. Mox Eus. in marg. ad ὅσος habet: ἴσ. ὅσον.
15. αὐτὸ ἢ] Cod. Vat. αὐτῷ ἡ. In seqq. Eus. ἐν χρόνῳ.
16. προσῆκεν] Codd. Mon. A. Med. A. (a pr. m.) B. Par. A. Vat. προσήκει. Dedi ex Eus. προσήκει, indidemque addidi μέν.

dum esset aut frigidum, aut durum aut molle, aut compactum aut fluidum atque laxum: item vel nigrum vel album similiterque de cæteris corporum qualitatibus proponetur. Et profecto, si calidum tantum est, calefacit solum, si frigidum, frigefacit tantum: si leve, solum elevat redditque levia ubicunque adest: ac si grave gravat, ponderosaque facit. Similiter nigrum nigra, et album alba proprie parit. Neque enim ignis est frigefacere, neque frigidi calefacere. Verum anima tum in aliis animalibus alia facit et alia, tum in eodem contraria parit: partim quidem cogens, partim vero fundens atque liquefaciens: item alia densa, alia rara, alba, nigra, levia, gravia pariter effici: tametsi non alia per aliam, sed unum duntaxat secundum qualitatem corporis unam fieri oporteret, atque colorem similiter: nunc vero multa pariter affert.

V. *Anima motus effectusque omniformes tam vegetali virtute per rationes seminales, quam electione profert. Et corpus certo quodam ordine ad certum auget terminum, permanetque ipsa interea eadem. Item tota anima est in qualibet vel ficta portione animæ, vel vera corporis portione. Totaque virtus animæ in qualibet seminis gutta servatur.*

Hæc autem munera ad molem vel qualitatem corpoream pertinere non possunt, Anima igitur est incorporea.

Motus autem quonam pacto non unum tantum, sed differentes asserere poterunt, cum una corporis uniuscujusque sit motio? Si autem causas motionum partim quidem ad electiones, partim vero ad rationes referant seminales, recte quidem hoc ipsum asseverabunt. Sed neque corporis propria est electio, neque rationes præsertim cum differentes sint, corpus autem hic unum sit atque simplex, neque corpus omnino rationis ejusmodi compos esse queat, nisi quantum sibi concessum est ab eo, quod reddit ipsum calidum aut frigidum. Augere vero certis temporibus et ad certum terminum, quanam virtute conveniet

460 ἥκει μὲν αὔξεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀμοίρῳ τοῦ αὔξειν εἶναι, ἢ ὅσον παρα-
A λληφθείη ἂν ἐν ὕλης ὄγκῳ ὑπηρετοῦν τῷ δι' αὐτοῦ τὴν αὔξην ἐργαζο-
μένῳ. Καὶ γὰρ εἰ ἡ ψυχὴ σῶμα οὖσα αὔξοι, ἀνάγκη καὶ αὐτὴν
αὔξεσθαι, προσθήκῃ δηλονότι ὁμοίου σώματος, εἰ μέλλει εἰς ἴσον
ἰέναι τῷ αὐξομένῳ ὑπ' αὐτῆς, καὶ ἢ ψυχὴ ἔσται τὸ προστιθέμενον, 5
ἢ ἄψυχον σῶμα. Καὶ εἰ μὲν ψυχή, πόθεν καὶ πῶς εἰσιούσης, καὶ
B πῶς προστιθεμένης; Εἰ δὲ ἄψυχον τὸ προστιθέμενον, πῶς τοῦτο
ψυχώσεται, καὶ τῷ πρόσθεν ὁμογνωμονήσει, καὶ ἓν ἔσται, καὶ τῶν
αὐτῶν δοξῶν τῇ πρόσθεν μεταλήψεται; Ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ξένη ψυχὴ
αὕτη ἐν ἀγνοίᾳ ἔσται, ὧν ἡ ἑτέρα οἶδε, καὶ ὥσπερ ὁ ἄλλος ὄγκος 10
ἡμῶν, τὸ μέν τι ἀπορρέυσεται αὐτοῦ, τὸ δέ τι προσελεύσεται, οὐδὲν
δὲ ἔσται τὸ αὐτό; Πῶς οὖν ἡμῖν αἱ μνῆμαι, πῶς δὲ ἡ γνώρισις οἰκείων
C οὐδέ ποτε τῇ αὐτῇ ψυχῇ χρωμένων; καὶ μὴν εἰ σῶμά ἐστι, φύσις
δὲ σώματος μεριζόμενον εἰς πλείω, ἕκαστον μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν
μερῶν τῷ ὅλῳ. Εἰ τοσόνδε μέγεθος ψυχή, ὃ ἂν ἔλαττον ᾖ, ψυχὴ 15
οὐκ ἔσται, ὥσπερ πᾶν ποσὸν ἀφαιρέσει τὸ εἶναι τὸ πρόσθεν ἠλλά-

1. αὔξεσθαι] Codd. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Par. A. Vat. ἐναύξεσθαι.
ib. ὅσον] Cod. Mon. A. ὅσῳ.
ib. παραληφθείη] Cod. Vat. παραλειφθείη.
2. τῷ δι'] Cod. Mon. A. τὰ δι'.
ib. αὔξην] Ita Codd. Mon. A. Med. A. B. Par. A. Vat. Marcc. et Euseb. Reliqui cum Ed. αὔξιν, quod scribi debebat αὔξειν. Cod. Par. A. mox εἴη pro εἰ ἡ.
3. αὔξει] Codd. Ciz. Mon. B. Med. B. Par. A. Marc. A. αὐξοι. Quod recepi. Est item ap. Eus.
4. αὔξεσθαι] Codd. Marc. A.B.D. αὐξάνεσθαι.
ib. μέλλοι] Codd. Marc. D. Ciz. Med. B. Vat. Eus. μέλλει. Et sic correxi. Pergit Marc. D. εἰς ἴσον, Marc. A. εἰς ὅσον.
5. αὐξομένῳ] Codd. Ciz. Marc. A.B.D. Vat. αὐξανομένῳ.
ib. προστιθέμενον, τῶς] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. interponunt ἢ ἄψυχον σῶμα. Mox Eusebius: ἐψύχωται.
8. καὶ τό] Codd. Ciz. Marc. A.D. Vat. Vind. A. cum marg. Ed. τῷ pro τό. Quod recepi.
ib. ὁμογνωμονήσει] Cod. Vind. A. ὁμονοήσει.
9. μεταλήψεται] Cod. Vat. μεγαλήψεται.
ib. ξένη] Cod. Ciz. ἓν ἡ. Eus. δὲ ἡ.
10. ὧν ἡ] Cod. Par. A. omittit ὧν. Vat. habet ὡς ἡ. Pro οἶδε Marc. D. εἶδε, A. ἴδει.
11. μέν τι] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. μέντοι.
14. μεριζομένη] Codd., exceptis Darm. Med. A. Marc. B. Par. A., omnes μεριζόμενον. Eusebius μεριζομένου. Ego illud recipiendum duxi. vid. Annot.
ib. τῶν μερῶν μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι] Codd. præter Marc. B., omnes μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν μερῶν.
15. Εἰ οὖν τό] Abest οὖν a Codd. Ciz. Marc. A.D. (hi duo omittunt etiam τό) Mon. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. Quare delevimus οὖν τό.
ib. ὃ ἐὰν] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ὃ ἀν. Quod recepi. Mox Eus. τοῦ εἶναι pro τὸ εἶναι.

corpori? Cui quidem naturaliter convenit augeri, augere vero nequaquam, nisi forte, quantum in mole materiæ simul adsumitur, velut ministrans ei, quod per ipsum perficit augmentum. Etenim si anima corpus existens augeat, necesse est ipsam quoque pariter augeri, quadam scilicet corporis similis adjunctione: si modo tanta penitus evasura sit, quantum, quod augetur ab ea: tum vero, quod adjungitur, aut anima erit, vel inanimatum corpus. Ac si anima sit, quærendum erit, undenam et quomodo ingrediatur, et qua conditione admoveatur. Sin autem, quod adjungitur, inanimatum sit, quonam modo hoc animabitur, et præcedenti consentiet, venietque in unum, et priori anima in opinionibus congruet? Ac non potius hæc anima velut peregrina ignorabit ea quæ altera novit. Et quemadmodum altera nostra patitur moles, partim quidem ab ea defluet, partim etiam influet, nihilque in nobis idem penitus permanebit. Quonam igitur pacto in nobis erit memoria, et agnitio propriorum nunquam eadem utentibus anima? Præterea, si anima corpus est, sicut natura corporis consuevit, in plures distribuitur partes, quarum nulla idem est atque totum. Si [ergo] anima tanta quædam fuerit magnitudo, quæ, si minor aliquanto fuerit, non ulterius futura sit anima, certe sicut et omne quantum, per quandam partium detractionem ex priori essentia permutabitur. Siquid autem eorum, quæ magnitudine protenduntur, aliquando comminutum mole, interim idem permaneat qualitate, profecto, qua ratione corpus est, et quantum jam evasit alterum, qualitate vero, quæ differt a quantitate, idem servare interea potest.

ξατο. Εἰ δέ τι τῶν μέγεθος ἐχόντων, τὸν ὄγκον ἐλαττωθὲν τῇ ποιό- 460
τητι ταὐτὸν μένοι, ᾗ μὲν σῶμα, ἕτερόν ἐστι, καὶ ᾗ ποσόν, τῇ δὲ D
ποιότητι ἑτέρᾳ τῆς ποσότητος οὔσῃ, τὸ ταὐτὸν ἀποσώζειν δύναται·
Τί τοίνυν φήσουσιν οἱ τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι λέγοντες; πρῶτον μὲν
περὶ ἑκάστου μέρους τῆς ψυχῆς τῆς ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, πότερον ἕκα-
στον ψυχὴν οἵα ἐστὶ καὶ ἡ ὅλη; καὶ πάλιν τοῦ μέρους τὸ μέρος;
οὐδὲν ἄρα τὸ μέγεθος συνεβάλλετο τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς· καίτοι ἔδει γε
ποσοῦ τινος ὄντος. ἀλλὰ καὶ ὅλον πολλαχῇ, ὅπερ σώματι παρεῖναι E
ἀδύνατον ἐν πλείοσι τὸ αὐτὸ ὅλον εἶναι, καὶ τὸ μέρος, ὅπερ τὸ ὅλον
ὑπάρχειν. Εἰ δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν οὐ ψυχὴν φήσουσιν, ἐξ ἀψύ-
χων ψυχὴ αὐτοῖς ὑπάρξει· καὶ προσέτι, εἰ ψυχῆς ἑκάστης τὸ μέγεθος
ὡρισμένον ἔσται ἐφ' ἑκάτερα, ἢ ἐπὶ τὸ ἔλαττόν γε ἢ ἐπὶ τὸ μεῖζον,
ψυχὴ οὐκ ἔσται. Ὅταν τοίνυν ἐκ συνόδου μιᾶς καὶ ἑνὸς σπέρματος
δίδυμα γένηται γεννήματα, ἢ καὶ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, F
πλεῖστα, τοῦ σπέρματος εἰς πολλοὺς τόπους μεριζομένου, οὗ δὴ
ἕκαστον ὅλον ἐστί· πῶς οὐ διδάσκει τοῦτο τοὺς βουλομένους μανθά-
νειν, ὡς ὅπου τὸ μέρος τὸ αὐτό ἐστι τῷ ὅλῳ, τοῦτο ἐν τῇ αὐτοῦ
οὐσίᾳ τὸ ποσὸν εἶναι ὑπερβέβηκεν, ἄποσον δὲ αὐτὸ εἶναι δεῖ ἐξ
ἀνάγκης. Οὕτω γὰρ ἂν μένοι τὸ αὐτό, τοῦ ποσοῦ κλεπτομένου,

2. σῶμα] Codd. Marc. A.B.D. τὸ σῶμα. Paullo superius Eus. μένει pro μένοι.
3. δύναται] Cod. Med. B. δύνασθαι.
5. περὶ ἑκάστου] Euseb. ὑπὲρ ἑκάστου.
6. ψυχὴν] Codd. Vind. A. Marc. A. ψυχή: cum Eus.
7. συνεβάλλετο] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. συμβάλλεται.
8. ἀλλὰ καὶ ὅλον] Abest ἀλλὰ a Codd. Marc. A.D. Mon. A. Med. A. Vat. Vind. A. et Euseb. Quare expunxi.
9. ὅλον] Cod. Ciz. ὅλου. Med. B. ὅλην. Posterior etiam πανταχοῦ pro παλλαχῇ.
ib. ὅπερ] Cod. Ciz. ὅπου.
10. οὐ ψυχὴν] Abest a Codd. Marc. D. et Vind. A. Nonnisi οὐ omissum in Cod. Marc. D.
11. ὑπάρξει] Codd. Vind. A. Marc. A. οὐχ ὑπάρξει.
ib. εἰ ψυχῆς] Abest εἰ a Codd., præter Darm. et Marc. B., omnibus.
12. οὐδ' ἐφ'] Cod. Vat. οὐδέ cum Marcc. A.D. Omittit Eus. eam vocem, et mox ἢ ἐπὶ τὸ μεῖζον. Mox idem habet ὅλον ἕκαστον ordine inverso.
16. τοὺς βουλομένους] Cod. Med. B. τοῖς βουλομένοις.
17. τὸ αὐτὸ] Codd. Mon. A. et Vat. τὸ ἑαυτό. Eus. ταὐτόν. Marc. B. τὸ αὐτὸ ἔστι. Mox Ciz. τὸ τῷ.
18. τὸ ποσὸν] Cod. Par. A. omittit τό.
ib. εἶναι αὐτὸ] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Vat. Vind. A. Eus. αὐτὸ εἶναι: quod recepi.

Quid ergo dicent, qui animam corpus esse putant? Numquid quamlibet animæ partem in eodem viventis corpore esse animam perinde, atque tota est, fatebuntur? ac rursus partis uniuscujusque partem? Quod si id fateantur, nihil utique magnitudo ad essentiam animæ conferebat: tametsi conferre oportuit, ubi anima sit quantum quiddam: [veruntamen] et totum ipsius animæ hic erit [ubique] multis in locis: quod corpori convenire non potest, scilicet ut queat idem totum simul in pluribus esse, atque pars idem penitus esse valeat, quod et totum. Sin autem partium quamlibet animam esse negent, certe ex inanimatis apud illos componetur. Præterea si hunc in modum uniuscujusque animæ magnitudo definita erit, neque consequenter ad utrumque tracta, sive ad majus, sive ad minus, erit amplius anima. Quando igitur ex uno coitu unoque semine fœtus gemini procreantur: vel quemadmodum in cæteris animalibus etiam plures concipiuntur, semine videlicet in plures particulas distributo, ubi unumquodque est totum, cur non eventus ejusmodi eos, qui discere volunt, admoneat? ubi pars idem est atque totum, hoc ipsum in essentia sua conditionem quantæ molis excedere, ipsumque oportere esse prorsus a quantitate semotum. Nam ita duntaxat idem permanere potest quanto quovis subtracto, utpote cui nihil opus sit quantitate vel mole: quippe cum ejus essentia aliud quiddam prorsus existat.

460 G ἅτε μὴ μέλον αὐτῷ ποσότητος καὶ ὄγκου, ὡς ἂν τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἑτερόν τι οὔσης. Ἄποσον ἄρα ἡ ψυχὴ καὶ οἱ λόγοι.

461 A Ὅτι δὲ εἰ σῶμα εἴη ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ αἰσθάνεσθαι, οὔτε τὸ νοεῖν, οὔτε τὸ ἐπίστασθαι, οὔτε ἀρετὴ, οὔτε τι τῶν καλῶν ἔσται, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴτι μέλλει αἰσθάνεσθαί τινος, ἓν αὐτὸ δεῖ εἶναι, καὶ τῷ αὐτῷ παντὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. Καὶ εἰ διὰ πολλῶν αἰσθητηρίων πλείω τὰ εἰσιόντα εἴη, ἢ πολλαὶ περὶ ἓν ποιότητες, κἂν δι' ἑνὸς ποι- B κίλον, οἷον πρόσωπον· οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ῥινὸς, ἄλλο δὲ ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ ταὐτὸν ὁμοῦ πάντων· καὶ εἰ τὸ μὲν δι' ὀμμάτων, τὸ δὲ δι' ἀκοῆς, ἕν τι δεῖ εἶναι εἰς ὃ ἄμφω· ἢ πῶς ἂν εἴποι ὅτι ἕτερα ταῦτα, μὴ εἰς τὸ αὐτὸ ὁμοῦ τῶν αἰσθημάτων ἐλθόντων; Δεῖ τοίνυν τοῦτο ὥσπερ κέντρον εἶναι, γραμμὰς δὲ συμβαλλούσας ἐκ περιφερείας κύκλου, τὰς πανταχόθεν αἰσθήσεις πρὸς τοῦτο περαίνειν, καὶ τοιοῦτον C τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἶναι, ἓν ὄντως. Εἰ δὲ διεστὼς τοῦτο γένοιτο, καὶ οἷον γραμμῆς ἐπ' ἄμφω τὰ πέρατα αἱ αἰσθήσεις προσβάλλοιεν, ἢ συνδραμεῖται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πάλιν, οἷον τὸ μέσον ἢ ἄλλο. τὸ

1. *μέλον αὐτῷ*] Marc. B. *μ. αὐτῷ*. Marc. A.D. *μέλλον αὐτό*. Prior *βλεπτομένου* pro *κλειτομένου*.
ib. *αὐτοῦ*] Cod. Mon. B. *τοῦ* Eus. omittit eam vocem. Mox Marc. D. *ἄπορον* pro *ἄποσον*.
3. *ἡ ψυχὴ*] Cod. Par. A. omittit *ἡ*.
4. *τῶν καλῶν*] Marc. A. *τῶν κακῶν*.
5. *μέλλει*] Cod. Vat. *μέλοι*. Vind. A. *μέλλοι*.
ib. *τῷ αὐτῷ*] Cod. Vat. ut marg. Ed. *τὸ αὐτό*.
7. *κἂν*] Cod. Vat. *καί*, cum Euseb.
8. *οἷον*] Abest a Cod. Par. A.
9. *ὁμοῦ πάντων—εἰς ὅ*] Codd. Ciz. Mon. A. et Vat. omittunt hæc.
11. *αἰσθημάτων*] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. *αἰσθητῶν*. In Vat. sequitur *ἰλόντων*.
12. *συμβαλλούσας*] Cod. Vat. *συμβαινούσας*.
14. *ἓν ὄντως*] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Vat. Vind. A. *ἓν ὃν ὄντως*. Marc. A. mox *διεστός*. Tum Euseb. *καὶ οἷον ἐπὶ γραμμῆς ἄμφω τὰ πέρατα αἱ αἰσθήσεις προσλαμβάνοιεν*.
15. *προβάλλοιεν*] Codd. Marc. A.B.D. Mon. B. Med. A.B. Par. A. *προσβάλλοιεν*. Quod recepi.
16. *εἰς ἓν καὶ*] Codd. Ciz. Marc. A.D. Med. A. (sed eraso *ταῖς*) B. Mon. A. (sed sine *ταῖς*) Par. A. (sed sine *τό*) Vat. Vind. A. (absque *τὸ*) *ταῖς εἰς ἓν καὶ τό*. Recepi *τὸ* etiam ex Eusebio. Verba *τὸ δὲ ἄλλο* non habet Euseb.

Anima igitur quantitatis est expers, rationesque similiter.

VI. *Necesse est, diversa per sensus varios influentia ad intimum et unum individuumque sensum redigi omnia inter se comparantem.*

Nisi ad individuum denique colligantur, non poterunt comparari per judicium prorsus eundem: colligi vero ibi sic apparet, quoniam colliguntur ferme similiter in pupilla. Sensus hic intimus neque dividi ad sensibilium divisionem potest, neque quantitate illis æquari, neque esse humidus, alioquin cessaret memoria: neque durus, periret namque docilitas. Et omnino, si sit corporeus, formæ ibi rerum se invicem impedient atque confundent.

Quod autem si anima corpus sit, neque sentire nobis dabitur, neque intelligere, neque scire, neque virtus omnino, neque quicquam egregium nobis inerit, ex his apparebit: si quidem enim sentire quicquam debet, unum esse ipsum oportet, et uno quodam eodemque omne percipere. Et si per plura sensuum instrumenta ingrediantur plura, vel multæ circa unum [sint] qualitates, ac etiam per unum videatur varium aliquid ceu vultus: non enim aliud quidem videt nares, aliud autem oculos, sed idem cuncta simul. Ac si aliud per oculos penetret, aliud per auditum, unum tamen oportet esse ad quod perveniunt utraque: alioquin non posset animus horum inter se differentiam judicare, nisi intentiones sensuum sensibiliumque in unum æque confluerent. Oportet igitur hoc esse quasi centrum, sensus vero singulos undique non aliter ad hoc ipsum, quam lineas a circumferentia ad centrum usque protendi, atque vim ejusmodi cuncta comprehendentem, re vera unum aliquid esse. Nam si dividuum aliquid esset, et quasi ad extrema lineæ utraque intentiones sensuum pertinerent, aut rursus in unum idemque concurrerent quasi medium, aut aliud ibi esset, et aliud, atque alterum alterius tantum haberet sensum: ceu si ego aliud

δὲ ἄλλο, ἑκάτερον ἑκατέρου αἴσθησιν ἕξει, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγὼ μὲν 461
ἄλλου, σὺ δὲ ἄλλου αἴσθοιο, καὶ εἰ ἓν εἴη τὸ αἴσθημα, οἷον πρόσω-
πον, ἢ εἰς ἓν συναιρεθήσεται ὅπερ καὶ φαίνεται, (συναιρεῖται γὰρ
καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ταῖς κόραις· ἢ πῶς ἂν τὰ μέγιστα διὰ ταύταιν D
ὁρῷτο ;) ὥστε ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ ἡγεμονοῦν ἰόντα, οἷον ἀμφὶ ἀμερῆ
νοήματα γίγνεσθαι, καὶ ἔσται ἀμερὲς τοῦτο, ἢ μεγέθει ὄντι τούτῳ,
συμμερίζοιτο ἄν· ὥστε, ἄλλον ἄλλου μέρος, καὶ μηδένα ἡμῶν ὅλου
τοῦ αἰσθητοῦ τὴν ἀντίληψιν ἴσχειν. Ἀλλὰ γὰρ ἕν ἐστι τὸ πᾶν·
πῶς γὰρ ἂν καὶ διαιροῖτο ; οὐ γὰρ δὴ τὸ ἴσον τῷ ἴσῳ ἐφαρμόσει, ὅτι
οὐκ ἴσον τὸ ἡγεμονοῦν παντὶ αἰσθητῷ· κατὰ πηλίκα οὖν ἡ διαίρεσις ; E
ἢ εἰς τοσαῦτα διαιρεθήσεται, καθ' ὅσον ἂν ἀριθμοῦ ἔχῃ εἰς ποικιλίαν
τὸ εἰσιὸν αἴσθημα ; καὶ ἕκαστον δὴ ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς
ἆρα, καὶ τοῖς μορίοις αὐτοῦ αἰσθήσεται, ἢ ἀναίσθητα τὰ μέρη τῶν
μορίων ἔσται· ἀλλὰ ἀδύνατον. Εἰ δὲ ὁτιοῦν παντὸς αἰσθήσεται,
εἰς ἄπειρα διαιρεῖσθαι τοῦ μεγέθους πεφυκότος, ἀπείρους καὶ αἰσθή-
σεις καθ' ἕκαστον αἰσθητὸν συμβήσεται γίγνεσθαι ἑκάστῳ· οἷον τοῦ F
αὐτοῦ ἀπείρους ἐν τῷ ἡγεμονοῦντι ἡμῶν εἰκόνας. Καὶ μὴν σώματος
ὄντος τοῦ αἰσθανομένου οὐκ ἂν ἄλλον τρόπον γένοιτο τὸ αἰσθάνεσθαι,
ἢ οἷον ἐν κηρῷ ἐνσημανθεῖσαι ἀπὸ δακτυλίων σφραγίδες, εἶτ' οὖν εἰς

2. ἄλλου, σὺ] Cod. Vat. ἄλλου οὐ. Eus. pro ἄλλου—ἄλλου bis ἄλλων.
ib. καὶ εἰ] Codd. Mon. A. Vat. καὶ εἰς. Mox ἤ omittit Eus. ante εἰς.
4. καὶ τὰ ἐν] Abest τὰ ab Eus. et a Codd. Mon. A. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Marcc.
ib. διὰ τούτων] Edidi ex Eus. ταύταιν. Codd. exceptis Marc. B. et Vind. A., omnes διὰ ταύτης. Sed Med. A. supra lin. τουτων. Mon. B. τούτως.
5. τὸ ἡγεμονοῦν] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. interponunt εἰς ante τὸ, quod recepi. Exhibet etiam Eus.
ib. ἀμερῆ] Ita Codd. Marc. A.D. Mon. A.B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. Eus. Sed Ciz. ἀμερεῖ. Ed. ἀμφῆ. Nullus cum marg. Ed. ἀμφί. Corruptionis causa manifesta est unicuique, qui παλαιογραφίας non plane rudis est.
6. ὄντι τούτῳ] Codd. Darm. (a pr. m.) Mon. A. (a pr. m.) Par. A. ὄντι τοῦτο.
7. συμμερίζοιτο ἄν] Cod. Vat. omittit ἄν.
ib. καὶ μηδένα—ἴσχειν] Desunt haec in Cod. Ciz. In seqq. ap. Eus. pro ἕν ἐστι erat ἔνεστι.
9. τὸ ἴσον] Desunt in Codd. Ciz. Mon. A. Vat.
10. πηλίκα οὖν] Cod. Vat. πηλίκας αὖ. Verba διαίρεσις ; ἤ aberant ab Eus.
11. ἔχοι] Cod. Med. B. ἴσχῃ cum Marc. A. In Eus. erat ἄριστον χῇ. Correxi ἴσχῃ. In seqq. Eus. καὶ εἰ τὸ μόριον. In eodem deerant ἢ ἀναίσθητα—αἰσθήσεται.
17. Καὶ μὴν] Cod. Ciz. μὴ pro μὴν.
18. ὄντος] Cod. Med. B. ὦν. Mox Eus. ἄλλῳ τρόπῳ. In seqq. τῶν αἰσθημάτων. Et mox εἰ μὲν οὖν pro καὶ εἰ μέν.

sentiam, tum vero sentias aliud, etiam si unum sit spectaculum ceu vultus, aut potius in unum congregabuntur. Quod et apparet: congregantur enim et in pupillis, alioquin non possent per eas maxima quæque videri. Quam ob rem, quæ ad ipsum animæ principale proveniunt, multo magis velut notiones quædam sunt individuæ: ideoque id quoque erit indivisibile: alioquin si habeat magnitudinem una cum re sensibili dividetur. [Itaque pars alia sentiet aliam, nihilque] Atque ita partem alius aliam, nemoque in nobis sentiendam rem totam percipiet. At enim unum est id totum: quo enim pacto dividi potest? Nam si dividatur, nequit tanquam æquale æquali prorsus accommodari: quoniam principale nostrum cum omni re sentienda æquale esse non potest. In quot igitur divisio fiet? numquid in tot secabitur, in quot partes numero quod incidit sensibile distribuitur? et quælibet partium animæ particula sentiet idem? An forte particulæ partium sensu carebunt? At vero id fieri nequit. Sin autem quodlibet totum sentiat, cum magnitudo dividi queat in infinitum, nimirum innumerabiles quoque sensus circa unumquodque sensibile in unoquoque contingent, quasi innumerabiles in principali nostro rei ejusdem sint imagines. Præterea si corpus sit, quod sentit, non alio modo sentire continget, quam si quæ-

461 *αἷμα, εἴτ' οὖν εἰς ἀέρα, τῶν αἰσθητῶν ἐνσημαινομένων. Καὶ εἰ μὲν*
ὡς ἐν σώμασιν ὑγροῖς, ὅπερ καὶ εὔλογον, ὥσπερ εἰς ὕδωρ συγχυθή-
σεται, καὶ οὐκ ἔσται μνήμη. Εἰ δὲ μένουσιν οἱ τύποι, ἢ οὐκ ἔστιν
462 *ἄλλους ἐνσημαίνεσθαι ἐκείνων κατεχόντων, ὥστε ἄλλαι αἰσθήσεις*
A *οὐκ ἔσονται, ἢ γιγνομένων ἄλλων, ἐκεῖνοι οἱ πρότεροι ἀπολοῦνται,*
ὥστε οὐδὲν ἔσται τὸ μνημονεύειν. Εἰ δὲ ἔστι τὸ μνημονεύειν, καὶ
ἄλλων αἰσθάνεσθαι ἐπ' ἄλλοις, οὐκ ἐμποδιζόντων τῶν πρόσθεν, ἀδύ-
νατον τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι.

A *Ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τοῦ ἀλγεῖν, καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀλγεῖν αἰσθήσεως*
τὸ αὐτὸ τοῦτο. Ὅταν δάκτυλον λέγηται ἀλγεῖν ἄνθρωπος, ἡ μὲν
ὀδύνη περὶ τὸν δάκτυλον δήπουθεν, ἡ δ' αἴσθησις τοῦ ἀλγεῖν, δῆλον
ὅτι ὁμολογήσουσιν, ὡς περὶ τὸ ἡγεμονοῦν γίγνεται· ἄλλου δὴ ὄντος
τοῦ πονοῦντος μέρους, τοῦ πνεύματος τὸ ἡγεμονοῦν αἰσθάνεται, καὶ
B *ὅλη ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πάσχει. Πῶς οὖν τοῦτο συμβαίνει; διαδόσει*
φήσουσι, παθόντος μὲν πρώτως τοῦ περὶ τὸν δάκτυλον ψυχικοῦ
πνεύματος, μεταδόντος δὲ τῷ ἐφεξῆς, καὶ τούτου ἄλλῳ, ἕως οὗ πρὸς
τὸ ἡγεμονοῦν ἀφίκοιτο. Ἀνάγκη τοίνυν, εἰ τὸ πρῶτον πονοῦν
ἤσθετο, ἄλλην τὴν αἴσθησιν τοῦ δευτέρου εἶναι, εἰ κατὰ διάδοσιν ἡ

2. *εἰς ὕδωρ*] Cod. Vat. omittit *εἰς*.
3. *μένουσιν*] Cod. Ciz. *μίνουσιν*. Pergit Marc. A. *οἱ τότοι*. Euseb. *εἰ δ' ἐμμενοῦσιν*.
4. *ἐνσημαίνεσθαι*] Cod. Vat. *ἐισημήνασθαι*.
ib. *κατεχόντων*] Abest a Cod. Vind. A. In Vat. est *κατυχόντων*.
5. *πρότερροι*] Cod. Vind. A. *πρότερον*.
6. *Εἰ δὲ—μνημονεύειν*] Desunt hæc in Cod. Mon. A. *τὸ* addidi ex Eus.
ib. *καὶ ἄλλων*] Cod. Darm. *καὶ ἄλλων καὶ*. Mox Marc. A. *τῶν ἐμπροσθεν*.
9. *καὶ ἐκ τοῦ ἀλγεῖν*] Neglexit hæc Eus.
10. *λέγηται*] Cod. Vat. *λέγεται*.
11. *δήπουθεν*] Cod. Med. B. *δήποθεν*. Pergit Eus. *ἡ δὲ*. Vocem *περὶ* omittit Marc. D. In seqq. scripsi ex Eus. *δῆλον ὅτι*.
12. *ἄλλου δὴ*] Cod. Vat. *ἄλλον δὴ οὖν*.
13. *αἰσθάνεται*] Cod. Vat. *αἰσθάνεσθαι*. Mox articulum ante *ψυχὴ* omittit Eus.
16. *μεταδόντος*] Cod. Med. B. *μεταδιδόντος*. Mox pro *τοῦ* est *τὸ* in Cod. Ciz., *τῷ* in Codd. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. D. Eus. Quod recepi.
ib. *ἕως οὗ*] Codd., præter Darm. Mon. B. et Par. A., omnes omittunt *οὗ*.

dam ab annulo in cera imprimantur imagines, sive in sanguine, sive in ære quodam sensibilia imprimantur. Ac si tanquam in corporibus humidis, quod et probabile est, certe tanquam in aqua confundentur imagines, neque memoria erit ulla. Quod si figuræ permaneant, aut non licebit alias ibi fingi prioribus permanentibus, ideoque sensus alii minime fient: aut si fiant alii, priores protinus delebuntur. quapropter memoria jam cessabit. Si autem possumus meminisse, ac præter alia sentire rursus et alia, prioribus nequaquam impedientibus, impossibile est animam esse corpus.

VII. *Principalis sensus passionum judex passiones cujuslibet membri subito percipit, in qua particula membri sint, distincte discernit, huc oculos manusque statim admovet. Id autem efficere non valeret, nisi esset ubique totus. Non est ergo corporeus.*

Idem præterea ex dolore dolorisque sensu declarari potest, utpote quando quis dicitur dolere digitum: tunc dolor quidem est in digito, sensum vero doloris circa ipsum animæ principale contingere fatebuntur, ubi pars quædam spiritus animati, (quæ alia est) dolet, principale vero id percipit, atque anima tota idem tunc quodammodo patitur. Quonam igitur modo id accidit? Respondebunt arbitror, successoria quadam traductione, dum videlicet primo patitur spiritus animalis circa digitum, atque hinc deinceps ad partem continuam, rursusque ad aliam traducitur passio, donec ad principale perveniat. Necessarium est igitur, si primo patiens sensit, alium sensum esse secundi, si modo per successionem quandam sensus amplificatur: tertii quoque patientis tertium esse sensum, multosque sensus atque innumeros in eodem dolore contingere, ipsumque principale postremo sentire suam dun-

462

αἴσθησις, καὶ τοῦ τρίτου ἄλλην, καὶ πολλὰς αἰσθήσεις καὶ ἀπείρους περὶ ἑνὸς ἀλγήματος γίγνεσθαι, καὶ τούτων ἁπασῶν ὕστερον, τὸ C ἡγεμονοῦν αἰσθέσθαι, καὶ τῆς ἑαυτοῦ παρὰ ταύτας. τὸ δὲ ἀληθὲς, ἑκάστην ἐκείνων, μὴ τοῦ ἐν τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος, ἀλλὰ τὴν μὲν ἐφεξῆς τῷ δακτύλῳ, ὅτι ὁ ταρσὸς ἀλγεῖ, τὴν δὲ τρίτην, ὅτι ἄλλο τὸ πρὸς τὸ ἄνωθεν, καὶ πολλὰς εἶναι ἀλγηδόνας, τό, τε ἡγεμονοῦν, μὴ τοῦ πρὸς τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τοῦ πρὸς αὐτῷ, καὶ τοῦτο γινώσκειν μόνον, τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἐᾷν, μὴ ἐπιστάμενον D ὅτι ἀλγεῖ ὁ δάκτυλος. Εἰ τοίνυν κατὰ διάδοσιν οὐχ οἷόν τε τὴν αἴσθησιν τοῦ τοιούτου γίγνεσθαι, μηδὲ σώματος, ὄγκου ὄντος, ἄλλου παθόντος, ἄλλου γνῶσιν εἶναι· (παντὸς γὰρ μεγέθους εἰ τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἐστὶ,) δεῖ τοιοῦτον τίθεσθαι τὸ αἰσθανόμενον, οἷον πανταχοῦ αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ εἶναι. Τοῦτο δὲ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων, ἢ σώματι ποιεῖν προσήκει.

Ὅτι δὲ οὐδὲ νοεῖν οἷόν τε εἰ σῶμα ἡ ψυχὴ ὁτιοῦν εἴη, δεικτέον ἐκ A τῶνδε. Εἰ γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαί ἐστι τὸ σώματι προσχρωμένην τὴν ψυχὴν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὐκ ἂν εἴη καὶ τὸ νοεῖν τὸ διὰ σώματος καταλαμβάνειν, ἢ ταὐτὸν ἔσται τῷ αἰσθάνεσθαι. Εἰ

1. τοῦ τρίτου] Eus. addit γι.
2. καὶ τούτων κ. τ. λ.] Eus. ἴσως τὸ ἡγεμονοῦν ὁ νοῦς ἦν αἰσθάνεσθαι.
ib. τὸ ὕστερον] Abest τὸ a Codd. omnibus. Quare delevi.
3. αἰσθάνεσθαι] Cum marg. Ed. habent αἰσθέσθαι Codd. Ciz. Marc. A. (B. ex corr.) D. Mon. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. In Cod. Vat. ante hanc vocem repetuntur sex lineæ præcedentes, scriptoris oculo ab hoc ad prius ἡγεμονοῦν retro aberrante. Amatius.
4. μὴ τοῦ] Cod. Mon. A. μὴ τῷ.
5. ἄλλο τὸ] Cod. Ciz. ἄλλῳ, sine τό.
6. μὴ τοῦ] Cod. Vat. μὴ τῷ.
7. πρὸς τό] Codd. Marc. A.B.D. Med. A.B. Vat. πρὸς τῷ. Quod recepi.
11. παθόντος ἄλλου] Aberant hæc ab Euseb. Ex eodem mox recepi εἰ ante τὸ μέν.
14. ἢ σώματι] Cod. Med. B. ἐν σώματι.
16. Εἰ γὰρ] Ita Eus. et Codd., exceptis Darm. Marc. B. et Par. A., omnes. Ed. ἐν γάρ.
ib. τῷ σώματι] Euseb. Codd. Par. A. et Vat. τὸ σώματι. Quod recepi.
17. τὸ διὰ σώματος] Cod. Vind. A. οἷον τὸ σώματος. Supra lin. διά.

taxat passionem. Et profecto singulos sentiendi actus non passionem quidem digiti persentire, sed eam, quæ sequitur citra digitum: ut puta tarson (palmam) digito proximam percipere sequentem mox post digitum passionem: partem vero [remotiorem], tertiam passionem quoque remotiorem, multosque dolores accidere. Tunc certe principale non passionem, quæ premit digitum, sed propriam sentiet, feretque de hac sola judicium cæteris omnino dimissis, digitum dolere prorsus ignorans. Si ergo sensus passionis ejusmodi per successionem fieri nequit, et corpus cum sit moles non id habet, ut in eo patiente alio id persentiat aliud: in omni enim magnitudine hoc quidem aliud est, illud rursus est aliud, nimirum oportet, quod sentit, esse tale, ut ipsum ubique sibi ipsi sit idem. Id autem assequi ad aliud quiddam in ordine rerum pertinet potius, quam ad corpus.

VIII. *Intelligentia frequenter attingit et penetrat incorporea, formasque separat a corporibus. Fit igitur absque corpore: intellectus ergo non est corporeus.*

Cum indivisibile non aliter, quam per indivisibile, possit attingi, intellectus attingens individua est individuus: et ubi separatis se conjungit, est a corpore separatus: et quando conjuncta separat, maxime separatum se esse declarat.

Quod autem anima si corpus quoquo modo sit, intelligere nequeat, per hæc nobis est demonstrandum. Profecto si sentire est animam utentem corpore percipere sensibilia, intelligere non erit per corpus apprehendere: alioquin idem futurum est intelligere atque sentire. Si ergo intelligere est absque corpore comprehendere, multo prius oportet ipsum, quod intellecturum est, non esse corpus. Præterea si sensibilium sensus est, consequenter intelligibilium est intellectio. Quod

462 οὖν τὸ νοεῖν ἐστι τὸ ἄνευ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι, πολὺ πρότερον
B δεῖ μὴ σῶμα αὐτὸ τὸ νοῆσον εἶναι. ἔτι εἰ αἰσθητῶν μὲν ἡ αἴσθησις,
νοητῶν δὲ ἡ νόησις. Εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλ' οὖν ἔσονταί γε καὶ
463 νοητῶν τινων νοήσεις, καὶ ἀμεγέθων ἀντιλήψεις. Πῶς οὖν μέγεθος
ὄν, τὸ μὴ μέγεθος νοήσει, καὶ τῷ μεριστῷ τὸ μὴ μεριστὸν νοήσει; ἢ
μέρει τινὶ ἀμερεῖ αὐτοῦ; εἰ δὲ τοῦτο, οὐ σῶμα ἔσται τὸ νοῆσον· οὐ
γὰρ δὴ τοῦ ὅλου χρεία πρὸς τὸ θίγειν. Ἀρκεῖ γὰρ καθ' ἕν τι. Εἰ
μὲν οὖν συγχωρήσονται τὰς πρώτας νοήσεις, ὅπερ ἀληθές ἐστιν,
εἶναι τῶν πάντη σώματος καθαρωτάτων, αὐτὸ ἑκάστου, ἀνάγκη, καὶ
B τὸ νοοῦν, σώματος καθαρὸν ὄν, ἢ γιγνόμενον γιγνώσκειν. Εἰ δὲ τῶν
ἐν ὕλῃ εἰδῶν τὰς νοήσεις φήσουσιν εἶναι, ἀλλὰ χωριζομένων γε τῶν
σωμάτων γίγνονται, τοῦ νοῦ χωρίζοντος· οὐ γὰρ δὴ μετὰ σαρκῶν ἢ
ὅλως ὕλης ὁ χωρισμὸς κύκλου, καὶ τριγώνου, καὶ γραμμῆς, καὶ ση-
μείου. Δεῖ ἄρα καὶ τὴν ψυχὴν σώματος αὐτὴν ἐν τῷ τοιούτῳ χωρί-
C σαι. Δεῖ ἄρα μηδὲ αὐτὴν σῶμα εἶναι. Ἀμέγεθες δὲ οἶμαι καὶ τὸ
καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ τούτων ἄρα νόησις· ὥστε καὶ προσιόντα,
τῷ ἀμερεῖ αὐτῆς ὑποδέξεται, καὶ ἐν αὐτῇ ἐν ἀμερεῖ κείσεται. Πῶς
δ' ἂν καὶ σώματος ὄντος τῆς ψυχῆς, ἀρεταὶ αὐτῆς, σωφροσύνη καὶ

2. σῶμα αὐτὸ τὸ] Cod. Med. B. τὸ αὐτὸ σῶμα τό. Eus. αὖ τὸ. Mox Eus. ἐπεὶ ἐπὶ αἰσθ. Vig. ex conj. ἐπεὶ αἰσθητῶν.
ib. μὲν ἡ] Cod. Par. A. omittit μέν.
4. τινων] Hanc vocem non habet Euseb.
ib. Πῶς] Codd. Med. A. (a pr. m.) Par. A. ἢ πῶς.
5. καὶ τῷ—νοήσει] Cod. Mon. A. omittit hæc cum Marc. A. Pro τῷ μεριστῷ marg. Ed. τὸ μεριστὸν, et marg. Eus.
ib. μεριστὸν] Cod. Vind. A. μιγίστῳ. Idem omittit sqq. inde a ἢ μέρει usque ad νοῆσον.
7. χρεία] Cod. Med. B. θεία.
ib. θίγειν] Ita Euseb. Codd. Ciz. Darm. Mon. A. Med. A.B. Vat. Marc. A.D. (B. ex corr.) Rell. cum Ed. ἥπτειν.
9. καὶ τὸ νοοῦν] Cod. Vind. A. omittit καί. Par. A. habet νοῦν. In seqq. ad v. γιγνόμενον in marg. Eus. est ἴσ. τὸ ἐγγιγνόμενον.
10. τῶν ἐν] Cod. Ciz. τῷ ἐν.
11. ἀλλὰ χωριζομένων γε τῶν] Cod. Med. B. ἀναχωριζομένων τῶν.
14. ἐν τῷ—ἀμέγεθες δὲ] Desunt in Cod. Par. A. Pro ἀμέγεθες in Eus. erat μέγεθος.
15. μηδὲ αὐτὴν] Cod. Med. B. μηδὲ αὐτόν.
17. τῷ ἀμερεῖ] Abest τῷ a Codd. exceptis Darm. et Marc. B., omnibus, nisi quod Cod. Med. A. eam vocem supra lin. habet. Scribitur ἀμερῆ in Codd. Med. A. (a pr. m.) Par. A. et Vat. Mox Marc. A. ὑποδέξονται. Illud in Eus. scriptum erat τὰ μέρη.
ib. ἐν ἀμερεῖ] Cod. Vind. A. omittit ἐν cum Marc. A. Euseb. habet ἀμερῆ.
18. καὶ δικαιοσύνη] Cod. Ciz. omittit hæc.

si non omnino receperint, erunt tamen intelligibilium quorundam intellectiones, et indivisibilium apprehensiones in nobis. Quonam igitur pacto intellectus, si fuerit magnitudo, intelliget, quod est a magnitudine liberum, et cum natura dividua individuum apprehendet? An forte parte quadam ipsius indivisibili? quod quidem si ita sit, id ipsum, quod intelligit, non erit corpus. Non enim opus est toto ad attingendum: nam satis est uno quodam attingere. Si ergo concedent primas intelligentias, quod et verum est, esse rerum a corpore prorsus absolutarum, scilicet ipsius uniuscujusque, ut dici solet, abstracti, necessarium est naturam quoque intelligentem eatenus intelligere, quatenus vel est, vel fit a corpore libera. Si autem intelligentias dixerint versari circa formas materiæ adhærentes, fatebuntur tamen, eas tunc duntaxat intelligi, quando a corporibus segregantur, intellectu scilicet segregante. Non enim cum his carnibus [ipse homo,] vel omnino cum materia ipse circulus et triangulus lineaque et signum punctum, eo ipso, quo a mente segregantur, gradu consistunt: quam ob rem animum quoque necesse est se ipsum a corpore in hoc habitu sevocare: oportet igitur neque ipsam corpus existere. Profecto ab omni magnitudine exemptum est ipsum pulchrum, ipsumque justum, similiterque horum intelligentia. Quapropter accedentia nobis impartibili quodam animi apprehendentur, atque in hoc ipso impartibili sita manebunt. Denique si anima corpus sit, non video, quomodo temperantia et justitia vir-

δικαιοσύνη, [σωζομένης καθ' ὅσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνῃ.] ἀνδρεία τε καὶ ἄλλαι· πνεῦμά τι γὰρ, ἢ αἷμά τι τὸ σωφρονεῖν εἴη ἡ δικαιοσύνη, ἢ ἀνδρεία· εἰ μὴ ἄρα ἡ ἀνδρεία τὸ δυσπαθὲς τοῦ πνεύματος εἴη, καὶ ἡ σωφροσύνη, ἡ εὐκρασία, τὸ δὲ κάλλος εὐμορφία τις ἐν τύποις, καθ' ἣν λέγομεν ἰδόντες, ὡραίους καὶ καλοὺς τὰ σώματα. ἰσχυρῷ μὲν οἶν καὶ καλῷ ἐν τύποις πνεῦμά τι εἶναι προσήκοι ἄν· σωφρονεῖν δὲ τί δεῖ πνεύματι; ἀλλ' οὖν τοὐναντίον, ἐν περιπτύξεσι καὶ ἁφαῖς εὖ παθεῖν, ὅπου ἢ θερμανθήσεται, ἢ συμμέτρως ψύχεος ἱμερεῖ, ἢ μαλακοῖς τισι καὶ ἁπλοῖς καὶ λείοις πελάσει; τὸ δὲ κατ' ἀξίαν νεῖμαι τί ἂν αὐτῷ μέλοι; Πότερον δὲ ἀϊδίων ὄντων τῶν τῆς ἀρετῆς θεωρημάτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν νοητῶν ἡ ψυχὴ ἐφάπτεται, ἢ γίνεται ἡ ἀρετὴ, καὶ ὀφείλει πάλιν φθείρεσθαι; ἀλλὰ τίς ὁ ποιῶν, καὶ πόθεν; οὕτω γὰρ ἂν ἐκεῖνο πάλιν μένοι. δεῖ ἄρα ἀϊδίων εἶναι, καὶ μενόντων, οἷα καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. εἰ δὲ ἀϊδίων καὶ μενόντων, οὐ σωμάτων. καὶ δεῖ ἄρα καὶ ἐν ᾧ ἔσται, τοιοῦτον εἶναι· δεῖ ἄρα μὴ σῶμα εἶναι. οὐ γὰρ μένει, ἀλλὰ ῥεῖ ἡ σώματος φύσις πᾶσα.

Εἰ δὲ τὰς τῶν σωμάτων ποιήσεις ὁρῶντες, θερμαινούσας, καὶ ψυχούσας, καὶ ὠθούσας, καὶ βαρυνούσας, ἐνταῦθα τάττουσι τὴν

1. σωζομένης] Codd., præter Ciz. Darm. Marc. B. Med. B., omnes σωζόμενον, nisi quod Med. A. supra lin. habet ης.
ib. μεταλαμβάνῃ] Codd. Marc. A.D. Vind. A. μεταλαμβάνοι.
ib. ἀνδρεία τι] Cod. Marc. A. ἀνδρεία τι. Statim id. πνεύματι—αἵματι. Præferendum vid. ἀνδρία hic et in seqq.
2. ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀνδρεία·] Marc. A. ἢ δικαιότης. ἢ ἀνδρία.
6. πνεῦμά τι] Marc. A. πνεύματι. Cr. Mallem πνεύματι. Viger.
7. ἀλλ' οὖν] Marc. A. ἀλλ' οὐ. Mox pro εὖ παθεῖν fort. εὐπαθεῖ vel τὸ εὐπαθεῖν sc. ἐστι.
9. ἱμερεῖ] Marc. A. ἱμέροι.
ib. ἁπλοῖς] Marc. A. et marg. Eus. ἁπαλοῖς. Marc. A. addit τισι. Idem mox habet πιλάσει et μίλλοι. Cr. Imo certe, ἁπαλοῖς, alioqui duplicia, ut plurimum simplicibus molliora, Viger.
11. τῶν νοητῶν] Marc. A. omittit articulum: pergit idem ἢ ψυχή.
12. γίνεται] Marc. A. γίνεταί τω: idem pergit: ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ καὶ πάλιν φθείρεται.
15. καὶ δεῖ ἄρα] Marc. A. omittit καί.

tutes ejus sint, [quæ et hanc eatenus servent, quatenus capiuntur ab ipsa.] fortitudo ac ceteræ? Quippe spiritus videlicet aut sanguinis aliquid virtutes illæ sunt. Nisi forte spiritus molestia quædam, fortitudo sit, temperantia ejusdem commoda temperatio, et vera illa pulchritudo, formosa quædam ac figuris adumbrata species, quam in nonnullis dum videmus, elegantes illos corporeque pulcros vocamus. Ei sane quod umbratilem tantum aliquam, et figura tenus aut fortitudinem aut pulcritudinem habeat, spiritus conditio naturaque conveniat. Temperantia vero quid opus spiritui? Imo certe contra, in complexu tactuque, commoditatem potius aliquam sequetur, sicubi aut calefiat aut frigus moderate captet, aut mollibus, teneris, ac lævibus adhæreat. Suum vero cuique pro dignitate tribuere, ad ipsum quid attinet? Utrum porro sempiternæ sunt virtutis illæ notiones ceteraque id genus spiritalia, in quibus animus occupatur: an contra nascitur virtus eademque rursus interibit? At quis eam aut qua ex re tandem efficiat? Tum enim hæc adhuc quæstio maneat, necesse est. Sempiterna profecto illa esse oportet, semperque manentia, cujusmodi ea sunt, quæ ad geometriam pertinent. Quod si sempiterna sunt, perpetuoque manentia, corpora igitur certe non sunt. Et id præterea, in quo versabuntur, simile quid esse oportebit adeoque corpus non esse. Nec enim permanet, sed fluit assidue corporis natura quævis.

Quodsi dum corporum ipsi functiones vident, quæ calefaciant, refrigerent, propellant, ac deprimant; ibidem animum constituunt, eum velut actuoso quodam in loco defigentes: ignorant illi primum, ipsamet corpora suis quibusdam incor-

ψυχὴν, οἷον ἐν δραστηρίῳ τόπῳ ἱδρύοντες αὐτήν· πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς καὶ ταῦτα τὰ σώματα δυνάμεσι ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀσωμάτοις, ταῦτα ἐργάζεται· ἔπειτα ὅτι οὐ ταύτας τὰς δυνάμεις περὶ ψυχὴν εἶναι ἀξιοῦμεν, ἀλλὰ τὸ νοεῖν, αἰσθάνεσθαι, λογίζεσθαι, ἐπιθυμεῖν, ἐπιμελεῖσθαι ἐμφρόνως καὶ καλῶς ἅπαντα ἄλλην οὐσίαν ζητεῖ· τὰς οὖν δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων μεταβιβάσαντες εἰς τὰ σώματα, οὐδεμίαν ἐκείνοις καταλείπουσιν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ σώματα ἀσωμάτοις δυνάμεσι δύναται, ἃ δύναται, ἐκ τῶνδε δῆλον. ὁμολογήσουσι γὰρ ἕτερον ποιότητα καὶ ποσότητα εἶναι, καὶ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι καὶ ἔτι οὐ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι, ὥσπερ τὴν ὕλην. ταῦτα δὲ ὁμολογοῦντες, τὴν ποιότητα ὁμολογήσουσιν ἕτερον οὖσαν ποσοῦ, ἕτερον σώματος εἶναι. πῶς γὰρ μὴ ποσὸν οὖσα, σῶμα ἔσται, εἴπερ πᾶν σῶμα ποσόν; καὶ μὴν καὶ ὅπερ ἄνω που ἐλέγετο, εἰ πᾶν σῶμα μεριζόμενον, καὶ ὄγκος πᾶς, ἀφαιρεῖται, ὅπερ ἦν, κερματιζομένου δὲ τοῦ σώματος, ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἡ αὐτὴ ὅλη ποιότης μένει· οἷον γλυκύτης ἡ τοῦ μέλιτος, οὐδὲν ἔλαττον γλυκύτης ἐστὶν ἐφ' ἑκάστῳ. οὐκ ἂν εἴη σῶμα γλυκύτης, ὁμοίως καὶ αἱ ἄλλαι. Ἔπειτα εἰ σώματα ἦσαν αἱ δυνάμεις, ἀναγκαῖον ἦν τὰς μὲν ἰσχυρὰς τῶν δυνάμεων, μεγάλους ὄγκους, τὰς δὲ ὀλίγον δρᾶν δυναμένας, ὄγκους μικροὺς εἶναι. εἰ δὲ μεγάλων μὲν τῶν ὄγκων μικραὶ, ὀλίγοι δὲ μικρότατοι

2. ὡς καὶ ταῦτα] Marg. Eus. ad v. ταῦτα : ἴσ. del.
3. ἕτιτα ὅτι] Marc. A. omittit ὅτι.
4. αἰσθάνεσθαι] Marc. A. τὸ αἰσθάνεσθαι.
5. καὶ καλῶς] Marc. A. omittit καί et pergit ἃ πάντα.
9. καὶ πᾶν σῶμα] Marg. Eus. ἴσ. καὶ γαρ.
10. οὐ πᾶν σῶμα ποσὸν] Ad v. ποσὸν marg. Eus. ἴσ. ποιόν.
11. ἕτιρον οὖσαν] Marc. A. εἶναι pro οὖσαν.
13. καὶ μὴν καὶ] Alterum καὶ omittit Marc. A. vel potius reponit post ὅπερ. Mox idem exhibet εἰς pro εἰ.
15. αὐτὴ ὅλη] Marc. A. ὕλη pro ὅλη.
16. ἐφ' ἑκάστῳ] Marc. A. ἡ ἐφ' ἑκάστῳ. In eod. scribitur γλυκυτὴς pro γλυκύτης, ter. Post σῶμα iterum addit articulum ἡ.
20. μὲν τῶν ὄγκων] Articulum omittit Marc. A. sed reponit post μικρότατοι. Mox ad ὀλίγοι Marg. Euseb. ἴσ. οἱ. Equidem malim οὐκ ὀλίγοι.

porcis facultatibus hæc omnia perficere: deinde ne hoc quidem a nobis facultatum genus animo tribui, sed potius ita statui, ut intelligere, sentire, ratiocinari, concupiscere, cuncta denique sapienter ac rite moderari, aliam omnino quam corporis essentiam requirant. Isti vero, rerum incorporearum facultates ad corpora transtulisse contenti, incorporeis ipsis nullam relinquunt. Cæterum ipsa etiam corpora incorporeis facultatibus ea posse, quæ possint, ita planum efficio. Fatebuntur utique quantitatem esse a qualitate diversam: quippe corpus enim omne quantitate, nec omne tamen qualitate instructum esse, uti de materia certo constat. Siquidem hoc utrumque dum fatentur, fatentur una qualitatem, cum a quanto, tum etiam a corpore diversam esse. Quomodo enim quæ quantitate careat, corpus esse possit, cum omne corpus quantitate sit præditum? Præterea, quod supra jam attigimus, si corpus molesque omnis, dum in partes secatur, id desinit esse, quod erat; si, corpore in minutissima quæque diviso, qualitas eadem singulis in partibus integra perseverat; uti mellis dulcedo, nihilo minus qualibet ejus in parte dulcedo est: certe nec dulcedo illa, nec similes aliæ qualitates corpora fuerint. Deinde si corpora essent facultates illæ, valentiores utique facultates majori, imbecilliores minori mole præditas esse oporteret. Sin autem et vastæ molis vires exiguæ sunt, et immensæ, molis perexiguæ; alteri sane rei,

ὄγκων μεγίστας ἔχουσι τὰς δυνάμεις, ἄλλῳ τινὶ ἢ μεγέθει τὸ ποιεῖν ἀναθετέον· ἀμεγέθει ἄρα. Τὸ δὲ ὕλην μὲν τὴν αὐτὴν εἶναι σῶμα, ὥς φασιν οὖσαν, διάφορα δὲ ποιεῖν ποιότητας προσλαβοῦσαν, πῶς οὐ δῆλον ποιεῖ, τὰ προσγενόμενα λόγους αὐτοὺς καὶ ἀσωμάτους εἶναι; Μηδ', ὅτι πνεύματος ἢ αἵματος ἀποστάντων, ἀποθνήσκει τὰ ζῶα λεγόντων, οὐ γάρ ἐστιν ἄνευ τούτων εἶναι, οὐδ' ἄνευ πολλῶν ἄλλων, οὐδὲ, ἂν ᾖ ψυχὴ εἴη. καὶ μὴν οὔτε πνεῦμα διὰ πάντων, οὔτε αἷμα.

Ἔτι δὲ, εἰ σῶμα οὖσα ἡ ψυχὴ διῆλθε διὰ παντὸς, κἂν κραθεῖσα εἴη, ὃν τρόπον τοῖς ἄλλοις σώμασιν ἡ κρᾶσις. εἰ δὲ ἡ τῶν σωμάτων κρᾶσις, οὐδὲν ἐνεργείᾳ εἰσεῖναι τῶν κραθέντων. οὐδ' ἂν ἡ ψυχὴ ἔτι ἐνεργείᾳ ἐνείη τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ δυνάμει μόνον, ἀπολέσασα τὸ εἶναι ψυχή. ὥσπερ εἰ γλυκὺ καὶ πικρὸν κραθείη, τὸ γλυκὺ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἄρα ἔχομεν ψυχήν. Τὸ δὲ δὴ σῶμα ὂν σώματι κεκρᾶσθαι ὅλον δι' ὅλου, ὡς ὅπου ἂν ᾖ θάτερον, εἶναι ἴσον ὄγκον ἀμφοτέρων, καὶ τὸ πᾶν κατεχόντων, καὶ μηδεμίαν αὔξησιν γεγονέναι ἐπεμβληθέντος τοῦ ἑτέρου, οὐδὲν ἀπολείψει, ὃ μὴ τέμῃ. οὐ γὰρ κατὰ μεγάλα μέρη παραλλὰξ ἡ κρᾶσις· (οὕτω γάρ φασι παράθεσιν ἔσεσθαι·) διελήλυθὸς δὲ διὰ παντὸς τὸ ἐπεμβληθὲν ἐπὶ σμικρότερον· (ὅπερ ἀδύνατον, τὸ ἔλαττον ἴσον γενέσθαι τῷ μείζονι·) ἀλλ' οὖν

3. προσλαβοῦσαν] Marc. A. προσλαμβάνουσαν.
5. Μηδ'] Marc. A. μὴ δή.
7. οὐδὲ ἄν] Marc. A. ὧν οὐδὲν ἄν. Post οὔτε αἷμα addit ψυχὴ δί.
11. εἰσεῖναι] Marc. A. ἰᾷ εἶναι.
15. δι' ὅλου] Marc. A. δ' ὅλων.
ib. ᾖ θάτερον,] Pergit Marc. A. καὶ θάτερον εἶναι. ἴσων ὄγκων ἀμφ.
16. αὔξησιν] Marc. A. αὖξην.
ib. ἐπεμβληθέντος] Marc. A. ἀποβληθέντος.
19. διὰ παντὸς] Marc. A. διαπαντὸς. Mox ἐπὶ pro ἐπί et ἴσον pro ἴσον.

quam magnitudini, efficiendi vis tribuenda erit: illi ergo tantum quæ magnitudine careat. Quid? hoc ipsum quod aiunt, eandem omnino materiam et corpus esse, et susceptis deinde qualitatibus diversitatem efficere, num clare satis ostendit, quæ ad materiam accesserint, ea principes ipsas rationes et corpore carentes esse? Neque vero nobis objiciant, spiritu sanguineve dilapso animantes interire. Licet enim sine illis esse non possint, certe nec sine permultis aliis, ut ipsemet adsit animus, esse non possunt. Quamquam nec spiritus ipse nec sanguis, partes per omnes usquequaque diffusus est.

Jam vero, si corporeus animus totum corpus undique pervaderet, cum eo proinde permixtus esset, quomodo cæteris in corporibus mixtio fieri consuevit. Quare cum ejusmodi corporum mixtio sit, ut ex iis, quæ commixta sunt, nullum [reapse permaneat] actu insit, ne animus quidem [reapse] actu in corporibus, sed [virtute] potentia tantum inesset, animique naturam et rationem amitteret: quemadmodum si cum acerbo dulce misceretur, dulce amplius non esset: ita nullum jam animum haberemus. Enimvero, si corpus cum corpore, totum cum toto misceatur, ita, ut ubicunque alterutrum erit, ibidem amborum toto illo spatio diffusorum æqualis moles existat, nec ullum incrementum ex alterius accessione consequatur: nihil ab eo, quod non secet ac dividat, relinquetur. Nec enim in majoribus duntaxat partibus, alterna quadam vicissitudine mixtio fit: (sic enim adjunctionem potius futuram aient:) sed totum alterum permeans, majus licet injectum in minus; (quod quidem fieri non potest, ut minus æquale majori fiat:) sed permeans tamen, totum ubique secat. Itaque necesse est, si

διεληλυθὸς, πᾶν τέμνει κατὰ πᾶν· ἀνάγκη τοίνυν, εἰ καθ' ὁτιοῦν σημεῖον, καὶ μὴ μεταξὺ σῶμα ἔσται, ὃ μὴ τέτμηται, εἰς σημεῖα τὴν διαίρεσιν οὐ σώματος γεγονέναι, ὅπερ ἀδύνατον, εἰς δὲ ἄπειρον τῆς τομῆς οὔσης· (ὃ γὰρ ἂν λάβῃς σῶμα, διαιρετόν ἐστιν·) οὐ δυνάμει μόνον, ἐνεργείᾳ δὲ τὰ ἄπειρα ἔσται. οὐ τοίνυν ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν δυνατὸν τὸ σῶμα· ἡ δὲ ψυχὴ δι' ὅλων· ἀσώματος ἄρα.

Τὸ δὲ καὶ φύσει μὲν προτέραν τὸ αὐτὸ πνεῦμα λέγειν· ἐν δὲ ψυχρῷ γενομένην καὶ στομωθεῖσαν, ψυχὴν γίνεσθαι, λεπτοτέραν ἐν ψυχρῷ γενομένην. ὠδὶ καὶ αὐτὸ ἄτοπον· πολλὰ γὰρ ζῶα ἐν θερμῷ γίνεσθαι, καὶ ψυχὴν ἔχει οὐ ψυχθεῖσαν· ἀλλ' οὖν φασί γε προτέραν φύσιν ψυχῆς εἶναι κατὰ συντυχίας τὰς ἔξω γιγνομένην. συμβαίνει οὖν αὐτοῖς τὸ χεῖρον πρῶτον ποιεῖν, καὶ πρὸ τούτου ἄλλο ἔλαττον, ἣν λέγουσιν ἕξιν. ὁ δὲ νοῦς, ὕστατος, ἀπὸ τῆς ψυχῆς δηλονότι γενόμενος, ἢ εἰ πρὸ πάντων νοῦς, ἐφεξῆς ἔδει ψυχὴν ποιεῖν, εἶτα φύσιν· καὶ ἀεὶ τὸ ὕστερον, χεῖρον, εἴπερ πέφυκεν. Εἰ οὖν καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς κατὰ τὸν νοῦν ὕστερος, καὶ γεννητὸς, καὶ ἐπακτὸν τὸ νοοῦν ἔχων, ἐνδέχοιτο ἂν μηδὲ ψυχὴν, μηδὲ νοῦν, μηδὲ θεὸν εἶναι· εἰ τὸ δυνάμει, μὴ ὄντος πρότερον τοῦ ἐνεργείᾳ, [καὶ νοῦ,] γένοιτο, οὐδὲ ἥξει εἰς ἐνέργειαν· τί γὰρ ἔσται τὸ ἄγον, μὴ ὄντος ἑτέρου παρ' αὐτὸ προτέ-

1. τέμνει] Marc. A. τέμῃ.
3. ἄπειρον] Marc. A. ἀπείρου.
4. λάβῃς] Marc. A. λάβοι.
6. δυνατὸν τὸ σῶμα] Marc. A. addit χωρεῖν.
ib. δι' ὅλων] Marg. Eus. ἴσ. ὅλου.
9. ὠδὶ] Omittit Marc. A. In marg. Eus. est ἴσ. τὸ δή. *Cr.* MSS. ὅ δή. Sed τὸ δὴ longe præstat. *Viger.*
10. γίνεσθαι] Marc. A. γίγνεται.
ib. ψυχὴν ἔχει] Fort. ἔχειν.
15. καὶ ἀεὶ] Marc. A. καὶ αἰεί.
ib. εἴπερ] Marc. A. ἤπερ.
16. κατὰ τὸν νοῦν] Marc. A. om. τόν.
ib. τὸ νοοῦν] Marc. A. τὸ νοεῖν.
17. μηδὲ] Marc. A. ter μὴ δέ.
18. μὴ ὄντος] Marc. A. μὴ ὄν.

hoc ipsum quovis in puncto fiet, nec medium corpus ullum erit, qnod non secetur; ut in puncta corpus integrum dividatur, quod fieri nullo modo potest. Sin autem divisionis illius infinita ratio futura est (quodcunque enim corpus acceperis, dividuum semper est;) tum vero non [virtute] potentia duntaxat, sed etiam [reapse] actu infinita erunt. Totum ergo corpus totum illud permeare non potest. Atqui totum animus permeat. Corpore ergo caret animus.

Quod autem priorem [illam ipsius] naturam [,] spiritum proprie et peculiariter esse dicunt, quæ ψυχρῷ, hoc est, frigido in loco posita atque aciem adepta majorem, ψυχὴ, hoc est, animus, frigoris vi tenuior subtiliorque factus evadat; hoc ipsum quidem absurdum est, cum pleræque animantes et calidis nascantur in locis, et animum habeant hujusmodi refrigeratione carentem. At priorem quoque [animi naturam] animo naturam ex multiplici rerum externarum casu existere ac pendere volunt. Illi ergo, quod deterius est, id primum faciunt, quo ipso præterea quiddam aliud, minus licet, prius tamen constituunt, quem habitum nominant. Mens autem postremo ab iis loco numeratur, ab animo scilicet profecta. Nam si princeps omnium mens ponitur, secundo in gradu animum, naturam denique in tertio collocare oporteat; itaque semper, quod deterius sit, habere posterius, siquidem ejusmodi natum est. Si ergo deus ipse quoque, pro eo ac mente præditus est, posterior idem ac genitus sit, atque adventitiam mentem ipsam habeat; concludi fortasse possit, neque animum, neque mentem, neque deum esse. Nunquam enim, quod [virtute] potentia tantummodo est, nisi prius id fuerit, quod actu sit, actu ipso futurum est. Cujus enim vi existat aliquando, si aliud præter ipsum nihil eoque prius fu-

ρου; εἰ δ' ἑαυτὸ ἄξει εἰς ἐνέργειαν, ὅπερ ἄτοπον, ἀλλὰ βλέπον γε πρός τι ἄξει, ὃ οὐ δυνάμει, ἐνεργείᾳ δὲ ἔσται. Καίτοι τὸ ἀεὶ μένειν τὸ αὐτὸ, εἴπερ τὸ δυνάμει ἕξει, καθ' ἑαυτὸ εἰς ἐνέργειαν ἥξει, καὶ τοῦτο κρεῖττον ἔσται τοῦ δυναμένου, οἷον ὀρεκτὸν ὂν ἐκείνου. πρότερον ἄρα τὸ κρεῖττον, καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον σώματος, καὶ ἐνεργείᾳ ὂν ἀεί· πρότερον ἄρα καὶ νοῦς, καὶ ψυχὴ, φύσεως. οὐκ ἄρα οὕτως ψυχὴ ὡς πνεῦμα, οὐδ' ὡς σῶμα. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ σῶμα, λέγοιτ' ἂν, καὶ εἴρηται καὶ ἄλλοις ἕτερα, ἱκανὰ δὲ καὶ ταῦτα.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλης φύσεως δεῖ ζητεῖν τίς αὕτη. ἆρ' οὖν ἕτερον μὲν σώματος, σώματος δέ τι, οἷον ἁρμονία; τοῦτο γὰρ ἁρμονίαν τῶν ἀμφὶ Πυθαγόραν λεγόντων ἕτερον τρόπον, ᾠήθησαν αὐτὸ τοιοῦτον τι εἶναι, οἷον καὶ ἡ περὶ χορδὰς ἁρμονία. ὡς γὰρ ἐνταῦθα ἐντεταμένων τῶν χορδῶν, ἐπιγίνεταί τι οἷον πάθημα ἐπ' αὐταῖς, ὃ λέγεται ἁρμονία· τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἐν κράσει ἀνομοίων γινομένων, τὴν ποιὰν κρᾶσιν, ζωήν τε ἐργάζεσθαι, καὶ ψυχὴν, οὖσαν τὸ ἐπὶ τῇ κράσει πάθημα. Ὅτι δὲ ἀδύνατον, πολλὰ ἤδη πρὸς ταύτην τὴν δόξαν εἴρηται. καὶ γὰρ ὅτι μὲν πρότερον ἡ ψυχὴ, ἡ δ' ἁρμονία ὕστερον· καὶ ὡς τὸ μὲν ἄρχει καὶ ἐπιστατεῖ τῷ σώματι, καὶ μάχεται πολλαχῇ, ἁρμονία δὲ οὐκ ἂν οὖσα ταῦτα ποιοῖ· καὶ ὡς τὸ

2. πρός τι] Marc. A. τρὸς τί. Mox post ὃ omittit οὐ.
3. ἥξει] Marc. A. ἄξει.
7. οὐ σῶμα] Marc. A. μὴ σῶμα.
9. δὲ καὶ ἄλλης] Marc. A. omittit καί.
10. δέ τι,] In Marc. A. sequitur interrogandi signum.
14. ἀνομοίων] Marc. A. ἀνομοίᾳ, pergitque γινομένου.
17. καὶ γὰρ ὅτι μὲν] Marc. A. καὶ ὅτι τὸ μέν.
18. ἄρχει καὶ] Marc. A. ἄρχει τι καί.

erit? Sin autem se proferet, producetque per sese (in actum), (quod ipsum tamen absurdum est) certe dum se ita proferet, aliquid intuebitur, quod non [virtute] potentia, sed actu erit. Quamquam, id quod [virtute] potentia est, si habeat idem ut sui semper simile maneat, existet actu per sese, atque id erit solam existendi potestatem habente præstantius, cum ab illo appetitur. Maneat igitur, prius id esse, quod præstantius sit, itemque quod diversam a corpore naturam habeat, quodque actu semper existat. Inde enim, mentem et animum natura priores esse, nec spiritus aut corporis similem animum esse conficitur. Et quidem ad animum corporeæ naturæ subducendum, ab aliis cum et proferri alia possunt, et prolata jam sunt, tum hæc quoque nostra satis erunt.

At quærendum porro, cujusnam alterius naturæ fuerit. Num igitur ita diversus a corpore est, ut tamen aliquid sit, quod eidem corpori maxime conveniat, cujusmodi harmonia est? Cum enim Pythagoras longe aliter hoc de harmoniæ genere disputaret, id isti ejus, quæ in fidibus sit, harmoniæ, simile quid esse putaverunt. Ut enim hic, dum fides intenduntur, quædam illis accedit affectio, quam harmoniam vocamus, ita plane, cum inter sese mutuo dissidentia temperantur, certam hanc corporis nostri temperationem, vitam simul et animam efficere, quæ aliud nihil sit, quam illa ex temperatione profecta singularis quædam et peculiaris affectio. Verum adversus hanc opinionem tanquam omni probabilitate carentem multa quoque disputata jam sunt. Principio, animam prius esse aliquid, harmoniamque posterius: deinde animum non corpori præsse tantum ac moderari, sed etiam cum eo pugnare sæpe, quod factura nunquam esset, si esset harmonia: tum, animam esse substantiam, qualis harmonia non sit: ad hæc, illam ipsam corporum, ex quibus concreti sumus rectam justamque temperationem valetudinis potius integritatem esse: imo, partibus in singulis, di-

μὲν οὐσία, ἡ δὲ ἁρμονία, οὐκ οὐσία· καὶ ὅτι ἡ κρᾶσις τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν συνέσταμεν, ἐν λόγῳ οὖσα, ὑγεία ἂν εἴη. καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον μέρος ἄλλως κραθὲν εἴη ἂν ψυχὴ ἑτέρα, ὥστε πολλὰς εἶναι· καὶ τόδε μέγιστον, ὡς ἀνάγκη πρὸ τῆς ψυχῆς ταύτης, ἄλλην ψυχὴν εἶναι, τὴν ποιοῦσαν τὴν ἁρμονίαν ταύτην, οἷον ἐπὶ τῶν ὀργάνων, τὸ μουσικὸν, τὸν ἐντιθέντα ταῖς χορδαῖς τὴν ἁρμονίαν, λόγον ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καθ' ὃν ἁρμόσει. οὔτε γὰρ ἐκεῖ αἱ χορδαὶ παρ' αὐτῶν, οὔτ' ἐνταῦθα τὰ σώματα ἑαυτὰ εἰς ἁρμονίαν ἄγειν δυνήσεται· ὅλως δὲ καὶ οὗτοι ἐξ ἀψύχων ἔμψυχα ποιοῦσι, καὶ ἐξ ἀτάκτων, κατὰ συντυχίαν τὰ τεταγμένα τὴν τάξιν καὶ τὴν ὑπόστασιν εἰληφέναι· τοῦτο δὲ οὔτε ἐν τοῖς κατὰ μέρος, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις δυνατὸν γενέσθαι. οὐκ ἄρα ἡ ψυχὴ ἁρμονία.

463 A Ἡ δὲ ἑτέρα φύσις, ἡ παρ' αὐτῆς ἔχουσα τὸ εἶναι πᾶν τὸ ὄντως ὂν, ὃ οὔτε γίγνεται, οὔτε ἀπόλλυται, ἢ τὰ ἄλλα πάντα οἰχήσεται, καὶ οὐκ ἂν ὕστερον γένοιτο τούτου ἀπολωλότος, ὃ παρέχει αὐτοῖς σωτηρίαν, τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷδε τῷ παντὶ, διὰ ψυχῆς σωζομένῳ καὶ κεκοσμημένῳ. Ἀρχὴ γὰρ κινήσεως ἥδε χορηγοῦσα τοῖς ἄλλοις B κίνησιν, αὕτη δὲ ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη, καὶ ζωὴν τῷ ἐμψύχῳ σώματι

3. καὶ τόδε] Marc. A. et marg. Eus. τὸ δή.
5. τὸ μουσικὸν] Marc. A. τὸν μουσικόν. Marg. Eus. ἴσ. τὸν vel τῶν μουσικῶν.
6. παρ' αὐτῷ] Marc. A. παρ' αὐτῷ, et mox παρ' αὐτῶν.
9. ἀψύχων] Marc. A. ἀψύχου. Mox idem καὶ τὰ ἐξ sed ante τεταγμένα omittit τά.
10. τὴν τάξιν] Marc. A. καὶ τὴν τάξιν οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς. ἀλλ' αὐτὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑπόστασιν κ. τ. λ. Ad v. τοῖς ἄλλοις marg. Eus. ἴσ. ὅλοις.
12. ἁρμονία.] Intervallo lineæ interposito sequitur in Cod. Marc. A. quod est in Ed. Plot. p. 463. C. lin. 5. σωζόμενον (non σωζομένης) καθ' ὅσον κ. τ. λ. In Cod. Barberin. nr. 409. rursus post ἁρμονία leguntur verba: σωζόμενον ὅσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνῃ. ἡ δὲ ἑτέρα φύσις κ. τ. λ. quæ sunt in cap. IX. libri nostri.
13. ὄντως] Cod. Vat. οὕτως. Mox post τὰ ἄλλα inserunt Euseb. Ciz. Marc. A. B.C. Mon. B. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. quod recepi. Mox Marc. C. οἰχήσεται.
15. ὃ παρέχει] Codd. Mon. A. Vat. ὅπερ ἔχει.
18. αὕτη δὲ] Cod. Vat. αὐτὴ δέ.

versa quadam ratione temperatis, animam quoque diversam, proindeque plures uno in corpore futuras esse: postremo, quod hoc in genere potissimum est, ante hanc ipsam animam aliam inesse quandam oportere, quæ harmoniam illam efficeret; qualem organis præesse musicum hominem videmus, qui harmoniam fidibus immittat, eamque rationem penes sese habeat, qua illam omnem rite moderetur. Nec enim aut fides illic per se ipsas, aut corpora hic eam ad harmoniam se ipsa perducere unquam poterunt. Cæterum, uti hoc universe dicatur, ex inanimis isti animata constituunt, atque ex inordinatis ordinata suum hunc ordinem propriamque naturam casu quodam accepisse volunt. Quod tamen nec singulis in partibus, nec ullo in toto evenire potest. Non est igitur animus harmonia.

IX. *Essentia corporea tanquam imperfecta dependet ab incorporea perfecta, quæ quidem cum ex se ipsa primoque sit et vivat, semper est et vivit, in cujus genere anima continetur.*

Anima quoniam in genere divinorum est ultima, ideo cum caducis videtur inire commercium, ex quo optimus ejus habitus intermittitur. At quoniam in divinorum genere comprehenditur, naturam assidue servat, seque potest in dignitatem pristinam revocare.

Omnino vero necesse est, alteram quandam esse naturam præter corpora, quæ esse habeat ex se ipsa, taleque esse omne, quod vere ens judicatur, quod quidem neque fit, neque perit: alioquin cætera omnia dilabentur, neque gignentur iterum, si quando ejusmodi natura perierit: quæ profecto his omnibus salutem præbet, et ipsi etiam universo servato per animam atque

διδοῦσα· αὕτη δὲ παρ' ἑαυτῆς ἔχουσα ἣν οὔποτε ἀπόλλυσιν, ἅτε 463
παρ' ἑαυτῆς ἔχουσα. Οὐ γὰρ δὴ πάντα ἐπακτῷ ζωῇ χρῆται, ἢ εἰς
ἄπειρον εἶσιν· ἀλλὰ δεῖ τινα φύσιν πρώτως ζῶσαν εἶναι, ἣν ἀνώλε-
θρον καὶ ἀθάνατον εἶναι δεῖ ἐξ ἀνάγκης, ἅτε ἀρχὴν ζωῆς καὶ τοῖς
ἄλλοις οὖσαν. Ἔνθα δὴ καὶ τὸ θεῖον ἅπαν καὶ τὸ μακάριον ἱδρύσθαι
δεῖ, ζῶν παρ' αὑτοῦ καὶ ὂν παρ' αὑτοῦ, πρώτως ὄν, καὶ ζῶν πρώτως, C
μεταβολῆς κατ' οὐσίαν ἄμοιρον, οὔτε γιγνόμενον, οὔτε ἀπολλύμενον.
Πόθεν γὰρ ἂν καὶ γένοιτο, ἢ εἰς τί ἀπόλοιτο; καὶ εἰ δεῖ ἐπαληθεύειν
τὴν τοῦ ὄντος προσηγορίαν, αὐτὸ οὐ ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ οὐκ εἶ-
ναι δεήσει· ὡς καὶ τὸ λευκὸν αὐτὸ τὸ χρῶμα, οὐ ποτὲ μὲν λευκὸν,
ποτὲ δὲ οὐ λευκόν. Εἰ δὲ καὶ ὂν ἦν τὸ λευκὸν, μετὰ τοῦ λευκὸν εἶναι 464
ἦν ἂν ἀεί· ἀλλὰ μόνον ἔχει τὸ λευκόν· ᾧ δ' ἂν τὸ ὂν ᾖ παρὸν, παρ'
αὐτοῦ καὶ πρώτως ὂν ἀεὶ ἔσται. Τοῦτο τοίνυν τὸ ὂν πρώτως καὶ ἀεὶ
ὂν οὐχὶ νεκρὸν ὥσπερ λίθον ἢ ξύλον, ἀλλὰ ζῶν εἶναι δεῖ, καὶ ζωῇ
καθαρᾷ κεχρῆσθαι, ὅσον ἂν αὐτοῦ μένῃ μόνον. Ὁ δ' ἂν συμμιχθῇ
χείρονι, ἐμπόδιον μὲν ἔχειν πρὸς τὰ ἄριστα, οὗτοι γε μὴν τὴν αὐ- B
τοῦ φύσιν ἀπολωλέναι, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν, ἐπὶ
τὰ αὑτοῦ ἀναδραμόν.

1. *οὔποτε*] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. *οὔτι*.
ib. *ἅτε*] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. *οὔτι*.
2. *ἐπακτῷ—εἶσιν*] Desunt in Cod. Ciz.
5. *οὖσαν*] Cod. Par. A. *οὖσιν*.
6. *ζῶν παρ' αὑτοῦ*] Euseb. Codd. Ciz. (hic vero *ζῶν*) Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Par. A. Vat. Vind. A. (hic vero bis cum Marc. A.D. *αὑτοῦ*) habent *ζῶν παρ' αὑτοῦ, καὶ ὂν παρ' αὑτοῦ*, ut legit etiam Fic. Quare recepi. Mox Marc. A. *μετὰ βουλῆς* pro *μεταβολῆς*.
8. *καὶ γένοιτο*] Euseb. Codd. Ciz. Mon. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. *ἂν καὶ γένοιτο*. Codd. Marc. A.D. *ἂν γένοιτο*.
ib. *ἀπόλοιτο*] Cod. Vat. *ἀπόλλοιτο*.
11. *οὐ λευκόν*] Cod. Vat. omittit *οὐ*.
12. *ἂν ἀεὶ*] Cod. Mon. B. *ἂν εἴη*.
ib. *ὂν ἦ*] Cod. Vat. *ὂν ᾖ*, cum Marcc. A.D. et sic correxi. Mox ex Marc. A. scripsi *αὑτοῦ* pro *αὐτοῦ*.
14. *ζῶν εἶναι*] Cod. Med. B. *ζῶον εἶναι*.
15. *Ὁ δ'*] Cod. Vat. *ὁ δ'*.
16. *οὔτι γε*] Cod. Ciz. *οὔτοι γε*, *οἱ* Mon. A. *οὔτοι*, sine *γε*. Marc. A. *οὔτι* (sic). Unde correxi.
18. *ἀναδραμόν*] Cod. Ciz. *ἀναδραμών*. Scripsi *αὑτοῦ* pro *αὐτοῦ* ex Marcc.

exornato. Hæc enim motus principium est, aliis exhibens motionem, movens interim semet ipsam, et vitam animato corpori præstans: ipsa vero ex se ipsa possidens, amissura nunquam, utpote quæ hanc habeat a se ipsa. Non enim omnia peregrina utuntur vita, alioquin in infinitum progressio fiet: sed oportet naturam quandam existere primo viventem, quam incorruptibilem immortalemque esse necessarium est: utpote quæ aliis sit vitæ principium. Hoc sane in gradu omne divinum atque beatum oportet consistere, ex se ipso vivens atque existens, primo existens, primoque vivens, mutationis secundum essentiam expers, neque oriens, neque occidens. Nam unde nascatur, vel in quod resolvatur, ac si oportet veram huic ipsius entis appellationem inesse, non debet alias quidem esse, alias vero non esse: quemadmodum color ipse per se albus, non tum quidem albus est, tum vero non albus. Si autem ipsum album esset ipsum ens, nimirum una cum eo, quod album est, esset et semper: nunc vero solum hoc habet, ut sit album. At illud, cui ens ipsum adsit ex se ipso primoque ens, procul dubio semper existit. Hoc itaque primo ens semperque ens, non decet vita carere instar lapidis aut ligni: sed oportet esse vivens, puraque vita frui: quantum videlicet ipsius manet tantum. Quod autem ex ipso miscetur deteriori, impedimentum quidem subire ad optima, neque tamen naturam suam amittere, sed antiquum habitum, quando recurrit in sua, quandoque resumere.

464 A Ὅτι δὲ τῇ θειοτέρᾳ φύσει συγγενὴς ἡ ψυχὴ καὶ τῇ ἀϊδίῳ, δῆλον μὲν ποιεῖ, καὶ τὸ μὴ σῶμα αὐτὴν δεδεῖχθαι, καὶ μὴν οὐδὲ σχῆμα ἔχει, οὐδὲ χρῶμα· ἀναφής τε. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶνδε ἔστι δεικνύναι· ὁμολογουμένου δὴ ἡμῖν παντὸς τοῦ θείου καὶ τοῦ ὄντως ὄντος ζωῇ ἀγαθῇ κεχρῆσθαι καὶ ἔμφρονι, σκοπεῖν δεῖ τὸ μετὰ τοῦτο B ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, οἷον ἔστι τὴν φύσιν. Λάβωμεν δὲ ψυχὴν, μὴ τὴν ἐν σώματι, ἐπιθυμίας ἀλόγους καὶ θυμοὺς προσλαβοῦσαν, καὶ πάθη ἄλλα ἀναδεξαμένην, ἀλλὰ τὴν ταῦτα ἀποτριψαμένην, καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε μὴ κοινωνοῦσαν τῷ σώματι, ἥτις καὶ δῆλον ποιεῖ ὡς προσθῆκαι τὰ κακὰ τῇ ψυχῇ, καὶ ἄλλοθεν, καθηραμένῃ δὲ αὐτῇ ἐνυπάρχει τὰ ἄριστα, φρόνησις, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ, οἰκεῖα ὄντα. Εἰ C οὖν τοιοῦτον ἡ ψυχὴ ὅταν ἐφ' ἑαυτὴν ἀνέλθῃ, πῶς οὐ τῆς φύσεως ἐκείνης, οἵαν φαμὲν τὴν τοῦ θείου καὶ ἀϊδίου παντὸς εἶναι; φρόνησις γὰρ καὶ ἀρετὴ ἀληθὴς θεῖα ὄντα οὐκ ἂν ἐγγένοιτο φαύλῳ τινὶ καὶ θνητῷ πράγματι, ἀλλ' ἀνάγκη θεῖον τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἅτε θείων μετὸν αὐτῷ διὰ συγγένειαν, καὶ τὸ ὁμοούσιον. Διὸ καὶ ὅστις τοιοῦ-

1. Ὅτι] Cod. Mon. A. ἴτι.
2. δεδεῖχθαι] Cod. Ciz. δεδεῖσθαι.
ib. μὴν οὐδὲ] Cod. Vind. A. μὴ οὐδέ. Mox Marc. A. ἔχειν pro ἔχει. D. ἀφανής τε.
3. τῶν ἐκ] Abest τῶν a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. B. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. D. omittit καὶ τῶν. Ego τῶν delevi.
4. ὁμολογουμένου] Cod. Ciz. ὁμολογούμενον.
ib. ὄντως ὄντος] Cod. Par. A. omittit ὄντως. Darm. habet ὄντως ῥύτως.
6. ἀπὸ τῆς ἡμετέρας] Fort. ἐπί.
7. τῷ σώματι] Codd., excepto Ciz., omnes omittunt τῷ. Quare delevi.
ib. ἐπιθυμίας] Cod. Med. B. ἐπιθυμίαν.
ib. θυμοὺς] Inde ab h. v. usque ad pag. 467. A. (2) inserta sunt in Cod. Vind. A. duo folia alio pertinentia, et folio demum tertio incipit pag. impressa 467. A. (2) αὐτῶν σφαλεῖσαι. *Kopitar.*
8. τὴν ταῦτα] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. omittunt τὴν, sed duo posteriores post ταῦτα addunt μέν. Paullo superius Marc. A. omittit ἄλλα.
9. ποιεῖ ὡς] Cod. Vat. ποιεῖν ὡς.
10. προσθῆκαι] Cod. Vat. προσθῆναι. Mon. B. προσθῆναι. Illud recepi. Mox Marc. A. καὶ θηραμένῃ.
ib. αὐτῇ ἐνυπάρχει] Cod. Vat. αὐτή. Idem cum Par. A. ἐνυπάρχει. Rell. cum Ed. ἐν ὑπάρχει.
13. εἶναι ;] Cod. Vat. omittit εἶναι.
14. ἂν ἐγγένοιτο] Cod. Vat. ἄν γένοιτο.
15. θείων] Cod. Marc. D. θείων.
16. μετὸν] Codd. Darm. Marc. A.D. Mon. A. Med. B. Vat. μετόν. Quod recepi.

X. *Duæ sunt mentium divinarum dotes. Una quidem claritas intellectus omnia cernens: altera vero optimus vitæ habitus. Ejusmodi dotes maxime consequitur animus, quando se ipsum ab omni labe corporea segregans revertitur in se ipsum. Ex quo apparet eum esse divinis mentibus natura cognatum.*

Duo sunt apud nos argumenta divinitatis. Alterum prophetia: alterum prodigiosorum operum demonstratio. Quicunque vero divina hæc munera reportarunt, ex hoc uno duntaxat officio hæc sibi vindicavisse videntur, quod animam a corpore revocaverint ad se ipsam. Unde constat, ipsam animæ naturam per se esse cum divinitate conjunctam.

Animam vero cognatam esse divinioris sempiternæque naturæ, ex eo patet, quod non sit corpus, ut nobis est demonstratum: neque figuram habeat, neque colorem, neque molem vel qualitatem ullo pacto tractabilem. Idem præterea per hæc licet ostendere. Profecto cum nobis constet, omne divinum vereque ens vita frui bona atque sapiente: considerandum est deinceps de anima nostra, qualis potissimum sit natura. Accipiamus vero animam nondum in corpore irrationales concupiscentias et iras concipientem, perturbationesque alias admittentem: sed quæ hæc expulerit omnia: neque cum corpore commercium habeat ullum, nisi quantum summa cogat necessitas. Quæ quidem anima nobis procul dubio patefaciet, vitia et mala ipsius animæ additamenta quædam esse, et ab extrinseco nobis injecta: nempe purificato jam animo inesse comperiuntur optima, scilicet sapientia et reliqua virtus, tanquam familiaria. Si ergo tale quiddam est anima, quoties revertitur in se ipsam, quidnam obstat, quo minus in gradu sit ejus naturæ, quam divini omnis sempiternique esse fatemur. Sapientia enim veraque virtus, cum divinæ res sint, non possunt alicui unquam vili mortalique

τος ἡμῶν, ὀλίγον ἂν παραλλάττῃ τῶν ἄνω τῇ ψυχῇ αὐτῇ, μόνον 464
τοῦτο, ὅσον ἐστὶν ἐν σώματι, ἐλαττούμενος. Διὸ καὶ, εἰ πᾶς ἄν- D
θρωπος τοιοῦτος ἦν, ἢ πλῆθός τι τοιαύταις ψυχαῖς κεχρημένον, οὐ-
δεὶς οὕτως ἦν ἄπιστος, ὡς μὴ πιστεύειν τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῖς πάντη
ἀθάνατον εἶναι. Νῦν δὲ πολλαχοῦ λελωβημένην τὴν ἐν τοῖς πλεί-
στοις ψυχὴν ὁρῶντες, οὔτε ὡς περὶ θείου, οὔτε ὡς περὶ ἀθανάτου
χρήματος διανοοῦνται. Δεῖ δὲ τὴν φύσιν ἑκάστου σκοπεῖσθαι, εἰς τὸ E
καθαρὸν αὐτοῦ ἀφορῶντα, ἐπείπερ τὸ προστεθὲν ἐμπόδιον ἀεὶ πρὸς
γνῶσιν τοῦ ᾧ προσετέθη γίγνεται. Σκόπει δὴ ἀφελών, μᾶλλον δὲ ὁ
ἀφελὼν ἑαυτὸν ἰδέτω, καὶ πιστεύσει ἀθάνατος εἶναι, ὅταν ἑαυτὸν 465
θεάσηται ἐν τῷ νοητῷ, καὶ ἐν τῷ καθαρῷ γεγενημένον. Ὄψεται γὰρ
νοῦν ὁρῶντα οὐκ αἰσθητόν τι, οὐδὲ τῶν θνητῶν τούτων, ἀλλ' ἀϊδίῳ
τὸ ἀΐδιον κατανοοῦντα, πάντα τὰ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ, καὶ αὐτὸν νοη-
τὸν καὶ φωτεινὸν γεγενημένον, ἀληθείᾳ καταλαμπόμενον, τῇ παρὰ
τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ πᾶσιν ἐπιλάμπει τοῖς νοητοῖς ἀλήθειαν· ὡς πολλάκις
αὐτῷ δόξαι τοῦτο δὴ καλῶς εἰρῆσθαι· χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμ- B
βροτος, πρὸς τὸ θεῖον ἀναβὰς, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ ὁμοιότητα ἀτενί-
σας. Εἰ δ' ἡ κάθαρσις ποιεῖ ἐν γνώσει τῶν ἀρίστων εἶναι, καὶ αἱ

1. παραλλάττοι τῶν ἄνω] Cod. Vat. παραλλάττῃ τῶν ἄλλων. Prius recepimus.
ib. μόνον] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. μένον δέ.
3. πλῆθός τι] Cod. Par. A. πλῆθός τις. In seqq. Marc. A.D. αὐτῆς pro αὐτοῖς.
5. πολλαχοῦ] Cod. Marc. D. πανταχοῦ.
8. ἰτιότις] Cod. Vat. ἰτιότις. Proximum τὸ omittit Cod. Ciz.
12. ἀλλ'] Codd. Darm. Marcc. et Vat. ἀλλά.
13. νοητῷ κόσμῳ] Codd. Darm. Med. A. (uterque ex corr.) Ciz. Mon. A. νοητῷ κόσμον. Med. B. νοητῷ. κόσμων.
15. ἀγαθοῦ] Ita quoque Cod. Par. A. sed supra lin. additur ἱεοῦ.
16. καλῶς] Cod. Vat. καὶ ὡς.
ib. χαίρετε] Cod. Vat. χαίρετ', ut cum verbis seqq. sit hexametri initium. Et sic correxi. Leguntur ea ap. Hom. Il. ω, 460. Marc. A. χαίρετ' ἐγὼ δ' εἰμὶ θεός: ubi glossa veram scriptionem extrusit.
ib. ἄμβροτος] Cod. Vat. ἴμβροτος.

inesse naturæ, sed necesse est, tale quiddam esse divinum: quippe cum compos sit divinorum ob cognationem quandam communionemque substantiæ. Quam ob rem, quicunque nostrum sic est affectus, exiguo quodam secundum animam a supernis distare videtur: in hoc videlicet duntaxat cedens, quod est in corpore. Quapropter si vel omnes homines, vel plurimi talibus essent præditi animis, nullus adeo foret incredulus, ut aliquando diffideret, animæ [nostræ] ipsorum naturam esse penitus immortalem. Nunc vero cum homines animam in plurimis deprehendant vitiis inquinatam, nimirum neque rem divinam neque immortalem esse facile judicant. Oportet autem naturam uniuscujusque considerare ad ipsum ejus purum respicientes. Nam quod adjunctum est, cognitionem ejus, cui est additum, semper impedire solet. Considera igitur auferendo: imo vero ille ipse, qui aufert, se ipsum intueatur, seque immortalem esse facile credet: quando scilicet se ipsum in mundo intelligibili puroque loco perspexerit habitantem. Cernet enim intellectum videntem, non sensibile quicquam, neque ex his mortalibus aliquid, sed vi sempiterna sempiternum rite considerantem: et omnia in mundo intelligibili, seque ipsum intelligibilem lucidumque effectum: veritate videlicet illustratum: quæ quidem ab ipso bono coruscat: quod intelligibilia omnia veritate collustrat. Jam igitur huic animo dictum illud valde conveniet: Valete vos. Ego vero immortalis jam Deus profectus ad divinum: divinæ similitudini totus incumbo. Si ergo purificatio ipsa efficit, ut animus optima quæque cognoscat: nimirum scientiæ latentes intus effulgent, quæ et re vera scientiæ sunt. Anima enim non extra currens temperantiam perspicit et justitiam: sed penes se ipsam in sui ipsius animadversione, ejusque, quod prius

465 ἐπιστῆμαι ἔνδον οὖσαι ἀναφαίνονται, αἳ δὴ καὶ ὄντως ἐπιστῆμαί εἰσιν. Οὐ γὰρ δὴ ἔξω που δραμοῦσα ἡ ψυχὴ σωφροσύνην καθορᾷ καὶ δικαιοσύνην, ἀλλ' αὐτὴ παρ' αὐτῇ ἐν τῇ κατανοήσει ἑαυτῆς, καὶ τοῦ ὃ πρότερον ἦν, ὥσπερ ἀγάλματα ἐν αὐτῇ ἱδρυμένα ὁρῶσα, οἷα ὑπὸ χρόνου ἰοῦ πεπληρωμένα, καθαρὰ ποιησαμένη· οἷον εἰ χρυσὸς ἔμψυχος εἴη, εἶτα ἀποκρουσάμενος ὅσον γεηρὸν αὐτῷ, ἐν ἀγνοίᾳ, πρότερον ἑαυτοῦ ὢν, ὅτι μὴ χρυσὸν ἑώρα, τότε δὴ αὐτὸν ἤδη τοῦ χρήματος θαυμάσειεν, ὁρῶν μεμονωμένον, καὶ ὡς οὐδὲν ἄρα ἔδει αὐτῷ κάλλους ἐπακτοῦ, ἐνθυμοῖτο αὐτὸς κρατιστεύων, εἴτις αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐᾴη εἶναι.

A Περὶ τοιούτου χρήματος τίς ἂν ἀμφισβητοίη νοῦν ἔχων, ὡς οὐκ ἀθάνατον, ᾧ πάρεστι μὲν ἐξ ἑαυτοῦ ζωὴ, ἣν οὐχ οἷον τε ἀπολέσθαι; πῶς γὰρ οὐκ ἐπίκτητόν γε οὖσαν, οὐ δ' αὖ οὕτως ἔχουσαν, ὡς τῷ πυρὶ ἡ θερμότης πάρεστι; λέγω δὲ οὐχ ὡς ἐπακτὸν ἡ θερμότης τῷ πυρὶ, ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ μὴ τῷ πυρὶ, ἀλλὰ τῇ ὑποκειμένῃ τῷ πυρὶ ὕλῃ.

B Ταύτῃ γὰρ καὶ διαλύεται τὸ πῦρ, ἡ δὲ ψυχὴ, οὐχ οὕτω τὴν ζωὴν ἔχει, ὡς ὕλην μὲν οὖσαν ὑποκεῖσθαι, ζωὴν δὲ ἐπ' αὐτῇ γενομένην τὴν ψυχὴν ἀποδεῖξαι· ἢ γὰρ οὐσία ἐστὶν ἡ ζωὴ, καὶ ἔστιν οὐσία ἡ

1. οὖσαι] Cod. Med. B. οὖσα.
ib. ἀναφαίνονται] Cod. Ciz. ἀναβαίνονται.
ib. αἳ δὴ] Cod. Mon. B. ἃ δή. Vat. αἱ δή. Marc. A. omittit αἳ.
3. αὐτὴ—αὐτῇ] Cod. Vat. αὕτη—αὐτῇ cum Marc. A.D. Posterius recepi.
4. ἀγάλματα] Cod. Ciz. ἀγάλματος.
ib. ἐν αὐτῇ] Cod. Vat. ἐν αὐτῇ. Idem mox οἷα pro οἷα. Est etiam αὐτῇ in Marcc.
5. ποιησαμένη] Cod. Marc. D. ποιήσει.
ib. οἷον εἰ] Codd. Mon. A. Vat. οἷα εἰ. Ciz. οἷα omisso εἰ.
6. γεηρὸν] Cod. Vat. γέσηρον.
ib. αὐτῷ, ἐν ἀγνοίᾳ] Cum Ed. αἰνοία nonnisi Marc. B. et Mon. B. Sed Ciz. Marc. A.D. Mon. A. Med. A.B. Vat. ἐν αὐτῷ ἐν ἀγνοίᾳ. Darm. et Par. A. αὐτῷ ἐν ἀγνοίᾳ. Nullus cum marg. Ed. ἀνοίᾳ. Quare illud recepi. Mox Marc. A.D. ὧν pro ὄν. Marc. A. omittit καὶ ante ὡς. Illud recepimus.
9. ἐνθυμοῖτο] Cod. Med. B. ἐπιθυμοῖτο.
ib. ἐᾴη] Cod. Ciz. ἐώκει. Vat. ἐών. Marc. D. habet ὑφ' ἑαυτοῦ.
11. οὐκ ἀθάνατον] Cod. Med. B. ἐκ θάνατον. Sequitur in Vat. ὡς pro ᾧ.
12. ἀπολέσθαι] Marc. A. ἀποτελέσθαι. Mox idem πάρεστιν.
13. αὖ οὕτως] Cod. Vat. ἂν οὕτως.
15. τῷ πυρὶ ὕλῃ] Codd. Darm. et Mon. B. ὕλῃ τῷ πυρί.
17. γενομένην] Cod. Ciz. γενομένη.

erat, agnitione, velut divinas imagines in se sitas jam intuetur, quas ante per tempus rubigine obsitas jam rite detersit: velut si aurum forte animatum foret, et quia terra obsitum, ideo non se intuens aurum, se ipsum penitus ignoraret: aliquando vero a se terram excutiens, cernensque purum, se ipsum admiraretur, cognosceretque non sibi opus esse extrinseca pulchritudine, optime secum agi putans, si quis ipsum in se tantum manere permittat.

XI. *Corpus animatum ipsius animæ beneficio habet, ut ex se quodammodo moveatur. Igitur anima potissimum habet idem: igitur et vitam ex se habet: igitur et in se a corpore non dependentem: semper ergo vivit etiam a corpore separata.*

Animam ex se et in se moveri, vivereque etiam sine corporis sustentaculo apparet, præterea maxime quando contra inclinationes corporis sese movet, et quando se ad incorporea transfert: si quod vero accidentale vitæ vestigium corpori est impressum, rediggendum est ad substantialem animæ vitam in se existentem, sicut calor vel pallor nubis ad lumen: atqui, ut lumen ad solem, sic anima refertur ad mentem.

Nemo igitur sanæ mentis rem talem intuitus dubitabit, quin sit immortalis, cui ex se inest vita, quæ interire non potest: quo enim pacto interibit, cum non sit adventitia? neque ita se habeat, ut calor ad ignem? Non equidem hoc ideo dico, quod calorem igni adventitium esse putem, sed quia calor non igni, sed materiæ ignis insit. Ob hoc itaque dissolvitur ignis, anima vero non sic habet vitam, ut ibi quidem materia

τοιαύτη παρ' αὐτῆς ζῶσα, ὅπερ ἐστὶν ὃ ζητοῦμεν ἡ ψυχὴ, καὶ τοῦτο 465
ἀθάνατον ὁμολογοῦσιν, ἢ ἀναλύσουσιν ὡς σύνθετον· καὶ τοῦτο πάλιν, ἕως ἂν εἰς ἀθάνατον ἔλθωσι παρ' αὐτοῦ κινούμενον, (ᾧ μὴ θέμις C
θανάτου μοῖραν δέχεσθαι.) ἢ πάθος ἐπακτὸν τῇ ὕλῃ λέγοντες τὴν
5 ζωὴν, παρ' ὅτου τοῦτο τὸ πάθος ἐλήλυθεν εἰς τὴν ὕλην, αὐτὸ ἐκεῖνο ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν ἀθάνατον εἶναι, ἄδεκτον ὂν τοῦ ἐναντίου ᾧ ἐπιφέρει· ἀλλὰ γάρ ἐστι μία φύσις, ἐνεργείᾳ ζῶσα.

Ἔτι εἰ πᾶσαν ψυχὴν φήσουσι φθαρτὴν, πάλαι ἂν ἔδει πάντα Λ
ἀπολωλέναι· εἰ δὲ τὴν μὲν, τὴν δ' οὔ, οἷον τὴν τοῦ παντὸς ἀθάνατον 466
10 εἶναι, τὴν δ' ἡμετέραν μὴ, λεκτέον αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. Ἀρχή τε γὰρ κινήσεως ἑκατέρα, καὶ ζῇ παρ' αὐτῆς ἑκατέρα, καὶ τῶν αὐτῶν τῷ αὐτῷ ἐφάπτεται, νοοῦσα τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ, τά τε οὐρανοῦ ἐπέκεινα, καὶ πᾶν ὅ ἐστι κατ' οὐσίαν ζητοῦσα, καὶ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναβαίνουσα. Ἥ τε δὴ παρ' αὐτῆς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ θεαμάτων Β
15 κατανόησις αὐτὸ ἑκάστου, καὶ ἐξ ἀναμνήσεως γιγνομένη, πρὸ σώματός τε αὐτῇ δίδωσι τὸ εἶναι, καὶ ἀϊδίοις ἐπιστήμαις κεχρημένην, ἀϊδιον καὶ αὐτὴν εἶναι. Ἢν τε τὸ λυόμενον σύνθεσιν εἰς τὸ εἶναι εἰληφὸς, ταύτῃ διαλύεσθαι πέφυκεν, ᾗ συνετέθη. Ψυχὴ δὲ μία καὶ

1. αὐτῆς] Cod. Med. B. αὐτῇ. Vat. αὐτῆς cum Marc. D.
ib. καὶ τοῦτο] Cod. Ciz. omittit τοῦτο.
2. ἀναλύσουσιν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. ἀναλύουσιν. Mox Marc. A. θάνατον—αὐτοῦ. Posterius recepi.
3. κινούμενον] Cod. Med. B. κινούμενος.
ib. ᾧ μὴ] Cod. Vat. ὡς. Ciz. μηδί.
4. θανάτου μοῖραν] Cod. Med. B. μοῖραν θανάτου. Med. A. θανάτου πεῖραν, sed μει ab al. m. supra lin.
7. ἐνεργείᾳ] Ita solus Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐνεργεία.
8. ἴδιι πάντα] Marc. A. omittit πάντα.
10. Ἀρχὴ γάρ] Codd. Ciz. Marc. A.B. D. Mon. A. Med. A.B. ἀρχη τι γαρ. Vat. ἀρχὴ τις corr. ex τῆς. Illud recepi.
11. καὶ ζῇ—ἑκατέρα] Desunt in Cod. Ciz. Marc. A. habet αὐτῆς. (Ed. cum rell. αὐτῆς.) Idem inferius pro παρ' αὐτῆς habet παρ' αὐτῆς.
12. ἐφάπτεται] Cod. Med. A. ἐφίπται, supra lin. ab al. m. απτ.
ib. οὐρανοῦ] Cod. Med. B. οὐρανῷ.
13. ζητοῦσα] Hujus vocabuli loco scribitur in Cod. Ciz. ἐν τῷ οὐρανῷ.
15. κατανόησις] Cod. Med. B. κατανόησιν.
ib. πρὸ] Cod. Med. B. πρός.
17. Πᾶν τι] Cod. Vat. πᾶν δί.
ib. σύνθεσιν—εἰληφὸς] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B.D. Mon. A. Med. A.B. Par. A. Vat. σύνθεσιν εἰς τὸ εἶναι εἰληφός. Quod recepimus.
18. συνετέθη] Cod. Vat. συντίθη.

sit subjecta, vita vero illi accedens [declaret] effectam præstet animam: aut enim essentia est ipsa vita, atque est essentia talis ex se ipsa vivens, quod quidem est id, quod quærimus, anima: idque sane esse immortale confitebuntur: aut resolvent velut compositum, idque rursus quousque ad immortale perveniant, se ipsum movens, quod nefas est mortem subire: aut si forte vitam esse dicant affectionem quandam materiæ accidentem, illud tandem, a quo talis affectio tradita est materiæ, fateri immortale cogentur: quippe cum contrarium ejus, quod affert, suscipere nequeat, sed re vera est una natura actu vivens.

XII. *Anima nostra mundi animam motu rerumque intelligentia imitans sempiterna est, sicut et illa præsertim: quoniam dum, revocando se ad intima sui, res intelligit, declarat absolutas rerum formas sibi ingenitas se habere.*

Denique cum anima sit forma simplex, individua, non alligata materiæ, neque dissolvi potest, neque dividi, neque disperdi.

Proinde si omnem animam esse caducam dicant, jam diu oporteret omnia fuisse deperdita: sin autem aliam quidem animam esse caducam, aliam vero nequaquam, ceu universi animam immortalem, nostram vero mortalem: differentiæ hujus causa illis est assignanda. Utraque sane motionis principium est, et utraque ex se ipsa vivit, atque eodem attingit eadem, intelligens tum quæ in cælo sunt, tunc quæ supra cælum, et omne, quod secundum essentiam est, et quid perquirens, et denique usque ad summum prin-

466 ἁπλῆ ἐνέργεια οὖσα ἐν τῷ ζῆν φύσις, οὐ τοίνυν ταύτη φθαρήσεται,
C ἀλλ' ἆρα μερισθεῖσα, κερματιζομένη ἀπόλοιτο ἄν. Ἀλλ' οὐκ ὄγκος
τις οὐδὲ ποσὸν, ὡς ἐδείχθη ἡ ψυχή· ἀλλ' ἀλλοιωθεῖσα ἥξει εἰς φθο-
ράν; ἀλλ' ἡ ἀλλοίωσις φθείρουσα τὸ εἶδος ἀφαιρεῖ, τὴν δὲ ὕλην ἐᾷ.
Τοῦτο δὴ συνθέτου πάθος· εἰ οὖν κατὰ μηδὲν τούτων οἷόν τε φθείρε- 5
σθαι, ἄφθαρτον εἶναι ἀνάγκη.

A Πῶς οὖν τοῦ νοητοῦ χωριστοῦ ὄντος, ἥδε εἰς σῶμα ἔρχεται; ὅτι
ὅσος μὲν νοῦς μόνος ἀπαθὴς ἐν τοῖς νοητοῖς, ζωὴν μόνον νοερὰν
ἔχων, ἐκεῖ ἀεὶ μένει. Οὐ γὰρ ἔνι ὁρμὴ, οὐδ' ὄρεξις· ὃ δ' ἂν ὄρεξιν
προσλάβῃ, ἐφεξῆς ἐκείνῳ τῷ νῷ ὂν, τῇ προσθήκῃ τῆς ὀρέξεως οἷον 10
πρόεισιν ἤδη ἐπὶ πλέον, καὶ κοσμεῖν ὀρεγόμενον καθὰ ἐν νῷ εἶδεν,
B ὥσπερ κυοῦν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὠδῖνον γεννῆσαι, ποιεῖν σπεύδει καὶ
δημιουργεῖ, καὶ τῇ σπουδῇ ταύτῃ περὶ τὸ αἰσθητὸν τεταμένη, μετὰ
μὲν πάσης τῆς τῶν ὅλων ψυχῆς ὑπερέχουσα τοῦ διοικουμένου εἰς τὸ
ἔξω, καὶ τοῦ παντὸς συνεπιμελουμένη, μέρος δὲ διοικεῖν βουληθεῖσα, 15
μονουμένη, καὶ ἐν ἐκείνῳ γιγνομένη, ἐν ᾧ ἐστιν, οὐχ ὅλη οὐδὲ πᾶσα
τοῦ σώματος γενομένη, ἀλλά τι καὶ ἔξω σώματος ἔχουσα· οὔκουν

2. ἀπόλοιτο] Cod. Par. A. ἀπόλλοιτο.
3. ἥξει] Abest hæc vox a Cod. Mon. B.
4. ἡ ἀλλοίωσις] Cod. Vat. ἥ. Mon. A. ἀλλοίωσα.
5. Τοῦτο δὴ] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B.D. Mon. A. Vat. δὲ pro δή.
7. ἥδε] Ita Vat. et Marc. A.D. Reliqui cum Ed. ἡ δέ.
9. ὃ δ'] Cod. Mon. A. οὐδ'.
10. προσλάβῃ] Codd. Marc. D. Mon. A. Med. B. Vat. προσλάβοι.
11. ὀρεγόμενον] Codd. Mon. B. Med. A. Par. A. ὀρεγόμενος, sed supra lin. ον in duobus prioribus.
ib. εἶδεν] Codd. Med. B. Marc. A. Par. A. ἴδεν. Vat. οἶδεν.
12. ἀπ' αὐτῶν] Codd. Med. A.B. ἐπ' αὐτῶν, sed prior supra lin. ab al. m. ἀπ'.
15. συνεπιμελουμένη] Cod. Med. B. συνεπιμελουμένου, εἰς τὸ ἔξω· καὶ τοῦ παντὸς συνεπιμελουμένη, oculo scriptoris ad ea quæ modo scripserat, aberrante. Marc. B. συνεπιλουμένη.
ib. μέρος—μονουμένη] Desunt hæc in Cod. Vat.
17. σώματος] Cod. Marc. D. τοῦ σώματος.

cipium omnium proficiscens. Præterea ex eo, quod per se ipsam ex notionibus intimis, quod ipsum unumquodque sit, invenit, quodam scilicet reminiscentiæ munere, constat animam ante corpus vivere, scientiisque sempiternis utentem ipsam esse pariter sempiternam. Accedit ad hæc, quod omne solubile cum ex compositione susceperit esse, hac conditione naturaliter dissolvi potest, qua est et compositum. Anima vero unus est et simplex actus, et natura in vivendo consistens, non igitur hac ratione poterit interire. Sed numquid divisa quandoque in partes et dissipata peribit? At anima, ut demonstratum est, neque moles est, neque quantum quicquam. Num forte permutata, et (ut dici solet) alterata perdetur? Verum alteratio quidem cum interimit, speciem aufert relicta materia. Hæc autem est compositi passio: si ergo nullo ex his modo corrumpi potest, incorruptibilem esse necessarium est.

XIII. *Anima nostra etsi est in genere divinorum, tamen, quia in eo genere ultimum tenet gradum, merito descendit in corpus, et id quidem caducum, ad divinum gradum iterum reversura.*

Natura intellectus longe diversa est a corpore: agit enim in se ipsa fugiens interim a corporeis. Igitur inter puros intellectus et corpora sunt naturæ habentes partem quidem intellectualem, partem etiam animalem, id est ad corpora sibi conformanda vergentem. Sunt in his tres gradus: nam in animis quidem cælestibus intellectuale superat animale: in nostris vero vicissim: in dæmonicis æque se habent, nihil ergo mirum est animam nostram quamvis divinam in corpus mortale descendere, quando in se ipsa descendit ad tertia, id est sub intellectu per rationem, et imaginationem ad potentiam vegetalem.

Cum igitur ipsum intelligibile sit separatum, quanam ratione anima procedit in corpus? Quoniam, quantum intellectus est solus passionis expers in gradu intelligibilium intellectualem solum vitam habens, semper ibi permanet. Non enim

οὐδὲ ὁ ταύτης νοῦς ἐμπαθής· αὕτη δὲ ὁτὲ μὲν ἐν σώματι, ὁτὲ δὲ 466 C
σώματος ἔξω, ὁρμηθεῖσα μὲν ἀπὸ τῶν πρώτων, εἰς δὲ τὰ τρίτα προ-
ελθοῦσα, εἰς τὰ ἐπὶ τάδε, νοῦ ἐνεργείᾳ, νοῦ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ,
καὶ διὰ ψυχῆς πάντα καλῶν πληροῦντος, καὶ διακοσμοῦντος ἀθανά- 467
τοu, δι' ἀθανάτου, εἴπερ ἀεὶ καὶ αὐτὸς ὢν ἔσται δι' ἐνεργείας ἀπαύ-
στου.

Περὶ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ζώων ψυχῆς, ὅσαι μὲν αὐτῶν σφαλεῖσαι Λ
καὶ μέχρι θηρίων ἦκον σωμάτων, ἀνάγκη καὶ ταύτας ἀθανάτους εἶ-
ναι. Εἰ δὲ ἔστιν ἄλλο τι εἶδος ψυχῆς, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τῆς ζώσης
φύσεως δεῖ καὶ ταύτην εἶναι, καὶ αὐτὴν οὖσαν ζωῆς τοῖς ζώοις αἰ-
τίαν, καὶ δὴ καὶ τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς. Ἅπασαι γὰρ ὡρμήθησαν ἀπὸ
τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ζωὴν ἔχουσαι οἰκείαν, ἀσώματοί τε καὶ αὗται καὶ Β
ἀμερεῖς, καὶ οὐσίαι. Εἰ δὲ τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν τριμερῆ οὖσαν τῷ
συνθέτῳ λυθήσεσθαι, καὶ ἡμεῖς φήσομεν τὰς μὲν καθαρὰς ἀπαλλατ-
τομένας τὸ προσπλασθὲν ἐν τῇ γενέσει ἀφήσειν· τὰς δὲ τούτῳ συν-
έσεσθαι ἐπὶ πλεῖστον, ἀφειμένου δὲ τὸ χεῖρον οὐδὲ αὐτὸ ἀπολεῖσθαι,
ἕως ἂν ᾖ ὅθεν ἔχει τὴν ἀρχήν· οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος ἀπολεῖται.

1. ὁτὲ μὲν] Marc. A.D. ὅτι μὲν, et mox ὅτι δὲ.
2. τρίτα] Cod. Mon. A. τρία.
3. ἰσέργεια] Cod. Vat. ἰσεργείᾳ. Marc. D. habet τοῦ νοῦ ἰσεργείᾳ. Illud recepi.
4. διακοσμοῦντος] Cod. Ciz. κοσμοῦντος.
5. διὰ θανάτου] Codd. Ciz. Marc. A.D. Mon. A. cum marg. Ed. δι' ἀθανάτου. Cod. Vat. δι' ἀθάνατον. Illud recepimus.
7. σφαλῖσαι] Cod. Par. A. σφαλλῖσαι.
8. ἠκριῶν] Codd. Ciz. Marc. A.D. Par. A. Vat. Vind. A. cum marg. Ed. ἠκρίων. Et sic correxi.
9. Εἰ δι—ιῖναι] Cod. Ciz. omittit hæc.
11. τὴν ἐν τοῖς] Cod. Med. B. omittit τὴν et Vind. A. τοῖς.
12. αὗται] Cod. Vat. αὐτάς.
13. καὶ οὐσίαι] Cod. Med. B. omittit καί.
ib. ἀνθρώπου] Cod. Mon. A. τοῦ ἀνθρώπου.
14. λυθήσεσθαι] Codd. Marc. A. Mon. A. Med. B. Vat. Vind. A. λυθήσεται.
15. ἀφήσειν] Cod. Ciz. omittit hanc vocem.
ib. συνέσεσθαι] Cod. Ciz. συνίχισθαι. Vind. A. συνίσεσθαι.
16. αὐτὸ] Cod. Med. B. τὸ αὐτό.

inest impetus ullus nec appetitus: quod autem appetitum adhibet, proxime deinceps intellectum illum comitans, appetitus adjunctione quasi jam longe progreditur, atque exornare appetens ad exemplar eorum, quæ in intellectu [novit] vidit, ac velut inde prægnans, atque parturiens affectat facere, et denique fabricat. Hoc itaque studio se ipsam anima circa sensibile pertrahens jam gubernat, ac dum una cum communi universorum anima gubernacula gerit, collega ejus vivens in communi totius gubernatione, tanquam extrinsecus præsidet superans gubernatum. At cum gubernare partem affectat, jam gubernat sola, eique infusa, in quo vivit, non tota neque omnis ipsa fit corporis, sed interim aliquid possidet extra corpus: igitur neque etiam hujus intellectus est passioni subjectus. Hæc autem alias quidem in corpore, alias autem vivit extra corpus, nempe impetu quodam exorditur a primis, et ad tertia usque progressa descendit ad nostra quodam intellectus actu: dum intellectus ipse permanet in se ipso, intereaque per animam pulchris omnia complet, exornator immortalis per animam immortalem: siquidem ipse quoque semper existens per actum incessabilem cuncta dispensat.

XIV. *Omnes animæ proprias immortalesque vitas habent.*

Quicquid vitæ ab anima nostra in nostrum corpus emicat, abeuntem hinc animam comitatur. Quod vero in fatu vitale cælitus impressum fuerat, cælitus conservatur, circa quod et noster animus hinc impurus emigrans amore se versat, purus vero relinquit.

Quæritur præterea de anima etiam animalium reliquorum. Et profecto quæcunque inter eas tales sunt, ut a superioribus degenerantes usque ad brutorum corpora sint prolapsæ, hæ quoque necessario sunt immortales: si autem est alia quædam animæ species, oportet hanc insuper non aliunde pendere, quam a natura vivente:

467 A Ἃ μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἀποδείξεως δεομένους ἐχρῆν λέγεσθαι, εἴρηται· ἃ δὲ καὶ πρὸς τοὺς δεομένους πίστεως αἰσθήσει κεκραμένης, ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα πολλῆς οὔσης ἐκλεκτέον, ἔκ τε ὧν θεοὶ ἀνεῖλον, κελεύοντες μῆνιν ψυχῶν ἠδικημένων ἱλάσκεσθαι, τιμάς τε νέμειν τεθνηκόσιν, ὡς ἐν αἰσθήσει οὖσι, καθ' ἃ καὶ πάντες ἄν- 5
θρωποι ποιοῦσιν εἰς τοὺς ἀπεληλυθότας. Πολλαὶ δὲ ψυχαὶ πρότερον
B ἐν ἀνθρώποις οὖσαι, σωμάτων ἔξω γενόμεναι, οὐκ ἀπέστησαν τοῦ εὐεργετεῖν ἀνθρώπους· αἳ δὴ καὶ μαντεῖα ἀποδειξάμεναι, εἵς τε τὰ ἀλλὰ χρῶσαι ὠφελοῦσι, καὶ δεικνύουσι δι' αὑτῶν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν, ὅτι μὴ εἰσὶν ἀπολωλυῖαι. 10

2. κιρατημίνης] Cod. Vat. κιρραμίνης. Unde correxi.
3. περὶ] Cod. Med. B. πρός.
ib. τὰ τοιαῦτα] Cod. Vat. ταῦτα.
4. οἱ ἔσοι] Abest οἱ a Codd. Ciz. Mon. B. Med. A.B. Vat. Vind. A. Marcc. Quare delevi. Mox Marc. D. omittit ἐν post ὧς.
5. οὖσι, καθ' ἃ] Cod. Vind. A. οὖσιν καθάπερ cum Marc. A.
7. γιγνόμεναι] Codd. Ciz. Med. B. Mon. A. Marc. A.D. Vat. Vind. A. γενόμεναι. Quod recepi.
8. ἀνθρώπους] Cod. Med. B. ἀνθρώποις. Vat. αὐτούς.
9. αὐτῶν] Codd. Ciz. Marc. A.D. Par. A. Vat. αὐτῶν. Clausulæ loco addit Marc. D. περὶ ἀθανασίας ψυχῆς.

quippe cum ipsa etiam animalibus vitæ sit causa. similiter et plantarum animam se oportet habere. Omnes enim ab eodem principio processerunt propriam habentes vitam, atque hæ quoque sunt incorporeæ indivisibilesque et essentiæ. Si autem oporteat animam hominis existentem trimembrem composito solvi, et nos dicemus animas quidem, quæ puræ abeunt, quod adjunctum in generatione fuerat dimissuras: alias autem concretam ejusmodi labem longis temporum curriculis abstersuras. Dimissum vero id, quod est deterius, dicemus, neque ipsum quidem perdi, quamdiu sit, unde ducit originem. Nihil enim ex eo, quod ens censetur, unquam disperditur.

XV. *Animæ defunctorum nostra hæc memoriter tenent, sentiunt, curant, malefaciunt, benefaciunt.*

Quamdiu corpus habent qualecunque vel aërium, vel ætherium, proprios habent et sensus: sin omne corpus exuant eminentia quadam intelligentiæ ad singula discernenda uti pro sensibus judicantur. Nam et imaginatio præsertim perfecta sensus præfert, et ratio imaginationem agit, atque sensus, et intellectus rationem atque sequentia modo quodam præstantiore.

Hactenus dicta sunt, quæ ad illos, qui demonstrationem exigunt, dicenda erant, quæ vero opportune dicenda sint illis, qui fide quadam sensu permista potius indigent, eligenda sunt ex historia, quæ ejusmodi rebus abundat: præsertim ex his, quæ dii oraculis mandaverunt, jubentes indignationem animorum, qui injuria quondam sunt affecti placari, meritosque honores reddi defunctis, tamquam talia sentientibus, quemadmodum et omnes erga defunctos observant. Animæ præterea multæ, quæ quondam vitam egerunt humanam, deinde a corpore segregatæ non destiterunt beneficiis humanum genus afficere: quæ profecto vaticiniis et oraculis, tum ad alia nobis conferunt, tum etiam per se ipsas demonstrant, nec aliorum animas extinctas esse.

Desideras, Magnanime Laurenti, brevem tandem longæ disputationis summam, disputationis inquam de immortalitate, et in Theologia, et in præsentia in longum jam productæ. Desiderabat et idem noster ille Bernardus, cum Veneti senatus hic orator, nos ac de re latissime disputantes audiret. Bernardus, inquam, Bembus, vir apprime doctus, doctorumque patronus atque meus in sidere genioque frater. Tibi igitur atque illi pariter hæc erit summa quatuor distincta capitibus: primo quidem, quod anima rebus caducis dominari potest, incitamentisque corporeis repugnare: secundo, quod multa a corporibus separata frequenter excogitat, sive res ipsas attingat per se separatas, sive separet ipsa: tertio, quod naturaliter æterna desiderat, ac sæpe æternorum fiducia negligit temporalia: quarto, quod æternum colit Deum vitæ sempiternæ gratia. Tota denique religio naturalis homini firmissimum immortalitatis est fundamentum.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Η.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΑΘΟΔΟΥ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

De animæ descensu in corpora.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐγειρόμενος εἰς ἐμαυτὸν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ γιγνό- 468
μενος τῶν μὲν ἄλλων ἔξω, ἐμαυτοῦ δὲ ἔσω, θαυμαστὸν ἡλίκον ὁρῶν
κάλλος, καὶ τῆς κρείττονος μοίρας πιστεύσας τότε μάλιστα εἶναι,
ζωήν τε ἀρίστην ἐνεργήσας, καὶ τῷ θείῳ εἰς ταὐτὸν γεγενημένος, B
καὶ ἐν αὐτῷ ἱδρυθεὶς εἰς ἐνέργειαν ἐλθὼν ἐκείνην, ὑπὲρ πᾶν τὸ ἄλλο
νοητὸν ἐμαυτὸν ἱδρύσας, μετὰ ταύτην τὴν ἐν τῷ θείῳ στάσιν, εἰς
λογισμὸν ἐκ νοῦ καταβὰς, ἀπορῶ πῶς ποτε καὶ νῦν καταβαίνω, καὶ
ὅπως ποτέ μοι ἔνδον ἡ ψυχὴ γεγένηται τοῦ σώματος, τοῦτο οὖσα

12. ζωήν τε] Cod. Med. B. omittit τε. Vat. exhibet δέ.
13. ἐλθὼν] Cum marg. Ed. habent ἐλθεῖν Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A.
ib. ἐκείνην] Cod. Darm. ἐκεῖνον. Quod recepi.
ib. πᾶν τε] Cod. Med. B. πᾶς τό. Est etiam τὸ in Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A. Unde recepi.
16. εἶσα] Cod. Vind. A. εἶσαν.

1. *Animæ nostræ intellectuales in corpus descendunt per naturam vivificam intelligentiæ suæ subjunctam et corpus naturaliter adsciscentem, sicut flamma sulphur: similiter et cælestium intellectuales animæ corporibus suis per ejusmodi medium copulantur.*

Voluit Deus ad sui intellectus exemplar in qualibet mundi sphæra et in cælo et infra cælum animalia quædam intellectualia fore: ac ne intellectus quasi per violentiam forent ad corpora protrahendi per naturam animalem, id est vegetalem, eis adnatam quasi plantam, corporibus libenter adsciscendis conciliavisse videtur.

SÆPE quidem experrectus e corpore ad me ipsum, et extra cætera positus, intraque me receptus pulchritudinem intueor admirandam: ideoque tunc confido quam maxime, sortis me esse præstantioris: quippe cum vitam tunc optimam agam, et in idem cum divinitate conspirem, in qua etiam situs ad illam pervenio actionem, per quam meipsum super omne aliud intelligibile jam constituam. Verum post hanc in divinitate quietem in ratiocinationem ex mente delapsus, ambigo equidem, quonam pacto in præsentia quoque descendam, et quomodo mihi quandoque anima corpori se ipsam insinuaverit, quippe cum talis sit, qualis apparuit per se ipsam, quamvis

468 *οἷον ἐφάνη καθ' ἑαυτὴν, καί περ οὖσα ἐν σώματι. Ὁ μὲν γὰρ Ἡρά-*
C *κλειτος, ὃς ἡμῖν παρακελεύεται ζητεῖν τοῦτο, ἀμοιβάς τε ἀναγκαίας*
τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδόν τε ἄνω καὶ κάτω εἰπὼν, καὶ μετα-
βάλλον ἀναπαύεται· καὶ κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν, καὶ ἄρ-
χεσθαι εἰκάζειν ἔδωκεν, ἀμελήσας σαφῆ ἡμῖν ποιῆσαι τὸν λόγον, ὡς
δέον ἴσως παρ' αὐτῷ ζητεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ζητήσας εὗρεν. Ἐμ-
D *πεδοκλῆς τε εἰπὼν ἁμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν*
ἐνταῦθα, καὶ αὐτὸς φυγὰς θεόθεν γενόμενος ἥκειν πίσυνος μαινομένῳ
νείκει, τοσοῦτον παρεγύμνου, ὅσον καὶ Πυθαγόρας οἶμαι καὶ οἱ ἀπ'
469 *ἐκείνου ᾐνίττοντο, περί τε τούτου, περί τε πολλῶν ἄλλων. Τῷ δὲ*
A *παρῆν καὶ διὰ ποίησιν οὐ σαφεῖ εἶναι. λείπεται δὲ ἡμῖν ὁ θεῖος Πλά-*
των, ὃς πολλά τε καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς εἶπε, περί τε ἀφίξεως αὐτῆς
πολλαχῇ εἴρηκεν ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις, ὥστε ἐλπίδα ἡμῖν εἶναι λα-
βεῖν παρ' αὐτοῦ σαφές τι. Τί οὖν λέγει ὁ φιλόσοφος οὗτος; οὐ ταὐ-
τὸν λέγων πανταχῇ φανεῖται, ἵνα ἄν τις ἐκ ῥᾳδίας τὸ τοῦ ἀνδρὸς
B *βούλημα εἶδεν, ἀλλὰ τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας, καὶ τὴν*
πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος, ἐν δεσμῷ τε εἶναι,
καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγό-
μενον λόγον μέγαν εἶναι, ὃς ἐν φρουρᾷ τὴν ψυχήν φησιν εἶναι· καὶ

3. καὶ κάτω] Codd. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. omittunt καί.
6. αὐτῷ] Codd. Ciz. (ex corr.) et Vat. αὐτῶν.
7. νόμον] Cod. Vat. νόμοι.
ib. πεσεῖν] Cod. Ciz. περιπεσεῖν.
8. ἥκειν] Cod. Vat. εἶκειν.
ib. μαινομένων εἴκει] Cod. Ciz. μαινομένων ἥκει. Med. A.B. μαινομένῳ εἴκει. Marcc. et Vat. μαινομένῳ νείκει, ut legit Fic. Recte. Quare ita rescripsimus.
9. παρεγύμνου] Ita Darm. Med. A.B. Vat. Sed rell. cum Ed. παρ' ἐγύμνου.
10. περί τε] Cod. Vat. περὶ δέ.
ib. Τῷ δὲ] Cod. Ciz. τὸ δέ.
11. οὐ σαφεῖ] Cod. Vat. οὖσα φῶς.
ib. δὲ ἡμῖν] Codd. Med. A. (ex corr.) B. τὸ δὴ, et sic etiam Marc. A.
12. τε ἀφίξεως] Cod. Vat. σ' ἀφίξεως.
13. εἴρηκεν ἐν] Cod. Vat. εἰρηκέναι.
14. ὁ φιλόσοφος] Marc. A. ὁ σοφώτατος.
16. εἶδεν] Codd. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. ἴδοι. Vind. A. ἴδῃ, quod requirere videtur ratio grammatica.
ib. πᾶν] Abest a Cod. Vat.

in corpore vivat. Heraclitus igitur nobis id præcipit diligenter inquirere, atque ipse necessarias quasdam vicissitudines a contrariis in contraria ponit, et iter ab alto tractat ad infima: in qua quidem commutatione nonnulla requies videatur, quasi intolerabilis defatigationis sit in eisdem perpetuo laborare, atque servire: sed in his pertractandis quasi fingens per similitudines quasdam pervagari videtur, negligens suam nobis sententiam aperire, adeo ut apud eum forsan iterum sit quærendum, quemadmodum et ipse perquirens invenerit. Empedocles præterea cum dixerit, legem extare constituentem, animas, quæ peccaverunt, ad hæc nostra corruere, atque ipse sic a deo profugus furiosæ discordiæ crediturus atque serviturus, tantum (ut arbitror) pertractavit, quantum Pythagoras sectatoresque illius tum de hoc, tum de plerisque aliis per involucra quædam significaverunt. Sed hic quoque propter poësim evasit obscurior. Reliquus vero nobis est Plato divinus, qui et alia multa præclaraque de anima tradidit, et de adventu ejus ad nostra in libris suis multa disseruit: ita ut sperare possimus, nos ab eo manifesti aliquid accepturos. Quid ergo hic philosophus ait? Profecto non idem ubique videtur dicere, ut facile aliquis sensum ejus percipere valeat. Principio sensibile totum ubique contemnit, et commercium animæ cum corpore damnat, asserens, eam hic includi vinculis, et in corpore esse sepultam: item arcanum illud oraculum veneratur, quo traditur animam hic in custodia quadam et carcere sitam esse. Rursus spelunca apud Platonem, sicut et antrum apud Empedoclem, universum hoc (ut

τὸ σπήλαιον αὐτῷ, ὥσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ ἄντρον, τόδε τὸ πᾶν δοκῷ 469
μοι λέγειν ὅπου γε λύσιν τῶν δεσμῶν καὶ ἄνοδον ἐκ τοῦ σπηλαίου
τῇ ψυχῇ φησιν εἶναι τὴν πρὸς τὸ νοητὸν πορείαν· ἐν δὲ Φαίδρῳ τ'
πτεροῤῥύησιν αἰτίαν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως, καὶ περίοδοι αὐτῷ ἀνελ-
θοῦσαν πάλιν φέρουσι τῆδε, καὶ κρίσεις δὲ καταπέμπουσιν ἄλλας
ἐνταῦθα, καὶ κλῆροι, καὶ τύχαι, καὶ ἀνάγκαι, καὶ ἐν τούτοις ἅπασι
μεμψάμενος τὴν τῆς ψυχῆς ἄφιξιν πρὸς σῶμα· ἐν Τιμαίῳ περὶ τοῦδε
τοῦ παντὸς λέγων, τόν τε κόσμον ἐπαινεῖ, καὶ θεὸν λέγει εἶναι εὐ- 1)
δαίμονα, τήν τε ψυχὴν παρὰ ἀγαθοῦ τοῦ δημιουργοῦ, πρὸς τὸ ἔννουν
τόδε τὸ πᾶν εἶναι, δεδόσθαι, ἐπειδὴ ἔννουν μὲν αὐτὸ ἔδει εἶναι, ἄνευ
δὲ ψυχῆς οὐχ οἷόν τε ἦν τοῦτο γενέσθαι. Ὅτε οὖν ψυχὴ ἡ τοῦ
παντὸς τούτου χάριν εἰς αὐτὸ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπέμφθη, ἥτε ἑκάστου
ἡμῶν, πρὸς τὸ τέλεον αὐτὸ εἶναι· ἐπειδὴ ἔδει ὅσα ἐν νοητῷ κόσμῳ,
τὰ αὐτὰ ταῦτα γένη ζώων καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ ὑπάρχειν.
Ὥστε ἡμῖν συμβαίνειν περὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς παρ' αὐτοῦ μα- 470
θεῖν ζητήσασιν, ἐξ ἀνάγκης ἐφάπτεσθαι, καὶ περὶ ψυχῆς ὅλως ζητῆ-

2. λέγουσιν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vind. A. (ex corr.) λέγω. Darm. Marc B. Med. A. Vat. λέγων. Posterius recipiendum fuit.
4. αὐτὴν] Codd. Ciz. Darm. (ex corr.) Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. Marc. A. αὐτῷ, quod recepimus.
5. ἄλλας] Cod. Med. B. ἀλλους.
6. κλῆροι] Cod. Ciz. λῆροι.
7. σῶμα] Codd. Vat. Vind. A. Marc. A. τὸ σᾶμα.
8. εὐδαίμονα] Cod. Vind. A. εὐδαίμονα λέγω. Marc. A. εἶναι λέγει εὐδαίμονα.
10. ἄνευ δὲ] Cod. Ciz. omittit δέ.
11. εἶναι τοῦτο] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. ἦν pro εἶναι. Vat. τεῦτ pro τοῦτο. Illud recepi.
12. ὡς αὐτὸ] Cod. Vat. ὡ αὐτὸ.
13. ὅσον] Codd. omnes (sed Darm. et Med. A. ex corr.) ὅσα, exceptis Marc. B. D. Quare correxi.
15. συμβαίνει] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. συμβαίνειν. Unde correxi.
16. περὶ ψυχῆς] Codd. Med. A. B. interponunt τῆς.

arbitror) nobis significat. Ubi etiam solutionem ex vinculis et ascensum e spelunca in anima esse inquit ipsam ad intelligibile progressionem. In Phædro quin etiam alarum sive pennarum casum, sive jacturam, causam esse descensionis ad hæc arbitratur: ubi et circuitus quidam animam illuc profectam, iterum ad hæc nostra retorquent: alias item animas judicia huc divina demittunt, et sortes, et Fortunæ atque Necessitates: denique in his omnibus adventum animæ ad corpus criminari videtur. Verum in Timæo de hoc universo disputans, et mundum laudat, et deum appellat beatum: animamque ab opifice bono huic ideo traditam esse, ut mundus posset intellectualis evadere: quando intellectualem quidem hunc oportebat esse, sed absque anima mundanum corpus intellectum assequi non valebat. Igitur et ipsa totius anima hanc ob causam a Deo infusa est universo, et uniuscujusque nostrum anima similiter ad ipsam denique totius mundi perfectionem. Oportebat enim quot sunt in mundo intelligibili, totidem similiaque animalium genera in mundo sensibili contineri.

II. *Conjunctio animæ cum corpore, et si est secundum quandam animæ naturam, atque etiam ad universi perfectionem, tamen duplici ratione animis nostris obest, quia et intelligentiam quodammodo impedit, et animum perturbationibus implet: animis vero cœlestibus hæc impedimenta non accidunt.*

Quoniam per naturam genitalem conjunctio cum corpore naturalis est animæ, ideo cœlestes animæ, quæ hac sola potentia utuntur ad corpus in habitu naturali felicique consistunt. Cum enim earum corpora nec dissolvenda, nec externis passionibus subdita, nec ullius egena sint, facile per solam animæ suæ vim genitalem reguntur, atque moventur. Nec earum contemplationem tranquillitatemque impediunt: animis vero nostris contraria ratione accidit, et contrarium: datur tamen reditus ad superna, siquidem quandoque fit ad superna conversio. Ad inferiora vero labi Porphyrius ait, quando animus quasi ager jam depravatur, ut qui multis annis produxerit triticum, reddat denique pro tritico lolium, id est solitus notiones intellectuales edere, jam ferat imaginales. Tunc e radicibus animæ pullulat, inquit, vegetalis actus quasi germen: per quod in corpus jam porrectum anima corpori se conglutinat. Porphyrius hic

σαι, πῶς ποτε κοινωνεῖν σώματι πέφυκε· καὶ περὶ κόσμου φύσεως, οἷόν τινα δεῖ αὐτὸν τιθέσθαι, ἐν ᾧ ψυχὴ ἐνδιαιτᾶται ἑκοῦσα, εἴτε ἀναγκασθεῖσα, ἔιτε τις ἄλλος τρόπος. Καὶ περὶ ποιητοῦ δὲ, εἴτε
B ὀρθῶς, εἴτε ὡς ἡμέτεραι ψυχαὶ [οὖσαι] ἴσως, ἃς ἔδει σώματα διοικούσας χείρω, δι' αὐτῶν εἴσω πολὺ δῦναι, εἴπερ ἔμελλον κρατήσειν, σκεδασθέντος μὲν ἂν ἑκάστου, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον φερομένου, ἐν δὲ τῷ παντὶ πάντα ἐν οἰκείῳ κατὰ φύσιν κεῖται. πολλῆς δὲ καὶ
C πολλῇ δυσχερείᾳ δεομένων. Τὸ δὲ τέλεόν τε ὂν καὶ ἱκανὸν καὶ αὔταρκες, καὶ οὐδὲν ἔχον αὐτῷ παρὰ φύσιν, βραχέος οἷον κελεύσματος δεῖται· καὶ ὡς πέφυκε ψυχὴ ἐθέλειν, ταύτῃ καὶ ἀεὶ ἔχει, οὔτε ἐπι-

1. πίφυκε] Cod. Vind. A. πίφυκεν.
3. τις ἄλλος] Cod. Vat. ἄλλος τις.
4. οὖσαι] Deest in Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. Sed in Cod. Vind. A. est signum defectus. Ego uncinis eam vocem coërcui.
ib. σώματα] Cod. Vind. A. σώματι, supra lin. α. Illud habet etiam Marc. A.
8. δεομένων] Cod. Vind. A. δεομένου ex corr. a m. rec.
9. ἐνδείᾳ] Marc. A. ἐνδείας.
10. τέλειον] Cod. Vat. τέλειον.
ib. τε ὄν] Codd. Med. A.B. τε ὂν καί. Vat. Vind. A. Marc. A. τε ὂν καὶ. Vind. A. mox omittit αὐτῷ cum Marc. A. Ex illis addidi καί. Fort. leg. αὐτῷ vel ἐν αὐτῷ.
11. κελεύσματος] Cod. Med. B. Vat. κελεύματος, et sic etiam Marc. A.
12. πίφυκε] Ita Codd. Marc. D. Vat. et Vind. A. Sed rell. cum Ed. πίφυκεν.
ib. οὔτε ἐπιθυμίας] Codd. Vat. et Vind. A. οὔτ' cum Marc. A. pro οὔτε.

animarum lapsum casui dæmonum ab Hebræis introducto facit similem, vitio videlicet intelligentiæ vel voluntatis effectum, unde sequuta sit concupiscentia demens. Quod etiam de dæmonibus disputans Dionysius ait: qui ibi videtur dæmonas animalia ponere, sicut et Basilius plurimique Græci theologi putaverunt: tum vero si verum sit illud Damasceni, ultimos tantum angelos cecidisse, atque evaserint animalia, valde similis erit Platonicus animarum lapsus dæmonibus, apud Hebræos Christianosque cadentibus. Proinde ubi apud Plotinum atque Proculum legis, particulares animas agere particulares vicissitudines, tum ad superiora, tum ad inferiora, ne intelligas, animam tuam infinita corpora mutaturam: finitæ namque sunt et paucæ unius animæ mutationes in anno mundi magno, atque in anno sequenti, ut aiunt, eadem penitus retexuntur. Præterea nec oportet omnem animam omnes induere species, nec quamlibet animam pariter ascendere vel descendere. Sunt enim (ut Platonice loquar) inter animas hominum differentiæ quædam quodammodo speciales, sicut in stellis, quæ videntur aspectu consimiles: differuntque inter se animæ nostræ, non sicut pyrum a pomo persico, sed sicut a pyro pyrum. Sunt ergo determinati singulis pro natura progressus. Excellentiores igitur animæ ascendunt quidem altius, minusve descendunt: deteriores vero vicissim. Humanas dico animas, et ad corpora tantum humana descendere, sic enim opinionem Platonicam moderamur, quæ erit insuper moderatior, si ab Hebræis accipiatur, existimantibus ter solum animam in hominem devenire, postremo semper fore vel miseram, vel beatam.

Dum igitur apud Platonem de anima nostra perquirimus, necessario contingit nobis simul omnino de anima perscrutari, quanam ratione sic natura instituta sit, ut esset cum corpore commercium habitura. Item de natura mundi, qualem potissimum hunc asserere debeamus, in quo anima posita est res dispensatura corporeas, sive sponte seu coacta, sive alia quadam conditione. Quærendum etiam de harum rerum effectore rectene, an aliter, et utrum præstantius agat, an sicut animæ nostræ, quas forsan oportuit deteriora corpora gubernaturas interius penetrare per illa, si modo superare continereque debeant: quippe cum unumquodque corpus dissipetur, locumque repetat proprium, sed in ipso toto omnia propria in sede naturaliter collocentur. Præterea corpora nostra plurimam sollicitamque providentiam exigunt, quibus multa alienaque incidunt: quibus semper opus est multis: quibus in summa difficultate et discrimine positis omni opus est patrocinio. Corpus vero mundi cum sit perfectum, plenum sibi sufficiens, nihil unquam patiens præter naturam, quasi jussu quodam brevi et facili regitur: atque ut anima naturaliter instituta est velle, ita se semper habet, neque cupiditatibus incitatur, neque perturbationi-

θυμίας ἔχουσα, οὔτε πάσχουσα· οὐδὲν γὰρ ἄπεισιν, οὐδὲ πρόσεισι. 470
Διὸ καί φησι καὶ τὴν ἡμετέραν εἰ μετ' ἐκείνης γένοιτο τελέας,
τελεωθεῖσαν καὶ αὐτὴν, μετεωροπορεῖν, καὶ πάντα τὸν κόσμον διοι-
κεῖν, ὅτε μὴ ἀφίσταται, εἰς τὸ μὴ ἐντὸς εἶναι τῶν σωμάτων, μηδέ D
τινος εἶναι, τό τε καὶ αὐτὴν ὥσπερ τὴν τοῦ παντὸς συνδιοικήσειν
ῥαδίως τὸ πᾶν· ὡς οὐ κακὸν ὂν ψυχῇ ὑπωσοῦν σώματι παρέχειν, τὴν
τοῦ εὖ δύναμιν, καὶ τοῦ εἶναι. ὅτι μὴ πᾶσα πρόνοια τοῦ χείρονος
ἀφαιρεῖ τὸ ἐν τῷ ἀρίστῳ τὸ προνοοῦν μένειν. Διττὴ γὰρ ἐπιμέλεια
παντὸς, τοῦ μὲν καθόλου κελεύσει κοσμοῦντος ἀπράγμονι ἐπιστασίᾳ
βασιλικῇ· τὸ δὲ καθ' ἕκαστα ἤδη αὐτουργῷ τινι ποιήσει, συναφῇ τῇ E
πρὸς τὸ πραττόμενον, τὸ πρᾶττον τοῦ πραττομένου τῆς φύσεως ἀνα-
πιμπλᾶσα. Τῆς δὲ θείας ψυχῆς τοῦτον τὸν τρόπον τὸν οὐρανὸν
ἅπαντα διοικεῖν ἀεὶ λεγομένης, ὑπερεχούσης μὲν τῷ κρείττονι, δύνα-
μιν δὲ τὴν ἐσχάτην εἰς τὸ εἴσω πεμπούσης, αἰτίαν μὲν ὁ Θεὸς οὐκ
ἂν ἔτι λέγοιτο ἔχειν, τὴν τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντὸς ἐν χείρονι F
πεποιηκέναι· ἥτε ψυχὴ οὐκ ἀπεστέρηται τοῦ κατὰ φύσιν, ἐξ ἀϊδίου
τοῦτ' ἔχουσα, καὶ ἔξουσα ἀεὶ, ὃ μὴ οἷόν τε παρὰ φύσιν αὐτῇ εἶναι.
ὅπερ διηνεκῶς αὐτῇ ἀεὶ ὑπάρχει, οὔποτε ἀρξάμενον. Τάς τε τῶν
ἀστέρων ψυχὰς τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς τὸ σῶμα ἔχειν λέγων, ὥσπερ

1. *πρόσεισι*] Cod. Vind. A. *πρόσεισιν* cum Marc. A.
2. *Διὸ*] Codd. Med. A.B. Vat. Vind. A. *διὸ καί*. Unde posteriorem vocem recepimus.
ib. *τελέας*] Cod. Ciz. *τελείας*.
3. *τελεσθεῖσαν*] Codd. Med. A. (ex corr.) B. *τελεωθεῖσαν*. Ciz. *τελεωθῆσαν*. Vat. et Marc. A. *τελεωθεῖσαν*. Vind. A. *τελευθεῖσαν*. Ex primis correxi.
4. *ὅτι μὴ*] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A. Vind. A. omittunt *μή*.
ib. *ἐντὸς*] Cod. Med. B. *ἐνός*.
5. *συνδιοικήσειν*] Cod. Vat. *συνοικήσειν*.
6. *ὑπωσοῦν*] Cod. Med. B. *ὅπως οὖν*.
ib. *παρέχειν*] Cod. Vat. *πάσχειν*.
8. *ἀφαιρεῖ τό*] Cod. Vat. *ἀφαιρεῖτο*. Ad h. l. in marg. Cod. Marc. B. hoc Scholion est: *σημείωσαι, ὅτι οὐ πᾶσα πρόνοια τοῦ χείρονος ἀφαιρεῖ τῷ ἐν τῷ ἀρίστῳ τὸ προνοοῦν μένειν*.
10. *τὸ δὲ καθέκαστα*] Fort. legendum *τοῦ* pro *τό*.
15. *λέγοιτο*] Cod. Vat. *λέγοι τό*.
ib. *τὴν τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντός*] Cod. Med. A. *τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν*, sed in m. ab ead. m. ut Ed. In Cod. Vind. A. est *τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντός*.
17. *ἔξουσα*] Cod. Med. B. *αὔξουσα*. Mox Marc. A. omittit *αὐτῇ*.

bus ullis afficitur: nihil enim discedit, nihil rursus accedit. Quamobrem animam quoque nostram inquit Plato, si quando cum illa perfecta vivat, ipsam quoque fore perfectam, seque ipsam per sublimia collaturam, totumque mundum gubernaturam. Quando enim inde non absit, neque se prorsus immergat corporibus, neque sit alicujus, tunc eam quoque velut animæ mundanæ collegam, universum æqua facilitate recturam: quasi non sit animæ malum quomodocunque præbere corpori essendi, et bene essendi potentiam. Non enim providentia omnis in deterioribus dispensandis inhibet interim providentem in optimo statu perseverare. Duplex sane in universo providentia est, [communis et propria]: et communis quidem jussu quodam a sollicitudine libero, regioque imperio cuncta componit: propria vero singulatim jam opera quadam, ut ita dixerim, manuaria opificium attrectando, opificem ipsum opificii conditione implet, atque contaminat. Cum vero anima divina, eo quo dixi modo, totum cœlum semper gubernare dicatur, supereminens quidem quod deterius est, vim autem ultimam huic intus infundens, non poterit quispiam causari Deum, quasi totius animam in ipso deteriori posuerit. Jam vero et hæc ipsa anima naturali munere privatur nunquam, ab ævo id ipsum possidens, semperque similiter habitura. Quod quidem huic præter naturam ipsius esse non potest: quippe cum huic assidue semper adsit, neque inceperit unquam. Stellarum quoque animas eodem modo ad corpus ha-

470 τὸ πᾶν (ἐντίθησι γὰρ καὶ τούτων τὰ σώματα εἰς τὰς τῆς ψυχῆς
G περιφορὰς) ἀποσώζοι ἂν καὶ τὴν περὶ τούτους πρέπουσαν εὐδαιμονίαν.
471 I Δύο γὰρ ὄντων, δι' ἃ δυσχεραίνεται ἡ ψυχῆς πρὸς σώματα κοινω-
A νία, ὅτι τε ἐμπόδιον πρὸς τὰς νοήσεις γίγνεται, καὶ ὅτι ἡδονῶν καὶ
ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν πίμπλησιν αὐτὴν, οὐδέτερον τούτων ἂν γένοιτο
ψυχῇ, ἥτις μὴ εἰς τὸ εἴσω ἔδυ τοῦ σώματος, μηδὲ τινός ἐστι, μηδὲ
ἐκείνου ἐγένετο, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτῆς ἔστι τε τοιοῦτον, οἷον μήτε τινὸς
δεῖσθαι, μήτε τινὶ ἐλλείπειν, ὥστε μηδὲ τὴν ψυχὴν ἐπιθυμιῶν πίμ-
B πλασθαι ἢ φόβων. Οὐδὲν γὰρ δεινὸν μή ποτε περὶ σώματος προσ-
δοκήσῃ τοιούτου, οὔτε τις ἀσχολία νεῦσιν ποιοῦσα κάτω ἀπάγει τῆς
κρείττονος καὶ μακαρίας θέας, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ πρὸς ἐκείνοις ἀπράγ-
μονι δυνάμει τόδε τὸ πᾶν κοσμοῦσα.

A Περὶ δὲ τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς, ἢ ἐν σώματι πάντα λέγεται κακο-
παθεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν, ἐν ἀνίαις, καὶ ἐπιθυμίαις, καὶ φόβοις, καὶ
τοῖς ἄλλοις κακοῖς γιγνομένη, ᾗ καὶ δεσμὸς τὸ σῶμα καὶ τάφος, καὶ
ὁ κόσμος αὐτῇ σπήλαιον καὶ ἄντρον, ἥν τινα γνώμην οὐ διάφωνον
ἔχει ἐκ τῶν αἰτιῶν, οὐ τῶν αὐτῶν τῆς καθόδου, νῦν λέγωμεν, ὄντος

3. Δύο] Cod. Vind. A. διό.
ib. δι' ἃ] Cod. Vind. A. δι' ἃς cum Marc. A.
ib. ψυχῆς] Codd. Ciz. et Med. B. ψυχή. Vind. A. τῆς ψυχῆς.
ib. σώματα] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. σῶμα. Cod. Marc. B. in margine: σημείωσαι τὰς αἰτίας δι' ἃς ἡ ψυχὴ δυσχεραίνει τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας.
4. ὅτι τε] Cod. Med. B. omittit τε. In seqq. Marc. A. αὐτὴν οὐδ' ἕτερον.
6. ψυχῇ] Cod. Vat. τῇ ψυχῇ. Marc. A. τῇ ψυχῇ. Unde Dativum recepi.
8. ὥστε μηδὲ] Cod. Med. B. ὥστε μή.
9. μή ποτε] Cod. Med. B. μήτε.
ib. προσδοκήσῃ] Cod. Ciz. προσδόκησιν. Vat. προσδοκούσῃ. Vind. A. προσδοκήσει.
11. ἐκείνοις] Cod. Vat. ἐκείνης.
13. πάντα] Cod. Vind. A. παντός.
14. ἀνίαις] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. ἀνίαις.
16. αὐτῇ] Cod. Vind. A. καὶ αὐτῇ. Sed καὶ punctis notatum est.
17. αἰτιῶν] Cod. Vat. αἰτίων cum Marc. A.
ib. λέγωμεν] Codd. Med. B. Vat. Marc. A. λέγωμεν. Quod recepi.

bere se dicit, quo et totius animam: nam et harum corpora animæ discursionibus admovet: ubi certe stellis etiam decentem servat felicitatem. Cum enim duo quædam sint, propter quæ potissimum commercium animæ ad corpora culpari solet, tum quia intelligentiam impedit, tum quia voluptatibus, libidinibus, doloribus, obruit animum, neutrum profecto incommodum accidit animæ, quæcunque neque corporis penetralibus se prorsus immerserit, neque sit alicujus, neque evaserit corporis, sed vicissim animæ corpus, quod quidem tale sit, ut neque re ulla indigeat, neque defectum alicubi patiatur: quocirca neque animam concupiscentiis timoribusque inficiat. Nihil enim incommodi, nihil discriminis tali corpori occurrit animo metuendum: neque occupatio prorsus ulla ad inferiora declinans, a sublimi beataque contemplatione detorquet: imo vero ejusmodi anima semper divinis incumbit, facultate interim nequaquam sollicita nec operosa moderans universum.

III. *Quoniam omnis natura præter primam simplicissimam infinitam multiplicabilis est, ideo in genere intellectuali multi sunt intellectus: in genere animali multæ sunt animæ: in ordine animarum multæ sunt intellectuales: quales sunt cœlestes, dæmonicæ, nostræ.*

Animæ nostræ præter intellectum, in mundo intelligibili semper agentem, habent rationem, imaginationem, sensum, vim vegetalem, quas sane vires officiis propriis quandoque oportet uti. His autem utuntur in corpore: itaque consentaneum est, eas in corpora quandoque descendere.

In præsentia vero sermo nobis [est] sit de anima nostra, quæ fertur in corpore mala omnia pati, miseramque vitam ducere, doloribus, cupiditatibus, timoribus, cæterisque malis oppressa, cui corpus vinculum est, atque sepulchrum: cui mundus est spelunca et antrum. Quæ quidem sententia de anima utraque diversa sentiens, veritati non dissonat, cum non sit in utraque eadem ratio descendendi: principio cum sit intellectus omnis in

τοίνυν παντὸς νοῦ ἐν τῷ τῆς νοήσεως τόπῳ, ὅλου τε καὶ παντὸς, ὃν 471 B
δὴ κόσμον νοητὸν τιθέμεθα, ὄντων δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ περιεχομένων
νοερῶν δυνάμεων καὶ νόων τῶν καθ' ἕκαστα· (οὐ γὰρ εἷς νοῦς μόνος,
ἀλλ' εἷς καὶ πολλοὶ,) πολλὰς ἔδει καὶ ψυχὰς καὶ μίαν εἶναι, καὶ ἐκ
τῆς μιᾶς, τὰς πολλὰς διαφόρους· ὥσπερ ἐκ γένους ἑνὸς εἴδη τὰ μὲν
ἀμείνω, τὰ δὲ χείρω, καὶ τὰ μὲν νοερώτερα, τὰ δ' ἧττον ἐνεργείᾳ
τοιαῦτα. Καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐν τῷ νῷ, τὸ μὲν νοῦς, περιέχων δυνάμει C
τἆλλα, οἷον ζῶον μέγα, τὰ δ' ἐνεργείᾳ ἕκαστον, ἃ δυνάμει περιεῖχε
θάτερον, οἷον εἰ πόλις ἔμψυχος ἦν περισκτικὴ ἐμψύχων ἄλλων,
τελειοτέρα μὲν πόλεως καὶ δυνατωτέρα, οὐδὲν μὴν ἐκώλυε τῆς αὐτῆς
φύσεως εἶναι καὶ τὰς ἄλλας· ἢ ὡς ἐκ τοῦ παντὸς πυρὸς τὸ μὲν
μέγα, τὸ δὲ μικρὰ πυρὰ εἴη. Ἔστι δὲ ἡ πᾶσα οὐσία ἡ τοῦ παντὸς
πυρὸς, μᾶλλον δὲ, ἀφ' ἧς καὶ ἡ τοῦ παντός. Ψυχῆς δὲ ἔργον τῆς D
λογικωτέρας νοεῖν μὲν, οὐ τὸ νοεῖν δὲ μόνον· (τί γὰρ ἂν καὶ νοῦ δια-
φέροι;) προσλαβοῦσα γὰρ τῷ νοερὰ εἶναι καὶ ἄλλο, καθ' ὃ τὴν
οἰκείαν ἔσχεν ὑπόστασιν, νοῦς οὐκ ἔμεινεν. Ἔχει τε ἔργον καὶ
αὐτὴ, εἴπερ πᾶν ὃ ἐὰν ᾖ τῶν ὄντων. Βλέπουσα δὲ πρὸς μὲν τὸ πρὸ

3. εἷς νοῦς] Cod. Med. B. omittit νοῦς. Marc. A. νῶν pro νόων.
5. γὰρ ἐκ] Abest γὰρ a Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Vind. A. Marc. A. Quare delevi.
ib. εἴδη] Cod. Vat. ἕδη.
6. καὶ τὰ μὲν] Desunt hæc in Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. (sed cum lacunæ signo) Vind. A. In Med. A. desunt verba τὰ μέν.
8. τὰ δ'] Codd. Vat. Marc. A.B. τὰ δέ. In præcedd. dedi τἆλλα, cum Marc. B. exhibeat τἄλλα. reliqui cum Ed. τ' ἄλλα.
10. τελειοτέρα] Ita Codd. Darm. et Vat. In Cod. Med. B. est τελειωτέρα, in Ed. cum rell. τελειωτέρα.
ib. οὐδὲν μὴν] Cod. Ciz. omittit μὴν, Med. B. habet μέν.
11. φύσεως εἶναι] Cod. Vat. εἶναι φύσεως.
ib. τὸ μὲν—πυρός] Desunt hæc in Codd. Vind. A. et Marc. A.
12. τὰ δὲ πυρὰ μικρὰ] Codd. Ciz. et Vat. τὸ δέ. Iidem cum Darm. Med. A. B. μικρὰ πυρά. Unde correxi.
ib. πᾶσα] Codd. Med. A.B. Vat. Marc. B. πᾶσα οὐσία, ut legit Fic. Quare posteriorem vocem addidi.
14. καὶ νοῦ] Cod. Ciz. τοῦ νοῦ. Vat. καινοῦ.
15. τῷ νοερὰ] Cod. Vat. τὸ. Vind. A. νοερῷ.
ib. τὴν οἰκείαν—ὑπόστασιν] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. Marc. A. omittunt hæc.
16. νοῦς] Cod. Vind. A. οὖς.
ib. Ἔχει τε] Cod. Med. B. ἴσχει τὸ.
ib. καὶ αὐτὴ] Cod. Vind. A. omittit καί. Med. A. a pr. m. habet αὐτήν. Marc. A. omittit καὶ ante πᾶν. Quod nos delevimus.
17. καὶ πᾶν] Abest καὶ a Codd. Ciz. Med. B. Vat. et Vind. A. omittunt καί.
ib. τῶν νοητῶν] Cod. Med. A. ὄντων, supra lin. ut Ed. Ego illud cum Fic. prætuli.

ipso intelligentiæ loco, totusque et omnis, quem mundum intelligibilem arbitramur: item cum sint ibidem comprehensæ vires intellectuales intellectusque singuli: non enim unus solus est intellectus, sed unus et multi, nimirum multas quoque animas unamque oportuit esse, multasque ex una inter se differentes, sicut ex uno quodam genere species, partim quidem præstantiores, partim vero deteriores, et partim magis intellectuales, partim minus actu tales. Etenim illic in mente hoc quidem est intellectus alia omnia potentia comprehendens, velut animal ingens: alia vero actu sunt unumquodque quæ potentia alterum comprehendit: velut si qua civitas animata foret complectens alias animatas, perfectior quidem et potentior esset ipsa civitatis communis anima, nihil tamen prohiberet, alias quoque animas civitatum ejusdem esse naturæ: vel sicut si ex universo igne, alius quidem magnus sit ignis, alii vero parvi. Est enim ipsa omnis essentia ignis videlicet universi: imo vero a qua et omnis ignis essentia est. Opus autem animæ, quæ rationalior est, certe est intelligere, neque tamen intelligere solum, alioqui, quo differat ab intellectu, non video, sed præter id, quod intellectualis est, assumens insuper aliud, secundum quod propriam sortitur naturam, non permanet intellectus. Habet autem opus et ipsa, si quidem quicquid in entium ordine numeratur, proprium opus habet. Jam vero suspiciens anima ad id, quod ipsa superius est, intelligit: respiciens autem in se ipsam, servat profecto se ipsam. At vero ad id, quod inferius est, jam vergens exornat ipsum, et gubernat, et regit: fieri sane non poterat, ut in mundo

472 A ἑαυτῆς νοεῖ, εἰς δὲ ἑαυτὴν, σώζει ἑαυτὴν, εἰς δὲ τὸ μετ' αὐτὴν, ὃ κοσμεῖ τε καὶ διοικεῖ, καὶ ἄρχει αὐτοῦ· ὅτι μηδὲ οἷόν τε ἦν στῆναι τὰ πάντα ἐν τῷ νοητῷ, δυναμένου ἐφεξῆς ἄλλου καὶ ἄλλου γενέσθαι, ἐλάττονος μὲν, ἀναγκαίου δὲ εἶναι, εἴπερ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ.

A Τὰς δὴ καθ' ἕκαστα ψυχὰς, ὀρέξει μὲν νοερᾷ χρωμένας ἐν τῇ ἐξ οὗ ἐγένοντο πρὸς αὐτὸ ἐπιστροφῇ, δύναμιν δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπὶ τάδε ἐχούσας, οἵαπερ φῶς, ἐξηρτημένον μὲν κατὰ τὰ ἄνω ἡλίου, τῷ δὲ μετ' αὐτὸ οὐ φθονοῦν τῆς χορηγίας, ἀπήμονας μὲν εἶναι μετὰ τῆς ὅλης μενούσας ἐν τῷ νοητῷ, ἐν οὐρανῷ δὲ μετὰ τῆς ὅλης συνδιοικεῖν B ἐκείνῃ· οἷα οἱ βασιλεῖς τῷ πάντων κρατοῦντι συνόντες, συνδιοικοῦσιν ἐκείνῳ οὐ καταβαίνοντες οὐδ' αὐτοὶ ἀπὸ τῶν βασιλείων τόπων· καὶ γὰρ εἰσὶν ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τότε· μεταβάλλουσαι δὲ ἐκ τοῦ ὅλου εἰς τὸ μέρος τε εἶναι καὶ ἑαυτῶν, καὶ οἷον κάμνουσαι τῷ σὺν ἄλλῳ εἶναι, ἀναχωροῦσιν εἰς τὸ αὐτῶν ἑκάστη. Ὅταν δὴ τοῦτο διὰ χρόνον C ποιῇ, φεύγουσα τὸ πᾶν, καὶ τῇ διακρίσει ἀποστᾶσα καὶ μὴ πρὸς τὸ

1. ἑαυτῆς] Cod. Ciz. αὐτῆς. Mox Med. B. ἑαυτὸν pro ἑαυτήν.
ib. σώζει ἑαυτὴν] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. omittunt hæc. Eadem omittit Cod. Marc. A. cum seqq. εἰς δέ.
3. ἄλλου καὶ ἄλλου] Abest prius ἄλλου a Codd., exceptis Darm. Marc. B.D. omnibus. Pro posteriore Cod. Vat. habet ἄλλον; prius in Cod. Med. A. ab al. m. supra lin. additum.
5. Τὰς δὴ] Cod. Ciz. τὰς δὲ μή.
ib. χρωμένας] Ita Codd. Med. A.B. Vat. Marc. A. Sed Ed. cum rell. χρωμένοις.
6. αὐτὸ] Cod. Med. B. τὸ αὐτό.
ib. δὲ καὶ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt δὲ, et mox μέν.
7. τὰ ἄνω] Cod. Med. B. omittit τὰ, ejus loco Ciz. habet τι.
8. χορηγίας] Cod. Med. B. χορηγείας.
9. μενούσας—ὅλης] Cod. Ciz. omittit hæc. Vat. habet μενούσης.
10. βασιλεῖς] Codd. Med. B. Marc. B. et Vind. A. βασιλεῖ. Sequitur in Codd. Med. A. (a pr. m.) Marc. B. Vat. et Vind. A. τῶν pro τῷ.
ib. συνδιοικοῦσιν] Cod. Vind. A. διοικοῦσιν cum Marc. A.
12. τῷ αὐτῷ] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B. et Vat. τῷ αὐτῷ. Sed Ed. cum rell. τῷ αὐτό.
13. ἑαυτῶν] Cod. Med. B. ἑαυτῷ. Mox Marc. A. Ciz. et Vat. τὸ pro τῷ.
14. τὸ αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. Vind. A. τὸ ἑαυτῶν. Marc. B. Med. A. τὸ αὐτῶν.
ib. χρόνων] Cod. Vat. χρόνον. Unde correxi.
15. ποιῇ] Cod. Med. B. ποιεῖ.
ib. φεύγουσα] Cod. Ciz. λέγουσα.

intelligibili omnia conquiesceret: quippe cum aliud deinceps aliudque effici posset, quod quidem continue minus evaderet, necessario tamen exoriretur, quamdiu, quod superius est, consistat.

IV. *Intellectus divinus impressit intellectui nostro omniformem universi formam, quæ facile in rationem vacantem inde subrutilat. Quando igitur ratio ad eam penitus se convertit, secumque rapit imaginationem, in eodem statu, quo et mundi anima, permanet.*

Id est, simili divinorum contemplatione fruitur, et interim cœlum habitans ad universalem mundi gubernationem intuitum convertit similiter et affectum. At quando ratio una cum imaginatione, universali mundi forma neglecta, particularem quandam diligentius intuetur, et amat ardentius, jamque et vegetalis ipsa natura eandem prorsus affectat, tunc anima facta jam angustior corpus asciscit angustum, passionibusque subjectum. Hinc igitur curis innumerabilibus sollicitata vexatur.

Oportet itaque singulas animas appetitu utentes intellectuali in ipsa ad auctorem suum conversione, habentes quin etiam facultatem ad sequentia dispensanda, quemadmodum lumen desuper quidem Soli suspensum, sed interim se inferioribus sine invidia porrigens: oportet, inquam, illas indemnes illæsasque servari, quatenus una cum anima tota in mundo intelligibili vitam agunt. In cœlo præterea una cum tota quasi collegas similiter gubernare, sicut et reges alii una cum ipso rege omnium congregati ceu collegæ una cum ipso cuncta componunt, nec ipsi quidem e sedibus regiis descendentes, tunc enim in eodem cum ipso rege sunt statu. Cum vero animæ ab ipso toto ad id deveniunt, ut pars quædam jam suique juris evadant, quasi jam tædeat res una cum alio gerere, singulæ tunc se ad propria revocant. Quando itaque id diutius talis animus agit, fugiens totum, et inde discrepantia quadam jam sejunctus, nec ulterius intelligibile suspicit, pars aliqua jam evadens, nimirum solus relinqui-

νοητὸν βλέπῃ, μέρος γενομένη, μονοῦταί τε καὶ ἀσθενεῖ, καὶ πολυ- 472
πραγμονεῖ, καὶ πρὸς μέρος βλέπει, καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ ὅλου χωρισμῷ
ἑνός τινος ἐπιβᾶσα, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν φυγοῦσα, ἐλθοῦσα καὶ στρα-
φεῖσα εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὅλων καὶ πάντων, τοῦ
τε ὅλου ἀπέστη, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον μετὰ περιστάσεως διοικεῖ,
ἐφαπτομένη ἤδη καὶ θεραπεύουσα τὰ ἔξωθεν, καὶ παροῦσα καὶ δῦσα
αὐτοῦ πολὺ εἰς τὸ εἴσω. Ἔνθα καὶ συμβαίνει αὐτῇ τὸ λεγόμενον D
πτεροῤῥυῆσαι, καὶ ἐν δεσμοῖς τοῖς τοῦ σώματος γενέσθαι, ἁμαρτούσῃ
τοῦ ἀβλαβοῦς τοῦ ἐν τῇ διοικήσει τοῦ κρείττονος, ὃ ἦν παρὰ τῇ
ψυχῇ τῇ ὅλῃ. Τὸ δὲ πρὸ τοῦ ἦν παντελῶς ἄμεινον ἀναδραμούσῃ·
εἴληπται οὖν πεσοῦσα, καὶ πρὸς τῷ δεσμῷ οὖσα, καὶ τῇ αἰσθήσει E
ἐνεργοῦσα, διὰ τὸ κωλύεσθαι τῷ νῷ ἐνεργεῖν καταρχὰς, τεθάφθαι τε
λέγεται, καὶ ἐν σπηλαίῳ εἶναι. Ἐπιστραφεῖσα δὲ πρὸς νόησιν λύε-
σθαί τε ἐκ τῶν δεσμῶν, καὶ ἀναβαίνειν, ὅταν ἀρχὴν λάβῃ ἐξ ἀνα-
μνήσεως θεᾶσθαι τὰ ὄντα· ἔχει γάρ [τι] ἀεὶ οὐδὲν ἧττον ὑπερέχον τι.
Γίγνονται οὖν οἷον ἀμφίβιοι ἐξ ἀνάγκης, τόν τε ἐκεῖ βίον τόν τε ἐν- 473
ταῦθα παρὰ μέρος βιοῦσαι, πλεῖον μὲν τὸν ἐκεῖ, αἳ δύνανται πλέον τῷ
νῷ συνεῖναι, τὸν δὲ ἐνθάδε πλεῖον, αἷς τὸ ἐναντίον ἢ φύσει ἢ τύχαις
ὑρῆρξεν. ἃ δὴ ὑποδεικνὺς ὁ Πλάτων ἠρέμα, ὅτε διαιρεῖ αὐτὰ ἐκ τοῦ

1. *νοητὸν βλέπτι,*] Codd. Ciz. Darm. Vat. Marc. A. *βλέπτ*, ita etiam Vind. A. sed supra lin. *βλέπουσα*. Illud recepi.
2. *μέρος*] Cod. Med. A. *μέρ*. Supra lin. *ος*. Mox Marc. A. *καὶ τὸ*, et lin. seq. *τὸ ἄλλο*.
ib. *τὸ ὅλου*] Ita etiam Cod. Vind. A. sed *χ* erasum est. Idem mox omissa vocabula *τὸ ἓν* in marg. addita habet. Ex Vind. A. correxi *ὅλου*, ut legit Fic.
4. *ὅλων καὶ πάντων*] Cod. Ciz. *ὅχλων καὶ πᾶν*. Est etiam *πᾶν* in Codd. Med. B. Vat. Marc. A.
5. *ὅλου*] Cod. Ciz. *ἄλλου*.
7. *αὐτοῦ πολὺ*] Cod. Med. B. *αὐτὸ πολύ*. In seqq. Marc. A. *ἁμαρτήσει*.
10. *τῇ ὅλῃ*] Abest *τῇ* a Cod. Vind. A.
12. *διὰ τό*] Cod. Ciz. *διατί*. Vat. *διὰ τί*.
ib. *πεδάρθαι*] Cod. Med. B. *πέβαπται*.
14. *ἐκ τῶν*] Cod. Vat. omittit *ἐκ*.
ib. *λάβῃ*] Cod. Ciz. *λάβοι*.
15. *ὑπερέχον τι*] Cod. Vat. *ὑπερέχον τι*. Et sic correxi.
16. *τόν τε ἐκεῖ βίον*] Desunt hæc in Cod. Darm. In Cod. Vat. est *δὲ*, et post *βίον* est *τὸν τε* corr. ex *τὸν δέ*.
17. *αἳ δύνανται*] Cod. Vat. *ἀδύνανται*. Pergit Marc. A. *πλεῖον*.
19. *ἃ δὴ*] Cod. Vat. *ἀδῆ*.

tur, et veluti destitutus fit impotens, negociisque distrahitur. Nam parti cuidam est addictus, dum segregatus a toto uni cuidam se mancipat, omne reliquum fugiens: et profectus conversusque ad unicum illud a totis omnibusque concussum, sic itaque a toto degenerat, et proprium quiddam circa illa, quæ undique incidunt distractus curat, contrectans colensque externa: nec solum assistens corpori, sed intra valde progressus. Hinc igitur sicut dicitur, animus pennis abjectis sive confractis alligatur in corpore, postquam ab incolumi innoxioque habitu melioris provinciæ gubernandæ longius aberravit: qualis quidem habitus penes ipsam totius animam ante vigebat. Quod vero ante hoc est, omnino melius contingebat animo ad ipsum refugienti. Quamobrem devinctus est animus scilicet delapsus ab alto, et inde compedibus alligatus, et agendo sensibus utens, propterea quod prohibetur ab initio uti mente: fertur quoque sepultus esse, et conditus in spelunca. At cum ad intelligentiam se convertit, solvi ex vinculis judicatur, altiusque ascendere, quando videlicet ex quodam reminiscentiæ munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus aliquid interea supereminens. Animæ igitur necessario utramque vicissim vitam experiuntur, tum superiorem illam, tum rursus inferiorem alterne ducentes: et diutius quidem vitam superiorem agunt, quæ plus possunt cum mente versari: diutius vero ducunt inferiorem, quibus contrarium vel natura vel fortunis acciderit. Quæ quidem Plato clam signi-

473 ὑστέρου κρατῆρος καὶ μέρη ποιεῖ· τότε καί φησιν ἀναγκαῖον εἶναι εἰς
γένεσιν ἐλθεῖν, ἐπείπερ ἐγένοντο μέρη τοιαῦτα. Εἰ δὲ λέγει σπεῖραι
τὸν θεὸν αὐτὰς, οὕτως ἀκουστέον, ὥσπερ ὅταν καὶ λέγοντα, καὶ οἷον
B δημηγοροῦντα ποιῇ. Ἃ γὰρ ἐν φύσει ἐστὶ τῶν ὅλων, ταῦτα ἡ ὑπό-
θεσις γεννᾷ τε καὶ ποιεῖ, εἰς δεῖξιν προάγουσα ἐφεξῆς, τὰ ἀεὶ οὕτω
γιγνόμενά τε καὶ ὄντα.

A Οὐ τοίνυν διαφωνεῖ ἀλλήλοις, ἥτε εἰς γένεσιν σπορὰ, ἥτε εἰς τε-
λείωσιν κάθοδος τοῦ παντὸς, ἥτε δίκη, τό, τε σπήλαιον, ἥτε ἀνάγκη,
τό, τε ἑκούσιον, (ἐπείπερ ἔχει τὸ ἑκούσιον ἡ ἀνάγκη,) καὶ τὸ ἐν κακῷ
τῷ σώματι εἶναι, οὐδ' ἡ Ἐμπεδοκλέους φυγὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πλάνη,
οὐδ' ἡ ἁμαρτία ἐφ' ᾗ ἡ δίκη, οὐδ' ἡ Ἡρακλείτου ἀνάπαυλα ἐν τῇ
φυγῇ, οὐδ' ὅλως τὸ ἑκούσιον τῆς καθόδου, καὶ τὸ ἀκούσιον αὖ. (πᾶν
B μὲν γὰρ ἰὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἀκούσιον·) φορά γε μὴν οἰκεία ἰὸν πάσχον
τὰ χείρω ἔχειν λέγεται τὴν ἐφ' οἷς ἔπραξε δίκην· ὅταν δὲ ταῦτα πά-
σχειν καὶ ποιεῖν ᾖ ἀναγκαῖον, ἀϊδίως φύσεως νόμῳ, τὸ δὲ συμβαῖνον

1. καί φησιν] Codd. Med. A.B. omittunt καὶ, sed in priore supra lin. additum est.
3. οἷον] Cod. Ciz. omittit οἷον.
4. δημηγοροῦντα] Codd. Vat. et Vind. A. δημιουργοῦντα.
ib. ταῦτα καὶ ἡ] Abest καὶ a Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Quare delevi.
5. δεῖξιν] Cod. Med. B. φύσιν.
6. τε καὶ] Cod. Ciz. omittit τε.
7. γένεσιν φθορᾷ̃ς] Ita Ed. Sed ego correxi ex Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. Vind. A. σπορὰ, quod legit Fic. Tum Marc. A. εἴτε. B. ἤτε.
8. τοῦ παντὸς] Ed. τοῦ τοῦ π. Alterum vero τοῦ omittunt, exceptis Ciz. et Vind. A., omnes.
9. ἑκούσιον] Cod. Vat. ἀκούσιον.
10. τῷ σώματι] Cod. Vat. omittit τῷ.
ib. οὐδ' ἡ] Cod. Vat. οὐ δι'.
11. οὐδ' ἁμαρτία] Codd. Ciz. Darm. Med. A.B. Marc. A. Vat. Vind. A. interponunt ἡ. quod item fit in Codd. Vat. Marc. A. et Vind. A. ante Ἡρακλείτου. Utrumque recepi.
12. καθόδου] Cod. Ciz. καθόλου.
13. φορᾷ̃] Cod. Med. B. φθορᾷ̃. Vat. φορά.

ficans, quando animarum exordia ex secunda [patera] cratere dividit, facitque jam partes, tunc quoque ait necessarium fore in generationem labi, postquam tales factæ sunt partes. Ubi vero ait, Deum animas serere, sic est nobis intelligendum, sicut quando loquentem, et quasi concionantem Deum ipsum inducit. Quæ enim in communi rerum natura sunt, hæc ipsa tractandi conditio gignit, et facit ordine quodam succedente declarans, quæ ita semper fiunt, et quæ ita consistunt.

V. *De animæ descensu Empedoclis, Heracliti, Platonis dicta consentiunt.*

Anima quoniam divina est, in hac regione caduca sæpe convertitur ad divina: et quoniam est ultimum divinorum, per instinctum affectumque naturalem venit in corpus, ideo voluntate venit scilicet naturali, insuper electione quadam venit et necessitate, quoniam divina lege necessarium est, animas, quæ sic affectæ sunt, sic eligunt e vestigio devenire. Sponte veniunt, velut ad bonum, non sponte interim incidunt et in malum. Venire huc animas, ad ordinem pertinet universi, ad exercitationem inferiorum animæ virium, ad mali peritiam, peccantes animæ levius commutatione puniuntur ex feliciore homine in hominem felicem minus, vel infelicem. Peccantes vero gravius vexantur etiam a dæmonibus, quod Mercurius et Orpheus Iamblichusque confirmant. Vir puerum atrocitate vultus personatisque terriculamentis facile terret. Saturni Martisque influxus atræ bilis vel croceæ motibus imaginationes vexant: Saturnii quidam, Martiique dæmones horrendis imaginationibus suis quasi vultibus personatis imaginationes peccantium miserabiliter agitant: possunt quin etiam eas humorum motibus afflictare.

Non igitur inter se dissentiunt, animas in generationem seri, atque eas ad perfectionem universi descendere: item sub judicio pœna atque spelunca. Rursus necessitas et spontanea motio: quandoquidem necessitas secum habet etiam voluntarium. Præterea quod dicitur, animam in malo esse dum est in corpore, neque repugnat insuper Empedoclis fuga illa errorque a Deo, neque quod peccaverit animus unde judicialis pœna sequatur: neque rursus Heracliti in fuga

εἰς ἄλλου του χρείαν, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸ, αὐτὸν θεὸν εἴ 473
τις λέγοι καταπέμψαι, οὐκ ἂν ἀσύμφωνος οὔτε τῇ ἀληθείᾳ, οὔτε
ἑαυτῷ ἂν εἴη. Καὶ γὰρ ἀφ' ἧς ἀρχῆς ἕκαστα, εἰ καὶ τὰ μεταξὺ C
πολλὰ, καὶ τὰ ἔσχατα εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται. Διττῆς δὲ τῆς ἁμαρ-
τίας οὔσης, τῆς μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ κατελθεῖν αἰτίᾳ, τῆς δὲ ἐπὶ τὸ ἐν-
θάδε γενομένην κακὰ δράσαι, ἡ μέν ἐστιν αὐτὸ τοῦτο ὃ πέπονθε
κατελθοῦσα· τῆς δὲ τὸ ἔλαττον, εἰς σώματα ἄλλα δῦναι, καὶ θᾶττον
ἐκ κρίσεως τῆς κατ' ἀξίαν, ὃ δὲ θεσμῷ θείῳ γιγνόμενον διὰ τοῦ τῆς
κρίσεως ὀνόματος δηλοῦται. Τὸ δὲ τῆς κακίας ἄμετρον εἶδος, μείζο- D
νος καὶ τῆς δίκης ἠξίωται, ἐπιστασίᾳ τιννυμένων δαιμόνων. Οὕτω
τοι καίπερ οὖσα θεῖον καὶ ἐκ τῶν τόπων τῶν ἄνω, ἐντὸς γίγνεται
τοῦ σώματος. Καὶ θεὸς οὖσα ὁ ὕστερος, ῥοπῇ αὐτεξουσίῳ καὶ αἰτίᾳ
δυνάμεως, καὶ τοῦ μετ' αὐτὴν κοσμήσει ὡδὶ ἔρχεται, κἂν μὲν θᾶττον 474
φύγῃ, οὐδὲν βέβλαπται, γνῶσιν κακοῦ προσλαβοῦσα, καὶ φύσιν
κακίας γνοῦσα, τάς τε δυνάμεις ἄγουσα αὐτῆς εἰς τὸ φανερὸν, καὶ
δείξασα ἔργα τε καὶ ποιήσεις, ἃ ἐν τῷ ἀσωμάτῳ ἠρεμοῦντα μάτην
τε ἂν ἦν, εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἀεὶ οὐκ ἰόντα, τήν τε ψυχὴν αὐτὴν ἔλαθεν
ἂν ἃ εἶχεν, οὐκ ἐκφανέντα, οὐδὲ πρόοδον λαβόντα, εἴπερ πανταχοῦ B

1. *εἰς ἄλλου—καταβαῖνον*] Cod. Ciz. omittit hæc. In Codd. Marc. A. Med. A.B. Vat. Vind. A. post *χρείαν* additur: *ἐν τῇ προσόδῳ ἅπαντα*, quæ verba in Med. A. punctis subscriptis notantur. Cod. Vat. pro *καταβαῖνον* habet *συμβαῖνον*. Marc. A. omittit *ἢ* ante *ἀναγκαῖον*.
ib. *ὑπὲρ αὐτὸ*] Codd., præter Darm. et Marc. D., omnes omittunt *αὐτό*.
3. *εἰ καὶ τὰ*] Codd. Ciz. Vat. Vind. A. omittunt *τά*.
4. *αὐτὴν*] Cod. Vat. *τὴν αὐτήν*.
5. *ἐπὶ τὸ*] Codd. Ciz. et Vat. *ἐπὶ τῷ*.
8. *ὃ δὲ*] Codd. Ciz. et Vat. *ὃ δή*, et sic etiam Marc. A.B.
ib. *γιγνόμενον*] Cod. Vind. A. *γενόμενον*; supra lin. ut Ed.
12. *ὁ ὕστερος*] Cod. Vat. omittit *ὁ*.
14. *βέβλαπται*] Codd. Ciz. et Vind. A. [illegible].
15. *τάς τε*] Cod. Vat. *τὰς δέ*.
18. *ἂν ἃ*] Cod. Vat. *ἃ ἄν*.
ib. *ἐκφανέντα*] Codd. Vind. A. Marc. A. *ἐκφανίντα*.

requies: neque omnino voluntaria descendendi conditio, rursusque involuntaria. Quicquid enim devenit ad deterius, non sponte pervenit ad hoc ipsum, motione tamen propria vadens et interea deteriora patiens, dicitur pro his, quæ fecit, merita reportare: quando quidem hæc pati et facere sit necessarium lege naturæ [perpetuæ sempiterna] perpetuo. Si quis autem dicat, quod in alterius cujusdam contingit usum, descendens scilicet ab ipso superiore, id ipsum a Deo mitti, is neque veritati neque sibi dissonare censebitur. A quo enim principio ducuntur singula, in idem vel extrema, quamvis multa sint media, referuntur. Cum vero duplex sit peccatum, et alterum quidem in ipsa causa descendendi, alterum vero, dum in hoc vitæ statu delinquitur, illud sane est hoc ipsum, quod est perpessa descendens. In hoc autem id minus est, scilicet alia ingredi corpora, atque id quidem ocyus ex judicio pro dignitate censente: quod utique instituto factum divino, per judicii nomen significatur. Species vero improbitatis immoderatior majori supplicio digna perpenditur, quadam scilicet punientium dæmonum præfectura. Sic igitur anima, quamvis divinum quiddam sit, regionibusque superioribus oriunda, in corpus tamen immergitur. Cumque Deus quidam sit posterior voluntaria quadam inclinatione et causa potestatis, et posterioris exornandi gratia, huc ita descendit: ac si cito hinc aufugerit, nullo hinc affecta detrimento ob id potissimum judicatur, quod in notitiam mali pervenit, malique ipsius cognovit naturam: item vires suas produxit in lucem, et opera effectionesque declaravit: quæ quidem omnia si in habitu semper incorporeo conquiescerent, et frustra forent, nunquam scilicet in actum suum provenientia, et animam ipsam laterent, quæ possidet, nunquam scilicet emicantia neque proceden-

474 ἡ ἐνέργεια τὴν δύναμιν ἔδειξε, κρυφθεῖσαν ἂν ἀπάντῃ, καὶ οἷον ἀφανισθεῖσαν, καὶ οὐκ οὖσαν, μηδέποτε ὄντως οὖσαν. Νῦν μὲν γὰρ θαῦμα ἔχει τῶν ἔνδον ἕκαστος, διὰ τῆς ποικιλίας τῶν ἔξω, οἷόν ἐστιν, ἐκ τοῦ τὰ γλαφυρὰ ταῦτα δράσαι.

A Εἴπερ οὖν δεῖ μὴ ἓν μόνον εἶναι, ἐκέκρυπτο γὰρ ἂν πάντα, μορφὴν ἐν ἐκείνῳ οὐκ ἔχοντα, οὐδ' ἂν ὑπῆρχέ τι τῶν ὄντων, στάντος ἐν αὐτῷ ἐκείνου, οὐδ' ἂν τὸ πλῆθος ἦν αὐτῶν ὄντων τούτων τῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς γεννηθέντων, μὴ τῶν μετ' αὐτὰ τὴν πρόοδον λαβόντων, ἃ ψυχῶν εἵληχε τάξιν. Τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ψυχὰς ἔδει μόνον εἶναι,
B μὴ τῶν δι' αὐτὰς γενομένων φανέντων, εἴπερ ἑκάστῃ φύσει τοῦτο ἔνεστι, τὸ μετ' αὐτὴν ποιεῖν, καὶ ἐξελίττεσθαι, οἷον σπέρματος, ἔκ τινος ἀμεροῦς ἀρχῆς εἰς τέλος τὸ αἰσθητὸν ἰούσης, μένοντος μὲν ἀεὶ τοῦ προτέρου ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕδρᾳ, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸ οἷον γεννωμένου ἐκ
C δυνάμεως ἀφάτου, ὅση ἦν ἐν ἐκείνοις, ἣν οὐκ ἔδει στῆσαι οἷον περιγράψαντα φθόνῳ, χωρεῖν δὲ ἀεί, ἕως εἰς ἔσχατον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τὰ πάντα ἥκει, αἰτία δυνάμεως ἁπλέτου ἐπὶ πάντα παρ' αὐτῆς πεμπούσης, καὶ οὐδὲν περιϊδεῖν ἄμοιρον αὐτῆς δυναμένης. Οὐ γὰρ δὴ ἦν ὃ ἐκώλυεν ὁτιοῦν ἄμοιρον εἶναι φύσεως ἀγαθοῦ, καθ' ὅσον ἕκαστον

1. ἀνὰ πάντη] Codd. Ciz. et Vat. ἄν ἀπάντη. Med. B. ἂν ἀπάτη. Marc. A. Vind. A. ἄν πάντη. Quare correxi ex Ciz. et Vat.
5. Εἴπερ] Cod. Vat. ὑπέρ.
7. ἄν τῶν] Cod. Vat. αὐτῶν. In seqq. abest τῶν a Codd. Ciz. et Vat. Correxi ex Vat.
8. πρόοδον] Cod. Ciz. περίοδον.
ib. ἃ ψυχῶν] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἀψύχων.
9. εἵληχε] Cod. Vind. A. εἵλε.
10. γενομένων] Cod. Med. A. γινομένων.
11. ἔνεστι] Cod. Ciz. ἐστὶ, Vat. ἐστι.
12. μὲν ἀεί] Cod. Med. A. μὴν ἀεί.
13. γεννωμένου] Cod. Vat. γεννωμένῳ. Sequens ἐκ omittit Vind. A. cum Marc. A.
14. ὅση ἦν] Cod. Vat. οὗση. Idem cum Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Marc. A. et Vind. A. omittit ἦν.
ib. ἣν οὐκ] Cod. Med. B. ἦν οὐκ. Marc. A. omittit εἰς ante ἔσχατον.
16. τὰ πάντα ἥκει] Cod. Vind. A. cum Marc. A. omittit τά. Ciz. Marc. A. et Vat. habent ἥκῃ.
ib. παρ' αὐτῆς] Cod. Darm. παρ' ἐκ τῆς, supra lin. ut Ed. Marc. A. παρ' αὐτῆς.
18. ἄμοιρον εἶναι] Cod. Ciz. εἶναι ἄμοιρον. Mox Marc. A. οἷόν τ'.

tia in effectum: si quidem ubique actio potentiam patefacit, alioquin prorsus occultam et obscuram, nec existentem quidem, non vere [sic] existentem. Jam vero unusquisque nunc admiratur intrinseca propter externorum varietatem, dum qualia sint illa conjectat, per hæc, quæ inde admodum varia pulcherrimaque proveniunt.

VI. *Anima venit in corpus non solum infirmitate quadam, in divinis ultra consistere non valente, sed etiam potestate naturæ fœcundæ pullulantis in germen: forma namque corporea est animæ fœcundæ propago.*

Simili quadam fœcunditate primum bonum in mentem exuberat omniformem: hæc in similem mundi animam: hæc in mundum similiter omniformem. Item causæ omnes in effectus ubique suos: denique superiorum providentiam imitatus animus ad inferiora se transfert quodam studio providendi.

Si igitur oportet non solum existere unum, alioqui absconderentur omnia formam illo propriam non habentia, neque ens ullum prorsus extaret, illo scilicet in se consistente: neque horum entium multitudo foret ab uno natorum, nisi sequentia deinceps inde progrederentur, quæ quidem animarum ordinem sortiuntur. Oportet etiam similiter animas non tantum ipsas existere, sed etiam effectus earum perspicue apparere: si quidem unicuique naturæ hoc inest, ut sequens aliquid faciat, explicetque in lucem, velut ex semine quodam indivisibili, et principio in finem sensibilem procedente, dum scilicet semper, quod prius est, manet in propria sede: quod vero sequitur, procreatur ex potentia ineffabili, quan-

οἷόν τε ἦν μεταλαμβάνειν. Εἴτ' οὖν ἦν ἀεὶ ἡ τῆς ὕλης φύσις, οὐχ 474
οἷόν τε ἦν αὐτὴν μὴ μετασχεῖν οὖσαν τοῦ πᾶσι τὸ ἀγαθὸν καθ' ὅσον
δύναται ἕκαστον χορηγοῦντος, εἴτε ἠκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης ἡ γένε- D
σις αὐτῆς τοῖς πρὸ αὐτῆς αἰτίοις, οὐδ' ὡς ἔδει χωρὶς εἶναι ἀδυναμία
πρὶν εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν, στάντος τοῦ καὶ τὸ εἶναι οἷον ἐν χάριτι δόν-
τος. Δεῖξις οὖν τῶν ἀρίστων ἐν νοητοῖς, τὸ ἐν αἰσθητῷ κάλλιστον
τῆς τε δυνάμεως τῆς τε ἀγαθότητος αὐτῶν· καὶ συνέχεται πάντα
εἰς ἀεὶ τά τε νοητῶς, τά τε αἰσθητῶς ὄντα, τὰ μὲν παρ' αὐτῶν ὄντα,
τὰ δὲ μετοχῇ τούτων τὸ εἶναι εἰς ἀεὶ λαβόντα, μιμούμενα τὴν νοη- E
τὴν καθ' ὅσον δύναται φύσιν.

Διττῆς δὲ φύσεως ταύτης οὔσης, τῆς μὲν νοητῆς, τῆς δὲ αἰσθη- 475
τῆς, ἄμεινον μὲν ψυχῇ ἐν τῷ νοητῷ εἶναι, ἀνάγκη γε μὴν ἔχει καὶ
τοῦ αἰσθητοῦ μεταλαμβάνειν, τοιαύτην φύσιν ἐχούσῃ, καὶ οὐκ ἀγα-
νακτητέον αὐτὴν ἑαυτῇ, εἰ μὴ πάντα ἐστὶ τὸ κρεῖττον, μέσην τάξιν
ἐν τοῖς οὖσιν ἐπισχοῦσαν, θείας μὲν μοίρας οὖσαν, ἐν ἐσχάτῳ δὲ

3. εἴτε ἠκολούθησεν] Cod. Darm. εἴτ' ἐπακολουθήσειν. Med. A. εἴτ' ἐπακολούθησειν, sed punctis superscriptis. Vat. Marc. A. εἴτ' ἠκολούθησειν. Marc. B. ἐκολούθησεν.

5. τοῦ καὶ—δόντος] Cod. Ciz. omittit hæc.

8. εἰς ἀεὶ] Cod. Vat. ἐσαεί.

ib. τά τε νοητῶς, τά τε αἰσθητῶς] Cod. Med. B. τά τε αἰσθητῶς τά τε νοητῶς.

9. εἰς ἀεὶ] Cod. Vat. εἴσαεί.

10. δύναται] Ita Vind. A. in marg. sed in contextu εἶεν τε.

11. εὖσης] Cod. Med. B. οὔσαις, omissis vocibus τῆς μὲν, quæ etiam absunt a Cod. Vat. et Marc. A.

ib. τῆς μὲν—νοητῷ εἶναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

12. ἔχει] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἔχειν.

13. ἀγανακτητέον] Cod. Ciz. ἀνακτητεον.

tum superioribus insit, quam sterilem permanere non decuit quasi invidia cohibitam generare, sed procedere semper, quousque ad ultimum, quantum fieri potest, cuncta progrediantur, causa scilicet virtutis inexhaustæ munera sua per omnia diffundentis, neque patientis quicquam sui expers alicubi circumspicere. Neque enim est aliquid, quod prohibeat unumquodque particeps fore boni, quatenus sua cujusque natura compos esse possit. Sive igitur semper fuit natura materiæ, impossibile erat eam, cum esset, nequaquam participare, quod omnibus bonum, quantum unumquodque capere potest, abunde suppeditat: sive materiæ ortus præcedentibus causis est necessario consecutus: neque sic quidem oportuit eam munerum expertem esse ob ipsam ejus imbecillitatem, qua censetur antequam munera in eam desuper descendere cogitentur: quando scilicet in se ipso maneret tantum, quod velut gratis et esse largitur. Demonstratio igitur eorum, quæ in mundo intelligibili optima sunt, est potissimum, quod est in sensibili mundo pulcherrimum, declaratio, inquam, tum potestatis illorum, tum etiam bonitatis. Nempe sic semper omnia connectuntur, tum quæ intelligibilia, tum quæ sensibilia judicantur: et illa quidem per se existentia, hæc autem illorum participatione esse semper accipientia, naturamque intelligibilem pro viribus imitantia.

VII. *Sicut aër inter ignem aquamve medius, illinc quidem igneus, hinc vero fit aqueus, ac vicissim ad utraque fertur: sic animus ad divina se habet atque caduca.*

Omnia corpora sui aliquid inferioribus largiuntur, sed cælestia quidem nihil interim accipiunt a sequentibus, elementaria vero dando vicissim quoque recipiunt; similiter cælestes animæ inferioribus providentes, inde nequaquam inficiuntur, dæmonicæ vero quædam, atque nostræ, dum perficiunt corpora, quodammodo inficiuntur inde, propter curiosiorem providentiam, circa provinciam duriorem; sed loci malignitas et mundi superioris felicitatem commemorat, et admonet illum vehementius affectare.

Cum vero duplex sit natura, et altera quidem intelligibilis, altera vero sensibilis, satius est animæ, in ipsa intelligibili vivere: necessarium tamen est eam, cum ejusmodi natura sit prædita, sensibilem quoque naturam participare (posse), neque graviter ferre debet, si non omnino est ip-

475 τοῦ νοητοῦ οὖσαν, ὡς ὅμορον οὖσαν τῇ αἰσθητῇ φύσει διδόναι μέν τι
B τούτῳ τῶν παρ' αὐτῆς, ἀντιλαμβάνειν δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μετὰ
τοῦ αὐτῆς ἀσφαλοῦς διακοσμοῖ, προθυμίᾳ δὲ πλείονι εἰς τὸ εἴσω δύ-
οιτο, μὴ μείνασα ὅλη μεθ' ὅλης. Ἄλλως δὲ καὶ δυνατὸν αὐτῇ πάλιν
ἐξαναδῦναι, ἱστορίαν ὧν ἐνταῦθα εἶδέ τε καὶ ἔπαθε προσλαβούσῃ, 5
καὶ μαθούσῃ. οἷον ἄρα ἐστὶν ἐκεῖ εἶναι, καὶ τῇ παραθέσει τῶν οἷον
C ἐναντίων οἷον σαφέστερον τὰ ἀμείνω μαθούσῃ. Γνῶσις γὰρ ἐναργε-
στέρα τἀγαθοῦ ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, οἷς ἡ δύναμις ἀσθενεστέρα, ἢ
ὥστε ἐπιστήμῃ τὸ κακὸν πρὸ πείρας γνῶναι. Ὥσπερ δὲ ἡ νοερὰ δι-
έξοδος κατάβασίς ἐστιν εἰς ἔσχατον τὸ χεῖρον· (οὐ γὰρ ἔνι εἰς τὸ 10
ἐπέκεινα ἀναβῆναι, ἀλλ' ἀνάγκη ἐνεργήσασαν ἐξ ἑαυτῆς, καὶ μὴ
δυνηθεῖσαν μεῖναι ἐφ' ἑαυτῆς, φύσεως δὲ ἀνάγκῃ καὶ νόμῳ μέχρι
ψυχῆς ἐλθεῖν, τέλος γὰρ αὐτῇ τοῦτο· ταύτῃ δὲ τὸ ἐφεξῆς, παραδοῦ-
D ναι αὐτὴν πάλιν ἀναδραμοῦσαν·) οὕτω καὶ ψυχῆς ἐνέργεια, τὸ μὲν
μετ' αὐτὴν τὰ τῇδε, τὸ δὲ πρὸ αὐτῆς ἡ θέα τῶν ὄντων, ταῖς μὲν 15
παρὰ μέρος καὶ χρόνῳ γιγνομένου τοῦ τοιούτου, καὶ ἐν τῷ χείρονι
γιγνομένης ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ἀμείνω· τῇ δὲ λεγομένῃ τοῦ παντὸς
εἶναι, τὸ μηδ' ἐν τῷ χείρονι ἔργῳ γεγονέναι, ἀπαθεῖ δὲ κακῶν οὔσῃ
E θεωρίᾳ τε περινοεῖν τὰ ὑπ' αὐτὴν, ἐξηρτῆσθαί τε τῶν πρὸ αὐτῆς ἀεὶ,

2. ἀντιλαμβάνειν] Cod. Vat. ἀντιλαμβάνει.
3. τοῦ αὐτοῦ] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. Marc. A. τοῦ αὐτῆς. Correxi αὐτῆς.
ib. διακοσμεῖ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. διακοσμοῖ. Et sic rescripsi.
4. τε καὶ δυνατὸν αὐτῇ] Cod. Vat. δὲ καὶ δυνατὸς αὐτή. Recepi inde δέ.
5. εἶδέ τε] Ita liber nullus. Ed. cum Ciz. et Darm. εἶδέ τε. Med. A. εἶδε τὲ. B. ἴδεν τε. Vat. Marc. A. εἶδε τε. Vind. A. ἴδε τε.
6. μαθούσῃ] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Med. A.B. Vat., ut legit Fic. Ed. cum rell. μεθούσῃ.
8. ἧς ἡ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vind. A. οἷς ἡ. Vat. οἷον ἡ. Illud recepi.
11. ἐνεργήσασαν] Cod. Ciz. ἐνεργήσασα.
12. μεῖναι] Cod. Vat. λυεῖναι. Idem paulo superius ἂν ἄγκη. In seqq. pro δὲ fort. leg. δή.
13. ταύτῃ] Cod. Vat. ταυτή; mox τὴν pro αὐτήν. Pro τὸ ἐφεξῆς fort. leg. τοῖς ἐφεξῆς.
14. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Et sic correxi.
15. τὸ δὲ] Cod. Med. B. τὰ δέ.
16. ἐν τῷ χείρονι] Ita etiam Med. A. sed supra lin. ἐκ τοῦ χείρονος.
17. ἀμείνω] Cod. Med. B. ἄμεινον.
18. τὸ μηδ' ἐν] Ciz. τῷ. Vat. μηδέν.
ib. ἀπαθεῖ] Cod. Vat. ἀπαθεῖ.
19. θεωρίᾳ] Cod. Vat. θεωρία.

sum optimum: quippe cum medium in rebus obtineat ordinem, et divinæ quidem sortis sit particeps, in postremo autem gradu intelligibilis naturæ posita, velut affinis naturæ sensibili, sic naturaliter instituta, ut de suis aliquid huic exhibeat, recipiat etiam hinc quoque nonnihil, nisi propria integritate servata gubernet, sed affectu studioque plurimo naturæ inferioris ingrediatur interna, neque cum tota anima tota permaneat. Veruntamen potest vicissim hinc assurgere peritiam eorum, quæ hic cognovit passaque est, reportans, unde didicerit, quam beata sit apud superos habitatio, et quasi contrariorum comparatione tanquam planius meliora perceperit. Cognitio enim boni perspicacior provenit experientia mali, præsertim ubi judicium infirmius est, quam ut absque experientia mali scientiam consequatur. Quemadmodum vero intellectualis discursio quædam ad ultimum deteriusque descensio est, (non enim superius progredi licet, sed necessarium est ex se ipsa agentem, neque potentem in se ipsa quiescere, necessitate naturæ legeque ad animam usque procedere: hic enim ei terminus est, et hac conditione sua sequentibus tradere, rursusque recurrere:) sic animæ quoque actio est, tum ad sequentia corporea gubernando, tum ad præcedentia ipsa videlicet entia contemplando. Expletur autem hoc in plerisque animis quadam vicissitudine temporum, ac tandem conversio a deterioribus ad meliora contingit: animæ vero,

ὃ ἅμα δυνατὸν καὶ ἄμφω λαμβανούσῃ μὲν ἐκεῖθεν, χορηγούσῃ δὲ 475
ἅμα ἐνταῦθα, ἐπείπερ ἀμήχανον ἦν, μὴ καὶ τούτων ἐφάπτεσθαι ψυ-
χῇ οὔσῃ.

Καὶ εἰ χρὴ παρὰ δόξαν τῶν ἄλλων τολμῆσαι τὸ φαινόμενον λέγειν 476
σαφέστερον, οὐ πᾶσα οὐδ' ἡ ἡμετέρα ψυχὴ ἔδυ, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς
ἐν τῷ νοητῷ ἀεί· τὸ δὲ ἐν τῷ αἰσθητῷ, ὃ εἰ κρατοῖ, μᾶλλον δὲ εἰ
κρατοῖτο καὶ θορυβοῖτο, οὐκ ἐᾷ αἴσθησιν ἡμῖν εἶναι ὧν θεᾶται τὸ τῆς
ψυχῆς ἄνω. Τότε γὰρ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς τὸ νοηθὲν, ὅταν εἰς αἴσθησιν B
γιγνώσκομεν, πρὶν ἂν εἰς ὅλην τὴν ψυχὴν ἥκῃ, οἷον καὶ ἐπιθυμία,
ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μὲν οὖσα, γίγνώσκεται ἡμῖν, ἀλλ' ὅταν τῇ αἰ-
σθητικῇ τῇ ἔνδον δυνάμει ἢ καὶ διανοητικῇ ἀντιλαβώμεθα, ἢ ἄμφω.
Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἔχει τι καὶ τοῦ κάτω πρὸς σῶμα, καὶ τοῦ ἄνω πρὸς
νοῦν, καὶ ἡ μὲν ὅλη, καὶ ὅλου, τῷ αὐτῆς μέρει τῷ πρὸς τὸ σῶμα τὸ C
ὅλον κοσμεῖ, ὑπερέχουσα ἀπόνως, ὅτι μηδ' ἐκ λογισμοῦ ὡς ἡμεῖς,

1. ὃ ἅμα] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἢ ἅμα.
2. καὶ τούτων] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Vind. A. Marc. A.B. μὴ καὶ τούτων. Unde addidi μή.
4. ἄλλων] Cod. Med. A. ὅλων, supra lin. ut Ed.
5. ἡ ἡμετέρα] Cod. Vat. omittit ἡ.
ib. ἔστι τι] Cod. Vat. ἐστι τὸ.
6. εἰ κρατοῖ] Cod. Darm. ὃ εἰ, Med. A. ᾧ sed ὃ supra lin. κρατοῖ est in Med. B. et Vind. A. Marc. A. Inde correxi et ὁ addidi.
7. θορυβοῖτο] Ita Codd. omnes: sed Ed. ἐθορυβεῖτο.
8. ὅταν] Cod. Med. B. ὅτ' ἄν, et ita etiam paulo inferius.
9. ἥκῃ] Cod. Vat. ἥκοι.
11. μίνουσα] Cod. Vat. μὶν οὖσα. Et sic rescripsi.
ib. γιγνώσκεται] Cod. Med. B. συγγιγνωσκεται.
ib. ὅταν τῇ] Cod. Vind. A. ὅταν τῇ ψυχῇ, sed punctis subscriptis.
12. τῇ ἐνδὸν] Cod. Vat. τὸ ἔνδον.
14. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. Marc. A. omittunt τό. Quare delevi.
ib. πρὸς τὸ] Cod. Med. B. Vat. Marc. A. τῷ πρὸς τό. Unde τῷ addidi.
15. μηδὲ] Cod. Vat. μηδ' cum Marcc. Quod recepi. In seqq. pro βούλεται fort. βουλεύεται. Sed locus non sanus videtur.

quæ dicitur universi, convenit procul dubio, ut nunquam deteriori opere occupetur, neque mala subeat, sed, quæ sequuntur, excelsa contemplatione prospiciat, et interim superioribus semper incumbat. Quod quidem simul in ea potest impleri, muneris utriusque compote, accipiente quidem desuper, inferioribus vero suppeditante: fieri namque non poterat, cum sit anima, quin se ad utraque propagaret.

VIII. *Cum animus noster vires et actus cælestibus animis consimiles habeat, probabile est, saltem intellectum nostrum, sicut et illorum, circa divina semper agere, sicut natura vegetalis in nobis circa corporea versatur assidue.*

Verum sicut actiones vegetales nostræ nos latent, sic et intellectuales nostræ nobis plurimum sunt occultæ, nec motus ullus in parte vegetali sensu concupiscentia factus patet nobis, nisi ad imaginationem, et per hanc ad rationem usque perveniat: similiter nec actus intelligentiæ se patefacit, nisi in rationem vacantem quandoque subrutilet, perque hanc ad imaginationem similiter vacuam transferatur, ubi fieri solet animadversio. Cælestes animæ obedientia sibi corpora solo tum naturæ instinctu, tum mentis nutu facillime regunt: nostræ vero imaginationem quoque et rationem circa corpus id occupant, ejusmodi providentiam exigens: ideo constitutum est divinitus, ut quandoque hinc abeuntes ad cælestia revertantur.

Proinde si decet præter aliorum opinionem, quod mihi plane videtur, aperte pronuntiare, anima quoque nostra non universa corpus ingreditur, sed est ipsius aliquid in mundo intelligibili semper, aliquid autem in mundo sensibili: quod quidem si superet, imo vero si superetur atque perturbetur, non permittit nos interim persentire, quæ supremum ipsum animæ contemplatur. Tunc enim, quod intelligitur, in nos descendit, quando ad sensum quendam pervenit descendendo. Non enim, quicquid circa quamlibet animæ partem fit, agnoscimus priusquam ad totam perveniat animam, ceu concupiscentia vigens in ipsa concupiscendi natura, tunc demum a nobis cognoscitur, quando virtute quadam intima sentiendi vel etiam cogitandi, vel utraque hoc ipsum animadvertimus. Omnis enim anima habet ali-

476 ἀλλὰ νῷ, ὡς ἡ τέχνη οὐ βούλεται τὸ κάτω αὐτῆς κοσμοῦντος τοῦ ὅλου· αἱ δ' ἐν μέρει γιγνόμεναι καὶ μέρους, ἔχουσι μὲν καὶ αὗται τὸ ὑπερέχον, ἄσχολοι δὲ τῇ αἰσθήσει καὶ ἀντιλήψει πολλῶν ἀντιλαμβανόμεναι τῶν παρὰ φύσιν, καὶ λυπούντων, καὶ ταραττόντων· ἅτε
D οὖ ἐπιμελοῦνται μέρους, καὶ ἐλλειποῦς, καὶ πολλὰ ἔχοντος τὰ ἀλλότρια κύκλῳ, πολλὰ δὲ ὧν ἐφίεται, καὶ ἥδεται δὲ, καὶ ἡδονῇ ἠπάτησε· τὸ δέ ἐστι καὶ ἀνήδονον [ὂν] τὰς προσκαίρους ἡδονάς· ἡ δὲ διαγωγὴ ὁμοία.

1. τοῦ ὅλου] Codd. omnes excepto Marc. B. ὅτι ὅλου; sed Darm. et Med. A. a pr. m. τοῦ.
5. οὗν ἐπιμελοῦνται] Codd. Vat. Marc. A. οὗ ἐπιμέλονται. Et sic correxi. Reliqui cum Ed. ἡ πάτησε.
6. ἐφίεται] Codd. Med. A.B. ἀφίεται. A.
ib. ἠπάτησε] Ita Codd. Darm. et Vat.
7. δὲ ἔστι] Cod. Vat. δέ ἐστι cum Marc. A.
ib. προσκαίρους] Cod. Vat. πρὸς καίρους.

quid, et inferius erga corpus, et superius erga mentem: et tota quidem atque totius anima sua erga corpus parte totum regit, et id quidem absque labore, utpote quæ admodum supereminet: quoniam neque rationis discursione, quemadmodum apud nos id ibi provenit, sed ipso potius intellectu, sicut et ars consultare non solet. Illa enim per infimam sui partem totum prorsus exornat, sed animæ particulares atque partis habent ipsæ quoque aliquid supereminens, occupatæ vero sunt nimium ipso sensu, multorumque perceptione incidentium contra naturam affligentiumque et undique perturbantium: quippe cum id, quod ab eis curatur, pars quædam sit, et indigens atque deficiens multisque alienis adversisque circumfusa. Affectat quoque multa illecebrisque plurimis irretitur, et ipsa voluptate decipitur. Quod vero superius est, nullo prorsus novo oblectamento pulsatur, similemque vitam semper agit.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ.

ΛΟΓΟΣ Θ.

PLOTINI

ENNEAD. QUARTÆ,

LIBER IX.

ΕΙ ΠΑΣΑΙ ΑΙ ΨΥΧΑΙ ΜΙΑ.

Utrum omnes animæ una sint anima.

ΑΡ' ὥσπερ ψυχὴν ἑκάστου μίαν φαμὲν εἶναι, ὅτι πανταχοῦ τοῦ 477
σώματος ὅλη πάρεστι, καὶ ἔστιν ὄντως τὸν τρόπον τοῦτον μία, οὐκ
ἄλλο μέντι αὐτῆς ὠδὶ, ἄλλο δὲ ὠδὶ τοῦ σώματος ἔχουσα, ἔν τε τοῖς
αἰσθητικοῖς, οὕτως ἡ αἰσθητικὴ, καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ ὅλη πανταχοῦ B
ἐν ἑκάστῳ μέρει, οὕτω καὶ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σὴ μία, καὶ πᾶσαι μία, καὶ
ἐπὶ τοῦ παντὸς ἡ ἐν πᾶσι μία, οὐχ ὡς ὄγκῳ μεμερισμένη, ἀλλὰ

7. ΕΙ ΠΑΣΑΙ] Codd. Ciz. Darm. et Vat. *περὶ τοῦ εἰ πᾶσαι.*
10. *ὄντως*] Cod. Med. B. *οὕτως.*
11. *μέντοι*] Cod. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *μέν τι.* Et sic correxi.
ib. *τοῖς αἰσθητικοῖς*] Cod. Ciz. omittit *τοῖς.* Marc. A. habet *αἰσθητοῖς.*
12. *φυτικοῖς*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (ex corr.) Vat. Med. B. *φυτοῖς.* Quod recepi.
13. *οὕτως*] Codd. Vat. et Ciz. *οὕτω.* Et hoc recepimus.
ib. *καὶ πᾶσαι μία*] Cod. Ciz. omittit hæc cum Marc. A.

I. *Plotini sententia est, mundum unam habere propriam sibi animam, et animalia omnia suas propriasque habere.*

Nisi mundus haberet unam, non esset compositum perfectum vereque unum, nec reliquæ in mundo animæ ordine inter se facile convenirent: item nisi nos proprias haberemus, affectio passioque et actio animalis in uno, mox ad omnes universumque pertineret. Plotinus exercitaturus ingenium circa opinionem ponentem unicam in cunctis animam, ludit ultro citroque, aliud interea moliens.

NUMQUID quemadmodum uniuscujusque animam unam esse dicimus, quoniam ubique tota est in corpore, ac revera hoc pacto est una, neque tamen alia pars ejus hic, alia ibi est in corpore, tum in his, quæ sentiunt, sic est anima sensualis, tum in plantis tota ubique in qualibet parte similiter: ita et mea et tua una anima est, et omnes denique anima una, atque in universo, quæ in cunctis una, non tanquam distributa per molem, sed habens ubique idem. Cur enim anima quidem mea una est, quæ vero in mundo,

477 πανταχοῦ ταὐτόν· Διὰ τί γὰρ ἡ ἐν ἐμοὶ μία, ἡ δ' ἐν τῷ παντὶ οὐ μία; οὐ γὰρ ὄγκος οὐδὲ ἐκεῖ, οὐδὲ σῶμα. Εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ παντὸς καὶ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σὴ, μία δὲ ἐκείνη, καὶ ταύτας δεῖ εἶναι μίαν· εἰ C δὲ καὶ ἡ τοῦ παντὸς καὶ ἡ ἐμὴ ἐκ ψυχῆς μιᾶς, πάλιν αὖ πᾶσαι μία. Λύτη τοίνυν τίς ἡ μία; ἀλλὰ πρότερον λεκτέον, εἰ ὀρθῶς λέγεται τὸ μίαν τὰς πάσας, ὥσπερ ἡ ἑνὸς ἑκάστου· ἄτοπον γὰρ, εἰ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ὁτουοῦν ἄλλου· ἐχρῆν γὰρ, ἐμοῦ αἰσθανομένου, καὶ ἄλλον αἰσθάνεσθαι, καὶ ἀγαθοῦ ὄντος, ἀγαθὸν ἐκεῖνον εἶναι. καὶ ἐπιθυμοῦντος ἐπιθυμεῖν, καὶ ὅλως ὁμοπαθεῖν ἡμᾶς τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς D τὸ πᾶν, ὥστε ἐμοῦ παθόντος, συναισθάνεσθαι τὸ πᾶν. Πῶς δὲ καὶ μιᾶς οὔσης, ἡ μὲν λογικὴ, ἡ δὲ ἄλογος, καὶ ἡ μὲν ἐν ζώοις, ἡ δὲ ἐν φυτοῖς ἄλλη; πάλιν δὲ εἰ μὴ θησόμεθα ἐκείνως, τότε πᾶν ἓν οὐκ ἔσται, μία τε ἀρχὴ ψυχῶν οὐχ εὑρεθήσεται.

478 Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ, εἰ ἡ ψυχὴ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἄλλου, ἤδη καὶ τὸ συναμφότερον τῷ συναμφοτέρῳ, ταὐτόν· ἐν ἄλλῳ γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ταὐτὸν ὂν, οὐ τὰ αὐτὰ πάθη ἕξει ἐν ἑκατέρῳ, ὡς ἄνθρωπος ὁ ἐν ἐμοὶ κινουμένῳ, [ἐν ἐμοὶ γὰρ κινουμένῳ,] καὶ ἐν σοὶ μὴ κινου-

2. Εἰ μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. εἰ μὲν οὖν.
3. ταύτας] Cod. Vat. πάντας.
4. καὶ ἡ τοῦ] Desunt voces καὶ ἡ in Cod. Med. B.
7. ὁτουοῦν ἄλλου] Cod. Ciz. omittit ἄλλου.
ib. ἐχρῆν] Cod. Vat. ἔχρην.
ib. γὰρ ἐμοῦ] Cod. Med. B. γὰρ ὁμοῦ.
ib. καὶ ἄλλου] Codd. Darm. Marc. A. Med. B. Vat. καὶ ἄλλον. Et sic correxi.
8. ἐκεῖνον] Cod. Med. B. ἐκεῖνο.
9. ἐπιθυμεῖν] Cod. Med. B. καὶ ἐπιθυμεῖν.
10. ὥστε ἐμοῦ—τὸ πᾶν] Cod. Ciz. omittit hæc. Vat. habet ὁμοῦ pro ἐμοῦ.
ib. καὶ μιᾶς] Cod. Ciz. omittit καί.
11. ἡ μὲν] Cod. Vat. ἡμῖν.
ib. ζώοις] Cod. Vat. ζωοῖς.
12. αἰσθησόμεθα] Codd., exceptis Darm. Marc. B.D., omnes θησόμεθα, ut legit Fic. Et ego correxi.
14. μὲν οὐκ] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. μὲν οὖν οὐκ. Quod recepi.
16. ἕξει] Cod. Med. B. ἕξειν.
17. ἐν ἐμοὶ γὰρ κινουμένῳ] Absunt hæc a Codd. Vat. et Marc. A. Neque ea legit Fic.
ib. καὶ ἐν σοὶ] Cod. Vat. καὶ ᾧ σοί.

non sit una? Neque enim moles ibi est, neque corpus, sicut nec est in mea. Profecto si ex ipsa mundi totius anima et mea est et tua, illa vero una est, has quoque oportet unam esse: si autem tum anima mundi tum mea sunt ex una, rursus sunt omnes una. Quærendum est igitur, quænam potissimum sit hæc una. Sed prius investigandum est, num recte dicatur, omnes animas esse unam, sicut una est sua cujusque anima: absurdum namque est, unam esse animam meam et animam cujuscunque. Nam si una esset, oportet utique me sentiente alium quoque sentire, ac me bene vivente, alium bene vivere, et appetente me, appetere: atque omnino nos tum inter nos, tum cum ipso toto undique passionibus convenire, usque adeo, ut patiente me, consentiat universum. At quonam modo, si una omnino sit anima, alia quidem rationalis est, irrationalis alia? item alia in animalibus, in plantis alia? sed rursus nisi ponamus unam, neque universum erit unum, neque unum invenietur principium animarum.

II. *Concessurus re vera Plotinus animas esse distinctas, non facile cedit rationi jam dictæ, scilicet passiones animalis unius mox in aliud universumque transituras.*

Dici mallet animalium corpora, neque sibi invicem, neque toti continua, distinctas animas postulare. Item ubi tota prorsus animalis virtus congregatur in uno, hanc ipsam animam summum in animali genere possidentem, merito passiones defectusque in animalibus apparentes ipsam in se minime perpessuram.

Principio quidem, si una sit mea alteriusque anima, non statim sequetur, ut utræque cum utroque sit idem: nam idem in alio existens atque alio, non easdem in utroque passiones habebit: sicut et homo idem in me moto, et in te non moto: in me quidem moto movetur, in te vero non moto quiescet: neque absurdum neque præ-

μένῳ· ἐν ἐμοὶ μὲν κινούμενος, ἐν σοὶ δὲ ἑστὼς ἔσται· καὶ οὐκ ἄτοπον, οὐδὲ παραδοξότερον, τὸ ἐν ἐμοὶ καὶ σοὶ ταὐτὸν εἶναι· οὐ δὴ ἀνάγκη αἰσθανομένου ἐμοῦ, καὶ ἄλλον πάντη τὸ αὐτὸ πάθος ἔχειν, B
οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς σώματος τὸ τῆς ἑτέρας χειρὸς πάθημα ἡ ἑτέρα ἤσθετο, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ ὅλῳ. Εἰ δὲ ἔδει τὸ ἐμὸν γιγνώσκειν καὶ σὲ, ἕν τι ἐξ ἀμφοῖν ὂν, συνημμένον σῶμα, ἐχρῆν εἶναι· οὕτω γὰρ συναφθεῖσαι ἑκατέρα ἤσθετο ταὐτόν. Ἐνθυμεῖσθαι δὲ προσήκει τὸ καὶ πολλὰ λανθάνειν τὸ ὅλον, καὶ τῶν ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι γιγνο- C
μένων, καὶ τοσούτῳ ὅσῳ ἂν μέγεθος ἔχῃ τὸ σῶμα πολὺ, ὥσπερ ἐπὶ κητῶν λέγεται μεγάλων, ἐφ' ὧν, παθήματός τινος περὶ τὸ μέρος ὄντος, τῷ ὅλῳ αἴσθησις διὰ μικρότητα τοῦ κινήματος οὐδεμία προσέρχεται, ὥστε οὐκ ἀνάγκη διάδηλον τύπῳ τὴν αἴσθησιν τῷ ὅλῳ καὶ παντὶ εἰσαφικνεῖσθαι, ἑνός τινος παθόντος. Ἀλλὰ συμπάσχειν μὲν, οὐκ ἄτοπον οὐδ' ἀπογνωστέον, τύπωσιν δὲ αἰσθητικὴν οὐκ ἀναγκαῖον D
γίγνεσθαι, ἀρετὴν δὲ ἐν ἐμοὶ ἔχειν, κακίαν δὲ ἐν ἑτέρῳ, οὐκ ἄτοπον, εἴπερ καὶ κινεῖσθαι ἐν ἄλλῳ, καὶ ἐν ἄλλῳ ἑστάναι ταὐτὸν, οὐκ ἀδύνατον. Οὐδὲ γὰρ οὕτω μίαν λέγομεν, ὡς πάντη πλήθους ἄμοιρον· τοῦτο γὰρ τῇ κρείττονι φύσει δοτέον· ἀλλὰ μίαν καὶ πλῆθος λέγομεν, καὶ μετέχειν τῆς φύσεως τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς γιγνο-

2. *οὐδὲ ἀνάγκη*] Codd. Marc. A.B. Ciz. Darm. Vat. *οὐ δὴ ἀνάγκη*. Et sic rescripsi.
3. *ἐμοῦ, καὶ*] Cod. Med. B. *ἐμοὶ καί*.
4. *οὐδὲ γὰρ*] Cod. Vat. *οὐ γάρ*.
5. *ἀλλ' ἡ*] Cod. Vat. *ἀλλ' ἤ*.
ib. *Εἰ δὴ*] Codd. Ciz. et Vat. *εἰ δέ*. Quod recepimus.
ib. *καὶ σὲ*] Cod. Vat. *καὶ σόν*.
6. *συνημμένον σῶμα*] Cod. Med. B. *σῶμα συνημμένον*. Marc. A. *συνημμένον*.
ib. *συναφθεῖσα*] Codd. Darm. Marc. A. B. et Vat. *συναφθεῖσαι*. Et sic correxi.
7. *ἤσθετο*] Cod. Vat. *ἤσθητον*.
ib. *τὸ πολλὰ*] Codd. omnes *τὸ καὶ πολλά*. Quod recepi.
8. *τῷ ὁ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A.B. *τῶν* sine *ὁ*. Vat. *τόν* sine *ὁ*. Recepi *τῳ*.
9. *ὅσον ἄν*] Cod. Med. B. *ὅση ἄν*. Vat. *ὅσῳ ἄν* cum Marc. A. Hoc recepi.
10. *περὶ τὸ*] Cod. Med. B. *ἐπὶ τό*.
11. *σμικρότητα*] Codd. Darm. Marc. B. Med. A.B. Vat. *μικρότητα*. Marc. A. *μακρότητα*. Illud recepi.
11. *οὐδὲ μία*] Cod. Vat. *οὐδεμία* cum Marc. A.
12. *οὐκ ἀνάγκη*] Cod. Vat. *οὐκ ἄν ἀνάγκη*. Mox Marc. A. *οὐδὲ* pro *οὐδ'*.
15. *ὁ ἑτέρῳ*] Cod. Ciz. omittit *ὁ*.
16. *καὶ ἐν ἄλλῳ*] Omissa in Cod. Med. B.
17. *οὕτως*] Codd. Ciz. et Vat. *οὕτω*; in priore sequitur *μία*.
18. *ἀλλὰ μὴν*] Codd., excepto Darm., omnes *ἀλλὰ μίαν*, ut legit Fic., et ego correxi.

ter opinionem est, quod in me est et te, idem esse: neque necessarium est, me sentiente alium quoque passionem eandem prorsus habere: si quidem nec in eodem corpore manus alterius passionem altera sentit, sed anima, quæ est in toto. Quod si tu meam passionem sis cogniturus, unum quiddam ex ambobus corpus oportebit esse conflatum. Sic enim conjunctæ [Ed. pr. *conjuncte*] utraque sentiet idem. Meminisse vero decet, multa interdum latere totum, eorum etiam, quæ in uno eodemque corpore fiunt, eoque magis, quo majorem corpus habet molem, quemadmodum in cetis [Ed. pr. *cateris*] vastioribus, beluisque similibus dicitur evenire: in quibus patiente parte, nullus toti propter motionis exiguitatem incidit sensus. Quapropter non necessarium est, uno quodam patiente perspicuum [forma] mox inde sensum toti omnique contingere. At compati quidem non est absurdum neque negandum: sensualem vero formationem fieri non est necessarium. Proinde animam eandem in me quidem habere virtutem, sed in altero vitium, non est mirandum: si quidem nec est impossibile, idem aliquid in alio moveri, in alio conquiescere. Non enim sic unam esse dicimus, tanquam multitudinis omnis prorsus expertem: id sane natura sibi præstantior vindicat, sed unam simul multitudinemque dicimus, participemque esse tum naturæ

478 E μένης, καὶ τῆς ἀμερίστου αὖ, ὥστε πάλιν εἶναι μίαν. Ὥσπερ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τὸ γένομενον περὶ τὸ μέρος πάθος οὐκ ἀνάγκη κρατεῖν τοῦ ὅλου, ὃ δ' ἂν ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου γεγένηται φέρει τι εἰς τὸ μέρος· οὕτω τὰ μὲν ἐκ τοῦ παντὸς εἰς ἕκαστον σαφέστερα μᾶλλον, ὁμοπαθούντων πολλαχοῦ τῷ ὅλῳ. Τὰ δὲ παρ' ἡμῶν, ἄδηλον εἰ συντελεῖ πρὸς τὸ ὅλον.

479 A Καὶ μὴν ἐκ τῶν ἐναντίων φησὶν ὁ λόγος συμπαθεῖν ἀλλήλοις ἡμᾶς, καὶ συναλγοῦντας ἐκ τοῦ ὁρᾶν, καὶ διαχεομένους, καὶ εἰς τὸ φιλεῖν ἑλκομένους κατὰ φύσιν· μή ποτε γὰρ τὸ φιλεῖν διὰ τοῦτο· εἰ δὲ καὶ ἐπῳδαὶ, καὶ ὅλως μαγείαι συνάγουσι, καὶ συμπαθεῖς πόῤῥωθεν ποιοῦσι, πάντως τοι διὰ ψυχῆς μιᾶς· καὶ λόγος δὲ ἠρέμα λεχθεὶς B διέθηκε τὸ πόῤῥω, καὶ κατακούειν πεποίηκε τὸ διεστὼς ἀμήχανον ὅσον τόπον, ἐξ ὧν ἐστι τὴν ἑνότητα μαθεῖν ἁπάντων, τῆς ψυχῆς

2. τοῦ ὅλου] Cod. Med. A. a pr. m. τὸ ὅλον. Med. B. omittit τοῦ.
3. περὶ τὸ] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τοῦ. Quod recepi cum seq. Genit.
ib. κυριώτερον] Cod. Med. B. κυριωτέρου.
ib. γεγένηται] Codd. Vat. Marc. A.B. Med. A.B. γέννηται.
ib. φέρει τι] Cod. Vat. φέρειτι.
4. ἐκ τοῦ] Cod. Ciz. omittit ἐκ. Mox Marc. A. οὕτως.
ib. σαφέστερα] Codd. Med. A. σαφέστερον; supra lin. α.
5. πολλαχοῦ] Cod. Med. B. πολλαχῆ.
7. τοῦ ἐναντίου] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) Vat. Med. B. τῶν ἐναντίων. Unde correxi.
ib. συμπαθεῖν] Codd. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. καὶ συμπαθεῖν, et sic etiam Marc. A.
10. καὶ ἐπῳδαὶ] Cod. Med. B. omittit καί.
11. ψυχῆς μιᾶς] Cod. Med. B. μιᾶς ψυχῆς.
12. διεστὼς] Marc. A. διεστός. In seqq. marg. Ed. ὅσων τόπων.

hujus, quæ circa corpora fit partibilis, tum illius, quæ individua permanet: unde rursus unam esse animam consequatur. Quemadmodum vero passio, quæ in me parti contigit, non necessario totum occupat, sed quæ accidit principali, diffunditur quodammodo et ad partem: sic, quæ ab universo ad unumquemque deveniunt, manifestiora contingunt, quippe cum singula toti compatiantur. Quæ vero nobis accidunt, utrum ad totum mox pertineant, est nobis occultum.

III. *Ludit adhuc Plotinus noster.*

Verum sicut mutuus hominum amor unionem significat animarum, sic et perpetua diraque inter se odia diversitatem. Non enim minus dissidet homo ab homine, et animal quodvis ab animali, quam ignis ab aqua, neque minus ergo distinguitur. Magicus vero raptus magna ex parte confictus est, et, quas habeat causas, in superioribus declaravimus. Alibi diximus formalem rei cujusdam rationem esse in essentias plures multiplicabilem excepta causa prima: igitur sicut ratio formalis corporis, qualitatis, naturæ in plura corpora, naturas, qualitates distincta est, sic et animæ intellectusque in animas intellectusque plures. Tum vero si anima excellentior formaliorque est, quam qualitas, certe providentia divina constitutum est, esse multos animarum gradus, sicut et qualitatum formaliter inter se distinctos, non sicut hic calor ab illo subjecti causa, sed sicut calor a frigore, siccitas ab humore: quod et Plotinus in fine capituli jam innuit, ubi ait, intellectus esse multos, atque sensus ipsos judiciales simul esse cum intellectibus, id est cum intellectualibus animis. Significat vero disputationem hanc annuere, unam esse in cunctis corporibus animam, non rationalem quidem, sed vegetalem sensus cujusdam confusi participem: verumtamen rationalem quamlibet animam posse corpus suum vita irrationali formare, si non sit ab anima mundi formatum. (Disputat de his et sequentibus Tiedemann. in libro Germanico *De causis Philosophiæ contemplativæ* III. p. 361. sqq. cf. etiam Tennemannum in Hist. Philosophiæ VI. p. 125. sqq.)

Proinde ratio dictat, nos ex opposito mutuis invicem passionibus affici, ipsoque aspectu misericordia tangi, atque diffundi, rapique naturaliter ad amandum: et profecto consideratione dignum est, num inter nos hic amor mutuus (propterea) oriatur. Jam vero si carmina quædam veneficiaque magica plures in unum rapiunt, passionemque communem habitantibus etiam procul incutiunt, id totum omnino per animam unam confici posse videtur: atqui et sermo submissa voce prolatus longe remotum afficit, cogitque ex-

μιᾶς οὔσης· πῶς οὖν εἰ ψυχὴ μία, ἡ μὲν λογικὴ, ἡ δὲ ἄλογος, καί 479
τις καὶ φυτική; ἢ ὅτι τὸ μὲν ἀμέριστον αὐτῆς κατὰ τὸ λογικὸν τακτέον, οὐ μεριζόμενον ἐν τοῖς σώμασι, τὸ δὲ μεριζόμενον περὶ τὰ σώματα, ἓν μὲν ὂν καὶ αὐτὸ περὶ δὲ τὰ σώματα μεριζόμενον, παρεχόμενον τὴν αἴσθησιν πανταχοῦ, ἄλλην δύναμιν αὐτῆς θετέον, τό, τε πλαστικὸν αὐτῆς, καὶ ποιητικὸν σωμάτων, δύναμιν ἄλλην; οὐχ ὅτι δὲ πλείους αἱ δυνάμεις, οὐ μία. Καὶ γὰρ ἐν τῷ σπέρματι πλείους αἱ δυνάμεις, καὶ ἓν, καὶ ἐξ ἑνὸς τούτου πολλὰ ἔν. Διὰ τί οὖν οὐ πανταχοῦ πᾶσαι; καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς μιᾶς ψυχῆς πανταχοῦ λεγομένης εἶναι ἡ αἴσθησις οὐκ ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὁμοία, ὅ, τε λόγος, οὐκ ἐν ὅλῳ, τό, τε φυτικὸν, καὶ ἐν οἷς μὴ αἴσθησις, καὶ ὅμως εἰς ἓν ἀνατρέχει, ἀποστάντα τοῦ σώματος· τὸ δὲ θρεπτικὸν εἰ ἐκ τοῦ ὅλου ἔχει, καὶ ἐκείνης, διὰ τί οὖν οὐ καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ θρεπτικόν; ὅτι τὸ τρεφόμενον μέρος τοῦ ὅλου, ὃ καὶ παθητικῶς αἰσθητικόν· ἡ δὲ αἴσθησις, ἡ κρίνουσα μετὰ νοῦ ἑκάστου, ᾗ οὐδὲν ἔδει πλάττειν τὸ ὑπὸ τοῦ ὅλου τὴν πλάσιν ἔχον. Ἐπεὶ κἂν ἐποίησεν αὐτὴν, εἰ μὴ ἐν τῷ ὅλῳ τούτῳ ἔδει αὐτὴν εἶναι.

Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται, ὡς μὴ θαυμάζειν τὴν εἰς ἓν ἀναγωγήν. A

1. πῶς τὶ] Cod. Ciz. πῶς οὖν ἡ. Med. A. B. Marc. A. Vat. πῶς οὖν τὶ. Unde recepi οὖν.
3. περὶ σώματα] Codd. Ciz. et Vat. interponunt τά. Quod recepimus.
4. μὲν ὄν] Cod. Med. B. μόνον.
7. οὐ μία—δυνάμεις] Desunt hæc in Cod. Marc. A.
10. μίρισιν] Cod. Vat. μίρισι. Mox Marc. A. φυσικὸν pro φυτικὸν, et ὅλως pro ὁμως.
12. ἀποστάντες] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ἀποστάντα. Unde correxi.
ib. τοῦ ὅλου] Cod. Med. A. a pr. m. τοῦ λόγου; supra lin. ὅλου.
13. οὖν οὐ] Cod. Ciz. omittit οὐ. Marc. A. omittit sequens καί.
15. ἐκκρίνουσα] Codd. Ciz. Marc. A. Darm. Vat. κρίνουσα. Quod recepi.
16. πλάττειν] Cod. Ciz. πράττειν.
ib. κἂν] Cod. Vat. καί.
18. ἀναγωγήν] Cod. Vat. ἀγωγήν.

audire, quod intervallo etiam longissimo distat, ex quibus licet cunctorum intelligere unionem, velut per unam animam conspirantium: sed quonam pacto si una est anima, alia quidem rationalis est, irrationalis alia, et alia vegetalis? Forte quoniam quod in anima impartibile est, virtuti rationali est tribuendum in corporibus minime distributæ: quod autem est circa corpora distributum ipsum quoque unum existens, sed divisum per corpora, et sensum exercens ubique, ponendum est aliam esse animæ partem: denique partem aliam per id, quod corpora effingit et facit: neque vero anima minus una est, ex eo, quod plures ibi sint vires. Nam et in semine vires sunt plures, et semen unum, atque ex hoc uno multa sunt unum: sed curnam non ubique sunt omnes? Atqui et in anima, quæ in quolibet una esse dicitur, sensus non in omnibus partibus est persimilis, et ratio non est in toto, et vegetalis virtus inest, quibus sensus ipse non adest, et simul in unum corpore sejuncta recurrunt. Si autem vim nutriendi a toto habet, atque ab illa, cur non igitur ab anima quoque nostra nutriendi vim habet? Quoniam, quod nutritur, pars est universi, quod passiva quadam conditione sensuale censetur: sensus vero ipse judicialis est cum quolibet intellectu, cui non opus fuit formare, quodque ab universo formatur. Nam et formavisset utique, nisi oportuisset in toto hoc formante connumerari.

IV. *Opinionem, dicentem cunctis inesse animam numero unam, jam respuit: tangit vero dicentem, esse unam specie distinctam numero, atque singulas esse derivatas ex una divisa.*

Hanc quoque refutat: nam anima est substantia incorporea, individua, in se consistens. Non potest igitur una communis anima in plures derivari, sicut vel

479. Ἀλλὰ γὰρ ζητεῖ ὁ λόγος, πῶς μία ; ἆρα γὰρ ὡς ἀπὸ μιᾶς, ἢ μία αἱ πᾶσαι ; καὶ εἰ ἀπὸ μιᾶς μεριζομένης ταύτης, ἢ μενούσης μὲν ὅλης, ποιούσης δὲ παρ' αὐτῆς οὐδὲν ἧττον πολλὰς, καὶ πῶς ἂν μένουσα οὐσία, πολλὰς ποιοῖ ἐξ αὐτῆς ; λέγωμεν οὖν θεὸν συλλήπτορα ἡμῖν γενέσθαι παρακαλέσαντες, ὡς δεῖ μὲν εἶναι μίαν πρότερον, εἴπερ πολλαὶ, καὶ ἐκ ταύτης τὰς πολλὰς εἶναι. Εἰ μὲν οὖν σῶμα εἴη, ἀνάγκη μεριζομένου τούτου τὰς πολλὰς γίγνεσθαι, ἄλλην πάντη οὐσίαν, τὴν δὲ ἄλλην γιγνομένην, καὶ ὁμοιομεροῦς οὔσης, ὁμοειδεῖς πάσας γενέσθαι, εἶδος ἓν ταὐτὸν φερούσας ὅλον, τοῖς δὲ ὄγκοις ἑτέρας. Καὶ εἰ μὲν κατὰ τοὺς ὄγκους εἶχον τοὺς ὑποκειμένους, τὸ ψυχαὶ εἶναι, ἄλλας ἀλλήλων εἶναι, εἰ δὲ κατὰ τὸ εἶδος, μίαν τῷ εἴδει ψυχὰς εἶναι. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν πολλοῖς σώμασι ψυχὴν ὑπάρχειν, καὶ πρὸ ταύτης τῆς μιᾶς τῆς ἐν πολλοῖς, ἄλλην αὖ εἶναι μὴ ἐν πολλοῖς, ἀφ' ἧς ἡ ἐν πολλοῖς μία, ὥσπερ εἴδωλον οὖσα πολλαχοῦ φερόμενον τῆς ἐν ἑνὶ μιᾶς· οἷον εἰ ἐκ δακτυλίου ἑνὸς πολλοὶ κηροὶ τὸν αὐτὸν τύπον ἀπομαξάμενοι φέροιεν, ἐκείνως μὲν οὖν ἀνηλίσκετο ἂν εἰς πολλὰ σημεῖα. Ὡς δὲ τὸ δεύτερον, ἀσώματον μὲν ἡ ψυχὴ ἐγίγνετο, καὶ πάθημα μὲν ὄν, θαυμαστὸν οὐδὲν εἶχε, μίαν ποιότητα γενομένην ἐξ ἑνός τινος ἐν πολλοῖς εἶναι.

1. ἢ μία—ἀπὸ μιᾶς] Desunt hæc in Cod. Ciz.
2. ταύτης] Cod. Med. A. αὐτῆς; supra lin. ut Ed.
4. ποιοῖ] Cod. Ciz. ποιῇ. Vat. ποιεῖ.
ib. λέγομεν] Codd. Marc. A. Ciz. Med. A.B. λέγωμεν, ut legit Fic. Quare recepi. Marc. B. λέγω μὲν οὖν.
ib. οὖν] Codd. fere omnes, sed Med. A. ex corr., post οὖν addunt θεὸν, quam postea vocem omittunt ante παρακαλέσαντες Codd. iidem, sed Med. A. item ex corr. Solus Marc. B. ut Ed. Ego illos secutus sum.
7. τὰς πολλὰς] Cod. Vat. omittit τάς.
9. ὅλον] Cod. Darm. τῷ ὅλῳ. Med. A. ὅλον, sed in marg. ὅλῳ.
11. εἰ δὲ—εἶναι] Absunt hæc a Cod. Ciz.
15. οἷον] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. οἷον εἰ. Quod recepi.
16. ἀπομαξάμενοι] Cod. Vat. ἀπομαξάμενοι.
17. ἂν εἰς] Cod. Ciz. omittit ἄν. Marc. A. habet ἂν εἰ.
18. ἐγίγνετο] Cod. Med. A. et Vat., uterque a pr. m., ἐγένετο.

continuum in partes, vel albedo in plures albedines divisione continui, vel sicut ex uno sigillo plures in multis ceris fiunt impressiones.

Hæc igitur ideo dicta sunt, ne quis miretur ipsam ad unum reductionem. Sed enim disputandi ratio exigit, quonam modo sit una, numquid omnes sint una tanquam procedentes ab una, an ipsæ omnes penitus una? Quod si tanquam ab una, numquid illa divisa, vel tota quidem permanente, sed nihilo minus multas ex se faciente: tum vero quo modo essentia manens ex se ipsa multas efficiat. Dicamus igitur divino in primis auxilio invocato, oportere profecto unam prius existere: si quidem multæ sint animæ, atque ex hac una procedere multas. Si ergo hæc una sit corpus, necessarium est, hac divisa, fieri multas, et aliam omnino essentiam sic aliamque fieri, ac si similibus sit partibus constituta: conformes quoque fieri cunctas, speciem unam eandemque [ipso toto] totam ferentes, molibus vero diversas. Quod si secundum subjectas moles hoc ipsum habeant, ut sint animæ, alias inter se esse: si autem secundum formam id potius habeant, unam specie animas esse. Hoc autem est unam eandemque inesse multis corporibus animam, et ante unam hanc insitam multis, rursus aliam esse in multis non existentem: a qua, quæ in multis est una, dependet, tanquam simulachrum passim delatum unius existentis in uno: quemadmodum si ex uno quodam sigillo multæ ceræ figura eadem imprimerentur. illo igitur modo in multa signa dispensaretur. Si autem secundo modo res se habet, incorporeum quidem aliquid anima est: ac si passio quædam sit, nihil mirum erit, qualitatem unam ex una quadam factam multis inesse. Ac si secundum utrum-

Καὶ εἰ κατὰ τὸ συναμφότερον δὲ ἡ ψυχὴ, θαυμαστὸν οὐδέν· νῦν δὲ 480
ἀσώματόν τε αὐτὸ τιθέμεθα καὶ οὐσίαν.

Πῶς οὖν οὐσία μία ἐν πολλαῖς; ἢ γὰρ ἡ μία ἐν πᾶσιν ὅλη, ἢ ἀπὸ A
ὅλης καὶ μιᾶς αἱ πολλαὶ, ἐκείνης μενούσης. Ἐκείνη μὲν οὖν μία, αἱ
δὲ πολλαὶ εἰς ταύτην ὡς μίαν, δοῦσαν ἑαυτὴν εἰς πλῆθος, καὶ οὐ
δοῦσαν. Ἱκανὴ γὰρ πᾶσι παρασχεῖν ἑαυτὴν, καὶ μένειν μία. Δύ-
ναται γὰρ εἰς πάντα ἅμα, καὶ ἑκάστου οὐκ ἀποτέτμηται πάντη· τὸ
αὐτὸ οὖν ἐν πολλοῖς· μὴ δή τις ἀπιστείτω· καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη ὅλη, B
καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, ὡς μένειν τὴν ὅλην, καὶ ἀπ' αὐτῆς τὰ μέρη, καὶ
τὸ σπέρμα ὅλον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὰ μέρη, ἐν οἷς πέφυκε μερίζεσθαι,
καὶ ἕκαστον ὅλον, καὶ μένει ὅλον, οὐκ ἠλαττωμένου τὸ ὅλον, ἡ δ' ὕλη
ἐμέρισε, καὶ πάντα ἕν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, εἴποι τις ἂν, τὸ
μέρος οὐχ ὅλον· ἢ κἀκεῖ ἐνεργείᾳ μὲν μέρος τὸ προχειρισθὲν, οὗ
χρεία, καὶ τοῦτο προτέτακται. Ἕπεται μέν τοι καὶ τὰ ἄλλα, δυνά- C

1. *συναμφότεροι*] Cod. Vat. *συμφοῤῥώτερον*. Marc. A. *καὶ ἡ* pro *καὶ εἰ*.
2. *οὐσίαν*] Cod. Vat. *οὐ μίαν*; sed posterior vox duobus punctis notata est.
3. *οὖν οὐσία*] Cod. Vat. *οὐσίαν*, sine *οὖν*. In eod. pro *ὅλη* scriptum videtur *ὕλη*.
4. *ἐκείνης*] Cod. Vat. *ἐκείνη*.
ib. *οὐ μίαν*] Codd., excepto Darm., omnes *οὖν μίαν*. Quod recepi. Mox Marc. A. *καὶ ἰδοῦσαι*, pro *καὶ οὐ δοῦσαν*.
6. *μίαν μία*] Cod. Vat. *μίαν μίαν*.
7. *ἑκάστου*] Codd. Ciz. et Vat. *ἑκάστη*.
8. *μηδ' ἤδη*] Codd. Med. B. Ciz. Marc. A. Vat. *μὴ δή*. Et sic correxi.
9. *μένειν*] Cod. Ciz. *μὲν εἶναι*.
13. *μὲν μέρος*] Cod. Ciz. *καὶ μέρος*.
ib. *οὐ χρεία*] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. B. Vat. *οὗ χρεία*. Et ita legisse videtur Fic. Quare recepimus.

que simul junctum anima judicetur, nihil id mirum fuerit: nunc vero animam tum incorpoream esse, tum etiam essentiam arbitramur.

V. *Animæ quamvis per essentias inter se distinctæ sint, omnes tamen quodammodo una sunt anima tribus videlicet modis.*

Primo quia omnibus præest una animarum generalis idea, et tota singulis inest. Secundo quia quælibet anima est forma penitus omniformis, ideo quælibet anima cæteras complectitur animas. Differt tamen hæc ab illa, quoniam sub differenti actu proprietateque hæc et illa sunt omniformes, sicut conveniunt et differunt propositiones inter se geometricæ. Tertio quia omnes in eodem puncto esse possunt, sicut lumina imaginesque colorum absque confusione. Non esse unicam in singulis animam aut mentem, satis in Theologia probavimus. Hæc ergo tibi sit summa. Cave suspiceris, suspicari Plotinum, non distingui inter se essentias animarum: id enim omnibus ejus libris, et hujus etiam fini, adversaretur: quin etiam disputationem propriam fecit in hac enneade contra eos, qui animam esse unicam opinantur. Sed memento, Plotinum ubique conari omnia, quantum fieri potest, ad unum quiddam redigere, servata interim proprietate naturæ. Ad unum quiddam dico, id est ad communionem affectionis actionisque et passionis: ut concors in universo harmonia servetur, et traductio virtutis et actionis mutuo facileque per singula fiat: quod quidem fieri non posset, nisi singulæ animæ quamvis servata essentiæ distinctione contineantur et regantur ab una, ferme sicut virtutes omnes membrorum a virtute cordis, et a cervice nervi. Adducit igitur multa ad unionem ejusmodi signa, quæ ut tanquam validissima confirmet: concedere videtur etiam tanti vigoris videri posse, ut valeant adduci non solum ad talem unionem, sed ad majorem etiam suspicandam: quasi dicat: si posset quispiam per hæc signa suspicari unionem essentiæ, quod tamen ego non probo, multo magis nos possumus per eadem signa unionem inter animas affectionis et actionis consensionisque et compassionis asseverare.

Quonam igitur modo una in multis essentia? aut enim una in omnibus tota, aut a tota unaque sunt multæ, illa manente. Illa igitur una est: multæ vero ad hanc referuntur ut unam, dantem se multitudini, rursusque non dantem. Sufficit enim omnibus exhibere se ipsam, et nihilo minus una perseverare. Potest enim in omnia simul, et ab unoquoque non omnino sejungitur: idem ergo servatur in multis. Neque in hoc diffidere quisquam debet: nam scientia quoque tota est et partes ejus, adeo ut tota permaneat, et partes ab ipsa. Item semen est totum et partes ab eo, in quas naturaliter dividi potest, et unaquæque totum, manetque totum nihilo alicubi diminutum. Materia vero divisionis præbet occasionem: attamen omnia unum. Sed in scientia quidem, dicat

480 μει λανθάνοντα. καὶ ἔστι πάντα ἐν τῷ μέρει, καὶ ἴσως ταύτη ἡ ὅλη
C λέγεται, τὸ δὲ μέρος, ἐκεῖ μὲν οἷον ἐνεργείᾳ ἅμα πάντα. Ἕτοιμον
οὖν ἕκαστον, ὃ προχειρίσασθαι θέλεις· ἐν δὲ τῷ μέρει τὸ ἕτοιμον,
481 ἐνδυναμοῦται δὲ, οἷον πλησιάσαν τῷ ὅλῳ. Ἔρημον δὲ τῶν ἄλλων
A θεωρημάτων οὐ δεῖ νομίζειν. εἰ δὲ μὴ, ἔσται οὐκέτι τεχνικὸν, οὐδὲ
ἐπιστημονικὸν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν καὶ εἰ παῖς λέγοι. Εἰ οὖν ἐπιστημο-
νικὸν, ἔχει δυνάμει καὶ τὰ πάντα. Ἐπιστήσας γοῦν ὁ ἐπιστήμων
ἐπάγει τὰ ἄλλα οἷον ἀκολουθίᾳ. Καὶ ὁ γεωμέτρης δὲ ἐν τῇ ἀναλύ-
B σει δηλοῖ, ὥστε τὸ ἓν ἔχει τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα, δι' ὧν ἡ ἀνάλυσις.
καὶ τὰ ἐφεξῆς δὲ, ἃ ἐξ αὐτοῦ γεννᾶται. Ἀλλὰ ταῦτα διὰ τὴν ἡμε-
τέραν ἀσθένειαν ἀπιστεῖται, καὶ διὰ τὸ σῶμα ἐπισκοτεῖται· ἐκεῖ δὲ
φανὰ πάντα, καὶ ἕκαστον.

2. οἷον] Abest a Cod. Ciz.
3. ἕκαστον—μέρει τὸ] Hæc bis scripta sunt in Cod. Vat.
ib. ἕτοιμον] Cod. Vat. ἕκαστον.
4. πλησιάσαν] Cod. Med. B. πλησιάσαι.
6. λέγοι] Cod. Ciz. λέγῃ.
8. ἐπάγει] Cod. Vat. ἐπ' ἄγει.
9. πρὸ αὐτοῦ] Marc. A. πρὸ αὑτοῦ.
11. καὶ διὰ] Cod. Ciz. omittit διά.
12. ἕκαστον] Huic libro in Cod. Ciz. liber primus Enneadis insequentis additur et loco libri secundi Enneados ejusdem ad verbum errore librarii repetitus est. Müllerus in Progr. p. 10.

aliquis, partem non esse totum: sed hic quoque actu quidem pars est, quod præ cæteris est expromptum, quatenus usus exigit, idque aliis est præpositum. Sequuntur tamen et reliqua, potentia quadam ibi latentia, suntque in parte omnia, et forte hac conditione ipsa tota dicitur: pars autem ibi quidem tanquam actu, sed simul omnia. Est igitur præsto paratum quicquid aggredi expedireque velis. In ipsa vero parte inest, quod dicimus præparatum, sed esse in potentia judicatur, quatenus toti cohæret. Nec existimandum est, notionem hanc, quam dicimus scientiæ partem, esse aliarum vacuam notionum: alioquin non erit notio quædam artificiosa, nec scientiæ propria; sed perinde ac si puer aliquis forte loquatur. Si ergo scientiæ accommodata est, omnes potentia possidet. Sciens itaque vir cum propensior ad hæc incumbit, uno quodam inprimis posito, deinceps per consequentiam quandam reliqua quoque producit. Hinc et Geometra in ipsa resolutione declarat, unumquodque præcedentia in se cuncta complecti, per quæ agitur resolutio, complecti etiam consequentia, quæ inde quodam ordine deducuntur. Verum hæc ob debilitatem nostram non creduntur, et mole corporis obscurantur: illic autem clara omnia sunt, ac etiam unumquodque perspicuum.

LIBRORUM QUINTÆ ENNEADIS PLOTINI PHILOSOPHI SERIES,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. *Liber primus, De tribus principalibus substantiis.*
II. *Secundus, De generatione et ordine eorum, quæ sunt post primum.*
III. *Tertius, De cognoscentibus substantiis, et de eo, quod superius est.*
IV. *Quartus, Quomodo a primo sit, quod est post primum: atque de uno.*
V. *Quintus, Quod formæ intelligibiles et intelligibilia non sunt extra intellectum: atque de ipso bono.*
VI. *Sextus, Quod, quod est superius ente, non intelligit, et quid sit primo intelligens, et quid secundo.*
VII. *Septimus, Utrum singularium sint ideæ.*
VIII. *Octavus, De intelligibili pulchritudine.*
IX. *Nonus, De intellectu et ideis et ente.*

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε.

ΛΟΓΟΣ Α.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΝ.

De tribus principalibus substantiis, habentibus principii rationem.

ΤΙ ΠΟΤΕ ἀρά ἐστι τὸ πεποιηκὸς τὰς ψυχὰς πατρὸς θεοῦ ἐπιλα- 481
θέσθαι, καὶ μοίρας ἐκεῖθεν οὔσας, καὶ ὅλως ἐκείνου, ἀγνοῆσαι καὶ A
ἑαυτὰς καὶ ἐκεῖνον; ἀρχὴ μὲν οὖν αὐταῖς τοῦ κακοῦ, ἡ τόλμα, καὶ ἡ B
γένεσις, καὶ ἡ πρώτη ἑτερότης, καὶ τὸ βουληθῆναι δὲ, ἑαυτῶν εἶναι. 482
Τῷ δὴ αὐτεξουσίῳ ἐπειδήπερ ἐφάνησαν ἡσθεῖσαι, πολλῷ τῷ κινεῖ- A
σθαι παρ' αὑτῶν κεχρημέναι, τὴν ἐναντίαν δραμοῦσαι, καὶ πλείστην

1. ΠΛΩΤΙΝΟΥ] Marc. B. *τάδ' ἔνιστιν ἐν τῇ παρούσῃ πίμπτῃ ἐννεάδι.* Interposito intervallo: *περὶ τῶν τρ.—λόγος α'.* Marc. A. *Πλωτίνου φιλοσόφου ἐννεάδος πίμπτης, περι—Α'.*

9. *ἆρα*] Codd. Med. B. et Vat. *ἄρα.* Marc. A. *ἀρά ἐστι*, ut scripsimus.

ib. *πρὸς θεοῦ*] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. Vind. A. *πατρὸς θεοῦ*, ut legit Fic. et sic correxi. Error, quod nemo dubitabit, ex compendio scribendi notissimo ortus.

11. *ἑαυτὰς*] Cod. Ciz. *αὐτάς.*

12. *καὶ τὸ*] Cod. Ciz. omittit *τὸ.* Vat. habet *καὶ τῷ.*

ib. *δὶ, ἑαυτῶν*] Cod. Vat. *δι' ἑαυτῶν.*

13. *Τῷ δὲ*] Codd. Ciz. Marc. B. et Vat. *τῷ δή.* Marc. A. *τῷ δί.* Illud recepimus.

14. *παρ' αὑτῶν*] Cod. Mon. C. *παρ' αὐτῶν*, et sic etiam Cod. Marc. A. Quare recepi.

ib. *κεχρημέναι*] Cod. Vat. *κεχρημένας.*

I. *Anima patria sub ipsa mentis divinæ forma potius, quam sua vivit et agit sicut corpus nunc sub animæ forma: sed cum primum confert se ad vivendum agendumque sub propria forma per discursionem scilicet rationalem, deinceps prolabitur paulatim in discursionem imaginalem, et actionem sensualem atque vegetalem, ut jam quasi sub forma corporea vivat.*

Hinc postremo contingit, ut se corpoream opinetur, ac de sua divinitate diffidens divina nec quærat unquam, nec veneretur.

QUIDNAM in causa est, ut animæ, quæ divinæ sortis sunt, Deique omnino, tamen Dei patris obliviscantur, ignorantes et se ipsas, et illum? Principium igitur mali est animis audacia, generatio, prima diversitas, et quia volunt sui juris esse. Postquam igitur libertate hac sive licentia delectari cœperunt, fretæ plurimum suo quodam ex se ipsis movendi munere, et iter contrarium ineuntes, factæque jam remotissimæ, jam se ipsas illinc exortas esse prorsus ignorant:

482 ἀπόστασιν πεποιημέναι, ἠγνόησαν καὶ ἑαυτὰς ἐκεῖθεν εἶναι· (ὥσπερ παῖδες εὐθὺς ἀποσπασθέντες ἀπὸ πατέρων, καὶ πολὺν χρόνον πόῤῥω τραφέντες, ἀγνοοῦσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ πατέρας) οὔτ' οὖν ἔτι ἐκεῖνον, B οὔτε ἑαυτὰς ὁρῶσαι, ἀτιμάσασαι ἑαυτὰς ἀγνοίᾳ τοῦ γένους, τιμήσασαι τ' ἄλλα, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἑαυτὰς θαυμάσασαι, καὶ πρὸς αὐτὰ ἐκπλαγεῖσαι, καὶ ἀγασθεῖσαι, καὶ ἐξηρτημέναι τούτων, ἀπέῤῥηξαν ὡς οἷόν τε ἑαυτὰς, ὧν ἀπεστράφησαν ἀτιμάσασαι· ὥστε συμβαίνει τῆς παντελοῦς ἀγνοίας ἐκείνου ἡ τῶνδε τιμὴ καὶ ἡ ἑαυτῶν ἀτιμία εἶναι αἰτία. Ἅμα γὰρ διώκεται ἄλλο, καὶ θαυμάζεται, καὶ τὸ θαυ- C μάζον καὶ διῶκον ὁμολογεῖ χεῖρον εἶναι· χεῖρον δὲ αὐτό τι θέμενον γιγνομένων καὶ ἀπολλυμένων, ἀτιμότατόν τε καὶ θνητότατον πάντων ὧν τιμᾷ ὑπολαμβάνον, οὔτε θεοῦ φύσιν οὔτε δυνάμιν ἄν ποτε ἐν θυμῷ βάλοιτο. Διὸ δεῖ διττὸν γίγνεσθαι τὸν λόγον πρὸς τοὺς οὕτω διακειμένους, εἴπέρ τις ἐπιστρέψοι αὐτοὺς εἰς τὰ ἐναντία καὶ τὰ D πρῶτα, καὶ ἀνάγοι μέχρι τοῦ ἀκροτάτου καὶ ἑνὸς, καὶ πρώτου. Τίς οὖν ἑκάτερος; ὁ μὲν δεικνὺς τὴν ἀτιμίαν τῶν νῦν ψυχῇ τιμωμένων, ὃν ἐν ἄλλοις δίϊμεν ἐπιπλέον· ὁ δὲ διδάσκων καὶ ἀναμιμνήσκων τὴν

1. πεποιημέναι] Cod. Vind. A. πεποιηκέναι cum Marc. A.
3. ἔτι ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ὅτι ἐκεῖνον. Mon. C. ἔστιν ἐκεῖνον. Marc. A. ἐστὶν ἐκεῖνο.
4. οὔτε ἑαυτὰς] Cod. Vat. οὔτ'. Vind. A. ἑαυτούς.
5. θαυμάσασαι] Cod. Ciz. θαυμάσαι.
6. ἀπέῤῥηξαν] Cod. Vat. ἀπέῤῥηξας.
7. ἀτιμάσασαι] Cod. Vat. ἀτιμάσασθαι.
ib. συμβαίνει] Cod. Med. A. σημαίνει.
8. ἀγνοίας] Cod. Vat. ἀνοίας.
ib. ἑαυτῶν] Codd. Marc. A. Mon. C. Vind. A. αὐτῶν.
9. αἰτία] Codd. Ciz. et Vat. ἐναντία.
ib. θαυμάζον] Codd. Ciz. et Vat. θαυμαζόμενον.
10. δὲ αὐτὸ] Cod. Vat. δ' αὐτό.
11. ἀτιμότατόν τε] Cod. Ciz. ἀτιμότερα τόν τε.
ib. θνητότατον] Cod. Ciz. τεθνηκότατον.
12. ὑπολαμβάνον] Codd. Ciz. ὑπολαμβάνων.
13. βάλοιτο] Codd. Ciz. et Mon. C. βάλλοιτο, et sic etiam Marc. A.
ib. Διὸ δεῖ] Cod. Med. B. διὸ δή.
ib. γίγνεσθαι] Codd. Darm. Med. A. (uterque a pr. m.) Vind. A. Marc. A. et Mon. C. γενέσθαι. Marc. B. in marg. σημείωσαι τοὺς τρόπους τῆς ἀναγωγῆς τῆς ψυχῆς.
14. ἐπιστρέψοι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἐπιστρέψει. Sed Mon. C. supra lin. habet οι plane ut Marc. A.
15. ἀνάγοι] Cod. Vat. ἄν ποτε.
16. τὴν αἰτίαν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. ἀτιμίαν. Quod recepi.
17. ὧν ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ὃν ἐν. Et sic correxi.
ib. δίϊμεν] Codd. Med. A. Vind. A. Marc. A. Mon. C. δίειμεν. Marc. A. pergit ἐπὶ πλέον. Mox Marc. A. ἐκεῖνον pro ἐκείνου, tum πρὸς ἕργου.

velut pueri statim nati a parentibus segregati, proculque diutius educati, et se et parentes ignorant. Cum igitur neque patrem neque seipsas videant, suique generis ignorantia se parvi faciant, honorantes alia, et quicquid occurrit magis, quam se, admirantes, atque stupidæ hinc et admirabundæ pendentes, nimirum se jam longissime projecerunt, disjunxeruntque a patre atque se ipsis, dum scilicet ea, a quibus nimium aversæ sunt, parvi facerent. Quamobrem extrema divinitatis inscitia ex inferiorum honore suique ipsius contemptu animæ videtur accidere. Simul enim prosequitur admiraturque aliud, et interim confitetur se admirantem et prosequentem hoc ipso deteriorem esse. Cum igitur deteriorem se ipsam rebus nascentibus occidentibusque existimet, ideoque abjectissimum quiddam maximeque caducum omnium, quæ honorat, esse se putet, merito neque Dei naturam, neque potentiam animo concipit. Quapropter geminum ad eos, qui sic affecti sunt, sermonem habere debemus, si modo conversuri eos simus ad opposita quædam atque prima, et usque ad summum unumque et primum denique reducturi. Quisnam igitur est uterque? Alter profecto, qui demonstrat, [quam ob causam anima nunc inferiora hæc honoret,] ignominiam harum rerum, quæ ab animo honorantur. quam rem alibi longe percurrimus: alter vero, qui docet atque commemorat, quam generosa stirpe sit animus procreatus, et quanta præditus dignitate. Qui certe sermo prior est, quam ille, atque declaratus declarabit et illum,

ψυχὴν, οἷον τοῦ γένους καὶ τῆς ἀξίας· ὃς πρότερός ἐστιν ἐκείνου, καὶ σαφηνισθεὶς κἀκεῖνον δηλώσει, περὶ οὗ νῦν λεκτέον. Ἐγγὺς γὰρ οὗτος τοῦ ζητουμένου, καὶ πρὸ ἔργου πρὸς ἐκεῖνον· τὸ γὰρ ζητοῦν ἐστι ψυχὴ, καὶ τί ὂν ζητεῖ, γνωστέον αὐτῇ, ἵνα αὐτὴν πρότερον μάθῃ, εἰ δύναμιν ἔχει τοῦ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν, καὶ εἰ ὄμμα τοιοῦτον ἔχει, οἷον ἰδεῖν, καὶ εἰ προσήκει ζητεῖν. Εἰ μὲν γὰρ ἀλλότρια, τί δεῖ; εἰ δὲ συγγενῆ, καὶ προσήκει καὶ δύναται εὑρεῖν. 482 Ε

Ἐνθυμείσθω τοίνυν πρῶτον ἐκεῖνο πᾶσα ψυχὴ, ὡς αὐτὴ μὲν ζῷα ἐποίησε πάντα, ἐμπνεύσασα αὐτοῖς ζωὴν, ἅτε γῇ τρέφει, ἅ τε θάλασσα, ἅ τε ἐν ἀέρι, ἅτε ἐν οὐρανῷ ἄστρα θεῖα, αὐτὴ δὲ, ἥλιον· αὐτὴ δὲ τὸν μέγαν τοῦτον οὐρανὸν, αὐτὴ δὲ ἐκόσμησεν, αὐτὴ δὲ ἐν τάξει περιάγει, φύσις οὖσα ἑτέρα ὧν κοσμεῖ, καὶ ὧν κινεῖ, καὶ ἃ ζῆν ποιεῖ, καὶ τούτων ἀνάγκη εἶναι τιμιωτέραν· γιγνομένων μὲν τούτων, καὶ φθειρομένων, ὅταν αὐτὰ ψυχὴ ἀπολείπῃ, ἢ χορηγῇ τὸ ζῆν, αὐτὴ δὲ οὖσα ἀεὶ τῷ μὴ ἀπολείπειν ἑαυτήν. Τίς δὴ τρόπος τῆς χορηγίας τοῦ ζῆν ἔν τε τῷ σύμπαντι ἔν τε τοῖς ἑκάστοις, ὧδε λογιζέσθω. Σκοπείσθω δὲ τὴν μεγάλην ψυχὴν ἄλλη ψυχὴ, οὐ σμικρὰ ἀξία τοῦ 483 Λ

3. γὰρ ζητοῦν] Cod. Ciz. ζητοῦν γάρ.
4. [illegible], Codd. Med. B. Vat. [illegible]
5. δύν. ἴχοι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. Vind. A. Marc. A. ἴχῃ. Idem etiam lin. seq. habent Codd. duo posteriores, sed Mon. C. ἴχειν. Ex illis correxi locum.
ib. τοιαῦτα] Codd., excepto Darm., omnes τὰ τοιαῦτα. Quare addidi articulum.
6. ἰδιῶν] Codd. Ciz Marc. A. et Vind. A. διῶν.
7. τοιοῦτον] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. Vat. [illegible] Quod [illegible]
8. ὡς αὐτὴ] Ita scripsi cum Cyrillo. Ed. αὕτη. Ex cod. in seqq. αὐτὴ δὲ ἐκείμενον, pro και αυτη εκ.
9. ἅτι γῇ] Cod. Darm. ἄτι τῇ.
11. μίγαν] Ita Codd. Marc. A.B. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Sed Ed. cum rell. μίγα. In seqq. ἅ ante ζῆν omittit Cyrill.
13. μὲν τούτων] μὲν addidi ex Cyrillo.
14. ἀπολείπῃ] Codd. Ciz Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. [illegible]
ib. χορηγῇ] Codd. Mon. C. (a pr. m.) Med. B. Vat Vind. A. χορηγεῖ. Marc. A. [illegible] τὸ ζῆν (sic). Cyrill. χορηγεῖ τὴν ζωὴν αὐτῇ.
15. Τίς δὴ] Cod. Ciz. τίς δέ.
16. σύμπαντι] Cod. Ciz. παντί.
ib. ὧδε] Cod. Vat. ᾧδε.

de quo sane nunc est dicendum. Proxime enim hic ad naturam ejus, quod quærimus, videtur accedere, atque illi opportune præponitur. Ipsum enim, quod quærit, est anima, cui profecto cognoscendum est, quid existens jam ipsa in se perquirat, ut discat inprimis, num ipsa vim habeat ad talia quædam investiganda, et numquid eum habeat oculum quo perspicere valeat, et omnino num hæc conveniat indagare. Si enim aliena nobis sunt, cur nam hæc indagemus? Sin autem cognata, merito decet, expeditque perquirere, et potest quandoque animus invenire.

II. *Quanta sit mundanæ animæ dignitas, ostendit ex eo, quod nisi in mundo sit ipsa, mundus nihil aliud, quam materia quædam informis erit.*

Anima rerum formas gignit, motiones omnium et actiones ipsa citat, vitam omnibus inserit et progressum, est ubique tota, nutu regit: atque ita se habet ad mundanum corpus accedens, sicut sol exoriens ad aërem tenebrosum. Similes anima nostra vires, similemque ferme dignitatem habet, præsertim si corporeis sordibus expurgata redierit in se ipsam.

Cogitare debet in primis omnis anima, animam ipsam animalia omnia effecisse inspirantem eis vitam: fecisse, inquam, viventia omnia, quæ nutrit tellus, et quæ mare, quæ in aëre sunt, et quæ in cœlo stellæ divinæ. Anima solem, anima ingens hoc cœlum exornavit, ordineque perpetuo ducit, existens profecto natura quædam ab his diversa, quæ ornat, quæ movet, quibus suggerit vitam: ideoque necesse est his omnibus esse præstantiorem: quippe cum hæc et oriantur, quando anima suppeditat vitam, et occidant, quando destituit: ipsa vero sit semper, propterea, quod nunquam deserit semet ipsam. Quis autem modus sit vitæ suppeditandæ tum universo, tum singulis animantibus, ita potissimum cogitetur. Consideret itaque ingentem animam alia quædam anima non parvam in considerando dignitatem

483 σκοπεῖν γενομένη, ἀπαλλαγεῖσα ἀπάτης, καὶ τῶν γεγοητευκότων τὰς
ἄλλας, ἡσύχῳ τῇ καταστάσει· ἥσυχον δὲ αὐτῇ ἔστω, μὴ μόνον τὸ
B περικείμενον σῶμα, καὶ ὁ τοῦ σώματος κλύδων, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ
περιέχον· ἥσυχος μὲν γῆ, ἥσυχος δὲ, θάλασσα, καὶ ἀὴρ, καὶ αὐτὸς
οὐρανὸς ἀμείνων· νοείτω δὲ πάντοθεν εἰς αὐτὸν ἑστῶτα ψυχὴν ἔξω- 5
θεν οἷον εἰσρέουσαν καὶ εἰσχυθεῖσαν, καὶ πάντοθεν εἰσιοῦσαν καὶ
εἰσλάμπουσαν, οἷον σκοτεινὸν νέφος ἡλίου βολαὶ φωτίσασαι λάμπειν
ποιοῦσι, χρυσοειδῆ ὄψιν διδοῦσαι, οὕτω τοι καὶ ψυχὴ ἐλθοῦσα εἰς
C σῶμα οὐρανοῦ, ἔδωκε μὲν ζωὴν, ἔδωκε δὲ ἀθανασίαν, ἤγειρε δὲ κεί-
μενον. Ὁ δὲ κινηθεὶς κίνησιν ἀΐδιον ὑπὸ ψυχῆς ἔμφρονος ἀγούσης 10
ζῶον εὔδαιμον ἐγένετο, ἔσχε τε ἀξίαν οὐρανὸς ψυχῆς εἰσοικισθείσης,
ὧν πρὸ ψυχῆς σῶμα νεκρὸν, γῆ καὶ ὕδωρ, μᾶλλον δὲ σκότος ὕλης καὶ
μὴ ὂν, καὶ ὃ στυγέουσιν οἱ θεοὶ, φησί τις. Γένοιτο δ' ἂν φανερωτέρα
αὐτῆς καὶ ἐναργεστέρα ἡ δύναμις καὶ ἡ φύσις, εἴ τις ἐνταῦθα
D διανοηθείη ὅπως περιέχει καὶ ἄγει ταῖς αὐτῆς βουλήσεσι τὸν οὐρα- 15
νόν. Παντὶ μὲν γὰρ τῷ μεγέθει τούτῳ ὅσος ἐστὶν ἔδωκεν ἑαυτὴν,
καὶ πᾶν διάστημα καὶ μέγα καὶ μικρὸν ἐψύχωται, ἄλλου μὲν ἄλλη
κειμένου τοῦ σώματος, καὶ τοῦ μὲν ὠδὶ, τοῦ δὲ ὠδὶ ὄντος, καὶ τῶν
μὲν ἐξ ἐναντίας, τῶν δὲ ἄλλων ἀπάρτησιν ἀπ' ἀλλήλων ἐχόντων.

2. δὲ αὐτῇ] Cod. Vat. δὲ αὐτή.
5. ἀμείνων] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. Vind. A. ἀμείνω.
8. ποιοῦσαι] Codd. Mon. C. Marc. A Med. A. (ex corr.) Vat. Vind. A. διδοῦσαι. Quod recepi. Pergit Marc. A. οὕτω τοινυν καί.
ib. οὕτω τοι] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. οὕτω τοινυν.
10. κινηθεὶς] Cod. Vat. δυνηθείς.
ib. ἔμφρονος] Ed. ἔμφωνος. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A. ἐμφρόνως. Mon. C. ἐμφόνως. Darm. et Med. A. ut nos rescripsimus. Marc. B. ἔμφονος.
12. μᾶλλον καὶ] Codd., præter Ciz. et Darm., omnes μᾶλλον δὲ. Quod recepimus.
13. στυγέουσιν οἱ θεοὶ] Est locus Homericus Iliad. v. 65. ubi vid. quos laudat Clarkius.
14. ἐνεργεστέρα] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἐναργεστέρα, et sic etiam Marc. A. Et sic correxi. Cyrill. inverso ordine ἔναργ. αὖτ. ἡ δ.
ib. εἴ τις] Cod. Ciz. εἴ τινι. Vat. εἴ τι. Cyrillus εἴ τις ἐνθυμηθείη. Idem omittit καὶ ἄγει.
16. ὅσος] Cod. Vind. A. ὅσον. Mox Cyrill. δέδωκεν.
17. μέγα καὶ] Desunt in Cod. Ciz Mox Cyr. ἀλλὴ μὲν ἄλλου κινουμένου.
ib. ἐψύχωται] Codd. Marc. A. Vind. A. ἐμψύχωται. Sed prior ex corr.
18. τοῦ μὲν] Cod. Vat. omittit τοῦ. Mox Cyrill. male τῶν δὲ pro τῶν μέν.
19. δὲ ἄλλων] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. δ' ἄλλων. Cyrill. δὲ ἄλλην. Mox idem: ἀλλ' οὐχὶ οὕτως—ἑαυτῆς, omisso ψυχῆς.

adepta, a deceptione videlicet libera, et ab his omnibus, quæ cæteras animas fascinare consueverunt: ideoque in habitu quodam quietissimo constituta, non solum vero quiescat illi circumfusum corpus corporisque procella, verum etiam, quicquid extrinsecus ambit, undique conquiescat. Torpeat ergo terra, et mare, aërque, et (ipsum) cœlum (melius s. præstantius). Excogitet mox in torpentem ejusmodi molem undique animam extrinsecus influentem penitusque infusam, et omnia penetrantem, nec aliter illustrantem, quam solis radii obscuram caliginem illuminare soleant, nubesque sæpe aspectu aureas reddere: sic itaque anima cœleste corpus ingressa dedit vitam, dedit immortalitatem, torpens protinus excitavit. Hoc autem motu perpetuo agitatum sapientis animæ ductu, beatum animal est effectum, omnemque cœlum adeptum est dignitatem, cum primum inhabitavit anima, cum prius esset corpus vita vacuum, terra scilicet atque aqua: imo vero materiæ tenebrositas, atque non ens: quodque (ut inquit ille) dii odio habent. Fiet autem clarior atque perspectior vis animæ atque natura, si quis in his animadvertat, quemadmodum ipsa sua voluntate cœlum complectatur et ducat. Omni namque huic moli, quantacunque est, tradidit semet ipsam. Unde totum hoc intervallum tum magnum, tum parvum est animatum, ubi corporis aliud atque aliud est alibi situm: et hoc quidem sic, illud vero aliter est dis-

Ἀλλ' οὐχ ἡ ψυχὴ οὕτως, οὐδὲ μέρει αὐτῆς ἑκάστῳ κατακερματι- 483 E
σθεῖσα μορίῳ ψυχῆς ζὴν ποιεῖ, ἀλλὰ τὰ πάντα ζῇ τῇ ὅλῃ, καὶ πάρεστι πᾶσα πανταχοῦ τῷ γεννήσαντι πατρὶ ὁμοιουμένη, καὶ κατὰ τὸ ἓν, καὶ κατὰ τὸ πάντη. Καὶ πολὺς ὢν ὁ οὐρανὸς, καὶ ἄλλος ἄλλη, ἕν ἐστι τῇ ταύτης δυνάμει· καὶ θεός ἐστι διὰ ταύτην ὁ κόσμος ὅδε. Ἔστι δὲ καὶ ἥλιος θεὸς, ὅτι ἔμψυχος, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα. καὶ ἡμεῖς, εἴπερ τι, διὰ τοῦτο, νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι. Τὴν δὲ θεοῖς F
αἰτίαν τοῦ θεοῖς εἶναι, ἀνάγκη πρεσβυτέραν θεὸν αὐτῶν εἶναι· ὁμοειδὴς δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα. Καὶ ὅταν ἄνευ τῶν προσελθόντων σκοπῇς λαβὼν κεκαθαρμένην, εὑρήσεις τὸ αὐτὸ τίμιον ὃ ἦν ψυχὴ, καὶ τιμιώτερον παντὸς τοῦ ὃ ἂν σωματικὸν ᾖ· γῇ γὰρ πάντα. Κἂν πῦρ δὲ ᾖ, τί ἂν εἴη τὸ καῖον αὐτοῦ; καὶ ὅσα ἐκ τούτων σύνθετα· κἂν ὕδωρ αὐτοῖς προσθῇς, κἂν ἀέρα· εἰ δ' ὅτι ἔμψυχον, διωκτὸν ἔσται, τίς παρείς τις ἑαυτὸν ἄλλον διώκει; τὴν δὲ ἐν ἄλλῳ ψυχὴν ἀγάμενος, σεαυτὸν ἄγασαι.

Οὕτω δὴ τιμίου καὶ θειου ὄντος χρήματος τῆς ψυχῆς, πιστεύσας 484

1. *μίρει*] Codd. Ciz. et Vat. *μίρη*.
ib. *ἑκάστῳ*] Abest a Cod. Vind. A.
2. *τὰ πάντα ζῇ*] Cod. Ciz. omittit *τὰ*, idem cum Vat. omittit *ζῇ*, pro quo Darm. habet *ζητῇ*. Omittit *τὰ* etiam Cyr. et mox *πᾶσα*.
3. *πατρὶ ὁμοουμένη*] Scribitur *πατρὶ* in Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. et *ὁμοιουμένη* in Codd. Ciz. Med. B. Marc. B. Mon. C. et Vat.; in Marc. A. et Darm. *ὡμοιωμένη*. Ed. *πρὸς ὁμοιωμένη*. Nos cum Cyrillo facimus.
7. *νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι*] Est sententia Heracliti, de qua vid. Schleiermacher. in Wolf. Mus. d. Alterth. Wissench. t. I. p. 473.
ib. *Τὴν δὲ*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. *τὴν δὲ*. Quod recepi.
8. *θεὸν*] Cod. Vat. *θεῶν*.
9. *καὶ ἡ*] Hæc omittit Cod. Vat.
ib. *σκοπῇς*] Codd. Ciz. et Vat. *σκοπῇ*.
12. *σύνθετα*] Cod. Ciz. *σύνθεται*.
16. *ὄντος χρήματος*] Cod. Vat. *χρήματος ὄντος*.

positum: et alia ex opposito sita, alia vero connexa, invicemque pendentia. At anima non ita se habet. Non enim in partes particulasque divisa vitam inserit singulatim: sed omnia se tota vivificat, totaque ubique adest, similis effecta patri, tum secundum ipsum unum, tum secundum quandam per omnia amplitudinem. Et profecto cœlum et si multiplex aliudque sit alibi, est tamen animæ ipsius potentia unum. Jam vero propter ipsam hic mundus est Deus. Sol quoque Deus est, quoniam animatus, stellæque similiter omnes. Nos quoque quicquid habemus egregii, ob hoc ipsum duntaxat habemus. Orbati namque anima sterquilinio abjectiores esse dicuntur. Necessarium vero est animam ipsam, quandoquidem diis, ut dii sint, causa est, antiquiorem iis Deum existere: conformis quoque huic est et nostra. Itaque si quando absque adjunctis eam consideraveris, puram inspiciens, invenies profecto idem ipsum quod est anima venerandum, omnique corporeo admodum pretiosius. Etenim sine ipsa anima forte terra sint omnia. Ac si intersit et ignis, quidnam erit vehementia ejus adurens? et quæcunque ex his composita fuerint: tametsi aquam his aëremque addideris, nondum tamen nactus fueris aliquid venerandum. Quod si ex eo, quod animetur, prosecutione dignum corpus evadet, cur, quæso, te ipsum, id est animum tuum, dimittis, aliud vero quicquam prosequeris? Sed age animam ipsam admiratus in alio, admirare te ipsum.

III. *Facultas nostra rationalis tanquam mobilis et ab otio migrans in actum atque vicissim dependet ab intellectu nostro stabiliter semperque agente: atque hic tanquam proprius animæ particularisque dependet ab intellectu communi in se ipso simpliciter consistente.*

Intellectus noster se habet ad rationem, et intellectus communis ad nostrum, sicut lumen ad aërem, formaque ad materiam. Sed ratio quidem quotidie formatur ab intellectu nostro, noster autem a communi semper formatus est, semper illuminatus. Intellectus igitur communis excellentiam ex ipsa intellectus animalis præstantia possumus conjectare.

Cum igitur anima sit res tam veneranda tam-

484 ἤδη τῷ τοιούτῳ θεὸν μετιέναι, μετὰ τοιαύτης αἰτίας ἀνάβαινε πρὸς
ἐκεῖνον. Πάντως που οὐ πόρρω βαλεῖς, οὐδὲ πολλὰ τὰ μεταξύ.
Λάμβανε τοίνυν τὸ τοῦ θείου τούτου θειότερον τὸ ψυχῆς πρὸς τὸ ἄνω
γειτόνημα, μεθ' ὃ καὶ ἀφ' οὗ ἡ ψυχή. Καίπερ γὰρ οὖσα χρῆμα,
B οἷον ἔδειξεν ὁ λόγος, εἰκών τίς ἐστι νοῦ, οἷον λόγος ὁ ἐν προφορᾷ, 5
λόγου τοῦ ἐν ψυχῇ, οὕτω τοι καὶ αὐτὴ λόγος νοῦ· καὶ ἡ πᾶσα ἐνέρ-
γεια, καὶ ἣν προΐεται ζωὴν εἰς ἄλλου ὑπόστασιν, οἷον πυρὸς, τὸ μὲν
ἡ συνοῦσα θερμότης, ἡ δὲ ἣν παρέχει. Δεῖ δὲ λαβεῖν ἐκεῖ, οὐκ
ἐκρέουσαν, ἀλλὰ μένουσαν μὲν τὴν ἐν αὐτῷ, τὴν δὲ ἄλλην ὑφιστα-
μένην. Οὖσα οὖν ἀπὸ νοῦ, νοερά ἐστι, καὶ ἐν λογισμοῖς ὁ νοῦς 10
C αὐτῆς· καὶ ἡ τελείωσις ἀπ' αὐτοῦ πάλιν, οἷον πατρὸς ἐκ θρέψαντος,
ὃν οὐ τέλειον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐγέννησεν. Ἥτε οὖν ὑπόστασις αὐτῇ,
ἀπὸ νοῦ, ὅ τε ἐνεργείᾳ λόγος, νοῦ αὐτῇ ὁρωμένου· ὅταν γὰρ ἐνίδῃ
εἰς νοῦν, ἔνδοθεν ἔχει, καὶ οἰκεῖα, ἃ νοεῖ καὶ ἐνεργεῖ· καὶ ταύτας
μόνας δεῖ λέγειν ἐνεργείας ψυχῆς, ὅσα νοερῶς, καὶ ὅσα οἴκοθεν, τὰ 15
δὲ χείρω, ἄλλοθεν· καὶ πάθη ψυχῆς τῆς τοιαύτης. Νοῦς οὖν ἐπὶ
D μᾶλλον θειοτέραν ποιεῖ, καὶ τῷ πατὴρ εἶναι, καὶ τῷ παρεῖναι· οὐδὲν
γὰρ μεταξὺ, ἢ τὸ ἑτέροις εἶναι, ὡς ἐφεξῆς μέντοι καὶ ὡς τὸ δεχόμε-

2. βαλεῖς] Cod. Med. A. a pr. m. βάλλεις, supra lin. al. m. circumflexum adpinxit Marc. A. βαλλεῖς.
3. τοῦ θείου] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. Vind. A. τὸ τοῦ θείου. Quod recepi.
ib. τῆς ψυχῆς] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vind. A. Cyrill. omittunt τῆς: quare delevi. Laudat locum Cyrillus contra Julian. p. 276. B. Idem in seqq. ἓν οὖσα pro γὰρ οὖσα.
4. ἀφ' οὗ] Cod. Ciz. αὐτοῦ.
5. ὁ ἐν προφορᾷ] Cod. Vat. ἐν παραφορᾷ. Male.
6. τοῦ ἐν ψυχῇ] In Cod. Vind. A. a pr. m. abest τοῦ. In Mon. C. Marc. A. scribitur τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ. Pergit Cyrill. οὕτω καί: idem mox ἐνέργεια ἡ προΐεται.
9. μὲν τὴν] Cod. Vat. omittit μέν.
ib. ὑφισταμένην] Cod. Vat. ἀφισταμένην.
12. πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. πρὸς αὐτόν. Marc. A. πρὸ αὐτόν. Illud recepi.
ib. αὕτη, ἀπὸ νοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. αὐτῇ pro αὕτη. Unde correxi.
13. ἐνεργείᾳ] Cod. Ciz. ἐνεργείας. Mox Marc. A. νοῦ αὐτοῦ.
14. ταύτας] Cod. Vat. ταῦτα.
16. τῆς τοιαύτης] Marc. A. omittit τῆς.
17. οὐδὲν γὰρ—εἶναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

que divina, confisus jam tali quodam vehiculo ad Deum te accessurum, hoc ipso ad illum jam ascende. Neque enim es longius vagaturus: nam neque sunt intermedia multa. Sume itaque quod est hujus divini divinius, vicinitatem, inquam, animæ ad supernum, post quod vicinum et a quo est anima. Et si enim tanta res sit, quantam ratio demonstravit, imago tamen quædam est intellectus ipsius: quemadmodum verbum in prolatione verbi existentis in animo. Sic ergo et anima mentis est verbum, et tota est actus, atque vita, quam producit in alterius existentiam, velut altera quidem est in igne caliditas, altera quam ignis exhibet alteri. Oportet autem illic accipere non effluentem duntaxat, sed partim quidem in ipso manentem, partim etiam subsequentem. Quamobrem cum anima sit ab intellectu, intellectualis existit, intellectusque ipsius animæ in discursione versatur: tum vero hujus perfectio rursus ab intellectu, velut a patre, atque iterum nutritore: siquidem hanc primo non omnino perfectam, si cum ipso conferatur, procreaverit. Itaque tum hæc ipsa substantia est a mente, tum actu ratio, et quasi intellectuale verbum, dum mens ipsi perspicitur: quando enim intuetur mentem, tunc, quæ intelligit agitque intus habet et propria, hasque solas appellare decet animæ actiones, quæcunque intellectuales sunt, atque domesticæ: quæ vero deteriores sunt, aliunde proveniunt, suntque talis animæ passiones. Intellectus igitur diviniorem insuper efficit animam, tum quia pater est, tum quia semper adest: non enim intervenit medium præter id, quod alterum inter se sunt, et alterum: ita tamen, ut subsequatur anima et suscipiat, intellectus autem sit tanquam species. Pulchra vero est et intellectus

νον· τὸ δὲ ὡς εἶδος· καλὴ δὲ καὶ ἡ νοῦ ὕλη, νοοειδὴς οὖσα καὶ 484
ἁπλῆ. Οἷον δὲ ὁ νοῦς, καὶ ταὐτῷ μὲν τούτῳ δῆλον, ὅτι κρείττων
ψυχῆς, τοιᾶσδε οὔσης.

Ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶνδε, κόσμον αἰσθητὸν τόνδε εἴτις θαυμάζει, A
εἴς τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν τάξιν τῆς φορᾶς τῆς ἀϊδίου
ἀποβλέπων, καὶ θεοὺς τοὺς ἐν αὐτῷ, τοὺς μὲν ὁρωμένους, τοὺς δὲ
καὶ ἀφανεῖς ὄντας, καὶ δαίμονας, καὶ ζῶα, φυτά τε πάντα· ἐπὶ τὸ
ἀρχέτυπον αὐτοῦ καὶ τὸ ἀληθινώτερον ἀναβὰς, κακεῖ πάντα ἰδέτω 485
νοητὰ, καὶ παρ' αὐτῷ ἀΐδια, ἐν οἰκείᾳ συνέσει καὶ ζωῇ, καὶ τούτων A
τὸν ἀκήρατον νοῦν προστάτην, καὶ σοφίαν ἀμήχανον, καὶ τὸν ὡς
ἀληθῶς ἐπὶ Κρόνου βίον, θεοῦ κόρου καὶ νοῦ ὄντος. Πάντα γὰρ ἐν
αὐτῷ τὰ ἀθάνατα περιέχει, νοῦν πάντα, θεὸν πάντα, ψυχὴν πᾶσαν,
ἑστῶτα ἀεί. Τί γὰρ ζητεῖ μεταβάλλειν εὖ ἔχων; ποῦ δὲ μετελθεῖν B
πάντα παρ' αὐτῷ ἔχων; ἀλλ' οὐδὲ αὔξην ζητεῖ, τελειότατος ὤν.

1. νοειδὲς] Ed νοειδές, Codd. Vat. et Marc. B. νοειδές. Ita etiam Mon. C. sed lineola superscripta. Vox hæc addenda lexicis.
2. σ' αὐτῷ] Cod. Vat. ταὐτῳ. Marc. A.B. ταὐτῷ, quod exhibemus.
ib. κρείττων] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. κρεῖττον.
3. τοιάσδε] Codd. Darm. Marc. A.B. τοιᾶσδε, ut correxi.
4. Ἴδῃ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. Vind. A. ἴδοι, ut rescripsimus.
ib. τόνδε εἴ τις] Cod. Darm. εἴ τις τόνδε.
ib. θαυμάζοι] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. Euseb. θαυμάζει. Quod recepi. In Vat. sequitur εἴ τι, ut ap. Euseb. Vitiose.
6. ἀποβλέπων] Cod. Ciz. βλέπων. Et sic Euseb.
ib. τοὺς μὲν] Cod. Vat. omittit μέν.
8. ἀληθινώτερον] Cod. Vat. ἀληθ... Mox Euseb. in marg. ad v. παρ' αὐτῷ ut Plot. sed in textu παρ' αὐτῶν.
9. καὶ τούτῳ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. καὶ τούτων. Med. A. τούτου, supra lin. ῳ ab al. m. Euseb. τοῦτον. Recepi τούτων.
11. θεοῦ Κρόνου] Codd. Darm. (supra lin. ex corr.) Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. supra lin.) B. Vat Vind. A. θεοῦ κόρου. Marc. B. ut Ed. sed supra lin. κόρ. Ex illis correxi.
12. θεὸν πάντα] Absunt a Col. Ciz.
13. ζητεῖ μεταβάλλειν] Cyrill. ζητεῖται λαβεῖν.
14. παρ' αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. παρ' αὑτῷ. Quod recepi. Cyr. ἑαυτῷ. Quod sequitur πάντα abest a Codd. Ciz. et Vat. Mox ex Cyr. correxi αὔξην pro αὔξιν. Idem mox πάντη ἦν, et ὃ μή.

ipsius materia: quippe cum sit intellectuale quiddam et simplex. Quam igitur excellens sit intellectus ex hoc quoque constat, quod excellentior est, quam anima re admodum excellente.

IV. *Mundus cum sit ab intellectu divino, certe totus est in eo. Et quoniam ille est ens, vita, intellectus perfectissimo modo, ideo, quicquid mundanum est in eo, perfectum est, atque est ens, et vita, et intellectus.*

Partes temporis pertinentes ad mundana referuntur ad totum tempus, quod passive est in mundo: atque hoc ad tempus, quod in anima est active, et illud ad ipsam divinæ mentis æternitatem: in ipsa tamen mente differunt inter se quadam ratione formali intelligere atque intelligi. Item quod intelligit et quod intelligitur, substantia tamen conveniunt. Ibi rursum intelligere ipsum metaphorice est moveri, intelligi vero quasi movere atque stare. Cum igitur intellectus ille et omniformis sit, et differentiam in se aliquam, et quasi compositionem habeat, merito redigendus est ad superius aliquid simplicissimum.

Cognoscere idem præterea per hæc aliquis poterit, si quis mundum hunc sensibilem admiretur, intuitus magnitudinem ejus et pulchritudinem, motusque ordinem sempiterni: item deos in ipso partim quidem conspicuos, partim vero latentes: dæmones quoque et animalia, et omnes denique plantas, mox ad ipsum mundi hujus principium et exemplar mundumque veriorem prorsus ascendat, ibique intelligibilia cuncta conspiciat, ac penes ipsum sempiterna in propria intelligentia atque vita horumque omnium præsidem intellectum prorsus intemeratum, et inæstimabilem sapientiam, et revera vitam auream sub Saturno: nempe Saturnus ipse intellectus est prorsus immaculatus. Omnia enim in se immortalia comprehendit, intellectum omnem, deum omnem, animam omnem, et hæc omnia penitus consistentia. Quid enim permutare quærat, cum bene se habeat? quove pertransire, cum penes se cuncta possideat? Sed neque exigit incrementum, cum sit perfectissimus. Quapropter et quæ-

485 Διὸ καὶ τὰ παρ' αὐτῷ πάντα τέλεια, ἵνα πάντη ᾖ τέλειος, οὐδὲν
ἔχων ὅ, τι μὴ τοιοῦτον, οὐδὲν ἔχων ἐν αὑτῷ, ὃ μὴ νοεῖ· νοεῖ δὲ οὐ
ζητῶν, ἀλλ' ἔχων, καὶ τὸ μακάριον αὐτῷ, οὐκ ἐπίκτητον, ἀλλ' ἐν
αἰῶνι πάντα, καὶ ὁ ὄντως αἰὼν ὃν μιμεῖται χρόνος περιθέων ψυχὴν, τὰ
C μὲν παριεὶς, τοῖς δὲ ἐπιβάλλων. Καὶ γὰρ ἄλλα καὶ ἄλλα αὖ περὶ 5
ψυχήν· ποτὲ μὲν Σωκράτης, ποτὲ δὲ ἵππος, ἔν τι ἀεὶ τῶν ὄντων, ὁ
δὲ νοῦς πάντα· ἔχει οὖν ἐν τῷ αὐτῷ πάντα, ἑστῶτα ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ
ἔστι μόνον, καὶ τὸ ἔστιν ἀεὶ, καὶ οὐδαμοῦ τὸ μέλλον. (ἔστι γὰρ καὶ
τότε,) οὐδὲ τὸ παρεληλυθός· οὐ γάρ τι ἐκεῖ παρελήλυθεν, ἀλλ'
ἐνέστηκεν ἀεὶ, ἅτε τὰ αὐτὰ ὄντα, οἷον ἀγαπῶντα ἑαυτὰ, οὕτως 10
D ἔχοντα· ἕκαστον δὲ αὐτῶν νοῦς καὶ ὄν ἔστι, καὶ τὸ σύμπαν, πᾶς
νοῦς, καὶ πᾶν ὄν. Ὁ μὲν νοῦς κατὰ τὸ νοεῖν ὑφιστὰς τὸ ὄν, τὸ δὲ
ὂν, τῷ νοεῖσθαι τῷ νῷ διδὸν τὸ νοεῖν καὶ τὸ εἶναι· τοῦ δὲ νοεῖν αἴ-
τιον ἄλλο, ὅ καὶ τῷ ὄντι. Ἀμφοτέρων οὖν ἅμα αἴτιον ἄλλο· ἅμα
μὲν γὰρ ἐκεῖνα, καὶ συνυπάρχει καὶ οὐκ ἀπολείπει ἄλληλα. Ἀλλὰ 15
δύο ὄντα, τοῦτο τὸ ἓν ὁμοῦ νοῦς, καὶ ὂν, καὶ νοοῦν, καὶ νοούμενον· ὁ
E μὲν νοῦς, κατὰ τὸ νοεῖν· τὸ δὲ ὂν, κατὰ τὸ νοούμενον· οὐ γὰρ ἂν
γένοιτο τὸ νοεῖν, ἑτερότητος μὴ οὔσης, καὶ ταυτότητος δέ. Γίγνεται
οὖν τὰ πρῶτα νοῦς, ὂν, ἑτερότης, ταυτότης. Δεῖ δὲ καὶ κίνησιν

2. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Marc. A. ἐν αὑτῷ, ut correxi. Cyr. ἑαυτῷ. Idem omittit αὐτῷ post μακάριον.
3. ἐν αἰῶνι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἐν, cum Cyr. Idem habet παντί.
6. ποτὲ γὰρ] Cod. Med. B. ποτὲ μέν. Quod recepi.
8. καὶ οὐδαμοῦ] Abest καὶ a Codd. Ciz. et Vat.
10. τὰ τοιαῦτα] Codd. omnes τὰ αὐτά.
12. Ὁ μὲν οὖν] Codd. omnes omittunt οὖν, exceptis Marc. B. Med. A., in quo vero ei voci puncta superscripta sunt. Ego delevi. Mox Marc. A. post δὲ ὂν habet τῷ νοεῖν καὶ τό.
14. ὅ καὶ—ἄλλο] Desunt hæc in Cod. Ciz. Sequitur ἅμα μὲν pro ἃ μὲν in Codd., præter Darm. Marc. B. et Med. A., omnibus. Quod recepi.
16. νοῦς, καὶ] Cod. Vat. νοῦς νοῦς καί.
ib. καὶ νοούμενον] Cod. Vat. κινούμενον. Idem omittit τὸ post κατά. Mox Marc. A. οὐ γὰρ ἂν γένοιτο κατὰ τὸ νοεῖν.
19. καὶ κίνησιν] Cod. Vat. omittit καί.

cunque sunt, apud ipsum perfecta sunt, ut sit omnino perfectus, non habens, quod non sit tale: neque quicquam in se habens, quod non intelligat: intelligit autem non quærendo, sed possidendo. Neque peregrinam habet felicitatem, sed omnia habet in ævo, atque vera est æternitas, quam imitatur tempus circa animam sese versans, alia quidem dimittens, alia vero attingens. Etenim alia rursusque alia sunt circa animam. Nam aliquando Socrates, aliquando equus, et unum aliquid semper eorum, quæ sunt, intellectus autem omnia. Habet igitur in eodem omnia consistentia in eodem, atque est duntaxat, semperque præsens, neque ullo modo futurum. Est enim jam tunc, quicquid esse potest, neque habet præteritum. Non enim ibi quicquam præteriit, sed ibi cuncta in præsenti consistunt: utpote quæ sunt semper eadem, tanquam quæ præsenti habitu sunt contenta: proinde quodlibet illorum est intellectus atque ens. Et universum omnis est intellectus, ensque omne: intellectus quidem, propterea quod intelligit, atque ita ens sibi vindicat: ens autem, propterea quod intelligitur, atque hoc ipsum, quod intelligitur, intelligere et esse exhibet intellectui. Intelligendi vero causa aliud est: quod quidem enti quoque causa est essendi: amborum igitur simul aliud causa est. Ipsa enim et simul existunt, et nunquam se mutuo deserunt. Sed cum duo sint, hoc ipsum unum simul est intellectus, et ens, et intelligens simul et intellectum. Intellectus quidem quatenus intelligit, ens autem quatenus intelligitur. Non enim esse posset actus intelligendi, nisi esset (ut ita loquar) alteritas, atque identitas. Sunt ergo prima intellectus, ens, alteritas, et identitas. Oportet autem motum quoque sta-

λαβεῖν καὶ στάσιν· καὶ κίνησιν μὲν, εἰ νοεῖ, στάσιν δὲ, ἵνα τὸ 485
αὐτό· τὴν δὲ ἑτερότητα, ἵν' ᾖ νοοῦν καὶ νοούμενον· ἢ ἐὰν ἀφέλῃς
τὴν ἑτερότητα, ἓν γενόμενον σιωπήσεται. Δεῖ δὲ καὶ τοῖς νοηθεῖσιν
ἑτέροις πρὸς ἄλληλα εἶναι· ταὐτὸν δὲ, ἐπεὶ ἓν ἑαυτῷ, καὶ κοινὸν
δέ τι ἓν πᾶσι, καὶ ἡ διαφορὰ, ἑτερότης. Ταῦτα δὲ πλείω γενόμενα F
ἀριθμὸν καὶ τὸ ποσὸν ποιεῖ· καὶ τὸ ποιὸν δὲ, ἡ ἑκάστου τούτων ἰδιό-
τητος, ἐξ ὧν ὡς ἀρχῶν τἄλλα.

Πολὺς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ ψυχῇ τῇδε ὑπάρχει, ἐν τούτοις 486
εἶναι συναφθείσῃ, εἰ μὴ ἀποστατεῖν ἐθέλοι. Πελάσασα οὖν αὐτῷ, A
καὶ οἷον ἓν γενομένῃ, ζητεῖ· τίς οὖν ὁ τοῦτον γεννήσας; ὁ ἁπλοῦς,
καὶ ὁ πρὸ τοιούτου πλήθους, ὁ αἴτιος τοῦ καὶ εἶναι, καὶ πολὺν εἶναι
τοῦτον, ὁ τὸν ἀριθμὸν ποιῶν. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ πρῶτος· καὶ γὰρ
πρὸ δυάδος τὸ ἓν, δεύτερον δὲ δυάς· καὶ παρὰ τοῦ ἑνὸς γεγενημένη B
ἐκεῖνο ὁριστὴν ἔχει, αὕτη δὲ ἀόριστον παρ' αὐτῆς. Ὅταν δὲ ὁρισθῇ,
ἀριθμὸς ἤδη· ἀριθμὸς δὲ ὡς οὐσία· ἀριθμὸς δὲ καὶ ἡ ψυχή. Οὐ γὰρ

4. ἐτὶ ἐν] Codd. Vat. Marc. A. ἐτὶ ἓν. Quod recepi.
11. πρὸ τοιούτου] Euseb. πρὸ τῶν τοιούτου, omisso πλήθους. Idem omittit καὶ ante εἶναι. Ante δυάδος addit τῆς.
13. γιγινημένη] Ita Codd., excepto Vind. A., omnes. Ed. γινημένη. Vind. A. γιγομένη.
14. ἔχει] Cod. Ciz. εἶναι.
ib. παρ' αὐτῆς] Codd. Mon. C. Marc. A. παρ' αὑτῆς, ut correxi. In eadem sententia αὐτὴ pro αὕτη δὲ ἀόριστον legendum videtur cum Ficino.
15. Οὐ γὰρ—μιγίδη] Cod. Ciz. hæc habet post ὕστερα.

tumque adjungere: Et motum quidem, si intelligit, statum vero, ut idem: sed alteritatem, ut sit intelligens atque intellectum: alioquin, si diversitatem hanc abstuleris, unum jam prorsus evadens silebit omnino. Oportet autem, quæ intelligunt et quæ intelliguntur, inter se sic esse diversa, esse quoque idem, quatenus [in eodem,] unum sibimet ipsi et commune unum aliquod omnibus. Atqui differentia ipsa alteritas est. Hæc autem, dum plura fiunt, numerum quantitatemque faciunt, ac denique tale aliquid uniuscujusque horum proprietas efficit, ex quibus velut principiis cætera quoque proficiscuntur.

V. *Pythagorici fingunt in quadam quasi processione ipsius unius oriri binarium, in quodam binarii termino ternarium suboriri, similiterque deinceps: Platonici similiter de prima essentia judicant.*

Hæc enim cum perfectissime sit, ideoque similiter vivat vitali quodam quasi motu progreditur intus. Cum vero progressio sit opposita regressioni vel termino, nimirum aliunde, et id quidem desuper habet ut regrediatur, vel terminetur: sicut cœlum, ut moveatur, habet ab anima; ut in orbem, habet ab intellectu, vel anima jam intellectuali. Terminatur autem vitalis ille actus in intellectum, et hunc clarissimum omniformemque, vigore scilicet interim accepto divinitus, sicut et oculus nativo quodam nixu aspicit, sed virtute luminis fit actu videns atque formatus. Denique cum in ipso intellectu primo se ipsum intelligente ratio quidem formalis ipsius intelligentis sit quasi procedentis atque formabilis, ratio autem intellectui sit quasi terminantis atque formantis: ideoque inter se opponantur, merito ibi est numerus aliquis, non accidentalis ille quidem, sed prorsus essentialis. Est et illic numerus idearum ratione formali inter se differentium, si modo per eas intelliguntur et fiunt formæ rerum re ipsa invicem discrepantium. ideo intellectus adeo multiplex a principio dependet penitus simplicissimo. (Obloquitur in his Plotino Tiedemannus in libro *Geist der Spekulativen Philosophie, III. p.* 388. *sqq.*)

Hic itaque Deus plurimus in anima hac existit rebus ejusmodi copulata, nisi forte hinc velit abire. Propinquans ergo ipsi et quasi unum effecta ita perquirit: Quisnam igitur ille est, qui hunc genuit? qui simplex et ante ejusmodi multitudinem: qui auctor huic est, ut et sit, sitque multiplex: qui procreat numerum. Numerus enim non est primus. Nam ante duitatem est ipsum unum: secundum vero duitas, quæ ab uno facta, ipsum habet definitorem: ipsa vero suapte natura est quiddam indefinitum. Quando

486 ὄγκοι τὰ πρῶτα, οὐδὲ μεγέθη· τὰ γὰρ παχέα ταῦτα, ὕστερα· ἃ
ὄντα ἡ αἴσθησις οἴεται· οὐδὲ ἐν σπέρμασι δὲ τὸ ὑγρὸν τὸ τίμιον,
ἀλλὰ τὸ μὴ ὁρώμενον, τοῦτο δὲ ἀριθμὸς καὶ λόγος. Ὁ οὖν ἐκεῖ
C λεγόμενος ἀριθμὸς καὶ ἡ δυὰς, λόγοι καὶ νοῦς· ἀλλὰ ἀόριστος μὲν ἡ
δυὰς, τῷ οἷον ὑποκειμένῳ λαμβανομένη· ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ 5
τοῦ ἑνὸς, εἶδος ἕκαστος, οἷον μορφωθέντος τοῖς γενομένοις εἴδεσιν ἐν
αὐτῷ. Μορφοῦται δὲ ἄλλον μὲν τρόπον παρὰ τοῦ ἑνὸς, ἄλλον δὲ
παρ' αὐτοῦ, οἷον ὄψις ἡ κατ' ἐνέργειαν. Ἔστι γὰρ ἡ νόησις ὅρασις
ὁρῶσα ἄμφω τὸ ἕν.

A Πῶς οὖν ὁρᾷ, καὶ τίνα, καὶ πῶς ὅλως ὑπέστη καὶ ἐξ ἐκείνου γέγο- 10
νεν, ἵνα καὶ ὁρᾷ; νῦν μὲν γὰρ τὴν ἀνάγκην τοῦ εἶναι ταῦτα ἡ ψυχὴ
ἔχει. Ἐπιποθεῖ δὲ τὸ θρυλλούμενον δὴ τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς πάλαι
σοφοῖς, πῶς ἐξ ἑνὸς τοιούτου ὄντος, οἷον λέγομεν τὸ ἓν εἶναι, ὑπό-
στασιν ἔσχεν ὁτιοῦν, εἴτε πλῆθος, εἴτε δυὰς, εἴτε ἀριθμὸς, ἀλλ' οὐκ
B ἔμεινεν ἐκεῖνο ἐφ' ἑαυτοῦ, τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἐξερρύη, ὃ ὁρᾶται μὲν 15

4. ἡ δυὰς] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἡ.
5. ὁ ἐξ] Cod. Ciz. omittit ὁ.
8. παρ' αὐτοῦ] Cod. Mon. C. Marc. A. παρ' αὐτοῦ, et sic rescripsi.
10. καὶ τίνα] Codd. Ciz. et Vat. addunt ἔστι γὰρ ἡ νόησις.
12. θρυλλούμενον] Codd. Mon. C. et Med. B. θρυλούμενον.
14. ἀλλ' οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt οὐκ.

vero definita est, jam est numerus: numerus autem ut essentia: nam et anima quoque numerus est. Non enim moles sunt prima naturæ, neque magnitudines ullæ. Crassa enim hæc posteriora sunt, quæ sensus existimat entia. Jam vero nec in seminibus hoc ipsum humidum est, quod dignum æstimatione censetur, sed quod sensibus non apparet: id autem numerus est atque ratio. Qui ergo numerus illic dicitur atque etiam duitas, intellectus est et rationes quædam: sed indefinita quidem duitas est, quatenus subjecto consideratur: numerus autem, qui ex ipsa est atque uno, jam est species unusquisque, quasi sic intellectus ipsius essentia per species in eo factas formata jam fuerit. Formatur autem alio quidem modo ab ipso uno, alio autem a se ipso, velut visio, quæ est jam actu videns. Est enim intelligentia visio videns, et ambo unum.

VI. *Deus summus absque ullo voluntatis vel naturæ motu divinum generat intellectum tanquam verbum suum, sola alteritate quadam a patre differens: Intellectus similiter immobilis verbum suum generat ipsam scilicet mundi animam.*

Si primum principium esset ullo modo mutabile, omnino nutarent omnia. Item si fingatur per motum quasi medium generare mentis substantiam, motum tandem generabit sine motu accidens tam imperfectum, ut sit accidentium omnium imperfectissimum, cum partes in se suas simul possidere nunquam possit. Itaque ratio dictat, sine ejusmodi accidente perfectissimam illam a Deo substantiam generari, cum agentia partim natura, partim voluntate faciant, et in primo agente omnis agendi facultas contineatur, et, quæ in sequentibus sunt divisa, in primo sint unita: nimirum Deus voluntate res facit pariter atque natura: idemque in eo natura est atque voluntas. Ab illo igitur nec per voluntatem nec per naturam mutato emicat intellectus quasi lumen, et cum primum emicat naturali quodam instinctu vergens ad patrem, idearum splendore repletur. Evadit igitur intellectus hinc absolute formatus: similiter ad intellectum divinum anima mundi se habet. Notabis, orationem tunc efficacissimam fore, quando animus, ad intellectum suum omnino se revocans, solum se offert soli Deo, ad solum videlicet illum amore flagrans. (Excerpsit hæc et sequentia atque in certo pronuntiatorum numero inclusit Tennemann. in *Hist. Philos. VI. p.* 89. *sqq. p.* 106.)

Quomodo igitur videt? quidve videt? Et quomodo prorsus extitit et processit ab illo, ut et videat? Nunc enim necessitatem ipsam, per quam hæc fiant, animus tenet. Affectat autem iterum intelligere, quod etiam inter antiquos sapientes est divulgatum, quonam pacto ex uno existente tali, quale dicimus unum ipsum existere, habuerit unumquodque substantiam, sive multitudo,

ἐν τοῖς οὖσιν, ἀνάγειν δὲ αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο ἀξιοῦμεν ; Ὧδε οὖν λέγε- 487
σθω θεὸν αὐτὸν ἐπικαλεσαμένοις, οὐ λόγῳ γεγωνότι, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ A
ἐκτείνασιν ἑαυτοὺς εἰς εὐχὴν πρὸς ἐκεῖνον, εὔχεσθαι τὸν τρόπον τοῦ-
τον δυναμένους, μόνους πρὸς μόνον. Δεῖ τοίνυν θεατὴν ἐκείνου ἐν
τῷ εἴσω οἷον νεῷ ἐφ' ἑαυτοῦ ὄντος, μένοντος ἡσύχου ἐπέκεινα ἁπάν-
των, τὰ οἷον πρὸς τὰ ἔξω ἤδη ἀγάλματα ἑστῶτα, μᾶλλον δὲ ἄγαλμα B
τὸ πρῶτον ἐκφανὲν θεᾶσθαι πεφηνὸς τοῦτον τὸν τρόπον. Παντὶ
τῷ κινουμένῳ δεῖ τι εἶναι, πρὸς ὃ κινεῖται· μὴ ὄντος δὲ ἐκείνῳ μηδε-
νὸς, μὴ τιθώμεθα αὐτὸ κινεῖσθαι· ἀλλ' εἶτι μετ' αὐτὸ γίγνεται, ἐπι-
στραφέντος ἀεὶ ἐκείνου πρὸς αὐτὸ, ἀναγκαῖόν ἐστι γεγονέναι. Ἐκ-
ποδὼν δὲ ἡμῖν ἔστω γένεσις ἡ ἐν χρόνῳ, τὸν λόγον περὶ τῶν ἀεὶ ὄν- C
των ποιουμένοις· τῷ δὲ λόγῳ τὴν γένεσιν προσάπτοντας αὐτοῖς,
αἰτίας καὶ τάξεως αὐτοῖς ἀποδώσει. Τὸ οὖν γιγνόμενον ἐκεῖθεν οὐ
κινηθέντος φατέον γίγνεσθαι· εἰ γὰρ κινηθέντος αὐτοῦ τι γίγνοιτο,
τρίτον ἀπ' ἐκείνου τὸ γιγνόμενον μετὰ τὴν κίνησιν ἂν γίγνοιτο, καὶ
οὐ δεύτερον. Δεῖ οὖν ἀκινήτου ὄντος, εἶτι δεύτερον μετ' αὐτὸ, οὐ
προσνεύσαντος οὐδὲ βουληθέντος, οὐδὲ ὅλως κινηθέντος ὑποστῆναι
αὐτό. Πῶς οὖν καὶ τί δεῖ νοῆσαι περὶ ἐκεῖνο μένον ; περίλαμψιν D

1. Ὧδε οὖν] Codd. Ciz. et Vat. interponunt μέν.
2. γιγωσῶ] Cod. Mon. C. λι γωνῶ (sic). Vind. A. λιΓχνῶ καὶ (sic). Marc. A. οὐ λόγω λίγων νῷ.
3. εἰς ἰυχὴν] Cod. Ciz. εἰς ψυχὴν. Vat. εἰς τὴν ἰυχήν.
ib. τὸν τρόπον τοῦτον] Codd. Ciz. et Med. B. δὶ τοῦτον τὸν τρόπον. Mon. C. Marc. A. et Vat. τοῦτον τὸν τρόπον.
4. μόνους] Abest a Cod. Vat.
5. εἴσω] Codd. Med. B. Vat. ἴσω.
7. ἐκφανὶν] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. B. ἐκφανὶν. Darm. ἐκφαμὶν. Illud recepi.
ib. Πάντα τῷ] Codd. omnes παντὶ τῷ. Unde correxi.
9. μὴ τιδώμιθα] Cod. Vind. A. μηδὶ τιθώμιθα.
10. ἀναγκαῖον] Cod. Ciz. καὶ ἀναγκαῖον. Mox Marc. A. ἡμῶν pro ἡμῖν.
13. ἀποδώσει] Cod. Vat. ἀποδόσει.
14. αὐτοῦ τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι.

sive duitas, sive numerus: neque illud in se ipso quieverit, sed tanta illinc effluxerit multitudo, quanta conspicitur quidem in ordine rerum, reducendam vero censemus ad illud. Sic itaque dicendum nobis est, Deum ipsum invocantibus, non oratione quidem ad aures pertinente, sed animo se ipsum ad Deum voti gratia impensissime revocante: quippe cum hac tantum conditione vovere precarique possimus, si soli accedamus ad solum. Oportet igitur Dei contemplatorem in ipso penetrali, velut templo quodam, intra se ipsum, inquam, tranquille quiescere super omnia prorsus extantem, ibique velut statuas extra universum constitutas, imo vero statuam primo effulgentem, hoc modo, quo naturaliter inspici potest, inspicere. Circa omne, quod movetur, oportet aliquid esse ad quod moveatur: nam, si (illi) nihil ejusmodi fuerit, moveri minime affirmabimus: sed siquid post efficiens ipsum fiat, id omne ipso semper ad se converso effici necessarium est. Procul esto nunc a nobis generatio temporalis, verba de sempiternis in præsentia facientibus: et si quando inter loquendum generationem eis attribuamus, ratione causæ ordinisque cujusdam generationem in medium adducentibus. Quod igitur inde gignitur, dicendum est superiore non agitato gigni: alioquin si moto illo aliquid generetur, certe id, quod gignitur, non secundum, sed tertium erit ab illo post motum. Quam ob rem necessarium est, cum illud sit prorsus immobile, si quid secundum post ipsum nascitur, id profecto illo neque annuente, neque voluntate decernente, neque ullo pacto commoto subsistere. Quonam igitur pacto quidve nobis est circa illud stabile cogitandum? Lumen undique circumfusum ex ipso dependens, ex ipso, inquam, penitus quiescente, ceu fulgorem circa solem, quasi circumcurrentem, ex ipso semper ma-

487 ἐξ αὐτοῦ μὲν, ἐξ αὐτοῦ δὲ μένοντος, οἷον ἡλίου τὸ περὶ αὐτὸ λαμπρὸν, ὥσπερ περιθέον, ἐξ αὐτοῦ ἀεὶ γεννώμενον μένοντος. Καὶ πάντα τὰ ὄντα ἕως μένει, ἐκ τῆς αὐτῶν οὐσίας ἀναγκαίαν τὴν περὶ αὐτὰ πρὸς τὸ ἔξω αὐτῶν ἐκ τῆς παρούσης δυνάμεως δίδωσιν αὐτῶν
E ἐξηρτημένην ὑπόστασιν, εἰκόνα οὖσαν οἷον ἀρχετύπων ὧν ἐξέφυ· πῦρ μὲν τὴν παρ' αὐτοῦ θερμότητα, καὶ χιὼν οὐκ εἴσω μόνον τὸ ψυχρὸν κατέχει· μάλιστα δὲ ὅσα εὐώδη μαρτυρεῖ τοῦτο. Ἕως γάρ ἐστι, πρόεισί τι ἐξ αὐτῶν, περὶ αὐτὰ, ὧν ἀπολαύει ὑποστάντων ὁ πλησίον· καὶ πάντα δὲ ὅσα ἤδη τέλεια γεννᾷ, τὸ δὲ ἀεὶ τέλειον, ἀεὶ
F καὶ ἀΐδιον γεννᾷ, καὶ ἔλαττον δὲ ἑαυτοῦ γεννᾷ. Τί οὖν χρὴ περὶ τοῦ τελειοτάτου λέγειν; μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ· ἢ τὰ μέγιστα μετ' αὐτόν· μέγιστον δὲ μετ' αὐτὸν νοῦς, καὶ δεύτερον./ καὶ γὰρ ὁρᾷ ὁ νοῦς ἐκεῖνον, καὶ δεῖται αὐτοῦ μόνου, ἐκεῖνος δὲ τούτου οὐδέν· καὶ τὸ γεννώμενον ἀπὸ κρείττονος νοῦ, νοῦν εἶναι, καὶ κρείττων ἁπάντων ὁ νοῦς, ὅτι τἆλλα μετ' αὐτόν· οἷον καὶ ἡ ψυχὴ, λόγος νοῦ· καὶ ἐνέργειά τις,
G ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνου. Ἀλλὰ ψυχῆς μὲν ἀμυδρὸς ὁ λόγος· ὡς γὰρ εἴδωλον νοῦ, ταύτη καὶ εἰς νοῦν βλέπειν δεῖ· νοῦς δὲ ὡσαύτως πρὸς
488 ἐκεῖνον, ἵνα ᾖ νοῦς· ὁρᾷ δὲ αὐτὸν οὐ χωρισθεὶς, ἀλλ' ὅτι μετ' αὐτόν·

1. δὲ μένοντος] Cod. Vat. δὲ μὲν ὄντος. Mox Euseb. περὶ αὐτόν λαμπρὸν φῶς περιθέον. Quod recipi vult Viger. ad Eusebium. Recte.
2. περιθέον] Codd. Med. A.B. Vat. περιθέον, ut legit Fic. Ed. περὶ θεόν.
ib. ἀεὶ γεννώμενον] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Vind. A. In Ed. est ἀεὶ γινώμενον, in Darm. γενναμένου ἀεί. Euseb. ἐξ αὐτοῦ τε ἀεὶ γενν. μένοντος δέ. Quod placet Vigero ad Eusebium.
3. τῆς αὐτῶν] Cod. Vat. τῆς αὐτῆς. Euseb. τῆς αὐτοῦ. Correxi αὐτῶν.
ib. ἀναγκαίαν] Cod. Vat. ἀναγκαῖαν.
6. τὴν παρ' αὐτοῦ] Euseb. τὴν παρ' αὐτῷ.
7. μαρτυρεῖ τοῦτο] Euseb. μαρτυρεῖ τούτῳ.
9. πλησίον] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. πλησίον. Ed. πλησίων. Euseb. ὅ,τι πλησίον. Mox id. τὸ δὴ ἀεί. Viger. ad Euseb. volebat οὗ pro ὧν, et ὑποστάντος, cum præcesserit πρόεισί τι. Idem in præcedd. præfert δή.
10. καὶ ἔλαττον] Cod. Ciz. τὸ ἔλαττον. Mox Cyrill. τελεωτάτου.
11. μέγιστα μετ' αὐτόν] Euseb. μ. μετ' αὐτό. Theodoretus etiam bis μετ' αὐτό. Improbat Viger. ad Euseb. quia sequitur ἐκεῖνον, ἐκεῖνος. Alioquin, ait, τὸ τέλειον, quod antecessit, αὐτὸ et ἐκεῖνο postularet.
12. καὶ γὰρ] Cod. Vat. omittit γάρ.
14. ἀπὸ κρείττονος] Codd. Ciz. et Vat. ὑπο pro ἀπό.
ib. εἶναι] Cod. Vat. ἔχει. Subaudi, ait Viger. ad Euseb., χρὴ λέγειν, ἀπὸ κοινοῦ, quod Plotino frequentissimum est.
ib. κρείττων] Cod. Ciz. κρείττον.
ib. ὁ νοῦς] Abest ὁ a Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. Vat. Vind. Marcc. Eus. Cyrill. qui item omittit articulum ante ψυχή. Idem non habet γὰρ post ὡς.
15. λόγος νοῦ] Cod. Vat. λόγος νοῦς.

nente progenitum. Jam vero res omnes, quatenus naturaliter perseverant, ex ipsa sui essentia præsenteque virtute necessariam circa se foras naturam producunt ab ipsis dependentem, quæ quidem imago sit velut exemplaris, scilicet virtutis illius, unde manavit. Ignis quidem ex se foras emittit calorem, nix quoque frigus non intrinsecus tantum cohibet, sed et aliis exhibet: præcipue vero id res odoratæ testantur. Quamdiu enim sunt, nonnihil ab eis circum effunditur: cujus inde fit particeps, quod est propinquum. Atqui quæcunque perfecta jam sunt, aliquid generant. Quod autem semper est perfectum, semper gignit et sempiternum, minus autem genitum genitore. Quidnam igitur de perfectissimo est dicendum? Numquid nihil prodit ab eo, an potius ab eo prodeunt, quæ omnium maxima sunt post ipsum? Maximum vero post ipsum est intellectus, atque secundum. Inspicit enim intellectus illud, soloque illo indiget: illud vero primum hoc minime indiget. Oportet profecto, quod fit ab eo, quod est mente melius, esse mentem: melius vero omnium, quæ fiunt, est intellectus, quoniam alia sunt post ipsum. Jam vero et anima mentis est verbum et actus quidam, sicut mens est Dei verbum. Verum obscurum est animæ verbum. Quatenus enim est imago mentis, hoc ipso ei aspiciendum est in mentem: eadem ratione Deum suspicit mens imago Dei, ut ita sit intellectus: videt vero Deum minime inde

488

καὶ μεταξὺ οὐδὲν, ὡς οὐδὲ ψυχῆς καὶ νοῦ. Ποθεῖ δὲ πᾶν τὸ γεννῆσαν τὸ γεννηθὲν, καὶ τοῦτο ἀγαπᾷ, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι μόνοι τὸ γεννῆσαν καὶ τὸ γεγεννημένον. Ὅταν δὲ καὶ τὸ ἄριστον ᾖ τὸ γεννῆσαν, ἐξ ἀνάγκης συνέστιν αὐτῷ, ὡς τῇ ἑτερότητι μόνον κεχωρίσθαι.

Εἰκόνα δὲ ἐκείνου λέγομεν εἶναι τὸν νοῦν. Δεῖ γὰρ σαφέστερον A
λέγειν. Πρῶτον μὲν, ὅτι δεῖ πως εἶναι ἐκεῖνο τὸ γεννώμενον, καὶ ἀποσώζειν πολλὰ αὐτοῦ, καὶ εἶναι ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸ, ὥσπερ καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· ἀλλ' οὐ νοῦς ἐκεῖνο. Πῶς οὖν νοῦν γεννᾷ; ἢ ὅτι τῇ ἐπιστροφῇ πρὸς αὐτὸ ἑώρα· ἡ δὲ ὅρασις αὕτη, νοῦς. Τὸ γὰρ καταλαμβάνον ἄλλο, ἢ αἴσθησις ἢ νοῦς· αἴσθησιν γραμμὴν καὶ τὰ B
ἄλλα· ἀλλ' ὁ κύκλος τοιοῦτος, οἷος μερίζεσθαι, τοῦτο δὲ οὐχ οὕτως·

1. γιννῆσαν] Pergit Euseb. καὶ τὸ γιγιννημένον καὶ τ. α. Addidi τὸ γιννήσαν ex uno Theodoreti Codice. In seqq. post ᾗ τὸ γιννῆσαν Theodoretus addit τὸ γιγιννημένον.

2. ἀγαπᾷ] Cod. Darm. ἀγαπᾶν (sic). Quod sequitur ὅταν omittit Cod. Vind. A.

ib. ὅταν ὦσι] Cyrill. ὅταν ἓν ὦσι. quod vereor ut Platonicis istis aut Plotinicis in mentem venerit. Nec quenquam moveat istuc μόνοι cum τὸ γιννῆσαν καὶ τὸ γιγιννημένον. Græcorum hic idiotismus est, qui rei significatæ potius, quam vocum ipsarum rationem sæpe habent, ut, cum μιᾶρά ἰύτυχῖς dicuntur a Synesio, et al. id genus. *Viger. ad Euseb.*

3. γιγιννημένου] Cod. Vat. γιγιννμένον. Male. Cyrill. mox ἀέριστον. Judice Vigero ad Euseb.

4. ὡς τῇ] Euseb. ὥστι. Ego, ait Viger. ad Euseb., illud prætulerim, quod est etiam in reliquis. Porro Cyrillus ista breviter et erudite sic explicat: τὸ διὰ μέσου κεῖσθαι μηδὲν, κεχωρίσθαι δὲ μόνῃ τῇ ἑτερότητι· καὶ οὕτι που τάχα τῇ κατὰ τὴν φύσιν· ἀλλ' ὅτι τὸ γιννῆσαν πρὸς τὸ γιννώμενον, μίαν τινὰ ἔχει διαφορὰν τὴν τοῦ ὅτι τὸ μὲν γιγίννηκε, τὸ δὲ γιγίννηται.

6. Εἰκόνα] Cod. Vind. A. εἰκότως. Mox Euseb. εἶναι λέγομεν, et ita Theodoret.

ib. ἐκείνου] Cod. Vat. ἐκεῖνον.

ib. Δεῖ τῶς] Ita Cod. Ciz. Reliqui cum Ed. δεῖ πῶς.

7. γιννώμενον] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. γινόμενον.

9. νοῦν γεννᾷ] Cod. Ciz. omittit νοῦν.

12. ἀλλ' ὁ κύκλος] Codd. Darm. et Med. A. (hic in marg.) ὡς κύκλος ἀλλ' ὁ κύκλος.

separata: sed quoniam est post ipsum, nihilque est medium, quemadmodum nihil medium est inter animam atque mentem. Omne vero genitum appetit genitorem, in cujus consecutione sit contentum, præcipue autem quando soli sunt genitor atque genitus. At ubi, quod genuit, est omnium optimum, necessario genitum ipsi cohæret usque adeo, ut alteritate (ut ita dixerim) quadam solum videatur inde secretum.

VII. *Quemadmodum intellectualis anima dependet ab intellectu puro, qui non est anima: ita et hic intellectus emanat ab ipso bono, quod non est intellectus, sed supereminet intellectum.*

Intellectus hic primo quidem a patre manat, tanquam essentia vivens, mox vero naturaliter illuc aspiciens intellectus evadit. Intellectus enim est ipsa substantialis visio ex aspectu sive affectu naturali resultans: hujus quidem pater est ipsum simpliciter unum. Hic autem unum essentiale sive vitale, ubi videtur esse binarius, sed aspectu addito jam ternarius. In ternario est par et impar omnisque numerus. Similiter hic per aspectum sive affectum naturalem jam ternarius, simul numerus omnis efficitur. Aspiciendo enim sive naturaliter asciscendo corroboratur a patre: confirmatus viventem essentiam suam jam comprehendit, in qua fœcunda viget virtus essentiarum omnium genitrix. Sic igitur in se ipso in formas omnium se derivat, dum suam hanc intelligendo in se explicat potestatem. Effectus est igitur omniformis, et omnia fomento patris: qui, cum nulla rerum forma definiatur, merito vel nihil agit, quod dictu nefas, aut pariter omnia, dum ex se uno super omnia existente unum generat omniforme. Hic Cœlo genitus, Saturnus est appellatus, conceptus suos ipse deglutiens a Rhea, id est natura et materia segregatos. Hujus filius Jupiter mundi anima filios, id est formas generat in natura, atque per hanc ad materiam postremo producit.

Imaginem vero illius esse dicimus intellectum. Oportet enim apertius explicare. Primo quidem oportere id genitum esse, servarcque multa in se genitoris, similitudinemque talem ferme ad ipsum habere, qualem lumen habet ad solem: genitorem vero illum non esse mentem. Quomodo igitur gignit mentem? Quia videlicet genitum conversione quadam ad genitorem inspicit: hæc autem ipsa visio est intellectus. Quod enim percipit aliud vel sensus est, vel intellectus. Comparari vero solet sensus quidem lineæ, quod vero reliquum est in cognoscendo circulo. Verum ejusmodi circulus est quasi partibilis, ipsum vero non ita se habet. Forte vero hic quoque est

488 ἢ καὶ ἐνταῦθα ἓν μὲν, ἀλλὰ τὸ ἓν δύναμις πάντων. Ὧν οὖν ἔστι
δύναμις, ταῦτα ἀπὸ τῆς δυνάμεως οἷον σχιζομένη ἡ νόησις καθορᾷ·
ἢ οὐκ ἂν ἦν νοῦς· ἐπεὶ καὶ παρ' αὑτοῦ ἔχει ἤδη οἷον συναίσθησιν
C τῆς δυνάμεως, ὅτι δύναται, οὐσίαν. Λυτὸς γ' οὖν δι' αὑτὸν καὶ ὁρί-
ζει τὸ εἶναι αὑτῷ, τῇ παρ' ἐκείνου δυνάμει, καὶ ὅτι οἷον μέρος ἔν τι
τῶν ἐκείνου καὶ ἐξ ἐκείνου ἡ οὐσία, καὶ ῥώννυται παρ' ἐκείνου, καὶ
τελειοῦται εἰς οὐσίαν παρ' ἐκείνου καὶ ἐξ ἐκείνου. Ὁρᾷ δὲ αὑτῷ
ἐκεῖθεν, οἷον μεριστῷ ἐξ ἀμερίστου, καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ νοεῖν, καὶ
πάντα, ὅτι ἐκείνος μηδὲν τῶν πάντων. Ταύτῃ γὰρ πάντα ἐξ ἐκεί-
νου, ὅτι μή τινι μορφῇ κατείχετο ἐκεῖνος· μόνον γὰρ ἓν ἐκεῖνο, καὶ
D ὁ μὲν πάντα ἐν τοῖς οὖσιν ἂν ἦν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνο οὐδὲν μὲν τῶν
ἐν τῷ νῷ· ἐξ αὐτοῦ δὲ πάντα ἐν τοῖς οὖσιν ἂν ἦν· διὸ καὶ οὐσίαι
ταῦτα. Ὥρισται γὰρ ἤδη, καὶ οἷον μορφὴν ἕκαστον ἔχει· τὸ δὲ ὂν
489 δεῖ οὐκ ἐν ἀορίστῳ οἷον θεωρεῖσθαι, ἀλλ' ὅρῳ πεπῆχθαι καὶ στάσει·
A στάσις δὲ τοῖς νοητοῖς ὁρισμὸς καὶ μορφὴ, οἷς καὶ τὴν ὑπόστασιν
λαμβάνει. Ταύτης τοι γενεᾶς ὁ νοῦς οὗτος ἄξιος νοῦ τοῦ καθαρωτά-
του, μὴ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς φῦναι· γενόμενον δὲ ἤδη τὰ
ὄντα πάντα σὺν αὐτῷ γεννῆσαι· πᾶν μὲν τὸ τῶν ἰδεῶν κάλλος, πάν-
B τας δὲ θεοὺς νοητοὺς, πλήρη δὲ ὄντα ὧν ἐγέννησε, καὶ ὥσπερ κατα-

5. τῶν ἐκείνου] Cod. Vat. τῶν ἐκείνων.
6. καὶ ἐξ—ῥ. παρ' ἐκείνου] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
ib. καὶ τελειοῦται—οὐσίαν παρ' ἐκείνου] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. et Vind. A.
7. καὶ ἐξ ἐκείνου] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. δὲ αὐτὸ] Cod. Med. A. δὲ αὖτὸ (sic). Mon. C. Vat. δὲ αὐτῷ. Correxi αὑτῷ.
8. μεριστῷ] Cod. Vind. A. μεριστόν.
10. μορφῇ] Hanc vocem Cod. Ciz. nonnisi in marg. habet.
ib. ἐκεῖνο] Cod. Vat. ἐκείνῳ. In Ciz. sequitur μηδὲν pro οὐδέν.
12. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Vat. ἐξ αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ.
ib. δὲ πάντα] Desunt in Cod. Ciz.
13. ὂν δεῖ] Cod. Vat. οὐ δεῖ.
17. τὰ ὄντα] Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. Marcc. Vind. A. τὰ ὄντα πάντα. Et ita legit Fic. Unde recepimus.

unum, sed unum potestas omnium. Quorum igitur est potestas, hæc ab ipsa potestate velut partita intelligentia conspicit, alioquin intellectus minime foret: quandoquidem et ipse per se habet jam velut potestatis suæ consensum animadvertentem quantum valeat, in quo quidem sua consistit essentia. Ipse igitur per se ipsum et definit esse sibimet potestate quadam ab illo prorsus accepta: ubi sane animadvertitur essentiam esse velut partem quandam unam eorum, quæ sunt illius atque ex illo, et corroborari ab illo, ab eodemque et ex eodem perfici in essentiam. Videt autem inde [se ipsum] sibi ipsi velut partibili quodam ex impartibili (esse) tum vivere, tum intelligere, ac prorsus omnia: quoniam ille nihil est omnium. Ob hoc enim ab illo fiunt omnia, quoniam illud una quadam forma minime circumscribitur. Illud enim unum est duntaxat, intellectus autem in ordine rerum est omnia. Ob hoc itaque illud nihil est eorum, quæ sunt in mente, sed ex ipso cuncta in rerum ordine manant: quam ob rem hæc essentiæ sunt. Determinata enim jam sunt, et unumquodque habet jam velut formam: ipsum vero ens non est quasi in quodam indefinito considerandum, sed termino quodam statuque firmatum. Status autem in rebus intelligibilibus determinatio est atque forma, quibus suam substantiam sortiuntur. Hic igitur hujus generis intellectus purissimæ mentis appellatione dignus, non aliunde, quam ex primo principio, nasci est judicandus: atque hunc jam genitum cuncta secum simul entia genuisse, universam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes. Existimandum præterea, hunc esse plenum omnium, quæ progenuit, et quasi genita protinus absorbentem: propterea

πιόντα πάλιν τῷ ἐν αὐτῷ ἔχειν, μὴ δὲ ἐκπεσεῖν εἰς ὕλην· μηδὲ 489
τραφῆναι παρὰ τῇ Ῥέᾳ, ὡς τὰ μυστήρια καὶ οἱ μῦθοι οἱ περὶ θεῶν
αἰνίττονται, Κρόνον μὲν θεὸν σοφώτατον πρὸ τοῦ Διὸς γενέσθαι, ἃ
γεννᾷ πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, ᾗ καὶ πλήρης, καὶ νοῦς ἐν κόρῳ. μετὰ
δὲ ταῦτα φασὶ Δία γεννᾶν κόρον ἤδη ὄντα. Ψυχὴν γὰρ γεννᾷ νοῦς,
νοῦς ὢν τέλειος· καὶ γὰρ τέλειον ὄντα γεννᾶν ἔδει, καὶ μὴ δυνάμιν
οὖσαν τοσαύτην ἄγονον εἶναι. Κρεῖττον δὲ οὐχ οἷόν τε ἦν εἶναι οὐδ' C
ἐνταῦθα τὸ γεννώμενον, ἀλλ' ἔλαττον ὂν, εἴδωλον εἶναι αὐτοῦ, ἀόρι-
στον μὲν ὡσαύτως· ὁριζόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ γεννήσαντος, καὶ οἷον
εἰδοποιούμενον. Νοῦ δὲ γέννημα λόγος τις καὶ ὑπόστασις τὸ διανο-
ούμενον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ περὶ νοῦν κινούμενον, καὶ νοῦ φῶς, καὶ
ἴχνος ἐξηρτημένον ἐκείνου, κατὰ θάτερα μὲν συνηγμένον ἐκείνῳ· καὶ D
ταύτῃ ἀποπιμπλάμενον, καὶ ἀπολαῦον, καὶ μεταλαμβάνον αὐτοῦ,
καὶ νοοῦν, κατὰ θάτερα δὲ ἐφαπτόμενον τῶν μετ' αὐτὸ, μᾶλλον δὲ
γεννῶν καὶ αὐτὸ, ἃ ψυχῆς ἀνάγκη εἶναι χείρονα· περὶ ὧν ὕστερον
λεκτέον· καὶ μέχρι τούτων τὰ θεῖα.

Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ Πλάτωνος τριττὰ, τὰ πάντα περὶ τὸν πάν- A
των βασιλέα· φησὶ γὰρ πρῶτα, καὶ δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα, καὶ

1. ἐκπισεῖν] Cod. Med. B. ἐμπισεῖν.
2. τραφῆναι] Cod. Vat. ἐκτραφῆναι.
3. Διὸς] Ita marg. Ed. Sed in contextu est δία.
ib. ᾗ καὶ] Cod. Ciz. ᾗ correctum in ὅς. Marc. A. ᾗ καί. Correxi ᾗ.
12. ἐκεῖνο] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐκείνῳ, quod legit Fic. et nos recepimus.
17. τριττὰ] Cod. Vat. τριττά. Sequens τὰ omittit Euseb.
ib. περὶ τὸν] Codd. omnes, ut legit Fic., περὶ τὸν πάντων. Ultimam vocem non habet Ed. neque Eus., qui omittit etiam γὰρ, et pergit πρῶτον περὶ τὰ πρῶτα.

quod in se omnia complectatur, neque in materiam labi sinat, neque nutriri apud Rheam, quemadmodum mysteria fabulæque de diis fingunt, Saturnum quidem sapientissimum Deum ante Jovem genitum: quæ generat in se ipso iterum cohibere: quatenus sic et plenus sit et purus cum plenitudine intellectus. Post hæc tradunt generare Jovem puerum jam existentem, id est purum atque vegetum, et quasi jam saturum. Animam enim generat intellectus, intellectus, inquam, perfectus existens. Quando enim perfectus sit, oportet et generare, potentiamque tantam non esse sterilem. Sed hic quoque, quod gignitur, genitore melius esse non poterat. Cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque similiter: sed definiri a generante atque formari. Progenies vero mentis ratio quædam est, cujus substantia in excogitando consistit: id autem est, quod circa intellectum sese versat, intellectusque ipsius lumen est atque vestigium semper inde dependens: inde quidem illi conjunctum, atque ita repletum et fruens, et compos ejus atque intelligens: inde vero vicissim sibi subdita tangens, imo vero generans: quæ quidem necessarium est anima deteriora contingere: de quibus in sequentibus est dicendum. Hucusque tandem divina procedunt.

VIII. *Ex Platonis Parmenidisque verbis probatur ipsum bonum, et simpliciter unum, esse superius ipso ente, atque intellectu, quod est unum multa appetitque bonum. Item intellectum divinum esse superiorem anima mundi: quoniam hæc est unum et multa quasi jam magis divisa, atque per participationem est intellectus.*

Hac de causa apud Platonem omnia circa omnium regem triplici ordine disponuntur, præcipue vero per prima: secunda deinde circa secundum: tertia denique circa tertium. Tum vero dicit esse et causæ patrem: causam quidem intellectum appellans: nam mundi artifex apud Platonem est intellectus: hunc vero ait animam

περὶ τὰ τρίτα τρίτον. Λέγει δὲ καὶ τοῦ αἰτίου εἶναι πατέρα, αἴτιον μὲν τὸν νοῦν λέγων· δημιουργὸς γὰρ ὁ νοῦς αὐτῷ· τοῦτον δὲ φησὶ τὴν ψυχὴν ποιεῖν ἐν τῷ κρατῆρι ἐκείνῳ. Τοῦ αἰτίου δὲ νοῦ ὄντος, πατέρα φησὶ τἀγαθὸν, καὶ τὸ ἐπέκεινα νοῦ, καὶ ἐπέκεινα οὐσίας.
B Πολλαχοῦ δὲ τὸ ὂν καὶ τὸν νοῦν τὴν ἰδέαν λέγει· ὥστε Πλάτωνα εἰδέναι ἐκ μὲν τἀγαθοῦ τὸν νοῦν, [τὴν ἰδέαν]· ἐκ δὲ τοῦ νοῦ, τὴν ψυχὴν, καὶ εἶναι τοὺς λόγους τούσδε μὴ καινοὺς, μηδὲ νῦν, ἀλλὰ πάλαι μὲν εἰρῆσθαι μὴ ἀναπεπταμένως, τοὺς δὲ νῦν λόγους ἐξηγητὰς ἐκείνων γεγονέναι μαρτυρίοις πιστωσαμένοις τὰς δόξας ταύτας
C παλαιὰς εἶναι τοῖς αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος γράμμασιν. Ἥπτετο μὲν οὖν καὶ Παρμενίδης πρότερον τῆς τοιαύτης δόξης, καθ' ὅσον εἰς ταὐτὸ συνῆγεν ὂν καὶ νοῦν, καὶ τὸ ὂν οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐτίθετο·
490 τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἔστι τε καὶ εἶναι λέγων, καὶ ἀκίνητον δὲ λέγει τοῦτο, καίτοι προστιθεὶς τὸ νοεῖν, σωματικὴν πᾶσαν κίνησιν ἐξαίρων ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μένῃ ὡσαύτως, καὶ ὄγκῳ σφαίρας ἀπεικάζων, ὅτι πάντα ἔχει περιειλημμένα· καὶ ὅτι τὸ νοεῖν οὐκ ἔξω, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ.
Ἓν δὲ λέγων ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν, αἰτίαν εἶχεν ὡς τοῦ ἑνὸς
B τούτου πολλὰ εὑρισκομένου. Ὁ δὲ παρὰ Πλάτωνι Παρμενίδης ἀκριβέστερον λέγων, διαιρεῖ ἀπ' ἀλλήλων τὸ πρῶτον ἓν, ὃ κυριώτερον ἓν,

1. αἰτίου] Cod. Vat. αἴτιον.
ib. πατέρα] Ita h.l. et duabus lineis interjectis Codd. omnes. Ed., errore ex scribendi compendio orto, habet utroque loco παρά.
2. τὸν νοῦν] Cod. Med. B. τοῦ νοῦ.
3. ποιεῖν] Abest a Cod. Vat. Mox Euseb. τοῦ δὲ αἰτίου, cum Cyrillo.
5. ὥστε Πλάτωνα] Cod. Med. A. supra lin. interponit κατά.
6. εἰδέναι] Cod. Vind. A. ἰδέναι, correctum in εἰδέναι. Eus. τοῦ Ἀγαθοῦ pro τἀγαθοῦ. Idem post τὸν νοῦν omittit τὴν ἰδέαν cum Cyrillo. Ego uncinis coërcui. Mox Cyrill. τούτους pro τούσδε, et ἀναπεπταμένους.
7. λόγους τούσδε] Cod. Ciz. λόγους δέ. Vat. λόγους τοὺς δέ. In seqq. Euseb. πιστωσαμένους pro πιστωσαμένοις.
ib. καινοὺς] Cod. Vat. κενούς.
10. αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος] τοῦ omittit Euseb. Sed Viger. id addi vult ex Plotino.
12. ταὐτὸ] Cod. Vat. ταὐτόν.
15. ἀπεικάζων] Cod. Vat. ἐπεικάζων.
17. εἶχεν ὡς] Cod. Med. A. in marg. addit τοῦ ὄντος.

in illa patera procreare. Cum vero causa sit intellectus, patrem appellat ipsum bonum, et quod intellectu est essentiaque superius. Sæpe etiam ipsum ens atque intellectum appellat ideam. Quapropter apud Platonem cognoscere licet ex ipso quidem bono mentem atque ideam, ex mente vero animam. Atqui sermones ejusmodi non esse novos, neque nuper inventos, sed quondam dictos fuisse licet non explicatos: præsentes vero sermones esse velut interpretes antiquorum, idque testimoniis comprobari, asserentibus opiniones ejusmodi esse priscas, quod ex ipsis quoque Platonis libris liceat conjectare. Parmenides igitur prior opinionem ejusmodi attigit, ubi in idem ens intellectumque reduxit: atque ens ipsum in rebus sensibilibus minime collocavit, dicens, intelligere atque esse idem prorsus existere, idque immobile, tametsi adjungat illic intelligere. Omnem sane corpoream inde sustulit motionem, ut eodem semper modo permaneat, comparat insuper sphæræ globo, quoniam cuncta in se involuta complectitur: et quoniam intelligentia non petitur ab extrinseco, sed in se ipso perficitur. Ubi vero in libris suis unum nominat, attingit causam, quasi unum hoc deprehensum sit esse multa. Parmenides autem loquens apud Platonem, exactius inter se distinguit primum ipsum unum, quod et præcipue unum est solumque

καὶ δεύτερον ἕν, πολλὰ λέγων, καὶ τρίτον ἓν καὶ πολλά· καὶ σύμ- 490
φωνος οὕτω καὶ αὐτός ἐστι ταῖς φύσεσι ταῖς τρισὶν.

Ἀναξαγόρας δὲ νοῦν καθαρὸν καὶ ἀμιγῆ λέγων, ἁπλοῦν καὶ αὐτὸς Α
τίθεται τὸ πρῶτον, καὶ χωριστόν τὸ ἓν, τὸ δ' ἀκριβὲς δι' ἀρχαιότητα
παρῆκε. Καὶ Ἡράκλειτος δὲ τὸ ἓν οἶδεν ἀΐδιον, καὶ νοητὸν, τὰ γὰρ
σώματα γίγνεται ἀεὶ καὶ ῥέοντα. Τῷ δὲ Ἐμπεδοκλεῖ, τὸ μὲν νεῖκος
διαιρεῖ, ἡ δὲ φιλία ἑνοῖ, ἀσώματον δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὰ δὲ στοιχεῖα
ὡς ὕλη. Ἀριστοτέλης δὲ ὕστερον χωριστὸν μὲν τὸ πρῶτον καὶ νοη- Β
τὸν. νοεῖν δὲ αὐτὸ ἑαυτὸ λέγων, πάλιν αὖ οὐ τὸ πρῶτον ποιεῖ.
Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νοητὰ ποιῶν, καὶ τοσαῦτα ὁπόσαι ἐν οὐρανῷ
σφαῖραι, ἵν' ἕκαστον ἑκάστην κινῇ, ἄλλον τρόπον λέγει τὰ ἐν τοῖς
νοητοῖς, ἢ Πλάτων, τὸ εὔλογον οὐκ ἔχων, ἀνάγκην τιθέμενος. Ἐπι- C
στήσειε δ' ἄν τις εἰ καὶ εὐλόγως, εὐλογώτερον γὰρ πάσας πρὸς
μίαν σύνταξιν συντελούσας, πρὸς ἓν καὶ τὸ πρῶτον βλέπειν. Ζη-
τήσειε δ' ἄν τις τὰ πολλὰ νοητὰ εἰ ἐξ ἑνός ἐστιν αὐτῷ τοῦ πρώτου,

2. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Idem mox τρισί pro τρισίν. Illud recepi.
5. οἶδεν] Cod. Vat. εἶδεν.
6. Τῷ δὲ] Cod. Vat. τῷ δ'.
ib. τὸ νεῖκος] Ita Codd. Darm. et Vat. Reliqui cum Ed. τὸν εἶκος. Dedi ex Cyrillo τὸ μὲν νεῖκος. Ex eodem ἑνοῖ pro τὸ ἕν.
7. ἀσώματον] Codd. Ciz. et Vat. ἀσώματος. Pro αὐτὸ Cyrill. ἑαυτὸ. Ed. cum Codd. αὐτός. Ego correxi.
8. τὸ πρῶτον] Marc. A. τὸν pro τό.
10. ὁπόσαι] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ὁπόσα.
11. κινῇ, ἄλλον] Cod. Vat. κικεῖ ἄλλον.
12. νοητοῖς, ἤ] Cod. Vat. νοητοῖς ὁ.
ib. ἔχων] Cod. Ciz. ἴχον. Marc. A. ἴχῶν (sic).
13. καὶ εὐλόγως] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. εἰ καὶ εὐλόγως. Ed. om. εἰ.
14. συντελούσας] Codd. Med. A.B. Vat. Vind. A. συντελούσας. Ed. συντελίσας.
ib. τὸ πρῶτον] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τό.

τήσειε δ' ἄν τις τὰ πολλὰ νοητὰ εἰ ἐξ ἑνός ἐστιν αὐτῷ τοῦ πρώτου,

unum: item secundum unum multa nominat: tertium denique unum atque multa. Hic itaque sic tres dictas confirmat naturas.

IX. *Anaxagoras, Heraclitus, Empedocles, Aristoteles una cum Platone consentiunt, primum omnium principium esse unum atque simplicissimum.*

Quod enim omnia in mundo, quamvis diversa, in unam totius formam, unumque finem, effectumque ordine certo conspirent, inde provenit, quod omnia sunt et ducuntur ab uno, cunctaque unum imitantur et appetunt. Si posito uno quodam principio, primo omnium æque ponatur et alterum æque primum omnium, et superflua erit alterius hujus positio, et contingenter hoc etiam principium appellabitur, cum nulla assignari ratio possit, quare hoc alterum etiam principium sit, vel illud primo positum. Non enim quia necessarium sit, non quia hoc sit ab illo, non quia hoc et illud sint ab uno quodam tertio. Omnino contingens, et temeraria, et divulsa, et impossibilis est multitudo, quæ non est ab uno.

Anaxagoras autem, ubi mentem puram mistionisque expertem adducit, ipse quoque simplex ponit primum unumque separatum, exactam vero discussionem antiquitatis causa prætermisit. Heraclitus præterea novit unum intelligibile sempiternum: corpora namque fieri semper inquit et fluere. Proinde apud Empedoclem discordia quidem dividit: [in ipsa vero concordia unum significatur] concordia vero conjungit in unum. Jam vero et ipse id posuit incorporeum: Elementa vero vicem materiæ obtinent. Aristoteles autem posterius ipsum quidem primum intelligibile dicit et separatum: sed ubi intelligere se ipsum affirmat, vicissim facit esse non primum. Profecto et ubi alia quoque multa intelligibilia producit in medium, totidem numero, quot et in cælo sunt sphæræ, ut singula sphæras singulas moveant, aliter intelligibilia quam Plato disponit, et cum probabilem non habeat rationem, adducit necessitatem. Instabit et aliquis, numquid recta sic ratione dicatur inquirens: Rationabilius esse dicens, omnes sphæras ordinesque rerum ad coordinationem unam mutuo conferentes, ad unum simul primumque conspicere. Interrogabit et

490 ἢ πολλαὶ αἱ ἐν τοῖς νοητοῖς ἀρχαὶ, καὶ εἰ μὲν ἐξ ἑνὸς, ἀνάλογον δηλονότι ἕξει, ὡς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς αἱ σφαῖραι, ἄλλης ἄλλην περιεχούσης, μιᾶς δὲ τῆς ἔξω κρατούσης· ὥστε περιέχοι ἂν κἀκεῖ τὸ πρῶτον. καὶ κόσμος νοητὸς ἔσται. Καὶ ὥσπερ ἐνταῦθα αἱ σφαῖραι οὐ κεναὶ, Β ἀλλὰ μεστὴ ἄστρων ἡ πρώτη, αἱ δὲ ἔχουσιν ἄστρα, οὕτω κἀκεῖ τὰ κινοῦντα πολλὰ ἐν αὐτοῖς ἕξει, καὶ τὰ ἀληθέστερα ἐκεῖ· εἰ δ' ἕκαστον ἀρχὴ, κατὰ συντυχίαν αἱ ἀρχαὶ ἔσονται. Καὶ διὰ τί συνέσον- 491 ται, καὶ πρὸς ἓν ἔργον τὴν τοῦ παντὸς οὐρανοῦ συμφωνίαν ὁμονοήσει; Πῶς δὲ ἴσα πρὸς τὰ νοητὰ καὶ κινοῦντα τὰ ἐν οὐρανῷ αἰσθητά; πῶς δὲ καί πολλὰ οὕτως ἀσώματα ὄντα, ὕλης οὐ χωριζούσης; ὥστε τῶν ἀρχαίων οἱ μάλιστα συντασσόμενοι αὐτοῖς Πυθαγόρου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, καὶ Φερεκύδους δὲ περὶ ταύτην μὲν ἔσχον τὴν φύσιν· Β ἀλλ' οἱ μὲν ἐξειργάσαντο ἐν αὐτοῖς αὐτῶν λόγοις, οἱ δὲ οὐκ ἐν λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀγράφοις ἐδείκνυον συνουσίαις, ἢ ὅλως ἀφεῖσαν.

Α Ὅτι δὲ οὕτω χρὴ νομίζειν ἔχειν, ὡς ἔστι μὲν τὸ ἐπέκεινα ὄντος τὸ ἓν, οἷον ἤθελεν ὁ λόγος δεικνύναι, ὡς οἷόν τε ἦν περὶ τούτων ἐνδείκνυσθαι· ἔστι δὲ ἐφεξῆς τὸ ὂν καὶ νοῦς, τρίτη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς φύσις,

1. πολλαὶ αἱ ἐν] Cod. Ciz. καὶ πολλαὶ ἐν. Vat. καὶ πολλαὶ αἱ ἐν. In seqq. Marc. A. inverso ordine ἄλλην ἄλλης.
3. κἀκεῖ] Cod. Darm. κἀκεῖνο.
6. εἰ δ' ἕκαστον] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Vat. εἰ δὲ ἕκαστον.
7. ἔσονται] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. συνίσονται. Vind. A. οὖν ἔσονται. Illud recepi.
9. ἴσα] Cod. Ciz. ἴσασι. Pergit Marc. A. περὶ τά. Idem in seqq. omittit ὄντα.
12. Φερεκύδου] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Vind. A. Marc. A. φερεκύδους. Quod recepi.
13. ἀλλ' οἱ] Cod. Ciz. ἄλλοι. Mox Marc. A. Mon. C. ἐξηργάσαντο.
ib. αὐτῶν] Ita Codd. Med. A.B. Reliqui cum Ed. αὐτῶν.
15. ὄντος] Cod. Vat. οὕτως.

aliquis, numquid intelligibilia multa apud Aristotelem ex uno primo sint, an potius in rebus intelligibilibus multa principia sint? Ac si ex uno sunt omnia, congruenti quadam proportione comparabuntur, perinde atque in rebus sensibilibus inter se sphæræ se habent: alia scilicet aliam complectente, et una tandem extrinsecus velut dominam continente. Quam ob rem primum ibi reliqua comprehendet, mundusque intelligibilis erit. Tum vero quemadmodum hic sphæræ vacuæ non sunt, sed prima quidem stellarum plena, singulæ vero sequentes stellas singulas possident: sic et ibi moventia illa, multa in se ipsis habebunt, verioraque cœlestibus illic omnia erunt. Sin autem unumquodque in numero intelligibilium est, æque principium certe per contingentiam quandam principia erunt. Et quæri poterit, quam ob causam conspirent in unum, et ad opus unum, communem scilicet totius cœli consentiant harmoniam. Item quonam pacto, quæ in cælo sensibilia sunt, illis sint æqualia numero Denique quomodo multa ita sint, cum sint incorporea, neque materia ulla discernat. Quam ob rem, quicunque veterum Pythagoram sectatoresque ejus, et Pherecydem suosque similiter secuti sunt, circa naturam ejusmodi studiose versati videntur: sed alii quidem sua in libris sensa posteris reliquerunt, alii vero non in scriptis, sed in viva vocis consuetudine tradidere, aut penitus dimiserunt.

X. *Substantiam animæ ratiocinantis esse a corpore separabilem apparet, quoniam ratiocinari potest etiam absque instrumento corporeo: idque deprehendimus, tum quando in consiliis concludit et eligit contra incitamenta corporea, tum etiam quando in speculando formas vel separatas attingit, vel non separatas ipsa separat.*

Jam vero demonstratum est, oportere super ens esse unum, quale desiderabat ratio demonstrare, quantum scilicet de rebus talibus demonstrari possit: esse autem post ipsum unum ens

ἤδη δέδεικται. Ὥσπερ δὲ ἐν τῇ φύσει τριττὰ ταῦτά ἐστι τὰ εἰρημένα, οὕτω χρὴ νομίζειν καὶ παρ' ἡμῖν ταῦτα εἶναι. Λέγω δὲ οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· χωριστὰ γὰρ ταῦτα· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς αἰσθητῶν ἔξω, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ἔξω, ὥσπερ κἀκεῖνα τοῦ παντὸς οὐρανοῦ ἔξω, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἀνθρώπου, οἷον λέγει Πλάτων τὸν εἴσω ἄνθρωπον. Ἔστι τοίνυν καὶ ἡ ἡμετέρα ψυχὴ θεῖόν τι, καὶ φύσεως ἄλλης, ὁποία πᾶσα ἡ ψυχῆς φύσις· τελεία δὲ ἡ νοῦν ἔχουσα. Νοῦς δὲ ὁ μὲν λογιζόμενος, ὁ δὲ λογίζεσθαι παρέχων· τὸ δὴ λογιζόμενον τοῦτο τῆς ψυχῆς οὐδενὸς πρὸς τὸ λογίζεσθαι δεόμενον σωματικοῦ ὀργάνου, τὴν δὲ ἐνέργειαν ἑαυτοῦ ἐν καθαρῷ ἔχον, ἵνα καὶ λογίζεσθαι καθαρῶς οἷόν τε ᾖ, χωριστὸν καὶ οὐ κεκραμένον σώματι, ἐν τῷ πρώτῳ νοητῷ τις τιθέμενος οὐκ ἂν σφάλλοιτο. Οὐ γὰρ τόπον ζητητέον οὗ ἱδρύσομεν, ἀλλ' ἔξω τόπου παντὸς ποιητέον· οὕτω γὰρ τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ ἔξω, καὶ τὸ ἄϋλον, ὅταν μόνον ᾖ, οὐδὲν ἔχον παρὰ τῆς σώματος φύσεως. Διὰ τοῦτο καὶ [ἔτι] ἔξωθέν φησιν ἐπὶ τοῦ παντὸς τὴν ψυχὴν περιέβαλεν, ἐνδεικνύμενος τῆς ψυχῆς τὸ ἐν τῷ νοητῷ μένον. Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἔτι κρύπτων ἐπ' ἄκρα εἴρηκε τῇ κεφαλῇ· καὶ ἡ παρακέλευσις δὲ τοῦ χωρίζειν οὐ τόπῳ λέγεται· τοῦτο γὰρ φύσει κεχωρισμέ-

491

B

C

D

1. τριττὰ] Cod. Vat. τριτὰ (sic).
ib. ἐστι τὰ εἰρημένα] Cod. Ciz. τὰ εἰρημένα ἐστί.
7. ὁποία] Cod. Vat. ὁποῖα.
8. τὸ δή] Cod. Ciz. τὸ δὴ δή.
9. διώμενον—καὶ λογίζεσθαι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
10. ἑαυτοῦ] Cod. Vind. A. αὐτοῦ, supra lin. ι.
11. κεκραμένον] Cod. Med. B. κεκρατημένον. Vind. A. ἐκρατημένον.
ib. ἐν πρώτῳ] Cod. Ciz. ἐν τῷ πρώτως. Reliqui, excepto Vind. A., ἐν τῷ πρώτῳ. Quod recepi.
ib. νοητῷ τις] Cod. Vat. omittit τις.
12. σφάλλοιτο] Codd. Ciz. Vat. et Vind. A. (a pr. m.) σῷάλοιτο.
14. ἔχον] Cod. Vat. ἴχων.
15. καὶ ἔτι] Cod. Ciz. omittit ἔτι. Ibid. in marg. scriptum est: "*In Timæo:* ἐπὶ "δὲ ἡμῖν, *in Phædro:* ἡ παρακέλευσις, *in* "*Phædone.*" Ego ἔτι uncinis inclusi.
16. περιέβαλεν] Codd. Vat. et Vind. A. (a pr. m.) περιέλαβεν.
ib. τῆς ψυχῆς] In Cod. Mon. C. hæc reponuntur post νοητῷ.

atque intellectum: tertio denique loco naturam animæ. Quemadmodum vero in ipsa natura tria hæc sunt, quæ diximus, sic quoque existimandum est, hæc nobis inesse. Dico autem non in rebus, quæ sensibus offeruntur: separata enim hæc sunt, de quibus in præsentia loquimur, sed de rebus, quæ sensuum vires excedunt, extraque que eos sunt, eodemque modo extra, sicut et illa in universo naturæ ordine omnino sunt extra cælum: sic itaque tria quædam sunt in homine, in homine, inquam, quem Plato interiorem nominat hominem. Est igitur nostra insuper anima divinum quiddam, alteriusque naturæ, qualis est universa natura animæ: perfecta vero est, quæ mentem habet, sed mens altera quidem in ratiocinando versatur, altera vim ratiocinandi suppeditat. Hanc utique ratiocinandi virtutem animæ nullo prorsus instrumento corporeo ad discursionem propriam indigentem, sed actionem suam in puro quodam gradu servantem, ut et pure possit ratiocinari: Si quis separatam neque mistam corpori et in primo illo rerum scilicet intelligibili gradu locaverit, minime aberrabit. Non enim quærendus nobis est locus, ubi ponamus, sed extra locum omnem vis talis constituenda. Sic enim duntaxat habere potest, quod dicitur per se existere, atque agere et extrinsecus et supra materiam, quando sola fuerit a corporea natura nihil penitus habens. Hanc ob causam Plato in Timæo Deum, inquit, mundi animam etiam extra mundum circumfudisse, ostendens vim animæ in ipso intelligibili permanentem. De anima quoque nostra in Phædro ait, tum condere caput intra cœlum, tum extra cœlum caput attollere. Atqui cum in Phædone potissimum et Theæteto separare animam jubet a corpore, non loco præcipit segregare: quod enim ita separatum est, naturaliter est sejunctum: sed monet,

νον ἐστιν, ἀλλὰ τῇ μὴ νεύσει, καὶ ταῖς φαντασίαις, καὶ τῇ ἀλλο-
τριότητι τῇ πρὸς τὸ σῶμα· εἴ πως καὶ τὸ λοιπὸν ψυχῆς εἶδος ἀναγά-
Ε γοι τις καὶ συνενέγκαι πρὸς τὸ ἄνω, καὶ τὸ ἐνταῦθα αὐτῆς ἱδρυμένον,
ὃ μόνον ἐστὶ σώματος δημιουργὸν καὶ πλαστικὸν, καὶ τὴν πραγμα-
τείαν περὶ τοῦτο ἔχον.

Οὔσης οὖν ψυχῆς τῆς λογιζομένης περὶ δικαίων καὶ καλῶν, καὶ
λογισμοῦ ζητοῦντος εἰ τοῦτο δίκαιον, καὶ εἰ τοῦτο καλὸν, ἀνάγκη
εἶναι καὶ ἑστώς τι δίκαιον, ἀφ' οὗ καὶ ὁ λογισμὸς περὶ ψυχὴν γίγνε-
ται, ἢ πῶς ἂν λογίσαιτο. καὶ εἰ ὁτὲ μὲν λογίζεται περὶ τούτων
ψυχὴ, ὁτὲ δὲ μὴ, δεῖ μὴ τὸν λογιζόμενον. ἀλλ' ἀεὶ ἔχοντα τὸ δίκαιον
Β νοῦν ἐν ἡμῖν εἶναι, εἶναι δὲ καὶ τὴν νοῦ ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν καὶ θεὸν,
οὐ μεριστοῦ ἐκείνου ὄντος, ἀλλὰ μένοντος ἐκείνου, καὶ οὐκ ἐν τόπῳ
μένοντος, ἐν πολλοῖς αὖ θεωρεῖσθαι, καθ' ἕκαστον τῶν δυναμένων
δέχεσθαι οἷον ἄλλον αὐτόν· ὥσπερ καὶ τὸ κέντρον ἐφ' ἑαυτοῦ ἐστιν.
Ἔχει δὲ καὶ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ κύκλῳ σημεῖον ἐν αὐτῷ, καὶ αἱ
γραμμαὶ τὸ ἴδιον προσφέρουσι πρὸς τοῦτο. Τῷ γὰρ τοιούτῳ τῶν ἐν
C ἡμῖν καὶ ἡμεῖς ἐφαπτόμεθα καὶ σύνεσμεν, καὶ ἀνηρτήμεθα· ἐνιδρύ-
μεθα δὲ, οἷ ἂν συννεύωμεν ἐκεῖ.

1. τῇ μὴ] Cod. Vat. τῇ μὲν.
2. ψυχῆς] Codd. Mon. C. Vind. A. τῆς ψυχῆς. Mox Marc. A. ἀνάγοι.
3. αὐτῆς] Cod. Vat. et Ciz. αὐτοῖς.
8. ἑστώς τι] Cod. Vat. ἑστὼς τί. Mon. C. Marc. A. ἑστός τι. Ed. cum rell. ἑστῶς τί.
ib. οὗ καὶ] Cod. Vat. omittit καί.
9. ὁτὲ μὲν—ὁτὲ δὲ] Ita Cod. Vat. Reliqui cum Ed. ὅτε μὲν—ὅτε δέ.
10. δεῖ τὸν] Cod. Med. A. supra lin. interponit μή· Quod addidimus.
ib. ἀεὶ] Cod. Vat. ἄγει.
12. καὶ οὐκ] Cod. Ciz. omittit καί.
13. δυναμένων] Cod. Vat. δυνάμεων.
15. κύκλῳ σημεῖον] Cod. Vind. A. κέντρωημεῖν, sed supra lin. est σ, et in m. κύκλῳ.
16. Τῷ γὰρ τοιούτῳ] Marg. Ed. τὸ γὰρ τοιοῦτο.
18. οἷ ἄν] Cod. Ciz. οἵ corr. in ἡ. Vat. Marc. A. οἵ ἄν.

ne corpori animus annuat, neque imaginationi consentiat, neque ob commercium corporis alienetur a mente, coneturque si quo pacto valeat subditam sibi animæ speciem una secum ad superiora perducere: Quodve ex ipsa hic est situm, quod quidem solum corporis est opifex atque formator, assidueque ad hoc ipsum incumbit.

XI. *Sicut in universo ipsum unum est superius intellectu, et hic superior anima, sic in anima nostra ipsa animæ unitas est eminentior ejus mente, hæc altior ratione.*

Satis in Theologia et primis Plotini libris ipsum unum enti et hoc animæ præposuimus. Item ostendimus in animis sicut in lineis esse suam unitatem quasi signum, quo Deum universi unitatem, quasi centrum, attingere possint. Præterea notiones rerum communes artiumque regulas stabiles mentibus nostris semper inesse, per quas de similibus pro arbitrio ratiocinari possumus.

Cum igitur animus de justis pulchrisque consultet, inquiratque, num hoc sit justum, numquid hoc sit pulchrum, necessarium est, stabile quiddam justum esse similiterque pulchrum, unde ratiocinatio in animo ducat exordium: alioquin discurrere nunquam posset. Ac si animus interdum circa hæc discurrit, alias vero minime oportet non naturam quidem hanc discurrentem, sed mentem in nobis esse, quæ justum [pulchrumque] semper habeat. Adesse præterea mentis principium et causam atque Deum, illo quidem nullo modo partibili, sed penitus consistente, non in loco, inquam, manente, sed in se ipso atque interim in multis quoque considerari in singulis eorum, quæ capere possunt ipsum velut aliud quiddam præter ipsa, quemadmodum et centrum est in se ipso. Habent autem singula, quæ sunt in circulo, signum in centro suum, et lineæ huic punctum proprium adhibent. Tali enim quodam eorum, quæ nobis insunt, nos quoque divinum tangimus, congredimur, copulamur: catenus illic innitimur, atque figimur, quatenus nos illuc intentione conferimus.

Πῶς οὖν ἔχοντες τὰ τηλικαῦτα οὐκ ἀντιλαμβανόμεθα, ἀλλ' ἀρ- 492
γοῦμεν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις τὰ πολλά; οἱ δὲ οὐδ' ὅλως ἐνερ- A
γοῦσιν. Ἐκεῖνα μὲν ἔστιν ἐν ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις ἀεί, νοῦς καὶ
τὸ πρὸ νοῦ ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ, καὶ ψυχὴ δὲ τὸ ἀεικίνητον οὕτως. Οὐ γὰρ
πᾶν ὃ ἐν ψυχῇ, ἤδη αἰσθητόν· ἀλλὰ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς, ὅταν εἰς αἴ-
σθησιν ἴῃ· ὅταν δὲ ἐνεργοῦν ἕκαστον μὴ μεταδιδῷ τῷ αἰσθανομένῳ, B
οὔπω δι' ὅλης ψυχῆς ἐλήλυθεν· οὔπω οὖν γιγνώσκομεν ἅτε μετὰ τοῦ
αἰσθητικοῦ ὄντες, καὶ οὐ μόριον ψυχῆς, ἀλλ' ἡ ἅπασα ψυχὴ ὄντες·
καὶ ἔτι ἕκαστον τῶν ψυχικῶν ζῶν ἀεὶ ἐνεργεῖ ἀεὶ καθ' αὑτὸ τὸ αὑτοῦ.
τὸ δὲ γνωρίζειν, ὅταν μετάδοσις γένηται καὶ ἀντίληψις. Δεῖ τοίνυν
εἰ τῶν οὕτω παρόντων ἀντίληψις ἔσται, καὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἰς
τὸ εἴσω ἐπιστρέφειν, κἀκεῖ ποιεῖν τὴν προσοχὴν ἔχειν· ὥσπερ, εἴ τις C
ἀκοῦσαι ἀναμένων ἦν ἐθέλει φωνὴν, τῶν ἄλλων φωνῶν ἀποστὰς, τὸ
οὖς ἐγείρει πρὸς τὸ ἄμεινον τῶν ἀκουστῶν, ὁπότε ἐκεῖνο προσέλθοι,
οὕτω τοι καὶ ἐνταῦθα δεῖ τὰς μὲν αἰσθητὰς ἀκούσεις ἀφέντα, εἰ μὴ
καθ' ὅσον ἀνάγκη τὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι δύναμιν 493
φυλάττειν καθαρὰν καὶ ἕτοιμον, ἀκούειν φθόγγων τῶν ἄνω.

1. ἀντιλαμβανόμιθα] Cod. Vat. ἀν τι λαμβανόμιθα. Sed ab al. m. syllabæ ἀν τι lunula conjunctæ sunt.
2. ἐνεργίαις] Cod. Vat. ἐνεργίαις, et ita etiam paullo inferius.
3. μὲν ἔστιν] Cod. Vat. Marc. A. μέν ἐστιν.
4. ἀεικίνητον] Ita Marcc. Reliqui cum Ed. ἀεὶ κινητον (sic).
6. ἴῃ] Cod. Ciz. εἴη. Mox Vat. μὴ δὲ pro μή.
9. ζῶον] Ita etiam Cod. Darm. sed supra lin. ου; ita etiam Med. A. sed in m.: *aliter* ζᾶν. Quod recepi. Sequens ἀεὶ non habet Marc. A.
ib. αὑτὸ τὸ αὐτοῦ] Codd. Marcc. Vind. A. αὐτὸ τὸ αὐτοῦ. Ed. αὐτὸν τὸ αὐτοῦ.
10. ὅταν] Codd. Ciz. et Vat. ὅτι.
ib. γίνηται] Ita etiam Cod. Vind. A. sed corr. ex γίνηται.
ib. ἡ ἀντίληψις] Codd., excepto Darm., omnes omittunt ἡ. Quare delevi.
11. ἀντίληψις ἔσται] Cod. Darm. præmittit articulum ἡ.
12. ποιεῖ] Cum marg. Ed. habent ποιεῖν Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Vind. A. Quod recepi.
14. ἐγείρει] Cod. Vat. ἐγείρει.

XII. *Etsi intellectus noster circa divina semper agit, non tamen animadvertimus: quoniam ratio et imaginatio nobis ad opposita divinorum et varia distrahuntur.*

Cæterum curnam talia tantaque possidentes, nequaquam animadvertimus nos hæc habere, sed plurimum seorsum a talibus actionibus otium agimus? Sunt et multi, qui circa hæc nihil unquam agunt. Illa quidem in actionibus suis assidue perseverant, intellectus scilicet, et quod superius intellectu in se ipso semper: sic quoque et anima vim habet immobilem, sive perpetuo mobilem. Neque vero, quicquid est in anima, propterea jam sentitur, pervenit sane in nos, quando ad sensum usque procedit: at quando agens in nobis quodlibet actionem suam non traducit in ipsam sentiendi virtutem, nondum per totam animam se actio ejusmodi propagavit: quare nondum agnoscimus, utpote qui una cum sentiendi virtute sumus id, quod sumus, neque pars animæ quædam solum, sed universa potius anima sumus. Jam vero unumquodque in nobis animatum quamdiu vivit, tamdiu per se ipsum munus efficit proprium: sed tunc demum id nobis contingit agnoscere, quando mutua quædam fit traductio, et inde animadversio provenit. Oportet igitur, si quando ita præsentia nobis animadversuri simus, vim ipsam animadversoriam ad interiora convertere, operamque dare, ut ibi tota prorsus intendat: perinde ac si quis affectans vocem unam præ cæteris haurire, a cæteris se vocibus segreget, ad vocemque omnium optatissimam attentior porrigat aures, quando propinquet. Sic itaque hic oportet dimissis omnibus, quæ sensibus instrepunt, perque sensus animum interpellant, nisi quantum extrema cogat necessitas, vim ipsam animæ animadvertendis superioribus aptiorem puram penitus conservare, audiendisque supernis vocibus paratissimam.

Trinitatem hanc principiorum maxime Platonicam et Zoroastricam confirmat Trinitas Christianorum. Ipsum enim bonum includit paterna fœcunditas, intellectum intellectualis ipsa filii emanatio, animam processio spiritus per voluntatis modum, et quasi motum vitalem. Præterea firmamentum refert ipsum bonum fœcunditate siderum, intellectum Saturnus a generatione remotus et alienus, animam Jupiter generationi favens, mundum Mars discordem jam atque pugnacem. Rursus bonum Sol, intellectum Mercurius incessu Soli proximus, animam Venus cupida genituræ, mundum hunc Luna varia in se jam atque mutabilis. Iterum bonum ignis, intellectum aër perspicuus et serenus, animam aqua humorem generationi suppeditans, mundum terra ex omnibus jam commista. Denique singulatim fœcunda cujusque essentia bonum, firma essentiæ virtus intellectum, inclinatio, motio, actio animam. Summatim circa animam, memoria fœcunda bonum, rationis discursus intellectum, imaginatio et affectus animam. Nihil ergo certius hac trinitate principiorum, quia nihil majoribus et pluribus testimoniis confirmatum, merito universum principiorum suorum imaginem repræsentat. (Confer *Cudworthi Systema Intell. IV.* 36. *p.* 669. *sqq.* qui probatum iit: "Platonem "multosque ex sectatoribus ejus plurima ex prisca "veraque doctrina retinuisse, proximeque ab illo "abfuisse *de Trinitate* dogmate, quod suum Christi "profitentur esse discipuli.")

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Β.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ.

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

De generatione et ordine eorum, quæ sunt post primum.

Το ἓν πάντα, καὶ οὐδὲ ἕν. Ἀρχὴ γὰρ πάντων οὐ πάντα, ἀλλ' 493
ἐκεῖνος πάντα, ἐκεῖ γὰρ οἷον ἐνέδραμε· μᾶλλον δὲ οὔπω ἐστὶν, ἀλλ'
ἔσται. Πῶς οὖν ἐξ ἁπλοῦ ἑνὸς, οὐδεμιᾶς ἐν ταὐτῷ φαινομένης ποι- 494

9. καὶ οὐδὲ ἓν] Cod. Vat. καὶ οὐδ' ἕν. omnes ἐκεῖνος, sed Darm. et Med. A. ex corr. Ego correxi. ib. ἐνέδραμε] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἐνίδραμεν seq. dist. maj.
10. ἐκεῖνος] Codd., præter Marc. B. Ciz.,

1. *Sicut unitas principium numerorum non est numerus, et signum principium continui non est continuum, et lux principium caloris colorumque non est calor atque colores: sic ipsum bonum entium principium non est ens aliquod, aut entia: ergo nec vita nec intellectus.*

Non enim continendo hæc omnia in se prius quasi prægnans subinde parit, sicut intellectus, anima, natura: sed simpliciter supereminendo creat, sicut unitas, signum, sive centrum, lux. Quod autem ex ipso bono proxime procreatur, quantum ex illo manente statim hoc existit, ens efficitur: quantum subito vergit naturaliter, et quasi movetur ad illud, fit vivens: quantum mox corroboratum inde, quasi circulo quodam convertitur in se ipsum, intellectus evadit. Similiter ex intellectu manente anima intellectualis existit: ex hac autem non manente, sed per potentiam discursivam ab intellectu intelligibilibusque distracta ad imaginabilia et sensibilia, profluit in actum ejus imago, vita videlicet quædam rationis expers, sensu et vegetali potentia prædita. Inter hæc, quod sequitur, tamdiu perseverat, quamdiu quod superius extat. Anima nostra in eodem corpore eodemque tempore agit plantam, quibus in membris tantum vegetat: agit brutum, in quibus instrumentis solum sentit: agit hominem, interim ratiocinando: agit dæmonem, aut Deum simul, intelligendo. Idem rursus homo diversis temporibus, quamvis sub humana persona varios ejusmodi mores exercet. In specie quoque humana nonnulli quasi plantæ vitam degunt, alii ut bruta, alii ut homines, nonnulli tanquam Dii, vel dæmones. Quicunque igitur dixerint, nostras animas, quæ habitum hujus vel illius vitæ jam obduxerunt, reversuras mox in hominem vel aërium vel terrenum, quasi similiter victurum, probabilius opinabuntur, quam si humanam speciem licentius in

494 κιλίας, οὐ διπλόης [οὕτινος] ὁτουοῦν; ἢ ὅτι οὐδὲν ἦν ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ πάντα, καὶ ἵνα τὸ ὂν ᾖ, διὰ τοῦτο αὐτὸς οὐκ ὄν, γεννητὴς δὲ αὐτοῦ, καὶ πρώτη οἷον γέννησις αὕτη. Ὃν γὰρ τέλειον τῷ μηδὲν ζητεῖν μηδὲ ἔχειν, μηδὲ δεῖσθαι, οἷον ὑπερεῤῥύη, καὶ τὸ ὑπερ-
B πλῆρες αὐτοῦ πεποίηκεν ἄλλο. Τὸ δὲ γενόμενον εἰς αὐτὸ ἐπεστράφη καὶ ἐπληρώθη, καὶ ἐγένετο πρὸς αὐτὸ βλέπον, καὶ νοῦς οὗτος. Καὶ ἡ μὲν πρὸς ἐκεῖνο στάσις αὐτοῦ, τὸ ὂν ἐποίησεν, ἡ δὲ πρὸς αὐτὸ θέα, τὸν νοῦν. Ἐπεὶ οὖν ἔστη πρὸς αὐτὸ ἵνα ἴδῃ, ὁμοῦ νοῦς γίγνεται καὶ ὄν. Οὕτως οὖν ὂν οἷον ἐκεῖνος, τὰ ὅμοια ποιεῖ, δύναμιν προχέας πολλήν· εἶδος δὲ καὶ τοῦτο αὐτοῦ, ὥσπερ αὐτὸ αὑτοῦ
C πρότερον προέχεε. Καὶ αὕτη ἐκ τῆς οὐσίας ἐνέργεια ψυχὴ, τοῦτο μένοντος ἐκείνου γενομένη· καὶ γὰρ ὁ νοῦς, μένοντος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐγένετο, ἡ δὲ οὐ μένουσα ποιεῖ, ἀλλὰ κινηθεῖσα ἐγέννα εἴδωλον. Ἐκεῖ μὲν οὖν βλέπουσα, ὅθεν ἐγένετο, πληροῦται, προελθοῦσα δὲ εἰς κίνησιν ἄλλην καὶ ἐναντίαν, γεννᾷ εἴδωλον αὐτῆς, αἴσθησιν καὶ φύ-
D σιν τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς· οὐδὲν δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀπήρτηται, οὐδ' ἀποτέτμηται. Διὸ καὶ δοκεῖ καὶ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ μέχρι φυτῶν φθά-

1. οὕτινος] Cod. Vat. οὐτινόσουν. Marc. A. οὔτινος.
2. γεννητὴς] Cod. Vat. γεννηθής.
3. Ὃν γὰρ] Cod. Vat. οὐ γάρ.
4. ὑπὲρ πλῆρες] Ita Ed. Sed Codd. Vat. Marc. A. ὑπερπλῆρες, quod probum est. Quare recepi.
5. ἐπεστράφη] Cod. Vat. ἀπεστράφη.
6. πρὸς αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. πρὸς αὐτό. Ed. πρ. αὐτό.
7. πρὸς ἐκεῖνο] Ita, excepto Darm., Codd. omnes. Ed. πρεικεῖνο. Marc. B. πρὸ ἐκεῖνο.
ib. πρὸς αὐτὸ] Codd. Med. A.B. Marc. A. πρὸς αὐτό. Quod recepi. Tum, excepto Mon C., Codd. omnes cum marg. Ed. θίτ pro θεά, quod est in Ed.
8. οὖν ἔστι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. οὖν ἔστη. Quod recepi.
9. Οὕτως] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. οὕτος. Ita etiam Mon. C. qui item pro ὂν habet ὤν.
11. πρότερον—μένοντος] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. ψυχῆς] Cod. Darm. ψυχή. Quod recipiendum visum est.
16. οὐδὲν δὲ—τὸ ἐν φυτοῖς] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. οὐδ' ἀποτέτμηται] Cod. Mon. C. οὐδὲ ἀποτέτμηται.
ib. καὶ ἡ] Cod. Ciz. omittit καί.

bruta permutaverint, aut plantas. Tanta enim permutatio et apud naturam impossibilis est, et apud justitiam supervacua. (Attigerunt hæc et sequentia Tiedemannus et Tennemannus: ille in: *Geist d. Speculat. Philosophie* III. p. 415. sqq.; hic, in *Gesch. der Philosophie* VI. p. 92. sq.)

IPSUM unum est omnia, rursusque nullum est ex omnibus. Principium namque omnium non est omnia, sed illo quidem modo est universa, quod ibi quasi cuncta concurrunt: imo vero nondum quidem sunt, sed erunt. Quo igitur modo ex uno simplici, in quo varietas apparet nulla, vel cujuscunque duplicitas sive forma, multitudo procedit? Forsan, quia nihil erat in ipso, idcirco ex ipso sunt omnia: atque ut ens ipsum fiat, ob hoc ipsum unum non est ens, sed ens progenies ejus est, primaque genitura: nempe cum sit perfectum, propterea, quod nihil quærat, neque habeat aliud, neque egeat, nimirum exuberavit, exuberantiaque ipsius aliud procreavit. Quod vero inde factum est, in ipsum conversum est, et impletum: taleque evasit, ut respiceret in se ipsum, intellectusque prodiret. Atqui status quidem ipsius erga illud ens effecit: aspectus autem ad se ipsum fecit mentem. Quando igitur incumbit erga se ipsum, ut cognoscat, simul intellectus atque ens evadit: Sic itaque ens, quemadmodum et ille similia facit secundum potentiam profusionis quamplurimam: species autem ipsius hæc quoque est, quemadmodum ipsum ex ipso ante profudit. Atque hic ex essentia actus est anima, id utique ex illo manente facta: etenim intellectus superiore manente est effectus. Hæc autem non permanendo facit, sed simulachrum commota producit. Suspiciens itaque illuc unde manavit, impletur: progressa vero in motum alium et oppositum, suum efficit simulachrum, id est sensum in animalibus, naturam-

νειν. Τρόπον γάρ τινα φθάνει, ὅτι αὐτῆς τὸ ἐν φυτοῖς· οὐ μὴν πᾶσα 494
ἐν φυτοῖς· ἀλλὰ γιγνομένη ἐν φυτοῖς οὕτως ἐστὶν, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον
προέβη εἰς τὸ κάτω, ὑπόστασιν ἄλλην ποιησαμένη τῇ προόδῳ καὶ
προθυμίᾳ τοῦ χείρονος· ἐπεὶ καὶ τὸ πρὸ τούτου, τὸ νοῦ ἐξηρτημένον,
μένειν τὸν νοῦν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐᾷ.

Πρόεισιν οὖν ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἔσχατον, καταλειπομένου ἀεὶ ἑκάστου Λ
ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕδρᾳ· τοῦ δὲ γεννωμένου ἄλλην τάξιν λαμβάνοντος τὴν
χείρονα, ἕκαστον μέντοι ταὐτὸν γίγνεται, ᾧ ἂν ἐπίσπηται, ἕως ἂν
ἐφέπηται. Ὅταν οὖν ψυχὴ ἐν φυτῷ γίγνηται, ἄλλο ἐστὶν οἷον μέ-
ρος τὸ ἐν φυτῷ, τὸ τολμηρότατον καὶ ἀφρονέστατον, καὶ προεληλυ-
θὸς μέχρι τοσούτου· ὅταν δ' ἐν ἀλόγῳ, ἡ τοῦ αἰσθάνεσθαι δύναμις Β
κρατήσασα ἤγαγεν· ὅταν δὲ εἰς ἄνθρωπον, ἢ ὅλως ἐν λογικῷ ἡ κίνη-
σις, ἢ ἀπὸ νοῦ, ὡς νοῦν οἰκεῖον ἐχούσης, καὶ παρ' αὐτῆς βούλησιν
τοῦ νοεῖν ἢ ὅλως κινεῖσθαι. Πάλιν δὴ ἀναστρέφωμεν, ὅταν φυτοῦ,
ἢ τὰ παραφυόμενα ἢ κλάδων τῶν ἄνω τις τέμῃ, ἡ ἐν τούτῳ ψυχὴ 495
ποῦ ἀπελήλυθεν; ἢ ὅθεν· οὐ γὰρ ἀποστᾶσα τόπῳ· ἓν οὖν τῇ ἀρχῇ.
Εἰ δὲ τὴν ῥίζαν διακόψειας, ἢ καύσειας, ποῦ τὸ ἐν τῇ ῥίζῃ; ἐν
ψυχῇ, οὐκ εἰς ἄλλον τόπον ἐλθοῦσα, ἀλλὰ κἂν ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ· ἀλλ'

8. ἂν ἵπηται] Codd. omnes ἱστάσπηται. Quod recepi pro illo glossemate.
12. εἰς ἄνθρωπον] Ita, excepto Darm., Codd. omnes. Ed. ἄνω, ortum ex compendio scribendi, quod est etiam in Vat. (ἄνοι). Mox Marc. Λ. ἡ ἀπὸ νοῦ pro ἢ ἀ. ν.
14. δὴ ἀναστρέφωμεν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. Λ. Med. B. Vat. δὲ ἀναστρέφωμεν. Posterius recepi.
15. ψυχὴ ποῦ] Cod. Vat. ψυχή που.
16. ἓν οὖν] Marc. Λ. ἐν pro ἓν.
17. ἐν ψυχῇ] Marc. Λ. ἐν τῇ ψυχῇ.

que in plantis: nihil autem a suo superiore segregatur, atque dividitur. Quam ob rem hominis quoque anima progredi ad plantas usque videtur. Modo enim quodam illuc usque progreditur, quoniam et ipsius est quod est in plantis: non tamen universa est in plantis, sed illis insinuata sic inest, quoniam catenus ad inferiora processit, substantiam aliam processione curaque deterioris efficiens: quoniam et quod hoc superius est ab intellectu dependens, intellectum permittit in se ipso quiescere.

II. *Singulis hominibus intellectus proprii præsunt: ab his manant potentiæ animæ gradatim inferiores, inter quas sequens ubique servatur in antecedente, ferme sicut splendor in radio, radius in luce, lux in natura Solis.*

Atqui intellectus, unde omnes ordine animæ vires effluunt, quodammodo est, et quodammodo non est omnes. Anima tandem omnesque vires ejus, quoniam certis loci limitibus nec extenduntur, neque circumscribuntur, facile sunt ubique.

Processio itaque fit a principio ad postremum, et interea unumquodque semper propriam sedem retinere permittitur: quod vero fit, alium sortitur ordinem, et hunc quidem deteriorem: veruntamen unumquodque illi demum evadit idem, quod et sequitur quousque prosequitur. Quando igitur anima plantæ inseritur, aliud quidem est velut pars quædam in planta, quod videlicet temerarium maxime atque demens est, et huc usque digressum: quando vero insinuatur bruto, tunc sentiendi potestas dominata perduxit: at quando ingreditur hominem, tunc vel omnino in natura rationali motio prævalet, vel ab intellectu processio quædam, utpote quæ propriam habet mentem, voluntatemque ex se ipsa intelligendi, vel omnino movendi. Jam vero vicissim [nobis convertere licet] revertamur, quando quis in planta vel quædam inde propagata, vel ramos quosdam amputat, anima, quæ his inerat, quonam abit? Forte unde processerat. Sed unde natura? Non enim distat loco. Unum igitur est ipsi prin-

495 ἐν ἄλλῳ εἰ ἀναδράμοι· εἰ δὲ μὴ, ἐν ἄλλῃ φυτικῇ· οὐ γὰρ στενοχω-
B ρεῖται. Εἰ δ' ἀναδράμοι, ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς δυνάμει. Ἀλλ' ἐκείνη
ποῦ ; ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς· ἡ δὲ μέχρι νοῦ, οὐ τόπῳ· οὐδὲν γὰρ ἐν τόπῳ
ἦν. Ὁ δὲ νοῦς πολὺ μᾶλλον οὐκ ἐν τόπῳ· ὥστε οὐδὲ αὐτή· οὐδα-
μοῦ οὖν οὖσα, ἀλλ' ἐν τῷ, ὃ μηδαμοῦ, καὶ πανταχοῦ οὕτως ἐστίν. 5
Εἰ δὲ προελθοῦσα εἰς τὸ ἄνω, σταίη ἐν τῷ μεταξὺ πρὶν πάντη εἰς τὸ
ἀνωτάτω γενέσθαι, μέσον ἔχει βίου, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει αὐτῆς
C ἕστηκε. Πάντα δὲ ταῦτα ἐκεῖνος, καὶ οὐκ ἐκεῖνος· ἐκεῖνος μὲν, ὅτι
ἐξ ἐκείνου· οὐκ ἐκεῖνος δὲ, ὅτι ἐκεῖνος ἐφ' ἑαυτοῦ μένων ἔδωκεν.
Ἔστιν οὖν οἷον ζωὴ μακρὰ εἰς μῆκος ἐκταθεῖσα, ἕτερον ἕκαστον τῶν 10
μορίων τῶν ἐφεξῆς, συνεχὲς δὲ πᾶν αὐτῷ, ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο τῇ δια-
φορᾷ, οὐκ ἀπολλύμενον ἐν τῷ δευτέρῳ τὸ πρότερον. Τί οὖν ἡ ἐν
D τοῖς φυτοῖς γενομένη, οὐδὲν γεννᾷ, ἢ ἐν ᾧ ἐστι. Σκεπτέον δὲ πῶς,
ἀρχὴν ἄλλην λαβόντας.

1. ἀναδράμοι] Cod. Vat. ἀναδράμῃ. Marc. A. ἀναδράμει.
3. οὐδὲν γὰρ—ἐν τόπῳ] Desunt hæc in Cod. Vat.
5. οὖν οὖσα] Cod. Vat. omittit οὖν. Ante hæc Marc. A. αὕτη pro αὐτή.
7. ἐν ἐκείνῳ] Cod. Ciz. τὸ ἐκείνῳ.
8. ἕστηκε.] Cod. Vat. ἕστηκεν.
9. ἐκεῖνος] Cod. Med. B. ἐκεῖνα.
12. ἐν τῷ] Cod. Vat. omittit ἐν.
13. γενομένη, οὐδὲν γεννᾷ ἢ] Cod. Vat. γεννωμένη οὐδὲν γεννᾷ, ἤ.

cipio. Si autem radicem incideris vel combusseris, ubinam erit, quod in radice vigebat? In anima non alium in locum abeunte: sed in eodem quoque esse potest. In alio autem dicetur esse, si recurrerit: sin minus, erit in alia vegetali: non enim contrahitur in angustum. Quod si recurrerit, in superiore potentia residebit. Sed ubinam illa? In superiore rursus: et illa iterum similiter usque ad mentem, non loci conditione: nihil enim horum erat in loco. Intellectus denique multo minus est in loco aliquo collocandus: quapropter nec ipsa quoque animæ ipsius natura: nusquam igitur est locorum. Verum in eo, quod nusquam est, interea sic est ubique. Si autem progressa quandoque anima ad sublime, consistat interea priusquam omnino pervenerit ad supremum, mediam agit vitam, atque in illa sui parte quiescit. Hæc autem omnia ille quidem est, rursusque non ille. Ille, inquam, quoniam sunt ex illo: non ille iterum, quoniam ille singula in se ipso permanens edidit. Est igitur in universo tanquam vita quædam ingens quasi producta in longitudinem, habentem deinceps distinctas quidem inter se partes, universam tamen interea sibi ipsi continuam, sed aliud atque aliud propria quadam duntaxat differentia possidentem: ubi profecto in eo, quod sequitur, non destruitur antecedens. Quid ergo anima plantis inserta? Nihil ne gignit inferius? Forte in quo est duntaxat. At vero, qua id conditione fiat, considerandum nobis est, exordium aliunde sumentibus.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Γ.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΝΩΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΕΚΕΙΝΑ.

De substantiis cognoscentibus, et de illo, quod superius est.

10 Ἆρα τὸ νοοῦν ἑαυτὸ ποικίλον δεῖ εἶναι, ἵνα ἑνί τινι τῶν ἐν αὐτῷ 496
τὰ ἄλλα θεωροῦν οὕτω δὴ λέγηται νοεῖν ἑαυτὸ, ὡς τοῦ ἁπλοῦ παντάπασιν ὄντος, οὐ δυναμένου εἰς ἑαυτὸ ἐπιστρέφειν, καὶ τὴν αὐτοῦ
κατανόησιν, ἢ οἷόν τε καὶ μὴ σύνθετον ὂν νόησιν ἴσχειν ἑαυτοῦ; Τὸ μὲν Β
γὰρ διότι σύνθετον λεγόμενον νοεῖν ἑαυτὸ, ὅτι δὴ ἑνὶ τῶν ἐν αὐτῷ τὰ
15 ἄλλα νοεῖ· (ὥσπερ ἂν εἰ τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνοιμεν αὐτῶν τὴν

10. τὸ νοοῦν] Sic Codd., præter Darm., omnes τὸ νοοῦν. Sed Ed. τὸν νοῦν.
ib. ἑνί τινι] Cod. Vat. ἕν τινι.
11. λέγηται] Codd. Ciz. et Vat. λέγεται.
12. δυναμένου] Cod. Ciz. δυναμουμένου.
14. διότι] Cod. Vat. διὰ τί.
15. καταλαμβάνοιμεν] Cod. Darm. καταλαμβάνοι μὲν.

I. *Quod cogniturum est se ipsum, non cogitur propterea esse adeo simplex, ut nulla prorsus in eo differentia sit, sicut est ipsum unum: sed ita simplex esse debet, ut in quolibet sui totum penitus includatur, ejusque actio expleatur tota momento. Ejusmodi est intellectus.*

Quando intellectum dicimus nosse se ipsum, non dividimus in duo, quorum alterum tantum cognoscat, alterum solummodo cognoscatur, alioquin non aliquid idem se ipsum, sed aliud cognosceret aliud: sed volumus ipsum cognoscens una cum cognito se quoque complecti. Ad sensum quidem pertinet solum, quæ extra animam sunt cognoscere: ad imaginationem vero etiam, quæ sunt in anima, id est sensuum actiones: ad rationem præterea se ipsam investigare: ad intellectum denique se cognoscere. Atque hujus perfecta quadam participatione etiam ad rationem quandoque se nosse.

OPERÆ pretium est indagare, numquid, quod se ipsum intelligit, oporteat in se varium esse, ut uno quodam eorum, quæ sunt in ipso reliqua contemplatum, ita demum se ipsum intelligere judicetur; perinde ac si omnino sit simplex, nequeat in se converti, seque cognoscere: an fieri possit, ut etiam, quod non est compositum, intelligat semet ipsum? Principio quidem quod dicitur, aliquid propterea se intelligere

μορφὴν, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ σώματος φύσιν), οὐκ ἂν ἔχοι τὸ ὡς ἀληθῶς νοεῖν αὐτό. Οὐ γὰρ τὸ πᾶν ἔσται ἐν τῷ τοιούτῳ ἐγνωσμένον, μὴ κἀκείνου τοῦ νοήσαντος τὰ ἄλλα τὰ σὺν αὐτῷ καὶ ἑαυτὸ νενοηκότος, ἔσται τε οὐ τὸ ζητούμενον τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ, ἀλλ' ἄλλο ἄλλο. Δεῖ τοίνυν θέσθαι καὶ ἁπλοῦ κατανόησιν ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτο πῶς σκοπεῖν εἰ δυνατὸν, ἢ ἀποστατέον τῆς δόξης, τῆς τοῦ αὐτὸ ἑαυτὸ νοεῖν τι ὄντως. Ἀποστῆναι μὲν οὖν τῆς δόξης ταύτης οὐ πάνυ οἷόν τε, πολλῶν τῶν ἀτόπων συμβαινόντων· καὶ γὰρ εἰ μὴ ψυχῇ δοίημεν τοῦτο, ὡς πάνυ ἄτοπον ὂν, ἀλλὰ μηδὲ νοῦ τῇ φύσει διδόναι, παντάπασιν ἄτοπον· εἰ τῶν μὲν ἄλλων γνῶσιν ἔχει, ἑαυτοῦ δὲ μὴ ἐν γνώσει καὶ ἐπιστήμῃ καταστήσεται. Καὶ γὰρ τῶν μὲν ἔξω ἡ αἴσθησις ἀλλ' οὐ νοῦς ἀντιλήψεται, καὶ εἰ βούλει διάνοια καὶ δόξα. Ὁ δὲ νοῦς τούτων γνῶσιν ἔχει, ἢ μὴ, σκέψασθαι προσήκει. Ὅσα δὲ νοητὰ, νοῦς δηλονότι γνώσεται. Ἆρ' οὖν αὐτὰ μόνον, ἢ καὶ ἑαυτὸν, ὃς ταῦτα γνώσεται; καὶ ἆρα οὕτω γνώσεται ἑαυτὸν, ὅτι γιγνώσκει ταῦτα μόνον; Τίς δὲ ὢν οὐ γνώσεται; ἀλλ' ἃ μὲν αὐτοῦ γνώσεται ὅτι γιγνώσκει, τίς δὲ ὢν γιγνώσκει οὐκέτι, ἢ καὶ τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἑαυτόν; καὶ τίς ὁ τρόπος, καὶ μέχρι τίνος, σκεπτέον.

1. ἔχοι τὸ] Cod. Vat. ἔχοιτο.
3. τὰ σὺν] Cod. Ciz. omittit τά.
4. ἑαυτὸ] Codd. Ciz. et Vat. ἑαυτόν.
ib. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.
5. πῶς] Cod. Vat. πως.
6. δυνατὸν, ἢ] Cod. Vat. δυνατὸν εἰ.
8. ἀτόπων] Codd., excepto Darm., omnes τῶν ἀτόπων. Unde articulum recepi.
ib. δοίημεν] Cod. Mon. C. δέοιμεν. Marc. A. δίοιμεν.
9. ἄτοπον] Cod. Vat. ἄτονον.
11. ἀλλ' οὐ] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλὰ, omisso οὐ.
14. ὃς ταῦτα] Ita Cod. Ciz. sed corr. ex ὡς ταῦτα.
15. ἑαυτὸν] Abest a Cod. Vat., item mox ταῦτα μονον.

posse, quod compositum sit, atque ita uno quodam suorum cognoscat et reliqua, veluti si sensu formam nostram reliquamque naturam corporis cognoscamus, nequaquam id consequitur, ut se ipsum re vera cognoscat. In eo namque, quod ita se habet, non totum erit cognitum, nisi et illud, quod intelligit alia sibi conjuncta, intelligat etiam semet ipsum: alioquin non proveniet, quod est quæsitum, ut scilicet aliquid idem se ipsum animadvertat, sed ut aliud potius percipiat aliud. Asseverandum igitur et simplicis ipsius esse, se ipsum animadvertere: atque hoc quomodo fiat, si quidem fieri possit, investigandum: alioquin dimittenda est opinio per quam putemus se ipsum quippiam re vera cognoscere. Abjicere quidem opinionem ejusmodi haud admodum facile est: quippe cum multa hinc secutura videantur absurda. Et enim si forte id muneris animæ nequaquam attribuamus, quasi non admodum sit absurdum: veruntamen neque id quidem mentis naturæ tribuere, est procul dubio absurdissimum: si, inquam, aliorum quidem notitiam habeat, sui vero ipsius notitiam scientiamque non habeat. Atqui externorum quidem perceptionem sensus, non intellectus habebit: ac insuper, si vis, cogitatio, et opinio. Utrum vero intellectus horum cognitionem habeat, nec ne, expedit indagare. Certe quæcunque intelligibilia sunt intellectus ipse cognoscet. Num igitur ea solum, an etiam se ipsum, qui hæc ipsa cognoscit? Et numquid se ipsum ita cognoscet tantum, quoniam videlicet hæc se nosse cognoscet? At quisnam existens ipse hæc interea noverit, non apprehendet? sed forte sua quædam cognoscere comprehendet. Quis vero sit ipse, dum percipit, non percipiet? an potius et sua et se ipsum noverit? Item quisnam modus, et quousque id fiat, est nobis considerandum.

Πρότερον δὲ περὶ ψυχῆς ζητητέον, εἰ δοτέον αὐτῇ γνῶσιν ἑαυτῆς, καὶ τί τὸ γινῶσκον ἐν αὐτῇ, καὶ ὅπως; Τὸ μὲν οὖν αἰσθητικὸν αὐτῆς αὐτόθεν ἂν φαῖμεν τοῦ ἔξω εἶναι μόνον· καὶ γὰρ εἰ τῶν ἔνδον ἐν τῷ σώματι γιγνομένων συναίσθησις εἴη, ἀλλὰ τῶν ἔξω ἑαυτοῦ καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀντίληψις· τῶν γὰρ ἐν τῷ σώματι παθημάτων ὑφ' ἑαυτοῦ αἰσθάνεται· τὸ δ' ἐν αὐτῇ λογιζόμενον, παρὰ τῶν ἐκ τῆς αἰσθήσεως φαντασμάτων παρακειμένων τὴν ἐπίκρισιν ποιούμενον, καὶ συνάγον, καὶ διαιροῦν, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ νοῦ ἰόντων ἐφορᾷ οἷον τοὺς τύπους, καὶ ἔχει καὶ περὶ τούτους τὴν αὐτὴν δύναμιν· καὶ σύνεσιν ἔτι προσλαμβάνει, ὥσπερ ἐπιγινῶσκον, καὶ ἐφαρμόζον τοῖς ἐν αὐτῷ ἐκ παλαιοῦ τύποις τοὺς νέους καὶ ἄρτι ἥκοντας· ὃ δὴ καὶ ἀναμνήσεις φαῖμεν ἂν τῆς ψυχῆς εἶναι. Καὶ νοῦς ὁ τῆς ψυχῆς μέχρι τοῦδε ἱστάμενος τῇ δυνάμει· ἢ καὶ εἰς ἑαυτὸν στρέφεται καὶ γιγνώσκει ἑαυτόν, ἢ ἐπὶ τὸν νοῦν ἀνενεκτέον τοῦτο. Γνῶσιν μὲν γὰρ ἑαυτοῦ τούτῳ τῷ μέρει διδόντες νοῦν αὐτὸν φήσομεν, καὶ ὅπη διοίσει τοῦ ἐπάνω, ζητήσομεν, μηδὲ διδόντες ἐπ' ἐκεῖνον ἥξομεν τῷ λόγῳ βαδίζοντες, καὶ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ, ὅ,τί ποτέ ἐστι σκεψόμεθα. Εἰ δὲ καὶ

2. γινῶσκον] Cod. Vat. γινώσκον, et ita inferius ἐπιγινώσκον.
3. μόνον εἶναι] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes εἶναι μόνον.
ib. τῷ σώματι] Abest τῷ a Cod. Ciz. et ita etiam paulo post ab eod. et Vat.
6. τῶν ἐκ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt has voces.
7. παρακειμένων] Cod. Vat. παρακείμενον.
8. τύπους] Cod. Vat. τόπους.
9. ἔχει καὶ] Cod. Med. B. omittit καί cum Marc. A.
12. φαῖμεν] Cod. Vat. φαίμεν.
ib. τοῦδε] Codd. Ciz. et Vat. τούτου.
14. ἀνενεκτέον] Cod. Vat. ἀνενεγκτέον.
15. νοῦν αὐτὸν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. νοῦν γὰρ αὐτόν. Med. A. inter has voces lacunam habet, punctis repletam.
16. ἐκεῖνον] Codd. Ciz. et Vat. ἐκεῖνο.
17. ποτέ ἐστι] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ποτ' ἐστί.
ib. Εἰ δὲ—σκεψόμεθα] Desunt in Cod. Ciz. Idem mox cum Marc. A. et Vat. μηδεμία, quod recepi. Ed. μὴ δὲ μία.

II. *Potentia rationalis, quæ semper in discurrendo versatur, media est inter imaginationem et intellectum et utrimque formas quasdam in se admittit, easque componit, et dividit, formasque nuper ab imaginatione venientes accommodat formis antiquis in mente, vel a mente existentibus, atque in hac accommodatione intellectualis efficitur.*

Hinc duo in nobis intellectus apparent, permanens scilicet et discurrens, qui et consequitur discurrendo.

Primo igitur de anima quærendum est, an tribuenda sit ei cognitio sui, quidve in ipsa sit tale cognoscens, et qua ratione. Sensualem quidem ejus virtutem [judicamus] judicabimus ex ipsa sui conditione solum circa externa versari: atqui quamvis, quæ intra corpus fiunt, persentiantur, perceptio tamen ejusmodi ad illa pertinet, quæ sunt extra sensum: tunc enim passiones quæ sub ipso fiunt in corpore sentit. Est insuper in anima virtus ratiocinandi circa imaginationes incidentes a sensu dijudicans, easque conjungens atque etiam dividens: intuetur quin etiam quasi figuras eorum, quæ ab intellectu descendunt, habetque circa eas vim prorsus eandem: assumit quoque intelligentiam, utpote quod perpendat, accommodetque figuris antiquis novas nuperque venientes: qua quidem in re animæ reminiscentiam consistere arbitramur. Et profecto intellectus animæ huc usque sua virtute se sistit. Quærendum igitur, num hæc ratiocinandi virtus in se convertatur, seque cognoscat, an potius id ad intellectum sit referendum? Si enim sui ipsius cognitionem huic animæ parti attribuamus, hanc ipsam confitebimur esse mentem: et quonam potissimum a superiore differat mente, perquirere compellemur. Sin autem nequaquam attribuamus, ratio nos ad illam perducet mentem, quidve sit se ipsum nosse considerabimus. Quod si et hic inferiori id munus attribuerimus,

497 D ἐνταῦθα ἐν τῷ κάτω δώσομεν, τίς ἡ διαφορὰ τοῦ νοεῖν ἑαυτὸ σκεψόμεθα· εἰ γὰρ μηδεμία, ἤδη τοῦτο νοῦς ὁ ἄκρατος. Τοῦτο τοίνυν τὸ διανοητικὸν τῆς ψυχῆς ἆρα ἐπιστρέφει ἐφ' ἑαυτὸ καὶ αὐτὸ ἢ οὔ; ἀλλὰ ὧν δέχεται τύπων ἐφ' ἑκάτερα τὴν σύνεσιν ἴσχει· καὶ πῶς τὴν σύνεσιν ἴσχει, πρῶτον ζητητέον.

498 Ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις εἶδεν ἄνθρωπον, καὶ ἔδωκε τὸν τύπον τῇ διανοίᾳ· ἡ δὲ τί φησιν; ἢ οὔπω οὐδὲν ἐρεῖ, ἀλλ' ἔγνω μόνον καὶ ἔστη· εἰ μὴ ἄρα πρὸς ἑαυτὴν διαλογίζοιτο τίς οὗτος; εἰ πρότερον ἐνέτυχε τούτῳ καὶ λέγει προσχρωμένη τῇ μνήμῃ ὅτι Σωκράτης. Εἰ δὲ καὶ B ἐξελίττοι τὴν μορφὴν, μερίζει ἃ ἡ φαντασία ἔδωκεν· εἰ δὲ εἰ ἀγαθὸς λέγοι, ἐξ ὧν μὲν ἔγνω διὰ τῆς αἰσθήσεως εἴρηκεν. Ὃ δὲ εἴρηκεν ἐπ' αὐτοῖς, ἤδη παρ' αὐτῆς ἂν ἔχοι, κανόνα ἔχουσα τοῦ ἀγαθοῦ παρ' αὐτῇ. Τὸ ἀγαθὸν πῶς ἔχει παρ' αὐτῇ, ἢ ἀγαθοειδής ἐστι, καὶ ἐπερρώσθη δὲ εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ τοιούτου, ἐπιλάμποντος αὐτῇ νοῦ.

2. ἄκρατος] Codd. omnes ἄκρατος, ut legit Fic. Ed. ἀκρότατος.
4. ἀλλὰ ὧν] Cod. Vat. ἀλλὰ ᾧ.
6. εἶδεν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἴδεν.
ib. ἄνθρωπον] Codd. Ciz. et Vat. ἄνουν.
7. οὐδὲν ἐρεῖ] Cod. Vat. οὐδ' ἐνεργεῖ.
8. ἑαυτὴν] Codd. Ciz. et Vat. αὐτήν.
ib. ἐνέτυχε] Cod. Ciz. ἐτύγχανε. Vat. ἐνετύγχανε.
9. καὶ λέγει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. καὶ λέγοι.
ib. προσχρωμένη] Ita Cod. Vat. Sed Ed. cum rell. προσχρωμένῃ.
10. ἐξελίττοι τὴν] Cod. Vat. ἐξελίττει.
ib. ἐδωκεν] Cod. Vat. ἔδωκε.
12. ἐπ' αὐτοῖς] Cod. Vat. ἐπ' αὐτῆς.
13. ἀγαθὸν πῶς] Cod. Vat. ἀγαθόν πως.
ib. αὐτῇ, ἢ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆς, ᾗ. Marc. A. ἤ.
ib. ἐπερρώσθη] Cod. Vat. ἐπερώσθη.

rursus investigabimus, quonam differant in se cognoscendo intellectus superior et inferior. Nempe si nihilo, jam hic noster intellectus est purus. Sed enim vis ipsa animæ discurrendi numquid ipsa quoque se in se convertit? an potius non convertitur, sed habet formarum notitiam, quas utrimque nanciscitur? Ac sane primo quærendum est, quonam pacto notitiam ejusmodi consequatur.

III. *Ratio nuntiante sensu et imaginatione judicat, obvium esse Socratem: si addit esse bonum, justum, sapientem, perpendit hæc, definitque per regulas bonitatis, justitiæ, sapientiæ: quæ primo lucent in mente, atque inde subrutilant rationi circa talia se versanti.*

Cum rationis proprium sit in motu agere, et motus tendat in aliud, merito ratio communiter circa alia potius quam circa se ipsam se volutat, ideo non est ejus proprium se cognoscere. Plerique tres in cælo ponunt essentias, scilicet in corpore materiam atque formam, et præter hoc ipsam cæli animam, et materiam suæ semper subesse formæ, corpus animæ. Similiter tres circa animam nostram essentias: animam scilicet, irrationalem rationali subditam, rationalem vero menti perpetuo cohærentem, quasi cælum animæ cælesti perpetuo copulatum. Hanc Plotinus hic opinionem videtur attingere. Atqui et ejusmodi copulam Theophrastus, Themistius, Averrois excogitavisse videntur. Possumus etiam Platonico magis more Plotinum interpretari, dicentes, ideo negare intellectum esse partem animæ, quia videlicet non fit pars, id est, potentia hujus substantiæ, qua ratione dicitur anima. Dicitur enim anima, quatenus pertinet ad discursum, sive per universalia, sive per particularia discurratur. Sed intellectus ipsa mera substantia est, cui est subnexa potentia, quæ appellatur anima. Jam vero et ipsa substantia nominatur anima secundum potentiam discurrentem: nominatur et intellectus secundum ipsam substantiæ rationem. Idem enim est esse atque intelligere, non tamen idem esse atque discurrere: ideo semper intelligit æque, non tamen semper æque discurrit.

Sensus quidem vidit hominem, figuramque ejus tradidit cogitandi virtuti: hæc autem quidnam dicit? Forte nondum ait quicquam, sed novit tantum, atque ita quievit: nisi forsan ita secum ipsa percurrat, quisnam hic est? si quidem prius aliquando in hunc inciderit, dicatque de illo nunc, memoria utens, illum scilicet esse Socratem: si autem evolvat insuper explicetque formam, dividit jam, quæ imaginatio tradidit. Quod si dicat insuper, utrum sit bonus, tunc per illa, quæ sensu noverat, tale aliquid dicit. Quod

Τὸ γὰρ καθαρὸν τῆς ψυχῆς, τοῦτο, καὶ νοῦ δέχεται ἐπικείμενα ἴχνη. 498
Διὰ τί δὲ οὐ τοῦτο νοῦς, τὰ δὲ ἄλλα ψυχὴ ἀπὸ τοῦ αἰσθητικοῦ ἀρξά- C
μενα ; ἢ ὅτι ψυχὴν δεῖ ἐν λογισμοῖς εἶναι· ταῦτα δὲ πάντα, λογιζο-
μένης δυνάμεως ἔργα. Ἀλλὰ διὰ τί οὐ τούτῳ τῷ μέρει δόντες τὸ
νοεῖν ἑαυτὸ, ἀπαλλαξόμεθα ; ἢ ὅτι ἔδομεν αὐτῷ τὰ ἔξω σκοπεῖσθαι
καὶ πολυπραγμονεῖν, νῷ δὲ ἀξιοῦμεν ὑπάρχειν, τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐν
αὐτῷ σκοπεῖσθαι. Ἀλλ εἴ τις φήσει, τί οὖν κωλύει τοῦτο ἄλλῃ δυ- D
νάμει σκοπεῖσθαι τὰ αὐτοῦ, οὐ τὸ διανοητικὸν, οὐ δὲ τὸ λογιστικὸν
ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ νοῦν καθαρὸν λαμβάνει. Τί οὖν κωλύει ἐν ψυχῇ
νοῦν καθαρὸν εἶναι ; οὐδὲν φήσομεν· ἀλλ' ἔτι δεῖ λέγειν ψυχῆς
τοῦτο. ἀλλ' οὐ ψυχῆς μὲν φήσομεν, ἡμέτερον δὲ νοῦν φήσομεν, ἄλ-
λον μὲν ὄντα τοῦ διανοουμένου, καὶ ἐπάνω βεβηκότα, ὅμως δὲ ἡμέ- E
τερον, καὶ εἰ μὴ συναριθμοῖμεν τοῖς μέρεσι τῆς ψυχῆς· ἢ ἡμέτερον,
καὶ οὐχ ἡμέτερον. Διὸ καὶ προσχρώμεθα αὐτῷ, καὶ οὐ προσχρώ-
μεθα· διάνοια δὲ ἀεὶ, καὶ ἡμέτερον μὲν, χρωμένων, οὐ προσχρωμέ-
νων δὲ οὐχ ἡμέτερον. Τὸ δὲ προσχρῆσθαι τί ἐστιν ; ἆρα αὐτοὺς
ἐκεῖνο γιγνομένους καὶ φθεγγομένους ὡς ἐκεῖνος, ἢ κατ' ἐκεῖνον ; οὐ

1. ἴχνη] Cod. Vat. ἴσχνη.
2. ἀεξάμενα] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀεξόμενα.
4. ἔργα] Cod. Vat. ἔργῳ.
ib. τὸ νοεῖν] Cod. Vat. τῷ νοεῖν. Pergit Marc. A. αὐτό.
6. νῦν δὲ] Codd., excepto Ciz., omnes νῷ δέ. Quod restitui.
8. τὰ αὐτοῦ] Codd. Marcc. Med. A.B. τὰ αὐτοῦ, et ita etiam duabus lineis interjectis iidem cum Vat. Ed. αὐτοῦ.
10. οὐδὲν φήσομεν] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. φήσομεν.
ib. δεῖ λέγειν ψυχῆς τοῦτο] Cod. Vat. ψυχῆς τοῦτο δεῖ λέγειν.
11. οὐ ψυχῆς] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. οὐ ψυχῆς μέν. Quod addidi.
ib. νοῦν φήσομεν] Cod. Vat. φήσομεν νοῦν.
12. ἐπ' ἄνω] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἐπάνω. Et sic correxi.
13. συναριθμοῖμεν] Cod. Ciz. συναριθμοῦμεν.
14. καὶ οὐχ ἡμέτερον] Desunt in Codd. Mon. C. Marc. A. Mox Marcc. διάνοιαι. Fort. leg. διανοία.
16. Τὸ δέ] Cod. Vat. τὸ δέ. Quod recepi.
17. γιγνομένους] Cod. Darm. γιγνομένου. In seqq. Marc. A. ἢ οὐ κατ' ἐκεῖνον ;

autem super his dicit, a se ipsa jam habet : regulam sane boni penes se possidet. Bonum vero quonam modo apud se ipsam habet ? Quatenus videlicet est (ut ita dixerim) boniformis, atque corroborata jam est ad tale aliquid sentiendum, mente sibi desuper rutilante. Ipsum namque animæ purum hoc existit, accipitque impressa a mente vestigia. At curnam hoc ipsum non est intellectus : sed anima est, quod reliquum est totum a virtute sensus exorsum ? Quia scilicet animam oportet in quadam rationis discursione versari. Hæc autem omnia sunt discurrentis virtutis officia. Sed cur non parti huic sui cognoscendi munus attribuentes inquirendi finem efficiamus ? Quia videlicet munus ei concessimus in externis considerandis, dum in plura insuper sollicite distrahatur : mentis vero proprium judicamus, se ipsum sibique intima contemplari. Si quis autem dixerit, quidnam prohibet, sollicitum illud per aliam quandam animæ vim sua interdum animadvertere, is certe non ipsam cogitandi ratiocinandique virtutem exigit, sed purum jam accipit intellectum. Quidnam igitur prohibet, purum esse in anima intellectum ? nihil sane prohibere dicemus. Præterea num intellectum purum esse aliquid animæ asseremus ? Profecto non animæ quidem dicemus esse, nostrum vero intellectum esse fatebimur : qui aliud quiddam sit præter ipsam cogitandi naturam, eique superimpositum, nostrum tamen, tametsi una cum animæ partibus hunc minime numeremus. Forsan vero nostrum affirmabimus, iterumque non nostrum : quapropter hoc utimur, rursus non utimur, cogitatione vero semper : itaque nostrum quidem dum utimur, non nostrum vero quando non utimur. Sed enim quidnam uti intellectu dicendum est ? An forte nos illum effectos pronuntiare jam ut ille, aut saltem secundum illum ? Non enim nos intellectus sumus : imo igitur secundum illum prima videlicet discur-

498 F γὰρ νοῦς ἡμεῖς· κατ' ἐκεῖνο οὖν τῷ λογιστικῷ πρώτῳ δεχομένῳ. Καὶ γὰρ αἰσθανόμεθα δι' αἰσθήσεως, καὶ ἡμεῖς οἱ αἰσθανόμενοι. Ἆρ' 499 οὖν καὶ διανοούμεθα οὕτω, καὶ διανοοῦμεν οὕτως, ἢ αὐτοὶ μὲν οἱ λογιζόμενοι, καὶ νοοῦμεν τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ νοήματα αὐτοί; (τοῦτο γὰρ ἡμεῖς, τὰ δὲ τοῦ νοῦ ἐνεργήματα ἄνωθεν οὕτως, ὡς τὰ ἐκ τῆς 5 αἰσθήσεως κάτωθεν), τοῦτο ὄντες τὸ κύριον τῆς ψυχῆς, μέσον δυνάμεως διττῆς, χείρονος καὶ βελτίονος, χείρονος μὲν τῆς αἰσθήσεως, βελτίονος δὲ τοῦ νοῦ. Ἀλλ' αἴσθησις μὲν ἀεὶ ἡμέτερον δοκεῖ συγκε- Β χωρημένον, ἀεὶ γὰρ αἰσθανόμεθα, νοῦς δὲ ἀμφισβητεῖται, καὶ ὅτι μὴ αὐτῷ ἀεὶ, καὶ ὅτι χωριστός· χωριστὸς δὲ τῷ μὴ προσνεύειν αὐτὸν, 10 ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον πρὸς αὐτὸν, εἰς τὸ ἄνω βλέποντας· αἴσθησις δὲ ἡμῖν ἄγγελος, βασιλεὺς δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖνος.

Α Βασιλεύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὅταν κατ' ἐκεῖνον· κατ' ἐκεῖνον δὲ, διχῶς· ἢ τοῖς οἷον γράμμασιν ὥσπερ νόμοις ἐν ἡμῖν γραφεῖσιν, ἢ οἷον πληρωθέντες αὐτοῦ, ἢ καὶ δυνηθέντες ἰδεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι 15 παρόντος. Καὶ γινώσκομεν δὲ ἑαυτοὺς τῷ τοιούτῳ ὁρατῷ, τὰ ἄλλα

2. Ἆρα] Codd. Med. A.B. Marc. A. Mon. C. Vat. ἄρ'. Et hoc recepimus.
3. διανοούμεθα οὕτως] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. est οὕτω. Quod recepi.
ib. μὲν οἱ] Cod. Vat. omittit οἱ.
8. μὲν ἀεί] Codd. Mon. C. et Med. B. μὲν αἰεί. Vat. μὲν αἱ εἰ.
9. καὶ ὅτι μὴ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ὅτι.
10. αὐτὸ ἀεί] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. αὐτῷ ἀεί. Quod recepi.
ib. δὲ τῷ] Cod. Vat. δὲ τό.
ib. προσνεύειν] Cod. Med. B. προσνεύειν.
11. αὐτὸν, εἰς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὸ εἰς.
14. ὥσπερ] Cod. Vat. οἷον.
15. πληρωθέντες] Cod. Vat. πληρωθεῖσιν.
16. δὲ ἑαυτοὺς] Codd. Ciz. et Vat. δὲ αὐτοὺς, Mon. C. Marc. A. Med. B. δὲ αὐτους.

rendi virtute illum suscipiente. Jam vero et per sensum ipsi sentimus, nosque ipsi sentientes sumus. Numquid ergo sic etiam cogitamus, atque cogitamur? An forte nos ipsi ratione discurrentes sumus, intelligimusque ipsi quoque intelligentiæ notiones in ipsa cogitatione subrutilantes? Hoc enim nos ipsi sumus: actiones vero mentis ita nobis sunt desuper, sicut propria sensus nobis inferiora. Sumusque hoc ipsum animæ proprium, et quantum ad ipsum pertinet principale, duas inter vires medium, deteriorem scilicet atque meliorem, id est sensum inter et intellectum. At sensum quidem concedere videmur semper esse nostrum, semper namque sentimus: de intellectu vero id est ambiguum: et quia non semper hoc utimur, et quia est separatus. Separatus, inquam, propterea, quod ipse non annuit ad nos, sed potius nos ad ipsum superne suspicientes. Sensus denique nobis est nuntius: rex vero noster est ille.

IV. *Rationalis potentia, secundum quam nos sumus, dupliciter utitur intellectu: per participationem scilicet atque formam: et utrobique cognoscit se ipsam.*

Per participationem quidem, quatenus formas, notiones, regulas quotidie suscipit ab intellectu, ubi tanquam ab effectu per actiones suas cognoscit et suas vires: per vires agnoscit essentiam, atque hanc dependere illuminarique semper a mente: per formam vero quando post frequentem hujusmodi acceptionis usum mentem penitus induit sicut materia formam, agitque sub mentis ipsius actu, sicut materia, postquam sæpius accepit ab igne calorem, subit denique flammam. Tunc demum tanquam a causa ratio se ipsam una cum mente perfecte cognoscit. Rationem Peripatetici intellectum possibilem, mentem vero intellectum agentem nominaverunt.

Regnamus præterea nos, quando agimus secundum illum. Duobus vero modis secundum illum agimus: vel quia velut literæ et quasi leges inde inscriptæ sint nobis, vel quia impleamur eo, aut quoniam eo præsente videre ipsum, et persentire possimus. Cognoscimus sane nos ipsos tali quodam spectaculo alia per ipsum discere: aut etiam vim ipsam ejusmodi aliquid cognoscen-

μαθεῖν τῷ τοιούτῳ· ἢ καὶ τὴν δύναμιν τὴν γιγνώσκουσαν τὸ τοιοῦτον 499
μαθόντες αὐτῇ τῇ δυνάμει, ἢ καὶ ἐκεῖνο γιγνόμενοι, ὡς τὸν γιγνώ- B
σκοντα ἑαυτὸν διττὸν εἶναι, τὸν μὲν γιγνώσκοντα τῆς διανοίας τῆς
ψυχικῆς φύσιν, τὸν δὲ ὑπεράνω τούτου, τὸν γιγνώσκοντα ἑαυτὸν,
κατὰ τὸν νοῦν ἐκεῖνον γιγνόμενον, κἀκείνῳ ἑαυτὸν νοεῖν αὖ, οὐχ' ὡς
ἄνθρωπον ἔτι, ἀλλὰ παντελῶς ἄλλον γενόμενον· καὶ συναρπάσαντα
ἑαυτὸν εἰς τὸ ἄνω, μόνον ἐφέλκοντα τὸ τῆς ψυχῆς ἄμεινον, ὃ καὶ
δύναται μόνον πτεροῦσθαι πρὸς νόησιν, ἵνα τις ἐκεῖ παρακαταθεῖτο, C
ἃ εἶδε. Τὸ δὴ διανοητικὸν ὅτι διανοητικὸν ἆρα οὐκ οἶδε, καὶ ὅτι
σύνεσιν τῶν ἔξω λαμβάνει; καὶ ὅτι κρίνει ἃ κρίνει, καὶ ὅτι τοῖς ἐν
ἑαυτῷ κανόσιν, οὓς παρὰ τοῦ νοῦ ἔχει· καὶ ὡς ἔστι τι βέλτιον αὐτοῦ
ὃ οὐ ζητεῖ, ἀλλ' ἔχει πάντως δήπου. Ἀλλ' ἆρα τί ἐστιν αὐτὸ ὃ οὐκ
οἶδεν ἐπιστάμενον, οἷόν ἐστι, καὶ οἷα τὰ ἔργα αὐτοῦ; εἰ οὖν λέγει
ὅτι ἀπὸ νοῦ ἐστι, καὶ δεύτερον μετὰ νοῦν, καὶ εἰκὼν νοῦ· ἔχον ἐν D
ἑαυτῷ τὰ πάντα οἷον γεγραμμένα, ὡς ἐκεῖ ὁ γράφων καὶ ὁ γράψας·
ἆρ' οὖν στήσεται μέχρι τούτων ὁ οὕτως ἑαυτὸν ἐγνωκώς; ἡμεῖς δὲ

1. *καὶ τὴν*] Abest *τὴν* a Codd. Ciz. et Vat.
ib. *τοιοῦτον*] Codd. Med. B. Mon. C. *τοιοῦτο*.
2. *αὐτῇ*] Codd. Ciz. et Vat. *αὐτήν*.
ib. *ὡς τὸν*] Cod. Ciz. *ὡς τό*.
3. *τὸ μὲν*] Cod. Ciz. cum marg. Ed. *τὸν μέν*. Quod recepi. In seqq. marg. Ed. *τὸ δὲ* pro *τὸν δέ*.
4. *ὑπὲρ ἄνω*] Codd. Vat. Marc. A. *ὑπερ-άνω*. Et sic correxi.
7. *τὸ ἄνω*] Cod. Ciz. *τὸ ἴσω*.
9. *ἃ εἶδε*] Codd. Marc. A. Med. B. *ἃ ἴδοι*. Mon. C. *ἃ εἶδεν*. Vat. *ἃ οἶδε*. Quod recepi.
ib. [illegible] Cod. Vat. [illegible]. Med. A.B. Mon. C. Marc. A. *ἆρα οὐκ ἴδοι*. Mox Mon. C. *σύνιστι* pro *σύνεσιν*.
10. *ἃ ἀνακρίνει*] Codd., præter Mon C., omnes *κρίνει*. Et sic rescripsimus.
ib. *ἐν αὐτῷ*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. *ἐν ἑαυτῷ*. Quod recepimus. Mox Ciz. *παντιλῶς*. Vat. *πάντων* (sic).
12. *ὃ ζητεῖ*] Codd., excepto Marc. B., omnes *οὐ ζητεῖ*. Quod recipiendum fuit. Sed Med. A. in m. ab al. m. *ὃ οὐ ζητεῖ*. Paulo superius Vat. post *ἔστι* omittit *τι*.
ib. [illegible] Codd. Ciz. Vat. *ἄρα τι*.
ib. *οὐκ εἶδεν*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. *οἶδεν*. Et sic correxi.
13. *λέγει*] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A. Vat. *λέγοι*.
14. *μετὰ νοῦν*] Codd. Mon. C. Marc. A. *μετὰ τοῦ*.
ib. *ἔχων ἐν*] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. Darm. cum marg. Ed. *ἔχον*. Vat. *ἔχει*. Illud recepi.
16. *ἆρ' οὖν*] Cod. Vat. *ἄρ' οὖν*.
ib. *ὁ οὕτως*] Cod. Ciz. omittit *ὁ*.

tem, eadem ipsi vi perdiscentes: aut illud quoque nos facti: adeo ut, quod se ipsum cognoscit, duplex jam existat: aliud quidem se cognoscens, sit natura ipsius animæ cogitatrix, aliud vero hac natura superius, ubi scilicet, qui se cognoscit, secundum intellectum illum jam evasit, rursusque illo se conspicit, non tanquam adhuc hominem, sed omnino aliud quiddam factum, se ipsumque ad supernum corripientem, solumque trahentem secum, quod præstantius est in anima: quod et solum conceptis alis volare ad intelligentiam potest, ut illic aliquis, quæ novit, jam deponat. Sed numquid ipsa vis cogitandi non novit se esse cogitandi virtutem, externorumque intelligentiam cumulare? Item judicare quæ judicat: judicare inquam regulis quibusdam sibi ab intellectu descriptis? Esse denique præstantius aliquid supra se, quod quidem nihil ultra perquirit, sed habet omnino? Verum enimvero quidnam est hoc ipsum, quod se minime novit, ignorans quale sit ipsum, et qualia sint ipsius officia? Si ergo dicit se ipsum a mente pendere, et esse a mente secundum, mentisque imaginem habentem in se omnia velut inscripta, quemadmodum illic, qui scribit, quive jam scripsit: numquid is, qui ita se ipsum novit, sistet gradum huc usque progressus? nos autem vi alia freti, intellectum rursus se ipsum cognoscentem perspiciemus? vel illum sane nobiscum assumentes, quandoquidem ille quoque est noster, vicissimque nos illius, ita demum intellectum nosque ipsos percipiemus? Forte ita potius necessarium est: si quidem percep-

500 ἄλλῃ δυνάμει προσχρησάμενοι νοῦν αὖ γιγνώσκοντα ἑαυτὸν κατοψό-
A μεθα; ἢ ἐκεῖνον μεταλαβόντες, ἐπείπερ κἀκεῖνος ἡμέτερος, καὶ
ἡμεῖς ἐκείνου, οὕτω νοῦν καὶ αὐτοὺς γνωσόμεθα, ἢ ἀναγκαῖον οὕτως,
εἴπερ γνωσόμεθα, ὅ,τι ποτέ ἐστι τὸ ἐν νῷ αὐτὸ ἑαυτό. Ἔστι δὴ νοῦς
τις αὐτὸς γεγονὼς, ὅτε τὰ ἄλλα ἀφεὶς ἑαυτοῦ τούτῳ καὶ τοῦτον βλέ- 5
πει, αὐτῷ δὲ ἑαυτὸν, ὡς δὴ οὖν νοῦς ἑαυτὸν ὁρᾷ.

A Ἆρ' οὖν ἄλλῳ μέρει ἑαυτοῦ ἄλλο μέρος αὐτοῦ καθορᾷ; ἀλλ' οὕτω
τὸ μὲν ἔσται ὁρῶν, τὸ δὲ ὁρώμενον· τοῦτο δὲ, οὐκ αὐτὸ ἑαυτό. Τί
οὖν; εἰ πᾶν τοιοῦτον, οἷον ὁμοιομερὲς εἶναι, ὥστε τὸ ὁρῶν, μηδὲν
διαφέρειν τοῦ ὁρωμένου· οὕτω γὰρ ἰδὼν ἐκεῖνο τὸ μέρος αὐτοῦ ὂν 10
ταὐτὸν, αὐτῷ εἶδεν ἑαυτόν· διαφέρει γὰρ οὐδὲν τὸ ὁρῶν πρὸς τὸ ὁρώ-
B μενον. Ἦ πρῶτον μὲν, ἄτοπος ὁ μερισμὸς αὐτοῦ· πῶς γὰρ καὶ μεριεῖ; οὐ
γὰρ δὴ κατὰ τύχην· καὶ ὁ μερίζων δὲ τίς; ὁ ἐν τῷ θεωρεῖν τάττων ἑαυ-
τὸν, ἢ ὁ ἐν τῷ θεωρεῖσθαι. Εἶτα πῶς ἑαυτὸν γνώσεται ὁ θεωρῶν,
ἐν τῷ θεωρουμένῳ τάξας ἑαυτὸν κατὰ τὸ θεωρεῖν; οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ 15

1. γιγνώσκοντα] Cod. Vat. γιγνώσκονται.
3. καὶ αὐτοὺς] Codd. Med. A. B. Marc. A. καὶ αὐτούς. Rell. cum Ed. καὶ αὑτούς.
4. ὅ,τι ποτέ] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. ὅ, τι ποτ'.
ib. Ἔστι δὴ] Cod. Ciz. ἔστι δὲ.
5. τοῦτον—αὐτῷ] Cod. Ciz. τοῦτο—αὐτό.
6. οὖν νοῦς ἑαυτὸν] Cod. Ciz. omittit οὖν et habet νοῦν αὐτόν.
10. διαφέρειν] Cod. Ciz. διαφέρει.
11. αὐτὸ εἶδεν] Codd. Darm. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. αὐτῷ. Tum Mon. C. et Med. B. ἴδεν. Vat. οἶδεν. Marc. A. αὑτῷ ἴδεν. Correxi αὐτῷ.
12. μερισμὸς αὐτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. μερισμὸς ἑαυτοῦ.
14. ἑαυτὸν] Cod. Darm. omittit hanc vocem.
15. οὐ γὰρ—θεωρεῖν] Desunt in Codd. Mon. C. Marc. A.

turi simus, quidnam sit potissimum in intellectu, nosse se ipsum. Tunc itaque aliquis ipse intellectus evadit, quando reliqua sua dimittens, hoc ipso intuetur hunc ipsum, et ipso quoque se ipsum: quemadmodum et intellectus ipse se contemplatur.

V. *In eo, quod rationali potentia, id est intelligentia mobili, superius est, idem re ipsa est intellectus, intelligentia, intelligibile: ideo se ipsum semper intelligit.*

Supra sensum qui tantum spectat, externa est imaginatio interna respiciens: super hanc, quæ adventitia solum prospicit: extat ratio, quæ præterea domestica conspicit: super hanc iterum, quæ ab aliis cognitis ad se denique revertitur agnoscendam, est intellectus vicissim exordiens a se ipso, ac dum se inspicit omnia contuens, non dico rerum figuras, sed res ipsas, ut verissima cognitio sit. Si se ipsum tangens contingit omnia, ipse nimirum est et omnia: eodemque prorsus actu, quo se intuetur, contuetur et omnia, eodem quoque simul agnoscit cognoscere se ipsum atque omnia. Præcipue vero primus divinusque intellectus, nec ad aliud intelligendum convertitur quam se ipsum, nec intelligentiam habet accidentalem: imo vero essentia ejus absolute vivens intelligensque hoc ipso essentiali vitalique intelligentiæ actu fruitur semet ipsa, comprehendens interea se existentem, viventem, intelligentem, uniformem prorsus, et omniformem. (Cf. Tiedemanni libr. *Geist. der Specul. Philosophie III. p.* 397. qui tamen in plurimis sententiis Plotino refragari studet. Vid. etiam Tennemanni *Hist. Philos. VI. p.* 97. *sq.* ibiq. laud. Enn. VI. 2. 8.

Numquid igitur intellectus altera sui parte alteram intuetur? Verum sic quidem alterum erit videns, alterum vero visum. Hoc autem non est unum aliquid nosse se ipsum. Quid igitur? Si totum tale sit, ut consimilibus partibus sit compositum, adeo ut videns a viso non differat: sic utique videns partem illam sui sibique eandem, interea quoque se videt. Videns namque a viso ibi nihilo discrepat. Sed primo quidem absurdum foret intellectum ita dividere: nam et quomodo divisio fiet? Non enim casu quodam est et temere dividendus. Tum vero, quisnam est, qui dividit? Num forte, qui in eo se ordine ponit, in quo est videre, an potius, qui in eo, quod est videri? [Præterea] At vero quomodo videns ille

θεωρουμένῳ τὸ θεωρεῖν. Ἢ γνοὺς ἑαυτὸν οὕτω θεωρούμενον, ἀλλ' οὐ 500
θεωροῦντα νοήσει; ὥστε οὐ πάντα, οὐδὲ ὅλον γνώσεται ἑαυτόν· ὃν
γὰρ εἶδε, θεωρούμενον ἀλλ' οὐ θεωροῦντα εἶδε καὶ οὕτως ἔσται ἄλλον, C
ἀλλ' οὐχ ἑαυτὸν, ἑωρακώς. Ἢ προσθήσει παρ' αὐτοῦ καὶ τὸν τεθεω-
ρηκότα, ἵνα τέλεον αὐτὸν ᾖ νενοηκώς· ἀλλ' εἰ καὶ τὸν τεθεωρηκότα,
ὁμοῦ καὶ τὰ ἑωραμένα. Εἰ οὖν ἐν τῇ θεωρίᾳ ὑπάρχει τὰ τεθεωρη-
μένα, εἰ μὲν τύποι αὐτῶν, οὐκ αὐτὰ ἔχει· εἰ δ' αὐτὰ ἔχοι, οὐκ ἰδὼν
αὐτὰ ἐκ τοῦ μερίσαι αὐτὸν ἔχει, ἀλλ' ἦν πρὶν μερίσαι ἑαυτὸν, καὶ D
θεωρῶν καὶ ἔχων. Εἰ τοῦτο, δεῖ τὴν θεωρίαν ταὐτὸν εἶναι τῷ θεω-
ρητῷ, καὶ τὸν νοῦν ταὐτὸν εἶναι τῷ νοητῷ· καὶ γὰρ εἰ μὴ ταὐτὸν, οὐκ
ἀλήθεια ἔσται, τύπον γὰρ ἕξει ὁ ἔχων τὰ ὄντα, ἕτερον τῶν ὄντων, ὅπερ
οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. Τὴν ἄρα ἀλήθειαν οὐχ ἑτέρου δεῖ εἶναι, ἀλλ' ὃ
λέγει, τοῦτο καὶ εἶναι. Ἓν ἄρα οὕτω νοῦς, καὶ τὸ νοητὸν, καὶ τὸ
ὂν, καὶ πρῶτον ὂν, τοῦτο, καὶ δὴ καὶ πρῶτος νοῦς, τὰ ὄντα ἔχων· E
μᾶλλον δὲ ὁ αὐτὸς τοῖς οὖσιν. Ἀλλ' εἰ ἡ νόησις καὶ τὸ νοητὸν ἓν, 501
πῶς διὰ τοῦτο τὸ νοοῦν νοήσει ἑαυτό; ἡ μὲν γὰρ νόησις οἷον περι-
ἑξει τὸ νοητὸν, ἢ ταὐτὸν τῷ νοητῷ ἔσται, οὔπω δὲ ὁ νοῦς δῆλος ἑαυ-

3. γὰρ εἶδε] Codd. Med. B., Marc. A. Mon. C. γὰρ ἴδοι. Vat. γὰρ οἶδε.
ib. εἶδε καὶ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἴδοι καὶ. Vat. οἶδεν. καὶ.
ib. ἔσται] Abest a Cod. Ciz.
4. παρ' αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. Marcc. παρ' αὐτοῦ. Ed. cum rell. π. αὐτοῦ.
5. ἵνα τέλειον—τεθεωρηκότα] Desunt in Codd. Ciz. et Vat.
ib. αὐτὸν] Cod. Med. B. αὐτόν.
ib. νενοηκώς] Codd. Darm. Marc. A.B. et Mon. C. νενοηκώς. Quod recepi.
7. τὶ μὲν] Cod. Vat. εἰ μέν.
ib. αὐτὰ ἔχει] Cod. Vat. αὐτὰ ἴχει cum Marc.
ib. εἰ δ' αὐτὰ ἔχοι] Cod. Ciz. οὐδ' pro εἰ δ'. Idem cum Mon. C. et Med. B. ἴχει.
8. ἀλλ' ἦν] Cod. Med. B. ἀλλ' ἤ.
11. ἀλήθεια] Cod. Vat. ἀληθεία, cum Marc. A.
12. δεῖ εἶναι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. εἶναι δεῖ.
ib. ἀλλ' ὅ] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ' ὅτι.
15. εἰ ἡ] Cod. Vat. εἴη.
17. ὅῆλος] Abest a Cod. Ciz.

cognoscet se ipsum, dum secundum ipsum videre, se in ejus gradu constituit, quod videtur? non enim in ipso viso inest videre. An cognoscens ita se ipsum potius tanquam visum, quam tanquam videntem considerabit? Ideoque neque omnem, neque totum se ipsum animadvertet. Quem enim novit, hunc quidem visum, sed non videntem novit, atque ita non se ipsum, sed alium potius intuebitur. Sed numquid per se adjunget ipsum quoque videntem, ut se ipsum perfecte comprehendat? Verum si complectitur et videntem, simul quoque visa complectitur. Si igitur in ipsa perspectione perspectæ res continentur, quæritur, numquid rerum figuræ, an res ipsæ contineantur. Si figuræ tantum, res ipsæ non possidentur: sin autem hæ possidentur, certe, qui eas perspicit, non ex eo, quod se ipsum diviserit, habet: sed erat etiam antequam se divideret et contemplator et possidens. Si res ita se habet, oportet contemplationem idem esse cum ipso (ut ita dixerim) contemplabili, et intellectum intelligibili similiter idem: alioquin, si non sit idem, non erit contemplatio vera. Qui enim entia dicitur possidere, figuram potius eorum habebit ab eis procul dubio differentem, quod quidem non est veritas. Veritatem enim non alterius oportet esse, sed quod dicit, hoc et existere. Sic ergo unum est intellectus, intelligibile et ens, et hoc est ens primum, primusque intellectus entia possidens: imo vero ipse atque entia idearum. At si intelligentia et intelligibile unum est, quonam modo ob hoc intelligens intelliget semet ipsum? Intelligentia enim velut complectetur intelligibile, vel idem una cum ipso erit, nondum tamen constabit, intellectum perspicue se cognoscere. Cæterum si intelligentia et intelligibile idem est, actus enim quidam est ipsum intelligibile: si quidem non potentia quædam tantum est ipsum intelligibile, neque vita vacans, neque ibi rursus vivere adventitium est, vel intelligere

501 τὸν νοῶν. Ἀλλ' εἰ ἡ νόησις καὶ τὸ νοητὸν ταὐτὸν· ἐνέργεια γάρ
τις τὸ νοητόν· οὐ γὰρ δὴ δύναμις, οὐδέ γε νοητὸν, οὐδὲ ζωῆς χωρὶς,
οὐδ' αὖ ἐπακτὸν τὸ ζῆν, οὐδὲ τὸ νοεῖν ἄλλῳ ὄντι, οἷον λίθῳ, ἢ ἀψύχῳ
B τινὶ, καὶ οὐσία ἡ πρώτη τὸ νοητόν· εἰ οὖν ἐνέργεια, καὶ ἡ πρώτη
ἐνέργεια, καὶ καλλίστη δὴ νόησις ἂν εἴη, καὶ οὐσιώδης νόησις. Καὶ 5
γὰρ ἀληθεστάτη νόησις δὲ τοιαύτη καὶ πρώτη οὖσα, καὶ πρώτως νοῦς
ἂν εἴη ὁ πρῶτος· οὐδὲ γὰρ ὁ νοῦς οὗτος δυνάμει, οὐδ' ἕτερος μὲν αὐ-
C τὸς, ἡ δὲ νόησις ἄλλο· οὕτω γὰρ ἂν πάλιν τὸ οὐσιῶδες αὐτοῦ, δυνά-
μει. Εἰ οὖν ἐνέργεια, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐνέργεια, ἓν καὶ ταὐτὸν
τῇ ἐνεργείᾳ ἂν εἴη, ἓν δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τὸ ὂν καὶ τὸ νοητόν· ἓν ἅμα 10
πάντα ἔσται, νοῦς, νόησις, τὸ νοητόν. Εἰ οὖν ἡ νόησις αὐτοῦ τὸ
νοητὸν, τὸ δὲ νοητὸν αὐτὸς, αὐτὸς ἄρα ἑαυτὸν νοήσει· νοήσει γὰρ τῇ
νοήσει, ὅπερ ἦν αὐτὸς καὶ νοήσει τὸ νοητὸν, ὅπερ ἦν αὐτός. Καθ'
ἑκάτερον ἄρα ἑαυτὸν νοήσει, καθ' ὅτι καὶ ἡ νόησις αὐτὸς ἦν, καὶ
D καθ' ὅτι τὸ νοητὸν αὐτός· ὅπερ ἐνόει τῇ νοήσει, ὃ ἦν αὐτός. 15
A Ὁ μὲν δὴ λόγος ἀπέδειξεν εἶναί τι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κυρίως νοεῖν.
Νοεῖ οὖν ἄλλως μὲν ἐπὶ ψυχῆς ὂν, ἐπὶ δὲ τοῦ νοῦ κυριώτερον. Ἡ

2. οὐ γὰρ δή] Marc. A. omittit δή. Idem mox habet οὐδέ γε τὸ νοητόν.
3. τὸ νοεῖν] Cod. Vat. τῷ νοεῖν.
4. εἰ οὖν] Cod. Ciz. ἢ οὖν.
5. καὶ καλλίστη] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί. Sequitur in Ciz. δέ.
12. ἄρα ἑαυτὸν νοήσει,] Cod. Vat. hæc reponit post ὅπερ ἦν αὐτός.
14. καὶ καθ' ὅτι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
16. εἶναί τι, τὸ] Cod. Vat. εἶναι τό.
17. μὲν ἐπὶ] Cod. Ciz. μὲν τὸ ἐπί.

subjecto diverso velut lapidi, vel cuipiam vita carenti, et essentia prima est ipsum intelligibile. Si ergo, inquam, illic est actus, actusque primus, nimirum et actus optimus intelligentia est, et intelligentia (ut ita dicam) essentialis. Etenim verissima intelligentia est ejusmodi, et prima, primoque existens: ideoque intellectus primus hæc erit. Hic enim intellectus neque in potentia est, neque aliud quidem ipse, aliud autem intelligentia: alioquin ita rursus ipsum ejus essentiale in potentia quadam erit. Quam ob rem si actus est et essentia ejus actus, unum idemque actui esse censebitur. Cum vero sit unum actui ens ipsum atque intelligibile, unum simul erunt cuncta, intellectus, intelligentia, intelligibile. Si igitur intelligentia ejus est ipsum intelligibile, atque ipse est intelligibile ipsum, nimirum ipse intelliget semet ipsum. Intelliget enim per ipsam intelligentiam, quod quidem existit ipse, et intelliget intelligibile, quod est et ipse similiter. Utrimque igitur se prorsus intelliget, tum quatenus ipse intelligentia est, tum quatenus est ipse rursus intelligibile, quod quidem per intelligentiam hanc intelligit, quæ est ipse.

VI. *Intellectus ipse cum in se permaneat, nec actione nec affectu inclinetur ad alia, merito circa se agit intelligendo se ipsum. Anima vero cum contra sit affecta, contra se habet ad cognoscendum.*

In toto cognitionis ordine gradum infimum tenet sensus, intellectus vero summum. Cum igitur sensus rectam in cognoscendo lineam teneat, alia tantum attingendo, merito intellectus circularem agit omnino, se ipsum suaque penitus contemplando: ratio vero plurimum est obliqua. Formæ rerum, quæ sunt in mente, essentiales sunt omnino. Quæ vero illinc impressæ rationi sunt ab ævo, quasi essentiales sunt: quæ autem a mente quotidie resultant in ratione, minus adhuc essentiales existunt: quæ denique in rationem ab imaginatione redundant, essentiales minime. Anima igitur tunc demum se cognoscit, quando inferiores formas superioribus formis accommodat.

Ratio igitur demonstravit, aliquid esse debere, quod se ipsum proprie præcipueque intelligat, intelligit autem se aliter, quod est in anima, aliter vero principaliusque, quod est in mente. Anima quidem cognoscit se ipsam, quod sit alterius: mens vero, quod sit ipsa, et qualis ipsa, et

μὲν γὰρ ψυχὴ ἐνόει ἑαυτὴν, ὅτι ἄλλου· ὁ δὲ νοῦς, ὅτι αὐτὸς, καὶ οἷος 501
αὐτὸς, καὶ ὅστις, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ ἐπιστρέφων εἰς
ἑαυτόν. Τὰ γὰρ ὄντα ὁρῶν ἑαυτὸν ἑώρα, καὶ ὁρῶν ἐνεργείᾳ ἦν, καὶ
ἡ ἐνέργεια αὐτός. Νοῦς γὰρ καὶ νόησις, ἓν, καὶ ὅλος ὅλῳ, οὐ μέρει B
ἄλλο μέρος. Ἆρ' οὖν τοιοῦτον ὁ λόγος ἔδειξεν, οἷον καὶ ἐνέργειαν
πιστικὴν ἔχειν; ἢ ἀνάγκη μὲν οὕτως, πειθὼ δὲ οὐκ ἔχει· καὶ γὰρ ἡ
μὲν ἀνάγκη, ἐν νῷ, ἡ δὲ πειθὼ ἐν ψυχῇ. Ζητοῦμεν δὴ, ὡς ἔοικεν,
ἡμεῖς πεισθῆναι μᾶλλον, ἢ νῷ καθαρῷ θεᾶσθαι τὸ ἀληθές. Καὶ
γὰρ καὶ ἕως ἦμεν ἄνω, ἐν νοῦ φύσει ἠρκούμεθα, καὶ ἐνοοῦμεν, καὶ
εἰς ἓν πάντα συνάγοντες ἐωρῶμεν. Νοῦς γὰρ ἦν ὁ νοῶν, καὶ περὶ 502
αὐτοῦ λέγων· ἡ δὲ ψυχὴ ἡσυχίαν ἦγε, συγχωροῦσα τῷ ἐνεργήματι
τοῦ νοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἐνταῦθα γεγενήμεθα, πάλιν αὖ καὶ ἐν ψυχῇ
πειθώ τινα γενέσθαι ζητοῦμεν, οἷον ἐν εἰκόνι τὸ ἀρχέτυπον θεωρεῖν
ἐθέλοντες. Ἴσως οὖν χρὴ τὴν ψυχὴν ἡμῶν διδάξαι, πῶς ποτε ὁ
νοῦς θεωρεῖ ἑαυτὸν, διδάξαι δὲ τοῦτο τῆς ψυχῆς, ὃ νοερόν πως, δια- B
νοητικὸν αὐτὸ τιθέμενοι, καὶ τῇ ὀνομασίᾳ ὑποσημαίνοντες, νοῦν τινα
αὐτὸ εἶναι, ἢ διὰ νοῦ τὴν δύναμιν, καὶ παρὰ νοῦ αὐτὸ ἴσχειν. Τοῦτο

1. οἷος] Cod. Vat. οἷον.
2. εἰς ἑαυτὸν] Codd. Mon. C. Marc. A. εἰς αὐτόν.
3. ἐνεργείᾳ] Ita Codd. Vat. Marc. A. Reliqui cum Ed. ἐνέργεια.
4. ὅλος ὅλῳ] Cod. Darm. ὅλον ὅλον. Med. A. a pr. m. ut Ed., supra lin. ut Darm.
6. ἀνάγκη] Ita etiam Cod Med. A. Sed supra lin. ab al. m. ἀνάγκην.
ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.
7. Ζητοῦμεν δὴ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ζητοῦμεν δέ.
8. ἢ ἐν νῷ] Abest ἐν a Codd. omnibus. Quare delevi.
9. οἳ μὲν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἦμεν, excepto Marc B. qui habet οἴμεν. Ego correxi.
10. συναγάγοντες] Codd. Med. A.B. Mon. C. Marcc. Vat. συνάγοντες. Et sic correxi.
11. ἐνεργήματι] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐνέρματι.
12. ἐν ψυχῇ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν τῇ ψυχῇ.
15. διδάξαι] Cod. Vat. ἐνδιδάξαι.
17. Τοῦτο] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. τούτῳ.

quænam sit, et id quidem suapte natura videlicet in se conversa. Videns enim entia sese videt: atque videns est [in actu] actus, ipsaque est actus. Intellectus enim et intelligentia idem et toto se conspicit totum, non partem parte discernit. Num igitur talem ratio demonstravit, qualis credulam habeat actionem? Profecto sic habet necessitatem, credulitatem vero non habet persuasione deductam. Etenim necessitas quidem in mente, persuasio vero versatur in animo. Quærimus utique, ut videtur, persuasionem potius reportare, quam mente pura perspicere veritatem. Atqui quamdiu in superna extitimus regione, in ipsa mentis natura sufficienter inde nos habebamus, eoque statu contenti tunc intelligebamus, et in unum omnia colligentes contemplabamur. Intellectus enim erat, qui tunc intelligebat, ac de se ipso dicens: anima vero quietem tunc agebat actioni officioque mentis rite concedens. Postquam vero huc devenimus, vicissim animo persuasionem inducere exoptamus, tanquam in imagine exemplar contemplari volentes. Forsan ergo oportet nostram animam edocere, qua potissimum ratione se ipsum intellectus intueatur: docere, inquam, hanc ipsam naturam animæ, quæ intellectualis est quodammodo, ponentes eam cogitatricem, atque ipsa denominatione latenter significantes eam intellectum quendam esse, vel vim quandam per intellectum, ipsumque munus ab intellectu sortiri. Hanc, inquam, nosse decet, se quoque, quæcunque videt, cognoscere, et nosse, quæ dicit. Atque si ipsa foret illa, quæ dicit, cogniturum sane ita se ipsam. Cum vero adsint, vel saltem fiant ei desuper illinc, unde pendet et ipsa, convenit nimirum huic quoque, cum sit ipsius ratio quædam, accipiatque cognata, ut, vestigiis sibi impressis hæc accommodans, ita demum se ipsam animadvertat. Transferat ergo imaginem in verum intellectum, qui sane idem est atque illa, quæ vere intelligun-

502 τοίνυν γιγνώσκειν προσήκει, ὡς καὶ αὐτὸ, ὅσα ὁρᾷ γιγνώσκει, καὶ οἶδεν, ἃ λέγει, καὶ εἰ αὐτὸς εἴη ἃ λέγει, γιγνώσκοι ἂν ἑαυτὸ οὕτως. Ὄντων δὲ ἢ ἄνωθεν αὐτῷ γιγνομένων ἐκεῖθεν, ὅθεν περ καὶ αὐτὸ, C συμβαίνοι ἂν καὶ τούτῳ λόγῳ ὄντι, καὶ συγγενῆ λαμβάνοντι, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἴχνεσιν ἐφαρμόττοντα, οὕτω τοι γιγνώσκειν ἑαυτό. Μεταθέτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τὸν ἀληθῆ νοῦν τὴν εἰκόνα, ὃς ἦν ὁ αὐτὸς τοῖς νοουμένοις ἀληθέσι, καὶ ὄντως οὖσι καὶ πρώτοις, καὶ ὅτι μὴ οἷον τε τοῦτον τὸν τοιοῦτον ἐκτὸς ἑαυτοῦ εἶναι· ὥστε εἴπερ ἐν ἑαυτῷ ἐστι καὶ σὺν ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο ὅπερ ἐστὶ νοῦς ἐστιν (ἀνόητος δὲ νοῦς οὐκ D ἄν ποτε εἴη) ἀνάγκη συνεῖναι αὐτῷ τὴν γνῶσιν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ οὗτος, καὶ οὐκ ἄλλο αὐτῷ τὸ ἔργον καὶ ἡ οὐσία, ἢ τὸ νῷ μόνον εἶναι. Οὐ γὰρ δὴ πρακτικός τε οὗτος, ὡς πρὸς τὸ ἔξω βλέποντι τῷ πρακτικῷ, καὶ μὴ, ἐν αὐτῷ μένοντι, εἴη ἂν τῶν μὲν ἔξω τις γνῶσις· ἀνάγκη δὲ οὐκ ἔνεστιν, εἴπερ τὸ πᾶν πρακτικὸς εἴη, γιγνώσκειν ἑαυτόν· ᾧ δὲ μὴ πρᾶξις, (οὐδὲ γὰρ ὄρεξις τῷ καθαρῷ νῷ ἀπόντος) τούτῳ E ἡ ἐπιστροφὴ πρὸς αὐτὸν οὖσα οὐ μόνον εὔλογον ὑποδείκνυσι τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίαν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν. Τίς γὰρ ἂν καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἴη, πράξεως ἀπηλλαγμένῳ, καὶ ἐν νῷ ὄντι;

A Ἀλλὰ τὸν θεὸν θεωρεῖ εἴποιμεν ἄν. Ἀλλ' εἰ τὸν θεὸν γιγνώσκειν

1. *γιγνώσκειν προσήκει*] Codd. Mon. Marc. A. *προσήκει γιγνώσκειν*. Iidem *αὐτῷ* pro *αὐτό*.
ib. *καὶ οἶδεν*] Cod. Ciz. *καὶ εἶδεν*.
2. *οὕτω*.] Codd. Ciz. et Vat. *οὕτως*. Mox Marc. B. *ἡ* pro *ἢ*. Illud recepi.
4. *συμβαίνοι*] Cod. Vat. *συμβαίνει*.
ib. *τούτῳ*] Cod. Mon. C. *τοῦτο* cum Marc. A.
5. *οὕτω τοι*] Cod. Vat. *οὕτω τοίνυν*.
11. *οὗτος*] Cod. Vat. *ὄντος*. Verba *καὶ οὐκ—οὗτος* absunt a Cod. Marc. C.
ib. *οὐκ ἄλλο*] Ita Codd. omnes. Ed. *οὐκ ἄλλῳ*.
ib. *ἢ τὸ*] Codd. Ciz. et Vat. *ἢ τῷ*.
12. *πρὸς τὸ*] Codd. Mon. C. Marc. A. *πρὸς τῷ*.
ib. *βλέποντι*] Cod. Vat. *βλέπον τι*.
13. *ἐν αὐτῷ*] Codd. Med. A.B. *ἐν αὐτῷ* Quod recepi.
ib. *εἴη ἄν*] Cod. Vat. *εἰ κἄν*.
14. *πρακτικός*] Cod. Vat. *πρακτικόν*.
17. *ἑαυτοῦ*] Cod. Vat. *αὐτοῦ*.
19. *εἴποι μὲν*] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. *εἴποιμεν*. Quod recepimus.

tur, vereque sunt et prima: quippe cum constet, fieri non posse, ut intellectus talis sit extra se ipsum. Quapropter, si quidem in se ipso et cum se ipso est, idque ipsum, quod est, omnino intellectus existit. Mens namque esse amens nunquam potest, merito necessarium est, sui ipsius notitiam huic inesse: præsertim cum hic in se ipso permaneat, neque aliud ipsius opus atque essentia sit, quam ut solum sit intellectus. Non enim intellectus hic in actione versatur, quo quidem ex munere externa prospiciens distractusque a se ipso per illa, cognitionem habeat propriam externis rebus addictam. Neque vero necessarium est, si forte in actione usquequaque sit constitutus se ipsum animadvertere: cui vero neque actio imminet, neque enim affectus est in mente pura, nimirum absente omni prorsus impedimento, conversio huic ad se ipsum omnino directa, ipsam sui ipsius cognitionem non tantum ostendit esse probabilem, sed etiam necessariam. Alioquin quænam ejus vita foret, quando ab actione vacet omnino, et totus in mente sit positus?

VII. *Intellectus cum ad inferiora se non vertat, sitque forma prorsus in actu, ideoque vacare ab actione non possit, merito circa se ipsum semper agit atque Deum.*

Ubi in se convertitur, se quidem cognoscit per formam, Deum vero per effectum. Ubi ad Deum vertitur, Deum quidem quasi per formam videt, se vero per causam. Cum potentia vegetalis solum agat circa inferiora, rationalis autem circa (f. citra) *inferiora, superiora se ipsam merito intellectus circa se ipsum*

αὐτόν τις ὁμολογήσει, καὶ ταύτῃ συγχωρεῖν ἀναγκασθήσεται καὶ 502
ἑαυτὸν γιγνώσκειν. Καὶ γὰρ ὅσα ἔχει παρ' ἐκείνου γνώσεται, καὶ
ἃ ἔδωκε, καὶ ἃ δύναται ἐκεῖνος. Ταῦτα δὲ μαθὼν καὶ γνοὺς καὶ 503
ταύτῃ ἑαυτὸν γνώσεται, καὶ γὰρ ἕν τι τῶν δοθέντων αὐτὸς, μᾶλλον
δὲ πάντα τὰ δοθέντα αὐτός. Εἰ μὲν οὖν κἀκεῖνο γνώσεται, καὶ τὰς
δυνάμεις αὐτοῦ μαθὼν καὶ ἑαυτὸν γνώσεται ἐκεῖθεν γενόμενος, καὶ ἃ
δύναται κομισάμενος. Εἰ δὲ ἀδυνατήσει ἰδεῖν σαφῶς ἐκεῖνον, ἐπειδὴ
τὸ ἰδεῖν ἴσως αὐτό ἐστι τὸ ὁρώμενον, ταύτῃ μάλιστα λείποι τ' ἂν
αὐτῷ ἰδεῖν ἑαυτὸν καὶ εἰδέναι, εἰ τὸ ἰδεῖν τοῦτό ἐστι τὸ αὐτὸ εἶναι B
τὸ ὁρώμενον. Τί γὰρ ἂν καὶ δοίημεν αὐτῷ ἄλλο; ἡσυχίαν, νὴ Δία.
Ἀλλὰ νῷ ἡσυχία οὐ νοῦ ἐστιν ἔκστασις, ἀλλ' ἔστιν ἡσυχία τοῦ νοῦ,
σχολὴν ἄγουσα ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐνέργεια. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς
ἐστιν ἡσυχία ἑτέρων, καταλείπεται ἡ αὐτῶν οἰκεία ἐνέργεια, καὶ
μάλιστα οἷς τὸ εἶναι οὐ δυνάμει ἐστὶν, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ. Τὸ εἶναι οὖν
ἐνέργεια, καὶ οὐδὲν πρὸς ὃ ἡ ἐνέργεια, πρὸς αὐτῷ ἄρα. Ἑαυτὸν ἄρα C
νοῶν οὕτω πρὸς αὐτῷ, καὶ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐνέργειαν ἴσχει. Καὶ γὰρ

1. ὁμολογήσει] Codd. Darm. et Med. A. ὁμολογήσοι.
3. δύναται] Cod. Ciz. ἀδύνατα.
4. μᾶλλον δι—αὐτός] Desunt hæc in Cod. Ciz.
8. ταύτῃ] Cod. Ciz. ταύτην.
9. εἰ τὸ ἰδεῖν] Cod. Ciz. καὶ τὸ ἰδεῖν. Vat. καίτοι δεῖν.
10. αὐτῷ ἄλλο] Cod. Med. B. αὐτῷ ἄλλον.
11. ἔκστασις] Codd. Mon. C. Marc. A. ἔκτασις.
13. ἐνέργια] Cod. Vat. h. l. et paulo inferius ἐνεργία.
16. νοῶν, οὕτω] Cod. Vat. νῦν οὕτω.

atque superius: quæ ab intellectu proficiscuntur, eo in se manente secumque agente fiunt: quæ vero ab anima, ea quodammodo mota. Sed hæc quoniam intelligentiæ divinæ progenies est, ideo vel circa intelligentias divinas se convertit ubi contemplatur, vel circa regulas atque leges, quæ intelligentiarum imagines sunt, versatur, ubi gubernat, vel circa corporeas formas, quæ intelligentiarum umbræ sunt, se versat, ubi fabricat, sensibusque vagatur.

Cæterum, intellectum in eo statu intelligere Deum, afferre possemus. Quod si quis intellectum tunc intelligere Deum confiteatur, hac etiam conditione se ipsum quoque cognoscere statim concedere compelletur. Etenim quæcunque a Deo habet, agnoscet, et quæ ille tradidit, et quæ tradere potest. Hæc autem discens atque cognoscens, hac quoque ratione se ipsum noverit: nam et ipse unum aliquid eorum est, quæ data sunt, imo vero ipse omnia, quæ data sunt, existit. Si ergo cognoscat illum, vires quoque ipsius percipiens se ipsum etiam agnoscet inde factus, et, quæ ille potest, illinc accipiens: sin autem illum clare perspicere nequeat, quoniam forte ipsum, quod videre dicitur, sit ipsum, quod videtur, hac potissimum ratione reliqua huic erit visio sui ipsius atque notitia: si quidem videre hoc ipsum est, scilicet id ipsum existere, quod videtur. Quid enim huic aliud tribuamus? per Jovem, quietem. Sed mentis quies non est a mente alienatio, imo quies mentis est sua ipsius actio ab aliis undique vacans: quandoquidem cæteris quoque omnibus, quibus quies et ab aliis vacatio datur, reliqua est actio propria: præsertim quibus esse ipsum non in potentia quadam est, sed actu. Ubi ergo esse actus est, nihilque reliquum est, ad quod sit actus ejusmodi, nimirum sibimet incumbit. Se ipsum ergo intelligens sic utique secum habitat, et ad se ipsum dirigit actionem. Atqui, si quid præterea pendet ex ipso, propterea pendet, quod ad se ipsum vergit, et in se ipso quiescit. Oportet enim prius apud se consistere, deinde in aliud insuper agere, vel aliud inde procedere ei simile factum: quemadmodum et igni convenit, ut prius quidem in se ipso sit ignis actionemque ignis habeat, atque ita demum vestigium suum in aliud possit imprimere. Jam vero intellectus quidem actus est in se ipso: anima vero quatenus ad intellectum vergit, quasi habitat intus:

503 εἴ τι ἐξ αὐτοῦ, τῷ εἰς αὐτὸν, ἐν ἑαυτῷ. Ἔδει γὰρ πρῶτον ἑαυτῷ, εἶτα καὶ εἰς ἄλλο, ἢ ἄλλο τι ἥκειν ἀπ' αὐτοῦ, ὁμοιούμενον αὐτῷ· οἷον καὶ πυρὶ ἐν αὐτῷ πρότερον ὄντι πυρὶ, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἔχοντι
D πυρὸς οὕτω τοι καὶ ἴχνος αὐτοῦ δυνηθῆναι ποιῆσαι, ἐν ἄλλῳ. Καὶ γὰρ αὖ καὶ ἐστὶν ὁ μὲν νοῦς ἐν αὐτῷ ἐνέργεια, ἡ δὲ ψυχὴ, τὸ μὲν ὅσον πρὸς νοῦν αὐτῆς, οἷον εἴσω, τὸ δ' ἔξω νοῦ, πρὸς τὸ ἔξω. Κατὰ θάτερα μὲν γὰρ ὡμοίωται ὅθεν ἥκει, κατὰ θάτερα δὲ, καί τοι ἀνομοιωθεῖσα, ὅμως ὡμοίωται καὶ ἐνταῦθα, εἴτε πράττοι, εἴτε ποιοῖ· καὶ γὰρ καὶ πράττουσα, ὅμως θεωρεῖ, καὶ ποιοῦσα εἴδη ποιεῖ, οἷον νοή-
E σεις ἀπηρτισμένας, ὥστε πάντα εἶναι ἴχνη νοήσεως, καὶ νοῦ, κατὰ τὸ ἀρχέτυπον προϊόντων, καὶ μιμουμένων τῶν μὲν ἐγγὺς μᾶλλον, τῶν δὲ ἐσχάτων ἀμυδρὰν ἀποσωζόντων εἰκόνα.

A Ποιὸν δέ τι ὁρᾷ τὸ νοητὸν ὁ νοῦς, καὶ ποιόν τι ἑαυτὸν, ἢ τὸ μὲν νοητὸν, οὐδὲ δεῖ ζητεῖν, οἷον τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασι χρῶμα ἢ σχῆμα. πρὶν γὰρ ταῦτα εἶναι, ἔστιν ἐκεῖνα. Καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ ἐν τοῖς σπέρ-
μασι τοῖς ταῦτα ποιοῦσιν οὐ ταὐτά· ἀόρατα γὰρ τῇ φύσει καὶ ταῦτα,

1. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. ἐξ αὐτοῦ. Rell. cum Ed. αὐτοῦ.
6. οἷον εἴσω] Cod. Darm. omittit οἷον.
ib. τὸ δ' ἔξω νοῦ, πρὸς] Cod. Vat. τὸ δὲ ἔξω, οὐ πρός.
7. δὲ, καὶ] Cod. Vat. omittit δέ.
ib. ἀνομοιωθεῖσα] Ita Marcc. et Ciz. Reliqui cum Ed. ἀνωμοιωθεῖσα.
8. πράττοι—ποιοῖ] Codd. Mon. C. (a pr. m.) et Vat. πράττει—ποιεῖ.
9. καὶ ποιοῦσα] Cod. Vat. omittit καί.
ib. οἷον νοήσεις] Cod. Vat. οἷον νοῆσειν.
10. ἀπηρτισμένας] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A. Reliqui ut Ed. ἀπηρτισμένοις. Mox Cod. Mon. C. ἴχνη εἶναι cum Marc. A.
ib. καὶ νοῦ, κατὰ] Cod. Vat. καὶ οὗ (sic) κατα.
14. οὐδὲ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. cum marg. Ed. οὔτε.

quatenus autem mente egreditur, ad externa porrigitur. Aliunde igitur evadit illi similis, unde venit: aliunde rursus quamvis dissimilis quodammodo prodeat, tamen ibi quoque similitudinem quandam retinere videtur, seu agat, sive faciat: nempe etiam dum agit, interea contemplatur: et cum facit, tunc species efficit, velut intelligentias quasdam a primis intelligentiis longo ordine ductas: adeo ut omnia intelligentiæ intellectusque vestigia sint secundum exemplar primum, gradibus prodeuntia, illudque pro viribus imitantia, propinquiora quidem magis, postrema vero imaginem quandam exiguam præ se ferentia.

VIII. *Cum anima per vegetationem, sensum, imaginationem se porrigat foras, solum vero per intellectuales quasdam scintillas fiat compos in se reflectendi, constat intellectum ipsum esse lumen perpetuo in se ipsum per se reflexum.*

Si oculi angulum leviter digito presseris, lumen intimum sibi ipsi protinus emicabit. Multo id facilius uberiusque efficeret, si tantum in oculo lumen haberes, quantum animalia, quæ nocte vident: similiter ad se intellectus ipse se habet. Formæ quidem in materia adeo cum materia sunt unitæ, ut opus unum unam efficiant actionem: multo magis seminales formarum rationes in natura: multo etiam magis intelligibiles in intellectu rationes unitæ sunt intellectui: sicut radii lumini, per quos intellectus et anima perspicacius sensibilia cernit, quam per sensum. Jam vero et Avicenna, et Henricus Magnus Scoti præceptor, natura Platonicus, intellectuales formas in intellectu vel anima, sive ingenitas illi, sive huic acquisitas non tam modo characterum, quam habitus cujusdam naturalis, inesse putant: quo quidem habitu animus ad hoc vel illud facile sese vertat.

Quærendum est præterea, quale potissimum intellectus intelligibile videat, qualem quoque se ipsum. Forsan vero intelligibile quidem ipsum non oportet quærere tale, qualis est in corporibus sive color, sive figura. Priusquam enim hæc sint, existunt illa. Atqui et ratio seminibus insita hæc facientibus non est hæc ipsa: invisibilia enim sunt hæc etiam ipsa natura, multoque magis illa, eademque est natura illorum, illaque ha-

καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκεῖνα, καὶ ἔστι φύσις ἡ αὐτὴ ἐκείνων καὶ τῶν ἐχόντων, οἷον ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἡ ἔχουσα ψυχὴ ταῦτα. Ἀλλ' ἡ μὲν οὐχ ὁρᾷ ἃ ἔχει, οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἐγέννησεν, ἀλλ' ἔστι καὶ αὕτη εἴδωλον καὶ οἱ λόγοι. Ὅθεν δὲ ἦλθε, τὸ ἐναργὲς καὶ τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸ πρώτως, ὅθεν καὶ ἑαυτοῦ ἐστι, καὶ αὐτῷ· τοῦτο δέ, ἂν μὴ ἄλλου γένηται καὶ ἐν ἄλλῳ, οὐδὲ μένει· εἰκόνι γὰρ προσήκει, ἑτέρου οὖσαν ἐν ἑτέρῳ γίγνεσθαι, εἰ μὴ εἴη ἐκείνου ἐξηρτημένη. Διὸ οὐδὲ βλέπει, ἅτε δὴ φῶς ἱκανὸν οὐκ ἔχον, κἂν βλέπῃ δὲ, τελειωθὲν ἐν ἄλλῳ, ἄλλο καὶ οὐχ αὑτὸ βλέπει. Ἀλλ' οὖν τούτων ἐκεῖ οὐδὲν, ἀλλ' ὅρασις, καὶ τὸ ὁρατὸν αὐτῇ ὁμοῦ, καὶ τοιοῦτον τὸ ὁρατὸν, οἷον ἡ ὅρασις, καὶ ἡ ὅρασις, οἷον τὸ ὁρατόν. Τίς οὖν αὐτὸ ἐρεῖ οἷόν ἐστίν; ὁ ἰδών· νοῦς δὲ ὁρᾷ· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα ἡ ὄψις φῶς οὖσα, μᾶλλον δὲ ἐνωθεῖσα φωτὶ φῶς ὁρᾷ, χρώματα γὰρ ὁρᾷ· ἐκεῖ δὲ, οὐ δι' ἑτέρου, ἀλλὰ δι' αὐτῆς, ὅτι μηδὲ ἔξω. Ἄλλῳ οὖν φωτὶ ἄλλο φῶς ὁρᾷ, οὐ δι' ἄλλου. Φῶς ἄρα φῶς ἄλλο ὁρᾷ, αὐτὸ ἄρα αὐτὸ ὁρᾷ. τὸ δὲ φῶς τοῦτο ἐν ψυχῇ μὲν ἐλλάμψαν ἐφώτισε· τοῦτο δ' ἔστι νοερὰν ἐποίησε· τοῦτο δ' ἔστιν ὡμοίωσεν ἑαυτῷ τῷ ἄνω φωτί. Οἷον οὖν ἐστι τὸ ἴχνος τὸ ἐγγενόμενον τοῦ φωτὸς ἐν ψυχῇ, τοιοῦτον καὶ ἔτι κάλλιον καὶ μεῖζον αὐτὸ νομίζων καὶ ἐναργέστερον, ἐγγὺς ἂν γένοιο

504

B C D

3. γὰρ αὐτὴ] Codd. Mon. C. Marc. A. γὰρ αὐτήν.
ib. ἔστι καὶ αὕτη] Cod. Vat. ἐστὶν αὕτη.
4. ἦλθε,] Cod. Mon. C. ἄλθειν. Vat. omittit distinctionem.
7. οὖσαν] Cod. Vat. οὖσα.
9. τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. τούτων. Marc. B. τούτῳ. Illud recepi.
11. ἡ ὅρασις] Absunt a Cod. Vat.
13. ἐνωθεῖσα] Cod. Vat. ἀνωθεῖσα.
14. δι' αὐτῆς] Cod. Vat. δι' αὐτῆς.
15. οὐ δι' ἄλλου] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. Φῶς ἄρα φῶς ἄλλο ὁρᾷ] Cod. Ciz. φῶς ἄρα. φῶς ὁρᾷ ἄλλο. Vat. tribus ultimis verbis puncta subscripta habet; tum pergit τὸ αὐτό ἄρα αὐτό.
16. ἐφώτισε] Cod. Ciz. καὶ ἐφώτισε.
ib. δ' ἔστι] Cod. Vat. ὃ ἔστι.
17. ὡμοίωσεν ἑαυτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. ὡμοίωσιν ἑαυτῷ. Quod recepimus. Ciz. ὁμοίωσιν ἑαυτῷ. Vat. ὡμοίωσιν ἑαυτό: sed ultimæ literæ punctum subscriptum.
ib. Οἷον οὖν] Codd. Ciz. et Vat. οἷον οὖ.
19. κάλλιον] Codd., excepto Darm., omnes κάλλιον καὶ μεῖζον, ut legit Fic. et nos correximus. Pergit Vat. αὐτὸν νομίζων. Posterius vocabulum etiam Mon. C. ita scriptum habet. Marc. A. νομίζον. Illud recepi. Ed. νομίζω.
ib. γένοιο] Cum marg. Ed. habet γένοιτο Cod. et Med. B. In Vat. est γένησις.

bentium: quemadmodum ratio, quæ est in semine, atque anima ipsa hæc habens. Sed hæc quidem, quæ habet, nequaquam inspicit, neque enim ipsa genuit, sed est ipsa quoque simulachrum, rationesque similiter seminales. Illud autem unde venit, perspicuum est, et verum, primoque existens: unde et sui ipsius est, et sibi vivit. Hoc autem, nisi fiat alterius, et in altero, neque manet quidem. Imagini namque convenit, ut quoniam alterius est, et in altero fiat, nisi forsan sit illi connexa. Quam ob rem neque aspicit, utpote quod sufficiens non habeat lumen: ac si aspiciat, quando quidem in alio quodam factum est perfectum, non se ipsum, sed aliud aspicit. Cæterum nihil horum illic est, sed visio simulque visibile suum. Et tale quidem est visibile, qualis est et visio, vicissimque visio talis, quale visibile. Quisnam igitur, quale ipsum sit, affirmat? Certe qui videt. Intellectus vero videt: quoniam et apud nos visio ipsa cum sit lumen, imo vero lumini copulata, videt lumen: videt namque colores: illic autem non per aliud, sed per se ipsam cernit, quoniam neque foras aspicit. Alio ergo lumine lumen aliud intuetur, non certe per aliud. Lumen igitur aliud aspicit lumen, ipsum igitur conspicit semet ipsum. Hoc vero lumen refulgens in anima animum illustravit: hoc autem est, intellectualem efficit, hoc vero est, similiter est in se ipso atque sublime lumen. Si ergo, quale est vestigium luminis im-

504 φύσεως νοῦ καὶ νοητοῦ· καὶ γὰρ αὖ καὶ ἐπιλαμφθὲν τοῦτο ζωὴν
ἔδωκε τῇ ψυχῇ ἐναργεστέραν, ζωὴν δὲ οὐ γεννητικήν. τοὐναντίον
γὰρ ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτὴν τὴν ψυχήν, καὶ σκίδνασθαι οὐκ εἴασεν,
ἀλλ' ἀγαπᾷν ἐποίησε τὴν ἐν αὐτῷ ἀγλαΐαν· οὐ μὴν οὐδὲ αἰσθητικήν,
E αὕτη γὰρ ἔξω βλέπει, καὶ οὐ μᾶλλον αἰσθάνεται. Ὁ δ' ἐκεῖνο τὸ 5
φῶς τῶν ἀληθῶν λαβὼν, οἷον βλέπει μᾶλλον τὰ ὁρατὰ, ἀλλὰ τοὐ-
ναντίον. Λείπεται τοίνυν, ζωὴν νοερὰν προσειληφέναι ἴχνος νοῦ
ζωῆς· ἐκεῖ γὰρ τὰ ἀληθῆ. Ἡ δὲ ἐν τῷ νῷ ζωὴ καὶ ἐνέργεια τὸ πρῶ-
τον φῶς ἑαυτῷ λάμπον πρώτως, καὶ πρὸς αὐτὸ λαμπηδὼν, λάμπον
F ὁμοῦ, καὶ λαμπόμενον, τὸ ἀληθῶς νοητὸν, καὶ νοοῦν καὶ νοούμενον, 10
καὶ ἑαυτῷ ὁρώμενον, καὶ οὐ δεόμενον ἄλλου, ἵνα ἴδῃ, αὐτῷ αὔταρκες
πρὸς τὸ ἰδεῖν, καὶ γὰρ ὃ ὁρᾷ, αὐτό ἐστι γιγνωσκόμενον· καὶ παρ'
ἡμῶν αὐτὸ ἐκεῖνο, ὡς καὶ παρ' ἡμῶν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ δι' αὐτοῦ
γίγνεσθαι· ἢ πόθεν ἂν ἔσχομεν λέγειν περὶ αὐτοῦ, τοιοῦτόν ἐστιν,
οἷον σαφέστερον μὲν ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ, ἡμᾶς δὲ δι' αὐτοῦ· διὰ 15
G δὲ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἀνάγεσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς αὐτὸ
εἰκόνα θεμένην ἑαυτὴν εἶναι ἐκείνου, ὡς τὴν αὐτὴν ζωὴν ἴνδαλμα καὶ

1. *τούτῳ*] Cum marg. Ed. habent *τοῦτο*, Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. et Vat. Quos secuti sumus.
ib. *ζωὴν—ἐναργεστέραν*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
3. *ἐπίστρεψε*] Cod. Mon. C. *ἐπέτρεψε*.
7. *νοῦ ζωῆς*] Cod. Ciz. *νοῦ καὶ ζωῆς*. Marc. A. *νοῦς ζωῆς*.
9. *ἑαυτῷ*] Cod. Ciz. *ἑαυτό*. Mox Marc. A. *πρὸς αὐτό* (pro *αὐτὸ*) ut correximus.
ib. *λάμπει ὁμοῦ*] Codd. omnes *λάμπον ὁμοῦ*. Et sic rescripsi.
10. *καὶ νοοῦν*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. *καὶ νοῦν*. Ed. cum rell. *νοῦν*.
12. *πρὸς τὸ*] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Sed rell. et Ed. *πρὸ τό*.
ib. *ὃ ὁρᾷ*] Cod. Vat. *ἃ ὁρᾷ*.
13. *αὐτὸ ἐκεῖνο*] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. *αὐτῷ ἐκείνῳ*.
15. *δὲ δι' αὐτοῦ*] Marc. A. omittit *δέ*.
16. *εἰς αὐτὸ*] Cod. Vat. *εἰς ἑαυτό*.
17. *ὡς τὴν—ἐκείνου*] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. omittunt hæc. Vat. habet *ὅς* pro *ὡς*.

pressum animæ, tale multoque etiam pulchrius, majusque, et clarius supernum lumen existimaveris, propius jam accesseris ad ipsam intellectus intelligibilisque naturam: nam et hoc infusum vitam præstitit animo clariorem, vitam inquam non genitricem: nam e contra convertit animum in se ipsum, neque dissipari permisit, sed effecit, ut claritatem menti insitam adamaret. Neque rursus vitam attulit sensualem. Hæc enim prospicit extra, neque propterea certius apprehendit. Sed, qui lumen illud verorum [fontem] haurit, quasi videt clarius visibilia, quamvis contraria ratione. Reliquum est igitur, ut vitæ mentis vestigium intellectualem induat vitam: ibi enim ipsa vera consistunt. Atqui vita actusque in mente lumen est primum sibimet primo refulgens, splendorque ad se ipsum assidue micans, lucens simul et illuminatum. Ac re vera intelligibile intelligens intellectum, sibiquemet perspectum, neque alio indigens quo perspiciat, sed sibimet sufficiens ad cernendum: nempe, quod videt, id ipsum est, quod cernitur. Apud nos quoque ferme illud idem, adeo ut cognitio ipsius apud nos per ipsum efficiatur: alioquin undenam de ipso proferre possemus? quemadmodum videlicet illud quidem tale sit, quale possit se ipsum apprehendere perspicacius: nos autem idem per ipsum similiter valeamus. Jam vero constat per argumentationes ejusmodi, nos animum ad illud attollere, animum, inquam, asseverantem, se esse illius imaginem, vitamque suam circa illud imaginem esse, similitudinemque illius, et quando intelligit, formam se quandam intellectus ipsius Deique subire. Constat rursus si quis optaverit nosse, qualis præcipue sit intellectus ille perfectus et omnis primoque se comprehendens, oportere in primis animum in mentem redigere, vel saltem actionem suam menti concedere, actionem, inquam, circa illa se versantem, quorum in se memoriam retinet. Animo sane hæc habenti et

ὁμοίωμα εἶναι ἐκείνου, καὶ ὅταν νοῇ, θεοειδῇ καὶ νοοειδῇ γίγνεσθαι. 505
Καὶ ἐάν τις αὐτὸν ἀπαιτῇ ὁποῖον ὁ νοῦς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τέλεος, καὶ Α
πᾶς ὁ γιγνώσκων πρώτως ἑαυτὸν, ἐν τῷ νῷ αὐτὴν πρῶτον γενομένην,
ἢ παραχωρήσασαν τῷ νῷ τὴν ἐνέργειαν, ὧν ἔσχε τὴν μνήμην ἐπ'
αὐτῇ· ταῦτα δὲ ἔχουσα δεικνύναι ἑαυτὴν, ὡς δι' αὐτῆς εἰκόνος οὔσης
ὁρᾷν δύνασθαι ἀμηγέπη ἐκεῖνον, διὰ τῆς ἐκείνῳ πρὸς τὸ ἀκριβέστε-
ρον ὁμοιουμένης, ὅσον ψυχῆς μέρος εἰς ὁμοιότητα νῷ δύναται ἐλθεῖν. Β

Ψυχὴν οὖν, ὡς ἔοικε καὶ τὸ ψυχῆς θειότατον κατιδεῖν δεῖ, τὸν Α
μέλλοντα νοῦν εἴσεσθαι ὅ,τι ἐστί. Γένοιτο δ' ἂν τοῦτο ἴσως καὶ
ταύτῃ, εἰ ἀφέλοις πρῶτον τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δῆλον ὅτι
σαυτοῦ, εἶτα καὶ τὴν πλάττουσαν τοῦτο ψυχὴν, καὶ τὴν αἴσθησιν δὲ
εὖ μάλα, ἐπιθυμίας δὲ καὶ θυμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας
φλυαρίας, ὡς πρὸς τὸ θνητὸν νευούσας, καὶ πάνυ. Τὸ δὴ λοιπὸν Β
αὐτῆς τοῦτό ἐστιν, ὃ εἰκόνα ἔφαμεν νοῦ, σώζουσάν τι φῶς ἐκείνου,
οἷον ἡλίου μετὰ τὴν τοῦ μεγέθους σφαῖραν τὸ περὶ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς
λάμπον. Ἡλίου μὲν οὖν τὸ φῶς οὐκ ἄν τις συγχωρήσειεν ἐφ' ἑαυ-
τοῦ περὶ αὐτὸν ἥλιον εἶναι, ἐξ οὗ ὡρμημένου καὶ περὶ αὐτὸν μεῖναν,

1. *νοοειδῆ*] Codd. Ciz. et Med. B. *νοειδῆ*.
2. *ἐάν τις*] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A. Vat. *ἄν τις*. Mox Marc. A. *ὁποῖος*.
ib. *ἔστιν*] Cod. Vat. *ἐστιν*.
3. *πρῶτος*] Codd. Mon. C. Vat. Marc. A. *πρώτως*. Med. B. *καὶ πρώτως*. Illud recepi.
ib. *αὐτὴν*] Supra lin. ab al. m. *ψυχήν*.
4. *παραχωρήσασαν*] Cod. Vat. *παραχωρήσασαι*.
6. *ἀμηγέπη*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. *μηγέπη*.
7. *ὁμοιουμένης*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. *ὁμοιομένης*.
8. *ψυχῆς*] Codd. Ciz. et Vat. *τῆς ψυχῆς*. Marc. A. *ἔσεσθαι* pro *εἴσεσθαι*.
9. *ὅτι*] Codd. Mon. C. Marc. A. cum marg. Ed. *ὅ,τι*. Quod recepi.
ib. *τοῦτο ἴσως*] Cod. Vat. *ἴσως τοῦτο*.
13. *νευούσας*] Cod. Vat. *εὐνοούσας*.
14. *ὃ εἰκόνα*] Cod. Vat. *ὃ εἰκόνας*. Idem ante *νοῦ* inserit *εἶναι*.

sic affecto eum licet demonstrare se ipsum, qui per se velut imaginem illum quodammodo valeat intueri, ob vitam præcipue animi illud expressiori quadam similitudine referentis: quatenus videlicet pars animæ quædam se ipsam potest ad mentis similitudinem revocare.

IX. *Si sejunctis ab anima inferiorum virium motibus, ipsam ejus rationalem virtutem acceperis omnibus sub intellectu intellectualibus notionibus coruscantem, subito in hac velut imagine contemplaberis intellectum sicut in luna plena solem.*

Est autem rationalis anima naturaliter etiam imago mentis, ut lumen existens proximum lucis insitæ soli a solo intellectu dependens. Quinque mundos Timæus nominat, et Plutarchus inducit. Mundus omniforme significat ornamentum. Infimus igitur mundus est, qui conspicitur in materia longe superior, qui in natura viget: aliquanto sublimior, qui in imaginatione formarum quandoque plenissima: multo præstantior, qui in ratione quasi speculo intellectus æmulo: excelsus, qui fulget in mente. In mundo sequente præcedentem gradatim velut in speculo speculabere, atque vicissim ex superiore inferiorem tanquam ex specula contemplabere.

Animam igitur, ut videtur, et quod est in anima divinissimum, cogitare debet, quid intellectus sit cogniturus. Forsan vero hac quoque conditione id assequeris: si primo quidem corpus ab homine, præcipue a te ipso, sejunxeris: Deinde animam id formantem: præsertim vero sensum cupiditatemque et iram, et reliquas ejusmodi nugas tanquam ad mortale nimium declinantes. Sic utique reliquum animæ est, quod præ se ferre diximus imaginem intellectus lumen ipsius aliquod reservantem instar luminis, quod post ipsum Solis globum proxime micat, circa ipsum ex ipso refulgens. Lumen profecto Solis penes se ipsum et circa ipsum nemo concesserit esse Solem. Ex quo quidem pendens permanet circa ipsum. Aliud autem ex alio deinceps ab

505 ἄλλο δὲ ἐξ ἄλλου ἀεὶ προϊὸν τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἕως ἂν εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπὶ
γῆν ἥκῃ, ἀλλὰ πᾶν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἥλιον θήσεται ἐν ἄλλῳ, ἵνα
C μὴ διάστημα διδῷ κενὸν τὸ μετὰ τὸν ἥλιον σώματος. Ἡ δὲ ψυχὴ
ἐκ νοῦ φῶς τι περὶ αὐτὸν γενομένη, ἐξήρτηταί τε αὐτοῦ, καὶ οὔτε
ἐν ἄλλῳ, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνον, οὔτε τόπος αὐτῇ· οὐδὲ γὰρ ἐκείνῳ. 5
Ὅθεν τὸ μὲν τοῦ ἡλίου φῶς ἐν ἀέρι, αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἡ τοιαύτη κα-
θαρὰ, ὥστε καὶ ἐφ' ἑαυτῆς ὁρᾶσθαι, ὑπό τε αὐτῆς, καὶ ἄλλης τοιαύ-
της· καὶ αὐτῇ μὲν περὶ νοῦ συλλογιστέα, οἷος ἀφ' ἑαυτῆς σκοπου-
D μένη, νοῦς δὲ αὐτὸς αὑτὸν, οὐ συλλογιζόμενος περὶ αὐτοῦ. Πάρεστι
γὰρ ἀεὶ αὐτῷ· ἡμεῖς δὲ, ὅταν εἰς αὐτόν· μεμέρισται γὰρ ἡμῖν ἡ ζωὴ, 10
καὶ πολλαὶ ζωαί· ἐκεῖνος δὲ οὐδὲν δεῖται ἄλλης ζωῆς, ἢ ἄλλων, ἀλλ'
ἃς παρέχει, ἄλλοις παρέχει, οὐχ ἑαυτῷ· οὐδὲ γὰρ δεῖται τῶν χειρό-
νων, οὐδὲ αὐτῷ παρέχει τὸ ἔλαττον, ἔχων τὸ πᾶν, οὐδὲ τὰ ἴχνη
ἔχων τὰ πρῶτα, μᾶλλον δὲ οὐκ ἔχων, ἀλλ' αὐτὸς ὢν ταῦτα. Εἰ δέ
E τις ἀδυνατεῖ τὴν πρώτην τὴν τοιαύτην ψυχὴν ἔχειν καθαρῶς νοοῦσαν, 15
506 δοξαστικὴν λαβέτω· εἶτα ἀπὸ ταύτης ἀναβαινέτω. Εἰ δὲ μηδὲ
τοῦτο, αἴσθησιν ἐμπλατύτερα τὰ εἴδη κομιζομένην· αἴσθησιν δὲ,
καὶ ἐφ' ἑαυτῆς μεθ' ὧν δύναται, καὶ ἤδη ἐν τοῖς εἴδεσιν οὖσαν. Εἰ
δὲ βούλεταί τις καταβαίνων, καὶ ἐπὶ τὴν γεννῶσαν ἴτω, μέχρι καὶ

1. προϊὸν] Cod. Vat. προϊών.
ib. καὶ ἐπὶ γῆς ἥκῃ] Cod. Vat. omittit καὶ. Idem cum rell., præter Darm., omnibus habet γῆν. Tum Vat. ἥκει. Recepi γῆν.
3. κενὸν,] Cod. Vat. κενὸς.
4. ἐξήρτηται] Cod. Vat. ἐξήρηται.
5. ἐκείνῳ.] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
7. ἐφ' ἑαυτῆς] Codd. Mon. C. Vat. ἐφ' αὑτῆς.
8. καὶ αὐτὴ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. καὶ αὐτῇ μέν. Et sic correxi.
ib. οἷος ἀφ'] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. cum marg. Ed. οἷον. Duo priores ἐφ' pro ἀφ'.
9. αὐτὸς—ἡμεῖς δὲ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
12. παρέχει] Cod. Vat. in marg. γρ. περέχει (sic).
13. οὐδὲ αὐτῷ] Cod. Ciz. οὐδὲ αὐτῷ. Vat. οὐδ' ἑαυτῷ.
16. δοξαστικὴν λαβέτω] Cod. Vat. λαμβανέτω δοξαστικήν. Mox Marc. A. εἰ δὲ μὴ τοῦτο.
18. καὶ ἤδη] Cod. Vat. καὶ εἴδη.

antecedente continue propagatur, quousque ad nos terramque descendat. Sed enim omne lumen, etiam quod est circa solem, quivis ponet in alio, ne forte spatium, quod soli subest corporis vacuum, concedere compellatur. Anima vero lumen quiddam est ex mente productum et circa mentem menti connexum: neque sedet in alio, sed extat prope mentem. Neque huic locus est ullus, neque enim locus est menti. Quam ob rem Solis quidem lumen est in aëre. Ipsa vero anima talis est adeo pura, ut in se ipsa cernatur, tum a se ipsa, tum ab alia similiter se habente. Et ipsa quidem anima de intellectu argumentari compellitur, qualis videlicet ille sit ex se ipsa perscrutans: ipse vero intellectus se contuetur, de se nequaquam argumentatus. Adest enim sibi ipsi semper: nos autem nobis illique adsumus, quando conferimus nos ad mentem. Vita namque nobis divisa est, multæque sunt vitæ: ille vero neque alia quadam vita, neque aliis indiget, sed, quas præbet, non sibimet, sed aliis, exhibet. Non enim deterioribus indiget, neque sibimet adhibet, quod est minus, quippe cum habeat universum: neque prima rerum habet in se quasi vestigia quædam, imo vero non possidet hæc, sed est hæc ipse. Si quis autem primam animam talem habere nequeat pure prorsus intelligentem, saltem assumat opinatricem, et inde ad sublimiora conscendat. Quod si neque id quidem possit, saltem accipiat sensum latiores quasdam in se species afferentem: sensum, inquam, etiam in se ipso una cum his quæ valet, jamque præditum speciebus. Tum si quem juvat ad inferiora descendere, ad genitricem vim deflectat

ὧν ποιεῖ· εἶτα ἐντεῦθεν ἀναβαινέτω ἀπὸ τῶν ἐσχάτων εἰδῶν εἰς τὰ 506
ἔσχατα ἀνάπαλιν εἴδη, μᾶλλον δὲ εἰς τὰ πρῶτα.

Ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ. Εἰ δὲ τὰ ποιηθέντα μόνον, οὐ γὰρ ἂν A
ἦν ἔσχατα, ἐκεῖ δὲ πρῶτα τὰ ποιοῦντα, ὅθεν καὶ πρῶτα. Δεῖ οὖν
ἅμα καὶ τὸ ποιοῦν εἶναι καὶ ἓν ἄμφω· εἰ δὲ μή, δεήσει πάλιν ἄλλου.
Τί οὖν; οὐ δεήσει πάλιν ἐπέκεινα τούτου; ἢ ὁ μὲν νοῦς τοῦτο. Τί
οὖν οὐχ ὁρᾷ ἑαυτόν; ἢ οὗτος οὐδὲν δεῖται ὁράσεως. Ἀλλὰ τοῦτο
εἰς ὕστερον· νῦν δὲ πάλιν λέγωμεν· οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐπιτυχόντος ἡ B
σκέψις. Λεκτέον δὲ πάλιν τοῦτον τὸν νοῦν δεηθῆναι τοῦ ὁρᾶν ἑαυ-
τόν, μᾶλλον δὲ ἔχειν τὸ ὁρᾶν ἑαυτόν· πρῶτον μὲν οὖν, τὸ πολὺν
εἶναι, εἶτα καὶ τὸ ἑτέρου εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὁρατικὸν εἶναι, καὶ
ὁρατικὸν ἐκείνου, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ὅρασιν εἶναι· καὶ γὰρ ὄντος
τινὸς ἄλλου, ὅρασιν δεῖ εἶναι, μηδὲ ὄντος, μάτην ἐστί. Δεῖ τοίνυν C
πλείω ἑνὸς εἶναι, ἵνα ὅρασις ᾖ, καὶ συνεκπίπτειν τὴν ὅρασιν τῷ
ὁρατῷ, καὶ τὸ ὁρώμενον τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλῆθος εἶναι ἐν παντί· οὐδὲ

1. ἀπὸ ἰσχάτων] Cod. Vat. interponit τῶν. Mox Marc. A. πάλιν. Illud recepi.
3. Ταῦτα] Cod. Ciz. πρῶτα. Mox in Marc. A. abest ἦν.
4. καὶ πρῶτα] Cod. Ciz. κατὰ πρῶτα.
6. Τί οὖν] Codd. Marc. A. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. τί οὖν· οὐ. Quod recepi.
8. εἰς ὕστερον] Cod. Darm. ἀσύστερον.
ib. λέγωμεν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. λέγωμεν. Quod recepimus.
10. μᾶλλον δὲ—ἑαυτόν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. πρῶτον] Cod. Vat. πρὸς τὸν.
ib. μὲν οὖν] Codd. Ciz. et Vat. μὲν τῷ. Vocem οὖν plane omittit Mon. C. cum Marc. A.
11. τὸ ἑτέρου] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. τῷ ἑτέρου.
13. ὄντος, μάτην] Cod. Vat. οὔτος, μάτην.
15. τοῦ ὑπ'.] Codd. Ciz. Med. A.B. Mon. C. Vat. Marc. A. τὸ ὑπ'· Darm. τοῦ ὑπ'. Illud recepi.

iter, et ad illa, quæ gignit, postremo deveniat: sed vicissim hinc ascendat ab ultimis speciebus rursus ad ultimas, imo vero ad primas accedens.

X. *In primo intellectu sunt formæ omnium: tum secundum essentiam eædem, tum formali ratione distinctæ.*

Formæ rerum quoniam ibi sunt primæ, ideo et perfectæ, modoque perfecto. Igitur essentiales existunt: differunt tamen ab intellectu ratione quadam. Ille enim est intellectus unus: hæ vero formæ sunt multæ. Differunt igitur inter se ratione formali: præsertim quoniam intellectus eas tantum inspicit: atque inspiciendo distincte intelligit, facitque omnia longius etiam inter se differentia, id est re ipsa, locoque et tempore. Intelligentia sicut et visio est quasi nixus quidam et apprehensio atque discretio: quæ quidem tria etiam propria sunt luminis atque ignis. Intellectus igitur quatenus intelligendo convertitur in se ipsum, hæc tria erga se exercet, et omnino multiplicem se declarat: alioquin si nulla prorsus in eo differentia sit, vel esse possit, non erit ibi, quod et ad quod annitatur: nec opus applicatione, vel nixu. Non erit, quod apprehendat, quodve comprehendatur, nec opus apprehensione, vel ulla quasi partium unione, vel sui ipsius amplexu: non erit ullus discretionis locus. Hactenus Platonici. Christiani vero probant intellectum primum talem formarum multitudinem non habere, quoniam per unam sui formam unoque actu intelligens omnia, quatenus se varie participabilem ad omnia refert, multitudinem non in se ipso, sed extra disponat.

De his quidem ita sit dictum. Si autem non solum species in mente factæ sunt, alioquin non essent hæ quidem nostræ postremæ: illic autem primæ species, id est efficientes, ideoque primæ: oportet sane tum species factas illic esse, tum pariter effectorem, amboque unum existere: sin minus, intellectus ille alio quodam iterum indigebit. Quid ergo? nonne quod superius est rursus egebit? Non certe: nam hoc ipsum quod est egenum, est intellectus. Sed nonne supernum illud se ipsum videt? Nequaquam: non enim indiget visione. Verum de hoc tractabitur in sequentibus. In præsentia vero eadem de re iterum pertractemus. Non enim parvi faciendum est, de quo nunc agitur. Asseverandum itaque rursus, hunc intellectum hoc ipso scilicet, ut se

γὰρ ἔχει τὸ ἐν παντὶ εἴς τι ἐνεργήσει· ἀλλὰ μόνον καὶ ἔρημον ὂν πάντη στήσεται· ἢ γὰρ ἐνεργεῖ, ἄλλο καὶ ἄλλο. Εἰ δὲ μὴ εἴη ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο, τι καὶ ποιήσει; ἢ ποῦ προβήσεται; διὸ δεῖ τὸ ἐνεργοῦν, ἢ περὶ ἄλλο ἐνεργεῖν, ἢ αὐτὸ πολύ τι εἶναι, εἰ μέλλει ἐνεργεῖν ἐν αὑτῷ. Εἰ δὲ μήτι προελεύσεται ἐπ' ἄλλο, στήσεται. Ὅταν δὲ πᾶσαν στάσιν, οὐ νοήσει. Δεῖ τοίνυν τὸ νοοῦν ὅταν νοῇ, ἐν δυσὶν εἶναι, καὶ ἢ ἔξω θάτερον, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ ἄμφω, καὶ ἀεὶ ἐν ἑτερότητι τὴν νόησιν εἶναι, καὶ ἐν ταυτότητι δὲ ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἶναι τὰ κυρίως νοούμενα πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ἕτερα. Καὶ πάλιν αὖ ἕκαστον τῶν νοουμένων συνεκφέρει τὴν ταυτότητα ταύτην, καὶ τὴν ἑτερότητα· ἢ τί νοήσει ὃ μὴ ἔχει ἄλλο καὶ ἄλλο; καὶ γὰρ εἰ ἕκαστον λόγος, πολλά ἐστι. Καταμανθάνει τοίνυν ἑαυτὸ τὸ ποικίλον ὀφθαλμὸν εἶναι, ἢ ποικίλων χρωμάτων. Εἰ γὰρ ἑνὶ καὶ ἀμερεῖ προσβάλλοι, ἠλογήθη. Τί γὰρ ἂν ἔχοι περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν, ἢ τί συνεῖναι; καὶ γὰρ εἰ τὸ ἀμερὲς πάντη εἰπεῖν αὐτὸν δέοι, δεῖ πρότερον λέγειν ἃ μή ἐστιν· ὥστε καὶ οὕτω πολλὰ ἂν εἶναι, ἵνα ἓν εἴη. Εἶθ' ὅταν λέγῃ, εἰμὶ τόδε, τὸ τόδε εἰ μὲν ἕτερόν τι αὐτοῦ ἐρεῖ, ψευ-

506 D 507 B

2. ἢ γὰρ] Cod. Mon. C. ἤ γὰρ. Marc. A. ἤ γάρ.
ib. εἴη ἄλλο] Cod. Ciz. οὐκ ἄλλο.
3. δεῖ τὸ] Cod. Med. B. δὴ τό.
4. εἰ μέλλοι] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. εἰ μέλλει. Et sic correxi.
5. προελεύσεται] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. προσελεύσεται.
9. καὶ αὐτὰ] Codd. omnes καὶ τὰ αὐτά. Quod recepi.
12. ἕκαστον λόγος] Codd. Marc. A. Mon. C. ἔχει ἕκαστον λόγον (corr. ex λόγος). Mox Ed. in marg. ποικίλων.
14. προσβάλλοι, ἠλογήθη] Cod. Vat. προσβάλλει ἠλογίσθη.
16. μή ἐστιν] Marcc. μὴ ἔστιν.
ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὔτω. Mox abest ἄν a Cod. Vat. Illud recepi.
17. εἰ μὴ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. εἰμὶ, ut edidimus, legitque Fic.
ib. τὸ τόδε] Cod. Vat. τοιόδε (sic).

videat, indigere, imo vero id ipsum assidue possidere. Itaque primo quidem hinc id habet, ut sit multiplex: deinde ut sit alterius: tum necessario, ut sit videndi compos, illius, inquam, videndi, cujus et esse dicitur: præterea ut ejus essentia ipsa sit visio. Etenim, si aliud quiddam sit, oportet existere visionem: sin vero non sit aliud, visio erit inanis. Oportet itaque illic plura esse quam unum, ut ibi sit visio, et visionem ipsam cum visibili congredi: quodve a se ipso videtur, multitudinem quandam esse, neque penitus unum. Quod enim prorsus est unum, non habet in quid operetur, sed solum singulareque existens quiescit omnino. Qua enim ratione operatur, aliud resultat et aliud. Nempe si non aliud ibi sit et aliud, quidnam faciet? quove procedet? Quapropter oportet, quicquid agit, vel circa aliud quiddam agere, vel ipsum esse multiplex: si modo in se ipso aliquid est acturum. Quod si in aliud non processerit, conquiescet. Quando vero penitus conquiescet, nihil prorsus intelliget. Quam ob rem necesse est intelligentem, dum intelligit, in duobus saltem omnino versari: atque aut duorum alterum externum esse, aut utraque in eodem, semperque intellectionem in quadam (ut ita dixerim) alteritate versari, et in quadam rursus identitate. Item quæ proprie præcipueque intelliguntur ad mentem se habere tanquam eadem simul atque diversa. Rursusque intellectorum quodlibet identitatem alteritatemque quandam secum simul afferre: alioquin quidnam intelliget, nisi aliud in se aliudque contineat? Etenim si unumquodque sit ratio quædam, nimirum jam est multa. Percipit ergo se ipsum veluti varium quendam oculum, vel aliquid variis coloribus insignitum. Si enim uni prorsus impartibilique se applicet, sermone rationeque vacabit. Quid enim de hoc ipso vel dicere vel perpendere poterit? Atqui si ipsum indivisibile oporteat se omnino indivisibile affirmare, oportebit prius, quæ ipsum non est, numerare. Quapropter sic quoque esse multa

σεται· εἰ δὲ συμβεβηκὸς αὐτῷ, πολλὰ ἐρεῖ· ἢ τοῦτο ἐρεῖ εἰμὶ εἰμὶ, καὶ ἐγὼ ἐγώ. Τί οὖν; ἢ δύο μόνα εἴη, καὶ λέγοι ἐγὼ καὶ τοῦτο, ἢ ἀνάγκη πολλὴ δὴ εἶναι· καὶ γὰρ ὡς ἕτερα, καὶ ὅπη ἕτερα· καὶ ἀριθμὸς ἤδη, καὶ πολλὰ ἄλλα. Δεῖ τοίνυν τὸ νοοῦν ἕτερον καὶ ἕτερον λαβεῖν, καὶ τὸ νοούμενον, κατανοούμενον δὲ, ποικίλον εἶναι· ἢ οὐκ ἔσται νόησις αὐτοῦ, ἀλλὰ θίξις, καὶ οἷον ἐπαφὴ μόνου, ἄῤῥητος καὶ ἀνόητος, προνοοῦσα οὔπω νοῦ γεγονότος, καὶ τοῦ θιγγάνοντος οὐ νοοῦντος. Δεῖ δὲ τὸ νοοῦν μηδὲ αὐτὸ μένειν ἁπλοῦν, καὶ ὅσῳ ἂν μάλιστα αὐτὸ νοῇ. Διχάσει γὰρ αὐτὸ ἑαυτὸ, κἂν σύνεσιν δῷ τὴν σιωπήν. Εἶτα οὐδὲ δεήσεται οἷον πολυπραγμονεῖν ἑαυτό. Τί γὰρ καὶ μαθήσεται νοῆσαν. πρὸ γὰρ νοῦ νοῆσαι ὑπάρχει ὅπερ ἐστιν ἑαυτῷ. Καὶ γὰρ αὖ πόθος τις καὶ ἡ γνῶσίς ἐστι, καὶ οἷον ζητήσαντος εὕρεσις. Τὸ τοίνυν ἀδιάφορον, πάντη αὐτὸ πρὸς αὐτὸ μένει, καὶ οὐδὲν ζητεῖ περὶ αὐτοῦ· ὃ δ' ἐξελίττει ἑαυτὸ, καὶ πολλὰ ἂν εἴη.

507 C D E

1. αὐτῷ, πολλὰ] Codd. Vat. Marc. A. αὐτῷ, πτελλά. Ed. cum rell. αὐτῷ π.
ib. εἰμὶ εἰμὶ—ἐγὼ ἐγώ] Utraque vox in Cod. Med. A. semel modo scripta, in marg. bis legitur.
2. λέγοι ἐγὼ] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. et Vat. λέγοι ἐγὼ καὶ τοῦτο, ut legit Fic. quare addidimus.
3. πολλὴ δὴ] Cod. Ciz. πολλὴ ἤδη. Idem mox omittit ἀλλα post πολλά. Marc. A. πόλλ' ἤδη.
4. τὸ νοοῦν] Codd. Ciz. et Vat. τὸν νοῦν, et ita paullo inferius.
7. ἀνόητος] Cod. Ciz. ἀκατανόητος.
ib. οὔπω νοῦ] Cod. Vat. οὔπω οὐ.
8. μηδὲ αὐτὸ] Cod. Ciz. μηδὲ αὐτόν.
9. Διχάσει] Codd. Marc. A. Mon. C. διχάζει. Vat. δίχασαν.
ib. σύνεσιν] Cod. Vat. σὺν νοῦσι.
10. Εἶτα οὐδὲ] Codd. Ciz. Vat. εἶτα οὐ.
11. νοῆσαι] Cod. Vat. νοῆσαι.
13. διάφορον] Codd. Darm. et Med. A. (sed hic a m. rec.) ἀδιάφορον. Quod recepi.
14. αὐτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτοῦ.

contingent, ut sit et unum. Præterea quando dicit de se, ego id sum: hoc ipsum id vel tanquam aliud quiddam præter se profert: atque ita mentitur, vel tanquam aliquid sibi accidens: et ita se multa decernit, vel forte ita dicet, sum inquam, sum ego, inquam ego. Quid ergo? Aut duo quædam hic solum erunt: itaque dicet de se ego atque hoc: aut necesse erit, esse aliquid multiforme. Jam vero hæc tanquam diversa discernet, et qua ratione diversa: itaque numerus hic jam, et alia multa contingent. Est igitur necessarium intelligentem aliud aliudque accipere: atque id, quod intellectum est, velut intelligentia ipsa discretum in se esse diversum: alioquin nulla ipsius erit intelligentia: sed tactus et velut ictus quidam solum talis, ut neque dici possit, neque dicere, et absque intellectu (ut ita dixerim) præintelligat: quippe cum nondum natus sit intellectus, et qui illic attingit, nondum intelligat. Oportet autem intelligentem neque ipsum quidem simplicem permanere, præsertim quando se prorsus intelligit. Dividit namque se ipsum, etiam si intelligentiam silentium esse quis dixerit. Præterea quod est omnino simplex, varia non indiget cura, per quam sese apprehendat. Quid enim apprehendet, si quando se intellexerit? Prius enim, quam mente utatur ad se ipsum intelligendum, penes se ipsum omnino, quod est, existit. Denique cognitio ipsa desiderium quiddam esse videtur, et quasi inventio quædam indaginem comitans. Quod igitur nullam ad se intra se differentiam habet, undique conquiescit, neque de se aliquid investigat: quod autem se ipsum explicat et evolvit, nimirum est in se multiplex.

XI. *Cum in intellectu primo sit numerus multorum absolute inter se differentium, necesse est super hunc esse principium aliud simpliciter unum, id est penitus simplicissimum.*

Nisi in prima essentia, vita, intelligentia inter se aliqua ratione differrent esse, vivere, intelligere, non facile in ordine rerum tria hæc tam diversa colent, ut esse quidem maxime omnium commune sit, intelligere vero minime, vivere mediocriter. Intellectus ipse nihil aliud est, quam visus aliquis ad primum lumen suum ita directus, ut visus corporeus est ad suum: qualiumcunque perfectione corporeus visus augeatur, semper lumine inferior erit. Similiter intellectus tandem consummatissimus a lumine suo, id est veritate ipsoque bono videtur adhuc esse secundus. Essentia tanquam omnium communissima, ideoque post

508

Διὸ καὶ ὁ νοῦς οὗτος ὁ πολὺς, ὅταν τὸ ἐπέκεινα ἐθέλῃ νοεῖν. Εἰ μὲν οὖν αὐτὸ ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐπιβάλλειν θέλων ὡς ἁπλῷ, ἔξεισιν, ἄλλο ἀεὶ λαμβάνων ἐν αὐτῷ πληθυνόμενον. Ὥστε ὥρμησε μὲν ἐπ' αὐτῷ, οὐχ ὡς νοῦς, ἀλλ' ὡς ὄψις οὔπω δοῦσα. Ἐξῆλθε δὲ ἔχουσα ὅπερ αὐτὴ ἐπλήθυνεν· ὥστε ἄλλου μὲν ἐπεθύμησεν ἀορίστως, ἔχουσα ἐπ' αὐτῇ φάντασμά τι, ἐξῆλθε δὲ ἄλλο λαβοῦσα ἐν αὐτῇ αὐτὸ πολὺ ποιήσασα. Καὶ γὰρ αὖ ἔχει τύπον τοῦ ὁράματος, ἢ οὐ παρεδέξατο ἐν αὐτῇ γενέσθαι. οὗτος δὲ πολὺς ἐξ ἑνὸς ἐγένετο, καὶ οὗτος ὡς γνοὺς εἶδεν αὐτὸ, καὶ τότε ἐγένετο ἰδοῦσα ὄψις. Τοῦτο δὲ ἤδη νοῦς, ὅτε ἔχει, καὶ ὡς νοῦς ἔχει· πρὸ δὲ τούτου ἔφεσις μόνον, καὶ ἀτύπωτος ὄψις. Οὗτος οὖν ὁ νοῦς ἐπέβαλε μὲν ἐκείνῳ· λαβὼν δὲ ἐγένετο νοῦς, ἀεὶ δὲ ἐνδιαθέμενος καὶ γενόμενος, καὶ νοῦς, καὶ οὐσία, καὶ νόησις, ὅτε ἐνόησε. Πρὸ γὰρ τούτου οὐ νόησις ἦν, τὸ νοητὸν οὐκ ἔχων, οὐδὲ νοῦς, οὔπω νοήσας· τὸ δὲ πρὸ τούτων, ἡ ἀρχὴ τούτων, οὐχ ὡς ἐνυπάρχουσα· τὸ γὰρ ἀφ' οὗ οὐκ ἐνυπάρχει, ἀλλ' ἐξ ὧν. Ἀφ' οὗ δὲ

2. ἐπιβάλλειν] Codd. Mon. C. Med. B. ἐπιβάλλειν. Sed prior supra lin. habet ω, posterior β.
ib. ἁπλῷ] Cod. Ciz. ἁπλᾶν. Med. B. ἁπλᾶς.
3. λαμβάνων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. λαμβάνον.
ib. πληθυνόμενον] Cod. Med. B. πληθυόμενον, ita etiam Mon. C. sed ν supra lin. additum est.
ib. ἐπ' αὐτῷ] Codd. Mon. Marc. A.C. et Vat. ἐπ' αὐτό.
5. ἄλλου μὲν ἐπεθύμησεν] Cod. Vat. ἄλλον μὲν ἐπεθύμησαν.
ib. ἑαυτῇ] Codd. omnes ἐπ' αὐτῇ. Et sic correximus. Sed fort. leg. ἐφ' ἑαυτῇ, vel ἐν ἑαυτῇ.
6. φάντασμά τι] Cod. Vat. φαντάσματι.
ib. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῆ. Quod recepimus.
7. παρεδέξατο] Cod. Vat. παρεδόξατο.
9. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδειν cum Marc. A. In seqq. pro ὅτε marg. Ed. ὅ, τε.
11. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
12. ἐνδιαθέμενος] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐνδιάμενος. Mox Marc. A. ἡ pro οὐ.
14. ἐνυπάρχουσα] Cod. Vat. ἐν ὑπάρχουσα. Et sic statim ἐν ὑπάρχει.

ipsam simplicitatem prima statim ex unitate procedit, ac præter ipsam essentiæ rationem præfert unitatis illius imaginem quodammodo ab essentia differentem. Item hujus imaginis auxilio convertitur ad ipsum unum atque bonum, non intellectuali primum instinctu, sed naturali potius et vitali. Ante hunc conversionis actum jam erat essentia pariter et imago: in ipso conversionis actu apparet vivens, post hunc intelligens, dum ita conversa suscipit ab ipso bono donum. Cumque bonum ipsum sit super omnia se ad omnia æqualiter habens, non suscipit illinc aliquid omnium, sed pariter omnia, præsertim cum sit proximum susceptaculum. Fit igitur forma hinc omniformis, ideales rerum formas habens inter se absolute distinctas: unde post se procedit distinctio longe major. In eodem momento multiformis, et intellectus efficitur. Intellectus denique cum multitudinem rerum absolute differentium secum ferat, merito a simplicissimo quodam principio superiore dependet.

Hic igitur intellectus multiplex evadit, quando supernum nititur intelligere. Tunc enim nitens ad ipsum, dum se illi tanquam simplici applicare conatur, ab ipsa protinus illius simplicitate prolabitur, aliud semper accipiens in se ipso multiplicatum. Quapropter exorsus quidem est inde non tanquam intellectus, sed velut aspectus nondum videns. Progressus est autem inde, quod interea multiplicavit in se ipso reportans, ideoque aliud indeterminate desideravit, habens in se nonnihil ipsius imaginarium: sed tandem inde procedens reportavit aliud, quod ipse multum reddidit in se ipso. Jam vero habet in se rursus quandam spectaculi ipsius figuram, alioquin nunquam exponeretur ad hoc ipsum suscipiendum. Sic itaque ex uno multiplex jam evasit: atque ita velut jam intellectus se ipsum animadvertit, factusque tunc est aspectus denique videns. Id autem est tunc demum intellectus, quando possidet, et tanquam intellectus habet. Ante hac vero desiderium tantum, et aspectus informis: hic igitur intellectus se ipsum intendit in illud: adeptus vero jam intellectus evasit, semper autem afficitur efficiturque essentia. Item intellectus intelligentiaque posteaquam intellexit, sed prius non erat intelligentia, quando intelligibile non haberet: neque dum intellectus, cum nondum aliquid intelligeret. Quod autem super hæc extat, horum principium est, non insitum, in-

ἕκαστον, οὐχ ἕκαστον. ἀλλ' ἕτερον ἁπάντων· οὐ τοίνυν ἕν τι τῶν 508
πάντων, ἀλλὰ πρὸ πάντων, ὥστε καὶ πρὸ νοῦ· καὶ γὰρ αὖ νοῦ ἐντὸς D
τὰ πάντα, ὥστε καὶ ταύτῃ πρὸ νοῦ. Καὶ εἰ τὰ μετ' αὐτὸν δὲ τὴν
τάξιν ἔχει τὴν τῶν πάντων, καὶ ταύτῃ πρὸ πάντων, οὐ δεῖ δὴ πρὸ
ὧν ἐστι τούτων ἕν τι εἶναι· οὐδὲ νοῦν αὐτὸν προσερεῖς, οὐδὲ τἀγα-
θὸν οὖν, εἰ σημαίνει ἕν τι τῶν πάντων τἀγαθὸν, οὐδὲ τοῦτο· εἰ δὲ
τὸ πρὸ πάντων, ἔστω οὕτως ὠνομασμένον. Εἰ οὖν νοῦς, ὅτι πολύς
ἐστι, καὶ τὸ νοεῖν αὐτὸ οἷον παρεμπεσὸν κἂν ἐξ αὐτοῦ ᾖ, πληθύει, E
δεῖ τὸ πάντη ἁπλοῦν καὶ πρῶτον ἁπάντων ἐπέκεινα νοῦ εἶναι. Καὶ
γὰρ εἰ νοήσει, οὐκ ἐπέκεινα νοῦ, ἀλλὰ νοῦς ἔσται· ἀλλὰ εἰ νοῦς
ἔσται, καὶ αὐτὸ τὸ πλῆθος ἔσται.

Καὶ τί κωλύει οὕτω πλῆθος εἶναι, ἕως ἐστὶν οὐσία μία; τὸ γὰρ 509
πλῆθος, οὐ συνθέσεις, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ τὸ πλῆθος. Ἀλλ' εἰ

2. *καὶ γὰρ—πρὸ νοῦ*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
4. *τάξιν ἴσχει*] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. *τάξιν ἴσχει*. Quod recepi.
ib. *καὶ ταῦτα*] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. *καὶ ταύτῃ*. Et sic correxi.
ib. *διὸ δὴ*] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. *δὴ διό*.
6. *σημαίνει*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. *σημαίνει*. Et sic rescripsi. Tum omnes ut marg. Ed. *ἓν τι* pro *ἕν τει*, quod erat in contextis.
ib. *εἰ δὲ τὸ*] Cod. Vat. omittit *τό*.
8. *παρεμπεσὸν*] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. *παραπεσόν*.
ib. *αὐτοῦ ᾖ*] Cod. Vat. *αὐτοῦ ᾗ*.
ib. *πληθύει*] Ita Codd. omnes. Ed. *πληθύει*.
13. *αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ*] Cod. Vat. omittit *αἱ* et exhibet *αὐτοῦ*. Posterius est etiam in Marcc. quare recepimus.

quam, his principium: ipsum namque principium, a quo hæc fiunt, his minime inest, sed elementa, ex quibus conflantur, insunt. Id autem, a quo singula fiunt, non est aliquid singulorum, sed ab omnibus alienum. Non igitur est unum aliquid omnium, sed ante omnia: igitur et ante mentem, nam intra mentem sunt omnia: ideoque hac insuper ratione est supra mentem. Quinetiam, si quæcunque sunt post ipsum, omnium habent ordinem, et sic quoque omnibus est superius, nimirum oportet nullum eorum, quibus est superius esse. Ipsum ergo mentem non appellabis, sed neque etiam ipsum bonum, si forte ipsum bonum unum aliquid significet omnium: sin autem significet super omnia, ita liceat appellare. Quam ob rem si intellectus, quatenus evadit multiplex, fit intellectus, atque ipsa intelligentia sui etiam si ex ipso procedat, tamen velut accedendo multiplicat, oportet, quod est omnino simplex omniumque primum, esse mente superius. Etenim si intelligat, nequaquam superius intellectu, sed intellectus erit. Præterea si intellectus erit, erit etiam multitudo.

XII. *Agit contra illos, qui in primo rerum principio essentiam quidem unam ponunt, actus vero multos inter se absolute distinctos.*

Aut enim essentia et actus inter se differunt, aut non. Si differunt, essentia secundum se imperfecta est, videlicet perficienda per actum: si nullo modo differunt, sicut actus est multiplex, quia videlicet absolute multiplex, sic et multiplex est essentia. Argumentatio hæc Plotini ad divum Thomam trinitatem relationibus distinguentem nihil pertinet. Utrum vero Scotum tangat, sui viderint et respondeant: spero enim optime responsuros. Super multitudinem necessario unum est, ac super unum aliquid est ipsum simpliciter unum. Quoniam igitur essentia, vita, intelligentia est aliquid unum, id est, una essentia, una vita, una intelligentia: ideo Plotinus his anteponit ipsum absolutissime unum, quod nullo actu vel affectu medio procreet omnia, sed ipsomet simplicitatis absolutissimæ statu. Plotinus de Deo negat omnem eum numerum, qui naturam multiplicat compositamque declarat. Relationum vero numerus apud Christianos inventus id minime facit: negat certe omnem numerum, qui esse possit in entibus, et qui definiri. Numerus vero in divina unitate positus a Christianis non est in entibus. Neque enim in prædicamentis ullis, neque in transcendentibus reperitur. Tum vero quicunque fingatur, non est ille, neque essentiarum numerus est, neque formarum vel qualitatum vel similium: ac si dixeris personarum, divina id auctoritate dices: verumtamen, quid velis, explicare non poteris: similiter si dicas proprietatum, et qui inquit relatione distingui, ipsemet fatebitur, mysterium sic illud se non assequi: item qui dixerit absolute differre, id definire verebitur: mysterium denique divinitati credendum. quod et Nicolaus Græ-

509 μὲν αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ μὴ οὐσίαι, ἀλλ' ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν
ἔρχεται, οὐ πλῆθος μέν, ἀτελὲς δὲ πρὶν ἐνεργῆσαι τῇ οὐσίᾳ. Εἰ δὲ
ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐνέργεια, ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ τὸ πλῆθος, τοσαύτη
B ἔσται ἡ οὐσία αὐτοῦ, ὅσον τὸ πλῆθος. Τοῦτο δὲ τῷ μὲν νῷ συγχω-
ροῦμεν, ᾧ καὶ τὸ νοεῖν ἑαυτὸ ἀπεδίδομεν, τῇ δὲ ἀρχῇ πάντων οὐκ 5
ἔτι. Δεῖται δὲ πρὸ τοῦ πολλοῦ τὸ ἓν εἶναι, ἀφ' οὗ καὶ τὸ πολύ· ἐπ'
ἀριθμοῦ γὰρ παντὸς, τὸ ἓν πρῶτον. Ἀλλ' ἐπ' ἀριθμοῦ μὲν οὕτω
φασὶ, σύνθεσις γὰρ τὰ ἐξῆς, ἐπὶ δὲ τῶν ὄντων τίς ἀνάγκη ἤδη, καὶ
ἐνταῦθα ἕν τι εἶναι, ἀφ' οὗ τὰ πολλά; ἢ διεσπασμένα ἔσται ἀπ'
C ἀλλήλων τὰ πολλὰ, ἄλλο ἄλλοθεν ἐπὶ τὴν σύνθεσιν κατὰ τύχην ἰόν. 10
Ἀλλ' ἐξ ἑνὸς τοῦ νοῦ ἁπλοῦ ὄντος φήσουσι τὰς ἐνεργείας προελθεῖν·
ἤδη μέν τι ἁπλοῦν τὸ πρὸ τῶν ἐνεργειῶν τίθενται· εἶτα τὰς ἐνερ-
γείας μενούσας ἀεὶ, καὶ ὑποστάσεις αἰσθήσονται· ὑποστάσεις δὲ οὖ-
σαι ἕτεραι ἐκείνου ἀφ' οὗ εἰσιν ἔσονται. Μένοντος μὲν ἐκείνου
D ἁπλοῦ, τοῦ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ πλήθους ὄντος, καὶ ἐξηρτημένου 15
ἀπ' ἐκείνου. Εἰ μὲν γὰρ ἐκείνου ποθὲν ἐνεργήσαντος αὗται ὑπέστη-
σαν, κἀκεῖ πλῆθος ἔσται· εἰ δ' αὗταί εἰσιν αἱ πρῶται ἐνέργειαι τὸ
δεύτερον ποιήσασαι, ποιήσασαι δὲ, ἐκεῖνο ὃ πρὸ τούτων ἐνεργειῶν
ὄν, ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν τῷ δευτέρῳ τῷ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν συστάντι τὰς

5. ἀπεδίδομεν] Cod. Vat. ἀποδίδομεν.
ib. οὐκ ἔτι] Cod. Vat. οὐ ἐστι.
6. Δεῖται] Cod. Ciz. δεῖ. Idem mox omittit τὸ ἕν.
7. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Ed. sic correxi.
9. ἕν τι εἶναι] Cod. Vat. ἤδη εἶναι.
10. ἄλλο ὅ,τιν] Cod. Vat. ἄλλοθεν. Quod recepi. Marg. Ed. ἄλλῳ.
ib. τύχην] Cod. Vat. τέχνην.
14. ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐκεῖναι. Vat. ἐκείνων.
17. αὗταί] Codd. Ciz. et Vat. αὐταί.
18. πρὸ τοῦ τῶν] Codd. Mon. C. et Ciz. πρὸ τούτων. Marc. A. τούτῶν (sic). Ego correxi.

cus philosophus defendit strenue contra Proculum. (Tu vid. *Nicolai Methonensis Refutationem Institutionis Theologicæ Procli Platonici ed. T. T. Voemel. Francof. ad Moen.* 1825. *p.* 119. *sq. et p.* 148. *et passim.* Cæterum de his et sequentibus Plotini decretis disputat Tiedemann. in libro *Geist der specul. Philosophie, p.* 378. *sqq.*)

Objiciet autem sic forte aliquis, quidnam prohibet ipsum, sic multitudinem esse, modo una interim sit essentia? Multitudo enim non compositionem huic inducit. Actus enim quidam ipsius sunt multitudo. Sed huic ita respondeatur: Si actus quidem ejus non sunt essentiæ, sed ex potentia quadam prodit in actum, non multitudo quidem erit, sed erit nihilo minus imperfectum, quantum ad essentiam spectat, antequam agat. Sin autem essentia ipsius est actus, actus vero est multitudo, tam multiplex ejus essentia erit, quam multiplex ejus est actus. Hoc autem menti quidem concedimus, cui sui ipsius cognitionem attribuimus, omnium vero principio minime. Necessarium enim est, ante multitudinem esse unum, a quo multitudo proveniat, omni namque numero prius est unum. Sed objiciant hic aliqui, in numero quidem ita se rem habere: quippe cum, quæ ibi deinceps sequuntur unum, compositiones quædam sint, in ordine vero rerum necessarium non videri unum existere, a quo multa proficiscantur. Sed his ita nos respondebimus: Si rerum ordini non præsit unum, multa inter se fore dispersa, aliudque aliunde sorte quadam in congeriem concursurum. Proinde afferent, ex uno quodam intellectu in se simplici, actus progredi multos. Verumtamen id, quod ante hos actus existit, esse simplex asseverabunt: deinde cognoscent, actus semper existentes esse substantias quasdam, sive supposita quædam. Cum vero supposita quædam sint, nimirum diversa erunt ab eo, a quo procedunt: manente quidem illo simplici, dum, quod procedit ab eo, multitudo quædam in se evadit, pendetque ex illo. Quod si, illo [quodammodo] alicunde operante, actus ejusmodi inde subsistunt, illic quoque multitudo continget: sin au-

ἐνεργείας, ἃς παραχωρῆσαν· ἄλλο γὰρ αὐτὸ, ἄλλο αἱ ἐνέργειαι αἱ 509
ἀπ' αὐτοῦ ὅτι, μὴ αὐτοῦ ἐνεργήσαντος· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἡ E
πρώτη ἐνέργεια ὁ νοῦς· οὐ γὰρ οἷον προθυμηθῇ νοῦν γενέσθαι. Εἶτα
ἐγένετο νοῦς, τῆς προθυμίας μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ γεννηθέντος
νοῦ γενομένης· οὐδ' αὖ ὅλως προθυμηθῇ (οὕτω τε γὰρ ἦν ἀτελὴς, καὶ
ἡ προθυμία οὐκ εἶχεν ὅτι προθυμηθῇ·) οὐδ' αὖ τὸ μὲν εἶχε τοῦ πράγ-
ματος, τὸ δὲ οὐκ εἶχεν· οὐδὲ γὰρ ἦν τι, πρὸς ὃ ἡ ἔκτασις. Ἀλλὰ F
δῆλον ὅτι, εἴτι ὑπέστη μετ' αὐτὸν, μένοντος ἐκείνου ἐν τῷ αὐτῷ
ἤθει ὑπέστη. Δεῖ οὖν ἵνα τι ἄλλο ὑποστῇ, ἡσυχίαν ἄγειν ἐφ' ἑαυ- 510
τοῦ πανταχοῦ ἐκεῖνο· εἰ δὲ μὴ, ἢ πρὸ τοῦ κινηθῆναι κινήσεται, καὶ
πρὸ τοῦ νοῆσαι νοήσει, ἡ πρώτη ἐνέργεια αὐτοῦ ἀτελὴς ἔσται, ὁρμὴ
μόνον οὖσα. Ἐπὶ τί οὖν ᾧδε τυχοῦσά του ἐφορμᾷ, εἰ κατὰ λόγον
θησόμεθα τὴν μὲν ἀπ' αὐτοῦ οἷον ῥυεῖσαν ἐνέργειαν, ὡς ἀπὸ ἡλίου.
φῶς τί οὖν θησόμεθα, καὶ πᾶσαν τὴν νοητὴν φύσιν, αὐτὸν δὲ ἐπ'
ἄκρῳ τῷ νοητῷ ἑστηκότα βασιλεύειν ἐπ' αὐτοῦ, οὐκ ἐξώσαντα ἀπ' B
αὐτοῦ τὸ ἐκφανὲν, ἢ ἄλλο φῶς πρὸ φωτὸς ποιήσομεν, ἐπιλάμπειν δὲ
ἀεὶ μένοντα ἐπὶ τοῦ νοητοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἀποτέτμηται τὸ ἀπ' αὐτοῦ,
οὐδ' αὖ ταὐτὸν αὐτῷ, οὐδὲ τοιοῦτον, οἷον μὴ οὐσία εἶναι, οὐδ' αὖ
οἷον τυφλὸν εἶναι· ἀλλ' ὁρῶν καὶ γιγνῶσκον ἑαυτὸ, καὶ πρῶτον γιγ-

3. προθυμηθῇ] Cod. Mon. C. προ θυμηθη, in rasura, ut scriptum fuisse videatur προυθυμηθη. Marc. A. ter pro προθυμηθῇ habet προθυμηθη.
4. γεννηθέντος] Cod. Vat. γινηθέντος.
5. οὕτω τι—ὅτι προθυμηθῇ] Desunt in Cod. Ciz. Cod. Vat. habet τι pro τε, quam vocula Cod. Mon. C. omittit cum Marc. A.
ib. γὰρ ἦν] Cod. Med. B. γὰρ ἂν.
6. ὅτι προθυμηθῇ—οὐκ εἶχεν] Desunt hæc in Cod. Vat.
10. ν — νοήσει] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
12. τυχοῦσά του] Cod. Vat. τυχοῦσα τοῦ. Marc. A. τυχεῦσα τοῦ ἐφορμᾶσθαι (sic).
13. ἀπὸ ἡλίου. φῶς τί] Cod. Vat. ὑπὸ ἡλίου φῶς. τί.
15. ἄκρῳ τῷ νοητῷ] Cod. Vat. ἄκρων τῶν .
16. ἐπιλάμπειν] Cod. Vat. ἐπιλάμπει.
17. ἀποτέτμηται] Cod. Vat. ἀποτέτακται.

tem hi sunt actus primi secundum quiddam constituentes, nihil prohibet, illud actibus his superius in se ipso consistere, secundo autem ipsi, proxime inde mananti ex actibusque composito, actuum numerum assignari: aliud namque ipsum est, aliud sunt actus ab illo, quoniam illo non agente proveniunt: alioquin intellectus non erit actio prima: non enim ipsum unum exoptavit quidem primo mentem fieri, deinde facta mens est, quasi affectus ejusmodi velut medius intervenerit inter genitorem ipsum, mentemque inde nascentem: neque enim illic affectus est ullus. Sic enim et exoptans ille imperfectus foret, et studium ejus nondum, quod optat prorsus haberet: neque rursus partim quidem voti compos est, partim vero non compos: quippe quum nihil sit usquam, ad quod flectat affectum. Sed profecto si quid post ipsum substitit, manente illo in habitu proprio, substitit. Oportet itaque, ut aliud quiddam inde subsistat, illud prorsus in se ipso quiescere: alioquin ante moveri movebitur, et ante intelligere intelliget, vel saltem primus illius actus imperfectus erit: quippe quum impetus aliquis tantum sit futurus. Sed ad quidnam sic ferri potest? quidve nuper assequi? Jam vero secundum rationem potius licet asserere, actum quendam ab illo consistente profluere, sicut a sole lumen, intellectum scilicet, omnemque naturam intelligibilem, ipsum vero in summo intelligibilis mundi vertice conquiescens in eo regnare, non segregans [a se ipso] ab ipso quod inde micat: vel lumen aliud ponemus super lumen, quod quidem semper manendo intelligibili fulgeat. Quod enim ex ipso micat, neque segregatur ab illo, neque rursus est idem, neque etiam tale est, ut non sit essentia, vel quasi quiddam cæcum, sed videt quidem, cognoscitque se ipsum, primumque cognoscens est. Illud autem

νῶσκον. Τὸ δὲ ὥσπερ ἐπέκεινα νοῦ, οὕτω καὶ ἐπέκεινα γνώσεως,
C οὐδὲν δεόμενον, ὥσπερ οὐδενὸς, οὕτως οὐδὲ τοῦ γιγνώσκειν· ἀλλ' ἔστιν ἐν δευτέρᾳ φύσει τὸ γιγνώσκειν. Ἓν γάρ τι καὶ τὸ γιγνώσκειν· τὸ δὲ ἔστιν ἄνευ τοῦ τι, ἕν· εἰ γάρ τι ἓν, οὐκ ἂν αὐτὸ ἕν· τὸ γὰρ αὐτὸ, πρὸ τοῦ τι.

Λ Διὸ καὶ ἄῤῥητον τῇ ἀληθείᾳ· ὅ,τι γὰρ ἂν εἴπης, τὶ ἐρεῖς. Ἀλλὰ τὸ ἐπέκεινα πάντων, καὶ ἐπέκεινα τοῦ σεμνοτάτου νοῦ, ἐν τοῖς πᾶσι μόνον ἀληθὲς οὐκ ὄνομα ὂν αὐτοῦ ἄλλο τι, οὔτε τι τῶν πάντων, οὔτε ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι μηδὲν κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς ἐνδέχεται ἡμῖν αὐτοῖς σημαίνειν ἐπιχειροῦμεν περὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅταν ἀπορῶμεν ἀναίσθητον
B οὖν ἑαυτοῦ, καὶ οὐδὲ παρακολουθοῦν ἑαυτῷ, οὐδὲ οἶδεν αὐτὸ, ἐκεῖνο

2. ὥσπερ] Cod. Vat. ὅσπερ. Idem cum Ciz. mox οὕτω quod recepi; Ed. οὕτως.
ib. ἀλλ' ἔστιν—γιγνώσκειν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. omittunt hæc.
4. εἰ γάρ τι—πρὸ τοῦ τι] Omissa hæc in Cod. Ciz.
6. ὅ,τι γὰρ] Ita Marc. A. Rell. cum Ed. ὅτι γάρ.
8. μόνον] Cod. Vat. μένον.
11. οἶδεν αὐτὸ] Codd. Vat. Marc. A. εἶδεν. Med. A.B. αὐτὸ, ut correxi.

quemadmodum est superius intellectu, sic est et cognitione superius: et sicut nulla re indiget, sic neque etiam eget cognitione, sed ipsa cognitio collocatur in natura secunda. Cognitio enim unum aliquid est, illud autem unum ipsum est, non aliquid unum: si enim unum aliquid esset, non amplius esset ipsum unum. Quod enim ipsum dicitur, super hoc est, quod aliquid appellatur.

XIII. *Ipsi bono non est addenda intelligentia, quæ videlicet ab ullo intellectu creato, quamvis summo, intelligi possit.*

Ratio ipsius boni atque intelligentiæ tam diversa est, sicut diximus, ut illud quidem sit communissimum, hæc minime: illud nihil appetat, hæc appetat bonum. Item intelligentiæ quidem opposita est amentia, bono malum. Non idem est penitus amentia atque malum, non idem igitur intelligentia atque bonum. Quando igitur ipsi bono addis intelligentiam, rem alteram et diversam videris et bonum hactenus egenum judicavisse, et quasi composuisse. Hoc paradoxon, scilicet primum principium esse super essentiam, vitam, intelligentiam, a Dionysio Arcopagita frequenter asseritur: qui addit præterea ipsum modo quodam plusquam intellectuali, quem superintellectualem nominat se ipso frui: item præintelligere ineffabili quadam ratione præter et super intellectum, quasi se ipso fruatur per modum tactus potius, quam visionis. Intelligentia enim visio quædam est, neque per modum aliquid de se dicendi, sed potius per modum simpliciter id ipsum, quod est, existendi. Si qua vero conditione intelligentiæ gradibus procedendo fingi possit ipsum bonum, non fingatur intellectus aliquis, qui intelligentia egeat, non intelligentia, quæ sit actus ipsius intellectus circa bonum, sed potius ipsum bonum, ad quod intelligentia vergit, vel forsan ipsum lumen, quod intelligentia quærit, in quod desinit intelligentia consummata, lumen quidem non in hac, sed in se ipso consistens. Hæc ipsa claritas neque proprie quidem videns est, nec orbata visionis bono quasi cæca: sicut visio ipsa neque videt proprie, neque cæca est. Nempe claritas ipsa visionis omnis causa multo remotior est a privatione visus, quam ipse visus: neque claritas est ad intellectionis genus determinata. Quod enim est omnium causa super omnia, per nullum ex omnium numero definitur. Non ergo per essentiam, vitam, intelligentiam, non per claritatem intellectualem, aut intelligibilem, sed per claritatem ipsam simpliciter per se in se existentem, omnis potentiæ actus claritatis causam: fingitur autem secundum potentiam efficacem potentiarum actum, actuum effectorem. Anima etsi manus pedesque non habet, tamen quia his non indiget, habetque vim horum genitricem eminentioremque, neque manca dicitur, neque clauda. Simili ratione neque ratio cæca, etsi non habet oculos, neque mens irrationalis, etsi nunquam ratiocinatur: momento enim possidet, quod ratio quærit tempore. Neque Deus amens, etsi non habet mentem: est enim id totum, quod mens habere conatur, imo fieri.

Quam ob rem re vera ineffabile est. Quicquid enim dicas, proprium aliquid dixeris. Sed enim, quod est super omnia superque mentem apprime venerandam, ab omnibus segregatum non habet verum nomen aliud, neque aliquid omnium. Et omnino nullum est nomen ejus, propterea, quod de eo nihil dicitur: sed nos, quoad possumus, nonnihil de illo nobis significare conamur. Cæterum quando sic ambigimus, dicentes videlicet, sic ergo se ipsum minime sentit, sic neque se ip-

χρὴ ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ταῦτα λέγοντες, ἑαυτοὺς περιτρέπομεν ἐπὶ τὰ 5 11
ἐναντία. Πολὺ γὰρ αὐτὸ ποιοῦμεν γνωστὸν, καὶ γνῶσιν ποιοῦντες, A
καὶ διδόντες νοεῖν, δεῖσθαι τοῦ νοεῖν ποιοῦμεν· κἂν σὺν αὐτῷ τὸ νο-
εῖν ᾖ, περιττὸν ἔσται αὐτῷ τὸ νοεῖν. Κινδυνεύει γὰρ ὅλως τὸ νοεῖν,
πολλῶν εἰς αὐτὸ συνελθόντων, συναίσθησις εἶναι τοῦ ὅλου, ὅταν
αὐτό τι ἑαυτὸ νοῇ· ὃ δὴ καὶ κυρίως ἐστὶ νοεῖν· ἓν δὲ ἕκαστον αὐτό
τί ἐστι, καὶ οὐδὲν ζητεῖ. Εἰ δὲ τοῦ ἔξω ἔσται ἡ νόησις, ἐνδεές τε
ἔσται, καὶ οὐ κυρίως τὸ νοεῖν. Τὸ δὲ πάντη ἁπλοῦν καὶ αὔταρκες B
ὄντως, οὐδὲν δεῖται· τὸ δὲ δευτέρως αὔταρκες, δεόμενον δὲ ἑαυτοῦ,
τοῦτο δεῖται τοῦ νοεῖν ἑαυτό· καὶ τὸ ἐνδεὲς πρὸς αὐτὸ ὂν, τῷ ὅλῳ
πεποίηκε τὸ αὔταρκες, ἱκανὸν ἐξ ἁπάντων γενόμενον, συνὸν ἑαυτῷ,
καὶ εἰς αὐτὸ νοοῦν· ἐπεὶ καὶ ἡ συναίσθησις πολλοῦ τινος αἴσθησίς
ἐστι, καὶ μαρτυρεῖ καὶ τοὔνομα. Καὶ ἡ νόησις προτέρα οὖσα, εἴσω
εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφει δῆλον ὅτι πολὺν ὄντα· καὶ γὰρ ἐὰν αὐτὸ τοῦτο C
μόνον εἴπῃ, ὂν εἰμὶ, ὡς ἐξευρὸν λέγει, καὶ εἰκότως λέγει, τὸ γὰρ ὂν
πολύ ἐστιν. Ἐπεὶ ὅταν εἰς ἁπλοῦν ἐπιβάλῃ καὶ εἴπῃ, ὂν εἰμὶ, οὐκ
ἔτυχεν οὔθ' ἑαυτοῦ, οὔτε τοῦ ὄντος. Οὐ γὰρ ὡς λίθον λέγει τὸ ὄν
ὅταν ἀληθεύῃ, ἀλλ' εἴρηκε μιᾷ ῥήσει πολλά. Τὸ γὰρ εἶναι τοῦτο,

1. *τὰ ἐναντία*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. *τἀναντία*.
3. *αὐτῷ τὸ νοεῖν*] Cod. Vat. *τῷ* pro *τό*.
5. *συναίσθησις*] Cod. Med. B. *συναίσθησιν*.
6. *αὐτό τι*] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. *αὐτό τι*. Ut correxi. Tum Vat. *ἑαυτὸ* sed corr. ex *ἑαυτόν*.
ib. *ἓν δὲ—τὸ νοεῖν*] Omissa hæc in Cod. Ciz. Item in seqq. *ὄντως—αὔταρκες*.
9. *διόμενον*] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. *διόμενον δέ*. Addidimus *δέ*, quod aberat.
10. *πρὸς αὐτὸ*] Codd. Marc. A. Med. A.B. *πρὸς αὐτὸ*; et sic correxi.
12. *εἰς αὐτὸ νοοῦν*] *αὐτὸ* habent Codd. Med. A.B. Marcc.; rell. cum Ed. *αὐτό*. Tum omnes excepto Darm. *νοοῦν*. Ed. *νεῖν*.
13. *πρωτέρα*] Codd. Ciz. et Vat. *ποτέρα*.
14. *εἰς αὐτὸν*] Codd. Med. A.B. Marcc. *εἰς αὐτέν*. Sic correximus.
15. *ἐξευρὸν*] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. *ἐξευρών*.
ib. *ὂν πολύ*] Cod. Ciz. *οὐ πολύ*. Tum Mon. C. post *ὅταν* inserit *ὡς*.
16. *ἐπιβάλῃ*] Codd. Ciz. Vat. Mon. C. *ἐπιβάλλῃ*.
17. *οὐδ' ἑαυτοῦ*] Ed. cum Darm. Med. A.B. *οὔτ' ἑαυτοῦ*. Marc. A. *οὔτι αὐτοῦ*. Reliqui *οὔτι αὐτοῦ*.
18. *ὅταν ἀληθεύῃ*] Cod. Vat. *οἷαν ἀληθεύει*.
ib. *ἀλλ' οὐκ εἴρηκε*] Abest *οὐκ* a Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.B. Quare delevimus.
ib. *τοῦτο, ὅπερ*] Cod. Vat. *τοῦτο ὥσπερ*.

sum animadvertit, sic neque, quid sit, novit omnino, tunc sane decet considerare, nos, quoties talia dicimus, ad opposita retorqueri. Facimus enim, quantum in nobis est, ipsum esse multum, dum ipsum inducimus cognoscendum, cognitionemque tribuimus: nam quando damus intelligentiam, ut egeat intelligentia, facimus: atque si una cum ipso intelligentia sit, supervacuum erit, sibi intelligentiam adhibere. Videtur enim omnino intelligentia esse consensus quidam totius, ubi multa concurrunt in unum, quando aliquid intelligit semetipsum, quæ quidem propria præcipuaque intelligentia est: quodlibet vero unum ipsum aliquid est, neque quicquam quærit. Sin autem intelligentia ad externa porrigitur, indiga erit, neque intelligentia principalis. Quod autem est omnino simplex, ac re vera sufficiens, nihilo indiget: quod vero secundo loco sufficiens est, sed sui ipsius egenum, hoc nimirum indiget intelligentia sui: atqui quod est ad se ipsum indigens, ipso toto reddit se sufficiens, ex cunctis nactum sufficientiam, secum habitans, et in se ipsum vergens intelligendo: quandoquidem et ipse consensus multi alicujus est sensus, quod quidem nomen ipsum quoque testatur. Tum intelligentia cum sit prior, ipsum intelligentem, utpote multum, intus in se reflectit: etenim si hoc ipsum solum dicat, equidem sum ens, tanquam inveniens hoc ipsum dicit, dicitque convenienter: ens namque multum est. Nam et quando tanquam in aliquid simplex tendat, dicatque sum ens, non consequitur vel se ipsum, vel ens et verum. Non enim tanquam lapidem dicit ens, quando vere dicit, sed dictione una

511 ὅπερ ὄντως εἶναι, καὶ μὴ ἴχνος ἔχον τοῦ ὄντος λέγεται, ὃ οὐδὲ ὄν·
D διὰ τοῦτο λέγοι ἂν, ὥσπερ εἰκὼν πρὸς ἀρχέτυπον πολλὰ ἔχει. Τί
οὖν; ἕκαστον αὐτῶν οὐ νοηθήσεται, ἢ ἔρημον καὶ μόνον ἐὰν ἐθελή-
σῃς λαβεῖν οὐ νοήσεις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶναι ἐν αὑτῷ πολύ ἐστι, κἂν
ἄλλο τι εἴπῃς, ἔχει τὸ εἶναι. Εἰ δὲ τοῦτο, εἴ τί ἐστιν ἁπλούστατον 5
ἁπάντων, οὐχ ἕξει νόησιν αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἕξει τὸ ποῦ εἶναι ἕξει οὔτ'
οὖν αὐτὸ νοεῖν, οὔτε ἐστὶ νόησις αὐτοῦ.

A Πῶς οὖν ἡμεῖς λέγομεν περὶ αὐτοῦ; ἢ λέγομεν μέν τι περὶ αὐτοῦ,
οὐ μὴν αὐτὸ λέγομεν, οὐδὲ γνῶσιν, οὐδὲ νόησιν ἔχομεν αὐτοῦ. Πῶς
οὖν λέγομεν περὶ αὐτοῦ, εἰ μὴ αὐτὸ ἔχομεν; ἢ εἰ μὴ ἔχομεν τῇ γνώ- 10
σει, καὶ παντελῶς οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' οὕτως ἔχομεν, ὥστε περὶ αὐτοῦ
μὲν λέγειν, αὐτὸ δὲ μὴ λέγειν. Καὶ γὰρ λέγομεν, ὃ μὴ ἔστιν· ὃ δὲ
B ἔστιν, οὐ λέγομεν· ὥστε ἐκ τῶν ὕστερον περὶ αὐτοῦ λέγομεν· ἔχειν
512 δὲ οὐ κωλυόμεθα, κἂν μὴ λέγωμεν. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες καὶ
κάτοχοι γενόμενοι ἐπὶ τοσοῦτον κἂν εἰδέναι ὅτι ἔχουσι μεῖζον ἐν ἑαυ- 15
τοῖς, κἂν μὴ εἰδῶσιν ὅτι ἐξ ὧν δὲ κεκίνηνται καὶ λέγουσι, καὶ ἐκ
τούτων αἴσθησίν τινα τοῦ κινήσαντος λαμβάνουσιν, ἑτέρων ὄντων

1. *ἴχνος ἔχων*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. *ἔχον*. Et sic correxi.
2. *λέγοι ἄν*] Cod. Mon. C. *λέγει ἄν*; sed supra lin. *οι*.
3. *ἐθελήσῃς*] Cod. Vat. *θελήσῃς*. Mox Marc. A. *νόησις* pro *—σεις*.
4. *τὸ εἶναι*] Cod. Mon. omittit *τὸ* cum Marc. A.
ib. *ἐν αὐτῷ*] Cod. Ciz. *ἐν ἑαυτῷ*. Marc. A. Med. A.B. *ἐν αὐτῷ*. Sic correxi.
6. *νόησιν αὐτοῦ*] Cod. Ciz. *νόησιν αὐτοῦ*.
ib. *ἕξει*] Omnes, præter Darm., post h. v. addunt *τῷ* (Med. A. Marc. A. *τὸ*) *ποῦ εἶναι ἕξει*. Quæ cum legerit etiam Fic., recipere visum est.
7. *οὔτε ἔστι*] Codd. Vat. et Mon. C. *οὔτ' ἔστι*.
ib. *νόησις αὐτοῦ*] Cod. Med. B. *νόησις αὐτοῦ*.
8. *Πῶς οὖν—περὶ αὐτοῦ*] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. *λέγομέν τι*] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.B. *λέγομεν μέν τι*. Quod recepi.
11. *ὡς περὶ*] Codd., præter Darm., omnes *ὥστε περί*. Quare sic rescripsi.
13. *ὥστε—λέγομεν*] Desunt in Cod. Vat.
15. *ἐπὶ τοσοῦτον*] Cod. Mon. C. *ἐπὶ τοσοῦτο*. Idem mox *εἰδοῖεν* cum Marc. A.
ib. *ἐν αὐτοῖς*] Codd. Ciz. et Vat. *ἐν ἑαυτοῖς*. Quod recepi. In Vat. sequitur *καὶ —ἐστι* pro *κἂν—ὅτι*.
16. *ἐκ τούτων*] Cod. Darm. *καὶ ἐκ τούτων*. Et sic correxi.

multa pronuntiat. Hoc enim esse, quod re vera est esse, neque tanquam vestigium entis habens appellatur, quale neque est ens, ideoque dici debet velut imago quædam ad exemplar, procul dubio in se multa complectitur. Quid ergo? num unumquodque ipsorum nequaquam intelligetur? Profecto si semotum atque solum velis accipere, non intelliges, sed ipsum esse in se ipso multum est: atque si aliud quiddam præterea dixeris, habet esse. Quod si ita se habet, si quid est omnium simplicissimum, non habet sui ipsius intelligentiam: si enim habeat, habebit quoque quodammodo et alicubi esse. Neque igitur ipsum intelligit, neque ulla alicubi est ipsius intelligentia.

XIV. *Quoniam intellectus non excludit multitudinem, quam excludit ipsum unum, ideoque unum ipsum tanquam simplicius est eminentius intellectu, consequens est, ut per intellectum apprehendere et explicare ipsum minime valeamus.*

Loquimur tamen de illo, ut Parmenides et Dionysius ait, per negationes atque relationes. Ipsum enim habemus quodammodo, quatenus unitatem quandam habemus mentis nostræ caput, unitatis divinæ characterem, qua tunc divinam attingimus unitatem, quando mente nostra formati sumus, perque hanc mente divina a nobis alienati factique jam vates.

Quo igitur modo de illo nos dicimus? Certe de illo quidem aliquid dicimus, ipsum tamen minime dicimus: neque cognitionem, neque intelligentiam illius habemus. Sed quonam pacto de illo loquimur, si non habemus illud? Quia etsi non habemus illud cognitione, non tamen propterea nullo modo illud habemus: sed habemus ita, ut de eo quidem loqui possimus, ipsum vero eloqui minime valeamus. Quod enim non est, pronuntiare solemus: quod autem sit nequa-

τοῦ κινήσαντος· οὕτω καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν ἔχειν πρὸς ἐκεῖνο, ὅταν 5 12
νοῦν καθαρὸν ἔχωμεν χρώμενοι, ὡς οὗτός ἐστιν ὁ ἔνδον νοῦς, ὁ δοὺς
οὐσίαν καὶ τἆλλα ὅσα τούτου τοῦ στίχου· αὐτὸς δὲ οἷος ἄρα, ὡς οὐ B
ταῦτα, ἀλλά τι κρεῖττον τούτου, ὃ λέγομεν ὄν, ἀλλὰ καὶ πλέον καὶ
μεῖζον ἢ ὃ λέγομεν ὄν, ὅτι καὶ αὐτὸς κρείττω λόγου καὶ νοῦ καὶ αἰ-
σθήσεως, παρασχὼν ταῦτα, οὐκ αὐτὸς ὢν ταῦτα.

Ἀλλὰ πῶς παρασχών; ἢ τῷ ἔχειν, ἢ τῷ μὴ ἔχειν; ἀλλ' ἃ μὴ A
ἔχει, πῶς παρέσχεν; ἀλλ' εἰ μὲν ἔχων, οὐχ ἁπλοῦς· εἰ δὲ μὴ ἔχων,
πῶς ἐξ αὐτοῦ τὸ πλῆθος; ἓν μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ ἁπλοῦν, τάχ' ἄν τις
δοίη, καίτοι καὶ τοῦτο ζητηθείη ἄν, πῶς ἐκ τοῦ πάντη ἑνός; ἀλλ'
ὅμως δὲ ἔστιν εἰπεῖν, οἷον ἐκ φωτὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ περίλαμψιν. Πῶς
δὲ πολλά; ἢ οὐ ταὐτὸν ἔμελλε τὸ ἐξ ἐκείνου ἐκείνῳ· εἰ οὖν μὴ ταὐ- B

1. οὕτω] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. οὗτος.
2. ἴχομεν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. ἴχωμεν. Et sic correxi.
3. τἆλλα] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. τὰ ἄλλα. Ed. cum rell. τ' ἄλλα.
ib. στίχου] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. στοίχου.
4. τούτου] Cod. Vat. τοῦτον.
ib. ἀλλὰ καὶ—ὄν] Desunt in Cod. Vat.
5. κρείττω] Codd. Vat. et Mon. C. (hic ex corr.) κρείττων.
7. ἢ μὴ ἴχειν] Absunt hæc a Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A.
ib. ἀλλ' ἃ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀλλά. Vat. εἰ αἱ.
10. καίτοι] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. Med. A.B. Vat. καίτοι καί. Quod legit et Ficinus, et nos recepimus.
11. ὅμως δι] Abest δι a Codd. Ciz. et Vat. Posterior mox οὐδὲ γὰρ pro οὐδέ γε.

quam: quapropter ex posterioribus verba de illo facere consuevimus: habere tamen ipsum nihil prohibet, quamvis explicare non valeamus. Jam vero quemadmodum hi, qui divinitus afflantur, atque rapiuntur, animadvertunt quidem se grandius aliquid in se habere, quamvis, quid illud sit, minime noverint. Ex quibus autem concitati sunt, etiam loquuntur, atque ex his sensum quendam moventis accipiunt, cum ipsi ab eo diversi sint, qui concitavit: sic et ipsi ad illud nos habere videmur, quo quoties mentem puram adepti sumus, qua freti vaticinamur: hunc quidem esse intimum intellectum, qui auctor est essentiæ, aliorumque generis ordinisve ejusdem: illum vero non esse hæc prorsus agnoscimus, sed præstantius quiddam eo, quod ens appellemus, et amplius majusque hoc ipso, quod ens nominamus: quoniam superior ille præstantior est sermone, ratione, mente, sensu: hæc quidem præbens, non tamen hæc existens.

XV. *Ens ipsum intelligens nascitur ab ipso uno, sicut lumen Soli proximum, a luce Solis intima.*

Verum sicut a natura nec oculos habente, nec pedes, sed præstantius aliquid, oculi generantur atque pedes, sic ab ipso uno non habente propriam essentiæ, vitæ, mentis, intelligentiæ formam, sed aliquid eminentius, ista fiunt. Sed quomodo statim a simplicissimo multiplex? Quoniam, quod ab ipsa unitate creatur, est quidem aliquid, nec tamen est ipsa: unitas est igitur multitudo quædam: est et unum aliquid, sed minus unum, quam ipsa, ergo multiplex. Habet illius aliquid, simulque ab illa degenerans, multiplex jam evadit. Quicquid est post primum, est aliquo modo compositum, atque tum ipsa sigillatim unitate partium, tum mutua earundem unione suum esse accipit, et conservatur in eo. Ipsum ergo primum merito est unitas ipsa: nec unitatis ipsius ratio atque entis est eadem. Unitati enim opponitur multitudo, enti vero non ens. Nec ratio entis superior est unitate, alioqui unitas participatione entis foret multiplex. Nec rursus entis ratio par est unitati: alioqui ens non fieret unum. Est igitur unitas ente superior, imo vero est ipsa (ut ita dixerim) supremitas, atque primitas: siquidem ratio unitatis et simplicitatis est eadem. Quo vero simpliciora in quovis genere sunt, eo priora, atque vicissim. Multitudo autem proxime nascens ex unitate omnium æque prima est et omniformis multitudo, et secum unita quam maxime, ideo in qualibet ejus forma cunctæ ejusdem formæ quodammodo comprehenduntur. Est igitur divina mens unum omnia: ab hac anima nascens, non tam est unum omnia, quam unum multa. Non negat omnino Plotinus in primo esse omnia, sed esse ibi distincta scilicet rationibus absolutis: unde rationibus relativis considerari illic distinctio potest. Sed in secundo distinctionem formarum ponit rationibus absolutis inter se differentium.

Sed quonam modo talia præbet? Numquid habendo hæc, an potius non habendo? Sed quæ non habet, quonam pacto præbuit? Sin vero habet, non est simplex. Si ergo non habens hæc tradidit, quonam modo ex ipso multitudo pro-

512 τὸν, οὐδέ γε βέλτιον. Τί γὰρ ἂν τοῦ ἑνὸς βέλτιον, ἢ ἐπέκεινα ὅλως; χεῖρον ἄρα. τοῦτο δέ ἐστιν ἐνδεέστερον· τί οὖν ἐνδεέστερον τοῦ ἑνὸς, ἢ τὸ μὴ ἕν; πολλὰ ἄρα· ἐφιέμενον δὲ ὅμως τοῦ ἑνός· ἓν ἄρα πολλά. Πᾶν γὰρ τὸ μὴ ἓν τῷ ἓν σώζεται. καὶ ἔστιν ὅπερ ἐστὶ τούτῳ· μὴ γὰρ ἓν γενόμενον, κἂν ἐκ πολλῶν ᾖ, οὔπω ἐστὶν ὄν, εἴποι τις αὐτό· 5
κἂν ἕκαστον ἔχῃ λέγειν τις, ὅ ἐστι τῷ ἓν ἕκαστον αὐτῶν εἶναι λέγει,
C καὶ τῷ αὐτῷ ἔτι. Τὸ δὲ ὃ μὴ πολλὰ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἤδη οὐ μετουσία ἑνὸς ἕν, ἀλλ' αὐτὸ ἕν, οὐ κατ' ἄλλου, ἀλλ' ὅτι τοῦτο, παρ' οὗ πως
513 καὶ τὰ ἄλλα, τὰ μὲν τῷ ἐγγὺς, τὰ δὲ τῷ πόρρω. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ταὐτὸ, καὶ ὅτι μετ' αὐτὸ, δῆλον ποιεῖ τῷ τὸ πλῆθος αὐτοῦ ἓν παντα- 10
χοῦ εἶναι· καὶ γὰρ πλῆθος ὂν ὅμως ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ διακρίναι οὐκ ἂν ἔχοις, ὅτι ὁμοῦ πάντα, ἐπεὶ καὶ ἕκαστον τῶν ἐξ αὐτοῦ ἕως ζωῆς μετέχει, ἓν πολλά· ἀδυνατεῖ γὰρ δεῖξαι αὐτὸ ἓν πάντα. Λυτὸ δὲ ἐκεῖνο ἓν πάντα, ὅτι μεγάλη ἀρχή· ἀρχὴ γὰρ ἓν ὄντως, καὶ ἀληθῶς
B ἕν· τὸ δὲ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὧδέ πως ἐπιβρίσαντος τοῦ ἑνὸς, πάντα, 15
μετέχον τοῦ ἓν, καὶ ὁτιοῦν αὐτοῦ, πάντα αὖ καὶ ἕν. Τίνα οὖν πάντα; ἢ ὢν ἀρχὴ ἐκεῖνο· ὅπως δὲ ἐκεῖνο ἀρχὴ τῶν πάντων, ἆρα ὅτι

1. Τί γὰρ ἂν τοῦ ἑνὸς, ἢ τὸ μὴ ἕν] Hæc ita leguntur in Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. (sed in duobus posterioribus inseruntur ea, quæ addita sunt, post ἢ τὸ μὴ ἕν, quæ in Ciz. cum lin. seq. πολλὰ—ἑνός· ἕν desiderantur: τί γὰρ ἂν τοῦ ἑνὸς βέλτιον, ἢ ἐπέκεινα ὅλως, χεῖρον ἄρα· τοῦτο δέ ἐστιν ἐνδεέστερον· τί οὖν ἐνδεέστερον τοῦ ἑνός. In Cod. Vat. adduntur nonnisi βέλτιον—χεῖρον. Illa etiam Fic. legit: et nos recipienda duximus.

4. τὸ ἓν σώζεται] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. τῷ ἓν σώζεται. Quod recepimus.

6. λέγειν ἔχῃ] Codd. excepto Darm. omnes ἔχῃ λέγειν. Unde mutavi ordinem.

7. Τὸ δὲ μὴ] Codd. omnes τὸ δὲ ὃ μή. Quod recepi.

8. ἀλλ' αὐτὸ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἀλλὰ αὐτό.

ib. κατ' ἄλλου] Codd. Vat. et Ciz. κατ' ἄλλον.

ib. ὅτι τοῦτο] Cod. Mon. C. ὅτι τοῦτο ἕν, sed postrema vox supra lin. adpicta est.

ib. οὗ πως] Cod. Vat. οὗ πῶς.

10. ποιεῖ τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ, Marc. A. sequens τό.

ib. πανταχοῦ] Cod. Ciz. πάντα.

13. δεῖξαι] Cod. Vat. δεῖξαν.

14. μεγάλη ἀρχὴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A. μεγάλην ἀρχήν. Mon. C. supra lin. additum habet ἔχει. Et ita legisse videtur Ficinus.

16. καὶ ὁτιοῦν] Cod. Ciz. omittit καί.

fluxit? Unum quidem ex ipso simplex effluere aliquis forte concesserit, quamvis et hoc insuper inquiretur, quomodo id etiam ex eo, quod omnino unum est, veniat. Veruntamen licet dicere sic, id ex ipso profluere, sicut ex lumine circa se emicat splendor. Sed quomodo multa sint ab eo, ultra quæretur: sed certe, quod fit ab illo, non debuit esse idem, atque illud. Si ergo non idem, et certe non melius: quid enim melius uno, vel omnino superius? ergo deterius illo: id autem est indigentius. Verum quidnam est indigentius uno, nisi quod non unum? Hoc igitur est jam multa, desiderat tamen unum: est igitur unum multa. Ipsum namque unum servat omne, quod non est unum, idque omne est, quicquid est per unum. Nisi enim fiat unum quamvis sit ex multis, non potest aliquis id ens appellare: tametsi possit quodlibet singulatim, quod est, dicere, ex eo, quod unum sit unumquodque, sitque in se quodammodo idem. Quod autem in se multa non habet, jam non participatione unius est unum, sed ipsum unum existit, neque de alio. Constat autem id ipsum esse, a quo habent et reliqua unitatem, partim quidem propius, partim vero remotius. Quod vero hoc quidem illi proximum maxime in se idem sit, atque sit post ipsum, patet propterea, quod multitudo hujus unum aliquid est ubique. Cum enim multitudo sit, in eodem tamen existit, neque discernere licet, quoniam cuncta simul existunt: quin etiam quodlibet eorum, quæ sunt ab ipso, quatenus vitæ participat, est unum multa: non enim potest se ipsum ostendere velut unum omnia. Ipsum vero unde hoc oritur, est unum omnia: quoniam [a magno principio ducitur] magnum principium (est). Principium namque ejus [est] ipsum re ipsa vereque unum. Quod autem ex principio sequitur, ita quodammodo prægnante exuberan-

αὐτὰ σώζει ἓν ἕκαστον αὐτῶν ποιήσασα εἶναι, ἢ καὶ ὅτι ὑπέστησεν αὐτά; πῶς δὴ, ἢ τῷ πρότερον ἔχειν αὐτά; ἀλλ' εἴρηται ὅτι πλῆθος οὕτως ἔσται· ἀλλ' ἆρα οὕτως εἶχεν, ὡς μὴ διακεκριμένα· τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ διεκέκριτο τῷ λόγῳ· ἐνέργεια γὰρ ἤδη· τὸ δὲ δύναμις πάν- 5 13 C
5 των. Ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς δυνάμεως; οὐ γὰρ ὡς ἡ ὕλη δυνάμει λέγεται, ὅτι δέχεται· πάσχει γάρ· ἀλλ' οὕτως ἀντιτεταγμένως τῷ ποιεῖν. Πῶς οὖν ποιεῖ, ἃ μὴ ἔχει; οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε, μηδ' ἐνθυμηθεὶς ὃ ποιήσει, ποιήσει ὅμως. Εἴρηται μὲν οὖν, ὅτι εἴτι ἐκ τοῦ ἑνὸς, ἄλλο δὴ παρ' αὐτό· ἄλλο δὲ ὂν οὐχ ἕν· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖνο. Εἰ δὲ
10 μὴ ἓν, δύο δὲ ἀνάγκη ἤδη, καὶ πλῆθος εἶναι· καὶ γὰρ ἕτερον καὶ D
ταὐτὸν ἤδη, καὶ ποιὸν καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ὅτι μὲν δὴ μὴ ἓν τὸ ἐκείνου, δεδειγμένον ἂν εἴη· ὅτι δὲ πλῆθος, καὶ πλῆθος τοιοῦτον, οἷον ἐν τῷ μετ' αὐτὸ θεωρεῖται, ἀπορῆσαι ἄξιον· καὶ ἡ ἀνάγκη δὲ τοῦ μετ' αὐτὸ ἔτι ζητητέα.

15 Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τι εἶναι τὸ μετὰ τὸ πρῶτον ἀλλαχοῦ εἴρηται, καὶ A
ὅλως ὅτι δύναμίς ἐστι, καὶ ἀμήχανος δύναμις, καὶ τοῦτο ὅτι ἐκ τῶν

2. τῷ πρότερον] Cod. Vat. τὸ πρότερον.
3. ἐν διυτέρῳ] Codd. omnes ἐν τῷ διυτέρῳ. Quod recepi.
6. δέχεται] Cod. Vat. ἐνδέχεται.
ib. οὕτως ἀντιτεταγμένως] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. οὕτος. Posterior etiam ἀντιτεταγμένος.
7. ἔτυχε] Codd. Marc. A. Mon. C. ἔτυχεν.
ib. μηδ' ἐνθυμηθεὶς] Cod. Ciz. μηδὲν θυμηθείς.
9. ἄλλο δὴ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἄλλο δεῖ.
ib. γὰρ ἦν—καὶ γὰρ] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. μὲν δὴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. μὲν δεῖ.
15. δεῖ τι] Marc. A. δή τι.

teque uno fit omnia, sed interim particeps est unius, et quicquid est in eo, est omnia rursus et unum. Quænam igitur omnia? nempe omnia, quorum illud est principium. Quomodo autem illud omnium principium est? Numquid ex eo, quod unum ipsum illa conservat, dum videlicet efficit, ut quodlibet eorum sit unum? an etiam, quia procreavit illa? sed quomodo? numquid ex eo, quod prius habeat illa? Verum dictum jam est, illud ita multa futurum: sed profecto sic habet omnia tanquam nondum inter se discreta. Quæ vero in secundo sunt, ratione inter se discernuntur: actu enim jam cernuntur: illud autem omnium est potestas. Sed quisnam potentiæ modus? Non enim ita esse in potentia dicitur, ut materia, quia capiat: patitur namque, quod suscipit, atque ita opposito modo se habet potentia ad id, quod est efficiens. Quo igitur modo facit, quæ non habet? Non enim utcunque contigit, fecisse putandum, neque etiam secum animo reputans, quid facturum sit, mox ita facit. Dictum ergo jam est, si quid ex uno manat, aliud quiddam esse præter illud: aliud vero existens, non est unum: id enim erat illud. Si autem non unum, duo igitur, necessarioque jam multa: etenim in se jam habet alterum, atque idem, et quale, et reliqua. Atqui, quod inde pendet, non esse unum ipsum, quod pertinet ad superius, demonstratum jam forte videbitur. Quod autem multitudo sit, multitudoque talis qualis in sequenti conspicitur, adhuc est dubitandum: atque necessitas, ob quam sequens ipsum inde procedat, est ulterius indaganda.

XVI. *Quo præstantior causa est, eo plura facit. Prima igitur efficit omnia: item in quovis genere primum est simplicissimum: omnium itaque primum ita simplicissimum est, ut non sit certa quædam res simplex, sed ipsa simplicitas.*

Item sicut natura genitrix corporis non est corpus, sic intellectus pater animæ, non est anima, sic bonum intellectus ipsius pater, non est intellectus, nec intelligibilis mundus, sed simplicius atque sublimius, similiter excelsius ente. Entis enim proprietates sunt status atque motus: moveri autem appetitur non simpliciter, sed ad bonum: stare quoque non simpliciter, sed in bono. In ipso igitur ente status, motus, vita, intelligentia, non sunt ipsum bonum, sed aliquid boniforme, quatenus ad ipsum bonum vergunt, implentur eo: et in eodem summopere conquiescunt.

Oportere quidem aliquid esse post primum,

513 ἄλλων ἁπάντων πιστωτέον, ὅτι μηδέν ἐστι μηδὲ τῶν ἐσχάτων, ὃ μὴ δύναμιν εἰς τὸ γεννᾶν ἔχει. Ἐκεῖνα δὲ νῦν λεκτέον, ὡς ἐπειδὴ ἐν τοῖς γεννωμένοις οὐκ ἔστι πρὸς τὸ ἄνω ἀλλὰ πρὸς τὸ κάτω χωρεῖν,
514 καὶ μᾶλλον εἰς πλῆθος ἰέναι, καὶ ἡ ἀρχὴ ἑκάστων ἁπλουστέρα ἡ αὐτή. Κόσμον τοίνυν τὸ ποιῆσαν αἰσθητὸν οὐκ ἂν εἴη κόσμος αἰ- 5
σθητὸς αὐτὸ, ἀλλὰ νοῦς, καὶ κόσμος νοητὸς, καὶ τὸ πρὸ τούτου τοίνυν τὸ γεννῆσαν αὐτὸ, οὔτε νοῦς οὔτε κόσμος νοητὸς, ἁπλούστερον δὲ νοῦ, καὶ ἁπλούστερον κόσμου νοητοῦ. Οὐ γὰρ ἐκ πολλοῦ, πολὺ, ἀλλὰ τὸ πολὺ τοῦτο ἐξ οὐ πολλοῦ. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸ πολὺ, οὐκ ἀρχὴ
Β τοῦτο, ἀλλ' ἄλλο πρὸ τούτου· συστῆναι οὖν δεῖ εἰς ἓν ὄντως, παντὸς 10
πλήθους ἔξω καὶ ἁπλότητος ἡστινοσοῦν, εἴπερ ὄντως ἁπλοῦν. Ἀλλὰ πῶς τὸ γενόμενον ἐξ αὐτοῦ, λόγος πολὺς καὶ πᾶς, τὸ δὲ ἦν δῆλον ὅτι οὐ λόγος; εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, πῶς οὖν οὐκ ἐκ λόγου λόγος; καὶ πῶς τὸ ἀγαθοειδὲς ἐξ ἀγαθοῦ; Τί γὰρ ἔχον ἑαυτοῦ, ἀγαθοειδὲς λέ-
γεται; ἆρ' ἔχον τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως; καὶ τί ταῦτα πρὸς 15
C τὸ ἀγαθόν; τὸ γὰρ ὡσαύτως ζητοῦμεν ὂν τῶν ἀγαθῶν, ἢ πρότερον ἐκεῖνο, οὗ μὴ ἐξίστασθαι δεήσει, ὅτι ἀγαθόν, εἰ δὲ μὴ, βέλτιον ἀπο-

3. τὸ ἄνω—τὸ κάτω] Cod. Mon. C. bis τῷ cum Marc. A.
6. τὸ πρὸ τούτου] Cod. Vat. ὅτι πρόσωτον.
ib. καὶ τὸ πρὸ—κόσμος νοητὸς] Desunt hæc in Cod. Marc. A.
9. Εἰ γὰρ καὶ] Cod. Mon. C. καὶ γὰρ καί. Marc. A. ἡ γὰρ καί.
10. ὄντως, παντὸς] Cod. Vat. ὄντος παντος.
13. οὖν ἐκ] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. οὖν οὐκ ἐκ. Quod recepimus. Fic. legisse videtur ἐξ οὐ λόγου, vel ἐκ μὴ λόγου.
14. Τί γὰρ] Cod. Vat. τὸ γάρ.
ib. λέγεται] Cod. Ciz. δὲ λέγεται.
15. καὶ ὡσαύτως] Abest καὶ a Codd. Ciz. et Vat.

alibi nobis est dictum, atque omnino potestatem esse, potestatem, inquam, inæstimabilem, idque ex aliis omnibus asseverandum esse, quoniam nihil sit vel inter infima, quod non habeat potentiam generandi. In præsentia vero dicendum est, inter illa, quæ gignuntur, non patere ad superiora, sed ad inferiora processum: atque id quidem ita, ut in majorem gradatim multitudinem procedatur, ideoque principium singulorum sit ubique simplicius, idemque in se manens, dum datur in plura progressus. Quam ob rem, quod mundum sensibilem procreavit, non est sensibilis mundus, sed intellectus intelligibilisque mundus existit: ideoque similiter, quod est intelligibili mundo superius ejusque origo, neque intellectus est, neque mundus intelligendus, sed simplicius intellectu, simplicius intelligibili mundo. Non enim multum fit ex multo, sed multum hoc ex non multo procedit. Si enim illud quoque sit multum, principium profecto non erit, sed aliud quiddam superius illo. Colligenda itaque cuncta sunt ad ipsum, quod vere sit unum extra omnem numerum et quamlibet simplicitatem: si modo re vera sit simplex, et in eo tandem sistendus nobis est gradus. Considerandum præterea, qua ratione, quod factum est ab illo, sit ratio multa jam atque omnis, illud autem ratio non existat. Quod si ratio non sit, qua conditione ex non ratione sit ratio? et quo pacto boniforme procedat ex bono, quidve illius habens, boniforme dicatur? Numquid igitur idcirco quandam boni formam habere censetur, propterea quod habeat statum quendam secundum eadem, et similiter se habentem? Verum quidnam hæc ad bonum conferunt? quippe cum talem quendam habitum secundum eadem et similiter se habentem tunc demum cum adsunt bona exigere soleamus: [atque] vel prius exoptemus illud, a quo nunquam sit discedendum, propterea quod sit bonum: sin vero non bonum, præstat inde discedere. Num igitur id nobis velut bonum est exoptandum, scilicet eodem semper modo vivere in ipso bono sponte manendo? Si igitur hoc est menti potissimum exoptandum, scilicet ita vivere, nimirum nihil ultra requirit, et constat utique propterea expeti habitum illum

στῆναι. Ἆρ' οὖν τὸ ζῆν ὡσαύτως μένοντα ἐπὶ τούτου ἑκουσίως; εἰ 5 14
οὖν ἀγαπητὸν τούτῳ τὸ ζῆν, δῆλον ὅτι οὐδὲν ζητεῖ· ἔοικε τοίνυν διὰ
τοῦτο τὸ ὡσαύτως, ὅτι ἀρκεῖ τὰ παρόντα. Ἀλλὰ πάντων ἤδη παρόν- D
των τούτῳ, ἀγαπητὸν τὸ ζῆν, καὶ δὴ οὕτω παρόντων, οὐχ ὡς ἄλλων
5 ὄντων αὐτοῦ. Εἰ δ' ἡ πᾶσα ζωὴ τούτῳ, καὶ ζωὴ ἐναργὴς, καὶ τελεία
πᾶσα ἐν τούτῳ ψυχὴ καὶ πᾶς νοῦς, καὶ οὐδὲν αὐτῷ οὔτε ζωῆς, οὔτε
νοῦ ἀποστατεῖ. Αὐτάρκης οὖν ἑαυτῷ, καὶ οὐδὲν ζητεῖ· εἰ δὲ μηδὲν
ζητεῖ, ἔχει ἐν ἑαυτῷ, ὃ ἐζήτησεν ἄν, εἰ μὴ παρῆν. Ἔχει οὖν ἐν
ἑαυτῷ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τοιοῦτον ὄν, ὃ δὴ ζωὴν καὶ νοῦν εἴπομεν, ἢ ἄλλο
10 τι συμβεβηκὸς τούτοις. Ἀλλ' εἰ τοῦτο τὸ ἀγαθὸν, οὐδὲν ἂν εἴη ἐπέ- E
κεινα τούτων· εἰ δὲ ἔστιν ἐκεῖνο, δηλονότι ζωὴ πρὸς ἐκεῖνο τούτῳ
ἐξημμένη ἐκείνου, καὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχουσα ἐξ ἐκείνου, καὶ πρὸς
ἐκεῖνο ζῶσα· ἐκεῖνο γὰρ αὐτοῦ ἀρχή. Δεῖ τοίνυν ἐκεῖνο ζωῆς εἶναι
κρεῖττον καὶ νοῦ· οὕτω γὰρ ἐπιστρέψει πρὸς ἐκεῖνο καὶ τὴν ζωὴν τὴν
15 ἐν αὐτῷ μίμημά τι τοῦ ἐν ἐκείνῳ ὄντος, καθ' ὃ τοῦτο ζῇ, καὶ τὸν F
νοῦν τὸν ἐν τούτῳ, μίμημά τι τοῦ ἐν ἐκείνῳ ὄντος, ὅ,τι δήποτέ ἐστι
τοῦτο.

1. *εἰ οὖν*] Cod. Med. A. in marg. additum habet *τοῦτο*.
3. *τὸ ὡσαύτως*] Abest *τὸ* a Codd. Ciz. et Mon. C. Marc. A.
5. *Εἰ δ' ἡ*] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. *εἰ δή*.
ib. *ἐναργὴς*] Codd. Ciz. et Vat. *ἐνεργής*.
7. *μηδὲν ζητεῖ, ἔχει ἑαυτῷ*] Cod. Vat. *οὐδὲν ζητεῖ ἐν ἑαυτῷ*. Mon. C. Med. A.B. Ciz. Marc. A. *μηδὲν ζητεῖ ἔχει ἐν ἑαυτῷ*. Quod recepi.
8. *παρῇν*] Cod. Vat. *παρ' ἦν*.
9. *τοιοῦτον*] Cod. Med. B. *τοιοῦτο*.
11. *δὴ ἔστιν*] Cod. Vat. *δέ ἐστιν*.
14. *κρεῖττον*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. *κρεῖσσον*.
15. *καθ' ὃ—ὄντος*] Desunt hæc in Codd. Mon. C. et Vat. Marc. A. Neque ea legit Fic.

semper similiter se habentem, quoniam satis præsentia faciant. Sed omnibus jam huic præsentibus, vivere tanquam summum est expetendum: sic inquam præsentibus, ut ab ipso diversa non sint. Si igitur omnis huic adest vita, vita, inquam, vigens atque perspicua, jam perfecta omnis in hoc anima et mens universa, nihilque ipsi vel vitæ, vel intelligentiæ deest. Est ergo sibi ipsi sufficiens, nihilque ultra desiderat. Si autem nihil exigit, in se jam possidet, quod quidem, nisi inesset, prorsus appeteret. Habet igitur in se ipso bonum, bonum, inquam, vel tale, qualem diximus vitam atque mentem, vel aliud quiddam his contingens. Verum si hoc sit ipsum bonum, nihil sane his superius erit: sin vero est super hæc ipsum bonum, profecto huic erit bonum, vita vergens ad illud, et illi prorsus innitens, indeque substantiam possidens, et ad illud sese prorsus intendens: illud namque ejus principium est. Oportet itaque illud vita menteque præstantius esse: nam ita demum ad ipsum convertetur vita in mente vigens, utpote quæ imitatio quædam sit ipsius, quod extat in illo, secundum quod vivit et sequens. Convertetur et hujus intelligentia tanquam imitatio quædam ejus, quod existit in illo, quicquid hoc ipsum denique sit.

XVII. *Nec essentia perfecta est, nisi in vita, nec vita perfecta, nisi in intellectu, nec intellectus perfectus, nisi in ipsa verorum omnium multitudine dependente videlicet ab ipso bono.*

Intellectus igitur multis indiget, ut sit absolutus: et ubi est absolutus, est multiplex: igitur dependet a superiore quodam per se sufficiente, atque simplicissimo. Nec esse simpliciter appetitur, sed bene esse, nec vivere quomodocunque, sed bene: nec intelligere quomodolibet, sed bene, et bona, et ita, ut tibi sit profuturum: nec verum simpliciter exoptamus: non enim veram febrem, sed verum bonum. Ipsum ergo bonum horum omnium finis est, atque principium. Finis vitæ nostræ est ipsum bonum videre per ipsum: sed quoniam hoc est stabilissimum atque simplicissimum, nec rationis discursu attingimus, nec actione intelligentiæ componente vel discernente, sed intuitu quodam subito, atque simplici. Hujus autem fruitionis signum nobis est, quando præter solitum et nullo consueto ingenii machinamento influit nobis

515 Τὶ οὖν ἐστι κρεῖττον ζωῆς ἐμφρονεστάτου καὶ ἀπταίστου καὶ ἀναμαρτήτου, καὶ νοῦ πάντα ἔχοντος, καὶ ζωῆς πάσης, καὶ νοῦ παντός; ἐὰν οὖν λέγωμεν, τὸ ποιῆσαν ταῦτα, καὶ πῶς ποιῆσαν, καὶ μὴ φανῇ τι κρεῖττον, οὐκ ἄπεισιν ὁ λογισμὸς ἐπ' ἄλλο, ἀλλὰ στήσεται αὐτοῦ. Ἀλλὰ δεῖ ἀναβῆναι, διά τε ἄλλα πολλὰ, καὶ ὅτι τούτῳ τὸ αὔταρκες, 5
B ἐκ πάντων ἔξω ἐστὶν. ἕκαστον δὲ αὐτῶν δηλονότι ἐνδεὲς, καὶ ὅτι ἕκαστον τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς μετείληφε, καὶ μετέχει ἑνὸς οὐκ αὐτὸ ἕν. Τί οὖν τὸ οὗ μετέχει, ὁ ποιεῖ αὐτὸ καὶ εἶναι, καὶ ὁμοῦ τὰ πάντα; ἀλλ' εἰ ποιεῖ ἕκαστον εἶναι, καὶ τῇ ἑνὸς παρουσίᾳ αὔταρκες τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς δηλονότι ποιητικὸν οὐσίας καὶ αὐταρκείας, 10
ἐκεῖνο αὐτὸ οὐκ ὂν οὐσία, ἀλλ' ἐπέκεινα ταύτης, καὶ ἐπέκεινα αὐταρ-
C κείας· ἀρκεῖ οὖν ταῦτα λέγοντας ἀπαλλαχθῆναι· ἢ ἔτι ἡ ψυχὴ ὠδίνει καὶ μᾶλλον; Ἴσως οὖν χρὴ αὐτὴν ἤδη γεννῆσαι, αἴξασαν πρὸς αὐτὸ, πληρωθεῖσαν ὠδίνων. Οὐ μὴν, ἀλλὰ πάλιν ἐπαστέον εἴποθέν τινα πρὸς τὴν ὠδῖνα ἐπῳδὴν εὕροιμεν. Τάχα δὲ καὶ ἐκ τῶν ἤδη 15
λεχθέντων, εἰ πολλάκις τις ἐπάδοι, γένοιτο. Τίς οὖν ὥσπερ καινὴ ἐπῳδὴ ἄλλη; ἐπιθέουσα γὰρ πᾶσι τοῖς ἀληθέσι, καὶ ὧν μετέχομεν
D ἀληθῶν, ὅμως εἰσφεύγει, εἴ τις βούλοιτο εἰπεῖν καὶ διανοηθῆναι·

1. κρεῖττον] Cod. Vat. κρεῖσσον.
2. καὶ ζωῆς—παντός] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt hæc, et lin. seq. vocem οὖν.
3. φανῇ τι] Cod. Vat. omittit τι.
4. στήσεται αὐτοῦ.] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. αὐτοῦ. Quod recepi.
5. Ἀλλὰ δεῖ] Cod. Med. B. ἀλλὰ δή.
ib. διά γε] Cod. Vat. διά τι. Correxi τε.
7. μετείληφε] Codd. Mon. C. Marc. A. μετείληφεν.
8. οὗ μετέχει] Cod. Vat. οὐ μετέχει.
ib. ὁμοῦ τὰ] Cod. Ciz. omittit τά. Paullo superius Marc. A. ὃ ποιεῖ αὐτὸ καὶ αὐτὸ εἶναι. Quod placet.
10. ποιητικὸν] Marc. A. ποιητικῆς, et mox post αὐτὸ addit ἑνός.
18. εἰσφεύγειν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰσφεύγει, ut legit Fic. Quare recepi.

subito lumen, id est claritas læta, quæ est splendor quidam claritatis in se ipsa consistentis, quæ est ipse Deus. Influit autem, quando illi dediti ipsius gratia auferimus omnia, id est inclinationes circa omnia ab appetitu, imagines a phantasia, discursiones a ratione, intellectuales species et compositiones et discretiones ab intellectu. De his satis et Plato et nos in magna Platonis epistola.

Quidnam igitur melius est vita sapientissima, quæ labi, quæ errare non potest? quid melius intellectu omnia complectente? et quid melius tota vita totaque mente? Si respondeamus, id melius esse, quod hæc effecit, et quomodo fecit. quodve nihilo ipso præstantius nobis occurrat, non procedet ad aliud rationis nostræ discursio, sed revolvetur ibidem. Veruntamen altius nobis progrediendum est, tum ob alia multa, tum etiam, quia sufficientia huic ex cunctis accumulata pendet extrinsecus, ubi profecto unumquodque in se est indigum: tum etiam, quia unumquodque ejusdem unius est particeps, participatque unius, utpote, quod non sit ipsum unum. Quidnam igitur illud est, cujus hoc est particeps? quod quidem efficit, ut hoc sit, simulque sit cuncta. At enim si facit, ut unumquodque sit, uniusque præsentia multitudo sequentis hujus evadit sufficiens, ipsum videlicet est origo essentiæ omnis atque sufficientiæ: ipsum, inquam, essentia non existens, sed et hac sufficientia ipsa superius. Dic age, num satis hæc nobis faciant, liceatque jam quæstionibus finem imponere? An potius animus adhuc nobis quasi parturiens ultra vexetur? Et certe nunc vehementius stimulatur. Forsan igitur oportet animum jam nostrum parere ad ipsum ardentius concitatum, multisque quasi parturientis doloribus agitatum. Veruntamen nonnullis iterum quasi magorum carminibus præstat opitulari, si quem modo cantu inveniamus huic partui conferentem. Forsan vero ex his, quæ dicta sunt, si quis incantet sæpius, id denique consequemur. Sed quisnam alius quasi novus est cantus? Nempe

ἐπείπερ δεῖ τὴν διάνοιαν, ἵνα τι εἴπῃ, ἄλλο καὶ ἄλλο λαβεῖν· οὕτω γὰρ καὶ διέξοδος. Ἐν δὲ πάντῃ ἁπλῷ διέξοδος τίς ἐστιν; ἀλλ' ἀρκεῖ κἂν νοερῶς ἐφάψασθαι· ἐφαψάμενον δὲ ὅτε ἐφάπτεται, πάντῃ μηδὲν μήτε δύνασθαι μήτε σχολὴν ἄγειν λέγειν, ὕστερον δὲ, περὶ αὐτοῦ συλλογίζεσθαι. Τότε δὲ χρὴ ἑωρακέναι πιστεύειν, ὅταν ἡ ψυχὴ ἐξαίφνης φῶς λάβῃ. Τοῦτο γὰρ τοῦτο τὸ φῶς, παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτός· καὶ τότε χρὴ νομίζειν παρεῖναι, ὅταν ὥσπερ θεὸς ἄλλος, ὅταν εἰς οἶκον καλοῦντός τινος ἐλθὼν φωτίσῃ, ἢ μηδ' ἐλθὼν οὐκ ἐφώτισεν. Οὕτω τοι καὶ ψυχὴ ἀφώτιστος, ἄθεος ἐκείνου· φωτισθεῖσα δὲ ἔχει ὃ ἐζήτει. Καὶ τοῦτο τὸ τέλος τὸ ἀληθινὸν ψυχῇ, ἐφάψασθαι φωτὸς ἐκείνου, καὶ αὐτῷ αὐτὸ θεάσασθαι, οὐκ ἄλλου φωτὶ, ἀλλ' αὐτὸ δι' οὗ καὶ ὁρᾷ. Δι' οὗ γὰρ ἐφωτίσθη, τοῦτο ἐστὶν ὃ δεῖ θεάσασθαι· οὐ δὲ γὰρ ἥλιον διὰ φωτὸς ἄλλου. Πῶς ἂν οὖν τοῦτο γένοιτο; —ἄφελε πάντα.

2. διέξοδος τίς ἐστιν] Cod. Vat. διέξοδός τις ἐστίν.
6. Τοῦτο γὰρ τοῦτο] Cod. Vat. omittit γάρ.
ib. τὸ φῶς] Cod. Ciz. omittit τό.
8. ἢ μηδ'] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἤ μὴ δ'.
10. τἀληθινὸν] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ἀληθινόν. Quod recepi.
11. αὐτὸ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτό.
12. ἀλλ' αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀλλά, omisso αὐτό. Prior statim ἐφωτίσθης.
13. Πῶς ἄν οὖν] Marc. A. omittit οὖν.

cantus ipse supergrediens omnia vera, quorum ipsi participes sumus, aufugit protinus, si quis dicere excogitareque velit: si quidem necesse est cogitationem, ut aliquid dicat, aliud interim aliudque assumere: ubi certe in quadam discursione versatur. At in eo, quod simplex est omnino, nullus potest esse discursus: sufficit autem modo quodam intellectuali illud attingere. Oportetque attingentem ipsum dum attingit, omnino neque posse quicquam loqui, neque otium habere dicendi, sed posterius de ipso ratiocinari. Credendum vero est, tunc demum nos vidisse illud, quando animus repente lumen acceperit. Hoc enim hoc, inquam, lumen ab ipso bono manat, hoc est ipsum bonum. Tunc certe putandum est, id nobis adesse, quando tanquam Deus alius invocantem aliquo domum intrans prorsus illuminat: alioquin nisi intraverit, non illuminat. Sic itaque anima vacua lumine est, et vacua Deo: illuminata vero, habet jam tota, quod mente petebat. Hic certe, hic finis est animo verus, lumen scilicet illius accipere, et ipsum ipso perspicere, non alterius, inquam, lumine contueri, sed per ipsummet aspicere, (per) quod et suspicit. Per quod enim illuminatus est, id ipsum est nobis perspiciendum. Neque enim Solem per lumen alienum intueri solemus. Verum si quæras, qua id ratione consequi possis, omnia prorsus e medio tolle.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Δ.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER IV.

ΠΩΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΟΣ.

Quomodo, quod est post primum, fiat a primo, atque de uno.

516 ΕΙΤΙ *ἔστι μετὰ τὸ πρῶτον, ἀνάγκη ἐξ ἐκείνου εἶναι, ἢ εὐθὺς, ἢ τὴν ἀναγωγὴν ἐπ' ἐκεῖνο διὰ τῶν μεταξὺ ἔχειν, καὶ τάξιν εἶναι δευτέρων καὶ τρίτων, τοῦ μὲν ἐπὶ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου ἀναγομένου,* B *τοῦ δὲ τρίτου ἐπὶ τὸ δεύτερον. Δεῖ μὲν γάρ τι πρὸ πάντων εἶναι ἁπλοῦν τοῦτο, καὶ πάντων ἕτερον τῶν μετ' αὐτὸ, ἐφ' ἑαυτοῦ ὂν, οὐ μεμιγμένον τοῖς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἕτερον τρόπον τοῖς ἄλλοις*

7. ΠΩΣ] Codd. Ciz. Marc. A. et Darm. *περὶ τοῦ πῶς.* Mox omittit Ciz. *τὸ* ante *μετά.*

10. *Εἴτι ἐστὶ*] Cod. Vat. Marc. A. *εἴτι ἔστι.* Et sic edimus.

12. *τοῦ μὲν*] Cod. Vat. *τὸ μέν.*

13. *τοῦ δὲ*] Cod. Ciz. omittit *δέ.*

14. *ἐφ' ἑαυτοῦ*] Marc. A. *ἀφ'* pro *ἐφ'.*

ib. *οὐ μεμιγμένον—ὄντως ὄν*] Desunt hæc in Cod. Ciz. Marc. A. pro *ὄντως* habet *οὔτως.*

I. *Res in universo inter se diversæ concordiam, ordinem, unionem invicem non haberent, nisi omnes proficiscerentur ab uno.*

Quod quidem tandem non sit unum hoc aut illud, sed ipsum simpliciter unum. Quod rursus propter ipsam summam simplicitatem habet, ut sit primum sufficientissimum potentissimum. Est autem ipsa omnium potestas, per quam cætera sunt potentia ad agendum, quæ, quo potentiora, eo plura faciunt. Unde apparet ipsam potestatem primam omnia facere, habere imperium omnium ubique latissimum, esse omnibus omnium præsentissimam.

QUICQUID præter primum est, necessarium est ab ipso primo pendere, atque id quidem vel proxime, vel saltem per media quædam: esseque ordinem secundorum quorundam et tertiorum. Ubi certe, quod secundum est, reducatur ad primum: quod vero tertium, ad secundum. Oportet enim aliquid super omnia esse, idque simplex omnino diversumque ab omnibus in se ipso consistens, neque mistum sequentibus, rursusque alio quodam pacto, cæteris facillime præsens. Quod et vere sit unum, non ita quidem

παρεῖναι δυνάμενον, ὂν ὄντως ἓν, οὐχ ἕτερον ὄν, εἶτα ἕν· καθ' οὗ 516
ψεῦδος καὶ τὸ ἓν εἶναι, οὗ μὴ λόγος, μηδὲ ἐπιστήμη, ὃ δὴ καὶ ἐπέ-
κεινα λέγεται εἶναι οὐσίας. Εἰ γὰρ μὴ ἁπλοῦν ἔσται συμβάσεως C
ἔξω πάσης καὶ συνθέσεως, καὶ ὄντως ἓν, οὐκ ἂν ἀρχὴ εἴη, αὐταρκέ-
στατόν τε τῷ ἁπλοῦν εἶναι, καὶ πρῶτον ἁπάντων· τὸ γὰρ τὸ μὴ
πρῶτον ἐνδεὲς τοῦ πρὸ αὐτοῦ· τό, τε μὴ ἁπλοῦν, τῶν ἐν αὐτῷ
ἁπλῶν δεόμενον, ἵν' ᾖ ἐξ ἐκείνων. Τὸ δὴ τοιοῦτον, ἓν μόνον δεῖ εἶναι·
ἄλλο γὰρ εἰ εἴη τοιοῦτον, ἓν ἂν εἴη τὰ ἄμφω· οὐ γὰρ δὴ σώματα
λέγομεν δύο, ἢ τὸ ἓν πρῶτον σῶμα· οὐδὲν γὰρ ἁπλοῦν σῶμα, γιγ- 517
νόμενόν τε τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἀρχὴ, ἡ δὲ ἀρχὴ ἀγέννητος· μὴ σω-
ματικὴ δὲ οὖσα, ἀλλ' ὄντως μία, ἐκεῖνο ἂν εἴη τὸ πρῶτον. Εἰ ἄρα
ἑτέρου τι μετὰ τὸ πρῶτον εἴη, οὐκ ἂν ἔτι ἁπλοῦν εἴη· ἓν ἄρα πολλὰ
ἔσται. Πόθεν οὖν τοῦτο; ἀπὸ τοῦ πρώτου· οὐ γὰρ δὴ κατὰ συντυ-
χίαν, οὐδ' ἂν ἔτι ἐκεῖνο πάντων ἀρχὴ. Πῶς οὖν ἀπὸ τοῦ πρώτου· B
εἰ τέλεόν ἐστι τὸ πρῶτον, καὶ πάντων τελεώτατον, καὶ δύναμις ἡ
πρώτη, δεῖ πάντων τῶν ὄντων δυνατώτατον εἶναι, καὶ τὰς ἄλλας
δυνάμεις καθ' ὅσον δύνανται μιμεῖσθαι ἐκεῖνο. Ὅτι δ' ἂν τῶν ἄλ-
λων εἰς τελείωσιν ἴῃ, ὁρῶμεν γεννῶν καὶ οὐκ ἀνεχόμενον ἐφ' ἑαυτοῦ
μένειν, ἀλλ' ἕτερον ποιοῦν· οὐ μόνον ὅ,τι ἂν προαίρεσιν ἔχῃ, ἀλλὰ
καὶ ὅσα φύει ἄνευ προαιρέσεως, καὶ τὰ ἄψυχα δὲ μεταδιδόντα ἑαυ- C

4. καὶ πάσης συνθέσεως] Abest πάσης a Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. Marc. A. B. Quare delevimus.
5. τῷ ἁπλοῦν] Abest τῷ a Cod. Vat. In Ciz. est τό.
ib. γὰρ τὸ μὴ] Cod. Mon. C. omittit τό cum Marc. A. Quare nos delevimus.
7. Τὸ δὴ] Cod. Ciz. τὸ μή.
8. εἰ εἴη] Cod. Mon. C. omittit εἰ.
ib. οὐ γὰρ δὴ] Codd. Marc. A. Ciz. Darm. et Mon. C. οὐ γὰρ δή. Quod recepi.
18. τελείωσιν ἴῃ] Codd. Med. B. Vat. τελείωσιν εἴη.
19. ποιοῦν] Codd. Ciz. et Vat. ποιοῦντα. Mox ὅ,τι ex marg. Ed. dedi pro ὅτι.
ib. ἔχῃ] Cod. Vat. ἔχοι.

ut alterum quiddam primo in se sit, deinde sit et unum: sic enim de hoc unum falso prædicaretur. Id ipsum præterea neque sermo sive ratio, neque scientia ulla prorsus attingit: quod etiam essentia superius judicatur. Nisi enim omnino sit simplex ab omni prorsus concursione et compositione semotum, penitusque unum, principium esse non poterit: quippe cum ob ipsam summam duntaxat simplicitatem sufficientissimam esse queat, omniumque primum: nempe et quod non est primum, indiget eo, quod est ante ipsum: et quod non est simplex, his indiget, quæ in ipso simplicia sunt, ut ex eis constituatur. Jam vero, quod tale censetur, unum tantum esse unicumque oportet. Si enim aliud quiddam esse dicatur ejusmodi, ambo erunt penitus unum: non enim duo hæc esse duo quædam corpora dicimus, vel ipsum unum primum esse corpus: si quidem nullum corpus est simplex. Item corpus omne fit, ideoque principium esse non potest, quippe cum principium sit ingenitum: cum igitur principium corporeum esse nequeat, sed vere sit unum atque unicum, nimirum illud ipsum existit primum. Si quid igitur aliud quiddam sit præter primum, nequaquam erit simplex: erit igitur unum multa. Undenam igitur hoc pendet? profecto pendet a primo. Non enim talia fortuita quadam sorte contingunt, atque concurrunt: neque sic quidem illud omnium esset principium. Quonam igitur pacto omne aliud fit a primo? Profecto, si primum est perfectum et omnium perfectissimum, primaque potestas, oportet esse rerum omnium potentissimum, cæterasque potentias quatenus possunt, illud pro viribus imitari. Quicquid autem ex aliis ad perfectionem suam pervenit, compertum

517 C τῶν, καθ' ὅσον δύναται. Οἷον τὸ πῦρ θερμαίνει, καὶ ψύχει ἡ χιών, καὶ τὰ φάρμακα δὲ εἰς ἄλλο ἐργάζεται, οἷον αὐτὰ, πάντα τὴν ἀρχὴν κατὰ δύναμιν ἀπομιμούμενα, εἰς ἀϊδιότητά τε καὶ ἀγαθότητα. Πῶς οὖν τὸ τελεώτατον καὶ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐν αὑτῷ σταίη, ὥσπερ φθονῆσαν ἑαυτοῦ ἢ ἀδυνατῆσαν, ἡ πάντων δύναμις; πῶς δ' ἂν ἔτι 5
D ἀρχὴ εἴη; δεῖ δή τι καὶ ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, εἴπερ ἔσταί τι καὶ τῶν ἄλλων παρ' αὐτοῦ γε ὑποστάντων· ὅτι μὲν γὰρ ἀπ' αὐτοῦ, ἀνάγκη. Δεῖ δὴ καὶ τιμιώτατον εἶναι τὸ γεννῶν τὰ ἐφεξῆς· δεῖ δὴ καὶ τιμιώτατον εἶναι τὸ γεννώμενον, καὶ δεύτερον ἐκείνου τῶν ἄλλων ἄμεινον εἶναι. 10

A Εἰ μὲν οὖν αὐτὸ νοῦς ἦν τὸ γεννῶν, νοῦ ἐνδεέστερον προσεχέστερον δὲ νῷ καὶ ὅμοιον δεῖ εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἐπέκεινα νοῦ τὸ γεννῶν, νοῦν εἶναι ἀνάγκη. Διὰ τί δὲ οὐ νοῦς, οὗ ἐνέργεια ἔστι νόησις; νόησις δὲ τὸ νοητὸν ὁρῶσα καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιστραφεῖσα καὶ ἀπ'
518 ἐκείνου οἷον ἀποτελουμένη καὶ τελειουμένη, ἀόριστος μὲν αὕτη ὥσπερ 15

1. δύναται] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. δύναται. Et sic correxi. Nam Ed. habet δύανται.
4. τὸ πρῶτον] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.
ib. ἐν αὑτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.
6. δεῖ δή τι] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. δεῖ δή τι, ut legit Fic. et nos correximus. Ed. μή. In seqq. Δεῖ δὴ—τὰ ἐφεξῆς desunt in Marc. A.
8. τὸ γεννῶν—τιμιώτατον εἶναι] Desunt hæc in Codd. Mon. C. et Vat
11. οὖν αὐτὸ] Cod. Vat οὖν αὐτόν.
12. Ἐπεὶ δὲ] Cod. Vat. ἐπεὶ καί. Idem mox omittit νοῦν.
13. Διὰ τί] Cod. Vat. διὰ τό.
ib. ἡ ἐνέργεια] Codd. Mon. C. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. omittunt ἡ. Quare delevi.
14. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐπ' ἐκείνου.

habemus, jam aliquid generare, neque posse in se ipso sterile conquiescere, sed aliud ex se quicquam facere. Neque id solum in his, quæ electione quadam agunt, exploratum habemus, verum etiam quæcunque absque electione nascuntur et gignunt: et quæ carent anima, ex suis nonnihil cæteris quoque tradere quoad possunt. Sic et ignis calefacit, sic et nix similiter frigefacit. Pharmaca etiam veneficiaque in aliud agunt ad naturæ suæ similitudinem. Sic omnia denique primum principium imitantur ad perpetuitatem bonitatemque complendam. Cum igitur sic natura comparatum sit, quanam ratione credendum est, ipsum omnium perfectissimum atque primum bonum in se ipso tantum se, quasi per invidiam, detinere? Aut forte se ipsum propagare non posse, quod ipsa potestas omnium esse re vera censetur? Denique si nihil procedat ab illo, non poterit esse principium. Quam ob rem oportet aliquid ab ipso fieri, si modo sit aliquid, præter ipsum, fiatque quicquam ab eis, quæ ab ipso fiunt. Quod enim quædam ab eo proxima sint, necessitas ipsa demonstrat: tum vero necessarium est, quod reliqua gignit, esse sequentium præstantissimum. Præterea, quod proxime inde gignitur, secundumque obtinet locum, cæteris esse præstantius.

II. *Intellectus dependet ab intelligibili ferme, sicut visus a visibili, ideo non est primum.*

Tangit hic duplex intelligibile: unum conjugatum cum intellectu, alterum vero superius. Considera in oculo animalis, die nocteque per se videntis, substantiam oculi valde lucidam, et ab ea virtutem videndi pendentem, quæ per se informis quidem est, formatur autem a substantia lucida conjugata sibi. Talem cogita intellectum etiam primum, etiam ubi se conspicit, perinde ac si oculus quidam lucidissimus digito quodammodo pressus se ipsum intueatur. Jam vero in intellectu primo sua ipsa substantialis unitas est ipsum intelligibile suum, unde pendet intelligendi virtus ad ipsum conversa, et inde formata. Virtus ejusmodi una cum conversione est indefinita duitas: sed definita per suum intelligibile evadit intellectus in actu et omniformis idea. Hinc quoque convertitur per suam unitatem ad ipsum simpliciter unum: quod etiam intelligibile præstantius nominatur: quod Plotinus hic non omnino privat cognitione, sed intellectuali duntaxat.

Si igitur, [qui] quod generat [ipse] ipsum intellectus esset, oporteret sane, quod inde primo

518

ὄψις, ὁριζομένη δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ. Διὸ καὶ εἴρηται ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνὸς τὰ εἴδη καὶ οἱ ἀριθμοί· τοῦτο γὰρ ὁ νοῦς. Διὸ οὐχ ἁπλοῦς, ἀλλὰ πολλά, σύνθεσίν τε ἐμφαίνων, νοητὴν μέντοι, καὶ πολλὰ ὁρῶν ἤδη. Ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτὸς νοητόν, ἀλλὰ καὶ νοῶν, διὸ δύο ἤδη. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τὸ μετ' αὐτὸ νοητόν. Ἀλλὰ πῶς ἀπὸ τοῦ νοητοῦ ὁ νοῦς οὗτος; τὸ νοητὸν ἐφ' ἑαυτοῦ μένον, καὶ οὐκ ὂν ἐνδεὲς, ὥσπερ τὸ ὁρῶν καὶ τὸ νοοῦν· (ἐνδεὲς δὲ λέγω τὸ νοοῦν, ὡς πρὸς ἐκεῖνο·) οὐκ ἔστιν οἷον ἀναίσθητον, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ πάντα, ἐν αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ, πάντη διακριτικὸν ἑαυτοῦ, ζωὴ ἐν αὐτῷ, καὶ πάντα ἐν αὐτῷ, καὶ ἡ κατανόησις αὐτοῦ αὐτὸ, οἷον εἰ σὺν αἰσθήσει οὖσα, ἐν στάσει ἀϊδίῳ καὶ νοήσει, ἑτέρως ἢ κατὰ τὴν νοῦ νόησιν. Εἶτι οὖν μένοντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ γίγνεται, ἀπ' αὐτοῦ τοῦτο γίγνεται, ὅταν ἐκεῖνο μάλιστα ᾖ ὅ ἐστι. Μένοντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ οἰκείῳ ἤθει, ἐξ αὐτοῦ μὲν τὸ γιγνόμενον γίγνεται· μένοντος δὲ γίγνεται. Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνο μένει νοητὸν, τὸ γιγνόμενον γίγνεται νόησις. Νόησις δὲ οὖσα καὶ νοοῦσα ἀφ' οὗ ἐγένετο, (ἄλλο γὰρ οὐκ ἔχει,) νοῦς γίγνεται, ἄλλο οἷον νοητὸν, καὶ οἷον ἐκεῖνο, καὶ μίμημα, καὶ εἴδωλον ἐκείνου. Ἀλλὰ πῶς μένοντος ἐκείνου γίγνεται

1. ἐκ τῆς ἀορίστου] Marc. A. τοῦ pro τῆς.
4. Ἔστι μὲν—ἤδη] Absunt hæc a Cod. Ciz.
5. ἄλλο, τὸ] Codd. Vat. et Mon. C. Marc. A. ἄλλῳ. Iidem cum Ciz. τῷ.
ib. μετ' αὐτὸ] Cod. Vat. μετ' αὐτόν.
6. ἀπὸ τοῦ] Cod. Vat. ὑπὸ τοῦ.
ib. νοῦς οὗτος] In marg. Cod. Med. A. post οὗτος ab al. m. additur ὅτι.
7. οὐκ ὄν] Cod. Vat. οὐκ ἀν.
8. τὸ νοοῦν ὡς πρὸς] Cod. Vat. τὸν νοῦν ὡς πρὸς (sic).
9. διακριτικὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. διακριτόν.
11. σὺν αἰσθήσει] Cod. Vat. συναισθήσει.
Pro οἷον εἰ est in Marc. A.B. οἱονεί.
12. αὐτοῦ ἐν—οὖν αὐτοῦ] Desunt hæc in Cod. Vat.
14. μὲν τὸ γιγνόμενον] Cod. Ciz. μὲν λογιζόμενον.
17. νοῦς γίγνεται, ἄλλο] Cod. Vat. νοῦ γίνεται ἄλλο seq. dist. maj.
18. μένοντος] Cod. Vat. μὲν ὄντος.

gignitur, esse inferius intellectu, propinquius tamen atque similius. At quoniam, quod primo gignit, est intellectu superius, idcirco, quod primo gignitur, necessario est intellectus. Sed curnam primus ille genitor non est intellectus? quoniam intellectus ipsius actio intelligentia est, intelligentia, inquam, spectans intelligibile ad ipsumque conversa, et ab eo velut definita atque consummata, suapte quidem natura indefinita tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quam ob rem, sicut traditum est, ex indefinita duitate atque uno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam præ se ferens, quamvis intelligibilem, multaque jam conspiciens. Jam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens: ideoque jam est duo. Est et aliud præter hoc rursus intelligibile: sed quonam pacto ab intelligibili intellectus hic dependet? Nempe intelligibile in se ipso consistens neque sic egenum, sicut esse solet, quod videt atque intelligit: egenum, inquam, quod intelligit, quantum ad intelligibile spectat: illud, inquam, in se quiescens non est quasi sensu vacuum, sed sunt ipsius omnia, et in eo, et una cum eo, sui ipsius omnino discernendi compos. Item vita in se ipso cunctaque in eo, atque animadversio sui ipsummet existit, tanquam cum quodam sensu suique consensu in statu perpetuo, et intelligentia quadam aliter se habente, quam intellectus ipsius intelligentia. Si quid igitur illo in se manente gignitur, id prorsus generatur ab illo, quando illud potissimum id ipsum, quod est, existit. Manente itaque illo in habitu proprio, ex ipso quidem, quod oritur, generatur: manente, inquam, gignitur. Quoniam igitur illud intelligibile permanet, ideo quod fit, evadit intelligentia. Proinde, quum intelligentia sit, idque a quo generatur, intelligat, neque enim habet aliud, nimirum fit intellectus tanquam intelligibile aliud,

518 ἐνέργεια; ἡ μέν ἐστι τῆς οὐσίας, ἡ δ' ἐκ τῆς οὐσίας ἑκάστου· καὶ
ἡ μὲν τῆς οὐσίας, αὐτό ἐστιν ἐνέργεια ἕκαστον, ἡ δὲ ἀπ' ἐκείνης, ἣν
δεῖ παντὶ ἕπεσθαι ἐξ ἀνάγκης, ἑτέραν οὖσαν αὐτοῦ· οἷον καὶ ἐπὶ
τοῦ πυρὸς ἡ μέν τίς ἐστι συμπληροῦσα τὴν οὐσίαν θερμότης, ἡ δὲ
E ἀπ' ἐκείνης ἤδη γιγνομένη, ἐνεργοῦντος ἐκείνου τὴν σύμφυτον τῇ 5
οὐσίᾳ ἐν τῷ μένειν πῦρ, οὕτω δὴ κἀκεῖ, καὶ πολὺ πρότερον, ἐκεῖ μέ-
νοντος αὐτοῦ ἐν τῷ οἰκείῳ ἤθει, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τελειότητος, καὶ συν-
ούσης ἐνεργείας, ἡ γεννηθεῖσα ἐνέργεια ὑπόστασιν λαβοῦσα, ἅτε ἐκ
μεγάλης δυνάμεως μεγίστης μὲν οὖν ἁπασῶν, εἰς τὸ εἶναι καὶ οὐ-
F σίαν ἦλθεν. Ἐκεῖνο γὰρ ἐπέκεινα οὐσίας ἦν· καὶ ἐκεῖνο μὲν δύνα- 10
μις πάντων, τὸ δὲ ἤδη τὰ πάντα. Εἰ δὲ τοῦτο τὰ πάντα, ἐκεῖνο
ἐπέκεινα τῶν πάντων· ἐπέκεινα ἄρα οὐσίας· καὶ εἰ τὰ πάντα, πρὸ
δὲ πάντων τὸ ἓν, οὐ τὸ ἶσον ἔχον τοῖς πᾶσι, καὶ ταύτῃ δεῖ ἐπέκεινα
εἶναι τῆς οὐσίας, τοῦτο δὲ καὶ νοῦ· ἐπέκεινα ἄρα τι νοῦ. Τὸ γὰρ
ὂν οὐ νεκρὸν, οὐδὲ οὐ ζωὴ, οὐδὲ οὐ νοοῦν, νοῦς δὴ καὶ ὂν ταὐτόν· οὐ 15
G γὰρ τῶν πραγμάτων ὁ νοῦς, ὥσπερ ἡ αἴσθησις τῶν αἰσθητῶν προόν-
των, ἀλλ' αὐτὸς νοῦς τὰ πράγματα, εἴπερ μὴ εἴδη αὐτῶν κομίζεται.
519 Πόθεν γὰρ; ἀλλ' ἐνταῦθα μετὰ τῶν πραγμάτων, καὶ ταὐτὸν αὐτοῖς
καὶ ἕν· καὶ ἡ ἐπιστολὴ, μηδὲ τῶν ἄνευ ὕλης τὰ πράγματα.

1. ἡ δ' ἐκ] Cod. Vat. ἡ δ' ἐκ.
2. ἐστιν ἐνέργεια] Cod. Vat. ἐστιν ἐν ἐνεργείᾳ.
ib. ἣν δὴ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἣν δεῖ. Quod recepi.
8. λαβοῦσα] Cod. Ciz. λαμβάνουσα.
10. δύναμις] Cod. Vat. δύναμιν.
11. τὸ δὲ—ἐκεῖνο] Cod. Ciz. omittit hæc.
13. τὸ ἶσον] Cod. Vat. τὸ ἴσον. Et sic scripsimus.
14. τι νοῦ] Marc. A. τί, καὶ νοῦ.
16. προόντων] Cod. Ciz. προιόντων. Vat. προϊόντων, ut legit Fic.
17. εἴδη] Cod. Vat. ἤδη. Mox Marc. A. κοϊμίζεται (sic).

taleque quale illud existit, imitatio quædam et illius imago. Sed quonam modo fit illo manente? Actus sane alter quidem est essentiæ, alter autem ex ipsa uniuscujusque essentia pendens, et qui essentiæ ipsius actus est, ita se habet, ut unumquodque tale ipsum ipse actus existat. Actus autem ab essentia manans ille est, quem necessarium est ex unoquoque sequi differentem ab illo, a quo effluxit: quemadmodum et in igne, altera quidem caliditas est ignis essentiam complectens, altera vero ab ipsa procedens, exercente interim igne calorem essentiæ insitum, quatenus permanet ignis. Sic ergo illic multoque prius, manente quidem illo in habitu proprio ex ipsa sibi insita perfectione et comitante intrinsecus actu, prodit actus genitus accipiens subsistentiam, utpote qui ex ingenti nascitur potestate: nempe ex potestate potentiarum omnium maxima, in esse essentiamque processit. Illud namque superius est, quam essentia, omniumque potestas existit: hoc autem jam est omnia. Si autem hoc est omnia, nimirum illud est super omnia: igitur et super essentiam extat. Atqui si hoc, inquam, est omnia, ante omnia vero existit unum, non æqualem una cum omnibus admittens conditionem, hac quoque ratione necessarium est, illud essentia superius esse, id est, mente superius: aliquid igitur est antiquius intellectu. Ipsum namque ens non est quasi quiddam mortuum: neque velut vita intelligentiaque orbatum, ideoque intellectus et ens est idem: neque enim, sicut sensus se habet ad sensibilia, tanquam ad præcedentia quædam, sic se habet ad res ipsas intelligendas intellectus tamquam similiter præcedentes: imo vero ipse intellectus ipse res existit, si quidem species rerum intelligendo non haurit. Unde enim has hauriat? Sed una cum rebus ipsis prodit, idemque est una cum ipsis et unum, atque vicissim, neque res ipsæ quidem intelligibiles omnino sunt absque materia scilicet sua, id est, intellectu.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Ε.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER V.

ΌΤΙ ΟΥΚ ΕΞΩ ΤΟΥ ΝΟΥ ΤΑ ΝΟΗΤΑ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ.

Quod intelligibilia non sunt extra intellectum: item de ipso bono.

ΤΟΝ *νοῦν τὸν ἀληθῆ νοῦν καὶ ὄντως ἆρ' ἄν τις φαίη ψεύσεσθαί* 519
ποτε, καὶ μὴ τὰ ὄντα δοξάσειν; οὐδαμῶς. Πῶς γὰρ ἂν ἔτι νοῦς
ἀνοηταίνων εἴη; Δεῖ ἄρα αὐτὸν ἀεὶ εἰδέναι, καὶ μηδ' ἄν ἐπιλαθέ-
σθαι ποτὲ, τὴν δὲ εἴδησιν αὐτῷ μήτε εἰκάζοντι εἶναι, μήτε ἀμφίβο-
λον, μηδ' αὖ παρ' ἄλλου οἷον ἀκούσαντι. Οὐ τοίνυν οὐδὲ δι' ἀπο- B

7. ΤΑΓΑΘΟΥ] Codd. Ciz. et Vat. *τοῦ ἀγαθοῦ*. Marc. A. Πλ. *ἐν. πίμπτης, περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἔξω τοῦ νοῦ τὰ νοήματα καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.*
11. *οὐδαμῶς*] Cod. Vat. *μηδαμῶς.*
12. *ἀεὶ εἰδέναι*] Cod. Vat. *εἰδέναι ἀεί.*
ib. *ἐπιλαθέσθαι*] Cod. Vat. *ἐπιληθέσθαι.*

1. *Sicut sensus, qui est cognitio infima, prospicit solum extima: sic intellectus, qui est cognitio summa, inspicit tantum intima.*

Sicut ergo in sensu sunt tantum imagines rerum, quæ sentiuntur, sic in intellectu sunt res ipsæ, quas intelligit: alioqui si a rebus intelligendis sit imagines accepturus, neque res ipsas adæquabit cognitione facta per imagines rebus ipsis valde deteriores, neque certus erit, sincerum de rebus se habere judicium: quando quidem imagines in naturam suscipientis translatæ non meram afferunt objecti naturam. Super rationem discurrentem positus intellectus stabiliter agens præsentia pro arbitrio habet objecta. Intus itaque possidet nec solum principia quædam artium atque rerum, sed etiam in principiis, quæcunque necessario inde sequuntur. Neque putare debes, ipsa intelligibilia esse propositiones, et quasi dictiones quasdam, sed rationes et formas essentiales: neque esse spectacula quædam inter se disjuncta, sed formas in una quadam immateriali forma: quemadmodum formæ sensibiles cunctæ in eadem informi materia: denique formas intelligibiles multo magis unitas esse cum intellectu, quam sensibiles cum materia: et cœlestes cum substantia cœli. Esse vero rerum formas naturaliter animis nostris infusas, in Theologia latius disputamus.

AN fore quemquam putamus, qui mentem veram vereque existentem existimet aliquando

519 δείξεως. καὶ γὰρ εἴ τινά τις φαίη δι' ἀποδείξεως, ἀλλ' οὖν αὐτόθεν
αὐτῷ ἐναργῆ τι εἶναι, καί τοι ὁ λόγος φησὶ πάντα. Πῶς γὰρ καὶ
διοριεῖ τις τά τε αὐτόθεν, τά τε μή; ἀλλ' οὖν ἃ συγχωροῦσιν αὐτό-
θεν, πόθεν φήσουσι τούτων τὸ ἐναργὲς αὐτῷ παρεῖναι; πόθεν δὲ
520 αὐτῷ πίστιν, ὅτι οὕτως ἔχει, παρέξεται; ἐπεὶ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθή- 5
σεως, ἃ δὴ δοκεῖ πίστιν ἔχειν ἐναργεστάτην, ἀπιστεῖται μή ποτε
οὐκ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλ' ἐν τοῖς πάθεσιν ἔχῃ τὴν δοκοῦσαν
ὑπόστασιν, καὶ νοῦ δεῖ ἢ διανοίας τῶν κρινόντων· ἐπεὶ καὶ συγκε-
χωρημένου ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι αἰσθητοῖς, ὧν ἀντίληψιν ἡ
B αἴσθησις ποιήσεται, τό γε γιγνωσκόμενον δι' αἰσθήσεως τοῦ πράγ- 10
ματος εἴδωλόν ἐστι, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἡ αἴσθησις λαμβάνει·
μένει γὰρ ἐκεῖνο ἔξω· ὁ δὴ νοῦς γιγνώσκων, καὶ τὰ νοητὰ γιγνώ-
σκων, εἰ μὲν ἕτερα ὄντα γιγνώσκει, πῶς μὲν ἂν συντύχοι αὐτοῖς;
ἐνδέχεται γὰρ μὴ, ὥστε ἐνδέχεται μὴ γινώσκειν, ἢ τό τε ὅτε συνέ-
τυχε, καὶ οὐκ ἀεὶ ἕξει τὴν γνῶσιν. Εἰ δὲ συνεζεῦχθαι φήσουσι, τί 15
C τὸ συνεζεῦχθαι τοῦτο; ἔπειτα καὶ αἱ νοήσεις τύποι ἔσονται, εἰ δὲ
τοῦτο, καὶ ἐπακτοὶ καὶ πληγαί. Πῶς δὲ καὶ τυπώσεται, ἢ τίς τῶν
τοιούτων ἡ μορφή; καὶ ἡ νόησις τοῦ ἔξω, ὥσπερ καὶ ἡ αἴσθησις.

1. *καὶ γὰρ—ἀποδείξεως*] Absunt hæc a Cod. Vat.
ib. *αὐτόθεν αὐτῷ*] Cod. Vat. *αὐτόθεν αὐτό.* Marc. A. *αὐτ. αὐτῷ ἐναργῆ τι* (sic).
3. *συγχωροῦσιν*] Codd. Vat. et Ciz. *συγχωροῦμεν.*
5. *οὕτως*] Cod. Vat. *οὕτω.*
7. *ἔχῃ*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. *ἔχει.*
8. *νοῦ δεῖ*] Cod. Vat. *νοῦ δή.*
ib. *κρινόντων*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. (corr. ex *κινούντων*) Vat. *κρινούντων.*
ib. *συγκεχωρημένου*] Cod. Vat. *συγχωρήμενον.*
10. *τό τε*] Codd. Darm. et Med. A. *τό γε.* Quod recepi. Marg. Ed. *τὸ,τό.*
13. *εἰ μὲν*] Cod. Ciz. *εἰ μέντι.*
ib. *πῶς ἄν*] Inter hæc verba Cod. Med. A. rasuram habet. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. habent *πῶς μὲν ἄν.* Quod recepi.
ib. *συντύχοι*] Cod. Ciz. *συντύχῃ.*
16. *νοήσεις*] Cod. Vat. *νοήσας.*
17. *καὶ πληγαί*] Cod. Ciz. *αἱ πληγαί.*
18. *καὶ ἡ*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Mon. C. Marc. A. omissum est *καί.*

mentituram, resque re vera non existentes opinaturam? Certe neminem. Qua enim ratione mens illa foret, si quando (ut ita dixerim) dementiret? Oportet igitur eam semper cognoscere, neque hanc tanquam obliviosam aliquando quicquam latere: cognitionem vero huic inesse non tanquam imaginanti, vel ambigenti, vel rursus tanquam ab alio mutuanti. Non igitur quasi per demonstrationem quandam perpendere debet. Nam etsi quis nonnulla per demonstrationem comparare concesserit, idem tamen non negabit aliquid interea menti per se notum esse, tametsi ratio vera dictat huic omnia suapte natura esse perspecta. Jam vero quærendum est, quo pacto quispiam distinguere possit: quænam sint, quæ per se naturaliter ei nota sint, quæ vero quæsita. Item quæ concedent aliqui, menti per se cognita esse, undenam dicent horum certitudinem adesse menti? undenam mens ejusmodi perspicue hinc credere poterit, ita potissimumse habere? quoniam et circa illa, quæ sensibus offeruntur, quorum fides certior esse videtur, dubitari solet, ne forte non tam in subjectis rebus, quam in passionibus quibusdam naturam habeant apparentem: ubi certe mentis judicium vel saltem cogitationis exigitur. Nam etsi forte concedatur naturas eorum, quæ sentiuntur rebus subjectis inesse, quas percipit sensus, quod tamen cognitum est per sensum, imago quædam rei est, neque rem ipsam sensus apprehendit: foris enim res ipsa manet. Intellectus autem cognoscens, et intelligibilia ipsa cognoscens, si hæc tanquam alia quædam præter ipsum existentia novit, quonam pacto in hæc incidit? Fieri enim potest, ut in ea non incidat, ideoque ut non cognoscat accidere potest: vel forsan tunc demum, quando incidit, statim novit, neque sic quidem notitiam semper habebit.

Καὶ τί διοίσει; ἢ τῷ σμικροτέρων ἀντιλαμβάνεσθαι; πῶς δὲ καὶ γνώσεται, ὅτι ἀντελάβετο ὄντως; πῶς δὲ ὅτι ἀγαθὸν τοῦτο, ἢ ὅτι καλόν, ἢ δίκαιον; ἕκαστον γὰρ τούτων ἄλλο αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν αὐτῷ αἱ τῆς κρίσεως ἀρχαὶ, αἷς πιστεύσει, ἀλλὰ καὶ αὗται ἔξω, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐκεῖ· εἶτα κἀκεῖνα ἀναίσθητα, καὶ ἄμοιρα ζωῆς καὶ νοῦ, ἢ νοῦν ἔχει. Καὶ εἰ νοῦν ἔχει, ἅμα ἐνταῦθα ἅμφω, καὶ τὸ ἀληθὲς ὠδὶ, καὶ ὁ πρῶτος νοῦς οὗτος· καὶ ἐπὶ τούτου ζητήσομεν, πῶς ἔχει ἡ ἐνταῦθα ἀλήθεια, καὶ τὸ νοητὸν καὶ ὁ νοῦς, εἰ ἐν τῷ αὐτῷ μὲν καὶ ἅμα, δύο δὲ καὶ ἕτερα, ἢ πῶς, εἰ δ' ἀνόητα καὶ ἄνευ ζωῆς, τί ὄντα; οὐ γὰρ δὴ προτάσεις, οὐδὲ ἀξιώματα, οὐδὲ λεκτά· ἤδη γὰρ ἂν καὶ αὐτὰ περὶ ἑτέρων λέγοι, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ ὄντα εἴη, οἷον τὸ δίκαιον καλὸν, ἄλλου τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ ὄντος. Εἰ δ' ἁπλᾶ φήσουσι, δίκαιον χωρὶς καὶ καλὸν, πρῶτον μὲν, οὐχ ἕν τι οὐδ' ἐν ἑνὶ τὸ νοητὸν ἔσται, ἀλλὰ διεσπασμένον ἕκαστον. Καὶ ποῦ καὶ κατὰ τίνας διέσπασται τόπους; πῶς δὲ αὐτοῖς συντεύξεται ὁ νοῦς περιθέων; πῶς δὲ μενεῖ; ἢ ἐν τῷ αὐτῷ πῶς μενεῖ; τίνα δ' ὅλως μορφὴν ἢ τύπον ἕξει; εἰ μὴ ὥσπερ ἀγάλματα ἐγκείμενα χρυσᾶ, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης ὑπό τινος πλάστου, ἢ γραφέως πεποιημένα. Ἀλλ'

1. ἢ τῶν] Codd. Mon. C. Darm. Marc. A. Med. A.B. ἢ τῷ. Quod nobis placuit cum Ficino.
3. ἄλλο αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλο αὐτοῦ. Et sic correxi.
4. πιστεύσει] Cod. Vat. πιστεύει.
6. εἰ νοῦν ἔχῃ] Codd. omnes ἔχει. De quo conjunctivo post εἰ, qui nostro frequens est, vid. Hermann. ad Viger. p. 831. inf. *Mr.*—Correxi ἔχει. *Cr.*
8. τὸ νοητὸν] Cod. Vat. τὸν νοητόν.
10. καὶ αὐτά] Cod. Vat. καὶ τά.
12. ἄλλου τοῦ] Codd Vat. Marc. A. ἀλλ' οὐ του.
13. ἕν τι τὲ] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat ἐν τι· οὐδ' ἐν ἑνὶ τό. Quod legit etiam Fic. et nos recepimus.
15. διέσπασται] Cod Vat. solus ita. Rell. cum Ed. διέστασθαι.
ib. τόπους] Cod. Med. B. τύπους.
16. τῶς μενεῖ] Cod. Vat. πως μενεῖ. Et sic correxi verbum posterius.
17. ἐγκείμενα] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐκκείμενα.
18 τινὸς ὑτό τινος] Codd., excepto Darm., omnes τινὸς ὕλης ὑπό τινος. Quod recepi. Ed. omittit ὕλης.
ib. πλάστου] Cod. Vat. πλαστόν.
ib. γραφέως] Cod. Ciz. κναφέως.

Proinde, si qui forte dixerint, intelligibilia esse intellectui conjugata, reliquum erit quærere, quidnam id conjugium sibi velit. Præterea ipsæ intelligentiæ figuræ quædam erunt: quod quidem si ita sit, erunt et adventitiæ et pulsationes quædam. Quo autem modo figurabitur intellectus? Aut quæ potissimum talium erit forma? Intelligentia denique sicut et sensus erit perceptio externorum. Quo igitur duo hæc inter se discrepabunt? An forte in eo, quod horum alterum minora perspiciat? Item quonam modo intellectus agnoscet re vera se aliquid percepisse? quove pacto judicare poterit, hoc esse bonum, aut pulchrum, aut justum? Horum enim quodlibet erit ab ipso diversum, neque in ipso erunt ipsa judicandi principia, quibus credat, sed hæc quoque extra erunt, et veritas erit ibidem. Rursus intelligibilia ipsa vel sensu, vita, intellectu carent, vel intellectum habent. Si intellectum habent, in eis pariter erunt ambo, et ipsum verum hic existet, primusque erit hic intellectus. Atqui et de hoc ipso quæremus, quanam conditione hic se veritas habeat, et intelligibile ipsum, et intellectus. Numquid in eodem atque simul, duo autem atque diversa, an alio quodam pacto? Sin autem ipsa intelligibilia intellectu vitaque careant, quidnam sint, inquiremus. Neque enim propositiones quædam sunt, neque regulæ, quæ dignitates appellantur, neque velut dictiones quæ proferantur: sic enim hæc de aliis quidem dicent aliquid, neque ipsæ res erunt: velut si dicant, quod justum est, esse pulchrum, quum aliud quiddam sit justum ipsum atque pulchrum. Sin autem simplicia hæc esse dixerint, justum ipsum seorsum atque pulchrum, primo quidem ipsum intelligibile neque unum quiddam erit, neque erit in uno, sed unumquodque ab aliis segregatum. Ubi certe quærendum erit, ubinam

521 εἰ τοῦτο, ὁ θεωρῶν νοῦς αἴσθησις ἔσται. Διὰ τί δὲ τὸ μέν ἐστι
τῶν τοιούτων δικαιοσύνη, τὸ δ' ἄλλο τι; μέγιστον δὲ πάντων ἐκεῖνο.
Εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δοίη τις ταῦτα ἔξω εἶναι, καὶ τὸν νοῦν αὐτὰ
οὕτως ἔχοντα θεωρεῖν, ἀναγκαῖον αὐτῷ μήτε τὸ ἀληθὲς αὐτῶν ἔχειν,
διεψεῦσθαί τε ἐν ἅπασιν οἷς θεωρεῖ. Τὰ μὲν γὰρ ἀληθινὰ ἂν εἴη
ἐκεῖνα, θεωρήσει τοίνυν αὐτὰ, οὐκ ἔχων αὐτὰ, εἴδωλα δὲ αὐτῶν ἐν
B τῇ γνώσει τῇ τοιαύτῃ λαβών. Τὸ τοίνυν ἀληθινὸν οὐκ ἔχων, εἴ-
δωλα δὲ τοῦ ἀληθοῦς παρ' αὐτῷ λαβὼν, τὰ ψευδῆ ἕξει, καὶ οὐδὲν
ἀληθές. Εἰ μὲν οὖν εἰδήσει ὅτι τὰ ψευδῆ ἔχει, ὁμολογήσει ἄμοιρος
ἀληθείας εἶναι· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀγνοήσει, καὶ οἰήσεται τὸ ἀληθὲς
ἔχειν οὐκ ἔχων, διπλάσιον ἐν αὐτῷ τὸ ψεῦδος γενόμενον πολὺ τῆς
C ἀληθείας αὐτὸν ἀποστήσει. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν,
οἶμαι, οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, ἀλλὰ δόξα, ὅτι παραδεχομένη, καὶ διὰ
τοῦτο δόξα οὖσα, ἄλλο παραδέχεται, ἄλλου ὄντος ἐκείνου, ἐξ οὗ
τοῦτο ὃ παραδέχεται ἔχει. Εἰ οὖν μὴ ἀλήθεια ἐν τῷ νῷ, οὗτος μὲν
ὁ τοιοῦτος νοῦς, οὔτε ἀλήθεια ἔσται, οὔτε ἀληθείᾳ νοῦς, οὔτε ὅλως
νοῦς ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοθί που ἡ ἀλήθεια ἔσται.
A Οὐ τοίνυν δεῖ οὔτε ἔξω τὰ νοητὰ ζητεῖν, οὔτε τύπους ἐν τῷ νῷ

3. καὶ ὅτι] Abest καὶ a Cod. Ciz.
ib. τὸ νοοῦν] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τὸν νοῦν. Quod recepi.
4. οὕτως ἔχοντα] Cod. Ciz. ἔχοντα οὕτω. Vat. ἔχοντα οὕτως.
6. τοίνυν] Abest a Cod. Ciz. Proximum ἔχων omittit Vat.
8. παρ' αὑτῷ] Codd. Marcc. Med. A.B. παρ' αὐτῷ. Quod recepi. Ed. αὐτῷ cum rell.
12. ἀποστήσει] Cod. Ciz. ἀποστατήσει.
13. οὐκ ἔστιν] Codd. Darm. Marc. A Mon. C. Med. A.B. οὐκ ἔνεστιν.
14. παραδέχεται] Cod. Ciz. παρέχεται.
15. μὲν ὁ] Ita Codd. omnes. Ed. ὁ μέν.
16. οὔτε ἀληθείᾳ νοῦς] Desunt hæc in Cod. Vat.
18. οὔτε ἔξω] Cod. Vat. omittit ἔξω.

sint, et per quæ loca potissimum scorsum disposita sint: deinde quonam modo intellectus passim circumcurrens, hæc reperiet, vel inveniet: et quo pacto manebit in eis: item quomodo in eodem perseverabit: præterea quam formam omnino figuramque habebunt. Nisi forte velut imagines quædam sitæ sint aureæ, vel ex alia quadam materia a fictore quodam vel pictore compositæ. Verum si hoc ita se habeat, mens talia contuens erit sensus. Proinde quanam ratione inter hæc hoc quidem est justitia, illud vero potius aliud quiddam? Illud denique omnium validissimum est: nempe si quis prorsus admiserit, hæc extrinsecus esse, mentemque ea sic se habentia contemplari, necessario sequitur, mentem veritatem horum non possidere, sed in singulis contemplandis falli atque mentiri. Vere namque res erunt externæ: prospiciet ergo eas, neque ipsas habebit, sed earum imagines in cognitione ejusmodi possidebit. Cum igitur verum ipsum non habeat; sed veri quasdam imagines penes se teneat, nimirum non accumulabit vera, sed falsa potius reportabit. Si ergo cognoscat se falsa duntaxat habere, procul dubio confitebitur, se esse veritatis expertem: sin autem et hoc ignoret, cumque particeps veri non sit, esse tamen se veri compotem opinetur, mendacio jam duplo falletur, longissimeque a veritate distabit: ob hoc enim (ut arbitror) et in sensibus non est veritas, sed opinio: quoniam conditio sensus in accipiendo versatur, [unde opinio, *doxa*, Græce ab accipiendo nomen accepit:] ideoque præter se aliud accipit, cum aliud sit et illud, a quo possidet quod accepit. Si igitur veritas in mente non sit, mens quidem hæc talis neque veritas erit, neque re vera mens, neque omnino mens erit: imo vero neque usquam alibi veritas habitabit.

II. *Objecta intellectus non sunt imagines rerum vel imaginamenta quædam, sed vere res existunt: quippe cum etiam objecta sensus sint res quædam.*

Quo enim intellectus præstantior et verior est, quam sensus, eo intellectus objecta præstantiora verioraque sunt, quam sensus objecta, ut Timæus ait. Sunt

τῶν ὄντων λέγειν εἶναι, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀποστεροῦντας αὐτὸν, 521
ἀγνωσίαν τε τῶν νοητῶν ποιεῖν, καὶ ἀνυπαρξίαν, καὶ ἔτι αὐτὸν τὸν
νοῦν ἀναιρεῖν. Ἀλλ', εἴπερ καὶ γνῶσιν δεῖ καὶ ἀλήθειαν εἰσάγειν,
καὶ τὰ ὄντα τηρεῖν, καὶ γνῶσιν τοῦ τί ἕκαστον ἐστὶν, ἀλλὰ μὴ τοῦ
5 ποῖόν τι ἕκαστον, ἅτε εἴδωλον αὐτοῦ καὶ ἴχνος ἴσχοντας, ἀλλὰ μὴ B
αὐτὰ ἔχοντας καὶ συνόντας, καὶ συγκραθέντας αὐτοῖς, τῷ ἀληθινῷ
νῷ δοτέον τὰ πάντα. οὕτω γὰρ ἂν καὶ εἰδείη, καὶ ἀληθινῶς εἰδείη,
καὶ οὐδ' ἂν ἐπιλάθοιτο, οὐδ' ἂν περιέλθοι ζητῶν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν
αὐτῷ καὶ ἕδρα ἔσται τοῖς οὖσι, καὶ ζήσεται καὶ νοήσει. Ἃ δὴ πάντα
10 περὶ τὴν μακαριωτάτην φύσιν δεῖ ὑπάρχειν· ἢ ποῦ τὸ τίμιον καὶ
σεμνὸν ἔσται; καὶ γὰρ αὖ οὕτως οὐδ' ἀποδείξεως δεῖ, οὐδὲ πίστεως C
ὅτι οὕτως· αὐτὸς γὰρ οὕτως, καὶ ἐναργὴς αὐτὸς αὑτῷ, καὶ εἴ τι πρὸ
αὐτοῦ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἴ τι μετ' ἐκεῖνο, ὅτι αὐτὸς, καὶ οὐδεὶς πι- 522
στότερος αὑτῷ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐκεῖ τοῦτο, καὶ ὄντως. Ὥστε καὶ
15 ἡ ὄντως ἀλήθεια οὐ συμφωνοῦσα ἄλλῳ, ἀλλ' ἑαυτῇ. καὶ οὐδὲν παρ'
αὐτὴν ἄλλο λέγει, καὶ ἔστι, καὶ ὅ ἐστι, τοῦτο καὶ λέγει. Τίς ἂν
οὖν ἐλέγξειε; καὶ πόθεν οἴσει τὸν ἔλεγχον; εἰς γὰρ ταὐτὸν ὁ φερό-
μενος ἔλεγχος τῷ προειπόντι, κἂν κομίσῃ ὡς ἄλλο φέρεται εἰς τὸν

2. ἔτι αὐτὸν] Cod. Vat. ἔτι αὐτῶν.
5. ἴσχοντας] Cod. Vat. ἔχοντας. Idem mox omittit τῷ.
8. ἐπιλάθοιτο] Cod. Vat. ἐπιλάθοι.
9. Ἃ δὴ] Codd., præter Darm., omnes ἃ δή. Quod recepi.
12. ὅτι οὕτως] Cod. Vat. ὅτι [illegible] Verba αὐτὸς γὰρ οὕτως desunt in Marc. A
ib. [illegible] αὐτῷ] Cod. Ciz. αὐτὸς αὐτῷ. Vat [illegible] τῷ.
14. [illegible] περὶ αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτῷ [illegible]
15. παρ' αὐτὴν] Cod. Ciz. παρ' αὐτήν.
17. ἐλέγξειε;] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἐλέγξειεν.
18. κομίσῃ ὡς ἄλλο] Cod. Med. B. κομίσῃ, ἄλλο.

autem intelligibilia in ipsa intellectus essentia, siquidem non quærit argumentando, neque vagatur extra, sed intro convertitur et stabiliter intuetur, quasi possidens: et ipsam uniuscujusque substantiam penetrat et definit. At vero per imagines rerum non posset aliud, quam qualitates et externa conjicere.

Igitur neque extra intellectum perquirere decet intelligenda, neque fateri, menti rerum figuras inesse, neque eam veritate privare, dum videlicet et hanc intelligibilia ipsa nescire, et ipsa, quæ offeruntur intelligenda, concedimus in rerum ordine non existere, atque ita mentem ipsam e medio tollimus. Sed necessarium est, omnia veræ menti tribuere, si modo oportet cognitionem veritatemque inducere, entiaque ipsa servare, et notitiam illam, qua, quid sit unumquodque, cognoscitur, neque illi notitiæ acquiescere, quæ quale unumquodque sit, duntaxat apprehendit, quando scilicet solum rei cognoscendæ simulachrum vestigiumque habemus, neque tenemus ipsam, neque habitamus una, neque cum ea conspiramus in unum. Nam illa quidem ratione mens cognoscet, et re vera cognoscet, neque quicquam latebit eam, neque unquam obliviscetur, neque passim indagando vagabitur: sed erit in ea veritas, sedesque rerum, vivetque atque intelliget. Quæ quidem omnia beatissimæ naturæ oportet inesse, alioquin ubinam honorandum quicquam erit et venerandum? Tum vero hac ratione neque indigebit demonstratione, neque fide sic esse persuasura. Ipse namque intellectus est, qui sic omnino se habet: ipse sibimet prorsus est manifestus: et si quid ante ipsum similiter est compertum, quod ipse sit ab illo: item si quid est post illud, quod ipse sit hoc ipsum, nullusque [sibi] ipsi quam ipsemet fide sit dignior, et profecto exploratum habet, hoc ibi esse vereque existere. Re vera igitur illic ipsa veritas habitat, non alteri cuiquam, sed sibimet consonans, neque præter se aliud quicquam dicit, atque existit: et quod existit, id prorsus et dicit. Quisnam igitur redarguere poterit? et unde-

522 B ἐξ ἀρχῆς εἰπόντα, καὶ ἕν ἐστιν· οὐ γὰρ ἄλλο ἀληθέστερον ἂν εὕροι, τοῦ ἀληθοῦς.

A Μία τοίνυν φύσις αὕτη ἡμῖν, νοῦς, τὰ ὄντα πάντα, ἡ ἀλήθεια· ἢ δὲ θεός τις μέγας. μᾶλλον δὲ οὐ τὶς, ἀλλὰ πᾶς ἀξιοῖ ταῦτα εἶναι. Καὶ θεὸς αὕτη ἡ φύσις, καὶ θεὸς δεύτερος προφαίνων ἑαυτὸν, πρὶν ὁρᾶν ἐκεῖνον· ὁ δὲ ὑπερκάθηται καὶ ὑπερίδρυται ἐπὶ καλῆς οὕτως οἷον κρηπῖδος, ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐξήρτηται. Ἔδει γὰρ ἐκεῖνον βαίνοντα μὴ ἐπ' B ἀψύχου τινὸς, μηδ' αὖ ἐπὶ ψυχῆς εὐθὺς βεβηκέναι, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ κάλλος ἀμήχανον πρὸ αὐτοῦ προϊὸν, οἷον πρὸ μεγάλου βασιλέως. Πρόσεισι μὲν πρῶτα ἐν ταῖς προόδοις τὰ ἐλάττω, ἀεὶ δὲ τὰ μείζω καὶ τὰ σεμνότερα ἐπ' αὐτοῖς, καὶ τὰ περὶ βασιλέα ἤδη μᾶλλον βασιλικώτερα, εἶτα τὰ μετ' αὐτὸν τίμια. Ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις, βασιλεὺς προφαίνεται ἐξαίφνης αὐτὸς ὁ μέγας, οἵ δ' εὔχονται καὶ προσκυνοῦ- C σιν, ὅσοι μὴ προαπῆλθον, ἀρκεσθέντες τοῖς πρὸ τοῦ βασιλέως ὀφθεῖσιν. Ἐκεῖ μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἄλλος, οἵτε πρὸ αὐτοῦ προϊόντες, ἄλλοι αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐκεῖ βασιλεὺς οὐκ ἀλλοτρίων ἄρχων, ἀλλ' ἔχων

1. γὰρ ἄλλο] Cod. Ciz. omittit ἄλλο.
ib. εὕροις] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. εὕροις. Et sic correxi.
3. φύσις—μέγας] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. ἡ δὲ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. εἰ δέ. Correxi ἢ δέ.
6. ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.
ib. ὑπερίδρυται] Cod. Vat. περίδρυται.
ib. οὕτως] Codd. Med. B. et Mon. C. οὕτω. Marc. A. οὕτω καὶ οἷον.
7. κρηπῖδος] κρηπῖδος est in Codd. Darm. Marcc., ut scribendum esse monuit Hess. Obss. in Plutarch. Timol. p. 119. Ed. cum rell. κρηπίδος.
ib. βαίνοντα] Cod. Vat. μίνοντα.
11. καὶ τὰ] Cod. Vat. omittit τά.
14. προαπῆλθον] Ita Codd. Ciz. et Vat. Reliqui cum Ed. πρὸ ἀπῆλθον.
15. ὁ βασιλεὺς] Cod. Vat. omittit ὁ.

nam redargutionem inferet? Nempe argumentum, quod adducetur, revolvetur eodem, quo et prior argumentator. Et quamvis inferatur velut diversum, referetur tamen ad argumentatoris primi propositum, unumque erit omnino: nihil enim potest veritate verius inveniri.

III. *Sicut lux intima soli effundit circa se lumen, radiis innumeris virtutibusque refertum, ita principium omnium omniformem penes se procreat intellectum, hic animam similiter omniformem.*

Illud antiqui Cælium nominaverunt, hunc vero Saturnum, hanc denique Jovem. Omnes intellectuales animæ per intellectum suum ad intellectum divinum ascendere quandoque possunt. Possunt quin etiam atque debent, tum per unitatem suam, tum etiam per divinum intellectum ad principium omnium quandoque progredi.

Una igitur hæc natura intellectus est entia cuncta: est et veritas: est et magnus quidam Deus, imo vero non aliquis Deus, sed omnis: nec indigne existimat se hæc omnia esse. Natura igitur hæc est Deus: Deus, inquam, secundus, se ipsum præferens indagantibus, antequam superiorem illum intueantur: nempe superior ille eminentius sedet in præclaro hoc ejus solio ab ipso pendente. Decebat enim illum non in curru quodam inanimato, neque rursus in anima statim incedentem nobis occurrere, sed pulchritudinem quandam inæstimabilem ante conspectum ejus mirabiliter præfulgere, quemadmodum ante magni regis aspectum. Sic enim natura comparatum est, ut ad illum progredientibus minora prius occurrant, et majora deinceps præstantioraque gradatim se ultra procedentibus offerant, et quæ circa regem adstant, magis regia sint, deinceps-que simili quodam ordine reliqua (honorata). Post hæc autem omnia magnus ille rex subito fulget: reliqui vero regem ipsum supplices venerantur, quotcunque videlicet non prius inde retrogressi sunt, quam ad ultimum usque progressi, sicut illi solent, quibus, quæ coram rege præfulgent, satisfactura putantur. Illic igitur rex alius imperat, et, qui coram ipso deinceps occurrunt, alii profecto sunt, quam ille. Veruntamen rex ille supernus non tanquam alienis imperat, sed justissimum naturaleque habet imperium, habet et regnum verum: quippe quum ipse sit rex ve-

τὴν δικαιοτάτην καὶ φύσει ἀρχὴν καὶ τὴν ἀληθῆ βασιλείαν, ἅτε τῆς 522
ἀληθείας βασιλεὺς, καὶ ὢν κατὰ φύσιν κύριος τοῦ αὐτοῦ ἀθρόου γεν-
νήματος καὶ θείου συντάγματος. Βασιλεὺς βασιλέως καὶ βασιλέων, D
καὶ πατὴρ δικαιότερον ἂν κληθεὶς θεῶν, ὃν ὁ Ζεὺς καὶ ταύτῃ ἐμιμή-
σατο, τὴν τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος θεωρίαν, ἀλλὰ τὴν
τοῦ προπάτορος οἷον ἐνέργειαν, εἰς ὑπόστασιν οὐσίας.

Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν ἀγαγωγὴν ποιήσασθαι εἰς ἕν, καὶ ἀληθῶς ἕν, 523
ἀλλὰ μὴ ὥσπερ τὰ ἄλλα ἕν, ἃ πολλὰ ὄντα μετοχῇ ἑνὸς ἕν· δεῖ δὲ τὸ
μὴ μετοχῇ ἓν λαβεῖν, μηδὲ τὸ οὐ μᾶλλον ἓν ἢ πολλά· καὶ ὅτι ὁ μὲν
νοητὸς κόσμος καὶ ὁ νοῦς μᾶλλον ἓν τῶν ἄλλων, καὶ οὐδὲν ἐγγυτέρω
αὐτοῦ τοῦ ἑνός· οὐ μὴν τὸ καθαρῶς ἕν, εἴρηται. Τί δὲ τὸ καθαρῶς
ἓν καὶ ὄντως καὶ οὐ κατ' ἄλλο, νῦν θεάσασθαι ποθοῦμεν εἴπη δυνα- B
τόν. Χρὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἄξαι πρὸς ἕν, καὶ μηδὲν αὐτῷ ἔτι προ-
σθεῖναι, ἀλλὰ στῆναι παντελῶς, δεδιότα αὐτοῦ ἀποστατῆσαι μηδὲ
τοὐλάχιστον, μηδὲ εἰς δύο προελθεῖν. Εἰ δὲ μὴ ἔσχες δύο, οὐκ ἐν
οἷς τὸ ἕν, ἀλλ' ἄμφω, ὕστερα. Οὐ γὰρ θέλει μετ' ἄλλου, οὔτε ἑνὸς,
οὔτε ὁποσουοῦν συναριθμεῖσθαι, οὐδ' ὅλως ἀριθμεῖσθαι· μέτρον γὰρ

1. τὴν ἀληθῆ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τήν.
2. τοῦ αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. τοῦ αὐτοῦ.
7. ἀναγωγὴν] Cod. Vat. ἀνάγκην.
8. ὄντα ὄντα] Alterum ὄντα abest a Codd., excepto Darm., omnibus. Quare delevi.
13. ἄξαι] Codd. Vat. Marc. A. ἄξαι. ἄμφω. Et sic correxi.
ib. τρεσθῆναι] Cod. Ciz. τρεσθῆ. Vat. τρεσθῆναι. Vox ἔτι abest a Cod. Marc. A.
16. ἀλλ' ἄμφω] Cod. Mon. C. ἀλλὰ
ib. ἑνὸς, οὔτε ὁποσουοῦν συναριθμεῖσθαι] Cod. Vat. ἓν οὔτε ὁσονοῦν συναριθμεῖσθαι (sic). Marc. A. ὁπεσουοῦν.
Pro ἐν οἷς marg. Ed. ἑνοῖς.

ritatis, atque suapte natura sit universi simul fœtus sui, divinique collegii dominus: rex certe regis atque regum, atqui et pater deorum justiori nomine nuncupatus. Quem quidem Jupiter hac quoque ratione imitatus est, quod patris sui contemplationi non penitus acquievit, sed ultra processit ad avum, velut ad illius actum in ipsam (ut ita dixerim) essentiæ subsistentiam.

IV. *Principium omnium, quod propter inæstimabilem simplicitatem eminentiamque ipsum unum cognominatur, neque ullum in se æstimabilem habet numerum, neque cum rebus in aliquo convenit.*

Si qua enim conditio sit huic cum re ulla communis, duo sequentur absurda. Primum, quod hoc erit ex communi conditione et sua quadam proprietate compositum. Secundum, quod hæc ipsa natura communis tanquam simplicior universaliorque erit ipso superior. Præterea nec numerum in se habet essentialem, qualem Plotinus excogitat in essentia prima, videlicet multitudinem rationum formalium absolute inter se distinctarum etiam absque intelligentiæ actu. Nec numerum habet in se in quantitatis genere comprehensum: numerum pertinentem ad quantitatem, qui constat ex unitatibus, reducit ad ipsum unum proprium principium quantitatis, numero quovis excelsius. Numerum quoque formarum essentialium ad unum similiter reducit essentiale: hoc demum ad ipsum simpliciter unum.

Satis jam dictum est, ascendendum esse tandem ad ipsum unum, quod quidem vere sit unum, neque sicut alia unum, quæ, cum in se multa sint, unius tamen participatione sunt unum. Accipiendum namque esse unum ipsum, quod non participatione sit unum, quale solet esse, quod non magis unum est, quam multa. Dictum quoque mundum intelligibilem intellectumque magis unum esse, quam cætera, nihilque hoc esse propinquius uni: non tamen purum hoc unum existere. In præsentia vero contemplari desideramus, si quo modo possimus, quidnam sit purum ipsum verumque unum: quod quidem non secundum aliud, sed secundum se sit unum. Operæ pretium est igitur, hic ad unum ipsum undique nos transferre: neque quicquam illi ulterius addere, sed in eo penitus conquiescere, caventes prorsus, ne vel minimo

523 C αὐτὸ, καὶ οὐ μετρούμενον, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ οὐκ ἴσον, ἵνα σὺν αὐτοῖς ᾖ· εἰ δὲ μὴ, κοινόντι ἔσται ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν συναριθμουμένων· κἀκεῖνο πρὸ αὐτοῦ· δεῖ δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁ οὐσιώδης ἀριθμὸς κατ' αὐτοῦ, οὐ δέ γε ὁ ὕστερος τούτου, ὁ τοῦ ποσοῦ· οὐσιώδης μὲν ὁ τῷ νοεῖν τὸ εἶναι ἀεὶ παρέχων· τοῦ δὲ ποσοῦ, ὁ τὸ ποσὸν μετ' ἄλ- 5
λων, ἢ ὅτι μὴ μετ' ἄλλων, εἴπερ ἀριθμὸς τοῦτο. Ἐπεὶ καὶ ἡ ἐν τοῖς
D τοῦ ποσοῦ ἀριθμοῦ πρὸς τὸ ἓν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπομιμουμένη τὴν ἐν τοῖς προτέροις ἀριθμοῖς φύσις, πρὸς τὸ ὄντως ἓν, οὐκ ἀναλίσκουσα τὸ ἓν οὐδὲ κερματίζουσα τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλὰ δυάδος γενομένης ἔστι μονὰς ἡ πρὸ τῆς δυάδος, καὶ οὐχ ἡ ἐν τῇ δυάδι μονὰς ἑκατέρα, 10
οὐδ' ἑτέρα ἐκείνη. Τί γὰρ μᾶλλον ὁποτεραοῦν; εἰ οὖν μηδετέρα αὐ-
E τῶν, ἀλλ' ἐκείνη, καὶ μένουσα οὐ μένει. Πῶς οὖν ἕτεραι ἐκεῖναι; καὶ πῶς ἡ δυὰς ἓν, καὶ εἰ ταὐτὸ ἓν ὅπερ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ περιεχομένῃ, ἢ μετέχειν τῆς πρώτης φατέον, ἄλλας δὲ ἧς μετέχουσι, καὶ τὴν δυ-
524 άδα δὲ καθ' ὃ ἓν, μετέχειν, οὐχ ὡσαύτως δὲ, ἐπεὶ οὐδὲ ὁμοίως στρα- 15

1. αὐτοῖς ᾖ] Abest ᾖ a Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.
3. οὐδ' ὁσιώδης] Sic Ed. in contextis, cum marg. Ed. habent οὐσιώδης Codd. Med. A.B. In Darm. Mon. C. Marcc. et Vat. est ὁ οὐσιώδης. Quod recepi.
4. ὁ τῷ νοεῖν εἶναι ἀεὶ] Codd. Ciz. et Vat. ὁ τὸ εἶναι ἀεί. Mon. C. et Med. B. ὁ τῶ νοειν ἀει. Marc. A. ὃ τὸ νοεῖν ἀεὶ, in marg. γράφεται τὸ εἶναι. Et sic correxi.
5. ὁ τὸ] Cod. Vat. ὅτι. Ciz. pergit ποσὸν μετ' ἀλλήλων.
6. ἢ ὅτι μὴ μετ' ἄλλων] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
ib. εἴπερ] Cod. Ciz. εἴπερ ἀεί.
8. φύσις] Cod. Mon. C. φύσιν, cum Marc. A. αὐτῶν ἄλλη ἐκ.
10. ἡ πρὸ] Codd. Ciz. et Vat. ὁ πρό.
11. μηδετέρα] Cod. Vat. μηδ' ἑτέρα cum Marc. A. qui pergit.
12. ἀλλ' ἐκείνη] Cod. Mon. C. ἀλλὰ ἐκεινα.
13. εἰ ταὐτὸ] Cod. Vat. εἰ ταὐτόν.
15. ὁμοίως] Cod. Ciz. ὅμοιος. Idem mox omittit verba ὡς εἶναι—κατὰ τό.

quodam spatio ab ipso digrediamur, ideoque ex uno prolabamur in duo. Sin minus caveris, duo protinus reportabis, neque in duobus unum ipsum habebis: ambo enim posteriora sunt uno. Unum namque non sustinet cum alio quopiam, sive uno quovis, sive quantocunque alio se usquam connumerari, neque omnino numerari se patitur: ipsum enim mensura est minime mensuratum: neque aliis est ullis æquale, adeo ut una cum eis in aliquo congruat, alioquin commune aliquid erit in eo, atque simul in his, quæ una cum ipso connumerantur; atqui commune illud uno superius erit, tametsi nihil potest esse superius. Proinde neque essentialis numerus, neque numerus hoc posterior ad quantitatem proprie pertinens de uno prædicari potest: neque essentialis, inquam, qui eo, quod dicitur intelligere semper exhibet esse: neque qui spectat ad quantitatem, qui eam cum aliis una complectitur: neque etiam si non cum aliis concurrat generibus, si quidem hic est ipse numerus. Quandoquidem et natura numero pertinente ad quantum insita imitans naturam numeris prioribus inditam, ipsumque vere unum respicientem, procul dubio similiter ipsa respiciendo unum numerorum principium substantiam sibi vindicat, neque disperdens ipsum, neque alicubi dividens, imo vero binario jam exorto, extat adhuc unitas ipsa ante binarium, neque unitas utraque binario comprehensa, neque alterutra est unitas ipsa. Cur enim vel binarius sit ipsa unitas? vel altera binarii unitas potius quam altera ejusdem unitas, ipsa sit unitas? Si igitur neque utraque simul, neque alterutra est unitas ipsa, certe unitas, quæ numeri est totius origo, ab his omnibus est diversa, ac, re vera manens, quodammodo etiam non manere videtur. Quo igitur modo unitates illæ aliæ sunt quam ipsa? et quo pacto dualitas quodammodo unum est? et numquid idem unum est, quod in utraque comprehensa unitate servatur? Forte dicendum est, unitates utrasque primæ unitatis participes esse, sed ab illa cujus participes sunt, esse diversas: atque dualitatem, quatenus unum quiddam est, unitatis ipsius esse participem, non tamen eodem ubique modo, nempe non similiter exercitus atque domus est unum: atque hæc quidem eadem ratione ad continuum comparata, neque quoad spectat ad esse unum, neque quoad pertinet ad quantum unum. Numquid igitur aliter quidem unitates, quæ sunt

τὸς ἓν καὶ οἰκία, καὶ αὕτη πρὸς τὸ συνεχὲς οὔτε κατὰ τὸ ὡς εἶναι 524
ἓν, οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν ἕν. Ἆρ' οὖν αἱ μὲν μονάδες ἄλλως αἱ ἐν
πεντάδι καὶ δεκάδι, τὸ δὲ ἓν τὸ ἐν τῇ πεντάδι, πρὸς τὸ ἓν τὸ ἐπὶ
τῆς δεκάδος τὸ αὐτό; ἢ, εἰ ναῦς πᾶσα πρὸς πᾶσαν, μικρὰ πρὸς με-
γάλην, καὶ πόλις πρὸς πόλιν, καὶ στρατὸς πρὸς στρατὸν, ταὐτὸ ἓν
καὶ ἐνταῦθα. Εἰ δὲ μηδ' ἐκεῖ, οὐδ' ἐνταῦθα· εἰ γάρ τινες περὶ τού- B
των ἀπορίαι, ὕστερον.

Ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνο ἐπανιτέον λέγουσιν ὅτι μένει τὸ πρῶτον τὸ αὐτὸ, A
κἂν ἐξ αὐτοῦ γίγνηται ἕτερα. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀριθμοῖς μένοντος
μὲν τοῦ ἓν, ποιοῦντος δὲ ἄλλου, ὁ ἀριθμὸς γίγνεται κατ' αὐτὸ, ἐν δὲ
τῷ ὅ ἐστι πρὸ τῶν ὄντων, μένει μὲν πολὺ μᾶλλον τὸ ἕν· μένοντος δὲ
αὐτοῦ ἐνταῦθα οὐκ ἄλλο ποιεῖ [, εἰ] κατ' αὐτὸ τὰ ὄντα, ἀλλ' ἀρκεῖ
αὐτὸ γεννῆσαι τὰ ὄντα. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἦν τοῦ B
πρώτου τῆς μονάδος ἐπὶ πᾶσιν εἶδος πρώτως καὶ δευτέρως, καὶ οὐκ
ἐπ' ἴσης ἑκάστου μεταλαμβάνοντος τῶν ὑστέρων αὐτῆς, οὕτω καὶ

5. πόλις] Cod. Vat. πόλιν. Idem mox omittit Εἰ δὲ—ἐνταῦθα.
8. ἐπ' ἐκεῖνο] Cod. Vat. ἐπίκεινα (sic).
9. γίγνηται] Cod. Vat. γίνηται.
ib. Ἐν μὲν] Cod. Mon. τί μέν.
10. μὲν τοῦ] Cod. Vat. omittit μέν.
ib. κατ' αὐτὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. κατὰ ταὐτό.
12. τὸ ἐνταῦθα] Codd. Med. A. Marc. A. τὸ ἓν ἐνταῦθα. Reliqui ἐνταῦθα τὸ ἕν. Illud recepi: vocem ἐνταῦθα cum Vat. post αὐτοῦ rejeci.
ib. αὐτοῦ, οὐκ] Cod. Vat. ἐνταῦθα οὐκ. Mox Marc. A. ποιεῖ κατὰ ταὐτό.
13. ὥσπερ] Codd. omnes ὥσπερ ἐκεῖ: quare hanc vocem addidi.
ib. ἦν τοῦ] Cod. Vat. ἢ τοῦ.
15. μεταλαμβάνοντος] Cod. Ciz. λαμβάνοντος.
ib. ὑστέρων] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ὕστερον.

in quinario, aliter vero, quæ in denario se ad unum habent? Ipsum vero unum, quod in quinario, ad unum, quod est in denario, prorsus est idem? Forsan etiam si tota quædam navis parva ad totam alteram, sed magnam: et civitas ad civitatem, et exercitus ad exercitum comparetur, idem in his quoque erit unum. Quod si neque illic, neque hic etiam. Si quæ vero de his dubitationes reliquæ sunt, in sequentibus absolventur.

V. *Ens, essentiam, esse procedere ab ipso uno Græca etiam appellatio declarat, rei ipsius naturam sequens.*

Cogitare potest aliquis ens quasi compositum quiddam atque binarium, in quo essentia sit et esse, atque id, quod dicitur esse, ibi actum essentiæ nominari. Ens ergo natum ab uno essentiam quidem habere tanquam unius umbram, esse vero velut unius imaginem. Quoniam vero ipsum unum est superius ente, ideoque latius ultra proprietatem entis suam dilatat potentiam, factum est, ut materia, etsi propter privationem extremam formarum ens non dicitur, tamen dicatur una. Non enim est propter informitatem minus unica in mundo materia. Factum etiam, ut privatio quælibet non minus una dicatur, quam habitus unus: ens tamen minus privatio, quam habitus, judicatur. Sed hæc alibi diximus.

Sed ad primum illud nobis regrediendum, asseverantibus, ipsum manere semper idem, quamvis ex illo cætera profluant. In numeris quidem manente uno, secundum ipsum fit numerus alio faciente: in eo autem, quod est super entia, manet multo magis ipsum unum. Illo vero (hic) manente non aliud secundum ipsum entia facit: illud namque est ad entia facienda sufficiens. Atqui quemadmodum (illic) in numeris species unitatis principii numerorum servatur in omnibus primo quodam secundoque gradu: neque singuli sequentes numeri unitatem æque participant, sic et in ordine rerum unumquodque sequentium primum habet in se illius aliquid velut speciem. Et in numeris quidem participatio unitatis quantitatem producit in numeris. Hic autem ipsius unius vestigium essentiam rebus instituit, adeo ut ipsum esse vestigium sit unius. Unde hoc ipsum *Ine*, id est esse, quæ quidem denominatio est declarans *usiam*, id est essentiam, siquis dicat derivari ab ipso *en*, id est uno, a veritate forsan non aberrabit. Jam vero quod dicitur *on*, id est ens, hoc certe primum inde micans, et quasi non longe progrediens noluit ultra procedere, sed ad interiora conversum constitit, ubi facta jam est essentia, existitque essen-

524 ἐνταῦθα ἕκαστον μὲν τῶν μετὰ τὸ πρῶτον ἔχει τι ἐκείνου οἷον εἶδος ἐν αὐτῷ. Κἀκεῖ μὲν ἡ μετάληψις τὸ ποσὸν ὑπέστησεν αὐτῶν· ἐνταῦθα δὲ τὸ ἴχνος τοῦ ἑνὸς, τὴν οὐσίαν αὐτοῖς ὑπεστήσατο, ὥστ' C εἶναι τὸ εἶναι ἴχνος ἑνός. Καὶ τὸ εἶναι δὲ τοῦτο, ἡ τῆς οὐσίας δηλωτικὴ ὀνομασία, ἀπὸ τοῦ ἓν εἴ τις λέγοι γεγονέναι, τάχα ἂν τύχοι τοῦ ἀληθοῦς. Τὸ γάρ τοι λεγόμενον ὄν, τοῦτο πρῶτον ἐκεῖθεν οἷον ὀλίγον προβεβηκὸς, οὐκ ἠθέλησεν ἔτι πρόσω ἐλθεῖν· μεταστραφὲν δὲ εἰς τὸ εἴσω ἔστη, καὶ ἐγένετο οὐσία, καὶ ἔστιν ἁπάντων, οἷον ἐναπερείσαντος ἐν φθόγγῳ αὐτὸν τοῦ φωνοῦντος, ὑφίσταται τὸ ἓν, δη- D λοῦν τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, καὶ τὸ ὂν σημαῖνον τὸ φθεγξάμενον, ὡς δύναται. Οὕτω τοι τὸ μὲν γενόμενον ἡ οὐσία, καὶ τὸ εἶναι μίμησιν ἔχοντα, ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ῥυέντα, ἡ δὲ ἰδοῦσα καὶ ἐπικινηθεῖσα τῷ θεάματι, μιμουμένη ὃ εἶδεν, ἔρρηξε φωνὴν τὴν ὂν καὶ τὸ εἶναι, καὶ οὐσίαν, καὶ ἑστίαν. Οὗτοι γὰρ οἱ φθόγγοι, θέλουσι σημῆναι τὴν ὑπόστασιν γεννηθέντος ὠδῖνι τοῦ φθεγγομένου, ἀπομιμούμενοι ὡς οἷον τε αὐτοῖς, τὴν γένεσιν τοῦ ὄντος.

525 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὥς τις ἐθέλει λελέχθω. Τῆς δὲ γενομένης οὐσίας εἴδους οὔσης, (οὐ γὰρ δή τι ἄλλο ἄν τις εἴποι τὸ ἐκεῖθεν γενόμενον·) καὶ εἴδους οὐ τινὸς, ἀλλὰ παντὸς, ὡς μὴ ἂν ὑπολιπεῖν τι ἄλλο, ἀνά-

2. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν ἑαυτῷ.
3. τοῦ ἑνὸς] Cod. Ciz. τοῦ ἓν.
ib. αὐτοῖς] Cod. Med. B. αὐτῆς.
ib. ὑπεστήσατο] Cod. Vat. ὑποστήσατο.
4. εἶναι, ἴχνος] Cod. Vat. ἓν ἴχνος.
5. τάχα ἄν] Codd. Mon. C. Vat. ταχ' ἄν, cum Marc. A.
6. γάρ τοι] Codd. Ciz. et Vat. γάρ τι. Prior pergit λιγομένων ἓν πρώτων.
7. ἠθέλησεν] Ita Codd. omnes; sed Ed. ἠθέλησε.
8. ἐναπερείσαντος ἐν φθόγγῳ] Codd. Med. B. et Vat. ἐν φθόγγῳ ἐναπερείσαντος. Ciz. Marc. M. et Mon. C. ἐν φθόγγῳ ἐν ἀπερείσαντος. Ed. ἐν ἀπερείσαντος ἐν φθόγγῳ. Med. A. ut nos scripsimus.
10. τὸ ὄν] Cod. Mon. C. τοῦ ὄν, cum Marc. A.
11. τὸν μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. τὸ μέν. Et sic correxi.
13. ὄν καὶ] Cod. Vat. οὐ καί.
15. ἀπομιμούμενοι] Cod. Vat. ἀπομιμουμένῳ. Mox Med. B. Marc. A. αὐτοῖς.
16. γέννησιν] Codd. omnes cum marg. Ed. γένεσιν: nisi quod Marc. B. habet γέννεσιν. Quare correxi.
17. ἐθέλει] Cod. Ciz. ἐθέλῃ. Idem mox omittit omnia inter οὐ γὰρ et ὑπολιτεῖν τι ἄλλο.
18. δή τι ἄλλο] Cod. Vat. δὲ ἄλλο τι. Marc. A. Mon. C. Med. B. δὴ ἄλλο τι.
ib. εἴποι] Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. εἴπῃ.

tia omnium, et qui pronuntiat hæc, quasi in sono nitens se ipsum continet: natumque est *on en*, id est ens unum, ipsa prolatione declarans se ab ipso *en*, id est uno profluere: et certe ipsum *on*, id est ens, ita pronuntiatum id ipsum significat quoad potest. Sic utique quod factum est *usia*, id est essentia, atque *ine*, id est esse, imitantur pro viribus auctorem ex ejus virtute manantia. Mens vero hæc animadvertens, et spectaculo ipso perducta, et imitata quod novit, voces ejusmodi subito protulit, *on*, *ine*, *usiam*, *estian*. Hi namque soni substantiam geniti conantur exprimere, ipso pronuntiatore ad id enitente, imitantes profecto, quoad possunt, entis ipsius originem.

VI. *Quoniam dicendo speciem vel essentiam, concipis et definis aliquid intellectu, scito, id non esse rerum principium: illud enim nullo modo comprehendi potest.*

Ipsum unum vel unitas nomen est a Pythagoricis adinventum, quo principii rerum simplicitatem eminentiamque pro viribus designarent, negantes quidem multitudinem compositionemque et determinationem prorsus omnem ab ipso nihil interim affirmantes, quod et Apollinis nomine confirmabant. Sicut sensibile genus cum sensu proportionem habet, ita intelligibile cum intellectu. Principium ergo rerum non habens cum intellectu proportionem, supereminet genus intelligibile: igitur est ente superius.

Sed hæc quidem, ut cuique placet, accipiantur. Quum vero essentia genita species sit, neque enim aliud quicquam, quod inde gignitur, quispiam appellaverit: sit, inquam, non species quædam, sed species omnis, adeo ut nihil aliud speciei reliquum sit, necessarium est, ipsum unum

γκη ἀνείδεον ἐκεῖνο εἶναι· ἀνείδεον δὲ ὂν οὐκ οὐσία· τόδε γάρ τι δεῖ 525
τὴν οὐσίαν εἶναι, τοῦτο δὲ, ὡρισμένον, τὸ δὲ οὐκ ἔστι λαβεῖν ὡς
τόδε· ἤδη γὰρ οὐκ ἀρχὴ, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, ὃ τόδε εἴρηκας εἶναι. B
Εἰ οὖν τὰ πάντα ἐν τῷ γενομένῳ, τί τῶν ἐν τούτῳ ἐκεῖνο ἐρεῖς; οὐ-
δὲν δὲ τούτων ὄν, μόνον ἂν λέγοιτο ἐπέκεινα τούτων. Ταῦτα δὲ τὰ
ὄντα καὶ τὸ ὄν· ἐπέκεινα ἄρα ὄντος· τὸ γὰρ ἐπέκεινα ὄντος οὐ τόδε
λέγει· οὐ γὰρ τίθησιν· οὐδὲ ὄνομα αὐτοῦ λέγει, ἀλλὰ φέρει μόνον τὸ
οὐ τοῦτο. Τοῦτο δὲ ποιοῦν οὐδαμοῦ αὐτὸ περιλαμβάνει· γελοῖον γὰρ
ζητεῖν ἐκείνην τὴν ἄπλετον φύσιν περιλαμβάνειν. Ὁ γὰρ τοῦτο βου- C
λόμενος ποιεῖν ἀπέστησεν αὑτὸν, καὶ τοῦ ὁπωσοῦν καὶ κατὰ βραχὺ
εἰς ἴχνος αὐτοῦ ἰέναι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν νοητὴν φύσιν βουλόμενος
ἰδεῖν, οὐδὲ μίαν φαντασίαν αἰσθητοῦ ἔχων, θεάσεται ὅ ἐστιν ἐπέ-
κεινα τοῦ αἰσθητοῦ, οὕτω καὶ ὁ θεάσασθαι θέλων τὸ ἐπέκεινα τοῦ
νοητοῦ, τὸ νοητὸν πᾶν ἀφεὶς, θεάσεται, ὅτι μέν ἐστι διὰ τούτου μα-
θών, οἷον δέ ἐστι τοῦτο, ἀφείς. Τὸ δὲ οἷον σημαίνοι ἂν τὸ οὐχ οἷον· D
οὐ γὰρ ἔνι οὐδὲ τὸ οἷον, ὅτῳ μηδὲ τὸ τί. Ἀλλὰ ἡμεῖς ταῖς ἡμετέραις
ὠδῖσιν ἀποροῦμεν ὅ,τι χρὴ λέγειν, καὶ λέγομεν περὶ οὗ ῥητοῦ καὶ
ὀνομάζομεν, σημαίνειν ἑαυτοῖς θέλοντες ὡς δυνάμεθα. Τάχα δὲ καὶ
τὸ ἓν ὄνομα τοῦτο ἄρσιν ἔχει πρὸς τὰ πολλά. ὅθεν καὶ Ἀπόλλωνα οἱ

1. ἀνείδεον] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. h. l. et mox ἀνίδεον.
ib. τόδε γὰρ] Cod. Vat. τὸ δὲ γάρ.
5. ἐπέκεινα πάντων] Codd, præter Darm., omnes τούτων.
ib. δὲ τὰ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τά.
6. ὄντως] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) Vat. Marc. A. Med. B. cum marg. Ed. ὄντος. Quod recepi.
7. αὐτὸ] Cod. Mon. C. αὐτοῦ, cum Marc. A.
10. αὑτὸν] Cod. Vat. αὐτόν.
12. οὐδὲ μίαν] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. εὐδεμίαν.
13. τοῦ αἰσθητοῦ] Cod. Vat. τεῦ τοῦ αἰσθητοῦ.
ib. τὸ ἐπέκεινα] Cod. Vat. omittit τό.
14. θεάσεται] Cod. Vat. θεάσασθαι.
15. δέ ἐστι] Codd. Mon. C. Vat. δ' ἔστι.
16. μηδὲ τό] Cod. Vat. εὐδὲ τό.
ib. ἡμεῖς] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἡμεῖς.
18. ἑαυτοῖς] Cod. Vat. ἐπὶ τοῖς.

speciem non habere. Cum vero a specie sit alienum, neque etiam esse potest essentia: oportet enim essentiam hoc aliquid esse: id autem determinatum jam est, illud vero non licet tanquam hoc aliquid cogitare: alioquin jam non esset principium, sed illud duntaxat, quod hoc aliquid appellabas. Si igitur in eo, quod inde genitum est, omnia sunt, nihil eorum, quæ in hoc ipso sunt, esse re vera dices ipsum omnium auctorem. Cumque horum nihil sit omnino, solum dici potest esse, quod super hæc existit. Hæc autem sunt entia atque ens ipsum: illud igitur ente superius. Jam vero, quod est ente superius, non dicit hoc aliquid: neque enim ponit aliquid, neque nomen ipsius dicit, sed affert solum hoc ipsum, scilicet non hoc. Id autem agens nusquam comprehendit ipsum: ridiculum est enim, moliri immensam illam complecti naturam. Quisquis autem id molitur, se ipsum vel a minimo queque illius vestigio procul admodum amovet: profecto quemadmodum cognoscere naturam intelligibilem cupiens, tunc demum cognoscet, quod est super sensibile genus, quando nullam prorsus rei sentiendæ tenebit imaginem. Sic etiam, qui naturam intelligibili natura superiorem contemplari desiderat, si modo intelligendum omne dimiserit, contemplabitur: per hoc, inquam, discens illam existere, qualis vero sit omnino dimittens. Hoc ipsum vero, quod dicitur quale, significat re vera non quale: cui enim non inest, quod dicere *quid* consuevimus, neque convenit etiam, quod *quale* appellare solemus. At nos nostris quasi cujusdam parturientis angustiis laborantes quid potissimum dicere deceat, ignoramus: et de illo, quod dici non potest, dicimus atque nominamus, significare aliquid nobis ipsis, quoad possumus affectantes. Forsan vero et nomen hoc, quod dicitur unum, per respectum quendam ad multa nega-

525 Πυθαγορικοὶ συμβολικῶς πρὸς ἀλλήλους ἐσήμαινον, ἀποφάσει τῶν
E πολλῶν. Εἰ δὲ θέσις τις τὸ ἓν, τό, τε ὄνομα, τό, τε δηλούμενον,
ἀσαφέστερον ἂν γίγνοιτο τοῦ εἰ μή τις ὄνομα ἔλεγεν αὐτοῦ· τάχα
γὰρ τοῦτο ἐλέγετο, ἵνα ὁ ζητήσας ἀρξάμενος ἀπ' αὐτοῦ, ὃ πάντων
[ἡ] μάλιστα ἁπλότητός ἐστι σημαντικὸν, ἀποφήσῃ τελευτῶν καὶ 5
τοῦτο, ὡς τεθὲν μὲν ὅσον οἷόν τε καλῶς τῷ θεμένῳ· οὐκ ἄξιον μὴν
526 οὐδὲ τοῦτο εἰς δήλωσιν τῆς φύσεως ἐκείνης, ὅτι μηδὲ ἀκουστὸν ἐκ-
A εἶνο, μηδὲ τῷ ἀκούοντι δεῖ συνετὸν εἶναι, ἀλλ' εἴπερ τινι, τῷ ὁρῶντι.
Ἀλλ' εἰ τὸ ὁρῶν εἶδος ζητεῖ βλέπειν, οὐδὲ τοῦτο εἴσεται.

A Ἢ ἐπειδὴ διττὸν καὶ τὸ ἐνεργείᾳ βλέπειν, οἷον ἐπὶ ὀφθαλμοῦ· τὸ 10
μὲν γάρ ἐστιν ὅραμα αὐτῷ τὸ εἶδος τὸ τοῦ αἰσθητοῦ, τὸ δὲ δι' οὗ ὁρᾷ
τὸ εἶδος αὐτοῦ, ὃ καὶ αὐτὸ αἰσθητόν ἐστιν αὐτῷ, ἕτερον ὂν τοῦ εἴ-
δους, αἴτιον δὲ τῷ εἴδει τοῦ ὁρᾶσθαι, ἐν μὲν τῷ εἴδει καὶ ἐπὶ τοῦ εἴ-
δους συνορώμενον· διὸ οὐκ ἐναργῆ τότε δίδωσι τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ,
B ἅτε τοῦ ὄμματος τετραμμένου πρὸς τὸ πεφωτισμένον. Ὅταν δὲ μη- 15
δὲν ἄλλο ᾖ παρ' αὐτὸ, ἀθρόᾳ εἶδε προσβολῇ, καί τοι καὶ τότε εἶδεν
ἐπερειδόμενον ἄλλῳ, μόνον δὲ αὐτὸ γενόμενον, μὴ πρὸς ἑτέρῳ, οὐ

2. θίσις] Cod. Vat. θίσεις.
3. ἀσαφίστερον] Cod. Vat. σαφίστερον.
ib. μή τις] Cod. Ciz. μή τινος.
4. ἐλέγετο] Cod. Vat. ἔλεγεν.
5. ἡ μάλιστα] Absunt hæc a Codd. omnibus, nisi quod Med. A. supra lin. habet μάλιστα.
ib. ἀποφήσει] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ἀποφήσῃ. Quod recepi.
7. τοῦτο, εἰς] Cod. Vat. τὸ εἰς.
10. ἐνεργείᾳ] Cod. Ciz. ἐνέργεια.
13. τοῦ ὁρᾶσθαι] Codd. Ciz. Mon. C. (a pr. m.) Med. B. Marc. A. Vat. τὸ ὁρατόν.
16. εἶδε] Cod. Med. B. ἴδεν, et ita paulo inferius. Marc. A. ἴδε.
17. ἕτερον] Codd. præter Darm., omnes ἑτέρῳ. Quod recepi.

tionem elevationemque significat. Quapropter Pythagorici quoque Apollinem secretiori quadam significatione inter se nominabant, ipsa scilicet negatione multorum. Si autem nomen hoc unum significatione sua ponat aliquid et affirmet, tum nomen, tum etiam nominatum, erit obscurius, quam si quis nomen illius esse minime dixerit: nam forte nomen id dictum est, ut indagator exordiens ab eo, quod maxime omnium significare potest simplicitatem, eo tandem perveniat, ut hoc ipsum præterea neget, quasi quanto melius a nominante poni potuit, impositum fuerit: neque tamen et hoc dignum sit, quo natura illa significetur: nempe illud auditu attingi non potest, neque ab audiente ullo potest intelligi: sed si cui patere potest, occurrit potius intuenti. Verum si intuens ipse contendat speciem intueri, neque hoc tanquam speciem intuebitur.

VII. *Sicut per ipsum lumen et oculus est perspicax, et colores sunt conspicui, in quibus oculus videt lumen, quod in se ipso non videt: sic per primum principium et mens intelligere potest, et vera fiunt intelligenda, in quibus mens ipsius principii lumen intelligit, in se ipso vero nequaquam.*

Potest tamen intentionem a singulis veris retrahere, convertereque ad principii lumen, quo et hæc vera sunt, et hic intelligens: atque ita ipso quoquo modo tanquam lumine frui. Similiter si voluntatem a singulis bonis amandis revoces ad amandum ipsum bonum, quo et tu amas, et illa sunt amabilia, frueris statim ipso bono, videlicet insolito quodam gaudio.

Proinde duobus modis secundum actum videre contingit, quemadmodum accidit circa oculum. Sane aliud quidem oculo spectaculum est, ipsius scilicet rei sentiendæ species: aliud autem illud est, per quod speciem illius videt: quod quidem ipsum quoque ei sensibile est, diversum certe ab ipsa specie: causa vero, per quam species ipsa perspicitur, atque existens in specie, et mox cum ea conspectum: quapropter tunc non admodum clare perspicitur, quippe quum oculus ad illuminatum intentius sese dirigat. Quando vero nihil sit aliud, præter ipsum, subito quodam totoque simul intuitu contuebitur, quamvis et tunc ipsum adhærens alteri sentiet: sin autem solum ipsum

δύναται ἡ αἴσθησις λαβεῖν, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς τὸ ἐν αὐτῷ 526
τάχ' ἂν τὴν αἴσθησιν ἐξέφυγεν, εἰ μή ὄγκος ἐπέκειτο αὐτῷ στερεώ-
τερος. Εἰ δέ τις φῶς πᾶν εἶναι αὐτὸν λέγοι, τοῦτο ἄν τις λάβοι C
πρὸς δήλωσιν τοῦ λεγομένου· ἔσται γὰρ φῶς ἐν οὐδενὶ εἴδει τῶν ἄλ-
λων ὁρωμένων, καὶ ἴσως ὁρατὸν μόνον· τὰ γὰρ ἄλλα ὁρατά, οὐ φῶς
μόνον. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡ τοῦ νοῦ ὄψις ὁρᾷ μὲν καὶ αὐτὴ δι' ἄλλου
φωτὸς τὰ πεφωτισμένα ἐκείνῃ τῇ πρώτῃ φύσει, καὶ ἐν ἐκείνοις ὄν-
τως ὁρᾷ, νεύουσα μέντοι πρὸς τὴν τῶν καταλαμπομένων φύσιν, ἧτ-
τον αὐτὸ ὁρᾷ. Εἰ δ' ἀφήσει τὰ ὁρώμενα, καὶ δι' οὗ εἶδεν εἰς αὐτὸ
βλέπει, φῶς ἂν καὶ φωτὸς ἀρχὴν ἂν βλέποι· ἀλλ' ἐπεὶ μὴ ὡς ἔξω D
ὂν δεῖ τὸν νοῦν τοῦτο τὸ φῶς βλέπειν, πάλιν ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἰτέον,
ὅς ποτε καὶ αὐτὸς οὐ τὸ ἔξω φῶς οὐδὲ τὸ ἀλλότριον εἴσεται, ἀλλὰ
πρὸ τοῦ ἔξω οἰκεῖόν τι καὶ μᾶλλον στιλπνότερον ἐν ἀκαρεῖ θεᾶται,
ἢ νύκτωρ ἐν σκότῳ πρὸ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ προπηδήσαντος· ἢ ὅταν μη- E
δὲν ἐθελήσας τῶν ἄλλων βλέπειν, προβάλληται πρὸ αὐτοῦ τὴν τῶν
βλεφάρων φύσιν, τὸ φῶς ὅμως προφέρων, ἢ καὶ πιέσαντος τοῦ ἔχον-
τος τὸ ἐν αὐτῷ φῶς ἴδοι· τότε γὰρ οὐχ ὁρῶν ὁρᾷ, καὶ μάλιστα τότε
ὁρᾷ, φῶς γὰρ ὁρᾷ· τὰ δ' ἄλλα φωτοειδῆ μὲν ἦν, φῶς δὲ οὐκ ἦν.
Οὕτω δὴ καὶ νοῦς αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων καλύψας, καὶ συναγαγὼν
εἰς τὸ εἴσω μηδὲν ὁρῶν θεάσεται οὐκ ἄλλο ἐν ἄλλῳ φῶς· ἀλλ' αὐτὸ
καθ' ἑαυτὸ μόνον, καθαρὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐξαίφνης φανέν. F

2. στιγμώτερες] Codd. Ciz. et Vat. στι-
[illegible].
3. λάβοι] Cod. Ciz. λάβῃ.
4. πρὸς δήλωσιν] Cod. Vat. προσδήλω-
σιν.
6. αὐτὴ δι'] Codd. Vat. Marc. A. αὖτη
δι'.
7. ὄντως] Cod. Mon. C. ὄντος, cum
Marc. A.
9. αὐτὸ ὁρᾷ] Cod. Ciz. ὁρᾷ αὐτό.
10. βλέποι] Codd. Mon. C. Med. B.
Marc. A. [illegible].
14. πρὸ αὐτοῦ] Marc. A. πρὸς αὐτοῦ.
Mox idem ὅτ' ἄν.
15. προσβάλληται] Codd. Ciz. Mon. C.
Med. B. Vat. προσβάλλοιτο. Med. A.
προσβάλληται. Marc. A. προβάλλοι τό.
19. νοῦς αὐτὸν] Cod. Vat. νοῦς αὐτόν.
20. μηδὲν] Cod. Vat. οὐδέν. Idem post
ὁρῶν nullam post διάσιται plenam habet
distinctionem. In Cod. Ciz. est. διάσιται.
καὶ οὐκ.
21. ἑαυτὸ] Codd. Darm. et Med. A.
αὐτό.
ib. ἑαυτοῦ] Codd. Marc. A. Mon. C.
Med. B. Vat. αὐτεῦ.

sit nulli prorsus adjunctum, non poterit sensus accipere: quandoquidem solis lumen in sole ipso vigens forte sensum effugeret, nisi moles ipsa solis esset subjuncta solidior. Si quis autem totum solem lumen esse dicat, id aliquis forsitan pro illius, quod dicitur, declaratione suscipiet: erit namque lumen in nulla aliorum specie, quæ videntur, ac forte visibile solum atque lucidum, alia enim visibilia non solum lumen existunt. Simili ratione mentis aspectus videt quidem et ipse per lumen aliud res illuminatas prima illa natura, atque in illis re vera videt et illud: veruntamen ad naturam rerum illuminatarum impensius se convertens, minus ipsum interea cernit. At si visas quandoque res dimiserit, et lumen illud, per quod videt, attente respexerit, lumen jam ipsum luminisque principium pervidebit. Quoniam vero mentem oportet ejusmodi lumen non tanquam extrinsecum aliquid intueri, rursus ad illum oculum accedamus, qui ipse quoque quandoque non extrinsecum lumen, nec alienum videat, sed ante lumen externum intueatur: proprium aliquod et lucidius [in sede quadam inviolata puraque] intra momentum temporis perlucens, aut nocte in tenebris coram se ex se prosilientem quendam aspiciat radium: aut quando nihil volens aspicere aliorum, se ipsum cohibeat tegmine palpebrarum, atque interim proferat ex se lumen: vel quum premens aliquis angulos palpebrarum, lumen, quod latebat, intus

527 Ὥστε ἀπορεῖν ὅθεν ἐφάνη, ἔξωθεν ἢ ἔνδον, καὶ ἀπελθόντος εἰπεῖν, ἔνδον ἄρα ἦν, καὶ οὐκ ἔνδον αὖ· ἢ οὐ δεῖ ζητεῖν, πόθεν, οὐ γάρ ἐστι τὸ πόθεν· οὔτε γὰρ ἔρχεται, οὔτε ἄπεισιν οὐδαμοῦ, ἀλλὰ φαίνεταί τε καὶ οὐ φαίνεται· διὸ οὐ χρὴ διώκειν, ἀλλ' ἡσυχῇ μένειν, ἕως ἂν φανῇ, παρασκευάσαντα ἑαυτὸν θεατὴν εἶναι, ὥσπερ ὀφθαλμὸς, ἀνα- 5
B τολὰς ἡλίου περιμένει, ὁ δὲ ὑπερφανεὶς τοῦ ὁρίζοντος, ἐξ ὠκεανοῦ φασὶν οἱ ποιηταὶ, ἔδωκεν ἑαυτὸν θεάσασθαι τοῖς ὄμμασιν· οὐτοσὶ δὲ ὃν μιμεῖται ὁ ἥλιος, ὑπερσχήσει πόθεν; καὶ τί ὑπερβαλὼν φανήσεται; ἢ αὐτὸν ὑπερσχὼν τὸν νοῦν τὸν θεώμενον· ἑστήξεται μὲν γὰρ ὁ νοῦς πρὸς τὴν θέαν, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ πρὸς τὸ καλὸν βλέπων, ἐκεῖ 10
ἑαυτὸν πᾶς τρέπων καὶ διδοὺς, στὰς δὲ καὶ οἷον πληρωθεὶς μένους,
C εἶδε μὲν τὰ πρῶτα καλλίω γενόμενον ἑαυτὸν καὶ ἐπιστίλβοντα, ὡς ἐγγὺς ὄντος αὐτοῦ. Ὁ δὲ οὐκ ἤει ὥς τις προσεδόκα, ἀλλ' ἦλθεν ὡς οὐκ ἐλθών· ὤφθη γὰρ ὡς οὐκ ἐλθὼν, ἀλλὰ πρὸ ἁπάντων παρὼν, πρὶν καὶ τὸν νοῦν ἐλθεῖν· εἶναι δὲ τὸν νοῦν τὸν ἐλθόντα, καὶ τοῦτον εἶναι 15
καὶ τὸν ἀπιόντα, ὅτι μὴ οἶδε, ποῦ μένειν δεῖ, καὶ ποῦ ἐκεῖνος μένει, ὅτι ἐν οὐδενί· καὶ εἰ οἷόν τε ἦν καὶ αὐτῷ τῷ νῷ μένειν μηδαμοῦ, οὐχ

2. πόθεν] Omnes, præter Cod. Darm., addunt: οὐ γάρ ἐστι τὸ πόθεν, quod legit etiam Fic. Quare recepi. Marc. B. pergit οὔτε γάρ ἐστι.
4. καὶ οὐ φαίνεται] Absunt a Cod. Ciz. Antecedens τε omittit Cod. Mon. C. cum Marc. A.
6. περιμένει] Cod. Vat. περιμένῃ.
7. οἱ ποιηταὶ] Conf. Iliad. ν, 421—423.
12. ἴδε μὲν] Marc. A. ἴδε μέν.
13. ἤει ὥς τις] Codd. Vat. et Marc. A. εἴη. Prior cum Ciz. ὥσπερ pro ὡς τις.
14. ὤφθη γὰρ ὡς οὐκ ἐλθών] Cod. Vat. omittit hæc.
15. εἶναι δὲ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. habet δεῖ.
ib. ἐλθόντα] Codd., excepto Darm., omnes τὸν ἐλθόντα. Quod recepi.
16. ποῦ μένειν δεῖ] Cod. Vat. πῆ, Mon. C. ποῖ. Vat. omittit δεῖ. Mon. C. Marc. A. Med. B. et Ciz. pergunt δεῖ μένειν.

inspiciat, tunc sane non videndo videt, et tunc maxime videt: videt namque lumen: cætera vero, quæ ante viderat, lucida quidem erant, lumen vero non erant. Sic itaque mens se ab aliis segregans atque cohibens ad interiora, nihilque videns cernit protinus lumen, non in alio aliud, sed ipsum secundum se ipsum solum purum ex se ipso repente coruscans.

VIII. *Expelle ab animo tria, motum, multiplicitatem, determinationem, scilicet per quam certæ cuidam rei se addicit vel cogitandæ vel affectandæ.*

Statim animus factus principio proximus immobili, simplici, absoluto, impletur novo ejusdem lumine, mox se ipsum animadvertit mirabiliter solito pulchriorem. Quod sane novæ pulchritudinis lumen inspicit tanquam intimum: subinde animadvertit hoc ipsum sibi ex principio provenire, ubi etiam lumen agnoscit ut extimum.

Id autem ita fit, ut dubitari contingat, undenam hoc effulgeat: utrum ab extrinseco aliquo, an potius ab intrinseco: et quum discesserit, accidat dicere, intimum erat hoc, rursusque non intimum, sed profecto non est quærendum unde contingat, nempe non datur hic unde: neque enim huc accedit, vel alio rursus hinc abit, sed vel apparet nobis, vel non apparet: quapropter non decet prosequi, sed potius requiescere, donec nobis effulgeat, ita nos ad id spectaculum præparantibus, sicut et oculus ortum solis expectat, cui sol ipse ex orizonte resurgens, et ut poëtæ aiunt, ex Oceano exhibet se spectandum. Hic autem hic inquam, quem sol imitatur, undenam superne fulgebit? quidve transcendens nobis perspicue rutilabit? Profecto mentem desuper occupans suspicientem illuminabit. Intellectus itaque in suspiciendo se sistet, nihil aliud quam pulchrum ipsum spectans, seque totum illuc convertens, eique omnino se dedicans. Itaque consistens ac velut vigore repletus, primo quidem se ipsum respicit pulchriorem jam effectum, jamque fulgentem, quippe quum jam sit summo propinquus. Deus autem non accedit, ut forsan aliquis expectaverit, sed venit quasi non veniens. Apparet enim non veniens, sed ante superque omnia præsens, priusquam intellectus accesserit:

ὅτι ἐν τόπῳ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ἐν τόπῳ, ἀλλ' ὅλως οὐδαμοῦ, ἦν 527 D
ἂν ἀεὶ ἐκεῖνον βλέπων· καίτοι οὐδὲ βλέπων, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ ὢν, καὶ
οὐ δύο. Νῦν δὲ ὅτι ἐστὶ νοῦς, οὕτω βλέπει, ὅτε βλέπει τῷ ἑαυτοῦ
μὴ νῷ· θαῦμα δή, πῶς οὐκ ἐλθὼν πάρεστι, καὶ πῶς οὐκ ὢν οὐδαμοῦ
οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ ἔστιν. Ἔστι μὲν οὖν οὑτωσὶ αὐτόθεν θαυμάσαι,
τῷ δὲ γνόντι τὸ ἐναντίον εἴπερ ἦν θαυμάσαι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ δυνατὸν E
εἶναι, ἵνα τις καὶ θαυμάσῃ· ἔχει δὲ ὧδε.

Πᾶν τὸ γενόμενον ὑπ' ἄλλου ἢ ἐν ἐκείνῳ ἐστὶ τῷ πεποιηκότι, ἢ A
ἐν ἄλλῳ, εἴπερ εἴη τι μετὰ τὸ ποιῆσαν αὐτό· ἅτε γὰρ γενόμενον ὑπ'
ἄλλου, καὶ πρὸς τὴν γένεσιν δεηθὲν ἄλλου, ἄλλου δεῖται πανταχοῦ·
διόπερ καὶ ἐν ἄλλῳ. Πέφυκεν οὖν τὰ μὲν ὕστατα ἐν τοῖς πρὸ αὐτῶν 528
ὑστάτοις, τὰ δ' ἐν πρώτοις, ἐν τοῖς προτέροις· καὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ,
ἕως εἰς τὸ πρῶτον ἀρχῆς. Ἀρχὴ δὲ ἅτε μηδὲν ἔχουσα πρὸ αὐτῆς,
οὐκ ἔχει ἐν ὅτῳ ἄλλῳ· μὴ ἔχουσα δ' ἐν ὅτῳ αὕτη, τῶν ἄλλων ὄντων
ἐν τοῖς πρὸ αὐτῶν, τὰ ἄλλα περιείληφε πάντα αὐτὴ περιλαβοῦσα δὲ

1. ὅλως οὐδαμοῦ] Codd. Marc. A. Mon. C. ὅμως. Idem cum Med. B. et Vat. μηδαμοῦ. Mon. C. omittit proximum ἄν cum Marc. A.
2. ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.
ib. καίτοι] Cod. Med. B. καί.
ib. ἀλλ' ἐν] Cod. Ciz. omittit ἐν. Idem mox habet ὅν, sed correctum in ὤν, et post νῦν omittit δέ.
3. τῷ ἑαυτοῦ] Cod. Vat. τὸ pro τῷ.
4. παρίστη] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Mon. C. παρίστι.
ib. οὐδαμοῦ, οὐκ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) Mon. C. οὐδαμεῦ, οὐδαμου ουκ.
8. Πᾶν τὸ γινόμενον κ.τ.λ.] Hinc excipit pars Dissert. Villoison. Anecd. p. 239. med. præmissis his verbis: πάλιν οὖν ἀναλαβόντις ἀλλην ἀρχὴν λέγομεν ὥδε· πᾶν τὸ κ.τ.λ.
11. τὰ μὲν ὕστατα] Vox μὲν deest in Marc. C.E.
14. ἐν ὅτῳ αὕτη] Desunt in Codd. Marc. C.E.

intellectus autem est proprie qui accedit, et qui discedit: discedit, inquam, quando non novit ubi sit permanendum, et ubi ille permaneat: quoniam videlicet re vera manet in nullo, ac si posset et intellectus esse nusquam, non in loco duntaxat, inquam: nam et ipse non est in loco, sed omnino nusquam, procul dubio illum semper aspiceret: tametsi non aspiciens attingeret illum, sed in illo consistens: neque id quidem tanquam duo. Nunc vero quoniam est intellectus, ita videt, quando videt, eo scilicet, quod in ipso non est intellectus: et profecto mirum est, quonam modo adsit non accedens, quove modo dum existit nusquam ob id ipsum interim sit ubique. Accidit sane id [ex ipsa sui conditione] ilico temereque mirari, sed apud eum, qui rem ipsam cognoverit, admirationi potius foret, si quando contrarium diceretur: imo vero neque potest aliter se habere, adeo ut quis vehementius admiretur: ita vero se habet.

IX. *Quoniam omnia dependent a Deo, ipse vero a nullo: ideo omnia sunt in ipso, sed ipse est in nullo: continet omnia, non continetur.*

Quia continetur a nullo, nusquam est: quia vero continet omnia, omnibus adest. Sic mundi corpus est in anima mundi, hæc in mente, hæc in bono, neque vicissim. Sicut igitur anima tanquam libera singulis corporis partibus tota simul adest, ita bonum ab omnibus limitibus absolutum adest omnibus. Omnino vero quod ad suam existentiam non dependet a certo subjecto, vel loco, nec a certa natura ubique est et nusquam, sicut anima, et mens, et Deus.

Quicquid ab alio fit, aut in suo est auctore, aut in alio quopiam, si quid modo præter auctorem sit reliquum: nam cum ab alio fiat, et ad genituram indigeat alio, nimirum ubique alio indiget, quapropter requiescit in alio. Ita igitur natura comparatum est, ut ultima passim sint in penultimis: rursusque priora his similiter in prioribus, aliudque semper in alio, quousque perveniatur ad summum. Summum vero principium, utpote cui nihil præsit ulterius, esse nequit in alio. Quum vero ipsum quidem non sit in alio, cætera vero superioribus insint, nimirum ipsum reliqua cuncta complectitur. Complectens autem neque dissipatur in illa, et habet omnino non habitum: et profecto cum habeat, nec habeatur, non datur aliquid usquam, ubi non sit et ipsum: nisi enim adesset, nec haberet: rursusque, si non habetur, nec utique adest. Adest igitur, atque non adest, nempe ex eo quidem,

528 B οὔτ' ἐσκεδάσθη εἰς αὐτὰ, καὶ ἔχει οὐκ ἐχομένη· ἔχουσα δὴ καὶ αὐτὴ οὐκ ἐχομένη, οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ ἔστιν, εἰ γὰρ μὴ ἔστιν, οὐκ ἔχει, εἰ δὲ μὴ ἔχεται, οὐκ ἔστιν· ὥστε ἔστι καὶ οὐκ ἔστι, τῷ μὲν μὴ περιέχεσθαι οὐκ οὖσα, τῷ δ' εἶναι παντὸς ἐλευθέρα οὐδαμοῦ κωλυομένη εἶναι· εἰ γὰρ αὖ κεκώλυται, ὥρισται ὑπ' ἄλλου, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἄμοιρα αὐτοῦ. Καὶ μέχρι τούτου ὁ θεὸς, καὶ οὐδ' ἂν ἔτι ἐφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δουλεύων τοῖς C μετ' αὐτόν. Τὰ μὲν οὖν ἔν τινι ἐκεῖ ἐστιν οὗ ἐστιν· ὅσα δὲ μὴ ποῦ, οὐκ ἔστιν ὅπου μή. Εἰ γὰρ μὴ ἐνθαδὶ, δῆλον ὅτι ἄλλος αὐτὸν κατέχει τόπος, καὶ ἐνθαδὶ, ἐν ἄλλῳ, ὥστε ψεῦδος τὸ οὐ ποῦ. Εἰ οὖν ἀληθὲς τὸ οὐ ποῦ, καὶ ψεῦδος τὸ ποῦ, ἵνα μὴ ἐν ἄλλῳ οὐδενὸς ἂν ἀποστατεῖ. Εἰ δὲ μηδενὸς ἀποστατεῖ, οὐ ποῦ ὢν, πανταχοῦ ἔσται ἐφ' ἑαυτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ μέν τι αὐτοῦ ὧδὶ, τὸ δὲ ὧδὶ, οὐ μὴν οὐδ' D ὅλον ὧδὶ, ὥστε ὅλον πανταχοῦ, οὐδενὸς ἑνὸς ἔχοντος αὐτὸ, οὐδ' αὖ μὴ ἔχοντος· ἐχομένου ἄρα ὁτουοῦν. Ὅρα δὲ καὶ τὸν κόσμον, ὅτι ἐπεὶ εἰ μηδεὶς κόσμος πρὸ αὐτοῦ, οὐκ ἐν κόσμῳ αὐτὸς, οὐδ' αὖ ἐν τόπῳ. Τίς γὰρ τόπος πρὶν κόσμον εἶναι; τὰ δὲ μέρη, ἀνηρτημένα εἰς αὐτὸν, καὶ ἐν ἐκείνῳ. Ψυχὴ δὲ οὐκ ἐν ἐκείνῳ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐν

1. οὔτ' ἐσκεδάσθη] Marc. C.E. οὔτ' ἐσκ. Semel moneo, Villoisonum male in Cod. Marc. C. margine signum, sæpius obvium in Codd., C$\bar{\eta}^{\alpha\iota}$ legere σήμαινε, cum sit legendum σημείωσαι.

2. μὴ ἔστιν—μὴ ἔστιν] Cod. Vat. bis μὴ ἔστιν, et sic Marcc. A.B.C.E. Et sic rescripsi.

4. τῷ δ'] Cod. Vat. τὸ δ'.

ib. εἰ γὰρ] Cod. Ciz. οὐ γάρ.

6. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. ὑφ' αὑτοῦ. Marc. C.E. Med. B. ἐφ' αὑτοῦ.

7. μὴ ποῦ] Cod. Ciz. μή που.

8. ἄλλος] Cod. Vat. ἄλλον.

10. καὶ ψεῦδος] Abest καὶ a Codd. Marc. C.E.

11. ἀποστατεῖ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἀποστατοῖ. Med. A. Marc. B.C.E. ἀποστατῇ.

12. τὸ μὲν] Codd., præter Darm., omnes τὸ μέν τι.

ib. οὐδ' ὅλον] Cod. Ciz. οὐδ' ὅλως. Mox Marc. C. omittit ἑνός.

14. ἐχομένου] Cod. Vat. ἐχόμενον. Marc. C.E. omittunt ἐχομένου ἄρα ὁτουοῦν. Iidem post ὅτι ἐπεὶ omittunt εἰ.

quod non comprehenditur, nequaquam adest: ex eo autem, quod est a quolibet liberum, nusquam prohibetur adesse: si enim cohiberetur, certe definiretur ab alio, et quæ deinceps sequuntur, ipsius relinquerentur expertia: et huc usque Deus ipse regnaret, neque amplius quicquam esset in ipso, neque ipse in se ipso consisteret, sed reliquis jam ipse serviret. Quæcunque igitur sunt in aliquo, ibi proprie sunt, cujus et ipsa juris sunt. Quæcunque vero non proprie sunt alicubi, talia sunt, ut non sit aliquid usquam, ubi ipsa non sint. Si enim aliquid hîc non est, alius sane locus id complectitur, atque (hîc) in alio quodam est tanquam loco, quare falsum est, non esse id alicubi. Si igitur verum est non alicubi esse, et falsum esse alicubi, ne forte sit in alio, nimirum nusquam abest. Si autem abest a nullo, certe non existens alicubi, in se ipso erit ubique: non enim aliud quidem ipsius hic erit, aliud autem erit ibi, neque tamen totum ibi tantum, quam ob rem erit ubique totum: quippe quum nullum alicubi unum habeat ipsum, neque rursus non habeat, nempe sic habet, ut re vera potius habeatur. Age jam hunc considera mundum, hic profecto si nullus alter mundus est, est ipso superior, non est in mundo, neque rursus in loco. Quis enim locus sit prius quam mundus existat? Mundi vero partes ad ipsum rediguntur, et locantur in ipso. Anima vero non est in mundo, sed mundus in anima: neque enim animæ locus est corpus, sed anima quidem est in mente, et corpus in anima. Mens denique consistit in alio, quod quidem non dependet ab alio, in quo propterea conquiescere compellatur: in nullo igitur proprie requiescit, atque hac ratione dicitur esse nusquam. Ubinam igitur alia sunt? procul dubio sunt in eo. Itaque nec abest ab aliis, neque est rursus in illis, neque quicquam est, quod habeat ipsum, ipsum tamen omnia continet: quapropter et hanc ob causam id bonum omnium esse censetur: quoniam et sunt per ipsum omnia, et referuntur ad

αὐτῇ· οὐδὲ γὰρ τόπος τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ ψυχὴ μὲν ἐν νῷ· 528
σῶμα δὲ ἐν ψυχῇ· νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ· ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ· ἵν' ἂν ᾖ
ἐν ἄλλῳ· οὐκ ἐν ὁτῳοῦν ἄρα, ταύτῃ οὖν οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν τὰ ἄλλα; E
ἐν αὐτῷ· οὔτε ἄρα ἀφέστηκε τῶν ἄλλων, οὔτε αὐτὸς ἐν αὐτοῖς ἐστιν,
οὐδὲ ἔστιν οὐδὲν ἔχον αὐτὸ, ἀλλ' αὐτὸ ἔχει τὰ πάντα· διὸ καὶ ταύτῃ
ἀγαθὸν τῶν πάντων, ὅτι καὶ ἔστι καὶ ἀνήρτηται πάντα εἰς αὐτὸ,
ἄλλο ἄλλως· διὸ καὶ ἀγαθώτερα ἕτερα ἑτέρων, ὅτι καὶ μᾶλλον ὄντα
ἕτερα ἑτέρων.

Ἀλλὰ σὺ μή μοι δι' ἑτέρων αὐτὸ ὅρα· εἰ δὲ μὴ, ἴχνος ἂν ἴδοις οὐκ 529
αὐτό· ἀλλ' ἐννόει τί ἂν εἴη τοῦτο, ὃ ἐστι λαβεῖν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὃν καθα-
ρὸν, οὐδενὶ μιγνύμενον, μετεχόντων ἁπάντων αὐτοῦ, μηδενὸς ἔχοντος
αὐτό· ἄλλο μὲν γὰρ, οὐδὲν τοιοῦτον, δεῖ δέ τι τοιοῦτον εἶναι. Τίς
ἂν οὖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἕλοι ὁμοῦ πᾶσαν; εἰ γὰρ ὁμοῦ πᾶσαν, τί
ἄν τις αὐτοῦ διαφέροι; κατὰ μέρος ἄρα. Ἀλλὰ προσβαλεῖς μὲν B
ἀθρόως ὁ προσβάλλων, ὅλον δὲ οὐκ ἀπαγγελεῖς· εἰ δὲ μὴ, νοῦς νοῶν
ἔσῃ, κἂν τύχῃς. Ἐκεῖνος δὲ ἐκφεύξεται, μᾶλλον δὲ σὺ αὐτόν. Ἀλλ'
ὅταν μὲν ὁρᾷς, ὅλον βλέπε. ὅταν δὲ νοῇς, ὅτι ἂν μνημονεύσῃς αὐτοῦ,

1. ἐν νῷ] Codd. fere omnes ita pergunt: σῶμα δὲ ἐν ψυχῇ· νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ· τούτου δὲ οὐκέτι ἄλλο, ἵν' ἄν (Darm. ἵνα ἀν) ἐν αὐτῷ (Mon. C. ἦν ἐν αὐτῷ). Quæ legit etiam Fic. Sed quæ sequuntur οὐκ ἐν—οὐδαμοῦ absunt a Codd. Ciz. et Vat. In Med. B. et Mon. C. scribitur οὐδαμῇ. Marc. B. (hic in marg.) C.E.: σῶμα δὲ, ἐν ψυχῇ· νοῦς δὲ ἐν ἄλλῳ. ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ. Nos ex his et reliquis eam lectionem exhibemus, quæ in contextis est. Nam Ed. post ἐν νῷ pergit: οὐκ ἐν ὁτῳοῦν ἄρα κ. τ. λ.

5. ἴχνος] Codd. Marc. A. Mon. C. ἴχνη. Paullo superius Marc. C.E. οὔτι αὐτό.

7. καὶ μᾶλλον] Abest καὶ a Cod. Marc. C.

9. ἴδῃς] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ἴδοις. Et sic correxi.

10. ὃ ἐστι] Cod. Vat. ὃ ἔστι.

11. οὐδενὶ] Cod. Vat. οὐδέν.

ib. μιτιχόντων] Cod. Ciz. μιτίχον. Ante ... νό hoc vocabulum Marc. A. μιμιγμινον (sic).

ib. μηδενὸς] Marc. C.E. καὶ μηδενός. Iidem paullo inferius πᾶσαν ὁμοῦ.

15. προσβάλλων] Codd., exceptis Darm. Marc. C.A., omnes ὁ προσβάλλων, nisi quod in Med. A. ὁ deletum est. Ego recepi articulum.

16. ἴσῃ] Cod. Vat. ἴδῃ. Mox Marc. C.E. ἐκεῖνο pro ἐκεῖνος, et αὐτὸ pro αὐτόν.

17. μνημονεύσῃς] Cod. Vat. μνημονεύσας. Marc. C.E. μνημονεύσῃ. Mox ἀγαθὸν pro τἀγαθὸν iidem. In seqq. αἴτιον δύναμις ὂν et καὶ ἁπλοῦν καὶ πρῶτον.

ipsum. Refertur, inquam, aliud alia ratione, idcoque alia sunt aliis meliora, quia et aliis alia sunt magis ad ipsum.

X. *Composita in simplicia resolvuntur: simplicia multa in unum simplicissimum: hoc in ipsam simplicitatem. Hanc tu si quando apprehenderis, nec partem aliquam ejus accipies: non enim habet partes, nec tota ejus ratione totam, alioquin ipsi et tu æqualis eris.*

Apprehendes autem eam, etsi non sub omni, sed sub quadam ratione ejus atque virtute, tamen per unicum simul actum atque simplicissimum percipies, quodcunque et quantumcunque fueris percepturus. Nam et ipse Deus momento totus simul occurrit, et tu si qua in percipiendo utaris compositione, te ipsum a simplicitate protinus separabis.

Verum tu noli, precor, Deum per alia intueri, alioquin scito, te non Deum, sed ejus vestigium inventurum: sed ipse tecum reputa, quidnam hoc sit potissimum, quod fas est percipere tantum in se ipso consistens, purum, nulli permixtum: ubi certe omnia quidem participant ipsum, nihil tamen id habet: profecto nihil aliud potest esse tale, et procul dubio necessarium est tale aliquid esse. Quisnam igitur potentiam ejus omnem simul apprehendat? Si quis enim simul apprehendat omnem, quonam ab eo differre censebitur? Num accipit ergo secundum partem? sed enim tu ipsum intuens ictu quodam toto simul et unico contuebere, neque tamen tibi totum renuntiabis, alioquin intellectus eris intelligens, si quid modo fueris consecutus: Deus autem te protinus aufugiet: imo vero tu Deum. Cæterum quando inspicis, conspice totum: et cum primum hunc intellexeris, quicquid ex eo memoria conservaveris, bonum ipsum esse memento. Vitæ namque sapientis intellectualisque causa est: quippe quum sit ipsa potestas a qua vita intel-

νόει ὅτι τἀγαθόν· ζωῆς γὰρ ἔμφρονος καὶ νοερᾶς αἴτιος, δύναμις ὢν
ἀφ' οὗ ζωὴ καὶ νοῦς ὅτι οὐσίας, καὶ τοῦ ὄντος ὅτι ἕν· ἁπλοῦν γὰρ,
C καὶ πρῶτον ὅτι ἀρχή. Ἀπ' αὐτοῦ γὰρ πάντα· ἀπ' αὐτοῦ κίνησις ἡ
πρώτη, οὐκ ἐν αὐτῷ· ἀπ' αὐτοῦ στάσις, ὅτι αὐτὸς μὴ ἐδεῖτο· οὐ γὰρ
κινεῖται, οὐδ' ἕστηκεν· οὐδὲ γὰρ εἶχεν οὔτε ἐν ᾧ στήσεται, οὔτε ἐν
ᾧ κινηθήσεται. Περὶ τί γὰρ, ἢ πρὸς τί, ἢ ἐν τίνι; πρῶτος γὰρ αὐ-
D τός· ἀλλ' οὐ δὲ πεπερασμένος εἶναι· ὑπὸ τίνος γάρ; ἀλλ' οὐδ' ἄπει-
ρος ὡς μέγεθος· ποῦ γὰρ ἔδει προσελθεῖν αὐτόν; ἢ ἵνα τί γένηται
αὐτῷ, οὐδενὸς δεομένῳ; τὸ δ' ἄπειρον ἡ δύναμις ἔχει· οὐ γὰρ ἄλλως
ποτὲ οὐδ' ἐπιλείψει, ὅπου καὶ τὰ μὴ ἐπιλείποντα δι' αὐτόν.
A Καὶ τὸ ἄπειρον τοῦτο, τῷ μὴ πλέον ἑνὸς εἶναι, μηδὲ ἔχειν πρὸς ὃ
ὁριεῖ τι τῶν ἑαυτοῦ. Τῷ γὰρ ἓν εἶναι, οὐ μεμέτρηται, οὐδ' εἰς ἀριθ-
μὸν ἥκει· οὔτ' οὖν πρὸς ἄλλο, οὔτε πρὸς αὐτὸ πεπέραται, ἐπεὶ οὕτως
ἂν εἴη καὶ δύο· οὐδὲ σχῆμα τοίνυν, ὅτι μηδὲ μέρη οὐδὲ μορφὴ, μὴ
τοίνυν ζήτει θνητοῖς ὄμμασι τοῦτο, οἷον φησὶν ὁ λόγος· μηδ' ὅτι οὕ-
B τως ἔστιν ἰδεῖν, ὡς ἄν τις ἀξιώσειεν, ὃς πάντα αἰσθητὰ ὑπολαμβά-

4. αὐτὸς μὲν] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. αὐτὸς μὴ, ut legit Fic. et ego correxi. Cod. Marc. B. habet in marg. γρ. μὴ ἐδεῖτο. Marc. C.E. στάσις ὅτι αὐτὸ μὴ ἐδεῖτο.

6. ἢ πρὸς] Cod. Ciz. ἢ πῶς. Marc. A.E. ἢ πρός τι.

ib. ἐν τίνι] Ita Vat. ex corr. Sed a pr. m. cum rell. et Ed. ἓν τινι. Est etiam ἐν τίνι in Marc. A.B.C.E. Duo posteriores non habent πρῶτος γὰρ αὐτός. Iidem habent πεπερασμένον: mox ἄπειρον: tum προελθεῖν αὐτό.

10. ἐπιλείψει] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. ἐπιλήψει. Marc. C.E. in fine cap. δι' αὐτό.

11. τοῦτο, τῷ] Codd. Mon. C. Vat. Marc. A.E. τούτῳ τῷ. Med. B. τούτῳ, τῷ. Ciz. τούτῳ, τό. Marc. C. τοῦτῶ (sic) τῷ. Marc. C.E. in seqq. τὸ γὰρ ἓν εἶναι οὐ μετρεῖται.

13. αὐτὸ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτό. Sequitur in Marc. E. πεπέραται, ut est in marg. Ed. Quod recepi. Ed. πεπέρανται.

14. μέρη] Post h. v. Codd. omnes addunt οὐδὲ μορφὴ, quod recepi, et legit etiam Fic. Marc. B. post μορφὴ signo facto in marg. addit ὅτι μὴ δὲ πόσον, μὴ δὲ ἐπιφάνεια. Postrema Marc. C. etiam in contextis habet.

16. ἀξιώσειε] In Cod. Med. A. post h. v. supra lin. ab al. m. additur ὅς. Unde recepi. Verba οἷον φησὶν ὁ λόγος desunt in Codd. Marc. C.E.

ib. πάντα] Cod. Vat. ταῦτα. Idem cum Mon. C. et Ciz. post αἰσθητὰ addit εἶναι, quod est etiam in Marcc. A.B.C. Ante ἀναιρεῖ Marc. B.C. habent ὃν supra lin.

lectusque nascitur, nempe essentiæ entisque est auctor, quoniam est ipsum unum. Est enim simplex, est et primum, quoniam est principium. Ab eo namque omnia profluunt: ab eo motus primus exoritur, neque tamen est in eo: ab eo quoque status, quoniam ipse nihilo indiget: neque enim movetur, neque quiescit, cum nihil habeat in quo requiescat, in quo revolvatur. Nam circa quid, aut ad quid potissimum, aut in quo præcipue vel movebitur, vel requiescet? est enim ipse primus. Sed neque potest definitus esse, alioquin a quonam poterit definiri? neque rursus sic est infinitus, ut immensa moles solet excogitari. Tum vero quonam progredi debet? ac si dicatur progredi, numquid ut aliquid inde reportet, qui nullo penitus indiget? Ipsam vero infinitatem habet ipsa potestas: neque enim aliter est infinitus, nec aliter unquam se habet, neque deficiet unquam: quando quidem, quæcunque non deficiunt, hoc ipsum ab eo proprie habent.

XI. *Principium primum ob inæstimabilem simplicitatem eminentiamque, qua dicitur unum, nec extrinsecus est finitum.*

Neque quiescit, neque movetur, neque figuram habet, neque formam: infinitum est potestate, non quantitate. Falluntur, qui corpora propter quantitatem, et maxime esse, et esse maxima putant: nam propter eandem infinite licet dicere, neque pars hæc, neque illa ipsum totum est: infinite quoque dicere, hæc pars in hoc est parva, et illa parva: corpus igitur infinite non est ipsum, et est infinite parvum. Denique de veritate rerum separatarum diffidimus, ob nimium commercium cum materia: animæ quidem in hoc corpore somniant, extra vigilant. (Attigit hæc *Brucker. Hist. Crit. Philos.* II. *p.* 397.)

Atqui hoc infinitum ex eo dicitur infinitum, quod non sit plura quam unum, neque habeat aliquid ad quod suorum aliquid terminet. Profecto ex eo, quod unum est, neque mensuratur, neque procedit in numerum, neque igitur ad aliud quicquam, neque ad se terminatur, quo-

νων τὸ μάλιστα πάντων ἀναιρεῖ. Ἃ γὰρ ἡγεῖταί τις εἶναι μάλιστα, 530
ταῦτα μάλιστα οὐκ ἔστι· τὸ δὲ μέγα ἧττον ἐστί· τὸ δὲ πρῶτον, A
ἀρχὴ τοῦ εἶναι, καὶ κυριώτερον αὖ τῆς οὐσίας· ὥστε ἀντιστρεπτέον
τὴν δόξαν, εἰ δὲ μή, καταλελείψῃ ἔρημος θεοῦ, οἷον οἱ ἐν ταῖς ἑορ-
ταῖς ὑπὸ γαστριμαργίας πλήσαντες ἑαυτοὺς ὧν οὐ θέμις λαβεῖν τοὺς
εἰσιόντας πρὸς τοὺς θεούς, νομίσαντες μᾶλλον ἐκεῖνα ἐναργέστερα
εἶναι τῆς θέας τοῦ θεοῦ, ᾧ ἑορτάζειν προσήκει, οὐ μετέσχον τῶν ἐκεῖ
ἱερῶν. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς ἱεροῖς ὁ θεὸς οὐχ ὁρώμενος ἀπιστεῖ- B
σθαι ποιεῖ ὡς οὐκ ὢν τοῖς ἐναργὲς νομίζουσι μόνον, ὃ τῇ σαρκὶ μόνον
ἴδοιεν· οἷον εἴ τινες διὰ βίου κοιμώμενοι, ταῦτα μὲν πιστὰ καὶ ἐν-
αργῆ νομίζοιεν τὰ ἐν τοῖς ὀνείρασιν, εἰ δέ τις αὐτοὺς ἐξεγείρειεν,
ἀπιστήσαντες τοῖς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεωγότων ὀφθεῖσι, πάλιν
καταδαρθάνοιεν.

Χρὴ δὲ βλέπειν, ᾧ ἕκαστα δεῖ αἰσθάνεσθαι· ὀφθαλμοῖς μὲν ἄλλα, A
ὡσὶ δὲ ἕτερα, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως· καὶ τῷ νῷ πιστεύειν ἄλλα ὁρᾷν,

3. αὖ τῆς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτῆς. Mox Marc. A. ἀντιστριπτέον.
4. καταλειλίψῃ] Marc. B. in marg. γρ. καταλιψῇ.
ib. οἷον οἱ ἐν—καταδαρθάνοιεν] Hæc omnia usque ad finem capitis desunt in Codd. Marc. C.E.
5. ὑπογαστριμαργίας] Cod. Vat. ὑπὸ γαστριμαργίας cum Marc. A.B. Sic correxi.
7. θίας] Cod. Darm. θίας (sic).
ib. μιτίσχον] Cod. Vat. μιτίχων.
9. οὐκ ὤν] Marg. Ed. οὐκ ὄν.
ib. μόνον, ὃ] Cod. Vat. μόνον ὁ.
11. ἐξιγιέροιεν] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. In Cod. Vat. est ἐξιγιέροι ἀπιστήσαντες. Ed. cum rell. ἐξιγιέροιεν. Marc. A. habet ἀποστήσαντες. Corrigi etiam possit ἐξιγιέροι. Post πάλιν excidisse suspiceris ἄν.
15. δὲ ἕτερα] Marc. C.E. δὲ ἄλλα. Post ὡσαύτως Marc. C.E. addunt: ἑκάστη συστοιχία, πρὸς τὸ οἰκεῖον σύστοιχον· et post πιστεύειν verba: νοεῖν τὰ οἰκεῖα σύστοιχα, ἤτοι τὰ νοητά: iidem omittunt ἄλλα ὁρᾷν. Marc. B. post ὡσαύτως signo facto in marg. ἕκαστα στοιχεῖα, πρὸς τὸ οἰκεῖον στοι- [illegible] Idem post πιστεύειν signo facto in marg. γρ. νοεῖν τὰ οἰκεῖα στοιχεῖα, ἤτοι τὰ νοητά.
ib. τῷ νῷ] Cod. Vat. τῶν ὦ.
ib. ἄλλα ὁρᾷν] Cod. Vat. ἕτερα ὁρᾷν. Marc. C.E. ὁρᾷν νομ. ἢ ἀκούειν. Marc. E. ἐπιτάττοι. Marc. C. ἐπιτάττοιτ.

niam sic utique foret et duo. Neque rursus figuram habet, quoniam neque partes, nec habet formam. Noli igitur id mortalibus oculis indagare, tale videlicet omnino quale ratio probat. Noli hoc, inquam, confidere ita posse cognosci, quemadmodum aliquis opinabitur, qui, quæcunque sunt, esse sensibilia opinetur: atque ita, quod maxime omnium est, e medio tollat. Quæ enim forsan existimet aliquis esse quam maxime, hæc maxime non sunt. Quod autem est quantitate magnum, id minus existit: at vero, quod primum est, principium est essendi, essentiaque præstantius, quam ob rem in oppositum nobis est opinio commutanda, alioquin destituemur a Deo: quemadmodum, qui in festis solenniter celebrandis ingluvie quadam ventrem impleverint epulis, quas intraturos ad deos nefas est delibare: quippe qui putent alimenta ventris esse admodum certiora ipsa contemplatione Dei, cui decet solennia celebrare, ideoque abeunt sacrorum expertes: etenim in ejusmodi sacris quum non inspiciatur Deus, jam non esse putatur apud illos, qui solum id esse certum existimant, quod solum carne gustatur et cernitur: perinde ac si qui per totam vitam forte dormierint: ideoque sola, quæ videntur in somnis, credenda tanquam certa prorsus existiment. Si quis autem eos excitet, utpote qui his, quæ per apertos oculos sentiuntur, fidem nequaquam adhibeant, subito rursus obdormiant.

XII. *Quam diversus est intellectus a sensu, tam diversa sunt intelligibilia a sensibilibus. Non negas esse voces, etsi non vides. Ne ergo neges esse separata, propterea quod nec sensu nec sensuali intelligentia comprehendas. Denique scito super intellectum atque intelligibile esse ipsum bonum.*

Bonum omnia omnino semper appetunt: pulchrum vero nec omnia, nec omnino, nec semper: quapropter naturali quodam judicio bonum ipsum ipso pulchro præstantius esse censetur, atque ita bono posterior est pulchritudo: sicut amor pulchri adventitius est, et post naturalem appetitum boni nobis incidit. Quum vero pulchritudo sit forma quædam, ibique pulchritudo prima sit, ubi summa et omniformis est

530 καὶ μὴ τὸ νοεῖν ἀκούειν νομίζειν, ἢ ὁρᾷν, ὥσπερ ἂν εἰ τοῖς ὠσὶν ἐπιτάττοιεν βλέπειν· καὶ τὰς φωνὰς οὐκ εἶναι, ὅτι μὴ ὁρῶνται. Χρὴ δὲ ἐννοεῖν, ὡς εἰσὶν ἐπιλελησμένοι, οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς νῦν ποθοῦσι,
B καὶ ἐφίενται αὐτοῦ. Πάντα γὰρ ὀρέγεται ἐκείνου καὶ ἐφίεται αὐτοῦ φύσεως ἀνάγκη, ὥσπερ ἀπομεμαντευμένα, ὡς ἄνευ αὐτοῦ οὐ δύναται 5 εἶναι. Καὶ τοῦ μὲν καλοῦ, ἤδη οἷον εἰδόσι καὶ ἐγρηγορόσιν ἡ ἀντίληψις, καὶ τὸ θάμβος, καὶ τοῦ ἔρωτος ἡ ἔγερσις. Τὸ δ' ἀγαθὸν, ἅτε πάλαι παρὸν εἰς ἕφεσιν σύμφυτον, καὶ κοιμωμένοις πάρεστι καὶ οὐ θαμβεῖ ποτε ἰδόντας, ὅτι σύνεστιν ἀεί· καὶ οὔποτε ἡ ἀνάμνησις· οὐ
C μὴν ὁρῶσιν αὐτὸ ὅτι κοιμωμένοις πάρεστι. Τοῦ δὲ καλοῦ ὁ ἔρως ὅταν 10 παρῇ ὀδύνας δίδωσιν ὅτι δεῖ ἰδόντας ἐφίεσθαι, δεύτερος ὢν οὗτος ὁ ἔρως, καὶ ἤδη συνιέντων, μᾶλλον δεύτερον μηνύει τὸ καλὸν εἶναι· ἡ δὲ ἀρχαιοτέρα τούτου καὶ ἀναίσθητος ἔφεσις, ἀρχαιότερον φησὶ καὶ τἀγαθὸν εἶναι, καὶ πρότερον τούτου. Καὶ οἴονται δὲ τἀγαθὸν λαβόν-
531 τες ἀρκεῖν αὐτοῖς ἅπαντες· εἰς γὰρ τὸ τέλος ἀφῖχθαι. Τὸ δὲ καλὸν 15 οὔτε πάντες εἶδον γενόμενον· τό, τε καλὸν αὐτῷ οἴονται εἶναι, ἀλλ' οὐκ αὐτοῖς, οἷα καὶ τὸ τῆδε κάλλος, τοῦ γὰρ ἔχοντος τὸ κάλλος εἶναι·

1. *εἰ τοῖς*] Cod. Vat. *εἴποις*.

3. *εἰς νῶν*] Cod. Mon. C. *εἰς νοῦν*. Marc. A. *νοῦν*.

6. *εἰδέναι*] Marc. B. in marg. *γρ. εἶναι*. Cod. Marc. C. hac in voce δι deletum habet et *ι* circumflexo notatum. Recepimus *εἶναι*.

ib. *Καὶ τοῦ μὲν—καὶ τοῦ—τῷ ἀληθεῖ*] Hæc omnia usque ad p. 531. C. desunt in Marc. C.E.

8. *καὶ οὐ—πάρεστι*] Desunt hæc in Cod. Ciz.

9. *οὔ ποτε*] Sic Ed. Sed Cod. Vat. *οὔποτε*, cum Marc. A. Quod recepi. Taylor ad h.l.: "*Here it is requisite to read*: "*καὶ οὔποτε ἡ ἀνάμνησις ἰδία, conformably* "*to the version of Ficinus, which is*: 'Nec "*propria* quadam ad hoc reminiscentia in- "*diget.*' "

15. *ἀφῖχθαι*] In Cod. Vat. videtur scriptum *ἐφῖχθαι*.

16. *εἶδον*] Cod. Med. B. *ἴδον*, cum Marc. A.

ib. *αὐτῷ*] Cod. Vat. *αὐτό*. Marc. A. *αὐτῷ*. Quod recepi.

forma, intellectus atque intelligibile, merito ipsum bonum superius pulchritudine, similiter intellectu intelligibilique excelsius judicatur.

Operæ pretium est ad singula percipienda eo potissimum se accingere, quo singula percipi debent. Oculis namque alia, auribus alia, aliis similiter alia: credendumque est mentem præter alia comprehendere, neque putandum intelligere idem esse, quod audire atque videre: ceu si quis aures cernere jubeat, vocesque ideo esse neget, quia minime videantur. Proinde cogitandum est, eos esse illius oblitos, quod ab initio in hunc usque diem desiderant et affectant: omnia enim illud appetunt necessitate naturæ, quasi quæ vaticinentur, se absque illo esse non posse. Præterea ipsius pulchri notitia animis jam experrectis et cognoscentibus accidit. Contingit simul et stupor, et ad amorem pertinens excitatio. Ipsum vero bonum, utpote quod jam ab initio præsens est ad ingenitum appetitum, etiam dormientibus adest, neque unquam stupore occupat intuentes, propterea quod semper adest, nec propria quadam ad hoc reminiscentia indiget: neque tamen ipsum animadvertentibus id occurrit, quoniam et dormientibus imminet. Pulchri vero ipsius amor cum primum sese offert, molestias infert, quoniam oportet pulchrum appetere cognoscendo: atqui amor ejusmodi cum sit secundus, eorumque, qui jam intelligunt, plane indicat pulchrum ipsum esse secundum: appetitio vero boni cum sit antiquior, neque sensibus egeat, testatur ipsum bonum antiquius et superius esse, quam pulchrum. Accedit ad hæc, quod omnes existimant satis quandoque sibi fore, si bonum ipsum fuerint consecuti, quasi tunc demum ad finem usque pervenerint: pulchrum vero non omnes satis sibi facturum existimant. Præterea nonnulli præsentem quoque pulchritudinem parvi faciunt: item quod pulchrum est, sibimet potius, quam ipsis, judicant esse pulchrum, quemadmodum pulchritudinem hanc nostram proprie habentis eam esse censent: tum vero plerisque satis

καὶ καλοῖς εἶναι δοκεῖν ἀρκεῖ, κἂν μὴ ὦσι· τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ δόξῃ ἐθέ- 531
λουσιν ἔχειν. Ἀντιποιοῦνται γὰρ μάλιστα τοῦ πρώτου, καὶ φιλονεικοῦσι καὶ ἐρίζουσι τῷ καλῷ, ὡς καὶ αὐτῷ γεγονότι ὥσπερ αὐτοί. οἷον εἴ τις ὕστερος ἀπὸ βασιλέως τῷ μετὰ βασιλέα εἰς ἀξίωσιν ἴσην βού- B
λοιτο ἰέναι, ὡς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνῳ γεγενημένος, ἀγνοῶν ὡς ἀνήρτηται μὲν καὶ αὐτὸς εἰς βασιλέα, ἔστι δὲ ἐκεῖνος πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλ' οὖν ἡ τῆς πλάνης αἰτία, τὸ μετέχειν ἄμφω τοῦ αὐτοῦ, καὶ πρότερον τὸ ἓν ἀμφοτέρων εἶναι, καὶ ὅτι κἀκεῖ τὸ μὲν ἀγαθὸν αὐτὸ οὐ δεῖται τοῦ καλοῦ, τὸ δὲ καλὸν ἐκείνου. Καὶ ἔστι δὲ τὸ μὲν ἥπιον καὶ προσηνὲς καὶ ἁβρότερον, καὶ ὡς ἐθέλει τις παρὸν αὐτῷ. Τὸ δὲ C
θάμβος ἔχει καὶ ἔκπληξιν καὶ συμμιγῆ τῷ ἀλγύνοντι τὴν ἡδονήν. Καὶ γὰρ αὖ καὶ ἕλκει ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τοὺς οὐκ εἰδότας, ὥσπερ ἀπὸ πατρὸς τὸ ἐρώμενον· νεώτερον γάρ· τὸ δὲ πρεσβύτερον, οὐ χρόνῳ, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ. ὃ καὶ τὴν δύναμιν προτέραν ἔχει· πᾶσαν γὰρ ἔχει· τὸ γὰρ μετ' αὐτό, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅση μετ' αὐτὸν καὶ ἀπ' αὐτοῦ· ὥστε ἐκεῖνος καὶ ταύτης κύριος, οὐ δεηθεὶς οὗτος τῶν ἐξ αὐτοῦ γενο- D
μένων, ἀλλὰ πᾶν καὶ ὅλον ἀφεὶς τὸ γενόμενον, ὅτι μὴ ἐδεῖτο μηδὲν αὐτοῦ, ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς, οἷος καὶ πρὶν τοῦτο γεννῆσαι, ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἐμέλησεν αὐτῷ μὴ γενομένου· ἐπεὶ οὐδ', εἰ ἄλλῳ δυνατὸν ἦν

1. δοκεῖν ἀρκεῖ] Cod. Vat. ex corr. δοκεῖ omisso ἀρκεῖ.
ib. δόξῃ] Cod. Vat. δόξει. Idem mox omittit γάρ.
3. αὐτοί] Cod. Med. B. αὐτό.
5. ἀφ' ἑνὸς] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐφ' ἑνός.
ib. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκείνῳ σι.
7. τὸ μετέχειν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. τῷ μετέχειν.
10. ἵλεως] Cod. Vat. ἵλεω. Mox Marc. A. αὐτῷ. Pro παρὸν marg. Ed. παρών.
11. ἔκπληξιν] Cod. Vat. ἔμπληξιν.
14. ὃ καὶ] Marg. Ed. ᾧ καί.
15. ἀλλ' ὅση] Marc. C.E. ἀλλ' ὅσην, et αὐτὸ pro αὐτόν. Iidem habent ἐκεῖνο pro ἐκεῖνος, et omittunt οὗτος. Post hæc habent ἔστι τὸ αὐτὸ οἷον.
19. ἐμέλησεν—οὐδ' εἰ] Absunt hæc a Cod. Vat. In Ciz. est ἀμέλησεν αὐτοῦ; in Darm. Marc. A.C.E. et Mon. C. ut in marg. Ed. ἐμέλησεν, et sic in Marc. B. ex correctione. Quod recepi.

sibi factum videtur, si videantur pulchri, quamvis minime sint: bonum vero non opinione duntaxat, sed re vera cupiunt possidere. Omnes namque, quod primum omnium est, potissimum sibi comparare contendunt. Quid dicemus ad hæc? quod animi una cum pulchro quasi quodam victoriæ studio certant? quasi et ipsum factum aliunde sit, sicut illi aliunde sunt facti. Ceu si quis a rege posterior studeat alium quendam, qui statim sequatur regem, dignitatibus adæquare: utpote qui ab uno eodemque atque ille dependeat, ignorans scilicet, se quoque a rege pendere, illum vero præcedere. Causa vero erroris ea est, quod ambo ejusdem participes sunt, unumque ambobus est prius. Constat insuper, ipsum bonum pulchro minime indigere, sed bono pulchrum. Proinde bonum ipsum mansuetum est, lene, placidum, delicatum, atque, sicut optat quisque, solet occurrere. Pulchrum vero vel stupidum reddit animum, vel concitatum voluptatemque cum dolore commiscet. Denique incautos sæpe animos a bono deflectere consuevit, sicut amatum sæpe a patre separat amatorem. Pulchrum namque junius est, bonum autem est antiquius, non quidem tempore, sed veritate, quod quidem potentiam quoque priorem habet: habet namque omnem: quod vero post ipsum est, non possidet omnem, sed tantam duntaxat, quanta post ipsum est et ab ipso. Quapropter pater ille hujus quoque potestatis est dominus, nullo modo indigens his, quæ generantur ab ipso, sed omne totumque dimittens, quod est genitum: quoniam nulla prorsus conditione hoc indiget, sed existit prorsus idem, qui et prius quam hoc ex se generaret: atqui sua quoque nihil interesset, si hoc genitum non fuisset: quan-

531 γενέσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἐφθόνησεν ἄν. Νῦν δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲν γενέσθαι,
E οὐδὲν γάρ ἐστιν, ὃ μὴ γέγονε, γενομένων τῶν πάντων. Αὐτὸς δὲ οὐκ
ἦν τὰ πάντα, ἵν' ἂν ἐδεήθη αὐτῶν· ὑπερβεβηκὼς δὲ τὰ πάντα οἷός
τε ἦν καὶ ποιεῖν αὐτὰ, καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐᾶσαι εἶναι, αὐτὸς ὑπὲρ αὐ-
τῶν ὤν.

532 Ἔδει δὲ καὶ τἀγαθὸν αὐτὸν ὄντα, καὶ μὴ ἀγαθὸν, μὴ ἔχειν ἐν ἑαυ-
τῷ μηδὲν, ἐπεὶ μηδὲ ἀγαθόν. Ὃ γὰρ ἕξει, ἢ ἀγαθὸν ἔχει, ἢ οὐκ
ἀγαθόν· ἀλλ' οὔτε ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ κυρίως καὶ πρώτως ἀγαθῷ, τὸ μὴ
ἀγαθὸν, οὔτε τὸ ἀγαθὸν ἔχει τὸ ἀγαθόν. Εἰ οὖν μήτε τὸ οὐκ ἀγαθὸν
μήτε τὸ ἀγαθὸν ἔχει, οὐδὲν ἔχει· εἰ οὐδὲν ἔχει, μόνον καὶ ἔρημον
B τῶν ἄλλων ἐστίν. Εἰ οὖν τὰ ἄλλα ἢ ἀγαθά ἐστι, καὶ οὐ τἀγαθὸν,
ἢ οὐκ ἀγαθά ἐστιν, οὐδέτερα δὲ τούτων ἔχει, οὐδὲν ἔχων τῷ μηδὲν
ἔχειν ἔστι τὸ ἀγαθόν. Εἰ δ' ἄρα τις ὁτιοῦν αὐτῷ προστίθησιν, ἢ οὐ-
σίαν, ἢ νοῦν, ἢ καλὸν, τῇ προσθήκῃ ἀφαιρεῖται αὐτοῦ τἀγαθὸν εἶναι·
πάντα ἄρα ἀφελὼν, καὶ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ εἰπὼν, οὐδέ τι ψευσάμενος

1. ἔστιν οὐδὲν γενέσθαι] Marc. C.E. ἔστι γενέσθαι οὐδέν.
2. Αὐτὸς δὲ] Marc. C.E. αὐτὸ δέ. Iidem omittunt ἵν' ἂν ἐδεήθη αὐτῶν.
3. ὑπερβεβηκὼς] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. Vat. ὑπερβεβηκώς, ut legit Fic. et ego correxi.
ib. οἷός τε] Cum marg. Ed. habent οἵ τε Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Vat. Bene. Marc. E. οἵόν τε. Male inspexit locum Villoison. *Rinck.* Marc. C. οἷόν τε καί.
4. ἑαυτῶν] Codd. Mon. C. et Med. B. αὐτῶν.
ib. ἐᾶσαι] Cod. Vat. ἐάσαι cum Marc. C.E. qui pergunt αὐτὸ ὑπὲρ αὐτὰ εἶναι. Marc. A. habet αὐτῶν pro ἑαυτῶν, et in marg. γρ. αὐτὰ εἶναι.
6. Ἔδει δὲ καὶ—ἔστι τὸ ἀγαθόν.] Hæc omnia (usque ad B. lin. 3.) desunt in Marc. C.E.
ib. καὶ μὴ ἀγαθὸν] Absunt hæc a Cod. Ciz.
ib. ἐν ἑαυτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐν αὐτῷ.
7. οὐκ ἀγαθὸν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Reliqui cum Ed. οὐ ἀγαθόν. Verba οὔτε τὸ—τὸ οὐκ ἀγαθὸν desunt in Marc. A.
8. ἀγαθῷ] Cod. Ciz. ἀγαθόν.
9. οὖν μήτε] Cod. Ciz. οὖν οὔτε.
10. εἰ οὐδὲν] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Vat. εἰ οὖν οὐδέν. In seqq. marg. Ed. ἔχον pro ἔχων.
12. τὸ μηδὲν] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. τῷ μηδέν. Quod recepi.
13. ἢ οὐσίαν, ἢ νοῦν] Marc. C.E. interponunt ἢ ζωήν.
15. οὐδ' ἔτι] Cod. Vat. οὐδέ τι cum Marc. A.B. Et sic correxi. Sed Marc. C.E. οὐδέν τι ψ. εἴασε τὸ ἔστιν.

doquidem etsi potuisset ex illo aliud insuper generari, non invidisset ei quoque munus essendi. Nunc vero nihil ulterius effici potest: nihil enim reliquum est, quod jam non fuerit procreatum, quum jam facta sint omnia. At ipse Deus non existit cuncta, sic enim omnibus indigeret: sed omnia supergrediens potuit omnia constituere, atque permittere sibi ipsis omnia, ipse quidem omnia superemineus.

XIII. *Entia omnia minus inter se magisve bona desinunt in ens aliquod maxime bonum, hoc tandem resolvitur in ipsum bonum, id est ipsam simpliciter bonitatem, ente superiorem.*

Quando hanc ipsam nominas, noli cogitare duo quædam, id est rem quandam una cum bonitate: alioquin principium rerum compositum erit, critque non bonitas absoluta, sed bonitas quædam, et tanquam particeps boni: referetur tandem ad superius bonum, non ultra participatione bonum. De essentia, vita, mente prædicari potest aliquando malum, aut saltem non bonum, aut certe magis minusve bonum. Talia vero de ipsa simpliciter bonitate prædicari non possunt. Ratio igitur bonitatis ipsius et alia est, et simplicior, ideoque prior quam ratio essentiæ, vitæ, mentis. Noli igitur fingere Deum primum contineri in communi entium ordine sub entis ratione communi, atque insuper habere propriam bonitatem, alioquin compositus erit, nec formaliter, sed participatione quadam superioris simpliciorisque boni bonus. Ipsum denique bonum quod ab omnibus essentiis, vitis, mentibus appetitur, eaque perficit atque efficit, non est dicendum habere proprie essentiam, vitam, mentem, sicut neque solem dicimus ea proprie in se habere, quorum in elementis causa est, id est calorem ejusmodi et augmentum et generationem, similesque formas atque figuras.

Quum vero Deus sit ipsum bonum, non autem bonus, oportet ipsum nihil prorsus in se habere, quando nec habet bonum. Si quid enim habeat, aut bonum habebit, aut non bonum: at neque in eo, quod proprie præcipue primo bonum est

ὡς ἔστι παρ' αὐτῷ, εἴασε τὸ ἔστιν, οὐδὲν καταμαρτυρήσας τῶν οὐ 532
παρόντων. Οἷον, οἱ μὴ ἐπιστήμῃ τοὺς ἐπαίνους ποιούμενοι, οἳ ἐλατ- C
τοῦσι τὴν τῶν ἐπαινουμένων δόξαν, προστιθέντες αὐτοῖς ἃ τῆς ἀξίας
αὐτῶν ἐστιν ἐλάττω, ἀποροῦντες ἀληθεῖς εἰπεῖν περὶ τῶν ὑποκειμέ-
νων προσώπων τοὺς λόγους. Καὶ οὖν καὶ ἡμεῖς μηδὲν τῶν ὑστέρων
καὶ τῶν ἐλαττόνων προστιθῶμεν, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ταῦτα ἰὼν ἐκεῖνος
τούτων αἴτιος ᾖ, ἀλλὰ μὴ αὐτὸς ταῦτα. Καὶ γὰρ αὖ φύσις ἀγαθοῦ D
οὐ πάντα εἶναι, οὐδ' αὖ ἕν τι τῶν πάντων· εἴη γὰρ ἂν ὑπὸ ἓν καὶ
ταὐτὸν τοῖς ἅπασιν ὑπὸ δὲ ταὐτὸν ὂν τοῖς πᾶσι διαφέροι ἂν τῷ ἰδίῳ
μόνον, καὶ διαφορὰ καὶ προσθήκη· ἔσται τοίνυν δύο, οὐχ ἕν, ὧν τὸ
μὲν οὐκ ἀγαθὸν, τὸ κοινὸν, τὸ δὲ ἀγαθόν· μικτὸν ἄρα ἔσται ἐξ ἀγα-
θοῦ καὶ οὐκ ἀγαθοῦ· οὐκ ἄρα καθαρῶς ἀγαθὸν, οὐδὲ πρώτως, ἀλλ'
ἐκεῖνο ἂν εἴη πρώτως, οὗ μετέχον παρὰ τὸ κοινὸν γεγένηται ἀγαθόν· E
μεταλήψει μὲν δὴ αὐτὸ ἀγαθὸν, οὗ δὲ μετέλαβεν, οὐδὲν τῶν πάντων·
οὐδὲν ἄρα τῶν πάντων, τὸ ἀγαθόν. Ἀλλ' εἰ ἐν αὐτῷ τοῦτο τὸ ἀγα-

1. καταμαρτυρήσας] Cod. Ciz. μαρτυρήσας.
2. Οἷον, οἱ μὴ] Cod. Mon. C. οἷον εἰ μὴ, sed supra lin. οἱ. Marc. A. vice versa.
ib. οἳ ἐλαττοῦσι] Codd. Ciz. et Vat. ἤ pro οἵ. Omittunt οἳ Marc. C.E.
3. προστιθέντες] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A.B.C.E. προστιθέντες. Et sic correxi. Mox Marc. C.E. αὐτοῖς pro αὐτῶν. Verba ἀποροῦντες—τοὺς λόγους desunt in Codd. Marc. C.E.
6. καὶ ἐλαττόνων] Codd., excepto Darm., omnes καὶ τῶν ἐλαττόνων. Quod recepi.
ib. ταῦτα ἰὼν κ.τ.λ.] Marc. C.E. ταῦτα ὂν ἐκεῖνο, αἴτιόν ἐστι τάντων, ἀλλὰ μὴ αὐτὸ ταῦτα. Marc. A. ἴων.
9. ὑπὸ δὲ] Cod. Ciz. εἰ δέ.
ib. διαφέροι ἄν] Cod. Vat. διαφέρει ὄν.
10. διαφορὰ καὶ προσθήκη] Cod. Mon. C. διαφορᾷ καὶ προσθήκῃ.
11. τὸ κοινὸν] Hæc et mox οὐκ ἄρα καθαρῶς ἀγαθὸν desunt in Cod. Ciz. Posteriora in Vat. ponuntur post μικτόν. Vocem εἴη ante πρώτως omittit Marc. C.
13. γεγένηται ἀγαθόν] Cod. Mon. C. omittit ἀγαθόν. Verba μεταλήψει—αὐτὸ ἀγαθὸν desunt in Marc. C.E. Ante μεταλήψει abest ἀγαθὸν a Cod. Marc. A.
14. οὐδὲν τῶν] Cod. Ciz. οὐδὲ τῶν.
15. Ἀλλ' εἰ—τὸ ἀγαθόν] Absunt a Codd. Mon. C. Marc. A. In Codd. Marc. C.E. desunt hæc omnia Ἀλλ' εἰ—οὗ μόνον ἀγαθόν.

potest esse non bonum, neque ipsum bonum habet bonum. Si ergo neque non bonum neque bonum habet, nihil penitus habet: sin habet nihil, solum est, ab omnibusque secretum. Si igitur alia vel bona sunt, non tamen ipsum bonum, vel forte non bona, neutrum vero horum habet, certe nihil habens habendo nihil, est ipsum bonum. Si quis igitur huic aliquid addit vel essentiam, vel mentem, vel pulchrum, ipsa nimirum additione demit ab eo id ipsum, quod ipsum existit bonum, cuncta auferens, nihilque de hoc affirmans, neque quicquam mentiens, quasi sit aliquid apud ipsum, rite permittit tantum, quod est, dici solet: nihil eorum, quæ non adsunt, de ipso testificatus. Qua quidem in re errare plerique consueverunt, qui quum laudare quempiam nesciant, laudatorum gloriæ detrahunt, dum ea illis adjungunt, quæ dignitate illorum minora sunt, ignorantes scilicet veras laudes laudatis personis accommodare. Quam ob rem et nos in primis cavere debemus, ne quid posteriorum minorumque addamus, ac penitus observare, ut Deus ille hæc omnia supereminens, horum causa sit, neque tamen ille hæc existat. Jam vero natura boni non est esse vel omnia, vel aliquid omnium. Profecto si sit aliquid omnium, erit sub uno quodam eodemque una cum cunctis. Si autem sit sub eodem una cum cæteris, differet utique ab aliis proprio quodam tantum differentiaque et additione quadam. Erit ergo duo jam non unum, quorum alterum quidem sit non bonum, scilicet quod sibi cum reliquis est commune: alterum vero bonum: erit itaque mixtum ex bono simul atque non bono, ideoque nec pure, nec primo bonum erit. At illud erit primo bonum, cujus et hoc particeps ultra communem conditionem jam evasit bonum. Hoc ergo participatione quadam bonum erit: illud autem cujus hoc est particeps, nullum est ex omnibus: quare nullum omnium est ipsum bonum. Verum si in ipso bonum hoc est, differentia enim est, per quam hoc compositum est bonum, necesse est, hoc ab alio dependere, quod quidem simplex omnino sit solumque bonum. Hoc itaque velut

532 θὸν, (διαφορὰ γὰρ καθ' ἣν τοῦτο τὸ σύνθετον ἦν ἀγαθὸν) δεῖ αὐτὸ παρ' ἄλλου εἶναι· ἦν δὲ αὐτὸ ἁπλοῦν καὶ μόνον ἀγαθόν· πολλῷ ἄρα
F τὸ ἀφ' οὗ μόνον ἀγαθόν. Τὸ ἄρα πρώτως καὶ τἀγαθὸν, ὑπέρ τε πάντα τὰ ὄντα ἀναπέφανται ἡμῖν, καὶ μόνον ἀγαθὸν, καὶ οὐδὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ ἀμιγὲς πάντων καὶ ὑπὲρ πάντα, καὶ αἴτιον τῶν πάντων. Οὐ γὰρ δὴ ἐκ κακοῦ τὸ καλὸν, οὐδὲ τὰ ὄντα, οὐδ' αὖ ἐξ ἀδιαφόρων· κρεῖττον γὰρ τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου, τελειότερον γάρ.

1. δεῖ αὐτὸ] Cod. Vat. δεῖ αὐτῷ cum Marc. A.
3. ὑπέρ τε πάντα] Marc. C.E. omittunt τε. Mox marg. Ed. ἀναπέφαται.
6. οὐδὲ τὰ ὄντα] Marc. C. οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ ὄντα. Marc. E. οὐδὲ ἐκ μὴ ὄντος τὰ ὄντα. Marc. B. in marg. ut Marc. C. apposito γρ.

multiplex ab eo pendet, quod bonum est duntaxat. Quam ob rem, quod existit primo, bonumque ipsum est, constat super omnia entia esse, solumque bonum, nihilque in se habere, sed nullis omnino permixtum, cuncta supereminere, et causam esse cunctorum. Non enim ex malo fit pulchrum, neque entia sunt ex malo, neque rursus ex aliquibus, quæ indifferentia sint: melior enim est effector effectu: est namque perfectior.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ ϛ'.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟ ΕΠΕΚΕΙΝΑ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ ΜΗ ΝΟΕΙΝ, ΚΑΙ ΤΙ ΤΟ ΠΡΩΤΩΣ ΝΟΟΥΝ, ΚΑΙ ΤΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΩΣ.

Quod illud, quod est super ens, non intelligat: quidve sit intelligens primo, quidve secundo intelligens.

11 Τὸ μέν ἐστι νοεῖν ἄλλο, τὸ δὲ αὐτὸ, ὃ ἤδη φεύγει μᾶλλον τὸ δύο 533
εἶναι· τὸ δὲ πρότερον λεχθὲν βούλεται καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἧττον δύναται· A
παρ' αὐτῷ μὲν γὰρ ἔχει ὃ ὁρᾷ, ἕτερόν γε μὴν ἐκείνου· τὸ δὲ οὐ
κεχώρισται τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ συνὸν αὐτῷ ὁρᾷ ἑαυτό· ἄμφω οὖν γίγνε- B

7. ΤΟ 'ΕΠΕΚΕΙΝΑ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. omittunt τό. Mox Marc. A. πρῶτον—δεύτερον.
ib. 'ΟΝΤΟΣ] Cod. Ciz. ὄντως.
11. αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A. cum marg. Ed. αὐτό. Vat. αὐτὸ ὃ sine dist. Ed. αὐτό.
13. παρ' αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A.B. παρ' αὐτῷ. Ed. αὐτῷ.
ib. ὁρᾷ, ἕτερόν γε] Cod. Ciz. ὁρᾷ ἕτερον. ἕτερόν γε.
ib. μὴν ἐκείνου] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. μὴν καὶ ἐκείνου. Med. A. inter utrumque vocabulum lacunam habet.
14. αὐτῷ, ὁρᾷ] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Vat. αὐτῷ ὁρᾷ. Correxi αὐτῷ.

I. *Intellectus et unitus est cum re intellecta pariter et distinctus.*

Si cognoscit externa foras aspiciendo, manifesta est inter intellectum intelligibileque diversitas, et intellectus formam induit peregrinam, interea tamen per hanc formam cum intelligibili intellectus unitus: sin autem intelligit se ipsum, eadem quidem est intelligentis intelligibilisque essentia. Est tamen hujus atque illius opposita inter se ratio: igitur distincta formaliter. Adde, quod ratio ipsius intelligibilis ratione intelligentis est superior: sicut ratio vel luminis, vel diaphani, vel luminis purioris atque minus puri. Ratio enim intellectus ad intelligibile, ubi se ipsum intelligit, est tanquam inchoati cujusdam luminis annitentis ad absolutum lumen accipiendum, cui pro viribus adæquetur.

DUPLEX intelligentia est: aut enim aliquid intelligit aliud, aut se ipsum: quod quidem longius illam devitat diversitatem, per quam duo quædam evadat intelligendo. Quod autem intelligit aliud, vult ipsum quoque diversitatem fugere, sed minus id valet: habet quidem apud se, quod videt, sed a se diversum. Verum quod se

533 ται ἓν ὄν· μᾶλλον οὖν νοεῖ ὅτι ἔχει, καὶ πρώτως νοεῖ, ὅτι τὸ νοοῦν δεῖ
ἓν καὶ δύο εἶναι. Εἴτε γὰρ μὴ ἕν, ἄλλο τὸ νοοῦν, ἄλλο τὸ νοούμε-
νον ἔσται· οὐκ ἂν οὖν πρῶτως νοοῦν εἴη, ὅτι ἄλλου τὴν νόησιν λαμ-
βάνον οὐ τὸ πρώτως νοοῦν ἔσται, ὅτι ὃ νοεῖ οὐκ ἔχει ὡς αὐτοῦ, ὥστε
C οὐδ' αὐτό· ἢ εἰ ἔχει ὡς αὐτό, ἵνα κυρίως νοῇ, τὰ δύο ἓν ἔσται. Δεῖ 5
ἄρα ἓν εἶναι ἄμφω, εἴτε ἓν μὲν μὴ δύο δὲ αὖ ἔσται, ὅτι νοήσει οὐχ
ἕξει· ὥστε οὐδὲ νοοῦν ἔσται· ἁπλοῦν ἄρα καὶ οὐχ ἁπλοῦν δεῖ εἶναι.
Μᾶλλον δ' ἄν τις αὐτὸ τοιοῦτον ὂν ἕλοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀναβαίνων·
ἐνταῦθα γὰρ διαιρεῖν ῥᾴδιον, καὶ ῥᾷον ἄν τις τὸ διπλοῦν ἴδοι. Εἰ
οὖν τις διπλοῦν φῶς ποιήσειε, τὴν μὲν ψυχὴν κατὰ τὸ ἧττον, τὸ δὲ 10
534 νοητὸν αὐτῆς κατὰ τὸ καθαρώτερον, εἶτα ποιήσειε καὶ τὸ ὁρῶν ἴσον
A εἶναι φῶς τῷ ὁρωμένῳ, οὐκ ἔχων ἔτι χωρίζειν τῇ διαφορᾷ ἓν τὰ δύο
θήσεται· νοῶν μέν, ὅτι δύο ἦν· ὁρῶν δὲ, ἤδη ἕν. οὕτω νοῦν καὶ νοη-
τὸν αἱρήσει. Ἡμεῖς μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐκ δύο ἓν πεποιήκαμεν, τὸ δ'
ἀνάπαλιν ἐξ ἑνός ἐστι δύο, ὅτι νοεῖ ποιοῦν αὐτὸ δύο, μᾶλλον δὲ ὄν, 15
ὅτι νοεῖ, δύο, καὶ ὅτι αὐτὸ ἕν.

A Εἰ δὴ τὸ μὲν πρώτως νοοῦν, τὸ δὲ ἤδη ἄλλως νοοῦν, τὸ ἐπέκεινα

3. ἄλλου] Cod. Ciz. ἄλλην.
ib λαμβάνον] Cod. Ciz. λαμβάνοι.
4. ὡς αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Med. A. B. ὡς αὐτοῦ. Vat. ὡς ἑαυτοῦ. Illud recepi.
5. οὐδ' αὐτό] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. οὐδ' αὐτό. Et sic correxi.
ib. εἰ ἔχῃ] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A. Vat. εἰ ἔχει. Mon. C. Med. B. Marc. A. εἰ ἔχοι. Illud recepimus.
ib. ὡς αὐτό] Codd. Med. A.B. Marc. A. ὡς αὐτό: quod recipiendum fuit.
ib. νοῇ, τὰ] Cod. Vat. νοητά.
6. δὲ αὖ] Cod. Marc. A. Mon. C. δ' αὖ. Idem cum Med. B. mox νοήσῃ.
8. ἄν τις αὐτὸ] Cod. Vat. αὖ τις. Idem cum Ciz. αὐτὸ τό.
ib. ὂν ἕλοι] Cod. Vat. omittit ὄν.
11. ἧττον] Cod. Vat. ἧττον.
12. διαφορᾷ, ἓν τὰ] Cod. Vat. διαφορᾷ ἔνθα.
14. Ἡμεῖς] Cod. Vat. ἡμᾶς.
16. νοεῖ, δύο] Cod. Vat. δύο νοεῖ.
17. Εἰ δὴ] Cod. Ciz. εἰ δέ. Vat. ἤδη.
ib. πρῶτος] Marc. A.B. πρώτως.

ipsum intelligit, non est ab eo, quod intelligitur, essentia separatum, sed coexistens secum, se ipsum et intuetur: utrumque itaque simul ens unum efficitur: imo vero magis intelligit, quoniam, quod intelligit, habet. Primoque intelligit, quia ipsum intelligens oportet unum duoque existere: sive enim non sit unum, ideoque aliud quidem sit intelligens, aliud intellectum, non erit utique primo intelligens. Aliud namque intelligendo, intelligens primo non erit, nempe, quod intelligit, non habet tanquam suum aliquid, et idcirco neque tanquam se ipsum id habet: aut certe si tanquam se ipsum habuerit, ut præcipue intelligat, duo hæc unum erunt. Oportet itaque ambo unum existere, sive unum quidem non sit, rursus vero sit duo, certe, quod intelligat, non habebit: quapropter neque erit intelligens: necessarium igitur est, quicquid intelligit esse simplex, simulatque non simplex. Proinde si quis ab anima sursum ascendat, apertius comprehendet, quod intelligit esse tale. Hic enim dividere facile est, ideoque facilius aliquis deprehendat duplicitatem. Si quis igitur lumen duplex efficiat, animam quidem secundum minus purum, intelligibile autem animæ secundum ejusdem purius: deinde faciat, ut ipsum videns æquale sit lumen lumini viso, quum non habeat ultra qua differentia separet, duo hæc esse asseret unum, quod quidem ideo sit intelligens, quoniam existit duo: at idcirco sit jam videns, quoniam jam est unum: ille igitur intellectum sic intelligibileque apprehendet. Quam ob rem nos quidem ratione nostra ex duobus confecimus unum: illud autem contra ex uno existit duo, quoniam scilicet intelligit reddens se ipsum duo: imo vero quia intelligit existens duo: item quia ipsum est unum intelligere potest.

II. *Intellectus se ipsum intelligens in se multiplicitatem habet.*

Omnis intellectus est quodammodo intelligibilis, non tamen omne intelligibile necessario est intellectus. Ra-

τοῦ πρώτος νοοῦντος, οὐκ ἂν ἔτι νοοῖ· νοῦν γὰρ δεῖ γενέσθαι, ἵνα 534
νοῇ, ὄντα δὲ νοῦν, καὶ νοητὸν ἔχειν, καὶ πρώτως νοοῦντα, ἔχειν τὸ
νοητὸν ἐν αὑτῷ· νοητὸν δὲ ὂν οὐκ ἀνάγκη πᾶν καὶ νοοῦν ἐν αὑτῷ
ἔχειν, καὶ νοεῖν· ἔσται γὰρ οὐ μόνον νοητὸν, ἀλλὰ καὶ νοοῦν· πρῶ-
τόν τε οὐκ ἔσται δύο ὄν, ὅ,τε νοῦς ὁ τὸ νοητὸν ἔχων, οὐκ ἂν συσταίη B
μὴ οὔσης οὐσίας καθαρῶς νοητοῦ, ὃ πρὸς μὲν τὸν νοῦν νοητὸν ἔσται,
καθ' ἑαυτὸ δὲ οὔτε νοοῦν οὔτε νοητὸν κυρίως ἔσται· τό, τε γὰρ νοη-
τὸν, ἑτέρῳ· ὅ, τε νοῦς τὸ ἐπιβάλλον τῇ νοήσει κενὸν ἔχει, ἄνευ τοῦ
λαβεῖν καὶ ἑλεῖν τὸ νοητὸν, ὃ νοεῖ· οὐ γὰρ ἔχει τὸ νοεῖν ἄνευ τοῦ
νοητοῦ· τό, τε οὖν τέλεον, ὅταν ἔχῃ. Ἔδει δὲ πρὸ τοῦ νοεῖν τέλεον
εἶναι παρ' αὐτοῦ τῆς οὐσίας· ᾧ ἄρα τὸ τέλεον ὑπάρξει, πρὸ τοῦ
νοεῖν τοῦτο ἔσται· οὐδὲν ἄρα δεῖ αὐτῷ τοῦ νοεῖν, αὔταρκες γὰρ πρὸ C
τούτου· οὐκ ἄρα νοήσει. Τὸ μὲν ἄρα οὐ νοεῖ, τὸ δὲ πρώτως νοεῖ, τὸ
δὲ νοήσει δευτέρως. Ἔτι εἰ νοήσει τὸ πρῶτον, ὑπάρξει τι αὐτῷ·
οὐκ ἄρα πρῶτον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ οὐχ ἓν, ἀλλὰ πολλὰ ἤδη,
καὶ πάντα ὅσα νοήσει· καὶ γὰρ εἰ μόνον ἑαυτὸ, πολλὰ ἔσται.

1. νοοῖ] Cod. Ciz. νοῇ.
2. δὲ νοῦν] Codd. Ciz. et Vat. δὲ νοοῦν.
ib. τὸ νοητὸν] Cod. Vat. τὸν νοητόν.
3. ἐν αὑτῷ] Cod. Ciz. ἐν ἑαυτό (sic). Med. A.B. Marc. A.B. ἐν αὐτῷ. Quod recepi. Proximum οὐκ abest a Cod. Vat.
4. καὶ νοοῦν] Cod. Vat. καὶ νοῦν.
ib. πρῶτόν τι] Cod. Ciz. καὶ πρῶτόν τι.
6. καθαρῶς] Cod. Darm. ἑαρῶς (sic).
8. καινὸν] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. κινὸν, ut legit Fic. et ego correxi.
11. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. A.B. παρ' αὐτοῦ.
12. αὔταρκες] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. αὐτάρκης.
13. οὐ νοεῖ] Cod. Vat. omittit οὐ.
15. ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἤδη] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt καὶ. Marc. A. Mon. C. et Vat. habent ἤδη pro εἴδη. Unde correxi, sicut lin. seq. ex marg. ἑαυτὸ pro ἑαυτόν.

tio igitur ipsius intelligibilis alia et communior et prior est, quam ratio intellectus. Intellectus igitur se intelligens diversas in se rationes habet. Præterea cum ipso entium ordine essentia sit etiam tempore prior, quam intelligentia, merito in primo ente est saltem origine prior. Ipsa igitur essentia in primo originis signo, secundum se ipsam, nec dum est intelligens, nec intelligibilis actu, nisi suboriatur ei facultas intelligendi, quæ sane facultas non fit intelligens actu, nisi cum intelligibili copuletur. Conclude, si ipsa entis essentia ad ipsam existendi perfectionem non indiget intelligentia, hanc enim præcedit, multo minus, quod est superius ente. Superius autem est illud, in quo non est prius aliquid et posterius: nec absolutarum duplicitas rationum, sicut in ente et intellectu esse comperimus.

Si igitur aliud quidem est primo intelligens, aliud autem est intelligens aliter, certe, quod est primo intelligente superius, non intelligit: intellectum namque oporteret esse, ut intelligeret: si autem intellectus foret, intelligibile oporteret habere, ac si primo intelligeret habere intelligibile in se ipso: non tamen necessarium est, quicquid intelligibile est, habere in se intellectum et intelligere: esset enim non intelligibile tantum, sed et intelligens. Quumque duo jam sit, non esset utique primum. Jam vero intellectus, qui intelligibile possidet, nunquam consistere posset, si non esset essentia ejus, quod est intelligibile purum, quod ad intellectum quidem intelligibile erit. Secundum vero se ipsum neque intelligens, neque intelligibile proprie erit: nempe quod intelligibile dicitur, alteri intelligibile judicatur: atqui et intellectus suam illam vim per quam intelligentia nititur, habet vacuam, nisi acceperit comprehenderitque ipsum intelligibile, quod intelligit: non enim absque intelligibili habet intelligentiam: tunc itaque perfectus est, quando jam habet. Oportet autem, antequam intelligat, perfectam penes se habere essentiam. Illud ergo, ex quo secundum essentiam perfectus existit, id ipsum est ante intelligentiam: quam ob rem nihil huic opus est intelligentia, quum ante hanc sufficienter existat, itaque non intelligit. Est igitur supremum aliquid, quod non intelligit: est insuper, quod intelligit primo: est denique quod secundam quandam intelligentiam habet. Præterea, si primum illud omnium principium

535 A Εἰ δὲ πολλὰ τὸ αὐτὸ οὐδὲν κωλύειν φήσουσιν, ἓν τούτοις ὑποκείμενον ἔσται· οὐ δύναται γὰρ πολλὰ, μὴ ἑνὸς ὄντος, ἀφ' οὗ, ἢ ἐν ᾧ, ἢ ὅλως ἑνὸς, καὶ τούτου πρώτου τῶν ἄλλων ἀριθμουμένου, ὃ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ δεῖ λαβεῖν μόνον. Εἰ δὲ ὁμοῦ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων, δεῖ τοῦτο συλλαβόντα αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων, ὅμως δὲ ἕτερον τῶν ἄλλων B ὄν, ἐᾷν ὡς μετ' ἄλλων, ζητεῖν δὲ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον τοῖς ἄλλοις, μηκέτι μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτό. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτὸ, ὅμοιον μὲν ἂν εἴη τούτῳ, οὐκ ἂν δὲ εἴη τοῦτο, ἀλλὰ δεῖ αὐτὸ μόνον εἶναι, εἰ μέλλοι καὶ ἐν ἄλλοις ὁρᾶσθαι, εἰ μή τις αὐτοῦ λέγοι τὸ εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ὑπόστασιν ἔχειν· οὐκ ἄρα ἁπλοῦν αὐτὸ ἔσται, οὐδὲ τὸ συγκείμενον ἐκ πολλῶν ἔσται. τό,τε γὰρ

1. ἐν τούτοις] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Vat. ἓν τούτοις. Quod recepi.
2. ἐν ᾧ] Cod. Ciz. ἓν νῷ.
3. ὃ αὐτὸ] Codd. Ciz. et Vat. ὃ αὐτός.
4. δεῖ τοῦτο—ἄλλων] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
7. ἀλλ' αὐτὸ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἀλλὰ αὐτό. Marc. B. ἀλλ' αὐτό. Quod recepimus.
8. εἴη τοῦτο] Cod. Vat. εἴη τούτῳ.
11. ἐκ πολλῶν] In Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. adduntur hæc: ἔσται· τό,τε γὰρ οὐ δυνάμενον ἁπλοῦν εἶναι ὑπόστασιν οὐκ ἴξει, τό,τε συγκείμενον ἐκ πολλῶν—Quæ vertendo etiam expressit Fic. et ego addidi.

intelligat, aliquid jam illi aderit: non erit itaque primum, sed secundum: neque unum, sed jam multa, et profecto totidem quot et intelliget: quin imo, si solum intelligat semet ipsum, multa rursus evadet.

III. *Quousque fingis intellectum, ob id ipsum quod intelligat, vel se vel alia ita multiformem evadere, ut sint in eo multæ formæ inter se ex ipsa natura rei formaliterque distinctæ, etiam si nulla illic relatio illis accesserit, nondum principii simplicitatem adinvenisti. Rursus ubicunque multa invicem componuntur, atque ex multis conficitur unum, ejusmodi multitudo est post ipsum unum. Denique omnis multitudo, quæ aliud quiddam est, quam ipsa vanitas,* [Ed. pr. *unitas*] *et quodammodo opponitur unitati, necessario est post ipsum unum, et particeps est unius. Platonica hæc Christianis Theologis non adversantur, apud quos primum principium non habet formas plures, intelligendo plura, quomodocunque intelligat, sed per unam sui formam actu unico se inspiciens, omnia conspicit, videlicet simplicissimam formam suam considerans aliter ab aliis atque aliter imitandam. Præterea divina Trinitas (ut Dionysius Areopagita confirmat, et Gregorius Nazianzenus asserit) idem ibi est, quod et ipsa unitas: sane sicut lux et calor sub cælo quidem distincta duoque sunt, in cælo sunt unum. Quin etiam progressio et quies hic quidem diversa sunt: ibi autem quies in progressione versatur, et progressio in quiete: ita in divina natura, qua ratione infinita est, motus cum statu concurrit: nam si fingas infinitam motus velocitatem, resolves in statum, imo et tarditas atque velocitas infinita dum in statu desinunt, in unum etiam inter se conveniunt. Virtus enim infinita omnia sibi subito uniens, in se unit et invicem, ut non mirum sit apud Dionysium et Nazianzenum, in natura divina id ipsum, quod est unitas, ipsam quoque Trinitatem existere, atque vicissim. Infinitudo enim virtutis illic et propaginem agit intimam, æqualemque usque in Trinitatem, ut aiunt, et servat interim unitatem. Non est igitur ibi Trinitas tanquam multitudo quædam particeps unitatis, in superiorem videlicet unitatem referenda: est enim hæc unitas ipsa. Si qua vero in divinis distinctio est, per relationem quandam agitur, ut placet plurimis Christianorum, propterea quod relatio soleat differentiam afferre quam minimam, nihilque componere. Addunt sectatores Scoti, solam multitudinem illam Deo indignam esse, quæ per potentiam et actum compositionis alicujus est causa. Illic autem multitudinem sive personarum, sive idearum non ita considerari, sed omnia velut actus quosdam componentes nihil, neque ex potentia exeuntes, imo tanquam radios quosdam lucis ipsi luci penitus intimos atque perpetuos, in quos lux ipsa simpliciter se propagat.*

Cæterum si quis objecerit, nihil obstare, quo minus primum hoc idem sit et multa, respondebimus, oportere his multis unum convenire subjectum: nequeunt enim multa vel esse, vel unum conficere, nisi sit unum a quo vel in quo sint: aut certe nisi unum sit omnino, idque primum præter numerum reliquis inter se numeratis: quod quidem in se ipso solum accipiendum est. Si autem una cum aliis ipsum sit, oportebit hoc quidem acceptum una cum aliis, differens tamen a reliquis, jam cæterorum congregationi permittere: ipsum vero subjectum cunctis, non ulterius una cum cæteris, sed secundum se ipsum

οὐ δυνάμενον ἁπλοῦν εἶναι ὑπόστασιν οὐχ ἕξει, τό,τε συγκείμενον 535
ἐκ πολλῶν, ἁπλοῦ οὐκ ὄντος, οὐδ' αὐτὸ ἔσται· ἑκάστου γὰρ ἁπλοῦ
οὐ δυναμένου εἶναι, οὐδ' ὑφεστηκός τινος ἑνὸς ἁπλοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ τὸ C
συγκείμενον ἐκ πολλῶν, οὐδενὸς αὐτῶν ὑπόστασιν ἔχειν καθ' ἑαυτὸ
οὐ δυναμένου, οὐδὲ παρέχειν αὐτὸ μετ' ἄλλου εἶναι τῷ ὅλως μὴ εἶ-
ναι, πῶς ἂν τὸ ἐκ πάντων εἴη σύνθετον, ἐκ μὴ ὄντων γεγενημένον,
οὔ τι μὴ ὄντων, ἀλλ' ὅλως μὴ ὄντων; εἰ ἄρα πολλά τί ἐστι, δεῖ πρὸ
τῶν πολλῶν ἓν εἶναι. Εἰ οὖν τὸ νοοῦν τι πλῆθος, δεῖ ἐν τῷ μὴ πλή- D
θει τὸ νοεῖν μὴ εἶναι. ἦν δὲ τοῦτο τὸ πρῶτον· ἐν τοῖς ὑστέροις ἄρα
αὐτοῦ τὸ νοεῖν καὶ νοῦς ἔσται.

Ἔτι εἰ τὸ ἀγαθὸν ἁπλοῦν καὶ ἀνενδεὲς δεῖ εἶναι, οὐδ' ἂν τοῦ νοεῖν 536
δέοιτο· οὗ δὲ μὴ δεῖ αὐτῷ, οὐ παρέσται αὐτῷ, ἐπεὶ καὶ ὅλως οὐδὲν A
πάρεστιν αὐτῷ. οὐκ ἄρα πάρεστιν αὐτῷ τὸ νοεῖν, καὶ εἰ οὐδὲν ὅτι
μηδὲ ἄλλο· ἔτι, ἄλλο νοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀγαθοειδὴς γὰρ τῷ τὸ
ἀγαθὸν νοεῖν. Ἔτι ὡς ἐν τοῖς δυσὶν ὄντος ἑνὸς καὶ ἄλλου οὐχ οἷόν

3. τινος ἑνὸς ἁπλοῦ ὑφ'] Codd. Vat. ἑνός τινος ἁπλοῦ ἐφ'.
5. αὐτὸ μετ'] Codd. Marc. A. Med. A. B. αὐτὸ μετ', quod recepi.
ib. ὅμως] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. ὅλως. Et sic correxi.
7. τί ἐστι] Cod. Vat. τί ἐστι.
8. πολλῶν] Cod. Ciz. ἄλλων.
ib. τὸ νοοῦν τι] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Vat. τῷ νοοῦντι. Marc. B. τὸ νοοῦντι.
12. παρέσται αὐτῷ] Cod. Mon. C. παρέστιν αὐτῷ.
13. πάρεστιν αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Darm. Mon. C. Med. A.B. post hæc addunt, οὐκ ἄρα πάρεστιν αὐτῷ, quæ legit etiam Fic. et ego addidi.
ib. τὸ νοεῖν] Cod. Vat. omittit τό.
ib. καὶ εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ et mox τοῖς post ἐν, Vat. τὸ post ἕν. Verba ἀλλ' ἰδέα usque ad ἄλλου εἶναι desunt in Marc. A.

potius indagare. Quod enim in aliis idem est, simile quidem erit huic, neque tamen hoc erit, verum oportet ipsum esse solum, si modo sit in aliis etiam deprehendendum, nisi forte quis dixerit, esse ipsius nihil aliud existere, quam una cum aliis habere substantiam. Quod si ita sit, non erit usquam ipsum simplex, ideoque nec erit alicubi aliquid ex multis compositum: nempe tum, quod nequit esse simplex, substantiam non habebit, tum quod compositum censetur ex multis, quum nusquam sit aliquid simplex, ipsum quoque non erit: nam quum unumquodque simplex esse nequeat, neque unum aliquid simplex suo quodam fundamento sustineat, quod ex multis dicitur constitutum, ubi sane nullum eorum substantiam habere secundum se queat, neque etiam possit se ipsum alicujus commercio adhibere, propterea quod omnino non sit: quum igitur hæc ita se habeant, quonam modo poterit aliquid ex cunctis esse compositum? quod quidem ex his, quæ non sunt, confectum fuerit: non dico, quæ non sint aliquid, sed quæ omnino non sint. Quam ob rem si quid multa est, oportet ante multa unum esse. Si igitur, quod est intelligens, multitudo quædam est, necessarium est, ubi nulla est multitudo intelligentiam quoque non esse: id autem est ipsum primum. In his igitur, quæ sequuntur illud, intelligentia erit et intellectus.

IV. *Quando bonitatem ipsam dicis, summam sufficientiam prorsus intellige: igitur neque partibus eam componentibus, neque ullo prorsus eget additamento. Est igitur et simplex in se ipsa penitus, et nihil habet additum, quod non sit ipsa bonitas. Noli igitur vel multitudinem ibi talem fingere, quæ conficiat ibi compositum, vel intelligentiam addere bonitati, sic ibi distinctam, ut non sit ipsa bonitas. Quamdiu igitur intellectum consideras, ut Plotinus, tanquam Solem, in quo intelligentia se habeat ad naturam suam, sicut lux ad substantiam Solis luce priorem longeque differentem, tamdiu Deum summum intellectum esse nega. Cogita potius Deum tanquam lucem solam non in aliqua præter se natura, sed in se ipsa manentem, quam nihil usquam lateat, quandoquidem per ipsam ubique sunt, patentque omnia, quamvis intellectum nullum abs te intellectum, esse Deum summum debeas affirmare.*

Proinde si ipsum bonum oportet esse simplex, nulliusque egenum, nullo modo intelligentia indigebit. Illud autem, quod ei necessarium non

536 τε τοῦτο τὸ ἓν τὸ μετ' ἄλλου τὸ ἓν εἶναι, ἀλλ' ἔδει ἓν ἐφ' ἑαυτοῦ
B πρὸ τοῦ μετ' ἄλλου εἶναι· οὕτω δεῖ καὶ ἐν ᾧ μετ' ἄλλου τὸ ἓν ὑπάρ-
χον, ἁπλοῦν καθ' αὑτὸ τοῦτο ἁπλοῦν εἶναι, οὐκ ἔχον οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ
τῶν ὅσα ἐν τῷ μετ' ἄλλων. Πόθεν γὰρ ἐν ἄλλῳ ἄλλο, μὴ πρότερον
χωρὶς ὄντος, ἀφ' οὗ τὸ ἄλλο; τὸ μὲν γὰρ ἁπλοῦν, οὐκ ἂν παρ' ἄλ- 5
λου εἴη· ὃ δ' ἂν πολὺ ᾖ ἢ δύο, δεῖ αὐτὸ ἀνηρτῆσθαι εἰς ἄλλο. Καὶ
οὖν ἀπεικαστέον τὸ μὲν φωτὶ, τὸ δὲ ἐφεξῆς, ἡλίῳ, τὸ δὲ τρίτον τῷ
C σελήνης ἄστρῳ, κομιζομένῳ τὸ φῶς παρ' ἡλίου. Ψυχὴ μὲν γὰρ
ἐπακτὸν νοῦν ἔχει, ἐπιχρωννῦντα αὐτὴν νοερὰν οὖσαν· νοῦς δ' ἐν
αὐτῷ οἰκεῖον ἔχει, οὐ φῶς ὢν μόνον, ἀλλ' ὅ ἐστι πεφωτισμένον ἐν 10
τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ. Τὸ δὲ παρέχον τοῦτο τὸ φῶς, οὐκ ἄλλο ὄν, φῶς
ἐστιν ἁπλοῦν, παρέχον τὴν δύναμιν ἐκείνῳ, τοῦ εἶναι ὅ ἐστι. Τί
ἂν οὖν αὐτὸ δέοι τό τινος· οὐ γὰρ αὐτὸ τὸ αὐτὸ τῷ ἐν ἄλλῳ· ἄλλο
γὰρ τὸ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ τοῦ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὄντος.

A Ἔτι τὸ πολὺ ζητοῖ ἂν ἑαυτὸ, καὶ ἐθέλοι ἂν συννεύειν καὶ συναισ- 15

1. μετ' ἄλλου] Codd. Ciz. et Vat. μετ' ἄλλον.
3. αὑτὸ] Cod. Vat. αὐτό.
ib. οὐδὲν] Cod. Vat. οὐδέ.
5. χωρὶς ὄντος] Marc. A. interponit τοῦ.
7. τὸ μὲν] Cod. Vat. τῷ μέν.
9. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτῶν.
ib. δ' ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. δὲ ἐν, Med. B. Marc. A. αὐτῷ. Mox Vat. οὗ pro οὐ.
10. ἔχει,—τῇ αὐτοῦ] Absunt a Cod. Ciz.
ib. ἀλλ' ὅ ἐστι] Cod. Vat. ἄλλο ἐστί.
11. τῇ αὐτοῦ] Codd. Med. A. Marc. A. τῇ αὐτοῦ.
ib. τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. τούτῳ.
13. τὸ αὐτὸ ἐν] Cod. Vat. τῷ αὐτῷ, tum idem cum Mon. C. Marc. A.B. Med. A. B. τῷ ἐν. Ciz. ᾧ ἐν. Marc. A. voci τῷ puncta superscripta habet. Addidi illud τῷ.
14. αὐτὸ] Cod. Vat. ἑαυτό. Marc. B. habet ante hæc τοῦ αὐτό.
15. ζητοῖ] Cod. Vat. ζητοῖ. Idem mox συνεύειν.

est, ipsi certe non aderit, quando quidem ipsi omnino nihil adest. Non igitur huic intelligentia prorsus inest ulla, quando nec aliud quicquam. Præterea aliud intellectus est, aliud ipsum bonum. Intellectus enim boniformis evadit, ex eo, quod intelligat bonum. Item quemadmodum in duobus, ubi unum est et aliud, impossibile est, hoc unum, quod est cum alio, unum esse præcipuum, sed oportet ipsum in se unum esse super illud unum, quod cum alio copulatur: ita necessarium est, ubi una cum alio aliquid unum conjungitur, quodammodo accedens ad simplex, super hoc extare ipsum simplex, nihil in se habens eorum, quæ sunt in eo, quod cum aliis copulatur. Unde enim aliud fit in alio, nisi prius existat seorsum illud, a quo fit aliud? Quod enim est simplex, fieri non potest ab alio: quod autem multiplex, aut saltem duo necessario est ad aliud referendum. Jam vero comparare licet primum quidem ipsum lumini, secundum vero Soli, tertium denique Lunæ lumen a Sole trahenti. Anima enim adventitium intellectum habet, qui eam cum intellectualis sit, colorat: intellectus autem in se ipso intellectuale lumen habet proprium, neque solum lumen est, sed hoc ipsum, quod est, existit in sua essentia lucidum. Quod autem lumen hoc infundit, non aliud quidem in se existens est et lumen, sed simplex lumen existit, præbens illi potentiam, ut hoc ipsum, quod est, existat. Curnam igitur hoc indigeat aliquo? non enim idem est cum eo, quod est in alio. Aliud namque est, quod jacet in alio, quam illud, quod est penitus per se ipsum ab omnibus expeditum.

V. *Si intelligere se ipsum excogitas esse tanquam ad se reverti, multitudinemque sibi innatam colligere secum, cito actionem ejusmodi simplicissimo rerum principio minime convenire.*

Si quomodocunque intelligere putas esse studium quoddam appetens ipsum bonum, vel tanquam visionem quærentem lumen, ne putes ejusmodi intelligentiam competere illi, quod ipsum bonum et lux ipsa infinita censetur: nec enim ipsi bono appetitus inest boni, nec luci necessaria visio lucis cupida. Sicut numeri ad unitatem suam numeris priorem, et continua ad suam continuitate superiorem, sic essentiæ ad unitatem substantialem superiorem essentia referuntur. Quæ si eminentior est quam essentia, nimirum intel-

θάνεσθαι αὐτοῦ. Ὃ δ' ἔστι πάντη ἓν, ποῦ χωρήσεται πρὸς αὐτό; 536
ποῦ δ' ἂν δέοιτο συναισθήσεως; ἀλλ' ἔστι τὸ αὐτὸ καὶ συναισθήσεως καὶ πάσης κρεῖττον νοήσεως. Τὸ γὰρ νοεῖν οὐ πρῶτον, οὔτε τῷ εἶναι, οὔτε τῷ τίμιον εἶναι, ἀλλὰ δεύτερον, καὶ γενόμενον, ἐπειδὴ 537
ὑπέστη τὸ ἀγαθὸν. καὶ γενόμενον ἐκίνησε πρὸς αὐτό. Τό δ' ἐκινήθη τὲ καὶ εἶδε, καὶ τοῦτ' ἔστι νοεῖν, κίνησις πρὸς ἀγαθὸν, ἐφιέμενον ἐκείνου· ἡ γὰρ ἔφεσις τὴν νόησιν ἐγέννησε, καὶ συνυπέστησεν αὐτῇ. Ἔφεσις γὰρ ὄψεως ὅρασις. Οὐδὲν οὖν δεῖ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν νοεῖν, οὐ γάρ ἐστιν ἄλλο αὐτοῦ τὸ ἀγαθόν· ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ ἕτερον
παρὰ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ νοῇ, τῷ ἀγαθοειδὲς εἶναι νοεῖ, καὶ ὁμοίωμα B
ἔχειν πρὸς τὸ ἀγαθὸν, καὶ ὡς ἀγαθὸν καὶ ἐφετὸν αὑτῷ γενόμενον νοεῖ, καὶ οἷον φαντασίαν τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνον. Εἰ δ' ἀεὶ οὕτως, ἀεὶ τοῦτο· καὶ γὰρ αὖ ἐν τῇ νοήσει αὐτοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ νοεῖ· πρὸς γὰρ τὸ ἀγαθὸν βλέπων αὐτὸ νοεῖ· ἐνεργοῦντα γὰρ αὖ
ἑαυτὸν νοεῖ, ἡ δ' ἐνέργεια ἁπάντων πρὸς τὸ ἀγαθόν.

Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, οὐκ ἂν ἔχοι χώραν νοήσεως ἡντινοῦν A

1. αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτοῦ.
ib. πρὸς αὐτὸ] Codd. Med. A.B. πρὸς αὐτο.
5. πρὸς αὐτὸ] Marc. A. πρὸς αὐτὸ.
6. ἴδε] Cod. Med. B. ἴδει. Marc. A. ἴδειν.
8. αὐτῇ] Cod. Med. A. αὐτῇ.
ib. οὖν] Cod. Ciz. νοῦν.
9. αὐτοῦ τὸ ἀγαθόν] Cod. Vat. αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ. Correxi αὐτοῦ.
10. αὐτὸ νοῇ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτὸ νοῇ. Cod. Vat. αὐτῷ νοῇ. Idem statim τὸ pro τῷ.
ib. εἶναι νοεῖ] Cod. Vat. εἰ καὶ νοεῖ.
11. ἀξιτὸν] Codd. Mon. C. Vat. Med. A.B. Marc. A.B. cum marg. Ed. ἐξιτόν. Quod recepi.
12. τοῦ ἀγαθοῦ—ἐν τῇ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
13. νοήσει αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. νοήσει αὐτοῦ. Et sic correxi.
ib. αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) Vat. αὐτό. Quod recepi.
15. ἁπάντων] Cod. Vat. ἀπόντων.
16. Εἰ δή] εἰ δὴ.

ligentiam superat illam, quæ est actus essentiæ: sin autem ipsam boni et infinitæ lucis existentiam intelligentia meliorem appelles intelligentiam quasi causam intelligentiæ in se existentem, quicquid ab intelligentibus exoptatur, sic appellando forsan non aberrabis.

Præterea, quod est in se multiplex, merito se ipsum quæret, optabitque conspirare secum, seque mutuo undique persentire. Quod autem est penitus unum, quonam se conferet ad se ipsum, seque excipiet? Ubinam sensu sui ipsius intimo indigebit? Est enim idem ipsum omni conspiratione sensus omnique intelligentia melius: si quidem intelligentia non est primum. Neque enim primum obtinet gradum, sive quantum ad simpliciter esse spectat, sive quantum ad esse pertinet venerandum: imo vero secundum occupat locum, nataque est postquam ipsum bonum extitit, ortaque in essentia statim eam provocavit ad bonum. Hæc autem provocata jam processit ad illud, atque novit: idque ipsum est intelligere, moveri scilicet ad bonum, ipsius desiderio boni: nempe desiderium intelligentiam procreavit, eamque sedulo comitatur. Visio namque in appetitu quodam visus ipsius consistit ad videndum alliciente. Quam ob rem ipsum bonum intelligere neque se neque quicquam oportet: neque enim præter se est aliud quicquam ipsi bonum: si quidem et quando aliud quicquam præter ipsum bonum intelligit [se] ipsum, ex eo prorsus intelligit, quod est (ut ita dixerim) boniforme, et similitudinem quandam habet ad bonum, et tanquam bonum sibique evadens appetendum intelligit, et quasi imaginationem boni jam nactum. Quod si ita se semper habeat, semper idem efficiet: quin etiam in sui ipsius cognitione sorte quadam cognoscit et illud. Cognoscit namque se ipsum interim ad bonum suspiciendo: nam rursus se intelligit jam [agens] agentem, actio vero omnium refertur ad bonum.

VI. *Quum omnes potentiæ appetant actus primos, id est formas tanquam bonum aliquid, et actus primi secundos, id est actiones similiter tanquam bonum,*

537 τὸ ἀγαθόν· ἄλλο γὰρ δεῖ τῷ νοοῦντι τὸ ἀγαθὸν εἶναι· ἀνενέργητον οὖν. Καὶ τί δεῖ ἐνεργεῖν τὴν ἐνέργειαν; ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμία ἐνέργεια, ἔχει αὖ πάλιν ἐνέργειαν. Εἰ δέ γε ταῖς ἄλλαις ταῖς εἰς ἄλλο ἔχουσιν ἐπανενεγκεῖν, τήν γε πρώτην ἁπασῶν εἰς ἣν αἱ ἄλλαι ἀνήρ-
B τηνται, αὐτὸ εἶναι δεῖ τοῦτο ὅ ἐστιν, οὐδὲν ἔτι αὐτῇ προστιθέντας. Ἡ οὖν τοιαύτη ἐνέργεια οὐ νόησις· οὐ γὰρ ἔχει ὃ νοήσει, αὐτὸ γὰρ πρῶτον. Ἔπειτα οὐδ' ἡ νόησις νοεῖ, ἀλλὰ τὸ ἔχον τὴν νόησιν. Δύο οὖν πάλιν αὖ ἐν τῷ νοοῦντι γίγνεται· τοῦτο δὲ, οὐδαμῇ δύο. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἴδοι ἄν τις τοῦτο, εἰ λάβοι πῶς ἐν παντὶ τὸ νοοῦν σαφέστερον ὑπάρχει ἡ διπλῆ φύσις αὕτη. Λέγομεν τὰ ὄντα ὡς
C ὄντα, καὶ αὐτὸ ἕκαστον, καὶ τὰ ἀληθῶς ὄντα ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ εἶναι, οὐ μόνον ὅτι τὰ μὲν μένει ὡσαύτως τῇ οὐσίᾳ, τὰ δὲ ῥεῖ καὶ νεύει ὅσα ἐν αἰσθήσει· τάχα γὰρ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἔστι τὰ μένοντα, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅτι τὸ τέλεον τοῦ εἶναι παρ' αὐτῶν ἔχει. Δεῖ

1. τὸ νοοῦν τι] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. τῷ νοοῦντι. Quod recepi. Marc. B. τὸ νοοῦντι.
2. οὐδὲ μία] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. οὐδεμία.
4. πρώτην] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A.B. addunt ἁπασῶν, ut legit Fic. et nos rescripsimus.
5. ἔτι αὐτῇ] Codd. Ciz. et Vat. habent αὐτῇ sine ἔτι, Mon. C. Marc. A. Med. B. αὐτῇ ἔτι.
6. ὃ νοήσει] Cod. Vat. ὃν νοήσει.
10. σαφέστερον] Cod. Med. B. omittit hanc vocem. Mox marg. Ed. λέγω μὲν pro λέγομεν.
11. τόπῳ] Cod. Ciz. τρόπῳ.
13. οὐ νεύει] Cod. Vat. omittit οὐ. Quare delevimus.
ib. ἔστι] Cod. Vat. ἐστί. Idem mox omittit τὸ post ὅτι.

merito principium rerum summopere ab omnibus exoptatum actus cognominatur, forma qualibet et actione superior.

Infinitus hic actus etsi non proprie dicitur agere, vel actionem rursus habere, tamen hinc aguntur, huc agunt omnia. Hunc actum ne appelles intellectum vel intelligentiam, qualem Plotinus ubique definit: nam apud eum in intellectu vel primo aliud est natura intelligens, aliud actus intelligendi: item essentia, vita, intelligentia sunt ibi distincta. Rursus differentes rerum ideæ inter se formaliter absolutaque ratione: differentes similiter ab intelligentia, per quam eas ipsa mens intelligit. Ejusmodi differentias nec Platonici, nec Christiani summo competere putant: denique summus ille non ideo se intelligit, ut sibimet se copulet quasi disjunctum: nec ideo rursus alia, ut sic inde intelligendo proficiat: nam et melius aliquid rebus cognitione largitur, id est fruitionem sui, et meliori modo, quam cognoscendo se fruitur: et qui Deo fruuntur, per unitatem intellectu superiorem fruuntur Deo. quod et Areopagita Dionysius asserit.

Si hæc recte dicuntur, intelligentia nullum in ipso bono locum habet: aliud namque oportet intelligenti bonum esse. Ipsum itaque bonum ab actione penitus est expeditum. Quid enim oportet actum agere? Nam omnino nullus actus iterum habet actum. Quod si cæteris actibus, qui referuntur in aliud, aliquid insuper adhibemus, primo certe omnium actui, in quem actus reliqui referuntur, nihil ultra fas est adjungi, sed ipsum id, quod est, duntaxat existere. Talis itaque actus esse non potest intelligentia: non enim habet, quod intelligat. Est enim primum. Rursus intelligentia non intelligit, sed quod intelligentiam habet. Duo itaque rursus in intelligente fiunt: illud autem nullo modo est duo. Præterea magis adhuc aliquis id cognoscet, si consideraverit, quomodo in universo ipsum intelligens certius naturam hanc geminam complectatur. Dicimus itaque entia ipsa ut entia, et ipsum unumquodque et quæ vere existunt, in mundo intelligibili esse: non solum, quia illa quidem essentia sua semper eodem modo se habent: quæ vero sensibus offeruntur continue fluunt. Forsan enim in genere quoque sensibili nonnulla sunt, quæ maneant, sed potius quoniam esse ipsius perfectionem penes se habent. Oportet enim illam, quæ primo essentia nuncupatur, non esse quandam esse ipsius umbram, sed esse plenum habere. Esse autem tunc plenum est, quando intelligendi vivendique speciem accipit. Simul igitur in ipso ente sunt hæc, intelligere, vivere, esse. Si ergo ens est, consequenter est intellectus, vicissimque si intellectus est, ens quo-

γὰρ τὴν πρώτως λεγομένην οὐσίαν οὐκ εἶναι τοῦ εἶναι σκιὰν, ἀλλ' 537
ἔχειν πλῆρες τὸ εἶναι. Πλῆρες δέ ἐστι τὸ εἶναι, ὅταν εἶδος τοῦ
νοεῖν καὶ ζῆν λάβῃ. Ὁμοῦ ἄρα τὸ νοεῖν, τὸ ζῆν, τὸ εἶναι ἐν τῷ 538
ὄντι. Εἰ ἄρα ὂν, καὶ νοῦς, καὶ εἰ νοῦς, καὶ ὂν, καὶ τὸ νοεῖν ὁμοῦ
μετὰ τοῦ εἶναι. Πολλὰ ἄρα καὶ οὐχ ἓν τὸ νοεῖν. Ἀνάγκη τοίνυν
τῷ μὴ τοιούτῳ μηδὲ τὸ νοεῖν εἶναι· καὶ καθ' ἕκαστα δὲ ἐπιοῦσιν, ἄν-
θρωπος, καὶ νόησις ἵππου, καὶ ἵππος, καὶ δικαίου νόησις, καὶ δί-
καιον. Διπλᾶ τοίνυν ἅπαντα, καὶ τὸ ἓν δύο, καὶ αὖ τὰ δύο εἰς ἓν B
ἔρχεται· ὁ δὲ οὐκ ἔστι τούτων, οὔθ' ἓν ἕκαστον, οὐδὲ ἐκ πάντων τῶν
δύο, οὐδ' ὅλως δύο. Ὅπως δὲ τὰ δύο ἐκ τοῦ ἑνὸς, ἐν ἄλλοις. Ἀλλ'
ἐπέκεινα οὐσίας ὄντι, [ὂν τί,] καὶ τοῦ νοεῖν ἐπέκεινα εἶναι. Οὐ τοίνυν
οὐδ' ἐκεῖνο ἄτοπον, εἰ μὴ οἶδεν ἑαυτὸν, οὐ γὰρ ἔχει παρ' ἑαυτῷ ὃ
μάθῃ εἰς ὤν· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἄλλα δεῖ αὐτὸν εἰδέναι. Κρεῖττον γάρ τι
καὶ μεῖζον δίδωσιν αὐτοῖς τοῦ εἰδέναι αὐτὰ, (ἦν τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλ- C
λων) ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ αὐτῷ, καθ' ὅσον δύναται, ἐφάπτεσθαι ἐκεί-
νου.

1. πρώτως] Cod. Ciz. πρώτην. In seqq. Marc. A. πλῆρες τοῦ εἶναι.
3. λάβῃ. Ὁμοῦ] Cod. Vat. λάβοι ὁμοῦ.
4. εἰ νοῦς, καὶ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Idem pro ὂν habet ἐν.
6. ἐπὶ οὖσιν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. ἐπιοῦσιν. Quod recepi.
9. ὁ δὲ] Cod. Ciz. οὐ δέ.
ib. οὐδέν] Marc. A. οὐδέν. Correxi οὔθ' ἕν.
11. ὄντι] Marc. A. ὅν τι, cum marg. Ed.
ib. τοῦ νοεῖν] Cod. Mon. C. τὸ νοεῖν cum Marc. A.
12. εἶδεν] Cod. Vat. εἶδεν. Pro εἰ μὴ. Mon. C. habet εἰ μέν, cum Marc. A.
ib. ἑαυτῷ ὃ μάθῃ] Cod. Vat. αὐτῷ ὃ μάθοι.
14. τὸ ἀγαθὸν τῶν ἄλλων] Cod. Vat. τῶν ἄλλων τὸ ἀγαθόν.

que existit: ibique intelligere simul est una cum esse. Ex quo fit, ut intelligentia jam multa sit, non unum. Necessarium igitur est apud ipsum, quod non est tale, neque etiam intelligentiam esse. Jam vero per singula in mundo intelligibili discurrendo, ibi quidem occurrit ubique notio gemina, scilicet hominis intelligentia, atque homo: item intelligentia equi et equus: rursus intelligentia justi atque justum. Omnia igitur duplicia sunt. Illic unum duo: illic vicissim duo regrediuntur in unum: ipsum vero primum nec est singulatim horum aliquid, neque ex omnibus, quæ duo sunt: neque omnino duo. Quo autem modo ex uno duo fiant, alibi disputatur. Verum quum illud super essentiam sit, haud ab re super intelligentiam esse censetur. Nec illud igitur absurde dicetur, si dicatur primum illud se ipsum minime nosse. Quum enim omnino sit unum, nihil prorsus habet in se, quod discat: sed neque etiam alia oportet ipsum nosse. Melius enim quiddam atque majus tradit illis, quam sit ipsa cognoscere, quod bonum est [aliorum] reliquorum. Potius enim tribuit, ut in eodem, quoad possent, illud attingerent.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Ζ.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΕΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΕΣΤΙΝ ΕΙΔΗ.

Utrum singulorum etiam sint Ideæ.

539 ΕΙ *καὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἔστιν ἰδέα; ἢ εἰ ἐγὼ καὶ ἕκαστος τὴν ἀναγωγὴν ἐπὶ τὸ νοητὸν ἔχει, καὶ ἑκάστου ἡ ἀρχὴ ἐκεῖ· ἢ εἰ μὲν ἀεὶ* 10 *Σωκράτης, καὶ ψυχὴ Σωκράτους ἔσται αὐτὸ Σωκράτης, καθ' ὃ ἡ*

7. ΠΕΡΙ ΤΟΥ] Vocem *τοῦ* omittit Marc. A.

ib. ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΕΣΤΙΝ ΕΙΔΗ.] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. *καθ' ἕκαστα εἰσὶν ἰδέαι.* Ciz. *καθ' ἕκαστον εἰσὶν ἰδέαι,* quam lectionem initio capitis melius convenire ait Müllerus in Progr. p. 10.

9. ΕΙ *καὶ*] Cod. Vat. omittit *καί.*

ib. *ἢ εἰ*] Cod. Ciz. omittit *εἰ.* Mox Vat. omittit *τήν.*

10. *νοητὸν ἔχῃ*] Codd., excepto Darm., omnes *ἔχει.* Quod restitui.

11. *αὐτὸ Σωκράτης*] Cod. Vat. *αὐτοσωκράτης* cum Marc. A.

I. *Quot numero homines nascuntur in anno mundi magno, totidem seminales hominum rationes sunt in natura universali, totidem ferme ideæ hominum in mente divina.*

Unaquæque etiam rationalis anima numeratas in se naturaliter habet, quod [Ed. pr. quot] *ex se vitas varias productura est. Verum sicut, quando dicimus, omnia cælestia esse in terra, vicissimque omnia terrena in cælo, intelligimus omnia pro natura loci, id est, in cælo quidem ratione cælesti, in terra rursum qualitate terrena: sic quando audimus animam nostram esse omnia, accipere debemus secundum humanæ rationalisque animæ proprietatem. Nunquam igitur anima tua producet vitas ipsas figurasque brutis animalibus proprias, sed humanas semper: quamvis similes quodammodo brutis, et quandoque dæmonibus. Paucas ergo vitarum mutationes in anno mundi magno edere anima tua potest: præsertim cum vitam in terris quidem brevissimam, super terram vero longissimam agat. In anno autem mundi sequente non fit vitarum mutatio, sed eorundem omnino hominum resurrectio. Interim homines inter se differunt, non per materias tantum, sed per proprias etiam formas atque figuras, modosque varios genituræ. Differentia vero formalis et ordinata quum nec a materia neque casu fiat, dependet ex formalibus quibusdam rationibus, quæ et in natura et in mente universali consistunt, neque sunt infinitæ numero. Finitæ enim formæ in anno mundi magno gignuntur, in sequente vero eædem revertuntur, causis eisdem videlicet revertentibus. Verum quonam modo sunt res in materia plures quam in anima, et in anima rursum plures quam in mente? Ita profecto quia res quædam in materia inter se numero differunt, vel per defectum formæ ex materia alicubi contingentem, quæ forma alibi est perfectior: vel per quantitatis divisionem. Differentiæ vero simpliciter formales rationibus seminalibus adæquantur.*

ψυχὴ καθ' ἕκαστα καὶ ἐκεῖ, ὡς λέγεται ἐκεῖ, εἰ δ' οὐκ ἀεὶ, ἀλλὰ 539
ἄλλο τε ἄλλη γίγνεται ὁ πρότερον Σωκράτης, οἷον Πυθαγόρας ἢ τις B
ἄλλος, οὐκέτι ὁ καθ' ἕκαστα, οὗτος κἀκεῖ. Ἀλλ' εἰ ἡ ψυχὴ ἑκάστου
ὧν διεξέρχεται τοὺς λόγους ἔχει πάντων, πάντες αὖ ἐκεῖ· ἐπεὶ καὶ
λέγομεν ὅσους ὁ κόσμος ἔχει λόγους, καὶ ἑκάστην ψυχὴν ἔχειν. Εἰ
οὖν καὶ ὁ κόσμος μὴ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα
ζώων, καὶ ἡ ψυχὴ, ἄπειρον οὖν τὸ τῶν λόγων ἔσται, εἰ μὴ ἀνακάμ- C
πτει περιόδοις. Καὶ οὕτως ἡ ἀπειρία ἔσται πεπερασμένη, ὅταν
ταῦτα ἀποδιδῶται. Εἰ οὖν ὅλως πλείω τὰ γιγνόμενα τοῦ παραδείγ-
ματος, τί δεῖ εἶναι τῶν ἐν μιᾷ περιόδῳ πάντων γιγνομένων λόγους καὶ
παραδείγματα; ἀρκεῖν γὰρ ἕνα ἄνθρωπον εἰς πάντας ἀνθρώπους.
ὥσπερ καὶ ψυχὰς ὡρισμένας ἀνθρώπους ποιούσας ἀπείρους· ἢ τῶν D
διαφόρων οὐκ ἔστιν εἶναι τὸν αὐτὸν λόγον· οὐδὲ ἀρκεῖ ἄνθρωπος πρὸς
παράδειγμα τῶν τινῶν ἀνθρώπων διαφερόντων ἀλλήλων, οὐ τῇ ὕλῃ
μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ δικαῖς διαφοραῖς μυρίαις. Οὐ γὰρ ὡς αἱ εἰκόνες

2. οἷον] Cod. Mon. C. post h. v. supra lin. habere videtur εἰ. Marc. A. supra lin. ἤ.
3. εἰ ἡ] Cod. Vat. omittit ἡ.
ib. ἑκάστου ὧν διᾴρχεται] Cod. Vat. ἑκάστου, ᾧδὶ ἰξίρχεται.
4. ἔχει] Cod. Vat. ἔχοι.
6. καὶ ὁ κόσμος] Marc. A. omittit καὶ.
ib. μόνον] Cod. Vat. μόνου cum Marc. A.
7. ἀνακάμπτει] Cod. Ciz. ἀνακάμπτοι. Vat. ἀνακάμπτι.
9. ταῦτα] Cod. Mon. C. ταὐτά cum Marc. A.B.
12. καὶ ψυχὰς ὡρισμένας] Cod. Ciz. ψυχὴ ὡρισμένας ψυχάς. Vat. ἡ ψυχὴ ὡρισμένας.
13. οὐδὲ γὰρ] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes omittunt γάρ. Quare delevi.
14. ἀλλήλων, οὐ] Cod. Vat. ἀλλήλων ἰν. Priorem vocem omittit Mon. C. cum Marc. A.
15. ἰδικαῖς] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δικαῖς: et sic correxi.

Rationes autem ejusmodi sunt in anima plures, quam in mente ideæ: quoniam in natura animæ semper est absoluta distinctio rationum: mens autem minorem habet numerum idearum absolute inter se differentium. Potest enim mens eandem ideam ad diversa referre per actum intelligentiæ simul et voluntatis, referens, inquam, foras aliter et aliter imitabilem. Ex qua quidem relatione plura proficiscuntur, idea interim non divisa.

NUMQUID etiam uniuscujusque est idea? Forsitan si ego et unusquisque ad intelligibilem reducimur ordinem, ibi quoque est uniuscujusque principium. Forsan, etiam si semper est Socrates, et Socratis anima ipse Socrates erit, quatenus anima singulatim, sic ibi Socrates et quilibet singulatim: sin autem non semper est Socrates, sed alias alia quodammodo evadit anima, adeo ut animus, qui nunc est Socrates, prius Pythagoras aliusve fuerit, futurusque sit alius, non amplius unusquisque eorum, qui hic sunt, est et ibi. Verumtamen si uniuscujusque anima seminarias rationes habet omnium, quæ exsequitur atque explet, rursus ibi sunt omnes. Nam fatemur, quot mundus rationes habet, totidem quoque singulas animas possidere. Quare si mundus non hominis tantum, sed singulorum etiam animalium complectitur rationes, anima quoque rationes continet singulorum. Quam ob rem infinitus sequetur numerus rationum, nisi certis temporum cursibus in idem restitutio fiat. Ita profecto infinitas ipsa finita demum erit, quando eadem mundo reddentur. Cæterum, si quæ fiunt, omnino plura sunt quam exemplar, curnam oportet omnium, quæ in una mundi revolutione fiunt, rationes exemplariaque extare? Videtur enim sufficere homo unus ad omnes homines, quemadmodum et animæ numeratæ ad innumerabiles homines effingendos: sed enim non potest una esse ratio differentium, neque sufficit homo ad exemplar multorum hominum inter se differentium, non materia tantum inquam, sed quamplurimis insuper propriis differentiis discrepantium. Non enim hæc ita se habent, ut imagines Socratis ad exemplar, sed differentem effectionem necessarium est ex differentibus rationibus proficisci. Universa vero revolutio omnes complectitur rationes: eademque rursus per easdem rationes regenerantur. Neque vero suspicandum est, ne hinc in mundo intelligibili infinita multitudo sequatur: tota enim illic multitudo in quodam

539 Σωκράτους πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ἀλλὰ δεῖ τὴν διάφορον ποίησιν ἐκ διαφόρων λόγων. Ἡ δὲ πᾶσα περίοδος πάντας ἔχει τοὺς λόγους· Ε αὖθις δὲ τὰ αὐτὰ πάλιν, κατὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὴν δὲ ἐν τῷ νοητῷ ἀπειρίαν, οὐ δεῖ δεδιέναι. Πᾶσα γὰρ ἐν ἀμερεῖ, καὶ οἷον προεισιν, ὅταν ἐνεργῇ.

Α Ἀλλ' εἰ αἱ μίξεις τῶν λόγων ἄρρενος καὶ θήλεος διαφόρους ποιοῦσιν, οὐκέτι τοῦ γιγνομένου ἑκάστου λόγος τις ἔσται, ὅ,τε ἑκάτερος γεννῶν οἷον ὁ ἄρρην οὐ κατὰ διαφόρους λόγους ποιήσει, ἀλλὰ καθ' 540 ἕνα τὸν αὐτοῦ, ἢ πατρὸς αὐτοῦ. Ἢ οὐδὲν κωλύει καὶ κατὰ διαφόρους, τῷ τοὺς πάντας ἔχειν αὐτοὺς, ἄλλους δὲ ἀεὶ προσχείρους. Ὅταν δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων διάφοροι; ἢ διὰ τὴν οὐκ ἴσην ἐπικράτησιν· ἀλλ' ἐκεῖνο ὅτι οὐκ εἰ ἐν τῷ φαίνεσθαι ὁτὲ μὲν κατὰ τὸ ἄρρεν τὸ πλεῖστον, ὁτὲ δὲ κατὰ τὸ θῆλυ, ἢ κατὰ τὸ ἴσον μέρος ἔδωκεν ἑκάτερος, ἀλλ' ὅλον μὲν ἔδωκε καὶ ἔγκειται, κρατεῖ δὲ τῆς ὕλης μέρους Β ἑκατέρου, ἢ θάτερον. Οἱ δὲ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ πῶς διάφοροι; ἆρ' οὖν ἡ ὕλη τὸ διάφορον οὐχ ὁμοίως κρατουμένη; πάντες ἄρα χωρὶς ἑνὸς παρὰ φύσιν. Εἰ δὲ τὸ διάφορον πολλαχοῦ καλὸν, οὐχ ἓν τὸ εἶδος. ἀλλὰ τῷ αἴσχει μόνῳ ἀποδοτέον, τὸ παρὰ τὴν ὕλην, κἀκεῖ τῶν τελείων

1. δεῖ] Cod. Med. B. δή.
3. αὖθις—λόγους] Omissa sunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
6. ἄρρενος] Cod. Vat. ἄρσενος.
7. λόγος τις] Cod. Mon. C. τι pro τις cum Marc. A.
9. αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. et Marc. A.B. αὐτοῦ. Vat. αὐτόν.
ib. πατρὸς ἑαυτοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. αὐτοῦ. Unde correxi.
12. ὁτὲ—ὁτὲ] Cod. Vat. ὅτε—ὅτε, cum Marc. A.
13. πλεῖστον] Codd., excepto Darm., omnes τὸ πλεῖστον. Unde articulum, qui deerat, addidi.
ib. μέρους] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. μέρος. In Med. B. sequitur ἑκάτερον.
18. τὸ παρὰ] Marc. A. το παρά (sic).

indivisibili continetur, et quasi illinc singula prodeunt, quando agit.

II. *Quælibet anima naturaque particularis seminales in se rationes continet omnium, quæ inde generanda sunt, formalibus differentiis inter se distincta.*

Possunt autem hæc ita distingui, etiam si in eadem communiter specie computentur. Ejusmodi vero propria formarum distinctio in ipsa etiam naturæ universalis intentione præscripta est: quoniam in ejusmodi etiam distinctione ordo, decus, bonum universi consistit. Materia vero nullam affert propriam formarum varietatem, sed formæ defectum. Quantitas quin etiam divisione sua in rebus homogeneis facit alicubi numerum, nusquam vero varietatem. Denique in anno mundi uno quæcunque naturali ordine heterogenea generantur, inter se formaliter dissimilia sunt, ideo per differentes rationes efficiuntur: in sequente vero eadem omnia per easdem rationes sub eisdem causis recreantur.

Verum si rationum masculi et fœminæ mixtiones fœtus differentes efficiunt, non amplius uniuscujusque geniti ratio quædam erit. Et alteruter generantium velut masculus non per differentes faciet rationes, sed per unam duntaxat sui ipsius videlicet, aut patris (ipsius). Sed forte nihil prohibet etiam per differentes efficere, propterea, quod omnes ipsi possideant, quamvis alias temporibus aliis promptiores. Quid vero, quando ex eisdem genitoribus diversi nascuntur? Forte quia non æqualis semper fit excessus, atque dominatio: sed enim illud ita se habeat, si modo non tantum in apparendo differentia sit, imo aliquando quidem secundum masculum fiat excessus, aliquando vero secundum fœminam: aut forte secundum æqualem partem tradat uterque, totum tamen tradatur, sitque naturaliter insitum, dominetur autem utrique materiæ parti aut alteri. Verum quonam pacto differentes fore judicantur, qui in alia parte concipiuntur? Numquid igitur ipsa materia differentiam affert, dis-

λόγων κεκρυμμένων μὲν, δοθέντων δὲ ὅλων. Ἀλλ' ἔστωσαν διάφο- 540
ροι οἱ λόγοι, τί δεῖ τοσούτους, ὅσοι οἱ γιγνόμενοι ἐν μιᾷ περιόδῳ; εἴ- C
περ ἑνὶ τῶν αὐτῶν διδομένων διαφόρους ἔξωθεν φαίνεσθαι· ἢ συγκε-
χώρηται τῶν ὅλων διδομένων. Ζητεῖται δὲ, εἰ τῶν αὐτῶν κρατούν-
των. Ἆρ' οὖν ὅτι τὸ ταὐτὸν πάντη ἐν τῇ ἑτέρᾳ περιόδῳ, ἐν ταύτῃ
δὲ οὐδὲν πάντη ταὐτόν;

Πῶς οὖν ἐπὶ πολλῶν διδύμων διαφόρους φήσομεν τοὺς λόγους; εἰ A
δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ζῷά τις ἴοι, καὶ τὰ πολυτόκα μάλιστα, ἢ ἐφ' ὧν
ἀπαράλλακτα, εἷς λόγος. Ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐχ ὅσα τὰ καθ' ἕκαστα,
τοσοῦτοι καὶ οἱ λόγοι· ἢ ὅσα διάφορα τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ διάφορα
οὐ τῷ ἐλλείπειν κατὰ τὸ εἶδος. Ἢ τί κωλύει, καὶ ἐν οἷς ἀδιάφορα,
εἴπερ τινὰ ὅλως ἐστὶ πάντη ἀδιάφορα. Ὡς γὰρ ὁ τεχνίτης κἂν B
ἀδιάφορα ποιῇ, δεῖ ὅμως τὸ ταὐτὸν διαφορᾷ λαμβάνειν λογικῇ καθ'
ἣν ἄλλο ποιήσει προσφέρων διάφορον τὶ τῷ αὐτῷ· ἐν δὲ τῇ φύσει μὴ
λογισμῷ γιγνομένου τοῦ ἑτέρου, ἀλλὰ λόγοις μόνον συνεζεῦχθαι δεῖ
τῷ εἴδει τὸ διάφορον. Ἡμεῖς δὲ λαμβάνειν τὴν διαφορὰν ἀδυνατοῦ-

2. *οἱ λόγοι*] Cod. Vat. omittit *οἱ*.
3. *τῶν αὐτῶν*] Cod. Vat. omittit *τῶν*.
5. *ἐν τῇ ἑτέρᾳ—πάντη*] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
8. *ζῷά τις ἴοι*] Cod. Vat. *ζῷα εἴη*.
10 *τοσοῦτοι—καθ' ἕκαστα*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. *εἴπερ τινὰ ὅλως ἐστὶ*] Cod. Vat. *εἰ πέρινα ὅλων ἔστι*.
ib. *ἀδιάφορα*] Codd. Ciz. et Vat. *διάφορα*.
14. *ποιήσει*] Abest a Cod. Ciz.
ib. *προσφέρων*] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. *προσφέρων*. Unde correxi vulgatam.
16. *τὸ εἴδει*] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. *τῷ εἴδει*. Quod pro *τὸ* recepimus.

similiter scilicet superata? Quod si ita sit, proles omnes una excepta præter naturam erunt: si autem ipsa varietas ubique pulchrum quiddam est, merito non una ubique species extat. Atqui, quod secundum materiam est, deformitati soli attribuendum est: nempe in causa ipsa rerum artifice perfectæ rationes occultæ quidem sunt, totæ vero traduntur. Sed esto quidem rationes sint differentes, quid præterea oportet esse totidem, quot sunt, quæ in una mundi revolutione gignuntur? Si quidem fieri possit, ut eisdem adhibitis rationibus, differentes tamen extrinsecus eventus appareant. Sed profecto concessum est ita fieri, etiam ubi rationes totæ traduntur. Quæritur autem, utrum ita etiam fiat, ubi rationes eædem dominantur: An igitur totidem rationes esse necessarium est? Quoniam effectus omnino idem in altera duntaxat mundi revolutione reddi potest: in hac autem revolutione nihil omnino fit idem.

III. *Natura quoniam non per aliquid additum essentiæ sicut ars, sed per essentiam agit, ideo in essentialibus rationibus varietatem generandorum merito continet. Tota igitur singularum rerum dispositio in anno mundi transigenda designata est ab initio in mente opifice mundi, et in mente animæ mundanæ ejusdemque natura.*

Annum vero mundi magnum expleri plerique putant, quando cælestia omnia ad eandem prorsus, et in se ipsis et invicem dispositionem, quam habent hodie, revertentur. Hoc spatium alii triginta sex, alii triginta novem annorum solarium numero: alii aliter metiuntur, aliterve putant.

At quonam pacto in multis geminis rationes differentes esse dicemus? Quod si per alia insuper animalia quis discurrat, præsertim quæ multos fœtus coitu uno concipiunt, quidnam dicemus? An forte unam illic esse judicabimus rationem, ubi fœtus inter se minime differunt? At si ita sit, non ulterius, quot singula fiunt, totidem et rationes erunt. Numquid quot differentia fiunt singula? differentia, inquam, non ex eo, quod secundum speciem ipsam deficiant, totidem rationes esse censebimus. Verum quidnam prohibet, quo minus fœtibus quoque minime discrepantibus, differentes tamen rationes exhibeamus, si qua modo fiant prorsus indifferentia? nempe artifex, quamvis indifferentia faciat, interea tamen ipsum, quod dicitur idem, differentia quadam accipit rationali secundum quam diver-

541 μεν. Καὶ εἰ μὲν ἡ ποίησις ἔχει τὸ εἰκῆ τοῦ ὁποσαοῦν, ἄλλος
A λόγος. Εἰ δὲ μεμέτρηται ὁπόσα τινὰ εἴη τὸ ποσὸν ὡρισμένον ἔσται,
τῇ τῶν λόγων ἁπάντων ἐξελίξει καὶ ἀναπλώσει, ὥστε ὅταν παύσηται πάντα, ἀρχὴ ἄλλη. Ὁπόσον γὰρ δεῖ τὸν κόσμον εἶναι, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ διεξελεύσεται, κεῖται ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ἔχοντι τοὺς λόγους. Ἆρ' οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐφ' ὧν πλῆθος ἐκ μιᾶς γενέσεως, τοσούτους τοὺς λόγους; ἢ οὐ φοβητέον τὸ ἐν τοῖς
B σπέρμασι καὶ τοῖς λόγοις ἄπειρον, ψυχῆς τὰ πάντα ἐχούσης· ἢ καὶ ἐν νῷ ἢ ἐν ψυχῇ τὸ ἄπειρον τούτων, ἀνάπαλιν τῶν ἐκεῖ προχείρων.

1. ὁπωσοῦν] Ita Ed. Sed Codd. Ciz Mon. C. Marc. A. Med. B. ὁποσαοῦν. Quod recepi.
2. ἔσται] Cod. Vat. εἴη.
3. τῇ τῶν] Cod. Ciz. τι τῶν.
ib. ἀναπλώσει] Cod. Vat. ἀναδιπλώσει.
5. ἑαυτοῦ] Cod. Mon. C. αὐτῷ cum Marc. A. In Marc. B. ἑαυτοῦ est ex corr.

sum facit, adhibens scilicet ei, quod est idem aliquid differens. Sed penes naturam ubi rerum diversitas non ratiocinatione varia, sed variis tantum provenit rationibus, oportet speciei connexam esse diversitatem. Nos autem differentiam discernere non valemus. Profecto si quid temeritatis in generatione rerum (quantitatem quod attinet) admitteretur, ratio alia foret: sin autem mensura definitum est, quot quæque proveniant, certe quantitas et multitudo determinata erit ipsa rationum omnium evolutione atque explicatione, adeo ut, quando finem acceperint omnia, aliud jam exordium retexatur. Quantum enim oporteat esse mundum, quotve in ejus vita transigi debeant, constitutum est ab initio in eo, qui omnium continet rationes. Numquid igitur et in cæteris animalibus, in quibus unico partu plurima procreantur, rationes totidem asseremus? Forte non est timendum, ne propterea in seminibus rationibusque infinita multitudo contingat, quum anima omnia complectatur. Neque etiam in intellectu vel anima turba continget innumerabilis: quippe quum rationes horum illic omnes vicissitudine quadam expedite quandoque in promptum eædem statutis temporibus revertantur.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε.

ΛΟΓΟΣ Η.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΗΤΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ.

De intelligibili pulchritudine.

ΕΠΕΙΔΗ *φαμεν τὸν ἐν θέᾳ τοῦ νοητοῦ κόσμου γεγενημένον, καὶ* 541
τὸ τοῦ ἀληθινοῦ νοῦ κατανοήσαντα κάλλος, τοῦτον δυνήσεσθαι καὶ τὸν τούτου πατέρα, καὶ τὸν ἐπέκεινα νοῦ εἰς ἔννοιαν βαλέσθαι πειραθῶμεν ἰδεῖν καὶ εἰπεῖν ἡμῖν αὐτοῖς, ὡς οἷόν τε τὰ τοιαῦτα εἰπεῖν, B
πῶς ἄν τις τὸ κάλλος τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κόσμου ἐκείνου θεάσαιτο. Κειμένων τοίνυν ἀλλήλων ἐγγὺς, ἔστω δὲ εἰ βούλει, λίθων ἐν ὄγκῳ, τοῦ μὲν ἀρρύθμίστου καὶ τέχνης ἀμοίρου, τοῦ δὲ ἤδη τέχνη κεκρατη-

9. *κόσμου*] Codd. Darm. Mon. B. Med. A. (a pr. m.) Par. A. Par. B. (hic in marg.) *κάλλους*.
10. *νοῦ*] Omittitur in Cod. Vat.
ib. *τοῦτον*] Cod. Vat. *τοῦτο*.
11. *βαλέσθαι*] Codd. Darm. Marc. C.E. Mon. B.C. Par. A.B. *βάλλεσθαι*. Ciz. Mon. A. Vat. *λαβέσθαι*. Marc. A. *βαλλέσθαι*.
15. *ἀρυθμίστου*] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. E. Mon. A. Vat. *ἀῤῥυθμίστου*. Et sic correxi.
ib. *κικρατημένον*] Codd. Marc. A.B.C. E. Mon. A. Med. A.B. Par. A.B. Vat. *κικρατημένον*.

I. *Pulchritudinem esse naturalem in intellectu etiam humano apparet, quia materiam rudem reddit pulchram.*

Neque solum imitatus foris opera naturalia id efficit, sed etiam usus rationibus intimis, quando videlicet emendat quosdam naturæ defectus. Hinc concludimus, formam pulchritudinemque in mente præstantiorem esse, quam in nullo artis opere. Adde potentiorem, quoniam in opere quidem distracta est, in mente vero prorsus unita.

QUUM fateamur, animum, qui mundum intelligibilem contemplatur, verique intellectus pulchritudinem intuetur, posse quandoque hujus quoque patrem mente superiorem animadvertere: agite jam, conemur pro viribus cernere, nobisque ipsis exprimere quantum talia explicari possunt, qua potissimum ratione pulchritudinem mentis mundique illius perspicere valeamus. Finge itaque moles duas lapideas prope se positas, quarum altera quidem incomposita sit et artificiosi muneris expers: altera vero per artem in statuam jam exculta, sive divinam sive humanam:

μένον εἰς ἄγαλμα θεοῦ ἢ καί τινος ἀνθρώπου, θεοῦ μὲν, Χάριτος ἤ τινος Μούσης ἀνθρώπου δὲ, μή τινος, ἀλλ' ὃν ἐκ πάντων καλῶν πεποίηκεν ἡ τέχνη. φανείη μὲν ἂν ὁ ὑπὸ τῆς τέχνης γεγενημένος εἰς εἶδους κάλλος καλὸς οὐ παρὰ τὸ εἶναι λίθος· ἦν γὰρ ἂν καὶ ὁ ἕτερος ὁμοίως καλός· ἀλλὰ παρὰ τοῦ εἴδους, ὃ ἐνῆκεν ἡ τέχνη. Τοῦτο μὲν τοίνυν τὸ εἶδος οὐκ εἶχεν ἡ ὕλη, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ ἐννοήσαντι, καὶ πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὸν λίθον. Ἦν δ' ἐν τῷ δημιουργῷ, οὐ καθ' ὅσον ὀφθαλμοὶ ἢ χεῖρες ἦσαν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι μετεῖχε τῆς τέχνης. Ἦν ἄρα ἐν τῇ τέχνῃ τὸ κάλλος τοῦτο, ἄμεινον πολλῷ· οὐ γὰρ ἐκεῖνο ἦλθεν εἰς τὸν λίθον τὸ ἐν τῇ τέχνῃ· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν μένει, ἄλλο δὲ ἀπ' ἐκείνης ἔλαττον ἐκείνου· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἔμεινε καθαρὸν ἐν αὐτῷ, οὐδὲ οἷον ἐβούλετο, ἀλλ' ὅσον εἶξεν ὁ λίθος τῇ τέχνῃ. εἰ δ' ἡ τέχνη ὅ ἐστι καὶ ἔχει, τοιοῦτον ποιεῖ· (καλὸν δὲ ποιεῖ κατὰ λόγον ᾧ ποιεῖ) μειζόνως καὶ ἀληθεστέρως καλή ἐστι τὸ κάλλος ἔχουσα τὸ τέχνης, μεῖζον μέντοι καὶ κάλλιον, ἢ ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ ἔξω. Καὶ γὰρ ὅσῳ ἰὸν εἰς τὴν ὕλην ἐκτέταται, τόσῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἐν ἑνὶ μένοντος. Ἀφίσταται γὰρ ἑαυτοῦ πᾶν διϊστάμενον, εἰ ἰσχὺς ἐν ἰσχύϊ, εἰ θερμότης ἐν

542 A B C

2. καλῶν] Cod. Vat. καλόν. Marc. A. καλον (sic).
5. καλὸς ὁμοίως] Codd. exceptis Par. A. et Marc. C., omnes ὁμοίως καλός. Quare ordinem correxi.
ib. ἐνῆκεν ἡ] Ita Codd. Par. A.B. In Cod. Ciz. est ἐνῆ κενὴ, in rell. cum Ed. ἐνῆ κεν ἡ.
6. ἡ ὕλη] Cod. Ciz. omittit ἡ.
ib. νοήσαντι] Codd. exceptis Ciz. Marc. B. et Vat. omnes ἐννοήσαντι, sed Par. B. ex corr. Ex illis correxi vulgatam.
7. δὲ ἐν] Codd. Darm. Marcc. Mon. A. C. Vat. δ' ἐν. Et sic rescripsi.
8. καὶ χεῖρες] Codd. omnes ut marg. Ed. ἢ χεῖρες. Quare vulgatam abjecimus.
11. ἔμεινε] Cod. Mon. C. ἐμεινεν.
12. ἐβούλετο] Cod. Par. B. ἐνβούλετο (sic).
ib. ἡ δὲ] Codd. omnes εἰ δ' ἡ; nullus εἰ δὲ, ut marg. Ed., neque ut Ed. ἡ δέ. Quare correxi.
13. τοιοῦτον] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. τοιοῦτο. Vat. τοῦτο.
ib. οὗ ποιεῖ] Cod. Par. B. οὗ ποιεῖ, sed pro οὗ in m. ᾧ. Et hoc recepimus.
ib. μειζόνως καὶ ἀληθεστέρως] Cod. Vat. μειζόνων καὶ ἀληθεστέρων. Idem mox τὸ τῆς τεχνης.
15. ὅσον ἰόν] Codd. omnes ὅσῳ ἰόν. Quare abjeci vulgatam.
16. Ἀφίσταται] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀφίστασθαι.

ac si divinam, alicujus Gratiæ statua sit, vel Musæ: sin humanam, non sit hominis alicujus, sed cujusdam potius, quem ars ex pulchris omnibus congregaverit. Lapis igitur, ab arte in pulchritudinem speciei dispositus, pulcher protinus apparebit, sed non propterea, quod sit lapis: alioquin altera quoque moles similiter formosa foret: ex eo igitur, quod speciem habeat, quam ars adhibuit. Hanc itaque speciem materia non habebat, sed erat hæc in excogitante, prius quam in lapidem deveniret: Erat autem in artifice, non qua ratione ille oculos et manus habebat, sed quoniam arte præditus erat. Erat igitur in arte pulchritudo hæc multo præstantior. Non enim species ipsa in arte consistens venit in lapidem, sed manet illa quidem, alia vero ab illa interim prodit ea minor, neque pura permanet in se ipsa, neque qualis optabat artifex, sed quatenus arti materia paruit. Si autem ars, quod est et habet tale quoque facit; facit autem pulchrum secundum rationem qua et agit: profecto magis veriusque pulchra est artis pulchritudinem possidens, majorem excellentioremque omni eo, quod prodit exterius. Quatenus enim forma procedens in materiam jam extenditur, eatenus debilior ea fit quæ manet in uno. Quicquid enim in se distantiam patitur, a se ipso discedit: si robur, in robore: si caliditas, in calore: si omnino potentia, in potentia: si pulchritudo, prorsus in pulchritudine. Jam vero primum omne efficiens secundum se ipsum oportet præstantius esse facto: non enim immusica musicum, sed musica facit, et musicam in sono sensibili procreat musica super sensum. Si quis autem artes contempserit, quoniam naturam imitantes faciunt, respondendum erit, primo quidem naturas quoque alia imitari: deinde artes non simpliciter, quod cernitur oculis, imitari, sed ad ipsas recurrere ra-

θερμότητι, εἰ ὅλως δύναμις ἐν δυνάμει, καὶ κάλλος ἐν κάλλει. Καὶ 543
τὸ πρῶτον ποιοῦν πᾶν καθ' αὑτὸ κρεῖττον εἶναι δεῖ τοῦ ποιουμένου.
οὐ γὰρ ἡ ἀμουσία μουσικὸν, ἀλλ' ἡ μουσικὴ, καὶ τὴν ἐν αἰσθητῷ, ἡ D
πρὸ τούτου. Εἰ δέ τις τὰς τέχνας ἀτιμάζει, ὅτι μιμούμεναι τὴν φύσιν
5 ποιοῦσι, πρῶτον μὲν φατέον καὶ τὰς φύσεις μιμεῖσθαι ἄλλα· ἔπειτα
δεῖ εἰδέναι, ὡς οὐχ ἁπλῶς τὸ ὁρώμενον μιμοῦνται, ἀλλ' ἀνατρέχουσιν
ἐπὶ τοὺς λόγους, ἐξ ὧν ἡ φύσις· εἶτα καὶ ὅτι πολλὰ παρ' αὐτῶν ποι-
οῦσι, καὶ προστιθέασι δὲ, ὅτῳ τι ἐλλείπει, ὡς ἔχουσαι τὸ κάλλος· E
ἔπειτα ὁ Φειδίας τὸν Δία πρὸς οὐδὲν αἰσθητὸν ποιήσας, ἀλλὰ λαβὼν
10 οἷος ἂν γένοιτο, εἰ ἡμῖν ὁ Ζεὺς δι' ὀμμάτων ἐθέλοι φανῆναι.

Ἀλλ' ἡμῖν ἀφείσθωσαν αἱ τέχναι, ὧν δὲ λέγονται τὰ ἔργα μιμεῖ- A
σθαι, τὰ φύσει κάλλη γιγνόμενα καὶ λεγόμενα, θεωρῶμεν, λογικά τε
ζῶα καὶ ἄλογα πάντα, καὶ μάλιστα ὅσα κατώρθωται αὐτῶν, τοῦ
πλάσαντος αὐτὰ καὶ δημιουργήσαντος ἐπικρατήσαντος τῆς ὕλης, καὶ
15 εἶδος ὃ ἐβούλετο παρασχόντος. Τί οὖν τὸ κάλλος ἐστὶν ἐν τούτοις;
οὐ γὰρ δὴ τὸ αἷμα καὶ τὰ καταμήνια, ἀλλὰ καὶ χρόα ἄλλη τούτων,

2. κρεῖττον] Marc. A. τὸ κρεῖττον.
4. Εἰ δὲ—ποιοῦσι] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro μιμούμεναι est—ος in Codd. Darm. et Mon. B.
ib. τέχνην] Codd. Mon. B.C. Med. A. B. Par. A.B. Vat. Marc A.B. φύσιν, ut marg. Ed. quod recepi.
5. ποιοῦσι] Codd. Mon. B.C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. ποιοῦσαι. Vocem μὲν omittunt Marc. C.E. Sed Marc. B. habet ποιοῦσαι (sic): in marg. γρ. τὴν τιχνην.
7. παρ' αὐτῶν] Codd. Mon. A. Med. A. B. Marc. A. παρ' αὐτῶν. Vat. παρ' ἑαυτᾶν.
8. γὰρ, ὅτω] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. et Vat. δι pro γὰρ, Codd. Mon. A.B. δὲ γὰρ ὅτῳ Med. A. δὲ supra lin. ab al. m. Pro γὰρ igitur recepimus δέ.
ib. ἐλλείποι] Codd. omnes ἐλλείπει ex- ceptis Marc. C.E. Nos illos sequimur.
10. ἰδίλοι] Cod. Mon. A. ἰδίλει.
11. ἀφείσθωσαν] Ita Codd. præter Darm. et Par. B. omnes; illi cum Ed. ἀφίσθωσαν.
ib. ὧν δὲ] Cod. Vat. ὡς δέ. Vocem κάλλη omittit Marc. A.
13. κατώρθωται] Ita Codd. Marc. B.C. E. Mon. A.C. Par. B. Vat. Reliqui cum Ed. κατόρθωται, sed Marc. A. κατώρθωνται.

tiones, ex quibus constat agitque natura: præterea multa ex se ipsis facere, et adjungere insuper aliquid, ubi quicquam perfectioni deest, utpote quæ in se habeant pulchritudinem. Denique Phidias ipse Jovem finxisse potest, nullum spectaculum proprie sensibus imitatus, sed imaginatus talem, qualis ipse Jupiter appareret, si quando nostris oculis occurrere vellet.

II. *Pulchritudo in opere naturali est forma quædam, non quomodolibet impressa materiæ, sed tunc impressa ab ipsa natura, quando natura excellentius materiæ dominatur.*

Non enim hoc opus est pulchrum per materiam vel quantitatem: alioquin, quod materialius aut grandius, idem foret et pulchrius, sed ratione excellentioris cujusdam formæ quasi jam immaterialis effectæ. Hinc ergo fit, ut species tunc primum quasi pulchra te rapiat, quando visum ingressa jam est ibi spiritalis effecta: et tunc maxime quando vehementius cogitatur. Denique species in moribus atque disciplinis, quæ immaterialis est omnino, tanquam pulchra nos capit amore. Est autem immaterialis in natura formositas naturali admodum mirabilior. Natura enim nec adventitio quodam habitu, nec extrinsecus elaborans sicut ars, sed essentia sua intrinsecusque dominans facilitate mira exhibet materiæ pulchritudinem.

Sed in præsentia missas faciamus artes. Quorum vero opera imitari dicuntur, pulchra naturaliter effecta consideremus, rationalia scilicet animalia et irrationalia cuncta, præsertim quæcunque inter hæc exactius sunt absoluta: ubi scilicet fictor ipsorum atque faber materiæ dominatus, speciem quam optabat adhibuit. Quidnam igitur in his est pulchritudo? Non enim sanguis et menstrua, sed color atque figura ab his diversa, aut nihil, vel [aliquid sine figura et inconcinnum, aut velut] quid deforme nisi (tale) quale quod continet simplex aliquid, ceu materia? Undenam orta est pulchritudo Helenæ, pro qua tam ingens certamen est suscitatum? unde cæteræ formæ Veneri similes illuxerunt? Atqui et ipsa Veneris forma unde surrexit? Aut si quis hominum ex integro pulcher, vel Deus, sive eorum,

543 καὶ σχῆμα, ἢ οὐδὲν, ἤ τι ἄσχημον, ἢ οἷον τὸ περιέχον ἁπλοῦν τι οἷα
A ὕλη; Πόθεν δὴ ἐξέλαμψε τὸ τῆς Ἑλένης τῆς περιμαχήτου κάλλος;
ἢ ὅσαι γυναικῶν Ἀφροδίτης ὅμοιαι κάλλει; ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδί-
της αὐτῆς πόθεν; ἢ εἴ τις ὅλως καλὸς ἄνθρωπος, ἢ θεὸς, τῶν ἂν εἰς
ὄψιν ἐλθόντων, ἢ καὶ μὴ ἰόντων, ἐχόντων δὲ ἐπ' αὐτοῖς ὁραθὲν ἂν 5
κάλλος. Ἆρ' οὐκ εἶδος μὲν πανταχοῦ τοῦτο, ἦκον δὲ ἐπὶ τὸ γενόμε-
B νον ἐκ τοῦ ποιήσαντος, ὥσπερ ἐν ταῖς τέχναις ἐλέγετο, ἐπὶ τὰ τεχ-
νητὰ ἰέναι παρὰ τῶν τεχνῶν; τί οὖν καλὰ μὲν τὰ ποιήματα καὶ ὁ
ἐπὶ τῆς ὕλης λόγος, ὁ δὲ μὴ ἐν ὕλῃ, ἀλλ' ἐν τῷ ποιοῦντι λόγος οὐ
κάλλος, ὁ πρῶτος καὶ ἄϋλος, ἀλλ' εἰς ἓν οὗτος; ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ὄγκος 10
ἦν καλὸς, καθ' ὅσον ὄγκος ἦν, ἐχρῆν τὸν λόγον ὅτι μὴ ἦν ὄγκος, τὸν
ποιήσαντα μὴ καλὸν εἶναι· εἰ δὲ ἐάν τε ἐν σμικρῷ ἐάν τε ἐν μεγάλῳ
C τὸ αὐτὸ εἶδος ᾖ, ὁμοίως κινεῖ καὶ διατίθησι τὴν ψυχὴν τὴν τοῦ ὁρῶν-
τος τῇ αὐτοῦ δυνάμει, τὸ κάλλος οὐ τῷ τοῦ ὄγκου μεγέθει ἀποδοτέον.
Τεκμήριον δὲ καὶ τόδε, ὅτι, ἔξω μὲν ἕως ἐστὶν, οὔπω εἴδομεν, ὅταν 15
δὲ εἴσω γένηται, διέθηκεν. Εἴσεισι δὲ δι' ὀμμάτων εἶδος ὂν μόνον,
(ἢ πῶς διὰ μικροῦ;) Συνεφέλκεται δὲ καὶ τὸ μέγεθος, οὐ μέγα ἐν

1. ἤ τι] Cod. Ciz. omittit τι. Vat. habet ἤ τί.
ib. περιέχον] Ita, præter Darm. et Med. A.B., Codd. omnes. Illi cum Ed. περὶ ἔχον.
2. Πόθεν δὲ] Codd. Marc. A.B. Mon. A.B. Med. A.B. Par. B. Vat. δὴ pro δὲ. Unde vulgatam correxi.
ib. τὸ τῆς] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. C.E. Mon. A. Med. A.B. Par. B. Vat. Sed Ed. cum rell. ὃ τῆς, nisi quod prior vox a Cod. Par. A. plane abest.
4. εἴ τις] Codd. Marc. A. Mon. C. εἴ τι. Idem omittit ὅλως, quod in Cod. Par. B. scribitur ὅλος.
5. ἐπ' αὐτοῖς] Cod. Vat. ἐπ' αὐτῆς.
6. Ἆρα οὐκ] Codd. Mon. A.C. Par. B. Vat. Marcc. ἆρ' οὐκ. Quod recepi.
ib. γιγνόμενον] Codd. omnes, excepto Ciz., γενόμενον. Et sic correxi.
7. τεχνικὰ] Codd., præter Ciz. Marc. B. et Mon. A. omnes τεχνητά. In Marc. B. est τίχνη τά. Correxi vulgatam.
8. μὲν τὰ] Cod. Ciz. omittit τά.
9. οὐ καλὸς] Codd. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. Marc. A.B. οὐ κάλλος, ut legit Fic. et ego restitui.
12. ἐάν τε] Cod. Vat., ut videtur, ἐάν γε.
13. κινεῖ] Cod. Mon. A. κινῇ.
ib. τὴν τοῦ] Cod. Ciz. omittit τήν.
14. τῇ αὐτοῦ] Cod. Mon. B. τῇ αὐτοῦ. Quod recepi.
ib. οὐ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν τῷ. Sequens τοῦ omittit Cod. Mon. B.
15. ἕως ἐστὶν] Cod. Ciz. omittit ἕως. In Cod. Med. A. est ἔστη, supra lin. iv.
ib. οὔπω] Ita Cod. Ciz., in Vat. est οὔτω. Rell. cum Ed. οὔπω.
ib. εἴδομεν] Codd. Ciz. Mon. A. Marc. A.E. Med. B. ἴδομεν. Par. A. ἴδωμεν.
17. ἢ πῶς] Cod. Vat. ἤ πως.
ib. σμικροῦ] Codd., exceptis Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A.C.E., omnes μικροῦ. Quare delevi σ.

qui nobis veniunt in aspectum, sive eorum, qui non veniunt quidem, habent tamen in se conspicuam pulchritudinem. Nonne igitur species ubique hæc est, descendens in id, quod nascitur ex ipso, quod generat, sicut in artibus dictum est, pulchritudinem in artificia ab artibus proficisci. Quid ergo? pulchrane opera quidem sunt, ratioque in ipsa materia? Ratio vero, quæ non est in materia, sed in agente, prima et a materia libera non est pulchritudo, sed in unum hæc ipsa redigitur. Cæterum si moles qua ratione moles est, pulchra foret, sequeretur certe rationem ipsam agentem, quoniam non est moles, non esse pulchram: sin autem sive in parva, sive in magna quadam mole sit species eadem similiter movet, afficitque vi sua animum intuentis, certe pulchritudo non est magnitudini molis attribuenda. Hinc rursus ad idem sumitur argumentum: quoniam quatenus forma est extra animum, non percipimus, neque inde movemur: quum vero animo jam concipitur, afficit. At vero per oculos ipsa rerum species tantum influit, alioquin non possent per angustissimum amplissima penetrare. Contrahitur vero etiam magnitudo, non magna quidem in mole, sed specie potius magna. Præterea, ipsam effectus pulchri causam oportet aut esse deformem, aut indifferentem, aut pulchram. Si deformis esset, certe contrarium non efficeret: si indifferens, curnam pulchrum aliquid potius faceret, quam deforme? Sed profecto natura rerum artifex tam pulchrarum, multo prius magisque est pulchra. Nos autem quum nihil intimum inspicere soleamus, et intima penitus ignoremus, nimirum extrinseca sequimur, ignorantes

ὄγκῳ, ἀλλ' εἴδει γενόμενον μέγα. Ἔπειτα ἢ αἰσχρὸν δεῖ τὸ ποιοῦν, 543
ἢ ἀδιάφορον, ἢ καλὸν εἶναι. Αἰσχρὸν μὲν οὖν ὂν οὐκ ἂν τὸ ἐναντίον ποιήσειεν, ἀδιάφορον δὲ, τί μᾶλλον καλὸν ἢ αἰσχρόν; ἀλλὰ γάρ D
ἐστι καὶ ἡ φύσις ἡ τὰ οὕτω καλὰ δημιουργοῦσα πολὺ πρότερον καλὴ,
ἡμεῖς δὲ τῶν ἔνδον οὐδὲν ὁρᾷν εἰθισμένοι οὐδ' εἰδότες τὸ ἔξω διώκομεν, ἀγνοοῦντες, ὅτι τὸ ἔνδον κινεῖ· ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸ εἴδωλον αὐτοῦ βλέπων, ἀγνοῶν ὅθεν ἥκει, ἐκεῖνο διώκοι. Δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ διωκόμενον ἄλλο, καὶ οὐκ ἐν μεγέθει τὸ κάλλος, καὶ τὸ ἐν τοῖς μαθή- E
μασι κάλλος καὶ τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ ὅλως τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς, οὗ δὴ καὶ ἀληθείᾳ μᾶλλον κάλλος, ὅταν τῷ φρόνησιν ἐνίδῃς καὶ ἀγασθῇς, οὐκ εἰς τὸ πρόσωπον ἀφορῶν (εἴη γὰρ ἂν τοῦτο αἶσχος) ἀλλὰ πᾶσαν μορφὴν ἀφεὶς, διώκῃς τὸ εἴσω κάλλος αὐτοῦ. εἰ δὲ μήπω σε κινεῖ, ὡς καλὸν εἰπεῖν τὸν τοιοῦτον, οὐδὲ σαυτὸν εἰς τὸ εἴσω βλέψας ἡσθήσῃ ὡς καλῷ. Ὥστε μάτην ἂν οὕτως ἔχων ζητοῖς F
ἐκεῖνο. αἰσχρῷ γὰρ καὶ οὐ καθαρῷ ζητήσεις· διὸ οὐδὲ πρὸς πάντας οἱ περὶ τῶν τοιούτων λόγοι. Εἰ δὲ καὶ σὺ εἶδες σαυτὸν καλὸν, ἀναμνήσθητι.

Ἔστιν οὖν καὶ ἐν τῇ φύσει λόγος κάλλους ἀρχέτυπος τοῦ ἐν σώ- 544

1. ἀλλ' ἤδη] Codd. Darm. Marcc. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. ἀλλ' εἴδει. Quod recepi. Ciz. εἶδον.
δεῖ τὸ] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Vat.; sed Ed. cum rell. δὴ τό.
2. οὖν ὄν, οὐκ ἄν] Cod. Mon. A. οὖν οὐκ ον.
5. εἰδότες] Cod. Mon. B. εἰδόντες.
6. εἴδωλον αὐτοῦ] Cod. Mon. A. Marc. A. εἴδωλον αὐτοῦ.
7. ὅθεν ἥκει] Codd. Ciz. et Mon. A. ὅθεν ἥκῃ.
ib. διώκοι] Codd. Par. B. Vat. διώκει. Marc. A. διώκει (sic).
9. ἐπιτηδεύμασι,] Ita Codd. Marc. B. C.E. Ciz. et Mon. A. Sed Ed. cum rell. [illegible].
10. οὗ δὴ] Cod. Vat. οὐ δή.
ib. ὅταν τῷ] Ita Codd. Mon. B. Marc. B.C.E. Par. A.B. Reliqui cum Ed. ὅταν τῷ, nisi quod in Ciz. est, ὅταν τι, et in Marc. A. ὅτ' ἄν τῳ. Mox idem τὸ pro τουτο.
12. διώκοις] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. διώκῃς. Vat. διώκεις. Correxi vulgatam.
13. μήπω σε] Cod. Med. B. μήπως.
ib. σαυτὸν] Cum marg. Ed. habent αὐτὸν Codd. Darm. Mon. A. Med. A. Par. A. et Par. B. a pr. m. Marc. B. αὐτὸν, in marg. γρ. σαυτόν. Mox Marc. A. ὡς καλὸν.
14. ζητοῖς] Cod. Par. A. ζητῇς.
16. εἶδες] Ita cum Fic. Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. A.C. Vat. In Darm. et Mon. B. est οἶσθα, in Marc. B. Med. A. οἶδας, superscripto εἶδες, in Marc. A. Med. B. ἴδες, in Par. B. οἶδες, in Ed. εἶδας.

interea intrinsecus latere, quod movet, perinde ac si quis suam videns imaginem, et ignorans unde venerit, eam ipsam sequatur. Esse vero aliud quiddam, quod ad se attrahit prosequentes, neque in magnitudine consistere pulchritudinem, testimonio nobis est pulchritudo, quæ disciplinis inest et officiis, et prorsus in animo: ubi certe re vera magis pulchritudo viget, quando scilicet in animo quodam sapientiam contemplaris, et contemplatus delectaris, et amas, faciem tunc corporis non aspiciens, quæ forte non sit formosa, sed tota corporis forma posthabita, intimam pulchritudinem sequens. Sin autem nondum animus ille te movet, ut appelles pulchrum, neque etiam interiorem te intuitus, te ipso delectaberis velut pulchro. Quapropter frustra sic affectus, veram intimamque pulchritudinem indagabis: sic enim non puro quodam, sed turpi perquires: ideoque verba de rebus ejusmodi non ad omnes habentur. Quod si et tu te ipsum inspexeris pulchrum, hinc jam ipsius pulchritudinis reminiscere.

III. *Pulchritudo apparens in materia est imago quædam pulchritudinis, quæ præstantior in natura viget. Hæc autem ejus imago, quæ est in anima intellectuali major. Hæc tandem illius, quæ prima est in mente divina.*

Fulget autem pulchritudinis splendor ex intellectu divino in intellectum animæ caput, quemadmodum lumen a Sole semper in stellam, subinde in virtutem animæ rationalem sicut in Lunam, quatenus ad superiora convertitur. Frustra vero, quid ipsa pul-

544 *ματι, τοῦ δ' ἐν τῇ φύσει ὁ ἐν τῇ ψυχῇ καλλίων, παρ' οὗ καὶ ὁ ἐν τῇ φύσει· ἐναργέστατός γε μὴν ὁ ἐν σπουδαίᾳ ψυχῇ, καὶ ἤδη προϊὼν κάλλει· κοσμήσας γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ φῶς παρασχὼν ἀπὸ φωτὸς μείζονος πρώτως κάλλους ὄντος συλλογίζεσθαι ποιεῖ, αὐτὸς ἐν ψυχῇ ὢν,*
B *οἷός ἐστιν ὁ πρὸ αὐτοῦ, ὁ οὐκ ἔτι ἐγγιγνόμενος, οὐδ' ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ἐν* 5
αὐτῷ. Διὸ οὐδὲ λόγος ἐστὶν, ἀλλὰ ποιητὴς τοῦ πρώτου λόγου, κάλλους ἐν ὕλῃ ψυχικῇ ὄντος· νοῦς δὲ οὗτος, ὁ ἀεὶ νοῦς, καὶ οὐ ποτὲ νοῦς, ὅτι μὴ ἐπακτὸς αὐτῷ· τίνα ἂν οὖν εἰκόνα τις αὐτοῦ λάβοι; πᾶσα γὰρ ἔσται ἐκ χείρονος. Ἀλλὰ γὰρ δεῖ τὴν εἰκόνα ἐκ νοῦ γενέσθαι, ὥστε μὴ δι' εἰκόνος, ἀλλ' οἷον χρυσοῦ παντὸς χρυσόν τινα 10
C *δεῖγμα λαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ καθαρὸς εἴη ὁ ληφθεὶς, καθαίρειν αὐτὸν, ἢ ἔργῳ, ἢ λόγῳ, δεικνύντας, ὡς οὐ πᾶν τοῦτό ἐστι χρυσὸς, ἀλλὰ τουτὶ, τὸ ἐν τῷ ὄγκῳ μόνον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ νοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν κεκαθαρμένου, εἰ δὲ βούλει ἀπὸ τῶν θεῶν, οἷός ἐστιν ὁ ἐν αὐτοῖς νοῦς. Σεμνοὶ μὲν γὰρ πάντες θεοὶ καὶ καλοὶ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν* 15
ἀμήχανον. Ἀλλὰ τί ἐστι δι' ὃ τοιοῦτοι εἰσὶν, ἢ νοῦς; καὶ ὅτι

1. τοῦ δὲ] Cod. Ciz. τούτου δὲ. Mon. A. C. Vat. Marc. A.B.C.E. τοῦ δ'. Quod recepi.
2. ψυχῇ] Cod. Mon. B. ψυχῆς.
ib. προϊὼν] Cod. Ciz. προϊόν. Tum Codd. omnes cum marg. Ed. κάλλει, nisi quod Par. A. habet κάλλη, et Marc. C.E., cum Ed. κάλλος. Ego κάλλει recepi.
3. κοσμήσας] Cod. Vat. κοσμήσαν.
4. πρῶτος] Codd. Darm. Mon. A.B.C. Marc. A.B. Par. B. Vat. πρώτως. Et sic correxi.
5. οὐκ ἔτι] Cod. Mon. C. οὐκέτι.
ib. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῷ, sic et Marc. A.C.E. a pr. et Marc. B. a sec. m.
6. κάλλους] Cod. Ciz. κάλλος.
7. ψυχικῇ] Cod. Vat. ψυχῇ. Idem mox οὔποτε pro οὐ ποτέ.
8. αὐτῷ·] Codd. Ciz. Mon. A.C. Vat. αὐτῷ cum Marc. C.E.
11. αὐτὸν] Cod. Mon. A. αὐτόν.
13. ἀπὸ νοῦ—τῶν θεῶν] Desunt hæc in Codd. Ciz. Mon. A. (ubi etiam omissa sunt seqq. οἷός ἐστιν) et Vat.
14. οἷός ἐστιν—ἀμήχανον] Marc. B. in contextis hæc non habet; sed in marg. οἷς ἐστιν κ. τ. λ.
16. δι' ὃ] Cod. Med. B. διό cum Marc. A.

chritudo sit, quærit animus, qui se per ejusmodi conversionem pulcherrimum non reddiderit. Si vero reddiderit, quandoque suam inspiciens pulchritudinem, suspiciet inde superiorem: ac per suum intellectum jam purgatum velut per aurum quoddam, quod erat in mole, divinum intellectum velut aurum universum, sincerumque contemplabitur, aliter non quærendum. Denique prima pulchritudo est prima intelligentiæ plenitudo. Dii simpliciter intellectuales per illius participationem pulchri diique sunt: per eandem dii quoque cœlestes, id est mundani omnes, qui sane cœlestes dii directo quodam intuitu divina cognoscunt, humana vero deflexo prospiciunt atque gubernant. Dii tandem simpliciter intellectuales, qui in intellectuali cœlo sunt, non gubernare saltem, qua ratione ibi sunt, sed contemplari dicuntur. Quicquid est in cœlo intellectuali, est similiter intelligibile cœlum, ibi vero sunt omnia.

Est igitur pulchritudinis ratio in natura exemplar pulchritudinis hujus, quæ apparet in corpore: exemplar autem pulchritudinis naturalis est ratio quædam in anima pulchrior, a qua profluit pulchritudo naturæ. Clarior autem hæc est in anima proba et pulchritudine jam ipsa progrediens: nempe exornans animum, lumenque præbens a majori lumine, quod prima etiam est pulchritudo. Sic, inquam, existens in anima ad ratiocinandum inducit, qualisnam sit ratio superior pulchritudinis, quæ in nullo fit amplius, nec in alio jacet, sed in se permanet. Itaque nec ratio quidem est, sed primæ rationis auctor: quippe quum ratio prima sit pulchritudo quædam in anima ceu materia. Ipse vero auctor intellectus est, qui et semper est intellectus, nec intellectus aliquando, quoniam ipsi non aliunde advenit intellectus. Sed quam potissimum imaginem intellectus ipsius accipiemus? Quæcunque enim aliunde quæretur, a deteriori quodam procul dubio requiretur. Imago igitur intellectus est ab intellectu quærenda, adeo ut non per imaginem de ipso loquamur, sed tanquam de auro universo aurum quoddam accipiamus indicium. Ac nisi acceptum aurum adhuc sit purum, aut re ipsa,

μᾶλλον νοῦς ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς ὥστε ὁρᾶσθαι. Οὐ γὰρ δὴ ὅτι αὐτῶν καλὰ τὰ σώματα· καὶ γὰρ οἷς ἐστι σώματα, οὐ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς τὸ εἶναι θεοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν νοῦν καὶ οὗτοι θεοί· καλοὶ δὴ οἱ θεοί· οὐ γὰρ δὴ ποτὲ μὲν φρονοῦσι, ποτὲ δὲ ἀφραίνουσιν, ἀλλ' ἀεὶ φρονοῦσιν ἐν ἀπαθεῖ τῷ νῷ καὶ στασίμῳ καὶ καθαρῷ, καὶ ἴσασι πάντα, καὶ γιγνώσκουσιν οὐ τὰ ἀνθρώπεια, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν τὰ θεῖα, καὶ ὅσα νοῦς ὁρᾷ. Τῶν δὲ θεῶν οἱ μὲν ἐν οὐρανῷ ὄντες, (σχολὴ γὰρ αὐτοῖς,) θεῶνται ἀεί· οἷον δὲ πόρρωθεν τὰ ἐν ἐκείνῳ αὐτῷ οὐρανῷ, ὑπεροχῇ τῇ ἑαυτῶν κεφαλῇ· οἱ δὲ ἐν ἐκείνῳ ὄντες, ὅσοις ἡ οἴκησις ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ οἰκοῦντες τῷ ἐκεῖ οὐρανῷ. Πάντα γὰρ ἐκεῖ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ οὐρανὸς, καὶ θάλασσα, καὶ ζῶα, καὶ φυτὰ, καὶ ἄνθρωποι, πᾶν οὐράνιον ἐκείνου τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ δὲ θεοὶ οἱ ἐν αὐτῷ οὐκ ἀπαξιοῦντες ἀνθρώπους οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἐκεῖ, ὅτι τῶν ἐκεῖ, πᾶσαν μὲν διεξίασι τὴν ἐκεῖ χώραν, καὶ τὸν τόπον, ἀναπαυόμενοι.

544 I) E F

Καὶ γὰρ τὸ ῥεῖα ζώειν ἐκεῖ, καὶ ἀλήθεια δὲ αὐτοῖς καὶ γενέτειρα, 545

1. ἐν αὐτοῖς] Cod. Ciz. omittit ἐν. Marc. B. habet ἐν αὐτοῖς. Mox Marc. C.E. omittunt γάρ.
ib. αὐτῶν καλὰ] Cod. Vat. αὐτῶν, ἄλλα.
3. εἶναι—οἱ θεοί] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. καλὸν δὴ] Cum marg. Ed. habent καλοὶ δὴ Codd. Darm. Mon. B.C. Med. A. Marcc. B. Par. B. In Mon. A. et Vat. est καλοὶ δὴ, in Par. A. καλὸν δή. Ex prioribus correxi.
4. ποτὲ μὲν] Cod. Ciz. omittit μέν.
ib. ἀφρονοῦσιν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἀφραίνουσιν, exceptis Marc. C.E. Quare correxi.
5. πάντα, καὶ] Cod. Ciz. omittit καί.
6. ἀνθρώπινα] Codd., excepto Darm., omnes cum marg. Ed. ἀνθρώπεια. Quod recepi.
7. σχολὴ] Codd. Marcc. Par. A.B. Vat. σχολή, recte, ut videtur. Quare recepimus.
9. τῇ ἑαυτῶν] Cod. Vat. omittit τῇ.
ib. οἴκησις] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. A. Med. B. Vat. ἡ οἴκησις. Quare addidi articulum. Mox Vat. ἀπ' pro ἐπ'.
10. ἐν αὐτῷ] Codd. Darm. Marc. A B. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. οἱ ἐν αὐτῷ Recepi articulum.
13. ἀπαξιοῦντες] Cod. Par. A. ἀξιοῦντες.
ib. ὅτι τῶν ἐκεῖ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
14. τρόπον] Sic ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes cum marg. Ed. τόπον, ut legit Fic. et nos exhibemus.
16. ῥεῖα ζώειν] Homericum hoc est, ex Iliad. Z. 138. Marc. E. omittit γὰρ et in seqq. τά.

aut saltem oratione purgemus, demonstrantes, hoc a nobis acceptum non esse aurum universum, sed aurum quiddam duntaxat in mole. Sic itaque ab hoc, qui in nobis est, intellectu jam purgato ad intellectum ipsum altius ascendamus: ac, si placet, a diis ipsis progrediamur, inspicientes videlicet, qualis in eis sit intellectus. Dii namque omnes pulchri, venusti, venerandi, inæstimabili decore pollentes. Verum quidnam est, quo dii sunt tales? Est utique intellectus: intellectus, inquam, potissimum in eis agens, ut videantur. Non enim ex eo, quod eorum pulchra sunt corpora: nam et quibus corpora sunt, non hoc ipsum est esse deos, sed secundum mentem hi quoque dii sunt, non, inquam, ex eo, quod pulchra illis adsunt corpora, dii pulchri censentur. Non enim alias quidem sapientes sunt, alias vero nequaquam, sed perpetuo sapiunt mente tranquilla stabilique et pura, intelliguntque omnia, et cognoscunt non humana proprie, sed sua, id est divina, et quotcunque intellectus ipse cernit. Deorum vero hi quidem, qui cælum habitant, (otio namque abundant) assidue contemplantur, sed quasi eminus, quæ in primo ipso sunt cælo, supereminenti cervice: hi vero, qui in illo sunt, quotcunque habitationem illic sortiti sunt, contemplantur, totum illic cœlum habitantes. Omnia enim ibi sunt cœlum, illic terra cœlum est: illic mare, animalia, plantæ, homines cœlum sunt: quicquid denique est illius cœli, cœleste. Dii vero illic habitantes non dedignantur homines, neque aliud quicquam eorum, quæ ibi sunt, ob hoc ipsum, quod ex divinorum numero sunt: omnem namque regionem illam discurrunt, locumque comprehendunt conquiescentes.

IV. *Supra cælum corporeum in cælo incorporeo sunt dii duplices, scilicet intelligibiles atque intellectuales.*

545 καὶ τροφὸς, καὶ οὐσία, καὶ τροφὴ, καὶ ὁρῶσι τὰ πάντα, οὐχ οἷς γένεσις πρόσεστιν, ἀλλ' οἷς οὐσία, καὶ ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις· διαφανῆ γὰρ πάντα, καὶ σκοτεινὸν οὐδὲ ἀντίτυπον οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶς παντὶ φανερὸς εἰς τὸ εἴσω καὶ πάντα· φῶς γὰρ φωτί· καὶ γὰρ ἔχει πᾶς πάντα ἐν αὐτῷ, καὶ αὖ ὁρᾷ ἐν ἄλλῳ πάντα, ὥστε πανταχοῦ πάντα, καὶ πᾶν 5
B πᾶν, καὶ ἕκαστον πᾶν, καὶ ἄπειρος ἡ αἴγλη· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μέγα, ἐπεὶ καὶ τὸ μικρὸν μέγα· καὶ ἥλιος ἐκεῖ, καὶ πάντα ἄστρα· καὶ ἕκαστον ἥλιος αὖ, καὶ πάντα. Ἐξέχει δ' ἐν ἑκάστῳ, ἄλλο, ἐμφαίνει δὲ καὶ πάντα. Ἔστι δὲ καὶ κίνησις καθαρὰ, οὐ γὰρ συγχεῖ αὐτὴν ἰοῦσαν ὃ κινεῖ, ἕτερον αὐτῆς ὑπάρχον· καὶ ἡ στάσις οὐ πα- 10
C ρακινουμένη, ὅτι μὴ μέμικται τῷ μὴ στασίμῳ· καὶ τὸ καλὸν καλὸν, ὅτι μὴ ἐν τῷ καλῷ. Βέβηκε δὲ ἕκαστος οὐκ ἐπ' ἀλλοτρίας οἷον γῆς, ἀλλ' ἔστιν ἑκάστῳ ἐν ᾧ ἐστιν αὐτὸ ὅ ἐστι, καὶ συνθεῖ αὐτῷ, οἷον πρὸς τὸ ἄνω ἰόντι, τὸ ὅθεν ἐστὶ, καὶ οὐκ αὐτὸς μὲν ἄλλο, ἡ χώρα δὲ αὐτοῦ ἄλλο· καὶ γὰρ τὸ ὑποκείμενον νοῦς, καὶ αὐτὸς νοῦς· οἷον εἴ τις 15
καὶ τοῦτον τὸν οὐρανὸν τὸν ὁρώμενον φωτοειδῆ ὄντα τοῦτο τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ φῦναι νοήσειε τὰ ἄστρα. Ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐκ ἐκ μέρους

2. ἀλλ' οἷς] Cod. Vat. ἀλλ' οἷς ἐστιν. Idem mox ἀλλήλοις pro ἄλλοις.
4. φῶς γὰς—ἄλλῳ πάντα] Desunt hæc in Codd. Ciz. Mon. C. Vat.
ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marcc. Med. A.B. ἐν αὐτῷ. Quod recepi. Pro πᾶς est πῶς in Marc. C.E.
6. ἄπειρος] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἄπειρον. Mox Mon. A. ἕκαστος pro ἕκαστον.
ib. αὐτῶν μέγα] Codd. Mon. A. Vat. αὐτῶν μένει. Mox redeunte μέγα Mon. C. iterum μένει.
7. πάντα ἄστρα] Codd. Par. A.B. Marc. C.E. καὶ πάντα ἄστρα. Recepi conjunctionem.
8. καὶ πάντα] Cod. Darm. omittit καί.
ib. Ἐξέχει δὲ—καὶ πάντα] Cod. Ciz. omittit hæc. Pro δὲ ἐν. Codd. Mon. C. Marc. A.C.E. Par. B. Vat. δ' ἐν. Marc. A. habet ἄλλος pro ἄλλο. Illud recepi.
10. αὐτῆς] Cod. Med. A. a pr. m. ut marg. Ed. αὐτοῦ, idem Par. B. a sec. m. et Marc. B.
11. μὴ μέμικται] Cod. Mon. C. omittit μή cum Marc. A.
13. ὅ ἐστι] Cod. Vat. ᾧ ἐστι.
14. τὸ ἄνω] Cod. Mon. C. a pr. m. τῷ. Ciz. omittit τό.
17. νοήσεις] Codd. Mon. C. Ciz. νοήσειεν. Par. A. νοήσεια.
ib. τὰ ἄστρα] Ita Codd. ad unum omnes. Ed. τἀ ἄστρα. Vocem οὖν omittit Marc. E.

Illi quidem sunt ideæ, hi vero intellectus omnes æterna idearum contemplatione beati. (Adhibuit hæc Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 405. laudans Cudworthum in Syst. intell. IV. 36. qui dicat incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum.)

Intellectus divinus sic in ideas se derivat, ut totus conservetur in singulis, sed sub alia in aliis proprietate. Nec tam dicendum est ideas esse in intellectu, quam intellectum ipsum ipsas ideas existere, omniformem videlicet ex uniformi se ipso mirabiliter prodeuntem. Si cælum similiter se derivat in stellas, in qualibet stella et cælum est totum, et stellæ omnes, sed proprietate diversa. Quod igitur Anaxagoras ait, quodlibet est in quolibet, non tam in mundo subcælesti verum etiam ubi unio minima quam in mundo supercælesti, ubi unio maxima: quodammodo etiam in cælesti, ubi mediocris est unio. Ubi vero Plotinus probat, divinorum contemplatores inde nunquam discessuros. Accipe, quod Porphyrius et Iamblichus attigerunt: animos etiam nostros ad similem posse beatitudinem pervenire. Non commovebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Beati, qui habitant in domo tua domine, in sæculum sæculi laudabunt te.

Huc tendunt, quæ a Platone in Phædro traduntur, facilem scilicet illic superos vitam agere, veritatemque ipsam eorum genitricem esse atque nutricem, et essentiam et nutrimentum: item illos omnia cernere, non illa quidem, quæ generationi subjecta sint, sed quæ sint in essentia: videre quoque se ipsos in aliis. Omnia enim illic undique perspicua sunt. Nihil ibi tenebrosum, nihil obsistens, sed omnis illic omnibus est conspicuus, intrinsecus atque per omnia. Lumen namque lumini occurrit ubique. Quilibet in se habet omnia, et omnia rursus in alio conspicit. Cuncta igitur ubique sunt. Omne illic est omne. Illic quodlibet est universum. Splendor ibi micat immensus. Quodlibet enim ibi magnum est, quando quidem et parvum illic est

ἄλλο ἄλλου γένοιτ' ἂν, καὶ εἴη ἂν μόνον ἕκαστον μέρος, ἐκεῖ δὲ ἐξ 545 D
ὅλου ἀεὶ ἕκαστον, καὶ ἅμα ἕκαστον καὶ ὅλον. Φαντάζεται μὲν γὰρ
μέρος, ἐνορᾶται δὲ τῷ ὀξεῖ τὴν ὄψιν, ὅλον, οἷον εἴ τις γένοιτο τὴν
ὄψιν τοιοῦτος, οἷος ὁ Λυγγεὺς ἐλέγετο, καὶ τὰ εἴσω τῆς γῆς ὁρᾷν,
τοῦ μύθου τοὺς ἐκεῖ αἰνιττομένου ὀφθαλμούς. Τῆς δὲ ἐκεῖ θέας οὔτε
κάματός ἐστιν, οὔτ' ἔστι πλήρωσις εἰς τὸ παύσασθαι θεωμένῳ· οὔτε
γὰρ κένωσις ἦν, ἵνα ἥκων εἰς πλήρωσιν καὶ τέλος ἀρκεσθῇ, οὔτε τὸ E
μὲν ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, ἵνα ἑτέρῳ τῶν ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ ἑτέρου μὴ ἀρέ-
σκοντα ᾖ. Ἄτρυτά τε τὰ ἐκεῖ. Ἀλλ' ἔστι τὸ ἀπλήρωτον, τὸ μὴ
τὴν πλήρωσιν καταφρονεῖν ποιεῖν τοῦ πεπληρωκότος· ὁρῶν γὰρ μᾶλ-
λον ὁρᾷ. καὶ καθορῶν ἄπειρον αὐτὸν καὶ τὰ ὁρώμενα τῇ ἑαυτοῦ συν- 546
έπεται φύσει. Καὶ ἡ ζωὴ μὲν οὐδενὶ κάματον ἔχει, ὅταν ᾖ καθαρά·
τὸ δ' ἄριστα ζῶν τί ἂν κάμοι; ἡ δὲ ζωὴ, σοφία· σοφία δὲ οὐ πορι-
σθεῖσα λογισμοῖς, ὅτι ἀεὶ ἦν πᾶσα, καὶ ἐλλείπουσα οὐδενὶ, ἵνα ζητ-
ήσεως δεηθῇ· ἀλλ' ἔστιν ἡ πρώτη, καὶ οὐκ ἀπ' ἄλλης· καὶ ἡ οὐσία

1. ἄλλου ἄλλο] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Vat. ἄλλο ἄλλου. Et sic correximus.
ib. γένοιτ'] Codd. Marc. A.B. Mon. B. C. Vat. γένοιτο. Mon. A. γένοιτο cum Marc. C.E.
ib. Ἐκεῖ] Cod. Vat. ἐπὶ.
2. φαντάζεται] Cod. Mon. C. φαντάζεσθαι cum Marc. A.
3. τὸ ὀξεῖ] Codd. Mon. Marcc. A.B. Vat. τῷ pro τὸ, Mon. A. ὄξει. Illud recepi.
4. οἷον ὁ] Abest οἷον a Cod. Mon. B. In Marcc. Mon. C. et Vat. est οἷος ὁ.
ib. ἰγένετο] Codd. omnes cum marg. Ed. ἰλίγετο exceptis Marc. C.E. Ergo correxi.
6. εἰς τῷ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. B. C. Par. B. Vat. εἰς τὸ. Marc. A. Mon. C. paulo superius οὔτε πλήρωσις. Recepimus το.
8. ἑτέρῳ τῷ] Cod. Ciz. ἑκατέρῳ τῶν. Est etiam τῶν in Codd. Mon. A.B.C. Med. A.B. Vat. Marcc. Quare correxi.
9. τὸ μὴ] Codd. Mon. A.B.C. Med. A.B. Par. B. Marcc. τῷ μὴ. Priorem vocem omittit Vat.
10. ποίησιν] Codd. præter Darm. omnes cum marg. Ed. πλήρωσιν. Et sic correxi.
11. αὐτόν] Codd. Marc. C.E. Par. A. et Vat. αὐτόν.
ib. τῇ ἑαυτοῦ συνίσταται] Codd. Mon. B. Med. A. Par. B. Marc. B. συνίπται τῇ ἑαυτοῦ.
13. ζῶν, τί] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ζῶντι, τί.
ib. σοφία δὲ—ἦν πᾶσα] Cod. Ciz. omittit hæc.
14. ζητήσιως] Cod. Ciz. ἐκζητήσιως.
15. οὐκ ἀπ'] Cod. Vat. οὐ κατ'.

magnum. Ibi sol stellæque omnes. Unaquæque stella sol est, et stellæ similiter omnes. Præcellit autem in quolibet aliud, sed interim in quovis cuncta conspiciuntur. Est ibi motus procul dubio purus: non enim procedentem confundit motum motor alienus a motu. Status etiam illic nulla mutatione turbatur: non enim instabili naturæ miscetur. Pulchrum præterea ipsum pulchrum est, quoniam non jacet in pulchro. Permanet vero quilibet non quasi in alieno pavimento quodam, sed uniuscujusque fundamentum est id ipsum quod unumquodque est: cumque ipso concurrit quasi surgenti id ipsum, unde extat: neque ipsum quidem aliud est, sedes vero ejus est aliud: nam et subjectum intellectus est, et ipsum est intellectus: velut si quis cogitet, cælum hoc oculis manifestum atque lucidum per lumen hoc suum germinare coalescereque in stellas. In rebus quidem corporeis non prodit ex alia parte ubique pars alia, sed unaquæque pars sola ipsa est. Illic autem ex toto quodlibet ubique prodit, simulque extat quodlibet atque totum. Apparet quidem pars: inspicitur quoque ab eo, qui acute cernat et totum, ceu si quis talis sit visu, qualis fertur fuisse Lynceus, qui intima terræ traditur radiis oculorum penetrare consuevisse. Hanc equidem fabulam supernorum oculorum perspicaciam significasse arbitror. Existimandum præterea, eos, qui illa vident, nunquam in videndo defatigari, neque satietate ulla unquam adduci, ut videre desistant. Neque enim vacuitas erat in aliquo, ut deinde impletus et satur finem faciat intuendi: neque hoc quidem aliud est, illud vero sic aliud, ut alteri eorum, quæ sunt in eo, illa, quæ sunt alterius, minime placeant. Præterea indomita illic et indefessa sunt omnia. Quodve ibi dicitur inexplebile, propterea tale dicitur, quod plenitudo ejus nunquam efficit, ut spernat implentem: videndo namque magis assidue cernit, atque perspiciens

546
B αὕτη σοφία, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς, εἶτα σοφός. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδεμία μείζων, καὶ ἡ αὐτοεπιστήμη ἐνταῦθα πάρεδρος τῷ νῷ, τῷ συμπροφαίνεσθαι, οἷον λέγουσι κατὰ μίμησιν, καὶ τῷ Διὶ τὴν Δίκην. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐκεῖ, οἷον ἀγάλματα παρ' αὐτῶν ἐνορώμενα, ὥστε θέαμα εἶναι ὑπερευδαιμόνων θεατῶν. Τῆς μὲν οὖν σοφίας τὸ μέγεθος, καὶ τὴν δύναμιν ἄν τις κατίδοι, ὅτι μετ' αὐτῆς ἔχει, καὶ C πεποίηκε τὰ ὄντα· καὶ πάντα ἠκολούθησε, καὶ ἔστιν αὐτὴ τὰ ὄντα, καὶ συνεγένετο αὐτῇ, καὶ ἓν ἄμφω, καὶ ἡ οὐσία ἡ ἐκεῖ σοφία. Ἀλλ' ἡμεῖς εἰς σύνεσιν οὐκ ἤλθομεν, ὅτι καὶ τὰς ἐπιστήμας θεωρήματα καὶ συμφόρησιν νενομίκαμεν προτάσεων εἶναι· τὸ δὲ οὐδ' ἐν ταῖς ἐνταῦθα ἐπιστήμαις. Εἰ δέ τις περὶ τούτων ἀμφισβητεῖ, ἐατέον ταύτας ἐν τῷ παρόντι· περὶ δὲ τῆς ἐκεῖ ἐπιστήμης, ἣν δὴ καὶ ὁ Πλάτων D κατιδὼν φησίν· οὐδ' ἥτις ἐστὶν ἄλλη ἐν ἄλλῳ· ὅπως δὲ, εἴασε ζητεῖν καὶ ἀνευρίσκειν, εἴπερ ἄξιοι τῆς προσηγορίας φαμὲν εἶναι, ἴσως οὖν βέλτιον ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι.

A Πάντα δὴ τὰ γιγνόμενα, εἴτε τεχνητὰ, εἴτε φυσικὰ εἴη, σοφία

1. αὐτῆς] Codd. Ciz. Mon. A.B. Par. A.B. Med. A. Marc. B.C.E. Vat. ut marg. Ed. αὕτη. Quod recepi. Mon. C. αὐτό. Med. B. αὐτή. Marc. A. habet αὐτοσοφία.
2. μείζων] Abest a Cod. Mon. B.
ib. αὐτοεπιστήμη] Cod. Vat. αὐτὸ ἐπιστήμη.
ib. τῷ νῷ] Cod. Vat. τῶν ὡς.
ib. συμπροφαίνεσθαι] Cod. Ciz. συμπροβαίνεσθαι.
3. καὶ τῷ] Cod. Vat. omittit καί.
4. αὐτῶν] Codd. Marc. A.C.E. Mon. A. Vat. αὐτῶν. In Vat. sequitur θεωρούμενα.
5. ὑπὲρ εὐδαιμόνων] Codd. Par. B. Marc. A.B. ὑπερευδαιμόνων, ut legisse videtur Fic. et ego correxi.
7. καὶ πάντα, καὶ πάντα] Repetitum καὶ πάντα abest a Codd. Ciz. Mon. A.C. Vat. Marcc. Quare delevi.
ib. ἔστιν αὐτῇ] Cum marg. Ed. habent αὐτὴ Codd. Ciz. Mon A.B.C. Par. A.B. Marcc. Quod restitui.
13. κατιδὼν] Ita Codd. Ciz. Mon. A. C. Par. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. κατ' ἰδών.
14. ἄξιοι] Codd. Mon. A. Vat. ἄξιον.

infinitum se ipsum et quæ videntur, naturam suam ducem sequitur. Jam vero nullius vita laboriosa est, quando est vita pura, quodve optime vivit, curnam laboret? Vita vero illic est sapientia, sapientia vero nullis argumentationibus comparata, quoniam semper tota fuit, nec ulla parte deficiens, ex quo indagine indigeret: sed est sapientia prima, neque ab alia sapientia pendens, atque ipsa ibi essentia sapientia est: neque prius quidem intellectus ipse est, deinde sapiens. Hanc igitur ob causam nulla est sapientia major, atqui illic ipsa scientia mentis ipsius collega est, propterea quod simul pullulant: quemadmodum imitatione quadam tradunt, judicium justitiamque Jovis ipsius esse collegam. Omnia enim hujus generis ibi velut simulachra, imo exemplaria quædam extant ex se et in se ipsis ubique perspicua, adeo ut horum spectaculum proprium sit plusquam felicium spectatorum. Ipsius igitur sapientiæ magnitudinem et potentiam ex hoc potissimum considerare licet, quoniam una secum habet, fecitque entia: nam quæ vere sunt omnia, secuta sunt sapientiam, perque ipsam cuncta consistunt, unaque cum ipsa sunt exorta, unumque sunt ambo: essentia denique illic est sapientia. Nos autem ad hanc ipsam cognitionem nondum accedimus, quoniam scientias esse putamus speculationes quasdam, atque regulas, propositionumque confluxum: quod quidem neque scientiis quidem nostris est tribuendum. Si quis autem de nostris scientiis ambigat, missas in præsentia faciamus, sed operæ pretium fore videtur, exordio hinc iterum sumpto, de illa scientia disputare, quam illic regnantem Plato suspiciens inquit: Scientia quidem illa non alia est in alio. Quomodo vero se habeat, perquirere atque invenire nobis reliquisse videtur, si modo appellatione ejusmodi nos dignos profiteamur.

V. *Quum ars naturam imitetur, et natura Deum, atque ars quidem per sapientiam quandam agat, Deus autem per ipsam simpliciter sapientiam, consequens est, ut natura per suam quandam agat sibi insitam sapientiam.*

τις ποιεῖ, καὶ ἡγεῖται τῆς ποιήσεως πανταχοῦ, σοφία. Ἀλλ' εἰ δή 546
τις καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν ποιεῖ, ἔστωσαν μὲν αἱ τέχναι τοιαῦται.
Ἀλλ' ὁ τεχνίτης πάλιν αὖ εἰς σοφίαν φυσικὴν ἔρχεται, καθ' ἣν
γεγένηται, οὐκέτι συντεθεῖσαν ἐκ θεωρημάτων, ἀλλ' ὅλην ἕν τι, οὐ
τὴν συγκειμένην ἐκ πολλῶν εἰς ἕν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναλυομένην εἰς Β
πλῆθος ἐξ ἑνός. Εἰ μὲν οὖν ταύτην τις πρώτην θήσεται, ἀρκεῖ· οὐκ
ἔτι γὰρ ἐξ ἄλλου οὖσα, οὐδ' ἐν ἄλλῳ. Εἰ δὲ τὸν μὲν λόγον ἐν τῇ
φύσει, τούτου δὲ ἀρχὴν φήσουσι τὴν φύσιν, πόθεν ἕξει φήσομεν.
Καὶ εἰ ἐξ ἄλλου, ἐκείνου· εἰ μὲν ἐξ αὑτοῦ, στησόμεθα· εἰ δὲ εἰς νοῦν 547
ἥξουσιν, ἐνταῦθα ὀπτέον, εἰ ὁ νοῦς ἐγέννησε τὴν σοφίαν· καὶ εἰ φή-
σουσι, πόθεν; εἰ δὲ ἐξ αὑτοῦ, ἀδύνατον ἄλλως, ἢ αὐτὸν ὄντα σοφίαν.
Ἡ ἄρα ἀληθινὴ σοφία, οὐσία. καὶ ἡ ἀληθινὴ οὐσία, σοφία, καὶ ἡ
ἀξία καὶ τῇ οὐσίᾳ παρὰ τῆς σοφίας, καὶ ὅτι παρὰ τῆς σοφίας, οὐσία
ἀληθής. Διὸ καὶ ὅσαι οὐσίαι σοφίαν οὐκ ἔχουσι, τῷ μὲν διὰ σοφίαν Β
τινὰ γεγονέναι, οὐσίαι, τῷ δὲ μὴ ἔχειν ἐν αὑταῖς σοφίαν, οὐκ ἀλη-
θιναὶ οὐσίαι. Οὐ τοίνυν δεῖ νομίζειν ἐκεῖ ἀξιώματα ὁρᾶν τοὺς θεούς,

1. ποιεῖ] Sic Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. A.C. (a sec. m.) Med. A.B. ποιεῖ. Quod recepi.
4. οὐκ ἔτι] Cod. Par. B. οὐκέτι: et sic rescripsi.
ib. συντεθεῖσαν] Cod. Ciz. συνθεῖσαν.
6. πρώτην] Cod. Ciz. πρώτη. Mon. A. τὴν πρωτην.
7. οὖσαν] Codd., exceptis Darm. et Marc. C.E. omnes ut marg. Ed. οὖσα. Quod recepimus.
9. ἐκείνου] Codd. Med. A. Par. B., uterque a sec. m. ἐκεῖνο.
ib. ἐξ αὑτοῦ] Codd. Vat. Marc. A. ἐξ αὐτοῦ. Prior mox ὁ στλίον pro ὁ τ[illegible].
11. δὲ ἐξ αὑτοῦ] Cod. Vat. δὲ ἐξ αὐτοῦ.
12. σοφία οὐσία] Codd. omnes excepto Darm., qui cum Ed. facit, omittunt σοφία. Quare delevi, et correxi οὐσία.
14. σοφίαι οὐσίαν] Codd. omnes, exceptis Mon. A.C. habent οὐσίαι σοφίαν. Quod recepi.
ib. διὰ σοφίας] Codd., exceptis Darm. Mon. C. Par. B., omnes διὰ σοφίαν. Et sic correxi.
15. οὐσίαι] Codd. Mon. C. Par. A. Vat. οὐσία.
ib. ἐν αὑταῖς] Codd. Mon. A. Marc. A.E. ἐν αὐταῖς. Quod recepimus.
16. ἐκεῖ] Abest a Cod. Ciz.

Si omnia per sapientiam suam reportant essentiam, sequitur ut sapientia prima sit essentia prima. Sapientia per industriam comparata, quæ est ars humana, dependet a sapientia nobis innata, et naturæ sapientiam imitatur. Hæ vero tres sapientiæ, quia sunt in alio, referendæ sunt ad sapientiam primam, quæ in se ipsa sit, ubi videlicet sapientia ipsa est essentia. Sapientia quidem artis humanæ coacervata est ex multis actibus meditationum atque sermonum: sapientia vero naturaliter nobis insita, et sapientia ipsius naturæ atque Dei, est una quædam forma se præferens omniformem ceu vultus unus, non sicut oratio vel disputatio una: nam ante unum ex multis coacervatum est unum, quod se ipsum evolvit in multa, et ante hoc ipsum simpliciter unum.

Quæcunque vel arte vel natura fiunt, sapientia quædam facit, et ubique actionem sapientia ducit. Sicubi vero sapientia quædam fiat, sint sane artes ejusmodi. At artifex ipse rursus in naturalem sapientiam revocatur, secundum quam ars et quodlibet opus agitur: secundum quam, inquam, non amplius ex speculationibus congregatam, sed totam unum quiddam: neque compositam ex multis in unum, sed ab uno potius in multa se resolventem. Si quis igitur sapientiam hanc primam esse posuerit, jam sufficiet, quum enim non sit ex alio, neque etiam erit in alio. Sin autem rationem quidem in natura, hujus vero principium naturam esse dixerit, interrogabimus, undenam natura habeat rationem. Quod si habere dicatur ab alio, de alio rursus illo quæremus: ac si ex se ipso habeat, jam ibi conquiescemus. Proinde si in mentem ipsam confugiant, ibi rursus investigandum, numquid mens genuerit sapientiam. Quod si fateantur, undenam quæremus? Si autem ex (se) ipsa conceperit, non potest id fecisse, nisi mens ipsa sapientia sit. Vera igitur sapientia est essentia: ac vera vicissim essentia sapientia est, ipsaque essentiæ dignitas a sapientia vindicatur. Constat enim essentiam veram a sapientia esse. Quam ob rem quæcunque essentiæ sapientiam non habent, ex eo quidem, quod per sapientiam quandam factæ sunt, essentiæ sunt: ex eo autem, quod in se ipsis nullam possident sapientiam, non sunt essentiæ veræ.

547 οὐδὲ τοὺς ἐκεῖ ὑπερευδαίμονας, ἀλλ' ἕκαστα τῶν λεγομένων ἐκεῖ καλὰ ἀγάλματα, οἷα ἐφαντάζετό τις ἐν τῇ σοφοῦ ἀνδρὸς ψυχῇ εἶναι, ἀγάλματα δὲ οὐ γεγραμμένα, ἀλλὰ ὄντα. Διὸ καὶ τὰς ἰδέας ὄντα ἔλεγον εἶναι οἱ παλαιοὶ, καὶ οὐσίας.

A Δοκοῦσι δέ μοι καὶ οἱ Αἰγυπτίων σοφοὶ εἴτε ἀκριβεῖ ἐπιστήμῃ λαβόντες, εἴτε καὶ συμφύτῳ, περὶ ὧν ἐβούλοντο διὰ σοφίας δεικνύναι, μὴ τύποις γραμμάτων διεξοδεύουσι λόγους καὶ προτάσεις, μηδὲ μιμουμένοις φωνὰς καὶ προφορὰς ἀξιωμάτων κεχρῆσθαι· ἀγάλματα δὲ γράψαντες, καὶ ἓν ἕκαστον ἑκάστου πράγματος ἄγαλμα ἐντυπώ-
B σαντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, τὴν ἐκείνου διέξοδον ἐμφῆναι· ὡς ἄρα τις καὶ ἐπιστήμη καὶ σοφία ἕκαστόν ἐστιν ἄγαλμα, καὶ ὑποκείμενον, καὶ ἀθρόον, καὶ οὐ διανόησις, οὐδὲ βούλευσις. Ὕστερον δὲ ἀπ' αὐτῆς ἀθρόας οὔσης εἴδωλον ἐν ἄλλῳ ἐξειλιγμένον ἤδη, καὶ λέγον αὐτὸ ἐν διεξόδῳ, καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὕτως ἐξεύρισκον, ὡς τὸ καλῶς οὕτως
C ἔχοντος τοῦ γεγενημένου, θαυμάσαι· εἴ τις οἶδε θαυμάσαι, ἔφη, τὴν σοφίαν, πῶς αὕτη αἰτίας οὐκ ἔχουσα τῆς οὐσίας, δι' ἃς οὕτω παρέχει

1. ὑπερευδαίμονας] Cod. Vat. ὑπὲρ εὐδαίμονας.
5. Δοκοῦσι δέ μοι] Absunt hæc a Cod. Vat.
ib. οἵ τε ἀκριβεῖ] Codd., excepto Par. A., omnes εἴ τε ἀκριβεῖ. Quod recepi.
8. καὶ προφορὰς] Codd. Mon. A. et Vat. omittunt hæc.
9. καὶ ἓν — ἐκτυπώσαντες] Cod. Ciz. hæc omittit. Postrema vox in Codd., præter Darm. et Marc. C.E., omnibus scribitur ἐντυπώσαντες. Quod restitui.
10. ἐμφῆναι] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. Par. A. Vat. ἐμφῆναι. Et sic correximus.
13. ἐξειλιγμένον ἐν ἄλλῳ] Codd., excepto Par. A., omnes ἐν ἄλλῳ ἐξειλιγμένον. Et hunc ordinem restitui.
ib. λέγων] Codd. Mon. A.C. Med. A. B. Par. A. Vat. λέγον. Quod recepi.
14. ἃς τοῦτο] Codd. Ciz. Mon. A.C. Vat. οὕτως. Med. A.B. Par. A.B. Marc. A.B. οὕτω. Illud recepimus.
15. οἶδε] Cod. Mon. A. εἶδε.

Nemo igitur existimare debet in mundo intelligibili vel deos ipsos, vel habitatores illic alios plusquam felices ibi quasdam propositionum regulas contemplari, sed singula, quæ illic esse dicuntur, velut exemplaria quædam et spectacula pulchra intuentibus se offerre, qualia forsan imaginetur aliquis in animo sapientis existere. Dico autem non simulachra depicta, sed existentia: quapropter ideas antiqui entia et essentias appellabant.

VI. *Sacerdotes Ægyptii ad significanda divina mysteria non utebantur minutis literarum characteribus, sed figuris integris herbarum, arborum, animalium: quoniam videlicet Deus scientiam rerum habet non tanquam excogitationem de re multiplicem, sed tanquam simplicem firmamque rei formam.*

Excogitatio temporis apud te multiplex est et mobilis, dicens videlicet, tempus quidem est velox, et revolutione quadam principium rursus cum fine conjungit: prudentiam docet, profert res, et aufert. Totam vero discursionem ejusmodi una quadam firmaque figura comprehendit Ægyptius, alatum serpentem pingens, caudam ore prensantem: cæteraque figuris similibus, quas describit Horus.

Videntur vero mihi sapientes Ægyptiorum, sive consummata quadam sapientia sive naturali etiam mentis instinctu, ubi constituerunt sapientiæ mysteria nobis significare non usi fuisse figuris literarum significaturis sermonis discursiones et propositiones quasdam, et imitaturis voces pronuntiationesque regularum, sed potius describentes imagines rerum singulas singularum, easque depingentes, in sacris clam rei ipsius discursum significavisse: quod videlicet scientia et sapientia quædam sit unaquæque imago sive exemplar et subjectum illud spectaculum totum una collectum, neque sit excogitatio quædam, neque consilium. Postea vero ab ipsa imagine exemplari sive sapientia simul tota, simulachrum in alio quodam fiat jam evolutum, atque loquens in discursione quadam et causas, propter quas ita res institutæ sint inveniens, dum videlicet dispositio rerum, quod ita bene se habeat, movet admirationem. Hinc ait cum admiraturum sapientiam, qui consideraverit, quomodo ipsa non habens essentiæ suæ causas, propter quas ita se habeat, sive agat, sic se habere præbeat, ut se

τοῖς ποιουμένοις κατ' αὐτήν. Τὸ καλῶς ἄρα οὕτως καὶ τὸ ἐκ ζητήσεως ἂν μόλις· ἢ οὐδ' ὅλως φανὲν, ὅτι δεῖ οὕτως, εἴπερ τις ἐξεύροι, πρὸ ζητήσεως καὶ πρὸ λογισμοῦ ὑπάρχειν οὕτως· οἷον, λάβωμεν γὰρ ἐφ' ἑνὸς μεγάλου, ὃ λέγω, ὅπερ ἁρμόσει καὶ ἐπὶ πάντων. 547

Τοῦτο δὴ τὸ πᾶν ἐπείπερ συγχωροῦμεν παρ' ἄλλου αὐτὸ εἶναι, καὶ τοιοῦτον εἶναι, ἆρα οἰώμεθα τὸν ποιητὴν αὐτοῦ ἐπινοῆσαι παρ' αὐτῷ γῆν, καὶ ταύτην ἐν μέσῳ δεῖν στῆναι, εἶτα ὕδωρ, καὶ ἐπὶ τῇ γῇ τοῦτο, καὶ τὰ ἄλλα ἐν τάξει, μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, εἶτα ζῷα πάντα, καὶ τούτοις μορφὰς τοιαύτας ἑκάστῳ, ὅσαι νῦν εἰσι, καὶ τὰ ἔνδον ἑκάστοις σπλάγχνα, καὶ τὰ ἔξω μέρη, εἶτα διατιθέντα ἕκαστα παρ' αὐτῷ, οὕτως ἐπιχειρεῖν τῷ ἔργῳ; ἀλλ' οὔτε ἡ ἐπίνοια δυνατὴ ἡ τοιαύτη· πόθεν γὰρ ἐπῆλθεν οὐ πώποτε ἑωρακότι; οὔτε ἐξ ἄλλου λαβόντι δυνατὸν ἦν ἐργάσασθαι, ὅπως νῦν οἱ δημιουργοὶ ποιοῦσι, χερσὶ καὶ ὀργάνοις χρώμενοι· ὕστερον γὰρ καὶ χεῖρες καὶ πόδες. Λείπεται τοίνυν εἶναι μὲν πάντα ἐν ἄλλῳ· οὐδενὸς δὲ μεταξὺ ὄντος, τῇ ἐν τῷ 548 B

1. ἐκζητήσιως] Cod. Vat. ἐκ ζητήσεως. Quare separavi voces.
2. οὐδ' ὅλως] Ita nonnisi Codd. Mon. C. et Par. B. Reliqui cum Ed. οὐ δόλως.
ib. φαμὲν] Codd. Mon. C. Med. A.B. Par. B. Marcc. cum marg. Ed. φανὲν, ut legit Fic. et ego restitui.
3. προζητήσιως καὶ προλογισμοῦ] Codd. Marcc. Par. A.B. Vat. πρὸ ζητήσιως καὶ πρὸ λογισμοῦ, ut legit Fic. et nos restituendum duximus.
ib. οὕτως] Abest a Cod. Ciz.
4. ὃ λέγω] Cod. Vat. οἷον ὃ λέγω.
6. ἆρα] Cod. Ciz. ἄρα.
ib. οἰώμεθα] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. A. Par. A. Vat. οἰόμεθα.
ib. παρ' αὐτῷ] Codd. Mon. A. Marc. A. Med. A.B. Par. A. παρ' αὑτῷ.
7. δὴ στῆναι] Codd. Marcc. Mon. A.C. Med A.B. Par. A. Vat. cum marg. Ed. δεῖν στῆναι. Ciz. διαστῆναι. Illud recepi.
9. μορφὰς] Cod. Par. A. omittit hanc vocem.
10. διατιθέντα] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Par. A. Vat. διατιθέντα.
ib. παρ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Marc. C.E. et Vat. παρ' αὑτῷ.
14. γὰρ καὶ] Cod. Mon. A. δὲ καί.

habent, his quæ secundum ipsam efficiuntur. Hoc ipsum igitur, quod dici potest, dispositionem rerum, ita ut est, bene se habere, quod quidem ex inquisitione vix tandem aut nullo modo fit manifestum, quod videlicet sic habere se res oporteat, si quis modo inveniat, hoc ipsum, inquam, oportet in mundo intelligibili ante omnem inquisitionem et argumentationem ita se habere atque constare: sed accipiamus jam in uno, quod loquor, magno, quod omnibus quoque sit consentaneum.

VII. *Scientia Dei non est argumentationi vel consilio similis, sed dispositioni potius naturali.*

Non enim vel posito principio deinceps per media conclusionem colligit, vel constituto fine consequenter vias modosque ad finem consequendum eligit, deinde agit sicut deliberavit: sed quoniam ipse est suapte natura omnifariam ita dispositus, ideo naturaliter sic et agit: quemadmodum semen multiformiter sic affectum, prolem ita generat multiformem. Sed omniformis illa natura Dei ipsa ejus intelligentia est ideis omnibus insignita, non sicut tabella figuris, sed sicut cælum stellis, quæ et ipsæ sunt cælum. Facillime vero facit, quoniam suapte natura facit, atque ipsa est universum. Ferme similiter agit anima nostra, quando ad habitum se revocat omniformem.

Numquid putamus hoc universum, quod ab alio confitemur esse, taleque existere, eo pacto a fabro suo fuisse compositum, ut ille excogitaverit apud se terram, eamque in medio quiescere oportere? deinde aquam terræ continuam cæteraque deinceps usque ad cælum ordinate disposita? tum vero animalia omnia talesque et tot singulorum viventium formas, quales et quot nunc habent singula, dispositionemque tum viscerum tum exteriorum partium atque membrorum? deinde sicut apud se singula disposuerat, sic aggressum fuisse opere jam ipso disponere? Sed profecto consideratio apud illum talis esse non potuit. Unde enim incidisset in eum, qui nondum talia viderat? neque vero fieri poterat, ut ille ab alio quodam accipiens fabricaret, quemadmodum nunc artifices nostri fabricant, manibus et instrumentis utentes: posterius enim manus et pedes accedunt. Reliquum est igitur, omnia in alio esse, et quum nihil se medium interponat, ipsa propinquitate ipsius entis ad aliud, velut subito illius imaginem et similitudinem

548 C *ὄντι πρὸς ἄλλο γειτονίᾳ, οἷον ἐξαίφνης ἀναφανῆναι ἴνδαλμα, καὶ εἰ-*
κόνα ἐκείνου, εἴτε αὐτόθεν, εἴτε ψυχῆς διακονησαμένης, (διαφέρει
γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι,) ἢ ψυχῆς τινός· ἀλλ᾽ οὖν ἐκεῖθεν ἦν σύμ-
παντα ταῦτα, καὶ κάλλιον ὡς ἐκεῖ· τὰ γὰρ τῇδε καὶ μέμικται, καὶ
οὐκ ἐκεῖνα μέμικται, ἀλλ᾽ οὖν εἴδεσι κατέσχηται ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος. 5
Πρῶτον μὲν ἡ ὕλη τοῖς τῶν στοιχείων εἴδεσιν, εἶτα ἐπὶ εἴδεσιν εἴδη
D *ἄλλα, εἶτα πάλιν ἕτερα· ὅθεν καὶ χαλεπὸν εὑρεῖν τὴν ὕλην, ὑπὸ*
πολλοῖς εἴδεσι κρυφθεῖσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὕτη εἰδός τι ἔσχατον, πᾶν
εἶδος τὸ δὲ καὶ πάντα εἴδη, (τὸ γὰρ παράδειγμα εἶδος ἦν,) ἐποίει,
τόδε ἀψοφητὶ, ὅτι πᾶν τὸ ποιῆσαν, καὶ οὐσία καὶ εἶδος· διὸ καὶ ἄπ- 10
ονος, καὶ οὕτως ἡ δημιουργία, καὶ παντὸς δὲ ἦν, ὡς ἂν πᾶν· οὐ τοί-
νυν ἦν τὸ ἐμποδίζον, καὶ νῦν δὲ ἐπικρατεῖ, καίτοι ἄλλων ἄλλοις ἐμ-
E *ποδίων γινομένων, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτῇ οὐδὲ νῦν· μένει γὰρ ὡς πᾶν. Ἐδό-*
κει δέ μοι ὅτι καὶ εἰ ἡμεῖς ἀρχέτυπα καὶ οὐσία καὶ εἴδη ἅμα, καὶ τὸ
εἶδος τὸ ποιοῦν ἐνταῦθα, ἦν ἡμῶν οὐσία, ἐκράτησεν ἂν ἄνευ πόνων 15
ἡ ἡμετέρα δημιουργία, καίτοι καὶ ἄνθρωπος δημιουργεῖ εἶδος αὐτοῦ

1. κοινωνίᾳ] Codd. Darm. Marc. B.C.E. cum marg. Ed. γειτονίᾳ. Vat. Marc. A. et Mon. C. γειτονίᾳ. Ciz. Med. A. Par. A. γειτονία. Mon. A. Med. B. γειτονία. Par. B. γειτονίαν. Marc. B. in marg. γρ. κοινωνία. Scripsi γειτονίᾳ.
ib. ἀναφανῆναι] Cod. Ciz. ἀναφῆναι.
2. διακονησαμένης] Codd. Ciz. et Vat. διανοησαμένης. Mox Mon. A. δὲ pro γάρ.
4. καλλίονος] Codd., præter Darm. Marc. C.E., omnes cum marg. Ed. κάλλιον ὡς. Quod recepi.
ib. καὶ οὐκ—μέμικται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
6. εἶτα ἐπὶ] Codd. Mon. A.C. Vat. Marc. A.C.E. εἶτ᾽ ἐπί.
8. καὶ αὕτη] Codd. Marc. B. Par. A.B. καὶ αὐτή. Vat. καὶ αὕτη (sic).
9. τόδε καὶ—καὶ εἶδος] Cod. Ciz. omittit hæc. Scribitur ut in marg. Ed. τὸ δὲ in Codd. Mon. A.C. Par. B. Vat. pro τόδε. Quare correxi.
ib. εἶδος ἄν] Codd. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. εἶδος ἦν ut marg. Ed. Marc. C.E. ὂν Marc. A.B. ἦν. Marc. B. supra lin. ἄν. Correxi vulgatam.
10. τόδε ἀψοφητὶ] Codd. Marcc. Par. A. τὸ δὲ ἀψοφητί.
ib. οὐσίαν] Codd. præter Ciz. omnes ut marg. Ed. οὐσία. Quod recepi.
11. πᾶς ἄν] Codd. præter Darm. omnes ut marg. Ed. ὡς ἄν. Et sic rescripsi.
13. αὐτῇ, οὐδὲ νῦν] Cod. Mon. C. Marcc. Par. A.B. Vat. habent αὐτή. Pergit Par. A. οὐ νῦν. Vat. οὐδενί.
14. ὅτι καὶ] Cod. Ciz. omittit καί. Sequens εἰ abest a Codd. Mon. A. et Vat.
ib. καὶ οὐσία] Cod. Par. B. καὶ οὐσίαι. Mox Marc. A. ἡμῶν ἡ οὐσία.
16. ἡμετέρα] Cod. Mon. A. ἡμέρα.
ib. καίτοι—γινόμενος] Desunt hæc in Cod. Ciz.; καὶ post καίτοι abest a Cod. Par. B.
ib. εἶδος αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. A.B. εἴδους αὐτοῦ. Quod recepimus.

emicare, sive ex ipso per se duntaxat, sive per animam ministrantem. Nihil enim in præsentia interest, sive per animam proprie quandam, sed enim cuncta hæc omnino inde manarunt, et [pulchriora sunt ibi] pulchrius utpote ibi (se habent). Hic enim permixta sunt, ibi vero sunt pura. Universum vero hoc inde profectum a principio ad finem comprehenditur speciebus. Primo quidem materia formis elementorum, quibus et aliæ accedunt formæ, formisque aliis similiter aliæ, adeo ut difficile sit invenire materiam multis sub formis occultam. Quoniam vero et ipsa speciem quandam habet ultimam, omnem speciem subire facile potest. Ille vero faber, penes quem exemplar operis species est, omnes efficit species, et has quidem absque difficultate et violentia ulla, quoniam agens ibi est universum essentiaque et species. Quam ob rem hac quoque ratione facilis et sine labore fabricatio fuit, et fabrica totius extitit, sicut et ipse faber est universum: nihil igitur erat impedimenti, et nunc etiam in fabricando libere dominatur. Et quamvis alia passim aliis impedimento sint, ipsi tamen universi fabricæ ne nunc quidem obstare quicquam potest: nam tanquam universum constat. Arbitror equidem, si nos essemus prima ipsa exemplaria rerum essentiæque simul et species, atque species ipsa, quæ hic facit, nostra esset essentia, fabricationem nostram absque labore dominaturam: tametsi homo, utpote quod nunc est effectus, speciem fabricat a se ipso diversam. Nunc enim factus homo, esse destitit universum: at quando desinit esse homo, ut Plato inquit, ad sublimia se attollit, totumque gubernat mundum. Factus enim totius, facit et totum. Verum ut ad institutum nostrum regrediamur, potes tu quidem afferre causam ob quam

ἄλλο, ὅ ἐστι γενόμενος. Ἀπέστη γὰρ τοῦ εἶναι τὸ πᾶν νῦν ἄνθρωπος 548
γενόμενος· παυσάμενος δὲ τοῦ ἄνθρωπος εἶναι μετεωροπορεῖ, φησὶ, F
καὶ πάντα τὸν κόσμον διοικεῖ· γενόμενος γὰρ τοῦ ὅλου τὸ ὅλον ποιεῖ.
Ἀλλ' οὐ χάριν ὁ λόγος, ὅτι ἔχεις μὲν σὺ αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἐν 549
μέσῳ ἡ γῆ; καὶ διὰ τί στρογγύλη, καὶ ὁ λοξὸς διὰ τί ὠδί; ἐκεῖ δὲ
οὐ διότι οὕτως ἐχρῆν, διὰ τοῦτο οὕτω βεβούλευται, ἀλλ' ὅτι οὕτως
ἔχει ὡς ἔστι, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἔχει καλῶς· οἷον εἰ πρὸ τοῦ συλ-
λογισμοῦ τῆς αἰτίας τὸ συμπέρασμα, οὐ παρὰ τῶν προτάσεων· οὐδὲ
γὰρ ἐξ ἀκολουθίας, οὐδ' ἐξ ἐπινοίας, ἀλλὰ πρὸ ἀκολουθίας, καὶ πρὸ
ἐπινοίας· ὕστερα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ λόγος καὶ ἀπόδειξις καὶ πί- B
στις. Ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ αὐτόθεν, πάντα ταῦτα καὶ ὧδε, καὶ τὸ μὴ ζη-
τεῖν αἰτίας ἀρχῆς οὕτω καλῶς λέγεται, καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς τῆς
τελείας, ἥτις ταὐτὸν τῷ τέλει. ἥτις δὲ ἀρχὴ καὶ τέλος, αὕτη τὸ πᾶν
ὁμοῦ, καὶ ἀνελλιπής.

Καλὸν οὖν πρώτως, καὶ ὅλον δὲ, καὶ πανταχοῦ ὅλον, ἵνα μηδὲ A
μέρει ἀπολείπηται τῷ καλῷ ἐλλείπειν. Τίς οὖν οὐ φήσει καλόν; οὐ

1. Ἀπίστη] Ita Codd., excepto Mon. C., omnes Ed. ἐπίστη. Mox Marc. A. ἦν pro νῦν.
2. παυσόμενος δὲ καὶ] Desunt hæc in Cod. Mon. C. καὶ abest a Codd. Ciz. Med. A.B. Par. B. Vat. In Codd. Marcc. Mon. A. Par. A. Vat. scribitur παυσάμενος. Mox Marc. E. omittit καί. In utroque eis obsecutus sum.
3. τὸν ὅλον] Codd. Ciz. Marc. A.E. Mon. A.C. Med. B. Vat. τὸ ὅλον. Quod recepi.
4. Ἀλλ' οὐ] Cod. Mon. C. ἀλλ' ου (sic). Marc. A. ἀλλ' οὐ.
5. λοξὸς διότι] Cod. Ciz. διατί. Vat. διάτι. Idem omittit ὠδί. Scripsi διὰ τί.
6. οὕτω] Cod. Vat. οὕτως.
7. ὡς ἔστι] Cod. Ciz. ὡς ἔχει.
8. οὐδὲ γὰρ] Codd. Marc. A.C.E. Mon. A.C. Med. B. Vat. οὐ γάρ.
9. οὐδ' ἐξ] Cod. Mon. A. [illegible], et sic etiam Marc. C.E.
10. ταῦτα πάντα] Cod. Mon. C. cum Marc. A. omittit ταῦτα. Scribitur πάντα ταῦτα in Codd. Ciz. Mon. A. Marc. C.E. Med. B. Vat. Pro ὕστερα Cod. Mon. C. habet ὕστερον.
12. καλῶς] Cod. Vat. καὶ ὡς.
13. δὲ ἀρχὴ] Codd. Mon. A.C. Marcc. Par. B. Vat. δ' ἀρχή.
14. ἀνελλιπής] Codd. Mon. A. Marc. B. Med. A.B. Par. A. Vat. ἀνιλλιπής. Quod recepi.
16. μέρει] Cod. Par. B. μέρει cum Marc. B. Quod recepimus.
ib. ἀπολείπηται] Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. A. Vat. ἀπολίπηται. Mox Vat. ἰλλειπειν.
ib. Τίς οὖν οὐ φήσει] Codd. Ciz. et Par. B. (a sec. m.) τί pro τίς. Posterior a pr. manu οὐ habet nonnisi supra lin., in marg. est τί οὖν φήσει.

terra sit in medio posita, et cur rotunda: curve obliquus circulus in certa plaga sit institutus: in mente vero divina non, quia sic oportebat, idcirco sic deliberatum fuit, imo vero quia sic se habet sicut existit, propterea et hæc ita bene se habent: veluti si ante argumentationem per causas discurrentem conclusio ipsa absque ullis propositionibus certa consisteret. Nihil enim illic ex consequentia pendet, nihil ex consideratione fit certum, sed ante consequentiam, ante considerationem totum constat. Hæc namque omnia posteriora sunt, ratio, demonstratio, fides. Eo enim ipso, quod existit principium, inde suapte natura hæc omnia sunt, atque ita disposita. Jam vero, quod dicitur, non esse quærendas principii causas, sic recte dicitur, præcipue de tali quodam principio, quod est perfectum, quod idem est atque finis: nempe quod principium simul est et finis, hoc universum simul est, nulla parte deficiens.

VIII. *Quum ipsa pulchritudo sit forma quædam multiformis, aspectui accommodata, merito principium primum pulchritudine superius est.*

Mens divina est primum totum, ergo in qualibet sui parte totum: est et pulchritudo prima, igitur in quavis sui parte pulchritudo tota. Tria sunt sub ipso bono pulcherrima: mens divina, anima mundi, mundi corpus: quemadmodum in cælo Sol, Jupiter, Venus. Venere capti nesciunt quid patiantur, quoniam non advertunt pulchritudinem inferiorem propter superiorem se admirari.

Hoc igitur primo pulchrum est: est totum: est ubique totum, ne vel in parte quidem ulla sit pulchri defectus. [Quid ergo pulchrum ipsum est dicendum?] Quis ergo dicet (definiet) pul-

549 γὰρ δὴ ὃ μὴ ὅλον αὐτὸ, ἀλλ' ὃ μέρος ἔχων, ἢ μηδέ τι αὐτοῦ ἔχων· ἢ εἰ μὴ ἐκεῖνο καλὸν, τί ἂν ἄλλο; τὸ γὰρ πρὸ αὐτοῦ οὐδὲ καλὸν ἐθέλει εἶναι· τὸ γὰρ πρώτως εἰς θέαν παρελθὸν, τῷ εἶδος εἶναι καὶ θέαμα
B νοῦ, τοῦτο καὶ ἀγαστὸν ὀφθῆναι, διὸ καὶ Πλάτων τοῦτο σημῆναι θέλων εἴς τι τῶν ἐνεργεστέρων ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀποδεξάμενον ποιεῖ τὸν δημιουργὸν τὸ ἀποτελεσθὲν, διὰ τούτου ἐνδείξασθαι θέλων τὸ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἰδέας κάλλος ὡς ἀγαστόν. Πᾶν γὰρ τὸ κατ' ἄλλο ποιηθὲν ὅταν τις θαυμάσῃ, ἐπ' ἐκεῖνο ἔχει τὸ θαῦμα, καθ' ὅ ἐστι πεποιημένον· εἰ δ' ἀγνοεῖ ὃ πάσχει, θαῦμα οὐδὲν, ἐπεὶ καὶ οἱ
C ἐρῶντες, καὶ ὅλως οἱ τὸ τῇδε κάλλος τεθαυμακότες ἀγνοοῦσιν ὅτι δι' ἐκεῖνο· δι' ἐκεῖνο γάρ· ὅτι δὲ εἰς τὸ παράδειγμα ἀνάγει, τὸ ἠγάσθη δῆλον ποιεῖ, ἐπίτηδες τὸ ἐξῆς τῆς λέξεως λαβών· εἶπε γὰρ ἠγάσθη τε καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἐβουλήθη ἀφομοιῶσαι, τὸ κάλλος τοῦ παραδείγματος οἷόν ἐστιν ἐνδεικνύμενος, διὰ τὸ ἐκ τούτου τὸ γενόμενον καλὸν καὶ αὐτὸ ὡς εἰκόνα ἐκείνου εἰπεῖν· ἐπεὶ
D καὶ εἰ μὴ ἐκεῖνο ἦν τὸ ὑπέρκαλον κάλλει ἀμηχάνῳ, τί ἂν τούτου τοῦ ὁρωμένου ἦν κάλλιον; ὅθεν οὐκ ὀρθῶς οἱ μεμφόμενοι τούτῳ, εἰ μὴ ἄρα καθ' ὅσον, μὴ ἐκεῖνό ἐστι.

1. *μηδέ τι*] Codd. Ciz. et Vat. *μηδέν τι*.
2. *ἐκεῖνον*] Codd. Mon. A.C. Par. A.B. Vat. Marcc. *ἐκεῖνο*. Et sic correxi. Sequitur in Vat. *καλόν τι*.
4. *συμφάναι*] Codd. omnes ut marg. Ed. *σημῆναι*, (quod recepimus) exceptis Marc. C.E. qui habent *σημᾶναι*.
5. *εἴ τις*] Codd. Ciz. Marc. A.B.E. Mon. A.C. Med. A.B. Par. B. Vat. *εἴς τι*. Et sic rescripsi.
ib. *πρὸς ἡμᾶς*] Ita Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Par. B. Vat. Rell. cum Ed. *πρὸ ἡμᾶς*.
7. *καὶ τῆς*] Cod. Vat. omittit *καί*.
ib. *ἀγαστόν*] Cod. Mon. A. *ἀγαθόν*.
ib. *κατ' ἄλλο*] Cod. Mon. A. *κατὰ ἄλλο* cum Marcc.
8. *καθ' ὅ ἐστι*] Codd. Med. A. Vat. *καθ' ὃ ἐστι*. Med. B. *καθό ἐστι*. In seqq. Marc. E. *ἐρωτῶντες* pro *ἐρῶντες*.
12. *εἴπε γὰρ*] Codd. Med. A.B. Par. B. post *γὰρ* distinguunt.
15. *γενόμενον*] Cod. Vat. *γεννώμενον*.
ib. *καὶ αὐτὸ—καὶ εἰ*] Prima et ultima vox abest a Cod. Ciz. Posterior etiam abest a Codd. Mon. A. et Vat. Marc. A. habet *ἐκείνου εἰκόνα*.
16. *ὑπέρκαλον*] Codd. Marc. A. Mon. A. Par. A. Vat. *ὑπέρκαλλον*.
17. *τούτῳ*] Codd. Med. A. (a pr. m.) et Par. A. *τοῦτο*. Quod sequitur *εἰ* habent Codd. omnes præter Marc. C.E.: sed Ed. *οἱ*.

chrum? Non certe [quicquam, quod non sit] quisquam, qui non habeat ipsum totum, sed vel partem habeat tantum, vel nihil ipsius habeat. Profecto nisi illud sit ipsum pulchrum, quidnam aliud id esse potest? Quod enim est ante ipsum, pulchrum esse non vult: nam quod primo in aspectum venit, propterea quod species sit, mentisque spectaculum, hoc aspectu amabile est atque jucundum. Quam ob rem Plato id nobis significare volens, inducit architectum mundi perfectum suum opus approbantem ad quiddam aliquanto nostris ingeniis manifestius, per hoc ostendere volens ipsam exemplaris ideæque pulchritudinem velut amabilem. Quoties enim aliquis admiratur opus ad exemplar aliud fabricatum, exemplar ipsum potissimum admiratur. Neque mirum videri debet, si interim, quid patiatur, ignoret: quandoquidem et amatores, et omnino quicunque hanc nostram pulchritudinem admirantur, ignorant se propter supernam pulchritudinem sic affectos esse: et profecto propter illam ita sunt affecti. Quod autem ad divinum exemplar Plato referat, quod dicit architectum mundi opus suum amavisse, ipso spectaculo delectatum declarat, ubi dedita opera ita subjungit: Ait enim, delectatus quidem est opificio suo, atque etiam magis ad exemplar ipsum reddere simile voluit: hoc ipso demonstrans, qualis pulchritudo sit exemplaris, propterea quod inquit, opus hoc ex illo pulchrum esse, quia sit illius imago: nempe nisi illud esset mirifice pulchrum, inæstimabili pulchritudine pollens, quidnam universo hoc oculis manifesto pulchrius esse posset? Quam ob rem non recte sentiunt, qui mundi hujus pulchritudini detrahunt, nisi forte in detrahendo id sentiant, videlicet mundum hunc non esse supernum.

Τοῦτον τοίνυν τὸν κόσμον, ἑκάστου τῶν μερῶν μένοντος ὅ ἐστι καὶ 550
συγχεομένου, λάβωμεν τῇ διανοίᾳ, εἰς ἓν ὁμοῦ πάντα ὡς οἷόν τε,
ὥστε ἑνὸς ὁτουοῦν προφαινομένου, οἷον τῆς ἔξω σφαίρας οὔσης, ἀκο-
λουθεῖν εὐθὺς καὶ τὴν ἡλίου, καὶ ὁμοῦ τῶν ἄλλων ἄστρων τὴν φαν-
τασίαν, καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ζῷα ὁρᾶσθαι, οἷον ἐπὶ
σφαίρας διαφανοῦς, καὶ ἔργῳ ἂν γένοιτο πάντα ἑνορᾶσθαι. Ἔστω B
οὖν ἐν τῇ ψυχῇ φωτεινή τις φαντασία σφαίρας, ἔχουσα πάντα ἐν
αὐτῇ, εἴτε κινούμενα, εἴτε ἑστηκότα, ἢ τὰ μὲν κινούμενα, τὰ δὲ
ἑστηκότα. Φυλάττων δὲ ταύτην, ἄλλην παρὰ σαυτῷ ἀφελὼν τὸν
ὄγκον, λαβέ· ἄφελε δὲ καὶ τοὺς τόπους, καὶ τὸ τῆς ὕλης ἐν σοὶ
φάντασμα, καὶ μὴ πειρῶ αὐτῆς ἄλλην σμικροτέραν λαβεῖν τῷ ὄγκῳ,
θεὸν δὲ καλέσας τὸν πεποιηκότα ἧς ἔχεις τὸ φάντασμα, εὖξαι ἐλθεῖν. C
Ὃ δὲ ἥκοι τὸν αὐτοῦ κόσμον φέρων, μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ θεῶν,
εἷς ὢν καὶ πάντες, καὶ ἕκαστος πάντες, συνόντες εἰς ἕν, καὶ ταῖς
μὲν δυνάμεσιν ἄλλοι, τῇ δὲ μιᾷ ἐκείνῃ τῇ πολλῇ πάντες εἷς· μᾶλλον
δὲ ὁ εἷς πάντες, οὐ γὰρ ἐπιλείπει αὐτὸς, ἦν πάντες ἐκεῖνοι γένωνται,

1. μένοντος] Ita Codd. Par. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. μενόντος. Mox Marc. A. συγχωρουμένου.
ib. ἔστι καὶ] Codd. Mon. A.C. Med. B. Vat. ἔστι καὶ μή.
2. ὡς ἔν] Cod. Mon. C. ὡς ἓν cum Marc. A.
4. τὴν ἡλίου] Codd. Mon. A. Ciz. Vat. τὴν τοῦ ἡλίου.
5. τὰ ζῶα] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. A.C. Med. B. Vat. omittunt τά.
7. φωτινή] Codd. Vat. Marc. A. φωτινη.
8. ἢ τὰ μὲν—ἑστηκότα] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro τὰ δὲ Codd. Vat. Marc. A. habent τάδ'.
11. τὸ φάντασμα] Cod. Med. B. omittit τό. Pro ἔχεις est ἔχει in Codd. Marc. A.C.
13. ἥκοι] Cod. Vat. ἥκει. Mon. C. οἴκοι cum Marc. A.
ib. τὸν αὐτοῦ] Codd. Ciz. et Par. B. τὸν αὐτόν. Med. A.B. τὸν αὐτοῦ. Quod recepi.
16. ὁ εἷς] Codd. Marc. A.C.E. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A. Vat. ὃ εἷς. Marc. C.E. habent ἑνιλείποι. Recepi ὁ.
ib. ἦν πάντες] Cod. Vat. ἢ πάντες.

IX. *Quum acceperis totam hanc simul formarum mundanarum varietatem, statim conservatis formis earumque motibus dimensionem localem deme. Habes ergo mundi animam, penes quam in qualibet forma sunt cunctæ: deme deinde motus formis in statu servatis, mentem jam divinam habes, ubi quævis idea omnes continet. Denique idearum diversitate in lucem unicam resoluta, primum es principium consecutus.*

Corporeus mundus non est re vera magnus, quoniam ubique dependet ex parvis. Incorporeus mundus est infinitus. Infinite enim licet dicere, in hac idea sunt omnes. Atque his omnibus computatis in qualibet rursum omnes, similiterque deinceps. Quum essentia et pulchritudo prima sit idem merito, quatenus aliquid est particeps pulchritudinis, eatenus et essentiæ, atque vicissim: item cum prima essentia sit ipsa simpliciter species, nimirum speciei participatione essentiam habent omnia.

Accipiamus igitur nostrum hunc mundum cogitatione sic se habentem, ut pars unaquæque maneat quidem, quod est, sed singulæ sibi invicem insint. Fingamus, inquam, in unum cuncta simul pro viribus congregata, adeo ut, quodcunque singulorum prius sese oculis offert, velut si sphæra sit exterior, continuo sequatur Solis quoque spectaculum, simulque reliquarum stellarum imago, intusque videantur terra, mare, animalia omnia velut in sphæra quadam ubique perspicua: et denique re ipsa contingat cuncta in unoquoque conspicere. Esto igitur in animo lucida quædam imaginatio sphæræ in se habens omnia, sive agitata, sive manentia, aut partim quidem mobilia, partim vero stabilia. Tu vero hanc animo servans alteram præterea finge, hinc auferendo molem: detrahe quoque locum, simulque prorsus omnem imaginationem materiæ abs te procul expelle: neque tamen interea alteram finge altera in mole minorem: tum vero Deum ipsum invocans, qui eam fecit, cujus nunc habes imaginem, suppliciter, ut veniat, obsecra. Veniet ille subito, mundum ornatumque suum secum ferens una cum diis omnibus, qui in eo sunt omnes: veniet unus existens simul atque omnes: occurret unusquisque omnes una secum ferens congredientes

550 ὁμοῦ δέ εἰσι, καὶ ἕκαστος χωρὶς αὖ ἐν στάσει ἀδιαστάτῳ, οὐ μορφὴν
D αἰσθητὴν οὐδεμίαν ἔχων· ἤδη γὰρ ἂν ὁ μὲν ἄλλοθι, ὁ δέ που ἀλλα-
χόθι ἦν, καὶ ἕκαστος δὲ, οὐ πᾶς ἐν αὑτῷ, οὐδὲ μέρη ἄλλα ἔχων
ἄλλοις, ἢ αὑτῷ, οὐ δὲ ἕκαστον ὅλον δύναμις κερματισθεῖσα καὶ το-
σαύτη οὖσα, ὅσα τὰ μέρη μετρούμενα. Τόδε ἐστὶ τὸ πᾶν δύναμις 5
πᾶσα, εἰς ἄπειρον μὲν ἰοῦσα, εἰς ἄπειρον δὲ δυναμένη· καὶ οὕτως
ἐστὶν ἐκεῖνος μέγας, ὡς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ ἄπειρα γεγονέναι. Ποῦ
E γὰρ τί ἐστιν εἰπεῖν, ὅπου μὴ φθάνει; μέγα μὲν οὖν καὶ ὅδε ὁ οὐρα-
νὸς, καὶ αἱ ἐν αὐτῷ πᾶσαι δυνάμεις ὁμοῦ, ἀλλὰ μείζων ἂν ἦν, καὶ
ὁπόσος οὐδ' ἂν ἦν εἰπεῖν, εἰ μή τις αὐτῷ συνῆν σώματος δύναμις 10
μικρά· καίτοι μεγάλας ἄν τις φήσειε πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων
τὰς δυνάμεις· ἀλλὰ ἤδη ἀπειρία δυνάμεως ἀληθινῆς φαντάζονται
F καίουσαι, καὶ φθείρουσαι, καὶ θλίβουσαι, καὶ πρὸς γένεσιν τῶν ζώων
551 ὑπουργοῦσαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν φθείρει, ὅτι καὶ φθείρεται, καὶ συγ-
γεννᾷ, ὅτι καὶ αὐτὰ γίγνεται. Ἡ δὲ δύναμις ἡ ἐκεῖ μόνον τὸ εἶναι 15
ἔχει, καὶ μόνον τὸ καλὸν εἶναι. Ποῦ γὰρ ἂν εἴη τὸ καλὸν ἀποστερηθὲν
τοῦ εἶναι; ποῦ δ' ἂν ἡ οὐσία τοῦ καλὸν εἶναι ἐστερημένη; ἐν τῷ γὰρ
ἀπολειφθῆναι τοῦ καλοῦ ἐλλείπει καὶ τῇ οὐσίᾳ. Διὸ καὶ τὸ εἶναι

1. δὲ εἰσὶ] Cod. Vat. δέ εἰσι cum Marc. A.
2. οὐδεμίαν] Cod. Mon. A. οὐδὲ μίαν.
ib. ἄλλοθι ἦν] Codd. Ciz. Mon. A.C. Med. B. Marc. A.C.E. ἀλλαχόθι ἦν. Vat. ἀλλαχόθεν ἦν. Illud recepi.
3. ἄλλα] Cod. Vat. ἀλλά.
4. ἢ αὑτῷ] Codd. Mon. A. Marc. A. C.E. Vat. ἢ αὐτῷ.
ib. τοσαύτη] Cod. Vat. τοσαύτης.
5. Τόδε] Codd. Mon. C. Par. A.B. Vat. τὸ δέ.
6. ἰοῦσα] Cod. Vat. οὖσα.
ib. οὕτως ἐστὶν] Cod. Vat. οὕτως ἔστιν.
8. γὰρ τί ἐστιν] Cod. Mon. C. γάρ τι ἐστιν. Vat. γάρ τι ἔστιν.
ib. φθάνει] Cod. Par. A. φθάνῃ. Sequitur in Codd. Marc. A.B. Mon. A.C. et Vat. μέγας pro μέγα.
9. μείζων] Cod. Ciz. μεῖζον.
10. ὁπόσος] Cod. Mon. C. ὁπόσον cum Marc. A.
ib. ἂν ἦν] Cod. Med. B. omittit ἦν.
11. σμικρὰ] Codd. Darm. Mon. A.C. Marc. A.B. Par. A. Vat. μικρά. Quod restitui.
ib. καίτοι] Codd. Darm. et Med. A. καιτοι γε.
ib. φήσειε] Codd. Mon. A. Vat. φήσει.
12. εἴδη] Codd., exceptis Med. A.B., omnes ut marg. Ed. ἤδη. Quod recepi. Mox Marc. C.E. καίουσαι pro καὶ οὖσαι. Et hoc quoque recipiendum fuit.
14. ὑπουργοῦσαι] Cod. Vat. ὑποεργοῦσαι. Quod præcedit γίνεσιν ex Cod. Mon. C. restitui. Ed. cum rell. habet γίνεσιν.
ib. συγγεννᾷ] Cod. Vat. συγγενᾷ cum Marc. A.E.
17. ποῦ δ' ἄν] Cod. Ciz. ποῦ ἄν. Vat. τοῦ δ' αὖ.
ib. τῷ γὰρ] Codd. Med. A. Marc. B. γὰρ τῷ. Sequitur in Cod. Ciz. ἀποληφθῆναι.
18. ἐλλείπει] Codd. Darm. Marc. A. Mon. A.C. Med. A. (a sec. m.) B. Vat. ἐλλείπει. Quod recepi.

in unum. Ibi sane dii omnes viribus quidem inter se varii sunt, sed una illa potestate complurima omnes sunt Deus unus, imo vero Deus unus est omnes: neque enim unus ipse deficit, [ut] si omnes illi nascantur. Simul vero sunt cuncti, et unusquisque rursus scorsum est ab alio in statu quodam nullo modo distante, nullam subjectam sensibus formam præferens: alioquin alius quidem alibi, alius autem alibi foret, nec unusquisque in se existeret omnis: neque rursus illorum aliquis partes alias habet aliis vel sibi ipsi: neque iterum unumquodque illic totum est potestas divisa tantaque duntaxat existens, quot partes sunt mensuratæ: imo vero est universum universa potestas, procedens quidem in infinitum, in infinitum vero virtute. Atqui mundus ille usque adeo ingens est, ut et partes ejus infinitæ rursus evadant. Ubi enim esse quicquam dici potest, quo non ille præcurrerit? Magnus hic quoque mundus est, omnesque in eo simul potentiæ sunt: sed major insuper foret, et quantus explicari non possit, si nulla in eo corporis foret potentia parva. Et si magnas quispiam dixerit ignis reliquorumque corporum vires, tamen veræ potentiæ [infinitate constant, ejusdemque] ignoratione videntur [esse aliquid atque] agere urendo, interimendo, confringendoque, et ad geniturum animalium ministrando. Sed hæc quidem interimunt, quoniam ipsa quoque interimuntur, et vicissim generant, quoniam generantur. Potentia

ποθεινόν ἐστιν, ὅτι ταὐτὸν τῷ καλῷ, καὶ τὸ καλὸν ἐράσμιον, ὅτι τὸ εἶναι. Πότερον δὲ ποτέρου αἴτιον, τί χρὴ ζητεῖν, οὔσης τῆς φύσεως μιᾶς; ἥδε μὲν γὰρ ἡ ψευδὴς οὐσία δεῖται ἐπακτοῦ εἰδώλου καλοῦ, ἵνα καὶ καλὸν φαίνηται, καὶ ὅλως ᾖ· καὶ κατὰ τοσοῦτον ἔστι, καθ' ὅσον μετείληφε κάλλους, τοῦ κατὰ τὸ εἶδος, καὶ λαβοῦσα ὅσῳ ἂν λάβῃ μᾶλλον τελειοτέρα· μᾶλλον γὰρ οἰκεία ἡ καλή. 551

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ζεὺς, καίπερ ὢν πρεσβύτατος τῶν ἄλλων θεῶν ὧν αὐτὸς ἡγεῖται, πρῶτος πορεύεται ἐπὶ τὴν τούτου θέαν· οἱ δὲ ἕπονται θεοὶ ἄλλοι, καὶ δαίμονες, καὶ ψυχαὶ αἳ ταῦτα ὁρᾶν δύνανται. Ὃ δὲ ἐκφαίνεται αὐτοῖς ἔκ τινος ἀοράτου τόπου, καὶ ἀνατείλας ὑψοῦ ἐπ' αὐτῶν κατέλαμψε μὲν πάντα, καὶ ἔπλησεν αὐγῆς, καὶ ἐξέπληξε μὲν τοὺς κάτω, καὶ ἐστράφησαν ἰδεῖν οὐ δεδυνημένοι, οἷα ἥλιον· οἱ μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀνέχονταί τε καὶ βλέπουσιν, οἱ δὲ ταράττονται ὅσῳ ἂν ἀφεστήκωσιν αὐτοῦ. Ὁρῶντες δὲ οἱ δυνηθέντες ἰδεῖν εἰς αὐτὸν μὲν πάντες βλέπουσι καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ. οὐ ταὐτὸν δὲ ἕκαστος ἀεὶ θέαμα κομίζεται, ἀλλ' ὁ μὲν ἀτενὲς ἰδών, ἐκλάμπουσαν εἶδε

1. σ[illegible]] Codd. Darm.. Marc. C. Mon A. Med. A.B. Par. A.B. Vat. ποθεινόν. Ed. cum rell. ποθανόν. In seqq. Marc. E. ὅτι τῷ εἶναι. Mox idem cum Marc. C. ἥδη pro ἥδε.

3. εἰδώλου] Cod. Vat. τοῦ εἰδώλου.

4. καὶ κατὰ] Cod. Vat. omittit καί.

6. ἡ καλή] Cod. Par. B. in marg. καλλονὴ ἡ καλή.

7. πρεσβύτατος] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. πρεσβύτερος. Ad rem conf. Il. α. 423. sq.

8. ὧν αὐτὸς] Cod. Vat. omittit ὧν. Mox Mon. C. omittit τὴν cum Marc. A.

12. [illegible] Cod. Vat. [illegible] Sequitur in Marc. E. αὐτοῦ.

11. ὑψοῦ ὑπ'] Cod. Vat. ὑψὲς, id. cum Marcc. Mon. A. Med. A.B. Par. A. ἐπ'. Quod recepi.

ib. αὐτῆς] Codd. Ciz. Marcc. Mon. A. Med. A.B. Vat. αὐγῆς, ut legit Fic. et nos restituimus.

ib. ἐξέπληξε] Cod. Mon. A. ἐξέπλησι.

12. ἐστράφησαν] Ita Codd. Mon. C. Darm. Med. A.B. Par. B. Vat. Marcc. Reliqui cum Ed. ἀστράφησαν.

ib. οὐ δεδυνημένοι] Ita Codd. Mon. C. Darm. Marcc. Med. A.B. Par. A.B. Vat. Reliqui cum Ed. [illegible]

13. ἀπ' αὐτοῦ] Codd. Mon. A. Vat. ὑπ' αὐτοῦ. Quod recepi.

ib. ταράττονται] Cod. Mon. A. ταράττωνται.

14. ἀφεστήκασιν] Codd. Ciz. Darm. Marc. C.E. Mon. A. Med. A.B. Vat. ἀφιστήκωσιν. Et sic correxi.

15. τὸ αὐτοῦ] Cod. Vat. τὸ αὐτοῦ.

ib. οὐ δυνατὸν] Cum marg. Ed. Codd. omnes habent ταὐτόν. Quod recepimus.

16. εἶδεῖ] Cod. Med. B. ἴδοι cum Marc. A. Mox Marc. E. omittit τοῦ.

vero, quæ viget illic, esse solum habet, solumque esse pulchrum. Ubi enim pulchrum esset quicquam, quod ipso esse privatum foret? Ubi rursus esse potest essentia, si pulchritudinis præsentia careat? Dum enim tollitur pulchritudo, aufertur essentia. Quapropter esse ipsum desiderabile est, quoniam idem est esse atque pulchrum: ac vicissim pulchrum est amabile, quoniam est et esse. Utrum vero utrius causa sit, non expedit indagare, quum una sit utriusque natura. Hæc igitur falsa essentia corporum indiget quadam imagine pulchri extrinsecus accedente, ut et pulchra videatur, et omnino sit aliquid. Et eatenus est, quatenus particeps facta est pulchritudinis specie ipsa constantis: et quo plus speciosæ accipit pulchritudinis, eo perfectior: sic enim magis ei propria fit essentia pulchra et ipsa denique pulchritudo.

X. *Una cum Jove, id est anima mundi, omnes animæ cælestes dæmonicæque et humanæ jam purgatæ toto fruuntur mundo divino.*

Et si ibi singuli cunctas contemplantur ideas, alii tamen alias attentius et avidius, ad quas præcipue cæteras quodammodo referunt. Ipsa pulchritudo ibi potissimum est universus ille splendor ex cuncta idearum quasi stellarum serie micans. Tota intelligentiæ potestas nisi ardentissimus amor accesserit, hucusque fortasse pervenit, ut pulchritudinem illam prospiciat, ut externam. Accedens amor contemplantem in eam transfert, ac vicissim: usque adeo, ut contemplator amator jam se ipsum inspiciat pulchrum, imo pulchritudinem evasisse. Annuit Plotinus, quod ait Plato, philosophos cum Jove solos incedere, ab Jove missos. Cæteri enim homines singulis proprie sunt addicti: solus philosophus universum ambit, universi vero anima Jupiter.

Superioribus de causis Jupiter ipse, etsi alio-

551 τὴν τοῦ δικαίου πηγὴν καὶ φύσιν, ἄλλος δὲ, τῆς σωφροσύνης ἐπλήσθη τοῦ θεάματος. οὐχ οἵαν ἄνθρωποι παρ' αὐτοῖς, ὅταν ἔχωσι. Μιμεῖται γὰρ αὕτη ἀμηγέπη ἐκείνην, ἡ δὲ, ἐπὶ πᾶσι περὶ πᾶν τὸ οἷον μέγεθος αὐτοῦ ἐπιθέουσα, τελευταία ὁρᾶται οἷς πολλὰ ἤδη ὤφθη ἐναργῆ θεάματα, οἱ θεοὶ καθ' ἕνα, καὶ πᾶς ὁμοῦ, αἱ ψυχαὶ αἱ πάντας ἐκεῖ ὁρῶσαι, καὶ ἐκ τῶν πάντων γενόμεναι, ὥστε πάντα περιέχειν καὶ αὗται ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος, καὶ εἰσὶν ἐκεῖ, καὶ ὅσον ἂν αὐτῶν πεφύκει εἶναι ἐκεῖ, πολλάκις δὲ αὐτῶν καὶ τὸ πᾶν ἐκεῖ, ὅταν μὴ ὦσι
552 διειλημμέναι. Ταῦτα οὖν ὁρῶν ὁ Ζεὺς, καὶ εἴτις ἡμῶν αὐτῷ συνεραστὴς, τὸ τελευταῖον ὁρώμενον ἐπὶ πᾶσιν ὅλον τὸ κάλλος, καὶ κάλλους μετασχὼν τοῦ ἐκεῖ. Ἀποστίλβει γὰρ πάντα, καὶ πληροῖ τοὺς ἐκεῖ γενομένους, ὡς καλοὺς καὶ αὐτοὺς γενέσθαι, ὁποῖα πολλάκις ἄνθρωποι, εἰς ὑψηλοὺς ἀναβαίνοντες τόπους, τὸ ξανθὸν χρῶμα ἐχούσης τῆς γῆς τῆς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν ἐκείνης τῆς χρόας, ὁμοιωθέντες, τῇ
B ἐφ' ἧς ἐβεβήκεσαν. Ἐκεῖ δὲ χρόα ἡ ἐπανθοῦσα κάλλος ἐστὶ, μᾶλλον δὲ πᾶν χρόα καὶ κάλλος ἐκ βάθους· οὐ γὰρ ἄλλο τὸ καλὸν ὡς ἐπανθοῦν· ἀλλὰ τοῖς μὴ ὅλον ὁρῶσιν ἡ προσβολὴ μόνη ἐνομίσθη· τοῖς δὲ

1. ἐπλήθη] Codd. Darm. Med. A.B. Par. A.B. Marcc. Vat. ἐπλήσθη. Quod restitui.
2. οὐχ οἷον] Codd., exceptis Mon. A. Marc. E., omnes cum marg. Ed. οὐχ οἵαν. ἂν Sed Marc. C. sic: οἷον. Illud recepi.
ib. ὅταν] Abest a Cod. Darm.
3. αὕτη] Cod. Vat. αὐτή.
4. τελευταία] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Par. A.B. Vat. τελευταίαι. Ed. cum rell. -αῖα. Mox Marc. E. πᾶς pro πᾶσι.
6. ἐκ τῶν] Cod. Ciz. omittit τῶν.
ib. ὥστε] Cod. Med. B. ὡς.
7. πεφύκοι] Codd. Ciz. Med. B. Marc. A. Mon. C. πεφύκῃ. Mon. A. Vat. Marc. C.E. πεφύκει.
8. μὴ ὦσι] Desunt hæc in Cod. Vat. Idem mox omittit αὐτῷ.
12. ὁποῖα] Codd. Mon. A. Med. B. Vat. ὁποῖαι. Codd. Mon. C. Marc. A. ὁποῖον.
14. ἐκείνης τῆς] Cod. Mon. A. τῆς ἐκείνης.
15. ἐφ' ἧς] Marc. A. ἀφ' ἧς.
ib. ἐπανθοῦσα] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐπανελθοῦσα.
16. ἐπανθοῦν] Marc. E. ἐπανιθοῦν (sic).

rum antiquissimus deorum, quos ipse ducit, primus incedit ad mundum intelligibilem contemplandum. Hunc deinde sequuntur cæteri dii, dæmones, animi, quicunque hæc cernere possunt. Divinus autem ille mundus desuper illis effulget ex occulto quodam et ab excelso illis exoriens, illustrat omnia numina implens singula lumine: tum vero ad se inferiores animos excitat, qui deinceps convertuntur ad ipsum cernere non valentes ceu Solem. Sed alii quidem perspiciunt erecti ab ipso, ejusque intuitum facile perferentes, alii vero turbantur, quotcunque longius ab ipsius natura distant. Quum vero, quicunque possunt, singuli videant, omnes quidem ipsum, et quod ipsius est, suspiciunt, neque tamen specimen semper idem unusquisque reportat: sed dum attenti conspiciunt, alius quidem splendentem cernit ipsius justi fontem atque naturam, alius autem abunde temperantiam intuetur, non qualem penes se homines quando habent. Imitatur enim hæc nostra quodammodo illam: illa vero in omnibus circa omnem quasi magnitudinem ipsius se diffundens postrema discernitur, et quidem ab illis, qui spectacula jam multa perspicua perviderunt. Proinde dii tum unusquisque seorsum, tum simul cuncti conspiciunt: conspiciunt et animæ, quæ illic omnia vident, ex omnibusque tales evadunt, ut ipsæ quoque cuncta a principio ad finem usque contineant. Hæ quidem illic habitant, et quantum inest eis, quod illic naturaliter valeat habitare, et sæpe totum, quod est in eis, ibidem habitat, quotiens inde minime segregantur. Hæc igitur et ipse Jupiter, et quicunque nostrum una cum Jove hæc amat, feliciter contemplatur, postremamque omnium pulchritudinem universam ex omnibus effulgentem, et [quod] qui pulchritudinis illius est particeps. Rutilant enim illic omnia, spectatoresque illos splendore collustrant, adeo ut ipsi quoque pulchri prorsus efficiantur: quemadmodum sæpe ac-

διὰ παντὸς οἷον οἰνωθεῖσι καὶ πληρωθεῖσι τοῦ νέκταρος, ἅ τε δι' ὅλης 552
τῆς ψυχῆς τοῦ κάλλους ἐλθόντος, οὐ θεαταῖς μόνον ὑπάρχει γενέσθαι.
Οὐ γὰρ ἔτι τὸ μὲν ἔξω, τὸ δ' αὐτὸ θεώμενον ἔξω, ἀλλ' ἔχει τὸ ὀξέως C
ὁρῶν ἐν αὐτῷ τὸ ὁρώμενον, καὶ ἔχων τὰ πολλὰ ἀγνοεῖ ὅτι ἔχει, καὶ
ὡς ἔξω ὂν βλέπει, ὅτι ὡς ὁρώμενον βλέπει, καὶ ὅτι θέλει βλέπειν.
Πᾶν δὲ ὅ τις ὡς θεατὸν βλέπει, ἔξω βλέπει, ἀλλὰ χρὴ εἰς αὐτὸν ἤδη
μεταφέρειν, καὶ βλέπειν ὡς ἓν, καὶ βλέπειν ὡς αὐτὸν, ὥσπερ εἴτις
ὑπὸ θεοῦ κατασχεθεὶς Φοιβόληπτος, ἢ ὑπό τινος Μούσης, ἐν αὐτῷ ἂν
ποιοῖτο τοῦ θεοῦ τὴν θέαν, εἰ δύναμιν ἔχοι ἐν αὐτῷ θεὸν βλέπειν.
Εἰ δέ τις ἡμῶν ἀδυνατῶν ἑαυτὸν ὁρᾷν, ὑπ' ἐκείνου τοῦ θεοῦ ἐπὰν A
καταληφθεὶς εἰς τὸ ἰδεῖν προφέρῃ τὸ θέαμα, ἑαυτὸν προφέρει, καὶ
εἰκόνα αὐτοῦ καλλωπισθεῖσαν βλέπει. Ἀφεὶς δὲ τὴν εἰκόνα καίπερ
καλὴν οὖσαν, εἰς ἓν αὐτῷ ἐλθὼν, καὶ μηκέτι σχίσας, ἓν ὁμοῦ πάντα
ἐστὶ μετ' ἐκείνου τοῦ θεοῦ, ἀψοφητὶ παρόντος, καὶ ἔστι μετ' αὐτοῦ,

2. ἐν διαταῖς] Codd., exceptis Darm. et Marc. C., omnes cum marg. Ed. εὐ διαταῖς. Quod recepimus.
3. τὸ ὀξέως] Cod. Vat. omittit τό.
5. ἂν βλέπει] Codd. Darmst. Mon. A. C. Marc. A.B. Par. A.B. ὃν pro ὧν. Et sic correxi. In Codd. Mon. C. Marc. A. desunt verba ὅτι ὡς—ἔξω βλέπει. Mox Marc. C.E. βλέπει pro βλέπειν.
6. ὅ τις] Codd. Mon. A. et Vat. ὅ τις.
ib. αὐτὸν] Codd. Marc. A.B.C. Par. B. αὐτόν. Ed. ...τον.
8. ἐν αὐτῷ ἂν] Codd. Mon. A. Marc. A.B. Med. A.B. εν αυτω αν. Ed. αὐτῷ.
10. ἀδυνατῶν] Cod. Vat. ἀδυνατόν.
ib. ἐπὰν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. A.C. ἐπ' ἄν.
11. προσφέρει τὸ] Codd. omnes προσφέρῃ τὸ, nisi quod Marcc. habent προφέρῃ. Quod recepi.
13. καλὴν οὖσαν] Ita Marcc. et Vat. In Cod. Ciz. est καλοῦσαν; in Ed. cum rell. καλλὴν οὖσαν.
ib. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῷ.
ib. σχίσας] Codd. Med. A. (a pr. m.) Par. A. σχήσας.

cidit his, qui altissimos montes ascendunt, ubi flavum terra colorem habeat: colore namque illo statim inficiuntur, facti similes terræ, ad quam ascenderant. In mundo vero divino florens ille color ipsa est pulchritudo, imo vero quicquid ibi est, totum color est et funditus pulchritudo. Non enim aliud quiddam pulchritudo illic extat, quasi superficie florens: verum apud illos, qui non inspiciunt totum, solum quod in superficie micat aspectui, censetur nominaturque pulchritudo. Qui vero per totum quasi mero perfusi nectare prorsus implentur, quum per totam animam se infuderit pulchritudo, non solum spectatores evadunt. Non enim ulterius hic quidem spectator extra est, ibi vero spectaculum similiter extra: sed qui acute perspicit, rem habet in se ipso perspectam: atqui et habens sæpe habere se nescit: nam qui tanquam externum aliquid aspicit, idcirco velut externum, quia tanquam visibile respicit, et quia sic videre constituit. Quicquid autem aliquis intuetur ut spectandum, extra videt: verum operæ pretium est in se ipsum jam spectaculum transferre divinum ac velut unum prorsus inspicere, et tanquam se ipsum penitus intueri: ceu siquis occupatus a Deo, seu Phœbo, sive Musa potissimum aliqua raptus, in se ipso Dei ipsius intuitum jam efficiat, siquidem in se ipso Deum valeat intueri.

XI. *Tres gradus in contemplatione divina, ac tres ad eam præparationes.*

Deo fruiturus debet per communem Dei notionem atque fidem se ipsum in primis divina quadam similitudine conformare: deinde tota ad Deum cogitationis intentione contendere: tertio tota Deum solum voluntate ardenter amare. Huic igitur sic affecto Deus influit, ut perspicuo statim facto lumen ubique præsens. Tum vero animus occupatus Deo, quamdiu adhuc Deo minus est copulatus desuper afflari et impleri se persentit et cogitat. Quando vero arctius copulatur, Deum ipsum inspirantem suspicit, et qua ratione affluat jam excogitat. Denique quando Deo penitus est unitus, non ultra occupatum occupantemve discreta conditione considerat: sed actu potius simplici unum aliquid intuetur. Nec intuetur proprie, aut audit, vel simili cogitatione cognoscit: imo per sensum quendam universum intimum occultum fruitur se ipso pariter atque Deo tanquam uno, consciusque sibi est, tunc demum se valere quam optime. Quæ quidem conscientia sui non discreta quædam perceptio est, sed ferme idem est atque hæc ipsa valitudo quam optima.

Si quis vero nostrum non potens videre se ip-

552 ὅσον δύναται καὶ θέλει. Εἰ δὲ ἐπιστραφείη εἰς δύο, καθαρὸς μὲν ὢν,
B ἐφεξῆς ἔστιν αὐτῷ, ὥστε αὐτῷ παρεῖναι ἐκείνως πάλιν, εἰ πάλιν ἐπ'
αὐτὸν στρέφοι. Ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ κέρδος τοῦτ' ἔχει· ἀρχόμενος
αἰσθάνεται αὐτοῦ, ἕως ἕτερός ἐστι, δραμὼν δὲ εἰς τὸ εἴσω, ἔχει πᾶν
καὶ ἀφεὶς τὴν αἴσθησιν εἰς τοὐπίσω, τοῦ ἕτερος εἶναι φόβῳ, εἷς ἐστιν 5
553 ἐκεῖ· κἂν ἐπιθυμήσῃ ὡς ἕτερον ὂν ἰδεῖν, ἔξω αὐτὸν ποιεῖ. Δεῖ δὲ
καταμανθάνοντα μὲν ἐν τίνι τύπῳ αὐτοῦ μένοντα μετὰ τοῦ ζητεῖν
γνωματεύειν αὐτόν· εἰς οἷον δὲ εἴσεισιν οὕτω μαθόντα καὶ πίστιν ὡς
ἐπὶ χρῆμα μακάριστον εἴσεισιν, ἤδη αὐτὸν δοῦναι εἰς τὸ εἴσω, καὶ
γενέσθαι ἀντὶ ὁρῶντος ἤδη θέαμα ἑτέρου θεωμένου, οἷς ἐκεῖθεν ἥκει 10
ἐκλάμποντα τοῖς νοήμασι. Πῶς οὖν ἔσται τις ἐν καλῷ, μὴ ὁρῶν
B αὐτό; ἢ ὁρῶν αὐτὸ ὡς ἕτερον οὐδέπω ἐν καλῷ, γενόμενος δὲ αὐτὸ
οὕτω μάλιστα ἐν καλῷ. Εἰ οὖν ὅρασις τοῦ ἔξω, ὅρασιν μὲν οὐ δεῖ
εἶναι, ἢ οὕτως, ὡς ταὐτὸν τῷ ὁρατῷ· τοῦτο δὲ οἷον σύνεσις καὶ συν-

1. Εἰ δὲ] Cod. Mon. C. εἰ δ' cum Marcc.

ib. καθαρὸς] Codd. Mon. A. Vat. καθαρῶς. Mox Vat. ἐστιν pro ἔστιν.

ib. μὲν ὤν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. A.C. Med. B. Vat. μέναν.

2. ἐκεῖνος] Codd., exceptis Mon. C. Marc. A.C.E., omnes ut marg. Ed. ἐκείνως

3. στρέφοι] Cod. Vat. στρέφει.

4. αἰσθάνεσθαι] Cod. Mon. A. αἰσχάνεσθαι. Med. A. (a sec. m.) B. Mon. C. Marc. A.B. αἰσθάνεται. Sequitur αὐτοῦ in Codd. Med. A.B. Par. B. Illud recepi.

6. αὐτὸν] Codd. Par. A. Vat. αὐτόν. Mox Codd. Mon. C. Med. A. Par. A. (in marg.) τόπῳ pro τύπῳ. Sed Med. A. supra lin. υ.

ib. Δεῖ δὲ—μετὰ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Pro δὲ Cod. Mon. A. habet δή. Idem cum Med. A.B. Par. A. Vat. omittit post δὲ sequens καὶ, et sic etiam Marc. A.C.E. Quare delevimus.

7. ἐν τίνι] Codd. Par. A. et Vat. ἔν τινι cum Marc. A.E.

8. γνωματεύειν] Codd. Med. A. Marc. B.C. habent in marg. Scholion: διακρίνειν, διαγιγνώσκειν ἀκριβῶς. In Vat. scriptum est γνωμαντεύειν.

ib. εἴσεισιν] Cod. Vat. εἴσισιν.

9. αὐτὸν] Codd. Ciz. Mon. C.A. Vat. αὐτου.

10. αὐτὸ ὁρῶντος] Cod. Mon. C. ἀντιορῶντος. Codd. Marcc. Mon. A. Med. A. B. Par. A. Vat. ἀντὶ ὁρῶντος, ut legit Fic. et nos exhibemus. Mox Marc. B. θεωρουμένου.

ib. ἑτέρου] Cod. Vat. ἑτέρου (sic). Ciz. mox οἷς pro οἷον, ante ἐκεῖθεν. Unde correxi.

11. νοήμασι] Codd. Marc. A. Mon. C. νοήμασιν.

12. καλῷ, γενόμενος δὲ] Cod. Ciz. καλῷ δὲ, γενόμενος.

14. τοῦτο δὲ] Codd. Med. A.B. τοῦτον δέ. Ad verba Δεῖ δὲ κ. τ. λ. Marc. B. in marg. sic: σημείωσαι, ὅτι αἱ τῶν κακῶν αἰσθήσεις πληκτικώτεραι τῶν ἀγαθῶν. ἥττονες δὲ σύνεσιν ἔχουσαι. αἱ δὲ τῶν ἐναντίων ἀνάπαλιν.

sum, ab illo Deo penitus comprehensus, in aspectum spectamen sive spectaculum proferat, profert sane se ipsum, atque imaginem ipsius videt factam jam pulchriorem. Dimittens vero imaginem quamvis pulchram, et una secum conspirans in unum, nihilque ultra secernens, unum simul existit cuncta una cum illo Deo, qui tacitus influit et quietus: præterea cum ipso est quoad potest atque vult. Si autem revertatur in duo, et interea purus sit, deinceps ipsi proximus habitat, adeo ut illo rursus modo adesse quandoque possit, si quando rursus convertatur ad ipsum. In ipsa vero conversione id lucri reportat: Nempe quum primum id aggreditur, sentit se ipsum quamdiu est alter: quum vero ad intima penetraverit, possidet universum, sensusque retro dimisso, metuens videlicet, ne fiat alter, ibi unus existit: ac si cupiat ut alterum quicquam cernere, se ipsum extra ponit. Oportet autem animum numen ejusmodi percepturum figuram quandam illius habere, atque ita perseverare, dum perspicue ipsum nosse molitur, atque ita cognoscens qualem quantamque rem ingrediatur, certoque confidens se rem beatissimam intraturum, sic denique sese prorsus immergere usque adeo, ut evadat pro spectatore jam specimen [alterius ab eo perspecti, qualis inde venit] alterius spectantis, iis quæ inde veniunt notionibus abunde refulgens. Sed quonam pacto erit quispiam in ipso pulchro, nisi videat ipsum? Profecto si videat ipsum tanquam alterum, nondum erit in pulchro: verum si pulchrum ipsum sit effectus, ita erit in pulchro potissimum. Si igitur visio ad rem spectat externam, non expedit visionem illic esse, vel ita esse, ut idem cum eo, quod videtur, existat. Id autem est velut conscientia quædam suique consensus, caventis, ne forte si magis persentire velit, a se ipso discedat. Neque latere nos debet malorum quidem sensus pulsationes habere majores, cognitiones vero minores, utpote

553

αἴσθησις αὐτοῦ εὐλαβουμένου, μὴ τῷ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι θέλειν ἑαυτοῦ ἀποστῆναι. Δεῖ δὲ κακεῖνο ἐνθυμεῖσθαι, ὡς τῶν μὲν κακῶν αἱ αἰσθήσεις τὰς πληγὰς ἔχουσι μείζους, ἥττους δὲ τὰς γνώσεις, τῇ πληγῇ ἐκκρουομένας. Νόσος γὰρ μᾶλλον ἔκπληξιν, ὑγίεια δὲ ἠρέμα C συνοῦσα, μᾶλλον ἂν σύνεσιν δοίη αὐτῆς· προΐζει γὰρ ἅτε οἰκεῖον καὶ ἑνοῦται, ἥ δ' ἔστιν ἀλλότριον καὶ οὐκ οἰκεῖον, καὶ ταύτη διάδηλος τῷ σφόδρα ἕτερον ἡμῶν εἶναι δοκεῖν, τὰ δὲ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς, ἀναίσθητοι. Οὕτω δ' ὄντες μάλιστα πάντων ἐσμὲν αὐτοῖς συνετοὶ, τὴν ἐπιστήμην ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐν πεποιηκότες κακεῖ τοίνυν, ὅτε μάλιστα D ἴσμεν κατὰ νοῦν, ἀγνοεῖν δοκοῦμεν, τῆς αἰσθήσεως ἀναμένοντες τὸ πάθος, ἣ φησὶ μὴ ἑωρακέναι· οὐ γὰρ εἶδεν, οὐδ' ἂν τὰ τοιαῦτα ποτὲ ἴδοι. Τὸ οὖν ἀπιστοῦν ἡ αἴσθησίς ἐστιν, ὁ δὲ ἄλλος ἐστὶν ὁ ἰδών· ἢ εἰ ἀπιστοῖ, κἀκεῖνος οὐδ' ἂν αὐτὸν πιστεύσειεν εἶναι· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς δύναται ἔξω θεὶς ἑαυτὸν, ὡς αἰσθητὸν ὄντα, ὀφθαλμοῖς τοῖς τοῦ σώματος βλέπειν.

Ἀλλὰ εἴρηται πῶς ὡς ἕτερος δύναται τοῦτο ποιεῖν, καὶ πῶς ὡς A αὐτὸς, πλὴν τοῦ ἰδών· ἰδὼν δὴ, εἴτε ὡς ἕτερος εἴτε ὡς μείνας αὐτὸς,

4. ἐκκρουομένας] Codd. ad unum omnes ut nos rescripsimus. Sed Ed. ἐκκρουομένην.
ib. ἔκπληξις] Codd., præter Darm., omnes ἔκπληξιν. Quod recepimus.
ib. ὑγίεια] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ὑγιέα.
5. αὐτῆς] Codd. Mon. A. Par. A. Vat. αὐτῆς.
ib. προΐζει] Cum marg. Ed. habent προΐζει Codd., excepto Darm., omnes. Hic cum Ed. προιάζει.
6. ἥ δ' ἔστιν] Codd. Vat. Marcc. ἣ δ' ἔστιν. Rell. δ' ἐστιν.
ib. καὶ οὐκ] Cod. Ciz. omittit οὐκ.
ib. διάδηλος] Cod. Med. B. διάβολος. Mox Marc. C. ἕτερα (sic).
7. τὰ δὲ] Cod. Mon. A. omittit δέ.
8. Οὕτω] Codd. Marc. A.B. Med. A. B. οὕτως. Sequitur in Cod. Par. A. ὄντες.
ib. αὐτοῖς] Codd. Mon. A. Vat. αὐτοῖς.
11. ἥ φησὶ] Codd. Ciz. Marc. C. Par. A. Vat. ἣ φησί.
ib. εἶδεν] Codd. Med. B. Par. A. Marc. A. ἴδειν. Vat. εἴδειν.
ib. ἂν τὰ τοιαῦτα ποτὲ] Cod. Ciz. αὐτά ποτε τοιαῦτα ποτέ. Vat. αυτα τοιαυτα ποτε.
12. ὁ ἰδών] Ita Codd. Ciz. Marcc. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. Solus Darm. cum Ed. ὁ εἰδών.
13. ἀπιστεῖ] Codd. Mon. A.C. Marc. A.B. Par. A.B. ἀπιστοῖ. Et sic correxi.
14. ἔξω θεὶς] Ita Marcc. Rell. cum Ed. ἐξωθείς.
16. ὡς αὐτὸς] Codd. Marc. C. Par. A. ὡς αὐτὸν omissis, quæ sequuntur, verbis πλὴν τοῦ. Eadem verba cum seq. ἰδών absunt a Codd. Marc. A.B. Mon. A.C. Ciz. Med. A.B. (a sec. m., a prima est ut in Par. A.) Par. B. (qui in marg. habet a sec. m. additum ἰδών) Vat.
17. ἰδὼν δὴ] Codd. Darm. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A. Vat. δὴ pro δέ. Quod recepi.

quæ vi quadam pulsationum excutiantur. Morbus enim vehementius pulsat et excitat: sanitas autem quietior nobiscum habitans, notitiam sui exhibet planiorem, silens profecto [insidet] præsidet et tranquilla tanquam familiaris nobisque conspirat in unum. At morbus nihil habet domesticum, sed est penitus alienus, propterea manifestior incidit, quia maxime diversus nobis occurrit: quæ vero nostra nos quæ ipsi sunt, vel absque manifesto sensu nobis insunt. Sic vero nos habentes maxime omnium nobismet noti sumus: quippe quum scientiam nostrum atque nos unum sic effecerimus. Igitur in mundo divino quando mente scientes summopere utimur, quodammodo ignorare videmur, sustinentes videlicet sensus passionem: qui profecto ait nequaquam vidisse: neque enim vidit: neque enim talia videre unquam potest. Quod ergo vidisse diffidit, sensus est: alter vero est qui vidit. Aut si ille quoque diffidat, neque etiam se ipsum esse est crediturus. Neque enim et ipse potest, quando se ipsum extra posuerit, velut sensibilem oculis corporis intueri.

XII. *Quicunque intellectum suum totus ingreditur, per hunc ingreditur et divinum: qui boni quidem ipsius filius est, pater autem animæ mundi.*

Generatur vero intellectus a bono, et anima mundusque simul ab intellectu, non consilio deliberante, sed natura fœcunda: natura vero tum in bono voluntas est, sive voluptas, tum in intellectu primo ipsa ejus intelligentia. De voluntaria creatione mundi alibi.

Dictum est autem quomodo tanquam alter id agere possit, et quomodo tanquam idem ipse

553 τί ἀπαγγέλλει; ἢ θεὸν ἑωρακέναι τόκον ὠδίνοντα καλὸν, καὶ πάντα
δὴ ἐν αὑτῷ γεγεννηκότα, καὶ ἄλυπον ἔχοντα τὴν ὠδῖνα ἐν αὑτῷ·
ἡσθεὶς γὰρ οἷς ἐγέννα, καὶ ἀγασθεὶς τῶν τόκων, κατέσχε πάντα
B παρ' αὑτῷ, τὴν αὑτοῦ καὶ τὴν αὐτῶν ἀγλαΐαν ἀσμενίσας· ὁ δὲ, καλῶν ὄντων, καὶ καλλιόνων τῶν εἰς τὸ εἴσω μεμενηκότων, μόνος ἐκ 5
τῶν ἄλλων Ζεὺς παῖς ἐξεφάνη εἰς τὸ ἔξω. Ἀφ' οὗ καὶ ὑστάτου παιδὸς ὄντος ἔστιν ἰδεῖν οἷον ἐξ εἰκόνος τινὸς αὐτοῦ, ὅσος ὁ πατὴρ ἐκεῖ-
554 νος, καὶ οἱ μείναντες παρὰ τῷ πατρὶ ἀδελφοί. Ὁ δὲ οὔ φησι μάτην
ἐλθεῖν παρὰ τοῦ πατρός· εἶναι γὰρ δὴ αὐτοῦ ἄλλον κόσμον γεγονότα
καλὸν, ὡς εἰκόνα καλοῦ· μηδὲ γὰρ εἶναι θεμιτὸν, εἰκόνα καλὴν μὴ 10
εἶναι μήτε καλοῦ μήτε οὐσίας· μιμεῖται δὴ τὸ ἀρχέτυπον πανταχῇ.
Καὶ γὰρ ζωὴν ἔχει, καὶ τὸ τῆς οὐσίας, ὡς μίμημα, καὶ τὸ κάλλος
B εἶναι ὡς ἐκεῖθεν· ἔχει δὲ καὶ τὸ ἀεὶ αὐτοῦ, ὡς εἰκών· ἢ ποτὲ μὲν ἕξει
εἰκόνα, ποτὲ δὲ οὔ, οὐ τέχνῃ γενομένης τῆς εἰκόνος. Πᾶσα δὲ φύσει
εἰκὼν ἐστιν, ὅσον ἂν τὸ ἀρχέτυπον μένῃ. Διὸ οὐκ ὀρθῶς οἳ φθείρουσι, 15
τοῦ νοητοῦ μένοντος, καὶ γεννῶσιν οὕτως, ὡς ποτὲ βουλευσαμένου
τοῦ ποιοῦντος ποιεῖν. Ὅστις γὰρ τρόπος ποιήσεως τοιαύτης, οὐκ
ἐθέλουσι συνιέναι, οὐδ' ἴσασιν ὅτι ὅσον ἐκεῖνο ἐλλάμπει, οὐ μήποτε
C τὰ ἄλλα ἐλλείπῃ, ἀλλ' ἐξ οὗ ἐστι, καὶ ταῦτά ἐστιν· ἦν δ' ἀεὶ καὶ

2. γεγεννηκότα] Cod. Vat. γεγενηκότα.
ib. ἐν αὑτῷ] Codd. Ciz. Marc. A.B.C. et Mon. A. ἐν ἑαυτῷ. Quare scripsi αὑτῷ.
4. παρ' αὑτῷ] Cod. Vat. παρ' αὐτῷ. Idem mox αὐτοῦ pro αὑτοῦ.
5. μεμενηκότων] Cod. Ciz. μεμαθηκότων.
6. ἔξω] Cod. Vat. εἴτω.
7. ἐξ εἰκόνος] Cum marg. Ed. Codd. omnes habent ἐξ εἰκόνος, ut legit etiam Fic. Ed. εἰκότος.
8. Ὁ δὲ] Cod. Vat. ὃδε.
9. γὰρ δεῖ] Codd. Med. A. Marc. B. Par. B. Vat. γὰρ δή. Et sic correxi.
11. πανταχῆ] Cod. Ciz. πανταχοῦ. Idem mox omittit ὡς ante ἐκεῖθεν.
15. μίνῃ] Cod. Vat. μίνει.
ib. οἳ φθείρουσι] Cod. Vat. οἱ pro οἳ.
17. τρόπος] Cod. Ciz. τρόποις.
18. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἐκεῖνος. In Cod. Mon. A. sequitur ἐλάμπει.
19. ἐλλείπει] Codd. Darm. Marc. B. Med. A. (in marg.) B. Par. B. (in marg.) ἐλλείπῃ. Mon. A. ἐλλίπῃ. Med. A. (a pr. m.) Par. A.B. (a pr. m.) ἐλλάμπῃ. Marc. A.C.E. ἐλλείποι. Correxi ἐλλείπῃ.
ib. δ' ἀεὶ] Cod. Mon. A. δὲ ἀεί.

(præterquam videns) videns. Ipse vero igitur videns sive tanquam alter, sive tanquam ipse idem manens, quidnam potissimum nuntiat? nempe se Deum vidisse pulchrum filium et omnia in filio generantem, conceptumque absque labore in se habentem. Deus enim delectatus his, quæ genuit, suosque partus amans, penes se ipsum cuncta continuit, tum sui ipsius, tum suorum splendore congratulans. Quum vero hæc omnia pulchra sint, et quæ intus permanent pulchriora, solus omnium Jupiter filius foras emicuit. Ex quo etiam ultimo filio videre licet tanquam ex quadam illius imagine, quantus sit ille pater, quantive Jovis fratres apud patrem perseverantes. Hic autem non frustra dixerit se a patre venisse. Esse namque se alterum ab eo mundum, qui pulcher sit effectus, velut pulchri ipsius imago: nefas enim esse imaginem pulchri ipsius atque essentiæ non esse pulchram. Imitatur itaque exemplar ubique. Vitam namque habet et essentiæ donum tanquam imitatio quædam: habet et pulchritudinem quatenus inde prodit: habet etiam, ut sit semper tanquam æternitatis illius imago: alioquin quonam pacto alias quidem illius imaginem præferet, alias vero nequaquam? quippe quum imago ejusmodi facta non sit per artem. Imago vero omnis natura constans tam diu est, quam diu manet exemplar. Quam ob rem non recte sentiunt, qui mundum hunc interiturum putant manente divino, atque ita genitum opinantur, ut ejus auctor quandoque de mundi fabrica consultaverit. Ii sane quisnam effectionis hujusmodi modus sit, neque intelligere volunt, neque sciunt, quatenus divinus ille

ἔσται· χρηστέον γὰρ τούτοις τοῖς ὀνόμασι τῇ τοῦ σημαίνειν ἐθέλειν ἀνάγκῃ. 554

Ὁ οὖν θεὸς ὁ εἰς τὸ μένειν ὡσαύτως δεδεμένος, καὶ συγχωρήσας A
τῷ παιδὶ τοὐδε τοῦ παντὸς ἄρχειν· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ πρὸς τρόπου,
τὴν ἐκεῖ ἀρχὴν ἀφέντι, νεωτέραν αὐτοῦ καὶ ὑστέραν μεθέπειν, κόρον
ἔχοντι τῶν καλῶν· ταῦτ' ἀφεὶς, ἔστησέ τε τὸν αὐτοῦ πατέρα εἰς
ἑαυτὸν, καὶ μέχρις αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄνω, ἔστησε δ' αὖ καὶ τὰ εἰς θά-
τερα ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἀρξάμενα εἶναι μετ' αὐτὸν, ὥστε μεταξὺ ἀμφοῖν B
γενέσθαι τῇ τε ἑτερότητι τῆς πρὸς τὸ ἄνω ἀποτομῆς καὶ τῷ ἀνέχοντι
ἀπὸ τοῦ μετ' αὐτὸν, πρὸς τὸ κάτω δεσμῷ, μεταξὺ ὢν πατρός τε
ἀμείνονος καὶ ἥττονος υἱέος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πατὴρ αὐτῷ μείζων, ἢ
κατὰ κάλλος ἦν, πρώτως αὐτὸς ἔμεινε καλὸς, καίτοι καλῆς καὶ τῆς
ψυχῆς οὔσης· ἀλλ' ἔστι καλλίων καὶ ταύτης, ὅτι ἴχνος αὐτὴ αὐτοῦ,
καὶ τούτῳ ἐστὶ καλὴ μὲν τὴν φύσιν, καλλίων δὲ ὅταν ἐκεῖ βλέπῃ. C
Εἰ οὖν ἡ ψυχὴ ἡ τοῦ παντὸς, ἵνα γνωριμώτερον λέγωμεν, καὶ ἡ

4. τοῦ παντὸς] Cod. Par. A. τοῦ πατρός. Par. B. τοῦ π̄ρ̄ός, quod compendium item significat πατρός. Marc. B. τοὐδε τοῦ πατρος, παντές.

ib. αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Par. B. αὑτῷ.

ib. πρὸ πρότου] Cum marg. Ed. habent πρὸς Codd. Darm. Mon. A.C. Med. A.B. Par. A.B. Vat. Marcc. Quod recepimus.

5. αὐτοῦ καὶ] Codd. Par. B. Marc. A. B. αὑτοῦ καί. Mox Mon. C. et Marcc. ταῦτ' pro ταῦτα ante ἀφείς. Et sic scripsimus.

7. μίχρι] Codd. Ciz. Mon. A. Par. B. Vat. Marc. B.C.E. μίχρις: ut correxi.

9. τῆς πρὸς] Marc. A. omittit τῆς.

10. τὸ κάτω] Codd. Darm. (a pr. m.) Mon. A. Marc. C.E. Med. A. (a pr. m.) Vat. τῷ κάτω. Marc. A. τὸ (sic).

11. ἀμείνονος] Cod. Vat. ἄμεινον correctum in ἀμείνονος.

12. κάλλος] Codd. Ciz. Mon. A. Vat. ἄλλον.

13. τὸ ἴχνος] Codd. Ciz. Mon. A.C. Med. A.B. Par. B. Marcc. Vat. ὅτι ἴχνος. Quod recepi. Sequitur in Par. B. et Mon. C. αὐτῆ pro αὐτή.

14. καὶ τοῦτο] Codd. exceptis Par. A. Marc. B.C.E. omnes (sed. Med. A. et Par. B. nonnisi ex corr.) καὶ τούτῳ, ut legit Fic. et ego correxi. In Vat. sequitur ἔστι. Tum Marc. A. καλήν.

ib. καλλίων] Cod. Ciz. καλλίω. Marc. C.E. καλή.

15. ἡ ψυχὴ] Codd. Mon. A. et Vat. omittunt ἡ.

lucet mundus, eatenus inde mundum hunc emicare, neque defecturum unquam, sed ex quo ille est, et reliqua insuper esse. Erat autem mundus ille semper, et erit. His utique nobis interea nominibus uti licet significandi nonnihil voluntate compulsis.

XIII. *Intellectus divinus, qui et Saturnus cognominatur, castrat Cælium, id est ipsum bonum.*

Dividit enim penes se in plures formas uniforme patris donum: permanet vero in se absque motu, et a commercio corporis segregatus: nam mundanam dispensationem motus (f. molitus) generationes Jovi, id est animæ mundi, concessit, cujus natura genitalis appellatur Venus. Pulchritudo mundi corporei umbra quædam est ad ipsam mundi incorporei pulchritudinem. Illic rursum mundanæ animæ pulchritudo imago quædam est ad miram primæ intelligentiæ pulchritudinem. Hæc tandem est primæ lucis splendor foras exuberans.

Deus igitur ille Saturnus, qui ligatus fingitur, propterea quod penes se ipsum eodem semper habitu perseveret: qui et traditur mundi hujus imperium Jovi filio concessisse, neque ei consentaneum erat illud imperium dimittenti, juniorem posterioremque se prosequi principatum: quippe quum pulchrorum omnium plenitudinem complectatur. Saturnus, inquam, his omissis, patrem suum Cælium in se ipso firmavit, et illuc usque se erexit in altum. Firmavit rursus, quæ deinceps inde sequuntur a filio jam exordium nacta post ipsum. Sic itaque tenet inter utrumque medium, tum quia alteritate quadam paterna secat, tum quia ab inferioribus abstinet in sublime consurgens, dum fingitur ab inferiori cura vinculis cohiberi, medium certe gradum obtinens inter majorem patrem filiumque minorem. Quoniam vero Cælius Saturni Jovisque progenitor major admodum est, quam ut esse pulchritudo dicatur, idcirco Saturnus, id est intellectus, primo pulcher extat, quamvis anima quoque sit pulchra: ille tamen hac est pulchrior, quoniam hæc vestigium est illius, atque hoc ipso naturaliter existit pulchra, pulchrior autem quando illuc intuetur.

554, Ἀφροδίτη αὐτὴ καλὴ, τίς ἐκεῖνος; εἰ μὲν γὰρ παρ' αὐτῆς, πόσον ἂν εἴη ἐκεῖνο; εἰ δὲ παρ' ἄλλου, παρὰ τίνος ψυχὴ καὶ τὸ ἐπακτὸν καὶ
555 τὸ συμφυὲς τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς κάλλος ἔχει; ἐπεὶ καὶ ὅταν καὶ αὐτοὶ καλοὶ, τῷ αὐτῶν εἶναι, αἰσχροὶ δὲ, ἐπ' ἄλλην μεταβαίνοντες φύσιν. καὶ γιγνώσκοντες μὲν ἑαυτοὺς, καλοὶ, αἰσχροὶ δὲ, ἀγνοοῦντες. Ἐκεῖ οὖν κἀκεῖθεν τὸ καλόν. Ἆρ' οὖν ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα εἰς ἐναργῆ σύνεσιν ἀγαγεῖν τοῦ νοητοῦ τόπου, ἢ κατ' ἄλλην ὁδὸν πάλιν αὖ δεῖ ἐπελθεῖν ὧδε;

1. *παρ' αὐτῆς*] Cod. Vat. omittit *παρ'*, idem cum Ciz. Marc. C.E. Mon. A. Par. A. habet *αὐτῆς*. Mox Marc. E. *ἡ ψυχὴ*, sed *ἡ* puncto notatur.
2. *ἐκεῖνο*] Cod. Vat. *ἐκεῖνος*.
3. *οὐσίᾳ αὐτῆς*] Codd. Mon. A. Par. A. Vat. *οὐσίᾳ αὐτῆς*.
4. *καλοὶ*] Codd., exceptis Darm. et Par. A., omnes ut nos scripsimus; sed illi cum Ed. *καλόν*.
ib. *τῷ αὐτῶν*] Codd. Ciz. et Vat. *τῷ αὐτῶν*. Mon. A. *τὰ αὐτῶν*. Par. B. *τῶν* (sed supra lin. *τῷ*) *αὐτῶν*.
5. *αἰσχροὶ*] Cod. Vat. *αἰσχρόν*.
7. *τοῦ νοητοῦ*] Cod. Vat. *τὸ τοῦ νοητοῦ*.
ib. *τόπου*] Cod. Ciz. *σκόπου*.
ib. *κατὰ ἄλλην*] Codd. Mon. A. Marc. A.B.E. et Vat. *κατ' ἄλλην*. Et sic correxi.
ib. *αὖ*] Codd. Ciz. Marc. A.B.E. Med. A.B. Par. B. *πάλιν αὖ*. Unde recepi *πάλιν*, quod deerat.
ib. *ἐπελθεῖν*] Cod. Vat. *ἐπανελθεῖν*.

Si anima igitur universi (ut notioribus aliquando verbis utamur) et ipsa Venus pulchra est, qualisnam est intellectus? Si enim anima Venusque a se ipsa id habet, quantusnam est ille? Sin ab alio, a quonam potissimum anima tum accedentem, tum essentiæ naturaliter insitam pulchritudinem habet? Jam vero quotiens nos pulchri sumus, propterea quod nostri juris facti simus, sumus et pulchri: turpes vero, quando in naturam inferiorem præcipitamur. Atqui quum nos ipsos agnoscimus, pulchri sumus: turpes vero, cum ignoramus. Illic ergo pulchritudo lucet, illinc emicat pulchritudo. Sed numquid hactenus ista sufficiunt ad divinum mundum perspicue cognoscendum? An potius altera rursus ad idem via nobis sic est incedendum?

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Ε,

ΛΟΓΟΣ Θ.

PLOTINI

ENNEAD. QUINTÆ,

LIBER IX.

ΠΕΡΙ ΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

De intellectu et ideis et ente.

ΠΑΝΤΕΣ *ἄνθρωποι ἐξ ἀρχῆς γενόμενοι αἰσθήσει πρὸ νοῦ χρησά-* 555
μενοι, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς προσβαλόντες πρώτοις ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν
ἐνταυθοῖ καταμείναντες, διέζησαν ταῦτα πρῶτα καὶ ἔσχατα νομί-
σαντες, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς λυπηρόν τε καὶ ἡδὺ, τὸ μὲν κακὸν, τὸ δὲ B
ἀγαθὸν ὑπολαβόντες, ἀρκεῖν ἐνόμισαν, καὶ τὸ μὲν διώκοντες, τὸ δ' ἀποικονομούμενοι διεγένοντο. Καὶ σοφίαν ταύτην οἵγε λόγου μετα-
ποιούμενοι αὐτῶν ἔθεντο, οἷα οἱ βαρεῖς τῶν ὀρνίθων, οἳ πολλὰ ἐκ

7. ΠΕΡΙ ΝΟΥ] Codd. Ciz. Marc. A. Darm. et Mon. C. *περὶ τοῦ νοῦ*. Codd. Marc. C.E. hunc librum sine titulo, neque interposito intervallo cum antecedente conjungunt: in marg. tamen Cod. C. secunda manus lineæ ductu initium significavit.
9. *ἐξ ἀρχῆς*] Cod. Ciz. *ἐξαρχῆς*.
10. *προσβαλόντες*] Marc. A. *προβαλόντες*.
ib. *πρώτοις*] Cod. Vat. *πρώτη*.
11. *ἐνταυθοῖ*] Codd., exceptis Mon. C. et Marc. A., omnes *ἐνταυθοῖ*. Quod recepi.
ib. *διέζησαν*] Cod. Med. B. *διέξησιν*. Mon. C. *διεξῆσαν*.
12. *λυπηρόν τε*] Cod. Vat. *λαμπρόν τι*.
14. *ἀποικονομούμενοι*] Codd. Med. A.B. Marc. C. in marg. habent: *οἶμαι ἀποσκευαζόμενοι*.
ib. *διεγένοντο*] Cod. Ciz. *διελίγοντο*.

I. *Animus divinorum contemplator jam est in patria. Activi homines et voluptuosi sunt exules: sed activi facilius, quam voluptuosi, in patriam revertuntur.*

QUUM omnes homines statim nati sensu prius, quam mente, utantur, rebusque ad sensum spectantibus necessario prius incidant, affectumque applicent, alii quidem eodem in habitu perseverantes ita vitam transigunt: hæc et prima existimantes et ultima, et quod in eis molestum est, malum: quod vero jucundum, bonum esse censentes. Atque ita demum satis sibi factum arbitrantur, si per omnem vitam jucunda prosequantur, et contraria respuant. Proinde quicunque inter eos rationem sibi aliquam vindicant, hanc esse judicant sapientiam: ita prorsus affecti, quemadmodum graviores aves, quæ quum e terra multa rapuerint, quorum pondere prægraventur, per sublimia ultra volare non possunt,

555 γῆς λαβόντες καὶ βαρυνθέντες ὑψοῦ πτῆναι ἀδυνατοῦσι, καίπερ πτερὰ παρὰ τῆς φύσεως λαβόντες. Οἱ δὲ ἤρθησαν μὲν ὀλίγον ἐκ
C τῶν κάτω, κινοῦντος αὐτοὺς πρὸς τὸ κάλλιον ἀπὸ τοῦ ἡδέος τοῦ τῆς ψυχῆς κρείττονος. Ἀδυνατήσαντες δὲ ἰδεῖν τὸ ἄνω, ὡς οὐκ ἔχοντες ἄλλο ὅπου στήσονται, κατηνέχθησαν σὺν τῷ τῆς ἀρετῆς ὀνόματι, 5
ἐπὶ πράξεις καὶ ἐκλογὰς τῶν κάτω, ἀφ' ὧν ἐπεχείρησαν τὸ πρῶτον αἱρεσθαι. Τρίτον δὲ γένος θείων ἀνθρώπων, δυνάμει τε κρείττονι καὶ ὀξύτητι ὀμμάτων, εἶδε τε ὥσπερ ὑπὸ ὀξυδορκίας τὴν ἄνω αἴγλην,
D καὶ ἤρθη τε ἐκεῖ, οἷον ὑπὲρ νεφῶν, καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀχλύος, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, τὰ τῇδε ὑπεριδὸν πάντα, ἡσθὲν τῷ τόπῳ, ἀληθινῷ καὶ 10
οἰκείῳ ὄντι, ὥσπερ ἐκ πολλῆς τινος πλάνης εἰς πατρίδα εὔνομον ἀφικόμενος ἄνθρωπος.

556 Τίς οὖν οὗτος ὁ τόπος; καὶ πῶς ἄν τις εἰς αὐτὸν ἀφίκοιτο; ἀφίκοιτο μὲν ἂν ὁ φύσει ἐρωτικὸς, καὶ ὄντως τὴν διάθεσιν ἐξ ἀρχῆς φι-
λόσοφος. Ὠδίνων μὲν ἅτε ἐρωτικὸς περὶ τὸ καλὸν, οὐκ ἀνασχόμενος 15
δὲ τοῦ ἐν σώματι κάλλους, ἀλλ' ἔνθεν ἀναφυγὼν ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς κάλλη, ἀρετὰς καὶ ἐπιστήμας καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ νόμους, πάλιν

1. βαρυνθέντες] Cod. Med. A. a pr. m. βαρηθέντες.
6. ἐπὶ πράξεις καὶ ἐκλογὰς] Marc. E. ἐπιπράξεις καὶ ἐκλογαί.
7. αἱρεσθαι] Cod. Vat. αἴρεσθαι. Mox idem post δυνάμει habet τῇ pro τι.
8. εἶδε] Cod. Med. B. ἴδειν. Marc. A. ἴδε.
ib. ὑπὸ] Cod. Med. A. a pr. m. ἀπὸ, supra lin. ὑ.
ib. ὀξυδορκίας] Cod. Vat. ὀξυδερκίας cum Marc. C.E.
11. τινος] Abest a Codd. Marc. A. Med. B. et Vat.
ib. πλάνης] Cod. Mon. C. a pr. m. σπλάνης, supra lin. π.
15. ἅτε] Cod. Med. B. ἄτερ.
ib. ἀνασχόμενος] Marc. C. ἀνεχόμενος.

quamvis a natura pennas acceperint. Alii vero aliquantum ab inferioribus elevantur, quos ipsa animi natura melior a voluptate revocat ad honestum. Cum vero non possint intueri supernum, ideoque nihil aliud habeant ubi quiescant, transferuntur una cum ipso virtutis nomine ad actiones inferiorumque delectus, a quibus attollere se ab initio conabantur. Tertium denique genus hominum est divinum, in quo quidem illi sunt, qui et majore potentia et perspicacia oculorum freti, supernam lucem acute suspiciunt, ad eamque perspectam se prorsus attollunt, inferiores nebulas et caliginem transcendentes, et cum transcenderint ibi permanent, hæc omnia prorsus despicientes, nec aliter regione superna tanquam vera et propria delectantur, quam peregrinus post longos errores legitimæ tandem patriæ restitutus.

II. *Quod est primo pulchrum, id pulchrum est se ipso, se toto, semper.*

Non est igitur prima in corpore pulchritudo. Hoc enim non per se totum, sed per formam pulchrum, atque mutabiliter, nec rursus in anima. Nam hæc intellectuali participatione mutabiliterque fit pulchra: sed prima in intellectu primo pulchritudo est splendor quidam et figura boni. Plotinus Apostoli Joannis et Pauli mysteria sæpe tangit, mysterium tamen Trinitatis non tam assecutus videtur, quam perscrutatus, et pro viribus imitatus.

Quænam igitur hæc regio est? Et quo pacto ad eam quis ascendere potest? Profecto huc ille potest ascendere, qui natura potissimum ad amandam trahitur pulchritudinem, et natus est re vera philosophus. Qui sane velut amator circa pulchrum ipsum quodam quasi partus labore vexatur, neque tamen pulchritudine corporis est contentus, sed ab hac confugit ad animi pulchritudinem, virtutes videlicet, scientias, officia, leges. Atque inde rursus ad causam ascendit eorum, quæ in anima sunt pulchrorum: et siquid adhuc superius extat, quousque tandem ad primum usque pervenerit, quod a se ipso sit pulchrum. Quo sane perveniens vexari jam desinit, prius vero nequaquam. Verum quonam pacto illuc ascendet, et unde facultas ejusmodi dabi-

αὖ ἐπαναβαίνει ἐπὶ τὴν τῶν ἐν ψυχῇ καλῶν αἰτίαν, καὶ εἴτι ἂν πάλιν αὖ πρὸ τούτου, ἕως ἐπ' ἔσχατον ἥκῃ τὸ πρῶτον, ὃ παρ' αὐτοῦ καλόν. Ἔνθα καὶ ἐλθὼν, ὠδῖνος παύσεται, πρότερον δὲ οὔ. Ἀλλὰ πῶς ἀναβήσεται, καὶ πόθεν ἡ δύναμις αὐτῷ, καὶ τίς λόγος τοῦτον τὸν ἔρωτα παιδαγωγήσεται; ἢ ὧδε. τοῦτο τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἐπακτόν ἐστι τοῖς σώμασι· μορφαὶ γὰρ αὗται σωμάτων, ὡς ἐπὶ ὕλῃ αὐτοῖς. Μεταβάλλει γοῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ ἐκ καλοῦ αἰσχρὸν γίγνεται· μεθέξει ἄρα φησὶν ὁ λόγος. Τί οὖν τὸ ποιῆσαν σῶμα καλόν; ἄλλως μὲν κάλλους παρουσία, ἄλλως δὲ ψυχὴ, ἢ ἔπλασέ τε, καὶ μορφὴν τοιάνδε ἐνῆκε. Τί οὖν; ψυχὴ παρ' αὐτῆς καλὸν ἢ οὔ; οὐ γὰρ ἡ μὲν ἦν φρόνιμός τε καὶ καλὴ, ἡ δὲ ἄφρων τε καὶ αἰσχρά. Φρονήσει ἄρα τὸ καλὸν περὶ ψυχήν. Καὶ τίς οὖν ὁ φρόνησιν δοὺς ψυχῇ; ἢ νοῦς ἐξ ἀνάγκης· νοῦς δὲ, οὐ ποτὲ μὲν νοῦς, ποτὲ δὲ ἄνους, ὅγε ἀληθινὸς, παρ' αὐτοῦ ἄρα καλός. Καὶ πότερον δὴ ἐνταῦθα δεῖ στῆναι ὡς πρῶτον, ἢ καὶ νοῦ ἐπέκεινα δεῖ ἰέναι; νοῦς δὲ προέστηκε μὲν ἀρχῆς τῆς πρώτης ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ ἐν προθύροις τἀγαθοῦ ἀπαγγέλλων, ἐν αὐτῷ τὰ πάντα, ὥσπερ ἐκείνου τύπος μᾶλλον ἐν πλήθει, ἐκείνου πάντη μένοντος ἐν ἑνί.

556 B C D

1. εἴτι ἄν] Abest ἄν a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. In Ciz. abest etiam proximum ἐπ'.
2. ἥκῃ] Cod. Mon. C. ἥκοι, sed literæ ο lineola perpendicularis subscripta. Habent etiam ἥκοι Marc. A.C.E.
5. τὸ ἐπὶ] Cod. Med. B. omittit ἐπί. Ante hæc Marc. C.E. habent ἢ ὧδε. Quod recepimus pro ἢ ὧδε, quod est in Ed. et rell.
6. αὗται] Cod. Vat. αὐταί.
7. ὕλης] Sic Ed. Sed Codd., exceptis Med. A. et Marc. B., omnes ὕλῃ. Quod recepi.
8. μεθέξει] Cod. Vat. καὶ μεθέξει. Idem mox οὖν ὅτι pro οὖν τό.
9. ἢ ἔπλασε] Ita Marc. A.C.E. Vat. Reliqui omnes ἤ pro ἢ.
10. παρ' αὐτῆς] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A.B.E. Med. A.B. αὐτῆς. Quod recepimus.
11. μὲν ἦν] Cod. Ciz. omittit ἦν.
12. καὶ αἰσχρὰ] Codd. Mon. C. Med. B. Marc. A.C.E. Vat. τε καὶ αἰσχρά. Unde recepi τε.
13. ψυχῇ] Ita flagitante sensu ex Codd. Marcc. scribendum fuit. Ed. cum rell. ψυχή.
14. αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ.
ib. πότερον δὴ] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. et Marc. C.E. δὲ pro δή. Vat. δεῖ.
15. δεῖ στῆναι ὡς πρῶτον] Cod. Vat. δὴ εἶναι ὥσπερ καὶ πρῶτον.
16. πρὸς ἡμᾶς] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Vat. Marcc. Reliqui cum Ed. πρὸ ἡμᾶς.
17. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. ἐν αὐτῷ. Rell. cum Ed. αὐτῷ.

tur? Et quænam potissimum ratio amorem hunc quasi manu perducet ad finem? Forsan ejusmodi ratio pulchritudo hæc corporibus indita corporibus adventitia est. hæ namque formæ corporum in eis sunt ceu (in) materia. Subjectum igitur permutatur, et ex pulchro fit turpe: unde ratio corpus participatione quadam pulchrum esse convincit. Quidnam igitur illud est, quod corpus efficit pulchrum? aliter quidem id pulchrum facit præsentia pulchritudinis, aliter autem anima, quæ finxit, talemque fingendo corpori formam adhibuit. Quid ergo? Numquid anima suapte natura pulchrum ipsum est? minime: alioquin non alia quidem sapiens foret et pulchra, alia vero insipiens atque turpis. Per sapientiam igitur animo pulchritudo contingit. Sed quisnam est potissimum, qui tradit animo sapientiam? Hic profecto necessario est intellectus: intellectus, inquam, qui non alias quidem intellectus sit, alias vero expers intelligentiæ, sed verus potius intellectus, qui hanc ob causam ex se ipso sit pulcher. Sed numquid in hoc velut primo nobis est quiescendum? An potius super mentem quoque progrediendum? Nempe mens ipsa nobis in altum progredientibus prior occurrit quam principium omnium primum, quasi in ipsius boni vestibulo constituta omnia in se ipsa nuntians et significans, velut quædam ipsius boni figura in multitudinem potius distributa, quum illud prorsus in unitate consistat.

556 Ἐπισκεπτέον δὲ ταύτην τὴν νοῦ φύσιν, ἣν ἐπαγγέλλεται ὁ λόγος
εἶναι τὸ ὂν ὄντως καὶ τὴν ἀληθῆ οὐσίαν, πρότερον βεβαιωσαμένους,
κατ' ἄλλην ὁδὸν ἰόντας, ὅτι δεῖ εἶναι τινὰ τοιαύτην. Ἴσως μὲν οὖν
γελοῖον ζητεῖν, εἰ νοῦς ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι; τάχα δ' ἄν τινες καὶ
557 περὶ τούτου διαμφισβητοῖεν, μᾶλλον δὲ εἰ τοιοῦτος οἷον φαμὲν, καὶ
εἰ χωριστός τις, καὶ εἰ οὗτος τὰ ὄντα, καὶ εἰ ἡ τῶν εἰδῶν φύσις ἐν-
ταῦθα, περὶ οὗ καὶ τὰ νῦν εἰπεῖν πρόκειται. Ὁρῶμεν δὴ τὰ λεγό-
μενα εἶναι πάντα σύνθετα, καὶ ἁπλοῦν αὐτῶν οὐδὲ ἕν, ἅτε τέχνη
ἐργάζεται ἕκαστα, ἅτε συνέστηκε φύσει· τάτε γὰρ τεχνητὰ ἔχει
B χαλκὸν ἢ ξύλον ἢ λίθον, καὶ παρὰ τούτων οὔπω τετέλεσται, πρὶν ἂν
ἡ τέχνη ἑκάστη, ἡ μὲν ἀνδριάντα, ἡ δὲ κλίνην, ἡ δὲ οἰκίαν ἐργάση-
ται, εἴδους τοῦ παρ' αὐτῇ ἐνθέσει. Καὶ μὴν καὶ τὰ φύσει συνεστῶτα,
τὰ μὲν πολυσύνθετα αὐτῶν καὶ συγκρίματα καλούμενα, ἀναλύσεις
εἰς τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συγκριθεῖσιν εἶδος, οἷον, ἄνθρωπον, εἰς ψυχὴν
καὶ σῶμα, καὶ τὸ σῶμα εἰς τὰ τέσσαρα. Ἕκαστον δὲ τούτων σύν-
C θετον εὑρὼν ἐξ ὕλης καὶ τοῦ μορφοῦντος, (ὕλη γὰρ παρ' αὐτῆς ἡ τῶν

1. Ἐπισκεπτέον] Cod. Vat. ἔτι σκεπτέον. Idem mox omittit νοῦ. Marc. E. habet τὴν τοῦ νοῦ.
3. κατ' ἄλλην] Marc. C.E. καὶ ἄλλην.
4. εἰ νοῦς ἐστιν] Cod. Vat. ἀνοῦς ἐστι (sic).
5. διαμφισβητοῖεν] Cod. Vat. ἀμφισβητοῖεν.
6. ἀχώριστός τις] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰ χωριστός τις, ut legit Fic. et ego correxi.
ib. καὶ εἰ ἡ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt εἰ. In Cod. Med. A. ἡ omissum supra lin. additum est. Marc. A.C.E. omittunt ἡ. Marc. B. habet καὶ εἰ ἡ εἰ (sic).
8. οὐδὲ ἕν] Cod. Ciz. οὐδέν. Vat. οὐδείν cum Marc. C.E.
9. τεχνητὰ] Cod. Vat. τεχνιτά.
11. οἰκίαν] Cod. Vat. οἰκείαν.
12. παρ' αὐτῇ] Codd. Med. A.B. Marcc. παρ' αὐτῆ. Quod recepi.
13. πολυσύνθετα] Cod. Vat. πολὺ σύνθετα.
14. συγκριθεῖσιν] Cod. Vat. συγκριθεῖσι.
15. τὸ σῶμα] Cod. Vat. ὅτι σῶμα.
16. ἐξ ὕλης] Cod. Vat. ἐξ ὅλης.
ib. ὕλης γὰρ] In Cod. Mon. C. prioris vocis litera ultima deleta est. Marc. A. habet ὕληῆ (sic). Correxi inde ὕλη.
ib. παρ' αὐτῆς] Cod. Vat. παρ' αὐτῆς. Pro seq. ἡ Ciz. habet ἐκ.

III. *Formæ, quæ sunt in materia tanquam subjecto, dependent a formis, quæ sunt in anima mundi velut earum fonte: atque hæ rursus a formis, quæ sunt in mente prima tanquam fonte formarum animæ.*

Si anima suapte natura intellectualis foret, animæ tum omnes, tum pariter intellectuales forent: quum vero non sint ita, merito anima vel prima intellectualis evadit participatione quadam intellectus excelsioris.

Considerare vero debemus de hac ipsa mentis natura, quam ratio esse significat ens ipsum verum veramque essentiam, in primis asseverantes, licet alia procedentes via, oportere talem quandam esse essentiam atque mentem. Sed forte ridiculum videri potest, utrum intellectus in rerum ordine sit, indagare. Forte etiam nonnulli de hoc ambigerent, ac de ipso potius, num talis sit intellectus, qualem ipsi describimus. Et numquid sit aliquis separatus, et ille quidem entia sit, atque in eo specierum sit natura: qua de re statuimus in præsentia disputare. Cernimus itaque omnia, quæ esse dicuntur, esse composita, nihilque eorum esse simplex, tum singula, quæ arte fiunt, tum etiam, quæ natura constituuntur: siquidem artificia æs habent, lignumque et lapidem, neque dum tamen ex his perfecta proveniunt, antequam ars unaquæque agat, hæc quidem statuam, ista vero lecticam, illa denique domum: agat, inquam, suam materiæ speciem adhibendo. Quinetiam, quæ sunt naturaliter constituta, præcipue quæ ex multis composita sunt et congesta commixtaque dicuntur, resolvere licet in speciem cunctis compositis inditam, velut hominem in animam atque corpus, et corpus in quatuor humores et elementa. Quum vero horum quodlibet invenias esse compositum ex materia simul atque formante, materia enim elementorum ex se ipsa est informis, inquires, undenam species materiæ adsit, quæres quoque de anima, utrum ipsa sit jam simplex, an potius sit aliquid et in ea, partim quidem ceu materia, partim vero velut forma, intellectus scilicet, qui sit in ea: alter quidem sicut in ære forma, alter autem velut qui formam

στοιχείων ἄμορφος·) ζητήσεις τὸ εἶδος, ὅθεν τῇ ὕλῃ· ζητήσεις δ' αὖ 557
καὶ τὴν ψυχήν, πότερα τῶν ἁπλῶν ἤδη, ἢ ἔνι τι ἐν αὐτῇ, τὸ μὲν ὡς
ὕλη· τὸ δὲ ὡς εἶδος ὁ νοῦς ὁ ἐν αὐτῇ, ὁ μέν, ὡς ἡ ἐπὶ τῷ χαλκῷ
μορφή, ὁ δέ, οἷος ὁ τὴν μορφὴν ἐν τῷ χαλκῷ ποιήσας. Τὰ αὐτὰ δὲ
ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ παντὸς μεταφέρων τις ἀναβήσεται καὶ ἐνταῦθα
ἐπὶ νοῦν, ποιητὴν ὄντως καὶ δημιουργὸν τιθέμενος, καὶ φήσει τὸ
ὑποκείμενον δεξάμενον μορφὰς, τὸ μὲν πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ δὲ ἀέρα D
καὶ γῆν γενέσθαι, τὰς δὲ μορφὰς ταύτας, παρ' ἄλλου ἥκειν, τοῦτο
δὲ εἶναι ψυχὴν, ψυχὴν δ' αὖ καὶ ἐπὶ τοῖς τέτρασι τὴν κόσμου μορφὴν
δοῦναι, ταύτῃ δὲ νοῦν χορηγὸν τῶν λόγων γεγονέναι, ὥσπερ καὶ ταῖς
τῶν τεχνιτῶν ψυχαῖς παρὰ τῶν τεχνῶν, τοὺς εἰς τὸ ἐνεργεῖν λόγους,
νοῦν δὲ τὸν μὲν ὡς εἶδος τῆς ψυχῆς τὸν κατὰ τὴν μορφὴν, τὸν δὲ E
τὸν τὴν μορφὴν παρέχοντα, ὡς τὸν ποιητὴν τοῦ ἀνδριάντος, ᾧ πάντα
ἐνυπάρχει, ἃ δίδωσιν. Ἐγγὺς μὲν ἀληθείας, ἃ δίδωσι ψυχῇ, ἃ δὲ
τὸ σῶμα δέχεται, εἴδωλα ἤδη καὶ μιμήματα.

Διὰ τί οὖν δεῖ ἐπὶ ψυχῇ ἀνιέναι, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν εἶναι τίθεσθαι A
τὸ πρῶτον; ἢ πρῶτον μὲν νοῦς ψυχῆς ἕτερον καὶ κρεῖττον, τὸ δὲ
κρεῖττον φύσει πρῶτον. Οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴονται, ψυχὴ νοῦν τελειω-

1. ἄμορφος, ζητήσεις] Codd., excepto Darm., omnes: ἄμορφος· ζητήσεις τὸ εἶδος, ὅθεν τῇ ὕλῃ· ζητήσεις—, ut legit etiam Fic. Sed Marc. A.C. primo loco habent ζητήσει. Recepi verba, quæ aberant: ζ. τ. ε. ὁ. τ. ὑ.
3. δὲ εἶδος] Codd. Ciz. et Vat. δὲ ὡς εἶδος. Unde addidimus ὡς.
ib. ὡς ἐπὶ] Codd. Marc. A.B.E. Mon. C. Ciz. Vat. ὡς ἡ ἐπί. Quare recepi ἡ, quod deerat.
6. φήσει] Cod. Vat. φησι ex correctione.
7. δεξάμενον] Abest a Codd. Mon. C. Marc. A.
9. εἶναι ψυχὴν] Cod. Ciz. εἶναι τὴν ψυχήν.
ib. δ' αὖ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. δὲ αὖ.
ib. τέτρασι] Cod. Marc. C.E. et Med. A. (a pr. m.) τέρασι.
10. ταύτῃ δὲ] Cod. Vat. ταῦτα δέ.
11. τεχνιτῶν] Codd. Mon. C. et Vat. τεχνητῶν.
12. τὸν μὲν] Cod. Med. B. τὸ μέν.
13. τὸν τὴν] Cod. Ciz. omittit τόν.
14. ἐνυπάρχει] Ita Cod. Vat. ex corr. Reliqui cum Ed. ἐν ὑπάρχει.
ib. ψυχῇ] Cod. Vat. ψυχή. Marc. A. ψυχῇ (sic). Marc. C.E. εἴδη pro ἤδη.
15. ἐγγὺς—ται] Cod. Vat. τεύξεται.
17. τὸ πρῶτον] Cod. Ciz. εἶναι τὸ πρῶτον.
ib. νοῦς] Cod. Darm. νοῦν.
ib. τὸ δὲ κρεῖττον] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. In Marc. E. pro οἴονται est οἶόν τε.
18. τελειωθεῖσα] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. B. τελεωθεῖσα. Mox Marc. C.E. inserunt καὶ ante κατά. Sed eam vocem in C. secunda manus delevit.

fecit in ære. Eadem quoque quispiam transferens ad universum, in eo similiter perveniet tandem ad intellectum, cognoscens eum effectorem re vera totiusque artificem: affirmabitque subjectam huic materiam inde formas accipientem, partim quidem ignem, partim vero aquam aut aërem evasisse vel terram, has utique formas ab alio proficisci: id vero existere animam: rursusque animam quatuor membris universi formam tradere: Jam vero mentem ipsam animæ rationes infundere, quemadmodum et artificum animis artes ipsæ rationes exhibent ad agendum. Proinde mentem alteram quidem velut animæ speciem, mentem videlicet secundum formam, alteram vero, quæ ita formam animæ præbeat, sicut artifex statuæ formam, cui quidem menti insunt omnia, quæ largitur. Et quæ largitur animæ, veritati proxima sunt: quæ vero corpus accipit, imagines jam sunt et imitationes quædam.

IV. *Super animas, quæ ex potentia in actum intelligendi procedunt, et passionem aliquam subeunt, et habent cum deteriore commercium, est ipse intellectus actu semper intelligens, passionis expers, a corporis contubernio segregatus.*

Quum ex materia rebus mutabilitas accidat, profecto nisi essent res quædam a materia segregatæ, ordo consequens perpetuaque successio similium in transmutatione rerum conservari non posset.

Cæterum curnam, postquam ad animam usque perveneris, non potes in ea tanquam primo quiescere, sed ulterius procedere cogeris? quoniam primo quidem intellectus ipse aliud quid-

558 θεῖσα γεννᾷ. Πόθεν γὰρ τὸ δυνάμει ἐνεργεία ἔσται, μὴ τοῦ εἰς ἐνέργειαν ἄγοντος αἰτίου ὄντος; εἰ γὰρ κατὰ τύχην, ἐνδέχεται μὴ ἐλθεῖν εἰς ἐνέργειαν. Διὸ δεῖ τὰ πρῶτα ἐνεργείᾳ τίθεσθαι, καὶ ἀπροσδεᾶ, καὶ τέλεια, τὰ δὲ ἀτελῆ ὕστερα ἀπ' ἐκείνων· τελειούμενα δὲ παρ' αὐτῶν τῶν γεγεννηκότων, δίκην πατέρων τελειούντων, ἃ κατ' ἀρχὰς ἀτελῆ ἐγέννησαν· καὶ εἶναι μὲν ὕλην πρὸς τὸ ποιῆσαν τὸ πρῶτον, εἶτ' αὐτὴν ἔμμορφον ἀποτελεῖσθαι. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐμπαθὲς
B ψυχὴ, δεῖ δέ τι ἀπαθὲς εἶναι, (ἢ πάντα τῷ χρόνῳ ἀπολεῖται·) δεῖ τι πρὸ ψυχῆς εἶναι. Καὶ εἰ ἐν κόσμῳ ψυχὴ, ἐκτὸς δὲ δεῖ τι κόσμου εἶναι, καὶ ταύτη πρὸ ψυχῆς δεῖ τι εἶναι. Εἰ γὰρ τὸ ἐν κόσμῳ τὸ ἐν σώματι καὶ ὕλῃ, οὐδὲν ταὐτὸν μένει, ὥστε ἄνθρωπος καὶ πάντες λόγοι οὐκ ἀΐδιοι, οὐδὲ οἱ αὐτοί. Καὶ ὅτι μὲν νοῦν πρὸ ψυχῆς εἶναι δεῖ, ἐκ
C τούτων καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν ἄν τις θεωρήσειε.

A Δεῖ δὲ νοῦν λαμβάνειν, (εἴπερ ἐπαληθεύσομεν τῷ ὀνόματι,) μὴ τὸν δυνάμει, μηδὲ τὸν ἐξ ἀφροσύνης εἰς νοῦν ἐλθόντα· (εἰ δὲ μὴ, ἄλ-

3. Διὸ δεῖ] Codd. Mon. C. Marc. A. διὸ δή.
4. ὕστερα—γεγεννηκότων] Desunt hæc in Codd.
ib. ὑπ' ἐκείνων] Codd. Mon. C. Med. B. Marc. A.E. ἀπ' ἐκείνων. Quod recepi. Med. B. ante ὕστερα addit καί. Marc. C. habet ἀπ' (sic). Vocem δὲ ante παρ' omittunt Marc. C.E.
5. γεγεννηκότων] Ita Codd. omnes. Ed. εἰ γεγεννηκότων. Mox Marc. C. ἀτελᾶ (sic). Tum καὶ ὕλην μὲν εἶναι.
6. τὸ πρῶτον] Cod. Ciz. omittit τό. Pro εἶτ' αὐτὴν Marc. C.E. ἢ ταύτην.
7. δὲ δεῖ] Codd. Mon. C. Marcc. Med. A. Vat. δὲ δή. Et sic correxi. Mox post δεῖ δὲ Marc. B.C.E. pergunt: ἐμπαθές τι ἀπαθὲς εἶναι. Sed in Cod. B. ἐμπαθὲς punctis notatum est.
8. ἀπολεῖται] Codd. Marc. C.E. Med. B. Vat. ἀποτελεῖται. Mox in Ciz. deest εἰ. Ejus loco Marc. C.E. habent ἡ.
9. δεῖ τι κόσμου] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. δή τι. Posterior κόσμον.
12. οὐκ ἀΐδιοι] Cod. Ciz. οὐ δίκαιοι. In seqq. Marc. C. inverso ordine δεῖ εἶναι.
13. πολλῶν] Abest a Cod. Vat. Idem habet θεωρήσειεν.
14. λαμβάνειν, εἴπερ] Cod. Vat. λαμβάνειν ὑπέρ.

dam est meliusque quam anima. Quod vero melius est, natura prius existit. Neque enim, sicut multi putant, anima, cum jam perfecta est, generat intellectum. Quod enim aliquid in potentia est, undenam quandoque erit in actu, nisi causa quædam præsit, quæ perducat in actum? Si enim casu quodam prodiret in actum, contingere posset, ne in actum quandoque progrederetur. Quam ob rem necessarium est prima in actu consistere, neque indiga, sed perfecta. Quæ vero imperfecta sunt, posteriora esse perfectis, perficique ab illis quæ genuerunt, ritu quodam jureque paterno quandoque perficientibus, quæ imperfecta ab initio genuerunt. Jam vero, quod genitum est, oportet ad effectorem habere primo quidem se velut materiam, deinde vero formari. Proinde si anima passionem quandam in se admittit, oportet autem extare aliquid procul ab omni passione semotum: alioquin omnia tempore dilabentur: oportet aliquid anima superius esse. Præterea si anima est in mundo, atque esse oportet aliquid extra mundum, hac quoque ratione necessarium est super animam aliquid esse. Si enim, quod in mundo est, id ipsum est, quod in corpore atque materia, nimirum nihil idem permanet, si tale quiddam duntaxat extiterit: quapropter homo et reliqua non semper erunt. Seminariæ quoque rationes neque sempiternæ neque semper eædem permanebunt. Oportere igitur super animam esse mentem, ex his quæ diximus aliisque permultis intelligere licet.

V. *Intellectus natura perfectus per se semper intelligit, quoniam ex se ipso intelligit, videlicet, in se conversus. Est rursum talis, quoniam per essentiam ipse est hæc ipsa entia, quæ intelligit.*

Intellectus perfectus, cum sit essentia perfecta, pro objectis habet entia quoque perfecta. Horum vero multitudo talis nec est in principio rerum primo, neque rursus in mundo. Ubi et materia infimum est, et forma non est prima forma. Quoniam cum sit in alio, dependet ab alio. Est igitur perfectorum entium multitudo in intellectu eam intelligente: præsertim quia omnis multitudo rerum extra ipsum ab eis [Ed. pr. *ejus*] *intelligentia proficiscitur. Nec igitur antecedit nec comitatur eam, sed subsequitur, sicut verba loquentem, sicut proles generantem. Vir-*

λον πάλιν αὖ πρὸ αὐτοῦ ζητήσομεν·) ἀλλὰ τὸν ἐνεργείᾳ καὶ ἀεὶ νοῦν 558
ὄντα· εἰ δὲ μὴ ἐπακτὸν τὸ φρονεῖν ἔχει, εἴτι νοεῖ, παρ' αὐτοῦ νοεῖ,
καὶ εἴτι ἔχει, παρ' αὐτοῦ ἔχει· εἰ δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ νοεῖ,
αὐτός ἐστιν ἃ νοεῖ. Εἰ γὰρ ἡ μὲν οὐσία αὐτοῦ ἄλλη, ἃ δὲ νοεῖ ἕτερα B
αὐτοῦ, αὐτὴ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἀνόητος ἔσται, καὶ δυνάμει οὐκ ἐνεργείᾳ
αὖ. Οὐ χωριστέον οὖν οὐδέτερον ἀπὸ θατέρου· ἔθος δὲ ἡμῖν, ἀπὸ
τῶν παρ' ἡμῖν κἀκεῖνα ταῖς ἐπινοίαις χωρίζειν. Τί οὖν ἐνεργεῖ καὶ
τί νοεῖ, ἵνα ἐκεῖνα αὐτὸν ἃ νοεῖ θώμεθα; ἢ δῆλον ὅτι νοῦς ὢν ὄντως
νοεῖ τὰ ὄντα, καὶ ὑφίστησιν· ἔστιν ἄρα τὰ ὄντα· ἢ γὰρ ἑτέρωθι ὄντα
αὐτὰ νοήσει, ἢ ἐν αὐτῷ ὡς αὐτὸν ὄντα. Ἑτέρωθι μὲν οὖν, ἀδύνατον· C
ποῦ γάρ; αὐτὸν ἄρα καὶ ἐν αὐτῷ. Οὐ γὰρ δὴ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς,
ὥσπερ οἴονται. τὸ γὰρ πρῶτον ἕκαστον οὐ τὸ αἰσθητόν· τὸ γὰρ ἐν
αὐτοῖς εἶδος ἐπὶ ὕλῃ εἴδωλον ὄντος, πᾶν τε εἶδος ἐν ἄλλῳ παρ' ἄλλου 559
εἰς ἐκεῖνο ἔρχεται, καὶ ἔστιν εἰκὼν ἐκείνου. Εἰ δὲ καὶ ποιητὴν δεῖ
εἶναι τοῦδε τοῦ παντός, οὐ τὰ ἐν τῷ μήπω ὄντι οὗτος νοήσει, ἵνα

1. πάλιν αὖ] Cod. Vat. αὖ πάλιν.
2. εἴτι—αὐτοῦ] Cod. Vat. ὅτι—αὐτοῦ.
3. αὐτοῦ—τί δέ] Cod. Vat. αὐτοῦ—εἴ τι, et statim rursus bis αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
5. αὕτη ἡ] Cod. Vat. αὐτή, et sic etiam Marc. A. Unde correximus.
6. αὖ] Cod. Vat. ἦν.
8. θώμεθα] Cod. Vat. διώμεθα.
ib. αὐτὸν ἃ] Marc. C.E. αὐτὸ ἄ.
10. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Marc. A. Pergit Med. B. ὡς αὐτόν.
11. αὐτὸν ἄρα—ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτὸν ἄρα—ἐν αὐτῷ.
12. ἕκαστον, οὐ τὸ] Cod. Vat. ἕκαστον αὐτό.
13. ὄντως] Ita Ed. Sed Codd. Darm. (ex corr.) Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. ὄντος. Quod recepi
15. τοῦδε τοῦ παντὸς] Cod. Mon. C. τοῦ β. α. παντὸς τοῦδε (sic).
ib. μήπω] Codd. Ciz. et Vat. μή.

tus quidem generandi atque intelligendi, quæ diversæ sunt in anima, eadem sunt in mente: intelligendo igitur generat, imo et naturaliter existendo: sicut ignis calendo, sol lucendo, anima vivendo. Denique rationes rerum, quæ sunt in anima naturaliter mobili, non sunt per se ab omni mutatione tutæ, nisi reducantur ad firmas intellectus Ideas.

Intellectum vero debemus accipere (si modo vera ipsius appellatione simus usuri) non in potentia intellectum, neque ex amentia in mentem progredientem: alioquin alterum rursus superiorem investigare cogemur: sed intellectum accipere decet existentem in actu perpetuo, qui et ita semper intellectus existat. Si vero intellectus ejusmodi adventitiam non habet intelligentiam, quicquid intelligit a se ipso, prorsus intelligit, et, si quid habet, possidet a se ipso: quod si a se et ex se intelligit, ipse profecto existit hæc ipsa, quæ et intelligit. Si enim essentia quidem ejus est altera, quæ vero intelligit rursus et altera, ipsa certe hujus essentia erit muneris intellectualis expers: neque amplius in actu, sed in potentia, intellectus. Non decet igitur horum alterum ab altero separare, tametsi consuevimus rebus nostris adducti, illa quoque inter se nostris cogitationibus separare. Quidnam igitur agit, quidve intelligit? Ut illa illum, quæ intelligit, esse ponamus. Profecto cum sit intellectus atque ens, per verum essendi modum entia intelligit et inducit: est igitur entia. Aut enim illa alibi existentia intelliget, aut in se ipso tanquam existentia ipsum: alibi quidem impossibile est. Nam ubi potissimum? Se ipsum igitur et penitus in se ipso. Non enim intelligit hæc in rebus (ut multi putant), quæ sensibus offeruntur. Nam unumquodque primum non est ex eorum genere quæ sensibus attinguntur. Quod enim in his est, tanquam forma in materia est, et entis ipsius imago: speciesque omnis, quæ in alio jacet, etiam dependet ab alio, referturque ad illud, atque est illius imago. Præterea si necesse est, intellectum esse universi hujus artificem, hic certe non intelliget ea, quæ in eo, quod nondum est, existant, ut ipsum efficiat. Igitur ante mundum illa oportet existere non tanquam figuras impressas ab aliis, sed præcipua quædam exemplaria, primaque et mentis essentiam. Si qui vero dicant, seminales ad id sufficere rationes, procul dubio asserent sempiternas: ac si sempiternæ sunt et procul ab omni passione semotæ, esse eas oportet

559 αὐτὸ ποιῇ. Πρὸ τοῦ κόσμου ἄρα δεῖ εἶναι ἐκεῖνα, οὐ τύπους ἀφ' ἑτέρων, ἀλλὰ καὶ ἀρχέτυπα καὶ πρῶτα καὶ νοῦ οὐσίαν. Εἰ δὲ λόγους φήσουσιν ἀρκεῖν ἀϊδίους δῆλον· εἰ δὲ ἀϊδίους καὶ ἀπαθεῖς, ἐν νῷ δεῖ
B εἶναι, καὶ τοιούτῳ, καὶ προτέρῳ ἕξεως, καὶ φύσεως, καὶ ψυχῆς· δυνάμει γὰρ ταῦτα. Ὁ νοῦς ἄρα τὰ ὄντα ὄντως, οὐχ οἷά ἐστιν ἄλ- 5
λοθι νοῶν· οὐ γάρ ἐστιν οὔτε πρὸ αὐτοῦ, οὔτε μετ' αὐτὸν, ἀλλὰ οἷον νομοθέτης πρῶτος, μᾶλλον δὲ νόμος αὐτὸς τοῦ εἶναι. ὀρθῶς ἄρα. τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστί τε καὶ εἶναι. Καὶ ἡ τῶν ἄνευ ὕλης ἐπιστήμη, ταὐτὸν τῷ πράγματι· καὶ τὸ ἐμαυτὸν ἐδιζησάμην ὡς ἓν τῶν ὄντων·
C καὶ αἱ ἀναμνήσεις δέ· οὐδὲν γὰρ ἔξω τῶν ὄντων, οὐδ' ἐν τόπῳ, μένει 10
δὲ ἀεὶ ἐν αὐτοῖς, μεταβολὴν οὐδὲ φθορὰν δεχόμενα, διὸ καὶ ὄντως ὄντα, ἢ γιγνόμενα, καὶ ἀπολλύμενα ἐπακτῷ χρήσεται τῷ ὄντι, καὶ οὐκέτ' ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὂν ἔσται. Τὰ μὲν δὴ αἰσθητὰ μεθέξει ἔστιν ἃ λέγεται, τῆς ὑποκειμένης φύσεως μορφὴν ἰσχούσης ἄλλοθεν,
D οἷον χαλκὸς, παρὰ ἀνδριαντοποιϊκῆς, καὶ ξύλον, παρὰ τεκτονικῆς, 15
διὰ εἰδώλου τῆς τέχνης εἰς αὐτὰ ἰούσης, τῆς δὲ τέχνης αὐτῆς ἔξω ὕλης ἐν ταυτότητι μενούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ ἀνδριάντα καὶ κλίνην ἐχούσης. Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τόδε πᾶν ἰνδαλμάτων μετέχον ἕτερα αὐτῶν δείκνυσι τὰ ὄντα, ἄτρεπτα μὲν ὄντα ἐκεῖνα,

5. ἄλλοθι νοῶν] Cod. Ciz. ἀληθινῶν. Mox Marc. A. πρὸς αὐτοῦ.
6. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ'. Idem mox αὐτὰ pro αὐτός.
7. ὀρθῶς—εἶναι.] Cod. Ciz. omittit hæc.
9. ἐδιζησάμην] Cod. Ciz. ἐδιεζητάμην. Sequitur in Vat. εἰς pro ὡς.
ib. ὄντων] Cod. Vat. τόπων. Sequitur in Marc. E. καὶ ἀναμνήσεις.
11. ἐν αὐτοῖς] Cod. Med. B. ἐν αὐτοῖς cum Marc. A.
12. ἐπακτῷ] Cod. Ciz. ἐπακτῶς.
14. ἔστιν] Cod. Vat. ἐστίν.
ib. ἰσχούσης] Cod. Med. B. ἐχούσης.
15. ἀνδριαντοποιϊκῆς] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed Ed. cum Ciz. ἀνδριαντοποικῆς, unde suspiceris scriptum fuisse ἀνδριαντοποιητικῆς, ut re vera habent Codd. Marc. C.E. Quamquam hæc etiam potest esse glossa.
17. καὶ κλίνην] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
18. πᾶν] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. τὸ πᾶν.

in mente, et illa quidem tali, quæ habitu, et natura, et anima prior existat. Sunt enim hæc in potentia quadam, et in illius potestate consistunt. Mens itaque entia ipsa est, secundum verum essendi modum non ea, quæ alibi sint intelligens: hæc enim neque sunt ante ipsam, neque post ipsam: sed mens est tanquam legislator primus, imo vero ipsa lex ipsius esse. Recte igitur dictum est: idem sane intelligere est, atque esse: item scientia eorum, quæ sunt absque materia idem est, atque res ipsa. Rursus investigavi equidem me ipsum tanquam unum aliquid entium: testantur idem reminiscentiæ. Nullum namque entium est extra mentem neque rursus in loco: manent vero perpetuo in se ipsis, neque mutationem neque interitum subitura, ideoque per verum essendi modum entia esse censentur: alioquin, si oriantur et occidant, esse adventitium sortientur: neque hæc ulterius entia ipsa erunt, sed illud potius ens ipsum erit, nempe quæ sentiuntur, participatione quadam sunt id ipsum quod esse dicuntur: quippe quum subjecta natura formam accipiat aliunde, sicut æs accipit ab arte statuaria formam, et lignum ab arte fabrili, dum videlicet ars in materias tales progreditur per imaginem: ipsa vero ars interim extra materiam in eodem habitu perseverat, habetque veram in se statuam atque lecticam. Sic ergo universum hoc in genere corporum particeps duntaxat imaginum manifeste testatur, entia ipsa a corporibus esse diversa: illa enim immutabilia sunt, hæc vero mutantur: illa in se ipsis firma consistunt, loci nullius egena: illa enim nulla magnitudine protenduntur, sed intellectualem substantiam habent sibi sufficientem: corporum namque natura alio quodam semper indiget ser-

αὐτὰ δὲ τρεπόμενα, ἱδρύμενά τε ἐφ' ἑαυτῶν, οὐ τόπου δεόμενα· οὐ 559
γὰρ μεγέθη· νοερὰν δὲ καὶ αὐτάρκη ἑαυτοῖς ὑπόστασιν ἔχοντα· σω- E
μάτων γὰρ φύσις σώζεσθαι παρ' ἄλλου θέλει, νοῦς δὲ ἀνέχων θαυ-
μαστῇ φύσει τὰ παρ' αὐτῶν πίπτοντα, ὅπου ἱδρυθῇ αὐτὸς οὐ ζητεῖ.
Νοῦς μὲν δὴ ἔστω τὰ ὄντα, καὶ πάντα ἐν αὐτῷ οὐχ ὡς ἐν τόπῳ 560
ἔχων, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ἔχων, καὶ ἓν ὢν αὐτοῖς. Πάντα δὲ ὁμοῦ ἐκεῖ,
καὶ οὐδὲν ἧττον διακεκριμένα, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ ὁμοῦ ἔχουσα πολλὰς
ἐπιστήμας ἐν ἑαυτῇ οὐδὲν ἔχει συγκεχυμένον, καὶ ἑκάστη πράττει
τὸ αὑτῆς ὅταν δέῃ, οὐ συνεφέλκουσα τὰς ἄλλας. Νόημα δὲ ἕκαστον
καθαρὸν ἐνεργεῖ ἐκ τῶν ἔνδον αὖ νοημάτων κειμένων· οὕτως οὖν καὶ B
πολὺ μᾶλλον ὁ νοῦς ἐστιν ὁμοῦ πάντα, καὶ αὖ οὐχ ὁμοῦ, ὅτι ἕκαστον
δύναμις ἰδία· ὁ δὲ πᾶς νοῦς περιέχει ὥσπερ γένος εἴδη, καὶ ὥσπερ
ὅλον μέρη, καὶ αἱ τῶν σπερμάτων δὲ δυνάμεις εἰκόνα φέρουσι τοῦ
λεγομένου. Ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ ἀδιάκριτα πάντα, καὶ οἱ λόγοι ὥσπερ ἐν
ἑνὶ κέντρῳ. καὶ ὥσπερ ἐστὶν ἄλλος ὀφθαλμοῦ, ἄλλος δὲ χειρῶν λό- C
γος, τὸ ἕτερος εἶναι παρὰ τοῦ γενομένου ὑπ' αὐτοῦ αἰσθητοῦ γνω-
σθείς. Λί μὲν οὖν ἐν τοῖς σπέρμασι δυνάμεις ἑκάστη αὐτῶν λόγος
εἷς ὅλος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένων μερῶν· τὸ μὲν σωματικὸν
ὕλην ἔχει, ὅσον οἷον ὑγρὸν, αὐτὸς δὲ εἶδός ἐστι τὸ ὅλον, καὶ λόγος ὁ

1. ἱδρύμενά τι] Codd. Vat. et Marcc. ἱδρυμένα τι.
4. παρ' αὐτῶν] Codd. Vat. Marc. C.E. παρ' αὐτῶν. Pro φύσει est φύσεις in Marc. A.
5. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.
9. τὸ αὐτῆς] Cod. Vat. τὸ αὐτῆς.
11. νοῦς ἐστιν] Ita Codd. Vat. Marc. A.E. Rell. cum Ed. νοῦς ἔστιν. Mox Marc. C.E. habent τὰ πάντα.
12. ἰδία] Cod. Vat. ἰδία.
13. μέρη] Marc. E. μέλη.
16. γενομένου] Cod. Mon. C. γινομένου.
17. ἑκάστη αὐτῶν] Ita Codd. Vat. Marc. A.C.E. Rell. cum Ed. ἑκάστη αὐτῶν.
19. ὅσον οἷον] Exceptis Codd. Med. A. Marc. B.C.E. omnes οἷον ὅσον.

vatore. Mens vero quum mira quadam natura sustineat, et conservet ea, quæ suapte natura cadunt, merito ubi ipsa fundetur, desiderare non cogitur.

VI. *Ideæ in intellectu sunt proprie quædam potestates ejus, per quas ipse est aliter aliterve definitus.*

Quoniam vero eadem ibi est intelligendi et generandi facultas, ideo illic ideæ non solum ita se habent, ut variæ notiones, sed etiam ut multæ vires seminales in anima: inde quidem dicuntur exemplaria, hinc vero principia rerum, rationes et species utrobique. Proinde qualitates omnino materiales, calor, frigus, et similes nequeunt unionem habere mutuam sine confusione: aut enim sejuncta manent, aut si commiscentur, vel una confundit alias, vel cunctæ a se invicem confunduntur, adeo ut alia quædam resultet ex cunctis. Qualitates minus materiales, ut sapores, uniri possunt, ut illæ cum confusione quidem, sed non tanta. Odores autem quasi adhuc minus materiales uniuntur in eodem medio differentes, et aliquanto minus alter confundit alterum: confundit tamen. Voces diversæ magis adhuc uniuntur in medio, minusque confunduntur, quia materiales minus. Species vero colorum etiam contrariorum, quia immateriales sunt in eodem puncto uniuntur, et sine ulla mutua confusione distinctissime illic extant, unde concluditur unionem formarum sine confusione, id est conjunctarum quidem et interea distinctarum esse in anima posse tanquam essentia quadam immateriali, et multo magis in mente adhuc magis a materia separata: quum enim per discessum a materia gradatim crescat unio formarum, pariterque distinctio, consequens est in mente unitissimas esse simul atque pariter distinctissimas.

Intellectus igitur ipsa essentia sit, habeatque omnia in se ipso non tanquam loco, sed tanquam se ipsum habens, unumque cum ipsis existens. Sunt autem illic omnia simul, sed nihilo minus inter se distinguuntur, quando et anima multas simul scientias habens, nihil tamen habet in se confusum, sed unaquæque scientia, quando res

560 αὐτὸς ὢν, ψυχῆς εἴδει τῷ γεννῶντι, ἥ ἐστιν ἴνδαλμα ψυχῆς ἄλλης
κρείττονος. Φύσιν δέ τινες αὐτὴν ὀνομάζουσι, τὴν ἐν τοῖς σπέρμασιν,
D ἢ ἐκεῖθεν ὁρμηθεῖσα ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς, ὥσπερ ἐκ πυρὸς φῶς, ἔτρεψέ
τε καὶ ἐμόρφωσε τὴν ὕλην, οὐκ ὠθοῦσα, οὐδὲ ταῖς πολυθρυλλήτοις
μοχλείαις χρωμένη, δοῦσα δὲ τὸν λόγον.

Λ Αἱ δὲ ἐπιστῆμαι ἐν ψυχῇ λογικῇ οὖσαι, αἱ μὲν τῶν αἰσθητῶν· (εἰ
δεῖ ἐπιστήμας τούτων λέγειν· πρέπει δὲ αὐταῖς τὸ τῆς δόξης ὄνομα·)
ὕστεραι τῶν πραγμάτων οὖσαι εἰκόνες εἰσὶ τούτων, τῶν δὲ νοητῶν
αἱ δὴ καὶ ὄντως ἐπιστῆμαι παρὰ νοῦ εἰς λογικὴν ψυχὴν ἐλθοῦσαι,
αἰσθητὸν μὲν οὐδὲν νοοῦσι. Καθ' ὅσον δέ εἰσιν ἐπιστῆμαι, εἰσὶν
B αὐτὰ ἕκαστα ἃ νοοῦσι, καὶ ἔνδοθεν τὸ τὲ νοητὸν τήν τε νόησιν ἔχου-
σιν, ὅτι ὁ νοῦς ἔνδον, ὅ ἐστιν αὐτὰ τὰ πρῶτα, συνὼν αὐτῷ ἀεὶ καὶ
ἐνέργεια ὑπάρχων, καὶ οὐκ ἐπιβάλλων ὡς οὐκ ἔχων, ἢ ἐπικτώμενος,
561 ἢ διεξοδεύων οὐ προκεχειρισμένα, (ψυχῆς γὰρ ταῦτα πάθη.) ἀλλ'
ἕστηκεν ἐν αὐτῷ ὁμοῦ πάντα ὢν, οὐ νοήσας ἵν' ὑποστήσῃ ἕκαστα·

1. γεννῶν τι] Codd. Ciz. Med. A.B. Marcc. Mon. C. Vat. τῷ γεννῶντι. Unde correxi. Sed in Vat. a pr. m. videtur scriptum fuisse τῷ γιγονότι. In Ciz. sequitur ἥ pro ἥ.

2. λέγουσιν αὐτὴν] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes αὐτὴν ὀνομάζουσι. Quod recepi.

3. ἢ ἐκεῖθεν] Cod. Ciz. ἣ ἐκεῖθεν et sic Marc. A.B.

4. ταῖς πολυθρυλλήτοις] Cod. Mon. C. τοῖς πολυθρ.

5. τῶν λόγων] Marc. B. in marg. τὸν λόγον, quod habent Marc. C.E. in textu, et nos recepimus.

6. αἰσθητῶν· εἰ δεῖ] Cod. Vat. αἰσθητῶν εἴδει.

10. δὲ εἰσιν] Cod. Vat. δὲ εἰσίν.

11. ἕκαστα] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes αὐτὰ ἕκαστα. Unde priorem vocem addidi.

12. ὅ ἐστιν] Cod. Vat. ὅ ἐστίν.

ib. αὐτῷ ἀεὶ] Codd. Ciz et Vat. αὐτῷ ἀεί.

14. προκεχειρισμένα] Marc. C. προκεχειρισμένους (sic).

15. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. μὲν ἐν αὐτῷ. Marc. E. αὐτῷ.

ib. οὐ νοήσας] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. οὐ νοήσεις.

postulat, suum munus exsequitur, neque interim secum alias contrahit. Unaquæque vero notio agit pura ab aliis intimis notionibus expedita. Sic igitur multoque magis intellectus est simul omnia, rursusque non simul: quoniam illic unumquodque potestas quædam propria est. Universus vero intellectus omnia sicut genus species continet, et sicut totum partes. Quin etiam vires ipsæ seminum hujus, quod modo dicebam, imaginem referunt. In toto enim semine indivisa sunt omnia, ibique rationes insunt, velut in uno quodam centro collectæ, sed alia illic oculi, alia manuum seminalis ratio est, quodve diversæ sint ex diversis inde genitis patefaciunt. Vires igitur seminibus insitæ id certe habent, ut earum unaquæque una tota sit ratio, una cum partibus in se necessario comprehensis. Jam vero, quod ibi corporeum est, materiam habet quantum illic est, velut humidum. Ipsa vero ratio species quædam est undique, et ratio quidem ipsa eadem est cum specie animæ generante: quæ quidem anima imago est animæ melioris. Hanc nonnulli naturam vocant seminibus insitam, quæ quidem inde exordiens ab his, quæ superiora sunt, quemadmodum ex igne lumen permutat materiam atque format, non quidem per violentiam impellendo: neque tanquam quibusdam jam divulgatis vectibus agitando, sed rationem seminariam adhibendo.

VII. *Notiones sensibilium in anima nuper acquisitæ vel editæ, non sunt ipsa sensibilia. Absolutæ vero intelligibilium notiones in potentiam rationalem venientes ab intellectu, quodammodo ipsa intelligibilia sunt.*

Quoniam videlicet intellectus est intimus animæ tum proprius tum communis: in proprio quidem notiones et intelligibilia idem magis sunt, in communi sunt maxime idem. Intellectus proprius (ut sæpe Plotinus ait) animæ inest ut forma: communis autem tanquam agens adest animæ. Quum vero ipsum intelligibile se habeat ad intelligentiam ferme velut motor, ideoque quodammodo antecedat, non debemus dicere intellectum fieri intelligibilia postquam intellexerit ea, sed potius e converso: præsertim quoniam alioquin intelligentiæ casu quodam exorirentur, et quasi quædam figmenta forent.

Proinde scientiæ, quæ in rationali anima sunt, quæ quidem ad sensibilia pertinent, si modo horum notitiæ nobis sunt scientiæ nominandæ, quippe cum opiniones potius deceat nominare:

561

οὐ γὰρ ὅτε ἐνόησε θεὸν, θεὸς ἐγένετο, οὐδὲ ὅτε ἐνόησε κίνησιν, κίνησις ἐγένετο. Ὅθεν καὶ τὸ λέγειν νοήσεις τὰ εἴδη, εἰ οὕτω λέγεται, ὡς ἐπειδὴ ἐνόησε τόδε ἐγένετο, ἢ ἔστι τόδε, οὐκ ὀρθῶς· ταύτης γὰρ τῆς νοήσεως πρότερον δεῖ τὸ νοούμενον εἶναι. Ἢ πῶς ἂν ἔλθοι ἐπὶ τὸ νοεῖν αὐτό· οὐ γὰρ δὴ κατὰ συντυχίαν, οὐδὲ ἐπέβαλεν εἰκῇ. B

Εἰ οὖν ἡ νόησις ἓν ὄντως, ἐκεῖνο τὸ εἶδος τὸ ἓν ὂν καὶ ἡ ἰδέα αὕτη. A Τί οὖν τοῦτο; νοῦς καὶ ἡ νοερὰ οὐσία, οὐχ ἑτέρα τοῦ νοῦ ἑκάστη ἰδέα, ἀλλ' ἑκάστη νοῦς, καὶ ὅλος μὲν ὁ νοῦς τὰ πάντα εἴδη· ἕκαστον δὲ εἶδος νοῦς ἕκαστος· ὡς ἡ ὅλη ἐπιστήμη τὰ πάντα θεωρήματα· ἕκαστον δὲ μέρος τῆς ὅλης, οὐχ ὡς διακεκριμένου τόπῳ, ἔχον δὲ δύναμιν ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ. Ἔστι μὲν οὖν οὗτος ὁ νοῦς ἐν αὑτῷ, B καὶ ἔχων ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ κόρος ἀεί. Εἰ μὲν οὖν προεπενοεῖτο ὁ

1. γὰρ ὅτε] Cod. Vat. γὰρ ὅτ', et ita etiam Marc. A. Mon. C. bis ὅτ' pro ὅτε.
3. τόδε] Cod. Vat. τὸ δέ.
5. ἐπέβαλεν] Marc. A. ἐπίβαλλεν.
6. ἡ νόησις] Abest ἡ a Codd. Ciz. et Vat. Pergit. Marc. A. ἐνόντος, ut voluisse videatur, quod est in marg. Ed. ἓν ὄντως. Quod pro ἐνόντος recepi. Post εἶδος Marc. C.E. omittunt τό.
8. ὅλως μὲν] Codd. Mon. C. Marc. A. C.E. ὅλος μέν. Et sic correxi. In seqq. Marc. C.E. νοῦς ἕκαστον pro ἕκαστος. Tum Marc. E. habet αὐτῆς pro τῆς, Marc. C. omittit ὅλης.
11. Ἔστι μὲν οὖν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἔστιν οὖν, et sic etiam Marc. A.
ib. ἐν αὑτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

ipsæ, inquam, cum rebus posteriores sint, earundem sunt et imagines: quæ vero spectant intelligenda, quæ et re vera scientiæ sunt, ab intellectu in animam rationalem pervenientes, sensibile quidem nihil intelligunt. Quatenus vero scientiæ sunt, singula ipsa sunt, quæ et intelligunt, ipsumque ab intimo intelligibile et intelligentiam habent: quoniam intellectus est intimus, qui est ipsa prima perpetuo secum habitans, actusque existens: neque aciem intendens, quasi non habeat: neque acquirens aliquid, sive discurrens per ea, quæ in promptu antea non habuerit: nam conditiones ejusmodi animæ potius esse videntur, sed in se ipso penitus conquiescit, cuncta simul existens, neque ad id utens intelligentia, ut singula in se inesse perducat. Non enim quando intellexit Deum, factus est Deus: neque postquam intellexit motum, factus est motus. Quapropter, quod dici solet, species intelligentias esse, si ita dicatur, ut, postquam intellexit, hoc ipsum factus sit, vel existat hoc ipsum, non recte dicitur: oportet enim hac intellectione prius esse, quod intelligitur. Alioquin quonam pacto ad ipsum procedet intelligendum? neque enim sorte quadam in ipsum incidit, neque temere vel frustra contendit.

VIII. *Intellectus quidem absolute sumptus est omnes ideæ. Idea vero quælibet non est intellectus absolute sumptus, sed intellectus ejusmodi. Item idea quælibet differt ab intellectu ratione quadam intellectuali tantum. Ideæ vero inter se differunt ex natura rei et ratione formali.*

Potius enim licet dicere: Idea hominis est intellectus, et idea equi est intellectus, quam ideam hominis esse ideam equi: quamvis sub uniuscujusque ideæ actu cæteræ sint virtute vel consequentia quadam, quemadmodum propositiones in geometria deinceps dispositæ se ad geometriam habent, atque invicem. Præterea quum ens naturali quodam ordine antecedat intellectum, merito necessaria distinctio entis in suos essendi modos atque in entia quodammodo præcedit usum intelligentiæ: qualem sane distinctionem neque Platonici, neque Christiani in primo rerum principio libenter admittunt. Sicut consideramus ibi naturam entis intelligentiamque communem, ita in quavis idea propriam quandam entis naturam intelligentiamque propriam, quæ sunt quasi duo quædam, non ut materia et calor, ut diaphanum atque lux, sed ut calor atque calere, ut lux atque lucere, quorum utrumque est actus, ideoque re ipsa sunt unum: quamvis igitur intelligentia sit intimus entis actus, tamen est actus utrumque. (Attigit hæc et sequentia Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 401. sqq. disputans suo more non solum adversus Plotinum reliquosque hujus familiæ philosophos, verum etiam adversus Cudworthum in System. intell. c. IV. §. 36. cf. etiam Tennemanni Histor. Philos. VI. p. 101. sqq.)

Quum igitur, quod intelligitur, [intimum] re vera unum sit, hoc ipsum [intimum] unum quiddam est et species et idea. Quidnam igitur hoc est? Sane est intellectus intellectualisque essentia, et idea quælibet ab intellectu non differens, sed unaquæque est intellectus, atque totus [omnino] intellectus quidem ipse [communis] est species omnes: unaquæque vero species unusquisque est intellectus. Quemadmodum tota quædam

561 νοῦς πρότερος τοῦ ὄντος, ἔδει τὸν νοῦν λέγειν ἐνεργήσαντα καὶ νοήσαντα ἀποτελέσαι καὶ γεννῆσαι τὰ ὄντα. ἐπεὶ δὲ τὸ ὂν τοῦ νοῦ προεπινοεῖν ἀνάγκη, ἐγκεῖσθαι δεῖ τίθεσθαι ἐν τῷ νοοῦντι τὰ ὄντα, τὴν δὲ ἐνέργειαν καὶ τὴν νόησιν ἐπὶ τοῖς οὖσιν, οἷον ἐπὶ πῦρ ἤδη τὴν τοῦ
C πυρὸς ἐνέργειαν, ἵν' ἓν ὄντα τὸν νοῦν ἐφ' ἑαυτοῖς ἔχῃ ἐνέργειαν αὐ- 5
τῶν. Ἔστι δὲ καὶ τὸ ὂν ἐνέργεια, μία οὖν ἀμφοῖν ἐνέργεια· μᾶλλον δὲ τὰ ἄμφω ἕν. Μία μὲν οὖν φύσις, τό, τε ὄν, ὅ,τε νοῦς, διὸ καὶ τὰ ὄντα καὶ ἡ τοῦ ὄντος ἐνέργεια, καὶ ὁ νοῦς ὁ τοιοῦτος, καὶ αἱ οὕτω νοήσεις τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφὴ τοῦ ὄντος, καὶ ἡ ἐνέργεια· ἐπινοεῖταί γε μὴν μεριζομένων ὑφ' ἡμῶν θάτερα πρὸ τῶν ἑτέρων· ἕτερος γὰρ ὁ 10
D μερίζων νοῦς· ὁ δὲ ἀμέριστος καὶ μὴ μερίζων τὸ ὂν καὶ τὰ πάντα.

562 Τίνα οὖν ἐστι τὰ ἐν ἑνὶ νῷ, ἃ νοοῦντες μερίζομεν ἡμεῖς; δεῖ γὰρ αὐτὰ ἠρεμοῦντα προφέρειν, οἷον ἐξ ἐπιστήμης ἐν ἑνὶ οὔσης ἐπιθεωρεῖν τὰ ἐνόντα. Κόσμου δὴ τοῦδε ὄντος ζώου περιεκτικοῦ ζώων ἁπάντων, καὶ παρ' ἄλλου ἔχοντος τὸ εἶναι, καὶ τοιῷδε εἶναι, παρ' οὗ 15

1. *πρότερον*] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. *πρότερος*. Quod recepi.
2. *γεννῆσαι*] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. *γεννῆσαι τά*. Ciz. et Vat. *γεννήσει τά*. Recepi articulum, qui derat.
5. *ἔχειν*] Codd., præter Darm. et Marc. B., omnes *ἔχῃ*. Quod recipiendum fuit.
6. *ὂν ἐνέργεια*] Codd., præter Darm., omnes addunt *μία οὖν ἀμφοῖν ἐνέργεια*, quæ legit etiam Fic. et ego recepi. In seqq. Marc. E. omittit *μὲν* post *μία*.
7. *φύσις*] Cod. Ciz. *ἡ φύσις*.
ib. *ὅ,τε νοῦς*] Cod. Med. B. *ὅ,τε ὁ νοῦς*.
11. *τὰ πάντα*] Cod. Ciz. omittit *τά*.
13. *αὐτὰ*] Cod. Ciz. omittit hanc vocem.
14. *δὴ τοῦδε*] Cod. Vat. *δὲ τοῦδε*. Marc. E. *τοῦ δέοντος*, et sic Marc. C. a pr. m.

scientia cunctæ contemplationes suæ atque notiones: et notio quælibet pars est totius, non divisa loco, sed habens unaquæque in toto virtutem. Hic igitur intellectus est in se ipso in eodem secum habitu conquiescens æterna omnium plenitudo. Si autem intellectus ipse cogitaretur ipso ente prior, oporteret inde dicere, intellectum agendo intelligendoque generare entia atque perficere. At quoniam necessarium est ens intellectu prius excogitare, fateri oportet entia ipsa intelligenti in primis inesse, actum vero intelligentiamque entibus ipsis accedere, quemadmodum igni jam ignis actum, adeo ut entia in primis sic penitus insita intellectum in se ipsis velut actum proprium habeant. Est autem ens quoque ipsum actus. Unus igitur utrisque actus est: imo vero ambo sunt unum. Una igitur natura ens ipsum est atque intellectus, quapropter entia et entis actus et intellectus talis unum sunt, atque intellectiones ejusmodi species et forma actusque sunt entis. Veruntamen a nobis talia partientibus, alia illic ante alia cogitantur: alter enim est partiens intellectus, ille vero et impartibilis, et minime partiens ens ipsum est atque omnia.

IX. *Si mens formas disponit in mundo per intelligentiam naturalem, eas ipsas formas in se modo quodam naturali complectitur.*

Sicut animæ essentia suas vires ex ipsa fluentes, sicut natura genitalis rationes membrorum seminales: sicut species ignis lucem, calorem, siccitatem, levitatem, raritatem, atque ita ferme ideæ conveniunt invicem atque differunt. Necesse est enim, differre ideas ratione formali, ne alioquin distinctio formarum ordoque in rebus proveniat ex materia, vel accidat ex fortuna, vel contingat ex diversis agentibus fortuito concurrentibus. Sin autem Deus extra se agit libera voluntate, quod in Theologia probamus, more architecti et geometræ, rerum habet ideas.

Sed quænam sunt in una illic mente, quæ cogitantes ipsi partimur? Oportet enim ea quiescentia proferre, ac velut ex quadam scientia in uno manente pronuntiare, atque ita, quæ insunt, planius intueri. Quum igitur mundus hic sit animal, animalia cuncta complectens, et ab alio accipiat esse atque esse tale: illud autem, a quo est, redigatur in mentem, necessarium est et in mente universum in primis totius exemplar extare, atque hunc intellectum mundum ipsum intelligibilem esse, de quo Plato in Timæo inquit: Intellectus in eo, quod est vivens sive animal, ideas intelligit. Sicut enim, ubi adest ratio se-

δέ ἐστιν εἰς νοῦν ἀναγομένου, ἀναγκαῖον καὶ ἐν νῷ τὸ ἀρχέτυπον 562
πᾶν εἶναι, καὶ κόσμον νοητὸν τοῦτον τὸν νοῦν εἶναι, ὃν φησὶν ὁ
Πλάτων, ἐν τῷ ὅ ἐστι ζῶον. Ὡς γὰρ ὄντος λόγου ζώου τινὸς, οὔσης B
δὲ καὶ ὕλης τῆς τὸν λόγον τὸν σπερματικὸν δεξαμένης, ἀνάγκη ζῶον
γενέσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ φύσεως νοερᾶς καὶ παντοδυνάμου
οὔσης, καὶ οὐδενὸς διείργοντος, μηδενὸς ὄντος μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ
δέξασθαι δυναμένου, ἀνάγκη τὸ μὲν κοσμηθῆναι, τὸ δὲ κοσμῆσαι,
καὶ τὸ μὲν κοσμηθὲν ἔχει τὸ εἶδος μεμερισμένον, ἀλλαχοῦ ἄνθρωπον, C
καὶ ἀλλαχοῦ ἥλιον· τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάντα.

Ὅσα μὲν οὖν ὡς εἴδη ἐν τῷ αἰσθητῷ ἐστι, ταῦτα ἐκεῖθεν, ὅσα δὲ A
μὴ, οὔ. Διὸ τῶν παρὰ φύσιν οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν
παρὰ τέχνην ἐστὶν ἐν ταῖς τέχναις, οὐδὲ ἐν τοῖς σπέρμασι χωλεία·
ποδῶν δὲ χωλεία ἤδη ἐν τῇ γενέσει, οὐ κρατήσαντος λόγου, ἡ δὲ ἐκ
τύχης λύμη, τοῦ εἴδους. Καὶ ποιότητες δὴ σύμφωνοι καὶ ποσότητες
ἀριθμοί τε καὶ μεγέθη, καὶ σχέσεις, ποιήσεις τε καὶ πείσεις, αἱ κατὰ B
φύσιν, κινήσεις τε καὶ στάσεις, καθ' ὅλου τε καὶ ἐν μέρει τῶν ἐκεῖ·
ἀντὶ δὲ χρόνου αἰὼν, ὁ δὲ τόπος ἐκεῖ νοερῶς τὸ ἄλλο ἐν ἄλλῳ. Ἐκεῖ
μὲν οὖν ὁμοῦ πάντων ὄντων, ὅ,τι ἂν λάβῃς αὐτῶν, οὐσία καὶ νοερὰ
καὶ ζωῆς ἕκαστον μετέχον, καὶ ταὐτὸν, καὶ θάτερον, καὶ κίνησις, καὶ

1. νοῦν ἀναγ.—πᾶν εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. τὸ ἀρχέτυπον πᾶν εἶναι] Marc. E. πᾶν τὸ ἀρχέτυπον εἶναι.
2. ὁ Πλάτων] Marc. A. ὁ θεῖος Πλάτων.
5. παντοδυνάμου] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. παυδυνάμου.
11. οὐδὲ τῶν] Cod. Vat. οὐδὲ οὐδὲ τῶν.
13. ἐκ τύχης] Cod. Vat. τῆς τύχης.
15. καὶ γενέσει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (in marg. cum signo γρ.) B.Vat. Marc. A.C.E.B. (sed postremus nonnisi in marg.) μιγίδι, ut legit Fic. et ego restitui.
17. ἀντὶ δὲ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt δέ. In seqq. Marc. Ἀνοερῶς (sic).
18. οὖν ὁμοῦ] Cod. Mon. C. omittit ὁμοῦ cum Marc. A.C.E.

minaria, quæ animal quoddam est, simulque subest materia rationem seminariam susceptura, necessarium est animal generari: ita quum adsit natura intellectualis omnipotentia pollens, nihilque impediat, quippe quum nihil inter hanc et susceptaculum se medium interponat, necessarium est, hoc quidem ornari, illud autem hoc exornare: sed enim, quod exornatum est, speciem jam divisam habet, alibi quidem hominem, alibi vero solem: exornator ille contra in uno quodam omnia possidet.

X. *Quælibet idea communiter et similiter est essentia viva intellectualis, species, actus. Cæteris autem inter se proprietatibus differunt.*

Formalia in mundo omnia et motus actionesque et effectus eorum naturali et speciali quodam ordine procedentes, proprias illic habent ideas. Defectus vero formarum progressionumque naturalium nequaquam, sed aliunde contingunt, et per ideas formalium cognoscuntur.

Quæcunque igitur in mundo sensibili sunt, tanquam species inde procedunt, alia vero nequaquam. Quam ob rem nihil eorum ibi est, quæ præter naturam sunt: quemadmodum neque quicquam præter artem artibus inest, neque est in seminibus claudicatio: clauda namque conditio pedum in generatione contingit, ubi ratio seminaria minime superat, nempe speciei jactura casu accidit et fortuna. Qualitates autem ipsi naturæ consentaneæ, quantitates, numeri, magnitudines, habitus, profectus, actiones, passionesque videlicet naturales, et motus, et status tum universali tum particulari conditione ex eorum numero sunt, quæ sunt ibi, et inde proveniunt. Pro tempore autem illic regnat æternitas, sed pro loco illic ratione quadam intellectuali aliud reperitur in alio. Cum igitur illic simul omnia sint, quicquid potissimum ex illis acceperis, essentia est, intellectualisque natura et vitæ compos existit. Sic utique ibi est idem et alterum

562 στάσις, καὶ κινούμενον, καὶ ἑστὼς, καὶ οὐσία, καὶ ποιὸν, καὶ πάντα
C οὐσία· καὶ γὰρ ἐνεργεία οὐ δυνάμει τὸ ὂν ἕκαστον, ὥστε οὐ κεχώρι-
σται τὸ ποιὸν ἑκάστης οὐσίας. Ἆρ' οὖν μόνα τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ
ἐκεῖ, ἢ καὶ ἄλλα πλείω; ἀλλὰ πρότερον περὶ τῶν κατὰ τέχνην σκε-
563 πτέον· κακοῦ γὰρ οὐδενός· τὸ γὰρ κακὸν ἐνταῦθα ἐξ ἐνδείας καὶ
στερήσεως καὶ ἐλλείψεως, καὶ ὕλης ἀτυχούσης πάθος, καὶ τοῦ ὕλῃ
ὡμοιωμένου.

A Τὰ οὖν κατὰ τέχνην καὶ αἱ τέχναι. Τῶν δὴ τεχνῶν ὅσαι μιμη-
τικαὶ, γραφικὴ μὲν καὶ ἀνδριαντοποιΐα, ὄρχησίς τε καὶ χειρονομία
ἐνταῦθά που τὴν σύστασιν λαβοῦσαι, καὶ αἰσθητῷ προσχρώμεναι
παραδείγματι, καὶ μιμούμεναι εἴδη τε καὶ κινήσεις, τάς τε συμμε-
τρίας ἃς ὁρῶσι μετατιθεῖσαι, οὐκ ἂν εἰκότως ἐκεῖ ἀνάγοιντο, εἰ μὴ
B τῷ ἀνθρώπου λόγῳ. Εἰ δέ τις ἕξις ἐκ τῆς περὶ τὰ ζῶα συμμετρίας
ὅλων ζώων ἐπισκοποῖτο, μόριον ἂν εἴη δυνάμεως, τῆς κἀκεῖ ἐπισκο-
πούσης καὶ θεωρούσης τὴν ἐν τῷ νοητῷ περὶ πάντα συμμετρίαν.
Καὶ μὴν καὶ μουσικὴ πᾶσα περὶ ἁρμονίαν ἔχουσα καὶ ῥυθμὸν, ἡ μὲν
περὶ ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν ἔχουσα τὰ νοήματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν

1. ἑστὼς] Codd. Mon. C. Marc. C.E. ἑστός. Marc. A. ἑστός.
2. τὸ ὄν] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. τὸ ὄν.
5. καὶ στερήσεως καὶ ἐλλείψεως] Marc. A. καὶ ἐλλ. κ. στερ.
6. καὶ τοῦ] Cod. Mon. C. omittit καί. Quod sequitur ὕλῃ rescripsimus ex Codd. Vat. et Mon. C. Rell. cum Ed. habent ὕλη. Ex Codd. Darm. et Mon. C. Marcc. dedimus ὡμοιωμένου pro eo quod est in Ed. et rell. ὁμοιωμένου.
9. χειρονομία] Codd. Marc. A. Ciz. et Med. B. χειροτομία.
10. λαβοῦσαι] Cod. Vat. λαβοῦσα.
17. ἁρμονίαν] Codd. Ciz. et Vat. ἁρμονίας.

motus et status, mobile et consistens essentia, qualitas, et omnia prorsus essentia. Non enim in potentia, sed in actu ens est unumquodque: quam ob rem qualitas ab unaquaque essentia non secernitur. Sed numquid hæc sola illic sunt, quæ mundo sensibili continentur, an potius et alia multa? Verum prius de his, quæ artibus pertractantur, videtur considerandum: nam malum quidem ibi vel inde nihil: malum enim hic accidit ex indigentia, privatione, defectu. Malum sane est passio quædam infortunatæ materiæ formam minime consequentis: itemque ejus, quod materiæ simile videtur evadere.

XI. *Artificia, quæ vel solum imitatione quadam rerum motionumque naturalium fiunt, vel etiam ab ingenio naturaliter artificioso proveniunt, non habent proprias illic ideas.*

Sed partim rediguntur ad ipsas naturalium ideas, partim ad rationes rerum, numerorum, mensurarum, modorum, animo rationali ingenitas, et ab ideis similibus dependentes. Contemplatio rerum philosophica divinam sapientiam habet ideam, providentia privatim vel publice gubernans divinam providentiam suspicit pro idea tempus, æternitatem.

Sed ut ad artes jam et artificia veniamus: artes, quæ sic imitatoriæ sunt, quemadmodum pictura, statuaria, tripudium, gesticulatio manuum, quum hic quodammodo comparentur atque consistant, et sensibili utantur exemplo, speciesque imitentur et motus: item concinnitates, quas aspiciunt, ad propria transferant, non recte illuc reduci posse videntur, nisi ipsa hominis ratione. Si quis autem habitus ex ipsa concinnitate, quæ animalibus inest, generatim decorum in cunctis consideret animalibus, pars utique facultatis illius erit, quæ illic quoque considerat in mundo divino, concordiamque omnium contemplatur. Quin etiam musica omnis circa consonantiam et modulorum numeros occupata, quatenus numerorum concentusque rationes [quasdam intelligibiles] contemplatur, eodem se modo habet, quo et ratio illa, [quæ numerum ipsum et concentum in se ipsa habet intelligibilem] quæ circa intelligibilem numerum et harmoniam versatur. Quæcunque vero artes res sensibiles fabricant, sicut

εἴη, ὥσπερ καὶ ἡ περὶ τὸν νοητὸν ῥυθμὸν ἔχουσα. Ὅσαι δὲ ποιητικαὶ αἰσθητῶν, τῶν κατὰ τέχνην, οἷον, οἰκοδομικὴ, καὶ τεκτονικὴ, καθ' ὅσον συμμετρίαις προσχρῶνται, ἀρχὰς ἂν ἐκεῖθεν ἔχοιεν, καὶ τῶν ἐκεῖ φρονήσεων. Τῷ δὲ αἰσθητῷ ταῦτα συγκερασάμεναι, τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἶεν ἐκεῖ ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· οὐ μὴν οὐδὲ γεωργία συλλαμβάνουσα αἰσθητῷ φυτῷ, ἰατρική τε τὴν ἐνταῦθα ὑγίειαν θεωροῦσα, ἥτε περὶ ἰσχὺν τήνδε καὶ εὐεξίαν. Ἄλλη γὰρ ἐκεῖ δύναμις καὶ ὑγίεια, καθ' ἣν ἀτρεμῆ πάντα, καὶ ἱκανὰ ὅσα ζῶα. Ῥητορεία δὲ καὶ στρατηγία, οἰκονομία τε καὶ βασιλικὴ, εἴ τινες αὐτῶν τὸ καλὸν κοινωνοῦσι ταῖς πράξεσιν, εἰ ἐκεῖνο θεωροῖεν, μοῖραν ἐκεῖθεν εἰς ἐπιστήμην ἔχουσιν ἐκ τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐκεῖ. Γεωμετρία δὲ τῶν νοητῶν οὖσα τακτέα ἐκεῖ· σοφία τε ἀνωτάτω, περὶ τὸ ὂν οὖσα. Καὶ περὶ μὲν τεχνῶν καὶ τῶν κατὰ τέχνας ταῦτα. 563 C D

Εἰ δὲ ἀνθρώπου ἐκεῖ, καὶ λογικοῦ ἐκεῖ, καὶ τεχνικοῦ, καὶ αἱ τέχναι νοῦ γεννήματα οὖσαι, χρὴ δὲ καὶ τῶν καθ' ὅλου λέγειν τὰ εἴδη εἶναι, οὐ Σωκράτους, ἀλλ' ἀνθρώπου. Ἐπισκεπτέον δὲ περὶ ἀνθρώπου, εἰ καὶ ὁ καθ' ἕκαστα. τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, ὅτι μὴ τὸ αὐτὸ ἄλλο ἄλλῳ. 564 A

1. καὶ ῥυθμὸν] Codd. Ciz. Marc A. Mon. C. Vat. ἀριθμόν. Idem habet Marc. C. in marg.
2. τῶν κατὰ] Cod. Vat. σῶν τῶν κατά.
6. ὑγίειαν] Codd. Ciz. et Vat. ὑγιείαν.
7. τήνδε] Cod. Vat. τὴν δέ. In seqq. Marc. C.E. ἀτρεμεῖ pro ἀτρεμῆ.
8. δὲ καὶ] Cod. Med. B. a pr. m. τὶ ναί.
9. στρατηγία] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. στρατηγία. Et sic correxi. Mox Marc. C.E. οἰκονομία δέ: iidem τῷ καλῷ pro τὸ καλόν.
11. τῶν νοητῶν] Abest τῶν a Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. In Cod. Med. A. est τὸν νοητὸν, supra lin. ut Ed. Est etiam νοητὸν in Codd. Marc. C.E.
14. καὶ αἱ] Cod. Ciz. omittit αἱ.
16. ἀλλὰ ἀνθρώπου] Codd. Marc. A C.E. Mon. C. Ciz. ἀλλ' ἀνθρώπου. Vat. ἀλλὰ αὐτό. Illud recepimus.
ib. περὶ ἀνθρώπου] Cod. Vat. περὶ ἀνθρώπους.
17. μὴ τὸ αὐτὸ] Marc. C. μὴ καὶ τὸ αὐτό.

architectus et faber, quatenus utuntur proportionibus mensurarum, initium inde et nonnihil sapientiæ illius habere videntur. Quum vero regulas mensurarum cum materia sensibili misceant, non omnino inde dependent: nisi forte quantum in homine sunt: quinetiam neque agricultura corporeis plantis afferens auxilium: item medicina sanitatem curans humanam, rursus quæ robur firmumque corporis habitum præstat hominibus. Alia enim potestas illic viget et sanitas, per quam animalia omnia firmitatem habent sufficientem. Proinde ars oratoria, et exercitus præfectura, disciplinaque rei familiaris et publicæ, si quando in actionibus honestum ipsum observant, supernamque considerant honestatem, sortem sane inde ad scientiam habent, ex illa, quæ ibi viget, scientia. Tum vero geometria ad intelligibilia pertinens illic est collocanda: Sapientia quoque similiter quæ circa ens ipsum per excelsa versatur. Ac de artibus quidem artiumque muneribus hactenus.

XII. *In ipsa hominis rationalis intellectualisque idea summatim continetur omnis artificiosa facultas et ingenio processura.*

Omnes formales inter individua differentiæ non contingentes ex diversitate materiarum vel locorum, illic ideas habent, sed virtute quadam potius, quam actu proprio, scilicet quatenus in speciebus ipsis, quarum proprie et præcipue sunt ideæ, continentur varii quidam singularesque formarum modi, inde quandoque pullulaturi.

Jam vero si hominis illic est idea, est et rationalis, est artificiosi similiter. Sunt illic præterea artes, quæ mente concipiuntur, et pariuntur ut proles. Dicendum quoque est, universalium species illic existere non Socratis videlicet, sed potius hominis: tametsi de homine præcipue considerandum est, numquid ibi singularis etiam sit idea. Singularis, inquam, propterea, quod non idem est vel habet aliud atque aliud singulare. Hic quidem simus est, ille vero est aquilinus. Ejusmodi vero proprietates ponendæ in hominis

564 οἷον ὅτι ὁ μὲν σιμὸς, ὁ δὲ γρυπός· γρυπότητα μὲν καὶ σιμότητα διαφορὰς ἐν εἴδει θετέον ἀνθρώπου, ὥσπερ ζώου διαφοραί εἰσιν· ἥκειν δὲ καὶ παρὰ τῆς ὕλης, τὸ τὸν μὲν τοιάνδε γρυπότητα, τὸν δὲ τοιάνδε, καὶ χρωμάτων διαφορὰς, τὰς μὲν ἐν λόγῳ οὔσας, τὰς δὲ καὶ ὕλην καὶ τόπον διάφορον ὄντα ποιεῖν.

A Λοιπὸν δὲ εἰπεῖν, εἰ μόνα τὰ ἐν αἰσθητῷ ἐκεῖ, ἢ καὶ ὥσπερ ἀνθρώπου ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἕτερος, οὕτω καὶ ψυχῆς αὐτοψυχὴ ἑτέρα ἐκεῖ, καὶ νοῦ αὐτονοῦς. Λεκτέον δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι οὐ πάντα δεῖ, ὅσα ἐνταῦθα, εἴδωλα νομίζειν ἀρχετύπων, οὐδὲ ψυχὴν, εἴδωλον εἶναι αὐτοψυχῆς, τιμιότητι δὲ ἄλλην ἄλλης διαφέρειν, καὶ εἶναι καὶ ἐν-
B ταῦθα, ἴσως δὲ οὐχ ὡς ἐνταῦθα αὐτοψυχήν· εἶναι δὲ ψυχῆς ὄντως οὔσης ἑκάστης καὶ δικαιοσύνην δή τινα καὶ σωφροσύνην, καὶ ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν ψυχαῖς ἐπιστήμην ἀληθινὴν, οὐκ εἴδωλα, οὐδὲ εἰκόνας ἐκείνων, ὡς ἐν αἰσθητῷ, ἀλλὰ ταὐτὰ ἐκεῖνα, ἄλλον τρόπον ὄντα ἐνταῦθα· οὐ γὰρ ἔν τινι τόπῳ ἀφωρισμένα ἐκεῖνα· ὥστε, ὅπου ψυχὴ
C σώματος ἐξανέδυ, ἐκεῖ κἀκεῖνα· ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς κόσμος, μοναχοῦ, ὁ δὲ νοητὸς, πανταχοῦ. Ὅσα μὲν οὖν ψυχὴ ἡ τοιαύτη ἐνταῦθα,

3. δὲ καὶ] Codd. omnes μὲν καί. Quod recepi.
4. διαφορὰς] Cod. Vat. διαφορᾶς.
7. οὕτω καὶ] Ita cum Ed. nonnisi Darm. Marc. B. et Med. A. (ex corr.) Reliqui omnes εἰ καί.
ib. ἑτέρα ἐκεῖ] Codd. Ciz. Marc. A.E. Mon. C. Med. B. Vat. ἐκεῖ ἑτέρα.
10. εἶναι καὶ] Cod. Vat. εἶναι μέν. Proximum ψυχῆς abest a Codd. Mon. C. Marc. A. scribitur ψυχὴν in Marc. C.
12. δικαιοσύνην] Post hanc vocem Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. addunt δεῖ τινα, Darm. Marc. B. Med. A. Vat. δή τινα. Marc. C.E. εἶναι δεῖ τινα. Illud recepi.
13. εἴδωλα] Cod. Ciz. εἴδωλον. Mox Med. B. εἰκόνες pro εἰκόνας.
14. ταὐτὰ] Cod. Vat. ταῦτα cum Marc. A.C.E.
15. ἔν τινι] Marc. A. ἔν τινι.
17. ἡ τοιαύτη] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. ἐκεῖ ἡ τοιαύτη.

forma sunt, tanquam formarum differentiæ quædam, sicut et animalis suæ differentiæ sunt. Sed a materia proficisci, quod hic quidem hac conditione, ille vero illa potius sit aquilinus: et colorum similiter differentias alias quidem existimare debemus in ratione et forma consistere, alias autem ex materia locique diversitate contingere.

XIII. *Res quælibet materialis ad suam ideam se habet, ut imago picturaque ad substantiam vivam.*

Animæ vero mentesque et consummatæ virtutes earum extra ideam veræ res existunt, quemadmodum in idea: nec tam æquivoca, quam univoca denominatione sunt eadem: nec differunt ut homo pictus a vivo, sed potius sicut puer a viro.

Reliquum est indagare, num sola illic sint, quæ sensibili ordine continentur: an etiam, sicut aliud quiddam est noster hic homo, aliud ipse homo, sic aliud ibi sit ipsa anima, quam hæc anima: similiter hæc mens, et ipsa mens aliud. Dicendum igitur primo quidem, non omnia, quæ hic sunt, existimanda esse exemplarium simulachra, neque animam esse ipsius animæ simulachrum, veruntamen alteram alteri dignitate præstare: atque hic quoque esse: forsan vero non, quatenus hic est, animam ipsam esse. Cum vero anima quælibet re vera sit, esse quoque justitiam quandam et temperantiam in animabus quoque hic habitantibus et scientiam præterea veram, neque imagines duntaxat neque similitudines illorum tanquam in sensibili loco versantes, sed eadem illa alio quodam pacto hic existentia: non enim in loco quodam determinata sunt illa. Quapropter, ubi anima emergit e corpore, ibidem sunt et illa: mundus namque sensibilis uno tantum loco determinatur: mundus autem intelligibilis est ubique. Quotcunque igitur anima talis hic habet, eadem rursus et ibi. Quam ob rem si ea, quæ in loco sensibili esse dicuntur, intelligantur esse, quæ in genere visibilium numerantur, non solum, quæ sunt in mundo sensibili, sunt et ibi, sed plura illic existunt. Si autem sic in

ταῦτα ἐκεῖ· ὥστε εἰ τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ τὰ ἐν τοῖς ὁρωμένοις λαμβάνοιτο, οὐ μόνον ὄντα ἐν τῷ αἰσθητῷ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ πλείω· εἰ δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ λέγοιτο, συμπεριλαμβανομένων καὶ ψυχῆς καὶ τῶν ἐν ψυχῇ, πάντα ἐνταῦθα, ὅσα κἀκεῖ. 564

Τὴν οὖν τὰ πάντα περιλαβοῦσαν ἐν τῷ νοητῷ φύσιν ταύτην ἀρ- A
χὴν θετέον. Καὶ πῶς τῆς μὲν ἀρχῆς τῆς ὄντως ἑνὸς καὶ ἁπλοῦ πάντη οὔσης, πλήθους δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὄντος; πῶς παρὰ τὸ ἓν, καὶ πῶς πλῆθος; καὶ πῶς τὰ πάντα ταῦτα; καὶ διὰ τί νοῦς ταῦτα καὶ πόθεν, λεκτέον ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἀρχομένοις. Περὶ δὲ τῶν ἐκ σήψεως 565
καὶ τῶν χαλεπῶν, εἰ κἀκεῖ εἶδος, καὶ εἰ ῥύπου καὶ πηλοῦ λεκτέον, ὡς ὅσα κομίζεται νοῦς ἀπὸ τοῦ πρώτου, πάντα ἄριστα, ἐν οἷς εἴδεσιν οὐ ταῦτα, οὐδ' ἐκ τούτων νοῦς, ἀλλὰ ψυχὴ παρὰ νοῦ λαβοῦσα παρὰ ὕλης ἄλλα, ἐν οἷς ταῦτα. Περὶ δὲ τούτων σαφέστερον λεχθήσεται ἐπανελθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀπορίαν, πῶς ἐξ ἑνὸς πλῆθος· ὅτι δὲ τὰ σύν- B
θετα εἰκῇ ὄντα, οὐ νῷ, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῶν αἰσθητὰ συνελθόντα, οὐκ ἐν εἴδεσι, τά τε ἐκ σήψεως ψυχῆς, ἄλλο τι ἴσως ἀδυνατούσης· εἰ δὲ μή, ἐποίησεν ἄν τι τῶν φύσει· ποιεῖ γοῦν ὅπου δύναται· περὶ δὲ τῶν

1. *τὶ τὰ ἰν*] Codd. Ciz. et Vat. *τὶ καὶ τὰ ἰν*. Verba *τὰ ἰν τοῖς—αἰσθητῷ* desunt in Cod. Marc. A.
2. *τὰ ὄντα*] Omittitur *τὰ* in Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marc. C.E. Quare delevi.
5. *τὰ πάντα*] *τὰ* omissum in Marc. A.
ib. *περιλαβοῦσαν*] Cod. Vat. *περιλαμβανοῦσαν* (sic).
7. *καὶ πῶς πλῆθος*] Desunt hæc in Cod. Vat.
9. *ἀρχομένοις*] Cod. Vat. *ἀρχομένους*. Vocem *ἀρχῆς* omittit Marc. A.
11. *εἴδεσιν*] Cod. Vat. *δὲ εἰσιν*.
13. *ὕλης, ἀλλὰ ἰν*] Marc. A.C.E. *ὕλης ἄλλα, ἰν*. Et sic correxi.
15. *αἰσθητὰ συνελθόντα, οὐκ*] Cod. Vat. *αἰσθητά. συνελθόντα δὲ οὐκ—*
16. *ἄλλο τι*] Cod. Vat. *ἀλλ' ὅτι*.
ib. *μὴ, ἐποίησεν ἄν τι*] Cod. Vat. *μὴ ἐκ τοιησιως ἀντι*.
17. *δὲ τῶν*] Cod. Vat. omittit *τῶν*.

mundo esse dicantur, ut simul et anima, et quæ insunt animæ, comprehendantur, nimirum hic sunt omnia, quæ sunt et ibi.

XIV. *Multa putrefactione casu quodam præter ideas accidunt et deformia: quoniam vegetalis animæ pars, quæ est ultimum divinorum, non potest omnino materiam superare.*

Nec etiam ideas habent, quæ absque ordine certo ad finem directo nonnunquam in unum confluunt. In ipsa hominis idea continentur artes ingeniosæ atque necessariæ. Ipsa anima est idea animæ: huic proxima est anima penitus intellectu formata. Longius vero distat anima eadem universalem quandoque mundi providentiam in se fingens, longissime tandem eadem anima particulari providentiæ jam addicta.

Numquid igitur hanc naturam in genere intelligibili omnia continentem, esse principium ipsum existimare debemus? Sed quonam pacto? quippe cum ipsum re vera principium omnino unum sit, atque simplex, in ipsa vero entium plenitudine sit necessario multitudo. Sed iterum quonam modo natura plenitudoque talis præter ipsum unum est ab uno? et quomodo hæc inde profluit multitudo? quave conditione hæc omnia? Item cur intellectus hæc, et unde? De his sane alibi, alio quodam exordio est dicendum. Ubi vero quæritur, numquid ibi sit species eorum etiam, quæ ex putrefactione fiunt, difficiliumque et admodum molestorum: item sordium atque cœni, dicendum est: quotcunque mens ducit a primo, omnia esse optima, in quibus utique speciebus hæc non insunt: neque ex his mentem accipere, sed animam a mente quidem accipere multa, admittere insuper a materia [plurima], alia in quibus hæc accidunt. Verum de his apertius explanabitur, si ad dubitationem illam regrediamur, qua quæritur, quomodo ex uno profluat multitudo. Jam vero constat, illa composita, quæ temere frustraque fiunt, nec mente, sed suo quodam impetu in hoc sensibilium genere confluunt, speciebus ipsis minime contineri.

565 *τεχνῶν ὅτι ἐν αὐτοανθρώπῳ περιέχονται, ὅσαι τέχναι ἀναφέρονται πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἀνθρώπῳ, πρότερον δὲ ἄλλην καθ' ὅλου, καὶ τῆς καθ' ὅλου αὐτοψυχὴν, ἤτοι τὴν ζωὴν τὴν ἐν νῷ, πρὶν γενέσθαι ψυχὴν, ἵνα καὶ γένηται αὐτοψυχὴν ἐκείνην λέγειν.*

1. *τῷ ἀνθρώπῳ*] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A. *αὐτοανθρώπῳ*. Quod recepi. Sed Med. A. a pr. m. habet *αὐτοανθρώπῳ*. Darm. Marc. B.C.E. *αὐτῷ ἀνθρώπῳ*.

3. *αὐτοψυχὴν*] Cod. Vat. *αὐτοψυχία*.

ib. *ζωὴν τὴν ἐν*] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. *ζωὴν ἢ ἐν*. Ciz. *ζωὴν, ἢ τὴν ἐν*. In Cod. Marc. C. paginæ intervallo interposito Enn. VI. lib. IV. incipit.

Præterea, quæ putrefactione fiunt, ex quadam animæ sorte contingere, tunc forsan aliud non potentis: alioquin fecisset procul dubio aliquid naturæ potius consentaneum. Facit igitur ubi et quomodo potest. Patet quin etiam, eas artes in superna ipsa natura hominis contineri, quæcunque referuntur ad illa, quæ sunt generi hominum naturalia: priorem vero cæteris universaliorem esse, et universali priorem ipsam animam, aut vitam in mente priusquam evaderet anima, ut et fiat inde hæc anima, et contingat illam præcipue ipsam animam appellare.

LIBRORUM SEXTÆ ENNEADIS PLOTINI PHILOSOPHI SERIES,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

I. *Primus liber de Generibus entis.*
II. *Secundus quoque de Generibus entis.*
III. *Tertius etiam de Generibus entis.*
IV. *Quartus, Quod ens unum idemque existens, simul sit ubique totum.*
V. *Quintus iterum, Quod ens unum idemque existens simul ubique sit totum.*
VI. *Sextus, de Numeris.*
VII. *Septimus, Quomodo multitudo idearum extat: atque de Ipso bono.*
VIII. *Octavus, de Libertate, et voluntate ipsius unius.*
IX. *Nonus, de Ipso bono vel uno.*

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Α.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER I.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ.

De generibus entis.

ΠΕΡΙ τῶν ὄντων, πόσα καὶ τίνα, ἐζήτησαν μὲν καὶ οἱ πάνυ πα- 566
λαιοί. οἱ μὲν ἕν, οἱ δὲ ὡρισμένα, οἱ δὲ ἄπειρα εἰπόντες, καὶ τούτων
ἕκαστοι οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο εἰπόντες τὸ ἕν, οἱ δὲ τὰ πεπερασ- B
μένα καὶ αὐτὰ ἄπειρα εἰπόντες, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς ἐξετασθεῖσαι
αὗται αἱ δόξαι ἱκανῶς, ἀφετέαι ἡμῖν. Ὅσα δὲ ἐξετάσαντες τὰ ἐκεί-
νων ἔθεντο ἐν γένεσιν ὡρισμένοις αὐτοὶ, περὶ τούτων ἐπισκεπτέον,
οἳ οὔτε ἓν θέμενοι, ὅτι πολλὰ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ἑώρων, οὔτε ἄπειρα,

7. ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ] Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C. addunt *πρῶτον*. Vat. *βιβλίον*. A. Marc. B. *λόγος α'*.

9. *παλαιοὶ, ἓν. οἱ δὲ*] Cod. Med. A. (ex corr.) *παλαιοί. οἱ μὲν ἕν, οἱ δέ*. Med. B. *πάλαι* pro *παλαιοί*. Illud recepi.

11. *οἱ μὲν ἄλλο*] Codd. Ciz. et Vat. *οἱ μὲν ἄλλο τὸ ἕν*. Darm. *οἱ μὲν ἕν*. Marc. A. habet *οἱ μὲν, ἄλλοι, οἱ δὲ ἄλλο τὸ ἕν*.

ib. *εἰπόντες τὸ ἓν, οἱ δὲ*] Desunt hæc verba in Cod. Ciz. In Codd. Mon. C. Med. B. deest *εἰπόντες*; a Cod. Vat. abest *εἰπόντες τὸ ἕν*. In Cod. Med. B. post *εἰπόντες* supra lin. additur *οἱ μέν*.

ib. *τὰ πεπερασμένα*] Cod. Ciz. *τά τε* pro *τα*.

12. *καὶ αὐτὰ*] Codd. Ciz. Vat. Mon. C. Marc. A. *καὶ αὖ τά*.

ib. *καὶ τοῖς*] Cod. Ciz. *καὶ τούς*.

13. *Ὅσα δὲ*] Codd. Mon. C. et Vat. *ὅ* pro *δέ*.

14. *καὶ αὐτοὶ*] Abest *καὶ* a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Quare delevi.

15. *οἳ οὔτε ἕν*] Cod. Darm. *οἱ μὲν τὸ ἕν*.

I. *Multas de rerum generibus quæstiones tangit: nihil vero in hoc capite definire videtur.*

VETUS admodum quæstio est, quotnam et quæ sint, quæ esse dicuntur. Alii quidem ens unum tantum, alii vero plura, sed definita: alii denique infinita dixerunt, horumque singuli, alii aliud in medium attulerunt, sive unum, sive finita, sive infinita posuerint. Cum vero opiniones ejusmodi a posterioribus satis jam examinatæ fuerint, nobis sunt in præsentia dimittendæ: eorumque duntaxat opinio consideranda est, qui discussis antiquioribus determinata quædam re-

566 ὅτι μήτε οἷόν τε μήτ' ἐπιστήμη ἂν γένοιτο, τά τε πεπερασμένα εἰς
C ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅτι τὰ ὑποκείμενα οὐκ ὀρθῶς, οἷον στοιχεῖα· γένη δέ
τινα οὗτοί εἰρήκασιν, οἱ μὲν δέκα, οἱ δὲ ἐλάττω· εἶεν δ' ἂν τινες οἱ
πλείω τούτων. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς γένεσι διαφορά· οἱ μὲν γὰρ τὰ
γένη ἀρχὰς, οἱ δὲ αὐτὰ τὰ ὄντα τῷ γένει τοσαῦτα. Πρῶτον τοίνυν 5
τὴν διαιρουμένην εἰς δέκα τὰ ὄντα ληπτέον, ἀνασκοποῦντας πότερα
δέκα γένη δεῖ νομίζειν αὐτοὺς λέγειν, κοινοῦ ὀνόματος τυχόντα τοῦ
D ὄντος, ἢ κατηγορίας δέκα. Ὅτι γὰρ οὐ συνώνυμον τὸ ὂν ἐν ἅπασι
λέγουσι, καὶ ὀρθῶς λέγουσι· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο πρῶτον ἐρωτητέον,
πότερα ὁμοίως ἔν τε τοῖς νοητοῖς, ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς τὰ δέκα, ἢ ἐν 10
μὲν τοῖς αἰσθητοῖς ἅπαντα, ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς, τὰ μὲν εἶναι, τὰ δὲ
μὴ εἶναι· οὐ γὰρ δὴ ἀνάπαλιν. Οὗ δὴ ἐξεταστέον τίνα κἀκεῖ τῶν
567 δέκα, καὶ εἰ τὰ ἐκεῖ ὄντα ὑφ' ἓν γένος ὑπακτέον τοῖς ἐνταῦθα, ἢ
ὁμωνύμως ἥτε ἐκεῖ οὐσία ἥτε ἐνταῦθα. Ἀλλ' εἰ τοῦτο, πλείω τὰ
γένη, εἰ δὲ συνωνύμως, ἄτοπον τὸ αὐτὸ σημαίνειν τὴν οὐσίαν, ἐπί 15
τε τῶν πρώτως ὄντων καὶ τῶν ὑστέρων, οὐκ ὄντος γένους κοινοῦ, ἐν
οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. Ἀλλὰ περὶ τῶν νοητῶν, κατὰ τὴν δι-
αίρεσιν οὐ λέγουσιν· οὐ πάντα ἄρα τὰ ὄντα διαιρεῖσθαι ἐβουλήθησαν,
B ἀλλὰ τὰ μάλιστα ὄντα παραλελοίπασιν.

1. ὅτι μήτ'] Codd. omnes ὅτι μήτε οἷόν τε, μήτ', excepto Marc. B. In seqq. pro τά τε est τὰ in Marc. A. Illa μήτε οἷόν τε recepimus.
4. οἱ μὲν γὰρ] Cod. Vat. ἡ μὲν γάρ.
6. δέκα τὰ ὄντα] Marc. A. δεκάδα τὰ ὄντα.
ib. πότερα] Cod. Vat. πότερον.
7. γένη δεῖ] Cod. Ciz. γένη δεῖν.
8. κατηγορίας δέκα] Marc. A. δέκα κατηγορίας.
9. ἐκεῖνο] Cod. Vat. ἐκεῖθεν.
10. τὰ δέκα—αἰσθητοῖς] Cod. Vat. omittit hæc.
12. Οὗ δὴ] Cod. Med. A. οὗ δὲ, supra lin. δή.
19. παραλελοίπασι] Marc. A. παραλελοίπασιν. Et sic correxi.

rum genera posuerunt: qui sane neque susceperunt unum, quoniam multa etiam in rebus intelligendis esse viderunt, neque rursus infinita admittere voluere, quoniam neque id fieri posset, neque ulla prorsus scientia foret. Finita vero in ipsorum numerum redigentes, cum non recte possent hæc elementa dicere, quoniam subjecta sibi multa comprehenderent, nimirum hæc genera quædam potius appellarunt: alii quidem decem, alii vero pauciora. Forsan etiam non deessent, qui plura insuper nobis adducerent. Est autem in generibus etiam differentia: nam alii genera esse principia voluerunt: alii res ipsas totidem esse genere. Principio igitur eorum sententia, qui res omnes partiti sunt in decem, nobis accipienda videtur, investigaturis, numquid decem genera esse velint, commune nomen entis habentia, sive prædicamenta decem. Nam et ipsi fatentur, ens ipsum non esse in cunctis univocum, et recte fatentur: imo vero illud prius interrogandum, num illa decem tam rebus intelligendis quam sentiendis similiter insint, an potius in sentiendis omnia? In his vero, quæ ad intelligentiam pertinent, alia quidem sint, alia vero nequaquam? Vicissim autem hæc se habere nemo utique dixerit. Ubi certe videtur investigandum, quæ potissimum e numero decem intelligibili naturæ conveniant. Et numquid, quæ illic sunt, sub eodem genere, sub quo hæc nostra, sint colligenda, an potius, quæ illic est, et quæ hic, equivoce dicatur essentia? Verum si æquivoce, plura sunt genera: si autem univoce, statim absurdum est essentiam idem significare, tum in his, quæ primo sunt, tum in his, quæ posterius: quippe cum non unum in eis commune sit genus, in quibus aliud quidem prius est, aliud vero posterius: sed de rebus ad intelligentiam pertinentibus secundum divisionem non loquuntur. Non igitur omnia omnino, quæ sunt, dividere voluerunt, sed, quæ maxime sunt, potius dimisere.

567

Πάλιν οὖν ἆρα γένη νομιστέον εἶναι; καὶ πῶς ἓν γένος ἡ οὐσία; A
ἀπὸ γὰρ ταύτης πάντως ἀρκτέον. Ὅτι μὲν ἓν, ἐπί τε τῆς νοητῆς, ἐπί τε τῆς αἰσθητῆς κοινὸν εἶναι, ἀδύνατον τὸ τῆς οὐσίας, εἴρηται. Καὶ προσέτι ἄλλο τι ἔσται πρό τε τῆς νοητῆς καὶ πρὸ τῆς αἰσθητῆς, ἄλλο τι ὂν κατηγορούμενον κατ' ἀμφοῖν, ὃ οὔτε σῶμα οὔτε ἀσώματον ἂν εἴη· ἔσται γὰρ ἢ τὸ σῶμα ἀσώματον, ἢ τὸ ἀσώματον σῶμα. Οὐ μὴν ἀλλὰ ἐπ' αὐτῶν τῶν τῇδε οὐσιῶν ζητητέον, τί κοινὸν ἐπὶ τῆς B
ὕλης καὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν. Πάντα γὰρ ταῦτα οὐσίας λέγουσιν εἶναι, καὶ οὐ τὸ ἴσον εἰς οὐσίαν ἔχειν, ὅταν μᾶλλον λέγηται τὸ εἶδος οὐσία ἢ ἡ ὕλη· καὶ ὀρθῶς· οἳ οὐδ' ἂν εἴποιεν τὴν ὕλην μᾶλλον. Αἱ δὲ πρῶται λεγόμεναι οὐσίαι, πρὸς τὰς δευτέρας τί ἂν ἔχοιεν κοινόν; ὁπότε παρὰ τῶν προτέρων ἔχουσιν αἱ δεύτεραι τὸ οὐσίαι λέγεσθαι. ὅλως δὲ τί ἐστιν ἡ οὐσία εἰπεῖν οὐκ ἔστιν. οὐδὲ γὰρ, εἰ τὸ C
ἴδιόν τις ἀποδοίη, ἤδη ἔχει τὸ τί ἐστι, καὶ ἴσως οὐδὲ τὸ ἓν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐπὶ πάντων ἁρμόσει.

Ἀλλ' ἆρα μίαν τινὰ κατηγορίαν λεκτέον, ὁμοῦ συλλαβοῦσι τὴν A
νοητὴν οὐσίαν, τὴν ὕλην, τὸ εἶδος, τὸ ἐξ ἀμφοῖν; οἷον εἴ τις τὸ τῶν

1. ἆρα] Cod. Ciz. ἄρα. In marg. Cod. Marc. A. ad h. l. scriptum est: περὶ τῆς οὐσίας.
ib. ἡ οὐσία] Codd. Ciz. et Vat. omittunt ἡ.
4. καὶ πρὸ τῆς] Marc. A. καὶ πρὸς τῆς.
7. τῶν τῇδε] Codd. Marc. A. Mon. C. omittunt τῶν.
ib. τὸ κοινὸν] Codd., præter Mon. C., omnes τί κοινόν. Quare correximus.
ib. τῆς ὕλης] Cod. Vat. omittit τῆς.
9. ἴσον] Codd. Mon. C. Marc. A.B. et Ciz. ἴσον.
10. ὀρθῶς· οἳ οὐδ'] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. ὀρθῶς οἳ δ'. Med. A. et Vat. omittunt οἵ, sed in Med. A. supra lin. additum est.
12. διὑτεραι] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Med. A.B. post h. v. addunt τό. Unde recepi.
14. οὐδὲ τὸ] Cod. Darm. οὐδ' ἂν τό.
15. δεκτικὸν] Cod. Ciz. δεκτικῶν.
16. συλλαβοῦσι] Sc. ἡμῖν. Marg. Ed. συλλαβοῦσαν.

II. *Non facile concedendum est, res incorporeas simul atque corporeas, item formam atque materiam, et compositum et singulare atque universale in uno substantiæ genere convenire.*

Quærendum est iterum, numquid hæc existimanda sint genera: et quomodo substantia unum genus sit. Ab hac enim omnino videtur incipiendum: Dictum quidem est, non posse genus unum substantiæ esse commune intelligibili sensibilique naturæ. Nam sic etiam aliud quiddam erit super intelligibilem sensibilemque substantiam de utrisque communiter prædicatum, quod quidem neque corpus, nec incorporeum erit: alioquin sive genus illud corpus sit, sequetur, quod sub eo incorporeum dicitur, esse corpus: sive sit incorporeum, sequetur iterum, quod sub eo corpus dicitur, incorporeum esse. Quin etiam in his, quæ hic a nobis substantiæ appellantur, quærendum est, quidnam commune sit materiæ et formæ atque composito. Hæc enim omnia substantias esse aiunt, neque tamen æque substantias esse: quandoquidem forma magis, quam materia, substantia dicitur, et recte quidem: quanquam alii forte dicerent, materiam magis esse substantiam. Præterea substantiæ, quæ primæ dicuntur, quidnam commune cum substantiis secundis habebunt? quandoquidem secundæ substantiæ a primis id ipsum habent, ut substantiæ appellentur. Omnino vero apud eos, quidnam sit substantia, explicare non datur. Neque enim, si quis etiam proprium substantiæ nobis assignet, jam, quid ipsa sit, assecutus erit: ac forte, quod tanquam proprium substantiæ assignatur, scilicet quod unum atque idem numero contraria vicissim suscipere possit, substantiis omnibus convenire videtur.

III. *Quas Peripatetici substantias nominant, probabilius est in una serie deinceps ab uno dependente dispositas esse, quam in eadem natura congruere.*

Verum numquid unum quiddam prædicamentum esse dicendum est, sub quo communiter

567 Ἡρακλειδῶν γένος ἕν τι λέγοι, οὐχ ὡς κοινὸν κατὰ πάντων, ἀλλ' ὡς
ἀφ' ἑνός. Πρώτως γὰρ ἡ οὐσία ἐκείνη, δευτέρως δὲ καὶ ἧττον καὶ
τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ τί κωλύει μίαν κατηγορίαν τὰ πάντα εἶναι; καὶ
B γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ἀπὸ τῆς οὐσίας τὰ λεγόμενα εἶναι, ἢ ἐκεῖνα μὲν
568 πάθη, αἱ δ' οὐσίαι ἐφεξῆς ἄλλως. Ἀλλὰ γὰρ καὶ οὕτως οὔπω ἔχομεν 5
ἐπερείσασθαι τῇ οὐσίᾳ, οὐδὲ τὸ κυριώτατον λαβεῖν, ἵν' ἀπὸ τούτου
καὶ τὰς ἄλλας. Συγγενεῖς μὲν δὴ οὕτως ἔστωσαν πᾶσαι αἱ λεγόμε-
ναι οὐσίαι, ἔχουσαί τι παρὰ τὰ ἄλλα γένη. Τί ἆρά γε αὐτὸ τοῦτο
τὸ τί, καὶ τὸ τόδε, καὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ μὴ ὑποκείμενον, μηδ' ἐν
ἄλλῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, μηδ' ὅ ἐστιν ἄλλου ὄν, οἷον λευκὸν, ποιότης 10
B σώματος, καὶ ποσὸν, οὐσίας, καὶ χρόνος κινήσεώς τι, καὶ κίνησις
τοῦ κινουμένου; ἀλλ' ἡ δευτέρα οὐσία, κατ' ἄλλου, ἢ ἄλλον τρόπον
τὸ κατ' ἄλλου ἐνταῦθα, ὡς γένος ἐνυπάρχον, καὶ ἐνυπάρχον ὡς μέ-
ρος, καὶ τὸ τί ἐκείνου, τὸ δὲ λευκὸν κατ' ἄλλου, ὅτι ἐν ἄλλῳ. Ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἴδια ἄν τις λέγοι πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἓν οὕτω 15
συνάγοι, καὶ οὐσίας λέγοι, ἓν δέ τι γένος οὐκ ἂν λέγοι, οὐδὲ δηλοῖ
C πως τὴν ἔννοιαν τῆς οὐσίας καὶ τὴν φύσιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα
κείσθω· ἐπὶ τὴν τοῦ ποσοῦ δὲ ἴωμεν φύσιν.

1. *κατὰ πάντων*] Marc. A. *καὶ πάντων*.
2. *Πρωτίρως γὰρ καὶ*] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. *πρώτως*. Pro *καὶ* habent *ἡ* Codd. Mon. C. Marc. A. Darm. (a sec. m.) Med. A. (a sec. m.) B. Vat. Utrumque recepi.
3. *τὰ ἄλλα*] Codd. Marc A.B. Ciz. et Vat. *καὶ τὰ ἄλλα*. Quod recepi.
6. *ἐπιρεἰσασθαι*] Marc. A. *ἀπιρεἰσασθαι*.
ib. *ἵν' ἀπο*] Cod. Vat. *ἵνα ἀπό*.
7. *μὶν δὴ*] Codd. omnes addunt post *δὴ* vocem *οὕτως*, excepto Marc. A., qui habet *δεῖ* (sic). Addidi *οὕτως*, quod legit etiam Ficinus.
8. *αὐτὸ τοῦτο*] Priorem vocem omittit Ciz. posteriorem Vat. In hoc sequitur *τό τι*.
9. *μὴ ὑποκείμενον*] Codd. Marc A. Mon. C. Med. B. *μὴ ἐπικείμενον*. In Cod. Vat. sequitur *μηδὲ*, sed quod mox in Ed. scribitur *μηδὲ*, ante *ὅ* in Vat. est *μηδ'*, et sic etiam in Marcc. Quare correxi.
10. *ἄλλου ὄν*] Cod. Vat. *ἄλλο ὄν*.
13. *γένος ἐνυπάρχον*] Cod. Vat. *ἐνυπάρχον γένος*. Idem omittit verba *καὶ ἐνυπάρχον*.
16. *συνάγοι*] Cod Vat. *συνάγει*.
ib. *δὲ τὸ γένος*] Codd. excepto Vat omnes *δέ τι γένος*. Et sic correxi cum Marsilio.
ib. *δηλοῖ πως*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. *δηλοῖ πω*.
18. *κείσθω*·] Cod. Ciz. pergit: *ἀριθμὸν δὴ πρῶτον ποσὸν λέγουσιν. ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ ποσοῦ ἴωμεν φύσιν. καὶ τὸ συνεχὲς κ.τ.λ.* In Codd. Mon. C. Med. A.B. Darm. Marc. A. Vat. scribitur *ἐπὶ δὲ τὴν*, in Darm. deest *δὲ* post *ποσοῦ*; post idem vocabulum *δὲ* in marg. Marc. B. ponitur.

comprehendamus intelligibilem substantiam, et formam et materiam, atque compositum? Perinde ac si quis Herculidum genus unum aliquid dixerit, non tanquam commune quiddam sit cunctis, sed tanquam ab uno descendant. Primo namque substantia est illa: secundo vero gradu, atque minus reliqua. Verum quidnam prohibet omnia prorsus esse unum prædicamentum? Etenim et reliqua omnia, quæ esse dicuntur, a substantia esse quid prohibet? An forte reliqua quidem passiones quædam ipsius substantiæ sunt, ipsæ vero substantiæ alio quodam pacto deinceps dispositæ sunt? Sed enim neque dum hoc pacto in substantia gradum sistere possumus, neque, quod ejus potissimum sit, accipere, adeo ut ab illo substantias quoque alias capiamus. Proinde cognatæ jam quidem ita sint inter se omnes, quæ substantiæ nominantur, habentes aliquid præter reliqua genera. Quidnam igitur sibi vult hoc ipsum, quod dicitur quid atque quod, et subjectum, et non subjectum, neque esse in alio velut subjecto, neque id ipsum, quod est, alicujus alterius ita esse, sicut albedo est corporis qualitas, et quantitas essentiæ aliquid? Item motionis tempus, et motio ipsius mobilis aliquid? At vero substantia secunda de alio prædicatur. Sed forsan alio modo hæc de alio dicitur, quam reliqua soleant, videlicet tanquam genus, quod velut pars quædam insit, sitque ad illius, in quo est, substantiam attinens: albedo vero sic de alio prædicatur, ut in alio jaceat. Cæterum hæc quidem propria dicet quis ad alia, ideoque ita con-

Ἀριθμὸν δὴ πρῶτον ποσὸν λέγουσι, καὶ τὸ συνεχὲς ἅπαν μέγεθος, 568 A
καὶ τόπον, καὶ χρόνον, τὰ δ' ἄλλα εἰς ταῦτα ἀναφέρουσιν, ὅσα ποσὰ
λέγουσι, καὶ τὴν κίνησιν ποσὸν τῷ τὸν χρόνον, καίτοι ἴσως ἀνάπαλιν
τοῦ χρόνου τὸ συνεχὲς παρὰ τῆς κινήσεως λαβόντος. Εἰ μὲν δὴ τὸ
συνεχὲς ἢ συνεχὲς ποσὸν φήσουσιν εἶναι, τὸ διωρισμένον οὐκ ἂν εἴη
ποσόν· εἰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ συνεχές, τί κοινὸν ἀμφοτέροις B
ἔσται τῷ ποσοῖς εἶναι; τοῖς μὲν γὰρ ἀριθμοῖς τὸ ποσοῖς εἶναι ὑπαρ-
χέτω· καίτοι τοῦτο τὸ λέγεσθαι ποσοῖς ὑπάρχει· οὔπω δὲ τίς ἡ φύ-
σις, καθ' ὃ λέγεται, δηλοῦται. Ἀλλὰ γραμμή γε καὶ ἐπίπεδον καὶ
σῶμα οὐδὲ λέγεται, ἀλλὰ μεγέθη μὲν λέγεται, ποσὰ δὲ οὐ λέγεται,
εἴπερ τότε προσλαμβάνει τὸ ποσὸν λέγεσθαι, ὅταν εἰς ἀριθμὸν ἀχθῇ
δίπηχυ ἢ τρίπηχυ· ἐπεὶ καὶ τὸ σῶμα τὸ φυσικὸν μετρηθὲν γίγνεται C
ποσόν τι, καὶ ὁ τόπος κατὰ συμβεβηκὸς, οὐχ ᾗ τόπος. Δεῖ δὲ μὴ τὸ
κατὰ συμβεβηκὸς ποσὸν λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ καθ' αὑτὸ οἷον ποσό-
τητα. Ἐπεὶ οὐδὲ τοὺς τρεῖς βοῦς ποσὸν, ἀλλὰ τὸν ἐπ' αὐτοῖς ἀριθ-
μόν. Βόες γὰρ τρεῖς δύο κατηγορίαι ἤδη. Οὕτως οὖν καὶ γραμμὴ
τοσήδε δύο κατηγορίαι, καὶ ἐπιφάνεια τοσήδε δύο, καὶ ἡ ποσότης

1. Ἀριθμὸν] In marg. Marc. A. adscriptum est: περὶ τοῦ ποσοῦ.
3. καὶ τὸ ἴσως] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. καίτοι ἴσως. Et sic correxi.
5. ἢ συνεχὲς] Cod. Vat. ἡ συνεχές.
6. συμβεβηκὸς] Post h. v. Codd. Mon. C. Med. A.B. addunt τὸ συνεχές. Eadem habent Codd. Ciz. et Vat. sed omisso συμβεβηκές. Recepi eas voces.
7. τῷ ποσοῖς] Codd. Marc. A. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. τὸ pro τῷ.
ib. τοῖς μὲν—τὸ ποσοῖς εἶναι] Cod. Ciz. omittit hæc.
10. ἀλλὰ μεγέθη—οὐ λέγεται] Desunt hæc in Codd. Mon. C. et Marc. A.
11. προσλαμβάνει] Codd. Mon. C. Marc. A. λαμβάνει.
13. τότος κατὰ] Codd. Ciz. et Vat. post κατὰ addunt τό. Marc. A. omittit ποσόν.
15. Ἐπεὶ] Cod. Vat. ἐπεὶ δί.

gregabit in unum, et substantias appellabit. Unum vero quoddam genus non rite dicet, neque notionem et naturam substantiæ declarabit: sed hæc quidem hic jam finem habeant: ad quantitatis naturam proficiscamur.

IV. *Numerus, continuum, locus, tempus, quæ Peripatetici in uno quantitatis genere collocant, non videntur habere unam naturam cunctis æque communem, sed potius in communi quadam serie deinceps disponi per gradus reductos ad quantitatem primam.*

Numerus quidem solus videtur esse per se quantus, ipsaque quantitas, in hoc ipsa unitas unitatem deinceps unamquamque definit: ad hunc comparata dimensio, quanta sit perpenditur: ad dimensionem locus atque corpus.

Numerum profecto primum quantum dicunt, et omnem continuam magnitudinem, locumque et tempus: reliqua vero, quæcunque quanta dicunt, ad hæc omnia referunt. Sic motum quantum esse aiunt, quantum et tempus, quo transigitur: quamvis forte vicissim videatur agendum: quippe cum tempus continuitatem a motu suscipiat. Jam vero, si continuum, qua ratione continuum est, quantum esse dixerint, sequetur, quod discretum est, non esse quantum: si autem secundum accidens continuum quantum sit, quid commune ambobus erit in hoc ipso, quod sint quanta? Numeris quidem ipsis id communiter insit, ut quanti sint: tametsi hoc ipsum, quod quanti dicantur, satis constat, nondum tamen constat, quæ potissimum sit ipsa natura per quam quanti dicuntur: verum linea et superficies et corpus non ita dicuntur, sed magnitudines dicuntur quidem, quanta vero nequaquam. Siquidem tunc demum assequuntur, ut quanta dicantur, quando ad numerum rediguntur, per quem bicubitum tricubitumve perpenditur: quoniam et corpus naturale cum redigitur ad mensuram, quantum quiddam jam evadit, atque locus per accidens, non qua locus est quantus. Oportet autem non secundum accidens quantum accipere, sed quod quantum sit per se ipsum, ipsam scilicet quantitatem. Quoniam neque tres boves

569 μὲν αὐτῆς ποσὸν, αὐτὴ δὲ ἡ ἐπιφάνεια διὰ τί ποσόν; περατωθεῖσα
γοῦν οἷον τρισὶ γραμμαῖς ἢ τέσσαρσι λέγεται εἶναι ποσόν. Τί οὖν,
μόνον τοὺς ἀριθμοὺς φήσομεν ποσόν; ἀλλ' εἰ μὲν τοὺς καθ' αὑτοὺς
ἀριθμοὺς, οὐσίαι λέγονται οὗτοι, καὶ μάλιστα τῷ καθ' αὑτοὺς εἶναι.
Εἰ δὲ τοὺς ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν, καθ' οὓς ἀριθμοῦμεν, οὐ μονά- 5
B δας, ἀλλὰ ἵππους δέκα καὶ βοῦς δέκα, πρῶτον μὲν ἄτοπον δόξει εἶ-
ναι, εἰ ἐκεῖνοι οὐσίαι, μὴ καὶ τούτους· ἔπειτα δὲ, εἰ μετροῦντες τὰ
ὑποκείμενα ἐνυπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ ἔξω ὄντες, ὥσπερ οἱ
κανόνες καὶ τὰ μέτρα μετροῦσιν. Ἀλλ' εἰ ἐφ' ἑαυτῶν ὄντες λαμβά-
νονται εἰς τὸ μετρεῖν, καὶ μὴ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὔτε ἐκεῖνα ποσὰ 10
τὰ ὑποκείμενα, μὴ μετέχοντα ποσότητος. Αὐτοί τε διὰ τί ποσόν;
C μέτρα γάρ. Τὰ δὲ μέτρα διὰ τί ποσὰ ἢ ποσότης; ἢ ὅτι ἐν τοῖς οὖ-
σιν ὄντες, εἰ μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων ἁρμόττουσι, τοῦτο ὃ λέγονται ἔσον-
ται, καὶ ἐν τῇ λεγομένῃ ποσότητι κείσονται. Καὶ γὰρ ἡ μονὰς αὐ-
τῶν ὁρίζει ἓν, εἶτ' ἔπεισι καὶ ἐπ' ἄλλο, καὶ ὁ ἀριθμὸς ὅσα μηνύει, 15
καὶ μετρεῖ τὸ πλῆθος ἡ ψυχὴ προσχρωμένη. Μετροῦσα οὖν οὐ τὸ τί
ἐστι μετρεῖ, ἓν γὰρ λέγει καὶ δύο, κἂν ὁποιαοῦν καὶ ἐναντία ᾖ, ἀλλ'
D οὐδὲ ἥν τινα διάθεσιν ἔχει, οἷον θερμὸν, ἢ καλὸν, ἀλλ' ὅσα τοῦ πο-
σοῦ. Ἆρα εἴτε καθ' αὐτὸ, εἴτ' ἐν τοῖς μετέχουσι θεωροῖτο αὐτὸς, οὐ

2. *οἷον τρισὶ*] *εἰς τρισὶ* Cod. Marc. A. sed in marg. *γρ. ἢ τέτρασι, λέγ. ποσὸν εἶναι.*
ib. *τέτρασι*] Codd. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. *τέτρασι.*
3. *καθ' αὑτοὺς*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
4. *τῷ καθ' αὑτοὺς*] Cod. Ciz. *τῶν καθ' ἑαυτούς.*
5. *οὐ μονάδας*] Cod. Ciz. omittit *οὐ.*
7. *εἰ μετροῦντες*] Marc. A. *οἱ μετροῦντες.*
8. *ὥσπερ*] Ita Codd. Ciz. Marcc. et Vat. Rell. cum Ed. *ὅσπερ.*
9. *ἐφ' ἑαυτῶν*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. *ἐφ' αὑτῶν.*
12. *τοῖς οὖσιν*] Cod. Vat. *τοῖς οὖσι.*
13. *μηδὲ μιᾷ*] Cod. Ciz. *μηδεμίᾳ.* Marc. B. *μηδεμιᾷ.* Marc. A. *μὴ δὲ μιᾷ.* Illud recepi.
ib. *λέγονται*] Cod. Ciz. *λέγεται.*
17. *ὁποιαοῦν*] Cod. Med. B. *ὁποιανοῦν.*
18. *ἔχοι*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. *ἔχει.* Quod restitui. Sequitur in Ciz. et Vat. *ἢ* pro *οἷον.*
19. *καθ' αὑτὸ*] Codd. omnes *καθ' αὑτὸν*, excepto Marc. B.

velut quantum admittere decet, sed ipsum, qui in eis est, numerum. Boves enim tres duo prædicamenta jam sunt. Sic et linea tanta prædicamenta duo. Tanta quin etiam superficies similiter duo quædam prædicamenta, et quantitas quidem superficiei, ipsum quantum est: ipsa vero superficies curnam sit quantum? Quam ob rem, cum jam determinata est velut tribus lineis aut quatuor, quantum esse censetur. Quid ergo? solosne numeros esse quantum ipsum asseverabimus? Verum si numeros seorsum per se existentes ad id admittimus, hi certe substantiæ judicantur: præsertim quia secundum se ipsos existant. Si autem numeros acceperimus, qui suis participantibus insunt, secundum quos numeramus, non quidem unitates: sed decem equos, decemque boves: primo quidem absurdum esse videbitur, si illi substantiæ sunt, non hos quoque substantias esse: deinde rursus absurdum, si metientes subjecta, eis insint, neque extra sic existant dum metiuntur, quemadmodum regulæ quædam atque mensuræ, quando metiri videntur. At si, in se ipsis interim existentes, ad metiendum accipiantur, neque tanquam subjectis alicubi inhærentes, nimirum neque illa sunt quanta, quæ subjecta sunt, cum per se non participent quantitatem. Ipsi vero curnam quantum esse censentur? mensuræ enim sunt. Mensuræ vero cur quanta sunt, vel quantitas? An forsan, quia in rerum ordine existentes etiamsi nulli aliorum naturæ accommodentur, hoc ipsum tamen, quod dicuntur, erunt? atque in ea, quæ quantitas dicitur, locabuntur? Etenim unitas ipsa eorum determinat unum: deinde se confert ad aliud, et numerus, quanta sint, ibi designat, et anima utens numero multitudinem ipsa meti-

τὰ μετέχοντα, οὐ τὸ τρίπηχυ τοίνυν, ἀλλὰ τὰ τρία. Διὰ τί οὖν καὶ 569
τὰ μεγέθη; ἆρα ὅτι ἐγγὺς τοῦ ποσοῦ, καὶ οἷς ἂν ἐγγίγνηται, ποσὰ
αὐτὰ λέγομεν οὐ τῷ κυρίως ποσῷ, ἀλλὰ μέγα λέγομεν, ὥσπερ πολ-
λοῦ μετέχον ἀριθμοῦ, καὶ μικρὸν ὅτι ὀλίγου; Ἀλλὰ τὸ μέγα αὐτὸ
καὶ τὸ μικρὸν οὐκ ἀξιοῦται ποσὰ εἶναι, ἀλλὰ πρός τι· ἀλλ' ὅμως E
πρός τι λέγουσι, καθ' ὅσον ποσὰ δοκεῖ εἶναι. Σκεπτέον δὲ ἀκριβέ-
στερον. Ἔσται τοίνυν οὐχ ἕν τι γένος ἄλλο ἀριθμὸς μόνος, τὰ δὲ
δευτέρως· οὐ κυρίως τοίνυν ἓν γένος, ἀλλὰ κατηγορία μία συνάγουσα,
καὶ τὰ ἐγγὺς πρὸς τὰ πρώτως καὶ δευτέρως. Ἡμῖν δὲ ζητητέον, πῶς
οἱ καθ' αὑτοὺς ἀριθμοὶ οὐσίαι, ἢ καὶ αὐτοὶ ποσόν τι; ὁποτέρως δ' F
ἂν ἔχωσιν, οὐκ ἂν κοινόν τι ἔχοιεν πρὸς τούτους ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἢ
ὄνομα μόνον.

Ὁ δὲ λόγος καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις, πῶς; πρῶτον δὲ περὶ τοῦ A
λόγου, εἰ βούλει, μετρεῖται μὲν γάρ. Ἀλλὰ λόγος ὢν τοσόσδε ἐστίν· 570
ἢ δὲ λόγος, οὐ ποσόν· σημαντικὸν γὰρ, ὥσπερ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα·
ὕλη δ' αὐτοῦ ὁ ἀὴρ, ὥσπερ καὶ τούτων, καὶ γὰρ σύγκειται ἐξ αὐτῶν.

2. ἆρα] Cod. Vat. cum marg. Ed. ἄρα.
4. μετέχον] Cod. Ciz. μετέχοντος.
ib. ὀλίγου] Cod. Vat. ὀλίγον.
5. ἀλλ' ὅμως] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ἀλλὰ ὅμως. Pro δοκεῖ εἶναι Ed. δοκεῖναι.
7. γένος ἄλλο] Cod. Vat. γένος. ἀλλά.
9. ἐγγὺς πρὸς] Codd. omnes ἐγγύς πως, sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr.
11. ἔχωσιν] Codd. Mon. C. Marc. A. ἔχουσιν.
ib. τούτοις] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. τούτους. Et sic correxi.
14. Ἀλλὰ—γὰρ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
15. ἢ δὲ] Cod. Vat. ἦ δὲ cum Marc. A. Et sic correxi.
ib. σημαντικὸν] Codd. Mon. C. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marc. A. σωματικόν.

tur. Dum ergo metitur, non quid sit unumquodque, mensurat: unum namque dicit et duo, qualiacunque sint illa, etiam si contraria sint. Neque rursus qualem res quæque affectionem habeat: velut num calida pulchrave sit, sed quoad quantum proprie spectat. Quam ob rem sive secundum se ipsum, sive in participantibus numerus assumatur, non participantia quantum sunt, sed ipse. Neque igitur tricubitum erit quantum, sed tria potius hoc ipsum erunt. Si ita est, curnam magnitudines quoque quantæ dicuntur? An forte quia ipsi quanto sunt proxima, et quibuscunque adsunt, ea quanta dicimus? tametsi non ipso principali quanto sic illa perpendimus. Sed magnum quidem dicimus, tanquam multi numeri particeps: parvum vero, quoniam pauci sit particeps numeri. Veruntamen magnum ipsum atque parvum non censentur esse quanta proprie, sed ad aliquid: sed etiam ad aliquid aiunt quatenus quanta esse videntur. Considerandum tamen est de his insuper diligentius. Non igitur erit unum aliquod genus aliud solus numerus: hæc autem secundo loco. Non ergo principaliter genus unum, sed unum prædicamentum congregans quoque propinqua inter se quodammodo, et quæ primo et quæ secundo loco se habent. Nobis autem investigandum est, quomodo numeri qui secundum se ipsos existunt, substantiæ sint: an forte et ipsi quantum quiddam sint. Utro autem modo se habeant, non unum aliquid commune illi cum his habebunt, nisi forte duntaxat nomen.

V. *Ipsa quantitas est, quæ non per aliud quanta fit, sed per quam cætera fiunt quanta. Sermo igitur et motus et tempus cum id muneris non habeant, non sunt quantitas, nec etiam in sua formali ratione quantitatem includunt, quamvis quantitatis participia fiant.*

Proinde sermo, et tempus, et motus quomodo se habent ad quantum? Primum vero de sermone, si placet, interrogemus. mensuratur enim. At sermo quidem existens tantus est: sed qua ratione sermo est, non est quantum: vim namque significandi habet sicut nomen atque verbum. Materia vero ejus est aër, sicut nominis atque verbi, ex quibus sermo componitur. At verberatio ipsa potius sermo est, neque simplici-

570 ἡ δὲ πληγὴ μᾶλλον ὁ λόγος, καὶ οὐχ ἡ πληγὴ ἁπλῶς, ἀλλ' ἡ τύπω-
σις ἡ γιγνομένη, ὥσπερ μορφοῦσα, μᾶλλον οὖν ποίησις, καὶ ποίησις
B σημαντική. Τὴν δὴ κίνησιν ταύτην καὶ τὴν πληγὴν ποίησιν μᾶλλον
ἂν εὐλόγως τις θεῖτο, τὴν δὲ ἀντικειμένως, πάθος, ἢ ἑκάστην ἄλλου
μὲν ποίησιν, ἄλλου δὲ πάθος, ἢ ποίησιν εἰς τὸ ὑποκείμενον, πάθημα
δ' ἐν τῷ ὑποκειμένῳ. Εἰ δὲ μὴ κατὰ τὴν πληγὴν ἡ φωνὴ, ἀλλὰ κατὰ
τὸν ἀέρα, δύο ἂν εἴη καὶ οὐ μία ἡ κατηγορία, ἐκ τῆς σημαντικῆς εἰς
συσσημαντικὸν ἐκείνης τῆς κατηγορίας. Ὁ δὲ χρόνος εἰ μὲν κατὰ τὸ
C μετροῦν λαμβάνοιτο, τί ποτε τὸ μετροῦν ληπτέον; ἢ γὰρ ψυχὴ ἢ τὸ
νῦν. Εἰ δὲ κατὰ τὸ μετρούμενον, κατὰ μὲν τὸ τοσόσδε εἶναι, οἷον
ἐνιαύσιος, ἔστω ποσὸν, κατὰ μέντοι τὸ χρόνος εἶναι, φύσις τις
ἄλλη. Τὸ γὰρ τοσόνδε ἄλλο ὂν τοσόνδε ἐστίν· οὐ γὰρ δὴ ποσότης ὁ
χρόνος, ἡ δὲ ποσότης οὐκ ἐφαπτομένη ἄλλου· αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη τὸ
κυρίως ποσόν. Εἰ δὲ τὰ μετέχοντα πάντα τοῦ ποσοῦ ποσὰ θεῖτο,
D καὶ ἡ οὐσία ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ποσόν. Τὸ δὲ ἴσον καὶ ἄνισον ἴδιον
εἶναι τοῦ ποσοῦ ἐπ' αὐτοῦ ληπτέον, οὐ τῶν μετεχόντων, ἀλλ' ἢ κατὰ
συμβεβηκὸς, οὐχ ᾗ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὥσπερ ὁ τρίπηχυς ποσὸς, συνῃρη-
μένος καὶ οὗτος οὐκ εἰς γένος ἓν, ἀλλ' ὑφ' ἓν καὶ μίαν κατηγορίαν.

1. *Εἰ δὲ*] Codd. Darm. Marc. A. et Vat. *ἡ δέ*. Quod recepi.
2. *δὲ οὖν*] Abest *δὲ* a Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. Quare delevimus *δέ*.
3. *σημαντικὴ*] Cod. Vat. *σωματικήν*.
ib. *Τὴν δὲ*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. *τὴν δή*. Quod recepi, et legit etiam Ficinus.
4. *εὐλόγως τις*] Cod. Vat. *εὔλογόν τις*.
ib. *ἀντικειμένως*] Cod. Vat. *ἀντικειμένην*.
ib. *ἢ—πάθος*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
6. *ἀλλὰ κατὰ*] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. *ἀλλὰ καὶ κατά*. Vat. *ἀλλὰ καὶ οὐ κατά*.
7. *εἰς σημαντικὸν*] Codd. Mon. C. et Med. A. (ex corr.) *εἰς συσσημαντικόν*. Med. B. Marc. A. *εἰ συσσημαντικόν*. Ciz. et Vat. *εἰ οὐ σημαντικόν*. Nos optimos illos sequimur.
8. *τὸ μετροῦν*] Cod. Vat. *καὶ τὸ μετροῦν*. Idem mox *ἡ γὰρ* pro *ἢ γάρ*.
11. *ἐνιαυσιαῖος*] Codd. excepto Darm. omnes *ἐνιαύσιος*. Quare hoc recepi.
14. *τοῦ ποσοῦ*] Codd. omnes *πάντα τοῦ ποσοῦ*. Unde vocem, quæ deerat, recepi.
15. *αὐτὸ, καὶ*] Cod. Ciz. *αὐτὸ κού*. Idem cum Marcc. mox *ἴσον* pro *ἴσον*.
16. *ποσοῦ*] Cod. Vat. *σπα*^{ου} (sic).
ib. *ἢ κατὰ*] Cod. Vat. *ἡ κατά*.
18. *οὗτος οὐκ*] Vocem *οὐκ* omittit Marc. A.

ter verberatio, sed figuratio quædam facta velut formans. Actio itaque potius, actio, inquam, significatrix. Motionem utique verberationemque hujusmodi rectius aliquis actionem asseverabit: opposito vero se modo habentem esse asseret passionem, vel unamquamque dicet alterius quidem actionem, alterius vero potius passionem: aut actionem in subjectum, passionem denique in subjecto. Si autem non secundum verberationem vox, sed secundum aërem videatur accipienda, duo jam erunt, neque unum prædicamentum, aliquid scilicet ex significante verberatione collectum consignificans illud prædicamentum. Post hæc tempus si secundum ipsum mensurans accipiatur, quærendum erit, quid putandum sit esse mensurans: aut enim animus, aut momentum hic metiri videtur. Si autem tempus secundum ipsum mensuratum accipiatur, esto quantum ipsum, qua ratione proprie tantum est, velut annuum: sed qua tempus est, natura quadam est diversa. Quod enim tantum est, aliud quidem existens, est interea tantum: non enim tempus est quantitas. Quantitas autem, etiamsi non attingat aliud, hoc tamen ipso, quod est simpliciter, est præcipue quantum. Si quis autem quæcunque quanti participia sunt, quanta proprie asserat, sequetur statim, substantiam et quantum idem prorsus existere. Præterea quod dicitur æquale et inæquale proprium esse quanti, in hoc ipso proprie accipiendum est, non tamen in his, quæ participant, nisi forte per accidens quispiam id assumpserit, videlicet non qua ratione illa ipsa sunt: quemadmodum tricubitum quantum dicitur quasi collectum, neque tamen in genus unum, sed in aliud quiddam unum, atque unum quoddam prædicamentum.

Τὸ δὲ πρός τι οὕτως ἐπισκεπτέον. εἴ τις κοινότης γενικὴ ἐν αὐτῷ 570
ὑπάρχει, ἢ ἄλλον τρόπον εἰς ἓν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τούτου, εἰ ὑπό- A
στασίς τις ἢ σχέσις ἐστὶν αὕτη, ὥσπερ ὁ δεξιὸς καὶ ὁ ἀριστερὸς καὶ
τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, ἢ ἐπὶ μὲν τῶν, ἔστιν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ
ὕστερον λεχθέντος, ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος, οὐδὲ μία, ἢ οὐ-
δαμοῦ τοῦτο. Τί δὴ ἐπὶ διπλασίου καὶ ἡμίσεος, καὶ ὅλως ὑπερέχον- B
τος καὶ ὑπερεχομένου, καὶ αὖ ἕξεως καὶ διαθέσεως, ἀνακλίσεως,
καθίσεως, στάσεως, καὶ αὖ πατρὸς, υἱέος, δεσπότου, δούλου, καὶ
πάλιν ὁμοίου, ἀνομοίου, ἴσου, ἀνίσου, ποιητικοῦ τε αὖ, καὶ παθητι- 571
κοῦ, καὶ μέτρου, καὶ μετρουμένου, καὶ ἐπιστήμη, καὶ αἴσθησις, ἡ
μὲν πρὸς ἐπιστητὸν, ἡ δὲ πρὸς αἰσθητόν. Ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη ἔχοι
ἂν πρὸς ἐπιστητὸν μίαν τινὰ κατ' ἐνέργειαν ὑπόστασιν πρὸς τὸ τοῦ
ἐπιστητοῦ εἶδος, καὶ ἡ αἴσθησις πρὸς αἰσθητὸν ὡσαύτως, τό,τε ποι-
ητικὸν πρὸς τὸ παθητικὸν, κἂν ἔργον ἓν ἀπεργάσαιτο, καὶ τὸ μέτρον B
πρὸς τὸ μετρούμενον τὴν μέτρησιν. Ὅμοιον δὲ πρὸς ὅμοιον τί ἂν

1. Τὸ δὲ] In marg. Marc. A. scriptum est: περὶ τοῦ πρός τι.
2. εἴ τις ὑπόστασις] Cod. Ciz. ἡ ὑπόστασις.
3. αὕτη] Cod. Vat. αὐτή. Mon. C. Marc. A.B. ἢ σχίσις pro ἡ σχέσις. Unde correxi. Idem cum Ciz. Med. B. et Vat. omittunt ὁ ante ἀριστερός.
4. τῶν, ἔστιν] Cod. Vat. τῶν ἐστίν.
5. οὐδὲ μία] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. οὐδεμία.
6. ἡμίσεος] Ed. ἡμίσεως. Sed Cod. Darm. a pr. m. ἡμίσιες et sic etiam Marcc. uti corrigendum fuit. Ceterum de hac et illa forma vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 247. Buttmann. Ausf. Grch. Gramm. I. p. 252. Fischer. ad Well. I. p. 122. sq.
9. ποιητικοῦ—μετρουμένου] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. ἂν πρὸς ἐπιστητὸν] Post hæc in Cod. Vat. repetuntur verba ἡ δὲ πρὸς αἰσθητόν.
13. ὡσαύτως] Cod. Vat. ὁμοίως.
15. ὅμοιον τί] Cod. Vat. ὅμοιόν τι.

VI. *Ambigit contra Peripateticos: utrum omnia, quæ ipsi collocant in prædicamento relationis, in una natura generica univocaque conveniant.*

Ait in nonnullis, quæ invicem relative dicuntur, præter ipsa subjecta fieri inter se aliquid aliud, scilicet actum motumque aliquem, ut inter scientem et scitum, agens et patiens. In plerisque vero videri nihil ultra subjecta aliud fieri vel extare præter cogitationem nostram, illa invicem comparantem, ut simile ad simile, æquale ad æquale. Denique non putat, relativa hæc et illa, atque ipsa simpliciter relativa in eadem natura congruere.

Post hæc autem de prædicamento relationis videtur considerandum: Si qua videlicet communio generica sit in ipso, vel alio quodam pacto ad unum quiddam communio redigens. Et de hoc ipso in primis, utrum hæc ipsa proprie sit subsistentia sive habitudo quædam, quemadmodum dexter atque sinister, et duplum atque dimidium: vel in quibusdam quidem hæc ipsa sit, sicut in eo, quod posterius modo dicebam: in eo autem, quod dicebam prius nulla prorsus existat, vel potius existat nusquam. Quid enim existit in duplo atque dimidio? item in superante atque superato? Rursus in habitu, dispositione, accubitu, sessione, statione, patre quoque et filio, domino, servo: simili rursus atque dissimili, æquali inæquali, agente patiente, mensura mensurato, scientia denique atque sensu? Scientia enim ad ipsum, quod sciendum est, dicitur, similiter sensus ad sentiendum: nempe scientia quidem habere potest ad ipsum, quod scibile dicitur, unam quandam subsistentiam secundum actum erga ipsam rei sciendæ speciem, sensus quoque similiter ad sensibile. Præterea quod activum dicitur ad passivum, sic ferme se habet, et opus unum efficere potest, et mensura ad mensuratum mensurationem agit. Simile vero adversus simile quidnam habet tunc effectum? An forte non habet, quod tunc fiat, sed quod jam existat, ipsam videlicet in qualitate identitatem? Veruntamen præter qualitatem in utroque jacentem nihil adhibet: similiter nec æqualia. Identitas enim in ipso quanto mutuam habitudinem antecedit: habitudo vero quidnam aliud est, præter animi nostri judicium? dum videlicet comparamus, quæ in se ipsis existunt id, quod sunt, dicimusque hoc atque hoc magnitudinem eandem habent,

571 ἔχοι ἀπογεννώμενον; ἢ οὐκ ἀπογεννώμενον, ἀλλὰ ὑπάρχον, τὴν ταυτότητα τὴν ἐν τῷ ποιῷ. Ἀλλὰ παρὰ τὸ ἐν ἑκατέρῳ ποιὸν οὐδὲν, οὐδὲ τὰ ἴσα· τὸ γὰρ ταὐτὸν ἐν τῷ ποσῷ προϋπάρχει πρὸ τῆς σχέσεως· ἡ δὲ σχέσις τί ἄλλο, ἢ ἡμετέρα κρίσις, παραβαλλόντων τὰ ἐφ' ἑαυτῶν ὄντα ἅ ἐστι, καὶ λεγόντων τοῦτο καὶ τοῦτο, τὸ αὐτὸ μέ- 5
C γεθος ἔχει καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα, καὶ οὗτος πεποίηκε τοῦτον, καὶ οὗτος κρατεῖ τούτου. Κάθισίς τε καὶ στάσις παρὰ τὸ καθήμενον καὶ ἑστηκὸς τί ἂν εἴη; ἡ δὲ ἕξις καὶ διάθεσις, ἡ μὲν κατὰ τὸ ἔχον λεγομένη, ἔχειν ἂν μᾶλλον σημαίνοι, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἐχόμενον ποιὸν ἂν εἴη; καὶ ἐπὶ διαθέσεως ὡσαύτως. τί οὖν ἂν εἴη παρὰ ταῦτα τὰ πρὸς 10
ἄλληλα, ἢ ἡμῶν τὴν παράθεσιν νοούντων; τὸ δ' ὑπερέχον τὸ μὲν
D τοσόνδε μέγεθος, τὸ δὲ τοσόνδε· ἄλλο δὲ τόδε, τὸ δὲ ἄλλο· ἡ δὲ παραβολὴ παρ' ἡμῶν οὐκ ἐν αὐτοῖς· ὁ δὲ δεξιὸς πρὸς ἀριστερὸν, καὶ ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν, μᾶλλον ἂν ἴσως ἐν τῷ κεῖσθαι, ὁ μὲν ὠδὶ, ὁ δὲ ὠδί. Ἡμεῖς δὲ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν ἐνοήσαμεν, ἐν δὲ αὐ- 15
τοῖς οὐδέν. Τό, τε πρότερον καὶ ὕστερον χρόνοι δύο· τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον ἡμεῖς ὡσαύτως.

A Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν λέγομεν, ἀλλὰ λέγοντες ψευδόμεθα, οὐδὲν ἂν εἴη

2. *παρὰ τὸ*] Voci *τὸ* Cod. Mon. C. superscriptum habet *τῷ*: idque Marc. A. in contextis habet.
4. *παραβαλλόντων*] Cod. Vat. *παραλαβόντων*.
6. *τοῦτον, καὶ*] Cod. Vat. *τοῦτο καί*.
8. *δὲ ἕξις*] Cod. Vat. *δ' ἕξις* cum Marc. A.B.
9. *ἔχειν*] Cod. Vat. *ἔχοι*.
ib. *σημαίνοι*] Cod. Med. A. *σημαίνη*, sed supra lin. *οι*.
10. *τί ἄν*] Codd. omnes *τί ἄν οὖν*.
ib. *ταῦτα; τὸ μὲν*] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes post *ταῦτα* addunt hæc: *τὰ πρὸς ἄλληλα· ἢ ἡμῶν τὴν παράθεσιν νοούντων, τὸ δ' ὑπερέχον*. Quæ recepimus.
13. *ὁ δεξιός*] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. *ὁ δὲ δεξιός*. Et sic correxi.
15. *ὁ δὲ ὠδί*] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. *κατὰ τὸ*] Codd. omnes *καὶ τό*. Quod restitui.
16. *τὸ δὲ*] Cod. Vat. *τό τε*.
18. *λέγομεν, ἀλλὰ*] Cod. Vat. *λέγομεν ἄλλα*. Sequitur in Ciz. *καὶ* ante *λέγοντες*.
ib. *εἴη τούτων*] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes *τούτων εἴη*.

eandemque qualitatem: item hic progenuit illum, hic superat illum. Sessio quoque et status præter ipsum sedentem, atque stantem quidnam aliud habet? Habitus autem, qui secundum id, quod habet, dicitur, habere ipsum potius videtur significare: qui autem secundum id, quod habetur, quale quiddam potius est dicendum. Eadem de dispositione ratio est. Quidnam igitur præter hæc erunt, quæ invicem referuntur? Quid ultra comparationem quandam nostra intelligentia factam? Præterea, quando superans refertur ad superatum, hæc quidem tanta magnitudo est, illa vero tanta. At hoc aliud, illud vero aliud: sed comparatio apud nos est, nec est in eis. Item ubi dexter ad sinistrum, et anterior ad posteriorem, præstat forsan hæc in situ quodam consistere, prout ille quidem hic est, ille vero ibi. Nos autem dextrum et sinistrum excogitavimus: at in illis est nihil. Item quod prius dicitur et posterius, re vera duo sunt tempora: sed, quod prius et posterius nominatur, in nostro est judicio positum.

VII. *Concedit tandem in omnibus, quæ invicem relative dicuntur, esse veram aliquam et mutuam habitudinem, et præter nostræ comparationis effectum, quamvis alicubi sit firmior, infirmior alibi. Sed valde obscurum esse dicit, quidnam sit hæc habitudo communis, et naturam univocam esse diffidit.*

Concedit relationem esse proprie nonnihil, cujus existentia, si qua est, in ipsa mutua rerum habitudine consistat, ut in habitudine bicubiti ad cubitale consistit relatio dupli ad dimidium, et vicissim.

Si igitur nihil dicimus, sed dicendo mentimur, nihil utique horum erit, sed habitudo vanum quiddam: sin autem vere loquimur, quando dicimus, hic prior est illo, ille vero posterior, duo inter se tempora comparantes, aliud quiddam,

τούτων, ἀλλὰ κενὸν ἡ σχέσις· εἰ δ' ἀληθεύομεν λέγοντες πρότερος 571
ὅδε τοῦδε, ὁ δ' ὕστερος, χρόνους δύο παραβάλλοντες, ἕτερα παρὰ τὰ
ὑποκείμενα αὐτῶν λέγοντες τὸ πρότερον, καὶ ἐπὶ δεξιοῦ καὶ ἐπὶ ἀρι-
στεροῦ ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ μεγεθῶν παρὰ τὸ ποσὸν αὐτῶν τὴν σχέσιν,
καθὸ τὸ μὲν ὑπερβάλλει, τὸ δ' ὑπερβάλλεται. Εἰ δὲ καὶ μὴ λεγόν- B
των ἡμῶν μὴ δὲ νοούντων ἔστιν οὕτως, ὥστε διπλάσιον εἶναι τόδε
τοῦδε, καὶ ἔχει, τὸ δ' ἔχεται, καὶ πρὶν ἡμᾶς ἐπιστῆσαι, καὶ ἴσα πρὸ
ἡμῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐπὶ τοῦ ποιὰ εἶναι ἔστιν ἐν ταὐτότητι τῇ 572
πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐπὶ πάντων ὧν λέγομεν πρός τι μετὰ τὰ ὑποκεί-
μενα, ἔστι πρὸς ἄλληλα ἡ σχέσις· ἡμεῖς δὲ οὖσαν θεωροῦμεν, καὶ ἡ
γνῶσις, πρὸς τὸ γινωσκόμενον, οὗ δὴ καὶ φανερώτερον τὸ τῆς ὑπο-
στάσεως, τὸ ἐκ τῆς σχέσεως· παυστέον μὲν τὸ ζητεῖν εἰ ἔστι σχέ-
σις· ἐπισημηναμένους δὲ, ὅτι τῶν τοιούτων ἐπὶ μὲν τῶν, ἕως μένει
τὰ ὑποκείμενα, ὅπως εἶχε, κἂν χωρὶς γένηται, ὑπάρχει ἡ σχέσις· B
ἐπὶ δὲ τῶν, ὅταν συνέλθῃ, γίγνεται· ἐπὶ δὲ τῶν καὶ μενόντων παύε-
ται ἡ σχέσις, ἢ ὅλως ἢ ἄλλη γίγνεται, οἷον ἐπὶ δεξιοῦ καὶ πλησίον,
ἐξ ὧν καὶ μάλιστα ἡ ὑπόνοια τοῦ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις. Τοῦτο
οὖν ἐπισημηναμένους χρὴ ζητεῖν τί ταὐτὸν ἐν πᾶσι, καὶ εἰ ὡς γένος,

1. ἀλλὰ κενὸν ἡ σχίσις] Desunt hæc in Cod. Med. B.: in cod. et Marc. B. est εἰ δὲ pro εἰ δ'.

ib. ἀληθεύομεν λέγοντες] Cod. Ciz. ἀληθεύοντες λέγομεν. Vat. ἀληθὲς μὲν λέγοντες. Idem mox omittit ὅδε τοῦδε et cum Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. quæ sunt in Ed. verba ἕτερος καὶ ὕστερος, quorum duo priora sane sunt nihili: quare ea delevimus. In Darm. et Marc. A. omittuntur ὁ δὲ ἕτερος. Voces ὁ δὲ ἕτερος aberant etiam a Cod. Med. A. a pr. m., qui item habebat καὶ ut Darm. Sed in marg. correctum est ὁ δὲ ὕστερος, ut habet Marc. B.

2. ἕτερα] Cod. Marc. A. Ciz. ἑτέρων. Ita etiam Mon. C. præcedente, ut est in Marc. A. παραλαβόντες. Prior mox omittit ἐπὶ ante ἀριστεροῦ.

5. καὶ μὴ] Cod. Ciz. et Vat. καὶ μὴ δί. Mon. C. cum Marc. A. omittit εἶναι post [illegible]

8. ἐπὶ—ἄλληλα] Desunt hæc in Cod. Ciz.

9. ὑποκείμενα, ἔστι] Marc. A. ὑποκείμενα ἐστι.

11. φανερώτερον] Codd. Mon. C. Marc. A. φανερώτερον.

12. τὸ ζητεῖν] Cod. Ciz. omittit τό.

13. μὲν τῶν] Codd. præter Darm. et Marc. B. omnes μὲν ὧν.

14. εἶχε] Cod. Vat. ἔχει.

17. Τοῦτο οὖν] Codd. Mon. C. Marcc. τοῦτ' οὖν.

præter subjecta, intelligimus esse ipsum prius ac posterius. Similiter de dextro atque sinistro, et circa magnitudines præter ipsum earum quantum habitudinem quandam esse volumus, quatenus hoc quidem superat, superatur illud. Jam vero si nobis etiam nihil dicentibus, nihil intelligentibus, ita se res habet, ut hoc duplum sit ad illud, hoc habeat, illud habeatur, antequam nos id advertamus, et æqualia inter se sint ante cognitionem nostram, et quantum ad qualitatem spectat, mutuam unionem habeant, et in omnibus, quæ ad aliquid referri dicimus, præter subjecta mutua quædam habitudo consistat, qua nos jam existentem animadvertimus, similiterque se habeat cognitio ad rem cognoscendam: qua quidem in re etiam manifestius est, esse quandam ex habitudine subsistentiam: si hæc, inquam, ita se habent, non est ulterius inquirendum, utrum in his habitudo quædam existat nec ne: sed concedendum ex talium numero, in aliis quidem, quamdiu manent subjecta, in se ipsis quomodo se habebant, quamvis inter se interim separentur, habitudinem ipsam perseverare: in aliis autem, quando congrediuntur, habitudinem fieri: in aliis iterum etiam manentibus desinere habitudinem vel omnino, vel alia fieri: quemadmodum in dextro accidit et sinistro, atque propinquo: ex quibus potissimum orta suspicio est, in talibus nihil existere. Hoc itaque concesso perscrutandum est, quidnam sit in omnibus idem, et numquid sit ibi commune ipsum tanquam genus, non autem accidens. Deinde postquam in his idem aliquid inventum fuerit, indagandum est, quam habeat subsistentiam. Jam vero dicendum est aliquid relativum, quod et ad aliquid nominatur, non si simpliciter dicatur alterius, velut aliquis

572 ἀλλὰ μὴ συμβεβηκός· εἶτα εὑρεθὲν τὸ ταὐτὸν ποίαν ὑπόστασιν ἔχει.
C Λεκτέον δὴ τὸ πρός τι, οὐκ εἴτι ἁπλῶς ἑτέρου λέγεται. οἷον ἕξις ψυχῆς ἢ σώματος, οὐδ' ὅτι ψυχὴ τοῦδε ἐστὶν, ἢ ἐν ἑτέρῳ, ἀλλ' οἷς ἡ ὑπόστασις οὐδαμόθεν ἢ ἐκ τῆς σχέσεως παραγίνεται· ὑπόστασις δὲ οὐχ ἡ τῶν ὑποκειμένων, ἀλλ' ἢ πρός τι λέγεται, οἷον τὸ διπλάσιον πρὸς ἥμισυ τὴν ὑπόστασιν δίδωσιν, οὔτε τῷ διπήχει, ἢ ὅλως δυσὶν, οὔτε τῷ πηχυαίῳ, ἢ ὅλως ἑνί. Ἀλλὰ τούτων ὄντων κατὰ τὴν σχέσιν
D αὐτῶν πρὸς τὸ δύο, τὸ δὲ ἓν εἶναι, ἔσχε τὸ μὲν διπλάσιον λέγεσθαί τε καὶ εἶναι, τὸ δὲ ἓν ἥμισυ ἔσχεν αὐτό· συνεγέννησεν οὖν ἄμφω ἐξ αὐτῶν ἄλλο εἶναι διπλάσιον καὶ ἥμισυ, ἃ πρὸς ἄλληλα ἐγεννήθη, καὶ τὸ εἶναι οὐκ ἄλλο τι, ἢ τὸ ἀλλήλοις εἶναι· τῷ μὲν διπλασίῳ παρὰ τοῦ ὑπερέχειν τὸ ἥμισυ, τῷ δὲ ἡμίσει παρὰ τοῦ ὑπερέχεσθαι. Ὥστε
E οὐκ ἔστι τὸ μὲν αὐτῶν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον, ἀλλ' ἅμα ὑφίσταται, εἰ δὲ καὶ ἅμα μένει, ἢ ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τῶν παραπλησίων πατρὸς ἀπελθόντος υἱός ἐστι, καὶ ἀδελφοῦ, ἀδελφὸς, ἐπεὶ καὶ τὸ ὅμοιος οὗτος τῷ τεθνηκότι λέγομεν.
A Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρεξέβημεν· ἐκεῖθεν δὲ ζητητέον τὸ διὰ τί ἐπὶ τούτων οὐχ ὁμοίως; ἀλλὰ τὸ εἶναι τοῦτο τὸ παρ' ἀλλήλων τίνα ἔχει κοινὴν τὴν ὑπόστασιν εἰπάτωσαν; σῶμα μὲν οὖν τι τοῦτο τὸ κοινὸν

2. ἑτέρου] Cod. Vat. ἕτερον.
3. τοῦδε ἐστὶν] Cod. Vat. τοῦδέ ἐστιν.
5. ἢ πρὸς] Cod. Vat. ἡ πρός.
6. πρὸς ἥμισυ] Cod. Vat. interponit τό.
7. πηχυαίῳ] Codd. Ciz. et Vat. διπηχυαίῳ.
8. ἓν εἶναι] Cod. Ciz. omittit εἶναι.
ib. λέγεσθαί τε] Marc. A. λέγεταί τε.
12. ὑπερέχειν] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. ὑπάρχειν.
ib. ἡμίσει] Cod. Ciz. ἥμισυ.
14. καὶ υἱοῦ] Cod. Ciz. omittit καί.
16. ὅμοιος] Cod. Vat. ὅμοιον.
18. εἶναι τοῦτο] Τοῦτο deest in Cod. Marc. A.

animæ vel corporis habitus, neque perinde atque ex eo, quod anima alicujus sit, vel in aliquo: sed illa proprie dicenda sunt talia, quibus existentia sua non aliunde, quam ex habitudine, nascitur. Existentiam vero hanc dico, non quæ subjectorum sit, sed quæ ad aliquid proprie dicitur: quemadmodum duplum ad dimidium existentiam tradit, neque bicubito vel omnino duobus, neque cubitali, vel prorsus uni: sed his existentibus, illico secundum eorum habitudinem, præter id, quod hoc quidem est duo, illud autem unum, ipsum quidem duo, consequitur, ut duplum dicatur et sit, ipsum vero unum assequitur, ut dimidium sit vicissim, atque dicatur. Ambo igitur una conficiunt, ex se ipsis aliud esse duplum atque dimidium: quæ quidem ad se invicem facta sunt, eorumque esse nihil aliud est, quam ad se invicem esse. Duplo quidem esse inest, ex eo, quod excedat dimidium: dimidio autem, ex eo, quod excedatur. Quapropter non est aliud quidem illorum prius, aliud vero posterius, sed ambo simul existunt. Quæri præterea posset, numquid et reliqua simul existant, an quædam potius non simul sint, sicut de patre filioque accidit, atque similibus. Nam postquam decessit pater, filius superest: et obeunte fratre, restat frater: quandoquidem etiam solemus dicere, hunc aut illum similem esse defuncto.

VIII. *Communis descriptio relationis est mutua duorum habitudo. Sed hæc in differentibus relativis tam diversa est, ut non sit univoca. Inter aliqua relativa una cum habitudine est actio quædam, ut inter generantem atque genitum: alicubi nulla, ut inter similia et æqualia.*

Cæterum ad hæc quodammodo digressi sumus: inde vero in primis quærendum est, quam ob causam hæc se dissimiliter habeant. Sed jam igitur hoc ipsum, quod dicitur ad se invicem esse, declarare debent, quam communem habeat existentiam. Profecto id ipsum commune non potest esse corpus. Consequens est igitur, si

οὐκ ἂν εἴη; λείπεται δὲ, εἴπερ ἐστὶν, ἀσώματον, καὶ ἢ ἐν αὐτοῖς ἢ ἔξωθεν· καὶ εἰ μὲν ἡ αὐτὴ σχέσις, συνώνυμος, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἄλλη ἄλλων, ὁμώνυμος· οὐ γὰρ δὴ ὅτι σχέσις λέγεται καὶ τὴν οὐσίαν τὴν αὐτὴν ἂν ἔχοι. Ἆρ' οὖν τὰς σχέσεις ταύτῃ διαιρετέον, ᾗ τὰ μὲν ἔχει ἀργὸν τὴν σχέσιν, οἷον κειμένην θεωρεῖν, καὶ ἅμα πάντη ἡ ὑπόστασις, τὰ δὲ μετὰ δυνάμεως καὶ ἔργου, ἢ ἀεί πως τὴν σχέσιν, καὶ εἶχε καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἑτοιμότητα, ἐν δὲ τῇ συνόδῳ καὶ ἐνεργείᾳ ὑπέστη. Ἢ καὶ ὅλως τὰ μὲν πεποίηκε, τὰ δ' ὑπέστη, καὶ τὸ ὑποστὰν ὄνομα μόνον, παρέσχε τῷ ἑτέρῳ, τὸ δὲ τὴν ὑπόστασιν· τοιοῦτον γὰρ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· καὶ τὸ ποιητικὸν δὲ καὶ τὸ παθητικὸν ἔχει τινὰ οἷον ζωὴν καὶ ἐνέργειαν. Ἆρ' οὖν ταύτῃ διαιρετέον τὴν σχέσιν, καὶ διαιρετέον οὐχ ὡς ταὐτόν τι καὶ κοινὸν ἐν διαφοραῖς, ἀλλ' ὅλως ὡς ἑτέραν φύσιν τὴν σχέσιν ἐν ἑκατέρῳ, καὶ λεκτέον ὁμώνυμον τὴν μὲν ποιοῦσαν ποίησιν καὶ πάθησιν, ὡς μίαν ἄμφω, τὴν δὲ οὐ ποιοῦσαν. ἀλλ' ἐπ' ἀμφοῖν τὸ ποιοῦν, ἄλλο, οἷον ἰσότητα, τὴν τὰ ἴσα, ἰσότητι γὰρ ἴσα, καὶ ὅλως ταὐτότητί τινι ταὐτά· τὸ δὲ μέγα καὶ μικρὸν, τὸ μὲν μεγέθους παρουσία, τὸ δὲ μικρότητος· ὅταν δὲ τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ μικρότερον, οἱ μὲν μεταλαβόντες ὁ μὲν μείζων, ἐνεργείᾳ φανέντος τοῦ ἐν αὐτῷ μεγέθους, ὁ δὲ μικρὸς, τῆς σμικρότητος. 573 A B C D

2. *εἰ μὲν*] *ἡ μὲν* est in Cod. Vat.
ib. *ἀλλ' ἄλλη*] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt *ἀλλ'*. In Vat. scribitur *ἀλλ' ἀλλη*.
3. *ὅτι*] Cod. Med. B. *ὅτι*. Mox Vat. *ἐχει* pro *ἔχοι*.
4. *ᾗ τὰ*] Cod. Vat. *ᾗ τά*. Mon. C. *ᾗ τά*. Illud recepi.
6. *ἀεὶ πρὸς τὴν*] Codd. Darm. et Med. A., uterque a sec. m. *ἀεί πως τὴν*. Et sic correxi.
7. *καὶ πρὸς τὴν*] Codd., exceptis Mon. C. et Marc. B., omnes *καὶ πρὸ τοῦ τήν*. Mon. C. *καὶ τρὸ τοῦτον*.
8. *καὶ ὅλως*] Cod. Ciz. omittit *καί*. Pro *τὸ δὲ τὴν* marg. Ed. *τῷ δὲ τήν*.
9. *τοιοῦτον*] Cod. Vat. *τοιοῦτο*.
10. *τὸ παθητικὸν*] Codd. Darm. et Med. A. omittunt *τό*.
12. *ἐν διαφοραῖς*] Cod. Vat. *οὐ* pro *ἐν*.
16. *ἰσότητι γὰρ ἴσα*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. *ταὐτὰ*] Cod. Vat. a pr. m. *ταῦτα*.
19. *σμικρότητος*] Codd. Marc. A. Med. B. Mon. C. Vat. *μικρότητος*.

modo est, incorporeum esse: et id quidem vel in ipsis esse subjectis vel extra: ac si eadem sit habitudo, univocam esse: sin minus, sed alia aliorum esse æquivocam judicandam. Non enim ex eo, quod dicitur habitudo, statim eandem habet essentiam. Num igitur habitudines ita partiri debemus? dicentes videlicet, alia quidem habere habitudinem otiosam, quasi jacentem, (si contempleris) atque simul omnino subsistentiam inter se habere: alia vero una cum potentia simul et opere semper quodammodo habitudinem possidere, et antea quidem paratam potentiam habuisse, deinde in congressu etiam actu subsistere? An vero summatim ita dicendum, alia quidem efficere, alia vero subsistere? atque, quod subsistit, nomen solum alteri exhibere? at illud, quod efficit, etiam subsistentiam alteri tradere? Tale utique est pater et filius, agens et patiens. Habent enim quandam velut vitam et actionem. Num igitur ita habitudinem distinguere decet: dividere, inquam, non tanquam idem in differentiis aliquid et commune, sed omnino tanquam habitudo in utroque altera sit natura, quam dicere æquivocam debeamus: et illam quidem, quæ efficit, nominare actionem et passionem, quasi utraque una sit motio? aliam vero ponere, quæ non faciat ipsa, sed aliud quiddam sit in ambobus efficiens velut æqualitas, quæ æqualia faciat? Æqualitate enim æqualia fiunt, et omnino identitate quadam fiunt eadem. Ubi autem magnum dicitur atque parvum, illud præsentia magnitudinis, hoc vicissim parvitatis præsentia sic appellatur. Sed ubi hoc majus perpenditur illud minus, quantum ad illos, qui participant, ita censetur: major quidem actu jam apparente, quæ in ipso est magnitudine, minor autem parvitate sic apparente.

573 A Χρὴ οὖν ἐπὶ μὲν τῶν πρόσθεν εἰρημένων, οἷον ποιοῦντος καὶ ἐπιστήμης, ἐνεργῆ τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ λόγον τίθεσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων εἴδους καὶ λόγου μετάληψιν εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ μὲν σώματα ἔδει τὰ ὄντα εἶναι, οὐδὲν ἔδει λέγειν εἶναι ταύτας τὰς τοῦ πρός τι λεγομένας σχέσεις. Εἰ δὲ καὶ ἀσωμά- 5
B τοις δίδομεν τὴν κυρίαν χώραν καὶ τοῖς λόγοις, λόγους λέγοντες τὰς σχέσεις καὶ εἰδῶν μεταλήψεις αἰτίας· τοῦ γὰρ διπλάσιον εἶναι, τὸ διπλάσιον αὐτὸ αἴτιον, τῷ δὲ, τὸ ἥμισυ, καὶ τὰ μὲν τῷ αὐτῷ εἴδει, τὰ δὲ τοῖς ἀντικειμένοις εἶναι ἃ λέγεται· ἅμα οὖν τῷδε μὲν προσῆλθε τὸ διπλάσιον, ἄλλῳ δὲ τὸ ἥμισυ, καὶ τῷδε μὲν τὸ μέγεθος, τῷδε δὲ 10
C ἡ σμικρότης, ἢ ἀμφότερά ἐστιν ἐν ἑκάστῳ, καὶ ὁμοιότης, καὶ ἀνομοιότης, καὶ ὅλως ταὐτὸν καὶ θάτερον, διὸ καὶ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον
574 τὸ αὐτὸ καὶ ταὐτὸν καὶ θάτερον. Τί οὖν, εἰ ὁ μὲν αἰσχρὸς, ὁ δὲ αἰσχίων; εἴδους τοῦ αὐτοῦ μετουσίᾳ. Ἢ εἰ μὲν παντάπασιν αἰσχροὶ, ἴσοι εἴδους ἀπουσίᾳ. εἰ δ' ἐν τῷ μὲν τὸ μᾶλλον, τῷ δὲ τὸ ἧττον, 15
μεταλήψει εἴδους τοῦ οὐ κρατοῦντος, ὁ ἧττον αἰσχρὸς, ὁ δὲ μᾶλλον, ἔτι μᾶλλον οὐ κρατοῦντος· ἢ τῇ στερήσει εἴ τις βούλοιτο τὴν παρα-

1. *πρόσθεν*] Cod. Vat. *ἔμπροσθεν*.
ib. *ἐπιστήμης*] Cod. Darm. *καὶ ἐπιστήμης*. Vocem *καὶ* addit Cod. Ciz. post *ἐνεργῆ*: unde nos eam particulam cum Fic. recepimus.
2. *τὴν σχέσιν*] Cod. Vat. *τὴν σχέσιν καὶ τὴν σχέσιν*.
4. *ὄντα εἶναι*] Cod. Med. B. *ὄντα τινά*. Proximum *λέγειν* abest a Codd. Ciz. et Vat.
6. *δίδομεν*] Codd. Mon. C. Marc. A. *δίδωμεν*.
7. *σχέσεις*] Cod. Vat. *σχέσις*.
8. *αὐτὸ αἴτιον*] Cod. Med. B. *αὐτὸ εἶναι*, sed posterior vox deleta est.
ib. *τῷ δὲ, τὸ*] Codd. Ciz. et Vat. *τὸ δὲ τό*.
10. *τὸ διπλάσιον*] Cod. Vat. *τόδε πλάσιον*. Sequitur in Cod. Ciz. *ἄλλο*
ib. *τῷδε δὲ*] Cod. Vat. *ἄλλῳ δέ*.
11. *σμικρότης*] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. *μικρότης*.
ib. *ἀμφότερά ἐστιν*] Codd. Vat. Marc. B. *ἀμφότερα ἔστιν*. Mox Marc. B. pro *ὅλως* habet *ὅλος*.
12. *διὸ καὶ—θάτερον*] Desunt hæc in Cod. Ciz.
14. *μετουσίᾳ*] Cod. Mon. C. *μετουσία* et mox *ἀπουσίᾳ*. Quos dativos pro nominativis recipiendos duxi. Post *μᾶλλον* videtur excidisse *ἐν*.
16. *τοῦ οὐ*] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B Vat. omittunt *τοῦ*. Med. A. a pr. m. non habet *οὐ*. Et sic paucis verbis interjectis post *ἔτι μᾶλλον* libri omnes sine articulo *οὐ κρατοῦντος*.

IX. *Relatio est nonnihil incorporeum et ratio quædam, quæ consistit vel in actione, ut inter movens ac motum, vel in specie, ut hic pulchrior illo, vel in privatione speciei, ut turpior illo.*

Aliquando in specie eadem, ut similia et æqualia: aliquando in oppositis speciebus, ut dissimilia et inæqualia. Difficile est in eodem genere collocare rationes adeo diversas, item habitus et privationes eorum, item abstracta et concreta.

Igitur operæ pretium est in illis quidem quæ prius narrabamus, velut in efficiente atque scientia, habitudinem ponere certam et efficacem, atque actum, in actuque rationem, in reliquis autem participationem quandam speciei rationisque asserere. Etenim, si oporteret res omnes esse tantum corpora, deceret dicere, habitudines ejusmodi, quæ invicem relative dicuntur, nihil esse. Si autem rebus incorporeis rationibusque principalem tribuimus essendi provinciam, atque habitudines esse rationes quasdam specierumque participationes asseveramus: nimirum causas sic assignare consentaneum est: hujus videlicet, quod duplum est, ipsum duplum causa est, ut sit duplum: atque vicissim, quod aliquid sit dimidium, causa est dimidium. Jam vero alia eadem specie, alia speciebus oppositis esse hæc ipsa, quæ dicuntur. Simul igitur huic quidem contigit duplum ipsum, illi vero dimidium: huic magnitudo, illi parvitas: vel utraque sunt in quolibet, similitudo scilicet, atque dissimilitudo, rursus idem et alterum: quapropter idem aliquid passim est simile simul atque dissimile, idemque et alterum. Quid igitur, si hic quidem turpis est, sed ille turpior? Numquid participatione speciei ejusdem sic appellantur? Forte vero dicendum, si turpes sint, omnino æquales esse inter se ab-

βολὴν ἔχειν, οἷον εἴδους αὐτοῖς ὄντος. Αἴσθησις δὲ εἰδός τι ἐξ ἀμ- 574
φοῖν, καὶ γνῶσις ὡσαύτως ἐξ ἀμφοῖν τι εἶδος, ἡ δὲ ἕξις πρὸς τὸ ἐχό- B
μενον ἐνέργειά τις, οἷον συνέχουσα, ὥσπερ ποίησίς τις· ἡ δὲ μέτρη-
σις τοῦ μετροῦντος ἐνέργεια πρὸς τὸ μετρούμενον λόγος τις. Εἰ μὲν
οὖν ὡς εἶδος γενικῶς τὴν τοῦ πρός τι σχέσιν ὡς ἕν τις θήσεται, γένος
ἓν καὶ ὑπόστασις ὡς λόγος τις πανταχοῦ· εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἀντικεί- C
μενοι καὶ διαφορὰς ἔχοντες τὰς εἰρημένας, τάχα οὐκ ἂν ἓν γένος εἴη,
ἀλλ' εἰς ὁμοιότητά τινα πάντα ἀνάγεται καὶ κατηγορίαν μίαν. Ἀλλ'
εἰ καὶ εἰς ἓν δύναιτο ἀνάγεσθαι τὰ εἰρημένα, ἀλλ' εἰς γένος ἓν ἀδύ-
νατον, τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν αὐτοῖς τεθέντα. Καὶ γὰρ τὰς
ἀποφάσεις αὐτῶν εἰς ἓν ἀνάγουσι, καὶ τὰ παρονομαζόμενα ἀπ' αὐ-
τῶν, οἷον καὶ τὸ διπλάσιον καὶ ὁ διπλάσιος. Πῶς ἂν οὖν ὑφ' ἓν γέ- D
νος αὐτό τι καὶ ἡ ἀπόφασις; διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον, καὶ πρός
τι καὶ οὐ πρός τι; ὥσπερ ἂν εἰ ζῷόν τις γένος θεὶς καὶ τὸ οὐ ζῷον
γένος ἐκεῖ τιθείη, καὶ τὸ διπλάσιον καὶ ὁ διπλάσιος, ὥσπερ ἡ λευκό-
της καὶ ὁ λευκὸς, οὐχ ὅπερ ταὐτόν.

Τὴν δὲ ποιότητα, ἀφ' ἧς ὁ λεγόμενος ποιὸς, δεῖ λαμβάνειν πρῶτον A

1. αὐτοῖς ὄντος] Marg. Ed. αὐτῆς ὄντος.
6. εἰ δὲ οἱ] Cod. Med. B. οἱ δὲ οἱ.
12. ὑφ' ἓν] Cod. Vat. ex corr. ἐφ' ἓν.
14. καὶ τὸ] Cod. Ciz. omittit τό.
15. γένος εἰκεῖ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. omittunt γένος. Med. A. a pr. m. non habet antecedens ζῷον.
17. Τὴν δὲ κ. τ. λ.] Marc. A. in marg. περὶ τῆς ποιότητος.
ib. ποιὸς, δεῖ] Cod. Vat. ποῖον δεῖ.
ib. πρῶτα] Codd. Ciz. Darm. Med. A. B. Vat. Marcc. πρῶτον. Et sic correxi.

sentia speciei: si autem in hoc quidem magis sit, in illo vero minus, dicendum, sic se habere, ut participatione speciei materiam parum superantis hic minus sit turpis: ille vero magis turpis, ubi species etiam minus materiam superat: vel etiam privatione quadam, ita sunt judicandi, si quis velit eos invicem comparare, perinde ac si species illis inesset. Proinde sensus species quædam est ex ambobus, et cognitio similiter species ex utrisque resultans: tum vero habitus erga id, quod habetur, est actus quidam quasi continens, tanquam effectio quædam. Præterea mensuratio, quæ est actio metientis ad mensuratum, ratio quædam est. Si quis igitur habitudinem ipsam relativorum velut formam quandam ratione generica tanquam unum quiddam ponat, haud ab re in his unum genus erit, et ubique subsistentia erit velut ratio quædam: sin autem rationes oppositæ sunt, differentiasque habent, quas diximus, forte genus unum esse non poterit, sed ad quandam similitudinem, unumque prædicamentum omnia redigentur. Verum si quo modo, quæ dicta sunt, in unum redigi possint, non tamen in genus unum colligi possunt cuncta, quæ ab illis sub eodem prædicamento ponuntur. Etenim negationes quoque ipsorum in unum una cum ipsis congregant, et quæ ab eis ita denominantur ut ab ipso duplo hic vel ille duplus. Sed quonam pacto in unum idemque genus tum uniuscujusque natura, tum ejusdem negatio colligi potest? Duplum et non duplum, ad aliquid et non ad aliquid, perinde ac si quis cum animal genus posuerit, ibidem quoque non animal audeat collocare. Item quomodo ipsum duplum, et hic duplus eodem in genere numerantur, similiterque albedo simul et albus, cum hoc et illud idem sic esse non possit?

X. *Posita descriptione qualitatis apud Peripateticos scilicet, qualitas est id, quo quale aliquid nominatur, non possunt, quæcunque qualitates dicentur, sub uno quodam generatione* [Ed. pr. *genere ratione* recte] *univoca contineri.*

Nec facile possumus explicare, quidnam id secundum se sit, per quod alia denominantur qualia. Nam per potentiam pariter atque impotentiam: item per habitum æqualiter privationemque, quale aliquid appellatur, ac passim similiter per opposita.

574 τίς οὖσα τοὺς λεγομένους ποιοὺς παρέχεται, καὶ εἰ μία καὶ ἡ αὐτὴ
κατὰ τὸ κοινὸν, ταῖς διαφοραῖς τὰ εἴδη παρέχεται, ἢ εἰ πολλαχῶς αἱ
ποιότητες, οὐχ ἓν ἂν εἴη γένος. Τί οὖν τὸ κοινὸν ἐπί τε ἕξεως καὶ
διαθέσεως, καὶ παθητικῆς ποιότητος, καὶ σχήματος, καὶ μορφῆς, καὶ
B λεπτὸν, παχὺ, ἰσχνόν. Εἰ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν δύναμιν ἐροῦμεν, ἢ 5
ἐφαρμόττει καὶ ταῖς ἕξεσι καὶ ταῖς διαθέσεσι καὶ ταῖς φυσικαῖς δυνά-
μεσιν, ἀφ' ἧς τὸ ἔχον δύναται ἃ δύναται, οὐκέτι αἱ ἀδυναμίαι ἁρμό-
σουσιν. Ἔπειτα τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφὴ ἡ περὶ ἕκαστον, πῶς δύνα-
μις; εἶτα καὶ τὸ ὂν, ᾗ ὄν, δύναμιν οὐδεμίαν ἕξει, ἀλλ' ὅταν αὐτῷ
575 προσέλθῃ τὸ ποιὸν, αἱ δὲ ἐνέργειαι τῶν οὐσιῶν, ὅσαι μάλιστά εἰσιν 10
ἐνέργειαι τοῦ ποιοῦ καθ' ἑαυτὰς ἐνεργοῦσαι, καὶ τῶν οἰκείων δυνά-
μεων ὅ εἰσιν. Ἀλλ' ἆρα κατὰ τὰς ἐπ' αὐτὰς τὰς οὐσίας δυνάμεις,
οἷον ἡ πυκτικὴ δύναμις, οὐ τοῦ ἀνθρώπου ᾗ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ λογι-
κὸν, ὥστε οὐ ποιότης τὸ οὕτω λογικὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ὃ ἐξ ἀρετῆς
κτήσαιτο ἄν τις, ὥστε ὁμώνυμον τὸ λογικόν· ὥστε εἴη ἂν ἡ ποιότης 15
B δύναμις προστιθεῖσα ταῖς οὐσίαις μεθ' ἑαυτὰς τὸ ποιαῖς εἶναι· αἱ δὲ
διαφοραὶ αἱ πρὸς ἀλλήλας τὰς οὐσίας διϊστᾶσαι ὁμωνύμως ποιότητες,
ἐνέργειαι οὖσαι μᾶλλον καὶ λόγοι, ἢ μέρη λόγων, τὸ τὶ, οὐδὲν ἧττον

1. παρέχεται] Cod. Vat. παρέχεται, et sic paulo inferius.
ib. καὶ εἰ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt εἰ.
4. καὶ μορφῆς] Desunt hæc in Cod. Vat.
6. ἢ ἐφαρμόττει] Marc. B. ἡ pro ἢ.
7. τὸ ἴσχνατον] Cod. omnes τὸ ἔχον.
9. οὐδὲ μίαν] Codd. Marcc. Ciz. et Vat. οὐδεμίαν. Mox Marc. A. αὐτῷ.
10. ἐνέργειαι] Ita Codd. Marcc. et Mon. C. Rell. cum Ed. ἐνέργεια.
11. τοῦ ποιοῦ] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ποιοῦν. Mon. C. τὸ ποιόν. Marc. A. τὸ ποιοῦ, in marg. ∴.
ib. ἑαυτὰς] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. αὑτάς.
12. ἆρα] Codd. Ciz. et Mon. C. ἄρα.
ib. ἐπ' αὐτὰς] Codd. Ciz. et Vat. ἐπακτάς. Med. A. in marg. μετ' pro ἐπ'.
14. ὥστε οὐ—τὸ λογικόν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
15. εἴη ἄν] Cod. Vat. ἂν εἴη.
16. προστιθεῖσα] Cod. Vat. προστιθεῖσα.
ib. μεθ' ἑαυτὰς] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. μεθ' αὑτάς. Med. A. a pr. m. καθ' pro μεθ'. Ad v. ἡ ποιότης Codd. Marcc. in marg. ὅρος ποιότητος i. e. definitio qualitatis.
ib. αἱ δὲ] Cod. Vat. omittit δέ.
17. διϊστᾶσαι] Cod. Vat. διστᾶσαι.
18. οὖσαι] Codd. Vat. et Ciz. οὖν οὖσαι.
ib. τὸ τὶ, οὐδὲν] Cod. Vat. τότι οὐδέν. Ante hæc Marc. A. μέρει λόγων.

Posthac autem considerare decet qualitatem, a qua rite qualis aliquis nominatur. Et in primis investigandum, quidnam existens ipsa alia reddat qualia: et numquid una eadem existens ratione communi, species exhibeat differentiis, an potius adeo inter se diversæ qualitates sint, ut unum earum genus esse non possit? Verum quidnam commune esse potest in habitu, et dispositione activaque qualitate, figuraque et forma? Quid dicam de crasso ac tenui, de pingui et macilento? Si enim ipsum commune dicamus potentiam, quæ conveniat habitibus et dispositionibus potentiisque naturalibus, a qua id ipsum, quod habet eam, potest quæcunque potest, non amplius impotentiæ cum his genere congruent. Deinde figura et quæ circa quodlibet forma est, quonam modo potentia est? Præterea si ita sit, ens, qua ens est, potentiam nullam habebit, sed quando ei quale accesserit: ipsi vero actus essentiarum, qui potissimum actus sunt, secundum se ipsos agentes, et actus virium propriarum, quatenus sunt id, quod sunt, ad quale sic pertinebunt. Verum secundum potentias illas, quæ post essentias sunt, qualitas censenda dicetur, ceu facultas pugilis, non hominis judicatur ut homo, sed vis ipsa rationalis: quæ facultas idcirco non est qualitas, sed illa potius, quam aliquis industria comparaverit. Quam ob rem rationalis potentia æquivoce qualitas appellatur. Erit itaque qualitas vis quædam essentiis addita post ipsam essentiæ rationem, per quam deinde quales cognominantur. Differentiæ vero, per quas inter se invicem essentiæ discrepant, qualitates æquivoce nuncupantur: quæ quidem sunt actus potius rationesque, vel partes aliquæ rationum, nihilo minus ipsam rei substantiam declarantes, tametsi

δηλοῦσαι, κἂν δοκῶσι τὴν ποιὰν οὐσίαν λέγειν. Αἱ δὲ ποιότητες αἱ 575
κυρίως, καθ' ἃς ποιοί, ἃς δὴ λέγομεν δυνάμεις εἶναι, τὸ κοινὸν εἶεν
ἂν λόγοι τινὲς, καὶ οἷον μορφαὶ, περί τε ψυχὴν κάλλη καὶ αἴσχη, C
καὶ περὶ σῶμα ὡσαύτως. Ἀλλὰ πῶς δυνάμεις πᾶσαι, κάλλος μὲν
γὰρ ἔστω καὶ ὑγίεια ἑκατέρα, αἶσχος δὲ καὶ νόσος, καὶ ἀσθένεια,
καὶ ἀδυναμία ὅλως; ἢ ὅτι καὶ κατὰ ταύτας ποιοὶ λέγονται; ἀλλὰ τί
κωλύει λεγομένους ποιοὺς ὁμωνύμως λέγεσθαι, καὶ μὴ καθ' ἕνα λό-
γον, καὶ μὴ μόνον τετραχῶς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τεττάρων,
τοὐλάχιστον διχῶς. Ἢ πρῶτον μὲν οὐ κατὰ τὸ ποιῆσαι, ἢ παθεῖν ἡ D
ποιότης, ὥστε, ἄλλως μὲν τὸ δυνάμενον ποιεῖν, ἄλλως δὲ τὸ πάσχον,
ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἕξιν ποιὸν, καὶ τὴν
νόσον ὡσαύτως καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀσθένειαν. Ἀλλ' εἰ τοῦτο,
οὐκέτι κοινὸν ἡ δύναμις, ἀλλὰ ἄλλο τι δεῖ τὸ κοινὸν ζητεῖν, οὐδ' αὖ
λόγους πάσας. Πῶς γὰρ ἡ νόσος ἡ ἐν ἕξει λόγος; ἀλλ' ἆρα τὰς μὲν
ἐν εἴδεσι καὶ δυνάμεσι ποιότητας, ταύτας δὲ στερήσεις; ὥστε μὴ ἓν E
γένος, ἀλλὰ εἰς ἓν, ὡς μίαν κατηγορίαν, οἷον ἐπιστήμην μὲν, εἶδος
καὶ δύναμιν, ἀνεπιστημοσύνην δὲ, στέρησιν καὶ ἀδυναμίαν. Ἢ
μορφή τις καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ νόσος; καὶ δύναται δὲ καὶ ποιεῖ
πολλὰ, ἀλλὰ φαύλως, καὶ ἡ νόσος καὶ ἡ κακία· ἢ ἔκπτωσις τοῦ σκο-

2. ποιοὶ] Cod. Vat. ποιεῖ.
5. ἑκατέρα] Cod. Vat. ἑκάτερα.
8. τεττάρων] Marc. A. τεσσάρων.
9. τοὐλάχιστον] Cod. Vat. τοὔλαχίστου (sic).
14. τὰς μὲν ἐν] Cod. Ciz. τὰ μὲν ἐν.
18. ποιεῖ πολλὰ] Cod. Ciz. πολλὰ ποιεῖ.
19. σκοποῦ] Cod. Vat. καλοῦ.

essentiam qualem dicere videantur. At illæ, quæ qualitates præcipue judicantur, per quas quales efficimur, quas et notione communi potentias appellamus, forsan erunt rationes quædam, et tanquam formæ, tum circa animam, tum circa corpus pulchritudo quædam, vel turpitudo. Sed quonam pacto qualitates omnes erunt potentiæ? Esto sane pulchritudo et sanitas proprie qualitas: at vero turpitudo, morbus, infirmitas, impotentia, quomodo qualitas? An quia secundum hæc quoque quales aliqui nominantur? Sed quidnam prohibet, quo minus, qui appellantur quales, non unica ratione, sed æquivoca nuncupentur? Neque solum modis quatuor appellentur aliqui quales, sed quolibet etiam quatuor modorum, saltem dupliciter appellentur. Forsan vero non secundum ipsum agendi vel patiendi motum qualitas judicatur. Quapropter aliter quidem id, quod potest facere, censetur et dicitur, aliter vero patiens: tum vero sanitatem, dispositionem, habitum, similiterque morbum: item robur pariterque debilitatem appellare qualitatem consueverunt. Verum si ita sit, non amplius commune ipsum in ejusmodi rebus erit ipsa potentia, sed oportebit commune quiddam aliud indagare: neque rursus sic qualitates omnes æque rationes nominare licebit. Quo enim pacto morbus, qui est habitu confirmatus, ratio ulla erit? Num igitur affectiones, quæ in speciebus viribusque consistunt, qualitates cognominabimus? Oppositas vero privationes ideoque non unum genus, sed unum aliquid dicemus semper, velut unum prædicamentum: velut scientiam quidem speciem quandam atque potentiam, insciam vero privationem et impotentiam appellamus. An forte impotentia insuper et infirmitas forma quædam est? atque ita et morbus et pravitas potest, facitque multa, sed male. Sed enim cum nihil aliud hæc sint, quam ab intentione finis excidere, quonam modo potentiæ rite cognominantur? Forte quoniam unumquodque eorum suum quiddam agit, non ad rectum ipsum spectans: nec profecto quicquam faceret, quod minime potuisset. Pulchritudo certe alicujus vim habet, num igitur et

575 F ποῦ οὖσα πῶς δύναμις; ἢ τὸ αὐτῆς ἑκάστη πράττει, οὐ πρὸς τὸ ὀρθὸν βλέπουσα· οὐ γὰρ ἂν ἐποίησέ τι, ὃ μὴ δύναται. Καὶ τὸ κάλλος δὲ δύναμιν ἔχει τινός· ἆρ' οὖν καὶ τὸ τρίγωνον, ἢ ὅλως οὐδὲ πρὸς δύναμιν δεῖ βλέπειν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ὃ διάκειται; ὥστε κατὰ τὰς
576 οἷον μορφὰς καὶ χαρακτῆρας καὶ κοινὸν ἡ μορφὴ, καὶ τὸ εἶδος τὸ ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ μετὰ τὴν οὐσίαν. Ἀλλὰ πάλιν πῶς αἱ δυνάμεις; ἢ καὶ ὁ φύσει πυκτικὸς τῷ διακεῖσθαί πως ἔχει τοῦτο, καὶ ὁ ἀδύνατος πρός τι, καὶ ὅλως χαρακτήρ τις ἡ ποιότης οὐκ οὐσιώδης. Ὃ δ' ἂν τὸ αὐτὸ δοκῇ καὶ εἰς οὐσίαν συμβάλλεσθαι, καὶ εἰς μὴ οὐσίαν, οἷον θερμότης καὶ λευκότης καὶ ὅλως χρόα, τὸ μὲν τῆς οὐσίας ἄλλο, οἷον ἐνέργεια
B αὐτῆς, τὸ δὲ δευτέρως καὶ ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, εἴδωλον αὐτοῦ καὶ ὅμοιον. Ἀλλ' εἰ κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ χαρακτῆρα καὶ λόγον, πῶς τὰ κατὰ ἀδυναμίαν καὶ αἴσχη, ἢ λόγους ἀτελεῖς λεκτέον· οἷον ἐν τῷ αἰσχρῷ καὶ ἐν τῇ νόσῳ πῶς ὁ λόγος; ἢ καὶ ἐνταῦθα λόγον κινούμενον τὸν τῆς ὑγίειας· ἢ οὐκ ἐν λόγῳ πάντα, ἀλλὰ ἀρκεῖ τὸ
C κοινὸν παρὰ τὸ πῶς διακεῖσθαι, εἶναι ἔξωθεν τῆς οὐσίας, καὶ τὸ ἐπιγιγνόμενον μετὰ τὴν οὐσίαν ποιότης τοῦ ὑποκειμένου, τὸ δὲ τρίγωνον ποιότης τοῦ ἐν ᾧ οὐχ ἁπλῶς τρίγωνον, ἀλλὰ τὸ ἐν τούτῳ, καὶ καθ' ὅσον ἐμόρφωσεν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐμόρφωσεν ἢ οὐσίωσεν.

1. αὐτῆς] Codd. Med. B. et Marcc. αὑτῆς.
3. ἆρ' οὖν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἀρ' οὖν.
7. διακεῖσθαί πως] Codd. Ciz. et Vat. διακεῖσθαι πῶς.
8. ἡ ποιότης] Cod. Vat. ἢ ποιότης.
9. εἰς οὐσίαν] Vocem εἰς omittit Marc.
13. τὰ κατὰ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τά.
15. ὑγιείας] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ὑγίας.
16. καὶ τὸ] Cod. Ciz. omittit τό.
19. ἀνθρωπότης] Cod. Med. A. a pr. m. ἀμορφότης, in m. ut Ed.

triangulus? An forte neque ad potentiam quidem in judicanda qualitate decet aspicere, sed potius ad id, quod aliquo modo disponitur, vel afficitur? Quam ob rem secundum quasdam quasi formas et characteres nobis est qualitas perpendenda: atque in ejus ordine ipsum commune omnium forma quædam est, et species in essentia quidem jacens, sed veniens post essentiam. Sed rursus quomodo ad id se habent potentiæ, perquirendum. Forte et qui natura est pugil, ex eo, quod afficiatur quodammodo, id ipsum habet: similiterque qui nascitur ad aliquid impotens: et omnino character quidam qualitas est, sive signaculum, atque nota, ad essentiam minime pertinens. Quod autem videtur idem tum conferre ad essentiam, tum accedere præter essentiam, sicut calor et albedo omnisque color, ita se habet, ut, quod ad essentiam confert, aliud sit velut actus essentiæ: quod vero non conducit, secundo loco se habeat, sitque ab illo, aliudque in alio, imago similitudoque illius. Cæterum si qualitas secundum formationem et notam rationemque judicatur, quonam pacto ad qualitatem attinent, quæ impotentiam turpitudinemque significant? Forte respondendum est, talia quædam rationes imperfectas esse, sicut patet in turpi. Sed in morbo quomodo ratio? Forte in hoc etiam rationem ponimus sanitatis, quodammodo e suo statu permotam: forte vero non omnia hæc in ratione ponenda sunt. Sufficit autem communis quædam conditio secundum affectionem et dispositionem extra essentiam sic quodammodo se habentem, et post essentiam accedentem, adeo ut qualitas quædam sit subjecti. Triangulus vero ejus, in quo est, qualitas judicatur, non quidem triangulus ipse simpliciter, sed et qui in hoc est, et quatenus format. Sed et humanitas forsan format, imo vero præstat essentiam.

Ἀλλ' εἰ ταῦτα οὕτως, διὰ τί πλείω εἴδη ποιότητος, καὶ ἕξεις καὶ διαθέσεις ἄλλο; οὐ γὰρ διαφορὰ ποιότητος τὸ μόνιμον καὶ τὸ μή, ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ διάθεσις ὁπωσοῦν ἔχουσα πρὸς τὸ παρασχέσθαι ποιόν· προσθήκη δ' ἔξωθεν τὸ μένειν, εἰ μή τις λέγοι τὰς μὲν διαθέσεις μόνον ἀτελεῖς, οἷον μορφὰς, τὰς δὲ ἕξεις τελείας. Ἀλλ' εἰ ἀτελεῖς, οὔπω ποιότητες· εἰ δ' ἤδη ποιότητες, προσθήκη τὸ μόνιμον. Αἱ δὲ φυσικαὶ δυνάμεις πῶς ἕτερον εἶδος; εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς δυνάμεις ποιότητες, οὐκ ἐφαρμόττει πάσαις τὸ τῆς δυνάμεως ὡς εἴρηται. Εἰ δὲ τῷ διακεῖσθαι τὸν φύσει πυκτικὸν ποιὸν λέγομεν, οὐδὲν ἡ δύναμις προστεθεῖσα ποιεῖ, ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ἕξεσι δύναμις. Ἔπειτα διὰ τί ὁ κατὰ δύναμιν τοῦ κατὰ ἐπιστήμην διοίσει; ἢ εἰ ποιοὶ, οὐδὲ διαφοραὶ ποιότητος αὗται, εἰ ὁ μὲν μελετήσας ἔχοι, ὁ δὲ φύσει, ἀλλ' ἔξωθεν ἡ διαφορά. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ εἶδος τῆς πυκτικῆς πῶς; καὶ εἰ αἱ μὲν ἐκ πάθους, αἱ δὲ οὔ; οὐ γὰρ διαφέρει ὁπόθεν ἡ ποιότης· λέγω δὲ ποιότητος παραλλαγαῖς καὶ διαφοραῖς. Ἔχοι δ' ἂν ζήτησιν καὶ εἰ ἐκ πάθους αἱ δε, αἱ μὲν οὕτως, αἱ δὲ μὴ τῶν αὐτῶν, πῶς ἐν εἴδει τῷ αὐτῷ καὶ εἰ αἱ μὲν τῷ γεγονέναι, αἱ δὲ τῷ ποιεῖν, ὁμωνύμως ἂν εἶεν. Τί δὲ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή; εἰ μὲν γὰρ καθ' ὃ εἶδός ἐστιν ἕκαστον, οὐ ποιόν· εἰ δὲ καθ' ὃ καλὸν, μετὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου εἶδος ἢ αἰσχρὸν,

576 A
B
C
577

3. ἀλλ' ἀρκεῖ] Cod. Vat. ἀλλὰ ἀρκεῖ.
ib. παρασχέσθαι] Cod. Ciz. παραδέχεσθαι. Marc. A. παρέχεσθαι. Sequens τὸ omittunt. Codd., excepto Ciz., omnes. Quare delevi.
6. οὕτω] Codd., excepto Darm., omnes οὕτως, ut legit Fic. Quod recepi.
8. Εἰ δὲ τῷ] Cod. Ciz. τὸ pro τῷ.
10. προστεθεῖσα] Cod. Ciz. προστιθεῖσα.
ib. δυνάμεις] Codd., excepto Ciz., omnes δύναμις. Quod recepimus.
11. τὶ ποιοὶ] Cod. Med. A. τί, in m. ꝑ. Cod. Med. B. ποιοῖ.
12. ἔχοι] Codd. Ciz. et Vat. ἔχει. Marc. ει A. ἴχει (sic).
13. ἡ διαφορὰ] Cod. Ciz. μὲν ἡ διαφορά.
14. πάθους] Cod. Vat. πιθους.
ib. τὸ πόθεν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ὁπόθεν. Hoc recepi.
15. Ἔχοι] Cod. Med. B. ἴχει.

XI. *Admissa Peripateticorum descriptione, difficillimum est, quæ qualitates dicuntur, inter se rite dividere: et impossibile, dividendo eas sub eodem genere univoca ratione colligere.*

Cæterum si ita se habent, curnam plures sunt species qualitatis? atque habitus aliud quiddam est, et aliud dispositio? Non enim in manendo vel non manendo consistit differentia qualitatis, sed sufficit affectio quædam quomodocunque se habeat ad quale reddendum: permanendi vero munus extrinsecus additur: nisi quis forte dixerit, ipsas quidem duntaxat dispositiones quasi formas imperfectas esse, habitus vero perfectos. At si imperfectæ sunt, nondum qualitates existunt: sin autem jam sunt qualitates, permanendi munus est quædam extrinsecus adjecta conditio. Naturales vero potentiæ quonam pacto speciem aliam præstant? Si enim secundum id ipsum, quod potentiæ sunt, qualitates existunt, profecto conditio ipsa potentiæ non convenit omnibus, ut est dictum: sin autem hominem natura pugilem, ex eo, quod certo modo sit dispositus vel affectus, qualem esse dicimus, nihil efficit potentia insuper addita: quando quidem et in ipsis habitibus potentia continetur. Proinde curnam ille, qui secundum naturalem potentiam pugil est, ab eo differet, qui scientia pugil evaserit? Forte qua ratione sunt quales, nimirum hæ non sunt differentiæ qualitatis, si hic quidem industria comparavit, ille vero est natura sortitus, sed ab extrinseco accidit differentia. At vero secundum ipsam pugilis facultatis speciem quomodo differunt? Quin etiam si aliæ quidem ex quadam passione proveniunt, aliæ vero nequaquam, quam ex hoc differentiam habent? Neque enim interest, unde qualitas oriatur: quantum, inquam, ad permutationem qualitatis et discrepantiam pertinet. Quærere præterea licet, etiam si, quæ ex

577 B λόγον ἂν ἔχοι. Τὸ δὲ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ πυκνὸν οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιτο ποιά, οὐ γὰρ δὴ ταῖς διαστάσεσι ταῖς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐγγὺς τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τραχύτης, καὶ οὐ πανταχοῦ ἐξ ἀνωμαλίας θέσεως καὶ ὁμαλότητος. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τούτων, οὐδὲν κωλύει καὶ ὡς ποιὰ εἶναι. Τὸ δὲ κοῦφον καὶ βαρὺ γνωσθὲν δηλώσει ὅπου δεῖ αὐτὰ θεῖναι. Εἴη δ' ἂν καὶ ὁμωνυμία περὶ τὸ C κοῦφον, εἰ μὴ τῷ σταθμῷ λέγοιτο τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ τὸ λεπτὸν, ὃ ἐν ἄλλῳ εἴδει παρὰ τὰ τέτταρα.

A Ἀλλ' εἰ μὴ οὕτω τις ἀξιώσειε τὸ ποιὸν διαιρεῖν, τίνι ἂν διέλοι; ἐπισκεπτέον οὖν, εἰ δεῖ τὰς μὲν σώματος λέγοντα, τὰς δὲ ψυχῆς, τοῦ δὲ σώματος μερίζειν κατὰ τὰς αἰσθήσεις, τὰς μὲν ὄψει λέγοντα, τὰς δ' ἀκοῇ ἢ γεύσει, ἄλλας ὀσφρήσει ἢ ἁφῇ. Τὰς δὲ τῆς ψυχῆς, πῶς; ἐπιθυμητικοῦ, θυμοειδοῦς, λογιστικοῦ; ἢ ταῖς διαφοραῖς τῶν B ἐνεργειῶν, αἳ γίγνονται κατ' αὐτὰς, ὅτι γεννητικαὶ αὗται τούτων; ἢ τῷ ὠφελίμῳ καὶ βλαβερῷ; καὶ πάλιν διαιρετέον τὰς ὠφελείας καὶ τὰς βλάβας, τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τῷ ποιεῖν διάφορα, ἢ τῷ ὠφελίμῳ καὶ βλαβερῷ; οἰκεῖαι γὰρ διαφοραὶ ποιότητος. Ἡ

3. τὸ πυκνὸν] Cod. Vat. omittit τό.
ib. τραχύτης] Ita, præter Darm. et Marc. B., Codd. omnes: sed Ed. τραχύ τις.
7. τῷ σταθμῷ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τῷ.
8. τὸ λεπτὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt τό.
10. τὰς δὲ ψυχῆς] Cod. Ciz. τὰς δὲ ψυχῆς. τοῦ δὲ σώματος λέγοντα, τὰς δὲ ψυχῆς.
14. αἳ γίγνονται] Cod. αἱ pro αἳ.
ib. κατ' αὐτὰς] Cod. Mon. C. κατ' αὐτό.
15. καὶ πάλιν—καὶ βλαβερῷ] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. τὰς ὠφελείας—καὶ βλαβερῷ] Hæc omissa sunt in Cod. Vat.
17. Ἢ γὰρ] Cod. Vat. ἡ γάρ.

passione fiunt, partim quidem sic, partim vero aliter aliorumque fiant, quomodo possint in eadem specie collocari. Ac si dicatur alias quidem ex passione fieri, alias vero facere passionem, æquivoce simul qualitates appellabuntur. Præterea quidnam sibi vult, quod dicitur circa unumquodque forma? Si enim qua ratione species est unumquodque ita dicitur, id ad qualitatem minime pertinet: sin autem qua unumquodque post ipsam subjecti speciem, pulchrum vel turpe dicitur, quale dictum intelligatur, rationem aliquam habere potest. Tum vero asperum et lene, rarum atque densum, non recte qualia nuncupantur. Non enim ob quasdam inter se distantias, vel propinquitatem quandam, rarum, densum, lenitas, asperitas judicatur: nec ubique hæc ex inæqualitate positionis vel æqualitate proveniunt. Quod si ex his quoque proveniant, nihil prohibebit, quo minus qualia judicentur. Si denique levis ipsius et gravis conditio cognoscatur, patebit jam nobis, ubi hæc sint potissimum collocanda. Licet præterea circa leve naturam æquivocam invenire: nisi forte liberatione quadam et ipsa pluris pauciorisve pensatione leve aliquid perpendatur: in quo quidem ordine macilentum quoque et tenue reperitur, quod sane in alia quadam specie præter quatuor numeratur.

XII. *Non licet qualitates Peripatetico ritu partiri: neque fas est qualitates corporis, animæ, mentis sub eodem genere collocare.*

Verum si quis non ita qualitatem existimet dividendam, quanam ratione dividere poterit? Considerandum igitur, num deceat alias quidem corporis, alias autem animæ qualitates asserere: deinde corporis qualitates pro sensuum distributione dividere, ut aliæ ad visum pertineant, ad auditum aliæ, vel ad gustum: aliæ ad olfactum, aut tactum. Qualitates autem animæ quomodo partiemur? numquid per concupiscendi, irascendi, consultandi virtutes? Aut per differentias actionum, quæ secundum eas aguntur, quoniam hæ harum sint effectrices? An secundum utile noxiumque dividemus? rursusque utilitates et damna? Similiter qualitates corporeas dividemus

γὰρ δοκεῖ ἡ ὠφέλεια καὶ τὸ βλάβος ἀπὸ τῆς ποιότητος καὶ ποιοῦ, ἢ 577
ζητητέον τρόπον ἄλλον. Ἐπισκεπτέον δὲ, πῶς καὶ ὁ ποιὸς ὁ κατὰ
τὴν ποιότητα, ἐν τῇ αὐτῇ ἔσται· οὐ γὰρ δὴ ἓν γένος ἀμφοῖν· καὶ εἰ C
ὁ πυκτικὸς ἐν ποιότητι, πῶς οὐ καὶ ὁ ποιητικός; καὶ εἰ τοῦτο, καὶ
τὸ ποιητικόν; ὥστε οὐδὲν δεῖ εἰς τὸ πρός τι τὸ ποιητικὸν, οὐδ' αὖ
τὸ παθητικὸν, εἰ ὁ παθητικὸς ποιός. Καὶ ἴσως βέλτιον ἐνταῦθα ὁ
ποιητικὸς, εἰ κατὰ δύναμιν λέγεται. ἡ δὲ δύναμις ποιότης· εἰ δὲ κατ' 578
οὐσίαν ἡ δύναμις, ἥ τις δύναμις, οὐδ' οὕτω πρός τι, οὐδὲ ποιὸν ἔτι.
Οὐδὲ γὰρ ὡς τὸ μεῖζον τὸ ποιητικόν. Τὸ γὰρ μεῖζον τὴν ὑπόστασιν,
καθ' ὃ μεῖζον πρὸς τὸ ἔλαττον· τὸ δὲ ποιητικὸν τῷ τοιόνδε εἶναι ἤδη.
Ἀλλ' ἴσως κατὰ μὲν τὸ τοιόνδε ποιὸν, ᾗ δὲ δύναται εἰς ἄλλο ποιητι-
κὸν λεγόμενον, πρός τι. Διὰ τί οὖν οὐ καὶ ὁ πυκτικὸς πρός τι καὶ
ἡ πυκτικὴ αὐτή; πρὸς ἄλλην γὰρ ὅλως ἡ πυκτική· καὶ γὰρ οὐδὲν
αὐτῆς θεώρημα, ὃ μὴ πρὸς ἄλλο. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὲ τεχνῶν ἢ B
τῶν πλείστων ἐπισκεπτέον, καὶ λεκτέον ἴσως ᾗ μὲν διατιθεῖσι τὴν
ψυχὴν ποιότητες, ᾗ δὲ ποιοῦσι, ποιητικαὶ, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς ἄλ-
λον, καὶ πρός τι· ἐπεὶ καὶ ἄλλον τρόπον πρός τι, καθ' ὃ ἕξεις λέ-
γονται. Ἆρ' οὖν ἄλλη τις ὑπόστασις κατὰ τὸ ποιητικὸν, τοῦ ποιη-
τικοῦ οὐκ ἄλλου τινὸς ὄντος, ἢ καθ' ὅσον ποιόν; τάχα μὲν γὰρ ἄν C

5. ὥστε οὐδὲν—τὸ ποιητικὸν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
6. παθητικὸν, εἰ ὁ] Cod. Darm. omittit hæc.
8. ἥ τις] Cod. Vat. ἡ τίς.
10. τῷ τοιόνδε] Cod. Ciz. τό. Vat. ποιόνδε.
11. κατὰ μὲν τὸ] Codd. Ciz. et Vat. B. Marc. A. Vat. omittunt μέν. Posterior habet τὸν pro τό.
12. πυκτικὸς] Cod. Med. B. πυκτός.
13. ἄλλην] Codd. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. Vat. ἄλλον.
18. ὑπόστασις] Cod. Vat. ὑπόστασιν.

per id ipsum, quod differentia faciant, vel secundum utilitatem aut damnum? propriæ namque sunt ejusmodi differentiæ qualitatis. Aut enim utilitas et damnum a qualitate et quali videntur accidere, vel modum adhuc alium et aliter indagare debemus. Investigandum vero, quo pacto fieri possit, ut, qui secundum qualitatem qualis est, in ea ipsa proprie sit qualitate: non enim genus unum est utriusque. Item, si pugil in qualitatis est ordine, quomodo non etiam in eodem sit et effector? Atque si ita sit, quomodo non rursus et ipsum efficiens? Quapropter nequaquam oportet ipsum efficiens ad ordinem relationis traducere, neque rursus ipsum patiens, si hic aut ille patiens in qualitatis ordine continetur. Ac forsan præstat effectorem hic collocare, si secundum potentiam existimatur effector. Est autem potentia qualitas: sin autem secundum essentiam ipsa potentia est, quæcunque potentia sit, neque sic quidem refertur ad aliquid, neque etiam ad ordinem redigitur qualitatis. Non enim efficiens ipsum ita se habet sicut majus. Ipsum namque majus, subsistentiam, quatenus majus est, habet ad id, quod minus esse perpenditur: efficiens autem ex eo, quod jam tale est, judicatur efficiens: sed forsan, quatenus quidem tale est, in qualitatis ordine collocatur: quatenus vero potest in aliud, ideoque dicitur effectivum, inter relativa merito numeratur. Cur igitur non etiam pugil inter relativa censetur? similiterque peritia pugilis? Facultas namque pugilis omnino refertur ad aliud. Neque enim ulla ejus consideratio est, quæ non ad aliud referatur. Jam vero et de cæteris artibus, aut certe plurimis cogitandum est, atque forte dicendum: quatenus quidem disponunt et afficiunt animam, qualitates existere: quatenus autem nonnihil efficiunt, effectrices existimari, atque ex hoc ipso referri ad aliud, et in relativorum ordine collocari: quandoquidem alio quoque modo ad aliud referuntur, prout habitus appellantur. Sed numquid alia quædam subsistentia est secundum

578 τις ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν προαίρεσιν ἐχόντων, τῷ νενευκέναι πρὸς τὸ ποιὸν, ὑπόστασιν εἶναι καὶ κατὰ τὸ ποιητικόν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων δυνάμεων ἃς ποιότητας εἴπομεν, τί τὸ ποιητικόν; ἢ ὅταν συντύχῃ αὐτῷ ἄλλο, ἀπέλαυσε καὶ μετέλαβε παρ' ἐκείνου οὗ ἔχει. Εἰ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ποιεῖ εἰς ἄλλο καὶ πάσχει, πῶς ἔτι τὸ ποιη- 5
D τικόν; ἐπεὶ καὶ τὸ μεῖζον τρίπηχυ ὂν καθ' αὑτὸ, καὶ μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐν τῇ συντυχίᾳ τῇ πρὸς ἄλλο. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον μεταλήψει μεγέθους καὶ σμικρότητος· ἢ καὶ τοῦτο μεταλήψει ποιητικοῦ καὶ παθητικοῦ. Ζητητέον δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰ αἱ τῇδε ποιότητες καὶ αἱ ἐκεῖ ὑφ' ἕν. Τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς τιθεμένους κἀκεῖ. 10
Ε Ἢ κἂν μὴ εἴδῃ τις διδῶ, ἀλλὰ νοῦν λέγων εἰ ἕξιν λέγοι, ἢ κοινόν τι ἐπ' ἐκείνης καὶ ταύτης τῆς ἕξεως; καὶ σοφία δὲ συγχωρεῖται. Ἢ εἰ ὁμώνυμος πρὸς τὴν ἐνταῦθα, οὐκ ἠρίθμηται δηλονότι ἐν τούτοις· εἰ δὲ συνωνύμως, ἔσται τὸ ποιὸν κοινὸν ἐνταῦθα κἀκεῖ, εἰ μή τις τὰ ἐκεῖ λέγοι πάντα οὐσίας, καὶ τὸ νοεῖν τοίνυν. Ἀλλὰ τοῦτο κοινὸν, 15 καὶ πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας, ἢ εἰ τὸ διττὸν ὧδε κἀκεῖ, ἢ ὑφ' ἓν ἄμφω.

4. ἀπέλαυσε] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. In Ciz. est ἀπέλασε, in rell. et Ed. ἀπήλαυσε. Tum Vat. μετέλαβε pro μετέβαλε. Quod correxi.
5. εἰς ἄλλο] Cod. Vat. πρὸς ἄλλο.
ib. ἔτι τὸ] Cod. Ciz. ἔστι τό.
6. καὶ ἔλαττον] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Med. B. καὶ τὸ ἔλαττον.
8. σμικρότητος] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. μικρότητος.
9. τῇδε] Abest a Cod. Ciz.
11. εἴδῃ] Cod. Vat. εἰδῇ. Marc. A. εἰ δή.
ib. εἰς ἕξιν] Codd. Mon. C. Ciz. Marc. A. Med. A.B. Vat. εἰ ἕξιν. Hoc recepi. In Vat. sequitur λέγει. Mox Marc. A. ἀπ' ἐκείνης.
12. Ἢ εἰ] Cod. Vat. ἢ εἰ. Marc. A. ἢ sine εἰ.
13. οὐκ ἠρίθμηται—ἐνταῦθα] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. δηλονότι] Cod. Med. B. δῆλον ὅτι.
14. τὰ ἐκεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. τἀκεῖ.
15. κοινὸν] Cod. Ciz. τὸ κοινόν.
16. πρὸς τὰς ἄλλας] Ita Codd. excepto Ciz. omnes. Ed. πρὸ ἄλλας.

ipsum, quod dicitur effectivum, cum effectivum non ob aliud, quam quia quale est, sit effectivum? Forte enim aliquis in rebus animatis, præsertim consilio quodam utentibus, ex eo, quod declinent ad faciendum subsistentiam esse, concedet etiam secundum effectivæ virtutis conditionem: in viribus autem inanimatis, quas diximus qualitates, quidnam est ipsum effectivum? Forte quando tali cuidam occurrit aliud, accipit ab eo, evaditque sui muneris particeps. At si idem agit in aliud, atque patitur, quomodo amplius effectivum proprie ipsum subsistit? Quandoquidem et majus ipsum, quod forte secundum se est tricubitum, majus et minus in concursu ad aliud evadere consuevit. Sed dicet aliquis, majus ac minus participatione quadam magnitudinis parvitatisque fieri. Forte etiam hoc, quod patitur simul et agit, participationem quandam habet effectivi simul atque passivi. Quærendum hic quoque videtur, numquid qualitates, quæ in hoc mundo sunt una cum illis, quæ sunt in mundo divino, sub eodem genere numerentur. Id autem erga eos dicatur, qui et ibi talia quædam ponunt. An forte similiter quærendum est etiam si quis species non admiserit? nempe si interim intellectum admiserit, habitumque in eo aliquem esse concesserit, interrogabitur, numquid commune aliquid huic habitui sit simul et illi? conceditur saltem sapientiam illic existere. Atqui si illa æquivoce se habet ad nostram, merito inter ejusmodi qualitates non numeratur: si autem se habet univoce, ipsa certe notio qualitatis nostris erit illisque communis: nisi quispiam omnia, quæ illic sunt, esse affirmet essentias: ideoque intelligentiam ipsam similiter esse concedat essentiam. Verum ejusmodi quæstio de cæteris quoque prædicamentis agi potest: numquid quod hic, et quod ibi est, diversa sint genere, an potius ambo sub eodem genere collocentur.

Περὶ δὲ τοῦ ποτὲ ὧδε ἐπισκεπτέον· εἰ τὸ χθὲς καὶ αὔριον καὶ πέρυσι καὶ τὰ τοιαῦτα μέρη χρόνου, διὰ τί οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται, καὶ ταῦτα ἐν ᾧπερ καὶ ὁ χρόνος; ἐπεὶ καὶ τὸ ἦν, καὶ τὸ ἔστι, καὶ τὸ ἔσται· εἴδη ὄντα χρόνου, δίκαιον δήπου ἐν ᾧ ὁ χρόνος τετάχθαι· λέγεται δὲ τοῦ ποσοῦ ὁ χρόνος· ὥστε τί δεῖ κατηγορίας ἄλλης; εἰ δὲ λέγοιεν ὡς οὐ μόνον χρόνος τὸ ἦν καὶ ἔσται, καὶ τὸ χθὲς καὶ τὸ πέρυσι τὰ ὑπὸ τὸ ἦν, ὑποβεβλῆσθαι γὰρ δεῖ ταῦτα τῷ ἦν, ἀλλ' οὐ νῦν μόνον χρόνος, ἀλλὰ ποτὲ χρόνος. Πρῶτον μὲν ἔσται, εἰ τὸ ποτὲ χρόνος, χρόνος· ἔπειτα, εἰ χρόνος παρεληλυθὼς τὸ χθὲς, σύνθετόν τι ἔσται, εἰ ἕτερον τὸ παρεληλυθὸς, καὶ ἕτερον ὁ χρόνος· δύο οὖν κατηγορίαι, καὶ οὐχ ἁπλοῦν. Εἰ δὲ τὸ ἐν χρόνῳ φήσουσι τὸ ποτὲ εἶναι, ἀλλ' οὐ χρόνον, τοῦτο τὸ ἐν χρόνῳ, εἰ μὲν τὸ πρᾶγμα λέγουσιν, οἷον Σωκράτης ὅτι πέρυσιν ἦν, ὁ μὲν Σωκράτης ἔξωθεν ἂν εἴη, καὶ οὐχ ἕν τι λέγουσιν. Ἀλλὰ Σωκράτης ἢ ἡ πρᾶξις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τί ἂν εἴη; ἢ ἐν μέρει τοῦ χρόνου; εἰ δ' ὅτι μέρος χρόνου λέγουσι, καὶ

579

1. Περὶ τοῦ] Codd. Mon. C. Vat. περὶ δὲ τοῦ, ut legit Fic. Marc. A. in marg. ad h. l.: περὶ τοῦ ποτέ: ut argumentum indicetur. In contextis habet περὶ δὲ τοῦ ποτέ. Quod recepi.
2. πέρυσι] Codd. Mon. C. Marc. A. πέρυσιν, et sic infra.
ib. οὐ καί] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. οὐκ. Marc. A. οὐκ ἐν, sine καί. Quare correxi.
3. καὶ ταῦτα—ἔσται] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
4. εἰ δι] Codd. Darm. et Mon. C. εἰδή. Marcc. Med. A.B. Vat. εἴδη. Ciz. ἤδη. Illud recepi.
5. ὥστε τί—χρόνος] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
6. τὸ πέρυσι] Abest τὸ a Codd. Mon. C. Med. B. Vat. In Mon. C. scribitur πέρυσιν. Vat. pergit καὶ τά.
7. δὴ ταῦτα] Codd. excepto Ciz. omnes διΐ pro δή, cum Fic. In Vat. est πάντα pro ταῦτα. Illud recepi.
ib. ἀλλ' οὐ] Cod. Ciz. ἄλλου.
8. εἰ τὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. εἰς τό.
9. παρεληλυθὼς] Cod. Ciz. παρεληλυθός.
10. εἰ ἕτερον] Codd. Ciz. et Vat. εἰς ἕτερον.
ib. καὶ ἕτερον] Cod. Vat. καὶ ἕτερος. Mox Marc. A. Εἰ δι τοῦ ἐν.
14. Ἀλλὰ Σωκράτης] Cod. Ciz. ἀλλὰ καὶ Σωκράτης.

XIII. *Quod apud Peripateticos nominatur prædicamentum quando, id est, heri, cras, et similia, tempus proprie temporisve partem formali ratione comprehendi.*

Si ergo nihil aliud significat, non debent in alio prædicamento ipsum quando, in alio tempus ponere: sin autem præter tempus significat aliud, non unum hoc jam prædicamentum erit, sed ex pluribus congregatum.

De illo autem prædicamento, quod ipsum aliquando, sive quando nominant, deinceps ita considerandum. Profecto si heri et cras et anno præterito, sive jam diu, et talia quædam temporis partes sunt, quidnam prohibet, quo minus hæc in eodem sint, in quo est et tempus? Si quidem ipsum erat, et est, et erit, cum species temporis sint, non injuria in eodem, in quo tempus ponitur, collocantur: tempus autem esse in quantitatis genere dicitur. Quapropter quidnam opus est novo quodam prædicamento? Si autem dixerint, hæc non solum tempus esse, scilicet erat, et erit: item heri, et jam diu, quæ sub ipso erat, ponuntur: subjici enim talia oportet ipsi, quod dicitur erat: si, inquam, id ipsum dixerint non solum esse tempus, sed aliquando tempus, ita protinus respondebitur. Primo quidem, si est aliquando tempus, certe est et tempus: deinde si heri tempus præteritum est, compositum quiddam erit: si modo aliud quiddam sit ipsum præteritum, aliud vero tempus: duo ergo prædicamenta hæc erunt, neque simplex aliquid. Sin autem ipsum aliquando dicant non esse tempus, sed in tempore, hoc ipsum, quod dicitur in tempore, si rem ipsam significat, quasi dicat, Socrates jam diu erat, sane Socrates extrinsecus erit, neque unum aliquid dicent. Verum Socrates, vel actio in hoc ipso tempore, quidnam erit potissimum? An forsan in parte temporis? Sin autem, quoniam partem temporis dicunt, et qua ratione pars est existimant non tempus quiddam, vel partem ejus simpliciter, sed præteritam temporis partem dicere, plura conficiunt: nempe partem quatenus pars est, ad aliquid se habentem adsumunt. Atque ipsum præteritum apud

579 καθ' ὅ τι μέρος ἀξιοῦσι μὴ χρόνον ἁπλῶς τι λέγειν, ἀλλὰ μέρος χρόνου παρεληλυθὸς, πλείω ποιοῦσι· καὶ τὸ μέρος ᾗ μέρος πρός τι ὂν
D προσλαμβάνουσι, καὶ τὸ παρεληλυθὸς ἐγκείμενόν τι αὐτοῖς ἔσται, ἢ τὸ αὐτὸ τῷ ἦν, ὃ ἦν εἶδος χρόνου. Ἀλλ' εἰ τῷ ἀόριστον μὲν εἶναι τὸ ἦν, τὸ δὲ χθὲς καὶ τὸ πέρυσιν ὡρίσθαι, πρῶτον μὲν τὸ ἦν ποῦ τάξο- 5
μεν· ἔπειτα τὸ χθὲς, ἔσται, ἦν ὡρισμένον, ὥστε ἔσται ὡρισμένος χρόνος τὸ χθές. Τοῦτο δὲ ποσός τις χρόνος, ὥστε εἰ χρόνος ποσὸν, ποσὸν ὡρισμένον ἕκαστον τούτων ἔσται. Εἰ δὲ, ὅταν λέγωσι χθὲς,
E τοῦτο λέγομεν ὡς ἐν χρόνῳ παρεληλυθότι ὡρισμένῳ γέγονε τόδε, ἔτι πλείω καὶ μᾶλλον λέγουσιν· ἔπειτα εἰ δεῖ ἐπεισάγειν ἄλλας κατηγο- 10
ρίας, τῷ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ ποιεῖν, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἐν χρόνῳ, ἄλλας πολλὰς ἀνευρήσομεν, ἀπὸ τοῦ ποιεῖν ἄλλο ἐν ἄλλῳ. Λεχθήσεται δὲ σαφέστερον ἐν τοῖς ἑξῆς τοῖς περὶ τοῦ ποῦ.

A Τὸ δὲ ποῦ, ἐν Λυκείῳ καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ· ἡ μὲν οὖν Ἀκαδημία καὶ
580 τὸ Λύκειον πάντως τόποι καὶ μέρη τόπου, ὥσπερ τὸ ἄνω καὶ τὸ 15
κάτω, καὶ τὸ ὠδὶ, εἴδη ἢ μέρη· διαφέρει δὲ, ὅτι ἀφωρισμένως μᾶλλον. Εἰ οὖν τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον τόποι, οἷον Δελφοὶ τὸ

1. μὴ χρόνον] Cod. Ciz. μὴ χρόνῳ.
4. τῷ ἀόριστον] Cod. Vat. τὸ ἄριστον.
5. τὸ δὲ χθὲς—μὲν τὸ ἦν] Codd. Mon. C. Marc A. omittunt hæc. Ex his verba καὶ τὸ omissa sunt in Cod. Ciz.
7. ποσός τις χρόνος] Codd. Darm. et Med. A. ποσότης χρόνου. Sed Med. B. in m. ut Ed.
ib. ποσὸν, ποσὸν] Cod. Vat. ποσὸς ποσόν.
9. λέγομεν] Cod. Ciz. τὸ λεγόμενον.
11. τῷ ἕτερον] Cod. Ciz. τὸ ἕτερον.
ib. ἐνταῦθα τὸ] Cod. Vat. ἐνταῦθα τῷ.
12. ἂν εὑρήσομεν] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. ἀνευρήσομεν.
ib. ἐν ἄλλῳ] Cod. Vat. omittit ἐν.
13. τοῦ ποῦ] Cod. Vat. τοῦ ποσοῦ.
14. Τὸ δὲ ποῦ] Marc. A. in marg. περὶ τοῦ ποῦ.
ib. Λυκείῳ] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. λυκίῳ.
15. Λύκειον] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. λύκιον.
ib. πάντως] Cod. Ciz. πάντα.
16. διαφέρει] Cod. Mon. C. cum Marc. A. διαφέροι.

illos adjectum aliquid erit, vel idem cum ipso, quod dicitur erat, quod est temporis species. Verum si hoc interesse dicant, quod ipsum erat indefinitum sit, sed ipsum heri et anno superiori sit definitum, nos quidem primo ipsum erat constituemus alicubi: deinde heri, censebitur ipsum erat jam definitum: unde sequitur, ut heri tempus sit definitum. Hoc autem est temporis quantitas, vel quantum quiddam tempus. Quapropter si tempus est in quanti ipsius ordine constitutum, horum quodlibet erit quantum jam definitum: at si quotiens dicunt heri, id dictum intelligamus, quasi id in tempore præterito definito sit factum, multo adhuc magis multa simul adducent in medium. Denique si oportet alia inferre prædicamenta, ex eo, quod aliud sit, fiatve in alio, quemadmodum in præsentia de hoc ipso accidit, quod in tempore sit, vel fiat. Multa insuper alia prædicamenta eadem conditione inveniemus, quia videlicet aliud quoquo modo existat in alio. Sed de hoc apertius in sequentibus, ubi de hoc ipso, quod ipsum ubi dicitur, disputabimus.

XIV. *Supervacuum est, propter id, quod dicitur aliquid alicubi esse, novum inferre prædicamentum. Nam hoc ipsum ubi proprie locus est. Si quid autem huic adjectum consideratur, non novum prædicamentum affert, sed relationem aliquam vel substantiam.*

Solent de prædicamento, quod nominant ubi, tractantes dicere: Ubi profecto est, ac si dicatur, in Lyceo est vel Academia. Academia igitur Lyceumque loca sunt omnino, partesque loci, sicut sursum, deorsum, hic species sunt loci, vel partes: interest autem, quod alia aliis magis determinata sunt. Si igitur sursum, deorsum, medium sunt loca, velut Delphica regio media est, et prope medium Actica, et Lyceum et reliquæ regiones, quidnam oportet ulterius præter locum quærere, præsertim cum dicamus hæc singulatim locum significare? Si autem aliud in alio dici-

μέσον, καὶ τὸ παρὰ τὸ μέσον, οἷον Ἀθῆναι καὶ Λύκειον δὴ καὶ τὰ ἄλλα, τί δεῖ ἔτι παρὰ τὸν τόπον ζητεῖν ἡμᾶς, καὶ ταῦτα λέγοντας τόπον ἐφ' ἑκάστου τούτων σημαίνειν; εἰ δὲ ἄλλο ἐν ἄλλῳ λέγομεν, οὐχ ἓν λέγομεν, οὐδὲ ἁπλοῦν λέγομεν. Ἔπειτα εἰ τοῦτον ἐνταῦθα B
λέγομεν, σχέσιν τινὰ γεννῶμεν τοῦδε ἐν τῷδε, καὶ τοῦ δεξαμένου πρὸς ὃ ἐδέξατο· διὰ τί οὖν οὐ πρός τι, εἰ ἐκ τῆς ἑκατέρου πρὸς ἑκάτερον σχέσεως ἀπεγεννήθη τι; Εἶτα διαφέρει τὸ ὧδε τοῦ Ἀθήνησιν. Ἀλλὰ τὸ ὧδε τὸ δεικτικὸν τόπον φήσουσι σημαίνειν, ὥστε καὶ τὸ Ἀθήνησιν· ὥστε τοῦ τόπου τὸ Ἀθήνησιν. Εἶτα εἰ τὸ Ἀθήνησι τοῦτ' ἔστι τὸ ἐν Ἀθήναις ἐστὶ, πρὸς τῷ τόπῳ καὶ τὸ ἔστι προσκατηγορεῖ- C
ται, δεῖ δὲ οὔ· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ποιότης ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ ποιότης μόνον. Πρὸς δὲ τούτοις εἰ δεῖ τὸ ἐν χρόνῳ ἄλλο καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο παρὰ χρόνον καὶ τόπον, διὰ τί οὐ καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ ἄλλην κατηγορίαν ποιήσει; καὶ τὸ ἐν ὕλῃ ἄλλο; καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἄλλο; καὶ τὸ ἐν ὅλῳ μέρος καὶ τὸ ὅλον ἐν μέρεσι, καὶ γένος ἐν εἴδεσι, καὶ εἶδος ἐν γένει; καὶ οὕτως ἡμῖν πλείους αἱ κατηγορίαι ἔσονται.

Ἐν δὲ τῷ ποιεῖν λεγομένῳ τάδ' ἄν τις ἐπισκέψαιτο. Λέγεται γὰρ, A

1. Ἀθηναῖοι] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. Ἀθῆναι. Et sic correxi.
ib. Λύκειον] Codd. Mon. C. Darm. Marcc. Med. B. λύκιον.
3. ἐφ' ἑκάστου] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀφ' ἑκάστου.
ib. δὲ ἄλλο] Cod. Ciz. δὲ τὸ ἄλλο.
4. οὐχ ἓν—ἐνταῦθα λέγομεν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. εἰ τοῦτον] In Cod. Med. A. in marg. his vocibus interponitur ὅταν.
5. σχέσιν] Cod. Ciz. σύγχυσιν. Vat. σύγχυσιν.
6. ἑκατέρου] Cod. Med. A. a pr. m. ἑκατέρας.
7. Εἶτα] In Cod. Med. A. in marg. additur τοῦ.
9. ὥστε τοῦ τόπου τὸ Ἀθήνησιν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
11. διὰ δὲ οὐ] Abest οὐ a Cod. Med. B.
12. χρόνῳ ἄλλο] Post hæc addunt Codd. Ciz. Vat. Marc. A. καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο. Mon. C. καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλος. Illud legit etiam Fic. et ego ex Codd. et Simplicio recepi.
13. ἄλλην] Cod. Med. A. a pr. m. ἀλλου.
17. Ἐν δὲ] Marc. A. in marg. περὶ τοῦ ποιεῖν.

mus, quando dicimus ubi, non unum dicimus neque simplex. Præterea si, quotiens hunc esse hic affirmamus, non simplicem esse dicimus, habitudinem aliquam procreamus, tum hujus in hoc, tum ejus, quod suscipitur ad id, quod suscipit, cur non hoc ipsum in relativorum genere ponimus? siquidem ex utriusque habitudine ad utrumque aliquid generatur. Item nihilo differt, si Athenis habitans dicas hic sum, aut sum Athenis. Sed hoc ipsum, quod dicitur hic, cum signum demonstrativum sit, locum significare concedent, ideoque et illud, quod dictum est Athenis, designare locum confitebuntur. Quapropter Athenis ad ipsum proprie locum pertinet. Rursus si Athenis idem est atque in urbe Atheniensi esse, nimirum ultra locum, ipsum quoque esse etiam prædicatur: non tamen ita decebat, quemadmodum neque pro genere qualitatis fas est assignare, qualitas est, sed qualitas ipsa duntaxat. Accedit ad hæc, quod si oportet quod in tempore vel loco dicitur, aliud afferre prædicamentum, præter tempus atque locum, cur non etiam, quod est in vase, aliud inducat prædicamentum: Item, quod in materia, aliud? Rursus aliud, quod est in subjecto? Item, quod ut pars in toto, vel sicut totum in partibus, genus in speciebus, speciesve in genere similiter aliud? atque ita plura adhuc nobis prædicamenta numerabuntur.

XV. *Rectius fortasse pro prædicamento poneretur effectio, aut actus, aut motus, quam facere.*

In eo autem prædicamento, quod facere nominant, hæc considerare licet. Traditur sane, post substantiam ponenda esse, quæ sunt circa substantiam, quemadmodum quantitas numerusque se habent: ideoque quantitas apud illos aliud genus asseritur. Item, quia qualitas circa substantiam est, ideirco ipsum quale genus aliud ponitur: sic itaque cum circa eandem sit et effec-

580 *ὡς ἐπεὶ μετὰ τὴν οὐσίαν τὰ περὶ τὴν οὐσίαν ἦν ποσότης καὶ ἀριθμὸς, τὸ ποσὸν γένος ἕτερον ἦν, καὶ ποιότητος οὔσης περὶ αὐτὴν, ἄλλο γένος τὸ ποιὸν, οὕτω καὶ ποιήσεως οὔσης, ἄλλο γένος τὸ ποιεῖν. Ἆρ' οὖν τὸ ποιεῖν, ἢ ἡ ποίησις, ἀφ' ἧς τὸ ποιεῖν; ὥσπερ καὶ*
B *ποιότης, ἀφ' ἧς τὸ ποιὸν, ἢ ἐνταῦθα ποίησις, ποιεῖν, ποιῶν, ἢ ποιεῖν καὶ ποίησις, εἰς ἓν ληπτέα. Ἐμφαίνει δὲ μᾶλλον τὸ ποιεῖν καὶ τὸν ποιοῦντα, ἡ δὲ ποίησις, οὔ· καὶ τὸ ποιεῖν ἐν ποιήσει εἶναί τινι· τοῦτο δὲ ἐνεργείᾳ· ὥστε ἐνέργειαν μᾶλλον εἶναι τὴν κατηγορίαν, ἢ περὶ τὴν οὐσίαν λέγεται θεωρεῖσθαι, ὡς ἐκεῖ ποιότης, καὶ αὐτὴ περὶ τὴν οὐσίαν ὥσπερ κίνησις, καὶ ἓν γένος ἡ κίνησις τῶν ὄντων. Διὰ*
C *τί γὰρ ποιότης μὲν ἕν τι περὶ τὴν οὐσίαν, καὶ ποσότης ἕν τι, καὶ πρός τι διὰ τὴν σχέσιν ἄλλου πρὸς ἄλλο; κινήσεως δὲ περὶ τὴν οὐσίαν οὔσης οὐκ ἔσται τι καὶ κίνησις ἓν γένος.*

581 *Εἰ δέ τις λέγοι τὴν κίνησιν ἀτελῆ ἐνέργειαν εἶναι, οὐδὲν ἐκώλυε τὴν μὲν ἐνέργειαν προτάττειν, εἶδος δὲ τὴν κίνησιν ὡς ἀτελῆ οὖσαν ὑποβάλλειν, κατηγοροῦντά γε αὐτῆς τὴν ἐνέργειαν, προστιθέντα δὲ τὸ ἀτελές. Τὸ γὰρ ἀτελὲς λέγεται περὶ αὐτῆς, οὐχ ὅτι οὐδὲ ἐνέργεια, ἀλλὰ ἐνέργεια μὲν πάντως, ἔχει δὲ καὶ τὸ πάλιν· καὶ τὸ πά-*
B *λιν, οὐχ ἵνα ἀφίκηται εἰς ἐνέργειαν (ἔστι γὰρ ἤδη·) ἀλλ' ἵνα ἐργά-*

1. ἐπεὶ μετὰ] Cod. Vat. ἐπὶ τὴν μετά.
ib. ἦν ποσότης] In marg. Cod. Med. A. ab al. m. interponitur his vocibus οἷον.
4. Ἆρ' οὖν τ. π. ἢ ἡ π. ἀφ' ἧς τ. π.] Desunt hæc in Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C.
5. ποιῶν] Marg. Ed. ποιόν.
7. οὔ· καὶ τὸ] Cod. Med. B. omittit τό. In seqq. Marc. A. εἶναι μᾶλλον.
8. Ἢ περὶ] Cod. Mon. C. ἢ περὶ cum Marc. A. Quod recepi.
9. λέγεται] Cod. Ciz. λέγεσθαι.
11. ἓν τι] Ita Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. Sed Ciz. ἓν τινι, Ed. cum Darm. ἓν τη (sic). Vocem καὶ ante κίνησις omittit Marc. A.
18. μὲν πάντως] Cod. Ciz. μὶν πρώτως.
ib. τὸ πάλιν καὶ τὸ] Cod. Darm. omittit hæc.

tio, aliud quoque genus esse hoc ipsum facere arbitrantur. Num igitur ipsum facere ponendum est, an factio potius, a qua facere proficiscitur? Quemadmodum et qualitas ponenda est, a qua fit quale similiter. An potius hic factio, facere, faciens, vel facere atque factio in unum accumulanda sunt? Jam vero ipsum facere magis designat efficientem, factio vero nequaquam. Atqui et facere plane significat in quadam effectione versari: id autem est in actu se habere. Ex quo efficitur, ut actus prædicamentum potius sit. Qui sane actus considerari circa essentiam affirmatur, quemadmodum ibi qualitas: qui rursum actus versatur circa essentiam tanquam motus. Et profecto motus unum aliquod rerum genus existit. Cur enim qualitas quidem unum aliquid est circa essentiam? et quantitas similiter unum quiddam? item relatio propter quandam alterius ad alterum habitudinem? Motus autem, qui similiter circa essentiam est, non sit similiter unum genus?

XVI. *Rectius forte pro prædicamento poneretur actus: atque sub eo actus alter quidem perfectus, ut habitus atque forma: alter autem imperfectus, ut motus ad habitum atque formam.*

Motus non ratione sui dicitur imperfectus actus: quo enim momento incipit, jam actus est et motus, sed ratione alicujus alterius post motum perficiendi. Sicut actus ac sæpe mutatio fit momento, ita motus exordiens in momento simpliciter jam est motus: subit vero tempus, quatenus subit et quantitatem.

Si quis autem objiciat, motum esse actum imperfectum, nihil adhuc prohibere videbitur, actum quidem primo loco ponere, motum vero tanquam speciem ejus, et imperfectum quiddam illi subjicere: prædicando quidem de motu actum, addendo vero pro differentia imperfectum: nam

581

σηταί τι, ὃ ἕτερόν ἐστι μετ' αὐτήν· καὶ οὐκ αὐτὴ τελειοῦται τότε, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, οὗ ἐστοχάζετο, οἷον βάδισις, ἐξ ἀρχῆς βάδισις ἦν. Εἰ δὲ δεῖ στάδιον διανύσαι, οὔπω δὲ ἦν διανύσας τὸ ἐλλεῖπον, οὐ τῆς βαδίσεως, οὐδὲ τῆς κινήσεως ἦν, ἀλλὰ τῆς ποσῆς βαδίσεως· βάδισις δὲ ἦν καὶ ὁποσηοῦν, καὶ κίνησις ἤδη. Ὁ γοῦν κινούμενος καὶ ἤδη κεκίνηται, καὶ ὁ τέμνων ἤδη ἔτεμε. Καὶ ὡς ἡ λεγομένη ἐνέργεια οὐ δεῖται χρόνου, οὕτως οὐδ' ἡ κίνησις, ἀλλ' ἡ εἰς τοσοῦτον κίνησις· καὶ εἰ ἐν ἀχρόνῳ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ κίνησις ἡ ὅλως κίνησις· εἰ δ' ὅτι τὸ συνεχὲς προσλαβοῦσα πάντως ἐν χρόνῳ, καὶ ἡ ὅρασις μὴ διαλείπουσα τὸ ὁρᾶν, ἐν συνεχείᾳ ἂν εἴη καὶ ἐν χρόνῳ. Μαρτυρεῖ δὲ τούτῳ καὶ ἡ ἀναλογία, ἡ λέγουσα ἀεὶ οἷόν τε εἶναι λαμβάνειν ἠστινοσοῦν κινήσεως, καὶ μὴ εἶναι μήτε τοῦ χρόνου ἀρχὴν, ἐν ᾧ καὶ ἀφ' οὗ ἤρξατο, μήτε αὐτῆς ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἀλλ' εἶναι αὐτὴν διαιρεῖν ἐπὶ τὸ ἄνω, ὥστε ἐξ ἀπείρου συμβαίνοι ἂν τοῦ χρόνου κεκινῆσθαι τὴν ἄρτι ἀρξαμένην, καὶ αὐτὴν ἄπειρον εἰς τὸ ἀρξάμενον εἶναι. Τοῦτο γὰρ συμβαίνει διὰ τὸ χωρίζειν ἐνέργειαν κινήσεως, καὶ τὴν μὲν ἐν ἀχρόνῳ φάσκειν γενέσθαι, τὴν δὲ χρόνου δεῖσθαι λέγειν, μὴ τὴν τοσὴν μόνον, ἀλλ' ὅλως τὴν φύσιν αὐτῆς ἀναγκάζεσθαι ποσὴν λέγειν, καίτοι ὁμολογοῦντας καὶ αὐτοὺς, κατὰ συμβεβηκὸς τὸ

2. ἐξ ἀρχῆς βάδισις] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
3. ἐλλεῖπον οὐ τῆς] Cod. Vat. ἐλλεῖπον αὐτῆς.
5. Ὁ γοῦν] Cod. Vat. ὁ οὖν.
6. ἔτεμεν] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ἔτεμεν.
7. ἀλλ' ἡ εἰς τοσοῦτον κίνησις] Cod. Vat. omittit hæc. Eadem cum seqq. usque ad ὅλως κίνησις omissa sunt in Cod. Ciz.
11. δι' τοῦτῳ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. (a pr. m.) δι' τοῦτο.
14. ὥστε ἐξ] Codd. Ciz. et Vat. εἴτε ἐξ. Mox Vat. συμβαίνει.
ib. συμβαίνει] Cod. Med. B. σημαίνει.
18. μὴ τὴν τοσὴν—τοσὴν λέγειν] Desunt hæc in Cod. Ciz. Cod. Marc. A. habet τόσην (sic).
ib. ἀλλ' ὅλως] Cod. Vat. καὶ ὅλως. Med. B. ἀλλ' ὅμως.
19. αὐτοὺς, κατὰ] Cod. Ciz. omittit κατά.

imperfectum de motu dicitur, non quia non sit actus, sed actus quidem est omnino, sortitur autem repetitam quandam successionem, non quidem, ut motus ipse ad actum quandoque perveniat: jam enim actus existit: sed ut efficiat aliquid, quod aliud quiddam est ultra motum: neque tunc motus ipse perficitur, sed res ipsa potius, ad quam motor animum intendebat: sicut incessus statim ab initio erat incessus. Si autem oporteat stadium pertransire, nec dum transactum fuerit, certe hoc ipsum quod deest, neque incessui neque motui deest, sed potius incessui tanto: incessus autem erat etiam quantuscunque fuerit, atque jam motus. Profecto, qui movetur, jam est motus, et qui dividit, jam divisit. Et sicut, qui actus dicitur, non indiget tempore, ita neque etiam motus, sed motus proprie eo usque productus: atqui si actus fit in non tempore, certe et motus, qui omnino motus est atque simpliciter: sin autem motum dicant idcirco prorsus in tempore fieri, quia continuitatem sibi vindicet: respondebitur, visionem quoque non intermissam habere continuitatem, agique in tempore. Argumentum vero huic præbet facultas quoque proportionis: quæ quidem tradit, posse semper ex quocunque motu aliud aliudque accipere, neque esse initium temporis, in quo et a quo inceperit: neque rursus motionis exordium, sed licere semper altius motum dividere, adeo ut contingat motum nuper inchoatum jam etiam ex infinito tempore processisse, ipsumque motum similiter infinitum quantum spectat ad exordium, extitisse. Id autem ideo accidit, quoniam actum a motu separant: et actum quidem fieri in non tempore dicunt, motum vero tempore indigere fatentur. Motum, inquam, non solum tantum proprie aut tantum, sed omnino motus ipsius naturam necessario esse quantam: tametsi ipsi fa-

581 ποσὸν αὐτῇ παρεῖναι, εἰ ἡμερησία εἴη, ἢ ὁποσουοῦν χρόνου. Ὥσπερ
οὖν ἐνέργεια ἐν ἀχρόνῳ, οὕτως οὐδὲν κωλύει καὶ κίνησιν ἦρχθαι ἐν
ἀχρόνῳ, ὁ δὲ χρόνος, τῷ τοσήνδε γεγονέναι, ἐπεὶ καὶ μεταβολαὶ ἐν
F ἀχρόνῳ ὁμολογοῦνται γίγνεσθαι, ἐν τῷ λέγεσθαι, ὥσπερ οὐ καὶ
ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς. Εἰ οὖν μεταβολὴ, διὰ τί οὐχὶ καὶ
κίνησις; εἴληπται δὲ μεταβολὴ οὐκ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι· οὐ γὰρ
τῆς ἐν τῷ μεταβεβληκέναι ἐδεῖτο.

582 Εἰ δέ τις λέγοι μήτε τὴν ἐνέργειαν, μήτε τὴν κίνησιν γένους δεῖ-
σθαι καθ' αὑτὰ, ἀλλ' εἰς τὸ πρός τι ἀνάγειν, τῷ τὴν μὲν ἐνέργειαν
δυνάμει εἶναι ἐνεργητικοῦ, τὴν δὲ τοῦ δυνάμει κινητικοῦ ἢ κινητικοῦ,
λεκτέον ὡς τὰ μὲν πρός τι αὕτη ἡ σχέσις ἐγέννα, ἀλλ' οὐ τῷ πρὸς
ἕτερον μόνον λέγεσθαι· ὅταν δὲ ἢ τις ὑπόστασις, κἂν ἑτέρου ἢ, κἂν
B πρὸς ἕτερον τήν γε πρὸ τοῦ πρός τι εἴληχε φύσιν· αὕτη τοίνυν ἡ ἐν-
έργεια καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ ἕξις δὲ ἑτέρου οὖσα οὐκ ἀφῄρηται τοῦ
πρὸ τοῦ πρός τι εἶναί τε καὶ νοεῖσθαι καθ' αὑτά· ἢ οὕτως πάντα

1. ὁποσουοῦν] Ita Codd. Darm. Med. A. B. Vat. Sed Marc. A. Mon. C. ὁποσονοῦν seq. χρόνον. Ed. ὁποσοσοῦν. Mox Mon. A. omittit καὶ ante κίνησιν, cum Marc. A.

3. χρόνος, τῷ] Cod. Vat. χρόνος τό. Pergit Marc. A. τοσόνδε.

5. ἀθρόας] Codd. ad unum omnes addunt γινομένης. Quod recepi: cum desit in Ed.

ib. διὰ τί—μεταβολὴ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Marc. A. omittit καὶ ante ἀθρόας.

6. οὐ γὰρ—μεταβεβληκέναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.

8. γένους,] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med A.B. Vat. addunt δεῖσθαι. Quod addendum fuit, cum deesset in Ed.

9. ἀνάγειν] Cod. Med. A. ex corr. ἀνάγοι.

10. ἢ κινητικοῦ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἢ κινητοῦ. Mox Ciz. ὡς μὲν τά.

11. αὕτη] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. αὐτή.

ib. ἐγέννα] Cod. Vat. ἐγύνια.

ib. οὐ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. οὐ τό.

12. ὑπόστασις] Post h. v. in Cod. Med. A. ab al. m. additur ἤ.

ib. ἕτ. ἤν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἕ, Darm. ἤ. Illud recepi, et est etiam ap. Simplicium. Mox Mon. C. omittit πρὸ cum Marc. A.

13. αὕτη τοίνυν] Cod. Vat. αὐτὴ τοίνυν.

14. τοῦ πρὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τὸ πρό.

15. οὕτως] Codd. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Marcc. Vat. οὕτω.

tentur, tantum aut tantum per accidens motioni contingere: si quidem motus sit diurnus, vel quanticunque sit temporis. Sicut igitur actus fit in non tempore, ita nihil prohibet motum quoque in non tempore incepisse, tempus autem ob id motui contigisse, quoniam motus tantus evaserit: quandoquidem mutationes quoque in tempore fieri conceduntur, quando dici solet, mutationem partim quidem peragi simul totam, partim vero nequaquam. Si ergo mutatio, cur non etiam motus agitur in non tempore? Assumpta vero mutatio est, non in eo, quod jam facta fuerit permutatio, non enim mutatione illa indigebat, quæ proprie in esse quodam permutato consisteret.

Si quis autem attulerit, neque actum neque motum esse per se genera, sed in relativorum genere computari, propterea quod actus quidem sit alicujus potentia quadam activi, motus autem sit alicujus potentia motivi, qua ratione sit motivum, dicendum est. Relativa semper ipsa habitudine generari, non autem ex eo duntaxat, quod dicantur ad aliud. Quando vero sit subsistentia quædam, quæ sive alterius, sive ad alterum sit, naturam tamen ipsam sortitur ante relationem: hic utique actus et motus et habitus insuper existens alterius, non caret interea ea facultate, per quam ante relationem sit re ipsa, atque intelligatur: alioquin sic omnia pariter ad aliud referentur. Quodlibet enim habitudinem quandam ad aliquid habet, quod quidem animæ quoque contingit. Jam vero hæc ipsa factio, et hoc ipsum facere, cur non in relativorum numerum referantur? Aut enim motus, aut actus quidam erit omnino: sin autem effectionem quidem in relativorum ordine collocent, ipsum vero facere genus

XVII. *Probabilius sub motu tanquam genere ponerent actionem et passionem, quam duo hæc tanquam prædicamenta duo. Esse relativum non est simpliciter esse alicujus, vel ad aliquid vergere, sed hoc ipsum, quod est, ex mutua duorum habitudine confici.*

ἔσται πρός τι. Πάντως γὰρ ἔχει ὁτιοῦν σχέσιν πρὸς ὁτιοῦν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Αὐτή τε ἡ ποίησις καὶ τὸ ποιεῖν, διὰ τί εἰς τὸ πρός τι οὐκ ἀναχθήσεται; ἢ γὰρ κίνησις, ἢ ἐνέργεια πάντως ἔσται. Εἰ δὲ τὴν μὲν ποίησιν εἰς τὸ πρός τι ἀνάξουσι, τὸ δὲ ποιεῖν ἓν γένος θήσονται, διὰ τί οὐ καὶ τὴν μὲν κίνησιν, εἰς τὸ πρός τι, τὸ δὲ κινεῖσθαι ἔν τι γένος θήσονται; καὶ διαιρήσονται τὸ κινεῖσθαι ὡς ἓν διχῇ, ἐν εἴδεσι τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν· ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν τὸ μὲν ποιεῖν λέγουσι, τὸ δὲ πάσχειν. 582 C

Ἐπισκεπτέον δὲ, εἰ ἐν τῷ ποιεῖν τὰς μὲν ἐνεργείας φήσουσι, τὰς δὲ κινήσεις, τὰς μὲν ἐνεργείας λέγοντες εἶναι τὰς ἀθρόας, τὰς δὲ κινήσεις, οἷον τὸ τέμνειν· ἐν χρόνῳ γὰρ τὸ τέμνειν· ἢ πάσας κινήσεις, ἢ μετὰ κινήσεως; καὶ εἰ πάσας πρὸς τὸ πάσχειν τὰς ποιήσεις, ἤ τινας καὶ ἀπολύτους, οἷον τὸ βαδίζειν, καὶ τὸ λέγειν; καὶ εἰ τὰς πρὸς τὸ πάσχειν πάσας κινήσεις, τὰς δὲ ἀπολύτους ἐνεργείας, ἢ ἐν ἑκατέροις ἑκάτερον; τὸ γοῦν βαδίζειν ἀπολελυμένον ὂν, κίνησιν ἂν εἴποιεν· τὸ δὲ νοεῖν οὐκ ἔχον τὸ πάσχον καὶ αὐτὸ ἐνέργειαν οἶμαι, ἢ οὐδὲ ποιεῖν φατέον τὸ νοεῖν καὶ τὸ βαδίζειν. Ἀλλ' εἰ μὴ ἐν τῷ ποιεῖν ταῦτα, ποῦ λεκτέον; τάχα δὲ τὸ νοεῖν πρὸς τὸ νοητὸν, ὥσπερ A B

1. *σχίσιν*] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. *χείσιν*.
4. *ἀνάξουσι*] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Sed Ed. *ἀνάξουσιν*. Med. A. *ἀξιοῦσι*.
5. *τὴν κίνησιν*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. *τὴν μὲν κίνησιν*. Unde auximus contextum.
7. *τοῦ ποιεῖν*] Cod. Vat. *δὲ τοῦ ποιεῖν*.
ib. *ἀλλ' οὐχ*] Cod. Vat. *καὶ οὐχ*.
9. *εἰ ἐν*] Cod. Darm. omittit *εἰ*.
ib. *φήσουσι*] Marc. A. *λέγουσι*.
12. *πάσας πρὸς*] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. *πάσας πρό*. Ficinus nobiscum facit, et Simplicius.
14. *δὲ ἀπολύτους*] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. *δ'* pro *δέ*.
18. *ὥσπερ τὴν*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *τήν*.

unum constituant, quidnam prohibet, quo minus et motum ad aliquid referant, ipsum vero moveri unum esse genus affirment? Atqui moveri eis dividere licet tanquam unum, in species præcipue duas: in ipsum scilicet facere atque pati, non tamen sicut nunc efficiunt, dicentes videlicet, hoc quidem genus esse facere, illud autem genus esse pati.

XVIII. *Motus ipse non tam, ut simpliciter sit, quam ut sit longus, indiget tempore. Item non omnis actio refertur ad passionem, qualis incessus et intelligentia est. Præterea motus, actio, passio, sensus, intelligentia, præter id, quod sunt alicujus actus, et diriguntur ad aliquid, existunt absolute aliquid in se ipsis.*

Considerandum est præterea, num rite dicturi sint, in ipso facere alios quidem esse actus, alios autem esse motus: et actus simul totos expleri, motus autem tales esse, quale sit et dividere. Dividere namque versatur in tempore: an forte actus omnes dicturi sint esse motus, vel certe cum motu? Item numquid effectiones omnes ad ipsum pati sint relaturi, an potius quasdam absolutas affirmaturi, sicut incedere atque loqui? Rursus num omnes impetus ad passionem relatos motus nominaturi sint, absolutos autem simpliciter actus, vel forsan in utrisque pariter utrunque collocaturi? Jam vero incedere quidem ipsum, quod et absolutum quiddam est, motum facile appellabunt: intelligere vero, cui patiens non respondet, actum vel actionem (ut arbitror) nuncupabunt: alioquin intelligere atque incedere non erit aliquid facere. Verum si hæc in genere faciendi non sint, ubi dicendum? Forsan vero intelligere ad intelligibile sicut et intelligentiam referent: nam et sensum ad sensibile dirigunt. Quod si et sensum dirigunt ad sensibile, cur non ipsum quoque sentire ad sensibile referant? Atqui sensus, qui et refertur ad alterum, habitudinem quidem habet ad illud: sed habet interea nihilominus præter habitudinem aliquid, hoc ip-

582 τὴν νόησιν· καὶ γὰρ τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητόν. Ἀλλ' εἰ κἀκεῖ
C τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητὸν, διὰ τί αὐτὸ τὸ αἰσθάνεσθαι οὐκέτι
πρὸς τὸ αἰσθητόν; καὶ ἡ αἴσθησις δὲ ἡ πρὸς ἕτερον σχέσιν μὲν ἔχει
πρὸς ἐκεῖνο· ἔχει δέ τι παρὰ τὴν σχέσιν, τὸ ἢ ἐνέργεια, ἢ πάθος
εἶναι. Εἰ οὖν τὸ πάθος παρὰ τὸ τινὸς εἶναι καὶ ὑπό τινος, ἔστι τι 5
583 ἕτερον καὶ ἡ ἐνέργεια· ἡ δὲ δὴ βάδισις ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὸ τινὸς
εἶναι καὶ ποδῶν εἶναι καὶ ὑπό τινος, ἔχει τὸ κίνησις εἶναι. Ἔχοι ἂν
οὖν καὶ ἡ νόησις παρὰ τὸ πρός τι τὸ ἢ κίνησις εἶναι ἢ ἐνέργεια.
A Ἐπισκεπτέον δὲ, εἰ καί τινες ἐνέργειαι δόξουσιν ἀτελεῖς εἶναι, μὴ
προσλαβοῦσαι χρόνον, ὥστε εἰς ταὐτὸν ταῖς κινήσεσιν ἐλθεῖν, οἷον 10
τὸ ζῆν, καὶ ἡ ζωή. Ἐν χρόνῳ γὰρ τελείῳ τὸ ζῆν ἑκάστου καὶ ἡ εὐ-
δαιμονία ἐνέργεια οὐκ ἐν ἀμερεῖ, ἀλλὰ οἷον ἀξιοῦσι καὶ τὴν κίνησιν
εἶναι, ὥστε κινήσεις ἄμφω λεκτέον, καὶ ἕν τι τὴν κίνησιν, καὶ γένος
ἓν θεωροῦντας παρὰ τὸ ποσὸν τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τὸ ποιὸν, καὶ κίνη-
B σιν οὖσαν περὶ αὐτὴν, καὶ εἰ βούλει τὰς μὲν σωματικὰς, τὰς δὲ ψυ- 15
χικὰς, ἢ τὰς μὲν παρ' αὐτῶν, τὰς δὲ ὑπ' ἄλλων εἰς αὐτὰ, ἢ τὰς μὲν
ἐξ αὐτῶν, τὰς δὲ ἐξ ἄλλων, καὶ τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν ποιήσεις, εἴτε εἰς
ἄλλα, εἴτε ἀπολελυμένας, τὰς δὲ ἐξ ἄλλων πείσεις. Καί τοι καὶ αἱ
εἰς ἄλλα κινήσεις αἱ αὐταὶ ταῖς ἐξ ἄλλων. Ἡ γὰρ τμῆσις, ἥτε παρὰ

1. Ἀλλ' εἰ—αἴσθησιν πρὸς τὸ αἰσθητὸν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
3. δὲ ἡ] Codd. Mon. C. et Med. B. δὲ εἰ. Vat. εἰ omisso δέ.
9. δοξάζουσιν] Cod. Mon. C. δοξάζουσιν cum Marc. A.
16. παρ' αὐτῶν] Ita Cod. Med. B. et mox bis ἐξ αὐτῶν. Ed. αὐτῶν. Marc. A. αὐτῶν ποιήσεις.
17. εἰς ἄλλα] Codd. Ciz. Marc. B. Mon. C. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. εἰς ἄλλας. Marc. A. habet εἴτε ἄλλας.
18. αἱ εἰς ἄλλα] Cod. Vat. αἱ ἐξ ἄλλων.

sum scilicet actum quendam esse, vel passionem. Si igitur passio præter id, quod alicujus vel sub aliquo sit, est et aliquid aliud, nimirum sic et actus atque actio: tum vero incessus cum ipse quoque alicujus sit, sitque pedum, atque sub aliquo, habet tamen in se ipso interim, ut sit motus. Quod si ita est, intelligentia quoque præter id, quod spectat ad aliquid, id in se muneris habet, ut motus quidam sit aut actus.

XIX. *Probabiliter motum ponemus pro genere: quem dividemus in motum exorientem intrinsecus atque in motum extrinsecus incidentem.*

Primum quidem nominabimus actionem, sive maneat intus, sive etiam in aliud exeat. Secundum vero passionem: sive quis putet hos inter se motus actionemque et passionem re ipsa discrepare, sive tantum ratione differre.

Post hæc autem considerandum est, numquid actus aliqui videantur imperfecti fore, nisi tempus assumpserint, adeo ut cum motibus una conspirent, velut vivere atque vita. In tempore namque perfecto consistere videtur suum cujusque vivere: ipsa quin etiam beatitudo actus quidam esse, non in aliquo indivisibili consistens; sed tanquam motum quendam esse putant. Ex quo dicendum sit, utraque motus esse, atque motum ipsum genus unum existere: quod quidem perspicere liceat unum secundum se genus ultra quantitatem, quæ in substantia est, et ultra qualitatem: adeo ut motus similiter sit unum quiddam circa substantiam: quem quidem communem motum, si placet, in duas dividas motiones, quarum aliæ quidem ad corpus, aliæ vero pertinere ad animam videantur: aut aliæ penes ipsa moventia sint, aliæ sub aliis aliunde in ipsa perveniant: vel aliæ ex ipsis proprie, aliæ autem ex alienis. Tum vero, quæ sunt ex ipsis, actiones sint, sive in alia transeant, sive sint absolutæ. Quæ vero pendent ex aliis, passiones, quamvis

τοῦ τέμνοντος, ἥτε ἐν τῷ τεμνομένῳ, μία, ἀλλὰ τὸ τέμνειν ἕτερον 583 C
καὶ τὸ τέμνεσθαι. Τάχα δὲ οὐδὲ μία ἡ τμῆσις, ἡ ἀπὸ τοῦ τέμνοντος
καὶ ἡ ἐν τῷ τεμνομένῳ· ἀλλ' ἔστι τὸ τέμνειν τὸ ἐκ τῆς τοιᾶσδε ἐνερ-
γείας καὶ κινήσεως, ἑτέραν ἐν τῷ τεμνομένῳ διάδοχον κίνησιν γίγνε-
σθαι· ἢ ἴσως οὐ κατ' αὐτὸ τὸ τέμνεσθαι τὸ διάφορον, ἀλλὰ κατ'
ἄλλο τὸ ἐπιγιγνόμενον κίνημα, οἷον τὸ ἀλγεῖν. καὶ γὰρ τὸ πάσχειν
ἐν τούτῳ. Τί οὖν εἰ μή τι ἀλγεῖ; τί ἄλλο ἢ ἡ ἐνέργεια τοῦ ποιοῦν- D
τος ἐν τῷδε οὖσα; οὕτω γὰρ καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον ποιεῖν, καὶ διτ-
τὸν οὕτως εἶναι τὸ ποιεῖν, τὸ μὲν μὴ ἐν ἄλλῳ, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ συνι-
στάμενον· καὶ οὐκέτι τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν, ἀλλὰ τὸ ποιεῖν
ἐν ἄλλῳ πεποίηκε δύο νομίζειν εἶναι, τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν·
οἷον καὶ τὸ γράφειν, καίτοι ὂν ἐν ἄλλῳ, οὐκ ἐπιζητεῖ τὸ πάσχειν,
ὅτι μὴ ἄλλο τι ἐν τῷ γραμματείῳ ποιεῖ, παρὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ E
γράφοντος, οἷον τὸ ἀλγεῖν. Εἰ δέ τις λέγοι γεγράφθαι, οὐ τὸ πά-
σχειν λέγει. Καὶ ἐπὶ τοῦ βαδίζειν, καίτοι οὔσης γῆς, ἐφ' ἧς οὐ 584
προσποιεῖται τὸ πεπονθέναι. Ἀλλ' ὅταν ἐπὶ σώματος ζώου βαίνῃ,
τὸ πάσχειν ἐπινοεῖ, ὃ ἐπιγίγνεται ἄλγημα συλλογιζόμενος, οὐ τὸ
βαδίζειν, ἢ ἐπενόησεν ἂν καὶ πρότερον. Οὕτω καὶ ἐπὶ πάντων κατὰ
μὲν τὸ ποιεῖν ἓν λεκτέον μετὰ τοῦ λεγομένου πάσχειν, τοῦ ἀντιθέτου.

2. *οὐδὲ μία*] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. *οὐδεμία*.
4. *ἑτέραν*] Cod. Vat. *ἑτέρᾳ*. Eam vocem omittit Marc. A.
5. *οὐ κατ'*] Codd. Marc. A. Mon. C. et Ciz. *οὐκ*.
7. *ἀλγεῖ*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. *ἀλγοῖ*.
ib. *ἢ ἡ*] Codd. Ciz. et Vat. *ἢ καὶ ἡ*.
8. *οὕτω λεγόμενον ποιεῖν*] Cod. Ciz. *ποιεῖν οὕτω λεγόμενον*.
9. *τὸ μὲν*] Cod. Vat. *τὸ μένον*.
ib. *τὸ δὲ ἐν*] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. *τὸ δ' ἐν*.
10. *ἀλλὰ τὸ—τὸ δὲ πάσχειν*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
13. *ἄλλο τι*] Cod. Vat. *ἐν ἄλλῳ τι*.
14. *λέγοι*] Cod. Ciz. omittit h. v.
15. *λέγει*] Cod. Ciz. *λέγοι*.
ib. *οὔσης γῆς*] Cod. Ciz. *γῆς οὔσης*.
18. *ἂν καὶ*] Cod. Vat. *ἂν τό*.

motus etiam in alia transeuntes, iidem esse videantur, atque motus, qui ex aliis pendere dicuntur. Divisio namque sive penes dividentem, sive in re divisa, consideretur, est una: sed dividere aliud est, quam dividi. Forsan vero neque una quidem est ipsa divisio, quæ infertur a dividente, et quæ in diviso suscipitur: sed dividere ipsum atque dividi nihil aliud est, quam ex tali quadam actione et motione, alteram in re divisa succedentem fieri motionem: aut forte non secundum hoc ipsum, quod dividi dicitur, differentia ipsa perpenditur, sed secundum aliud ex motione resultans, velut dolere: in hoc enim consistit pati. Quid ergo dicendum, ubi nihil doleat? Quidnam aliud, nisi quod actus efficientis in hoc existens sit loco doloris vel passionis? Sic enim accidit et tale quiddam est, quod dicitur aliquid facere: atque ita duplex videtur esse, quod facere nominatur: aliud quidem non in alio, aliud autem in alio collocatum. Neque sic ulterius dividetur, ut aliud quidem facere sit, aliud vero pati: sed ipsum, quod est in alio facere, occasionem præstitit, ut duo quædam esse hic apparerent, quorum aliud sit facere, aliud contra sit pati. Jam vero scribendi munus, quamvis admittatur in alio, non affert præterea passionem sibi e contrario respondentem, quoniam nihil aliud efficit in scribendo, præter scribentis ipsius actum, quod quidem perinde se habeat atque dolere. Si quis autem dixerit tale quiddam afferre præterea, quale sit, quod fuisse scriptum dicatur, non propterea passionem aliquam in medium introducit. Atqui et in ipso incessu, quamvis terra subsit, quæ incessu calcatur, non tamen hic addi debet, terram aliquid inde fuisse perpessam. Sed quando quis super corpus animalis progreditur, passio jam perpenditur, dum videlicet quivis excogitat dolorem insuper inde provenientem, dolorem, in-

584 Ὃ δὲ πάσχειν λέγεται, τὸ γενόμενον ὕστερον, οὐ τὸ ἀντίθετον, οἷον
B τῷ καίειν τὸ καίεσθαι· ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ καίειν καὶ καίεσθαι ἑνὸς ὄν-
τος, τὸ ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενον, ἢ ἄλγημα ἤ τι ἄλλο, οἷον μαραίνεσθαι.
Τί οὖν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἐργάζοιτο ὥστε λυπεῖν; οὐχ ὁ μὲν ποιεῖ, ὁ
δὲ πάσχει; καὶ ἐκ μιᾶς ἐνεργείας τὰ δύο, καὶ ὃ μὲν ποιεῖ, ὃ δὲ πά- 5
σχει. Ἢ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ οὐκέτι τὸ τῆς βουλήσεως τοῦ λυπεῖν, ἀλλὰ
C ποιεῖ τι ἕτερον, δι' οὗ λυπεῖ, ὃ ἐν τῷ λυπησομένῳ γενόμενον ἓν ὂν
καὶ ταὐτὸν πεποίηκεν ἄλλο τὸ λυπεῖσθαι. Τί οὖν αὐτὸ τὸ ἓν γενό-
μενον πρὶν καὶ λύπην ποιῆσαι· ἢ ὅλως λύπην οὐκ ἐμποιοῦν οὐ πάθος
ἐστὶ τοῦ εἰς ὃν, οἷον τὸ ἀκοῦσαι; ἢ οὐ πάθος τὸ ἀκοῦσαι, οὐδ' ὅλως 10
τὸ αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τὸ λυπηθῆναι ἔστι γενέσθαι ἐν πάθει, ὃ μὴ
ἀντίθετον τῷ ποιῆσαι.

A Ἀλλ' ἔστω μὴ ἀντίθετον· ὅμως δὲ ἕτερον ὂν τοῦ ποιεῖν, οὐκ ἐν
τῷ αὐτῷ γένει τῇ ποιήσει, εἰ ἡ κίνησις ἄμφω, ἐν τῷ αὐτῷ, οἷον ἀλ-
λοίωσις, κίνησις κατὰ τὸ ποιόν. ἆρ' οὖν ὅταν μὲν ἀπὸ τοῦ ποιοῦ ἴῃ 15
ἡ ἀλλοίωσις, ποίησις, καὶ τὸ ποιεῖν ἀπαθοῦς αὐτοῦ ὄντος, ἢ ἐὰν μὲν

2. τῷ καίειν] Cod. Vat. τὸ καίειν.
3. ἐπ' αὐτῷ] Cod. Mon. C. ἐπ' αὐτὸ cum Marc. A.
4. ὁ μὲν ποιεῖ] Cod. Vat. a pr. m. ὁ μέϊνον (quod correctum est) et ποιεῖν pro ποιεῖ.
5. δύο, καὶ] Cod. Mon. C. cum Marc. A. omittit καί. Pergit Vat. ὁ μὲν—ὁ δὲ et ut hic Marc. A.
6. οὐκέτι] Cod. Vat. οὐκ ἔστι.
7. ποιεῖ τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι; posterior exhibet ποιεῖν.
ib. ὃ ἓν] Cod. Vat. ὁ ἓν.
8. πεποίηκεν] Cod. Vat. πεποίηκε.
10. ἔστι—ὄν] Cod. Vat. ἐστὶ, Ciz. ὄν.
12. τὸ ποιῆσαι] Codd. excepto Marc. B. omnes τῷ pro τὸ, nisi quod Med. A. a pr. m. habet ut Ed. In Vat. est ποιεῖσθαι. Illud recepimus.
14. ἢ ἡ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ἢ εἰ. Vat. εἴη. Illud recepi.
15. κίνησις κατὰ—ἡ ἀλλοίωσις] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Cod. Darm. est supra lin. κινήσεις.
ib. τὸ ποιὸν] Cod. Mon. C. τοῦ ποιοῦν cum Marc. A.
16. ποίησις] Cod. Ciz. ποίησιν.
ib. ὄντος] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Med. A. Marc. A. αὐτοῦ ὄντος.

quam, reputans non incessum: alioquin id ipsum prius etiam perpendisset. Sic et in omnibus secundum ipsum facere, unum quiddam genus, dicendum est una cum eo, quod pati dicitur et oppositum. Quod autem pati dicitur, id ipsum est, quod factum est posterius, non quidem, quod sit oppositum perinde atque ei, quod est comburere, ipsum, quod est comburi: sed passio potius dicitur atque pati, id ipsum, quod ex comburere comburique, velut uno quodam existente, in re ipsa resiliat, sive dolor id sit, sive aliud quiddam, quasi consumptio quædam. Quid ergo? si quis hoc ipsum sic agat, ut dolorem inferat, nonne hic quidem agit, ille vero patitur? atque ex uno quodam actu duo conficiuntur, ubi hic facit, ille patitur. Forsan vero in ipsa actione non amplius computatur doloris inferendi propositum: sed facit aliud quiddam, per quod afficit dolore. Quod quidem in ipso dolituro factum, unumque et idem existens efficit, ut aliud præterea sit dolore quodam affici. Quid igitur de illo dicendum? quod unum quiddam fit prius, quam etiam dolore afficiat? vel etiam ubi dolor nullus infertur, nonne passio est, illius ipsius, in quod infertur? velut audire. Sed forte ipsum audire non est passio, neque omnino sentire ulla passio est: at dolore premi, est in passione constitui, quod quidem effectioni non est oppositum judicandum.

XX. *Aliquam actionem passio non comitatur, ut intelligentiam atque sensum: aliquam comitatur intus, ut conterere conterentem vicissim, et calefacere mutuo frigefacientem: aliquam comitatur extrinsecus. Et hoc quidem dupliciter. Aut enim actionem manifesta passio comitatur foris, ut secantem, aut occulta, ut incedentem: imo et occultissima, ut augeri, et formari corpus ab anima.*

Sed esto, si placet, non sit oppositum: veruntamen cum aliud quiddam sit, quam facere, non in eodem genere una cum effectione locatur: vel forte, si ambo sunt motus, sunt in eodem, velut alteratio ipsa secundum qualitatem motio. Num igitur, quando ab ipso quali progreditur altera-

ἀπαθὴς ᾖ, ἐν τῷ ποιεῖν ἔσται. Ἐὰν δὲ ἐνεργοῦν εἰς ἄλλον οἷον τύπτον, καὶ πάσχῃ, οὐκέτι ποιεῖ· ἢ οὐδὲν κωλύει ποιοῦντα καὶ πάσχειν. Εἰ οὖν κατ' αὐτὸ τὸ πάσχειν, οἷον τὸ τρίβειν, διὰ τί ποιεῖν μᾶλλον ἢ πάσχειν; ἢ ὅτι ἀντιτρίβεται καὶ πάσχει; ἆρ' οὖν ὅτι ἀντικινεῖται, καὶ δύο κινήσεις φήσομεν περὶ αὐτόν; καὶ πῶς δύο; ἀλλὰ μία; καὶ πῶς ἡ αὐτὴ καὶ ποίησις καὶ πεῖσις; καὶ οὕτω μὲν ποίησις τῷ ἀπ' ἄλλου, εἰς ἄλλον δὲ πεῖσις ἡ αὐτὴ οὖσα. Ἀλλὰ ἄλλην φήσομεν; καὶ πῶς ἄλλο τι διατίθησι τὸν πάσχοντα ἀλλοιοῦσα, καὶ ὁ ποιῶν ἀπαθὴς ἐκείνου. Πῶς γὰρ ἂν πάθοι, ὃ ποιεῖ ἐν ἄλλῳ; ἆρ' οὖν τὸ ἐν ἄλλῳ τὴν κίνησιν εἶναι ποιεῖ τὸ πάσχειν; ὃ ἦν οὐ πάσχειν κατὰ τὸν ποιοῦντα. Ἀλλ' εἰ τὸ μὲν λευκαίνει ὁ λόγος ὁ τοῦ κύκνου, τὸ δὲ λευκαίνεται ὁ γιγνόμενος κύκνος, πάσχειν φήσομεν ἰόντα εἰς οὐσίαν; εἰ δὲ καὶ ὕστερον λευκαίνοιτο γενόμενος, καὶ εἰ τὸ μὲν αὔξοι, τὸ δὲ αὔξοιτο, τὸ αὐξόμενον πάσχειν, ἢ μόνον ἐν τῷ ποιῷ τὴν πεῖσιν; ἀλλ' εἰ τὸ μὲν καλὸν ποιοῖ, τὸ δὲ καλλύνοιτο, τὸ καλλυνόμενον πάσχειν; εἰ οὖν τὸ καλλύνον χεῖρον γίγνοιτο, ἢ καὶ ἀφανίζοιτο, οἷον ὁ καττίτε-

584 B C 585

1. εἰς ἄλλο] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. Vat. εἰς ἄλλον. Quod recepi.
2. πάσχει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. Vat. πάσχῃ. Quod restitui Plotino.
3. Εἰ οὖν] Cod. Vat. οἷον οὖν.
5. φήσομεν] Cod. Vat. φύσομεν.
6. αὐτὴ ποίησις] Codd. Med. A. Marc. A. B. et Vat. αὐτὴ καὶ ποίησις. Unde explevi orationem.
ib. πεῖσις] Cod. Vat. πείσις et ita etiam paulo inferius. Post h. v. delevi καί.
7. τὸ ἀπ'] Codd. Ciz. Darm. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. τῷ ἀπ'. Quod recepi.
ib. εἰς ἄλλον] Cod. Ciz. εἰς ἄλλο.
ib. δὲ πεῖσις] Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. et Vat. omittunt sequens καί. Quare delevi.
12. τὸ δὲ λευκαίνεται] Ita scripsi cum Ficino. Ed. habet ὅ, Cod. Marc. A. ὁ.
13. γιγνόμενος, καί] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. γινόμενος, καί. Quod recepi.
14. αὐξανόμενον] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. αὐξόμενον. Et sic correxi.
ib. ἢ μόνον] Cod. Vat. οὐ μόνον. Idem mox πείσιν.
15. ποιοῖ] Codd. Ciz. et Vat. ποιεῖ.
ib. τὸ καλλυνόμενον] Codd. Ciz. et Vat. καὶ pro τό.
16. καλλύνον] Codd. Ciz. Darm. Med. A. (a pr. m.) καλλυνόμενον. Marc. A. Vat. καλλῦνον.
ib. καττίτερος] Codd. Ciz. et Vat. κασσιτερος.

tio, est ibi factio atque facere, cum ipsum quale sit passionis expers? aut forte, si sit a passione remotum, in faciendo versatur. Sin autem in aliud agens veluti verberando mutuo patitur, non amplius facit: an potius nihil prohibet faciendo pati? Si igitur secundum ipsum pati velut atterere id habet, curnam facere magis, quam pati censetur? An quia vicissim atterendo conteritur, atque patitur? Numquid ergo quoniam mutuo agitatur, geminos circa ipsum motus esse dicemus? At quomodo duos? Num igitur unum? Sed quonam pacto motio eadem actio simul est atque passio? et ita quidem actio dicetur, quatenus ab alio manat, passio vero quatenus inde fluit in aliud, dum tamen una motio est. An igitur motionem aliam esse dicemus? Et quonam pacto aliud quiddam disponet, aut afficiet patientem alterans ipsa motio? atqui ipsum agens non patitur ab illo secundum idem. Quo enim pacto patiatur hoc ipsum, quod in alio facit? Num ergo hoc ipsum scilicet in alio motum esse, in causa nobis est, ut passio sit? quæ quidem penes effectorem passio minime fuerat. Verum si hoc quidem album efficit ceu seminaria Cygni ratio: hoc autem efficitur album, nascens videlicet Cygnus, an pati dicemus Cygnum in essentiam interim procedentem? Sin autem deinde etiam natus efficiatur albus: item, si hoc quidem augeat, illud autem augeatur, auctum ipsum pati asseverabimus? an potius in ipso quali quodam locabimus passionem? Præterea, si hoc quidem pulchrum facit, hoc vero fit pulchrum, an quod pulchrum efficitur, pati interea confitebimur? Si igitur quod pulchrum reddit, interea fit deterius, vel obscuratur, velut stannum, aliud autem evadit melius, velut æs, numquid æs pati dicemus, stannum vero facere? Denique discentem quomodo dicemus pati? videlicet ipso efficientis actu

585 ρος, τὸ δὲ βέλτιον γίγνοιτο ὁ χαλκὸς, πάσχειν τὸν χαλκὸν φήσομεν, τὸν δὲ ποιεῖν; τὸν δὲ μανθάνοντα πῶς πάσχειν, τῆς τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείας εἰς αὐτὸν ἰούσης; ἢ πάθησις πῶς ἂν εἴη, μία γε οὖσα;
C ἀλλ' αὐτὴ μὲν οὐ πάθησις, ὁ δὲ ἔχων πάσχων ἔσται, τοῦ πάσχειν τινὸς λαμβανομένου· οὐδὲ γὰρ τῷ μὴ ἐνηργηκέναι αὐτόν· οὐ γὰρ τὸ μανθάνειν, ὥσπερ τὸ πληγῆναι ἐν ἀντιλήψει ὂν καὶ γνωρίσει, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὁρᾶν.

A Τίνι οὖν γνωριοῦμεν τὸ πάσχειν; οὐ γὰρ δὴ τῇ ἐνεργείᾳ τῇ παρ' ἄλλου, εἰ ὁ τὴν ἐνέργειαν παραδεξάμενος αὐτοῦ ἐποιήσατο διαδεξάμενος· ἀλλ' ἆρα ὅπου μὴ ἐνέργεια, πεῖσις δὲ μόνον. Τί οὖν, εἰ κάλλιον γίγνοιτο, ἡ δὲ ἐνέργεια τὸ χεῖρον ἔχοι; ἢ εἰ κατὰ κακίαν ἐνεργοῖ τις καὶ ἄρχοι εἰς ἄλλον ἀκολάστως; ἢ οὐδὲν κωλύει ἐνέργειαν εἶναι
B φαύλην, καὶ πεῖσιν καλήν; τίνι οὖν διοριοῦμεν; ἆρα τῷ τὸ μὲν εἰς ἄλλον παρ' αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐφ' ἑτέρου ἐν ἄλλῳ τὸ πάσχειν; τί οὖν εἰ ἐξ αὐτοῦ μέν, μὴ εἰς ἄλλον δὲ, οἷον τὸ νοεῖν, τὸ δοξάζειν; τὸ δὲ θερμανθῆναι παρ' αὐτοῦ διανοηθέντος ἢ θυμωθέντος ἐκ δόξης, μηδενὸς ἔξωθεν προσελθόντος, ἢ τὸ μὲν ποιεῖν, εἴτε ἐν αὐτῷ, εἴτε εἰς

3. ἂν εἴη] Codd. Ciz. et Vat. ἂν εἴη τι. Ante hæc Marc. A. ταὐτὸν pro αὐτόν.
4. αὐτὴ] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὴν, Med. B. αὕτη cum Marc. A.
5. τινὸς] Codd. Med. B. Vat. τίνος.
8. Τίνι] Cod. Ciz. τίνων.
ib. γὰρ δὴ] Cod. Vat. γὰρ δί.
9. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ. Quod recepi.
10. ὅρα] Codd. Darm. et Med. A. (in marg. ab al. m.) ἄρα. Scripsi ἆρα cum Fic. Proxime tenenda est constructio: καὶ ἄρχοι εἰς ἄλλον ἀκολάστως.
11. ἔχοι;] Codd. Ciz. et Vat. ἴσχυ.
ib. ἢ εἰ] Cod. Ciz. ἢ καί. Vat. a pr. m. ἢ εἰν.
13. τῷ τὸ μὲν] Cod. Med. B. omittit τό.
14. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. A. παρ' αὐτοῦ τὸ et in marg. ab al. m. τὸ ποιεῖν. Med. B. παρ' αὐτοῦ.

in ipsum jam prodeunte. At vero quomodo hæc erit passio, cum unus sit actus? Forte ipsa quidem non est passio: qui autem habet, est patiens: quippe cum ipsum pati perinde tanquam sit alicujus accipiatur. Neque enim ex eo, quod, qui addiscit, nihil ipse egerit, pati dicitur. Nam discere non est tanquam pulsari vel percuti: quippe cum in quadam apprehensione discretioneque consistat: sicut neque videre perinde se habet atque pulsari.

XXI. *Tam actionem, quam passionem per motum quendam vel actum definire possumus. Sed illud quidem agere dicitur, cujus motus ex ipso sumit exordium, sive hinc aliquid in alio fiat, sive nihil. Illud vero pati, cujus motus solum incidit aliunde, sive ad deterius eat, sive ad melius. Item seu ab agente separato incidat, ut verberatio, sive a conjuncto, ut alteratio in corpore ab opinione affectuque animæ suæ, et affectus ipsi extrinsecus incitati.*

Quanam igitur notione ipsum pati proprie designabimus? Non certe discernemus actu quodam, quia ab alio pendeat: siquidem qui actum susceperit, sibimet ipsum velut proprium vindicaverit: sed numquid ubi non actus quidem sit, sed tantum passio? Quid ergo, si id, quod pati dicitur, melius fiat, actus autem se deterius habeat? aut si per pravitatem agat quispiam, et intemperate alteri dominetur? an forte nihil prohibet, actionem quidem esse pravam, passionem vero honestam? Quonam ergo potissimum distinguemus? Numquid definiemus ipsum facere per actum quendam ab ipso quolibet in aliud transeuntem? pati vero per effectum aliunde in alio resultantem? Quid ergo dicemus? si ab ipso quovis extet quidem, in aliud autem minime transeat? qualis certe est actus intelligendi atque opinandi. Quid item? quando quis ex se ipso protinus incalescit? sive ex cogitatione vehementi id accidat, sive ira potius, quam nullo prorsus alicubi lacessente opinio propria suscitaverit. Forte vero ipsum facere est, sive in se ipso maneat, sive in aliud agat impetus quidam ex se ipso quovis erumpens. Cupiditas ergo et appetitus omnis quidnam est? Forte si appetitus incitatur ab appetibili, passio quædam est,

ἄλλο τι ὂν, κίνημα ἐξ αὐτοῦ. Ἡ οὖν ἐπιθυμία τί, καὶ πᾶσα ὄρεξις; 585
εἰ ἡ ὄρεξις κινεῖται ἀπὸ τοῦ ὀρεκτικοῦ, εἰ μή τις μὴ προσποιοῖ τὸ, (
ἀφ' οὗ κεκίνηται, ὅτι δὲ μετ' ἐκεῖνο ἐγήγερται. Τί οὖν διαφέρει τοῦ
πεπλῆχθαι ἢ ὠσθέντα κατενεχθῆναι; ἀλλ' ἄρα διαιρετέον τὰς ὀρέξ-
εις λέγοντα, τὰς μὲν ποιήσεις, ὅσαι νῷ ἑπόμεναι, τὰς δὲ ὁλκὰς οὔ- 586
σας, πείσεις, τὸ δὲ πάσχειν οὐ τῷ παρ' ἑτέρου ἢ παρ' ἑαυτοῦ. καὶ
ποιοῖ γὰρ ἄν τι ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' ὅταν μηδὲν συμβαλλόμενον αὐτὸ
ὑπομείνῃ ἀλλοίωσιν τὴν μὴ εἰς οὐσίαν ἄγουσαν, ἥ τις ἐξίστησι πρὸς
τὸ χεῖρον, ἢ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν πεῖσιν καὶ
τὸ πάσχειν ἔχειν. Ἀλλ' εἰ τὸ θερμαίνεσθαι θερμότητά ἐστιν ἴσχειν,
εἴη δὲ τὸ μὲν εἰς οὐσίαν συντελοῦν, τὸ δὲ μὴ, τὸ αὐτὸ πάσχειν καὶ B
οὐ πάσχειν ἔσται. καὶ πῶς οὐ τὸ θερμαίνεσθαι διττόν; ἢ τὸ θερ-
μαίνεσθαι ὅταν εἰς οὐσίαν συντελῇ, καὶ τότε ἄλλου πάσχοντος εἰς
οὐσίαν συντελέσει, οἷον θερμαινομένου τοῦ χαλκοῦ καὶ πάσχοντος,
ἡ δὲ οὐσία ὁ ἀνδριὰς, ὃς οὐκ αὐτὸς ἐθερμαίνετο, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβε-
βηκός. Εἰ οὖν καλλίων ὁ χαλκὸς ἀπὸ τοῦ θερμαίνεσθαι ἢ κατὰ τὸ (
θερμαίνεσθαι, οὐδὲν κωλύει πάσχειν λέγειν· διττὸν γὰρ εἶναι τὸ πά-
σχειν· τὸ μὲν ἐν τῷ χεῖρον γίγνεσθαι, τὸ δ' ἐν τῷ βέλτιον ἢ οὐδέ-
τερον.

1. ἄλλο τι] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἄλλον τι. Ciz. et Vat. ἄλλον τινά.
ib. εἰ οὖν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. ἡ οὖν, ut rescribendum fuit cum Ficino.
2. εἰ ἡ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. ἢ εἰ ἡ.
ib. ὀρεκτοῦ] Codd. Ciz. et Vat. ἐρικτικοῦ. Quod recepimus.
ib. προσποιοῖτο] Cod. Ciz. προσπεπῖ τό. Ego cum Fic. correxi προσποιοῖ τό.
5. ὅσαι νῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἔσαι τῷ νῷ.
6. οὐ τὸ] Codd. præter Marc. B. omnes οὐ τῷ, sed Med. A. nonnisi ex corr. Unde correxi; ut legit etiam Fic.
ib. ἢ παρ'] Cod. Vat. ἢ τῷ παρ'.
ib. ἑαυτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ἑαυτούς.
ib. ἀτίη] Cod. Darm. ad h. v. in marg. habet καὶ ποιῖ, Med. A. item in marg. καὶ ποιοῖ. Marc. A. ἀπίη (sic). Illud recepi, cum Ficino.
7. συμβαλλόμενον] Cod. Vat. συλλαμβανόμενον.
8. ἄγουσαν] Cod. Ciz. ἀνάγουσαν.
9. ἀλλοίωσιν, τιῦσιν] Cod. Vat. ἀλλοίωσιν πᾶσαν.
11. τὸ μὲν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. τῷ μέν. Mox Ciz. Mon. C. Vat. τῷ δέ.
ib. καὶ οὐ πάσχειν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
17. κωλύει πάσχειν] Codd., præter Darm., omnes addunt λέγειν, ut legit Fic. Unde supplevi, quod deerat in Ed.
18. τὸ δ' ἐν] Cod. Vat. τὸ δὲ ἐν.

etiam si nullus adjecerit, a quonam incitetur, sed id ipsum duntaxat, quod post illud fuerit excitatus. Hæc igitur appetitio non aliter se habet, quam si quis impulsus fuerit, vel etiam impulsu quasi præcipitatus. An igitur appetitus dividere debemus, dicentes, illos quidem actiones esse, quicunque menti parent: alios autem passiones, videlicet quod in illis rapiatur animus, atque trahatur? ipsum vero pati non ex eo, quod ab alio inferatur potius, quam ex se ipso. Agere namque posset non nihil etiam in se ipso: sed quando nihil ipsum conferens alterationem substineat, quæ quidem ad essentiam non perducat, sed deducat potius ad deterius, vel saltem ad melius non conducat: ejusmodi, inquam, alterationem in se passionem et pati habere dicemus. Verum si calefieri nihil aliud est, quam accipere calorem atque habere: est autem calefactio partim ad essentiam conferens, partim contra, nimirum idem pati erit atque non pati. Et quidnam prohibet calefactionem esse geminam? Forte vero ipsum calefieri, quando ad essentiam confert, tunc etiam alio quodam patiente ad essentiam confert, velut quando ære calefacto atque patiente, essentia quædam fit, quam statuam nominant, quæ quidem ipsa non est calefacta, nisi forte per accidens. Si ergo æs evadat pulchrius ex eo, quod ipsum calefiat, vel secundum ipsam calefactionem, nihil prohibet, quo minus pati confiteamur. Duobus enim modis passionem accipere solent, dicentes aut ad deterius, aut ad melius ducere, vel ad neutrum.

586 Οὐκοῦν γίγνεται τὸ πάσχειν τῷ ἔχειν ἐν αὐτῷ κίνησιν τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν κατὰ τὸ ἀλλοιοῦσθαι ὁπωσοῦν, καὶ τὸ ποιεῖν ἢ ἔχειν ἐν αὐτῷ κίνησιν τὴν ἀπόλυτον παρ' αὐτοῦ, ἢ τὴν τελευτῶσαν εἰς ἄλλο ἀπ' αὐτοῦ, ὁρμωμένην ἀπὸ τοῦ λεγομένου ποιεῖν. Καὶ κίνησις μὲν ἐπ' ἀμφοῖν, ἡ δὲ διαφορὰ ἡ διαιροῦσα τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, τὸ
B μὲν ποιεῖν καθ' ὅσον ποιεῖν, ἀπαθὲς τηροῦσα, τὸ δὲ πάσχειν ἐν τῷ διατίθεσθαι ἑτέρως ἢ πρότερον εἶχε, τῆς τοῦ πάσχοντος οὐσίας οὐδὲν εἰς οὐσίαν προσλαμβανούσης, ἀλλὰ ἄλλου ὄντος τοῦ πάσχοντος, ὅταν τις οὐσία γίγνηται. Γίγνεται τοίνυν τὸ αὐτὸ ἐν σχέσει τινὶ ποιεῖν, ἐν ἄλλῃ δὲ πάσχειν. Παρὰ μὲν γὰρ τῷδε θεωρούμενον ποιεῖν ἔσται,
C κίνησις οὖσα ἡ αὐτή· παρὰ δὲ τῷδε πάσχειν, ὅτι τάδε οὕτως διατίθεται, ὥστε κινδυνεύειν ἄμφω πρός τι εἶναι, ὅσα τοῦ ποιεῖν πρὸς τὸ πάσχειν· εἰ μὲν παρὰ τούτῳ τὸ αὐτὸ ποιεῖν, εἰ δὲ παρὰ τῷδε πάσχειν, καὶ θεωρούμενον ἑκάτερον οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος, οὗτος κινεῖ καὶ οὗτος κινεῖται, καὶ δύο κατη-
D γορίαι ἑκάτερον· καὶ οὗτος δίδωσι τῷδε κίνησιν, οὗτος δὲ λαμβάνει, ὥστε λῆψις καὶ δόσις, καὶ πρός τι· ἢ εἰ ἔχοι ὁ λαβὼν, ὥσπερ λέγεται ἔχειν χρῶμα, διὰ τί οὐ καὶ ἔχει κίνησιν; καὶ ἡ ἀπόλυτος κίνησις, οἷον ἡ τοῦ βαδίζειν, ἔχει βάδισιν καὶ ἔχει δὲ νόησιν. Ἐπισκεπτέον

1. τὸ πάσχειν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. addunt τῷ ἔχειν. Sed in Med. B. τῷ correctum videtur in τό. Illud recepi, cum deesset in Ed.
2. οὐν ἡ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt οὖν. Quare delevi.
3. παρ' αὐτοῦ] Marc. A. παρὰ τοῦ.
7. ἑτέρως] Cod. Vat. ἑτέρων.
ib. πάσχοντος] Abest a Cod. Ciz.
11. οὕτως διατίθεται] Ita marg. Ed. Sed in contextis est οὗτος.
17. εἰ ἔχοι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. εἰ ἔχει. Vat. εἰ ἔχῃ.
19. οἷον ἡ] Marc. A. εἰ pro ἡ.

XXII. *Motus idem potest, si referatur ad agens, dici actio: si ad patiens, passio nominari. Ubi proprie loquimur, actionem ab effectione distinguimus: dicentes post actionem opus inde procreatum aliud non extare quale per effectionem fieri extareque consuevit.*

Forte igitur pati quidem accidit ex eo, quod aliquid in se motum habeat, motum, inquam, alterationis, per quam quoquo modo alteretur, agere vero est vel habere in se et a se ipso motum absolutum, vel edere motum a se in aliud transeuntem: qui et incipiat ab eo ipso, quod agere dicitur. Atqui motus quidem est in utrisque: differentia vero distinguens agere inter se et pati, talis est, ut agere ipsum servet, qua agere est passionis expers: pati vero in eo, quod aliquid aliter, quam prius afficiatur, dum ipsa patientis essentia nihil ad essentiam pertinens adipiscitur, sed aliud quiddam interea patitur, quando aliqua essentia generatur. Quam ob rem idem aliquid in habitudine quadam facere est, in alia vero habitudine pati. Nam penes quidem hoc consideratum erit facere, cum idem sit motus: penes autem illud erit pati, quoniam ille jam sic afficitur. Utraque igitur ad aliquid referri videntur, quatenus ipsa faciendi conditio se habet ad ipsam patiendi proprietatem: nempe aliquid idem penes hoc quidem est facere, sed penes illud pati, et utrumque sane consideratur, non tam secundum se ipsum, quam una cum ipso faciente atque patiente, ubi hic quidem movet, ille vero movetur, et utrumque est duo quædam prædicamenta. Atqui et hic illi tradit motum, ille vicissim motum recipit: quapropter traditio et acceptio relatioque ibi contingit. Aut certe, si ille, qui accipit, habet, ut dicitur colorem habere, cur non dicatur et habere motum? Jam vero et absolutus motus, velut incedere, habet incessum, et intelligere habet intelligentiam. Proinde considerare operæ pretium est, utrum

δὲ, εἰ τὸ προνοεῖν ποιεῖν, εἰ καὶ τὸ προνοίας τυγχάνειν πάσχειν· εἰς 587
ἄλλο γὰρ καὶ περὶ ἄλλου ἡ πρόνοια· ἢ οὐδὲ τὸ προνοεῖν ποιεῖν, καὶ A
εἰ περὶ ἄλλου τὸ νοεῖν ἢ ἐκεῖνο πάσχειν· ἢ οὐδὲ τὸ νοεῖν ποιεῖν· οὐ
γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ νοούμενον, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ· οὐδὲ ποίησις ὅλως,
οὐδὲ δεῖ πάσας ἐνεργείας ποιήσεις λέγειν, οὐδὲ ποιεῖν τι· κατὰ συμ-
βεβηκὸς δὲ ἡ ποίησις. Τί οὖν, εἰ βαδίζων ἴχνη εἰργάσατο, οὐ λέ-
γομεν πεποιηκέναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἶναι αὐτὸν ἄλλο τι ἢ ποιεῖν κατὰ
συμβεβηκὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι μὴ πρὸς τοῦτο B
ἑώρα· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ποιεῖν λέγομεν, οἷον τὸ πῦρ θερμαί-
νειν καὶ ἐνήργησε τὸ φάρμακον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

Περὶ δὲ τοῦ ἔχειν, εἰ τὸ ἔχειν πολλαχῶς, διὰ τί οὐ πάντες οἱ A
τρόποι τοῦ ἔχειν εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀναχθήσονται, ὥστε
καὶ τὸ ποσὸν ὅτι ἔχει μέγεθος, καὶ τὸ ποιὸν ὅτι ἔχει χρῶμα, καὶ ὁ
πατὴρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἔχει υἱὸν καὶ υἱὸς πατέρα, καὶ ὅλως κτή-
ματα. Εἰ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐν ἐκείναις, ὅπλα δὲ καὶ ὑποδήματα, καὶ
τὰ περὶ τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν ζητήσειεν ἄν τις διὰ τί, καὶ διὰ τί B
ἔχων μὲν αὐτὰ μίαν ἄλλην κατηγορίαν ποιεῖ, καίων δὲ ἢ τέμνων ἢ
κατορύττων ἢ ἀποβάλλων, οὐκ ἄλλην ἢ ἄλλας; εἰ δ' ὅτι περίκειται,
κἂν ἱμάτιον κέηται ἐπὶ κλίνης, ἄλλη κατηγορία ἔσται. κἂν κεκαλυμ-

1. εἰ τὸ] Codd. Marc. A. Med. B. εἰς τό.
2. ἄλλου] Cod. Vat. ἄλλον.
6. οὖν εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
ib. λέγομεν] Cod. Vat. λεγόμενον.
7. ἐκ τοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ.
11. Περὶ δὲ] Marc. A. in marg. περὶ τοῦ ἔχειν.
14. ἔχει πατέρα] Ita Ed. Sed Codd. Darm. et Med. A. (in marg.) ἔχει υἱὸν καὶ υἱὸς πατέρα. Unde explevi, quod deerat.
18. οὐκ ἄλλην] Cod. Ciz. οὐκ ἄλλων, οὐκ ἄλλην.
19. κέηται] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A. Sed Med. B. Vat. καίηται, Ed. κεῖται.

providere sit facere, ac vicissim providentia gubernari sit pati: in aliud enim atque de alio quodam providentia esse videtur. Forte vero providere non est facere, tametsi de alio quodam sit intelligere: neque regi providentia pati est. Forsan etiam nec intelligere quidem est facere. Non enim in ipsum, quod intelligitur, sese transfert: sed potius est de ipso: neque prorsus est effectio: neque oportet actiones omnes esse effectiones asserere, aut quicquam facere: potest autem ibi secundum accidens esse factio. Quid ergo dicendum? Si quis incedens vestigia signet, nonne fecisse aliquid confitebimur? Sed enim ex eo, quod ille [aliquid] aliud quid sit, vel agat, aut decernat, sequi inde ex contingenti quodam facere, actionemque per accidens: quoniam ad hoc ipsum animum minime advertebat: quando quidem et in rebus inanimatis etiam facere dicimus, velut ignem calefacere, et fecisse aliquid medicinam. Sed de his hactenus.

XXIII. *Peripatetici rationem sufficientem assignare non possunt, cur habere quidem vestes novum prædicamentum faciat: habere vero qualitates in se, et habere pecunias, non faciat prædicamentum novum. Item habere vestes, armarique, non unum, sed duo prædicamenta significat.*

Reliquum est de prædicamento, quod habere nominant, disputare. Profecto si habere multipliciter aiunt, quidnam prohibet, quo minus omnes habendi modi in hoc prædicamentum pariter redigantur? Quapropter et quantum ipsum huc facile reducetur, quoniam habeat magnitudinem: item quale eodem pariter referetur: quia colorem habeat. Rursus pater atque similia: quia et pater habet filium, et filius habet patrem: atque summatim possessiones omnes, et supellectilia, quæ habentur. Si dixerint, alia quidem, quæcunque habentur, in suis illis prædicamentis esse: arma vero et calceos atque vestes in proprio hoc habendi prædicamento, primo quidem

μένος ᾖ τις. Εἰ δὲ κατὰ τὴν κάθεξιν αὐτὴν καὶ τὴν ἕξιν, δηλονότι καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τὸ ἔχειν λεγόμενα, καὶ εἰς ἕξιν αὐτὰ, ὅπου ποτὲ ἡ ἕξις, ἀνακτέον, οὐ γὰρ διοίσει κατὰ τὸ ἐχόμενον. Εἰ μέν τοι ποιότητα ἔχειν οὐ δεῖ λέγειν, ὅτι ἤδη ποιότης εἴρηται, οὐδὲ ποσότητα ἔχειν, ὅτι ποσότης, οὐδὲ μέρη ἔχειν, ὅτι οὐσία εἴρηται· διὰ τί δὲ ὅπλα ἔχειν εἰρημένης οὐσίας ἐν ᾗ ταῦτα; οὐσία γὰρ ὑπόδημα καὶ ὅπλα. Πῶς δ' ὅλως ἁπλοῦν καὶ μιᾶς κατηγορίας ὅδε ὅπλα ἔχει; τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὡπλίσθαι. Ἔπειτα πότερον ἐπὶ ζῶντος μόνον, ἢ κἂν ἀνδριὰς ᾖ, ὅτῳ ταῦτα; ἄλλως γὰρ ἑκάτερον ἔχειν δοκεῖ, καὶ ἴσως ὁμωνύμως, ἐπεὶ καὶ τὸ ἕστηκεν ἐπ' ἀμφοῖν οὐ ταὐτόν. Ἔτι καὶ τὸ ἐν ὀλίγοις πῶς εὔλογον ἔχειν κατηγορίαν γενικὴν ἄλλην;

Ἐπὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι, ἐν ὀλίγοις καὶ αὐτὸ ὂν, ἀνακεῖσθαι, καθῆσθαι· καίτοι οὐ κεῖσθαι ἁπλῶς λεγομένων, ἀλλὰ πῶς κεῖνται, καὶ κεῖται ἐν σχήματι τοιῷδε, καὶ τὸ μὲν σχῆμα ἄλλο, τοῦ δὲ κεῖσθαι ἄλλο τι σημαίνοντος, ἢ ἐν τόπῳ ἐστίν· εἰρημένου τοῦ σχήματος καὶ

1. κάθεξιν] Cod. Ciz. μίθεξιν. Vat. καθίξιν.
ib. δηλονότι] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. δῆλον ὅτι.
5. οὐσία] Cod. Ciz. οὐσίας.
7. ὅδε] Cod. Vat. ὁ δέ.
8. ὡπλίσθαι] Cod. Vat. ὡπλῖσθαι.
9. κ' ἀνδριὰς, ἤ] Cod. Ciz. κἂν ἀνδριὰς, ἤ. Vat. κἂν ἀνδριὰς ᾖ. Marc. A. κ' ἀνδριὰς ᾖ. Illud recepi.
12. Ἐπὶ δὲ] Marc. A. in marg. περὶ τοῦ κεῖσθαι.
14. σχήματι] Cod. Vat. σώματι.
15. ἄλλο τι] Codd. Darm. Med. A.B. Vat. τί ἄλλο. Ciz. τὶ ἄλλο. Mon. C. τι ἄλλο.
ib. ἐν τόπῳ] Codd. Darm. et Med. A. (in marg.) ἐν σχήματι καὶ ἐν τόπῳ ἐστίν. ἀλλὰ εἰρ. κ. τ. λ.

quæret aliquis, quam ob causam ita fiat: deinde curnam habens quidem ipsa aliud quoddam unum prædicamentum efficiat. Comburens vero illa, vel dividens, vel abscondens, aut abjiciens, non aliud rursus prædicamentum, aut alia faciat. Si respondeant idcirco prædicamentum fieri, quoniam corpori circumdantur, sequetur, si quando vestis in lectica ponatur, prædicamentum inde aliud fieri, aliudque rursus, si veste quispiam prorsus fuerit adopertus. Quod si prædicamentum ipsum fieri asserant secundum ipsum proprie continendi et habendi actum, profecto sic cætera omnia, quæ secundum hoc ipsum habere cognominantur, huc eadem referri conditione necessarium erit, atque ad ipsum habitum illa omnia, ubicunque sit ipse habitus redigenda erunt: nihil enim intererit, quidnam id sit, quod habeatur. Proinde si in prædicamento ejusmodi describendo, non est dicendum habere qualitatem, quoniam qualitas ipsa jam suo loco sit dicta: rursus nec habere quantitatem, quoniam quantitas locum suum antea obtinuerit: item nec habere partes, quia jam substantia descripta proprie fuerit. Cur igitur dicere licet, habere arma, cum jam definita substantia fuerit, cujus in genere arma proprie continentur? Nam calcei, vestes, arma substantiæ sunt. Præterea quonam pacto simplex aliquid est hoc ipsum, uniusque duntaxat prædicamenti, quando videlicet dicimus, hic habet arma? Id namque significat, quod dicitur armari, vel armatum esse. Deinde numquid in vivente solum id habendi prædicamentum habet locum, an etiam si statua quædam habeat eadem? Aliter enim vivens quam statua videtur habere, ac forte æquivoca quadam conditione: quoniam et quando dicimus de utrisque, stat ille vivens, stat et viventis statua, non eadem ratione stare utrumque volumus. Denique quod consistit in paucis et differentia minima, quænam admittit ratio generale aliud prædicamentum efficere?

XXIV. *Poni sic aut aliter in tali quadam figura vel loco non videtur novum afferre prædicamentum præter figuram, locum, actionem, passionem, relationem.*

Sequitur postremo prædicamentum illud, quod poni vel in situ quodam esse nominant, quod quidem in paucis quoque consistit et differentia minima, ubi solent dicere, accumbere, discumbere, sedere: tametsi non simpliciter, sed modo quodam poni vel obtinere situm prædicamentum esse novum velint: velut quando dicitur, in tali quadam figura positus est, ubi aliud quidem est figura, positio vero ipsa vel poni significat aliud.

τοῦ τόπου, τί δεῖ εἰς ἓν δύο κατηγορίας συνάπτειν; ἔπειτα, εἰ μὲν 588
τὸ κάθηται ἐνέργειαν σημαίνει, ἐν ταῖς ἐνεργείαις τακτέον, εἰ δὲ B
πάθος, ἐν τῷ πεπονθέναι ἢ πάσχειν. Τὸ δὲ ἀνάκειται, τί ἄλλο ἢ
ἄνω κεῖται; ὥσπερ καὶ τὸ κάτω κεῖται ἢ μεταξὺ κεῖται. Διὰ τί δὲ
ἀνακλίσεως οὔσης ἐν τῷ πρός τι οὐχὶ καὶ ὁ ἀνακείμενος ἐκεῖ; ἐπεὶ
καὶ τοῦ δεξιοῦ ὄντος ἐκεῖ, καὶ ὁ δεξιὸς ἐκεῖ καὶ ὁ ἀριστερός. Ταῦτα
μὲν οὖν ἐπὶ τούτων.

Ἱρὸς δὲ τοὺς τέτταρας τιθέντας, καὶ τετραχῶς διαιροῦντας εἰς A
ὑποκείμενα, καὶ ποιὰ, καὶ πῶς ἔχοντα, καὶ πρός τι πῶς ἔχοντα, καὶ
κοινόν τι ἐπ' αὐτῶν τιθέντας, καὶ ἑνὶ γένει περιλαμβάνοντας τὰ
πάντα, ὅτι μὲν κοινόν τι καὶ ἐπὶ πάντων ἓν γένος λαμβάνουσι,
πολλὰ ἄν τις λέγοι. Καὶ γὰρ ὡς ἀσύνετον αὐτοῖς καὶ ἄλογον τὸ τὶ
τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφαρμόττον ἀσωμάτοις καὶ σώμασι, καὶ διαφορὰς οὐ B
καταλελοίπασιν, αἷς τὸ τὶ διαιρήσουσι· καὶ τὸ τὶ τοῦτο, ἢ ὂν ἢ μὴ
ὄν ἐστιν· εἰ μὲν οὖν ὄν, ἕν τι τῶν εἰδῶν ἐστιν· εἰ δὲ μὴ ὄν, ἔστι τὸ
ὂν μὴ ὄν, καὶ μυρία ἕτερα. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ παρόντι ἐατέον,
αὐτὴν δὲ τὴν διαίρεσιν ἐπισκεπτέον· ὑποκείμενα μὲν γὰρ πρῶτα
τάξαντες, καὶ τὴν ὕλην ἐνταῦθα τῶν ἄλλων προτάξαντες, τὴν πρώ- C

1. εἰ τὸ μὲν] Codd. omnes εἰ μὲν τό. Quem verborum ordinem restitui.
2. ἐνεργείαις] Cod. Vat. ἐνεργίαις.
4. ὥσπερ—κεῖται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
5. ἐν τῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. οὔσης ἐν τῷ.
6. ὄντος ἐκεῖ] Cod. Ciz. omittit ἐκεῖ.
8. τέτταρας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τέτταρα.
9. πρός τι πῶς] Cod. Mon. C. πρὸς τί πως.
10. ἐπ' αὐτῶν] Marc. A. ἀπ' pro ἐπ'.
12. τὸ τὶ] Cod. Vat. τὸ τί.
13. οὐκ ἐφαρμόττον] In Cod. Vat. deest οὐκ et scribitur ἐφ' ἁρμόττον.
ib. διαφορὰς] Ita Codd. Mon. C. Marc. A.B. et Vat. Rell. cum Ed. διαφοράς.
14. τὸ τὶ] Cod. Vat. τὰ τί.
17. μὲν γὰρ] Marc. A. omittit μέν.
ib. πρῶτα τάξαντες] Codd. Ciz. et Vat. προτάξαντες. Iidem omittunt verba seqq. καὶ τὴν—προτάξαντες.

Et profecto cum id significet in figura quadam esse vel loco, atque figura alibi descripta jam sit et locus, quidnam oportet ulterius prædicamenta duo in unum accumulare? Præterea si, quod dicitur sedet, actum actionemve significat in actionum genere collocandum: sin vero passionem, in genere passionum. Deinde, quod dicitur suspendi, quidnam aliud significat, quam poni sursum? quemadmodum et oppositum significat positum esse deorsum, et aliud in medio positum. Præterea cum accubitus fuerit in relationum genere collocatus, cur non ibidem sit et qui dicitur sursum positus? quandoquidem cum ibi sit ipsum dextrum, ibidem est hic dexter atque sinister. Sed de his jam satis fuerit disputatum.

XXV. *Non sunt ponenda prædicamenta quatuor sub uno genere, quemadmodum plerique Stoicorum Cynicorumque posuerunt. Lusit hactenus contra decem Aristotelis et Archytæ prædicamenta exercitandi forsitan ingenii gratia. Deinceps vero severius agit adversus illos, qui materiam loco principii posuerunt: deinde una cum sequentibus sub eodem genere collocarunt.*

Post hæc autem adversus eos, qui prædicamenta quatuor introducunt, res videlicet ipsas quadrupliciter dividentes in subjecta, et qualia, et quodammodo se habentia, et ad aliquid quodammodo se habentia: atque unum quiddam commune cunctis attribuentes, dum videlicet cuncta uno quodam genere complectuntur: adversus eos, inquam, multa licet afferre, contra id præsertim, quod aiunt commune genus unum omnibus convenire. Etenim inconsiderate admodum et absque ratione introductum est apud eos, quod solent hoc aliquid appellare: neque incorporeis corporibusque simul accommodari potest: sed neque differentias reliquerunt, quibus hoc aliquid distinguere valeant. Atqui id

589 *την αὐτοῖς δοκοῦσαν ἀρχὴν συντάττουσι τοῖς μετὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν.*
Α *Καὶ πρῶτον μὲν τὰ πρότερα τοῖς ὑστέροις εἰς ἓν ἄγουσιν, οὐχ οἷόν*
τε ὂν ἐν γένει τῷ αὐτῷ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον εἶναι. Ἐν
μὲν γὰρ τοῖς, ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, τὸ ὕστερον παρὰ
τοῦ προτέρου λαμβάνει τὸ εἶναι· ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, τὸ
ἴσον εἰς τὸ εἶναι ἕκαστον ἔχει παρὰ τοῦ γένους, εἴπερ τοῦτο δεῖ γένος
εἶναι, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν εἰδῶν κατηγορούμενον· ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ
Β *φήσουσι παρὰ τῆς ὕλης, οἶμαι, τοῖς ἄλλοις τὸ εἶναι ὑπάρχειν. Ἔπ-*
ειτα τὸ ὑποκείμενον ἓν ἀριθμοῦντες οὐ τὰ ὄντα ἐξαριθμοῦνται, ἀλλ'
ἀρχὰς τῶν ὄντων ζητοῦσι. Διαφέρει δὲ ἀρχὰς λέγειν καὶ αὐτά. Εἰ
δὲ ὂν μὲν μόνον τὴν ὕλην φήσουσι, τὰ δ' ἄλλα πάθη τῆς ὕλης, οὐκ
ἐχρῆν τοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων ἕν τι γένος προτάττειν· μᾶλλον δ' ἂν
βέλτιον αὐτοῖς ἐλέγετο, εἰ τὸ μὲν οὐσίαν, τὰ δ' ἄλλα πάθη, καὶ διη-
C *ροῦντο ταῦτα. Τὸ δὲ καὶ λέγειν τὰ μὲν ὑποκείμενα, τὰ δὲ τὰ ἄλλα,*
ἑνὸς ὄντος τοῦ ὑποκειμένου καὶ διαφορὰν οὐκ ἔχοντος, ἀλλ' ἢ τῷ
μεμερίσθαι ὥσπερ ὄγκον εἰς μέρη, καίτοι οὐδὲ μεμερίσθαι τῷ συνεχῆ
λέγειν τὴν οὐσίαν· βέλτιον λέγειν ἦν τὸ μὲν ὑποκείμενον.

2. *πρῶτον μὲν*] Cod. Ciz. omittit *μέν*.
ib. *ὑστέροις*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. *ὕστερον*.
3. *τὸ δὲ*] Cod. Darm. omittit *τό*.
5. *τὸ ἴσον*] Cod. Vat. *τὸ ἴσον*.
6. *τοῦτο δεῖ*] Codd. Marc. A. Mon. C. *τοῦτο δή*. Mox Marc. B. *τῷ̊* (sic) *ἐν*.
9. *ἀριθμοῦντες*] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes *ἓν ἀριθμοῦντες*, ut legit Fic. In Marc. B. est *ἐν*. Illud addidi.
11. *ὂν μὲν*] Cod. Vat. *ὂν μέν*.
13. *τὰ δ' ἄλλα*] Cod. Ciz. *τὰ ἄλλα*.
14. *καὶ λέγειν*] Cod. Vat. *τὸ λέγειν*.
15. *ἀλλ' ἢ τῷ*] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Vat. *τῷ* pro *τό*. Unde correxi vulgatam. Quod sequitur *μεμερίσθαι* exhibuerunt Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Rell. cum Ed. *μερίσθαι*.
16. *καίτοι οὐδὲ*] Cod. Vat. *καὶ τοιὸν δέ*.
ib. *συνεχῆ*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. *συνεχεῖ*.

ipsum hoc aliquid aut ens est, aut non est: si ens esse dicitur, una quædam est e numero specierum: sin vero non ens, sequitur ens fore non ens, et quamplurima generis ejusdem. Hæc ergo missa in præsentia faciamus: ipsam vero divisionem consideremus. Principio subjecta in primo gradu ponentes, ibidemque materiam anteponentes aliis, absurde admodum id ipsum quod primum putant esse principium, in uno quodam ordine cum his connumerant, quæ post suum principium collocantur. Et in primis quidem priora una cum posterioribus in unum aliquid congregant, cum alioquin fieri nequeat, ut in eodem genere aliud quidem prius sit, aliud vero posterius. In illis enim, in quibus prius est atque posterius, id certe, quod posterius est, a priore habet essentiam: at in eis, quæ sub eodem genere sunt, quodlibet penes idem genus æqualitatem habet essendi: siquidem hoc esse genus oportet, quod in eo, quod quid est prædicatur de speciebus: quandoquidem et ipsi cætera omnia habere essentiam a materia, ut arbitror, fatebuntur. Deinde, ubi subjectum in numerando unicum introducunt, non res quidem ipsas enumerant, sed rerum principia quærunt: interest autem rerum principia, atque res dicere. Sin autem materiam quidem solam ens esse velint, cætera vero quasdam materiæ passiones, certe non oportebat entis ipsius et aliorum genus unum præponere: sed melius forte dixissent, si hoc quidem velut essentiam posuissent, reliqua vero tanquam passiones illius aliquas posuissent ea in posterum partituri. Denique absurdum est, quod aiunt, alia quidem esse subjecta, et alia reliqua: quippe cum unicum sit subjectum, neque ullam in se differentiam habeat, nisi forte ita dividi possit, sicut aliqua moles in partes: quamvis neque dividere quidem liceat, propterea quod continuam esse substantiam arbitrantur. Melius itaque dixissent, si non subjecta nobis, sed subjectum introduxissent.

Ὅλως δὲ τὸ προτάττειν ἁπάντων τὴν ὕλην, ὃ δυνάμει ἐστὶν, ἀλλὰ 589
μὴ ἐνέργειαν πρὸ δυνάμεως τάττειν παντάπασιν ἀτοπώτατον. Οὐδὲ A
γὰρ ἔστι τὸ δυνάμει εἰς ἐνέργειαν ἐλθεῖν ποτε, τάξεως ἀρχὴν ἔχοντος ἐν τοῖς οὖσι τοῦ δυνάμει· οὐ γὰρ δὴ αὐτὸ ἑαυτὸ αὔξει, ἀλλὰ δεῖ ἢ πρὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐνεργείᾳ, καὶ οὐκέτι τοῦτο ἀρχὴ, ἢ εἰ ἅμα λέγοιεν, ἐν τύχαις θήσονται τὰς ἀρχάς· ἔπειτα εἰ ἅμα, διὰ τί οὐκ B
ἐκεῖνο προτάττουσι; καὶ διὰ τί τοῦτο μᾶλλον ὂν, ἡ ὕλη, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο; εἰ δὲ ὕστερον ἐκεῖνο, πῶς; οὐ γὰρ δὴ ἡ ὕλη τὸ εἶδος γεννᾷ ἡ ἄποιος τὸ ποιὸν, οὐδ' ἐκ τοῦ δυνάμει ἐνέργεια· ἐνυπῆρχε γὰρ ἂν τὸ ἐνεργείᾳ· καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἔτι, καὶ ὁ θεὸς δεύτερος αὐτοῖς τῆς ὕλης· καὶ γὰρ σῶμα ἐξ ὕλης ὂν καὶ εἴδους, καὶ πόθεν αὐτῷ τὸ εἶδος; εἰ δὲ καὶ ἄνευ τοῦ ὕλην ἔχειν ἀρχοειδὴς ὢν καὶ λόγος, ἀσώματος ἂν 590
εἴη ὁ θεὸς, καὶ τὸ ποιητικὸν ἀσώματον. Εἰ δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὕλης ἐστὶ τὴν οὐσίαν σύνθετος, ἅτε σῶμα ὢν, ἄλλην ὕλην, τὴν τοῦ θεοῦ, εἰσάξουσιν. Ἔπειτα πῶς ἀρχὴ ἡ ὕλη σῶμα οὖσα; οὐ γάρ ἐστι σῶμα μὴ οὐ πολλὰ εἶναι· καὶ πᾶν σῶμα ἐξ ὕλης καὶ ποιότητος. Εἰ δὲ ἄλλως τοῦτο τὸ σῶμα, ὁμωνύμως λέγουσι σῶμα τὴν ὕλην· εἰ δὲ κοι-

4. *αὔξει*] Cod. Vat. *ἄξυ*.
5. *ἢ πρὸ*] Vat. omittit *ἢ*, quod in m. additum est.
ib. *ἐνεργείᾳ*] Ita solus Cod. Vat. Rell. cum Ed. *ἐνεργεία*.
7. *οὐκ ἐκεῖνα*;] Codd., præter Darm. omnes *οὐκ ἐκεῖνο*. Mox Vat. *γένος* pro *εἶδος*. Illud recepi.
9. *ἢ ἄποιος*] Cod. Vat. *ἡ* pro *ἢ* et sic etiam Marc. A. Unde correxi.
10. *τῇ ἐνεργείᾳ*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *τὸ* pro *τῇ*. Ciz. a pr. m. *τᾷ*. Illud recepimus.
11. *ὃν καὶ ὕλης*] Codd. Mon. C. Marc. A. *ὧν* pro *ὃν*. Codd. Med. A. (ex corr.) et Vat. *εἴδους* pro *ὕλης*. In Marc. A. scriptum est *ὕλεῖς* (sic). Illud restitui.
ib. *αὐτῷ*] Codd. Ciz. et Vat. (ex corr.) *αυτο*.
14. *ἐστὶ τὴν*] Cod. Vat. *ἐστὶ τὴν* cum Marc. A. Rell. cum Ed. *ἔστι*.
ib. *σῶμα ὢν*] Cod. Vat. *σᾶμα ὄν*.
17. *τὸ σῶμα*] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. omittunt *τό*.

XXVI. *Materiam per se informem aliunde formabilem nefas est pro rerum principio ponere.*

Præsertim quia omnia actum appetunt tanquam bonum: actum dico formam et actionem. Actus igitur ipse summus et simplicissimus, cui nihil potentiæ materialis insit, est finis ultimus et principium. Actum dico etiam forma superiorem. Omnia enim actum aliquem appetunt ultra formam. Ridiculum est, postquam simplicem materiam loco principii posuerunt, addere materiam in quam [Ed. pr. *inquam*] *continuam et extensam. Hæc enim non jam foret simplex, sed cum quantitate et qualitate permista. Denique quicquid constat ex multis, cum fiat participatione unum, dependet ab aliquo per se ipsum uno, ideoque penitus individuo.*

Præ cæteris autem absurdissimum esse videtur, materiam, quæ in potentia est, omnibus anteponere, neque actum ipsum potius potentiæ anteferre. Neque enim fieri potest, ut, quod est in potentia, ad actum aliquando prodeat, si modo id, quod est in potentia, ordinem in rebus principii teneat. Non enim ipsum, quod in potentia tantum est, se ipsum unquam perducet in melius, sed oportet vel ante ipsum esse, quod est in actu, atque ita non amplius id ipsum erit principium, aut certe simul esse dixerint, infortuita quadam sorte rerum principia collocabunt. Item si simul ponant, cur non et illud præferunt? Curve hoc, id est materia, potius, quam illud, esse ens judicatur? At si illud esse posterius asserant, quærendum erit, qua conditione id fieri possit. Nempe materia speciem minime generat, quia nec informe formosum, neque ex eo, quod in potentia solum est, id, quod est actu, vel actus quandoque procedit, alioquin prius etiam tanquam actu quodam illic extitisset, neque amplius subjectum apud eos illud atque materia foret simplex: atqui et Deus apud illos materia posterior est. Corpus enim est apud eos ex materia et specie constans. Ubi certe quærendum est, undenam ei species adsit: sin autem etiam absque materia Deus existit, quippe cum ratio quæ-

590 B νὸν ἐπὶ σώματος τὸ τριχῇ διάστατον, μαθηματικὸν λέγουσιν· εἰ δὲ μετὰ ἀντιτυπίας τὸ τριχῇ, οὐχ ἓν λέγουσιν. Ἔπειτα ἡ ἀντιτυπία ποιὸν, ἢ παρὰ ποιότητος· καὶ πόθεν ἡ ἀντιτυπία; πόθεν δὲ τὸ τριχῇ διάστατον; ἢ τίς διέστησεν; οὐ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τριχῇ διαστάτου ἡ ὕλη, οὐδ' ἐν τῷ τῆς ὕλης, τὸ τριχῇ διάστατον. Μετασχοῦσα τοίνυν μεγέθους οὐκέτ' ἂν ἁπλοῦν εἴη. Ἔπειτα πόθεν ἡ ἕνωσις; οὐ C γὰρ δὴ αὐτὸ ἕνωσις, ἀλλὰ μετοχὴ ἑνότητος. Ἐχρῆν δὴ λογίσασθαι, ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν προτάττειν ἁπάντων ὄγκον, ἀλλὰ τὸ ἄογκον καὶ τὸ ἓν καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀρξαμένους εἰς τὰ πολλὰ τελευτᾷν, καὶ ἐξ ἀμεγέθους εἰς μεγέθη, εἴγε οὐκ ἔστι πολλὰ εἶναι, μὴ ἑνὸς ὄντος, οὐδὲ μέγεθος, μὴ ἀμεγέθους· εἴ γε τὸ μέγεθος ἓν οὐ τῷ αὐτὸ ἓν, ἀλλὰ τῷ μετέχειν τοῦ ἓν καὶ κατὰ σύμβασιν. Δεῖ τοίνυν εἶναι τὸ D πρώτως καὶ κυρίως πρὸ τοῦ κατὰ σύμβασιν· ἢ πῶς ἡ σύμβασις; καὶ ζητεῖν τίς ὁ τρόπος τῆς συμβάσεως, τάχα γὰρ ἀνεῦρον τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἕν. Λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτῳ μὴ αὐτὸ ἓν, ἀλλὰ παρ' ἄλλου.

1. μαθηματικὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. μαθητικόν.
2. ἓν λέγουσιν] Marc. A. ἓν λέγουσι.
4. ἢ τίς] Cod. Vat. ἢ τις. Sequitur in Cod. Ciz. διίστηκεν.
5. τῆς ὕλης] Cod. Vat. ὕλης in contextu omissum, in marg. additum habet.
6. μεγέθους] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. μεγίθη.
7. ἑνότητος] Cod. Vat. ἑνότητα.
ib. Ἐχρῆν δὴ] Cod. Med. A. a pr. m. ἐχρῆν δέ.
9. τελευτᾷν] Cod. Vat. τελευτῶν.
10. πολλὰ] Codd. Ciz. et Vat. τὸ πολλά.
11. οὐ, τῷ αὐτὸ ἓν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Pro τῷ Marc. A. τὸ et αὐτοίν.
12. τῷ μετέχειν] Cod. Ciz. omittit τῷ. Vat. habet τὸ μετέχει.
15. αὐτὸ ἓν] Marc. A. αὐτοίν.

dam sit, principii obtinens proprietatem, nimirum est incorporeus, atque principium efficax est incorporeum. Quod si etiam sine materia compositam habet essentiam, utpote qui corpus sit, consequens est, ut aliam materiam, quæ Deo conveniat, introducant. Præterea quonam pacto materia principium est, cum ipsa sit corpus? Fieri namque non potest, quin corpus sit multa. Atqui omne corpus ex materia et qualitate componitur. Si autem corpus hoc se aliter habet, æquivoce materiam corpus appellant: at si communem corporis proprietatem trinam esse dicant dimensionem, certe corpus afferent mathematicum. Verum si dimensionem triplicem cum resistentia quadam conjungant ad ipsam corporis plenitudinem, non unum aliquid dicent. Præterea resistendi proprietas quale quiddam est, vel a qualitate proveniens: jam vero quærendum est, unde sit resistentia: unde distantia triplex: quis distare compulerit? Non enim in ipsa ratione trinæ dimensionis materia continetur, neque vicissim in ratione materiæ dimensio trina. Quapropter cum ita materia magnitudinis sit particeps, haud amplius erit simplex. Præterea undenam unitas? Non enim subjectum hoc est ipsa unitas, sed unitatis participatione consistit. Operæ pretium erat considerare, non posse molem omnibus anteponi, sed anteponendum aliquid a mole secretum, ipsumque unum. Atque decere ab uno exordientes in multa descendere, et ab eo incipientes, quod est a magnitudine segregatum, in magnitudines devenire: siquidem neque multa esse possunt, nisi sit unum: neque magnitudo potest esse, nisi sit aliquid a magnitudine liberum: quippe cum magnitudo ita sit unum, non ex eo, quod sit ipsum unum, sed propterea, quod unius sit particeps, et secundum quandam congressionem. Est itaque necessarium, esse ipsum, quod primo præcipueque tale est, ante illud, quod fit tale secundum quandam congressionem forte etiam contingentem: alioquin quonam pacto conventus effici potest? Tum vero quærendum est, quænam conveniendi conditio sit. Quod quidem si quæsivissent, forte unum ipsum, quod non secundum contingentiam unum est, invenissent. Dico autem secundum contingentiam illud, cui non per se inest, ut sit unum, sed ab alio quodam unum esse contingit.

Ἐχρῆν δὲ καὶ ἄλλως τηροῦντας τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων ἐν τῷ τι- 590
μίῳ, μὴ τὸ ἄμορφον, μηδὲ τὸ παθητὸν, μηδὲ τὸ ζωῆς ἄμοιρον καὶ A
ἀνόητον καὶ σκοτεινὸν καὶ τὸ ἀόριστον τίθεσθαι ἀρχὴν, καὶ τούτῳ
ἀναφέρειν καὶ τὴν οὐσίαν. Ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς εὐπρεπείας ἕνεκεν
ἐπεισάγεται, παρά τε τῆς ὕλης ἔχων τὸ εἶναι, καὶ σύνθετος καὶ 391 I
ὕστερος, μᾶλλον δὲ ὕλη πως ἔχουσα, ἔπειτα εἰ ὑποκείμενον, ἀνάγκη
ἄλλο εἶναι, ὃ ποιοῦν εἰς αὐτὴν, ἔξω ὂν αὐτῆς, παρέχει αὐτὴν ὑπο-
κεῖσθαι τοῖς παρ' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς αὐτήν. Εἰ δ' ἐν τῇ ὕλῃ καὶ
αὐτὸς εἴη ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῇ γενόμενος, οὐκέτι ὑποκεί-
μενον τὴν ὕλην παρέξεται, οὐδὲ μετὰ τῆς ὕλης αὐτὸς ὑποκείμενον· B
τίνι γὰρ ὑποκείμενα ἔσται, οὐκέτι ὄντος τοῦ παρέξοντος ὑποκείμενα
αὐτὰ, ἁπάντων καταναλωθέντων εἰς τὸ λεγόμενον ὑποκείμενον; πρός
τι γὰρ τὸ ὑποκείμενον, οὐ πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ποιοῦν εἰς
αὐτὸ κείμενον. Καὶ τὸ ὑποκείμενον ὑπόκειται πρὸς τὸ οὐχ ὑποκεί-
μενον, εἰ τοῦτο πρὸς τὸ ἔξω, ὥστε παραλελειμμένον ἂν εἴη τοῦτο.
Εἰ δὲ οὐδὲν δέονται ἄλλου ἔξωθεν, αὐτὸ δὲ πάντα δύναται γίγνεσθαι C

1. τιμίῳ] Cod. Med. A. a pr. m. τιμαίῳ.
2. παθητικὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. παθητόν. Quod recepi.
ib. ἄμοιρον] Cod. Vat. ἄμειτρον.
4. Ὁ γὰρ] Cod. Vat. εἰ γάρ.
5. παρά τε] Cod. Vat. παρὰ δέ. Post ὕλης correxi πως pro τῆς cum Ficino.
6. ἔπειτα] Codd., excepto Mon. C., omnes ἔπειτα εἰ (ut legit Fic.), nisi quod in Ciz. pro εἰ scriptum est εἰς. Illud recepi.
7. ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλον.
12. τορὸς τι γὰρ τὸ ὑποκείμενον;] Desunt hæc in Cod. Mon. C. Idem pergit ὡς πρὸς τὸ, cum Marc. A.
15. παραλελιμμένον] Cod. Vat. παραλιλιμμένον.

XXVII. *Materia prima, si omnibus tam moventibus, quam formis, subjecta est, non potest esse rerum principium.*

Nec materia per se informis parit formas, nec ulla forma in materia jacens potest ex se existere, quando in se ipsa consistere nunquam potest: nec earum principium est forma quædam materiæ mista, alioquin non poterit dominari materiæ. Oportet vero motorem tandem efficacissimum esse ab impedimentis materialibus expeditum. Si quis vero fingat, materiam esse formarum principium, negaturus est eam esse subjectam, affirmaturusque, hanc per essentiam suam formas omnes existere. Ac tandem, quicquid re vera est in mundo, esse materiam, formas vero imaginamenta quædam. Sed re vera cum ex materia naturaliter informi effici forma non possit, multo minus vita, quæ est forma præstantior: minime vero mens, præstantissima forma. Denique principium materialis formæ vita quædam est non pullulans ex materia, quamvis sit infusa materiæ. Atque hujus vitæ principium ipsa vita est, materiam longius supereminens.

Fas autem erat ipsum omnium principium in sede admodum veneranda aliter observantes, nullo modo principium affirmare, quod informe sit, quod obnoxium passioni, quod vita carens, mente captum, tenebrosum, indefinitum, atque huic ipsius essentiæ munus adscribere. Nempe Deus ipse apud illos honesti et decori cujusdam gratia est introductus, habens essentiam a materia, et compositus et posterior, imo vero existens materia ipsa quodammodo sese habens. Proinde si materia subjectum est, necessarium est aliud quiddam esse extra ipsam, quod quidem in eam agens adhibet eam muneribus ab ipso traditis subditam. Sin autem et ipse, qui materiæ dicitur agitator, in ipsa materia sit velut subjectus una cum ipsa, haud amplius materiam subditam adhibebit: sed certe non potest ipse una cum materia esse subjectum: alioquin cuinam subjecta hæc erunt, cum non ulterius adsit aliquis, qui ea faciat esse subjecta? Quippe cum omnia in hoc ipsum, quod subjectum dicitur, absumpta jam fuerint. Nempe subjectum ad aliquid necessario pertinet, non quidem ad illud, quod sit in ipso, sed ad illud potius, quod in ipsum agat expositum. Sane subjectum exponitur ad illud, quod non est subjectum: si hoc, igitur ad externum. Quapropter prætermissum hoc fuisse videtur. Cæterum si nihilo illi egent externo quodam, sed subjectum ipsum per se potest omnia fieri, quasi

591 σχηματιζόμενον, ὥσπερ ὁ τῇ ὀρχήσει πάντα αὐτὸν ποιῶν, οὐκέτ' ἂν
ὑποκείμενον εἴη, ἀλλ' αὐτὸ τὰ πάντα. Ὡς γὰρ ὁ ὀρχηστὴς οὐχ ὑπο-
κείμενον τοῖς σχήμασιν, (ἐνέργεια γὰρ αὐτοῦ τὰ ἄλλα,) οὕτως οὐδὲ
ἦν λέγουσιν ὕλην ἔσται τοῖς πᾶσιν ὑποκείμενον, εἰ τὰ ἄλλα παρ'
αὐτῆς εἴη, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὰ ἄλλα ὅλως ἔσται, εἴ γέ πως ἔχουσα 5
D ὕλη τὰ ἄλλα, ὥς πως ἔχων ὁ ὀρχούμενος τὰ σχήματα. Εἰ δὲ τὰ
ἄλλα οὐκ ἔσται, οὐδὲ ὅλως ὑποκείμενον αὕτη, οὐδὲ τῶν ὄντων ἡ ὕλη,
ἀλλὰ ὕλη μόνον οὖσα, τούτῳ αὐτῷ οὐδὲ ὕλη· πρός τι γὰρ ἡ ὕλη· τὸ
γὰρ πρός τι πρὸς ἄλλο, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους οἷον διπλάσιον πρὸς
ἥμισυ, οὐκ οὐσία πρὸς διπλάσιον· ὂν δὲ πρὸς μὴ ὄν, πῶς πρός τι, εἰ 10
μὴ κατὰ συμβεβηκός; τὸ δὲ καθ' αὐτὸ ὂν καὶ ἡ ὕλη, ὂν πρὸς ὄν· εἰ
E γὰρ δύναμίς ἐστιν ὃ μέλλει ἔσεσθαι, ἐκεῖνο δὲ μὴ οὐσία, οὐδ' ἂν
αὐτὴ οὐσία. Ὥστε συμβαίνει αὐτοῖς, αἰτιωμένοις τοὺς ἐκ μὴ οὐσιῶν
οὐσίας ποιοῦντας, αὐτοὺς ποιεῖν ἐξ οὐσίας μὴ οὐσίαν. Ὁ γὰρ κόσ-
μος καθ' ὅσον κόσμος οὐκ οὐσία. Ἄτοπον δὲ τὴν μὲν ὕλην τὸ ὑπο- 15
κείμενον οὐσίας, τὰ δὲ σώματα μὴ μᾶλλον οὐσίας, καὶ τούτων μᾶλ-
λον μὴ τὸν κόσμον οὐσίαν, ἀλλ' ἢ μόνον καθ' ὅσον μόριον αὐτοῦ οὐ-
F σίαν· καὶ τὸ ζῶον μὴ παρὰ τῆς ψυχῆς ἔχειν τὴν οὐσίαν, παρὰ δὲ

1. *ὁ τῇ*] Cod. Vat. omittit *ὁ*. Mox exhibet *αὐτὸς* pro *αὐτόν*.
ib. *ποιῶν*] Cod. Ciz. *ποιήσας*.
5. *οὐδὲ τὰ*] Marc. A. *οὐ τὰ*, et mox *ἤγε* pro *εἴγε*.
6. *ὥς πως—οὐκ ἔσται*] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. est *οὐ* pro *ὡς*.
7. *αὕτη*] Cod. Vat. *αὐτή*. Paullo superius Marc. A. *οὐδ' ὅλως*. Verba *ἀλλὰ ὕλη—γὰρ ἡ ὕλη* desunt in Marc. A.
8. *πρός τι γὰρ ἡ ὕλη·*] Hæc bis scripta sunt in Cod. Darm.
9. *πρὸς ἄλλο*] Cod. Vat. *πρὸς ἄλλον*.
10. *μὴ πρὸς ἓν*] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. *πρὸς μὴ ὄν*. Med. A. *μὴ πρὸς ὄν*. Ego meliores libros et Ficinum secutus sum.
11. *τὸ δὲ καθ'*] Cod. Vat. *τὸ γὰρ καθ'*.
ib. *εἰ γὰρ*] Cod. Vat. *οὐ γάρ*.
13. *αὐτὴ οὐσία*] Cod. Ciz. *αὐτὴ ἡ οὐσία*.
ib. *αἰτιωμένοις, τοὺς*] Cod. Vat. *αἰτιωμένοις αὐτοὺς*.
16. *οὐσίας, καὶ τούτων μᾶλλον*] Desunt hæc in Cod. Ciz.

varie figuratum illius more, qui tripudio se ferme in omnia transfigurat, certe non amplius subjectum erit, sed hoc ipsum potius omnia. Sicut enim tripudiator ipse non figuris subjectus est, nam gestus quidam ipsius figuræ sunt: ita neque quam materiam nominant, subjectum omnibus erit, si ab ipsa omnia fuerint: imo vero neque omnino quidem erunt alia: siquidem reliqua nihil aliud sunt præter materiam ipsam quodammodo se habentem, quemadmodum et saltator in ipso tripudio certo se ipsum modo habens figuræ ipse omnes existit. Sin autem alia non sint, nec omnino ipsa materia subjectum erit: neque erit materia rerum, sed materia tantum: ideoque nec etiam ipsa materia: Ad aliquid enim materia referri videtur: et quod refertur ad aliquid, spectat ad aliud, atque ex eodem genere ducitur velut duplum ad dimidium, nec substantia quidem ad duplum. Ens autem ad non ens quonam modo refertur, nisi forte per accidens? Quod autem secundum se ens existit, atque ipsa materia tanquam ens referetur ad ens. Si enim potentia quædam est, quod est futurum, illud autem non est essentia, neque ipsa etiam essentia est. Quam ob rem illis accidit, ut, dum illos vituperant, qui ex non essentiis essentias procreant, ipsi interim ex essentia faciant non essentiam. Mundus enim, quantum mundus est, apud eos non erit essentia. Nefas autem dictu est, materiam quidem, quæ subjectum est, essentiam esse, corpora vero non esse magis essentias: multoque magis absurdum est, mundum ipsum essentiam non existere, sed aliquid solum, quod pars ejus est, essentiam esse: tum vero animal non ab anima habere substantiam, sed a materia tantum, atque ipsam animam passionem quandam esse materiæ, posterioremque materia. A quonam igitur materia, ut animaretur, accepit? Et omnino animæ ipsius substantia undenam est? Item quomodo materia subsistit atque formatur? Nempe quando hæc

τῆς ὕλης μόνον· καὶ τὴν ψυχὴν πάθημα ὕλης, καὶ ὕστερον. Παρὰ 591
τίνος οὖν ἔσχεν ἡ ὕλη τὸ ἐψυχῶσθαι, καὶ ὅλως τῆς ψυχῆς ἡ ὑπόστα-
σις; πῶς δὲ ἡ ὕλη; ὅτε μὲν σώματα γίγνεται, ἄλλο δὲ αὐτῆς ψυχή.
Καὶ γὰρ εἰ ἄλλοθεν προσίοι τὸ εἶδος, οὐδαμῆ ψυχὴ ἂν γένοιτο ποιό-
τητος προσελθούσης τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ σώματα ἄψυχα. Εἰ δέ τι αὐτὴν G
πλάττοι καὶ ψυχὴν ποιοῖ, πρὸ τῆς γιγνομένης ψυχῆς ἔσται ἡ ποι-
οῦσα ψυχή.

Ἀλλὰ γὰρ πολλῶν ὄντων τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύ- 592
την, τούτων μὲν παυστέον, μὴ καὶ ἄτοπον ᾖ τὸ πρὸς οὕτω φανερὰν
ἀτοπίαν φιλονεικεῖν, δεικνύντα, οἳ τὸ μὴ ὂν ὡς τὸ μάλιστα ὂν προ-
τάττουσι, καὶ τὸ ὕστατον πρῶτον, αἴτιον δὲ ἡ αἴσθησις αὐτοῖς ἡγε-
μὼν γενομένη καὶ πιστὴ εἰς ἀρχῶν καὶ τῶν ἄλλων θέσιν. Τὰ γὰρ
σώματα νομίσαντες εἶναι τὰ ὄντα, εἶτα αὐτῶν τὴν μεταβολὴν εἰς B
ἄλληλα φοβηθέντες, τὸ μένον ὑπ' αὐτὰ τοῦτο ᾠήθησαν τὸ ὂν εἶναι,
ὥσπερ ἂν εἴ τις μᾶλλον τὸν τόπον ἢ τὰ σώματα νομίσειεν εἶναι τὸ
ὄν, ὅτι οὐ φθείρεται ὁ τόπος νομίσας. Καίτοι καὶ οὗτος αὐτοῖς μένει,
ἔδει δὲ οὐ τὸ ὁπωσοῦν μένον νομίσαι τὸ ὄν, ἀλλὰ ἰδεῖν πρότερον,
τίνα δεῖ προσεῖναι τῷ ἀληθῶς ὄντι, οἷς οὖσιν ὑπάρχειν καὶ τὸ ἀεὶ
μένειν. Οὐδὲ γὰρ εἰ σκιὰ ἀεὶ μένοι παρακολουθοῦσα ἀλλοιουμένῳ, C

1. ὕλης, καὶ ὕστερον] Cod. Vat. ὕλης. καὶ ὕλης καὶ ὕστερον.
2. ἐψυχῶσθαι] Ita Codd. Darm. Med. A.B. Vat. Sed Ed. cum rell. ἐμψυχῶσθαι, quod videtur etiam fuisse a pr. m. in Cod. Med. A.
3. ὅτε μὲν] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ὅ,τι.
4. οὐδαμῆ] Cod. Vat. οὐδαμή.
ib. ψυχῇ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. ψυχή. Quod recepi.
5. αὐτὴν] Cod. Mon. C. αὐτόν.
6. ποιοῖ, πρὸ τῆς γιγνομένης] Cod. Vat. ποιεῖ πρὸ τῆς γινομένης. Marc. A. πρὸς τῆς.
10. φιλονικεῖν] Ita Codd. omnes; sed Ed. φιλονικεῖν. Mox Marc. B. μὴ ὤν.
ib. προστάττουσι] Codd. Mon. C. et Ciz. προτάττουσι. Marc. A. πράττουσι. Illud recepimus.
14. τὸ μένον] Cod. Vat. τὸ μέν.
16. οὗτος αὐτοῖς] Cod. Vat. οὕτως αὐτοῖς.
17. μένον] Cod. Vat. λεγόμενον.
18. ἀληθῶς] ἀληθεῖ ὡς.
ib. ὑπάρχειν] Cod. Ciz. ὑπάρχει.'
19. μένοι] Cod. Vat. μένει, cum Marc. A.
ib. ἀλλοιουμένῳ, ἄλλο] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. ἀλλοιουμένῳ ἄλλῳ. Et sic correxi.

ipsa fit corpora, anima aliud quiddam est, quam ipsa. Etenim si aliunde, quam ab anima, species proveniret, nullo modo anima fieret accedente materiæ qualitate, sed corpora prorsus inanimata. Si quid autem materiam format, et procreat animam, consequens est, ut ante animam procreatam sit et anima procreans.

XXVIII. *Materia, quanto magis sub formarum mutationibus permanet, tanto magis patitur. Et idcirco est omnium infima. Mens si posterior esset, quam materia, nec materiam posset transcendere, nec materialia etiam perfecte comprehendere.*

Verum cum multa sint opinioni huic palam repugnantia, quæ afferri in medium facile possint, jam dictis contenti esse debemus: ne forte nobis etiam turpe sit contra tam apertos errores obnixius decertare. Satis vero fuerit ostendisse, quinam et quemadmodum non ens tanquam maxime ens affirment atque constituant, et, quod infirmum est, tanquam primum collocare non dubitent. Causa vero tanti erroris hæc extitit, quoniam illi sensum velut ducem secuti sunt, cui fidem in principiis et reliquis statuendis nimiam adhiberent. Nempe cum corpora duntaxat esse res veras existimarent, ac deinde corporum commutationem mutuam in se invicem formidarent, nimirum, quod sub eis manet, id ipsum esse ens putaverunt: perinde ac si quis locum magis, quam corpora, ens esse putaret, existimans videlicet, locum minime destrui. Et quamvis hic apud eos maneat, oportebat tamen non quomodocunque manens esse ipsum ens arbitrari, sed considerare prius, quænam entis veri sint dotes,

592 ἄλλῳ μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἐκεῖνο· τό, τε αἰσθητὸν μετ᾽ ἐκείνου καὶ ἄλλων πολλῶν τῷ πλήθει, μᾶλλον ἂν τὸ ὅλον ὂν εἴη, ἢ ἕν τι τῶν ἐν ἐκείνῳ. Εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ ὅλον ὑποβάθρα ἐκεῖνο, μὴ ὄν, πῶς ἂν ἐκεῖνο; πάντων τε θαυμαστότατον τὸ τῇ αἰσθήσει πιστουμένους ἕκαστα, τὸ μὴ τῇ αἰσθήσει ἀλωτὸν τίθεσθαι ὄν· οὐδὲ γὰρ ὀρθῶς τὸ ἀντιτυπὲς αὐτῇ διδόασι· ποιότης γὰρ τοῦτο. Εἰ δὲ τῷ νῷ λέγουσι λαβεῖν, ἄτοπος ὁ νοῦς οὗτος ὁ τὴν ὕλην αὐτοῦ προτάξας καὶ τὸ ὂν αὐτῇ δεδωκὼς, ἀλλ᾽ οὐχ αὑτῷ. Οὐκ ὢν οὖν ὁ νοῦς αὐτοῖς πῶς ἂν πιστὸς εἴη περὶ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ λέγων, καὶ οὐδαμῇ αὐτοῖς συγγενὴς ὤν; ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς φύσεως καὶ τῶν ὑποκειμένων ἱκανῶς καὶ ἐν ἄλλοις.

A Τὰ δὲ ποιὰ αὐτοῖς ἕτερα μὲν δεῖ εἶναι τῶν ὑποκειμένων καὶ λέγουσιν· οὐ γὰρ ἂν αὐτὰ δεύτερα κατηρίθμουν. Εἰ τοίνυν ἕτερα, δεῖ αὐτὰ καὶ ἁπλᾶ εἶναι· εἰ τοῦτο, μὴ σύνθετα· εἰ τοῦτο, μηδ᾽ ὕλην
593 ἔχειν, ᾗ ποιά· εἰ τοῦτο, ἀσώματα εἶναι καὶ δραστήρια· ἡ γὰρ ὕλη πρὸς τὸ πάσχειν αὐτοῖς ὑπόκειται· εἰ δὲ σύνθετα, πρῶτον μὲν ἄτο-

2. ὂν εἴη] Cod. Vat. ἓν εἴη.
3. δὲ δὴ] Cod. Vat. δὲ δεῖ.
ib. πάντων τε] Marc. A. pro τε habet δέ.
4. πιστουμένους] Cod. Vat. ἀπιστουμένους.
ib. τῷ μὴ] Cum marg. Ed. habent τὸ μὴ Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. Unde correxi vulgatam.
5. ἁλωτὸν] Cod. Ciz. ἄλλῳ τό.
7. νοῦς οὗτος] Cod. Vat. omittit οὗτος.
ib. δεδωκὸς] Cod. Vat. δεδωκὼς cum Marcc. Quod recepi.
9. λέγων] Cod. Vat. λόγων.
12. μὲν δεῖ] Cod. Vat. μέντοι.
13. δεῖ καὶ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. δεῖ αὐτὰ καί. Ciz. δεῖ καὶ αὐτά. Ego pleniores et meliores Codd. secutus sum.
15. ᾗ ποιά] Sic Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. Reliqui cum Ed. ἢ ποιά.

quibus jam præsentibus adsit simul semper manendi facultas. Jam vero et si umbra quædam maneat, semper aliud quiddam comitans continue permutatum, non tamen magis erit umbra quam illud. Atqui et ipsum sensibile una cum illo aliisque numero multis, magis utique ens cum et totum sit videbitur judicandum, quam unum aliquid eorum, quæ continentur in ipso. Sin autem et totum subjectum illud non ens, quonam modo illud? Omnium vero maxime mirandum esse videtur, illos, qui sensui de omnibus præstabant fidem, non etiam affirmavisse, ens ipsum sensu posse comprehendi. Sed neque etiam recte soliditatem vel resistentiam illi tribuunt: id enim qualitas quædam est. Sin autem mente id se percipere dicant, absurda mens hæc erit, quæ materiam sibi præfecerit, verumque essendi munus non sibi, sed materiæ dederit. Cum igitur mens apud illos non sit ens, quanam conditione ullam habebit fidem, cum ubique de his, quæ præstantiora sunt, quam ipsa loquatur et judicet, neque ullam cum eis cognationem habeat? Sed de hac ipsa natura subjectisque satis etiam alibi disputatum.

XXIX. *Posuerant prædicamenta quatuor, scilicet subjectum primo, deinde quale, tertio quodammodo se habens, quarto quodammodo se ad aliquid habens.*

Hoc ipsum, quod additur, quale, si simplex quiddam est, sicut esse debet, si seorsum facit prædicamentum, certe est incorporeum, quod quidem ipsi nolunt: sin autem compositum significat, vana est divisio, dividens videlicet res in subjectum, atque iterum in subjectum quale. Et omnino, quando dicunt quale et quodammodo se habens, aut rem nullam addunt, præter materiam sic se habentem, aut addunt: si nullam, unicum re vera prædicamentum erit: si aliquam, quidnam hæc ipsa sit interrogati nunquam explicant: nec discernunt unquam inter materiam qualem, atque materiam quodammodo se habentem, hac videlicet discretione plura prædicamenta facturi. Denique si nihil in natura sit præter materiam sic se habentem, mens ipsa materialis erit, neque de materia, neque de separatis expedite poterit judicare.

Quæ vero qualia dicuntur apud illos, alia quædam oportet esse præter ipsa subjecta, quod quidem et ipsi fatentur, alioquin nunquam ipsa velut secunda numeravissent. Si igitur alia sunt, necesse est insuper ea esse simplicia: si hoc, nequaquam composita: si et hoc, nec habere materiam,

πος ἡ διαίρεσις, ἁπλᾶ καὶ σύνθετα ἀντιδιαστέλλουσα, καὶ ταῦτα 593
ὑφ' ἓν γένος, ἔπειτα ἐν θατέρῳ τῶν εἰδῶν τὸ ἕτερον τιθεῖσα, ὥσπερ
ἄν τις διαιρῶν τὴν ἐπιστήμην τὴν μὲν γραμματικὴν λέγοι, τὴν δὲ
γραμματικὴν καὶ ἄλλο τι. Εἰ δὲ τὰ ποιὰ ὕλην ποιὰν λέγοιεν, πρῶ-
τον μὲν οἱ λόγοι αὐτοῖς ἔνυλοι, ἀλλ' οὐκ ἐν ὕλῃ γενόμενοι, σύνθετόν B
τι ποιήσουσιν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ συνθέτου, ὃ ποιοῦσιν, ἐξ ὕλης καὶ εἴ-
δους ἔσονται· οὐκ ἄρα αὐτοὶ εἴδη οὐδὲ λόγοι. Εἰ δὲ λέγοιεν μηδὲν
εἶναι τοὺς λόγους, ἢ ὕλην πως ἔχουσαν, τὰ ποιὰ δηλονότι πως ἔχοντα
ἐροῦσι, καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ γένει τακτέον. Εἰ δὲ ἥδε ἡ σχέσις ἄλλη
τις ἡ διαφορὰ, ἢ δηλονότι τό πως ἔχειν ἐνταῦθα ὑπόστασις μᾶλλον·
καίτοι εἰ μὴ κἀκεῖ ὑπόστασις, τί καταριθμοῦσιν ὡς ἓν γένος ἢ εἶδος; C
οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τὸ μὲν ὂν τὸ δὲ οὐκ ὂν δύναται εἶναι. Ἀλλὰ
τί τοῦτο τὸ ἐπὶ τῇ ὕλῃ πως ἔχον; ἢ γὰρ ὂν ἢ οὐκ ὄν. Καὶ εἰ ὄν,
πάντως ἀσώματον· εἰ δὲ οὐκ ὄν, μάτην λέγεται καὶ ὕλη μόνου. Τὸ
δὲ ποιὸν οὐδέν, ἀλλ' οὐδὲ τό πως ἔχον· ἔτι γὰρ μᾶλλον οὐκ ὄν. Τὸ
δὲ τέταρτον λεχθὲν καὶ πολλῷ μᾶλλον· μόνον ὂν ἄρα ὕλη. Τίς οὖν D
τοῦτο φησίν; οὐ γὰρ δὴ αὐτὴ ἡ ὕλη, εἰ μὴ ἄρα αὐτή πως γὰρ ἔχουσα
ὁ νοῦς· καίτοι τό πως ἔχουσα προσθήκη κενή· ἡ ὕλη ἄρα λέγει ταῦτα,
καὶ καταλαμβάνει. Καὶ εἰ μὲν ἔλεγεν ἔμφρονα, θαῦμα ἂν ἦν, πῶς

4. λίγοιεν] Cod. Vat. λόγοιεν.
5. σύνθετόν τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι.
6. πρὸ τοῦ] Cod. Ciz. πρὸς τοῦ.
8. δηλονότι] Cod. Ciz. δῆλον ὅτι. Vocula πως post h. v. et post ὕλην mutavi in πως, idem feci in seqq. ante ἔχειν et post ὕλῃ et post οὐδὲ τὸ, et in seqq. sæpius.
9. ἐν τῷ] Codd. Med. A.B. γὰρ ἐν τῷ. Vat. omittit τῷ.
11. ὑπόστασις, τί] Cod. Vat. ὑπόστασίς τι.
ib. ἢ εἶδος] Abest ἢ a Cod. Ciz.
13. ἢ οὐκ ὄν.] Cod. Ciz. omittit ἢ.
14. καὶ ὕλη] Cod. Med. B. καὶ ἡ ὕλη.
15. ποιὸν οὐδέν] Cod. Vat. ποιεῖν οὐδέν.
19. ἔμφρονα] Ita Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἐμφονα. Vitiose.

qua ratione sunt qualia: si denique hoc, incorporea efficaciaque existere. Materia namque apud illos ad passiones suscipiendas exposita est. Sin autem qualia ipsa dicant esse composita, primo quidem divisio erit absurda, quæ simplicia et composita ex opposito dividit, eaque in unum genus accumulat: deinde ob hoc ipsum quoque non recta, quoniam in altera specierum collocat alterum: quemadmodum si quis scientiam dividens, alteram quidem asserat esse grammaticam, alteram vero grammaticam quoque et aliquid insuper. Verum si qualia ipsa dicant materiam esse qualem, primo seminales rationes apud illos materiales quidem, neque duntaxat in materia positæ compositum quiddam efficient, sed ante compositum ab eis factum, ex materia specieque constabunt: neque igitur ipsæ species erunt, neque etiam rationes. Quod si objecerint rationes nihil aliud esse præter materiam ipsam quodammodo se habentem, ipsa videlicet qualia esse quodammodo se habentia fatebuntur, atque erunt in quarto genere collocanda. Sin autem aliam quandam habitudinem introducant, interrogandum erit, quænam sit differentia: an videlicet ipsum, quod dicitur quodammodo se habere, in hoc gradu potius est subsistentia quædam: quamquam nisi et ibi subsistentia sit, quidnam enumerant tanquam unum genus, vel speciem? Non enim sub eodem aliud quiddam ens, aliud vero non ens numerari potest. Cæterum quidnam est hoc, quod in materia dicitur quodammodo sese habens? Aut enim ens, aut non ens judicatur. Atqui si ens, est penitus incorporeum: sin vero non ens, frustra dicitur, solumque materia est: ipsum vero quale nihil prorsus existit: sed neque etiam quod dici solet quoquo modo se habens. Id namque multo magis non ens videri alicui potest. Quod denique numeratur quartum, multo minus ens esse videtur: sola igitur materia ens. Quisnam igitur hoc ipsum ait? Non enim ipsa mate-

593 καὶ νοεῖ καὶ ψυχῆς ἔργα ποιεῖ, οὔτε νοῦν οὔτε ψυχὴν ἔχουσα· εἰ δ' ἀφρόνως λέγοι αὐτὴν, τιθεῖσα ὃ μὴ ἔστι μηδὲ δύναται, τίνι ταύτην
E δεῖ ἀνατιθέναι τὴν ἀφροσύνην; ἢ εἰ ἔλεγεν αὐτή· νῦν δὲ οὔτε λέγει ἐκείνη, ὅ, τε λέγων πολὺ τὸ παρ' ἐκείνης ἔχων λέγει, ὅλος μὲν ὢν ἐκείνης, εἰ καὶ μόνον ψυχὴν ἔχοι, ἀγνοίᾳ δὲ αὐτοῦ καὶ δυνάμεως τῆς 5
λέγειν τἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων δυναμένης.

A Ἐν δὲ τοῖς πως ἔχουσιν ἄτοπον μὲν ἴσως, τά πως ἔχοντα τρίτα τίθεσθαι, ἢ ὁπωσοῦν τάξεως ἔχει, ἐπειδὴ περὶ τὴν ὕλην πως ἔχοντα πάντα. Ἀλλὰ διαφορὰν τῶν πως ἐχόντων φήσουσιν εἶναι, καὶ ἄλλως
594 πως ἔχειν τὴν ὕλην ὡδὶ καὶ οὕτως, ἄλλως δὲ ἐν τοῖς πως ἔχουσι, καὶ 10
ἔτι τὰ μὲν ποιὰ, περὶ τὴν ὕλην πως ἔχοντα, τὰ ἰδίως δέ πως ἔχοντα, περὶ τὰ ποιά· ἀλλὰ τῶν ποιῶν αὐτῶν οὐδὲν, ἢ ὕλης πως ἐχούσης ὄντων, πάλιν τά πως ἔχοντα, ἐπὶ τὴν ὕλην αὐτοῖς ἀνατρέχει καὶ περὶ τὴν ὕλην ἔσται. Πῶς δὲ ἓν τό πως ἔχον πολλῆς διαφορᾶς ἐν
B αὐτοῖς οὔσης; πῶς γὰρ τὸ τρίπηχυ καὶ τὸ λευκὸν εἰς ἕν, τοῦ μὲν 15
ποσοῦ τοῦ δὲ ποιοῦ ὄντος; πῶς δὲ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποῦ; πῶς δὲ ὅλως πως ἔχοντα, τὸ χθὲς καὶ τὸ πέρυσι, καὶ τὸ ἐν Λυκείῳ καὶ Ἀκαδημίᾳ; καὶ ὅλως πῶς δὲ ὁ χρόνος πως ἔχων; οὔτε γὰρ αὐτὸς, οὔτε τὰ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ, οὔτε τὰ ἐν τῷ τόπῳ, οὔτε ὁ τόπος. Τὸ δὲ ποιεῖν

1. καὶ νοεῖ] Cod. Ciz. omittit καί.
2. λέγοι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. λέγει.
3. αὐτή·] Codd. Ciz. et Mon. C. αὐτῇ. Marc. A. αὑτῇ.
4. ὅ,τε λέγων] Cod. Vat. οὔτε λέγων.
ib. ἔχων] Cod. Vat. ἔχον. Mox Mon. C. a pr. m. ἔχει pro ἔχοι.
5. δὲ αὐτοῦ] Cod. Vat. δ' ἑαυτοῦ. Marc. A. δὲ αὑτοῦ.
7. τρίτα] Cod. Vat. πτερὶ τά.
14. δὲ ἓν τῷ] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. δὲ ἓν τό. Et sic correxi cum Ficino.
16. πῶς δὴ] Codd., præter Darm., omnes πῶς δέ. Quod recepi.
17. Λυκείῳ] Codd. Med. A. Marcc. Mon. C.B. Vat. (ex corr.) Λυκίῳ.
18. πῶς ἔχων;] Cod. Vat. πῶς ἔχον. Idem mox omittit τῷ ante τόπῳ.

ria, nisi forte ipsa sit mens, videlicet quodammodo sese habens: tametsi hoc ipsum, quod dicitur aliquo modo se habens, est inanis adjunctio: materia igitur dicit hæc, atque comprehendit. Et profecto si recta sanaque diceret, mirandum foret, quonam modo intelligat, animæque officia peragat, cum neque mentem, neque animam habeat: sin vero insipienter inquit, quando se id, quod ipsa neque est neque potest esse, asserit, cuinam potissimum insipientiam hanc attribuere decet? Et profecto nulli præterquam ipsi, si modo eloqui posset. Nunc autem nec ipsa loquitur, et, qui talia loquitur, idcirco sic ait, quoniam hausit jam ex materia plurimum, ei quidem totus addictus, etiam si solam habeat animam. Ita nempe loquitur ignorantia sui atque potentiæ, quæ vera de hujusmodi rebus exprimere possit.

XXX. *Non recte distinguunt quale et quomodo [quodammodo?] se habens. Nam et quale re vera est materia quodammodo se habens, atque vicissim quodammodo se habens, est materia qualis. Præterea nec ipsum quodammodo se habens potest esse genus unicum, nec quicquid est præter materiam qualem, potest hoc nomine scilicet quodammodo se habens cognominari.*

Ea vero, quæ quodammodo se habere dicuntur, absurdum forsan est in loco tertio collocare, vel qualemcunque ordinem obtinere dicantur: quandoquidem circa materiam omnia sunt, quæcunque aliquo modo se habere traduntur. Verum differentiam eorum, quæ sic affecta sunt aliquam introducent, atque aliter materiam ipsam quodammodo affici hoc modo vel illo, aliter autem affici reliqua, quæ quoquo modo se habere ponuntur: quin etiam ipsa quidem qualia esse circa materiam quodammodo se habentia, sed quæ proprie quodammodo se traduntur habere circa qualia ipsa versari. Sed enim cum ipsa qualia nihil prorsus existant, nisi materia quodammodo sit affecta, rursus, quæ aliquo modo

πῶς πως ἔχον, ἐπεὶ οὐδ' ὁ ποιῶν πως ἔχων, ἀλλὰ μᾶλλόν πως ποιῶν, 594
ἢ ὅλως οὐκ ὢν, ἀλλὰ ποιῶν μόνον· καὶ ὁ πάσχων, οὗ πως ἔχων, C
ἀλλὰ μᾶλλόν πως πάσχων, ἢ ὅλως πάσχων οὕτως, ἴσως δ' ἂν μόνον
ἁρμόσει ἐπὶ τοῦ κεῖσθαι, τό πως ἔχον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἔχειν, ἐπὶ δὲ τοῦ
ἔχειν, οὗ πως ἔχον, ἀλλὰ ἔχον. Τὸ δὲ πρός τι εἰ μὲν μὴ ὑφ' ἓν τοῖς
ἄλλοις ἐτίθεσαν, ἕτερος λόγος ἦν ἂν ζητούντων, εἴ τινα διδόασιν
ὑπόστασιν ταῖς τοιαύταις σχέσεσι πολλαχοῦ οὐ διδόντων. Ἔτι δ' ἐν
γένει τῷ αὐτῷ ἐπιγενόμενον πρᾶγμα τοῖς ἤδη οὖσιν ἄτοπον συντάτ- D
τειν τὸ ἐπιγιγνόμενον, εἰς ταὐτὸν γένος τοῖς πρότερον οὖσι. Δεῖ γὰρ
πρότερον ἓν καὶ δύο εἶναι, ἵνα καὶ ἥμισυ καὶ διπλάσιον. Περὶ δὲ
τῶν, ὅσοι ἄλλως τὰ ὄντα, ἢ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων ἔθεντο, εἴτε ἄπ-
ειρα εἴτε πεπερασμένα, εἴτε σώματα εἴτε ἀσώματα, ἢ καὶ τὸ συναμ-
φότερον, χωρὶς περὶ ἑκάστων ἔξεστι ζητεῖν, λαμβάνουσι καὶ τὰ παρὰ
τῶν ἀρχαίων, πρὸς τὰς δόξας αὐτῶν εἰρημένα. E

1. πῶς ἔχον] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ut marg. Ed. πῶς πως ἔχον. Quod recepimus.
ib. ἐπεὶ οὐδ'] Cod. Ciz. ἐπεὶ καὶ οὐδ'.
2. οὐκ ὄν] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. οὐκ ὤν.
ib. ποιὸν] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. ποιῶν.
4. ἁρμόσει] Marc. A. ἁρμόσοι.
ib. τό πως ἔχον—οὗ πως ἔχον] Ita ex marg. Edit. correxi pro ἔχων—ἔχων.
5. ἀλλὰ ἔχων] In Cod. Vat. videtur scriptum, ut est in marg. Ed., ἀλλὰ ἔχον. Quod recipiendum fuit.
7. Ἔτι δ' ἐν] Cod. Ciz. ἔτι δέ.
8. τῷ αὐτῷ] Cod. Vat. τὸ αὐτό.
ib. ἐπιγιγνόμενον] Cod. Vat. ἐπιγενόμενον. Pro συντάττειν. Marc. A. συνάπτειν.
10. καὶ δύο] Cod. Ciz. omittit καί.
11. τῶν ὄντων] Cod. Med. B. τῶν τοιούτων.
13. περὶ ἕκαστον] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. ἑκάστων. Nos optimis libris obsequendum duximus.

se habent, apud illos in materiam revolvuntur, atque circa materiam versabuntur. Præterea quonam pacto id ipsum, quod aliquo modo dicitur se habere, unum aliquid esse potest, cum in rebus ejusmodi multa differentia sit? Quo enim modo tricubitum atque album redigentur in unum, cum illud quidem sit quantum, hoc vero sit quale? Item quo pacto, quod aliquando dicitur, et quod alicubi? Rursus qui fieri potest, ut omnino hæc sint quodammodo se habentia, scilicet quod heri dicitur, et quod jamdiu, et in Lycio atque Academia, qui iterum potest effici, ut tempus sit ipsum quoquo modo se habens? Neque enim ipsum tempus, neque quæ in tempore sunt, neque locus, neque etiam quæ sunt in loco, id ipsum esse possunt. Proinde ipsum, quod facere dicitur, esse nequit, quod aliquo modo se habere vel affici nominatur: quando nec ipse quidem faciens est ipsum quodammodo sese habens, sed potius quodammodo faciens, aut omnino faciens tantum. Atqui et ipse patiens non proprie est quodammodo sese habens, sed potius quodammodo patiens, aut omnino ita vel ita patiens. Forsan vero, quod dicitur aliquo modo se habens, cum eo congruet, quod poni dici solet, situmque tenere: item forte cum ex eo, quod nuncupatur habere. Veruntamen in hoc ipso, quod est habere, non proprie est ipsum se quodammodo habens, sed potius habens. Proinde nisi relationis genus una cum aliis unum constituissent, alia utique ratio esset, quærentium videlicet, si quam subsistentiam habitibus ejusmodi tradant: quippe cum passim minime tradant. Denique quidnam dicemus ad illud, quod in eodem genere ponunt rem nuper advenientem cum rebus, quæ prius extiterant? Absurdum tamen est, simul in eodem genere copulare, una cum prioribus, quod est adventitium. Oportet enim esse prius unum atque duo, ut et dimidium esse queat et duplum. De cæteris autem quicunque aliter res ipsas vel rerum principia posuerunt, sive infinita, seu finita, seu corporea, seu potius incorporea, vel forsan utraque simul, licet nobis seorsum de unoquoque perquirere, accipientibus insuper, quæ ab antiquis adversus opiniones ejusmodi tractata fuerunt.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Β.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER II.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

De generibus entis.

595 ΕΠΕΙΔΗ *περὶ τῶν λεγομένων δέκα γενῶν ἐπέσκεπται, εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς ἓν ἀγόντων γένος, τὰ πάντα τέτταρα ὑπὸ τὸ ἓν οἷον* 10
εἴδη τιθεμένων, ἀκόλουθον ἂν εἴη εἰπεῖν, τί ποτε ἡμῖν περὶ τούτων
B *φαίνεται τὰ δοκοῦντα ἡμῖν, πειρωμένοις εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγειν*
δόξαν. Εἰ μὲν οὖν ἓν ἔδει τίθεσθαι τὸ ὄν, οὐδὲν ἂν ἔδει ζητεῖν, οὔτ' εἰ γένος ἓν ἐπὶ πᾶσιν, οὔτε εἰ γένη μὴ ὑφ' ἕν, οὔτ' εἰ ἀρχὰς, οὔτε

7. ΔΕΥΤΕΡΟΝ] Cod. Vat. *βιβλίον* $\overline{\text{B}}$. Darm. omittit *δεύτερον*. Marc. B. *λόγος β'*.
11. *εἰπεῖν*] Cod. Vat. *ἡμῖν εἰπεῖν*.
12. *τοῦ Πλάτωνος*] Abest *τοῦ* a Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Quare delevi articulum.
14. *ἓν ἅπασιν*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Ciz. Vat. *ἐπὶ πᾶσιν*. Quod recepi.
ib. *οὔτε εἰ τὰς*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. *οὔτε τὰς τάς*.

1. *Solum esse verum ens arbitramur, cui non misceatur entis oppositum, id est essendi defectus atque privatio.*

Oportet igitur id esse in sua natura integrum, semperque manere. Non decet ens falsum una cum ente vero sub eodem genere collocare, sicut neque Socratis imaginem cum Socrate. Prosequetur quidem Plotinus deinceps entium genera Platonico more. Interpretationem vero in his, Magnanime Laurenti, brevissimam a Marsilio tuo nunc accipies. Audisti enim nonnunquam, et forte quandoque leges familiarem tuum atque meum Pierleonum, mysteria ejusmodi divino quodam, ut cætera solet, instinctu tractantem.

POSTQUAM de generibus decem consideravimus, diximusque deinde de illis, qui sub uno quodam genere cuncta velut quatuor species complectuntur: reliquum jam est, ut nostram de iis sententiam explicemus, conantes videlicet opinionem nostram ad sententiam Platonis redigere. Si igitur unum ens oportuisset ponere, nihil opus esset inquirere, numquid unum sit genus in omnibus: numquid rursus genera non reducantur in unum: et num principia sint dicenda: neque rursus utrum principia etiam genera sint ponenda: neque vicissim utrum genera ipsa eadem sint atque principia: neque utrum

εἰ τὰς ἀρχὰς καὶ γένη τὰς αὐτὰς δεῖ τίθεσθαι, οὔτε εἰ τὰ γένη καὶ 595
ἀρχὰς τὰ αὐτὰ, ἢ τὰς μὲν ἀρχὰς ἁπάσας καὶ γένη, τὰ δὲ γένη οὐκ C
ἀρχὰς, ἢ ἀνάπαλιν, ἢ ἐφ' ἑκατέρων τινὰς μὲν ἀρχὰς καὶ γένη, καί τινα γένη καὶ ἀρχὰς, ἢ ἐπὶ μὲν τῶν ἑτέρων πάντα καὶ θάτερα, ἐπὶ δὲ τῶν ἑτέρων τινὰ καὶ θάτερα. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ἓν φαμὲν τὸ ὄν, διότι δὲ εἴρηται καὶ τῷ Πλάτωνι καὶ ἑτέροις, ἀναγκαῖον ἴσως γίγνεται, καὶ περὶ τούτων ἐπισκέψασθαι πρότερον, εἰς μέσον θέντας, τίνα ἀριθμὸν λέγομεν καὶ πῶς; ἐπεὶ οὖν περὶ τοῦ ὄντος ἢ τῶν ὄντων ζητοῦμεν, ἀναγκαῖον πρῶτον παρ' αὐτοῖς διελέσθαι τάδε. Τί τε τὸ ὂν D
λέγομεν, περὶ οὗ ἡ σκέψις ὀρθῶς γίγνοιτο νυνὶ, καὶ τί δοκεῖ μὲν ἄλλοις εἶναι ὄν, γιγνόμενον δὲ αὐτὸ λέγομεν εἶναι, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. Δεῖ δὲ νοεῖν ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διηρημένα, οὐχ ὡς γένους τοῦ τὶ εἰς ταῦτα διηρημένου, οὐδ' οὕτως οἴεσθαι τὸν Πλάτωνα πεποιηκέναι. Γελοῖον γὰρ ὑφ' ἓν θέσθαι τὸ ὂν τῷ μὴ ὄντι, ὥσπερ ἂν εἴ τις 596
Σωκράτη ὑπὸ τὸ αὐτὸ θεῖτο καὶ τὴν τούτου εἰκόνα. Τὸ γὰρ διελέσθαι ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ ἀφορίσαι καὶ χωρὶς θεῖναι, καὶ τὸ δόξαν ὂν εἶναι, εἰπεῖν οὐκ εἶναι ὄν, ὑποδείξαντα αὐτοῖς ἄλλο τὸ ὡς ἀληθῶς ὂν εἶναι. Καὶ προστιθεὶς τῷ ὄντι τὸ ἀεὶ ὑπέδειξεν ὡς δεῖ τὸ ὂν τοιοῦτον εἶναι, οἷον μηδέποτε ψεύδεσθαι τὴν τοῦ ὄντος φύσιν. Περὶ δὴ τούτου τοῦ B

1. γένη τὰς] Cod. Vat. τὰ γένη τάς.
ib. τὰς αὐτὰς δεῖ—εἰ τὰ γένη] Absunt hæc a Codd. Mon. C. Marc. A.
ib. οὕτε εἰ τὰ] Codd. Ciz. et Vat. οὔτε εἰς τά.
2. τὰ δὲ γένη—ἀρχὰς καὶ γένη] Cod. Ciz. omittit hæc.
4. θάτερα] Cod. Med. B. καθ' ἕτερα. In Vat. sequitur ἐστὶ pro ἐπί.
5. διότι—ἑτέροις] Desunt hæc in Cod. Ciz.
7. τιθέντας] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. et Vat. θέντας. Quos secutus sum.
9. παρ' αὐτοῖς] Cod. Vat. γὰρ αὐτοῖς. Med. A.B. Marcc. παρ' αὐτοῖς. Hoc recipiendum fuit.
ib. διελέσθαι] Cod. Ciz. διαλέγεσθαι.
10. νυνὶ] Cod. Vat. νῦν. Marc. A. post δοκεῖ omittit μέν.
11. καὶ αὐτὸ] Codd. omnes δὲ αὐτό. Unde correxi mendum.
ib. ὄντως] Cod. Ciz. οὕτω.
12. τουτὶ] Cod. Vat. τοῦ τὶ, cum Marc. A. Quod cum præstet vulgato, recepi.
13. διηρημένου] Cod. Med. B. διηρημένα.
15. Σωκράτη] Cod. Vat σωκράτει.
16. τὸ ἀφορίσαι] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. τὰ φορίσαι.
17. οὐκ εἶναι ὄν] Cod. Vat. οὐ κεῖνται ὄν.
ib. ὂν εἶναι] Cod. Mon. C. omittit ὄν cum Marc. A.
19. τοῦ ὄντος—ὡς οὐχ] Codd. Darm.

principia quidem omnia sint et genera: genera vero non æque principia, vel vicissim: sive potius in utrisque aliqua quidem principia simul et genera, aliqua etiam genera simul atque principia: an forte in aliis quidem omnia sint simul et alia, in aliis autem quædam simul et alia sint. Quoniam vero ens non unum ponimus, ratioque hujus sententiæ a Platone et aliis præsertim suis est assignata, forte necessarium est, de his quoque considerare, primo quidem, quem numerum, et quomodo ponamus in medium afferendo. Cum igitur de ipso ente vel entibus indagemus, necessarium est inprimis inter nos hæc ipsa distinguere. Quidnam videlicet ens ipsum dicamus, de quo in præsentia rite consideramus, quidve ens esse aliis videatur, quod tamen nos non quidem, quod unquam sit, sed quod fiat, potius appellamus. Est autem operæ pretium intelligere hæc inter se distincta, non quasi aliquod unum genus fuerit in ipsa divisum. Neque enim fas est putare Platonem ita distribuisse. Ridiculum namque foret, ens ipsum in unum cum non ente conjungere: velut si quis Socratem ipsum et imaginem ejus collocet sub eodem. Jam vero dividere hac ipsa in re nihil aliud est, quam segregare, seorsumque disponere, et quod videatur ens id non ens declarare, interim demonstrando aliud re vera ens existere. Atqui et ille, qui enti ipsum semper adjunxit, tale esse ens oportere monstravit, ut nunquam in ipsa entis natura mentiatur et fallat. De hoc igitur ente loquentes, de hoc nimirum quasi non sit unum tracta-

596 ὄντος λέγοντες καὶ περὶ τούτου ὡς οὐχ ἑνὸς ὄντος σκεψόμεθα· ὕστερον δὲ εἰ δοκεῖ καὶ περὶ γενέσεως καὶ τοῦ γιγνομένου καὶ κόσμου αἰσθητοῦ τι ἐροῦμεν.

A Ἐπεὶ οὖν οὐχ ἕν φαμεν, ἆρα ἀριθμόν τινα ἢ ἄπειρον. Πῶς γὰρ δὴ τὸ οὐχ ἓν ἢ ἓν ἅμα καὶ πολλὰ λέγομεν, καί τι ποικίλον ἓν τὰ πολλὰ εἰς ἓν ἔχον; ἀνάγκη τοίνυν τοῦτο τὸ οὕτως ἓν ἢ τῷ γένει ἓν εἶναι, εἴδη δ' αὐτοῦ τὰ ὄντα, οἷς πολλὰ καὶ ἓν, ἢ πλείω ἑνὸς γένη, ὑφ' ἓν δὲ τὰ πάντα, ἢ πλείω μὲν γένη, μηδὲν δὲ ἄλλο ὑπ' ἄλλο, ἀλλ' ἕκαστον περιεκτικὸν τῶν ὑπ' αὐτό· εἴτε καὶ αὐτῶν γενῶν ἐλατ-
B τόνων ὄντων ἢ εἰδῶν, καὶ ὑπὸ τούτοις ἀτόμων, συντελεῖν ἅπαντα εἰς μίαν φύσιν, καὶ ἐκ πάντων τῷ νοητῷ κόσμῳ, ὃν δὴ λέγομεν τὸ ὂν, τὴν σύστασιν εἶναι. Εἰ δὴ τοῦτο, οὐ μόνον γένη ταῦτα εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀρχὰς τοῦ ὄντος ἅμα ὑπάρχειν· γένη μὲν, ὅτι ὑπ' αὐτὰ ἄλλα γένη ἐλάττω· καὶ εἴδη μετὰ τοῦτο καὶ ἄτομα· ἀρχὰς δὲ εἰ τὸ ὂν οὕ-
C τως ἐκ πολλῶν καὶ ἐκ τούτων τὸ ὅλον ὑπάρχει. Εἰ μέντοι πλείω μὲν ἦν ἐξ ὧν, συνελθόντα δὲ τὰ ὅλα ἐποίει τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐκ ἔχοντα ὑπ' αὐτὰ, ἀρχαὶ μὲν ἂν ἦσαν, γένη δὲ οὐκ ἄν· οἷον εἴ τις ἐκ τῶν τεσσάρων ἐποίει τὸ αἰσθητὸν, πυρὸς καὶ τῶν τοιούτων, ταῦτα γὰρ ἀρχαὶ

Mon. C. Med. A.B. Vat. τοῦ ὄντος φύσιν· περὶ δὴ τούτου τοῦ ὄντος λέγοντες, καὶ περὶ τούτου ὡς οὐχ. Ciz. τοῦ ὄντος λέγοντες καὶ περὶ δὴ τούτου ὡς οὐχ. Marc. A. π. δὴ τ. τοῦ λόγου λέγοντες, καὶ περὶ τούτου οὐχ ἑνὸς ὄντος. Nos optimos secuti lacunam explevimus.

4. οὐχ ἕν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. οὖν οὐχ ἕν. Unde locum restitui.

ib. ἆρα] Codd. Med. B. Vat. ἄρα. Marc. A. ἆρ'.

5. καί τι] Cod. Vat. καί τοι.

6. τοῦτο τὸ] Cod. Ciz. omittit τοῦτο.

11. νοητῷ] Vat. huic voci puncta subscripta habet.

12. Εἰ δὴ τοῦτο] Cod. Vat. εἴδη τοῦτο.

13. ἄλλα γένη] Cod. Ciz. γένη ἄλλα.

14. εἰ τὸ ὄν] Codd. Mon. C. Marc. A. εἰς τὸ ὄν.

15. ὑπάρχει] Codd. Med. B. ὑπάρχειν.

16. πᾶν, ἀλλ' οὐκ] Cod. Vat. omittit ἀλλ'. Scripsi cum Fic. ἄλλ'.

bimus. Deinde, si videatur, de generatione insuper atque genito, mundoque sensibili aliquid afferemus.

II. *Ens primum est quidem unum, sed quodammodo constat ex multis, quæ et principia sunt, et genera. Principia quidem, quoniam ipsa natura entis quasi constat ex ipsis: genera vero, quia quodlibet eorum continet sub se species gradatim multas et singula. Neque confunduntur hæc in unum: servat enim unumquodque proprium illic actum. Neque ens ipsum appellandum est genus, neque enim dividitur, ut genus in species, neque de suis prædicatur, ut genus. (Examini hæc subjicit suo more Tiedemann. in libro: Geist der specul. Philosophie, p. 402. sqq. itemque Tennemann. in Hist. Philos. VI. p. 175. sqq.)*

Cum igitur non esse unum dicamus, consequens est, vel numerum quendam asserere, vel infinitum: nempe quonam pacto dicimus non unum, nisi dicamus unum simul et multa, et unum quiddam varium in uno multa comprehendens? Necessarium igitur est, hoc ipsum, quod sic est unum, aut genere unum esse, species autem ejus entia, quibus sane multa sit simul et unum: aut genera plura quam unum, sic tamen, ut sint cuncta sub uno: aut genera quidem plura, non tamen sub alio aliud, sed unumquodque, quæ sub eo sunt, continere, sive et ipsa quoque sint genera, quamvis angustiora, vel species sub eisque singula, adeo ut in naturam unam cuncta conducant, atque ex omnibus ipsa mundi intelligibilis, quod ens appellamus, substantia constet. Quod quidem si ita se habet, sequitur, hæc non solum esse genera, verum etiam principia ipsius entis existere: genera quidem, quoniam sub eis alia quædam angustiora sunt genera, speciesque post hæc et singula: principia vero, siquidem ens sit ex multis, et ex his totum ipsum existat. Si tamen plura quidem essent, ex quibus constet, concurrentia vero tota conficerent

ἂν ἦσαν, γένη δὲ οὔ, εἰ μὴ ὁμωνύμως τὸ γένος. Λέγοντες τοίνυν καὶ γένη τινὰ εἶναι, τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἀρχὰς, ἆρα τὰ μὲν γένη ἕκαστον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὰ ὁμοῦ μιγνύντες ἀλλήλοις τὰ πάντα τὸ ὅλον ἀποτελοῦμεν, καὶ σύγκρασιν ποιοῦμεν ἁπάντων, ἀλλὰ δυνάμει οὐκ ἐνεργείᾳ ἕκαστα οὐδὲ καθαρὸν αὐτὸ ἕκαστον ἔσται. Ἀλλὰ τὰ μὲν γένη ἐάσομεν, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον μίξομεν. Τίνα οὖν ἔσται ἐφ' αὐτῶν τὰ γένη; ἢ ἔσται κἀκεῖνα ἐφ' αὐτῶν καὶ καθαρά; καὶ τὰ μιχθέντα οὐκ ἀπολεῖ αὐτὰ, καὶ πῶς; ἢ ταῦτα μὲν εἰς ὕστερον· νῦν δ' ἐπεὶ συγκεχωρήκαμεν καὶ γένη εἶναι καὶ προσέτι καὶ τῆς οὐσίας ἀρχὰς, καὶ τρόπον ἕτερον ἀρχὰς καὶ συνθέσεις, πρῶτον λεκτέον, πρὸς ἃ λέγομεν γένη, καὶ πῶς διΐσταμεν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ καὶ οὐχ ὑφ' ἓν ἄγομεν, ὥσπερ ἐκ τύχης συνελθόντα, καὶ ἕν τι πεποιηκότα, καίτοι πολλῷ εὐλογώτερον ὑφ' ἕν. Ἢ εἰ μὲν εἴδη οἷόν τε ἦν τοῦ ὄντος ἅπαντα εἶναι καὶ ἐφεξῆς τούτοις τὰ ἄτομα καὶ μηδὲν τούτων ἔξω, ἦν ἂν ἴσως ποιεῖν οὕτως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη θέσις ἀναίρεσίς ἐστιν αὐτοῖς· οὐ δὲ γὰρ τὰ εἴδη, εἴδη ἔσται· οὐδ' ὅλως πολλὰ ὑφ' ἓν, ἀλλὰ πάντα ἕν, μὴ ἑτέρου ᾖ ἕτερον ἔξω ἐκείνου τοῦ ἑνὸς ὄντων. Πῶς γὰρ ἂν πολλὰ ἐγένετο τὸ ἕν, ὥστε καὶ εἴδη γεννῆσαι, εἰ μή τι ἦν παρ' αὐτὸ ἄλλο·

596 D E 597 B

2. ἄρα τὰ] Cod. Marc. A. Med. B. Vat. ἆρα τά. Et sic legit Fic. nosque correximus.
4. ἁπάντων] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀπ' αὐτῶν.
5. ἕκαστα] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ἕκαστον.
6. οὖν ἔσται] Cod. Ciz. omittit ἔσται.
ib. ἐφ' αὑτῶν] Cod. Vat. ἐφ' ἑαυτῶν.
9. καὶ τρόπον ἕτερον ἀρχὰς] Desunt hæc in Cod. Vat. Pro τρόπον Ciz. habet τρέτερον.
10. συνθέσεις] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. σύνθεσιν.
12. τῆς τύχης] Codd. Marc. A. Ciz. Med. B. Vat. omittunt τῆς. Quare delevi, ut supervacuum.
13. εὐλογώτερον] Cod. Vat. εὐλόγῳ.
14. τούτοις τὰ] Cod. Vat. τούτοις. καί.
15. ποιεῖν] Cod. Vat. ποιεῖ.
ib. αὐτοῖς] Codd. Ciz. Med. B. Vat. αὐτῆς. Marc. A. αὐτῆς, οὐ γάρ.
17. ἑτέρου ᾖ] Cod. Vat. ἑτέρου ᾖ. Marc. A. ἕτερον ἦ.
18. καὶ εἴδη] Cod. Ciz. μὴ εἴδη. In seqq. Marc. A. οὐ γὰρ ἑαυτῷ.

universum, nec haberent præterea sub se ipsis alia, principia quidem forent, genera vero nequaquam: perinde ac si quis ex quatuor sensibile id componat, ex igne scilicet, cæterisque ejusmodi. Hæc enim principia forent, genera vero nunquam, nisi quis forte æquivoca conditione genus acceperit. Quam ob rem cum dicamus, principia quædam etiam esse genera, quærendum est, numquid hæc ipsa ita dicamus genera, ut unumquodque eorum una cum iis, quæ sequuntur ipsum, accipientes simul commisceamus omnia, totumque conficiamus, mistionem cunctorum invicem facientes. Sed enim potentia quadam, non actu, singula illic erunt, et ipsum unumquodque non erit purum. Forsan vero dimittemus quidem genera, sed singula commiscebimus. Quænam igitur in se ipsis genera erunt? An et illa in se ipsis erunt, atque pura? Et quæ mista sunt, illa non disperdent, et quonam pacto? Sed de his in sequentibus. Nunc vero postquam admisimus, nonnulla et esse genera, et insuper essentiæ ipsius principia, et alia quadam ratione principia esse, et compositiones quasdam illic existere, primo dicendum est, erga quæ illa genera nuncupemus, et quomodo inter se partiamur, neque redigamus in unum, quasi sorte quadam congredientia unum aliquid faciant: quamvis multo probabilius redigerentur in unum. Profecto si fieri posset, ut omnia entis ipsius species essent, et post hæc deinceps singula consequerentur, nihilque foret extra, ita forte liceret efficere. Postquam vero positio talis funditus hæc ipsa tollit, neque enim species ulterius erunt species, neque prorsus multa congregabuntur in unum, sed omnia penitus unum erunt, ne aliud sit extra aliud, ubi illius omnia sint unius. Quo enim pacto unum evasisset multa adeo ut species generaret, nisi esset aliquid aliud præter ipsum?

597 οὐ γὰρ ἑαυτὸ πολλά, εἰ μή τις ὡς μέγεθος κερματίσει, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἕτερον τὸ κερματίζον. Εἰ δ' αὐτὸ κερματιεῖ ἢ ὅλως διαιρήσει, πρὸ τοῦ διαιρεθῆναι ἔσται διηρημένον. Ταύτῃ μὲν οὖν καὶ δι' ἄλλα πολλὰ ὑποστατέον τοῦ γένος ἓν, καὶ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἕκαστον ὁτιοῦν ὀληφθὲν ἢ ὂν ἢ οὐσίαν λέγειν. Εἰ δέ τις λέγοι ὄν, τῷ συμβεβηκέναι φήσει· οἷον εἰ λευκὸν λέγοι τὴν οὐσίαν, οὐ γὰρ ὅπερ λευκὸν λέγει.

A Πλείω μὲν δὴ λέγομεν εἶναι καὶ οὐ κατὰ τύχην πλείω· οὐκοῦν ἀφ' ἑνός; ἢ εἰ καὶ ἀφ' ἑνὸς, οὐ κατηγορουμένου δὲ κατ' αὐτῶν ἐν τῷ εἶναι, οὐδὲν κωλύει ἕκαστον οὐχ ὁμοειδὲς ὂν ἄλλῳ, χωρὶς αὐτὸ εἶναι γένος. Ἆρ' οὖν ἔξωθεν τοῦτο τῶν γενομένων γενῶν τὸ αἴτιον μὲν, μὴ κατηγορούμενον δὲ τῶν ἄλλων ἐν τῷ τί ἐστιν; ἢ τὸ μὲν ἔξω. Ἐπέκεινα γὰρ τὸ ἓν, ὡς ἂν μὴ συναριθμούμενον τοῖς γένεσιν, εἰ δ'
B αὐτὸ τὰ ἄλλα ἃ ἐπ' ἴσης ἀλλήλοις εἰς τὸ γένη εἶναι. Καὶ πῶς ἐκεῖνο οὐ συνηρίθμηται; ἢ τὰ ὄντα ζητοῦμεν οὐ τὸ ἐπέκεινα. Τοῦτο μὲν οὖν οὕτως· τί δὲ τὸ συναριθμούμενον; ἐφ' οὗ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις, πῶς συναριθμούμενον τοῖς αἰτιατοῖς; ἢ εἰ μὲν ὑφ' ἓν γένος αὐτὰ καὶ τὰ ἄλλα, ἄτοπον· εἰ δὲ οἷς αἴτιον, συναριθμεῖται ὡς αὐτὸ τὸ γένος

1. κερματίσει] Cod. Med. B. κερματίσῃ cum Marc. A.
2. δ' αὐτὸ] Cod. Med. B. δ' αὐτὸ ut Marc. A.
ib. διαιρήσει, πρὸ] Cod. Vat. διαιρέσει πρὸ.
4. τοῦ γένος] Cod. Mon. C. τοῦ γένους cum Marc. A.
5. ἢ ὂν ἢ] Abest repetitum ἢ a Cod. Vat.
6. λευκὸν λέγῃ] Codd. Ciz. Med. A.B. Mon. C. Vat. Marc. A. λέγει. Quod restitui.
9. ἐν ἄλλῳ] Codd., præter Ciz., omnes omittunt ἐν. Sed variant Marciani. In Marc. A. est ὂν ἄλλῳ, in Marc. B. ὂν ἄλλο. Quare delevimus ἐν.
10. τὸ αἴτιον] Cod. Ciz. καὶ αἴτιον.
11. τί ἐστιν] Cod. Vat. τό ἐστιν.
13. ἐπίσης] Cod. Vat. ἐπ' ἴσης. Et sic scripsi.
15. ἐφ' οὗ—συναριθμούμενον] Desunt hæc in Cod. Vat. Quæ sequuntur τοῖς αἰτιατοῖς in Cod. Ciz. ponuntur ante ἐφ' οὗ.

Non enim ipsummet existit multa, nisi quis illud tanquam magnitudinem partiatur: verum ita quoque aliud erit, quod ipsum dividat. Si autem vel a se, vel ab alio dividatur, etiam antequam dividatur, divisum jam erit, vel indivisibile. Hac igitur ratione aliisque de causis cavendum est, ne genus unum constituamus, præsertim quia fieri nequit, ut quodcunque perceperis, vel ens, vel essentiam nuncupes. Nam et occurrit passim, quod non possit ens vel essentia nisi per accidens appellari, ceu si quis substantiam appellet albam. Non enim sic ipsum, quod per se album, quodve sit album, pronunciabit.

III. *Multa, quæ sunt in primo ente, quoniam ibi non casu concurrunt, necessario sunt ab uno. Rursus cum ibi sint genera rerum prima inter se diversa, non possunt intus reduci ad unum genus, quod de ipsis more generis prædicetur: sed ad unam non tam causam, quam naturam, quæ non tam constituatur ex illis, quam constet ipsis, seque ipsam in ipsa propaget, totamque in singulis differentibus se conservet. Hanc vero naturam unam, quoniam est unum non simpliciter, sed unum ens, redigimus ad ipsum foras simpliciter unum velut causam.*

Plura itaque dicimus esse, neque sorte quadam fortuita plura. Nonne igitur ab uno? Profecto et si ab uno dependent, non tamen ab aliquo uno, quod de illis in ipso esse prædicetur, ideoque nihil prohibet unumquodque, cum non sit conforme cum alio, ipsum seorsum genus existere. Num igitur hoc unum extra nascentia genera causa quidem existens, non tamen in eo, quod quid est, de aliis prædicatur? Forsan vero extra quidem est. Ipsum namque unum desuper extat, utpote quod cum generibus minime numeratur: siquidem per ipsum alia sunt, quæ ex æquo inter se ad hoc ipsum, ut sint genera, connumerantur, atque discernuntur. Et quonam pacto illud non est una cum eis connumeratum? sed profecto nunc entia quærimus, non quod superius extat. Hoc igitur ita se habeat. Quid

καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς καὶ ἔστι διάφορα τὰ ἐφεξῆς πρὸς αὐτὸ, καὶ οὐ 597
κατηγορεῖται αὐτῶν ὡς γένος, οὐδ' ἄλλο τι κατ' αὐτῶν, ἀνάγκη καὶ C
αὐτὰ γένη εἶναι ἔχοντα ὑφ' αὑτά· οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ τὸ βαδίζειν ἐγέν-
νας, ὑπὸ σὲ ὡς γένος τὸ βαδίζειν ἦν ἄν· καὶ εἰ μηδὲν ἦν πρὸ αὐτοῦ
ἄλλο ὡς γένος αὐτοῦ, ἦν δὲ τὰ μετ' αὐτὸ, γένος ἂν ἦν τὸ βαδίζειν
ἐν τοῖς οὖσιν. Ὅλως δὲ ἴσως οὐδὲ τὸ ἓν φατέον αἴτιον τοῖς ἄλλοις
εἶναι, ἀλλ' οἷον μέρη αὐτοῦ, καὶ οἷον στοιχεῖα αὐτοῦ, καὶ πάντα 598
μίαν φύσιν μεριζομένην ταῖς ἡμῶν ἐπινοίαις, αὐτὸ δὲ τὸ εἶναι ὑπὸ
δυνάμεως θαυμαστῆς ἓν εἰς πάντα, καὶ φαινόμενον πολλὰ, καὶ γιγ-
νόμενον πολλὰ, οἷον ὅταν κινηθῇ, καὶ τὸ πολύχουν τῆς φύσεως ποι-
εῖν τὸ ἓν μὴ ἓν εἶναι, ἡμᾶς τε οἷον μοίρας αὐτοῦ προφέροντας, ταύ- B
τας ἓν ἕκαστον τίθεσθαι καὶ γένος λέγειν, ἀγνοοῦντας ὅτι μὴ ὅλον
ἅμα εἴδομεν, ἀλλὰ κατὰ μέρος προφέροντες πάλιν αὐτὰ συνάπτομεν,
οὐ δυνάμενοι ἐπὶ πολὺν χρόνον αὐτὰ κατέχειν σπεύδοντα πρὸς αὐτά.
Διὸ πάλιν μεθίεμεν εἰς τὸ ὅλον, καὶ ἐῶμεν ἓν γενέσθαι, μᾶλλον δὲ
ἓν εἶναι. Ἀλλὰ ἴσως σαφέστερα ταῦτα ἔσται κἀκείνων ἐγνωσμένων,
ἢν τὰ γένη λάβωμεν ὁπόσα· οὕτω γὰρ καὶ τὸ πῶς. Ἀλλ' ἐπεὶ δεῖ C

1. ἐφεξῆς πρὸς αὐτὸ] Codd. Ciz. et Mon. C. ἐφεξῆς, καὶ ἔστι διαφορὰ τὰ ἐφεξῆς πρὸς αὐτό. Eadem habent Codd. Med. A. Marcc. et Vat. sed ibi scribitur διάφορα. Unde locum explevi.

3. ἐγένου] Ita Ed. Sed Codd. omnes ἐγένας, nisi quod Marc. B. habet ἐγένου. Illud recepi.

5. ἦν τὸ βαδίζειν] Cod. Med. B. τοῦ pro τό.

8. μεριζομένην] Cod. Med. B. μεριζομένας.

ib. αὐτὸ δὲ τὸ εἶναι] Cod. Vat. ἀπὸ εἶναι. Vocem τὸ omittunt Mon. C. Med. A.B. Marc. A.

9. ἓν .. πάντα] Cod. Ciz. εἰς ἓν πάντα. Mon. C. ἓν εἰ πάντα cum Marc. A.

10. κινηθῇ] Cod. Darm. κινηθῆναι.

ib. πολύχουν] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. πολύχνουν. Med. A. literæ χ duo puncta superscripta habet.

13. εἴδομεν] Cod. Med. B. ἴδομεν cum Marc. A.

14. πρὸς αὐτὰ] Codd. Med. B. Marc. A. πρὸς αὐτά. Et hoc restitui.

15. μεθίεμεν] Cod. Med. A. syllabæ penultimæ tria puncta superscripta habet.

16. ἐγνωσμένων] Cod. Vat. ἐγνωμένων.

17. οὕτω γὰρ] Codd. Mon. C. Med. B. οὕτως γάρ.

vero dicemus de illo, quod connumeratur? De quo nimirum aliquis admirabitur, qua conditione una cum suis effectibus numeretur. Sed enim, si superiora illa simul et alia sub uno quodam genere numerentur, prorsus errabitur: sin autem simul cum his, quorum causa est, numeretur, tanquam ipsum quidem sit genus, reliqua deinceps inde sequantur, et, quæ sequuntur, ab illo diversa sint, neque de illis prædicetur ut genus, neque de illis alio quodam pacto dicatur, necessarium est ipsa quoque genera esse habentia, videlicet, et alia sub se ipsis. Neque enim si tu incedendo producis incessum, ob hoc incessus ipse sub te est quasi sub genere: ac nisi aliquid foret incessu superius, velut genus ipsius incessus, essent tamen nonnulla sub ipso, genus utique in ordine rerum ipse incessus existeret. Fortassis autem neque dicendum est omnino unum, illud esse causam reliquorum, sed reliqua potius esse velut partes elementaque illius, et cuncta simul unam esse naturam, nostris cogitationibus distributam: illud autem esse ob mirabilem potestatem in omnia unum, apparens multa, factumque multa: velut si moveatur, et amplificabilis multiplicabilisque naturæ facultas efficiat, ut unum jam non sit unum. Nos autem quasi portiones illius aliquas proferentes, eas singulatim velut unumquodque ponimus, genus cognominantes, ignorantes videlicet, non totum simul nos conspexisse: verum secundum partes singulatimque proferentes rursus illa congerimus, videlicet, non potentes illa sic diutius detinere, tanquam ad se ipsa interim festinantia. Quapropter rursus in totum ea dimittimus, et unum jam fieri, imo vero unum esse permittimus. Sed forsan tunc demum hæc planiora fient, quando illa ipsa præcognita fuerint, quotque genera sint, acceperimus. Sic enim et quo se modo habeant, planius declarabi-

598 λέγοντα μὴ ἀποφάσεις λέγειν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔννοιαν καὶ νόησιν ἰέναι
τῶν λεγομένων, ὧδὶ ποιητέον.

A Εἰ τὴν σώματος φύσιν ἰδεῖν ἐβουλόμεθα, οἷόν τι ἐστὶν ἐν τῷδε τῷ
ὅλῳ ἡ τοῦ σώματος αὐτοῦ φύσις, ἆρ' οὐ καταμαθόντες ἐπί τινος τῶν
μερῶν αὐτοῦ, ὡς ἔστι τὸ μὲν ὡς ὑποκείμενον αὐτοῦ; οἷον ἐπὶ λίθου
τὸ δὲ ὁπόσον αὐτοῦ, τὸ μέγεθος, τὸ δὲ ὁποῖον οἷον τὸ χρῶμα, καὶ
ἐπὶ παντὸς ἄλλου σώματος εἴποιμεν ἂν, ὡς ἐν τῇ σώματος φύσει τὸ
B μέν ἐστιν οἷον οὐσία, τὸ δέ ἐστι ποσὸν, τὸ δὲ ποιὸν, ὁμοῦ μὲν πάντα,
τῷ δὲ λόγῳ διαιρεθέντα εἰς τρία; καὶ σῶμα ἂν ἦν ἓν τὰ τρία. Εἰ
δὲ καὶ κίνησις αὐτοῦ παρῆν σύμφυτος τῇ συστάσει, καὶ τοῦτο ἂν
συνηριθμήσαμεν· καὶ τὰ τέτταρα ἦν ἂν ἕν, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἓν ἀπήρ-
τιστο πρὸς τὸ ἕν, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν τοῖς ἅπασι. Τὸν αὐτὸν δὴ
τρόπον, ἐπειδὴ περὶ οὐσίας νοητῆς καὶ τῶν ἐκεῖ γενῶν καὶ ἀρχῶν ὁ
C λόγος ἐστὶν, ἀφελόντας χρὴ τὴν ἐν τοῖς σώμασι γένεσιν, καὶ τὴν δι'
αἰσθήσεως κατανόησιν, καὶ τὰ μεγέθη. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ χωρὶς, καὶ
τὸ διεστηκότα ἀπ' ἀλλήλων εἶναι, λαβεῖν τινα νοητὴν ὑπόστασιν,
καὶ ὡς ἀληθῶς ὂν, καὶ μᾶλλον ἕν. Ἐν ᾧ καὶ τὸ θαῦμα πῶς πολλὰ

3. ἰδιῖν] Cod. Vat. omittit ἰδεῖν.
ib. οἷόν τι ἐστὶν] Cod. Mon. C. οἷον τί ἐστιν. Vat. οἷον τι ἔστιν.
4. σώματος] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. addunt αὐτοῦ. Quod, cum desit in Ed., addidi.
ib. ἆρ' οὐ] Cod. Ciz. ἆρ' οὖ.
5. ἔστι τὸ μὲν] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. ἔστι τὸ μὲν ὡς. Ciz. ἔστι τὸ μὲν ὡς τό. Illos sequimur recipientes ὡς post μὲν quod abest ab Ed.
6. τὸ δὲ—τὸ δὲ] Cod. Vat. τόδε—τόδε.
8. ἔστιν οἷον] Cod. Vat. ἐστιν οἷον.
ib. ποσὸν, τὸ δὲ] Cod. Vat. ποσὸν. τόδε.
9. ἂν ἦν ἓν τὰ τρία] Codd. Marc. A. Mon. C. ἂν ἦν τρία. Vat. ἂν ἦν ἂν τὰ τρία.
10. τῇ στάσει] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. συστάσει. Quod recepi. Mox Marc. A. αὐτοῦ φύσιν.
12. ἅπασι.] Cod. Vat. ἅπασιν.
13. ἐπειδὴ] Cod. Vat. ἐπεὶ δέ.
15. καὶ τὸ] Cod. Med. A. in marg. ab ead., ut videtur, manu καὶ τά.

tur. Quoniam vero de rebus ejusmodi pertractantes oportet non negationes tantum in medium introducere, verum etiam in ipsam eorum, de quibus agitur, notionem et intelligentiam penetrare: age jam sic agamus.

IV. *Cum mens et anima separatæ sint a materia et quantitate, et idcirco simplices individuæque sint, difficile inventu est, quomodo ibi unitas in se distinctam habeat multitudinem.*

Unio quidem sive unitas in corporibus, post ipsam multorum compositionem sequitur, atque est quasi quidam generationis finis: itaque merito dependet ab unitate quadam, quæ sit ante multitudinem, sitque generationis principium. Talis quidem est in anima atque mente unitas, cum multitudine non facta ex multis, sed fons multorum. Hæc denique procedit ab unitate, quæ multitudinem talem in se permistam nullam habet. (*Cf. Procli Inst. Theol. XXII. p. 42. et Porphyrii Sententt. §. 39. p. 247.*)

Si cognoscere studeremus, quidnam et quale potissimum esset ipsa natura corporis in toto hoc rerum ordine, nonne id primo in quadam partium suarum consideraremus? velut in lapide, cogitantes, aliud quidem illic esse subjectum, aliud autem magnitudo, aliud denique qualitas, velut color, similiterque in quovis alio corpore? Atque inde protinus diceremus in ipsa natura corporis, aliud tanquam substantiam esse, aliud velut quantum, aliud autem quale. Simul quidem omnia, sed ratione quadam in numerum ternarium distributa, triaque hæc corpus unum esse constaret. Quod si motus etiam inesset substantiæ insitus, hunc quoque cum aliis numeraremus: quæ quidem quatuor unum corpus existerent, adeo ut corpus quod est unum, ad ipsum unum suique naturam ex cunctis conficiatur et pendeat. Eadem ferme ratione quoniam de substantia intelligibili, deque generibus principiisque suis habetur oratio, considerare talia decet generationem, quæ corporibus inest, auferendo, tollendo quin etiam cogitationem, quæ sensu procedit, ac moles insuper segregando. Sic enim, quod seorsum dicitur, et quæ inter se distincta

καὶ ἓν τὸ οὕτως ἕν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων συγκεχώρηται τὸ 598
αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι· καὶ γὰρ εἰς ἄπειρα τὸ αὐτό, καὶ ἕτερον τὸ
χρῶμα, καὶ τὸ σχῆμα ἕτερον, καὶ γὰρ χωρίζεται. Εἰ δέ τις λάβοι 599
ψυχὴν μίαν, ἀδιάστατον, ἀμεγέθη, ἁπλούστατον ὡς δόξει τῇ πρώτῃ
τῆς διανοίας ἐπιβολῇ, πῶς ἄν τις ἐλπίσειε πολλὰ εὑρήσειν πάλιν
αὖ; καίτοι νομίσας εἰς τοῦτο τελευτᾷν, ὅτε διηρεῖτο τὸ ζῶον εἰς
σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα μὲν πολυειδὲς, καὶ σύνθετον, καὶ ποικί-
λον, τὴν δὲ ψυχὴν ἐθάῤῥει ὡς ἁπλοῦν εὑρὼν, καὶ ἀναπαύσασθαι τῆς
πορείας, ἐλθὼν ἐπ' ἀρχήν. Ταύτην τοίνυν τὴν ψυχὴν, ἐπειδήπερ ἐκ B
τοῦ νοητοῦ τόπου προεχειρίσθη ἡμῖν, ὡς ἐκεῖ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ αἰσθη-
τοῦ, λάβωμεν πῶς τὸ ἓν τοῦτο πολλά ἐστι, καὶ πῶς τὰ πολλὰ ἕν
ἐστιν, οὐ σύνθετον ἓν ἐκ πολλῶν, ἀλλὰ μία φύσις πολλά· διὰ γὰρ
τούτου ληφθέντος καὶ φανεροῦ γενομένου, καὶ τὴν περὶ τῶν γενῶν
τὴν ἐν τῷ ὄντι ἔφαμεν ἀλήθειαν φανερὰν ἔσεσθαι. C

Ἱρῶτον δὲ τοῦτο ἐνθυμητέον, ὡς ἐπειδὴ τὰ σώματα, οἷον τῶν A
ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἕκαστον αὐτῶν πολλά ἐστι, καὶ χρώμασι, καὶ
σχήμασι, καὶ μεγέθεσι, καὶ εἴδεσι μερῶν, καὶ ἄλλο ἄλλοθι, ἔρχεται

2. εἰς ἄπειρον] Ita Ed Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. εἰς ἄπειρα. Quos sequimur.
3. λάβοι] Codd Ciz. et Vat. λάβῃ.
6. τελευτᾷν] In Cod. Vat. litera υ puncta circumdata est.
7. καὶ σῶμα—δὲ ψυχὴν] Desunt hæc in Cod. Vat. Idem pergit ἐθάῤῥει.
11. τὰ πολλὰ] Cod. Ciz. omittit τά.
12. διὰ γὰρ] Cod. Ciz. καὶ γάρ.
14. τὴν ἐν] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. τῶν ἐν.
15. ὡς ἐπειδὴ] Cod. Mon. C. omittit ὡς cum Marc. A.

sint, licebit accipere tanquam substantiam quandam intelligibilem, atque ens re vera magisque unum. In quo quidem oritur admiratio, quonam pacto, quod sic est unum, esse queat unum simul et multa. In corporibus quidem absque controversia concessum est, idem esse unum simul et multa. Nam idem quoque infinite dividitur, et aliud ibi color est, aliud vero figura: nam ibi hæc separantur. Si quis autem animam acceperit unam indistantem a magnitudine segregatam, item simplicissimam, quantum apparebit primo cogitationis intuitu, quonam pacto sperabit aliquis, animam ipsam iterum se tanquam multiplicem inventurum? præsertim cum existimaverit, ad hoc ipsum se velut simplicissimum denique perventurum, quando animal in corpus divideretur et animam, et corpus quidem facile constaret multiforme et compositum variumque existere? Sed animam interea quivis sperabat simplicissimam invenire, atque ibi denique conquiescere, quasi ad quendam processionis terminum jam pervenerit. Cum igitur hanc ipsam animam tanquam aliquid ex intelligibili mundo depromptum in medium produxerimus, sicut et corpus ante ex mundo sensibili introduxeramus in medium, age consideremus jam quonam pacto id unum sit multa, et quomodo multa unum. Non unum, inquam, velut ex multis compositum, sed velut natura quædam una, quæ ipsamet sit et multa. Diximus enim, si hoc ipsum perceptum fuerit ac plane perspectum, claram fore nobis insuper veritatem generum in ipso ente regnantium.

V. *Cum multitudo et diversitas in corpore animato sit quam plurima, atque hæc proxime fiat ab anima genitali, merito anima, et si magis est unum atque ens, quam corpus, non tamen est unum multitudinis expers. Est igitur genitalis anima una quædam natura, rationumque seminalium plenitudo, quæ rationes ita sunt actus ejus essentiales, sicut radii lucis intimi. Est etiam in ipsa animæ essentia multitudo: non enim habet ipsum esse simpliciter, sed una cum animali quadam proprietate rursus essentiali.*

In primis vero considerandum est, cum corpora præsertim animalium et plantarum ita se habeant, ut unumquodque eorum multa sit, tum coloribus, tum figuris, tum quantitatis diversi-

599 δὲ τὰ πάντα ἐξ ἑνὸς, ἢ παντάπασιν ἐξ ἑνὸς, ἢ ἕξει πάντη παντὸς ἑνὸς, ἢ μᾶλλον μὲν ἑνὸς, ἢ οἷον τὸ ἐξ αὐτοῦ, ὥστε καὶ μᾶλλον ὄντος, ἢ τὸ γενόμενον· ὅσῳ γὰρ πρὸς ἓν ἡ ἀπόστασις, τόσῳ καὶ πρὸς ὄν. Β' Ἐπεὶ οὖν ἐξ ἑνὸς μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ἑνὸς ὡς πάντη ἓν ἢ αὐτοὲν, (οὐ γὰρ ἂν διεστηκὸς πλῆθος ἐποίει) λείπεται εἶναι ἐκ πλήθους ἑνός. Τὸ δὲ ποιοῦν ἦν ψυχὴ, τοῦτο ἄρα πλῆθος ἕν. Τί οὖν τὸ πλῆθος οἱ λόγοι τῶν γιγνομένων; ἆρ' οὖν αὐτὸ μὲν ἄλλο, οἱ λόγοι δὲ ἄλλοι, ἢ καὶ αὐτὴ λόγος καὶ κεφάλαιον τῶν λόγων, καὶ ἐνέργεια αὐτῆς κατ' οὐσίαν ἐνεργούσης οἱ λόγοι. Ἡ δὲ οὐσία δύναμις τῶν λόγων. Πολλὰ C μὲν δὴ οὕτω τοῦτο τὸ ἓν, ἐξ ὧν εἰς ἄλλα ποιεῖ δεδειγμένον. Τί δ' εἰ μὴ ποιεῖ, ἀλλά τις αὐτὴν μὴ ποιοῦσαν λαμβάνει, ἀναβαίνων αὐτῆς εἰς τὸ μὴ ποιοῦν; οὐ πολλὰς καὶ ἐνταῦθα εὑρήσει δυνάμεις; εἶναι μὲν γὰρ αὐτὴν πᾶς ἄν τις συγχωρήσειεν. Ἆρα δὲ ταὐτὸν ὡς εἰ καὶ 600 λίθον ἔλεγεν εἶναι, ἢ οὐ ταὐτὸν, ἀλλ' ὅμως κἀκεῖ ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ εἶναι τῷ λίθῳ ἦν οὐ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ λίθῳ εἶναι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ εἶναι ψυχῇ, μετὰ τοῦ εἶναι ἔχει τὸ ψυχῇ εἶναι. Ἆρ' οὖν ἄλλο τὸ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ λοιπὸν ὃ συμπληροῖ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν; καὶ τὸ μὲν ὄν, διαφορὰ δὲ ποιεῖ τὴν ψυχήν; ἤ τι ὂν μὲν ἡ ψυχὴ, οὐ μέντοι

1. ἐξ ἑνὸς, ἢ ἕξει] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐξ ἑνὸς, ἢ παντάπασιν ἐξ ἑνὸς, ἢ ἕξει, ut legit Fic. Cum quo nos facimus. Mox Mon. C. πάντως ἑνὸς cum Marc. A.

2. ἢ μᾶλλον μὲν ἑνὸς ἢ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

4. αὐτὸ ἓν] Codd. Marcc. Darm. et Vat. αὐτοεν. Quos sequor.

5. ἂν πλῆθος] Nonnisi Codd. Med. A. Marc. A. habent ἄν, sed prior punctis superscriptis. Reliqui omnes eam vocem omittunt. Quare eam delevi. Marg. Ed. ἕν.

8. καὶ ἐνέργεια] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ ἐνέργειαν.

10. οὕτω, τοῦτο] Cod. Med. B. omittit τοῦτο.

11. μὴ ποιεῖ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. μὴ ποιοῦ.

ib. λαμβάνει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. λαμβάνοι.

13. μὲν γὰρ] Cod. Vat. μὲν γὰρ ἄν.

14. ἢ οὐ] Cod. Ciz. omittit ἤ.

15. τὸ εἶναι—τῷ λίθῳ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. bis τὸ pro τῷ. Cod. Vat. τὸ εἶναι—τῷ λίθῳ.

16. εἶναι ψυχῇ] Cod. Mon. εἶναι ψυχῇ. Quod recepi.

ib. ψυχὴ εἶναι] Cod. Vat. ψυχῇ εἶναι. Quem sequor.

ib. ἄλλο εἶναι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἄλλο τὸ εἶναι.

tate, tum partium speciebus, tum quoniam alibi aliud est, ab uno hæc omnia provenire, sive ab eo, quod omnino sit unum, sive habitudine quadam omnino universi unius, sive ab aliquo, quod magis unum sit, quam quod procedit ab eo, adeo ut ens quoque magis existat, quam quod inde procedit. Quo enim longius ab uno discediturr, eo longius et ab ente. Quoniam igitur ab uno quidem fit corporum constitutio, non tamen ab eo proxime, quod omnino unum sit, vel ipsum unum, (alioquin non adeo distantem faceret multitudinem) reliquum est, ut hæc ipsa corporum compositio a multitudine quadam una conficiatur. Quod autem corpora facit, est anima: hæc igitur una quædam est multitudo. Verum quidnam potissimum est in anima multitudo? Profecto eorum quæ inde fiunt seminariæ rationes. Num igitur aliud quidem est ipsa anima, aliæ vero sunt rationes? Imo vero et anima ipsa ratio est, caputque rationum: actusque ipsius secundum essentiam agentis, ipsæ sunt rationes: Essentia vero est vis ipsa seminalium rationum. Quam ob rem unum hoc ita multa est, et sic se habere per ea compertum, ex quibus agit in alia. Quid vero, si nihil efficiat, sed eam quispiam accipiat nihil prorsus efficientem, progressus videlicet in id ipsum, quod in anima nihil facit? Sed nonne hic quoque vires multas inveniet? Esse namque ipsam facile quivis admiserit: num igitur ita prorsus esse hanc affirmabit, ac si lapidem esse dixisset? Certe non ita. Jam vero et circa ipsum lapidem esse quidem lapidis non est esse simpliciter, sed potius esse lapidem. Ita et hic esse animæ una cum esse habet et esse animam. Sed numquid aliud quidem est esse, aliud vero reliquum, quod animæ ipsius complet essentiam?

οὕτως ὡς ἄνθρωπος λευκὸς, ἀλλ' ὥς τις οὐσία μόνον· τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ μὴ ἔξωθεν τῆς οὐσίας ἔχειν, ὃ ἔχει. B

Ἀλλ' ἆρα οὐκ ἔξωθεν μὲν ἔχει τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, ἵνα ἡ μὲν κατὰ A τὸ εἶναι ᾖ, ἡ δὲ κατὰ τὸ τοιόνδε εἶναι. Ἀλλ' εἰ κατὰ τὸ τοιόνδε εἶναι, καὶ ἔξωθεν τὸ τοιόνδε, οὐ τὸ ὅλον καθ' ὃ ψυχὴ ἔσται οὐσία, ἀλλὰ κατά τι καὶ μέρος αὐτῆς οὐσία, ἀλλ' οὐ τὸ ὅλον οὐσία. Ἔπειτα τὸ εἶναι αὐτῇ τί ἔσται ἄνευ τῶν ἄλλων; ἢ λίθος; ἢ δεῖ τοῦτο εἶναι αὐτῆς ἐν τῷ εἶναι οἷον πηγὴν καὶ ἀρχήν; μᾶλλον δὲ πάντα, ὅσα αὐτὴ, καὶ ζωὴν τοίνυν, καὶ συνάμφω ἓν, τὸ εἶναι καὶ τὴν ζωήν. Ἆρ' B οὖν οὕτως ἓν ὡς ἕνα λόγον, ἢ τὸ ὑποκείμενον ἕν; οὕτω δὲ ἓν, ὡς αὖ δύο ἢ καὶ πλείω, ὅσα ἐστὶν ἡ ψυχὴ τὰ πρῶτα. Ἦ οὖν οὐσία καὶ ζωὴ, ἢ ἔχει ζωήν. Ἀλλ' εἰ ἔχει, τὸ ἔχον καθ' αὑτὸ οὐκ ἐν ζωῇ, ἤτε ζωὴ οὐκ ἐν οὐσίᾳ. Ἀλλ' εἰ μὴ ἔχει θάτερον τὸ ἕτερον, λεκτέον ἓν ἄμφω, ἢ ἓν καὶ πολλὰ, καὶ τοσαῦτα, ὅσα ἐμφαίνεται ἐν τῷ ἑνὶ, καὶ ἓν ἑαυτῷ, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα πολλὰ, καὶ ἓν μὲν ὄν, ποιοῦν δὲ ἑαυτὸ ἐν τῇ οἷον κινήσει πολλὰ, καὶ ὅλον ἓν, οἷον δὲ θεωρεῖν ἐπιχειροῦν ἑαυτὸ, πολλά· ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀνέχεται ἑαυτοῦ τὸ ὂν ἓν εἶναι, πάντα δυνά-

1. ἀλλ' ὅς τις] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ἀλλ' ὥς τις.
2. τῷ μὴ] Cod. Vat. τὸ μή.
3. ἆρα] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. cum marg. Ed. ἄρα.
ib. τῆς ἑαυτοῦ] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m. τῆς ἑαυτῆς.
4. δὲ κατὰ] Cod. Mon. C. δὲ καὶ κατὰ cum Marc. A.
5. τὸ τοιόνδε] Codd. Med. A.B. omittunt τό. Vat. habet τὸ τοιοῖδι.
6. κατὰ τί] Cod. Vat. κατά τι. Post οὐσία Marc. A. omittit ἀλλ'.
7. τὸ εἶναι] Cod. Vat. τῷ εἶναι.
ib. τί ἔσται] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. τὶ, ἔσται.
ib. ἄνευ] Cod. Ciz. καὶ ἄνευ. Mox Mon. C. τοῦτο τὸ εἶναι cum Marc. A.
8. ὅσα αὐτὴ] Cod. Ciz. ὅσα αὐτῇ. Idem mox ζωὴ pro ζωήν.
10. αὖ δύο] Cod. Vat. ἄν (sic) δύο;
11. ὅσα ἐστιν] Cod. Vat. ὅσα ἐστίν.
12. ζωὴ, ἤ] Cod. Vat. ζωὴ ἤ.
15. ἐν ἑαυτῷ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ἓν ἑαυτῷ. Quod recepi.
ib. καὶ ἓν μὲν—ἑαυτὸ πολλὰ] Desunt hæc in Cod. Ciz.

et hoc quidem est ens, differentia vero animam efficit. Forsan vero anima est quidem ens aliquod, non tamen ita sicut homo albus, sed ita sicut homo ipse essentia sua tantum. Hoc autem idem est, ac si dicatur non extra essentiam habere quod habet.

VI. *Essentia et vita in anima re quidem ipsa sunt unum, sed differunt ratione: nam anima per essentiam cum multis convenit, a quibus per vitam differt. Vita illic scilicet animalis non accedit extrinsecus ad essentiam, sed emicat ab essentia: igitur et in ipsa essentiæ virtute latens vita viget, et in ipso vitæ actu manifestior explicatur essentia.*

Sed numquid extra quidem essentiam suam non habet illud, ita ut partim quidem secundum esse sit, partim vero secundum esse tale? Verum si secundum tale esse, et hoc ipsum tale provenit ab extrinseco, certe non totum qua ratione est anima, erit essentia: imo secundum aliquid, ideoque pars ejus erit essentia, sed non essentia totum. Præterea ipsius esse quidnam absque aliis erit? an lapis? An potius oportet hoc esse ejus in ipso esse, velut fontem principiumque existere? imo vero existere omnia quotcunque existit ipsa, ideoque et vitam existere, et ambo simul unum scilicet esse atque vitam. Num igitur sic est unum, ut ratio quædam una? Profecto unum est subjectum, et ita unum, ut duo rursus, aut etiam plura, quotcunque ipsa in primis est anima. Aut igitur essentia est et vita, aut habet vitam. Verum si vitam habeat, sequitur, ut id, quod eam habet, non sit secundum se in vita, ac vicissim, ut vita non sit in essentia. At si alterum non habet alterum, dicendum est ambo unum esse, aut unum atque multa, et totidem quot in uno intus apparent. Atqui et sibimet unum, et multa rursus ad alia: tum vero unum quidem in se existere, interea tamen velut suo quodam motu, multa se reddere, atqui totum esse unum, sed tanquam studens intueri se ipsum effici multa, non secus atque ipsum ens vi-

600 μενον ὅσα ἐστιν. Ἡ δὲ θεωρία αἰτία τοῦ φανῆναι αὐτὸ πολλὰ, ἵνα
νοήσῃ· ἐὰν γὰρ ἓν φανῇ, οὐκ ἐνόησεν, ἀλλ' ἔστιν ἤδη ἐκεῖνο.
A Τίνα οὖν ἐστι καὶ πόσα τὰ ἐνορώμενα; ἐπειδὴ ἐν ψυχῇ εὕρομεν
οὐσίαν ἅμα καὶ ζωὴν, καὶ τοῦτο κοινὸν ἡ οὐσία ἐπὶ πάσης ψυχῆς,
κοινὸν δὲ, καὶ ἡ ζωὴ, ζωὴ δὲ καὶ ἐν νῷ, ἐπεισαγαγόντες καὶ τὸν 5
νοῦν καὶ τὴν τούτου ζωὴν, κοινὸν τὸ ἐπὶ πάσῃ ζωῇ, τὴν κίνησιν ἕν
601 τι γένος θησόμεθα, οὐσίαν δὲ καὶ κίνησιν, τὴν πρώτην ζωὴν οὖσαν,
δύο γένη θησόμεθα. Καὶ γὰρ εἰ ἓν, χωρίζει αὐτὰ τῇ νοήσει, τὸ ἓν
οὐχ ἓν εὑρὼν, ἢ οὐκ ἂν δυνηθῇ χωρίσαι. Ὅρα δὲ καὶ ἐν ἄλλοις σα-
φῶς τοῦ εἶναι τὴν κίνησιν ἢ τὴν ζωὴν χωριζομένην, εἰ καὶ μὴ ἐν τῷ 10
ἀληθινῷ εἶναι, ἀλλὰ τῇ σκιᾷ καὶ τῷ ὁμωνύμῳ τοῦ εἶναι. Ὡς γὰρ ἐν
τῇ εἰκόνι τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ ἐλλείπει, καὶ μάλιστα τὸ κύριον ἡ
B ζωὴ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ εἶναι, σκιὰ τοῦ εἶναι, ἀφῃρημένον
τοῦ μάλιστα εἶναι, ὃ ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἦν ζωή. Ἀλλ' οὖν ἔσχομεν
ἐντεῦθεν χωρίσαι τοῦ ζῆν τὸ εἶναι, καὶ τοῦ εἶναι τὸ ζῆν; ὄντος μὲν 15
δὴ εἴδη πολλὰ, καὶ γένος· κίνησις δὲ οὔτε ὑπὸ τὸ ὂν τακτέα, οὔτ'
ἐπὶ τῷ ὄντι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὄντος, εὑρεθεῖσα ἐν αὐτῷ, οὐχ ὡς ἐν

4. καὶ τοῦτο] Cod. Vat. καὶ τοῦ τοῦτο.
6. ζωὴν] Cod. Ciz. τὴν ζωήν.
8. εἰ ἓν] Marc. A. εἰς ἕν.
12. ἡ ζωὴ] Cod. Darm. ἢ ζωή.
14. τοῦ μάλιστα] Cod. Vat. τὸ μάλιστα.
15. καὶ τοῦ εἶναι] Cod. Darm. καὶ τὸ τος. Quod recepi.
εἶναι.
16. εἴδη] In Cod. Vat. ita scriptum est,
ib. ὄντως] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ὄν- ut nescias utrum εἴδη correctum sit in ἤδη, an v. v.

deatur non substinere, se unicum permanere, utpote quod omnia possit, quotcunque est et ipsum. Jam vero contemplatio ipsa causa est, ut ipsum multa jam appareat, ut intelligat. Si enim unum apparuerit, nondum videtur intellexisse, sed adhuc illud ipsum existere.

VII. *In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera. Illic ipsa natura unum, ratione vero formali inter se differentia.*

Sicut maxima diversitas membrorum in animali declarat, esse aliquam differentiam rationum seminalium in semine, sic in exemplari mundi differre quodammodo inter se ens et vitam, id est motionem atque statum, argumento nobis est, quod in mundo corporeo hæc tria maxime separata sunt. Est autem ibi vita motio quædam essentialis intima, perpetua ipsius entis, entis actus, ens prorsus adultum. Atqui ipsum ens essentialiter vita est, vitaque vicissim vitaliter est ens. Denique cum status motui opponatur, conjicimus, illic neque statum esse motum, nec alterutrum esse idem penitus cum ente.

Quænam igitur sunt et quot, quæ intus inspiciuntur? Profecto cum in anima essentiam invenerimus simul ac vitam, atque ipsa essentia in omni anima sit communis, communis etiam sit et vita, vita autem rursus in mente, nimirum introducentes mentem insuper ejusque vitam, ponemus unum quoddam genus, ipsum scilicet motum in omni vita communem: atqui essentiam ac motum primum, qui et vita prima est, tanquam genera duo constituemus. Etenim si unum sint, separare tamen ea licebit intelligentia, quod unum est inveniendo non unum, alioquin neque separare licebit. Aspice et in aliis manifestius motionem, aut vitam ab ipso esse secretam: ac si minus in ipso vero esse, saltem in umbra ipsius esse, atque in eo, quod esse æquivoce dicitur. Sicut enim in hominis imagine multa desunt, præsertim quod est potissimum, id est vita: sic et in rebus, quæ sentiuntur, esse ipsius esse est umbra: utpote quod eo careat, quod est in esse potissimum, quod quidem est in principali rerum forma exemplarique vita. Nonne igitur hinc compertum habemus, quemadmodum separare liceat esse ab eo, quod est vivere, vicissimque, quod vivere est, ab ipso esse similiter? Entis ipsius quidem multæ sunt species: est et genus: motus autem neque sub ente neque in ente,

601

ὑποκειμένῳ· ἐνέργεια γὰρ αὐτοῦ, καὶ οὐδέτερον ἄνευ τοῦ ἑτέρου, ἢ ἐπινοίᾳ· καὶ αἱ δύο φύσεις μία, καὶ γὰρ ἐνεργείᾳ τὸ ὂν, οὐ δυνάμει. C Καὶ εἰ χωρὶς μέντοι ἑκάτερον λάβοις, καὶ ἐν τῷ ὄντι κίνησις φανήσεται, καὶ ἐν τῇ κινήσει τὸ ὂν, οἷον καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ὄντος ἑκάτερον χωρὶς εἶχε θάτερον· ἀλλ' ὅμως ἡ διάνοια δύο φησὶ, καὶ εἶδος ἑκάτερον διπλοῦν ἕν. Κινήσεως δὲ περὶ τὸ ὂν φανείσης, οὐκ ἐξιστάσης τὴν ἐκείνου φύσιν, μᾶλλον δ' ἐν τῷ εἶναι οἷον τέλειόν που οὔσης, ἀεί τε τῆς τοιαύτης φύσεως ἐν τῷ οὕτω κινεῖσθαι μενούσης, εἴ τις μὴ στάσιν ἐπεισάγοι, ἀτοπώτερος ἂν εἴη τοῦ μὴ κίνησιν διδόντος. D Προχειροτέρα γὰρ ἡ τῆς στάσεως περὶ τὸ ὂν ἔννοια καὶ νόησις τῆς περὶ τὴν κίνησιν οὔσης. Τὸ γὰρ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ ἕνα λόγον ἔχον, ἐκεῖ. Ἔστω δὴ καὶ στάσις ἓν γένος, ἕτερον ὂν κινήσεως, ὅπου καὶ ἐναντίον ἂν φανείη. Τοῦ δὲ ὄντος ὡς ἕτερον πολλαχῇ δῆλον ἂν εἴη, καὶ διότι εἰ τῷ ὄντι ταὐτὸν εἴη, οὐ μᾶλλον τῆς κινήσεως ταὐτὸν τῷ ὄντι. Διὰ τί γὰρ ἡ μὲν στάσις τῷ ὄντι ταὐτὸν, E ἡ δὲ κίνησις οὔ; ζωή τις αὐτοῦ καὶ ἐνέργεια, καὶ τῆς οὐσίας καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι. Ἀλλ' ὥσπερ ἐχωρίζομεν τὴν κίνησιν αὐτοῦ, ὡς ταὐτόν τε καὶ οὐ ταὐτὸν αὐτῷ, καὶ ὡς δύο ἄμφω ἐλέγομεν καὶ αὖ ἓν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν στάσιν χωριοῦμεν αὐτοῦ, καὶ αὖ οὐ χωρι-

1. οὐδέτερον] Cod. Vat. οὐχ ἕτερον. Mox idem ἢ pro ἤ. Mox Marcc. A.B. ἐπινοια pro ἐπίνοια. Quare correxi.
2. ἐνεργείᾳ] Cod. Vat. ἐνέργεια.
7. τέλειόν που οὔσης] Codd. Ciz. Med. B. Vat. τέλειον ποιούσης.
9. ἐπεισάγοι] Cod. Vat. ἐπεισάγῃ.
ib. δόντος] Codd. Ciz. Mon. C Med. B. Vat. Marc. A. διδόντος.
11. ταὐτὰ] Cod. Vat. ταῦτα.
14. ταὐτὸν] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ταυτο.
18. ὡς δύο] Marc. A. οὐ δύο.
19. σύστασιν] Sic Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes στάσιν. Quod recipiendum fuit.

sed una cum ente ponendus: quippe cum in eo compertus sit, nec tanquam in subjecto jacere: est enim actus ipsius, neque alterum est absque altero, nisi forte cogitatione quadam. Atqui duæ naturæ sunt hic una: etenim ens ipsum non in potentia est, sed in actu. Ac, si utrumque seorsum acceperis, adhuc et in ente motus, et in motu ens inesse videbitur: velut et in uno ente utrumque seorsum acceptum possidet alterum: veruntamen cogitatio duo quædam esse dictat, et utrumque velut speciem esse unumque duplex. Cum vero motus circa ens appareat, neque illius naturam distrahat: imo vero ex eo potius, quod illud sit perfectum, ibi adsit, semperque natura talis in hoc ipso motionis ejusmodi ordine perseveret, certe, si quis huc statum non introducat, absurdior erit illo, qui motum minime adhibuerit. Notio enim intelligentiaque status ipsius enti magis accommodata videtur, quam notio motionis. Ibi namque viget, quod dici solet, secundum eadem eodemque modo et una ratione se semper habere. Esto jam et status genus unum quodammodo a motione diversum: quandoquidem contrarium quoque videri potest. Quod vero ab ente quoque diversum sit, ex multis quidem patere potest: ac præsertim, quod si una cum ente sit idem, non magis, quam motus, cum ente poterit esse idem. Cur enim status quidem sit idem enti, motus vero nequaquam? quippe cum motio vita quædam sit ipsius, actusque et essentiæ et ipsius esse. Sed profecto quemadmodum ab eo motum separabamus, tanquam idem cum ipso, rursusque non idem, et velut duo dicebamus ambo, rursusque ut unum, eadem conditione statum quoque segregare licet ab eo, rursumque minime segregare: eatenus videlicet intelligentia secernendo, quatenus velut genus aliud in rerum ordine disponatur: alioquin si statum atque ens in unum prorsus copularemus, nullo prorsus modo differre dicentes: similiterque ens una cum

601 οὑμεν, τοσοῦτον χωρίζοντες τῷ νῷ, ὅσον ἄλλο γένος θέσθαι ἐν τοῖς
F οὖσιν· ἢ εἰ συνάγοιμεν πάντη εἰς ἓν τὴν στάσιν καὶ τὸ ὂν, μηδὲν
μηδαμῇ διαφέρειν λέγοντες, τό, τε ὂν τῇ κινήσει, ὡσαύτως τὴν στά-
σιν καὶ τὴν κίνησιν, διὰ μέσου τοῦ ὄντος εἰς ταὐτὸν συνάξομεν, καὶ
ἔσται ἡμῖν ἡ κίνησις καὶ ἡ στάσις ἕν. 5

602 Ἀλλὰ χρὴ τρία ταῦτα τίθεσθαι, εἴπερ ὁ νοῦς χωρὶς ἕκαστον νοεῖ,
ἅμα δὲ νοεῖ καὶ τίθησιν εἴπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν, εἴπερ νενόηται. Οἷς
μὲν γὰρ τὸ εἶναι μετὰ ὕλης ἐστὶ, τούτων οὐκ ἐν τῷ νῷ τὸ εἶναι,
ἀλλ' ἔστιν ἄϋλα· ἃ δέ ἐστιν ἄϋλα εἰ νενόηται, τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς τὸ
εἶναι. Ἴδε δὲ νοῦν καὶ καθαρὸν καὶ βλέψον εἰς αὐτὸν ἀτενίσας, μὴ 10
B ὄμμασι τούτοις δεδορκώς. Ὁρᾷς δὴ οὐσίας ἑστίαν, καὶ φῶς ἐν αὐτῷ
ἄϋπνον, καὶ ὡς ἕστηκεν ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς διέστηκεν ὁμοῦ ὄντα, καὶ
ζωὴν μένουσαν, καὶ νόησιν οὐκ ἐνεργοῦσαν εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' εἰς
τὸ ἤδη, μᾶλλον δὲ ἤδη, καὶ ἀεὶ ἤδη, καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ, καὶ ὡς νοῶν
ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐκ ἔξω. Ἓν μὲν οὖν τῷ νοεῖν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνη- 15

1. ἐν τοῖς] Codd. Ciz. et Vat. αὐτοῖς.
7. τίθησιν] Pergunt Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. εἴπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν εἴπερ νενόηται. Ab Ed. absunt verba εἴπερ νοεῖ, καὶ ἔστιν: quæ nos recepimus.
8. τούτων] Cod. Ciz. τούτῳ. Quod sequitur οὐκ abest a Cod. Marc. A.
9. ἀλλ' ἔστιν] In Cod. Med. A. voci ἀλλ' superscriptum est ab al. m. ἤ.
ib. ἃ δέ ἐστιν ἄϋλα] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. et Vat. In Darm. et Marc. B. scribitur δ' pro δέ.
11. φῶς ἐν αὐτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. φῶς ἐν αὐτῇ.
12. ὁμοῦ ὄντα] Cod. Med. B. ὁμοῦ πάντα.

motu in unum penitus conflaremus, eadem nimirum ratione statum atque motum per ipsum ens velut medium omnino in idem conjungeremus: ex quo contingeret, ut motus et status unum penitus essent.

VIII. *Formæ a materia separatæ vel intellectus sunt, vel in intellectu, et ibi quidem non secundum accidens, sed secundum essentiam intellectualem pariter atque intelligibilem.*

Sic intellectus primus quinque in se concipit rerum genera, scilicet ens, motum, statum, idem, alterum. In hoc intellectu essentia ejus atque intelligentia quodammodo differunt: alioquin in ordine rerum inde nascentium, quatenus procedit essentia, eatenus intelligentia quoque procederet. Illic igitur actus intelligendi tanquam motus quidam intimus innititur essentiæ sive enti velut cardini: innititur, inquam, duobus modis: nam et inde prosilit, et illuc assidue resilit. Ens ibi essentialiter est intelligentia, et vicissim intelligentia intellectualiter ens existit. Præterea intelligentia et a statu quodam exorditur, id est firmo vigore mentis, et tendit in statum, id est ideam intelligentiæ terminum. Proinde præter ens, motum, statum, illic est et alteritas, quatenus hæc ibi inter se ratione aliqua distinguuntur, et rursus identitas, quatenus in eadem natura sunt omnia. Tum vero quatuor illic sequentia non appellantur entis species, sed actus quidam entis ipsius comites. Denique quinque illa ibi dicuntur genera entium, quoniam et, quæcunque sunt, ad illorum aliquod rediguntur, et illa simul cuncta in re qualibet includuntur, hac tamen ex parte principia rerum etiam appellari possunt. (Τὰ γένη autem τοῦ ὄντος, sive genera *ista, quæ in sequentibus explicare et confirmare aggreditur Plotinus, fluxerunt ex Platonis Sophista p.* 255. *e. seqq. Sunt autem quinque numero:* ὄν, κίνησις, στάσις, ταυτότης, ἑτερότης [*ens, motus, status, identitas, diversitas*]. *Quibus quinque principiis ut Aristotelis decem categorias refutare instituit Plotinus, ita postea Plotiniana hæc decreta excusserunt philosophi ad nostram usque ætatem, quorum disputationes in utramque partem suis locis in annotatione in hos libros indicavimus. Cæterum cf. supra p.* 485. *D–F.*)

Cæterum oportet tria hæc ponere, siquidem intellectus unumquodque eorum seorsum intelligit: simul autem intelligit atque ponit, (si modo intelligit, et sunt,) si modo fuerint intellecta. Quorum enim esse una cum materia est, horum esse non est in intellectu esse, alioquin forent a materia segregata: quæ vero sejuncta sunt a materia, si intellecta sint, id ipsum eis est ipsum esse. Age itaque, contemplare intellectum purum, in eumque penitus inspice, non externum, sed intimum prorsus affigens intuitum. Ecce jam intueris illic essentiam tanquam Vestale numen, atque fundamentum, cernis et ibi pervigil

602

σις· ἐν δὲ τῷ ἑαυτὸν ἡ οὐσία καὶ τὸ ὄν· ὧν γὰρ νοεῖ καὶ ὄντα ἑαυτὸν καὶ εἰς ὃ οἷον ἐπερείδετο ὄν. Ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια ἡ εἰς αὐτὸν οὐκ οὐσία, εἰς ὃ δὲ καὶ ἀφ' οὗ τὸ ὄν· τὸ γὰρ βλεπόμενον τὸ ὄν, οὐχ ἡ C βλέψις. Ἔχει δὲ καὶ αὕτη τὸ εἶναι, ὅτι ἀφ' οὗ καὶ εἰς ὃν ὄν. Ἐνερ-
5γεία δὲ ὂν οὐ δυνάμει συνάπτει πάλιν αὖ τὰ δύο καὶ οὐ χωρίζει, ἀλλὰ ποιεῖ ἑαυτὸν ἐκεῖνο κἀκεῖνο ἑαυτόν. Ὂν δὲ τὸ πάντων ἑδραιότατον, καὶ περὶ ὃ τὰ ἄλλα τὴν στάσιν ὑπεστήσατο, καὶ ἔχει οὐκ ἐπακτὸν, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς ὃ λήγει ἡ νόησις, οὐκ ἀρξαμένη στάσις, καὶ ἀφ' οὗ ὥρμηται, οὐχ ὁρμήσασα στάσις· οὐ D
10γὰρ ἐκ κινήσεως κίνησις οὐδ' εἰς κίνησιν. Ἔτι δὲ ἡ μὲν ἰδέα ἐν στάσει, πέρας οὖσα νοῦ, ὁ δὲ νοῦς αὐτῆς ἡ κίνησις, ὥστε ἓν πάντα καὶ κίνησις καὶ στάσις, καὶ δι' ὅλων ὄντα, γένη, καὶ ἕκαστον τῶν ὕστερον τὶ ὂν καὶ τὶς στάσις καὶ τὶς κίνησις. Τρία δὴ ταῦτα ἰδών τις ἐν προσ-βολῇ τῆς τοῦ ὄντος φύσεως γεγενημένος, καὶ τῷ παρ' αὐτῷ ὄντι καὶ
15τὸ ὂν καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδὼν τὰ ἄλλα, τὴν κίνησιν τὴν ἐν αὐτῷ, τῇ ἐν E ἑαυτῷ κινήσει, καὶ τῇ στάσει τὴν στάσιν καὶ ταῦτα ἐκείνοις ἐφαρμόσας, ὁμοῦ μὲν γενομένοις, καὶ οἷον συγκεχυμένοις συμμίξας, οὐ διακρίνων, οἷον δ' ὀλίγον διαστήσας καὶ ἐπισχὼν καὶ διακρίνας, εἰσ-

2. ἐπερείδετο] Cod. Ciz. ἐπερείδει τό. Vat. ἐπέρειδε τό.
6. ἑαυτὸν] Cod. Vat. ἑαυτό.
7. τὴν στάσιν] Codd. Marc. A. Mon. C. τὴν σύστασιν.
8. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Med. A. Vat. ἐξ αὐτοῦ.
ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Vat. ἐν αὐτῷ.
9. καὶ ἀφ' οὗ—στάσις] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. ὕστερον] Cod. Vat. ὑστέρων. Tum τι—τις κίνησις.
13. Τρία δὴ ταῦτα] Codd. Darm. (ex corr.) Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat. τρία δὲ ταῦτα. Quod recepi.
14. γεγενημένος] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. In Ciz. est γεγεννημένος, in Darm. et Ed. γεννημένος.
ib. παρ' αὐτῷ] Cod. Ciz. παρ' αὐτῶν. Med. A.B. παρ' αὐτῷ. Sic correxi.
ib. ὄντι, καὶ] Cod. Vat. ὄντι τὸ, idem cum Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. omittit καί.
15. τὴν ἐν ἑαυτῷ] Cod. Darm. ἐν αὐτῷ. Quod prætuli.
ib. τῇ ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐν ἑαυτῷ. Et sic rescribendum fuit.
16. τὴν στάσιν τῇ στάσει] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. τῇ στάσει τὴν στάσιν. Quem verborum ordinem prætulimus.
18. δ' ὀλίγον] Codd. Med. B. Vat. δι' ὀλίγον.

et inextinguibile lumen: animadvertis insuper, qua ratione intellectus et in se ipso quiescit, et, quæ sunt, simul rite discernit, atque distinguit: specularis vitam præterea permanentem: cognoscis intelligentiam non agentem circa futurum, sed in præsens se potius intendentem, imo vero habentem, semperque jam possidentem. Ibi certe præsens ipsum est et semper: ibi et intelligens non externum quicquam prospicit, sed inspicit penes se ipsum. Qua igitur ratione intelligit, actus ibi est atque motus: qua vero se ipsum animadvertit, essentia et ens ibi viget: existens enim intelligit, ac se intelligit existentem: atque id ipsum, quo vel in quod nititur, ens existit. Actus sane in ipsum directus non est essentia: id autem, in quod annititur, et a quo dependet, ens judicatur: neque ipsa perspectio, sed perspectum potius ens est dicendum. Habet hæc insuper esse, quoniam, et a quo pendet, et in quod tendit, est ens. Cum vero non in potentia sit duntaxat, sed existat in actu, duo illa rursus conjungit in unum, neque disjungit, sed facit et se ipsum illud, et vicissim illud quoque se ipsum. Jam vero ens ipsum omnium est firmissimum, in quo et reliqua cuncta fundantur, atque quod habet, non peregrinum, sed ex se ipso possidet in se ipso. Est etiam in quod intelligentia desinit, non exordiens status, et a quo erumpit, non erumpens status: non enim ex motu, nec in motum motus. Præterea idea quidem consistit in statu, cum sit terminus intellectus: intellectus autem ipsius est motus: quapropter unum omnia esse videntur, et motus, et status, et quæ per tota communiter existunt, genera sunt. Unumquodque vero sequentium ens aliquod est, et quidam status, et motus quidam. Hæc utique

603 ιδὼν ὂν, καὶ στάσιν, καὶ κίνησιν, τρία ταῦτα καὶ ἕκαστον ἕν. Ἆρ' οὐχ ἕτερα ἀλλήλων εἴρηκε, καὶ διέστησεν ἐν ἑτερότητι, καὶ εἶδε τὴν ἐν τῷ ὄντι ἑτερότητα, τρία τιθεὶς καὶ ἓν ἕκαστον; πάλιν δὲ ταῦτα εἰς ἓν καὶ ἐν ἑνὶ, καὶ πάντα εἰς ἕν, εἰς ταὐτὸν αὖ συνάγων καὶ βλέπων, ταὐτότητα εἶδε γενομένην καὶ οὖσαν. Οὐκοῦν πρὸς τρισὶν
B ἐκείνοις ἀνάγκη δύο ταῦτα προστιθέναι, ταὐτὸν θάτερον, ὥστε τὰ πάντα γένη γίγνεσθαι πέντε πᾶσι, καὶ ταῦτα διδόντα τοῖς μετὰ ταῦτα τὸ ἑτέροις καὶ ταὐτοῖς εἶναι. καὶ τὶ γὰρ ταὐτὸν καὶ τὶ ἕτερον ἕκαστον. Ἁπλῶς γὰρ ταὐτὸν, καὶ ἕτερον ἄνευ τοῦ τὶ, ἐν γένει ἂν εἴη· καὶ πρῶτα δὲ γένη, ὅτι μηδὲν αὐτῶν κατηγορήσεις ἐν τῷ τί
C ἐστι. Τὸ γὰρ ὂν κατηγορήσεις αὐτῶν, ὄντα γάρ· ἀλλ' οὐχ ὡς γένος· οὐ γὰρ ὅπερ ὄν τι· οὐδ' αὖ τῆς κινήσεως οὐδὲ τῆς στάσεως· οὐ γὰρ εἴδη τοῦ ὄντος· ὄντα γὰρ τὰ μὲν ὡς εἴδη αὐτοῦ, τὰ δὲ μετέχοντα αὐτοῦ· οὐδ' αὖ τὸ ὂν μετέχον τούτων ὡς γενῶν αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ ἐπαναβέβηκεν αὐτῷ, οὐδὲ πρότερα τοῦ ὄντος.
A Ἀλλ' ὅτι μὲν ταῦτα γένη πρῶτα, ἐκ τούτων ἄν τις, ἴσως δὲ καὶ

1. καὶ κίνησιν] Absunt hæc a Cod. Ciz.
ib. Ἆρ' οὐχ ἕτερα] Ita Marcc. A.B. et Vat. pro ἆρ' οὐχ ἑ.
2. εἶδε] Codd. Marc. A. Mon. C. ἴδειν. Med. B. ἴδε, et ita paucis interjectis iterum.
4. πάντα εἰς ἕν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt εἰς.
8. καὶ τὶ γὰρ] Cod. Vat. καὶ τί γάρ.
9. καὶ τί ἕτερον ἄνευ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. B. Vat. καὶ ἕτερον. Quare delevi τί.
ib. τοῦ τι, ἓν] Cod. Vat. τοῦ τί ἑν.
11. ἀλλ' οὐχ] Cod. Vat. ἄλλον οὐχ.
12. ὅπερ ὄντι] Cod. Ciz. ut marg. Ed. ὄν τι, Mon. C. ὄν τι. Marc. A. ὄν, τί. Illud recepi.
ib. οὐδ' αὐτῆς] Codd. Med. A.B. Marcc. Vat. οὐδ' αὖ τῆς. Quod restitui.
ib. γὰρ εἴδη] Cod. Vat. γὰρ ἤδη.
13. μετέχοντα] Ita Codd. Ciz. Med. A. B. Marc. A. Vat. Sed Ed. cum rell. μετέχον τά.
14. αὐτὸ ὄν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A.B. Vat. αὖ τὸ ὄν. Et sic correximus.

tria contemplatus aliquis, dum videlicet entis naturam inspicit, eoque quod penes se ipsum est ente, ens intuetur, et aliis similiter cernit alia, velut motum in illo, motu quodam suo, statumque statu, hæc illis accommodans, ac velut una confusis hæc ipsa commiscens, neque disjungens, sed post aliquantam distinctionem sistens illico gradum, unde rite discernit intuitus ens, statum, motum, tria hæc, et quodlibet unum: Hæc, inquam, sic aliquis contemplatus, nonne diversa quodammodo inter se existimat, atque alteritate discernit? ipsamque in ente alteritatem animadvertit? tria videlicet ponens, et quodlibet unum. Hæc rursus in unum atque in uno, et ad unum. omnia, ideoque in idem colligens atque conspiciens, identitatem agnoscit jam factam, imo jam existentem. Nonne igitur præter illa tria necessarium est, duo hæc adjungere, idem scilicet atque alterum? Quam ob rem omnia omnibus quinque genera esse consequens est: quæ et sequentibus deinde sua quædam tradant, unde et eadem et diversa proveniant: nempe unumquodque sequentium aliquid idem est et diversum aliquid. Nam ipsum simpliciter idem vel diversum absque adjunctione, quæ per aliquid et quiddam fieri solet, in ordine generum collocant. Atqui et genera prima sunt, quoniam nihil de illis in eo, quod quid est, possumus prædicare. Licet quidem ens prædicare de illis: entia namque sunt: sed non prædicatur ut genus. Non enim sic de essentia prædicatur, ut ipsa ens aliquod esse dicatur. Neque rursus ita de motu, neque de statu: non enim hæc entis species sunt: nam entia alia quidem sunt tanquam ipsius species, alia vero tanquam participantia. Neque rursus ens horum tanquam sui ipsius generum particeps dici debet: non enim ens ipsa transgrediuntur, neque sunt ipso priora.

IX. *Ipsum simpliciter unum, quod est ente superius, de nullo vel generum vel entium prædicatur, ut genus.*

Quoniam propter individuam prorsus simplicitatem suam differentias sui nullas admittit, nullas divisiones, adjunctiones, compositiones excipit, per quas solet genus in species derivari. Item nec unum, quod

603

ἄλλων, βεβαιώσαιτο, ὅτι δὲ μόνα ταῦτα καὶ οὐκ ἄλλα πρὸς τούτοις, πῶς ἄν τις πιστεύσειε; διὰ τί γὰρ οὐ καὶ τὸ ἕν; διὰ τί δ' οὐ τὸ ποσόν; καὶ τὸ ποιὸν δέ; τὸ δὲ πρός τι καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ ἤδη ἕτεροι κατηρίθμηνται; τὸ μὲν οὖν ἓν, εἰ μὲν τὸ πάντως ἓν, ἐν ᾧ μηδὲν ἄλλο πρόσεστι, μὴ ψυχὴ, μὴ νοῦς, μὴ ὁτιοῦν, οὐδενὸς ἂν κατηγοροῖτο B τοῦτο, ὥστε οὐδὲ γένος. Εἰ δὲ τὸ προσὸν τῷ ὄντι ἐφ' οὗ τὸ ἓν ὂν λέγομεν, οὐ πρώτως ἓν τοῦτο. Ἔτι ἀδιάφορον ὂν αὑτοῦ, πῶς ἂν ποιήσειεν εἴδη; εἰ δὲ τοῦτο μὴ, οὐ γένος. Πῶς γὰρ καὶ διαιρήσεις; διαιρῶν γὰρ πολλὰ ποιήσεις, ὥστε αὐτὸ τὸ ἓν πολλὰ ἔσται, καὶ ἀπολεῖ ἑαυτὸ, εἰ ἐθέλοι γένος εἶναι. Ἔπειτα τί προσθήσεις διαιρῶν εἰς εἴδη; οὐ γὰρ ἂν εἶεν διαφοραὶ ἐν τῷ ἓν, ὥσπερ εἰσὶ τῆς οὐσίας. C Ὄντος μὲν γὰρ δέχεται ὁ νοῦς εἶναι διαφοράς· ἑνὸς δὲ πῶς; εἶτα ἑκάστοτε μετὰ τῆς διαφορᾶς δύο τιθεὶς ἀναιρεῖς τὸ ἓν, ἐπεί περ παν- 604 ταχοῦ ἡ μονάδος προσθήκη τὸ πρότερον ποσὸν ἀφανίζει. Εἰ δέ τις λέγοι τὸ ἐπὶ τῷ ὄντι ἓν καὶ τὸ ἐπὶ κινήσει ἓν καὶ τοῖς ἄλλοις κοινὸν εἶναι, εἰς μὲν ταὐτὸν ἄγων τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν, ἐν ᾧ λόγος τὸ ὂν οὐκ

3. ποιὸν δέ] Marc. B. ποιόνδε.
ib. ἅπερ ἤδη] Codd. Mon. C. Marc. A. ἅπερ εἴδη.
4. τὸ πάντως] Marc. A. omittit τό.
6. Εἰ δὲ τὸ προσὸν] Cod. Ciz. οὐ δὲ ποσόν. Marc. A. τῷ pro τό.
ib. ὂν λέγομεν] Ita Codd. omnes; sed Ed. οὐ λέγομεν. Fic. nobiscum facit.
11. ἓν, ὥσπερ] Cod. Vat. ἐνί ὥσπερ.
12. Ὄντος] Cod. Med. A. a pr. m. ὄντως.
ib. διαφορᾶς] Cod. Vat. διαφοράς.
16. ᾧ λόγῳ] Marc. A. ᾧ λόγος. Quod recepi.
ib. τὸ ἓν οὐκ] Codd. Ciz. Med. A. (in marg. ab al. m.) B. Vat. Marc. A. ὂν pro ἓν. Et sic correxi.

est in ente, de generibus aut entibus tanquam Peripateticum genus univoce prædicari potest. Nam in horum ordine aliud deinceps alio aliter atque aliter, ac magis minusve, et prius atque posterius, et ens et unum esse censetur. Denique quemadmodum in Luna, quod sursum spectat, lucidum est simpliciter: quod vero deorsum, lucidum pariter, atque non lucidum: sic et ens ab ipso simpliciter uno dependens, quatenus naturaliter vergit ad unum, merito ens est penitus unum vel unitum. Quod autem post hoc in ipso sequitur, est ens unum pariter atque multa. Illud quidem sui prorsus unum, vel unitum, cum sit indivisibile, non est genus: hoc vero, quod in eo sequitur, non novum præter genera superius dicta genus affert.

Esse quidem hæc genera prima, per hæc aliquis ac forte per alia potest asseverare: esse vero hæc sola, nec alia præterea, quanam ratione probabile fiet? Cur enim non et unum? Cur non quantum? Cur non quale insuper genera sint? Item relatio et reliqua, quæ alii quidam numeraverunt? Sed quantum spectat ad unum, si accipiatur ipsum, quod est penitus unum, cui nihil aliud adhibetur, non anima, non intellectus, non aliud quicquam, de nullo id prædicabitur: itaque nec erit genus. Sin autem accipiatur unum, quod adsit enti, in quo ipsum unum ens appellamus, non erit hoc ipsum primo unum. Præterea cum nullas in se ad se differentias unquam admittat, quonam modo species poterit procreare? Quas nisi genuerit, genus esse non poterit. Jam vero quonam pacto dividere poteris? Multa enim facies dividendo. Quapropter ipsum unum multa jam evadet, ac si genus esse voluerit, se ipsum perdet. Accedit ad hæc, quod, si partiaris in species, interim aliquid adhibebis: alioquin non essent in uno differentiæ, quemadmodum ipsius essentiæ differentiæ sunt. Mens utique differentias entis admittit, unitus autem quonam modo possit admittere? Item ubique cum differentia duo quædam ponens, destrues unum: siquidem ubique unitatis adjunctio quantum prius obscurat. Si quis autem dixerit unum, quod est in ente, et unum, quod est in motu atque cæteris, esse commune, idque unum una cum ente in idem redegerit, sicut ens non concessit aliorum genus existere, propterea quod non id ipsum, quod ens est, existerent, sed alio modo entia dicerentur: ita neque ipsum unum commune erit

604 ἐποίει τῶν ἄλλων γένος, ὅτι μὴ ὅπερ ὄντα, ἀλλ' ἕτερον τρόπον ὄντα,
B οὕτως οὐδὲ τὸ ἓν κοινὸν ἐπ' αὐτῶν ἔσται, ἀλλὰ τὸ μὲν πρώτως, τὸ
δὲ ἄλλως. Εἰ δὲ μὴ πάντων λέγοι ποιεῖν, ἀλλὰ ἕν τι ἐφ' ἑαυτοῦ,
ὥσπερ τὰ ἄλλα, εἰ μὲν ταὐτὸν αὐτῷ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν, ἤδη τοῦ ὄντος
ἠριθμημένου ἐν τοῖς γένεσιν, ὄνομα εἰσάγει. Εἰ δὲ ἓν ἑκατέρου τινα 5
φύσιν λέγει, καὶ εἰ μὲν προστίθησί τι, ἓν λέγει, εἰ δὲ μηδὲν, ἐκεῖνο
ὃ οὐδενὸς κατηγορεῖται, πάλιν αὖ λέγει. Εἰ δὲ τὸ τῷ ὄντι συνὸν,
C εἴπομεν μὲν, ὅτι οὐ πρώτως ἓν λέγει. Ἀλλὰ τί κωλύει πρώτως εἶναι
τοῦτο, ἐξηρημένου ἐκείνου τοῦ παντελῶς ἕν; καὶ γὰρ τὸ ὂν, μετ' ἐκ-
εῖνο λέγομεν ὂν, καὶ ὂν πρώτως ὄν. Ἢ ὅτι οὐκ ἦν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὂν, 10
ἢ εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν ἦν πρώτως· τούτου δὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ, ἓν, ἔπειτα
χωρισθὲν τῇ νοήσει τοῦ ὄντος, διαφορὰς οὐκ ἔχει· ἔπειτα ἐν τῷ ὄντι,
εἰ μὲν ἐπακολούθημα αὐτοῦ, καὶ πάντων, καὶ ὕστερον, πρότερον δὲ
D τὸ γένος· εἰ δὲ ἅμα, καὶ πάντων· τὸ δὲ γένος οὐχ ἅμα· εἰ δὲ πρό-
τερον, ἀρχή τις καὶ αὐτοῦ μόνον· εἰ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ, οὐ γένος αὐτοῦ· 15
εἰ δὲ μὴ αὐτοῦ, οὐδὲ τῶν ἄλλων, ἢ δέοι ἂν καὶ τὸ ὂν, καὶ τῶν ἄλλων
πάντων. Ὅλως γὰρ ἔοικε τὸ ἓν ἐν τῷ ὄντι, πλησιάζον τῷ ἑνὶ, καὶ
οἷον συνεκπίπτον τῷ ὄντι, τοῦ ὄντος τὸ μὲν πρὸς ἐκεῖνο ἓν ὄντος, τὸ

1. ὅτερ] Cod. Med. A. in marg. ἄτερ.
ib. ἀλλ' ἕτερον τρόπον ὄντα] Desunt hæc in Cod. Vat.
2. τὸ δὲ] Cod. Med. B. τὰ δὲ cum Marc. A.
3. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Marcc. et Vat. ἐφ' αὑτοῦ.
4. αὐτῷ τὸ] Cod. Vat. αὐτῷ τό. Marc. A. ταὐτῷ τό.
5. ἓν ἑκάτερον] In marg. Cod. Med. A. inter hæc vocabula inseritur ἕτερον.
6. λέγοι] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marc. A. Vat. λέγει. Quod restitui.
7. οὐδενὸς] Cod. Vat. μηδενός.
ib. Εἰ δὲ τὸ] Cod. Vat. εἰ δὲ τῷ.
8. εἶναι] Codd. Med. A.B. ἓν εἶναι.
10. λέγομεν ὄν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. λεγόμενον. In Med. B. deest ὄν.
ib. τὸ πρὸ αὐτοῦ] Cod. Mon. C. τὰ pro τὸ cum Marc. A.
13. πάντων, καὶ ὕστερον] Cod. Vat. ὕστερον καὶ πάντων.
16. οὐδὲ τῶν] Codd. Ciz. et Vat. μηδέ.
ib. ἢ δέοι] Cod. Vat. ἤ δέοι. Ciz. ἤδειν.
ib. καὶ τῶν] Cod. Ciz. omittit καί. Mox Vat. habet ἁπάντων.
18. τὸ μὲν πρὸς] Marc. A. τοῦ pro τό.
ib. ἐκεῖνο] Codd. Mon. C. et Marc. ἐκείνῳ. Mox iidem ᾧ δύναται.

in illis, sed aliud quidem primo erit tale, aliud vero aliter. Si autem dixerit, non omnium genus esse, sed unum aliquid in se ipso sicut et alia, ac si idem esse voluerit ens atque unum, nimirum cum jam ens inter genera sit numeratum, nunc nomen duntaxat adducit. Quod si unum ipsum esse alterum dicat, utrumque certe naturam quandam dicit, ac si quid addat, unum aliquid affert: sin autem nihil addiderit, rursus illud affert, quod de nullo penitus prædicatur. Si rursus unum cum ente congrediens introduxerit, respondebimus, jam nos prædixisse, id non primo unum existere. Verum quidnam prohibet hoc esse primo, exempto videlicet illo, quod est prorsus unum? Etenim ens post illud ens appellamus, atque ens, primo ens affirmamus. Forsan prohibere videtur, quoniam quod super ens existit, non est ens dicendum: alioquin non esset hoc primo ens judicandum: at vero quod super hoc unum ponitur, existit unum. Præterea si unum ab ente intelligentia separetur, differentias nullas admittit. Proinde unum, quod in ente ponitur, sive consequens illius aliquid sit, et similiter omnium, certe posterius erit: genus autem prius esse debet, sive simul cum ente concurrat, similiterque cum aliis respondebitur, genus non simul esse debere, sive forte sit prius, certe principium quoddam illius tantum erit: sin autem illius principium, non etiam genus illius. Quod si non illius, nec etiam aliorum, alioquin oporteret et ens similiter esse genus omnium reliquorum. Omnino vero unum in ente videtur propinquare quidem uni, et quasi cum ente concurrere: quippe cum ipsius entis, quod quidem vergit ad unum, sit ens unum: quod autem est post illud, sit ens, quod quidem esse potest et

δὲ μετ' ἐκεῖνο ὄντος, ὃ δύναται καὶ πολλὰ εἶναι μένον αὐτὸ ἓν, καὶ 604
οὐ θέλον μερίζεσθαι, οὐδὲ γένος εἶναι βούλεσθαι.

Πῶς οὖν ἕκαστον τοῦ ὄντος ἕν; ἢ τῷ τὶ ἓν οὐχ ἕν. Πολλὰ γὰρ A
ἤδη τὸ τὶ ἓν, ἀλλ' ὁμωνύμως ἓν ἕκαστον τῶν εἰδῶν· τὸ γὰρ εἶδος
πλῆθος, ὥστε ἕν ἐνταῦθα ὡς στρατὸς ἢ χορός· οὐ τοίνυν τὸ ἐκεῖ ἓν
ἐν τούτοις, ὥστε οὐ κοινὸν τὸ ἓν, οὐδὲ θεωροῖ τὸ ἓν τῷ ὄντι, καὶ τοῖς
τὶ οὖσι τὸ αὐτὸ, ὥστε οὐ γένος τὸ ἓν, ἐπεὶ πᾶν γένος, καθ' οὗ ἀλη- 605
θεύεται, οὐκέτι καὶ τὰ ἀντικείμενα. Καθ' οὗ δὲ παντὸς ὄντος ἀλη-
θεύεται τὸ ἓν, καὶ τὰ ἀντικείμενα, καθ' οὗ ἀληθεύσεται τὸ ἓν ὡς
γένος, κατὰ τούτου ἔσται οὐχ ὡς γένος, ὥστε οὔτε τῶν πρώτων
γενῶν ἀληθεύσεται ὡς γένος, ἐπεί περ καὶ τὸ ἓν ὄν, οὐ μᾶλλον ἓν ἢ
πολλά· οὔτε τι τῶν ἄλλων γενῶν οὕτως ἓν ὡς μὴ πολλὰ, οὔτε κατὰ B
τῶν ἄλλων τῶν ὑστέρων, ἃ πάντως πολλὰ, τὸ δ' ὅλον γένος, οὐδὲν
ἓν, ὥστε εἰ τὸ ἓν γένος, ἀπολεῖ τὸ εἶναι ἕν· οὐ γὰρ ἀριθμὸς τὸ ἕν·
ἀριθμὸς δ' ἔσται γενόμενον γένος. Ἔτι τὸ ἐν ἀριθμῷ ἓν, εἰ γὰρ γένει
ἓν, οὐ κυρίως ἕν. Ἔτι ὥσπερ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἓν οὐχ ὡς γένος

2. δίλον] Cod. Vat. ὅλων.
4. ἤδη τὸ τὶ ἓν] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. et Vat. τῷ τὶ ἓν.
ib. ἓν ἕκαστον] Cod. Vat. omittit ἓν.
8. οὐκέτι—ὄντος ἀληθεύεται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. Καθ' οὗ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ὥστε καθ' οὗ.
9. καὶ τὰ ἀντικείμενα] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. οὗ ἀληθεύεται] Codd. Mon. C. Marc. οὗ ἀληθεύσεται. Quod recepi.
10. κατὰ τούτου—ἀληθεύσεται ὡς γένους] Desunt hæc in Codd. Marc. A. Vat.
11. ἀληθεύσεται] Cod. Mon. C. ἀληθεύεται.
13. ὑστέρων] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τῶν ὑστέρων. Unde articulum recepi.
ib. ὅλον] Cod. Vat. ὅλως πολλά. Idem mox ἐν γένος.
14. εἶναι ἕν] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. ἓν εἶναι.
15. γενόμενον] Cod. Ciz. γενόμενος.
ib. ἐν ἀριθμῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἓν ἀριθμῷ.

multa. Ubi quidem illud, cum permaneat unum, neque dividi velit, certe nec fieri genus admittit.

X. *Ipsum simpliciter unum non prædicatur ut genus de aliquo, scilicet generum, aut de ideis ullis.*

Nam quodvis genus, et quævis idea est in se unum aliquid multitudinis necessario particeps. Æquivoce igitur rationeque longe diversa illud primum et hæc nominantur unum; neque minus multitudo, quam unum de his generibus ideisque prædicatur. Præterea genus varietatem in se prorsus admittit, quam non admittit ipsum unum, quod quidem cum sit simpliciter unum, non est unum genus: tum vero unum omnibus entibus communiter inest, nec propterea eorum genus existit, sicut neque unitas numerorum, neque punctum linearum, neque simplex compositorum. Denique si unum, quod cum essentia congreditur, si absque ente consideretur, non dividitur per differentias ullas in unum hoc et illud, divisio vero ratione entis accidit et in ente. Hoc igitur restat genus, qualecunque sit genus.

Quo igitur pacto unumquodque eorum, quæ entis ipsius propria sunt, est unum? Forte ex eo, quod est quiddam unum, non unum ipsum. Multa enim jam est, quod est aliquid unum, sed æquivoce unum est species unaquæque, species enim multitudo est: quapropter unum hoc in loco se habet, sicut exercitus aut chorus: non igitur unum illud his inest, itaque unum non est commune. Neque considerari potest unum ipsum, ipso ente, neque his, quæ aliquid proprie sunt, illud, quod est simpliciter ipsum, unum igitur non est genus: quoniam omne genus ita se habet, ut, de quo prædicatur, non etiam prædicentur opposita. At vero de quocunque entis universi affirmatur unum, opposita etiam affirmantur: ideoque de quocunque affirmabitur unum velut genus, de eodem judicandum erit non tanquam genus: quare neque de generibus primis tanquam genus re vera dicetur. Quandoquidem et unum ens, non magis unum est, quam multa, neque quicquam generum aliorum sic est unum, ut etiam non sit multa, neque etiam sic de aliis posterioribus prædicabitur, quæ omnino sunt multa. Summatim vero nullum genus to-

605 κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνυπάρχειν μὲν λέγεται, οὐ γένος δὲ λέγεται, οὕ-
C τως οὐδ' εἰ ἐν τοῖς οὖσι τὸ ἓν, γένος ἂν εἴη, οὔτε τοῦ ὄντος, οὔτε τῶν ἄλλων, οὔτε τῶν πάντων. Ἔτι ὥσπερ τὸ ἁπλοῦν ἀρχὴ μὲν ἂν εἴη τοῦ οὐχ ἁπλοῦ, οὐ μὴν τούτου καὶ γένος, ἁπλοῦν γὰρ ἂν εἴη καὶ τὸ μὴ ἁπλοῦν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς, εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ οὐκ ἔσται τῶν μετ' αὐτὸ γένος, ἔσται οὖν οὔτε τοῦ ὄντος, οὔτε τῶν ἄλλων. Ἀλλ'
D εἴπερ ἔσται τῶν ἓν ἑκάστων, οἷον εἴ τις ἀξιώσειε χωρίσαι ἀπὸ τῆς οὐσίας τὸ ἓν, τινῶν οὖν ἔσται. Ὥσπερ γὰρ τὸ ὂν οὐ πάντων γένος, ἀλλὰ τῶν ὂν εἰδῶν, οὕτω καὶ τὸ ἓν τῶν ἓν ἑκάστων εἰδῶν. Τίς οὖν διαφορὰ ἄλλου πρὸς ἄλλο καθ' ὃ ἓν, ὥσπερ ἄλλου πρὸς ἄλλο ὄντος διαφορά; ἀλλ' εἰ συμμερίζεται τῷ ὄντι καὶ τῇ οὐσίᾳ, καὶ τὸ ὂν τῷ
E μερισμῷ, καὶ τῷ ἐν πολλοῖς θεωρεῖσθαι τὸ αὐτὸ γένος, διὰ τί οὐ καὶ τὸ ἓν τοσαῦτα φαινόμενον, ὅσα ἡ οὐσία, καὶ ἐπὶ τὰ ἴσα μεριζόμενον, οὐκ ἂν εἴη γένος; ἢ πρῶτον οὐκ ἀνάγκη εἴ τι ἐνυπάρχει πολλοῖς γένος εἶναι, οὔτε αὐτῶν οἷς ἐνυπάρχει, οὔτε ἄλλων οὐδ' ὅλως, εἴ τι κοινὸν πάντως γένος. Τὸ γοῦν σημεῖον ἐνυπάρχον ταῖς γραμμαῖς,
F οὐ γένος, οὔτε αὐτῶν, οὔτε ὅλως, οὐδέ γε ὥσπερ ἐλέγετο τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἓν, οὔτε τῶν ἀριθμῶν, οὔτε τῶν ἄλλων. Δεῖ γὰρ τὸ κοινὸν καὶ ἓν πολλοῖς καὶ διαφοραῖς οἰκείαις χρῆσθαι, καὶ εἴδη ποιεῖν, καὶ

2. ὄντος, οὔτε] Cod. Ciz. ὄντος ῥύεται.
4. γὰρ ἄν] Cod. Med. B. μὲν γὰρ ἄν.
5. ἐν ἀρχῇ] Cod. Vat. ἓν ἀρχὴ cum Marc. A.
10. διαφορὰ] Codd. Mon. C. Marc. A. διαφορᾷ.
12. καὶ τὸ ἐν] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. τῷ pro τό. Quod recepi.
13. ἴσα] Cod. Vat. ἴσα. Quod sequitur in Ed. μέρη abest ab omnibus Codd. Quare abjeci.
16. πάντων γένος] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. πάντως, sed Vat. punctis subscriptis. Quare correxi.
19. ἐν πολλοῖς] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐν πολλοῖς.

tum est unum: idcirco si unum ipsum sit genus, desinet protinus esse unum: ipsum namque unum non est numerus: erit autem numerus, si genus fuerit. Erit præterea unum quiddam in numero: nempe si genere unum fuerit, non erit principaliter unum. Præterea sicut in numeris unum de illis non ut genus dicitur, sed inesse quidem asseritur, non tamen esse genus: ita neque si unum entibus insit, propterea genus erit vel entis ipsius, vel aliorum, vel omnium. Proinde sicut, quod est simplex, principium quidem esse potest rei minime simplicis, non tamen est genus ejusdem: alioquin simplex quoque erit, quod non simplex: sic et in uno dicendum, nempe si locum principii teneat, sequentium genus esse non poterit. Nec igitur entis genus erit, nec aliorum: sed si modo genus fuerit, eorum erit duntaxat, quæ singulatim dicuntur unum, velut si quis unum ab essentia existimaverit separandum: erit igitur aliquorum. Sicut enim ens non omnium genus est, sed specierum, quæ singulatim ens nominantur: sic et unum genus erit similiter specierum, quæ singulatim unum appellabuntur. Quænam igitur differentia erit aliud inter et aliud, quatenus unum erunt, quemadmodum est et entis alterius ad alterum differentia? Verum si unum simul dividitur cum ente atque essentia, et ipsum ens, tum quia dividitur, tum quia idem consideratur in multis, idcirco genus existit: cur non et ipsum unum, cum totidem videatur esse, quot et essentia æqualiterque divisum, similiter genus existat? Sed profecto non est necessarium, si quid multis insit, esse genus, vel eorum, quibus inest, vel aliorum: nec oportet omnino, si quid commune sit, etiam genus esse. Jam vero punctum, quod lineis inest, non est genus, aut earum, aut omnino: quin etiam, ut diximus, nec ipsum in numeris unum, genus est numerorum vel etiam aliorum. Oportet enim, quod est commune unumque in multis, si

ἐν τῷ τί ἐστι· τοῦ δὲ ἑνὸς τίνες ἂν εἶεν διαφοραί; ἢ ποῖα γεννᾷ εἴδη; εἰ δὲ τὰ αὐτὰ εἴδη ποιεῖ, ἃ περὶ τὸ ὂν, καὶ τὸ αὐτὸ ἂν εἴη τῷ ὄντι, καὶ ὄνομα μόνον θάτερον, καὶ ἀρκεῖ τὸ ὄν. 605

Ἐπισκεπτέον δὲ, πῶς ἐν τῷ ὄντι τὸ ἓν, καὶ πῶς ὁ λεγόμενος με- 606
ρισμὸς καὶ ὅλως ὁ τῶν γενῶν, καὶ εἰ ὁ αὐτὸς ἢ ἄλλος ἑκάτερος. Πρῶτον οὖν πῶς ὅλως ἓν ἕκαστον ὁτιοῦν λέγεται καὶ ἔστιν· εἶτα εἰ ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἑνὶ ὄντι λέγομεν, καὶ ὡς ἐκεῖ λέγεται. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ πάντων ἓν οὐ ταὐτὸν, οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ὁμοίως καὶ τῶν νοητῶν· ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τὸ ὂν, οὔτε ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν πρὸς ἄλ- B
ληλα ὁμοίως· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἐν χορῷ καὶ στρατοπέδῳ καὶ νηΐ καὶ οἰκίᾳ, οὐδὲ αὖ ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ συνεχεῖ. Ἀλλ' ὅμως πάντα τὸ αὐτὸ μιμεῖται, τυγχάνει δὲ τὰ μὲν πόῤῥωθεν, τὰ δὲ μᾶλλον, ἤδη δὲ καὶ ἀληθέστερον ἐν τῷ νῷ. Ψυχὴ γὰρ μία, καὶ ἔτι μᾶλλον νοῦς εἷς καὶ τὸ ὂν ἕν. Ἆρ' οὖν ἐν ἑκάστῳ τὸ ὂν αὐτοῦ λέγοντες ἓν λέγομεν, καὶ ὡς ἔχει ὄντος, οὕτω καὶ τοῦ ἑνὸς, ἢ συμβέβηκε μὲν τοῦτο, οὐ C
μέντοι καθ' ὃ ὂν καὶ ἕν; ἀλλ' ἔστι μὴ ἧττον ὂν ὑπάρχον, ἧττον εἷ-

2. καὶ αὐτὸ] Codd. omnes καὶ τὸ αὐτὸ, ut legit Fic. Unde recepi.
5. ὅλως ὁ] Cod. Ciz. omittit ὁ, et mox ἓν ante ἕκαστον.
6. εἶτα εἰ] Cod. Mon. C. omittit εἰ cum Marc. A.
9. τὸ ὄν, οὕτε] Cod. Vat. τὸν οὕτ'. Marc. A. Mon. C. τὸ ὂν οὔτ'.
11. οὐδὲ αὖ] Codd. Mon. C. et Vat. οὐδ' αὖ.
12. ἤδη γὰρ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἤδη δέ. Quos sequimur.
14. ἑκάστῳ] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes ἐν ἑκάστῳ. Quare vocula ἐν, quæ deerat, addidi.

modo genus futurum sit, proprias admittere differentias, ac species ita conficere, et in eo, quod quid est, prædicari: ipsius autem unius quænam differentiæ sunt? Qualesnam species efficit? Quod si dicatur easdem species constituere, quæ enti quoque conveniunt, certe idem cum ente erit, ideoque solum hic nomen erit differens, et ens ipsum sufficere judicandum.

XI. *Nec ens, nec unum eadem ubique ratione rebus insunt, sed ratione diversa magisque et minus gradatim, et prius atque posterius.*

Rursus non est eadem omnino inter se ratio unius atque ratio entis: nam exercitus non est minus ens, quam domus, nec domus, quam continuum: est tamen minus unum. Est autem ratio eadem unius atque boni, et quatenus quodlibet particeps fit unius, eatenus et boni, atque vicissim. Alibi dictum est, unum esse aliud superiusque, quam ens, propterea ultra esse a rebus expeti bene esse. Id vero bonum uniuscujusque rei in unione consistit, id est, ut partes suæ invicem sint unitæ, et totum unitum sit principio atque fini. Atque ut res omnes, tum quæ magis invicem sunt cognatæ, coëant, tum quæ minus cognatæ concilientur.

Operæ pretium est considerare, quomodo sit unum in ente, et quo pacto, quæ dicitur partitio, fiat: et omnino, qualis sit partitio generum. Item numquid eadem, vel alia sit utraque. In primis igitur cogitandum, quomodo omnino unumquodlibet dicatur, atque existat: deinde utrum similiter et in uno ente dicamus, et quomodo ibi dicatur. Jam vero unum, quod omnibus attribuitur, non est idem: neque enim in rebus, quæ sentiuntur, similiter se habet, atque in his, quæ intelligentia tantum percipiuntur: sed neque etiam ens in eis se similiter habet, nec etiam in rebus sentiendis inter se similiter inest. Non enim idem unum est in choro atque exercitu, naveque et domo: nec rursus idem in his atque in continuo. Veruntamen idem omnia imitantur, sed alia quidem remotius, alia vero propinquius: atque in mente procul dubio verius. Anima enim una est: ac multo magis mens est una, et ens est unum. Num igitur dicentes in quolibet ens ipsius, pariter et unum dicimus? Atque sicut habet entis, sic et unius habet? An potius id quidem accidit? non tamen quatenus ens est, existit et unum: sed fieri potest, ut, quod non minus est ens, minus tamen sit unum. Non enim minus ens est exercitus aut chorus, quam sit domus:

606 ναι ἕν. Οὐ γὰρ ἧττον στρατὸς ἢ χορὸς οἰκίας, ἀλλ' ὅμως ἧττον ἕν. Ἔοικεν οὖν τὸ ἐν ἑκάστῳ ἓν πρὸς ἀγαθὸν μᾶλλον ἓν βλέπειν, καὶ καθ' ὅσον τυγχάνει ἀγαθοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἕν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῦ ἓν ἐν τούτῳ. εἶναι γὰρ θέλει ἕκαστον οὐχ ἁπλῶς, D ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ μὴ ἕν, ὡς δύναται, σπεύ- 5
δει ἓν γενέσθαι, τὰ μὲν φύσει, αὐτῇ τῇ φύσει συνιόντα εἰς ταὐτὸν ἑνοῦσθαι αὐτοῖς θέλοντα. Οὐ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων σπεύδει ἕκαστα, ἀλλ' εἰς ἄλληλα καὶ εἰς αὐτά. Καὶ ψυχαὶ πᾶσαι εἰς ἓν ἂν βούλοιντο εἶναι, μετὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν· καὶ ἀμφοτέρωθεν δὲ τὸ ἕν· καὶ γὰρ τὸ ἀφ' οὗ, καὶ τὸ εἰς ὅ· καὶ γὰρ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἓν, καὶ σπεύδει 10
εἰς τὸ ἕν· οὕτω γὰρ καὶ τὸ ἀγαθόν· οὕτω γὰρ ὑπέστη ἐν τοῖς οὖσιν E ὁτιοῦν, ὑποστάν τε οὐκ ἂν ἀνέχοιτο μὴ πρὸς τὸ ἓν τὴν σπουδὴν ἔχον. Τὰ μὲν δὴ φύσει οὕτω· τὰ δὲ ἐν ταῖς τέχναις, αὐτὴ ἑκάστη ἕκαστον πρὸς τοῦτο, καθ' ὅσον δύναται καὶ ὡς δύναται ἐκεῖνα, οὕτω λέγει, τὸ δὲ ὂν μάλιστα πάντων τούτου τυγχάνει, ἐγγὺς γάρ· ὅθεν 15
τὰ μὲν ἄλλα λέγεται, ὃ λέγεται μόνον, οἷον ἄνθρωπος· καὶ γὰρ εἴποτε λέγοιμεν εἷς, πρὸς δύο λέγομεν· εἰ δὲ καὶ ἄλλως τὸ ἓν λέγομεν, F ἀπ' αὐτοῦ προστιθέντες λέγομεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄντος λέγομεν τὸ ὅλον

1. Οὐ γὰρ—ἧττον ἕν.] Desunt hæc in Cod. Ciz. h. l. sed postea posita sunt post κατὰ τοσοῦτον καὶ ἕν et verba ἔοικεν—μᾶλλον βλέπειν repetita, deinde pergit cum Ed. καὶ τὸ μᾶλλον ἧττον, omisso καί.
ib. οἰκίας] Cod. Vat. οἰκίαι.
2. ἓν βλέπειν] Abest ἓν a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat.
3. ἀγαθοῦ] Cod. Vat. ἀγαθόν. Mon. C. post h. v. inserit καὶ cum Marc. A.
4. τοῦ εἶναι γὰρ] Abest τοῦ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. Cod. Med. B. eandem vocem ante ἓν a pr. m. omissam, in m. additam habet. Ego delevi illud τοῦ, quod nec Fic. legisse videtur.
6. συνιόντα] Cod. Mon. C. συνόντα.
8. εἰς αὐτὰ] Cod. Med. B. εἰς αὐτὰ cum Marc. A. Et sic correxi.
ib. ἓν ἄν] Cod. Vat. omittit ἄν.
9. τὴν αὐτῶν] Cod. Med. B. τὴν αὑτῶν. Cod.Vat. spiritum asperum et lenem juxta se positos habet. Recepi reflexivum.
11. οὔτε γὰρ] Codd. Darm. et Med. A. uterque ab al. m. in marg. οὕτω γάρ. Quod recepi cum Fic.
12. σπουδὴν ἔχον.] Cod. Vat. σπουδὴν ἔχων.
13. οὕτω] Cod. Ciz. οὕτως.
ib. τέχναις, αὕτη] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. τέχναις αὐτή. Quod recepi.
14. οὕτως λέγοι] Codd. Ciz. et Vat. habent οὕτω, iidem cum Marc. A. Mon. C. et Med. B. λέγει. Utrumque recepimus.
17. εἰ δὲ καὶ] Cod. Vat. omittit δέ.

veruntamen est minus unum. Videtur igitur, quod in quolibet unum est, id ipsum bonum magis unum aspicere, et quantum boni consequitur, tantum et unum esse, atque ipsum magis minusve secundum unum in hoc ipso consistere. Nam unumquodque non simpliciter esse vult, sed esse cum bono. Ob hoc et quæ non sunt unum, student, quoad possunt, unum fieri: et quæ natura constant, id affectant ipsa natura in idem congredientia, dum videlicet sibimet uniri desiderant. Non enim seorsum a se invicem fieri singula properant, sed in se invicem et ad se ipsa festinant. Atqui animæ omnes in unum quidem optarent evadere, propria videlicet essentia interim conservata. Et profecto in universo utrimque regnat unum. Est enim unum et a quo pendent, et in quod omnia tendunt. Exordiuntur enim ab uno, properantque ad unum: in hoc enim ipso omnium consistit bonum: atque ita in ordine rerum extitit unumquodque. Et postquam extitit, neque consisteret nisi festinaret ad unum, neque quo minus huc properet, continere se potest. Quæ igitur natura ducuntur, ita se habent: quæ vero arte tractantur ita. Ars unaquæque unumquodque ad hoc ipsum, et quantum ipsa potest, et quantum singula possunt, rite disponit: ipsum vero ens maxime omnium id assequitur: uni namque proximum est. Quam ob rem alia quidem dicuntur tantum, quod et dicuntur, velut homo: etenim si quando dicamus, homo ille unus est, ad duo respicientes id dicimus. Quod si et aliter unum aliquid dicamus, adjungentes videlicet aliquid ita loquimur. In ipso autem ente, dicimus totum hoc, ens unum, ac velut unum, censemus: ostendentes videlicet maximam quandam ejus cum bono propinquita-

607

τοῦτο ἓν ὂν, καὶ ἀξιοῦμεν ὡς ἓν, ἐνδεικνύμενοι τὴν σφόδρα αὐτοῦ
πρὸς τὸ ἀγαθὸν συνουσίαν. Γίγνεται οὖν τὸ ἓν, καὶ ἐν αὐτῷ ὡς A
ἀρχὴ καὶ τέλος, οὐχ ὡσαύτως δὲ, ἀλλὰ ἄλλως, ὥστε καὶ τὸ πρότερον
καὶ τὸ ὕστερον, καὶ ἐν τῷ ἕν. Τί οὖν τὸ ἐν αὐτῷ ἕν; οὐχὶ ὁμοίως
ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι καὶ κοινὸν θεωρούμενον; ἢ πρῶτον μὲν καὶ ἐν
ταῖς γραμμαῖς κοινὸν τὸ σημεῖον, καὶ οὐ γένος τῶν γραμμῶν, καὶ ἐν
τοῖς ἀριθμοῖς κοινὸν τὸ ἓν δὴ ἴσως τοῦτο καὶ οὐ γένος, οὐδὲ γὰρ ταὐ-
τὸν τὸ ἓν τὸ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἓν, τοῦ ἐπὶ μονάδος καὶ δυάδος καὶ τῶν B
ἄλλων ἀριθμῶν. Ἔπειτα καὶ ἐν τῷ ὄντι οὐδὲν κωλύει τὰ μὲν πρῶτα
τὰ δὲ ὕστερα εἶναι, καὶ τὰ μὲν ἁπλᾶ τὰ δὲ σύνθετα εἶναι. Καὶ εἰ
ταὐτὸν δὲ ἐν πᾶσι τὸ ἓν τοῖς τοῦ ὄντος, διαφορὰ οὐκ οὖσα αὐτοῦ,
οὐδὲ εἴδη ποιεῖ· εἰ δὲ μὴ εἴδη, οὐδὲ γένος αὐτὸ δύναται εἶναι.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Πῶς δὲ τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ἓν A
εἶναι ἕκαστον, ἀψύχοις οὖσιν; ἢ κοινὸν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
ἀψύχων. Εἰ δέ τις λέγοι μὴ εἶναι ὅλως αὐτοὺς, ἡμεῖς περὶ ὄντων
εἴπομεν καθ' ὃ ἓν ἕκαστον. Εἰ δὲ τὸ σημεῖον ζητοῖεν πῶς ἀγαθοῦ
μετέχει, εἰ μὲν καθ' αὐτὸ φήσουσιν εἶναι, εἰ μὲν ἄψυχον φήσουσι,
τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ζητοῦσιν· εἰ δ' ἐν ἄλ- B
λοις οἷον ἐν κύκλῳ, τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐκείνου, τοῦτο καὶ ἡ ὄρεξις πρὸς
τοῦτο, καὶ σπεύδει ὡς δύναται διὰ τούτου ἐκεῖ. Ἀλλὰ πῶς τὰ γένη

5. *τοῖς μέρεσι*] Absunt hæc a Cod. Med. B
7. *τὸ ἓν δὴ*] Cod. Vat. *ἥδη*.
8. *τὸ ἓν τὸ*] Cod. Vat. *τὸ ἓν τοῦ*.
10. *δὲ ὕστερα*] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. *δ' ὕστερα*.
12. *μὴ εἴδη*] Cod. Vat. omittit *μή*.
15. *λέγοι μὴ*] Codd. Mon. C. Vat. *λέγει μη*.
16. *ζητοῖεν*] Cod. Vat. *ζητῶν*.
17. *μετέχοι*] Codd. Ciz. Med. B. Vat. *μετέχει*. Hoc recepi.
20. *τοῦτο, καὶ*] In Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interponitur *ἓν*.

tem. Fit itaque unum et in ipso tanquam principium atque finis, non tamen eodem modo, sed potius aliter: quapropter in hoc ipso etiam uno prius est atque posterius. Quid ergo hoc ipsum in eo unum, nonne similiter cunctis in partibus atque commune consideratur? Forsan vero in lineis quoque punctum est commune, neque tamen genus est linearum. Et in numeris commune unum hoc forsan est, neque tamen est genus. Non enim idem est unum, quod in se ipso est, atque unum, quod in unitate est, atque duitate cæterisque numeris inest. Proinde etiam in ente nihil prohibet alia quidem prima esse, alia vero sequentia: et alia simplicia, alia vero composita. Atqui si idem sit unum in his, quæ ad ens proprie pertinent, quia tamen non adest ei differentia ulla, et idcirco neque species efficit, merito neque genus esse potest.

XII. *Bonum etiam inanimatorum, discretorum, numerorum, in quadam unione consistit: item quodlibet quinque genera est et in se ipso unum, et in participantibus non discerptum.*

Hæc quidem ita se habeant, sed quonam modo in numeris bonum est, in eo, quod unusquisque sit unum, cum inanimati sint? Forsan vero commune hoc est in aliis etiam, quæ anima carent. Si quis autem objiciat, omnino illos non esse, respondebimus, nos de entibus loqui instituisse, qua unumquodque est unum. Sin autem interroget, quomodo punctum boni sit particeps, quæremus et nos, numquid punctum secundum se ipsum accipiat nec ne. Ac si accipiat ita, concedatque inanimatum esse, dicemus illum idem, quod et in aliis ejusmodi, quærere: sin autem in aliis punctum accipiat, velut in circulo: respondebimus, id, quod circuli bonum est, huic quo-

607 ταῦτα; ἆρα καὶ τὰ κερματιζόμενα ἕκαστα, ἢ ὅλον ἐν ἑκάστῳ ὧν γέ-
νος, καὶ πῶς ἔτι ἕν; ἢ τὸ γένει ἓν, ὡς ἐν πολλοῖς ὅλον; ἆρ' οὖν
μόνον ἐν τοῖς μετέχουσιν, ἢ οὔ; ἀλλὰ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ἐν τοῖς μετ-
C έχουσιν. Ἀλλ' ἴσως σαφέστερον ἔσται ὕστερον.

A Νῦν δὲ πῶς τὸ ποσὸν οὐκ ἐν τοῖς γένεσι τοῖς πρώτοις, καὶ αὖ τὸ 5
ποιόν; ἢ ποσὸν μὲν, οὐ πρῶτον μετὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅμα
μετὰ τοῦ ὄντος. Κίνησις γὰρ μετὰ τοῦ ὄντος, ἐνεργείᾳ ὄντος, ζωὴ
αὐτοῦ οὖσα· καὶ στάσις ἐν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ συνεισήει, μᾶλλον δὲ
συνῆν τὸ εἶναι τούτοις ἑτέροις καὶ τοῖς αὐτοῖς, ὥστε συνορᾶσθαι καὶ
B ταῦτα. Ἀριθμὸς δὲ ὕστερός τε ἐκείνων καὶ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ὕστερος 10
παρὰ τοῦ προτέρου, καὶ ἐφεξῆς ἀλλήλοις, καὶ ἐνυπάρχει τὰ ὕστερα
608 ἐν τοῖς προτέροις, ὥστε ἐν μὲν τοῖς πρώτοις οὐκ ἂν καταριθμοῖτο.
Ζητητέον δὲ, εἰ ὅλως γένος; Τὸ μέντοι μέγεθος ἔτι μᾶλλον ὕστερον
καὶ σύνθετον, ἀριθμὸς γὰρ ἐν τῷδε καὶ γραμμὴ δύο τινὰ, καὶ ἐπίπε-
δον τρία. Εἰ μὲν οὖν παρὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἔχει καὶ τὸ συνεχὲς μέγεθος 15
τὸ ποσὸν, τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ὄντος γένους, πῶς ἂν τοῦτο ἔχοι; ἔνι δὲ
B καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον. Εἰ δὲ κοινὸν ἐπὶ
ἀμφοῖν τὸ ποσοῖς, τί τοῦτό ἐστι ληπτέον; καὶ εὑρόντας θετέον γένος

1. καὶ τὰ κερμ.—ὧν γένος] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Vat. scribitur ἆρα κατακερματιζόμενα.

2. ἔτι ἕν, ὡς ἐν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marc. A. Vat. ἔτι ἓν; ἢ τῷ γένει (Mon. C. τὸ γένος) ἕν, ὡς ἐν, ut legit Fic. Cod. Vat. post ὅλον plene distinguit. In seqq. Marc. A. omittit καὶ ante καθ'. Illas quatuor voculas, quæ desunt in Ed., recepi: correxi tamen τό.

5. καὶ αὖ τὸ] Cod. Ciz. καὶ αὐτό.

7. Κίνησις γὰρ—ὄντος] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.

10. ἐκείνων] Cod. Ciz. ἐκείνῳ. Mon. C. a pr. m. ἐκεῖνον.

ib. τὸ ὕστερον] Codd. Ciz. Marc. A. Med. A.B. Vat. τὸ ὕστερος. Quod recepi.

11. τὰ ὕστερα] Cod. Vat. omittit τά.

12. τοῖς πρώτοις] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. omisso τοῖς habent πρωτέροις. Ciz. Marc. A. τοῖς προτέροις. Med. A. πρώτοις sine τοῖς. Marc. B. ἐν πρώτοις (sic). Recepi προτέροις.

14. ἐν τῷδε] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. τῷ δέ.

15. καὶ τὸ συνεχὲς] Marc. A. omittit καί.

16. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. καὶ ποσόν.

17. ἐπὶ ἀμφοῖν] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐπ' ἀμφοῖν.

que bonum esse, atque hoc ipsum appetere, ac per circulum illuc tendere. Sed quonam pacto hæc genera sunt? numquid etiam divisa singula? an totum in unoquoque existens eorum, quorum est et genus? Et quomodo adhuc est unum? Forte genere unum, tanquam in multis totum. An igitur in his tantum, quæ participant? Forte non in eis tantum, verum etiam et secundum se ipsum, et in his, quæ participant. Sed forsan hoc in sequentibus manifestius erit.

XIII. *Motus, status, identitas, alteritas sunt prima rerum genera una cum ente, quoniam actus quidam primi et intimi ipsius entis existunt: numerus autem posterior inde resultans, atque etiam posterior magnitudo, ideo duo hæc non sunt genera prima.*

Perquirendum est in præsentia, cur non etiam quantitas inter prima genera numeretur, rursusque qualitas. Sed profecto quantitas quidem non est primum una cum cæteris, quoniam illa simul una sunt cum ente. Motus enim una cum ente, cum ente, inquam, actu existente, ipseque est actus ejus, cum et ipsius sit vita. Status quoque simul in essentia ipsa conspirat: imo vero simul his adest ipsum esse, his, dico, tum alteris, tum eisdem, adeo, ut hæc etiam simul conspiciantur. Numerus autem posterior est illis, atque se ipso: et hoc ipsum, quod posterius aliquid est, habet a priore, ac deinceps sunt in se invicem, atque posteriora primis insunt: quapropter inter prima nequaquam numerabuntur. Quærendum vero, numquid omnino numerus ipse sit genus. Nam magnitudo quidem magis etiam quam numerus posterior est atque composita. In hac enim est numerus atque linea, quæ duo quædam sunt: inest et planum, ideoque sunt tria. Si igitur continua magnitudo a numero hoc ipsum habet, quod sit aliquid quantum, cum numerus ipse

608

ὕστερον, οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις. Καὶ εἰ γένος μὴ ἐν τοῖς πρώτοις, εἰς τί ἀνακτέον τῶν πρώτων, ἢ τῶν εἰς τὰ πρῶτα; Δῆλον τοίνυν ἴσως, ὅτι ὅσον τι δηλοῖ ἡ τοῦ ποσοῦ φύσις, καὶ μετρεῖ τὸ ὅσον ἑκάστου, αὕτη τε ὅσον τι. Ἀλλ' εἰ κοινὸν ἐπ' ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους τὸ ὅσον, ἢ ὁ ἀριθμὸς πρῶτος, τὸ δὲ μέγεθος ἀπ' ἐκείνου, ἢ ὅλως ὁ μὲν ἀριθ- C
μὸς ἐν μίξει κινήσεως καὶ στάσεως, τὸ δὲ μέγεθος κίνησίς τις, ἢ ἐκ κινήσεως, τῆς μὲν κινήσεως εἰς ἀόριστον προϊούσης, τῆς δὲ στάσεως ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ προϊόντος μονάδα ποιούσης. Ἀλλὰ περὶ γενέσεως ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους, μᾶλλον δὲ ὑποστάσεως, ὕστερον καὶ ἐπινοίας θεωρητέον. Τάχα γὰρ ὁ μὲν ἀριθμὸς ἐν τοῖς πρώτοις γένεσι· τὸ δὲ D
μέγεθος ὕστερον ἐν συνθέσει· καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς ἑστώτων· τὸ δὲ μέγεθος ἐν κινήσει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον, ὥς φαμεν.

Περὶ δὲ τοῦ ποιοῦ διὰ τί οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις; ἢ ὅτι καὶ τοῦτο Α
ὕστερον καὶ μετὰ τὴν οὐσίαν. Δεῖ δὲ τὴν οὐσίαν παρακολουθοῦντα ταῦτα ἔχειν τὴν πρώτην, μὴ ἐκ τούτων δὲ τὴν σύστασιν ἔχειν, μηδὲ διὰ τούτων συμπληροῦσθαι, ἢ εἴη ἂν ὑστέρα ποιότητος καὶ ποσότητος. Ἐν μὲν οὖν ταῖς συνθέτοις οὐσίαις, καὶ ἐκ πολλῶν, ἐν

1. εἰς τί] Cod. Mon. C. εἴς τι cum Marc. A.
3. ὅσον τι] Abest τι a Cod. Ciz.
ib. τὸ ὅσου] Cod. Mon. C. τὸ ὅσον. Quod recepimus.
7. τῆς δὲ στάσεως] Cod. Ciz. ἀλλὰ περὶ γενέσεως (sic).
9. ἀριθμοῦ—ὑποστάσεως] Hæc omnia in Cod. Ciz. repetuntur post θεωρητέον.
ib. ὕστερον καὶ ἐπινοίας θεωρητέον] Desunt hæc in Cod. Vat.
10. ἐν πρώτοις] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A. interponunt τοῖς. Quod recepi.
14. καὶ μετὰ] Cod. Ciz. omittit καί.
15. στάσιν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. σύστασιν. Quod recepimus.
17. οὖν ταῖς] Cod. Vat. οὖν ταῖς ταῖς.

non sit genus, quonam modo magnitudo genus erit? Est autem inter magnitudines quoque prius atque posterius. Si autem commune ambobus est hoc ipsum, quod sint quanta, considerandum est, quidnam hoc ipsum sit: et cum invenerimus, genus posterius ponendum est, inter genera vero prima nequaquam. Atque si genus sit nec inter prima, indagandum est, in quidnam potissimam primorum sit reducendum, vel in quæ potius ex illorum numero, quæ referuntur ad prima. Compertum est fortasse, ipsam quanti naturam quantum aliquid designare, et quantitatem uniuscujusque metiri, atque ipsam quantum aliquid esse. Verum si commune numero atque magnitudini est ipsum quantum, aut numerus quidem est primus, magnitudo autem est ab illo: aut omnino numerus quidem in quadam motus statusque mixtione versatur: magnitudo autem motus quidam est, vel saltem pendet ex motu, dum videlicet motus in quiddam procedit indefinitum, status autem sistens, quod procedit, procreat unitatem. Sed de generatione numeri atque magnitudinis, imo vero de substantia utriusque, eorumque notione in sequentibus potius videtur considerandum. Forte enim numerus quidem in primis generibus collocatur, magnitudo vero in compositione posterius. Et numerus quidem stabilium est, magnitudo autem versatur in motu. Sed de his in sequentibus, ut dicebamus.

XIV. *Qualitas non est inter prima rerum: quoniam qualitas essentia ipsa posterior est, ei accidens absolute jam existenti: prima vero genera essentiam illam tanquam actus ejus intimi pariter comitantur. Essentiis rerum naturalium insunt naturales et intimæ proprietates quædam quasi similes qualitatibus, ut ignis essentiæ calor, hominis facultas rationalis, quæ quidem re vera actus quidam essentiales sunt potius, quam qualitates. Quæ vero non ab essentia speciali nascuntur, sed aliunde contingunt, ut albedo homini, veræ sunt qualitates atque passiones.*

Qualitas autem cur non sit in primis? profecto quoniam hæc quoque posterior est, et post essentiam nascitur. Oportet autem essentiam primam hæc ipsa genera sibi consequentia possidere, neque tamen ex his constitui, neque per hæc rur-

608
B αἷς καὶ ἀριθμοὶ καὶ ποιότητες, διαλλαγὴν ἐποίησαν αὐτῶν, καὶ ποιότητες εἶεν ἄν, καὶ κοινότης τις ἐν αὐταῖς θεωρηθήσεται. Ἐν δὲ τοῖς πρώτοις γένεσι τὴν διαίρεσιν οὐχ ἁπλῶν καὶ συνθέτων δεῖ ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἁπλῶν καὶ τῶν τὴν οὐσίαν συμπληρούντων, οὐ τὴν τινὰ οὐσίαν. Τὴν μὲν γὰρ τινὰ οὐσίαν συμπληροῦσθαι καὶ ἐκ ποιότητος, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον ἐχούσης ἤδη τὴν οὐσίαν πρὸ τῆς ποιότητος, τὸ
C δὲ τοιόνδε, ἔξωθεν, αὐτὴν δὲ τὴν οὐσίαν, ἃ ἔχει, οὐσιώδη ἔχειν. Καίτοι ἐν ἄλλοις ἠξιοῦμεν, τὰ μὲν τῆς οὐσίας συμπληρωτικὰ, ὁμω-
609 νύμως ποιὰ εἶναι, τὰ δ' ἔξωθεν μετὰ τὴν οὐσίαν ὑπάρχοντα ποιὰ, καὶ τὰ μὲν ἐν ταῖς οὐσίαις ἐνεργείας αὐτῶν, τὰ δὲ μετ' αὐτὰς ἤδη πάθη. Νῦν δὲ λέγομεν οὐκ οὐσίας ὅλως εἶναι συμπληρωτικὰ τὰ τῆς τινὸς οὐσίας· οὐ γὰρ οὐσίας προσθήκη γίγνεται τῷ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπος, εἰς οὐσίαν· ἀλλ' ἔστιν οὐσία ἄνωθεν, πρὶν ἐπὶ τὴν διαB φορὰν ἐλθεῖν· ὥσπερ καὶ ζῶον ἤδη, πρὶν ἐπὶ τὸ λογικὸν ἥκειν.

A Πῶς οὖν τὰ τέτταρα γένη συμπληροῖ τὴν οὐσίαν οὔπω ποιὰν οὐσίαν ποιοῦντα; οὐδὲ γὰρ τινά. Ὅτι μὲν οὖν τὸ ὂν πρῶτον, εἴρηται, καὶ ὡς ἡ κίνησις οὐκ ἂν εἴη ἄλλο, οὐδ' ἡ στάσις, οὐδὲ θάτερον, οὐδὲ ταὐτὸν, δῆλον· καὶ ὅτι οὐ ποιότητα ἐνεργάζεται ἡ κίνησις αὕτη, ἴσως

1. καὶ ἀριθμοὶ] Cod. Vat. omittit καί.
4. τῶν τὴν οὐσίαν] Marc. A. omittit τῶν.
6. οὐδὲν ἴσως—ποιότητος] Cod. Vat. omittit hæc.
7. οὐσιώδη ἔχειν.] Ita Ed. Sed Codd. omnes οὐσιώδη ἔχειν. Quod reposui.
10. καὶ τὰ μὲν] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ τὰς μέν.
ib. ἤδη πάθη] Desunt hæc in Cod. Med. B.
11. οὐκ οὐσίας] Cod. Ciz. omittit οὐκ.
16. γὰρ τινά] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ ἀργά τινα.
18. ἐνεργάζεται] Codd. Ciz. et Vat. ἐργάζεται.

sus compleri, alioquin foret qualitate et quantitate posterior. In essentiis quidem compositis, constantibusque ex multis, in quibus et numeri qualitatesque sunt, diversitatem ipsarum hæc efficiunt, qualitatesque earum esse contingit, atque communitatem quandam in eis licet inspicere. In primis vero generibus non decet divisionem rerum non simplicium compositarumque efficere, sed simplicium eorumque, quæ complent essentiam, non essentiam dico quandam. Nam essentiam quandam ex qualitate compleri forte nihil est absurdum, ubi certe ante qualitatem essentia sit: ipsum vero tale aut tale extrinsecus accidat. Essentia vero ipsam oportet, quæcunque habet, tanquam essentialia possidere. Tametsi in aliis judicavimus, ea quidem, quæ complent essentiam, æquivoce qualia nuncupari: quæ vero extrinsecus post essentiam veniunt, esse qualia: et quæ insunt essentiis, earundem actus existere: quæ vero post illas, illas esse jam passiones. Nunc vero dicimus, illa non omnino essentiam ipsam complere, quæ ad quandam spectant essentiam. Non enim una cum essentiæ adjunctione fiunt homini, in quantum homo est, ad essentiam: sed est essentia desuper priusquam ad differentiam veniatur, quemadmodum jam est animal, antequam ad rationalem descendatur proprietatem.

XV. *Sicut non est prius ignis, deinde lux ejus, et calor, et siccitas, atque levitas: sed quatuor hæc simul cum ignis essentia sunt tanquam et proprietates et actus comites ejus etiam existentis in actu, ita ad ipsum ens se habent motus ejus intimus, atque status, et identitas pariter et alteritas.*

Quo igitur modo genera quatuor essentiam complent, nondum qualem essentiam facientia: nam neque dum essentiam quandam faciunt. Quod igitur ens ipsum primum, jam est dictum, quodve motus non sit ens aliud, nec etiam status, neque rursus alterum, neque idem, satis constat. Præterea motum hunc non afferre illic qualitatem, forsan est manifestum: si tamen dicatur, fiet etiam manifestius. Si enim motus est actus

609

μὲν φανερόν· λεχθὲν δὲ μᾶλλον ποιήσει σαφέστερον. Εἰ γὰρ ἡ κί-
νησις ἐνέργειά ἐστιν αὐτῆς, ἐνέργεια δὲ τὸ ὄν, καὶ ὅλως τὰ πρῶτα, B
οὐκ ἂν συμβεβηκὸς εἴη ἡ κίνησις· ἀλλ' ἐνέργεια οὖσα, ἐνεργείᾳ ὄν-
τως· οὐδ' ἂν συμπληρωτικὸν ἔτι λέγοιτο, ἀλλ' αὐτή· ὥστε οὐκ ἐμ-
βέβηκεν εἰς ὕστερόν τι, οὐδ' εἰς ποιότητα, ἀλλ' εἰς τὸ ἅμα τέτακται.
Οὐ γὰρ ἔστιν ὄν, εἶτα κεκίνηται, οὐδὲ ἔστιν ὄν, εἶτα ἔστη· οὐδὲ
πάθος ἡ στάσις· καὶ ταὐτὸν δὲ καὶ θάτερον οὐχ ὕστερα, ὅτι μὴ
ὕστερον ἐγένετο πολλὰ, ἀλλ' ἦν ὅπερ ἦν ἓν, πολλά· εἰ δὲ πολλὰ, C
καὶ ἑτερότης, καὶ εἰ ἓν πολλὰ, καὶ ταὐτότης· καὶ ταῦτα εἰς τὴν οὐ-
σίαν ἀρκεῖ· ὅταν δὲ μέλλῃ πρὸς τὰ κάτω προϊέναι, τότε ἄλλα ἃ οὐκ
ἔτι οὐσίαν ποιεῖ, ἀλλὰ ποιὰν οὐσίαν, καὶ ποσὴν οὐσίαν, καὶ γιγνέ-
σθω γένη, οὐ πρῶτα.

Τὸ δὲ πρός τι παραφυάδι ἐοικὸς πῶς ἂν ἐν πρώτοις; ἑτέρου γὰρ A
πρὸς ἕτερον, καὶ οὐ πρὸς αὐτὸ ἡ σχέσις καὶ πρὸς ἄλλο. Ποῦ δὲ καὶ
πότε ἔτι πόῤῥω· τό, τε γὰρ ποῦ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, ὥστε δύο. Τὸ δὲ
γένος ἓν δεῖ εἶναι οὐ σύνθεσιν, καὶ οὐδὲ τόπος ἐκεῖ. Νῦν δὲ ὁ λόγος
περὶ τῶν ὄντων κατὰ ἀλήθειαν· ὅ, τε χρόνος εἰ ἐκεῖ, σκεπτέον, μᾶλ-
λον δὲ ἴσως οὔ. Εἰ δὲ καὶ μέτρον, καὶ οὐχ ἁπλῶς μέτρον, ἀλλὰ κι- B

1. Εἰ γὰρ] Cod. Vat. ex corr. ἡ γάρ.
2. ἔστιν αὐτῆς] Cod. Vat. ἐστὶν αὐτῆς.
3. ὄντως] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ἕντος.
4. οὐκ ἐμβίβηκεν] Cod. Ciz. οὐ συμβίβηκεν. Vat. οὐκ ἐμβέβηκε.
5. τέτακται] In Cod. Vat. videtur a pr. m. fuisse τετάχθαι.
6. ὄν, εἶτα] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ὄν, εἰ τά.
ib. εἶτα ἔστη·] Ita Codd. Ciz. (ex corr.) Med. B. Marc. A. et Vat. Rell. cum Ed. ἔστιν.
7. ἡ στάσις] Cod. Mon. C. ἢ στάσις.
ib. ὅτι μὴ—ὅπερ ἦν,] Desunt hæc in Cod. Ciz.
10. τὰ κάτω] Cod. Vat. τὸ κάτω.
ib. οὐκ ἔτι] Cod. Ciz. οὐκέτι. Vat. οὐκ ἔστι.
15. ἔτι πόῤῥω] Cod. Ciz. ὅτι πόῤῥω.
ib. τό, τε γὰρ] Cod. Vat. τὸ γάρ.
17. κατὰ ἀλήθειαν·] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marc. A. κατ' ἀλήθειαν.
18. ἴσως οὔ.] Cod. Vat. ἴσως ὄν.
ib. καὶ μέτρον] Cod. Ciz. omittit καὶ et paulo inferius ὕστερον.

essentiæ, atque ens est actus, et omnino, quæ sunt prima sunt actus, merito motus non est illic accidens, sed cum sit actus potius entis re vera existentis in actu, nimirum neque complere essentiam dici debet, sed ipsa prorsus essentia. Quapropter non accessit in posterioris alicujus locum, nec in qualitatis vicem, sed ad ordinem cujusdam simul comitantis est institutus. Non enim prius quidem est ens, deinde vero movetur. Neque dicendum est, ens prius esse, postea vero stare. Status enim non est ibi passio. Quin etiam ipsum idem atque alterum posteriora non sunt, quoniam non posterius evasit ens illud multa, sed erat jam hoc ipsum, quod erat unum, multa. Quod si multa, ergo illic erat alteritas. Quin etiam si ab initio multa sunt unum, simul ibi est et identitas: atque hæc quidem sufficiunt ad essentiam. Quando vero futurus est illinc ad inferiora progressus, tunc alia oriuntur, quæ non amplius essentiam faciunt, sed essentiam qualem et essentiam quantam, atque ejusmodi quædam genera quidem fiant, sed non prima.

XVI. *Relatio, locus, ubi, quando, tempus, positio, habitus, actio simul cum passione nec prima genera sunt, nec penes illa. Adventitia enim sunt, et compositionem defectumque significant.*

Proinde relatio accedenti cuidam propagini similis, quonam modo inter prima constituetur? Alterius enim ad alterum relatio est, nec ad se ipsum habitudo est, sed semper ad aliud. Præterea, quod inter prædicamenta ipsum ubi et quando numerari solet, etiam inde remotum est: nam ipsum ubi aliud in alio significare videtur, et idcirco duo. Genus autem esse oportet non compositionem quandam, sed aliquid unum: nec ibi locus est. Nunc vero de iis, quæ entia re vera sunt, sermo nobis habetur. Considerandum

νήσεως, δύο, καὶ σύνθετον τὸ ὅλον, καὶ κινήσεως ὕστερον, ὥστε οὐχ
A ὅπου κίνησις ἐν ἴσῃ διαιρέσει. Τὸ δὲ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐν κινήσει. Εἰ ἄρα ἐκεῖ τὸ πάσχειν καὶ τὸ ποιεῖν δὲ δύο, ὁμοίως καὶ τὸ πάσχειν, οὐδέτερον οὖν ἁπλοῦν· καὶ τὸ ἔχειν δύο, καὶ τὸ κεῖσθαι ἄλλο ἐν ἄλλῳ οὕτως, ὥστε τρία.

A Ἀλλὰ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ αἱ ἀρεταὶ, διὰ τί οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις ἐπιστήμη, νοῦς; ἢ τὸ μὲν ἀγαθὸν εἰ τὸ πρῶτον, ἦν δὴ λέγομεν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, καθ' ἣς οὐδὲν κατηγορεῖται, ἀλλ' ἡμεῖς μὴ ἔχοντες ἄλλως σημῆναι, οὕτω λέγομεν, γένος οὐδενὸς ἂν εἴη. Οὐ γὰρ κατ' ἄλλων λέγεται, ἢ ἧν ἂν καθ' ὧν λέγεται, ἕκαστον ἐκεῖνο
B λεγόμενον, καὶ πρὸ οὐσίας δὲ ἐκεῖνο, οὐκ ἐν οὐσίᾳ. Εἰ δ' ὡς ποιὸν τὸ ἀγαθὸν, ὅλως τὸ ποιὸν οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις. Τί οὖν ἡ τοῦ ὄντος φύσις οὐκ ἀγαθόν; ἢ πρῶτον μὲν ἄλλως καὶ οὐκ ἐκείνως, ὡς τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἔστιν ἀγαθὸν οὐχ ὡς ποιὸν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἔφαμεν γένη ἐν αὐτῷ, καὶ διότι κοινόν τι ἦν ἕκαστον, καὶ ἐν πολλοῖς ἑωρᾶτο γένος. Εἰ οὖν καὶ τὸ ἀγαθὸν ὁρᾶται ἐφ' ἑκάστῳ
C μέρει τῆς οὐσίας, ἢ τοῦ ὄντος, ἢ ἐπὶ τοῖς πλείστοις, διὰ τί οὐ γένος

3. Εἰ ἄρα] In Cod. Ciz. deest εἰ.
ib. ποιεῖν δὲ] In Cod. Med. A. in marg. inter hæc verba interponitur τὸ ποιεῖν. Quæ est Ficini correctio, ut vides ex ejus versione: et placet. Post δύο repetit Cod. B. eadem verba, quæ pag. antecedente B. inde a καὶ σύνθετον leguntur usque ad h. l. δὲ δύο.
5. ὥστε τρία] Marc. A. ὥστε οὐδὲ τρία.
7. ἦν δὲ] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἢν δή. Quod recepi.
10. ἢ ἦν] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. ἢ ἄν. Marc. A. ἢ ἦν ἄν. Et hoc recepi.
14. ἐν αὐτῷ] Marc. A. ἐν ταὐτῷ.
15. τὰ ἄλλα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τά.
ib. κοινόν τι] Abest a Cod. Vat.

vero est, numquid ibi sit tempus; imo vero non est tempus ibi. Si autem tempus mensura sit, neque mensura simpliciter, sed motionis duo quædam et compositum est id totum, motuque posterius: ideoque non ibidem est æquali distributione, ubi motus. Quod præterea facere dicitur atque pati, versatur in motu. Si ergo ibi sit pati atque agere, cum agere similiter atque pati duo quædam sint, merito neutrum erit simplex, neutrum igitur erit genus: quinetiam ipsum, quod habere nominant, in se duo complectitur. Item, quod poni vel jacere certo modo aliud in alio dicunt, tria comprehendit.

XVII. *Bonum non est inter genera prima. Nam sive significet primum bonum, est generibus eminentius, sive qualitatem, posterius est generibus. Quælibet vero dicuntur bona non per unam genericam in se naturam, sed quia a primo bono sunt, verguntque ad ipsum: et bonum in primo ente est vita motusque ipsius ad primum bonum.*

Cæterum pulchrum, bonum, virtutes, scientia, intellectus, cur non etiam inter prima similiter numerentur? Profecto bonum si primum ipsum accipiatur, quod dicere solemus ipsam boni naturam, de qua certe nihil rite prædicari potest, quamvis nos, non potentes aliter explicare, utcunque possumus, de hac ipsa natura loquamur, nullius certe genus est dicendum. De nullis enim aliis prædicatur, alioquin unumquodque eorum, de quibus prædicetur, illud ipsum esset, quod ibi prædicaretur: atqui bonum illud non in essentia est, sed super essentiam. Sin autem bonum hic accipiatur velut quale, dicendum est, quale omnino inter prima non esse. Quid ergo? ipsa entis natura nonne bonum est? sed certe aliter bonum est, nec eo modo quo primum. Atque sic bonum est, neque velut quale, sed habens in se bonum. Verum et alia (reliqua) diximus genera in ipsa entis natura consistere, et ob hoc ipsum, quia unumquodque eorum commune aliquid est, in multisque conspicitur, genus esse jam constitit. Si ergo et bonum in qualibet essentiæ vel entis parte, aut saltem in plurimis partibus illic inspicitur, quidnam prohibet, quo minus sit genus, atque in primorum ordine col-

καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἢ ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσιν οὐ ταὐτὸν, ἀλλὰ πρώτως καὶ δευτέρως καὶ ὑστέρως· ἢ γὰρ ὅτι θάτερον παρὰ θατέρου, τὸ ὕστερον παρὰ τοῦ προτέρου, ἢ ὅτι παρ' ἑνὸς πάντα, τοῦ ἐπέκεινα, ἄλλα δ' ἄλλως κατὰ φύσιν τὴν αὐτῶν μεταλαμβάνει. Εἰ δὲ δὴ καὶ γένος ἐθέλοι τίς θέσθαι, ὕστερον· ὕστερον γὰρ τῆς οὐσίας, καὶ τοῦ τί ἐστι τὸ εἶναι αὐτὸ ἀγαθὸν, κἂν ἀεὶ συνῇ, ἐκεῖνα δὲ ἦν τοῦ ὄντος ἢ ὄν, καὶ εἰς τὴν οὐσίαν. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὸ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος, ἐπειδὴ τὸ ὂν καὶ ἡ οὐσία οὐ δύναται μὴ πολλὰ εἶναι, ἀλλὰ ἀνάγκη αὐτὸ ἔχειν ταῦτα, ἠριθμημένα γένη, καὶ εἶναι ἓν πολλά. Εἰ μέντοι τὸ ἀγαθὸν τὸ ἓν τὸ ἐν τῷ ὄντι μὴ ὀκνοῖμεν λέγειν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν κατὰ φύσιν πρὸς τὸ ἓν, τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, ἵν' ἐκεῖθεν ἀγαθοειδὲς ᾖ, ἔσται τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, ἐνέργεια πρὸς τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ· τοῦτο δὲ ἡ κίνησις, ἢ ἤδη ἐστὶν ἕν τι τῶν γενῶν. 610

Περὶ δὲ τοῦ καλοῦ, εἰ μὲν ἐκεῖνο ἡ πρώτη καλλονὴ, τὰ αὐτὰ ἂν καὶ παραπλήσια λέγοιτο τοῖς ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ λόγοις. καὶ εἰ τὸ ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ οἷον ἀποστίλβον, ὅτι μὴ τὸ αὐτὸ ἐν πᾶσι, καὶ ὅτι ὕστερον 611

1. ἅπασι] Cod. Med. B. πᾶσι.
2. ἢ γὰρ ὅτι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt γάρ.
3. τοῦ ὑστέρου] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. Med. B. προτέρου. Quod recepi.
4. τὴν αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. τὴν αὑτῶν.
5. ἐθέλοι τις] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. τις ἐθέλοι. Quod recepi cum Ficino.
9. αὐτὸ ἔχειν] Codd. Marc A. Mon. C. Vat. αὐτῷ ἔχειν.
10. τὸ ἓν τὸ] Cod. Vat. τὸ ἐν τό.
ib. μὴ ὀκνοῖμεν] Cod. Vat. κἂν ὀκνοῖμεν. Syllabæ οῖ puncta sunt subscripta.
11. τὸ ἀγαθὸν] Codd., excepto Darm., omnes τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθόν. Quæ sequuntur τοῦ εἶναι τὸ absunt a Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Unde correxi locum.
12. ἀγαθὸν τοῦτο] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἀγαθὸν τοῦτο.
13. ἢ ἤδη] Marc. A. ἦ pro ἢ. Correxi ἢ cum Ficino.
16. τὸ ἐπὶ] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. τι ἐπί. Mox Mon. C. cum Marc. A. omittit οἷον.

loquitur? Sed id prohibere videtur, quoniam in cunctis partibus non sit idem, sed primo atque secundo, rursumque tertio, posteriorique ordine disponatur. Nam ita profecto bonum quodlibet illic appellatur, vel quoniam aliud sit ab alio, et a priori posterius, rursumque inde posterius: aut quoniam omnia ab uno superiore dependeant, alia vero aliter pro sua unumquodque natura participent. Si quis autem etiam tanquam genus ponere velit, posterius erit: posterius enim, quam essentia. Atqui hoc aliquid est illud esse bonum, etiam si cum eo sit semper: illa vero esse dicebantur entis ipsius, qua ratione ens est, atqui ad essentiam conferentia. Hinc nempe ad illud ascenditur, quod est ente superius, quando quidem ens et essentia nequit esse non multa, sed necessarium est habere hæc in se genera numerata, esseque unum multa. Veruntamen si, quod hic bonum, id est unum, in ente dicere volebamus, non vereamur asserere actum ejus ad unum ipsum natura tendentem, idque esse bonum ejus asseverare, ut videlicet inde sit boniforme, erit certe id bonum actus ad ipsum bonum: id autem est ejus vita: id vero motus, qui sane jam unum quiddam inter genera numeratur.

XVIII. *Pulchritudo, scientia, intellectus, virtus non afferunt nova illic genera, sed ad quinque illa jam numerata quodammodo rediguntur.*

Ubi vero de pulchro dicebatur, si accipiatur prima ipsa supereminens pulchritudo, eadem vel saltem simillima respondebimus illorum, quæ jam de bono respondimus: sin autem pulchrum intelligatur decus aliquod in idea refulgens, objicietur non esse id in omnibus idem: item ejusmodi fulgorem esse posteriorem. At si non aliud, quam ipsa essentia pulchrum asseveretur, jam id est in ipsa essentia computatum. Verum si pulchrum, quantum ad nos intuentes pertinet, assumatur, propterea quod certa quadam nos condi-

611 τὸ ἐπιστίλβειν. Εἰ δὲ οὐκ ἄλλο τι τὸ καλὸν ἢ ἡ οὐσία αὐτὴ, ἐν τῇ οὐσίᾳ εἴρηται. Εἰ δὲ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὁρῶντας, τῷ τοιόνδε πάθος ποιεῖν ἐστι, τοῦτο τὸ ἐνεργεῖν κίνησις, καὶ εἰ πρὸς ἐκεῖνο ἡ ἐνέργεια, κίνησις. Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτοκίνησις, ὄψις οὖσα τοῦ ὄντος
B καὶ ἐνέργεια, ἀλλ' οὐχ ἕξις· ὥστε καὶ αὐτὴ ὑπὸ τὴν κίνησιν· εἰ δὲ βούλει, ὑπὸ τὴν στάσιν, ἢ καὶ ὑπ' ἄμφω· εἰ δὲ ὑπ' ἄμφω, ὡς μικτὸν, εἰ τοῦτο, ὕστερον τὸ μικτόν. Ὁ δὲ νοῦς ὂν νοοῦν, καὶ σύνθετον ἐκ πάντων, οὐχ ἕν τι τῶν γενῶν· καὶ ἔστιν ὁ ἀληθινὸς νοῦς ὂν μετὰ πάντων, καὶ ἤδη πάντα τὰ ὄντα· τὸ δὲ ὂν μόνον ψιλὸν εἰς γένος λαμβανόμενον στοιχεῖον αὐτοῦ. Δικαιοσύνη δὲ καὶ σωφροσύνη, καὶ
C ὅλως ἀρετὴ, ἐνέργειαί τινες νοῦ πᾶσαι. ὥστε οὐκ ἐν πρώτοις καὶ ὕστερα γένος καὶ εἴδη.

A Γένη δὴ ὄντα τὰ τέτταρα ταῦτα καὶ πρῶτα ἆρα καθ' αὐτὸ ἕκαστον εἴδη ποιεῖ; οἷον τὸ ὂν διαιροῖτο ἂν ἤδη ἐφ' ἑαυτοῦ ἄνευ τῶν ἄλλων, ἢ οὔ· ἐπειδὴ ἔξωθεν τοῦ γένους λαβεῖν δεῖ τὰς διαφορὰς, καὶ εἶναι μὲν τοῦ ὄντος διαφορὰς, ᾗ ὄν, οὐ μέντοι τὰς διαφορὰς αὐτό. Πόθεν οὖν ἕξει; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν οὐκ ὄντων. Εἰ δὴ ἐξ ὄντων, ἦν δὲ τὰ
B γένη τὰ τρία τὰ λοιπὰ, δηλονότι ἐκ τούτων, καὶ μετὰ τούτων, προστιθεμένων καὶ συνδυαζομένων, καὶ ἅμα γιγνομένων. Ἀλλὰ ἅμα γιγ-

1. ἐπιστίλβειν] Cod. Vat. ἀποστίλβειν.
2. τῷ τοιόνδε] Codd. Ciz. et Vat. τὸ pro τῷ.
4. αὐτοκίνησις] Cod. Mon. C. αὐτὸ κίνησις cum Marc. A.B. Prior horum comma interpositum habet.
7. ὂν νοοῦν] Cum marg. Ed. habet ὢν pro ὄν Cod. Vat. In Codd. Mon. C. Marc. A. est ὄν.
8. μετὰ πάντα] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. μετὰ πάντων. Quod recepi cum Ficino.
11. νοῦ πᾶσαι. ὥστε οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. οὖσαι πᾶσαι τοῦ νοῦ. ὥπτε οὐκ.
12. γένος] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. γένους.
13. δὴ ὄντα] Codd. Ciz. et Vat. δὲ ὄντα.
14. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτά.
15. διαφορὰς,] Cod. Ciz. διαφορὰς αὐτό.
17. ἐξ ὄντων] Cod. Vat. ἐξ ὄντων ὄντων.
18. δηλονότι] Codd. Ciz. et Vat. δῆλον ὅτι.
19. συνδυαζομένων] Codd. Ciz. Marc. A. συνδιαζομένων. Med. A. συνδιασωζομένων, ut legisse videtur Fic. Mox Marc. A. τοῦτο

tione afficiat, hunc ipsum afficiendi actum motum esse constabit. Atqui, et si ad illud dirigatur actus, similiter motus erit. Est et scientia ipse motus: quippe cum ipse sit entis aspectus, neque habitus sit, sed actus. Quapropter et ipsa sub motu similiter continebitur: ac, si vis, sub statu contineatur, vel etiam sub utrisque; sin autem sub utrisque, mistum aliquid erit: mistum vero posterius advenit. Intellectus autem est ens ipsum intelligens, ipsumque ex cunctis compositum, nec quiddam ex generibus unum. Nempe verus intellectus ens est una cum omnibus, jamque entia cuncta: ens autem si solum nudumque accipiatur, velut genus assumitur, intellectusque ipsius est elementum. Justitia vero et temperantia virtusque omnino, actus quidam intellectus omnes sunt. Quapropter non collocantur in primis, sed posteriora sunt genere, et tanquam species designantur.

XIX. *Ambigit hic multa: nihil ferme definit.*

Reliquum est inquirere, cum genera sint hæc quatuor atque prima, numquid quodlibet horum generum species procreet, velut si ens in se ipso seorsum ab aliis dividatur. Forte non ita, quoniam extra genus differentias oportet accipere, atque esse illas entis quidem, qua ens est, differentias, non tamen differentias id ipsum esse. Undenam igitur habebit? neque enim ex his, quæ non sunt entia. Quod si ex entibus, sunt autem reliqua genera duntaxat tria videlicet ab his accipiet, atque cum his adjunctis [simulque conservatis] societate inter se junctis et simul effectis. Verum hæc simul constituta, hoc utique,

νόμενα τοῦτο δὴ ἐποίει τὸ ἐκ πάντων. Πῶς οὖν τὰ ἄλλα ἐστὶ μετὰ τὸ ἐκ πάντων; καὶ πῶς γένη πάντα ὄντα εἴδη ποιεῖ; πῶς δὲ ἡ κίνησις εἴδη κινήσεως; καὶ ἡ στάσις καὶ τὰ ἄλλα; ἐπεὶ κἀκεῖνο δεῖ παραφυλάττειν, ὅπως μὴ ἀφανίζοιτο ἕκαστον ἐν τοῖς εἴδεσι, μηδ' αὖ τὸ γένος κατηγορούμενον ᾗ μόνον, ὡς ἐν ἐκείνοις θεωρούμενον, ἀλλ' ᾗ ἐκείνοις ἅμα καὶ ἐν αὑτῷ, καὶ μιγνύμενον αὖ καθαρὸν, καὶ μὴ μιγνύμενον ὑπάρχει, μηδ' ἄλλως συντελοῦν εἰς οὐσίαν αὐτὸ ἀπολλύῃ. Περὶ μὲν δὴ τούτων σκεπτέον. Ἐπεὶ δὲ ἔφαμεν τὸ ἐκ πάντων τῶν ὄντων νοῦν εἶναι ἕκαστον, πρὸ δὲ πάντων ὡς εἰδῶν καὶ μερῶν τὸ ὂν, καὶ τὴν οὐσίαν τιθέμεθα μήπω νοῦν εἶναι, τὸν ἤδη νοῦν ὕστερον λέγομεν εἶναι· καὶ δὴ ταύτην τὴν ἀπορίαν χρήσιμον πρὸς τὸ ζητούμενον ποιησώμεθα, καὶ οἷον παραδείγματι χρησάμενοι εἰς γνῶσιν τῶν λεγομένων αὐτοὺς ἐμβιβάζωμεν.

611 C D

Λάβωμεν οὖν τὸν μὲν εἶναι νοῦν, οὐδὲν ἐφαπτόμενον τῶν ἐν μέρει, οὐδ' ἐνεργοῦντα περὶ ὁτιοῦν, ἵνα μή τις νοῦς γίγνοιτο, ὥσπερ ἐπι-

612

1. ἔστι μετὰ] Cod. Vat. ἐστὶ μετὰ cum Marcc. et sic correxi.
3. κακεῖνο δεῖ] Cod. Med. B. κακεῖνο δή.
4. εἴδεσι] Ita Codd. Darm. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. εἴδεσιν.
5. ὡς ἐκείνοις] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ὡς ἐν ἐκείνοις. Quod recepi cum Ficino.
ib. ᾗ ἐκείνοις] Cod. Vat. ᾗ ἐκείνοις cum Marc. A. Correxi ᾗ.
6. ἐν αὑτῷ] Codd. Marc. A. Med. B. ἐν αὐτῷ. Quod recepimus.
7. ὑπάρχει] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ὑπάρχῃ. Et sic correxi.
ib. αὐτὸ ἀπολαύει] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτὸ, (ut emendavimus) iidem cum Mon. C. Ciz. Vat. ἀπολαύῃ. Cod. Med. A. ἀπολλύει, supra lin. ab al. m. ut Ed. Correxi cum Fic. ἀπολλύῃ.
8. νοῦν εἶναι] Codd. Darm. et Med. A. (hic in marg. ab al. m.) μήπω νοῦν εἶναι. Ego cum Fic. addidi μήπω.
11. ταῦτα τὴν] Codd., exceptis Darm. et Marc. B., omnes ταύτην τήν. Quos cum Fic. sequor.
ib. ποιησόμεθα] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ποιητώμεθα. Et sic correxi.
12. παραδείγματι] Ita Codd. omnes. Ed. παραδείγματα.
13. ἐμβιβάζομεν] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐκβιβάζομεν. Vat. ἐμβιβάζωμεν. Et hoc recipiendum fuit.
14. Λάβωμεν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. λάβομεν.
ib. ἐφαπτόμενον] Cod. Vat. ἐφαπτόμενοι (sic).
15. οὐδ' ἐνεργοῦντα] Cod. Vat. οὐδὲν ἐργοῦντα.

quod ex omnibus jam confecisse videntur. Quomodo igitur restant alia post illud, quod est ex cunctis? Et quomodo genera, cum omnia entia sint species, faciunt? Item quomodo motus species efficit motionis? atque status ipse aliaque similiter? Illud sane in primis est observandum, ne unumquodque confundatur in speciebus, neque rursus genus tantum sit prædicatum, tanquam in illis duntaxat consideratum: imo sit et in illis simul et in se ipso, et mistum rursus purum neque permistum, ne, si forte aliter conferat ad essentiam, se ipsum perdat. De his ergo considerare decet. Quoniam vero, quod ex omnibus constat entibus, intellectum esse diximus, et quemlibet intellectum, sed super species omnes et velut partes ens ipsum essentiamque posuimus, nondum tamen intellectum, merito eum, qui jam intellectus existit, posteriorem esse putamus. Atqui dubitationem ejusmodi tanquam ad quæsitum utilem adduxerimus: sic enim hoc ipso utentes velut exemplari quodam in cognitione eorum, quæ tractamus, efficacius penetrabimus.

XX. *Intellectus divinus ad ideas se habet quemadmodum ad propositiones suas geometria. Ille enim intellectus et existit hoc ipsum, quod in se est in actu, et dupliciter habet ideas, tum in actu simul cunctas ibi jam consistentes, tum in potentia singulas, ibi mox inter se distinguendas. Ideæ vicissim singulæ quidem hoc ipsum, quod in sua proprietate sunt, in actu sunt: in potentia vero sunt ipsum totum. Tum vero quod est ibi superius ad sequentia, quasi et genus est et causa. Qua igitur ratione genus est, illa est in potentia: qua vero est causa, illa rursus est in actu.*

Accipiamus igitur intellectum ipsum ita se habentem, ut nihil eorum, quæ in parte sunt, attingat, neque proprie circa aliquid agat, ne quidam intellectus evadat, sed ita se habeat, quemadmodum scientia ante species, quæ sunt

612 στήμη πρὸ τῶν ἐν μέρει εἰδῶν, καὶ ἡ ἐν εἴδει δὲ ἐπιστήμη πρὸ τῶν
ἐν αὐτῇ μερῶν. Πᾶσα μὲν οὐδὲν τῶν ἐν μέρει δύναμις πάντων, ἕκα-
στον δὲ ἐνεργείᾳ ἐκεῖνο, καὶ δυνάμει δὲ πάντα· καὶ ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου
B ὡσαύτως· αἱ μὲν ἐν εἴδει, αἳ ἐν τῇ ὅλῃ δυνάμει κεῖνται, αἱ δὴ τὸ ἐν
εἴδει λαβοῦσαι δυνάμει εἰσὶν ἡ ὅλη. Κατηγορεῖται γὰρ ἡ πᾶσα, οὐ
μόριον τῆς πάσης, αὐτήν γε μὴν δεῖ ἀκέραιον ἐφ' ἑαυτῆς εἶναι. Οὕτω
δὴ ἄλλως μὲν νοῦν τὸν ξύμπαντα εἰπεῖν εἶναι τῶν πρὸ τῶν καθ' ἕκα-
στον ἐνεργείᾳ ὄντων, ἄλλως δὲ ἑκάστους, ἑκάστους δὲ τοὺς μὲν ἐν
μέρει ἐκ πάντων πληρωθέντας, τὸν δὲ ἐπὶ πᾶσι νοῦν χορηγὸν μὲν
C τοῖς καθ' ἕκαστα, δύναμιν δὲ αὐτῶν εἶναι, καὶ ἔχειν ἐν τοῖς καθ'
ὅλου ἐκείνους, ἐκείνους τε αὖ, ἐν αὐτοῖς ἐν μέρει οὖσιν, ἔχειν τὸν
καθ' ὅλου, ὡς ἡ τὶς ἐπιστήμη τὴν ἐπιστήμην· καὶ εἶναι καὶ καθ' αὐ-
τὸν τὸν μέγαν νοῦν, καὶ ἑκάστους αὖ ἐν αὐτοῖς ὄντας, καὶ ἐμπεριέ-
χεσθαι αὐτοὺς ἐν μέρει τῷ ὅλῳ, καὶ τὸν ὅλον τοῖς ἐν μέρει, ἑκάστους
δὲ ἐφ' ἑαυτῶν καὶ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκεῖνον καὶ ἐν ἐκείνοις,
D καὶ ἐν ἐκείνῳ μὲν πάντας ἐφ' ἑαυτοῦ ὄντι δυνάμει, ἐνεργείᾳ ὄντι τὰ
πάντα ἅμα, δυνάμει δὲ ἕκαστον χωρὶς, τοὺς δ' αὖ ἐνεργείᾳ μὲν ὅ εἰσι,

1. καὶ εἰ ἐν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. ἡ pro εἰ. Sed Vat. literæ η punctum subscriptum habet. Verba ἐν εἴδει—πρὸ τῶν in Ciz. omissa sunt. Recepi ἡ pro εἰ.

4. ἐν τῇ ὅλῃ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ἐν τὴ ὕλη.

ib. αἱ δὲ τὸ] Cod. Ciz. εἰ pro αἱ, Marc. A.B. Mon. C. et Vat. δὴ pro δέ. Et sic cum Fic. scripsi. Marc. B. αἵ.

5. εἰσὶν ἡ ὅλη] Cod. Vat. εἰσὶν. ἡ ὕλη.

6. ἐφ' ἑαυτῆς] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐρ' αὐτῆς.

7. τῶν πρὸ] Cod. Mon. C. τὸν πρὸ cum Marc. A.

8. ἄλλως δὲ] Cod. Vat. ἄλλων δέ. In Med. A. ad h. v. in marg. ab al. m. notatum est: *aliter* ἑκάστου, ἑκάστους δέ. Vid. Annot.

9. δὲ ἐπὶ] Codd. Mon. Marc. A.C. Vat. δ' ἐπί. Posterior mox χωρηστὸν (sic).

10. ἐν τοῖς] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. (omisso αὖ) Vat. ἐν αὐτοῖς. Med. B. ἐν αὐτοῖς. Et sic correxi cum Fic.

12. ἡ τὶς] Cod. Vat. ἤτις.

13. μέγαν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ita exhibent, sed Ed. cum rell. μέγα.

ib. ὄντας] Cod. Vat. ὄντα.

14. ἑκάστους δὲ] Abest δὲ a Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat.

15. ἑαυτῶν] Cod. Darm. ἑαυτῷ.

ib. καὶ ἐν ἐκείνοις] Cod. Ciz. καὶ ἐν κειμένοις. Vat. καὶ ἐκει μένοις (sic).

17. τοὺς δ'] Cod. Vat. τοῖς δ'.

ib. ἐνεργείᾳ] Codd. Med. A. et Vat. ἐνεργεία, sed prior in marg. additum habet εἶναι.

in parte, atque etiam sicut scientia, quæ est in specie, super partes, quæ sunt in ea. Universa quidem scientia nihil est eorum, quæ sunt in parte, sed omnium est potestas: unumquodque vero suum quiddam est in actu, et potentia insuper omnia. atque in ipsa scientia, quæ universaliter se habet, similis conditio est. Jam vero hæ quidem in specie sunt, quæ in ipsa tota secundum potentiam collocantur: quæ quidem ipsum, quod est in specie, nactæ, secundum potentiam sunt ipsa tota. Prædicatur enim universa illa, neque universæ particula: ipsam tamen in se ipsa oportet integram simplicemque consistere. Sic itaque aliter quidem intellectum universum fas est dicere ipsum esse super omnia, quæ singulatim sunt in actu, et super intellectus ejusmodi, aliter autem singulos se habere: Singulos vero illos, qui sunt in parte cunctis impletos, intellectum vero in omnibus existentem suppeditare quidem singulis, eorumque esse potentiam, atque illos in suis universalibus continere, et illos vicissim in particularibus suis intellectum habere communem: quemadmodum scientia quædam scientiam ipsam habet. Tum vero magnum intellectum secundum se consistere, rursusque singulos in se ipsis existere, ipsosque, qui sunt in parte, in toto illo comprehendi, atque totum ipsum particularibus vicissim inesse, atque singulos tum in se ipsis, tum rursus in alio, et illum in se ipso rursumque in illis. Item in illo quidem omnes, in illo, inquam, in se existente, illos quidem ibi esse potentia, in illo videlicet, qui omnia simul sit in actu: potentia vero sit et unumquodque seorsum. Rursum illos actu quidem esse, quod sunt, esse vero et potentia totum. Quatenus enim hoc ipsum, quod dicuntur, existunt, actu sunt

612 δυνάμει δὲ τὸ ὅλον. Καθ' ὅσον μὲν γὰρ τοῦτο, ὃ λέγονται, εἰσὶν, ἐνεργείᾳ εἰσὶν ἐκεῖνο, ὃ λέγονται. ᾗ δ' ἐν γένει ἐκείνῳ, δυνάμει ἐκεῖνο· ὁ δ' αὖ ᾗ μὲν γένος δύναμις πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν, καὶ οὐδὲν ἐνεργείᾳ ἐκείνων, ἀλλὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἥσυχα· ᾗ δὲ ὅ ἐστι πρὸ τῶν εἰδῶν ἐνεργείᾳ τῶν οὐ καθ' ἕκαστα. Δεῖ δὴ εἴπερ ἐνεργείᾳ ἔσονται, οἷον ἐν εἴδει τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν αἰτίαν γίγνεσθαι. E

613 Πῶς οὖν μένων αὐτὸς ἓν τῷ λόγῳ τὰ ἐν μέρει ποιεῖ; τοῦτο δὲ ταὐτὸν, πῶς ἐκ τῶν τεττάρων ἐκείνων τὰ λεγόμενα ἐφεξῆς; ὅρα τοίνυν ἐν τούτῳ μεγάλῳ νῷ καὶ ἀμηχάνῳ, οὐ πολυλάλῳ, ἀλλὰ πολύνῳ νῷ, τῷ πάντα νῷ καὶ ὅλῳ, καὶ οὐ μέρει, οὐδέ τινι νῷ, ὅπως ἔνι τὰ πάντα ἐξ αὐτοῦ. Ἀριθμὸν δὴ πάντως ἔχει, ἐν τούτοις οἷς ὁρᾷ καὶ ἔστι δὲ ἓν καὶ πολλὰ, καὶ ταῦτα δὲ δυνάμεις, καὶ θαυμασταὶ δυνάμεις, οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἅτε καθαραὶ οὖσαι, μέγισταί εἰσι, καὶ οἷον σφριγῶσαι καὶ ἀληθῶς δυνάμεις, οὐ τὸ μέχρι τινὸς ἔχουσαι, ἄπειροι τοίνυν καὶ ἀπειρία καὶ τὸ μέγα. Τοῦτο τοίνυν τὸ μέγα σὺν τῷ ἐν αὐτῷ καλῷ τῆς οὐσίας, καὶ τῇ περὶ αὐτὸ ἀγλαΐᾳ, καὶ τῷ φωτὶ, ὡς B

1. τοῦτο ὁ] Cod. Vat. omittit ὅ.
2. ᾗ δ' ἐν] Cod. Ciz. ἢ δ' ἐν.
ib. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐκεῖνο.
4. ἐνεργείᾳ ἐκείνων] Cod. Med. B. ἐνεργείαι ἐκείνων.
5. ἐνεργείᾳ τῶν] Cod. Med. A. in marg. ab al. m.: *aliter* ἐνέργεια.
6. οἷον ἐν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. οἱ ἐν.
7. τὰ ἐν] Cod. Med. B. τὸ ἐν.
8. ἐκείνων] Abest a Cod. Vat.
9. καὶ ἀμηχάνῳ—πολύνῳ νῷ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
11. πάντως] Cod. Ciz. πάντων.
15. καὶ ἀπειρία] Cod. Ciz. καὶ ἡ ἀπειρία.
16. περὶ αὐτὸ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

illud, quod et dicuntur: quatenus autem in genere illo sunt, potentia illud esse constat. Illud autem, qua ratione genus est, potentiam esse omnium, quæ sub ipsa sunt, specierum, neque quicquam actu illorum, sed omnia in eo velut clam atque quiete. Qua vero ratione est id, quod est in actu ante species, esse actum eorum, quæ non singulatim duntaxat se habent. Oportet utique, si modo in actu futura sint velut in specie, actum ipsum ab illo pendentem hujus ipsius causam esse.

XXI. *Intellectus primus dum se intelligendo omnia inter se discernit, ibidem numerum patefacit, per virtutem immensam declarat magnitudinem, per intelligentiæ claritatem aperit qualitatem.*

Patent igitur ibidem qualitates atque figuræ, ac per ipsam alteritatem differentiæ qualitatum figurarumque et omnium, per identitatem quoque communio. Cum vero contineat omnia per modum naturæ suæ, hæc vero sit prima essentia viva intellectualisque, merito, quæ intus intelliguntur, non sunt figmenta, sed existentia prorsus viva, intellectualia singulatim. Denique sicut se habet generationis motus ad naturam genitalem, ita ratio argumentatrix ad intellectum. Motus enim generationis contendit ad membra paulatim generanda, quæ simul et seminaria virtute sunt cuncta: similiter ratio argumentando quærit entia, quæ simul omnia semper sunt in mente nunquam argumentante. Sicut autem apud rationem perpetua inquisitio non habentis signum est, sic penes mentem, nihil inquirere argumentum etiam omnia possidentis.

Quo igitur modo intellectus ipse, dum permanet unum, ipsa ratione efficit, quæ sunt in parte? Id vero idem est, perinde ac si, quæratur, quomodo ex quatuor illis ea, quæ dicuntur deinceps, efficiantur. Age jam contemplare in mente hac magna et prorsus inestimabili, non multiloqua quidem mente, sed multimente, multaque intelligente: quæ quidem per omnia sit mens, mensque tota. Nec sane ex parte, nec mens quædam. Contemplare, inquam, quo pacto illic ex ipsa omnia insunt. Numerum quidem prorsus habet in illis, quæ contuetur, unumque est et multa: multa, inquam, id est, vires plurimæ, viresque mirabiles, nulla ex parte debiles, sed, utpote quæ puræ sint, maximæ sunt, vigen-

613 ἐν νῷ ὄντα ἰδὼν, ὁρᾷς καὶ τὸ ποιὸν ἤδη ἐπανθοῦν. Μετὰ δὲ τοῦ
C συνεχοῦς τῆς ἐνεργείας μέγεθος προφαινόμενον τῇ σῇ προσβολῇ, ἐν
ἡσύχῳ κείμενον. Ἑνὸς δὲ καὶ δύο ὄντων καὶ τριῶν, καὶ τὸ μέγεθος
τρίτον ὂν, καὶ τὸ ποσὸν πᾶν. Τοῦ δὲ ποσοῦ ἐνορωμένου καὶ τοῦ
ποιοῦ, καὶ ἄμφω εἰς ἓν ἰόντων καὶ οἷον γινομένων, καὶ σχῆμα ὅρα, 5
D εἰσπίπτοντος δὲ τοῦ θατέρου, καὶ διαιροῦντος καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ
ποιὸν, σχημάτων τε διαφοραὶ, καὶ ποιότητες ἄλλαι· καὶ ταυτότης
μὲν συνοῦσα ἰσότητα ποιεῖ εἶναι, ἑτερότης δὲ ἀνισότητα ἐν ποσῷ, ἔν
τε ἀριθμῷ, ἔν τε μεγέθει, ἐξ ὧν καὶ κύκλος καὶ τετράγωνα, καὶ τὰ
ἐξ ἀνίσων σχήματα, ἀριθμούς τε ὁμοίους καὶ ἀνομοίους, περιττούς 10
τε καὶ ἀρτίους· οὖσα γὰρ ἔννους ζωὴ καὶ ἐνέργεια οὐκ ἀτελὴς, οὐδὲν
E παραλείπει ὧν εὑρίσκομεν νῦν, νοερὸν ἔργον ὄν, ἀλλὰ πάντα ἔχει ἐν
τῇ αὐτῆς δυνάμει, ὄντα αὐτὰ ἔχουσα καὶ ὡς ἂν νοῦς ἔχοι. Ἔχει δὲ
νοῦς ὡς ἐν νοήσει· νοήσει δὲ, οὐ τῇ ἐν διεξόδῳ· παραλέλειπται δὲ
οὐδὲν τῶν ὅσα λόγοι, ἀλλ᾽ ἔστιν εἷς οἷον λόγος, μέγας, τέλειος, 15
πάντας περιέχων, ἀπὸ τῶν πρώτων αὑτοῦ ἐπεξιὼν, μᾶλλον δὲ ἀεὶ
F ἐπεξελθὼν, ὥστε μηδέποτε τὸ ἐπεξιέναι ἀληθὲς εἶναι· ὅλως γὰρ παν-
ταχοῦ ὅσα ἄν τις ἐκ λογισμοῦ λάβοι ἐν τῇ φύσει ὄντα, ταῦτα εὑρή-

4. τρίτον] Ita Cod. Vat. In Darm. Marc. A.B. est τριττὸν, in Ed. et rell. τριπτόν.
5. ὁρᾷς] Codd. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Marc. A. Vat. ὅρα: i. e. *adspice, vide.* Quod recepimus.
6. θατέρου] Cod. Vat. ἑτέρου.
7. ποιότητες] Cod. Mon. C. ποιότητος.
8. ἓν τε ἀριθμῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἄτε ἀριθμῷ.
11. τε καὶ ἀρτίους] καὶ, quod omissum est in Ed., habent, excepto Darm., Codd. omnes.
ib. ἔννους] Cod. Vat. εὔνους. In seqq. Marc. A. omittit νῦν.
13. τῇ αὐτῆς] Codd. Marc. A. Med. B. Vat. τῇ αὐτῆς.
ib. ὄντα αὐτὰ] Cod. Med. B. omittit αὐτά.
ib. καὶ ὡς] Abest καὶ a Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat.
ib. ἔχοι.] Cod. Vat. ἔχῃ.
ib. Ἔχει] Cod. Ciz. ἔχοι.
14. ἐν διεξόδῳ] Cod. Vat. ἐξόδῳ, omisso ἐν. Marc. A. item omittit ἐν.
15. εἷς οἷον] Codd., præter Darm., omnes εἷς οἷον. Quod recipiendum fuit.

tesque ad summum, et re vera potentiæ, nec ad certum usque terminum duntaxat potentes: igitur infinitæ, atque ipsa infinitas, et ipsa penitus magnitudo. Hoc itaque magnum una cum essentiæ pulchritudine, suoque splendore ac lumine, quæ sunt in mente conspiciens, perspicis et ipsum quale jam ibi florescens. Præterea, una cum actionis continuitate, intueris et magnitudinem tuo conspectui emicantem, et in sede quietissima sitam. Cum vero ibi sit unum ac duo, itemque tria, magnitudo occurrit ut tertium similiterque omne quantum. Item, cum quantum illic et quale inspiciatur, et ambo in unum confluant, et quasi fiant, merito figuram illic intueris rursus, quia ipsum alterum intrinsecus incidit, dividitque et quantum et quale, ideirco differentiæ figurarum et aliæ qualitates exoriuntur. Tum vero identitas quidem ibi conspirans introducit æqualitatem, alteritas autem inæqualitatem in quanto, et in numero, ac prorsus in magnitudine, ex quibus circulos et quadrangulos et figuras ex inæqualibus constitutas: numeros item similes dissimilesque et impares atque pares. Cum enim intellectualis ibi sit vita et actus nunquam ulla ex parte deficiens, merito nihil extra se relinquit eorum, quæ nunc invenimus, nullum, inquam, quod sit opus intellectuale, relinquit, sed omnia sua potentia continet, hæc ipsa videlicet tanquam essentia possidens, eoque pacto, quo possideat intellectus. Intellectus autem intelligentia possidet, intelligentia, inquam, non discurrente. Jam vero nihil prætermissum est eorum, quæ sunt rationes, sed est velut ratio una, ingens, perfecta, omnes continens rationes, a primis utique suis ordine proficiscens, imo vero perfecta jam semper, adeo ut nunquam ibi verum sit, mentem discurrere. Nempe quotcunque passim aliquis in natura existentia argumenta-

σει ἐν νῷ ἄνευ λογισμοῦ ὄντα, ὥστε νομίζειν τὸ ὂν νοῦν λελογισμένον οὕτω ποιῆσαι, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν λόγων τῶν τὰ ζῶα ποιούντων. Ὡς γὰρ ἂν ὁ ἀκριβέστατος νοῦς λογίσαιτο ὡς ἄριστα, οὕτως ἔχει πάντα ἐν τοῖς λόγοις πρὸ λογισμοῦ οὖσι. Τί χρὴ προσδοκᾶν ἐν τοῖς πρὸ φύσεως καὶ τῶν λόγων τῶν ἐν αὐτῇ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἶναι; ἐν οἷς γὰρ ἡ οὐσία οὐκ ἄλλο τι ἢ νοῦς, καὶ οὐκ ἐπακτὸν οὔτε τὸ ὂν, αὐτοῖς οὔτε ὁ νοῦς, ἀμογητὶ ἂν εἴη ἄριστα ἔχον, εἴπερ κατὰ νοῦν κείσεται. Καὶ τοῦτο ὂν, ὃ θέλει νοῦς καὶ ἔστι, διὸ καὶ ἀληθινὸν καὶ πρῶτον. Εἰ γὰρ παρ' ἄλλου, ἐκεῖνο νοῦς· σχημάτων δὴ πάντων ὀφθέντων ἐν τῷ ὄντι, καὶ ποιότητος ἁπάσης, ἦν γὰρ οὐ τὶς, οὐδὲ γὰρ ἦν εἶναι μίαν τῆς θατέρου φύσεως ἐνούσης, ἀλλὰ μία καὶ πολλαί· καὶ γὰρ ταυτότης ἦν, ἓν δὲ καὶ πολλὰ, καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ τοιοῦτον ὂν, ὥστε ἐν πᾶσιν εἴδεσι τὸ ἓν καὶ πολλὰ μεγέθη διάφορα καὶ σχήματα διάφορα καὶ ποιότητες διάφοροι. Οὐ γὰρ ἦν, οὐδὲ θεμιτὸν ἦν παραλελεῖφθαι οὐδέν· τέλειον γὰρ ἐκεῖ τὸ πᾶν, ἢ οὐκ ἂν ἦν πᾶν. Καὶ ζωῆς ἐπιθεούσης, μᾶλλον δὲ συνούσης πανταχοῦ, πάντα ἐξ ἀνάγκης ζῶα ἐγίγνετο, καὶ ἦν καὶ σώματα, ὕλης καὶ ποιότητος ὄντων· γενομένων δὲ πάντων ἀεὶ καὶ μενόντων, καὶ ἐν τῷ εἶναι αἰῶνι περιληφθέντων, χωρὶς μὲν ἕκαστον ὅ ἐστιν ὄντων, ὁμοῦ δ' αὖ ἐν ἑνὶ ὄντων,

613 G B C

1. ἐν ᾧ] Codd. Mon. C. Marc. A. Ciz. et Vat. ἐν νῷ. Marc. B. ἐνῷ. Illud recepi.
ib. λελογισμένον] Cod. Vat. λεγόμενον.
3. ἀκριβέστατος] Cod. Med. A. ἀκ . . . (sic).
ib. νοῦς λογίσαιτο] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. λογισμὸς λογίσαιτο.
4. λογισμοῦ] Cod. Vat. συλλογισμοῦ.
ib. Τί χρὴ] Ita Codd. Vat. et Mon. C. Sed Ed. cum rell. τὸ χρή. Nos cum Fic. ex Codd. illis locum correximus.
6. τὸ ὄν] Codd. Ciz. Vat. περὶ τὸ ὄν.
7. ἔχον] Cod. Vat. ἔχων.
8. ὂν, ὃ θέλει νοῦς] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ὂν ὁ θέλει, νοῦς.
11. μία καὶ πολλαί·] Cod. Vat. μία, καὶ πολλά.
13. μεγέθη] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. μεγέθη δή.
18. ἀεὶ καὶ] Cod. Ciz. καὶ ἀεί.

tione perceperit, inveniet eadem in mente absque argumentatione consistere, adeo ut existimare liceat ens ipsum, mentem sic argumentantem facere: velut et in rationibus evenit, quæ animalia procreant. Quemadmodum enim acerrimus intellectus quam optime argumentabitur, ita se habent omnia in rationibus argumentationem omnem antecedentibus. Quidnam igitur in formis illis superioribus esse putandum est, quæ et naturam ipsam et rationes omnes naturæ insitas antecedunt? In quibus enim essentia nihil aliud est, quam intellectus, neque adventitium eis est, vel ens, vel intellectus facile admodum res ipsa optime sese habet, siquidem secundum mentem ad votum ibi sunt omnia: idque ens quod et vult intellectus atque existit, ideoque verum atque primum. Si enim ab alio ente dependeat, illud erit potius intellectus. Cum igitur in ipso ente figuræ omnes appareant, et qualitas universa: non enim qualitas ibi duntaxat quædam est: nam neque fieri poterat, ut esset unica: ubi inesset alteritas, sed enim multæ sunt, atque una, nam illic etiam est identitas, cum, inquam, ens ipsum sit unum atque multa, idque tale protinus ab initio, adeo ut in omnibus speciebus unum similiter sit et multa, magnitudines differentes, differentes figuræ, differentes et qualitates. Neque enim possibile, neque fas erat, esse illic aliquid prætermissum: perfectum namque ibi est universum, alioquin universum minime foret. Cum, inquam, vita undique illic concurrat, imo vero simul existat ubique, nimirum omnia ex necessitate viventia et quodammodo animalia provenerunt. Nam neque deerant corpora, cum et materia et qualitas non deessent: atqui cum facta jam sint omnia semper, atque permaneant, ipsoque suo esse in æternitate comprehendatur, sitque unumquodque hoc ipsum quod est, seorsum,

614 ἡ πάντων ἐν ἑνὶ ὄντων οἷον συμπλοκὴ καὶ σύνθεσις νοῦς ἐστι· καὶ ἔχων μὲν τὰ ὄντα ἐν αὐτῷ ζῶον ἐστὶ παντελὲς, καὶ ὅ ἐστι ζῶον· τῷ δ' ἐξ αὐτοῦ ὄντι παρέχων ἑαυτὸν ὁρᾶσθαι, νοητὸν γενόμενος ἐκείνῳ, δίδωσιν ὀρθῶς λέγεσθαι.

A Καὶ ἠνιγμένον Πλάτωνι, τὸ ἧπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας ἐν τῷ παντελεῖ ζώῳ, οἵαί τε ἔνεισι καὶ ὅσαι, καθορᾷ· ἐπεὶ καὶ ψυχὴ μετὰ νοῦν, καθ' ὅσον ψυχὴ ἔχουσα ἐν αὑτῇ, ἐν τῷ πρὸ αὑτῆς βέλτιον καθορᾷ. Καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν ἔχων ἐν τῷ πρὸ αὐτοῦ βέλτιον καθορᾷ. Ἐν μὲν γὰρ αὐτῷ καθορᾷ μόνον· ἐν δὲ τῷ πρὸ αὐτοῦ καὶ καθορᾷ ὅτι καθ-
B ορᾷ. Ὁ δὴ νοῦς οὗτος, ὃν φαμεν καθορᾶν, οὐκ ἀπαλλαγεὶς τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐξ αὐτοῦ ὢν, ἅτε ὢν ἐξ ἑνὸς πολλὰ, καὶ τὴν τοῦ θατέρου φύσιν συνοῦσαν ἔχων εἰς πολλὰ γίγνεται. Εἷς δὲ νοῦς καὶ πολλὰ ὢν καὶ τὰ πολλὰ νοῦς ποιεῖ ἐξ ἀνάγκης τῆς τοιαύτης. Ὅλως δὲ οὐκ ἔστι τὸ ἓν ἀριθμῷ λαβεῖν καὶ ἄτομον· ὅτι γὰρ ἂν λάβῃς, εἶδος, ἄνευ γὰρ ὕλης. Διὸ καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ Πλάτων εἰς ἄπειρά φησι

1. ἡ πάντων] Marc. A.B. ἡ pro ἧ. Et sic correxi.
2. ἐν αὐτῷ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῷ. Quod recepimus.
3. ἐκεῖνον] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἐκείνῳ, ut legit Fic. et nos restituimus.
5. ἠνιγμένος] Codd. Marc. A. Ciz. et Vat. ἠνιγμένως. Mon. C. ἠνιεγμένως. Med. B. ἠνιεμένως. Correxi ἠνιγμένον, ut supra IV. 3. 12. p. 381. F.
ib. ἥπερ] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἧπερ. Quod recepi. Marg. Ed. ἥπερ.
7. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A.B. Marc. A. ἐν αὑτῇ. Quod recepimus.
8. Καὶ—βέλτιον καθορᾷ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. ἔχων ἐν] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. post ἔχων habet ἐν ἑαυτῷ.
ib. πρὸ αὐτοῦ] Codd. Med. A. (a pr. m.) Vat. πρὸ αὐτῆς. Scripsi αὐτοῦ.
9. γὰρ αὐτῷ] Codd. Med. A.B. Vat. Marc. A. γαρ αὐτῶ. Et sic correxi.
10. ὃν φαμεν] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ὃν φαμέν.
11. θατέρου] Codd. Ciz. et Vat. ἑτέρου.
12. εἷς πολλὰ] Ita Codd. Ciz. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A. Vat. Rell. cum Ed. εἰς πολλά.
13. τὰ πολλὰ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. τοὺς πολλούς.
14. ἓν ἀριθμῷ] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent ἕν pro ἓν Codd., præter Darm., omnes. Quare correxi.
ib. λάβῃς] Codd. Ciz. et Vat. λάβοις.

rursumque simul sint in uno, certe ipsa omnium in uno existentium velut conspiratio atque constitutio ipse est intellectus, qui, habens quidem entia in se ipso, vivens est, et animal per omnia penitus absolutum, atque hoc ipsum, quod est vivens: exhibens vero ei, quod est ex ipso, se videndum, ideoque illi factum intelligibile, dat interim, ut et tale recte dicatur.

XXII. *Prima essentia ex se viva nominatur ipsum vivens ipsumque animal: hujus actus in se reflexus appellatur intellectus, qui in hac ipsa substantia sui viva tot ideas inspicit, quot species fabricaturus est in mundo.*

Sensus in se quidem sentit tantum, in imaginatione vero persentit insuper se sentire. Similiter imaginatio imaginatur in se: in ratione imaginari se percipit. Ratio in se argumentatur: in intellectu animadvertit argumentari. Intellectus noster in se intelligit, in divino intelligentiam suam animadvertit: divinus in sua essentia viva possidet et invenit omnia. Est autem vivens hæc essentia uniformis simul et omniformis: ideoque mundus hic inde talis intelligitur, atque generatur. Sunt vero ibi formæ rerum usque ad species ultimas tantum multiplicatæ: in anima vero mundi inde nata multiplicatæ magis, maxime vero in natura genitali, quæ hujus animæ postremum est. Omnes quidem ideas appellat hic intellectus, generalem vero animarum ideam nominat, tum intellectum, tum etiam animam: quatenus sursum aspicit vel deorsum, similiterque animam nostram triplici ratione dignam censet triplici cognomento. (Platonem æque ac Plotinum in his placitis amplectendis errasse, docere studet Tiedemann. in libro: Geist der speculativen Philosophie III. p. 420. sq.)

Plato igitur hoc his verbis, quamvis obscuris, significavit: intellectus ideas in ipso vivente universo existentes videns, et quales et quot sint, intuetur: quando quidem anima etiam post intellectum, quantum anima est in se ipsa possidens, in eo tamen, quod est super ipsam, melius suspicit. Atqui et intellectus noster in se similiter habens, in superiore interim perfectius contemplatur: nam in se quidem inspicit solum: at in superiore respicit insuper se inspicere. Pro-

κατακερματίζεσθαι τὴν οὐσίαν. Ἕως μὲν γὰρ εἰς ἄλλο εἶδος οἷον ἐκ γένους, οὔπω ἄπειρον. Περατοῦται γὰρ τοῖς γεννηθεῖσιν εἴδεσι, τὸ δ' ἔσχατον εἶδος, ὃ μὴ διαιρεῖται εἰς εἴδη, μᾶλλον ἄπειρον. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τότε δὲ ἤδη εἰς τὸ ἄπειρον μεθέντα ἐᾶν χαίρειν. Ἀλλ' ὅσον μὲν ἐπ' αὐτοῖς ἄπειρα· τῷ δὲ ἑνὶ περιληφθέντα εἰς ἀριθμὸν ἔρχεται ἤδη. Νοῦς μὲν οὖν ἔχει τὸ μεθ' ἑαυτὸν, ψυχὴν, ὥστε ἐν ἀριθμῷ εἶναι καὶ ψυχὴν, μέχρι τοῦ ἐσχάτου αὐτῆς, τὸ δὲ ἔσχατον αὐτῆς ἤδη ἄπειρον παντάπασι. Καὶ ἔστι νοῦς μὲν ὁ τοιοῦτος μέρος, καίπερ τὰ πάντα ἔχων, καὶ ὁ πᾶς, καὶ οἱ αὐτοῦ μέρη ἐνεργείᾳ ὄντος αὐτοῦ ὄντες μέρος· ψυχὴ δὲ μέρος μέρους, ἀλλ' ὡς ἐνεργείᾳ ἐξ αὐτοῦ. Ὅτε μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖ τὰ ἐνεργούμενα, οἱ ἄλλοι νοῖ, ὅτε δὲ ἐξ αὐτοῦ, ψυχή· ψυχῆς δὲ ἐνεργούσης ὡς γένους ἢ εἴδους αἱ ἄλλαι ψυχαὶ ὡς εἴδη, καὶ τούτων αἱ ἐνέργειαι διτταί. Ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἄνω νοῦς· ἡ δὲ πρὸς τὸ κάτω αἱ ἄλλαι δυνάμεις κατὰ λόγον, ἡ δὲ ἐσχάτη, ὕλης ἤδη ἐφαπτομένη καὶ μορφοῦσα, καὶ τὸ κάτω αὐτῆς τὸ ἄλλο πᾶν οὐ κωλύει εἶναι ἄνω· ἢ καὶ τὸ κάτω λεγόμενον αὐτῆς ἴνδαλμά ἐστιν αὐτῆς, οὐκ ἀποτετμημένον δὲ, ἀλλ' ὡς τὰ ἐν τοῖς

615 Λ Β C

1. Ἕως] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m., ἴσως.
2. οὔπω] Cod. Med. B. οὔτω.
4. δὲ ἤδη] Cod. Vat. δύο ἤδη. Idem τμηθέντα pro μεθέντα.
ib. ἐᾶν—περιληφθέντα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
5. ἔρχεται ἤδη] Codd. Med. A.B. (ille a pr. m.) ἔρχεται εἴδεσι. Proximum οὖν omittit Marc. A.
6. ὥστε ἐν] Cod. Ciz. τὸ ἕν. Marg. Ed. ὥστε ἕν.
9. ὄντος] Cod. Vat. ὄντες.
10. ἀλλ' ὡς ἐνεργείᾳ] Cod. Vat. ἄλλως. Idem cum Ciz. Marc. A. ἐνέργεια.
11. μὲν γὰρ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. omittunt γάρ. Paulo ante Med. A. a pr. m. ἐξ αὐτῆς.
12. ὡς γένος] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes ὡς γένους. Et sic correxi.
13. ὡς εἴδη] Codd. Ciz. et Vat. εἰς εἴδη.
ib. μὲν γὰρ] Abest γάρ a Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr.) B. Vat.
15. ὕλης ἤδη] Cod. Vat. ὕλης εἴδη.
16. τὸ ἄλλο—λεγόμενον αὐτῆς] Desunt hæc in Cod. Ciz.

fecto intellectus hic, quem ideas dicimus contemplari, a suo quodam superiore minime segregatus, ex ipso quidem existens, utpote qui ex uno sit multa, alteritatis naturam comitem habens, unus evadit multa. Cum igitur unus intellectus sit et multa, nimirum ex hujusmodi quadam necessitate multa, similiter et intellectus facit, atque vicissim. Omnino vero non licet illic invenire unum aliquid numero, quale dicitur individuum. Quicquid enim illic acceperis, occurret, ut species: est enim absque materia. Quapropter id Plato obscuris involvens ait: essentiam discerpi per infinita deductam. Quatenus enim velut ex genere in aliam proceditur speciem nondum accidit infinitum. Quod enim ita procedit, speciebus genitis terminatur: species vero postrema, quæ in species non dividitur, magis est infinita. Atque hoc illud est, quod dicitur a Platone: oportet eum, qui jam prope venit ad singula, ea infinitati concedere atque dimittere. Sed hæc quidem singula quantum in se sunt, nimirum sunt infinita: quantum vero uno quodam comprehenduntur, in numerum quendam conveniunt speciebus. Intellectus igitur habet, quod post se ipsum, animam: quo fit, ut anima etiam in quodam numero sit, usque ad id, quod ipsius est ultimum. Hoc autem ipsius ultimum jam est penitus infinitum: jam vero ejusmodi intellectus pars existit, quamvis habeat omnia, ipseque sit omnis, et qui ipsius sunt partes, ipsius videlicet existentis actu partes existunt: anima vero pars est partis, sed tanquam actu ex ipso dependens. Quando enim ille in se ipso agit, hæc ipsa ejus acta alii sunt intellectus: quando vero ex se ipso quasi exterius agit, extat anima. Proinde quando anima tanquam genus aut species agit, aliæ extant animæ tanquam species, atque harum duo sunt actus. Nempe actus ad id, quod superius est, directus est intellectus: actus autem ad inferius inclinatus, alias declarat vires secundum rationem se habentes: vigor denique ultimus, materiam jam attrectat atque format. Atqui

615
D κατόπτροις, ἕως ἂν τὸ ἀρχέτυπον παρῇ ἔξω. Δεῖ δὲ λαβεῖν, πῶς τὸ ἔξω, καὶ μέχρι τοῦ πρὸ τοῦ εἰδώλου, ὁ νοητὸς κόσμος ἅπας τέλεος ἐκ πάντων νοητῶν, ὥσπερ ὅδε μίμημα ὢν ἐκείνου, καθ' ὅσον οἷόν τε ἀποσώζειν εἰκόνα ζώου ζῶον αὐτό· ὡς τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ ἐν ὕδατι φάντασμα, τοῦ πρὸ ὕδατος καὶ γραφῆς δοκοῦντος εἶναι, τὸ δὲ μίμημα 5
τὸ ἐν γραφῇ καὶ ὕδατι, οὐ τοῦ συναμφοτέρου, ἀλλὰ τοῦ ἑτέρου τοῦ
E μορφωθέντος ὑπὸ θατέρου. νοητοῦ τοίνυν εἰκὼν ἔχουσα ἰνδάλματα, οὐ τοῦ πεποιηκότος, ἀλλὰ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ πεποιηκότι, ὧν καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλο πᾶν ζῶον· ζῶον δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὸ πεποιηκὸς, ἄλλως ἑκάτερον, καὶ ἄμφω ἐν νοητῷ. 10

1. Δεῖ δὲ—ἔξω] Desunt hæc in Cod. Vat. 2. τοῦ πρὸ τοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. ita; sed rell. cum Ed. τοῦ πρότου. 4. ὥστε γεγραμμένον] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. τὸ pro τε. Quod recepi. 10. ἄλλως] Cod. Ciz. ἀλλ' ὡς.

quod animæ postremum est, reliquum universum non prohibet in gradu superno consistere. Forsan vero et quod animæ infimum appellatur, est ipsius imago, neque inde sejuncta: sed quemadmodum imagines in speculis apparentes, quamdiu principale exemplar adstat extrinsecus. Sed operæ pretium est considerare, quomodo tale quiddam extrinsecus esse dicatur. Profecto usque ad illud, quod proxime est super animæ simulachrum, intelligibilis mundus est totus omnino perfectus, ex cunctis intelligibilibus constitutus, quemadmodum ferme se habet hic mundus imitatio quædam illius, quoad servare potest imaginem viventis illius vivens. Sicut similitudo quædam apparens vel in pictura vel aqua, illius videlicet, quod super aquam picturamque esse videtur. Proinde imitatio in pictura vel aqua, non utriusque simul imitatio est, sed alterius duntaxat, quod formatum est ab altero. Intelligibilis itaque mundi imago similitudines quasdam habet, non quidem effectoris illius, sed eorum potius, quæ in effectore comprehenduntur, ex quorum numero est et homo, et quodvis aliud animal: vivens quidem animalque est et hoc et effector, sed aliter atque aliter: et ambo in intelligibili mundo consistunt.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Γ.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER III.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΩΝ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ, ΤΡΙΤΟΝ.

De generibus entis.

ΠΕΡΙ μὲν τῆς οὐσίας ὅπη δοκεῖ καὶ ὡς συμφώνως ἂν ἔχοι πρὸς τὴν 616
τοῦ Πλάτωνος δόξαν, εἴρηται. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τῆς ἑτέρας φύσεως
ἐπισκέψασθαι, πότερα τὰ αὐτὰ γένη θετέον ἅπερ κακεῖ ἐθέμεθα, ἢ
πλείω ἐνταῦθα πρὸς ἐκείνοις ἄλλα τιθέντας, ἢ ὅλως ἕτερα; ἢ τὰ μὲν Β
ὡς ἐκεῖ, τὰ δ' ἄλλως; δεῖ μέντοι τὸ ταὐτὰ ἀναλογίᾳ καὶ ὁμωνυμίᾳ
λαμβάνειν. Τοῦτο δὲ φανήσεται γνωσθέντων. Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν ἥδε·
ἐπειδὴ περὶ τῶν αἰσθητῶν ὁ λόγος ἡμῖν, πᾶν δὲ τὸ αἰσθητὸν τῷδε
τῷ κόσμῳ περιείληπται, περὶ τοῦ κόσμου ἀναγκαῖον ἂν εἴη ζητεῖν,

7. γενῶν] Cod. Vat. γενῶν γενῶν.
ib. τρίτον] Cod. Darm. omittit τρίτον. Vat. habet τρίτον βιβλίον. Marc. A. inscriptione caret.
13. τὸ ταὐτὰ] Cod. Vat. τὸ ταῦτα et versa pagina τὸ ταὐτά.
16. ὡς κόσμῳ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. τῷ κόσμῳ. Et sic correxi cum Fic.

1. *Sicut in mundo intelligibili, ita in hoc sensibili ponenda sunt genera rerum quinque, nec tamen sub uno genere componenda. Nec putandum genera hæc una cum superioribus illis in eadem natura congruere, quamvis quadam proportione conveniant. Nec animæ intellectualis substantia est sub inferioribus generibus collocanda.*

DICTUM jam est de essentia, et quid nobis potissimum videatur, et quomodo sententiæ Platonicæ sit consentaneum: oportet vero deinceps de altera natura considerare: numquid eadem hic genera, quæ et ibi ponere debeamus, an hic plura ultra illa insuper alia quædam asseverantes? An omnino hic atque ibi diversa? An forte alia quidem hic, sicut et ibi, alia vero aliter sint ponenda? Oportet tamen quando eadem hic et ibi ponimus, sic accipere, ac si æquivoce et per analogiam, id est proportionalem quandam similitudinem, ita dicamus. Id autem tunc demum clarius apparebit, quando hæc ipsa singulatim

διαιροῦντας τὴν φύσιν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὧν ἐστι διαιροῦντας κατὰ γένη
C θεῖναι· ὥσπερ ἂν εἰ τὴν φωνὴν διηρούμεθα ἄπειρον οὖσαν, εἰς ὡρισμένα ἀνάγοντες, τὸ ἐν πολλοῖς ταὐτὸν εἰς ἕν, εἶτα πάλιν ἄλλο, καὶ ἕτερον αὖ, ἕως εἰς ἀριθμόν τινα θέντες ἕκαστον αὐτῶν, τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις εἶδος λέγοντες, τὸ δ' ἐπὶ τοῖς εἴδεσι γένος. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς φωνῆς ἕκαστον εἶδος καὶ ὁμοῦ πάντα τὰ φανέντα εἰς ἓν ἦν
D ἀνάγειν, καὶ κατηγορεῖν πάντων στοιχεῖον ἢ φωνήν. Ἐπὶ δὲ ὧν ζητοῦμεν οὐχ οἷόν τε, ὡς δέδεικται. Διὸ δεῖ πλείω γένη ζητεῖν, καὶ ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἕτερα ἐκείνων, ἐπειδὴ καὶ ἕτερον τοῦτο ἐκείνου, καὶ οὐ συνώνυμον, ὁμώνυμον δὲ καὶ εἰκών. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ μίγματι καὶ ἐν τῇ συνθέσει τὸ μέν ἐστι σῶμα, τὸ δὲ ψυχή,
617 ζῷον γὰρ τὸ πᾶν, ἡ δὲ ψυχῆς φύσις ἐν ἐκείνῳ τῷ νοητῷ, καὶ οὐδ'
A ἁρμόσει, οὐδ' εἰς οὐσίας τῆς ἐνταῦθα λεγομένης σύνταξιν, ἀφοριστέον, εἰ καὶ χαλεπῶς, ὅμως μὴν τῆς ἐνταῦθα πραγματείας, ὥσπερ ἄν εἴ τις βουλόμενος τοὺς πολίτας συντάξαι πόλεώς τινος, οἷον κατὰ τιμήσεις, ἢ τέχνας, τοὺς ἐπιδημοῦντας ξένους παραλίποι χωρίς. Περὶ δὲ τῶν παθημάτων, ὅσα μετὰ τοῦ σώματος ἢ διὰ τὸ σῶμα περὶ ψυχὴν συμβαίνει, περὶ τούτων ἐπισκεπτέον ὕστερον, ὅπως τακτέον, ὅταν περὶ τῶν ἐνταῦθα ζητῶμεν.

1. κατὰ γένη θεῖναι] Cod. Vat. κατὰ γενηθῆναι (sic).
2. διηρούμεθα] Cod. Vat. διαιρούμεθα.
3. ἄλλο] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλη.
6. τὰ φανέντα] Cod. Ciz. omittit τά.
7. ἀνάγειν] Cod. Vat. ἀγαγεῖν.
ib. φωνήν] Cod. Ciz. φωνή.
8. Διὸ δεῖ] Cod. Mon. C. διὸ δὴ cum Marc. A.
9. τῷδε] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. ἐν τῷδε. Ciz. et Marc. ἐν absque τῷδε. Illud recepi.
10. καὶ εἰκὼν] Cod. Mon. C. omittit καὶ cum Marc. A.
ib. ἐπειδὴ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἐπεί.
15. κατὰ τιμήσεις] Ita Codd. Ciz. Marc. A. Rell. cum Ed. κατατιμήσεις, præter Vat., qui habet κατατιμήσειν.
18. διὰ τούτων] Codd., excepto Darm., omnes περὶ τούτων. Et sic correxi.

cognita fuerint. Principium itaque nobis erit hujusmodi: Cum sermo nobis de sensibilibus habeatur, omne vero sensibile hoc mundo comprehendatur, necessarium nobis est de mundo in primis inquirere, dividentibus hujus mundi naturam, atque dividendo ea, ex quibus est constitutus, secundum genera rite disponere: perinde ac si vocem, quæ infinita est, partiremur in quendam certum numerum redigentes: dum videlicet, quod illic in multis idem est, reduceremus in unum: deinde rursus aliud, rursusque similiter aliud, quousque in quodam numero illorum quodlibet poneremus, quod est in singulis, speciem appellantes. Quod vero in speciebus genus esse dicentes, in voce quidem speciem quamlibet, simulque cunctas nobis illic occurrentes in unum colligere plane liceret, ac de omnibus elementum vocale sive literale, vel vocem pariter prædicare. At vero in his, quæ nunc indagamus, impossibile est similiter prædicare, quemadmodum in superioribus demonstravimus. Quapropter plura genera cogimur indagare, atque huic universo alia, quam illic assignare: quandoquidem et universum hoc est ab illo diversum, neque cum illo univoca convenit ratione, sed est æquivocum et imago. Quoniam vero et hic in mixtione atque compositione diversa sunt, et aliud quidem corpus est, aliud anima: universum namque est animal, ipsa vero natura animæ in illo intelligibili mundo consistens, non congruit in eodem ordine cum illa, quæ hic essentia nominatur: ideo segreganda est ipsa quidem, quamvis sit arduum, segreganda tamen a præsenti naturæ hujus conditione, quam in præsentia pertractamus: ceu si quis volens civitatis alicujus cives disponere per census, et honores, et artes, peregrinos et advenas relinquat a civibus segregatos. De passionibus autem quotcunque una cum corpore vel propter corpus animæ accidunt, tunc demum, quomodo sint disponendæ, tractabimus, postquam de his, quæ hoc mundo proprie continentur, disputaverimus.

617

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς λεγομένης οὐσίας θεωρητέον, συγχωροῦντας A
τὴν περὶ τὰ σώματα φύσιν ὁμωνύμως ἢ οὐδὲ ὅλως οὐσίαν, διὰ τὸ
ἐφαρμόττειν τὴν ἔννοιαν ῥεόντων, ἀλλὰ γένεσιν οἰκείως λέγεσθαι.
Εἶτα τῆς γενέσεως τὰ μὲν τοιὰ, τὰ δὲ τοιὰ, καὶ τὰ μὲν σώματα εἰς ἓν,
τά τε ἁπλᾶ, τά τε σύνθετα, τά τε συμβεβηκότα, ἢ παρακολουθοῦντα,
διαιροῦντας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ταῦτα· ἢ τὸ μὲν ὕλην, τὸ δὲ εἶδος ἐπ' B
αὐτῇ, καὶ χωρὶς ἑκάτερον ὡς γένος, ἢ ὑφ' ἓν ἄμφω ὡς οὐσίαν ἑκά-
τερον ὁμωνύμως, ἢ γένεσιν. Ἀλλὰ τί τὸ κοινὸν ἐπὶ ὕλης καὶ εἴδους;
Πῶς δὲ γένος ἡ ὕλη, καὶ τίνων; τίς γὰρ διαφορὰ ὕλης; ἐν τίνι δὲ
τὸ ἐξ ἀμφοῖν τακτέον; εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν εἴη αὐτὸ ἡ σωματικὴ οὐ-
σία, ἐκείνων δὲ ἑκάτερον οὐ σῶμα, πῶς ἂν ἐν ἑνὶ τάττοιτο καὶ τῷ C
αὐτῷ μετὰ τοῦ συνθέτου; πῶς δ' ἂν τὰ στοιχεῖά τινος μετ' αὐτοῦ;
εἰ δ' ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀρχοίμεθα, ἀρχοίμεθ' ἂν ἀπὸ συλλαβῶν. Διὰ
τί δὲ οὐκ ἀνάλογον, εἰ καὶ μὴ κατὰ ταὐτὰ ἡ διαίρεσις, λέγοιμεν ἂν
ἀντὶ μὲν τοῦ ἐκεῖ ὄντος, ἐνταῦθα τὴν ὕλην, ἀντὶ δὲ τῆς ἐκεῖ κινή-
σεως, ἐνταῦθα τὸ εἶδος, οἷον ζωήν τινα καὶ τελείωσιν τῆς ὕλης, τῆς
δὲ ὕλης τὴν οὐκ ἔκστασιν κατὰ τὴν στάσιν. Καὶ τὸ ταὐτὸν, καὶ
θάτερον, οὔσης καὶ ἐνταῦθα ἑτερότητος πολλῆς, καὶ ἀνομοιότητος D
μᾶλλον· ἢ πρῶτον μὲν ἡ ὕλη, οὐχ οὕτως ἔχει, καὶ λαμβάνει τὸ εἶδος

2. ἢ οὐδὲ] Codd. Ciz. et Med. B. ἢ οὐδέν.
4. γενέσεως] Cod. Ciz. φύσεως.
ib. καὶ τὰ μὲν—σύνθετα] Cod. Ciz. omittit hæc.
9. καὶ τίνων] Cod. Ciz. καὶ τινῶν.
11. τῶς ἂν—συνθέτου] Desunt hæc in Cod. Ciz.
13. ἀρχοίμεθ'] Cod. Vat. ἀρχοίμεθα.
14. καὶ μὴ κατ' αὐτὰ] Ciz. omittit καί. Idem cum Marc. A. Med. A.B. et Vat. habet μὴ κατὰ ταῦτα. Correxi κατὰ ταὐτά.
ib. ἄν ἀντὶ] Codd. Ciz. et Vat. ἄν, καί τι.
17. στάσιν] Codd. Ciz. et Vat. σύστασιν.

II. *In mundo quidem intelligibili essentiam veram ponit: in hoc autem apparentem, ac pro essentia fluentiam. Item confutat eos, qui genera hic non recte disponunt, nondum tamen ipse disponit.*

Principio de illa, quæ nominatur essentia, videtur agendum, concedendumque in primis corpoream hanc naturam æquivoce essentiam nominari, vel nullo modo essentiam nominandam, quia fluentium notio congruat, sed proprie generationem esse dicendam. Præterea generationis alia quidem ejusmodi esse, alia vero illiusmodi, dicendum videtur. Et corpora quidem in unum accumulanda, tum simplicia, tum composita, et accidentia illorum atque consequentia, hæc quoque interim inter se dividendo: aut dicendum alicui videri potest, hoc quidem esse materiam, illud autem speciem in materia, et seorsum utrumque tanquam genus, aut ambo in unum concilianda, tanquam utrumque æquivoce nominetur essentia sive substantia, aut proprie generatio. Verum quidnam commune materiæ simul est atque formæ? Et quomodo materia potest esse genus? quorumve genus? Quoniam et mirandum est, quænam differentia materiæ sit. Præterea in quonam potissimum, quod est ex utrisque compositum, collocare debemus? Quod si quod ex utrisque constat substantia corporea sit, neutrum vero duorum sit corpus, quonam pacto in uno eodemque duo hæc una cum composito poni debent? Et quonam pacto, quæ alicujus elementa sunt, cum illo simul in eodem constitui possunt? Si quis autem dixerit, a corporibus incipere nos debere, perinde monebit, ac si præceperit in dictionibus pertractandis a syllabis inchoandum. Quid vero prohibet, si non licet secundum naturam eandem partiri, saltem secundum analogiam et proportionem quandam hæc ita dividere, ut loco entis ipsius illic existentis ponamus hic materiam? pro motu autem entis illius hic formam velut vitam quandam perfectionemque materiæ? Tum pro eo, quod illic est ipsum idem atque status, hic materiæ conditionem quandam a se

617 ὡς ζωὴν αὐτῆς, οὐδὲ ἐνέργειαν αὐτῆς, ἀλλ' ἔπεισιν ἀλλαχόθεν, οὐκ
ὄν τι ἐκείνης. Εἶτα ἐκεῖ τὸ εἶδος ἐνέργεια καὶ κίνησις, ἐνταῦθα δὲ ἡ
κίνησις ἄλλο, καὶ συμβεβηκὸς, τὸ δὲ εἶδος στάσις αὐτῆς μᾶλλον,
καὶ οἷον ἡσυχία. Ὁρίζει γὰρ ἀόριστον οὖσαν, τό,τε ταὐτὸν ἐκεῖ, καὶ
E τὸ ἕτερον, ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑτέρου ὄντος· ἐνταῦθα δὲ ἕτερον μετα- 5
λήψει, καὶ πρὸς ἄλλο, καὶ τὶ ταὐτὸν καὶ ἕτερον, οὐδ' ὡς ἐκεῖ εἴη ἄν
618 τι ἐν τοῖς ὑστέροις, τὶ ταὐτὸν καὶ τὶ ἕτερον· στάσις δὲ τῆς ὕλης
A πῶς, ἐπὶ πάντα ἑλκομένης μεγέθη, καὶ ἔξωθεν τὰς μορφὰς, καὶ οὐκ
αὐτάρκους ἑαυτῇ μετὰ τούτων τὰ ἄλλα γεννᾷν; ταύτην μὲν οὖν τὴν
διαίρεσιν ἀφετέον. 10

A Πῶς δὲ λέγομεν; ἔστι δὴ πρῶτον οὕτως, τὸ μὲν ὕλην εἶναι, τὸ δ'
εἶδος, τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, τὰ δὲ περὶ ταῦτα, τῶν δὲ περὶ ταῦτα
τὰ μὲν κατηγορούμενα μόνον, τὰ δὲ καὶ συμβεβηκότα, τῶν δὲ συμ-
βεβηκότων τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ αὐτὰ ἐν ἐκείνοις, τὰ δὲ ἐνεργή-
ματα αὐτῶν, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ παρακολουθήματα, καὶ τὴν μὲν 15
B ὕλην, κοινὸν μὲν καὶ ἐν πάσαις ταῖς οὐσίαις, οὐ μὴν γένος, ὅτι μηδὲ
διαφορὰς ἔχει, εἰ μή τις τὰς διαφορὰς κατὰ τὸ τὴν μὲν πυρίνην, τὴν
δὲ τὴν ἀέρος μορφὴν ἔχειν. Εἰ δέ τις ἀρκοῖτο τῷ κοινῷ τῷ ἐν πᾶσιν

1. ζωὴν] Cod. Med. B. ζωῆς.
ib. ἀλλαχόθι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. ἀλλαχόθεν. Et ita scripsi cum Fic.
3. ἄλλο, καὶ] Cod. Vat. ἄλλο κατά.
5. ἑνὸς τοῦ—ἕτερον] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. τοῦ αὐτοῦ] Ita Codd. Marc. A. Med. A. et Vat. Rell. cum Ed. τοῦ αὐτοῦ.
6. καὶ τὶ] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. καί τοι cum marg. Ed. Male.
ib. ἄν τι] Cod. Med. A. ex corr. ab al. m. ἄν τό.
11. λέγομεν;] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. et, ut videtur, a pr. m. Vat. λέγωμεν. Quod recepi.
ib. ἔστι δὴ] Cod. Ciz. ἔστι δέ.
ib. δ' εἶδος] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. δὲ εἶδος.
12. δὲ περὶ] Cod. Vat. δ' ἐπί.
14. δὲ ἐν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Marc. A. Vat. δὲ αὐτὰ ἐν. Recepi inde αὐτὰ, quod deerat.
15. τὰ δὲ πάθη—ὡς κινήσεις] Viginti hæ lineæ absunt a Cod. Vat.
18. τὴν ἀέρος] Cod. Ciz. omittit τήν. Mon. C. et Marc. A. pro τὴν δὲ habent τὸ δέ.

minime discedentem: quin etiam alteritatis ipsius vice rerum harum diversitatem dissimilitudinemque quam plurimam opposita superantem. Sed profecto materia non sic habet et accipit formam tanquam ipsius vitam aut actum, sed ingreditur aliunde forma, nec aliquid est materiæ. Præterea species quidem illic actus est atque motus. Hic vero motus est aliud atque contingens: species autem status ipsius magis et quasi quies: definit namque illam secundum se infinitam. Quin etiam ipsum idem et ipsum alterum illic ideo sunt, quia unum illic existit ipsum idem et unum ipsum alterum: hic autem alterum participatione dicitur, et ad aliud, et aliquid idem et aliquid alterum, nec sicut ibi ita in posterioribus ipsum dicitur, sed idem aliquid et alterum similiter aliquid. Status autem quomodo assignari materiæ poterit, quæ ad omnes distrahitur magnitudines, et formas accipit ab externis, neque per se sufficit una cum his alia generare? Hanc ergo divisionem prætermittere decet.

III. *Quæcunque proprie sunt in mundo sensibili probabiliter ad quinque genera referri posse videntur. Primum genus sit substantia: secundum accidens, quod in substantia: tertium accidens, in quo substantia: quartum motus: quintum relatio. In primo genere quodammodo colliguntur materia, forma, compositum: in secundo quantitas, qualitas, figura: in tertio locus, tempus: in quarto actio, passio: in quinto quam plurima quomodocunque relationem significantia.*

Quomodo igitur distinguemus? Primo quidem ita licet: profecto hoc esse materiam, illud vero formam, aliud autem ex utrisque permistum: tum reliqua circa hæc esse: atque eorum, quæ circa hæc versantur, alia quidem tantum esse de his prædicata, alia vero esse insuper contingentia,

618

οἷς ἐστιν ὕλην εἶναι, ἢ ὡς ὅλον πρὸς μέρη, ἄλλως γένος ἂν εἴη· καὶ στοιχεῖον δὲ ἓν τοῦτο, δυναμένου καὶ τοῦ στοιχείου γένους εἶναι· τὸ δὲ εἶδος, προσκειμένου τοῦ περὶ τὴν ὕλην ἢ ἐν ὕλῃ, τῶν μὲν ἄλλων C εἰδῶν χωρίζει, οὐ μὴν περιλαμβάνει πᾶν εἶδος οὐσιῶδες. Εἰ δὲ εἶδος λέγομεν τὸ ποιητικὸν οὐσίας, καὶ λόγον τὸν οὐσιώδη κατὰ τὸ εἶδος, οὔπω τὴν οὐσίαν εἴπομεν πῶς δεῖ λαμβάνειν. Τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν εἰ τοῦτο μόνον οὐσίαν, ἐκεῖνα οὐκ οὐσίας. Εἰ δὲ κἀκεῖνα καὶ τοῦτο, τί τὸ κοινὸν σκεπτέον. Τὰ δὲ κατηγορούμενα μόνον, ἐν τῷ πρός τι ἂν εἴη, οἷον αἴτιον εἶναι, στοιχεῖον εἶναι. Τῶν δὲ ἐν αὐτοῖς συμβεβη- D κότων τὸ μὲν ποσὸν εἶναι, τὸ δὲ ποιὸν εἶναι, ἃ ἐν αὐτοῖς· τὰ δ' αὐτὰ ἐν ἐκείνοις, ὡς τόπος καὶ χρόνος, τὰ δὲ ἐνεργήματα αὐτῶν καὶ πάθη, ὡς κινήσεις, τὰ δὲ παρακολουθήματα, ὡς τόπος καὶ χρόνος, ὁ μὲν τῶν συνθέτων, ὁ δὲ τῆς κινήσεως, ὁ χρόνος. Καὶ τὰ μὲν τρία εἰς ἓν εὕροιμεν κοινόν τι τὴν ἐνταῦθα ὁμώνυμον οὐσίαν· εἶτα τὰ ἄλλα ἑφε- E ξῆς, πρόστι, ποσὸν, ποιὸν, ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ, κίνησις, τόπος, χρόνος, ἢ ληφθέντος τόπου καὶ χρόνου, περιττὸν τὸ ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ· ὥστε εἶναι πέντε, ὡς ἓν τῶν πρώτων τριῶν· εἰ δὲ μὴ, εἰς ἓν τὰ τρία

2. τοῦ στοιχείου] Cod. Ciz omittit τοῦ.
3. τὴν ὕλην] Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C. omittunt τήν.
12. ὁ μὲν τῶν—ὁ χρόνος] Desunt hæc in Marc. A.
13. μὲν τρία] Cod. Vat. μίτρα.
14. τὰ ἐνταῦθα] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. τὴν pro τά. Et sic correxi cum Fic.
ib. τὰ ἄλλα] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἄλλα.
15. ποιὸν] Abest a Cod. Ciz.
ib. ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐν τόπῳ, ἐν χρόνῳ, sed Med. B. habet χρόνῳ.
17. πρώτων] Cod. Ciz. πρὸ τῶν.

quin etiam contingentium sive accidentium, alia his inesse, in aliis vicissim hæc existere. Præterea alia horum actiones, alia passiones, alia denique consequentia. Dicere quoque licet, materiam esse commune quiddam, in omnibusque substantiis, neque tamen esse genus, quoniam nullas differentias habet, nisi quis forte differentias ejus accipiat, ex eo quod materia hæc igneam, illa vero aëriam subeat formam. Si quis autem ad hoc, ut materia genus sit, sufficere putet, quod commune quiddam sit omnibus, quibus licet subesse materiam, aut forte ex eo, quod ipsa materia erga materias quodammodo multas se habeat, sicut totum ad partes, aliter quam proprie dici soleat, genus foret. Atque elementum erit hoc unum, siquidem possit et elementum esse genus. Species autem si additum ei fuerit, ut circa materiam sit, vel in materia, per hujusmodi conditionem a speciebus aliis separabitur, non tamen essentialem omnem speciem amplectetur. Sin autem speciem appellamus id ipsum, quod essentiæ sit effectivum, essentialemque rationem secundum speciem, adhuc in ambiguitate versabimur. Nondum enim quomodo accipienda sit essentia sive substantia, declarabimus. Proinde si solum, quod est utrisque compositum, affirmetur esse substantia, duo illa substantiæ minime erunt. Quod si et hoc simul et illa, reliquum erit, quidnam his omnibus commune sit, indagare. Quæ vero solum prædicata dicuntur, forsan in ordine relationis erunt, velut esse causam, et elementum esse. Sed eorum, quæ accidentia sunt in illis, aliud est, ut esse quantum, aliud rursus, ut quale, quæ proprie sunt in ipsis. Sunt et quædam, in quibus illa ipsa sunt, quemadmodum locus atque tempus: quin etiam actiones eorum et passiones se habent velut motus: tum vero consequentia, ceu locus et tempus. Locus quidem compositorum, tempus autem motionis. Proinde tria quidem prima forsan inveniemus in unum commune concurrere, scilicet in substantiam hic æquivoce dictam. Post hæc alia deinceps, relatio, quantitas, qualitas, in tempore, in loco, motus, locus, tempus, quamvis accepto semel loco atque tempore, supervacuum sit afferre rursus, quod in tempore, quod in loco. Quapropter li-

619 ἔσται, ὕλη, εἶδος, συναμφότερον, πρός τι, ποσὸν, ποιὸν, κίνησις, ἢ καὶ ταῦτα εἰς τὰ πρός τι· περιεκτικὸν γὰρ μᾶλλον.

A Τί οὖν ταὐτὸν ἐν τοῖς τρισὶ, καὶ τί ἔσται ὃ ταῦτα ποιεῖ οὐσίαν τὴν ἐν τούτοις; ἆρα ὑποβάθραν τινὰ τοῖς ἄλλοις; ἀλλ' ἡ μὲν ὕλη ὑποβάθρα καὶ ἕδρα δοκεῖ τῷ εἴδει εἶναι. ὥστε τὸ εἶδος οὐκ ἔσται ἐν οὐσίᾳ, τό, τε σύνθετον ἄλλοις ὑποβάθρα καὶ ἕδρα ὥστε καὶ τὸ εἶδος μετὰ τῆς ὕλης ὑποβεβλήσεται τοῖς συνθέτοις· ἢ πᾶσι γε, τοῖς μετὰ τὸ σύνθετον, οἷον ποσῷ, ποιῷ, κινήσει. Ἀλλ' ἆρα τὸ μὴ ἑτέρου ὃ λέγεται; λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν, ἄλλου τοῦ λελευκωμένου, καὶ B τὸ διπλάσιον δὲ ἑτέρου· λέγω δὲ οὐ τοῦ ἡμίσεος εἶναι, ἀλλὰ ξύλον διπλάσιον, καὶ πατὴρ ἄλλου, ᾧ πατήρ ἐστι, καὶ ἐπιστήμη δὲ ἄλλου, τοῦ ἐν ᾧ, καὶ τόπος δὲ πέρας ἄλλου, καὶ χρόνος μέτρον ἄλλου, πῦρ δὲ οὐκ ἄλλου, οὐ δὲ ξύλον, καθ' ὃ ξύλον, ἄλλου, οὐδ' ἄνθρωπος ἄλλου, οὐδὲ Σωκράτης, οὐδ' ὅλως ἡ σύνθετος οὐσία, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν εἶδος, ἄλλου, ὅτι οὐκ ἄλλου πάθος ἦν· οὐ γὰρ τῆς ὕλης εἶδος, C τοῦ δὲ συναμφοτέρου μέρος· τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος καὶ ὁ ἄνθρωπος ταὐτὸν, καὶ ἡ ὕλη μέρος ὅλου, καὶ ἄλλου ὡς τοῦ ὅλου, οὐχ ὡς ἑτέρου ὄντος ἐκείνου οὗ λέγεται· λευκὸν δὲ ὃ λέγεται εἶναι, ἑτέρου

1. *συναμφότερον*] Cod. Med. A. a pr. m. *συναμφότερα*.
2. *πρός τι*] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Sed *πρός τις* habet Ed. cum rell.
3. *ταὐτὸν*] Cod. Ciz. *ταυτό*.
6. *ἕδρα ὥστε*] Codd. omnes excepto Marc. B. inter hæc duo vocabula addunt verba *δοκεῖ τῷ εἴδει εἶναι, ὥστε τὸ εἶδος οὐκ ἔσται ἐν οὐσίᾳ, τό,τε σύνθετον ἄλλοις ὑποβάθρα καὶ ἕδρα*: quæ legit etiam Fic. et ego recepi.
8. *μὴ ἑτέρου*] Cod. Vat. *μὴ ἑτέρον* (sic).
9. *ἄλλου τοῦ*] Cod. Vat. *ἀλλ' οὐ τοῦ*.
ib. *λελευκωμένου*] Ita Codd. Darm. Mon. C. et Vat. Sed Ciz. *λευκομένου*. Ed. et rell. *λελευκομένου*.
10. *δὲ ἑτέρου — διπλάσιον*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. *τὸ ἡμίσεως*] Codd. Darm. Mon. C. Marc. A. B. Med. A. B. *τοῦ ἡμίσεος*. Quod recepi.
11. *ἐπιστήμη*] Codd., excepto Darm., omnes *ἡ ἐπιστήμη*.
13. *ἄλλου, οὐδ'*] Cod. Vat. *ἄλλου, οὐδέ*.
15. *ὅτι οὐκ ἄλλου*] Ita Cod. Mon. C. Rell. cum Ed. *ὅτε, οὐκ ἄλλου*.
17. *μέρος ὅλου*] Cod. Ciz. *καὶ μέρος ὅλου*. Vat. *μέρος ὅλον*.

cebit quinque numerare, siquidem tria prima computentur ut unum. Sin autem tria illa non computentur in unum, sic utique disponentur, materia, species, compositum, relatio, quantitas, qualitas, motus. Vel hæc fortasse relatione comprehendentur: nam relatio latius comprehendit.

IV. *Substantiæ corporeæ proprium est, ut accidentium sustentaculum sit: ipsa vero nulli tanquam accidens innitatur, sed sui juris existat. Id autem solius substantiæ proprium tribus substantiis est commune, scilicet materiæ, formæ, composito.*

Quidnam igitur in tribus illis commune est? quidve est, quod efficit, ut hæc essentia sive substantia sint? Substantia, inquam, qualis in rebus inferioribus esse potest. Numquid horum quodlibet propterea substantia est, quia sit fundamentum quoddam, et susceptaculum aliorum? At vero materia quidem susceptaculum sedesque speciei videtur esse, species autem non adeo videtur esse sedes: quapropter species non erit in substantiæ genere. Compositum quoque reliquis profecto multis fundamentum est, atque sedes: itaque et species una videlicet cum materia subjicietur compositis, vel potius omnibus, quæ sequuntur compositum, velut quantitati, qualitati, motui. Num forte, quod substantia est, idcirco est hoc ipsum, quoniam hoc ipsum, quod dicitur, non est alterius? Albedo enim atque nigredo alterius est, dealbati videlicet, vel denigrati. Duplum quoque alterius est: non dico in præsentia dimidii duplum, sed lignum duplum: et pater, qua pater alterius est. Item scientia est illius, in quo existit. Rursum locus terminus est alterius. Et tempus alterius est mensura. Ignis autem non est alterius, neque lignum, qua lignum, alterius est. Similiter neque homo, neque Socrates, neque omnino composita ulla substantia. Atqui

ἐστίν. Ὃ οὖν ἄλλου ὂν ἐκείνου λέγεται, οὐκ οὐσία· οὐσία τοίνυν, ὃ 619
ὅπερ ἐστὶν αὐτοῦ ἐστιν· ἢ μέρος ὂν τοιούτου συμπληρωτικόν ἐστι
συνθέτου, ὄντος μὲν αὐτοῦ, ἕκαστον μὲν ἢ ἑκάτερον αὐτοῦ, πρὸς δὲ
τὸ σύνθετον ἄλλον τρόπον ἐκείνου λεγόμενον. Ἢ εἰ μὲν μέρος, πρὸς D
ἄλλο λεγόμενον, ὂν καθ' αὑτὸ δὲ φύσει, ἐν τῷ εἶναι ὅ ἐστιν οὐχ ἑτέ-
ρου λεγόμενον. Κοινὸν δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐπί τε τῆς ὕλης καὶ
τοῦ εἴδους καὶ τοῦ συναμφοτέρου, ἀλλὰ ἄλλως μὲν ἡ ὕλη τῷ εἴδει,
ἄλλως δὲ τὸ εἶδος τοῖς πάθεσι, καὶ τὸ συναμφότερον· ἢ οὔτε ἡ ὕλη
ὑποκείμενον τῷ εἴδει, τελείωσις γὰρ τὸ εἶδος αὐτῆς καθ' ὅσον ὕλη
καὶ καθ' ὅσον δυνάμει, οὐδ' αὖ τὸ εἶδος ἐν ταύτῃ· μεθ' οὗ γάρ τι E
ἀπαρτίζει ἕν τι, οὐκ ἔσται θάτερον ἐν θατέρῳ, ἀλλ' ἄμφω ἡ ὕλη καὶ
τὸ εἶδος ὁμοῦ ὑποκείμενα ἄλλῳ, οἷον ἄνθρωπος καὶ τὶς ἄνθρωπος
ὑπόκεινται τοῖς πάθεσι, καὶ προϋπάρχουσι τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν
παρακολουθούντων, καὶ ἀφ' ἧς δὲ τὰ ἄλλα, καὶ δι' ἣν τὰ ἄλλα, καὶ
περὶ ὃ τὸ πάσχειν, καὶ ἀφ' ἧς τὸ ποιεῖν.

Ἀκουστέον δὲ ταῦτα περὶ τῆς ἐνθάδε οὐσίας λεγομένης. Εἰ δέ πη 620
ταῦτα καὶ ἐπ' ἐκείνης συμβαίνει, ἴσως μὲν κατ' ἀναλογίαν καὶ ὁμω-

1. Ὃ οὖν] Codd. Med. A.B. ὁ οὖν.
ib. ἄλλο ὄν] Codd. Ciz. Darm. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. ἄλλου ὄν. Mon. C. ἄλλον ὄν. Marg. Ed. ἄλλῳ. Recepi Genitivum.
2. αὐτοῦ ἐστιν] Cod. Med. A. (ex corr.) αὐτοῦ ἰστιν. Quod recepimus.
3. συνθέτου] Codd. Ciz. et Vat. σύνθετον.
ib. αὐτοῦ—αὐτοῦ] Cod. Med. A. utrobique ex corr. αὑτοῦ. Et sic correxi.
4. λέγομεν. Ἢ] Codd. Marcc. Ciz. et Vat. λεγόμενον. Ἢ. Pro voce posteriore Cod. Med. A. in marg. ab al. m. habet ἤ; tum sequitur in Cod. Ciz. τὶς pro τί.
10. οὐδ' αὐτὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. et Vat. οὐδ' αὖ τό. Et sic reposui.
11. θάτερον ἐν] Cod. Vat. θατέρου absque ἐν.
12. τὶς ἄνθρωπος, ὑπόκεινται] Cod. Vat. τίς ἄνθρωπος ὑπέκειται.
14. τὰ ἄλλα] Cod. Vat. omittit τά.
15. καὶ ἀφ'] Cod. Vat. καὶ τὸ ἀφ'.
17. ἐκείνης] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐκείνοις.
ib. συμβαίνει] Cod. Ciz. ἀναβαίνειν. Vat. ἀναβαίνει.

neque etiam species, quæ secundum essentiam est, alterius est, quoniam nullius est passio. Non enim materiæ species est: est tamen pars compositi: hominis vero species atque homo idem est. Materia quoque pars est totius, atque alterius est, quatenus est totius: non tanquam alterum illud existat, cujus ipsa dicitur: albedo vero hoc ipsum, quod dicitur, est alterius. Quod igitur alterius existens, illius et dicitur, non est substantia. Substantia igitur est id quidem, quod certe hoc ipsum, quod est, sui ipsius existit. Aut certe si alicujus pars esse dicatur, compositum ipsum complet, dum profecto quodlibet vel utrumque sui ipsius existit, sed erga compositum alio quodam pacto illius esse dicitur. Aut certe, qua ratione pars est, ad aliud quidem dicitur: qua vero secundum naturam suam est, in eo, quod sit, id quod est, dicitur esse nullius. Esse vero subjectum, videtur esse commune tum materiæ, tum speciei, tum composito: sed aliter quidem materia speciei subjecta est, aliter autem species passionibus, aliter vero compositum: vel potius neque materia speciei subjectum est. Species namque perfectio est illius, et qua materia est, et qua est in potentia. Neque rursus species in hac existit: ubi enim aliquid una cum aliquo unum aliquid conficit, non erit alterum illic in altero: sed ambo materia speciesque simul subjecta sunt alteri, velut homo, atque aliquis homo passionibus quidem subjiciuntur, præceduntque actiones et consequentia. Videbitur itaque substantia esse, a qua sunt alia, et propter quam alia, idque esse circa quod sit pati, et a quo sit agere.

V. *Solius substantiæ proprium est, ut nec usquam velut in subjecto insit, nec de subjecto aliquo tanquam extraneum aliquid prædicetur. Item quando aliqua, quæ corporeis generibus propria sunt, in mundo incorporeo nominamus, non secundum rationem naturamque eandem, sed per comparationem et similitudinem illis hæc attribuimus.*

Accipienda vero sunt hæc de ea substantia, quæ hic esse dicitur. Si quo vero pacto sub-

620 νύμως. Καὶ γὰρ τὸ πρῶτον, ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτὸ λέγεται· οὐ γὰρ
ἁπλῶς πρῶτον, ἀλλ' ἔστιν ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἔσχατα, ἄλλα πρῶτα μετ'
ἐκεῖνα· καὶ τὸ ὑποκείμενον ἄλλως, καὶ τὸ πάσχειν, εἰ ἐκεῖ ἀμφισ-
B βητεῖται, καὶ εἰ κἀκεῖ, ἄλλο τὸ ἐκεῖ πάσχειν· καὶ τὸ μὴ ἐν ὑποκει-
μένῳ εἶναι, κατὰ πάσης οὐσίας, εἰ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι δεῖ μὴ ὡς 5
μέρος ὑπάρχειν τοῦ ἐν ᾧ ἐστι, μηδ' οὕτως, ὥστε μηδὲ συντελεῖν μετ'
ἐκείνου εἰς ἕν τι. Μεθ' οὗ γὰρ συντελεῖ εἰς σύνθετον οὐσίαν, ἐν
ἐκείνῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ οὐκ ἂν εἴη. ὥστε μήτε τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ
εἶναι ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, μήτε τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ Σωκράτει, μέρος
C ὄντα Σωκράτους. Ὁ οὖν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐσία· εἰ δὲ λέγομεν 10
μήτε ἐν ὑποκειμένῳ μήτε καθ' ὑποκειμένου, προσθετέον ὡς ἄλλου,
ἵνα καὶ ὁ ἄνθρωπος λεγόμενος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου περιλαμβά-
νηται τῷ λόγῳ ἐν τῇ προσθήκῃ τῇ μὴ κατ' ἄλλου. Ὅταν γὰρ τὸν
D ἄνθρωπον κατηγορῶ τοῦ Σωκράτους, οὕτως λέγω, οὐχ ὡς τὸ ξύλον
λευκὸν, ἀλλ' ὡς τὸ λευκὸν λευκόν· τὸν γὰρ Σωκράτη λέγων ἄνθρω- 15
πον, τὸν τινὰ ἄνθρωπον λέγω ἄνθρωπον, καὶ τοῦ ἐν τῷ Σωκράτει
ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον· τοῦτο δὲ ταὐτὸν, τῷ τὸν Σωκράτην Σωκρά-
την λέγειν, καὶ ἔτι τῷ κατὰ ζώου λογικοῦ τοιοῦδε τὸ ζῶον κατηγο-
E ρεῖν. Εἰ δέ τις λέγοι μὴ ἴδιον εἶναι τῆς οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ

1. ὡς πρὸς τὰ] Cod. Ciz. omittit πρός. Mon. C. habet τὸ pro τὰ cum Marc. A.
3. ἐκεῖ] Codd. Med. B. Vat. εἰ ἐκεῖ. Recepi inde εἰ, quod deerat.
4. καὶ εἰ] Cod. Ciz. καὶ οὐ.
5. εἰ τὸ ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. εἰς τὸ ἐν. Ciz. εἰς τὸ sine ἐν.
8. ἐκείνῳ ὡς] Codd. Ciz. Med. B. Vat. ἐκείνῳ ὡς ἐν.
9. εἶναι ὡς] Cod. Ciz. omittit εἶναι et habet ὡς ἐν. Posterius etiam Marc. A. Utrumque ἐν ante ὑποκειμένῳ, quod aberat, recepi.
10. μὴ ἐν] Cod. Ciz. omittit μή.
13. τῇ μὴ] Cod. Ciz. τοῦ μή.
14. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.
15. τὸν γὰρ Σωκράτη] Codd. Marc. A. Med. A. τὸν γὰρ Σωκράτην.
16. ἐν τῷ Σωκράτει] Codd. Med. B. Marc. A. ἐν τῷ Σωκράτη. Cod. Mon. C. ἐν τῷ Σωκράτην.
17. τὸ τὸν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. cum marg. Ed. τῷ τόν. Quod recepi.
ib. Σωκράτην Σωκράτην] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. σωκράτη σωκράτη.
18. τῷ κατὰ] Codd. Ciz. Marc. A. τὸ κατά.
ib. ζώου λογικοῦ] Cod. Vat. λογικοῦ ζώου.

stantiæ quoque superiori conveniant, forte congruent per analogiam quandam appellationemque æquivocam. Jam vero et quod appellatur primum, comparatione quadam ad illa, quæ sequuntur, sic appellatur. Non enim simpliciter cognominatur primum, sed ad illa potius, quæ sunt infima: quin etiam, quæ mox sequuntur, erga illa similiter appellantur prima, quæ perinde sequuntur. Præterea quod subjectum dicitur, hic et ibi se aliter habet: quin etiam dubitatur, utrum sit ibi passio, ac si ibi sit, aliud certe ibi atque hic est pati. Videtur item omni substantiæ convenire in subjecto non esse: si modo hoc ipsum, quod est in subjecto, oportet non esse partem ejus, in quo est, neque oportet etiam una cum eo concurrere ad aliquid unum simul conficiendum. Quod enim cum aliquo conducit ad substantiam componendam, in eo tanquam in subjecto esse non potest: quapropter neque forma videtur in materia esse tanquam subjecto, neque homo in Socrate, quippe cum sit pars Socratis. Quod ergo non est insubjecto, substantia judicatur: si autem dicamus, id ipsum esse substantiam, quod neque in subjecto est, neque dicitur de subjecto, adjungendum est de subjecto, inquam, tanquam de alio quodam, ut in ea descriptione substantiæ, qua adjungendo dicimus substantiam non prædicari de alio, homo etiam comprehendatur de quodam homine prædicatus. Quando enim hominem de Socrate prædico, ita dico non tanquam lignum album, sed tanquam album esse album. Nam quando Socratem esse hominem dico, tunc hominem aliquem esse fateor hominem, atque de ipso homine, qui est in Socrate, hominem prædico: hoc autem idem est, ac si dicamus Socratem esse Socratem, atque etiam

εἶναι, τὴν γὰρ διαφορὰν μηδ' αὐτὴν εἶναι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ, μέρος οὐσίας λαμβάνων τὸ δίπουν, τοῦτο οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ φησὶν εἶναι, ἐπεὶ εἰ μὴ τὸ δίπουν λαμβάνοι ὅ ἐστι τοιάδε οὐσία, ἀλλὰ τὸ δικοδίαν, μὴ οὐσίαν λέγων, ἀλλὰ ποιότητα, ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται τὸ δίπουν. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ χρόνος ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδ' ὁ τόπος· ἀλλ' εἰ μὲν τὸ μέτρον λαμβάνεται κινήσεως κατὰ τὸ μεμετρημένον, τὸ μέτρον ἐν τῇ κινήσει ὑπάρξει, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, ἥ τε κίνησις, ἐν τῷ κινουμένῳ· εἰ δὲ τὸ κατὰ τὸ μετροῦν λαμβάνεται, ἐν τῷ μετροῦντι ἔσται τὸ μέτρον· ὁ δὲ τόπος, πέρας τοῦ περιέχοντος ὢν, ἐν ἐκείνῳ· καὶ τὸ περὶ ταύτην τὴν οὐσίαν, περὶ ἧς ὁ λόγος γίγνεται ἐναντίως, ἢ κατὰ ἓν τούτων, ἢ κατὰ πλείω, ἢ κατὰ πάντα τὰ εἰρημένα λαμβάνεσθαι τὴν οὐσίαν τὴν τοιαύτην, ἐφαρμοττόντων καὶ τῇ ὕλῃ καὶ τῷ εἴδει, καὶ τῷ συναμφοτέρῳ τῶν εἰρημένων.

620 F 621 A

Εἰ δέ τις λέγοι, ὡς ταῦτα μὲν ἔστω τεθεωρημένα περὶ τὴν οὐσίαν, ὃ δ' ἔστιν, οὐκ εἴρηται, αἰτεῖ ἔτι ἴσως αἰσθητὸν ἰδεῖν τοῦτο. Τὸ δ' ἔστι τοῦτο καὶ τὸ εἶναι, οὐκ ἂν ὁρῷτο. Τί οὖν τὸ πῦρ οὐκ οὐσία καὶ A

2. λαμβάνων] Cod. Vat. λαμβάνοι.
ib. δίπουν] Cod. Ciz. δίπλουν.
3. λαμβάνοι] Cod. Darm. λαμβάνοιν. Med. A. λαμβάνιν, supra lin. οι. Vat. λαμβάνει. Mox Marc. A. ἀλλὰ τὸ διτοδίαν. Unde Articulum recepi.
4. οὐσίαν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ab al. m.) B. Vat. μὴ οὐσίαν. Quod recipiendum fuit.
7. ἥ τι] Cod. Vat. ἡ δί.
8. καταμιτροῦν] Codd. Ciz. et Vat. κατὰ τὸ μιτροῦν. Mon. C. Marc. A. κατὰ μιτροῦν. Mox Med. B. μίτριον pro μίτρον. Illud recepi.
ib. λαμβάνισται] Cod. Vat. plene post h. v. distinguit.
ib. μιτροῦντι] Ita Codd. Marcc. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. μιτροῦν τι.
9. πίρας] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. cum Darm. πείρας. In seqq. Marc. A. ὃν pro ὧν.
ib. καὶ τὸ περὶ] Cod. Ciz. omittit τό.
11. ἓν τούτων] Cod. Med. B. τὸ ἓν τούτων cum Marc. A.
12. ἐφαρμοττόντων] Cod. Vat. habet ἐφαρμόττων et pergit καὶ τὴν ὕλην καὶ τῇ ὕλῃ.
14. περὶ τὴν] Cod. Med. B. a pr. m. παρα.
15. ἴσως] Codd. omnes ἔτι ἴσως: nisi quod Marc. B. habet ἴσως ἔτι. Recepi vocem, quæ deerat.
16. οὐκ οὐσία] Cod. Vat. οὐκ ἂν οὐσία
ib. καὶ τὸ ὕδωρ; οὐσία] Desunt hæc in Cod. Ciz.

perinde, ac si de animali rationali, ejusmodi animal prædicemus. Verum si quis objecerit, non esse id substantiæ proprium, quod dici solet in subjecto non esse, differentiam enim ex eorum esse numero, quæ in subjecto non sint: ille certe, si tanquam essentiæ partem acceperit, quod bipes dicitur, hoc utique in subjecto non esse fatebitur: quando quidem, nisi hoc ipsum bipes sic acceperit, tanquam sit essentia talis, sed intellexerit bipedalitatem, nimirum nullam dicet substantiam, sed qualitatem, ideoque, quod bipes dicitur, in subjecto jam erit. Sed neque tempus esse in subjecto videtur, neque locus: verum si mensura motionis de tempore accipiatur secundum ipsum mensuratum, certe et mensura erit in motu ceu subjecto, et motus in eo similiter quod movebitur. Sin autem secundum mensurantem intelligatur, mensura erit in mensurante: locus autem cum sit terminus continentis, in eodem erit similiter continente. Contra vero se res habet circa hanc essentiam, de qua in præsentia disputamus, circa quam probabile videtur vel secundum unum aliquid eorum quæ dicta sunt, vel plura, vel omnia, substantiam talem accipere: dum videlicet ea, quæ dicta sunt, materiæ et formæ et composito congruunt.

VI. *Ens non secundum eandem rationem, sed diversam quidem, quamvis per quandam similitudinem, prædicatur de substantia incorporea et corporea, atque de accidente.*

Substantia corporea comparata quidem ad incorpoream non habet esse ex se, sed ex illa: comparata vero ad accidentia sua obtinet esse secundum se, et prius atque simpliciter: Accidentia vero sortiuntur esse per illam, posteriusque et esse quodammodo. Fit autem hic quasi vicissitudo quædam: nam et accidens per substantiam habet simpliciter esse, et substantiam per accidentia nanciscitur esse tale, vel tali quodam pacto.

Si quis autem dixerit, hæc quidem considerata fuisse circa essentiam sive substantiam: quid vero ipsa sit, non fuisse dictum, forsan ulterius exigit sensibile hoc inspicere. At vero hoc ipsum est

621 τὸ ὕδωρ; οὐσία οὖν ἑκάτερον ὅτι ὁρᾶται; οὔ· ἀλλὰ τῷ ὕλην ἔχειν; οὔ· ἀλλὰ τῷ εἶδος; οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ τῷ συναμφότερον. Ἀλλὰ τίνι δή; τῷ εἶναι. Ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν ἔστι, καὶ τὸ ποιὸν ἔστιν.
B Ἡμεῖς δὴ φήσομεν ἄρα ὅτι ὁμωνύμως· ἀλλὰ τί τὸ ἐπὶ πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν τοιούτων, τὸ ἔστι; καὶ τίς ἡ διαφορὰ τούτου τοῦ ἔστι, καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἄλλων; ἢ ὅτι τὸ μὲν ἁπλῶς εἶναι λέγει καὶ ἁπλῶς ὄν, τὸ δὲ λευκὸν εἶναι. Τί οὖν; τὸ εἶναι τὸ προσκείμενον τῷ λευκῷ ταὐτὸν τῷ ἄνευ προσθήκης; οὐχὶ, ἀλλὰ τὸ μὲν πρώτως ὄν, τὸ δὲ κατὰ μετάληψιν καὶ δευτέρως· τό,τε γὰρ λευκὸν προστεθὲν τῷ ὄντι πεποίηκε λευκὸν τὸ ὄν· τό,τε ὂν τῷ λευκῷ προστεθὲν πεποίηκε τὸ ὂν λευκὸν, ὥστε ἑκατέρῳ, τῷ μὲν ὄντι συμβεβηκὸς τὸ λευκὸν, τῷ δὲ λευκῷ συμβεβηκὸς τὸ ὄν. Καὶ οὐχ οὕτω λέγομεν, ὡς ἂν εἴποι τις τὸν Σωκράτην λευκὸν, καὶ τὸ λευκὸν Σωκράτην, ἐν γὰρ ἀμφοτέροις ὁ Σωκράτης ὁ αὐτός. Ἀλλ' ἴσως τὸ λευκὸν οὐ ταὐτόν· ἐπεὶ γὰρ τοῦτο λευκὸν Σωκράτης ἐμπεριείληπται ὁ Σωκράτης τῷ λευκῷ· ἐν δὲ τῷ
D Σωκράτης λευκὸς καθαρῶς συμβεβηκὸς τὸ λευκόν· καὶ ἐνταῦθα τὸ ὂν

2. τὸ εἶδος] Codd. Ciz. Med. A.B. Mon. C. Marc. A. τῷ εἶδος. Quod recepi.
ib. οὐδὲ τῷ] Codd. Ciz. et Vat. cum marg. Ed. οὐδὲ τό. Male. Mox Marc. A. τῷ τοσόν.
4. ἄρα ὅτι] Cod. Med. B. omittit ὅτι. Scripsi ex Vat. cum Fic. ἄρα.
5. τοῦ ἐστὶ] Cod. Vat. τοῦ ἔστι.
ib. καὶ ἐπὶ] Codd. omnes καὶ τοῦ ἐπί. Unde recepi voculam, quæ aberat.
6. ὅτι τὸ] Cod. Vat. ὅτι τῷ.
8. προσκήκης; οὐ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. οὐχὶ pro οὐ. Quod recepimus.
ib. δὲ κατὰ] Cod. Vat. δὲ κατὰ τήν.
9. τό,τε γὰρ] Cod. Med. B. τό,τε ὄν, τῷ.
ib. τῷ ὄντι—προστεθὲν] Desunt hæc in Codd. Ciz. Med. A.B. In Mon. C. Marc. A. et Vat. desunt nonnisi verba τῷ ὄντι. Cod. Vat. habet πεποίηκε τὸ ὂν λευκὸν, ut Codd. Mon. C. Marc. A. Et sic correxi. Ed. πεπ. λευκὸν ὄν.
10. τῷ λευκῷ] Codd. Darm. Marc. A. B. et Mon. C. τῷ λευκόν.
ib. λευκὸν ὄν] Post hæc verba in marg. ab al. m. adduntur hæc: τότε ὂν τῷ λευκὸν προστεθὲν πεποίηκε λευκὸν ὂν ὥστε κ. τ. λ.
11. μὲν ὄντι] Codd. Ciz. et Vat. interponunt τῷ.
ib. τὸ λευκὸν τ. δ. λ. συμβεβηκὸς] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. συμβεβηκὸς] Cod. Vat. κατὰ συμβεβηκός.
ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω. Quod restitui.
ib. ὡς εἴποι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. ὡς ἂν εἴποι. Unde addidimus voculam.
13. Σωκράτην] Codd. Med. B. Mon. C. Ciz. et Vat. Marc. A. h. l. et paulo post σωκράτη.
ib. ἐν γὰρ] Cod. Vat. omittit γάρ. Mox Marc. C. post ἀμφοτέροις omittit ὁ.
16. Σωκράτης λευκὸς] Cod. Vat. σωκράτη λευκός.

atque esse inspici nequit. Quid ergo? nonne ignis et aqua est essentia? essentia sit utrumque: numquid ex eo, quod videantur? nequaquam. An forsan ex eo quod materiam habeant? Neque etiam ob hoc ipsum. Sed num, quoniam habeant speciem? Neque hanc ob causam: sed neque etiam propterea, quod ibi sit compositum. Quonam igitur dicuntur essentia? ipso nimirum esse. Verum etiam quantitas est, et qualitas est. Nos vero forte dicemus hoc ipsum est, de illis atque his æquivoce dici. Sed deinde quæretur, quidnam sit hoc ipsum est in igne et terra cæterisque ejusmodi? et quænam differentia sit hujus ipsius est, atque illius est, quod convenit aliis? Respondebitur forsan, hoc differre, quod hoc quidem est, simpliciter esse significat, ensque simpliciter, illud vero significat album esse. Quid ergo? numquid ipsum esse, quod albo est adhibitum, idem est atque illud, cui nihil adjungitur? Nequaquam. Sed hoc quidem primo ens existit, illud autem secundum participationem, graduque secundo: nam et album enti adjunctum, ens reddidit album, et ens adjunctum albo, album ens effecit: quapropter accidens est enti quidem album, albo vero ens quoque vicissim. Neque ita loquimur, ut aliquis fortasse diceret: Socratem videlicet album, et album Socratem: nam in utrisque Socrates ipse idem est: forte vero album non similiter idem. Ubi enim dicitur, album est Socrates, in albo Socrates est inclusus: ubi vero dicitur, Socrates est albus, album est pure contingens. Atqui et in his, de quibus agimus, ens album, accidens habet album. Sed ubi dicitur, album est ens, ipsum album quodammodo ens habet inclusum: et omnino album quidem habet esse, quoniam circa ens, et in ente versatur: ab illo igitur accipit esse. Ens autem a se ipso quidem ens existit: ab albo vero fit album, non quia

λευκὸν συμβεβηκὸς ἔχει τὸ λευκὸν, ἐν δὲ τῷ τὸ λευκὸν ὂν, τὸ λευκὸν συνειλημμένον τῷ ὂν καὶ ὅλως τὸ μὲν λευκὸν ἔχει τὸ εἶναι, ὅτι περὶ τὸ ὂν καὶ ἐν ὄντι· παρ' ἐκείνου οὖν τὸ εἶναι· τὸ δὲ ὂν παρ' αὐτοῦ τὸ ὂν, παρὰ δὲ τοῦ λευκοῦ τὸ λευκὸν, οὐχ ὅτι αὐτὸ ἐν τῷ λευκῷ, ἀλλ' ὅτι τὸ λευκὸν ἐν αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτο τὸ ὂν τὸ ἐν τῷ αἰσθητῷ οὐ παρ' αὐτοῦ ον, λεκτέον ὅτι παρὰ τοῦ ὄντως ὄντος ἔχει τὸ ὂν, παρὰ δὲ τοῦ ὄντως λευκοῦ ἔχει τὸ λευκὸν εἶναι, κἀκείνου τὸ λευκὸν ἔχοντος κατὰ μετάληψιν τοῦ ἐκεῖ ὄντος ἔχοντος τὸ εἶναι. 621 E 622

Εἰ δέ τις λέγοι παρὰ τῆς ὕλης ἔχειν τὰ τῇδε ὅσα ἐπ' αὐτῆς τὸ εἶναι, πόθεν ἕξει ἡ ὕλη τὸ εἶναι καὶ τὸ ὂν, ἀπαιτήσομεν. Ὅτι δὲ μὴ πρῶτον ἡ ὕλη, εἴρηται ἐν ἄλλοις· εἰ δὲ, ὅτι τὰ ἄλλα οὐκ ἂν συσταίη μὴ ἐπὶ τῆς ὕλης, τὰ αἰσθητὰ φήσομεν· πρὸ τούτων δὲ οὖσαν, ὕστερον πολλῶν εἶναι, καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων, οὐδὲν κωλύει ἀμυδρὸν τὸ εἶναι ἔχουσαν καὶ ἧττον, ἢ τὰ ἐφ' αὐτῆς, ὅσῳ τὰ μὲν λόγοι, καὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ ὄντος, ἡ δ' ἄλογος παντελῶς, σκιὰ λόγου καὶ ἔκπτωσις λόγου. Εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι τὸ εἶναι αὕτη δίδωσι τοῖς ἐπ' αὐτῆς, ὥσπερ ὁ Σωκράτης τῷ ἐπ' αὐτοῦ λευκῷ, λεκτέον ὅτι τὸ μὲν μᾶλλον ὂν δοίη ἂν τῷ ἧττον ὄντι τὸ εἶναι ἧττον, τὸ δὲ ἧττον ὂν οὐκ ἂν δοίη A B

1. ἔχει—ὄν, τὸ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Duo postrema verba et sequens λευκὸν absunt a Cod. Vat., qui pergit συνειλημμένον.
2. τὸ καὶ] Codd. Ciz. Darm. (ex corr.) Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt τό. Quos sequor. Ante ὂν ex marg. Ed. recepi τῷ pro τό.
3. καὶ ἐν ὄντι] Cod. Ciz. ἐν pro ἐν.
ib. περὶ αὐτοῦ] Codd. Ciz. Med. A. Vat. παρ' αὐτοῦ, Med. B. Mon. C. παρ' αὐτοῦ. Ex marg. ubi est αὑτοῦ et bonis libris restitui παρ' αὑτοῦ.
6. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. B. παρ' αὐτοῦ cum Marc. A. Ed. cum rell. αὐτοῦ.
ib. ὄντως ὄντος] Cod. Ciz. omittit ὄντος, Vat. omittit ὄντως.
9. λέγοι] Codd. Darm. et Med. A. λέγει.
12. τὰ αἰσθητὰ] Cod. Vat. omittit τά.
16. εἶναι αὕτη] Cod. Vat. a pr. m. εἶναι αὐτή.
18. δοίη ἄν—ἧττον ὄν] Cod. Vat. ita: δοίη ἂν τῷ ἧττον ὄντι (in marg. add. τὸ) ..... ἧττον ὄν, τὸ δὲ ἧττον ὂν. Ciz. post ἄν habet τὸ, Darm. ὅτι pro ὄντι, Mon. C. Marc. A. Ciz. et Med. B. ἧττον εἶναι pro εἶναι ἧττον.
ib. δοίη τῷ] Cod. Ciz. δοίη τό.

sit ipsum in albo, sed e converso, quoniam in ipso sit album. At vero cum et hoc ens, quod in sensibili natura est, non a se ipso sit ens, idcirco dicendum est, ab ipso quidem ente vero ens habere, sed ab ipso vere albo, esse album accipere: quippe cum et ens illud habeat esse album secundum participationem quandam ipsius illic existentis albi: et vicissim album ipsum habeat esse participatione entis, ibi regnantis.

VII. *Et materia et forma materialis a causa separata dependent, cui forma est similior, quam materia. Ideo forma magis est ens, et essentia, et substantia, quam materia.*

Idcirco nec ens, nec essentia, vel substantia prædicatur de materia simul et forma tanquam genus univocum, sed tanquam analogum, id est proportionale genus, atque comparabile. Præterea essentia minus adhuc convenit accidentibus, quam substantiis. Nam substantiæ scilicet materia, forma, compositum, communi quadam conditione sui juris existunt. Accidentia vero sunt mancipata substantiis. Denique materia superne dependet ex eo, quod minime ideale: forma vero ex eo, quod ideale quam maxime cogitatur.

Si quis vero dixerit, quæcunque hic sunt in materia, esse ab eadem habere, quæremus undenam materia esse, atque ens habeat. Materiam quidem non esse in rerum ordine primum, alibi diximus: sin autem dicatur, alia non posse consistere, nisi in materia sint, nos ejusmodi esse sensibilia confitebimur. Ipsam vero materiam, quæ ante hæc est, posteriorem esse multis: et iis, quæ ibi sunt, omnibus nihil prohibet: quippe quum obscurum esse habeat, minusque esse, quam illa, quæ sunt in ea: quatenus hæc quidem rationes quædam sunt, magisque sunt ex ente ejusque natura: materia vero rationis om-

622 C τῷ μᾶλλον ὄντι. Ἀλλ' εἰ μᾶλλον ὂν τὸ εἶδος τῆς ὕλης, οὐκέτι κοινόν τι τὸ ὂν κατ' ἀμφοῖν, οὐδ' ἡ οὐσία γένος ἔχον τὴν ὕλην, τὸ εἶδος, τὸ συναμφότερον, ἀλλὰ κοινὰ μὲν πολλὰ αὐτοῖς ἔσται, ἅπερ λέγομεν, διάφορον δὲ ὅμως τὸ εἶναι. Περὶ γὰρ ἐλάττονος ὂν, μᾶλλον ὂν προσελθὸν, τάξει μὲν πρῶτον ἂν εἴη, οὐσίᾳ δὲ ὕστερον, ὥστε, εἰ μὴ ἐπ' ἴσης τὸ εἶδος τῇ ὕλῃ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ συναμφοτέρῳ, κοινὸν μὲν D οὐκ ἂν ἔτι εἴη ἡ οὐσία, ὡς γένος· ἄλλως μέντοι ἕξει πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα, ὡς κοινόν τι πρὸς ἐκεῖνα ἔχουσα τῷ αὐτῶν εἶναι. ὡς ζωῆς ἡ μέν τις ἀμυδρὰ, ἡ δ' ἐναργεστέρα. καὶ εἰκόνων ἡ μέν τις ὑποτύπωσις, ἡ δὲ ἐξεργασία μᾶλλον. Εἰ δὲ τῷ ἀμυδρῷ τοῦ εἶναι μετροῖ τις τὸ εἶναι, τὸ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις πλέον ἐῴη, τοῦτο πάλιν αὖ κοινὸν ἔσται τὸ εἶναι. Ἀλλὰ μή ποτε οὐχ οὕτω δεῖ ποιεῖν. Ἄλλο γὰρ E ἕκαστον ὅλον, ἀλλ' οὐ κοινόν τι τὸ ἀμυδρὸν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ζωῆς, οὐκ ἂν εἴη κοινόν τι, ἐπὶ θρεπτικῆς καὶ αἰσθητικῆς καὶ νοερᾶς, καὶ ἐνταῦθα τοίνυν τὸ εἶναι, ἄλλο τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ εἴδους, καὶ συνάμφω, ἀφ' ἑνὸς ἄλλως καὶ ἄλλως ῥυέντος. Οὐ γὰρ μόνον δεῖ, εἰ τὸ δεύτερον ἀπὸ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ τρίτον ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τὸ μὲν F μᾶλλον, τὸ δὲ ἐφεξῆς χεῖρον καὶ ἔλαττον, ἀλλὰ κἂν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἄμφω οἶδε τὸ μὲν μᾶλλον μετασχὸν πυρὸς, οἷον κέραμος, τὸ δὲ ἧτ-

2. οὐδ' ἡ] Cod. Vat. οὐ δή.
4. διάφορον] Cod. Med. A. a pr. m. διάφορα. In Vat. Marc. A. et Mon. C. sequitur δ' pro δέ. Mox Marc. B. ἐλαττόνως. Dedi ἐλάττονος pro ἐλάττονας.
ib. προσελθὸν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. προσελθόν. Quod recepi.
8. τῶν αὐτῶν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. B. Marc. A. Vat. τῷ αὐτῶν. Correxi cum Ficino τῷ αὐτῶν.
9. ἡ δὲ] Cod. Vat. ἡ δ'. Mox Marc. A. post εἰκόνων habet εἰ pro ἡ. Ex marg. Ed. recepi ἐναργεστέρα pro ἐνεργεστέρα.
10. ἐξεργασία] Cod. Vat. ἐνεργεστέρα.
ib. μετροῖ τις] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. μετροῖ τις. Quos sequor.
11. τοῦτο] Codd. Ciz. Med. B. Vat. τούτῳ.
14. ἐπιθρεπτικῆς] Ita Ed. Sed Codd. Vat. Marc. A. ἐπὶ θρεπτικῆς. Prior omittit καὶ αἰσθητικῆς. Illos sequimur.
15. ἄλλο ἐπὶ] Codd. præter Darm. omnes interponunt τό. Quod Plotino reddidi.
19. οἶδε] Codd. Ciz. et Vat. εἰ δέ. Med. B. Marc. A. et Mon. C. ἢ δέ.
ib. τόδε] Cod. Vat. τὸ δὲ cum Marcc. Quod exhibemus.

nino sit expers, et quædam rationis umbra, casusque rationis. At si quis adduxerit eam ita esse tradere iis, quæ sunt in ea, quemadmodum Socrates albedini, quæ est in Socrate, dicendum est, quod magis quidem ens est, tradere posse ei, quod est minus ens, esse minus: quod vero minus est ens, nunquam magis enti tribuere. At vero si species magis ens, quam materia, est, non amplius ipsum ens de utrisque, velut commune aliquid, prædicabitur, neque essentia genus erit habens sub se materiam, et speciem et compositum: verum communia quidem multa iis erunt, quæ jamdiu dicimus: verumtamen ipsum esse differens erit. Quando enim magis ens circa minus ens accedit, hoc ordine quidem prius est, essentiæ vero gradu posterius. Quam ob rem nisi æque essentia sit species atque materia, rursusque materia atque species et compositum, nunquam essentia commune aliquid iis erit velut genus: aliter tamen se habebit erga illa, quæ sunt post ipsa, tanquam commune quiddam id habens ad ipsa, quod sui ipsorum proprie sint: quemadmodum in ordine vitæ, alia quidem debilis est, alia efficacior: similiterque imaginum hæc levis quædam subfiguratio est, illa vero expressio absolutior. Si quis autem gradu quodam ipsius esse exiguo metiatur esse, quod vero in aliis plus est, obmittat, hoc rursus esse commune erit. Sed enim advertendum est, ne forte non ita sit faciendum. Aliud enim unumquodque totum; sed non est commune aliquid hoc, quod est exiguum et obscurum, sicut in vita non est commune quiddam vegetali, sensuali, intellectuali: itaque et hic ipsum esse, aliud quidem est

623

του, ὥστε μὴ κέραμος γενέσθαι. Τάχα δὲ οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος· διαφορὰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις.

VIII. Ἀλλ' ἆρα τὸ μὲν διαιρεῖν εἰς στοιχεῖα ἐᾷν δεῖ, καὶ μάλιστα περὶ A τῆς αἰσθητῆς οὐσίας λέγοντα, ἣν δεῖ αἰσθήσει μᾶλλον ἢ λόγῳ λαμβάνειν, καὶ τὸ ἐξ ὧν σύγκειται μὴ προσποιεῖσθαι· οὐ γὰρ οὐσίαι ἐκεῖνα, ἢ οὐκ ἂν αἰσθηταί γε οὐσίαι· ἑνὶ δὲ γένει περιλαμβάνοντα τὸ κοινὸν, ἐπὶ λίθου, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ τῶν ἐκ τούτων φυτῶν, ἢ αἰσθητὰ, καὶ ζώων ὡσαύτως· οὐ γὰρ παραλελείψεται ἡ ὕλη, οὐδὲ τὸ εἶδος· ἡ γὰρ αἰσθητὴ οὐσία ἔχει ταῦτα· ὕλη γὰρ καὶ εἶδος, πῦρ B καὶ γῆ καὶ τὰ μεταξὺ, τὰ δὲ σύνθετα ἤδη πολλαὶ οὐσίαι εἰς ἕν· καὶ τὸ κοινὸν πᾶσι τούτοις, ᾗ τῶν ἄλλων κεχώρισται· ὑποκείμενα γὰρ ταῦτα τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ ἄλλου· καὶ ὅσα εἴρηται, ὑπάρχει ταύτῃ. Ἀλλ' εἰ ἡ αἰσθητὴ οὐσία οὐκ ἄνευ μεγέθους, οὐδ' ἄνευ ποιότητος, πῶς ἔτι τὰ συμβεβηκότα χωριοῦμεν; χωρίζοντες C γὰρ ταῦτα, τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, ξηρότητα, ὑγρότητα, τί τὴν οὐσίαν αὐτὴν θησόμεθα; ποιαὶ γὰρ οὐσίαι αὗται. Ἀλλὰ τί ἐστι περὶ ὃ συμβαίνει τὰ ποιοῦντα ἐκ τοῦ μόνου οὐσίαν εἶναι, ποιὰν οὐσίαν εἶναι, καὶ ἔσται τὸ πῦρ οὐχ ὅλον οὐσία, ἀλλά τι αὐτοῦ, οἷον μέρος· τοῦτο δὲ τί ἂν εἴη; ἢ ὕλη. Ἀλλὰ ἆρά γε ἡ αἰσθητὴ οὐσία συμφό- D

3. ἆρα] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. ἄρα.
ib. διαιρεῖν] Cod. Vat. διαιρεῖ.
4. λέγοντα] Codd. Ciz. et Vat. λέγοντας.
8. ᾗ αἰσθητὰ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. cum marg. Ed. ᾗ αἰσθητά. Quod recepi, cum Ficino.
10. ἤδη] Cod. Vat. εἴδη.
13. Ἀλλ' εἰ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt εἰ.
ib. ἄνευ μεγέθους—ἄνευ ποιότητος] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed Darm. cum Ed. ἂν ὑμεγέθους—ἂν ὑποιότητος.
15. ὑγρότητα] Post h. v. addit Cod. Vat. χωρίζοντες γὰρ ταῦτα, quæ paulo ante suo loco posita erant.
19. τοῦτο δὲ—οὐσία] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. Ἀλλὰ] Cod. Vat. ἀλλ'.

in materia, aliudque in forma: atque hæc ambo ab uno quodam dependent, aliter eis, et aliter affluente. Non solum enim, ubi secundum a primo est, et tertium a secundo, ibi prius quidem illud magis est tale, posterius autem deterius est et minus: verum etiam, si ab eodem ambo dependeant, similem quandam successionem licet inspicere: ceu lutum figuli magis quidem igne concoctum, vas efficitur sive tegula: sed erit ibidem et minus concoctum, adeo ut vas vel tegula minime fiat. Forsan vero non ab eodem materia est et species: differentia enim est et in illis.

VIII. *Ubi de substantia sensibili loquimur, præstat accipere compositum, quam materiam aut formam. Compositarum vero substantiarum generaliter proprium est, ut subjecta quidem sint, neque sit in subjectis.*

Substantia incorporea pura substantia est, quoniam ab accidentibus non dependet: corporea vero non est substantia pura, quoniam ex accidentibus quibusdam saltem intimis propriisque conficitur, alioquin non erit substantia corporea sensibilisque, quam in præsentia quærimus.

Sed forsan decet obmittere nunc in elementa dividere, præsertim ubi de sensibili substantia disputamus, quam sensu potius, quam ratione decet accipere, neque, ex quibus componatur, adjungere. Non enim illa substantiæ sunt, aut certe substantiæ non sensibiles. Operæ pretium vero videtur, uno quodam genere comprehendere, quod commune est lapidi, terræque, et aquæ, et iis insuper, quæ ex his componuntur, plantis scilicet, animalibusque quatenus sensibilia sunt: sic enim neque materia, neque forma interim nobis prætermittetur: substantia namque sensibilis hæc in se habet. Nam ignis et terra horumque media, et materia sunt, et forma: composita vero jam sunt substantiæ multæ in

623 ρησίς τις ποιοτήτων καὶ ὕλης, καὶ ὁμοῦ μὲν πάντα ταῦτα συμπαγέντα ἐπὶ ὕλης μιᾶς, οὐσία· χωρὶς δὲ ἕκαστον λαμβανόμενον, τὸ μὲν ποιὸν, τὸ δὲ ποσὸν ἔσται, ἢ ποιὰ πολλά· καὶ ὃ μὲν ἂν ἐλλεῖπον μή πως ἀπηρτισμένην ἐᾷ γίγνεσθαι τὴν ὑπόστασιν, μέρος τῆσδε τῆς οὐσίας· ὃ δ' ἂν γενομένῃ τῇ οὐσίᾳ ἐπισυμβῇ τὴν οἰκείαν ἔχει τάξιν, οὐ κρυπτόμενον ἐν τῷ μίγματι, τῷ ποιοῦντι τὴν λεγομένην οὐσίαν. E Καὶ οὐ τοῦτό φημι, ὡς ἐκεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ὂν ἐστὶν οὐσία, συμπληροῦν ἕνα ὄγκον τοσόνδε καὶ τοιόνδε, ἀλλαχοῦ δὲ μὴ συμπληροῦν, ποιὸν, ἄλλα μηδὲ ἐκεῖ ἕκαστον οὐσίαν, τὸ δ' ὅλον τὸ ἐκ πάντων οὐσίαν. Καὶ οὐ δυσχεραντέον, εἰ τὴν οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν ἐξ οὐκ οὐ- F σιῶν ποιοῦμεν· οὐ δὲ γὰρ τὸ ὅλον ἀληθὴς οὐσία, ἀλλὰ μιμούμενον 624 τὴν ἀληθῆ, ἥτις, ἄνευ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὴν, ἔχει τὸ ὂν, καὶ τῶν ἄλλων ἐξ αὐτῆς γιγνομένων, ὅτι ἀληθῶς ἦν, ὡδὶ δὲ καὶ τὸ ὑποβεβλημένον ἄγονον, καὶ οὐχ' ἱκανὸν εἶναι ὄν, ὅτι μηδὲ ἐξ αὐτοῦ τὰ ἄλλα, σκιὰ δὲ, καὶ ἐπὶ σκιᾷ αὐτῇ οὔσῃ ζωγραφία καὶ τὸ φαίνεσθαι.

1. ποιοτήτων] Cod. Vat. τῶν ποιοτήτων.
ib. πάντα ταῦτα] Cod. Ciz. omittit ταῦτα.
3. ἂν ἐλλεῖπον] Codd. Vat. et Marcc. ἄν ἐλλεῖπον, Ed. cum rell. αὖ.
ib. μή πως] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. μήπω.
4. ὑπόστασιν] Cod. Vat. ἀπόστασιν.
5. γενομένῃ] Cod. Vat. γινομένῃ.
ib. ἐπισυμβῇ] Ita Codd. Vat. et Marcc. Rell. cum Ed. ἐπὶ συμβῇ.
8. τοσόνδε] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. τοσόνγε.
9. δ' ὅλοι] Cod. Vat. δὲ ὅλον.
10. εἰ τὴν] Cod. Ciz. εἰς τήν.
ib. ἐξ οὐκ] Codd. Ciz. et Vat. οὐκ ἐξ. Vocem οὐκ omittit οὐκ.
11. ἀληθῶς] Cod. Vat. ἀληθής.
15. αὐτὴ οὔσῃ] Ita Ed. Sed Codd. Vat. et Mon. C. αὐτῇ οὔσῃ. Quos sequimur.

unum conciliatæ: atqui omnibus iis commune est hoc ipsum, quo ab aliis separantur. Hæc enim reliquis subjecta sunt, neque sunt in subjecto, neque alieni juris esse censentur. Et omnino, quæcunque narravimus tanquam substantiæ propria, huic rite conveniunt. Cæterum si substantia sensibilis absque magnitudine et qualitate non est, quonam pacto ab hac accidentia segregabimus? Separantes enim hæc, magnitudinem, figuram, colorem, siccitatem, humiditatem, quidnam ulterius eam esse ponemus? hæ namque substantiæ quales quædam substantiæ sunt. Verum aliquid certe est, circa quod hæc ipsa concurrunt, quæ simul efficiunt, ut, quæ solum substantia erat, substantia talis evadat: atque ita ignis non totus substantia erit, sed aliquid ejus velut pars esse substantia judicabitur. Hoc autem quidnam erit? Forsan vero materia. Num igitur sensibilis substantia congeries quædam est qualitatum atque materiæ? atque hæc omnia commista simul in una materia substantia sunt. Unumquodque vero seorsum inde acceptum, aliud quale erit, aliud vero quantum, vel qualia multa. Tum vero, quod inter hæc ita se habet, ut siquando defuerit, imperfectam relinquat essentiam, hujus essentiæ pars existit. Quod autem essentiæ jam absolutæ contingit, alium quendam proprium obtinet ordinem, neque in ea includitur mistione, quæ dictam hanc essentiam conficit. Nec equidem in præsentia dico tale aliquid, dum ibi est una cum reliquis, essentiam sive substantiam esse, dum videlicet molem unam complet tantam proprie atque talem. Ubi vero non complet ejusmodi aliquid, esse potius qualitatem. Sed dico nec ibi quidem, quicquid est, esse substantiam: totum vero ex omnibus congregatum, substantiam esse. Neque graviter ferendum est, si substantiam sensibilem ex non substantiis componamus: neque enim id totum vera substantia est et essentia, sed veram potius essentiam imitatur. Quæ quidem absque reliquis circa eam positis, ens in se possidet, atque ita ut alia ex ipsa fiant, propterea quod ipsa re vera prorsus existat. Hic autem etiam, quod pro fundamento subjicitur, sterile est, neque sufficiens ad hoc saltem, ut sit ens, nedum ex eo reliqua esse reportent: sed umbra quædam est, atque in ipsa velut umbra pictura quædam fit, nec verum ens, sed prorsus apparens.

624

Καὶ περὶ μὲν τῆς λεγομένης οὐσίας αἰσθητῆς καὶ γένους ἑνὸς, A
ταύτη· εἴδη δ' αὐτοῦ τίνα ἄν τις θεῖτο; καὶ πῶς διέλοι; σῶμα μὲν
οὖν τὸ σύμπαν θετέον εἶναι, τούτων δὲ τὰ μὲν ὑλικώτερα, τὰ δὲ ὀρ-
γανικά· ὑλικώτερα μὲν, πῦρ, γῆ, ὕδωρ, ἀήρ· ὀργανικὰ δὲ, τὰ τῶν
φυτῶν, καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, κατὰ τὰς μορφὰς τὰς παραλλαγὰς
σχόντα· εἶτα εἴδη γῆς λαμβάνειν, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων, καὶ ἐπὶ B
τῶν σωμάτων τῶν ὀργανικῶν, τά, τε φυτὰ κατὰ τὰς μορφὰς διαι-
ροῦντα, καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, ἢ τῷ τὰ μὲν ἐπίγεια καὶ ἔγγεια,
καὶ καθ' ἕκαστον στοιχεῖον τὰ ἐν αὐτῷ· ἢ τῶν σωμάτων τὰ μὲν
κοῦφα, τὰ δὲ βαρέα, τὰ δὲ μεταξύ· καὶ τὰ μὲν ἑστάναι ἐν μέσῳ,
τὰ δὲ περιέχειν ἄνωθεν, τὰ δὲ μεταξύ· καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων σώ- C
ματα ἤδη σχήμασι διειλημμένα, ὡς εἶναι σώματα τὰ μὲν ζώων οὐ-
ρανίων, τὰ δὲ κατὰ ἄλλα στοιχεῖα· ἢ κατ' εἴδη διαστησάμενον τὰ
τέσσαρα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄλλον τρόπον ἤδη συμπλέκειν, καὶ μιγνύντα
τὰς διαφορὰς αὐτῶν κατὰ τοὺς τόπους, καὶ τὰς μορφὰς, καὶ τὰς
μίξεις, οἷον πύρινα, ἢ γήϊνα, τῷ πλείονι καὶ ἐπικρατοῦντι λεγόμενα·
τὸ δὲ πρώτας καὶ δευτέρας λέγειν, τόδε τὸ πῦρ, καὶ πῦρ ἄλλως μὲν D

1. Καὶ] Abest a Cod. Vat.
2. θεῖτο] Codd. Ciz. et Mon. C. (a pr. m.) θοῖτο.
3. σύμπαν] Cod. Mon. C. ξύμπαν cum Marc. A.
7. καὶ τὰς] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. κατὰ τάς. Quod recepi.
8. ἢ τῷ—ἐν αὐτῷ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. καὶ ἔγγεια] Cod. Vat. omittit καί.
10. καὶ τὰ—δὲ μεταξύ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
11. ἑκάστῳ τούτων] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. τούτων ἑκάστῳ.
12. ζώων ἀνθρωπίνων] Sic Ed. Sed Codd. omnes οὐρανίων ut legit Fic. et nos correximus.
13. δὲ κατὰ] Cod. Ciz. δὲ καὶ τά.
ib. διαστησάμενον] Cod. Vat. διαστησάμενοι, sed in marg. hoc signum (.·.) est.
14. μιγνύντα] Cod. Ciz. μιγνύντας.
17. τόδε τὸ πῦρ] Cod. Vat. τόδε πῦρ.

IX. *Species sub genere substantiæ numerandæ sunt vel per distinctionem corporum inter se, ceu simplicium, mistorum, animatorum. Non autem dicendum substantiam primam esse hunc hominem, secundam vero ipsum communiter hominem.*

Species est universalior individuo, ergo simplicior: igitur et natura prior: quare essentia quoque perfectior. Hic enim homo, id est homo talis et in tali materia, fit posterius participatione quadam specialis ipsius rationis humanæ, prius quidem perfectiusque in se existentis, deinde aliis se ipsam impartientis.

Hactenus de illa, quæ sensibilis substantia dicitur, et uno ejus genere ita sit dictum: Species autem ejus quas potissimum afferre quis potest? et quomodo dividet? Profecto universum hoc ponendum est esse corpus: in quo quidem alia magis materialia sint, alia vero organica, id est, variis prædita instrumentis. Et materialia quidem illa, velut ignis, terra, aqua, et aër: organica vero plantarum animaliumque corpora distincta inter se per formas: deinde species terræ licet accipere elementorumque aliorum: atque in corporibus organicis plantarum et animalium corpora per formas rite dividere, vel etiam distinguere ex eo, quod hæc quidem terram habitantia terrenaque sunt, illa vero ad elementum quodvis aliud similiter pertinentia. Aut forte corporum alia levia, alia gravia, alia media: et hæc quidem in medio mundi consistere: illa vero desuper circumfundi: illa denique regionem mediam occupare. Atque in unoquoque horum corpora jam figuris inter se distincta, adeo ut corpora sint partim cœlestium animalium, partim per reliqua elementa: aut primo quidem in elementa quatuor tanquam species: deinde alio modo invicem commiscere, atque ita eorum differentias procreare secundum loca, et formas et mistiones, velut quæ ignea vel terrena dici solent: propterea quod elementum ibi tale exuberet et excedat. Quod autem fertur, alias esse substantias primas, alias vero secundas, ceu hic ignis, et ipse ignis, putandum est, aliter quidem differentiam inter se habere, ex eo, quod hoc quidem singulare est, illud autem universale, non tamen substantiæ differentiam ullam admittere: nam et in genere qualitatis aliquid album est et

624 ἔχειν διαφορὰν, ὅτι τὸ μὲν καθ' ἕκαστον· τὸ δὲ καθ' ὅλου οὐ μέντοι
οὐσίας διαφορὰν, καὶ γὰρ καὶ ἐν ποιῷ τὶ λευκὸν, καὶ λευκὸν, καὶ
γραμματική τις, καὶ γραμματική. Ἔπειτα τι ἔλαττον ἔχει ἡ γραμ-
ματικὴ, πρὸς τινὰ γραμματικὴν, καὶ ὅλως ἐπιστήμη, πρὸς τινὰ ἐπι-
στήμην; οὐ γὰρ ἡ γραμματικὴ ὕστερον τῆς τινὸς γραμματικῆς, ἀλλὰ 5
Ε μᾶλλον οὔσης γραμματικῆς, καὶ ἡ ἐν σοὶ, ἐπεὶ καὶ ἡ ἐν σοὶ, τίς ἐστι
τῷ ἐν σοί· αὕτη δὲ ταὐτὸν τῇ καθ' ὅλου· καὶ ὁ Σωκράτης οὐκ αὐτὸς
ἔδωκε τῷ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τῷ Σω-
κράτει· μεταλήψει γὰρ ἀνθρώπου ὁ τὶς ἄνθρωπος. Ἔπειτα ὁ Σωκρά-
625 της τί ἂν εἴη, ἢ ἄνθρωπος τοιόσδε, τὸ δὲ τοιόσδε, τί ἂν ἐργάζοιτο 10
πρὸς τὸ μᾶλλον οὐσίαν εἶναι; εἰ δ' ὅτι τὸ μὲν εἶδος μόνον ὁ ἄνθρω-
πος, τὸ δὲ εἶδος ἐν ὕλῃ, ἧττον ἄνθρωπος κατὰ τοῦτο ἂν εἴη· ἐν ὕλῃ
γὰρ ὁ λόγος χείρων. Εἰ δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐ κατ' αὐτὸ εἶδος, ἀλλ'
ἐν ὕλῃ, τί ἔλαττον ἕξει τοῦ ἐν ὕλῃ, καὶ αὐτὸς λόγος τοῦ ἔν τινι ὕλῃ;
Β ἔτι πρότερον τῇ φύσει τὸ γενικώτερον, ὥς τε καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀτόμου, 15
τὸ δὲ πρότερον τῇ φύσει καὶ ἁπλῶς πρότερον. Πῶς ἂν οὖν ἧττον
εἴη; ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς ἡμᾶς γνωριμώτερον ὂν, πρότερον·
τοῦτο δ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμασι τὴν διαφορὰν ἔχει. Ἔπειτα οὕτως
οὐχ εἷς λόγος τῆς οὐσίας· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς τοῦ πρώτως καὶ τοῦ δευ-
τέρως οὐδ' ὑφ' ἓν γένος. 20

2. καὶ γὰρ καὶ] Abest repetitum καί.
ib. ποιῷ τὶ] Cod. Vat. τῷ ποιῷ τι.
3. γραμματικὴ τὶς] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Marc. A. Vat. τὶς γραμματική.
4. ἐπιστήμη πρὸς τινὰ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
8. Σωκράτη] Sic Ed. Sed Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. σωκράτει. Quod exhibemus.
10. τί ἂν εἴη] Codd. Ciz. et Vat. τίς ἂν εἴη. Ed. τὶ ἂν εἴη.
11. δ' ὅτι] Cod. Vat. δ' ἔτι.
13. χείρων] Cod. Vat. χεῖρον.
14. τί ἔλαττον—τινι ὕλῃ] Marc. A. omittit hæc.
15. ἔτι πρότερον] Hæc verba in Cod. Vat. punctis subscriptis notata sunt. Idem Cod. mox habet γενικώτατον.
16. οὖν ἄν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἄν οὖν.
17. γνωριμώτερον ὄν] Codd. Mon. C. et Med. B. Marc. A. omittunt ὄν.
19. καὶ διευτέρως] Cod. Vat. interponit τοῦ. Quod recepi. Idem mox ἐφ' pro ὑφ'.

album: item grammatica quædam atque grammatica. Præterea quidnam minus habet grammatica ad grammaticam aliquam comparata, et omnino scientia cum scientia quadam collata? Non enim grammatica posterius est grammatica quadam: sed potius cum sit grammatica ipsa, est et hæc in te grammatica, quandoquidem et quæ in te est, ideo aliqua est, quia in te sit: ipsa vero eadem est, atque universalis grammatica. Item Socrates non dedit ei, qui non erat homo, ut esset homo, sed homo potius id Socrati dedit nam homo aliquis participatione hominis est aliquis homo. Proinde Socrates quidnam aliud est, quam talis homo? Hoc ipsum vero, quod talis dicitur, quidnam confert ad id, ut magis substantia sit? Si autem dicatur ob id conferre, quod homo species tantum sit, homo vero aliquis species in materia, sequetur, ut hic propterea minus homo sit: ratio enim ipsa in materia fit deterior. Sin autem et homo non secundum ipsam speciem tantum sit, sed sit etiam in materia, quidnam minus habebit, quam hominis species in materia quadam existens, cum illa ipsa ratio sit hujus existentis in materia quadam? Item prius natura est, quod est generalius, ideoque et species est individuo prior. Quod vero natura prius est, simpliciter quoque prius. Quo igitur modo id minus erit? Veruntamen singulare nobis notius est, ideoque nobis et prius: hoc autem nullam in rebus differentiam efficit. Denique si ita res se habeat, non una erit substantiæ ratio: non enim eadem ratio est ejus, quod primo tale est, atque ejus, quod secundo tale: neque talia sub uno genere congregantur.

625

Ἔστι δὲ καὶ οὕτως διαιρεῖν, θερμῷ καὶ ξηρῷ, καὶ ξηρῷ καὶ ψυχρῷ, A
καὶ ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ. ἢ ὅπως βούλεται τὸν συνδυασμὸν εἶναι. Εἶτα
ἐκ τούτων σύνθεσιν, καὶ μίξιν, καὶ ἢ μένειν ἐνταῦθα στάντα ἐπὶ τοῦ
συνθέτου, ἢ κατὰ τὸ ἔγγειον καὶ ἐπίγειον, ἢ κατὰ τὰς μορφὰς, καὶ
κατὰ τὰς τῶν ζώων διαφορὰς, οὐ τὰ ζῶα διαιροῦντα, ἀλλὰ κατὰ τὰ
σώματα αὐτῶν ὥσπερ ὄργανα διαιροῦντα. Οὐκ ἄτοπος δὲ ἡ κατὰ B
τὰς μορφὰς διαφορὰ, εἴπερ οὐδ' ἡ κατὰ τὰς ποιότητας αὐτῶν διαί-
ρεσις, θερμότης, ψυχρότης, καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰ δέ τις λέγοι, ἀλλὰ
κατὰ ταύτας ποιεῖ τὰ σώματα, καὶ κατὰ τὰς μίξεις φήσομεν ποιεῖν
καὶ κατὰ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα. Ἐπεὶ γὰρ περὶ αἰσθητῆς
οὐσίας ὁ λόγος, οὐκ ἄτοπον ἂν εἴη διαφοραῖς εἰ λαμβάνοιτο ταῖς
πρὸς τὴν αἴσθησιν· οὐδὲ γὰρ ὂν ἁπλῶς αὕτη, ἀλλ' αἰσθητὸν ὂν τὸ C
ὅλον τοῦτο, ἐπεὶ καὶ τὴν δοκοῦσαν ὑπόστασιν αὐτῆς σύνοδον τῶν
πρὸς αἴσθησιν ἔφαμεν εἶναι, καὶ ἡ πίστις τοῦ εἶναι παρὰ τῆς αἰσθή-
σεως αὐτοῖς. Εἰ δὲ ἄπειρος ἡ σύνθεσις, κατ' εἴδη τῶν ζώων διαι-
ρεῖν, οἷον ἀνθρώπου εἶδος τὸ ἐπὶ σώματι· ποιότης γὰρ αὕτη σώματος D
τὸ τοιοῦτον εἶδος, ποιότησι δ' οὐκ ἄτοπον διαιρεῖν. Εἰ δ' ὅτι τὰ μὲν
ἁπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα εἴπομεν, ἀντιδιαιροῦντες τὸ σύνθετον τῷ ἁπλῷ,
ὑλικώτερα εἴπομεν καὶ ὀργανικὰ, οὐ προσποιούμενοι τὸ σύνθετον.

1. Ἔστι] Codd. Ciz. et Vat. ἴτι. Mox Ciz. οὕτω pro οὕτως.
ib. καὶ ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ] Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. et Med. B. est καὶ ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ: sed Marc. B. supra lin. habet ordinem Ed.
3. ἐπὶ συνδίτου] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. interponunt τοῦ. Quos sequor. Vat. habet ἐκ τοῦ συνδίτου.
5. τῶν ζώων] Codd. Mon. C. et Med. B. Marc. A. omittunt τῶν.
6. δὲ κατὰ] Cod. Ciz. ἡ κατὰ, Med. A. Marc. A.B. Vat. δὲ ἡ κατά. Unde addidi Articulum.
7. οὐδ'] Cod. Vat. οὐ.
8. καὶ τὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ.
11. ἄτοπος] Cod. Med. B. ἄτοπον. Quod recepi cum Ficino.
12. ὃν ἁπλῶς] Cod. Vat. ἦν ἁπλῶς.
15. αὐτοῖς.] Cod. Med. B. αὐτῆς. In Codd. Marc. A. Mon. C. sequitur ἡ δὲ ἄπειρος.
17. Εἰ δ' ὅτι] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Rell. cum Ed. ὅτι.

X. *Genus substantiæ sensibilis in species divisuri, rite per illa, quæ ad sensum pertinent, distinguere possumus, scilicet per qualitates sive simplices sive mistas, item per formas et figuras, atque loca.*

Possumus etiam hoc modo dividere, videlicet per calidum simul atque siccum: item per siccum simul et frigidum: rursus per frigidum humidumque simul, vel quomodocunque conjugium conficere libeat. Deinde ex his compositionem mistionemque efficere, atque vel hic permanere in composito quiescendo: aut secundum terrenum atque terram habitans, vel secundum formas et differentias animalium, non quidem animalia dividendo, sed secundum eorum corpora tanquam instrumenta quædam partiendo. Neque vero indecens est differentia secundum formas adducta: siquidem neque secundum qualitates eorum est divisio absurda: velut si dicatur caliditas, frigiditas et talia quædam. Verum si quis objecerit, secundum has potius corpora fieri, nos utique respondebimus, effici etiam secundum mistiones, et colores, atque figuras. Cum enim de sensibili substantia disputetur, non absurda distinctio erit, si per differentias ad sensum pertinentes ejusmodi substantia distinguatur. Non enim hæc simpliciter ens existit, sed sensibile ens est id totum: nempe etiam ipsius subsistentiam apparentem esse confluxum quendam ad sensum pertinentium diximus. Atqui et de hujusmodi rebus, quod sint, a sensibus fidem homines acceperunt. Sin autem infinita compositio nobis occurrat, secundum species animalium distinguere licet: velut hominis speciem in corpore existentem: nam ejusmodi species est hæc ipsa corporis qualitas: neque vero absurdum est partiri per qualitates. Verum si hic nobis objicia-

626 Ἔστι δ' οὐκ ἀντιδιαίρεσις τὸ σύνθετον πρὸς τὸ ἁπλοῦν εἶναι, ἀλλὰ
E κατὰ πρώτην διαίρεσιν τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων θέντα, μίξαντα αὐτὰ,
ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ὑποβεβληκυίας διαφορὰν συνθέτων, ἢ τόποις ἢ μορ-
φαῖς ποιεῖσθαι, οἷον τὰ μὲν οὐράνια, τὰ δὲ γήϊνα. Καὶ περὶ μὲν
τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐσίας ἢ γενέσεως ταῦτα. 5

A Περὶ δὲ ποσοῦ καὶ ποσότητος, ὡς ἐν ἀριθμῷ δεῖ τίθεσθαι καὶ
μεγέθει, καθ' ὅσον τοσοῦτον ἕκαστον, ὅ ἐστιν ἐν ἀριθμῷ τῶν ἐνύ-
λων, καὶ διαστήματι τοῦ ὑποκειμένου. Οὐ γὰρ περὶ χωριστοῦ πο-
σοῦ ὁ λόγος, ἀλλ' ὃ ποιεῖ τρίπηχυ εἶναι τὸ ξύλον, καὶ ἡ πεμπὰς ἡ
ἐπὶ τοῖς ἵπποις, εἴρηται πολλάκις, ὅτι ταῦτα ποσὰ μόνον λεκτέον· 10
τόπον δὲ καὶ χρόνον μὴ κατὰ τὸ ποσὸν νενοῆσθαι, ἀλλὰ τὸν μὲν
B χρόνον τῷ μέτρον κινήσεως εἶναι, καὶ τῷ πρός τι δοτέον αὐτὸν, τὸν
δὲ τόπον, σώματος περιεκτικὸν, ὡς καὶ τοῦτον ἐν σχέσει, καὶ τῷ
πρός τι κεῖσθαι· ἐπεὶ καὶ ἡ κίνησις συνεχὴς, καὶ οὐκ ἐν ποσῷ ἐτέθη.
Μέγα δὲ καὶ μικρὸν διὰ τί οὐκ ἐν ποσῷ; ποσότητι γάρ τινι μέγα 15
τὸ μέγα, καὶ τὸ μέγεθος δὲ οὐ τῶν πρός τι, ἀλλὰ τὸ μεῖζον καὶ τὸ

5. τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς] Cod. Vat. τῆς αἰσθητῆς.
7. τοσοῦτον] Cod. Vat. τοῦτον.
ib. ὅ ἐστιν ἐν ἀριθμῷ τῶν ἐνύλων] Cod. Vat. ὃ ἐν ἀριθμῷ ἐστι τῶν ἐν ὕλων.
10. ποσὰ] Cod. Vat. πόσα.
11. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. omittit τό.
12. τῷ μέτρον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ μετρον.
ib. δοτέον αὐτὸν] Cod. Vat. δοτέον αὐτῶν.
13. καὶ τῷ] Cod. Ciz. καὶ τό.
15. Μέγα—ποσῷ;] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. γάρ τινι] Codd. Ciz. et Vat. γάρ τινι cum Marc. A. Et sic correxi.
16. τὸ μέγα] Abest a Cod. Vat.

tur, in superioribus nos alia quidem simplicia, alia vero composita posuisse, quasi compositum pariter atque simplex ex opposito partiremur: admonebimus, nos ibi dixisse, alia materialia magis esse, alia vero organica potius, compositum non adhibentes in medium. Licet quin etiam afferre diversitatem inter simplex atque compositum, nec id quidem tamque pariter oppositorum partitione, sed secundum primam divisionem, ab ipso prorsus initio corpora simplicia ponere, eaque deinde ab alio quodam principio supposito commiscere, compositorum differentiam vel locis, vel formis fieri substinente: velut si dicatur, alia quidem esse cœlestia, alia vero terrena. Sed de sensibili substantia vel generatione hæc dicta sufficiant.

XI. *In genere quantitatis est proprie numerus atque continuitas, vel dimensio: reliqua sunt in alio genere.*

Tempus quidem, qua ratione mensura est atque mensurans, locus quoque, qua continens est, in relatione sunt: magnum et parvum in quantitate, pulchrum in qualitate, majus vero et minus et pulchrius in relatione censentur.

Quod vero pertinet ad quantitatem atque quantum, sæpe dictum est in numero et magnitudine ponendum esse, quatenus unumquodque est proprie tantum, quod quidem consistit in rerum corporearum numero, et in quodam subjecti spatio. Non enim de quantitate hinc separata in præsentia disputatur, sed de hac ipsa, quæ facit, ut lignum sit tricubitum: similiter de quinario numero, qui est in equis quinque. Numerum ergo et magnitudinem solum esse proprie quanta prædiximus: locum vero ac tempus in ratione quantitatis minime computari, sed tempus quidem ex eo, quod mensura motionis existimetur, in relationis ordine collocari: locum quoque, quum id habeat proprie, ut corporis sit comprehensor, in habitudine quadam et relatione censeri. Quando et motus continuus quidem est, neque tamen est in quantitatis genere constitutus. Magnum vero et parvum cur non in quantitate ponantur? Quod enim magnum est, quantitate quadam est magnum: atqui hæc ipsa

626

ἔλαττον, τῶν πρός τι. Πρὸς γὰρ ἕτερον, ὥσπερ καὶ τὸ διπλάσιον. Διὰ τί οὖν ὄρος μικρὸν, κέγχρος δὲ μεγάλη; ἢ πρῶτον μὲν ἀντὶ τοῦ C μικρότερον λέγεται. Εἰ γὰρ πρὸς τὰ ὁμογενῆ ὁμολογεῖται καὶ παρ' αὐτῶν εἰρῆσθαι, ὁμολογεῖται ὅτι ἀντὶ τοῦ μικρότερον λέγεται. καὶ μεγάλη κέγχρος, οὐχ ἁπλῶς λεγομένη μεγάλη, ἀλλὰ κέγχρος μεγάλη. Τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῶν ὁμογενῶν· τῶν δὲ ὁμογενῶν κατὰ φύσιν ἂν λέγοιτο μείζων. Ἔπειτα διὰ τί οὐ καὶ τὸ καλὸν λέγοιτο ἂν τῶν πρός τι; ἀλλὰ φαμὲν, καλὸν μὲν καθ' ἑαυτὸ καὶ ποιὸν, κάλλιον δὲ D τῶν πρός τι, καίτοι καὶ καλὸν λεγόμενον, φανείη ἂν πρὸς ἄλλο αἰσχρὸν, οἷον ἀνθρώπου κάλλος πρὸς θεῶν· πιθήκων φησὶν ὁ κάλλιστος αἰσχρὸς συμβάλλειν ἑτέρῳ γένει. ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν καλὸν, πρὸς ἄλλο δὲ ἢ κάλλιον, ἢ τουναντίον. Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν μέγα μετὰ μεγέθους· πρὸς ἄλλο δὲ, οὐ τοιοῦτον· ἢ ἀναιρετέον τὸ καλὸν, ὅτι ἄλλο κάλλιον αὐτοῦ· οὕτω τοίνυν οὐδ' ἀναιρετέον 627
τὸ μέγα, ὅτι ἔστι τι μεῖζον αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ μεῖζον ὅλως ἂν εἴη, A
μὴ μεγάλου ὄντος, ὥσπερ οὐδὲ κάλλιον, μὴ καλοῦ.

3. μικροτέρου] Ita Ed. Sed Codd. Darm. (ex corr.) Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. μικρότερον. Quos sequimur.
ib. Εἰ γὰρ—λέγεται] Desunt hæc in Cod. Vat.
5. τὸ μεγάλη] Sic Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes omittunt τό. Quare delevi vocalem plane supervacaneam.
6. τῶν δὲ ὁμογενῶν] Desunt hæc in Cod. Marc. A.
8. ἀλλὰ—πρός τι] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. κάλλιον] Cod. Vat. καλλίον.
10. πρὸς θεῶν] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. πρὸς θ .
11. συμβάλλειν] Cod. Vat. συμβαίνει.
ib. ἐφ' αὑτοῦ] Cod. Ciz. ἀφ': idem cum Mon. C. Marcc. Darm. Med. A.B. Vat. ἑαυτοῦ. Et ita scripsi.
13. ἢ ἀναιρετέον] Cod. Ciz. ἢ ἀφαιρετέον. Marc. A. Mon. C. εἶναι ἀναιρετέον.

magnitudo in relatione non ponitur, sed majus atque minus ad relationem merito spectare putantur. Ad aliud enim hoc ipsum, quod sunt, dicuntur, sicut et duplum atque dimidium. Curnam igitur mons quidem sæpe parvus dicitur, granum vero milii sæpe magnum? Forsan quando parvum montem dicimus, parvum ibi quasi minorem intelligi volumus. Si enim etiam apud illos, qui hæc tractant, conceditur montem appellari parvum, quatenus cum rebus ejusdem generis, id est, cum montibus comparatur, merito etiam est concessum parvum ibi accipi pro minore. Jam vero et magnum milium non simpliciter judicatur magnum, sed magnum proprie milii granum. Hoc autem perinde est, ac si tantum dicatur cum rebus ejusdem generis comparatum, quibus profecto naturali ratione majus appellari potest. Deinde cur non et pulchrum in relatione ponatur? Verum id minime fieri respondebitur, quia pulchrum quidem secundum se ipsum accipiatur, sitque quale: pulchrius autem in eorum esse numero, quæ ad aliud referuntur: tametsi etiam, quod appellatur pulchrum, videri potest turpe aliquando, si cum alio conferatur, qualis humana pulchritudo cum Deorum pulchritudine comparata. Hinc utique illud dictum est, pulcherrima inter simias turpis erit, si cum alio quodam genere conferatur. Sed profecto dicetur, id quidem perpulchrum secundum se ipsum considerari: sed adversus aliud, aut pulchrius, aut turpius judicari. Ergo et in hoc genere magnum quidem aliquid est in se ipso, ipsa magnitudine præditum, ad aliud vero non magnum: alioquin si minus deceat ita loqui, negare cogemur, aliquid esse pulchrum, propterea quod aliud quiddam eo pulchrius nobis occurrat: sed neque id negare debemus. Neque igitur negandum est, aliquid esse magnum, quonium aliud quiddam ipso sit majus: quandoquidem neque majus quicquam esset omnino, nisi esset et magnum: quemadmodum neque pulchrius, nisi foret et pulchrum.

627 A *Ἀπολειπτέον τοίνυν καὶ ἐναντιότητα εἶναι περὶ τὸ ποσόν· αἱ γὰρ ἔννοιαι τὴν ἐναντιότητα συγχωροῦσιν, ὅταν μέγα λέγωμεν, καὶ ὅταν μικρὸν, ἐναντίας τὰς φαντασίας ποιοῦσαι, ὥσπερ ὅταν πολλὰ καὶ ὀλίγα, καὶ γὰρ τὰ παραπλήσια περὶ τοῦ ὀλίγα καὶ πολλὰ λεκτέον. Πολλοὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀντὶ τοῦ πλείους· τοῦτο δὲ πρὸς ἄλλο· καὶ ὀλίγοι ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀντὶ τοῦ ἐλάττους. Καὶ δεῖ ὅλως τὰ πολλὰ* B *πολὺ λέγειν πλῆθος ἐν ἀριθμῷ. Πλῆθος δὲ πῶς τῶν πρός τι ; τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ ἐπέκτασις ἀριθμοῦ, τὸ δὲ ἐναντίον συστολή. Τὸ δ' αὐτὸ, καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς τῆς ἐννοίας, τὸ συνεχὲς προσαγούσης εἰς τὸ πόῤῥω. Ποσὸν μὲν οὖν, ὅταν τὸ ἓν προσέλθῃ καὶ τὸ σημεῖον. Ἀλλ'* C *ἐὰν μὲν ταχὺ στῇ ἑκάτερον, τὸ μὲν ὀλίγον, τὸ δὲ μικρόν· ἐὰν δ' ἡ πρόοδος προϊοῦσα μὴ παύσηται ταχὺ, τὸ μὲν πολὺ, τὸ δὲ μέγα. Τίς οὖν ὅρος ; τίς δὲ καλοῦ ; θερμοῦ δὲ καὶ ἔνι θερμότερον καὶ ἐνταῦθα. Ἀλλὰ λέγεται τὸ μὲν θερμότερον πρός τι· τὸ δὲ θερμὸν, ἁπλῶς ποιόν. Ὅλως δὲ λόγον τινὰ ὥσπερ καλοῦ, οὕτω καὶ μεγάλου* D *εἶναι, ὃς μεταληφθεὶς μέγα ποιεῖ, ὥσπερ καλὸν ὁ τοῦ καλοῦ. Ἐναντιότης τοίνυν κατὰ ταῦτα περὶ τὸ ποσόν· κατὰ γὰρ τὸν τόπον οὐκ ἔτι ὅτι μὴ τοῦ ποσοῦ, ἐπεὶ καὶ, εἰ τοῦ ποσοῦ ἦν ὁ τόπος, οὐκ ἦν*

1. Ἀπολιπτέον] Cod. Vat. ἀποληπτέον.
2. λέγωμεν] Ita Codd. omnes : sed Ed. λέγομεν.
3. ποιοῦσαι] Cod. Ciz. ποιοῦσα.
4. καὶ γὰρ] Cod. Vat. omittit γὰρ.
ib. περὶ τοῦ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt περί.
6. ἐν θατίρῳ] Ita Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes interponunt τῷ. In Mon. C. et Vat. scriptum est θεάτρῳ. Utrumque recipiendum fuit.
ib. Καὶ δεῖ] Cod. Ciz. καὶ δ'.
8. ταυτὸν] Cod. Vat. ταυτό.
ib. ἐπίκτασις] Cod. Med. B. ἐπίκστασις.
9. τῆς συνεχοῦς] Codd. omnes, excepto Marc. B. sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr., τοῦ συνεχοῦς. Quod recepi.
12. πρόοδος περιοῦσα] Codd., excepto Darm., omnes προϊοῦσα. Quos sequor.
18. καὶ εἰ τοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ ἡ τοῦ.

XII. *Productio et contractio contraria sunt. Si producitur numerus, fit multus: si contrahitur, evadit paucus. Similiter dimensio contractione quidem parva, productione vero fit magna. Paucum igitur atque multum contraria sunt, similiter parvum atque magnum.*

Sicut determinata est ratio quædam pulchri, ita calidi atque magni. Tum vero in loco est oppositio proprie relativa, ut inter superius et inferius. Denique oratio per accidens est in genere quantitatis, per se vero est in motu.

Permittendum igitur etiam, contrarietatem existere circa quantum. Cogitationes enim ipsæ contrarietatem hic admittunt, quando magnum dicimus, et quando parvum, imaginationes contrarias afferentes: sicut quando multa et pauca dicimus: similia namque illis etiam circa pauca et multa contingunt. Multi enim domi esse dicuntur, et interim sub hoc nomine multi esse plures intelliguntur. Id ipsum vero, quod appellatur plures, refertur ad aliud: sæpe etiam ferunt esse paucos in theatro, intelligentes, ibi esse pauciores. Operæ pretium est omnino, quando dicimus multa, intelligere multitudinem in numero plurimam. Multitudo vero quonam pacto inter relativa connumerabitur? Hoc autem idem est, ac si dicatur, multitudinem esse productionem propagationemque numeri: hujus vero contrarium est contractio. Idem vero evenit et in ipsa notione continui in longum quodammodo continuum protrahente. Quantitas enim oriri videtur, quando unum et signum progrediuntur. Verum si cito utrumque sistat gradum, illud quidem evadit paucum, hoc vero fit parvum: sin autem processio in progrediendo non cito desinat, illud certe evadit multum, hoc vero fit magnum. Quisnam igitur terminus est vel definitio? Sed quis pulchri terminus? quis vero calidi? Atqui et in ordine calidi est calidius: sed enim calidius quidem ad aliud refertur: calidum vero simpliciter existit quale. Omnino autem rationem quandam sicut pulchri, sic

ἐναντίον τὸ ἄνω τινὶ, μὴ ὄντος τοῦ κάτω ἐν τῷ παντί. Ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω λεγόμενον, ἄλλο οὐδὲν ἂν σημαίνοι, ἢ ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω· καὶ ὅμοιον τῷ δεξιὸν καὶ τῷ ἀριστερόν· ταῦτα δὲ τῶν πρός τι. Συλλαβῇ δὲ καὶ λόγῳ συμβαίνει ποσοῖς εἶναι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ποσῷ· φωνὴ γὰρ ποσή· αὕτη δὲ κίνησίς τις· εἰς κίνησιν οὖν ὅλως ἀνακτέον, ὥσπερ καὶ τὴν πρᾶξιν. 627 E

Τὸ μὲν οὖν συνεχὲς ἀπὸ τοῦ διωρισμένου κεχωρίσθαι καλῶς τῷ κοινῷ καὶ τῷ ἰδίῳ ὅρῳ εἴρηται. Τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη ἐπὶ μὲν ἀριθμοῦ περιττῷ ἀρτίῳ· καὶ πάλιν εἴ τινες διαφοραὶ τούτων ἑκατέρου· ἢ παραλειπτέον τοῖς περὶ ἀριθμὸν ἔχουσιν ἤδη· ἢ δεῖ ταύτας μὲν διαφορὰς τῶν μοναδικῶν ἀριθμῶν τίθεσθαι, τῶν δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκέτι. Εἰ δὲ τοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἀριθμοὺς χωρίζει ὁ λόγος, οὐδὲν κωλύει καὶ τούτων τὰς αὐτὰς νοεῖν διαφοράς. Τὸ δὲ συνεχὲς πῶς; εἰ τὸ μὲν γραμμὴ, τὸ δ' ἐπίπεδον, τὸ δὲ στερεὸν, ἢ τὸ μὲν ἐφ' ἓν, τὸ δ' ἐπὶ δύο, τὸ δ' ἐπὶ τρία, οὐκ εἰς εἴδη διαιρουμένου δόξει, ἀλλὰ καταρίθμησιν μόνον ποιουμένου. Ἀεὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς οὕτω λαμβανομένοις κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, κοινόν τι ἐπ' αὐτῶν οὐκ 628 A B C

1. μὴ ὄντος] Cod. Ciz. μηδὲ ὄντος.
2. καὶ κάτω] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ κάτω. Pergit Vat. λέγομεν. Illud recepi.
3. δεξιὸν καὶ ἀριστερόν· Cod. Vat. ξῷ τὸ ἀριστερόν. Correxi τῷ δεξιὸν καὶ τῷ ἀριστερόν.
5. αὕτη δὲ κίνησις] Fic. legit αὐτή.
9. ἑκατέρου] Codd. Darm. et Med. A., uterque a pr. m., ἑκατέρων.
ib. παραλειπτέον] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. παραλιπτέον. Quos sequimur. In proximis marg. Ed. habet ἤδη pro ἤδη.
14. ὑφ' ἓν,] Ita Ed. Sed Codd., excepto Darm., omnes ἐφ' ἓν. Quod recipiendum fuit.
15. διαιρουμένου] Cod. Vat διαιρούμενον.
17. τὸ ὕστερον] Cod. Vat. omittit τό. Idem mox habet ἐπ' αὐτόν.

et magni esse decet: quæ quidem percepta reddit magnum, quemadmodum pulchrum reddit ipsa ratio pulchri. Contrarietas igitur est secundum hæc circa quantum. Nam secundum locum quidem non est amplius contrarietas ulla, quoniam non proprie est in genere quantitatis: quandoquidem, et si locus esset in genere quantitatis, nondum contrarium foret alicui, quod sursum dici solet, nisi esset id, quod deorsum in universo. In partibus autem, quod sursum deorsumve dicitur, nihil significat aliud, quam superius atque inferius: idque simile est ei, quod dicitur dextrum atque sinistrum. Hæc autem in relationis genere numerantur. Syllabæ vero orationique contingit esse quanta, et subjici quantitati. Vox enim quanta censetur: ipsa vero motio quædam est. Ad motum igitur, sicut et actio, omnino reducenda videtur.

XIII. *Unum quantitatis genus commune est numeris et continuis: item unus genere numerus omnibus numeris: una quoque continuitas generalis omnibus continuis. Species numerorum accipiuntur per paris et imparis differentiam: species continuorum per differentias inter lineam, superficiem, solidum: similiterque deinceps.*

Continuum profecto ab ipso discreto recte discerni per communem propriumque terminum definitivum, jam est dictum. Deinceps vero dicendum est, in numero quidem discretionem fieri per imparem proprietatem atque parem: ac similiter si sunt rursus utriusque horum differentiæ quædam: aut forte concedenda ejusmodi discretio est rebus jam numerum possidentibus: vel oportet has quidem differentias numerorum ex unitatitibus compositorum asseverare, numerorum vero in sensibilibus existentium minime. Si qua vero ratio numeros in sensibilibus existentes separet, nihil prohibebit, eorum quoque easdem differentias intelligere. Continuum vero quonam modo distinguitur? Profecto si dixerimus, hoc quidem esse lineam, istud vero planum, illud denique solidum: vel si hoc ad unum, istud ad duo, illud ad tria potissimum pertinere, non in species di-

628 ἔστι γένος, οὐδ' ἐπὶ πρώτης καὶ δευτέρας καὶ τρίτης αὔξης κοινόν τι ἔσται, ἀλλὰ ἴσως καθ' ὅσον ποσὸν, τὸ ἴσον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐ τὰ μὲν μᾶλλον ποσὰ, τὰ δὲ ἧττον, κἂν τὰ μὲν ἐπὶ πλείω τὰς διαστάσεις ἔχῃ, τὰ δὲ ἐπ' ἔλαττον· ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν τοίνυν, καθ' ὅσον
D πάντες ἀριθμοὶ, τὸ κοινὸν ἂν εἴη· ἴσως γὰρ οὐχ ἡ μονὰς τὴν δυάδα, οὐδ' ἡ δυὰς τὴν τριάδα, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τὰ πάντα. Εἰ δὲ μὴ γίγνεται, ἀλλ' ἔστιν, ἡμεῖς δ' ἐπινοοῦμεν γιγνόμενα, ἔστω ὁ μὲν ἐλάττων πρότερος· ὁ δὲ ὕστερος ὁ μείζων, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀριθμοὶ, πάντες ὑφ' ἕν. Καὶ ἐπὶ μεγεθῶν τοίνυν τὸ ἐπ' ἀριθμῶν μετενεκτέον, χωριοῦμεν δὲ ἀπ' ἀλλήλων γραμμὴν, ἐπίπεδον, στερεὸν, ὃ δὴ κέκληκε
E σῶμα, τῷ διάφορα τῷ εἴδει μεγέθη ὄντα εἶναι. Εἰ δὲ δεῖ ἕκαστον τούτων διαιρεῖν, γραμμὴν μὲν εἰς εὐθὺ, περιφερὲς, ἑλικοειδὲς, ἐπίπεδον δὲ, εὐθύγραμμον καὶ περιφερὲς σχῆμα· στερεὸν δὲ εἰς στερεὰ σχήματα· σφαῖραν εἰς εὐθυγράμμους πλευράς· καὶ ταῦτα πάλιν οἷα οἱ γεωμέτραι ποιοῦσι, τρίγωνα, τετράπλευρα· καὶ πάλιν ταῦτα εἰς ἄλλα ἐπισκεπτέον.

Τί γὰρ ἂν φαῖμεν εὐθείαν οὐ μέγεθος εἶναι; ἢ ποιὸν μέγεθος τὸ
629 εὐθὺ φαίη τις ἄν. Τί οὖν κωλύει διαφορὰν εἶναι ἡ γραμμή; οὐ γὰρ

2. ἴσον] Codd. Marcc. Ciz. et Vat. ἴσον. Vat. pergit ἐπ' αὐτῆς.
4. δὲ ἔλαττον· ἐπὶ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. δὲ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἐπί.
6. τὰ πάντα] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. omittunt τά.
9. ὑφ' ἕν.] Cod. Vat. ἰφ' ἑνὶ, sine dist.
ib. μετενεκτέον] Cod. Vat. μετενεκτίων.
14. σχήματα] Cod. Vat. σώματα.
15. τετράπλευρα] Codd. Ciz. et Vat. τετράγωνα.
ib. εἰς ἄλλα] Marc. A. εἰς ἄλληλα.
17. ποιὸν] Codd. Marc. A. Mon. C. ποῖον.
18. εἶναι ἢ] Ita, excepto Cod. Darm., omnes: sed Ed. εἴ ἢ.

videre, sed dinumerare solum ita videbimur. Semper enim in numeris sic acceptis secundum prius ac posterius commune aliquid tanquam genus non reperitur: neque in primo et secundo atque tertio augmento commune quicquam erit: sed forte, qua ratione quantum illic est, est in eis æqualitas: neque alia quidem magis quanta, alia vero minus, quamvis alia dimensiones in plura possideant, alia vero in pauciora: in numeris igitur, qua omnes numeri sunt, commune aliquid esse poterit. Forte enim non unitas duitatem, neque duitas trinitatem, sed aliquid idem hæc omnia procreat. Sin autem non fiunt hæc, sed sunt quidem, nos autem, tanquam fiant, excogitamus: esto sane numerus minor ille prior, alius vero posterior, scilicet qui est major: verumtamen, qua numeri sunt, omnes redigantur in unum. Quam ob rem et in ordinem magnitudinum numerorum conditionem traducere decet: separare vero licebit inter se lineam et planum atque solidum, quod et appellatur corpus, ex eo, quod, cum magnitudines sint, specie differant. Quod si oportet horum unumquodque dividere, partiemur lineam in rectam, circularem, atque obliquam: planum vero in figuram rectilineam et circularem: solidum denique in figuras solidas, in sphæram scilicet, et figuras habentes rectas pro lateribus lineas: atque hæc rursus geometrarum more in triangulos et quadrangulos, rursumque hæc in alia, et qua hæc conditione fiant considerabimus.

XIV. *Rectitudo vel curvitas adhibita lineæ proprietatem ejus significat, neque compositionem affert: item figuræ non in genere qualitatis, sed quantitatis sunt ponendæ.*

Quando dicis, triangulum esse quidem tres lineas, sed tali quodam pacto invicem se habentes, significas hoc quodam termino invicem terminatas, terminus vero atque determinatio ejusmodi ad genus quantitatis potius, quam qualitatis, pertinere videntur.

Proinde quidnam rectam lineam esse dicemus? nonne magnitudinem? Forsan vero aliquis ipsum rectum appellet qualem aliquam magnitudi-

ἄλλου τινὸς τὸ εὐθὺ, ἢ γραμμῆς· ἐπεὶ καὶ οὐσίας διαφορὰς κομίζο- 629
μεν, παρὰ τοῦ ποιοῦ. Εἰ οὖν γραμμὴ εὐθεῖα ποσὸν μετὰ διαφορᾶς,
καὶ οὐ σύνθετον διὰ τοῦτο ἡ εὐθεῖα ἐξ εὐθύτητος καὶ γραμμῆς· εἰ δὲ
σύνθετον, ὡς μετὰ οἰκείας διαφορᾶς. Τὸ δ' ἐκ τριῶν γραμμῶν, τὸ
τρίγωνον, διὰ τί οὐκ ἐν τῷ ποσῷ; ἢ οὐχ ἁπλῶς τρεῖς γραμμαὶ τὸ
τρίγωνον, ἀλλὰ οὑτωσὶ ἐχουσῶν. Καὶ τὸ τετράπλευρον τέσσαρες B
οὑτωσί, καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ ἡ εὐθεῖα οὑτωσί καὶ ποσόν· εἰ γὰρ τὴν
εὐθείαν οὐ ποσὸν μόνον, τί κωλύει καὶ τὴν πεπερασμένην μὴ ποσὸν
μόνον λέγειν; ἀλλὰ πέρας τῆς γραμμῆς στιγμὴ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ.
Καὶ τὸ πεπερασμένον τοίνυν ἐπίπεδον ποσὸν, ἐπείπερ γραμμαὶ περα- C
τοῦσιν, αἳ πολὺ μᾶλλον ἐν τῷ ποσῷ. Εἰ οὖν τὸ πεπερασμένον ἐπί-
πεδον ἐν τῷ ποσῷ, τοῦτο δὲ ἢ τετράγωνον, ἢ πολύπλευρον, ἢ ἑξά-
πλευρον, καὶ τὰ σχήματα πάντα, ἐν τῷ ποσῷ. Εἰ δ' ὅτι τὸ τρίγω-
νον λέγομεν ποιὸν, καὶ τὸ τετράγωνον ἐν ποιῷ θησόμεθα, οὐδὲν
κωλύει ἐν πλείοσι κατηγορίαις θέσθαι τὸ αὐτό. Καθ' ὃ μὲν μέγεθος,
καὶ τοιόνδε μέγεθος, ἐν τῷ ποσῷ, καθ' ὃ δὲ τοιάνδε μορφὴν παρέχεται
ἐν ποιῷ· ἢ καὶ αὐτὸ τοιάδε μορφὴ τὸ τρίγωνον. Τί οὖν κωλύει καὶ D
τὴν σφαῖραν ποιὸν λέγειν; εἰ οὖν τις ὁμόσε χωροῖ, τὴν γεωμετρίαν
τοίνυν οὐ περὶ μεγέθη, ἀλλὰ περὶ ποιότητα καταγίνεσθαι. Ἀλλ' οὐ

2. μετὰ διαφορᾶς] Marc. A. μεταφορᾶς. Marc. B. μετὰ διαφοράς.
7. ἡ γραμμὴ ἡ εὐθεῖα] Alterum ἡ omittit Marc. A.
ib. καὶ ποσὸν] Cod. Ciz. καὶ τὸ ποσόν.
9. ἀλλὰ πέρας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἀλλὰ τὸ πέρας.
11. ἐν τῷ ποσῷ] Cod. Vat. ἐν ποσῷ.
14. ἐν ποιῷ] Marc. A. ποιόν, omisso ἐν.
17. ἢ καὶ αὐτὸ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἢ καὶ αὐτό.
ib. οὖν κωλύει] Cod. Mon. C. οὖν κωλύειν.
18. οὖν τις] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τις.
ib. χωροῖ] Cod. Ciz. χορῇ. Med. B. et Vat. χωροῖ. Et hos sequendos duximus.
19. περὶ ποιότητα] Cod. Mon. C. περιότητα.

nem. Quid ergo prohibet ejusmodi differentiam esse, qua ratione linea est? Non enim alterius cujusdam esse dicitur rectitudo, quam lineæ: quandoquidem et substantiæ differentias a qualitate sæpenumero ducimus. Si igitur linea recta est quantitas quædam cum differentia simul, non est composita propter hoc recta linea ex rectitudine, atque linea: sin autem aliquid compositum est, id certe est tanquam cum propria differentia. Triangulus præterea ex tribus lineis proprie constitutus, cur non sit in genere quantitatis? An forte quia triangulus non simpliciter est tres lineæ, sed lineæ tres sic proprie se habentes? Atqui et quadratum quatuor lineæ sic se habentes esse dicitur, quin etiam linea recta in se et quantitatem habet, et talem quendam quantitatis modum: nempe si rectam lineam non solum quantum aliquid esse dicamus, quidnam prohibet et terminatam lineam non solum quantum cognominare? At vero lineæ terminus est punctum, id vero in genere alio non existit. Quam ob rem planum quoque terminatum est proprie quantum: quandoquidem lineæ terminant, quæ multo magis in genere quantitatis existunt. Si igitur terminatum planum est in genere quantitatis, id autem est triangulus, vel quadrangulus, vel etiam figura ex pluribus angulis constituta, nimirum figuræ omnes in quantitatis genere numerantur. Sin autem, quia triangulum dicimus qualem, et quadrangulum qualem, idcirco in qualitatis genere collocemus, nihil obstabit, quo minus in pluribus prædicamentis idem constituamus. Qua enim magnitudo est, et ejusmodi magnitudo, in genere quantitatis: qua vero talem exhibet formam, in genere qualitatis. Forte etiam triangulus ipse est ejusmodi quædam forma. Quid ergo vetabit sphæram quoque quale aliquid appellare? Si quis igitur eodem tenore procedat,

629 δοκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη περὶ μεγέθη. Αἱ δὲ διαφοραὶ
E τῶν μεγεθῶν οὐκ ἀναιροῦσι τὸ μεγέθη αὐτὰ εἶναι, ὥσπερ οὐδ' αἱ τῶν
οὐσιῶν οὐκ οὐσίας τὰς οὐσίας εἶναι· ἔτι πᾶν ἐπίπεδον, πεπερασμέ-
νον· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄπειρον εἶναί τι ἐπίπεδον· ἔτι ὥσπερ ὅταν περὶ
οὐσίαν ποιότητα λαμβάνω, οὐσιώδη ποιότητα λέγω, οὕτω καὶ πολὺ
μᾶλλον ὅταν τὰ σχήματα λαμβάνω, ποσότητος διαφορὰν λαμβάνω.
Ἔπειτα εἰ μὴ ταύτας διαφορὰς μεγεθῶν ληψόμεθα, τίνων θησόμεθα;
εἰ δὲ μεγεθῶν εἰσι διαφοραὶ, τὰ γενόμενα ἐκ τῶν διαφορῶν μεγέθη
διάφορα ἐν εἴδεσιν αὐτῶν τακτέον.

630 Ἀλλὰ πῶς ἴδιον τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον; ὅμοια γὰρ τρί-
γωνα λέγεται· ἢ καὶ ὅμοια λέγεται μεγέθη; καὶ ἡ ὁμοιότης λεγο-
μένη οὐκ ἀναιρεῖ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον εἶναι ἐν τῷ ποιῷ. Ἴσως
γὰρ ἐνταῦθα ἐν τοῖς μεγέθεσι τὸ ὅμοιον ἄλλως, καὶ οὐχ ὡς ἐν τῷ
ποιῷ. Ἔπειτα οὐκ, εἰ ἴδιον εἶπε τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, ἀνεῖλε καὶ τὸ
B ὅμοιον κατηγορεῖν τινῶν· ἀλλ' εἰ εἶπε τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον τοῦ
ποιοῦ, ἄλλως λεκτέον ὡς ἔφαμεν τὸ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ. Εἰ δὲ ταὐτὸν
τὸ ὅμοιον καὶ ἐπὶ τούτων, ἐπισκέψασθαι δεῖ ἰδιότητας ἄλλας ἑκατέ-

2. οὐδ' αἱ τῶν] Cod. Med. B. οὐδὲ τῶν.
6. διαφορὰν] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. διαφοράς.
8. ἐκ τῶν] Cod. Ciz. omittit ἐκ. Vat. habet αὖ τῶν.
9. διάφορα] Cod. Vat. διαφορά.
10. τὸ ἴσον] Codd. omnes τὸ ἴσον ut fere semper. Mox item omnes ἄνισον, sed Ed. ἄνισοι.
13. καὶ οὐχ] Cod. Ciz. omittit καί.
14. καὶ ἄνισον] Cod. Med. A. τὸ ἄνισον.
15. ἀνόμοιον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ἀνόμοιον.
16. τοῦ ποσοῦ] Cod. Ciz. omittit τοῦ.
17. ἄλλας] Cod. Vat. ἀλλ'.

geometriam non circa magnitudines, sed circa qualitates, versari concedet. Sed non videtur id admittendum: nam hæc ipsa doctrina versari circa magnitudines judicatur. Differentiæ vero magnitudinum non id ipsum, quod sunt magnitudines auferunt: quemadmodum neque differentiæ ullæ substantiarum efficiunt, ut substantiæ ulterius non substantiæ sint. Præterea omne planum est terminatum: non enim possibile est, esse planum aliquod infinitum: item quemadmodum, quando circa substantiam accipio qualitatem, essentialem qualitatem dico: sic et multo magis quando figuras assumo, differentiam quantitatis accipio: denique nisi has tanquam magnitudinum differentias capiamus, quorumnam potissimum esse differentias arbitrabimur? Quod si magnitudinum differentiæ sunt, nimirum magnitudines differentes ex differentiis constitutæ in speciebus ipsarum collocandæ videntur.

XV. *Æquale et inæquale solum sunt in genere quantitatis: simile vero atque dissimile proprie in genere qualitatis.*

Quodammodo etiam dicimus figuras inter se similes non tam qualitate, quam alia quadam conditione. Substantia, qua ratione corporea et sensibilis cogitatur, congregatum quiddam est ex substantia, simul et accidentibus. Considera hominem quatuor gradibus: primo quidem in idea mentis: secundo in seminali animæ ratione: tertio in hoc nostro corpore: quarto denique in pictura. Quanto deterior est quartus tertio, tanto tertius secundo, tanto rursus secundus primo.

Cæterum quonam pacto quantitatis proprium est, quod æquale et inæquale dici solet? Jam vero trianguli similes esse dicuntur. An forte magnitudines quoque rite similes appellantur? Et quæ similitudo dicitur, non tollit, quin simile atque dissimile in genere quantitatis inveniatur. Forte enim hic in ordine magnitudinum, quod simile nominatur, aliter sese habet: neque perinde ac in genere qualitatis. Præterea non, si proprium dixit æquale et inæquale, propterea vetuit de aliquibus simile prædicari: verum si dixerit, simile atque dissimile duntaxat proprium esse qualis aliter dicendum est, ut prædiximus,

ρου τοῦ γένους, τοῦ τε ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ. Ἢ λεκτέον τὸ ὅμοιον καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ λέγεσθαι, καθ' ὅσον αἱ διαφοραὶ ἐν αὐτῷ, καθ' ὅλου δὲ, ὅτι συντάττειν δεῖ τὰς συμπληρούσας διαφορὰς, τοῦ οὗ διαφοραὶ, καὶ μάλιστα, ὅταν μόνου ἐκείνου ᾖ διαφορὰ ἡ διαφορά. Εἰ δ' ἐν ἄλλῳ μὲν συμπληροῖ τὴν οὐσίαν, ἐν ἄλλῳ δὲ μὴ, οὗ μὲν C συμπληροῖ, συντακτέον, οὗ δὲ μὴ συμπληροῖ, μόνον ἐφ' ἑαυτοῦ ληπτέον· συμπληροῦν δὲ λέγω τὴν οὐσίαν, οὐ τὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε, τοῦ τοιάνδε προσθήκην οὐκ οὐσιώδη δεχομένου. Κἀκεῖνο δὲ ἐπισημαντέον, ὅτι ἴσα μὲν λέγομεν καὶ τρίγωνα καὶ τετράγωνα, καὶ ἐπὶ πάντων σχημάτων, ἐπιπέδων τε καὶ στερεῶν, ὥστε ἴσον τε καὶ D ἄνισον κείσθω ἐπὶ ποσοῦ ἴδιον· ὅμοιον δὲ καὶ ἀνόμοιον, εἰ ἐπὶ ποιοῦ, ἐπισκεπτέον. Περὶ δὲ τοῦ ποιοῦ ἐλέχθη, ὡς σὺν ἄλλοις μὲν ὕλῃ καὶ ποσῷ συμμιχθὲν, συμπλήρωσιν ἐργάζεται αἰσθητῆς οὐσίας, καὶ ὅτι κινδυνεύει ἡ λεγομένη αὐτὴ οὐσία εἶναι τοῦτο τὸ ἐκ πολλῶν, οὐ τὶ, ἀλλὰ ποιὸν μᾶλλον, καὶ ὁ μὲν λόγος εἶναι οἷον πυρὸς, τὸ τί σημαίνων μᾶλλον, ἣν δὲ μορφὴν ἐργάζεται, ποιὸν μᾶλλον· καὶ ὁ E λόγος ὁ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ τί εἶναι, τὸ δ' ἀποτελεσθὲν ἐν σώματος φύσει, εἴδωλον ὂν τοῦ λόγου, ποιόν τι μᾶλλον εἶναι· οἷον εἰ ἀνθρώ-

630

3. *οὗ διαφοραί*] Cod. Darm. *οὗ διαφοράς.*
4. *ἢ διαφορὰ*] Distinctionem sustulimus ante seq. *ἡ* jubente Cod. Vat. Idem pro *εἰ δ' ἐν* habet *οὐδέν.*
6. *συντακτέον—συμπληροῖ*] Desunt hæc in Cod. Vat.
8. *οὐκ οὐσιώδη*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *οὐκ.*
ib. *Κακεῖνο δὲ*] Codd. Marc. A. Mon. C. *μὲν* pro *δέ.* Tum conjunctim scripsimus ex Cod. Vat. *ἐπισημαντέον*, cum in Ed. et rell. Codd. sit *ἐπὶ σημαντέον.*
10. *τε καὶ στερεῶν*] Cod. Vat. omittit *τε.* Pro seq. *τε* Mon. C. cum Marc. A. habet *δέ.*
11. *ἐπὶ ποσοῦ*] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *ἐπὶ τοῦ ποσοῦ.*
ib. *ἐπὶ ποιοῦ*] Cod. Mon. C. *ἐπὶ τοῦ ποιοῦ.*
13. *καὶ σὺν*] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. *καὶ ποσῷ.* Quos secuti sumus.
ib. *ἐργάζεται*] Cod. Ciz. *ἐργάζονται.*
15. *καὶ ὁ μὲν—σημ. μᾶλλον*] Absunt hæc a Cod. Ciz.
17. *τὸ τί εἶναι*] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.

hoc ipsum in quantitate. Sin autem idem est id, quod simile dicitur, in hoc etiam genere considerare nobis expedit alias utriusque generis proprietates, tum quantitatis tum etiam qualitatis. Aut forte dicendum ipsum simile etiam in quantitatis genere dici, quatenus in ipso differentiæ sunt, [in quantitatis genere dici]: communiter autem simul ordinare decet, atque conjungere differentias complentes essentiam, cum eo ipso, cujus et differentiæ sunt: præsertim quando solius illius differentia est. Sin autem in alio quidem complet essentiam, sive substantiam, in alio vero nequaquam, cum eo copulanda est, cujus complet naturam. Illud autem, cujus hæc substantiam minime complet, in se ipso tantum est assumendum: implere autem substantiam dico non simpliciter substantiam, sed ejusmodi. Ubi profecto hoc ipsum, quod ejusmodi dicitur, non substantialem admittit adjunctionem. Operæ pretium vero est animadvertere, æquales quidem nos rite dicere triangulos et quadrangulos; figurasque in quavis specie, tam planas, quam etiam solidas. Quapropter æquale et inæquale in genere quantitatis tanquam proprium absque controversia est ponendum. Simile vero atque dissimile numquid duntaxat in genere qualitatis sit, cogitandum est. De ipso vero quali in superioribus dictum est, materiam quidem una cum aliis, et aliquid commistum quali, efficere sensibilis substantiæ complementum, viderique substantiam illam, quæ apud nos substantia dicitur, esse hoc, quod ex multis est congregatum: non hoc aliquid proprie, sed potius quale. Videtur etiam ratio quidem ipsa velut ipsius ignis, hoc aliquid magis significare: forma vero hæc, quam ipsa gignit, magis significare quale: atque hominis ratio hoc aliquid esse. Quod autem inde in natura corporis effectum est, cum rationis si-

630 που ὄντος τοῦ Σωκράτους τοῦ ὁρωμένου ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἡ ἐν γραφῇ
χρώματα καὶ φάρμακα ὄντα, Σωκράτης λέγοιτο. Οὕτως οὖν καὶ
λόγου ὄντος, καθ' ὃν Σωκράτης τὸν αἰσθητὸν Σωκράτη, ἀλλὰ χρώ-
ματα καὶ σχήματα, ἐκείνων τῶν ἐν τῷ λόγῳ μιμήματα εἶναι καὶ τὸν
F λόγον δὲ τοῦτον πρὸς τὸν ἀληθέστατον ἤδη λόγον τὸν ἀνθρώπου τὸ
αὐτὸ πεπονθότα εἶναι. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως.

631 Ἕκαστον δὲ λαμβανόμενον χωρὶς τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὴν λεγο-
μένην οὐσίαν ποιότητα τὴν ἐν τούτοις εἶναι, οὐ τὸ τί, οὐδὲ τὸ ποσὸν,
οὐδὲ κίνησιν σημαίνοντα, χαρακτῆρα δὲ καὶ τὸ τοιόνδε, καὶ τὸ οἷον,
καὶ τὸ ὁποῖον δηλοῦντα, καλὸν, αἰσχρὸν, τὸ ἐπὶ σώματι· ὁμώνυμον
γὰρ τὸ καλὸν, τὸ τῇδε κἀκεῖ, ὥστε καὶ τὸ ποιὸν, ἐπεὶ καὶ τὸ μέλαν
B καὶ τὸ λευκὸν, ἄλλο. Ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ σπέρματι καὶ τῷ τοιούτῳ
λόγῳ, πότερα τὸ αὐτὸ ἢ ὁμώνυμον τῷ φαινομένῳ; καὶ τοῖς ἐκεῖ
προσνεμητέον ἢ τοῖς τῇδε; καὶ τὸ αἰσχρὸν τὸ περὶ τὴν ψυχήν; τὸ
μὲν γὰρ καλὸν, ὅτι ἄλλα ἤδη δῆλον. Ἀλλ' εἰ ἐν τούτῳ τῷ ποιῷ καὶ
ἡ ἀρετὴ, ἢ ἐν τοῖς τῇδε ποιοῖς, ἢ τὰς μὲν ἐν τοῖς τῇδε ποιοῖς, τὰς

1. ὁρωμένου] Cod. Vat. λεγομένου, in marg. puncta adposita.
3. ὃν Σωκράτης] Cod. Vat. οὗ pro ὃν.
ib. Σωκράτην] Codd. omnes, exceptis Darm. et Marc. B., Σωκράτη. Quod restitui.
5. τοῦ ἀνθρώπου] Codd. Marc. A. Ciz. Med. A. B. Vat. τὸν ἀνθρώπου.
6. μὲν οὖν οὕτως] Cod. Vat. μὲν οὕτως ἕκαστον (init. cap. seq.) sine distinctione.
7. χωρὶς τῶν] Codd. Vat. Marc. A. χωριστῶν.
9. τοιόνδε, καὶ τὸ οἷον] Cod. Vat. ποιὸν δὲ καὶ οιον.
11. τὸ καλὸν, τὸ] Cod. Vat. τὸ καλὸν καὶ. Prius τὸ omittit Cod. Mon. C. cum Marc. A.
13. ταὐτὸν, ἢ] Ita Ed. Sed Codd. Vat. Ciz. Med. B. τὸ αὐτὸ ἢ (Med. B. ἤν) Marc. A. Mon. C. τῷ αὐτῷ ἤ. Correxi τὸ αὐτό.
14. προσνεμητέον] Cod. Vat. προσνεμιτέον
15. ὅτι ἄλλα] Cod. Ciz. Marc. A. Med. B. Mon. C. Vat. ὅτι ἄλλο.
16. ἢ ἐν] Codd. excepto Mon. C., omnes εἰ ἐν: nisi quod Marc. A. habet ἡ ἐν.
ib. ἢ τὰς—ποιοῖς] Desunt hæc in Cod. Ciz.

mulachrum sit, quale quiddam potius esse: perinde ac si Socrates hic, qui videtur a nobis, ipse sit homo, sed nihilo minus imago ejus, in pictura ex coloribus pigmentisque tantum constans, Socrates appelletur. Sic utique cum ipsa ratio sit secundum quam est Socrates, nos tamen hunc, qui videtur, Socratem appellamus: verumtamen colores et figuras hujus Socratis apparentis, eorum, quæ in ipsa ratione consistunt, imitationes quasdam appellare debemus: atque hanc insuper rationem erga verissimam hominis rationem idem perpeti judicare. Et de his quidem ita sit dictum.

XVI. *Substantia incorporea re vera hoc aliquid appellatur: substantia vero corporea tale aliquid. Accidens autem dicitur tale, quale ejusmodi, item qualitates animæ, quatenus versantur circa materiam et affectandam et tractandam, computantur in genere qualitatum corpora* [Ed. pr. corpori] *conjunctarum, eminentiores vero in genere qualitatum separatarum. Item qualitates in virtute animæ seminaria in genere conjuncto numerantur, quamvis non sint in materia; sed in anima separabili. Ipsam vero substantiam animæ non in hoc quidem, sed in genere separatæ essentiæ collocamus.*

Ubi vero unumquodque eorum, quæ circa dictam versantur essentiam, seorsum consideramus, qualitatem in his existentem, non debemus significare, hoc aliquid dicere, neque etiam quantitatem hoc aliquid, neque motum: sed characterem quendam, et quod dici solet ejusmodi, et quale: et quale quiddam hæc nobis significare putandum, veluti pulchrum et turpe, videlicet, quod est in corpore. Æquivocum namque est pulchrum apud nos, atque in rebus a materia separatis. Quapropter et quale etiam est æquivocum, quando et nigrum albumque diversum est. Verum quod in semine et ejusmodi ratione consistit; numquid idem est? an potius æquivocum ad hoc, quod apud nos apparet? et numquid separatis annumerandum est? an potius rebus inferioribus? Atqui turpe, quod est in anima, num forte iis attribuendum est? Jam vero constat, pulchrum esse diversum. Sed ite-

631

δὲ ἐν τοῖς ἐκεῖ, ἐπεὶ καὶ τὰς τέχνας λόγους οὔσας ἀπορήσειεν ἄν τις εἰ ἐν τοῖς τῇδε. Καὶ γὰρ εἰ ἐν ὕλῃ λόγοι, ἀλλὰ ὕλη αὐτοῖς ἡ ψυχή· C ἀλλ' ὅταν καὶ μετὰ ὕλης πως ἐνταῦθα ; οἷον, κιθαρῳδία· καὶ γὰρ περὶ χορδὰς, καὶ μέρος πως τῆς τέχνης ἡ ᾠδὴ, φωνὴ αἰσθητὴ, εἰ μὴ ἄρα ἐνεργείας ταύτας τις, ἀλλ' οὐ μέρη θεῖτο. Ἀλλ' οὖν ἐνέργειαι αἰσθηταὶ, ἐπεὶ καὶ τὸ καλὸν τὸ ἐν σώματι ἀσώματον· ἀλλ' ἀπέδομεν αὐτὸ αἰσθητὸν ὂν τοῖς περὶ σῶμα καὶ σώματος. Γεωμετρίαν δὲ καὶ D ἀριθμητικὴν διττὴν θεμένους, τὰς μὲν ᾠδὶ, ἐν τῷδε τῷ ποιῷ τακτέον, τὰς δὲ αὐτῆς τῆς ψυχῆς πραγματείας πρὸς τὸ νοητὸν τὸ ἐκεῖ τακτέον. Καὶ δὴ καὶ μουσικὴν φησιν ὁ Πλάτων καὶ ἀστρονομίαν ὡσαύτως· τὰς τοίνυν τέχνας περὶ σώματα ἐχούσας καὶ ὀργάνοις αἰσθητοῖς καὶ αἰσθήσει χρωμένας, εἰ καὶ ψυχῆς εἰσι διαθέσεις, ἐπειδὴ κάτω νευούσης εἰσὶν, ἐν τῷδε τῷ ποιῷ τακτέον. Καὶ δὴ καὶ E τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς οὐδὲν κωλύει ἐνταῦθα τὰς οὕτω πραττούσας ὡς πολιτικῶς τὸ πράττειν ἔχειν, ὅσαι μὴ χωρίζουσι τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἄγουσαι, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ καλῶς ἐνεργοῦσι, προηγούμενον τοῦτο, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀναγκαῖον τιθέμεναι· καὶ τὸ ἐν τῷ σπέρματι τοίνυν καλὸν, καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν, ἐν τούτοις.

2. *εἰ ἐν ὕλῃ*] Marc. A. *οἱ* pro *εἰ*.
4. *μέρος πως*] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. *μέρος πᾶς*.
ib. *ἡ ᾠδὴ*] Ita Codd. Darm. Marc. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. *ἡ ὠδὶ*.
ib. *εἰ μὴ*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *μή*.
5. *μέρη θεῖτο*] Codd. Mon. C. Marc. A. *μέρει θεῖτο* Darm. et Med. A. (uterque a pr. m.) *μέρος θεῖτο*.
7. *τὸ σῶμα*] Codd. omnes omittunt *τό*. Quare delevi.
9. *ἐκεῖ*] Cod. Vat. *τὸ ἐκεῖ*. Unde articulum repetitum recepi.
12. *καὶ ψυχῆς*] Cod. Vat. omittit *καί*.
13. *ἐπιὸ δὴ*] Cod. Vat. *ἐπειδὴ* cum Marcc. Quos sequimur.
14. *ὃν πάς*] Codd. Vat. Marc. A. Ciz. Mon. C. *ὃν καὶ πάς*. Unde recepi repetitum *καί*.
ib. *πραττούσας*] Cod. Vat. *πλάττουσας*.
17. *οὐχ ὡς*] Cod. Vat. *οὐκ* sine *ὡς*.

rum dubitatur, num virtus in ipso penes rationem quali consistat, an potius inter qualia hæc nostra sit computanda. Sed profecto alias quidem virtutes in qualitate hac inferiori, alias autem in ipsa superiori qualitate collocare debemus: quando et de artibus, quæ rationes quædam sunt, dubitare posset quispiam, numquid in qualitatum nostrarum genere poni deceat. Nam etsi rationes in materia esse dicuntur, pro materia tamen illis est anima: sed quando etiam cum materia sunt, quodammodo hic collocandæ videntur, quemadmodum quæ fit ad citharam cantilena. Est enim circa chordas, atque pars quodammodo artis est cantilena, utpote quæ vox est sensibilis, nisi forte quis eas actus quosdam potius, quam partes, esse dixerit: attamen actus sensibiles sunt, quoniam et pulchrum, quod est in corpore, est incorporeum: verum tamen, cum sensibile sit, iis hoc attribuimus, quæ sunt circa corpus, corporisque sunt. Geometriam vero et arithmeticam duplicem ponere decet. Et alias quidem huc se deflectentes in hoc qualitatis genere constituere: alias autem, quæ animæ ipsius meditationes sunt, ad intelligibile illud reducere. Atqui et musicam, inquit Plato, astronomiamque similiter se habere. Artes igitur, quæ circa corpora versantur, et sensibilibus instrumentis sensibusque utuntur, quamvis affectiones quædam animæ sint, quia tamen sunt animæ jam inferius declinantis, merito in hoc nostro qualitatis genere numeramus. Quin etiam nihil vetat ibidem ponere virtutes activas, quæ quidem sic agant, ut duntaxat civiliter agant, neque hinc ad sublimia unquam animum segregant, sed officii sui in rebus humanis perfectionem ponunt, ejusmodique honesta negotia non tanquam necessaria eligunt, sed sibi ea velut præcipua statuunt. Quam ob rem pulchrum quoque, quod est in seminali virtute, multoque magis nigrum et album, quod est ibidem, inter qualitates inferiores connumeranda

632 Τί οὖν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν τοιαύτην, ἐν ᾗ οὗτοι οἱ λόγοι, ἐν οὐσίᾳ
A τῇ τῇδε τάξομεν; ἢ οὐδὲ ταῦτα σώματα εἴπομεν, ἀλλ', ἐπεὶ περὶ
σῶμα καὶ σωμάτων ποιήσεις οἱ λόγοι, ἐν ποιότητι ἐθέμεθα τῇ τῇδε·
οὐσίαν δὲ αἰσθητὴν τὸ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων θέμενοι οὐδαμῶς
ἀσώματον οὐσίαν ἐν αὐτῇ τάξομεν. Ποιότητας δὲ ἀσωμάτους ἁπά-
σας λέγοντες ἐν αὐτῇ πάθη ὄντα νενευκότα τῇ δὲ ἐνηριθμήσαμεν,
καὶ λόγους ψυχῆς τινος. Τὸ γὰρ πάθος μεμερισμένον εἰς δύο, εἵς
Bτε τὸ περὶ ὅ ἐστι, καὶ ἐν ᾧ ἐστι, τῇ ψυχῇ ἐδίδομεν, ποιότητι οὐ
σωματικῇ οὔσῃ, περὶ σῶμα δὲ οὔσῃ· οὐκέτι δὲ τὴν ψυχὴν τῇδε τῇ
οὐσίᾳ, ὅτι τὸ πρὸς σῶμα αὐτῆς πάθος ἤδη δεδωκότες ἦμεν ποιῷ·
ἄνευ δὲ τοῦ πάθους καὶ τοῦ λόγου νοουμένην τῷ ὅθεν ἐστὶν ἀποδε-
δώκαμεν, οὐδεμίαν οὐσίαν ὁπωσοῦν νοητὴν ἐνταῦθα καταλιπόντες.
A Εἰ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ, διαιρετέον τὰς μὲν ψυχικὰς, τὰς δὲ σωμα-
τικὰς, ὡς σώματος οὔσας ποιότητας. Εἰ δὲ τὰς ψυχὰς ἁπάσας
ἐκεῖ τις βούλεται, ταῖς αἰσθήσεσι τὰς τῇδε ποιότητάς ἐστι διαιρεῖν,
τὰς μὲν δι' ὀμμάτων, τὰς δὲ δι' ὤτων, τὰς δὲ δι' ἀφῆς, γεύσεως,
ὀσφρήσεως, καὶ τούτων εἴ τινες διαφοραὶ, ὄψεσι μὲν χρώματα,
Bἀκοαῖς δὲ φωνὰς, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι· φωνὰς δὲ, ᾗ ποιαί,

2. εἴπομεν] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. εἴπωμεν.
3. ἐνθέμεθα] Cod. Ciz. ἐνθέμεθα.
4. τὸ ἐκ] Cod. Mon. C. τῶν ἐκ cum Marc. A.
5. δὲ ἀσωμάτους] Cod. Med. A. interponit καὶ, sed punctis superscriptis.
6. ὄντα] Cod. Ciz. ὄντα καί. Idem mox ἠριθμήσαμεν.
7. μεμερισμένον] Cod. Ciz. μεμερισμένως.
9. τὴν ψυχὴν] Cod. Ciz. omittit τήν. Mox Marc. A. ὅτι πρὸς τὸ σῶμα.
10. δεδωκότες] Cod. Vat. a pr. m. δεδοκότες.
11. τῷ ὅθεν] Cod. Ciz. τὸ ὅθεν.
12. καταλιπόντες] Cod. Mon. C. καταλιπόντων cum Marc. A.
13. μὲν οὖν] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt οὖν. Idem mox habent οὐ pro ὡς.
17. καὶ τούτων] Cod. Ciz. καὶ τῶν τοιούτων.
ib. ὄψεσι—αἰσθήσεσι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc. Mox Marc. A. Mon. C. ᾗ pro ἤ. Correxi ᾗ ποιαί.

videntur. Quid ergo? animamne talem, in qua sunt ejusmodi rationes in ordine essentiæ, quæ apud nos est, esse censebimus? At vero neque hæc quidem esse corpora diximus: sed quoniam rationes circa corpus corporumque affectiones [effectiones?] versantur, idcirco in nostra hac qualitate posuimus. Cum vero sensibilem substantiam quiddam ex supradictis omnibus congregatum affirmaverimus, nullo modo in ea substantiam incorpoream statuemus. Qualitates autem animæ quamvis omnes incorporeæ sint, quia tamen in ea passiones quædam sunt ad inferiora quodammodo declinantes, iis nimirum annumeravimus, atque etiam rationes, quæ animæ alicujus existunt. Passionem namque in duo divisam, tum in id, circa quod versatur, tum in id etiam, in quo est, attribuimus animæ: quæ quidem non corporea qualitas est, sed tamen circa corpus existit. Neque tamen animam huic accommodamus essentiæ, quoniam passionem ejus affectionemque ad corpus qualitatis generi jam concessimus: ipsam vero animam absque tali quadam affectione, seminariaque ratione consideratam eidem ipsi, unde est, attribuimus, nullam prorsus essentiam quomodocunque intelligibilem, in hoc inferiorum genere relinquentes.

XVII. *Ambigit, qua ratione qualitatis genus rite per differentias in suas species dividatur, sed in hoc capite nihil ferme definit.*

Si igitur ita videtur, dividendum est qualitatis genus in qualitates animæ atque corporis. Si quis autem animas omnes in supernis velit existere, similiterque earum proprias qualitates, licebit saltem qualitates inferiores pro sensuum distributione dividere, assignando videlicet alias quidem per oculos, alias vero per aures: item per tactum, et gustum, atque olfactum: similiterque si quæ in his etiam differentiæ sint: visui quidem colores, auditui voces, et aliis sensibus alia

ἡδὺ, τραχὺ, λεῖον. Ἐπεὶ δὲ τὰς διαφορὰς τὰς περὶ τὴν οὐσίαν 632
ποιότησι διαιρούμεθα, καὶ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὰς πράξεις καλὰς ἢ
αἰσχρὰς, καὶ ὅλως τοιάσδε· τὸ γὰρ ποσὸν ἢ ὀλιγάκις εἰς τὰς δια-
φορὰς τὰς εἴδη ποιούσας, ἢ οὐδαμοῦ, καὶ τὸ ποσὸν δὲ ποιότησι ταῖς
αὐτῶν οἰκείαις, πῶς ἄν τις καὶ τὸ ποιὸν διέλοι κατ' εἴδη, ἀπορήσειεν
ἄν τις, ποίαις χρώμενος διαφοραῖς καὶ ἐκ ποίου γένους; ἄτοπον γὰρ C
ἑαυτῷ καὶ ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις διαφορὰς οὐσίας, οὐσίας πάλιν
αὖ λέγοι. Τίνι οὖν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν; τίνι δὲ τὰ χρώματα;
ὅλως ἀπὸ χυμῶν, καὶ τῶν ἁπτικῶν ποιοτήτων; εἰ δὲ τοῖς διαφόροις
αἰσθητηρίοις ταῦτα, οὐκ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἡ διαφορὰ, ἀλλὰ τὰ
κατὰ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν πῶς; εἰ δ' ὅτι τὸ μὲν συγκριτικὸν, τὸ δὲ D
διακριτικὸν ὀμμάτων, τὸ δὲ διακριτικὸν γλώττης καὶ συγκριτικὸν,
πρῶτον μὲν ἀμφισβητεῖται καὶ περὶ αὐτῶν τῶν παθῶν, εἰ διακρίσεις
τινὲς καὶ συγκρίσεις ταῦτα· ἔπειτα οὐκ αὐτὰ οἷς διαφέρει εἴρηκεν.
Εἰ δέ τις λέγοι οἷς δύνανται, καὶ οὐκ ἄλογον δὲ οἷς δύνανται, ἐκεῖνο
ἴσως λεκτέον, ὡς οἷς δύνανται διαιρετέον τὰ μὴ ὁρώμενα, οἷον τὰς 633
ἐπιστήμας· αἰσθητὰ δὲ ταῦτα ὄντα διὰ τί ἐξ ὧν ποιεῖ; καὶ ἐν ταῖς
ἐπιστήμαις δὲ διαιροῦντες οἷς δύνανται, καὶ ὅλως ταῖς τῆς ψυχῆς

1 Ἐπεὶ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. ἐπεὶ δὲ. Marc. B. ἐπὶ δὲ. Recepi δὲ, quod deerat.
2. ἢ αἰσχρὰς] Cod. Ciz. interponit καί.
3. τοιάσδε] Cod. Vat. τοιόνδε. Mox Mon. C. Marc. A. ἤδη pro εἴδη.
5. τὸ ποσὸν] Cod. Vat. τὸ ποιόν.
6. ποίαι] Codd. Vat. et Mon. C. ποίαις.
8. λέγοι] Cod. Vat. λέγει.
11. κατὰ τὴν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. τὰ κατὰ τὴν. Unde recepi Articulum.
12. ὀμμάτων, τὸ δὲ διακριτικὸν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. γλώττης] Cod. Vat. γλώσσης.
15. δύνανται—δύνανται] Codd Marc. A. Ciz. et Mon. C. bis δύνανται.
17. ἐξ ὧν—δύνανται] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Posterior etiam omittit sequens καί.

distribuendo: voces autem, quatenus quales sunt, per dulce, asperum, lene dividere possumus. Quoniam vero differentias, quæ circa substantiam sunt, dividimus qualitatibus, eisdemque partimur et actus, et actiones pulchras aut turpes, et omnino tales existentes: quantitatem namque vel raro vel nunquam partimur per differentias, quæ constituant species, imo et quantitatem qualitatibus sibi propriis partiri solemus, dubitari potest, quonam modo quispiam ipsam dividat qualitatem. Nam qualibus potissimum differentiis utetur in dividendo, et ex quali genere has deducet? Absurdum namque videtur, qualitatem ipsam qualitate dividere: atque perinde se habere, ac si quis substantiæ differentias rursus dicat esse substantias. Quonam igitur album et nigrum dividet? quonam omnino colores a saporibus et qualitatibus, quæ tanguntur? Quod si per diversa sensuum instrumenta harum qualitatum differentias assignemus, non erit in ipsis subjectis ejusmodi differentia. Atqui etiam quærendum est quomodo per eundem sensum differentiam qualitatum ad eundem pertinentium discernamus: sin autem ex eo diversitas assignetur, quod hoc quidem visum congregat, illud autem disgregat: atqui et aliud disgregat linguam, aliud vero congregat. Primo quidem et de ipsis passionibus dubitabitur, numquid congregationes quædam disgregationesque sint: deinde non ea quibus hæc differunt, sic aliquis assignaverit. Si quis autem afferat, se ita in medium adduxisse illa, quæ proprie possint, neque esse ab re per illa, quæ facere possunt, partiri: illud forsan erit objiciendum, ea quidem, quæ non videntur, esse dividenda per illa, quæ proprie facere possint, velut scientias: hæc autem, quæ sensui patent, curnam per illa, quæ faciunt, dividantur? Nempe cum scientias per ea, quæ possunt facere, distribuimus, atque omnino per varias animæ vires disponimus, tanquam ex his, quæ faciunt, eas constet esse diversas, possumus interea differentias earum sumere ratione, non solum, circa quæ

633 δυνάμεσι διαστησάμενοι ὡς ἕτεραι ἐξ ὧν ποιοῦσιν, ἔχομεν λόγῳ διαφορὰς αὐτῶν λαμβάνειν, οὐ μόνον περὶ ἃ ἀλλὰ καὶ λόγους αὐτῶν
B ὁρῶντες· ἢ τὰς μὲν τέχνας ἔξομεν τοῖς λόγοις αὐτῶν καὶ τοῖς θεωρήμασι, τὰς δὲ ἐπὶ σώμασι ποιότητας πῶς; ἢ κἀκεῖ ἐπὶ τῶν λόγων τῶν διαφόρων πῶς ἕτεροι, ζητήσειεν ἄν τις· καὶ γὰρ φαίνεται τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος διαφέρειν· ἀλλὰ τίνι ζητοῦμεν.

A Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα ἅπαντα τὰ ἀπορηθέντα δεικνύει, ὡς τῶν ἄλλων δεῖ διαφορὰς ζητεῖν, αἷς χωριοῦμεν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστα. Τῶν δὲ διαφορῶν διαφορὰς, καὶ ἀδύνατον καὶ ἄλογον· οὔτε γὰρ οὐσίας οὐσιῶν, οὔτε ποσοῦ ποσότητας, οὔτε ποιότητας ποιοτήτων, οὔτε διαφορὰς διαφορῶν οἷόν τε· ἀλλ' ἀνάγκη οὗ ἐγχωρεῖ, τοῖς ἔξωθεν ἢ
B τοῖς ποιητικοῖς, ἢ τοῖς τοιούτοις· οὗ δὲ μηδὲ ταῦτα, οἷον πράσινον ὠχροῦ· ἐπεὶ δὲ λευκοῦ καὶ μέλανος λέγουσι, τί ἄν τις εἴποι; ἀλλὰ γὰρ ὅτι ἕτερα ἡ αἴσθησις ἢ ὁ νοῦς ἐρεῖ, καὶ οὐ δώσουσι λόγον. Ἡ μὲν αἴσθησις, ὅτι μηδ' αὐτῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ μόνον μηνύσεις διαφόρους ποιήσασθαι, ὁ δὲ νοῦς ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐπιβολαῖς ἁπλαῖς, καὶ οὐ λόγοις χρῆται πανταχοῦ, ὡς λέγειν ἕκαστον τόδε, τόδε. καὶ ἔστιν
C ἑτερότης ἐν ταῖς κινήσεσιν αὐτοῦ, διαιροῦσα θάτερον ἀπὸ θατέρου,

1. λόγῳ] Abest a Cod. Ciz.
2. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἄλλα.
3. τὰς τέχνας] Codd., exceptis Medd., omnes interponunt μέν. Quod addendum fuit.
ib. ἕξομεν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ἔξομεν. Quos sequor.
4. σώματι] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. σώμασι. Et sic correxi.
5. ἕτεροι] Codd. Ciz. et Vat. ἕτερον.
12. πράσινον] Codd. Mon. C. et Vat. πράσιον. Med. B. πρασιονῶ χροῦ. Pro ἐπὶ δὲ Codd. Marc. A Vat. et Mon. C. habent ἐπεὶ δέ. Quod recepi.
14. καὶ ἕτερα] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. omittunt καί. Pergunt Marc. A. B. ἡ αἴσθ. Utrosque sequor, delenda vocula καὶ, et corrigenda ἡ pro ἤ.
ib. ἐρεῖ] Cod. Ciz. αἰρεῖ. Vat. αἰρεῖ. Pro καὶ. quod sequitur, Fic. legisse videtur κεἰ v. καίτοι.
15. αὐτῆς] Cod. Vat. αὐτοῖς.
16. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὑτοῦ.
17. ἕκαστον τόδε· καὶ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. ἕκαστον τόδε, τόδε, τόδε, τόδε, καί. Ciz. et Vat. τόδε, τόδε. καί. Med. A. τόδε ἕκαστον τόδε καί. Medios sequimur.

versentur, prospicientes, sed rationes ipsarum inspicientes. An forte artes quidem facile possumus rationibus quibusdam suis, notionibusque distinguere? Qualitates autem corporibus insitas quonam modo similiter partiri valemus? Atqui et in superiori natura interrogare licet, quomodo rationes ipsæ variæ inter se distinguantur: patet enim, album a nigro differre, sed quonam differat, percontamur.

XVIII. *Sensibiles rerum species per differentias inter se distinguuntur, internas quidem præcipue, quodammodo etiam per externas: ipsæ vero differentiæ non per differentias alias, sed per se ipsas invicem distinguuntur.*

Qualitates discernuntur inter se non per alias qualitates, sed vel penitus per se ipsas, vel per quosdam suos existendi modos.

Hæc autem omnia, quæ modo nobis in dubium veniebant, plane declarant aliorum quidem differentias esse quærendas, quibus inter se singula discernamus. Differentiarum vero exigere differentias neque posse nos neque ulla ratione debere. Fieri namque non potest, ut substantiarum substantias, quantitatis quantitates, qualitatum qualitates, differentias differentiarum investigemus: sed necessarium est, ubicunque fieri potest, dividere per illa, quæ sunt extrinsecus, vel per efficacem conditionem, vel per talia quædam. Ubi vero hæc non suppetunt, discretio fiat tanquam viridis a pallido. Sed quoniam ab albo etiam et nigro discerni dicunt, quidnam dicemus? At vero hæc inter se differentia sensus vel intellectus nobis enunciat, etiam si non afferant rationem. Sensus quidem, quoniam non est ejus officium adducere rationem, sed indicia nobis differentia duntaxat afferre: intellectus autem simplici suo quodam intuitu discernere pot-

οὐχ ἑτερότητος αὐτὴ δεομένη. Αἱ τοίνυν ποιότητες πότερα διαφοραὶ πᾶσαι γίγνοιντο ἂν, ἢ οὔ; λευκότης μὲν γὰρ καὶ ὅλως αἱ χρόαι καὶ περὶ ἁφὴν καὶ χυμοὺς γένοιντο ἂν διαφοραὶ ἑτέρων καὶ εἴδη ὄντα. Γραμματικὴ δὲ καὶ μουσικὴ πῶς; ἢ τῷ τὴν μὲν γραμματικὴν ψυχὴν, τὴν δὲ μουσικὴν, καὶ μάλιστα εἰ φύσει εἶεν, ὥστε καὶ εἰδοποιοὺς διαφορὰς γίγνεσθαι· καὶ εἰ εἴη τις διαφορὰ ἐκ τούτου τοῦ γένους, ἢ καὶ ἐξ ἄλλου· καὶ εἰ ἐκ τούτου τοῦ γένους, τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, οἷον ποιοτήτων ποιότητας· ἀρετὴ γὰρ καὶ κακία· ἡ μὲν γὰρ ἕξις τοιάδε, ἡ δὲ τοιάδε, ὥστε ποιοτήτων οὐσῶν τῶν ἕξεων, αἱ διαφοραὶ ποιότητες· εἰ μή τις φαίη τὴν μὲν ἕξιν, ἄνευ τῆς διαφορᾶς μὴ ποιότητα εἶναι, τὴν δὲ διαφορὰν τὴν ποιότητα ποιεῖν. Ἀλλ' εἰ τὸ γλυκὺ ὠφέλιμον, βλαβερὸν δὲ τὸ πικρὸν, σχέσει οὐ ποιότητι διαιρεῖ. Τί δ' εἰ τὸ γλυκὺ παχὺ, τὸ δὲ αὐστηρὸν λεπτόν; οὐ τί ἦν γλυκὺ ἴσως λέγει παχὺ, ἀλλ' ᾧ ἡ γλυκύτης· καὶ ἐπὶ τοῦ αὐστηροῦ ὁ αὐτὸς λόγος, ὥστε εἰ πανταχοῦ μὴ ποιότητος ποιότης διαφορὰ, σκεπτέον, ὥσπερ οὐδὲ οὐσίας οὐσία, οὐδὲ ποσοῦ ποσότης. Ἢ τὰ πέντε τῶν τριῶν διαφέρει δυσὶν, ἢ ὑπερέχει δυσὶ, διαφέρειν δ' οὐ λέγεται. Πῶς γὰρ ἂν καὶ διαφέρει δυσὶν ἐν τοῖς τρισίν; ἀλλ' οὐδὲ κίνησις κινήσεως

633 634

2. γίγνοιντο] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. γίνοιντο.
ib. αἱ χρόαι] Cod. Vat. αἰσχραί.
3. χυμοὺς] Cod. Mon. C. χυμούς cum Marc. A.
ib. καὶ ἁδὴν] Cod. Vat. καὶ ἡδὴν.
5. εἰ φύσει] Cod. Vat. omittit εἰ.
6. τις διαφορὰ] Codd. Mon. C. Med. B. Marc. A; τίς οὖν διαφορά. Ciz. οὖν τίς. Vat. κτισεν.
ib. ἢ καὶ—γίνους] Desunt hæc in Cod. Ciz.
7. τούτου τοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ταὐτοῦ.
9. ὥστε] Cod. Ciz. ὥστιε.
15. ποιότης διαφορᾶ] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. διαφορά. Quos sequimur.
17. ὑπερέχει] Cod. Darm. ὑπέχει.
ib. διαφέρειν δ' οὐ] Codd. Ciz. et Mon. C. (hic ex corr.) διαφέρειν δ' οὐ λ. Quod recepi.
18. διαφέρει δυσὶν] Codd. Darm. Marc. A. Med. A.B. Mon. C. διαφέρει δυσίν. Et sic correxi.
ib. ἐν τὸ τρισὶν] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. τοῖς τρισίν. Quod recepi.

est. Non enim ubique rationibus utitur, adeo ut de unoquoque dicat, hoc est hoc. Est sane in ipsis intelligentiæ motibus alteritas quædam, alterum ab altero dividens, nec ipsa egens alteritate. Qualitates igitur omnes utrum differentiæ sint, nec ne, quæri potest, neque tamen ita videtur. Albedo enim et colores omnino, et quæ ad tactum gustumve pertinent, fieri possunt differentiæ aliorum, quamvis species per se existant. Grammatica vero, et musica quonam modo? Forsan vero possunt ex eo, quod hæc quidem animum reddit grammaticum, hæc vero musicum, præcipue si naturaliter insint, adeo ut differentiæ specificæ fiant. Considerandum præterea, si qua differentia sit ex eodem genere ducta, aut ex alio: ac si ex eodem genere, dicendum est, eorum, quæ ex eodem genere sunt, ejusmodi differentiam esse, velut qualitates differentias qualitatum. Virtus enim et pravitas ita forte se habent. Hæc sane talis quidam habitus est: illa vero talis. Quapropter, quum habitus qualitates quædam sint, differentiæ hic qualitates erunt: nisi forte quis dicat, habitum quidem absque differentia non esse qualitatem, differentiam vero proprie facere qualitatem. Verum si dulce nobis est utile, amarum vero noxium, atque ita commode discernantur, habitudine quadam potius, quam qualitate distribuentur. Quid vero, si dulce quidem crassum esse dicatur, austerum contra subtile? forte hoc ipsum crassum, quid dulce sit, non explicat, sed significat aliquid, quo sit dulcedo: atque eadem de austero ratio est. Itaque considerandum est, numquid ubique non sit qualitas differentia qualitatis, sicut neque substantiæ substantia, neque quantitas quantitatis. Dic age, num quinque a tribus per duo differant? imo vero superant quinque tria duobus, differunt vero per duo nequaquam. Quo enim pacto per duo segregantur a tribus, quum et in tribus duo contineantur? Jam vero neque motus

634 κινήσει διαφέροι ἂν, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄν τις εὕροι. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον ληπτέον, καὶ οὕτως αὐτῆς
C διοίσει. Τὸ δὲ ἐκ ταὐτοῦ γένους τοῦ ποιοῦ καὶ μὴ ἐξ ἄλλου εἴ τις διαιροῖ τῷ τὴν μὲν περὶ ἡδονὰς, τὴν δὲ περὶ ὀργὰς, καὶ τὴν μὲν περὶ καρποῦ κομιδὴν, καὶ οὕτω παραδέξαιτο καλῶς ὡρίσθαι, δῆλον ὅτι ἐστὶ διαφορὰς εἶναι καὶ μὴ ποιότητας.

A Τῇ δὲ ποιότητι συντακτέον ὥσπερ ἐδόκει καὶ τοὺς κατ' αὐτὰς ποιοὺς, καθ' ὅσον ποιότης περὶ αὐτούς· οὐ προσποιουμένους αὐτοὺς, ἵνα μὴ κατηγορίαι δύο, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀνιόντας ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' οὗ λέγονται. Τὸ δὲ οὐ λευκὸν, εἰ μὲν σημαίνει ἄλλο χρῶμα, ποιότης· εἰ δὲ ἀπόφασις μόνον εἴη πραγμάτων ἢ ἐξαρίθμησις, οὐδὲν ἂν εἴη, εἰ μὴ φωνὴ, ἢ ὄνομα, ἢ λόγος, γιγνομένου καὶ αὐτοῦ πράγματος.
B Καὶ εἰ μὲν φωνὴ κίνησίς τις, εἰ δ' ὄνομα ἢ λόγος, πρός τι, καθ' ὃ σημαντικά· εἰ δὲ μὴ μόνον πραγμάτων ἡ ἐξαρίθμησις κατὰ γένος, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ λεγόμενα καὶ τὰ σημαίνοντα, τίνος ἕκαστον γένους σημαντικὸν ἐροῦμεν, τὰ μὲν τίθεσθαι αὐτὰ μόνον δηλοῦντα, τὰ δὲ ἀναιρεῖν αὐτὰ, καίτοι βέλτιον ἴσως τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν μὴ συνα-
C ριθμεῖν, τάς τε καταφάσεις μὴ συναριθμοῦντας διὰ τὸ σύνθετον. Τὰς δὲ στερήσεις πῶς; [τὰς δὲ στερήσεις] εἰ ὧν αἱ στερήσεις ποιό-

2. οὕτως αὐτοῖς] Cod. Vat. αὐτῆς. Mox idem ταύτου. Illud in αὐτῆς mutandum fuit.
3. τις διαιρεῖ] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. Mon. C. διαιροῖ. Quos sequor.
5. δηλονότι ἐστὶ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. δῆλον ὅτι. Mon. C. ἔτι pro ἐστί. Illud correxi.
10. εἰ μὲν σημαίνει] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. et Vat. σημαίνοι. Quos sequor.
12. γιγνομένου] Cod. Vat. γιγνόμενον.
ib. ἢ λόγος] Cod. Vat. ἡ λόγος.
15. ἀλλὰ δεῖ] Ed. in marg. δή, nullo libro assentiente.
ib. σημαίνοντα] Cod. Vat. σημαινόμενα.
17. ἀναιρεῖν αὐτὰ] Cod. Vat. ἀναιρεῖν ταῦτα.
18. τάς τε—τὰς δὲ] Cod. Ciz. omittit hæc. Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. verba διὰ τὸ σύνθετον ponunt ante μὴ συναριθμοῦντας. Vat. post καταφάσεις inserit αὐτῶν. Verba perperam repetita τὰς δὲ στερήσεις, quamquam sunt in libris, uncinis coërcenda duxi.

a motu differt motu, neque aliquid aliorum ab alio ita discernitur. Quantum vero ad virtutem spectat et pravitatem, totum sane alterutrum ad totum velut diversum est opponendum, atque ita se ipsis inter se distinguentur. Si quis autem ex eodem genere videlicet ex quali, nec ex alio dividat, ex eo profecto, quod hanc quidem circa voluptates, istam vero circa iras, et illam circa fructus curam versari concedat: atque ita recte distingui prorsus admittat, consequens erit, differentias esse etiam, quæ non sint qualitates.

XIX. *In genere qualitatis præcipue quidem ponitur ipsa qualitas ut pulchritudo: deinde vero, qui qualitate præditus est, qua videlicet ratione sic est affectus, ut pulcher. Tertio qualitatis, ejusmodi motus, ut quod adverbio pulchre dicitur. Negationes vero qualitatum vel motus ad illas in hoc genere non ponuntur.*

Accommodandi præterea sunt qualitatis generi, quemadmodum visum est, qui per qualitates quales denominantur, quatenus circa illos est qualitas. Neque tamen eos proprie adhibere debemus, ne duo propterea videantur prædicamenta, sed ab eis ad hoc ipsum nos sevocare debemus, a quo tales cognominantur. Quod vero dici solet non album, si colorem significet alium, est in genere qualitatis: sin autem negatio est duntaxat res ipsas negans, vel enumeratio quædam, nihil aliud est, nisi vox, aut nomen, aut oratio, quæ etiam res quædam esse videtur, ipsumque similiter. Ac si vox quidem est, motus aliquis erit: sin autem nomen aut oratio, ad relationem verget, quatenus hæc significandi vim habent: at si ejusmodi enumeratio non solum rerum est secundum genus, verum etiam oportet, et quæ dicuntur, et quæ significant, singulatim genus quiddam significare: dicemus profecto, alia quidem res ipsas ponere solum has declarando, alia vero res e medio tollere, tametsi forte

τητες, καὶ αὐταὶ ποιότητες, οἷον νωδὸς ἢ τυφλός· ὁ δὲ γυμνὸς καὶ ἠμφιεσμένος, οὐδέτερος ποιὸς, ἀλλὰ μᾶλλόν πως ἔχων· ἐν σχέσει A
οὖν τῇ πρὸς ἄλλο. Πάθος δὲ τὸ μὲν ἐν τῷ πάσχειν ἔτι οὐ ποιότης, ἀλλά τις κίνησις· τὸ δὲ ἐν τῷ πεπονθέναι καὶ ἔχειν μένον ἤδη τὸ πάθος, ποιότης· εἰ δὲ μὴ ἔχοι ἔτι τὸ πάθος, λέγοιτο δὲ πεπονθέναι, κεκινῆσθαι. Τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ ἦν ἐν κινήσει· δεῖ δὲ μόνον κίνησιν νοεῖν, ἀφαιροῦντα τὸν χρόνον, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ νῦν προσλαμβάνειν προσήκει. Τὸ δὲ καλῶς καὶ τὰ τοιαῦτα εἰς μίαν νόησιν τὴν τοῦ B
γένους ἀνακτέον. Εἰ δὲ τὸ μὲν ἐρυθριᾷν εἰς τὸ ποιὸν ἀνακτέον, τὸν δὲ ἐρυθρὸν μηκέτι, ἐπισκεπτέον, τὸ μὲν γὰρ ἐρυθαίνεσθαι, ὀρθῶς οὐκ ἀνακτέον. Πάσχει γὰρ ἢ ὅλως κινεῖται· εἰ δὲ μηκέτι ἐρυθαίνεται, ἀλλ' ἤδη ἐστὶ, διὰ τί οὐ ποιός; οὐ γὰρ χρόνῳ ὁ ποιὸς ἤ τινι ὁριστέον· ἀλλὰ τῷ τοιῷδε καὶ ἐρυθρὸν λέγοντες ποιὸν λέγομεν, ἢ οὕτω C
τὰς ἕξεις μόνας ποιότητας ἐροῦμεν, τὰς δὲ διαθέσεις οὐκ ἔτι· καὶ θερμὸς τοίνυν οὐχ ὁ θερμαινόμενος, καὶ νοσῶν οὐχ ὁ ἀγόμενος εἰς νόσον.

Ὁρᾶν δὲ δεῖ, εἰ μὴ πάσῃ ποιότητί ἐστί τις ἄλλη ἐναντία. Ἐπεὶ A

1. καὶ αὐτὰ] Ita Ed. Sed Codd. omnes καὶ αὐταί. Quod recepi.
4. ἔχειν μένον] Cod. Vat. ἔχειν. μένον.
5. ἔχει ἔτι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ἔχοι ἔτι. Quod recepi.
7. οὐδὲ τὸ] Cod. Ciz. οὐδὲν τό.
ib. προσλαμβάνειν] Cod. Vat. προλαμβάνειν. Marc. A. omittit τὸν ante τοῦ γένους.
9. ἀνακτέον] Cod. Ciz. ἀκτέον.
ib. τὸ μὲν—ἀνακτέον] Desunt hæc in Cod. Vat.
11. ἐρυθαίνεται] Codd. Med. B. et Vat. ἐρυθραίνεται.
13. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὔτω. Et sic correxi.

præstat negationes rerum in eodem cum rebus genere non numerare, præsertim cum affirmationes quoque aliquas nequaquam connumeremus, ut compositionem ex pluribus generibus devitemus. De privationibus autem quidnam dicemus? Profecto si illa, quorum privationes dicuntur, sunt qualitates, ipsæ etiam qualitates sunt, velut edentulus, aut cæcus: at vero nudus atque vestitus neuter est proprie qualis, sed dicitur potius quodammodo sese habens: itaque in habitudine quadam ad aliud respiciente locatur. Proinde passio, quæ adhuc in patiendo versatur, non est qualitas, sed motio quædam: quæ vero ex eo dicitur, quod aliquis jam passus fuerit, passionemque jam habeat permanentem, qualitas merito judicatur: sin autem non habeat amplius passionem, dicatur tamen fuisse perpessus, censebitur proprie commotus fuisse. Id vero idem est, ac si dicatur, hic erat in motu: oportet autem motum duntaxat excogitare tempore inde sublato: nam neque etiam momentum præsens ad hoc est assumendum. Præterea quod dici solet, pulchre vel bene, cæteraque ejusmodi, in unam ipsam generis notionem redigere decet. Est autem consideratione dignum, numquid ad qualitatis genus referre deceat, quod dici solet, rubere: rubeum vero, sive rubescentem nequaquam: nam rubefieri quidem ad id genus merito non reducitur. Qui enim rubefit, patitur, vel omnino movetur: sin autem non amplius rubefit, sive rubescit, sed jam est rubeus, cur non sit qualis? Non enim tempore quodam determinandus est ipse qualis, sed tali quodam potius perpendendus: itaque, rubeum sive rubescentem dicentes, qualem dicimus: alioquin sic solos habitus esse putabimus qualitates, dispositiones vero nequaquam: ideoque calidus quidem ita qualis erit, non qui calescit: similiterque languidus proprie erit qualis, non qui labitur in languorem.

XX. *Non debemus qualitates illas duntaxat contrarias definire, quæ plurimo inter se qualitatum mediarum spatio distent: sed illas simpliciter, quæ, cum in eodem qualitatis genere sint, in eo nullam in specie similitudinem mutuam habent, effectusque nobis oppositos afferunt,*

Hac ratione sanitas et morbus, inter quæ nihil est medium, contraria sunt. Ubi media qualitas componitur ex extremis, non potest extremis esse contraria, ut viredo: ubi vero non componitur, potest, ut moralis virtus: ubi qualitas in proportione quadam certa individuaque consistit, non suscipit magis atque minus, ut harmonia, temperantia, justitia, sanitas: ubi latum habet gradum, suscipit, ut calor atque frigus.

Animadvertendum est, ne forte non omni qua-

635 καὶ τὸ μέσον τοῖς ἄκροις δοκεῖ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας ἐναντίον εἶναι. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρωμάτων τὰ μεταξὺ οὐχ οὕτως. Εἰ μὲν οὖν, ὅτι μίξεις τῶν ἄκρων τὰ μεταξύ, ἔδει μὴ ἀντιδιαιρεῖν, ἀλλὰ λευκῷ καὶ μέλανι, τὰ δ' ἄλλα συνθέσεις, ἢ τῷ μίαν τινὰ ἄλλην ἐπὶ τῶν μεταξὺ
B κἂν ἐκ συνθέσεως ᾖ θεωρεῖσθαι, ἀντιτίθεμεν, ἢ ὅτι δὲ τὰ ἐναντία οὐ μόνον διαφέρει, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον· ἀλλὰ κινδυνεύει τὸ πλεῖστον διαφέρειν λαμβάνεσθαι, ἐν τῷ θέσθαι ἤδη ταῦτα τὰ μεταξύ. Ἐπεὶ εἴ τις ταύτην τὴν διάταξιν ἀφέλοι, τίνι τὸ πλεῖστον ὁριεῖ; ἢ ὅτι τὸ φαιὸν ἐγγυτέρω τοῦ λευκοῦ μᾶλλον, ἢ τὸ μέλαν, καὶ τοῦτο παρὰ τῆς ὄψεως μηνύεται, καὶ ἐπὶ τῶν χυμῶν ὡσαύτως, θερμὸν, ψυχρὸν,
C τὸ μηδέτερον μεταξύ. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὕτως ὑπολαμβάνειν εἰθίσμεθα, δῆλον· τάχα δ' ἄν τις ἡμῖν συγχωροῖ ταῦτα· τὸ δὲ λευκὸν καὶ τὸ
636 ξανθὸν, καὶ ὁτιοῦν πρὸς ὁτιοῦν, ὁμοίως πάντη ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, καὶ ἕτερα ὄντα, ποιὰ ἐναντία εἶναι· οὐδὲ γὰρ τῷ εἶναι μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ τούτων ἡ ἐναντιότης. Ὑγιείᾳ γοῦν καὶ νόσῳ οὐδέν παρεμ-
πέπτωκε μεταξὺ, καὶ ἐναντία. Ἢ ὅτι τὰ γινόμενα ἐξ ἑκατέρου πλείστην παραλλαγὴν ἔχει; καὶ πῶς πλείστην ἔστιν εἰπεῖν, μὴ οὐσῶν ἐν τοῖς μέσοις ἐλαττόνων; οὐκ ἔστιν οὖν ἐπὶ ὑγείας καὶ νόσου

5. ὅτι δὲ] Cod. Ciz. ὅτι δή. Vat. ὅτι δεῖ.
7. τὰ μεταξὺ] Cod. Vat. τῷ μεταξύ. Pro ἤδη marg. Ed. εἴδη.
9. καὶ τοῦτο] Cod. Vat. καὶ τοῦ.
10. θερμὸν] Cod. Ciz. καὶ θερμόν.
12. δῆλον] Cod. Vat. δῆλα.
ib. συγχωροῖ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. anteponunt οὐ. In Vat. scribitur συγχωρεῖ.
15. τούτων, ἡ] Codd. Vat. et Mon. C. τούτῳ ἡ.
ib. Ὑγείᾳ] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ὑγιείᾳ. Quos sequor. Med. B. Vat. ὑγιεία. Darm. ὑγία. Mox Marc. A. παραπέπτωκε. Pro καὶ ante ἐναντία Fic. videtur legisse καίτοι.
16. ἑκατέρου] Cod. Vat. ἑκατέρα. Idem mox ἐναλλαγήν.
18. ὑγείας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Vat. ὑγιείας.

litati alia sit contraria qualitas. Profecto circa virtutem et vitia media qualitas extremis contraria esse videtur: circa colores autem medii non videntur ita esse contrarii. Si ergo dicatur, hoc inde contingere, quia colores medii mistiones quædam sint ex extremis, sane non oportebat media et extrema e contra dividere, sed dividere potius coloris genus per album atque nigrum, cæteros vero compositiones ex his quasdam esse putare, aut ita distinguere, ut unam quandam aliam qualitatem in mediis, siquidem ex compositione talem esse constet opponeremus: sin autem media idcirco extremis non esse contraria dicant, quia, quæ contraria sunt, non solum inter se discrepant, sed quamplurimum. Objiciemus hoc ipsum, quod est plurimum discrepare, inde assumptum esse, quod ejusmodi quædam media jam interposita fuerint. Nam si quis dispositionem ejusmodi tollat, nescio quonam potissimum plurimam definiat discrepantiam: at si in causa esse dicant, quod fuscum propinquius sit albo, quam nigrum, id profecto nobis sensus ipse nuntiat, atque in humoribus eodem pacto, velut calidum et frigidum, et quod neutrum est medium utriusque. Verum nos sic existimare consuevisse plane compertum habemus: et talia nobis quivis forte concesserit: at vero album atque flavum et quodcunque adversus quodlibet similiter omnino inter se differre videntur: cumque differentia sint, qualia esse contraria. Non enim ex eo proprie, quod aliquid inter hæc sit medium, contraria sunt, sed horum propria inter se contrarietas est judicanda. Jam vero inter sanitatem atque morbum nihil intervenit medium, attamen inter se contraria sunt. An forte idcirco contraria judicantur, quoniam, quæ ex alterutro fiunt maxime differant? At quonam modo distantiam plurimam ibi licet asserere, ubi nulla usquam minora sint media? Non datur igitur circa sanitatem atque morbum distantiam plurimam affirmare. Ex

πλεῖστον εἰπεῖν. Ἄλλῳ τοίνυν τὸ ἐναντίον, οὐ τῷ πλεῖστον, ὁριστέον. 636 B
Εἰ δὲ τῷ πολλῷ, εἰ μὲν τὸ πολὺ ἀντὶ τοῦ πλέον πρὸς ἔλαττον, πάλιν
τὰ ἄμεσα ἐκφεύξεται· εἰ δ' ἁπλῶς πολύ, ἑκάστῃ φύσει πολὺ ἀφε-
στάναι συγχωρηθέντος, μὴ τῷ πλείονι μετρεῖν τὴν ἀπόστασιν, ἀλλ'
ἐπισκεπτέον, πῶς τὸ ἐναντίον. Ἆρ' οὖν τὰ μὲν ἔχοντά τινα ὁμοιό- C
τητα, λέγω δὲ οὐ κατὰ τὸ γένος, οὐδὲ πάντως τῷ μεμίχθαι ἄλλαις,
οἷον μορφαῖς αὐτῶν, ἢ πλείονα ἢ ἐλάττονα, οὐκ ἐναντία, ἀλλ' οἷς
μηδὲν ταὐτὸν κατὰ τὸ εἶδος ἐναντία, καὶ προσθετέον δὲ ἐν γένει, τῷ
ποιῷ. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὰ μὲν ἄμεσα τῶν ἐναντίων, οἷς μηδὲν εἰς
ὁμοίωσιν, οὐκ ὄντων ἄλλων, τῶν οἷον ἐπαμφοτεριζόντων καὶ ὁμοιό-
τητα πρὸς ἄλληλα ἐχόντων, τῶν δέ τινων μόνων μὴ ἐχόντων. Εἰ
τοῦτο, οἷς μέν ἐστι κοινότης ἐν τοῖς χρώμασιν, οὐκ ἂν εἴη ἐναντία. D
Ἀλλ' οὐδὲν κωλύσει μὴ πᾶν μὲν παντὶ, ἄλλο δὲ ἄλλῳ οὕτως εἶναι
ἐναντίον, καὶ ἐπὶ χυμῶν ὡσαύτως. Ταῦτα μὲν οὕτω διηπορήσθω.
Περὶ δὲ τοῦ μᾶλλον ἐν μὲν τοῖς μετέχουσιν, ὅτι ἐστὶν ἐδόκει, ὑγίεια
δὲ αὐτὴ καὶ δικαιοσύνη, ἠπορεῖτο· εἰ δὴ πλάτος ἔχει τούτων ἑκάστη

1. Ἄλλῳ] Cod. Ciz. ἄλλο.
ib. οὐ τῷ] Cod. Ciz. οὐ τό. Cod. Vat. οὔτῳ.
3. ἕκαστον] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. ἑκάστη. Correxi cum Fic. ex his vestigiis ἑκάστῃ.
4. ἀλλ'] Cod. Vat. ἀλλά.
5. ὁμοιότητα] Abest a Codd. Ciz. et Vat. Posterior omittit etiam τὸ ante γένος. Mox ἄλλαις abest a Cod. Marc. A.
7. ἀλλ' οἷς—ἐναντία] Desunt hæc in Cod. Ciz.
8. τὸ, ποιῷ] Cod. Vat. τῷ ποιῷ. Marc. A. τὸ ποιῶ (sic). Illud recepimus: quamquam necdum sanus videtur locus.
11. Εἰ τοῦτο] Cod. Vat. εἰς τοῦτο.
13. παντὶ] Cod. Vat. τὶ.
14. ἐπὶ χυμῶν] Codd. Med. A.B. ἐτιχυμῶν. Sequens δὲ abest a Codd. Med. A. B., Marc. A. Mon. C. Vat. Unde delevi δέ.
ib. διηπορήσθω] Ita Codd. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Sed Ed. cum rell. διηπορεῖσθω.
16. ἠπορεῖτο—δοτέον] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Mon. C. et Med. B. est ἠποριῖτον. Post δοτέον in marg. Cod. Med. A. ab al. m. scriptum est: "forte hic desunt multa et saltem hoc scilicet εἰ δὲ μὴ ἴχει πλάτος." Et hæc expressit Ficinus. Mox Mon. C. ὃ' ἕκαστον cum Marc. A.

quo patet, id ipsum, quod contrarium appellatur, alio quodam potius quam plurimo spatio esse definiendum. Proinde, si per multum determinetur, quæremus utrum hoc ipsum, quod multum dicitur, accipiatur loco pluris pauciori oppositi, an potius pro eo, quod simpliciter multum. Si primo accipiatur modo, rursus, quæ medio carent, contrarietatem protinus subterfugient: sin autem secundo modo, cum facile concedatur cuivis naturæ multum distare, neque tamen detur pluri quodam metiri distantiam, considerandum est omnino, quomodo contrarium aliquid perpendatur. Num igitur, quæ similitudinem quandam habent, non dico duntaxat secundum genus, neque etiam omnino, quod aliis misceantur velut formis ipsorum plura vel pauciora, quæ, inquam, ita se habent, nonne contraria esse neganda sunt? nempe illa, quibus nihil idem secundum speciem adest, rite contraria judicantur: sed adjungendum est, ut in eodem scilicet qualitatis genere sint. Hinc utique asseverare licet et quæ sine medio ullo contraria nobis occurrunt, quibus profecto nihil adesse videtur ad similitudinem conferens: quippe cum nulla illic alia sint, quæ ad utrunque vergentia mutuam similitudinem habeant, vel concilient: sed quædam duntaxat sint, quæ non habeant. Quod si ita sit, quibus in coloribus communio quædam inest, contrarii nequaquam erunt. At vero nihil prohibebit, non omne quidem omni, aliud autem alii sic esse contrarium: atque in humoribus saporibusque similiter. Sed de his hactenus ita sit dubitatum. Quæri solet præterea, utrum qualitas magis minusve admittat, necne. Et profecto concessum est, ea, quæ qualitates participant, magis et minus participare. Utrum vero sanitas ipsa et justitia hos gradus capiant, hactenus dubitatur. Si ergo harum quælibet suam quandam latitudinem habet, concedendum est, ipsos quoque habitus ejusmodi gradus admittere:

636 αὐτῶν, καὶ τὰς ἕξεις αὐτὰς δοτέον· ἐκεῖ δὲ ἕκαστον τὸ ὅλον, καὶ οὐκ
ἔχει τὸ μᾶλλον.

A Περὶ δὲ κινήσεως εἰ δεῖ γένος θέσθαι, ὧδ' ἄν τις θεωρήσειε. Πρῶ-
τον μέν, εἰ μὴ εἰς ἄλλο γένος ἀνάγειν προσῆκεν· ἔπειτα, εἰ μηδὲν
ἄνωθεν αὐτῆς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῖτο· εἶτα εἰ πολλὰς διαφορὰς
λαβοῦσα, εἴδη ποιήσει, εἰς ποῖον τις γένος αὐτὴν ἀνάξει; οὔτε γὰρ
637 οὐσία οὔτε ποιότης τῶν ἐχόντων αὐτήν, οὐ μὴν οὐδ' εἰς τὸ ποιεῖν,
καὶ γὰρ ἐν τῷ πάσχειν πολλαὶ κινήσεις, οὐδ' αὖ εἰς τὸ πάσχειν, ὅτι
πολλαὶ κινήσεις ποιήσεις· ποιήσεις δὲ καὶ πείσεις εἰς ταύτην, οὐδ'
αὖ εἰς τὸ πρός τι ὀρθῶς, ὅτι τινὸς ἡ κίνησις, καὶ οὐκ ἐφ' αὑτῆς· οὕτω
γὰρ ἂν καὶ τὸ ποιὸν, ἐν τῷ πρός τι. Τινὸς γὰρ ἡ ποιότης καὶ ἕν
τινι, καὶ τὸ ποσὸν ὡσαύτως. Εἰ δ' ὅτι ὄντα ἐκεῖνά τινα, κἄν τινος
B ᾖ, καθ' ὅ ἐστι τὸ μὲν ποιότης, τὸ δὲ ποσότης, εἴρηται· τὸν αὐτὸν
τρόπον ἐπειδὴ κἄν τινος ἡ κίνησις ᾖ, ἔστι τὶ πρὸ τοῦ τινὸς εἶναι, ὅ
ἐστιν ἐφ' αὑτοῦ, ληπτέον ἂν εἴη. Ὅλως γὰρ πρός τι δεῖ τίθεσθαι,
οὐχ ὅ ἐστιν, εἶτ' ἄλλου ἐστὶν, ἀλλ' ὃ ἡ σχέσις ἀπογεννᾷ, οὐδενὸς
ὄντος ἄλλου παρὰ τὴν σχέσιν καθ' ὃ λέγεται, οἷον τὸ διπλάσιον καθ'
ὃ λέγεται διπλάσιον, ἐν τῇ πρὸς τὸ πηχυαῖον παραβολῇ τὴν γένεσιν

1. *καὶ οὐκ*] In Cod. Med. A. vox *καὶ* puncta habet subscripta.
4. *εἰ μὴ ἄλλο*] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. (a rec. m.) B. Vat. *εἰ μὴ εἰς ἄλλο*. Unde Præpositionem addidimus.
6. *ποιήσει*] In marg. Cod. Med. A. ab al. m. additum est *ἀλλ' οὖν*.
8. *οὐδ' αὖ—κινήσεις*] Desunt hæc in Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C.
10. *αὖ ἐν τῷ*] Codd. Darm. et Med. A. (ex corr.) *εἰς τό*. Quod recepi cum Fic.
ib. *ἐφ' ἑαυτῆς*] Codd. Med. B.A. Vat. Mon. C. Marc. A. *αὑτῆς*. Quos sequor.
11. *ἐν τῷ*] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. *ἐν τό*.
16. *εἶτ' ἄλλου ἐστίν·*] In Cod. Vat. his verbis puncta sunt subscripta. Idem pergit *ἄλλο ὃ*. Marc. A. habet *εἶτ'* et tum *ἀλλ' ὃ ἡ σχίσις*. Quem sequor.
ib. *ὑπόσχεσις*] Codd. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. *ἡ σχέσις*. Mox Vat. omittit *ὄντος*. Illos secutus sum, et Marcianum A.

sin autem latitudinem nullam habet, sed in quodam certo unaquæque totum possidet, nimirum nec magis nec minus admittit.

XXI. *Probabilius pro genere motum ponimus, quam transmutationem; quia transmutatio, naturam rei mutans, aliud pro alio in medium affert. Motus autem et hoc quidem significat, et præter hoc significat etiam progressionem quamlibet priore interim natura servata.*

Utrum vero motum esse genus asserere debeamus, necne, hunc in modum possumus contemplari: profecto hac conditione genus esse potest. Primo quidem, si motum in genus aliud reducere non conveniat: deinde, si superius nihil de motu in eo, quod quid est prædicetur: præterea si multas accipiens differentias inde species pariat. Dic age, in quodnam genus potissimum motum redigere valeas? Neque enim substantia est, neque qualitas eorum, quæ motum habent, neque etiam ad actionem reducere potes: nam et in passione multi sunt motus: neque rursus ad passionem, quoniam multi motus sunt actiones. Probabilius autem actiones et passiones revocantur ad motum, sed neque ad relationem rite redigitur, propterea quod motus non sui ipsius sit, nec in se ipso, sed alicujus potius et in aliquo. Sic enim et qualitas in relatione collocaretur: nam qualitas alicujus est et in aliquo, et quantitas eodem modo. Si ad hæc respondeatur, illa quidem entia quædam proprie esse, etiam si sint alicujus, quatenus hoc quidem qualitas est, illud vero quantitas: eadem ratione cum motus, etsi alicujus est, sit aliquid antequam sit alicujus, merito hoc ipsum, quod est, quodammodo in se ipso proprie nobis est assumendum. Omnino vero relativum proprie hoc est ponendum, non quod primo quidem est id, quod est, deinde est et alterius, sed quod in ipsa habitudine generatur nullo prorsus illic alio existente præter habitudinem, quatenus dicitur, velut du-

637

λαβὸν καὶ τὴν ὑπόστασιν, οὐδὲν νοούμενον πρὸ τούτου ἐν τῷ πρὸς
ἕτερον παραβεβλῆσθαι, ἔσχε τοῦτο λέγεσθαί τε καὶ εἶναι. Τί οὖν C
ἔστι τοῦτο, ὃ ἑτέρου ὂν ἔστι τι, ἵνα καὶ ἑτέρου ᾖ, ὡς τὸ ποιὸν καὶ τὸ
ποσὸν καὶ ἡ οὐσία. Ἢ πρότερον, ὅτι μηδὲν πρὸ αὐτοῦ ὡς γένος
κατηγορεῖται, ληπτέον· ἀλλ' εἰ τὴν μεταβολὴν λέγοι τις πρὸ κινή-
σεως εἶναι, πρῶτον μὲν ἢ ταὐτὸν λέγει ἢ γένος λέγων, ἐκεῖνο ποιή-
σει ἕτερον παρὰ τὰ πρόσθεν εἰρημένα, εἶτα δῆλον, ὅτι ἐν εἴδει τὴν D
κίνησιν θήσεται, καί τι ἕτερον ἀντιθήσει τῇ κινήσει, τὴν γένεσιν
ἴσως μεταβολήν τινα κἀκείνην λέγων, κίνησιν δὲ οὔ. Διὰ τί οὖν οὐ
κίνησις ἡ γένεσις; εἰ μὲν γὰρ ὅτι μήπω ἐστὶ τὸ γιγνόμενον, κίνησις
δὲ οὐ περὶ τὸ μὴ ὄν, οὐδ' ἂν μεταβολὴ δηλονότι ἂν εἴη ἡ γένεσις,
εἰ δ' ὅτι ἡ γένεσίς ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀλλοίωσίς τις καὶ αὔξη, τῷ
ἀλλοιουμένων τινῶν καὶ αὐξομένων τὴν γένεσιν εἶναι, τὰ πρὸ τῆς E
γενέσεως λαμβάνει. Δεῖ δὲ τὴν γένεσιν ἐν τούτοις ἕτερόν τι εἶδος
λαβεῖν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀλλοιοῦσθαι παθητικῶς τὸ γίγνεσθαι καὶ ἡ
γένεσις. οἷον, θερμαίνεσθαι ἢ λευκαίνεσθαι. Ἔστι γὰρ τούτων
γενομένων μήπω τὴν ἁπλῶς γένεσιν γεγενῆσθαι· ἀλλὰ τί γίγνεσθαι;
αὐτὸ τοῦτο τὸ ἠλλοιῶσθαι. Ἀλλ' ὅταν ζῷον ἢ φυτὸν, ὅταν εἶδός τι

1. *πρὸς τούτου*] Cod. Vat. ut marg. Ed. *πρό*. Marc. *πρὸς τοῦτο*.
2. *ἴσχυε*] Cod. Vat. *ἴσται*.
3. *ἐστι τοῦτο*] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. In Vat. prior vox omissa. Ed. habet cum Darm. *ἔστη τοῦτο*—(sic.) Vat. pergit *ἕτερον* omisso *ὅ*. Mox idem habet *ἵνα μὴ ἑτέρου*.
4. *πρὸ αὐτοῦ*] Cod. Vat. *πρὸ αὑτοῦ*.
5. *κατηγορεῖται*] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. *κατηγορεῖσθαι*.
ib. *λέγοι τις*] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. *τις λέγει*. Marc. Med. B. *τις λέγει*.
6. *ταὐτὸν λέγει*] Ita Codd. omnes. Ed. *ταυτὸν λέγειν*. Ciz. pergit *ἢ ὡς γένος*, omisso *λέγων*. Idem mox habet *παρὰ τοῦ τά*.
8. *καὶ ἕτερον*] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Med. A.B. *καὶ τί ἕτερον*. Vat. *καίτοι ἕτερον*. Marc. A. verba *ἐν εἴδει* habet post *θήσεται*. Ex illis *τί* adjeci.
9. *οὐ κίνησις*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *οὐ*.
10. *γὰρ ὅτι*] Cod. Vat. *γάρ τι*.
11. *περὶ τὸ ποιὸν*] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. *τὸ μὴ ὄν*. Quos sequor.
12. *οὐδὲν ἄλλο*] Cod. Vat *ἄλλο οὐδέν*.
ib. *τις καὶ*] Cod. Vat. omittit *τις*. Idem habet *αὔξησις* pro *αὔξη*, et mox *ἀλλοιουμένων*.
15. *παθητικῶς*] Cod. Ciz. *παθητικός*. Mox marg. Ed. *ἄλλο τὶ* pro *ἀλλὰ τί*.
18. *ἠλλοιῶσθαι*] Ita Codd. omnes. Sed Ed. *ἠλλοιοῦσθαι*. In Vat. præcedit *τῷ* pro *τό*.

plum quadruplum dicitur, in ipsa ad dimidium comparatione generationem subsistentiamque accipiens, et ante hoc nihil prorsus excogitatum in comparatione duntaxat ad alterum, ut id dicatur sitque, nanciscitur. Quid igitur hoc est? quod alterius existens, ipsum tamen est aliquid, ut sit et alterius: quemadmodum qualitas, et quantitas, et essentia. Sed præstat forsan prius asseverare, nihil ante ipsum tanquam genus prædicari de ipso. Verum si quis objiciat transmutationem ante motum existere, primo quidem aut idem dicet omnino, aut genus illud appellans efficiet, ut genus quoddam aliud sit præter decem illa prædicamenta: deinde absque controversia in specie quadam motum statuet, aliquidque aliud e contra disponens opponet motui, atque forsan generationem eam videlicet etiam transmutationem esse dicens, motum vero nequaquam. Quid igitur obstat, quominus generatio motus sit? Si enim dicatur id obstare, quoniam, quod gignitur, nondum sit: motus autem circa non ens esse non possit, dicemus inde sequi, ut generatio nec etiam transmutatio sit. Si autem afferatur ad idem, generationem nihil aliud esse, quam alterationem sive permutationem quandam, et aliquod augmentum, propterea quod generatio sit aliquorum, quæ permutata sive alterata, et quodammodo adaucta sint: profecto, qui hæc dixerit, quæ generationem antecedunt, adducet in medium. Generationem vero oportet in his alteram quandam accipere speciem: non enim in eo, quod aliquid passive quodammodo alteretur generatio gignique consistit, quale est calefieri atque albefieri. Fieri namque potest, ut hæc

637 λαμβάνῃ, εἴποι δ' ἄν τις τὴν μεταβολὴν μᾶλλον ἁρμόττειν ἐν εἴδει
F τίθεσθαι, ἢ τὴν κίνησιν, ὅτι τὸ μὲν τῆς μεταβολῆς, ἄλλο ἀνθ' ἑτέ-
ρου ἐθέλει σημαίνειν, τὸ δὲ τῆς κινήσεως ἔχει καὶ τὴν ἐκ τοῦ οἰκείου
638 μετάστασιν, ὥσπερ ἡ τοπικὴ κίνησις. εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλεταί τις,
ἀλλ' ἡ μάθησις καὶ ἡ κιθάρισις, ἢ ὅλως ἡ ἀφ' ἕξεως κίνησις, ὥστε
εἶδός τι ἂν εἴη κινήσεως μᾶλλον ἡ ἀλλοίωσις, ἐκστατική τις οὖσα
κίνησις.

A Ἀλλ' ἔστω ταὐτὸν νοούμενον τὸ τῆς ἀλλοιώσεως, κατὰ τὸ παρα-
κολουθεῖν τῇ κινήσει τὸ ἄλλο. Τί οὖν δεῖ λέγειν τὴν κίνησιν; ἔστω
δὴ ἡ κίνησις, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ἡ ἐκ δυνάμεως ὁδὸς, εἰς ἐκεῖνο ὅ
λέγεται δύνασθαι. Ὄντος γὰρ τοῦ δυνάμει τοῦ μὲν, ὅτι ἥκοι ἂν εἰς
εἶδός τι, οἷον δυνάμει ἀνδριὰς, τοῦ δὲ, ὅτι ἥκοι ἂν εἰς ἐνέργειαν, οἷον
B τὸ βαδιστικὸν, ὅταν τὸ μὲν προσίῃ εἰς ἀνδριάντα, ἡ πρόοδος κίνησις,
τὸ δ' ἐν τῷ βαδίζειν, ἢ τὸ βαδίζειν αὐτὸ κίνησις, καὶ ὄρχησις ἐπὶ
τοῦ δυναμένου ὀρχεῖσθαι, ὅταν ὀρχῆται. καὶ ἐπὶ μέν τινι κινήσει τῇ
εἰς ἀνδριάντα, εἶδος ἄλλο ἐπιγίγνεται ὃ εἰργάσατο ἡ κίνησις· τὸ δὲ
ὡς ἁπλοῦν εἶδος ὂν τῆς δυνάμεως ἡ ὄρχησις, οὐδὲν ἔχει μετ' αὐτὴν
παυσαμένης τῆς κινήσεως. Ὥστε εἴ τις λέγοι τήν κίνησιν εἶδος

1. λαμβάνῃ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. λαμβάνει.
3. ἐθέλει] Cod. Vat. ἐθίλῃ, corr. ex ἐθίλει, vel v. v.
ib. ἐκ τοῦ] Codd. Med. B. et Vat. οὐκ ἐκ τοῦ.
5. κιθάρισις] Cod. Vat. κιθάρησις. Idem mox omittit εἶδός τι. Mon. C. autem omittit verba εἰ δὲ μὴ—ἕξεως κίνησις.
6. ἢ ἀλλοίωσις] Codd. Med. A. (ex corr.) et B. ἡ pro ἢ et sic Marc. A. Unde Articulum restitui.
8. παρακολουθεῖν] Marc. A. παρακολουθοῦν.
14. ἡ τὸ βαδίζειν] Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. ἢ τό. Vat. ἢ τέ. Correxi ἤ.
ib. καὶ ὄρχησις] Cod. Ciz. καὶ ἡ ὄρχησις.
17. ὃν τῆς] Cod. Vat. οὗ (sic) τῆς.
18. εἴ τις] Cod. Ciz. ἄν τις.

quidem facta jam sint, nondum tamen generatio simpliciter ibi fuerit. Ac si quæras, quid tunc dicamus fieri, respondebimus, hoc ipsum, quod dicimus alterari, vel alteratum fuisse. At tunc demum fit generatio, quando animal fit, vel planta, vel simile, quando videlicet species quædam ibi suscipitur. Proinde afferre quis poterit, rationi consentaneum fore, transmutationem potius, quam motum in specie ponere, quoniam ipsa transmutationis conditio aliud quiddam alterius loco sive pro alio significat fieri: motionis vero natura habet et quendam ex proprio transitum, sicut localis motus. Si quis autem id minus velit, saltem ipse discendi actus, vel citharæ pulsus, vel omnino quivis ex habitu motus erit ejusmodi. Quapropter permutatio ipsa, sive transmutatio, cum motio quædam sit, aliquid extra se ponens, potius erit species motionis.

XXII. *Communis omnibus motibus est processio quædam ex potentia in actum, sive hic actus sit primus, ut forma: sive secundus, ut actio aut passio quædam. Motus procedens in habitum naturalem species quædam dici potest: procedens vero in habitum præter naturam, casus speciei unius ad alterius adventum. Est autem motus præsertim naturalis vitæ simillimus: maxime vero propria motui est alteritas, id est aliter se habere, quam prius; propria consequenter et tempori.*

Sed esto quidem notio permutationis sive alterationis, quatenus aliud motum sequitur: quid igitur motum esse dicendum est? Esto itaque motus, ut de hoc figura quadam summatim loquamur, exitus ex potentia in illud, quod posse dicitur. Cum enim aliquid sit in potentia, per quam in speciem aliquam prodeat, velut in potentia statua, rursusque aliquid in potentia, qua evadat in actum sicut progressivum, quando illud quidem procedit in statuam, ipse processus est motus: et quando progressivum progrediendi actum exequitur, progressio ipsa est motus: item saltus similiter in eo, qui saltare potest, quando

638

ἐγρηγορὸς ἀντίθετον τοῖς ἄλλοις εἴδεσι τοῖς ἑστηκόσιν, ἢ τὰ μὲν C
μένει, τὰ δὲ οὔ, καὶ αἴτιον τοῖς ἄλλοις εἴδεσιν ὅταν μετ' αὐτήν τι
γίγνηται, οὐκ ἂν ἄτοπος εἴη. Εἰ δὲ καὶ ζωήν τις λέγοι σωμάτων,
ταύτην περὶ ἧς ὁ λόγος νῦν, τὴν γὰρ κίνησιν ταύτην ὁμώνυμον δεῖ
λέγειν, ταῖς νοῦ καὶ ψυχῆς κινήσεσιν. Ὅτι δὲ γένος ἐστὶν, οὐχ
ἧττον ἄν τις καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι ὁρισμῷ ἢ καὶ ἀδύνατον εἶναι
λαβεῖν, πιστώσαιτο. Ἀλλὰ πῶς εἶδός τι, ὅταν πρὸς τὸ χεῖρον ἡ D
κίνησις, ἢ ὅλως παθητικὴ ἡ κίνησις; ἢ ὅμοιον ὥσπερ ἂν ἡ θέρμανσις
τὰ μὲν αὔξῃ ἡ παρὰ τοῦ ἡλίου, τὰ δὲ εἰς τοὐναντίον ἄγῃ, καὶ ἢ κοι-
νόν τι ἡ κίνησις, καὶ ἡ αὐτὴ ἐπ' ἀμφοῖν, τοῖς δὲ ὑποκειμένοις, τὴν
διαφορὰν τὴν δοκοῦσαν ἔχῃ. Ὑγίανσις οὖν καὶ νόσανσις, ταὐτόν·
ἢ καθ' ὅσον μὲν κίνησις ταὐτὸν, τίνι δὲ διοίσει; πότερα τοῖς ὑποκει-
μένοις; ἢ καὶ ἄλλῳ; ἀλλὰ τοῦτο ὕστερον, ὅταν περὶ ἀλλοιώσεως E
ἐπισκοπῶμεν· νῦν δὲ, τί ταὐτὸν ἐν πάσῃ κινήσει, σκεπτέον· οὕτω
γὰρ ἂν καὶ γένος εἴη· ἢ πολλαχῶς ἂν λέγοιτο, καὶ οὕτως ἔσται,
ὥσπερ ἂν εἰ τὸ ὄν. Πρὸς δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι ἴσως δεῖ, ὅσαι μὲν εἰς 639
τὸ κατὰ φύσιν ἄγουσιν ἢ ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, ταύτας μὲν
οἷον εἴδη εἶναι ὡς εἴρηται, τὰς δὲ εἰς τὰ παρὰ φύσιν ἀγωγὰς ἀνάλο-

1. ἢ τὰ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ᾗ. Med. B. ἤ. Marc. A. ᾗ. Quem sequor.
2. εἴδεσιν ὅταν] Cod. Ciz. εἴδεσι τοῖς ἑστηκόσι.
ib. αὐτήν τι] Cod. Ciz. omittit τι, itemque Codd. Mon. C. et Marc. A.
7. εἶδός τι] Cod. Vat. omittit εἶδος. Mox ex eod. et Med. A.B. scripsimus πρὸς τὸ cum in Ed. et rell. sit πρὸ τό.
8. ἢ ὅταν παῖ.] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. ἢ ὅλως. Quod recepimus.
9. αὐξῃ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. αὔξῃ. Quem sequor.
ib. τὰ δὲ τῆς] Cod. Mon. C. τὰ δ' εἰς cum Marc. A.
ib. τὸ ἐναντίον] Codd. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. τοὐναντίον. Et sic correxi. Ciz. Mon. C. et Vat. pergunt ἄγῃ, (pro ἄγει) quod prætuli.
ib. ἢ κοινὸν] Cod. Ciz. ᾗ κοινόν. Vat. ᾗ κοινὸν. Illud recepi.
10. κίνησις, καὶ] Cod. Vat. κίνησις ὅμοιον ὥστε καί.
11. ἔχει] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἔχῃ. Quod restituendum fuit.
13. ἢ καὶ ἄλλῳ] Marc. A. ἢ καὶ ἄλλο.
18. οἷον εἴδη εἶναι] Cod. Vat. εἴδη οἷον omisso εἶναι. Mox Marc. A. τὰς δὲ τῆς τάς.

jam saltat. Atqui in aliquo motu scilicet in eo, qui perducit ad statuam, species efficitur alia, quam adhibet motus: in aliquo vero velut in saltu ipsamet saltatio, simplex quædam species est potentiæ saltatoriæ, neque quicquam habet post se ipsam, postquam motus ipse cessavit. Quam ob rem si quis motum appellaverit speciem vigilem excitabundamque, cæteris quasi torpentibus speciebus oppositam, quatenus alia quidem quiescunt, alia vero nequaquam: appellaveritque causam cæteris speciebus, quando post ipsam nonnihil efficitur, is minime aberrabit. Si quis præterea motionem hanc, de qua in præsentia loquimur, vitam quandam corporum nuncupaverit, nec ipse quidem a vero procul esse videbitur. Hunc enim motum ad mentis et animæ motus æquivocum appellare debemus. Proinde motum esse genus non minus aliquis ob hoc ipsum sibi persuadebit, quod neque facile, neque forte possibile sit, ipsum definitione complecti. Verum quomodo tunc motus species aliqua est, quando labitur in deterius, vel omnino passivus est motus? Forsan vero hoc ita ferme se habet, quemadmodum calefactio sub sole alia quidem auget, alia vero minuit, atque motus ipse commune aliquid est et in utrisque idem: secundum vero subjecta eam, quæ apparet, differentiam accipit. Sed hinc sequi videtur, ut ægrotatio convalescentiaque sint idem. At vero qua motus quidem sunt, idem esse videntur, sed quonam different? num subjectis? an potius alio? Verum de hoc tractabitur in sequentibus, quando de alteratione considerabimus: nunc vero animadvertendum est, quidnam sit in motibus omnibus idem: sic enim genus esse poterit. Sed forte dicitur multipliciter, atque ita se habet, quemadmodum si ens genus esse quis dixerit. Ad id vero, de quo præcipue modo dubitabatur, dicen-

639 γον τίθεσθαι τοῖς ἐφ' ἃ ἄγουσιν. Ἀλλὰ τί τὸ κοινὸν ἐπί τε ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως καὶ γενέσεως, καὶ τῶν ἐναντίων τούτοις; ἔτι τε
B τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, καθ' ὃ κινήσεις αὗται πᾶσαι· ἢ τὸ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἕκαστον, ἐν ᾧ πρότερον ἦν εἶναι, μηδ' ἠρεμεῖν, μηδ' ἐν ἡσυχίᾳ παντελεῖ, ἀλλὰ καθ' ὅσον κίνησις πάρεστιν, ἀεὶ πρὸς ἄλλο
5 τὴν ἀγωγὴν ἔχειν, καὶ τὸ ἕτερον, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ἀπόλλυσθαι γὰρ τὴν κίνησιν ὅταν μὴ ἄλλο. Διὸ καὶ ἑτερότης οὐκ ἐν τῷ γεγονέναι καὶ μεῖναι ἐν τῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' ἀεὶ ἑτερότης· ὅθεν καὶ ὁ χρό-
C νος ἕτερον ἀεὶ, διότι κίνησις αὐτὸν ποιεῖ· μεμετρημένη γὰρ κίνησις, οὐ μένουσα· συνθεῖ οὖν αὐτῇ ὡς ἐπὶ φερομένης ὀχούμενος, κοινὸν δὲ
10 πᾶσι τὸ ἐκ δυνάμεως καὶ τοῦ δυνατοῦ εἰς ἐνέργειαν πρόοδον καὶ ἀγωγὴν εἶναι. Πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον καθ' ὁποιανοῦν κίνησιν, προϋπάρχον δυνάμενον τοῦτο ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἐν τῷ κινεῖσθαι γίγνεται.

A Καὶ ἔστιν ἡ κίνησις ἡ περὶ τὰ αἰσθητὰ παρ' ἄλλου ἐνιεμένη,
15 σείουσα καὶ ἐλαύνουσα, καὶ ἐγείρουσα καὶ ὠθοῦσα τὰ μεταλαβόντα αὐτῆς, ὥστε μὴ εὔδειν, μηδ' ἐν ταυτότητι εἶναι, ἵνα δὴ τῇ μὴ ἡσυχίᾳ καὶ οἷον πολυπραγμοσύνῃ ταύτῃ εἰδώλῳ συνέχηται ζωῆς. Δεῖ

1. ἐφ' ἃ] Cod. Ciz. et Vat. ἐφ' ἕν.
2. ἔτι τε] Cod. Mon. C. omittit τε, cum Marc. A.
3. ἢ τὸ μή] Cod. Vat. ἢ τῷ μή.
4. μηδ' ἐν ἡσυχίᾳ παντελεῖ] Cod. Vat. μηδὲν ἡσυχίαι παντελῆ (sic).
10. οὖν αὐτῇ] Cod. Vat. οὖν αὐτή cum Marc. A. Mox correxi ἐπὶ φερομένης pro ἐπιφερομένης.
ib. κοινὸν δὲ] Cod. Vat. κοινὸν γάρ.
12. κινούμενον] Codd. Mon. C. Marc. A. κινούμενον καί.
18. πολυπραγμοσύνῃ] Codd. Med. B. (a pr. m.) et Vat. πολυπραγμοσύνη Med. B. in marg. πολυπραγμόνησις. Mon. C. Marc. A. πολυπραγμονήσῃ. Ed. πολυπρογμονήσει. Correxi vitiosam lectionem, scribens πολυπραγμοσύνῃ.

dum videtur, forsitan oportere motus omnes, qui ad rem secundum naturam ducunt, vel saltem in iis, quæ secundum naturam sunt, agunt, merito tanquam species ponere, sicut est dictum, transitus autem ad aliquid præter naturam analogica quadam proportione iis, ad quæ deducunt, accommodare. Cæterum quidnam est commune in alteratione et augmento et generatione eorumque contrariis? rursusque in mutatione per locum, quatenus videlicet hæc omnia motus sunt? Profecto cunctis qua motus sunt, id potissimum commune videtur, ut unumquodque, quod movetur, non sit postea in eodem, in quo antea fuerat, neque quiescat, neque otium agat omnino: sed quatenus adest motus, semper ad aliud perducatur, comitemque semper alteritatem habeat, propterea quod nunquam permaneat in eodem: alioquin motus protinus disperdatur, si quando desiverit aliud aliudque succedere. Quam ob rem alteritas est in motu, non ex eo, quod per actum aliquid sit, jamque quies agatur in alio, sed ita penitus, ut perpetua agatur alteritas: ex quo efficitur, ut tempus etiam semper sit alterum, quoniam motus ipsum procreat. Motus enim non quiescens, sed fluendo jugiter mensuratus producit tempus: quod quidem idcirco currit una cum ipso motu, quasi ab ipso currente vehatur. Denique motibus omnibus commune est, esse processum quendam atque ductum ex potentia, et ex eo, quod possibile est in actum. Quicquid enim movetur, quocunque motu feratur, propterea prodit in motum, quod potentia quædam in eo præcedit ad faciendum aliquid vel patiendum.

XXIII. *Motus est quasi stimulus aliquis vergens ad varios actus, modos, habitus, variasque formas, qua quidem varietate res vitæ similitudinem consequuntur. Virtus motrix sicut et vita est invisibilis. Motus quin etiam per se invisibilis ex varietate deprehenditur. Dependet vero motus ex moventi* [Ed. pr. movente] *et in mobile desinit, quasi moventis afflatus. Unde differentiæ motionum utrimque accipiendæ videntur.*

Est autem motus, qui circa sensibilia versa-

δὲ οὐ τὰ κινούμενα τὴν κίνησιν εἶναι νομίζειν. Οὐ γὰρ οἱ πόδες ἡ 639
βάδισις, ἀλλ' ἡ περὶ τοὺς πόδας ἐνέργεια ἐκ δυνάμεως ἀοράτου δὲ B
τῆς δυνάμεως ὑπαρχούσης, τοὺς ἐνεργοῦντας πόδας ὁρᾶν μόνον
ἀνάγκη, οὐ πόδας ἁπλῶς, ὥσπερ ἂν εἰ ἡσύχαζον, ἀλλ' ἤδη μετ' ἄλ-
λου, ἀοράτου μὲν τούτου· ὅτι δὲ μετ' ἄλλου κατὰ συμβεβηκὸς ὁρω-
μένου, τῷ τοὺς πόδας ὁρᾶν ἄλλον τόπον ἔχοντας καὶ ἄλλου καὶ μὴ
ἠρεμεῖν· τὸ δ' ἀλλοιούμενον παρὰ τοῦ ἀλλοιουμένου, ὅτι μὴ ἡ αὐτὴ
ποιότης. Ἐν τίνι οὖν ἡ κίνησις ὅταν ἄλλο κινῇ; καὶ ὅταν δὲ ἐκ τῆς C
ἐνούσης δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἴῃ, ἆρα ἐν τῷ κινοῦντι; καὶ πῶς τὸ
κινούμενον καὶ πάσχον μεταλήψεται; ἀλλ' ἐν τῷ κινουμένῳ; διὰ τί
οὖν ἐλθοῦσα οὐ μένει, ἢ δεῖ μήτε τοῦ ποιοῦντος ἀπηλλάχθαι, μήτε
ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν καὶ εἰς ἐκεῖνο, οὐκ ἐν ἐκείνῳ δὲ 640
ἀποτετμημένην εἶναι, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου εἰς ἐκεῖνο, οἷον πνοὴν εἰς
ἄλλο. Ὅταν μὲν οὖν ἡ δύναμις τοῦ κινεῖν βαδιστικὴ ᾖ, οἷον ὥσε
καὶ πεποίηκεν ἄλλον ἀλλάττειν ἀεὶ τόπον. Ὅταν δὲ θερμαντικὴ,
ἐθέρμανε. Καὶ ὅταν ἡ δύναμις ὕλην λαβοῦσα εἰς φύσιν οἰκοδομῇ,
αὔξησις· ὅταν δ' ἄλλη δύναμις ἀφαιρῇ, μείωσις τοῦ δυναμένου ἀφαί-
ρεσιν παθεῖν, μειουμένου. Καὶ ὅταν ἡ γεννῶσα φύσις ἐνεργῇ, γένε- B

1. κίνησιν] Cod. Vat. νόησιν.
2. ὁρατοῦ] Codd. Med. A. et Marc. A. in m. γρ. ἀερᾶτου, et plane ita in contextu habet Med. B.
4. ἁπλῶς] Cod. Vat. ἁπλοΐς.
ib. ἂν εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
9. ἴῃ] Cod. Ciz. εἴη. In seqq. Marc. A. ᾖ δεῖ.
13. πνοὴν] Cod. Vat. πνοΐ.
14. βαδιστικὴ ᾖ] Cod. Vat. ᾗ βαδιστική.
ib. ὥδε] Cod. Mon. C. ὧδεν. Med. A. ὧδε et in m. ab al. m. γρ. ὧσιν. Med. B. et Vat. ὡσι. Marc. A. ὥσαν. Illos sequor cum Fic.
16. [illegible]μανε] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. [illegible]μανεν. Posterior mox ὕλην. Vox δὲ ante ἡ [illegible]αντικὴ abest a Marc. A.
18. [illegible]λ] Cod. Vat. λαβεῖν.
ib. ἐνεργῇ] Cod. Vat. ἐνεργεῖ.

tur, stimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, et impellens participem motionis, ne torpeat, neque maneat in eodem, ut tali quadam inquietudine, ac velut distracta circa multa sollicitudine quandam vitæ imaginem consequatur. Neque vero putandum est, ea, quæ moventur, ipsum esse motum. Neque enim incessus est pedes, sed est actus quidam ex potentia circa pedes. Cum vero potentia non sit visibilis, necessarium est, solum pedes agentes a nobis videri: non pedes, inquam, simpliciter, perinde ac si quiescerent, sed pedes jam una cum alio, quod quidem invisibile sit: quia vero una cum alio est, per accidens videatur, quatenus videmus pedes alium deinceps aliumque habentes locum, neque alicubi quiescentes: alterationem præterea ex eo, quod alteratur, solemus animadvertere: quoniam qualitas ibi non eadem sentiatur. In quonam igitur motus est, quando movet aliud, et quando ex infusa potentia prodit in actum? Numquid est in movente? Verum si ita sit, quonam modo, quod movetur et patitur fiet particeps? Numquid ergo in eo potius, quod movetur? At si ita, cur nam, cum processerit, minime permanet? Sed oportet profecto motum neque a movente disjungi, neque in ipso esse, sed ex se ipso quidem et in aliud emanare, neque in alio quovis esse a motore disjunctum: imo vero ab hoc in illud velut spiritum afflatumque in aliud influentem. Quando igitur vis movendi progressoria est, quasi propellit, cogitque locum semper alium permutare: quando vero calefactoria virtus est, calefacit protinus, motusque ibi est alteratio. At ubi facultas ipsa nacta materiam, occupansque eam ædificat in habitum naturalem, augmentum est appellandum: sed quando vis alia quædam aufert, accidit decrementum, in eo videlicet quod minui potest. Proinde ubi virtus genitalis agit, fit generatio: at quum hæc vis minime valet, quæ vero perdere potest, exuperat, destructio sequitur: non destructionem inquam in eo, quod jam factum fuerit et perac-

640 σις· ὅταν δὲ αὕτη ἀδυνατῇ, ἡ δὲ φθείρειν δυναμένη ἐπικρατῇ, φθορὰ, οὐχ ἡ ἐν τῷ ἤδη γεγονότι, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ πορευομένῳ· καὶ ὑγίανσις δὲ, κατὰ τὰ αὐτὰ τῆς ποιεῖν δυναμένης ὑγίειαν, ἐνεργούσης καὶ κρατούσης, ὑγίανσις, τῆς δὲ ἐναντίας δυνάμεως τἀναντία ποιούσης. Ὥστε συμβαίνειν μὴ παρὰ τὰ ἐν οἷς μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ 5
C τὰ ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν, καὶ τὴν τῆς κινήσεως ἰδιότητα ποιὰν τὴν κίνησιν καὶ τοιάνδε εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις.

A Περὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, εἰ τὸ ἄνω φέρεσθαι τῷ κάτω ἐναντίον, καὶ τὸ κύκλῳ τοῦ ἐπ' εὐθείας διοίσει, πῶς ἡ διαφορὰ, οἷον τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς καὶ ὑπὸ πόδας ῥίπτειν. Καὶ γὰρ ἡ δύναμις ἡ 10 ὠστικὴ μία, εἰ μή τις ἄλλην τὴν ἄνω ὠθοῦσαν καὶ ἄλλην λέγοι, καὶ ἄλλως τὴν κάτω πρὸς τὴν ἄνω φοράν, καὶ μάλιστα εἰ φυσικῶς
B κινοῖτο, εἰ ἡ μὲν κουφότης εἴη, ἡ δὲ βαρύτης. Ἀλλὰ κοινὸν καὶ τὸ αὐτὸ τὸ εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον φέρεσθαι ὥστε ἐνταῦθα κινδυνεύειν παρὰ τὰ ἔξω τὴν διαφορὰν γίγνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τῆς κύκλῳ καὶ ἐπ' 15 εὐθείας εἰ οἷόν περ ἐπ' εὐθείας καὶ κύκλῳ περιθρέξαιεν, πῶς ἄλλη; ἢ παρὰ τὸ τῆς πορείας σχῆμα, εἰ μή τις μικτὴν λέγοι τὴν κύκλῳ, ὡς οὐ παντελῶς οὖσαν κίνησιν, οὐδὲ πάντη ἐξισταμένην. Ἀλλ' ἔοικεν
C ὅλως μία τις εἶναι ἡ τοπικὴ τοῖς ἔξωθεν τὰς διαφορὰς λαμβάνουσα.

3. τὰ αὐτῆς] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. Mon. C. τὰ αὐτὰ τῆς. Et sic correxi. Ciz. τὰ αὐτὰ. Vat. τὰ αὐτὰ τοῖς.
ib. δυναμένης] Cod. Vat. δυναμένοις.
4. τῆς δὲ] Cod. Vat. τῆς δ', cum Marc. A.
6. καὶ δι' ὧν] Desunt in Cod. Ciz.
8. τῷ κάτω] Cod. Vat. τὸ κάτω.
11. ἄλλην λέγοι] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interpositum habet τὴν κάτω.
Quæ eme.
15. παρὰ τὰ] Cod. Med. B. περὶ τὰ.
ib. καὶ ἐπ'] Cod. Vat. καὶ τῆς ἐπ'.
19. τοῖς ἔξωθεν] Cod. Vat. τῆς ἔξωθεν.

tum, sed in eo, quod adhuc in progressione versatur. Similiter convalescentia fit, ubi vis quæ potest facere sanitatem, agit atque dominatur: ægrotatio vero contingit quando contraria vis contraria facit. Quam ob rem sequi videtur motum non solum esse perpendendum penes illa, in quibus fit, verum etiam penes ea, ex quibus oritur, et per quæ traducitur: motionisque ipsius proprietatem esse motum qualem, talemque in talibus esse.

XXIV. *Locales motus differre videntur inter se, vel per terminos oppositos, quos petunt, ut adscensus atque descensus, discessus, ac reditus: vel per figuram processionis, ut rectus et circularis.*

Sed circa localem motum, quomodo sumatur differentia, est ambiguum, si sursum ferri contrarium est ad illud, quod est ferri deorsum, et circularis motio motui recto contraria: velut si quid super caput vel infra pedes projiciatur. Potentia enim impulsoria eadem est: nisi quis aliam esse dicat potentiam, quæ pellit sursum, aliamque rursus, quæ deorsum, et aliter se habere motum ad superius tendentem, aliterque motum ad inferiora cadentem, præsertim si quid ita naturaliter moveatur: siquidem hic levitas quidem sit, ibi contra sit gravitas: verumtamen commune in his idemque est in proprium ferri locum. Hic itaque apparet, penes ea, quæ sunt extrinsecus, accipi differentiam motionum: nempe in circulari motu atque recto, si modo quis idem tum recte, tum circulariter agitet, quonam modo motus differens esse potest? An forte penes processionis ipsius figuram differentia capietur? Nisi forte quispiam orbicularem motum mistum esse contendat, quasi non omnino sit motus, utpote qui rem non omnino permutet. Verum unus denique localis motus in se esse videtur, differentias duntaxat per extrinseca sumens.

640

Σύγκρισις δὲ καὶ διάκρισις ἐπισκεπτέα πῶς. Ἆρ' ἕτεραι κινήσεις A
τῶν εἰρημένων γενέσεως καὶ φθορᾶς, αὔξης καὶ φθίσεως, τοπικῆς
μεταβολῆς, ἀλλοιώσεως, ἢ εἰς ταύτας αὐτὰς ἀνακτέον, ἢ τούτων
τινὰς συγκρίσεις καὶ διακρίσεις θετέον; εἰ μὲν οὖν τοῦτ' ἔχει ἡ
σύγκρισις πρόσοδον ἑτέρου πρὸς ἕτερον, καὶ τὸ πελάζειν καὶ αὖ ἀπο-
χώρησιν εἰς τοὐπίσω, τοπικὰς ἄν τις κινήσεις λέγοι, δύο κινουμένας
λέγων πρὸς ἕν τι, ἢ ἀποχωροῦντα ἀπ' ἀλλήλων. Εἰ δὲ σύγκρασίν 641
τινα καὶ μίξιν λαμβάνουσι καὶ κρᾶσιν καὶ εἰς ἓν ἐξ ἑνὸς σύστασιν,
τὴν κατὰ τὸ συνίστασθαι γιγνομένην, οὐ κατὰ τὸ συνεστάναι ἤδη,
εἴς τινα ἄν τις ἀνάγοι τῶν εἰρημένων ταύτας. Ἄρξει μὲν γὰρ ἡ
τοπικὴ κίνησις, ἕτερον δὲ ἐπ' αὐτῇ τὸ γιγνόμενον ἂν εἴη, ὥσπερ καὶ
τῆς αὔξης ἄν τις εἴροι, ἄρχουσαν μὲν τὴν τοπικήν, ἐπιγιγνομένην δὲ
τὴν κατὰ τὸ ποσὸν κίνησιν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ἡγεῖται μὲν τὸ B
κατὰ τόπον κινηθῆναι, ἕπεται δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης συγκριθῆναι, οὐδ'
αὖ διακριθῆναι, ἀλλὰ γενομένης μὲν συμπλοκῆς τοῖς ἀπαντήσασι
συνεκρίθη, σχισθέντων δὲ τῇ συντεύξει διεκρίθη· πολλαχοῦ δὲ ἂν καὶ
διακρινομένων ἐφέποιτο ἂν ἡ τοῦ τόπου, ἢ ἅμα συμβαίνοι τοῦ πά-
θους ἄλλου περὶ τὰ διακρινόμενα, οὐ κατὰ τὸ κινεῖσθαι τοπικῶς νοου- C

2. φθίσιως] Cod. Ciz. φύσιως.
3. αὐτὰς] Cod. Vat. αὐταί.
5. αὖ ἀποχώρησιν] In Cod. Med. A. in m. ab al. m. interponitur ἡ διάκρισις.
8. λαμβάνουσι] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. σκιαίνουσι.
10. μὲν ἡ] Codd. præter Darm. et Marc. B., omnes μὲν γὰρ ἡ. Unde addidi γάρ, quod deerat.
14. κατὰ τόπον] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. κατὰ ποσόν. Ciz. κατὰ τὸ ποσόν. Med. A. in m. ab al. m. κατὰ ποιόν. Illum sequor.
15. γινομένης μὲν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ pro μέν.
16. συντεύξει] Codd. Mon. C. Med. A. [illegible] συντεύξῃ, Med. B. συντάξει. [illegible]
ib. πολλαχοῦ] Cod. Med. A. πολλά. In Marc. A. Mon. C. et Vat. sequitur δ' ἄν.
17. ἡ τοῦ] Abest ἡ a Cod. Vat. Marg. Ed. ἢ τοῦτο που.
ib. συμβαίνοι] Codd. Med. B. et Vat. συμβαίνοι. Quos sequor. Marc. A. οι supra lin.

XXV. *Concretio et discretio sunt motus ab omnibus aliis motibus, atque etiam a qualitatibus, differentes. Verumtamen circa concretionem et discretionem contingit localis motus, item alteratio: generatio quin etiam et augmentum: et condensatio, atque opposita.*

Præterea considerandum est, quomodo concretio et discretio sese habeant. Numquid alii motus sint præter illos, quos supra narravimus, præter generationem, inquam, et corruptionem, augmentum et decrementum, localem motum, alterationem: an forte oporteat eas ad hos motus quoquo modo reducere? an potius asserere quædam ex his motibus concretiones quasdam discretiones existere? Si igitur concretio in eo consistit, ut aliud accedat ad aliud et propinquet, et rursus discretio in eo, ut, quæ propinquaverunt, inde recedant, locales motus ita esse dicentur, dum videlicet fit vel motus ad unum, vel recessus ab uno. Sin autem, quæ moventur, ita nancisci dicantur commistionem quandam, et contemperationem constitutionemque in unum: eam, inquam, quæ in eo actu consistit, dum aliquid constituitur, non in quodam habitu, postquam jam est aliquid constitutum, ita profecto in aliquem motum eorum, qui narrati sunt, hos aliquid reducere poterit. Exordietur enim motus ibi localis: sed præter hunc motum aliud quiddam ibi fiet: quemadmodum facile quivis reperit, localem motum esse principium incrementi, sed ibi motum mox proprium [qualitatis] quantitatis accedere. Sic itaque et hic incipit quidem localis quidam motus, sequitur autem non necessario concretio sive discretio: sed quando, quæ sibi obviant, sese mutuo complectuntur, concretio accidit, contra vero discretio sequitur. Sæpe vero, ubi discretio fit, sequitur motus quoque localis, aut simul ibi contingit. Dum videlicet passio quædam intelligitur alia circa ea, quæ discernuntur, non ea ratione, qua loco mutentur: atque in concretione alia quædam passio constitutioque

641 μένου, ἔν τε τῇ συγκρίσει ἄλλου πάθους καὶ συστάσεως, ἐπακολουθοῦντος ἑτέρου τῆς τοπικῆς κινήσεως. Ἆρ' οὖν ταύτας μὲν ἐφ' ἑαυτῶν, τὴν δὲ ἀλλοίωσιν εἰς ταύτας ἀνακτέον; πυκνὸν γὰρ γενόμενον ἠλλοίωται. Τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ συγκέκριται· μανὸν δὲ αὖ ἠλλοίωται· τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ διακέκριται· καὶ οἴνου καὶ ὕδατος μιγνυμέ-
D νων ἄλλο, ἢ πρότερον ἦν ἑκάτερον, ἐγένετο. Τοῦτο δὲ σύγκρισις, ἢ πεποίηκε τὴν ἀλλοίωσιν. Ἢ φατέον καὶ ἐνταῦθα ἡγεῖσθαι τὰς συγκρίσεις καὶ διακρίσεις τινῶν ἀλλοιώσεων, ἑτέρας δὲ αὐτὰς εἶναι συγκρίσεων ἢ διακρίσεων· οὔτε γὰρ τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις εἶναι τοιαύτας, οὔτε τὴν ἀραίωσιν καὶ πύκνωσιν, σύγκρισιν καὶ διάκρισιν, ἢ ἐκ τούτων ὅλως εἶναι, οὕτω γὰρ ἄν τις καὶ κενὸν παραδέχοιτο.
E Ἐπὶ δὲ μελανίας ἢ λευκότητος πῶς; εἰ δὲ ἐν τούτοις ἀμφισβητεῖ, πρῶτον μὲν τὰς χρόας καὶ τάχα τὰς ποιότητας ἀναιρεῖ, ἢ τάς γε πλείστας, μᾶλλον δὲ πάσας· εἰ γὰρ πᾶσαν ἀλλοίωσιν ἣν λέγομεν κατὰ ποιότητα μεταβολήν, σύγκρισιν καὶ διάκρισιν λέγοι, τὸ γιγνόμενον οὐδέν ἐστιν ἡ ποιότης, ἀλλὰ ἐγγὺς κείμενα καὶ διεστῶτα. Ἔπειτα τὸ μανθάνειν καὶ τὸ διδάσκεσθαι πῶς συγκρίσεις;
A Ἐπισκεπτέον δὴ περὶ τούτων καὶ ἤδη ζητητέον, πάλιν αὐτῶν κατ'

1. ἀλλ' οὐ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἄλλου. Quam Ficini emendationem recepi.
ib. ἐπακολουθοῦντος] Cod. Vat. ἀκολουθοῦντος. Mox idem cum Marc. A. Mon. C. Ἀρ' οὖν. Et statim Marc. A. ἐφ' ἑαυτῆς. Recepi Ἆρ': in Ed. est ἄρα.
4. ἠλλοίωται] Cod. Darm. ἀλλοίωται.
ib. τῷ συγκέκριται—δὲ ταὐτὸν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
6. ἢ πεποίηκε] Cod. Ciz. ἤ pro ἢ.
7. ἐνταῦθα] Cod. Vat. ἐνταῦτα.
9. συγκρίσεων—εἶναι] Desunt hæc in Cod. Ciz.
10. σύγκρισιν δὲ] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A. omittunt δέ; quare expunxi eam voculam.
11. καὶ κενὸν] Cod. Ciz. omittit καί.
12. ἀμφισβητεῖ] Cod. Vat. ἀμφιβητοῖ (sic).
16. ἢ ποιότης] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ἡ pro ἤ. Quam Ficini correctionem recepi.
18. δὴ περὶ] Cod. Ciz. δὲ περί.
ib. καὶ ἤδη] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ εἴδη.

consequitur a locali motu diversa. Num igitur hos quidem motus in se ipsis ponere decet? alterationem vero ad has rite reducere? Quod enim factum est densum, jam est alteratum. Id vero idem est, ac si dicatur fuisse concretum. Rarum quoque factum intelligitur alteratum: hoc autem perinde est, ac si discretum esse consideretur: quin etiam ubi vinum cum aqua miscetur, utrumque aliud, quam prius erat, evadit. Id autem est concretio quædam, quæ alterationem effecit: aut forte dicendum, hic quoque concretiones discretionesque præcedere alterationes quasdam, ipsas vero alterationes a concretionibus discretionibusque differre. Neque enim alterationes alias esse tales, neque rarefactionem ipsam condensationemque vel esse concretionem quandam atque discretionem, vel ex his omnino consistere: alioquin sic protinus aliquis vacuum in natura concedet. Jam vero nigredinem et albedinem quanam conditione concesserit aliquis in concretione discretioneque consistere? Si quis autem in his ambigat, cogetur colores omnino, et forte qualitates inde plures, imo vero omnes funditus extirpare: si enim alterationem omnem, quam esse dicimus quandam in qualitate mutationem, quispiam concretionem discretionemve esse contendat, certe, quod ibi fit, nullo modo qualitas est, sed restant ibi quædam vel prope posita, vel seorsum. Præterea doceri atque discere quonam modo potest esse concretio?

XXVI. *Motuum species probabilius distinguuntur per differentias internas, quam externas. Scilicet per vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, item sic vel aliter animatas: rursus per impulsum naturæ vel artis, vel consilii.*

Considerandum igitur de iis videtur, rursusque investigandum de illis, quæ dicuntur species

εἴδη λεγομένων κινήσεων, οἷον ἐπὶ τοπικῆς, εἰ μὴ τῷ ἄνω καὶ κάτω καὶ εὐθείᾳ καὶ κύκλῳ, ὡς ἠπόρηται, εἰ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων κινήσει. Οὐ γὰρ ὁμοία ἡ κίνησις τούτων, καὶ πάλιν ταύτας τῇ πεζῇ, καὶ τῷ νεῖν, καὶ πτήσει. ἢ καὶ τῷ φύσει γε καὶ παρὰ φύσιν τάχ' ἄν τις 642
διέλοι καθ' ἕκαστον εἶδος. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔξωθεν διαφορᾶς κινήσεων, ἢ ποιητικαὶ τούτων αὗται, καὶ οὐκ ἂν ἄνευ τούτων, καὶ ἡ φύσις δὲ ἀρχὴ δοκεῖ τούτων· ἢ τὰς μὲν φύσει, τὰς δὲ τέχνῃ, τὰς δὲ προαιρέσει· φύσει μὲν αὐξήσεις, φθίσεις· τέχνῃ δὲ οἰκοδομεῖν, ναυπηγεῖν· προαιρέσει δὲ σκοπεῖσθαι, μανθάνειν, πολιτεύεσθαι, ὅλως λέγειν, πράττειν. Περὶ αὐξήσεως, αὖ καὶ ἀλλοιώσεως καὶ γενέσεως B
κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, ἢ ὅλως τοῖς ὑποκειμένοις.

Περὶ δὲ στάσεως, ὃ ἀντιτέτακται κινήσει, ἢ ἠρεμίας, τί ποτε χρὴ A
λέγειν; πότερα καὶ αὐτὸ ἕν τι γένος θετέον, ἢ εἴς τι γένος τῶν εἰρημένων ἀνακτέον; βέλτιον δ' ἴσως στάσιν τοῖς ἐκεῖ ἀποδόντα, ἠρεμίαν ἐνταῦθα ζητεῖν. Τὴν οὖν ἠρεμίαν ταύτην ζητητέον πρῶτον τί ποτε ἐστί; καὶ εἰ μὲν ταὐτὸν φανείη τῇ στάσει, οὐδ' ὀρθῶς ἂν ἐνταῦθα ταύτην ζητοῖ, οὐδενὸς ἑστηκότος, ἀλλὰ τοῦ φαινομένου ἑστάναι, B

1. τὸ ἄνω] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. τῷ ἄνω. Quod recepi. Pergit Ciz. καὶ τῷ κάτω.
2. ἢ ἐμψύχων] Codd. Darm. et Med. A. (in m. ab al. m.) εἰ pro ἢ. Et sic cum Fic. correxi.
3. τούτῳ] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. B. Vat. τούτων. Quos sequor.
ib. ταύταις] Cod. Vat. ταῦτα.
4. στήσει] Codd. Ciz. στήσιν.
5. εἰκ ἐξωθεν] Cod. Vat. omittit οὐκ.
6. ποιότητι καὶ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. A.B. Vat. ποιητικαὶ, Marc. B. ποιοτικαί. Illos sequimur.
11. ταῦτα δὲ ι] Cod Ciz. omittit hæc. In Darm. et Med. A. scribitur ἢ παρὰ φύσιν. Unde recepi ἢ, quod deerat.
13. εἴς τι] Cod. Ciz. εἰς ἓν τι.
ib. εἰρημένων] Codd. Med. A. B. Vat. εἰρημένων. Vat. post hanc demum vocem γένος ponit. Recepi ex illis εἰρημένων.
15. τί ποτε] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. τί ποτ'. Ante hæc πρῶτον omittit Marc. A
16. οὐδ' ὀρθῶς] Cod. Vat. οὐκ ὀρθῶς.

motionis, velut in motu locali, si modo distinctio ibi non fiat per motum ad superiora vel inferiora: item per rectum et circularem, sicut in superioribus est dubitatum, numquid forte distinguendum sit per motum rerum animatarum animave carentium. Non enim similis est horum inter se motus, et rursus ejusmodi motus per motionem progrediendi, natandi, volandi. An etiam per impulsum naturalem minusve naturalem. Forte enim quis hunc in modum secundum unamquamque speciem partietur: hic vero modus non extrinsecus acciperet differentias motionum. Forsan vero ipsæ harum effectrices sunt, neque tamen absque his existunt: sed ipsa natura harum motionum externarumque differentiarum principium esse videtur. Fortassis etiam partiri motum licet ita, ut partim natura fiat, partim vero arte, partim electione, et natura quidem incrementa et decrementa, arte vero ædificare sive domos sive naves: electione autem meditari, discere, publica gubernare, et omnino dicere atque agere. Denique circa augmentum et alterationem, et generationem distinguere licet per modum sive naturalem, sive non naturalem, vel etiam per subjectorum varietatem.

XXVII. *Status est in rebus æternis, ubi nullus est motus: quies autem est in rebus temporalibus scilicet quædam privatio alicujus motus, vel motio quædam valde tarda.*

Cum igitur quies sit privatio quædam, non est aliquod per se genus: motus autem non est privatio simpliciter quietis, sed est actus efficax auferens aliquid atque afferens. Status in æternis non est privatio motus, neque enim vel ibi status fit cessante motu, vel illa nata sunt ad motum. Motus duo habet opposita scilicet et motum, qui diversos petit terminos et quietem, maxime si quies consideretur in termino, a quo motus jam discedit.

De statu vero, qui motui est oppositus, vel de quiete, quidnam videtur esse dicendum? numquid et hoc genus unum ponendum est? an po-

642 σχολαιοτέρᾳ τῇ κινήσει χρωμένου. Εἰ δ' ἕτερον ἠρεμίαν στάσεως λέγοιμεν, τῷ τὴν μὲν στάσιν περὶ τὸ ἀκίνητον παντελῶς εἶναι, τὴν δ' ἠρεμίαν περὶ τὸ ἑστὼς, πεφυκὸς δὲ κινεῖσθαι ὅταν μὴ κινῆται, εἰ μὲν τὸ ἠρεμίζεσθαι λέγοι τὸ ἠρεμεῖν κίνησιν οὔπω παυσαμένην, ἀλλ' ἐνεστῶσαν· εἰ δὲ τὴν οὐκέτι περὶ τὸ κινούμενον οὖσαν, πρῶτον μὲν ζητητέον, εἴ τί ἐστι μὴ κινούμενον ἐνταῦθα. Εἰ δὲ μὴ πάσας οἷόν τέ τι τὰς κινήσεις κινεῖσθαι, ἀλλὰ δεῖ κινήσεις τινὰς μὴ κινεῖσθαι, ἵνα καὶ ἐξῇ λέγειν τόδε τὸ κινούμενον εἶναι, τί ἄλλο χρὴ λέγειν τὸ μὴ κινούμενον κατὰ τόπον, ἀλλὰ ἠρεμοῦν ταύτην τὴν κίνησιν, ἢ ὅτι μὴ κινεῖται; ἀπόφασις ἄρα ἔσται ἡ ἠρεμία τοῦ κινεῖσθαι. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐν γένει· ἠρεμεῖ δὲ οὐκ ἄλλο τι, ἢ ταύτην τὴν κίνησιν, οἷον D) τὴν τοπικήν· τὴν οὖν ἀφαίρεσιν τούτου λέγει. Εἰ δέ τις λέγοι, διὰ τί δ' οὐ τὴν κίνησιν ἀπόφασιν τῆς στάσεως φήσομεν, ὅτι φήσομεν ἥκει τι φέρουσα ἡ κίνησις, καὶ ἔστιν ἄλλο τι ἐνεργοῦν καὶ οἷον ὠθοῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ μυρία ἐργαζόμενον αὐτὸ, καὶ φθεῖρον, ἡ δὲ ἠρεμία ἑκάστου οὐδέν ἐστι παρ' αὐτὸ, ἀλλὰ σημαίνει μόνον, ὅτι 643 κίνησιν οὐκ ἔχει. Τί οὖν οὐ καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν στάσιν εἴπομεν ἀπόφασιν κινήσεως; ἢ ὅτι οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ἀναίρεσιν τῆς κινήσεως τὴν στάσιν, ὅτι οὐ παυσαμένης τῆς κινήσεώς ἐστιν, ἀλλ' οὔσης

1. σχολαιοτέρᾳ] Cod. Mon. C. σχολαιτέρᾳ. Vat. Marc. A. σχολαιτέρα.
2. τὸ τήν] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. A. (ex corr.) Vat. τῷ τήν. Med. B. τῷ sine τήν. Mox Marc. A. τὴν δὲ ἠρεμίαν. Recepi τῷ pro τό.
3. ἑστὼς] Ita Cod. Vat.; Cod. Mon. C. ἑστὸς, cum Marc. A.; rell. cum Ed. ἑστῶς.
4. τὸ μὲν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. μὲν τό. Quem verborum ordinem prætuli.
ib. λέγοι τὸ] Codd. Ciz. et Vat. λέγοιτο.
ib. ἀλλ' ἐνεστῶσαν] Cod. Vat. ἀλλω ἐστῶσαν (sic).
6. εἴ τί] Cod. Ciz. omittit τι.
ib. οἷόν τε] Cod. Ciz. οἵονται.
7. δεῖ κινήσεις] Codd. Marc. A. Mon. C. δὴ pro δεῖ.
9. ἀλλὰ ἠρεμοῦν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἀλλ' ἠρεμοῦν.
12. τις λέγει] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. λέγοι. Quos sequor.
17. οὐ καὶ] Cod. Ciz. Vat. οὐκ.
18. οὐδ'] Cod. Ciz. οὐδὲν. Vat. οὐκ.

tius in aliquod genus eorum, quæ narravimus, est revocandum? Sed præstat forsitan, statum quidem ipsum divinis concedere, hic autem de quiete perquirere. De hac ergo quiete quid sit, in primis investigandum est: atque si idem omnino esse atque status inveniatur, non recte hic requiri videbitur: quippe quum hic nihil penitus maneat: sed quod manere videtur, tardiore motu feratur. Sin autem quietem aliud quiddam præter statum esse dicamus, propterea, quod status quidem sit circa rem prorsus immobilem: quies autem circa rem quidem stantem, natam vero ad motum etiam quando minime moveatur: hoc ita est distinguendum. Nempe si quietum fieri hic assumatur, ipsum quiescere dicetur esse motum nondum cessantem, sed instantem: sin autem hic assumatur ea, quæ non amplius circa id, quod moveatur, existit, profecto quærendum erit siquid apud nos sit omnino non motum. At si impossibile est, aliquid motibus simul omnibus agitari, sed oportet quibusdam motibus non moveri, ut saltem liceat dicere hoc, quod movetur, esse, quidnam aliud dicendum est de illo, quod non movetur loco, sed quantum ad hunc motum pertinet, conquiescit, nisi ipsum non moveri? sic itaque quies erit negatio motionis. Quod autem ejusmodi est, non proprie computatur in genere. Quiescit autem non secundum alium quam localem motum. Privationem igitur hujus tantum significat. Si quis autem interrogaverit, cur non etiam motum status ipsius sive quietis privationem esse dicamus: respondebimus, quia videlicet motus aliquid secum ferens accedit, aliudque quiddam existit agens

643

ἐκείνης, καὶ αὕτη ἐστί· καὶ οὐ πεφυκὸς κινεῖσθαι, καθ' ὅσον μὴ κινεῖται ἡ στάσις ἐκεῖ, ἀλλὰ καθ' ὃ στάσις κατείληφεν, ἕστηκε, καθ' ὃ δέ ἐστι κινούμενον, ἀεὶ κινήσεται, διὸ καὶ στάσει ἕστηκε, καὶ κινήσει κινεῖται. Ἐνταῦθα δὲ κινήσει μὲν κινεῖται, ἀπούσης δὲ B ἠρεμεῖ, ἐστερημένον τῆς ὀφειλομένης κινήσεως. Ἔπειτα δὲ ὁρᾶν δεῖ τί ἐστιν ἡ στάσις αὐτή· καὶ οὕτως ὅταν ἐκ νόσου εἰς ὑγίειαν ἴῃ, ὑγιάζεται. Τί οὖν τῇ ὑγιάνσει ταύτῃ ἠρεμίας εἶδος ἀντιτάξομεν; εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ, νόσος, ἀλλ' οὐ στάσις· εἰ δὲ τὸ εἰς ὃ, ὑγίεια· ὃ οὐ ταὐτὸν τῇ στάσει. Εἰ δέ τις λέγοι τὴν ὑγίειαν ἢ τὴν νόσον τινὰ στάσιν εἶναι, εἴδη στάσεως τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν νόσον εἶναι C φήσει, ὅπερ ἄτοπον. Εἰ δὲ συμβεβηκέναι τῇ ὑγιείᾳ τὴν στάσιν, πρὸ τῆς στάσεως ἡ ὑγίεια, οὐχ ὑγίεια ἔσται. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὅπῃ δοκεῖ ἑκάστῳ.

Εἴρηται δ' ὅτι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινήσεις λεκτέον· καὶ ἔστι τὰς μὲν τῶν κινήσεων ἀπολύτους, τὰς δὲ ποιήσεις, τὰς δὲ πείσεις λέγειν. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων γενῶν λεγομένων, ὅτι εἰς ταῦτα, καὶ περὶ τοῦ πρός τι, ὅτι ἄλλου πρὸς ἄλλο σχέσις, καὶ ὅτι σύνεισιν ἄμφω καὶ ἅμα, καὶ τὸ πρός τι δὲ, ὅταν σχέσις οὐσίας ποιᾷ αὐτὸ,

3. δὲ ἔστι] Cod. Med. B. δέ ἐστιν ἀεί.

4. εἰ κίνησις] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. κινήσει. Quos sequor.

ib. ἀτοπία] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ab al. m.) B. Vat. ἀτεύσης. Et sic correxi. [Possis etiam scribere — —.]

6. καὶ ὅταν] Codd., præter Darm., omnes interponunt οὕτως. Quod inde adjeci.

9. λέγοι] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. et Mon. C. λέγει. Mox prior καὶ pro ἤ. Illud recepi.

12. ἡ ὑγίεια οὐχ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. In Med. A. bis scribitur ὑγίεια; in Mon. C. Marc. A. et Vat. post οὐχ est ὑγίεια; in Med. B. ὑγιία, in Marc. B. est ἡ ὑγίεια οὐχ ὑγίεια. Ego præstantiorem scriptionem reduxi.

18. ἅμα καὶ ἀμφω] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἀμφω καὶ ἅμα. Unde verborum ordinem inverti.

concutiensque subjectum, et plurima faciens atque disperdens: quies autem uniuscujusque nihil est præter ipsum, sed hoc tantum significat, motum videlicet non habere. Verum cur non in rebus ipsis ad intelligentiam pertinentibus, statum privationem motionis asserimus? Quia non licet statum motus privationem cognominare: quoniam non cessante motu ipse fit status: imo vero existente illo fit motus. Neque status illic est, quia quod natum sit ad motum, quandoque non moveatur. Sed qua ratione status ibi ipsum intelligibile comprehendit, permanet: qua vero movetur, movebitur in perpetuum: quam ob rem et statu consistit, et motu movetur. Corporea vero natura motu quidem movetur, et absente motu quiescit, orbata videlicet debita motione. Præterea videndum est, quid ipse sit status: item quando ex morbo ad sanitatem aliquis pervenit convalescit. Quam igitur huic convalescentiæ quietis speciem opponémus? Si enim affectionem, a qua recedit, morbus ille est non status: sin autem affectionem, ad quam accedit, sanitas illa est, quæ quidem non idem atque status existit. Si quis autem dixerit, sanitatem aut morbum esse statum quendam, hic profecto sanitatem atque morbum status species esse concedet: quod quidem judicatur absurdum. At si statum sanitati contingere proprie fateatur, sanitas ante statum non erit sanitas. Sed de his quidem pro suo quisque arbitrio dicat.

EPILOGUS PRÆDICAMENTORUM.

Dictum vero nobis in superioribus est, facere atque pati motiones esse. Motiones autem alias quidem absolutas esse, alias vero partim effectiones, partim etiam passiones. Dictum præterea de cæteris, quæ dicuntur genera, ad nostra hæc referri debere: dictum quoque de relatione, eam videlicet esse alterius ad alterum habitudi-

643 *οὐχ ᾗ οὐσία, ἔσται πρός τι, ἀλλ' ἢ καθ' ὃ μέρος τινὸς, οἷον χεὶρ, ἢ κεφαλὴ, ἢ αἴτιον, ἢ ἀρχὴ, ἢ στοιχεῖον. Ἔστι δὲ καὶ τὰ πρός τι διαιρεῖν, ὥσπερ διήρηται τοῖς ἀρχαίοις, τὰ μὲν ὡς ποιητικὰ, τὰ δὲ ὡς μέτρα, τὰ δ' ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει, τὰ δ' ὅλως χωρίζοντα ὁμοιότησι καὶ διαφοραῖς. Καὶ περὶ μὲν τούτων τῶν γενῶν ταῦτα.*

1. ἀλλ' ἤ] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀλλὰ ἤ.

ib. μέρος] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. deerat. Vat. μέρος τινός. Unde recepi τινὸς, quod

4. ὑπεροχῇ] Cod. Vat. περοχῇ.

nem, et simul ambo concurrere; dictum denique circa relationem, quando videlicet habitudo ipsa substantiam efficit, illud ipsum, quod refertur, non qua ratione substantia sit, relativum esse: sed qua pars aliqua, velut manus, aut caput, vel causa, vel principium, vel elementum. Licet autem et relativa antiquorum more dividere, adeo ut alia quidem tanquam effectiva sint, alia vero tanquam mensuræ quædam: alia in excessu defectuque versentur, alia denique per similitudines atque differentias distinguantur. Sed hæc jam de his generibus dicta sufficiant.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Δ.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER IV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟ ΟΝ ΕΝ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΝ ΟΝ ΑΜΑ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΝ.

Quod ens unum idemque simul totum est ubique.

ΑΡΑ γε ἡ ψυχὴ πανταχοῦ τῷ παντὶ πάρεστιν, ὅτι σῶμά ἐστι τοῦ 644
παντὸς τοσόνδε; περὶ τὰ σώματα φύσιν ἔχουσα μερίζεσθαι, ἢ καὶ
παρ' αὐτῆς πανταχοῦ ἐστιν; οὐχ οὕτερ ἂν ὑπὸ σώματος προαχθῇ,
ἀλλὰ σώματος εὑρίσκοντος αὐτὴν πρὸ αὐτοῦ πανταχοῦ οὖσαν· ὥστε B
ὅπου ἂν τεθῇ, ἐκεῖ εὑρίσκειν ψυχὴν οὖσαν, πρὶν αὐτὸ τεθῆναι ἐν
μέρει τοῦ παντὸς, καὶ τὸ ὅλον τοῦ παντὸς σῶμα τεθῆναι ἐν ψυχῇ

7. ΤΑΥΤΟΝ] Cod. Ciz. et Vat. ταὐτό. In fine inscriptionis Codd. Ciz. Mon. C. Vat. est πρῶτον. In Ciz. scribitur ὅλον. εἶναι. In fine Pag. Cod. Marc. E. sec. manus notavit: δοκεῖ ἐσφάλθαι ἡ ἐπιγραφή· ἔστι γὰρ ὁ λόγος περὶ ψυχῆς, οὐ τοῦ ὄντος.

10. πάρεστιν] Codd. omnes τῷ παντὶ πάρεστιν, ut legit Fic. Quare has duas voces addidi.

ib. ἐστὶ] Cod. Vat. ἴστι. Mox Mon. C. τοσόδε cum Marc. A.

12. αὐτῆς] Codd. Marc. A.B.E. Med. A. et Vat. αὐτῆς.

13. πρὸ αὐτοῦ πανταχοῦ] Cod. Vat. πάνταχοῦ πρὸ αὐτοῦ.

14. τεθῆναι] Cod. Vat. h. l. et paulo inferius τεθεῖναι.

15. παντὸς] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. τοῦ παντός. Unde Articulum recepi.

1. *Quum anima nec habeat quantitatem, nec passio sit corporis quanti, quæritur, quomodo per plurimum quasi spatium diffundatur, sive per se ante corpus, sive una cum corpore in ipso corpore per ipsum eatenus propagetur.*

NUMQUID anima ubique universo idcirco adest, quia corpus universi sit tantum? Ipsa quidem naturam habens, qua circa corpora dividatur, an potius a se ipsa quoque est ubique? Non quidem quatenus a corpore protrahatur, sed quia corpus reperiat illam ante ipsum ubique præsentem, adeo ut ubicunque ponatur, ibi animam reperiat jam existentem, priusquam ipsum in parte universi collocaretur, totumque universi corpus in anima jam existente ponatur. Verum si anima in tantum diffusa est, antequam corpus tantum accederet, anima, inquam, implens universum penitus intervallum, quidnam prohibet, quo minus habeat magnitudinem? Aut quisnam modus erit, quo sit in universo antequam fieret univer-

οὔσῃ. Ἀλλ' εἰ ἔστιν εἰς τοσοῦτον πρὶν τὸ τοσόνδε σῶμα ἐλθεῖν, πληροῦσα τὸ διάστημα πᾶν, πῶς οὐ μέγεθος ἕξει; ἢ τίς τρόπος ἂν εἴη τοῦ εἶναι ἐν τῷ παντὶ πρὶν τὸ πᾶν γενέσθαι, τοῦ παντὸς οὐκ ὄντος; τό, τε ἀμερῆ λεγομένην καὶ ἀμεγέθη εἶναι, πανταχοῦ εἶναι, μέγεθος οὐκ ἔχουσαν, πῶς ἄν τις παραδέξαιτο; καὶ εἰ τῷ σώματι λέγοιτο συνεκτείνεσθαι, μὴ σῶμα οὖσα, οὐδ' ὡς ἐκφεύγειν ποιεῖ τὴν ἀπορίαν, τῷ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ μέγεθος αὐτῇ διδόναι· ὁμοίως γὰρ ἄν τις καὶ ἐνταῦθα ζητήσειεν εὐλόγως, ὅπως κατὰ συμβεβηκὸς μεγεθύνεται. Οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἡ ποιότης οἷον γλυκύτης ἢ χρόα κατὰ πᾶν τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ ψυχή. Τὰ μὲν γὰρ πάθη τῶν σωμάτων, ὥστε πᾶν τὸ πεπονθὸς ἔχειν τὸ πάθος, καὶ μηδὲν εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ, σώματος ὄν τι, καὶ γιγνωσκόμενον τότε. Διὸ καὶ ἐξ ἀνάγκης τοσοῦτον· τό,τε ἄλλου μέρους λευκὸν οὐχ ὁμοπαθὲς τῷ ἄλλου, καὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τὸ αὐτὸ μὲν εἴδει τὸ ἐπ' ἄλλου πρὸς τὸ ἐπ' ἄλλου μέρους, οὐ μὴν ταὐτὸν ἀριθμῷ ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τὸ αὐτὸ ἀριθμῷ, τὸ ἐν τῷ ποδὶ καὶ τῇ χειρὶ ὑπάρχει, ὡς δηλοῦσιν αἱ ἀντιλήψεις. Καὶ ὅμως ἐν μὲν ταῖς ποιότησι τὸ αὐτὸ μεμερισμένον θεωρεῖται, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τὸ αὐτὸ οὐ μεμερισμένον· οὕτω δὲ μεμερίσθαι λεγόμενον, ὅτι παντα-
χοῦ. Λέγωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς περὶ τούτων, εἴ τι ἡμῖν σαφὲς καὶ

1. τοσόνδε] Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. τὸ τοσόνδε. Et hinc Articulum supplevi.
5. καὶ εἰ] Cod. Ciz. omittit εἰ.
7. ἀπορίαν, τῷ] Cod. Vat. ἀπορίαν τό.
9. γλυκύτης] Codd., excepto Darm., omnes οἷον γλυκύτης. Unde addidi οἷον. Quod legebat Fic. et additum vult Taylor.
10. σῶμα] Codd. Ciz. Marcc. Med. A. B. Vat. τὸ σῶμα. Unde recepimus Articulum.
11. ὥστε πᾶν τὸ] Cod. Ciz. omittit πᾶν. Mox Mon. C. omittit εἶναι cum Marc. A.
12. ὄντι] Marc. C.E. ὄν,τι. Inde scripsi ὄν τι.
13. ὁμοπαθὲς] Cod. Vat. ὁμοιοταθές. Pergit Mon. C. τοῦ ἄλλου, ut Cod. Ciz.
14. λευκοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Marc. A. habet τὸ pro τοῦ.
ib. εἴδει] Codd. Marc. A.B.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἴδει. Quare Dativum restitui.
ib. μέρους] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. μέρους. Quod recipiendum fuit.
15. ἀριθμόν] Sic Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ἀριθμῷ. Quos sequor.
17. δὲ τῆς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. omittunt τῆς. Mox Marc. B. ω μεμερίσθαι (sic).
19. λέγωμεν] Sic Ed. Sed Codd. omnes λέγομεν, ut legit Fic. Quos sequor.

sum, quando nondum hoc existeret? Contra vero, qua quispiam conditione admiserit animam ipsam, quæ impartibilis et magnitudinis expers esse dicitur ubique esse, cum nullam habeat magnitudinem. Atqui etsi una cum corpore dicatur extendi, quum tamen ipsa non sit corpus, neque sic tamen dubitatio devitabitur ex eo, quod ipsi magnitudo secundum accidens tribuatur: nempe similiter aliquis hic quoque rite perquiret, quonam modo secundum accidens magna possit evadere. Non enim sicut qualitas, velut dulcedo vel color, per totum corpus extenditur, ita prorsus et anima. Hæc enim sunt quædam corporum passiones, ut non mirum sit totum, quod patitur, corpus passionem ejusmodi possidere, atque nihil ejusmodi in se ipso consistere: quippe cum corporis aliquid sit, et tanquam in corpore cognoscatur. Quapropter qualitas necessario tanta est, quantum est et corpus. Accedit ad hæc, quod alterius partis albedo non compatitur una cum albedine partis alterius: atque in albo eadem partis hujus albedo secundum speciem est, atque albedo, quæ est in altera parte, neque tamen est numero eadem. At vero penes animam idem numero in pede est atque manu. Quod quidem consensio animadversioque demonstrant. Præterea in qualitatibus quidem idem aliquid tanquam divisum consideratur: in anima vero idem, sed non divisum. Quod tamen propterea dividi dicitur, quoniam undequaque se fundit. Dicamus igitur de his, iterum ab initio investigantes, si qua ratione nobis perspicue pateat,

εὐπαράδεκτον γένοιτο, πῶς ἀσώματος καὶ ἀμεγέθης οὖσα δύναται εἰς πλεῖστον ἰέναι, εἴτε πρὸ τῶν σωμάτων, εἴτ' ἐν τοῖς σώμασιν. Τάχα δὲ εἰ φανείη καὶ πρὸ τῶν σωμάτων τοῦτο δύνασθαι, ῥᾴδιον ἂν καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων παραδέξασθαι τὸ τοιοῦτον γένοιτο. 645 B

Ἔστι δὴ τὸ μὲν ἀληθινὸν πᾶν· τὸ δὲ τοῦ παντὸς μίμημα ἡ τοῦδε τοῦ ὁρατοῦ φύσις· τὸ μὲν οὖν ὄντως πᾶν ἐν οὐδενί ἐστιν· οὐδὲν γάρ ἐστι πρὸ αὐτοῦ. Ὃ δ' ἄν μετὰ τοῦτο ᾖν, τοῦτο ἤδη ἀνάγκη ἐν τῷ παντὶ εἶναι εἴπερ ἔσται, καὶ μάλιστα ἐξ ἐκείνου ἠρτημένον, καὶ οὐ δυνάμενον ἄνευ ἐκείνου οὔτε μένειν οὔτε κινεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰ μὴ ὡς ἐν τόπῳ τίς τι θεῖτο τὸ τοιοῦτον τὸν τόπον νοῶν, ἢ πέρας σώματος τοῦ περιέχοντος καθ' ὃ περιέχει, ἢ διάστημά τι, ὃ πρότερον ἦν τῆς φύσεως τοῦ κενοῦ, καὶ ἔτι ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ γε οἷον ἐρείδεσθαι ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθαι, πανταχοῦ ὄντος ἐκείνου, καὶ συνέχοντος, τὴν τοῦ ὀνόματος ἀφεὶς κατηγορίαν, τῇ διανοίᾳ τὸ λεγόμενον λαμβανέτω· τοῦτο δὲ ἄλλου χάριν εἴρηται, ὅτι τὸ πᾶν ἐκεῖνο καὶ πρῶτον καὶ ὂν οὐ ζητεῖ τόπον οὐδ' ὅλως ἔν τινι. Πᾶν δὴ τὸ πᾶν 645 C

2. πρὸ τῶν σωμάτων] Cod. Vat. τρὸ σωμάτων.
ib. εἴτε ἐν] Codd. Darm et Mon. C. εἴτ' ἐν cum Marc. A.B.C.E. Quod recepi.
ib. σώμασιν.] Codd. Vat. et Mon. C. σώμασι et sic Marcc.
4. τοιοῦτον] Codd. Mon. C. et Med. B. τοιοῦτο.
5. Ἔστι δὴ] Marc. C.E. δέ pro δή.
6. ὄντως] Cod. Ciz. ὄντος. Mox Marc. C.E. οὐδὲ γάρ.
7. τοῦτο ἂν] Codd. Vat. Mon. C. Marcc. Med. A.B. τοῦτο ᾖ.
10. τίς τι] Omissum in Cod. Vat. τι in marg. additur.
ib. ἢ πέρας σώματος] Cod. Vat. ἤτερ ἀσώματος.
12. γε οἷον ἐρείδεσθαι] Codd. Marc. B. Med. A. γε ἐπερείδεσθαι: sed posterior in marg. ut Ed.
14. κατηγορίαν] Ita Codd. Darm. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. κατηγερίαν.
16. πρῶτον καὶ ὄν] Cod. Vat. omittit καί.
ib. ἔν τινι] Cod. Vat. ἔντι.

quomodo anima, cum incorporea sit expersque magnitudinis, possit in plurimum propagari, sive ante corpora, sive in corporibus eatenus protendatur. Forte enim si constiterit, etiam ante corpora id fieri posse, facile admodum futurum est in corporibus quoque tale aliquid prorsus admittere.

II. *Mundus intelligibilis, id est ens, primum est verum, universum atque magnum, quoniam et cuncta entia est, et est in quolibet sui totum, nec est in universo. Et quum dicitur ubique esse, est ipsum, quod appellatur ubique. Mundus vero sensibilis est vere parvum, quia ubique constat ex parvis. Atque est in mundo superiore non tanquam in loco continente, nec tanquam in intervallo quodam vacuo, sed tanquam in efficiente, servante, sistente, movente, comprehendente. Mundus hic ubique per quamlibet sui partem attingit illum totum, ideo non movetur in rectum ad illum inveniendum, sed circa illum ubique repertum revolvitur in eodem.*

Est utique verum aliquod universum: est etiam veri universi illius imago, ipsa videlicet visibilis hujus mundi natura. Ipsum igitur, quod re vera universum est, in nullo prorsus existit: nullum enim ens est ante ipsum. Quod autem post ipsum extat, hoc jam necessarium est in universo esse, si modo aliquid sit futurum: præsertim cum ex illo dependeat, neque absque illo manere valeat vel moveri. Etenim si quis hoc in illo ponat, non tanquam in loco, intelligens videlicet locum tanquam terminum quendam corporis continentis, quatenus contineat, vel intervallum aliquod, quod prius hoc fuerit quasi de natura vacui, atque adhuc existat, sed affirmet, hoc quasi in illo fundari atque quiescere: in illo, inquam, ubique existente, atque id penitus comprehendente: quisquis, inquam, ita posuerit, nominis hujus, id est loci appellationem jam dimittens ipsa cogitatione, quod dicitur, apprehendat. Hoc autem alterius gratia dictum est, quia videlicet universum illud primumque et ens neque locum quærit, neque omnino quiescit in aliquo. Cum enim undique penitus sit universum, fieri non potest, ut aliquo modo sibi ipsi desit, sed

645 *οὐκ ἔστιν ὅπως ἀπολείπεται ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔστι τε πεπληρωκὸς ἑαυτὸ καὶ ὂν ἴσον ἑαυτῷ, καὶ οὗ τὸ πᾶν, ἐκεῖ αὐτὸ, τὸ γὰρ πᾶν αὐτό ἐστιν· ὅλως τε εἴ τι ἐν τῷ παντὶ ἱδρύθη, ἄλλο ὂν παρ' ἐκεῖνο, μεταλαμβάνει αὐτοῦ καὶ συντυγχάνει αὐτῷ, καὶ ἰσχύει παρ' αὐτοῦ οὐ μερίζον ἐκεῖνο, ἀλλ' εὑρίσκον αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, αὐτὸ προσελθὸν ἐκείνῳ,* 5
D *ἐκείνου οὐκ ἔξω ἑαυτοῦ γενομένου. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἐν τῷ μὴ ὄντι τὸ ὂν εἶναι· ἀλλ' εἴπερ τὸ μὴ ὂν ἐν τῷ ὄντι, ὅλῳ οὖν ἐντυγχάνει τῷ ὄντι. Οὐ γὰρ ἦν ἀποσπᾶσθαι αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ πανταχοῦ δὲ λέγεσθαι εἶναι αὐτὸ δηλονότι ἐν τῷ ὄντι, ὥστε ἐν ἑαυτῷ. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ τὸ πανταχοῦ ἐν τῷ ὄντι, καὶ ἐν αὑτῷ· ἤδη* 10
γὰρ γίγνεται τὸ πανταχοῦ ἐν ἑνί· ἡμεῖς δὲ τὸ ὂν ἐν αἰσθητῷ θέμενοι καὶ τὸ πανταχοῦ ἐκεῖ τιθέμεθα, καὶ μέγα νομίζοντες τὸ αἰσθητὸν
E *ἀποροῦμεν, πῶς ἐν μεγάλῳ καὶ τοσούτῳ ἐκείνη ἡ φύσις ἐκτείνεται. Τὸ δέ ἐστι τοῦτο τὸ λεγόμενον μέγα, μικρὸν, ὃ δὲ νομίζεται μικρὸν ἐκεῖνο μέγα, εἴ γε ὅλον ἐπὶ πᾶν τὸ τοῦ μέρους φθάνει· μᾶλλον δὲ* 15
646 *τοῦτο πανταχόθεν τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν ἐπ' ἐκεῖνο ἰὸν εὑρίσκει αὐτὸ πανταχοῦ πᾶν καὶ μεῖζον ἑαυτοῦ. Ὅθεν ὡς οὐκ ἐν τῇ ἐκτάσει*

1. ἀλλ' ἔστι] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A C.E. ἀλλ' ἔστι τε. Unde recepi τε. In seqq. Marc. E. ἴσον, ut supra sæpius Ed.

2. καὶ οὗ τὸ πᾶν ἐκεῖνο αὐτὸ] Ita ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Darm. et Vat. cum marg. Ed. οὗ pro οὐ. Tum Mon. C. Darm. Med. B. Marcc. et Vat. ἐκεῖ pro ἐκεῖνο. Denique Marc. B. Darm. et Med. A. (ab al. m.) αὐτοῦ pro αὐτὸ cum marg. Ed. Recepi οὗ et ἐκεῖ.

3. ἱδρύθη] Cod. Vat. ἱδρύσθη. Ante hoc verbum Marc. A. ἔτι pro εἴτι.

ib. παρ' ἐκεῖνο] Cod. Med. A. παρ' ἐκεῖ . . (sic).

5. μερίζον] Cod. Med. B. μεριζόμενον. Mox Marc. B. αὐτὸ ἐν.

7. τὸ ὄν] Cod. Ciz. omittit ὄν.

8. ἐφ' ἑαυτοῦ] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἀφ' ἑαυτοῦ. Quos sequor.

9. εἶναι, εἶναι αὐτὸ] Codd. Darm. Marcc. et Vat. omittunt alterum εἶναι. Quod delevi.

ib. ὥστε ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ὥστ' ἐν.

ib. ἐν αὑτῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐν ἑαυτῷ. Marc. C.E. Med. A. ἐν αὐτῷ.

11. ἡμεῖς δὲ] Ita Codd Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ὑμεῖς δέ. Paulo superius Marc. E. omittit ὥστε ἐν ἑαυτῷ—ἐν τῷ ὄντι.

14. τοῦτο, τὸ] Cod. Vat. τοῦτο omisso τό.

15. εἴτε] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. εἴγε. Quod recepi. Mox Marc. A. τὸ τοῦ μέρους.

16. αὐτοῦ] Marc. A. αὑτοῦ.

17. Ὅθεν ὡς] Abest ὡς a Cod. Marc. A. Mox Marc E. habet ἐκστάσει.

implet semet ipsum, sibique est æquale: nec ibi illius est universum, ipsum namque universum illud prorsus existit. Omnino vero si quid in universo fundatur, aliud existens præter ipsum participat illud, et cum ipso conspirat. Item corroboratur ab eo, non dividens ipsum, sed reperiens illud in se ipso: et ipsum quidem illi propinquans, dum tamen illud non ponitur extra se ipsum: fieri namque non potest, ut ens sit in non ente: verum si non ens in ente fuerit, in ens incidit totum. Non enim a se ipso illud distrahi evellique poterat. Atqui quod dicitur universum illud ubique esse, intelligendum est, in ipso ente existere, atque ita in semet ipso. Neque mirum est, si ipsum quod ubique dicitur, est in ente atque in se ipso. Jam enim ipsum ubique fit in uno. Nos autem ens ipsum esse sensibile hoc existimantes, consequenter ipsum quoque ubique hic esse putamus. Item putantes hoc sensibile magnum esse, haud ab re dubitamus, quomodo illa natura per magnum hoc tantumque protendatur. Sed re vera hoc, quod magnum dicitur, parvum est: quod autem parvum existimatur, est magnum: si quidem totum illud per universum partis uniuscujusque se fundit: imo vero universum hoc undique suis partibus ad universum illud accedens invenit illud ubique totum, seque procul dubio majus. Quam ob rem quasi quod ulteriori protensione nihil plus accepturum sit, sic enim forte et extra universum evadere videretur, merito penes ipsum circumcurrere voluit: cum vero non posset vel comprehendere, vel se intro prorsus insinuare, satis sibi factum putavit, si locum et ordinem sor-

646

πλέον τι ληψόμενον· ἔξω γὰρ ἂν καὶ τοῦ παντὸς ἐγίγνετο, περιθεῖν αὐτῷ ἐβουλήθη· οὔτε δὲ περιλαβεῖν δεδυνημένον οὐδ' αὖ ἐντὸς γενέσθαι, ἠγάπησε τόπον ἔχειν, καὶ τάξιν οὗ σώζοιτο γειτονοῦν αὐτῷ, παρόντι καὶ οὐ παρόντι αὖ. Ἔστι γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκεῖνο, κἂν τι B
αὐτῷ ἐθέλῃ παρεῖναι· ὅπου δὴ συνιὸν τὸ σῶμα τοῦ παντὸς εὑρίσκει τὸ πᾶν, ὥστε μηδὲν ἔτι δεῖσθαι τοῦ πόῤῥω, ἀλλὰ στρέφεσθαι ἐν τῷ αὐτῷ, ὡς παντὸς ὄντος τούτου, οὗ κατὰ πᾶν μέρος αὐτοῦ ἀπολαύει ὅλου ἐκείνου. Εἰ μὲν γὰρ ἐν τόπῳ ἦν ἐκεῖνο αὐτὸ, προσχωρεῖν τε ἔδει ἐκεῖ καὶ εὐθυπορεῖν καὶ ἐν ἄλλῳ μέρει αὐτοῦ, ἄλλῳ μέρει ἐφάπτεσθαι ἐκείνου, καὶ εἶναι τὸ πόῤῥω καὶ ἐγγύθεν· εἰ δὲ μήτε τὸ πόῤῥω C
μήτε τὸ ἐγγύθεν, ἀνάγκη ὅλον παρεῖναι εἴπερ πάρεστι, καὶ ὅλως ἐστὶν ἐκείνων ἑκάστῳ, οἷς μήτε πόῤῥωθέν ἐστι, μήτε ἐγγύθεν, δυνατοῖς δὲ δέξασθαί ἐστιν.

Ἆρ' οὖν αὐτὸ φήσομεν παρεῖναι, ἢ αὐτὸ μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ εἶναι; A
δυνάμεις δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἰέναι ἐπὶ πάντα, καὶ οὕτως αὐτὸ πανταχοῦ λέγεσθαι εἶναι; οὕτω γὰρ τὰς ψυχὰς οἷον βολὰς εἶναι λέγουσιν, ὥστε αὐτὸ μὲν ἱδρῦσθαι ἐν αὐτῷ. τὰς δὲ ἐκπεμφθείσας κατ' ἄλλο

1. περιθεῖν] Codd. Mon. C. Marc. A. περιλθεῖν.
2. ἐντὸς] Cod. Vat. ἐκτός.
4. καὶ οὐ] Cod. Vat. [illegible].
ib. ἐκεῖνο,] Cod. Vat. ἐκείνῳ s.[illegible]st.
5. τὸ σῶμα] Marc. C.E. καὶ τὸ σῶμα.
7. ὄντες τόπου] Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. τούτου. Quod recepi, abjecto τόπου.
ib. ἀπολαύει] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. ἀπολάβει.
8. αὐτοῦ,] Cod. Vat. αὐτοῦ.
9. αὐτοῦ, ἄλλῳ μέρει ἐφάπτεσθαι] Cod. C[illegible]ου ἀπολαύει ὅλου ἐκείνου, καὶ ἄλλῳ ἐφάπτεσθαι. Cod. Vat. omittit μέρει, in rell. ut Ed.
10. ἐγγύθεν, ἀνάγκη] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἐγγύθεν, εἰ δὲ μήτε τὸ πόῤῥω, μήτε τὸ ἐγγύθεν, ἀνάγκη, quae vertendo expressit Fic. et nos addidimus, cum deessent in Ed. Taylor sine libris conjecit: καὶ εἶναι ἀναγκαίως τὸ πόῤῥω καὶ ἐγγύθεν· εἰ δὲ μήτε τὸ πόῤῥω μήτε τὸ ἐγγύθεν ἐκεῖ κ. τ. λ.
12. οἷς μήτε] Cod. Mon. C. οἷς μήποτε cum Marc. A.
16. βολὰς] Marc. A. βουλάς.

tiretur, ubi procul dubio servaretur ipsi præsenti propinquans, rursusque non præsenti. Est enim illud in semet ipso, etiam si quid ei velit adesse: quo sane se conferens universi corpus reperit universum, adeo ut non sibi opus sit ulterius progredi, sed revolvi expediat in eodem, tanquam hoc, in quo revolvitur, re vera sit universum: ubi certe secundum omnem sui partem toto illo perfruitur. Si enim illud esset in loco, merito progredi illuc, rectaque via procedere expediret, atque in alia ejus parte per aliam partem illud attingere, necessarioque tum procul tum prope esse contingeret: sin autem neque procul neque prope illic potest accidere, necessarium est totum illud adesse, si modo adsit: et profecto illorum unicuique totum adest, quibus neque propinquum est, neque remotum, sed proprie capere potentibus adest.

III. *Mundus intelligibilis excellentia potestatis vires suas per omnes partes mundi diffundit: et unicuique parti totus adest, interea supereminens.*

Sicut omnibus participare potentibus vires communicat, ita viribus suis ipse adest: atque ubi plures impartit vires evidentius adest: ubi omnes, evidentissime. Neque fit propria alicujus forma, vel loco proprio circumscribitur: alioquin nec ulterius universum foret, nec omnibus communiter esset præsens. Corpus non in specie, sed in quantitate dividitur: ideo facta divisione etsi eadem non restat quantitas, eadem tamen species remanet: cum vero essentia, vita, mens prima, sit species quantitatis expers, si dividatur secundum speciem, divisa ipsam speciem permutabit.

Num igitur universum illud dicemus ipsum adesse? an ipsum quidem in se ipso consistere? vires autem ab eo per cuncta diffundi atque ita illud ubique esse putari? sic enim animas tanquam jactus quosdam inde esse tradunt, adeo ut illud quidem in se ipso quiescat: animas autem illinc emissas secundum animal aliud aliudque evadere. Sed profecto quibus unum aliquid illius conceditur, propterea quod nequeant omnem il-

646 καὶ κατ᾽ ἄλλο ζῶον γίγνεσθαι· ἢ ἐφ᾽ ὧν μὲν τὸ ἓν, τῷ μὴ πᾶσαν τὴν
B φύσιν ἀποσώζειν τὴν οὖσαν ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ, ἐνταῦθα δύναμιν αὐτοῦ,
ᾧ πάρεστι, παρεῖναι· οὐ μὴν οὐδ᾽ ὡς ἐκεῖνο μὴ ὅλως παρεῖναι, ἐπεὶ
καὶ τότε οὐκ ἀποτέτμηται ἐκεῖνο τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν
ἐκείνῳ· ἀλλ᾽ ὁ λαβὼν, τοσοῦτον ἐδυνήθη λαβεῖν, παντὸς παρόντος. 5
Οὗ δὲ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτὸ σαφῶς πάρεστι χωριστὸν ὅμως ὂν,
γενόμενον μὲν γὰρ τοῦδε εἶδος ἀπέστη ἂν τοῦ τε πᾶν εἶναι, τοῦ τε
εἶναι ἐν αὐτῷ πανταχοῦ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ἄλλου· μηδενὸς δὲ
C ὂν τοῦ θέλοντος αὐτοῦ εἶναι, ᾧ ἂν αὐτῷ ἐθέλῃ, ὡς δύναται πελάζει,
647 οὐ γενόμενον ἐκείνου, ἀλλ᾽ ἐκείνου ἐφιεμένου αὐτοῦ, οὐδ᾽ αὖ ἄλλου. 10
Θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν οὕτως ἐν πᾶσιν εἶναι, ὅτι αὖ ἐν οὐδενί ἐστιν
αὐτῶν οὕτως ὡς ἐκείνων εἶναι. διὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτω
λέγειν, συμπαραθεῖν τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἄτοπον ἴσως,
εἰ αὐτὴ μὲν ἐφ᾽ ἑαυτῆς λέγοιτο εἶναι οὐχ ὕλης γενομένη, οὐδὲ σώμα-
B τος, τὸ δὲ σῶμα πᾶν κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ οἱονεὶ ἐλλάμποιτο. Θαυμά- 15
ζειν δὲ οὐ δεῖ, εἰ αὐτὸ μὴ ὂν ἐν τόπῳ παντὶ τῷ ἐν τόπῳ ὄντι πάρ-
εστιν· ἦν γὰρ ἂν τοὐναντίον θαυμαστὸν καὶ ἀδύνατον πρὸς τῷ θαυ-
μαστῷ, εἰ τόπον καὶ αὐτὸ ἔχον οἰκεῖον παρῆν ἄλλῳ τῳ ἐν τόπῳ ἢ

2. δύναμιν] Codd. Ciz. et Vat. δύναμις.
3. ἐκτίνῳ] Cod. Vat. ἐκτῖνο.
6. Οὗ δὲ] Cod. Vat. οὐ δέ.
7. μὲν γὰρ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Med. B. omittunt μέν.
8. ἐν αὐτῷ] Cod. Marc. A. Med. B. ἐν αὑτῷ. Quod recepi.
ib. δὲ, καὶ] Cod. Vat. omittit δέ.
9. αὐτὴν] Cum marg. Ed. habent αὐτοῦ Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Quos sequor. Mox Marc. A.C.E. Vat. ᾧ pro ᾧ.
10. ἐκείνου ἐφιεμένου] Cod. Vat. ἐφιεμένου ἐκείνου. Idem mox ἄλλου pro ἄλλου.
11. οὐδενί ἐστιν] Abest vox posterior a Cod Darm. Mox Ciz. omittit κατά.
12. οὕτω] Cod. Darm. οὕτως cum Marc. B.E.
13. συμπαραθεῖν] Cod. Darm. ut marg. Ed. συμπαθεῖν et sic Marc. B. sed in marg. ut Ed.
14. γενομένης] Codd. Ciz. Darm. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. ut marg. Ed. γενομένη. Quos sequor.
15. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτῷ.
17. τοὐναντίου] Sic Ed. Sed Codd., excepto Mon. C., omnes τοὐναντίῳ. Quod recepi.
18. αὐτὸ ἔχον] Codd. Ciz. et Vat. αὐτὸ ἔχοι. Mox Marc. C.E. ἄλλο τῷ.

lius naturam in se conservare, iis nimirum sic adesse dicitur, ut vis quædam adsit illius. Neque tamen ita, ut illud omnino non adsit. Nam et tunc illud a sua illa potentia, quam huic tradidit, minime segregatur: sed quod accepit tantum apprehendere potuit ex toto præsente. Ubi vero vires omnes communicantur, illud ipsum est evidentissime præsens, sic tamen, ut simul sit etiam separatum: nempe si hujus rei species fieret, neque universum esse posset, neque ubique esset in semet ipso consistens, sed secundum accidens, et alterius esset. Quum vero nullius sit etiam volentis ipsius esse, unicuique ipsum volenti pro illius capacitate propinquat, neque tamen illius evadit, neque rursus alterius, sed desiderio adest: neque igitur mirandum est sic in omnibus esse, quippe cum in nullo rursus eorum sic insit, ut evadat ipsorum: quam ob rem neque forte absurdum est animam dicere secundum accidens, ita cum corpore quodammodo simul pati: siquidem ipsa in se ipsa dicatur esse neque materiæ neque corporis facta: sed corpus omne per universum sui velut illustretur ab anima. Nihil vero mirandum videri debet, si universum illud divinum, cum ipsum non sit in loco, adest omni, quod est in loco: contra vero et mirabile et insuper impossibile foret, si illud habens ipsum quoque locum proprium adesset alicui, quod sit in loco, aut si adesset omnino, atque esset ita præsens, sicut nos in præsentia dicimus. Nunc autem ratio dictat necessarium esse, ut ipsum, cum non habeat locum cuicunque præsens est, adesse totum: cumque sit universo præsens, sic ad esse, ut et singulis adsit totum: alioquin aliud quidem ipsius hic, aliud autem ibi futurum, adeo ut et partibile sit et corpus. Jam

ὅλως παρῆν, καὶ παρῆν οὕτως, ὥς τοι ἡμεῖς φαμέν. Νῦν δέ φησιν 647
ὁ λόγος, ὡς ἀνάγκη αὐτῷ τόπον οὐκ εἰληχότι, ᾧ πάρεστι, τούτῳ
ὅλον παρεῖναι, παντὶ δὲ παρὸν, ὡς καὶ ἑκάστῳ ὅλον παρεῖναι, ἢ C
ἔσται αὐτοῦ τὸ μὲν ὧδὶ τὸ δὲ ἄλλοθι, ὥστε μεριστὸν ἔσται, καὶ σῶμα
ἔσται. Πῶς γὰρ δὴ καὶ μεριεῖς; ἆρά γε τὴν ζωὴν μεριεῖς; ἀλλ' εἰ
τὸ πᾶν ἦν ζωὴ, τὸ μέρος ζωὴ οὐκ ἔσται. Ἀλλὰ τὸν νοῦν, ἵν' ὁ μὲν
ᾖ ἐν ἄλλῳ, ὁ δὲ ἐν ἄλλῳ; ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν νοῦς ἔσται. Ἀλλὰ
τὸ ὂν αὐτοῦ; ἀλλὰ τὸ μέρος οὐκ ὂν ἔσται, εἰ τὸ ὅλον τὸ ὂν ὑπῆρχε.
Τί οὖν, εἴ τις λέγοι καὶ τὸ σῶμα μεριζόμενον, καὶ τὰ μέρη ἔχει σώ-
ματα ὄντα, ἢ ὁ μερισμὸς ἦν οὐ σώματος, ἀλλὰ τοσοῦδε σώματος, D
καὶ σῶμα ἕκαστον ἐλέγετο τῷ εἴδει καθ' ὃ σῶμα· τοῦτο δὲ οὐκ εἶχε
τὸ τοσόνδε τι, ἀλλ' οὐδ' ὁπωσοῦν τοσόνδε.

Πῶς οὖν τὸ ὂν καὶ τὰ ὄντα καὶ νοῦς πολλοὺς καὶ ψυχὰς πολλάς; Α
εἰ τὸ ὂν πανταχοῦ ἓν, καὶ μὴ ὡς ὁμοειδὲς, καὶ νοῦς εἷς, καὶ ψυχὴ
μία· καίτοι ἄλλην μὲν τοῦ παντὸς, τὰς δὲ ἄλλας. Ταῦτά τε γὰρ
ἀντιμαρτυρεῖν δοκεῖ, καὶ τὰ εἰρημένα, εἴ τινα ἀνάγκην, ἀλλ' οὐ
πειθώ γε ἔχει· ἀπίθανον νομιζούσης τῆς ψυχῆς τὸ ἓν οὕτω πανταχοῦ

1. ὅς τοι] Cod. Ciz. ὡς τέ. Marc. E. ὥστι. Mox Marc. A. ὡς omittit ante ἀνάγκη.
2. τούτῳ ὅλον] Cod. Ciz. τοῦτο ὅλον.
3. παντὶ δὲ—ὅλον παρεῖναι] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
5. ὃ δὴ καὶ μεριεῖς] Ita Codd. Darm. Mon. C. Vat. Sed Ed. διῖ καὶ μεριεῖς. Codd. Med. A.B. item habent δή. Marc. E. ζωὴν μεριεῖς.
ib. εἰ τὸ] Cod. Vat. εἴτοι. Pergunt Marc. C.E. πᾶν ἦν ἡ ζωή.
7. οὐδέτερον] Sic Ed. Sed Codd. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.C.E. Mon. C. Vat. οὐδέτερος. Quos sequimur. Marc. B. οὐδ' ἕτερον.
8. τὸ ὂν—καὶ τὸ] Utroque loco abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.
10. ἦν οὖ] Cod. Med. B. ἦν τοῦ. Marc. A. ἦν οὐ τοῦ.
12. τοσόνδε] Codd. Med. B. Vat. Mon. C. τὸ τοσόνδε. Unde recepi Articulum. Mox Marc. E. Vat. ἀλλά.
13. καὶ τὰ—τὸ ὄν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
15. Ταῦτά τε] Marc. A. γε pro τε.
16. ἀνάγκην] Cod. Vat. ἀνάγκη.
17. πειθώ γε] Cod. Ciz. πειθώμεθα. Marc. A. omittit γε.

vero interrogare licet, quomodo partiaris. Numquid vitam divides? At ubi diviseris, si totum erat vita, pars vita non erit. Sed numquid divides intellectum, ut hic quidem in alio, ille autem in alio sit? Verum neuter illorum intellectus erit. An igitur ipsius ens partieris? At vero pars ita non erit ens, si totum ens extiterit. Quid ergo? si quis objecerit et corpus divisum habere partes, quæ adhuc ipsæ quoque sint corpora: sed profecto partitio non corporis fuit, sed tanti corporis potius: et corpus unumquodque specie factum est et dictum, qua corpus existit. Hoc autem præcipue, quo ad speciem pertinet, non habet proprie quantum quiddam, imo neque etiam quomodocunque quantum.

IV. *Una essentia prima, id est mens divina ubique tota est, similiter una mundi anima: nec multitudo partium mundanarum impedit, quo minus una sit ubique tota: nec unitas primæ mentis et animæ prohibet, quin multæ præterea mentes sint et animæ.*

Nec per multa corporis ejusdem membra anima cogitur esse multiplex et partibilis: nec per multa corpora evadunt animæ multæ: sunt enim et mentes et animæ suis proprietatibus in se ipsis inter se differentes, etiam ante corpora: suntque in se invicem naturali quadam cognatione et officii communione conjunctæ, et interea alteritate proprietatis essentiæque distinctæ, non loco.

Cæterum quonam pacto fas est dicere ens atque entia, et multas mentes, animasque multas? Si ens ubique unum est, neque sic unum quasi duntaxat conforme nonnihil: item si mens una, si anima una: tametsi acceperimus, aliam esse animam universi, alias autem reliquas. Hæc enim jam dictis refragari videntur: et quæ dicta sunt, si quam forte necessitatem habent, persuasionem tamen non afferunt, quippe cum animus incredibile putet, unum ita ubique totum idem esse. Forte igitur præstat, unum illud totum

647 B ταὐτὸν εἶναι. Βέλτιον γὰρ ἴσως μερίσαντα τὸ ὅλον, ὡς μηδὲν ἐλαττοῦσθαι, ἀφ' οὗ ὁ μερισμὸς γεγένηται, ἢ καὶ γεννήσαντα ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα δὴ βελτίοσι χρώμεθα ὀνόμασιν, οὕτω τὸ μὲν ἑᾶσαι ἐξ ἑαυτοῦ εἶναι, τάδ' οἷον μέρη γενόμενα, ψυχὰς συμπληροῦν ἤδη τὰ πάντα. Ἀλλ' εἰ ἐκεῖνο μένει τὸ ὂν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι παράδοξον εἶναι δοκεῖ, τὸ ἅμα ὅλον τι πανταχοῦ παρεῖναι, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἔσται· ἐν οἷς γὰρ λέγονται σώμασιν ὅλαι ἐν ὅλοις εἶναι, οὐκ C ἔσονται, ἀλλ' ἢ μερισθήσονται, ἢ μένουσαι, ὅλαι που τοῦ σώματος δύναμιν αὐτῶν δώσουσιν. Ἐφ' ὧν καὶ τῶν δυνάμεων ἡ αὐτὴ ἀπορία ἔσται, ἢ ὅλου πανταχοῦ. Καὶ ἔτι, τὸ μέν τι ψυχὴν ἔξει τοῦ 648 σώματος, τὸ δὲ δύναμιν μόνον, ἀλλὰ πῶς ψυχαὶ πολλαὶ, καὶ νοῖ πολλοὶ, καὶ τὸ ὂν καὶ τὰ ὄντα; καὶ δὴ καὶ προϊόντα ἐκ τῶν προτέρων ἀριθμοὶ ὄντα, ἀλλ' οὐ μεγέθη, ὁμοίως ἀπορίαν παρέξουσι, πῶς πληροῦσι τὸ πᾶν. Οὐδὲν οὖν ἡμῖν παρὰ τοῦ πλήθους οὕτω προϊόντος, ἐξεύρηται εἰς εὐπορίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ὂν πολλὰ συγχωροῦμεν εἶναι ἑτερότητι, οὐ τόπῳ. Ὁμοῦ γὰρ πᾶν τὸ ὄν, κἂν πολὺ οὕτως ᾖ, ἐὸν B γὰρ ἑόντι πελάζει, καὶ πᾶν ὁμοῦ, καὶ νοῦς πολὺς, ἑτερότητι οὐ τόπῳ, ὁμοῦ δὲ πᾶς. Ἆρ' οὖν καὶ ψυχαί; ἢ καὶ ψυχαὶ, ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ

2. γεννήσαντα] Cod. Med. B. γεννήσαν.
3. ἐξ αὐτοῦ] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἐξ ἑαυτοῦ. Et sic correxi.
5. ἀλλ' ἐκεῖνο] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. interponunt εἰ. Quod recepi.
ib. μὲν τὸ] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. μένοι. Ciz. μένον. Marc. B.C.E. Med. A. Vat. μένει. Hoc recepimus.
ib. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. et Vat. ut marg. Ed. ἐφ' ἑαυτοῦ Quos sequor.
7. ἐν οἷς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἀλλ' οἷς. In seqq. Marc. C.E. ἐνόλως εἶναι.
10. ἢ ὅλου] Codd. Darm. Med. A. (ex corr.) εἰ ἢ ὅλον. Est etiam ὅλον in Codd. Mon. C. et Med. B.
ib. μέν τι] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. μέντοι.
15. ὂν, πολλὰ] Cod. Vat. οὐ πολλά.
16. τὸ ὄν, καὶ] Codd. Marc. A.B.C. Med. A.B. Vat. πᾶν τὸ ὂν κἄν. Ciz. πᾶν ὂν κἄν. Mon. C. πᾶν τὸ ὄν, κἄν. Ego illos sequor addens πᾶν et corrigens κἄν.
16. Ὁμοῦ γὰρ—οὐ τόπῳ] Desunt hæc in Marc. E.
18. ἢ καὶ ψυχαὶ] Marc. B. ψυχαὶ (sic). Marc. C.E. ἢ καὶ ψυχή.

partiri, adeo tamen, ut id ipsum, ex quo partitio fit, nihil inde comminuatur: aut potius ab illo, ut rectius loquamur, aliqua generare, atque illud quidem permittere, ut in se ipso consistat: quod vero velut partes inde gignuntur, esse animas omnia jam complentes existimare. Verum si illud ens idcirco in se conquiescit, ex eo proprie, quod incredibile videatur, unum aliquod totum esse simul ubique eadem profecto ratio circa animas similiter dubitabit. Hæ namque in quibus corporibus totæ esse dicuntur in totis, jam ita non erunt: sed aut dividentur, aut, si totæ permaneant, in quadam corporis parte sic proprie conquiescent, atque inde vires suas per membra diffundent. Jamque eadem et de viribus, quæ et de anima, ambiguitas orietur, numquid vis ipsa ubique sit tota. Præterea aliud quidem corporis membrum habebit animam, aliud vero vim solam. Sed in primis investigandum est, quonam modo concessis superioribus multæ sint animæ, multæ mentes, multa entia præter unum. Jam vero, quæ ex prioribus profluunt, sic tamen, ut non magnitudines sint, sed numeri, dubitationem similiter afferent, quonam pacto impleant universum: nihil itaque nobis ex multitudine sic profluente perspicue compertum est ad dubitationem conferens explicandam. Quando quidem et ipsum ens esse multa concedimus alteritate quadam, sed non loco. Simul enim est ens universum, quamvis ita sit multiplex: nempe, ut Parmenides ait, ens enti propinquat, ac simul est universum. Quin etiam intellectus est multiplex alteritate, non loco, sed simul est omnis. Numquid et animæ ita se habent? Forsan et animæ. Quoniam illud etiam, quod circa corpora partibile dicitur, impartibile rursus secundum natu-

τὰ σώματα μεριστὸν λέγεται ἀμερὲς εἶναι τὴν φύσιν, τὰ δὲ σώματα μέγεθος ἔχοντα, ταύτης τῆς ψυχῆς φύσεως αὐτοῖς παρούσης· μᾶλλον δὲ τῶν σωμάτων ἐκεῖ γενομένων, ὅσον ἐστὶ μεμερισμένα κατὰ πᾶν μέρος ἐκείνης ἐμφανταζομένης τῆς φύσεως περὶ τὰ σώματα, οὕτως ἐνομίσθη εἶναι μεριστή· ἐπεὶ, ὅτι οὐ συνδιείληπται τοῖς μέρεσιν, ἀλλ' ὅλη πανταχοῦ, φανερὸν ποιεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ ἀμέριστον ὄντως τῆς φύσεως. οὔτ' οὖν τὸ μίαν εἶναι τὰς πολλὰς ἀναιρεῖ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὂν τὰ ὄντα, οὔτε μάχεται τὸ πλῆθος ἐκεῖ τῷ ἑνὶ, οὔτε τῷ πλήθει συμπληροῦν δεῖ ζωῆς τὰ σώματα, οὔτε διὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, δεῖ νομίζειν τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν γίγνεσθαι, ἀλλὰ πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι καὶ πολλὰς καὶ μίαν. Ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ αἱ πολλαὶ ἤδη, οὐ δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ἑκάστη· οὔτε γὰρ ἡ μία ἡ ὅλη κωλύει τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ εἶναι, οὔτε αἱ πολλαὶ τὴν μίαν. Διέστησαν γὰρ οὐ διεστῶσαι, καὶ πάρεισιν ἀλλήλαις, οὐκ ἀλλοτριωθεῖσαι. οὐ γὰρ πέρασιν εἰσὶ διωρισμέναι· ὥσπερ οὐδὲ ἐπιστῆμαι, αἱ πολλαὶ ἐν ψυχῇ μιᾷ, καὶ ἔστιν ἡ μία τοιαύτη, ὥστε ἔχειν ἐν ἑαυτῇ πάσας. Οὕτως ἐστὶν ἄπειρος ἡ τοιαύτη φύσις.

Καὶ τὸ μέγα αὐτῆς οὕτω ληπτέον, οὐκ ἐν ὄγκῳ· τοῦτο γὰρ μι-

2. αὐτοῖς] Cod. Vat. αὐτῆς.
4. ἰμφανταζομίνης] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἰμφανιζομίνης.
5. ὄντως] Cod. Vat. οὕτως. Quod sequitur τῆς abest a Cod. Marc. B.
8. οὕτι τῶν] Sic Ed. Sed Cod. Ciz. οὐδί. Idem cum rell. omnibus τῷ. Quod recepi.
9. οὕτω διὰ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. οὔτε διά. Et sic correxi. Quod fieri etiam volebat Taylor.
10. τὸ πλῆθος] Ita Codd. Mon. C. et Med. A.B. Sed Vat. πλῆθος, Ed. cum rell. ὁ πλῆθος.
12. ἰν ἰνεργείᾳ] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes omittunt ἰν. Quod delevi. Mon. C. et Vat. habent ἰνεργείᾳ ἑκάστη. Mox Marc. E. γὰρ μία (sic).
13. οὕτω αἱ] Sic Ed. Sed Codd. omnes οὕτι αἱ. Quos sequor: et idem Taylor fieri jussit.
15. ὥστιρ δὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ὥσπιρ οὐδί. Pergit Marc. A. αἱ ἱστὴμαι. Illos sequimur.

ram esse censetur: corpora vero habentia magnitudinem præsente videlicet illis hac ipsius animæ natura: imo vero cum corpora ibi fiant, et quatenus protenduntur, secundum omnem partem natura illa animæ ipsius appareat, quæ circa corpora versatur, sic utique circa illa animam existimari contingit divisibilem. Nam non esse illam in partes una cum partibus corporis distributam, sed passim adesse totam, inde perspicue nobis patet, quod et naturam unum aliquid et impartibile re vera esse sit compertum. Neque igitur ex eo, quod anima una sit, tollitur esse multas: quemadmodum neque ens unum esse entia prohibet, neque multitudo illic uni repugnat: neque per multitudinem quandam vita implere corpora necessarium est: neque propter corporis magnitudinem existimandum est fieri multitudinem animarum, sed etiam ante corpora extare multas et unam. In ipso namque toto jam multæ consistunt, non in potentia quidem, sed in actu jam quælibet. Una enim illa tota nihil prohibet in se multas existere: multæque vicissim unam nihil impediunt. Distant enim inter se interim non distantes, adsuntque sibi invicem non alienæ. Non enim terminis ullis inter se separantur: quemadmodum neque scientiæ multæ in una quadam anima congregatæ: sed est una ipsa talis, ut in se contineat omnes. Ita prorsus ejusmodi natura est infinita.

V. *Anima mundi sicut et mens est individua simul et universum, ideo in mundo est ubique tota.*

Anima, quum non habeat quantitatem, non est minor vel major quantitate, quam mundus, sed virtute, quam nec totam mundus capit. Eadem vero anima grandiori, quæ et minori sufficit corpori propter potentiæ magnitudinem.

Proinde naturæ hujus magnitudo non est secundum molem existimanda: moles enim parvum quiddam est, casurum versus nihilum, si

κρόν ἐστιν εἰς τὸ μηδὲν ἰὸν, εἴτις ἀφαιροῖ. Ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἀφελεῖν ἐστιν, οὐδ' εἰ ἀφαιρεῖς, ἐπιλείψει. Εἰ δὲ οὐκ ἐπιλείψει, τί δεῖ δεδιέναι, μή τινος ἀποστατῇ; πῶς γὰρ ἀποστατεῖ οὐκ ἐπιλείπουσα, ἀλλ' ἀένναος οὖσα φύσις, οὐ ῥέουσα; ῥέουσα μὲν γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ἔρχεται, ἐφ' ὅσον ῥεῖν δύναται· μὴ ῥέουσα δὲ, οὐδὲ γὰρ ἂν, οὐδ' ὅπου
B ῥεύσειεν ἔχει. τὸ γὰρ πᾶν κατείληφε, μᾶλλον δὲ αὕτη ἐστὶ τὸ πᾶν, καὶ μεῖζόν τι οὖσα ἢ κατὰ σώματος φύσιν. Ὀλίγον γὰρ εἰκότως νομίζοιτο τῷ παντὶ διδόναι, ὅσον δύναται τοῦτο αὐτοῦ φέρειν. Δεῖ δὲ ἐκεῖνο μήτε ἔλαττον λέγειν, μηδὲ τιθέμενον ἔλαττον τῷ ὄγκῳ,
649 ἀπιστεῖν ἤδη, ὡς οὐ δυνατὸν ἐπὶ τὸ μεῖζον αὐτοῦ ἰέναι τὸ ἔλαττον· οὔτε γὰρ τὸ ἔλαττον κατηγορητέον, οὐδὲ παραθετέον ὄγκον πρὸς ἄογκον ἐν μετρήσει. Ὅμοιον γὰρ, ὡς εἴ τις ἰατρικὴν λέγοι ἐλάττω εἶναι τοῦ σώματος τοῦ ἰατροῦ. Οὐδ' αὖ οὕτω μεῖζον νομιστέον τῇ ποσοῦ μετρήσει, ἐπεὶ, οὐδ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς· οὕτω τὸ μέγα καὶ τὸ μεῖζον τοῦ σώματος; μαρτυρεῖ δὲ τῷ μεγάλῳ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ μεί-
B ζονος τοῦ ὄγκου γενομένου, φθάνειν ἐπὶ πᾶν αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ψυχὴν, ἢ ἐπ' ἐλάττονος ὄγκου ἦν· γελοῖον γὰρ πολλαχῇ, εἴ τις προσθείη καὶ τῇ ψυχῇ ὄγκον.

1. ἀφαιροῖ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἀφαιρεῖ.
2. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δεῖ. Pergunt Codd. Ciz. et Vat. ἀφαιρεῖν. Mon. C. Med. B. Marc. A.E. ἀφαιροῖς. Quos sequor, cum Ed. exhibeat ἀφαιρεῖς.
ib. ἐπιλείψει] Cod. Vat. ἐπὶ λείψει. Quæ sequuntur εἰ δὴ οὐκ ἐπιλείψει desunt in Marc. E.
ib. τί δεῖ] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marc. Rell. cum Ed. τί δέ.
3. ἀποστατεῖ] Cod. Ciz. ἀποστατῇ. Vat. οὐκ ἀποστατεῖ.
4. ἀέννaος] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. ἀίναος.
5. οὐδὲ γὰρ] Cod. Vat. οὐδὲν γάρ.
6. ῥεύσειεν] Ita Codd. omnes: Ed. ῥεύσοιεν. Pergunt Vat. Marc. C.E. et Ciz. ἴσχει. Tum Mon. C. Darm. Marcc. Med. A.B. Vat. τὸ γάρ. Quod recepi pro ὃ γάρ.
11. κατηγορητόν] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. Vat. κατηγορητέον, ut marg. Ed. Quod recepi.
ib. πρὸς ὄγκον] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. πρὸς ἄογκον. Quod restitui.
12. λέγοι] Cod. Ciz. λέγει. Tum Codd. præter Darm. omnes, ut rescripsimus, ἐλάττω, sed Ed. ἐλάττην.
14. οὕτω] Codd. Med. A.B. Mon. C. Marc. A.B.E. οὕτως.
16. γενομένου] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. γινομένου. Quod recepi.
ib. αὐτὴν] Cod. Ciz. τοιαύτην.
17. ἢ ἐπὶ] Codd. Darm. Mon. C. Marc. A.C. Vat. ἢ ἐπ'. Marc. B.E. ἢ ἐπὶ, ut marg. Ed. Pro ἐπὶ recepi ἐπ'.
18. τῇ ψυχῇ] Cod. Vat. τὴν ψυχήν.

quis inde detraxerit. At ex illa natura neque fas est detrahere, neque, si forte subtraxeris, ullo modo deficiet. Quod si nequaquam deficiat, non est metuendum, ne usquam absit ab ullo. Quo enim modo absit ab aliquo, cum nullum patiatur defectum, sed sempiterna natura sit non fluens? alioquin, si fluxerit, eousque procedet, quousque profluere possit. Cum vero minime fluat, neque enim, quo fluat, habet, totum jam penitus comprehendit. Imo vero ipsa est universum, majusque aliquid est, quam ut secundum corporeæ naturæ magnitudinem æstimetur. Parvum enim quiddam rite censetur huic universo tribuere: quatenus videlicet hoc illius ferre valet. Oportet autem universum illud supernum neque minus appellare, neque minus ipsum secundum molem ponere, ne forte diffidere compellaris, illud tanquam minus posse per totum illud, quod eo sit majus, amplificari. Neque enim hoc ipsum quod minus dicitur, de illo prædicandum est, neque in ipsa mensura adhibenda est, vel comparanda moles [ad molem] ad non molem. Id namque perinde se haberet, ac si quis medicinæ dixerit disciplinam ipsius medici corpore esse minorem. Neque rursus majus illud censendum est secundum mensuram aliquam quantitatis, quando neque in anima sic animæ magnitudo censetur corpore major. Magnitudinem vero animæ hinc licet potissimum conjectare, quod, quando moles ipsa fit major, anima eadem per totam illam undique se diffundit, quæ prius erat in mole minore. Ridiculum namque plurimum est futurum, si quis molem animæ etiam adhibuerit.

649

Τί οὖν οὐκ ἐπ' ἄλλο σῶμα ἔρχεται, ἢ ὅτι ἐκεῖνο δεῖ, εἰ δύναται A
προσελθεῖν; τὸ δὲ προσεληλυθὸς καὶ δεξάμενον ἔχει. Τί οὖν τὸ
ἄλλο σῶμα τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχει, ἔχον καὶ αὐτὸ, ἣν ἔχει, ψυχήν;
τί γὰρ διαφέρει; ἢ καὶ ταῖς προσθήκαις. Εἶτα πῶς ἐν ποδὶ καὶ
χειρὶ τὴν αὐτὴν, τὴν δὲ ἐν τῷδε τῷ μέρει τοῦ παντὸς, οὐ τὴν αὐτὴν
τῇ ἐν τῷδε; εἰ δὲ αἱ αἰσθήσεις διάφοροι, καὶ τὰ πάθη τὰ συμπίπ- B
τοντα διάφορα λεκτέον, εἶναι. Ἄλλα οὖν ἐστι τὰ κρινόμενα, οὐ
τὸ κρῖνον· ὁ δὲ κρίνων ὁ αὐτὸς δικαστὴς, ἐν ἄλλοις καὶ ἐν ἄλλοις
πάθεσι γινόμενος, καίτοι οὐχ ὁ πάσχων αὐτός. ἀλλ' ἡ τοῦ τοιοῦδε
σώματος φύσις, καὶ ἔστιν οἷον, εἰ αὐτὸς ἡμῶν καὶ ἡδονὴν κρίνει τὴν
περὶ τὸν δάκτυλον, καὶ ἀλγηδόνα τὴν περὶ τὴν κεφαλήν. Διὰ τί C
οὖν οὐ συναισθάνεται ἡ ἑτέρα τὸ τῆς ἑτέρας κρίμα; ἢ ὅτι κρίσις
ἐστὶν, ἀλλ' οὐ πάθος. Εἶτα οὐδ' αὐτὴ ἡ κρίνασα κέκρικα λέγει,

1. Τί οὖν οὐκ] Marc. C.E. οὐ καὶ pro οὐκ.
ib. εἰ δύναιτο] Sic Ed. Sed cum marg. Ed. habent εἰ δύναται Codd. Darm. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. εἰδέναι. Illos sequor.
3. ἣν ἔχει] Codd. Med. A. Marc. B. τὴν ἣν ἔχει.
6. τῇ ἐν] Cod. Vat. τὴν ἐν.
ib. πάθη τὰ] Cod. Ciz. παθήματα cum Marc. E.
7. λεκτέον εἶναι] Cod. Ciz. εἶναι λεκτέον.
ib. Ἄλλα] Ita Codd. Med. A.B. Marcc. Rell. cum Ed. ἀλλά.
8. κρῖνον] Codd. Vat. Marc. E. κρίνον.
ib. καὶ ἐν] Abest ἐν a Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A.B.
9. γιγνόμενος] Ita Ed Sed Codd. omnes γινόμενος. Et sic correxi.
ib. ἀλλ' ἡ τοῦ τοιοῦδε σώματος] Codd. Ciz. Marc. A. et Med. B. ἀλλ' ἡ σώματος τοιοῦδε. Vat. ἄλλη σώματος τοιοῦδε. Abest etiam τοῦ a Cod. Mon. C.
10. καὶ εἰ ἔστιν] Codd. omnes non habent εἰ, sed Med. A. ex corr. Quare delevi.
ib. κρίνει] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. κρίνοι.
12. κρίσις] Cod. Vat. κυρίως. Quod sequitur ἐστὶν abest a Marc. E.
13. κέκρικα] Cod. Vat. ἔκρινα. Ante hoc Marc. E. εἰδὸ' ἡ αὐτὴ ἡ κρ.

VI. *Quæstiones de anima mundana et nostra.*

Quærit ita: Si anima tantam habet magnitudinem virtutis, quantam modo dicebamus, cur non accidit etiam vivificando ad quodlibet corpus appositum. Respondet eam posse, modo corpus accedat ad eam, id est conformitate formabili. Item dubitat ita: Si anima mundi occupat totum, numquid corpus propria anima animatum habet simul suam atque communem? Et subdubitat quærendo, quomodo differant ibi hæ duæ animæ. Et respondet per adjunctiones differre, quia quamvis hæc et illa sit anima, tamen hæc est anima ejusmodi, illa illiusmodi. Deinde confirmat animam mundi posse in corporibus remotis eandem esse totam, quia et in nobis anima nostra eadem simul tota in pede est et manu. Et subjungit differentes sensus et passiones non obstare, quo minus in homine sit una anima, et in mundo una: quia videlicet in homine quovis unus est judex, sic et in anima mundi. Deinde interrogat, cum duæ sint in nobis animæ, altera communis, altera propria, cur anima nostra non percipit judicium animæ mundi? Respondet: Quia ex judicio illo non resultat in nobis compassio. Præterea neque eadem vis animæ semper, quæ judicat, animadvertit, se judicare, neque vis quælibet in eadem anima communicat alteri suum judicium: ideo non est mirum, si nec vis animæ nostræ persentit judicium communis animæ, neque illa nostræ communicat suum: sed ratio in nobis animadvertit judicia inferiorum in nobis virium, et ratio in anima communi animadvertit similiter suarum judicia. Ratio quidem nostra occupata est, et distracta circa sensibilia: ratio vero communis animæ collecta circa intelligibilia: ideo cum circa opposita convertantur, non communicatur judicium ab altera in alteram facile. Mitto nunc, quomodo per communem animam sit in nobis communio quædam vitæ et consensus et compassionis tum inter nos, tum ad mundana et cœlestia, in qua unione consistit vis attractionis et magicæ. Tu cave, ne putes Plotinum ponere unam tantum in cunctis animam. Hoc enim illi repugnat ubique.

Quid ergo non aliud corpus accedit? Forsan vero corpus illud, si modo possit, oportet accedere: accedens autem accipit inde, et possidet quod accepit. Quid igitur? Corpus aliud animamne habet eandem, possidens videlicet interim ipsum quoque suam, quam habet, animam? Quid enim differt? Profecto adjunctionibus differt. Præterea quomodo in pede manuque eandem ponimus animam, animam vero, quæ est in hac universi parte, non affirmamus eandem cum anima illa, quæ sit in alia ejusdem parte? Sin autem sensus differentes sunt, passiones etiam incidentes esse differentes existimandum. Alia igitur sunt, quæ judicantur, judicans vero non

649 ἀλλ' ἔκρινε μόνον· ἐπεὶ οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἡ ὄψις τῇ ἀκοῇ λέγει, καίτοι
ἔκριναν ἄμφω, ἀλλὰ ὁ λογισμὸς ἐπ' ἀμφοῖν· τοῦτο δὲ ἕτερον ἀμφοῖν.
Πολλαχῆ δὲ καὶ ὁ λογισμὸς εἶδε τὸ ἐν ἑτέρῳ κρίμα, καὶ σύνεσιν
ἔσχεν ἑτέρου πάθους. Εἴρηται δὲ περὶ τούτου καὶ ἐν ἄλλοις.
650 Ἀλλὰ πάλιν λέγωμεν, πῶς ἐπὶ πάντα ἐστὶ τὸ αὐτό· τοῦτο δὲ 5
ταὐτόν ἐστι, πῶς ἕκαστον τῶν πολλῶν τῶν αἰσθητῶν οὐκ ἄμοιρον
τοῦ αὐτοῦ πολλαχῆ κείμενον. Οὐ γὰρ ἐκεῖνο ὀρθῶς ἔχει ἐκ τῶν
εἰρημένων μερίζειν εἰς τὰ πολλά, ἀλλὰ τὰ πολλὰ μεμερισμένα εἰς τὸ
ἓν μᾶλλον ἀνάγειν, κἀκεῖνο οὐκ ἐληλυθέναι πρὸς ταῦτα. Ἀλλὰ
B ταῦτα, ὅτι διέρριπται, παρεσχηκέναι δόξαν ἡμῖν κατὰ ταῦτα, κἀκεῖνο 10
διειλῆφθαι, οἷον εἴ τις τὸ κρατοῦν καὶ συνέχον εἰς ἴσα τῷ κρατου-
μένῳ διαιροῖ. Καίτοι κρατοίη ἂν καὶ χεὶρ σῶμα ὅλον, καὶ ξύλον
πολύπηχυ, καὶ ἄλλο τι· καὶ ἐπὶ πᾶν μὲν τὸ κρατοῦν, οὐ διείληπται
δὲ ὅμως, εἰς ἴσα τῷ κρατουμένῳ ἐν τῇ χειρὶ, καθ' ὅσον ἐφάπτεται,
εἰς τοσοῦτον περιγραφομένης ὡς δοκεῖ τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅμως τῆς 15
(χειρὸς ὁριζομένης τῷ αὐτῆς ποσῷ, οὐ τῷ τοῦ αἰωρουμένου καὶ

1. ἀλλ'—λέγει] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. ἀλλ' ἔκρινε] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. ἔκρινε. Marc. B. ἔκρινᾰ. Ed. ἔκρινα cum rell.
2. ἔκριναν] Cod. Vat. ἔκρινα. Idem mox ἀλλ' ὁ.
3. εἶδε] Cod. Med. B. ἴδε cum Marc. A.E.
ib. ἑτέρῳ] Cod. Ciz. ἑκατέρῳ.
5. λέγωμεν] Ita Ed. Sed Codd. exceptis Vat. Marc. C.E. omnes λέγωμεν. Quos sequimur.
8. τὰ πολλὰ] Cod. Vat. omittit τά.
10. παρεσχηκέναι] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. παρεισχηκέναι.
11. ἴσα] Marc. E. h. l. et paulo inferius ἴσα.
12. κρατεῖν] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Med. B. κρατεῖ. Darm. Marc. B.C.E. Med. A. κρατοίη. Quos sequor. Vat. κρατεῖ.
ib. ὅλον καὶ] Cod. Vat. omittit ὅλον.
14. ἴσα] Cod. Vat. τὰ ἴσα.
16. τῷ αὐτῆς] Sic Ed. Sed Codd. Med. B. Marc. A. τῷ αὑτῆς. Quod recepi.
ib. τῷ τοῦ] Cod. Vat. τῷ ποῦ.

aliud: nempe judex idem in aliis et aliis judicat passionibus, quamvis patiens non sit idem ipse, qui judicat. Sed hæc potius corporis talis natura. Idque perinde se habet, velut si quis nostrum et voluptatem judicet, quæ fit circa digitum, et dolorem, qui circa caput. Curnam igitur altera judicium alterius non persentit? Forsan, quia judicium illud est, non passio. Præterea neque vis ipsa, quæ judicat, dicit, jam judicavi, sed judicavit tantum: quoniam neque apud nos quidem visus auditui nunciat, quamvis uterque jam judicarit, sed præsidens utrisque ratio: hæc autem est ab utrisque diversa. Sæpe vero et ratio, quod in alio judicium est, cognovit, alteriusque passionem animadvertit. Verum de hoc alibi quoque diximus.

VII. *Multitudo numerorum ab uno, et linearum a centro fluentium non prohibent* [prohibet], *quo minus vel unum illud vel centrum hoc impartibile sit et unicum. Similiter anima non cogitur divisibilis fieri, aut multiplex propter diversa membra vel corpora. Imo sicut virtus rectrix tota est in qualibet parte ponderis, ac lumen idem indivisibile totum in qualibet parte aëris, sic et anima.*

Sed dicamus iterum, quomodo idem per omnia sit: id autem simile est, ac si quæramus qua conditione unumquodque multorum sensibilium sparsim undequaque dispositorum, ejusdem naturæ sit particeps. Profecto constat, nefas esse unum ipsum propter rerum multitudinem in multa partiri, sed decere potius multa divisa in unum rite colligere: quod quidem ad hæc non venerit. Sed hæc, quia disjecta sunt, opinari nos compulerunt, illud quoque secundum hæc quodammodo esse disjectum: velut si quis id, quod superat, atque continet, una cum eo, quod continetur, in partes æquales putaverit dividendum. Tametsi continere quidem potest manus corpus totum lignumque multicubitum, et quodvis aliud. Ubi profecto vis ipsa, quæ continet in eo, quod tenetur, ubique viget, neque tamen dividitur in partes æquales simul cum eo, quod manu tenetur: quamvis appareat quatenus manus attingit,

650

τουμένου σώματος. Καὶ εἰ προσθείης δὲ τῷ κρατουμένῳ σώματι μῆκος ἄλλο καὶ δύναιτο ἡ χεὶρ φέρειν, ἡ δύναμις κἀκεῖνο κρατεῖ, οὐ διαληφθεῖσα εἰς τοσαῦτα μέρη, ὅσα τὸ σῶμα ἔχει. Τί οὖν εἴ τις τὸν ὄγκον τὸν σωματικὸν τῆς χειρὸς ὑποθεῖτο ἀφῃρῆσθαι, καταλίποι δὲ τὴν δύναμιν τὴν αὐτὴν τὴν ἀνέχουσαν καὶ πρότερον αὐτὸ, τὴν πρόσθεν ἐν τῇ χειρὶ οὖσαν. Ἆρ' οὐκ ἂν ἡ αὐτὴ ἀμέριστος οὖσα ἐν D παντὶ, ὡσαύτως κατὰ πᾶν μέρος εἴη; εἰ δὲ δὴ φωτεινὸν μικρὸν ὄγκον οἷον κέντρον ποιησάμενος, μεῖζόν τι περιθείης σφαιρικὸν σῶμα διαφανὲς, ὥστε τὸ φῶς τοῦ ἔνδον ἐν παντὶ τῷ περιέχοντι φαίνειν, οὐκ οὔσης ἄλλοθεν αὐγῆς τῷ ἔξωθεν ὄγκῳ, ἆρ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ ἔνδον φήσομεν αὐτὸ μηδὲν παθὸν, ἀλλὰ μένον ἐπὶ πάντα τὸν ἔξωθεν ὄγκον ἐληλυθέναι, καὶ τὸ ἐκεῖ ἐνορώμενον ἐν τῷ μικρῷ ὄγκῳ φῶς κατειλη- E φέναι τὸ ἔξω; ἐπειδὴ τοίνυν οὐ παρὰ τοῦ ὄγκου τοῦ σωματικοῦ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἦν τὸ φῶς, οὐ γὰρ ᾗ σῶμα ἦν εἶχε τὸ φῶς, ἀλλ' ᾗ φωτεινὸν σῶμα ἑτέρᾳ δυνάμει, οὐ σωματικῇ οὔσῃ. Φέρε εἴ τις τὸν ὄγκον τοῦ σώματος ὑφέλοι, τηροῖ δὲ τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν, ἆρ' ἂν ἔτι εἴποις που εἶναι τὸ φῶς; ἢ ἐπ' ἴσης ἂν εἴη καθ' ὅλην τε τὴν F

1. κρατουμένου] Codd. Mon. C. Marc. A. κεκρατουμένου (sic). Quod præcedit καὶ abest a Codd. Marc. C.E.

2. κἀκεῖνο] Cod. Ciz. οὐ κακεῖνο. Pergit Ed. κρατεῖ. Sed κρατεῖ habent Codd. excepto Darm. omnes.

4. ὑποθεῖτο ἀφῃρῆσθαι] Cod. Vat. ὑποῖοῖτο ἀφαιρεῖσθαι.

ib. καταλίποι] Codd. Mon. C. (ex corr. Marc. A. Med. B. et Vat. καταλείποι. Sed Marc. B. et Med. A. κα ιπι. Pergunt Codd. excepto Darm. omnes δὲ τήν. Unde recepi vocem δὲ, quæ aberat.

5. ἀνέχουσαν] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. τὴν ἀνέχουσαν. Unde recepi Articulum.

6. αὐτὴ ἀμέριστος] Cod. Vat. ἀμέριστος αὐτή.

7. φωτεινὸν] Cod. Mon. C. φωτινόν. Ita et infra.

8. [illegible] Cod. Vat. κέντρου.

9. [illegible]τὸ] Cod. Mon. C. ως το.

10. αὐγῆς] Cod. Med. A. γῆς.

11. παθὸν,] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ταδόν. Mox Marc. E. omittit ὄγκου.

12. τῷ ἐκεῖ ἐνορώμενον] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. τὸ pro τῷ. Pergit Vat. ἐκεῖνο ἐρώμενον.

13. ἐπιδὴ] Cod. Vat. ἐπεὶ δὴ. Marc E. [illegible]

14. σῶμα ἦν] Cod. Vat. σᾶμα ἦν.

ib. εἶχε τὸ φῶς] Cod. Ciz. omittit hæc. Verba οὐ γὰρ—φῶς omittit Marc. A.

ib. ᾗ φωτινὸν] Cod. Vat. ᾗ pro ᾗ. Marc. A. φωτινόν. Mox Marc. E. καὶ οὐ.

15. σωματικῇ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. σωματικὴ. Pergit Vat. οὔσῃ pro οὔσῃ. Utrumque recepi.

16. δὲ τὴν] Cod. Vat. omittit δέ. Præcedit in Marc. C.E. τηρεῖ.

ib. ἆρ' ἂν] Cod. Vat. ἆρ' αὖ.

17. εἴτι] Cum marg. Ed. habent ἴτι Codd. omnes. Quos sequor. Ciz. pergit εἴτοι. Med. A.B. Mon. C. Marc. A.C.E. Vat. εἴτεις που pro εἴποις τοῦ. Quod recepimus.

ib. τι τὴν] Cod. Vat. omittit τι.

catenus esse potentiam circumscriptam. At manus interim sua quadam quantitate describitur, non quantitate corporis, quod suspenditur et tenetur: atqui si adjunxeris suspenso corpori aliam longitudinem, manusque illam valeat sustinere, vis ipsa regendi illud quoque reget, non secta videlicet in partes totidem, quot habet et corpus. Quid ergo? si quis finxerit corpoream manus molem clam e medio surripi: sed relinquat interea vim illic eandem, quæ pondus ante sustinebat, eratque prius in manu, nonne vis eadem impartibilis in toto similiter pondere per quamlibet erit partem? Præterea, si exiguum quoddam lucidumque corpusculum pro centro alicubi fixeris, eique majus aliquod corpus sphæricum et perspicuum circumposueris: adeo ut intimi corpusculi lumen in toto circumdante perluceat, ubi non sit aliunde [terra] lux externæ moli, nonne intimum lumen illud dicemus, dum nihil patitur, sed permanet per totam molem extrinsecam processisse? atque lumen ibi in corpusculo parvo conspicuum, inde totum, quod circumstat, penitus comprehendisse. Quoniam vero non ex ipsa corporea mole illius centri lumen ipsum extabat, non enim qua corpus est possidebat lumen, sed qua corpus lucidum, per virtutem videlicet aliam incorpoream. Dic age, si quis corporis illius molem subtraxerit, vim vero luminis ibi servaverit, numquid ulterius dicturus sis alicubi proprie lumen esse? Nonne potius erit æque et intus, et per sphæram totam exteriorem? neque amplius cogitationem figes ubi erat antea posi-

650 ἔξω σφαῖραν; οὐκ ἔτι δὲ οὐδ' ἀπερείσει τῇ διανοίᾳ, ὅπου πρότερον
ἦν κείμενον, καὶ οὔτε ἔτι ἐρεῖς ὅθεν, οὔτε ὅπη· ἀλλὰ περὶ μὲν τού-
του ἄπορος ἔσῃ ἐν θαύματι ποιούμενος, ἅμα δὲ ὠδὶ τοῦ σφαιρικοῦ
σώματος ἀτενίσας εἴσῃ τὸ φῶς καὶ ὠδὶ αὐτός· ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ
ἡλίου, ἔχεις μὲν εἰπεῖν, ὅθεν τὸ φῶς ἐπιλάμπει κατὰ πάντα τὸν 5
G ἀέρα, εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἡλίου βλέπων, τὸ δὲ αὐτὸ ὅμως ὁρᾷς φῶς
πανταχοῦ. Οὐ δὲ τοῦτο μεμερισμένον. Δηλοῦσι δὲ αἱ ἀποτομαὶ
ἐπὶ θάτερα, ἢ ὅθεν ἐλήλυθεν, οὐ διδοῦσαι εἶναι, οὐδὲ μερίζουσαι.
651 I Καὶ δὴ τοίνυν εἰ δύναμις μόνον ὁ ἥλιος ἦν, σώματος χωρὶς οὖσα, καὶ
φῶς παρεῖχεν, οὐκ ἂν ἐντεῦθεν ἤρξατο, οὐδ' ἂν εἶπες ὅθεν, ἀλλ' ἦν 10
ἂν τὸ φῶς πανταχοῦ ἓν καὶ ταὐτὸν ὂν οὐκ ἀρξάμενον, οὐδ' ἀρχὴν
ποθεν ἔχον.

A Τὸ μὲν οὖν φῶς ἐπειδὴ σώματός ἐστιν, ὅθεν ἐλήλυθεν, εἰπεῖν
ἔχεις, ἔχων εἰπεῖν τὸ σῶμα ὅπου ἐστίν· ἄϋλον δὲ εἴ τι ἐστὶ, καὶ δεῖ-
ται οὐδὲν σώματος, πρότερον ὂν τῇ φύσει παντὸς σώματος, ἱδρυμένον 15
αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἱδρύσεως δεόμενον οὐδὲν τῆς τοιαύ-
της· τοῦτο δὴ τὸ τοιαύτην ἔχον φύσιν, οὐκ ἔχον ἀρχὴν ὅθεν ὁρμη-
B θείη, οὔτε ἔκ τινος τόπου, οὔτε τινὸς ὂν σώματος, πῶς αὐτοῦ τὸ μὲν

1. ἔξω] Cod. Ciz. ἔξωθεν.
ib. ἀπερείσει] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ἀπερίσῃ. Ciz. ἀπερίστει.
6. εἰς τὸ] Codd. Mon. et Marc. A.C. εἰ το.
7. μεμερισμένον] Cod. Vat. μεμερισμένου.
8. ἢ ὅθεν] Cod. Vat. omittit ἤ.
10. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ut marg. Ed. ἐντεῦθεν. Quod recepi.
11. ταὐτὸν ὄν] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ταὐτὸν τόν.
14. ἄϋλον δὲ] Cod. Vat. omittit δέ.
15. πρότερον—σώματος] Desunt hæc in Cod. Ciz.
17. τοῦτο γὰρ] Ita Ed. Sed Codd. omnes τοῦτο δή, excepto Marc. C. Quod recepi.
18. ἔκ τινος] Codd. Med. A. Marc. B. ἐκτός τινος.
ib. οὔτε τινὸς ὂν σώματος] Cod. Vat. οὔτε ἔκ τινος σώματος ὄν.

tum, neque dices ulterius vel unde, vel ubi sit lumen: sed de hoc eris ambiguus ac prorsus admirabundus: simul autem et hic et ibi per globum lumen idem inspicies. Jam vero et circa solem potes dicere unde potissimum lumen totum aerem circumlustrat, quando videlicet in corpus solis aciem dirigis, simulque lumen idem ubique circumspicis neque divisum. Id vero testantur ipsæ, quæ ex lumine fiunt decisiones quædam: quæ profecto non alibi lumen reddunt, quam e regione unde lumen effluxerat, neque lumen secant, neque comminuunt. Atqui, si sol ipse virtus quædam sola foret a corpore segregata, lumenque effunderet, neque hinc vel alicunde prorsus exordiretur, neque tu, unde mittatur, significares: sed esset omnino lumen ubique unum idemque existens, neque exordiens, neque habens alicunde principium.

VIII. *Anima cum sit prior omni re corporea, merito a nulla dependet: nullo igitur loco indiget, nulli est addicta, ad omnem igitur locum indifferenter et æque se habet: ideo et ubique communiter est et nusquam, nisi anima quædam per proprium affectum quandoque ad aliquid proprium sese applicet.*

Item, cum sit individua, ubicunque est, existit tota. Quicquid igitur illam suscipit, accipiens non divisam suscipit quodammodo totam, quamvis non cunctis ejus viribus penitus perfruatur. Anima mundi sicut in corporibus ipsa non fit corpus, vel passio, vel forma propria corporis, ita non fit multiplex, nec dividitur, neque patitur: et quoniam mancipatur nulli, expedita cunctis adest.

Profecto, quoniam lumen est corporis aliquid, unde venerit facile potes dicere: quippe cum, ubi sit corpus illud, valeas indicare: si quid autem expers materiæ sit, neque indigeat corpore, quippe cum naturaliter prius sit omni corpore fundatum in se ipso, imo vero tali quodam fundamento non indigens: hoc inquam natura ejusmodi præditum non habens principium unde exordiatur, nec intra locum aliquem habitans, nec

ὠδὶ φήσεις, τὸ δὲ ὠδὶ, ἤδη γὰρ ἂν καὶ τὸ ὅθεν ὡρμήθη ἔχοι, καὶ τὸ τίνος εἶναι. Λείπεται τοίνυν εἰπεῖν, ὡς εἴ τι αὐτοῦ μεταλαμβάνει τῇ τοῦ ὅλου δυνάμει, μεταλαμβάνειν αὐτοῦ παντὸς, μηδὲν μήτ' οὖν ἄλλο τι, μήτε μεμερισμένον. Τῷ μὲν γὰρ σῶμα ἔχοντι τὸ πάσχειν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν γένοιτο· καὶ ταύτῃ παθητὸν ἂν λέγοιτο καὶ μεριστὸν, ἐπειδὴ σώματός ἐστι τὶ, οἷον πάθος, ἢ εἶδος. Ὃ δέ ἐστι μηδενὸς σώματος, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐθέλει αὐτοῦ εἶναι, ἀνάγκη τοῦτο τά τε ἄλλα πάθη τοῦ σώματος μηδαμῶς αὐτὸ πάσχειν, μερίζεσθαί τε οὐχ οἷόν τε. Σώματος γὰρ καὶ τοῦτο καὶ πρώτως πάθος, καὶ ᾗ σῶμα. Εἰ δὴ ᾗ σῶμα τὸ μεριστὸν, ᾗ μὴ σῶμα τὸ ἀμέριστον, πῶς γὰρ καὶ μερίσεις οὐκ ἔχον μέγεθος; εἰ οὖν οὐκ ἔχοντος μέγεθος, τὸ ἔχον τὸ μέγεθος ἀμηγέπη μεταλαμβάνει· οὐ μεριζομένου αὐτοῦ ἂν μεταλαμβάνοι ἢ μέγεθος αὖ ἕξει πάλιν. Ὅταν οὖν ἓν ἐν πολλοῖς λέγῃς, οὐκ αὐτὸ πολλὰ γενόμενον λέγεις, ἀλλὰ τῶν πολλῶν τὸ πάθος περιάπτεις τῷ ἑνὶ ἐκείνῳ, ἐν πολλοῖς αὐτὸ ἅμα ὁρῶν. Τὸ δὲ ἓν ἐν αὐτοῖς οὕτω ληπτέον, ὡς οὐκ αὐτῶν γενόμενον ἑκάστου οὐδ' αὐτοῦ

651

1. φήσεις] Ita Codd. omnes. Sed Ciz. et Darm. hanc vocem ponunt post τὸ δὲ ὠδί.
ib. ὡρμήθη ἔχει] Codd. Ciz. Marc. A. C.E. Mon. C. Med. B. ἔχοι. Quos sequimur.
ib. τὸ τίνος] Codd. Mon. C. Marc. A. τ.τ.ς. Vat. τὸ τινός.
2. Λείπεται] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. λέγεται.
ib. μεταλαμβάνει τῇ] Codd. Ciz. et Vat. μεταλαμβάνοι τῇ.
3. μεταλαμβάνει αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. Med. A.B. Vat. μεταλαμβάνειν αὐτοῦ. Quod recepimus.
4. μεμερισμένον] Cod. Vat. μεμερισμένου cum Marc. A.
6. ἐστι τὶ] Sic Marc. A.C.E. Ed. ἐστιν τι. Ciz. Med. B. Vat. ἔστι τι. Marc. B. Med. A. ἐστιν omisso τι.
ib. ὃ δὲ μὴ ἐστὶ μηδενὸς] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt μή. Quod delevi.
10. ᾗ σῶμα] Voci ᾗ in Cod. Vat. puncta subscripta sunt. Marc. C.E. ante has voces δὴ pro δή.
ib. ᾗ μὴ] Cod. Vat. et Marc. A. Mon. C. ᾗ μή. Med. B. ᾗ μή. In seqq. abest τὸ ante μέγιθος in Marc. A.
12. μεταλαμβάνοι] Cod. Vat. μεταλαμμανει.
13. ἐν πολλοῖς] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A. (ex corr.) B. ἓν πολλοῖς. Fic. legisse videtur ἓν ἐν πολλοῖς. Et sic correximus.
15. αὐτῷ ἅμα] Codd. Med. A.B. Marcc. Mon. C. αὐτὸ ἅμα. Quos sequor. Ciz. αὖ τὸ ἅμα. Vat. ἄν τὸ ἅμα.
ib. ἐν αὐτοῖς] Codd., præter Darm., omnes ἓν αὐτοῖς: cum marg. Ed. Scripsi ἓν ἐν.
16. οὕτω] Cod. Med. B. οὔπω.

corporis alicujus existens, quonam pacto dicere poteris aliquid ejus esse hic, et illic ejus aliquid esse? Sic enim et unde exordiretur haberet, et alieni juris existeret. Reliquum igitur est asserere, si quid accipit illud ipsa totius potentia, totum illud accipere, nec illud propterea vel aliud quiddam vel partibile fieri. Ei namque, quod habet corpus, quamvis sæpe per accidens, rite tamen pati convenit. Et hac ipsa ratione passivum et divisibile judicari potest: quando quidem corporis aliquid est, vel tanquam passio, vel tanquam species. Quod autem nullius corporis est, sed tale prorsus existit, ut corpus esse illius affectet, necessarium est, tum cæteras corporis passiones in se nullas admittere, tum vel maxime dividi nullo modo posse. Divisio enim corporis passio est, atque primo, et qua est corpus. Si igitur, qua est corpus, divisibile est, nimirum. qua non corpus est, indivisibile prorsus existit. Qua enim conditione divides, quod magnitudinem nullam habet? Si igitur, quod magnitudinem habet, ejus quoquo modo fit particeps, quod magnitudinem habet nullam, illud percipit non divisum: alioquin magnitudinem illud rursus haberet. Quando igitur unum esse dicis in multis, non ipsum multa factum dicis, sed multorum potius passionem circum illi uni subnectis, in multis ipsum simul inspiciens. Unum vero illud in ipsis sic accipiendum est, ut neque uniuscujusque illorum, neque cunctorum simul jam sit effectum: sed illud quidem sui juris sit, ipsumquemet existat. Cumque ipsummet existat, sibi nusquam deesse, defectumve nullum admittere. Neque rursus putandum est ipsum esse proprie tantum, quantum est sensibile universum, ne dum tantum sit duntaxat, quanta pars aliqua universi: omnino enim neque est ullo modo quantum. Quo igitur modo tantum pro-

651 παντὸς, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὐτὸ εἶναι· αὐτὸ δὲ ὃν οὐκ ἀπολείπεσθαι ἑαυτοῦ· οὐδ' αὖ τοσοῦτον ὅσον τὸ πᾶν αἰσθητόν· οὐδ' εἴ τι μέρος τοῦ παντός· ὅλως γὰρ οὐδὲ ποσόν. Πῶς ἂν οὖν τοσοῦτον; σώματι μὲν γὰρ τοσοῦτον· τῷ δὲ μὴ σώματι, ἀλλ' ἑτέρας ὄντι φύσεως οὐδαμῇ δεῖ προσάπτειν τοσοῦτον. ὅπου μηδὲ τὸ τοιοῦτον, οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ποῦ, οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐνταῦθα καὶ ἐνταῦθα· ἤδη γὰρ
652 ἂν πολλάκις που εἴη. Εἰ τοίνυν ὁ μερισμὸς τοῖς τόποις, ὅταν τὸ
A μέν τι αὐτοῦ ὠδὶ, τὸ δὲ ὠδὶ, ὅτῳ τὸ ὠδὶ μὴ ὑπάρχει, πῶς ἂν τὸ μερίζεσθαι ἔχοι; ἀμέριστον ἄρα δεῖ αὐτὸ σὺν αὑτῷ εἶναι, κἂν τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἐφιέμενα τυγχάνῃ. Εἰ οὖν τὰ πολλὰ ἐφίεται αὐτοῦ, δηλονότι ὅλου ἐφίεται αὐτοῦ· ὥστε εἰ καὶ δύναται μεταλαβεῖν, ὅλου ἂν αὐτοῦ καθ' ὅσον δύναται μεταλαμβάνοι. Δεῖ οὖν τὰ μεταλαμβάνοντα αὐτοῦ οὕτως ἔχειν αὐτοῦ, ὡς οὐ μετέλαβε, μὴ ἰδίου αὐτῶν ὄντος· οὕτω γὰρ ἂν μένῃ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ὅλον, καὶ ἐν οἷς ὁρᾶται ὅλον· εἰ γὰρ μὴ ὅλον, οὐκ αὐτὸ, οὐδ' αὖ οὗ ἐφίεται ἡ μετάληψις ἔσται, ἀλλὰ ἄλλου, οὗ ἡ ἔφεσις οὐκ ἦν.

A Καὶ γὰρ εἰ τὸ μέρος τὸ γενόμενον ἐν ἑκάστῳ ὅλον ἦν καὶ αὐτὸ

1. ἐκεῖνο] Cod. Darm. ἐκείνου cum Marc. B. et marg. Ed.
ib. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Med. A. a pr. m. αὐτὸ εἶναι. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ εἶναι. Et sic correxi.
ib. αὐτὸ εἶναι] Cod. Vat. αὐτὸ εἶναι.
4. ὄντι] Codd. Ciz. et Vat. ὄν.
5. ὅπου δὲ δεῖ—οὐδὲ τόπου] Codd. omnes, præter Darm., ut marg. Ed.: ὅπου δὴ δὲ —οὐδὲ τὸ ποῦ. Sed Darm. et Med. A. (in marg.) habent ὅπου μηδὲ τὸ τοιοῦτον οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ποῦ. Et hos sequor.
7. που εἴη] Sic correxi. Ed. ποῦ εἴη.
ib. τὸ μέντοι] Ita Codd. præter Darm., omnes. Ed. ὁ μέντοι. Pergunt Marc. A. B.C. Mon. C. et Vat. τι pro τοι. Unde recepi τι.
8. τό δὲ] Cod. Vat. τὸ δὴ, cum Marcc. Et sic correxi. Mox Marc. C.E. ὑπάρχοι: quod recepi pro ὑπάρχει.
9. ἔχοι] Cod. Med. B. ἔχει.
ib. σὺν αὑτῷ] Cod. Med. B. αὐτῷ cum Marc. A. Quos sequor.
ib. κατὰ] Codd. omnes κἂν. Quod recepi cum Ficino. Taylor conjecit, sine libris, καί τοι.
10. τυγχάνῃ] Cod. Vat. τυγχάνει.
11. ὅλου] Cod. Med. A. a pr. m. ὅλον et sic etiam Marc. A. In Marc. B. est ου ὅλον.
ib. καὶ εἰ] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. εἰ καί. Unde verborum ordinem mutavi.
12. μεταλαμβάνοι] Cod. Ciz. μεταλαμβάνῃ. Vat. μεταλαμβάνει.
13. ἔχειν αὐτοῦ] Post hæc repetuntur in Cod. Ciz. verba superiora inde a ὥστε εἰ καὶ usque ad μεταλαμβάνοντα αὐτοῦ.
ib. ὡς οὐ] Cod. Darm. omittit οὐ.
ib. ἴδιον] Codd. Mon. C. Med. A.B. Darm. Marc. A C.E. ἰδίου. Pergunt Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. Vat. αὐτῶν pro αὐτοῦ. Unde correxi ἰδίου αὐτῶν.
14. οὕτω γὰρ] Cod. Darm. οὕτως γάρ cum Marc. A.B.E.
ib. μένοι] Codd. Darm. et Med. A. μένῃ et sic etiam Marc. B. Quos sequimur.
15. οὐκ αὐτὸ] Cod. Vat. οὐκ ἂν τό.
ib. ἐφίεται] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ἀφίενται.

prie erit aut tantum? tanta namque mensura corpori convenit: ei vero, quod non est corpus, sed natura alia præditum, nullo modo mensura tanta est adhibenda: cum neque etiam tale aliquid sit. Neque igitur alicubi est ponendum: neque ita hic et ibi, alioquin sæpe foret alicubi. Si igitur divisio secundum loca convenit, quando aliquid rei ipsius hic est, et aliquid ibi, sequitur, ut, cui non convenit alicubi esse, nullo modo partitio congruat: quam ob rem necessarium est, illud secum ipso impartibile permanere, quamvis multa illud affectent, ac etiam assequantur. Si ergo multa illud desiderant, constat totum ipsum appetere: itaque si assequi possint, totum ipsum pro viribus assequi: quam ob rem oportet, quæ participant illud, ita illius participare, quasi non participent, quippe cum ipsum proprium nullius evaserit: sic enim manet in se ipso totum, simulque in quibus inspicitur totum, permanet et occurrit: alio quin nisi totum ibi permanserit, neque ipsum quidem erit, neque res ipsæ ad ipsum, quod optant, participabunt, sed aliud quiddam potius, quod minime appetebant.

IX. *Anima prima dum se totam multis mundi partibus exhibet, neque multiplicatur in multas animas æque primas; hæ namque nihilo inter se differrent; neque in partes: est enim indivisibilis: et alioquin ubi rectura molem accedit, prorsus debilitata deficeret.*

Accommodat vero vires suas mundi membris: sed adeo

652

ἕκαστον, οἷον τὸ πρῶτον ἀποτετμημένον ἀεὶ ἕκαστον, πολλὰ τὰ πρῶτα, καὶ ἕκαστον πρῶτον. Εἶτα ταῦτα τὰ πολλὰ πρῶτα τί ἂν εἴη τὸ διειργον, ὥστε μὴ ἓν ὁμοῦ πάντα εἶναι; οὐ γὰρ δὴ τὰ σώματα αὐτῶν· οὐ γὰρ τῶν σωμάτων οἷόν τε ἦν εἴδη αὐτὰ εἶναι, εἴπερ ὅμοια καὶ ταῦτα ἐκείνῳ τῷ πρώτῳ ἀφ' οὗ. Εἰ δὲ δυνάμεις αὐτοῦ τὰ λεγόμενα μέρη τὰ ἐν τοῖς πολλοῖς, πρῶτον μὲν, οὐκ ἔτι ὅλον ἕκαστον· B ἔπειτα πῶς ἦλθον ἀποτμηθεῖσαι καὶ καταλείπουσαι; εἰ γὰρ δὴ καὶ κατέλιπον, δηλονότι κατέλιπόν που ἰοῦσαι. Εἶτα πότερα ἔτι εἰσὶν ἐν αὐτῷ αἱ δυνάμεις αἱ ἐνταῦθα ἐν τῷ αἰσθητῷ γεγενημέναι, ἢ οὔ; εἰ γὰρ μή εἰσιν, ἄτοπον ἐλαττωθῆναι ἐκεῖνο καὶ ἀδύναμον γεγονέναι, ἑστερημένον ὧν πρότερον εἶχε δυνάμεων, χωρίς τε τὰς δυνάμεις εἶναι τῶν οὐσιῶν ἑαυτῶν· πῶς ἂν οἷόν τε ἦ ἀποτετμημένας; εἰ δὲ ἐν C ἐκείνῳ τέ εἰσι καὶ ἄλλοθι, ἢ ὅλαι ἢ μέρη αὐτῶν, ἐνταῦθα ἔσονται· ἀλλ' εἰ μέρη, κἀκεῖ τὰ λοιπὰ μέρη· εἰ δὲ ὅλαι, ἤτοι αἴπερ ἐκεῖ, καὶ ἐνταῦθα οὐ μεμερισμέναι· καὶ πάλιν αὖ ἔσται τὸ αὐτὸ πανταχοῦ, οὐ μεμερισμένον, ἢ πολλὰ γενόμενον ὅλον ἕκαστον αἱ δυνάμεις, καὶ

1. τὰ πρῶτα] Cod. Ciz. omittit τά.
2. ἂν εἴη] Codd. omnes ἄν εἴη τὸ. Unde Articulum addidi.
3. ὥστε μὴ] Cod. Vat. ὥστε μηδ'.
ib. τὰ πάντα] Abest τὰ a Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marcc. Quare abjeci τα.
4. εἴδη αὐτὰ] Ita Codd. omnes. Sed Ed. ἤδη αὐτά.
5. Εἰ δὲ δὴ] Codd., exceptis Mon. C. Marc. C.E. omnes omittunt δή. Quare delevimus δή.
7. τί γὰρ καὶ] Codd. Marcc. Ciz. et Vat. τί γὰρ δὴ καί. Ubi δὴ addendum fuit.
8. κατίλιπον—κατίλιπον] Cod. Mon. C. bis κατίλιπον. Med. B. secundo loco.
ib. πότερα ἔτι] Cod. Mon. C. πότερον ἔτι, et sic etiam Marc. A.
9. αἱ ἐνταῦθα] Cod. Ciz. omittit αἱ.
ib. ἢ οὔ; Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. Marcc. addunt post hæc τί μὲν γὰρ μὴ εἰσίν. Ciz. τί γὰρ μὴ εἰσίν. Vat. τί μὴ γὰρ μὴ εἰσίν: priori μὴ puncta subscripta. Omissa ex Ciz. recepi. Expressit ea etiam Fic.
11. ἐστερημένον] Cod. Vat. ἐστερημενῶν.
12. οἷόν τε ἦν] Codd. omnes ᾗ pro ἦν. Quare correxi. Pergit Vat. ἀποτιτμημένας.
ib. τί δὲ ἐν] Codd. Mon. C. Vat. τί δ' ἐν, cum Marcc.
13. ἄλλοθι] Cod. Vat. ἄλλο τι cum Marcc.
14. κἀκεῖνα] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. κακεῖ. Et hos secutus sum.
15. μεμερισμέναι—μεμερισμένον] Ita Codd. Sed Ed. μερισμέναι—μερισμένον.
ib. αὖ ἔσται] Cod. Ciz. omittit αὖ. Pro eo Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. habent οὖν ut marg. Ed.
ib. τὸ αὐτὸ] Codd. Med. A. et Marc. B. a pr. m. τὸ αὐτοῦ, supra lin. ό.

essentiales propriæque sunt hæ vires, ut inseparabiles sint ab ea: ipsa igitur est ubique tota. Quin etiam si imagines duntaxat virium suarum impartit mundo, ipsa toti similiter adest, suas imagines ubique rectura: denique sicut in nobis sic in mundo, nisi eadem ubique vita vigeret, non esset tam mira partium inter se, et ad totum consensio passim atque compassio. Quæ autem de anima mundi loquimur, de intellectu divino similiter dictum intellige.

Proinde si unum illud commune sic in multis dividatur in partes, ut quælibet pars sit velut ipsum totum: sequitur, ut multa sint prima, et unumquodque primum. Præterea multa hæc prima quonam discernentur, ne cuncta sint simul unum? Non enim per corpora sua separabuntur: nam impossibile est, ea corporum species esse: siquidem hæc quoque primo illi, a quo manant, similia sunt. Sin autem, quæ dicuntur partes, in multis communis illius potentiæ sint, primo quidem non erit ulterius unumquodque totum: deinde, quonam modo processerunt inde divisæ illudque relinquentes? Si enim illud deserunt, constat alicubi reliquisse illud, ipsæ interim alio procedentes. Item utrum adhuc sint hæ in illo potentiæ, quæ hic in loco sensibili factæ sunt, necne. Si enim ibi non sunt, absurdum est, illud comminui infirmumque evadere, privatum videlicet viribus, quas prius habuerat: absurdum impossibile rursus vires esse a suis essentiis segregatas. At si et in illo sunt et alibi, aut totæ aut partes earum hic erunt: si partes, nimirum quæ ibi reliqua sunt, partes erunt: sin vero totæ, vel eædem, quæ sunt ibi, hic quoque sunt nullo modo divisæ: atque ita erit rursus ubique idem nullo modo divisum: vel hæ potentiæ sunt illud totum singulatim multa jam factum, quorum

652 ὅμοιαι ἀλλήλαις, ὥστε καὶ μετὰ τῆς οὐσίας ἑκάστης ἡ δύναμις ἡ μία
D μόνον ἔσται, ἡ συνοῦσα τῇ οὐσίᾳ, αἱ δ' ἄλλαι, δυνάμεις μόνον.
Καίτοι οὐχ οἷόν τε ὥσπερ οὐσίαν ἄνευ δυνάμεως, οὕτως οὐδὲ δύνα-
μιν ἄνευ οὐσίας. Ἡ γὰρ δύναμις ἐκεῖ ὑπόστασις καὶ οὐσία, ἢ
μεῖζον οὐσίας. Εἰ δ' ἕτεραι, ὡς ἐλάττους καὶ ἀμυδραὶ δυνάμεις αἱ 5
ἐξ ἐκείνου οἷον εἰ φῶς ἐκ φωτὸς, ἀμυδρὸν ἐκ φανοτέρου· καὶ δὴ
οὐσίαι συνοῦσαι ταῖς δυνάμεσι ταύταις, ἵνα μὴ γένηται ἄνευ οὐσίας
δύναμις. Πρῶτον μὲν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων ἀναγκαῖον
ὁμοειδῶν πάντως πρὸς ἀλλήλας γιγνομένων, ἢ τὴν αὐτὴν πανταχοῦ
653 συγχωρεῖν εἶναι, ἢ καὶ εἰ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ' οὖν πανταχῇ ἅμα τὴν 10
αὐτὴν ὅλην οὐ μεμερισμένην, οἷον ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι. Εἰ
δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐκ ἐν παντὶ τῷ ὅλῳ· εἰ δὲ μεμερίσθαι ἑκάστην εἰς
ἄπειρον, καὶ οὐκ ἔτι οὐδ' αὐτὴ ὅλη, ἀλλὰ τῷ μερισμῷ ἔσται ἀδυ-
ναμία. Ἔπειτα ἄλλη κατ' ἄλλο οὖσα οὐ καταλείψει συναίσθησιν.
Ἔπειτα δὲ, εἰ καθάπερ τὸ ἴνδαλμά τινος, οἷον καὶ τὸ ἀσθενέστερον 15
B φῶς ἀποτεμνόμενον τοῦ παρ' οὗ ἐστιν, οὐκέτ' ἂν εἴη, καὶ ὅλως πᾶν
τό παρ' ἄλλου τὴν ὑπόστασιν ἔχον, ἴνδαλμα ὂν ἐκείνου, οὐχ οἷόν τε
ἀποτέμνοντα ἐν ὑποστάσει ποιεῖν εἶναι, οὐδ' ἂν αἱ δυνάμεις αὗται
αἱ ἀπ' ἐκείνου ἐλθοῦσαι ἀποτετμημέναι ἂν ἐκείνου εἶεν· εἰ δὲ τοῦτο
οὗ εἰσιν αὗται, κακεῖνο, ἀφ' οὗ ἐγένοντο, ἐκεῖ ἅμα ἔσται, ὥστε 20
πανταχοῦ ἅμα πάλιν αὐτὸ, οὐ μεμερισμένον ὅλον ἔσται.

5. μεῖζον] Cod. Ciz. καὶ μεῖζον. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἢ μεῖζον. Hos sequor.

6. οἱονεὶ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. οἷον εἰ. Et hoc recepi.

ib. φανερωτέρου] Codd. omnes φανοτέρου, nisi quod in Vat. scribitur φανωτέρου. Illos sequor. Pergunt Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. καὶ δὴ καὶ οὐσίαι.

7. μὴ γένηται] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.C.E. Vat. γίνηται. Quod recepi.

9. πανταχοῦ συγχωρεῖν] Cod. Ciz. συγχωρεῖν πανταχοῦ.

10. καὶ εἰ] Cod. Med. B. εἰ καὶ εἰ.

13. αὐτὴ ὅλη] Codd. Mon. C. Marcc. αὐτῇ ὅλῃ.

14. κατ' ἄλλο] Cod. Vat. κατ' ἄλλον.

ib. καταλείψει] Cod. Vat. καταλήγει.

15. δὴ, εἰ] Cod. Vat. δὲ καὶ εἰ.

20. ἀφ' οὗ] Cod. Vat. ἐφ' οὗ.

21. ὅλον ἔσται] Marc. A. ὅλως ἔσται.

quodlibet sit totum, suntque vires ejusmodi inter se similes. Atque ita et una cum essentia qualibet vis ipsa una solum erit: ipsa videlicet essentiam comitans: reliquæ vero potentiæ tantum erunt. Tametsi impossibile est, vel essentiam esse absque potentia, vel sine essentia esse potentiam. Potentia enim illic substantia est et essentia, vel majus aliquid, quam essentia. Sin autem aliæ quædam hic potentiæ sunt tanquam minores et exiles, quæ inde manant: velut, si lumen ex lumine, fuscum ex claro dependeat: atque essentiæ quædam potentiis ejusmodi conjunctæ sunt, ne forte potentia seorsum ab essentia fiat. Profecto et in ejusmodi viribus omnino inter se conformibus necessarium est, vel eadem ubique inesse, vel si non ubique simpliciter, saltem passim eandem totam non divisam tanquam in uno quodam eodemque corpore. Si autem hoc, cur non in toto insuper universo? Sin autem contingat infinite quamlibet dividi, non amplius ipsa tota consistet, sed partitione [in potentia] impotentia quadam prorsus evadet. Deinde cum alia diversis partibus aliaque vis insit, nulla sentiendi mutua communio relinquetur. Denique si quemadmodum alterius simulachrum velut et lumen debilius ab eo, unde fit, segregatum non est amplius: atque omnino, quicquid ab alio ita dependet, ut sit ejus imago, nequit absque illo consistere: merito neque hæ vires ab illo profectæ, ubi segregantur, ab eo esse possunt: quod si ita sit, ubicunque hæ sunt, ibidem simul et illud, a quo gignuntur: quam ob rem ubique simul iterum erit illud totum nullo modo divisum.

653

Εἰ δέ τις λέγοι ὡς οὐκ ἀνάγκη τὸ εἴδωλον τοῦ συνηρτῆσθαι τῷ A
ἀρχετύπῳ, ἔστι γὰρ καὶ εἰκόνα εἶναι ἀπόντος τοῦ ἀρχετύπου ἀφ' οὗ
ἡ εἰκών, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπελθόντος τὴν θερμότητα εἶναι ἐν τῷ θερ-
μανθέντι, πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἀρχετύπου καὶ τῆς εἰκόνος· εἰ τὴν
παρὰ τοῦ ζωγράφου εἰκόνα λέγοι τις, οὐ τὸ ἀρχέτυπον φήσομεν τὴν
εἰκόνα πεποιηκέναι, ἀλλὰ τὸν ζωγράφον, οὐκ οὖσαν αὐτοῦ εἰκόνα·
οὐδ' εἰ αὐτόν τις γράφει, τὸ γὰρ γράφον ἦν οὐ τὸ σῶμα τοῦ ζωγρά- B
φου, οὐδὲ τὸ εἶδος τὸ μεμιμημένον, καὶ οὐ τὸν ζωγράφον· ἀλλὰ τὴν
θέσιν τὴν οὑτωσὶ τῶν χρωμάτων λεκτέον ποιεῖν, τὴν τοιαύτην εἰ-
κόνα· οὐδὲ κυρίως ἡ τῆς εἰκόνος καὶ τοῦ ἰνδάλματος ποίησις, οἷον
ἐν ὕδασι καὶ κατόπτροις, ἢ ἐν σκιαῖς· ἐνταῦθα ὑφίσταταί τε παρὰ
τοῦ προτέρου κυρίως καὶ γίνεται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἀφ' ἑαυ- C
τοῦ ἀποτετμημένα, τὰ γενόμενα εἶναι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ
τὰς ἀσθενεστέρας δυνάμεις, παρὰ τῶν προτέρων ἀξιώσουσι γίγνε-
σθαι. Τὸ δ' ἐπὶ τοῦ πυρὸς λεγόμενον οὐκ εἰκόνα τὴν θερμότητα τοῦ
πυρὸς λεκτέον εἶναι, εἰ μή τις λέγοι καὶ πῦρ ἐν τῇ θερμότητι εἶναι.
Εἰ γὰρ τοῦτο, χωρὶς πυρὸς ποιήσει τὴν θερμότητα, εἶτα κἂν εἰ μὴ

3. ἀπιλβόντος] Deest h. v. in Marc. E.
4. εἰ τὴν] Cod. Darm. οὐδ' εἰ τήν.
5. ἀρχέτυπον φήσομεν τὴν εἰκόνα] Cod. Mon. A. a pr. m. ἀρχέτυπον τὴν εἰκόνα φήσομεν.
7. οὐδ' εἰ] Cod. Vat. οὐ δεῖ. Darm. et Med. A. (a pr. m.) εἰ δέ.
ib. γράφει] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. γράφοι. Quod recepi. Tum pergunt omnes τὸ γὰρ γράφον. Unde supplevi particulam γάρ. Præcedit his in Marc. A.C.E. αὐτόν τις. Sed Ed. cum rell. αὐτόν τις. Minus bene.
ib. τὸν ζωγράφον] Codd. Ciz. et Vat. τοῦ ζωγράφου.
9. χρωμάτων] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. χρωμάτων. Quos sequor.
11. ἰνταῦθα] Cod. Med. A. in marg. post h. v. addit γάρ.
12. ἀπ' αὐτοῦ] Codd. Marc. B. et Darm. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἐπ' αὐτῷ. Med. A. a pr. m. ἐπ' αὐτῆς. Pergit Marc. A. οὐκίτι. Tum Marc. E. ἀπέτιτμ. ἀφ' ἑαυτοῦ.
13. γιγινημένα] Codd. Ciz. Marc. A.C. E. Mon. C. Vat. γινόμενα. Quod recepimus.
ib. Τοῦτον δέ] Cod. Vat. τοῦτο δέ.
15. Τὸ δ' ἐπί] Cod. Vat. τὸ ἐπί. In seqq. Marc. E. λέγει pro λέγοι.
17. οὐκ ἄν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. Vat. κἄν. Quod recepimus.

X. *Omnis intellectualis anima est expressa imago et virtus quædam intellectus primi per essentiam immobilis, quoniam ab immobili solum existit essentia. Similiter radii solis firmi perseverarent, si sol ipse permanserit: ubique sunt res et vires quædam ita dependentes penitus a mente, vel anima prima, sicut specularis imago: ubique igitur mens prima est similiter et anima prima. Tu vero hic et supra et infra sæpe per verba Plotini notabis, plures esse mentium animarumque substantias semper inter se distinctas, quamvis inter eas unio sit mirabilis.*

Si quis autem objiciat non esse necessarium imaginem ab exemplari continue dependere, reperiri enim imaginem absente exemplo, a quo imago extiterit: item absente igne calorem in calefacto restare: primo quidem, quantum ad exemplar et imaginem pertinet, respondemus. Si quis imaginem a pictore factam induxerit, exemplar ipsum, imaginem non fecisse, sed pictorem potius effecisse illam, neque tamen ipsius imaginem: etiam si se ipsum pingere quis optaverit: non enim corpus pictoris, neque forma, quam pictura illic imitatur, proprie pingit: neque pictorem, sed talem quandam colorum positionem existimare debemus talem imaginem facere. Sed neque proprie hic introducta est imaginis similitudinisque effectio: qualis potius est in aqua, speculis, umbris. Ubi profecto similitudo quædam priori proprie subest, fitque ab illo: neque potest, cum inde proprie fiat, ab illo scorsum existere. Hoc autem modo re vera debiliores quoque vires a præstantioribus superioribusque fieri rite prorsus existimabunt. Proinde ad illud quod de igne objiciebatur, respondemus, calorem non esse ignis imaginem, nisi quis forte dixerit, in calore quoque ignem esse. Si enim id affirmaverit, ita calorem ab igne [non] segregabit: jam vero etsi non subito, tamen paulo post calefactum corpus refrigescit, igne illinc abeunte. Cæterum, si qui dixerint, has quoque vires ab intelligibili mundo

653 αὐτίκα, ἀλλ' οὖν παύεται καὶ ψύχεται τὸ σῶμα τὸ θερμανθὲν, ἀπο-
D στάντος τοῦ πυρός. Εἰ δὲ καὶ οὗτοι ταύτας τὰς δυνάμεις σβεν-
νύοιεν, πρῶτον μὲν ἓν μόνον ἄφθαρτον φήσουσι, τὰς δὲ ψυχὰς καὶ
τὸν νοῦν φθαρτὰ ποιήσουσιν. Εἶτα καὶ οὐκ ἐκ ῥεούσης οὐσίας
ῥέοντα τὰ ἐξ αὐτῆς ποιήσουσι, καίτοι εἰ μὲν ὁ ἱδρυθεὶς ἥλιος ὁπουοῦν 5
τὸ αὐτὸ φῶς ἂν παρέχοι, τοῖς αὐτοῖς τόποις. Εἰ δὲ λέγοι τις μὴ τὸ
αὐτὸ, τοῦτο ἂν πιστῷτο τῷ τὸ σῶμα ῥεῖν τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅτι μὲν μὴ
φθαρτὰ τὰ παρ' ἐκείνου, ἀθάνατοι δὲ καὶ αἱ ψυχαὶ καὶ νοῦς πᾶς, ἐν
ἄλλοις διὰ πλειόνων εἴρηται.

654 Ἀλλὰ διὰ τί εἴπερ ὅλον πανταχοῦ, οὐχ ὅλου πάντα μεταλαμβά- 10
νει τοῦ νοητοῦ; πῶς δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκεῖ, τὸ δὲ ἔτι δεύτερον, καὶ
μετ' ἐκεῖνο ἄλλα; ἢ τὸ παρὸν ἐπιτηδειότητι τοῦ δεξομένου εἶναι
νομιστέον, καὶ εἶναι μὲν πανταχοῦ τοῦ ὄντος τὸ ὂν, οὐκ ἀπολειπό-
μενον ἑαυτοῦ, παρεῖναι δὲ αὐτῷ τὸ δυνάμενον παρεῖναι· καὶ καθ'
B ὅσον δύναται, κατὰ τοσοῦτον αὐτῷ, οὐ τόπῳ παρεῖναι, οἷον τῷ φωτὶ 15
τὸ διαφανὲς, τῷ δὲ τεθολωμένῳ ἡ μετάληψις ἄλλως· καὶ δὴ τὰ
πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα τάξει καὶ δυνάμει καὶ διαφοραῖς, οὐ

1. ψύγεται] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marcc. Vat, ut marg. Ed., ψύχεται. Quod recepi. Quod sequitur τὸ σῶμα abest a Cod. Marc. A.

3. ἓν ἄφθαρτον] Codd. omnes interponunt μόνον, excepto Mon. C. Recepi μόνον.

ib. τὰς δὲ—ποιήσουσιν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.

4. εἶτα κα.] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.

ib. ἐκ ῥεούσης] Cod. Vat. ἐκρεούσης, cum Marc. C E.

5. ὁπουοῦν] In m. ab al. m. in Cod. Med. A. post h. v. additur ἦ.

6. φῶς αὖ παρέχοι] Codd. Med. A.B. Vat. φῶς ἂν παρέχοι. Ciz. ἂν παρέχοι φῶς. Recepi ἂν.

7. τοῦτῳ] Cod. Ciz. τοῦτο cum Marc. A.C.E. Et sic correxi.

ib. τὸ τὸ σῶμα] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. τῷ τὸ σῶμα.

8. ἐν ἄλλοις] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. καὶ ἐν ἄλλοις.

11. δὲ ἔτι] Cod. Ciz. omittit ἔτι.

12. δεξαμένου] Ita Ed. Sed Codd., præter Mon. C. et Marc. C.E., omnes ut marg. Ed. δεξομένου. Quod recepi.

13. ἀπολειπόμενον ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἀπολείπομεν αὐτοῦ.

14. δὲ αὐτῷ] Marc. E. καὶ αὐτῷ.

huic universo infusas extingui: primo quidem unum duntaxat esse immortale putabunt. Animas autem et intellectum mortalia judicabunt. Præterea quæ ex immobili fiunt essentia, fluere non recte concedent: quanquam, sicubi sol ipse fingatur, lumen idem eisdem locis infundet. At si quis objiciat, non idem prorsus infundere, ex hoc ipso sibi persuadere facile poterit, corpus solis continue fluere. Quod autem, quæ a mundo intelligibili fiunt, morti non sint obnoxia, animæque et intellectus omnis sint immortales, alibi quoque est ex pluribus confirmatum.

XI. *Anima nostra tota totisque suis viribus cuilibet membro adest, quamvis alia membra vires inde alias et magis minusve accipiant: similiter ad mundi partes anima mundi atque mens divina se habet.*

Res corporeæ inter se distant sæpe per exteriores terminos: res vero incorporeæ quamvis per externos terminos inter se non distent, intimis tamen proprietatibus discernuntur: sic ideæ ab ideis in mente, scientiæ a scientiis in anima intellectuali, mens ab anima, mentes a mentibus, animæ ab animis: corpus quidem corpori non facile adest, facile corpus animæ, facilius anima animæ, atque menti facillime mentes. Facilior quidem est unio luminis ad lumen, quam luminis ad diaphanum: atque facilior hæc, quam qualitatis ad qualitatem vel ad corpus: rursusque ista facilior, quam corporum inter se commercium.

Cæterum si universum ipsum intelligibile est ubique totum, cur non et omnia intelligibile totum accipiunt? Item quomodo in ordine intelligibili hoc quidem primum est, istud vero secundum, et similiter alia consequenter? Sed profecto, quæ ad capiendum paratiora sunt, illi præsentiora censentur: quin etiam judicandum est ens ipsum ubique per naturam entis existere, nusquam sibi ipsi deficiens: præsens autem illi fieri, quicquid potest esse præsens, et quatenus

τόποις. Οὐδὲν γὰρ κωλύει ὁμοῦ εἶναι τὰ διάφορα, οἷον ψυχὴν καὶ 654
νοῦν, καὶ πάσας ἐπιστήμας μείζους τε καὶ ὑφιεμένας ἐπεὶ καὶ ἀπὸ
τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς εἶδε τὸ χρῶμα· ἡ δὲ ὄσφρησις τὸ εὐῶδες,
ἄλλη δὲ αἴσθησις ἄλλο ὁμοῦ πάντων· ἀλλ' οὐ χωρὶς ὄντων· οὐκοῦν C
ἐκεῖνο ποικίλον καὶ πολύ; ἢ τὸ ποικίλον, ἁπλοῦν αὖ, καὶ τὰ πολλὰ
ἕν· λόγος γὰρ εἷς καὶ πολύς, καὶ πᾶν τὸ ὂν, ἕν· καὶ γὰρ τὸ ἕτερον
ἑαυτῷ, καὶ ἡ ἑτερότης αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ τὸ ὂν
δὲ, τοῦ ἑνὸς οὐ κεχωρισμένου· καὶ ὅπου ἂν ᾖ τὸ ὂν, πάρεστιν αὐτῷ,
καὶ τὸ αὐτοῦ ἓν, καὶ τὸ ἓν ὂν αὖ ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἔστι γὰρ καὶ παρεῖ-
ναι χωρὶς ὄν· ἄλλως δὲ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς πάρεστιν, ὅσα
πάρεστιν αὐτῶν, καὶ οἷς πάρεισιν, ἄλλως τὰ νοητὰ αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ D
ἄλλως ψυχῇ σῶμα ἄλλως ἐπιστήμη ψυχῇ, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστήμῃ,
ἐν τῷ αὐτῷ ἑκατέρα οὖσα· σῶμα δὲ σώματι παρὰ ταῦτα ἕτερος.
Ὥσπερ δὲ φωνῆς οὔσης κατὰ τὸν ἀέρα πολλάκις καὶ λόγου ἐν τῇ A

2. πάσας μείζους] Codd. Ciz. Marc. B. C.E. Med. A.B. Vat. πάσας ἐπιστήμας μείζους. Mon. C. Marc. A. πάσας τὰς ἐπιστήμας μείζους. Unde lacunam explevi: quod et Taylor fieri vult.

ib. ὑφιμένας] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. ὑφισμένας, ut marg. Ed. Sed Darm. Marc. B. et Med. A. ὑφιμένους. Marc. C.E. ὑφιμένας. Marc. B. in marg. γρ. καὶ ὑφιμένας. Correxi vulgatam.

3. εἶδε] Cod. Med. B. ἴδε, cum Marc. A.

4. αἴσθησις, ἄλλο] Cod. Vat. ὄσφρησις ἄλλο, cum dist. maj.

5. ποικίλον καὶ] Cod. Vat. ποικίλου καί.

ib. ἁπλοῦν αὖ] Cod. Vat. ἁπλοῦν ἄν (sic).

7. ἡ ἑτερότης] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. omittunt ἡ, ut marg. Ed.

ib. ὄν ὄι, τοῦ] Cod. Vat. οὐδὲ τοῦ.

9. τὸ αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. το αυτου.

10. χωρὶς ὤν] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. χωρὶς ὄν. Quod recipiendum fuit.

11. αὐτοῖς] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. αύτοῖς.

12. ψυχὴ σῶμα] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. ψυχῇ σῶμα. Mox Mon. C. et Marcc. iterum ψυχῇ. Utrumque recepi.

ib. ἐπιστήμη, ἐν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt repetitum ἐπιστήμη, Codd. Mon. C. et Marc. A. habent ἐπιστήμῃ, ἐν. Quem Dativum prætuli.

13. ἑτέρα] Codd. Ciz. Darm. Med. A. B. Marc. B.C.E. ut marg. Ed. ἑκατέρα. Marc. A. Mon. C. ἑκατέρῳ. Illud prætulimus.

14. κατὰ τὸν] Cod. Ciz. καὶ κατὰ τόν.

valet, eatenus illi præsens esse, non loco, sed quemadmodum perspicuum corpus lumini: nam in corpore turbido, vel opaco participationem fieri aliter arbitrandum. Præterea quando ibi prima, secunda, tertia disponuntur non loci gradibus, sed ordini, virtuti, differentiis gradatim accommodandum. Nihil enim prohibet simul esse, quæ differunt: quemadmodum animam, intellectum, scientias omnes, tum majores tum minores: quoniam et circa pomum idem, oculus quidem colorem videt, olfactus autem odoris sentit suavitatem: sensusque similiter alius ibidem aliam qualitatem, ubi tamen cunctæ sunt simul, neque re ipsa invicem sejunguntur: sed nonne igitur intelligibile illud varium prorsus erit et multiplex? Profecto varium, ita tamen, ut sit et simplex, unumque multa. Ratio enim est et una simul et plurima. Tum vero omne ens est unum: nam et quod sit alterum, ex se ipso habet, ipsaque alteritas aliquid est ipsius: non enim est non entis, ipsumque ens ita consistit, ut unum inde non sit disjunctum, nempe ubicunque est ens, ipsius quoque unum sibi adest: atque unum ens rursus in se ipso consistit. Fieri enim potest, ut, quod aliqua ratione distinguitur, simul tamen existat et adsit: aliter autem sensibilia intelligibilibus præsentia sunt, quæcunque sunt præsentia, et quibus propinquent: aliter rursus intelligibilia mutuo sibi adsunt. Quoniam et aliter corpus propinquat animæ, aliter eidem animæ scientia hæret. Atque scientia est scientiæ præsens in eodem videlicet utraque simul existens. Corpus autem corpori præter hæc aliter appropinquat.

XII. *Sicut multæ aures eandem vocem audiunt non divisam, sed totam ubique sonantem: sic multa passim corpora mundi ab eadem mundi anima simul ubique tota vitam accipiunt, et multa in nobis membra vitam similiter ab anima nostra.*

Dicere vero, corpora mundi, cum primum apta sunt, suscipere vitale aliquid ex anima mundi, non prohibet hæc interim habere proprias animas, quia et has accipiunt illa præparante, et animæ vicissim corpora illius virtute vivificant. Mundus vitæ hic nominatus significat congregationem communionemque mutuam omnium intellectuum intellectualiumque animarum.

655 φωνῇ· οὗς μὲν παρὸν ἐδέξατο καὶ ἤσθετο, καὶ εἰ ἕτερον θείης μεταξὺ
τῆς ἐρημίας, ἦλθε καὶ πρὸς αὐτὸ ὁ λόγος καὶ ἡ φωνὴ, μᾶλλον δὲ τὸ
A οὗς ἦλθε πρὸς τὸν λόγον· καὶ ὀφθαλμοὶ πολλοὶ πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδον,
καὶ πάντες ἐπλήσθησαν τῆς θέας, καίτοι ἐν ἀφωρισμένου τοῦ θεά-
ματος κειμένου, ὅτι ὁ μὲν ὀφθαλμὸς, ὁ δὲ οὗς ἦν, οὕτω τοι καὶ τὸ 5
δυνάμενον ψυχὴν ἔχειν, ἕξει καὶ ἄλλο αὖ, καὶ ἕτερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ.
Ἦν δὲ ἡ φωνὴ πανταχοῦ τοῦ ἀέρος, οὐ μία μεμερισμένη, ἀλλὰ μία
πανταχοῦ ὅλη, καὶ τὸ τῆς ὄψεως δὲ, εἰ παθών ὁ ἀὴρ, τὴν μορφὴν
B ἔχοι, ἔχει οὐ μεμερισμένην, οὗ γὰρ ἂν ὄψις τεθῇ, ἔχει ἐκεῖ τὴν μορ-
φήν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πᾶσα δόξα συγχωρεῖ. Εἰρήσθω δ' οὖν δι' 10
ἐκεῖνο, ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς ἡ μετάληψις· τὸ δὲ ἐπὶ τῆς φωνῆς
ἐναργέστερον, ὡς ἐν παντὶ τῷ ἀέρι ὅλον τὸ εἶδός ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν
ἤκουσε πᾶς τὸ αὐτὸ μὴ ἑκασταχοῦ ὅλου ὄντος τοῦ φωνηθέντος
λόγου, καὶ ἑκάστης ἀκοῆς τὸ πᾶν ὁμοίως δεδεγμένης. Εἰ δὲ μηδ'
C ἐνταῦθα ἡ ὅλη φωνὴ καθ' ὅλον τὸν ἀέρα παρατέταται, ὡς τόδε μὲν 15
τὸ μέρος αὐτῆς, τῷ δὲ τῷ μέρει συνεζεῦχθαι, τόδε δὲ τῷδε συμμεμε-
ρίσθαι, τί δεῖ ἀπιστεῖν, εἰ ψυχὴ μὴ μία τέταται συμμεριζομένη,
ἀλλὰ πανταχοῦ, οὗ ἂν παρῇ, πάρεστι. καὶ ἔστι πανταχοῦ τοῦ παν-

1. *οὗς μὲν*] Codd. Ciz. et Vat. *οἷς μέν*.
2. *τὸ οὗς*] Cod. Vat. *τὸ οἷς*.
3. *πολλοὶ*] Abest a Cod. Mon. C.
ib. *τὸ αὐτὸ*] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. et Vat. omittunt *τὸ*. Statim Med. B. habet *ἴδον*.
4. *ἐναφωρισμένου*] Codd. Ciz. Marc. A. C. et Vat. *ἐν ἀφωρισμένου*. Quod restitui. Darm. ex corr. *ἐναφωρισμένῳ*.
6. *ἔχειν, ἕξει καὶ ἄλλον*] Cod. Ciz. *ἔχειν ἕξειν*. Vat. *ἔχει ἕξει*. Uterque cum Mon. C. Marc. A.C.E. et Med. B. *ἄλλο*. Unde *ἄλλο* Plotino reddidi.
8. *μορφὴν ἔχοι*] Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. C. Med. B. Vat. *ἔχει*. Quod restitui. In seqq. Marc. A. omittit *ἐκεῖ*.
14. *δὲ μηδ'*] Cod. Vat. *δὲ μή*. Mox Marc. A. *καθ' ὅλου*.
15. *τὸ δὲ μὲν*] Codd. Mon. C. Vat. habent *τόδε μέν*. Quod recepi. Abest *μὲν* a Darm. et Med. B.
16. *τῷ μέρη συνεζεῦχθαι*] Codd. Med. A. Marc. B. *συνεζεῦχθαι τῷ μέρει*. Vat. *τῷ μέρει συνεζεῦχθαι*. Ita etiam Mon. C. Marc. A.C.E., quod rectum videtur: quare recepimus.
ib. *τόδε δὲ*] Cod. Vat. omittit *δέ*.
ib. *συμμεμερίσθαι*] Codd. Ciz. et Vat. *συμμεριζεσθαι*. Marcc. Mon. C. *συμμεμεριρίσθαι*. Alterutrum præferendum lectioni Ed., quæ nihili est: quare posterius recepi.
17. *εἰ ψυχὴ*] Cod. Vat. *ἀψυχή* (sic).
ib. *τέταται*] Cod. Ciz. *τέτακται*.
18. *πανταχοῦ*] Ita Codd. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. *παναχοῦ*.

Anima quælibet intellectualis semper secundum totam substantiam ejus est, et in mundo vitæ simul et in mundo corporeo, quamvis hic non cunctas sui vires exerceat. Et quia semper est ibi, per hunc totum excellenter existit: et quoniam per essentiam hic extat simul, et ibi: ideo non hæc ad corpus, sed corpus ad hanc videtur accedere quadam videlicet ad illam accommodatione et proprietate formabili.

Sæpenumero vox per aërem sonat, oratioque voce comprehenditur: auris autem præsens accipit atque sentit, præsertim in regione tranquilla: ac si auris alia in alia regionis ejusdem parte adhibeatur, accedat ad ipsam vox similiter et oratio, imo vero auris ad sermonem vocemque accedet Oculi quoque multi in idem spectaculum diriguntur, unde visione omnes implentur: quamvis in proprio quodam situ sit illud spectaculum collocatum. Diversa vero perceptio fit ibidem, quia hæc quidem auris est, ille vero est oculus. Simili quadam ratione, quicquid potest accipere animam, accipit, et aliud rursus atque aliud accipit ab eodem. Est autem vox ubique per aërem una non divisa, sed ubique tota: quinetiam, si aër tanquam patiens rei videndæ formam suscipit, habet similiter non divisam: ubicunque enim adhibetur visus, ibi accipit formam: sed hoc quidem non omnis admittit opinio. Ideo vero dictum sit, ut confirmetur ab uno eodemque participationem in multis expleri. At in voce manifestius est, quod quærimus, videlicet in toto quodam aëre, et qualibet ejus parte speciem esse totam. Non enim quilibet audiret idem, nisi ubique oratio expressa per vocem tota prorsus existeret, atque auditus omnis totam similiter hauriret. Proinde si tota vox per aërem totum non sic extenditur, ut hæc quidem ejus pars cum

τὸς οὐ μεμερισμένη ; καὶ γενομένη μὲν ἐν σώμασιν, ὡς ἂν γένοιτο, ἀνάλογον ἕξει, τῇ ἤδη ἐν τῷ ἀέρι φωνηθείσῃ φωνῇ πρὸ δὲ τῶν σωμάτων, τῷ φωνοῦντι καὶ φωνήσοντι καίτοι καὶ γενομένη ἐν σώματι, οὐδ' ὡς ἀπέστη, τοῦ κατὰ τὸν φωνοῦντα εἶναι ὅς τις φωνῶν, καὶ ἔχει τὴν φωνὴν, καὶ δίδωσι. Τὰ μὲν οὖν τῆς φωνῆς ταὐτότητα μὲν οὐκ ἔχει τοῖς πρὸς ἃ εἴληπται. Ἔχει δ' οὖν ὁμοιότητα κατά τι· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἅτε καὶ φύσεως ὄντα τῆς ἑτέρας, δεῖ λαμβάνειν, ὡς οὐκ ὄντος αὐτῆς, τοῦ μὲν ἐν σώμασι, τοῦ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ ὅλου ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πολλοῖς αὖ φανταζομένου. Καὶ αὖ ἦλθεν ἄλλο εἰς τὸ λαβεῖν ψυχὴν, καὶ ἐξ ἀφανοῦς αὖ, καὶ τοῦτο ἔχει, ὅπερ ἦν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. οὐδὲ γὰρ οὕτω προητοίμαστο, ὥστε μέρος αὐτῆς ὠδὶ κείμενον εἰς τοῦτο ἐλθεῖν· ἀλλὰ τὸ λεγόμενον ἥκειν ἦν ἐν παντὶ ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἔστιν ἐν ἑαυτῷ· καίτοι δοκοῦν ἐνταῦθα ἐλθεῖν. Πῶς γὰρ καὶ ἦλθεν ; εἰ οὖν μὴ ἦλθεν, ὤφθη δὲ νῦν παροῦσα, καὶ παροῦσα οὐ τῷ ἀναμεῖναι τὸ μεταληψόμενον, δηλονότι οὖσα ἐφ' ἑαυτῆς πάρεστι καὶ τούτῳ· εἰ δ' οὖσα ἐφ' ἑαυτῆς τούτῳ πάρεστι, τοῦτο ἦλθε πρὸς αὐτήν· εἰ δὲ τοῦτο, ἔξω ὂν τοῦ οὕτως ὄντος, ἦλθε πρὸς τὸ οὕτως ὄν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τῆς ζωῆς κόσμῳ· ἦν δὲ ὁ κόσμος ὁ τῆς

655

3. καίτοι] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. καίτοι καί. Unde addidi καί.
5. τὴν φωνὴν] Cod. Vat. omittit τήν.
7. καὶ φύσεως] Codd. Med. A. Vat. omittunt καί. Mox Ciz. omittit δεῖ.
8. ἐν σώματι] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. ἐν σώμασι. Quod recepimus.
11. ὥστε μέρος] Cod. Vat. ὡς τὸ μέρος.
14. ἢ οὖν] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. εἰ οὖν. Et sic correxi.
15. ἀναληψόμενον] Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. μεταληψόμενον. Quod recepi.
ib. ὀηλονότι οὖσα ἀφ' ἑαυτῆς] Codd. Med. A.B. Vat. Marcc. ἐφ' ἑαυτῆς. Quod restitui.
16. καὶ τούτῳ] Codd. Med. A.B. omittunt καί.
ib. τούτῳ πάρεστι] Codd. Mon. C. Marc. A. τοῦτο πάρεστι.
17. τοῦ ὄντως ὄντος] Codd. Darm. Marc. C.E. Med. A. (ex corr.) B. Vat. οὕτως. Quod recepimus. Pergit Med. B. ὄντως.

hac parte aëris copuletur, illa vero cum alia simul distribuatur, curnam minus credendum sit, animam unam esse rebus cunctis infusam quidem, neque tamen una cum extensione rerum extensam, neque cum rerum divisione divisam, sed ubicunque adest, adesse totam, esseque in qualibet universi parte in partes minime distributam? Jam vero quando per corpora funditur, quomodocunque propinquet, proportionalem quandam habet cum illa voce similitudinem, quæ jam est expressa per aërem. Dum autem extat super corpora, similitudinem quandam videtur habere cum vocante quodam atque etiam vocaturo. Tametsi insinuata corpori, neque sic quidem desinit vicem vocantis habere: qui sane vocans et vocem habet et tradit. Sed, quantum ad vocem pertinet, non idem est omnino, cum illis, ad quæ declaranda nobis est introductum, sed nonnihil similitudinis habet: quantum vero spectat ad animam, utpote quod est naturæ diversæ, sic accipiendum est ut non sit aliud quidem animæ in corporibus aliud vero potius in se ipso: sed totum et in se et in multis rursum appareat. Atqui rursus accedit aliud interim ad animam capiendam: quod quidem ipsum quoque accipit ex occulto, quod certe in aliis etiam existebat. Non enim sic præparata res est, ut pars animæ hic posita ad hoc accederet: sed hoc ipsum, quod accedere dicitur, erat in universo, videlicet in se ipso, atque in se ipso existit: quamvis huc descendere videatur: quo enim modo veniret? Si igitur non accessit, apparuit autem nunc anima præsens, neque ita præsens, ut participaturum aliquid exspectaret: constat nimirum, animam in se existentem corpori quoque adesse: si autem in se existens, huic est præsens, merito hoc accessit ad ipsam: quod si ita sit, sequitur, ut hoc cum esset extra illud, quod sic existit, ad id ipsum, quod ita existit, accesserit, in ipso vitæ mundo receptum: ipse autem vitæ mundus in se

655 ζωῆς ἐφ' ἑαυτοῦ· καὶ πᾶς δὴ ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐ διειλημμένος εἰς τὸν ἑαυτοῦ ὄγκον. Οὐδὲ γὰρ ὄγκος ἦν. καὶ τὸ ἐληλυθὸς δὲ οὐκ εἰς
G ὄγκον ἦλθε. Μετέλαβεν ἄρα αὐτοῦ, οὐ μέρους, ὅλου· ἀλλὰ κἂν ἄλλο ἥκῃ εἰς τὸν τοιοῦτον κόσμον, ὅλου αὐτοῦ μεταλήψεται. Ὁμοίως ἄρα εἰ λέγοιτο ἐκεῖνος ἐν τούτοις ὅλος, ἐν παντὶ ἑκάστῳ ἔσται· καὶ 5
πανταχοῦ ἄρα ὁ αὐτὸς εἷς ἀριθμῷ, οὐ μεμερισμένος, ἀλλ' ὅλος ἔσται.

656 Πόθεν οὖν ἡ ἔκτασις, ἡ ἐπὶ πάντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ζῶα; ἢ οὐκ ἐξετάθη· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ᾗ προσέχοντες ἀπιστοῦμεν τοῖς λεγομένοις, λέγει ὅτι ᾧδε καὶ ᾧδε. Ὁ δὲ λόγος τὸ ᾧδε καὶ ᾧδέ φησιν, 10
οὐκ ἐκταθεῖσαν ᾧδε καὶ ᾧδε γεγονέναι, ἀλλὰ τὸ ἐκταθὲν πᾶν αὐτοῦ μετειληφέναι ὄντος ἀδιαστάτου αὐτοῦ. Εἰ οὖν τι μεταλήψεταί τινος, δῆλον ὅτι οὐχ αὐτοῦ μεταλήψεται, ἢ οὐ μετειληφὸς ἔσται· ἀλλ' αὐτὸ
B ἔσται. Δεῖ οὖν σῶμα μεταλαμβάνον τινὸς, οὐ σώματος μεταλαμβάνειν· ἔχει γὰρ ἤδη· σῶμα δὴ οὐ σώματος μεταλήψεται· οὐδὲ 15
μέγεθος τοίνυν μεγέθους μεταλήψεται· ἔχει γὰρ ἤδη· οὐδὲ γὰρ εἰ προσθήκην λάβοι τὸ μέγεθος ἐκεῖνο, ὃ πρότερον ἦν, μεγέθους μεταλήψεται· οὐ γὰρ τὸ δίπηχυ τρίπηχυ γίνεται· ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον
C ἄλλο ποσὸν ἔχον ἄλλο ἔσχεν, ἐπεὶ οὕτω γε αὐτὰ τὰ δύο τρία ἔσται.

1. καὶ πᾶς δὴ ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. διειλημμένος] Cod. Vat. διειλημμένον. Idem pergit εἰς τὸν αὐτοῦ.
3. μετέλαβεν] Cod. Vat. μετ' ἔλαβεν.
ib. μέρος ὅλου] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. μέρους ὅλου. Ciz. μέρος ὅλον.
4. ἥκοι] Codd. omnes ἥκῃ, exceptis Marc. C.E. Unde subjunctivum restitui.
5. ὅλου] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) ὅλον cum marg. Ed.
6. ὅλως ἴσται] Codd. omnes ὅλος ἔσται. Quos sequimur.
9. ἡ μὲν] Codd., præter Ciz., omnes ἡ μὲν γὰρ. Unde addidi particulam γάρ.
10. λέγοι] Codd., præter Darm., omnes λέγει. Unde correxi vitium Editionis.
ib. Ὁ δὲ λόγος τὸ ᾧδε καὶ ᾧδέ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
12. ὄντος] Cod. Vat. οὗτος.
15. γὰρ ἤδη] Marc. E. γὰρ εἴδη. Verba ἔχει γὰρ—σώμ. μεταλήψεται omittit Marc. E.

ipso consistit, atque sic universus in semet ipso, ut non sit in molem suam aliquam distributus. Neque enim illic est moles. Jam vero, et quod illuc se contulit, non in molem se aliquam contulit. Particeps igitur ipsius evasit, non partis quidem alicujus, sed totius. Et si quid aliud ad mundum ascendat ejusmodi, particeps similiter totius evadet. Quam ob rem si dicatur ille in his esse, similiter totus in quolibet universo consistit: idem igitur unusque numero ubique non divisus, sed omnino totus est præsens.

XIII. *Quod in mundo corporeo est extensio quantitatis, id in mundo vitæ est potestatis excessus. Et quando ille dicitur esse hic et ibi, nullam ibi localem conditionem suspicari debemus: sed quicquid ubicunque est, totum illum mox invenire præsentem. Nam per individuum illum vigorem, quasi glutinum, omnia per se dispersa perpetuo connectuntur: neque vigor ejusmodi cunctis imperitans est parvum quiddam, vel quasi punctum. Non enim possideret ubique totum.*

Undenam igitur extensio provenit, quæ per totum cælum et animalia fit? Sed profecto vitæ mundus ille non est extensus. Sensus enim, quo freti, quæ hic dicuntur, minime credimus, dicit nobis, hic esse et ibi. Ratio vero dictat hoc ipsum, quod dicitur hic et ibi, non significare, naturam illam esse hic ibique extensam: sed quicquid extensum est, sublime illud participare, cum tamen ipsum in se nullam distantiam patiatur. Si quid igitur participat aliquid, constat non participare se ipsum: alioquin non particeps quidem foret, sed illud ipsum existeret. Oportet ergo, corpus, quod alicujus fit particeps, non corporis effici particeps: habet enim jam naturam corpoream. Corpus itaque non corpus par-

656

Εἰ οὖν τὸ διειλημμένον καὶ τὸ ἐκτεταμένον εἰς τόσον ἄλλου γένους μεταλήψεται, ἢ ὅλως ἄλλου, δεῖ τὸ οὗ μεταλαμβάνει μήτε διειλημμένον εἶναι, μήτε ἐκτεταμένον, μήτε ὅλως ποσόν τι εἶναι· ὅλον ἄρα δεῖ τὸ παρεσόμενον αὐτὸ, πανταχοῦ ἀμερὲς ὂν, παρεῖναι· οὐχ οὕτω δὲ ἀμερὲς, ὡς μικρόν· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἧττον καὶ μεριστὸν ἔσται, καὶ οὐ παντὶ αὐτῷ ἐφαρμόσει· οὐδ' αὖ αὐξομένῳ, τὸ αὐτὸ συνέσται, 1D ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὡς σημεῖον. Οὐ γὰρ ἓν σημεῖον ὁ ὄγκος, ἀλλ' ἄπειρα ἐν αὐτῷ· ὥστε καὶ τοῦτο ἄπειρα σημεῖα ἔσται, εἴπερ ἔσται, καὶ οὐ συνεχές· ὥστε οὐδ' ὡς ἐφαρμόσει. Εἰ οὖν ὁ ὄγκος ὁ πᾶς, ἔξει αὐτὸ ὅλον, ἔξει αὐτὸ κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ.

Ἀλλ' εἰ ἡ αὐτὴ ἑκασταχοῦ ψυχὴ, πῶς ἰδία ἑκάστου· καὶ πῶς ἡ 1A μὲν ἀγαθὴ, ἡ δὲ κακή; ἢ ἐξαρκεῖ καὶ ἑκάστῳ καὶ πάσας ψυχὰς ἔχει, καὶ πάντας νοῦς. Καὶ γὰρ ἔν ἐστι καὶ ἄπειρον αὖ καὶ πάντα ὁμοῦ, καὶ ἕκαστον ἔχει διακεκριμένον, καὶ αὖ οὐ διακριθὲν χωρίς· πῶς γὰρ ἂν καὶ ἄπειρον· ἢ οὕτω λέγοιτο, ὅτι ὁμοῦ πάντα ἔχει

6. αὐτὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Vat. αὐτῷ.
ib. ἐφαρμόσει] Ita Codd. Med. A.B. Marcc. Rell. cum Ed. ἐφ' ἁρμόσει. Quod vero in Ed. paulo inferius scriptum est ὡς ἐφαρμόσει, in Vat. etiam scribitur ἐφ' ἁρμοσει.
9. ὁ πᾶς] Cod. Ciz. omittit ὁ.
10. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἑαυτὸν, sed punctis subscriptis.
11. ἡ ἑκασταχοῦ αὐτὴ] Codd. omnes ἡ αὐτὴ ἑκασταχοῦ, excepto Marc. A. Quem verborum ordinem prætuli.
ib. ἑκάστῳ] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. Vat. καὶ ἑκάστῳ. Unde recepi καί.
13. ἔχειν] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἔχει. Sed Marc. B. a sec. m. ἔχειν. Indicativum prætuli.
ib. γὰρ ἓν—καὶ ἕκαστον] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. ἔν ἐστι] Cod. Med. A. ut marg. Ed. ἔνεστι; perperam: et sic Marc. B. in textu: in marg. ut Ed.
14. καὶ ἕκαστον] Cod. Darm. ἑκάστῳ, omisso καί.
ib. αὖ οὐ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt οὐ.

ticipabit: neque magnitudo igitur magnitudinem: jam enim habet. Neque vero si quid prius etiam magnum adjunctionem accipiat magnitudinis, participabit propterea magnitudinem: non enim bicubitum fit tricubitum, sed subjectum potius aliam possidens quantitatem, deinde suscipit aliam: alioquin sic duo quidem ipsa tria erunt. Si igitur, quod dispersum extensumque est in quantitatis molem, aliud quiddam genus, vel omnino aliud participat, oportet illud, cujus evadit particeps, neque dispersum esse, neque extensum, neque omnino quantum aliquid esse: quam ob rem, quod ubique totum ipsum adesse debet, indivisum oportet adesse, neque sic quidem impartibile velut parvum. Sic enim nihilominus erit et divisibile: neque congruet universo: neque cum propinqua moles augetur, idem se prorsus insinuabit: neque sic etiam quasi punctum. Non enim punctum unum est ipsa moles, sed infinita in ea sunt puncta. Quapropter et hoc infinita erit puncta, si quid habeat puncti naturam, neque continuum erit. Itaque neque sic quidem congruet universo. Si igitur universa moles ipsum habeat, totum prorsus per omnes sui partes habebit.

XIV. *Præter unam primamque mundi animam oportet esse proprias animas et præstantiores, atque deteriores non externis quibusdam localibusque terminis, sed intimis proprietatibus inter se distinctas.*

Has vero quasi collegas una cum mente regina ac duce mundi anima conspirantes appellamus vitæ mundum. Sunt autem magis invicem unitæ desuper, ubi per intellectualem proprietatem intelligibili mundo, id est menti divinæ, velut centro cunctæ prorsus incumbunt. Magis vero disjunctæ invicem deinceps evadunt, ubi proprietatem rationalem magis explicant: atque mox per vegetalem jam regnantem, ad generandum animal se deflectunt. Ex mundo vitæ, qui totus una cum omnibus suis animis semper est ubique, alia corpora, alias atque aliter vitas animasque suscipiunt: quemadmodum et ab anima mundi quotidie varia corpora, et a qualibet anima propria similiter differentia membra, vires, actionesque alias aliterque percipiunt.

Verum si eadem ubique viget anima, quonam modo propria uniuscujusque anima est? Et quomodo hæc quidem bona est, illa vero mala? Forsan vero et unicuique sufficit, et animas omnes habet, et intellectus omnes. Est enim ibi unum ac etiam infinitum, et omnia simul, habetque unumquodque discretum: ac rursus non discre-

657 πᾶσαν ζωὴν, καὶ πᾶσαν ψυχὴν, καὶ νοῦν ἅπαντα, ἕκαστον δὲ αὐτῶν οὐ πέρασιν ἀφώρισται, διὰ τοῦτο αὖ καὶ ἕν· οὐ γὰρ δὴ μίαν ζωὴν ἔδει αὐτὸ ἔχειν, ἀλλ' ἄπειρον, καὶ αὖ μίαν, καὶ τὴν μίαν οὕτω μίαν, ὅτι πάσας ὁμοῦ οὐ συμφορηθείσας εἰς ἓν, ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς ἀρξαμένας καὶ μενούσας ὅθεν ἤρξαντο, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἤρξαντο, ἀλλ' οὕτως εἶχεν ἀεί· οὐδὲν γὰρ γινόμενον ἐκεῖ, οὐδὲ μεριζόμενον τοίνυν, B ἀλλὰ δοκεῖ μερίζεσθαι τῷ λαβόντι· τὸ δὲ ἐκεῖ τὸ ἔκπαλαι καὶ ἐξ ἀρχῆς. Τὸ δὲ γινόμενον πελάζει καὶ συνάπτεσθαι δοκεῖ, καὶ ἐξήρτηται ἐκείνου. Ἡμεῖς δὲ, τίνες δὲ ἡμεῖς; ἆρα ἐκεῖνο, ἢ τὸ πελάζον καὶ τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ; ἢ καὶ πρὸ τοῦ ταύτην τὴν γένεσιν γενέσθαι ἦμεν ἐκεῖ ἄνθρωποι ἄλλοι ὄντες, καί τινες καὶ θεοὶ, ψυχαὶ καθαραὶ, καὶ νοῦς συνημμένος τῇ ἁπάσῃ οὐσίᾳ, μέρη ὄντες τοῦ νοη- C τοῦ, οὐκ ἀφωρισμένα, οὐδ' ἀποτετμημένα, ἀλλ' ὄντες τοῦ ὅλου. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νῦν ἀποτετμήμεθα, ἀλλὰ γὰρ νῦν ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ προσελήλυθεν ἄνθρωπος ἄλλος εἶναι θέλων· καὶ εὑρὼν ἡμᾶς (ἦμεν γὰρ τοῦ παντὸς οὐκ ἔξω) περιέθηκεν ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ προσέθηκεν ἑαυτὸν ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ, ὃς ἦν ἕκαστος ἡμῶν τότε· οἷον εἰ φωνῆς οὔσης μιᾶς καὶ λόγου ἑνὸς ἄλλος ἄλλοθεν παραθεὶς τὸ οὖς D ἀκούσειε καὶ δέξαιτο, καὶ γένοιτο κατ' ἐνέργειαν ἀκοή τις, ἔχουσα τὸ ἐνεργοῦν εἰς αὐτὴν παρὸν, καὶ γεγενήμεθα τὸ συνάμφω, καὶ οὐ

1. δὲ γὰρ] Cod. Vat. δὴ, idem cum Ciz. Marc. A.B.E. Mon. C. Med. A.B. omittit γὰρ. Quod delevi. Marc. C. omittit δέ. In Marc. A. deest ἔδει post ζωήν.

5. ὅθεν ἤρξαντο] Ita Codd. plerique. Sed Ed. et Darm. ἔρξαντο. Proxima quatuor verba absunt a Codd. Ciz. Marc. C.E. Tum Vat. ἀλλὰ pro ἀλλ'.

9. ἐκεῖνο, ἢ] Cod. Vat. ἐκεῖνος ἤ.

10. ἢ καὶ] Cod. Vat. omittit ἤ.

12. τῇ ἁπάσῃ] Cod. Vat. omittit τῇ.

13. οὐδὲ ἀποτετμημένα] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. οὐδ' pro οὐδέ. Quod recepimus.

15. ἦμεν γὰρ] Cod. Vat. εἶναι γάρ. Idem mox omittit οὐκ.

18. ἄλλος] Cod. Med. B. ἀλλ' ἄλλος.

19. γένοιτο] Cod. Ciz. γίνηται. Vat. γένος τό.

20. τῷ συνάμφω] Cod. Ciz. γὰρ τὸ συνάμφω. Mon. C. Marc. A.B.E. et Vat. τὸ συνάμφω. Hoc recepi.

tum seorsum, alioquin quomodo inesset et infinitum? Aut ita licet dicere, naturam illam omnia simul habere omnem vitam, omnem animam, mentem similiter omnem: unumquodque vero ipsorum nullis terminis inter se disjungi: atque idcirco rursus unum existere. Oportuit namque supernum illud non unam duntaxat habere vitam, sed infinitam, rursusque unam: atque unam ipsam ita unam, quoniam simul omnes: simul, inquam, non congestas in unum, sed incipientes ab uno, atque ibi, unde inceperant, permanentes: imo vero nec inceperunt, sed semper ita se habuerunt. Nihil enim, quod fiat, est ibi, neque quicquam ergo divisum: sed dividi videtur ex eo duntaxat, quod accipitur: quod autem illic existit, id ipsum est, quod ex antiquo prorsusque ab initio. Quod vero fit, propinquat, contiguumque videtur evadere, et inde protinus dependere. Nos autem quid? Quinam ipsi sumus? Numquid illud? An propinquans illi potius factumque in tempore? Sed profecto, antequam hæc generatio fieret, eramus illic homines alii existentes, et alii quidam, et animæ puræ et intellectus universæ connexus essentiæ: existentes nimirum intelligibilis mundi partes non segregatæ, neque disjunctæ, sed totius tunc existentes. Nam neque nunc etiam sejuncti sumus: sed nunc ad illum hominem accessit homo alius esse volens, nosque inveniens, (non enim extra universum eramus) circumfundit se ipsum nobis, illique se adhibuit homini, qui tunc erat unusquisque nostrum: perinde ac si una quadam voce orationeque existente alius aliunde accommodans aures audiat et accipiat, fiatque secundum actum auditus quidam.

θάτερον, ὃ πρότερον ἦμεν, καὶ θάτερόν ποτε, ὃ ὕστερον προσεθέμεθα, ἀργήσαντος τοῦ προτέρου ἐκείνου, καὶ ἄλλον τρόπον οὐ παρόντος. 657

Ἀλλὰ πῶς προσελήλυθε τὸ προσεληλυθός; ἢ ἐπειδὴ ἐπιτηδειότης Α
αὐτῷ παρῆν, ἔσχε πρὸς ὃ ἦν ἐπιτήδειον. Ἦν δὲ γενόμενον οὕτως,
ὡς δέξασθαι ψυχήν. Τὸ δὲ γίνεται ὡς μὴ δέξασθαι πᾶσαν, καίτοι
παροῦσαν πᾶσαν, ἀλλ' οὐχ αὐτῷ, οἷον καὶ ζῶα τὰ ἄλλα καὶ τὰ φυτὰ
τοσοῦτον ἔχει, ὅσον δύναται λαβεῖν. Οἷον φωνῆς λόγον σημαι-
νούσης, τὰ μέν, καὶ τοῦ λόγου μετέσχε μετὰ τῆς κατὰ φωνὴν ἠχῆς· Β
τὰ δὲ τῆς φωνῆς καὶ τῆς πληγῆς μόνον· γενομένου δὴ ζώου, ὃ ἔχει
μὲν παροῦσαν αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄντος ψυχὴν, καθ' ἣν δὴ ἀνήρτηται εἰς
πᾶν τὸ ὄν· παρόντος δὲ, καὶ σώματος οὐ κενοῦ, οὐδὲ ψυχῆς ἀμοίρου,
ὃ ἔκειτο μὲν οὐδὲ πρότερον ἐν τῷ ἀψύχῳ, ἔτι δὲ μᾶλλον οἷον ἐγγὺς
γενόμενον τῇ ἐπιτηδειότητι, καὶ γενομένου οὐκ ἔτι σώματος μόνου,
ἀλλὰ καὶ ζῶντος σώματος, καὶ τῇ οἷον γειτονείᾳ καρπωσαμένου τι C
ἴχνος ψυχῆς, οὐκ ἐκείνης μέρους, ἀλλ' οἷον θερμασίας τινὸς, ἢ 658
ἐλλάμψεως ἐλθούσης, γένεσις ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν καὶ ἀλγηδόνων
ἐν αὐτῷ ἐξέφυ. Ἦν δὲ οὐκ ἀλλότριον τὸ σῶμα τοῦ ζώου τοῦ γεγε-

1. τότι, ὅ] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. (ex corr.) πότι, ὅ. Correxi ποτι.
2. προτέρου] Cod. Med. B. πρότερον.
ib. οὐ παρόντος] Cod. Vat. omittit οὐ.
4. πρὸς ὃ] Marc. C. ὃν pro ὅ.
ib. οὕτως] Codd. Darm. Marc. A.B. et Mon. C. οὕτω.
5. δέξασθαι] Codd. Marc. A. Mon. C. δέξασα.
8. φωνῆς ἠχῆς] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A. φωνην ἠχῆς. Med. B. τὴν φωνὴν ἠχῆς. Unde Accusativum restitui.
10. ἣν δὴ] Cod. Ciz. omittit δή.
14. γειτονίᾳ] Marc. E. γειτονία.
16. ἐλθούσης] Cod. Vat. ἰούσης.
17. τὸ σῶμα] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τό.

habens videlicet præsens sibi illud, quod agit in ipsum. Factique sumus simul ambo, neque alterum duntaxat illud extitimus, quod prius eramus: imo et alterum aliquando, quod deinde subjunximus, torpente videlicet illo priore, et alio quodam pacto non præsente.

XV. *Si universus ille vitæ mundus, id est animarum intellectualium cœtus, una cum prima mente et anima prima conspirans, semper totus et individuus est ubique, sequitur, ut nec ille usquam locali motu accedat ad corpora, sed effectu quodam, nec corpora ad illum, nisi quadam præparatione formabili. Ferme sicut ignis ad proximum sulphur, vel lumen ad contiguum diaphanum, atque vicissim.*

Corpora certis quibusdam modis affecta suscipiunt vitales ab anima mundi vires. Nostrum igitur sic prius affectum, et ejusmodi vires illinc nactum ulterius expositum est mundo vitæ. Ut inde rationalis anima magisque propria huic vitam quoque propriam jam inspiret, in qua perturbationes exoriuntur, quæ nec prius erant in anima rationali, nec ad eam præcipue pertinent.

Sed quonam modo accessit, quod dicitur accessisse? Nempe quum aptitudo esset in eo, merito illud accepit, ad quod erat expositum. Erat autem sic affectum, ut acciperet animam. Id vero fit ita, ut non suscipiat omnem: quamvis enim omnis sit præsens, non tamen ipsi proprie omnis: quemadmodum et animalia cætera et plantæ tantum habent, quantum accipere possunt. Sicut præsente voce orationem significante, alia quidem præter vocis sonum orationem quoque percipiunt, alia vero vocem pulsationemque duntaxat. Interea efficitur animal: quod quidem animam habet ab ipso ente sibi præsentem, per quam sane ad ens totum redigitur, dum adest et corpus neque vacuum quidem, neque expers animæ: quod certe et prius in loco jacebat anima non carente: magisque præterea velut prope factum est præparatione quadam. Cum vero factum sit corpus jam non solum, sed animatum corpus, et quadam quasi vicinitate vestigio quodam animæ fretum: ubi profecto non accipit animæ partem, sed ab anima vis aliqua provenit,

νημένου. Ἡ μὲν δὴ ἐκ τοῦ θείου ψυχὴ ἥσυχος ἦν κατὰ τὸ ἦθος τὸ ἑαυτῆς ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσα. Τὸ δὲ ὑπ' ἀσθενείας τὸ σῶμα θορυβούμενον, καὶ ῥέον τε αὐτὸ, καὶ πληγαῖς κρουόμενον ταῖς ἔξω πρῶτον αὐτὸ εἰς τὸ κοινὸν τοῦ ζώου ἐφθέγγετο, καὶ τὴν αὐτοῦ ταραχὴν ἐδίδου τῷ ὅλῳ· οἷον ἐκκλησία δημογερόντων καθημένων ἐφ' ἡσύχῳ συννοίᾳ, δῆμος ἄτακτος τροφῆς δεόμενος, καὶ ἄλλα ἃ δὴ πάσχει αἰτιώμενος, τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν εἰς θόρυβον ἀσχήμονα ἐμβάλλοι. Ὅταν μὲν οὖν ἡσυχίαν ἀγόντων τῶν τοιούτων, ἀπὸ τοῦ φρονοῦντος ᾖκῃ εἰς αὐτοὺς λόγος, κατέστη εἰς τάξιν μετρίαν τὸ πλῆθος, καὶ οὐ κεκράτηκε τὸ χεῖρον· εἰ δὲ μὴ, κρατεῖ τὸ χεῖρον, ἡσυχίαν ἄγοντος τοῦ βελτίονος, ὅτι μὴ ἠδυνήθη τὸ θορυβοῦν δέξασθαι τὸν ἄνωθεν λόγον· καὶ τοῦτό ἐστι πόλεως καὶ ἐκκλησίας κακία· τοῦτο δὲ καὶ ἀνθρώπου κακία αὖ ἔχοντος δῆμον ἐν αὐτῷ ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων κρατησάντων· συνδόντος ἑαυτὸν τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου δήμῳ τῷ τοιούτῳ· ὡς δ' ἂν τοῦτον τὸν ὄχλον δουλώσηται, καὶ ἀναδράμῃ εἰς ἐκεῖνον ὅς ποτε ἦν, κατ' ἐκεῖνόν τε ζῇ, καὶ ἔστιν ἐκεῖνος διδοὺς τῷ σώματι ὅσα δίδωσιν ὡς ἑτέρῳ ὄντι ἑαυτοῦ· ἄλλος δέ τις ὁτὲ μὲν οὕτως, ὁτὲ δὲ ἄλλως ζῇ, μικτός τις ἐξ ἀγαθοῦ ἑαυτοῦ καὶ κακοῦ ἑτέρου γεγενημένος.

658 B C D

1. κατὰ τὸ—βεβῶσα] Marc. B. ut marg. Ed. κ. τ. ἦθος τὸ ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσα.
3. ῥέον τε] Codd. Ciz. et Vat. ῥέον τε καί.
4. αὐτὸ] Cod. Med. A. a pr. m. et Marc. B. αὐτός. Med. B. habet quidem αὐτὸ, sed ex corr.
ib. ἐφθέγγετο] Codd. omnes ἐφθέγγετο. Quod recepimus.
ib. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὐτοῦ cum Marc. A. Et sic correxi.
5. τῷ λόγῳ] Codd. plerique ut marg. Ed. τῷ τὸ ὅλῳ. Sed Marc. A. Mon. C. τῷ ὅλῳ. Et sic scripsi.
ib. δημογερόντων] Cod. δημηγορεόντων.
6. πάσχει] Cod. Vat. πάσχειν.
7. ἐμβάλλοι] Codd. Marc. B. Med. A. ἐμβάλλοι. Vat. ἐμβάλλει.
9. ἥκῃ] Cod. Vat. ἥκει.
ib. λόγους] Codd. exceptis Med. B. Marc. C.E. omnes λόγος, ut marg. Ed.
12. ὄγκον] Codd. omnes λόγον ut marg. Ed.
13. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. ἐν αὑτῷ. Ed. αὐτῷ cum rell.
14. ἑαυτοῦ] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ἑαυτόν. Quod restituimus.
15. ὡς δ'] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. ὅς δ'.
ib. δουλώσηται] Cod. Vat. δουλώσεται. Marc. A. δηλώσηται.
18. ὁτὲ δὲ] Cod. Vat. ὅτε δέ.

quasi calefactio quædam vel illustratio in ipso jam suboritur, cupiditatum et voluptatum dolorumque genitura. Erat autem corpus animalis jam facti, non alienum. Anima enim ex ipso divino quieta erat, naturæ suæ more, proque habitu proprio in se ipsa consistens. Corpus autem ob debilitatem propriam perturbatum tum sponte fluitans, tum ictibus pulsatum externis, primum in ipsum animalis commune perstrepuit, perturbationemque suam traduxit in totum: velut quando senatu quodam quieta sententia consultante atque sedente vulgus in certum tum fame concitum, tum aliis querelis impulsum, concionem totam protinus interturbat. Quotiens enim dum tales quietem agunt, ad illos ratio pervenit a prudente, populus ordine certo disponitur, et, quod deterius est, in urbe non superat, alioquin, quod deterius est, pervincit, tunc eo, quod melius est, vacante: quippe cum populus perturbatus rationem non potuerit a superiore suscipere. Atque hæc est civitatis et concionis improbitas: hæc iterum et pravitas hominis videlicet in se habentis populum voluptatum et libidinum timorumque superantium. Quando scilicet tali cuidam populo hominis sic affecti concedit: alius vero in servitutem redigit ejusmodi turbam, refugitque ad illum, qui fuerat olim, vivitque secundum illum, atque ille ipse est, concedens interea corpori, quæcunque indulget tanquam alieno cuidam atque diverso. Neque deest, et qui tum sic quidem, tum aliter vitam agat, ex bono quodam sui ipsius pravoque commistus.

658 Ἀλλ' εἰ ἐκείνη ἡ φύσις οὐκ ἂν γένοιτο κακὴ, καὶ οὗτος τρόπος A
ψυχῆς εἰς σῶμα ἰούσης καὶ παρούσης, τίς ἡ κάθοδος ἡ ἐν περιόδοις,
καὶ ἄνοδος αὖ, καὶ αἱ δίκαι, καὶ αἱ εἰς ἄλλων ζώων σώματα εἰσκρί-
σεις; ταῦτα γὰρ παρὰ τῶν πάλαι περὶ ψυχῆς ἄριστα πεφιλοσοφη-
κότων παρειλήφαμεν, οἷς πειρᾶσθαι προσήκει σύμφωνον, ἢ μὴ διά-
φωνόν γε ἐπιδεῖξαι τὸν νῦν προκείμενον λόγον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ B
μεταλαμβάνειν ἐκείνης τῆς φύσεως ἦν οὐ τὸ ἐλθεῖν ἐκείνην εἰς τὰ
τῇδε, ἀποστᾶσαν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὸ τήνδε ἐν ἐκείνῃ γίνεσθαι καὶ
μεταλαβεῖν, δῆλον ὅτι, ὃ λέγουσιν ἐκεῖνοι ἥκειν, λεκτέον εἶναι τὴν
σώματος φύσιν ἐκεῖ γενέσθαι, καὶ μεταλαβεῖν ζωῆς καὶ ψυχῆς, καὶ
ὅλως, οὐ τοπικῶς τὸ ἥκειν· ἀλλ' ὅστις τρόπος τῆς τοιαύτης κοινω-
νίας, ὥστε τὸ μὲν κατελθεῖν τὸ ἐν σώματι γενέσθαι, ὡς φαμεν 659
ψυχὴν ἐν σώματι γενέσθαι, τὸ τούτῳ δοῦναί τι παρ' αὐτῆς, οὐκ ἐκεί-
νου γενέσθαι, τὸ δ' ἀπελθεῖν, τὸ μηδαμῇ τὸ σῶμα ἐπικοινωνεῖν
αὐτῆς· τάξιν δὲ εἶναι τῆς τοιαύτης κοινωνίας τοῖς τοῦδε τοῦ παντὸς
μέρεσι, τὴν δὲ οἷον ἐν ἐσχάτῳ τῷ νοητῷ τόπῳ πλεονάκις διδόναι

3. καὶ αἱ] Cod. Mon. C. omittit αἱ, cum Marc. A.
ib. σώματα] Cod. Ciz. σωμάτων. Tum ex Vat. scripsimus τὶς κρίσεις, cum in rell. et in Ed. sit τὶς κρίσεις.
4. περὶ ψυχῆς] Cod. Vat. omissum in contextu περὶ in marg. additum habet.
6. τὸν νοῦν] Codd. Marc. A.B.C. Mon. C. τὸν νῦν, ut legit Fic. Marc. E. νοῦν (sic). Correxi νῦν, quod fieri vult etiam Taylor.
7. τοῦτο] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. οὐ τό. Taylor, sine libris, conjiciebat: οὐκ ἦν τοῦτο.
ib. ἐκείνην] Cod. Vat. ἐκείνης.
8. ἐν ἐκείνῃ] Cod. Vat. omittit ἐν.
ib. λεκτέον] Codd. omnes λεκτέον εἶναι excepto Marc. B.
11. ὅστις] Cod. Vat. ὡς τις.
13. ψυχὴν] Cod. Vat. τὴν ψυχήν. Marc. A. omittit verba ὡς φαμὲν—γενέσθαι.
ib. παρ' αὐτῆς] Codd. Med. B. Marc. A.B. παρ' αὐτῆς. Quos sequor.
16. τὴν δὲ] Cod. Vat. τήν δε.
ib. ἐσχάτῳ] Codd. omnes ἐν ἐσχάτῳ exceptis Marc. C.E. Unde addidi Præpositionem.

XVI. *Quando audimus, animam nostram descendere vel ascendere, non debemus intelligere proprie loca mutare, sed descendere quidem, id est, afflare vitam corpori, eique affici: ascendere vero contra scilicet, nec afflare nec affici.*

Anima nostra per potentiam intellectualem semper est universum, per rationalem vero et imaginalem atque vegetalem aliquando est universum, aliquando pars universi, quemadmodum luna vel plena vel semiplena vicissim. Quando enim nondum ad particulare hoc corpus afficitur, circa universam mundi formam instar animæ mundi ratione imaginationeque, et, utcunque potest, seminalium virium amplificatione se versat, ubi anima nostra actu quidem universalis est, potentia vero particularis. Evadit autem pars universi, quando ad corpus hoc universi partem affectu proprio se deflectit: quo quidem in habitu particularis quidem est actu, universalis vero potentia. Proinde quando anima universalis evadit, non desinit esse particularis: nam et proprietas hæc in ipsa habitus universitate deprehenditur. Idolum animæ intelligi vitale spiraculum animæ circa corpus: quod in nobis est geminum: alterum quidem ab anima nostra, alterum ab anima mundi. Nostrum equidem [Ed. pr. quidem] *ab anima nostra separari non potest, sed ab effectu vacare: mundanum vero ab anima nostra segregari potest.*

Verum si illa natura fieri mala non potest, atque hic est modus, quo anima venit in corpus et adest: quæritur deinceps, quisnam descensus sit, rursusque ascensus certis temporum curriculis restitutus: quænam sint judicia justaque supplicia animarum: quæ denique infusiones in corpora animalium reliquorum? Hæc enim ab antiquis optime de anima philosophatis accepimus. Et profecto conandum est, præsentem sermonem aut illis consonum demonstrare, aut certe non dissonum. Quoniam igitur jam constitit hoc ipsum, quod dicitur naturæ illius participare, non esse quidem ad hæc illam descendere a se discedentem: sed potius naturam hanc in illa fieri, participemque illius evadere: quod videlicet illi venire animam nuncupant. Idque sane asseverandum est esse naturam corporis ibi fieri, participemque vitæ animæque evadere: atque omnino hoc ipsum venire non est secundum locum acci-

659 ἑαυτῆς, ἅτε πλησίον τῇ δυνάμει οὖσαν, καὶ ἐν βραχυτέροις διαστή-
B μασι φύσεως τῆς τοιαύτης νόμῳ· κακὸν δὲ εἶναι τὴν τοιαύτην κοινω-
νίαν, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἀπαλλαγήν. Διὰ τί; ὅτι κἂν μὴ τοῦδε ἦν,
ἀλλ' οὖν ψυχὴ τοῦδε λεγομένη ὁπωσοῦν μερική πως ἐκ τοῦ παντὸς
γίνεται· ἡ γὰρ ἐνέργεια αὐτῆς οὐκ ἔτι πρὸς τὸ ὅλον, καίπερ τοῦ 5
ὅλου οὔσης· ὥσπερ ἂν εἰ ἐπιστήμης ὅλης οὔσης κατά τι θεώρημα ὁ
C ἐπιστήμων ἐνεργῇ. Τὸ δ' ἀγαθὸν αὐτῷ ἦν τῷ ἐπιστήμονι, οὐ κατά
τι τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ κατὰ τὴν πᾶσαν ἣν ἔχει. Καὶ τοίνυν αὕτη
τοῦ παντὸς οὖσα κόσμου νοητοῦ, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἀποκρύπ-
τουσα, οἷον ἐξέθορεν ἐκ τοῦ παντὸς εἰς μέρος, εἰς ὃ ἐνεργεῖ ἑαυτὴν 10
μέρος ὄν· οἷον εἰ πῦρ πᾶν, καίειν δυνάμενον, μικρόν τι καίειν ἀναγ-
κάζοιτο, καίτοι πᾶσαν ἔχον τὴν δύναμιν. Ἔστι γὰρ ἡ ψυχὴ χωρὶς
D πάντη οὖσα ἑκάστη, οὐχ ἑκάστη, ὅταν δὲ διακριθῇ, οὐ τόπῳ, ἀλλ'
ἐνεργείᾳ γένηται τὸ καθ' ἕκαστον, μοῖρά τίς ἐστιν οὐ πᾶσα, καίτοι
καὶ ὡς πᾶσα, τρόπον ἄλλον· οὐδενὶ δὲ ἐπιστατοῦσα, πάντη πᾶσα, 15
οἷον δυνάμει τό τε τὸ μέρος οὖσα. Τὸ δὲ εἰς ᾅδου γίνεσθαι, εἰ
μὲν ἐν τῷ ἀϊδεῖ, τὸ χωρὶς λέγεται. Εἰ δέ τινα χείρω τόπον, τί θαυ-
μαστόν; ἐπεὶ καὶ νῦν οὗ τὸ σῶμα ἡμῶν, καὶ ἐν ᾧ τόπῳ, κἀκείνη

3. *μὴ τοῦδε*] Cod. Med. A. Marc. B. ut marg. Ed. male *μηδὲ τοῦτο*, sed prior in marg. ut Ed. Sequitur in Codd. Ciz. et Vat. ἦ. Tum Ciz. pergit *ἀλλ' οὐ*.
5. *καίπερ*] Cod. Vat. *καίτοι*.
7. *ἐνεργῇ*] Cod. Vat. *ἐνεργεῖ*.
ib. *κατά τι—κατὰ τὴν*] Cod. Vat. omittit *τι* et *τήν*.
11. *τι καίειν*] Cod. Vat. *τι καί*.
12. *πᾶν*] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A. Vat. *πᾶσαν*. Quod recepi.
15. *ἄλλον*] Cod. Vat. *ἄλλου*. Verba *καίτοι—πάντη πᾶσα* desunt in Marc. A.
16. *τὸ μέρος*] Codd. Vat. Marc. B. omittunt *τό*. Mox pro *τόδε*. Vat. et Marcc. habent *τὸ δέ*.
17. *ἀϊδεῖ*] Cod. Ciz. *ἀειδεῖ*. Vat. *ἀεὶ δεῖ*.
ib. *τί θαυμαστὸν*] Cod. Med. A. a. pr. m. *τὸ* pro *τί*. Mox Vat. *οὐ* pro *οὗ*.
18. *τῷ τόπῳ*] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *ᾧ τόπῳ*. Et sic correxi.

piendum, sed aliter, quæcunque communionis ejusmodi conditio sit. Quam ob rem descendere quidem dicendum est animam insinuari corpori, quemadmodum infundi illam corpori diximus, id autem est, huic ex se aliquid tradere, ita tamen, ut anima corporis non evadat. Abire autem a corpore, id esse videlicet corpus illius nihil participare. Existimandum est præterea, ordinem communionis ejusmodi partibus universi hujus existere: ipsam vero animam velut in extremo intelligibilis loci gradu positam frequenter ex se aliquid elargiri: utpote quæ per potentiam est propinqua in brevioribusque intervallis, ideoque naturæ ejusmodi lege tribuere. Ejusmodi vero conjugium esse malum, divortium vero bonum. Sed curnam? Quia et si anima non erat proprie hujus, attamen quando hujus fieri quomodocunque dicitur, ex universo quodammodo particularis evadit. Actus enim ejus non amplius est ad totum, quamvis sit ipsa totius: quemadmodum in illo accidit, qui, cum scientiam habeat totam, secundum quandam notionem ejus solum agit. Bonum vero scientis ipsius erat, non per aliquem ejus scientiæ partem, sed per totam, quam possidet, agere. Jam vero anima ipsa cum mundi intelligibilis totius existeret, atque in toto partem absconderet, quandoque ex universo prorupit in partem: quippe cum illud, in quod se ipsam egit, pars existeret: quemadmodum si ignis potens comburere totum, parvum quiddam adurere compellatur, quamvis vim possideat omnem. Unaquæque enim anima, quando hinc est penitus segregata, non proprie duntaxat est unaquæque: sed quando secernitur non loco, sed actu, fitque aliquid singulare, ipsa tunc portio quædam est non amplius universa, quanquam et alio quodam pacto velut universa consistit. Quando vero nulli proprie præsidet, prorsus est universa: quippe quæ tunc potentia quadam pars esse sit judicanda. Proinde quod tradunt

659

λέγεται ἐκεῖ. Ἀλλ' οὐκ ὄντος ἐστὶ τοῦ σώματος; ἢ τὸ εἴδωλον εἰ μὴ ἀποσπασθείη, πῶς οὐκ ἐκεῖ, οὗ τὸ εἴδωλον; εἰ δὲ παντελῶς λύσειε φιλοσοφία, καὶ ἀπέλθοι τὸ εἴδωλον εἰς τὸν χείρω τόπον μόνον, αὐτὴ δὲ καθαρῶς ἐν τῷ νοητῷ, οὐδενὸς ἐξηρημένου αὐτῆς. Τὸ μὲν οὖν ἐκ τοῦ τοιοῦδε εἴδωλον γενόμενον οὕτως· ὅταν δ' αὐτὴ οἷον ἐλλάμψῃ πρὸς αὐτὴν, τῇ νεύσει τῇ ἐπὶ θάτερα πρὸς τὸ ὅλον συνέσταλται, καὶ οὐκ ἔστιν ἐνεργείᾳ, οὐδ' αὖ ἀπόλωλεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ταῦτα· πάλιν δὲ ἀναλαβόντες τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον λέγωμεν.

1. λέγεται ἐκεῖ] Cod. Ciz. interponit εἶναι.
2. οὐκ ἐκεῖ] Codd. Ciz. et Vat. οὐκ ἐκεῖνο.
3. λύσειε] Cod. Ciz. φύσειε.
4. ἐξηρημένου] Codd. Ciz. et Mon. C. (ex corr.) ἐξηρτημένου. Ut legit Fic. et corrigi vult Taylor. Addens: "For the meaning of Plotinus is in English as follows: *But if philosophy liberates the soul in an all-perfect manner, the image of it* [*i. e. the irrational part*] *alone departs to the inferior place* [*Hades*]: *but the rational soul itself is purely established in the intelligible world, without any thing* [*of the irrational nature*] *being suspended from it.* Ficinus's translation of the latter part of this extract is by no means accurate."
5. τοῦ τοιοῦδε] Cod. Ciz. τοιούτου. Vat. του τοιουτου.
6. αὐτὴν] Codd. Med. A. Marc. B. ἑαυτήν. Med. B. Marc. A.C.E. αὐτήν. Quos sequor.
7. οὐκ ἔστιν] Cod. Ciz. οὐκ ἔτι. Pergit Vat. ἐνέργεια.

animam ad inferos proficisci, si inferorum nomen velint occultum quiddam significare, ad inferos proficisci nihil aliud est, quam esse seorsum. Sin autem hoc nomine locum quendam designent deteriorem, quid mirum? quando quidem et nunc, ubi corpus nostrum est, et quo in loco, ibidem esse anima fertur. Verum quando jam non extat corpus, quidnam est esse animam apud inferos? Forsan vero si animæ simulachrum non prorsus evellatur, cur non ibi esse animam cogitemus, ubi est animæ simulachrum? Sin autem philosophia solvat omnino, simulachrum in locum deteriorem abit solum: ipsa vero anima pure admodum in mundo intelligibili vivit, nihilo tunc ex ipsa excepto, sive foras educto. Atque ita quidem se habeat, quod ex tali quodam efficitur simulachrum. Sed cum ipsa velut in se refulget, nutu quodam ad illa, quæ hinc sunt aliena, tunc ad totum jam contrahitur, neque existit actu, neque etiam interit. Sed de his quidem hæc dicta sufficiant: propositam vero ab initio disputationem iterum resumamus.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Ε.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER V.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟ ΟΝ ΕΝ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΝ ΟΝ, ΑΜΑ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΝ, ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Quod ens, unum idemque existens, simul sit ubique totum.

660 Τὸ ἓν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ πανταχοῦ ἅμα ὅλον εἶναι, κοινὴ μέν τις ἔννοιά φησιν εἶναι, ὅταν πάντες κινούμενοι αὐτοφυῶς, λέγωσι τὸν ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν θεὸν, ὡς ἕνα καὶ τὸν αὐτόν. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς τὸν Β τρόπον μὴ ἀπαιτοῖ, μηδὲ λόγῳ ἐξετάζειν τὴν δόξαν αὐτῶν ἐθέλοι, οὕτως ἂν καὶ θεῖντο καὶ ἐνεργοῦντες τοῦτο τῇ διανοίᾳ οὕτως ἀναπαύοιντο, εἰς

7. τὸ ὂν] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. ταὐτὸ] Codd. Vat. Marc. A. ταὐτόν. Idem omittit v. δεύτερον. A Codd. Marc. C.E. initium abest, iique priori libro eadem linea conjungunt, quod est in primo hujus libri capite medio: τὸ ἓν πρῶτον μὲν ἐπὶ θάτερα. Discrimen in Cod. Marc. C. lineæ ductu secunda manus indicavit.
10. ὅλον εἶναι] Marc. A. οἷον εἶναι.
ib. κοινὴ] Codd. omnes, excepto Darm., κοινὴ μέν τις. Quare has duas voculas, quæ deerant, addidimus.
11. λέγωσι τὸν] Marc. A. τὸ pro τόν.
13. ἀπαιτῇ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. ἀπαιτοῖ. Quos sequor. Vat. ἀπαιτεῖ. οἱ Marc. A. ἀπαιτεῖ (sic).
ib. ἐθέλῃ] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. ἐθέλοι. Ciz. ἐθέλει. Illud recepi.
14. θεῖντο] Ita Cod. Vat. In Marc. A. Mon. C. est θοῖντο, in Ed. θεῖντ.
ib. τῇ διανοίᾳ τοῦτο] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. τοῦτο δὲ διανοίᾳ, Marc. A. τοῦτο τῇ διανοίᾳ.

I. *Naturale judicium, quod falli non potest, declarat unum Deum esse ubique totum. Item naturalis omnium appetitus ad unum bonum revocans omnia testatur universam entium naturam pendere ex uno simpliciter bono, atque per ipsum unionem mutuam possidere. Primum vero susceptaculum ipsius unius boni est ipsum ens primum: quod quidem una cum ipso unum simul totum est ubique.*

UNUM quiddam idemque numero esse simul ubique totum, communis indicat mentis humanæ conceptio: quando omnes naturali quodam instinctu clamant in unoquoque nostrum esse Deum, adeo ut unus in omnibus idemque sit Deus. Ac si quis hujus præsentiæ modum ab eis minime sciscitetur, neque contendat opinionem illam ratione discutere, ita procul dubio confirmabunt, idque ex cogitatione propria machinati penitus conquiescent. Qua quidem in re unum idemque pari studio annituntur, neque ullo pacto vellent ab hac unione divelli. Jam vero principium

660

ἕν πως συνερείδοντες, καὶ ταὐτὸν, καὶ οὐδ' ἂν ἐθέλοιεν ταύτης τῆς ἑνότητος ἀποσχίζεσθαι. Καὶ ἔστι πάντων βεβαιοτάτη ἀρχὴ, ἣν ὥσπερ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν φθέγγονται, ἡ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα συγκεφαλαιωθεῖσα, ἀλλὰ πρὸ τῶν καθ' ἕκαστα πάντων προελθοῦσα, καὶ πρὸ ἐκείνης τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πάντα ὀρέγεσθαι τιθεμένης τε καὶ λεγούσης. C Οὕτω γὰρ ἂν αὕτη ἀληθὴς εἴη, εἰ τὰ πάντα εἰς ἓν σπεύδοι, καὶ ἓν εἴη, καὶ τούτου ἡ ὄρεξις εἴη. Τὸ γὰρ ἓν τοῦτο, προϊὸν μὲν ἐπὶ θάτερα ἐφ' ὅσον προελθεῖν αὐτῷ οἷόν τε, πολλὰ ἂν φανείη τε καί πως καὶ εἴη. Ἡ δ' ἀρχαία φύσις καὶ ἡ ὄρεξις τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ ἐστὶν αὐτοῦ, εἰς ἓν ὄντως ἄγει, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεύδει πᾶσα φύσις ἐφ' ἑαυτήν. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀγαθὸν τῇ μιᾷ ταύτῃ φύσει, τὸ D εἶναι αὐτῆς, καὶ εἶναι αὐτὴν, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶναι μίαν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὀρθῶς εἶναι λέγεται οἰκεῖον· διὸ οὐδὲ ἔξω ζητεῖν αὐτὸ δεῖ. Ποῦ γὰρ ἂν εἴη, ἔξω τοῦ ὄντος περιπεπτωκός; ἢ πῶς ἄν τις ἐν τῷ μὴ ὄντι ἐξεύροι αὐτό; ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐν τῷ ὄντι, οὐκ ὂν αὐτὸ μὴ ὄν. Εἰ δὲ ὂν καὶ ἐν τῷ ὄντι ἐκεῖνο, ἐν ἑαυτῷ ἂν εἴη E ἑκάστῳ· οὐκ ἀπέστημεν ἄρα τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐσμὲν ἐν αὐτῷ, οὐδ' αὖ ἐκεῖνο ἡμῶν· ἓν ἄρα πάντα τὰ ὄντα.

Λόγος δὲ ἐπιχειρήσας ἐξέτασιν ποιεῖσθαι τοῦ λεγομένου, οὐχ ἕν 661

2. ἀρχὴ, ἥν] Cod. Vat. ἀρχὴ ἥ.
6. ἀληθὴς] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀληθής. Quos sequimur.
ib. εἰ τὰ] Cod. Ciz. omittit τά.
ib. σπεύδει] Codd. Ciz. Med. B. Mon. C. Marc. A. Vat. σπεύδοι. Et sic correxi.
7. γὰρ ἓν] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. A. ut marg. Ed. γὰρ ἕν. Marc. B. ἓν (sic). Unde correxi vulgatam.
8. αὐτῷ] Cod. Vat. αὐτῶν cum dist. maj.
9. πῶς εἴη] Codd. omnes πῶς καὶ εἴη, exceptis Marc. C.E. Taylor vult: καὶ εἴ πως εἴη. Fic. expressit insuper ἓν ante εἴη.
ib. ἀρχαία] Cod. Vat. ἀρχαί.
10. εἰς ἓν] Cod. Vat. εἰς ἄ. Idem mox τοῦτο σπεύδει pro τούτῳ, ut Cod. Mon. C. Marc. A.C.E. Quos sequimur.
12. τοῦτο δ'] Cod. Vat. omittit δ'.
13. ἄν λίγηται] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.C.E. Vat. εἶναι λίγεται. Quod recepi.
15. ἐξεύροι—τῷ ὄντι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt hæc.
ib. οὐκ ἄν] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.C.E. οὐκ ὄν. Et sic correxi.
18. ἐκεῖνο] Cod. Ciz. ἐκείνῳ.
19. ἐξέτασιν] Cod. Vat. ἐξίλασιν. Idem mox ὂν pro ὤν.

ejusmodi omnium est firmissimum, quod animæ nostræ naturali spiritu sonant: quod, inquam, non ex singulis est conclusum, sed ante omnia disposita singulatim nobis venit in mentem, atque ante principium illud, quo traditur, omnia bonum appetere. Sic enim principium hoc verum est, si omnia ad unum naturaliter properent, unumque quodammodo sint, atque unum ipsum extet, ad ipsumque appetitio dirigatur: si quidem unum hoc procedens in partem alteram, quatenus possibile est procedere, nimirum multa et apparere potest, et quodammodo unum esse. Antiqua vero principalisque natura et appetitio boni, quod quidem existit sui, in unum re vera perducit: atque in hoc ad se ipsam studet universa natura. Hoc enim huic uni naturæ bonum est, videlicet sui ipsius existere, ipsamque esse, hoc autem est esse unam. Sic vero et bonum recte admodum dicitur proprium atque domesticum: quam ob rem non extra quærendum est. Sane ubinam esset, qui extra ens hinc vel illinc exciderit? Aut quonam modo in non ente reperiat ipsum? Sed certe in ipso ente quærendum est, neque ita, ut sit ipsum non ens. Si autem ens illud est atque in ente, certe in se ipso est in quolibet. Non igitur ab ente distamus, sed sumus in ipso: neque rursus distat illud a nobis. Unum ergo sunt entia omnia.

II. *Mundus sensibilis tribus præcipue modis est dispersus, extensione divisioneque locali: item successione temporali: rursus mutua qualitatum contrarietate. Mundus vero intelligibilis, id est prima idearum plenitudo, nullam admittit ejusmodi divisionem. Simi-*

· 661 τι ὂν, ἀλλά τι μεμερισμένον, παραλαμβάνων τε εἰς τὴν ζήτησιν τὴν τῶν σωμάτων φύσιν, καὶ ἐντεῦθεν τὰς ἀρχὰς λαμβάνων, ἐμέρισέ τε τὴν οὐσίαν τοιαύτην εἶναι νομίσας, καὶ τῇ ἑνότητι ἠπίστησεν αὐτῆς, ἅτε μὴ ἐξ ἀρχῶν τῶν οἰκείων τὴν ὁρμὴν τῆς ζητήσεως πεποιημένος.

B Ἡμῖν δὲ ληπτέον εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς καὶ πάντη ὄντος λόγον οἰκείας εἰς πίστιν ἀρχὰς, τοῦτο δ' ἐστὶ νοητὰς νοητῶν καὶ τῆς ἀληθινῆς οὐσίας ἐχομένας. Ἐπεὶ γὰρ τὸ μέν ἐστι πεφορημένον, καὶ παντοίας δεχόμενον μεταβολὰς, καὶ εἰς πάντα τόπον διειλημμένον, ὃ δὴ γένεσιν ἂν προσήκοι ὀνομάζειν, ἀλλ' οὐκ οὐσίαν, τὸ δὲ ὂν ἀεὶ διειλημμένον ὡσαύτως κατὰ ταὐτὰ ἔχον, οὔτε γινόμενον οὔτε ἀπολλύμενον, οὐδέ τινα χώραν οὐδὲ τόπον, οὐδέ τινα ἕδραν ἔχον, οὐδ' ἐξιόν

C ποθεν, οὐδ' αὖ εἰσιὸν εἰς ὁτιοῦν, ἀλλ' ἐν αὑτῷ μένον. Περὶ μὲν ἐκείνων λέγων ἄν τις, ἐξ ἐκείνης τῆς φύσεως καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀξιουμένων, συλλογίζοιτο ἂν εἰκότως δι' εἰκότων, εἰκότας καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιούμενος. Ὅταν δ' αὖ τοὺς περὶ τῶν νοητῶν λόγους τις ποιῆται, λαμβάνων τὴν τῆς οὐσίας φύσιν, περὶ ἧς πραγματεύε-

1. παραλαμβάνων τε] Cod. Vat. δὲ pro τε.
3. εἶναι νομίσας] Marc. C.E. omittunt εἶναι.
4. μὴ ἐξ] Cod. Darm. μήτε ἐξ. Pergit Marc. E. ἀρχῆς.
ib. πεποιημένος] Cod. Vat. ποιημένος.
8. τόπον] Cod. Vat. τρόπον.
9. προσήκοι] Cod. Vat. προσήκει. Marc. B. προσήκει.
10. ταὐτὰ] Cod. Vat. ταῦτα.
11. χώραν] Cod. Med. B. χῶρον.
12. εἰσιὸν] Cod. Vat. εἰσιν. Quod sequitur εἰς omittit Marc. A.
12. ἀλλ' ἐν] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀλλὰ ἐν. Pergit Vat. αὐτῷ cum Marc. C.E.
15. δ' αὐτοὺς] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. δ' αὖ τούς. Quod recepi.

liter neque mundus vitæ ; id est, animarum intellectualium cœtus cum prima mente, ejusque ideis mirabiliter copulatus.

Verum, ne propter unionem hic et supra et infra a Plotino frequentius celebratam suspiceris, nec mentes, nec animas esse numero plures, attende, quid dicam. Hic enim dicit unum esse entia omnia, quæ constat non esse unum individuali essentiæ unitate : sed ex eo dicit unum esse, quia sunt ab uno, et ad unum unitate quadam naturalis desiderii confluunt : item quia omnia separata, quæ appellat entia, sunt in se invicem nullis locorum terminis prohibentibus. Item quia inferiora inter gradus entium præcipuam actionem suam peragunt sub forma et actu superiorum. Similiter intelligit de unione animarum rationalium cum anima universa. Item in libro de Numeris dicit, entia omnia unum esse, non unum ut unitas numeralis, sed ut numerus unus, id est millenarius : sic ergo significat, quando dicit omnes animas unum. Denique de mundo vitæ mirabiliter unito cogitandum est, non per rationem ex mundo corporeo argumentantem, sed per intellectum maxime in nobis unitum exordientem ab ipsa rei substantia. Quicquid enim in illo mundo est, substantiale est judicandum.

Cum vero rationis disputationisque humanæ conditio, quæ, quod hic propositum est, discutiendum aggreditur, non unum aliquid proprie sit, sed divisum quiddam, atque ad ipsam inquisitionem corporum naturam accipiat, unde et principia sumit, nimirum rem ipsam dividit, essentiam ejusmodi esse judicans, ac de ipsius unitate diffidit : quippe cum non ex propriis principiis ejus investigationem exordiatur. Nobis autem ad ipsam de uno omninoque ente disputationem propria ad fidem comparandam assumenda principia sunt : hoc autem est intelligibilium intelligibilia quoque principia, veræque essentiæ prorsus annexa. Hoc igitur universum quale sit in primis considerandum. Est profecto in translatione perpetua positum, modisque omnibus permutatur, perque omne loci spatium distribuitur. Ideoque non essentia quidem, sed generatio potius appellandum : ipsum vero ens semper esse divisum, eodem modo et secundum eadem se penitus habens, neque oriens neque occidens, nullum susceptaculum, nullum locum, nullam sedem habens : non egrediens alicunde, non ingrediens rursus in aliud, sed permanens in se ipso. Quam ob rem quando de natura corporea disputat ali-

661

ται, τὰς ἀρχὰς τῶν λόγων δικαίως ἂν ποιοῖτο, μὴ παρεκβαίνων, D
ὥσπερ ἐπιλελησμένος, ἐπ' ἄλλην φύσιν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης,
περὶ αὐτῆς τὴν κατανόησιν ποιούμενος, ἐπειδὴ πανταχοῦ τὸ τί ἐστιν
ἀρχὴ, καὶ τοῖς καλῶς ὁρισαμένοις λέγεται, καὶ τῶν συμβεβηκότων
τὰ πολλὰ γινώσκεσθαι, οἷς δὲ καὶ πάντα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει,
πολλῷ μᾶλλον ἐν τούτοις ἔχεσθαι δεῖ τούτου, καὶ εἰς τοῦτο βλεπτέον,
καὶ πρὸς τοῦτο πάντα ἀνενεκτέον.

662

Εἰ δὴ τὸ ὂν ὄντως τοῦτο, καὶ ὡσαύτως ἔχει, καὶ οὐκ ἐξίσταται
αὐτὸ ἑαυτοῦ, καὶ γένεσις περὶ αὐτὸ οὐδεμία, οὐδ' ἐν τόπῳ ἐλέγετο
εἶναι, ἀνάγκη αὐτὸ οὕτως ἔχον, ἀεί τε σὺν αὑτῷ εἶναι καὶ μὴ διϊστάναι
ἀφ' αὑτοῦ, μηδὲ αὐτοῦ τὸ μὲν ὧδὶ, τὸ δὲ ὧδὶ εἶναι, μηδὲ προϊέναι τι
ἀπ' αὐτοῦ, ἤδη γὰρ ἂν, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ εἴη, καὶ ὅλως ἔν τινι εἴη, καὶ
οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ, οὐδ' ἀπαθές. Πάθοι γὰρ ἂν, εἰ ἐν ἄλλῳ· εἰ δ' ἐν B
ἀπαθεῖ ἔσται, οὐκ ἐν ἄλλῳ. Εἰ οὖν μὴ ἀποστὰν ἑαυτοῦ, μηδὲ μερι-
σθὲν, μηδὲ μεταβάλλον αὐτὸ, μηδὲ μίαν μεταβολὴν ἐν πολλοῖς ἅμα
εἴη, ἓν ὅλον ἅμα ἑαυτῷ ὄν, τὸ αὐτὸ ὂν πανταχοῦ ἑαυτῷ, τὸ ἐν πολ-
λοῖς εἶναι ἂν ἔχοι· τοῦτο δέ ἐστιν ἐφ' ἑαυτοῦ ὄν, μὴ αὖ ἐφ' ἑαυτοῦ

2. ἐπιλελησμένος] Cod. Vat. ἐκλελησμένος.
3. κατανόησιν] Codd. Marc. A. Mon. C. νόησιν. Vat. κατὰ νόησιν.
5. γινώσκεσθαι] Marc. C. et B. a sec. m. γιγνωσκεται.
ib. οἷς δὲ πανταχοῦ] Abest πανταχοῦ a Codd. omnibus, excepto Marc. B. Quod cum incommode ex paullo antecedentibus repetitum sit, delevimus.
7. ἀνιστάτιον] Cod. Vat. ἀνιγκτίον.
8. Εἰ δὴ] Cod. Vat. εἰδη.
10. σὺν αὐτῷ] Cod. Med. B. ut marg. Ed. αὐτῷ. Quod recepi.
11. μηδὲ αὐτοῦ—ἀπ' αὐτῆς] Desunt hæc in Cod. Vat.
12. ἀπ' αὐτῆς] Codd. omnes ἀπ' αὐτοῦ, sed Darm. Marc. B. et Med. A. nonnisi ex corr. Unde locum correxi.
ib. ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἐν ἄλλῳ.
13. οὐκ ἐφ'] Codd. Mon. C. Marc. A. C.E. Med. B. Vat. καὶ οὐκ ἐφ'. Unde καὶ addidi.
16. ἑαυτὸ ὄν] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. ἑαυτῷ ὄν. Quos sequor: intelligendum enim *sibi*.
17. εἶναι, ἂν] Cod. Med. B. omittit εἶναι.
ib. ἐφ' ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. ἀφ' ἑαυτοῦ.

quis, merito ex hac ipsa natura et ex illis, quæ huic proprie tribuuntur, argumentabitur per convenientia valde convenienter argumentationes contexens convenientes. Vicissim vero, quando aliquis de re intelligibili disputat, si essentiæ, qua de agitur, naturam acceperit, principia disputationis inde rite admodum fabricavit: non prævaricans quidem clam in naturam alteram, quasi instituti ipsius oblitus, sed ex ipsa potius de ipsa prorsus excogitans: ubique profecto hoc ipsum, quod dicitur, quod quid est, præcipuum judicatur intelligendi et disputandi principium. Hinc igitur dici solet, eis, qui recte aliquid definierint, multa jam accidentium esse perspecta: in his itaque rebus, quarum totum ubique in eo ipso, quod quid est, consistit, multo magis huic est innitendum, ad hoc spectandum, ad hoc omnia referenda.

III. *Mundus intelligibilis ac etiam mundus vitæ si nullam in se divisionem admittit pertinentem ad locum, tempus, contrarietatem: nec ab ullo subjecto locoque dependet, merito totus semper est ubique.*

Totus corporeus mundus mundo vitæ ubique necessario indiget, ubique igitur illo potitur, sed ut ille huic ubique adsit non cogitur rarefieri aut dividi, quæ corporis passiones sunt. Adest ergo unicuique totus ferme sicut vita vel lumen, neque cogitandus est a re ulla quasi localiter segregatus. Jam enim in locum angustum redigeretur.

Si igitur hoc ipsum intelligibile vere ens existit, eodem modo se semper habet, nunquam a se ipso discedit, nulla circa ipsum generatio cadit, nullo clauditur loco, necessarium est ipsum ita se habens semper habitare secum, nusquam a se ipso distare, non aliud ipsius quidem hic esse, aliud autem ibi: non aliquid sui ex ipso profluere, alioquin in alio jam et alio foret, ac prorsus in aliquo, nec amplius in se ipso, nec a passione securum. Pateretur enim, si jaceret in alio: sin autem in non patiente natura consistit, non quiescit in alio: si ergo a se ipso non dis-

662 εἶναι. Λείπεται τοίνυν λέγειν αὐτὸ μὲν ἐν οὐδενὶ εἶναι, τὰ δ' ἄλλα
ἐκείνου μεταλαμβάνειν, ὅσα δύναται αὐτῷ παρεῖναι, καὶ καθ' ὅσον
C ἐστὶ δυνατὰ αὐτῷ παρεῖναι. Ἀνάγκη τοίνυν ἢ τὰς ὑποθέσεις καὶ
τὰς ἀρχὰς ἐκείνας ἀναιρεῖν, μηδεμίαν εἶναι τοιαύτην φύσιν λέγοντας,
ἢ εἰ τοῦτ' ἔστιν ἀδύνατον καὶ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης τοιαύτη φύσις καὶ 5
οὐσία, παραδέχεσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς, τὸ ἓν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ, μὴ
μεμερισμένον, ἀλλὰ ὅλον ὄν, τῶν ἄλλων τῶν παρ' αὐτὸ μηδενὸς
ἀποστατεῖν, οὐδὲν τοῦ χεῖσθαι δεηθὲν, οὐδὲ τῷ μοίρας τινὰς ἀπ'
D αὐτοῦ ἐλθεῖν, μηδ' αὖ τῷ αὐτὸ μὲν μεῖναι ἐν αὑτῷ ὅλον, ἄλλο δέ τι
ἀπ' αὐτοῦ γεγονὸς καταλελοιπὸς, αὐτὸ ἥκειν εἰς τὰ ἄλλα πολλαχῆ· 10
ἔσται τε γὰρ οὕτως, τὸ μὲν ἄλλοθι, τὸ δ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλοθι, καὶ τόπον
ἕξει διεστηκὸς ἀπὸ τῶν ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ἐπ' ἐκείνων αὖ εἰ ἕκαστον
ὅλον ἢ μέρος, καὶ εἰ μὲν μέρος, οὐ τὴν τοῦ ὅλου ἀποσώσει φύσιν,
ὅπερ δὴ εἴρηται· εἰ δὲ ὅλον ἕκαστον, ἢ ἕκαστον μεριοῦμεν ἴσα μέρη
E τῷ ἐν ᾧ ἐστιν, ἢ ταὐτὸν ὅλον πανταχοῦ συγχωρήσομεν δύνασθαι 15
εἶναι· οὗτος δὴ ὁ λόγος ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος καὶ τῆς οὐσίας
ἀλλότριον οὐδὲν, οὐ δ' ἐκ τῆς ἑτέρας φύσεως ἑλκύσας.

3. παρεῖναι. Ἀνάγκη] Cod. Ciz. omittit hæc.
4. ἐκείνας] Abest a Codd. Ciz. et Vat. Mox Marc. E. post ἢ omittit εἰ. Idem vocabulum Marc. C. nonnisi supra lin. habet.
7. παρ' αὐτὸ] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. παρ' αὐτῷ.
9. ἀπ' αὐτῆς] Codd. omnes præter Marc. B. ἀπ' αὐτοῦ, sed Darm. et Med. A. nonnisi ex corr. Inde correxi locum.
ib. μηδ' αὖ τῷ] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. μηδ' αὖ τῷ. Vat. mox ἐν ἑαυτῷ, et ἄλλο δὲ omisso τι. Ex illis recepi αὖ τῷ.
11. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.
12. ἐκείνων] Cod. Ciz. ἐκείνῳ.
13. ἀποσώσει] Cod. Ciz. ἀποσώσοι.
15. τὸ ἐν ᾧ] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. et Vat. τῷ ἐν ᾧ. Præcedit in Marc. E. ἴσα. Illud recepimus. De constructione vid. laudd. ap. Matth. Gr. gr. §. 419. 1. p. 767. ed. alt. et §. 385. 2. p. 706.
17. ἐκ τῆς] Marc. C.E. ἐκτός.

tans, non divisum, non modo aliquo permutatum sit simul in multis: profecto unum totum simul ipsummet existens, atque idem sibimet ubique admittet hoc ipsum, quod in multis existere dicitur. Hoc autem perinde est, ac si dicatur in se ipso existens, rursus in se ipso non esse. Reliquum est igitur, ut dicamus, esse quidem illud in nullo, sed alia illius participia fore, quæcunque illi valeant propinquare, et quatenus idem valeant. Necessarium est igitur, aut suppositiones illas eaque principia tollere, nullamque talem naturam prorsus admittere, aut certe, si hoc est impossibile, extatque necessario natura talis atque essentia, omnino concedere, quod nobis est a principio positum, unum scilicet idemque numero non divisum, sed totum prorsus existens, a nullo reliquorum, quæ sunt præter ipsum, esse remotum: neque tamen ad hoc, ut omnibus adsit, diffundi passim, ullo modo cogi: neque rursus ita duntaxat adesse, ut portiones ab eo aliquæ profluant: neque iterum ex eo, quod ipsum quidem in se maneat totum, aliud vero quippiam ab eo factum, deserat ipsum, atque ita passim progrediatur in alia: alioquin ita certe ipsum quidem foret alibi, quod item fit ab eo, alibi quoque foret. Atque ipsum cum jam a suis effectibus sit discretum, locum jam proprium possidebit. Licet rursus circa illa, quæ ab eo manant, hunc in modum argumentari: aut quodlibet eorum totum ipsum existit, aut pars quædam solum: at si pars non servabit totius naturam, quod est utique dictum: sin autem est unumquodque totum, aut quodlibet in partes totidem partiemur, in quot et illud, in quo manet, atque ita jam est divisum: aut certe idem ubique totum esse jam posse fatebimur. Hæc itaque ratio ex ipsa re, ipsaque essentia deducta est, nec alieni quicquam admittit, nec ex diversa natura aliquid accipit.

Ἴδε δὲ, εἰ βούλει, καὶ τόνδε τὸν θεὸν οὐ πῆ μὲν εἶναι, πῆ δ' οὐκ εἶναι φαμέν. Ἔστι γὰρ ἀξιούμενόν τε παρὰ πᾶσι τοῖς ἔννοιαν ἔχουσι θεῶν, οὐ μόνον περὶ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων λέγειν θεῶν, ὡς πανταχοῦ πάρεισι· καὶ ὁ λόγος δέ φησι δεῖν οὕτω τίθεσθαι. Εἰ οὖν πανταχοῦ, οὐχ οἷόν τε μεμερισμένον, οὐ γὰρ ἂν ἔτι πανταχοῦ αὐτὸς εἴη, ἀλλ' ἕκαστον αὐτοῦ μέρος, τὸ μὲν ὧδὶ, τὸ δὲ ὧδὶ ἔσται, αὐτός τε οὐχ εἷς ἔτι ἔσται ὥσπερ εἰ τμηθείη τι μέγεθος εἰς πολλὰ, ἀπολλύμενόν τε ἔσται, καὶ τὰ μέρη πάντα οὐκέτι τὸ ὅλον ἐκεῖνο ἔσται. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ σῶμα ἔσται. Εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα, πάλιν αὖ ἀνεφάνη τὸ ἀπιστούμενον, ἐν πάσῃ φύσει ἀνθρώπου, ὁμοῦ τῷ θεὸν νομίζειν καὶ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ ἅμα ὅλον εἶναι. Πάλιν δὲ, εἰ ἄπειρον λέγομεν ἐκείνην τὴν φύσιν, οὐ γὰρ δὴ πεπερασμένην, τί ἂν ἄλλο εἴη, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιλείψει; εἰ δὲ μὴ ἐπιλείψει, ὅτι πάρεστιν ἑκάστῳ· εἰ γὰρ μὴ δύναιτο παρεῖναι, ἐπιλείψει τε καὶ ἔσται ὅπου οὔ. Καὶ γὰρ εἰ λέγοιμεν ἄλλο μετ' αὐτὸ τὸ ἓν, ὁμοῦ αὖ αὐτῷ, καὶ τὸ μετ' αὐτὸ περὶ ἐκεῖνο καὶ εἰς ἐκεῖνο, καὶ αὐτοῦ οἷον γέννημα

662 A

663 B

3. *οὐ μόνον—θεῶν*] Desunt hæc in Codd. Marc. A. Ciz. et Mon. C.

4. *πάρεισι*] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. *πάρεισι*, excepto Marc. B. Quos sequor.

6. *τὸ μὲν ὧδὶ*] Cod. Vat. *τὸ μὲν οὕτωσί*.

7. *αὐτὸς οὐχ*] Codd. Ciz. Darm. Marc. B.C.E. Med. A.B. *τε οὐχ*. Marc. A. Unde recepi particulam *τε*. Mon. C. *δὲ οὐχ*. Vat. *τε ἔχεις ἔτι*.

ib. *εἰ τμηθείη*] Cod. Vat. *οὐ τμηθείη*. Marc. C.E. *μέρος* pro *μέγεθος*.

8. *τι ἔσται*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *τε ἔσται*. Quare correxi vulgatam.

11. *θεὸν*] Codd. omnes *τῷ θεόν*. Unde recepimus articulum. Mox Marc. C. et B. a sec. m. *τὸν αὐτόν*.

13. *οὐκ ἐπιλείψει*] Cod. Vat. omittit *οὐκ*.

ib. *εἰ δὲ μὴ ἐπιλείψει*] Desunt hæc in Marc. A.

14. *δύναται*] Codd. Vat. Marc. A.C.E. et Mon. C. *δύναιτο*. Quod cum Fic. recepi.

ib. *ὅπου ὄν*.] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. et (ut videtur) Vat. *ὅπου οὐ*. Quos sequor. Taylor sine libris conjecit *μὴ ὄν*.

15. *ὁμοῦ αὐτῷ*] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. A.B. *ὁμοῦ αὖ αὐτῷ*. Vat. *ὁμοῦ αὖ αὐτό*. Illud recepi.

16. *τὸ περὶ*] Codd. Marc. A.C.E. Med. A.B. Vat. omittunt *τό*. Quod ut supervacaneum delevi.

ib. *γέννημα*] Cod. Vat. *γίνημα* et sic Marc. A.E. prior ex corr.

IV. *Communis omnium sententia, atque ipsa ratio dictat, unumquemque Deorum ubique simul existere: sed ut Deus universum simul obsideat locum, non cogitur rarefieri, aut dividi, alioquin corporeus foret, et debilitaretur, et interiret. Est igitur idem ubique totus: nullius Dei virtus defectum patitur: nusquam ergo deficit: igitur est ubique Deus. Naturalis virtus quo excellentior est, eo provinciam obsidet ampliorem. Uniuscujusque Dei virtus eminentior est, quam excellentissima naturæ virtus. Primi Dei virtus est immensa. Denique quicquid post Deum sequitur, absque Dei præsentia moveri et conservari non potest.*

Contemplare si placet et hunc Deum, quem nos non hic quidem esse, ibi vero non esse dicimus, sed pariter ubique fatemur. Constat sane apud omnes de diis aliquid cogitantes, non hunc tantum Deum, verum etiam deos omnes ubique esse præsentes, ipsaque ratio ita esse concludit. Si igitur est ubique Deus, fieri nequit, ut sit ubique divisus: alioquin non ipse foret ubique, sed unaquæque pars ejus ita disponeretur, ut hæc quidem hoc in loco, illa vero esset in illo: atqui et ipse non amplius esset unus, quemadmodum si magnitudo quædam divideretur in multa: sic enim dissiparetur, neque partes omnes alterius totum illud existerent. Accedit ad hæc, quod Deus ita se habens foret et corpus: at si hæc fieri nequeunt, rursus quod incredibile videbatur compertum habemus, in universa videlicet humana natura existimante scilicet Deum esse simul ubique unde constat unum aliquid indivisum ubique simul esse totum. Rursus si naturam illam infinitam esse dicimus, neque enim definitam esse concederemus, curnam potissimum infinitam, nisi quia nusquam deficit? Quod si deficit, nusquam nimirum unicuique constat adesse. Si enim adesse non posset, deficeret utique, foretque aliquid, ubi ipsa non esset. Jam vero et si dicamus, aliud quiddam extare post unum, rur-

663 συναφὲς ἐκείνῳ, ὥστε τὸ μετέχον τοῦ μετ' αὐτὸ κἀκείνου μετειλη-
C φέναι. Πολλῶν γὰρ ὄντων τῶν ἐν τῷ νοητῷ πρώτων τε καὶ δευτέ-
ρων καί τρίτων, καὶ οἷον σφαίρας μιᾶς, εἰς ἓν κέντρον ἀνημμένων, οὐ
διαστήμασι διειλημμένων, ἀλλ' ὄντων ὁμοῦ αὐτοῖς ἁπάντων, ὅπου
ἂν παρῇ τὰ τρίτα, καὶ τὰ δεύτερα, καὶ τὰ πρῶτα πάρεστι. 5
A Καὶ σαφηνείας μὲν ἕνεκα ὁ λόγος πολλάκις, οἷον ἐκ κέντρου ἑνὸς
πολλὰς γραμμὰς ποιήσας, εἰς ἔννοιαν τοῦ πλήθους τοῦ γενομένου
ἐθέλει ἄγειν. Δεῖ δὲ τηροῦντας ὁμοῦ πάντα τὰ λεγόμενα πολλὰ
γεγονέναι λέγειν ὡς κἀκεῖ ἐπὶ τοῦ κύκλου οὐκ οὔσας γραμμὰς ἀφω-
ρισμένας ἔστι λαμβάνειν· ἐπίπεδον γὰρ ἔν· οὗ δὲ οὐδὲ κατ' ἐπίπεδον 10
B ἓν διάστημά τι, ἀλλὰ ἀδιάστατοι δυνάμεις καὶ οὐσίαι, πάντα ἂν
εἰκότως κατὰ κέντρα λέγοιτο, ἐν ἑνὶ ὁμοῦ κέντρῳ ἡνωμένα, οἷον
ἀφέντα τὰς γραμμὰς, τὰ πέρατα αὐτῶν τὰ πρὸς τῷ κέντρῳ κείμενα,
ὅτε δὴ καὶ ἕν ἐστι πάντα. Πάλιν δὲ εἰ προσθείης τὰς γραμμὰς, αἱ
μὲν ἐξάψονται τῶν κέντρων αὐτῶν, ἃ κατέλιπον ἑκάστη, ἔσται γε 15

1. κακεῖνου] Cod. Vat. κακεῖνο. Tum scripsimus ex Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. μετειληφέναι, cum in Ed. et rell. sit μετ' εἰληφέναι.
2. ὄντων ἐν] Codd. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ὄντων τῶν ἐν.
3. ἀνημμένων] Cod. Vat. ἀνημμένον. Quod sequitur οὐ abest in Mon. C. et Marc. A.
4. διειλημμένων] Cod. Vat. διειρημμένων (sic).
ib. ὁμοῦ αὐτοῖς] Codd. Ciz. Marc. A. αὐτοῖς ὁμοῦ. Vat. ὁμοῦ αὐτῆς.
6. Καὶ σαφηνείας κ. τ. λ.] Totum caput V. abest a Codd. Marc. C.E.
11. ἀλλὰ] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἀλλ'.
ib. δυνάμεις καὶ οὐσίαι] Ita Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Darm. Med. A.B. In Vat. est οὐσίαι καὶ δυνάμεις. In Ed. δυνάμεις καὶ οὐσία. Verba οἷον—κείμενα absunt a Marc. A.
14. ἓν ἐστι] Cod. Mon. C. ἓν ἔσται cum Marc. A.
ib. εἰ προσθείης] Cod. Med. B. εἰστροσθείης.
15. κατέλιπον] Codd. Mon. C. Marc. A. κατέλιτον.

sus oportet simul esse cum ipso: et quod est post ipsum, circa illud versari, et in illud anniti, esseque illius progeniem illi connexam, adeo ut, quod participat ejus, quod est post ipsum, illius quoque sit particeps. Proinde cum in mundo intelligibili multa sint, graduque illic prima et secunda, et tertia, omniaque sequentia velut ad unius sphæræ centrum sint simul affixa, neque intervallis ullis inter se separentur, sed ibi cuncta sint simul merito ubicunque tertia sunt, ibidem et secunda et prima pariter adsunt: sed rem hanc deinceps planius explicemus.

V. *Sæpe accipit pro mundo intelligibile* [Ed. pr. intelligibili] *primum ens et intellectum, cui velut communi centro insunt ideæ rerum, velut propria quædam centra. Sæpe etiam illum accipit pro eo, quod dixi, sed adjungendo illis ideis, ut centris, formas immateriales inde pendentes, ut lineas, quæ, ut annectuntur ibi, sunt unum, ut producuntur inde, sunt multa. Et totus hic cumulus est mundus intelligibilis magis unum, quam cumulus formarum materialium materiæ uni annexarum, qui dicitur mundus sensibilis: sed intelligibilis ille magis est unum, quia immateriales formæ propius et firmius affiguntur ideis suis, et per ideas intellectui, quam formæ materiales inchoationibus suis, et per eas materiæ. Item quia ille mundus est unum unitatis* [Ed. pr. recte *unitate*] *summæ formæ, hic vero est unum unitate materiæ infimæ: item quia hic unionem impedit localis distantia partium repugnantia qualitatum, tota transmutatio temporalis: ibi vero hæc impedimenta non sunt. Item mundus intelligibilis comparatur sphæræ amplissimæ, sub cujus ambitu continentur ambitus, et ad cujus centrum rediguntur centra formarum immaterialium, quasi sphærarum sic contentarum in prima forma, sicut sphæræ minores in ampliori sphæra: ejusmodi unio non prohibet essentiarum distinctiones, sicut nec unio formarum in materia, nec annexio linearum centris et centro, nec collectio sphærarum in sphæra.*

Quod dici sæpenumero solet, sicut lineæ multæ ex uno quodam centro connexæ procedunt, similiter intelligibilia ex uno fonte procedere, intelligentiam progenitæ illic multitudinis commode studet afferre. Operæ pretium vero est hoc ipsum servantes inprimis, omnia videlicet, quæ illic multa gigni dicuntur, simul existere: subdere rursus, et in circulo quidem licere lineas in se non omnino distinctas, tanquam distinctas accipere: unum namque est planum. Ubi autem

μὴν οὐδὲν ἧττον κέντρον ἕκαστον, οὐκ ἀποτετμημένον τοῦ ἑνὸς πρώ- 663
του κέντρου, ἀλλ' ὁμοῦ ὄντα ἐκείνῳ ἕκαστον αὖ εἶναι, καὶ τοσαῦτα,
ὅσαι αἱ γραμμαὶ, αἷς ἔδοσαν αὐτὰ πέρατα εἶναι ἐκείνων ὥστε ὅσων
μὲν ἐφάπτεται γραμμῶν, τοσαῦτα φανῆναι, ἓν δὲ ὁμοῦ πάντα ἐκεῖνα 664
εἶναι. Εἰ δ' οὖν κέντροις πολλοῖς ἀπεικάσαμεν πάντα τὰ νοητὰ
εἶναι, εἰς ἓν κέντρον ἀναφερομένοις καὶ ἑνουμένοις, πολλὰ δὲ
φανεῖσι, διὰ τὰς γραμμὰς, οὐ τῶν γραμμῶν γεννησασῶν αὐτὰ, ἀλλὰ
δειξασῶν, αἱ γραμμαὶ παρεχέτωσαν ἡμῖν χρείαν ἐν τῷ παρόντι ἀνα-
λογον εἶναι, ὧν ἐφαπτομένη ἡ νοητὴ φύσις πολλὰ καὶ πολλαχῆ φαί- B
νεται παρεῖναι.

Πολλὰ γὰρ ὄντα τὰ νοητὰ, ἕν ἐστι· καὶ ἓν ὄντα τῇ ἀπείρῳ φύσει A
πολλά ἐστι καὶ πολλὰ ἐν ἑνί, καὶ ἓν ἐν πολλοῖς, καὶ ὁμοῦ πάντα, καὶ
ἐνεργεῖ πρὸς τὸ ὅλον μετὰ τοῦ ὅλου, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ μέρος αὖ
μετὰ τοῦ ὅλου. Δέχεται δὲ τὸ μέρος εἰς αὐτὸ, τὸ ὡς μέρους πρῶτον
ἐνέργημα, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ ὅλον, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐλθὼν εἰς τὸν
τινὰ ἄνθρωπον, τίς ἄνθρωπος γίνοιτο ὢν αὖ ἄνθρωπος. Ὁ μὲν οὖν B

1. ἀποτετμημένου] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. ἀποτετμημένον. Et sic correxi.
2. τοσαῦται] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Med. A.B. Vat. τοσαῦτα. Quos sequor.
3. αὐτὰ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτά.
5. Εἰ δ' οὖν] Cod. Vat. εἰ οὖν.
ib. ἀπεικάσομεν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. ἀπεικάσαμεν. Quos sequimur.
8. χρείαν] Ita Codd. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. χρεία.
9. πολλαχοῦ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A. πολλαχῇ. Quod recepimus.
12. ἑνὶ] Codd. præter Darm. et Marc. B. omnes ἐν ἑνί. Unde præpositionem recepi.
ib. ἓν ἐπὶ πολλοῖς] Cod. Vat. ἐπὶ πολλοῖς ἕν, cum Marc. C.E. Correxi ἓν pro ἐπί.
ib. καὶ ἐνεργεῖ—τοῦ ὅλου] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Ceterum scripsimus ἐνεργεῖ ex Codd. rell. cum in Ed. sit ἐνεργεῖ.
14. μέρος τίς] Cod. Vat. omittit τίς. Pergit Marc. A. αὐτό, quod recepi pro αὐτό.
16. τινὰ ἄνθρωπον] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἄνθρωπον. Quod recipiendum fuit.
ib. τίς ἄνθρωπος] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. ὢν αὖ] Cod. Vat. ὡς αὖ.

neque secundum unum quidem planum est aliquod intervallum, sed indistantes omnino vires atque essentiæ, haud ab re omnia in centrorum modum excogitantur in unum quodam centro sibi invicem conjunctorum: ubi profecto lineæ quidem ipsæ dimittantur: serventur autem duntaxat termini linearum centro contigui, ubi etiam cuncta sunt unum. Rursus autem, si lineas punctis adjunxeris, illæ quidem e centris, propriis suspendentur, quæ singulæ reliquerunt: erit autem nihilominus unumquodque centrum, ab uno primo centro minime separatum, ita tamen, ut, dum simul cum illo sunt, sint etiam interea singula, atque totidem, quot et lineæ quibus ipsa id concesserant, ut termini illarum existerent: quapropter, quot ibi lineas medium ipsum attingit, totidem esse puncta videntur. Unum vero illa apparet simul omnia esse. Si igitur multis centris similia esse intelligibilia omnia fateamur, centris, inquam, in unum centrum redactis, penitusque conjunctis: apparentibus vero multa propter lineas, quæ quidem lineæ centra non generent, sed ostendant: profecto lineæ in præsentia nobis conferent ad ostendendam aliquam in se proportionem ad illa, quæ attingens natura intelligibilis, propterea multa et ubique videtur adesse.

VI. *Si consideres in prima mente ideas cunctas atque singulas, mox in qualibet idea agnosces totam plenitudinem idearum: ejus tamen ideæ distincta proprietate servata. Item intellectualis quidem anima, si plura vicissim formet corpora, una est in multis: sed penes mundum intelligibilem multa potius in una sunt, vel circa unum.*

Intelligibilia profecto cum entia multa sint, sunt simul et unum. Rursus cum unum sint, interea ob infinitam naturam sunt et multa: tum vero multa in uno et in multis unum, et omnia simul: atqui agunt omnia illic ad totum una cum toto: agunt ad partem rursus cum ipso toto. Admittit vero pars in se ipsa actionem primam

664 ἄνθρωπος ὁ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κατὰ τὴν ἰδέαν, πολλοὺς ἐποίησε τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔστιν ἓν τὸ αὐτὸ ἐν πολλοῖς οὕτως, ὅτι ἔστιν ἕν τι οἷον ἐνσφραγιζόμενον ἐν πολλοῖς αὐτό. Αὐτὸ δὲ ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸ ἕκαστον, καὶ ὅλον τὸ πᾶν οὐχ οὕτως ἐν πολλοῖς, ἀλλὰ τὰ πολλὰ ἐν αὐτῷ. Μᾶλλον δὲ περὶ αὐτό. Ἄλλον 5
C γὰρ τρόπον τὸ λευκὸν πανταχοῦ καὶ ἡ ψυχὴ ἑκάστου ἐν παντὶ μέρει τοῦ σώματος ἢ αὐτή· οὕτω γὰρ καὶ τὸ ὂν πανταχοῦ.
A Ἀνάγεται γὰρ καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ὄν, καὶ ἀναβαίνομέν τε εἰς ἐκεῖνο, καὶ τὸ πρῶτον ἀπ' ἐκείνου, καὶ νοοῦμεν ἐκεῖνα, οὐκ εἴδωλα αὐτῶν, οὐδὲ τύπους ἔχοντες. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ὄντες ἐκεῖνα. 10
Εἰ οὖν ἀληθινῆς ἐπιστήμης μετέχομεν, ἐκεῖνα ἐσμὲν, οὐκ ἀπολα-
665 βόντες αὐτὰ ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἡμεῖς ἐν ἐκείνοις ὄντες. Ὄντων δὲ καὶ

1. *μετὰ τὴν*] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. *κατὰ τήν*. Quos sequor.
3. *ἐνσφραγιζόμενον*] Cod. Vat. solus ita. Rell. cum Ed. *ἐν σφραγιζόμενον*.
ib. *πολλοῖς αὐτό*.] Cod. Vat. omittit *αὐτό*. Mox Marc. A. *αὐτοέκαστον*.
7. *πανταχοῦ*] Cod. Vat. *παρ' αὐτοῦ*. Idem mox *μέρη* pro *μέρει*.
8. *καὶ τὸ*] Cod. Vat. omittit *τὸ*.
9. *ἐκεῖνα*] Cod. Med. B. *ἐκεῖνοι*.
11. *ἀπολαβόντες*] Cod. Vat. *ἀπολάλοντες*.

tanquam partis, consequitur vero deinde totum, quemadmodum, si ipse homo in hominem quendam veniens, homo quidem evadat, existens rursus et homo. Homo quidem, qui est in materia, ab uno homine, qui [post ideam] secundum ideam extat, homines eosdem reddidit multos, atque est unum idem sic in multis, quia unum aliquid idem more sigilli est in multis impressum. [Ipse] Ipsum vero homo et ipsum per se unumquodque et totum ipsum universum non sic est in multis, sed in eo sunt multa, imo vero sunt circa ipsum: aliter enim albedo est ubique, aliter anima uniuscujusque est in qualibet parte corporis eadem: sic itaque et ens ipsum ubique esse est judicandum.

VII. *Anima nostra intelligit plenitudinem idearum, scilicet conversa ad intellectum suum, neque tamen illic per idearum imagines: ergo ipsa per intellectum est universum. Atque ita in universali rerum forma omnes animæ sunt quodammodo unum, quamvis sua quadam singulæ proprietate distinctæ: quatenus autem ab intellectu digrediuntur, inter se disjunguntur.*

Plotinus in his duobus libris non intendit probare, quod non possit esse nisi una anima, sed quod una anima possit esse ubique, non obstante magnitudine vel multitudine corporum: et quod non oportet in diversis mundi partibus animas multas ponere, quia una communis non sufficiat ubique esse et regere. Quod si ponuntur multæ, propter aliam rationem ponuntur, quam propter illius unius insufficientiam: et hæ multæ sunt unum cum illa scilicet unione spatii: item quia agunt sub communi virtute illius: item quia ad communem rediguntur animæ ideam: item quia quælibet anima est omnia in se rerum semina, sicut anima mundi, et quando in se convertitur, explicat se in omnia, et adæquatur illi, et cum illa æque gubernat, et cum mente communi æque contemplatur omnia: talisque fit unio, qualis in luminibus omnium stellarum in lumine solis, ubi omnia sunt ubique, omnia æque habent vires ad cuncta regenda, sed cætera agunt in virtute Solis. Item exemplum est in quinque sensibus, qui unum sunt, primo quia ab uno communi sensu et ad unum: secundo quia in retractione a corpore quilibet eorum sentit in communi sensu: tertio fingamus, visum in sensu communi sentire non modo visibilia, sed mox etiam cætera sensibilia. Similiter auditum sentire primo sua, deinceps alia: sic et alios. Tunc quilibet esse unum tum cum aliis, tum cum communi, et tamen adhuc essent distincti: tum quia quilibet potest se reflectere ad propria, sicut prius, tum quia, licet quilibet fundat se per omnia, tamen a proprio quodam exorditur, ac tandem redit in idem. Scito, Plotinum post hos libros, et post librum: Utrum omnes animæ sint una anima, composuisse tres libros de Dubiis animæ, ubi manifeste ostendit numerum animarum.

Nempe et nostrum ad ens ipsum reducitur, quo et nos ipsi reducimur; ad illud ascendimus, ab illo existimus ab initio: intelligimus illa non per illorum imagines, non per figuras ullas, quas habeamus. Sin autem intelligimus quidem illa, neque tamen per imagines vel figuras, sequitur, ut illa intelligamus ipsi existentes illa. Si ergo sumus scientiæ veræ participes, illa sumus, non accipientes quidem in nobis ea, sed nos potius existentes in illis. Quum vero non solum nos

665

τῶν ἄλλων, οὐ μόνον ἡμῶν ἐκεῖνα, πάντες ἐσμὲν ἐκεῖνα. Ὁμοῦ ἄρα ὄντες μετὰ πάντων, ἐσμὲν ἐκεῖνα· πάντα ἄρα ἐσμὲν ἔν. Ἔξω μὲν οὖν ὁρῶντες ἢ ὅθεν ἐξήμμεθα, ἀγνοοῦμεν ἓν ὄντες, οἷον πρόσωπα πολλὰ εἰς τὸ ἔξω πολλά, κορυφὴν ἔχοντα εἰς τὸ εἴσω μίαν. Εἰ δέ τις ἐπιστραφῆναι δύναιτο, ἢ παρ' αὐτοῦ, ἢ τῆς Ἀθηνᾶς αὐτῆς εὐτυχήσας τῆς ἕλξεως, θεόν τε καὶ αὐτὸν καὶ τὸ πᾶν ὄψεται· ὄψεται δὲ τὰ B μὲν πρῶτα, οὐχ ὡς τὸ πᾶν, εἶτ' οὐκ ἔχων ὅπη αὐτὸν στήσας ὁριεῖ, καὶ μέχρι τίνος αὐτός ἐστιν ἀφεὶς περιγράφειν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἅπαντος αὐτὸν, εἰς ἅπαν τὸ πᾶν ἥξει προελθὼν οὐδαμοῦ, ἀλλ' αὐτοῦ μείνας, οὗ ἵδρυται τὸ πᾶν.

Οἶμαι δὲ ἔγωγε, καὶ εἴ τις ἐπισκέψαιτο τὴν τῆς ὕλης τῶν εἰδῶν A μετάληψιν, μᾶλλον ἂν εἰς πίστιν ἐλθεῖν τοῦ λεγομένου, καὶ μὴ ἂν ἔτι ὡς ἀδυνάτῳ ἀπιστεῖν, ἢ αὖ ἀπορεῖν. Εὔλογον γὰρ καὶ ἀναγκαῖον οἶμαι, μὴ κειμένων τῶν εἰδῶν χωρὶς, καὶ αὖ τῆς ὕλης πόῤῥωθεν, ἄνωθέν ποθεν τὴν ἔλλαμψιν εἰς αὐτὴν γεγονέναι· μὴ γὰρ ᾖ κενὸν τοῦτο

4. *εἰς τὸ ἔξω πολλὰ*] Cod. Vat. omittit hæc.

5. *παρ' αὐτοῦ*] Ita ed. Sed Codd. Marc. A.B. Med. A.B. *παρ' αὐτοῦ*. Quos sequor. Pergit Darm. *ἢ αὖ τῆς*.

ib. *Ἀθηνᾶς αὐτῆς—ἕλξεως*] Marc. E. omittit *αὐτῆς*. Respicit Plotinus Iliad. *α*. 197. sqq.

6. *καὶ αὐτὸν*] Cod. Mon. C. omittit *καί*. Vat. habet *αὐτόν*.

7. *εἶτ' οὐκ*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *εἶτ'*. Vat. habet *οὔτ'* pro *οὐκ*. Mox idem *αὐτὸν* pro *αὐτόν*.

8. *μέχρι τίνος*] Ita Codd. Vat. Marc. A.C.E. Rell. cum Ed. *μέχρι τινός*.

9. *αὐτὸν, εἰς*] Cod. Vat. *αὐτὸν εἰς*. Mox Marc. C. *προσιλξών*.

ib. *αὐτοῦ*] Cod. Ciz. *ἑαυτοῦ*. Med. A. ex corr. ab al. m. *αὐτοῦ*.

11. *εἴ τις*] Marc. E. *εἴ τι*.

13. *ἢ ἀπορεῖν*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *ἢ αὖ ἀπορεῖν*. Unde addidi *αὖ*.

14. *ἄνωθέν ποθεν*] Cod. Vat. *ἄν ποθεν*.

15. *ᾖ κενὸν*] Codd. Vat. et ut videtur Marc. C. *ἡ κενόν*. Fic. videtur legisse *ᾖ κενὸν*, ut est in Marc. A.E. Quod restituendum fuit.

illa simus, verum etiam alia sint et illa, nimirum omnes illa sumus. Simul igitur una cum omnibus existentes illa sumus: omnia itaque unum sumus. Quum vero foras prospiciamus, neque illuc, unde suspendimur, aciem dirigamus, merito nos esse unum nequaquam animadvertimus: perinde ac si multi vultus in orbem uno quodam vertice sive intima unaque radice connecterentur. Si quis autem ad intima reflecti posset, sive suapte natura, sive reflectente Minerva, se ipsum jam esse Deum universumque conspiceret, inspiceret, inquam, se primo quidem non tanquam penitus universum, sed deinde non habens, ubi potissimum sistens gradum determinet semet ipsum, et quousque sit, ipse definiat: nimirum mox prætermitteret se ipsum circumscribere, atque ab ente universo secernere. Itaque ad universum ipsum undique penitus perveniret, ita tamen, ut nusquam procederet, sed permaneret ibidem, ubi consistit et totum.

VIII. *Mens divina per suas ideas in materiam agit, non extrinsecus more artis humanæ, sed intrinsecus modo artificiosæ naturæ: nec est sejuncta secundum locum a materia, alioquin loco propria deputabitur: nec mixta materiæ, alioquin minime dominabitur.*

Ubique vero est idea ignis, ubique ignem genitura: non divisa, ne pereat: non extensa, ne corporea fiat: non multiplicata numero, ne fiat innumerabilis: una sufficit: una est ubique tota. [Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 404. *hæc et proxima Plotini ita accipit:* "*—Cuncta eo tendunt: intellectus divini ideas non secari, nec sui quidquam præbere materiæ, esse tamen potentes ad id, quod in unitate non est formandum. Quemadmodum, si obscuræ rei lucem similitudine quadam licet accendere, in architecti idea ædificii una ædes multas construit, eisque naturam quidem et constitutionem quasi confert, neque tamen earum materiæ se miscet, vel inter eas dividitur.*"]

Arbitror equidem, quisquis consideraverit, qua conditione materia quodammodo species accipit, facilius, quod in præsentia dicitur, concessurum: neque ulterius vel tanquam impossibile negaturum, vel rursus quicquam dubitaturum. Probabile namque necessariumque existimo, non ita disponi naturam, ut species quidem hinc seorsum positæ sint: materia vero illic locata seorsum, atque desuper alicunde illustratio quædam veniat

665 λεγόμενον· τί γὰρ ἂν εἴη τὸ πόρρω ἐν τούτοις καὶ τὸ χωρίς; καὶ οὐκ
B αὐτὸ δύσφραστον, καὶ τὸ ἀπορώτατον ἦν, τὸ τῆς μεταλήψεως λεγόμενον; ἀλλ' εἴρητο ἂν προχειρότατα, γνώριμον ὂν τοῖς παραδείγμασιν. Ἀλλὰ κἂν ἔλλαμψιν λέγωμέν ποτε, οὐχ οὕτως ἐροῦμεν, ὡς ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν λέγομεν εἰς αἰσθητὸν τὰς ἐλλάμψεις. Ἀλλ' ἐπεὶ εἴδωλα τὰ ἐν τῇ ὕλῃ, ἀρχετύπων δὲ τάξιν ἔχει τὰ εἴδη, τὸ δὲ τῆς ἐλλάμψεως τοιοῦτον οἷον χωρὶς ἔχειν τὸ ἐλλαμπόμενον, οὕτω λέγομεν. Δεῖ
C δὲ νῦν ἀκριβέστερον λέγοντας μὴ οὕτω τίθεσθαι, ὡς χωρὶς ὄντος τόπῳ τοῦ εἴδους, εἶθ' ὥσπερ ἐν ὕδατι ἐνορᾶσθαι τῇ ὕλῃ τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ τὴν ὕλην εἶναι πανταχόθεν, οἷον ἐφαπτομένην, καὶ αὖ οὐκ ἐφαπτομένην τῆς ἰδέας, κατὰ πᾶν ἑαυτῆς ἴσχειν παρὰ τοῦ εἴδους τῷ πλησιασμῷ, ὅσον δύναται λαβεῖν οὐδενὸς μεταξὺ ὄντος, οὐ τῆς ἰδέας
D διὰ πάσης διεξελθούσης καὶ ἐπιδραμούσης, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μενούσης. Εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ ὕλῃ ἐστὶν οἷον πυρὸς ἡ ἰδέα, τὴν δὲ τοῖς στοιχείοις
666 ὕλην ὑποβεβλημένην, ὁ λόγος λαμβανέτω· αὐτὸ δὲ πῦρ τὴν ὕλην οὐκ ἐγγενόμενον αὐτὸ τῇ ὕλῃ, μορφὴν πυρὸς κατὰ πᾶσαν τὴν πυρωθεῖσαν ὕλην παρέξεται. Ὄγκος δὲ πολὺς πῦρ τὸ πρῶτον ἔνυλον ὑποκείσθω γενόμενον. Ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν λεγομένων στοιχείων ἁρμόσει. Εἰ οὖν τὸ ἓν ἐκεῖνο πῦρ ἡ ἰδέα ἐν πᾶσι θεωρεῖται

4. λέγωμεν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. λέγομεν.
5. τῶν εἰς αἰσθητὸν] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. τῶν αἰσθητῶν λέγομεν εἰς αἰσθητὸν (Vat. εἰς αἰσθητῶν). Unde assumsi duo, quæ deerant, verba media.
6. τῆς ἐλλάμψεως] Codd. Ciz. et Vat. ἐκ τῆς pro τῆς.
10. καὶ αὖ οὐκ ἐφαπτομένην] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Pergit Vat. εἶναι τῆς.
11. κατὰ πᾶν] Cod. Ciz. καὶ πᾶν. Mox Marc. E. ἴσχῃ pro ἴσχειν. Idem cum Marc. C. omittit οὐ post ὄντος.
13. ἐν αὐτῇ] Codd. Med. A.B. ἐν αὐτῇ cum Marc. B. Quos sequor.
14. Εἰ δὲ μὴ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. εἰ γὰρ μή. Darm. εἰ γὰρ δὲ μή. Illos sequimur.
ib. τὴν δὲ τοῖς] Codd. Mon. C. Ciz. Marcc. Vat. τὴν γὰρ τοῖς.
15. δὲ πῦρ] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. δὴ πῦρ. Et sic correxi. Post πῦρ in marg. Med. A. additur ab al. m. κρατήσας. Marc. E. δὲ τὸ πῦρ.
16. ἐγγιγνόμενον] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. ἐγγινόμενον. Quos sequor.
18. γενόμενον.] Cod. Vat. γινόμενον.
19. ἁρμόσει] Codd. Ciz. et Vat. ὁρμήσει.
ib. ἐν ἐκείνῳ] Codd. Mon. C. Ciz. Med. B. Marc. A. Vat. ἓν ἐκεῖνο. Cod. quoque Med. B. in marg. habet ἐκεῖνο. Unde emendavi locum.

in materiam. Verendum est enim, ne hoc forte sit dictu ridiculum, nempe quidnam foret in his hoc ipsum, quod dicitur procul atque seorsum? Præterea nonne tum explicatu difficile, tum ambiguitatis plenum foret, quod de participationis conditione modo tetigimus? Sed id quidem si quando dicatur, facile prompteque nimium sit adductum, quippe cum ad hujus notitiam perveniatur exemplis. Verum si quando nos illustrationem quandam in medium introducimus, non ita dictum volumus, sicut in rebus sensui manifestis remota quædam a remotis illuminari videmus. Sed quoniam, quæ in materia sunt, imagines quædam sunt: ipsæ vero species exemplarium primorum obtinent ordinem, hæc ab illis emicare videntur, nosque in his illustrationis nomine utimur, propterea quod illustrator cum illustrato minime commiscetur. Oportet vero nunc loquentes exactius hæc non ita disponere, ut species ipsa hinc sit loco seorsum, deinde velut in aqua, sic in materia, ideæ fulgor inspiciatur: sed materiam existimandum est undique ideam velut attingere, rursusque nequaquam attingere: atque ita secundum se totam a specie reportare nonnihil, conferente ad id propinquitate, quatenus accipere potest nullo prorsus interveniente medio: neque rursus ita ut idea per totam discurrat materiam, sive superferatur, sed potius in se ipsa permaneat. Si enim ipsa ignis idea in materia minime jacet, materiam vero nunc subjectam elementis accipiamus, ipse profecto ignis idealis materiam superans, nec inhærens ipse materiæ,

666

παρέχον εἰκόνα ἑαυτοῦ, καὶ τόπῳ χωρὶς ὂν, οὐ παρέξει ὡς ἡ ἔλλαμψις ἡ ὁρωμένη, ἤδη γὰρ εἴη που πᾶν τοῦτο τὸ πῦρ τὸ ἐν αἰσθήσει, B
εἰ πᾶν αὐτὸ πολλὰ ᾖ ἑαυτοῦ, τῆς ἰδέας αὐτῆς μενούσης ἐν ἀτόπῳ, αὐτὸ τόπους γεννῆσαν ἐξ αὐτοῦ· ἐπείπερ ἔδει τὸ αὐτὸ πολὺ γενόμενον φυγεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἵν' ᾖ πολὺ οὕτως, καὶ πολλάκις μεταλάβῃ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἔδωκε μὲν ἑαυτῆς οὐδὲν τῇ ὕλῃ ἡ ἰδέα, ἀσκέδαστος οὖσα· οὐ μὴν ἀδύνατος γέγονεν ἓν οὖσα, τὸ μὴ ἐν τῷ ἑνὶ αὐτῆς μορφῶσαι, καὶ παντὶ αὐτοῦ οὕτω τοι παρεῖναι, ὡς ἄλλῳ μὲν μέρει C
αὐτῆς τόδε, ἄλλῳ δὲ ἄλλο μορφῶσαι, ἀλλὰ παντὶ ἕκαστον καὶ πᾶν. Γελοῖον γὰρ τὸ πολλὰς ἰδέας πυρὸς ἐπεισφέρειν, ἵν' ἕκαστον πῦρ ὑφ' ἑκάστης ἄλλης, τὸ δὲ ἄλλης, μορφοῖτο· ἄπειροι γὰρ οὕτως ἔσονται αἱ ἰδέαι. Εἶτα πῶς καὶ μεριεῖς τὰ γινόμενα συνεχοῦς πυρὸς ἑνὸς ὄντος; καὶ εἰ προσθείημεν τῇ ὕλῃ ταύτῃ ἄλλο πῦρ, μεῖζον ποιήσαντες αὐτὸ, καὶ κατ' ἐκεῖνο αὖ τὸ μέρος τῆς ὕλης, φατέον τὴν αὐτὴν D
ἰδέαν τὰ αὐτὰ εἰργάσθαι· οὐ γὰρ δὴ ἄλλην.

1. παρέχειν] Cod. Vat. παρέχων.
ib. ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. αὐτοῦ.
ib. οὐ παρέξει] Codd. Ciz. et Vat. ὑπάρξει.
2. ἤδη γὰρ] Cod. Vat. εἴδη γάρ. Pergit idem cum Marcc. Mon. C. et Ciz. εἴη που, pro εἴ που. Quod correxi.
ib. πῦρ ἐν] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. πῦρ τὸ ἐν. Unde recepi Articulum.
3. πολλὰ ᾖ] Cod. Vat. πολλαχοῦ ᾖ.
ib. αὐτοῦ μενούσης] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. αὐτῆς μενούσης. Et sic correxi.
[illegible]τω] Cod. Vat. αὐτῷ τόπῳ.
4. [illegible]αὐτοῦ] Cod. Ciz. ἐξ ἑαυτοῦ.
[illegible] ἑνὶ] Cod. Vat. τῷ ἑνί.
8. [illegible]λῳ μὲν] Cod. Darm. ἄλλῳ μέν.
9. δὲ ἄλλο] Cod. Vat. δὲ ἀ[illegible].
ib. καὶ πᾶν.] Cod. Vat. καὶ παντὶ ἕκαστον. καὶ πᾶν.
10. γὰρ πολλὰς] Codd. Ciz. Marc. A. C.E. Mon. C. Med. B. Vat. interponunt τό. Med. B. habet πολλάκις. Illud, quod deerat, adjeci.
11. ὑφ' ἑκάστης] Codd. Ciz. et Vat. ἐφ' ἑκάστης. Post h. v. in marg. Cod. Med. A. ab al. m. additur ἑαυτῆς.
12. αἱ ἰδέαι] Cod. Vat. omittit αἱ.
ib. πυρὸς ἑνὸς] Codd. Ciz. Marc. A. Med. B. Vat. ἑνὸς πυρός.
14. αὖ τὸ] Cod. Vat. αὐτὸ τό.
15. εἰργάσθαι] Cod. Darm. ἐργάσασθαι.

formam ignis per totam ignitam materiam exhibebit. Supponatur autem, ignem primum materialem, molem multam protinus esse factum. Eadem præterea ratio cæteris congruit elementis. Si igitur ipse ignis idealis in omnibus prorsus inspicitur imaginem sui præbens: neque sic quidem præbet quasi loco sejunctus, qualis illuminatio est oculis manifesta, alioquin jam esset alicubi universus hic ignis coram sensu, si modo ipse totus multæ sit partes: certe quasdam sui præbet imagines, dum ipsius idea consistit non circumscripta loco, sed ipse loca generat ex se ipso: alioquin oporteret ipsum, si modo multiplex secundum partes esset factus, a se diffugere, ut ita foret multus, sæpius particeps ejusdem fieret. Jam vero idea ipsa, cum secari non possit, nihil sui ipsius materiæ præbuit: neque tamen, quamvis unum sit, extitit impotens ad illud, quod non est in ipsius unitate formandum: neque etiam compulsa est, adesse sic universo, ut alia quidem sui parte partem hanc universi, alia vero partem formaret illam, sed potius se tota quodlibet atque totum. Ridiculum namque foret, multas idcirco ideas ignis inferre, ut unusquisque ignis a sua quadam idea, hic quidem ab illa, ille vero formetur ab alia: sic enim ideæ innumerabiles essent. Præterea quonam pacto, quæ fiunt, commode partieris, si quidem ignis unus sit atque continuus? Tum vero, si huic materiæ ignem alium adjungamus amplificantes illum: profecto secundum illam quoque materiæ portionem concedendum est, eandem prorsus ideam eadem effecisse, neque enim aliam illic ideam fore quis dixerit.

IX. *Una mundi machina et fabricata est ab una mente, et vegetatur ab una anima tota simul ubique præsente.*

Sicut intra unam sphæram multæ sunt, et unitæ cum ea pariter et distinctæ, sic penes unam animam animæ multæ. Anima mundi nec ut punctum est ex multis, sed eminentius, ideo non habet certum in dimensione situm: nec rursus unum est ex multis, sed unitas in se explicans multitudinem, ideo tota potest multis et partibus et corporibus simul adesse, nec est ab ullo disjuncta secundum locum, cum ipsa rebus

666 A Καὶ τοίνυν εἰ πάντα γενόμενα ἤδη τὰ στοιχεῖα τῷ λόγῳ τις εἰς ἓν σφαιρικὸν σχῆμα ἄγοι, οὐ πολλοὺς φατέον τὴν σφαῖραν ποιεῖν, κατὰ μέρη ἄλλον ἄλλη ἀποτεμνόμενον αὐτῷ εἰς τὸ ποιεῖν μέρος· ἀλλ' ἓν εἶναι τὸ αἴτιον τῆς ποιήσεως, ὅλῳ ἑαυτῷ ποιοῦν, οὐ μέρους αὐτοῦ, ἄλλου ἄλλο ποιοῦντος, οὕτω γὰρ ἂν πάλιν πολλοὶ εἶεν, εἰ μὴ εἰς ἓν 5
B ἀμερὲς ἀναφέροις τὴν ποίησιν, μᾶλλον δ' εἰ μὴ ἓν ἀμερὲς τὸ ποιοῦν τὴν σφαῖραν εἴη, οὐκ αὐτοῦ χυθέντος εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ποιοῦντος, ἀλλὰ τῆς σφαίρας ὅλης εἰς τὸ ποιοῦν ἀνηρτημένης, καὶ ζωὴ τοίνυν μία τὴν σφαῖραν ἔχει ἡ αὐτὴ, τῆς σφαίρας αὐτῆς τεθείσης ἐν ζωῇ μιᾷ· καὶ τὰ ἐν τῇ σφαίρᾳ τοίνυν πάντα εἰς μίαν ζωὴν, καὶ πᾶσαι αἱ 10
ψυχαὶ τοίνυν μία· οὕτω δὲ μία, ὡς ἄπειρος αὖ. Διὸ καὶ οἱ μὲν ἀριθμὸν
C ἔλεγον, οἱ δὲ αὐτὸν αὔξοντα τὴν φύσιν αὐτῆς, φαντασθέντες ταύτη ἴσως, ὡς οὐδενὶ ἐπιλείπει, ἀλλ' ἐπὶ πάντα ἐστὶν, ὅ ἐστι μένουσα.
667 Καὶ εἰ πλείων ὁ κόσμος ἦν, οὐκ ἂν ἐπέλιπεν ἡ δύναμις, μὴ οὐκ ἐπὶ πάντα αὖ ἐλθεῖν, μᾶλλον δὲ τοῦτον ἐν πάσῃ αὐτῇ εἶναι. Δεῖ δῆτα 15
λαβεῖν τὸ αὖξον οὐχ ὡς τῷ ῥήματι λέγεται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐπιλείπει εἰς τὸ πανταχοῦ, ἓν οὖσα· τοιοῦτον γὰρ αὐτῆς τὸ ἓν, ὡς μὴ τοιοῦτον εἶναι, οἷον μεμετρῆσθαι ὅσον· τοῦτο γὰρ φύσεως ἄλλης τῆς τὸ ἓν

2. ἄγει] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marc. C.E. Mon. C. Med. B. Vat. ἄγοι. Marc. A. ἀνάγοι. Illud recepi.
ib. κατὰ μέρη] Cod. Vat. καὶ τὰ μέρη. Pergit idem cum Ciz. ἄλλου ἄλλο.
3. αὐτῷ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. habet αὐτοῦ, et in marg. ab al. m. "aliter αὑτῶν." Certe αὐτῷ vix probum.
4. ὅλῳ] Codd. Ciz. et Vat. ὅλως. Vat. pergit αὐτῷ.
6. δ' εἰ ἓν] Cod. Med. A. δ' εἰ ἕν. In marg. ab al. m. δ' εἰ μὴ ἕν. Vat. δεῖ ἓν. Interposui ex illo μὴ, quod deerat.
10. μιᾷ] Marc. A. μία.
ib. καὶ τὰ] Cod. Vat. κατά.
11. ψυχαί] Cod. Med. A. ψυχαὶ πᾶ.
ib. ἄπειρος αὖ] Cod. Vat. ἄπειρος ἦν.
12. δὲ αὐτὸν] Cod. Med. B. δὲ αὐτὸν, cum Marc. A.
13. ὡς οὐδενὶ] Cod. Ciz. ὡς ἐν οὐδενί. Pergunt Marc. C.E. ἐπιλείποι.
ib. πάντα ἐστὶν] Cod. Ciz. omittit ἐστίν.
14. πλεῖον] Sic Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Vat. πλείων. Quos sequor.
16. ἐπιλείπει] Marc. C.E. ἐπιλείποι.
17. τοιοῦτον] Codd. Med. B. Vat. τοιουτο.
18. μεμετρῆσθαι] Cod. Ciz. μεμετρῆσθαι. Darm. μεμερῆσθαι. Vat. μία μετρῆσθαι.
ib. τὸ ἓν] Codd. Ciz. Marc. A.C.E. Mon. C. Med. B. Vat. τῆς τὸ ἕν. Unde recepi, quod deerat, τῆς.

ejusmodi sit eminentior, et quantitatem procreet atque locum. Denique quum non sustineatur ab ipsa mundi machina, sed eam ipsa sustineat, merito viget ubique tota: similiterque intellectus mundi faber.

Proinde si ratione aliquis omnia elementa jam facta in unam circularem figuram ducit, certe non est dicendum, auctores multos sphæram efficere, ita ut alius alibi distributus sit ad partem efficiendam: sed unam esse fabricæ causam se tota perficientem, neque parte sui alia aliud fabricantem: alioquin multi rursus effectores forent, nisi in unum indivisibile totam fabricam referas: imo vero nisi unum impartibile sit sphæræ totius effector: neque tamen ita, ut auctor ipse diffundatur in sphæram, sed tota sphæra suspensa penitus hæreat auctori. Vita igitur una sphæram habet eadem, atque sphæra in una vita locatur. Itaque et omnia, quæ sunt in sphæra, in vitam rediguntur unam, ideoque et omnes animæ una quodammodo sunt. Una vero sic est anima, ut rursus sit infinita: quam ob rem nonnulli animam numerum esse dixerunt: alii vero numerum ipsum tradiderunt naturam animæ augere. Ita forsan excogitantes, quia videlicet nusquam anima desit, sed per omnia extet, interea hoc ipsum, quod est existens. Jam vero si major adhuc foret mundus, nusquam animæ vis ipsa deficeret, quo minus per omnia rursus propagaretur, neque tamen per omnia curreret, imo vero universum hoc in universa anima foret. Tum vero hoc ipsum, quod diximus augere, non sic accipiendum est, ut verbo profertur: sed quoniam anima etsi unum est, nusquam tamen deest universo: ipsum namque, quod ejus est unum, non tale est, ut, quantum sit, metiri liceat: hæc enim conditio alterius est naturæ, quæ falso sibi

667

ψευδομένης καὶ μεταλήψει ἓν φανταζομένης. Τὸ δ' ἀληθείας ἐχόμενον ἓν, οἷον μήτε συγκεῖσθαι ἐκ πολλῶν ἓν, ἵν' ἀφαιρεθέντος τινὸς B ἀπ' αὐτοῦ ἀπολωλὸς ᾖ ἐκεῖνο τὸ ὅλον ἓν, μήτε διειλῆφθαι πέρασιν, ἵνα μὴ ἐναρμοζομένων αὐτῷ τῶν ἄλλων ἢ ἐλαττοῖτο αὐτῶν μειζόνων ὄντων, ἢ διασπῷτο, βουλόμενον ἐπὶ πάντα ἰέναι, παρῇ τε οὐχ ὅλον πᾶσιν, ἀλλὰ μέρεσιν αὐτοῦ μέρεσιν ἐκείνων. Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἀγνοῇ ὅπου γῆς ἐστιν, εἰς μίαν τινὰ συντέλειαν οὐ δυνάμενον C ἰέναι, ἅτε διεσπασμένον ἑαυτοῦ. Εἴπερ οὖν ἀληθεύσει τὸ ἓν τοῦτο, καθ' οὗ δὴ καὶ κατηγορεῖν ἐστιν ὡς οὐσίας τὸ ἓν, δεῖ αὐτὸ φανῆναι τρόπον τινὰ, τὴν ἐναντίαν αὐτῷ φύσιν ἔχον τὴν τοῦ πλήθους ἐν τῇ δυνάμει, τὸ δὲ μὴ ἔξωθεν αὐτὸ πλῆθος τοῦτο ἔχειν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτῳ ἓν ὄντως εἶναι, καὶ ἐν τῷ ἑνὶ ἔχειν τὸ εἶναι, ἄπειρόν τε καὶ πλῆθος. Τοιοῦτον δὲ ὂν, πανταχοῦ ὅλον φαίνεσθαι D ἕνα λόγον ὄντα, ἑαυτὸν περιέχοντα· καὶ τὸν περιέχοντα αὐτὸν εἶναι, καὶ τὸν περιέχοντα αὐτὸν οὐδαμοῦ αὐτοῦ ἀποστατοῦντα, ἀλλ' ἐν αὐτῷ πανταχοῦ ὄντα· οὐ δή ἐστιν αὐτὸ οὕτως ἄλλου τόπῳ διειλημμένον. Πρὸ γὰρ τῶν ἐν τόπῳ ἁπάντων ἦν ὄν, καὶ οὐδὲν ἐδεῖτο αὐτὸ τούτων,

4. *αὐτῷ τῶν*] Cod Ciz. *αὐτῶι τῶν*.
5. *βουλόμενον ἰστὶ πάντα*] Cod. Vat. *ἰστὶ πάντα βουλόμενον*.
6. *δὴ τοῦτο*] Cod. Ciz. *δὲ τοῦτο*.
7. *ἀγνοεῖ*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. *ἀγνοῇ*. Quod recepimus. Pergunt iidem cum Med. A. *ἰστὶ γῆς*. Vat. *ἰστί τις*.
8. *διεσπασμένον*] Cod. Vat. *διεσπασμένου*.
9. *ὡς οὐσίας*] Marc. A. omittit *ὡς*.
11. *τὸ δὲ μὴ*] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. *τῷ δὲ μή*.
ib. *παρ' αὐτοῦ*] Codd. Med. B. Marc. A. *παρ' αὑτοῦ*. Recepi h. l., et statim post, Reflexivum.
12. *ἐξ αὐτοῦ*] Cod. Vat. *ἐξ ἑαυτοῦ*.
ib. *ἓν ἑνὶ*] Cod. Ciz. omittit *ἑνί*. Vat. habet *ἑνὶ ἑνί*. Mox idem *τοιοῦτον*. Marc. E. omittit *τὸ εἶναι*.
13. *ὅλον φαίνεσθαι ἕνα λόγον ἔχοντα*] Cod. Vat. *ὅλον ἓν ἄλογον ὄντα*. Est etiam *ὄντα* pro *ἔχοντα* in Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. A. (ex corr.) B. Unde recepi *ὄντα*.
14. *καὶ τὸν περιέχοντα, αὐτὸν εἶναι, καὶ τὸν περιέχοντα*] Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Mon. C. Marc. A. desunt verba: *εἶναι, καὶ τὸν περιέχοντα αὐτόν*.
15. *αὐτοῦ—αὐτῷ*] Codd. Med. B. Marc. A. *αὐτοῦ—αὐτῷ*. Quos sequor.
16. *οὕτω*] Codd. Ciz. et Vat. *οὕτως*. Quod recepi.
ib. *διειλημμένου*] Codd. Darm. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A.C.E. *διειλημμένον*. Unde locum correxi.
17. *ἦν ὄν*] Vocem *ἦν* Cod. Med. A. nonnisi ab al. m. supra lin. habet. Vocem *ὄν* omittunt Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. Cod. Marc. B. *ἦν* supra lin.

vindicat ipsum unum, et participatione quadam duntaxat assequitur, ut appareat unum. Quod autem veritate quadam est unum, tale prorsus existit, ut non sit unum ex multis accumulatum, ne forte quodam inde sublato, totum illud unum intereat. Tale rursus, ut nullis aliunde terminis separetur, ne adhibitis ei quandoque cæteris vel minus evadat, ubi sint illa majora, vel cupiens dilatari per omnia dissipetur, atque ita non totum omnibus adsit, sed per partes proprie suas illorum partibus appropinquet. Itaque (sicut dici solet) ubinam gentium sit, prorsus ignoret, quippe cum in unam continuationem conspirationemque pervenire non possit, utpote quod est a se ipso divulsum. Si hoc igitur re vera ipsum sibi unum vindicat, de quo sane tanquam de essentia unum liceat prædicare: oportet ipsum videri quodammodo oppositam sibi naturam, id est multitudinem sua quadam potentia continere, neque ab externis hanc multitudinem mutuari, sed penes se ipsum, atque ex se ipso, esseque re vera unum, atque in ipso uno habere hoc ipsum, ut sit infinitum atque multitudo. Cum vero ejusmodi sit, necessarium est ubique totum esse unam in se rationem existentem, item se comprehendentem, ipsumque comprehensorem ipsummet existere, adeo ut comprehendens ipsum nullo modo distet ab ipso, sed in ipso existat ubique, ubicunque sit ipsum: quod quidem a nullo est limitibus loci disjunctum: neque certe sic ipsum est alterius loco disjuncti, siquidem ipsum est ante omnia, quæ sunt in loco: neque iis ipsum indiget, sed hæc illo potius egent, ut fundentur in eo. Ubi vero hæc in eo fundata sunt, illud ne

667 ἀλλὰ ταῦτα ἐκείνου, ἵνα ἱδρυθῇ. Ἱδρυθέντα δὲ οὐκ ἀπέστησεν ἐκεῖνο
E τῆς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἕδρας. Κινηθείσης γὰρ ἐκείνης ἀπώλετο ἂν αὐτά· ἀπολομένης αὐτῶν τῆς βάσεως, καὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτά· οὐδ' αὖ ἐκεῖνο οὕτως ἀνόητον ἦν, ὥστε ἀπαλλαγὲν αὐτὸ ἑαυτοῦ διασπασθῆναι, καὶ σωζόμενον ἐν ἑαυτῷ ἀπίστῳ δοῦναι ἑαυτὸ τόπῳ τῷ αὐτοῦ πρὸς τὸ σώζεσθαι δεομένῳ.

668 Μένει οὖν ἐν ἑαυτῷ σωφρονοῦν, καὶ οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ γένοιτο· ἐκεῖνα δὲ τὰ ἄλλα ἀνήρτηται εἰς αὐτὸ, ὥσπερ οὗ ἐστι πόθῳ ἐξευρόντα, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ θυραυλῶν ἔρως, παρὼν ἔξωθεν ἀεὶ καὶ ἐφιέμενος τοῦ καλοῦ, καὶ ἀγαπῶν ἀεὶ οὕτως, ὡς δύναιτο μετασχεῖν. Ἐπεὶ καὶ
B ὁ ἐνταῦθα ἐραστὴς οὐ δεχόμενος τὸ κάλλος, ἀλλὰ παρακείμενος οὕτως ἔχει· τὸ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, καὶ οἱ ἑνὸς ἐρασταὶ, πολλοὶ, ὅλου ἐρῶντες, ὅλον ἔχουσιν οὕτως, ὅταν ἔχωσι· τὸ γὰρ ὅλον ἦν τὸ ἐρώμενον. Πῶς ἂν οὖν ἐκεῖνο, οὐκ ἂν πᾶσιν ἀρκοῖ μένον; ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀρκεῖ, ὅτι μένει· καὶ καλὸν, ὅτι πᾶσιν ὅλον· καὶ γὰρ καὶ τὸ

2. ἐν αὐτῷ] Codd. Vat. Marc. E. ἐν αὐτῷ. Cod. Mon. C. a pr. m. ἕδρας ἐν αὐτῷ.
3. ἀπολομένης αὐτῶν] Cod. Vat. ἀπολωμένης αὐτῶν. Marc. C.E. ἀπόλλομ.
4. οὕτως] Cod. Vat. ὄντως.
5. ἑαυτῷ] Codd. Med. B. Marc. A.C.E. Mon. C. ἑαυτό. Et sic correxi. Med. A. supra lin. ab al. m. ἑαυτόν.
6. πρὸς τῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C.E. Vat. πρὸς τό. Quos sequor.
7. Μένει] Cod. Vat. μένειν.
8. εἰς αὐτὸ] Cod Vat. omittit εἰς.
ib. ὥσπερ οὗ] Cum marg. Ed. Codd. Mon. C. Vat. Marc. A. et Ciz. habent ὥσπερ οὖ. Quos sequor. In Marc. C.E. deest maxima capitis pars, inde a ὥσπερ οὐ (A.) usque ad τοῖς ἑαυτοῦ (E.)
10. τοῦ κάλλου] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) B. Vat. τοῦ καλοῦ, et sic etiam Marc. A. Quod recipi volebat Taylor, et nos ex optimis libris recepimus.
ib. δύναιτο] Cod. Ciz. δύναται.
11. ἐραστὴς] Cod. Vat. ἐργαστὴς et mox ἐργασταί.
12. τὸ δὲ ἐφ'] Cod. Vat. τόδε, ἐφ'.
ib. μένει] Cod. Vat. μέν.
13. οὕτως, ὅταν] Cod. Vat. οὕτως ὅτι. Pergit Marc. A. ἔχωσιν. τὸ ὅλον γὰρ ἦν ἐρωμ.
14. ἀρκοῖ] Cod. Vat. ἀρκεῖ.

quaqua e propria sede discedit, qua sane nihil aliud est, quam in se ipso sedere. Si enim moveatur ipsa, protinus illa perduntur: quippe quum eorum sublatum sit fundamentum, cui quidem ea sistenti prius innitebantur: atqui nec ipsum est adeo demens, ut a se ipso discedens dissolutionis discrimen aliquando subeat, et quum in se ipso penitus conservetur, temere tamen infido se committat loco, qui procul dubio illo potius indiget, quo servetur.

X. *Hæc tria rerum principia sunt ubique: ipsum bonum: item divinus intellectus, qui ipsa pulchritudo est, rursus vita mundi. Hæc occultis tractibus ad se omnia rapiunt, colliguntque in unum appetentia bonum, ei pulchritudinem, atque vitam.*

Superna bonitas, intelligentia, vita, eadem adest ubique tota, sufficitque cunctis: quoniam addicta nulli permanet in se ipsa. Præterea sicut oculi multi uno Solis lumine passim toto fruuntur: sic omnes intellectuales animæ uno intelligentiæ primæ lumine potiuntur, et ubique præsente, et nusquam diviso, in quo et cunctæ sunt unum. Uno similiter bono cuncta vescuntur absente nusquam, una quin etiam vita ubique vigentem spirant. Unio vero rerum in mundo corporeo distantiæ discordiæque pleno nulla foret, nisi supernus ille mundus et habitatores ejus unionem mirabilem possiderent: quos quidem habitatores secundum essentias interim inter se differre in hoc capite et in multis aperit.

Permanet igitur illud in se ipso sapientia pollens, neque aliis unquam hæret: reliqua vero ex eo continue pendent, utpote quæ, ubi illud sit, ipso inveniant desiderio: atque hic est ille amor, quo plerique affecti ad amatæ rei fores pernoctare feruntur: amor, inquam, extrinsecus semper assistens, pulchrumque desiderans, satisque sibi factum existimans, si modo, quoad potest, aliquando potiatur. Nam et superni illius amator ipsam quidem non accipit pulchritudinem, sed quadam propinquitate participat: illa vero in se ipsa consistit, multique unius sunt amatores: amantes totum, et quando habent pro viribus totum habentes: totum enim ipsum est, quod amatur. Quidnam igitur prohibet, quo minus illud sufficiat omnibus, dum permanet in se ipso? Quando quidem ob hoc ipsum omnibus satis fa-

668

φρονεῖν, πᾶσιν ὅλον, διὸ καὶ ξυνὸν τὸ φρονεῖν, οὐ τὸ μὲν ὧδε, τὸ δὲ ὡδὶ ὄν. Γελοῖον γὰρ καὶ τόπου δεόμενον τὸ φρονεῖν ἔσται· καὶ οὐχ οὕτω τὸ φρονεῖν, ὡς τὸ λευκὸν, οὐ γὰρ σώματος τὸ φρονεῖν· ἀλλ' C εἴπερ ὄντως μετέχομεν τοῦ φρονεῖν, ἓν δεῖ εἰς τὸ αὐτὸ πᾶν ἑαυτῷ συνιόν· καὶ οὕτως ἐκεῖθεν, οὐ μοίρας αὐτοῦ λαβόντες, οὐδὲ ὅλον ἐγὼ, ὅλον δὲ καὶ σὺ, ἀποσπασθὲν ἑκάτερον ἑκατέρου. Μιμοῦνται δὲ καὶ ἐκκλησίαι καὶ πᾶσα σύνοδος, ὡς εἰς ἓν τὸ φρονεῖν ἰόντων· καὶ χωρὶς ἕκαστος εἰς τὸ φρονεῖν ἀσθενὴς, συμβάλλων δὲ εἰς ἓν πᾶς ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ τῇ ὡς ἀληθῶς συνέσει, τὸ φρονεῖν ἐγέννησε καὶ εὗρε. Τί γὰρ δὴ καὶ D διείρξει, ὡς μὴ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι νοῦν ἀπ' ἄλλου· ἀλλ' ὁμοῦ ὄντες ἡμῖν, οὐχ ὁμοῦ δοκοῦσιν εἶναι· οἷον εἴ τις πολλοῖς τοῖς δακτύλοις ἐφαπτόμενος τοῦ αὐτοῦ, ἄλλου καὶ ἄλλου ἐφάπτεσθαι νομίζοι, ἢ τὴν αὐτὴν χορδὴν μὴ ὁρῶν κρούων· καί τι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὡς ἐφαπτόμεθα τοῦ ἀγαθοῦ ἐχρῆν ἐνθυμεῖσθαι. Οὐ γὰρ ἄλλου μὲν ἐγὼ, ἄλλου δὲ σὺ ἐφάπτῃ, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ. Οὐδὲ τοῦ αὐτοῦ μὲν, προσελθόντος E δέ μοι ῥεύματος ἐκεῖθεν ἄλλου, σοὶ δὲ ἄλλου, ὥστε τὸ μὲν εἶναί που ἄνω, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ, ἐνταῦθα, καὶ τὸ διδὸν τοῖς λαμβάνουσιν, ἵνα ὄντως λαμβάνωσι, καὶ δίδωσι τὸ διδὸν οὐ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ οὐ πόμπιος ἡ τοιαὰ δόσις, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς διεστηκόσιν

1. ξυνὸν] Cod. Vat. *συνὸν*, cum Marc. A.
4. εἴπερ ὄντως] Marc. A. *εἴπερ ὄντος*.
ib. εἰς τὸ] Cod. Med. A. post *εἰς* in marg. ab al. m. habet *εἶναι καί*. Idem ad *αὐτὸ πᾶν* in m. ab al. m. *aliter εἰς ἓν δὲ καί*. Vat. *αὐτὸ τὸ πᾶν*.
8. ἓν πᾶς] Cod. Med. B. *ἓν πᾶσι*.
10. ἀπ' ἄλλου] In Cod. Med. A. in marg. ab al. m. additum est *καὶ ἄλλου*.
12. νομίζοι] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Vat. *νομίζει*. Med. B. *νομίζον*. Illud recepimus.
ib. τὴν αὐτοῦ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (supra lin. ab al. m.) B. Vat. Marc. A. *την αὐτήν*. Quod recipiendum fuit, et conjecit etiam Taylor, et legit Fic.
13. κρούει] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. *τρούει*. Et sic correxi.
15. αὐτοῦ. Οὐδὲ] Cod. Mon. C. *αὐτοῦ* . . . . Vat. *αὐτοῦ. ἀλλά*.
16. σοὶ δὲ] Cod. Vat. *σὺ δέ*. Mox Marc. A. *παρ' αὐτοῦ*.
17. διδὸν] Post h. v. in marg. Cod. Med. A. additur ab al. m. *aliter supple δεῖ εἶναι τρεῖς*.
18. οὕτως] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. A. (supra lin. ab al. m.) *ὄντως*. Quod recepi. Volebat idem Taylor præeunte Ficino.

cit, quoniam permanet, et propterea pulchrum est, quoniam omnibus totum adest. Jam vero et ipsa intelligentia tota omnibus adest, quapropter communis intelligentia est: neque hæc quidem intelligentia hic proprie, illa vero illic existit. Ridiculum namque aliquid erit, si loco quodam indigeat, neque profecto sic passim se habet intelligentia sicut albedo. Non enim corporis officium est intelligere: verum si modo intelligentiæ re vera participes sumus, in unum aliquid atque idem secum ipso totum simul existens necessario conspiramus. Neque sic inde accipimus, ut portiones quasdam illius percipiamus: neque rursus ita, ut totum ego habeam, et tu habeas totum divisum alterutrum ab alterutro. Id quidem conciones cœtusque investigantium imitantur, tanquam in unam concurrant intelligentiam, et unusquisque seorsum sit ad sapientiam impotens. Quum vero in ipso cœtu veraque ad intelligendum copula omnes conjiciunt, conferuntque in unum, intelligentiam generant, et inveniunt. Quid enim prohibere potest, quo minus intellectus ab alio atque alio sit in eodem? Sed profecto quamvis intelligentes alii ad idem nobiscum congrediantur, non tamen simul congredi nobis apparent: perinde ac si quis rem eandem digitis simul multis attingens, aliud interim atque aliud se opinetur attingere: aut si eandem chordam in lyra quispiam pulset, se illam pulsare non videns: quanquam considerandum nobis erat, quemadmodum bonum animabus attingimus. Non enim aliud ego bonum attingo, aliud autem ipse, sed idem. Neque rursus sic attingimus idem, ut inde in me quidem aliud, in te vero aliud affluat,

668 ἀπ' ἀλλήλων τοῖς τόποις σώμασιν, ἡ δόσις ἄλλου τῇ ἄλλου συγγενὴς,
F καὶ εἰς αὐτὸ ἡ δόσις καὶ ἡ ποίησις, καὶ τόγε σωματικὸν τοῦ παντὸς,
δρᾷ καὶ πάσχει ἐν αὑτῷ, καὶ οὐδὲν ἔξωθεν εἰς αὐτό. Εἰ δὴ ἐπὶ σώ-
ματος οὐδὲν, ἔξωθεν τοῦ ἐκ φύσεως, οἷον φεύγοντος ἑαυτὸ ἐπὶ πράγ-
ματος ἀδιαστάτου, πῶς τὸ ἔξωθεν; ἐν τῷ αὐτῷ ἄρα ὄντες καὶ ὁρῶμεν
τἀγαθὸν, καὶ ἐφαπτόμεθα αὐτοῦ, ὁμοῦ ὄντες τοῖς ἡμετέροις νοητοῖς.
669 Καὶ κόσμος εἷς πολὺ μᾶλλον ἐκεῖ, ἢ δύο κόσμοι αἰσθητοὶ ἔσονται,
ὅμοια μεμερισμένοι, καὶ ἡ σφαῖρα ἡ νοητὴ, εἰ οὕτως ἓν ὡς αὕτη·
ὥστε διοίσει, ἢ γελοιοτέρα ἔσται, εἴπερ τῇ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὄγκος εὔ-
λογος, ἡ δὲ μηδὲν δεομένη ἐκτενεῖ ἑαυτὴν καὶ ἑαυτῆς ἐκστήσεται. Τί
δὲ καὶ ἐμπόδιον τοῦ εἰς ἕν; οὐ γὰρ δὴ τὸ ἕτερον ἀπωθεῖ θάτερον,
τόπον οὐ παρέχον, ὥσπερ οὐχ ὁρῶντες πᾶν μάθημα καὶ θεώρημα, καὶ
B ὅλως ἐπιστήμας πάσας ἐπὶ ψυχῆς οὐ στενοχωρουμένας· ἀλλ' ἐπὶ οὐ-
σιῶν φήσει τις οὐ δυνατὸν, ἀλλ' οὐ δυνατὸν ἦν ἂν, εἴπερ ὄγκοι ἦσαν
αἱ ἀληθιναὶ οὐσίαι.
A Ἀλλὰ πῶς τὸ ἀδιάστατον παρήκει παρὰ πᾶν σῶμα, μέγεθος τοσ-

1. ἄλλου ἄλλου] Codd. Darm. et Med. A. (supra lin. ab al. m.) ἄλλου τῇ ἄλλου. Marc. A. nonnisi semel habet ἄλλου. Ex illis addidi τῇ.
2. εἰς αὐτο] Cod. Med. B. εἰς αὐτό.
4. φεύγοντος] Cod. Vat. φεύγοντ$^{\circ}$ (sic).
ib. πράγματος] Cod. Vat. σ[illegible].
9. ὄγκος] Codd. Ciz. et Vat. ὁ[illegible].
Marc. A.C.E Mon. C. ὄγκος καί.
12. μάθημα] Cod. Vat. παθημα. Mox Marc. E. ὅλας pro ὅλως.
14. ἦν ἄν] Codd Marc. A. Mon. C. ἂν ἦν.
16. παρῆκε] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. παρήκει. Quos sequor. Ciz. παρῆκει (sic).

adeo ut illud alicubi superne sit situm, munera vero ejus ad hæc nostra descendant: sed oportet largitorem ipsum accipientibus prorsus adesse, ut re vera illinc accipiant: et qui largitur, non alienis, sed suis elargiatur. Intellectualis namque largitio non more transmissionis cujusdam muntiive peragitur: quandoquidem et corporibus ipsis inter se loco distantibus munus sæpe persimile aliis simul aliisque attribuitur, traditioque et effectio fertur in idem. Quin etiam universi corpus agit ac patitur in se ipso, neque quicquam ab externis accedit ad ipsum. Si igitur in corpus ipsum nihil extrinsecus incidit, quod tamen suapte natura quasi se ipsum fugit, in re certe ipsa nullam distantiam patiente, quonam modo externum aliquid habet locum? Quam ob rem existentes in eodem, bonum ipsum et videmus et tangimus: existentes, inquam, simul, illudque nostris intelligibilibus attingentes. Et profecto mundus illic multo magis, quam hic, est unus, alioquin duo mundi sensibiles erunt, divisi similiter, ipsaque intelligibilis sphæra sensibilis erit, si modo non aliter atque hæc nostra sit unum. Quapropter admodum unitate præstabit, aut certe ridiculosior erit: siquidem necessitate quadam huic sphæræ moles consentanea sit, illa vero extensione non indigens sese protendat, et a se ipsa discedat. Denique quidnam illic impedimenti est, quo minus in unum cuncta conspirent? Non enim alterum ibi quasi non concedens locum repellit alterum: quemadmodum neque qui doctrinam contemplationemque universam conspiciunt, et omnino scientias omnes in anima minime coarctatas. Si quis autem objiciat, unionem hanc non posse in essentiis fieri, respondebo equidem, tunc demum fieri minime posse, si modo essentiæ veræ moles extiterint.

XI. *Mens divina sicut per individuam æternitatem, quæ temporis causa est, totum tempus adæquat et superat: ita per indivisibilem essentiam virtutemque infinitam totum spatium obtinet et excedit, ipsa videlicet spatium, et quæ sunt in eo, ubique procreans et conservans.*

Sicut enim se habet totum tempus ad individuum illius statum, sic tota dimensio ad excellentem substantiæ indivisibilis potestatem: est enim et ibi tum perseverantiæ, tum virtutis immensitas, et hic imago quædam muneris utriusque.

Cæterum quonam modo, quod nullam in se dimensionem habet, per universum corpus attingit tanta magnitudine præditum? Curve non

669

οὗτον ἔχον; καὶ πῶς οὐ διασπᾶται ἓν ὂν καὶ ταὐτὸν, ὃ πολλάκις ἠπόρηται, παύειν τοῦ λόγου τὸ ἄπορον τῆς διανοίας, περὶ τῇ προθυμίᾳ βουλομένου. Ἀποδέδεικται μὲν οὖν ἤδη πολλαχῇ, ὅτι οὕτως· δεῖ δέ τινων καὶ παραμυθιῶν, καίτοι οὐκ ἐλάχιστον, ἀλλὰ μέγιστον εἰς πειθὼ ἣν ἐκείνη ἡ φύσις, οἵα ἐστὶ διδαχθεῖσα, ὅτι οὐκ ἔστιν οἷα λίθος, οἷον κύβος τις μέγας κείμενος, οὗ κεῖται τοσοῦτον ἐπέχων, ὅσος ἐστὶν, ἐκβαίνειν οὐκ ἔχων τοὺς αὐτοῦ ὅρους, μετρηθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῷ ὄγκῳ καὶ τῇ συμπεριγραφείσῃ ἐν αὐτῷ τῇ τοῦ λίθου δυνάμει· ἀλλὰ οὖσα πρώτη φύσις, καὶ οὐ μετρηθεῖσα οὐδὲ ὁρισθεῖσα ὁπόσον δεῖ εἶναι, ταύτῃ γὰρ ἑτέρᾳ μετρηθήσεται· πᾶσά ἐστι δύναμις οὐδαμοῦ τοσήδε. Διὸ οὐδ' ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ παντὸς χρόνου ἔξω τοῦ μένοντος χρόνου σκιδναμένου ἀεὶ πρὸς διάστασιν, τοῦ δ' αἰῶνος ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος καὶ κρατοῦντος, καὶ πλείονος ὄντος δυνάμει ἀϊδίῳ, τοῦ ἐπὶ πολλὰ δοκοῦντος ἰέναι χρόνου, οἷον εἰ γραμμῆς εἰς ἄπειρον ἰέναι δοκούσης, εἰς σημεῖον ἀνηρτημένης, καὶ περὶ αὐτὸ θεούσης, πανταχῇ οὗ ἂν δράμῃ, τοῦ σημείου αὐτῇ ἐμφανταζομένου, αὐτοῦ οὐ θέοντος, ἀλλὰ περὶ αὐτὸ ἐκείνης κυκλουμένης. Εἰ τοίνυν χρόνος πρὸς τὸ ἐν τῷ

1. καὶ ταὐτὸν] Codd. Mon. C. Med. B. *και ταυτο.*
2. παύειν] Cod. Ciz. *παύει.*
3. οὕτως] Cod. Vat. *οὕτω.* Mox Marc. A.C.E. *παραμυΐων.*
4. εἰς πειθὼ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. *εἰς πειθώ.*
5. οἷα ἐστὶ] Cod. Vat. *οἷά ἐστι* cum Marc. C.E.
6. κύβος] Cod. Mon. C. *κύκλος*, cum Marc. *A*
ib. ἐπέχων] Cod. Vat. *ἀπέχων.*
7. τοὺς αὐτοὺς] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr. ab al. m.) Vat. *τοὺς αὐτοῦ*, "*Suos* limites." Med. B. *τοὺς αὐ-* . Mox Marc. A. *περιγραφείσῃ.*
8. αὐτῷ τῇ] Cod. Ciz. *αὐτῇ*, sine *τῇ*, quam vocem Med. A. nonnisi ab al. m. supra lin. additam habet.
10. ταύτῃ γὰρ] Codd. Ciz. Marc. A.C. et Vat. *ταύτη γὰρ αὖ.*
11. οὐδ' ἐν] Codd. Ciz. et Vat. *οὐκ ἐν.*
14. οἷον εἰ—κυκλουμένης] Desunt hæc in Marc. C.E.
15. σημεῖον] Cod. Ciz. *σημεῖα.*
ib. πανταχῇ] Cod. Vat. *πανταχοῦ.*
16. αὐτοῦ οὐ] Cod. Vat. *ἐκ τοῦ οὐ.*

dispergitur propagatione ejusmodi, quum unum idemque per omnia porrigatur? Quod quidem sæpe in dubium jam adduximus, propensius affectantes dubitationi quandoque finem imponere. Demonstratum est igitur sæpe jam sic se habere, sed operæ pretium est etiam persuasiones afferre, quanquam non minimum, imo vero plurimum ad persuasionem contulit illa ipsa natura, qualis videlicet sit ostensa: similiterque conferre videtur, si cogitemus, eam non esse velut ingens saxum alicubi situm: atque ubi situm est, quantum est, tantundem occupans, neque potens eosdem limites pertransire: quippe cum mensuram certam habeat quantitatis, mensuram etiam habeat potestatis in natura lapidea circumscriptæ. Imo vero cum illa sit prima natura, neque mensurata, neque determinata quanta debeat esse: hac enim natura potius altera mensuratur, nimirum universa potestas existit nullo modo tanta vel tanta. Quam ob rem neque etiam est in tempore, sed extra omne tempus existit, dum videlicet tempus quidem per intervalla continue spargitur: æternitas autem in se ipsa eodem habitu permanet, continetque et superat, ampliorque existit tempore per potentiam sempiternam, quamvis hoc ipsum in plurima videatur excrescere. Veluti si linea quædam per immensum procedere videatur, veruntamen semper redigatur ad signum, circaque ipsum currat, et quocunque currit, in ea signum conspiciatur: quod quidem minime currat, sed illa potius circa ipsum se undique volvat. Si ergo tempus ad illud, quod in eodem permanet, in essentia analogicam quandam proportionem habet, est autem illa natura non solum ob ipsam sempiternitatem, sed etiam propter excessum potentiæ infinita, oportet sane ad hanc quoque virtutis infinitatem consequenter reddere naturam quandam e contra et æque currentem: quæ quidem e contra pariter elevetur, pendeatque ex illa, dum vis altera secundum tempus æque percurrit una cum virtute manente. Et profecto virtus illa propterea est amplior, quo-

669 αὐτῷ μένον ἐν οὐσίᾳ ἔχει τὴν ἀναλογίαν, ἔστι δὲ ἐκείνη ἡ φύσις οὐ μόνον τῷ ἀεὶ ἄπειρος, ἀλλὰ καὶ τῇ δυνάμει, χρὴ καὶ πρὸς ταύτην
670 τὴν ἀπειρίαν τῆς δυνάμεως ἀντιπαραθέουσαν ἀποδοῦναι φύσιν, ἀνταιωρουμένην καὶ ἐξηρτημένην ἐκείνης, ταύτης τὰ ἴσα πως τῷ χρόνῳ θεούσης, προσμένουσαν δύναμιν, πλείω οὖσα τῷ ποιεῖν ἐκείνη ἐστὶν, 5 ὅσον παρετάθη. Τίς οὖν αὕτη ἐστὶν ἡ μεταλαμβάνουσα ταύτης τῆς φύσεως, καθ' ὅσον οἷόν τε αὐτῇ μεταλαβεῖν; πάσης μὲν παρούσης, οὐ παντὶ δὲ πάσης ἐνορωμένης, ἀδυναμίᾳ τοῦ ὑποκειμένου. Πάρεστι
B δὲ ταὐτὸν πάντη, οὐχ ὡς τὸ ἔνυλον τρίγωνον ἐν πολλοῖς πλείω ὂν ἀριθμῷ ταὐτὸν, ἀλλ' ὡς τὸ ἄϋλον αὐτὸ, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ἐν ὕλῃ. Διὰ 10 τί οὖν οὐ πανταχοῦ τρίγωνον ἔνυλον, εἴπερ πανταχοῦ τὸ ἄϋλον; ὅτι οὐ πᾶσα μετέσχεν ὕλη, ἀλλὰ ἄλλο τι ἔχει, καὶ οὐ πᾶσα πρὸς πᾶν, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ πρώτη πᾶσα πρὸς πᾶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν γενῶν, εἶτ' ἐπὶ τούτοις ἄλλα· παρῆν μέντοι παντί.

A Πάρεστιν οὖν πῶς; ὡς ζωὴ μία· οὐ γὰρ μέχρι τινὸς ἐν ζώῳ ἡ ζωὴ, 15 εἶτ' οὐ δύναται εἰς ἅπαν φθάσαι, ἀλλὰ πανταχοῦ. Εἰ δέ τις ζητεῖ πάλιν πῶς, ἀναμνησθήτω τῆς δυνάμεως ὅτι μὴ ποσὴ, ἀλλ' εἰς ἄπειρον

1. *μένων*] Codd. Marc. A.C.E. Mon. C. Vat. *μένον*. Quod restitui. Marc. C.E. omittunt *τῷ* ante *αὐτῷ*.
ib. *ἔχοι*] Codd. Mon. C. Marc. A.C.E. Med. B. Vat. *ἔχει*. Quos sequor.
4. *ἴσα πῶς*] Cod. Ciz. *ἰσά πως*. Marc. E. *ἴσα πῶς*. Correxi *ἴσα πως*.
5. *οὖσα*] Codd. Ciz. Vat. Marc. A.C.E. Mon. C. *οὖσαν*.
9. *τρίγωνον ἐν*] Cod. Vat. *τρίγωνα ἐν*.
11. *τρίγωνον ἔνυλον*] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. *τρίγωνον ἄνυλον*.
12. *οὐ πᾶσα*] Marc. C.E. omittunt *οὐ*.
14. *εἶτ' ἐπὶ*] Cod. Mon. C. *εἴτ' ἐπι*, cum Marc. A.C.
ib. *μέντοι*] Cod. Vat. *μέντοι*, cum Marc. E. Et sic correximus.
15. *πῶς; ὡς*] Cod. Vat. *πως ὡς*. Ed. *πως; ὡς*, cum rell.
16. *ζητεῖ*] Marc. C.E. *ζητοῖ*.
17. *ἄπειρον*] Cod. Vat. *ἄπυρον*.

niam efficit, ut ad amplitudinem suam pro viribus universum amplificetur. Quænam igitur est hæc, quæ naturæ hujus est particeps, quoad particeps esse potest? Dum profecto natura hæc adest ubique tota, neque tamen in quolibet tota perspicitur infirmitate subjecti. Adest autem illud penitus universo, non quemadmodum materialis triangulus idem quodammodo in multis numero plura, sed quemadmodum immaterialis ipse triangulus, a quo, qui in materia sunt, dependent. Sed cur materialis triangulus non est ubique, siquidem immaterialis ubique viget? Quoniam videlicet non omnis materia particeps est effecta, sed et aliud quiddam habet: neque enim omnis accommodatur ad omne: quandoquidem neque omnis illa prima ad omne se statim adhibuit, sed in primis ad genera prima, deinde per hæc ad reliqua: veruntamen natura superior æque aderat universo.

XII. *Vita in mundo duplex, scilicet intellectualis et animalis: est et ab omni mole penitus expedita, et rigore vitali, efficaciaque infinita, ideo cunctas machinæ mundanæ partes ipsa tota impartibilis pariter obtinet atque vegetat.*

Anima quoque tua, quamvis per vires inferiores tuo corpori sit addicta, tamen per intellectum est universum, per rationem vero media. Quando igitur ratio et se et vires inferiores convertit ad intellectum, totus animus tuus fit universum. Tunc de vita illa universi ubique regnante non diffidis, quoniam et ipse ferme similiter es ubique. Ubique sunt et dii omnes, animarum civitatumque rectores, ad primum omnia dirigentes.

Sed quomodo adest? profecto tanquam vita una. Vita enim in animali non usque ad certum quiddam duntaxat extenditur, ultra quod per totum progredi nequeat, imo se fundit per universum. Si quis autem quærat iterum, quonam modo meminisse debet, vim ipsam vitæ non esse proprie tantam, imo si cogitatione partiatur in infinitum, semper occurrit vis eadem funditus infinita. Non enim ipsa vita in se materiam habet, cujus causa una cum magnitudine molis in parvum, rursusque parvum lapsa deficiat. Si igitur infinitatem in ea perpetuo vigentem acci-

670
διαιρῶν τῇ διανοίᾳ, ἀεὶ ἔχει δύναμιν τὴν αὐτὴν βυσσόθεν ἄπειρον·
οὐ γὰρ ἐν ζωῇ τὴν ὕλην, ἵνα τῷ μεγέθει τοῦ ὄγκου συνεπιλείπῃ εἰς
μικρὸν ἐλθοῦσα. Ἐὰν οὖν λάβῃς ἀέναον ἐν αὐτῇ ἀπειρίαν, φύσιν B
ἀκάματον καὶ ἄτρυτον, καὶ οὐδαμῇ ἐλλείπουσαν ἐν αὐτῇ οἷον ὑπερ-
ζέουσαν ζωῇ, ἢ που ἐπιβαλὼν, ἢ πρός τι ἀτενίσας, οὐχ εὑρήσεις
ἐκεῖ. Τοὐναντίον δ' ἄν σοι γένοιτο· οὐ γὰρ σύγε ὑπερβήσῃ παρελ-
θὼν, οὐδὲ αὖ στήσῃ εἰς μικρὸν, ὡς οὐκέτι ἐχούσης διδόναι, ἐν τῷ
κατὰ μικρὸν ἐπιλιπεῖν. Ἀλλ' ἢ συνθεῖν δυνηθεὶς, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ
παντὶ γενόμενος, οὐδὲν ἔτι ζητήσεις, ἢ ἀπειπὼν, παρεκβήσῃ εἰς C
ἄλλο, καὶ πεσῇ παρὸν οὐκ ἰδὼν τῷ εἰς ἄλλον βλέπειν. Ἀλλ' εἰ οὐδὲν
ἔτι ζητήσεις, πῶς ποτε τοῦτο πείσῃ; ἢ ὅτι παντὶ προσῆλθες, καὶ
οὐκ ἔμεινας ἐν μέρει αὐτοῦ, οὐδ' εἶπας οὐδὲ σὺ, τοσοῦτος εἰμί, ἀφεὶς
δὲ τοσοῦτον, γέγονας πᾶς, καίτοι καὶ πρότερον ἦσθα πᾶς. Ἀλλ' ὅτι
καὶ ἄλλο τι προσῆν σοι μετὰ τὸ πᾶν, ἐλάττων ἐγίγνου τῇ προσθήκῃ· 671
οὐ γὰρ ἐκ τοῦ παντὸς ἦν ἡ προσθήκη· οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ προσθήσεις,
ἀλλὰ τοῦ μὴ παντός. Γενόμενος δέ τις καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἔστιν οὐ
πᾶς· ἀλλ' ὅταν τὸ μὴ ὂν ἀφῇ, αὔξεις τοίνυν σεαυτὸν ἀφεὶς τὰ ἄλλα,

2. ἐν ζωῇ τὴν ὕλην] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. Vat. ἐν εἰ ὕλην. Marc. C.E.B. (hic ex corr.) ἐν ὄγκῳ ὕλην. Med. B. ενι (sic) ὕλην. Med. A. ἐν . . . . ὕλην (sic). Ab al. m. supra Ita in lemmate: [illegible] ἔχει.

ib. συνεπιλείπῃ] Ita Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. In Cod. Ciz. est συνεπιλίπει; in Ed. συνεπιλείπει, Marcc. C.E. συνεπιλίπῃ.

3. μικρὸν] Codd. Vat. et Mon. C. σμικρόν.

ib. Ἐὰν οὖν] Cod. Vat. ἂν οὖν.

ib. ἀέναον] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. ἀέναον.

4. οὐδαμῇ] Cod. Ciz. οὐδενί. Marc. E. οὐδαμοῦ.

5. ζωῇ, ἢ που] Cod. Vat. ζωῇ. ἢ ποῦ.

6. παρελθὼν] Cod. Vat. παρελθόν.

7. στήσῃ] Cod. Vat. στήσει.

8. κατὰ μικρὸν] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A.C.E. κατὰ σμικρόν.

ib. Ἀλλ' ἢ] Codd. Ciz. et Med. A. (ex corr. ab al. m.) ἀλλ' εἰ. Med. B. ἀλλ' ἡ. Marc. A. ἀλλ' ἤ (sic).

ib. δυνηθεὶς] Codd. Med. B. Vat. δυνηθῇς.

10. παρὸν] Cod. Vat. παρόν. Verba ἢ ἀπειπὼν—ζητήσεις desunt in Marc. C.E.

ib. τῷ εἰς ἄλλον] Codd. Mon. Marc. A. C. τὸ pro τῷ. Vat. ἄλλου pro ἄλλον.

11. πείσῃ] Codd. Mon. C. Med. B. Marc. E. πείσει. Marc. A. πείσει (sic).

12. τοσοῦτος] Cod. Med. B. τοιοῦτος. Paullo superius Marc. C.E. εἰ πᾶς pro εἶπας. (Correxi εἶπας.) Prior etiam in seqq. bis πᾶς pro πᾶς, et ἄλλα pro ἄλλο. Orta est varietas Marciana e sequentibus. De forma Participii vid. Schweigh. ad Herodot. I. 22. in varr. lectt. et universe consule Valckenaer. ad eundem VIII. 68. et quæ posui in Commentt. Herodott. p. 81.

13. Ἀλλ' ὅτι] Cod. Ciz. ἀλλό τι (sic).

15. ἡ προσθήκη] Cod. Med. B. omittit ἡ.

ib. ἐκείνῳ] Cod. Mon. C. ἐκεῖνο cum Marc. A.

16. ὄντος, ἔστιν] Codd. Vat. Marc. A. ὄντος ἐστίν.

pias, naturam indefessam prorsusque invictam, nec ullo modo, nec usquam in se ipsa deficientem, tanquam vita prorsus exuberantem, putasne quoquam intueri te posse, vel ad aliquid mentem affigere, ubi non reperias eam? Contra vero tibi continget: non enim tu procedens transgredieris, neque rursus in parvo quodam sistes gradu, quasi non habeat illa, quod tribuat ultra, propterea quod gradatim per parva deficiat. At si concurrere valeas, imo vero si in universo consistens nihil ultra requiras, ita demum illius ubique præsentiam consequeris: alioquin si id nequeas, aut renuas, in aliud quiddam protinus excides, ac præsens decides, et id quidem nequaquam advertens, propterea quod alio prospicias. Verum si nihil ultra quæsiveris, quonam pacto sic affectus evades? Profecto ex eo, quod accesseris universo, neque in ejus parte restiteris, adeo ut neque tu quidem dicas, equidem tantus sum duntaxat: nempe ubi hoc ipsum, quod tantum proprie dicitur, prorsus omiseris, factus es universus, tametsi prius quoque universus eras. Sed quoniam aliud insuper aliquid tibi præter et post universum aderat, minor adjunctione ejusmodi evasisti. Non enim ex universo tibi erat adjunctio: nam nihil illi unquam adjunxeris, sed ex non universo potius erat. Jam vero quicunque fit aliquis, isque fit ex non ente, jam est minime universus. Sed tunc re vera universus existit, quando non ens omnino dimiserit, tunc itaque te ipsum auges, quando dimittis alia, tunc et universum tibi adest cætera dimittenti. Dum vero

671 καὶ πάρεστί σοι τὸ πᾶν ἀφέντι· μετὰ δὲ ἄλλων ὄντι οὐ φαίνεται,
οὐκ ἦλθεν, ἵνα παρῇ, ἀλλὰ σὺ ἀπῆλθες, ὅτε οὐ πάρεστιν· εἰ δ' ἀπ-
ἦλθες, οὐκ ἀπ' αὐτοῦ, αὐτὸ γὰρ πάρεστιν, οὐ δὲ τότε ἀπῆλθες, ἀλλὰ
B παρὼν, ἐπὶ τὰ ἐναντία ἐστράφης· οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ, πολ-
λῶν παρόντων, ἑνὶ φαίνονται πολλάκις, ὅτι ὁ εἷς ἐκεῖνος μόνος δύνα- 5
ται βλέπειν ἀλλ' οὗτοι μὲν οἱ θεοὶ ὅτι παντοῖοι τελέθοντες ἐπιστρω-
φῶσι τὰς πόλεις· εἰς ἐκεῖνον δὲ αἱ πόλεις ἐπιστρέφονται, καὶ πᾶσα
γῆ, καὶ πᾶς οὐρανὸς, πανταχοῦ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ μένοντα, καὶ
C ἔχοντα ἐξ αὐτοῦ τὸ ὂν καὶ τὰ ἀληθῶς ὄντα, μέχρι ψυχῆς καὶ ζωῆς
ἀνηρτημένα, καὶ εἰς ἓν ἄπειρον ἰόντα ἀμεγέθει τῷ ἀπείρῳ. 10

1. ἀφέντι μετὰ] Codd. Marc. A.C.E. Ciz. Mon. C. Med. B. ἀφέντι, εἰ δὲ πάρεστι μὲν ἀφέντι μετά. Et sic etiam Marc. B. in marg.

2. ἀλλὰ σὺ] Cod. Ciz. omittit σύ.

3. τοῦτο] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ut marg. Ed. τότε. Darm. et Med. A. (ex corr.) ποῦ. Taylor vult: οὐδὲ ἀλλοῦ τότε ἀπῆλθες. Revocavi τότε ex marg. Vertendum igitur: Neque *tunc* discesseras. Fic. expressit που, quæ lectio habet, quo blandiatur.

6. ἐπιστρωφῶσι] Cod. Vat. ἐπιστραφῶσι.

7. ἐκεῖνον] Cod. Ciz. ἐκεῖνο.

8. ἡ γῆ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. omittunt ἡ. Quod delevi.

ib. ἐπ' αὐτοῦ] Cod. Vat. ἀπ' αὐτοῦ.

9. μέχρι] Cod. Vat. καὶ μέχρι.

10. ἀνηρτημένα] Codd. Ciz. Med. B. Vat. Marc. A.C.E. ἐξηρτημένα.

ib. ἰὸν παρὰ μεγέθει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. ἄπειρον ἰόντα, ἀμεγέθει. Item Marc. C.E. sed omisso ἄπειρον. Illos sequor: et *euntia in unum infinitum infinito sine magnitudine*, i. e. in unum infinitum, quod sine magnitudine infinitum est; pro καὶ εἰς ἓν ἰὸν παρὰ μεγέθει τῷ ἀπείρῳ. Fortasse tamen ita præstet ordinare: καὶ εἰς ἓν ἰόντα ἄπειρον ἀμεγ. τ. π. Sed sine libris non ausus sum.

es una cum cæteris, illud tibi minime fulget: sed enim quando fulget, non accedit, ut adsit: imo vero tu inde discesseras, quando non aderat. Quod si discesseras, non ab illo quidem, illud namque passim adest, sed neque etiam alio quoquam abisti, sed dum etiam esses præsens, te ad contraria divertisti. Eadem ratione cæteri quoque dii sæpe cum multis sint æque præsentes, uni tamen apparent: quoniam ille solus omnium suspicere potest. Sed hi quidem dii prorsus omnigeni præsentes ubique civitates ad meliora convertunt: civitates autem in supernum illum denique convertuntur, in illum tota tellus, in illum denique cælum, ubique penes ipsum et in ipso perseverantia. Ex illo quin etiam, quæ vere sunt entia, ens ipsum habent, usque ad animam atque vitam illi prorsus annexa. Atqui et ipsum, quod ens modo dicebam, penes magnitudinem infinitam conspirat in unum.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ ϛ.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ.

LIBER VI.

ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΩΝ.

De numeris.

ΑΡ' ἔστι τὸ πλῆθος ἀπόστασις τοῦ ἑνὸς, καὶ ἡ ἀπειρία ἀπόστασις 671
παντελὴς τῷ πλῆθος ἀνάριθμον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο κακὸν εἶναι ἡ
ἀπειρία, καὶ ἡμεῖς κακοὶ, ὅταν πλῆθος; Καὶ γὰρ πολὺ ἕκαστον, ὅταν
ἀδυνατοῦν εἰς αὐτὸ μένειν, χέηται καὶ ἐκτείνηται σκιδνάμενον, καὶ
πάντη μὲν στερισκόμενον ἐν τῇ χύσει τοῦ ἑνὸς, πλῆθος γίγνεσθαι. B
οὐκ ὄντος τοῦ ἄλλο πρὸς ἄλλο μέρος αὐτοῦ ἑνοῦντος. Εἰ δ' ἔτι γένοι-
το, [ἀεὶ γένοιτο,] ἀεὶ χεόμενον μένον μέγεθος γίνεται. Ἀλλὰ τί

7. ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΩΝ.] Marc. B. omittit inscriptionem.
12. εἰς αὐτό] Cod. Med. B. εἰς αὐτό. Et sic correxi.
ib. ἐκτίνηται] Cod. Vat. ἐκτίνεται. Marc. A. ἐκτίνηται. Paullo superius Marc. A. εἰς αὐτό.
13. χύσει] Cod. Vat. χύση.
14. τοῦ ἄλλου] Codd. Ciz. Marc. A.C. et Vat. τοῦ ἄλλο. Quos sequor.
15. [ἀεὶ γένοιτο] Codd. Med. B. Marc. A.C. et Vat. omittunt hæc verba. Eadem in Med. A. punctis notata sunt. Ego uncinis inclusi. Pro εἰ δ' ἔτι Marc. A. εἰ δέ τι.

I. *Si unum ipsum bonumque idem est, merito multitudo, quo longius discedit ab uno atque unione, eo fit deterior. Igitur si fingatur multitudo vel infinita, vel quomodolibet unitatis expers, erit ipsum malum.*

Maxime unita secum ipsa est species quælibet separata et idea cujusque, quoniam essentia simplex et individua est. Minus unita secum ipsa species naturalis per corporis partes extensa, etiam quamdiu continuitatem suam servat: ergo minus bonum. Minimum unitatis habet multitudo discreta contiguos dissolutione continui: ergo malum. Quod vero nullam unionem servare fingitur, appellatur maxime malum.

QUÆRENDUM videtur in primis, numquid multitudo sit discessus distantiaque ab uno ideoque infinitas ipsa extremus sit ab unitate discessus, propterea quod hæc sit innumerabilis multitudo, atque ob hoc ipsum infinitas malum sit, nosque mali simus, quando multitudo sumus. Tunc enim quodlibet multum fit, quando, non potens penes idem in se ipso manere, diffunditur, et extenditur jam dispersum: et quando in ipsa diffusione prorsus uno privatur, fit multitudo, ubi deest, quod partem aliam cum alia uniat. Sin autem adsit quidam conciliator, tunc, quod

672 δεινὸν τῷ μεγέθει; ἢ εἰ ἠσθάνετο, ἦν ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ γενόμενον, καὶ ἀφιστάμενον εἰς τὸ πόῤῥω, ἠσθάνετο. Ἕκαστον γὰρ οὐκ ἄλλο, ἀλλ' αὐτὸ ζητεῖ. Ἡ δ' ἔξω πορεία μάταιος, ἢ ἀναγκαία. Μᾶλλον δέ ἐστιν ἕκαστον, οὐχ ὅταν γένηται πολὺ ἢ μέγα, ἀλλ' ὅταν ἑαυτοῦ ᾖ· ἑαυτοῦ δὲ ἔστι πρὸς αὐτὸ νενευκός. Ἡ δὲ ἔφεσις ἡ πρὸς τὸ οὕτω 5
B μέγα, ἀγνοοῦντός ἐστι τὸ ὄντως μέγα, καὶ σπεύδοντος οὐχ οὗ δεῖ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔξω. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸ, τὸ ἔνδον ἦν· μαρτύριον δὲ τὸ γενόμενον μεγέθει εἰ μὲν ἀπηρτημένον, ὡς ἕκαστον τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶναι, ἐκεῖνα εἶναι ἕκαστα, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ τὸ ἐξ ἀρχῆς. Εἰ δ' ἔσται αὐτὸ, δεῖ τὰ πάντα μέρη πρὸς ἓν, ὥστε εἶναι αὐτὸ, ὅταν ἀμηγέπη 10
ἓν μὴ μέγα ᾖ· γίνεται τοίνυν διὰ μὲν τὸ μέγεθος καὶ ὅσον ἐπὶ τῷ
C μεγέθει ἀπολλύμενον αὐτοῦ, ὅτι δὲ ἔχει ἓν, ἔχει ἑαυτὸ, καὶ μὴν τὸ πᾶν μέγα καὶ καλὸν, ἢ ὅτι οὐκ ἀφείθη φυγεῖν εἰς τὴν ἀπειρίαν, ἀλλὰ περιελήφθη ἑνὶ, καὶ καλὸν οὐ τῷ μέγα, ἀλλὰ τῷ καλῷ· καὶ ἐδεήθη τοῦ καλοῦ, ὅτι ἐγένετο μέγα. Ἐπεὶ ἔρημον ὂν τοῦτο, ὅσῳ μέγα, 15
τόσῳ ἂν κατεφάνη αἰσχρόν· καὶ οὕτω τὸ μέγα ὕλη τοῦ καλοῦ, ὅτι πολὺ τὸ δεόμενον κόσμου· μᾶλλον οὖν ἄκοσμον τὸ μέγα καὶ μᾶλλον αἰσχρόν.

1. ἑαυτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ. Proximum τι post γὰρ abest a Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. quare delevi.
ib. γενόμενον] Codd. Mon. C. Marc. A. B. γινόμενον.
3. αὐτὸ] Codd. Marcc. Med. A.B. αὐτό. Marc. C. αὐτόν.
5. δὲ ἐστὶ] Cod. Mon. C. δ' ἔστι. Vat. δ' ἐστί. Mox Med. B. αὐτό. Vat. αὐτόν.
ib. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὔτω. Darm. Marcc. et Mon. C. ὄντως.
6. ἀγνοοῦντος—μέγα] Desunt hæc in Cod. Vat.
7. πρὸς αὐτὸ] Codd. Med. B. Marc. A. πρὸς αὐτό. Et sic correxi.
ib. αὐτοῦ τὸ] Codd. omnes αὐτὸ τὸ excepto Marc. C. cum marg. Ed. Quod recepimus.
11. ἓν μὴ] Codd. Vat. et Ciz. omittunt μή.
12. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῦ. Quos sequor. Mox Marc. A. Mon. C. ἔχειν pro ἔχει.
13. ἀφείθη] Cod. Ciz. ἀφήθη. Vat. ἀφηθή (sic). Posterior mox ἀπορίαν.
14. τῷ μέγα] Cod. Ciz. τὸ μέγα.
15. ὂν τοῦτο] Codd. Marc. A. Mon. C. ἦν τοῦτο.
16. τοσούτῳ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. τόσῳ. Et hos secuti sumus.
17. πολὺ δὲ] Codd. omnes πολὺ τό. Quod restitui.

fusum est, permanendo fit magnitudo. Sed quidnam est in magnitudine mali? Profecto, si persentiret, pateret in ea malum. Sentiret enim res illa, se a se ipsa jam procul abiisse. Unumquodque sane non aliud expetit, sed se ipsum. Progressus autem ad externa factus vel vanus est, vel certe coactus. Præcipue vero est unumquodque, non quando fit multum, aut magnum, sed quando sui ipsius existit: sui vero ipsius est, quando solum sibimet annuit. Quod autem appetit sic fieri magnum, ignorat, quid re vera sit magnum, festinatque, quo non expedit, sed extra prorumpit. Ad se autem vergere, est intus assidue permanere: testatur id præcipue, quod efficitur magnitudine. Si enim extra protrahitur, adeo ut unaquæque partium ipsius existat, singulæ quidem partes erunt, sed non ipsum proprie, quod ab initio. Sin vero ipsum, oportet partes omnes ad unum verti, adeo ut illud existat, quando quoquo modo unum est, non quando magnum: quam ob rem propter ipsam magnitudinem, et quantum est in ea, a se ipso disperditur. Quatenus autem habet unum, habet quoque se ipsum, veruntamen universum magnum est et pulchrum: sed idcirco pulchrum est, quoniam non est permissum ad infinitatem prorsus effugere, sed est unitate comprehensum. Jam vero pulchrum est non magnitudine quidem ipsa, sed potius pulchritudine: atqui idcirco indiguit pulchritudine, quia factum est magnum. Quandoquidem si hoc foret ab ipsa pulchritudine destitutum, quatenus magnum est, eatenus apparuisset et turpe, atque ita hoc ipsum magnum pulchritudinis materia est, quoniam multum est, quod indiget ornamento. Itaque quod magnum est, si a pulchritudine secernatur, magis est inornatum magisque turpe.

672

Τί οὖν ἐπὶ τοῦ λεγομένου ἀριθμοῦ τῆς ἀπειρίας; ἀλλὰ πρῶτον, A
πῶς ἀριθμὸς εἰ ἄπειρος· οὔτε γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἄπειρα, ὥστε οὐδὲ ὁ
ἐπ' αὐτοῖς ἀριθμὸς, οὔτε ὁ ἀριθμῶν τὴν ἀπειρίαν ἀριθμεῖ· ἀλλὰ κἂν
διπλάσια ἢ πολλαπλάσια ποιῇ, ὁρίζει ταῦτα, κἂν πρὸς τὸ μέλλον ἢ
τὸ παρεληλυθὸς λαμβάνῃ, ἢ καὶ ὁμοῦ, ὁρίζει ταῦτα. Ἆρ' οὖν οὐχ
ἁπλῶς ἄπειρος, οὕτω δὲ, ὥστε ἀεὶ ἐξεῖναι λαμβάνειν; ἢ οὐκ ἐπὶ τῷ B
ἀριθμοῦντι τὸ γενηθὲν, ἀλλ' ἤδη ὥρισται καὶ ἕστηκεν, ἢ ἐν μὲν τῷ
νοητῷ, ὥσπερ τὰ ὄντα, οὕτω καὶ ὁ ἀριθμὸς ὡρισμένος ὅσος τὰ ὄντα.
Ἡμεῖς δὲ ὡς τὸν ἄνθρωπον πολλὰ ποιοῦμεν ἐφαρμόζοντες πολλάκις
καὶ τὸ καλὸν καὶ τὰ ἄλλα, οὕτω μετὰ τοῦ εἰδώλου ἑκάστου, καὶ εἴ-
δωλον ἀριθμοῦ συναπογεννῶμεν, καὶ ὡς τὸ ἄστυ πολλαπλασιοῦμεν, C
οὐχ ὑφεστὸς, οὕτω τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀριθμοὺς πολλαπλα-
σίους ποιοῦμεν, καὶ εἰ τοὺς χρόνους δὲ ἀριθμοῖμεν· ἀφ' ὧν ἔχομεν
ἀριθμῶν ἐπάγομεν ἐπὶ τοὺς χρόνους, μενόντων ἐν ἡμῖν ἐκείνων.

2. εἰ ἄπειρος] Codd. Ciz. et Vat. εἴη ἄπ[illegible]. ib. [illegible]τε οὐδὲ] Cod. Vat. οὔτε οὐδέ. Mon. C. Marc. A. ὥστε οὐδ'. 5. λαμβάνῃ] Abest a Cod. Ciz. ib. Ἆρ' οὖν] Codd. Darm. Marc. A.C. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. ἆρ' οὖν. Ed. cum rell. ἀρ'. 7. ἀριθμοῦντι] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἀριθμῶν τι. 8. καὶ ἀριθμὸς] Codd., præter Darm., omnes καὶ ὁ ἀριθμός. Unde recepi articulum. 11. ἀριθμοῦν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἀριθμοῦ. Quos sequimur. ib. τὸ ἄστυ] Cod. Vat. τὰ ἄστυ. 12. ὑφιστὰς] Ita Codd. Marc. B. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. ὕφιστος. Sequitur in iisdem οὕτω quod recepi pro οὕτως. ib. πολυπλασίους] Cod. Med. B. ut marg. Ed. πολλαπλασίους. Quod prætuli. 13. καὶ εἰς] Codd. Marcc. Med. B. Vat. καὶ εἰ. Cum quibus faciendum fuit.

II. *Si fingatur multitudo infinita, non erit proprie numerus. Numerus enim entium in mundo incorporeo definitus est, atque inde in mundo corporeo terminatus: neque animus numerans facit, augetve numeros re vera, quamvis fingat, sed in eo sunt utrimque naturaliter terminati.*

Quidnam igitur dicendum est de illo, qui infinitatis dicitur numerus? Sed prius quærendum est, quomodo sit numerus, si infinitus extiterit. Neque enim quæ subjecta sunt sensibus, sunt infinita. Quapropter neque, qui in eis est numerus, est infinitus: atqui neque qui numerat, infinitatem ipsam enumerat: sed quamvis dupla et tripla, et deinceps similiter multiplicia computet, hæc certe definit, ac si ad futurum aut præteritum multiplicationem sumat, hæc quoque interea definire videtur. Numquid ergo dicendum est, numerum quidem non esse quidem simpliciter infinitum, sed ita duntaxat, ut subinde semper liceat adhibere: sed profecto non est in numerante generandorum auctoritas numerorum: sed jam determinati erant numeri, ac prorsus extabant. Jam vero in mundo intelligibili sicut entia determinata sunt, sic et definitus est numerus numero entium designatus. Nos autem sicut hominem multa quædam facimus adhibentes ei sæpe et pulchrum et cætera generis ejusdem: ita simul cum quolibet simulachro numeri quoque concipimus simulachrum: et quemadmodum urbem quandam multiplicamus non existentem, sic ferme numeros deinceps multiplicare solemus, ac si tempora numeremus, his videlicet numeris, quos habemus, eos ipsos ad tempora jam traducimus, dum tamen in nobis numeri permanent.

III. *Mundus intelligibilis quoniam ab ipsa unitate processit in multitudinem idearum, non est ipsum bonum, neque tamen est ibi multitudo malum, quoniam superatur ab uno. Est enim idearum omnium communis una individuaque natura, atque idea quælibet est unita cunctis.*

Infinitas ipsa nullum actu proprium habet esse, alioquin computata esset in genere entium, ibique designata, igitur definita: quare nec actu jam esset infinitas, veruntamen latet infinitudo sub termino semper aliquid terminante. Igitur si quando formas omnes quasi terminos atque fines e medio tollas, quod reliquum fingitur, infinitudo vocatur. Si hanc apprehendis, jam terminas: sin terminas, non apprehendis infinitatem. Denique si per omnia oppositorum genera pro arbitrio curras, neutrum oppositorum seorsum dedicabis infinitati, alioquin mox eam tibi finieris: rursumque alterutrum oppositorum in ea poteris per negationem alterius appellare.

673 Ἀλλὰ τὸ ἄπειρον δὴ τοῦτο πῶς ὑφέστηκεν ὂν ἄπειρον; ὅ γὰρ ὑφέστηκε καὶ ἔστιν ἀριθμῷ κατείληπται ἤδη· ἀλλὰ πρότερον εἰ ἐν τοῖς οὖσιν ὄντως πλῆθος, πῶς κακὸν τὸ πλῆθος; ἢ ὅτι ἥνωται τὸ πλῆθος καὶ κεκώλυται πάντη πλῆθος εἶναι ἓν ὃν πλῆθος· καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἐλαττοῦται τοῦ ἑνὸς, ὅτι πλῆθος ἔχει, καὶ ὅσον πρὸς τὸ ἓν, χεῖρον. Καὶ οὐκ ἔχον δὲ τὴν φύσιν ἐκείνου, ἀλλὰ ἐκβεβηκὸς, ἠλάττωται, τῷ δ' ἑνὶ παρ' ἐκείνῳ, τὸ σεμνὸν ἔχει, καὶ ἀνέστρεψε δὲ τὸ πλῆθος εἰς ἓν, καὶ ἔμεινεν. Ἀλλ' ἡ ἀπειρία πῶς; ἡ γὰρ οὖσα ἐν τοῖς οὖσιν ἤδη ὥρισται, ἢ εἰ μὴ ὥρισται, οὐκ ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς γινομένοις ἴσως, ὡς καὶ τῷ χρόνῳ ἢ κἂν ὁρισθῇ, τούτῳ γε ἄπειρος· οὐ γὰρ τὸ πέρας ἀλλὰ τὸ ἄπειρον ὁρίζεται· οὐ γὰρ δὴ ἄλλο τι μεταξὺ πέρατος καὶ ἀπείρου, ὃ τὴν τοῦ ὅρου δέχεται φύσιν. Τοῦτο δὴ τὸ ἄπειρον φεύγει μὲν αὐτὸ τὴν τοῦ πέρατος ἰδέαν, ἁλίσκεται δὲ περιληφθὲν ἔξωθεν· φεύγει δὲ οὐκ εἰς τόπον ἄλλον ἐξ ἑτέρου, (οὐ γὰρ οὐδ' ἔχει τόπον,) ἀλλ' ὅταν ἁλῷ, ὑπέστη τόπος. Διὸ οὐδὲ τὴν λεγομένην κίνησιν αὐτῆς τοπικὴν θετέον, οὐδέ τινα ἄλλην τῶν λεγομένων αὐτῇ παρ' αὐτῆς ὑπάρχειν· ὥστε οὐδ' ἂν κινοῖτο, ἀλλ' οὐδ' ἔστηκεν αὖ. Ποῦ γάρ; τοῦ ποῦ ὕστερον γιγνομένου· ἀλλ' ἔοικεν ἡ κίνησις αὐτῆς τῆς ἀπειρίας οὕτω λέγεσθαι, ὅτι μὴ μένει. Ἆρ' οὖν οὕτως ἔχει, ὡς

2. καὶ ἐστὶν] Cod. Vat. καὶ ἔστιν. Et sic correxi.
3. ὄντως] Cod. Ciz. ὄντων.
4. πλῆθος εἶναι] Cod. Ciz. τὸ πλῆθος εἶναι. Med. B. πλῆθος ἐν εἶναι.
6. Καὶ οὐκ] Cod. Vat. omittit καί.
ib. ἐκβεβηκὸς] Ita solus Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐκ βεβηκός.
7. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Marc. A.B. Darm. Mon. C. Vat. ἐκείνῳ. Quos sequor. Mox Marc. A. ἀνέστρεψε.
10. γενομένοις] Codd. Mon. C. Marc. A. γιγνομένοις. Med. A.B. Marc. B.C. Vat. γινομένοις. Quod recepi.
ib. κἂν ὁρισθῇ] Cod. Vat. οὐκ ἂν ὡρισθῇ.
12. ὅρου] Codd. Mon. C. Marc. A. ὅλου.
ib. δὴ τὸ] Cod. Ciz. δὲ τό.
14. ἄλλον ἐξ ἑτέρου] Cod. Vat. ἀλλὰ ἐξ ἑτέρου.
15. ὑπέστη] Cod. Vat. οὐκ ἔστι.
ib. λεγομένης] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. λεγομένην. Et sic correxi.
16. ἄλλην] Cod. Vat. ἄλλων.
17. αὐτῆς] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. αὐτῆς.
18. γιγνομένου] Cod. Vat. γενομένου.
ib. ἔοικεν] Codd. Ciz. et Vat. ἔνι μέν.

Sed infinitum hoc quomodo extitit, quum sit infinitum? Quod enim extitit atque est, numero jam est comprehensum: verum prius est indagandum, si multitudo re vera in verorum entium ordine collocatur, quomodo multitudo sit malum. At vero multitudo illic est unita, neque permittitur in multitudinem prorsus evadere, quippe quum ibi multitudo sit ens unum: atqui ob hoc ipsum id ab uno degenerat, eique succumbit, quoniam multitudinem habet, et quantum ad unum spectat, labitur in deterius. Quumque naturam illius non habeat, sed exciderit inde, merito subit defectum: sed unius ipsius virtute penes ipsum habet aliquid honorandum, nempe multitudo conversa est ad unum, atque constitit. Ipsa vero infinitas quonam modo illic esse potest? Si enim habet esse, jam est in ordine entium definita: aut certe nisi fuerit definita, non est in genere entium collocanda, sed forsan in eorum ordine, quæ fiunt, computanda videbitur, sicut accidit et in tempore. Forte etiam et si definitur, ob hoc ipsum est etiam infinita: non enim terminus, sed infinitum determinatur: neque aliud quicquam medium inter infinitum terminumque locatur, quod naturam termini subeat. Hoc utique infinitum fugit quidem ipsum ideam termini, sed comprehenditur extrinsecus circumventum: fugit autem non in alium ex alio locum, neque enim locum habet ullum: sed quando comprehensum est, tunc primum jam locus extitit. Quam ob rem non est putandum, motionem, quæ infinitati inter loquendum tribuitur, esse localem, neque aliam quandam earum, quæ nominari solent, ex se illi contingere. Itaque movetur nunquam, sed neque rursum permanet. Ubi enim maneat, quum hoc ipsum,

μετέωρος εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ, ἢ αἰωρεῖσθαι ἐκεῖσε καὶ δεῦρο; οὐδαμῶς. 673
Ἄμφω γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον κρίνεται, τό,τε μετέωρον, οὐ παρεγκλῖνον πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ τὸ παρεγκλῖνον. Τί ἂν οὖν τις ἐπινοήσειεν αὐτήν; ἢ χωρίσας τὸ εἶδος τῇ διανοίᾳ. Τί οὖν νοήσει;
ἢ τὰ ἐναντία ἅμα, καὶ οὐ τὰ ἐναντία· καὶ γὰρ μέγα καὶ μικρὸν νοή- E
σει, γίγνεται γὰρ ἄμφω καὶ ἑστὼς καὶ κινούμενον, καὶ γὰρ ταῦτα γίγνεται, ἀλλὰ πρὸ τοῦ γίγνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδέτερον ὡρισμένως, εἰ δὲ μή, ὥρισας. Εἰ οὖν ἄπειρος, καὶ ταῦτα ἀπείρως καὶ ἀορίστως, φαντασθείη γ' ἂν ἑκάτερα. Καὶ προσελθὼν ἐγγὺς μὴ ἐπιβάλλων τι 674
πέρας ὥσπερ δίκτυον ὑπεκφεύγουσαν ἕξεις, καὶ οὐδὲν ἐν εὑρήσεις, ἤδη γὰρ ὥρισας. Ἀλλ' εἴ τῳ προσέλθοις ὡς ἑνί, πολλὰ φανεῖται. Κἂν πολλὰ εἴπῃς, πάλιν αὖ ψεύσῃ· οὐκ ὄντος γὰρ ἑκάστου ἑνὸς, οὐδὲ πολλὰ τὰ πάντα, καὶ αὕτη ἡ φύσις αὐτῆς καθ' ἕτερον τῶν φαντασμάτων, κίνησις, καὶ καθ' ὃ προσῆλθεν ἡ φαντασία, στάσις. Καὶ
τὸ μὴ δύνασθαι δι' αὐτῆς αὐτὴν ἰδεῖν, κίνησις ἀπὸ νοῦ καὶ ἀπολί- B
σθησις. Τὸ δὲ μὴ ἀποδράναι ἔχειν, εἴργεσθαι δὲ ἔξωθεν καὶ κύκλῳ καὶ μὴ ἐξεῖναι προχωρεῖν, στάσις ἂν εἴη· ὥστε μὴ μόνον ἐξεῖναι κινεῖσθαι λέγειν.

1. *αἰωρεῖσθαι*] Cod. Vat. *ἰωρεῖσθαι*.
2. *τρόπου*] Codd., exceptis Darm. Marc. C., omnes *τόπον*. Quos sequor. In seqq. Marc. A. *τὸν αὐτ. τρόπον*.
5. *γὰρ μέγα*] Cod. Vat. omittit *μέγα*. Idem cum Codd. Mon. C. Marcc. Med. A. B. exhibet *σμικρόν*. Paulo inferius Marc. A. Mon. C. *γενέσθαι* pro *γίγνεσθαι*.
7 *ὡρισμένος*] Codd. omnes *ὡρισμένως*. Quos secuti sumus.
9. *γ' ἄν*] Codd. Mon. C. Marc. A. *γάρ*.
10. *οὐ δὲ ἓν*] Codd. Ciz. et Vat. *οὐδὲν ἕν*. Quos sequimur.
11. *γὰρ ὥρισας*] Cod. Vat. *γὰρ ἓν ὡρίσας* (sic).
13. *οὐδὲ πολλὰ*] Cod. Ciz. *οὐδὲν πολλά*.
14. *προσῆλθεν ἡ φαντασία*] Codd. Ciz. et Vat. *προσῆλθε φαντασία*.
15. *αὐτῆς*] Cod. Med. B. Marc. A. *αὐτῆς*. Et sic correxi. Proximum *αὐτὴν* omittit Cod. Ciz.
16. *δὲ μὴ*] Cod. Med. A. *δὲ μὴ ὡς*, sed ultima vox punctis notata est.
ib. *εἴργεσθαι*] Ita Codd. omnes, nisi quod Vat. habet *ἄργεσθαι*. Ed. *εἶργασθαι*.
17. *μὴ ἐξεῖναι*] Codd. Darm. et Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. *μὴ ἐξῇ*.
ib. *στάσις*] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. *στάσις*.

quod dicitur ubi, posterius oriatur? Videtur autem ideirco infinitati motus attribui, quoniam non consistit. Num igitur ita se habet, ut in eodem sit alte suspensa, seque volutans? An potius et attollatur illuc, et huc usque se jactet? Nullo modo. Hæc enim ambo ad eundem judicantur locum, tum, quod attollitur non declinans, quo ad eundem locum pertinet, tum etiam, quod declinat. Quidnam igitur esse infinitatem aliquis cogitabit? Tunc profecto cogitabit eam, quando speciem intelligentia separaverit. Quid ergo tunc intelliget? Forte contraria simul, et non contraria: etenim magnum illic intelliget atque parvum: fit enim ambo, permanens scilicet atque motum, nam hæc ibi fiunt: sed antequam fiant, constat illam neutrum illorum esse determinate, alioquin jam illam determinaveris. Si ergo natura illa est infinita, atque hæc, quæ modo dicebam, infinite et indeterminate sunt ibi, sic ibi nimirum utraque apparebunt. Quod si prope illuc accesseris, neque terminum aliquem adhibueris, quo eam valeas irretire, tibi protinus subterfugiet, neque quicquam (unum) illic invenies, alioquin jam definisses. Imo vero si cui occurreris velut uni, subito occurrit ut multa. Tum vero si multa dixeris, iterum mentieris: nempe ubi quodlibet non est unum, neque etiam multa sunt omnia, atque hæc ipsa infinitatis est natura, ut secundum alteram quidem imaginationem motus sit: quatenus autem accessit imaginatio, status. Jam vero hoc ipsum, quod ipsam per se ipsam inspicere nequeas, motus quidam est casusque a mente. Quod autem aufugere nequeat, sed circum coërceatur extrinsecus, usque adeo ut limites non liceat transgredi, status quidam est judicandus: ex quo apparet, non solum licere motum illic affirmare, sed statum.

674 A Περὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν ὅπως ἔχουσιν ἐν τῷ νοητῷ σκεπτέον· πότερα
ὡς ἐπιγιγνομένων τοῖς ἄλλοις εἴδεσιν, ἢ καὶ παρακολουθούντων ἀεὶ,
οἷον ἐπειδὴ τὸ ὂν τοιοῦτον, οἷον πρῶτον αὐτὸ εἶναι, ἐνοήσαμεν μονά-
δα· εἶτ' ἐπεὶ κίνησις ἐξ αὐτοῦ καὶ στάσις, τρία ἤδη, καὶ ἐφ' ἑκάστου
τῶν ἄλλων ἕκαστον· ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ συνεγεννήθη ἑκάστῳ μονὰς 5
μία, ἢ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ὄντος, μονάς· ἐπὶ δὲ τοῦ μετ' ἐκεῖνο, εἰ
B τάξις ἐστὶ, δυὰς, ἢ καὶ ὅσον τὸ πλῆθος ἑκάστου, οἷον εἰ δέκα, δεκάς·
ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὁ ἀριθμὸς ἐνοήθη· καὶ εἰ οὕτω,
πότερα πρότερος τῶν ἄλλων, ἢ ὕστερος. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων εἰς ἔν-
νοιαν ἀριθμοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐληλυθέναι εἰπὼν ἡμερῶν πρὸς νύκτας 10
τῇ παραλλαγῇ, τῇ τῶν πραγμάτων ἑτερότητι διδοὺς τὴν νόησιν, τάχ'
ἂν τὰ ἀριθμητὰ πρότερον δι' ἑτερότητος ποιεῖν ἀριθμὸν λέγοι, καὶ εἶ-
C ναι αὐτὸν συνιστάμενον ἐν μεταβάσει ψυχῆς ἐπεξιούσης ἄλλο μετ'
ἄλλο πρᾶγμα, καὶ τότε γίγνεσθαι, ὅταν ἀριθμῇ ψυχή· τοῦτο δ'
ἐστὶν, ὅταν αὐτὰ διεξίῃ καὶ λέγῃ παρ' αὐτῇ ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο, ὡς 15
ἕως τε ταὐτόν τι καὶ μὴ ἕτερον μετ' αὐτὸ νοεῖ, ἓν λεγούσης. Ἀλλὰ
μὴν ὅταν λέγῃ ἐν τῷ ἀληθινῷ ἀριθμῷ, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐν οὐσίᾳ, πά-
D λιν αὖ ὑπόστασίν τινα ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ λέγοι, καὶ οὐκ ἐν

2. εἴδεσιν] Cod. Vat. εἴδεσι. Sequens ἢ abest a Codd. Mon. C. Marc. A.
3. ἐνοήσαμεν] Ita, excepto Ciz., Codd. omnes. Ed. ἐννοήσαμεν.
4. εἶτ' ἐπειδὴ] Codd. Marc. B. Darm. Med. A.B. εἶτα. Iidem cum rell. omnibus ἐπεί. Quos sequor.
ib. τρία εἴδη] Cod. Ciz. ἤδη. Quod recipiendum fuit.
6. ὄντος] Cod. Vat. ὄντως.
ib. εἰ τάξις] Cod. Vat. εἰς τάξιν.
7. εἰ δέκα, δεκάς·] Cod. Vat. εἰ δεκὰς (sic).
8. ἀλλ' αὐτὸς] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλ' αὐτό.
ib. εἰ οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. εἰ οὕτω. Quos secuti sumus.
9. πρῶτος] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Vat. πρότερος. Quod prætuli.
12. ἑτερότητος] Cod. Med. B. ἑτερότητα. Ed. ἑτερόντητος.
13. ἓν μεταβάσει] Cod. Vat. omittit ἐν.
ib. ἐπεξιούσης] Ita Marcc. Vat. Rell. cum Ed. ἐπ' ἐξιούσης.
14. ἀριθμῇ] Codd. Ciz. et Vat. ἀριθμηθῇ. Mox Med. B. Marc. A. αὐτῇ pro αὐτῇ.
15. τὸ δ' ἄλλο] Codd. Mon. C. Marc. A. τὸ δὲ ἄλλο. Vat. τόδε ἄλλο.
16. ἓν λεγούσης.] Codd. Ciz. et Vat. λεγούσης ἕν.
18. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Marcc. Med. A. B. Vat. ἀφ' pro ἐφ'.

IV. *Quæritur, utrum unitas atque numeri in mundo intelligibili rationem propriam habeant a cæteris ideis distinctam, necne? Ac si habent, utrum præcedant ideas, et quasi sui juris existant, an velut pedissequi consequantur: ab animo quidem numerante creari non est probabile.*

Qua vero conditione numeri in mundo intelligibili sint, deinceps videtur considerandum. Numquid tanquam insiti cæteris speciebus, an potius semper velut consequentes. Ceu postquam ipsum ens tale est, ut primum ibi sit, unitatem cogitaverimus: deinde quoniam motus ex ipso statusque sequitur, tria jam cognoverimus, atque per singula reliquorum quemlibet numerum: an forte non ita se res habet, sed cum quolibet unitas quædam congenita est, aut in primo quidem ente unitas: in eo autem, quod est post ipsum, siquidem illic ordo sit, duitas: vel et quanta est cujuslibet multitudo, velut si decem, decas, id est, ipse denarius: aut forte non ita, sed ipse in se ipso excogitatus est numerus: atque si ita perscrutandum est, utrum primus sit aliorum vel postremus. Plato igitur, quum homines dixerit ex ipsa dierum ad noctes varietate numerum cognovisse, ideoque ipsi rerum varietati numeri notitiam attribuerit, forte res numerandas primum propter diversitatem facere numerum confitebitur: ipsumque numerum in quodam animæ discursu consistere, quando ab alio percurrit in aliud, tuncque fieri numerum cum anima numerat: id autem est, quando per res ipsas discurrens penes se ipsam hoc quidem aliud esse, illud vero aliud asserit, utpote quæ quamdiu idem aliquid cogitat, neque quicquam aliud præter illud proprie unum asserat. Veruntamen quando Plato et in vero numero dicit essentiam,

τῇ ἀριθμούσῃ ὑφίστασθαι ψυχῇ, ἀλλὰ ἀνακινεῖσθαι ἐν ἑαυτῇ, ἐκ τῆς περὶ τὰ αἰσθητὰ παραλλαγῆς, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀριθμοῦ. 674

Τίς οὖν ἡ φύσις αὐτοῦ; ἆρα παρακολούθημα καὶ οἷον ἐπιθεωρούμενον ἑκάστη οὐσία; οἷον ἄνθρωπος καὶ εἷς ἄνθρωπος καὶ ὂν καὶ ἓν ὄν, καὶ τὰ πάντα ἕκαστα τὰ νοητά, καὶ πᾶς ὁ ἀριθμός; ἀλλὰ πῶς δυὰς καὶ τριάς, καὶ πῶς τὰ πάντα καθ' ἓν, καὶ ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς εἰς ἓν ἂν συνάγοιτο; οὕτω γὰρ ἔσται πλῆθος μὲν ἑνάδων, εἰς ἓν δὲ οὐδεὶς παρὰ τὸ ἁπλοῦν ἕν· εἰ μή τις λέγοι, ὡς δυὰς μέν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, μᾶλλον δὲ τὸ ἐπὶ τῷ πράγματι θεωρούμενον, ὃ δύο ἔχει δυνάμεις συνειλημμένας, οἷον σύνθετον εἰς ἕν, ἢ οἵους ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι, οἳ ἐδόκουν λέγειν ἀριθμοὺς ἐκ τοῦ ἀνάλογον, οἷον δικαιοσύνην τετράδα, καὶ ἄλλον ἄλλως· ἐκεῖνος δὲ μᾶλλον τῷ πλήθει τοῦ πράγματος ἑνὸς ὄντος ὅμως καὶ τὸν ἀριθμὸν συζυγῇ, τοσοῦτον ἕν, οἷον δεκάδα, καίτοι ἡμεῖς οὐχ οὕτω τὰ δέκα, ἀλλὰ συνάγοντες, καὶ τὰ διεστῶτα δέκα λέγομεν. Ἢ οὕτω μὲν δέκα λέγομεν, ὅταν δὲ ἐκ 675 B C

4. ἑκάστη] Cod. Vat. ἑκάστῃ.
ib. καὶ ἕς] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. καὶ εἷς. Ciz. καὶ τίς. Illud recepi.
5. τὰ νοητὰ] Cod. Ciz. omittit τὰ et mox καὶ τριάς. Marc. A. ὁ ante ἀριθμός.
7. οὕτω] Cod. Mon. C. οὕτως, cum Marc. A.B.
ib. μὲν ἑνάδων] Cod. Vat. μεν νάδων (sic); in marg. est signum ∴.
8. δυὰς] Cod. Vat. διάς. Statim Ed. cum Ciz. et Darm. μία ἐστι. Rell. recte ἐστιν.
9. δὲ ᾧ] Codd. præter Darm. omnes δὲ τό. Quos sequor.
10. Πυθαγόρειοι] Ita Codd. Darm. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. Sed Mon. C. Marc. A. πυθαγόριοι. Ed. πυθαγόριστοι. In Mon. C. a pr. m. et Marc. A.C. sequitur ἥ pro οἵ. Sed Marc. A. supra lin. οἵ.
11. ἀριθμὸν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἀριθμούς. Et sic correxi.
ib. ἀνάλογον] Cod. Vat. ἀναλόγου.
ib. δικαιοσύνην] Codd. Mon. C. Marc. A.B. δικαιοσύνη (non, ut m. Ed. δικαιοσύνῃ).
13. συζυγῇ] Codd. Darm. Med. A.B. συζυγεῖ.
14. ἡμεῖς] Cod. Vat. ιμεῖς (sic).
15. λέγομεν, ὅταν] Cod. Vat. λέγωμεν ὅταν.

in essentia numerum: rursus subsistentiam quandam numeri in se ipso recipiet: neque in animo numerante duntaxat nasci numerum affirmabit, imo vero ex ipsa circa sensibilia varietate atque distractione notionem numeri in animo revocari.

V. *Confutat dicentes unitatem et numerum non esse rem aliquam, sed posita re qualibet singulatim dici unum: iterumque unum, atque hoc iterato dici numerum.*

Ex hac opinione non habemus rationem ad species numeri discernendas, neque ad numerum quemlibet redigendum in unum principium numerorum, atque ipse numerus minus etiam, quam accidens, esse putabitur. Quando de homine prædicamus unum, aliud quidem est unum ibi, quam homo: nam unum ipsum non homo multitudinem habet oppositam, atque de rebus omnibus ultra hominem communiter prædicatur. Est ergo rebus omnibus communius et simplicius atque prius: prius etiam ipso ente ratione simili: præsertim quia unum ipsum prædicabile est, non de ente solum, sed de quolibet pariter, quodcunque superius vel inferius ente, vel enti oppositum cogitaveris. Cum igitur entia quidem ad ipsum ens: numeri vero referantur ad unum ente superius, merito numeri entibus priores esse videntur. Igitur cum dicimus decem homines, ipsa decas nec homines ipsi est, nec ex eis velut accidens, alioquin non posset res alias æque metiri, sed prius in se ipsa est, quam in rebus, quæ numerantur, ut decem. Denique, si qui dicant, unum ipsum esse cum entibus conjugatum, sive tanquam accidens, sive tanquam elementum eis conjugatum fuerit: adhuc sequitur, ut prius existat in se, quam vel cunctis communiter accidat, vel accedat ut elementum.

Quænam igitur est ipsa natura numeri? Numquid est quiddam consequens, ac velut in essentia quavis inspectum, velut homo atque unus homo? Item ens unumque ens? et intelligibilia sic omnia singulatim, atque ita resultat numerus universus? Verum si res ita se habeat, quomodo duitas illic est et trinitas, et quomodo secundum unum omnia perpenduntur? Quove pacto ejusmodi numerus in unum aliquid congregabitur? Sic enim multitudo quidem erit aliqua unitatum: nullus autem numerus redigetur in unum, præter ipsum videlicet simpliciter unum: nisi quis

675 πολλῶν γίγνηται ἓν, δεκάδα, ὡς κἀκεῖ οὕτως. Ἀλλ' εἰ οὕτως, ἆρ' ἔτι ὑπόστασις ἀριθμοῦ ἔσται, ἐπὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ θεωρουμένου; ἀλλὰ τί κωλύει, φαίη ἄν τις, καὶ τοῦ λευκοῦ ἐπὶ τοῖς πράγμασι θεωρουμένου, ὑπόστασιν τοῦ λευκοῦ ἐν τοῖς πράγμασιν εἶναι· ἐπεὶ καὶ κινήσεως ἐπὶ τῷ ὄντι θεωρουμένης ὑπόστασις ἦν κινήσεως ἐν τῷ 5
D ὄντι οὔσης. Ὁ δ' ἀριθμὸς οὐχ ὡς ἡ κίνησις, ἀλλ' ὅτι ἡ κίνησίς τι οὕτως ἓν ἐπ' αὐτῆς ἐθεωρήθη, λέγεται· εἶτα καὶ ἡ τοιαύτη ὑπόστασις ἀφίστησι τὸν ἀριθμὸν τοῦ οὐσίαν εἶναι, συμβεβηκὸς δὲ μᾶλλον ποιεῖ, καίτοι οὐδὲ συμβεβηκὸς ὅλως· τὸ γὰρ συμβεβηκὸς δεῖ τι εἶναι, πρὸ τοῦ συμβεβηκέναι, κἂν ἀχώριστον ᾖ, ὅμως εἶναί τι ἐφ' ἑαυτοῦ φύσιν 10
E τινὰ ὡς τὸ λευκὸν, καὶ κατηγορεῖσθαι κατ' ἄλλου, ἤδη ὄν, ὃ κατηγορηθήσεται· ὥστε εἰ περὶ ἕκαστον τὸ ἓν καὶ οὐ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἷς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἕτερον τὸ ἓν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κοινὸν τὸ ἓν, καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων, πρότερον ἂν εἴη τὸ ἓν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων, ἵνα καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων τύχῃ 15
F ἕκαστον τοῦ ἓν εἶναι· καὶ πρὸ κινήσεως τοίνυν εἴπερ καὶ ἡ κίνησις ἓν, καὶ πρὸ τοῦ ὄντος, ἵνα καὶ αὐτὸ τοῦ ἓν εἶναι τύχῃ. Λέγω δὲ οὐ τὸ ἓν ἐκεῖνο, ὃ δὴ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος φαμὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἓν,

1. Ἀλλ' εἰ—ἐπὶ τοῖς] Desunt hæc in Cod. Ciz.
2. αὐτοῦ θεωρούμενον] Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Vat. Marc. A.C. θεωρουμένου.
3. ἀλλὰ τί—θεωρουμένου] Desunt hæc in Codd. Vat. et Marc. A.
5. ὑπόστασις ἦν] Cod. Vat. ὑπόστασιν ἦν.
ib. κινήσεως] Cod. Ciz. καὶ κινήσεως.
6. Ὁ δὲ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. ὁ δ'.
ib. ὡς κίνησις] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Med. A.B. ὡς ἡ κίνησις. Unde recepi Articulum. Ed. ὡς νίνησις.
8. τοῦ οὐσίαν] Cod. Med. B. τὴν οὐσίαν.
9. καίτοι οὐδὲ] Cod. Vat. καὶ τοιοῦδε.
10. καὶ ἀχώριστον] Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. Marcc. Vat. κἂν pro καί.
Vat. ἀχώριστος. Illos sequor.
ib. ἀφ' ἑαυτοῦ] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. Vat. ἐφ' pro ἀφ'. Quos sequimur. In seqq. Marc. B. ut marg. E. omittit ὅ.
11. κατ' ἄλλου] Cod. Vat. κατ' ἄλλον.
14. πρότερον] Cod. Vat. πότερον.
17. τοῦ ἕν] Cod. Vat. τὸ ἕν.
18. καὶ τοῦτο] Cod. Ciz. omittit καί.

forte dicat, duitatem quidem esse rem illam, sive potius quod consideratur in illa, quæ vires duas habet implicitas, quasi compositum quiddam in unum, aut forte quales Pythagorici numeros induxerunt: qui sane numeros secundum analogiam, id est, proportionem quandam afferre videntur, velut justitiam quaternarium, aliterque similiter alium. Illa vero conditione potius rei ipsius, quæ existit unum multitudini simul et numerum quispiam conjugabit, eatenus unum velut decadem, tametsi nos non sic ipsa decem ponimus, sed, quæ distant inter se, congregantes, decem solemus dicere. Forsan vero sic quidem decem dicimus, quando vero ex multis conficitur unum, decadem appellamus, quapropter eadem illic etiam ratione. Cæterum si ita fiat, an erit ulterius ulla numeri subsistentia, quum ipse in rebus duntaxat consideretur? Respondebit forte aliquis, nihil obstare, et albedine in rebus duntaxat considerata ipsam albedinis subsistentiam in rebus ipsis rite perpendi, quandoquidem et motu in ente considerato constitit esse subsistentiam motus aliquam in ipso ente videlicet existentis. At vero numerus non sicut motus se habere videtur, sed quod motus sic unum aliquid in se ipso consideratum sit dicitur. Præterea ejusmodi subsistentia efficit, ut numerus non sit essentia, ac potius ut sit contingens, quamvis neque sic quidem omnino contingens, nempe contingens oportet antequam contingat aliquid esse, et quamvis inseparabile sit, esse tamen aliquid, et naturam aliquam penes se ipsam sicut albedo, ac de alio prædicari hoc ipsum jam in se existens, quod subinde sit de alio prædicandum. Quam ob rem si circa quodlibet est unum, neque idem est homo, atque unus homo, sed aliud unum est, quam homo, et commune est ad omnia unum, et in quolibet reliquorum ita se habet, certe prius erit unum homine, et quodlibet reliquorum, ut sic et homo et quodvis aliorum, ut

ὃ κατηγορεῖται τῶν εἰδῶν ἑκάστου. Καὶ δεκὰς τοίνυν πρὸ τοῦ, καθ' 675
οὗ κατηγορεῖται δεκάς· καὶ τοῦτο ἔσται αὐτοδεκάς· οὐ γὰρ δὴ ᾧ
πράγματι ἐπιθεωρεῖται δεκὰς αὐτοδεκὰς ἔσται. Ἀλλ' ἆρα συνεγένετο
καὶ συνέστη τοῖς οὖσιν, ἀλλ' εἰ συνεγεννήθη, ὡς μὲν συμβεβηκὸς 676
οἷον τῷ ἀνθρώπῳ ὑγίεια, δεῖ καὶ καθ' αὑτὸ ὑγίειαν εἶναι, καὶ εἰ ὡς
στοιχεῖον δὲ συνθέτου τὸ ἓν, δεῖ πρότερον εἶναι ἓν, [καὶ] αὐτὸ τὸ ἓν,
ἵνα σὺν ἄλλῳ· εἶτα εἰ πρότερον εἶναι συμμιχθὲν ἄλλῳ τῷ γενομένῳ
δι' αὐτὸ ἓν ἐκεῖνο ποιήσει, ψευδῶς ἓν, δύο ποιοῦν αὐτό· ἐπὶ δὲ τῆς
δεκάδος πῶς; τί γὰρ δεῖ ἐκείνῳ τῆς δεκάδος, ὃ ἔσται διὰ τὴν τοσαύ-
την δύναμιν δεκάς; ἀλλ' εἰ εἰδοποιήσει αὐτὸ ὥσπερ ὕλην, καὶ ἔσται B
παρουσία δεκάδος δέκα καὶ δεκὰς, δεῖ πρότερον ἐφ' ἑαυτῆς τὴν δεκάδα
οὐκ ἄλλο τι οὖσαν ἢ δεκάδα μόνον εἶναι.

Ἀλλ' εἰ ἄνευ τῶν πραγμάτων τὸ ἓν αὐτὸ καὶ ἡ δεκὰς αὐτὴ, εἶτα A
τὰ πράγματα τὰ νοητὰ μετὰ τὸ εἶναι ὅπερ ἐστὶ, τὰ μὲν ἑνάδες ἔσον-
ται τὰ δὲ καὶ δυάδες, καὶ τριάδες, τίς ἂν εἴη ἡ φύσις αὐτῶν; καὶ

1. ἡ δεκὰς] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt ἡ.
3. ἆρα] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. ut marg. Ed. ἄρα. Ed. cum rell. ἄρα.
4. εἰ συνεγενήθη] Ita Ed. Sed Cod. Ciz. ἢ pro εἰ. Idem cum Marc. B.A. Med. A.B. et Vat. συνεγεννήθη. Marc. A. habet ἀλλὰ omisso εἰ. Nos correximus συνεγεννήθη.
5. δεκεῖ] Codd. omnes ut marg. Ed. δεῖ; quod recepimus: sed Marc. A. omittit sequens καί. Idem in seqq. habet στοιχεῖου.
6. ἓν [καὶ] αὐτὸ τὸ] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. B. Vat. omittunt καί. Quare uncinis inclusi. Med. A. habet ἓν αὐτό τι τό. Sed vox τι punctis notata est. Idem habet etiam Marc. B.
9. ἐκεῖνο] Codd. omnes ut marg. Ed. ἐκείνῳ, excepto Marc. C. Unde correxi vulgatam.
11. δέκα καὶ] Cod. Ciz. δὲ καί.
14. ἑνάδες] Cod. Vat. ἐννάδες.

unum sit, singulatim assequi possit: igitur et ante motum, siquidem motus sit unum, et ante ens similiter, ut ipsum quoque valeat esse unum. Dico autem non unum illud, quod ente superius esse censemus, sed hoc unum, quod de qualibet specie prædicatur. Itaque ipsa decas ante illud extat, de quo prædicatur decas, atque hoc ipsum est ipsa decas: non enim res illa, [vel in illa,] in qua decas inspicitur, decas ipsa erit. Num igitur congenitum est cum entibus, simulque omnino cum illis est hoc ipsum unum? Verum si congenitum est, si modo tanquam accidens, sicut cum homine sanitas, oportet secundum quoque se ipsam esse aliquid sanitatem, similiterque et illud: ac si unum tanquam alicujus compositi elementum esse quis dicat, oportet prius esse unum ipsum secundum se unum, ut esse et cum alio possit. Deinde si prius esse commixtum cum alio, quod per ipsum jam factum sit unum, sequetur, ut falso sit unum, utpote quod duo sit inde factum: in decade vero quomodo id fiat? Quid enim illi opus est decade, quod sit per tantam potentiam decas? Quod si formabit ipsum ceu materiam, atque erit decadis ipsius præsentia et decem et decas: oportet prius decadem in se ipsa non aliud aliquid existentem præter decadem pure singulariterque consistere.

VI. *Rerum species in prima essentia ordine quodam earum intelligentiam antecedunt. Sicut objecta præcedunt actus circa objecta versantes. Si quis ergo dixerit species illic ab intelligentia procreari, concedet etiam posteriores fore: quod est absurdum.*

Intelligere ibi speciem aliquam, scilicet justitiam, statum, motum et reliqua, nihil est aliud, quam ejusmodi speciem declarare vel definire, nisi definitio hæc sit circa rem aliquam a definitione quoquo modo distinctam, vacua quædam definitio est, imo vero definitio nulla. Denique unaquæque species ibi est proprietas actusque essentialis vigore quodam proprio existens atque micans. Emicatio ejusmodi inde pendens, et penes ipsam quidem extans, atque ratione quadam differens, ipsa ejus intelligentia est.

At vero si ultra res ipsas unum ipsum et ipsa decas existit, deinde res intelligibiles præter hoc ipsum, quod existunt id quod sunt, aliæ quidem sunt unitates, aliæ vero et duitates, et trinitates, quænam erit illorum natura? et quomodo constituta? Existimandum est autem generationem eorum ratione quadam expleri. Primo igitur ge-

676 πῶς συστᾶσα; λόγῳ δὲ δεῖ νομίζειν τὴν γένεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι· πρῶτον τοίνυν δεῖ λαβεῖν τὴν οὐσίαν καθ' ὅλου τῶν εἰδῶν, ὅτι ἐστὶν
B οὐχὶ νοήσαντος ἕκαστον τοῦ νενοηκότος, εἶτ' αὐτῇ τῇ νοήσει τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν παρασχομένου. Οὐ γὰρ, ὅτι ἐνόησε, τί ποτ' ἐστὶ δικαιοσύνη, δικαιοσύνη ἐγένετο, οὐδ' ὅτι ἐνόησέ τί ποτ' ἐστὶ κίνησις, 5
κίνησις ὑπέστη· οὕτω γὰρ ἔμελλε τοῦτο τὸ νόημα καὶ ὕστερον εἶναι τοῦ πράγματος αὐτοῦ, τοῦ νοηθέντος, δικαιοσύνης αὐτῆς ἡ νόησις αὐτῆς. καὶ πάλιν αὖ ἡ νόησις, προτέρα τοῦ ἐκ τῆς νοήσεως ὑποστάντος, εἰ τῷ νενοηκέναι ὑπέστη. εἰ δὲ τῇ νοήσει τῇ τοιαύτῃ ταὐ-
D τὸν ἡ δικαιοσύνη, πρῶτον μὲν ἄτοπον, μηδὲν εἶναι δικαιοσύνην, ἢ 10
τὸν οἷον ὁρισμὸν αὐτῆς. Τί γὰρ ἔστι τὸ νενοηκέναι δικαιοσύνην ἢ κίνησιν ἢ τὸ τί ἐστιν αὐτῶν λαβόντα· τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῷ μὴ ὑφεστῶτος πράγματος λόγον λαβεῖν, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δέ τις λέγοι ὡς ἐπὶ τῶν ἄνευ ὕλης τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη τῷ πράγματι, ἐκείνως χρὴ νοεῖν τὸ λεγόμενον, ὡς οὐ τὴν ἐπιστήμην τὸ πρᾶγμα λέγει εἶναι, 15
οὐ δὲ τὸν λόγον τὸν θεωροῦντα τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ
E ἀνάπαλιν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἄνευ ὕλης ὂν, νοητόν τε καὶ νόησιν εἶναι, οὐχ οἵαν λόγον εἶναι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἐπιβολὴν πρὸς αὐτὸ, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ νοητῷ ὂν, τί ἄλλο, ἢ νοῦν καὶ ἐπιστήμην εἶ-

2. ἕκαστον εἰδῶν] Codd., præter Darm., omnes omittunt ἕκαστον. Quare delevi.
3. ἑκάστου] Codd. omnes ut marg. Ed ἕκαστον.
ib. αὐτῇ τῇ] Cod. Vat. αὐτὴ τῇ.
4. [illegible] Codd. Ciz. et Vat. γὰρ ὅτε.
ib. τί ποτ'—ἐνόησε] Desunt hæc in Cod. Ciz.
5. δικαιοσύνη] Codd. Med. A.B. Vat. Marcc. δικαιοσύνη, δικαιοσύνη. Unde alterum addidi.
ib. ἐστὶ κίνησις] Cod. Ciz. omittit κίνησις.
6. ὑπέστη] Cod. Vat. ὑπιστῆ (sic). Idem mox ἐμμιλε.
8. αὖ ἡ κίνησις] Codd. omnes, excepto Darm., αὖ ἡ νόησις. Quod recepi.
11. ἢ κίνησιν] Cod. Vat. ἢ κίνησις. Verba ἢ τὸν οἷον—νενοηκ. . δικαιοσ. desunt in Marc. C.
12. αὐτὴν] Codd., præter Darm., omnes αὐτὸ.
13. λέγει ὡς] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. λέγοι. Unde recepi optativum.
14. τὸ αὐτὸ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. τὸ αὐτόν.
15. οὐ τὴν] Cod. Vat. αὐτήν.
ib. λέγειν] Codd, exceptis Mon. C. et Marc. C., omnes λέγει. Quod restitui.
18. οὐχ οἷον] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. οὐχ οἵαν. Ciz. οὐχ οἷαν. Illos sequimur.

neratim existimandum est, essentiam specierum non sic prodire ad existendum, ut intelligens ipse primo quidem singula intellexerit: deinde ipsa intelligentia illorum substantiam exhibuerit. Non enim, quia cognoverit, quid justitia sit, exorta justitia est. Neque quoniam, quid motus sit, cogitaverit, subortus est motus. Sic enim oportebat hanc ipsam intelligentiam et posteriorem intellecta re esse, [velut] intelligentiam justitiæ justitia ipsa posteriorem, Atqui et vicissim intelligentia prior est eo, quod procreatur intelligendo, si modo ob id ipsum extitit, quod fuerit intellectum. Sin autem justitia idem est omnino, quod et talis intelligentia, absurdum erit, nihil aliud esse justitiam præter quandam ipsius descriptionem. Quid enim aliud est, justitiam vel motum intellexisse, quam descriptione quadam, quid utrumque sit, accepisse? hoc autem perinde se habet, ac si rei non existentis accipias rationem; quod quidem fieri re vera non potest. Proinde si quis adduxerit, in rebus a materia separatis idem esse scientiam atque rem scitam, ea id conditione dictum accipiendum, non quidem, ut scientiam asserat esse rem ipsam, neque rationem aliquid contemplantem esse rem ipsam contemplatione perspectam. Sed vicissim rem ipsam a materia segregatam esse intelligibile quiddam, intelligentiamque existere, non eam inquam, intelligentiam, quæ rei ipsius sit ratio quædam, vel aliquis in hanc ipsam intuitus, sed rem ipsam in mundo intelligibili consistentem nihil aliud esse, præter intellectum atque scientiam: non enim

677

ναι. Οὐ γὰρ ἡ ἐπιστήμη πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ τὴν ἐπιστήμην οὐ μένουσαν, οἵα ἐστὶν ἡ τοῦ ἐν ὕλῃ πράγματος, ἑτέραν ἐποίησεν εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶν, ἀληθινὴν ἐπιστήμην· τοῦτο δ' ἐστὶν οὐκ εἰκόνα τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Ἡ νόησις τοίνυν
5 *τῆς κινήσεως οὐ πεποίηκεν αὐτοκίνησιν, ἀλλ' ἡ αὐτοκίνησις πεποίηκε τὴν νόησιν, ὥστε αὐτὴ ἑαυτὴν κίνησιν καὶ νόησιν· ἡ γὰρ κίνησις ἡ ἐκεῖ κἀκείνου νόησις, καὶ αὐτὸ δὲ κίνησις, ὅτι πρώτη (οὐ γὰρ ἄλλη* B
πρὸ αὐτῆς) καὶ ἡ ὄντως, ὅτι μὴ συμβέβηκεν ἄλλῳ, ἀλλὰ τοῦ κινουμένου ἐνέργεια, ὄντος ἐνεργείᾳ· ὥστε αὖ καὶ οὐσία· ἐπίνοια δὲ τοῦ
10 *ὄντος ἑτέρα. Καὶ δικαιοσύνη δὲ, οὐ νόησις δικαιοσύνης, ἀλλὰ νοῦ οἷον διάθεσις, μᾶλλον δὲ ἐνέργεια τοιάδε, ἧς ὡς ἀληθῶς καλὸν τὸ πρόσωπον, καὶ οὔτε ἕσπερος, οὔθ' ὅλως τι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ' οἷον ἄγαλμά τι νοερὸν, οἷον ἐξ αὐτοῦ ἑστηκὸς, καὶ προφανὲν ἐν αὐτῷ,* C
μᾶλλον δὲ ὂν ἐν αὐτῷ.
15 *Ὅλως γὰρ δεῖ νοῆσαι τὰ πράγματα ἐν μιᾷ, καὶ μίαν φύσιν πάντα* A
ἔχουσαν, καὶ οἷον περιλαβοῦσαν, οὐχ ὡς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἕκαστον χωρὶς, ἀλλαχοῦ ἥλιος καὶ ἄλλο ἄλλοθι, ἀλλ' ὁμοῦ ἐν ἑνὶ πάντα· αὕτη

1. *πρὸς αὐτὴν*] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. *πρὸς αὐτό*.
2. *οἵα*] Cod. Vat. *οἷα* cum Marcc. Et sic correxi.
3. *δὲ ἐστὶν*] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. *δ' ἐστίν*. Et sic correxi.
5. *οὐ πεποίηκεν*] In Cod. Vat. vox *οὐ* punctis superscriptis notata est.
ib. *ἀλλὰ ἡ*] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. *ἀλλ' ἡ*. Quos sequimur.
8. *ὄντως*] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. *ὄντος*. In Vat. sequitur *ἐνεργείᾳ*. Utrumque recepi. Ed. *ἐνέργεια*.
10. *ἕτερα*] Cod. Vat. *ἑτέρα*, cum Marc. A.B. Quos secuti sumus.
12. *οὐδ' ὅλως*] Marc. C. *οὔθ' ὅλως*. Unde correxi vulgatam.
13. *ἄγαλμά τι*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. *ἀγάλματι*. Vat. pergit *νοερὸν* cum signo ∴ in marg.
ib. *ἐξ αὐτοῦ*] Codd. Marc. B. Med. A. B. *ἐξ αὐτοῦ*. Quos sequor.
ib. *ἐν αὐτῷ—ἐν αὐτῷ.*] Codd. Med. A.B. Marc. B.C. bis *ἐν αὐτῷ*. Utrumque recepi. Verba *μᾶλλον—ἐν αὐτῷ* absunt a Codd. Marc. A. Mon. C.
15. *πάντα*] Codd. Med. A.B. *παντα χοῦ*.

scientia illic ad rem vergit intelligendam, sed res ipsa illic efficit ut scientia illa non ita sit ab ipsa diversa, sicut rei materialis scientia esse solet: hoc autem est scientiam veram edere, id vero rursum, non imaginem rei afferre, sed rem ipsam. Intelligentia igitur motionis motionem ipsam minime fecit, sed ipsa motio potius fecit intelligentiam, quapropter et ipsa se ipsam motionem intelligentiamque concepit. Motio enim illic entis illius intelligentia est, atque est ipse motus, quoniam est et primus. Non enim est alius ante ipsum. Est et re vera motus, quoniam alteri non contingit, sed ipsius, quod illic quodammodo moveri censetur, est actus, videlicet existentis in actu, quapropter est et essentia, quæ quidem ab ipso ente excogitatione quadam differre videtur. Tum vero justitiæ intelligentia quædam, sed quasi mentis illius dispositio et affectio, imo vero quidam actus ejusmodi, cujus re vera vultus est pulcher, adeo ut neque Lucifer, aut Hesperus, neque aliud quicquam eorum, quæ sentiuntur, ita fulgeat. Est autem velut intellectualis quædam statua ex se ipsa tanquam extans et emicans in se ipsa, imo vero in se ipsa consistens.

VII. *Si mundo corporeo materiam quidem extensam subtrahas, formas vero rerum varias in una vivaque mundi forma conserves, videbis formam unam omniformem, ibique formas cunctas in singulis unitissimas pariter atque distinctissimas: omnia in uno vivente viventia.*

Est igitur universum ejusmodi tum natura, tum intellectualis anima, tum etiam intellectus, in quo species, ut res veræ sint re vera distinctæ vere intellectæ ante machinationem intelligentiæ, ita distinctæ sunt actu, quamvis unitæ natura, sicut in igne lucere, micare, calere: omnes enim species ibi sunt actus.

Contemplari vero res illas prorsus oportet in natura una, unamque naturam ubique omnia possidentem et undique complectentem. Ubi profecto non quemadmodum in regione sensibili sit unumquodque seorsum: alibi quidem sol,

677 γὰρ νοῦ φύσις, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ οὕτω μιμεῖται, καὶ ἡ λεγομένη φύσις, καθ' ἣν καὶ ὑφ' ἧς ἕκαστα γεννᾶται, ἄλλο ἄλλοθι, αὐτῆς ὁμοῦ ἑαυτῇ οὔσης· ὁμοῦ δὲ πάντων ὄντων ἕκαστον αὖ χωρίς ἐστιν· ἑνορᾷ δὲ αὐτὰ
B τὰ ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ οὐσίᾳ ὁ ἔχων νοῦς, οὐκ ἐπιβλέπων ἀλλ' ἔχων, οὐδὲ χωρίζων ἕκαστον· κεχώρισται γὰρ ἤδη ἐν αὐτῷ ἀεί. Πιστούμεθα 5 δὲ πρὸς τοὺς τεθαυμακότας ἐκ τῶν μετειληφότων· τὸ δὲ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ κάλλος, ψυχῆς ἔρωτι πρὸς αὐτὸ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν εἰς ψυχὴν ἔρωτα, διὰ τὴν τοιαύτην φύσιν, καὶ τῷ ἔχειν ἢ κατά τι ὡμοίωται. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄτοπον, εἶναί τι ζῶον καλὸν, αὐτοζώου μὴ θαυμαστοῦ τὸ κάλλος καὶ ἀφράστου ὄντος· τὸ δὴ παντελὲς ζῶον ἐκ 10 πάντων ζώων ὂν, μᾶλλον δὲ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα ζῶα περιέχον καὶ ἓν ὂν τοσοῦτον, ὅσα τὰ πάντα, ὥσπερ καὶ τόδε τὸ πᾶν ἓν ὂν, καὶ πᾶν τὸ ὁρατὸν περιέχον πάντα τὰ ἐν τῷ ὁρατῷ.

678 Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ζῶον πρώτως ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοζῶον καὶ νοῦς ἐστι καὶ οὐσία ἡ ὄντως, καὶ φαμὲν ἔχειν καὶ ζῶα τὰ πάντα καὶ 15 ἀριθμὸν τὸν σύμπαντα, καὶ δίκαιον αὐτὸ καὶ καλὸν, καὶ ὅσα ἄλλα

1. ψυχῆς] Codd., excepto Darm., omnes ψυχή. Et sic corrigendum fuit.
2. ὑφ' ἧς] Cod. Vat. ἐφ' ἧς.
ib. ἑαυτῇ] Cod. Med. B. ἑαυτῆς.
4. τῇ οὐσίᾳ] Marc. A. τῇ ἡσυχίᾳ.
5. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν τῷ αὐτῷ.
7. τὸν εἰς] Cod. Vat. τῶν εἰ. Marc. A. B. Mon. C. τῶν εἰς.
8. ἤ κατά τι] Codd. Ciz. et Vat. ᾗ pro ἤ. Med. B. ἤ. Med. A. ex corr. ab al. m. ἠ.
9. καὶ ἄτοπον] Codd. Marc. A. Mon. C. omittit καί.
ib. εἶναί τι ζῶον καλὸν] Absunt hæc a Cod. Vat.
ib. αὐτοζώου] Cod. Vat. αὐτὸ ζώου.
10. ἀφράστου] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. ἀφαύστου (sic). Marc. B. a sec. m. supra lin. ρα.
ib. ζῶον] Codd., præter Med. A. B., omnes ut marg. Ed. ζώων. Quos sequor.
11. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. C. Vat. ἐν αὐτῷ. Mox Mon. C. a pr. m. τὰ ζᾶα παντα.
13. ὁρατὸν] Cod. Vat. ἑρατόν.
14. πρώτως] Cod. Ciz. πάντως.
ib. αὐτόζωον] Cod. Mon. C. αὐτο—ζῶον (sic). Vat. αὐτὸ ζῶον. Marcc. αὐτοζῶον. Et sic correxi.
15. καὶ ζῶα] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt καί. Ciz. omittit sequens τά.
16. ὅσα ἄλλα] Codd. Mon. C. Marcc. ita exhibent. Rell. cum Ed. ὅσα ἀλλά.

alibi luna, alibi rursus et aliud, sed cuncta simul in uno: hæc enim ipsius est mentis natura. Quandoquidem et anima mentem sic imitatur: atque ea similiter, quæ natura dicitur, secundum quam, et sub qua singula generantur, alibi quidem aliud, dum illa simul permanet in se ipsa: quamvis autem sint omnia simul, singula tamen iterum sunt seorsum. Cernit vero intus illa, quæ in mente essentiaque sunt, idem ipse qui possidet intellectus, non aspiciens quidem, sed potius habens, neque rursum separans unumquodque. Discreta enim jam semper in ipso sunt singula. Apud illos igitur, qui hæc nimium admirantur, fidem nobis ab iis, quæ participant, comparamus: magnitudinem vero mundi illius et pulchritudinem ex amore animæ ipsius ad illum conjectare et asseverare solemus. Quin etiam illorum amore, quæ ad animam annituntur, ob quandam ejusmodi naturam atque etiam ex eo, quod per eam illius similem aliquam ad illum similitudinem consequantur. Jam vero nefas est confiteri, extare pulchrum aliquod animal, nisi ipsum animal mirabilem quandam et inæstimabilem habeat pulchritudinem. Ipsum profecto animal universum est atque penitus absolutum, ex omnibus animalibus, imo vero cuncta in se animalia continens, unumque existens simulque totidem, quot omnia sunt: Quemadmodum et nostrum hoc universum est quidem unum, est omne visibile, cuncta, quæ sunt in visibili regione, complectens.

VIII. *Essentia vera est vis quædam extra molem materialem in se ipsa fundata, per se vivens intellectualisque maxime: quod animal intellectuale vocatur, ubi numeri omnes sunt ante actum intellectualem atque vitalem.*

Quoniam igitur et animal primo est, et ideirco ipsum per se animal est intellectus, est essentia vera: habet animalia omnia, omnem possidet numerum, ipsum justum, ipsum pulchrum, et cætera generis ejusdem: aliter enim ipsum homi-

τοιαῦτα, (ἄλλως γὰρ αὐτοάνθρωπον φαμὲν, καὶ ἀριθμὸν αὐτὸ, καὶ δίκαιον αὐτὸ) σκεπτέον πῶς τούτων ἕκαστον, καὶ τὶ ὂν, εἰς ὅσον οἷόν τέ τι εὑρεῖν περὶ τούτων. Πρῶτον τοίνυν ἀφετέον πᾶσαν αἴσθησιν, καὶ νοῦν νῷ θεωρητέον, καὶ ἐνθυμητέον, ὡς καὶ ἐν ἡμῖν ζωὴ καὶ νοῦς οὐκ ἐν ὄγκῳ, ἀλλ' ἐν δυνάμει ἀόγκῳ, καὶ τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν ἐκδεδυκέναι ταῦτα, καὶ δύναμιν εἶναι ἐφ' ἑαυτῆς βεβῶσαν, οὐκ ἀμενηνόν τι χρῆμα, ἀλλὰ πάντων ζωτικωτάτην καὶ νοερωτάτην, ἧς οὔτε ζωτικώτερον, οὔτε νοερώτερον, οὔτε οὐσιωδέστερον, οὗ τὸ ἐφαψάμενον, ἔχει ταῦτα κατὰ λόγον τῆς ἐπαφῆς· τὸ μὲν ἐγγὺς ἐγγυτέρω, τὸ δὲ πόρρω πορρώτερω. Εἴπερ οὖν ἐφετὸν τὸ εἶναι, τὸ μάλιστα ὂν μᾶλλον, ὅτε μάλιστα νοῦς, εἴπερ τὸ νοεῖν ὅλως· καὶ τὸ τῆς ζωῆς ὡσαύτως. Εἰ δὴ τὸ ὂν πρῶτον, δεῖ λαβεῖν πρῶτον ὄν, εἶτα νοῦν, εἶτα τὸ ζῷον. (τοῦτο γὰρ ἤδη πάντα δοκεῖ περιέχειν, ὁ δὲ νοῦς, δεύτερον· ἐνέργεια γὰρ τῆς οὐσίας) οὔτ' ἂν κατὰ τὸ ζῷον ὁ ἀριθμὸς εἴη· ἤδη γὰρ καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἓν καὶ δύο ἦν· οὔτε κατὰ τὸν νοῦν· πρὸ γὰρ αὐτοῦ ἡ οὐσία ἓν οὖσα καὶ πολλὰ ἦν.

Λείπεται τοίνυν θεωρεῖν, πότερα ἡ οὐσία τὸν ἀριθμὸν ἐγέννησε τῷ

678 B C D A

1. αὐτοάνθρωπον] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. B.C. In Mon. C. Marc. A. est αὐτοάνθρωπος. In Darm. et Ed. αὐτο ἄνθρωπον (sic). Mox pro αὐτόσκιαττίον. Mon. C. αὐτὸς σκιαττίον. Paullo superius marg. Ed. ἀριθμὸν αὐτόν.

2. καὶ τὶ ὄν] Cod. Vat. καί τι οὖ.

ib. οἷόν τέ τι] Cod. Vat. omittit τι.

4. ἐνθυμητέον] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Ed. cum rell. εὐθυμητέον.

5. ἀόγκῳ] Ita Codd. omnes, ut legit Fic. Sed Ed. ὄγκῳ. Taylor ἀόγκω conjecit sine libris.

ib. ἐνδεδυκέναι] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. ἐκδεδυκέναι. Quos sequor.

7. ζωτικωτάτην] Cod. Vat. ζωτικώτατον.

9. ἐπαφῆς] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐπ' ἀφῆς.

11. ὅτι] Cod. Med. A. a pr. m. ὅτω. Marc. A. ὥστι. Marc. B. ὅτω (sic).

ib. ὑτὶς] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. ὕπερ. Et sic correxi.

12. νοῦν, εἶτα] Desunt hæc in Cod. Vat.

14. ἤδη γὰρ] Cod. Ciz. ἤδη.

17. ἐγέννησε] Ita Ed. Sed Codd. omnes, ut marg. Ed., ἐμέρισε. Quos sequor. Pergit Marc. A. τῷ αὐτῆς.

nem ibi dicimus, aliter ipsum numerum, aliter ipsum justum: nimirum consideratione dignum est, quo modo unumquodque eorum se habeat, quidve sit, quatenus in rebus ejusmodi potest aliquid inveniri. Principio igitur omnem sensum dimittere decet, et intellectum intellectu considerare. Animadvertendum est præterea, in nobis quoque vitam et intellectum non in mole, sed in virtute quadam molis experte consistere, veramque essentiam a mole similibusque esse solutam, atque esse vim in se ipsa fundatam: nec rem quandam exilem aut debilem, sed maxime omnium intellectualem atque vitalem, qua nihil intellectualius, nihil vitalius, nihil (ut ita loquar) essentialius esse potest, adeo ut, quod hoc ipsum attingit, quodammodo eadem consequatur: et quatenus attingit gradatim, eatenus assequatur: nempe, quod tangit propius, propinquiora, quod vero remotius, remotiora reportat. Proinde si esse est appetendum, merito, quod magis ens, magis est expetendum. Similiter si intelligentia simpliciter est optanda, quod intellectus est maxime, potissimum est exoptandum, eisdemque gradibus vita quoque est affectanda. Si ergo ens ipsum primo accipiendum est, quippe quum sit et primum, secundo intellectus, tertio animal: hoc enim omnia jam complecti videtur. Intellectus autem secundum obtinet locum: est enim actus essentiæ. Profecto numerus ipse secundum animal existere non censetur: jam enim et ante ipsum erat unum atque duo: neque rursus secundum intellectum est numerus statuendus: nam ante mentem essentia unum est atque multa.

IX. *Sicut unum antecedit ens, ita numerus in ipso ente consistens antecedit entia, id est speciales ideas. Et merito super numerum, qui est in entibus numeratis, extat numerus in suo fonte consistens: qui sane causa est, per quam ens possit in entia specieque* [Ed. prc. *speciesque*] *derivari.*

Per ipsum numerum, qui est essentialis virtus et actus

678 αὐτῆς μερισμῷ, ἢ ὁ ἀριθμὸς ἐμέρισε τὴν οὐσίαν. Καὶ δὴ καὶ ἡ οὐσία,
καὶ κίνησις καὶ στάσις, καὶ ταὐτὸν, καὶ ἕτερον αὐτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ
ὁ ἀριθμὸς ταῦτα. Ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως· ἆρ' οἷόν τε ἀριθμὸν εἶναι
ἐφ' ἑαυτοῦ, ἢ δεῖ καὶ τὰ δύο ἐπὶ δυσὶ πράγμασι θεωρεῖσθαι, καὶ τὰ
B τρία ὡσαύτως; καὶ δὴ καὶ τὸ ἓν, τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς; εἰ γὰρ ἐφ' ἑαυ- 5
τοῦ ἄνευ τῶν ἀριθμητῶν δύναιτο εἶναι, πρὸ τῶν ὄντων δύναιτο ἂν εἶ-
ναι. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸ τοῦ ὄντος, ἢ τοῦτο ἐατέον; καὶ πρὸ ἀριθμοῦ ἐν
679 τῷ παρόντι, καὶ δοτέον ἀριθμὸν ἐξ ὄντος γίγνεσθαι. Ἀλλ' εἰ τὸ ὂν ἓν
ὄν ἐστι, καὶ τὰ δύο ὄντα δύο ὄντα ἐστὶ, προηγήσεται τοῦ τε ὄντος
τὸ ἕν. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄντων. Ἆρ' οὖν τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῇ ἐπιβολῇ, 10
ἢ καὶ τῇ ὑποστάσει; σκεπτέον δὲ ὧδε· ὅταν τις ἄνθρωπον ὄντα νοῇ,
καὶ καλὸν ἓν, ὕστερον δήπου τὸ ἓν νοεῖ, ἐφ' ἑκατέρῳ· καὶ δὴ καὶ
ὅταν ἵππον καὶ κύνα· καὶ δὴ σαφῶς τὰ δύο ἐνταῦθα ὕστερον. Ἀλλ'
B εἰ γεννῴη ἄνθρωπον, καὶ γεννῴη ἵππον καὶ κύνα, ἢ ἐν αὐτῷ ὄντας
προφέροι, καὶ μὴ κατὰ τὸ ἐπελθὸν μήτε γεννῴη, μήτε προφέροι, ἆρ' 15
οὐκ ἐρεῖς εἰς ἓν ἰτέον καὶ μετιτέον εἰς ἄλλο ἕν, καὶ δύο ποιητέον, καὶ
μετ' ἐμοῦ καὶ ἄλλο ποιητέον; καὶ μὴν οὐδὲ τὰ ὄντα ὅτε ἐγένετο ἠριθ-
μήθη, ἀλλ' ὅσα δεῖ γενέσθαι δῆλον ἦν ὅσα ἔδει. Πᾶς ἄρα ὁ ἀριθμὸς

3. ἆρα οἷόν τε] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἆρ' οἷόν τε. Quos sequimur.
5. ἓν, τὸ ἐν τοῖς] Cod. Vat. ἓν τοῖς.
6. τῶν ἀριθμητῶν] Codd. Marc. A. Mon. C. τὸν ἀριθμόν.
9. δύο ἐστὶν ὄντα] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. δύο ὄντα ἐστί. Quos sequor. Vat. nil nisi ἐστι.
ib. τοῦτο] Codd. Ciz. Marcc. Med. A. B. Vat. τοῦ τε. Quod præfero.
10. ἐπιβολῇ] Cod. Vat. ἐπιβουλῇ.
11. τῇ ὑποστάσει;] Cod. Vat. omittit τῇ et pergit καὶ σκεπτέον.
12. καλὸν ἓν] Cod. Vat. καλεῖ ἕν.
ib. ἐφ' ἑκατέρῳ] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. ἀφ' ἑκατέρου.
14. ἐν αὐτῷ] Cod. Mon. C. ἐν αὐτῷ, cum Marc. A.C.
15. προφέροι] Cod. Ciz. προφέρει. Idem omittit καὶ μὴ—προφέροι.
ib. ἆρα οὐκ ἐρεῖς] Codd. Ciz. et Vat. ἆρ' οὖν οὐκ ἐρεῖ. Marc. A.C. Mon. C. ἆρ' οὐκ ἐρεῖ.
17. ὅτε ἐγένετο] Cod. Mon. ὅτ', Vat. ὅτι pro ὅτε. Hic pergit post ἐγέν. verbo ἀριθμήθη.

quidam discretivus entis, destinatum est, ens non sistere in uno graduum, sed entia plura ex uno profluere: rursumque quot et quotis ordinibus distributa: sed ille numerus ante entia quidem involutus est, evolutus in entibus: hic substantialis numerus est. Numerus in genere quantitatis, numeri hujus est imago. Entia quidem fundantur in numero, numerus in ente, ens in uno, ne protinus dissipetur.

Reliquum est igitur indagare, utrum essentia sua quadam partitione numerum procreaverit: an potius numerus sit partitus essentiam. Jam vero essentia, motus, status, idem, alterum, vel ipsa numerum genuerunt, vel numerus potius ipsa progenuit. Principium vero considerationis erit ejusmodi: Utrum possibile sit numerum in se ipso consistere: an oporteat duo ipsa in rebus duabus et tria in tribus similiter contemplari, atque eadem conditione unum numeris insertum, considerare. Si enim numerus in se ipso seorsum a rebus numerandis esse posset, nimirum ante entia posset existere. Num igitur et ante ens numerus esse potest? Sed præstat forsitan in præsenti concedere, ens numerum antecedere, atque ex ente numerum proficisci. Verum si ens unum, ens existit, atque duo entia similiter sunt entia duo, unum quidem ens præcedet, numerus autem entia pariter antecedet. Num igitur notione quadam atque perceptione ejusmodi fit excessus? sed profecto etiam subsistentia. Ita vero considerandum, quando quispiam hominem existentem intelligit unum, et pulchrum similiter unum, tunc ipsum unum posterius quodammodo in utroque considerat. Quin etiam quando equum atque canem, tunc et ibi duo ipsa manifeste posterius animadvertit. Verum si generes hominem, et generes equum atque canem, vel in te existentes proferas, neque utcunque evenit generes atque producas, nonne dices in unum eundum fore, et in unum aliud transeundum, duoque facienda, atque una tecum aliud etiam faciendum?

679 ἦν πρὸ αὐτῶν τῶν ὄντων, ἀλλ' εἰ πρὸ τῶν ὄντων, οὐκ ἦν ὄντα, ἢ ἦν
ἐν τῷ ὄντι, οὐκ ἀριθμὸς ὢν τοῦ ὄντος· ἓν γὰρ ἦν ἔτι τὸ ὄν. Ἀλλ' ἡ
τοῦ ἀριθμοῦ δύναμις ὑποστᾶσα ἐμέρισε τὸ ὄν, καὶ οἷον ὠδίνειν ἐποί-
ησεν αὐτὸν τὸ πλῆθος· ἢ γὰρ ἡ οὐσία αὐτοῦ, ἢ ἡ ἐνέργεια ὁ ἀριθμὸς D
ἔσται, καὶ τὸ ζῶον αὐτὸ καὶ ὁ νοῦς ἀριθμός. Ἆρ' οὖν τὸ μὲν ὂν ἀριθ-
μὸς ἡνωμένος, τὰ δὲ ὄντα ἐξελιλεγμένος ἀριθμός; νοῦς δὲ ἀριθμὸς ἐν
ἑαυτῷ κινούμενος τὸ δὲ ζῶον ἀριθμὸς περιέχων. Ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τοῦ
ἑνὸς γενόμενον τὸ ὂν ὡς ἦν ἐν ἐκείνῳ, δεῖ αὐτὸ οὕτως ἀριθμὸν εἶναι·
διὸ καὶ τὰ εἴδη ἔλεγον καὶ ἑνάδας καὶ ἀριθμούς· καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ
οὐσιώδης ἀριθμός. Ἄλλος δὲ ὁ μοναδικὸς λεγόμενος, εἴδωλον τούτου. E
Ὁ δὲ οὐσιώδης, ὁ μὲν ἐπιθεωρούμενος τοῖς εἴδεσι καὶ συγγεννῶν
αὐτὰ, πρώτως δὲ ὁ ἐν τῷ ὄντι, καὶ μετὰ τοῦ ὄντος καὶ πρὸ τῶν ὄν-
των. Βάσιν δὲ ἔχει τὰ ὄντα ἐν αὐτῷ, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν καὶ ἀρ-
χήν· καὶ γὰρ τῷ ὄντι τὸ ἓν ἀρχὴ, καὶ ἐπὶ τούτου ἔστιν ὂν, σκεδα-
σθείη γὰρ ἄν. Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ ὄντι τὸ ἕν. ἤδη γὰρ ἂν εἴη ἓν πρὶν
τυχεῖν τοῦ ἑνὸς, καὶ ἤδη τὸ τυγχάνον τῆς δεκάδος δεκὰς, πρὶν τυχεῖν F
τῆς δεκάδος.

1. ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὄντων] Ita Edit. Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. est ἀλλ' εἰ πρὸ τῶν ὄντων. Et sic correxi.
ib. ἦν ὄντα] Cod. Med. A. ἦν τὰ ὄντα. Sed τὰ punctis notatum est.
2. τῷ ὄντι οὐκ] Cod. Vat. τῷ αὐτῷ τῶν ὄντων ὄντι οὐκ.
3. ὑποστᾶσα] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. ὑποστάσαι.
4. αὐτὸ πλῆθος] Codd., præter Darm., omnes αὐτὸν τὸ πλῆθος. Quos sequor.
ib. ἢ γὰρ ἡ οὐσία] Cod. Ciz. omittit ἡ. Vat. habet ἡ γὰρ οὐσία.
ib. ἢ ἡ] Cod. Ciz. omittit ἡ.
5. τὸ μὲν ὄν] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. τὸ μὲν ὄν.
6. ἐξελιλεγμένος] Ita Ed. Sed Cod. Ciz. ἐξελεγμένος. Mon. C. Darm. Med. A.B. ἐξελιγμένος. Et sic correxi.
ib. νοῦς δὲ] Cod. Ciz. νοῦς δὲ ὁ. In seqq. dedi ἦν ἐν ἐκείνῳ, ut marg. Ed. cum Marc. B. pro ἓν ἐκεῖνο.
8. δεῖ αὐτὸν] Codd., excepto Darm., omnes δεῖ αὐτό. Quos sequor.
9. ἑνάδας] Cod. Vat. ἑννάδας.
10. Ἄλλος δὲ] Cod. Ciz. ἄλλως δέ.
11. συγγεννῶν] Ita Codd. Darm. Mon. C. Med. A. Ed. cum rell. συγγινῶν.
12. πρώτως] Cod. Ciz. πρῶτος.
13. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὑτῷ.
14. τῷ ὄντι] Cod. Vat. τὸ ὄντι. Mox Ciz. τὸ ἐν.
ib. ἐστὶν] Cod. Vat. ἔστιν.
15. ὄντι τὸ ἕν.] Cod. Darm. omittit τό.
ib. εἴη τὸ ἓν] Codd. omnes omittunt τό. Quod delevi, cum marg. Ed.
16. τυχεῖ ἤδη γὰρ ἂν εἴη ἓν τοῦ ἑνὸς] Ita Ed. Sed Codd. omnes τυχεῖν. Tum pergunt, exceptis Marc. C. Med. A.B. τοῦ ἕν. καὶ ἤδη τὸ τυγχάνον κ. τ. λ. Quare delevi voces supervacaneas. Marc. C. vocem δεκὰς in fine capitis ponit.

Jam vero neque entia quidem, quando sunt facta, numerata sunt: sed quot oporteat fieri jam constabat, videlicet quot potissimum expediret. Omnis itaque numerus entia præcedebat: at si antecedebat entia, numerus sane non erat entia: sed profecto jam erat in ente, neque tamen entis ipsius numerus erat, adhuc enim ens erat unum. Sed numeri vis ipsa subsistens, ens in plura divisit, ac velut impulit ipsum ad multitudinem enitendam: nempe vel ipsius essentia, vel actus est numerus, atque ipsum animal et intellectus numerus est. Forsan vero ens quidem numerus est unitus, entia vero numerus explicatus, intellectus autem numerus in se agitatus, animal denique numerus comprehendens. Quandoquidem et ens ab uno progenitum, ut erat in eo, oportet ipsum sic esse numerum: quam ob rem species quoque ipsas tum unitates tum numeros appellare consueverunt: atque hic essentialis est numerus. Alter vero, qui monadicus dicitur, id est, ex quibusdam unitatibus congregatus, est quædam illius imago. Essentialis vero numerus partim quidem in speciebus inspicitur, easque concreat: partim vero priusque in ipso ente unaque cum ente viget, entiaque præcedit. Quo quidem in numero entia firmamentum habent, et fontem et radicem atque principium: etenim entis quoque ipsius unum ipsum principium est, atque in hoc est eus, alioquin protinus dissipabitur. Non tamen in ente fundatur unum, alioquin jam unum esset priusquam assequeretur unum: atque jam quod assequitur decadem, decas evaderet antequam decadem ipsam consequeretur.

680 Ἐστὼς οὖν τὸ ὂν ἐν πλήθει ἀριθμὸς, ὅτε πολὺ μὲν ἠγείρετο, παρασκευὴ δὲ οἷον ἦν πρὸς τὰ ὄντα καὶ προτύπωσις· καὶ οἷον ἑνάδες τόπον ἔχουσαι τοῖς ἐπ᾽ αὐτὰς ἱδρυθησομένοις. Καὶ γὰρ καὶ νῦν τοσοῦτον βούλομαί φησι πλῆθος χρυσοῦ ἢ οἰκείων. Καὶ ἓν μὲν ὁ χρυσὸς, βούλεται δὲ οὐ τὸν ἀριθμὸν χρυσὸν ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸν χρυσὸν ἀριθ- 5
Bμόν· καὶ τὸν ἀριθμὸν ἤδη ἔχων ἐπιθεῖναι ζητεῖ τοῦτον τῷ χρυσῷ, ὥστε συμβῆναι τῷ χρυσῷ τοσούτῳ γενέσθαι. Εἰ δὲ τὰ ὄντα μὲν ἐγίγνετο πρὸ ἀριθμοῦ, ὁ δ᾽ ἀριθμὸς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπεθεωρεῖτο, τοσαῦτα κινηθείσης τῆς ἀριθμούσης φύσεως, ὅσα τὰ ἀριθμητὰ, κατὰ συντυχίαν ἦν ἂν τοσαῦτα, καὶ οὐ κατὰ πρόθεσιν τοσαῦτα, ὅσα ἔστιν. Εἰ 10
οὖν μὴ εἰκῇ τοσαῦτα, ὁ ἀριθμὸς αἴτιος, προὼν τοῦ τοσαῦτα· τοῦτο δέ ἐστιν ἤδη ὄντος ἀριθμοῦ, μετέσχε τὰ γενόμενα τοῦ τοσαῦτα, καὶ ἕκαστον μὲν τοῦ ἓν μετέσχεν, ἵνα ἓν ᾖ. Ἔστι δὲ ὂν παρὰ τοῦ ὄντος
D ἐπεὶ καὶ τὸ ὂν, παρ᾽ αὐτοῦ ὄν· ἓν δὲ παρ᾽ αὐτοῦ ἕν· ἕκαστόν τε ἕν, εἰ ὁμοῦ πολλὰ ἦν τὸ ἓν τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὡς τριὰς ἓν καὶ τὰ πάντα ὄντα 15

4. οἰκιῶν] Ita Ed. Sed Cod. Vat. οἰκιῶν. Correxi inde οἰκείων.
9. τῆς ἀριθμούσης] Cod. Ciz. τοῦ ἀριθμοῦ τῆς.
11. τοῦ τοσαῦτα] Vocem τοῦ omittit Marc.
ib. τοῦτο δὲ—τοσαῦτα] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
13. μετέσχεν] Marc. A. μετέσχον.
14. παρ᾽ αὐτοῦ] Cod. Vat. cum Marc. C. παρ᾽ αὐτοῦ. Post ἓν δὲ Marc. A.B. παρ᾽ αὐτοῦ.
15. πολλὰ ὁμοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. ὁμοῦ πολλά.
ib. ἐπ᾽ αὐτοῖς] Cod. Ciz. ἐπ᾽ αὐτοῦ.

X. *Natura primi entis quum sit post unum, necessario est prima sui origine multiplex, id est, numerosa. Per hos ergo numeros ita ferme ens se habet ad entia, id est, ideas, sicut plerique tradunt, materiam per inchoationes formarum secum genitas se ad formas habere.*

Esse vero numeros ante entia patet, quia, si numerus ad entia deinceps jam posita consequatur, casu quodam contigerit numerosa distinctio entium atque ordo. Præterea sicut omnia per aliud entia ad ipsum per se ens referuntur: sic quodlibet per aliud unum ad ipsum reducitur per se unum: ipsum vero per se unum non potest esse sub ente, alioquin esset necessario multiplex, scilicet ex natura entis et addita proprietate compositum. Non igitur ipsum foret per se simpliciter unum. Ens igitur est sub uno, similiter entia sub numero disponuntur: nam et super numerum, qui est in entibus, extat ipse per se existens ante entia numerus. Denique in ratione speciei uniuscujusque formali necessario includitur unitas atque numerus. Unitas, inquam, quoniam in primo sui signo species indistincta per unitatem est a se ipsa, et distincta pariter a quolibet alio: numerus, inquam, quoniam species communem in se naturam habet cum proprietate conjunctam. Hinc sane conjicimus, unitatem atque numerum omnes præcedere rerum species, quandoquidem formales omnium rationes in unitate numeroque consistunt.

Consistens igitur ens in multitudine numerus evadit, quando tanquam multiplex excitatur et surgit, et quasi præparatio quædam et præfiguratio erat ad entia, ubi quodammodo unitates locum habere videntur illis expositum, quæ in eis fundanda sunt. Atqui et nunc tantam dicit aliquis, volo equidem auri multitudinem, vel etiam reliquarum possessionum. Aurum sane unum quiddam est: ille vero vult non numerum quidem aurum facere, sed aurum potius facere numerum: et utpote qui jam habet numerum, adhibere hunc auro studet, adeo ut auro contingat fieri tantum. Sin autem entia quidem numerum antecederent, numerus autem deinde in eis inspiceretur, dum eatenus natura numerans moveatur, quatenus numeranda multiplicantur, certe secundum contingentiam quandam tot utique, quot nunc sunt, entia forent, neque ex ullo proposito tot numero, quot existunt. Si igitur tot sunt non temere profecto numerus tanquam illa præcedens, ut tot proprie sint, est causa: id est existente jam numero, quæ facta sunt hujus ipsius, ut tot sint, conditionis evadunt: tum vero quodlibet quidem unius est particeps, ut sit unum. Est autem ens ab ente, quando et ens a se ipso ens, unum autem a se ipso similiter unum. Quod si quæ singulatim unum sunt,

680

οὕτως ἓν, οὐχ ὡς τὸ ἓν τὸ κατὰ τὴν μονάδα, ἀλλ' ὡς ἓν ἡ μυριὰς, ἢ ἄλλος τις ἀριθμός· ἐπεὶ καὶ ὁ λέγων ἤδη πράγματα μύρια γενόμενα, εἰ εἶπε μύρια ὁ ἀριθμῶν, οὐ παρ' αὐτῶν φησι τὰ μύρια προσφωνεῖσθαι, δεικνύντων ὥσπερ τὰ χρώματα αὐτῶν· ἀλλὰ τῆς διανοίας λεγούσης τοσαῦτα· εἰ γὰρ μὴ λέγοι, οὐκ ἂν εἰδείη ὅσον τὸ πλῆθος. E
Πῶς οὖν ἐρεῖ; ἢ ἐπιστάμενος ἀριθμεῖν, τοῦτο δὲ, εἰ ἀριθμὸν εἰδείη, εἰδείη δ' ἂν, εἰ εἴη ἀριθμός. Ἀγνοεῖν δὲ τὴν φύσιν ἐκείνην ὅσα ἐστὶ τὸ πλῆθος, ἄτοπον, μᾶλλον δὲ, ἀδύνατον. Ὥσπερ τοίνυν εἰ λέγοι τις ἀγαθὰ ἢ τὰ παρ' αὐτῶν τοιαῦτα λέγει, ἢ κατηγορεῖ τὸ ἀγαθὸν ὡς συμβεβηκὸς αὐτῶν· καὶ εἰ τὰ πρῶτα λέγοι, ὑπόστασιν λέγει τὴν F
πρώτην, εἰ δὲ οἷς συμβέβηκε τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶναι φύσιν ἀγαθοῦ, ἵνα καὶ ἄλλοις συμβεβήκῃ, ἢ τὸ αἴτιον τὸ πεποιηκὸς καὶ ἐν ἄλλῳ δεῖ εἶναι, ἢ αὐτοαγαθὸν, ἢ γεγενηκὸς τὸ ἀγαθὸν ἐν φύσει οἰκείᾳ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων ὁ λέγων ἀριθμὸν οἷον δεκάδα, ἢ αὐτὴν ὑφεστῶσαν δεκάδα ἂν λέγοι, ἢ οἷς συμβέβηκε δεκὰς λέγων αὐτὴν δεκάδα ἀναγκάζοιτο ἀντιθέσθαι ἐφ' ἑαυτῆς, οὐκ ἄλλο τι ἢ δεκάδα οὖσαν. Ἀνάγκη G
τοίνυν εἰ τὰ ὄντα δεκάδα λέγοι, ἢ αὐτὰ δεκάδα εἶναι, ἢ πρὸ αὐτῶν ἄλλην δεκάδα εἶναι, οὐκ ἄλλο τι ἢ αὐτὸ τοῦτο δεκάδα εἶναι, καθ'

2. *μύρια*] Cod. Vat. *μυρία* (ter).
3. *παρ' αὐτῶν*] Codd. Marc. A. Med. B. *παρ' αὐτῶν*. Quod recepimus.
ib. *προφωνεῖσθαι*] Codd. Darm. Marc. A. et Med. A. *προσφωνεῖσθαι*. Mon. C. Med. B. Marc. A.C. Vat. *προφωνεῖσθαι*. Ciz. *προφωνῆσέαι*. Recepi *προσφωνεῖσθαι*.
6. *Πῶς οὖν*] Cod. Vat. omittit *οὖν*.
ib. *δὲ εἰ*] Cod. Vat. omittit *εἰ*.
8. *εἰ λέγοι*] Ita Ed. Sed Codd. omnes, præter Darm. et Marc. C., *εἰ λέγοι*. Quos sequor. Vat. a pr. m. habebat *λέγοις*.
9. *παρ' αὐτῶν*] Codd. Med. A.B. Marc. B.C. *παρ' αὐτῶν*. Et sic correxi.
ib. *τοιαῦτα λέγοι*] Cod. Ciz. *τοιαῦτα ἄγοι*. Mon. C. Vat. Marcc. *τοιαῦτα λέγοι*. Quam lectionem amplexi sumus. Pergit Vat. *ἢ κατηγορεῖν*.
10. *πρῶτα λέγοι*] Codd. Med. A. Vat. *τρῶτα λέγοι*. Unde rursus correxi vulgatam.
11. *συμβεβήκει*] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. Vat. *συμβεβήκῃ*. Quod prætuli.
13. *αὐτὸ ἀγαθὸν*] Codd. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. *αὐτοαγαθόν*. Et sic scripsi.
ib. *ἀγαθὸν ἐν φύσει οἰκείᾳ*] Cod. Vat. *ἐν φύσει ἀγαθὸν οἰκεῖα*. Ed. *οἰκεῖα*. Mon. C. Marcc. *οἰκείᾳ*. Mon. C. pergit *οὕτως καὶ*, cum Marc. A.B.
14. *ὑφεστῶσαν*] Codd. Marcc. Darm. et Vat. *ὑφεστῶσαν*. Ed. *ὑφ' ἑστῶσαν*.
16. *ἀντιθέσθαι*] Cod. Ciz. *ἂν τις θέσθαι*. Pergunt Marcc. Mon. C. et Vat. *ἐφ' αὐ-*
17. *ὄντα δεκάδα*] Codd. Ciz. et Vat. *ὄντα δέκα*.
ib. *αὐτὰ δεκάδα*] Cod. Ciz. *αὐτὰ δέκα*.
18. *οὐκ ἄλλο—εἶναι*] Cod. Ciz. omittit hæc.

multa sunt simul unum, quod est in eis, est tanquam trinitas unum, atque omnia entia ita unum: non sicut unum, quod secundum singularem perpenditur unitatem, sed sicut unum dicitur (decies) millenarius, aliusque quilibet numerus. Jam vero et qui res jam factas mille (decies millies) computat numerando, non ait res ex se ipsis mille vel decies tantum, velut sua quadam voce cognominari, quasi res ipsæ numeros suos colorum instar ostendant, sed ita censet, cogitatione videlicet tot sibi dictante: nisi enim dictaverit, non cognoscet, quanta sit multitudo. Quomodo igitur ait? Certe tanquam qui sciat enumerare. Id vero scit, si numerum ipsum noverit. Cognoscet autem si sit numerus. At vero naturam illam, quot numero sit, ignorare absurdum est, imo vero penitus impossibile. Proinde si quis dixerit bona, vel quæ ex se ipsis sunt, talia dicet, vel bonum de illis tanquam illorum accidens prædicabit: ac si prima dixerit, primam substantiam introducet. Sin autem afferet ea, quibus accidit bonum, oportet extare boni naturam, ut et aliis possit accidere: vel causam ipsam, quæ et in alio faciat, oportet existere: aut ipsum bonum, aut quod bonum genuit, in propria natura consistere. Simili quadam conditione in ipso entium ordine, quicunque dicit numerum velut decadem, is aut decadem ipsam nominat subsistentem: aut forte si introduxerit illa, quibus contingit decas, jam ipsam decadem compelletur vicissim in se ipsa locare, quæ nihil aliud omnino nisi decas existat. Necessarium est igitur, si entia decadem

680 ὅλου τοίνυν δεικτέον ὅτι πᾶν ὅ,τι περ ἂν κατ' ἄλλου κατηγορῆται,
παρ' ἄλλου ἐλήλυθεν εἰς ἐκεῖνο, ἢ ἐνέργειά ἐστιν ἐκείνου. Καὶ εἰ τοι-
II οῦτον οἷον μὴ ποτὲ μὲν παρεῖναι, ποτὲ δὲ μὴ παρεῖναι, ἀλλ' ἀεὶ μετ'
681 I ἐκείνου εἶναι, εἰ οὐσία ἐκεῖνο, οὐσία καὶ αὐτὸ καὶ οὐ μᾶλλον ἐκεῖνο,
ἢ αὐτὸ οὐσία· εἰ δὲ μὴ οὐσίαν διδοίη. ἀλλ' οὖν τῶν ὄντων καὶ ὄν· 5
καὶ εἰ μὲν δύναιτο τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο νοεῖσθαι ἄνευ τῆς ἐνεργείας αὐ-
τοῦ, ἅμα μὲν εἶναι οὐδὲν ἧττον ἐκείνῳ ὕστερον δὲ τῇ ἐπινοίᾳ τάττε-
σθαι παρ' ἡμῶν. Εἰ δὲ μὴ παρεπινοεῖσθαι οἷόν τε ἄνευ ἐκείνου, οἷον
ἄνθρωπον ἄνευ τοῦ ἕν; ἢ οὐχ ὕστερον αὐτοῦ, ἀλλὰ συνυπάρχον, ἢ
B πρότερον αὐτοῦ, ἵνα αὐτὸ δι' ἐκεῖνο ὑπάρχῃ· ἡμεῖς δὲ φαμὲν πρότερον 10
τὸ ἓν καὶ τὸν ἀριθμόν.
A Ἀλλ' εἰ τὴν δεκάδα μηδὲν λέγοι εἶναί τις, ἢ ἑνάδας τοσαύτας· εἰ

1. ὅπερ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A. B. Med. A.B. Vat. ὅ,τι περ. Et sic correxi.
ib. κατηγορεῖται] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. κατηγορῆται. Quod prætulimus vulgatæ. Pergit Vat. παρ' ἄλλου.
3. ποτὲ δὲ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C. μὴ ποτέ.
ib. ἀλλ' ἀεὶ] Cod. Vat. ἀλλὰ εἰ.
4. ἢ οὐσία] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. εἰ οὐσία. Quod recipiendum fuit.
7. εἶναι, οὐδὲν] Cod. Ciz. οὐδὲν εἶναι.
ib. ἐκείνῳ] Cod. Vat. ἐκείνου.
8. παρεπινοεῖσθαι] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. Rell. cum Ed. παρ' ἐπινοεῖσθαι.
10. ἡμεῖς δὲ] Codd. Ciz. et Vat. ἡμεῖς δή.
11. καὶ τὸν] Cod. Ciz. omittit καὶ, Vat. utrumque.
12. λέγοι εἶναί τις] Cod. Ciz. εἶναι λέγοι τις. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. εἶναί τις λέγοι.
ib. τοσαύτας] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. τοσαύτα.

dicat, vel ipsa esse ipsam decadem, vel certe super ipsa alteram consistere decadem, quæ profecto nihil aliud sit, quam ipsa decas. Communiter autem quicquid de alio prædicatur, ab alio venit in illud, vel est actus illius. Et quando tale est, ut non alias quidem adsit, alias vero non adsit, sed cum illo sit semper, si illud essentia est, essentia est et ipsum, neque magis illud, quam ipsum essentia est. Si quis autem esse essentiam non concesserit, saltem in quodam entium ordine et ens esse concedet. Atqui et si res illa absque actu suo possit intelligi, nihilo minus cum illo simul existit, quamvis apud nos cogitatione quadam illo posterius judicetur. Si autem nequeat sine illo excogitari, velut homo absque eo, quod est unum, profecto vel non posterius ipso est, sed simul existens, vel etiam prius est, quam ipsum, ut ipsum per illud existat: nos autem unum prius esse fatemur, numerumque similiter.

XI. *Quodcunque ens perceperis, sive sensibile, sive quomodolibet intelligibile, vel ideam, de hoc singulatim prædicatur unum. Unum ergo quum communiter sit in singulis, nulli penitus est addictum: imo et super unum, quod est in alio, id est ente, atque in ejus opposito, id est multitudine entium, profecto unum extra aliud et multitudinem per se existit.*

Neque vero hic de ipso uno, quod est primo ente superius, proprie loquimur, sed de uno quod in ente primo naturaliter vigens, ante entium idearumque multitudinem suo quodam ordine regnat: in quo quidem uno sunt unitates omnes, atque ex eis numeri certi antecedentes ideas, et de ideis pariter prædicabiles: imo vero hoc ipsum entis unum ipsæ pariter unitates existit. Natura igitur entis, unitatibus his fœcunda quasi seminibus, jam ideas parit, numeris deinceps eas minoribus majoribusve componens similiter et quæ ideis inferiora nascuntur. Nisi enim certis numerorum proportionibus fœcunditas entis tum penes se ipsam, tum extra progrediatur, aut nihil nascetur usquam, aut omnia temere et inordinata contingent. Ut autem intelligas, quorum auctoritate circa numeros et unitatem Plotinus utatur, audi. Pythagoras ait, numerum esse extensionem, atque actum seminalium rationum in unitate regnantium. Item numerus est, inquit, primum in divina mente consistens, a quo et ex quo omnia componuntur, et permanent ordine quodam indissolubili invicem distributa. Hippasus Pythagoricus ait: Numerus est exemplar fabricæ mundanæ primum, et instrumentum mundani fabri judiciarium. Philolaus inquit: Numerus est imperiosa quædam et ex se progenita sempiternæ mundanorum perseverantiæ continentia. Pythagorici aiunt: Unitas est id ipsum, per quod entium quodlibet denominatur unum, atque est ipsa unitas numeri partiumque infimum, a qua velut seminario radiceque sempiterna rationes proportionesque in utramque partem infinite procedunt: hic quidem multiplicando: inde iterum dividendo. Item unitas est species specierum, omnes videlicet numeros nume-

μὲν τὴν ἑνάδα συγχωροῖ εἶναι, διὰ τί μίαν μὲν συγχωρήσει ἑνάδα εἶ- 681
ναι, τὰς δὲ δέκα οὐκ ἔτι; ὡς γὰρ ἡ μία τὴν ὑπόστασιν ἔχει, διὰ τί
οὐ καὶ αἱ ἄλλαι; οὐ γὰρ δὴ συνεζεῦχθαι δεῖ ἑνί τινι τῶν ὄντων τὴν
μίαν ἑνάδα· οὕτω γὰρ οὐκ ἔτι ἕκαστον τῶν ἄλλων ἓν εἴη. Ἀλλ' εἰ
δεῖ καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων ἓν εἶναι, κοινὸν τὸ ἕν. Τοῦτο δὲ φύσις
μία κατὰ πολλῶν κατηγορουμένη, ἣν ἐλέγομεν καὶ πρὸ τοῦ ἐν πολ- B
λοῖς θεωρεῖσθαι δεῖν καθ' αὑτὴν ὑπάρχειν. Οὔσης δὲ ἑνάδος ἐν τούτῳ,
καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ θεωρουμένης, εἰ μὲν κἀκείνη ὑπάρχει, οὐ μία μό-
νον ἑνὰς τὴν ὑπόστασιν ἕξει, καὶ οὕτω πλῆθος ἔσται ἑνάδων· εἰ δ'
ἐκείνην μόνην τὴν πρώτην, ἤτοι τῷ μάλιστα ὄντι συνοῦσαν, ἢ τῷ C
μάλιστα ἑνὶ πάντη· ἀλλ' εἰ μὲν τῷ μάλιστα ὄντι, ὁμωνύμως ἂν αἱ
ἄλλαι ἑνάδες, καὶ οὐ συνταχθήσονται τῇ πρώτῃ, ἢ ὁ ἀριθμὸς ἐξ ἀνο-
μοίων μονάδων, καὶ διαφοραὶ τῶν μονάδων, καὶ καθ' ὅσον μονάδες·
εἰ δὲ τῷ μάλιστα ἑνὶ, τί ἂν δέοιτο τὸ μάλιστα ἓν, ἵνα ἓν ᾖ τῆς μονά-
δος ταύτης; εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα, ἀνάγκη ἓν εἶναι, οὐκ ἄλλοτι ὄν,
ἢ ἓν ψιλὸν, ἀπηρημωμένον τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἕκαστον ἓν λε-
χθῆναι καὶ νοηθῆναι. Εἰ οὖν τὸ ἓν ἄνευ τοῦ πράγματος τοῦ λεγομέ- D

1. *συγχωρεῖ*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. *συγχωρεῖ*. Quod recepi.
2. *δὶ δεκάδας*] Codd. omnes *δὶ δέκα*. Unde correxi vulgatam.
4. *οὕτω γὰρ*] Codd. Ciz. et Vat. *οὕτως* sine *γάρ*.
ib. *τῶν ἄλλων*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. Rell. cum Ed. *τὰν ἄλλον*.
ib. *εἰ δεῖ*] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed Darm. cum Ed. *εἰ δέ*.
6. *λέγομεν*] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes *ἐλέγομεν*. Quod recepi.
7. *δεῖν*] Codd. Ciz. et Vat. *δεῖ*. Pergunt Marcc. Mon. C. Med. A.B. *καθ' αὑτήν*, quod recepi pro *κατ' αὐτήν*.
8. *ὑπάρχει*] Codd. Marc. A. Mon. C. Ciz. Med. B. *ὑπάρχοι*.
9. *οὕτω*] Cod. Mon. C. *οὕτως* cum Marc. A.
10. *μόνην*] Abest a Codd. Ciz. et Vat.
11. *πάντη*] Cod. Vat. ex corr. *πάντα*.
12. *συνταχθήσονται*] Cod. Ciz. *συνταχθήσεται*.
16. *ἀπηρημωμένον*] Cod. Vat. *ἀποερημένον*.
17. *Εἰ οὖν*] Cod. Vat. *εἰ μὴν οὖν*.

rorumque rationes in se continens. [*Desumpsit hæc de fontibus, unde Plotinus hauserit, ex Iamblicho Commentario in* Nicomachi Arithmet. p. 11. ed. Tenullii, ubi cf. notas in eum p. 87. sqq. cf. item Theon. Smyrn. Math. Platon. c. III. p. 23. et Bulialdi notas in eum p. 226.]

Dicet forte quispiam decadem, id est denarium, nihil aliud esse, quam tot unitates. Verum si unitatem esse concesserit, curnam unam quidem admittet unitatem esse, ipsas vero decem negabit? Sicut enim una ipsa habere conceditur subsistentiam, cur non et aliæ? Non enim conjugari oportet uni cuidam entium unam ipsam unitatem: alioquin hoc pacto non amplius quodlibet aliorum foret unum. Imo si oportet et reliquorum quodvis unum esse, nimirum unum omnibus est commune. Id autem est natura una prædicata de multis, quam et ante illud, quod multis inest, oportere diximus existere per se ipsam. Quum vero unitas in hoc sit, et in alio rursus inspiciatur, si modo existit et illa, non unica solum unitas subsistere judicabitur, atque ita erit numerus aliquis unitatum. Sin autem solam illam, quæ prima ponitur, subsistere aliquis arbitretur: aut certe ei, quod maxime ens est, coexistentem, aut ei omnino, quod maxime unum. Quod si maxime enti, certe reliquæ unitates æquivoce sic appellabuntur: neque in eodem ordine cum prima constituentur: aut sane numerus ex unitatibus dissimilibus congregabitur, unitatumque ipsarum etiam, qua unitates sunt, differentiæ quædam erunt. Si autem maxime uni illam copulari quis dixerit, curnam egeat, quod maxime unum est, hac unitate, ut sit unum? Si ergo hæc impossibilia sunt, necessarium est, esse unum: quod quidem nihil aliud sit præter nudum unum, essentia sua a quolibet segregatum, quodcunque singulatim unum intelligatur atque dicatur. Si igitur unum absque re illa, quæ dicitur unum, illic existit, cur non et unum aliud ibi subsistat? atque unumquodque seorsum, unitates multæ, quæ et multa unum? Si autem na-

682 νου ἓν κἀκεῖ ἔσται, διὰ τί οὐ καὶ ἄλλο ἓν ὑποστήσεται; καὶ χωρὶς μὲν ἕκαστον πολλαὶ μονάδες, ἃ καὶ πολλὰ ἓν, εἰ δ' ἐφ' ἑξῆς οἷον γεννώη, ἡ φύσις, μᾶλλον δὲ γεννήσασα, ἢ οὐ στᾶσα καθ' ἓν ὧν ἐγέννα οἷον συνεχῆ ἕνα ποιοῦσα, περιγράψασα μὲν καὶ στᾶσα, θᾶττον ἐν τῇ προόδῳ τοὺς ἐλάττους ἀριθμοὺς ἀπογεννῆσαι· εἰς πλέον δὲ κινηθεῖσα, οὐκ ἐπ' ἄλλοις, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς κινήσεσι, τοὺς μείζους ἀριθμοὺς ὑποστῆσαι, καὶ οὕτω δὴ ἑκάστοις, ἀριθμοῖς ἐφαρμόσαι τὰ πλήθη ἕκαστα, καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων, εἰδυῖαν, ὡς εἰ μὴ ἐφαρμοσθείη ἕκαστον, ἀριθμῷ ἑκάστῳ· ἢ οὐδ' ἂν εἴη, ἢ ἄλλο τι ἂν παρεκβὰν εἴη ἀνάριθμον καὶ ἄλογον γεγεννημένον.

A Ἀλλ' εἰ καὶ τὸ ἓν καὶ τὴν μονάδα μὴ ὑπόστασιν λέγοι ἔχειν, οὐδὲν γὰρ ἓν, ὃ μή τι ἓν, πάθημα δέ τι τῆς ψυχῆς πρὸς ἕκαστον τῶν ὄντων πρῶτον μὲν τί κωλύει, καὶ ὅταν λέγῃ ὂν, πάθημα λέγειν εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ μηδὲν εἶναι ὄν; εἰ δ' ὅτι νύττει τοῦτο καὶ πλήττει, καὶ φαντασίαν περὶ ὄντος ποιεῖ, νυττομένην καὶ φαντασίαν λαμβάνουσαν τὴν ψυχὴν καὶ περὶ τὸ ἓν ὁρῶμεν. Ἔπειτα πότερα καὶ τὸ B πάθημα καὶ τὸ νόημα τῆς ψυχῆς ἓν ἢ πλῆθος ὁρῶμεν. Ἀλλ' ὅταν λέγωμεν μὴ ἓν, ἐκ μὲν τοῦ πράγματος αὐτοῦ οὐκ ἔχομεν τὸ ἕν. Φαμὲν γὰρ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ τὸ ἕν· ἔχομεν ἄρα ἓν, καὶ ἔστιν ἐν ψυχῇ

3. οὐ στᾶσα] Codd. Ciz. et Vat. συστᾶσα.
7. ὑποστῆναι] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ὑποστῆσαι. Quos sequor.
10. ἀνάριθμον] Codd. Ciz. Marc. A. et Vat. ἀνάριθμον.
ib. ἄλογον] Codd. Ciz. et Vat. ἀνάλογον. Reliqui ut nos rescripsimus. Ed. ἄλλογον.
ib. γεγεννημένον] Ita Codd. Ciz. et Darm. In Med. A.B. Marc. et Vat. est γεγενημένον. In Mon. C. et Ed. γεννημένον.
12. ὃ μὴ τι ἓν] Cod. Vat. ὅτι μὴ ἕν.
14. πλήττει] Ita Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Mon. C. Vat. Sed Ed. cum Darm. πλήσσει.
15. ποιεῖν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ποιεῖ. Quod recepi.
16. περὶ τὸ] Cod. Vat. omittit τό.

tura deinceps quodammodo generet, imo vero genuerit, aut saltem non destiterit in uno eorum, quæ genuit: ideoque unum quodammodo continuum fecerit, nimirum ubi circumscribit jam, et in progressu statim sistit gradum, minores numeros procreat. Si autem procedat longius, non in alienis quidem, sed in ipsis proprie motionibus majores instituit numeros: atque ita singulis numeris singulas multitudines et quodlibet entium prorsus accommodat, utpote quæ recte cognoscit, nisi unumquodque cum unoquoque numero congruat, vel nullo modo fore, vel exorbitans aliquid numeri rationisque expers accidere.

XII. *Ambigitur, numquid, quod dicitur unum, sit res secundum se aliqua, an potius conceptio sola mentis circa rem aliquam facta.*

Est autem substantialis unius vera notio insita menti, per quam judicamus hoc esse magis, illud minus unum, tursusque non unum.

Si quis autem ipsum quoque unum et unitatem subsistere neget, asserens, nusquam esse unum, quod non sit aliquid unum: ideoque affirmans, quod ipsum unum dici solet, esse affectionem quandam animæ erga quodlibet entium: primo quidem quidnam prohibebit, etiam quando dicit ens hoc ipsum affectionem quandam animæ nuncupare, ensque ipsum nihil prorsus existere? Quod si ens affirmet existere, quoniam subpungit, pulsatque animum, imaginationemque entis adducit: similiter et circa ipsum unum pulsari quotidie animum, imaginationemque subire videmus. Præterea quærendum est, numquid affectionem notionemque animæ tanquam unum aut multitudinem videamus. Quin etiam quando dicimus non unum, tunc ex ipsa quidem re non habemus unum. Dicimus enim non esse in illa re unum: habemus igitur ipsi apud nos unum. Quod sane in animo est absque eo, quod unum aliquid appellatur: tametsi objiciet aliquis, ha-

ἄνευ τοῦ τὶ ἕν· ἀλλ' ἔχομεν τὸ ἓν ἐκ τῶν ἔξωθεν λαβόντες τινὰ νόησιν καὶ τινα τύπον, οἷον ἐννόημα ἐκ τοῦ πράγματος· οἱ μὲν γὰρ τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῖς ἐννοημάτων ἓν εἶδος τὸ τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ ἑνὸς τιθέντες, ὑποστάσεις ἂν τοιαύτας τιθεῖεν, εἴ περ τι τῶν τοιούτων ἐν ὑποστάσει, πρὸς οὓς περὶ αὐτῶν καιρίως ἂν λέγοιτο· ἀλλ' οὖν εἰ τοιοῦτον οἷον ὕστερον ἀπὸ τῶν πραγμάτων λέγοιεν γεγονέναι ἐν ἡμῖν πάθημα ἢ νόημα, οἷον καὶ τὸ τοῦτο, καὶ τὸ τὶ, καὶ δὴ καὶ ὄχλον, καὶ ἑορτὴν, καὶ στρατὸν, καὶ πλῆθος. Καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ πλῆθος παρὰ τὰ πράγματα τὰ πολλὰ λεγόμενα οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ἡ ἑορτὴ παρὰ τοὺς συναχθέντας καὶ εὐθυμουμένους ἐπὶ ἱεροῖς, οὕτως οὐδὲ τὸ ἓν μόνον τί καὶ ἀπηρημωμένην τῶν ἄλλων νοοῦντες, ὅταν λέγωμεν ἕν. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶναι οἷον καὶ δεξιὸν καὶ τὸ ἄνω, καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις. Τί γὰρ ἂν εἴη πρὸς ὑπόστασιν ἐπὶ δεξιοῦ, ἢ ὅτι ὁ μὲν ὧδὶ, ὁ δ' ὧδὶ ἕστηκεν, ἢ κάθηται; καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἄνω ὡσαύτως, τὸ μὲν τοιαύτην θέσιν καὶ ἐν τούτῳ τοῦ παντὸς μᾶλλον, ὃ λέγομεν ἄνω, τὸ δὲ εἰς τὸ λεγόμενον κάτω. Πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα πρῶτον μὲν ἐκεῖνο λεκτέον, ὡς ὑπόστασίς τις τῶν εἰρημένων ἐν ἑκάστῳ τούτων, οὐ μέντοι ἡ αὐτὴ ἐπὶ πάντων, οὔτε αὐτῶν πρὸς ἄλληλα, οὔτε πρὸς τὸ ἓν ἁπάντων. Χωρὶς μέντοι πρὸς ἕκαστον τῶν λεχθέντων ἐπιστατέον.

682 C D 683

1. τὶ ἓν] Cod. Vat. τί ἕν.
2. καί τινα] Cod. Ciz. omittit τινα.
4. τιθεῖεν] Codd. Marc. A. Mon. C. τιθοῖεν.
5. κυρίως] Codd. Med. A.B. καιρίως. Et sic correxi.
6. οἷον ὕστερον] Cod. Ciz. ὕστερον οἷον.
ib. ἐν ἡμῖν] Cod. Vat. ἓν ἡμῖν.
7. οἷον καὶ τὸ τοιοῦτο] Ita Ed. Sed Cod. Ciz. οἷον τοῦτο. Marc. B.C. Mon. C. Med. A.B. οἷον καὶ τὸ τοῦτο. Vat. οἷον καὶ τοῦτο cum Marc. A. Medios sequor.
9. πολλὰ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τὰ πολλά. Unde Articulum addidi.
10. ἐυθυμουμένους] Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. εὐθυμουμένους. Quod restitui.
11. ἀπηρημωμένην] Codd., excepto Darm., omnes ἀπηρημωμένον.
ib. λέγωμεν] Ita Codd., præter Darm., omnes. Ed. λέγομεν.
13. ἐπιδιξιοῦ] Codd. Mon. C. Vat. ἐπὶ διξιοῦ. Quare disjunxi vocabula.
14. ὁ μὲν] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. omittunt ὁ.
17. ἐν ἑκάστῳ] Cod. Vat. omittit ἐν.

bere nos unum tanquam ab externis intelligentiam et figuram quandam accipientes, velut aliquem mentis ex re ipsa conceptum. Qui enim ejusmodi conceptus introducentes, numerum atque unum in eorum genere collocant, tales esse asserent subsistentias, si quid talium habeat subsistentiam, adversum quos de rebus ejusmodi opportune disserere licet: siquidem talem quandam velut posteriorem a rebus ipsis passionem vel notionem in nobis fieri dicant: quale sit, quod dicitur hoc et aliquid, turba, celebritas, exercitus, multitudo. Etenim quemadmodum multitudo præter res illas, quæ multæ dicuntur, nihil existit: neque rursum celebritas præter homines congregatos sacrisque gaudentes: ita neque unum præter rem unam esse aliquid asserent, quando videlicet solum aliquid et ab aliis absolutum excogitantes, unum ipsum asseveramus. Adducent præterea alia generis ejusdem multa, sicut dextrum ac sursum, horumque opposita. Quid enim erit, ut ex eorum sententia loquar, in eo, quod dextrum dicitur, ad subsistentiam pertinens, nisi id duntaxat, quod hic quidem hoc in loco, ille vero in illo stat, aut sedet? Item in eo, quod sursum dicitur, idem accedere judicabunt, scilicet hoc quidem positionem talem et in hac universi parte potius, quod sursum nominare solemus, significare: illud autem habere se similiter ad deorsum. Adversum hæc igitur in primis est afferendum, in horum quolibet esse eorum, quæ dicta sunt aliquam subsistentiam: non eandem tamen in omnibus, sive eorum inter se, sive ad ipsum cunctorum unum. Seorsum tamen adversus singula, quæ dicta sunt, est insistendum.

683 A Τὸ δὴ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου γενέσθαι τὴν νόησιν τοῦ ἑνὸς τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐν αἰσθήσει ἀνθρώπου ὄντος, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν ζώου, ἢ καὶ λίθου, πῶς ἂν εἴη εὔλογον; ἄλλου μὲν ὄντος τοῦ φανέντος τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλου δὲ καὶ οὐ ταὐτοῦ ὄντος τοῦ ἕν; οὐ γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀνθρώπου τὸ ἓν ἡ διάνοια κατηγοροῖ. Ἔπειτα ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ τῶν τοιούτων οὐ μάτην κινουμένη, ἀλλ' ὁρῶσα θέσιν διά- B φορον ἔλεγε τὸ ὠδὶ, οὑτωσί τι ἐνταῦθα ὁρῶσα λέγει ἕν· οὐ γὰρ δὴ κενὸν πάθημα, καὶ ἐπὶ μηδενὶ τὸ ἓν λέγει. Οὐ γὰρ διότι μόνον καὶ οὐκ ἄλλο καὶ γὰρ ἐν τῷ καὶ οὐκ ἄλλο ἄλλο ἓν λέγει. Ἔπειτα τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἕτερον ὕστερον. Μὴ γὰρ ἐρείσασα πρὸς ἓν, οὔτε ἄλλο ἐρεῖ ἡ διάνοια, οὔτε ἕτερον· τότε μόνον ὅταν λέγῃ, ἓν μόνον λέγει· ὥστε τὸ ἓν λέγει, πρὸ τοῦ μόνου. Ἔπειτα τὸ λέγον πρὶν εἰπεῖν περὶ ἄλλου, C ἓν ἔστιν ἓν, καὶ περὶ οὗ λέγει πρὶν εἰπεῖν ἢ νοῆσαί τινα περὶ αὐτοῦ, ἔστιν ἕν. Ἡ γὰρ ἓν, ἢ πλείω ἑνὸς καὶ πολλά· καὶ εἰ πολλὰ, ἀνάγκη προϋπάρχειν ἓν, ἐπεὶ καὶ ὅταν πλῆθος λέγῃ, πλείω ἑνὸς λέγει, καὶ

1. κίνησιν] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. νόησιν. Quos sequimur.
4. ἄλλ' οὐδὲ] Sic Ed. Sed Codd. Ciz. et Vat. ἄλλου δέ. Cum quibus facimus.
5. κατηγορεῖ] Cod. Ciz. κατηγοροῖ. Quem sequor.
6. διάφορον] Cod. Vat. ἀδιάφορον. Pergit Mon. C. ἔλεγεν.
8. τι ἓν] Cod. Ciz. καὶ ἓν. Vat. τι ἕν.
ib. ἓν λέγει] Cod. Ciz. ἓν λέγειν.
ib. Οὐ γὰρ δὴ ὅτι μόνον καὶ οὐκ ἄλλο] Ita Ed. Repetuntur hæc in Codd. Ciz. et Vat. post verba ἄλλο ἓν λέγει. In Codd. Darm. Marc. B. et Med. A.B. est, ut in marg. Ed., οὐ γὰρ διότι μόνον. Et hos sequimur.
9. οὐκ ἄλλο] Cod. Vat. οὐκ ἄλλου.
10. Μὴ γὰρ] Cod. Vat. καὶ γάρ.
11. ἓν μόνον] Cod. Vat. ἓν ἓν μόνον.
12. ἓν λέγει] Cod. Vat. ἓν μόνον λέγει.
ib. τὸ λέγων] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. τὸ λέγον. Quod recepi.
13. καὶ περὶ—ἔστιν ἕν.] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. et Ciz.
ib. νοῆσαί τινα] Cod. Ciz. τι pro τινα.
15. ἐπεὶ καὶ] Cod. Vat. καὶ ἐπεὶ καί.

XIII. *Quando dicitur homo unus, aliud ibi est homo, aliud unum, cujus participatione fit unus homo.*

Nam et unum de non homine pariter prædicatur atque de homine, et homo ita multitudo quædam est, sicut et unus. Unum ipsum de homine prædicatum non solum negativum est, perinde ac si tantum significet hunc hominem, et non alium: nam postquam percepisti, hunc hominem re vera esse unum, statim judicas, non esse illic hominem alterum, qui etiam ipse in se sit unus. Præterea tam firma est unius ipsius natura, ut oppositum ejus, id est multitudo, nec existere possit absque uno, nec intelligi, imo et omnia quicquid sunt, unione consistunt: quasi unum ipsum maxime per se existat, omniumque supremum: sine cujus participatione nulla in nobis oritur, et permanet cogitatio: itemque cum unitatis participatione multitudo etiam discreta sit aliquid unum, et continua magis unum, resque individua maxime unum: certe unum ipsum propriam possidet existentiam. Præterea Peripatetici confirmant, unum significare aliquid ipsummet sibi ipsi indivisum penitus et indistans, atque interim affirmativum esse, non negativum. Huic enim significationi oppositum aiunt esse videlicet aliquid in se divisum: in qua divisione multitudo contingit una cum privatione: tum quia sic prior essentia desinit, tum etiam quia multitudine contingente negative jam dicimus, neque hoc est istud, neque istud est illud. Quum igitur significatio uni opposita sit negativa, sequitur, significationem unius affirmativam esse. Denique unum adeo affirmativum est, ut et ipsum ponat multitudinem, neque vicissim: et quemadmodum Avicenna probat in Metaphysicis, unum ab intellectu percipiatur, atque concipiatur antequam multa, quamvis imaginationi forte aliter accidere possit.

Principio quod aiunt a subjecto fieri notionem, unius ipsius subjecti et hominis in sensu positi, vel cujusvis animalis aut lapidis, quonam modo rationi consentaneum judicabitur? Quippe quum aliud sit, qui cernitur homo, aliud autem, neque ullo modo idem sit ipsum unum, alioquin ipsa ratio cogitandi nunquam unum de non homine prædicaret. Præterea quemadmodum circa dextrum atque talia cogitatio non temere incitata, sed differentem intuita situm, inquit hic esse vel ibi: ita et hac in re cum aliquid inspexerit, enuntiat unum: non enim vana quædam hæc passio est, neque in re nulla unum asserit. Neque putandum est, idcirco perpendere unum, quia solum hoc sit, neque aliud quicquam: nam in eo ipso quod inquit, neque aliud, interim aliud

683

στρατὸν, πολλοὺς ὡπλισμένους καὶ εἰς ἓν συντεταγμένους νοεῖ· καὶ πλῆθος ὂν οὐκ ἐᾷ πλῆθος εἶναι ἡ διάνοια, δῆλόν που καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ ἡ διδοῦσα τὸ ἓν, ὃ μὴ ἔχει τὸ πλῆθος, ἡ ὀξέως τὸ ἓν τὸ ἐκ τῆς τάξεως ἰδοῦσα, τὴν τοῦ πολλοῦ φύσιν συνήγαγεν εἰς ἕν· οὐ δὲ γὰρ D
οὐδ' ἐνταῦθα τὸ ἓν ψεύδεται, ὥσπερ καὶ ἐπὶ οἰκίας τὸ ἐκ πολλῶν 684
λίθων ἓν, μᾶλλον μέντοι τὸ ἓν ἐπὶ οἰκίας. Εἰ οὖν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ μὴ μεριστοῦ, δῆλον ὅτι ὄντος τινὸς φύσεως τοῦ ἑνὸς καὶ ὑφεστώσης. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἐν τοῖς μὴ οὖσι τὸ μᾶλλον εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν οὐσίαν κατηγοροῦντες καθ' ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν, κατηγοροῦντες δὲ καὶ κατὰ τῶν νοητῶν, κυριώτερον κατὰ τῶν νοητῶν τὴν κατηγορίαν ποιούμεθα, ἐν τοῖς οὖσι τὸ μᾶλλον B
καὶ κυριώτερον τιθέντες, καὶ τὸ ὂν μᾶλλον ἐν οὐσίᾳ καὶ αἰσθητῇ, ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν· οὕτω καὶ τὸ ἓν μᾶλλον καὶ κυριώτερον ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς αὐτοῖς διάφορον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ὁρῶντες εἶναι, κατὰ πάντας τοὺς τρόπους εἰς ἀναφορὰν μέντοι ἑνὸς εἶναι φατέον. Ὥσπερ δὲ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶναι νοητὸν καὶ οὐκ αἰσθητόν ἐστι, κἂν μετέχῃ τὸ αἰσθητὸν αὐτῶν, οὕτω καὶ τὸ ἓν περὶ αἰσθη- C

3. ἡ διδοῦσα] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. οὐ διδοῦσα.
ib. πλῆθος, ἡ] Cod. Vat. πλῆθος ἡ.
5. οὐδ' ἐνταῦθα] Cod. Mon. C. οὐδ' ἐνταῦτα. Vat. οὐδὲν ταῦθα.
ib. ἐπὶ οἰκίας] Cod. Vat. h. l. et lin. seq. ἐπὶ οἰκίας. Mon. C. Marcc. loco posteriore ἐπ' οἰκίας.
7. τοῦ ὄντος ἑνός τινος φύσεως] Ita Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ὄντος τινὸς φύσεως τινες. Quos sequor.
8. οὖσι τὸ] Cod. Ciz. οὖσι καὶ τό.
11. οὖσι τὸ μᾶλλον καὶ] Cod. Vat. οὖσι. καὶ τὸ μᾶλλον καί.
14. αἰσθητοῖς αὐτοῖς] Marc. B. omittit αὐτοῖς cum marg. Ed. Marc. A. in seqq. habet ὁρῶντες (sic).

unum dicit. Deinde hoc ipsum, quod dicitur aliud et diversum, posterius incidit. Nisi enim anniteretur ad unum, neque aliud, neque diversum cogitatio diceret. Item quando hoc ipsum, quod nominatur solum pronuntiat, tunc unum solum inquit. Quapropter dicit unum antequam solum. Accedit ad hæc, quod ipse (ipsum) dicens, prius quam dicat de alio, unum existit unum, atque id ipsum, de quo loquitur, prius quam dicat vel intelligat aliqua circa ipsum, est similiter unum. Aut enim unum est, aut plura quam unum atque multa. Ac si multa sit, necessarium est antecedere unum: siquidem et quando multitudinem inquit, plura uno pronunciat: et quando exercitum multos ait, armatos in unum ordinatos intelligit. Cogitatio sane multitudinem non permittit multitudinem permanere: qua quidem in re patefacit unius subsistentiam, dum non exhibet unum, quod nullo modo habeat multitudo: unum namque quod resultat ex ordine, acute admodum celeriterque perspiciens, ipsam multi naturam redegit in unum. Jam vero neque hac quidem in re de uno mentitur et fallitur: quemadmodum et in domo nobis occurrit quiddam ex multis lapidibus unum, magis tamen in domo unum, quam in exercitu. Si ergo unum magis est in continuo, magisque etiam in re prorsus indivisibili: constat plane sic evenire, propterea, quod ipsum unum natura quædam est, atque subsistit. Fieri enim nullo modo potest, ut in his, quæ non sunt, magis magisve sit aliquid. Sed quemadmodum de unoquoque sensibilium, ac etiam de intelligibilibus substantiam prædicantes, principalius de intelligibilibus prædicamus, in ipso entium ordine hoc ipsum quod dicitur, magis principaliusque ponentes, atque ens magis in substantia etiam sensibili quam in generibus aliis: sic et unum magis atque principalius, tum in ipsis sensibilibus differens secundum magis, tum in ipsis intelligibilibus inspicientes, esse consideramus modis omnibus unum, et ad ipsum unum denique cuncta referri. Quemadmodum vero essentia atque esse non sensibile quicquam, sed intelligibile est, quamvis sensibile eorum sit particeps: sic et unum circa sensibile quidem, secundum participationem quandam consideratur: intelligibile tamen est, et cogitatio ipsum modo intelligibili per-

684 τὸν μὲν ἂν κατὰ μετοχὴν θεωροῖτο· νοητὸν μέντοι, καὶ νοητῶς ἡ διάνοια αὐτὸ λαμβάνει. ὥστε ἀπ' ἄλλου ἄλλο νοεῖ ὃ οὐχ ὁρᾷ· προήδει ἄρα· εἰ δὲ προήδει ἄρα ὂν τόδε τι, ταὐτὸν τῷ ὂν, καὶ ὅταν τι ἓν, ἓν αὖ λέγει· ὥσπερ ὅταν τινὲ, δύο, καὶ ὅταν τινὰς πολλούς. Εἰ τοίνυν μήτε τι νοῆσαί ἐστιν ἄνευ τοῦ ἓν, ἢ τοῦ δύο, ἢ τινὸς ἀριθμοῦ, πῶς 5
D οἷόν τε, ἄνευ οὗ οὐχ οἷόν τέ τι νοῆσαι ἢ εἰπεῖν, μὴ εἶναι; οὗ γὰρ μὴ ὄντος, μηδ' ὁτιοῦν δύνασθαι νοῆσαι ἢ εἰπεῖν, λέγειν μὴ εἶναι, ἀδύνατον. Ἀλλ' οὗ χρεία πανταχοῦ πρὸς παντὸς νοήματος ἢ λόγου γένεσιν προϋπάρχειν δεῖ καὶ λόγου καὶ νοήσεως· οὕτω γὰρ ἂν πρὸς τὴν τούτων γένεσιν παραλαμβάνοιτο. Εἰ δὲ καὶ εἰς οὐσίας ἑκάστης ὑπό- 10
στασιν, οὐδὲν γὰρ ὂν ὃ μὴ ἓν, καὶ πρὸ οὐσίας ἂν εἴη καὶ γεννῶν τὴν
E οὐσίαν. Διὸ καὶ ἓν ὄν, ἀλλ' οὐκ ὂν εἶτα ἕν, ἐν μὲν γὰρ τῷ ὂν, καὶ ἓν πολλὰ ἂν εἴη· ἐν δὲ τῷ ἓν οὐκ ἔνι τὸ ὄν, εἰ μὴ καὶ ποιήσειεν αὐτὸ προσνεῦσαν αὐτοῦ τῇ γενέσει· καὶ τὸ τοῦτο δὲ, οὐ κενόν· ὑπόστασιν γὰρ δεικνυμένην λέγει ἀντὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ παρουσίαν τινὰ, 15
οὐσίαν ἢ ἄλλο τι τῶν ὄντων, ὥστε τὸ τοῦτο σημαίνοι ἂν οὐ κενόν τι,
F οὐδ' ἔστι πάθημα τῆς διανοίας ἐπὶ μηδενὶ ὄντι, ἀλλ' ἔστι πρᾶγμα ὑποκείμενον, ὥσπερ εἰ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ τινὸς ὄνομα λέγοι.

1. ἂν κατὰ] Cod. Vat. γὰρ κατά.
2. ἐπ' ἄλλου] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent ἀπ' ἄλλου Codd. Mon. C. Darm. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. Sed Ciz. Marc. A. ἐπ' ἄλλου. Illos sequor.
ib. νοεῖ—ὁρᾷ] Codd. Mon. C. Darm Med. A.B. Vat. Marcc. νοεῖ—ὁρᾷ, ut legit Fic. Ciz. νοεῖ—ὁρῶ. Illum secutus sum.
ib. προήδει ἄρα·] Abest ἄρα a Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Alterum ἄρα ante ὂν abest a Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. Mox Marc. A. αὖ λέγει, Marc C. λέγοι. Indicativum recepi pro Conjunctivo λέγῃ.
3. τῷ ὄν] Cod. Vat. τὸ ὄν. Idem mox τι ἕν, ut Mon. C. Mox Marc. A.C. τινά. Quod recepi pro τινές.
6. οὐ γὰρ] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. Vat. οὗ γάρ. Quod recepi.
8. Ἀλλ' οὐ] Codd., exceptis Med. B. Marc. C., omnes ut marg. Ed. ἀλλ' οὗ. Marc. B. in marg. ab al. m. οὐ. Illud recepi.
ib. πρὸ παντὸς] Cod. Darm. πρὸς παντός. Quem sequor.
9. κινήσεως] Codd. omnes cum marg. Ed. νοήσεως. Quos secuti sumus.
10. εἰς οὐσίας] Cod. Darm. solus cum Ed. εἰ οὐσίας. Reliqui omnes ut nos rescripsimus: nisi quod Marc. A. habet καὶ οὐσίας, omissa vocula media.
12. καὶ ἓν] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ ἕν.
ib. ἐν μὲν—τῷ ἕν] Desunt hæc in Cod. Vat.
13. οὐκ ἕνι] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Rell. cum Ed. οὐκ ἐνί.
14. προσνεῦσαν] Ita rescribendum fuit, quamquam in Ed. et Codd. est πρὸς νεῦσαν.
16. τὸ τοῦτο] Abest τὸ a Codd. Ciz. et Vat.

cipit: in eoque percipiendo ab alio intelligit aliud, quod non videt. Præscivit igitur: si vero præscivit, igitur et existens hoc aliquid, quod idem est cum eo, quod dicitur existens. Atqui et quando aliquid unum dicit, rursus dicit unum: sicut quando quosdam duos, et quando multos quosdam. Si igitur non licet intelligere quicquam absque uno vel duobus, vel alio quodam numero, non licet dicere, non existere illud absque quo intelligere vel dicere aliquid non valemus. Impossibile enim est negare, illud existere, quo non existente vel dicere vel intelligere nihil possumus: sed illud omnino, quod ubique necessarium est ad omnem intelligentiæ sermonisque generationem, antecedere sermonem intelligentiamque oportet. Sic enim ad horum generationem efficiendam assumi posse videtur. Quod si et ad essentiæ cujuslibet subsistentiam necessario confert, nullum enim est ens, quod non sit et unum, nimirum et ante essentiam extat, et gignit essentiam. Quam ob rem et unum ens dici solet, non autem ens quidem deinde unum: nam in eo, quod ens est, existit et unum, ideoque multa: vicissim vero in eo, quod unum, non similiter ens existit, nisi forte ipsius genituræ annuens sic effecerit ipsum. Proinde quod dici solet hoc, in re aliqua demonstranda non est vanum: nempe pro rei ipsius nomine dicit subsistentiam demonstratam, et præsentiam quandam, sive essentiam, sive aliud quicquam entium præ se ferat. Itaque quod dici solet hoc, non vanum aliquid nobis significat, neque est duntaxat cogitationis affectio in re nusquam existente, sed rem subjectam præfert, perinde ac si proprium alicujus afferat nomen.

685

Πρὸς δὲ τὰ κατὰ τὸ πρός τι λεχθέντα ἄν τις εὐλόγως λέγοι, ὡς οὐκ ἔστι τὸ ἓν τοιοῦτον οἷον ἄλλου παθόντος, αὐτὸ μηδὲν παθὸν, ἀπολωλεκέναι τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ, εἰ μέλλοι ἐκ τοῦ ἓν ἐκβῆναι, πεπονθέναι τὴν τοῦ ἑνὸς στέρησιν, εἰς δύο ἢ πλείω διαιρεθέν. Εἰ οὖν ὁ αὐτὸς ὄγκος διαιρεθεὶς γίγνεται δύο οὐκ ἀπολόμενος ὡς ὄγκος, δῆλον ὅτι παρὰ τὸ ὑποκείμενον ἦν ἐν αὐτῷ προσὸν τὸ ἓν, ὃ ἀπ- B
ἔβαλε, τῆς αἱρέσεως αὐτὸ φθειράσης. Ὁ δὴ ὁτὲ μὲν τὸ αὐτὸ πάρεστιν, ὁτὲ δὲ ἀπογίγνεται, πῶς οὐκ ἐν τοῖς οὖσι τάξομεν ὅπου ἂν ᾖ, καὶ συμβεβηκέναι μὲν τούτοις, καθ' αὑτὸ δὲ εἶναι, ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς ὅταν φαίνηται, ἔν τε τοῖς νοητοῖς, τοῖς μὲν ὑστέροις, συμβεβηκὸς, ἐφ' ἑαυτοῦ δὲ ἐν τοῖς νοητοῖς, τῷ πρώτῳ ὅταν ἓν, εἶτα ὄν. Εἰ δέ τις λέγοι ὡς καὶ τὸ ἓν μηδὲν παθὸν προσελθόντος ἄλλου αὐτῷ, οὐκ ἔτι ἓν, ἀλλὰ δύο ἔσται, οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖ· οὐ γὰρ τὸ ἓν ἐγένετο δύο, C
οὔτε ᾧ προσετέθη, οὔτε τὸ προστεθὲν, ἀλλ' ἑκάτερον μένει ἓν, ὥσπερ ἦν. Τὰ δὲ δύο κατηγορεῖται κατ' ἀμφοῖν, χωρὶς δὲ τὸ ἓν καθ' ἑκατέ-

1. λέγοι] Cod. Vat. λέγῃ.
3. τὴν αὑτοῦ] Ita Ed. Sed Cod. Med. B. τὴν αὐτοῦ. Quod recepi.
ib. μένοι] Codd., præter Darm. et Marc. C., omnes μέλλοι: nisi quod Marc. C. habet μέλλει. Illos sequor.
ib. ἐκβῆναι] Cod. Ciz. ἐκβλαβῆναι.
5. γίγνεται δύο] Codd. Ciz. Med. A.B. Marcc. Vat. δύο γίγνεται.
ib. ἀπολόμενος] Codd. Ciz. et Vat. ἀτελευτον. Pergit Mon. C. ὁ ὄγκος cum Marc. A.
7. τῆς αἱρέσεως] Codd. Med. A. et Mon. C., uterque ex corr. supra lin. τῆς διαιρέσεως.
ib. ὁτὲ—ὁτὲ] Codd. Vat. Marc. B. ut marg. Ed. ὅτι—ὅτι. Marc. B. τὸ αὐτὸ pro τῷ αὐ[illegible] Quem sequor cum Fic.
8. [illegible]μεν] Codd., excepto Darm., omnes ταξομεν. Quos sequimur.
10. τοῖς μὲν—τοῖς νοητοῖς] Absunt hæc a Codd. Mon. C. et Ciz.
ib. τοῖς μὲν ὑστ.—ἐν τοῖς νοητοῖς] Marc. A. omittit hæc.
11. ἐφ' ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἐφ' αὑτοῦ.
12. παθὸν] Codd., excepto Darm., omnes ταδόν. Et sic correxi.
14. μένει ἓν] Abest ἓν a Cod. Vat.
15. κατηγορεῖται] Cod. Vat. κατηγορεῖ.

XIV. *Non est putandum ipsum, quod dicitur unum, relationem quandam tantum significare: non enim desinit esse unum, nisi per propriam passionem: et quoniam moles per accidentalem divisionem ex uno fit duo, desinit quidem esse unum, non tamen desinit esse moles aut calor, quasi unitas ibi aliud quiddam sit, quam moles, aut calor atque similia.*

Signum, quod primum ens prius quodammodo unum existit quam ens, inde sumitur, quia singula prius amittunt unionem propriam essentialemque mox essentiam, quasi unitas sit essentiæ columen. Est autem unitas in rebus quidem incorporeis essentialis, in rebus vero corporeis accidentalis, atque in his quoque incorporeum quiddam est potius, quam corporeum, atque ita unitatis tanquam naturæ cujusdam præsentia quodlibet evadit unum: sicut cujuslibet qualitatis præsentia quale. Similiter quod aliqua duo sint, non proprie causa est mutua propinquatio: nam et segregatio interdum, id est divisio, ad idem conferre videbitur: sed participatio duitatis, quæ et ipsa et quilibet numerus ita est species per se quædam, sicut qualitas atque quantitas: imo magis quam continua quantitas, quæ per numerum mensuratur. Sunt ergo sex numerorum gradus deinceps positi, primus in primo ente super ideas: Secundus ideis ingenitus: tertius in substantiis incorporeis: quartus in ejusmodi viribus: quintus in corporibus apte connexis: sextus in corporibus quasi divulsis.

Adversus illa vero, quæ a quibusdam dicuntur unum, in quadam relatione ponentibus, probabiliter respondere quis potest, ipsum quidem unum non esse tale, ut patiente alio ipsum interea nihil passum e natura propria decidat: sed necessarium est, si ex ipso quod unum est, casurum sit, quandam unius privationem pati, in duo scilicet vel plura divisum. Si ergo moles eadem divisa fit duo, neque disperditur interim, qua ratione moles est, constat plane præter subjectum in ea fuisse unum ibi præsens, quod jam abjecit, partitione ipsum interimente. Jam vero quod alias quidem idem ipsum adest, alias autem abit: quidnam prohibet, quo minus, ubicunque sit, in quodam entium ordine computemus? Asseramus et iis accidisse: secundum vero se ipsum esse, quando tum insensibilibus, tum intelligibilibus ipsis apparet, atque posterioribus quidem advenit velut accidens: in se ipso autem in ipsis intelligibilibus esse censetur, præcipue illorum primo, quandoquidem unum primo, deinde ens existit.

685 ρου μένοντος· οὐκοῦν τὰ δύο φύσει ἐν σχέσει, καὶ ἡ δυάς· ἀλλ' εἰ μὲν κατὰ τὴν σύνοδον καὶ τὸ συνόδῳ εἶναι ταὐτὸν τῷ δύο ποιεῖν, τάχ' ἂν ἦν ἡ τοιαύτη σχέσις τὰ δύο καὶ ἡ δυάς. νῦν δὲ καὶ ἐν τῷ
D ἐναντίῳ πάθει θεωρεῖται πάλιν αὖ δυάς· σχισθέντος γὰρ ἑνός τινος γίγνεται δύο, οὐ τοίνυν οὔτε σύνοδος οὔτε σχίσις τὰ δύο, ἵν' ἂν ᾖ σχέσις. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ· ὅταν γὰρ σχέσις ᾖ ἡ γεννῶσά τι, ἀδύνατον τὴν ἐναντίαν τὸ αὐτὸ γεννᾶν, ὡς τοῦτο εἶναι τὸ πρᾶγμα τὴν σχέσιν. Τί οὖν τὸ κύριον αἴτιον; ἓν μὲν εἶναι τοῦ ἓν παρουσία, δύο δὲ, δυάδος, ὥσπερ καὶ λευκὸν λευκοῦ, καὶ κα-
E λὸν καλοῦ, καὶ δικαίου δίκαιον. Ἢ οὐ δὲ ταῦτα θετέον εἶναι, ἀλλὰ σχέσεις καὶ ἐν τούτοις αἰτιατέον, ὡς δίκαιον μὲν, διὰ τὴν πρὸς τάδε τοιάνδε σχέσιν· καλὸν δὲ, ὅτι οὕτω διατιθέμεθα, οὐδενὸς ὄντος ἐν αὐτῷ τῷ ὑποκειμένῳ οἷου διαθεῖναι ἡμᾶς, οὐδ' ἥκοντος ἐπακτοῦ τῷ
686 καλῷ φαινομένῳ. Ὅταν τοίνυν ἴδῃς τί ἓν ὃ λέγεις, πάντως δήπου ἐστὶ καὶ μέγα καὶ καλόν· καὶ μυρία ἂν εἴη εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ. Ὡς οὖν τὸ μέγα καὶ μέγεθός ἐστιν ἐν αὐτῷ, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν, καὶ ἄλλαι ποιότητες, διὰ τί οὐχὶ καὶ τὸ ἕν; οὐ γὰρ δὴ ποιότης μὲν ἔσται πᾶσα ἠτισοῦν, ποσότης δ' ἐν τοῖς οὖσιν οὐκ ἔσται, οὐδὲ ποσότης μὲν τὸ συνεχὲς, τὸ δὲ διωρισμένον οὐκ ἔσται, καίτοι μέτρῳ τὸ συνεχὲς

1. φύσει] Codd. Mon. C. Marc. A.C. φήσει.
2. τὴν σύνοδον] Cod. Vat. omittit τήν.
ib. καὶ τῷ] Codd. Mon. C. Marc. A. B.C. καὶ τό. Quod recepi.
ib. τὼ δύο] Codd. Vat. Marcc. τῷ δύο. Quod præstuli.
3. ἂν ἦν] Codd. Darm. Med. A.B. omittunt ἦν.
ib. καὶ ἓν τῷ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. καὶ ἐν τῶ. Et hoc restituimus.
4. αὖ δυάς·] Codd. Ciz. et Vat. αὖ ἡ συας.
5. σχίσις] Cod. Med. B. σχίσις.
ib. ἵνα ἄν] Cod. Vat. ἵν' ἂν cum Marcc. Quos sequor.
ib. ἡ σχέσις] Codd. Med. A.B. Vat. ἦν σχίσις. Pergit Marc. A. ὁ αὐτὸς δή.
7. γεννῶν] Codd. omnes γενῶν. Et sic corrigo. Mox Marc. A. Τί οὖν κύριον.
10. δικαίου δίκαιον] Cod. Med. A. δικαίου καὶ δίκαιον. Verba σχίσις et αἰτιατέον absunt a Cod. A.
ib. ἀλλὰ σχέσεις] Codd. Ciz. et Vat. ἀλλὰ σχίσις.
11. αἰτιατέον] Cod. Ciz. αἰτία ἐατέον. Vat. αἰτιατέον εἶναι. Totum hunc locum Cod. Mon. C. ita habet ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις· ὡς δίκαιον.
12. διατιθέμεθα] Cod. Vat. μετατιθέμεθα.
13. οἷου] Cod. Vat. οἷον.
14. καὶ φαινομένῳ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. καλῷ pro καί. Quod restitui.
ib. τί ἓν] Cod. Ciz. τὸ ἕν.
16. καὶ ἄλλαι] Cod. Med. B. καὶ ἄλλαις.
18. δὲ ἐν] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. δ' ἐν. Et sic correxi.
ib. οὐδὲ—οὐκ ἔσται] Desunt hæc a Cod. Ciz.
19. διωρισμένον] Marc. A. ὡρισμένον.

At si quis objecerit, ipsum quoque unum, dum nihil proprie patitur, sed accedente ad ipsum alio quopiam, non ulterius unum fore, sed duo, non recte dicet: non enim ipsum unum factum est duo: neque illud, cui aliquid est appositum, neque etiam quod est appositum, sed utrumque permanet unum, sicut erat. Duo vero ipsa de ambobus prædicantur, unum autem seorsum de utroque manente. Non igitur ipsa duo suapte natura in quadam habitudine et relatione consistunt, similiterve dualitas. Verum si secundum congressum quendam id contingat, et hoc ipsum, quod est in congressu consistere, idem sit omnino atque facere duo, forsitan ejusmodi habitudo ipsa duo est atque dualitas. Nunc autem in contraria insuper passione duitas rursus apparet, nempe uno quodam diviso, duo fiunt. Quam ob rem ipsa duo neque congressus, neque separatio quædam sunt, ut ita duntaxat sint habitudo. Eadem de omni numero ratio est: quando enim habitudo ipsa est, quæ generat aliquid, impossibile est, contrariam habitudinem idem prorsus efficere, adeo, ut hæc ipsa res proprie sit habitudo. Quænam igitur præcipua causa est? Profecto causa, ob quam aliquid unum est, ipsa unius præsentia est, similiter ob quam duo præsentia duitatis: quemadmodum et albedinis album, pulchritudinis pulchrum, justitiæ præsentia justum. Alioquin neque hæc quidem existere dicenda erunt: sed in iis quoque habitudines quædam pro cau-

686

χρῆται τῷ διωρισμένῳ. Ὡς οὖν μέγα μεγέθους παρουσία, οὕτω καὶ ἓν ἑνὸς, καὶ δύο δυάδος, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. Τὸ δὲ ζητεῖν πῶς B
μεταλαμβάνει, κοινὸν πρὸς πάντων τῶν εἰδῶν τὴν ζητουμένην μετάληψιν, φατέον δ' ἐν μὲν τοῖς διηρημένοις ἄλλως θεωρεῖσθαι τὴν δε-
5κάδα ἐνοῦσαν δεκάδα, ἐν δὲ τοῖς συνεχέσιν ἄλλως· ἐν δὲ ταῖς πολλαῖς εἰ ἓν τοσαύταις δυνάμεσιν ἄλλως, καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ἤδη ἀναβεβηκέναι, ἔτι δὲ ἐκεῖ μηκέτι ἐν ἄλλοις θεωρουμένους ἀλλ' αὐτοὺς C
ἐφ' ἑαυτῶν ὄντας τοὺς ἀληθεστάτους ἀριθμοὺς εἶναι, αὐτοδεκάδα, οὐ δεκάδα τινῶν νοητῶν.

10 Πάλιν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τούτων ἤδη λεχθέντων λέγωμεν, τὸ μὲν ξύμ- A
παν ὂν τὸ ἀληθινὸν ἐκεῖνο καὶ ὂν εἶναι καὶ νοῦν, καὶ ζῶον τέλεον εἶναι, ὁμοῦ δὴ πάντα ζῶα εἶναι, οὗ δὴ τὸ ἓν ἐνὶ ὡς ἦν αὐτῷ δυνατὸν, μεμίμηται καὶ τόδε τὸ ζῶον τὸ πᾶν· ἔφυγε γὰρ ἡ τοῦ αἰσθητοῦ φύσις

4. δ' ἐν μὲν] Codd. Ciz. Marc. C. et Vat. omittunt δ'.
ib. διηρημένοις] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. διειρημένοις. In Cod. Ciz. sequitur ἀλλ' ὡς pro ἄλλως.
6. εἰ ἓν] Codd. Mon. C. Marcc. εἰς ἓν. Vat. εἰσιν (sic).
8. ἐφ' ἑαυτῶν] Codd. Mon. C. Marcc. ἐφ' αὑτῶν.
ib. αὐτὸ δεκάδα] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. αὐτοδεκάδα. Quos sequor.
10. λέγωμεν—ξύμπαν] Cod. Vat. λέγομεν—σύμπαν.
11. τέλεον] Codd. Vat. et Ciz. τέλειον. Pergit Vat. λέγομεν εἶναι. Sed prior vox punctis notata est.
12. οὐ δὴ] Codd. Mon. C. Ciz. Marcc. Med. A.B. Vat. οὗ δὴ, ut legit Fic. et ego correxi.
ib. τὸ ἓν] Cod. Ciz. omittit ἓν. Marc. A.C. habent ἐν.
ib. αὐτῷ] Codd. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. αὐτό.

sis assignandæ: velut justum quidem ob talem quandam ad hæc vel illa habitudinem justum esse putandum. Pulchrum vero, quoniam sic afficimur, quum tamen nihil sit in ipso subjecto, quod suapte natura sic nos afficiat: neque etiam velut adventitium adsit ei, quod occurrit ut pulchrum. Quando igitur aliquid vides unum, quod et unum dicis, omnino et magnum quodammodo est et pulchrum, et multis sic aliis modis affectum. Sicut igitur magnum et magnitudo in eo est, dulceque et amarum, et cæteræ qualitates, cur non ibi sit et unum? Neque enim putandum est, qualitatem quidem, qualiscunque sit, re vera omnem existere: quantitatem vero in ipso entium ordine non existere. Neque rursus duntaxat continuam quantitatem, discretam vero nequaquam, præsertim quia continua quantitas discreta utitur ut mensura. Quemadmodum igitur magnum aliquid est præsentia magnitudinis, sic et unum unius ipsius, et duo præsentia duitatis, cæteraque similiter. Si quis autem curiosius inquirat, qua potissimum conditione res unum numerumque participent, communis erit ejusmodi quæstio, cum participatione cæterarum specierum communiter inquisita. Denique judicandum est in rebus discretis aliter considerari denarium intus videlicet existentem, aliter in continuis, aliter quoque in tot tantisque viribus congregatis in unum. In ipsis tandem intelligibilibus aliter, ad quæ inde facile perventum fuerit. Præterea ibi verissimos esse numeros, non qui inspiciantur in aliis, sed qui in se ipsis existant, velut ipsum denarium, non dico quarundam intelligibilium rerum denarium, sed simpliciter ipsum.

XV. *Mundus ille divinus ideo perfectum animal est, quia universum jam possidet numerum animalium. Talem vero animalium numerum habet, quoniam numerum ipsum simpliciter universum habet. Illic igitur ipse simpliciter numerus, tum animalia omnia, tum perfectionem illius mundi præcedit.*

Parit enim omniformes in se ideas, suo videlicet quodam motu: motu, inquam, numeroso, alioquin varia minime generaret: nempe ens ipsum in se concipit entia, se ipsum duntaxat in ea multiplicando. Quum vero non multiplicet se ipsum, nisi virtute numeri, merito illic entia numerus antecedit, sicut unum est ente superius. Denique quemadmodum Luna superne quidem uniformi lumine Solem suspicit, subter vero difformi lumine difformia generat: sic ens primum unitate sua tanquam vertice ipsum simpliciter unum aspicit, numero autem mox comitante, entia numerosa, speciesque profert.

Sed iterum ab initio post hæc jam dicta dicamus, illud simul universum verumque ens esse tum ens ipsum, tum intellectum, tum animal absolutum, simulque animalia cuncta. Cujus quidem unitatem universum hoc mundanum animal

686 τὸ ἐκεῖ ἕν, εἴπερ καὶ ἔμελλεν αἰσθητὸν εἶναι. Ἀριθμὸν δὴ δεῖ αὐτὸν
B εἶναι σύμπαντα· εἰ γὰρ μὴ τέλεος εἴη, ἐλλείποι ἂν ἀριθμῷ τινι· καὶ
εἰ μὴ πᾶς ἀριθμὸς ζώων ἐν αὐτῷ εἴη, παντελὲς ζῶον οὐκ ἂν εἴη.
Ἔστιν οὖν ὁ ἀριθμὸς πρὸ ζώου παντὸς καὶ τοῦ παντελοῦς ζώου. Ὁ
μὲν δὴ ἄνθρωπος ἐν τῷ νοητῷ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, καθ' ὅ ἐστι. καὶ ἢ 5
ζῶον παντελές ἐστιν ἐκεῖνο. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐνταῦθα ἄνθρωπος ᾗ ζῶον
τὸ πᾶν μέρος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον ᾗ ζῶον ἐκεῖ ἐν ζώῳ ἐστίν. Ἐν δὲ
C τῷ νῷ καθ' ὅσον νοῦς ὡς μὲν μέρη οἱ νοῖ πάντες καθ' ἕκαστον· ἀριθ-
μὸς δὲ καὶ τούτων, οὐ τοίνυν οὐδ' ἐν νῷ ἀριθμὸς πρώτως. ὡς δὲ ἐν
687 νῷ, ὅσα νοῦ ἐνέργειαι, καὶ ὡς νοῦ, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ αἱ 10
ἄλλαι ἀρεταὶ, καὶ ἐπιστήμη καὶ ὅσα νοῦς ἔχων νοῦς ἐστιν ὄντως.
Πῶς οὖν οὐκ ἐν ἄλλῳ ἡ ἐπιστήμη; ἢ ὅτι ἐστὶ ταὐτὸν καὶ ὁμοῦ ὁ
ἐπιστήμων τὸ ἐπιστητὸν ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. Διὸ
καὶ πρώτως ἕκαστον, καὶ οὐ συμβεβηκὸς ἡ δικαιοσύνη, ψυχῇ δὲ καθ'
ὅσον ψυχὴ συμβεβηκός. δυνάμει γὰρ μᾶλλον ταῦτα, ἐνεργείᾳ δὲ, 15

2. τέλεος] Cod. Vat. τέλος.
ib. ἐλλείποι] Ita Codd. omnes. Sed Mon. C. a pr. m. ἐλλείπῃ. Ed. ἐλλείπει.
3. ζῶον] Codd. Vat. Marcc. ut marg. Ed. ζῴων: sed Marc. B. a sec. m. ζῶον. Illud recepi.
4. ὁ ἀριθμὸς] Abest ὁ a Cod. Vat. Idem cum Marc. A.B. Mon. C. pergit πρὸς ζῴου.
5. ζῶα, καθ' ὁ] Cod. Vat. ζῶα κα..(sic).
6. ᾗ ζῶον] Ita ter ex Codd. Vat. Marcc. Ciz. et Mon. C. rescripsimus pro ἡ—ἧ—ᾗ, quod est in Ed.
7. ὂν πᾶν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τὸ πᾶν. Quod restitui.
8. ὡς νοῖ] Cod. Vat. οἰν (sic). Correxi οἱ νοῖ.
9. καὶ τούτων] Cod. Vat. omittit καί.
ib. οὐδ' ἐν νῷ] Cum marg. Ed. habent Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. οὐδὲ νῷ. Vat. οὐδὲν νῷ.
ib. πρῶτος] Codd. Ciz. et Mon. C. Marc. A. πρώτως.
ib. ὡς οὐδ' ἐν νῷ] Codd. omnes ut marg. Ed. ὡς δὲ ἐν νῷ. Quos sequor.
10. ἐνέργειαι] Cod. Vat. ἐνέργειαν.
11. ἀρεταὶ] Marc. A. αἱ ἀρεταί.
ib. καὶ ὅσα—ἡ ἐπιστήμη] Desunt hæc in Cod. Ciz.
13. ἐπιστήμη, καὶ] In Codd. Ciz. et Vat. inter hæc verba repetuntur ex superioribus ἢ ὅτι ἐστὶ ταὐτὸν καὶ ὁμοῦ ὁ ἐπιστήμων.
14. ἕκαστον] Codd. Ciz. et Vat. ἕκαστος. Mox Marc. A.B. ψυχῇ δέ: quos sequor. Ed. ψυχή.
ib. συμβεβηκὸς, ἡ δικαιοσύνη] Abest ἡ δικαιοσύνη a Codd. præter Darm., omnibus. Quare delevi.
15. ἐνεργείᾳ] Cod. Ciz. ἐνέργεια cum Marc. A.

unitate sua pro viribus imitatur. Pro viribus, inquam, quoniam sensibilis hujus natura ab illo uno discessit, siquidem sensibilis fore debuit. Oportet præterea supernum illud esse numerum universum: nisi enim perfectus foret numerus, defectum alicujus numeri pati posset, atque nisi numerus universus animalium esset in eo, non esset animal penitus absolutum. Est itaque numerus ante omne animal, et ante animal universum. Homo sane in mundo intelligibili cæteraque animalia insunt, qua sunt animalia: et rursus qua illud est animal universum: nam et qui apud nos est homo, pars est universi, qua ratione animal, est universum: similiterque unumquodque, qua animal est, illic existit in animali. In intellectu autem quatenus intellectus, sunt intellectus omnes singulatim velut partes, quorum est etiam numerus: neque igitur in mente primo numerus est. Quatenus autem est in mente, ita et tot censetur, sicut quotque actus ibi sunt mentis: et tanquam mentis justitia illic est atque temperantia, cæteræque virtutes: item scientia et quodcunque intellectus possidens, re vera intellectus esse censetur. Verum si scientia est in eo, quidnam prohibet scientiam in alio potius, quam in se ipsa, consistere? Prohibet certe, quia sciens illic, scitumque, et scientia idem simul existunt, cæteraque similiter. Quam ob rem unumquodque primo illic existit: neque accidens est ibi justitia: quamvis animæ, qua ratione anima est, sit accidens: nam in potentia potius in anima hæc esse videntur: in actu denique, quando ad intellectum surgit, habitatque cum illo. Præter hoc autem ipsum jam ens existit, numerusque in eo, cum quo entia generat, agitatum videlicet secundum numerum: atque ita numeros existentiæ entium anteponens, ad eamque accommodans. Quemadmodum et ipsius unum ejusdem existentiæ est præfectum, ens ipsum copulans ad ipsum primum: numeri vero ad primum alia non conjungunt: sufficit enim ad hoc ens ipsum ipsi uni prorsus annexum: ens autem evadens numerus

687

ὅταν πρὸς νοῦν, καὶ συνῇ. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἤδη τὸ ὂν, καὶ ἐν τούτῳ B
ὁ ἀριθμὸς, μεθ' οὗ τὰ ὄντα γεννᾷ, κινούμενον κατ' ἀριθμὸν, προστη-
σάμενον τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, ὥσπερ καὶ αὐτοῦ τὸ
ἓν, συνάπτον αὐτὸ τὸ ὂν πρὸς τὸ πρῶτον, οἱδ' ἀριθμοὶ οὐκέτι τὰ
ἄλλα πρὸς τὸ πρῶτον· ἀρκεῖ γὰρ τὸ ὂν συνημμένον, τὸ δὲ ὂν γενό-
μενον ἀριθμὸς συνάπτει τὰ ὄντα πρὸς αὑτό· σχίζεται γὰρ οὐ καθ' ὃ C
ἓν, ἀλλὰ μένει τὸ ἓν αὐτοῦ· σχιζόμενον δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν εἰς
ὅσα ἠθέλησεν εἶδεν εἰς ὅσα καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐγέννησεν ἐν αὐτῷ ἄρα
ὄντα· ταῖς γὰρ δυνάμεσι τοῦ ἀριθμοῦ ἐσχίσθη, καὶ τοσαῦτα ἐγέννη-
σεν, ὅσα ἦν ὁ ἀριθμός. Ἀρχὴ οὖν καὶ πηγὴ ὑποστάσεως τοῖς οὖσιν D
ὁ ἀριθμὸς ὁ πρῶτος καὶ ἀληθής. Διὸ καὶ ἐνταῦθα μετ' ἀριθμῶν ἡ
γένεσις ἑκάστοις, κἂν ἄλλον ἀριθμὸν λάβῃ τι, ἢ ἄλλο γεννᾷ, ἢ γίγ-
νεται οὐδέν. καὶ οὗτοι μὲν πρῶτοι ἀριθμοὶ, ὡς ἀριθμητοί. οἱ δ' ἐν
τοῖς ἄλλοις, ἤδη ἀμφότερα ἔχουσιν, ἢ μὲν παρὰ τούτων, ἀριθμητοὶ,
ἢ δὲ κατὰ τούτους τὰ ἄλλα μετροῦσι, καὶ ἀριθμοῦντες τοὺς ἀριθμοὺς
καὶ τὰ ἀριθμητά. Τίνι γὰρ δέκα ἂν λέγοιεν, ἢ τοῖς παρ' αὐτοῖς
ἀριθμοῖς ;

Τούτους δὴ οὓς φαμὲν πρώτους ἀριθμοὺς καὶ ἀληθεῖς ποῦ ἄν τις A

1. ἤ δὴ τὸ ὄν] Cod. Vat. ἤδη τὸ ὄν, cum Marcc. Et sic correxi.
2. ὁ ἀριθμός] Cod. Vat. omittit ὁ.
ib. προστησάμενον] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. προστησάμενον. Quod recepi.
3. αὐτὸ τὸ ἓν] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. αὐτοῦ τὸ ἓν. Quod recepi.
6. ἀριθμοὺς] Cod. Darm. solus cum Ed. ἀριξμούς. Rell. omnes ut nos rescripsimus.
7. τὸν αὐτοῦ] Cod. Med. B. τὸν αὐτοῦ. Quem sequor. Idem cum Marc. A. mox ἴδεν pro εἶδεν.
8. ἐγέννησεν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἐγέννησεν.
11. μετ' ἀριθμῶν] Codd. Darm. Marc. A. Mon. C. Vat. μετὰ ἀριθμῶν.
12. λάβῃ τις] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. λάβῃ τι. Et sic rescripsi.
14. ἢ μὲν—ἢ δὲ] Cod. Med. B. ἤ μὲν—ἤ δέ.
18. τοῦ, ἄν τις] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. τοῦ τις ἄν.

secum ipso conciliat entia. Dividitur enim non quatenus existit unum, sed permanet ipsum ipsius unum. Divisum vero suapte natura in quot utique voluisset, animadvertit in quot prorsus divideretur, numerumque genuit in ipso igitur existentem: viribus namque numeri divisum est, totque genuit, quot ipse numerus erat. Principium igitur fonsque existendi entibus omnibus numerus ipse est primus et verus. Quapropter et hoc in mundo singulorum generatio certis numeris agitur, ac si alius numerus assumatur, aut gignitur aliud, aut nihil penitus generatur: atque ii quidem primi numeri sunt tanquam numerabiles. Qui vero sunt in aliis, jam utraque habent: qua enim ratione sunt ab his, numerabiles sunt: qua vero præter eos existentes secundum eos agunt, alia metiuntur, tum numeros, tum numerabilia numerantes. Quo enim potissimum decem dicere queant, nisi numeris penes se existentibus?

XVI. *Quando homines forte decurrentes numeras, numerum ipse novum penes te facis in genere quantitatis. Quando vero decem homines ad idem ordinatos in choro consideras, præter denarium tuum et est* [Ed. pr. *est et*] *in eis denarius ordinatus in genere quantitatis, sed numerus partium in re qualibet naturalium essentialis est, et naturaliter in substantiæ genere collocatus.*

Essentialis quoque numerus est in anima, ex pluribus videlicet suapte natura harmonice constituta, essentialis in mente divina numerus, tum idearum inter se serie certa dispositarum, tum etiam partium in quavis idea suarum, tum denique super ideas numerus ipse simpliciter.

Percontabitur nos aliquis forte deinceps hunc in modum: Numeros istos quos primos nominatis et veros, ubinam ponitis? Et in quo potissimum rerum genere collocatis? Apud omnes sane in genere quantitatis esse videntur. Vos etiam in superioribus mentionem de quantitate fecistis,

687 φαίη, θείη τε καὶ εἰς τὶ γένος τῶν ὄντων; ἐν μὲν γὰρ τῷ ποσῷ δο-
κοῦσιν εἶναι παρὰ πᾶσι, καὶ δὴ καὶ ποσοῦ μνήμην ἐν τῷ πρόσθεν
ἐποιεῖσθε ἀξιοῦντες ὁμοίως ἐν τῷ συνεχεῖ καὶ τὸ διωρισμένον ἐν τοῖς
οὖσι τιθέναι. Πάλιν τε αὖ λέγετε, ὡς πρώτων ὄντων οὗτοι εἰσὶν οἱ
B ἀριθμοί· ἄλλους τε αὖ ἀριθμοὺς παρ' ἐκείνους εἶναι λέγετε ἀριθμοῦν-
τας. Πῶς οὖν ταῦτα διατάττεσθε λέγετε ἡμῖν· ἔχει γὰρ πολλὴν
ἀπορίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἓν τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πότερα ποσόν τι, ἢ
πολλάκις μὲν τὸ ἓν ποσὸν, αὐτὸ δὲ μόνον ἀρχὴ ποσοῦ, καὶ οὐ ποσόν.
688 Καὶ πότερα ἀρχὴ οὖσα συγγενὲς ἢ ἄλλο τι; ταῦτα ἡμῖν πάντα δί-
καιοι διασαφεῖν ἐστέ. Λεκτέον οὖν ἀρξαμένοις ἐντεῦθεν περὶ τούτων
ὡς ὅταν μὲν (πρῶτον δ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ποιητέον τὸν λόγον) ὅταν
τοίνυν ἄλλο μετ' ἄλλου λαβὼν εἴπῃς δύο, οἷον κύνα καὶ ἄνθρωπον, ἢ
καὶ ἀνθρώπους δύο, ἢ πλείους, δέκα εἰπὼν, καὶ ἀνθρώπων δεκάδα, ὁ
B ἀριθμὸς οὗτος οὐκ οὐσία οὐδ' ὡς ἐν αἰσθητοῖς, ἀλλὰ καθαρῶς ποσὸν,
καὶ μερίζων καθ' ἕνα, καὶ τῆς δεκάδος ταύτης μέρη ποιῶν τὰ ἕνα,
ἀρχὴν ποιεῖς καὶ τίθεσαι ποσοῦ· εἷς γὰρ τῶν δέκα οὐχ ἓν καθ' αὑτό.
Ὅταν δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ λέγῃς ἀριθμόν τινα, οἷον

1. τῷ ποσῷ γὰρ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. γὰρ τῷ ποσῷ. Quem ordinem prætuli.
2. πᾶσιν] Codd. Darm. et Vat. πᾶσι.
ib. τῷ πρόσθεν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. τὸν πρόσθεν.
3. συνεχεῖ] Solus Cod. Ciz. cum Ed. συνιχῆ. Rell. ut nos rescripsimus.
4. ὄντων] Abest a Cod. Ciz. Verba ὡς—λέγετε absunt a Marc. A.
5. ἀριθμοὶ] Codd. Mon. C. Ciz. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. οἱ ἀριθμοί. Articulum inde addidi.
ib. ἐκείνων] Codd., præter Darm. et Marc. A., omnes ἐκείνους. Et sic correxi.
6. διατάττεσθε] Cod. Vat. διατάττεσθαι.
7. ἀπειρίαν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἀπορίαν. Quod præferendum fuit.
10. Λεκτέον] Marc. A. ῥητέον.
ib. ἐνταῦθα] Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. ἐντεῦθεν. Et sic correxi.
12. ἄλλο μετ'] Cod. Med. A. Marc. B. ἄλλον μετ'. Marc. C. habet ἄλλο μετ' ἄλλο μετ' ἄλλου.
ib. εἴποις] Codd. omnes εἴπῃς. Sed Vat. literam η punctis notatam habet. Unde recepi conjunctivum.
ib. καὶ ἄνθρωπον] Cod. Vat. καὶ ἄνθρωπος. Sequens καὶ omittunt Vat. et Ciz.
13. πλείους] Cod. Vat. πλοῖα.
14. πῶς ὁ ἀριθμὸς, ὁ μὲν οὐσιώδης, ὁ δὲ—ποσώδης] Desunt hæc in Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Sed in Med. B. præmissa voce σημείωσαι in marg. rubris literis sunt adscripta, ut appareat Glossam in contexta irrepsisse: quam delevi: Marc. C. item habet in margine præposito σημείωσαι.
15. μερίζον] Cod. Vat. μερίζων. Et sic correxi.
ib. μέρη ποιῶν] Cod. Med. A. ποιῶν μέρη.
16. ἓν καθ' αὑτό.] Ed. ἐν καθ' αὑτό. Eadem mox οὐχ εἷς et ἢ μὲν—ἢ δέ.

existimantes sicut continuam, ita quoque discretam quantitatem in ipso entium ordine statuendam. Sed rursus affertis numeros istos entium esse primorum, [vel etiam super illa,] aliosque iterum numeros præter illos esse dicitis, numerantes. Quonam igitur modo talia disponatis, nobis, precor, exponite: plurima enim ex hac opinione dubitatio nascitur: quandoquidem et unum, quod rebus sensibilibus inest, in controversiam venit, utrum sit quantum aliquid: an potius, si unum sæpius assumatur, sit quantum. Sin autem excipiatur solum, tunc non quantum quicquam, sed quantitatis initium. Rursus ubi est principium quantitatis, utrum cognatum sit vel alienum? Hæc itaque omnia explanare nobis jure debetis. Tractandum igitur nobis his de rebus hinc forsan exordientibus. Quando sane? (At primum in materia hoc sensibili pertractandum.) Quando, inquam, [alium] aliud una cum alio accipiens duo dicis, velut canem et hominem, vel etiam duos homines, aut plures, ceu decem computans, hominumque denarium dicens, hic numerus non est substantia, neque etiam ut rebus sensibilibus inest, sed pure quantitas. Jam vero tu partiens secundum unum, faciensque hujus denarii singulas unitates, principium efficis quantitatis: unus enim ex ipso decem numero, non est ipsum per se unum. Quando vero hominem ipsum in se ipso numerum quendam dicis ceu binarium, animal atque rationale, non unus amplius modus hic observatur: sed quatenus discurris et numeras, quantum aliquid efficis. Qua vero ratione subjecta sunt duo, et utrumque unum, siquidem unum utrumque complet essen-

688

δυάδα, ζῶον, καὶ λογικὸν, οὐχ εἷς ἔτι ὁ τρόπος ἐνταῦθα, ἀλλ' ᾗ μὲν διεξοδεύεις καὶ ἀριθμεῖς, ποσόν τι ποιεῖς, ᾗ δὲ τὰ ὑποκείμενά ἐστι C δύο καὶ ἑκάτερον ἕν, εἰ τὸ ἓν ἑκάτερον συμπληροῦν τὴν οὐσίαν, καὶ ἡ ἑνότης ἐν ἑκατέρῳ, ἀριθμὸν ἄλλον καὶ οὐσιώδη λέγεις· καὶ ἡ δυὰς αὕτη οὐχ ὕστερον, οὐδὲ ὅσον λέγει μόνον ἔξωθεν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ συνέχον τὴν τοῦ πράγματος φύσιν· οὐ γὰρ ποιεῖς ἀριθμὸν σὺ ἐνταῦθα, ἐν διεξόδῳ ἐπιὼν πράγματα καθ' αὑτὰ ὄντα, οὐδὲ συνιστάμενα ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι. Τί γὰρ ἂν γένοιτο εἰς D οὐσίαν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ μετ' ἄλλου ἀριθμουμένῳ; οὐδὲ γάρ τις ἑνὰς ὥσπερ ἐν χορῷ, ἀλλ' ἡ δεκὰς αὕτη τῶν ἀνθρώπων ἐν σοὶ τῷ ἀριθμοῦντι τὴν ὑπόστασιν ἂν ἔχοι, ἐν δὲ τοῖς δέκα οὓς ἀριθμεῖς μὴ συντεταγμένοις εἰς ἓν οὐδὲ δεκὰς ἂν λέγοιτο, ἀλλὰ δέκα σὺ ποιεῖς ἀριθμῶν καὶ ποσῶν τοῦτο τὸ δέκα· ἐν δὲ τῷ χορῷ καὶ ἔστι τι ἔξω, καὶ ἐν τῷ στρατῷ, πῶς δ' ἐν σοί; ἢ ὁ μὲν πρὸ τοῦ ἀριθμεῖν ἐγκείμενος, E ἄλλος, ὁ δ' ἐκ τοῦ φανῆναι ἔξωθεν πρὸς τὸν ἐν σοὶ ἐνέργεια ἢ ἐκείνων, ἢ κατ' ἐκείνους, ἀριθμοῦντος ἅμα καὶ ἀριθμὸν γεννῶντος καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, ὑπόστασιν ποιοῦντος ποσοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ βαδίζειν

2. ἀριθμεῖς] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀριθμοῖς.

3. συμπληροῦν] Ita Codd. omnes. Ed. συμπληροῦ.

4. ἐν ἑκατέρῳ] Cod. Ciz. ἑκατέρως sine ἐν. Marc. A. εἰς τὸ ἕν, paullo superius, pro τί.

7. ποιεῖς ἀριθμὸν] Cod. Vat. ποιεῖ ἀριθμούς.

ib. ἐν δ' ἐξόδῳ] Cod. Ciz. διεξόδῳ. Vat. ἐν διεξόδῳ. Pergunt iidem ἐπιὼν πράγματος φύσιν καὶ πράγματα καθ' αὑτά. Habent etiam ἐν διεξόδῳ Codd. Med. A.B. Marcc. Mon. C. Iidem cum marg. Ed. ἐπιὼν pro ποιὼν, et cum Vat. et Ciz. καθ' αὑτὰ pro καθ' ἑαυτά. Quæ omnia recepimus.

9. ἄλλῳ αὐτῷ] Codd., præter Darm. et Marc. C., omnes ἀλλῳ ἀνθρώπῳ. Marc. C. ἄλλῳ ἀνθρώπου. Illos sequor.

11. ἂν ἔχοι] Cod. Vat. omittit ἄν. Idem cum Marc. A. Mon. C. mox habet ἀριθμοις.

13. καὶ ποσὸν τοῦτο τὸ] Cum marg. Ed. habet Cod. Darm. καὶ ποσῶν τοῦτο, sine τό. Pro τοῦτο Cod. Med. A. in marg. al. al. m. habet τόδε. Marc. B. καὶ ποσῶντος τὸ δίκα: in marg. ut Ed. in contextis. Recepi ποσῶν.

ib. χορῷ] Cod. Vat. χρόνῳ. Idem pergit cum Marcc. καὶ ἔστι. Post ἔξω Cod. Med. A. in marg. inserit καὶ τι ἐν σοί.

14. μὲν, πρὸ] Cod. Med. B. πρὸ μὲν, cum marg. Ed.

15. ἄλλως] Codd. Darm. et Vat. ἄλλος.

tiam, et in ambobus est unitas, numerum alium essentialemque pronuncias: atque hic binarius non posterius incidit, neque solum quantitatem quandam significat extra rem ipsam, sed quod est in essentia, continetque ipsam rei naturam. Non tu hic efficis numerum discurrendo, dum res per se existentes prosequeris, quæ quidem tuo numerandi actu non procreantur. Quid enim accedat alteri homini ad essentiam, quando cum alio quopiam numeratur? Non enim ibi est unitas aliqua qualis in choro, sed iste denarius hominum in te duntaxat enumerante existere poterit: in ipsis vero decem, quos numeras, siquidem nullo ordine conciliantur in unum: neque denarius quidem esse dicetur, sed decem ipse facis, numerans videlicet, et quantum reddens hunc ibi denarium: at in ipso choro atque exercitu est et aliquid extra te, præter id, quod existit in te. Sed quonam modo in te? Forsan ipse numerus tibi ante numerandi actum insitus se aliter habet. Numerus autem resultans ex eo, quod apparet extrinsecus, ad illum, qui est in te, actus est vel illorum, vel secundum illos, dum tu videlicet simul numeras et procreas numerum, atque in hoc ipso actu existentiam efficis quantitatis: quemadmodum in gradiendo motionis cujusdam efficis existentiam. Quo igitur modo, qui nobis est insitus, se aliter habet? Est ipse profecto nostræ essentiæ numerus, quam Plato inquit esse numeri harmoniæque participem, rursusque numerum harmoniamque existere. Inquit itaque aliquis neque corpus esse, neque magnitudinem, ideoque animam esse numerum, siquidem sit essentia, corporis quidem numerus essentia est, ut corpus: numerus autem animæ essentiæ quædam est, ut animæ sunt. Jam vero in ipso prorsus intelligibili mundo, si ipsum ibi animal plura quædam est, velut trinitas aliqua, hæc

688 ὑπόστασιν τινὸς κινήσεως. Πῶς οὖν ἄλλως ὁ ἐν ἡμῖν; ἢ ὁ τῆς οὐσίας
ἡμῶν, μετέχουσα φησὶν ἀριθμοῦ καὶ ἁρμονίας· καὶ ἀριθμὸς αὖ καὶ
F ἁρμονία· οὔτε γὰρ σῶμα φησί τις, οὔτε μέγεθος. Ἀριθμὸς ἄρα ἡ
ψυχὴ, εἴπερ οὐσία. Ὁ μὲν δὴ τοῦ σώματος ἀριθμὸς οὐσία ὡς σῶμα,
ὁ δὲ τῆς ψυχῆς οὐσίαι ὡς ψυχαί· καὶ δὴ ὅλως ἐπὶ τῶν νοητῶν εἰ ἔστι 5
τὸ ἐκεῖ ζῶον αὐτὸ πλείω, οἷον τριὰς, αὕτη ἡ τριὰς οὐσιώδης ἡ ἐν τῷ
ζῴῳ. Ἡ δὲ τριὰς ἡ μήπω ζώου, ἀλλ' ὅλως τριὰς ἐν τῷ ὄντι, ἀρχὴ
οὐσίας. Εἰ δ' ἀριθμοῖς ζῶον καὶ καλὸν, ἑκάτερον μὲν ἓν, σὺ δὲ γεν-
G νᾷς ἀριθμὸν ἐν σοὶ, καὶ ἐνεργεῖς ποσὸν καὶ δυάδα. Εἰ μέντοι ἀρετὴν
689 τέτταρα λέγοις, (καὶ τετρὰς ἔστι τις, οἷον τὰ μέρη αὐτῆς εἰς ἓν,) 10
καὶ ἑνάδα τετράδα, οἷον τὸ ὑποκείμενον, καὶ σὺ τετράδα ἐφαρμόττεις
τὴν ἐν σοί.

Α Ὁ δὲ λεγόμενος ἄπειρος ἀριθμὸς πῶς; πέρας γὰρ οὗτοι αὐτῷ δι-
δόασιν οἱ λόγοι, ἢ καὶ ὀρθῶς, εἴπερ ἔσται ἀριθμὸς, τὸ γὰρ ἄπειρον
μάχεται τῷ ἀριθμῷ. Διὰ τί οὖν λέγομεν ἄπειρος ὁ ἀριθμός; ἆρ' οὖν 15
ὥσπερ ἄπειρον λέγομεν γραμμήν; λέγομεν δὲ γραμμὴν ἄπειρον, οὐχ

2. μετέχουσαν φύσιν] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. μετέχουσα φησίν. Quod recepi. Marg. Ed. μετέχων φησίν (sic).
3. φησί τις] Cod. Ciz. φήσει τις.
4. οὐσία ὡς σῶμα] Cod. Vat. ὡς σῶμα οὐσία.
7. ἡ μήπω] Cod. Vat. ἢ μήπω.
8. ἀριθμοῖς] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀριθμοῖς. Quos sequor.
10. λέγοις] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. λέγοις. Quam scriptionem prætuli.
ib. ἔστί τις] Cod. Vat. ἔστι τις. Quem sequor.
11. ἑνάδα] Cod. Vat. ἐννάδα.
12. ἓν σοι] Codd. Mon. C. Vat. ἐν σοί.
13. οὗτοι] Marc. A. οὕτοι.
ib. διδόασιν] Cod. Vat. διδόασι. Idem mox ὀρθός.

ipsa trinitas, quæ est in animali, essentialis existit. Trinitas autem quæ nondum est animalis, sed omnino trinitas in ente, principium est essentiæ. Si autem illic enumeres animal et pulchrum, utrumque sane est unum: tu vero penes te concipis numerum, agisque quantitatem atque binarium. Veruntamen si virtutem dixeris quædam quatuor, certe quaternarius quidam est, velut partes virtutis conferentes ad unum: licetque dicere unitatem quaternarium, velut subjectum aliquod: tu vero illi quaternarium, qui in te est, accommodas.

XVII. *Corpora quidem in dimensiones, hæ vero in numeros resolvuntur. In primo igitur exemplari numeri quidem dimensiones, hæ autem corpora antecedunt.*

Profecto ante corpus naturale est ipsum simpliciter corpus: igitur et principia hujus ante illius principia sunt. Dimensiones igitur, quæ sunt termini corporis: item numeri, qui dimensionum mensuræ sunt, ante propria rerum naturalium principia cogitantur: quapropter et sine materia sensibili cognoscuntur. Corpus profecto neque per materiam, neque per qualitatem proprie corpus est, sed quantitatem: nisi enim hæc accesserit, utraque est incorporea. Numeri igitur quum quantitatis principia sint, probabiliter a Pythagoricis initia corporum appellantur: habent enim principiorum proprietatem: siquidem primis minimisque sunt differentiis constituti, et a simplicissima mox unitate procedunt. Quæ quidem situm libere supereminens antecedit punctum situi consignatum: imo et ipsa superessentialis unitas omnem præcedit essentiam specie designatam. Sunt in divinis certe figurarum ideæ, per quas et mundi sphæris et unicuique speciei determinatæ figuræ sunt. Illic autem dimensio vel figura non aliter, quam destinatione quadam intelligentiæ terminatur. Linea illic hac tantum ratione dicitur infinita, quoniam idealis lineæ ratio nullum habet terminum quantitatis, alioquin non æque cum lineis quibuslibet majoribus minoribusve congrueret. Essentia prima in primis consideratur viva, deinde intellectualis agnoscitur: sed quum primum intellectualis est, simul etiam vivens intellectuale, vel intellectuale animal definitur: numeri et figuræ prius illic involuta, mox cum intellectuali illic animali pariter evolvuntur.

Reliquum est explanare, qua conditione dicatur numerus infinitus. Hæ namque rationes numero terminum adhibent, et forsan recte admo-

689

ὅτι ἔστι τις τοιαύτη, ἀλλ' ὅτι ἔξεστιν ἐπὶ τῇ μεγίστῃ οἷον τοῦ παντὸς
ἐπινοῆσαι μείζω· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ· γνωσθέντος γὰρ ὅσος B
ἐστὶν, ἔστιν αὐτὸν διπλασίονα ποιῆσαι τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἐκείνῳ συνά-
ψαντα. Τὸ γὰρ ἐν σοὶ μόνῳ νόημα καὶ φάντασμα πῶς ἂν τοῖς οὖσι
προσάψαις; ἢ φήσομεν ἄπειρον ἐν τοῖς νοητοῖς εἶναι γραμμήν· ποσὴ
γὰρ ἂν εἴη ἡ ἐκεῖ γραμμή. Ἀλλ' εἰ μὴ ποσή τις, ἐν ἀριθμῷ ἄπειρος
ἂν εἴη, ἢ τὸ ἄπειρον ἄλλον τρόπον, οὐχ ὡς ἀδιεξίτητον· ἀλλὰ πῶς
ἄπειρος; ἢ ἐν τῷ λόγῳ τῆς αὐτογραμμῆς οὐκ ἔνι προσνοούμενον πέρας. C
Τί οὖν ἐκεῖ γραμμὴ καὶ ποῦ; ὕστερον μὲν [γὰρ] ἀριθμοῦ, ἐνορᾶται
γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ ἓν, καὶ γὰρ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς μίαν διάστασιν. Πο-
σὸν δὲ τὸ τῆς διαστάσεως μέτρον οὐκ ἔχει· ἀλλὰ ποῦ; τοῦτο ἄρα
μόνον ἐν νοήσει οἷον ὁριστικῇ· ἢ καὶ πρᾶγμα, νοερὸν μέντοι. Πάντα
γὰρ οὕτως ὡς καὶ νοερὰ, καὶ πῶς τὸ πρᾶγμα, καὶ δὴ καὶ περὶ ἐπι-
πέδου καὶ στερεοῦ καὶ πάντων τῶν σχημάτων ποῦ καὶ ὅπως· οὐ γὰρ D
δὴ ἡμεῖς τὰ σχήματα ἐπινοοῦμεν. Μαρτυρεῖ δὲ τό,τε τοῦ παντὸς
σχῆμα πρὸ ἡμῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα φυσικὰ σχήματα, ἐν τοῖς φύσει
οὖσιν, ἃ δὴ ἀνάγκη πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι ἀσχημάτιστα ἐκεῖ καὶ
πρῶτα σχήματα. Οὐ γὰρ μορφαὶ ἐν ἄλλοις, ἀλλὰ αὐτὰ αὑτῶν ὄντα
οὐκ ἐδεῖτο ἐκταθῆναι· τὰ γὰρ ἐκταθέντα ἄλλων. Πάντοτε οὖν σχῆμα

1. ἐστί τις] Cod. Vat. ἐστι τις. Quod recepi.
ib. τὴν μιγίστην] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. ἐν τῇ μιγίστῃ. Marcc. Mon. C. ἐπὶ τῇ μιγίστῃ. Posteriores sequor.
2. γνωσθέντος] Cod. Ciz. γνωρισθέντος.
3. ἔστιν] Abest a Codd. Mon. C. Marc. A.
4. μόνον] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. μόνῳ. Quod restitui.
6. ποσήτις] Codd. Med. A.B. ποσότης.
9. γὰρ ἀριθμοῦ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt γάρ. Quare uncinis inclusi.
10. καὶ πρὸς ἓν] Desunt hæc in Cod. Ciz. Nonnisi ἓν deest in Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Delevi ἓν.
12. ὁριστικῇ] Cod. Vat. ὁριστική. Marc. A. in seqq. ὡς νοερά.
13. ἐπιπέδου] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐπὶ πέδου.
14. ποῦ καὶ] Cod. Vat. καὶ ποῦ καί.
16. ἄλλα ὅλα] Codd. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. ἄλλα ὅσα. Et sic correxi.
17. σχημάτων] Codd., præter Darm., omnes σωμάτων. Quos sequor.
18. αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A. Vat. αὑτῶν. Quod recepi.
19. ἐκταθῆναι] Cod. Med. B. ἐκταθῖναι.

dum, siquidem numerus sit futurus: infinitum namque numero adversatur. Curnam igitur sæpe solemus dicere numerum infinitum? an forte sicut dicimus lineam infinitam? Dicimus autem infinitam lineam, non quia sit aliqua talis, sed quia licet maxima linea ceu linea mundi majorem excogitare: sic et in numero. Postquam enim quantus sit numerus cognoverimus, licet ipsum animo duplicare, non conjungendo quidem hunc illi numerum. Quo enim pacto notionem imaginationemque, quæ tibi soli inest, cum rebus extrinsecus existentibus copulabis? Alioquin forte dicemus infinitam in regione intelligibili lineam: erit enim quanta, quæ linea illic erat. Verum si non est ibi [ejusmodi quantitas,] quanta quædam erit in numero infinita [infinitum] sed profecto infinitum ibi alia quadam dicitur ratione, non tanquam quod non liceat pertransire: quonam modo igitur infinitum? Forsan quia in ipsa ipsius lineæ ratione nullus per intelligentiam terminus additur. Quidnam igitur, et ubi illic est linea? Est sane numero posterius aliquid, in ea enim inspicitur unum: siquidem et ab uno incipit, et ad dimensionem producitur unam. Quantitas vero dimensionis non habet terminum. Sed ubinam? Hoc igitur solum in intelligentia tanquam determinatrice consistit: aut etiam res ipsa est, intellectualis tamen. Omnia namque sic ibi sunt, ut et intellectualia sint, et quomodo res ipsa se habet. Atqui et de plano ac solido omnibusque figuris, ubi et quomodo disponantur, illic est præsignatum: non enim nos duntaxat figuras excogitando creamus. Quod sane testatur ipsa mundi figura nos antecedens, et figuræ cæ-

690 ἐν ἐν τῷ ὄντι, διεκρίθη δὲ ἤτοι ἐν τῷ ζώῳ, ἢ πρὸ τοῦ ζώου. Λέγω δὲ διεκρίθη, οὐχ ὅτι ἐμεγεθύνθη, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον ἐμερίσθη πρὸς ἕκαστον, ὡς τὸ ζῶον. Καὶ τοῖς σώμασιν ἐδόθη τοῖς ἐκεῖ, οἷον πυρὶ εἰ βούλει τῷ ἐκεῖ ἡ ἐκεῖ πυραμίς. Διὸ καὶ τοῦτο μιμεῖσθαι θέλει μὴ δυνάμενον ὕλης αἰτία. Καὶ τὰ ἄλλα ἀνάλογον ὡς λέγεται περὶ τῶν τῆδε. Ἀλλ' οὖν ἐν τῷ ζώῳ καθ' ὃ ζῶον; ἢ ἐν τῷ νῷ πρότερον; ἔστι B μὲν γὰρ ἐν τῷ ζώῳ. Εἰ μὲν οὖν τὸ ζῶον περιεκτικὸν ἦν τοῦ νοῦ, ἐν τῷ ζώῳ πρώτως, εἰ δὲ νοῦς κατὰ τὴν τάξιν πρότερον ἐν νῷ. Ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ζώῳ τῷ παντελεῖ καὶ ψυχαὶ, πρότερος νοῦς. Ἀλλὰ νοῦς, φησὶν, ὅσα ὁρᾷ, ἐν τῷ παντελεῖ ζώῳ· εἰ οὖν ὁρᾷ, ὕστερος. ἢ δυνατὸν τὸ ὁρᾷ οὕτως εἰρῆσθαι, ὡς ἐν τῇ ὁράσει τῆς ὑποστάσεως γιγνομένης· οὐ γὰρ ἄλλος, ἀλλὰ πάντα ἓν, καὶ ἡ νόησις δὲ, ψιλὴν ἔχει σφαῖραν, τὸ δὲ ζῶον, ζώου σφαῖρα.

Ἀλλὰ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἐκεῖ ὥρισται; ἡμεῖς δ' ἐπινοήσομεν πλείονα τοῦ προτεθέντος, καὶ τὸ ἄπειρον οὕτως ἀριθμούντων. Ἐκεῖ δὲ ἐπι-

3. *πυρὶ*] Cod. Vat. *πῦρ*. Idem mox *ἢ ἐκεῖ*.
5. *αἰτία.*] Cod. Mon. C. *αἰτίᾳ.*
7. *τῷ ζώῳ*] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. *τὸ ζῶον*. Quod recepi.
9. *ἐν τῷ ζώῳ*] Cod. Vat. *ἐν τῷ νόῳ*.
ib. *πρότερον*] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. *πρότερος*. Mox *καὶ* ante *ψυχαὶ* abest a Marc. C. Idem vocabulum Marc. A. habet nonnisi supra lineam.
ib. *πρότερος*] Cum marg. Ed. habent *πρότερον* Codd. Darm. et Med. A. cum Marc. B.
10. *τὸ ὁρᾷ*] Cod. Ciz. *τὸ ὁρᾶν*. Pergit Vat. *οὕτως*. *οὕτως εἰρῆσθαι.*
12. *γὰρ ἄλλος*] Cod. Vat. *γὰρ ἄλλως.*
ib. *ἡ νόησις*] Cod. Vat. omittit *ἡ.*
ib. *ψιλὴν*] Cod. Vat. ut marg. Ed. *ψιλήν.*
14. *δὲ ἐπινοήσομεν*] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. *δ' ἐπινοήσομεν.* Mox Marcc. et Mon. C. *δ' ἐπινοῆσαι*: Vat. *δ' ἐπὶ δ' ἐπινοῆσαι.*

teræ naturales rebus natura constantibus naturaliter assignatæ, quæ quidem necessario ante corpora sunt, tanquam infigurabiles ibi, primæque figuræ. Non enim formæ quædam sunt jacentes in aliis, sed ipsæ sui juris existunt, ideoque extensione non indigent: nam quæ extensa sunt, aliis sunt addicta. Una igitur undique figura est in ente, discretio vero facta est vel in ipso animali seu vivente, vel ante animal atque vivens. Dico autem fuisse unumquodque discretum, non quia protractum aliquid sit in molem, sed quia sua cuique animali sit distributa figura. Proinde corporibus illic existentibus suæ sunt accommodatæ figuræ, velut igni, si placet, illi, pyramis illa. Quapropter et hic mundus illa imitari contendit, quamvis propter materiam assequi omnino non valeat. Aliæ præterea figuræ secundum analogiam et proportionem quandam et hic pariter sunt et ibi. Sed numquid in animali sunt, quatenus animal seu vivens? An prius in intellectu figuræ sunt? Sunt certe in animali. Si igitur animal comprehenderet intellectum, animali prius inessent: sin vero vicissim, prius ordine sunt in mente. Quin imo etsi in illo penitus absoluto vivente sunt et animæ [prius] prior est intellectus. Sed quidnam dicemus ad Platonicum illud? Quot, inquit, in universo vivente inspicit intellectus, et quæ ibi sequuntur. Si ergo intellectus inspicit illud, posterior esse videtur, nisi forte hoc ipsum, quod dicitur, inspicit, ita sit positum a Platone, ut in ipsa perspectione animalis ipsius, et animalium natura subsistat: non enim alius est, qui cernit et qui videtur, sed cuncta sunt unum, ipsaque intelligentia nudam habet sphæram: ipsum vero animal sphæram possidet animalis.

XVIII. *Numerus rerum inter se formaliter differentium, determinatus est in mundo incorporeo per numerum idealem, certum in mundo divino, qui tamen illic infinitus dicitur, sicut et quævis idea: quia totam naturæ suæ virtutisque possidet plenitudinem, nec extrinsecus terminatur.*

Pulchritudo primæ essentiæ suapte natura viventis est intelligentia sua, conversa semper ad se ipsam et ad ipsum bonum. Præterea omnis intellectus et animus vitam illam intellectualem re vera contemplans, ac igitur inde lumine intellectuali pariter et vitali et accedente statim amore transformatur in illam. Prima essentia nec ab ullo ente velut a contrario pati-

νοῆσαι πλέον οὐκ ἔστι τοῦ ἐπινοηθέντος, ἤδη γάρ ἐστιν· οὐδ' ἐλείφθη 690
τις, οὐδὲ λειφθήσεται, ἵνα τις καὶ προστεθῇ αὐτῷ. Εἴη δ' ἂν κἀκεῖ
ἄπειρος, ὅτι οὐκ ἔστι μεμετρημένος. Ὑπὸ τίνος γάρ; ἀλλ' ὅς ἐστι,
πᾶς ἐστιν, ἓν ὢν καὶ ὁμοῦ, καὶ ὅλος δὴ, καὶ οὐ περιειλημμένος πέρ-
ατί τινι, ἀλλ' ἑαυτῷ ὤν, ὅς ἐστι· τῶν γὰρ ὄντων ὅλως οὐδὲν ἐν πέρ- B
ατι, ἀλλ' ἔστι τὸ πεπερασμένον καὶ μεμετρημένον, τὸ εἰς ἀπειρίαν
κωλυθὲν δραμεῖν καὶ μέτρου δεόμενον· ἐκεῖνα δὲ πάντα μέτρα, ὅθεν
καὶ καλὰ πάντα. Καὶ γὰρ ἦ ζῶον καλὸν ἀρίστην τὴν ζωὴν ἔχον, οὐ-
δεμιᾷ ζωῇ ἐλλεῖπον, οὐδ' αὖ πρὸς θάνατον συμμιγῆ ἔχον τὴν ζωήν·
οὐδὲν γὰρ θνητὸν οὐδ' ἀποθνῆσκον, οὐδ' αὖ ἀμενηνὴ ἡ ζωὴ τοῦ ζώου
αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ πρώτη καὶ ἐναργεστάτη καὶ τὸ τρανὸν ἔχουσα τοῦ ζῆν,
ὥσπερ τὸ πρῶτον φῶς, ἀφ' οὗ καὶ αἱ ψυχαὶ ζῶσί τε ἐκεῖ, καὶ αἱ
δεῦρο ἰοῦσαι κομίζονται.. Οἶδε δὲ καὶ ὅτου χάριν ζῇ, καὶ πρὸς ὃ ζῇ
ἀφ' οὗ καὶ ζῇ, ἐξ οὗ γὰρ καὶ εἰς ὃ ζῇ. Ἡ δὲ πάντων φρόνησις καὶ ὁ 691
πᾶς νοῦς ἐπὼν καὶ συνὼν καὶ ὁμοῦ ὢν ἀγαθώτερον αὐτὸ ἐπιχρώσας

1. ἐλείφθη—λειφθήσεται] Ita lego cum Fic., Ed. habet ἐλήφθη—ληφθήσεται cum Codd. errore ex Iotacismo orto.
2. προστιθῇ] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. προστυθῇ. Et sic correxi.
3. μεμετρημένος] Codd. Mon. C. Marc. A. μεμερισμένος.
4. ὅλος] Codd. Ciz. et Vat. ὅλως.
ib. πέρατί τινι] Cod. Vat. παρὰ τί τινι. Pergit Mon. C. cum Marc. A. ἀλλ' ἐν αὐτῷ.
8. ἦ ζῶον] Cod. Vat. οἷον ζῶον.
ib. καλὸν] Cum marg. Ed. habent καλὸν Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marcc. Quos sequimur.
10. ἀμενηνὴ] Cod.Ciz. ἀμενή. Vat. ἀμενηνή.
12. ζῶσί τε] Cod. Vat. ζῶσαι τε: sed τε supra lin. Mox omittit αἱ.
13. ἰοῦσαι ἰοῦσαι] Abest posterior vox a Codd., excepto Ciz., omnibus. Quare eam delevi.
ib. Εἶ δὲ] Cod. Vat. οἶδε. Quod restitui.
ib. ὅτου] Cod. Vat. ὅ-ου.
14. καὶ ἀφ' οὗ ζῇ, ἐ- ὑ γὰρ καὶ εἰς ὃ ζῇ] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Priora in Codd. Med. A.B. Marcc. et Mon. C. leguntur ἀφ' οὗ καὶ ζῇ. Quem verborum ordinem prætuli.
ib. ὁ πάντων] Ita Ed. Sed Codd. omnes ὁ πᾶς, excepto Marc. C. Quos sequor.
15. αὐτοῦ] Codd. Darm. Marc. B.C. Med. A.B. Vat. αὐτό. Quod præferendum fuit.

tur: est enim totius entis causa, et omne ens eminenter, nec a non ente pati potest. Et quoniam per se ipsam est, merito semper est, atque plenissime. Pendet autem ab ipso bono, dum vitam et intelligentiam antecedit: quam ob rem vivere et intelligere nobis est appetendum, ut et esse plenissimum habeamus: hoc autem, ut habeamus esse bonum. Principium denique est, quod sibi sufficit. Anima quidem sibimet ad motum sufficit: ens autem ad ipsum esse sibi satis est: ipsum vero bonum ad bonum, atque omnia. Tria igitur principia videri possunt.

Proinde numerus illic omnis est definitus: nos autem numero quocunque dato majorem fingimus, atque sic infinitum in numerando contingit. Illic autem non potest semel intellecto numero major intelligi numerus: jam enim existit, neque relictus est ullus, neque in posterum relinquetur, ut ipsi alius adjungatur. Fas est itaque illic etiam appellare numerum infinitum, propterea quod non sit mensuratus. A quo enim mensurari queat? Sed qui est, universus existit, unum existens atque simul: atqui et totus nec ullo termino comprehensus, sed qui est sibimet seque ipso consistens: nullum enim omnino entium termino circumscribitur: nam terminatum mensuratumque censetur illud, quod in infinitum prolabi cohibetur, egetque termino: illa vero mensuræ sunt omnia, quam ob rem ibi pulchra sunt omnia: etenim qua ipsum animal est, existit et pulchrum, vita optima præditum, cui nihil omnino vitæ desit, neque vitam habeat morti permixtam. Nihil enim ibi mortale, nihil est moriens: neque rursus exilis debilisve vita est animalis ipsius, sed prima certissima, habens integrum vitæ vigorem, ceu lumen primum, a quo animæ quoque et illic vivunt, et quæ huc deveniunt, inde ducunt. Novit autem et cujus gratia vivat, et ad quod vivat, a quo videlicet vivit, nempe ex quo vivit, iterum vivit ad idem. Ipsa vero omnium sapientia intellectusque universus adstans, et coexistens, et simul existens melius ipsum reddit quasi colorans, sapientiamque commiscens venerabiliorem, venustioremque ejus efficit pulchritudinem: quando et hic vita sapiens

691 καὶ συγκερασάμενος φρόνησιν σεμνότερον αὐτοῦ τὸ κάλλος παρέχεται· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα φρόνιμος ζωὴ τὸ σεμνὸν καὶ τὸ καλὸν κατὰ ἀλήθειάν ἐστι, καίτοι ἀμυδρῶς ὁρᾶται, ἐκεῖ δὲ καθαρῶς ὁρᾶται. Δί-
B δωσι γὰρ τῷ ὁρῶντι ὅρασιν καὶ δύναμιν εἰς τὸ μᾶλλον ζῆν, καὶ μᾶλλον εὐτόνως ζῶντα ὁρᾶν, καὶ γενέσθαι ὃ ὁρᾷ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἡ προσβολὴ, καὶ πρὸς ἄψυχα ἡ πολλὴ, καὶ ὅταν πρὸς ζῶα, τὸ μὴ ζῶν αὐτῶν προβέβληται, καὶ ἡ ἔνδον ζωὴ μέμικται. Ἐκεῖ δὲ ζῶα πάντα, καὶ ὅλα ζῶντα, καὶ καθαρὰ, κἂν ὡς οὐ ζῶον τι λάβῃς, ἐξέλαμψεν αὐτοῦ εὐθέως καὶ αὐτὸ τὴν ζωὴν, τὴν δὲ οὐσίαν ἐν αὐτοῖς διαβᾶσαν
C ἀκίνητον εἰς μεταβολὴν παρέχουσαν αὐτοῖς τὴν ζωὴν καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς σοφίαν καὶ ἐπιστήμην θεασάμενος, τὴν κάτω φύσιν ἅπασαν γελάσει, τῆς εἰς οὐσίαν προσποιήσεως. Παρὰ γὰρ ταύτης μένει μὲν ζωὴ, μένει δὲ νοῦς, ἕστηκε δὲ ἐν αἰῶνι τὰ ὄντα· ἐξίστησι δὲ οὐδὲν. οὐδέ τι τρέπει, οὐδὲ παρακινεῖ αὐτό· οὐδὲ γὰρ ἔστι τι ὂν μετ' αὐτὸ, ὃ ἐφάψεται αὐτοῦ· εἰ δέ τι ἦν, ὑπὸ τούτου ἂν
D ἦν· καὶ εἰ ἐναντίον τι ἦν, ἀπαθὲς ἂν ἦν τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐναντίου. Ὂν δὲ αὐτὸ οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν ὄν, ἀλλ' ἕτερον πρὸ αὐτοῦ κοινὸν καὶ ἦν ἐκεῖνο τὸ ὄν· ὥστε ταύτῃ Παρμενίδης ὀρθῶς ἓν εἰπὼν τὸ ὄν, καὶ οὐ δι' ἐρημίαν ἄλλου ἀπαθὲς, ἀλλ' ὅτι ὄν. Μόνῳ γὰρ τούτῳ

3. κατὰ] Cod. Ciz. κατὰ τήν. Mox idem καὶ pro καίτοι.
ib. ἐκεῖ δὲ καθαρῶς ὁρᾶται.] Absunt hæc a Cod. Ciz. Idem mox omittit ζῶντα.
5. ὁρᾷ.] Cod. Vat. ὁρᾷς.
6. μὴ ζῶν] Cod. Vat. μὴ ζῶον.
8. ζῶντα] Codd. Ciz. et Vat. ζῶα. In iisdem deest proximum οὐ.
9. ἔνδειν] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes ἐνδίως. Quod restitui.
11. καὶ τὴν] Cod. Vat. καὶ ζῆν.
12. προστοικήσεται] Sic Ed. Sed Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. προσποιήσεως. Et sic correxi.
13. μένει δὲ νοῦς] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Nonnisi δὲ abest a Cold. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Marc. A.C.
ib. αἰῶνι] Huic voci in Cod. Vat. puncta subscripta sunt. Marc. A.B. δ' ἐν pro δὲ ἐν.
15. ἐστί τι] Cod. Vat. ἔστι τι. Quod recepi.
ib. ὑπὸ τοῦτον] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ὑπὸ τούτου. Quos sequor.
16. τοῦτο, ὑπ'] Cod. Vat. τοῦτο ἐπ'. Idem omittit proximum τοῦ.
17. Ὂν δὲ] Cod. Vat. ex corr. οὐδέ. Verba ἀλλ' ἕτερον—ἀλλ' ὅτι ὄν desunt in Marc. A.
19. καὶ οὐ δι'] Cod. Vat. omittit οὐ, sed in marg. additur.
ib. ἐρημίαν] Cum marg. Ed. habent ἐρημήνσιαν Codd. Marc. B. Darm. Mon. C. Med. A.B. Sed Ciz. Marc. C. et Vat. ἐρημίαν. Et hoc recepi. Ed. ἐρημίας.
ib. ἀπαθὲς] Cod. Ciz. παθές. Vat. pergit ἄλλο τι.

re vera est, ipsum apud nos pulchrum atque venerandum, quamvis obscure a nobis prospiciatur, illic autem pure discernitur: tribuit enim videnti visionem ipsam, vimque simul, qua magis et vivat: efficaciusque vivens cernat etiam perspicacius, ipsumque, quod videt, efficiatur. Apud nos enim intuitus ad inanimata sæpissime flectitur: et quando ad animalia vertitur, tunc, quod in eis est non vivens, primum nobis occurrit: et vita, quæ latet intus, jam est admixta. Illic autem animalia viventiaque sunt omnia totaque et pura viventia, ac si quid tanquam non animal illic acceperis, mox illud quoque suam tibi vitam edit in lucem. Si quis denique essentiam in illis se diffundentem, eisque præbentem vitam prorsus immobilem, rursusque prudentiam et illis propriam sapientiam et scientiam fuerit contemplatus, totam protinus naturam hanc deridebit inferiorem, quod sibi essentiam communi judicio vindicet. Ab illa namque essentia penesque illam permanet vita, permanet intellectus: entia vero in ævo consistunt: nihil inde discedit, nihil vertit, nihil dimovet ipsum. Neque enim est ens ultra ipsum aliquod, quod illud attingat: ac si quid foret, sub ipso procul dubio foret: et si quid foret illi contrarium, illud adhuc a contrario minime pateretur. Ens autem ipsum hoc nequaquam effecisset ens, sed alterum super ipsum commune, essetque illud ens ipsum. Quapropter hac ratione Parmenides recte, cum unum dixisset ipsum ens, non ob [aliam conditionem] alius absentiam esse addidit, impassibile, sed duntaxat, quia sit ens

παρ' αὐτοῦ ἔστιν εἶναι. Πῶς ἂν οὖν τις τὸ ὂν παρ' αὐτοῦ ἀφέλοιτο, 691
ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, ὅσα ὄντως ἐνεργείᾳ, καὶ ὅσα ἀπ' αὐτοῦ; ἕως γὰρ ἂν
ᾖ, χορηγεῖ, ἔστι δ' ἀεὶ, ὥστε κἀκεῖνα· οὕτω δ' ἐστὶν ἐν δυνάμει καὶ
κάλλει μέγα, ὥστε θέλγειν καὶ τὰ πάντα ἀνηρτῆσθαι αὐτοῦ, καὶ F
ἴχνος αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ ἔχοντα ἀγαπᾶν, καὶ μετὰ τοῦτο, ἀγαθὸν
ζητεῖν. Τὸ γὰρ εἶναι πρὸ ἐκείνου ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πᾶς δὲ κόσμος
οὗτος καὶ ζῆν καὶ φρονεῖν ἵνα ᾖ θέλει, καὶ πᾶσα ψυχὴ καὶ πᾶς νοῦς,
ὅ ἐστιν εἶναι· τὸ δὲ εἶναι αὔταρκες ἑαυτῷ.

1. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. A.C. Med. B παρ' αὐτοῦ. Quos sequimur. In Vat. sequitur ἔστιν (ut correxi) pro ἐστιν. A Med. B. abest sequens εἶναι.
2. ὄντος] Cum marg. Ed. habent ὄντως Codd. Darm. Med. A.B. Quos sequor.
ib. ἕως] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἕως γάρ. Quod recepi
3. χορηγεῖ] Ed. et Codd. plerique χωρηγεῖ. Sed Marcc. ut nos scripsimus.
ib. οὕτω δ'] Cod. Vat. omittit δ'.
4. θέλειν] Ita Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. θέλγειν. Quod recepimus. Sed Marc. B. in marg. θέλειν.
ib. καὶ τὰ] Cod. Ciz. καὶ κατὰ τά.
6. πρὸ ἐκείνου] Cod. Ciz. πρὸς ἐκείνου.

ipsum. Hoc enim solum ex se ipso possidet esse. Quo igitur modo quis ab illo ens adimat, vel aliud quicquam eorum, quæ re vera est in actu, et quotcunque possidet ex se ipso? Quatenus enim extat, sua sibi suggerit: est autem semper, ideo sunt semper et illa. Adeo vero potentia est et pulchritudine magnum, ut ad se alliciat rapiatque omnia penitus ex ipso pendentia, satisque inde putantia sibi factum, si vel ejus vestigium consequantur, quæ sane post hoc quærunt et bonum. Esse namque ipsum, quantum spectat ad nos, est ante bonum. Hic denique mundus omnis, ad hoc ipsum ut sit, vitam sapientiamque affectat: omnisque anima et intellectus omnis hoc ipsum, quod est, optat existere: ipsum vero esse sibi ipsi sufficit.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Ζ.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER VII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΥΠΕΣΤΗ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ Τ'ΑΓΑΘΟΥ.

Quod modo Idearum extitit multitudo, atque de ipso bono.

692 Εἰς γένεσιν πέμπων ὁ θεὸς ἢ θεός τις τὰς ψυχὰς φωσφόρα περὶ τὸ πρόσωπον ἔθηκεν ὄμματα, καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα ταῖς αἰσθήσεσιν ἑκάσταις ἔδωκε, προορώμενος, ὡς οὕτως ἂν σώζοιτο, εἰ προορῷτο καὶ προακούοι, καὶ ἁψαμένη, τὸ μὲν φεύγοι, τὸ δὲ διώκοι. Πόθεν δὴ προϊδὼν ταῦτα; οὐ γὰρ δὴ πρότερον γενομένων ἄλλων, εἶτα δι' ἀπουσίαν αἰσθήσεων φθαρέντων, ἔδωκεν ὕστερον, ἃ ἔχοντες ἔμελλον ἄν-

7. ΠΕΡΙ ΤΟΥ] Desunt hæc in Codd. Mon. C. et Vat.

8. Τ'ΑΓΑΘΟΥ] Cod. Ciz. τοῦ ἑνός. Darm. Marc. B. et Vat. τοῦ ἀγαθοῦ.

11. ἔθηκεν] Cod. Med. B. in marg. literis rubris ad h. v. ἐκτήνατο.

13. προακούοι] Cod. Vat. προακούει.

ib. φεύγοι] Codd. Ciz. et Vat. φεύγει. Idem mox διώκει.

14. δι' ἀπουσίαν] Ita Codd. omnes, excepto Mon. C. in quo est δι' ἀπουσίας. Ed. δ' ἀπουσίας. Pergit Vat. αἰσθήσεως.

1. *Deus providens animali non ita cogitavit, primo quidem animal inter contraria positum pati posse: secundo opus esse sensibus, ut caveret, tertio sensuum instrumentis: sed uno statim intelligentiæ ictu virtutisque momento cuncta in ipso penes Deum animali simul ordinate disposita sunt.*

Intelligentia enim virtusque perfecta motum, ac sensum, et sensibilia mirabiliter antecedens, nec a sensu vel sensibili exorditur, nec instar mobilis alicujus ab hoc in istud, ab isto in illud ordine ducitur quasi gradibus, sed in uno semel omnia possidet. Idea rei cujusque quantum libet compositæ motibusque distractæ in deo simplex est, totaque simul præsentia possidens quæcunque, in rebus apud nos temporibus evolvuntur.

CUM ipse Deus, vel saltem Deus aliquis animas in generationem demitteret, luciferos in facie oculos fabricavit, et instrumenta cætera reliquis adhibuit sensibus, prævidens videlicet, ita demum animal posse servari, si antevideat audiatque singula, et denique tangat: atque ita alia quidem fugiat, alia prosequatur. Sed undenam prævidit hæc Deus? Non enim putandum est, facta quondam ab eo animalia quædam, quæ carentia sensibus repente perierint: itaque Deum hinc admonitum, ea in posterum tribuisse, quibus instructi homines et animalia cætera æque munita perniciem devitarent. Forsan vero quispiam asseret, Deum antea cognovisse, animal in calore

θρωποι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, τὸ παθεῖν φυλάξασθαι. Ἢ εἴποι ἄν τις· 692
ἤδει ὅτι ἐν θερμοῖς καὶ ψυχροῖς ἔσοιτο τὸ ζῶον, καὶ τοῖς ἄλλοις σω-
μάτων πάθεσι· ταῦτα δὲ εἰδὼς ὅπως μὴ φθείροιτο ῥᾳδίως τῶν ζώων
τὰ σώματα, τὸ αἰσθάνεσθαι ἔδωκε καὶ δι' ὧν ἐνεργήσουσιν αἱ αἰσθή- C
σεις ὀργάνων· ἀλλ' ἦτοι ἐχούσαις τὰς δυνάμεις ἔδωκε τὰ ὄργανα, ἢ
ἄμφω; ἀλλ' εἰ μὲν ἔδωκε καὶ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἦσαν αἰσθητικαὶ
πρότερον ψυχαὶ οὖσαι. Εἰ δ' εἶχον ὅτε ἐγένοντο ψυχαὶ, καὶ ἐγένοντο
ἵν' εἰς γένεσιν ἴωσι, σύμφυτον αὐταῖς τὸ εἰς γένεσιν ἰέναι. Παρὰ
φύσιν ἄρα τὸ ἀπὸ γενέσεως, καὶ ἐν τῷ νοητῷ εἶναι· καὶ πεποίηνται
δὴ, ἵνα ἄλλου ὦσι καὶ ἵνα ἐν κακῷ εἶεν· καὶ ἡ πρόνοια, ἵνα σώζοιντο D
ἐν τῷ κακῷ καὶ ὁ λογισμὸς ὁ τοῦ θεοῦ οὗτος καὶ ὅλως λογισμός.
Ἀρχαὶ δὲ λογισμῶν τίνες; καὶ γὰρ εἰ ἐξ ἄλλων λογισμῶν, δεῖ ἐπί τι
πρὸ λογισμοῦ ἢ τινά γε πάντως ἰέναι. Τίνες οὖν ἀρχαί; ἢ γὰρ αἴ-
σθησις, ἢ νοῦς. ἀλλὰ αἴσθησις μὲν οὔπω, νοῦς ἄρα. Ἀλλ' εἰ νοῦς 693
αἱ προτάσεις, τὸ συμπέρασμα ἐπιστήμη, περὶ αἰσθητοῦ οὐδενὸς ἄρα·
(οὐ γὰρ ἀρχὴ μὲν ἐκ τοῦ νοητοῦ, τελευτὴ δὲ εἰς τὸ μὴ νοητὸν ἀφικ-
νεῖται,) πῶς ἔνι ταύτην τὴν ἕξιν πρὸς αἰσθητοῦ διανόησιν ἀφικνεῖ-
σθαι; οὔτ' οὖν ζώου πρόνοια, οὐθ' ὅλως τοῦδε τοῦ παντὸς ἐκ λογισμοῦ

3. *τάδισι*] Ita Codd. omnes, excepto Ciz. Ed. *παύεσιν*.
ib. *ταῦτα δὲ*] Cod. Vat. omittit *δὲ*: mox habet *ὅμως* pro *ὅπως*.
4. *δι' ὧν*] Ita Cod. Mon. Rell. cum Ed. *δ' ὧν*.
ib. *ἐνεργήσωσιν*] Ita Ed. Sed Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *ἐνεργήσουσιν*. Ciz. *ἐνεργήσουσα*. Illos sequor.
7. *Εἰ δ'*] Cod. Vat. *οὐδ'*.
8. *ἴωσι*] Cod. Mon. C. *ἴωσιν*.
9. *πεποίηνται*] Cod. Ciz. *πεπόηται*. Vat. [illegible]*ίνται* (sic). Idem pergit *ὃπ ἥνα*.
10. *ἀλ[illegible]*] Codd. Ciz. Med. A.B. Marc. *ἄλλου*. Et hos secuti sumus.
ib. *σώζοιντο*] Codd. Ciz. et Vat. *σώζοιτο*.
11. *καλῷ*] Codd omnes cum marg. Ed. *κακῷ*. Sed Marc. B. in marg. ab al. m. [illegible]. Ego recepi *κακῷ*.
[illegible]] Cod. Ciz. omittit *ὁ*.
[illegible]*—ὅλως*] Cod. Med. A. *οὕτως*. Vat. [illegible].
13. [illegible]*ὁ λογισμοῦ*] Cod. Ciz. *πρὸς λογισμοῦ*.
ib *τινά τι*] Codd. omnes *τινά γε*. Quod recepimus.
14. *μὲν εἰ οὕτω*] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Vat. *μὲν οὔπω* Med. A. Marc. B. *μὲν ὅτου*, posterior in marg. *οὕτω*. Med. B. *μὲν οὔτω*. Marc. B. in marg. *οὔπω*. Quod recepi.
15. *ἐπιστήμη—νοητοῦ*] Desunt hæc in Cod. Vat. qui post *συμπέρασμα* plenam habet distinctionem.
16. *οὐ γὰρ*] Codd. Ciz. et Mon. C. *οὐ γάρ*. Fic. legit *οὐ γὰρ*, quod restituendum visum est.
ib. *εἰς νοητὸν*] Codd. Ciz. et Vat. *εἰς τὸ νοκτον*. Darm. et Med. A. (ex corr. in marg.) *εἰς τὸ μὴ νοητόν*.
17. *πῶς ἔνι*] Ita Codd. Mon. Med. A.B. Rell. cum Ed. *πῶς ἐνί*.
ib. *πρὸς αἰσθητοῦ*] Cod. Med. A. *πρὸ αἰσθητοῦ*. Idem pergit *καὶ διανόησιν*.
18. *παντὸς ἐκ*] Cod. Vat. *παντὸς πρό*.

et frigore, cæterisque corporum passionibus versaturum: itaque talia cognoscentem, ne facile animalium corpora perderentur, sensum attribuisse, et instrumenta, quibus sensus commodius uterentur. Verum quærendum est deinceps, utrum animis ejusmodi jam vires habentibus adjunxerit instrumenta, an utraque dederit. Si sensus quoque tradidit, non erant antea sensuales, cum tamen animæ jam tunc existerent. Sin autem habebant jam, quando factæ sunt animæ, factæque sunt, ut in generationem veniant, certe innatum est eis, ut in generationem veniant. Ex quo sequi videbitur, ut præter naturam sit a generatione discedere, et in mundo intelligibili vivere: itaque factæ videntur, ut alieni sint juris, habitentque in malo, idque providentia machinatur, ut custodiantur in malo: atqui et ratiocinatio Dei sic se haberet, et omnino in Deo ratiocinatio foret. Unde quærendum erit, quænam discursionis ejusmodi principia sint. Sin enim ex discursionibus aliis, oportet tandem in aliquid, vel aliqua saltem ante discursionem extantia penitus pervenire. Quænam igitur principia sunt? aut sensus, aut potius intellectus. Verum sensus quidem nondum erat exortus, igitur intellectus. Verum si intellectus quidem est propositiones quædam, conclusio vero scientia, sequitur ut de nullo sensibili tunc fuerit consultum. Non enim principium quidem ex intelligibili pendet, finis autem in quiddam non intelligibile devenit. Tum vero quonam modo contigit ante sensibile talem quendam habitum excogitationemque in-

693 ἐγένετο· ἐπεὶ οὐδὲ ὅλως λογισμὸς ἐκεῖ, ἀλλὰ λέγεται λογισμὸς, εἰς
B ἔνδειξιν τοῦ πάντα οὕτως, ὡς ἄλλος σοφὸς ἐκ λογισμοῦ ἐν τοῖς ὕστε-
ρον· καὶ προόρασις, ὅτι οὕτως ὡς ἄν τις σοφὸς ἐν τοῖς ὕστερον προΐ-
δοιτο. Ἐν γὰρ τοῖς μὴ γενομένοις πρὸ λογισμοῦ, ὁ λογισμὸς χρήσι-
μον, ἀπορίᾳ δυνάμεως τῆς πρὸ λογισμοῦ· καὶ προόρασις, ὅτι μὴ ἦν 5
δύναμις τῷ προορῶντι, καθ' ἣν οὐκ ἐδεήθη προοράσεως· καὶ γὰρ ἡ
προόρασις, ἵνα μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο, καὶ οἷον φοβεῖται τὸ μὴ τοι-
C οῦτον· οὗ δὲ τοῦτο μόνον, οὐ προόρασις, καὶ ὁ λογισμὸς, τοῦτο ἀντὶ
τούτου. Μόνου δ' ὄντος θατέρου, τί καὶ λογίζεται; πῶς οὖν τὸ μόνον
καὶ ἓν καὶ ἁπλῶς ἔχει ἀναπτυσσόμενον τὸ τοῦτο, ἵνα μὴ τοῦτο; καὶ 10
ἔμελλε γὰρ τοῦτο, εἰ μὴ τοῦτο· καὶ χρήσιμον τοῦτο ἀνεφάνη, καὶ
σωτήριον τοῦτο γενόμενον. Προείδετο ἄρα, καὶ προελογίσατο ἄρα.
Καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν ἐξ ἀρχῆς λεχθὲν τὰς αἰσθήσεις διὰ τοῦτο, καὶ
D ἔδωκε τὰς δυνάμεις, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἄπορος ἡ δόσις, καὶ πῶς;
Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ ἑκάστην ἐνέργειαν μὴ ἀτελῆ εἶναι, μὴ δὲ θεμιτὸν 15
θεοῦ ὁτιοῦν ὂν, ἄλλο τι νομίζειν ἢ ὅλον τε καὶ πᾶν, δεῖ ἐν ὁτῳοῦν
τῶν αὐτοῦ πάντα ἐνυπάρχειν. Δεῖ τοίνυν καὶ τοῦ μέλλοντος ἤδη

1. ἐγένετο] Codd. Darm. et Med. A. uterque supra lin. ἐγίνετο sed a pr. m. ἐγενοντο.
2. ὕστερον] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. cum marg. Ed. ὑστέροις.
3. οὕτως] Cod. Vat. οὔτος, sed puncto subscripto.
4. γενομένοις] Codd. omnes ut marg. Ed. μὴ γενομένοις. Quos sequor: indeque et τοῖς recepi. Mox Mon. C. ἀπορίᾳ. Et sic correxi pro ἀπορία.
ib. ὁ λογισμὸς—πρὸ λογισμοῦ] Hæc desunt in Cod. Vat.
8. οὐδὲ τοῦτο] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. οὗ δὲ τοῦτο. Et sic scripsi.
9. θατέρου] Cod. Vat. θετέρου.
10. ἀναπτυσσόμενον] Codd. Med. B. Mon. C. Marc. A.C. ἀναπτυττόμενον.
11. ἔμελλε] Cod. Vat. ἔμμελλε.
12. Προείδετο] Codd. Med. B. Vat. προΐδετο cum Marc. A.C.
13. καὶ ἔδωκε] Cod. Med. A. ἔδωκε καί.
16. ἀλλ' ὅτι] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ἄλλο τι, ut marg. Ed. Quos sequor.
ib. ὅτῳ οὖν] Cod. Vat. ὁτῳοῦν, cum Marcc. Quod recepi.
17. ἐνυπάρχειν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. Rell. cum Ed. ἐν ὑπάρχειν.

cidere? Quam ob rem neque animalis ullius, neque omnino mundi hujus ex quadam rationis discursione providentia contigit: siquidem nec omnino ulla apud deum argumentatio est, nominatur tamen interdum rationale quoddam in Deo consilium, ut ita potissimum indicetur, sic ab eo singula constituta, ut sapiens aliquis in rebus posterioribus consilio faceret. Tum vero prævisio nuncupatur in Deo: quoniam ita disposuit, quemadmodum sapiens aliquis rebus posterioribus providisset. In his enim, quæ ante argumentationem minime fiunt, argumentatio confert ob potentiæ illius infirmitatem, quæ actum argumentandi præcedit. Confert quoque prævisio, quoniam penes eum, qui prævidet, non erat facultas, per quam non egeret prævisione. Prævisio enim huc tendit, ut non hoc quidem, sed illud eveniat: ubi quodammodo timetur, ne quid incidat alienum. Ubi autem non hoc vel illud imminet, sed hoc tantum adest, non est ulla prævisio: quin etiam argumentatio hoc pro illo quærere vel assumere solet. At ubi alterum adest solum, quidnam argumentatione sit opus? Quomodo igitur illud, quod est solum, et unum, et omnino se simpliciter habet, revolutionem in se admittit ejusmodi: in qua hoc aliquid statuatur, ne forsitan eveniat aliud? In qua et dicatur, nisi hoc fiat, accideret illud. In qua rursus addatur, hoc jam apparuit utile, et si hoc fiat, servabit effectum. Si enim apud Deum ita cogitaretur, igitur prævidisset: igitur et ante esset argumentatus. Atqui et quod modo ab initio dicebatur, sensus ac vires ob hoc ipsum dedisse videtur: quamvis tributio hæc utrum fiat, et quomodo fiat, dubitationem plurimam subeat. Veruntamen si oportet quamlibet illic actionem esse defectus expertem, neque fas est penes Deum esse aliquid, quod non sit totum et universum, profecto necessarium est, in unoquoque eorum, quæ dei ipsius propria sunt, omnia contineri. Quam ob rem

παρόντος εἶναι, οὐ δὴ ὕστερόν τι ἐν ἐκείνῳ, ἀλλὰ τὸ ἤδη ἐκεῖ παρὸν, 693
ὕστερον ἐν ἄλλῳ γίνεται. Εἰ οὖν ἤδη πάρεστι τὸ μέλλον, ἀνάγκη
οὕτω παρεῖναι, ὡς προνενοημένον εἰς τὸ ὕστερον· τοῦτο δέ ἐστιν, ὡς E
μηδὲν δεῖσθαι μηδενὸς τότε, τοῦτο δ' ἐστὶ, μηδὲν ἐλλείψοντος. Πάντα
ἄρα ἤδη ἦν, καὶ ἀεὶ ἦν, καὶ οὕτως ἦν, ὡς εἰπεῖν ὕστερον τόδε μετὰ
τόδε· ἐκτεινόμενον μὲν γὰρ, καὶ οἷον ἁπλούμενον ἐκεῖ, δείκνυται τόδε
μετὰ τόδε· ὁμοῦ δὲ ὂν, πᾶν τόδε, τοῦτο δέ ἐστιν ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ
τὴν αἰτίαν. F

Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἄν τις οὐχ ἧττον καταμάθοι τὴν νοῦ φύσιν, ἣν 694
καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὁρῶμεν, οὐδ' ὡς ὅσον ἐστὶ τὸ νοῦ χρῆμα ὁρῶ-
μεν. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι δίδομεν αὐτὸν ἔχειν, τὸ δὲ διότι οὐκέτι, ἤ, εἰ
δοίημεν, χωρὶς, καὶ ὁρῶμεν ἄνθρωπον ἢ ὀφθαλμὸν εἰ τύχοι, ὥσπερ
ἄγαλμα, ἢ ἀγάλματος· τὸ δέ ἐστιν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τί ἄν-
θρωπος; εἴπερ καὶ νοερὸν αὐτὸν δεῖ τὸν ἐκεῖ ἄνθρωπον εἶναι, καὶ B
ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τί· ἢ οὐκ ἂν ὅλως εἴη, εἰ μὴ διὰ τί, ἐνταῦθα δὲ

1. πρᾶτον] Codd., præter Darm., omnes παρόντος. Quos sequor. Mox Marc. A. δὴ pro δή.
2. ἐν ἄλλῳ] Cod. Ciz. omittit ἐν.
4. δ' ἐστὶ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δή ἐστι.
ib. ἐλλείψοντος] Cod. Med. A. a pr. m. ἐν ος ἐλλείψαντα. Marc. B. ἐλλείψαντα (sic).
5. οὕτως ἦν] Cod. Ciz. omittit ἦν. Verba ἐκτεινόμενον—μετὰ τόδε desunt in Marc. A.
ib. τόδε—τόδε] Ita Codd. Ciz. et Vat. quod etiam lin. seq. rescripsimus ex iisdem. Ed. cum rell. τόδε—τόδε.
6. ἁπλούμενον ἐκεῖ] Cod. Med. A. in marg. interponit τό.
9. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. B. Ciz. et Mon. C. ἐντεῦθεν. Quod prætuli
ib. καταμάθοι] Cod. Ciz. καταμάθῃ. Mox Marc. A. τοῦ νοῦ.
11. δίδομεν] Ita Codd. omnes, sed Ed. δίδωμεν.
12. χωρὶς] Cod. Med. A. supra lin. οὐ [illegible].
13. τὸ δέ ἐστιν] Marc. C. τόδε ἐστιν. Marc. A. omittit καὶ διὰ τί ἄνθρωπος.

cum et ipsum futurum sit ibi jam præsens, nihil est in eo posterius: verum, quod ibi jam adest, posterius evadit in alio. Si ergo futurum jam est præsens, necesse est sic esse præsens, tanquam præcognitum in posterius: id est, ut nihil tunc indigeat aliquo: id est, ut nihil [desit] defuturum sit omnino. Omnia igitur jam erant: erantque semper, et ita erant, ut posterius liceret dicere, hoc esse post illud: nempe quando, quod illic est, explicatur et panditur, tunc hoc post illud apparet. Qua vero ratione secum simul existit, non occurrit hoc amplius atque illud, sed potius hoc universum: id est causam quoque possidens in se ipso.

II. *Duo de quolibet potissima quæri solent: quid videlicet, et propter quid res ipsa sit. Illud quidem explicatur definitione, hoc autem declaratur assignatione causæ efficientis, atque finalis: et invicem conjuncta sunt ambo.*

Sensus quidem neutrum quærit: ratio vero quærit utrumque seorsum: intellectus autem possidet utrumque simul. Atque in hoc ratio simul consequitur ambo: nempe cum primum, quid ipsa rei natura sit, definierit, mox in ea ipsa definitione deprehendit efficientem ejus causam et finalem, atque vicissim cum primum ejusmodi causam apprehenderit, comprehendit ibidem ipsius rei naturam. Præterea in animali tum mundano, tum quolibet, ita membra invicem sunt contexta, totaque simul prodeunt, ut quovis inspecto, causa statim ejusdem conspiciatur, atque converso [Ed. pr. *e converso*]. *Multo major in mundo divino est utriusque copula, ubi in quavis idea cæteræ sunt connexæ. Atque mens ipsa quid* [Ed. pr. *quidem*] *simul, et propter quid de unoquoque tenens idea quælibet ipsamet existit. Denique ignis quidem quod nascatur, quod ita se habeat, quod sic agat, sic patiatur, sortitur causam aliunde: quod autem sit hoc ipsum, quod naturaliter est, scilicet corpus calidum, siccum, lucidum, non aliunde reportat: sed ob hoc tantum, quod est ignis, profert hæc tria simul, atque vicissim. Hac igitur ratione quid in ejus natura, et propter quid minime segregantur: unde rerum species definitionesque solent a Platonicis necessariæ æternæque nuncupari.*

Hinc igitur aliquis non minus naturam mentis perdiscere potest, quam magis etiam, quam alia, cernimus: neque sic tamen, ut, quanti sit mens, videamus. Jam vero mentem dicimus penes se habere, quid unumquodque sit, propter quid au-

694 ὥσπερ ἕκαστον τῶν μερῶν χωρὶς, οὕτω καὶ τὸ διὰ τί. Ἐκεῖ δ' ἐν ἑνὶ πάντα, ὥστε ταὐτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ διὰ τί τοῦ πράγματος. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ διὰ τί ταὐτὸν, οἷον τί ἐστιν ἔκλειψις. Τί οὖν κωλύει καὶ ἕκαστον διὰ τί εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο εἶναι τὴν οὐσίαν ἑκάστου. Μᾶλλον δὲ ἀνάγκη, καὶ πειρω- 5
C μένοις οὕτω τὸ τί ἦν εἶναι λαμβάνειν, ὀρθῶς συμβαίνει. ὃ γάρ ἐστιν ἕκαστον, διὰ τοῦτό ἐστι. Λέγω δὲ οὐχ ὅτι τὸ εἶδος ἑκάστῳ αἴτιον τοῦ εἶναι (τοῦτο μὲν γὰρ ἀληθές·) ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος ἕκαστον πρὸς αὑτὸ ἀναπτύσσοις, εὑρήσεις ἐν αὐτῷ τὸ διὰ τί. Ἀργὸν μὲν γὰρ ὂν καὶ ζωὴν ἔχον τὸ διὰ τί οὐ πάντως ἔχει. Εἶδος δὲ ὂν καὶ 10
νοῦ ὄν, πόθεν ἂν λάβοι τὸ διὰ τί; εἰ δὲ παρὰ νοῦ τις λέγοι, οὐ χω-
D ρίς ἐστιν εἴ γε καὶ αὐτό ἐστιν. Εἰ οὖν δεῖ ἔχειν ταῦτα μηδενὶ ἐλλείποντα, μηδὲ τῷ διὰ τί ἐλλείπειν. Νοῦς δὲ ἔχει τὸ διὰ τί, οὕτως ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ· τὰ δὲ ἐν αὐτῷ αὐτὸς ἕκαστον ἂν εἴη τῶν ἐν αὐτῷ, ὥστε μηδὲν προσδεῖσθαι τοῦ διὰ τί γέγονεν, ἀλλ' ὁμοῦ γέγονε, καὶ 15
ἔχει ἐν αὐτῷ τὴν τῆς ὑποστάσεως αἰτίαν. Γεγονὸς δὲ οὐκ εἰκῇ οὐδὲν

1. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἑνὶ] Sic Ed. Sed cum marg. Ed. habent ἐκεῖ δ' ἐν ἑνὶ Codd. Mon. C. Marc. A.B. Quos sequor. Darm. Med. A.B. Vat. Sed Ciz. habet ἐκεῖ δὲ ἑνί. Marc. C. δὲ ἐν.

2. ταὐτὸ] Codd. omnes ταὐτὸν τό. Unde Articulum addidi et scripsi ταὐτόν.

3. δὲ καί] Cod. Vat. omittit καί.

4. ἔκλειψις.] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἔκληψις.

ib. Τί οὖν] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Ed. ἡ οὖν.

6. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτω.

ib. τὸ τί εἶναι ἦν] Codd. omnes ut marg. Ed. τὸ τί ἦν εἶναι, excepto Marc. A. qui omittit ἦν. Nos illos sequimur.

ib. οὗ γὰρ] Codd. omnes cum marg. Ed. ὃ γάρ.

9. ἀναπίπτοις] Codd. Med. A. Marc. B. et Mon. C. ut marg. Ed. ἀναπτύσσοις. Quos sequor. Ciz. ἀναπτύσσεις. Med. B. Marc. A. et Mon. C. (supra lin.) ἀναπτύττοις. Vat. ἀναπτύστις.

10. τὸ διὰ τί οὐ] Cod. Vat. omittit τό.

ib. πάντως] Cod. Darm. πάντων. Mox Marc. A. καὶ νοῦς, sed in rasura.

12. εἴ γε] Ita, præter Ciz., Codd. omnes. Ed. εἴ (sic) γάρ.

13. μηδὲ τὸ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. μηδὲ τῷ. Quod recepi.

14. ἐν αὐτῷ] Cod. Med. B. ἐν αὐτῶ. Et sic correxi.

15. τοῦ διὰ τί, διὰ τί] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc. et Vat. omittunt repetitum διὰ τί. Quare delevi. Ante hæc in Marc. B. scriptum est ἔχει.

tem minime. Aut si id concesserimus, non tamen alterum seorsum habebit ab altero. Videamus age hominem, aut oculum si contingat, illic existentem tanquam simulachrum aliquod et spectaculum, vel spectaculi partem. Tale profecto quiddam est homo illic, et propter quid rursus homo. Siquidem intellectualem oportet illic esse hominem atque oculum, et in eo intellectuali conditione propter quid sit contineri: alioquin illic omnino non erit, nisi hoc ipsum, quod dicitur propter quid, in se ipso contineat. Apud nos autem quemadmodum partes aliæ ab aliis quodammodo separatæ sunt, sic et ipsum propter quid ab eo, quod quid est, similiter separatur. At vero illic in uno sunt omnia: quapropter idem est omnino res ipsa, et propter quid res ita se habeat. Sæpe etiam in regione corporea res ipsa, et propter quid ad rem eandem pertinens, prorsus est idem: velut quid est Solis Lunæve defectus. Quidnam igitur prohibet, et unumquodque tum quid, tum propter quid esse? Atque hoc ipsum propter quid esse essentiam cujuscunque: imo vero necessarium est. Unde illis, qui sic, quid unumquodque sit, conantur accipere, recte succedit. Quod enim est unumquodque, propter hoc et existit. Non autem dico nunc ita, quia species unicuique causa sit essendi: id namque verum esse constat: sed quia, si quamlibet speciem penes se ipsam evolvas, statim propter quid in ea reperies. Quod enim inefficacem et vanam essentiam vitamque sortitur non omnino propter quid possidet in se ipso. Quod autem et species est, et mentis proprium, quonam modo aliunde propter quid ita sit accipere poterit? Si quis autem accipere propter quid dicat a mente, certe non est seorsum: siquidem mens hæc ipsa species est. Si igitur oportet mentem habere hæc absque ullo defectu, necessarium est, neque ipsum quidem propter quid eis ullo modo deesse. Mens autem penes se

695

ἂν παραλελειμμένον ἔχοι τοῦ διὰ τί. ἀλλὰ πᾶν ἔχον ἔχει καὶ τὸ καλῶς ὁμοῦ τῆς αἰτίας. Καὶ τοῖς ἄρα μεταλαμβάνουσιν οὕτω δίδωσιν, ὡς τὸ διὰ τί ἔχειν. Καὶ μήν, ὥσπερ ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἐκ πολλῶν συνεστηκότι συνείρεται πρὸς ἄλληλα τὰ πάντα, καὶ ἐν τῷ πάντα εἶναι ἔστι καὶ τὸ διότι ἕκαστον, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ μέρος πρὸς τὸ ὅλον ἔχον ὁρᾶται, (οὐ τούτου γενομένου, εἶτα τούτου μετὰ τόδε, ἀλλὰ πρὸς ἄλληλα ὁμοῦ τὴν αἰτίαν, καὶ τὸ αἰτιατὸν συνιστάντων,) οὕτω χρὴ πολὺ μᾶλλον ἐκεῖ τότε πάντα πρὸς τὸ ὅλον ἕκαστα, καὶ ἕκαστον πρὸς αὐτό. Εἰ οὖν ἡ συνυπόστασις ὁμοῦ πάντων καὶ οὐκ εἰκῇ πάντων, καὶ δεῖ μὴ ἀπηρτῆσθαι, ἐν αὐτοῖς ἂν ἔχοι τὰ αἰτιατὰ τὰς αἰτίας, καὶ τοιοῦτον ἕκαστον, οἷον ἀναιτίως τὴν αἰτίαν ἔχειν. Εἰ οὖν μὴ ἔχει αἰτίαν τοῦ εἶναι, αὐτάρκη δέ ἐστι, καὶ μεμονωμένα αἰτίας ἐστὶν, εἴη ἂν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα σὺν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. Καὶ γὰρ αὖ εἰ μηδέν ἐστι μάτην ἐκεῖ, πολλὰ δὲ ἐν ἑκάστῳ, ἐστὶ πάντα ὅσα ἔχει, ἔχοις ἂν εἰπεῖν διότι ἕκαστον. Προῆν ἄρα καὶ συνῆν τὸ διότι ἐκεῖ, οὐκ ὂν διότι, ἀλλ' ὅτι, μᾶλλον δὲ ἄμφω ἕν. Τί γὰρ ἂν καὶ περιττὸν εἶχε νοῦ; ὡς ἂν νοῦ νόημα μὴ τοιοῦτον ὄν, οἷον μὴ τέλεον

B

C

1. ἔχει] Cod. Vat. ἔχοι.
4. συνείρηται] Codd. Mon. C. Marc. A.C. συνίρεται. Vat. συνήρται. Illos sequor.
5. τὸ διότι] Cod. Vat. τὸ διὰ τί et pag. versa διότι.
ib. πρὸς τὸ ὅλον] Marc. A. πρὸς ὅλον.
7. συνίστανται] Codd. omnes συνιστάντων. Quos sequimur.
9. πρὸς αὐτό] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. οὖν ἡ] Codd. Mon. C. Marc. A. οὖν τὶ.
10. πᾶν τὸ] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes πάντων. Quod restitui.
ib. καὶ διῖ μὴ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A.B. Vat. Sed Ciz. cum Ed. καὶ δή. Sequens vocabulum in Cod. Vat. punctis subscriptis notatum est.
ib. αὐτοῖς—ἔχει] Cod. Vat. αὐτοῖς—ἔλει. Prius habet etiam Marc. C. Mox Ciz. τᾶς pro τάς.
11. καί τοιοῦτον] Cod. Vat. καίτοι οὐ τόν.
12. μὴ ἔχει] Ita Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. μὴ ἔχοι Ciz. cum Ed. μὴ ἴχειν.
ib. μεμονωμένον] Codd., præter Mon. C., omnes μεμονωμένα. Et sic correxi. Mox Marc. C. ἐν αὐτοῖς.
13. ἄν ἐν] Cod. Ciz. κἄν ἐν.
ib. σὺν αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A. συν αυτοις.
14. μηδὲν ἐστι] Cod. Vat. μηδὲν ἴτι.
ib. δὲ ἐν] Cod. Vat. δ' αὖ ἐν.
ib. ἐπὶ πάντα] Cum marg. Ed. Codd. omnes habent ἐστὶ πάντα.
17. οἷον μὴ] Codd. Ciz. et Vat. εἰ μή.

ipsam habet propter quod potissimum singula, quæ in ea sunt, ita se habeant: quæ vero in ea sunt, eadem ipsa mens existit, tum summatim, tum etiam singulatim: adeo ut nihil eorum hoc ipso, quod dicitur propter quid factum sit, egeat: sed simul et factum est, et habet in se propriæ substantiæ causam. Quum vero non sit temere genitum, nihil prætermisit omnino, quod ad rationem, propter quid sit, pertineat; sed possidens universum, habet simul et rationem, propter quid ita bene fiat ad caussam pertinentem. Præterea et his, quæ participant, ita naturam tradit, ut etiam propter quid sic eam acceperint, nanciscantur. Proinde sicut in hoc mundo ex multis composito omnia inter se connexa sunt, atque in eo ipso, quod in eo sunt omnia, inest insuper propter quid, ita sit unumquodque, quemadmodum et in quovis corpore pars ad totum se habere videtur: ubi profecto non sit quidem hoc primo, deinde post hoc et illud: sed invicem causam simul continent et effectum. Sic oportet multoque magis illic et omnia ad totum singulatim sese habere, et quodlibet ad se ipsum. Quam ob rem, si ejusmodi simul omnium consistentia est, neque temere omnium, oportetque nullo modo sejungi, nimirum effectus causas in se habent: et unumquodque tale est, ut quasi causam habeat sine causa. Si ergo causam essendi non habent, sibi ipsis vero sufficientia sunt, etiam si solitaria sint, quantum ad societatem causæ pertinet, profecto sunt in se ipsis secum habentia causam. Præterea si nihil ibi temere est, multa vero in unoquoque sunt, et unumquodque est cuncta, quæ possidet, poteris utique, propter quid sit, quodlibet explicare. Præerat igitur, et simul erat propter quid ibi, non propter quid proprie, sed quid prorsus existens: imo vero ambo sunt unum. Profecto si intellectualis ipse mentis conceptus, qua mentis est, talis foret, qualis imperfecta quædam genitura, nonnihil etiam

695 γέννημα. Εἰ οὖν τέλεον, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτῳ ἐλλείπει, οὐδὲ διὰ τί τοῦτο οὐ πάρεστι. Παρὸν ἄρα ἔχοις ἂν εἰπεῖν διότι πάρεστιν· ἐν
D ἄρα τῇ ὑποστάσει τὸ διὰ τί· ἐν ἑκάστῳ τοίνυν νοήματι καὶ ἐνεργήματι, οἷον καὶ ἀνθρώπου πᾶς προεφάνη ὁ ἄνθρωπος συμφέρων ἑαυτὸν αὐτῷ. Καὶ πάντα ὅσα ἔχει ἐξ ἀρχῆς ὁμοῦ ἔχων ἕτοιμός ἐστιν ὅλος. Εἶτα εἰ μὴ πᾶς ἐστιν, ἀλλὰ δεῖ τι αὐτῷ προσθεῖναι, γεννήματός ἐστιν. Ἔστι δὲ ἀεὶ ὥστε πᾶς ἐστιν. Ἀλλ' ὁ γιγνόμενος ἄνθρωπος γενητός.

A Τί οὖν κωλύει προβουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ, ἢ κατ' ἐκεῖνόν ἐστιν· ὥστε οὔτε τι ἀφελεῖν δεῖ, οὔτε προσθεῖναι, ἀλλὰ τὸ βουλεύσασθαι καὶ λελογίσθαι διὰ τὴν ὑπόθεσιν. Ὑπέθετο γὰρ γιγνόμενα, καὶ οὕτω μὲν ἡ βούλησις καὶ ὁ λογισμός. Τῷ δ' ἀεὶ γιγνόμενα ἐνδείξασθαι καὶ ὅτι λογίζεται ἀνεῖλεν. Οὐ γὰρ ἔνι λογίζεσθαι ἐν τῷ ἀεί· καὶ γὰρ αὖ
B ἐπιλελησμένου ἦν, ὅπως καὶ πρότερον· εἶτα εἰ μὲν ἀμείνω ὕστερον,
696 οὐκ ἂν καλὰ πρότερον· εἰ δ' ἦν καλά, ἔχει τὸ ὡσαύτως. Καλὰ δ' ἐστὶ μετὰ τῆς αἰτίας, ἐπεὶ καὶ νῦν καλόν τι, ὅτι πάντα. Τοῦτο γὰρ καὶ εἶδος τὸ πάντα, καὶ ὅτι τὴν ὕλην κατέχει· κατέχει δὲ, εἰ μηδὲν

1. Εἰ οὖν] Codd. Ciz. et Vat. εἰ οὖν μή.
2. τοῦτο πάρεστι] Codd. omnes, præter Marc. C., ut marg. Ed. τοῦτο οὐ πάρεστι, ut legit Fic. Quem sequimur.
4. καὶ ἀνθρώπου] Codd. Darm. et Med. A. (ex corr.) κατὰ ἄνθρωπον. Marc. B. Med. A. a pr. m. καὶ ἄνθρωπον.
ib. ἑαυτὸν αὐτῷ] Cod. Med. A. a pr. m. ἑαυτῷ αὐτὸν, supra lin. ut Ed.
5. ὅλος] Cod. Vat. ὅλως.
6. δεῖ τι] Cod. Ciz. δι' sine τι, quod omittit etiam Vat.
ib. προσθεῖναι] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. προσθῆναι.
7. Ἔστι δὲ—ἐστιν] Desunt hæc a Cod. Ciz.
ib. δὲ ἀεὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἀεί.
8. γενητὸς] Codd. Darm. Marc. B. et Vat. γεννητός.
10. προσθεῖναι] Ita Codd. Mon. C. Marcc. et Vat. Rell. cum Ed. προσθῆναι.
11. λελογίσθαι] Cod. Ciz. λελόγισται.
ib. Ὑπέθετο] Cod. Ciz. ὑπόθεσις.
12. Τῷ δ'] Cod. Vat. τὸ δ'.
13. γὰρ ἔνι] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Ed. cum rell. γὰρ ἐνί.
14. ἐπιλελησμένου] Ita Ed. Sed Codd., exceptis Mon. C. Marc. B., omnes ut marg. Ed. ἐπιλελησμένου. Sed Vat. in marg. habet signum '.' In Marc. B. est ἐπιλελησμένον.
15. δέ ἐστι] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἐστί. Et sic correxi.
17. κατέχει δὲ] Cod. Vat. κατέχοι δέ.

superflui pateretur. Si ergo conceptus est perfectus, in quo deficiat, assignari non potest: neque afferri, propter quid hoc non adsit. Cum igitur adsit, potes propter quid sit, præsens asseverare: in ipsa igitur substantia ipsum, propter quid sit, continetur. In qualibet igitur mentis notione actioneque totum simul occurrit, velut in ea, quæ ad hominem pertinet, totus præfulget homo simul afferens cum ea se ipsum, atque omnia, quæcunque habet a principio, simul possidens: itaque in promptu simul totus est positus. Jam vero nisi sit totus, sed aliquid insuper sit addendum, ad genituram id potius pertinebit. At ille semper est: quapropter est totus. Qui vero fit homo, est procul dubio generabilis.

III. *Quoniam intellectualis forma, per quam Deus agit, est ipsa natura Dei, facitque eadem semper eodem modo, merito non tam consilio quodam agit, quam naturali quadam forma se ipsam foras quasi naturaliter exprimente.*

In qualibet forma divinitus procreata variæ quædam formæ sunt, quasi totius essentiæ partes. Propter ejusmodi partes tota existit essentia, et essentiæ gratia partes sunt adhibitæ: et cunctæ partes ejusmodi ipsa sunt essentia. Vides igitur in formali ratione rei, quid ipsa sit, et propter quid pariter declarari.

Quæret hic aliquis, quidnam prohibeat, quo minus de illo intellectus antea consultaverit. Sed dicendum est, esse penitus secundum illum: idcoque nihil adimendum esse, nihil addendum: veruntamen ob ipsam suppositionem fingitur ille consultare atque argumentari. Suppositum namque est, illa fieri: atque ita nimirum deliberatio et discursio quædam protinus adhibetur. Ex eo autem, quod demonstratum est fieri semper, argumentatio tollitur. Non enim in eo, quod semper extat, argumentatio competit: namque etiam conditio hæc esset obliti, quomodo prius egerit: deinde, si melius efficit postea, opera sua prius pulchra non essent: sin vero pulchra erant, eo-

696

αὐτῆς ἀμόρφωτον καταλείποι. Καταλείπει δὲ, εἴ τις μορφὴ ἐλλείποι, οἷον ὀφθαλμὸς, ἢ ἄλλο τι, ὥστε αἰτιολογῶν, πάντα λέγεις. Διὰ τί οὖν ὀφθαλμοὶ, ἵνα πάντα; καὶ διὰ τί ὀφρύες, ἵνα πάντα; καὶ γὰρ εἰ B ἕνεκα σωτηρίας λέγοις, φυλακτικὸν τῆς οὐσίας λέγεις ἐν αὐτῇ ὑπάρχον· τοῦτο δὲ εἶναι συμβαλλόμενον, οὕτως ἄρα οὐσία ἦν πρὶν καὶ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον ἄρα μέρος τῆς οὐσίας, καὶ ἄλλο τοίνυν τοῦτο, ὃ δ' ἐστὶ τῆς οὐσίας. πάντα τοίνυν ἀλλήλοις· καὶ ἡ ὅλη καὶ τελεία καὶ πᾶσα, καὶ τὸ καλῶς μετὰ τῆς αἰτίας, καὶ ἐν τῇ αἰτίᾳ, καὶ ἡ οὐσία, καὶ τὸ τὶ ἦν εἶναι, καὶ τὸ διότι ἕν. Εἰ τοίνυν ἔγκειται τὸ αἰσθητικὸν C εἶναι, καὶ οὕτως αἰσθητικὸν, ἐν τῷ εἴδει ὑπὸ ἀϊδίου ἀνάγκης καὶ τελειότητος νοῦ, ἐν αὑτῷ ἔχοντος, εἴπερ τέλειος, τὰς αἰτίας ὥστε ἡμᾶς ὕστερον ἰδεῖν, ὡς ἄρα ὀρθῶς οὕτως ἔχει, (ἐκεῖ γὰρ ἓν καὶ συμπληρωτικὸν τὸ αἴτιον, καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ μόνον νοῦς ἦν, προσετέθη δὲ τὸ αἰσθητικὸν, ὅτε εἰς γένεσιν ἐστέλλετο,) πῶς οὐκ ἂν ἐκεῖνος ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇδε ῥέποι; Τί γὰρ ἂν εἴη αἰσθητικόν; ἢ ἀντιληπτικὸν D αἰσθητῶν; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον, ἐκεῖ μὲν αἰσθητικὸν ἐξ ἀϊδίου, ἐνταῦθα δὲ αἰσθάνεσθαι, καὶ τῆς ἐκεῖ δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν πληροῦσθαι ἐνταῦθα, ὅτε χείρων ἡ ψυχὴ γίγνεται;

1. Καταλείποι] Codd. exceptis Darm. et Marc. C. omnes καταλίπει. Quos sequor. Marc. C. habet καταλίποι. Καταλείπει.

ib. μορφὴ ἐλλείποι] Cod. Vat. μορφὴν ἐλλείπει. Posterius habet etiam Marc. C.

2. ὀφθαλμοὶ] Cod. Vat. ὀφθαλμός.

4. λέγοις—τῆς οὐσίας] Desunt hæc in Cod. Vat.

6. καὶ αἴτιον—τοίνυν τοῦτο] Desunt hæc in Cod. Ciz. Rell. omnes, excepto Marc. C., pro αἴτιον habent τὸ αἴτιον. Unde recepi Articulum.

7. καὶ πᾶσα] Cod. Ciz. omittit καὶ et lin. seq. τὶ post τό.

10. ἓν τῷ] Ita Ed. Sed Codd. Marcc Ciz. et Vat. ἓν τὸ τό. Med. A. (a pr. m.) et B. ἓν τῷ. Med. A. in marg. ἐν. Quod recepi.

11. ἐν αὐτῷ] Cod. Darm. τοῦ ἐν αὐτῷ.

13. προσετίθη] Cod. Vat. προστίθη.

14. ὁ νοῦς ἐκεῖνος] Codd., exceptis Darm. et Marc. C., omnes ἐκεῖνος ὁ νοῦς. Quos sequor. Præcedit in Marc. A. ὃν pro ἂν.

15. ῥέποι;] Codd. Vat. et Marc. A. ῥέπει. Prior mox vocem αἰσθητικὸν punctis notatam habet.

16. δὲ οὐκ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' οὐκ. Et ita scripsi.

dem modo res ipsa se habet. Pulchra vero sunt, siquidem sint una cum causa: quandoquidem et nunc pulchrum aliquid est, quoniam sua possidet omnia. Hoc enim et ipsa species est, quod omnia possidet, præsertim si materiam occupet, occupat autem, si nihil ipsius reliquerit non formatum. Informe vero relinqueret, si qua forma deesset, velut oculus aut quodlibet aliud: quam ob rem ubi assignas causam, omnia dicis: curnam igitur oculi sunt, ut videlicet adsint omnia? Iterum cur supercilia, ut omnia prorsus adsint? Jam vero si gratia salutis tribui hæc adducas, custodem essentiæ quendam afferes in ipsamet existentem: id autem esse aliquid conferens judicabis. Sic igitur et ante hoc erat essentia: atque ita causa pars est essentiæ. Ac si aliud sit, hoc ipsum tamen quod est essentia ipsius existit. Omnia igitur inter se conspirant, atque tota et perfecta et universa essentia est, atque hoc ipsum, ut bene se habeat, una cum causa est, et est in causa. Atqui et essentia, et quod quid est, propter quid est, unum esse convincitur. Si igitur in ipsa specie velut humana inclusa hæc conditio est, ut sensualis homo sit, et quomodo sensualis, æterna quadam necessitate perfectioneque mentis: quæ si modo perfecta est, causas in se ipsa complectitur, adeo ut nos animadvertamus in posterum, sic rem recte disponi: ibi enim causa unum est cum essentia complens essentiam, atque homo illic non intellectus tantum est, cui postea, dum in generationem mittitur, sentiendi vis adjungatur: si, inquam, res ita se habeat, dubitatur, quidnam prohibeat, quo minus ille intellectus ad hæc inclinetur. Quid enim erit hoc ipsum, quod dicitur sensuale? An forte, quod apprehendere quandoque sensibilia possit? Si ita sit, quomodo non absurdum fuerit, ibi quidem esse sensitivum aliquid ab æterno, hic vero denique persentire, actumque illius potentiæ hic duntaxat expleri, quando anima deterior jam evasit?

696 A Πάλιν οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἀπορίαν ἄνωθεν ληπτέον τὸν ἄνθρωπον
ὅς τις ἐκεῖνος ἐστίν. Ἴσως δὲ πρότερον χρὴ τὸν τῇδε ἄνθρωπον, ὅσ-
τις ποτ' ἐστὶν εἰπεῖν, μή ποτε οὐδὲ τοῦτον ἀκριβῶς εἰδότες, ὡς ἔχον-
τες τοῦτον, ἐκεῖνον ζητοῦμεν. Φανείη δ' ἂν ἴσως τισὶν ὁ αὐτὸς οὗτός
τε κἀκεῖνος εἶναι, ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἐντεῦθεν. Ἆρα ὁ ἄνθρωπος 5
B οὗτος λόγος ἐστὶ ψυχῆς ἕτερος, τῆς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ποιούσης
καὶ ζῆν αὐτὸν καὶ λογίζεσθαι παρεχομένης; ἢ ἡ ψυχὴ ἡ τοιαύτη ὁ
ἄνθρωπος ἐστίν; ἢ ἡ τῷ σώματι τῷ τοιῷδε ψυχὴ προσχρωμένη; ἀλλ'
εἰ μὲν ζῷον λογικὸν ὁ ἄνθρωπος, ζῷον δὲ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος,
οὐκ ἂν εἴη ὁ λόγος οὗτος τῇ ψυχῇ ὁ αὐτός. Ἀλλ' εἰ τὸ ἐκ ψυχῆς λο- 10
C γικῆς καὶ σώματος ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ἂν εἴη ὑπόστασις ἀΐ-
διος; τούτου τοῦ λόγου τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου γιγνομένου, ὅταν
697 σῶμα καὶ ψυχὴ συνέλθῃ, ἔσται γὰρ ὁ λόγος οὗτος δηλωτικὸς τοῦ
ἐσομένου, οὐχ οἷος ὃν φαμὲν αὐτοάνθρωπος, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐοικὼς
ὅρῳ, καὶ τοιούτῳ, οἵῳ μηδὲ δηλωτικῷ τοῦ τί ἦν εἶναι. Οὐ δὲ γὰρ εἴ- 15
δους ἐστὶ τοῦ ἐνύλου, ἀλλὰ τὸ συναμφότερον δηλῶν ὅ ἐστιν ἤδη· εἰ

3. ποτ' ἐστὶν] Codd. Marc. C. Mon. C. et Vat. ποτε ἐστίν. Marc. A. ὅστις ἐκεῖνος ποτέ ἐστιν.
ib. οὐδὲ τοῦτον] Cod. Ciz. οὐδὲ τοῦτο.
5. σκέψιως ἥδε] Abest ἥδε a Codd. omnibus. Quare delevi eam vocem.
6. ἕτερος, τῆς] Cod. Vat. ἕτερον τῆς. Ad h. l. Marc. A. in marg. hæc habet:

"Α λόγος ψυχῆς τῆς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ποιούσης :.
α. ν
ϑ
β. ρ ψυχὴ ἡ ποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ ζῆν καὶ λογίζεσθαι :.
ω
π
ο ψυχὴ ἡ προσχρωμένη τοιῷδε σώματι :.
ς

10. οὗτος τῆς ψυχῆς] Codd. omnes ut marg. Ed. τῇ ψυχῇ, excepto Marc. C. Ego illos secutus sum.
13. οὗτος] Abest a Cod. Ciz.
14. οἷος ὄν] Marc. A. οἷος ἄν.
ib. αὐτοάνθρωπος] Ita Codd. Marc. A. C. Mon. C. Med. A. B. Sed Ed. cum rell. αὐτὸ ἄνθρωπος.
15. ὅρῳ] Ita Codd. omnes. Ed. ὅρος. In seqq. Marc. A. οἷον pro οἵῳ. Ed. οἵῳ.

IV. *Unaquæque res hoc ipsum, quod est intrinsecus, a forma speciali naturaliter habet. Qui igitur hominem definit id, quod est ex anima corporeque conjunctum, nondum rationem formalem assignat, qua homo hoc ipsum, quod est, existit.*

Rursus ad dubitationem hanc enodandam: quid homo ille sit, tanquam ab initio nobis est assumendum. Ac forsan prius quid homo sit hic vivens, satius est explicare: ne forte, nondum omnino, quid hic sit, cognoscentes, tanquam hunc jam teneamus, curiosius illum investigemus. Forte enim quibusdam videri potest homo idem esse hic noster et ille: initium vero considerandi hinc potissimum assumatur. Quærendum est sane, numquid noster hic homo sit ratio quædam ab anima differens hunc hominem faciente, eique vitam rationisque discursum suppeditante? an potius ipsa anima, talis, inquam, anima homo sit? An denique homo sit anima tali quodam corpore utens? Verum si homo est animal rationale, animal autem est, quod ex anima corporeque componitur, definitiva hæc hominis ratio non eadem atque anima erit. Atqui si ipsa hominis ratio est, quod ex anima rationali constat et corpore, quomodonam erit substantia sempiterna? Quippe cum ratio hæc talis hominis tunc denique fiat, quando anima et corpus congrediuntur: nempe ejusmodi ratio futurum significat, neque talis est, quale, quando dicimus ipse homo, sed potius definitioni cuidam similis, descriptioni, inquam, tali, qualis, quod quid sit, non explicet. Nam neque speciei cujusquam est materialis, sed designat potius compositum quiddam aliquando factum: si autem id sit, nondum inventus est homo, quem profecto secundum rationem ipsam esse constat. Si quis autem dicat, rationem quidem talium oportere conjunctum aliquid esse, quod autem hac ipsa in re inest, secundum quod est, unumquodque non existimet afferendum: quod tamen adducendum est, et si quam maxime rationes formarum materialium cum materia sint assignandæ. Veruntamen rationem ipsam, quæ facit, ut homo sit homo, oportet accipere, apud eos præsertim, qui existimant in unaquaque re

δὲ τοῦτο, οὔπω εὕρηται ὁ ἄνθρωπος· ἦν γὰρ ὁ κατὰ τὸν λόγον. Εἰ 697
δέ τις λέγοι τὸν λόγον δεῖ τὸν τῶν τοιούτων εἶναι συναμφότερόν τι,
τὸ δὲ ἐν τῷδε καθ' ὅ ἐστιν ἕκαστον, οὐκ ἀξιοῖ λέγειν, χρὴ δὲ, εἰ καὶ B
ὅτι μάλιστα τῶν ἐνύλων εἰδῶν, καὶ μετὰ ὕλης τοὺς λόγους χρὴ λέ-
γειν. Ἀλλὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν πεποιηκότα οἷον τὸν ἄνθρωπον λαμ-
βάνειν, καὶ μάλιστα ὅσοι τοῦ τὶ ἦν εἶναι ἀξιοῦσιν ἐφ' ἑκάστου ὁρίζεσθαι, ὅταν κυρίως ὁρίζωνται. Τί οὖν ἐστι τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ; τοῦτο
δ' ἔστι, τί ἐστι τὸ πεποιηκὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ἐνυπάρχον οὐ
χωριστόν. Ἆρ' οὖν αὐτὸς ὁ λόγος ζῷόν ἐστι λογικὸν, ἢ τὸ συναμ-
φότερον, αὐτὸς δέ τις ποιητικὸς ζώου λογικοῦ; τίς ὢν αὐτὸς, ἢ τὸ C
ζῷον ἀντὶ ζωῆς λογικῆς ἐν τῷ λόγῳ; ζωὴ τοίνυν λογικὴ ὁ ἄνθρωπος.
Ἆρ' οὖν ζωὴ ἄνευ ψυχῆς; ἢ γὰρ ἡ ψυχὴ παρέξεται τὴν ζωὴν τὴν
λογικὴν, καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος ἐνέργεια ψυχῆς καὶ οὐκ οὐσία, ἢ ἡ
ψυχὴ ὁ ἄνθρωπος ἔσται. Ἀλλ' εἰ ἡ ψυχὴ ἡ λογικὴ ὁ ἄνθρωπος ἔσται,
ὅταν εἰς ἄλλο ζῷον ᾖ ἡ ψυχὴ, πῶς οὐκ ἄνθρωπος; D

Λόγον τοίνυν δεῖ τὸν ἄνθρωπον ἄλλον παρὰ τὴν ψυχὴν εἶναι. Τί A
κωλύει συναμφότερόν τι τὸν ἄνθρωπον εἶναι ψυχὴν ἐν τοιῷδε λόγῳ;
ὄντος τοῦ λόγου οἷον ἐνεργείας τοιᾶσδε, τῆς δὲ ἐνεργείας μὴ δυναμέ-

1. οὔτω] Codd. Ciz. et Vat. οὕτως. In Med. B. sequitur εἴρηται. Ciz. et Med. B. post δεῖ omittunt τόν.
3. τὸ δὲ ἐν] Cod. Mon. C. τὸ δ' ἐν cum Marcc. Mox Marc. A. ἐστιν ἕτερον, οὐκ ἀξιεῖ.
ib. λέγειν, χρὴ] Cod. Darm. λέγειν, λέγειν χρή.
ib. καὶ εἰ] Codd. Darm. Marc. B. Med. A.B. εἰ καὶ ut marg. Ed.
4. εἰδῶν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἐνύλων εἰδῶν.
ib. τῆς ὕλης] Codd., præter Darm., omnes omittunt τῆς. Quare delevi Articulum.
7. τῷ εἶναι] Codd., præter Darm., omnes τὸ εἶναι. Quos sequor.
8. δέ ἐστι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. δ' ἐστί. Marc. B. δ' ἔστι.
ib. ἐνυ—ζον] Cod. Ciz. ἓν ὑτάρχον.
9 αὐτὸς ὁ] Cod. Vat. ὁ αὐτὸς ὁ.
10. τῶν αὐτὸς] Codd., præter Darm., omnes ὢν αὐτός. Quos secutus sum.
11. ζωὴ τοίνυν] Cod. Vat. ζωή τις.
13. ἐνέργεια] Cod. Vat. ἐνεργείᾳ.
14. Ἀλλ'—ἔσται] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
16. εἶναι] In Cod. Vat. sequitur plena distinctio post h. v.
18. μὲν δυναμένης] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. μὴ pro μέν. Quibus obsecutus sum.

rite definienda ipsum, quod quid est, penitus explicandum. Quidnam igitur est esse ipsum homini? Id est perinde, ac si quæramus, quid est, quod efficit hunc esse hominem, ita tamen, ut non separatum sit, sed insit. Num igitur ratio ipsa est animal rationale? an potius hoc est conjunctum? Ipsa vero ratio rationalis animalis effectrix aliquid existens ipsa, quidnam existit? An forte in ipsa definitiva hominis ratione rationale animal ponitur pro vita quadam rationali? Ideoque homo vita rationalis erit. Sed numquid vita sine anima? Aut enim anima rationalem præbebit vitam homoque ipse erit non substantia quædam, sed actus aliquis animæ: aut potius anima homo erit. Verum si anima scilicet rationalis ipse homo erit, quando in animal aliud anima transit, quidnam prohibet adhuc hominem esse?

V. *Homo est anima intellectualis rationalisque simul et sensualis. Atque hæc animæ humanæ conditio ex amussim ad ideæ nostræ characterem est expressa.*

Quæ quidem idea primus homo est: anima vero ita, sicut dixi, se habens est homo secundus: tertius vero homo est et quasi jam non homo, animal compositum ex corpore nostro simul atque vita quadam huic infusa ab anima præcedente, in qua sensus est efficacior, in animali vero sensus obtusior, sed humana quædam affectio, quæ declarat hanc animalis vitam, non ab anima tantum sphæræ, sed a nostra etiam dependere, sicut nostra divinitus dependet semper et agit.

Oportet igitur hominem aliam quandam rationem esse præter animam. Jam vero quidnam obstat, adhuc conjunctum aliquid hominem esse? Animam scilicet in tali quadam ratione potissimum constitutam? Ubi profecto hæc ipsa ratio

697 νης ἄνευ τοῦ ἐνεργοῦντος εἶναι. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπέρμασι
λόγοι. Οὔτε γὰρ ἄνευ ψυχῆς, οὔτε ψυχαὶ ἁπλῶς. Οἱ γὰρ λόγοι οἱ
ποιοῦντες οὐκ ἄψυχοι, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τὰς τοιαύτας οὐσίας
B λόγους εἶναι. Οἱ οὖν μὴ ποιοῦντες ἄνθρωπον λόγοι, ποίας ψυχῆς ἐν-
έργειαι; ἆρα τῆς φυτικῆς, ἢ τῆς ζῶον ποιούσης; ἐναργεστέρας τινὸς 5
καὶ αὐτὸ τοῦτο ζωτικωτέρας; ἡ δὲ ψυχὴ ἡ τοιαύτη ἡ ἐγγενομένη τῇ
τοιαύτῃ ὕλῃ, ἅτε οὖσα τοῦτο. οἷον οὕτω διακειμένῃ καὶ ἄνευ τοῦ σώ-
ματος ἄνθρωπος, ἐν σώματι δὲ μορφώσασα κατ' αὐτὴν καὶ ἄλλο εἴ-
C δωλον ἀνθρώπου, ὅσον ἐδέχετο τὸ σῶμα ποιήσασα, ὥσπερ καὶ τούτου
698 αὖ ποιήσει ὁ ζωγράφος ἔτι ἐλάττω ἄνθρωπον τινὰ, τὴν μορφὴν ἔχει 10
καὶ τοὺς λόγους, ἢ τὰ ἤθη, τὰς διαθέσεις, τὰς δυνάμεις ἀμυδρὰς
πάντα, ὅτι μὴ οὗτος πρῶτος. Καὶ δὴ καὶ εἴδη αἰσθήσεων ἄλλων,
αἰσθήσεις ἄλλας ἐναργεῖς δοκούσας εἶναι, ἀμυδροτέρας δὲ, ὡς πρὸς
τὰς πρὸ αὐτῶν καὶ εἰκόνας· ὁ δὲ ἐπὶ τούτῳ ἄνθρωπος, ψυχῆς ἤδη
θειοτέρας, ἐχούσης βελτίω ἄνθρωπον καὶ αἰσθήσεις ἐναργεστέρας. 15
Καὶ εἴη ἂν ὁ Πλάτων τοῦτον ὁρισάμενος. Προσθεὶς δὲ τὸ χρωμένην
B σώματι, ὅτι ἐποχεῖται, τῇ ἥτις προσχρῆται πρώτως σώματι, ἡ δὲ
δευτέρως, ἡ θειοτέρα. Ἤδη γὰρ αἰσθητικοῦ ὄντος τοῦ γενομένου ἐπ-
ηκολούθησεν αὕτη τρανοτέραν ζωὴν διδοῦσα. μᾶλλον δὲ, οὐδ' ἐπηκο-

2. ἄνευ ψυχῆς] Marc. A.C. in marg. Σημειώσαι, ὅτι οἱ σπερματικοὶ λόγοι οὐκ ἄψυχοι. Vocem καὶ ante θαυμαστὸν omittit Marc. A.
4. Οἱ οὖν μὴ] Marc. A. οἱ οἷον μή.
ib. ἄνθρωπον] Cod. Vat. αὐτοί.
5. φυτικῆς] Ita Codd. omnes. Ed. φυσικῆς. Vat. in m. habet signum ·.· Cod. Mon. C. pergit ἢ τῆς τὸ cum Marc. A.
6. ἐγγινομένη] Cod. Vat. ἐγγινομένη. Mon. C. ἐγγινομένη.
7. διακειμένῃ] Codd. Mon. C. et Vat. διακεια νκ.
8. ἄλλο] Ita Codd., præter Mon. C., omnes. Ed. ἄλλον.
10. ἐλάττω] Codd. Marc. A. Mon. C. et Med. B. ἐλάττων.
11. τὰ ἤθη] Cod. Vat. τὰς ἤθη.
18. αἰσθητικοῦ] Marc. A. αἰσθητοῦ.
19. δὲ, οὐδ'] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' οὐδ'.

sit tanquam quidam actus, ejusmodi actus autem absque agente esse non possit. Sic enim, et quæ seminibus rationes insunt, se habere videntur: nam neque absque anima sunt, neque sunt simpliciter animæ. Efficaces enim rationes non sunt animæ prorsus expertes. Neque mirari quisquam debet, tales essentias rationes existere. Sed enim rationes illæ, quæ non faciunt hominem, qualis animæ potissimum actus sunt? num forte vegetalis animæ? an potius animal facientis clarioris profecto efficaciorisque, atque ob hoc ipsum vivacioris? Anima vero talis assistens videlicet materiæ tali, utpote quæ sit hoc ipsum tanquam sic affecta, etiam absque corpore esse judicatur homo. Quæ profecto secundum se ipsam aliquid format in corpore, et simulachrum hominis aliud, quantum capit natura corporis, efficit: quemadmodum et hujus insuper simulachrum pictor efficere solet: efficit, inquam, hominem quendam deteriorem, qui tamen et formam habet, et rationes vel mores, affectionesque et vires debiles et obscuras: obscura denique omnia, quoniam hic non est homo primus. Atqui et species sensuum aliter, et sensus alios, qui etsi perspicaces apparent, obtusi tamen sunt et imagines quædam, si cum superioribus sensibus conferantur: ipse vero huic præsidens homo animæ jam divinioris existit habentis hominem meliorem, sensusque admodum clariores. Atqui hunc forte hominem Plato definit. Adjungit autem in definiendo, animam utentem corpore, quoniam anima, quæ definitur homo, incubat illi animæ, quæ proxime corpore utitur, divinior autem anima secundo loco utitur corpore. Quando enim id, quod factum est, sensuale jam evasit, consequitur hæc vitam tradens integriorem: imo vero non consequitur, sed quasi ipsam adhibet: non enim a mundo intelligibili distat, sed contingens assidue illum velut sibi suspensam tenet inferiorem, commiscens se ipsam cum ratione ad rationem. Qua-

λούθησεν, ἀλλὰ οἷον προσέθηκεν αὐτήν· οὐ γὰρ ἐξίσταται τοῦ νοητοῦ, ἀλλὰ συναψαμένη οἷον ἐκκρεμαμένην ἔχει τὴν κάτω, συμμίξασα ἑαυτὴν λόγῳ πρὸς λόγον. ὅθεν καὶ ἀμυδρὸς οὗτος ὢν ἐγένετο φανερὸς τῇ ἐλλάμψει. 698 C

Πῶς οὖν ἐν τῇ κρείττονι τὸ αἰσθητικόν; ἢ τὸ αἰσθητικὸν τῶν ἐκεῖ ἀναισθήτων, καὶ ὡς ἐκεῖ τὰ αἰσθητά. Διὸ καὶ οὕτως αἰσθάνεται τὴν αἰσθητὴν ἁρμονίαν, τῇ δὲ αἰσθήσει παραδεξαμένου τοῦ αἰσθητικοῦ ἀνθρώπου, καὶ συναρμόσαντος εἰς ἔσχατον πρὸς τὴν ἐκεῖ ἁρμονίαν, καὶ πυρὸς ἐναρμόσαντος πρὸς τὸ ἐκεῖ πῦρ, οὐ αἴσθησις ἦν ἐκείνῃ τῇ ψυχῇ, ἀνάλογον τοῦ πυρὸς τοῦ ἐκεῖ φύσει. Εἰ γὰρ ἦν ἐκεῖ σώματα ταῦτα, ἦσαν αὐτῶν τῇ ψυχῇ αἰσθήσεις καὶ ἀντιλήψεις· καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκεῖ ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἀντιληπτικὴ τούτων, ὅθεν καὶ ὁ ὕστερος ἄνθρωπος, τὸ μίμημα εἶχε τοὺς λόγους ἐν μιμήσει. Καὶ ὁ ἐν νῷ ἄνθρωπος τὸν πρὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπον· ἐλλάμπει δ' οὗτος τῷ δευτέρῳ, καὶ οὗτος τῷ τρίτῳ. ἔχει δέ πως πάντας ὁ ἔσχατος, οὐ γιγνόμενος ἐκείνοις, ἀλλὰ παρακείμενος ἐκείνοις. Ἐνεργεῖ δὲ ὁ μὲν ἡμῶν, κατὰ τὸν ἔσχατον· τῷ δέ τι καὶ παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, τῷ δὲ, A B C

2. συναψαμένη—ἐκκρεμαμένην] Cod. Vat. συναψομένη—ἐκκρεμαμένων.
3. ἀμυδρὸς] Codd. Mon. C. Marc. A. ut marg. Ed. ἀμυδρῶς. Sed Marc. A. cum spiritu aspero, quem semper habet in hac voce.
5. ἢ τὸ αἰσθητικὸν] Absunt hæc a Cod. Vat.
6. ἀναισθήτων] Prior h. v. pars in Cod. Med. A. punctis subscriptis notata est.
9. αἴσθησις] Cod. Med. B. ἡ αἴσθησις.
ib. ἐκείνῃ] Cod. Vat. ἐκείνη.
10. Εἰ γὰρ] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. Sed Med. A.B. cum Ed. ἡ γάρ.
12. ὁ ὕστερος] Cod. Vat. omittit ὁ.
14. πάντων] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. A.B. Vat. πάντων τῶν. Unde recepi Articulum.
15. καὶ οὗτος] Cod. Vat. καὶ οὕτως.
ib. τὰ πάντα] Codd. omnes ut vult marg. Ed. πάντας.
17. τὸν ἔσχατον] Codd. Ciz. et Vat. τὸ ἔσχατον.

propter homo hic in se obscurus, fit ejusmodi illustratione lucidior.

VI. *Anima nostra sensum adeo radicitus habet, ut sensu quodam semper utatur.*

Nam et extra terrenum corpus per corpus aërium sentit in aëre, et per cæleste corpus in cælo, hic quidem aëria maxime, ibi vero cælestia. Quin etiam extra cælum intimo quodam imaginationis sensu ipsas intelligentiæ notiones in conceptus transformat imaginabiles. Unusquisque nostrum tres homines habet, idealem, rationalem, sensualem: qui sibi deinceps ordine sunt connexi. Sed alii nostrum atque alias secundum alium horum trium atque alium vitam agunt, et quatenus formas vivendi mutant, eatenus commutant et dæmonas proprios præsentis vitæ duces. Tum vero, quæ vitam intellectualem potissimum agunt, dæmonem sublimiorem nactæ per eum etiam Deum ducem adipiscuntur. Ludit post hæc Ægyptio more Plotinus circa irrationalis animæ transmigrationem atque etiam circa transitum rationalis animæ in ipsam bruti naturam: quæ nec ipse prorsus affirmat, nec alii Platonici comprobant, et nos alibi confutavimus.

Sed quonam modo in anima illa præstantiore est sentiendi facultas? Profecto sentiendi vis illa ad ea proprie, quæ illic dicuntur sensibilia, pertinet: atque ita ibi sensus est, sicut et sensibilia. Quapropter et ita sensibilem illo sensu percipit harmoniam, dum videlicet sensualis homo sensu continetur et percipit, atque coaptat, quod sequitur ad ultimum usque, ad harmoniam ibi vigentem. Quin etiam ignis hic cum illo igne congruit, quem suo quodam sensu anima illa percipiebat, sensu, inquam, proportionem quandam habente ignis illius naturæ convenientem. Si enim essent hæc ibi corpora, hæc et ibi anima sentiret atque animadverteret. Jam vero homo illic vivens talis quædam anima est, hæc apprehendere potens, unde et posterior homo imitatio quædam illius imitatione quadam habet et rationes. Atque homo, qui est in mente, hominem præfert omnes homines præcedentem, qui sane secundo fulget homini: secundus tertio quoque subrutilat. Habet autem quodammodo omnes homo postremus, non factus illis, sed potius adjacens. Agit autem hic quidem noster ad ulti-

698 καὶ παρὰ τοῦ τρίτου ἡ ἐνέργεια, καὶ ἔστιν ἕκαστος καθ' ὃν ἐνεργεῖ, καίτοι πάντας ἕκαστος ἔχει καὶ αὖ οὐκ ἔχει. Τοῦ δὲ σώματος χωρισθείσης τῆς τρίτης ζωῆς, καὶ τοῦ τρίτου ἀνθρώπου, εἰ συνέποιτο ἡ δευτέρα, συνέποιτο δὲ μὴ χωρισθεῖσα τῶν ἄνω, οὗ ἐκείνη καὶ αὕτη
699 λέγεται εἶναι. Μεταλαβούσης δὲ θήρειον σῶμα θαυμάζεται [δὲ], πῶς λόγος οὖσα ἀνθρώπου, ἢ πάντα ἦν· ἄλλο τε δὲ ἐνεργεῖ κατ' ἄλλον. Καθαρὰ μὲν οὖν οὖσα καὶ πρὶν κακυνθῆναι ἄνθρωπον θέλει, καὶ ἄνθρωπός ἐστι. Καὶ γὰρ κάλλιον τοῦτο, καὶ τὸ κάλλιον ποιεῖ. Ποιεῖ δὲ καὶ δαίμονας προτέρους, ὁμοειδεῖς τῇ ἄνθρωπον, καὶ ὁ πρὸ αὐτῆς
B δαιμονιώτερος, μᾶλλον δὲ θεὸς, καὶ ἔστι μίμημα θεοῦ δαίμων εἰς θεὸν ἀνηρτημένος, ὥσπερ ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον. Οὐ γὰρ λέγεται θεὸς, εἰς ὃν ὁ ἄνθρωπος. Ἔχει γὰρ διαφορὰν ἣν ἔχουσι ψυχαὶ πρὸς ἀλλήλας, κἂν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὦσι στίχου. Λέγειν δὲ δεῖ δαίμονας εἶδος δαιμόνων, οὕς φησιν ὁ Πλάτων δαίμονας. Ὅταν δὲ συνέπηται τὴν θήρειον φύσιν ἑλομένη ψυχὴ ἡ συνηρτημένη τῇ ὅτε ἄνθρωπος ἦν, τὸν
C ἐν αὐτῇ λόγον ἐκείνου τοῦ ζώου ἔδωκεν. Ἔχει γὰρ, καὶ ἡ ἐνέργεια αὕτη χείρων.

A Ἀλλ' εἰ κακυνθεῖσα καὶ χείρων γενομένη πλάττει θήρειον φύσιν,

3. τῆς τοιαύτης] Codd., præter Darm., omnes, ut marg. Ed., τῆς τρίτης. Quibus obsequor.

4. συνέποιτο—καὶ ἐκείνη αὕτη] Desunt hæc in Cod. Ciz. sed in marg. addita deinde rursus deleta et in Cod. reposita post οὖσα ἀνθρώπου, quia verba: καὶ ἐκείνη αὕτη —ἄνθρωπος οὖσα bis posita sunt. Ceterum habet οὗ ἐκείνη καὶ αὕτη pro ἐκείνη αὕτη, ut et Med. A.B. Mon. C. Marcc. et Vat. Quos sequimur.

5. θήρειον] Cod. Ciz. θήριον.

ib. [δὲ], πῶς] Cod. Vat. omittit δέ. Ego uncinis inclusi.

6. ἢ πάντα] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἡ πάντα.

ib. ἄλλον] Codd. Ciz. et Vat. ἄλλου.

8. Ποιεῖ] Cod. Vat. ποιεῖν.

9. ὁμοειδεῖς τῇ ἄνθρωπον] Cod. Vat. ὁμοειδεῖ τῇ ἀνθρώπου.

10. θεὸν] Cod. Vat. θεούς.

13. Λέγειν—εἶδος] λέγει δὲ δὴ δαίμονας εἶναι εἶδος.

15. ψυχὴ ἡ] Cod. Vat. ψυχή. ἥ.

ib. ἄνθρωπος] Codd. Darm. et Med. A. ὁ ἄνθρωπος.

mum: huic vero aliquid refulget a præcedente: illi rursus a tertio superiore subgeritur actus: atque est unusquisque secundum quem et agit, quamvis unusquisque habeat omnes, rursusque non habeat. Postquam vero tertia hæc vita separata est a corpore, similiterque tertius homo, si proxime præcedens anima consequatur, consequens videlicet a supernis minime segregata: tunc ubicunque est ultima, præcedens quoque dicitur esse. At cum in bruti corpus traducitur, mirum videri potest, quonam pacto eodem transferatur et illa, quæ hominis ipsius est ratio: sed profecto jam omnia erat: alias autem agit secundum aliam rationem. Quatenus igitur existit pura, neque dum depravata est, hominem vult, homoque existit. Id namque melius est, quodve est melius, agit. Agit quoque dæmones priores quidem, sed conformes illi, quæ agit hominem: et qui ante ipsam est, magis est dæmonicus: imo vero est Deus. Nempe imitatio quædam Dei est annexus Deo dæmon, quemadmodum homo hic suspensus ad hominem illum. Non enim Deus dicitur, in quem proxime homo suspensus erigitur. Differentia namque hic eadem est, quam et animæ inter se habent, si quidem ex ordine sint eodem. Oportet autem dæmones dicere speciem dæmonum, quos Plato dæmones nuncupat. Quando vero comitatur animam, quæ elegit jam bruti naturam, tunc, quæ annexa est eratque animæ superiori, etiam dum agebat hominem, insitam sibi seminalem animalis illius exhibet rationem. Habet enim eam, actusque ejusmodi deterior judicatur.

VII. *Quum Plotinus velit ideam hominis cum idea equi commisceri non posse: item intellectum nostrum in divinis perpetuo permanere: rationemque ab intellectu proxime regi: rursus divinam animæ nostræ naturam ad inferiora nequaquam præcipitari, sed vicissim anniti hæc ad illam, consequens erat dicere,*

699

οὐκ ἦν ὃ ἐξ ἀρχῆς βοῦν ἐποίει, ἢ ἵππον, καὶ ὁ λόγος δὲ ἵππου καὶ ἵππος παρὰ φύσιν, ἢ ἔλαττον, οὐ μὴν παρὰ φύσιν, ἀλλ' ἐκεῖνό πως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἵππος, ἢ κύων· καὶ εἰ μὲν ἕξει, ποιεῖ τὸ κάλλιον, εἰ δὲ μὴ, ὃ δύναται, ἥ γε ποιεῖν προσταχθεῖσα, οἷα καὶ οἱ πολλὰ εἴδη ποιεῖν εἰδότες δημιουργοὶ, εἶτα τοῦτο ποιοῦντες, ἢ ὃ προσετάχθησαν, ἢ ὃ ἡ ὕλη ἐθέλει τῇ ἐπιτηδειότητι. Τί γὰρ κωλύει τὴν μὲν δύναμιν B τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς προϋπογράφειν, ἅτε λόγον πάντα οὖσαν, πρὶν καὶ παρ' αὐτῆς ἥκειν τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, καὶ τὴν προϋπογραφὴν οἷον προδρόμους ἐλλάμψεις εἰς τὴν ὕλην εἶναι, ἤδη δὲ τοῖς τοιούτοις ἴχνεσιν ἑπακολουθοῦσαν τὴν ἐξεργαζομένην ψυχὴν, κατὰ μέρη τὰ ἴχνη διαρθροῦσαν ποιῆσαι καὶ γενέσθαι ἑκάστην τοῦτο, ᾧ προσῆλθε σχηματίσασα ἑαυτὴν, ὥσπερ τὸν ἐν ὀρχήσει πρὸς τὸ δοθὲν αὐτῷ C δρᾶμα. Ἀλλὰ γὰρ ἐπισπώμενοι τῷ ἑφεξῆς, εἰς τοῦτο ἥκομεν. Ἦν δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, τὸ αἰσθητικὸν ὅπως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πῶς οὐκ ἐκεῖνα πρὸς γένεσιν βλέπει· καὶ ἡμῖν ἐφαίνετο καὶ ὁ λόγος ἐδείκνυεν, οὐκ ἐκεῖνα πρὸς τὰ τῇδε βλέπειν, ἀλλὰ ταῦτα εἰς ἐκεῖνα ἀνηρτῆσθαι

1. ὃ ἐξ ἀρχῆς] Cod. Ciz. omittit ὃ, Vat. ejus loco habet ὁ.
2. ἐκεῖνό πως] Cod. Vat. ἐκεῖνο ὅπως.
4. ἥ γε] Cod. Vat. ἤγε. Idem cum Marcc. Mon. C. Med. A.B. ποιῶν pro ποιεῖ. Utrumque recepi.
5. τοῦτο ποιοῦντες] Codd. Med. A.B. ποιοῦντες τοῦτο.
6. ἐθέλει] Cod. Vat. ἐθέλῃ.
8. προϋπογραφὴν] Cod. Ciz. ὑπογραφήν.
10. ἐξεργαζομένην] Cod. Vat. ἐξιταζομένην. Mox Marc. B. καὶ τὰ pro κατὰ, cum marg. Ed.
11. τοῦτο, τῷ] Cod. Vat. τούτῳ ᾧ. Est etiam ᾧ in Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Quare correxi.
13. ἐπισπώμενοι] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐπισπόμενοι. Rell. cum Ed. ἐπισκώμενοι.
15. ἐδείκνυεν] Cod. Vat. ἐδείκνυν sine dist.

humanam speciem in equinam minime permutari. Notabis in nostro corpore ultra vitale vestigium impressum ab anima mundi, quod nimium est commune, imprimi vestigium quoque vitale propriumque ab anima nostra, atque hanc ab anima mundi diversam esse, nec ab externis, sed a se ipsa potius permutari. Unde consequens est, nulla ejusmodi mutatione speciem propriam prorsus exuere. Anima denique etiam in mundo divino sensibus uti dicitur, quoniam corporea percipit, quamvis ab excelsiore specula prospicere videatur.

Verum si anima jam depravata factaque deterior brutam fingit naturam, non erat ab initio, quod bovem faceret aut equum, seminalisque ratio equi et equus præter naturam erunt: imo vero minus aliquid sunt, neque tamen præter naturam. At illud quodammodo etiam ab initio equus, aut canis erat, atque si facultas suppetat, quod est melius efficit: sin minus saltem quodcunque potest anima ipsa videlicet addicta jam ad agendum: quemadmodum artifices, qui, etsi sciunt species plurimas fabricare, id postea tamen agunt, ad quod vel addicti sunt, vel quod sua quadam præparatione materia postulat. Quid enim obstat, quin virtus animæ mundi, utpote, quæ est ratio universa, materiam quodammodo præfiguret? prius etiam quam ab [anima particulari] ea animales potentiæ veniant, et ipsa præfiguratio sit velut illustrationes quædam in materiam præcurrentes? Atque vestigia jam ejusmodi anima prosequens peragendo, singulaque vestigia membratim dearticulando proprium perficiat opus? Et quælibet anima potissimum id evadat, in quod inciderit, se ipsam videlicet figurando? quemadmodum unusquisque in tripudio atque ludo se ipsum ad mandatum sibi actum gestumque accommodat. Sed enim eo, quod deinceps sequebatur, ducti hucusque devenimus. Institutum vero nostrum erat inquirere, quomodo in ipso homine sit sentiendi facultas: et quomodo divina illa ad generationem minime inclinentur. Jam vero nobis apparuit, et ratio demonstravit, non illa quidem ad hæc adspicere, sed hæc potius ad illa prorsus anniti, inde pendere, illa pro viribus imitari, hominemque hunc ab illo habere vires ad illa. Quin etiam sensibilia hæc cum hoc homine conjugari, illa vero cum illo. Illa enim quodammodo etiam sensibilia

700 καὶ μιμεῖσθαι ἐκεῖνα, καὶ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον παρ' ἐκείνου ἔχοντα τὰς δυνάμεις πρὸς ἐκεῖνα, καὶ συνεζεῦχθαι ταῦτα τὰ αἰσθητὰ τούτῳ, ἐκεῖνα δ' ἐκείνῳ. Ἐκεῖνα γὰρ τὰ αἰσθητά, ἃ οὕτως ὠνομάσαμεν, ὅτι ἀσώματα, ἄλλον δὲ τρόπον ἐν ἀντιλήψει, καὶ τήνδε τὴν αἴσθησιν ἀμυδροτέραν οὖσαν τῆς ἐκεῖ ἀντιλήψεως, ἣν ὠνομάζομεν αἴσθησιν, ὅτι σωμάτων ἦν, ἐναργεστέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦτον αἰσθητικὸν, ὅτι ἐλαττόνως, καὶ ἐλαττόνων ἀντιληπτικὸν εἰκόνων ἐκεί-
B νων, ὥστε εἶναι τὰς αἰσθήσεις ταύτας ἀμυδρὰς νοήσεις, τὰς δὲ ἐκεῖ νοήσεις, ἐναργεῖς αἰσθήσεις.

A Ἀλλὰ τὸ μὲν αἰσθητικὸν οὕτως. Τὸ δὲ ἵππος ὅλος καὶ ἕκαστον τῶν ζώων ἐκεῖ, πῶς οὐ πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐθέλει βλέπειν; ἀλλ' εἰ μὲν ἵνα ἐνταῦθα ἵππος γένοιτο ἢ ἄλλο τι ζῷον, ἐξεῦρε νόησιν ἵππου καίτοι πῶς οἷόν τε ἦν, βουλόμενον ἵππον ποιῆσαι, νοῆσαι ἵππον. Ἤδη γὰρ δῆλον ὅτι ὑπῆρχεν ἵππου νόησις, εἴπερ ἠβουλήθη ἵππον ποιῆσαι·
B ὥστε οὐκ ἔστιν ἵνα ποιήσῃ νοῆσαι, ἀλλὰ πρότερον εἶναι τὸν μὴ γενόμενον ἵππον πρὸ τοῦ μετὰ ταῦτα ἐσομένου. Εἰ οὖν πρὸ τῆς γενέσεως ἦν, καὶ οὐχ ἵνα γένηται ἐνοήθη, οὐ πρὸς τὰ τῇδε βλέπων εἶχε παρ'

3. ὠνομάσαμεν] Marc. B. cum marg. Ed. ὠνόμασεν.
4. ἀσώματα] Fic. legit σώματα. Sed Codd. ut Ed.
5. ὀνομάζομεν] Codd. Mon. C. Marc. A. B. ὠνομάζομεν. Quos sequor. Cod. Mon. C. mox ex corr. ὅτι ἀσωμάτων.
6. καὶ τοῦτον] Cod. Ciz. καὶ τοῦτο.
7. ἐλαττόνως] Cod. Vat. ἐλάττων.
ib. ἀντιληπτικὸν] Codd. Mon. C. Marc. A. ἀντιληπτικῶν.
10. οὕτως] Codd. Darm. et Med. A. uterque a pr. m. ὄντως ut marg. Ed. Et sic etiam Marc. B. Idem mox ὅλος (sic). Ed. ὅλως. Marg. Ed. ὅλος: quod recepi.
11. πῶς οὐ] Cod. Vat. πρὸς οὐ.
ib. ἀλλ' εἰ] Cod. Vat. ἀλλὰ, sine εἰ.
16. Εἰ οὖν] Cod. Vat. εἰ οὖν. εἰ οὖν.
17. πρὸς τὰ] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Med. A. B. Vat. Rell. cum Ed. πρὸ τά.

sunt: quæ ita nominavimus, quia corpora sunt, sed aliter, quam hæc nostra percipiuntur. Constitit insuper hunc sensum illa perceptione obscuriorem esse, quam sensum ideo nuncupavimus, quia corpora percipit, sed longe perspicaciorem esse concessimus. Atque ob hoc hunc quoque hominem esse diximus sensualem: quoniam deteriori modo deterioraque apprehendit, scilicet illorum duntaxat imagines, ut merito dici possit, hos quidem sensus obscuras intelligentias esse: intelligentias autem illas sensus admodum perspicaces.

VIII. *Intellectus primus fœcunditate lucis exuberante in quam plurimos se ipsum intus naturaliter propagat radios ideales. Ex hac propagatione intellectuali simul et naturali naturales rerum formæ foras tanquam lumina profluunt.* (*Laudat hæc Ficini verba, ut rem obscuram illustrantia*, Brucker. in Hist. Crit. Philos. II. p. 404. addens: "*Cuncta, nisi fallimur* (*hæc Plotiniana*) *eo redeunt, esse ideam irrationalis objecti in intellectu ratiocinante, et cum eo unum, hincque consistere cum eo posse: quemadmodam idea equi in hominis intellectu est rationalis, licet de objecto irrationali.*" *Excerpsit hæc et sequentia* Tennemannus in Hist. Philosoph. VI. p. 131—137, *et uti adsolet, ad Kantianæ rationis modulum exigit, non sine stomacho in eos, qui nuper per Germaniam ingeniosius super natura philosophati sunt. In alia omnia abire consultum duxit* G. A. Heigl *in libello, qui inscribitur:* Die Plotinische Physise (*Plotini Physica*). Landishut. 1815.)

Illic igitur non excogitatur equus, ut hic fiat equus: alioquin et hinc illa penderent, et notus ibi foret equus antequam notus. Tum vero multitudo illic formarum eatenus enumerabilis esse videtur, quatenus, quicquid acceperis in eo, quod est post ipsum unum, semper occurrit ut multiplex. Plenitudo quin etiam prima quicquid habet, intus omnium habet æque plenum.

Verum sentiendi quidem facultas ita se habeat. Sed quonam pacto equus ille totus, et quodlibet illic animal ad hæc nostra non respicit? siquidem ut hic generetur equus vel aliud quodvis animal, intellectus ille ipsam equi invenerit notionem, tametsi impossibile cognitu est, illum jam volendo equum, facere equum deinde cogitavisse. Jam enim procul dubio equi intellectio extitisset,

ἑαυτῷ ὃς εἶχε τὸν ἐκεῖ ἵππον, οὐδ' ἵνα τὰ τῇδε ποιήσῃ, εἶχε τοῦτόν τε καὶ τὰ ἄλλα· ἀλλὰ ἦν μὲν ἐκεῖνα, ταῦτα δὲ ἐπηκολούθει ἐξ ἀνάγκης ἐκείνοις· οὐ γὰρ ἦν στῆναι μέχρι τῶν ἐκεῖ. Τίς γὰρ ἂν ἔστησε δύναμιν, μένειν τε καὶ προϊέναι δυναμένην; ἀλλὰ διὰ τί ἐκεῖ ζῶα ταῦτα; τί γὰρ ἐν θεῷ ταῦτα; τὰ μὲν γὰρ λογικὰ ἔστω· ἀλόγων δὲ τοσοῦτον πλῆθος τί τὸ σεμνὸν ἔχει; τί δὲ οὐ τοὐναντίον; ὅτι μὲν οὖν πολλὰ δεῖ τοῦτο τὸ ἓν εἶναι, ὃν μετὰ τὸ πάντη ἓν δῆλον, ἢ οὐκ ἂν ἦν μετ' ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐκεῖνο. Μετ' ἐκεῖνο δὲ ὄν, ὑπὲρ μὲν ἐκεῖνο πρὸς τὸ μᾶλλον ἓν γενέσθαι, οὐκ ἦν, ἐλλεῖπον δὲ ἐκείνου· τοῦ δ' ἀρίστου ὄντος ἑνὸς, ἔδει πλέον ἢ ἓν εἶναι· τὸ γὰρ πλῆθος ἐν ἐλλείψει. Τί οὖν κωλύει δυάδα εἶναι; ἢ ἑκάτερον τῶν ἐν τῇ δυάδ', οὐχ οἷόν τε ἦν, ἓν παντελῶς εἶναι. Ἀλλὰ πάλιν αὖ δύο τοὐλάχιστον εἶναι, καὶ ἐκείνων αὖ ὡσαύτως, εἶτα καὶ κίνησις ἦν ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ καὶ στάσις. Ἦν δὲ καὶ νοῦς, καὶ ζωὴ ἦν ἐν αὐτῷ. καὶ τέλεος νοῦς, καὶ ζωὴ τελεία. Ἦν τοίνυν οὔχ ὡς νοῦς εἷς, ἀλλὰ πᾶς. καὶ πάντας τοὺς καθ' ἕκαστα νοῦς ἔχων, καὶ τοσοῦτος, ὅσοι πάντες, καὶ πλείων. Καὶ ἔζη οὐχ ὡς ψυχὴ μία, ἀλλ' ὡς πᾶσαι, καὶ πλείω δύναμιν εἰς τὸ ποι-

700 C D E 701

1. τοῦτόν τε] Cod. Ciz. τοῦτό τε.
2. ἐπηκολούθει] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἐπηκολούθη.
3. στῆναι μέχρι τῶν ἐκεῖ] Cod. Vat μεχρὶ τῶν ἐκεῖ στῆναι.
4. ἐκεῖ ζῶα] Vocem ἐκεῖ omittit Marc. A.
5. ἔστω·] Cod. Vat. καὶ ἔστω. Mox Marc. A.C. τοσούτων πλῆθος: et in seqq. τί σεμνὸν, omisso τό.
6. τί δ' οὐ' ἐναντίον] Ita Ed. Sed Codd., præter Darm., omnes, ut marg. Ed. τί δὲ οὐ τοὐναντίον. Quos sequimur.
7. εἶναι, ὃν] Cod. Vat. εἶναι. οὐ.
8. ἐκεῖνο ὑπῆρχεν ἐκεῖνο] In omnibus Codd. verba ὑπῆρχεν ἐκεῖνο omissa, ut in marg. Ed. Quare ea delevi.
9. δὲ ἐκείνου] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἐκείνου.
10. ἐλλείψει] Cod. Ciz. ἐλλάμψει.
11. τῶν ἓν] Cod. Vat. τωνῦν (sic).
ib. οἷόν τε] Cod. Med. A. omittit τε, cum Marc. B.
12. τοὐλάχιστον] Ita sine libris rescribendum fuit. Ciz. τοῦ λάχιστον, Mon. C. τοῦ λάχιστον. Rell. cum Ed. τοῦ λάχστον.
13. κίνησις ἦν] Ita Codd. omnes. Ed. κινητὸν ην.
ib. καὶ πρώτῃ] Codd. omnes, ut marg. Ed., τῇ πρώτῃ.
16. Καὶ ἔζη—πλείω] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
17. πλείω] Codd. Marc. C. Med. B. πλειων.

si modo equum volebat efficere. Quapropter non datur, ut faciat illum excogitasse, sed prius equum ingenitum extitisse patet ante futurum hic equum. Si ergo ante generationem erat, neque ut gigneretur intellectus fuit, nimirum non ad hæc nostra respiciens penes se ipsum habuit equum, qui ipsum ibi possidet equum: neque ut hæc efficeret, equum habuit atque alia: sed erant illa quidem, hæc autem ad illa sunt necessario subsecuta: non enim dabatur usque ad illa duntaxat progredi, ibique desistere. Quis enim potestatem illam cohibuisset manere pariter progredique potentem? Cæterum quæri potest, curnam ibi sint hæc animalia. Quid enim hæc in Deo? Rationalia quidem ibi sint: tanta vero irrationalium multitudo quidnam habet honesti? Quin potius turpitudinem videtur inferre. Patet utique ens ipsum unum oportere quin etiam esse multa: quippe cum sit post illud, quod est penitus unum: alioquin post illud minime foret, sed potius illud. Cum vero sit post illud, fieri nequit, ut in eo, quod est unum esse superet ipsum: sed necesse est sub illo deficere. Cum vero optimum omnino sit unum, oportuit hoc plus esse quam unum: multitudo enim in defectu versatur. Sed quid prohibet ens ipsum ad binarium usque tantum multiplicari? Nempe quia utrumque in binario positum tale est, ut penitus unum esse non possit. Sed necessarium est alterum atque alterum rursus duo quædam saltem existere: rursusque eorum quodlibet eodem pacto multiplicari, proinde in primo binario motus est insuper atque status. Est etiam intellectus, est et vita: perfectus, inquam, intellectus, et vita perfecta. Est igitur non tanquam intellectus unus, sed intellectus omnis, intellectus omnes continens singulatim: multiplicatus eatenus, quatenus intellectus omnes, imo rursus et amplior. Vivit profecto mens illa non ut anima una, sed ut omnes, vimque possidens ampliorem ad sin-

701 εἶν ψυχὰς ἑκάστας ἔχων, καὶ ζῶον παντελὲς ἦν, οὐκ ἄνθρωπον ἐν
αὐτῷ μόνον ἔχον· μόνος γὰρ ἄνθρωπος ἐνταῦθα ἦν.

A Ἀλλ' ἔστω, φήσει τις, τὰ τίμια τῶν ζώων, πῶς αὖ τὰ εὐτελῆ καὶ
τὰ ἄλογα ἦν; τὸ εὐτελὲς δηλονότι τῷ ἀλόγῳ ἔχοντα, εἰ τῷ λογικῷ
τὸ τίμιον, καὶ εἰ τῷ νοερῷ τὸ τίμιον, τῷ ἀνοήτῳ τὸ ἐναντίον. Καίτοι
πῶς ἀνόητον ἢ ἄλογον ἐκείνου ὄντος ἐν ᾧ ἕκαστα, ἢ ἐξ οὗ; Πρὸ δὴ
τῶν περὶ ταῦτα καὶ πρὸς ταῦτα λεχθησομένων, λάβωμεν, ὡς ὁ ἄν-
θρωπος ὁ ἐνταῦθα οὐ τοιοῦτός ἐστιν οἷος ἐκεῖνος, ὥστε καὶ τὰ ἄλλα
B ζῶα, οὐχ οἷα τὰ ἐνταῦθα κἀκεῖ, ἀλλὰ μειζόνως δεῖ ἐκεῖνα λαμβάνειν·
εἶτα οὔτε τὸ λογικὸν ἐκεῖ, ᾧδε γὰρ ἴσως λογικός. Ἐκεῖ δὲ ὁ πρὸ τοῦ
λογίζεσθαι· διὰ τί οὖν ἐνταῦθα λογίζεται οὗτος, τὰ δ' ἄλλα οὔ; ἢ
διαφόρου ὄντος ἐκεῖ τοῦ νοεῖν ἔν τε ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις,
διάφορον καὶ λογίζεσθαι· ἔνι γάρ πως καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις πολλὰ
διανοίας ἔργα. Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπ' ἴσης λογικά; διὰ τί δὲ ἄνθρωποι
C πρὸς ἀλλήλους οὐκ ἐπ' ἴσης; δεῖ δὲ ἐνθυμεῖσθαι, ὡς τὰς πολλὰς ζωὰς
οἷον κινήσεις οὔσας, καὶ τὰς πολλὰς νοήσεις, οὐκ ἐχρῆν τὰς αὐτὰς

1. καὶ ζῶον—ἔχον] Desunt hæc in Cod. Ciz. Cod. Mon. C. habet ἑκάστης.
ib. παντελὲς] Ita Codd. Vat. et Marcc. Rell. cum Ed. παντατελές.
2. μόνον ἔχον] Cod. Mon. C. μόνον ἔχων. Pergit Med. B. μόνον cum Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C.
ib. ἐνταῦθα] In Cod. Vat. syllaba ταῦ punctis notata est.
3. φησί] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. φήσει. Vat. φύσει.
ib. αὖ τὰ] Cod. Ciz. αὐτά.
7. λάβωμεν] Ita Codd. excepto Vat. omnes. Ed. λάβομεν.
8. οὐ τοιοῦτος] Cod. Vat. ὁ τοιοῦτος.
ib. ἐκεῖνος] Codd. Mon. C. Marc. A. ὁ ἐκεῖνος.
10. τῷδε γὰρ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ᾧδε. Et sic correxi.
11. οὔτε ἢ] Ed. οὐ. ἤ. Sed οὔ habet Vat. cum Marcc.; iidem et Mon. C. ἤ.
12. ἔν τε] Ita Marcc. Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἔν τι.
13. λογίζεσθαι] Codd., excepto Darm., omnes τὸ λογίζεσθαι.

gulas animas procreandas. Est et animal universum, non hominem in se solum habens: alioquin solus hic homo foret.

IX. *Quum in ente primo sit primus numerus origo rerum, merito illic est omnis rerum numerus. Item quum sit prima forma, jure illic res inter se formarum gradibus differunt tanquam species. Rursus in vita intelligentiaque perfecta idea quælibet rerum, hic etiam non viventium vita est et intelligentia quædam.*

Similiter metallorum formæ in se etiam non lucentium in planetis suis lucent omnes varietate lucis: et animalium formæ deformium formosæ sunt in cælo. Vita illic intelligentiaque mirabiliter efficax movetur intra se quam plurimum: ejusmodi motu se derivando quasi se dividit: nec tamen materiali quadam divisione continui: ergo formali. Plurimis interim formarum gradibus se distinguit: atque sicut divisio progressioque mundana, sic illa deinceps in angustiora procedit, minorum deinceps ideas intra se proferens. Sed quoniam omnes illic ideæ ex una, et in una individuaque vita et intelligentia sunt, nimirum omnes in qualibet continentur: sicut in quavis stella sunt et aliarum vires, quatenus omnes in cælo in eodem Solis lumine congruunt, quamvis singulæ et aspectu et effectu primo proprietatem suam præferant. Similiter profert et quævis idea suam, reliquas interea continens.

At vero sint, ibi dicet aliquis, animalia potissimum honoranda: sed quonam pacto viliora rursus et ratione capta? Quæ profecto propterea, quod ratione orbata sint, abjecta censentur: siquidem ob virtutem rationalem animal honorandum existimatur. Ac si ob naturam intellectualem est aliquid honorandum, merito propter ejus absentiam contemnendum. Quamquam difficile dictu est, quomodo sit ibi aliquid mente vel ratione vacans: quippe cum illud, in quo vel ex quo singula sunt, ratio ipsa et intellectus primus existat. Jam igitur ante illa, quæ circa hæc et ad hæc dicenda sunt, in ipso prorsus conveniamus, hominem videlicet hic viventem, non talem, qualis ille est, esse: similiterque nec animalia cætera qualia hic sunt, talia illic existere: sed præstantiori quodam gradu illa prorsus accipienda, præterea nec rationale quicquam proprie

εἶναι, ἀλλὰ καὶ ζωὰς διαφόρους καὶ νοήσεις ὡσαύτως· τὰς δὲ διαφο- 701
ράς πως φωτεινοτέρας καὶ ἐναργεστέρας, καὶ τὸ ἐγγὺς δὲ τῶν πρώ-
των, πρῶτας καὶ δευτέρας καὶ τρίτας. Διόπερ τῶν νοήσεων αἱ μὲν
θεοὶ, αἱ δὲ δεύτερόν τι γένος, ἐν ᾧ τὸ λογικὸν ἐπίκλην ἐνταῦθα, ἐξῆς D
δ' ἀπὸ τούτων τὸ ἄλογον κληθέν. Ἐκεῖ δὲ καὶ τὸ ἄλογον λεγόμενον
λόγος ἦν, καὶ τὸ ἄνουν νοῦς ἦν, ἐπεὶ καὶ ὁ νοῶν ἵππον νοῦς ἔστι,
καὶ ἡ νόησις ἵππου νοῦς ἦν. Ἀλλ' εἰ μὲν νόησις μόνον, ἄτοπον οὐδὲν
τὴν νόησιν αὐτὴν νόησιν οὖσαν, ἀνοήτου εἶναι. Νῦν δ' εἰ ταὐτὸν ἡ
νόησις τῷ πράγματι, πῶς ἡ μὲν, νόησις, ἀνόητον δὲ τὸ πρᾶγμα; 702
οὕτω γὰρ ἂν νοῦς ἀνόητον ἑαυτὸν ποιοῖ. Ἢ οὐκ ἀνόητον, ἀλλὰ νοῦς
τοιόσδε, ζωὴ γὰρ τοιάδε. Ὡς γὰρ ἠτισοῦν ζωὴ οὐκ ἀπήλλακται τοῦ
εἶναι ζωὴ, οὕτως οὐδὲ νοῦς τοιόσδε ἀπήλλακται τοῦ εἶναι νοῦς, ἐπεὶ
οὐδὲ ὁ νοῦς ὁ κατὰ ὁτιοῦν ζῷον ἀπήλλακται αὖ τοῦ νοῦς εἶναι πάν-
των, οἷον καὶ ἀνθρώπου· εἴπερ ἕκαστον μέρος ὅτι ἂν λάβῃς, πάντα,
ἀλλ' ἴσως ἄλλως. Ἐνέργεια μὲν γὰρ ἐκεῖνο, δύναται δὲ πάντα· λαμ- B
βάνομεν δὲ καθ' ἕκαστον τὸ ἐνεργείᾳ, τὸ δ' ἐνεργείᾳ ἔσχατον, ὥστε

1. διαφοράς πως] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. διαφορὰς πώς.
4. δεύτερόν τι] Cod. Vat. εἴ τι ἕτερόν τι.
ib. ἐν τῷ τό] Codd., præter Darm., omnes ἐν ᾧ τό. Quare correxi.
5. δὲ ἀπό] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἀπό.
8. ἀνοήτου] Codd. Marc. B. Med. A. ἀνόητον.
ib. ἡ νόησις] Codd. Mon. C. Marc. A. omittunt ἡ.
10. ἑαυτὸ] Codd. præter Darm. omnes ἑαυτόν. Med. A. B. pergunt ποιοῖ, (pro ποιεῖ). Utrumque recepi.
12. τοῦ εἶναι νοῦς] Codd. excepto Darm. omnes ita: τοῦ εἶναι ζωὴ, οὕτως οὐδὲ νοῦς τοιόσδε ἀπήλλακται τοῦ εἶναι νοῦς, quæ vertendo expressit Fic. et nos, cum manifesto exciderint oculo typothetæ aberrante, recepimus.
13. οὐδὲ ὁ] Cod. Vat. omittit οὐδέ.
14. ἀνθρώπου] Cod. Vat. αὐτοῦ.
15. Ἐνέργεια] Cod. Vat. ἐνεργείᾳ. Fic. legit ἐνεργεία.
ib. λαμβάνομεν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. λαμβάνομενον (sic).
16. ἕκαστον, ὥστε] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. B. Vat. cum marg. Ed. ἕσχατον ὥστε. Quod recipiendum fuit.

illic existere. Hic enim forte aliquis ratione discurrat: illic autem actus viget rationali discursione superior. Sed curnam hic homo quidem ratiocinatur, cætera vero nequaquam? Profecto quia illic intelligentia in homine aliisque animalibus differens est, ideoque et hic ratiocinatio differens: insunt enim quodammodo cæteris etiam animantibus multa cogitationis officia. Cur igitur non æque rationalia sunt? Ad id vero objiciendum est rursus interrogando, cur nec ipsi homines æque inter se rationales existant? Operæ pretium est considerare multas utique vitas, velut motiones quasdam multasque intelligentias nequaquam oportuisse easdem inter se existere, sed et differentes vitas et intelligentias similiter differentes, ipsasque quodammodo differentias magis minusve lucidas et perspicuas esse: atque quod primis est proximum per primas differentias designari: quod vero secundum, similiter per secundas: tertium quoque per tertias. Quam ob rem in ipso intelligentiarum ordine aliæ quidem dii sunt, aliæ vero secundum obtinent genus: in quo sane id continetur, quod rationale apud nos appellatur. Deinceps vero natura sequitur, quæ irrationalis nuncupatur a nobis. Illic autem illud etiam ratio quædam est, quod a nobis irrationale vocatur, et quod mente vacans illic est intellectus: quippe cum et qui intelligit equum, sit intellectus, et intelligentia equi sit similiter intellectus. Proinde si intelligentia ibi sola esset, nihil foret absurdum intelligentiam [ejusmodi] (quæ intelligentia est) in quodam mentis experte versari. Nunc autem si idem est intelligentia ipsaque res intellecta, quonam pacto hæc quidem intelligentia est, res ipsa vero intellectu privata? alioquin sic utique mens ipsa faceret se amentem. Sed profecto ipsa res ibi non est intellectu vacans, sed intellectus ejusmodi. Est enim et ejusmodi vita. Sicut enim vita quælibet non eo munere caret, quo sit et vita, sic neque intellectus talis a simili abest munere quo sit intellectus. Quandoquidem neque intellectus secundum unumquodque animal illic vigens ea dote privatur, qua sit intellectus et omnium, velut

702 τοῦδε τοῦ νοῦ τὸ ἔσχατον ἵππον εἶναι, καὶ ᾗ ἔληξε προϊὼν ἀεὶ εἰς ἐλάττω ζωὴν ἵππον εἶναι, ἄλλον δὲ κατωτέρω λῆξαι. Ἐξελιττόμεναι γὰρ αἱ δυνάμεις καταλείπουσιν ἀεὶ εἰς τὸ ἄνω. Προΐασι δέ τι ἀφιεῖσαι, καὶ ἐν τῷ ἀφεῖναι δὲ ἄλλα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐνδεὲς τοῦ ζώου τοῦ
C φανέντος, ἐκ τοῦ ἐλλείποντος ἕτερον ἐξευροῦσαι προσθεῖναι, οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τὸ ἱκανὸν εἰς ζωὴν, ἀνεφάνη ὄνυξ καὶ τὸ γαμψώνυχον, ᾗ τὸ καρχαρόδουν, ᾗ κέρατος φύσις. Ὥστε ᾗ κατῆλθεν ὁ νοῦς, ταύτῃ πάλιν αὖ τῷ αὐτάρκει τῆς φύσεως ἀνακύψαι, καὶ εὑρεῖν ἐν αὐτῷ τοῦ ἐλλείποντος κειμένην ἴασιν.

A Ἀλλὰ πῶς ἐκεῖ ἐνέλειπε; τί γὰρ κέρατα ἐκεῖ πρὸς ἄμυναν; ἢ πρὸς τὸ αὔταρκες ὡς ζώου καὶ τὸ τέλεον. Ὡς γὰρ ζῶον ἔδει τέλεον εἶναι, καὶ ὡς νοῦν δὲ τέλεον, καὶ ὡς ζωὴν δὲ τέλεον, ὥστε εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο. Καὶ ἡ διαφορὰ, τῷ ἄλλο ἀντὶ ἄλλου, ἵνα ἐκ πάντων μὲν τὸ τελειότατον ζῶον, καὶ ὁ τέλειος νοῦς, καὶ ἡ τελειοτάτη ζωὴ, ἕκαστον δὲ, ὡς ἕκαστον τέλειον. Καὶ μὴν εἰ ἐκ πολλῶν δεῖ εἶναι αὖ
B ἓν, ἢ οὐχ οἷόν τε ἐκ πολλῶν μὲν εἶναι τῶν αὐτῶν δὲ πάντων, ἢ αὔταρκες ἦν ἂν ἕν. Δεῖ τοίνυν ἐξ ἑτέρων ἀεὶ κατ' εἶδος ὥσπερ καὶ πᾶν σύνθετον, καὶ σωζομένων ἑκάστων, οἷαι καὶ αἱ μορφαὶ καὶ οἱ λόγοι.

3. ἀφιεῖσαι] Cod. Vat. ἀφιεῖσθαι.
4. διὰ τὸ] Cod. Vat. διὰ τί τό.
7. καρχαρόδουν] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. καρχαρόδον. Mox Marc. A. Ὥστε ἤ.
ib. ᾗ κέρατος] Cod. Vat. ἤρατος.
ib. νοῦς—αὖ] Cod. Vat. νου—οὖν.
10. ἐνέλειπε;] Cod. Vat. ἐνέλειπεν.
11. ζῶον] Cod. Med. A. ὡς ζῶον, sed ὡς punctis notatum est.
13. τῷ ἄλλῳ] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A. Mon. C. τῷ ἄλλο, neque vero, ut m. Ed. τὸ ἄλλο. Illud recepi.
17. ἂν ἕν.] Cod. Vat. ἀεὶ ἕν.

et hominis: siquidem quamcunque acceperis partem, hæc ipsa illic est omnia, sed forte aliter, atque aliter. Actu enim pars quædam est, sed interim omnia potest: nos autem in singulis quod actu existit, accipimus. Quod vero existit actu, est ultimum: adeo ut hujus utique intellectus ultimum equus sit: et qua parte desinit intellectus, ille in minorem semper progrediens vitam, suboriatur equus: ubi vero inferius desinit, et inferius animal. Vires enim illæ dum explicantur, continue desuper quidem relinquunt. Procedunt autem semper aliquid dimittentes, et in dimittendo alia semper, et alia suggerunt: ac propter indigentiam animalis jam emicantis, ex eo, quod defectum patitur, adhibere aliud machinantur: velut quoniam non est amplius ad vitam sufficientia, apparuit unguis et rostrum, apparuerunt cornua, dentes. Quapropter quocunque mens ipsa descendit, ibidem rursus naturæ suæ sufficientia superne se recipit et emergit, reperitque in se deficientis expositam medicinam.

X. *Vita et intelligentia prima, et animal perfectissimum omnes, quotcunque cogitari possunt vitæ, et intelligentiæ, et animalium gradus speciesque continet.*

Quum ibi prima multiplicatio sit, merito, quod melius est, multiplicatur in species: quæ et unitæ invicem magnopere sunt, pariterque distinctæ. In materia quidem tenebrosa formæ rerum et vix invicem uniuntur, et mox inter se confunduntur: in prima vero forma efficacissima simul atque clarissima formæ rerum omnes una cum communi natura proprietates suas mirifice servant, universumque illic uniforme pariter occurrit et omniforme.

Sed quonam pacto defectus illic est ullus? quid cornua illic? numquid propugnaculi gratia? Profecto talia quædam ibi sunt ad ipsam per se sufficientiam perfectionemque tanquam animalis ipsius. Prout enim animal oportuit esse perfectum: ut mens, perfectum: ut vita, perfectum: quapropter nisi hoc, attamen illud. Et ipsa quidem differentia est ex eo, quod aliud sit pro alio, ut ex omnibus sit animal perfectissimum, perfec-

Λίτε γὰρ μορφαὶ οἷον ἀνθρώπου, ἐξ ὅσων διαφορῶν, καίτοι τὸ ἐπὶ 702
πᾶσιν ἓν καὶ βελτίω καὶ χείρω ἀλλήλων, ὀφθαλμὸς καὶ δάκτυλος,
ἀλλ' ἑνός· καὶ χεῖρον ὡς πρὸς τὸ πᾶν. Ἀλλ' ὅτι οὕτω, βέλτιον
καὶ ὁ λόγος δὲ ζῶον, καὶ ἄλλο τι ὃ μὴ ταὐτὸν τῷ ζῶον. Καὶ ἀρετὴ C
δὲ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ ὅλον καλὸν, ἀδιαφόρου τοῦ κοινοῦ
ὄντος.

Λέγεται δὲ οὐδ' ὁ οὐρανὸς, καὶ πολλὰ δὲ φαίνεται, οὐκ ἀτιμάσαι 703
τὴν τῶν ζώων πάντων φύσιν, ἐπεὶ καὶ τόδε τὸ πᾶν πάντα ἔχει.
Πόθεν οὖν ἔχει; πάντα οὖν ἔχει, ὅσα ἐνταῦθα τὰ ἐκεῖ, ἢ ὅσα λόγῳ
πεποίηται, καὶ κατ' εἴδος. Ἀλλ' ὅταν πῦρ ἔχῃ, καὶ ὕδωρ ἔχει, ἔχει
δὲ πάντως καὶ φυτά. Πῶς οὖν τὰ φυτὰ ἐκεῖ; καὶ πῶς πῦρ ζῇ; καὶ
πῶς γῆ; ἢ γὰρ ζῇ, ἢ οἷον νεκρὰ ἔσται ἐκεῖ, ὥστε μὴ πᾶν τὸ ἐκεῖ B

3. *καὶ οὐ χεῖρον*] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. (ex corr.) *καὶ χεῖρον ὡς πρός.* Quod recepi. Med. A. duo posteriora verba nonnisi in marg. habet, ut in contextu scriptum sit, ut in marg. Ed. *καὶ χεῖρον τὸ πᾶν.*

4. *τῷ ζώῳ*] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marc. A.C. *τῷ ζῶον.*

5. *ἴδιον*] Cod. Vat. *ἀΐδιον.*

ib. *καὶ καλὸν*] Codd. omnes omittunt *καὶ*, excepto Marc. B. Delevi *καί.*

ib. *οὐ τοῦ*] Codd. omnes, ut marg. Ed., omittunt *οὐ*, præter Marc. C. Quare delevi.

7. *δὲ, οὐδ'*] Cod. Vat. *οὐδον.* In eodem deest proximum *καί.*

9. *Πόθεν οὖν ἔχει;*] Omissis his pergunt Codd. Ciz. et Vat. *πάντα οὖν ὅσα ἔχει ἐν-ταῦθα ἐκεῖ.* (Vat. *κἀκεῖ.*) Marcc. habent *τἀκεῖ.*

ib. *ὅσα λόγον*] Codd. omnes ut marg. Ed. *λόγῳ.* Quare correxi.

10. *ὕδωρ ἔχῃ*] Codd. Marc. B. Med. A. Vat. *ὕδωρ ἔχει.* Quos sequor.

11. *φυτὰ ἐκεῖ*] Cod. Darm. *φυτὰ τὰ ἐκεῖ.*

ib. *καὶ πῶς—ἐκεῖ*] Desunt hæc in Cod. Ciz.

tissima mens, perfectissima vita: singula vero ut singula quoque perfecta. Tum vero etsi constat ex multis, esse rursus oportet et unum, atque vicissim: alioquin impossibile est ut ex multis quidem sit, multa vero illa inter se sint eadem: alioquin per se sufficiens extitisset unum. Oportet igitur constare ex rebus semper specie differentibus, sicut et omne compositum: ita tamen ut singula proprie conserventur, quales sunt et formæ et rationes. Formæ namque velut hominis forma, ex quot differentiis constant, tot et præferre debent: quamvis aliquid in cunctis sit unum, ubi et meliora quædam et deteriora sunt invicem, ut oculus atque digitus: sunt tamen unius ejusdemque membra, quorum quodlibet est toto deterius. Sed ita se rem habere procul dubio præstat: quin etiam ratio animal est, et aliud quiddam insuper quod non idem est omnino quod animal. Virtus quoque commune aliquid in se habet et proprium, totumque pulchrum est, ubi, quod est commune, est æque commune.

XI. *Sicut corporeum cælum formas animalium inferiorum etiam vilium in se continet ratione non vili: sic intellectuale cælum totius mundi formas modo quodam præstantiore possidet, quam cælesti.*

Quicquid enim est usquam ordinis atque formæ, a mente et sapientia prima est impressum, expressius idem in se habente. Expressiores autem illic earum rerum ideæ sunt, quæ una cum ordine formali vitam manifestiorem habent. Expressissimæ tandem rerum, quæ intelligentiam quoque possident: tametsi omnes in mundo species una cum formali munere motuque vitale insuper et intellectuale aliquid habent, ut non injuria illic omnes existere videantur. Omnes materiales formæ proxime generantur a seminariis rationibus suis in vita mundi viventibus: hæc vero ab ideis earundem formarum in mente divina vitam habentibus veriorem. In omnibus elementis viventia multa elemento conformia generantur, præsente videlicet anima, quæ certe inest, et fortasse una quatuor elementis, velut globi ejusmodi humoribus insita: permanetque semper elementis etiam permutatis, sicut lumen aëre volitante. Nota, intellectuales animas adesse corporibus, non tanquam addictas, sed tanquam effectrices corporalium specierum.

Traditur præterea, cælum non renuisse ullam omnium animalium formam, quarum multæ suspiciuntur: quoniam et hoc universum omnia possidet. Sed undenam accipit? Num igitur, quæcunque habet, accepit ex alto? Profecto inde habet, quæcunque ratione facta sunt, et secundum speciem esse censentur. Sed quando habet ignem, habet et aquam, habet et plantas, quonam pacto plantæ sunt ibi? Et quomodo ignis illic vivit? Quomodo vivit et terra? Aut enim vivunt hæc ibi, aut velut mortua jacent: adeo

703 ζῆν· καὶ τί ὅλως ἐστιν ἐκεῖ καὶ ταῦτα; τὰ μὲν οὖν φυτὰ δύναιτ' ἂν
τῷ λόγῳ συναρμόσαι, ἐπεὶ καὶ τὸ τῆδε φυτὸν λόγος ἐστὶν ἐν ζωῇ
κείμενος. Εἰ δὴ ὁ ἔνυλος λόγος ὁ τοῦ φυτοῦ, καθ' ὃν τὸ φυτόν ἐστι,
ζωή τις ἐστὶ τοιάδε, καὶ ψυχή τις, καὶ ὁ λόγος ἕν τι, ἤτοι τὸ πρῶτον
φυτόν ἐστιν οὗτος, ἢ οὔ, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ, φυτὸν τὸ πρῶτον, ἀφ' οὗ 5
καὶ τοῦτο. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἓν, ταῦτα δὲ πολλὰ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐξ ἀν-
C ἀγκης. Εἰ δὴ τοῦτο, δεῖ πολὺ πρότερον ἐκεῖνο ζῆν, καὶ αὐτὸ τοῦτο
φυτὸν εἶναι, ἀπ' ἐκείνου δὲ ταῦτα, δευτέρως καὶ τρίτως, καὶ κατ'
ἴχνος ἐκείνου ζῆν. Γῆ δὲ πῶς; καὶ τί τὸ γῆ εἶναι; καὶ τίς ἡ ἐκεῖ γῆ
τὸ ζῆν ἔχουσα; ἢ πρότερον, τίς αὕτη; τοῦτο δ' ἔστι, τί τὸ εἶναι 10
ταύτη. Δεῖ δὴ μορφήν τινα εἶναι καὶ ἐνταῦθα καὶ λόγον. Ἐκεῖ μὲν
D οὖν ἐπὶ τοῦ φυτοῦ ἔζη καὶ ὁ τῆδε αὐτοῦ λόγος. Ἆρ' οὖν καὶ ἐν τῆδε
τῇ γῇ; ἢ εἰ λάβοιμεν τὰ μάλιστα γήϊνα γεννώμενα καὶ πλαττόμενα
ἐν αὐτῇ εὕροιμεν ἂν καὶ ἐνταῦθα τὴν γῆς φύσιν, λίθων τοίνυν αὐξήσεις τε καὶ πλάσεις καὶ ὀρῶν ἀναφυομένων ἔνδον μορφώσεις, πάντως 15
που λόγου ἐμψύχου δημιουργοῦντος ἓν δοθὲν καὶ εἰδοποιοῦντος χρὴ
νομίζειν γίγνεσθαι· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ εἶδος τῆς γῆς τὸ ποιοῦν, ὥσ-
E περ ἐν τοῖς δένδροις τὴν λεγομένην φύσιν. Τῷ δὲ ξύλῳ τοῦ δένδρου

1. ἂν τῷ] Cod. Vat. αὐτῷ.
7. Εἰ δὲ] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰ δή. Quibus obtempero.
ib. δεῖ πολὺ] Codd. omnes δεῖ πολὺ, sed. Ed. δὴ πολύ.
8. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Ciz. ἐπ' pro ἀπ'.
9. δὲ πῶς;] Cod. Vat. δέ πως. Idem mox καί τις ἡ.
10. πρότερον, τίς] Cod. Vat. πρότερός τις. Tum a pr. m. αὕτη pro αὕτη.
ib. δέ ἐστι] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐστί. Correxi δ' ἔστι.
13. γενόμενα] Codd. præter Darm. omnes γεννώμενα. Quos sequor. Marg. Ed. γεναμενα.
14. τῆς γῆς] Codd. præter Darm. omnes τὴν τῆς γῆς. Darm. Marc. A.B. τὴν γῆς. Et sic scripsi.
15. ὀρῶμεν] Codd. Marc. B. Ciz. et Vat. ὀρῶν καί. Marc. A.C. ὀρῶν, ut correxi. Med. A.B. Mon. C. ὀρῶν, ut marg. Ed. Pro ἀναφυομένων marg. Ed. ἀναφυομένον. In antecedd. Marc. A. omittit τε post αὐξήσεις. In marg. Marc. A.C. est: Σημείωσαι περὶ λίθων αὐξήσεως (c. αὐξ. λιθ.) καὶ ὀρῶν ἀναφυομένων.
ib. πάντως που] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πάντως ποῦ.
16. ἓν δοθὲν] Codd. præter Darm. omnes ἔνδοθεν, ut legit Fic.

ut non, quicquid illic est, vivat. Quidve omnino hæc quoque sunt ibi? Plantæ quidem ipsi rationi facile possunt accommodari: quoniam et apud nos planta ratio quædam est in vita consistens. Si utique materialis ratio plantæ, secundum quam est planta, vita quædam talis est, et anima quædam, et ipsa ratio unum aliquid, numquid hæc ipsa est prima planta? Non profecto: sed ante hanc est planta prima, a qua et hæc nascitur. Nam illa quidem unum quiddam est: hæc autem multa necessarioque ab uno. Si igitur hoc, oportet multo prius illud vivere, atque hoc ipsam esse plantam: ab illa vero hæc esse, secundo quodam tertioque gradu pendentia, atque secundum illius vestigia vivere. Terra vero quomodo illic existit? Quidve ipsius terræ est esse? Et quænam illic est terra vitam habens? Forsan vero præstat prius investigare, quæ sit hæc infima terra, id est, quid hujus sit esse. Oportet utique formam hic aliquam rationemque inesse. Certe quantum ad plantam pertinet, vivit etiam apud nos ratio plantæ. Num igitur et in hac terra, ipsa terræ ratio vivit? Forsan vero si acceperimus, quæ plurimum terrena sunt, genita fictaque in terra, inveniemus in his quoque ipsius terræ naturam. Existimandum est ergo, lapidum incrementa concretionesque, et montium surgentium coalescentiumque, intus formationes procul dubio fieri, animali quadam ratione fabricante intrinsecus atque formante. Atque hanc esse terræ speciem, quæ efficit terram, quemadmodum in arboribus se habet illa, quæ natura vocatur. Ligno vero arboris proportione quadam similem esse illam, quæ terra communiter appellatur: atqui lapidem excisum sic se habere, ceu si quid ex arbore fuerit detruncatum. Quando vero

ἀνάλογον τὴν λεγομένην εἶναι γῆν, καὶ ἀποτμηθέντα τὸν λίθον οὕτως 703
ἔχειν, ὡς εἰ ἐκ τοῦ δένδρου τι κοπείη. Μὴ παθόντος δὲ τούτου, ἀλλ'
ἔτι συνηρτημένου, ὡς τὸ μὴ κοπὲν ἐκ τοῦ ζῶντος φυτοῦ, τὴν δημι-
ουργοῦσαν ἐγκαθημένην τῇ γῇ φύσιν ζωὴν ἐν λόγῳ ἀνευρόντες, πι-
στοίμεθα ἂν τὸ ἐντεῦθεν ῥᾳδίως τὴν ἐκεῖ γὴν, πολὺ πρότερον ζῶσαν
εἶναι καὶ ζωὴν ἔλλογον γῆς, αὐτογῆν καὶ πρώτως γῆν ἀφ' ἧς καὶ ἡ F
ἐνταῦθα γῆ. Εἰ δὲ καὶ τὸ πῦρ λόγος τις ἐν ὕλῃ ἐστὶ, καὶ τὰ ἄλλα
τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ αὐτομάτου πῦρ, πόθεν γὰρ, οὐ γὰρ ἐκ 704
παρατρίψεως, ὡς ἄν τις οἰηθείη· ἤδη γὰρ ὄντος ἐν τῷ παντὶ πυρὸς ἡ
παράτριψις, ἐχόντων τῶν παρατριβομένων σωμάτων· οὐ δὲ γὰρ ἡ
ὕλη οὕτω δυνάμει, ὥστε παρ' αὐτῆς. Εἰ δὴ κατὰ λόγον δεῖ τὸ ποιοῦν
εἶναι ὡς μορφοῦν, τί ἂν εἴη; ἢ ψυχὴ ποιεῖν πῦρ δυναμένη· τοῦτο δ'
ἐστὶ ζωὴ καὶ λόγος, ἓν καὶ ταὐτὸν ἄμφω. Διὸ καὶ Πλάτων ἐν ἑκάστῳ
τούτων ψυχήν φησιν εἶναι, οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς ποιοῦσαν τοῦτο δὴ τὸ B
αἰσθητὸν πῦρ. Ἔστιν οὖν καὶ τὸ ἐνταῦθα ποιοῦν πῦρ, ζωή τις πυρ-
ίνη, ἀληθέστερον πῦρ. Τὸ ἄρα ἐπέκεινα πῦρ μᾶλλον ὂν πῦρ μᾶλλον
ἂν εἴη ἐν ζωῇ, ζῇ ἄρα καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. Ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἔμψυχα καὶ ταῦτα
ὥσπερ ἡ γῆ; ὅτι μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐν ζώῳ τῷ παντὶ, δῆλόν που, C

2. ὡς εἰ ἐκ] Cod. Vat. ὡς ἐκ.
4. πιστοίμεθα ἄν] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. πιστοίμεθ' ἄν. Marc. C. πιστοίμεθα (sic).
5. ἐνταῦθα] Ita Ed. Sed Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. ἐντεῦθεν. Quod recepi.
6. ἄλογον] Codd. præter Darm. omnes ἔλλογον, ut legit Fic. et nos correximus.
ib. αὐτογῆν] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. Vat. Ed. cum rell. αὐτὸ γῆν.
ib. ἀφ' ἧς] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἀφῆς.
8. εἰ γὰρ ἐκ] Cod. Vat. οὐκ ἐκ.
11. οὕτως] Cod. Vat. οὕτω. Quem sequor.
ib. αὐτῆς] Cod. Med. B. αὐτῆς. Mox Marc. C. ἡ ψυχὴ pro ἡ ψυχή. Quem sequimur.
12. δέ ἐστι] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐστί. Et sic correxi.
13. ταὐτὸν] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. ταὐτό.
ib. ὁ Πλάτων] Codd. Mon. C. Marcc. Vat. Med. A.B. omittunt ὁ. Quare delevi Articulum.
14. φησιν] Abest a Codd. Med. A. Marc. B. Sed posterior habet in marg.
17. ἐν ζωῇ] Cod. Vat. ᾧ ζωῇ.
ib. ζῇ ἄρα] Cod. Ciz. ζωὴ ἄρα.
ib. οὐκ ἐστί] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. καὶ ἐστί. Ciz. nil nisi ἐστί. Recepi καί.
18. ταῦτα] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. et Vat. Rell. cum Ed. ταὐτά.
19. οὖν καὶ] Cod. Ciz. οὖν καὶ οὐκ ἔμψυχα καί.

saxum non id patitur, sed adhuc est annexum, sicut ramus nondum amputatus ex arbore viva, nimirum invenientes naturam terræ insitam fabricantem, esse vitam quandam in ratione vigentem, facilius inde credemus, supernam terram multo prius esse viventem, atque vitam terræ rationalem esse terram ipsam, primoque terram, a qua hæc quoque terra procedit, et vivit. Si autem et ignis ratio quædam est in materia, cæteraque ejusmodi, neque sponte vel casu nascitur ignis. Unde enim? nempe non ex quadam (ut aliquis putet) collisione: jam enim præsente igne in universo fit attritio corporum, ubi profecto, quæ inter se conteruntur corpora, ignem jam possident. Neque rursus materia sic potentia ignem habet, ut fiat ignis ab ipsa. Si, inquam, res ita se habet, oportetque secundum rationem esse, quod efficit velut formans: quidnam hoc erit? Profecto anima potens ignem efficere, id est autem vita quædam et ratio, ita tamen, ut unum idemque sint ambo. Quam ob rem Plato in uno quoque horum animam esse dicit non aliter, quam velut efficientem, sicut hunc ignem sensibus manifestum. Est igitur et quod hic ignem efficit, ignea quædam vita, profecto verior ignis. Ignis ergo superior, cum magis sit ignis, magis versatur in vita. igitur et ignis ipse vivit. Eadem quoque de cæteris, scilicet aqua et aëre ratio esse videtur. Sed cur non animata hæc quoque sunt sicut et terra? Profecto esse etiam

704 καὶ ὅτι μέρη ζώου· οὐ φαίνεται δὲ ζωὴ ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς γῆς. Συλλογίζεσθαι δ' ἦν κἀκεῖ καὶ ἐκ τῶν γιγνομένων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ γίγνεται καὶ ἐν πυρὶ ζῶα καὶ ἐν ὕδατι δὲ φανερώτερον. Καὶ ἀέρινοι δὲ ζώων συστάσεις· γιγνόμενον δὲ τὸ πῦρ ἕκαστον καὶ ταχὺ σβεννύμενον τὴν ἐν τῷ ὅλῳ ψυχὴν παρέρχεται. Εἰς τε ὄγκον οὐ γε- 5
D γένηται μένον, ἵν' ἔδειξε τὴν ἐν αὐτῷ ψυχὴν, ἀήρ τε καὶ ὕδωρ ὡσαύτως· ἐπεὶ εἰ παγείη πως κατὰ φύσιν δείξειεν ἄν; ἀλλ' ὅτι ἔδει εἶναι κεχυμένα, ἣν ἔχει οὐ δείκνυσι· καὶ κινδυνεύει ὅμοιον εἶναι, οἷον τὸ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τῶν ἐν ἡμῖν, οἷον αἵματος· ἡ μὲν γὰρ σὰρξ, ἔχειν δοκεῖ, καὶ ὅτι ἂν σὰρξ γένηται ἐκ τοῦ αἵματος τὸ δ' αἷμα αἴσθησιν 10
E οὐ παρεχόμενον ἔχειν οὐ δοκεῖ· καίτοι ἀνάγκη ἐνεῖναι καὶ ἐν αὐτῷ, ἐπεὶ καὶ οὐδέν ἐστι βίαιον γενόμενον περὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἕτοιμόν ἐστι διεστάναι τῆς ἐνυπαρχούσης ψυχῆς, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν τριῶν δεῖ νομίζειν εἶναι, ἐπεὶ καὶ ὅσα ἐξ ἀέρος συστάντος μᾶλλον ζῶα ἔχει τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι εἰς τὸ παθεῖν. Ὥσπερ δὲ ὁ ἀὴρ, τὸ φῶς 15
ἀτενὲς ὂν καὶ μένον, ἕως μένει αὐτὸς παρέρχεται, τοῦτον τὸν τρόπον πάρεστι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κύκλῳ, καὶ οὐ πάρεισι, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως.

2. δ' ἦν] Codd. Mon. C. Marc. A.B. Vat. δὲ ἦν.
3. φανερώτερον] Cod. Vat. φανώτερον.
5. παρέρχεται] Codd. Ciz. et Vat. παρέχεται.
6. μένον, ἵνα] Codd. Marcc. Vat. et Mon. C. μένον, ἵν'. Et sic correxi.
7. καὶ εἰ] Codd. præter Darm. omnes omittunt καὶ cum marg. Ed.; sed Med. B. ex corr. et Mon. C. ejus loco habet ἡ. Marc. A. ἢ (sic). Delevi καί.
8. κεχυμένην] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. κεχυμένα. Vat. et Ciz. συγκεχυμένα. Illos secutus sum. Proximum καὶ omittit Cod. Ciz., idem τῶν ante ἐν.
11. ἔν εἶναι] Codd. præter Darm. omnes ἐνεῖναι ut marg. Ed. Quod recepi.
12. ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἐστι (Ed. ἐστιν) γενόμενον ἀβίαιον] Cod. Ciz. omittit καί. Idem cum Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐστι βίαιον γινόμενον. Et sic scripsi.
13. ὅτι καὶ] Codd. omnes οἷον καί. Quibus obsequimur.
14. συστάντος] Cod. Vat. σύσταντος.
15. εἰς τὸ] Cod. Vat. omittit εἰς.
ib. φῶς] Codd. omnes τὸ φῶς. Quod recepi.
16. ὡς μένει] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Vat. Marcc. ἕως μένει. Quos sequor.
ib. παρέρχεται] Codd. Ciz. et Vat. παρέχεται.
17. αὐτοῦ] Cod. Med. B. αὐτοῦ, cum Marc. A.C.

hæc in universo animali constat, et partes animalis existere: non apparet tamen in eis vita, quemadmodum nec in terra. Argumentari vero licet animatam esse terram, ex illis etiam, quæ in ea gignuntur: similiter autem conjectare licet de igne. Nam in eo etiam animalia generantur. Sed in aqua etiam manifestius: nec non aëriæ quædam concretiones sunt animalium. Singulæ vero ignis flammæ, quæ quotidie fiunt, et mox extinguuntur, prætereunt animam in toto vigentem. Cumque ignis hic nactus non fuerit molem aliquam permanentem, nimirum insitam animam non ostendit: similiterque aër et aqua: quoniam si in constantiorem substantiam cohæresceret naturaliter, infusam animam demonstrarent: sed quoniam oportuit esse diffusa, præsentem animam minime patefaciunt. Atqui perinde elementa hæc se habere videntur, atque corporis viventis humores, velut sanguis. Caro enim habere se animam patefacit: sed hæc ex sanguine concreta est. Sanguis tamen non exhibens sensum, animam non videtur habere: quanquam inesse animam sanguini etiam necessarium est. Id tamen ideo non apparet, quoniam nihil admodum ei accidit violentum: sed paratissimus est facile ab anima infusa discedere: quemadmodum in elementis tribus contingere judicandum. Quoniam et quæcunque ex aëre concreto magis animalia coalescunt, naturam habent, ut sine passione persentiant. Quemadmodum vero aër lumen fixum et permanens, quatenus illud permanet, eatenus ipse præterit: sic adest undique globo aëris anima, rursusque non adest: atque in cæteris eodem pacto.

Ἀλλὰ πάλιν ὧδε λέγωμεν· ἐπεὶ γὰρ φαμὲν πρὸς οἷον παράδειγμα 704 A
ἐκείνου τόδε τὸ πᾶν εἶναι, δεῖ κἀκεῖ πρότερον τὸ πᾶν ζῷον εἶναι, καὶ,
εἰ παντελὲς τὸ εἶναι αὐτῷ, πάντα εἶναι, καὶ οὐρανὸν δὲ ἐκεῖ ζῷον
εἶναι, καὶ οὐκ ἔρημον τοίνυν ἄστρων τῶν ἐνταῦθα τοῦτο λεγομένων
οὐρανὸν, καὶ τὸ οὐρανῷ εἶναι, τοῦτο. Ἔστι δ' ἐκεῖ δῆλον, ὅτι καὶ γῆ
οὐκ ἔρημος, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐζωωμένη, καὶ ἔστιν ἐν αὐτῇ ζῶα 705
ξύμπαντα, ὅσα πεζὰ καὶ χερσαῖα λέγεται ἐνταῦθα, καὶ φυτὰ δηλον-
ότι ἐν τῷ ζῆν ἱδρυμένα, καὶ θάλασσα δέ ἐστιν ἐκεῖ, καὶ πᾶν ὕδωρ,
ἐν ῥοῇ καὶ ζωῇ μενούσῃ, καὶ τὰ ἐν ὕδατι ζῶα πάντα, ἀέρος τε φύσις
τοῦ ἐκεῖ παντὸς μοῖρα, καὶ ζῶα ἀέρια ἐν αὐτῷ, ἀνάλογον αὐτῷ τῷ
ἀέρι. Τὰ γὰρ ἐν ζῶντι, πῶς ἂν οὐ ζῶντα; ὅπου δὴ καὶ ἐνταῦθα.
Πῶς οὖν οὐ πᾶν ζῷον ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖ; ὡς γὰρ ἕκαστον τῶν μεγάλων B
μερῶν ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, οὕτως ἔχει καὶ ἡ τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς φύσις·
ὅπως οὖν ἔχει, καὶ ἔστιν ἐκεῖ οὐρανὸς, οὕτω καὶ ἔχει καὶ ἔστιν ἐκεῖ
τὰ ἐν οὐρανῷ ζῶα πάντα, καὶ οὐκ ἔστι μὴ εἶναι, ἢ οὐδ' ἐκεῖνα ἔσται.
Ὁ οὖν ζητῶν πόθεν ζῶα, ζητεῖ πόθεν οὐρανὸς ἐκεῖ. Τοῦτο δ' ἐστὶ
ζητεῖν, πόθεν ζῷον, τοῦτο δὲ ταὐτὸν, πόθεν ζωὴ καὶ ζωὴ πᾶσα, καὶ
ψυχὴ πᾶσα, καὶ νοῦς ὁ ξύμπας, μηδεμιᾶς ἐκεῖ πενίας, μηδ' ἀπορίας C

1. λέγωμεν] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. Mon. C. Rell. cum Ed. λέγομεν.
2. τόδε τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
3. παντελὲς] Cod. Vat. παντελᾶς.
ib. δὴ ἐκεῖ] Codd. Mon. C. Marc. A. Vat. δεῖ ἐκεῖ. Marc. B. Med. A. δὲ ἐκεῖ. Recepi δεῖ.
4. λεγόμενον] Codd. præter Darm. omnes ut marg. Ed. λεγομένων. Vat. pergit οὐρανῶν. Illud recepimus.
5. καὶ τὸ] Cod. Marc. B. Med. A. καὶ τῷ.
ib. δὲ ἐκεῖ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐκεῖ. Sic correxi.
7. ὅσα πεζὰ—ζῶα πάντα] Desunt hæc in Cod. Ciz.—Vat. habet ὥσπερ παζά (sic).
9. ἐν ζωῇ καὶ ῥοῇ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat ἐν ῥοῇ καὶ ζωῇ. Quod prætuli. Ed. ῥοῇ.
11. ἀέρια] Cod. Vat. ἐν ἀέρι.
14. ὅπως οὖν] Codd. Mon. C. Marc. A.C. ὁπωσοῦν.
ib. οὐρανὸς] Cod. Ciz. ὁ οὐρανός.
17. καὶ ζωὴ πᾶσα] Codd. omnes ζωὴ καὶ ζωὴ πᾶσα καὶ ψυχὴ πᾶσα, quæ legit etiam Fic. Quare voces ζωὴ—καὶ ψυχὴ πᾶσα, quæ deerant, addidi.

XII. *In prima vita omnium effectrice sunt omnia viva: et cum sit prima forma ob efficaciam vitæ mirabilem in se ipsam penitus propagabilis, omnia ibi viventia formaliter distinguuntur. Est autem illa forma ferme sic omnes formæ: sicut natura Solis est omnes stellarum vires, et lux ejus radii omnes atque colores, et vita vegetalis omnes formæ membrorum inde per rationes seminarias nasciturræ.*

Sed rursus ita dicemus: profecto cum concedamus hunc mundum velut ad illius exemplar effingi: oportet illic quoque multo prius universum animal esse, atque si omnino perfectum esse ejus existit, esse cuncta. Jam vero cælum illic esse animal, neque his vacuum stellis, quæ in hoc cælo suspiciuntur: atque in hoc ipso ipsum cæli esse consistere. Patet quin etiam terram quoque illic non esse vacuam, sed multo magis ibi viventem, vitæque plenam. esseque in ea animalia omnia quæcunque hic gradientia, et terrestria nuncupantur: plantas insuper, videlicet in vita fundatas. Est ibi mare: est omnis aqua in vita et flumine non fluente: sunt aquatilia cuncta. Aëris quoque natura universi illius est portio quædam: aëria in eo sunt animalia, aëri videlicet illi prorsus accommodata. Quæ enim in ipso vivente sunt, cur non ipsa viventia sint? siquidem et hic ita se habent. Quid igitur obstat, quin omne animal ibi necessario sit? Sicut enim se habet quælibet ingentium partium, necessario sic se habet et animalium in eis natura viventium quomodocunque se habeat. Sicut est ibi cælum, sic et habet: sic ibi adsunt quæcunque in cælo sunt animalia. Neque non adesse possunt: alioquin neque forent et illa. Qui ergo quærit, undenam illic animalia, videtur quærere, unde illic sit cælum: id est autem quærere, unde sit animal: id rursus perinde est, ac si quæratur, unde vita, et vita omnis, et omnis anima, et mens uni-

705 οὔσης, ἀλλὰ πάντων ζωῆς πεπληρωμένων καὶ οἷον ζεόντων. Ἔστι δ' αὐτῶν ἡ οἷον ῥοὴ ἐκ μιᾶς πηγῆς, οὐχ οἷον ἑνός τινος πνεύματος, ἢ θερμότητος μιᾶς, ἀλλ' οἷον εἴτις ἦν ποιότης μία, πάσας ἐν αὑτῇ ἔχουσα καὶ σώζουσα τὰς ποιότητας, γλυκύτητος μετ' εὐωδίας, καὶ ὁμοῦ οἰνώδους ποιότητος, καὶ χυλῶν ἁπάντων δυνάμεις, καὶ χρωμά- 5
D τῶν ὄψεις. καὶ ὅσα ἁφαὶ γιγνώσκουσιν. Ἔστωσαν δὲ καὶ ὅσα ἀκοαὶ ἀκούουσι, πάντα μέλη, καὶ ῥυθμὸς πᾶς.

Λ Ἔστι γὰρ οὔτε νοῦς ἁπλοῦν, οὔτε ἡ ἐξ αὐτοῦ ψυχὴ, ἀλλὰ ποικίλα πάντα ὅσῳ ἁπλᾶ, τοῦτο δὲ ὅσῳ μὴ σύνθετα, καὶ ὅσῳ ἀρχαὶ, καὶ ὅσῳ ἐνέργειαι. Τοῦ μὲν γὰρ ἐσχάτου ἡ ἐνέργεια ὡς ἂν λήγουσα ἁπλῆ, 10 τοῦ δὲ πρώτου πᾶσαι· νοῦς τε κινούμενος κινεῖται μὲν ὡσαύτως, καὶ κατὰ ταὐτὰ, καὶ ὅμοια ἀεί· οὐ μέντοι ταὐτὸν, καὶ ἕν τι ἐν μέρει,
B ἀλλὰ πάντα, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν μέρει αὖ οὐχ ἓν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄπειρον διαιρούμενον. Ἀπό τινος δὲ φαμὲν ἂν, καὶ πάντως ἐπί τι, ὡς ἔσχατον. Τὸ δὲ μεταξὺ πᾶν ἆρα ὥσπερ γραμμὴ, ἢ ὥσπερ ἕτερον σῶμα 15 ὁμοιομερές τι καὶ ἀποίκιλον; ἀλλὰ τί τὸ σεμνόν; εἰ γὰρ μηδεμίαν

1. ζωῆς] Cod. Mon. C. omittit h. v. cum Marc. A.
2. ἡ οἷον] Cod. Ciz. ἡνόη corr. ex ἠννόη.
3. ἀλλ'] Codd. Mon. C. et Vat. ἀλλά. Idem mox μετὰ pro μετ'.
5. οἰνώδους] Codd. omnes u marg. Ed. οἰνώδης. Mon. C. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. pergunt ποιότης.
7. μίλη] Ita Codd. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. Sed Darm. cum Ed. μένη.
8. ψυχὴ] Abest a Cod. Vat. Idem habet mox ποικιλία.
9. ὅσα] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. Mon. C. ut marg. Ed. ὅσῳ. Quos sequor.
10. λήγουσα] Cod. Vat. λέγουσα. Idem mox πρῶτον.
11. κινεῖται] Cod. Ciz. κινεῖ.
12. ταὐτὰ] Cod. Vat. ταῦτα.
ib. ἕν τινι ἐν μέρει] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ἕν τι ἐν μέρει. Quibus obtemperavi.
15. ἆρα] Cod. Ciz. ἄρα.

versa. Ubi profecto indigentia nulla, nullusque defectus: sed omnia vitæ plena sunt, ac velut exuberant. Est autem eorum (ut ita loquar) effluxus ex uno fonte manans, non tanquam ex uno quodam spiritu, sive flatu, aut ex una quadam caliditate: sed perinde ac si qua esset qualitas una, omnes in se qualitates possidens et conservans, dulcedinem videlicet simul cum odoris suavitate, vigorem vini succorumque vires omnium, colores perspicuos, et quæcunque tactu percipiuntur. Sint et ibi quæcunque aures haurire solent: vocalis omnis numerus, omnisque concentus.

XIII. *Vita mensque prima, quoniam est omnium formarum prima, ideo simplicissima omnium, uniformisque quam maxime, tum vero, quia omnium principium est, ideo est etiam omniformis.*

Est autem forma illa perfectissime forma quælibet, ideo per modum formalis actus. Est igitur omnis actus, quoniam cum sit actus motusque primus efficacissimusque, nimirum omnes in se profert actus. Item quia multitudo est unitissima, in quolibet sui sua omnia continet. Motus omnis varietatem quandam ab hoc in illud inter hoc et illud necessario insitam habet, sed præter hanc in corpore quidem motus loco indiget atque tempore: in anima vero præter varietatem solum insuper habet tempus: in mente solam sine tempore varietatem servat, ob miram virtutis actionisque potestatem. Varietas autem in motione et vita menteque prima est varietas omniformis, sicut ibidem est vita omnis et actus. Profecto sicut radius quilibet ab amplo Solis orbe in conum prosilit, atque in præcedente latitudine sua omnes complectitur Solis vires, in cono unam præcipue profert, et vario ictu varia perficit: sic ab intellectu primo actus quilibet intellectualis progreditur intus, et ubi exordiatur omnes ideas amplectitur, desinit autem unusquisque in unam prorsus ideam quasi conum. Quælibet enim idea et ab alia diversa est, et aliis est connexa.

Ibi enim neque intellectus est omnino simplex aliquid, neque anima ex ipso pendens prorsus est simplex: sed varia longe sunt omnia, quatenus et simplicia: id est, quatenus non composita, quatenus principia sunt, quatenus actus existunt. Illius namque, quod illic judicatur quasi postremum, actus velut jam desinens, nimirum simplex existit: illius autem, quod primum perpenditur, actus ipse omnes actus existit. Intellectus quoque motus eodem quidem modo movetur, et secundum eadem semper atque similia. Non tamen

706

ἔχει ἐξαλλαγὴν, μὴ δέ τις ἐξεγείρει αὐτὸ εἰς τὸ ζῆν ἑτερότης, οὐδ' ἂν ἐνέργεια εἴη. Οὐδὲν γὰρ ἂν ἡ τοιαύτη κατάστασις μὴ ἐνεργείας διαφέροι. Κἂν κίνησις δὲ ᾖ τοιαύτη, οὐ πανταχῶς μοναχῶς δ' ἂν εἴη ζωή. Δεῖ δὲ πάντα ζῆν, καὶ πανταχόθεν, καὶ οὐδὲν μὴ ζῆν. Ἐπὶ πάντα οὖν κινεῖσθαι δεῖ, μᾶλλον δὲ κεκινῆσθαι. Ἁπλοῦν δὲ εἰ κινοῖτο, ἐκεῖνο μόνον ἔχει, καὶ ᾗ αὐτὸ καὶ οὐ προύβη εἰς οὐδὲν, ἢ εἰ προύβη ἄλλο μένον ὥστε δύο· καὶ εἰ ταὐτὸ τοῦτο ἐκείνῳ, μένει ἓν, καὶ οὐ προελήλυθεν· εἰ δ' ἕτερον, προῆλθε μετὰ ἑτερότητος, καὶ ἐποίησεν ἐκ ταὐτοῦ τινος καὶ ἑτέρου τρίτον ἕν. Γενόμενον δὴ ἐκ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου τὸ γενόμενον φύσιν ἔχει ταὐτὸν καὶ ἕτερον εἶναι. Ἕτερον δὲ οὐ τί, ἀλλὰ πᾶν ἕτερον, καὶ γὰρ τὸ ταὐτὸν αὐτοῦ πᾶν. Πᾶν δὲ ταὐτὸν ὂν, καὶ πᾶν ἕτερον οὐκ ἔστιν ὅ,τι ἀπολείπει τῶν ἑτέρων. Φύσιν ἄρα ἔχει ἐπὶ πᾶν ἑτεροιοῦσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἐστι πρὸ αὐτοῦ τὰ ἕτερα πάντα, ἤδη πάσχοι ἂν ὑπ' αὐτῶν. εἰ δὲ μή ἐστιν, οὗτος τὰ πάντα ἐγέννα, μᾶλλον δὲ τὰ πάντα ἦν. Οὐκ ἔστιν ἄρα τὰ ὄντα εἶναι, μὴ νοῦ ἐνεργήσαντος· ἐνεργήσαντος δὲ ἀεὶ ἄλλο μέτ' ἄλλο, καὶ οἷον πλανηθέντος πᾶσαν πλάνην καὶ ἐν αὐτῷ πλανηθέντος, οἷα νοῦς ἐν αὐτῷ ὁ ἀληθινὸς πέφυκε πλανᾶσθαι· πέφυκε δ' ἐν οὐσίαις πλα-

1. ἐξαλλαγὴν] Cod. Vat. ἐξανάγκην.
2. γὰρ ἄν] Cod. Vat. omittit ἄν, cum Marc. A.
3. δὲ ᾖ] Codd. Marcc. Mon. C. δὲ ᾗ. Et ita corrigendum fuit vel sine libris.
ib. πανταχοῦ] Codd. Mon. C. Darm. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. ut marg. Ed. πανταχῶς. Quos sequor.
5. Ἐπὶ πάντα] Cod. Ciz. καὶ ἐπὶ πάντα. Marc. A. Mon. C. ἐπὶ πάντα.
ib. κινῖσθαι] Cum marg. Ed. habent κεκινῆσθαι Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Sed Ciz. et Vat. κινεῖσθαι. Illos sequimur.
8. δὴ εἰ] Codd. Ciz. Marc. B. Med. A.B. δὲ εἰ. Quibus obsequor. Mox cum marg. Ed. dedi καὶ ᾗ pro καὶ ἤ.
6. ἢ οὐ προύβη] Codd. omnes, præter Darm. et Marc C., ut marg. Ed. ἢ εἰ προύβη.
7. μένον] Cod. Ciz. μένειν.
ib. ταὐτὸ] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marcc. Vat. ταὐτόν. Marc. A. pergit τουτῳ.
ib. μένει] Codd. omnes, præter Darm., μένει. Quos sequimur.
9. δὲ ἐκ] Cod. Vat. omittit δέ. Mox Mon. C. habet γὰρ ταὐτὸν cum Marc. A.
11. πᾶν. Πᾶν] Cod. Vat. πᾶν. πᾶν. πᾶν.
12. ἀπολείπει] Codd. Ciz. Marc. A.C. Med. B. Vat. Mon. C. ἀπολείπει. Quibus obsequor.
ib. τῶν ἑτέρων] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. Vat. Rell. cum Ed. τῶν τῶν ἑτέρων.
13. ἔχει, ἐπὶ] Cod. Vat. ἔχει καί.
14. μὴ ἔστιν] Cod. Vat. μὴ ἔστιν cum Mon.
15. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τὰ et mox ἐνεργήσαντος.
18. πλανᾶσθαι] Abest a Cod. Vat.

illic aliquid idem, et unum quiddam velut in parte, sed potius omnia, quoniam id rursus, quod est in parte, non est aliquid unum, sed hoc quoque infinite divisum. Dicere vero possumus ab aliquo processum ejusmodi et omnino ad aliquid dirigi, velut ultimum. Quod autem medium est universum, numquid est velut linea quædam, vel corpus aliquod partibus consimilibus constitutum, ac minime varium? Sed quidnam ibi hoc decoris afferret? Si enim nullam habet diversitatem, neque alteritas ulla illud excitat ad vivendum, certe neque actus erit. Nihilo enim ejusmodi habitus ab ipsa actus vacatione distabit. Ac etiam si motus sit talis, non omnibus quidem modis, sed uno tantum pacto vita erit. Oportet autem et omnia illic et undique vivere, neque quicquam inesse, quod non vivat. Necessarium est igitur moveri ad omnia, imo vero fuisse jam ad omnia motum. Tum vero si omnino simplex movetur, illud solum habet: atque [vel] sit idem ipsum: et ita non processit, profecitque ad aliquid: vel si processit, atque profecit, aliud jam evasit: quapropter evasit duo: atque si idem hoc est cum illo, permanet unum, neque processit. Si alterum, certe cum alteritate processit, fecitque ex eodem simul et altero unum aliquid tertium. Cum vero ex eodem atque altero factum sit, quod est jam factum, merito naturam habet, qua idem sit simul et alterum. Alterum, inquam, non quiddam, sed omne penitus alterum: nam et quod in eo idem est, est universum idem. Cum igitur sit omne idem, et omne simpliciter

706 νᾶσθαι, συνθεουσῶν τῶν οὐσιῶν ταῖς αὐτοῦ πλάναις. Πανταχοῦ δ' αὐτός ἐστι, μένουσαν οὖν ἔχει τὴν πλάνην. Ἡ δὲ πλάνη αὐτῷ ἐν τῷ τῆς ἀληθείας πεδίῳ, οὗ οὐκ ἐκβαίνει. Ἔχει δὲ καταλαβὼν πᾶν, καὶ αὐτῷ ποιήσας εἰς τὸ κινεῖσθαι οἷον τόπον, καὶ ὁ τόπος ὁ αὐτὸς τῷ οὗ τόπος. Ποικίλον δὲ ἐστι τὸ πεδίον τοῦτο, ἵνα καὶ διεξίοι· εἰ δὲ Εμὴ κατὰ πᾶν καὶ ἀεὶ ποικίλον, καθ' ὅσον μὴ ποικίλον ἔστηκεν. Εἰ δ' ἔστηκεν, οὐ νοεῖ, ὥστε καὶ εἰ ἔστη, οὐ νενόηκεν. Εἰ δὲ τοῦτο οὐδ' ἔστιν, ἔστιν οὖν νόησις· ἡ δὲ κίνησις πᾶσα πληροῦσα οὐσίαν πᾶσαν. καὶ ἡ πᾶσα οὐσία, νόησις πᾶσα ζωὴν περιλαβοῦσα πᾶσαν, καὶ μετ' ἄλλο ἀεὶ ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτοῦ ταὐτὸν καὶ ἄλλο, καὶ διαιροῦντι ἀεὶ τὸ ἄλλο ἀναφαίνεται. πᾶσα δὲ διὰ ζωῆς ἡ πορεία, καὶ διὰ ζώων πᾶσα· Fὥσπερ καὶ τῷ διὰ γῆς ἰόντι πάντα ἃ διέξεισι γῆ, κἂν διαφορὰς ἔχῃ ἡ γῆ. Καὶ ἐκεῖ ἡ μὲν ζωὴ δι' ἧς ἡ αὐτή· ὅτι δὲ ἀεὶ ἄλλη, οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀεὶ δ' ἔχων τὴν αὐτὴν, διὰ τῶν οὐχ αὐτῶν διέξοδον· ὅτι μὴ ἀμείβει, ἀλλὰ σύνεστι τοῖς ἄλλοις τὸ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτά. Ἐὰν γὰρ μὴ περὶ τὰ ἄλλα τὸ ὡσαύτως καὶ τὰ κατὰ τὰ αὐτὰ, ἀργεῖ πάντη, καὶ τὸ ἐνεργείᾳ καὶ ἡ ἐνέργεια οὐδαμοῦ. Ἔστι δὲ καὶ τὰ

4. καὶ αὐτῷ] Ita Codd. Marc. A. Med. B. Rell. cum Ed. καὶ αὐτῷ.
5. διεξίοι] Cod. Ciz. ἐξίη. Vat. διεξίη.
7. εἰ ἔστη, οὐ] Cod. Mon. C. ἡ ἔστη, οὐ. Vat. εἰ ἔστιν οὐ.
8. νόησις] Cod. Vat. ἡ νόησις.
ib. κίνησις πᾶσα—ἡ πᾶσα] Ita Codd. omnes. Ed. bis πᾶν. Ita etiam νόησις πᾶσα scribendum fuit ex Codd. excepto Darm. omnibus; nisi quod Verba πληροῦσα—νόησις πᾶσα a Cod. Med. B. plane absunt. Ed. et h. l. et mox, ubi ex libris rescripsimus omnibus πᾶσα δὲ et ζώων πᾶσα, habet πᾶν.
10. διαιροῦντι] Cod. Vat. διαφροῦντι.
12. τὸ διὰ γῆς] Cod. Ciz. τῷ pro τό. Quem secuti sumus.
ib. διέξεισι γῆ] Cod. Vat. διέξει σιγῆ.
13. ἀλλ' οὐχ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἄλλη, οὐχ. Quod recipiendum fuit.
16. τὰ κατὰ ταὐτὰ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. κατὰ τὰ αὐτά. Quibus obtemperavi.
ib. ἀργεῖ] Cod. Vat. ἀργή.

alterum, non est aliquid eorum, quæ dicuntur altera ab eo relictum. Naturam itaque habet, qua in universum alteritate prorsus distribuatur. Si ergo sunt altera omnia super ipsum, ab illis jam pati potest: sin vero non sunt, intellectus hic omnia genuit: imo vero jam extitit omnia. Quam ob rem entia esse non possunt, nisi operata mens fuerit: operata, inquam, aliud assidue præter aliud, et quasi pervagata omni prorsus pervagandi conditione: pervagata, inquam, in semet ipsa, quemadmodum intellectus verus natus est in se ipso vagari: natus autem est in essentiis pervagari, dum videlicet essentiæ cum ejus ambagibus æque concurrunt. Ubique vero ipsemet intellectus existit: pervagantiam igitur stabilem agit. Pervagatio vero mentis in ipso veritatis campo versatur, unde nunquam excidit. Occupat autem totum, quippe cum sibimet ad motum suum effecerit locum: atqui et locus idem cum ipso est, cujus est locus. Præterea varius est ejusmodi campus, ut et discurrere possit: ac nisi per universum semperque sit varium, certe quatenus non est varium conquiescit. Qui si quiescit, etiam non intelligit: itaque si quievit, nec etiam intellexit. Si neque hoc, certe nec extat. Intelligentia igitur est. Universus vero motus illic universam implet essentiam: et essentia tota, intelligentia tota vitam complexa totam, ac præter aliud semper et aliud: præsertim cum id ipsum, quod in eo est idem, sit et aliud, adeo ut perpetuo dividenti, aliud deinceps atque aliud semper occurrat. Progressio vero illic omnis per vitam agitur, perque animalia omnis: quemadmodum et iter in terris agenti, quæcunque attinguntur, terrena passim occurrunt, quamvis diversa sint ratione terrena. Atque illic vita quidem, per quam proceditur, eadem est: quoniam vero quodammodo est semper et alia, non eadem semper occurrit: agit vero semper discursionem prorsus eandem, per illa, quæ non sunt similiter eadem. Quoniam ipse quidem discursionem minime mutat: sed una cum diversis servatur interea ipsa conditio eodem modo, et secundum eadem pervagandi. Nisi enim tenor ipse eodem

ἄλλα αὐτὸς, ὥστε πᾶς αὐτός. Καὶ εἴπερ αὐτὸς, πᾶς, εἰ δὲ μὴ, οὐκ αὐτός. Εἰ δὲ πᾶς αὐτὸς, καὶ πᾶς ὅτι, τὰ πάντα, καὶ οὐδέν ἐστιν, ὅτι μὴ συντελεῖ εἰς τὰ πάντα, οὐδέν ἐστιν αὐτοῦ, ὅτι μὴ ἄλλο, ἵνα ἄλλο ὂν καὶ τοῦτο συντελῇ. Εἰ γὰρ μὴ ἄλλο, ἀλλὰ ἄλλῳ ταὐτὸν, ἐλαττώσει αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἰδίαν οὐ παρεχόμενον εἰς συντέλειαν αὐτοῦ φύσιν. 707

Ἔστι δὲ καὶ παραδείγμασι νοεροῖς χρώμενον εἰδέναι οἷόν ἐστι νοῦς, ὡς οὐκ ἀνέχεται οἷον κατὰ μονάδα μὴ ἄλλος εἶναι. Τίνα γὰρ καὶ βούλει εἰς παράδειγμα λαβεῖν λόγον εἴτε φυτοῦ εἴτε ζώου; εἰ γὰρ ἕν τι καὶ μὴ ἐν τοῦτο ποικίλον, οὔτ' ἂν λόγος εἴη· τό, τε γενόμενον ὕλη ἂν εἴη τοῦ λόγου μὴ πάντα γενομένου, εἰς τὸ πανταχοῦ τῆς ὕλης ἐμπεσόντα μηδὲν αὐτῆς ἐᾶσαι τὸ αὐτὸ εἶναι οἷον πρόσωπον οὐκ ὄγκος εἷς, ἀλλὰ καὶ ῥῖνες καὶ ὀφθαλμοί· καὶ ἡ ῥὶς οὐχὶ οὖσα ἓν, ἀλλ' ἕτερον τὸ δ' ἕτερον αὖ πάλιν αὐτῆς εἰ ἔμελλε ῥὶς εἶναι. Ἓν γάρ τι ἁπλῶς οὖσα ὄγκος ἂν ἦν μόνον καὶ τὸ ἄπειρον οὕτως ἐν νῷ, ὅτι ἂν ὡς ἓν πολλὰ, οὐχ ὡς οἶκος εἷς, ἀλλ' ὡς λόγος πολὺς ἐν αὐτῷ, ἐν ἑνὶ

1. Καὶ εἴπερ—πᾶς αὐτὸς] Desunt hæc in Marc. A.
2. πάντα καὶ] Cod. Ciz. et Vat. omittunt καί.
3. μὴ ἄλλο] Cod. Ciz. μὴ ἄλλου.
10. οὔτ' ἄν] Cod. Med. B. ὅταν.
13. οὐχὶ οὖσα] Marc. B. οὐχ ἡ οὖσα.
14. Ἓν γάρ τι] ἓν pro ἐν rescripsimus ex Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Pro τι est τοι in Ed. et solo Cod. Darm.
15. ἐν τῷ νῷ] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes omittunt τῷ. Quare delevi.
16. οἶκος] Cod. Vat. ικος (sic).

modo, et secundum eadem pervagandi saltem circa varia diversetur, certe torpebit omnino. Unde sequetur, quod in actu esse dicitur, ipsumque actum esse nusquam. Sunt autem et alia diversaque ipse: quapropter omnis ipse. Et siquidem ipse nimirum et omnis: alioquin nec ipse quidem. Si autem omnis ipse, certe et omnis, quia cuncta. Neque quicquam invenitur illic, quod non ad omnia conferat: neque aliquid usquam ipsius est, quin sit et aliud: ut existens aliud, hoc ipsum quoque conducat. Nisi enim extiterit aliud, sed penitus idem cum alio comminuet ejus essentiam: quippe cum ad communem ipsam conspirationis perfectionem naturam propriam non accommodet.

XIV. *Ubique in mundo partibusque ejus vel minimis ordinata distinctio est per formas. Ejusmodi formalis et ordinata varietas neque casu accidit, neque fit a materia tenebrosa, dependet autem ab uno, quoniam conducit in unum. Exprimitur igitur a simili formarum varietate vigente tum in ipsa mundi vita, tum in mente.*

Sed tam mens, quam anima, in se unum quiddam est, non quidem ex multis compositum, sed præferens in se multa, non ad externa, sed ad intima, motum, ac velut ad centrum se convolvens, ampliores deinceps formarum universaliorum orbes redigens in minores, et ad species specialissimas se denique cohibens.

Possumus præterea intellectualibus utentes exemplis, qualis sit intellectus, cognoscere: et quo pacto non ferat, esse se unitatis instar prorsus omnis diversitatis expertem. Licet sane si libet, exempli loco adducere rationem, vel plantæ, vel animalis. Si enim unum aliquid sit, nec ullo modo varium, neque ratio quidem erit. Rursus, quod inde fit, materia tantum erit: nisi videlicet ratio ipsa sit omnia, ad hoc ipsum videlicet, ut, ubique in materiam incidens, nihil materiæ idem esse permittat: quemadmodum vultus non est una duntaxat moles, sed nares habet, et oculos. Atque [nares] nasus non unicum in se quiddam [habent] habet sed aliud rursus et aliud, si modo [futuræ sint nares] futurus est nasus. Profecto si nasus unum quiddam sit duntaxat, nihil aliud erit præter molem. Atque ita profecto in mente est infinitum, quoniam et ipsa, et quicquid est in ea, velut unum est et multa. Neque sic intellectus est unus, atque multa, ut una domus, sed tanquam ratio in se quam plurima, in una mentis figura, quasi circumscriptione quadam, habens circumscriptiones et ambitus intus, et figu-

707 σχήματι νοῦ, οἷον περιγραφῇ, ἔχων περιγραφὰς ἐντὸς καὶ σχημα-
C τισμοὺς αὖ ἐντὸς, καὶ δυνάμεις, καὶ νοήσεις καὶ τὴν διαίρεσιν μὴ
κατ' εὐθὺ, ἀλλ' εἰς τὸ ἐντὸς ἀεὶ, οἷον τοῦ παντὸς ζώου ἐμπεριεχομέ-
νας ζώων φύσεις, καὶ πάλιν αὖ ἄλλας, ἐπὶ τὰ μικρότερα τῶν ζώων,
καὶ εἰς τὰς ἐλάττους δυνάμεις, ὅπου στήσεται εἰς εἶδος ἄτομον· ἡ δὲ 5
διαίρεσις ἔγκειται οὐ συγκεχυμένων, καίτοι εἰς ἓν ὄντων, ἀλλ' ἔστιν
ἡ λεγομένη ἐν τῷ παντὶ φιλία τοῦτο, οὐχ ἡ ἐν τῷδε τῷ παντί· μι-
D μεῖται γὰρ αὕτη ἐκ διεστηκότων οὖσα φίλη. Ἡ δὲ ἀληθὴς, πάντα ἓν
εἶναι, καὶ μήποτε διακριθῆναι. Διακρίνεσθαι δέ φησι τὸ ἐν τῷδε τῷ
οὐρανῷ. 10

708 Ταύτην οὖν τὴν ζωὴν τὴν πολλὴν καὶ πᾶσαν καὶ πρώτην καὶ μίαν
τίς ἰδὼν οὐκ ἐν ταύτῃ εἶναι ἀσπάζεται, τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀτιμάσας;
σκότος γὰρ αἱ ἄλλαι αἱ κάτω καὶ σμικραὶ σκιαὶ καὶ ἀμυδραὶ, καὶ εὐ-
τελεῖς, καὶ οὐ καθαραὶ, καὶ τὰς καθαρὰς μολύνουσαι. Κἂν εἰς αὐτὰς
ἴδῃς, οὐκ ἔτι τὰς καθαρὰς οὔτε ὁρᾷς, οὔτε ζῇς ἐκείνας τὰς πάσας 15
ὁμοῦ, ἐν αἷς οὐδέν ἐστιν ὅ,τι μὴ ζῇ, καὶ καθαρῶς ζῇ, κακὸν οὐδὲν
B ἔχον· τὰ γὰρ κακὰ ἐνταῦθα ὅτι ἴχνος ζωῆς, καὶ νοῦ ἴχνος. Ἐκεῖ δὲ
τὸ ἀρχέτυπον τὸ ἀγαθοειδές φησιν, ὅτι ἐν τοῖς εἴδεσι τὸ ἀγαθὸν ἔχει.

4. ζώου φύσεις] Codd. excepto Ciz. omnes ζώων φύσεις. Quos sequor.
ib. μικρότερα] Cod. Med. B. μακρότερα.
9. τὸ ἐν τῷδε] Cod. Vat. τῷ ἐν τῷδε.
11. τὴν πολλὴν ζωὴν] Codd. excepto Darm. omnes τὴν ζωὴν τὴν πολλήν. Et ita correxi.
13. σμικραὶ] Ita Codd., excepto Darm., omnes. Sequens σκιαὶ omittunt Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Hic etiam omittit καὶ ἀμυδραί.
ib. ἀτιλεῖς] Codd. Med. A. Marc. B. cum marg. Ed. ἰυτιλεῖς. Quos sequor.
16. ὅ,τι μὴ] Cod. Vat. ὅτι τι μή.
17. ἔχον· τὰ] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. nullam habent distinctionem.
18. τὸ ἀγαθοειδές] Cod. Vat. omittit τό.

rationes intrinsecas et vires et intelligentias intus, habens sane distinctionem non productam in rectum, sed semper ad intima propagatam: quasi in universo animali naturæ animalium ingentium comprehendantur, rursusque aliæ ad minora quædam animalia derivatæ, et ad vires deductæ minores, ubi ad individuam speciem denique processio desinat: neque tamen ibi rerum discretio fit antea confusarum, quamvis in unum mirifice conspirantium. Jam vero conspiratio talis ipsa est amicitia, quæ traditur in universo consistere, non quidem talis, qualis in hoc appareret mundo. Imitatur enim hæc illam, ex distantibus discordibusque concordia confluens. Vera autem amicitia est, qua sunt omnia unum, adeo ut nunquam a se invicem disjungantur. Disjungi vero sive distare in hoc cælo res asserit.

XV. *Cum intellectus primus sit vita prima, sola intellectualis vita est vera vita.*

Essentia prima per actum vitalem conversa ad ipsum bonum fit boniformis, et propter formam suam multiplicabilem: unum boni donum in formas plurimas in se derivat, ipsa videlicet potestate Dei. Imaginari licet mentem primam quasi vultus innumerabiles inter se varios ordine contextos in sphæram lucentes admodum atque vivos. Quod si conservatis vultuum formis inter se variis, actuque in orbem quasi reflexo, distantiam inde localem dempseris, intellectum primum mox intelliges, præsertim si ipse talis inprimis evaseris, deinde inspexeris temet ipsum.

Si quis igitur hanc ipsam vitam, complurimam, omnem, primam, unam intueatur, supra quam existimari possit, hac ipsa gaudebit, omnem prorsus aliam aspernatus. Aliæ namque inferiores vitæ tenebræ sunt: vitæ, inquam, exiguæ, obscuræ, viles, impuræ, purasque vitas contaminantes. In quas cum primum adspexeris, neque puras cernes ulterius, neque vives amplius secundum illas simul omnes, in quibus nihil est omnino, quin vivat: vivatque pure, mali nihil admittens. Mala enim hic tantum regnant, quoniam hic est duntaxat vitæ vestigium. Hic nihil mentis est nisi vestigium: illic autem principale viget exemplar, quod Plato nuncupat boniforme: quoniam in speciebus, id est formis, bonum pos-

Τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἀγαθὸν, ὁ δὲ ἀγαθός ἐστιν ἐν τῷ θεωρεῖν τὸ ζῆν 708
ἔχων· θεωρεῖ δὲ ἀγαθοειδῆ ὄντα τὰ θεωρούμενα καὶ αὐτὰ ἃ ἐκτήσατο,
ὅτε ἐθεώρει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν. Ἦλθε δὲ εἰς αὐτὸν, οὐχ ὡς ἐκεῖ
ἦν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἔσχεν. Ἀρχὴ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ ἐξ ἐκείνου ἐν τούτῳ, C
καὶ οὗτος ὁ ποιήσας ταῦτα ἐξ ἐκείνου. Οὐ γὰρ ἦν θέμις βλέποντα
εἰς ἐκεῖνον, μηδὲν νοεῖν, οὐδ' αὖ τὰ ἐν ἐκείνῳ· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸς
ἐγέννα. Δύναμιν οὖν εἰς τὸ γεννᾶν εἶχε παρ' ἐκείνου, καὶ τῶν αὐτῶν
πληροῦσθαι γεννημάτων, διδόντος ἐκείνου ἃ μὴ εἶχεν αὐτός· ἀλλ' ἐξ
ἑνὸς αὐτοῦ πολλὰ τούτῳ, ἦν γὰρ ἐκομίζετο δύναμιν ἀδυνατῶν ἔχειν
συνέθραυε, καὶ πολλὰ ἐποίησε τὴν μίαν, ἵν' οὕτω δύναιτο κατὰ μέρος D
φέρειν. Ὅ,τι οὖν ἐγέννα, ἀγαθοῦ ἐκ δυνάμεως ἦν, καὶ ἀγαθοειδὲς
ἦν, καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς ἐξ ἀγαθοειδῶν, ἀγαθὸν ποικίλον. Διὸ καὶ εἴτις
αὐτὸν ἀπεικάζοι σφαίρᾳ ζώσῃ ποικίλῃ, εἴτε παμπρόσωπόν τι χρῆμα
λάμπον ζῶσι προσώποις, εἴτε ψυχὰς τὰς καθαρὰς πάσας εἰς τὸ αὐτὸ
συνδραμούσας φαντάζοιτο, οὐκ ἐνδεεῖς, ἀλλὰ πάντα τὰ αὐτῶν ἐχού-
σας, καὶ νοῦν τὸν πάντα ἐπ' ἄκραις αὐταῖς ἱδρυμένον ὡς φέγγει E
νοερῷ καταλάμπεσθαι τὸν τόπον, φανταζόμενος μὲν οὕτως ἔξω πως
ἄλλος ὢν ὁρᾷη ἄλλον. Δεῖ δὲ ἑαυτὸν ἐκεῖνο γενόμενον τὴν θέαν ἑαυ-
τὸν ποιήσασθαι.

3. *εἰς αὐτὸν*] Cod. Ciz. *εἰς ταὐτόν*. Vat. *εἰς ταὐτό*. In seqq. Marc. C. *καὶ οὕτως*.
5. *ποιήσας ταῦτα*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Prius habent etiam Codd. Ciz. Med. A.B. Sed Ed. *ποιήτας ταῦτας*.
6. *οὐ γὰρ ἄν*] Omissum in Cod. Vat. *ἄν* in marg. additum est.
7. *ἐγέννα*] Abest a Cod. Ciz.
8. *αὐτοῦ*] Codd. Marc. B. Med. A. et Vat. ut marg. Ed. *αὐτῶν*. Quibus obtemperavi.
10. *συνέθραυε*] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *συνέθραυεν*, quod voluisse videtur etiam marg. Ed., quamquam ibi quoque est *συνέτρεχεν*. Igitur illud recepi.
13. *σφαίρᾳ*] Cod. Vat. *σφαῖρα*.
ib. *παμπρόσωπον*] Cod. Vat. *λαμπρόσωπον*.
15. *τὰ αὐτῶν*] Desunt hæc in Cod. Ciz. In Med. B. Marc. A. est *τὰ αὐτῶν*. Mox Marc. C. *ὡς φέγγειν ἐῷ*. Marg. Ed. *ὡς φωτί*.
18. *ἄλλος*] Cod. Vat. *ἄλλως*.

sidet. Aliud sane est ipsum bonum, hic autem bonus vitam habens in contemplando: contemplatur autem spectacula boniformia: quæ quidem tunc ipse sibimet comparavit, cum primum contemplatus est ipsam boni naturam. Influxit autem in mentem ipsum bonum, non omnino sicut ibi erat, sed sicut ipsa mens accepit. Principium namque illud ipsum est, atque in hanc bonum ex illo traducitur: et hæc ipsa horum effectrix omnium, id muneris habet ex illo. Neque enim fas erat intuentem illud, intelligere nihil, neque rursus in illo spectacula contueri: alioquin nec ipsa quidem mens spectacula genuisset. Vim igitur ad gignendum accepit ab illo, per quam ipsis genituris penitus impleretur. Tradente videlicet illo, quæ ipsum in se minime possidebat. Sed ex illo penitus uno, huic plurima contigerunt: Nempe mens cum non posset acceptam inde potentiam ipsam proprie possidere, in fragmenta distinxit, fecitque, ut una multa prorsus evaderet, ut ita saltem per partes ferre valeret. Quicquid itaque genuit, ex ipsa boni genuit potestate, idque genitum est boniforme, ipsaque mens est bona, varium quiddam bonum ex boniformibus constitutum. Quam ob rem si quis ipsam mentem sphæræ comparet variæ prorsus atque viventi: aut si quis fingat spectaculum quoddam vultibus omnibus undique constitutum, vultibusque viventibus ubique refulgens: aut forte cogitet puras animas omnes concurrentes in idem, nec ullo modo indigas, sed sua ad votum omnia possidentes: præterea mentem universam, illarum apicibus insidentem, adeo ut omnis illa regio splendore refulgeat, si quis, inquam, sic intellectum ipsum imaginetur, ipse profecto extra quodammodo existens alius, intellectum ut alium intuebitur. Sed operæ pretium est, omnino animum nostrum primo quidem in se intellectum ipsum spectandum fieri: deinde in se velut factum jam ipsum spectaculum contueri.

709 Χρὴ δὲ μηδ' ἀεὶ ἐν τῷ πολλῷ τούτῳ καλῷ μένειν, μεταβαίνειν δ' ἔτι πρὸς τὸ ἄνω αἰξαντα ἀφέντα καὶ τοῦτο, οὐκ ἐκ τούτου τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου, θαυμάσαντα τίς ὁ γεννήσας, καὶ ὅπως. Ἕκαστον μὲν οὖν εἶδος, ἕκαστον, καὶ ἴδιος οἷον τύπος· ἀγαθοειδὲς δὲ ὂν κοινὸν τὸ ἐπιθέον ἐπὶ πᾶσι πάντα ἔχει. Ἔχει μὲν οὖν καὶ τὸ ὂν ἐπὶ πᾶσιν, ἔχει δὲ καὶ τὸ ζῶον ἕκαστον ζωῆς κοινῆς ἐπὶ πᾶσιν ὑπαρχούσης, τάχα δ' ἂν καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀγαθὰ, καὶ διότι ἀγαθά; τί ἂν εἴη; πρὸς δὴ τὴν τοιαύτην σκέψιν, τάχ' ἂν εἴη προὔργου ἅρ- B ξασθαι ἐντεῦθεν. Ἆρα ὅτε ἑώρα πρὸς τὸ ἀγαθὸν, ἐνόει ὡς πολλὰ τὸ ἓν ἐκεῖνο, καὶ ἓν ὂν αὐτὸς ἐνόει αὐτὸν πολλὰ μερίζων αὐτὸν παρ' αὐτῷ τῷ νοεῖν μὴ ὅλον ὁμοῦ δύνασθαι; ἀλλ' οὔπω νοῦς ἦν ἐκεῖνο βλέπων, ἀλλ' ἔβλεπεν ἀνοήτως, ἢ φατέον ὡς οὐδ' ἑώρα πώποτε; ἀλλ' ἔζη μὲν πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνήρτητο αὐτοῦ, καὶ ἐπέστραπτο πρὸς αὐτό· ἡ δὴ κίνησις αὕτη πληρωθεῖσα τῷ ἐκεῖ κινεῖσθαι καὶ περὶ ἐκ- C εῖνο ἐπλήρωσεν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἔτι κίνησις ἦν μόνον, ἀλλὰ κίνησις

1. *μηδὲ ἀεὶ*] Codd. Marcc. Mon. C. *μηδ' ἀεί*. Vat. *μηδὲ εἰ*. Illos sequor.
ib. *δ' ἔτι*] Cod. Med. A. *δέ τι*.
2. *καὶ ἀφέντα τοῦτο*] Ita Ed. Sed Codd. Ciz. Vat. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. *ἀφέντα καὶ τοῦτο*. Quem verborum ordinem adoptavimus.
4. *καὶ ἴδιοις οἷον*] Cod. Vat. *ἴδιος ὁ*.
ib. *ἀγαθοειδὲς*] Codd. præter Darm. omnes addunt *δέ*, quod recepi.
5. *κοινὸν τὸ*] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. additum habet *διὰ τί*.
7. *ἀγαθὰ, τί*] Cod. Vat. *ἀγαθά τι*.
8. *πρὸς δὴ*] Codd. excepto Darm. omnes *πρὸς δή*. Quibus obsequor.
9. *Ἆρα*] Ita Codd. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. *ἄρα*.
10. *ἐνόει αὐτὸν*] Cod. Med. B. *ἐνόει αὐτόν*.
ib. *παρ' αὐτῷ*] Cod. Vat. *παρ' αὐτό*.
11. *τὸ νοεῖν*] Codd. Ciz. Marcc. Med. A.B. *τῷ νοεῖν*: quos sequimur.
ib. *νοῦς ἦν*] Cod. Vat. omittit *ἦν*.
12. *οὐδ' ἑώρα*] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. *οὐδὲ ἑώρα*.
13. *ἔζη*] Cod. Vat. *ἄζη*.
ib. *καὶ ἀνήρτητο—αὐτό*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Marc. A.
14. *ἡ δὴ*] Cod. Ciz. *ἡ δέ*. Darm. Marc. B. *ἡ δ' ἡ*. Nullus ut marg. Ed. *εἰ δ' ἡ*.

XVI. *Essentia prima cum primum existit ex ipso bono conversa est ad ipsum, non tam modo quodam intellectuali, quam instinctu vitali: quemadmodum planta vergit ad Solem vel humorem: hic enim actus ordine quodam antecedit illum.*

Sed ubi directus in bonum impletus illic radio quodam lucente pariter et calente, statim omnes rerum formas, quasi colores concipit in se ipso, reflexusque in conceptus suos percipiendos intellectus evasit. Denique sicut sol visum coloresque procreat, invicemque conciliat: neque ipse interim visus est vel color, sed superior, ita bonum et intellectum et intelligenda creat, mutuoque conjungit his ipsum interim eminentius.

Non expedit autem in hoc pulchro quamplurimo moras semper protrahere. Oportet enim hinc animum progredi ad sublimia se propensius attollentem, et cum cælum hoc dimiserit, illud quoque dimittere: neque ex hoc duntaxat, sed ex illo potius transcendentem protinus admirari, quisnam illius sit genitor, et qua ratione genuerit. Unumquodque igitur illic existens species quædam est, et quasi certa figura. Cumque illud boniforme sit propter commune quiddam in cunctis ubique collucens, omnia possidet boniformia. Habet igitur et ens in omnibus: habet animal unumquodque: habet communem vitam omnibus insitam: habet fortassis et alia. Verum quidnam illud est, propter quod potissimum bona sunt, quatenus bona censentur? Ad hanc vero contemplationem in primis forte conducet, hinc potissimum exordiri. Num igitur, quando aspexit in bonum, intellexit unum illud velut multa, atatque cum intellectus ipse unum ens existeret, illud intellexit ut multa, illud apud se partitus, propterea quod nequiret simul intelligere totum? Verum nondum intellectus erat, dum primo suspiceret illud. Sed numquid absque intellectu prospexit? Profecto putandum est nondum etiam vidisse illud. Nam vivebat quidem ad ipsum, totusque inde pendebat, totus conversus ad ipsum. Hic itaque motus tunc impletus, cum primum ferebatur illuc, et circa illud penitus versabatur, implevit ipsum, nec amplius motus duntaxat extitit, sed motus jam satur et plenus. Mox vero ens ipsum omnia factum est, idque ipsum agnovit animadvertendo se ipsum: ac jam intellectus evasit, imbutus quidem ut, quod pos-

διακορὴς καὶ πλήρης· ἐξῆς δὲ πάντα ἐγένετο, καὶ ἔγνω τοῦτο ἐν 709
συναισθήσει αὐτοῦ, καὶ νοῦς ἤδη ἦν, πληρωθεὶς μὲν, ἵν' ἔχῃ ὃ ὄψεται, βλέπων δὲ αὐτὰ μετὰ φωτὸς παρὰ τοῦ δόντος ἐκεῖνα, καὶ τοῦτο κομιζόμενος· διὰ τοῦτο οὐ μόνον λέγεται τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁρᾶσθαι αὐτὴν, αἴτιος ἐκεῖνος εἶναι. Ὥσπερ δὲ ὁ ἥλιος τοῦ ὁρᾶσθαι D
τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτιος ἂν, αἴτιός πως καὶ τῆς ὄψεώς ἐστιν, οὐκ ὢν οὔτε ὄψις οὔτε τὰ γιγνόμενα, οὕτω καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις αἰτία οὐσίας καὶ νοῦ, οὖσα καὶ φῶς καὶ τὸ ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ ὁρατοῖς καὶ τῷ ὁρῶντι οὔτε τὰ ὄντα οὔτε νοῦς ἐστιν, ἀλλὰ αἴτιος τούτων, καὶ νοεῖσθαι φωτὶ τῷ ἑαυτοῦ, εἰς τὰ ὄντα καὶ εἰς τὸν νοῦν παρέχων. Πληρούμενος μὲν οὖν ἐγίγνετο, πληρωθεὶς δὲ ἦν, καὶ ὁμοῦ ἀπετελέσθη καὶ ἑώρα. Ἀρχὴ δὲ αὐτοῦ, ἐκεῖνο τὸ πρὶν πληρωθῆναι E
ἦν. Ἑτέρα δὲ ἀρχὴ οἱονεὶ ἔξωθεν ἡ πληροῦσα ἦν, ἀφ' ἧς οἷον ἐτυποῦτο πληρούμενος.

Ἀλλὰ πῶς ταῦτα ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸς, οὐκ ὄντων ἐκεῖ ἐν τῷ πλη- 710

6. αἴτιός πως] Ita Codd. Marc. C. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. αἴτιος πᾶς.
7. οὐκ οὖν] Codd. Mon. C. Ciz. Vat. οὐκ ὤν. Quibus obsequor. Sed Mon. C. supra lin. ὤν. Marc. A. οὐκοῦν ὤν.
8. καὶ τὸ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. κατὰ τό.
10. τῷ ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. τὸ ἑαυτοῦ.
11. παρέχων] Codd. Mon. C. et Vat. παρέχων, cum Marc. Quibuscum faciendum fuit.
ib. ἦν, καὶ] Cod. Vat. ἦ καί.
12. ἀπετελέσθη] Codd. Mon. C. Marc. A. ἰστιτιλίσθη. Med. B. ἀπιστάλθη.
13. πληροῦσα] Cod. Vat. πληρώτισα.
15. ὄντων] Cod. Vat. ὂν τῶν.

set inspicere, possideret, inspiciens vero ipsa cum lumine quodam ab eodem prorsus accepto, a quo suscepit et illa. Quam ob rem supernus ille Deus traditur non solum essentiæ auctor, sed etiam causa, ut videatur essentia. Quemadmodum vero Sol causa est rebus, quæ sentiuntur, ut sint, atque videantur, simulque est causa visionis, cum tamen interea ipse neque visio sit, neque etiam quæ videnda fiunt: sic et ipsius boni natura causa procul dubio est essentiæ atque mentis. Est et lumen in proportione quadam analogiæ, qua visibilia hæc et visus essentiam illam intellectumque referunt, neque est entia, neque etiam intellectus, sed causa utrorumque, præbetque menti rerum intelligentiam suo quodam lumine super entia mentemque diffuso. Impletus igitur jam factus est: impletus autem erat, simulque est absolutus, et vidit. Initium vero ejus illud extitit, quod ejus antecessit impletionem. Principium vero alterum ejus est velut externum, quod implevit, a quo velut formatus est, dum impleretur.

XVII. *Quæcunque sunt, cum primum et quamdiu sunt, naturaliter agunt ad bonum: unde argumentamur, essentiam primam ad primum bonum naturaliter agere. Ipsum ergo bonum superius est essentia actuque ejus, et vita et intellectu. Non ergo proprie dicendum est esse, vivere, agere, intelligere.*

Neque putandum est, eas in se proprie formas habere, quas tribuit intellectui, sicut nec unitas est plena numeris, nec signum dimensionibus, neque lux in Solis centro vigens, radios illos in se proprios habet, qui virtute ipsius innumerabiles a circumferentia Solis emicant ab orbe desinentes in angulum. Præterea sicut neque lumen foras effusum, radiis ejusmodi plenum, qualitates rerum illas in se proprias sustinet, quas per varios radiorum ictus apud nos generat, ita neque mens quamvis in se omniformis materiales ipsa, quas procreat, formas habet. Tum vero vita quidem prima quasi indeterminatus informisque essentiæ actus exoritur: qui sane directus in ipsum unum, inde terminos ideales sibi vindicat, eosque quam plurimos, ob conditionem suam numero jam obnoxiam, et processioni proclivem. Eodem mox momento vita fit absoluta, quo et intellectus evadit. Denique sicut intellectus se habet ad animam, ita bonum ad intellectum. Quapropter quemadmodum intellectus rationem format in anima, atque ipse est a rationali discursione secretus, ita bonum species imprimens intellectui, est a speciebus mirabiliter segregatum.

Sed quonam modo hæc intellectu sunt, et ipse intellectus existunt, cum in eo non sint, qui implet, nec rursus in eo fuerint, qui impletur? Quando enim nondum erat imbutus, minime

710 ρώσαντι, οὐδ' αὖ ἐν αὐτῷ τῷ πληρουμένῳ; ὅτε γὰρ μήπω ἐπληροῦτο, οὐκ εἶχεν. Ἢ οὐκ ἀνάγκη ὅ τις δίδωσι, τοῦτο ἔχειν, ἀλλὰ δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ μὲν διδὸν μεῖζον νομίζειν, τὸ δὲ διδόμενον ἔλαττον τοῦ διδόντος. Τοιαύτη γὰρ ἡ γένεσις ἐν τοῖς οὖσι. Πρῶτον γὰρ δεῖ τὸ
B ἐνεργείᾳ εἶναι, τὰ δ' ὕστερα εἶναι δυνάμει τὰ πρὸ αὐτῶν· καὶ τὸ πρῶτον δὲ ἐπέκεινα τῶν δευτέρων, καὶ τοῦ διδομένου τὸ διδὸν ἐπέκεινα ἦν· κρεῖττον γάρ· εἴτι τοίνυν ἐνεργείας πρότερον, ἐπέκεινα ἐνεργείας, ὥστε καὶ ἐπέκεινα ζωῆς. Εἰ οὖν ζωὴ ἐν τούτῳ, ὁ διδοὺς ἔδωκε μὲν ζωὴν, καλλίων δὲ καὶ τιμιώτερος ζωῆς. Εἶχεν οὖν ζωὴν, καὶ οὐκ ἐδεῖτο ποικίλου τοῦ διδόντος, καὶ ἦν ἡ ζωὴ ἴχνος τι ἐκείνου,
C οὐκ ἐκείνου ζωή. Πρὸς ἐκεῖνο μὲν οὖν βλέπουσα, ἀόριστος ἦν, βλέψασα δ' ἐκεῖ, ὡρίζετο ἐκείνου ὅρον οὐκ ἔχοντος. Εὐθὺς γὰρ πρὸς ἕν τι ἰδοῦσα ὁρίζεται τούτῳ, καὶ ἴσχει ἐν αὐτῇ ὅρον καὶ πέρας καὶ εἶδος. Καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ μορφωθέντι, τὸ δὲ μορφῶσαν ἄμορφον ἦν, ὁ δὲ ὅρος οὐκ ἔξωθεν οἷον μεγέθει περιτεθεὶς, ἀλλ' ἦν πάσης ἐκείνης τῆς ζωῆς ὁ ὅρος πολλῆς καὶ ἀπείρου οὔσης, ὡς ἂν παρὰ τοιαύτης
D φύσεως ἐκλαμψάσης, ζωή τε ἦν οὐ τοῦδε· ὥριστο γὰρ ἂν ὡς ἀτόμου

1. μήπω] Cod. Vat. μήπως.
2. ὅτις] Ita Ed. Sed Codd. Darm. Marc. A.B. Med. A.B. ut marg. Ed. ὅ τίς. Ciz. et Vat. ὅ τις. Et sic correxi. Mon. C. ὅ, τις.
4. γὰρ δεῖ] Cod. Vat. γὰρ δὴ, sed puncto subscripto.
5. δυνάμει εἶναι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. εἶναι δυνάμει. Unde verborum ordinem inverti.
6. πρῶτον] Sic Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. πρότερον, excepto Marc. C. Unde correxi.
9. καλλίων—ζωὴν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
11. ἀόριστος] Ita Codd. omnes. Ed. ἀόριστα. Paullo superius οὖν abest a Cod. Marc. B.
12. δὲ ἐκεῖ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἐκεῖ. Et sic correxi.
13. τούτῳ] Cod. Vat. τοῦτο. Idem mox ἴσχει.
16. ὁ ὅρος] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. omittunt ὁ.
17. ἐκλαμψάσης] In Cod. Vat. duæ syllabæ posteriores punctis notatæ sunt.
ib. ὥριστο] Cod. Ciz. h. l. et bis paullo inferius ὥριστον. In Codd. Darm. Med. A.B. Marc. A.B. Vat. sequitur γὰρ ἄν pro γάρ. Unde recepi ἄν.

possidebat. Sed forte non necessarium est, quod quis tribuit, in se habere: sed oportet in rebus ejusmodi illud quidem, quod tradit, majus existimare: quod vero traditur minus esse tradente. Talis namque in ipso entium ordine generatio est. Primum enim oportet esse, quod existit in actu: Posteriora vero in potentia esse superiora. Jam vero, quod primum est, sequentibus est superius: Et quod tradit, munere tradito, eadem ratione superius: nam præstantius est. Si quid igitur sit actu prius, id actu superius est: quapropter et vita superius. Si ergo in hoc est vita, profecto, qui dedit eam, tribuit quidem vitam, ipse vero melior et honorabilior, quam vita censetur. Habuit itaque vitam, neque indiguit vario largitore: ipsaque vita vestigium quoddam extitit largitoris, non illius quidem vita. Nempe hæc cum primum ad suum suspiceret largitorem, adhuc indefinita erat: postquam vero respexit illuc, mox determinata est ab illo terminum non habente. Statim enim ad unum aliquid spectans, hoc ipso determinatur, et terminum finemque et speciem in se ipsa reportat. Quæ quidem species in formata re jacet: formator autem est prorsus informe. Veruntamen terminus ipse non sic ibi est adhibitus, ut extrinsecus adjectus fuerit, quemadmodum magnitudini undique solet apponi: sed totius omnino vitæ illius terminus, multæ quidem infinitæque existentis: utpote quæ a tali natura jam effluxerat. Atqui vita quidem erat, non tamen hujus vita: alioquin jam determinata fuisset quasi jam individui propria: attamen determinata est. Fuit ergo determinata tanquam unius alicujus multi: determinatum quoque est unumquodque multorum. Ac propter multam vitæ conditionem multa determinata sunt: rursumque propter ipsum terminum sunt et unum. Quid igitur unum determinatum est? Sane in-

ἤδη, ἀλλ' ὥριστο μέντοι· ἦν ἄρα ὁρισθεῖσα, ὡς ἑνός τινος πολλοῦ. 710
Ὥριστο δὴ καὶ ἕκαστον τῶν πολλῶν, διὰ μὲν τὸ πολὺ τῆς ζωῆς πολλὰ ὁρισθεῖσα, διὰ δὲ αὖ τὸν ὅρον, ἕν. Τί οὖν τὸ ἓν ὡρίσθη; νοῦς· ὁρισθεῖσα γὰρ ζωὴ νοῦς· τί δὲ τὸ πολλά; νόες πολλοί. Πάντα οὖν
5 νόες, καὶ ὁ μὲν πᾶς, νοῦς, οἱ δὲ ἕκαστοι νοῖ. Ὁ δὲ πᾶς νοῦς ἕκαστον περιέχων· ἆρα ταὐτὸν ἕκαστον περιέχει; ἀλλ' ἕνα ἂν περιεῖχεν. Εἰ οὖν πολλοί, διαφορὰν δεῖ εἶναι. Πάλιν οὖν πῶς ἕκαστος διαφορὰν E
ἔσχεν; ἢ ἐν τῷ καὶ εἷς ὅλως γενέσθαι εἶχε τὴν διαφοράν. Οὐ γὰρ ταὐτὸν ὁτουοῦν νοῦ, τὸ πᾶν. Ἦν οὖν ἡ μὲν ζωὴ δύναμις πᾶσα, ἡ δὲ
10 ὅρασις ἡ ἐκεῖθεν δύναμις πάντων, ὁ δὲ γενόμενος νοῦς αὐτὰ ἀνεφάνη τὰ πάντα. Ὁ δὲ ἐπικάθηται αὐτοῖς, οὐχ ἵνα ἱδρυθῇ, ἀλλ' ἵνα ἱδρύσῃ εἶδος εἰδῶν τῶν πρώτων, ἀνείδεον αὐτό. Καὶ νοῦς δὲ γίγνεται πρὸς F
ψυχὴν, οὕτω φῶς εἰς αὐτὴν, ὡς ἐκεῖνος εἰς νοῦν· καὶ ὅταν καὶ οὗτος ὁρίσῃ τὴν ψυχὴν, λογικὴν ποιεῖ, δοὺς αὐτῇ, ὧν ἔσχεν ἴχνος. Ἴχνος
15 οὖν καὶ νοῦς ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὁ νοῦς εἶδος καὶ ἐν ἐκστάσει καὶ πλήθει ἐκεῖνος ἄμορφος καὶ ἀνείδεος· οὕτω γὰρ εἰδοποιεῖ· εἰ δ' ἦν ἐκεῖνος 711
εἶδος, ὁ νοῦς ἦν ἂν λόγος· ἔδει δὲ τὸ πρῶτον μὴ πολὺ μηδαμῶς εἶναι. ἀνήρτητο γὰρ ἂν τὸ πολὺ αὐτοῦ εἰς ἕτερον αὖ πρὸ αὐτοῦ.

3. Τί οὖν] Cod. Vat. τὸ οὖν.
4. Πάντες] Ita Ed. Sed Codd. omnes cum marg. Ed. πάντα. Marc. A. Mon. C. νοῖ pro νόες. Illud recepi.
5. ἕκαστον περιέχει· ἆρα] Sic Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ἕκαστον περιέχων· ἆρα. Unde correxi locum.
7. δεῖ εἶναι] Ita Codd. omnes. Ed. δὲ εἶναι. Pergit Ciz. πάλιν αὖ pro π. οὖν.
8. ἴσχειν] Cod. Vat. ἔσχειν (sic).
ib. ὅλως] Cod. Ciz. ὅλες.
12. εἰδῶν] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. ἰδών. Sed Marc. B. in marg. γρ. εἰδῶν.
ib. αὐτὸν] Codd. omnes ut marg. Ed. αὐτό. Quod recepi.
13. καὶ ὅταν] Codd. præter Ciz. omnes καὶ ὅταν καί. Unde alterum καὶ addidi.
15. καὶ ἐκστάσει] Codd. Marc. A.C. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. καὶ ἐν ἐκστάσει. Unde præpositionem addidi.
17. λόγος·] Codd. præter Darm. omnes post h. v. addunt εἶδει δὲ τὸ πρῶτον, μὴ πολὺ μηδαμῶς εἶναι: quæ vertendo expressit Fic. et nos, cum abessent ab Ed., addidimus.
18. αὖ τὸ πολὺ αὐτοῦ] Codd. omnes ut marg. Ed. αὖ πρὸ αὐτοῦ. Quod recepi.

tellectus. Vita enim determinata intellectus est. Quid rursus, quod multa dicitur esse determinata? Intellectus videlicet multi. Omnia igitur intellectus sunt, et hic quidem intellectus omnis: hi autem singuli sunt intellectus. Ipse vero intellectus omnis unumquemque complexus, numquid velut eundem continet unumquemque? Nullo modo: alioquin unicum contineret. Si ergo multi sunt, differre inter se necessarium est. Rursus quærendum est, quomodo differat unusquisque. Forsan vero in eo etiam, quod factus est (omnino) unus, suscipit differentiam. Non enim idem est universum et quilibet intellectus. Est igitur vita quidem illic potentia omnis, visio vero, quæ inde micat, potentia omnium. Qui autem ibi gignitur intellectus, ipsa omnia prorsus apparet. Alius denique insidet illis, non quidem, ut fundetur in eis, sed ut fundet primarum speciem specierum, ipse tamen a specie procul existens. Atqui sic ferme intellectus se habet ad animam, videlicet tanquam ei lumen infusum, quemadmodum ille se habet ad intellectum: nempe quando intellectus determinat animam, reddit rationalem, eorum, quæ habet ipse, vestigium exhibens. Igitur et intellectus illius vestigium est. Quoniam vero intellectus species est in differentia quadam educta multitudineque consistens, merito ille extra formam speciemque existit, sic enim reliquum specie format. Si autem ille species esset, intellectus deinceps ratio foret. Oportuit tamen primum ipsum nullo modo multum esse: alioquin multitudo ejus ad aliquid superius referretur.

711 A Ἀλλ' ἀγαθοειδῆ κατὰ τί τὰ ἐν τῷ νῷ; ἆρα, ᾗ εἶδος ἕκαστον ἢ ᾗ καλά. ἢ τί; εἰ δὴ τὸ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἦκον πᾶν ἴχνος καὶ τύπον ἔχει ἐκείνου, ἢ ἀπ' ἐκείνου, ὥσπερ τὸ ἀπὸ πυρὸς ἴχνος πυρὸς, καὶ τὸ ἀπὸ γλυκέος γλυκέος ἴχνος, ἥκει δὲ εἰς νοῦν καὶ ζωὴ ἀπ' ἐκείνου, (ἐκ γὰρ τῆς παρ' ἐκείνου ἐνεργείας ὑπέστη, καὶ νοῦς δὲ δι' ἐκεῖνον, καὶ τὸ τῶν εἰδῶν κάλλος ἐκεῖθεν,) πάντα ἂν ἀγαθοειδῆ εἴη καὶ ζωὴ B καὶ νοῦς καὶ ἰδέα. Ἀλλὰ τί τὸ κοινόν; οὐ γὰρ δὴ ἀρκεῖ τὸ ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ ταὐτὸν, ἐν αὐτοῖς γὰρ δεῖ τὸ κοινὸν εἶναι· καὶ γὰρ ἂν γένοιτο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μὴ ταὐτὸν, ἢ καὶ δοθὲν ὡσαύτως, ἐν τοῖς δεξομένοις ἄλλο γίγνεσθαι, ἐπεὶ καὶ ἄλλο τὸ εἰς πρώτην ἐνέργειαν, ἄλλο δὲ τὸ τῇ πρώτῃ ἐνεργείᾳ δοθέν· τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἄλλο ἤδη. Ἢ οὐδὲν κω- C λύει καθ' ἕκαστον μὲν ἀγαθοειδὲς εἶναι, μᾶλλον μὴν, κατ' ἄλλο. Τί οὖν καθ' ὃ μάλιστα; ἀλλὰ πρότερον ἐκεῖνο ἀναγκαῖον ἰδεῖν· ἆρά γε ἀγαθὸν ἡ ζωὴ, ἡ αὐτὸ τοῦτο ζωὴ, ἡ ψιλὴ θεωρουμένη, καὶ ἀπογεγυμνωμένη; ἢ ἡ ζωὴ ἡ ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο τι ἡ τοιαύτη; πάλιν οὖν, τί ἡ τοιαύτη ζωή; ἢ ἀγαθοῦ; ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ ἦν,

1. Ἀλλὰ] Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. ἀλλ'. Quos sequor. Marc. A.C. in seqq. ᾗ εἶδος.
ib. κατὰ τί] Cod. Vat. κατά τι.
ib. ἆρα, ᾗ] Cod. Mon. C. ἆρα ᾗ. Vat. ἆρ' ἦν. Illum secutus sum.
ib. ᾗ ᾗ] Codd. Darm. Med. A.B. omittunt ᾗ, ut marg. Ed. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. habent ᾗ ᾗ. Marc. B. habet ᾗ καλά. Illos sequimur.
2. ᾗ δὴ] Codd. omnes ut marg. Ed. εἰ δή. Quibus obtemperavi.
3. ὥσπερ τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
4. καὶ ζωὴ] Codd. Ciz. et Vat. καὶ ἡ ζωή. Mox Vat. περὶ pro παρ'.
9. δεξομένοις] Cod. Vat. δοξομένοις.
10. καὶ ἄλλο] Codd. Darm. Marc. B. Med. A.B. καὶ εἰς ἄλλο. Sed in Marc. B. εἰς expunctum est.
13. ἐκεῖνο] Cod. Mon. C. cum Marc. A. omittit h. v. Ed. et Cod. Darm. habent ἐκεῖνον. Rell. ἐκεῖνο.
14. ἡ αὐτὸ] Cod. Ciz. ᾗ αὐτό.
15. ἡ ἀπ'] Cod. Vat. omittit ἡ.
16. ᾗ ἀγαθόν;] Codd. omnes ut marg. Ed. ᾗ ἀγαθοῦ. Et sic correxi. In seqq. Marc. B.C. ἀλλὰ ἐξ.

XVIII. *Quod primo procreatum est ab ipso bono, totum penitus bonum est: sed in eo essentia quidem est inchoatio quædam ortusque operis boni. Vita vero adolescentia boni: intelligentia, speciesque idealis bonum illic est adultum.*

Quodlibet horum idcirco bonum est, quoniam, cum sit ab ipso bono, non nihil ipsius quamvis adhuc ineffabile in se possidet, commune cunctis: sicut motus linguæ, manus, pedum, ideo concinnus similiter appellatur, quoniam ab eadem musica ratione ordinem similem nanciscuntur: sed communis illa natura boni menti admodum interior est, quam musicus ordo membris.

Cæterum quæ sunt in mente, secundum quid potissimum boniformia sunt? Numquid qua ratione species est unumquodque? An quia pulchra sunt singula? An propter aliud quiddam? Si vero quicquid a bono provenit, vestigium figuramque habet illius, aut ab illo, quatenus inde descendit, quemadmodum ab igne genitum ignis habet vestigium, et quod a dulci similiter dulcis impressionem, provenit autem in intellectum ab illo et vita. Nam ex actu quodam ab illo pendente extitit, atque intellectus extitit propter illum. Item specierum inde pulchritudo descendit; omnia profecto boniformia erunt, vita, intellectus, idea. Verum quidnam commune? Non enim sufficit hoc ipsum scilicet esse ab illo, ad hoc tandem, ut aliquid propterea sit in omnibus idem: in ipsis enim commune ipsum oportet inesse. Fieri namque potest, ut ab eodem non idem efficiatur: aut etiam quod similiter datum est in accipientibus diversum evadat: quoniam et aliud illud, in quod munus boni traducitur, primus est actus, aliud vero ipsum est, quod actui primo tribuitur. Quod autem in his resultat, aliud jam existit: aut forte nihil prohibet secundum quodlibet quidem esse boniforme, magis tamen secundum aliud. Quid igitur hoc ipsum est, secundum quod potissimum boniforme censetur? Sed forsan prius illud expedit indagare: numquid bonum sit ipsa vita, hoc ipso videlicet, quod est vita, etiam si pura prorsus et nuda consideretur? An potius vita proprie, quæ sit a bono? Esse autem a bono nihil sit aliud, quam vitam esse talem? Rursus ergo quidnam est vita talis?

ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰ ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ ἐνίοιτο ἐξ ἐκείνου, καὶ ἔστιν 7 I I
ἡ ὄντως ζωὴ, καὶ οὐδὲν ἄτιμον παρ' ἐκείνου λεκτέον εἶναι, καὶ καθ'
ὃ ζωὴ, ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ἐπὶ νοῦ δὴ τοῦ ἀληθινοῦ, ἀνάγκη λέγειν, D
τοῦ πρώτου ἐκείνου, ὅτι ἀγαθόν. καὶ δῆλον ὅτι καὶ εἶδος ἕκαστον ἀγα-
θὸν, καὶ ἀγαθοειδές. ἢ οὖν τι ἔχει ἀγαθὸν, εἴτε κοινὸν, εἴτε μᾶλλον
ἄλλο, εἴτε τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ τῷ ἐφεξῆς καὶ δευτέρως. Ἐπεὶ γὰρ
εἰλήφαμεν ἕκαστον ὡς ἔχον ἤδη ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἀγαθόν τι, καὶ
διὰ τοῦτο ἦν ἀγαθόν. Καὶ γὰρ ἡ ζωὴ ἦν ἀγαθὸν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ'
ὅτι ἐλέγετο ἀληθινὴ, καὶ ὅτι παρ' ἐκείνου, καὶ νοῦς ὁ ὄντως, δεῖ τι E
τοῦ αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ὁρᾶσθαι. Διαφόρων γὰρ ὄντων, ὅταν τὸ αὐτὸ
αὐτῶν κατηγορῆται, κωλύει μὲν οὐδὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν τοῦτο ἐνυ- 7 I 2
πάρχειν, ὅμως δ' ἔστι λαβεῖν αὐτὸ χωρὶς τῷ λόγῳ, οἷον καὶ τὸ ζῷον
ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου, καὶ τὸ θερμὸν ἐπὶ ὕδατος, καὶ πυρὸς, τὸ
μὲν, ὡς γένος, τὸ δ' ὡς τὸ μὲν πρώτως, τὸ δὲ δευτέρως. Ἦ ὁμωνύ-
μως ἂν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον λέγοιτο ἀγαθόν. Ἆρ' οὖν ἐνυπάρχει τῇ
οὐσίᾳ αὐτῶν τὸ ἀγαθόν; ἢ ὅλον ἕκαστον ἀγαθόν ἐστιν; οὐ καθ' ἓν
τὸ ἀγαθόν. Πῶς οὖν; ἢ ὡς μέρη; ἀλλὰ ἀμερὲς τὸ ἀγαθόν. Ἦ ἓν B
μὲν αὐτό· οὑτωσὶ δὲ τόδε· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργεια ἡ πρώτη ἀγαθὸν, καὶ

1. ἐνίοιτο] Cod. Vat. ἐνίοιτο.
2. ὄντος] Codd. Marcc. Vat. ὄντως, quod verum videtur: quare recepi.
5. ἢ οὖν] Codd. Ciz. Marc. A.C. et Vat. ἦ οὖν, Darm. Marc. B. ut marg. Ed. ἤ οὖν. Pergit Vat. τι pro τί.
6. ἐφεξῆς] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐφ' ἑξῆς.
8. ἦν ἡ ζωὴ] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes ἡ ζωὴ ἦν. Quem ordinem prætuli.
9. ὁ ὄντως] Cod. Ciz. omittit ὁ.
11. κατηγορεῖται] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. κατηγορῆται. Quos sequimur.
12. δεῖ ἐστι] Codd. Mon. C. Marc. A. δ' ἐστί. Vat. δ' ἔστιν. Correxi δ' ἔστι.
13. καὶ τὸ] Cod. Vat. τὸ δέ.
15. λέγοιτο] Cod. Ciz. λέγοι τό.
16. ἀγαθόν;] Cod. Vat, ut sæpissime, habet punctum pro interrogandi signo.
17. ἢ ὡς μέρη;] Marc. C. ἦ. ὡς μέρη.
18. τόδε] Ita Codd. Vat. et Mon. C. Rell. cum Ed. τὸ δέ.

Numquid vita boni? At vero non ipsius est proprie, sed ex ipso. Verum si in illa vita insit hoc ipsum, quod sit ex illo, atque est ipsa vera vita, nihilque ab illo profluens vile esse dicendum: profecto et qua ratione vita judicanda est esse bonum, similiterque in intellectu vero primoque illo necessarium est concedere, illum scilicet esse bonum: et quamlibet speciem bonum esse, atque boniforme. Si igitur ita se res habet, forte unum quodque horum bonum aliquod habet, sive commune, sive potius aliud, sive hoc quidem primo bonum habet, illud autem deinceps graduque secundo. Cum enim acceperimus unumquodque, tanquam in essentia sua jam boni aliquid habens, nimirum et ob hoc ipsum est unumquodque bonum. Constitit sane vitam esse bonum, non quidem simpliciter, sed quoniam vera vita, atque ab illo, intellectusque similiter bonum: quoniam verus sit, et inde progenitus, oportet certe aliquid ipsius ejusdem in his inveniri. Quando enim de rebus inter se differentibus idem aliquid prædicatur, nihil prohibet, in illorum quidem essentia illud inesse, simul tamen licet ipsum accipere ratione seorsum: quemadmodum et animal in homine simul et equo, calidum in aqua et igne. Sed ibi quidem tanquam genus, hic autem tanquam hoc quidem primo tale sit, illud vero posterius. Num igitur vita et intellectus et cætera singulatim univoce, an æquivoce, an potius analogia quadam dicuntur bonum? An igitur inest eorum essentiæ bonum? Vel potius totum unumquodque bonum est? Non secundum unum bonum. Quomodo igitur? Numquid velut partes? At vero impartibile est ipsum bonum. Forsan vero unum quidem est ipsum: id autem hoc modo se habet. Etenim actus primus est bonum: idque, quod in eo determinatum est, existit bonum: itemque ambo. Atque id quidem idcirco bonum est, quia factum est ab eo: hoc autem quia ornamentum est ab ipso: illud vero, quoniam ambo

712 τὸ ἐπ' αὐτῇ ὁρισθὲν ἀγαθὸν, καὶ τὸ συνάμφω. Καὶ τὸ μὲν ὅτι γενόμενον ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ὅτι κόσμος ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δ' ὅτι συνάμφω. Ἀπ' αὐτοῦ οὖν καὶ οὐδὲν ταὐτὸν, οἷον εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ φωνὴ, καὶ C βάδισις, καὶ ἄλλο τι πάντα κατορθούμενα. Ἡ ἐνταῦθα, ὅτι τάξις καὶ ῥυθμός· ἐκεῖ δὲ, τί; ἀλλ' εἴποι τις ἂν, ὡς ἐνταῦθα ὅλον εἰς τὸ καλῶς ἔξωθεν, διαφόρων ὄντων τῶν περὶ ἃ ἡ τάξις, ἐκεῖ δὲ καὶ αὐτά. Ἀλλὰ διὰ τί καὶ αὐτά; οὐ γὰρ ὅτι ἐπ' ἐκείνου δεῖ πιστεύοντας ἀφεῖναι. Δεῖ μὲν γὰρ συγχωρεῖν ἀπ' ἐκείνου ὄντα τίμια εἶναι, ἀλλὰ ποθεῖ ὁ λόγος λαβεῖν, κατὰ τί τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν;

A Ἆρ' οὖν τῇ ἐφέσει καὶ τῇ ψυχῇ ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; καὶ τῷ ταύτης πάθει πιστεύσαντες τὸ ταύτῃ ἐφετὸν ἀγαθὸν φήσομεν; διότι δὲ ἐφίεται οὐ ζητήσομεν. Καὶ τί μὲν ἕκαστον, περὶ τούτου ἀποδείξεις κομιούμεν, τὸ δ' ἀγαθὸν τῇ ἐφέσει δώσομεν; ἀλλὰ πολλὰ ἄτοπα ἡμῖν φαίνεται. Πρῶτον μὲν ὅτι καὶ τὸ ἀγαθὸν ἕν τι τῶν πέρι· ἔπειτα ὅτι B πολλὰ τὰ ἐφιέμενα καὶ ἄλλα ἄλλων. Πῶς οὖν κρινοῦμεν τῷ ἐφιεμένῳ εἰ βέλτιον; ἀλλ' ἴσως οὐδὲ τὸ βέλτιον γνωσόμεθα τὸ ἀγαθὸν ἀγνοοῦντες. Ἀλλὰ ἆρα τὸ ἀγαθὸν ὁριούμεθα κατὰ τὴν ἑκάστου ἀρετήν;

2. *συνάμφω*] Ed. *συναμφώτερον*. Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. Med. A.B. *συνάμφω*. Quos sequor. Ciz. et Vat. omittunt, quod sequitur, *καί*. Verba *καὶ τὸ μὲν—ὅτι συνάμφω* desunt in Marc. B. sed in marg. a sec. m. ita scriptum est: *κεῖμενον καὶ τὸ συναμφότερον. καὶ τὸ μὲν — —*

3. *εἰ ἀπὸ*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *εἰ*.

5. *δὲ, τί;*] Cod. Vat. *δέ τί*.

6. *τῶν περὶ*] Cod. Vat. omittit *τῶν*.

7. *οὐ γὰρ*] Absunt hæc a Cod. Vat.

ib. *ἐπ' ἐκείνου*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. *ἀπ' ἐκείνου*.

8. *τίμια εἶναι*] Codd. præter Darm., omnes *εἶναι τίμια*.

10. *ἐπιστρέψωμεν*] Ita Ed. Sed Codd. omnes, ut marg. Ed., *ἐπιτρέψομεν*. Quos sequimur.

17. *ἆρα*] Codd. Ciz. et Vat. *ἄρα*.

censetur. Hæc igitur omnia ab ipso eodemque sunt: nihilque est idem, velut si ab eodem vox proveniat et incessus, aliudve quiddam, omnia denique recte composita. Forte vero in his dicuntur similiter omnia recte disponi, quoniam ordo numerusque omnibus inest. In illis autem quidnam est commune? Dicet forte quispiam, in his quidem totum unumquodque, ut recte se habeat, extrinsecus adipisci, cum differentia sint ea, circa quæ ordo versatur: ibi vero ipsa quoque singulatim esse bonum. Sed curnam et ipsa? Non enim hoc ipso duntaxat confidendum est, scilicet hæc esse bona, quoniam sint ab illo, atque ita quiescere. Concedendum est profecto, hæc, cum ab illo sint, esse admodum pretiosa: sed ulterius accipere ratio desiderat, secundum quid potissimum illorum existimetur bonum.

XIX. *Bonum neque definiendum est per id, quod sit appetibile, neque per id, quod sit uniuscujusque virtus. In prima enim descriptione adhibentur posteriora bono. Atque propter appetentium appetibiliumque diversitatem judicium veri boni restat ambiguum. In secunda adhuc superest quærendum, quare et quomodo virtus aliqua vel virtus ipsa sit bonum.*

Num igitur desiderio atque animæ judicium tribuemus? Atque hujus affectui fidem penitus adhibentes, quod huic appetibile est, bonum esse censebimus: propter quid autem desideretur, nequaquam investigabimus. Atque quid unumquodque ipsorum sit, demonstrationibus explicabimus: ipsam vero boni rationem appetitui committemus? Veruntamen multa sic absurda nobis occurrunt. Primum quidem, quod et bonum unum aliquid erit eorum, quæ sunt circa aliud: deinde quoniam multa sunt, quæ appetunt, aliaque ab aliis appetuntur. Quomodo igitur ipso appetentis affectu, utrum aliquid sit, melius judicabimus? Sed forte neque ipsum quidem melius cognoscemus, ignorantes bonum. Sed numquid bonum existimabimus secundum uniuscujusque virtutem? Sed ita certe id in speciem rationemque reducemus, recte quidem progredientes. Postquam vero illuc denique processerimus, quidnam respondebimus, si investigandum

ἀλλ' οὕτως εἰς εἶδος καὶ λόγον ἀνάξομεν ὀρθῶς μὲν πορευόμενοι. 7 12
Ἀλλὰ ἐλθόντες ἐκεῖ τί ἐροῦμεν, αὐτὰ ταῦτα ζητοῦντες, πῶς ἀγαθά; ἐν μὲν γὰρ τοῖς χείροσιν ὡς ἔοικε γιγνώσκοιμεν ἂν τὴν φύσιν τὴν τοιαύτην, καίτοι οὐκ ἔχουσαν εἰλικρινῶς. Ἐκεῖ δὲ οὐ πρώτως τῇ πρὸς C
τὰ χείρω παραθέσει. ὅπου δὲ μηδέν ἐστι κακὸν, αὐτὰ δὲ ἐφ' ἑαυτῶν ἐστι τὰ ἀμείνω, ἀπορήσομεν. Ἆρ' οὖν ἐπειδὴ λόγος τὸ διότι ζητεῖ, 7 13
ταῦτα δὲ ἀγαθὰ παρ' αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀπορεῖ, τοῦ διότι τὸ ὅτι ὄντος; ἐπεὶ κἂν ἄλλο φῶμεν αἴτιον τὸν θεὸν, λόγου μὴ φθάνοντος ἐκεῖ, ὁμοίως ἡ ἀπορία. οὐ μὴν ἀποστατέον εἴ πῃ κατ' ἄλλην ὁδὸν πορευο-
μένοις τι φανείη.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἀπιστοῦμεν ἐν τῷ παρόντι ταῖς ὀρέξεσι, πρὸς τὰ A
τοῦ τί ἐστιν ἢ ποῖόν ἐστι θέσεις, ἆρα χρὴ πρὸς τὰς κρίσεις ἰέναι, καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἐναντιώσεις, οἷον τάξιν ἀταξίαν, σύμμετρον ἀσύμμετρον, ὑγείαν νόσον, εἶδος ἀμορφίαν, οὐσίαν φθοράν, ὅλως
συστασίαν ἀφάνισιν; τούτων γὰρ τὰ πρῶτα καθ' ἑκάστην συζυγίαν τίς ἂν ἀμφισβητήσειε μὴ οὐκ ἐν ἀγαθοῦ εἴδει εἶναι; εἰ δὲ τοῦτο, καὶ B
τὰ ποιητικὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἐν ἀγαθοῦ μοίρᾳ τίθεσθαι, καὶ ἀρετὴ δὴ καὶ νοῦς καὶ ζωὴ καὶ ψυχὴ, ἤγε ἔμφρων, ἐν ἀγαθοῦ εἴδει, καὶ ὧν ἐφίεται τοίνυν ἔμφρων ζωή. Τί οὖν οὐ στησόμεθα φήσει τις εἰς νοῦν,

5. δὲ ἐφ'] Codd. Mon. C. Vat. δ' ἐφ'.
6. ἐπειδὴ] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐπεὶ δή.
7. παρ' αὐτῶν] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. παρ' αὐτῶν. Quod recepi.
ib. τὸ ὅτι ὄντως] Cod. Ciz. omittit τὸ ὅτι. Mon. C. habet τί ὅτι ὄντος cum Marc. A. Unde recepi ὄντος.
8. λόγου] Codd. Darm. et Vat. λόγον.
ib. φθάνοντος] Cod. Vat. φανέντος. Marc. B. φανέντος (sic), in marg. φθάνοντος. Marg. Ed. φάνοντος.
9. οὐ μὴν] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. ut marg. Ed. καὶ μήν.
ib. εἴ πῃ] Ita rescribendum fuit pro εἴτῃ quod est in Ed. et Codd. Nisi quod Vat. habet εἴτῃ.
11. τοῖς σοῖς] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. περὶς σοῖς.
14. ἀσύμμετρον] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. et Ciz. οὐ σύμμετρον. Ed. ἀσύμετρον. Pergit Marc. A. [illegible].
15. ἀφάνισιν] Ita, excepto Mon. C., Codd. omnes. Ed. ἀφάνεια.
17. ἀρετὴ δὴ] Cod. Vat. ἀρετῇ δή.
18. ἤγε ἔμφρων] Cod. Vat. ἤγε ἔμφρον νῷ (sic). Marcc. ἤγε ἔμφρων.
19. οὖν οὐ] Cod. Vat. omittit οὐ, itemque Ciz.

fuerit, qua ratione hæc ipsa sint bona? In rebus quidem deterioribus, ut videtur, facile naturam talem cognosceremus, quamvis non sincere admodum se habentem. Illic autem non primo comparatione quadam ad deteriora censebimus: ubi autem nihil est malum, ipsa vero meliora in se ipsis existunt, dubitationibus implicabimur. An igitur, quoniam ratio præsens, propter quid investigat, hæc autem penes se ipsa sunt bona, propterea dubitat? Quippe cum ibi hoc ipsum, quod dicitur propter quid, idem sit, atque illud, quod quid est appellatur. Quoniam et si aliam hujus causam afferamus, videlicet ipsum Deum, cum tamen ratio illuc usque nequaquam pervenerit, similis imminet ambiguitas. Neque tamen retrahere hinc pedem tentandum nobis est, conantibus, si quo pacto alia incedentibus via occurrat aliquid manifestius.

XX. *Quærentibus quid sit ipsum bonum, intellectus palam occurrit nobis ut bonum: quoniam et per ipsum de bonis re vera judicamus ac malis: et ordo speciesque rerum et vita ab intellectu procedit. Vita quin etiam adulta, quam animus optat, est intellectus. Neque tamen intellectus est ipsum bonum. Hoc enim, non illum, omnia cupiunt. Jam vero animæ prius et frequentius bonum, quam intelligentiam, appetunt, neque in hac quiescunt, sed in illo. Cupiunt quidem esse, vivere, agere, non sub ratione essendi, vivendi, agendi, intelligendi, sed boni: quapropter bonum ab his omnibus diversum est, atque superius.*

Cum igitur in præsentia diffidamus affectibus, quantum spectat ad asseverandum, quid unumquodque sit et quale: numquid forsan operæ pretium est, ad alia quædam judicia pervenire, et ad rerum oppositiones accedere, velut ordinem et vacationem ordinis? Contemperatum incom-

713 καὶ τοῦτο τὸ ἀγαθὸν θησόμεθα; καὶ γὰρ ψυχὴ καὶ ζωὴ νοῦ ἴχνη· καὶ τούτου ἐφίεται ψυχὴ, καὶ κρίνει τοίνυν, καὶ ἐφίεται νοῦ· κρίνουσα C μὲν δικαιοσύνην ἀντ' ἀδικίας ἄμεινον, καὶ ἕκαστον εἶδος ἀρετῆς πρὸ κακίας εἴδους, καὶ τῶν αὐτῶν ἡ προτίμησις, ὧν καὶ ἡ αἵρεσις. Ἀλλ' εἰ μὲν νοῦ μόνον ἐφίεται, τάχ' ἂν πλείονος ἐδέησε λόγου, δεικνύντων, ὡς οὐ τὸ ἔσχατον ὁ νοῦς, καὶ νοῦ μὲν οὐ πάντα, ἀγαθοῦ δὲ πάντα. Καὶ τῶν μὲν μὴ ἐχόντων νοῦν οὐ πάντα νοῦν κτήσασθαι ζητεῖ· τὰ δὲ ἔχοντα νοῦν οὐχ ἵσταται ἤδη, ἀλλὰ πάλιν τὸ ἀγαθὸν ζητεῖ, καὶ νοῦν D μὲν ἐκ λογισμοῦ, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ πρὸ τοῦ λόγου. Εἰ δὲ καὶ ζωῆς ἐφίεται καὶ τοῦ ἀεὶ εἶναι καὶ ἐνεργεῖν, οὐχ ᾗ νοῦς ἂν εἴη τὸ ἐφετὸν, ἀλλ' ᾗ ἀγαθόν· καὶ ἀπὸ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ἀγαθὸν ἐπεὶ καὶ ἡ ζωὴ οὕτως.

714 Τί οὖν ἓν ὂν ἐν πᾶσι τούτοις ποιεῖ ἀγαθὸν ἕκαστον; ᾧδε τοίνυν τετολμήσθω· εἶναι μὲν τὸν νοῦν, καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνην ἀγαθοειδῆ, ἔφεσιν δὲ εἶναι καὶ τούτων, καθ' ὅσον ἀγαθοειδῆ. Ἀγαθοειδῆ δὲ λέγω τῷ τὴν

1. θησόμεθα] Codd. Darm. Marc. B. Med. A.B. ut marg. Ed. στησόμεθα. Marc. B. in marg. γρ. θησόμεθα.
4. ἡ προστίμησις] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. cum marg. Ed. ἡ προτίμησις. Quibus obsequor.
5. τάχ' ἄν] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. τάχα ἄν.
6. ἀγαθοῦ δὲ πάντα] Absunt hæc a Cod. Ciz. itemque mox μέν. In Codd. Med. A.B. pro δὲ est δή.
7. τὰ δὲ—ζητεῖ] Desunt hæc in Cod. Vat. In Marc. A.C. Mon. C. scribitur τὰ δ'.
10. τοῦ ἀεὶ] Cod. Ciz. omittit ἀεί.
ib. οὐχ ᾗ] Ita Codd. Mon. C. Ciz. Vat. Rell. cum Ed. οὐχῇ.
ib. τὸ ἐφετὸν] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. ταὶ ἐφετόν.
14. δὲ εἶναι—καθ' ὅσον ἀγαθοειδῆ.] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
15. δὲ λέγω] Cod. Med. A. δὲ εἶναι λέγω.

positum, sanitatem infirmitatem, formam informitatem, essentiam corruptionem, consistentiam evanescentiam. Horum namque prima secundum conjugationem quamlibet, quisnam dubitet, quin in boni specie computentur? Si res ita se habet, horum etiam effectiva necessarium est in boni sorte connumerare: atqui et virtus, intellectus, vita, anima sapiens in boni gradu versantur, ideoque ibidem ponuntur et illa, quæ sapiens vita desiderat. Cur non igitur dicet aliquis, gradum in mente sistamus, eamque esse bonum asseveremus? Etenim anima et vita mentis vestigia sunt, eamque affectat anima, et secundum illam judicat, et judicando se confert ad mentem, judicans quidem justitiam injustitia melius, et quamlibet virtutis speciem speciei pravitatis procul dubio anteponit: constatque illa in honore præferre, quæ præ cæteris judicat eligenda. Sed utrum intellectum solum appetat nec ne, disputationem plurimam exigit, qua demonstretur, intellectum non esse supremum ultimumque finem: item non omnia intellectum desiderare: bonum vero omnia cupere. Præterea ex eorum numero, quæ intellectu vacant, non omnia possessionem mentis optare: quæ vero mentem habent, nondum quiescere, sed bonum ulterius affectare. Denique intellectum quidem ex quodam rationis discursu: bonum vero etiam ante rationem desiderari. Quod si vitam appetunt, et esse semper, et agere, profecto hoc ipsum, non qua ratione intellectus sit, est expetendum, sed qua bonum et a bono pendet, ad bonumque refertur: nam et vita quidem sic est duntaxat optanda.

XXI. *Vita, intelligentia, species, boniformia appetenda sunt: quoniam illa est actus circa bonum, ista actus jam determinatus a bono, hæc ipse terminus impressus a bono. Geminam ab ipso bono hæc omnia lucem habent. Una quidem nascenti facta est unicuique propria, in aliis alia, sicut color: altera superfertur quasi cunctis unum commune lumen, alibi tamen magis gratiusve, quam alibi fulgens. Per primam bona quidem sunt, et clam ac leviter appetuntur: per secundam meliora, atque palam et ardenter amantur.*

Quidnam igitur unum in his omnibus idemque existens efficit unumquodque bonum? Sic igitur audeamus asserere, esse quidem intellectum, vitamque illam procul dubio boniformem: expeti vero hæc etiam qua boniformia sunt. Esse, in-

μὲν τἀγαθοῦ εἶναι ἐνέργειαν, μᾶλλον δὲ ἐκ τἀγαθοῦ ἐνέργειαν, τὸν δὲ, ἤδη ὁρισθεῖσαν ἐνέργειαν· εἶναι δ' αὐτὰ μεστὰ μὲν ἀγλαΐας καὶ διώκεσθαι ὑπὸ ψυχῆς, ὡς ἐκεῖθεν καὶ πρὸς ἐκεῖνα αὖ, ὡς τοίνυν οἰκεῖα, ἀλλ' οὐχὶ ἀγαθά. Ἀγαθοειδῆ δὲ ὄντα οὐδὲ ταύτη ἀπόβλητα εἶναι. Τὸ γὰρ οἰκεῖον, εἰ μὴ ἀγαθὸν εἴη, οἰκεῖον μέν ἐστι, φεύγει δέ τις αὐτό. Ἐπεὶ καὶ ἄλλα πόρρω ὄντα καὶ κάτω κινήσειεν ἄν. Γίγνεται δὲ πρὸς αὐτὰ ἔρως ὁ σύντονος, οὐχ ὅταν ᾖ ἅπερ ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ἐκεῖθεν ἤδη ὂν ἅπερ ἐστὶν, ἄλλο προσλάβῃ. Οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων φωτὸς ἐμμεμιγμένου, ὅμως δεῖ φωτὸς ἄλλου, ἵνα καὶ φανείη τὸ ἐν αὐτοῖς χρῶμα τὸ φῶς, οὕτω τοι δεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖ, καίπερ πολὺ φῶς ἐχόντων, φωτὸς κρείττονος ἄλλου, ἵνα κἀκεῖνα καὶ ὑπ' αὐτῶν καὶ ὑπ' ἄλλου ὀφθῇ.

Ὅταν οὖν τὸ φῶς τοῦτο τις ἴδῃ, τότε δὴ καὶ κινεῖται ἐπ' αὐτὰ, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἐπιθέοντος ἐπ' αὐτοῖς γλιχόμενος εὐφραίνεται. Ὥσπερ καὶ τῶν ἐνταῦθα σωμάτων οὐ τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν ὁ ἔρως, ἀλλὰ τοῦ ἐμφανταζομένου κάλλους ἐπ' αὐτοῖς. Ἔστι γὰρ ἕκαστον ὅ ἐστιν ἐφ' αὑτοῦ· ἐφετὸν δὲ γίγνεται ἐπιχρώσαντος αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ,

1. τὴν δὲ] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. τὸν δὲ. Et sic correxi.
2. μιστὰ μὲν] Cod. Darm. μιστὰ τήν. Mon. C. et Marc. A. μιτὰ μέν.
3. διώκεσθαι] Codd. Darm. et Med. A. διώκεσθαι μέν.
ib. οἰκεῖα] Cod. Vat. οἰκεία, cum Marc A.
7. πρὸς αὐτὰ] Cod. Vat. πρὸς τά.
9. ἵνα καὶ] Cod. Vat. omittit καί.
13. ἐπ' αὐτὰ] Cod. Vat. πάντα.
15. οὐ τῶν] Cod. Vat. οὐ (sic) τῶν.
17. αὐτῷ τοῦ] Ita Ed. Sed Codd. omnes præter Marc. C. αὐτὸ τοῦ; sed Mon. C. nonnisi supra lin.; in contextu αὐτοῦ τοῦ. Illos sequor.

quam, boniformia propterea, quod vita quidem ipsius boni sit actus, imo vero actus ex ipso bono dependens: intellectus vero actus jam determinatus existat. Atque hæc splendore quodam desuper circumfundi, animamque hæc ideo prosequi, quoniam inde proficiscantur: et ad illa rursus affici quodammodo velut ad propria quædam, non tamen tanquam per se bona. Cum vero boniformia sint, neque sic quidem contemnenda putantur. Quod enim familiare propriumque est, nisi sit bonum, proprium quidem est, fugere tamen hoc aliquis aliquando potest. Nempe et alia quædam longe distantia, inferiusque etiam posita appetitum ad se nonnunquam attrahunt. Incitatur autem vehemens ad hæc amor, non quando id solum, quod sunt, existunt, sed quando jam id ipsum, quod sunt existentia, aliud quiddam ex alto suscipiunt. Sicut enim in corporibus quamvis mixtum naturaliter sit intus lumen, alio tamen opus est lumine, ut palam appareat color eis infusus, id est lumen naturaliter insitum, sic supernis quoque rebus, quamvis lumen habeant plurimum, præstantiore quodam opus est lumine, ut et a se ipsis, et a quovis alio discernantur.

XXII. *Absque mirifica primi boni gratia nec amant res ullæ, nec amantur.*

Quod in spectandis formosis amore nos corripit, neque materia est, neque proportio, sed vividus quidam fulgor ab anima in proportione refulgens. Quod iterum in excogitandis animis eorumque virtutibus et officiis ardenti quadam benevolentia capit, intellectualis quidam splendor est ab intellectu divino subrutilans. Quod tandem dum intellectus et intelligibilia contemplamur, novo quodam nos accendit amore, radius est a primo bono micans, hinc quidem inflammans et excitans voluntatem, inde vero, quæ contemplanda nobis occurrunt gratia mirifica donans. Cum vero gradatim inde omnia pendeant, sequitur, ut nec etiam in sensibus et corporibus absque influxu primi boni proprio vel amabilis usquam gratia fulgeat, vel accendatur amor.

Quotiens igitur animus lumen hoc inspicit, totiens ad res divinas hoc circumfusas lumine incitatur, affectansque lumen in his præfulgens occursu ejus admodum gratulatur. Quemadmodum et qui corpora hæc videntur amare, non subjecta quidem amant, sed pulchritudinem palam in corporibus effulgentem. Existit enim quodlibet hoc ipsum, quod est in se ipso: evadit autem optabile, cum hoc bonum ipsum quasi colorat, dum

714 ὥσπερ χάριτας δόντος αὐτοῖς, καὶ εἰς τὰ ἐφιέμενα ἔρωτας· καὶ τοίνυν
B ψυχὴ λαβοῦσα εἰς αὐτὴν ἐκεῖθεν ἀπορροὴν κινεῖται, καὶ ἀναβακχεύεται, καὶ οἴστρων πίμπλαται, καὶ ἔρως γίγνεται. Πρὸ τοῦ δὲ οὐδὲ πρὸς τὸν νοῦν κινεῖται, καίπερ καλὸν ὄντα, ἀργόν τε γὰρ τὸ κάλλος αὐτοῦ, πρὶν τοῦ ἀγαθοῦ φῶς λάβῃ, ὑπτία τε ἀναπέπτωκεν ἡ ψυχὴ παρ' αὐτῆς, καὶ πρὸς πᾶν ἀργῶς ἔχει, καὶ παρόντος νοῦ ἐστὶ πρὸς αὐτὸν νωθής. Ἐπειδὰν δὲ ἥκῃ εἰς αὐτὴν ὥσπερ θερμασία ἐκεῖθεν,
C ῥώννυταί τε καὶ ἐγείρεται καὶ ὄντως πτεροῦται, καὶ πρὸς τὸ παρακείμενον καὶ πλησίον, καίπερ ἐπτοημένη, ὅμως πρὸς ἄλλο οἷον τῇ μνήμῃ μεῖζον κουφίζεται. Καὶ ἕως τί ἐστιν ἀνωτέρω τοῦ παρόντος,
715 αἴρεται φύσει ἄνω, αἰρομένη ὑπὸ τοῦ δόντος τὸν ἔρωτα, καὶ νοῦν μὲν ὑπεραίρει, οὐ δύναται δὲ ὑπὲρ τὸ ἀγαθὸν δραμεῖν, ὅτι μηδέν ἐστι τὸ ὑπερκείμενον. Ἐὰν δὲ μένῃ ἐν νῷ, καλὰ μὲν καὶ σεμνὰ θεᾶται, οὔπω μὴν, ὃ ζητεῖ, πάντη ἔχει. Οἷον γὰρ προσώπῳ πελάζει, καλῷ μέν, οὔπω δὲ ὄψιν κινεῖν δυναμένῳ, ᾧ μὴ ἐμπρέπει χάρις ἐπιθέουσα τῷ
D κάλλει. Διὸ καὶ ἐνταῦθα φατέον μᾶλλον τὸ κάλλος, τὸ ἐπὶ τῇ συμ-
B μετρίᾳ ἐπιλαμπόμενον, ἢ τὴν συμμετρίαν εἶναι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐράσμιον. Διὰ τί γὰρ ἐπὶ μὲν ζῶντος προσώπου μᾶλλον τὸ φέγγος

1. δόντος] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. Marc. A.C. δόντας.
2. εἰς αὐτὴν] Codd. Marcc. Med. A.B. εἰς αὐτὴν τήν. Addunt etiam τὴν Codd. Darm. Mon. C. Vat.
ib. ἀναβακχεύεται] Cod. Vat. ἀποβακχεύεται.
3. πίμπλαται] Cod. Vat. πίμπλανται.
ib. τοῦ δὲ] Cod. Vat. δὲ τοῦ.
4. γὰρ τὸ] Cod. Ciz. omittit γάρ.
5. ὑπτία τε] Ita Codd. Vat. Marcc. Rell. cum Ed. ὕπτια τε.
6. παρ' αὐτῆς] Codd. Marc. A.C. Med. B. παρ' αὐτῆς.
ib. καὶ πρὸς] Cod. Ciz. omittit πρός.
7. ἥκοι] Codd. Vat. Mon. C. Marc. A.C. ἥκῃ. Med. B. ἵκῃ. Illos sequimur.
8. πτεροῦται] Cod. Med. B. πτερατοῦται.
9. οἷον ἐπτοημένη] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. omittunt ἐπτοημένη. Sed habet Marc. B. in mârg. Nos delevimus.
11. ἐρωμένη] Codd. omnes ut marg. Ed. αἰρομένη. Ut correximus. Sed Marc. A. punctis superscriptis.
ib. καὶ νοῦ] Codd. Marc. B. Darm. Med. A.B. ut marg. Ed. καὶ νοῦν. Quod recepi.
12. ὑπὲρ τὸ ἀγαθὸν] Codd. Mon. C. Marc. A. ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ. Sed posterior habet —θοῦ.
13. ὑποκείμενον] Codd. præter Ciz. omnes ut marg. Ed. ὑπερκείμενον. Quos sequor.
ib. σεμνὰ] Cod. Vat. σεμνᾶ.

videlicet rebus quidem expetendis gratias abunde largitur, appetentibus vero infundit amores. Jam vero animus cum influxum inde susceperit, movetur, debacchatur, stimulis incitatur: atque ita in hunc influit amor. Antea vero neque ad mentem quidem movetur, quamvis pulchram: ipsius enim pulchritudo torpet priusquam boni lumen acceperit, ipseque animus ex se recidit resupinus, et ad omnia torpet, mentéque præsente ad eam dormitare videtur. Postquam vero inde accensus est calor, corroboratur protinus excitaturque, alisque fulcitur. Ac dum ad id, quod proximum est, vehementer afficitur, ad aliud interim quasi reminiscentia quadam excellentius elevatur. Et quousque aliquid restat præsente superius, natura sursum attollitur, ab eo sublatus, qui infudit amorem: et intellectum quidem transcendit, nequit autem supergredi bonum: quoniam nihil bono superius esse potest. Si autem in mentem defigat intuitum, pulchra quidem cernit atque veneranda, nondum tamen habet omnino, quod quærit. Quasi enim propinquat vultui formoso quidem, nondum tamen aspectum ad se rapienti: quippe cum ea adhuc decora gratia careat, quæ solet in pulchritudine refulgens allicere. Quam ob rem et hic pulchritudinem esse putandum est id ipsum potius, quod in proportione refulget, quam ipsam proportionem: idque esse proprie, quod est amabile. Cur enim in facie quidem viventis magis pulchritudinis splendor apparet, in facie vero defuncti necdum manifeste permutata figura, vix pulchritudinis restat vestigium? Cur iterum inter imagines, quæ videntur vivaciores, etiam pulchriores occurrunt, quamvis aliæ quædam exactiori sint mensura compositæ? Cur ipsa viventis forma, etiam si minus composita sit, pul-

τοῦ καλοῦ, ἴχνος δ' ἐπὶ τεθνηκότος; καὶ μήπω τοῦ προσώπου ταῖς σαρξὶ καὶ ταῖς συμμετρίαις μεμαρασμένου, καὶ τῶν ἀγαλμάτων δὲ τὰ ζωτικώτερα καλλίω, κἂν συμμετρότερα τὰ ἕτερα ᾖ; καὶ αἰσχίων ζῶν καλλίων τοῦ ἐν ἀγάλματι καλοῦ; ἢ ὅτι τοδὶ ἐφετὸν μᾶλλον· τοῦτο δ' ὅτι ψυχὴν ἔχει· τοῦτο δ' ὅτι ἀγαθοειδέστερον· τοῦτο δ' ὅτι ἀγαθοῦ ἀμηγέπη φωτὶ κέχρωσται, καὶ χρωσθεῖσα ἐγήγερται, καὶ ἀνακεκούφισται, καὶ ἀνακουφίζει ὃ ἔχει καὶ ὡς οἷόν τε αὐτῷ ἀγαθοποιεῖ αὐτὸ καὶ ἐγείρει. 715

Ἐκεῖ δὴ ὃ ψυχὴ διώκει, καὶ ὃ νῷ φῶς παρέχει, καὶ ἐμπεσὸν αὐτοῦ ἴχνος κινεῖ, οὗτοι δεῖ θαυμάζειν, εἰ τοιαύτην δύναμιν ἔχει, ἕλκον πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνακαλούμενον ἐκ πάσης πλάνης, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἀναπαύσαιτο. Εἰ γὰρ ἐκ τούτου τὰ πάντα, οὐδέν ἐστι κρεῖττον αὐτοῦ, ἐλάττω δὲ πάντα· τὸ δὴ ἄριστον τῶν ὄντων πῶς οὐ ἀγαθόν ἐστι; καὶ μὴν εἰ δεῖ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν αὐταρκεστάτην τε εἶναι αὐτῇ, καὶ ἀνενδεᾶ ἄλλου ὁτουοῦν παντὸς, τίνα ἂν ἄλλην ἢ ταύτην οὖσαν εὕροι τις; ἢ πρὸ τῶν ἄλλων ἦν ὅπερ ἦν, ὅτε μὴ δὲ κακία πω ἦν. εἰ δὲ τὰ κακὰ ὕστερον, ἐν τοῖς μηδὲ καθ' ἓν τούτου μετειληφόσι,

1. δὲ ἐπὶ] Codd. Marcc. Mon. C. δ' ἐπί. Vat. δ' ἐπιτεθνηκότος.
2. μεμερισμένου] Ita Ed. Sed Codd. præter Darm. fere omnes μεμαρασμένου. Marc. C. μεμερασμένου. Marc. B. in marg. ut Ed. Illos sequor.
4. καλλίων] Cod. Vat. καλλίω.
ib. τὸ δι'] Codd. Marcc. Mon. C. τοδί. Quos sequor.
5. τοῦτο δ' ὅτι ἀγαθοειδέστερον] Desunt hæc in Cod. Darm.; et Marc. B. ea nonnisi in marg. habet.
6. κέχρωσται] Cod. Vat. κέχρωται.
9. Ἐκεῖ δὴ] Cod. Vat. ἐπιδή.
ib. νῷ φῶς] Codd. Darm. et Med. A. φῶς νῷ.
11. πρὸς αὐτὸ] Codd. præter Marc. A.B. Med. A.B. omnes cum Ed. habent πρὸς αὐτό.
12. ἐκ τούτου] Codd. Med. Marc. B. A.B. Vat. ἐκ τοῦ. Sed Marc. B. in marg. ut Ed.
13. πῶς οὐ] Codd. exceptis Darm. et Marc. C. omnes πῶς οὐ τό. Marc. C. οὐ τἀγ.
14. τι εἶναι] Cod. Med. A. omittit τι. Idem mox pro αὐτῇ habet αὑτῇ cum Marc. A.B.
16. ἢ πρὸς] Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. cum marg. Ed. ἢ πρό. Marcc. Mon. C. ἃ πρό. Et hos sequor.
ib. ὅτι μὴ] Cod. Vat. ὅτι μή.
17. μηδὲ] Cod. Vat. μὴ δή.
ib. τούτων] Codd. Ciz. Vat. Mon. C. Marc. A.C. τούτου. Quibus obsequor.

chrior tamen occurrit quavis imaginis pulchritudine? Forsan, quia hoc re vera magis est expetendum: id vero quoniam habet animam (id vero quia magis est boniforme:) id rursus, quia hæc quodam ipsius boni lumine est insignita: inde vero colorata protinus excitatur, et quasi levior attollitur altius, elevatque, quod habet, et quatenus capere potest, bonum reddit et excitat.

XXIII. *Primum rerum principium idem est atque ipsum bonum.*

Nihil enim melius ipso bono: nihil similiter primo rerum principio melius. Item ipsum bonum per se sibi sufficientissimum est: sufficere vero sibi principium solum potest. Præterea, malum per discessum quidem a principio crescit, per accessum vero augetur bonum. Infimum ergo rerum est ipsum malum: primum vero similiter ipsum bonum. Denique quoniam omnia bonum appetunt, atque ejus participatione proficiunt, plane constat, ac ipso [Ed. prc. *ab ipso*] *cuncta et esse et conservari, ejusque virtute moveri, et agere quicquid rite et naturaliter agunt.* (Attigit hæc Brucker. in Hist. crit. philos. II. p. 397. addens: "*Prolixe et subtiliter hic de summi boni natura disputat (Plotinus).*"

Neque vero mirari quisquam debet, ipsum quod anima sequitur, quod menti lumen infundit, cujus vestigium hæc passim concitat, tantam habere potentiam, dum videlicet ad se ipsum trahit animam atque mentem, et passim revocat ab errore, ut penes ipsum denique conquiescant. Si enim illud, a quo sunt omnia, nihil se melius esse patitur, minus vero bona sunt omnia, sequitur ipsum rerum omnium optimum, bonum ipsum existere. Quin etiam si oportet ipsam boni naturam per se sibi sufficientissimam esse, nec indigam alicujus: quam potissimum aliam ipsam quis esse reperiat, præter hanc, quæ ante alia est

καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις, καὶ οὐδὲν ἐπέκεινα τῶν κακῶν πρὸς τὸ χεῖρον, ἐναντίως ἂν ἔχοι τὰ κακὰ πρὸς αὐτὸ, οὐδὲν ἔχοντα μέσον πρὸς ἐναντίωσιν. Τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦτο ἂν εἴη; ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν ὅλως ἀγαθὸν, ἢ εἰ ἀνάγκη εἶναι, τοῦτο ἂν καὶ οὐκ ἄλλο εἴη. Εἰ δέ τις λέγοι μὴ εἶναι, οὐδὲ κακὸν ἂν εἴη· ἀδιάφορα ἄρα πρὸς αἵρεσιν τῇ φύσει· τοῦτο δ' ἀδύνατον. Τὰ δ' ἄλλα λέγουσιν ἀγαθὰ, εἰς τοῦτο, αὐτὸ δὲ εἰς οὐδέν. Τί οὖν ποιεῖ τοιοῦτον ὄν; ἢ ἐποίησε νοῦν, ἐποίησε ζωὴν, ψυχὰς ἐκ τούτου, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα λόγου, ἢ νοῦ, ἢ ζωῆς μετέχει. Ὁ δὴ τούτων πηγὴ καὶ ἀρχὴ, τίς ἂν εἴποι, ὅπως ἀγαθὸν καὶ ὅσον; ἀλλὰ τί νῦν ποιεῖ, ἢ καὶ νῦν σώζει ἐκεῖνα, καὶ νοεῖν ποιεῖ τὰ νοοῦντα, καὶ ζῆν τὰ ζῶντα, ἐμπνέον νοῦν, ἐμπνέον ζωὴν, εἰ δέ τι μὴ δύναται ζῆν, εἶναι.

Ἡμᾶς δὲ τί ποιεῖ; ἢ πάλιν περὶ τοῦ φωτὸς λέγωμεν τί τὸ φῶς, ᾧ καταλάμπεται μὲν νοῦς, μεταλαμβάνει δὲ αὐτοῦ ψυχή; ἢ τοῦτο νῦν εἰς ὕστερον ἀφέντες εἰκότως ἐκεῖνα πρότερον ἀπορήσωμεν. Ἆραγε τὸ ἀγαθὸν ὅτι ἐστὶν ἄλλῳ ἐφετὸν, ἔστι καὶ λέγεται ἀγαθὸν, καὶ τινὶ μὲν ὂν ἐφετὸν, τινὶ δὲ ἀγαθὸν, πᾶσι δὲ ὂν τοῦτο λέγομεν εἶναι τὸ

1. κακῶ»] Codd. Ciz. et Vat. καλῶν.
2. πρὸς αὐτὸ] Cod. Med. A. πρὸς αὐτόν.
3. ἢ γὰρ—ἄν εἴη] Desunt hæc in Cod. Ciz.
4. ἢ εἰ] Cod. Vat. omittit εἰ.
ib. λέγοι] Codd. Med. B. Mon. C. λέγει.
6. εἰς τοῦτο] Cod. Med. B. εἰ τοῦτο.
7. ἐποίησε γοῦν] Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Darm. ut marg. Ed. ἢ ἐποίησε νοῦν. Mon. C. ἢ ἐποίησε νοῦν. Vat. εἰ ἐποίησε νοῦν.
11. εἰ δέ τι μὴ δύναται ζῆν, εἶναι.] Hæc cum cap. 23. jungenda visa sunt, ut fecit Fic. in versione. In Cod. Med. B. prima verba scribuntur εἰδ' ἔστι. In Marc. B. εἰ δ' ἔστι.
13. λέγωμεν] Ita Codd. præter Darm. Marc. B. omnes. Ed. λέγομεν.
ib. τί φωτὸς] Codd. omnes, ut marg. Ed., τί τὸ φῶς. Quod recepi. Vat. omittit εἰς ante ὕστερον.
15. εἰκότως] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. εἰκότος.
ib. ἀπορήσωμεν] Codd. Ciz. et Vat. ἀπορήσομεν. Vat. mox ὅ pro ὅ,τι.
16. ἄλλῳ] Ita Codd. omnes. Ed. ἄλλον.
ib. καὶ τινὶ—δὲ ἀγαθὸν] Absunt hæc a Cod. Vat.
17. δὲ ὄν] Cod. Vat. δὲ οὖ. Idem statim λεγόμενον punctis subscriptis.

hoc ipsum, quod existit, quando nondum est malum. Si autem mala posterius sunt, in his rebus, quæ nihil (hujus sc. Boni ipsius) participant [munerum divinorum] atque postremis, neque mali quicquam est apud superos, neque aliquid ipso malo pejus, [sicut neque melius aliquid ipso bono,] profecto mala contrario modo se habent ad primum: nihil ad contrarietatem habentia medium. Ipsum itaque bonum hoc prorsus existit. Aut enim omnino nihil est bonum, aut si necessarium est, bonum esse, hoc utique duntaxat, nec aliud erit. Si quis autem objiciat, bonum omnino non esse, cogetur, non esse malum, similiter confiteri: unde sequetur, res omnes ad electionem esse secundum naturam indifferentes: id autem est impossibile. Cætera vero, quæ appellantur bona, referuntur ad primum, ipsum vero refertur ad nullum. Cum igitur ipsum bonum tale sit, quidnam agit? Profecto fecit mentem, fecit vitam, fecit ex mente animas, et reliqua prorsus, quæcunque rationis vel mentis vel vitæ participia sunt. Quisnam igitur exprimere possit, quale quantumve bonum sit, quod horum fons est atque principium? Verum quid nunc operatur? nunc certe servat illa, quæ fecit. Efficit enim, ut et intelligentia passim intelligant, et viventia vivant, inspirans mentem, inspirans et vitam, inspirans esse saltem, ubi accipi vita non potest.

XXIV. *Esse appetibile non tam est ipsa natura boni, quam conditio quædam consequens ad ipsam boni naturam. Ambigitur, quidnam sit ipsa natura ratioque quæ boni, et* [Ed. prc. *boni, et quæ*] *consequuntur bonum, utrum voluptatem solam, an et aliud insuper inde reportent: quove indicio certo verum adesse bonum discernere valeamus.*

Reliquum foret inquirere, quid potissimum erga nos operetur. Sed rursus de lumine dicturi sumus: quidnam sit lumen, quo mens illustratur, cujus est et anima particeps. Verum præstat in præsentia hoc in posterum differentes, prius in-

716

ἀγαθὸν, ἢ μαρτύριον μὲν ἄν τις τοῦτο ποιήσαιτο τοῦ εἶναι ἀγαθόν; B
δεῖ δέ γε φύσιν αὐτὸ τὸ ἐφετὸν ἔχειν τοιαύτην, ὡς δικαίως ἂν τυχεῖν
τῆς τοιαύτης προσηγορίας. Καὶ πότερα τῷ τι δέχεσθαι τὰ ἐφιέμενα
ἐφίεται, ἢ τῷ χαίρειν αὐτῷ; καὶ εἰ μέν τι δέχεται, τί τοῦτο; εἰ δὲ
τῷ χαίρειν διὰ τί τούτῳ, ἀλλὰ μὴ ἄλλῳ τινὶ, ἐν ᾧ δὴ, καὶ πότερα
τῷ οἰκείῳ τὸ ἀγαθὸν, ἢ ἄλλῳ τινί; καὶ δὴ καὶ πότερα τὸ ἀγαθὸν C
ὅλως ἄλλου ἐστὶν, ἢ καὶ αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστιν; ἢ ὃ ἂν ᾖ
ἀγαθὸν, αὐτῷ μὲν οὐκ ἔστιν, ἄλλου δὲ ἐξ ἀνάγκης; καὶ τίνι φύσει
ἀγαθόν ἐστιν; ἔστι δέ τις φύσις, ἢ μηδὲν ἀγαθόν ἐστι. Κἀκεῖνο δὲ
οὐκ ἀφετέον, ὃ τάχ' ἄν τις δυσχεραντικὸς ἀνὴρ εἴποι, ὡς ὑμεῖς, ὦ
οὗτοι, τί δὴ ἀποσεμνύνετε τοῖς ὀνόμασιν, ἄνω καὶ κάτω ζωὴν ἀγαθὸν
λέγοντες, καὶ νοῦν ἀγαθὸν λέγοντες, καίτοι ἐπέκεινα τούτων; τί γὰρ D
ἂν καὶ ὁ νοῦς ἀγαθὸν εἴη; ἢ τί ὁ νοῶν τὰ εἴδη αὐτὰ ἀγαθὸν ἔχοι,
αὐτὸ ἕκαστον θεωρῶν; ἠπατημένος μὲν γὰρ ἂν καὶ ἡδόμενος ἐπὶ τού-
τοις τάχ' ἂν ἀγαθὸν λέγοι, καὶ τὴν ζωὴν ἡδεῖαν οὖσαν. Στὰς δ' ἐν
τῷ ἀνήδονος εἶναι διὰ τί ἂν φήσειεν ἀγαθά; ἢ τὸ αὐτὸν εἶναι; τί

2. δίκαιον] Codd. præter Darm. omnes δικαίως. Quos sequimur.
4. μέντοι] Codd. Marc. A.B.C. Mon. C. Med. A.B. Vat. μέν τι. Quibus obsequor.
5. τὸ χαίρειν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τῷ χαίρειν. Unde correxi.
ib. τοῦτο] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. τούτῳ. Quod recepi.
ib. ἐν ᾧ δὴ] In Cod. Mon. C. hæc verba erasa sunt. Desunt etiam in Marc. A. Proximum νῷ, abest a Codd. excepto Vat. omnibus. Ed. nimirum habet οἰκείῳ νῷ. In Vat. videlicet ejus vocis vestigium apparet, cum scriptum sit a pr. m. οἰκείων. Delevi igitur. Verba ἢ ἄλλῳ—ἀγαθὸν desunt in Marc. C.
6. καὶ πρότερα] Cod. Vat. καὶ τὸ πρότερα.
7. ἄλλου] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. ἄλλ' οὐ.
ib. καὶ αὐτῷ] Cod. Darm. καὶ ταὐτῷ. Vat. a pr. m. καὶ αὐτό.
ib. ἢ ὃ ἂν ᾖ] Codd. Darm. Marc. B. et Vat. ἢ ᾧ (ut marg. Ed.) ἂν ᾖ. Codd. Mon. C. Marc. A. ἢ ὃ ἂν ἦ.
8. αὐτῷ μὲν] Codd. Med. B. Marc A.C. αὐτῷ μέν. Verba ἀγαθόν ἐστιν;—ἢ μηδὲν desunt in Marc. C.
10. ὃ τάχ' ἄν τις] Cod. Vat. ὅτῳ κἄν (corr. ex χἄν) τις.
ib. ὑμεῖς, ὦ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. In Codd. Darm. Med. A.B. est ὑμεῖς ᾧ. In Ed. ἡμεῖς ᾧ.
11. σώμασιν] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. ὄμμασιν. Correxi ὀνόμασιν. Est enim apud Proclum in Platon. Cratyl. §. 179. p. 41. Boissonad.: αὗται δὴ μάλιστα δοκοῦσι τοῖς ὀνόμασιν ἀποσεμνύνεσθαι τῶν σφετέρων ἡγεμόνων.
ib. ἀγαθὸν] Codd. exceptis Mon. C. Marc. A. omnes ut marg. Ed. ἀγαθόν. Quos sequor.
12. καίτοι] Codd. Med. B. et Vat. καί τι.
13. ἢ τί] Cod. Vat. ἤ ὅτι. Idem mox ἔχει.
14. μὲν γὰρ] Codd. Med. A. γὰρ μέν.
15. τάχ' ἄν] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. τάχα ἄν. Mox Marc. A. στάσις.
ib. δὲ ἐν] Cod. Vat. δ' ἐν, cum Marcc. Quos sequimur.
16. ἢ τὸ] Cod. Vat. ἤ τῷ.

vestigare, numquid ipsum bonum propterea, quod alteri sit expetendum, bonum sit atque dicatur: et, quod alicui est appetibile, sit et alicui bonum: quod autem omnibus appetendum, ipsum bonum asseveremus. An potius indicium hoc boni aliquis judicet, oporteatque, quod est appetibile, eam habere naturam, qua jure sibi appellationem ejusmodi vindicet. Quærendum est præterea, numquid hoc appetentia id appetant ab eo nonnihil accipiendo, an duntaxat ipso gaudendo? Et si quid accipiant, quidnam sit illud? Sin tantum gaudeant, cur hoc duntaxat, nec alio quopiam? Ubi sane et hoc indagandum, num bonum per ipsius proprii rationem, an per aliud perpendendum? Tum vero numquid bonum omnino alterius sit, an etiam sibimet bonum ipsum sit bonum? An potius cuicunque bonum sit, sibi quidem non sit bonum, sed alteri necessario? Item cui potissimum naturæ sit bonum: est enim nonnulla natura, cui nihil est bonum. Neque illud silentio prætereundum censeo, quod forsan aliquis pertinax et contentiosus objiciat. Quidnam, o viri, dicet, sursum deorsumque spectando rem vestram gloriosius exornatis? Vitam bonum dicitis, mentem quoque bonum: quamvis super hæc statuatis ipsum bonum. Dicite quæso, quidnam mens ipsa sit bonum? quid species ipsas intelligens habeat bonum, dum, quid unumquodque sit, contemplatur? Fieri fortasse potest, ut horum oblectatione deceptus appellet bonum: similiter quoque vitam tanquam sibi dulcem existimet bonum. Qui si forte sit in eo habitu con-

716 γὰρ ἂν ἐκ τοῦ εἶναι καρπώσαιτο; ἢ τί ἂν διαφέροι ἐν τῷ εἶναι, ἢ
E ὅλως μὴ εἶναι, εἰ μή τις τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν αἰτίαν τούτων θεῖτο;
ὥστε διὰ ταύτην τὴν ἀπάτην φυσικὴν οὖσαν, καὶ τὸν φόβον τῆς
φθορᾶς τὴν τῶν ἀγαθῶν νομισθῆναι θέσιν.

717 Ὁ μὲν οὖν Πλάτων ἡδονὴν τῷ τέλει μιγνὺς, καὶ τὸ ἀγαθὸν οὐχ
ἁπλοῦν οὐδὲ ἐν νῷ μόνῳ τιθέμενος, ὡς ἐν τῷ Φιλήβῳ γέγραπται,
τάχα ἂν αἰσθόμενος ταύτης τῆς ἀπορίας οὔτε παντάπασιν ἐπὶ τὸ
ἡδὺ τίθεσθαι τὸ ἀγαθὸν ἐτράπετο, ὀρθῶς ποιῶν, οὔτε τὸν νοῦν ἀνή-
δονον ὄντα ᾠήθη δεῖν θέσθαι ἀγαθὸν, τὸ κινοῦν ἐν αὐτῷ οὐχ ὁρῶν.
B Τάχα δὲ οὐ ταύτῃ, ἀλλ' ὅτι ἠξίου τὸ ἀγαθὸν ἔχον φύσιν ἐν αὐτῷ
τοιαύτην δεῖν ἐξ ἀνάγκης χαρτὸν εἶναι, τό,τε ἐφετὸν τῷ τυγχάνοντι
καὶ τυχόντι πάντως ἔχειν τὸ χαίρειν, ὥστε ᾧ μὴ τὸ χαίρειν, ἀγαθὸν
μηδὲ εἶναι, καὶ ὥστε εἰ τὸ χαίρειν τῷ ἐφιεμένῳ τῷ πρώτῳ μὴ εἶναι
ὥστε μηδὲ τὸ ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἄτοπον τοῦτο. Αὐτὸς γὰρ οὐ τὸ πρῶ-
τον ἀγαθὸν ἐζήτει, τὸ δὲ ἡμῶν, καὶ ὅλως ἑτέρου ὄντος ἔστιν αὐτὸ,
C ἕτερον ὂν αὐτοῦ, ἐλλειποῦς ὄντος αὐτοῦ, καὶ ἴσως συνθέτου· ὅθεν καὶ
τὸ ἔρημον καὶ μόνον μηδὲν ἔχειν ἀγαθὸν, ἀλλ' εἶναι ἑτέρως καὶ μει-
ζόνως· ἐφετὸν μὲν οὖν δεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, οὐ μέντοι τῷ ἐφετὸν εἶναι

4. θέσιν.] Cod. Vat. φθίσιν.
5. καὶ τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
9. κινοῦν] Ita Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. κοινοῦν.
ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. ἐν αὑτῷ. Quod prætuli. Marc. A. δεῖ pro δεῖν.
11. τό,τε—μηδὲ εἶναι] Desunt hæc in Cod. Ciz. A Cod. Mon. C. abest καὶ τυχόντι.
12. ἔχειν] Cod. Vat. ἔχει. Pergit Marc. B. ut marg. Ed. τῷ χαίρειν.
ib. μὴ τὸ] Cod. Med. B. τὸ μή.
13. τῷ πρώτῳ μη] Cod. Vat. τὸ πρῶτον ἀγαθόν.
15. τὸ δ'] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. τὸ δέ. Quos sequor. Mox Marcc. ἔστιν. Marc. B. αὐτὸ pro αὐτῷ. Quod recepi.
16. ἀλλ' εἰ τοῦς] Codd. omnes ἐλλιπτοῦς ut marg. Ed. nisi quod Ciz. habet ἐλλιποῦς. Unde correxi locum.

stitutus, ut nulla voluptate tangatur, curnam bona hæc affirmabit? An forte bonum esse putabit, videlicet se existere? Sed quidnam fructus ex ipso esse percipiet? Quidve apud ipsum intererit esse, aut omnino non esse, nisi quispiam quandam erga se amicitiam esse horum causam asserat? Adeo ut ob hanc deceptionem nobis naturaliter insitam, mortisque timorem, bonorum existimatio sit inducta.

XXV. *Bonum materiæ quidem forma est, corpori vero anima, animæ intellectus, intellectui simul et omnibus principium omnium.*

Forma materiæ actum exhibet atque ordinem tanquam bonum: anima corpori vitam atque motum, intellectus animæ virtutem, principium intellectui actum vitalem intellectualemque, et lumen inæstimabile: sicut naturam ignis id sequitur, ut distantia quidem illuminet, propinquantia vero etiam calefaciat: imo sicut centrum gravia trahit et sistit, ita naturam boni hæc conditio comitatur, ut remota quidem trahat per appetitum, præsentia vero detineat atque delectet.

Plato igitur, cum voluptatem admisceret fini, ipsumque bonum neque simplex neque in solo intellectu poneret, sicut scribitur in Philebo, forte ambiguitatem ejusmodi sentiens, neque ausus est ipsum bonum prorsus in voluptate statuere; et recte quidem, neque intellectum voluptatis expertem existimavit bonum ipsum esse censendum: quippe cum non videret in eo, quod incitaret affectum. Forsan vero nec ita prorsus accepit: sed ita bonum ideirco composuit, quoniam judicavit bonum ipsum cum naturam in se talem habeat, necessario esse delectabile, et optabile prosequenti, et delectabile consecuto. Quapropter, cui non insit gaudium, nec adesse bonum: ideoque si primo desideranti non insit lætitia, nec etiam assistere bonum: neque ab re bonum ita composuit. Non enim primum ibi bonum

ἀγαθὸν γίγνεσθαι, ἀλλὰ τῷ ἀγαθὸν εἶναι ἐφετὸν γίγνεσθαι. Ἆρ' οὖν 717
τῷ μὲν ἐσχάτῳ ἐν τοῖς οὖσι τὸ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀεὶ ἡ ἀνάβασις τὸ
ὑπὲρ ἕκαστον διδοῦσα ἀγαθὸν εἶναι τῷ ὑπ' αὐτό, εἰ ἡ ἀνάβασις οὐκ
ἐξίσταιτο τοῦ ἀνάλογον, ἀλλὰ ἐπὶ μεῖζον ἀεὶ προχωροῖ. Τότε δὲ D
στήσεται ἐπ' ἐσχάτῳ, μεθ' ὃ οὐδέν ἐστιν εἰς τὸ ἄνω λαβεῖν· καὶ
τοῦτο, τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὄντως, καὶ τὸ μάλιστα κυρίως ἔσται καὶ αἴ-
τιον δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. Τῇ μὲν γὰρ ὕλῃ, τὸ εἶδος. Εἰ γὰρ αἴσθησιν
λάβοι, ἀσπάσαιτο ἄν. Τῷ δὲ σώματι ψυχή· καὶ γὰρ οὐδ' ἂν εἴη,
οὐδ' ἂν σώζοιτο· ψυχῇ δὲ ἀρετή· ἤδη δὲ καὶ ἀνωτέρω νοῦς, καὶ ἐπὶ
τούτῳ, ἣν δὴ φαμὲν πρώτην φύσιν. Καὶ δὴ καὶ τούτων ἕκαστον E
ποιεῖν τι εἰς τὰ ὧν ἀγαθά ἐστι, τὰ μὲν τάξιν καὶ κόσμον, τὰ δ' ἤδη
ζωὴν, τὰ δὲ φρονεῖν καὶ ζῆν εὖ, τῷ δὲ νῷ τὸ ἀγαθὸν ὃ φαμὲν καὶ
εἰς τοῦτο ἥκειν, καὶ ὅτι ἐνέργεια ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὅτι καὶ νῦν δίδωσι
φῶς λεγόμενον. ὃ δὴ τί πότ' ἐστιν, ὕστερον.

Καὶ δὴ τὸ πεφυκὸς αἰσθάνεσθαι παρ' αὐτὸν, εἰ ἥκει αὐτῷ, τὸ A
ἀγαθὸν γιγνώσκειν, καὶ λέγειν ἔχειν. Τί οὖν εἰ ἠπάτηται; δεῖ ἄρα

1. ἀλλὰ τὸ] Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C. ἀλλὰ τῷ. Quos sequimur.
2. καὶ ἀεὶ] Codd. excepto Darm. omnes καὶ ἀεὶ ἡ: unde recepi articulum.
3. εἶναι τῷ] Cod. Ciz. omittit εἶναι. Mox marg. Ed. ἢ ἡ ἀνάβασις.
4. ἐξίσταιτο τοῦ] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Hic cum Ed. οὐ pro τοῦ. Vat. pergit αναλόγου. In Marc. C. scriptum est ἐξίστατο.
5. ἐπ' ἐσχάτῳ] Cod. Vat. ὑπ' ἐσχάτῳ.
7. καὶ τοῖς] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
8. ἀσπάσαιτο] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἀσπάσαιτ'. Posterior τῷδι pro τῷ δέ. Tum Marc. A. σώματι ψυχήν.
9. ψυχὴ δέ] Codd. Marcc. Mon. C. ψυχῇ δέ. Quibus obsequor.
10. καὶ τούτων] Cod. Vat. omittit καί.
11. τι εἰς] Cod. Vat. omittit τι.
15. ἥκει] Codd. Marcc. Ciz. Med. B. Mon. C. ut marg. Ed. εἰ ἥκοι. Darm. Marc. B. Med. A. et Vat. εἰ ἥκει. Et hos sequimur.
16. δεῖ ἄρα—ἠπάτηται] Desunt hæc in Cod. Ciz.

investigabat, sed bonum duntaxat humanum: quod quidem omnino et alterius est, et ipsum est pariter alterum, cum ipsum sit deficiens, ac forte compositum. Quam ob rem, quod solitarium est atque solum, nullum habere judicat bonum, sed alia quadam conditione excellentiorique ratione ipsum existere bonum. Necessarium est igitur, bonum ipsum expetendum esse, non tamen, quia sit appetendum, idcirco fieri bonum: sed potius, quia sit bonum, ideo appetibile fieri. An igitur ultimo quidem in ordine rerum, quod præcedit, est bonum, semperque ascensus ejusmodi facit, ut, quod superius est, sequenti deinceps adsit ut bonum, si modo ascensus a proportione analogiæ nusquam discedat, sed semper in majora procedat. Sed gradum denique sistet in eo, quod est supremum, ultra quod nihil reliquum est, quod superius accipi possit: idque primum est ac re vera bonum, et bonum præcipue maximum, cæterisque causa bonitatis. Materiæ igitur bonum est ipsa forma. Si enim sensum materia nanciscatur, adventu formæ procul dubio gratulabitur. Corpori vero bonum est anima: nam absque anima neque esset, neque etiam servaretur: at animæ bonum virtus: jamque etiam superius, intellectus: intellectui denique bonum est illa, quam naturam primam appellare solemus. Existimandum est præterea, horum quælibet aliquid in ea facere, quorum sunt et bona. Hæc quidem adhibere ordinem et ornatum: illa vero jam vitam: alia sapientiam beneque vivendi dotem: intellectui denique bonum ipsum largiri munus, quod dicimus in intellectum inde venire, ac bonum evadere, quoniam est actus ex illo. Et quoniam etiam nunc, quod lumen appellatur, inde in hunc infunditur: quod sane quid sit, in sequentibus disseremus.

XXVI. *Quæ sensu prædita sunt, hoc potissimum boni jam præsentis signum habere possunt, quod hoc ipso stabiliter delectantur, atque in eo libentissime conquiescunt, meliusque inde se habent.*

Quemadmodum circa res sensu carentes duo hæc, scilicet inclinatio ad naturale bonum finemque suum, et quies in eo, scilicet in fine habituque naturali, aliud quiddam sunt præter naturale bonum: sunt enim

718 τινὰ εἶναι ὁμοίωσιν, καθ' ἣν ἠπάτηται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἐκεῖνο ἀγαθὸν
ἂν αὐτῷ εἴη, ἀφ' οὗ ἠπάτηται· ἐπεὶ καὶ ὅταν ἐκεῖνο ἥκῃ, ἀφίσταται
ἀφ' οὗ ἠπάτηται. Καὶ ἡ ἔφεσις δ' αὐτοῦ ἑκάστου καὶ ἡ ὠδὶς μαρτυρεῖ
ὅτι ἔστι τι ἀγαθὸν ἑκάστου· τοῖς μὲν γὰρ ἀψύχοις παρ' ἄλλου τοῦ
ἀγαθοῦ αὐτοῖς ἡ δόσις, τῷ δὲ ψυχὴν ἔχοντι, ἡ ἔφεσις τὴν δίωξιν ἐρ-
γάζεται, ὥσπερ καὶ τοῖς νεκροῖς γεγενημένοις σώμασι, παρὰ τῶν
B ζώντων ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ κήδευσις, τοῖς δὲ ζῶσι, παρ' αὐτῶν ἡ πρό-
νοια. Ὅτι δ' ἔτυχε, πιστοῦται, ὅταν βέλτιόν τι γίγνηται, καὶ ἀμε-
τανόητον ᾖ, καὶ πεπληρῶσθαι αὐτῷ γίγνηται, καὶ ἐπ' ἐκείνου μένῃ,
καὶ μὴ ἄλλο ζητῇ. Διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ οὐκ αὔταρκες, οὐ γὰρ ἀγαπᾷ
ταὐτόν· οὐ γὰρ ὅτι ἡδονὴν πάλιν ταὐτὸν, ἄλλο γὰρ ἀεὶ τὸ ἐφ' ᾧ
ἥδεται. Δεῖ δὴ τὸ ἀγαθὸν, ὃ αἱρεῖταί τις εἶναι οὐ τὸ πάθος τὸ ἐπὶ
C τῷ τυχόντι· ὅθεν καὶ κενὸς μένει ὁ τοῦτο ἀγαθὸν νομίζων, τὸ πάθος
μόνον ἔχων, ὃ ἔσχεν ἄν τις ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ· διὸ οὐκ ἂν ἀνάσχοι τό
τις τοῦ πάθους, ἐφ' ᾧ οὐκ ἔχων, οἷον ἐπὶ τῷ παιδὶ, ὅτι πάρεστιν
ἥδεσθαι, οὐ παρόντος· οὐδέ γε οἶμαι οἷς ἐν τῷ πληροῦσθαι σωματι-

3. ἡ ἔφεσις] Cod. Vat. omittit ἡ, et proximum καὶ Cod. Ciz.

4. μὲν ἀψύχοις] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. μὲν γὰρ ἀψύχοις. Vat. μὲν γὰρ ψύχοις. Unde interposui γάρ.

6. νεκροῖς] Cod. Vat. νοερροῖς.

7. ζώων] Codd. omnes ζώντων. Quod recepi.

ib. ἐπιμένσια] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ἐπιμέλια, ut legit Fic. Illud, ut videtur, inauditum. Quare correxi.

ib. ἡ κήδευσις] Cod. Vat. κήδεσις, omisso ἡ.

ib. παρ' αὐτῶν] Codd. Med. B. Marc. A.C. παρ' αὐτῶν.

8. γίγνηται] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A.B. In Vat. est γίνηται, in Ed. γίνεται. Idem correxi lin. seq.

9. πεπληρῶσθαι] Cod. Vat. πεπληροῦσθαι.

ib. ἐπ' ἐκείνου] Codd. Ciz. Marc. A. ἀπ' ἐκείνου. Mox Med. A. Marc. B. μένει pro μένῃ et cum Vat. ζητεῖ.

11. ὅτι ἡδονὴν] Cod. Vat. ὅτι ἡδονή.

13. τῷ τυχόντι] Codd. Marc. B.C. Ciz. Darm. Med. A.B. Vat. τὸ ἐπὶ τῷ τυχόντι. Unde voces omissas addidimus. Mon. C. Marc. A. τῷ ἐπιτυχόντι. In seqq. Marc. A. ὃ ἔσχατον (pro ἔσχεν) ἄν τις.

15. τοῦ πάθους] Cod. Vat. τοῦ πλήθους.

quidam rei prosequentis actus ad bonum, vel circa bonum, vel in bono. Sic in rebus sensu præditis appetitus et voluptas aliud quiddam sunt, quam bonum, nec voluptas ipsa sufficit. Optabilius enim est præsente bono, quod appetimus delectari, quam delectari similiter absque illo.

Tum vero, quod natura sentire potest, quod accedit ad ipsum, si quando accedit bonum, cognoscere potest, idque habere se dicere. Sed quidnam dicendum est, si forte decipiatur? Oportet profecto aliquam esse similitudinem, qua sit deceptum. Quod si ita sit, illud certe huic erit bonum, a quo est et deceptum: nam et quando illud advenit, ab eo, quod fefellerat jam discedit. Jam vero uniuscujusque appetitus et stimulus testatur, esse aliquod unicuique bonum. Rebus quidem inanimatis ab alio fit largitio (ipsis) boni: in eo autem, quod habet animam, appetitus ipse suum prosequitur bonum: quemadmodum corpora naturaliter vita carentia a viventibus curantur atque coluntur. Viventia vero sibimet pro viribus provident. Quod autem bonum aliquis jam fuerit consecutus, credi procul dubio potest, quando videlicet se habet melius, nec afficitur pœnitentia, sed impletur, et in eo permanet, neque aliud expetit. Quare voluptas non est per se sufficiens: nam qui voluptate afficitur, non affectat idem. Nam etiam si voluptatem ipsam affectare dicatur, nondum tamen idem expetere convincetur: aliud namque semper est illud, quo delectatur. Oportet utique bonum, quod aliquis in primis exoptet, esse non passionem affectionemve quandam, qua qui consequitur, intus afficiatur: unde et vacuus restare potest, qui affectionem ipsam esse judicat bonum, quando affectionem habet solam, quam similiter præsente bono alius possideret. Quam ob rem nullus inprimis eliget, ita se affici non habendo bonum aliquod, sicut alter habendo: ceu gaudere, quasi habeat filium, cum non habeat. Neque qui ventrem implere cupiunt, eligunt tanquam bonum ita delectari, non comedendo quasi comedant. Neque qui Veneri prorsus indulgent, tanquam suum eligent bonum, ita duntaxat voluptate per-

κῶς τὸ ἀγαθὸν ἥδεσθαι ὡς ἐσθίοντα μὴ ἐσθίοντα, ὡς ἀφροδισίοις χρώμενον μὴ συνόντα ᾗ ἐβούλετο, ἢ ὅλως μὴ δρῶντα. 718

Ἀλλὰ τίνος γενομένου ἑκάστῳ τὸ αὐτῷ προσῆκον ἔχει; ἢ εἴδους A
τινὸς φήσομεν. Καὶ γὰρ τῇ ὕλῃ εἶδος, καὶ ψυχῇ ἡ ἀρετὴ εἶδος.
Ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἆρά γε τῷ οἰκεῖον εἶναι ἀγαθόν ἐστιν ἐκείνῳ;
καὶ ἡ ἔφεσις πρὸς τὸ οἰκεῖον ἢ οὔ; καὶ γὰρ τὸ ὅμοιον, οἰκεῖον, κἂν
ἐθέλῃ αὐτὸ, καὶ χαίρῃ τῷ ὁμοίῳ, οὔ πω τὸ ἀγαθὸν ἔχει, ἀλλ' οὐκ
οἰκεῖον φήσομεν ἀγαθὸν εἰπόντες εἶναι, ἢ φατέον τοῦ οἰκείου τῷ
κρείττονι κρίνειν δεῖ καὶ τῷ βελτίονι αὐτοῦ, πρὸς ὃ δυνάμει ἐστίν. B
Ὃν γὰρ δυνάμει πρὸς ὅ ἐστιν ἐνδεές ἐστιν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνδεές ἐστι
κρείττονος ὄντος ἀγαθόν ἐστιν αὐτῷ ἐκεῖνο. Ἡ δὲ ὕλη πάντων ἐνδε-
έστατον, καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος προσεχὲς αὐτῇ μετ' αὐτὴν γὰρ πρὸς
τὸ ἄνω. Εἰ δὲ δὴ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἀγαθόν ἐστι, πολὺ μᾶλλον ἂν εἴη
ἀγαθὸν αὐτῷ ἡ τελειότης αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ κρεῖττον αὐτοῦ,
καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ὂν τοιοῦτον καὶ αὐτῷ, ὅτι καὶ αὐτὸ ἀγαθὸν C
ποιεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί αὐτῷ ἀγαθὸν ἔσται; ἆρα ὅτι οἰκειότατον αὐτῷ;

2. ᾗ ἐβούλετο] Cod. Darm. ἢ ἐβούλετο, et sic etiam Marc. B.; sed hic in marg. ᾗ.
3. ἑκάστῳ] Cod. Vat. ἑκάστου. Pergit Marc. C. τὸ αὐτῷ.
ib. ἔχει; ἢ] Cod. Vat. ἔχει. καί.
4. ψυχῇ, ἡ] Cod. Vat. ψυχὴ ἡ.
6. τὸ οἰκεῖον] Codd. Marcc. Mon. C. τῷ οἰκείῳ. Quos sequimur.
ib. κἂν ἐθέλῃ] Marc. B. ut marg. Ed. κἂν ἔχῃ.
9. δυνάμει] Cod. Ciz. δυνάμεις.
10. οὐδὲ ἐνδεές] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. οὔ δὲ ἐνδεές.
13. ἑαυτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. αὐτῷ. Med. B. αὐτῷ.
15. καὶ αὐτῷ] Codd. Marc. A.C. Med. B. καὶ αὐτῷ.
ib. καὶ αὐτὸ] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Vat. καὶ αὐτῷ.
16. τί αὐτὸ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. (ex corr.) Vat. τί αὐτῷ. Quos sequor. Med. B. τί αὐτῷ.
ib. ἆρα] Codd. Darm. Marcc. et Mon. C. ἆρ'. Mox Marc. A. αὐτοῦ pro αὐτῷ.

fundi, [re] amata non potiundo, neque (omnino) rem peragendo, perinde ac si potiantur et peragant.

XXVII. *Neque appetitus neque voluptas efficit, ut aliquid bonum sit, sed ipsa natura boni eminus quidem allicit appetitum, cominus autem voluptate demulcet. Similiter nec propria quædam familiaritas causa est, ut aliquid tibi sit bonum.*

Non enim optabile salutareque tibi est quodlibet simile vel propinquum, neque satisfacit æqualitas, sed ipsam boni naturam virtus ejusmodi comitatur, qua tanquam domesticum propriumque nobis occurrat, quamvis ubique sit natura superius. Bonum igitur uniuscujusque se habet ubique, vel tanquam species quædam ad subjectum, vel tanquam speciei principium ad speciem et subjectum.

Sed quidnam oportet contingere unicuique, ut, quod sibi est consentaneum, habeat? Profecto speciem quandam dicemus: consentanea enim est materiæ species, et animæ species, id est virtus. Hæc vero species, numquid ex eo, quod propria est, familiarisque illi, est et illi bonum? appetitioque vergit ad proprium? Forte non ita. Simile enim proprium est: atque si velit aliquis habeatque simile, eoque gaudeat, nondum tamen possidet bonum. An igitur quando concesserimus esse bonum, non etiam proprium concedemus? Dicendum est utique judicium de proprio ad ipsum præstantius ac melius referendum esse, ad quod videlicet aliquid est in potentia. Cum enim in potentia sit ad aliud, illo procul dubio indiget: illud autem, quo velut præstantiore id indiget, certe huic est bonum. Materia vero maxime omnium est egena, cui forma ultima conveniens et proxima est. At ultra materiam gradatim ad superiora consurgitur. Proinde si idem sibimet bonum est, multo magis est ei bonum perfectio ejus et species, quodve est eo præstantius: quod sane et sua natura tale est, et ei tale provenit, quoniam et ipsi bonum affert. Sed curnam [ipsum] ei est bonum? An quoniam [sibi] ei est maxime proprium? Non sane: sed quoniam est quædam sors et portio boni. Quam ob rem illis, qui sinceri melioresque sunt, familiaritas tum ad se, tum inter se magis propria

719 ἢ οὐ, ἀλλ' ὅτι ἐστί τις ἀγαθοῦ μοῖρα. Διὸ καὶ μᾶλλον οἰκείωσις πρὸς αὐτοὺς τοῖς εἰλικρινέσι καὶ τοῖς μᾶλλον ἀγαθοῖς. Ἄτοπον δὴ τὸ ζητεῖν διὰ τί ἀγαθὸν ὂν αὑτῷ ἀγαθόν ἐστιν, ὥσπερ δέον πρὸς αὐτὸ ἐξιστᾶσθαι τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ μὴ ἀγαπᾷν ἑαυτὸ ὡς ἀγαθόν. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἁπλοῦ τοῦτο σκεπτέον, εἰ ὅπου μηδαμῶς ἕνι ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο [ἔστιν] ἡ οἰκείωσις πρὸς αὐτὸ, ἀγαθόν ἐστιν ἑαυτῷ. Νῦν
B δὲ εἰ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, καὶ ἡ ἐπανάβασις ἔχει τὸ ἀγαθὸν ἐν φύσει τινὶ κείμενον, καὶ οὐχ ἡ ἔφεσις ποιεῖ τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡ ἔφεσις ὅτι ἀγαθόν· καὶ γίγνεταί τι τοῖς κτωμένοις, καὶ τὸ ἐπὶ τῇ κτήσει ἡδύ· ἀλλὰ τὸ μὲν εἰ μὴ ἐποιεῖτο ἡδονῇ αἱρετέον τὸ ἀγαθὸν καὶ αὐτὸ ζητητέον.

A Τὸ δ' ἐκ τοῦ λόγου συμβαῖνον νῦν ὀπτέον. Εἰ γὰρ πανταχοῦ τὸ παραγιγνόμενον ὡς ἀγαθὸν εἶδος, καὶ τῇ ὕλῃ δὲ εἶδος ἕνι τὸ ἀγαθὸν, πότερον ἠθέλησεν ἂν ἡ ὕλη, εἴπερ ἦν αὐτῇ τὸ θέλειν, εἶδος μόνον γενέσθαι; ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἀπολέσθαι θελήσει. Τὸ δὲ ἀγαθὸν αὐτὸ πᾶν ζητεῖ. Ἀλλ' ἴσως οὐχ ὕλη εἶναι ζητήσει, ἀλλὰ εἶναι, τοῦτο δ'

1. ἀλλ' ὅτι ἐστί] Cod. Vat. ἄλλο τι ἔστι.
ib. πρὸς αὐτοὺς] Cod. Med. B. πρὸς αὐτούς. Quod prætuli.
3. αὐτῷ ἀγαθόν] Codd. Marc. A.C. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτῷ ἀγαθόν. Quos sequor.
ib. δέον] Codd. Ciz. et Vat. δέοντος
ib. πρὸς αὐτὸ] Codd. Med. A. (ex corr.) Marc. A. et B. πρὸς αὐτό. Et sic correxi.
4 τῆς ἑαυτοῦ] Codd. Ciz. Marc. C. et Vat. τῆς αὐτου. Marc. A. Mon. C. τῆς αὐτου.
5. τοῦτο] Cod. Ciz. τοῦ τοῦτο.
ib. ἕνι] Ita Codd. Vat. et Mon. C. cum Fic. Rell. ut Ed. ἑνί.
6. δὲ ἄλλο] Cod. Vat. δ' ἄλλο.
ib. αὐτὸ ἀγαθόν] In marg. Cod. Med. A. ab al. m. interponitur καί.
8. ἀλλ' ἡ] Cod. Vat. omittit ἡ.
9. τῷ ἐπὶ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. τὸ ἐπί. Quibus obsequor.
12. δὲ ἐκ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ' ἐκ. Et ita scripsi.
13. ἓν τὸ] Codd. Darm. et Med. A. (in marg. ab al. m.) ἕνι τό. Quod recepi.
14. εἴπερ ἦν] Cod. Vat. εἴπερ ἤν.
15. θελήσει] Codd. Marc. A. Mon. C. τῇ θελήσει.
ib. δὲ ἀγαθόν] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δ' ἀγαθόν.
ib. αὐτὸ πᾶν] Cod. Ciz. αὐτῷ πᾶν. Med. B. Marc. A.C. αὐτῷ πᾶν.
16. ἡ ὕλη] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt ἡ. Quare delevi. Ciz. etiam εἶναι.

est. Jam vero perabsurdum est inquirere, curnam aliquid, cum sit bonum, sibimet sit bonum, quasi vero oporteat ab ipsa sui natura distare, neque amare se ipsum tanquam bonum. Sed in re ipsa simplici hoc est indagandum: numquid, ubi nullo modo inest aliud atque aliud, sit propria quædam ad se ipsum necessitudo: ideoque sibimet sit bonum. In præsentia vero si recte hæc a nobis dicta sunt, atque ascensus gradatim præstat (continet) bonum in natura aliqua constitutum, nec appetitio facit bonum, sed appetitio surgit potius, quia bonum: item aliquid [in] eis fit quæ (qui) nanciscuntur bonum, quodve ipsam boni comitatur adeptionem, est voluptas: profecto etiam si voluptas nulla comitaretur, adhuc tamen eligendum esset ipsum bonum, ipsumque per se quærendum.

XXVIII. *Materiam primam cogitamus quasi potentiam quandam informem quidem, sed naturaliter capiendæ formæ paratam. Qua igitur ratione informis est, malum est, neque proprie sic appetit bonum: qua vero ratione potentia parata formæ, non est malum. Ac si quomodo possit appetere, sic bonum, id est formam, appetit, præsertim occulto quodam suæ deformitatis odio.*

Sicut ipsum bonum sibi et omnibus est amabile, ita si fingatur ipsum malum nec aliis, nec sibi erit amandum. Unicuique bonum est sua quædam species, forma, perfectio, actus superne dependens: sed forma speciesque materiali informitati passim opponitur. Quo igitur forma est a materia separatior, eo gradatim magis species est, magisque bonum: separatissima tandem species optimum. Ipsum vero bonum nec species ulla jam est, nec alicujus bonum, sed specierum autor pariter et bonorum.

Quod autem ex superioribus sequitur, considerandum nunc arbitramur. Si ubique quod tanquam bonum adest species quædam est, et species est ipsi materiæ bonum, quærendum est, numquid si materia volendi aliquid compos evaserit, velle possit solam se speciem fieri? Verum

ἔχουσα, ἀφεῖναι αὐτῆς θελήσει τὴν κάκην. Ἀλλὰ τὸ κακὸν πῶς 719
ἔφεσιν ἔξει τοῦ ἀγαθοῦ; ἢ οὐδὲ τὴν ὕλην ἐν ἐφέσει ἐτιθέμεθα, ἀλλὰ B
ὑπόθεσιν ἐποιεῖτο ὁ λόγος, αἴσθησιν δοὺς, εἴπερ οἷόν τε ἦν δοῦναι
ὕλην τηροῦσιν. Ἀλλὰ τοῦ εἴδους ἐπελθόντος, ὥσπερ ὀνείρατος ἀγα-
θοῦ, ἐν καλλίονι τάξει γεγονέναι. Εἰ μὲν οὖν τὸ κακὸν ἡ ὕλη, εἴρη-
ται· εἰ δ' ἄλλο τι οἷον κακία, εἰ αἴσθησιν λάβοι τὸ εἶναι αὐτῆς, ἆρ'
οὖν ἔτι τὸ οἰκεῖον πρὸς τὸ κρεῖττον τὸ ἀγαθὸν ἔσται; ἢ οὐχ ἡ κακία
ἦν ἡ αἱρουμένη, ἀλλὰ τὸ κακούμενον. εἰ δὲ ταὐτὸν τὸ εἶναι καὶ τὸ C
κακὸν, πῶς τοῦτο τὸ ἀγαθὸν αἱρήσεται; ἀλλ' ἆρα γε εἰ αἴσθησιν
αὐτοῦ λάβοι τὸ κακὸν, ἀγαπήσει αὐτό. Καὶ πῶς ἀγαπητὸν, τὸ μὴ
ἀγαπητὸν ἔσται; οὐ γὰρ δὴ τῷ οἰκείῳ ἐθέμεθα τὸ ἀγαθόν. Καὶ ταῦτα
μὲν ταύτῃ. Ἀλλ' εἰ εἶδος τὸ ἀγαθὸν πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον ἐπαναβαί-
νουσι μᾶλλον εἶδος, (μᾶλλον γὰρ ψυχὴ εἶδος, ἢ σώματος εἶδος, καὶ D
ψυχῆς τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἐπὶ μᾶλλον, καὶ νοῦς ψυχῆς) τὸ ἀγαθὸν 720
ἂν προσχωροῖ τῷ τῆς ψυχῆς ἐναντίῳ, καὶ οἷον καθαιρομένῳ καὶ ἀπο-
τιθεμένῳ, κατὰ δύναμιν μὲν ἑκάστῳ, τὸ δὲ μάλιστα πᾶν ὅτι ὕλης
ἀποτιθεμένῳ. Καὶ δὴ καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις πᾶσαν ὕλην φυγοῦσα,

1. ἀφῆναι] Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Med. A.B. ἀφεῖναι ut marg. Ed. In Med. B. Marc. A.C. sequitur αὐτῆς. Utrumque recepi.
ib. κάκην] Ita Codd. Marcc. Med. A.B. Rell. cum Ed. κακήν.
2. ἴσχει] Omnes Codd. cum marg. Ed. ἕξει.
ib. ἐτιθέμεν] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. ἐτιθέμεθα. Quod recepi. In Mon. C. sequitur ἀλλ'.
3. οἷόν τε ἦν] Cod. Vat. οἷον τοῖς.
6. ἢ αἴσθησιν] Codd. omnes ut marg. Ed. εἰ pro ἢ. Quare correxi.
ib. αὐτῆς] Codd. Med. B. Marc. A.C. αυτης.
8. αἱρουμένη] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. αἱρουμένη exceptis Mon. C. Marc. A. C. qui habent αἱρομένη. Ita mox ex Vat. pro αἱρήσεται rescripsimus αἱρήσεται, quod habet etiam Mon. C.
9. τοῦτο τὸ] Cod. Vat. omittit τὸ et mox ἀλλ'.
ib. ἆρα γε] Codd. Marc. A.C. Mon. C. αρα γε. Et sic correxi.
10. αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὑτοῦ.
ib. αὐτό. Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὑτό. Vat. αὐτό;
12. εἰ εἶδος] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. omittit εἰ.
ib. τὸ ἀγαθὸν] Cod. Ciz. τι ἀγαθόν.
14. τὸ μὲν] Cod. Ciz. μὲν τό.
ib. ἐπὶ μᾶλλον] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἔτι pro ἐπί.
15. προσχωροῖ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. A.B. Vat. προσχωροῦ. Quod recepi.
ib. ψυχῆς] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ὕλης.

si hoc voluerit, interire volet? Omnia vero bonum ipsum appetunt. Sed forte non exoptabit quidem esse materia, sed esse duntaxat: id vero habens malum suum abjicere volet. At vero malum, quomodo bonum appetet? Sed profecto neque materiæ appetitionem attribuimus: sed suppositionem quandam adduxit conditio disputandi, attribuens quidem sensum, si modo attribui possit servata materia. Et sane adveniente specie velut insomnio quodam boni, in meliori ordine constitit materiam collocari. Si ergo malum materia est, quomodo res se habeat jam est dictum: sin autem aliud quiddam tanquam (ut ita loquar) malitia atque ipsum ejus esse sensum accipiat, numquid adhuc ipsum proprium familiareque penes id, quod est præstantius, erit bonum? Sed profecto non erat malitia ipsa, quæ eligebat bonum, sed potius, quod habebat in se malum. Sin autem idem ibi sit esse atque malum, quonam pacto hoc bonum expetet? An forsan videri poterit, si malum se ipsum sentiat, amaturum esse se ipsum? Sed profecto quonam modo amari poterit ipsum non amabile? Non enim in eo ipso, quod proprium dicitur et domesticum, rationem boni censuimus collocandam. Et de his quidem nunc ita sit dictum. Verum si species ubique est ipsum bonum, semperque altius ascendendo species magis occurrit: magis enim species est anima, quam corporis species. Ac penes animam species magis atque magis: et denique intellectus magis species est quam anima: certe ipsum bonum opposita quadam ipsi materiæ via procedit, eique præcipue convenit, quod purgatum est, et a materia longe semotum,

720 μᾶλλον δὲ οὐδαμῆ οὐδαμῶς πλησίον γενομένη, ἀναπεφευγυῖα ἂν εἴη
B εἰς τὴν ἀνείδεον φύσιν, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον εἶδος. Ἀλλὰ περὶ τούτου
ὕστερον.

A Ἀλλ' εἰ μὴ ἔποιτο ἡδονὴ τῷ ἀγαθῷ, γίγνοιτο δὲ, πρὸ τῆς ἡδονῆς
τι, διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ, διὰ τί οὐκ ἀσπαστόν; ἢ εἰπόντες ἀσπαστὸν 5
ἡδονὴν ἤδη εἴπομεν· ἀλλ' εἰ ὑπάρξει μὲν, ὑπάρξαντος δὲ, δυνατὸν
μὴ ἀσπαστὸν εἶναι· ἀλλ' εἰ τοῦτο, παρόντος τοῦ ἀγαθοῦ, αἴσθησιν
ἔχον, τὸ ἔχον, οὐ γνώσεται ὅτι· ἢ τί κωλύει καὶ γιγνώσκειν καὶ μὴ
B κινεῖσθαι, ἀλλ' ὡς μετὰ τὸ αὐτὸ ἔχειν, ὃ μᾶλλον ἂν τῷ σωφρονε-
στέρῳ ὑπάρχοι καὶ μᾶλλον τῷ μὴ ἐνδεεῖ. Διὸ οὐ δὲ τῷ πρώτῳ, οὐ 10
μόνον ὅτι ἁπλοῦν, ἀλλ' ὅτι ἡ κτῆσις δεηθέντος ἡδεῖα. Ἀλλὰ καὶ
τουτὶ καταφανὲς ἔσται τὰ ἄλλα ὅσα λοιπὰ προσανακαθηραμένοις,
καὶ ἐκεῖνον τὸν ἀντίτυπον λόγον ἀπωσαμένοις. Ἔστι δὲ οὗτος, ὃς
ἀπορεῖ, τί ἂν καρπώσαιτο ὁ νοῦν ἔχων εἰς ἀγαθοῦ μοῖραν, οὐδὲν
C πληττόμενος, ὅταν ταῦτα ἀκούῃ, τῷ μὴ σύνεσιν αὐτῶν ἴσχειν, ἢ 15

8. ὅτι] Cod. Med. B. ἔτι.
9. μετὰ τὸ] Codd. Darm. et Med. A. (supra lin. ex corr.) μετὰ τῷ.
ib. ὃ μᾶλλον] Ita Codd. Mon. C. Vat. Sed Ed. cum rell. ὁ μᾶλλον.
ib. τῷ σωφρονιστέρῳ] Cod. Vat. omittit τῷ. Idem pergit ὑπάρχει.
10. τὸ μὴ ἐνδεεῖ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. τῷ pro τό.
11. κτῆσις] Cod. Med. A. κτίσις.
12. προσανακαθηραμένοις] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πρὸς ἀνακαθηραμένοις.
13. οὗτος, ὃς] Cod. Vat. οὕτως ὅς.
14. ὁ νοῦν ἔχων] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. ὁ νοῦς ἔχων.

pro puritatis quidem gradibus unicuique: maximum vero bonum ipsi congruit, a quo, quicquid materiæ cogitari potest, longe sejungitur. Atqui et ipsius boni natura omnem materiam fugiens: imo vero nec usquam, nec ulla conditione propinquans, procul dubio in naturam aufugit specie omnino vacantem: a qua prima species oritur. Sed de hoc in sequentibus pertractabitur.

XXIX. *Manifestiore solemus voluptate moveri, dum extra perfectum corporis vel animi habitum positi restituimur in illum, quam ubi perfectum jam sumus habitum consequuti: ex quo patet, voluptatem illam, quæ quasi motio quædam est, non esse finem perfectionemque naturæ.*

Nempe in habitu naturali statuque vitæ perfecto mobilis quidem voluptas illa desinit, facta jam tranquillitas, et optima (ut ita dixerim) valetudo habitudoque naturalis mobili voluptate constantior, verior, optabilior. Contra illos, qui opinantur, nec sine voluptate, nec præter voluptatem aliquid esse bonum, Plotinus asserit, esse, vivere, sentire, intelligere, et similia esse bona eligendaque, non eo duntaxat argumento, quod communiter cum voluptate quadam manifesta contingant: sed quoniam eorum opposita tanquam mala naturaliter fugiantur.

Verum nisi voluptas sequatur bonum, fiat autem ante voluptatem aliquid, propter quod et voluptas soleat comitari, curnon bonum etiam tunc gratum amabileque occurrat? Sed cum gratum lætumque dixerimus, simul jam diximus voluptatem: at si existat quidem bonum existente vero, possibile sit non esse jucundum, quidnam dicemus? Sed forsan si ita sit, etiam præsente bono, qui sensum habet bonum, non agnoscet adesse. Forte etiam nihil prohibet, aliquem cognoscere quidem bonum: neque tamen moveri aliter postquam illud habet, quod quidem maxime convenit admodum temperato, et nullius egeno. Quapropter nec primo exhilaratio convenit, non solum quia simplex est omnino, sed quoniam ipsa duntaxat adeptio, quæ indigentis est, voluptate perfunditur. Sed hoc quidem tunc demum perspicue apparebit, postquam reliqua omnia purgaverimus, sermonemque illum nobis oppositum expulerimus. Hic vero est, qui dubitat, quidnam fructus accipiat, qui mentem habet ad comparandam boni sortem, si nullo prorsus moveatur affectu, dum hæc audit, propterea quod hæc re ipsa nequaquam percipiat, sive dum audit nomen, vel aliud quodvis eorum existimat singulatim, sive aliquid sensibile quærit, bonumque in divitiis vel aliis ejusmodi ponit. Adversus hunc ergo dicendum est, quando hæc despicit, interea confiteri, positum esse aliquid apud se

ὄνομα ἀκούων, ἢ ἄλλο τι ἕκαστον αὐτῶν ὑπολαμβάνων, ἢ αἰσθητόν τι ζητῶν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν χρήμασιν, ἤ τισι τοιούτοις τιθέμενος. Πρὸς ὃν λεκτέον, ὡς ὅταν ταῦτα ἀτιμάζῃ, ὁμολογεῖ τίθεσθαί τι παρ' αὑτῷ ἀγαθόν, ἀπορῶν δὲ ὅπη, τῇ ἐννοίᾳ τῇ παρ' αὑτῷ ταῦτα ἐφαρμόττει. Οὐ γὰρ ἔστι λέγειν μὴ τοῦτο πάντη ἄπειρον καὶ ἀνεννόητον ὄντα τούτου. Τάχα δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ νοῦν ἀπομαντεύεται. Ἔπειτα δὲ εἰ τῷ ἀγαθῷ ἢ τῷ ἐγγὺς τούτου προσβάλλων ἀγνοεῖ, ἐκ τῶν ἀντικειμένων εἰς ἔννοιαν ἴτω· ἢ οὐδὲ κακὸν τὴν ἄνοιαν θήσεται· καίτοι πᾶς αἱρεῖται νοεῖν, καὶ νοῶν σεμνύνεται. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ αἰσθήσεις, εἰδήσεις εἶναι θέλουσαι. Εἰ δὴ νοῦς τίμιον καὶ καλὸν καὶ νοῦς ὁ πρῶτος μάλιστα, τί ἂν φαντασθείη τις, εἴ τις δύναιτο τὸν τούτου γεννητὴν καὶ πατέρα; τὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ ζῆν ἀτιμάζων ἀντιμαρτυρεῖ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ πάθεσι πᾶσιν. Εἰ δέ τις δυσχεραίνει τὸ ζῆν ᾧ θάνατος μέμικται, τὸ τοιοῦτο δυσχεραίνει, οὐ τὸ ἀληθῶς ζῆν.

Ἀλλὰ εἰ δεῖ τῷ ἀγαθῷ τὴν ἡδονὴν μεμίχθαι, καὶ μὴ τέλεόν ἐστι

720 D 721 Λ

2. ἐν χρήμασιν] Codd. Marc. B. Med. A. a pr. m. ut m. Ed. χρώμασιν, sed supra lin. *n*. Vox ἐν abest a posteriore.
3. ταῦτα] Cod. Med. B. τοιαῦτα.
ib. παρ' αὑτῷ] Cod. Ciz. ταρ' αὐτῶν. Marcc. Med. A.B. παρ' αὐτῷ. Hoc prætuli.
4. δὴ ὅπη] Cod. Vat. δ' ὅπη. Verba ἀπορῶν—παρ' αὑτῷ desunt in Cod. Mon. C. Marc. A. omittit ἀγαθόν—παρ' αὑτῷ. Marc. B.C. habent αὑτῷ. Hoc recepi.
5. ἀνεννόητον] Ita Codd. Marcc. Darm Mon. C. Med. A.B. Rell. cum Ed. ἀνιόητον.
6. δὴ καὶ] Cod. Vat. omittit καί.
8. καίτοι—σεμνύνεται] Desunt hæc in Cod. Ciz.
9. αἰσθήσεις] Cod. Darm. αἰσθήσει.
11. τῶν τούτου] Ita Codd. præter Ciz. omnes. Ed. τοῦ τούτου.
13. δυσχεραίνει τὸ ζῆν] Marc. B. δυσχεραίνει τὸ ζῆν.
14. τοιοῦτον] Codd. Ciz. Med. A.B. τοιοῦτο, cum Marc. B. Quod recepi.

bonum, cum vero dubitet, ubi potissimum, et qua ratione sit positum, nimirum notioni illius apud se insitæ hæc deinceps accommodare. Fieri namque non potest, ut qui hujus ipsius omnino imperitus est et ignarus, aliquando dicat: istud aut illud hoc ipsum esse non potest. Forte etiam ejusmodi sermo ipsum bonum super mentem esse vaticinatur. Præterea si ad ipsum bonum vel ad illius proximum suspiciens non discernit, expedit saltem ex oppositis bonum excogitare: alioquin nec ignorantiam quidem malum esse fatebitur: quamquam omnes intelligere cupiunt, omnes intelligentia gloriantur. Testantur hoc et sensus, qui ad notitiam ac velut intelligentiam natura contendunt. Si igitur intellectus pulchrum quiddam est atque venerandum, maxime vero primus: dic age, quidnam imagineris æstimaturum, si quis genitorem patremque mentis inspicere possit? Proinde qui esse et vivere verbis spernit, ipse interim contra testatur, et omnes verbis habet repugnantes affectus. Quod si quis graviter ferat vitam, is certe non veram vitam, sed illam potius, quæ morti miscetur, respuere judicatur.

XXX. *Finis intellectualis animæ est expeditus et summus actus intelligentiæ in ipsum universi bonum prorsus intentus.*

Actus ejusmodi beatitudo est, etiam si nulla huic voluptas exterior adjungatur, neque tamen ipse est voluptatis expers. Ipsa enim expedita actionis integritas atque summitas est voluptas. Tunc vero maxime et simplex unumque existit: gaudet vero se ipsa penitus ex superiori lumine jam formata. Profecto sicut summitas luminis circa speculum concavum jam est calor, ita summitas essendi jam est vita. Similiter vivendi sensus, sentiendi imaginatio, imaginandi ratio, rationis intelligentia, intelligentiæ gaudium, gaudii bonum: nempe ad supremum universi gradum, non per divisionem, sed per unionem, ascenditur paulatim. Jam vero sicut elementa eodem naturæ nixu, quod sibi consentaneum est, petunt atque fruuntur: ita mens eodem actu, quando summus est, vergit in finem ultimum tanquam verum, et fruitur tanquam bono. Sed de fine et intelligentia et voluptate in Commentariis Philebi latius disputamus.

Post hæc, utrum voluptatem bono oporteat esse permistam, alioquin imperfecta sit vita, etiam si quis divina eorumque principium speculetur, attingentes bonum animo investigare debemus.

721 τὸ ζῆν, εἴτις τὰ θεῖα θεῷτο, καὶ μάλιστα τὴν τούτων ἀρχὴν, νῦν
ἰδεῖν ἐφαπτομένους τοῦ ἀγαθοῦ πάντως προσήκει. Τὸ μὲν οὖν οἴ-
εσθαι τὸ ἀγαθὸν ἔκ τε τοῦ νοῦ ὡς ὑποκειμένου, ἔκ τε τοῦ πάθους
τῆς ψυχῆς, ὃ γίγνεται ἐκ τοῦ φρονεῖν, οὐ τὸ τέλος οὐ δ' αὐτὸ τὸ
ἀγαθὸν τὸ συναμφότερόν ἐστι τιθέντος, ἀλλὰ νοῦς ἂν εἴη τὸ ἀγαθὸν, 5
B ἡμεῖς δὲ χαίροντες τῷ τὸ ἀγαθὸν ἔχειν, καὶ εἴη ἂν αὕτη τις δόξα
περὶ ἀγαθοῦ. Ἑτέρα δὲ εἴη ἂν παρὰ ταύτην, ἡ μίξασα τῷ νῷ τὴν
ἡδονὴν, ὡς ἕν τι ἐξ ἀμφοῖν ὑποκείμενον τοῦτο τίθεται εἶναι, ἵν' ἡμεῖς
τὸν τοιοῦτον νοῦν κτησάμενοι ἢ καὶ ἰδόντες, τὸ ἀγαθὸν ἔχωμεν· τὸ
γὰρ ἔρημον καὶ μόνον οὔτε γενέσθαι, οὔτε αἱρετὸν εἶναι δυνατὸν ὡς 10
C ἀγαθόν. Πῶς ἂν οὖν μιχθείη νοῦς ἡδονῇ εἰς μίαν συντέλειαν φύ-
σεως; ὅτι μὲν οὖν τὴν σώματος ἡδονὴν οὐκ ἄν τις οἰηθείη νῷ δυνα-
τὴν εἶναι μίγνυσθαι παντὶ δήπου δῆλον, ἀλλ' οὐδ' ὅσαι χαραὶ ψυχῆς
ἀνάλογοι γένοιντο. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάσῃ ἐνεργείᾳ καὶ διαθέσει δὲ καὶ
ζωῇ ἕπεσθαι δεῖ οἷον καὶ συνεῖναι τὸ ἐπιθέον, καθ' ὃ τῇ μέν ἐστι 15
κατὰ φύσιν ἰούσῃ τὸ ἐμποδίζον, καί τι τοῦ ἐναντίου παραμεμιγμένον,
D ὃ οὐκ ἐᾷ τὴν ζωὴν ἑαυτῆς εἶναι· τῇ δὲ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς τὸ
ἐνέργημα, καὶ ἡ ζωὴ ἐν διαθέσει φαιδρᾷ τὴν τοιαύτην τοῦ νοῦ κατά-

1. νῦν ἰδεῖν] Codd. Ciz. et Vat. συνιδεῖν.
4. ὅτι γίγνεται] Codd. præter Darm. omnes ὃ pro ὅτι. Quare correxi.
ib. οὐ τὸ τέλος,] Cod. Vat. οὗ pro οὐ. Darm. τέλειος pro τέλος.
6. τῷ τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
7. περὶ ἀγαθοῦ] Cod. Vat. περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.
ib. τῷ νῷ] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. ᾧ νῷ.
8. τίθεται εἶναι] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. εἶναι τίθεται, εἶναι.
9. καὶ ἰδόντες] Cod. Vat. omittit καί.
10. αἱρετὸν] Cod. Ciz. αἱρετόν.
11. φύσιν συντέλειαν] Codd. omnes ut marg. Ed. συντέλειαν φύσιως. Nisi quod Marc. C. verborum ordinem invertit. Ego correxi.
12. τὴν σώματος] Cod. Med. A. τὴν τοῦ σώματος.
13. οὐδ' ὅσαι] Cod. Vat. οὐχ ὅσαι.
15. οἷον τὸ ἐπιθέον καὶ συνεῖναι] Codd. præter Darm. omnes καὶ συνεῖναι οἷον τὸ ἐπιθέον. Et sic scripsi.
16. οὔσῃ] Codd. exceptis Darm. et Marc. C. omnes ἰούσῃ. Quod recepi.
ib. καίτοι] Codd. Med. B. Marc. A.C. καί τι. Quos sequor.
18. σφαιδρᾷ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. φαιδρᾷ, quod legit Fic. Vid. Ind. v. σφαιδρύνω. Nos correximus φαιδρᾷ.

Jam vero ubi Plato bonum componere videtur ex intellectu tanquam subjecto, atque ex affectione quadam animæ, quæ intelligentiam sequitur, ibi certe neque finem neque bonum ipsum compositum esse asserit, sed illic ipse intellectus est bonum, nos autem hujus boni possessione gaudemus: atque hæc una de bono opinio est. Altera vero opinio vel expositio est illa, quæ sic admiscet intellectui voluptatem, ut unum aliquid ex utrisque subjectum ponat, ut nos intellectum ejusmodi comparantes, sive cernentes, bonum jam habeamus: quippe cum desertum aliquid atque solum neque fieri possit, neque, si possit, tanquam bonum nobis sit exoptandum. Sed quærendum est, qua conditione potissimum intellectus voluptati in unam naturæ conspirationem perfectionemque communem permisceatur. Constat procul dubio, corporis voluptatem menti permisceri non posse: quin etiam neque lætitiam ullam animi cum voluptate corporis congruentem. Sed profecto quamlibet actionem, affectionem, vitam sequi oportet et pariter comitari, quasi aliquid superfusum, dum videlicet alicui quidem actui naturaliter contendenti obstat impedimentum, et contrarii aliquid admiscetur, quod quidem non permittit vitam sui juris existere. Alicui vero actionis ipse tenor purus sincerusque procedit, vitaque viget affectione serena. Hanc ob causam qui talem mentis habitum esse libentissimum et optatissimum arbitrantur, illum interea dicunt cum voluptate misceri: idque appellationis proprie defectu afferre videntur, quemadmodum faciunt et qui alia quoque nomina nobis amata transferunt ad divina. Quare illud est: Intellectus nectare ebrius. Item: Ad convivium itur et pabulum. Rursus apud poëtas: Jupiter

στασιν ἀσμενιστὴν καὶ αἱρετωτάτην εἶναι τιθέμενοι, ἡδονῇ μεμίχθαι λέγουσιν, ἀπορίᾳ οἰκείας προσηγορίας, οἷα ποιοῦσι καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα παρ' ἡμῖν ἀγαπώμενα μεταφέροντες, τὸ μεθυσθεὶς ἐπὶ τοῦ νέκταρος, καὶ ἐπὶ δαῖτα, καὶ ἐπὶ ἑστίασιν, καὶ τὸ μείδησε δὲ πατὴρ, οἱ ποιηταὶ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυρία. Ἔστι γὰρ καὶ τὸ ἀσμένον ὄντως ἐκεῖ, καὶ τὸ ἀγαπητότατον καὶ τὸ ποθεινότατον οὐ γιγνόμενον, οὐδ' ἐν κινήσει, αἴτιον δὲ τὸ ἐπιχρῶσαν αὐτὰ καὶ ἐπιλάμψαν, καὶ φαιδρῦναν. Διὸ καὶ ἀλήθειαν τῷ μίγματι προστίθησι, καὶ τὸ μετρῆσον πρὸ αὐτοῦ ποιεῖ. καὶ ἡ συμμετρία, καὶ τὸ κάλλος ἐπὶ τῷ μίγματι ἐκεῖθέν φησιν εἰς τὸ καλὸν ἐλήλυθεν· ὥστε κατὰ τοῦτο ἂν ἡμεῖς καὶ ἐν τούτῳ μοίρας. Τὸ δὲ ὄντως ὀρεκτὸν ἡμῖν, ἄλλως μὲν ἡμεῖς αὐτοῖς εἰς τὸ βέλτιστον ἑαυτῶν ἀνάγοντες ἑαυτούς· τοῦτο δὴ τὸ σύμμετρον καὶ καλὸν, καὶ εἶδος σύνθετον, καὶ ζωὴν ἐναργῆ καὶ νοερὰν καὶ καλήν.

721 E 722 A

Ἀλλ' ἐπεὶ ἐκαλλύνθη τὰ πάντα ἐκείνῳ τῷ πρὸ τούτων, καὶ φῶς ἔσχε, νοῦς μὲν τὸ τῆς ἐνεργείας τῆς νοερᾶς φέγγος, ᾧ τὴν φύσιν ἐξέλαμψε, ψυχὴ δὲ δύναμιν ἔσχεν εἰς τὸ ζῆν, ζωῆς πλείονος εἰς αὐτὴν ἐλθούσης· ἦρθη μὲν οὖν ἐκεῖ, καὶ ἔμεινεν ἀγαπήσας τὸ περὶ

4. δαῖτα] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. δαῖταν.
ib. ἐπὶ ἑστίασιν] Codd. omnes, præter Darm., omittunt ἐπί. Vat. habet ἑσθίασιν.
ib. μείδησε δὲ πατὴρ] Vid. Iliad. E, 426.
5. ἀσμένον ὅλως] Cod. omnes ut marg. Ed. ἄσμενον ὄντως. Quos sequor.
8. σφαιδρῦναν] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. φαιδρῦναν. Marc. B.C. φαιδρύναν. Illud recepimus.
10. φησιν] Cod. Vat. φύσιν.
12. αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A. αὑτοῖς. Quod recepi.
ib. βέλτιστον] Codd. Mon. C. Marc. A. Med. B. βίλτιον.
ib. ἀνάγοντες] Cod. Ciz. ἀναγαγόντες.
13. καὶ εἶδος] Cod. Vat. τὸ εἶδος.
ib. σύνθετον] Cod. Vat. σύμμετρον.
15. ἐκαλλύνθη] Marc. A. ἐκαλύνθη.
18. οὖν ἐκεῖ] Cod. Med. A. omittit ἐκεῖ.

ipse subrisit: similiaque permulta. Est enim illic re vera vitæ sors libentissima amabilissimaque, et maxime omnium exoptanda. Conditioque ejusmodi neque fit aliquando, neque in motu versatur: cujus quidem causa est, quod colorat ipsa et illustrat atque serenat. Quam ob rem Plato veritatem adhibet mistioni, præponitque misturæ moderatorem. Ait etiam, contemperationem et pulchritudinem in mistura in pulchrum inde procedere. Itaque secundum hoc nos in hoc ponimus portiones. Hoc autem est re vera nobis amandum, est et consequendum, quatenus ad id, quod in nobis est optimum, nosmet pro viribus revocamus. Hoc itaque contemperatum et pulchrum, et speciem ita compositam, constat esse vitam perspicuam, intellectualemque et pulchram.

XXXI. *Ipsum bonum universi principium non solum mentem animamque procreat, sed etiam radio his infuso velut amatorio quodam hamo assidue revocat ad se ipsum: ubi radium tum in anima, tum in mente, tandem in lumen vitale gratiosumque convertit: atque hæc utrobique est ipsa felicitas.*

Anima non solum per amorem divinitus insitum, verum etiam per rationem ad supernam pulchritudinem provocatur. Quando videlicet argumentatur, corpoream pulchritudinem tanquam in deformitate, distantia, mobilitate positam necessario imperfectam esse: ideoque ab incorporea proficisci. Sic anima tandem divina mente formatur: unde mox patrem divinæ mentis agnoscit.

Cum igitur omnia ex illo facta sint pulchra, quod est ante omnia, et inde cuncta refulgeant: intellectus quidem intellectualis actionis fulgorem illinc adeptus sit, quo deinceps naturam proferens illustravit, anima vero vim inde accipiat ad vivendum, plurima videlicet vita in eam exuberante, nimirum et intellectus illuc protinus erectus est, atque permansit: satis sibi factum putans, dum illi propius adstat, et anima illuc conversa, quæcunque potest, cum primum agnovit,

722 ἐκεῖνον εἶναι. Ἐπιστραφεῖσα δὲ καὶ ψυχὴ ἡ δυνηθεῖσα, ὡς ἔγνω καὶ
B εἶδεν, ἤσθη τε τῇ θέᾳ, καὶ ὅσον οἷά τε ἦν ἰδεῖν, ἐξεπλάγη. Εἶδε δὲ
οἷον πληγεῖσα, καὶ ἐν αὐτῇ ἔχουσά τι αὐτοῦ συνῄσθετο, καὶ διατε-
θεῖσα ἐγένετο ἐν πόθῳ, ὥσπερ οἱ ἐν τῷ εἰδώλῳ τοῦ ἐρασμίου κινού-
μενοι εἰς τὸ αὐτὸ ἰδεῖν ἐθέλειν τὸ ἐρώμενον. Ὥσπερ δὲ ἐνταῦθα
σχηματίζονται εἰς ὁμοιότητα τῷ ἐραστῷ οἳ ἂν ἐρῶσι, καὶ τὰ σώματα
εὐπρεπέστερα καὶ τὰς ψυχὰς ἄγοντες εἰς ὁμοιότητα, ὡς μὴ λείπεσθαι
C κατὰ δύναμιν θέλειν τῇ τοῦ ἐρωμένου σωφροσύνῃ τε καὶ ἀρετῇ τῇ
ἄλλῃ, ἣ ἀπόβλητοι ἂν εἶεν τοῖς ἐρωμένοις τοῖς τοιούτοις, καὶ οὗτοί
εἰσιν οἱ συνεῖναι δυνάμενοι τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ψυχὴ ἐρᾷ μὲν
ἐκείνου, ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἐρᾶν κινηθεῖσα, καὶ ἡ πρόχειρον
ἔχουσα τὸν ἔρωτα ὑπόμνησιν οὐ περιμένει ἐκ τῶν καλῶν τῶν τῇδε,
ἔχουσα δὲ τὸν ἔρωτα, καὶ ἂν ἀγνοῇ ὅτι ἔχει, ζητεῖ ἀεί, καὶ πρὸς
ἐκεῖνο φέρεσθαι θέλουσα ὑπεροψίαν τῶν τῇδε ἔχει, καὶ ἰδοῦσα τὰ ἐν
D τῷδε τῷ παντὶ καλὰ ὑποψίαν ἔχει πρὸς αὐτά, ὅτι ἐν σαρξὶ καὶ σώ-
μασιν ὁρᾷ αὐτὰ ὄντα, καὶ μιαινόμενα τῇ παρούσῃ οἰκήσει, καὶ τοῖς
μεγέθεσι διειλημμένα, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ καλὰ ὄντα, (μὴ γὰρ ἂν τολ-
μῆσαι ἐκεῖνα οἷά ἐστιν, εἰς βόρβορον σωμάτων ἐμβῆναι, καὶ ῥυπάναι
ἑαυτὰ καὶ ἀφανίσαι) ὅταν δὲ καὶ παραῤῥέοντα ἴδῃ, ἤδη παντελῶς

1. ἡ δυνηθεῖσα] Cod. Vat. omittit ἡ.
2. εἶδεν—Εἶδε] Cod. Med. B. ἴδεν—ἴδε, cum. Marc. A.
ib. ὅσον οἷά τε] Marc. C. habet ὅσοι. Ed. cum plerisque habet οἷά τε: Marc. A.C. ut nos edimus. Mox Marc. A. καὶ ἐν αὐτῇ.
3. ἐν αὐτῇ] Cod. Med. B. ἐν αὑτῇ.
6. τῷ ἐραστῷ—ὁμοιότητα] Cod. Vat. omittit hæc.
ib. οἷον ἂν] Cod. Ciz. οἱ ἄν. Marc. A.C. Mon. C. Med. A.B. οἳ ἄν.
8. ἐθέλειν] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. θέλειν. Quos sequimur.
ib. τῇ ἄλλῃ] Cod. Vat. omittit τῇ.
9. ἀπόβλητοι] Cod. Ciz. ἀπόβλητον. Idem mox εἶεν ἐν τοῖς.
10. μὲν ἐρᾷ] Codd. excepto Darm. omnes ἐρᾷ μέν. Quos sequor. Mon. C. pergit ἐκείνους. Præcedit in Marc. C. ψυχήν.
11. ὑπ' αὐτοῦ] Absunt hæc a Cod. Ciz.
12. ὑπόμνησιν—ἔρωτα] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A.
13. ὅτι ἔχει] Ita Codd. omnes. Ed. οὗτι ἔχει.
18. οἷά ἐστιν] Cod. Vat. οἵ ἐστιν (sic).
19. παραῤῥέοντα] Cod. Med. B. παραρέοντα.

atque perspexit, admodum spectaculo gaudet: et quatenus videndi compos est, protinus obstupescit. Videt autem velut inde pulsata, atque illius aliquid in se habens, velut sui conscia simul in se ipsa persentit. Atqui quodammodo jam affecta desiderare cœpit, instar eorum, qui ex quadam rei amandæ imagine incitantur ad ipsius rei spectaculum exoptandum. Quemadmodum vero apud nos amatores se ad amati similitudinem configurant, tum corpora concinniora, tum elegantiores animos pro amati similitudine studiose reddentes, ut, quoad fieri potest, amati temperantia aliisque virtutibus nihilo inferiores evadant, alioquin ab amatis virtute præditis prorsus contemnerentur, atque ii sunt ex amantium numero, qui amati familiaritate frui [quandoque] possunt. Eodem pacto et anima amat quidem ipsum bonum, sed ab ipso eodem statim ab initio provocata est ad amandum. Et profecto, quæcunque promptum habet amorem, nequaquam exspectat, ut ex his, quæ apud nos pulchra sunt, in ipsius boni memoriam revocetur: sed amorem in se habens, etiam si, quod habet, ignoret, assidue quæritat, volensque ad illud accedere, nostra hæc omnia despicit: nempe considerans, qui in hoc mundo pulchra videntur, [non injuria despicit,] suspicit cum ea in carne corporeque jacentia videat, præsentique subjecto locoque polluta, dimensionibus quoque dispersa: quæ profecto etsi pulchra dicuntur, non tamen ipsa vera sunt pulchra. Nefas enim est opinari ipsa, quæ re vera pulchra sunt, se ipsa qualia sunt, in corporum lutum immergere, et fœdare se ipsa, atque disperdere. Jam vero quando, quæ apud nos pulchra putantur, considerat in perpetuo fluxu versari, deprehendit omnino, hæc quod in eis emicat,

γιγνώσκει, ὅτι ἄλλοθεν ἔχει ὃ ἦν αὐτοῖς ἐπιθέον. Εἶτα ἐκεῖ φέρεται 7 22
δεινὴ ἀνευρεῖν, οὗπερ ἐρᾷ οὖσα, καὶ οὐκ ἂν πρὶν ἐλεῖν ἀποστᾶσα, εἰ E
μή πού τις αὐτῆς καὶ τὸν ἔρωτα ἐξέλοι· ἔνθα δὴ εἶδε μὲν καλὰ πάντα
καὶ ἀληθῆ ὄντα, καὶ ἐπερρώσθη πλέον τῆς τοῦ ὄντος ζωῆς πληρωθεῖσα
καὶ ὄντως ὂν καὶ αὐτὴ γενομένη, καὶ σύνεστιν ὄντως λαβοῦσα ἐγγὺς
οὖσα αἰσθάνεται οὗ πάλαι ζητεῖ.

Ποῦ οὖν ὁ ποιήσας τὸ τοσοῦτον κάλλος καὶ τὴν τοσαύτην ζωὴν, 7 23
καὶ γεννήσας οὐσίαν; ὁρᾷς τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἅπασι ποικίλοις οὖσιν
εἴδεσι κάλλος; καλὸν μὲν ὠδὶ μένειν; ἀλλ' ἐν καλῷ ὄντα δεῖ βλέπειν
ὅθεν ταῦτα καὶ ὅθεν καλά. Δεῖ δ' αὐτὸν εἶναι τούτων μηδὲ ἕν· τί
γὰρ αὐτῶν ἔσται, μέρος τε ἔσται. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοιαύτη μορφὴ
οὐδέ τις δύναμις, οὐδ' αὖ πᾶσαι αἱ γεγενημέναι καὶ οὖσαι ἐνταῦθα, B
ἀλλὰ δεῖ ὑπὲρ πάσας εἶναι δυνάμεις, καὶ ὑπὲρ πάσας μορφάς. Ἀρχὴ
δὲ τὸ ἀνείδεον, οὐ τὸ μορφῆς δεόμενον, ἀλλ' ἀφ' οὗ πᾶσα μορφὴ
νοερά. Τὸ γὰρ γενόμενον εἴπερ ἐγίγνετο, ἔδει γενέσθαι τι, καὶ μορ-
φὴν ἰδίαν ἔσχεν· ὃ δὲ μηδεὶς ἐποίησε τίς ἂν ποιήσειεν; οὐδὲν οὖν
τοῦτο τῶν ὄντων καὶ πάντα, οὐδὲν μὲν, ὅτι ὕστερα τὰ ὄντα, πάντα
δὲ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ. Πάντα δὲ ποιεῖν δυνάμενον τί ἂν μέγεθος ἔχοι; ἢ C

1. ἐπιθέον] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. ἐπιθετέον.
2. ἀνευρεῖν] Cod. Vat. ἀνθρεῖν.
ib. ἑλεῖν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἑλεῖν. Unde correxi.
3. ἐξέλοι] Cod. Marc. A.C. Med. B. ἐξέλῃ. Med. B. Marc. A. mox ἴδε pro ἴδοι.
5. σύνεστιν] Marc. A. σύνεσιν.
7. ὁ ποιήσας αἰσθάνεται] Omittitur αἰσθάνεται in Codd. omnibus ut in lect. marg. Ed. Sed Marc. B. eam vocem habet in marg. Quare eam delevi.
10. ὅ' αὐτὸν] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Med. B. ὅ' αὐτό. Ciz. ταὐτό. Vat. αὐτέ.
12. αἱ γεγενημέναι] Ita Codd. omnes. Ed. αἰγίγμεν ἥμεναι.
16. ἰδίαν] Abest a Cod. Ciz. Pergit Vat. ἔσχον.
17. καὶ πάντα] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὰ πάντα.

aliunde nancisci. Post hæc illud prorsus attollitur, potens videlicet, quod amat, denique consequi, neque prius desistit, quam assequatur, nisi forte quis illi extirpet amorem: ubi tandem et omnia pulchra et vere existentia cernit, et impleta entis ipsius vita valde corroboratur: fitque et ipsa ipsum vere ens, habitatque ibidem vere comprehendens, et proxime habitans, quod jam diu quærit, perspicue sentit.

XXXII. *Quicquid est in mundo intelligibili species quædam est: et ipse totus est species constans ex speciebus. Species autem unaquæque est aliquid intelligentia definitum. Unde et altera ab altera plane distinguitur. Universa rursus species constans ex definitis est denique definita. Item in multitudine specierum unus illic pulchritudinis splendor emicat.*

Oportet igitur et super definitam illius mundi naturam pervenire ad ipsam incomparabilis virtutis immensitatem, et a pulchritudine, quæ splendor quidam est in multis, quasi stellis, ascendere ad simplicem ipsius boni lucem, velut Solis. Quæ quamvis species nulla sit, est tamen ipsa pulchritudinis pulchritudo. Et quoniam bonitas pulchritudoque infinita est, infinitum propinquantibus accendit amorem. Hinc argumentari possumus animarum beatitudinem sempiternam.

Hic jam fas est quærere hunc in modum: Age dic, anima, ubinam ille sit, qui tam ingentem pulchritudinem procreavit, qui tam excellentem progenuit vitam, qui primam fecit essentiam? Cernis, o anima, ipsam in omnibus et variis speciebus pulchritudinem coruscantem? Pulchrum quidem est ibi consistere. Sed operæ pretium est animum in pulchro jam existentem, unde nam hæc sint, et unde pulchra fiant, investigare. Oportet sane ipsum pulchrorum omnium autorem, eorum nullum penitus esse: alioquin si quid eorum sit, pars tantum quædam erit. Igitur neque forma quædam talis est, neque potentia quædam. Neque rursus est cunctæ, quæ ibi fiunt existuntque formæ atque potentiæ: sed oportet super omnes extare potentias atque formas. Est ergo principium ipsum specie vacans, non ita quidem, ut indigeat forma, sed

723 ἄπειρον ἂν εἴη; ἀλλ' εἰ ἄπειρος, μέγεθος ἂν ἔχοι οὐδέν· καὶ γὰρ μέγεθος ἐν τοῖς ὑστάτοις. Καὶ δεῖ εἰ καὶ τοῦτο ποιήσει, αὐτὸν μὴ ἔχειν; τότε τῆς οὐσίας μέγα οὐ ποσόν· ἔχοι δ' ἂν καὶ ἄλλο τι μετ' αὐτὸν τὸ μέγεθος. Τὸ δὲ μέγα αὐτοῦ, τὸ μηδὲν αὐτοῦ εἶναι δυνατώτερον, παρισοῦσθαί τε μηδὲν δύνασθαι. Τίνι γὰρ τῶν αὐτοῦ εἰς ἴσον ἄν τι ἔλθοι μηδὲν ταὐτὸν ἔχον τό, τε εἰς ἀεὶ καὶ εἰς πάντα, οὐ D μέτρον αὐτῷ δίδωσιν, οὐδ' αὖ ἀμετρίαν (πῶς γὰρ ἂν τὰ ἄλλα μετρήσειεν;) οὐ τοίνυν αὖ οὐ δὲ σχῆμα. Καὶ μὴν ὅτου ἂν ποθεινοῦ ὄντος, μήτε σχῆμα μήτε μορφὴν ἔχοις λαβεῖν, ποθεινότατον καὶ ἐρασμιώτατον ἂν εἴη, καὶ ὁ ἔρως ἂν ἄμετρος εἴη· οὐ γὰρ ὥρισται ἐνταῦθα ὁ ἔρως, ὅτι μηδὲ τὸ ἐρώμενον, ἀλλ' ἄπειρος ἂν εἴη ὁ τούτου ἔρως, ὥστε καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ ἄλλον τρόπον, καὶ κάλλος, ὑπὲρ κάλλος· οὐδὲν E γὰρ ὂν τί κάλλος; ἐράσμιον δὲ ὂν τὸ γεννῶν ἂν εἴη τὸ κάλλος. Δύναμις οὖν παντὸς καλοῦ ἄνθος ἐστὶ κάλλους καλλοποιόν. καὶ γὰρ γεννᾷ αὐτὸ καὶ κάλλιον ποιεῖ τῇ παρ' αὐτοῦ περιουσίᾳ τοῦ κάλλους, ὥστε ἀρχὴ κάλλους, καὶ πέρας κάλλους. Οὖσα δὲ κάλλους ἀρχὴ, ἐκεῖνο

1. ἄπειρον] Codd. omnes ἄπειρος.
2. ποιήσει] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ποιήσει. Et sic correxi. Pergit Ciz. αὐτό.
5. παρισοῦσθαί τε] Codd. Darm. Med. A.B. omittunt τε.
6. ἄν τι] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἄν τις: sed posterior punctis superscriptis. Marg. Ed. ἄν τῆς. Mox Marc. B. ἔχων pro ἔχον.
ib. εἰς πάντα] Cod. Ciz. εἰς τὰ πάντα.
8. ποθεινοῦ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ποθῆ νοῦ.
9. ἔχεις] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ἔχοις. Quos sequor.
10. ἔρως ἄν] Cod. Ciz. ἔρως αὖ.
14. ἄνθος ἐστὶ] Cod. Vat. ἄνθος ἐστίν.
ib. ἐστὶ κάλλος] Cod. Med. A. a pr. m. κάλλους; supra lin. ο. Unde recepi. Est etiam κάλλους in Marc. B.
ib. γεννᾷ] Ita Codd. omnes. Ed. γινᾷς.
15. οὐ τοιοῦ] Codd. omnes cum marg. Ed. omittunt οὐ. Quare delevi. Sed Marc. B. habet in marg.
ib. περιουσίᾳ] Ita Codd. Marcc. Mon.C. Rell. cum Ed. περὶ οὐσίαν.
16. καὶ κάλλους ἀρχὴ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. omittunt καί.

potius, a quo omnis forma intellectualis exoritur. Quod enim factum est, si modo fiebat, oportuit aliquid effici: ideoque propriam accepit formam: quod autem a nullo factum est, nimirum neque factum est aliquid. Hoc igitur nullum entium est, et entia cuncta: nullum quidem, quoniam posteriora hoc entia sunt: cuncta vero, quoniam ex ipso nascuntur. Cum vero facere omnia possit, quam in se habeat magnitudinem? An forsan erit immensum? Verum si immensum, magnitudinem habet nullam. Magnitudo enim in rebus solum postremis habet locum. Jam vero oportet ipsum magnitudinis effectorem non esse participem magnitudinis. Quinetiam ipsa quæ dici solet essentiæ magnitudo, non est quantitas ulla. Habere procul dubio potest, quod post illud est, magnitudinem. Magnitudo vero illius est, nihil eo potentius esse, nihil æquari posse cum illo: quo enim ex suis illi æquari [quis] quid possit, cum nihil possideat idem? Præterea quod dici solet, Deum per omnia secula perque universum ubique regnare, neque significat in Deo mensuram, neque vastam rursus immensitatem: (alioquin quonam pacto reliqua metiretur:) Neque igitur figuram rursus in eo ullam fingere decet. Proinde res illa desiderabilis, cujus neque figuram, neque formam accipere ullam potes, summopere desideranda est et amanda, immensusque illius est amor. Neque enim hic finitus est amor, quando neque amatum quidem ipsum est finitum: sed amor hujus est infinitus. Quapropter et pulchritudo ejus alia ratione se habet. Est enim ipsa super pulchritudinem pulchritudo. Cum enim nullum sit entium, quonam pacto esse potest aliqua pulchritudo? Cum vero amabile sit, nimirum est pulchritudinis auctor. Est itaque pulchritudinis universæ potestas ac flos ipse, pulchram efficiens pulchritudinem: eam namque generat, et genitam suæ pulchritudinis abundantia efficit pulchriorem: quam ob rem pulchritudinis principium est et finis. Cumque sit principium pulchritudinis, illud quidem cujus principium est, efficit pulchrum: pulchrum vero facit non in forma, sed ipsum quoque factum

μὲν καλὸν ποιεῖ, οὗ ἀρχὴ, καὶ καλὸν ποιεῖ οὐκ ἐν μορφῇ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γενόμενον, ἄμορφον, ἄλλον δὲ τρόπον ἐν μορφῇ. Ἡ γὰρ λεγομένη αὐτὸ τοῦτο μόνον μορφὴ ἐν ἄλλῳ· ἐφ' ἑαυτῆς δὲ οὖσα ἄμορφον. Τὸ οὖν μετέχον κάλλους μεμόρφωται, οὐ τὸ κάλλος.

Διὸ καὶ ὅταν κάλλος λέγηται, φευκτέον μᾶλλον ἀπὸ μορφῆς τοιαύτης, ἀλλ' οὐ πρὸ ὀμμάτων ποιητέον, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τοῦ καλοῦ εἰς τὸ ἀμυδρᾷ μετοχῇ καλὸν λεγόμενον, τὸ δὲ ἄμορφον εἶδος καλὸν, εἴπερ εἶδός ἐστι. Καὶ ὅσον ἂν ἀποσυλήσας ἴῃς εἰς πᾶσαν μορφὴν, οἷον καὶ τὴν ἐν λόγῳ ᾗ διαφέρειν ἄλλο ἄλλου λέγομεν, ὡς δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην ἀλλήλων ἕτερα, καίτοι καλὰ ὄντα· ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἰδιόν τι νοεῖ, ἠλάττωται, κἂν ὁμοῦ πάντα λάβῃ ὅσα ἐν τῷ νοητῷ, κἂν ἕκαστον μίαν μορφὴν νοητὴν ἔχει· ὁμοῦ δὲ πάντα οἷον ποικίλην τινὰ, ἔτι ἐν δεήσει, οἷον δεῖ θεάσασθαι ὂν ὑπὲρ ἐκεῖνο τὸ πάγκαλον καὶ ποικίλον, καὶ οὐ ποικίλον, οὗ ὀρέγεται μὲν ψυχὴ, οὐ λέγουσα διὰ τί τοιοῦτον ποθεῖ. Ὁ δὲ λόγος λέγει, ὅτι τοῦτο τὸ ὄντως, εἴπερ ἐν τῷ πάντη ἀνειδέῳ ἡ τοῦ ἀρίστου φύσις, καὶ ἡ τοῦ ἐρασμιωτάτου,

724

A

A

B

C

1. οὗ ἀρχὴ] Codd. Ciz. et Vat. οὗ ἡ ἀρχή.
ib. ἀλλὰ καὶ—ἐν μορφῇ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
2. ἄμορφον] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἀμορφιῶν. Sed Med. A. in marg. ab al. m. ον.
ib. ἐν μορφῇ] Cod. Vat. ἡ μορφῇ.
5. φευκτέον] Cod. Ciz. φατέον.
8. καὶ ὅσον] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. In Marc. B. Med. A. est ὅσον, quos sequor; in Darm. et Ed. ὅσων.
ib. ἴῃς] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. B. Vat. ἴῃς. Med. A. ἴῃς εἰς. Quod recepi.
9. λέγομεν] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. λέγωμεν.
11. ἰδιόν τι αἴτιον] Abest αἴτιον a Codd. præter Darm. omnibus. Quare delevi.
12. ἔχει] Cod. Mon. C. supra lin. ἔχοι. Vat. ἔχῃ. Est etiam ἔχοι in Marc. A.
13. οἷον δεῖ] Codd. omnes ut marg. Ed. οἷον δεῖ. Sed Marc. B. in marg. δή.
14. μὲν ψυχὴ] Cod. Ciz. μὲν ἡ ψυχή.

illic est non formatum, et alio quodam pacto consistit in forma. Quæ enim hoc ipsum, quod est, duntaxat existit forma, sedet in alio: quæ quidem, si sedeat in se ipsa, aliquid sine forma censetur. Quod igitur est pulchritudinis particeps, formatum est: non autem ipsa pulchritudo formatur.

XXXIII. *Pulchritudo ipsius boni specie universa superior est: pulchritudo intelligibilis mundi est species universa: itemque pura, quoniam nihil ibi est informe: nihil ita formatum, quin ipsum sit et forma. Pulchritudo mundi corporei est inferior vera specie, quoniam ex forma simul atque informi, ac etiam deformitate componitur.*

Omniformis illa divini mundi formositas, et si quam plurimum admiranda, tamen definitum quiddam est: nec amanda summopere, sed ipsa bonitas melior omni forma. Nam et in mundo divino, quamvis unumquodque sit forma quædam, est tamen aliquid ibi ad aliud comparatum quasi materia. Unde et hoc et illud est aliquid definitum. Pulchritudo igitur in mundo divino tanquam ipsius boni splendor animam illic admirabundam per amorem clam revocat ad ipsum bonum: pulchritudo similiter in anima tanquam splendor intelligentiæ per amorem ad amandum intellectum latenter invitat. Pulchritudo in corpore velut pulchritudinis animalis imago ad desiderandam incorpoream pulchritudinem adhortatur.

Quando igitur pulchritudo dicitur, procul a tali quadam forma nobis est fugiendum, neque ponenda nobis est ante oculos, ne ab ipso re vera pulchro in aliquid, quod exigua participatione pulchrum dicitur, corruamus: nempe species non formata re vera pulchra est: si modo sit species. Et profecto, quatenus a materia segregando in formam omnem progredieris, velut ad ipsam in ratione [seminaria] formam, in qua differre aliud ab alio dicimus: quemadmodum justitia et temperantia inter se distinguuntur, (etsi pulchra sunt) quoniam intellectus proprium quiddam in his intelligit: profecto [etsi illic omnia pulchra sunt, tamen] ex eo, quod proprium aliquid designatur, quodammodo diminuta deprehendes, etiam si cuncta simul, quæ in mundo intelligibili sunt, comprehenderis: nempe si unumquodque singulatim illic acceperis, formam unam intelligibilem habere videbis: si cuncta simul, velut formam quandam varietate discretam. Jam vero, si huc

724 διὸ, ὅ, τι ἂν εἰς εἶδος ἀνάγων τῇ ψυχῇ δεικνύῃς, ἐπὶ τούτῳ ἄλλο τὸ μορφῶσαν ζητεῖ. Λέγει δὴ ὁ λόγος, ὅτι τὸ μορφὴν ἔχον, καὶ ἡ μορφὴ, καὶ τὸ εἶδος μεμετρημένον πᾶν, τοῦτο δὲ οὐ πᾶν οὐδὲ αὔταρκες, οὐδὲ παρ' αὐτοῦ καλὸν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μέμικται. Δεῖ τοίνυν ταῦτα μὲν καλὰ, τὸ δὲ ὄντως ἢ τὸ ὑπέρκαλον μὴ μεμετρῆσθαι· εἰ δὲ
D τοῦτο, μὴ μεμορφῶσθαι, μηδὲ εἶδος εἶναι· ἀνείδεον ἄρα τὸ πρώτως καὶ πρῶτον, καὶ ἡ καλλονὴ ἐκεῖ νοητοῦ ἀγαθοῦ φύσις. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ τῶν ἐραστῶν πάθος, ὡς ἕως ἐστὶν ἐν ἐκείνῳ τῷ τὸν αἰσθητὸν ἔχοντι, οὔπω ἐρᾷ· ὅταν δ' ἀπ' ἐκείνου αὐτὸς ἐν αὐτῷ οὐκ αἰσθητὸν
725 γεννήσῃ τύπον ἐν ἀμερεῖ ψυχῇ, τότε ἔρως φύεται. Βλέπειν δὲ ζητεῖ τὸ ἐρώμενον, ἵν' ἐκεῖνο ἐπάρδῃ μαραινόμενον. Εἰ δὲ σύνεσιν λάβοι ὡς δεῖ μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ἀμορφότερον, ἐκείνου ἂν ὀρέγοιτο, καὶ γὰρ ὅ ἐξ ἀρχῆς ἔπαθεν, ἐκ σέλαος ἀμυδροῦ ἔρως φωτὸς μεγάλου. Τὸ γὰρ ἴχνος τοῦ ἀμόρφου μορφή· τοῦτο γοῦν γεννᾷ τὴν μορφὴν, οὐχ ἡ μορφὴ τοῦτο, καὶ γεννᾷ, ὅταν ὕλη προσέλθῃ. Ἡ δὲ ὕλη πορ-

1. διότι ἄν] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent διὸ, ὅ, τι ἄν Codd. Darm. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. Sed Ciz. διὸ ὅταν. Marc. A. habet ἄν bis scriptum. Plurimos sequor.

ib. ἐπὶ τοῦτο] Codd. præter Darm. omnes ἐπὶ τούτῳ. Quod recepi.

2. λέγει δὴ] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. λέγει δή. Et sic correxi.

4. παρ' αὐτοῦ] Codd. Vat. Marc. C. παρ' αὐτοῦ.

ib. καὶ τοῦτο] Cod. Med. B. omittit καί. Verba ἀλλὰ—ὑπέρκαλον desunt in Codd. Mon. C. Marc. A.

5. ὄντως] Cod. Ciz. οὕτως.

ib. μὴ μεμετρῆσθαι] Cod. Vat. omittit μή. Darm. et Med. A. habent μὴ μετρεῖσθαι. Med. B. μὴ μετρῆσθαι. Marc. B. μὲ μετρεῖσθαι (sic).

7. καὶ πρῶτον] Codd. Ciz. et Vat. καὶ τὸ πρῶτον.

ib. νοητοῦ] Cod. Vat. ἐκει νοη ἡ τοῦ (sic). Ed. νοήτοῦ.

8. ἐραστῶν] Codd. omnes ut marg. Ed. ἐραστῶν.

ib. τὸ αἰσθητὸν] Codd. omnes cum marg. Ed. τὸν αἰσθητὸν, excepto Marc. C. Sed Marc. B. supra lin. τό.

9. δὲ ἀπ'] Codd. Mon. C. Marcc. δ' ἀπ'. Ciz. et Vat. δὲ ἐπ'. Illos sequor.

ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν ἑαυτῷ. Marc. A.C. ἐν αὐτῷ. Quos sequor.

10. γεννήσῃ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Sed Vat. γεννήσει. Ed. γενήσῃ.

ib. ἀμερεῖ] Cod. Vat. ἀμειρεῖ.

11. ἐπάρδοι] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. ἐπάρδῃ. Quod recepimus.

ib. σύνδεσιν] Codd. omnes, ut marg. Ed., σύνεσιν. Et sic correxi.

12. ἐκεῖνο] Codd. omnes cum marg. Ed. ἐκείνου, præter Marc. C. Quos sequor.

15. προσέλθῃ] Ita Codd. omnes. Ed. προσέλθοι.

usque processeris, considerare te ulterius oportebit, quale potissimum illud excogitandum sit, quod sane hoc ipso superius est undique pulchro et omniformi varietate distincto, ipsum tamen nulla varietate discretum: quod animus quidem appetit, neque tamen, cur tale quiddam appetat, unquam exprimit. Ratio vero dictat, hoc esse [re vera nobis amandum:] quod re vera est si quidem in eo gradu, qui omnem speciem supereminet, ipsius optimi maximeque amandi natura consistit. Quam ob rem quodcunque in speciem referens monstraveris animo, in hoc ipso aliud quiddam semper, quod formaverit, expetit. Docet itaque ratio, quod formam habet, ipsamque formam speciemque esse aliquid mensuratum: id vero nec universum esse, neque per se sufficiens, neque suapte natura pulchrum, sed et hoc esse permistum. Oportet igitur hæc quidem esse pulchra, sed mensurata: ipsum vero, quod re vera pulchrum, vel potius superpulchrum, nullius mensuræ limite circumscribi: si ita se habet, certe nec esse formatum: item nec esse speciem. Quod igitur primo est amabile, primumque existit, omnem prorsus speciem supereminet, pulchrique intelligibilis illic pulchritudo decorque extat, ipsa boni natura. Testantur hoc amantium passiones. Quamdiu enim circa figuram oculis manifestam duntaxat quis intuendo versatur, nondum amore corripitur: sed quum primum animus ab illa se revocans, figuram in se ipso concipit non ultra visibilem, [neque dividuam], (in anima non dividua) amor protinus oritur. Amatum tamen adhuc intueri desiderat, ut, quod in amante arescit, amati jugiter irrigetur aspectu. Sin autem animadvertat, transcendendum esse ad aliquid a forma remotius, illud manifestius exoptabit. Etenim, quod ab initio passus est, id certe est quiddam ex tenui quodam lumine incitatus ingentis luminis amor. Forma namque rei cujusdam (ut ita loquar) informis vestigium est:

ῥωτάτω ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μηδὲ τῶν ὑστάτων μορφῶν παρ' αὐτῆς τινα 725
ἔχει. Εἰ οὖν ἐράσμιον μὲν οὐχ ἡ ὕλη, ἀλλὰ τὸ εἰδοποιηθὲν διὰ τὸ B
εἶδος, τὸ δ' ἐπὶ τῇ ὕλῃ εἶδος παρὰ ψυχῆς, ψυχὴ δὲ μᾶλλον εἶδος, καὶ
μᾶλλον ἐράσμιον καὶ νοῦς μᾶλλον ταύτης εἶδος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐρασ-
μιώτερον, ἀνείδεον δεῖ τὴν καλοῦ τίθεσθαι φύσιν τὴν πρώτην.

Καὶ οὐκ ἔτι θαυμάσομεν τὸ τοὺς δεινοὺς πόθους παρέχον εἰ πάντη A
ἀπήλλακται καὶ μορφῆς νοητῆς. Ἐπεὶ καὶ ψυχὴ ὅταν αὐτοῦ ἔρωτα
σύντονον λάβῃ, ἀποτίθεται πᾶσαν, ἣν ἔχει μορφὴν, καὶ ἥτις ἂν
καὶ νοητοῦ ᾖ ἐν αὐτῇ. Οὐ γάρ ἐστιν ἔχοντά τι ἄλλο καὶ ἐνεργοῦντα
περὶ αὐτὸ οὔτε ἰδεῖν, οὔτε ἐναρμοσθῆναι, ἀλλὰ δεῖ μήτε κακὸν μήτε
αὖ ἀγαθὸν μηδὲν ἄλλο πρόχειρον ἔχειν, ἵνα δέξηται μόνη μόνον.
Ὅταν δὲ τούτου εὐτυχήσῃ ἡ ψυχὴ καὶ ἥκῃ πρὸς αὐτὴν, μᾶλλον δὲ B
παρὸν φανῇ ὅταν ἐκείνη ἐκνεύσῃ τῶν παρόντων, καὶ παρασκευάσασα
αὐτὴν ὡς ὅτι μάλιστα καλὴν, καὶ εἰς ὁμοιότητα ἐλθοῦσα, (ἡ δὲ
παρασκευὴ καὶ ἡ κόσμησις δήλη που τοῖς παρασκευαζομένοις,) ἰδοῦσα
δὲ ἐν αὐτῇ ἐξαίφνης φανέντα, μεταξὺ γὰρ οὐδὲν, οὐδ' ἔτι δύο, ἀλλ'

1. παρ' αὐτῆς] Marc. A.C. παρ' αὐτῆς.
3. δὲ ἐστί] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. δ' ἐστί.
5. τίθεσθαι φύσιν τὴν πρώτην] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. vocem τίθεσθαι in fine ponunt.
6. πόθους] Abest a Cod. Vat. Pergit Marc. A. περιέχον.
8. ἥτις ἄν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἥτις ἄν. Quibus obsequor. Mox Marc. A. ἦν ἐν.
10. μήτε αὖ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. μήτ' αὖ. Pergit Med. A. cum Marc. B. τἀγαθόν.
11. οὐδὲν] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. μηδὲν. Quod prætuli.
ib. ἔχων] Codd. Mon. C. Marc. A. ἔχει. Mox Marc. A. omittit ἡ ψυχή.
14. αὐτὴν] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. αὐτήν. Quos sequor. Mox Mon. C. παρασκευαμένοις.
16. δὲ ἐν αὐτῇ] Cod. Med. A. supra lin. δὴ pro δὲ, tum ἐν αὐτῇ. Hoc dedi.
ib. οὐδ' ἔτι] Codd. Marc. A. Mon. C. οὐδέ τι. Vat. οὐδ' ἔστι.

quæ quidem gignit formam, interim ipsa non forma gignit, inquam, formam, quando materia jam propinquat. Materia vero suapte natura necessario remotissima est: quippe quum ne postremarum quidem formarum ullam ex se ipsa possideat. Quam ob rem si amabile nobis est, non quidem materia, sed quod specie formatum est: species autem in materia fit ab anima, anima vero magis species est magisque amanda. Item intellectus magis est, quam anima, species, magisque amabilis: procul dubio primam ipsam pulchri naturam oportet super omnes formæ limites constituere.

XXXIV. *Quum pulchritudo quælibet, a quocunque ametur, semper appetatur sub ratione boni, necessarium est ipsum bonum esse pulchritudinis principium et amoris.*

Bonum igitur ipsum semper ubique præsens, cum primum illuxerit animo jam sereno, mirificum accendit amorem: quando videlicet animus formas omnes intentionesque non solum imaginabiles, sed etiam intellectuales exuerit: tunc per amorem infiniti boni infinitum una cum bono mirabiliter copulatur, gaudio illinc ineffabili plenus. Quod quidem non solum post vitam præsentem, verum etiam in hac vita consequi quandoque potest.

Quum ita se res habeat, haudquaquam admiraturi sumus ulterius, quod acerrimos amoris stimulos incitat, procul ab omni forma etiam intelligibili esse semotum. Quandoquidem et anima cum ardenti illius flagrat amore, quamcunque formam habet in se, deponit, etiam siqua intelligibilis ipsius in ea sit forma. Fieri namque non potest, ut, qui aliud quodvis habet, vel circa aliud agit, aut videat illud, aut congruat cum illo, atque copuletur: sed oportet neque mali, neque boni aliud quicquam in promptu habere, ut quandoque capiat sola solum. Postquam vero id anima feliciter consequuta fuerit, idque ad eam accesserit: imo vero jam præsens nuper illuxerit, quando videlicet illa se ipsam a cæteris præsentibus revocaverit præparans, se ipsam interea, ut pulcherrima fiat, similisque evadat; (apparatus autem ejus atque ornatus illis, qui se rite præparant, duntaxat est cognitus): post-

725 (ἐν ἄμφω· οὐ γὰρ ἂν διακρίναις ἔτι, ἕως πάρεστι, (μίμησις δὲ τοῦτο
καὶ οἱ ἐνταῦθα ἐρασταὶ καὶ ἐρώμενοι συγκρῖναι θέλοντες,) καὶ οὔτε
σώματος ἔτι αἰσθάνεται, ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτῷ, οὔτε ἑαυτὴν ἄλλο τι
λέγει οὐκ ἄνθρωπον, οὐ ζῷον, οὐκ ὄν, οὐδὲ πᾶν, (ἀνώμαλος γὰρ ἡ
τούτων πως θέα, καὶ οὐδὲ σχολὴν ἄγει πρὸς αὐτὰ, οὔτε θέλει, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸ ζητήσασα, ἐκείνῳ παρόντι ἁπαντᾷ, κἀκεῖνο ἀντ' αὐτῆς
βλέπει. τίς δὲ οὖσα βλέπει οὐδὲ τοῦτο σχολάζει ὁρᾷν) ἔνθα δὴ
D οὐδὲν πάντων ἀντὶ τούτου ἀλλάξαιτο, οὐδ' εἴ τις αὐτῇ πάντα τὸν
726 οὐρανὸν ἐπιτρέποι, ὡς οὐκ ὄντος ἄλλου ἔτι ἀμείνονος οὐδὲ μᾶλλον
ἀγαθοῦ· οὔτε γὰρ ἀνωτέρω τρέχει, τά τε ἄλλα πάντα κατιούσης,
κἂν ᾖ ἄνω· ὥστε τότε ἔχει καὶ τὸ κρίνειν καλῶς, καὶ γιγνώσκειν ὅτι
τοῦτό ἐστιν, οὗ ἐφίετο, καὶ τίθεσθαι, ὅτι μηδέν ἐστι κρεῖττον αὐτοῦ.
Οὐ γάρ ἐστιν ἀπάτη ἐκεῖ, ἤπου ἂν τοῦ ἀληθοῦς ἀληθέστερον τύχοι.
Ὃ οὖν λέγει, ἐκεῖνο ἔστι, καὶ ὕστερον λέγει, καὶ σιωπῶσα δὲ λέγει,
B καὶ εὐπαθοῦσα οὐ ψεύδεται, ὅτι εὐπαθεῖ. οὐδὲ γαργαλιζομένου λέγει
τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦτο γενομένη, ὅ πάλαι ὅτε εὐτύχει. Ἀλλὰ καὶ
τὰ ἄλλα πάντα οἷς πρὶν ἥδετο, ἀρχαῖς, ἢ δυνάμεσιν, ἢ πλούτοις, ἤ

1. τοῦτο καὶ] Cod. Med. A. supra lin. ex corr. τούτου και.
3. ἑαυτὴν] Cod. Ciz. αὐτήν.
ib. ἄλλο τι] Ita Codd. excepto Darm. omnes, ut vertit Fic.; Ed. ἀλλ' ὅτι.
4. Ἀνώμαλος] Ita Codd. omnes. Ed. ἀνώμαλον.
5. πως] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. πῶς.
6. ἐκεῖνο] Codd. Marcc. Ciz. Mon C. et Vat. ἐκείνῳ. Quod exhibemus.
ib. ἀντ' αὐτῆς] Cod. Ciz. ut marg. Ed. ἂν ταὐτῆς.
7. τί σν οὖσα βλέπει] Hæc manifesto corrupta in Codd. præter Darm. Marc. B. et Med. A. omnibus scribuntur τίς δὲ οὖσα βλέπει, quam scriptionem meliorem recepi. Marc. B. ea non exhibet, sed in marg. habet: τί γὰρ οὖσα βλέπει.
9. ἐπιτρέποι] Cod. Vat. ἐπιτρέπει.
12. ἔρεται] Codd. omnes cum marg. Ed. ἐφίετο. Sed Marc. A. Mon. C. ὅ pro οὗ. Illud recepi.
13. ἤπου] Cod. Mon. C. ἤ που, cum Marc. A.C.
ib. τύχοι.] Codd. Ciz. et Vat. τύχῃ.
14. λέγοι] Codd. præter Darm. omnes λέγει. Quod recepi.
15. γαργαλιζομένου] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Med. A. Rell. ut marg. Ed. γὰρ γαλιζομένου. Ed. γὰρ μαλιζομένου (sic).

quam, inquam, ita se animus comparaverit, cernet in se deum ipsum subito coruscantem: nihil enim intervenit medium, neque ibi duo quædam discernentur ulterius, sed ambo jam unum: neque enim, quamdiu adest, discernere licet. Id autem apud nos imitari solent amantes et amati mutuo redamantes, qui conflari nituntur in unum. Jam vero animus ita defixus in Deum corpus suum non sentit ulterius, neque se esse animadvertit in corpore, neque se ipsum aliud quiddam esse pronunciat, non hominem, non animal, non ens, non universum. Horum namque prospectus inæqualis quodammodo est, atque distractus. Neque tantum animus tunc habet otii, ut aciem ad ea convertat, neque velit habere: verum, cum ipsum studiose quæsiverit, illi præsenti se prorsus insinuat, illudque pro se ipso jam cernit, neque tantum ei vacat, ut hunc agnoscat eventum. Quo quidem in statu nullis thesauris præsentem thesaurum commutabit: neque etiam si quis cælum totum elargiatur: quippe cum cognoscat, nihil esse præstantius, nihil melius: nempe nec superius ascendere potest. Cætera vero contueri nihil aliud esset, quam descendere, quamvis et illa sint excelsa, et animus ipse sublimis. Tunc demum animus judicium omnino verum assequitur: tunc prorsus agnoscit, hoc ipsum esse, quod olim totis viribus affectabat: tunc procul dubio asserit; nihil esse præstantius. Nulla enim est ibi fallacia: alioquin in aliquid veritate verius licebit incidere. Quod igitur tunc dicit animus, ipse jam illud existit, dicitque posterius, dicitque silendo. Cumque beata jam suavitate sit affectus, quod optime sit affectus, minime fallitur. Non enim hoc ait quasi corpore titillante, sed jam illud effectus, quod et quondam, quando felix existeret. Tum vero cætera prorsus omnia quibus delectari antea consueverat, quando potentia opibus, ornamentis, formis, doctrinis oblectabatur, agnoscit jam penitus contemnenda.

κάλλεσιν, ἢ ἐπιστήμαις, ταῦτα ὑπεριδοῦσα λέγει, οὐκ ἂν εἰποῦσα, μὴ κρείττοσι συντυχοῦσα τούτων· οὐδὲ φοβεῖται μήτι πάθῃ μετ' ἐκείνου οὖσα, οὐδ' ὅλως ἰδοῦσα, εἰ δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ περὶ αὐτὴν C φθείροιτο εὖ μάλα καὶ βούλεται, ἵνα πρὸς τούτῳ ᾖ μόνον εἰς τόσον ἥκει εὐπαθείας. 726

Οὕτω δὲ διάκειται τότε, ὡς καὶ τοῦ νοεῖν καταφρονεῖν, ὃ τὸν ἄλ- A λον χρόνον ἠσπάζετο. ὅτι τὸ νοεῖν, κίνησίς τις ἦν, αὕτη δὲ οὐ κινεῖσθαι θέλει· καὶ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνόν φησιν ὃν ὁρᾷ, καίτοι νοῦς γενόμενος, αὕτη θεωρεῖ, οἷον νοωθεῖσα καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῷ νοητῷ γενομένη· ἀλλὰ γενομένη μὲν ἐν αὐτῷ, καὶ περὶ αὐτὸν, ἔχουσα τὸ νοητὸν νοεῖ. Ἐπὰν δὲ ἐκεῖνον ἴδῃ τὸν θεὸν, πάντα ἤδη ἀφίησιν, οἷον εἴ τις εἰσελ- B θὼν εἰς οἶκον ποικίλον καὶ οὕτω καλὸν θεωροῖ ἔνδον ἕκαστα τῶν ποικιλμάτων καὶ θαυμάζοι, πρὶν ἰδεῖν τὸν τοῦ οἴκου δεσπότην. Ἰδὼν δ' ἐκεῖνον καὶ ἀγασθεὶς οὐ κατὰ τὴν τῶν ἀγαλμάτων φύσιν ὄντα, ἀλλ' ἄξιον τῆς ὄντως θέας, ἀφεὶς ἐκεῖνα, τοῦτον μόνον τοῦ λοιποῦ βλέποι, εἶτα βλέπων καὶ μὴ ἀφαιρῶν τὸ ὄμμα, μηκέτι ὅραμα βλέποι τῷ συν-

1. ὑποῦσα] Ita Ed. Sed Codd. præter Darm. omnes εἰποῦσα. Et sic correxi.
2. οὐδὲ] Cod. Darm. οὐ δὲι. Med. A. ὃ δὲ ut marg. Ed. sed supra lin. ab al. m. οὐ. Est etiam ὃ δὲ in Marc. B. sed in marg. γρ. οὐδέ.
ib. πάθῃ] Cod. Med. A. πάθοι, cum Marc. B.
3. περὶ] Codd. excepto Darm. omnes τὰ περί. Unde recepi articulum.
4. τοῦτο] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. cum marg. Ed. τούτῳ. Ciz. τούτων.
ib. τόσον] Cod. Med. B. τόσου.
6. τοῦ νοεῖν] Marc. B. cum marg. Ed. τὸ νοεῖν.
ib. ὃ τὸν] Codd. Marc. B. Med. A. et Vat. ὅταν.
8. ὃν ὁρᾷ] Cod. Mon. C. omittit ὅν, cum Marc. A.
10. μὲν ἐν] Cod. Vat. μένη μὲν ἐν.
ib. τὸν νοητὸν] Codd. Ciz. Marcc. et Mon. C. τὸ νοητόν. Quos sequor. Sed Marc. B. supra lin. τόν. In Marc. A. sequitur νοεῖν.
11. Ἐπὰν] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes ἐπήν. Pergunt Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. δ'.
ib. ἐκεῖνον ἴδῃ.] Vat. δ' ἐκεῖνο ἴδῃ. Ciz. δὲ ἐκεῖνον ἴδῃ. Ed. cum rell. ἴδοι.
ib. τὸν θεὸν] Ita excepto Cod. Darm. omnes. Ed. ὃν θεόν.
12. θεωρεῖ] Cod. Ciz. θεωρεῖι. Rell. omnes θεωροῖ, præter Marc. C. Illos sequor.
13. θαυμάζοι] Cod. Ciz. θαυμάζει.
14. ἀλλὰ ἄξιον] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἀλλ' ἄξιον. Quod prætuli.
15. βλέποι] Cod. Ciz. βλέπει.
16. ἀφαιρῶν] Cod. Darm. ἀφαιρᾶντος.
ib. βλέποι τῷ] Cod. Vat. βλέπει τῷ.

Quod quidem non facile tunc deprehendere poterat, quando nondum meliora fuerat consequutus. Præterea nihil timet adversi, dum vel copulatur illi, vel (omnino) aspicit illud. Denique si contigerit alia circa animum omnia destrui, hoc ipsum libentius approbabit, ut solum sit penes ipsum, eo usque jam affectionis prospere suavisque processit.

XXXV. *Ipsum bonum ita est ab omni multiplicitatis mobilitatisque suspicione semotum, ut anima illo fruens intelligentiam exuere compellatur, quodammodo actioni cuidam multiplici mobilique consimilem.*

In hac autem fruitione idem ipse Deus est lumen, quod intuetur animus, et per quod intuetur: evaditque ibi visio ipsa luminis ipsum lumen. Est autem in intellectu primo intuitus atque contuitus. Ille directus in Deum, inde formatur, fitque mox naturæ suæ sic jam formatæ contuitus. Illo supra se ipsum Deo fruitur: hoc autem se ipso potitur. In anima quoque est unitas intellectu superior, per quam Deo fruitur visione quadam intelligentiam superante.

Adeo vero tunc ad votum affectus est animus, ut intelligentiam quoque nihili pendat, quodve prius eam admiratus fuerit, jam minime probet: quippe cum intelligentiam esse motionem quandam plane cognoscat, ipse vero moveri non optet. Atqui neque etiam illum esse pronuntiat intellectum, quem cernit, quamvis animus ipse intellectus jam factus intueatur: utpote intellectu penitus occupatus, in locoque intelligibili constitutus: at vero positus quidem in ipso et circa ipsum habens intelligibile nimirum intelligat. Postquam vero Deum illum vidit, omnia prorsus omittit: perinde ac si quis domum ingressus varie admodum exornatam, singula intus ornamenta consideret, et, priusquam dominum ejus viderit, admiretur. At postquam inspexerit do-

726 C ἐχεῖ τῆς θέας, ἀλλὰ τὴν ὄψιν αὐτοῦ συγκεράσαιτο τῷ θεάματι, ὥς τε ἐν αὐτῷ ἤδη τὸ ὁρατὸν πρότερον ὄψιν γεγονέναι, τῶν δ' ἄλλων πάντων ἐπιλάθοιτο θεαμάτων. Καὶ τάχ' ἂν σώζοι τὸ ἀνάλογον ἡ εἰκών, εἰ μὴ ἄνθρωπος εἴη ὁ ἐπιστὰς τῷ τὰ τοῦ οἴκου θεωμένῳ, ἀλλά τις θεὸς, καὶ οὗτος οὐ κατ' ὄψιν φανείς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἐμπλήσας τοῦ
727 θεωμένου· καὶ τὸν νοῦν τοίνυν τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν, ᾗ τὰ ἐν αὐτῷ βλέπει, τὴν δὲ, ᾗ τὰ ἐπέκεινα αὐτοῦ ἐπιβολῇ τινὶ καὶ παραδοχῇ, καθ' ἣν καὶ πρότερον ἑώρα μόνον, καὶ ὁρῶν, ὕστερον καὶ νοῦν ἔσχε, καὶ ἕν ἐστι· καὶ ἔστιν ἐκείνη μὲν ἡ θέα νοῦ ἔμφρονος, αὕτη δὲ νοῦς ἐρῶν. Ὅταν ἄφρων γένηται μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, τότε ἐρῶν γίγνεται, ἁπλωθεὶς εἰς εὐπάθειαν τῷ κόρῳ· καὶ ἔστιν αὐτῷ
B μεθύειν βέλτιον, ἢ σεμνοτέρῳ εἶναι τοιαύτης μέθης. Παρὰ μέρος δὲ ὁ νοῦς ἐκεῖνος, ἄλλα, τὰ δὲ ἄλλοτε ἄλλα ὁρᾷ, ἢ οὔ. Ὁ δὲ λόγος διδάσκων γιγνόμενα ποιεῖ, τὸ δὲ ἔχει τὸ νοεῖν ἀεὶ, ἔχει δὲ καὶ τὸ μὴ νοεῖν, ἀλλὰ ἄλλως ἐκεῖνον βλέπειν. Καὶ γὰρ ὁρῶν ἐκεῖνον ἔσχε γεννήματα καὶ συνήσθετο καὶ τούτων γενομένων καὶ ἐνόντων· καὶ ταῦτα μὲν ὁρῶν, λέγεται νοεῖν, ἐκεῖνο δὲ, ᾗ δυνάμει ἔμελλε νοεῖν.

1. *αὐτὴν*] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. Vat. *αὐτοῦ*. Med. B. *αὐτοῦ*. Quem secutus sum.
3. *τάχ' ἄν*] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. *τάχα ἄν*.
ib. *εἰκών,*] Cod. Vat. *ἠκών*.
4. *τὰ τοῦ οἴκου*] Cod. Mon. C. omittit *τοῦ*, cum Marc. A.
7. *ἐν αὐτῷ*] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. *ἐν αὐτῷ*. Quod recepi.
ib. *δὲ, ᾗ τὰ*] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. *ἡ* pro *ᾗ*.
9. *ἔνεστι*] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. cum marg. Ed. *ἔν ἐστι*. Marc. A. pergit *καὶ ἔστι μὲν ἡ*.
10. *Ὅταν ἄφρων*] Cod. Med. A. in marg. interponit *γάρ*.
11. *εὐπαθεῖς*] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. *εὐπάθειαν*, quod probum videtur. Quare recepi. Pro *ἁπλωθεὶς* Marc. B. *ἁπλωσθείς*.
12. *σεμνότερον*] Codd. præter Medd. et Marc. C. omnes ut marg. Ed. *σεμνοτέρῳ*. Quos sequor.
13. *ἐκείνης*] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Vat. *ἐκεῖνος*. Marc. C. *ἐκείνης* (sic). Illis obsequor.
ib. *ἄλλοτε*] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. *ἄλλο τε*.
15. *ἐκεῖνον*] Cod. Ciz. *ἐκεῖνο*.

minum, imaginum illarum pulchritudinem admodum superantem: utpote qui non velut imago quædam pulchra, sed re vera pulcher occurrat, ideoque supra modum hunc admiretur; illisque demissis, solum in posterum contempletur, attentiusque oculis in eum defixis inspiciens, haud ulterius ipsa videndi continuitate ipsum proprie visibile videat, sed visionem misceat cum visibili, adeo ut in ipso, quod prius erat visibile, ipsa jam visio fiat, cætera vero spectacula cum interea lateant. Forsan vero similitudo hæc analogiam proportionemque servaret, si quidem ille, qui contemplatori domus occurrit, non homo, sed Deus quidem foret: et hic quidem non aspectui patens, sed contemplantis, mentem penitus implens. Existimandum est igitur, intellectum geminam vim habere: alteram quidem ad intelligendum, per quam interna sibi conspiciat: alteram vero, qua superiora suspiciat jactu quodam intuendi et perceptione quadam: quo quidem intuitu atque acceptione prius etiam videbat solum, videndoque accepit posterius intellectum, unumque existit. Atqui illa quidem sanæ mentis visio est: hæc autem ipsa mens est amans. Quando enim insanit nectare penitus ebria, tunc amore corripitur, se ipsam in affectionem suavitatemque beatam saturitate diffundens. Et profecto huic satius est ebrietate hac occupari, quam procul ab ejusmodi potu sobrie vivere. Sed numquid mens illa vicissim alia prius, alia posterius contemplatur? nequaquam: quamvis disputatio docendi gratia introducat eam quasi alternis vicibus contemplantem. Intellectus autem ipse semper exercet actum, quo et intelligit proprie: et rursus proprie non intelligit, sed alia quadam Deum inspicit ratione. Nempe dum cerneret Deum, inde fœtus in se ipso concepit, eosque jam genitos insitosque persensit; ac dum hos contuetur, intelligere dicitur: Deum vero ea suspexit potentia, qua deinceps intellectus erat. Proinde anima intellectum in ipsa manentem quasi confundens ac delens suspicit Deum: imo

7 27

Ἡ δὲ ψυχὴ οἷον συγχέασα καὶ ἀφανίσασα μένοντα τὸν ἐν αὐτῇ C
νοῦν, μᾶλλον δὲ ὁ νοῦς αὐτῆς ὁρᾷ πρῶτος, ἔρχεται δὲ ἡ θέα καὶ εἰς
αὐτὴν, καὶ τὰ δύο ἓν γίγνεται. Ἐκταθὲν δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπ' αὐτοῖς
καὶ συναρμοσθὲν τῇ ἀμφοτέρων συστάσει, ἐπιδραμὸν καὶ ἑνῶσαν τὰ
δύο ἔπεστιν αὐτοῖς μακαρίαν διδοὺς αἴσθησιν καὶ θέαν, τοσοῦτον
ἄρας, ὥστε μήτε ἐν τόπῳ εἶναι, μήτε ἐν τῷ ἄλλῳ, ἐν οἷς πέφυκεν D
ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι· οὐδὲ γὰρ αὐτός που. Ὁ δὲ νοητὸς τόπος ἐν
αὐτῷ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐν ἄλλῳ. Διὸ οὐδὲ κινεῖται ἡ ψυχὴ τότε, ὅτι
μηδ' ἐκεῖνο, οὐδὲ ψυχὴ τοίνυν, ὅτι μηδὲ ζῇ ἐκεῖνο, ἀλλὰ ὑπὲρ τὸ
ζῆν, οὐδὲ νοῦς, ὅτι μηδὲ νοεῖ. Ὁμοιοῦσθαι γὰρ δεῖ· νοεῖ δὲ οὐδ' ἐκ-
εῖνο, ὅτι οὐδὲ νοεῖ.

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δῆλα. Εἴρηται δέ τι καὶ περὶ τούτου· ἀλλ' ὅμως A
καὶ νῦν ἐπ' ὀλίγον λεκτέον ἀρχομένοις μὲν ἐκεῖθεν διὰ λογισμῶν δὲ
προϊοῦσιν. Ἔστι μὲν γὰρ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ εἴτε γνῶσις εἴτε ἐπαφὴ, μέ-
γιστον, καὶ μέγιστόν φησι τοῦτο εἶναι μάθημα, οὐ τὸ πρὸς αὐτὸ

1. συγχέασα] Cod. Vat. συγχυσα.
2. αὐτῆς ὁ νοῦς] Codd. Marc. A.B. Ciz. Mon. C. Vat. ὁ νοῦς αὐτῆς. Quem ordinem prætuli. Vat. pergit ὁρᾷ πρῶτος.
5. ἔπεστιν] Ita Codd. omnes. Ed. ἔπεισιν.
6. ἄρας] Cod. Vat. ἄρα. Mox Marc. A ἓν τῷ ἄλλῳ, ut legit Fic.
7. αὐτός που] Cod. Vat. αὐτὸς τοῦ.
8. δὲ, οὐκ] Codd. Marc. A. Mon. C. δ' ἐν οὐκ.
9. μηδ' ἐκεῖνο] Codd. Mon. C. et Vat. μηδὲ ἐκεῖνο.
10. οὐδὲ νοῦς] Codd. Ciz. et Vat. ὁ δὲ νοῦς.
ib. οὐδ' ἐκεῖνο] Codd. Marc. A.B. Mon. C. et Med. A. οὐκ ἐκεῖνο.
12. Εἴρηται] Cod. Vat. ἴρηται.
13. διὰ λογισμῶν] Ita Codd. Vat. et Marcc. Rell. cum Ed. διαλογισμῶν.
14. Ἔστι μὲν] Codd. Ciz. Mon. C. Darm. Marc. A.B. Vat. ἔστι μὲν γὰρ ἡ τοῦ. Marc. C. addit nonnisi γάρ. Nos illa tria vocabula, quæ deerant, etiam ex marg. Ed. recepimus.
15. τοῦτο εἶναι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. τοῦτ' εἶναι.

vero intellectus ipsius inspicit primus, sed visio in eam quoque traducitur: duoque ibi unum fiunt. Ipsum vero bonum per hæc se propagans, horumque constitutioni applicans semet ipsum, supervolat eis, et duo conjungens in unum, imminet ipsis, felicem sensum largiens contemplationemque beatam. Præterea usque adeo hæc attollit, ut neque amplius sint in loco, neque in quovis alio, quacunque conditione aliud esse possit in alio: neque enim est ipse Deus alicui. Locus autem intelligibilis est in eo, ipse vero in nullo prorsus existit. Quam ob rem neque tunc movetur anima, quoniam nec ille movetur: neque igitur est anima proprie, cum neque proprie vivat: quoniam nec ille proprie vivit, sed vivendi munus excedit: sed neque etiam est intellectus, quoniam nec intelligit. Assimilari namque oportet, intelligit autem non illum, quoniam nec intelligit quidem.

XXXVI. *Scala, per quam ascenditur ad principium, septem gradus habet: primus est purgatio animi: secundus, cognitio operum divinorum singulatim comparata: tertius, contemplatio ordinis, quo opera inferiora reducuntur ad superiora gradatim: quartus, comparatio quædam proportionalis ex ordine hujusmodi ad divinum ordinem sese conferens: quintus, negatio per quam cuncta, quæ concipis, separes a principio: sextus, supplex ad Deum oratio, ut ipse intellectualis mundi pater te reddat mundum intellectualem actu: ens* [Ed. prc. *Es*] *enim potentia mundus hic ab initio: septimus, ut, quum ipse intellectualis mundus evaseris, ulterius amore boni concitus ex statu intellectuali transformeris in bonum superius intellectu.*

Cum bonum sit longe superius intellectu, et idcirco fruitio ejus non recte dicatur intelligentia, videtur neque cognitio nominanda. Est enim naturalior et optabilior, quam cognitio. Appellamus tamen, utcunque possumus, tum visionem propter lucem et puritatem, tum tactum propter maximam unionem. Appellatur et gustus propter suavitatem illic penitus infusam animo, nutrientemque salubriter et mirabiliter in melius transformantem.

Cætera quidem perspicua sunt. Dictum vero de hoc etiam est nonnihil: veruntamen nunc rursus nonnihil addendum, exordiendo quidem inde, per argumentationes autem progrediendo. Est enim ipsius boni sive cognitio sive tactus aliquid

728 ἰδεῖν μάθημα λέγων, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ μαθεῖν τι πρότερον. Διδάσ-
Λ κουσι μὲν οὖν ἀναλογίαι τε καὶ ἀφαιρέσεις, καὶ γνώσεις τῶν ἐξ αὐ-
τοῦ, καὶ ἀναβασμοί τινες. Πορεύουσι δὲ καθάρσεις πρὸς αὐτὸ καὶ
ἀραί τε καὶ κοσμήσεις, καὶ τοῦ νοητοῦ ἐπιβάσεις, καὶ ἐπ' αὐτοῦ
ἱδρύσεις, καὶ τῶν ἐκεῖ ἑστιάσεις, ὅς τις γέγηται ὁμοῦ θεατής τε καὶ
θέαμα αὐτὸς αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ γενόμενος οὐσία, καὶ νοῦς,
καὶ ζῶον παντελὲς μηκέτι ἔξωθεν αὐτὸ βλέποι· τοῦτο δὲ γενόμενος,
Β ἐγγύς ἐστι καὶ τὸ ἐφεξῆς ἐκεῖνο καὶ πλησίον, αὐτὸ ἤδη ἐπὶ παντὶ
τῷ νοητῷ ἐπιστίλβον. Ἔνθα δὴ ἐάσας τις πᾶν μάθημα, καὶ μέχρι
τούτου παιδαγωγηθεὶς, καὶ ἐν καλῷ ἱδρυθεὶς ἐν ᾧ μέν ἐστι μέχρι τού-
του νοεῖ. Ἐξενεχθεὶς δὲ τῷ αὐτῷ τοῦ νοῦ οἷον κύματι, καὶ ὑψοῦ ὑπ' αὐ-
τοῦ οἷον οἰδήσαντος ἀρθεὶς εἰσεῖδεν ἐξαίφνης, οὐκ ἰδὼν ὅπως ἀλλ' ἡ θέα
πλήσασα φωτὸς τὰ ὄμματα, οὐ δι' αὐτοῦ πεποίηκεν ἄλλο ὁρᾶν, ἀλλ'
C αὐτὸ τὸ φῶς τὸ ὅραμα ἦν. Οὐ γὰρ ἦν ἐν ἐκείνῳ τὸ μὲν ὁρώμενον, τὸ
δὲ φῶς αὐτοῦ, οὐδὲ νοῦς καὶ νοούμενον, ἀλλ' αὐτῇ γεννῶσα ταῦτα
εἰς ὕστερον, καὶ ἀφεῖσα εἶναι παρ' αὐτῷ. Ἀὐτὸς δὲ αὐγὴ μόνον γεν-
νῶσα νοῦν, οὔτι σβέσασα αὐτῆς ἐν τῷ γεννῆσαι, ἀλλὰ μείνασα μὲν

1. *Διδάσκουσι μὲν οὖν*] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. *διδάσκουσιν οὖν*.
4. *ἀρεταὶ*] Codd. Med. A. Marc. B. ut marg. Ed. *ἀραιαί*. Sed posterior in marg. *ἀρεταί*. Conjeci inde *ἀραί τε*.
ib. *ἀπ' αὐτοῦ*] Marcc. *ἐπ' αὐτοῦ*. Quos sequor.
5. *ἑστιάσεις*] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. et Vat. Rell. cum Ed. *ἑτιάσεις*.
6. *γενόμενος*] Cod. Vat. *γινόμενος*. Paullo superius Marcc. *αὐτὸς αὐτοῦ*. Ed. cum rell. *αὐτοῦ*.
7. *βλέποι*] Cod. Vat. *βλέπει*.
8. *ἐγγὺς*] Cod. Med. B. *ἐγγύ*.
9. *μέχρι τοῦ*] Cod. Vat. *μέχρι τούτου*. Quod recepimus. Verba *καὶ μέχρι* desunt in Marc. A.
11. *Ἐξενεχθεὶς*] Cod. Vat. *ἐξενεγχθείς*.
ib. *τῷ αὐτῷ*] Cod. Ciz. *τῶν αὐτοῦ*.
ib. *ὑπ' αὐτοῦ*] Cod. Med. A. a pr. m. *ἐπ' αὐτοῦ*; supra lin. *ὑ* al. m.
12. *εἰσεῖδεν*] Codd. Med. B. Marc. A. *εἰσίδεν*. Vat. *ἐσεῖδεν*.
13. *οὐ δι'*] Ita Codd. Mon. Marcc. C. et Vat. Rell. cum Ed. *οὐδ'*.
ib. *ἄλλο ὁρᾶν*] Cod. Vat. *ἀλλ' ὁρᾶν*.
14. *ἐν ἐκείνῳ*] Cod. Vat. *ἐκεῖνο*, omisso *ἐν*.
ib. *ὁρώμενος*] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. *ὁρώμενον*. Quod prætuli.
15. *ἀλλ' αὐτῇ*] Cod. Darm. *ἀλλ' αὐγή*. Vat. *ἀλλ' αὐτή*. Mon. C. et Marcc. ut Darm.
ib. *ταῦτα*] Cod. Vat. *ταύτᾳ* (sic).
16. *δὲ αὐγὴ*] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. *δὲ αὐτή*.
17. *οὔτι*] Codd. Darm. et Med. A. in marg. *οὔτε*. Posterior in contextu, et Marc. B., *ὅτι*.
ib. *αὐτῆς*] Codd. Med. B. Marc. A. *αὐτῇς*. Quod dedi. Mox Marc. A. Mon. C. *μὲν αὐτῇ*.

procul dubio maximum: cujus disciplinam Plato maximam appellavit, non appellans quidem disciplinam ibi boni ipsius intuitum, sed notitiam quandam hunc intuitum præcedentem. Docent itaque nos hoc analogiæ, id est proportionum convenientiæ quædam: item negationes: rursus eorum, quæ fiunt ab ipso, cognitio: denique ascensus quidam rite gradibus procedentes. Pervenimus autem ad ipsum purgationibus, precibus, cultu animum exornante, ascensu ad intelligibilem mundum, ibidem perseverantia, dum videlicet illius mundi dapibus animus vescitur, quicunque spectator simul spectaculumque evadit, tum ipse sui ipsius, tum etiam aliorum: factusque essentia et intellectus et animal universum non ulterius ipsum extrinsecus aspicit, sed id denique factus jam summo propinquat. Quod quidem summum illic est procul dubio proximum per totum prorsus intelligibilem mundum superne coruscans: ubi certe dimissis omnibus disciplinis animus hucusque perductus et collocatus in pulchro, usque ad illud, in quo est, intelligit hactenus: eductus autem inde quasi unda quadam intellectus ejusdem, altiusque ab ipso velut tumescente et exundante sublatus, nesciens quomodo subito perspicit. Sed ipse intuitus oculos lumine complens non efficit quidem, ut per illud interim aliud videatur: imo lumen ipsum idem est penitus, quod videtur. Non enim est in illo hoc quidem visibile, hoc autem ejus lumen, neque intellectus et intellectum: sed viget ibi lux hæc in sequentibus generans, concedensque apud se permanere. Ipsa tamen solum lux existit generans intellectum, nec extinguitur generando:

αὐτή· γενομένου δ' ἐκείνου τῷ τοῦτο εἶναι. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο τοιοῦτον 728
ἦν, οὐκ ἂν ὑπέστη ἐκεῖνο.

Οἱ μὲν οὖν νόησιν αὐτῷ δόντες τῷ λόγῳ τῶν μὲν ἐλαττόνων καὶ A
τῶν ἐξ αὐτοῦ οὐκ ἔδοσαν· καίτοι καὶ τοῦτο ἄτοπον τὰ ἄλλα φασί
τινες μὴ εἰδέναι. Ἀλλ' οὖν ἐκεῖνοι, ἄλλο τιμιώτερον αὐτοῦ οὐχ εὑ-
ρόντες, τὴν νόησιν αὐτῷ αὐτοῦ εἶναι ἔδοσαν, ὥσπερ τῇ νοήσει σεμ-
νοτέρου αὐτοῦ ἐσομένου, καὶ τοῦ νοεῖν κρείττονος ἢ κατ' αὐτὸν ὅ ἐστιν
ὄντος, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ σεμνύνοντος τὴν νόησιν. Τίνι γὰρ τὸ τίμιον
ἕξει, τῇ νοήσει, ἢ αὐτῷ; εἰ μὲν οὖν τῇ νοήσει, αὐτῷ οὐ τίμιον, ἢ B
ἧττον. εἰ δὲ αὐτῷ, πρὸ τῆς νοήσεώς ἐστι τέλειος, καὶ οὐ τῇ νοήσει
τελειούμενος. Εἰ δ', ὅτι ἐνέργειά ἐστιν, ἀλλ' οὐ δύναμις, δεῖ νοεῖν,
εἰ μὲν οὐσία ἐστὶν ἀεὶ νοοῦσα, καὶ τούτῳ ἐνέργειαν λέγουσι, δύο 729
ὅμως λέγουσι, τὴν οὐσίαν καὶ τὴν νόησιν, καὶ οὐχ ἁπλοῦν λέγουσιν,
ἀλλά τι ἕτερον προστιθέασιν αὐτῷ, ὥσπερ ὀφθαλμοῖς τὸ ὁρᾶν κατ'
ἐνέργειαν, κἂν ἀεὶ βλέπωσιν. Εἰ δ' ἐνεργείᾳ λέγουσιν, ὅτι ἐνέργειά

1. τοιοῦτον] Cod. Vat. τοιοῦτο.
3. Οἱ μὲν οὖν] Marc. B. omittit οὖν.
ib. δόντες] Cod. Vat. διδόντες. Ed. δοῦντες. Rell. ut nos exhibemus.
5. Ἀλλ' οὖν] Cod. Ciz. ἀλλ' ὁ ἦν. Vat. ἄλλο ἦν.
ib. οὐχ] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. αὐτοῦ οὐχ. Unde addidi αὐτου.
6. αὐτοῦ εἶναι] Cod. Med. B. αὐτοῦ εἶναι, cum Marc. A.C. Quos sequor.
ib. σεμνοτέρου αὐτοῦ] Cod. Vat. αὐτοῦ σεμνοτέρου.
8. οὐχ αὐτοῦ] Ita præter Darm. Codd. omnes. Ed. οὐ αὐτοῦ.
9. ἢ αὐτῷ;—αὐτῷ οὐ—δὲ αὐτῷ] Ita Codd. Med. B. Marc. A.C. Rell. cum Ed. ἢ αὐτῷ,—αὐτῷ οὐ—δὲ αὐτῷ.
ib. μὲν οὖν] Abest οὖν a Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C. Med. A. (ex corr.) B. Vat.
10. πρὸς τῆς] Codd. omnes ut marg. Ed. πρὸ τῆς. Quos sequor.
12. τούτῳ] Codd. Ciz. et Vat. τοῦτο.
14. ἀλλά τι] Cod. Vat. ἀλλὰ τό.
ib. τὸ ἰρᾶν] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. τὸ ὁρᾶν. Quos sequor.
15. δ' ἐνέργεια] Codd. præter Medd. omnes ut marg. Ed. δ' ἐνεργείᾳ. Quod præstuli.

sed dum ipsa permanet, sequitur aliud ex eo, quod ipsa consistit. Nisi enim sic illa consisteret, inde aliud non subsisteret.

XXXVII. *Cum Plotinus semel intelligentiam definierit, actum reflexum essentiæ vivæ dependentis a bono, conatuque ejusmodi quærentis se simul atque causam, unientisque tum partes secum suas, tum se ipsam causæ, merito negat principium ejusmodi intelligentiæ adminiculis indigere.*

Videtur quidem, sicut se habet visus ad lumen, sic ad boni lucem intelligentia se habere, similiterque distingui: veruntamen multo magis a bono differt intelligentia, quam visus a lumine: siquidem altitudine latitudineque majore bonum transgressio [Ed. prc. *transgredi*] *videtur intelligentiam, quam lumen visum. Cum igitur boni ipsius intelligentiæque rationes adeo distinctæ sint, ideoque naturæ sint duæ, jure cum bonum primo dixeris, ut conserves ipsum simplex, sibique sufficiens, noli intelligentiam adhibere, quæ quidem essentiam vitamque sequitur: bonum vero excedit utramque. Esse enim atque vivere ratione et gratia boni duntaxat optatur. Neque tamen demens Deus est mente præstantior: neque quicquam latet eum, per quem omnia patent.*

Quicunque igitur disputationibus suis intelligentiam summo rerum principio tradiderunt, minorum quidem eorumve, quæ ab eo proficiscuntur, cognitionem penitus abstulerunt. Quamquam et hoc nonnullis videtur absurdum, Deum alia nullo modo cognoscere. Verum illi quidem, cum nihil eo præstantius invenirent, cognitionem illi sui ipsius attribuerunt: perinde ac si illud ex ipso intelligentiæ munere venerabilius sit futurum, ipsumque intelligentiæ munus præstantius sit, quam principium, dum hoc ipsum, quod est duntaxat, existit: quasi illud non dignitatem omnem præstet intelligentiæ, sed accipiat. Proinde quærendum est, quonam potius ipse Deus suam habeat dignitatem: intelligentiane, an se ipso. Si per intelligentiam comparat dignitatem, certe se ipso aut nullo modo, aut certe minus est venerandum: sin autem se ipso suam possidet dignitatem, certe ante intelligentiam est perfectus, nec fit perfectus intelligendo. Ac si quis dixerit, quoniam Deus non potentia est, sed actus, idcirco eum intelligere oportere, ita protinus distinguemus. Aut Deus essentia est semper intelligens, aut actus tantum intelligendi. Si essentia

729 ἐστι καὶ νόησις, οὐκ ἂν οὖσα νόησις νοοῖ, ὥσπερ οὐδὲ κίνησις κινοῖτο
ἄν. Τί οὖν οὐ καὶ αὐτοὶ λέγετε οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν εἶναι ἐκεῖνα;
B ἀλλὰ πολλὰ ταῦτα ὁμολογοῦμεν εἶναι, καὶ ταῦτα ἕτερα, τὸ δὲ πρῶ-
τον ἁπλοῦν, καὶ τῷ ἐξ ἄλλου δίδομεν νοεῖν καὶ οἷον ζητεῖν αὐτοῦ τὴν
οὐσίαν, καὶ αὐτὸ, καὶ τὸ ποιῆσαν αὐτό· καὶ ἐπιστραφὲν ἐν τῇ θέᾳ
καὶ γνωρίσαν νοῦν ἤδη δικαίως εἶναι. Τὸ δὲ μήτε γενόμενον μήτε
ἔχον πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀεὶ ὅ ἐστι τίς αἰτία τοῦ νοεῖν ἕξει; διόπερ νοῦν
φησιν ὁ Πλάτων εἶναι ὀρθῶς. Νοῦς μὲν γὰρ μὴ νοῶν ἀνόητος· ᾧ γὰρ
C ἡ φύσις ἔχει τὸ νοεῖν, εἰ μὴ τοῦτο πράττοι, ἀνόητον· ᾧ δὲ μηδὲν ἔρ-
γον ἐστὶ, τί ἂν τούτῳ τις ἔργον προσάγων κατὰ στέρησιν αὐτοῦ
κατηγορεῖ τοῦτο, ὅτι μὴ πράττει; οἷον εἰ ἀνίατρον αὐτόν τις λέγοι·
μηδὲν δὲ ἔργον εἶναι αὐτῷ, ὅτι μηδὲν ἐπιβάλλει αὐτῷ ποιεῖν· ἀρκεῖ
γὰρ αὐτὸς, καὶ οὐδὲν δεῖ ζητεῖν παρ' αὐτὸν ὑπὲρ τὰ πάντα ὄντα·
ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ὧν αὐτὸς ὅ ἐστιν.
A Ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ἔστιν, οὐδὲν γὰρ οὐδὲ τούτου δεῖται, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ

1. οὐκ ἄν] Cod. Vat. κἄν. Idem mox νοεῖ pro νοοῖ.
2. εἰ καὶ] Codd. omnes cum marg. Ed. οὐ καὶ, excepto Marc. C.
ib. λέγεστε] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. βλέπετε. Sed Med. A. supra lin. ut Ed. Proximum εἶναι abest a Marc. B.
3. τὸ δὲ] Cod. Ciz. τῷ δέ.
4. καὶ τὸ] Cod. Med. A. καὶ τὸ, superscripto τω. Unde correxi τῷ.
ib. αὐτοῦ τὴν] Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr.) et B. αὐτοῦ τήν. Et ita scripsi.
5. καὶ αὐτὸ] Cod. Vat. omittit καί. Med. A. (ex corr.) et B. habent καὶ αὐτό. Quod placuit. Verba ἐν τῇ θέᾳ desunt in Marc. A.
7. πρὸ αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. πρὸ αὐτοῦ. Pro μήτε Mon. C. cum Marc. A.B. habet μήτ', mox iidem ἀλλ'.
ib. ὅ ἐστι] Cod. Med. A. in marg. addit ὤν.
8. εἶναι ὀρθῶς] Interpositum habet Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἀεὶ νοοῦντα.
9. πράττοι] Cod. Ciz. πράττῃ. Vat. πράττει.
10. ἔργον] Cod. Vat. ἔργων.
ib. κατὰ στέρησιν] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καταστέρησιν.
11. κατηγορεῖ] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. κατηγορεῖ.
ib. ἀνίατρον] Codd. Marc. A. Mon. C. ἀνίατον. Vat. ἀνίατρον.
12. δὲ ἔργον] Cod. Vat. δ' ἔργον.
ib. ἐπιβάλλει] Cod. Mon. C. in marg. ab al. m. ὑπερβάλλει.
13. παρ' αὐτὸν] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ.
14. γὰρ αὐτῷ] Ita Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Med. B. Rell. cum Ed. γὰρ αὐτῷ.
15. Ἔστι] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ἐτι.

semper intelligens, et propterea actum nominant, duo simul afferunt, essentiam scilicet, atque intelligentiam: neque simplex ita ponunt, sed aliud quiddam illi adhibent, sicut oculis adjungere solent visionem secundum actum, etiam si semper aspiciant. Sin autem in actu Deum esse dicant, propterea quod actus et intelligentia sit, sequitur, ut cum sit intelligentia non intelligat, quemadmodum neque motus ipse movetur. Sed hic aliquis ita nobis objiciet: Nonne et vos divina essentiam et actum esse dicitis? Nos profecto talia quædam esse multa et diversa fatemur: primum vero penitus esse simplex, eique, quod pendet ex alio, intelligentiam assignamus, per quam quasi sui ipsius quærat essentiam ac se ipsum et effectorem. Idque intuendo conversum, et ita discernens, nimirum esse jam dicimus intellectum. Quod autem neque factum est, neque supra se aliud habet, sed semper id ipsum, quod est, existit, quam intelligendi occasionem habeat, non videmus. Quam ob rem Plato summum Deum intellectui recte præfecit. Intellectus itaque nisi intelligat, demens merito judicatur. In quo enim natura intelligentiam postulat, nisi intelligat, amens jure censetur. Cui vero opus est nullum, quodnam opus aliquis huic assignans, deinde ob operis hujus absentiam, jure objicere possit, ab opere et officio id vacare? perinde ac si quis Deum medendi muneris dicat expertem. Opus autem Deo assignamus nullum, quoniam facere Deo non expedit: sufficit enim ipse, neque huic ultra se aliud est quærendum, super omnia existenti. Sufficit enim tum sibi, tum aliis: dum ipse hoc ipsum, quod est, existit.

XXXVIII. *Cum ipsa essentia ratio et alia sit, et inferior, quam ratio boni, non recte prædicatur esse de bono. Et si bonum ob summam simplicitatem nihil de se quasi intrinsecus loquendo componit, non tamen sibimet obscurum est et incertum. Ipsum siquidem certitudinis est origo paterque luminum.*

Præterea neque verbum quidem, est, de Deo

ἀγαθός ἐστι κατὰ τούτου, ἀλλὰ καθ' οὗ τὸ ἔστι, τόδε ἔστιν, οὐχ ὡς κατ' ἄλλου ἄλλο, ἀλλ' ὡς σημαῖνον ὅ ἐστι. Λέγομεν δὲ τἀγαθὸν, περὶ αὐτοῦ, λέγοντες οὐκ αὐτῷ, οὐδὲ κατηγοροῦντες, ὅτι αὐτῷ ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι αὐτό· εἶτα οὐδ' ἔστιν ἀγαθὸν λέγειν ἀξιοῦντες. οὐδὲ τὸ τὸ προτιθέναι αὐτοῦ, δηλοῦν δὲ οὐ δυνάμενοι, εἴτις αὐτὸ παντάπασιν ἀφέλοι, ἵνα μὴ ἄλλο τὸ δ' ἄλλο ποιῶμεν, ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ ἔστιν ἔτι, οὕτω λέγομεν τἀγαθόν. Ἀλλὰ τίς παραδέξεται φύσιν οὐκ οὖσαν αἰσθήσει καὶ γνώσει αὐτῆς; τί οὖν γνώσεται; ἐγὼ εἰμί. Ἀλλ' οὐκ ἔστι· διὰ τί οὖν οὐκ ἐρεῖ τὸ ἀγαθὸν εἰμί; ἢ πάλιν τὸ ἔστι κατηγορήσει αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν μόνον ἐρεῖ τί προσθείς; ἀγαθὸν μὲν γὰρ νοήσειεν ἄν τις ἄνευ τοῦ ἔστιν, εἰ μὴ κατ' ἄλλου κατηγοροῖ. Ὁ δὲ αὐτὸ νοῶν ὅτι ἀγαθὸν, πάντως νοήσει τὸ ἐγὼ εἰμὶ τὸ ἀγαθὸν, εἰ δὲ μὴ, ἀγαθὸν μὲν νοήσει· οὐ παρέσται δὲ αὐτῷ τὸ ὅτι αὐτός ἐστι τοῦτο νοεῖν. Δεῖ οὖν τὴν νόησιν εἶναι, ὅτι ἀγαθὸν εἰμί. Καὶ εἰ μὲν νόησις αὐτὴ τὸ ἀγαθὸν, οὐκ αὐτοῦ ἔσται νόησις, ἄλλ' ἀγαθοῦ, αὐτός τε οὐκ ἔσται τὸ ἀγαθὸν, ἀλλ' ἡ νόησις. Εἰ δὲ ἑτέρα τοῦ ἀγαθοῦ ἡ νόησις τοῦ ἀγαθοῦ, ἔστιν ἤδη τὸ ἀγαθὸν πρὸ τῆς νοήσεως αὐτοῦ. Εἰ

729 B 730

1. ἀγαθὸς] Cod. Vat. ἀγαθόν.
2. Λέγομεν] Cod. Vat. λεγόμενον, sed punctis subscriptis. Idem δὲ omissum in marg. additum habet.
ib. τὸ ἀγαθὸν] Codd. Mon. C. Med. A. B. Marcc. Vat. τἀγαθόν. Quod prætuli.
3. οὐκ αὐτὸ] Cum marg. Ed. habent οὐκ αὐτῷ Codd. Darm. Marc. B. et Med. B. Quos sequor.
4. τὸ τὸ] Codd. Ciz. Med. B. Vat. τό. Darm. Marc. B. et Med. A. τὸ τόν. Idem cum Marc. A. pergunt προστιθέναι, quod magis placuit, quam quod est in Ed. προστιθέναι.
5. δυνάμενοι] Codd. Ciz. et Vat. δυνάμενον.
6. δ' ἄλλο] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δὲ ἄλλο.
ib. τοῦ ἔστιν] Cod. Ciz. αὐτοῦ ἔστιν.
7. λέγωμεν] Codd. excepto Darm. omnes λέγομεν. Quibuscum facio.
ib. οὖσαν αἰσθήσει] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interponit ἐν.
10. Ἀλλὰ τὸ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interponit εἰ.
11. κατ' ἄλλου] Cod. Vat. κατ' ἄλλον.
12. αὐτὸ] Codd. Med. A. (supra lin.) et B. αὐτό. Quod recepi.
13. τὸ ὅτι] Cod. Ciz. omittit τό. Marc. B. habet τὸ ὅτι.
14. Καὶ εἰ] Codd. Marc. B. Med. A. a pr. m. ut marg. Ed. καὶ ἡ. Mox Marc. C. αὕτη.
17. νοήσεως] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (hic a pr. m.) ἀναστάσεως. Marc. B. in marg. γρ. νοήσεως. Marg. Ed. habet: ἀναστισεως.
ib. Εἰ δέ ἐστι] Codd. Ciz. et Vat. ἔστι δέ. Mon. C. Marcc. εἰ δ' ἔστι.

prædicare debemus: neque enim hoc indiget: quoniam neque etiam de ipso prædicamus, Deus est bonus. Sed de quo prædicatur, est, de eodem prædicatur, est bonus. Deo autem convenit ipsum est, non tanquam aliud de alio prædicetur, sed tanquam hoc ipsum, quod est, significet. Dicimus autem de ipso bonum, non aliquid assignantes illi, neque sic prædicantes, tanquam illi bonum adsit, sed quoniam ipsum existit bonum. Præterea cum nequaquam existimemus de illo dicendum esse, est bonum: neque præponendam esse illi ejusmodi dictionem, scilicet hoc, aut illud, neque tamen ipsum exprimere valeamus: si quis omnino circa id auferat, cavendo videlicet, ne forte aliud ipsum et aliud faciamus, profecto quasi non etiam hoc verbo, est, indigeat, ita simpliciter bonum pronunciamus. Verum quisnam admittet naturam ejusmodi, neque sentientem, neque cognoscentem ullo modo se ipsam? Quid ergo? Cognoscet saltem ego sum, sed quonam modo, cum minime sit? An forsan dicet bonum sum? Sed rursus ipsum est ita de se prædicabit. At vero, si bonum duntaxat pronuntiet, quidnam adjungere judicabitur? Bonum sane cognoscere potest aliquis absque hoc verbo, quod est appellatur, nisi forte bonum de alio prædicet. Qui vero se ipsum bonum esse cognoscit, prorsus hoc ipsum intelliget, scilicet ego sum bonum: alioquin bonum quidem intelliget: non tamen id assequetur, ut scilicet se ipsum hoc esse intelligat. Oportet igitur, si illic boni intelligentia est, talem esse, ut bonum, sum, intelligat. Atqui si ipsa intelligentia bonum ipsum est, certe non ipsius, sed boni intelligentia erit, nec ipse quidem, imo intelligentia erit ipsum bonum. Sin autem intelligentia boni diversa est a bono, sequitur, ut

730 δέ ἐστι πρὸ τῆς νοήσεως τὸ ἀγαθὸν αὔταρκες, αὔταρκες ὂν αὐτῷ εἰς ἀγαθὸν, οὐδὲν ἂν δέοιτο τῆς νοήσεως τῆς περὶ αὐτοῦ.

A Ὥστε ἢ ἀγαθὸν οὐ νοεῖ ἑαυτὸ, ἀλλὰ ἢ τὶ, ἢ οὐδὲν ἄλλο πάρεστιν αὐτῷ, ἀλλὰ ἁπλῆ τις ἐπιβολὴ αὐτῷ πρὸς αὐτὸν ἔσται. Ἀλλ' οὐκ ὄντος οἷον διαστήματός τινος, οὐδὲ διαφορᾶς πρὸς αὐτὸ τὸ ἐπιβαλεῖν ἑαυτῷ, τί ἂν εἴη ἢ αὐτό; διὸ καὶ ὀρθῶς ἑτερότητα λαμβάνει, ὅπου νοῦς καὶ οὐσία. δεῖ γὰρ τὸν νοῦν ἀεὶ ἑτερότητα καὶ ταυτότητα λαμβάνειν, εἴπερ νοήσει. Ἑαυτόν τε γὰρ οὐ διακρινεῖ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ

B τῇ πρὸς αὐτὸ ἑτέρου σχέσει, τά τε πάντα οὐ θεωρήσει, μηδεμιᾶς ἑτερότητος γενομένης, εἰς τὸ πάντα εἶναι, οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲ δύο. ἔπειτα εἰ νοήσει, οὐ δή που ἑαυτὸν μόνον νοήσει, εἴπερ ὅλως νοήσει. Διὰ τί γὰρ οὐχ ἅπαντα; ἢ ἀδυνατήσει; ὅλως δὲ οὐχ ἁπλοῦς γίγνεται νοῶν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δεῖ τὴν νόησιν τὴν περὶ αὐτοῦ ἑτέρου εἶναι, εἴτι ὅλως δύναιτο νοεῖν αὐτό. Ἐλέγομεν δὲ, ὅτι οὐ νόησις τοῦτο, εἰ

C δὴ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν. Νοήσας δὲ αὐτὸς πολὺς γίγνεται, νοητὸς, νοῶν, κινούμενος, καὶ ὅσα ἄλλα προσήκει νῷ. Πρὸς δὲ τούτοις

1. ὅν αὐτῷ] Cod. Med. B. ὃν αὐτῷ, cum Marc. A. Quod prætuli.
4. ἀλλὰ ἁπλῆ] Codd. Ciz. Marcc. et Vat. ἀλλ' ἁπλῆ.
ib. αὐτῷ πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. αὐτῷ πρὸς αὐτῷ.
ib. Ἀλλ'] Cod. Mon. C. ἀλλά.
5. διαφορᾶς] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. διαφορᾷς.
ib. ἐπιβαλεῖν] Codd. præter Darm. omnes ἐπιβάλλειν.
6. ἢ αὐτό;] Cod. Vat. ἢ αὐτῷ.
8. γὰρ οὐ] In Cod. Vat. his verbis puncta subscripta sunt. Idem habet διακρίνειν, et mox omittit αὐτό.
11. οὐ δήπου—νοήσει] Cod. Ciz. omittit hæc.
13. νοῶν] Cod. Vat. νοῦν.
ib. ἀλλὰ δεῖ] Cod. Med. B. ἀλλὰ δή.
ib. ἑτέρου] Cod. Vat. ἕτερον.
14. δύναται] Codd. omnes, ut marg. Ed., δύναιτο. Quos sequimur. Mox Marc. A. Med. B. αὐτό.
ib. οὐδ' εἰ ἄλλο ἐθέλοι ἰδεῖν] Codd. Med. A. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. εἰ δὲ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν. Quod recepi. Fic. legisse videtur εἰ μὴ ὡς ἄλλον κ. τ. λ. Ciz. Marc. A.C. et Vat. οὐδ' εἰ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι εἶναι. Mon. C. et Med. A. οὐδ' εἰ ἄλλον αὐτὸν ἐθέλοι ἰδεῖν.

bonum ante ipsius intelligentiam jam existat. Quod si ante intelligentiam bonum ipsum est suapte natura sufficiens, et certe sufficiens sibimet ad bonum, nullo modo sui intelligentia indigebit: quapropter qua ratione bonum, se ipsum nequaquam intelligit.

XXXIX. *In primo rerum principio nec est intelligentia sui, nec aliorum: si modo intelligentia est cognitio quædam, ejusmodi habens conditiones.*

Primam quidem, ut una cum stabilitate habeat nonnihil simile motioni. Secundam, ut una cum identitate admittat et differentiam. Tertiam, ut simul componendo discernat. Quartam, ut natura, cujus actus intelligentia est, sit in se difformis, dum est intellectus, intelligibile, intellectio. Quintam, ut sit etiam omniformis, si modo per hanc intelligentia sit omnia perceptura. Perceptionem ejusmodi varietate plenam Plotinus in Deo negat, simplicem certitudinem et claritatem lucemque non negat: similiter actionem providentiamque a bonitate differentem, forasque declinantem negat: sed interea omnia illinc effici vult, provideque disponi.

Si Deus non intelligit se ipsum, qua ratione bonum, quæri potest, qua potissimum ratione. Ac respondere quis potest, nihil aliud adesse deo: sed simplicem quendam intuitum ipsi existere ad se ipsum. Veruntamen cum non sit ibi velut aliquod intervallum, nec differentia ad se ipsum prorsus ulla, merito hoc ipsum, quod dicitur intendi in se, vel intueri se ipsum, nihil aliud nisi ipsummet existit. Quam ob rem ubi intellectus est et essentia, recte diversitas accidit. Oportet enim intellectum si quando intellecturus sit, diversitatem identitatemque semper admittere. Neque enim se ipsum ab intelligibili discernet aliquando habitudine quadam diversæ rationis ad ipsum, neque reliqua intelliget omnia, si nulla diversitas insit, ad hoc, ut sint ibi omnia, conferens: quin etiam absque ratione diversitatis, neque duo quidem ibi saltem erunt. Præterea si intelliget, non se ipsum intelliget tantum, si omnino intelliget: quid enim obstat, quo minus intelligat omnia? Num forte intelligere minus poterit cætera, quam se ipsum? Omnino

κἀκεῖνο ὁρᾷν προσήκει, ὅπερ εἴρηται ἤδη ἐν ἄλλοις, ὡς ἑκάστη νόησις, εἴπερ νόησις ἔσται, ποικίλον τι δεῖ εἶναι, τὸ δὲ ἁπλοῦν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶν οἷον κίνημα, εἰ τοιοῦτον εἴη οἷον ἐπαφὴ, οὐδὲν νοερὸν ἔχει. Τί οὖν; οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε αὐτὸν εἰδήσει, ἀλλὰ σεμνὸν ἑστήξεται; D τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὕστερα αὐτοῦ, καὶ ἦν πρὸ αὐτῶν ὃ ἦν, καὶ ἐπίκτητος αὐτῶν ἡ νόησις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ ἀεὶ, καὶ οὐχ ἑστηκότων, κἂν τὰ ἑστῶτα δὲ νοῇ, πολύς ἐστιν. Οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν ὕστερα μετὰ τῆς νοήσεως καὶ τὴν οὐσίαν ἕξει, αἱ δὲ τούτων νοήσεις θεωρίαι κεναὶ μόνον ἔσονται. Ἡ δὲ πρόνοια ἀρκεῖ ἐν τῷ αὐτὸν εἶναι, παρ' οὗ τὰ πάντα. Τὸ δὲ πρὸς αὐτὸν πῶς, εἰ μὴ αὐτὸν, ἀλλὰ σεμνὸν ἑστήξεται; E ἔλεγε μὲν οὖν ὁ Πλάτων περὶ τῆς οὐσίας λέγων, ὅτι νοήσει, ἀλλ' οὐ 731 σεμνὸν ἑστήξεται· ὡς τῆς οὐσίας μὲν νοούσης, τοῦ δὲ μὴ νοοῦντος σεμνοῦ ἑστηξομένου, τὸ μὲν ἑστήξοιτο τῷ μὴ ἄλλως ἂν δεδυνῆσθαι ἑρμηνεῦσαι, σεμνότερον δὲ καὶ ὄντως σεμνὸν νομίζων εἶναι τὸ ὑπερβεβηκὸς τὸ νοεῖν.

Καὶ ὅτι μὲν μὴ δεῖ νόησιν περὶ αὐτὸν εἶναι, εἰδεῖεν ἂν οἱ προσα- A ψάμενοι τοῦ τοιούτου. Δεῖ γε μὴν παραμύθια ἄττα πρὸς τοῖς εἰρημέ-

1. κἀκεῖνο] Cod. Vat. κακεῖν.
3. εἰ τοιοῦτον] Cod. Vat. omittit εἰ.
ib. οὐδὲν] Ita, præter Cod. Mon. C., omnes. Ed. οὐδέ.
4. αὐτὸν] Cod. Vat. αὐτόν.
5. ὃ ἦν] Desunt h. v. in Cod. Med. B.
8. τούτων] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. τούτου.
11. ὁ Πλάτων] Cod. Vat. omittit ὁ.
16. μὴ δεῖ] Cod. Mon. C. omittit μὴ cum Marc. A.
ib. εἰδεῖεν ἄν] Codd. Mon. C. Marc. A. εἰδεῖεν ἀν.
17. παραμύθια] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marc. B.C. In Mon. C. et Marc. A. est παραμυθία. In Ed. παραμύθια.
ib. ἄττα] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἅττα.

autem, qui se intelligit, evadit inde non simplex: siquidem necessarium est, ipsam sui ipsius intelligentiam alicujus differentis existere, siquid omnino se intelligere valeat. Diximus autem hoc ipsum non esse intelligentiam, nisi se contueatur ut alium. Intelligens vero se ipsum fit necessario multiplex, intelligibilis, intelligens, motus, et quæcunque accommodata sunt menti. Præterea, quod et alibi diximus, est in præsentia cogitandum, intelligentiam quamlibet, si modo futura sit intellectio, esse quiddam varium oportere, ubi vero simplex eademque omnino velut motio quædam est uniformis, si perinde se habeat, velut tactus, intellectualem nullam habet conditionem. Quid ergo? Neque alia, neque se cognoscet? Atque ita dignitatem suam integram retinebit? Alia profecto posteriora sunt ipso, estque ipse hoc ipsum, quod est ante illa. Eorumque intellectio adventitia est, neque semper eadem, neque manentium, ac etiam si intelligat permanentia, nihilo minus evadit multiplex. Neque enim dicendum est, posteriora quidem illo una cum intellectione habere insuper et essentiam, illius autem intelligentias speculationes quasdam vacuas duntaxat existere. Proinde providentiæ ratio satis ex eo servatur, quod Deus ipse est, a quo sunt omnia. Quod autem refertur ad ipsum, quonam modo Deus intelliget, nisi se intellexerit, sed ita purum in sua majestate perstiterit? Plato igitur de essentia loquens ait, intelliget quidem essentia, sed non propterea existet ipsum maxime venerandum. Quasi essentia quidem intelligat, id vero, quod non intelligit, consistere in primis valeat venerandum. Quibus in verbis Plato ait existere, sive consistere: quoniam exprimere aliter non valebat. Augustius autem vereque augustum et venerandum existimavit, quod intelligentiam supereminet.

XL. *Actionem omnem et alicujus existere et versari circa aliquid aliud arbitratur: mox intelligentiam esse vult actionem: deinde essentiam existimat actionis et intelligentiæ fundamentum. Merito igitur actionem, intelligentiam, essentiam principio negat: quod quidem neque subest actui, neque circa aliud ullo modo versatur. Si, posita semel ipsa bonitate,*

νοις κομίζειν, εἴπῃ οἷόν τε τῷ λόγῳ σημῆναι. Δεῖ δὲ τὴν πειθὼ μεμιγμένην ἔχειν τὴν ἀνάγκην. Δεῖ τοίνυν γιγνώσκειν, ἐπιστήσαντα ὡς νόησις πᾶσα, ἔκ τινός ἐστι καί τινος. Καὶ ἡ μὲν συνοῦσα τῷ ἐξ
B οὗ ἐστιν, ὑποκείμενον μὲν ἔχει τὸ οὗ ἐστι νόησις. οἷον δὲ ἐπικείμενον αὐτῇ γίγνεται ἐνέργεια αὐτοῦ οὖσα, καὶ πληροῦσα τὸ δυνάμει ἐκεῖνο, οὐδὲν αὐτὴ γεννῶσα. Ἐκείνου γάρ ἐστιν οὗ ἐστι μόνον, οἷον τελείωσις. Ἡ δὲ οὖσα νόησις μετὰ οὐσίας καὶ ὑποστήσασα τὴν οὐσίαν οὐκ ἂν δύναιτο ἐν ἐκείνῳ εἶναι, ἀφ' οὗ ἐγένετο, οὐ γὰρ ἂν ἐγέννησέ τι ἐν ἐκείνῳ οὖσα. Ἀλλ' οὖσα δύναμις τοῦ γενναῦν ἐφ' ἑαυτῆς ἐγέννα,
C καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ἐστιν οὐσία, καὶ σύνεστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἔστιν οὐχ ἕτερον ἡ νόησις καὶ ἡ οὐσία αὕτη, καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν νοῇ ἡ φύσις, οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἢ λόγῳ τῷ νοούμενον καὶ τὸ νοοῦν, πλῆθος ὄν, ὡς δέδεικται πολλαχῆ. Καὶ ἔστιν αὕτη πρώτη ἐνέργεια ὑπόστασιν γεννήσασα εἰς οὐσίαν, καὶ ἴνδαλμα ὂν ἄλλου οὕτως ἐστὶ μεγάλου τινὸς, ὥστε ἐγένετο οὐσία. Εἰ δ' ἦν ἐκείνου καὶ μὴ ἀπ' ἐκείνου, οὐδ' ἂν ἄλλο τι, ἢ ἐκείνου ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἐφ' ἑαυτῆς ὑπόστασις ἦν.
D Πρώτη δὲ οὖσα αὕτη ἐνέργεια καὶ πρώτη νόησις, οὐκ ἂν ἔχοι οὔτε ἐνέργειαν πρὸ αὐτῆς οὔτε νόησιν. Μεταβαίνων τοίνυν τις ἀπὸ ταύτης τῆς οὐσίας καὶ νοήσεως οὔτε ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἥξει οὔτε ἐπὶ νόησιν,

1. εἴπῃ] Ita Codd. omnes. Ed. ἔπῃ.
ib. σημῆναι] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. συμβῆναι.
5. αὐτῇ γίγνεται] Cod. Mon. C. αὐτὴ γίγνεται. Med. B. Marc. A. αὐτὴ γίγν.
ib. ἐνεργείᾳ] Codd., exceptis Medd. et Marc. C., omnes, ut marg. Ed., ἐνέργεια. Et sic correxi.
7. μετὰ οὐσίας] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. μετ' οὐσίας.
10. σύνεστιν] Codd. omnes cum marg. Ed. σύνεστι καί.
11. καὶ αὐτὴ] Cod. Vat. καὶ ἡ αὐτή.
ib. νοῇ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. νοεῖ. Vat. omittit sequens ἡ.
12. τῷ νοούμενον] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. τὸ pro τῷ.
14. ὂν ἄλλου] Cod. Ciz. omittit ὄν. Vat. habet ἄλλον.
15. ἀπ' ἐκείνου] Cod. Vat. ὑπ' ἐκείνου.
16. οὐκ ἄν] Ita Cod. Vat. Rell. ut Ed. οὐ κἄν. Marc. C. omittit verba καὶ οὐκ ἄν —ὑπόστασις ἦν.
17. Πρώτη δὲ] Codd. fere omnes πρώτη δή. Sed Med. A. a pr. m. δὲ, et sic Marc. B.
19. ἐπὶ τὴν οὐσίαν] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. ἐπὶ οὐσίαν.
ib. οὔτε ἐπὶ τὴν—νοήσεως] Desunt hæc in Cod. Vat. Sed Marc. B. verba Μεταβαίνων—ἐπὶ νόησιν habet nonnisi in margine.
ib. οὔτε ἐπὶ νόησιν] Codd. Mon. C. Marc. A. οὐτ' pro οὔτε.

mox intelligentiam huic attribuis: aut nihilo differre putas, aut aliquo. Si nihilo, frustra intelligentiam ibi nominas, si aliquo cum summo bono misces, minus bonum. Sit ergo bonitas ipsa non intelligentia quidem proprie, sed intelligentiæ causa lux, certitudo, veritas in se consistens: in quam velut summum optabilissimumque desinit totus intelligentiæ nixus. Est denique bonitatis tanta potestas, ut intelligentia, quæ imago prima ejus existit, sit substantia prima.

Intelligentiam circa primum esse non oportere, cognoscere quidem poterunt, qui tale quiddam attigerint. Præstat autem persuasiones quasdam superioribus adhibere, si qua conditione, quod volumus, verbis significare possimus. Oportet sane necessitatem cum probabili persuasione miscere. Animadvertendum est in primis, omnem intelligentiam tum ex aliquo, tum alicujus existere. Et profecto, quæ cum illo, ex quo est, cohæret, subjectum quidem habet illud, cujus est intellectio, atque ipsa est velut inhærens aliquid, et actus illius, ejusdemque potentiam implens, nihil interea generans. Illius namque est, cujus est duntaxat tanquam ejus perfectio quædam. Intelligentia vero, quæ cum essentia est, et per quam consistit essentiæ subsistentia, non potest in eo esse, a quo facta est: alioquin, si esset in eo, nihil utique genuisset. Verum, cum sit quædam generandi potestas, genuit in se ipsa, actioque ejus est essentia, coëxistitque in essentia. Neque illic diversum est intelligentia atque hæc ipsa essentia: sed hæc ipsa natura se ipsam intelligit, non tanquam diversum aliquid, nisi ratione tantum ibi sit, quod intelligitur et quod intelligit, quamvis multitudo quædam sit, ut sæpe

ἀλλ' ἐπέκεινα ἥξει οὐσίας καὶ νοήσεως, ἐπί τι θαυμαστὸν, ὃ μήτε 731
ἔχει ἐν αὑτῷ οὐσίαν μήτε νόησιν, ἀλλ' ἔστιν ἔρημον αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ,
τῶν ἐξ αὐτοῦ οὐδὲν δεόμενον. Οὐ γὰρ ἐνεργήσας πρότερον, ἐγέννησεν
ἐνέργειαν· ἤδη γὰρ ἂν νενοήκει, πρὶν γενέσθαι νόησιν. Ὅλως γὰρ ἡ
νόησις, εἰ μὲν ἀγαθοῦ, χεῖρον αὐτοῦ, ὥστε οὐ τοῦ ἀγαθοῦ ἂν εἴη. Ε
Λέγω δὲ οὐ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐχ ὅτι μή ἐστι τὸ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ἔστω·
ἀλλ' ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἂν εἴη νόησις, ἢ ἓν ἔσται ὁμοῦ τἀ-
γαθὸν, καὶ τὸ ἔλαττον αὐτοῦ ἡ νόησις αὐτοῦ. Εἰ δὲ χεῖρον ἔσται, 732
ὁμοῦ ἡ νόησις ἔσται καὶ οὐσία. Εἰ δὲ κρεῖττον ἡ νόησις, τὸ νοητὸν
χεῖρον ἔσται, οὐδὲ ἐν τῷ ἀγαθῷ ἡ νόησις, ἀλλὰ χεῖρον οὖσα, καὶ διὰ
τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἀξιωθεῖσα, ἑτέρωθι ἂν εἴη αὐτοῦ καθαρὸν ἐκεῖνο,
ὥσπερ τῶν ἄλλων καὶ αὐτῆς ἀφεῖσα. Καθαρὸν δὲ ὂν νοήσεως, εἰλι-
κρινές ἐστιν ὅ ἐστιν, οὐ παραποδιζόμενον τῇ νοήσει παρούσῃ, ὡς μὴ
εἰλικρινὲς καὶ ἓν εἶναι. Εἰ δέ τις καὶ τοῦτο ἅμα νοοῦν καὶ νοούμενον Β
ποιεῖ καὶ οὐσίαν καὶ νόησιν συνοῦσαν τῇ οὐσίᾳ, καὶ οὕτως αὐτὸ νο-
οῦν θέλῃ ποιεῖν, ἄλλου δεήσεται καὶ τούτου πρὸ αὐτοῦ· ἐπείπερ ἡ

2. ἔχει ἐν] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A.B. Vat. Pergunt Ciz. et Vat. αὐτῷ. Ed. habet ἴχειν. In seqq. Marc. A. οι νενοήκει (sic).

4. ἐνέργειαν· ἤδη] Codd. omnes ita: ἐνέργειαν· ἤδη γὰρ ἂν ἦν, πρὶν γενέσθαι οὐδὲ νοήσας ἐγέννησε νόησιν· ἤδη κ. τ. λ. Quæ vertendo expressit Fic.

6. μή ἐστι] Codd. præter Darm. omnes μή ἐστι νοῆσαι, ut legit Fic.

7. ἓν ἔσται] Cod. Ciz. omittit ἕν.

ib. τἀγαθὸν] Codd. Mon. C. Med. A. B. Vat. τὸ ἀγαθόν.

8. ἡ νόησις] Cod. Ciz. omittit ἡ.

9. καὶ οὐσία] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. καὶ ἡ οὐσία.

ib. τὸ νοητὸν] Cod. Med. A. ad v. τὸ in m. ab al. m. adscriptum habet καί. Pergit Marc. A. χείρων.

11. τοῦτο τὸ ἀγαθὸν] Marc. A. omittit τό.

12. Καθαρὸν δὲ ὄν] Ita Codd. omnes. Ed. οὐ pro ὄν.

ib. εἰλικρινές] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. εἰλικρινῶς.

13. μὴ εἰλικρινὲς] Cod. Ciz. μὴ εἰλικρινῶς.

14. καὶ ἓν εἶναι] Ita Codd. omnes excepto Darm., qui cum Ed. habet καὶ ἓν καὶ εἶναι.

15. ποιεῖ] Cod. Mon. C. supra lin. οἶ, et s.c etiam Marc. A.

ib. αὐτὸ νοοῦν] Cod. Ciz. αὐτὸν νοῦν. Marc. A. αὐτό. Prior cum Med. A. Marc. B. pergit θέλει, Vat. ἐθέλει, Marc. A.C. Mon. C. Med. B. θέλοι pro θέλῃ.

16. πρὸ αὐτοῦ] Cod. Med. B. Marc. A. πρὸ αὑτοῦ. Iidem mox πρὸ αὐτῆς et paulo inferius ἐν αὐτῇ, cum Cod. Mon. C.

jam est demonstratum. Jam vero hæc ipsa est actio prima subsistentiam generans in essentiam. Cumque alterius sit imago, tam excelsi imago est, ut sit et essentia. Sin autem illius quidem foret, neque tamen ab illo nihil in se aliud esset, quam quod foret illius, neque in se ipsa substantia foret. Cum igitur actio hæc prima sit et intelligentia prima, nimirum nullam super se vel actionem vel intelligentiam habet. Quisquis ergo hanc essentiam intellectionemque transcenderit, neque ad essentiam neque ad intelligentiam ultra perveniet, sed super essentiam intelligentiamque ascendet ad aliquid admirandum: quod nec essentiam, nec intellectionem in se ullam prorsus admittit: sed solum purumque in se ipso consistit, nullo eorum, quæ ab ipso sunt, indigens. Non enim prius agens genuit actionem: alioquin jam actus existeret, antequam actus exoriretur. Neque intelligens intelligentiam genuit: alioquin prius quidem intellexisset, quam intellectio nasceretur. Omnino vero intelligentia siquidem boni est, aliquid est bono deterius: quapropter non est ipsius boni. Dico autem, non ipsius boni, non quia bonum intelligi nequeat, hoc enim in præsentia concedatur, sed quoniam in ipso bono nulla est intellectio: alioquin unum erit simul bonum ipsum, quodve minus est bono, id est ipsius intelligentia. Si autem aliquid deterius sit, simul intelligentia essentiaque existit. At si bonum ipsum præstantius est intelligentia, simul atque intelligibile deterius erit, nec intellectio erit in bono: sed cum hæc sit deterius aliquid, et propterea majestatem boni revereatur, nimirum habitat seorsum a bono, dimittens illud sicut ab aliis, sic et ab ipsa liberum permanere. Cum vero ab intellectione sit purum, sincere admodum hoc ipsum quod est, existit, nulla intellectionis præsentia impeditum quo minus unum sit penitus et sincerum. Si quis autem et hoc intelligens simul intellectumque confingat, et essentiam in-

732 *ἐνέργεια καὶ ἡ νόησις, ἢ ἄλλου ὑποκειμένου τελείωσις ἢ συνυπόστασις οὖσα πρὸ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἄλλην ἔχει φύσιν, ᾗ καὶ τὸ νοεῖν εἰκότως· καὶ γὰρ ἔχει ὃ νοήσει, ὅτι ἄλλο πρὸ αὐτῆς. καὶ ὅταν αὐτὴ*
C *αὑτὴν οἷον καταμανθάνει, ἃ ἔσχεν ἐκ τῆς ἄλλου θέας ἐν αὐτῇ· ᾧ δὲ μήτε τι ἄλλο πρὸ αὐτοῦ, μήτε τι σύνεστιν αὐτῷ ἐξ ἄλλου, τί καὶ* 5
νοήσει ἢ πῶς ἑαυτόν; τί γὰρ ἐζήτει; ἢ τί ἐπόθει; ἢ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὅση; ὡς ἐκτὸς οὔσης αὐτοῦ, καθ' ὃ ἐνόει· λέγω δὲ, εἰ ἄλλη μὲν ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἣν ἐμάνθανεν, ἄλλη δὲ ᾗ ἐμάνθανεν· εἰ δὲ μία, τί ζητεῖ;

A *Κινδυνεύει γὰρ βοήθεια τὸ νοεῖν δεδόσθαι ταῖς φύσεσι ταῖς θειο-* 10
τέραις μὲν, ἐλάττοσι δὲ οὔσαις, καὶ οἷον αὐταῖς τυφλαῖς οὔσαις ὄμμα. Ὁ δ' ὀφθαλμὸς τί ἂν δέοιτο τὸ ὂν ὁρᾷν φῶς αὐτὸς ὤν; ὃ δ' ἂν δέηται δι' ὀφθαλμοῦ, σκότον ἔχον παρ' αὐτῷ, φῶς ζητεῖ. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ νοεῖν, τὸ δὲ φῶς φῶς οὐ ζητεῖ, οὐκ ἂν ἐκείνη ἡ αὐτὴ φῶς μὴ ζη-
τοῦσα, ζητήσειε νοεῖν, οὐδὲ προσήκει αὐτῇ τὸ νοεῖν. Τί γὰρ καὶ 15
B *ποιήσει, ἢ τί προσθήσει δεόμενος καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἵνα νοῇ; οὐκ αἰ-*

2. ἄλλην ἔχει] Cod. Vat. ἄλλη ἔχει.
ib. ᾗ καὶ] Codd. Ciz. et Vat. ἢ καί.
4. αὐτὴν] Cod. Vat. αὐτήν. Idem pergit οἷον καταμανθάνειν.
ib. θέας] Cod. Vat. θεωρίας.
ib. ᾧ δὲ] Cod. Vat. a pr. m. ὡς δέ. Post πρὸ αὐτοῦ repetit Marc. B. septem lineas, inde ab ἐπείπερ. (B.) In marg. annot. δὶς γέγραπται.
6. ἐζήτει] Cod. Ciz. ζητεῖ.
7. αὐτῶν] Codd. omnes ut marg. Ed. αὐτοῦ, excepto Marc. C. Illos sequimur.
11. ὅμμα] Cod. Med. B. ἅμα.
12. ὀφθαλμὸς τί] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ὀφθαλμός (sic) τι.
13. ἔχον παρ'] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἔχων παρ'. Pergit Marc. C. αὐτῶν.
ib. οὖν τὸ] Codd. Ciz. Mon. C. Marc. A.C. Med. A.B. (ex corr.) Vat. omittunt τό.
14. οὐ ζητεῖ] Cod. Vat. omittit οὐ.
15. ζητήσειε] Cod. Vat. ζητήσει.
ib. προσήκει] Codd. omnes ut marg. Ed. προσθήσει.
16. αὐτῇ διόμενος] Codd. excepto Darm. omnes omittunt αὐτῇ. Quare delevi.

telligentiamque simul cum essentia conspirantem, atque illud se ipsum intelligens effingere moliatur, certe alio quodam et hoc quidem superiore prorsus egebit. Siquidem actus intelligentiaque vel alterius subjecti perfectio quædam est, vel si sit (ut ita dixerim) consubsistentia quædam, adhuc ante se ipsam quoque aliam habet naturam, cujus virtute huic jure convenit intelligere. Jam vero idcirco, quod intelligat, habet, quoniam aliud est super ipsam: quin etiam quando se ipsam intelligit, tunc velut agnoscit, quæ prius ex quodam alterius intuitu reportavit. Illud autem, quo nihil superius est, cui nihil inest ex alio, quidnam intelliget? quove modo se ipsum? nempe si ad se convertatur intelligendo, quidnam quærit? quidve desiderat? Numquid, quanta sui potentia sit, metiri contendit? quasi videlicet illa extra ipsum sit, quatenus intelligit ipsam. Dico autem, si quidem alia quidem sit ejus potentia, quam perdiscit, alia vero, quam discit. Sin autem omnino sit una, quidnam perquirit?

XLI. *Visus factus est, et nititur ad capiendum lumen: lumini igitur non est opus visu: ita nec ipsi bono opus est intellectu, ejus actuque, qui ad id duntaxat natura contendit, ut accipiat boni lumen.*

Si ipsum bonum dixeris intelligere, aut intelligendo nihil proficit: intelligit ergo frustra, aut proficit, nec igitur erat prius ipsum bonum. Si sui ipsius intelligentia ad hoc ipsum confert, ut intimæ partes enumerentur, totumque sibi concilietur, non est opus intelligentia simplicissimo. Ubi summum in cognitionis ordine posuisti primum, scilicet intellectum, non adjungis rationem, imaginationem, sensum, oculum, ne et adjungas temere, et inficias, quod est optimum. Similiter ubi concesseris immensam sufficientissimi boni lucem, quæ est intelligentiæ finis intelligentiam huic adhibere non debes.

Videtur autem intelligendi donum naturis quidem divinis, quamvis non primis, adminiculi gratia fuisse tributum, ac velut oculus illis, natura sua quasi cæcis, adhibitus. Oculus autem ipse, si lumen ipsum foret, nequaquam indigeret ens velut lumen aspicere: qui autem indiget, tanquam ex se tenebrosus, per oculum quærit lumen. Si ergo intelligentiæ nixus quærit lumen, lumen autem non expetit lumen, certe natura prima, cum non desideret lumen, nec etiam ap-

σθάνεται οὖν ἑαυτοῦ, οὐ γὰρ δεῖται, οὐδ' ἔστι δύο, μᾶλλον δὲ πλείω 732
αὐτὸς ἡ νόησις, οὐ γὰρ δὴ νόησις αὐτός. Δεῖ δὲ τρίτον καὶ τὸ νοούμενον εἶναι. εἰ δὲ ταὐτὸν νοῦς, νόησις, νοητὸν, πάντη ἓν γενόμενα, ἀφανιεῖ αὐτὰ ἐν αὐτοῖς· διακριθέντα δὲ τὸ ἄλλο πάλιν αὖ οὐκ ἐκεῖνο
5 ἔσται. Ἐατέον οὖν τὰ ἄλλα πάντα, ἐπὶ φύσεως ἀρίστης, οὐδεμιᾶς 733
ἐπικουρίας δεομένης· ὃ γὰρ ἂν προσθῇς, ἠλάττωσας τῇ προσθήκῃ τὴν οὐδενὸς δεομένην. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἦν ἡ νόησις καλὸν, ὅτι ψυχὴ δεῖται νοῦν ἔχειν, καὶ νῷ, ὅτι τὸ εἶναι αὐτῷ ταὐτὸν καὶ ἡ νόησις πεποίηκεν αὐτόν. Συνεῖναι οὖν δεῖ τῇ νοήσει τοῦτον, καὶ σύνεσιν αὐ-
10 τοῦ λαμβάνειν ἀεὶ, ὅτι τοῦτο τοῦτο, ὅτι τὰ δύο ἕν· εἰ δὲ ἓν ἦν μόνον, ἤρκεσεν ἂν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήθη λαβεῖν. Ἐπεὶ καὶ τὸ γνῶθι Β
σαυτὸν λέγεται τούτοις, οἳ διὰ τὸ πλῆθος ἑαυτῶν ἔργον ἔχουσι διαριθμεῖν ἑαυτοὺς, καὶ μαθεῖν ὅσα καὶ ποῖα ὄντες, οὐ πάντα ἴσασιν, ἢ οὐδὲν, οὐδ' ὅτι ἄρχει, οὐδὲ κατὰ τί αὐτοί. Εἰ δέ τί ἐστιν αὐτῷ, μει-
15 ζόνως ἐστὶν, ἢ κατὰ γνῶσιν καὶ νόησιν καὶ συναίσθησιν αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ ἑαυτῷ οὐδέν ἐστιν. Οὐδὲν γὰρ εἰσάγει εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ ἀρκεῖ

2. *ἡ νόησις*] Codd. Darm. et Med. A. (in marg. ab al. m.) *εἰ νόησις*. Vat. *ἢ νόησις*. Marc. A. *ἡ* (sic). Marg. Ed. *ἢ νόησιν* Fic. correxisse videtur in Med. A. *εἰ νόησις* : quod præstare existimo.

ib. *δὴ νόησις*] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. *δὴ ἡ νόησις*.

4. *ἀφανιεῖ*] Cod. Darm. *ἀφανεῖ*. Vat. *ἀφανισι*.

ib. *ἐν αὐτοῖς*] Codd. Marc A.C. Med. B. *ἐν αὐτοῖς*. Vat. *ἑαυτοῖς*.

5. *ἄλλα πάντα*] Hoc recepi ex marg. Ed. cum Fic. pro *ἀ. πάντη*.

ib. *οὐδὲ μιᾶς*] Codd. Vat. Marcc. *οὐδεμιᾶς*. Et ita etiam Nicephorus : quem sequimur.

6. *ὃ γὰρ ἂν προσθῇς*] Cod. Darm. *οὐ ὃ γὰρ ἂν προσθεὶς*. Marc. B. Med. A. *οὐ* (supra lin. *ὃ*) *γὰρ ἂν προσθεὶς* (supra lin. *ῇς*). Marg. Ed. *οὐ γὰρ ἂν προσθεὶς*. Niceph. *προσθῇ, ἠλαττωσε*.

7. *γὰρ ἦν*] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. omittunt *ἦν*. Marc. A. omittit etiam *μὲν*.

8. *νοῦν ἔχειν*] Cod. Ciz. *νοῦ*.

9. *σύνεσιν*] Codd. Marc. A. Mon. C. *σύνεστιν*. Pergit Med. C. *αὐτοῦ* cum Marc. A.

10. *λαμβάνειν*] Codd. Ciz. et Vat. *κατα-*
[illegible]

ib. *τί δὲ ἓν*] Cod. Mon. C. *εἰ δ' ἓν* cum Marcc.

11. *ἂν αὐτῷ*] Ita Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Rell. cum Ed. *ἄν αὐτῷ*.

12. *οἳ διὰ*] Ita Codd. Marcc. Vat. Rell. cum Ed. *οἱ διά*.

ib. *ἑαυτῶν*] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. et Vat. Rell. ut Ed. *ἑαυτόν*.

14. *Εἰ δέ τι*] Codd. Ciz. et Vat. *εἴ δέ τις*. Mox Marcc. Mon. C. et Vat. *αὐτὸ* pro *αὐτῷ*.

15. *ἢ κατὰ*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. ut Ed. *ᾗ κατά*.

ib. *αὐτοῦ*] Codd. Med. A.B. Marc. A. B. *αὐτοῦ*.

16. *Οὐδὲν*] Cod. Vat. *οὐδέ*.

ib. *ἀλλὰ ἀρκεῖ*] Cod. Vat. *ἀλλ' ἀρκεῖ*.

petit intelligere. Huic ergo intelligentiam non debes adjungere : nihil enim inde proficies. Ac si vel animus vel intellectus contendat adjungere, idcirco quia ipse adminiculo ad intelligentiam indiget, adducitur ut intelligat. Igitur neque se ipsum sentit (non enim hoc indiget) neque duo quædam est, imo vero, si ibi sit intellectio, plura quam duo erit : non enim ipse est intellectio. Oportet insuper adesse tertium, ipsum videlicet, quod intelligitur. Si autem idem prorsus intellectus, intelligentia, intelligibile sit, certe unum prorsus effecta se ipsis penitus confundentur : ac si discernantur, ut aliud ibi aliudque sit, rursus primum ipsum esse non poterunt. Oportet igitur in optima natura consideranda cætera omnia prorsus omittere, quippe cum nullo indigeat adjumento : quicquid enim adjunxeris, naturam nullius egenam addendo diminues. Nobis quidem intelligentia pulchrum aliquid est, quoniam anima indiget intellectu : pulchrum etiam intellectui, quoniam esse huic est idem, ipsaque intelligentia fecit ipsum. Huic igitur expedit cum intelligentia copulari, suique ipsius semper effici conscium, animadvertendo videlicet, hoc ibi esse, quod duo illic unum sint : sin autem unum duntaxat existeret, sibi certe sufficeret, neque sibi quicquam foret accipiendum. Jam vero præceptum illud : Cognosce te ipsum, illos tantum admonet, qui propter multitudinem sibi insitam ad hoc adducuntur, ut se ipsos enumerent, discantque, quot et qualia ipsi in se habentes nondum omnia cognoverunt, vel nullum potius : neque quid teneat principatum, neque secundum quid potissimum ipsi existere judicandi sint. Si quid autem sit hoc ipsum singulariter unum, excellentius est, quam si cognoverit et intellexerit sen-

733 C αὐτό. Οὐ τοίνυν οὐδ' ἀγαθὸν αὐτῷ, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις. Ταῦτα γὰρ καὶ δεῖται αὐτοῦ, αὐτὸ δὲ οὐκ ἂν δέοιτο ἑαυτοῦ· γελοῖον γὰρ, οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἐνδεὲς ἦν αὐτοῦ, οὐδὲ βλέπει δὴ ἑαυτό· δεῖ γάρ τι εἶναι καὶ γίγνεσθαι αὐτῷ ἐκ τοῦ βλέπειν. Τούτων γὰρ ἁπάντων παρακεχώρηκε τοῖς μετ' αὐτὸ, καὶ κινδυνεύει μηδὲν τῶν προσόντων τοῖς ἄλλοις ἐκείνῳ παρεῖναι, ὥσπερ οὐδὲ οὐσία· οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ νοεῖν, εἴπερ ἐνταῦθα ἡ οὐσία, καὶ ὁμοῦ ἄμφω ἡ νόησις ἡ πρώτη καὶ κυρίως, D καὶ τὸ εἶναι, διὸ οὔτε λόγος, οὔτε αἴσθησις, οὔτε ἐπιστήμη, ὅτι μηδέν ἐστι κατηγορεῖν αὐτοῦ ὡς παρόν.

A Ἀλλ' ὅταν ἀπορῇς ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ζητῇς ὅπου δεῖ ταῦτα θέσθαι, λογισμῷ ἐπ' αὐτὰ στελλόμενος, ἀπόθου ταῦτα, ἃ νομίζεις σεμνὰ εἶναι ἐν τοῖς δευτέροις, καὶ μήτε τὰ δεύτερα προστίθει τῷ πρώτῳ, μήτε τὰ τρίτα τοῖς δευτέροις, ἀλλὰ τὰ δεύτερα περὶ τὸ πρῶτον τίθει, καὶ τὰ τρίτα περὶ τὸ δεύτερον· οὕτω γὰρ αὐτὰ ἕκαστα ἐάσεις ὡς B ἔχει, καὶ τὰ ὕστερα ἐξαρτήσεις ἐκείνων, ὡς ἐκεῖνα περιθέοντα, ἐφ' ἑαυτῶν ὄντα. Διὸ καὶ ὀρθῶς καὶ ταύτῃ λέγεται, περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστὶ κἀκείνου ἕνεκα πάντα, τὰ πάντα ὄντα, λέγου-

1. αὐτῷ] Cod. Med. B. αὐτῷ.
3. ἦν αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἦν αὐτοῦ. Quod recepi cum Fic.
ib. βλέπει] Cod. Ciz. βίπων πα (litera α punctis notata). Vat. βλέπων πα. Idem statim δὴ ἑαυτὸ corr. ex ἑαυτῷ.
6. οὐδὲ οὐσία] Cod. Vat. οὐδὲ ἐκεῖ νῦν οὐσία.
ib. οὐ τοίνυν—οὐσία] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. εἴπερ] Cod. Vat. ὥσπερ.
8. μηδέν ἐστι] Ita Codd. omnes præter Darm. qui cum Ed. habet μηδέ ἐστι.
10. ζητῇς] Ita Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Med. A.B. Rell. cum Ed. ζητεῖς.
12. ἐν τοῖς δευτέροις] Post hæc Cod. Ciz. pergit ἀλλὰ τὰ δεύτερα περὶ τὸ πρῶτον τίθει, καὶ μήτε κ. τ. λ.
13. τὰ τρίτα τοῖς δευτέροις] Cod. Ciz. τὰ τρίτα περὶ τὸ δεύτερον.

seritque se ipsum: quoniam neque sibimet ipsum aliquid est. Nihil enim in se introducit, sed procul dubio sufficit ipsum. Quam ob rem neque sibimet bonum est, sed cæteris. Reliqua enim eo semper indigent, illud autem se ipso non indiget: ridiculum namque id foret: sic enim foret sui ipsius egenum. Neque igitur se ipsum inspicit: oporteret enim aliquid esse fierique illi ob actum ipsum respiciendi. Hæc utique omnia sequentibus facile concessisse videtur, apparetque nihil eorum, quæ cæteris adsunt, illi usquam adesse: quemadmodum neque illi adest essentia. Neque igitur intellectio: siquidem cum intelligentia concurrit essentia, simulque sunt ambo prima præcipuaque intelligentia, et ipsum esse conspiraus. His ergo de causis inquit Plato, neque sermonem, neque sensum, neque scientiam haberi posse de primo: quoniam videlicet nihil de illo tanquam accedens prædicari possit.

XLII. *Tria sunt præcipua rerum principia, bonum, prima mens, anima mundi. Sicut in anima mundi affectionesque hæc ipsa mundi membra illinc genita collocari non debent: ita nec mobiles animæ discursiones, affectionesque pendentes ab intellectu, sunt in intellectu ponendæ, ita denique nec intelligentiæ speciesque rerum intellectui propriæ pendentesque ex bono attribuendæ sunt bono.*

Tu vero, quando circa hæc ambigis, quærisque, ubi hæc potissimum sint ponenda rationis discursu ad hæc denique tractus, hæc ipsa quæ in sequentibus existimas honoranda, rejice protinus in sequentia, neque secunda primo adhibeas, neque tertia secundis adjungas: sed secunda quidem pone circa primum, tertia vero circa secundum: sic enim singula, sicut in se sunt, se habere permittes, et sequentia suspendes ex illis, utpote circa illa se undique diffundentia, cum illa interim in se consistant. Quapropter hanc quoque ob causam recte scribitur a Platone: circa omnium regem omnia sunt: illius gratia omnia: ipse causa est pulchrorum omnium. Cum omnia dicit, omnia intelligit entia. Addit et illius gratia, nec injuria, quoniam ille causa est eorum, quæ quidem illum appetunt, tanquam qui ab omnibus sit diversus, neque quicquam eo-

733 τος αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου ἕνεκα, ἐπειδὴ καὶ τοῦ εἶναι αἴτιος αὐτοῖς,
καὶ οἷον ὀρέγεται ἐκείνου ἑτέρου ὄντος τῶν πάντων, καὶ οὐδὲν ἔχοντος
C ὃ ἐκείνοις πάρεστιν, ἢ οὐκ ἂν εἴη ἔτι τὰ πάντα, εἶτι ἐκείνῳ τῶν ἄλ-
λων τῶν μετ' αὐτὸν παρείη. Εἰ οὖν καὶ νοῦς τῶν πάντων, οὐδὲ νοῦς
5 ἐκείνῳ. Αἴτιον δὲ λέγων πάντων καλῶν τὸ καλὸν ἐν τοῖς εἴδεσι φαί- 734
νεται τιθέμενος, αὐτὸ δὲ ὑπὲρ τὸ καλὸν πᾶν τοῦτο. Ταῦτα δὴ δεύ-
τερα τιθεὶς εἰς τὰ τρίτα φησὶν ἀνηρτῆσθαι, τὰ μετ' αὐτὰ γενόμενα.
Καὶ περὶ τὰ τρίτα δὲ τιθεὶς εἶναι, δῆλον ὅτι τὰ γενόμενα ἐκ τῶν τρί-
των, κόσμον τόνδε εἰς ψυχήν. Ἀνηρτημένης δὲ ψυχῆς εἰς νοῦν, καὶ
10 νοῦ εἰς τὸ ἀγαθὸν, οὕτω πάντα εἰς ἐκεῖνο διὰ μέσων, τῶν μὲν πλη-
σίον, τῶν δὲ τοῖς πλησίον γειτονούντων. Ἐσχάτην δ' ἀπόστασιν τῶν B
αἰσθητῶν ἐχόντων, εἰς ψυχὴν ἀνηρτημένων.

1. τὸ ἐκείνου] Cod. Ciz. omittit τό.
ib. αἴτιος] Codd. Med. B. et Vat. αἴτιον. Pergit Ciz. αὐτῆς.
5. καλῶν] Cod. Vat. τῶν καλῶν.
ib. φαίνεται] Cod. Darm. ταῦτα φαίνεται. Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. ταὐτὰ φαίνεται.
6. πᾶν τοῦτο] Cod. Vat. οὐ ταὐτό.
7. εἰς τὰ τρίτα] Cod. Darm. εἰς ἀνηρτημένων τὰ τρίτα. Med. A. in marg. ab al. m. post εἰς addit ἀνηρτημένον.
ib. τὰ μετ' αὐτὰ] Codd. omnes ut marg. Ed. τὰ μετὰ ταῦτα, excepto Marc. C.
9. Ἀνηρτημένης δὲ ψυχῆς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἀνηρτημένα ἐκ τῶν τριτων. Sed duo posteriores in marg. ut Ed. In marg. Ed. est: ἀνηρτημένης ἐκ τῶν τρίτων εἰς νοῦν. Fic. aliter legisse videtur: nec vero ex ejus versione ausim Græca corrigere sine libris.
10. τὸ ἀγαθὸν] Codd. Marc. B.A. Mon. C. et Vat. τἀγαθόν.
ib. οὕτω] Cod. Ciz. οὕτι. Mox Marc. A. Mon. C. εἰς ἐκεῖνον.
ib. τῶν μὲν—γειτονούντων] Desunt hæc in Cod. Ciz.
11. πλησίον] Cod. Vat. πλησίων.

rum, quæ illis conveniunt, ipse habeat: alioquin haud ultra omnia forent, si quid eorum, quæ post ipsum sunt, ipsi contingeret. Si ergo et intellectus in omnium numero computatur, merito illi nec intellectus inest. Præterea ubi causam appellat Deum pulchrorum omnium, ponere videtur pulchrum in speciebus, summum vero deum super universum hoc pulchrum in speciebus proprie constitutum. Proinde cum intelligibilia hæc secundo in gradu posuerit, ad hæc deinceps subnecti tertia tradit, quæ videlicet post illa fiunt. Deinde circa tertia ponit illa videlicet, quæ nascuntur ex tertiis, nostrum hunc scilicet mundum ex anima dependentem. Cum vero tertia, id est, quæ ad animam pertinent subnectantur ad mentem, ac mens redigatur ad bonum, ita nimirum ad illud omnia certis gradibus reducuntur: alia quidem proxime, alia vero proximis adhærentia. Sed inter omnia longissime ab eo sensibilia distant, quæ quidem ad animam continue referuntur.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Η.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER VIII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ.

De libertate et voluntate unius.

734 Ἆρ' ἔστι καὶ ἐπὶ θεῶν, εἴτι ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς, ζητεῖν, ἢ ἐν ἀνθρώπων ἀδυναμίαις τε καὶ ἀμφισβητησίμοις δυνάμεσι τὸ τοιοῦτον ἂν πρέποι ζητεῖν; θεοῖς δέ τε τὰ πάντα δύνασθαι ἐπιτρεπτέον, καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐ μόνον τι, ἀλλὰ καὶ πάντα εἶναι. Ἢ τὴν δύναμιν δὴ πᾶσαν καὶ τὸ
B ἐπ' αὐτῷ δὴ πάντα ἐνὶ ἐπιτρεπτέον; τοῖς δ' ἄλλοις τὰ μὲν οὕτως, τὰ δ' ἐκείνως ἔχειν, καί τισιν ἑκατέρως· ἢ καὶ ταῦτα μὲν ζητητέον, τολμητέον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ τοῦ ἄνω ὑπὲρ πάντα, ζητεῖν τὸ τοιοῦτον, πῶς τὸ ἐπ' αὐτῷ, κἂν πάντα συγχωρῶμεν δύνασθαι. Καί-

7. ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ] Cod. Ciz. omittit *καί*.
ib. ΤΟΥ ΕΝΟΣ] Cod. Vat. omittit *τοῦ*.
10. *ἀδυναμίαις*] Ita Ed. Sed Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. *ἀδυναμίαις*. Sequens *τε* omittit Marc. A. Illos sequimur cum et alibi ita scriptum sit hoc vocabulum.
11. *τὰ πάντα*] Codd. Marc. B.C. Mon. C. Med. A.B. Vat. omittunt *τά*.
13. *οὕτως*] Cod. Ciz. *οὕτω*.
14. *δ' ἐκείνως*] Cod. Vat. *δὲ ἐκείνως*.
16. *πάντα*] Cod. Ciz. *τὰ πάντα*. Vat. *τα πρῶτα*.

I. *Voluntarium apud nos est, quod ipsi voluntate libera certaque facimus. Libera, id est, violentia nulla compulsi. Certa, hoc est, nulla prorsus ignorantia lapsi; circa idem re vera domini sumus.*

NUMQUID circa Deos etiam decet inquirere, utrum aliquid in eorum arbitrio positum sit, nec ne, an potius circa homines ob eorum imbecillitatem et dubiam facultatem tale aliquid quærere decet? Deos autem omnia posse concedendum est, atque in eorum arbitrio non solum aliquid esse situm, sed et omnia posita. An forsan potentiam quidem omnem, liberumque cunctorum arbitrium attribuere uni tantum debemus? In cæteris autem hæc quidem hoc modo, illa vero illo se modo habere: atque in quibusdam utraque pariter ratione se habere licet asserere. An potius et hæc quidem investiganda sunt? audendum vero et in primis, et in eo, quod super omnia est, tale aliquid indagare. Qua videlicet conditione accipiendum sit, quod dici solet, in eorum

τοι καὶ τὸ δύνασθαι τοῦτο, σκεπτέον πῶς ποτε λέγεται, μήποτε οὕτως τὸ μὲν δύναμιν, τὸ δ' ἐνέργειαν φήσομεν, καὶ ἐνέργειαν μέλλουσαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι ἀναβλητέον, πρότερον δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἐφ' ὧν καὶ ζητεῖν ἔθος, εἴ τι ἐφ' ἡμῖν ὂν τυγχάνει. Πρῶτον ζητητέον τί ποτε δεῖ τὸ ἐφ' ἡμῖν εἶναί τι λέγειν. τοῦτο δέ ἐστι τίς ἔννοια τοῦ τοιούτου· οὕτω γὰρ ἄν πως γνωσθείη, εἰ καὶ ἐπὶ θεοὺς, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ θεὸν ἁρμόζει μεταφέρειν ἢ οὐ μετενεκτέον. ἢ μετενεκτέον μὲν, ζητητέον δὲ, πῶς τὸ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς τε ἄλλοις καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων. Τί τοίνυν νοοῦντες τὸ ἐφ' ἡμῖν λέγομεν, καὶ διὰ τί ζητοῦντες; ἐγὼ μὲν οἶμαι ἐν ταῖς ἐναντίαις κινούμενοι τύχαις τε καὶ ἀνάγκαις καὶ παθῶν ἰσχυραῖς προβολαῖς τὴν ψυχὴν κατεχούσαις, ἅπαντα ταῦτα κύρια νομίσαντες εἶναι, καὶ δουλεύοντες αὐτοῖς καὶ φερόμενοι ᾗ ἐκεῖνα ἄγοι, μή ποτε οὐδέν ἐσμεν οὐδέ τί ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, ἠπορήσαμεν, ὡς τούτου ἐσομένου ἂν ἐφ' ἡμῖν, ὃ μὴ τύχαις δουλεύοντες, μηδὲ ἀνάγκαις, μηδὲ πάθεσιν ἰσχυροῖς, πρᾶξαι μὲν ἂν βουληθέντες, οὐδενὸς ἐναντιουμένου ταῖς βουλήσεσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, εἴη ἂν ἡ ἔννοια τοῦ ἐφ' ἡμῖν, ὃ τῇ βουλήσει δουλεύει, καὶ παρὰ τοῦτον ἂν γένοιτο ἢ μὴ, παρ' ὅσον βουληθείημεν ἄν. Ἑκούσιον μὲν γὰρ

734 735

1. οὕτως] Codd. Ciz. et Vat. οὕτον.
4. εἴ τι ἐφ'] Ita Codd. præter Darm. omnes. Ed. ἴτι ἐφ'.
5. δέ ἐστι] Ed. δέ ἐστιν. Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. δ' ἐστί.
6. ἄν πως] Ita Codd. Marcc. Ciz. et Mon. C. Rell. cum Ed. ἄν πῶς.
7. καὶ ἔτι] Cod. Ciz. καὶ ὅτι.
ib. ἁρμόζει] Ita Codd. omnes. Ed. ἁρμόζειν.
8. Ἢ μετενεκτέον] Cod. Vat. ἡ μετενεγκτέον.
13. ἐκεῖνα ἄγοι] Codd. Marc. B. Med. A. Vat. ἐκεῖνα ἄγει. Marc. A. ἄγει (sic).
15. πρᾶξαι μὲν] Ita solus Cod. Vat. In Codd. Marc. A.C. Mon. C. est πράξαιμεν; in rell. cum Ed. πράξαι μέν.
17. παρὰ τοῦτον] Codd. Marc. A. Mon. C. παρὰ τούτων. Ciz. et Vat. παρὰ τοῦτο. Sequens ἄν omittit Vat.—Marc. B. habet τοῦτον κἄν.
18. βουληθείημεν] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. βουληθοίημεν.

esse arbitrio positum, quamvis posse omnia concedamus. Quin etiam et de hoc, quod posse dicimus, quomodo dicatur rite, considerandum, ne forte ita loquentes apud Deos aliud quidem potentiam, aliud vero actum esse confiteamur: et actum quidem futurum forsitan concedamus. Sed hæc quidem in posterum differenda videntur, ac prius idem in nobis investigandum, de quibus investigari solet, si quid in nostro sit arbitrio positum. In primis ergo quærendum, quid hoc ipsum esse dicendum sit, quod fertur esse in nobis aliquid, id est in nostro arbitrio constitutum. Quærendum, inquam, quænam facultatis hujus definitio sit: sic enim quodammodo cognoscetur, utrum et ad Deos, multoque magis ad ipsum Deum hæc transferre conveniat, nec ne. An potius deceat quidem, attamen investigandum sit, quomodo sit aliquid in eorum arbitrio collocatum, cum in aliis, tum etiam in supremis. Quidnam igitur cogitamus, quando in nobis aliquid esse dicimus? Quamve ob causam hoc inquirimus? Contrariis igitur (ut arbitror) agitati fortunis, et adversis compulsi necessitatibus, perturbationumque vehementibus incursibus raptati animum obsidentibus, nimirum hæc omnia imperium in nos jam habere putavimus, eisque servientes, et quocunque trahunt præcipitati, merito in controversiam hanc incidimus, verentes ne forte nihil penes nos ipsi simus, nihilque in nostra auctoritate consistat: quasi hoc in nostro arbitrio sit futurum, quod aliquando neque fortunis, neque necessitatibus, neque perturbationibus vehementibus servientes, et agamus voluntate, et nihil voluntati interim adversetur. Si autem hoc ita se habet, ratio ejus, quod in nostro consistit arbitrio, erit ejusmodi, quod videlicet voluntati servit, ac catenus vel fit, vel non fit, quatenus ipsi velimus. Jam vero voluntarium quidem est, quod et absque violentia, et cum cognitione peragitur: in nobis autem, id est, in nostro arbitrio

735 πῦν, ὃ μὴ βίᾳ μετὰ τοῦ εἰδέναι, ἐφ' ἡμῖν δὲ, ὃ καὶ κύριοι πρᾶξαι· καὶ συνθεῖ μὲν ἂν πολλαχοῦ ἄμφω, καὶ τοῦ λόγου αὐτῶν ἑτέρου ὄντος, ἔστι δ' οὗ καὶ διαφωνήσειεν ἄν, οἷον εἰ κύριος ἦν τοῦ ἀποκτεῖναι, ἦν ἂν οὐχ ἑκούσιον αὐτῷ πεπραχότι, εἰ τὸν πατέρα ἠγνόει τοῦτον εἶναι. Τάχα δ' ἂν κἀκείνῳ διαφωνοῖ ἔχοντι τὸ ἐφ' ἑαυτῷ. Δεῖ 5
D δὴ καὶ τὴν εἴδησιν ἐν τῷ ἑκουσίῳ, οὐκ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὅλως. Διὰ τί γὰρ, εἰ μὲν ἀγνοεῖ ὅτι φίλιος, ἀκούσιον; εἰ δὲ ἀγνοεῖ, ὅτι μὴ δεῖ, οὐκ ἀκούσιον; εἰ δ', ὅτι ἔδει μανθάνειν, οὐχ ἑκούσιον τὸ μὴ εἰδέναι, ὅτι ἔδει μανθάνειν, ἢ τὸ ἀπάγον ἀπὸ τοῦ μανθάνειν. 10

A Ἀλλ' ἐκεῖνο ζητητέον, τοῦτο δὴ τὸ ἀναφερόμενον εἰς ἡμᾶς ὡς ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχον, τίνι δεῖ διδόναι; ἢ γὰρ τῇ ὁρμῇ καὶ ἠτινιοῦν ὀρέξει, οἷον ὃ θυμῷ πράττεται, ἢ ἐπιθυμίᾳ, ἢ λογισμῷ τοῦ συμφέροντος μετ' ὀρέξεως, ἢ μὴ πράττεται. Ἀλλ' εἰ μὲν θυμῷ καὶ ἐπι-
B θυμίᾳ, καὶ παισὶ καὶ θηρίοις τὸ ἐπ' αὐτοῖς τι εἶναι δώσομεν, καὶ μαινομένοις καὶ ἐξεστηκόσι καὶ φαρμάκοις ἁλοῦσι καὶ ταῖς προπιπτούσαις φαντασίαις, ὧν οὐ κύριοι. Εἰ δὲ λογισμῷ μετ' ὀρέξεως, ἆρα

1. καὶ κύριοι] Cod. Ciz. omittit καί. Vat. habet καὶ κύσι.
2. συνθεῖ μὲν] Codd. Ciz. et Vat. συνθοῖμεν. Marc. A. Mon. C. συνθεῖ μὲν sed οι superscriptum.
3. οὗ καὶ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. οὐ καί.
5. ἂν κἀκείνῳ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interpositum habet οὐκ. Tum cum Med. B. et Ciz. habet κἀκεῖνο. Utrumque legit Fic. et probum videtur.
ib. διαφωνεῖν] Codd. fere omnes ut marg. Ed διαφωνοῖ. Unus Marc. C. διαφωνοίη. Illos sequimur.
ib. τῷ ἐφ'] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. τὸ ἐφ'. Quod recepi. Mon. C. cum Marc. A. omittit proximum καί.
7. φίλιος ἀκούσιον;] Cod. Vat. φίλιον ἑκούσιον. Ante hæc Marc. A. cum Mon. C. habet ἀγνοεῖ ὅτι.
8. οὐκ ἀκούσιον] Cod. Med. A. οὐχ ἑκούσιον. Sed in marg. ut Ed.
12. ὑπάρχον] Codd. Mon. C. Marc. A. ὡς ὑπάρχον. Marc. B. ὑπάρχοντι.
ib. ἠτινιοῦν] Ita Codd. Marcc. et Vat. Rell. ut Ed. ἤ τινι οὖν.
16. προπιπτούσαις] Codd. Marcc. Med. A.B. Mon. C. προσπιπτούσαις.
17. ἆρα εἰ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. ἆρ' εἰ. Ciz. ἀρ' εἶναι. Ed. ἆρα εἴ.

est, ad quod agendum domini ipsi sumus. Atqui ambo hæc inter se sæpe concurrunt, quamvis sit eorum ratio differens: nonnunquam vero dissentire videntur. Perinde ac si quis dominationem auctoritatemque habeat ad hominem perimendum, neque tamen id illi postquam egerit, sit voluntarium, si quando quem interfecit, patrem esse nesciverit. Forsan vero hoc ipsum quod dicitur voluntarium, nunquam penes illum, qui verum arbitrium habeat, ab ipso arbitrio dissonabit. Oportet sane cognitionem de hoc, quod dicitur voluntarium, non circa singula tantum, sed omnino, simpliciterque haberi. Die age, curnam, si ignorat quidem, illum esse patrem vel amicum, homicidium involuntarium judicetur? Sin autem ignoret, patrari homicidium non decere, non etiam involuntarium censeatur? At si dicatur non existimari homicidium hoc involuntarium, quoniam discere hoc oportuerit, certe non voluntarium est ignorare, quod discere id oportuerit, vel etiam quod prohibet, ne addiscat.

II. *Non agimus tanquam re vera liberi actionisve domini, quatenus agimus secundum motum animi, incitatum per sensus affectusque sensuum a corporibus externis, vel etiam a corpore nostro. Jam vero motu sic incitato ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, vel ducit. In primo quidem et secundo gradu servi corporis et fortunæ sumus: in tertio vero dum videmur auctoritate quadam corpus resque similes gubernare, obsequimur et vivimus alienis, indulgemus necessitati, nec vivimus ea tranquillitate, qua volumus. Nec igitur omnino liberi dominique sumus.*

Reliquum est indagare hoc ipsum, quod in nos refertur, tanquam sit in nobis, cui potissimum attribuere deceat. Aut enim impetu et appetitu quodam id constare dicemus, velut quod ira vel concupiscentia fieri solet: aut ratiocinationi conferentis ipsius una cum appetitu, ut aliquid fiat vel non fiat, id muneris tribuemus. Verum si iræ concupiscentiæque tribuerimus, consequenter fateri cogemur, pueros quoque et bruta, ac furentes, et mente prorsus alienatos: item venefi-

εἰ καὶ πεπλανημένῳ τῷ λογισμῷ, ἢ τῷ ὀρθῷ λογισμῷ καὶ τῇ ὀρθῇ 736
ὀρέξει; Καίτοι καὶ ἐνταῦθα ζητήσειεν ἄν τις, πότερα ὁ λογισμὸς τὴν
ὄρεξιν ἐκίνησεν ἢ τοῦτον ἡ ὄρεξις. Καὶ γὰρ εἰ κατὰ φύσιν αἱ ὀρέξεις,
εἰ μὲν ὡς ζώου καὶ τοῦ συνθέτου ἠκολούθησεν ἡ ψυχὴ τῇ τῆς φύσεως
ἀνάγκῃ· εἰ δὲ ὡς ψυχῆς μόνης πολλὰ τῶν νῦν ἐφ' ἡμῖν λεγομένων, ἔξω
ἂν τούτου γένοιτο. Εἶτα καί τις λογισμὸς ψιλὸς πρόεισι τῶν παθη-
μάτων, ἥ τε φαντασία ἀναγκάζουσα, ἥτε ὄρεξις ἐφ' ὅτι ἂν ἀνάγκη B
ἔλκουσα, πῶς ἐν τούτοις κυρίους ποιεῖ; πῶς δ' ὅλως κύριοι, οὗ ἀγό-
μεθα; τὸ γὰρ ἐνδεὲς ἐξ ἀνάγκης πληρώσεως ὀρεγόμενον οὐκ ἔστι κύ-
ριον τοῦ ἐφ' ὃ παντελῶς ἄγεται. Πῶς δ' ὅλως αὐτό τι παρ' αὐτοῦ, ὃ
παρ' ἄλλου; Καὶ ἀρχὴν εἰς ἄλλο ἔχει κακεῖθεν γεγένηται οἷόν ἐστι·
κατ' ἐκεῖνο γὰρ ζῇ, καὶ ὡς πέπλασται, ἢ οὕτω γε καὶ τὰ ἄψυχα ἕξει τὸ C
ἐπ' αὐτοῖς τι εἰληφέναι. Ποιεῖ γὰρ ὡς γεγένηται καὶ τὸ πῦρ. Εἰ
δ' ὅτι γιγνώσκει καὶ τὸ ζῶον καὶ ἡ ψυχὴ, ὃ ποιεῖ, εἰ μὲν αἰσθήσει,
τίς ἡ προσθήκη πρὸς τὸ ἐπ' αὐτοῖς εἶναι; οὐ γὰρ ἡ αἴσθησις πεποί-
ηκε τοῦ ἔργου κύριον, ἰδοῦσα μόνον. Εἰ δὲ γνώσει, εἰ μὲν γνώσει
τοῦ ποιουμένου, καὶ ἐνταῦθα οἷδε μόνον, ἄλλο δὲ ἐπὶ τὴν πρᾶξιν

4. *ζώου*] Cod. Vat. ζῶον.
5. *τῶν νῦν*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. et Vat. Rell. ut Ed. *τῶν νοῦν*.
ib. *λεγομένων*] Ita Codd. omnes. Ed. *λέγομεν*.
6. *γένοιτο*] Cod. Mon. C. *γίνοιτο*.
ib. *καὶ τίς*] Codd. Darm. et Vat. ut marg. Ed. *καί τις*. Quod recepi.
ib. *πρόεισι*] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. In Ciz. est *πρόεισιν*, in Darm. et Ed. *πρόεισι* (sic).
7. *ἥτε*] Cod. Ciz. *εἴτε*.
ib. *ἄγοι*] Codd. Marc. A. Mon. C. *ἄγη*. Darm. Med. A.B. Marc. B. cum marg. Ed. *ἀνάγκη*. Unde correxi locum.
8. *κυρίως*] Codd. omnes ut marg. Ed. *κυρίους*. Quos sequor.
9. *κύριον*] Ita Codd. omnes. Ed. *κύριος*.
10. *παρ' αὐτοῦ*] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. *παρ' αὑτοῦ*.
12. *ἴξει τὸ*] Codd. Mon. C. Marc. A. *ἴξει γε τό*.
13. *ὡς γεγένηται—γιγνώσκει*] Hæc ita leguntur in Cod. Vat. *εἰ γινώσκει τὸ πῦρ εἰ ὃ ὅτι γεγένηται*. Sequens *καὶ* omittunt Codd. Med. A.B.
15. *πεποίηκε τοῦ ἔργου κύριον*] Cod. Vat. *τοῦ ἔργου πεποιηκε κυριον*.

ciis irretitos, et incidentibus imaginationibus occupatos, id arbitrii munus habere, cum tamen corum, quæ narravimus, domini esse non possint. Sin autem rationis discursioni una cum appetitu conjunctæ arbitrium liberum concedamus, quærendum erit, utrum aberranti etiam rationi, an potius rationi rectæ et appetitui recto. Quin etiam quæret hic aliquis, utrum ratiocinatio moveat appetitum, vel vicissim hanc appetitus. Etenim si secundum naturam sint appetitus, ita distinguere licet. Si tanquam animalis sint compositique ipsius, sic utique anima naturæ sequetur necessitatem: sin autem tanquam solius animæ, multa, quæ nunc in nobis dicuntur consistere, extra id fieri videbuntur. Præterea ratiocinatio quædam nuda affectus præcedere solet: item imaginatio ipsa compellens, et appetitus quo necessitas postulat trahens, quonam pacto in iis nos efficit dominos? Rursus quonam modo illius, quo ducimur, domini sumus? Quod enim indiget, impleri necessario cupiens, nimirum ei non dominatur, ad quod prorsus adducitur. Denique quomodo penes illud aliquid est arbitrii, quod et ab alio pendet, et principium in aliud habet? atque inde qualecunque sit, effectum est. Nempe secundum illud vivit, atque ita vivit, ut est formatum: alioquin si hoc habere dicatur arbitrium, inanimata quoque idem concedentur habere. Nam et ignis sicut genitus est, sic agit. At si dicatur propterea interesse, quoniam animal et anima, quid agant, cognoscunt, ita distinguendum erit, si sensu id cognoscunt, quænam conditio huic adhibetur ad id obtinendum, ut arbitrio agant? Sensus namque percipiens tantum, non efficit dominum actionis. Sin autem cognitione alia præter sensum libere aliquid agi dicatur, quæretur insuper, utrum ipsa ejus, quod fiat, cognitione, convinceturque et hic cognoscere tantum, duci vero ab alio ad agendum. Sin autem et præter appetitum ratio vel cognitio quædam facit, atque dominatur, perscrutandum est, ad quid potissimum referat, et omnino ubi

736 ἄγει. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ὄρεξιν ὁ λόγος, ποιεῖ ἢ ἡ γνῶσις, καὶ
D κρατεῖ, εἰς τί ἀναφέρει ζητητέον, καὶ ὅλως ποῦ τοῦτο συμβαίνει;
Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ἄλλην ὄρεξιν ποιεῖ, πῶς ληπτέον; εἰ δὲ τὴν ὄρεξιν
παύεσθαι ἔστη καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὐκ ἐν πράξει τοῦτο ἔσται,
ἀλλ' ἐν νῷ στήσεται τοῦτο, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν πράξει πᾶν, κἂν κρατῇ ὁ 5
λόγος, μικτὸν καὶ οὐ καθαρὸν δύναται τὸ ἐφ' ἡμῖν ἔχειν.

A Διὸ σκεπτέον περὶ τούτων. Ἤδη γὰρ ἂν καὶ ἐγγὺς γιγνώμεθα
τοῦ λόγου τοῦ περὶ θεῶν. Ἀναγαγόντες τοίνυν τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς βού-
λησιν, εἶτα ταύτην ἐν λόγῳ θέμενοι, εἶτα ἐν λόγῳ ὀρθῷ. Ἴσως δὲ
δεῖ προσθεῖναι τῷ ὀρθῷ τὸ τῆς ἐπιστήμης. Οὐ γὰρ εἴτις ἐδόξασεν 10
ὀρθῶς καὶ ἔπραξεν, ἔχοι ἂν ἴσως ἀναμφισβήτητον τὸ αὐτεξούσιον,
εἰ μὴ εἰδὼς διότι ὀρθῶς, ἀλλὰ τύχῃ ἢ φαντασίᾳ τινι πρὸς τὸ δέον
B ἀχθείς. Ἐπεὶ καὶ τὴν φαντασίαν οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἶναι λέγοντες τοὺς
737 κατ' αὐτὴν δρῶντας πῶς ἂν εἰς τὸ αὐτεξούσιον τάξαιμεν; ἀλλὰ γὰρ
ἡμεῖς, τὴν μὲν φαντασίαν, ἣν ἄν τις καὶ φαντασίαν κυρίως εἴποι, 15
τὴν ἐκ τοῦ σώματος τῶν παθημάτων ἐγειρομένην. Καὶ γὰρ κενώ-
σεις σίτων καὶ ποτῶν φαντασίας οἷον ἀναπλάττουσι, καὶ πληρώσεις

1. ἄγει.] Cod. Vat. ἄγοι. Idem mox ἀναφέροι.
4. παύεσθαι] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. παύσας. Ciz. παῦσας.
5. ἐν νῷ] Marc. B. cum marg. Ed. ἐν ᾧ.
7. περὶ τούτου] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. περὶ τούτων. Quos secutus sum.
ib. γιγνώμεθα] Codd. Mon. C. Med. A. Vat. γινόμεθα. Et sic legisse videtur Fic. Med. B. γινόμενα.
8. Ἀναγαγόντες] Cod. Ciz. ἀνάγοντες, cum Marc. A.
9. λόγῳ ὀρθῷς] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. λόγῳ ὀρθῷ cum marg. Ed. Quibus obtemperavi.
10. προσθεῖναι] Cod. Vat. προσθῆναι.
ib. τῷ ὀρθῷς] Codd. fere omnes, ut marg. Ed.; iterum ὀρθῷ. Sed Vat. τό pro τῷ, et Ciz. omittit ὀρθῷς τό. Ego illos sequor.
15. τὴν μὲν] Cod. Ciz. omittit μέν.
16. Καὶ γὰρ] Abest γὰρ a Codd. Ciz. et Vat.

et quomodo id contingat. Atque si ratio ipsa alium efficiat appetitum, quo hunc modo faciat assumendum. Sin autem appetitum sedando sic rationem aliquis in se consistere dicat, atque hoc in statu liberum arbitrium collocari, certe id non in actione versabitur, sed in mente consistet: quoniam quicquid in agendo versatur, quamvis ratio superet, mixtum quiddam est, neque purum id arbitrii munus habet, per quod in nobis id esse judicari possit.

III. *Sicut duo servitutis gradus, ita libertatis duo: unus autem est inter utramque medius.*

Servus enim est, qui imaginationem solam sequitur a corpore nostro, vel externis corporibus incitatam: servus item, cujus etiam ratio imaginationi huic prorsus indulget. Liber primo, qui mente vivit sola contemplatione contentus, cæteris omnino neglectis. Liber secundo, qui, si quid agit præterea, id solum legibus a contemplatione susceptis eligit, resque agendas refert ad contemplandum. Ex libertate quadam et servitute permistus esse videtur, qui imaginationem quidem subigit rationi rectæ, sed vitam activam, alioquin honestam, eligit tanquam finem.

De iis ergo diligenter considerandum. Jam enim prope ad illud accedimus, quod de Diis videbatur esse quærendum: quippe cum hoc ipsum, quod est in nobis, id est arbitrium, in voluntatem principio retulerimus: deinde hanc in ratione collocaverimus: post hæc in ratione recta. Forsan vero decet adjungere in ratione, inquam, recta scientiam includente. Non enim si quis recte opinatus aliquid egerit, jam arbitrium absque controversia liberum videtur habere, nisi, propter quid recte sic opinetur, agnoverit, sed sorte vel imaginatione quadam in id, quod oportunum est, incidisse videtur. Nempe cum imaginationem haud prorsus in arbitrio nostro positam concedamus, merito eos, qui secundum eam agunt, in statu libero minime computamus. Verum hic nos imaginationem illam accipimus, quam imaginationem proprie quis acceperit, quæ scilicet ex corporis passionibus excitatur. Vacuitas enim cibi potusque itemque saturitas imaginatio-

737

αὖ, καὶ μεστός τις σπέρματος ἄλλα φαντάζεται, καὶ καθ' ἑκάστας ποιότητας ὑγρῶν τῶν ἐν σώματι τοὺς κατὰ τὰς τοιαύτας φαντασίας ἐνεργοῦντας εἰς ἀρχὴν αὐτεξούσιον οὐ τάξομεν. Διὸ καὶ τοῖς φαύλοις B κατὰ ταύτας πράττουσι τὰ πολλὰ οὔτε τὸ ἐπ' αὐτοῖς οὔτε τὸ ἑκούσιον δώσομεν, τῷ δὲ διὰ νοῦ τῶν ἐνεργειῶν ἐλευθέρῳ τῶν παθημάτων τοῦ σώματος τὸ αὐτεξούσιον δώσομεν, εἰς ἀρχὴν τὸ ἐφ' ἡμῖν καλλίστην ἀνάγοντες τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν καὶ τὰς ἐντεῦθεν προτάσεις ἐλευθέρας ὄντως δώσομεν, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς ἐκ τοῦ νοεῖν ἐγειρομένας οὐκ ἀκουσίους εἶναι δώσομεν, καὶ τοῖς θεοῖς τοῦτον ζῶσι τὸν τρό- C πον, ὅσοι νῷ καὶ ὀρέξει τῇ κατὰ νοῦν ζῶσι, φήσομεν παρεῖναι.

Καίτοι ζητήσειεν ἄν τις, πῶς ποτε τὸ κατ' ὄρεξιν γιγνόμενον αὐ- A τεξούσιον ἔσται, τῆς ὀρέξεως ἐπὶ τὸ ἔξω ἀγούσης, καίτοι ἐνδεὲς ἐχούσης. Λέγεται γὰρ τὸ ὀρεγόμενον, κἂν εἰ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἄγοιτο. Καὶ δὴ καὶ περὶ τοῦ νοῦ αὐτοῦ ἀπορητέον, εἰ ὅπερ πέφυκε καὶ ὡς πέφυκεν ἐνεργῶν, λέγοιτο ἂν τὸ ἐλεύθερον ἔχειν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ, οὐκ ἔχων ἐπ' αὐτῷ τὸ μὴ ποιεῖν· ἔπειτα, εἰ ὅλως κυρίως λέγοιτο ἐπ'

1. *μεστός*] Cod. Ciz. *μίγιστος*.
2. *φαντασίας ἐνεργοῦντας*] Cod. Vat. *φυναπίασιν ἐργοῦντας* (sic).
3. *εἰς ἀρχήν*] Ita Codd. Mon. C. Marcc. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. *εἰ ἀρχήν*.
5. *τῷ δὲ*] Cod. Vat. *τῷ τε*.
ib. *ἐλευθέρῳ*] Abest a Cod. Med. B.
7. *ἐνταῦθα*] Codd. omnes ut marg. *ἐντεῦθεν*. Sed nullus *πράξεως*, ut est ibidem. Unde recepi [illegible].
8. *καὶ τὰς [illegible]δώσομεν*] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
10. *νοῦν ζῶσι*] Codd. Mon. C. Marc. A. *νοῦν ζώσῃ*.
ib. *παρεῖναι*] Cod. Vat. *παρῆναι*.
11. *τὸ κατ'*] Codd. Marc. A. Mon. C. omittunt *τό*.
12. *καί τοι*] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. *καὶ τό*.
14. *εἰ ὅπερ*] Cod. Ciz. *εἴπερ*. Præcedens vox in Marc. A. scribitur *ἀπορήτεον*.
15. *τὸ ἐλεύθερον—τὸ ἐπ' αὐτῷ*] Absunt hæc a Cod. Ciz
16. *ἔχων ἐπ' αὐτῷ*] Cod. Vat. *ἔχον ἐπ' [illegible]*.

nem aliter quasi aliterque effingit, et aliquis genitali plenus semine imaginatur alia et aliter, quam exhaustus: ac summatim secundum singulas humorum corporis qualitates, imaginationes variæ admodum incitantur. Eos igitur qui per ejusmodi imaginationes agunt in principio agendi libero minime collocamus. Quapropter et pravis, secundum imaginationes ejusmodi plurima facientibus, neque auctoritatem agendi liberam, neque munus voluntarium tribuemus: sed illi potius, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis passionibus, arbitrium procul dubio liberum concedemus, atque ita ipsam agendi liberam potestatem in principium quam pulcherrimum reducemus, ad actum mentis præcipue referentes. Quin etiam propositiones deliberationesque inde profectas, rursusque appetitiones ab intelligentia excitatas re vera liberas confitebimur. Deos quin etiam hac ratione viventes, quicunque mente et appetitu quodam mentem sequente vivunt, ejusmodi libertatem habere dicemus.

IV. *Cum ratio libertatis in libero quodam motu consistat, atque volendum bonumque convertantur, intellectus libero voluntarioque incedit motu, quando certus ad verum sibi bonum agendo ac etiam gubernando procedit.*

Quinetiam si pro natura sua intelligit, vult, eligit, agit, non ideo cogi dicitur, quoniam hoc ipsum inprimis sibi voluntarium est: nec ab alienis ad hoc adducitur: neque dici debet intellectualis actio intellectuali naturæ servire: ibi enim actio est ipsa natura; nec ab ipso bono sibi prorsus intimo cogi. Cum enim hoc ipsum, quod dicitur sui juris existere, ratione et gratia boni sit volendum, maxime omnium sui juris est intellectus summo bono quam proximus.

Cæterum inquiret hinc aliquis, quonam pacto, quod efficitur appetitu, sit liberum: cum ad externum aliquid appetitio ducat, permistamque habeat egestatem. Quod enim appetit, ducitur, quamvis ducatur ad bonum. Quin etiam de mente similiter dubitandum: numquid videlicet si et quod et quomodo naturaliter instituta est, agit, simul tamen libertatem et principium in se

737 B ἐκείνων τὸ ἐπ' αὐτοῖς, οἷς πρᾶξις οὐ πάρεστιν, ἀλλὰ καὶ οἷς πρᾶξις ἡ ἀνάγκη ἔξωθεν· οὐ γὰρ μάτην πράξουσιν. Ἀλλ' οὖν πῶς τὸ ἐλεύθερον δουλευόντων καὶ τούτων τῇ αὐτῶν φύσει; ἢ εἰ μὴ ἑτέρῳ ἕπεσθαι ἠνάγκασται, πῶς ἂν τὸ δουλεύειν λέγοιτο; πῶς δὲ πρὸς τὸ ἀγαθόν τι φερόμενον ἠναγκασμένον ἂν εἴη, ἑκουσίου τῆς ἐφέσεως οὔσης, εἰ εἰδὼς, ὅτι ἀγαθὸν, ὡς ἐπ' ἀγαθὸν ἴοι; τὸ γὰρ ἀκούσιον C ἀπαγωγὴ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸς τὸ ἠναγκασμένον, εἰ πρὸς τοῦτο φέροιτο, ὃ μὴ ἀγαθὸν αὐτῷ, καὶ δουλεύει τοῦτο, ὃ μὴ κύριόν ἐστιν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἐλθεῖν, ἄλλ' ἑτέρου κρείττονος ἐφεστηκότος, ἀπάγεται τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν, δουλεῦον ἐκείνῳ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δουλεία ψέγεται, οὐχ οὗ τις οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τὸ κακὸν ἐλθεῖν, ἀλλ' οὗ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ ἑαυτοῦ ἀγόμενος πρὸς τὸ ἀγαθὸν τὸ ἄλλου· τὸ δὲ 738 καὶ δουλεύειν λέγειν τῇ αὐτοῦ φύσει δύο ποιοῦντός ἐστι, τό, τε δουλεῦον καὶ τὸ ᾧ. Φύσις δὲ ἁπλῆ καὶ ἐνέργεια μία, καὶ οὐδὲ τὸ δυνάμει ἔχουσα ἄλλο, ἄλλο δὲ τὸ ἐνεργείᾳ, πῶς οὐκ ἐλευθέρα; οὐδὲ γὰρ ὡς πέφυκε λέγοιτο ἂν ἐνεργεῖν, ἄλλης οὔσης τῆς οὐσίας, τῆς δὲ ἐνεργείας ἄλλης, εἴπερ τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι ἐκεῖ καὶ τὸ ἐνεργεῖν. Εἰ οὖν οὔτε δι' ἕτερον οὔτε ἐφ' ἑτέρῳ, πῶς οὐκ ἐλευθέρα; καὶ εἰ μὴ τὸ

2. πῶς τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
3. τῇ αὐτῶν] Codd. Marc. A. Med. B. τῇ αὐτῶν.
4. ἠνάγκασται] Ita Codd. Marcc. et Vat. Rell. cum Ed. ἠνάγκασθαι.
5. ἂν εἴη] Cod. Vat. omittit ἄν.
6. ἴοι;] Codd. Darm. et Med. A. cum marg. Ed. ἴῃ. Marc. B. ἴῃ. Mox Marc. A. ἑκούσιον pro ἀκούσιον.
8. ἀγαθὸν αὐτῷ] Cod. Vat. ἀγαθὸν αὐτοῦ.
10. τῶν αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. τῶν αὐτοῦ. Vat. τῶν αὐτῶν.
11. τὸ κακὸν] Marc. A. τὸ καλόν.
12. τὸ ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. τοῦ ἑαυτοῦ. Mox Marc. A. τὸ (sic) ἄλλου.
13. τῇ ἑαυτοῦ] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. τῇ αὐτοῦ. Et sic correxi.
ib. ποιοῦντες] Codd. Vat. et Marcc. ποιοῦντος. Et sic correxi.
15. ἐνεργείᾳ] Codd. Ciz. ἐνέργεια.
ib. οὐδὲ γὰρ—τῆς οὐσίας] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. Sed Med. A. in marg. ab al. m. habet: εἰ καὶ μή . . .
18. οὔτε ἐφ'] Cod. Vat. οὔτ' ἐφ'.

agendi dicatur habere, cum non sit in sua facultate non agere. Præterea dubitatione dignum est; utrum quibus non convenit actio, in eis proprie liberum censeatur arbitrium. Jam vero et quibus actio competit, necessitas infertur extrinsecus: non enim temere prorsus nullove proposito fine agunt. Atqui quonam pacto libertas his servabitur naturæ suæ penitus servientibus? Contra vero sic objici potest: Quod aliud sequi non cogitur, quonam modo servire dici potest? Quo autem modo aliquid dum ad bonum fertur, potest esse coactum, cum appetitus ipse sit voluntarius, si cognoscens esse bonum tanquam ad bonum proficiscatur? Involuntarium namque est abductio quædam ab ipso bono. Coactum vero dicitur violentiaque compulsum, quod fertur ad illud, quod non est ipsi bonum. Idque proprie servit, quod autoritatem non habet ad bonum proficiscendi: sed potentiore quodam instante a suis bonis abducitur, illi interea serviens. Ob hanc causam servitus improbatur, non quidem ubi aliquis non habeat ad malum eundi licentiam, sed ubi ad ipsum sui bonum accedere nequit, ad bonum alterius interea tractus. Ubi vero quis dicit, aliquid naturæ suæ servire, illud efficit, ut sit duo, tum videlicet, quod est serviens, tum etiam, cui servit. Simplex vero natura, et actus unus, non habens aliud quidem in potentia, aliud autem in actu positum, cur non sit et libera? Hæc utique dici non decet proprie, sic ut nata est, operari: siquidem nec etiam hoc ipsum, quod in ipsa est, operari debet dicere, quasi aliud quidem sit essentia, aliud vero sit actio: siquidem idem illic est esse atque agere. Si ergo neque propter aliud, neque in alio est vel agit, quid obstat, quo minus et libera vivat? Et si non decet dicere, sicut alibi dici solet, hoc ipsum, quod in se est, attamen majus hic aliquid est eo, quod dicitur in se esse. Atque ita in se esse censetur, quoniam non est in alio, neque alius ullus actio-

ἐπ᾽ αὐτῷ ἁρμόσει, ἀλλὰ μεῖζον ἐνταῦθα τοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐπ᾽ 738 B
αὐτῷ, ὅτι μὴ ἐφ᾽ ἑτέρῳ, μήδ᾽ ἄλλο τῆς ἐνεργείας, κύριον· οὐδὲ γὰρ
τῆς οὐσίας, εἴπερ ἀρχή. Καὶ εἰ ἄλλην δὲ ἀρχὴν ὁ νοῦς ἔχει, ἀλλ᾽
οὐκ ἔξω αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἀγαθῷ. Καὶ εἰ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν,
πολὺ μᾶλλον ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ τὸ ἐλεύθερον, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐλεύθερον καὶ
τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ τις ζητεῖ τοῦ ἀγαθοῦ χάριν. Εἰ οὖν κατὰ τὸ ἀγαθὸν
ἐνεργεῖ, μᾶλλον ἂν τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ. Ἤδη γὰρ ἔχει τὸ πρὸς αὐτὸ ἐξ
αὐτοῦ ὁρώμενον καὶ ἐν αὐτῷ, εἴπερ πρὸς αὐτὸ, ὃ ἄμεινον ἂν εἴη C
αὐτῷ ἐν αὐτῷ ἂν εἶναι, εἴπερ πρὸς αὐτό.

Ἆρ᾽ οὖν ἐν νῷ μόνῳ νοοῦντι τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ A
ἐν νῷ τῷ καθαρῷ; ἢ καὶ ἐν ψυχῇ κατὰ νοῦν ἐνεργούσῃ καὶ κατὰ
ἀρετὴν πραττούσῃ; τὸ μὲν οὖν πραττούσῃ εἴπερ δώσομεν, πρῶτον
μὲν οὐ πρὸς τὴν τεῦξιν ἴσως χρὴ διδόναι, οὐ γὰρ ἡμεῖς τοῦ τυχεῖν
κύριοι. Εἰ δὲ πρὸς τὸ καλῶς καὶ τὸ πάντα ποιῆσαι τὰ παρ᾽ αὐτοῦ,
τάχα μὲν ἂν τοῦτο ὀρθῶς λέγοιτο. Ἐκεῖνο δὲ πῶς ἐφ᾽ ἡμῖν; οἷον B
εἰ, διότι πόλεμος, ἀνδριζοίμεθα. Λέγω δὲ τὴν τότε ἐνέργειαν πῶς
ἐφ᾽ ἡμῖν, ὁπότε πολέμου μὴ καταλαβόντος οὐκ ἦν τὴν ἐνέργειαν ταύ-

1. ἐπ᾽ αὐτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marcc. τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ. Unde recepi Articulum.
ib. μεῖζον] Codd. Vatt. Marcc. μεῖζον. Vat. omittit verba καὶ οὕτως ἐπ᾽ αὐτῷ, et habet post hæc ἀφ᾽ ἑτέρου. Restitui μεῖζον.
3. ἀρχὴν ὁ νοῦς] Codd. Ciz. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. ὁ νοῦς ἀρχήν. Vat. pergit ἴσχει.
5. αὐτῷ, καὶ] Cod. Vat. αὐτὸ καί.
ib. ἐπεὶ καὶ] Ita Codd. Ciz. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἐπὶ καί.
ib. καὶ τὸ ἐπ᾽] Ita Codd. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καὶ τῷ ἐπ᾽. Mox Cod. Mon. C. οὖν καὶ τό, cum Marc. A.
7. πρὸς αὐτὸ] Cod. Vat. προς αυτῷ. Marc. B. ut marg. Ed. πρὸς τὸ αὐτό.
8. εἴπερ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Med. B. ἤπερ. Et ita Marc. A. Mon. C. et Vat. lin. seq.
9. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. A. (ex corr. ab al. m.) et B. ἐν αὐτῷ. Verba ὃ ἄμεινον—πρὸς αὐτὸ desunt in Marc. C.
10. νοοῦντι] Cod. Vat. νοῦντι.
12. εἴπερ δώσομεν] Cod. Vat. εἴπερ λέγομεν.
14. παρ᾽ αὐτοῦ] Codd. Marc. A.B. Med. A. (ex corr. ab al. m.) et B. παρ᾽ αὐτοῦ.
15. οἷον, εἰ—ἐφ᾽ ἡμῖν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. πόλεμος abest a Marc. A.

nis ejus est dominus: sed neque rursus essentiæ, siquidem sit principium. Et quamvis intellectus principium aliud habeat, non tamen extra se ipsum illud habet, sed in ipso bono. Atque si secundum illud est intellectui bonum, multo magis hoc ipsum, quod est in se esse, atque libertas illinc ei convenit: quandoquidem et libertatem et in se esse quivis boni gratia quærit. Si ergo secundum bonum agit, magis tunc habet hoc ipsum, quod in se esse dicitur et arbitrium. Jam enim habet, quod ad ipsum vergit ex ipso perspectum, ideoque in se est, quoniam est ad ipsum. Quod quidem ei satius est, scilicet ita demum in se ipso esse, siquidem sit ad ipsum.

V. *Intellectus in contemplando vivit liber, liberoque decreto constituit ad contemplationem actiones omnes privatas publicasque referre.*

Scit quin etiam incommoda multa, quæ minus optaret, tum suis, tum corpori, tum etiam animo sæpe ventura. Delibercvit et his opportuna remedia pro viribus adhibere. Universa hæc in mente hactenus dispositio voluntaria est, nec aliunde dependet: actiones vero, quæ sequuntur in dies incommodis involuntariis succurrentes, non adeo sui juris existunt, sed quodammodo ex opportunitate dependent.

Num igitur in intellectu puro duntaxat atque intelligente libertas ponitur et arbitrium? an et in anima secundum intellectum operante et secundum virtutem agente? Jam vero si agenti hoc tribuamus, forte non, quantum ad consecutionem spectat, est tribuendum. Non enim consequendi nos domini sumus. Sin autem ad officia sua honeste componenda id designemus, recte forte dicetur. At illud quonam pacto in nobis esse potest? Ceu si dicatur, quoniam urget bellum, nos fortitudinis officium exercere. Dico autem actionem eo tempore frequentatam, quonam modo in nobis tunc esse judicare possimus, quandoquidem nisi circumveniret prælium, non daretur nobis actione ejusmodi uti: similiter in cæteris actionibus virtute compositis virtute ipsa

738 *την ποιήσασθαι; ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πράξεων τῶν κατὰ*
ἀρετὴν ἁπασῶν πρὸς τὸ προσπίπτον ἀεὶ ἀναγκαζομένης τῆς ἀρετῆς
τοδὶ ἢ τοδὶ ἐργάζεσθαι. Καὶ γὰρ εἴ τις αἵρεσιν αὐτῇ δοίη τῇ ἀρετῇ,
πότερα βούλεται, ἵν' ἔχοι ἐνεργεῖν, εἶναι πολέμους, ἵνα ἀνδρίζοιτο,
καὶ εἶναι ἀδικίαν, ἵνα τὰ δίκαια ὁρίζῃ καὶ κατακοσμῇ, καὶ πενίαν, 5
ἵνα τὸ ἐλευθέριον ἐνδεικνύοιτο· ἢ πάντων εὖ ἐχόντων ἡσυχίαν ἄγειν
ἕλοιτο ἂν τὴν ἡσυχίαν τῶν πράξεων, οὐδενὸς θεραπείας δεομένου τοῦ
παρ' αὐτῆς· ὥσπερ ἂν εἴτις ἰατρός, οἷον Ἱπποκράτης, μηδένα δεῖσθαι
τῆς παρ' αὐτοῦ τέχνης. Εἰ οὖν ἐνεργοῦσα ἐν ταῖς πράξεσιν ἡ ἀρετὴ
739 *ἠνάγκασται βοηθεῖν, πῶς ἂν καθαρῶς ἔχοι τὸ ἐπ' αὐτῇ; ἆρ' οὖν τὰς* 10
πράξεις μὲν ἀναγκαίας, τὴν δὲ βούλησιν τὴν πρὸ τῶν πράξεων καὶ
τὸν λόγον οὐκ ἠναγκασμένον φήσομεν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἐν ψιλῷ τιθέ-
μενοι τὸ πρὸ τοῦ πραττομένου, ἔξω τῆς πράξεως τὸ αὐτεξούσιον καὶ
τὸ ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀρετῇ θήσομεν. Τί δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τῆς
κατὰ τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν; ἆρ' οὐ κακῶς ψυχῆς ἐχούσης φήσο- 15
B *μεν αὐτὴν εἰς κατακόσμησιν ἐλθεῖν συμμετρουμένην τὰ πάθη καὶ τὰς*
ὀρέξεις; τίνα οὖν τρόπον λέγομεν ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀγαθοῖς εἶναι καὶ τὸ
ἀδέσποτον τὴν ἀρετήν; ἢ τοῖς γε βουληθεῖσι καὶ ἑλομένοις; ἢ ὅτι

1. κατὰ ἀρετὴν] Cod. Vat. κατ' ἀρετήν.
2. προσπίπτον] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A. ut marg. Ed. πίπτον.
4. ἵν' ἔχοι] Codd. præter Mon. C. et Marc. A.B. omnes ἵν' ἔχῃ. Sed mox omnes ut Ed. ἵνα ἀνδρίζοιτο.
5. κατακοσμῇ] Cod. Vat. κοσμεῖ. Propter Optativos proximos vid. leg. κατακοσμοῖ et ὁρίζοι.
6. τὸ ἐλευθέριον] Ita Codd. Ciz. Marc. C. Med. B. Vat. Sed Marc. A.B. Darm. Mon. C. Med. A. ut marg. Ed. ἐλεύθερον. Ed. ἐλευτέριον.
ib. εὖ ἐχόντων] Ita Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. εὖ ἔχον.
9. ἐνεργοῦσα] Cod. Vat. ἐργοῦσα.
10. ἠνάγκασται] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἠνάγκασθαι. Et ita etiam Cap. VII.
ib. βοηθεῖν] Ita Codd. exceptis Medd. omnes. Ed. βοηθεῖ.
11. πρὸ τῶν] Cod. Ciz. omittit πρό.
12. ἠναγκασμένον] Ita solus Cod. Vat. Rell. ut Ed. ἀναγκασμένον.
13. τὸ πρὸ τοῦ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. A. (ex corr. in m. ab al. m.) B. Vat. τῷ πρὸ τοῦ.
14. ἀρετῆς] Cod. Ciz. addit φήσομεν.
15. ἆρ' οὐ] Codd. Ciz. et Vat. ἆρ' οὖν.
16. κατακόσμησιν ἐλθεῖν] Cod. Vat. κόσμησιν διελθεῖν.
ib. τὰ πάθη] Cod. Mon. C. τὰς πράξεις, cum Marc. A.
17. ἀγαθοῖς] Cod. Med. A. ἀγαθόν, cum Marc. B.

videlicet ad id, quod incidit, semper hoc vel illud operari compulsa. Etenim si quis optionem virtuti dederit, utrum velit, ut agendi nanciscatur occasionem, adversa nobis accidere, velut prælia imminere, ut fortitudinis demonstret officia: et injurias perpetrari, ut, quid juris sit, definiat litesque dissolvat, inopiamque premere, ut munera liberalitatis ostendat. An potius cunctis rite pacatis, quietem agere, eligeret procul dubio vacationem ejusmodi actionum, nullo videlicet apud ipsam curatione aliqua indigente: quemadmodum si quis legitimus medicus, qualis Hippocrates, optet nullum suis medicinis egere. Si ergo virtus in actionibus constituta opem ferre compellitur, quonam modo purum id munus possidet, quo in ea rem ipsam omnino consistere judicemus? Num igitur actiones quidem esse fatebimur necessarias, voluntatem vero rationemque actiones antecedentem affirmabimus omnino non esse compulsam? Ac si ita, cum in eo duntaxat, quod agenda præcedit, arbitrium statuamus, nimirum extra actionem collocabimus libertatem, et quod in virtutis auctoritate consistere judicatur. Sed quidnam de ipsa virtute secundum habitum dispositionemque considerata dicemus? Nonne languente animo eam accedere ad curandum perturbationes appetitusque componentem? Qua igitur ratione bonum dicimus in nostra auctoritate consistere, virtutemque nulli servire? Forte vero in nobis volentibus eligentibusque id consistere judicabimus. Forte etiam quia virtus assistens libertatem munusque, quod in nobis esse dicitur, comparat, neque quibus serviebamus ante, ultra nos servire permittit. Si

ἐγγενομένη αὕτη κατασκευάζει τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ 739
ἐᾷ ἔτι δούλους εἶναι ὧν πρότερον ἦμεν. Εἰ οὖν οἷον νοῦς τις ἄλλος
ἐστὶν ἀρετὴ καὶ ἕξις οἷον νοωθῆναι τὴν ψυχὴν ποιοῦσα πάλιν αὖ C
ἥκει οὐκ ἐν πράξει τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐν νῷ ἡσύχῳ τῶν πράξεων.

Πῶς οὖν εἰς βούλησιν πρότερον ἀνήγομεν τοῦτο, λέγοντες ὃ παρὰ A
τὸ βουληθῆναι γένοιτο ἄν; ἢ κἀκεῖ ἐλέγετο, ἢ μὴ γένοιτο. Εἰ οὖν
τά τε νῦν ὀρθῶς λέγεται, ἐκεῖνά τε τούτοις συμφώνως ἕξει, φήσομεν
τὴν μὲν ἀρετὴν καὶ τὸν νοῦν κύρια εἶναι καὶ εἰς ταῦτα χρῆναι ἀνά-
γειν τό ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ ἐλεύθερον. Ἀδέσποτα δὲ ὄντα ταῦτα, τὸν
μὲν ἐφ' αὑτοῦ εἶναι, τὴν δὲ ἀρετὴν βούλεσθαι μὲν ἐφ' ἑαυτῆς εἶναι
ἐφεστῶσαν τῇ ψυχῇ, ὥστε εἶναι ἀγαθὴν, καὶ μέχρι τούτου, αὐτήν B
τε ἐλευθέραν καὶ τὴν ψυχὴν ἐλευθέραν παρασχέσθαι. Προσπιπτόν-
των δὲ τῶν ἀναγκαίων καὶ παθημάτων τε καὶ πράξεων, ἐφεστῶσαν
ταῦτα μὲν, μὴ βεβουλεῦσθαι γενέσθαι, ὅμως γε μὴν καὶ ἐν τούτοις
διασώσειν τὸ ἐφ' ἑαυτῇ, εἰς αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα ἀναφέρουσαν· οὐ
γὰρ τοῖς πράγμασιν ἐφέψεσθαι, οἷον σώζουσα τὸν κινδυνεύοντα, ἀλλ'

1. ἐγγενομένη αὕτη] Cod. Vat. ἐγγινομένη αὕτη (sic).
ib. τὸ ἐλεύθερον] Cod. Vat. omittit τό.
2. ὧν πρότερον] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. τῶν πρόσθεν.
3. [illegible] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. et Vat. ἡ ἀρετή.
5. οὖν εἰς] Cod. Vat. omittit οὖν.
ib. ὃ παρὰ] Cod. Vat. ὅτι παρά.
7. λέγεται] Cod. Med. B. λέγητε.
8. ταῦτα χρῆναι] Cod Ciz. αὐτὰ χρή. Vat. ταῦτα χρή.
9. τὸν μὲν] Cod. Ciz. τὸ μέν.
10. ἐφ' αὑτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. ἐφ' ἑαυτοῦ.
11–12. [illegible] Desunt hæc in Marc. C.
13. δὲ τῶν ἀναγκαίων καὶ] Desunt hæc in Cod. Vat. Vocem καὶ omittit Mon. C. cum Marc. A.
14. γενέσθαι] Abest a Cod. Ciz.
15. διασώσειν] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Marcc. Rell. cum Ed. διὰ σώσειν.
ib. ἐφ' ἑαυτῇ] Codd. Marcc. Darm. et Mon. C. ἐφ' αὑτῇ. Pergit Med. B. cum M[illegible] A.C[illegible] Quod recipi pro αὐτήν.
ib. ἀναφέρουσαν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. διαφέρουσαν. Sed Marc. B. in marg. γρ. ἀναφ.

ergo virtus est velut intellectus quidam alter, et habitus animam quasi transformans in mentem: rursus hoc ipsum, quod in nobis consistere dicitur, non ad actiones quidem declinat, sed ad mentem se recipit actionibus expeditam.

VI. *Non solum intellectus sola contemplatione contentus, putandus est tanquam liber sibi vivere, verum etiam ratio per virtutem ab intellectu conceptam libera secum habitat, quatenus videlicet pro fine non statuit rerum actionumque exitum, sed honestatem contemplationemque internam.*

Intellectus primus maxime vivit liber, ubi vivere quidem intelligere est. Intelligit autem quemadmodum et vult: siquidem voluntas et intelligentia vix ibi discernitur. sunt enim actus fere idem. Qui vergens ad bonum voluntas dicitur, attingens bonum intelligentia nominatur: quemadmodum radius in cursu se habet ad splendorem in reverberatione perspectum. Si maximum bonum est maxime voluntarium summopere vivit, ut vult, et liber, qui in ipso bono vitam agit.

Sed quanam ratione id muneris ad voluntatem supra retulimus, dicentes id in nobis esse, quod pro voluntate fieret? Profecto respondendum est, ibi quoque fuisse subjunctum, vel non fieret. Quam ob rem si et hæc in præsentia recte dicuntur, et illa cum iis omnino consentiunt, mentem ac virtutem esse dominas asseremus, ad easque, quod consistit in nobis, atque libertatem referri decere. Cum vero duo hæc minime serviant, putandum est, mentem quidem in se ipsa sedere, virtutem vero velle quidem in se ipsa quiescere, animæ videlicet præsidentem, ut inde sit bona: atque hucusque et ipsam liberam permanere, et animum inde fieri liberum. Quando vero necessariæ passiones actionesque incidunt, his gubernandis incumbere, neque voluisse quidem hæc accidere: attamen in eis etiam ipsum, quod in se est, arbitrium conservare, dum videlicet horum quoque curam ad se ipsam refert. Non enim res ipsa sequitur quasi velit omnino servare periclitantem: imo si sibi præstare judicet hunc, abjicit, jubetque pecunias, et filios, et patriam,

739 C εἰ δοκεῖ αὐτῇ καὶ προϊεμένην τοῦτον, καὶ τὸ ζῆν κελεύουσαν προϊέσθαι, καὶ χρήματα καὶ τέκνα καὶ αὐτὴν πατρίδα σκοπὸν τὸν καλὸν αὐτῆς ἔχουσαν, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι τῶν ὑπ' αὐτήν· ὥστε καὶ τὸ ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτεξούσιον καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὐκ εἰς τὸ πράττειν ἀνάγεσθαι, οὐδ' εἰς τὴν ἔξω, ἀλλ' εἰς τὴν ἐντὸς ἐνέργειαν καὶ νόησιν καὶ D θεωρίαν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς. Δεῖ δὲ τὴν ἀρετὴν ταύτην νοῦν τινα λέγειν εἶναι, οὐ συναριθμοῦντα τὰ πάθη τὰ δουλωθέντα ἢ μετρηθέντα τῷ λόγῳ. Ταῦτα γὰρ ἔοικε φησὶν ἐγγύς τι τείνειν τοῦ σώματος ἕθεσι καὶ ἀσκήσεσι κατορθωθέντα. Ὥστε εἶναι σαφέστερον, ὡς τὸ 740 ἄϋλόν ἐστι τὸ ἐλεύθερον, καὶ εἰς τοῦτο ἡ ἀναγωγὴ τοῦ ἐφ' ἡμῖν καὶ αὕτη ἡ βούλησις ἡ κυρία καὶ ἐφ' ἑαυτῆς οὖσα· καὶ εἴ τι ἐπιτάξειε πρὸς τὰ ἔξω, ἐξ ἀνάγκης. Ὅσα οὖν ἐκ ταύτης καὶ διὰ ταύτην ἐφ' ἡμῖν, ἔξω τε καὶ ἐφ' αὐτῆς, ὅ αὐτὴ βούλεται καὶ ἐνεργεῖ ἀνεμποδίστως, τοῦτο καὶ πρῶτον ἐφ' ἡμῖν. Ὁ δὲ θεωρητικὸς νοῦς καὶ πρῶτος, οὕτω τὸ ἐφ' ἑαυτὸ, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ μηδαμῶς ἐπ' ἄλλῳ, B ἀλλὰ πᾶς ἐπέστραπται πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ ἐν τῷ ἀγαθῷ κείμενος, ἀνενδεὴς καὶ πλήρης ὑπάρχων, καὶ οἷον κατὰ βούλησιν ζῶν· ἡ δὲ βούλησις ἡ νόησις· βούλησις δὲ ἐλέχθη, ὅτι κατὰ νοῦν· καὶ γὰρ λεγομένη βούλησις τὸ κατὰ νοῦν μιμεῖται. Ἡ γὰρ

1. *εἰ δοκεῖ*] Codd. Marcc. Mon. C. *εἰ δοκοῖ*.
2. *τὸν καλὸν*] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. *τὸ καλόν*. Pergit Med. B. cum Marc. A. *αὐτῆς*.
8. *τοίνυν*] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. *τείνειν*. Et sic correxi.
10. *ἐστι τὸ*] Codd. Ciz. et Vat. *ἐστι καὶ τὸ*.
ib. *καὶ αὕτη—ἐφ' ἡμῖν,*] Desunt hæc in Cod. Vat.
13. *ἐφ' αὑτῆς*] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. *ἐφ' ἑαυτῆς*. Pergit Mon. C. cum Marc. A. *ὅ αὐτῆ*.
ib. *ἐνεργεῖ ἀνεμποδίστως*] Cod. Vat. *ἐνεργείαν ἐμποδίστως*.
14. *πρῶτος*] Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. *πρώτως*.
15. *ἑαυτὸ, διότι*] Codd. Darm. Marc. B.C. *αὑτῷ, ὅτι*. Marc. A. Mon. C. *ἑαυτῷ, ὅτι*. Vat. *αὐτῷ, ὅτι*. Pergit Ciz. *ὁ ἔργον*.
ib. *εἰς ἄλλο*] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. *ἐπ' ἄλλῳ*. Quod prætuli.
16. *πρὸς αὐτὸν*] Cod. Med. B. *πρὸς αὐτόν*, cum Marc. A.
17. *ὑπάρχων*] Cod. Vat. *ὑπάρχον*. Pergit Ciz. *καὶ οἷα*.
18. *δὲ ἐλέχθη*] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. *δ' ἐλέχθη*.
19. *Ἡ γὰρ*] Cod. Vat. *εἰ γάρ*.

vitamque projicere: statuens scilicet sibi pro fine non inferiorum salutem, sed propriam honestatem. Ex quo apparet, libertatem et quod est in nobis inter res agendas neque ad actiones effectum, neque ad exteram actionem, sed ad actum intimum et intelligentiam contemplationemque virtutis ipsius omnino referri. Hanc vero virtutem oportet mentem quandam existimare: non connumerando cum ea perturbationes redactas in servitutem ratione vel temperatas. De his utique Plato loquens ait more quodam curandi corporis hæc usu exercitationeque corrigi dirigique solere. Hinc itaque constat apertius, libertatem ad rem ipsam expertem materiæ pertinere: atque ad hanc reduci, quod est in nobis: atque hanc ipsam voluntatem esse dominam, et in se ipsa consistere. Jam vero, si quid ad externa præcipit, necessitate quadam adducta præcipere solet. Quotcunque igitur ex hac atque propter hanc aguntur, consistunt in nobis: atque extra simul et in se ipsa, illud est, quod ipsa vult peragitque minime impedita: idque etiam primum est in nobis. Intellectus autem contemplator et primus, sic habet, quod dicitur in se ipso, quod opus illius nullo modo consistit in alio, sed totus reflectitur ad se ipsum, opusque ipsius est ipse, positusque in bono, nec indigens ultra, sed plenus pro voluntate vivit ad votum: ipsa vero voluntas ipsa intelligentia est, sed est appellata voluntas, quoniam secundum intellectum videtur existere. Etenim, quæ voluntas dicitur, ipsum, quod secundum intellectum est, imitatur. Voluntas enim bonum vult. Vere autem intelligere est in bono: intellectus igitur habet, quod volun-

βούλησις θέλει τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ νοεῖν ἀληθῶς ἐστιν ἐν τῷ ἀγα- 740
θῷ. ἔχει οὖν ἐκεῖνος, ὅπερ ἡ βούλησις θέλει, καὶ οὗ τυχοῦσα ἂν
ταύτη νόησις γίγνεται. Εἰ οὖν βουλήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἐτίθεμεν τὸ C
ἐφ' ἡμῖν, τὸ ἤδη ἐν ᾧ θέλει ἡ βούλησις εἶναι ἱδρυμένον, πῶς οὐ τὸ
ἐφ' ἑαυτῷ ἔχει; ἢ μεῖζον εἶναι θετέον, εἰ μή τις ἐθέλει εἰς τοῦτο
ἀναβαίνειν τὸ ἐφ' αὑτῷ.

Γίγνεται οὖν ψυχὴ μὲν ἐλευθέρα διὰ νοῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν σπεύ- A
δουσα ἀνεμποδίστως, καὶ ὅ διὰ τοῦτο ποιεῖ, ἐφ' ἑαυτῇ. Νοῦς δὲ δι'
αὑτόν· ἡ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις αὐτὸ τὸ ἐφετὸν, καὶ διὸ τὰ ἄλλα ἔχει,
τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅταν τὸ μὲν τυγχάνειν ἀνεμποδίστως δύνηται, τὸ δὲ
ἔχειν. Πῶς δὴ αὐτὸ τὸ κύριον ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸ τιμίων καὶ
ἐν πρώτῃ ἕδρᾳ ὄν, πρὸς ὃ τὰ ἄλλα ἀναβαίνειν θέλει καὶ ἐξήρτηται
αὐτοῦ καὶ τὰς δυνάμεις ἔχει παρ' αὐτοῦ, ὥστε δύνασθαι τὸ ἐπ' αὐ- B
τοῖς ἔχειν, πῶς ἄν τις εἰς τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἢ ἐπί σοι ἄγοι; ὅπου καὶ νοῦς
μόλις, ὅμως δὲ βίᾳ εἵλκετο, εἴ μή τις τολμηρὸς λόγος ἑτέρωθεν στα-
λεὶς λέγοι, ὡς τυχοῦσα οὕτως ἔχειν ὡς ἔχει, καὶ οὐκ οὖσα κυρία τοῦ
ὅ ἐστιν, οὖσα τοῦτο ὅ ἐστιν, οὐ παρ' αὐτῆς, οὔτε τὸ ἐλεύθερον ἂν

4. θέλει] Cod. Ciz. χρὴ, al. m. add. θέλει.
5. ἐφ' ἑαυτῷ] Codd. Marcc. Mon. C. ἐφ' αὑτῷ. Vat. ἐφ' αὑτό.
ib. ἢ μεῖζον—ἐφ' αὑτῷ] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. ἐθέλει] Cod. Med. A. ἐθέλοι, cum Marc. B.
8. ἐφ' ἑαυτῇ] Codd. Darm. Marcc. et Mon. C. ἐφ' αὑτῇ.
ib. δι' αὑτόν] Cod. Vat. δι' αὐτόν.
9. αὐτὸ τὸ] Abest αὐτὸ a Codd. Ciz. et Vat.
10. ἐφ' ἑαυτοῖς] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. ἐφ' αὑτοῖς.
12. ἐξήρτηται] Ita Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. Sed Mon C. ἐξήρτητο; Darm. cum Ed. ἐξήρτητι. Mox Marc. C. παρ' αὐτοῦ.
14. καὶ νοῦς] Cod. Vat. καὶ ὁ νοῦς. Pro βίᾳ correxi βίᾳ cum Ficino.
15. ἑτέρωθεν] Cod. Vat. ἑτερώθη. Marc. B. ἑτιέρωθεν (sic).
17. παρ' αὐτῆς] Marc. A.B. παρ' αὐτῆς. Mox Marc. A. οὔ τὸ ἐστ'.

tas expetit, quodve consequuta jam ea ratione evadit intelligentia. Quam ob rem si boni ipsius voluntati dedimus, quod est in nobis, quod in eo jam situm est, in quo esse voluntas appetit, cur non habeat, quod dicitur in se ipso? Jam vero si quis ad hoc pertinere nolit, quod sit in se ipso, excellentius aliquid est putandum.

VII. *Si anima per virtutem intellectualem fit quandoque libera, sequitur, ut intellectus primo sit liber. Item si intellectus vitam possidet summopere liberam atque voluntariam, quoniam ipsi bono sit quam proximus, merito ipsum bonum est ipsa libertas.*

Si servitus et fortuna circa inferiora versantur, sed libertas et ordo ad superiora pertinent, et quo quid superius, eo est ordinatius pariter et liberius, certe principium omnium neque fortuitum est, neque coactum: quippe cum sit ordinis omnis, ac liberæ auctoritatis origo. In quo cum tanquam summo bono sit tota voluntarii ratio, tota est et ratio libertatis. Ubi si modo essentia et actio nominari possint, non potes dicere actionem essentiæ suæ servire: quippe cum nulla sit ibi distinctio. Quapropter si quemadmodum existit naturaliter, ita et agit, vicissim sicut agit, ita naturaliter et existit. Sed de his in Theologia nostra satis diximus.

Evadit igitur anima per mentem libera ad bonum absque impedimento se conferens, quodve propter hoc agit, consistit in ipsa. Intellectus autem per se ipsum liber. Ipsius vero boni natura, est ipsum, quod omnibus appetendum, et propter quod habent alia, quod consistat in eis, quando hoc quidem sine impedimento consequi potest, illud autem jam possidere. Ipsum itaque omnium dominum, quæ sub eo preciosa censentur, primaque in sede consistens, ad quod cætera passim ascendere volunt, pendentque ex illo, et ab eo vires accipiunt, per quas habere munus possint, quod consistat in ipsis, quonam pacto poterit aliquis ad hanc ipsam conditionem redigere, in qua est proprie, quod vel in me vel in te consistere dicitur? Quandoquidem ipse intellec-

740 C ἔχοι, οὔτε τὸ ἐπ᾽ αὐτῇ ποιοῦσα, ἢ μὴ ποιοῦσα ὅ ἠνάγκασται ποιεῖν
ἢ μὴ ποιεῖν· ὃς δὴ λόγος, ἀντίτυπός τε καὶ ἄπορος καὶ παντάπασι
τὴν τοῦ ἑκουσίου τε καὶ αὐτεξουσίου φύσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐφ᾽
ἡμῖν εἴη ἂν ἀναιρῶν, ὡς μάτην εἶναι ταῦτα λέγεσθαι, καὶ φωνὰς
πραγμάτων ἀνυποστάτων. Οὐ γὰρ μόνον μηδὲν ἐπὶ μηδενὶ εἶναι
741 I λέγει, ἀλλ᾽ οὐδὲ νοεῖν, οὐδὲ συνιέναι ἀναγκαῖον αὐτῷ λέγειν ταύτην
τὴν φωνήν. Εἰ δὲ ὁμολογεῖ συνιέναι, ἤδη ἂν ῥᾳδίως ἐλέγχοιτο τῆς
ἐννοίας τοῦ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐφαρμοζομένης, οἷς ἐφαρμόττειν οὐκ ἔφη. Ἡ
γὰρ ἔννοια τὴν οὐσίαν οὐ πολυπραγμονεῖ, οὐδὲ ἐκείνην προσπαρα-
λαμβάνει. Ἀδύνατον γὰρ ἑαυτό τι ποιεῖν καὶ εἰς ὑπόστασιν ἄγειν,
ἀλλὰ ἐθέλει θεωρεῖν ἡ ἐπίνοια, τί τῶν ὄντων δοῦλον ἑτέρων, καὶ τί
B ἔχει τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τί μὴ ὑπ᾽ ἄλλῳ, ἀλλ᾽ αὐτὸ τῆς ἐνεργείας
κύριον, ὃ καθαρῶς τοῖς ἀϊδίοις ὑπάρχει, καὶ τοῖς καθ᾽ ὅ εἰσιν ἀΐδιοι,
καὶ τοῖς ἀκωλύτως τὸ ἀγαθὸν διώκουσιν ἢ ἔχουσιν. Ὑπὲρ δὴ ταῦτα
τοῦ ἀγαθοῦ ὄντος αὐτοῦ οἷον ἄλλο παρ᾽ αὐτοῦ ἀγαθὸν ζητεῖν, ἄτο-
πον, ἐπεὶ καὶ τὸ κατὰ τύχην λέγειν αὐτὸ εἶναι οὐκ ὀρθόν· ἐν γὰρ
τοῖς ὕστερον καὶ ἐν πολλοῖς ἡ τύχη· τὸ δὲ πρῶτον οὔτε κατὰ τύχην

1. ἢ μὴ] Cod. Ciz. τοῦτο μή. Vat. τοῦτο ἢ μή.
2. ἄτιμος] Codd. omnes ut marg. Ed. ἄπορος. Quod recepi.
3. ἐφεκουσίου] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. αὐτεξουσίου.
4. εἴη] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. εἴη ἄν. Unde recepi particulam, quæ deerat.
6. λέγει] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. λέγειν.
7. ὁμολογεῖ] Cod. Mon. C. ὁμολογεῖς, cum Marc. A.
9. οὐδὲ ἐκείνην προσλαμβάνει] Codd. Darm. Marcc. ut marg. E. εἰ δὲ ἐκείνην προσπαραλαμβάνει. Med. A. a pr. m. εἰ δὲ, supra lin. οὐ. Mon. C. item προσπαραλαμβάνει. Hoc recepi, nec vero εἰ.
10. ἑαυτὸ] Cod. Darm. ἑαυτῷ. Marc. B. ut marg. Ed. ἑαυτοῦ. Videtur legendum cum Fic. δ᾽ ἑαυτοῦ.
11. ἡ ἐπίνοια] Cod. Vat. omittit ἡ.
12. αὐτὸ τῆς] Cod. Vat. αὐτῷ τῆς.
15. ἀγαθοῦ ὄντος αὐτοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. in medio ponunt αὐτοῦ.
ib. παρ᾽ αὐτοῦ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. παρ᾽ αὐτό.
16. κατὰ τύχην] Cod. Vat. τὴν τύχην. Verba λέγειν αὐτὸ—κατὰ τύχην Marc. B. nonnisi in marg. habet.

tus ad hanc conditionem vix quidem, et violentia quadam tractus esse videtur: nisi quis forte temerarius sermo aliunde huc injectus afferat, naturam primam sorte quadam id nactam fuisse, ut sic se haberet, ut habet, neque hujus ipsius, quod est, existere dominam: cum videlicet hoc ipsum, quod est, non sit a se ipsa, ideoque nec libertatem, nec, quod in ea consistat, habere: quippe cum faciat vel non faciat, quod facere, vel non facere est jam necessitate compulsa. Qui sane sermo adversus in se est, et incertus, omnemque voluntarii ac liberi, ejusque quod est in nobis, naturam et rationem e medio tollit: adeo ut frustra hæc nominentur a nobis, sintque voces quædam nusquam existentium rerum. Sermonis namque illius auctor fateri compellitur, non solum nihil esse auctoritatis in aliquo, verum etiam se nec intelligere, neque ullo modo cognoscere, quid vox ejusmodi sibi velit. Quod si cognoscere id affirmet, jam facile refelletur, ratione videlicet ejus, quod est in nobis, congruente cum illis, quibus non accommodari dicebat. Ipsa namque rei notio nec disturbat essentiam, nec eam adauget cum alio assumendo. Non potest enim aliquid per se facere ac perducere quippiam ad substantiam, vel existentiam: sed conatur notio meditari, quidnam inter alia serviat aliis, quidve habeat libertatem: nec subjiciatur aliis in agendo, sed suæ sit dominus actionis. Quod quidem munus pure convenit sempiternis, et iis quidem, quatenus sempiterni sunt: et omnino, qui bonum absque impedimento vel jam habent, vel etiam prosequuntur. Proinde absurdum dictu est, bonum ipsum omnibus his, superius tanquam aliud ultra se ipsum bonum desiderare. Tum vero nullo modo recte dicitur ipsum fortuna quadam existere: in rebus namque posterioribus, ac multis fortuna contingit: ipsum vero

ἂν λέγοιμεν οὔτε οὐ κύριον τῆς αὐτοῦ γενέσεως, ὅτι μηδὲ γέγονε· τὸ δὲ ὅτι, ὡς ἔχει, ποιεῖ, ἄτοπον. Εἴ τις ἀξιοῖ τό, τε εἶναι τὸ ἐλεύθερον, ὅταν παρὰ φύσιν ποιῇ ἢ ἐνεργῇ, οὐδὲ δὴ τὸ τὸν μοναχὸν ἔχον ἀφῄρηται τῆς ἐξουσίας, εἰ τὸ μοναχὸν μὴ τὸ κωλύεσθαι παρ' ἄλλου ἔχοι, ἀλλὰ τῷ τοῦτο αὐτὸ εἶναι, καὶ οἷον ἀρέσκειν ἑαυτῷ καὶ μὴ ἔχειν ὅτι κρεῖττον αὐτοῦ, ἢ οὕτω γε τὸ μάλιστα τυγχάνον τοῦ ἀγαθοῦ ἀφαιρήσεταί τις τὸ αὐτεξούσιον. Εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, ἀτοπώτερον ἂν γίγνοιτο αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἀποστερεῖν τοῦ αὐτεξουσίου, ὅτι ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἐφ' ἑαυτοῦ μένει, οὐ δεόμενον κινεῖσθαι πρὸς ἄλλο, τῶν ἄλλων κινουμένων πρὸς αὐτὸ, οὐδὲν δεόμενον πρὸς οὐδενός. Ὅταν δὲ δὴ ἡ οἷον ὑπόστασις αὐτοῦ ἡ οἷον ἐνέργεια ᾖ, οὐ γὰρ ἡ μὲν ἕτερον, ἡ δὲ ἑτερόν ἐστιν, εἴ γε μηδὲ ἐπὶ τοῦ νοῦ τοῦτο, ὅτι μᾶλλον κατὰ τὸ εἶναι ἡ ἐνέργεια, ἢ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὸ εἶναι. Ὥστε οὐκ ἔχει τὸ ὡς πέφυκεν ἐνεργεῖν, οὐδὲ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ οἷον ζωὴ ἀνενεχθήσεται εἰς τὴν οἷον οὐσίαν· ἀλλ' ἡ οἷον οὐσία συνοῦσα καὶ οἷον συγγενομένη ἐξ ἀϊδίου τῇ ἐνεργείᾳ ἐξ ἀμφοῖν τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ἑαυτοῦ καὶ οὐδενός. 741 C D E

1. οὔτε οὐ] Cod. Vat. omittit οὐ.
ib. τῆς αὐτοῦ] Cod. Med. B. Marc. A. της αυτου.
ib. γέγονε] Codd. Marc. A. Mon. C. γεγονεν.
4. μὴ τὸ] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. μὴ τῷ.
5. αὐτὸ μόνον] Codd. Marcc. Ciz. Darm. et Vat. ut marg. Ed. αὐτὸ εἶναι. Quod recepimus.
9. ἐφ' ἑαυτοῦ] Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Vat. ἐφ' αὑτοῦ.
10. οὐδὲν δεόμενον πρὸς] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. ut marg. Ed. καὶ οὐδὲν δεόμενον, omisso πρός. Ciz. item omittit πρὸς neque addit καί.
11. ὑπόστασις αὐτοῦ] Cod. Vat. ὑπόστασις ἑαυτοῦ.
ib. ἡ μὲν] Ita Codd. Marcc. Ciz. Vat. Mon. C. Rell. cum Ed. ᾗ μέν.
12. δὲ ἕτερον] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. [illegible]
ib. μηδὲ ἐπί] Cod. Ciz. μὴ ἐπί.
ib. ὅτι] Cod. Med. A. h. v. superscriptum habet ab al. m. οὐ.
14. καὶ ἡ οἷον] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
15. οἷον οὐσίαν] Codd. Mon. C. Marc. A.B. cum. marg. Ed. omittunt οἷον.
ib. ἀλλ' ἡ] Cod. Vat. ἀλλ' ἥ.
16. αὐτὸ ποιεῖν] Codd. Ciz. Marc. B. ut marg. Ed. αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ. Darm. et Marc. C. αὐτὸ ποιεῖ. Mon. C. Marc. A. et Med. B. αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ. Med. A. ut marg. Ed. sed in marg. τὸ αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ. Unde correxi cum Fic. τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Possis etiam: αὖ τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Vat. αὐτὸ αὐτὸ ποιεῖ.
17. καὶ ἑαυτοῦ] Codd. Marc. A. Mon. C. καὶ ἑαυτῷ. Vat. καὶ ἑαυτό. Marc. C. καὶ ἑαυτῷ καί.

primum neque secundum fortunam esse fas est asserere: neque rursus suæ generationis dominum non existere, quoniam neque genitum quidem esse potest. Præterea quando quis negat primum esse liberum, propterea, quod ita duntaxat faciat, ut se naturaliter habet, absurdum est, siquis existimet, quippiam tunc esse liberum, quando præter naturam facit vel operatur. Neque vero, quod unica ratione se habet, ob hoc ipsum libertate privatur: si unicum hoc non ex eo habeat, quod habere aliud cohibeatur ab alio, sed ex eo, quod ipsum proprie sit hoc ipsum, sicque sibi ipsi placeat, neque liceat, neque libeat aliquid excellentius esse: alioquin posset aliquis, quod maxime compos est boni, asserere libertate privatum. Sin autem id foret absurdum, multo absurdius erit ipsum bonum libertate privare: quoniam bonum, et quia permanet in se ipso, nec moveri ad aliud usquam indiget: cum alia potius moveantur ad illud, nec ipsum ulla conditione indigeat aliquo. Denique cum ipsa velut ejus substantia, sit ipsa velut ejusdem actio: neque enim hæc quidem aliud, illa vero est aliud: siquidem nec in intellectu etiam discrimen id accidit: profecto non magis secundum esse illic editur actio, quam secundum actionem esse consistat. Quapropter nec illic conditioni subjicitur, ut sic operetur, sicut est naturaliter institutum. Neque actio et velut vita in ipsam velut essentiam redigetur: sed ipsa illic velut essentia quasi conspirans cum actione, et tanquam in unum ab æterno conflata, idem omnino conficit ex ambobus, quod quidem et nullius sit, et sui ipsius duntaxat existat.

741 A Ἡμεῖς δὲ θεωροῦμεν οὐ συμβεβηκὸς τὸ αὐτεξούσιον ἐκείνῳ, ἀλλὰ
ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ἄλλα αὐτεξουσίων, ἀφαιρέσει τῶν ἐναντίων, αὐτὸ
ἐφ' ἑαυτὸ πρὸς αὐτὸ, τὰ ἐλάττω ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων μεταφέροντες,
ἀδυναμίᾳ τοῦ τυχεῖν τῶν ἃ προσήκει λέγειν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα ἂν
742 περὶ αὐτοῦ εἴποιμεν· καίτοι οὐδὲν ἂν εὕροιμεν εἰπεῖν οὐχ ὅτι κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ περὶ αὐτοῦ κυρίως. Πάντα γὰρ ἐκείνου καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ σεμνὰ ὕστερα. τούτων γὰρ αὐτὸς ἀρχὴ, καίτοι ἄλλον τρόπον οὐκ ἀρχὴ, ἀποτιθεμένοις δὲ πάντα καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ὡς ὕστερον, καὶ τὸ αὐτεξούσιον. Ἤδη γὰρ εἰς ἄλλο ἐνέργειαν λέγει, καὶ ὅτι ἀνεμποδίστως, καὶ ὄντων ἄλλων τῶν εἰς αὐτὰ ἀκωλύτως. Δεῖ δὲ ὅλως πρὸς οὐδὲν αὐτὸν λέγειν· ἔστι γὰρ ὅπερ ἐστὶ καὶ πρὸ αὐτῶν,
B ἐπεὶ καὶ τὸ ἔστιν ἀφαιροῦμεν, ὥς τε καὶ πρὸς τὰ ὄντα ὁπωσοῦν. Οὐδὲ δεῖ τὸ ὡς πέφυκεν· ὕστερον γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ εἰ λέγοιτο, καὶ ἐπ' ἐκείνων, ἐπὶ τῶν ἐξ ἄλλου ἂν λέγοιτο, ὡς τε πρώτως ἐπὶ τῆς οὐσίας, ὅτι ἐξ ἐκείνου ἔφυ. Εἰ δ' ἐν τοῖς ἐν χρόνῳ ἡ φύσις, οὐδὲ ἐπὶ τῆς οὐσίας, οὐδὲ δὴ τὸ οὐ παρ' αὐτῆς εἶναι λεκτέον· τό, τε γὰρ

1. Ἡμεῖς δὲ] Codd. Darm. et Med. A. (supra lin. ab al. m.) ἡμεῖς δή.
3. ἑαυτὸ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. ἑαυτῷ.
ib. ἀπὸ τῶν] Cod. Vat. cum Marc. A.C. omittit τῶν: idem in Cod. Mon. erasum est.
4. ἀδυναμίᾳ] Ita Cod. Mon. C. Rell. cum Ed. ἀδυναμία.
8. δὲ πάντα] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. δὴ pro δέ.
ib. ὑπ' αὐτῷ] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. ἐπ' αὐτῷ. Quod recepi.
10. ὄντων] Cod. Vat. ὄντων. Mon. C. pergit ἄλλων τὸ εἰς, cum Marc. A.C.
12. καὶ τὸ πρὸς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. καὶ πρός. Unde delevi τό.
13. Οὐδὲ δεῖ] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. οὐδὲ δή.
ib. καὶ ἐπ'] Codd. Mon. C. Marc. A. καὶ ἀπ'.
15. δὲ τοῖς ἐν] Codd. Darm. Marc. B. Med. A. Vat. δ' ἐν τοῖς ut marg. Ed. Mon. C. Ciz. Med. B. Marc. A.C. δ' ἐν τοῖς ἐν. Quod recepi.
ib. οὐδὲ ἐπὶ] Codd. Mon. C. Marcc. Vat. οὐδ' ἐπί.

VIII. *Neque libertatem neque aliud quicquam venerandum attribuere Deo debemus ea ratione, qua sequentibus, sed ineffabili. Ejusmodi conditio, qua aliquid sic existat et agat, sicut ad hoc est naturaliter institutum, rebus subjectis tempori proprie competit, æternis translatione quadam, essentiæ primæ abusione quadam. Nam proprie dicitur ex se ipsa existere: principio nullo modo. Sors vero contingens tam remota est a primo, ut vix etiam reperiatur in ultimis ordinante primo.* (Conf. etiam Bruckeri Histor. Crit. Philos. II. p. 397. sq. et Tiedemann. in libro vernaculo De caussis philosophiæ contemplativæ III. p. 183. sq.)

Nos utique cogitamus libertatis munus illi non tanquam accidens aliquod convenire, sed a muneribus libertatis, quæ attribuuntur aliis subtractione videlicet contrariorum ipsum in se ipso ad se ipsum excogitamus, dum minora a minoribus illuc usque transferimus: quippe cum illa, quæ de illo decet loqui, consequi nequeamus. Atque ita de illo hæc loqui contingit: tametsi nihil invenire possimus, quod rite loquamur, nedum prædicando de illo, sed nec ei ulla proprie ratione accommodando. Omnia namque et pulchra et veneranda posteriora sunt illo. Illud enim horum omnium est principium, quamvis modo etiam alio non principium, cum omnia secernamus ab eo, ideoque quod liberum arbitrium operandi, quodve in ipso consistere dici solet, velut posterius aliquid sejungamus ab illo. Id namque actionem in aliud tendentem significare videtur: tendentem, inquam, absque impedimento, item esse et alia, quæ ad idem non impedita contendant: omnino vero ad nullum oportet primum ipsum dicendo referre. Est enim hoc ipsum, quod existit etiam ante omnia, quandoquidem et hoc, quod dicitur est, ab eo secernimus: ideoque esse quoquo modo ad entia rite negamus. Proinde neque sic existere id dicemus, ut est naturaliter institutum: nam et hoc posterius est. Atque si de supernis quoque dicatur, certe de illis, quæ ex alio sunt, dicetur. Itaque de essentia primo dicetur quoniam nata est ex illo. Quod si in rebus subjectis tempori natura

εἶναι ἀφηροῦμεν· τό, τε οὐ παρ' αὐτῆς λέγοιτο ἂν, ὅταν ὑπ' ἄλλου. 742 C
Οὕτως οὖν συνέβη, ἢ οὐδὲ τὸ συνέβη λεκτέον· οὔτε γὰρ αὐτῷ, οὔτε πρὸς ἄλλο· ἐν γὰρ πολλοῖς τὸ συνέβη, ὅταν τὰ μὲν ᾖ, τὸ δὲ ἐπὶ τούτοις συμβῇ. Πῶς οὖν τὸ πρῶτον συνέβη; οὐδὲ γὰρ ἦλθεν, ἵνα ζητῇς. Πῶς οὖν ἦλθε; τύχη τις ἤγαγεν ἢ ὑπέστησεν αὐτό· ἐπεὶ οὐδὲ τύχη πω ἦν, οὐδὲ τὸ αὐτόματον δέ· καὶ γὰρ τὸ αὐτόματον καὶ παρ' ἄλλου καὶ ἐν γιγνομένοις. D

Ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ εἴ τις λαμβάνοι τὸ συνέβη, οὕτοι δεῖ πρὸς τὸ A ὄνομα ἵστασθαι, ἀλλὰ ὅπως νοεῖ ὁ λέγων συνιέναι. Τί οὖν νοεῖ τοῦτο, ὅτι ταύτην ἔχον τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν ἀρχήν; καὶ γὰρ εἰ ἄλλην εἶχεν, ἦν ἂν ἀρχὴ τοῦτο, ὅπερ ἦν, καὶ εἰ χεῖρον, ἐνήργησεν ἂν κατὰ τὴν αὑτοῦ οὐσίαν. Πρὸς δὴ τὸ τοιοῦτον λεκτέον, ὅτι μὴ οἷόν τε ἦν ἀρχὴν οὖσαν πάντων τὸ τυχεῖν εἶναι, μὴ ὅτι χεῖρον, ἀλλ' οὐδ' ἀγαθὸν μέν, ἀγαθὸν δ' ἄλλως, οἷον ἐνδεέστερον. Ἀλλὰ δεῖ κρείττονα B εἶναι τὴν ἀρχὴν πάντων τῶν μετ' αὐτὴν, ὥστε ὡρισμένον τι. Λέγω δὲ ὡρισμένον, ὅτι μοναχῶς καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἀνάγκη·

2. ἢ οὐδὲ τὸ—πολλοῖς τὸ συνέβη] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. λεκτέον] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. ut marg. Ed. ἀκτέον. Mon. C. lin. seq. omittit τά cum Marc. A.
4. Πῶς οὖν τὸ—συνέβη;] Desunt hæc in Cod. Vat.
5. ζητῇς] Cod. Vat. ζητεῖς.
ib. ἦλθε;] Codd. Vat. et Mon. C. Marc. A. ἦλθεν.
ib. ὑπέστησεν] Cod. Ciz. ὑπέστηκεν.
8. οὕτοι δεῖ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A. Vat. In Ed. est οὕτι δή, in Ciz. οὕτοι δή, in Med. B. οὔτοι δή.
10. εἰ ἄλλην] Cod. Vat. omittit εἰ.
12. τὴν αὑτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. τὴν αὐτοῦ: quod recepi cum Fic.
ib. τὸ τοιοῦτον] Cod. Vat. τὸ τοιοῦτο.
13. τὸ τυχεῖν] Codd. excepto Ciz. omnes τὸ τυχόν.
ib. οὐδ' ἀγαθόν] Codd. Marcc. Vat. et Mon. C. οὐδὲ ἀγαθόν. Iidem mox δὲ ἄλλως.
15. πάντων] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. ἁπάντων.
16. Οὐδὲ γὰρ] Codd. Darm. et Med. A. οὐ γάρ.

versatur, nimirum neque de essentia ipsa dicemus, ita, ut nata fuerit, se habere: neque sane dicendum est essentiam ex se ipsa non esse, sic enim et esse ipsum auferremus. Et profecto non a se ipsa diceretur esse, quando esse acciperet aliunde. Num igitur de summo rerum principio dicendum est, sic existere contigisse: sed certe neque contigisset dicendum. Neque enim ipsi contigit, neque ad aliud accidit. In rebus namque multis contingentia locum habet: ubi hæc quidem sunt, hoc autem his accidit. Qua igitur sorte primum ipsum evenisse potest? Neque enim venit, ut quærere, quomodo venerit, nos oporteat, et quænam fortuna perduxerit ipsum vel constituerit: quando neque fortuna quidem erat, neque casus fortuitus ullo modo. Casus enim et ab alio accidit, et in his, quæ fiunt, contingere solet.

IX. *Non licet fingere contingenter evenisse, ut hoc ipsum, quod nunc omnium principium est, omnium sit principium, quasi contingere potuerit aliud, et aliter affectum fore principium.*

Unica enim est principii ratio, ipsa videlicet summitas, quam et infinitatem possumus nominare, quæ, cum aliis præsertim propinquioribus firmitatem necessitatemque imponat, merito non est contingenter, sed necessario, imo est ipsa necessitas. Et quoniam primum est et ipsum bonum, ideo est et sua sponte necessitas: neque quodlibet contingenter extitisse potuit: neque rursus oportuit esse, vel est determinatum hoc aut illud, sed est plus quam universa potestas necessario, pariter, atque ultro id ipsum, quod est existens.

Verum si quis hoc ipsum, quod dici solet, contigit vel evenit, acceperit ad ipsum idem, non decet in appellatione hac immorari, sed, qua ratione, qui hoc dicit, intelligat, animadvertere. Quidnam igitur id sibi vult? Numquid ipsum, naturam hanc et potestatem habens, principium extitisse? Ac si quam aliam habuisset, posse etiam extitisse principium, secundum hoc ipsum, quod esset, et si forte deterius, esset tamen secundum suam essentiam operatum. Ad hæc autem objiciendum est, fieri non potuisse, ut, cum principium esset omnium, contingens fortuitumve foret: ac ne dum contigisse posse deterius, sed

743 ἐν γὰρ τοῖς ἑπομένοις τῇ ἀρχῇ ἡ ἀνάγκη, καὶ οὐδὲ αὕτη ἔχουσα ἐν αὐτοῖς τὴν βίαν. Τὸ δὲ μοναχὸν τοῦτο παρ' αὐτοῦ· τοῦτο οὖν καὶ οὐκ ἄλλο, ἀλλ' ὅπερ ἐχρῆν εἶναι· οὐ τοίνυν οὕτω συνέβη, ἀλλ' ἔδει οὕτω· τὸ δ' ἔδει τοῦτο ἀρχὴ τῶν ὅσα ἔδει. Τοῦτο τοίνυν οὐκ ἂν οὕτως εἴη, ὡς συνέβη, οὐ γὰρ, ὅπερ ἔτυχέν, ἐστιν, ἀλλ' ὅπερ ἐχρῆν εἶναι, μᾶλλον δὲ, οὐδὲ ὅπερ ἐχρῆν. Ἀλλὰ ἀναμένειν δεῖ τὰ ἄλλα,
B τί ποτε αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς φανείη, καὶ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς, τοῦτο αὐτὸν θέσθαι, οὐχ ὡς συνέβη φανέντα, ἀλλὰ ὄντως βασίλεα καὶ ὄντως ἀρχὴν καὶ τὸ ἀγαθὸν ὄντως, οὐκ ἐνεργοῦντα κατὰ τὸ ἀγαθόν· (οὕτω γὰρ ἂν δόξειεν ἕπεσθαι ἄλλῳ·) ἀλλ' ὄντα ἓν, ὅπερ ἐστὶν, ὥστε
10 οὐ κατ' ἐκεῖνο, ἀλλ' ἐκεῖνο. Εἰ τοίνυν οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ὄντος τὸ συνέβη· τῷ γὰρ ὄντι, εἴτι συμβήσεται, συνέβη, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ τὸ ὂν συνέβη,
C οὐδὲ συνέκυρσε τὸ ὂν οὕτως εἶναι, οὐδὲ παρ' ἄλλου τὸ οὕτως εἶναι ὂν ὡς ἔστιν. ἀλλ' αὕτη ὄντος φύσις ὂν εἶναι· πῶς ἄν τις ἐπὶ τοῦ ἐπέκεινα ὄντος τοῦτο ἐνθυμοῖτο, τὸ οὕτω συνέβη, ᾧ ὑπάρχει γεγεννηκέ-
15 ναι τὸ ὂν, ὃ οὐχ οὕτω συνέβη, ἀλλ' ἔστιν, ὡς ἔστιν ἡ οὐσία οὖσα, ὅπερ ἐστὶν οὐσία, καὶ ὅπερ ἐστὶ νοῦς· ἐπεὶ οὕτως τις καὶ τὸν νοῦν

3. ἔδει οὕτω] Cod. Mon. C. ἴδει οὕτως, cum Marc. A.

4. δ' ἔδει] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δὲ ἔδει.

ib. ἀρχὴ] Cod. Ciz. ἀρχήν.

5. ἔτυχεν] Ita Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἔτυχ'.

6. οὐδ' ὅτως] Cum marg. Ed. habent οὐδὲ ὅτιῳ Codd. præter Medd. omnes. Quod recepi.

7. αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς] Cod. Med. B. ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς.

8. δίσθαι] Cod. Ciz. θεάσασθαι.

ib. ἀλλὰ ὄντως] Cod. Vat. οὕτως pro ὄντως.

10. δόξειεν] Cod. Vat. δόξει.

11. οὐδὲ ἐπὶ] Codd. Marc. A. Mon. C. οὐδ' ἐπί.

ib. τὸ συνέβη] Cum marg. Ed. omittunt τὸ Codd. Ciz. Darm. Med. A. Vat. Quare delevi. Sequitur τὸ pro τῷ in Codd. Darm. et Med. A. Fic. legisse videtur τι pro τό.

12. ἀλλ' οὐκ] Abest οὐκ a Codd. Ciz. et Vat.

13. συνέκυρσε] Cod. Ciz. συνέρκυσε.

ib. τὸ ὂν ὄντως] Cod. Ciz. omittit ὄν. Codd. Mon. C. Marcc. Darm. Med. A.B. Vat. habent ut marg. Ed. τὸ ὂν οὕτως. Quod recepi cum Fic.

ib. τὸ ὄντως] Codd. omnes ut marg. Ed. τὸ οὕτως. Mox pro ὄντως post αὕτη Darm. Marcc. Med. A.B. ut m. Ed. ὄντος. In Darm. sequitur φύσιν. Utramque lectionem marg. recepi.

14. ὄντος] Cod. Ciz. ὄντως.

15. ᾧ—συνέβη] Cod. Vat. omittit hæc Mon. C. ante συνέβη habet οὕτως.

16. ἀλλ' εἰ ἔστιν] Codd. Marcc. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. omittunt εἰ. Seqq. ὡς ἔστιν omissa sunt in Cod. Ciz. Ego cum illis delevi εἰ.

ib. οὖσα ὅπερ ἐστὶν] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Post ἐστὶν addidimus οὐσία ex Codd. Mon. C. Marcc. quod legit etiam Fic. et manifesto excidit, cum ante καὶ scribi non potuisset ἐστίν.

17. οὕτως τις] Codd. Mon. C. Marcc. οὕτω τις.

neque etiam bonum quidem, aliter vero bonum velut aliquid indigentius. Sed oportet principium omnium esse sequentium præstantissimum: ideoque quasi determinatum quiddam; determinatum, inquam, propter singularem et unicam rationem. Neque tamen ita determinatum, et unica ratione consistens, quasi ex necessitate dico. Nondum enim necessitas erat. In his enim, quæ sequuntur principium, necessitas dominatur: neque hæc quidem violentiam eis infert. Unicum vero hoc et singulare possidet a se ipso. Hoc ipsum igitur est non aliud: sed quod expediebat sive debebat esse. Non igitur ita contigit, sed oportuit ita. Hoc ipsum vero, quod oportuit dicitur, omnium est, quæ oporteat esse principium. Hoc igitur nequaquam ita est, ut contigit, non enim, ut sorte incidit, extat: sed quod oportebat esse: imo vero neque id quidem, quod oportuerit esse. Jam vero decet alia expectare quid quandoque rex illis appareat, idque duntaxat, quod existit ipse, illum prorsus asseverare, certe non ut evenit apparentem, sed vere regem, vere principium, vere bonum. Nec secundum bonum quidem agentem, sic enim sequi alterum videretur, sed unum hoc ipsum, quod est, penitus existentem. Itaque nec secundum bonum agere, sed ipsum prorsus existere bonum. Si ergo neque in ipso quidem ente aliquid est contingens: alioquin ens quiddam foret, et certe cuidam enti incideret aliquid, non tamen ipsum ens ullo modo contigit, neque sorte quadam nactum est ens ipsum ita esse: nec ab alio sic esse ens,

743

εἶποι, οὕτω συνέβη νοῦν εἶναι, ὥσπερ ἄλλο τι ἂν τὸν νοῦν ἐσόμενον, D
ἢ τοῦτο, ὃ δὴ φύσις ἐστὶ νοῦ. Τὸ δὴ οὐ παρεκβεβηκὸς ἑαυτὸ, ἀλλ'
ἀκλινὲς ὂν ἑαυτοῦ, αὐτὸ ἄν τις κυριώτατα λέγοι εἶναι, ὅ ἐστι. Τί ἂν
οὖν τις λέγοι ἐκεῖ εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦτο ἀναβὰς καὶ εἰσιδών; ἆρά γε τὸ
οὕτως ὡς εἶδεν αὐτὸν ἔχοντα τὸ οὕτω συνέβη; ἢ οὔτε τὸ οὕτω οὔτε
τὸ ὁπωσοῦν συνέβη; ἀλλ' οὐδὲ ὅλως τὸ συνέβη, ἀλλὰ τὸ οὕτω μόνον
καὶ οὐκ ἂν ἄλλως, ἀλλ' οὕτως, ἀλλ' οὐδὲ τὸ οὕτως· οὕτω γὰρ ἂν ὁρί-
σας εἴης καὶ τόδε τι. Ἀλλ' ἔστι τῷ ἰδόντι οὐδὲ τὸ οὕτως εἰπεῖν δύ-
νασθαι, οὐδ' αὖ τὸ μὴ οὕτως. Τί γὰρ ἂν εἴποις αὐτὸ τῶν ὄντων, ἐφ' E
ὧν τὸ οὕτως; ἄλλο τοίνυν παρ' ἅπαντα τὸ οὕτως. Ἀλλ' ἀόριστον
ἰδὼν αὐτὸ πάντα μὲν ἔξεις εἰπεῖν τὰ μετ' αὐτό· φήσεις δὲ οὐδὲν ἐκ-
είνων εἶναι, ἀλλὰ εἴπερ δύναμιν πᾶσαν αὐτῆς ὄντως κυρίαν τοῦτο
οὖσαν ὃ θέλει, μᾶλλον δὲ ὃ θέλει ἀπορρίψασαν εἰς τὰ ὄντα, αὐτὴν
δὲ μείζονα παντὸς τοῦ θέλειν οὖσαν, τὸ θέλειν μετ' αὐτὴν θεμένην
οὕτ' οὖν αὐτὴ ἠθέλησε τὸ οὕτως, ἵνα ἂν εἵπετο, οὔτε ἄλλος πεποίη- F
κεν οὕτως.

2. ἐστὶ νοῦ] Codd. Darm. et Med. A. (sed hic punctis subscriptis) ἐστίν· οὐ.

ib. ὑπερεκβιβηκὸς] Codd. omnes præter Marc. C. ut marg. Ed. οὐ παρεκβιβηκὸς, ut legit Fic. et ego restitui.

3. ἀκλινὲς] Cod. Ciz. ἀκρινές.

ib. λέγει—λέγει] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. λέγοι—λέγοι. Quod recepimus.

5. εἶδεν] Cod. Med. B. ἴδειν cum Marc. A.

ib. τὸ οὕτω] Cod. Vat. τὸ οὕτως. Ante hæc Marc. A.B. Mon. C. οὕτως συνίζη. Mox Marc. A. omittit ἀλλ' οὐδὲ ὅλως τὸ συνίζη.

9. Τί γὰρ—ὧν τὸ οὕτως] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. Pro τὸ Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. habent τά. In Vat. sequitur ἀλλὰ ὅριστον.

11. ἰδὼν αὐτὸ] Codd. Ciz. Med. B. et Vat. Marcc. A.C. omittunt αὐτό. Cod. Med. A. voci αὐτὸ superscriptum habet πάντα, et post αὐτὸ addit μίν. Vox πάντα abest in Marc. B.

ib. φύσεως] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A.B. Vat. ut m. Ed. φήσεις. Ciz. φύσις. Illos sequor: nec vero ex marg. Ed. ἐκείνων pro ἐκείνων recepi.

12. εἴπερ] Codd. Med. A. et Darm. (uterque ex corr.) ὥσπερ. Vat. ὑπέρ.

ib. αὐτῆς] Codd. Marc. A.B. Med. A. B. αὐτῆς. Quod prætuli.

ib. κυρίως] Codd. omnes, excepto Darm. κυρίαν. Et sic correxi.

13. ἀποῤῥίψασαν] Cod. Vat. ἀποῤῥίψαν. Pro εἵπετο Fic. legisse videtur εἶπε τό.

15. οὔτε ἄλλος] Cod. Vat. οὔτ' ἂν ἄλλος. Mon. C. οὔτε ἄλλως. Marc. A. οὕτως ἄλλως.

ut est, accepit, sed ipsa natura entis est ens existere: quonam modo aliquis in eo, quod ente superius extat, conditionem hanc scilicet ita contigisse vel evenisse poterit cogitare? quippe cum illud ens ipsum genuerit. Quod quidem non ita contigit, sed est prout est essentia ipsa existens hoc ipsum, quod est essentia, et hoc ipsum, quod est intellectus: alioquin simili quispiam ratione intellectum quoque dixerit sic accidisse, perinde quasi aliud quiddam intellectus fore potuerit, præter hoc, quod natura ipsius existit. Quod itaque naturam propriam non transgreditur, nec usquam a se ipso declinat, facile quis potissimum hoc ipsum, quod est, existere dixerit. Quidnam igitur dicet ille, qui hoc quoque transcenderit, summumque inspexerit? Numquid, quemadmodum ipsum viderit se habere, ita et contigisse? sed profecto neque sic neque quolibet modo contigisse dicendum, imo nec ommino et simpliciter accidisse. An igitur dici potest ita solum, neque aliter, sed duntaxat ita? imo vero neque hoc ipsum, quod dicitur ita, vel hoc modo illi est assignandum: alioquin eo pacto circumscriberes ipsum, et hoc aliquid redderes. Nempe qui cernit illud, neque ita debet dicere, neque non ita, alioquin aliquid ipsum ex rerum numero dixeris, quibus inest hoc ipsum, quod ita vel hoc modo dici solet. Est igitur aliud præter omnia, quæ ita et hoc modo se habere dicuntur. Tu vero cum ipsum inveneris infinitum, omnia quidem, quæ sunt post illud, dicere poteris. Illud autem nullum eorum esse dices, sed tanquam universam potestatem re vera sui ipsius dominam, quodve vult, existentem. Imo vero hoc ipsum, quod vult, in res ipsas projicientem, dum videlicet ipsa excellentior est omni voluntatis actu, actumque ejusmodi sibi subdit. Neque igitur ipsa hoc ipsum voluit, quod dicitur ita se habere, adeo ut id secum ipsa dixerit, neque quisquam alius, ut ita se haberet effecit.

744 Καὶ τοίνυν καὶ ἐρωτῆσαι χρὴ τὸν λέγοντα τῷ οὕτω συνέβη, πῶς ἂν ἀξιώσειε ψεῦδος εἶναι, τὸ συνέβη, εἴτι εἴη; καὶ πῶς ἄν τις ἀφέλοι τὸ συνέβη; καὶ εἴ τις εἴη φύσις, τότε φύσει οὐκ ἐφαρμόζειν τὸ συνέβη· εἰ γὰρ τὴν τῶν ἄλλων ἀφαιροῦσαν τὸ οὕτω συνέβη ἀνατίθησι τύχη, ποῦ ποτε τὸ μὴ ἐκ τύχης εἶναι γένοιτο; ἀφαιρεῖ δὲ τὸ
B ὡς ἔτυχεν αὕτη ἡ ἀρχὴ τῶν ἄλλων, εἶδος καὶ πέρας καὶ μορφὴν διδοῦσα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς οὕτω κατὰ λόγον γιγνομένοις τύχῃ ἀναθεῖναι. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο λέγω τὴν αἰτιον, ἐν δὲ τοῖς μὴ προηγουμένως καὶ μὴ ἀκολούθως, ἀλλὰ συμπτώμασιν ἡ τύχη. Τὴν δὴ ἀρχὴν παντὸς λόγου τε καὶ τάξεως καὶ ὅρου πῶς ἄν τις τὴν τούτου ὑπόστασιν ἀναθείη τύχῃ; καὶ μὴν πολλῶν μὲν ἡ τύχη κυρία, νοῦ δὲ καὶ
C λόγου καὶ τάξεως εἰς τὸ γεννᾷν ταῦτα οὐ κυρία. Ὅπου τε καὶ ἐναντίον δοκεῖ λόγῳ εἶναι τύχη, πῶς ἂν γεννήτειρα αὐτοῦ γένοιτο; εἰ οὖν μὴ γεννᾷ νοῦν τύχη, οὐδὲ τὸ πρὸ νοῦ, οὐδὲ τὸ κρεῖττον νοῦ. Οὔτε γὰρ εἶχεν ὅθεν γεννήσει, οὔτε ἦν τὸ παράπαν αὕτη, οὐδ' ὅλως ἐν τοῖς ἀϊδίοις. Εἰ οὖν μηδὲν πρὸ ἐκείνου αὐτὸς δὲ πρῶτος, στῆναι

1. τοίνυν καὶ] Cod Vat. omittit καί.
ib. τῷ οὕτω] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Med. B. Vat. τὸ οὕτω.
2. εἴτι εἴη] Cod. Vat. ἤτι εἴη.
ib. ἀφέλοι τό] Ita Codd. Ciz. Med. B. Mon. C. Marc. A.C. Vat. In Med. A. Marc. B. est ἀφέλοιτο, in Ed. ἐφέλοι τό.
3. φύσει] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Med. B. Vat. φήσει.
4. τὸ οὕτω] Cod. Vat. τὸ οὕτως. Pro ποῦ ποτε Fic. legit οὗ ποτε. Sed interrogando eadem exit sententia.
7. ἀναθεῖναι] Cod. Ciz. ἀναθῆναι.
8. λέγω] Codd. Med. A. (ex corr.) B. Mon. C. Marc. A.C. et Vat. λόγῳ.
ib. αἴτιον] Codd. Mon. C. Marc. B.A. C. Med. A.B. Vat. αἰτίαν.
ib. προηγουμένως] Codd. ut marg. Ed. προηγουμένως. Codd. Ciz. et Vat. omittunt proximum μή.
10. ὅρου] Codd. omnes ut marg. Ed. ὅρου. Quod exhibemus cum Ficino.
11. νοῦ δὲ] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. νοῦς δέ. Mox Vat. λόγον pro λόγου.
12. τε καὶ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Vat. omittunt τε. Mox Vat. habet ἐναντίον γε.
13. εἶναι λόγῳ] Codd. Marc. A.C. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. λόγῳ εἶναι. Quem ordinem prætuli. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. λόγου εἶναι τύχην.
ib. γεννήτειρα] Cod. Vat. γενίτειρα.
15. ὅτε] Codd. omnes ut m. Ed. ὅθεν. Quod prætuli cum Fic. In Codd. Marc. A. Mon. C. Med. B. sequitur γεννήσῃ.

X. *Cum principium omnibus formam et terminum ordinemque imponat, atque ordo rationalis sit fortunæ contrarius, merito si principium fortuitum rebus inciderit, nullus usquam ordo restabit. Quod principium unice firmiterque sit, maneatque hoc ipsum, quod jam existit, nec aliunde sortitur: Hæc enim ipsa ejus natura est. Nec ulla debilitas in causa est, ut nec aliud extitisse, nec ad aliud processisse potuerit. Esse enim et permanere immensam bonitatem atque potestatem, hæc ipsa est summa libertas pariter et potestas.*

Interrogare licet eum, qui Deum ait sic accidisse, quanam conditione fieri posse existimet, ut deprehendatur contingentiam esse falsam, sicubi falsa fuerit? Quove pacto quispiam ipsam auferat contingentiam? Atqui si qua natura sit tollens e medio contingentiam, profecto conditio contingentis cum natura non congruet. Si enim naturam hoc ipsum, quod est sorte contingere ab aliis cunctis auferentem, fortunæ committas, nusquam dabitur aliquid quod non casu proveniat. Tollit autem ab omnibus fortuitam contingentiam, ipsum principium aliorum, speciem, terminum, formam unicuique tribuens, neque fas est usquam in rebus sic ratione dispositis fortunæ seriem hanc adscribere. Sed causam hic rationi assignando, sic putamus causam afferendam. In rebus autem, quæ nec ex antecedenti proposito fiunt, neque procedunt ordine consequentis, sed casu potius incidunt, fortuna versatur. Ipsum vero rationis omnis et ordinis terminique principium quonam pacto quispiam fortuita quadam sorte constare concesserit? Fortuna certe multorum domina est, intellectum vero et rationem et ordinem generare non potest. Nempe cum fortuna rationis contraria videatur, nullo modo potest esse genitrix rationis. Si ergo fortuna non generat intellectum, merito neque quod est supe-

ἐνταῦθα δεῖ, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ τὰ μετ' αὐτὸ 744
ζητεῖν, πῶς ἐγένετο, αὐτὸ δὲ μηκέτι ὅπως, ὅτι ὄντως τοῦτο μὴ ἐγέ-
νετο. Τί οὖν, εἰ μὴ ἐγένετο, ἔστι δὲ οἷόν ἐστιν, οὐκ ἰὸν τῆς αὐτοῦ D
οὐσίας κύριος; καὶ εἰ μὴ οὐσίας δὲ, ἀλλ' ὢν ὅς ἐστιν, οὐχ ὑποστή-
σας ἑαυτὸν, χρώμενος δὲ ἑαυτῷ οἷός ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἂν εἴη
ὅ ἐστι, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως· ἢ οὐχ ὅτι οὐκ ἄλλως οὕτως, ἀλλ' ὅτι τὸ
ἄριστον οὕτως. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ βέλτιον ἐλθεῖν οὐ πᾶν αὐτεξούσιον,
πρὸς δὲ τὸ χεῖρον ἐλθεῖν οὐδὲν ὑπ' ἄλλου κεκώλυται, ἀλλ' ὅτι μὴ
ἦλθε παρ' αὐτοῦ, οὐκ ἐλήλυθεν οὐ τῷ κεκωλύσθαι, ἀλλὰ τῷ αὐτὸ εἶ- E
ναι, ὃ μὴ ἐλήλυθεν. Καὶ τὸ ἀδύνατον ἐλθεῖν πρὸς τὸ χεῖρον οὐκ ἀδυ-
ναμίαν σημαίνει τοῦ μὴ ἥκοντος, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸν τὸ
μὴ ἥκειν. Καὶ τὸ μὴ ἥκειν πρὸς μηδὲν ἄλλο, τὴν ὑπερβολὴν τῆς
δυνάμεως ἐν αὐτῷ ἔχει, οὐκ ἀνάγκη κατειλημμένου, ἀλλ' αὐτοῦ
ἀνάγκης τῶν ἄλλων οὔσης καὶ νόμου. Αὐτὴν οὖν ἡ ἀνάγκη ὑπέ-
στησεν, ἢ οὐδὲ ὑπέστη τῶν ἄλλων ὑποστάντων τῶν μετ' αὐτὸ δι' F
αὐτό. Τὸ οὖν πρὸ ὑποστάσεως πῶς ἂν ἢ ὑπ' ἄλλου ἢ ὑφ' αὐτοῦ
ὑπέστη;

1. τὰ μετ'] Codd. Ciz. et Vat. τὸ μετ'.
2. ὅτι μὴ τοῦτο ὄντως] Ita Ed. Sed Codd. excepto Med. A. omnes ὅτι ὄντως τοῦτο μὴ, ut marg. Ed. Quem verborum ordinem recepi.
3. οἷον] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. οἷος.
ib. οὐκ ἰὸν] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. οὐκ ὤν. Fic. videtur legisse οὐχὶ ὄν. Quod placet. In Med. B. sequitur τῆς αὐτοῦ.
4. οὐσίαν] Codd. excepto Darm. omnes οὐσίας. Quod recepi cum Fic.
ib. ἀλλ' ὤν] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. ἀλλ' ὢν.
6. ἢ οὐχ—οὕτως] Cod. Ciz. omittit hæc, item verba οὐ τῶν—ἰλλῶν et cum Vat. οὐ [illegible].
9. παρ' αὐτοῦ] Cod. Med. B. παῤ αὑτοῦ, cum Marc. A.
10. ἀδυναμίαν] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Vat. ἀδυναμίαν. Quos sequor.
11. δι' αὐτὸν] Codd. Marcc. Med. A.B. δι' αὐτόν. Rell. cum Ed. αὐτόν.
13. ἀνάγκη] Cod. Vat. ἀνάγκης.
14. Αὐτὴν] Cod. Ciz. αὐτὴ, Med. A. (ex corr.) Marc. A. Med. B. αὐτήν.
16. ἄν ἢ] Cod. Vat. ἄν ᾖ.
ib. ὑφ' αὐτοῦ] Cod. Ciz. ὑφ' οὗ τοῦ. Vat. ὑφ' οὗ.

rius ac melius intellectu. Nec enim habuisse potest unde crearet, nec ipsa erat omnino nec prorsus inest sempiternis. Quam ob rem si nihil est super illud, ipsumque existit primo, sistere in eo gradum expedit, neque ulterius de hoc aliquid dicere: sed perscrutari potius quomodo sequentia facta fuerint: de illo vero nullo modo quomodo exortum sit indagare, quoniam re vera non est natum. Quid ergo, si ortum quidem non fuerit, est autem quale est, non existens proprie essentiæ dominus? Ac si non essentiæ dominus sit, sed hoc ipsum, quod est, existat, sibi quidem ipsi non exhibens existentiam, sed se ipso, qualiscumque sit, utens, ideoque hoc ipsum, quod est, necessario sit, nec aliter unquam. Sed profecto non propterea ita se habet, quia non aliter se habere potuerit, sed quia optimum est, ita se duntaxat habere: procedere quidem in melius non ubique voluntarium est: ad deterius autem venire, nequaquam ab alio prohibitum esse potest: sed quod in deterius non devenerit, a se ipso habet non devenisse, non propterea, quod cohibitum fuerit: sed quoniam illud hoc ipsum sit, quod nullo modo processit. Jam vero ad deterius devenire non posse, nullam significat in eo, qui non venit, debilitatem: sed hoc ipsum non ire illud a se ipso et propter seipsum habet. Quodve dicitur ad aliud nusquam accedere, excellentiam in eo potestatis plane demonstrat: dum videlicet ipsum non quidem necessitate comprehenditur, sed necessitas est et lex omnium aliorum. Num igitur ipsa necessitas sibimet præbuit existentiam? imo vero neque extitit quidem: quippe cum cætera, quæ sunt post primum, virtute ipsius existant. Quod igitur super existentiam sive subsistentiam est, quonam pacto vel ab alio vel a se ipso extitisse, vel substitisse dici debet?

745 Ἀλλὰ τὸ μὴ ὑποστὰν τοῦτο τί; ἢ σιωπήσαντας δεῖ ἀπελθεῖν καὶ ἐν ἀπόρῳ τῇ γνώμῃ θεμένους μηδὲν ἔτι ζητεῖν. Τί γὰρ ἄν τις καὶ ζητήσειεν εἰς οὐδὲν ἔτι ἔχων προελθεῖν, πάσης ζητήσεως εἰς ἀρχὴν ἰούσης καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ ἱσταμένης. πρὸς δὲ τούτοις ζήτησιν ἅπασαν χρὴ νομίζειν ἢ τοῦ τί ἐστιν εἶναι, ἢ τοῦ οἷον, ἢ τοῦ διὰ τί, ἢ τοῦ εἶναι. Τὸ μὲν οὖν εἶναι, ὡς λέγομεν ἐκεῖνο εἶναι, ἐκ τῶν μετ' Β αὐτό· τὸ δὲ διὰ τί, ἀρχὴν ἄλλην ζητεῖ, ἀρχὴ δὲ τῆς πάσης οὐκ ἔστιν ἀρχή. Τὸ δὲ οἷόν ἐστι ζητεῖν τί συμβέβηκεν αὐτῷ, ᾧ συμβέβηκε μηδέν. Τὸ δὲ τί ἐστι δηλοῖ μᾶλλον τὸ μηδὲν δεῖν περὶ αὐτοῦ ζητεῖν, αὐτὸ μόνον ἀδύνατον αὐτοῖς λαβόντας, ἐν τῷ μηδὲν αὐτῷ θεμιτὸν εἶναι προσάπτειν μαθόντας. Ὅλως δὲ ἐοίκαμεν ταύτην τὴν ἀπορίαν C ἐνθυμηθῆναι περὶ ταύτης τῆς φύσεως, εἴπερ ἐνεθυμήθημεν ἐκ τοῦ πρῶτον μὲν τίθεσθαι χώραν καὶ τόπον, ὥσπερ τι χάος, εἶτα χώρας ἤδη οὔσης ἐπαγαγεῖν ταύτην τὴν φύσιν εἰς τὸν ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν γεγονότα ἢ ὄντα τόπον. Εἰσάγοντες δὲ αὐτὸν εἰς τὸν τοιοῦτον τόπον οὕτω τοι ζητεῖν, οἷον πόθεν καὶ πῶς ἐλήλυθεν ἐνταῦθα, καὶ ὥσπερ ἔπηλυν ὄντα ἐζητηκέναι αὐτοῦ τὴν παρουσίαν καὶ οἷον τὴν

5. ἢ τοῦ] Cod. Vat. ἢ τοῦ. Mox idem omittit ὡς.
7. πάλιν] Codd. excepto Med. B. omnes ἄλλην, ut marg. Ed. Quod recepi. In Cod. Med. B. scribitur ἄλλην ἀρχὴν ζητεῖ. Ciz. Vat. Marc. A. B. et Mon. C. pergunt ἀρχῆς.
8. ᾧ συμβέβηκε] Codd. Ciz. et Vat. interponunt μή. Vat. (a pr. m.) et Mon. C. habent συμβέβηκεν.
9. δὲ τί] Cod. Vat. a pr. m. δ' ἔτι.
ib. περὶ αὐτοῦ ζητεῖν] Cod. Vat. ζητεῖν περὶ αὐτοῦ.
10. ἀδύνατον] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. εἰ δυνατόν.
ib. λαβόντας] Codd. Med. A. et Marc. B. supra lin. ab ead. m. μαθόντας.
11. μαθόντας] Cod. Darm. μαθόντες.
12. εἴπερ] Cod. Ciz. ὅπερ. Marc. C. Mon. C. Med. B. Vat. οἵπερ. Marc. A. ὁΐπερ (sic).
14. ἐπαγαγεῖν] Cod. Vat. ἐπαγεῖν (sic). Idem mox omittit εἰς τόν.
15. Εἰσάγοντες] Cod. Med. A. εἰσαγαγόντες.
17. ἔπηλυν] Ita Codd. omnes excepto Ciz. qui cum Ed. habet ἔπηλιν.

XI. *Ordo mirabilis universi intellectuali ratione perspectus purgatis tandem mentis oculis principium suum offert, quasi incomparabilem summitatem, simplicitatem, potestatem, bonitatem. Sed tu postquam principium simpliciter tibi sic illuxerit, noli, quid sit et propter quid, inquirere.*

Si enim, quidnam sit, indagaveris, ad angustiam illud tuæ intelligentiæ contrahes et compones, tibique protinus subterfugiet. Tum vero, cum ratio principium invenerit super essentiam, non potest ulterius indagare quid sit: siquidem ejusmodi quæstio desinit in essentiam. Neque fas est de principio propter quid perscrutari: sane quæstio hæc resolvitur in principium. Denique, cum de eo sis negaturus essentiam, multoque magis et accidentia, quonam pacto in eo contingentem sortem poteris affirmare?

Hoc autem, quod non proprie subsistit, vel existit, quidnam esse dicendum? Sed profecto incerta mente silentes hinc decet abire, nec quicquam ulterius indagare. Quid enim quispiam indagaverit, cum nihil pateat ulterius, quo procedat? quippe cum omnis quæstio se conferat ad principium, et in tali quodam denique conquiescat. Accedit ad hæc, quod omnis quæstio, vel quid aliquid sit inquirit, vel quale, vel propter quid, vel utrum sit nec ne. Esse quidem rerum principium omnium, sicut dicimus illud esse per ea, quæ sunt ab illo, conjectare solemus: quæstio vero propter quid desiderans principium aliud expetit: sed universi principii nullum potest esse principium. Præterea quærere, quale sit illud, nihil aliud est, quam inquirere, quid accidat ei, cui nihil penitus accidit. Ipsum vero quid est, declarat magis hoc ipsum, quod nihil de illo quærere debeamus, ipsum videlicet solummodo possimus accipientes, atque in eo, quod nihil ei fas sit, adjungere cognoscentes. Omnino autem dubitationis hujus scrupulum de hac ipsa natura in animum injecisse videmur, siquidem injecerimus, propterea, quod primo quidem regionem locumque ponamus quasi chaos, deinde posita regione hanc naturam introducamus in locum

οὐσίαν, καὶ δὴ καὶ ὥσπερ ἔκ τινος βάθους ἢ ἐξ ὕψους τινὸς ἐνθάδε 745 D
ἐρρίφθαι. διόπερ δὴ τὸ αἴτιον τῆς ἀπορίας ἀνελόντα ἔξω ποιήσασθαι
τῆς ἐπιβολῆς τῆς πρὸς αὐτὸ πάντα τόπου, καὶ μηδὲν ἐν ὁτῳοῦν τί-
θεσθαι αὐτὸ, μήτε ἀεὶ κείμενον ἐν αὐτῷ καὶ ἱδρυμένον, μήτε ἐληλυ-
θότα, ἀλλ' ὄντα μόνον ὡς ἔστι λεγόμενον, ὑπ' ἀνάγκης τῶν λόγων
εἶναι, τὸν δὲ τόπον, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ὕστερον, καὶ ὕστερον
ἁπάντων. Τὸ οὖν ἄτοπον τοῦτο νοοῦντες ὡς νοοῦμεν, οὐδὲν περὶ E
αὐτὸ ἔτι τιθέντες οἷον κύκλῳ, οὐδὲ περιλαβεῖν ἔχοντες ὅσος, οὐδὲ τὸ
ὅσον αὐτῷ συμβεβηκέναι φήσομεν, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ποιόν· οὐδὲ γὰρ
μορφή τις περὶ αὐτὸν, οὐδὲ νοητὴ ἂν εἴη, οὐδὲ τὸ πρὸς ἄλλο. Ἐφ'
αὑτοῦ γὰρ καὶ ὑφέστηκε πρὶν ἄλλο. Τί ἂν οὖν ἔτι εἴη τὸ οὕτω συν-
έβη; ἢ πῶς φθεγξόμεθα τοῦτο, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα ἐν ἀφαιρέσει πάντα
τὸ περὶ τούτου λεγόμενα; ὥστε ἀληθὲς μᾶλλον, οὐ τὸ οὕτως συνέβη, F
ἀλλὰ τὸ οὐδὲ οὕτως συνέβη, ὅπου καὶ τὸ οὐδὲ συνέβη ὅλως.
Τί οὖν οὐκ ἔστιν ὅ ἐστι; τοῦ δὲ εἶναι ὅ ἐστιν ἢ τοῦ ἐπ' ἐκεῖνα εἶ- 746

1. βάθους] Cod. Ciz. βάμβυς. Mox Marcc. Mon. C. δεῖ pro δή.
3. πᾶς πρὸς] Cod. Vat. omittit πᾶς.
ib. πάντα—αὐτὸ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. μηδὲν] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. μηδέ. Vat. mox μένον pro κείμενον.
4. ἐν αὐτῷ] Cod. Ciz. ἐν αὐτῇ.
6. τὸν δὲ] Cod. Ciz. τὸ δέ.
7. νοοῦντες] Cod. Vat. νοοῦντος.
8. ἔτι τιθέντες] Codd. Ciz. et Vat. ἐπιτιθέντες.
9. γὰρ μορφὴ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt γάρ.
10. Ἐφ' αὑτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A. ἐφ' ἑαυτοῦ. Paullo superius Marc. A. τῷ πρὸς.
12. ἢ πῶς] Cod. Ciz. καὶ πῶς.
13. τὸ περὶ] Codd. Ciz. et Mon. C. τὰ περί. Vat. omittit τό.
ib. τὸ οὕτως] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. τὸ οὕτω.
14. οὐδὲ οὕτως] Codd. Mon. C. Marcc. Med. B. οὐδὲ οὕτω. Ciz. et Vat. οὐδὲν οὕτω. Marc. B. Med. A. εὐδὲ τὸ οὕτω.
ib. ὅλως] Abest a Cod. Med. A.
15. ὅ ἐστι] Codd. Marc. A. Mon. C. Vat. ὅ ἐστιν.
ib. ἐπ' ἐκεῖνα] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ἐπέκεινα.

jam vel imaginatione confictum, vel in natura compertum. Cum vero illud in ejusmodi locum introduxerimus, nimirum adducimur sciscitari, undenam et qua conditione protinus huc accesserit: et tanquam advenam judicantes inquirere, qua ratione sit præsens, quæve et qualis sit ejus essentia: quasi vel ex profundo quodam huc emerserit, vel ab excelso descenderit. Quam ob rem operæ precium est sublata dubitationis occasione, omnem prorsus locum ab intuitu in Deum directo longe secernere, nec in aliquo ipsum ponere, sive semper in eo sit fundatus, sive aliquando venerit: sed existentem solum, sicut dicitur ex necessitate rationum existere, fas est cogitare: locum vero sicut et alia posteriorem esse, omniumque postremum. Hoc ipsum igitur vigens mirabiliter extra locum, intelligentes utcunque intelligamus, nihil penitus circa ipsum ultra possumus admovere, quasi aliquid circumdemus: neque quantus sit metiri valemus, neque ipsum quantum ei contingere concedemus: neque rursus, quale sit, effingemus. Neque enim forma est circa ipsum ulla nedum sensibilis, sed nec etiam intelligibilis aliqua. Præterea nec ei, quod ullo modo ad aliud referri dicatur, licet accommodare: nam et in se ipso consistit, et, antequam aliud quicquam existeret, extitit. Cum igitur ita sit, quonam modo possumus illic dicere, ita id contigisse? vel quomodo audebimus id proferre, quandoquidem et alia omnia, quæ de hoc dicuntur, negatione dicantur? adeo ut non verum quidem sit de illo dicere, ita contigit: sed contra non ita contigit, multoque verius: quando nec simpliciter quidem contigisse dicendum.

XII. *Summus Deus rectius dicitur suapte natura libertas, quam naturæ suæ dominus. Non enim actio penes eum ullo modo distinguitur a natura, ideo non debet dici in agendo naturæ suæ dominus: sed est vel simplicissimus actus, per quem libertas potius appellatur, vel principium finisque actuumque actionum* [Ed. prc. *actuum actionumque*] *omnium: unde libertas iterum in se nominatur: dominus vero non tam sui, quam aliorum. Essentia prima per actionem suam quodammodo ab ipsa distinctam, suæ existentiæ domina dici potest. Anima vero cum non sit essentia ipsa simpliciter, sed essentia quædam, ne-*

746 *ναι ἆρά γε κύριος αὐτός; πάλιν γὰρ ἡ ψυχὴ οὐδέν τι πεισθεῖσα τοῖς εἰρημένοις ἄπορός ἐστι. Λεκτέον τοίνυν πρὸς ταῦτα ὧδε, ὡς ἕκαστος μὲν ἡμῶν κατὰ μὲν τὸ σῶμα πόρρω ἂν εἴη οὐσίας, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν, καὶ ὃ μάλιστα ἐσμὲν, μετέχομεν οὐσίας, καὶ ἐσμέν τις οὐσία.* B *Τοῦτο δέ ἐστιν οἷον σύνθετόν τι ἐκ διαφορᾶς καὶ οὐσίας, οὔκουν κυρίως οὐσία, οὐδ' αὐτοουσία· διὸ οὐδὲ κύριοι τῆς αὐτῶν οὐσίας. Ἀλλ' ἡ οὐσία αὐτὸ ἡμῶν, εἴπερ αὕτη καὶ τὴν διαφορὰν προστίθησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅπερ κύριον ἡμῶν ἡμεῖς πως ἐσμὲν, οὕτω τοι οὐδὲν ἧττον καὶ ἐνταῦθα λεγοίμεθα ἂν αὐτῶν κύριοι· ὃ δέ γε παντελῶς ἐστιν ὅ ἐστιν αὐτοουσία, καὶ οὐκ ἄλλο μὲν αὐτὸ, ἄλλο δὲ ἡ οὐσία αὐτοῦ, ἐνταῦθα* C *ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο ἐστὶ καὶ κύριον, καὶ οὐκ ἔτι εἰς ἄλλο ᾗ ἐστι, καὶ ᾗ ἐστιν οὐσία. καὶ γὰρ αὖ ἀφείθη κύριον εἶναι αὐτοῦ, ᾗ ὃ πρῶτον εἰς οὐσίαν. Τὸ δὴ πεποιηκὸς ἐλεύθερον τὴν οὐσίαν, πεφυκὸς δηλονότι ποιεῖν ἐλεύθερον καὶ ἐλευθεροποιὸν ἂν λεχθὲν, τίνι ἂν δοῦλον εἴη; εἴπερ ὅλως καὶ θεμιτὸν φθέγγεσθαι· τὸ δὲ τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ, ἀλλὰ καὶ αὕτη παρ' αὐτοῦ ἐλευθέρα καὶ ὑστέρα καὶ αὐτὸ οὐκ ἔχον οὐσίαν. Εἰ*

1. *οὐδέν τι*] Codd. Ciz. et Vat. omittunt *τι*.
3. *τὸ σῶμα*] Cod. Ciz. omittit *τὸ* et mox *τήν*.
5. *σύνθετόν τι*] Cod. Mon. omittit *τι*, cum Marc. A.
6. *οὐδ' αὐτὸς—διὸ*] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. *αὐτὸς οὐσία*] Cod. Ciz. *αὐτὸ οὐσία*. Darm. et Marc. B. cum marg. Ed. *αὐτοουσία*. Quod recepi.
ib. *διὸ οὐδὲ κύριοι τῆς αὐτῶν οὐσίας*] Cod. Ciz. horum loco habet *καὶ ἡμεῖς ἄλλο, καὶ κύριοι οὐχ ἡμεῖς τῆς αὐτῶν οὐσίας*. Contra Codd. Vat. Marc. A.B. et Mon. C. post *αὐτῶν οὐσίας* pergunt: *ἄλλο γάρ πως ἡ οὐσία, καὶ ἡμεῖς ἄλλο· καὶ κύριοι οὐχ ἡμεῖς τῆς αὐτῶν* (Vat. Marc. B. *αὐτῷν*) *οὐσίας*. *Ἀλλ' ἡ κ.τ.λ.* Pro *αὐτῶν οὐσία* Cod. Med. B. habet cum Marc. A.B. *αὐτῶν οὐσίας*.
7. *αὐτὸ*] Codd. Darm. et Med. A. uterque ex corr. *αὐτή*.
ib. *εἴπερ αὕτη*] Cod. Med. B. omittit *αὕτη*.
ib. *προσστίθησιν*] Cod. Vat. *τίθησιν*.
8. *ἐπειδὴ*] Cod. Ciz. *ἐπεί*.
9. *ἂν αὐτῶν*] Codd. Med. A.B. *ἄν αὐτῶν*.
ib. *ὅ ἐστιν*] Desunt hæc in Cod. Ciz. Idem mox *αὐτοὶ* habet pro *αὐτό*.
11. *ὅπερ ἐστὶ*] Cod. Vat. *περίστι*.
ib. *ἐστὶ καὶ*] Cod. Med. A. omittit *καὶ* ante *κύριον* cum Marc. B.
ib. *ἄλλο ᾗ*] Cod. Ciz. *ἄλλο ἤ ὅ*.
ib. *καὶ ᾗ*] Codd. Med. A. (a pr. m.) et B. Marc. B. ut marg. Ed. *καὶ ἤ*.
12. *οὐσία*] Cod. Darm. *ἡ οὐσία*.
ib. *κύριον εἶναι*] Cod. Mon. C. omittit *εἶναι* cum Marc. A. Verba *καὶ γὰρ αὖ—εἰς οὐσίαν*. Desunt in Cod. Ciz.
ib. *ᾗ ὃ πρῶτον*] Codd. Vat. Marc. B. *ἤ* pro *ᾗ*. Med. A. in marg. ab al. m. *ᾗ τὸ πρῶτον*. Mox Marc. A. *τὸ δὴ πεποιηκός*.
15. *καὶ αὕτη παρ'*] Cod. Vat. *καὶ αὐτὴ παρ'*, cum Marc. C. In Marc. A. est *'αὕτη* (sic).

quaquam dicenda est essentia [Ed. prc. *essentiæ*] *suæ domina, quamvis quodammodo domina sui. Forma postremo corporea tanquam expers essentiæ liberum sui dominatum nullum habet. Contra vero Deus, per quem superiora sunt libera, dominanturque sequentibus, libertas est simul et dominatio summa.*

Quid ergo dicemus? nonne hoc ipsum, quod est, existit? Ipsius autem esse, quod est, vel ipsius, quod sit, ipso esse superius, numquid ipsemet Deus est dominus? Rursus animus nondum persuasus ex dictis, restat ambiguus: ad hæc igitur in præsentia nobis est ita dicendum: Unusquisque nostrum secundum corpus quidem est ab essentia longe remotus, secundum vero animam, et quod maxime ipsi sumus, essentiæ participes sumus, et profecto sumus essentia quædam. Id autem est velut quiddam ex differentia simul essentiaque compositum: itaque nec essentia præcipue, nec ipsa essentia: quam ob rem neque sumus nostræ essentiæ domini. Aliud namque quodammodo essentia est, aliud nos existimus. Nec nos quidem sumus essentiæ nostræ domini: sed ipsa essentia potius est domina nostrum: siquidem hæc ipsa et differentiam adhibet. Sed quoniam nos quodam modo sumus et illud, quod dominatur nobis, hac utique conditione nihilo minus et hic domini nostrum possumus appellari. Quod autem omnino est id, quod est ipsa essentia, neque aliud quidem ipsum, aliud autem ejus essentia est: certe hoc ipsum, quod existit, est dominans, nec amplius refertur in aliud, qua videlicet ratione est, et qua existit essentia. Etenim rursus dimissum est sui ipsius dominum esse: siquidem quod ibi primum est redigitur in essentiam. Jam vero

μὲν οὖν ἐστί τις ἐνέργεια ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτὸν θησόμεθα, οὐδ' ἂν διὰ τοῦτο εἴη ἂν ἕτερον αὐτοῦ. καὶ οὐκ αὐτὸς αὐτοῦ κύριος, ἀφ' οὗ ἡ ἐνέργεια, ὅτι μὴ ἕτερον ἐνέργεια καὶ αὐτός. Εἰ δ' ὅλως ἐνέργειαν οὐ δώσομεν ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀλλὰ τἆλλα περὶ αὐτὸν ἐνεργοῦντα τὴν ὑπόστασιν ἴσχειν, ἔτι μᾶλλον οὔτε τὸ κύριον οὔτε τὸ κυριευόμενον ἐκεῖ εἶναι δώσομεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ αὐτοῦ κύριος, οὐχ ὅτι ἄλλο αὐτοῦ κύριον, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτοῦ κύριον τῇ οὐσίᾳ ἀπέδομεν, τὸ δὲ ἐν τιμιωτέρῳ ἢ κατὰ τοῦτο ἐθέμεθα. Τί οὖν τὸ ἐν τιμιωτέρῳ, τοῦ ὅ ἐστιν αὐτοῦ κύριον, ἢ ὅτι ἐπειδὴ οὐσία καὶ ἐνέργεια ἐκεῖ, δύο πως ὄντα, ἐκ τῆς ἐνεργείας τὴν ἔννοιαν ἐδίδου τοῦ κυρίου· τοῦτο δὲ ἦν τῇ οὐσίᾳ ταὐτόν. Διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς ἐγένετο τὸ κύριον εἶναι καὶ αὐτὸ αὐτοῦ ἐλέγετο κύριον. Ὅπου δὲ οὐ δύο, ὡς ἑνὸς, ἀλλὰ ἕν, (ἢ γὰρ ἐνέργεια μόνον, ἢ οὐδ' ὅλως ἐνέργεια) οὐδὲ τὸ κύριον αὐτοῦ ὀρθῶς.

Ἀλλ' εἰ καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐπάγειν δεῖ οὐκ ὀρθῶς τοῦ ζητουμένου, πάλιν αὖ λεγέσθω, ὡς τὰ μὲν ὀρθῶς εἴρηται, ὅτι οὐ ποιητέον,

2. αὐτὲ αὐτοῦ] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτὸς αὐτοῦ, ut correxi. Ed. αὐτοῦ.
4. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. omittit ἐν. Idem mox pro τ' ἄλλα habet τὰ ἄλλα. Correxi τἄλλα, ut est in Marcc. nisi quod scribitur τἄλλα.
6. τὸ αὐτοῦ] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. τὸ αὐτοῦ. Priores etiam in proxi[illegible] Ed. et rell. αὐτοῦ.
7. ἀλλ'—κύριον] Desunt hæc in Cod. Vat.
9. δύο πως] Ita Codd. Vat. Mon. C. Ciz. Rell. cum Ed. δύο τε.
10. ἔννοιαν] Codd. Darm. Marc. B. (a pr. m.) et Mon. C. (a pr. m.) ut marg. Ed. ἐνέργειαν.
11. αὐτὸ αὐτοῦ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. αὐτὸ αὐτοῦ. Ed. cum rell. αὐτοῦ.
12. οὐ δύο] Cod. Vat. οὐδὲ δύο.
ib. ἑνὸς] Codd. omnes ἕν.
15. λεγέσθω] Cod. Ciz. λέγεσθαι.

quod liberam facit essentiam, utpote cujus natura sit, res facere liberas, riteque liberator cognominatur, cuinam serviret? si modo fas est id etiam quoquo modo pronunciare. Hoc autem sui ipsius essentia liberum judicatur: sed et hæc ab ipso libera est atque posterior: ipsum vero non habet essentiam. Si qua igitur in eo actio est, ipsumque ponimus in actione, non tamen ob hoc erit alterum a se ipso, neque minus sui ipsius dominus, a quo editur actio: quoniam non est alterum quiddam ibi actio, alterum vero ipsum. Si autem omnino actionem in eo esse non concedamus, sed alia circa ipsum operantia retinere substantiam, multo minus ibi vel dominum vel dominatorem esse fatebimur: sed neque etiam sui ipsius dominum esse dicemus. Non quoniam Deo quicquam aliud dominetur: sed quoniam sui ipsius esse dominum, essentiæ jam attribuimus. Summum vero Deum in gradu quodam excellentiore locavimus, quam quod sibimet dominetur. Quidnam igitur est excelsius eo, qui sui ipsius sit dominus? Profecto quoniam in ipso, qui primo sui ipsius dominus appellatur, essentia et actio duo quædam quodammodo sunt, nimirum ex actione ipsam domini præstitit rationem. Hæc autem idem atque essentia est, propterea et seorsum factum est, ut dominus esset, suique ipsius dominus id est appellatum. Ubi autem non duo quidem sunt ut unum, sed est penitus unum; aut enim solum actus est, aut omnino non est ibi actus, illic nec etiam recte dicitur, dominum sui ipsius existere.

XIII. *Quocunque modo essentia, voluntas, actio in Deo nominari possint, penitus idem sunt. Si ergo, sicut naturaliter ejus essentia fert, ita deus vult et agit: vicissim quoque quemadmodum vult et agit, sic ejus natura se habet. Est igitur neque fortuna neque fato, sed propria voluntate, quod est.*

Eatenus unum quodque se ipsum vult, suique juris existit, quatenus est cum bono. Ipsum ergo bonum penitus, ut vult, existit et liberum: ac si detur optio commutandi, nunquam aliud, quam quod est se esse, sit voliturum. Præterea cum voluntates omnium in bonum confluant, et uniantur in eo, certe in ipso bono eadem est cum bonitate voluntas, quæ nec aliud vult esse, quam se ipsam. Jam vero maximopere sibi, quod est, placet, siquidem sola participatione boni res habent, ut sibimet ipsæ placeant. Post hæc Plotinus ait, Si velle et esse idem est penes bonum, sequitur, sicut est ipsum in se naturaliter, ita velle: atque vicissim ut vult, sic ipsum naturaliter et existere. Excogitat interim, Christianorum more, Deum

747 οὐδ' ὡς εἰς ἐπίνοιαν δύο, τὰ δὲ νῦν τῆς πειθοῦς χάριν, καίτοι παρα-
νοητέον ἐν τοῖς λόγοις. Εἰ γὰρ δοίημεν ἐνεργείας αὐτῷ, τὰς δὲ ἐν-
εργείας αὐτοῦ οἷον βουλήσει αὐτοῦ, οὐ γὰρ ἀβουλῶν ἐνεργεῖ, αἱ δὲ
ἐνέργειαι ἡ οἷον οὐσία αὐτοῦ, ἡ βούλησις αὐτοῦ, καὶ ἡ οὐσία ταὐτὸν
B ἔσται. Εἰ δὲ τοῦτο, ὡς ἄρα ἐβούλετο, οὕτω καὶ ἔστιν. Οὐ μᾶλλον 5
ἄρα ὡς πέφυκε βούλεταί τε καὶ ἐνεργεῖ, ἢ ὡς βούλεταί τε καὶ ἐνερ-
γεῖ ἡ οὐσία ἐστὶν αὐτοῦ. Κύριος ἄρα πάντη ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτῷ ἔχων
καὶ τὸ εἶναι. Ἴδε δὴ καὶ τόδε· τῶν ὄντων ἕκαστον ἐφιέμενον τοῦ
ἀγαθοῦ βούλεται ἐκεῖνο μᾶλλον ἢ ὅ ἐστιν εἶναι, καὶ τότε μάλιστα
οἴεται εἶναι, ὅταν τοῦ ἀγαθοῦ μεταλάβῃ, καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ αἱρεῖται 10
C ἑαυτῷ ἕκαστον τὸ εἶναι, καὶ ὅσον ἂν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἴσχῃ ὡς τῆς
τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως, ἑαυτῇ δηλονότι πολὺ πρότερον αἱρετῆς οὔσης,
εἴπερ τὸ ὅση μοῖρα ἀγαθοῦ παρ' ἄλλῳ αἱρετωτάτη, καὶ οὐσία ἑκού-
σιος, καὶ παραγενομένη θελήσει, καὶ ἓν καὶ ταὐτὸν οὖσα θελήσει,
καὶ διὰ θελήσεως ὑποστᾶσα. Καὶ ἕως μὲν τὸ ἀγαθὸν μὴ εἶχεν ἕκα- 15
στον, ἠθέλησεν ἄλλο, ᾗ δὲ ἔσχεν, ἑαυτό τε θέλει ἤδη καὶ ἔστιν οὔτε
D κατὰ τύχην ἡ τοιαύτη παρουσία, οὔτε ἔξω τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἡ

1. οὐδ' ὡς εἰς] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. cum marg. Ed. omittunt εἰς.
ib. παρανοητέον] Ita Codd. Marc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. παρὰ νοητέον. Præcedit in Marc. C. καίτοι.
2. ἐνεργείας αὐτῷ, τὰς δὲ] Desunt hæc in Codd. Mon. C. Marc. A. In Vat. et Marc. C. est δ' pro δέ.
3. ἀβουλῶν] Cod. Ciz. ἀβουλῶς.
ib. ἐνεργεῖ] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ἐνεργεῖν cum Darm. Mox Mon. C. οὖν pro οἷον, cum Marc. A.
6. πέφυκε βούλεταί τε] Cod. Ciz. βούλεται τε πέφυκε. Marc. B. Med. A. τε pro τε. Paulo superius Mon. C. οὕτως pro οὕτω, cum Marc. A.
7. ἐφ' ἑαυτῷ] Cod. Vat. ἐφ' ἑαυτοῦ.
11. ἑαυτῷ τὸ ἕκαστον] Cum marg. Ed. habent ἑαυτῷ ἕκαστον τὸ Codd. Marc. A. Mon. C. Darm. et Med. B. In Med. A. Marc. B. est ἑαυτὸ (supra lin. οῦ) tum item ἕκαστον τό. Unde transposui τό.
12. αἱρετῆς] Codd. Ciz. et Vat ἀριστῆς.
15. μὴ εἶχεν] Cod. Vat. omittit μή.
16. ἤδη] Cod. Ciz. εἶναι ἤδη.

per voluntatis actum aliquam in se producere (ut ita dixerim) subsistentiam. Alibi quoque dixit, Deum per intelligentiam in se, nescio quam, subsistentiam genuisse. Denique sicut voluntatis actum excellentiorem voluntate concedit ipsi bono, similiter actum intelligentiæ intelligentia excelsiorem est procul dubio concessurus.

Cæterum si hæc quoque nomina, et si non recte, tamen utcunque introducere cogimur: rursus circa id, quod a principio quæritur, dicendum videtur, partim quidem recte fuisse dictum, videlicet non esse ponenda duo quædam in summo, etiam si tantum differant ratione, partim vero in præsentia persuasionis gratia liberius videtur esse loquendum, et a severa intelligentiæ norma in loquendo aliquantulum declinandum. Si ergo summo Deo actiones attribuamus, actiones autem ejus tanquam voluntati suæ accommodemus, non enim operatur nolens, actiones vero sunt ipsa velut ejus essentia, nimirum voluntas ejus essentiaque idem penitus erit. Quod si ita, ergo, ut voluit, ita prorsus existit. Ideoque non magis ut sua fert natura, ita vult et agit, quam ut vult agitque sic essentia ejus existit. Omnino igitur sui ipsius est dominus, suum videlicet esse proprio arbitrio possidens. Præterea ita considera: eorum quæ sunt unumquodque, bonum appetens, mavult illud, quam quod est esse, maximeque tunc esse se putat, quando particeps evadit boni: et in tali quodam suum eligit esse, eoque magis suum esse probat, quo magis habet a bono: quasi ipsa boni natura multo prius sibimet sit potissimum eligenda. Siquidem quo major electiorque portio boni alteri attribuitur, eo magis ejus essentia eligenda est libenter et expetenda, voluntatique assistens, unumque et idem voluntati existens, neque per ipsam voluntatem ipsa subsistens. Proinde quousque unumquodque non habet bonum, aliud quiddam vult: quando autem habet, hac statim conditione jam vult se ipsum. Neque secundum fortunam ejusmodi præsentia fit, neque extra voluntatem ipsius

οὐσία, καὶ τούτῳ καὶ ὁρίζεται, καὶ ἑαυτῆς ἐστι τούτῳ. Εἰ οὖν τούτῳ 747
αὐτό τι ἕκαστον ἑαυτὸ ποιεῖ, δῆλον δήπου γίγνεται ἤδη, ὡς ἐκεῖνο
γίγνεται ἂν ἤδη ἑαυτῷ τοιοῦτον πρώτως, ὃ καὶ τὰ ἄλλα ἑαυτοῖς ἐστιν
εἶναι, καὶ σύνεστιν αὐτοῦ τῇ οἷον οὐσίᾳ ἡ θέλησις, τοῦ οἷον τοιοῦτον
εἶναι, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸν λαβεῖν ἄνευ τοῦ θέλειν ἑαυτῷ ὅπερ ἐστί· Ε
καὶ σύνδρομος αὐτὸς ἑαυτῷ, θέλων αὐτὸς εἶναι, καὶ τοῦτο ὢν, ὅπερ
θέλει, καὶ ἡ θέλησις καὶ αὐτὸς ἦν, καὶ τούτῳ οὐχ ἧττον ἦν, ὅτι μὴ
ἄλλο αὐτὸς ὅπερ ἔτυχεν, ἄλλο δὲ τὸ ὡς ἐβουλήθη ἂν. Τί γὰρ ἂν
καὶ ἠθέλησεν, ἢ τοῦτο ὅ ἐστι; καὶ γὰρ εἰ ὑποθοίμεθα ἐλέσθαι αὐτῷ
ὅτι θέλοι γενέσθαι, καὶ ἐξεῖναι αὐτῷ ἀλλάξασθαι τὴν αὐτοῦ φύσιν
εἰς ἄλλο, μήτε ἂν ἄλλο τι γενέσθαι βουληθῆναι, μήτ' ἂν ἑαυτῷ τι 748
μέμψασθαι ὡς ὑπὸ ἀνάγκης τοῦτο ὄν, ὅ ἐστι τοῦτο τὸ αὐτὸς εἶναι,
ὅπερ αὐτὸς ἀεὶ ἠθέλησε καὶ θέλει. Ἔστι γὰρ ὄντως ἡ ἀγαθοῦ φύσις
θέλησις αὐτοῦ, οὐ δεδεκασμένου, οὐδὲ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἐπισπωμένου.
ἀλλ' ἑαυτὸν ἑλομένου, ὅτι μηδὲ ἦν ἄλλο, ἵνα πρὸς ἐκεῖνο ἐλχθῇ· καὶ
μὴν κἀκεῖνο ἄν τις λέγοι, ὡς ἐν τῇ αὐτῶν ἕκαστον τὰ ἄλλα οὐσία οὐ
περιείληφε τὸν λόγον τὸν τοῦ ἀρέσκεσθαι αὐτῷ· καὶ γὰρ ἂν καὶ Β

1. καὶ τοῦτο] Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Marcc. ut marg. Ed. καὶ τούτῳ. Sequens καὶ omittit Ciz. Vat. habet καὶ τούτων. Mox idem ἑαυτῇ, Marc. A. Mon. C. αὐτῆς.
ib. τοῦτο αὐτὸ] Cum marg. Ed. habent τούτῳ Codd. Vat. Darm. Marcc. et Mon. C.
3. γίγνεται ἂν ἤδη] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. omisso γίγνεται habent ἂν εἶη. Vat. pergit ἑαυτό.
ib. ὃ καὶ] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Vat. ᾧ καί.
4. αὐτοῦ] Cod. Med. A. a pr. m. αὐτῇ.
7. τούτῳ] Cod. Vat. τούτων.
9. ἐξέλησεν] Cod. Vat. ἡ βέλησις.
ib. αὐτῷ ὅτι] Cod. Med. B. αὐτῷ ὅτι. Marc. A. [illegible]
10. [illegible] Cod. Vat. [illegible]
ib. [illegible] Codd. Marcc. Med. A.B. [illegible]
11. μήτε ἄν] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. μήτ' ἄν.
ib. ἄλλο τι] Cod. Vat. omittit τι.
12. τὸ αὐτὸς] Cod. Med. A. in marg. τῷ pro τό.
13. ἐξέλησε καὶ βέλει] Cod. Vat. ἐβέλησε καὶ λέγει.
ib. Ἔστι] Codd. Med. A. Marc. B. a pr. m. ut marg. Ed. ἔτι; in marg. ἔστι.
14. ἐτιστωμένου] Sic Marcc. ἐτιστωμένου. Ed. ἐτιστομένου. Rell. ἐτιστομένου.
15. ἑλχθῇ] Ita Codd. Marcc. Med. A.B. In Mon. A. et Vat. est ἑλχθῇ, in rell. cum Ed. ἑλθῇ.
16. αὐτῶν] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. αὐτῶν. Pergit Ciz. ἕκαστα.
17. ἀρέσκεσθαι αὐτῷ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. αὐτῷ pro αὐτῷ.
ib. καὶ γὰρ—αὐτό.] Desunt hæc in Cod. Vat.

essentia est, atque hoc ipso etiam determinatur, eoque sui ipsius existit. Si igitur hoc ipso quodlibet se efficit ipsum aliquid, constat plane illud se ipso esse primo tale, quo et alia ut seipsis sint nanciscantur: simulque cum ipsa velut illius essentia copulari penitus voluntatem, tanquam existendi tale, neque licere illud accipere absque volendi actu sibimet hoc ipsum quod est approbante. Itaque concurrit Deus ipse secum volens ipse existere, idque existens quod et vult, voluntasque et ipse unum est, atque ex hoc non minus est unum: quoniam non aliud quidem est ipse, quod videlicet contigit, aliud autem, quod esse voluisset, existere. Quid enim voluerit aliud præter hoc, quod nunc existit? Etenim si fingamus in ejus optionem adduci, ut quodcunque velit efficiatur, eique licere naturam suam in aliud commutare, constat sane, hunc nolle se aliud esse, vel extitisse: neque quicquam in se incusare, quasi cogente necessitate id ipsum, quod est, evaserit, propterea, quod id proprie ipse sit, quod ipsemet et voluit semper, et vult. Est enim re vera ipsa boni natura ipsiusmet voluntas, non adeo quidem, ut portio quædam illi fuerit assignata, vel propriam quandam secutus naturam, sed ipse potius voluerit semet ipsum, quoniam nec erat aliud, ad quod potius traheretur. Accedit ad hæc, quod aliorum nullum in essentia sua rationem sibi placendi comprehendit: non nihil etiam esse potest, quod se ipsum offendat, sibique displiceat. At in ipsa boni substantia necessarium est electionem sui ipsius et voluntatem procul dubio contineri: alioquin nihil usquam id assequetur, ut quandoque valeat sibi

748 δυσχεραίνοι τι αὐτό· ἐν δὲ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὑποστάσει, ἀνάγκη τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν αὐτοῦ θέλησιν ἐμπεριειλημμένην εἶναι, ἢ σχολῇ γ' ἂν ἄλλῳ ὑπάρχοι ἑαυτῷ ἀρεστῷ εἶναι, ἃ μετουσίᾳ ἢ ἀγαθοῦ φαντασίᾳ ἀρέσκεται αὐτοῖς. Δεῖ δὲ συγχωρεῖν τοῖς ὀνόμασιν, εἴ τις περὶ ἐκείνου λέγων ἐξ ἀνάγκης ἐνδείξεως ἕνεκα αὐτοῖς χρῆται, ἃ ἀκριβείᾳ οὐκ ἐῶμεν λέγεσθαι. Λαμβανέτω δὲ καὶ τὸ οἷον ἐφ' ἑκάστου. Εἰ C οὖν ὑφέστηκε τὸ ἀγαθὸν, καὶ συνυφίστησιν αὐτὸ ἡ αἵρεσις καὶ ἡ βούλησις, ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔσται. Δεῖ δὲ τοῦτο μὴ πολλὰ εἶναι, συνακτέον ὡς ἓν τὴν βούλησιν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ θέλειν, τὸ δὲ θέλειν παρ' αὐτοῦ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶναι παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι αὐτῷ εἶναι· ὥστε αὐτὸν πεποιηκέναι αὐτὸν ὁ λόγος ἀνεῦρεν. Εἰ γὰρ ἡ D βούλησις παρ' αὐτοῦ καὶ οἷον ἔργον αὐτοῦ, αὕτη δὲ ταὐτὸν τῇ ὑποστάσει αὐτοῦ, αὐτὸς ἂν οὕτως ὑποστήσας ἂν εἴη αὐτόν· ὥστε οὐχ ὅπερ ἔτυχέν ἐστιν, ἀλλ' ὅπερ ἠβουλήθη αὐτός.

A Ἔτι δὲ ὁρᾶν δεῖ καὶ ταύτῃ· ἕκαστον τῶν λεγομένων εἶναι ἢ ταὐτόν ἐστι τῷ εἶναι αὐτοῦ, ἢ ἕτερον· οἷον ἄνθρωπος ὅ δ' ἕτερος, καὶ τὸ

1. δυσχεραίνοι τι] Cod. Ciz. δυσχεραίνοιτο.
ib. τῇ τοῦ] Cod. Vat. omittit τοῦ.
2. τὴν αὐτοῦ] Cod. Med. B. τὴν αὐτοῦ.
ib. ἢ σχολῇ] Ad hæc Cod. Med. B. in marg. hanc glossam habet ἀντὶ τοῦ μηδαμῶς.
3. ὑπάρχοι—φαντασίᾳ] Desunt hæc in Cod. Ciz. Marc. B. ὑπάρχει (sic).
ib. μετουσίᾳ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. μετ' οὐσίᾳ.
4. αὐτοῖς] Codd. Med. B. Marc. A. αὐτοῖς.
ib. ὀνόμασιν,] Cod. Vat. σώμασιν.
7. ὑφίστηκε] Cod. Vat. ἐφίστηκε.
ib. αὐτὸ ἡ] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. αὐτῷ ἡ.
10. βίλ. παρ' αὐτοῦ] Codd. Med. B. Vat. παρ' αὐτοῦ.
ib. καὶ τὸ εἶναι παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι] Codd. omnes παρ' αὐτοῦ (Ciz. et Vat. αὐτοῦ. Med. B. αὐτῷ) καὶ τὸ εἶναι.
12. παρ' αὐτοῦ καί] Cod. Vat. παρ' αὐτοῦ καί.
13. εἴη αὐτόν·] Codd. Marcc. Med. A.B. εἴη αὐτόν.
14. ἠβουλήθη] Cod. Vat. ἐβουλήθη, cum Marc. A.B.
16. ὅ δ'] Codd. Marc. A. Mon. C. ὁ δέ. Vat. ὅδε, cum Marc. B.C.
ib. καὶ τὸ] Cod. Ciz. καὶ τῷ.

ipsi placere: quæ quidem vel participatione quadam, vel saltem imagine boni sibi ipsis placere solent. Decet autem veniam præstare nominibus, si quis, de illo loquens, nominibus quibusdam minus accommodatis uti demonstrandi gratia compellatur: quæ tamen exactior disputandi regula non admitteret. Saltem vero in nomine quolibet minus congruo dictiones ejusmodi, quasi, et velut, et tanquam, singulatim accipiantur. Si igitur bonum ipsum existit, simulque cum eo existit electio atque voluntas: absque enim his non erit; oportet autem hoc multa non esse, nimirum voluntatem et essentiam atque velle redigere prorsus debemus in unum. Cum vero ipsum velle sit ab illo, necessarium est ab illo quoque ipsum esse sibimet adesse. Quapropter et ipsum effecisse se ipsum ratio hæc invenit. Si enim voluntas est a se ipso, ac velut ipsius opus, hæc autem idem atque ejus substantia est, profecto sic ipse se in actum edidit existendi. Quam ob rem non illud est, quod esse contigerit, sed potius, quod ipse voluerit.

XIV. *Confirmatio superiorum.*

Singula in corporibus individua possunt quidem contingenter in exitum processisse: in quibus præter specialem necessariamque essentiam est aliquid adventitium. Anima vero intellectualis et idea quælibet, ubi totum est ad essentiam ac speciem necessarium, hoc ipsum, quod existit, ex intima sui natura prodit, non fortuito quidem, sed necessario. Cum vero hæc tanquam principio proxima id bonum consequantur ab eo, ipsum in primis id munus habet extra fortunam. Præterea in omni idea, idemque substantia, vel forma ad ideam ex amussim expressa, hæc duo invicem conjunguntur, scilicet quid et propter quid existat. Quapropter si diligenter inspexeris in ipsa dispositione naturæ ex partibus suis constante rationem causamque partium totiusque invenies: tantum vero munus a principio rerum habent, idem eminentius in se habente. Alienissima vero illinc est fortuna, ubi existendi ratio causaque intrinsecus continetur.

Proinde considerare idem hac etiam ratione nos decet. Unumquodque eorum quæ esse dicuntur, aut idem est, quod et ipsum ejus esse,

ἀνθρώπῳ εἶναι ἄλλο· μετέχει γε μὴν ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὅ ἐστιν ἀνθρώ- 748
πῳ εἶναι. Ψυχὴ δὲ καὶ τὸ ψυχὴ εἶναι ταὐτὸν, εἰ ἁπλοῦν ψυχὴ καὶ
μὴ κατ' ἄλλου· καὶ ἄνθρωπος αὐτὸ, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ τὸ
μὲν ἂν κατὰ τύχην γένοιτο ἄνθρωπος, ὅτῳ ἕτερον τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι·
τὸ δὲ ἀνθρώπῳ εἶναι οὐκ ἂν γένοιτο κατὰ τύχην· τοῦτο δὲ ἐστι παρ' B
αὐτοῦ ἄνθρωπος αὐτό. Εἰ δὴ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι παρ' αὐτοῦ καὶ οὐ
κατὰ τύχην τοῦτο οὐδὲ συμβέβηκε, πῶς ἂν τὸ ὑπὲρ τὸ ἄνθρωπος
αὐτὸ τὸ γεννητικὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτὸ, καὶ οὗ τὰ ὄντα πάντα κατὰ
τύχην ἂν λέγοιτο, φύσις ἁπλουστέρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ τοῦ 749
ὅλως τὸ ὂν εἶναι· εἰ πρὸς τὸ ἁπλοῦν ἰόντι οὐκ ἔστι συναναφέρειν τὴν
τύχην ὥστε καὶ εἰς τὸ ἁπλούστατον ἀδύνατον ἀναβαίνειν τὴν τύχην.
ἔτι δὲ κἀκεῖνο ἀναμνησθῆναι προσήκει ἤδη που εἰρημένον, ὡς ἕκα-
στον τῶν κατ' ἀλήθειαν ὄντων καὶ ὑπ' ἐκείνης τῆς φύσεως ἐλθόντων
εἰς ὑπόστασιν, καὶ εἴ τι δὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τοιοῦτον, τῷ ἐπ' ἐκείνῳ
τοιοῦτον· λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον τὸ σὺν αὐτῷ τῇ οὐσίᾳ ἔχειν καὶ τῆς B
ὑποστάσεως τὴν αἰτίαν, ὥστε τὸν ὕστερον θεατὴν ἑκάστου ἔχειν
εἰπεῖν, διὸ ἕκαστον τῶν ὑπαρχόντων, οἷον διὰ τί ὀφθαλμὸς, καὶ διὰ

1. ἄλλο·] Cod. Vat. ἄλλῳ.
2. ψυχὴ εἶναι] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Vat. ψυχῇ εἶναι.
3. αὐτὸ, καὶ] Cod. Vat. αὐτῷ καί.
ib. καὶ τὸ μὲν ἄν] Hæc verba in Cod. Vat. punctis subscriptis notata sunt. In Marc. A. desunt verba καὶ τὸ μὲν—τοῦ ἀνθρώπῳ εἶναι.
4. τοῦ ἀνθρώτῳ] Codd. Marcc. Mon. C. et Darm. ut marg. Ed. τὸ pro τοῦ. Quod recepi.
5. δὲ ἐστι] Codd. Mon. C. et Vat. δ' ἐστί.
ib. παρ' αὐτοῦ, ἄνθρωτος] Cod. Vat. αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
6. δὴ τῷ] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. δὴ τό.
ib. αὐτοῦ καὶ] Codd. Vat. Marc. C. αὐτοῦ καί.
7. ἂν τὸ] Cod. Vat. αὐτό.
ib. ὑπὲρ τὸ] Cod. Vat. omittit τό.
8. καὶ οὗ] Cum. marg. Ed. habent καὶ οὗ Codd. Mon. C. Ciz. Marcc. Darm. In Cod. Vat. est οὗ καί. Illos sequor.
9. ἀνθρώπου] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ἄνθρωτον.
10. εἰ πρὸς] Cod. Ciz. καὶ πρός.
11. τύχην. Ἔτι] Codd. omnes inter has voces hæc inserunt: ὥστε καὶ εἰς (Vat. εἰ) τὸ ἁπλούστατον ἀδύνατον ἀναβαίνειν τὴν τύχην: quæ vertendo expressit Fic. et nos addidimus.
12. ἤ δήπου] Codd. Vat. et Marcc. ἤδη που, ut legisse videtur Fic. et ego restitui.
13. κατ' ἀλήθειαν] Codd. Vat. et Marcc. κατὰ ἀλήθειαν.
14. ἐπ' ἐκείνῳ] Codd. Darm. Marcc. Mon. C. Med. A B. Vat. ἀπ' ἐκείνων.
15. σὺν αὐτῷ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. σὺν αὐτῶν.
17. ὑπαρχόντων] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ὑπαρχόντων.

aut potius aliud: quemadmodum alius est hic homo, aliud ipsum esse homini: particeps tamen est hic homo ejus, quod est ipsum esse homini. Anima vero et esse animæ idem est, si est anima simplex, nec de alio prædicatur. Item idealis ipse homo idem est atque ipsum esse homini. Et hoc quidem fortuna quadam homo fieri potest, ubi aliud est ipsum esse homini. Quod autem est ipsum homini esse, sive hominem esse, nunquam id fieri fortuna contingit. Id est autem a se ipso est ipse homo. Quam ob rem si hoc ipsum, quod dicitur esse homini, vel esse hominem, est id a se ipso, neque secundum fortunam hoc existit, neque sic accidit esse, quonam pacto illud, quod ipso homine superius est, ipsumque generat hominem idealem, gignit et illud, quo entia omnia continentur, secundum fortunam esse potest? præsertim cum simplicior natura sit eo, quod est esse hominem, atque eo, quod est ens ipsum prorsus existere? Siquidem ad simplex ordine procedenti non licet secum eodem ferre fortunam. Quocirca ad illud, quod est omnium simplicissimum, ascendere fortuna non potest. Præterea in memoriam revocandum est, quod et jam dictum fuit, unumquodque videlicet eorum, quæ re vera sunt, et ab illa natura in substantiam provenerunt, una cum ejus essentia habere etiam substantiæ sive subsistentiæ causam: ac si quid inter illa, quæ sentiuntur, est tale, propterea quod præcipue ab illis pendeat esse tale: Quo efficitur, ut, qui aliquid postea contemplatur, assignare possit, propter quid potissimum singula, quæ insunt, aut sint, aut ita se habeant: velut propter quid oculus, et quam ob causam pedes talibus dati sint tales: causamque probare valeat partem quamlibet concreantem uniuscu-

749 τί πόδες τοῖσδε τοιοίδε, καὶ τὴν αἰτίαν συναπογεννῶσαν ἕκαστον μέ-
ρος ἑκάστου εἶναι, καὶ διάλληλα τὰ μέρη εἶναι· διὰ τί πόδες εἰς
μῆκος; ὅτι καὶ τόδε τοιόνδε, καὶ ὅτι πρόσωπον τοιόνδε, καὶ πόδες
C τοιοίδε, καὶ ὅλως ἡ πρὸς ἄλληλα πάντων συμφωνία ἀλλήλοις αἰτία·
καὶ τὸ διὰ τί τόδε· ὅτι τοῦτο ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, ὥστε ἓν καὶ 5
τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι καὶ τὸ αἴτιον. Ταῦτα δὲ ἐκ μιᾶς πηγῆς οὕτως ἦλ-
θεν οὐ λελογισμένης, ἀλλὰ παρεχούσης ὅλον ἀθρόον τὸ διὰ τί καὶ τὸ
εἶναι. Πηγὴ οὖν τοῦ εἶναι καὶ διὰ τί εἶναι ὁμοῦ ἅμφω διδοῦσα·
ἀλλὰ οἷα τὰ γινόμενα πολὺ ἀρχετυπώτερον καὶ ἀληθέστερον, καὶ
D μᾶλλον ἢ κατ' ἐκεῖνα πρὸς τὸ βέλτιον τὸ ἀφ' οὗ ταῦτα. Εἰ οὖν μη- 10
δὲν εἰκῇ, μηδὲ κατὰ τύχην, μηδὲ τὸ συνέβη γὰρ οὕτως, τῶν ὅσα τὰς
αἰτίας ἐν αὐτοῖς ἔχει, ἔχει δὲ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἅπαντα λόγου ὢν καὶ αἰ-
τίας καὶ οὐσίας αἰτιώδους πατὴρ, ἃ δὴ πάντα πόρρω ὑπάρχει τύχης,
εἴη ἂν ἀρχὴ καὶ οἷον παράδειγμα τῶν ὅσα μὴ κεκοινώνηκε τύχη, τὸ
ὄντως καὶ τὸ πρῶτον ἀμιγὲς τύχαις, καὶ αὐτομάτῳ καὶ συμβάσει αἴ- 15
E τιον ἑαυτοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτὸν αὐτός· καὶ γὰρ πρώτως
αὐτὸς καὶ ὑπερόντως αὐτός.

A Καὶ ἐράσμιον καὶ ἔρως ὁ αὐτὸς, καὶ αὐτοῦ ἔρως, ἅτε οὐκ ἄλλως

2. τὰ μέρη] Cod. Vat. τὰ μίλη.
5. ὅτι τοῦτο] Cod. Ciz. ὅτι κατὰ τοῦτ', Marcc. Mon. C. et Vat. ὅτι τοῦτ'.
ib. τῷ ἀνθρώπῳ] Codd. Ciz. Marc. B. et Vat. τὸ ἀνθρώπῳ.
8. καὶ διὰ τί] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. et Vat. καὶ τοῦ διὰ τί.
12. ἐν αὐτοῖς] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. ἐν αὐτοῖς.
ib. δὲ τὰ] Codd. Marc. A. Mon. C. δὲ καὶ τά.
ib. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Marc. C. Vat. ἐξ αὐτοῦ. Vat. λόγον pro λόγου.
14. τὸ ὄντως] Cod. Ciz. τὸ οὕτω.
16. αὐτοῦ, καὶ] Codd. Vat. Marc. C. αὐτοῦ καί. Iidem pergunt δι' αὐτὸν et cum Ciz. ὡς αὐτός.
ib. πρώτως] Cod. Vat. πρῶτος. Mox idem cum Marc. A. ὑπὲρ ὄντως.
18. ὁ αὐτὸς] Cod. Vat. omittit ὁ.
ib. αὐτοῦ ἔρως] Codd. Vat. Marc. C. αὐτοῦ ἔρως.

jusque esse, partesque se invicem in ipsa causæ ratione juvare. Curnam pedes in longitudinem protenduntur? Quoniam videlicet et hoc est tale, et quoniam talis est facies: ideoque tales sunt et pedes: atque omnino mutua omnium consonantia invicem causa est. Item curnam hoc est? Quoniam scilicet hoc ipsum est esse homini: quapropter unum idemque est esse simul et causa. Hæc autem sic ex fonte unico profluxerunt nullo rationis ad hæc utente discursu, sed simul totum ipsum propter quid ipsumque esse protinus exhibente. Est itaque fons ipsius esse, ipsiusque propter quid esse dicatur, ambo simul præbens. Qualia vero sunt quæ fiunt, tale est illud, a quo proveniunt, sed potiori quadam veriorique admodum ratione, atque ad id quod melius est, illa quæ fiunt supra modum exsuperante. Cum igitur nullum eorum, quæ in se causas possident, temere, vel fortuito, vel ulla sortis conditione sic potius contingentis, ita se habeat, habeat autem primum illud, quæ ex ipso sunt cuncta: pater rationis, et causæ et essentiæ (ut ita dixerim) causalis, quæ quidem omnia a fortuna sunt longe remota, erit profecto principium ac velut exemplar eorum, quæcunque nullum habent cum fortuna commercium: hoc ipsum videlicet, quod re vera primumque nullam habet cum fortuna casuque et sorte commistionem: quippe cum sit sui ipsius causa atque a se ipso, et propter se sit hoc ipsum, quod dicitur ipse. Est enim primo ipse, vel supervere, et (ut ita dixerim) superenter ipse.

XV. *Confirmatio superiorum.*

Si unumquodque eatenus sibi est amabile, quatenus fit boni particeps, ipsum certe bonum sibimet potissimum est amabile: ibique amor et amatus est idem. Non est igitur aliud, quam quod semper esse se amat. Præterea tunc demum extra contingentia positi sumus, experimurque libertatem, quando, cæteris omnino posthabitis, unico ipsius boni lumini intelligen-

καλὸς, ἢ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ. Καὶ γὰρ καὶ τῷ συνεῖναι ἑαυτῷ 749
οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι, εἰ μὴ τὸ συνὸν καὶ τὸ ᾧ σύνεστιν, ἓν καὶ ταὐτὸν
εἴη. Εἰ δὲ τὸ συνὸν τῷ ᾧ σύνεστιν ἓν, καὶ τὸ οἷον ἐφιέμενον τῷ
ἐφετῷ ἓν, τὸ δὲ ἐφετὸν κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ οἷον ὑποκείμενον,
πάλιν αὖ ἡμῖν ἀνεφάνη ταὐτὸ ἡ ἔφεσις καὶ ἡ οὐσία. Εἰ δὲ τοῦτο, 750
πάλιν αὖ αὐτός ἐστιν οὗτος ὁ ποιῶν ἑαυτὸν καὶ κύριος ἑαυτοῦ, καὶ
οὐχ ὥς τι ἕτερον ἠθέλησε γενόμενος, ἀλλ' ὡς θέλει αὐτός· καὶ μὴν
καὶ λέγοντες αὐτὸν οὔτε τι εἰς αὐτὸν δέχεσθαι, οὔτε ἄλλο αὐτὸν, καὶ
ταύτῃ ἂν εἴημεν ἔξω ποιοῦντες τοῦ τύχῃ εἶναι τοιοῦτον, οὐ μόνον τῷ
μονοῦν αὐτὸν καὶ τῷ καθαρὸν ποιεῖν ἁπάντων, ἀλλ' ὅτι εἴποτε καὶ
αὐτοὶ ἐν αὐτοῖς ἐνίδοιμέν τινα φύσιν τοιαύτην οὐδὲν ἔχουσαν τῶν B
ἄλλων, ὅσα συνήρτηται ἡμῖν, καθ' ἃ πάσχειν ὅτι περ ἂν συμβῇ καὶ
κατὰ τύχην ὑπάρχει. Πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ὅσα ἡμῶν δοῦλα καὶ
κείμενα τύχαις, καὶ οἷον κατὰ τύχην προσελθόντα. Τούτῳ δὲ μόνῳ
τὸ κύριον αὐτοῦ καὶ τὸ αὐτεξούσιον φωτὸς ἀγαθοειδοῦς καὶ ἀγαθοῦ
ἐνεργείᾳ, καὶ μείζονος ἢ κατὰ νοῦν, οὐκ ἐπακτὸν τὸ ὑπὲρ τὸ νοεῖν

1. καλὲς, ἢ παρ' αὐτοῦ] Cod. Vat. et Marc. C. καλῆς ἢ παρ' αὐτοῦ. Idem pergunt καὶ ἐν αὐτῇ.
ib. καὶ τῷ] Codd. Mon. C. Ciz. Darm. Vat. Marc. A. καὶ τό. Ut legit Fic.
2. εἰ μὲ τὸ συνὸν καὶ τὸ] Cod. Vat. εἰ δὲ τὸ συνὸν τό.
ib. τῷ ᾧ] Codd. Marcc. Darm. et Med. A. τὸ ᾧ.
3. καὶ τὸ οἷον] Cod. Med. B. καὶ τῷ οἷον.
5. ταὐτὸ] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ταὐτόν.
7. ὥς τις ἕτερος] Cum marg. Ed. habent ὥς τι ἕτερον præter Cod. Ciz. et Marc. C. omnes. Ciz. habet ὅτι ἕτερος. Marc. C. ὥς τις ἕτερον. Marc. B. in marg. ut Ed. in textu. Illos sequimur.
8. εἰς αὐτὸν] Cod. Vat. εἰς αὐτόν cum Marc. C.
9. εἴημεν] Cod. Vat. εἶη μέν.
ib. τῷ νοοῦν αὐτὸν] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. τῷ μονοῦν αὐτόν. Quos secutus sum. Med. B. Marc. A.C. et Ciz. τὸ μονοῦν αὐτόν. Mon. C. τῷ μονοῦν αὐτόν. Vat. τῷ μονοῦν αὐτόν.
10. τῷ καθαρὸν] Codd. Ciz. et Vat. τὸ καθαρόν. Mox Vat. ποιεῖ pro ποιεῖν.
12. καθ' ἃ] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. κατά. In Vat. sequitur πάσχει.
13. ὑπάρχῃ] Codd. Marc. B. Mon. C. Darm. Med. A.B. Vat. ὑπάρχει. Quod recepi. Marc. A. ὑπάρχειν (sic).
15. κύριον αὐτοῦ] Cod. Med. B. omittit αὐτοῦ, Ed. et plerique habent αὐτοῦ. Marc. A. αὐτοῦ.

tiam superanti nos exponimus. Ipsum ergo bonum libertas ipsa est extra fortunam. Denique cum ratio casui opposita sit, atque a principio tota ratio universi processerit, consequens est, ipsum non solum extra casum, sed etiam super rationem id ipsum, quod est, existere.

Idem præterea Deus et amabile est et amor, suique ipsius est amor, utpote qui non aliter, quam a se ipso et in se ipso pulcher existit. Atqui et hoc ipsum, quod dicitur simul esse secum, non aliter habere potest, quam si et quod simul inest, et qui, cum est simul, unum sit penitus atque idem. Si ergo et coëxistens et illud, cui coëxistit, est unum, atque quod ibi est velut appetens, similiter unum est cum illo, quod est appetendum, et quod illic appetibile dicitur vel appetendum secundum substantiam et quasi subjectum consideratur: rursus hinc nobis apparuit, appetitum et essentiam esse idem. Quod si ita se habet, constat iterum, Deum se ipsum efficere, suique existere dominum, neque sic esse factum, ut aliud quicquam voluerit, sed quemadmodum ipse vult. Proinde ubi Deum dicimus nec quicquam in se accipere, nec ab alio capi, hac quoque ratione eum ab ea conditione longius segregamus, per quam sorte quadam talis evasisse dicatur, non solum ex eo, quod agat, seu reddat se unicum, et (ut ita dixerim) solitarium, purumque conservet ab omnibus: verum etiam, quoniam, si quando et nos in nobis naturam ejusmodi quandam inspiciamus, aliorum nihil habentem, quotcunque nobis adhærent, per quæ nobis accidere solet quicquid contigerit perpeti, casuque vivere, libertatem prorsus experiemur. Alia enim quæcunque nostra dicuntur, serviunt, fortunæque exposita sunt, et quasi fortuito nobis accidunt. In hoc autem solo consistit sui ipsius dominum liberumque existere, per actum videlicet quendam luminis boniformis, et boni exuperantis mentem, actum, inquam, vim non ad-

750 C ἐχούσης, εἰς ὃ δὴ ἀναβάντες καὶ γενόμενοι τοῦτο μόνον, τὰ δ' ἄλλα
ἀφέντες, τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸ, ἢ ὅτι πλέον ἢ ἐλεύθεροι, καὶ πλέον ἢ
αὐτεξούσιοι. Τίς δ' ἂν ἡμᾶς προσάψειε τότε τύχαις ἢ τῷ εἰκῇ, ἢ
τῷ συμβέβηκεν, αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν ζῆν γενομένους, ἢ ἐν τούτῳ γενο-
μένους, ὃ μηδὲν ἔχει ἄλλο, ἀλλ' ἔστιν αὐτὸ μόνον; Τὰ μὲν οὖν ἄλλα 5
D μονούμενα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς αὐτάρκη εἶναι εἰς τὸ εἶναι· τοῦτο δ'
ἐστὶν, ὅ ἐστι καὶ μονούμενον· ὑπόστασις δὲ πρώτη οὐκ ἐν ἀψύχῳ,
οὐδ' ἐν ζωῇ ἀλόγῳ· ἀσθενὴς γὰρ εἰς τὸ εἶναι καὶ αὕτη, σκέδασις
οὖσα λόγου καὶ ἀοριστία. Ἀλλ' ὅσῳ πρόεισιν εἰς λόγον, ἀπολείπει
τύχην· τὸ γὰρ κατὰ λόγον οὐ τύχῃ. Ἀναβαίνουσι δὲ ἡμῖν ἐκεῖνο 10
μὲν οὐ λόγος, κάλλιον δὲ ἢ λόγος, τοσοῦτο ἀπέχει τοῦ τύχῃ συμβῆ-
ναι. Ῥίζα γὰρ λόγου παρ' αὐτῆς, καὶ εἰς τοῦτο λήγει τὰ πάντα,
E ὥσπερ φυτοῦ μεγίστου κατὰ λόγον ζῶντος, ἀρχὴ καὶ βάσις· μέν-
ουσα γὰρ αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς, διδοῦσα δὲ κατὰ λόγον τῷ φυτῷ ὃν ἔλα-
βεν εἶναι. 15

A Ἐπεὶ δὲ φαμὲν καὶ δοκεῖ πανταχοῦ τε εἶναι τοῦτο καὶ οὗ εἶναι

1. ἀναβαίνοντες] Ita Ed. Sed Codd., exceptis Medd. et Marc. C., omnes ut marg. Ed. ἀναβάντες. Unde correxi vulgatam.
2. αὐτὸ, ἢ] Cod. Vat. αὐτῶν ἤ.
3. προσάψειε] Cod. Vat. προσάψειεν.
Idem mox τί τῷ εἰκῇ τί.
6. ἔστιν αὐτοῖς] Codd. Marc. A. Med. B. ἔστιν αὐτοῖς.
ib. ὅ' ἐστὶν] Codd. Mon. C. Marc. A.B. ὃὲ ἔστιν. Vat. et Marc. C. ὃέ ἐστιν.
11. κάλλιον δὲ ἢ λόγος] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. τοσοῦτο] Codd. Mon. C. Marcc. et Vat. τοσοῦτον.
12. παρ' αὐτῆς] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. παρ' αὐτῆς.
ib. λήγει] Cod. Ciz. λήψει.

ventitiam in se habentem, quæ omnem excedat intelligentiam. Huc ergo cum ascenderimus, solumque id evaserimus, cæteris longe posthabitis, age quidnam de hoc statu dicemus? Profecto clamabimus, nos esse tunc libertate omnique arbitrio valde superiores. Quisnam nos eo tempore fortunis exponet, vel temeritati faciet sortique obnoxios? quippe cum ipsa vera vita tunc effecti simus: aut in eo penitus constituti: quod sane nihil habet aliud, sed solum ipsum prorsus existit. Cætera quidem si sola sint ab aliis segregata, ad suum esse sufficere nequeunt: ipsum vero principium id ipsum, quod est, existit pariter et si segregatum. Substantia sane prima non consistit in re non vivere, neque etiam in vita rationis experte. Hæc enim ad existendum debilis est: quippe cum rationis dispersio sit et natura quædam indefinita. At quatenus in rationem procedit, eatenus relinquit fortunam: quod enim ratione progreditur, nequaquam in fortuna versatur. Nobis vero altius procedentibus principium ipsum non occurrit ut ratio, sed quiddam pulchrius ratione: tantum abest, ut sorte contingat. Est enim radix quædam rationis suapte natura: atque huc tandem omnia desinunt. Est et tanquam ingentis cujusdam arboris ratione viventis principium atque fundamentum in se ipso quidem permanens, tradens vero esse arbori per rationem inde susceptam.

XVI. *Confirmatio superiorum.*

Si Deus nec est in tempore, nec est in loco, non potest hoc ipsum, quod est, vel aliquando, vel alicubi contigisse. Est autem Deus non tam semper, quam sempiternitas ipsa, nec proprie ubique habitat, sed ipse certe hoc ipsum est, quod a nobis appellari solet ubique. Intellectus in Deo mirus intelligibili intellectu superior tam efficaciter in se agit, ut existentiam generet in se ipso: similiter et voluntas appetente voluntate superior existentiam in se volendo producit. Cum vero nihil in Deo sit præter ipsum, sic certe intelligendo ac volendo in se ipse emicat a se ipso, adeo, ut neque sorte neque aliunde vi illata, sed pro intelligentia voluntateque sua id ipsum, quod est, existat. Sed hæc et quæ sequuntur, in Theologia nostra diligentius explicamus.

Quoniam vero fatemur, probabileque videtur Deum et ubique esse et nusquam, de hoc quoque, quale sit, nobis diligenter considerandum. Hinc rursus, quod quærimus, indagantibus: si

οὐδαμοῦ, τοῦτό τοι χρὴ ἐνθυμηθῆναι καὶ νοῆσαι οἷον δεῖ, Καὶ ἐντεῦθεν σκοπουμένοις θέσθαι, περὶ ὧν ζητοῦμεν· εἰ γὰρ μηδαμοῦ, οὐδαμοῦ συμβέβηκε, καὶ εἰ πανταχοῦ ὅσος ἐστὶν αὐτὸς τοσοῦτον παντα- 751
χοῦ. Ὥστε τὸ πανταχοῦ καὶ τὸ πάντη αὐτὸς, οὐκ ἐν ἐκείνῳ ὢν τῷ
πανταχοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὢν τοῦτο, καὶ δοὺς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἐν τῷ
πανταχοῦ παρακεῖσθαι. Ὃδ' ὑπερτάτην ἔχων τάξιν μᾶλλον δ' οὐκ
ἔχων, ἀλλ' ὢν ὑπέρτατος αὐτὸς, δοῦλα πάντα ἔχει, οὐ συμβὰς αὐ- B
τοῖς, αὐτῷ δὲ τῶν ἄλλων, μᾶλλον δὲ περὶ αὐτὸν τῶν ἄλλων, οὐ πρὸς
αὐτὰ βλέποντος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκείνων πρὸς αὐτόν. Ὃδ' εἰς τὸ εἴσω
οἷον φέρεται αὐτοῦ οἷον ἑαυτὸν ἀγαπήσας αὐγὴν καθαρὰν, αὐτὸς ὢν
τοῦτο, ὅπερ ἠγάπησε· τοῦτο δ' ἐστὶν ὑποστήσας αὐτὸν, εἴπερ ἐνέρ-
γεια μένουσα, καὶ τὸ ἀγαπητότατον οἷον νοῦς. Νοῦς δὲ ἐνέργημα,
ὥστε ἐνέργημα αὐτός· ἀλλὰ ἄλλου μὲν οὐδενὸς, ἑαυτοῦ ἄρα ἐνέργημα
αὐτός· οὐκ ἄρα, ὡς συμβέβηκεν, ἐστὶν, ἀλλ' ὡς ἐνεργεῖ αὐτός. Ἔτι
τοίνυν εἰ ἔστι μάλιστα ὅτι πρὸς αὐτὸν οἷον στηρίζει, καὶ οἷον πρὸς C
αὐτὸν βλέπει, καὶ τὸ οἷον εἶναι τοῦτο αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν βλέπειν,
οἷον ποιοῖ ἂν αὐτόν· οὐχ ὡς ἔτυχεν ἄρα ἐστὶν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐθέλει,

1. οἷον δεῖ] Cod. Ciz. οἷον δή.
ib. ἐνταῦθα] Codd., præter Medd., omnes ut marg. Ed. ἐντεῦθεν. Quod recepi.
3. τοσοῦτον] Codd. Marcc. Ciz. Darm. Mon. C. Vat. τοσοῦτος.
4. ὥστε τὸ] Cod. Vat. omittit τό. Mox Darm. habet ὢν τὸ pro ὢν τῷ.
5. ἀλλ' αὐτὸς—ἐν τῷ πανταχοῦ] Desunt hæc in Cod. Vat.
6. ὑπερτάτην] Codd. Marc. A.B. Darm. et Med. A. ὑπὲρ ταύτην. Sed Med. A. in m. ut Ed.
ib. ἔχων τάξιν] Cod. Vat. τάξιν ἔχων.
ib. δ' οὐκ] Codd. Marcc. Mon. C. Vat. δὲ οὐκ.
7. δοῦλα πάντα] Codd. Darm. et Med. A. πάντα δοῦλα.
ib. αὐτοῖς, αὐτῷ] Codd. Marc. A. Med. B. αὐτοῦς αὐτῷ: quod recepi.
9. Ὃδ'] Cod. Vat. ὁ δ'. Quod prætuli.
ib. εἴσω] Cod. Med. A. ἴσον, in m. ut Ed. et sic etiam Marc. A.
10. αὐτοῦ οἷον] Cod. Med. B. αὐτοῦ οἷον, cum Marc. A.
11. τοῦτο ὅπερ] Cod. Vat. omittit ὅπερ. Mon. C. pergit ἠγάπησεν, cum Marc. A.
ib. αὐτὸν] Cod. Med. B. αὐτόν, et sic Marc. A.
13. ἀλλὰ] Cod. Vat. ἄλλα.
15. στηρίζει] Cod. Med. B. στηρίξει.
ib. οἷον πρὸς αὐτὸν] Ita Codd. Marc. A.B. Med. A.B. Rell. cum Ed. οἷον πρὸς αὐτόν.
16. τὸ πρὸς αὐτὸν] Cod. Vat. τὸ πρὸς αὐτόν. Idem mox ποιεῖ.
17. ἐθέλει] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. θέλει.

enim nusquam est, nusquam certe contigit: rursus si est ubique, procul dubio quantus ipse est, tantus est et ubique. Quapropter hoc ipsum, quod ubique et quod undique dicitur, ipsemet existit, neque ipsum ubique est in eo, neque vicissim, sed ipse potius est hoc ipsum, cæterisque largitur esse, propterea quod in eo, quod ipsum ubique est, admittantur. Hic autem supremum obtinens ordinem, imo vero non obtinens, sed existens ipse supremus subdita habet omnia, non illis quidem ipse contingens, sed sibi cætera contingentia, imo vero cætera circa ipsum. Nec ille quidem ad illa prospicit, sed ad ipsum cuncta suspiciunt. Ille autem intra se æque per totum quasi perfertur, tanquam se ipsum amans puram lucem, ipse hoc ipsum, quod amat, existens, id est autem in subsistentiam se producens, siquidem actus est permanens, et quod ibi amabilissimum est, velut intellectus existit. Intellectus autem ipsius est opificium: quapropter opificium ipse est. Cum vero non sit opus alterius, sequitur ut sui ipsius ipse sit opus. Quam ob rem non ita est, ut contigit, sed potius, ut ipse ait. Præterea si ex eo maxime est, quoniam quasi sibimet innititur, et quasi respicit ad se ipsum, ipsumque velut esse sibi est respicere ad se ipsum, nimirum quasi efficit semet ipsum. Non igitur est, ut contigit, sed ut ipse vult: neque voluntas ibi temeraria est et vana, neque sic accidit. Cum enim optimi sit voluntas, non est inanis atque fortuita. Quod autem ejusmodi nutus erga se ipsum quasi quædam ejus actio et quies in semet ipso efficiat, ut hoc ipsum, quod est, existat, testatur muneris hujus oppositum, si concedatur. Nempe si prospiciat, annuatque extra se ipsum, protinus, quod est, amittit. Esse

751 καὶ οὐδ' ἡ θέλησις εἰκῇ, οὐδ' οὕτω συνέβη. Τοῦ γὰρ ἀρίστου ἡ θέλησις οὖσα οὐκ ἔστιν εἰκῇ. Ὅτι δ' ἡ τοιαύτη νεῦσις αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, οἷον ἐνέργεια οὖσα αὐτοῦ, καὶ μονὴ ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι ὅ ἐστι
D ποιεῖ, μαρτυρεῖ ὑποτεθὲν τοὐναντίον. ὅτι εἰ πρὸς τὸ ἔξω νεύσειεν αὐτοῦ, ἀπολεῖ τὸ εἶναι ὅπερ ἐστί. Τὸ ἄρα εἶναι ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια ἡ πρὸς αὐτόν· τοῦτο δὲ ἓν καὶ αὐτός. Αὐτὸς ἄρα ὑπέστησεν αὐτὸν συνεξενεχθείσης τῆς ἐνεργείας μετ' αὐτοῦ, καὶ οἷον ἐγρήγορσις, οὐκ ἄλλου ὄντος τοῦ ἐγρηγορότος ἐγρήγορσις καὶ ὑπερνόησις ἀεὶ
E οὖσα, ἔστιν οὕτως ὡς ἐγρηγόρησεν. Ἡ δὲ ἐγρήγορσίς ἐστιν ἐπέκεινα οὐσίας καὶ νοῦ καὶ ζωῆς ἔμφρονος· ταῦτα δὲ αὐτός ἐστιν· αὐτὸς ἄρα ἐστὶν ἐνέργεια ὑπὲρ νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ζωήν· ἐξ αὐτοῦ δὲ ταῦτα, καὶ οὐ παρ' ἄλλου. Παρ' αὐτοῦ ἄρα αὐτῷ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ εἶναι· οὐκ ἄρα ὡς συνέβη οὕτως ἐστὶν, ἀλλ' ὡς ἠθέλησεν αὐτός ἐστιν.
A Ἔτι δὲ καὶ ὧδε· ἕκαστα φαμὲν τὰ ἐν τῷ παντὶ, καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως ἔχειν, ὡς ἂν ἔσχεν, ὡς ἡ τοῦ ποιοῦντος προαίρεσις ἠθέλησε· καὶ οὕτως ἔχειν, ὡς ἂν προϊέμενος καὶ προϊδὼν ἐν λογισμοῖς κατὰ πρόνοιαν οὕτως εἰργάσατο. Ἀεὶ δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ ἀεὶ οὕτως γιγνομένων οὕτω τοι καὶ ἀεὶ ἐν τοῖς συνοῦσι κεῖσθαι τοὺς λόγους ἐν

1. βίλησις] Codd. Ciz. et Vat. βίσις.
2. πρὸς αὐτὸν] Cod. Med. B. ex corr. πρὸς αὐτόν, cum Cod. Marc. A.
3. καὶ μονὴ] Vat. καὶ μόνη.
4. ὑποτεθὲν] Cod. Ciz. ὑποτιθέν.
6. ὑπέστησεν αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. αὐτοῦ pro αὐτοῦ.
7. συνεξενεχθείσης] Cod. Med. B. συνεισχθείσης.
ib. μετ' αὐτοῦ·] Post hæc addunt Codd. præter Darm. omnes: εἰ οὖν μὴ γ[illegible] ἀλλ' [illegible] αὐτοῦ.
8. καὶ] Cod. Ciz. omittit καί.
9. Ἡ δὲ] Codd. Med. B. Vat. εἰ δὲ.
10. ἄρα] In Cod. Vat. punctis notatum est.
12. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Med. B. ἐξ αὐτοῦ, cum Marc. A.
13. συνέβη] Cod. Ciz. συμβέβηκεν. Mox Vat. καὶ pro ἀλλ'.
14. φαμὲν] Cod. Ciz. μέν.
15. ὡς ἂν—ἔχειν] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. ὡς ἠ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ad v. ὡς habet εἰ, et mox ad verba ὡς ἄν in marg. ἐάν.
ib. ἠθέλησε] Cod. Mon. C. ἠθέλησεν.
17. οὕτως] Codd. Ciz. Vat. οὕτω.
18. οὕτω τὸ] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. et Vat. οὕτω τοι. Quod prætuli.

igitur hoc ipsum, quod existit, est actio ad se ipsum: hoc autem atque ipse est unum. Ille igitur sibimet exhibet subsistentiam, una cum ipso ejus actione collata. Si ergo facta non est ejus actio, sed semper extitit quasi vigilantia quædam, nec aliud ibi vigilans est, aliud vigilantia, quæ quidem superintelligentia quædam est semper vigens, profecto sic est, sicut et vigilavit. Vigilantia vero super essentiam intellectumque et vitam sapientem extat: id autem ipse est. Ille igitur actus est super intellectum et sapientiam atque vitam: ex eo autem hæc sunt, nec ab alio quopiam. Ab illo igitur et ex illo suum esse producitur. Non ergo sicut contigit, sed ut ipse voluit, sic prorsus existit.

XVII. *Confirmatio superiorum.*

In homine quidem aliud est natura, per quam generat similem: aliud ars et providentia, per quam artificiosa facit. At in opifice mundi vita eadem est intelligentia simul atque natura. Cum igitur provida et artificiosa dispositio mundi illinc proveniat intellectuali pariter naturalique ratione, necesse est hanc ibi quasi formam ejus existere naturalem. Si igitur ejusmodi mundi forma, multo magis et illius procul est a casu: remotissimum denique a fortuna est illius formæ principium, quod pro natura et voluntate sua segregavit filium a fortuna. Denique si principium aspiciat aliorsum, se perdet. Dum ergo se tantum respicit, se ipsum quasi conservat, atque agit. Igitur ex se ipso id, quod est, existit. Non contingit ex fortuna.

Præterea idem hac ratione probamus: Singula in mundo posita, totumque mundum sic se habere asserimus: quemadmodum se habuisset, si auctor suus quasi deliberando sic elegisset. Ac si præcedente consilio et argumentatione quadam id prævidente, secundum providentiam

μείζονι εὐθημοσύνῃ ἑστῶτας· ὥστε ἐπέκεινα προνοίας τἀκεῖ εἶναι καὶ ἐπέκεινα προαιρέσεως, καὶ πάντα ἀεὶ νοερῶς ἑστηκότα εἶναι, ὅσα ἐν τῷ ὄντι· ὥστε τὴν οὕτω διάθεσιν εἴ τις ὀνομάζει πρόνοιαν, οὕτω νοείτω, ὅτι ἐστὶ πρὸ τοῦδε νοῦς τοῦ παντὸς ἑστὼς, ἀφ' οὗ καὶ καθ' ὃν τὸ πᾶν τόδε. Εἰ μὲν νοῦς πρὸ πάντων οὖν καὶ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος νοῦς, οὐκ ἂν εἴη ὡς ἔτυχε, πολὺς μὲν ὤν, συνῳδὸς δὲ αὐτῷ, καὶ οἷον εἰς ἓν συντεταγμένος. Οὐδὲν γὰρ πολὺ καὶ πλῆθος συντεταγμένου, καὶ λόγοι πάντες, καὶ περιληφθέντες ἐν ἰδίᾳ παντὸς ὡς ἔτυχε καὶ ὡς συνέβη, ἀλλὰ πόῤῥω φύσεως τῆς τοιαύτης, καὶ ἐναντίον ὅσον τύχη ἐν ἀλογίᾳ κειμένη λόγῳ. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ τοιούτου ἀρχὴ, δηλονότι προσεχὴς τούτῳ τῷ οὕτω λεγομένῳ, καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον τοῦτο κατ' ἐκεῖνο, καὶ μετέχον ἐκείνου, καὶ οἷον θέλει ἐκεῖνο, καὶ δύναμις ἐκείνου. Ἀδιάστατος τοίνυν ἐκεῖνος, εἷς πάντα λόγος, εἷς ἀριθμὸς, καὶ εἷς μείζων τοῦ γενομένου καὶ δυνατώτερος, καὶ οὐδὲν μεῖζον αὐτοῦ οὐδὲ κρεῖττον· οὐδὲ ἄρα ἐξ ἄλλου ἔχει οὔτε τὸ εἶναι οὔτε τὸ ὁποῖός ἐστιν εἶναι. Αὐτὸς ἄρα αὐτῷ ὅ ἐστι πρὸς αὐτὸν καὶ ἐς αὐ-

752

1. τὐθημοσύνη] Ita correxi, pro eo, quod est in Ed. et Codd. omnibus, τὐθυμοσυνη. Vid. annot.
2. ἀεὶ] Cod. Vat. ἄγει.
3. ὀνομάζει] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ὀνομάζοι.
ib. νοήτω] Sic Ed. Sed Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. νοοῖτο. Mon. C. Marc. A.C. Med. B. Vat. νοείτω. Quod recepi. Edit. lectio certe nihili est. Lin. seq. Ciz. habet καθ' οὑ.
5. μὲν νοῦς] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Darm. et Vat. μὲν οὖν νοῦς. Tum a Codd. Mon. C. Ciz. et Vat. abest οὖν post πάντων.
ib. ἀρχὴ ὁ] Cod. Vat. ἀρχὴν sine ὁ.
6. συνῳδὸς] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marcc. Sed Vat. συνοδὸς, Darm. cum Ed. συνοδῴς.
ib. ἓἰ αὐτῷ] Codd. Med. A. Vat. ἓἰ αὐτῷ.
7. συντεταγμένος] Ita Codd. excepto Darm. omnes. Ed. συντεταγμένου.
ib. γὰρ πολὺ] Cod. Med. A. in marg interponit τό. Vocem πολὺ omittit Marc. A.
8. ἐν ἰδίᾳ] Cod. Vat. ἐνὶ διὰ, cum Marcc.
10. ἐν ἀλογίᾳ] Cod. Vat. omittit ἐν.
ib. πρὸ τοῦ] Codd. Vat. Marc. A.C. et Mon. C. τὸ πρὸ τοῦ.
11. λεγομένῳ] Cod. Med. B. λελογομένῳ. Mon. C. Marc. A.C. λελογωμένῳ.
14. μεῖζον] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. μείζων.
16. αὐτῷ—πρὸς αὐτὸν—ἐς αὐτὸν] Ita Codd. Med. A.B. Marcc. Rell. cum Ed. αὐτῳ—πρὸς αὐτὸν—ἐς αὐτόν. Mon. C. pro ἐς habet εἰς, cum Marc. A.B.

mundus sic esset effectus. Cum vero sic semper omnia et sint, et fiant, ita profecto et semper in his, quæ simul existunt, constat esse insitas rationes, in [quodam quasi mentis habitu tranquilliore admodum atque certiore] (concinniore dispositione) firmiter permanentes. Quapropter super providentiam illa sunt, superque electionem atque propositum: omniaque semper intellectuali conditione firma perseverant, quæcunque in ipso ente consistunt. Si quis igitur dispositionem ejusmodi nominet providentiam, sic id accipiat, esse videlicet super id universum intellectum firmiter permanentem, a quo, et secundum quem totum id constituitur. Si igitur intellectus est ante omnia, principiumque est intellectus ejusmodi, nunquam ut sorte contigit, ita se habet, præcipue cum multiplex quidem sit, sed secum ipse conspirans, ac velut conflatus in unum. Quod enim multiplex multitudoque ordinata simul existit, et in quo rationes omnes per totum comprehenduntur in unum, nullo modo utcunque contigit, vel sorte evenit, se habere putandum: sed a natura ejusmodi procul abest fortunæ temeritas, ipsaque fortuna in quadam rationis orbitate se versans, rationi prorsus opponitur. Si autem, quod ante tale quiddam existit, ipsum omnium est principium, certe proximum est huic ita, ut dictum est, affecto. Idque ita dispositum, secundum illud dispositum est, ejusque participat, taleque existit, quale vult illud, illiusque potestas. Ille igitur Deus est indistans. Una quidem omnia ratio, numerus unus. Unus autem major genio atque potentior, nihil illo majus, nihil est melius. Itaque nec esse, nec esse tale, qualiscunque dicatur, ab alio accipit. Ipse igitur se ipso id, quod est, existit, ad se ipsum et penitus in se ipsum: ut neque etiam hac conditione aspiciat extra, vel ad aliud usquam, sed totus potius ad se ipsum.

752 τὸν, ἵνα μηδὲ ταύτῃ πρὸς τὸ ἔξω, ἢ πρὸς ἄλλον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν
πᾶς.

A Καὶ σὺ ζητῶν μηδὲν ἔξω ζήτει αὐτοῦ, ἀλλ' εἴσω πάντα τὰ μετ'
αὐτόν· αὐτὸν δὲ ἔα. Τὸ γὰρ ἔξω αὐτός ἐστι, περίληψις πάντων καὶ
μέτρον ἢ εἴσω ἐν βάθει. Τὸ δ' ἔξω αὐτοῦ οἷον κύκλῳ ἐφαπτόμενον
αὐτοῦ καὶ ἐξηρτημένον πᾶν, ὁ λόγος καὶ νοῦς· μᾶλλον δ' ἂν εἴη νοῦς,
καθ' ὃ ἐφάπτεται, καὶ ᾗ ἐφάπτεται αὐτοῦ, καὶ ᾗ ἐξήρτηται, ἅτε
παρ' ἐκείνου ἔχων τὸ νοῦς εἶναι· ὥσπερ ἂν οὖν κύκλος ἐφάπτοιτο
B κέντρου κύκλῳ, ὁμολογοῖτο ἂν τὴν δύναμιν παρὰ τοῦ κέντρου ἔχειν,
καὶ οἷον κεντροειδής· ἢ γραμμαὶ ἐν κύκλῳ πρὸς κέντρον ἓν συνιοῦσαι,
τὸ πέρας αὐτῶν τὸ πρὸς τὸ κέντρον ποιοῦσι τοιοῦτον εἶναι, οἷον τὸ
πρὸς ὃ ἠνέχθησαν, καὶ ἀφ' οὗ οἷον ἐξέφυσαν, μείζονος ὄντος, ἢ κατὰ
ταύτας τὰς γραμμὰς καὶ τὰ πέρατα αὐτῶν τὰ αὐτῶν, σημεῖα τῶν
C γραμμῶν. Καὶ ἔστι μὲν οἷον ἐκεῖνο, ἀμυδρὰ δὲ καὶ οἷον ἴχνη ἐκεί-
νου, τοῦ ὃ δύναται αὐτὰ καὶ τὰς γραμμὰς δυνάμενον, αἳ πανταχοῦ

3. σὺ ζητῶν] Cod. Vat. συζητῶν. Mox idem omittit τὰ ante μετ'.
5. ἐφαπτόμενον] Cod. Vat. ἐφαπτομένου.
8. ἔχων] Cod. Med. B. ἔχον.
9. κύκλῳ, ὁμολογοῖτο] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. κύκλου. Marc. A. Mon. C. ὁμολογεῖτω.
10. κεντροειδής·] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. κεντροειδεῖς.
ib. ἐν κύκλῳ] Ita Codd. Darm. Marcc. et Vat. Rell. cum Ed. ἐκ κύκλῳ.
ib. συνιοῦσαι] Cod. Vat. συνισῶσαι. Idem mox omittit τὸ ante κέντρον, et cum Ciz. idem vocabulum post οἷον.
14. οἷον ἴχνη] Abest οἷον a Codd. Mon. C. Med. A. (ex corr.) B. Ciz. Vat. Marc. A. C. In Vat. deest etiam præcedens καί.

XVIII. *Confirmatio superiorum.*

Nihil extra Deum licet fingere. Nam Deus excogitatur tanquam superessentialis potestatis, imo actus immensitas, tum comprehendens superficies omnium, tum se tota penetrans profunda rerum. Intellectus primus ad Deum comparatur, tanquam circulus inferior ad centrum superioris circuli sese applicans et naturaliter inde dependens: rursum quemadmodum lumen, radiis quam plurimis foras effusum ad simplicem et intimum Solis lucem. Cum igitur intellectus sit imago quædam naturalis primi Dei, sitque totus penitus tota ratio, constat primum illud, tum natura tum voluntate rationis universæ patrem fortuitum in se nihil admittere. Denique cum tota ratio decentis expedientis opportuni tanquam bona contineatur in ipso bono, merito bonum ipsum est ipsum decus et opportunum. Non igitur, utcunque contigit, sed ut per suum naturale decus decet, naturaliter existit.

Tu ergo dum quæris, nihil extra Deum quærito: sed intra Deum omnia, quæ sunt post Deum: ipsum vero dimitte. Quod enim extra est, ipse Deus existit, comprehensio omnium et mensura, aut intimum universi profundum. Quod autem extra Deum occurrit, velut circulo tangens illum, totumque inde suspensum, ratio et intellectus existit: imo vero eatenus intellectus evadit, quatenus attingit illum, et qua ratione attingit, et qua inde dependet, utpote qui hoc ipsum, quod sit intellectus, habet ab illa. Age, considera circulum centrum undique attingentem: ideoque, a centro vim habere, et quasi centralem, et (ut ita dixerim) centriformem: ubi lineæ circuli ad centrum unicum confluentes, terminum suum centro proximum talem reddunt, quale est et illud, ad quod perferuntur, et a quo quodammodo pullulant: quod quidem præstantius est, quam conditio linearum atque terminorum, qui sane signa sunt linearum. Atqui hæc sunt quodammodo quale et illud, obscura tamen atque debilia, ejusque quasi vestigia: quod quidem et ipsa et lineas sua potestate continet atque parit. Quæ sane lineæ illud ubique habent: ac per lineas, quale sit ipsum, apparet ubique, et quasi evolutum, et iterum non evolutum. Simili quadam ratione intellectum ipsumque ens contemplare genitum ex illo, ac velut effusum et explicatum, atque ex ipsius intellectuali natura suspensum: ideoque intellectum ejusmodi testari cogita velut intellectum in uno vigentem, qui tamen non sit intellectus: est enim penitus unum. Quemadmodum neque in circulo centrum vel linea ulla, vel circumferentia est: circumferentiæ

ἔχουσιν αὐτὸ, καὶ ἐμφαίνεται διὰ τῶν γραμμῶν, οἷον ἐστὶν ἐκεῖνο, 753
οἷον ἐξελιχθὲν οὐκ ἐξεληλιγμένον, οὕτω τοι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ ὂν
χρὴ λαμβάνειν, γενόμενον ἐξ ἐκείνου καὶ οἷον ἐκχυθὲν καὶ ἐξελιχθὲν,
καὶ ἐξηρτημένον ἐκ τῆς αὐτοῦ νοερᾶς φύσεως μαρτυρεῖν τὸν οἷον ἐν
ἑνὶ νοῦν, οὐ νοῦν ὄντα, ἓν γὰρ, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖ γραμμὰς, οὐδὲ κύ-
κλον τὸ κέντρον, κύκλου δὲ καὶ γραμμῶν πατέρα, ἴχνη αὐτοῦ δόντα,
καὶ δυνάμει μενούσῃ γραμμὰς καὶ κύκλον οὐ πάντῃ ἀπηρτημένα αὐ- B
τοῦ, ῥώμῃ τινὶ γεγεννηκότα. Οὕτω τοι κἀκεῖνα τῆς νοερᾶς περιθεού-
σης δυνάμεως, τὸ οἷον ἰνδάλματος αὐτοῦ ἀρχέτυπον, ἐν ἑνὶ νοῦν πολ-
λοῖς καὶ εἰς πολλὰ οἷον κεκινημένου, καὶ νοῦ διὰ ταῦτα γενομένου
ἐκείνου, πρὸ νοῦ μείναντος, τῆς δυνάμεως αὐτοῦ νοῦς γεννήσαντος,
τίς ἂν συντυχία, ἢ τὸ αὐτόματον, ἢ τὸ ὡς συνέβη εἶναι, τῆς τοιαύ-
της δυνάμεως τῆς νοοποιοῦ, καὶ οἷον ὄντως ποιητικῆς πλησίον ἥκοι; C
οἷον γὰρ τὸ ἐν νῷ πολλαχῇ μεῖζον, ἢ τοιοῦτον τὸ ἐν ἑνὶ ἐκείνῳ, ὥσ-
περ φωτὸς ἐπὶ πολὺ σκεδασθέντος ἐξ ἑνός τινος ἐν αὐτῷ ὄντος διαφανοῦς, εἴδωλον μὲν τὸ σκεδασθὲν, τὸ δ' ἀφ' οὗ τὸ ἀληθές· οὐ μὴν

2. ἐληλιμένον] Ita Ed. Sed Codd. Marc. A.B. Darm. Mon. C. Vat. ἐξεληλιγμένον. Marc. C. ἐληλιγμένον. Illud recepi.
ib. οὕτω τοι] Ita Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Vat. A. Codd. Darm. Med. A.B. abest τοι. In Ed. est τονι. Marc. B. habet οὕτω καί.
4. τὸν οἷον] Codd. Med. B. et Vat. τὸ οἷον.
5. οὐδὲ κύκλον] Cod. Vat. οὐδὲ κύκλου.
6. αὐτοῦ ὄντα] Sic Ed. Sed Codd. omnes, excepto Mon. C., cum marg. Ed. αὐτοῦ δόντα. Unde correxi cum Fic. αὐτοῦ ὄντα.
8. γεγεννηκότα] Cod. Vat. γεγενηκότα. Mox Mon. C. κἀκεῖνα cum Codd. Marc. A.B. Darm. et Vat.
9. ἑνὶ νοῦν] Cod. Vat. ἑνὶ οὖν.
10. νενικημένου] Codd. Ciz. et Darm. κεκινημένου. Quod recepi. Med. A. in m. ab al. m. κεκλινκμένου. Pergit Marc. A. καὶ νοῦ καὶ διά.
11. πρὸς νοῦ] Codd. Ciz. Darm. Marcc. Mon. C. Vat. ut marg. Ed. πρὸ νοῦ. Quos sequor. Med. A. in m. ab al. m. post μείναντος habet ἐκ.
ib. νοῦς γεννήσαντος] Codd. Darm. et Med. A. uterque ex corr. νοῦν pro νοῦς.
13. καὶ οἷον ὄντως] Omittitur οἷον Marc. A.C. in Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. Abest ὄντως, ut in marg. Ed. a Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) In Mon. C. scribitur ὄντος. In seqq. est τὸ ἐν τῷ νῷ in Cod. Marc. B. ut in marg. Ed.
14. πολλαχῇ] Codd. Darm. et Med. A. (hic in marg. ab al. m.) εἰ καὶ πολλαχῆ. Pro ἢ Cod. Med. A. ab al. m. habet ἤ.
ib. τοιαῦτον] Cod. Ciz. τοιοῦτος, ut Mon. C. et Marc. A.B.C. Quod recepi.
15. ἐπὶ πολὺ] Cod. Vat. ἐπιτολύ.
ib. ἐν αὐτῷ] Codd. Marcc. Med. A.B. ἐν αὐτᾷ.

vero linearumque pater, dum sui vestigia præbet, potestateque permanente lineas circumferentiamque producit. Quæ quidem haud omnino inde sunt segregata, validissimo quodam vigore illinc effecta. Sic itaque summum cogita Deum, esse velut exemplar primum intellectualis potentiæ circumeurrentis, ipsius tanquam imaginis: Deum, inquam, velut intellectum in uno vigentem, cujus vigor quasi multis modis moveatur atque per multa, et ita illic intellectus evadat: dum tamen Deus super mentem extat, ex suaque potentia generat intellectum. Quænam igitur contingentia? Quis casus? Quis eventus fortuitus apud potestatem tantam atque talem mentis procreatricem, vereque effectricem accidere potest? Quale enim est id, quod est in mente, tale ferme cogitatur, quod est in uno, quamvis sit longe præstantius: perinde ac si lumen longe diffusum ex uno quodam in se manente penitusque perspicuo prodeat. Ubi profecto, quod est diffusum, alterius est imago. Illud autem, unde hoc emicat, lumen est procul dubio verum: non tamen imago diffusa aliena est et difformis, ipse scilicet intellectus: qui sane nullam admittit fortunam, sed quicquid singulatim est in eo, ratio quædam in se est et causa. Deus autem est causa causæ. Potiori itaque gradu causa Deus existit, utpote summopere causa: causa, inquam, ratione admodum veriore, omnes intellectuales causas pullulaturas inde simul in se complectens, opusque suum generans non utcunque contigit, sed ut ipse voluit. Voluntas autem non erat rationis expers, neque temere frustraque ferebatur, neque ut sorte protinus incidebat, sed potius ut decebat: quippe cum nihil ibi temerarium sit et vanum. Hinc Plato ipsum appellavit decens at-

753 D ἀλλοειδὲς τὸ σκεδασθὲν εἴδωλον ὁ νοῦς, ὃς οὐ τύχῃ, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον αὐτοῦ λόγος καὶ αἰτία. Λίτιον δὲ ἐκεῖνο τοῦ αἰτίου· μειζόνως ἄρα οἷον αἰτιώτατον καὶ ἀληθέστερον αἰτία, ὁμοῦ πάσας ἔχον τὰς μελλούσας ἀπ' αὐτοῦ ἔσεσθαι νοερὰς αἰτίας καὶ γεννητικὸν τοῦ οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς ἠθέλησεν αὐτός· Ἡ δὲ θέλησις οὐκ ἄλογος ἦν, οὐδὲ τοῦ εἰκῇ, οὐδ' ὡς ἐπῆλθεν αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἔδει, ὡς οὐδενὸς ὄντος ἐκεῖ εἰκῇ. Ὅθεν καὶ δέον καὶ καιρὸν ὁ Πλάτων ὡς οἷόν τε ἦν σημῆναι
E ἐφιέμενος, ὅτι πόῤῥω τοῦ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο δέον. Εἰ δὲ τὸ δέον τοῦτο, οὐκ ἀλόγως τοῦτο, καὶ εἰ καιρὸς, τὸ μάλιστα κυριώτατον ἐν τοῖς μετ' αὐτὸ, καὶ πρότερον αὐτῷ, καὶ οὐχ οἷον ἔτυχε τοῦτο ἐστίν· ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν, ὅπερ οἷον ἐβουλήθη αὐτὸς, εἴπερ τὰ δέοντα βούλεται καὶ ἓν τὸ δέον, καὶ ἡ τοῦ δέοντος ἐνέργεια. Καὶ ἔστι δέον οὐχ ὡς ὑποκείμενον, ἀλλ' ὡς ἐνέργεια πρώτη· τοῦτο ἑαυ-
F τὴν ἐκφήνασα, ὅπερ ἔδει. Οὕτω γὰρ αὐτὸν λέγειν, ἀδυνατοῦντα λέγειν ὅς τις ἐθέλει.

754 Λαμβανέτω τις οὖν, ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνακινηθεὶς πρὸς ἐκεῖνο, ἐκεῖνο αὐτὸ, καὶ θεάσεται καὶ αὐτὸς, οὐχ ὅσον θέλει εἰπεῖν δυνάμενος. Ἰδὼν δὲ ἐκεῖνο, ἐν αὐτῷ πάντα λόγον ἀφεὶς, θήσεται παρ' αὐτοῦ ἐκεῖνο τοῦτο ὄν, ὡς εἴπερ εἶχεν οὐσίαν, δούλην ἂν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν εἶναι, καὶ οἷον παρ' αὐτοῦ εἶναι. Οὐδ' ἂν τολμήσειέ τις ἰδὼν,

3. ἔχον τὰς] Cod. Vat. ἔχοντας.
4. νοερὰς] Cod. Vat. ex corr. νοερᾶς.
ib. τοῦ οὐχ] Cod. Med. B. τὸ οὐχ.
6. ἐπῆλθεν] Cod. Vat. ἀπῆλθεν.
9. ἀλόγως] Cod. Vat. ἀναλόγως.
ib. κυριώτατον] Cod. Ciz. κυριώτερον.
10. πρότερον αὐτῷ] Codd. Med. A.B. cum Marcc. πρότερον αὐτῷ. Ed. αὐτῷ.
11. οἷον ἐστὶν] Codd. omnes, excepto Med. A. cum marg. Ed. τοῦτο ἐστίν. Quos sequor.
ib. ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν] Omissa hæc in Cod. Med. A. in marg. addita sunt.
14. γὰρ αὐτὸν] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. γὰρ δεῖ αὐτόν. Ciz. γὰρ δεῖ ἑαυτόν. Legit δεῖ etiam Fic.
15. ὅς τις] Codd. Ciz. Marc. A.B. Mon. C. et Vat. (hic a pr. m.) ὡς τις.
ib. ἐθ ει.] Cod. Vat. primo proximi capitis vocabulo h. l. addito plene distinguit.
20. εἶναι. Οὐδ'] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. interpositum habet καί. Pro οὐδ' ἂν Marc. B. οὐδέν.

que opportunum, optans, utcunque posset, significare, Deum esse a sorte fortuita remotissimum, sed hoc ipsum, quod est, ipsum esse decens. Si autem ipsum decens hoc existit, certe non absque ratione hoc existit. Ac si est opportunitas ipsa, cujus proprietas in sequentibus maxime dominatur, nimirum multo prius sibi ipsi opportunitas adest. Itaque non quale accidit, hoc existit: sed hoc est potius, quod tanquam ipse voluerit: siquidem decentia velit, unumque ibi est ipsum decens vel opportunum actioque decentis. Estque decens non velut subjectum, sed tanquam actio prima, hoc proprie se ipsam in lucem edens, quod et decuit. Danda est nominibus nostris venia. Nam ita de Deo nos oportet loqui, postquam loqui de illo non valemus ad votum.

XIX. *Confirmatio superiorum.*

A primo rerum principio multa id munus habent, ut in se ipsis consistant, multa etiam, ut quasi ex se ipsis existant. Illud igitur, si modo dicendum est existere, summopere est existentiæ suæ dominus, omni apud intellectum cogitabili existentia longe superior.

Ex superioribus igitur aliquis ad summum rerum principium provocatus, illud ipsum accipiat: atque ita et ipse perspiciet, quamvis non, quantum velit, exprimere valeat. Videns autem illud in se omni sermone dimisso, affirmabit illud a se ipso id existens, adeo ut, si haberet essentiam, sua sibi serviret essentia, ac velut emanaret ab ipso. Qui ergo id fuerit contemplatus, non audebit amplius dicere, utcunque contigit esse, nec omnino proferre valebit. Nam si pronunciare id ausus fuerit, stupore repente corripietur. Quin

ἔτι τὸ ὡς συνέβη λέγειν, οὐδ' ἂν ὅλως φθέγξασθαι δύναται. Ἐκ- 754 B
πλαγείη γὰρ ἂν τολμῶν, καὶ οὐδ' ἂν ἔχοι ἀΐξας που εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ· πάντη αὐτῷ ἐκείνου, οἷον πρὸ ὀμμάτων τῆς ψυχῆς προφαινομένου, καὶ ὅποι ἂν ἀτενίσῃ ἐκεῖνον βλέποντος, εἰ μήπου ἄλλη ἀφεὶς τὸν θεὸν ἀτενίσῃ, μηδὲν ἔτι περὶ αὐτοῦ διανοούμενος· χρὴ δὲ ἴσως καὶ τὸ ἐπέκεινα οὐσίας καὶ ταύτη νοεῖσθαι τοῖς παλαιοῖς λεγόμενον δι' αἰνίξεως· οὐ μόνον ὅτι γεννᾷ οὐσίαν, ἀλλ' ὅτι οὐ δουλεύει οὐδὲ C
οὐσίᾳ, οὐδὲ ἑαυτῷ, οὐδέ ἐστιν αὐτῷ ἀρχὴ ἡ οὐσία αὐτοῦ, ἄλλ' αὐτὸς ἀρχὴ τῆς οὐσίας ὢν, οὐχ αὑτῷ ἐποίησε τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ ποιήσας ταύτην ἔξω εἵασεν ἑαυτοῦ, ἅτε οὐδὲν τοῦ εἶναι δεόμενος, ὃς ἐποίησεν αὐτό· οὐ τοίνυν οὐδὲ καθ' ὅ ἐστι ποιεῖ τὸ ἔστι.

Τί οὖν οὐ συμβαίνει, εἴποι τις ἂν, πρὶν ἢ γενέσθαι γεγονέναι; εἰ A
γὰρ ποιεῖ ἑαυτὸν, τῷ μὲν ἑαυτὸν οὔπω ἐστὶ, τῷ δ' αὖ ποιεῖν ἔστιν ἤδη πρὸ ἑαυτοῦ, τοῦ ποιουμένου ὄντος αὐτοῦ. Πρὸς ὃ δὴ λεκτέον, ὡς ὅλως οὐ τακτέον κατὰ τὸν ποιούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸν ποιοῦντα, ἀπόλυτον τὴν ποίησιν αὐτοῦ τιθεμένοις, καὶ οὐχ ἵνα ἄλλο ἀποτελε-

2. ἀΐξας που] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. (hic a pr. m.) ut marg. Ed. τί pro που. Med. A. in marg. που. Et sic correxi.

3. γί που] Absunt hæc a Codd. omnibus ut in marg. Ed., excepto Marc. C. Unde correxi.

ib. πρὸς ὀμμάτων] Codd. præter Darm. omnes cum marg. Ed. περὶ ὀμμάτων. Quos sequor.

4. ὅποι] Codd. Ciz. Darm. Marc. B. Med. A. Vat. ὅπη.

5. μηδὲν ἔτι] Codd. Ciz. Med. A. (a pr. m.) B. Vat. Marcc. ut marg. Ed. μηδὲν εἴτι.

6. καὶ ταύτη] Cod. Vat. καὶ ταύτην.

10. τοῦ εἶναι] Cod. Vat. τοῦ τοῦ εἶναι.

11. τὸ ἔστι.] Cod. Mon. C. τὸ ἐστι, cum M[illegible]. Sed Ed. cum rell. τό ἐστι.

12. τί γὰρ] Cod. Vat. ἤ γάρ.

13. τὸ μὲν ἑαυτοῦ] Codd. omnes excepto Marc. C. τῷ μὲν ἑαυτόν. Nullus cum marg. Ed. τὸ μὲν ἑαυτόν. Illos sequor.

ib. τὸ δ' αὖ] Codd. præter Darm. et Marc. B. omnes τῷ δ' αὖ. Sed Med. A. nonnisi ex corr., quæ est Ficini. Is enim eam vertendo expressit: et ego eum sequendum duxi.

15. κατὰ τὸν] Cod. Ciz. καὶ κατὰ τόν.

etiam hucusque sublatus, nec poterit [ubi illud sit, assignare]: (usquam quidquam de eo dicere) quippe cum illud ubique coram animæ oculis pariter se demonstret, et quacunque animus defigat intuitum, inspiciat illud. Nisi forte Deo dimisso, animus retro respiciat, nihil videlicet de illo amplius cogitans, forsan vero operæ pretium est, priscorum illud mysterium verbis obscurioribus involutum, deum scilicet esse super essentiam, hac quoque ratione considerare. Non solum quoniam gignit essentiam, verum etiam, quia nec essentiæ, nec sibi ipsi, servit: neque principium ejus est essentia sua, sed ille potius principium est essentiæ: nec eam quidem sibi ipsi fecit, sed hanc a se factam dimisit extra se ipsum, utpote qui ipso esse non egeat, qui sane ipsum effecit. Neque igitur secundum quod est, facit hoc ipsum, quod est appellatur.

XX. *Confirmatio superiorum.*

Cum omnis essentia ad actum pro viribus tanquam ad melius et superius aliquid annitatur, excogitare decet principium tanquam actum essentia longe superiorem: est igitur omnis essentiæ dominus. Nec non si ipse dicit [Ed. prc. *dici*] *possit et esse, certe qua ratione actus est, existere se declarat. Actus, inquam, non in essentia, sed superior. Ergo non essentiæ, vel naturæ servus, itaque liber. Et quatenus non aliunde servatus, ipse se servat, dicitur et generare se ipsum, generatione videlicet sempiterna. Denique ubi agere et quomodocunque existere idem est, actus autem solet tanquam præstantius cogitari, illic certe actus considerari potest existentiam suam quasi comitem secum ferre.*

Quid ergo dicet aliquis, nonne ita sequetur, Deum, priusquam fieret, extitisse? Si enim se facit, certe qua ratione se ipsum, ibi dicitur nondum existit: qua vero dicitur facere, jam existit ante se ipsum: quippe cum ipse sit quod fieri dicitur. Huic autem objectioni respondendum est, omnino Deum non esse tanquam factum, sed tanquam facientem existimandum, effectionem ejus absolutam asseverando. Neque talem, ut aliud quiddam ex actione illius efficiatur: sed ac-

754 σθῇ ἐξ αὐτοῦ τῆς ποιήσεως, ἀλλ᾽ οὔσης ἐνεργείας αὐτοῦ οὐκ ἀποτε-
B λεστικῆς, ἀλλ᾽ ὅλου τούτου ὄντος. Οὐ γὰρ δύο, ἀλλ᾽ ἕν· οὐδὲ γὰρ
φοβητέον ἐνέργειαν τὴν πρώτην τίθεσθαι ἄνευ οὐσίας· ἀλλ᾽ αὐτὸ
τοῦτο τὴν οἷον ὑπόστασιν θετέον. Εἰ δὲ ὑπόστασιν ἄνευ ἐνεργείας
τις θεῖτο, ἐλλιπὴς ἡ ἀρχὴ καὶ ἀτελὴς ἡ τελειοτάτη πασῶν ἔσται. 5
Καὶ εἰ προσθείη ἐνέργειαν οὐχ ἓν τηρεῖ. Εἰ οὖν τελειότερον ἡ ἐνέρ-
γεια τῆς οὐσίας, τελειότατον δὲ τὸ πρῶτον, πρῶτον ἂν ἐνέργεια εἴη·
C ἐνεργήσας οὖν ἤδη ἐστὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἔστιν ὡς πρὶν γενέσθαι ἦν·
ὅτε γὰρ οὐκ ἦν πρὶν γενέσθαι, ἀλλ᾽ ἤδη πᾶς ἦν. Ἐνέργεια δὴ οὐ
δουλεύουσα οὐσίᾳ καθαρῶς ἐστιν ἐλευθέρα, καὶ οὗτος αὐτὸς παρ᾽ αὐ- 10
τοῦ αὐτός. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐσώζετο εἰς τὸ εἶναι ὑπ᾽ ἄλλου, οὐ πρῶ-
755 τος αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ. Εἰ δὲ αὐτὸς αὐτὸν ὀρθῶς λέγεται συνέχειν, αὐ-
τός ἐστι καὶ ὁ παράγων ἑαυτὸν, εἴπερ, ὅπερ συνέχει κατὰ φύσιν,
τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς πεποίηκεν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν χρόνος ἦν ὅθεν ἤρ-
ξατο εἶναι, τὸ πεποιηκέναι κυριώτατον ἂν ἐλέχθη. Νῦν δὲ εἰ καὶ 15
πρὶν αἰῶνα εἶναι ὅπερ ἐστὶν ἦν, τὸ πεποιηκέναι ἑαυτὸν τοῦτο νοείτω,

1. ἐξ αὐτοῦ] Cod. Mon. C. omittit ἐξ, cum Marc. A.
2. ἀλλ᾽ ὅλου] Codd. Marc. A. Mon. C. et Vat. ἀλλὰ ὅλου.
ib. οὐδὲ γὰρ] Codd. Darm. et Med. A. omittunt γάρ.
5. ἐλλιπὴς] Codd. Marc. A. Mon. C. ἐλλειπὴς.
7. πρώτερον] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. πρῶτον. Quos sequor, indidem etiam scribens ἐνέργεια pro ἐνέργειαν. Nullus autem cum marg. Ed. habet πρώτων ἂν pro πρῶτον ἄν.
9. ὅτε γὰρ] Cod. Vat. οὔτε γὰρ cum Marc. A.
10. δουλεύουσα] Codd. Marcc. Mon. C. Darm. Med. A.B. ut marg. Ed. δουλεύσασα.
ib. οὗτος] Cod. Med. A. supra syll. ος ab al. m. habet ω.
ib. παρ᾽ αὐτοῦ] Cod. Vat. παρ᾽ αὐτοῦ.
12. ἐξ αὐτοῦ] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. ἐξ αὐτου. Ed. cum rell. αὐτοῦ.
ib. δὲ αὐτὸς αὐτὸν] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. δ᾽ pro δέ. Scripsimus αὐτὸν pro αὐτὸν ex Codd. Marcc. Mon. C. et Med. A.B. qui duo posteriores habent αὐτόν αὐτόν.
13. καὶ δ] Cod. Vat. omittit δ.
ib. ὅπερ συνέχει] Cod. Ciz. ὅταν συνέχει. Vat. ὅταν συνίχῃ.
15. καὶ πρὶν] Cod. Vat. omittit καί. In eod. vox αἰῶνα punctis notata est.
16. νοείτω] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. νοήτω. In Cod. Marc. B. præcedit τοῦτον.

tio ejus non peragat ultra se quicquam, sed totum hoc simpliciter extet. Non enim duo quædam ibi sunt, sed penitus unum. Neque verendum est actionem primam absque essentia ponere, sed hoc ipsum velut substantiam affirmare debemus. Siquis autem substantiam posuerit actione carentem, certe principium ipsum deficiens erit, imperfectumque evadet: quod tamen est omnium perfectissimum. Ac si quis substantiæ adjunxerit actionem, unitatem simplicem non servabit. Quam ob rem si actus est perfectior, quam essentia, primum vero perfectissimum est, ipsum certe primum est actus: agens itaque Deus jam est hoc ipsum. Neque licet dicere priusquam fieret extitisse, quandoquidem non erat, antequam fieret, sed jam totus erat agendo. Profecto actus est essentiæ minime serviens: qui sane actus pure prorsus est liber, atque sic a se ipso ipse Deus existit. Jam vero si in suo Deus esse servaretur ab alio, non ipse primus ex se ipso prorsus existeret. Sin autem ipse se recte dicitur continere, nimirum et ipsemet se producere judicandus, siquidem, quod secundum naturam continet aliquid, idem et ab initio fecit. Si igitur fuisset tempus, ex quo esse cœpit, merito hoc ipsum, quod se fecisse dictum est, ratione admodum propria esset dictum. Cum vero ante ipsam quoque æternitatem, hoc ipsum, quod est Deus, extiterit, quod dicitur se fecisse, sic præcipue cogitetur scilicet, æque concurrere, tum effecisse, tum ipsum. Ibi namque ipsum esse una cum effectione, ac velut sempiterna quadam generatione prorsus est unum. Similiter quod in Deo sui ipsius princeps nuncupari solet, si ibi duo quædam sunt, proprie admodum est assumptum: sin vero unum, procul dubio princeps ibi solum est: non enim sibi subditum illic habet. Sed quonam pacto dicitur sui princeps et dominus, cum non ibi sit, ad quod dominatio referatur? Forsan vero dominator ibi censetur, quantum superne

τὸ σύνδρομον εἶναι τὸ πεποιηκέναι καὶ αὐτό. Ἓν γὰρ τῇ ποιήσει καὶ 755
οἷον γεννήσει ἀϊδίῳ τὸ εἶναι, ὅθεν καὶ τὸ ἄρχον ἑαυτοῦ, καὶ εἰ μὲν B
δύο, κυρίως, εἰ δὲ ἕν, τὸ ἄρχον μόνον· οὐ γὰρ ἔχει τὸ ἀρχόμενον.
Πῶς οὖν ἄρχον οὐκ ὄντος πρὸς ὅ; ἢ τὸ ἄρχον ἐνταῦθα, πρὸς τὸ πρὸ
αὐτοῦ, ὅτι μηδὲν ἦν. Εἰ δὲ μηδὲν ἦν, πρῶτον· τοῦτο δὲ οὐ τάξει,
ἀλλὰ κυριότητι καὶ δυνάμει αὐτεξουσίῳ καθαρῶς. Εἰ δὲ καθαρῶς οὐκ
ἔστιν ἐκεῖ λαβεῖν τὸ μὴ αὐτεξουσίως, ὅλον οὖν αὐτεξουσίως ἐν αὐτῷ.
Τί οὖν αὐτοῦ, ὃ μὴ αὐτός; Τί οὖν ὃ μὴ ἐνεργεῖ; καὶ τί ὃ μὴ ἔργον C
αὐτοῦ; εἰ γάρ τι εἴη μὴ ἔργον αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, οὐ καθαρῶς ἂν εἴη
οὔτε αὐτεξούσιος οὔτε πάντα δυνάμενος· ἐκείνου τε γὰρ οὐ κύριος,
πάντα τε οὐ δυνάμενος, ἐκεῖνο γοῦν οὐ δύναται, οὗ μὴ αὐτὸς κύριος
εἰς τὸ ποιεῖν.

Ἐδύνατο οὖν ἄλλο τι ποιεῖν ἑαυτὸν, ἢ ὃ ἐποίησεν; ἢ οὕτω καὶ τὸ A
ἀγαθὸν ποιεῖν ἀναιρήσομεν, ὅτι μὴ ἂν κακοποιοῖ. Οὐ γὰρ οὕτω τὸ
δύνασθαι ἐκεῖ, ὡς καὶ τὰ ἀντικείμενα, ἀλλ' ὡς ἀστεμφεῖ καὶ ἀμετα-
κινήτῳ δυνάμει, ἣ μάλιστα δύναμίς ἐστιν, ὅταν μὴ ἐξίστηται τοῦ
ἕν· καὶ γὰρ τὸ τὰ ἀντικείμενα δύνασθαι ἀδυναμίας ἐστὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ

1. Ἓν γὰρ] Cod. Vat. ἓν γάρ, cum Marcc. Et sic correxi cum Fic.
2. ἄρχων ἑαυτοῦ] Cod. Ciz. ἄρχον ἑαυτοῦ. Quod recepi.
3. ἄρχων μόνον] Codd. Ciz. Darm. et Vat. ἄρχον pro ἄρχων. Vat. omittit μόνον. Illud recepimus.
4. οὖν ἄρχον] Vat. οὖν ἄρχων.
7. ὅλον οὖν αὐτεξουσίως] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
8. ὃ μὴ αὐτὸς] Cod. Ciz. ὅτι μὴ αὐτός.
ib. τί οὐ μή] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. τί ὃ μή. Quos sequor.
9. εἰ γὰρ—αὐτοῦ] Desunt hæc in Cod. Ciz.
10. οὐ κύριος] Cod. Vat. a pr. m. habuit οὐ κυρ. ς Mon. C. cum Marc. A. pergit πάντα δέ
13. οὕτω καὶ] Cod. Vat. omittit καί. Idem habet ἀναιτησόμενον τοιοῦν, et mox [illegible]. Ad h. l. Marc. C. in marg. habet hoc Scholion: σημείωσαι εἰ δύναται τοιοῦν ἄλλο τι ἑαυτὸν ὁ ἓν εἰς, ἢ ὅπερ ἐστίν.
16. ἣ μάλιστα] Codd. Marc. A. Med. B. (ex corr.) et Vat. ἣ μάλιστα.
ib. ὅταν μὴ] Codd. Ciz. et Vat. ὅτι μή. Vat. pergit ἐξίσταται.
17. τοῦτο ἐστί] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Vat. τοῦ ἐστί. Sed Marc. A. sic τοῦ. Ego illos sequor.

consideratur: quoniam videlicet nihil superius extet. Si autem nihil est superius, hoc est procul dubio primum, primum, inquam, non ordine quodam, sed auctoritate propria, ac pure libera potestate. Si autem pure, non licet illic accipere quicquam minime liberum. Totum igitur libere prorsus et libenter est in se ipso. Quidnam igitur est ipsius, quod non sit ipse? Quidnam est ibi, quod non agat ipse? Quid denique illic occurrit, quod non ipsius sit opus? Si quod enim in eo foret non opus ejusdem, haud quaquam pure vel esset liber, vel omnia potens. Illius namque non foret dominus, nec omnia potens, nimirum non posset illud, ad quod agendum dominus ipse non esset.

XXI. *Confirmatio superiorum.*

Principium est optima et immensa potestas. Si quis ergo fingat hanc posse vel potuisse aliter se habere, impotentem finget. Sicut enim permutari ex ipso bono malum est: similiter ex ipsa potentia summa totaque permutari posse, est impotentia miseranda. Plotinus et in superioribus et in præsentia intellectum et voluntatem intelligibili intellectu et affectante voluntate superiorem non negat Deo. Proinde voluntas in Deo est ipsa natura Dei. Sicut ergo Deus consideratur ex sua natura, sic et voluntate propria prodiisse, penes quem existere et velle sunt idem. Nota, posse animum tuum penes Deum nonnihil attingere, sed lumine quodam desuper illustrante: te vero mox, quicquid ultra succurrerit, auferre debere.

Quæritur igitur, num aliud facere se potuerit, quam quod effecit? Veruntamen si id concesserimus, etiam negabimus facere bonum, malum certe non facere. Jam vero non sic ibi potestas accipitur, ut et opposita possit: sed quoniam constanti et immutabili fruitur potestate, quæ quidem potissimum est potestas, quando ab ipso, quod est unum, nullo modo digreditur: nam et

755 B ἀρίστου μένειν. Δεῖ δὲ καὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ, ἣν λέγομεν, καὶ ταύτην ἅπαξ εἶναι· καλὴ γάρ· καὶ τίς ἂν παρατρέψειε βουλήσει γενομένην θεοῦ καὶ βούλησιν οὖσαν; βουλήσει οὖν μήπω ὄντος; τί δὲ βούλησιν ἐκείνου ἀβουλοῦντος τῇ ὑποστάσει; πόθεν οὖν αὐτῷ ἔσται ἡ βούλησις; ἀπὸ οὐσίας ἀνενεργήτου; ἢ ἦν βούλησις ἔν γε τῇ οὐσίᾳ· οὐχ ἕτερον ἄρα τῆς οὐσίας οὐδέν. ἢ τί ἦν, ὃ μὴ ἦν, οἷον ἡ βούλησις; πᾶν ἄρα βούλησις ἦν. καὶ οὐκ ἔνι τὸ μὴ βουλόμενον. οὐδὲ τὸ
756 πρὸ βουλήσεως ἄρα. Πρῶτον ἄρα ἡ βούλησις αὐτὸς, καὶ τὸ ὡς ἐβούλετο ἄρα, καὶ οἷον ἐβούλετο. καὶ τὸ τῇ βουλήσει ἑπόμενον, ὃ ἡ τοιαύτη βούλησις ἐγέννα· ἐγέννα δὲ οὐδὲν ἔτι ἐν αὐτῷ· τοῦτο γὰρ ἤδη ἦν. Τὸ δὲ συνέχειν ἑαυτὸν, οὕτω ληπτέον νοεῖν, εἴ τις αὐτὸ ὀρθῶς φθέγγοιτο, ὡς τὰ μὲν ἄλλα πάντα ὅσα ἐστὶ παρὰ τοῦτου συνέχεται. Μετουσίᾳ γάρ τινι αὐτοῦ ἐστι, καὶ εἰς τοῦτο ἡ ἀναγωγὴ πάντων·
B αὐτὸς δὲ ἤδη παρ' αὐτοῦ οὔτε συνοχῆς οὔτε μετουσίας δεόμενος, ἀλλὰ πάντα ἑαυτῷ· μᾶλλον δὲ οὐδὲν, οὐδὲ τῶν πάντων δεόμενος εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ὅταν αὐτὸν εἴπῃς ἢ ἐννοηθῇς τὰ ἄλλα πάντα ἄφες·

2. γάρ· καὶ τίς] Ita Codd. Marcc. Vat. Rell. cum Ed. γὰρ καί τις.
3. τί δὲ βούλησιν] Codd. Ciz. et Vat. τί δὲ βούλησις.
5. ἀνεργήτου] Cum marg. Ed. habent ἀνενεργήτου Codd. Darm. Marcc. Med. A. B. Vat. Quos sequor. Mox Marc. A.B. Mon. C. ἐν pro ἔν γε.
6. βούλησις; πᾶν] Cod. Vat. βούλησις ἦν πᾶν.
7. οὐκέντι] Codd. omnes ut marg. Ed. οὐκ ἔνι.
8. προβουλήσεως] Ita Ed. Sed Codd. Marc. B.C. Ciz. Darm. Med. A.B. πρὸ βουλήσει. Marc. A. πρὸς βουλήσεως. Correxi facillima ratione πρὸ βουλήσεως.
9. ὃ ἡ τοιαύτη] Cod. Ciz. ὅτι μή.
11. συνέχειν] Cod. Vat. συννυχεῖν.
ib. αὐτὸ ὀρθῶς] Codd. Med. A.B. Vat. Marcc. ὀρθῶς αὐτό. Mon. C. a pr. m. non habet ὀρθῶς, ab al. ὀρῶς αὐτό.
12. πάντα ὅσα] Cod. Vat. ταῦτα ὅσα.
ib. συνέχεται] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. ut marg. Ed. ἀνέχεται. Ut legit Fic.
14. αὐτοῖς] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. αὐτός. Quæ est correctio Ficini, quam sequor.
ib. παρ' αὐτοῦ] Codd. Marc. C. Med. A. et Vat. παρ' αὐτοῦ.
15. πάντα ἑαυτῷ] Cod. Vat. πάντα αὐτῷ.

opposita posse infirmitatis est omnino potentis in optimo permanere. Oportet autem effectionem ejus, quam dicimus, ipsam simul semelque existere: est enim optima. Et quisnam eam pervertere possit, quæ et voluntate fit Dei, et ipsa est Dei voluntas? Sed quæritur, numquid voluntate fiat Dei nondum existentis? Quid rursus dicamus illic voluntatem? numquid illius in ipsa substantia nondum volentis? Et undenam sit ipsi voluntas? Num ab essentia nondum aliquid operante? Sed in essentia voluntas erat: ideoque nihil ab essentia ibi diversum: alioquin ibi aliquid extitisset, quod non tanquam voluntas existeret. Totum ergo voluntas erat, nec quicquam erat ibi non volens, neque igitur quod ante voluntatem esset. Principio igitur ipsa voluntas ipse Deus existit. Ita igitur extat, sicut et voluit, et quale voluit. Tum vero quod dicitur, quod est ibi voluntatem sequi, quod videlicet voluntas ejusmodi genuit, intelligendum est, voluntatem nihil in Deo amplius genuisse: hoc namque jam erat. Præterea quod traditur, Deum continere se ipsum, si modo recte dicatur, sic prorsus accipiendum, quoniam videlicet alia quidem omnia a Deo penitus sustinentur. Nam quadam participatione Dei sunt, ad ipsumque omnia reducuntur: ipse vero jam est a se ipso, neque connexione vel continentia, neque participatione vel præsentia indigens: sed sibi ipsi est omnia: imo vero sibi jam nihil, utpote qui ad se ipsum nequaquam omnibus indiget. Verum tu, quotiens eum dices vel cogitabis, reliqua inde auferes omnia. Cum autem abstuleris omnia, ipsum vero solum reliqueris, ne quæras ultra, quid addas: sed potius ne forte adhuc reliqueris aliquid, quod inde cogitatione tua nondum satis abstuleris. Nam licet et tibi attingere aliquid, de quo aliud præterea nec dicere nec assumere valeas.

ἀφελὼν πάντα, καταλιπὼν δὲ μόνον αὐτὸν μὴ, τί προσθῇς, ζήτει, 756
ἀλλὰ μή τί πω οὐκ ἀφῄρηκας ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν γνώμῃ τῇ σῇ. Ἔστι γάρ
τινος ἐφάψασθαι καὶ σὲ, περὶ οὗ οὐκ ἔτι ἄλλο ἐνδέχεται οὔτε λέγειν
οὔτε λαβεῖν· ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἄνω κείμενον μόνον, τοῦτο ἀληθείᾳ ἐλεύθε- C
ρον, ὅτι μηδὲ δουλεῦόν ἐστιν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ, καὶ ὄντως
αὐτὸ, εἴ γε τῶν ἄλλων ἕκαστον, αὐτὸ καὶ ἄλλο.

1. προστιθεὶς] Codd. Darm. Marc. B. pro μήτι. 4. ὑπὲρ ἄνω] Cod. Med. A. ὑπεράνω, et Med. A. προσθεὶς, rell. προσθῇς. Quos sequor. Correxi etiam cum Fic. μὴ, τί ὡς. 3. ἔτι ἄλλο] Cod. Vat. ἔστιν ἀλλ᾽ cum Marc. B.

Sed illud desuper extet solum hoc ipsum, quod est vereque liberum: quoniam nec sibi ipsi serviat, sed solum ipsum sit, ac re vera sit ipsum. Siquidem quodlibet aliorum est et ipsum, et insuper aliud.

ΠΛΩΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ ϛ,

ΛΟΓΟΣ Θ.

PLOTINI

ENNEAD. SEXTÆ,

LIBER IX.

ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ Η ΤΟΥ ΕΝΟΣ.

De bono vel uno.

757 ΠΑΝΤΑ τὰ ὄντα τῷ ἑνί ἐστιν ὄντα, ὅσα τε πρώτως ἐστὶν ὄντα καὶ ὅσα ὁπωσοῦν λέγεται ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι. Τί γὰρ ἂν καὶ εἴη, εἰ μὴ ἓν εἴη; ἐπεί περ ἀφαιρεθέντα τοῦ ἑνός, ὃ λέγεται, οὐκ ἔστιν ἐκεῖνα· οὔτε γὰρ στρατός ἐστιν, εἰ μὴ ἓν ἔσται, οὔτε χορὸς οὔτε ἀγέλη B μὴ ἓν ὄντα. Ἀλλ' οὐδὲ οἰκία ἢ ναῦς, τὸ ἓν οὐκ ἔχοντα· ἐπεί περ ἡ οἰκία ἓν καὶ ἡ ναῦς· ὃ εἰ ἀποβάλοι, οὔτ' ἂν ἡ οἰκία ἔτι οἰκία οὔτε ἡ ναῦς. Τὰ τοίνυν συνεχῆ μεγέθη, εἰ μὴ τὸ ἓν αὐτοῖς παρείη, οὐκ ἂν

7. ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ] Codd. Marc. A. Mon. C. Darm. Med. A. π. ἀγαθοῦ. In Ciz. Marc. B. et Vat. est περὶ τἀγαθοῦ; quos sequor. In Ed. περὶ οὗ ἀγαθοῦ. In Marc. C. περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

9. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τά.

ib. τῷ ἑνί] Cod. Vat. τῶν ἑνί. Idem mox ὅσα τά.

10. ὁπωσοῦν] Cod. Mon. C. ὅσα πωσοῦν (sic). Marc. A.C. ὁσαπωσοῦν.

ib. καὶ εἴη] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.

13. ἢ ναῦς] Ita Codd. Mon. Marcc. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἡ ναῦς.

14. ἀποβάλοι] Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Vat. ἀποβάλλοι.

I. *Quicquid est præter primum, constat ex multis partibus aut viribus in unam totius formam conciliatis. Quatenus in sua cujusque multitudine viget unitas, eatenus perseverat essentia, quæ alioquin perdita unitate disperditur. Unitas ergo conservat essentiam, eadem igitur et essentiam conficit atque esse. Unitas certe in opposita sibi multitudine dominans, nec ex se existit, nec ex opposita prodiit multitudine. Igitur ex unitate pura super essentiam ubique multiplicem in se ipsa simpliciter consistente. Cum dicis unum corpus et unus animus, unus calor et unum frigus, hic prædicata unitas nec unum corpus est, alioquin animo non competeret: nec frigus, alioquin calori minime conveniret. Simili quodam discursu invenies ipsum unum essentia qualibet eminentius, cujus virtute, quæ magis unius, eadem magis essentiæ participia fiunt. Præterea summa ipsius entis perfectio in identitate statuque consistit: hæc vero in unitate fundantur, sicut diversitas ac motus in numero. Unitas igitur, quæ causa enti perfectionis existit, est ente superior. Proinde aut ens dicis idem cum unitate, aut ab ea diversum: unitatem certe identitatis*

εἴη. Τμηθέντα γοῦν καθ' ὅσον τὸ ἓν ἀπόλλυσιν ἀλλάσσει τὸ εἶναι. 757
Καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν φυτῶν καὶ ζώων σώματα, ἓν ὄντα ἕκαστα, εἰ
φεύγει τὸ ἓν εἰς πλῆθος θρυπτόμενα, τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ἣν εἶχεν,
ἀπώλεσεν, οὐκ ἔτι ὄντα ἃ ἦν, ἄλλα δὲ γενόμενα, καὶ ἐκεῖνα ὅσα ἕν C
ἐστι. Καὶ ἡ ὑγίεια δὲ, ὅταν εἰς ἓν συνταχθῇ τὸ σῶμα, καὶ κάλλος,
ὅταν ἡ τοῦ ἑνὸς τὰ μόρια κατάσχῃ φύσις, καὶ ἀρετὴ δὲ ψυχῆς, ὅταν
εἰς ἓν καὶ εἰς μίαν ὁμολογίαν ἑνωθῇ. Ἆρ' οὖν ἐπειδὴ τὰ πάντα εἰς
ἓν ἄγει, δημιουργοῦσα καὶ πλάττουσα καὶ μορφοῦσα καὶ συντάττου-
σα, ἐπὶ ταύτην ἐλθόντας δεῖ λέγειν, ὡς αὐτὴ τὸ ἓν χορηγεῖ, καὶ
αὕτη ἐστὶ τὸ ἓν, ἡ ὥσπερ τὰ ἄλλα χορηγοῦσα τοῖς σώμασιν οὐκ D
ἔστιν αὐτὴ ὃ δίδωσιν, οἷον μορφὴν καὶ εἶδος, ἀλλ' ἕτερα αὐτῆς· οὕτω
χρὴ εἰ καὶ ἓν δίδωσιν, ἕτερον ὂν αὐτῆς, νομίζειν αὐτὴν διδόναι, καὶ
πρὸς τὸ ἓν βλέπουσαν ἓν ἕκαστον ποιεῖν· ὥσπερ καὶ πρὸς ἄνθρωπον
ἄνθρωπον, συλλαμβάνουσαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ ἕν. Τῶν
γὰρ ἓν λεγομένων οὕτως ἕκαστόν ἐστιν ἓν, ὡς ἔχει, καὶ ὅ ἐστιν·

2. *εἰ φεύγει*] Codd. Marc. A.B. Mon. C. *εἰ φεύγοι*.
4. *ἄλλα δὲ*] Ita Codd. Vat. et Marcc. Rell. cum Ed. *ἀλλά*.
5. *ἡ ὑγίεια*] Cod. Vat. omittit *ἡ*.
ib. *συνταχθῇ*] Marc. B. *συναχθῇ*, cum marg. Ed.
7. *καὶ εἰς*] Cod. Vat. omittit *εἰς*.
ib. *ἐπειδὴ*] Codd. Mon. C. Med. A.B. Marc. A.B. et Vat. *ἐπειδὴ ψυχὴ*, ut legit Fic.
9. *ὡς αὐτὴ*] Cod. Vat. *ὡς αὕτη*, cum Marc. A.B.
11. *μορφὴν*] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. B. Vat. *μορφή*.
ib. *ἕτερα—δίδωσιν*] Desunt hæc in Cod. Vat.
12. *ἕτερον ὄν*] Cod. Vat. *ἕτερον ὄν*.
14. *συλλαμβάνουσαν—ἀνθρώπου*] Desunt hæc in Cod. Vat. In Codd. Marc. B. Darm. est ut in marg. Ed. *ἀν. βλέπουσαν μ. τ. ἀ. τ. ἰ. α. ἕ.* Cod. Med. A. a pr. m. habet ut Ed. ab al. m. *βλέπουσαν*, et in marg. ab al. m. *πρὸς ἄνθρωπον βλέπουσαν, ἄνθρωπον συλλαμβάνουσαν*. Quæ est emendatio Ficini, quam vertendo expressit. Locus corruptus: sed malui librorum discrepantiam exponere, quam conjectando et emendando hariolari.
15. *ἐστὶν ἓν*] Cod. Vat. omittit *ἓν*.

fundamentum esse fateberis: ergo si primum illud dicis, scilicet ens esse idem cum unitate, extat certe ante hanc unitatem unitas ipsa prior, per quam sit idem. Sin autem secundum dixeris, id est unitatem ab ente distinctam, est utique unitas ipsa prius per se idem sibi, quam ab ente distincta atque prius erit in se absolute prima per absolutam primitatem, id est per naturam suam, antequam sit prior ente, videlicet ad ens relata: neque licet dicere, ita ens ab unitate distinctum, ut sit unitate prius: nam si ab ea distingui dicatur, prius erit sibi ipsi idem: idem, inquam, per unitatem. Accedit ad hæc, quod nihil potest ipsa simplicitate superius cogitari: hæc autem est ipsa unitas. Unitas igitur non solum est prima omnium, sed etiam est ipsa primitas, cujus ratione cætera sunt ubique priora. Per hanc et ipsum ens prius est sequentibus, per unitatem videlicet tum conjugatam sibi, tum etiam ipso superiorem. Neque licet dicere ens in primo signo, nec unum esse, nec non unum. Nisi enim sit unum, id est simplicissimum, nondum in primo erit signo. Quod igitur ibi sit, habere videtur per unitatem. Cogita concurrere ens simul atque unum: ens quidem cum sit multitudinis capax, non cogit secum esse unum: at vero ipsum unum compellit ens esse vel unicum vel unitum. Merito igitur Boëthius ait, Causa et ratio entis est unitas. Et Avicenna Averroisque confitentur, unitatem uniuscujusque suam esse naturam.

OMNIA entia ipso uno sunt entia, tum quæ primo entia sunt, tum etiam quæ quoquo modo in rerum ordine numerantur. Nam et quidnam forent, nisi unum forent? Siquidem privata uno, non amplius sunt, quod esse ante dicuntur. Neque enim exercitus erit, nisi fuerit unum: neque chorus, neque grex ullus, nisi similiter sint et unum. Tum vero nec domus neque navis erunt, nisi potiantur uno: siquidem domus unum aliquid est et navis. Quod quidem si abjecerint, nec domus ulterius erit domus, neque navis similiter erit navis. Continuæ igitur magnitudines, nisi insit unum, nunquam erunt. Cum itaque dividuntur, quatenus amittunt unum, esse quoque, commutant. Quin etiam plantarum animaliumque corpora, quæ unum singula sunt, si quando fugerint unum, in multitudinem videlicet dissipata, essentiam statim suam quam habebant, amittent, nec, quæ prius erant, ulterius erunt: sed statim evadent alia, quæ quidem et ipsa sint,

757 E ὥστε τὰ μὲν ἧττον ὄντα ἧττον ἔχει τὸ ἓν, τὰ δὲ μᾶλλον, μᾶλλον. Καὶ δὴ καὶ ψυχὴ ἕτερον οὖσα τοῦ ἑνὸς μᾶλλον ἔχει κατὰ τὸν λόγον τοῦ μᾶλλον, καὶ ὄντως εἶναι τὸ μᾶλλον ἓν, οὐ μὴν αὐτὸ τὸ ἕν· ψυχὴ γὰρ μία, καὶ συμβεβηκός πως τὸ ἕν· καὶ δύο ταῦτα, ψυχὴ καὶ ἓν, ὥσπερ σῶμα καὶ ἕν· καὶ τὸ μὲν διεστηκὸς ὥσπερ χορὸς, πορρώτατω τοῦ ἕν· τὸ δὲ συνεχὲς, ἐγγυτέρω, ψυχὴ δὲ ἔτι μᾶλλον κοινωνοῦσα F καὶ αὐτή. Εἰ δ' ὅτι ἄνευ τοῦ ἓν εἶναι οὐδ' ἂν ψυχὴ εἴη, ταύτῃ εἰς ταὐτόν τις ἄγει ψυχὴν καὶ τὸ ἕν· πρῶτον μὲν καὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν 758 ἕκαστα μετὰ τοῦ ἓν εἶναί ἐστιν, ἀλλ' ὅμως ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕν. Οὐ γὰρ ταὐτὸν σῶμα καὶ ἓν, ἀλλὰ τὸ σῶμα μετέχει τοῦ ἕν· ἔπειτα δὲ πολλὴ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ μία, κἂν εἰ μὴ ἐκ μερῶν. Πλεῖσται γὰρ δυνάμεις ἐν αὐτῇ, λογίζεσθαι, ὀρέγεσθαι, ἀντιλαμβάνεσθαι, ἃ τῷ ἑνὶ ὥσπερ δεσμῷ συνέχεται. Ἐπάγει μὲν δὴ ψυχὴ τὸ ἓν, ἓν οὖσα καὶ αὐτὴ, ἄλλῳ· πάσχει δὲ τοῦτο καὶ αὐτὴ ὑπ' ἄλλου.

1. ἔχει τὸ] Codd. Marcc. Mon. C. (ex corr.) Ciz. Vat. ἴχιιν τό. Marc. C. ante κατὰ inserit καί.
2. τὸν λόγον] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. omittunt τόν.
4. συμβεβηκός πως] Ita Codd. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. συμβεβηκὸς πῶς. Verba ὥσπερ σῶμα καὶ ἓν desunt in Marc. A.
ib. καὶ δύο—καὶ ἓν] Desunt hæc in Cod. Ciz.
5. πορρωτίρω] Cum marg. Ed. habent πορρωτάτω. Codd. Marc. Ciz Darm. Vat. In Marc. A. Mon. C. est πορρότάτω. Illud recepi.
6. δὲ μᾶλλον] Codd. omnes δὲ ἔτι μᾶλλον. Unde explevi locum.
ib. ὅτι μᾶλλον] Codd., exceptis Medd., omnes cum marg. Ed. omittunt μᾶλλον. Sed in Marc. A. est ejus vocis loco lacuna. Ego vocem istam delevi.
8. ἄγει] Cod. Vat. ἄγοι.
9. εἶναί ἐστιν] In Cod. Med. A. vox ἐστιν punctis notata est nimirum a Ficino, qui eam vocem, ut supervacaneam, omisit in versione.
10. μετέχει τοῦ ἓν] Cod. Vat. τὸ pro τοῦ. Idem mox πολὺ pro πολλὴ et καὶ pro κἂν.
12. ὀρέγεσθαι] Cod. Vat. ὀργίζεσθαι.
13. ἓν οὖσα] Cod. Med. B. omittit ἓν. Vat. exhibet ἑνοῦσα, cum Marc. A.C.

quatenus sint et unum. Tunc præterea viget sanitas, quando corpus conciliatur in unum: tunc pulchritudo floret, quando virtus unius membra connectit: tunc virtus in anima regnat, quando in unum animus, et in unam conspirat consensionem. Cum vero anima omnia perducat ad unum fabricans, fingens, formans, simul ordinans, numquid ad hanc usque profecti, asseverare debemus hanc quidem unum rebus suppeditare, ipsam vero jam ipsum unum existere? Sed profecto, quemadmodum alia corporibus suggerens non tam est ipsa, quod traditur, velut formam speciemque tradendo, sed alia sunt, quam anima, quæ tribuuntur ab ipsa: sic existimandum est, et si largitur unum, diversum tamen ab anima unum esse, ipsamque animam ad unum aspicientem quodlibet unum efficere, sicut aspiciendo ad hominem rite hominem fabricari. Simul tamen assumendo una cum homine ipsum in homine unum. Eorum sane, quæ dicuntur unum, quodlibet sic est unum, sicut et hoc ipsum, quod est, in se habet. Quapropter et minus quidem entia, minus unum possident: quo vero magis sunt, similiter sunt magis et unum. Jam vero anima cum aliud sit, quam unum, tamen quatenus magis veriusque est, eatenus magis possidet unum, neque tamen unum ipsum existit. Est enim anima una, ubi unum est quasi contingens. Duoque hæc sunt, anima videlicet atque unum, quemadmodum corpus simul et unum. Profecto quod discretum est, velut chorus, remotissimum est ab uno: quod vero continuum, est uni propinquius: sed anima etiam multo propinquior, unius et ipsa particeps. Si quis autem objiciat animam idem esse penitus atque unum, propterea, quod non sit anima, nisi sit unum: respondebimus, primo quidem, alia quoque similiter singulatim esse, simulque existere unum: veruntamen aliud unum esse, quam illa. Non enim idem est omnino corpus et unum, sed corpus unius est particeps: præterea etiam unamquamque animam in se existere multam, quamvis ex partibus minime componatur. Nam multæ in ea sunt vires: nempe ratiocinatur, appetit, percipit, sive animadvertit: quæ sane uno quodam tanquam vinculo connectuntur. Tradit quidem anima alteri unum, quippe cum et ipsa sit unum: sed unum hoc ipsa quoque interim, velut patiens ab alio suscipit.

Ἆρ' οὖν ἑκάστῳ μὲν τῶν κατὰ μέρος ἓν οὐ ταὐτὸν ἡ οὐσία αὐτοῦ καὶ τὸ ἕν; ὅλως δὲ τῷ ὄντι καὶ τῇ οὐσίᾳ ταὐτὸν ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ ὂν, καὶ τὸ ἓν, ὥστε τὸν ἐξευρόντα τὸ ὂν ἐξευρηκέναι καὶ τὸ ἓν, καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν αὐτὸ εἶναι τὸ ἓν, οἷον εἰ νοῦς ἡ οὐσία, νοῦν καὶ τὸ ἓν εἶναι, πρώτως ὄντα ὂν, καὶ πρώτως ἕν, μεταδιδόντα δὲ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι οὕτω καὶ κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ ἑνός. Τί γὰρ ἄν τις καὶ παρ' αὐτὰ εἶναι αὐτὸ φήσαι; ἢ γὰρ ταὐτὸν τῷ ὄντι, (ἄνθρωπος γὰρ, καὶ εἷς ἄνθρωπος ταὐτὸν,) ἢ οἷον ἀριθμός τις ἑκάστου, ὥσπερ εἰ δύο τινὰ ἔλεγες, οὕτως ἐπὶ μόνου τινὸς τὸ ἕν. Εἰ μὲν οὖν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄντων, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἓν, καὶ ζητητέον τί ἐστιν. Εἰ 758 A B

2. ὅλως δὲ] Codd. Marcc. Mon. C. ὅλῳ.δέ.
ib. οὐσία αὐτοῦ] Codd. Mon. C. Marc. A.C. et Vat. omittunt αὐτοῦ.
5. καὶ τὸ ἓν] ἓν in Vat. omissum, in marg. additur.
ib. πρώτως ὄντα—τοῦ εἶναι] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
6. οὕτω καὶ] Cod. Mon. C. οὕτως καὶ, cum Marc. A.B.
7. παρ' αὐτὰ] Cod. Darm. ut marg. Ed. παρ' αὐτό. Marc. B. παρ' αὐτό.
ib. φήσαι] Ita Codd. Vat. et Marc. B.C. Rell. cum Ed. φῆσαι. In Codd. Marc. B. Med. A. sequens ι correctum est in η, quod habet etiam marg. Ed. et ego recepi.
8. καὶ εἶναι] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. καὶ εἷς, ut legit Fic. Quocum facio, simulque parentheseos signa addidi.
9. ὁ ἀριθμὸς] Ita Codd. Marc. B.C. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. ἡ ἀριθμὸς, nisi quod Vat. cum Marc. A. articulum plane omittit.
10. καὶ ζητητέον—πράγμασι τὸ ἓν.] Desunt hæc in Cod. Ciz. Inter hæc Codd. Darm. et Med. A. (hic ex corr.) τῷ ἀριθμεῖν.

II. *Quælibet essentia naturalem sibi multitudinem possidet ab initio, atque interea est aliquid unum.*

Singulatim discurrendo aliud quidem est hoc ens, aliud autem est hoc unum. Nam quatenus ens, est etiam multitudo quædam: qua vero ratione unum, esse multitudo non potest. Quam ob rem super singula entia aliud est ens ipsum, aliud ipsum unum, neque disponuntur ex æquo, ne duo rerum principia sint: neque unum est sub ente, alioquin et unum esse multiplex, et ens non esset unius particeps. Ens igitur est sub uno præsertim, quoniam essentia prima atque mens est naturaliter omniformis, et ideo pura simplicitate posterior. Quæ quidem pura unitas dum per unionem in essentia sua cuncta conservat, declarat per unitatem se omnes essentias confecisse. Præterea ipsum intelligibile amplius, quam ens, esse videtur. Intelligimus enim non solum entia atque esse, verum etiam non entia atque non esse. Non tamen est latius uno: nam etiam ubi discretam prorsus multitudinem cogitamus, intelligimus hanc tanquam pluries unum. Siquis autem ens latissimum esse dicat, concedemus quidem, ad omnes species indeterminatum esse: interea tamen ad omnes determinabile. Ipsum vero unum determinabile est ad nullum: igitur simplicissimum atque primum. Item essentia, vita, intelligentia sunt tres quædam particulares perfectiones formaliter inter se distinctæ: ipsa igitur simpliciter perfectio, antequam in tres ejusmodi dividatur, indivisa est, et ita semper permanet in se ipsa. Hoc ipsum vero scilicet esse in se indivisum, ratio est ipsius unius perfectioque ipsa simpliciter. Est igitur unitas ante ens et vitam, atque sapientiam. Quoniam vero perfectio simplex et bonitas idem sunt, consequitur, ipsum bonum esse superius ente. Itemque ens vel simplex est omnino vel compositum. Si primum, ipsa ratio entis est ipsa essentialis unitas atque simplicitas: si secundum, essentia entis est ipsa essentialium principiorum suorum unio: sed super unitatem essentialem essentialiumque unionem est ipsa simpliciter unitas. Quæ si entis [Ed. prc. ente] *sit posterior, jam et ipsa non unitas est, sed multiplex: et ipsum ens in primo sui signo non erit unum aliquid: ergo multitudo infinita vel nihilum. Sive dederis aliquod ens, sive ipsum simpliciter ens, divisibile est in partes, sive insitas, sive subjectas, et multitudinis alicujus natura capax. Ipsa vero unitas tale nihil admittit. Diversa est igitur et superior. Ens quidem divisione totius in entia derivatur: unitas autem non divisione, sed repetitione totius in unum hoc et illud se diffundit. Ens item divisione minuitur: unum vero contra divisione semper multiplicatur. Denique ipsi quoque Peripatetici declarant excellentiam unitatis. Nempe docent eandem esse formæ unitatisque naturam, quoniam, quo quidque ens est, eodem sit et unum. Ideoque cum ex forma sit ens, eademque unum, merito formæ unitatisque naturam eadem esse. Addunt hujus et illius rationem esse diversam. Cum enim proprietas quidem formæ sit, per potentiam formabilem se diffundere, unitatis vero proprietas simpliciter in se consistere, atque interim unire cætera et intus et extra, constat, rationem unitatis non solum esse a forma, ideoque ab essentia differentem, sed simpliciorem etiam prioremque, et magis ad excelsitudinem principii pertinentem.*

Reliquum est indagare, numquid in quolibet eorum, quæ singulatim sunt unum, non idem sit sua cujusque essentia, quod et unum. In universo autem ente atque essentia idem sit essentia

758 δὲ ψυχῆς ἐνέργημα τὸ ἀριθμεῖν ἐπεξιούσης, οὐδὲν ἂν εἴη ἐν τοῖς
πράγμασι τὸ ἕν. Ἀλλ' ἔλεγεν ὁ λόγος, εἰ ἀπολεῖ ἕκαστον τὸ ἓν,
C μηδ' ἔσεσθαι τὸ παράπαν. Ὁρᾷν οὖν δεῖ, εἰ ταὐτὸν τὸ ἓν ἕκαστον
καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ὅλως ὄν, καὶ τὸ ἓν, ἀλλ' εἰ τὸ ὂν τὸ ἑκάστου πλῆ-
759 θός ἐστι, τὸ δὲ ἓν ἀδύνατον πλῆθος εἶναι, ἕτερον ἂν εἴη ἑκάτερον.
Ἄνθρωπος γοῦν καὶ ζῶον καὶ λογικὸν, καὶ πολλὰ μέρη, καὶ συνδεῖται
ἑνὶ τὰ πολλὰ ταῦτα. Ἄλλο ἄρα ἄνθρωπος καὶ ἕν· εἰ τὸ μὲν μεριστὸν,
τὸ δὲ ἀμερές. Καὶ δὴ καὶ τὸ ὅλον ὄν, πάντα ἐν αὑτῷ ἔχον τὰ ὄντα,
πολλὰ μᾶλλον τὰ ὄντα ἂν εἴη, καὶ ἕτερον τοῦ ἑνὸς, μεταλήψει δὲ
ἔχει καὶ μεθέξει τὸ ἕν. Ἔχει δὲ καὶ ζωὴν καὶ νοῦν τὸ ὄν· οὐ γὰρ δὴ
B νεκρόν· πολλὰ ἄρα τὸ ὄν. Εἰ δὲ νοῦς τοῦτο εἴη, καὶ οὕτω πολλὰ
ἀνάγκη εἶναι, καὶ ἔτι μᾶλλον, εἰ τὰ εἴδη περιέχοι· οὐδὲ γὰρ ἡ ἰδέα
ἓν, ἀλλ' ἀριθμὸς μᾶλλον, καὶ ἑκάστη, καὶ ἡ σύμπασα, καὶ οὕτως ἓν,
ὥσπερ ἂν ᾖ ὁ κόσμος ἕν. Ὅλως δὲ τὸ μὲν ἓν τὸ πρῶτον, ὁ δὲ νοῦς
καὶ τὰ εἴδη καὶ τὸ ὂν οὐ πρῶτα· εἶδός τε γὰρ ἕκαστον ἐκ πολλῶν καὶ

3. μηδ' ἔσεσθαι] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. μὴ δέεσθαι.
4. τὸ ἕκαστον] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. et Vat. τὸ ἓν ἕκαστον. Unde recepi ἕν.
7. εἰ τὸ μὲν] Codd. Ciz. et Vat. omittunt εἰ. Vat. etiam mox καὶ post δή.
8. ἓν αὑτῷ] Ita Codd. Med. B. Marc. B. Rell. cum Ed. ἐν αὐτῷ.
ib. τὰ ὄντα] Desunt hæc in Codd. Darm. Marc. B.A.C. Mon. C. et Vat., videlicet repetita post μᾶλλον.
9. δὲ ἔχον] In Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. est δὲ ἔχει, ut in marg. Ed. Vat. omittit ἔχον. Illos sequor.
11. ἄρα τὸ ὄν.] Cod. Med. B. ἄρα τὸ ἕν.
13. ἀλλ' ἀριθμὸς] Codd. Mon. C. Marc. A.C. ἀλλὰ ἀριθμός. Paullo superius Marc. A. περιέχει.
14. ἂν ᾖ ὁ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. ἂν εἰ ᾖ ὁ. Vat. ἂν εἰ ἦν ὁ.
ib. τὸ πρῶτον] Codd. Marc. B. Darm. et Med. A. (ex corr.) omittunt τὸ ut marg. Ed. Pergit Marc. A. cum Cod. Mon. C. ὁ δὲ νοῦς καὶ τὸ ὂν καὶ τὰ εἴδη οὐ πρῶτα.

vel ens prorsus et unum, adeo ut, qui ens ipsum invenerit, unum quoque fuerit assecutus. Nempe cum ipsa essentia ipsum sit unum, velut si essentia sit intellectus, ipsum quoque unum intellectus existat. Intellectus, inquam, qui primo ens, primoque sit unum. Cumque tradat aliis essendi munus, sic et eatenus largiatur et unum. Quid enim aliud quispiam præter ens intellectumque esse dixerit unum? Ipsum namque unum, aut idem atque ens existit: (homo enim et homo unus est idem:) aut saltem quemadmodum cujuslibet numerus quidam est, velut si duo quædam dixeris, ita profecto de re quadam sola dicitur unum. Si ergo numerus est aliquid entium, nimirum entium aliquid est et unum: quidve sit, superest inquirendum. Sin autem totum hoc machinatio quædam est animi, res dinumerare aggredientis atque prosequentis, sequitur ipsum unum nihil re vera in rebus existere. Ratio tamen superior asserebat, quidquid amittit unum, esse simul amittere. Consideratione itaque dignum est, numquid singulatim idem sit hoc ens atque hoc unum, similiterque ipsum omnino ens, ipsumque simpliciter unum sit penitus idem: sed profecto si ens uniuscujusque multitudo quædam est, ipsum vero unum esse multitudo non potest, procul dubio diversum inter se erit utrumque. Homo igitur est et animal et rationale, partesque multæ, multaque in eo uno quodam coglutinantur. Aliud igitur homo est, aliud unum: siquidem homo quidem dividuus est, unum vero penitus individuum. Atqui et totum ens cuncta in se omnia continens magis etiam existit multa, et ab uno diversum, participatione tamen possidet unum. Præterea ens vitam habet et mentem. Nefas enim est, vita vacuum id opinari. Ens igitur est et multa. Quod si ens est intellectus, sic rursum est necessario multa, idque multo etiam magis si species comprehendit: idea namque non est penitus unum, sed potius est numerus aliquis, tum idea quælibet, tum universa: atque ita unum, sicut mundus est unum. Omnino autem unum quidem existit primum: sed intellectus speciesque et ens prima esse non possunt. Quælibet enim species constat ex multis, et compositum quiddam est, ideoque posterius. Illa enim, ex quibus unumquodque componitur, rite priora censentur. Quod autem intellectus

σύνθετον καὶ ὕστερον. Ἐξ ὧν γάρ ἐστιν ἕκαστον, πρότερα ἐκεῖνα. 759
Ὅτι δὲ οὐχ οἷόν τε τὸν νοῦν τὸ πρῶτον εἶναι, καὶ ἐκ τῶνδε δῆλον C
ἔσται· τὸν νοῦν ἀνάγκη ἐν τῷ νοεῖν εἶναι, καὶ τόν γε ἄριστον καὶ
τὸν οὐ πρὸς τὸ ἔξω βλέποντα, νοεῖν τὸ πρὸ αὑτοῦ· εἰς ἑαυτὸν γὰρ
ἐπιστρέφων, εἰς ἀρχὴν ἐπιστρέφει. Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς τὸ νοοῦν καὶ
τὸ νοούμενον, διπλοῦς ἔσται καὶ οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ τὸ ἕν· εἰ δὲ πρὸς
τὸ ἕτερον βλέπει, πάντως πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ πρὸ αὐτοῦ· εἰ δὲ
πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον, καὶ οὕτω δεύτερον. Καὶ χρὴ τὸν D
νοῦν τοιοῦτον τίθεσθαι, οἷον παρεῖναι μὲν τῷ ἀγαθῷ, καὶ τῷ πρώτῳ,
καὶ βλέπειν εἰς ἐκεῖνον, συνεῖναι καὶ ἑαυτῷ, νοεῖν τε καὶ ἑαυτὸν,
καὶ νοεῖν ἑαυτὸν ὄντα τὰ πάντα. Πολλοῦ ἄρα δεῖ τὸ ἓν εἶναι ποικί-
λον ὄντα. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ἓν τὰ πάντα ἔσται· οὕτω γὰρ οὐκέτι
ἓν εἴη, οὐδὲ νοῦς. Καὶ γὰρ ἂν οὕτως εἴη τὰ πάντα, τοῦ νοῦ τὰ
πάντα ὄντος· οὐδὲ τὸ ὄν· τὸ γὰρ ὂν τὰ πάντα.
Τί ἂν οὖν εἴη τὸ ἕν; καὶ τίνα φύσιν ἔχον; ἢ οὐδὲν θαυμαστὸν, A
μὴ ῥᾴδιον εἰπεῖν εἶναι, ὅπου μηδὲ τὸ ὂν ῥᾴδιον, μηδὲ τὸ εἶδος· ἀλλ'

1. ἐστιν ἕκαστον] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Vat. ἕκαστόν ἐστι.
2. ἐκ τῶνδε] Ita Cod. Vat. Rell. cum Ed. ἐκ τῶν δέ. Mox Med. A. τὰ pro τό.
4. πρὸς αὐτοῦ] Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Med. A. Vat. πρὸ αὐτοῦ. Quod recepi.
ib. ἑαυτὸν] Cod. Vat. αὐτόν. Mon. C. αὐτὸν, cum Marc. A.B.
6. πρὸς τὸ ἕτερον] Codd. Mon. C. et Darm. cum marg. Ed. omittunt τό.
7. βλέπει] Codd. Ciz. et Vat. βλέποι.
ib. καὶ πρὸ] Cod. Darm. καὶ τὸ πρό.
ib. εἰ δὲ πρὸς] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. εἰ δὲ καὶ πρός. Vat. pergit αὐτὸν pro αὐτόν. Mox Marc. A.B. οὕτως pro οὕτω. Tum Marc. A. τὸν νοῦν τὸν τοιοῦτον.
10. ἐκεῖνον] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
ib. καὶ ἑαυτῷ] Codd. Ciz. Mon. C. Marcc Vat. δὲ καὶ ἑαυτῷ.
11. Πολλοῦ] Cod. Ciz. πολλαχοῦ. Med. A. in marg. ab ead. m. οὐδὲ ὅλως.

esse nequeat ipsum primum, per hæc quoque patebit. Intellectum necesse est in intelligendo consistere. Et certe optimum intellectum, et qui non externa prospicit, necessarium est, quod superius est, intelligere: nempe dum convertitur in se ipsum, revertitur in principium. Jam vero, si ipse idem est, et quod intelligit, et quod intelligitur, duplex jam existit: cumque simplex non sit, merito nec est unum. Sin autem ad aliud aspicit, omnino ad melius suspicit atque superius. Quod si tum ad se, tum ad præstantius figit intuitum, sic quoque secundum gradum tenere videtur. Oportet sane mentem sic affectam asseverare, ut adstet quidem bono primoque, ipsumque suspiciat: præterea secum habitet, se ipsam animadvertens, atque ita cuncta se esse cognoscens. Cum igitur intellectus sit adeo varius, procul abest, ut ipsum sit unum. Quam ob rem nec ipsum quidem unum esse omnia: alioquin non amplius foret unum: neque etiam est intellectus. Sic enim rursus omnia foret: quippe cum intellectus ipse sit cuncta. Denique neque ens esse putandum, ens enim ipsum prorsus est omnia.

III. *Accessus ad Deum.*

Animus etiam, cum propemodum accedit ad Deum, ambiguitate laborat. Tum quia intellectus et species est, et speciebus consuevit inniti. Deus autem speciem habet nullam. Tum etiam, quia animus tunc demum accessisse potest, cum ipse factus est Deus: ambigit ergo mox, utrum ipsemet sibi, an alter occurrat. Quisquis accedit ad Deum bonum, summum, unum, discedat ab oppositis, id est a malo, ab infimis, a multitudine, excedat etiam intellectum. Intellectus enim non est ipsum simpliciter ens, sed ens duntaxat intellectuale. Deus autem est quolibet ente superior, imo et ipso simpliciter ente. Sicut enim ens sensibile forma sensibili terminatur, sic ens intelligibile forma finitur intelligibili. Sic denique ipsum ens ipsa entis forma determinatur. Principium vero super omne determinatum extat. Neque stare dicitur, ne stare statu cogatur. Nec ulla ad res habitudine facit quicquam. Sed res ab illo fiunt quasi non faciente, sicut non mutato mutantur.

Quidnam igitur est ipsum unum? quamve naturam habet? Sed profecto nihil mirum est non esse id facile dictu, quippe cum neque ens neque species exprimi facile possit: nempe cognitio nostra speciebus innititur. Quando vero ad informe

759 ἔστιν ἡμῖν γνῶσις εἴδεσιν ἐπερειδομένη. Ὅσῳ δ' ἂν εἰς ἀνείδεον ἡ ψυχὴ ἴῃ, ἐξαδυνατοῦσα περιλαβεῖν τῷ μὴ ὁρίζεσθαι καὶ οἷον τυποῦσθαι, ὑπὸ ποικίλου τοῦ τυποῦντος, ἐξολισθάνει καὶ φοβεῖται, μὴ οὐ-
760 δὲν ἔχῃ. Διὸ κάμνει ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ ἀσμένη καταβαίνει πολλάκις ἀποπίπτουσα ἀπὸ πάντων, μέχρις ἂν εἰς αἰσθητὸν ἥκοι, ἐν στερεῷ ὥσπερ ἀναπαυομένη, οἷον καὶ ἡ ὄψις, κάμνουσα ἐν τοῖς μικροῖς, τοῖς μεγάλοις ἀσμένως περιπίπτει. Καθ' ἑαυτὴν δὲ ἡ ψυχὴ ὅταν ἰδεῖν ἐθέλῃ μόνην ὁρῶσα τῷ συνεῖναι, καὶ ἓν οὖσα, τῷ ἓν εἶναι αὐτῷ, οὐκ οἴεταί πω ἔχειν ὃ ζητεῖ, ὅτι τοῦ νοουμένου μὴ ἕτερόν ἐσ-
B τιν. Ὅμως δὲ χρὴ οὕτω ποιεῖν τὸν μέλλοντα περὶ τὸ ἓν φιλοσοφήσειν· ἐπεὶ τοίνυν ἕν ἐστιν ὃ ζητοῦμεν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων ἐπισκοποῦμεν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ πρῶτον, οὔτε πόρρω δεῖ γενέσθαι τῶν περὶ τὰ πρῶτα, εἰς τὰ ἔσχατα τῶν πάντων πεσόντα, ἀλλ' ἰέμενον εἰς τὰ πρῶτα ἐπαναγαγεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐσχάτων ὄντων, κακίας τε πάσης ἀπηλλαγμένον εἶναι, ἅτε πρὸς τὸ ἀγαθὸν
C σπεύδοντα γενέσθαι, ἐπί τε τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν ἀναβεβηκέναι, καὶ ἓν ἐκ πολλῶν γενέσθαι ἀρχὴν καὶ ἑνὸς θεατὴν ἐσόμενον. Νοῦν τοίνυν χρὴ γενόμενον, καὶ τὴν ψυχὴν τὴν αὐτοῦ νῷ πιστεύσαντα καὶ

2. εἴῃ] Cum marg. Ed. habent ἴῃ Codd. Marcc. Darm. Mon. C. Med. A.B. Quos sequimur.

3. ἐξολισθάνει] Cod. Vat. ἐξολισθήνει: voluit sine dubio ἐξολισθαίνει. Pergunt Marcc. καὶ φοβεῖται, ut est in marg. Ed. Sed Marc. B. in marg. habet γρ. φθονεῖται, ut est in Ed. Nos illud prætulimus.

4. ἔχει] Codd. Marc. A.B. Darm. et Med. A. ἔχῃ. Quod prætuli. Mox Mon. C. Marc. A. κάμνῃ.

5. μέχρις] Cod. Mon. C. μέχρι, cum Marc. A.

ib. αἰσθητὸν] Cod. Ciz. αἴσθησιν. Pergit idem cum Med. B. Mon. C. Vat. ἥκῃ.

8. τῷ ἓν εἶναι αὐτῷ] Cod. Vat. τὸ—αὐτο.

10. Ὅμως δὴ] Codd. Marc. A.B. Darm. et Vat. ὅμως δι. Quod recepi.

ib. οὕτω] Codd. Darm. Marc. A.B. et Mon. C. οὕτως.

ib. φιλοσοφεῖν] Codd. omnes ut marg. Ed. φιλοσοφήσειν. Quod prætuli.

12. τὸ ἀγαθὸν] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. τἀγαθόν.

16. ἐν ἑαυτῷ] Codd. Ciz. et Vat. ἐν αὐτῷ.

ib. καὶ ἓν ἐκ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. Rell. cum Ed. καὶ ἐν ἐκ.

17. ἀρχὴν, καὶ] Cod. Med. A. ἀρχὴν, καὶ sed in marg. ab al. m. ἀρχῆς.

ib. Νοῦν—γενόμενον] Desunt hæc in Cod. Vat.

18. τὴν αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. Marc. A.B. τὴν αὐτοῦ.

aliquid fertur animus cum comprehendere nequeat, propterea quod non determinetur, neque velut figuretur vario quopiam figurante, protinus inde prolabitur, metuens, ne forte nihil ibi reportet. Quam ob rem in rebus ejusmodi valde laborat, libenterque inde sæpe descendit, ab omnibus videlicet decidens, quousque ad aliquid sensibile proruat, ubi quasi in solido conquiescat: velut aspectus, in discernendis sæpe parvis defatigatus, libenter ad majora se flectit. Sed quando animus videre per se ipsum studet, cum se videat solum, propterea quod cum ipso videndo confletur in unum, sitque cum illo jam unum, nimirum ex eo, quod cum ipso unum est, nondum, quod quærit, habere se putat: quoniam ab eo, quod intelligitur, non est diversus. Operæ pretium est in primis cum, qui circa ipsum unum philosophaturus sit, ita se comparare: nempe cum unum sit id, quod quærimus, principiumque omnium et ipsum bonum atque primum, merito ab iis, quæ sunt circa prima, oportet non esse remotum, nec ullo modo ad omnium extrema præcipitari: sed ascendentem ad prima se ipsum ad excelsa reducere ab his, quæ sentiuntur, postremaque sunt. Expedit rursus animum adhibere omni malignitate purgatum, dum ad bonum affectat accedere: præterea in principium sibi insitum se in primis attollere, unum ex multis evadere, si modo principium atque unum sit inspecturus. Oportet igitur animum fieri tunc intellectum, ideoque totam animam menti committere, et in ea penitus collocare, ut quæ intellectus ipse videt, animus experrectus accipiat, ipsoque intellectu contempletur et unum. Sic

760

ὑφιδρύσαντα, ἵνα, ἃ ὁρᾷ ἐκεῖνος, ἐγρηγορυῖα δέχοιτο, τούτῳ θεᾶσθαι τὸ ἓν, οὐ προστιθέντα αἴσθησιν οὐδεμίαν, οὐδέ τι παρ' αὐτῆς εἰς ἐκεῖνα δεχόμενον, ἀλλὰ καθαρῷ τῷ νῷ τὸ καθαρώτατον θεᾶσθαι, καὶ D
τοῦ νοῦ τῷ πρώτῳ. Ὅταν τοίνυν ὁ ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ τοιούτου ἐσταλμένος ἢ μέγεθος ἢ σχῆμα ἢ ὄγκον περὶ ταύτην τὴν φύσιν φαντασθῇ, οὐ νοῦς τούτῳ ἡγεμὼν γίγνεται τῆς θέας, ὅτι μὴ νοῦς τὰ τοιαῦτα πέφυκεν ὁρᾶν, ἀλλ' ἔστιν αἰσθήσεως καὶ δόξης, ἑπομένης αἰσθήσει, ἡ ἐνέργεια. Ἀλλὰ δεῖ λαβεῖν παρὰ τοῦ νοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ὧν δύναται. Δύναται δὲ ὁρᾶν ὁ νοῦς ἢ τὰ πρὸ αὐτοῦ, ἢ τὰ αὐτοῦ, ἢ τὰ E
παρ' αὐτοῦ. Καθαρὰ δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἔτι δὲ καθαρώτερα καὶ ἁπλούστερα τὰ πρὸ αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ· οὐδὲ νοῦς τοίνυν, ἀλλὰ πρὸ νοῦ. Τί γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ὁ νοῦς; ἐκεῖνο δὲ, οὐ τι, ἀλλὰ πρὸ ἑκάστου· οὐδὲ ὂν, καὶ γὰρ τὸ ὂν οἷον μορφὴν τὴν τοῦ ὄντος ἔχει. Ἄμορφον δὲ ἐκεῖνο καὶ μορφῆς νοητῆς· γεννητικὴ γὰρ ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις οὖσα τῶν πάντων, οὐδέν ἐστιν αὐτῶν· οὔτε οὖν τι, F
οὔτε ποιὸν, οὔτε ποσὸν, οὔτε νοῦν, οὔτε ψυχὴν, οὐδὲ κινούμενον, οὐ δ' αὖ ἑστὼς, οὐκ ἐν τόπῳ, οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τὸ καθ' αὐτὸ μονοειδὲς, μᾶλλον δὲ ἀνείδεον, πρὸ εἴδους ὂν παντὸς, πρὸ κινήσεως, πρὸ

1. ὑφιδρύσαντα] Cod. Vat. ἰρυδρύσαντα.
ib. ἵνα ἃ ὁρᾷ] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ἵν' pro ἵνα. Marc. A.C. Med. B. ἵνα ὁρᾷ, in marg. ὅπου ὁρᾷ. Mon. C. ἵνᾶ (sic) ὁρᾷ.
ib. τούτῳ] Cod. Vat. τοῦτο. Idem cum Ciz. pergit διάσασθαι. Ed. διάσθαι
2. παρ' αὐτῆς] Codd. Marc. B. Med. A. B. [illegible]
ib. εἰς ἐκεῖνα] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. ut marg. Ed. εἰς ἐκεῖνον. Med. A. in marg. ab al. m.: *scilicet νοῦν*. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. εἰς ἐκεῖνο.
4. ὁ ἐπὶ τὴν] Cod. Vat. omittit ὁ.
6. τοῦτο ἡγεμὼν] Cum marg. Ed. habent τούτῳ Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Darm. Vat. Quos sequor.
7. καὶ δόξης] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
8. ὧν δύναται] Cod. Vat. ὡς δύναται.
9. ἢ τὰ αὐτοῦ] Cod. Marc. A. Med. B. ἢ τὰ αὐτοῦ. Idem mox παρ' αὐτοῦ. Ed. αὐτεῦ.
10. Καθὰ] Ita Ed. Sed Codd. omnes ut marg. Ed. καθαρὰ, quod vertendo expressit Fic. et nos recepimus.
17. οὐκ ἐν χρόνῳ] Cod. Ciz. omittit hæc.
ib. καθ' αὐτὸ] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. In Ed. est καθ' αὐτὸν, in Vat. καθ' αὐτό.

tamen, ut sensum adhibeat nullum, nec etiam aliquid a sensu proveniens: sed pura duntaxat mente, ipsoque mentis primo purissimum contempletur. Quotiens igitur ad id contemplandum tractus aliquis magnitudinem, vel figuram, vel quamcunque molem circa hanc naturam imaginatur, huic certe ad hanc speculationem dux non extitit intellectus, quoniam intellectus suapte natura ad hæc inspicienda non vertitur: sed actio talis potius est sensus ipsius opinionisque sensum natura sequentis. Oportet autem ab intellectu accipere nuncium eorum, quæ in ejus sunt potestate. Potest vero intellectus inspicere vel quæ sunt super ipsum, vel sua, vel quæ aguntur ab eo. Pura quidem sunt etiam, quæ sunt in eo: puriora vero atque simpliciora, quæ superiora sunt intellectu, imo vero quod est intellectu superius. Quam ob rem, quod intellectu superius est, non est intellectus, sed ante intellectum extat. Intellectus enim est aliquid entium: illud vero non aliquid, sed uno quoque superius. Neque est ens: nam ens velut formam ipsam entis habet. Sed illud est prorsus informe, ab intelligibili etiam forma secretum. Unius namque natura cum sit genitrix omnium, merito nullum existit illorum: igitur neque quid existit, neque quale, neque quantum. Præterea non est intellectus, non anima, non movetur, non quiescit, non est in loco, non est in tempore: sed ipsum secundum se uniforme, imo vero informe super omnem existens formam, super motum, super statum. Hæc enim circa ens versantur, quæ quidem ipsum multa conficiunt. Verum cur non stat saltem, si non movetur? Quoniam circa ens quidem horum alterum vel utrumque versari necessarium est. Præterea quod stat, ipso videlicet

στάσεως. Ταῦτα γὰρ περὶ τὸ ὂν, ἃ πολλὰ αὐτὸ ποιεῖ. Διὰ τί οὖν εἰ μὴ κινούμενον, οὐχ ἑστώς; ὅτι περὶ μὲν τὸ ὂν τούτων θάτερον, ἢ ἀμφότερα ἀνάγκη, τό τε ἑστὼς, στάσει ἑστὼς, καὶ οὐ ταὐτὸν τῇ στάσει, ὥστε συμβήσεται αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔτι ἁπλοῦν μένει, ἐπεὶ καὶ τὸ αἴτιον λέγειν οὐ κατηγορεῖν ἐστι συμβεβηκός τι αὐτῷ, ἀλλ' ἡμῖν, ὅτι ἔχομέν τι παρ' αὐτοῦ, ἐκείνου ὄντος ἐν αὐτῷ. δεῖ δὲ μηδὲ τὸ ἐκεῖνο μηδὲ τὸ τοῦτο λέγειν, ἀκριβῶς λέγοντα· ἀλλ' ἡμᾶς οἷον ἔξωθεν περιθέοντας τὰ αὐτῶν ἑρμηνεύειν ἐθέλειν πάθη· ὁτὲ μὲν ἐγγὺς, ὁτὲ δὲ ἀποπίπτοντας ταῖς περὶ αὐτὸ ἀπορίαις.

Γίνεται δὲ ἡ ἀπορία μάλιστα, ὅτι μηδὲ κατὰ ἐπιστήμην ἡ σύνεσις ἐκείνου, μηδὲ κατὰ νόησιν, ὥσπερ τὰ ἄλλα νοητὰ, ἀλλὰ κατὰ παρουσίαν ἐπιστήμης κρείττονα. Πάσχει δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἓν εἶναι τὴν ἀπόστασιν, καὶ οὐ πάντη ἐστὶν ἓν, ὅταν ἐπιστήμην τοῦ λαμβάνῃ. Λόγος γὰρ ἡ ἐπιστήμη, πολλὰ δὲ ὁ λόγος. Παρέρχεται οὖν τὸ ἓν εἰς ἀριθμὸν καὶ πλῆθος πεσοῦσα. Ὑπὲρ ἐπιστήμην τοίνυν δεῖ δραμεῖν, καὶ μηδαμῇ ἐκβαίνειν τὸ ἓν εἶναι, ἀλλ' ἀποστῆναι δεῖ καὶ ἐπιστήμης καὶ ἐπιστητῶν καὶ παντὸς ἄλλου, καὶ καλοῦ θεάματος. Πᾶν

6. ἐν αὐτῷ] Codd. Marc. A.C. Med. B. Vat. ἐν αὐτῷ.
ib. τὸ μὴ οὐδ' ἐκείνου] Cum marg. Ed. habent μηδὲ τὸ ἐκεῖνο μηδὲ τὸ τοῦτο λέγειν Codd. Darm. Marc. B. Med. A. (ex corr.) B. Sed Marc. A.C. Ciz. Mon. C. Vat. μηδὲ τὸ ἐκείνου. Pergunt Ciz. et Vat. μηδὲ τὸ ὄντως. Illos sequor. Ed. μὴ δὲ ὄντως λέγειν.
8. ἐθέλειν] Cod. Vat. ἐθέλει. Idem bis ὅτε pro ὁτὲ cum Marc. A.B.
10. κατὰ ἐπιστήμην] Codd. Darm. Mon. C. Marcc. et Vat. κατ' ἐπιστήμην.
13. ὑπόστασιν] Codd. præter Mon. C. et Marc. A. omnes ut marg. Ed. ἀπόστασιν. Quos sequor.
ib. ἐπιστήμην του] Ed. cum Codd. Darm. Mon. C. Med. A.B. τοῦ; sed Marcc. Ciz. et Vat. που, unde patet, in rell. scribendum fuisse που.
14. τὸ ἓν εἰς ἀριθμόν] Ita correxi ex Marcc. Ed. cum rell. τὸ ἐν.
17. καὶ καλοῦ] Cod. Ciz. omittit καί.

statu stans appellatur, neque idem est penitus atque status: ideoque accidit ipsi, neque simplex ulterius permanet. Jam vero quando ipsum unum esse omnium causam affirmamus, non dicimus ob hoc aliquid ipsi contingens, sed nobis potius accidens: quoniam ab eo scilicet aliquid habeamus, ipso in se interim permanente. Proinde exactissima ratione de Deo loquentem, neque illud neque hoc dicere fas est: sed nos velut extrinsecus circumvagantes affectiones sive passiones ibi nostras utcunque possumus interpretari conamur. Et alias quidem propius ad hoc ipsum accedimus, alias autem incerti longius ambiguitate prolabimur.

IV. *Accessus ad Deum.*

Principium rerum est penitus incorporeum, immobile, unum. Cum igitur nequeamus illud attingere per opposita, merito nec imaginatione attingimus corporalia machinante, nec mobili ratione mutabile nonnihil semper excogitante, nec intelligentia suapte natura multiplici varium semper aliquid meditante. Sed attingimus tandem unitate quadam animæ intellectu superiorem, quando ad eam a multitudine, tam intima, quam externa, penitus segregati confugimus. Tunc primum præsentis ubique semper Dei signum jam nobis perfecte præsentis habemus, præcipue trinum, novum lumen, insuetum amorem, inæstimabile gaudium. Ad hoc consequendum duo conferunt: doctrina quidem tanquam via, segregatio vero dicta tanquam animi præparatio.

Accidit autem dubitatio defectusque nobis circa cognoscendum Deum, præcipue quoniam neque per quandam scientiam, neque per intelligentiam ullam cognoscimus illum, sicut alia solemus, quæ intelligibilia nuncupantur, sed per præsentiam quandam scientia meliorem. Anima vero procul evadit ab uno, neque est penitus unum, quando scientiam alicujus assumit. Scientia enim ratio quædam est, ratio vero multa. Unum ergo transgreditur in numerum multitudinemque prolapsa. Scientiam ergo necessarium est transcendere, nec ullo modo ab eo, quod est esse unum, usquam prævaricari: sed a scientia

γὰρ καλὸν ὕστερον ἐκείνου καὶ παρ' ἐκείνου, ὥσπερ πᾶν φῶς μεθημερινὸν παρ' ἡλίου. Διὸ οὐδὲ ῥητὸν οὐδὲ γραπτόν φησιν. Ἀλλὰ λέγομεν καὶ γράφομεν, πέμποντες εἰς αὐτὸ καὶ ἀνεγείροντες ἐκ τῶν λόγων ἐπὶ τὴν θέαν, ὥσπερ ὁδὸν δεικνύντες τῷ τι θεάσασθαι βουλομένῳ. Μέχρι γὰρ τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς πορείας ἡ δίδαξις· ἡ δὲ θέα αὐτοῦ ἔργον ἤδη τοῦ ἰδεῖν βεβουλημένου. Εἰ δὲ μὴ ἦλθέ τις ἐπὶ τὸ θέαμα μηδὲ σύνεσιν ἔσχεν ἡ ψυχὴ τῆς ἐκεῖ ἀγλαΐας, μηδὲ ἔπαθε, μηδὲ ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ οἷον ἐρωτικὸν πάθημα ἐκ τοῦ ἰδεῖν, ἐραστοῦ ἐν ᾧ ἐρᾷ ἀναπαυσαμένου, δεξάμενον φῶς ἀληθινὸν, καὶ πᾶσαν τὴν ψυχὴν περιφωτίσας, διὰ τὸ ἐγγυτέρω γεγονέναι, ἀναβεβηκέναι δὲ ἔτι ὀπισθοβαρὴς ὑπάρχων, ἃ ἐμπόδια ἦν τῇ θέᾳ, καὶ οὐ μόνος ἀναβεβηκὼς, ἀλλ' ἔχων τὸ διεῖργον ἀπ' αὐτοῦ, ἢ μήπω εἰς ἓν συναχθείς· οὐ γὰρ δὴ ἄπεστιν οὐδενὸς ἐκεῖνο, καὶ πάντων δὲ, ὥστε παρὼν μὴ παρεῖναι· ἀλλ' ἢ τοῖς δέχεσθαι δυναμένοις καὶ παρεσκευασμένοις, ὥστε ἐναρμόσαι καὶ οἷον ἐφάψασθαι καὶ θίγειν ὁμοιότητι καὶ τῇ ἐν αὐτῷ δυνάμει, συγγενεῖ τῷ ἀπ' αὐτοῦ, ὅταν οὕτως ἔχῃ ὡς εἶχεν, ὅτε ἦλθεν ἀπ' αὐτοῦ, ἤδη δύναται ἰδεῖν, ὡς πέφυκεν ἐκεῖνος θεατὸς εἶναι.

761 762

3. ἐκ τῶν λόγων εἰς τὸν λόγον] Ita Ed. Sed desunt tria verba posteriora in Codd. omnibus ut in marg. Ed. Quare ea delevi.

4. τῷ τι] Cod. Vat. omittit τι.

5. Μέχρι γὰρ] Cod. Med. A. μέχρι μὲν γάρ.

ib. πορίας] Cod. Vat. τορίας.

ib. θέα αὐτοῦ] Cod. Vat. θέα αὐτοῦ cum Marc. Sed Ed. cum rell. αὐτοῦ.

7. θέαμα, μηδὲ ἴσαδι] Codd. omnes θέαμα μηδὲ σύνεσιν ἴσχεν ἡ ψυχὴ τῆς ἐκεῖ ἀγλαΐας, μηδὲ ἔπαθε. In Ed. est ἴσαδεν. Ego verba, quæ exciderant, restitui.

8. ἐν αὐτῇ] Codd. Marc. A.C. Ciz. et Vat. ἑαυτῷ sine ἐν. Mon. C. Med. B. ἐν ἑαυτῷ. Marc. B. Med. A. ἐν ἑαυτῇ. Recepi ἐν ἑαυτῷ.

9. δὲ φῶς] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. omittunt δέ. Quare delevi.

11. οὐ μόνον] Cum marg. Ed. habent οὐ μόνος Codd. exceptis Medd. omnes. Unde correxi locum.

ib. ἀναβεβηκὼς] Ita Codd. Marcc. Mon. C. et Darm. In Vat. est ἀναβίβηκα, in Ed. ἀναβιβηκός.

15. ἐφαρμόσαι] Ita Ed. Sed Codd. excepto Darm. omnes ἐναρμόσαι. Quod recepi.

16. συγγενεῖ τῷ ἀπ'] Codd. Darm. Marc. B. ut marg. Ed. συγγενῆ τῷ ἀπ'. Reliqui servant συγγενεῖ sed cum marg. habent ἀπ'. Quod prætuli.

ib. ὅτε] Cod. Med. A. ὅταν.

rebusque sciendis omnique alio pulchroque spectaculo sevocari. Omne namque pulchrum et illo est posterius, et ab illo, quemadmodum diurnum omne lumen a sole. Quam ob rem summum Deum Plato inquit neque scribi unquam, neque dici posse. Scribimus autem loquimurque de illo frequenter, ut ita saltem disputationibus nostris animum excitemus, et ad divinum spectaculum dirigamus, quasi quandam ostendentes viam visere nonnihil desideranti. Doctrina quidem usque ad viam et iter suas vires extendit: Deum vero videre jam opus illius est, qui videre voluerit. Ille profecto neque pervenit ad spectaculum, neque illius conspicit lucem, et idcirco neque afficitur inde, neque affectionem sive passionem gustat in se amatoriam ex intuitu solitam proficisci, si quando amator in amato jam conquiescat, ubi sane verum accipitur lumen, totam illuminans animam propius accedentem: ille, inquam, talia non assequitur, qui molitur illuc ascendere, iis adhuc retrogravatus tractusque a tergo, quæ sunt inspecturis obstacula. Neque illuc ascendit solus, sed trahit interea secum, quod disjungat ab illo, vel potius nondum est omnino redactus in unum. Deus enim a nullo usquam abest, et quodammodo abesse videtur ab omnibus, adeo, ut præsens ubique sit, iterumque non præsens. Nam iis duntaxat est præsens, qui capere possunt, atque ita parati sunt, ut cum illo congruere, ac velut ipsum attingere valeant, per similitudinem videlicet quandam insitamque potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando scilicet animus omnino sic est affectus, sicut erat, cum inde processit: ideoque videre jam potest, sicut ipse Deus est natura videndus. Ille, inquam, nondum illuc usque pervenit, qui propter hæc obstacula inde retrahitur, vel etiam protrahit ad iter moras, quoniam desit ratio, disciplinaque

762 Εἰ οὖν μήπω ἐστὶν ἐκεῖ, ἀλλὰ διὰ ταῦτά ἐστιν ἔξω ἢ δι' ἔνδειαν
τοῦ παιδαγωγοῦντος λόγου, καὶ πίστιν περὶ αὐτοῦ παρεχομένου,
B δι' ἐκεῖνα μὲν αὐτὸν ἐν αἰτίᾳ τιθέσθω καὶ πειράσθω ἀποστὰς πάν-
των μόνος εἶναι· ἃ δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀπιστεῖ ἐλλείπων ὧδε διανο-
εἰσθω.

C Ὅς τις οἴεται τὰ ὄντα τύχῃ καὶ τῷ αὐτομάτῳ διοικεῖσθαι καὶ σω-
ματικαῖς συνέχεσθαι αἰτίαις, οὗτος πόῤῥω ἀπελήλαται καὶ θεοῦ καὶ
ἐννοίας ἑνός. Καὶ ὁ λόγος οὐ πρὸς τούτους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλην
φύσιν παρὰ τὰ σώματα τιθεμένους καὶ ἀνιόντας ἐπὶ ψυχήν. Καὶ δὴ
δεῖ τούτους φύσιν ψυχῆς κατανενοηκέναι, τά τε ἄλλα, καὶ ὡς παρὰ
D νοῦ ἐστι, καὶ λόγου παρὰ τούτου κοινωνήσασα, ἀρετὴν ἴσχει, μετὰ
δὲ ταῦτα, νοῦν λαβεῖν ἕτερον τοῦ λογιζομένου καὶ λογιστικοῦ καλου-
μένου, καὶ τοὺς λογισμούς, ἤδη οἷον ἐν διαστάσει καὶ κινήσει, καὶ
τὰς ἐπιστήμας λόγους ἐν ψυχῇ τὰς τοιαύτας ἐν φανερῷ ἤδη γεγο-
νυίας τῷ ἐν τῇ ψυχῇ γεγονέναι τὸν νοῦν τῶν ἐπιστημῶν αἴτιον καὶ
νοῦν ἰδόντα οἷον αἰσθητὸν, τῷ ἀντιληπτὸν εἶναι ἐπαναβεβηκότα τῇ

2. περὶ αὐτοῦ παρεχομένου] Cod. Ciz. παρ' ἑαυτοῦ ὑπερεχομένου.
3. μὲν αὐτὸν] Cod. Med. B. μὲν αὐτὸν, cum Marcc. Ed. cum rell. αὐτόν.
ib. ἐναντίᾳ] Cum marg. Ed. habent ἐν αἰτίᾳ, Codd. Darm. Marc. B.C. Mon. C. Vat. Quod recepi. In Ciz. est εἶναί τι ἀνατιθέσθω.
6. οἴεται] Cod. Mon. C. οἴεσθαι. Marc. A. οἴεσθαι (sic).
7. συνέχεσθαι] Cod. Mon. C. συνεζεῦχθαι, cum Marc. A.
ib. ἀπελήλαται] Cod. Darm. ἀπελήλακται. Pergit Vat. τοῦ θεοῦ.
9. δὴ δεῖ] Cod. Med. A. δεῖ δή.
10. ψυχῆς] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. ψυχήν.
14. γεγονυίας] Ita Codd. excepto Darm. omnes, nisi quod Ciz. habet γεγονέναι. In Ed. est λεγοναι (sic). Mox Ciz. omittit τῷ.

illucusque perducens, fidemque faciens de divinis: sed profecto quantum ad cætera spectat obstacula, se ipsum quisque in culpa jure posuerit: nempe conari debet abesse procul ab omnibus, solusque evadere. Quantum vero ad rationes pertinet, quibus forte minus credat, sic denique profecturus excogitet.

V. *Accessus ad Deum.*

In Theologia nostra, et libro de Amore, et secundo Epistolarum libro rationes diligentius assignavimus, quibus gradatim ascendendum sit a natura corporea, quæ dimensioni, motui, numero subjecta est, ad animam dimensione jam liberam. Ab anima mobili multiplicique ad intellectum immobilem quidem, sed multiplicem: atque interim ab intellectu ipsius animæ proprio ad ipsum simpliciter intellectum, tandem ab intellectu, qui necessario in se multiformis est, ad ipsum simpliciter unum, quod non sit ens unum, ne ita sit multiplex: siquidem ratio unius et entis est diversa. Ens enim et multitudinem admittit, et nihilum habet oppositum. Unum vero multitudinem non sustinet, sed respuit, ut oppositam. Est igitur non ens, sed principium entis penitus absoluti: atque interea principium specierum absolutarum. Omnes enim species naturalium in primo esse suum esse possident absolutum. Quando Deum nominamus unum, simplicitatem ipsam vaticinamur penitus individuam, quæ super essentiam principium est essentiæ longe excellentius, quam unitas numerorum et signum dimensionum. Profecto sicut ens continuum atque ens discretum ad aliquid individuum resolvuntur: ita ipsum simpliciter ens refertur ad ipsum simpliciter individuum.

Quicunque res opinatur fortuna casuque temerario gubernari, causisque duntaxat corporeis contineri, is ab ipso Deo uniusque ipsius intelligentia est longe remotus. Neque nos ad homines sic affectos verba facimus, sed ad illos tantum, qui naturam aliam præter corpora ponunt, et ad animam saltem usque perveniunt. His igitur expedit, naturam animæ diligenter animadvertere, tum quantum spectat ad alia, tum vel maxime quemadmodum ab intellectu procedit, rationemque inde suscipiens assequitur et virtutem. Præter hæc autem intellectum alterum præter intellectum ratiocinantem, qui rationalis cognominatur, considerare decet. Item rationis discursiones, sive argumentationes, velut jam in

ψυχῇ καὶ πατέρα αὐτῆς ὄντα, κόσμον νοητὸν, νοῦν ἥσυχον, καὶ 762 E
ἀτρεμῇ κίνησιν φατέον πάντα ἔχοντα ἐν αὑτῷ καὶ πάντα ὄντα πλῆθος ἀδιάκριτον καὶ οὗ διακεκριμένον. Οὔτε γὰρ διακέκριται ὡς οἱ λόγοι οἱ ἤδη καθ' ἓν νοούμενοι, οὔτε συγκέχυται τὰ ἐν αὐτῷ. Πρόεισι γὰρ ἕκαστον χωρὶς, οἷον καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις πάντων ἐν ἀμερεῖ ὄντων· ὅμως ἐστὶν ἕκαστον χωρὶς αὐτῶν. Τοῦτο οὖν τὸ ὁμοῦ πλῆθος ὁ κόσμος ὁ νοητός· ἔστι μὲν ὁ πρὸς τῷ πρώτῳ, καὶ φησίν F
αὐτὸ ὁ λόγος ἐξ ἀνάγκης εἶναι, εἴπερ εἴ τις καὶ ψυχὴν εἶναι· τοῦτο 763
δὲ κυριώτερον ψυχῆς, οὐ μέν τοι πρῶτον, ὅτι μὴ ἓν, μηδὲ ἁπλοῦν, ἁπλοῦν δὲ τὸ ἓν καὶ ἡ πάντων ἀρχή. Τὸ δὴ πρὸ νοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὖσι τιμιωτάτου, εἴπερ δεῖ τι πρὸ νοῦ εἶναι ἓν μὲν εἶναι βουλομένου, οὐκ ὄντος δὲ ἓν, ἑνοειδοῦς δὲ, ὅτι αὐτῷ μηδὲ ἐσκέδασται ὁ νοῦς, ἀλλὰ σύνεστιν ἑαυτῷ ὄντως, οὐ διαρτήσας ἑαυτὸν τῷ πλησίον μετὰ τὸ ἓν εἶναι, ἀποστῆναι δέ πως τοῦ ἑνὸς τολμήσας· τὸ δὴ πρὸ τούτου θαῦμα B
τὸ ἓν, ὃ μὴ ὄν ἐστιν, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα κατ' ἄλλου τὸ ἓν, ὧν ὄνομα μὲν κατ' ἀλήθειαν οὐδὲν προσῆκον. Εἴπερ δὲ δεῖ ὀνομάσαι,

1. αὐτῆς ὄντα] Cod. Darm. αὐτῆς ὄντας.
2. αὑτῷ καὶ] Cod. Vat. αὐτῷ καί.
ib. πλῆθος] Cod. Ciz. καὶ πλῆθος.
3. ὡς οἱ] Cod. Med. A. in marg. ab al. m. ὡς οἱ λόγοι ἐν προφορᾷ (sic) ἀλλ' ὡς οἱ λόγοι.
7. πρὸς τῷ] Cod. Vat. omittit τῷ.
8. αὐτῷ ὁ] Codd. omnes, præter Medd. et Marc. C., cum marg. Ed. αὐτὸ ὁ. Quod prætuli.
ib. εἴτις—εἶναι] Desunt hæc in Cod. Vat.
ib. εἴτις] Codd. Ciz. et Vat. τις, cum Marcc.
10 πρὸ τοῦ ἓν] Cum marg. Ed. habet πρὸ νοῦ ἓν Cod. Vat. Quem sequor.
ib. τοῖς οὖσι] Codd. præter Medd., omnes τοῖς οὖσι. Quod recepi.
11. τιμιώτατον] Codd. Marc. A. B. Mon. C. Vat. τιμιωτάτου. Quos sequimur. Vat. pergit εἴτις δή τι.
ib. πρὸ τοῦ εἶναι] Codd., exceptis Medd., omnes ut marg. Ed. νοῦ pro τοῦ. Cum quibus facimus.
12. ἑαυτῷ] Cod. Ciz. αὐτῷ.
14. θαυμαστοῦ τοῦ ἓν] Cum marg. Ed. habet θαῦμα τὸ ἓν Cod. Darm. cum Marc. B. In Ciz. et Vat. est θαῦμα ἓν; in Mon. C. Marc. A. θαῦμα τοῦ ἓν; in Med. A. Marc. C. a pr. m. θαυμαστοῦ τὸ ἓν, in marg. τοῦ. Ego cum marg. et Fic. feci.
15. ὃν ἐστὶν] Cum marg. Ed. habent ὃν ἐστιν Codd. Darm. et Vat.
ib. ὧν ὄνομα] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. ὧ pro ὧν. Vat. omittit proximum μὲν, Marc. A. cum Mon. C. habet κατὰ pro κατ'.

distantia quadam atque motu: scientias quoque rationes in anima tales in manifesto jam positas, propterea quod animæ infusus sit intellectus scientiarum causa, qui et intellectum videat quasi sensibilem: quia videlicet percipi animadvertique possit: intellectum, inquam, desuper incumbentem animæ ejus patrem, mundum intelligibilem, intellectum omnino quietum, et velut quietum quendam motum omnia in se habentem, existentem omnia, multitudinem indiscretam, rursusque discreta. Neque enim discernitur, sicut rationes in prolatione solent, sed tanquam rationes jam secundum unum quiddam excogitante: neque rursus quæ in ea mente sunt confunduntur. Prodit enim unumquodque seorsum, quemadmodum et in scientiis accidit: nempe cum omnia in quodam individuo congruant, singula tamen ab aliis secernuntur. Hæc itaque multitudo collecta simul, hic mundus intelligibilis adstat quidem primo quamproxime, hunc ratio esse ex necessitate concludit, si qua ratio animam quoque esse convincit, hoc sane præstantius est, quam anima. Neque tamen est primum: quoniam neque unum est, neque simplex. At ipsum unum omniumque principium est procul dubio simplex. Proinde quod superius est (mente) ipso entium præstantissimo, siquidem aliquid oportet esse mente superius, quæ quidem esse vult unum, neque tamen est unum, sed saltem est aliquid uniforme: quoniam intellectus non est in se ipso dispersus, sed re vera secum ipso conspirat, neque quasi articulatim compositum se attrectat, propterea quod sit uni quam proximum, quamvis ab uno quodammodo secedens videatur audere: quod, inquam, super hoc mirabiliter extat, velut miraculum est ipsum unum, quod sane ens non est dicendum, ne hic quoque ipsum unum de alio prædicetur: cui profecto nullum re vera convenit nomen. Sin autem nominare cogamur, communi quidem appellatione

763 *κοινῶς ἂν λεχθὲν προσηκόντως ἓν οὐχ ὡς ἄλλο, εἶτα ἕν, χαλεπὸν μὲν γνωσθῆναι διὰ τοῦτο, γιγνωσκόμενον δὲ μᾶλλον, τῷ ἀπ' αὐτοῦ γεννήματι τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἄγει εἰς οὐσίαν νοῦς, καὶ αὐτοῦ ἡ φύσις τοιαύτη, ὡς πηγὴν τῶν ἀρίστων εἶναι, καὶ δύναμιν γεννῶσαν τὰ*
C *ὄντα, μένουσαν ἐν ἑαυτῇ καὶ οὐκ ἐλαττουμένην, οὐδ' ἐν τοῖς γινομέ-* 5
νοις ὑπ' αὐτῆς οὖσαν· ὅτι καὶ πρὸ τούτων ὀνομάζομεν ἓν ἐξ ἀνάγκης, τῷ σημαίνειν ἀλλήλοις αὐτὴν τῷ ὀνόματι, εἰς ἔννοιαν ἀμέριστον ἄγοντες, καὶ τὴν ψυχὴν ἑνοῦν θέλοντες, οὐχ οὕτως ἓν λέγοντες καὶ ἀμερὲς, ὡς σημεῖον ἢ μονάδα λέγοντες. Τὸ γὰρ οὕτως ἓν ποσοῦ ἀρ-
χαὶ, ὃ οὐκ ἂν ὑπέστη, μὴ προούσης οὐσίας, καὶ τοῦ πρὸ οὐσίας. 10
D *Οὔκουν δεῖ ἐνταῦθα βάλλειν τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ ταῦτα ὁμοίως αἰεὶ ἐκείνοις ἐν ἀναλογίαις τῷ ἁπλῷ καὶ τῇ φυγῇ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ μερισμοῦ.*
E *Πῶς οὖν λέγομεν ἕν; καὶ πῶς τῇ νοήσει ἐφαρμοστέον; ἢ πλειόνως τιθέμενον ἕν, ἢ ὡς μονὰς καὶ σημεῖον ἐνίζεται. Ἐνταῦθα μὲν* 15

1. προσηκόντως] Ita Codd. Ciz. Darm. et Vat. Rell. cum Ed. προσηκότος.
ib. ἄλλο, εἶτα] Cod. Vat. ἄλλῳ εἶναι.
2. γνωσθῆναι] Cod. Vat. γεωθῆναι.
4. τὰ ὄντα] Cod. Ciz. omittit τά.
5. ἐλαττουμένην] Cod. Vat. ἐλαττουμένη. Idem cum Marcc. Mon. C. pergit οὐδέ.
6. πρὸ τούτων] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. πρὸς τούτων.
7. τῷ σημαίνειν] Codd. Ciz. et Vat. τῷ μὴ σημαίνειν.
8. καὶ τὴν—λέγοντες] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. ἓν οὐ] Cod. Vat. ἑνοῦν. Quem sequor. Med. A. ad v. οὐ in m. ab al. m. εἶναι.
10. μὴ προούσης] Cod Ciz. omittit μή.
11. ταῦτα] Cod. Mon. C. τοιαῦτα, cum Marc. A.
ib. αἰεὶ] Cod. Vat. ἀεὶ, Darm. καὶ εἰ.
12. ἀλογίαις] Codd. excepto Ciz. omnes cum marg. Ed. ἀναλογίαις. Quod recipiendum fuit.
ib. καὶ φυγῇ] Codd. Vat. Marcc. et Mon. C. καὶ τῇ φυγῇ. Unde recepi Articulum.
14. καὶ πῶς—ἕν,] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat. Sed Ciz. habet voculam καί.
ib. πλειόνως] Codd. Mon. C. Marc. A. πλέον ὡς. Pro τιθέμενον Fic. videtur legisse τίθεμεν.

unum commode appellatur: non adeo tamen, ut primo quidem aliud sit, deinde unum. Difficile sane cognitu ob hanc præcipue causam: cognitum vero potissimum sit ex progenie ejus essentia: nempe in essentiam intellectus adducit. Ipsius autem unius natura talis existit, ut sit fons omnium optimorum, ac potestas entia generans, permanens in se ipsa, neque diminutionem subiens generando, neque in rebus genitis requiescens. Nempe et quod ante hæc existit, nominamus unum quadam necessitate compulsi, optantes videlicet primam omnium naturam ipso nomine inter nos designare, nos ipsos in notionem individuam adducentes, animamque in unum redigere contendentes. Ubi certe non sic unum et impartibile dicimus, velut signum et unitatem dicimus numeralem. Quod enim sic est unum, est quanti principium: quod quidem nunquam foret, nisi essentia, et quod ante essentiam est, præcederet. Quam ob rem cogitationis aciem in his defigere non debemus, sed unitatem hanc et signum analogica similitudine quadam unum ipsum repræsentare putandum, ob quandam simplicitatem multitudinis divisionisque expertem.

VI. *Accessus ad Deum.*

Opposita quadam via accedimus in dimensionibus numerisque ad individuum suum, atque in entibus ad individuum illud, quod entium est principium. Illic enim ad intimum aliquid ac minimum pervenitur: hic autem ad extimum et amplissimum: maximum, inquam, simplicitate atque virtute. Est enim simplicius semper qualibet apud te excogitata simplicitate, atque potentius similiter potestate. Solum ipsum unum esse potest universi principium: solum namque se ipso sufficiens est omnino. Quicquid vero præter illud est necessario multiplex, quadruplicem saltem patitur indigentiam: siquidem in eo totum eget partibus: pars item parte: partes quoque toto: denique cuncta quodam extrinsecus componente. Jam vero ad principium pertinet nihil quærere, nihil accipere, nihil amittere. Solum vero unum ipsum id munus habet, alioquin unum certe non erit. Cum ipsum unum negamus intelligere, ne fore multiplex compellamus, non negamus, esse lucem miram intel-

γὰρ μέγεθος ἡ ψυχὴ ἀφελοῦσα καὶ ἀριθμοῦ πλῆθος, καταλήγει εἰς τὸ σμικρότατον, καὶ ἐπερείδεταί τινι, ἀμερεῖ μέν, ἀλλὰ ὃ ἦν ἐν μεριστῷ καὶ ὅ ἐστιν ἐν ἄλλῳ. Τὸ δὲ οὔτε ἐν ἄλλῳ, οὔτε ἐν μεριστῷ, οὔτε οὕτως ἀμερὲς, ὡς τὸ σμικρότατον. Μέγιστον γὰρ ἁπάντων οὐ μεγέθει, ἀλλὰ δυνάμει, ὥστε καὶ τὸ ἀμέγεθες, δυνάμει, ἐπεὶ καὶ τὰ μετ' αὐτὸ ὄντα, ταῖς δυνάμεσιν ἀμέριστα καὶ ἀμερῆ οὐ τοῖς ὄγκοις. Ληπτέον δὲ καὶ ἄπειρον αὐτὸν, οὐ τῷ ἀδιεξιτήτῳ ἢ τοῦ μεγέθους ἢ τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλὰ τῷ ἀπεριλήπτῳ τῆς δυνάμεως. Ὅταν γὰρ ἂν αὐτὸν νοήσῃς οἷον νοῦν ἢ θεὸν, πλέον ἐστί. Καὶ αὖ ὅταν αὐτὸν ἐνίσῃς τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐνταῦθα πλέον ἐστίν· ἢ θεὸν ἂν αὐτὸν ἐφαντάσθης, εἰς τὸ ἐνικώτερον τῆς σῆς νοήσεως εἶναι· ἐφ' ἑαυτοῦ γάρ ἐστιν, οὐδενὸς αὐτῷ συμβεβηκότος. Τῷ αὐτάρκει δ' ἄν τις καὶ τὸ ἓν αὐτοῦ ἓν οὐ μὴ θείῃ. Δεῖ μὲν γὰρ ἱκανώτατον ἁπάντων καὶ αὐταρκέστατον καὶ ἀνενδεέστατον εἶναι. Πᾶν δὲ πολὺ καὶ μὴ ἓν ἐνδεὲς, μὴ ἓν ἐκ πολλῶν γενόμενον. Δεῖται οὖν αὐτοῦ ἡ οὐσία ἓν εἶναι, τὸ δὲ οὐ δεῖται ἑαυτοῦ, αὐτὸ γάρ ἐστι, καὶ μὴν πολλὰ ὄν,

763 764 B C

2. *σμικρότατον*] Ita Codd. Ciz. Marc. A.B. et Mon. C. (ex corr.; a pr. m. *μικρ.*) In Med. B. et Vat. est *μικρότατον*; in Darm. Med. A. et Ed *σμικρώτατον*. Idem vitium post aliquot lineas recurrit.

4. *σμικρότατον*] Marc. B. [illegible] Ed. *σμικρώτατον*.

7. [illegible]*ιτήτῳ*] Cod. Darm. *ἀδιεξιτήτων*. Vat. [illegible].

8. *ἀπεριλήπτῳ*] Ita Codd. omnes. Ed. *περιλήπτῳ*.

ib. *Ὅταν—ὅταν*] Desunt hæc in Cod. Ciz.

ib. *γὰρ ἄν*] Cod. Vat. omittit *ἄν*.

9. *νοῦν ἤ*] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Vat. *ἢ νοῦν ἤ*. Med. B. *ἤ νοῦν*.

ib. *ὅταν αὐτὸν*] Codd. Med. A. (ex corr.) et B. *ὅταν αὐτό*. Vat. omittit *αὐτόν*.

10. *ἐν ἴσῃ*] Cum marg. Ed. habent *ἐνίσῃς* Codd. Darm. Marc. A.B. Vat. et Mon. C. Quos sequor. In Ciz. est *ἐνισεις*.

ib. *ἂν αὐτὸν*] Cod. Vat. *ἂν αὐτὸ*, cum Marc. C.

13. *ἓν οὐ μὴ*] Cod. Med. A. ad v. *οὐ* in m. ab al. m. *οὐ μενοῦν*.

ib. *Δεῖ μὲν*] Cod. Vat. omittit *μέν*.

14. *καὶ μὴ ἓν*] Cod. Vat. *καὶ μηδέν*. Ad proximum *μὴ* Cod. Med. A. in marg. *αὐτὸ μὴ ἓν, ἀλλ' ἓν*.

15. *γενόμενον*] Ita Codd. Marcc. Ciz. Mon. C. Vat. Rell. cum Ed. *γεννώμενον*.

16. *μὴ πολλὰ*] Codd. Darm. Mon. C. Marcc. Med. A. Vat. *μὴν πολλά*. Quod prætuli.

ligentiæ creatricem: vel intelligentiam esse, si modo intelligentia lucem significet intelligentia meliorem, habentem in se, imo penitus existentem quicquid intelligentibus est optandum. Nec igitur sui ipsius incertam, nec aliorum, sed absque compositione atque respectu sibi ipsi mirabiliter cæterisque lucentem. Denique, sicut alibi diximus, non aliter Plotinus, quam Dionysius Areopagita, principium super intelligentiam, vitam, essentiam esse putat.

Quonam igitur modo dicimus unum? Quave ratione ad id potissimum accommodare intelligentiam possumus? Ita profecto, si excellentiori admodum ratione id asserimus unum, quam unitatem et signum asserere soleamus. Hic enim animus magnitudinem et multitudinem detrahens paulatim in minimum denique desinit, et tandem in aliquo residet, quod quamvis individuum sit, erat tamen in re dividua, et jacebat in alio. At ipsum unum neque in alio, neque in re dividua residet: neque sic est individuum, ut quiddam minimum. Est enim omnium maximum, non magnitudine quidem, sed potentia. Quapropter quando dicitur individuum, indivisibilem dicimus potestatem: quandoquidem et quæ sunt post ipsum, non secundum moles, sed secundum vires individua judicantur. Deum præterea infinitum nominare debemus, non quasi sit magnitudo quædam vel multitudo, quam non liceat pertransire, sed quia sit potestas, quam comprehendere nequeas. Quamvis enim excelsum pro viribus cogites illum, velut intellectum aut Deum, adhuc tamen superest admodum excellentius. Ac rursus quando illum cogitatione summopere perducis ad unum, tunc quoque hanc abs te excogitatam simplicitate superat unitatem. Tu siquidem ad summam tuæ intelligentiæ unitatem illum pro viribus redigebas: ille vero supra modum superat: nam in se ipso permanet, nec ei unquam aliquid accidit. Præterea potest aliquis per id quod se ipso sufficiens appellatur, summam Dei

764 τοσούτων δεῖται ὅσα ἐστί. Καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων ὂν καὶ οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐνδεὲς τῶν ἄλλων ὑπάρχον, καὶ καθ' ἓν καὶ κατὰ τὸ ὅλον, τὸ τοιοῦτον ἐνδεὲς παρέχεται. Εἴπερ οὖν δεῖ τι αὐταρκέστατον εἶναι, τὸ ἓν εἶναι δεῖ, τοιοῦτον ὂν μόνον, οἷον μήτε πρὸς αὐτὰ, μήτε πρὸς ἄλλο ἐνδεὲς εἶναι. Οὐ γάρ τι ζητεῖ ἵνα ᾖ, οὐδ' ἵνα εὖ ᾖ, οὐδὲ ἵνα ἐκεῖ ἱδρυθῇ· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις αἴτιον ὂν οὐ παρ' ἄλλων ἔχει ὅ ἐστι, τό,τε εὖ, τί ἂν εἴη αὐτῷ ἔξω αὐτοῦ; ὥστε οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῷ τὸ εὖ· αὐτὸ γάρ ἐστι. Τόπος τε οὐδεὶς αὐτῷ, οὐ γὰρ δεῖται ἱδρύσεως, ὥσπερ αὐτὸ φέρειν οὐ δυνάμενον· τό, τε ἱδρυθησόμενον, ἄψυχον, καὶ ὄγκος πίπτων, ἐὰν μήπω ἱδρυθῇ. 10
Ἵδρυται δὲ καὶ τὰ ἄλλα διὰ τοῦτον, δι' ὃν ὑπέστη ἅμα, καὶ ἔσχεν, εἰς ὃν ἐτάχθη τόπον. Ἐνδεὲς δὲ καὶ τὸ τόπον ζητοῦν. Ἀρχὴ δὲ οὐκ ἐνδεὲς τῶν μετ' αὐτὸ, ἡ δ' ἁπάντων ἀρχὴ ἀνενδεὲς ἁπάντων· ὅτι γὰρ ἐνδεὲς, ἐφιέμενον ἀρχῆς ἐνδεές. Εἰ δὲ τὸ ἓν ἐνδεές του, ζητεῖ δηλονότι τῷ μὴ εἶναι ἓν, ὥστε ἐνδεὲς ἔσται τοῦ φθεροῦντος. Πᾶν δ' ὃ ἂν 15
λέγηται ἐνδεὲς, τοῦ εὖ καὶ τοῦ σώζοντός ἐστιν ἐνδεές· ὥστε τῷ ἑνὶ

1. τοσοῦτον] Cum marg. Ed. habent τοσούτων Codd. Ciz. Darm. Mon. C. Marcc. et Vat. (ex corr.) Quos sequimur.
ib. ἄλλων ὅτι] Codd. Vat. et Ciz. omittunt ὅτι.
3. τὸ ὅλον] Cod. Med. B. omittit τό.
ib. δεῖ τι] Codd. Ciz. et Vat. omittunt τι. Mox Vat. omittit εἶναι.
4. τρὸς αὐτὰ] Codd. excepto Darm. omnes τρὸς αὐτό. Nisi quod Marc. C. habet αὐτό.
5. οὐδὲ ἵνα] Cod. Mon. C. οὐδ' ἵνα, cum Marc. A.
7. ἔχει ὅ ἐστι] Cod. Vat. ἐστὶν ὃ ἔχει.
ib. τό, τε εὖ, τί] Cod. Ciz. τότε τό. Mox Vat. ἐξ pro ἔξω.
8. Τόπος τε] Codd. Med. A. et Vat. δὲ pro τε.
9. ὥσπερ αὐτὸ] Codd. Marc. A. Med. A.B. ὥσπερ αὐτό. Vat. pergit φέρειν: idem mox habet ἱδρυσόμενον.
12. τὸ τόπον] Cod. Ciz. omittit τό.
13. μετ' αὐτὸ] Cod. Vat. μετ' αὐτόν.
ib. δ' ἁπάντων] Ita Codd. Mon. C. Med. A.B. et Vat. Rell. cum Ed. δ' ἁπάντων.
14. Εἰ δὲ—ἐστιν ἐνδεές] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
ib. ἐνδεὲς τοῦτο] Codd. Mon. C. Marc. A.C. et Med. A. (ex corr.) B. ἐνδεές του. Quod recepi.
15. τῷ μὴ] Codd. Darm. Marc. A.B. et Mon. C. τὸ μή. Mox Mon. C. τᾶν ὃ. cum Marc. A.

unitatem nihilominus comprobare. Oportet enim summum rerum principium nullo modo indigum esse, sed sufficientissimum omnium, maximeque se ipso contentum. Quicquid autem non unum est, sed multum, necessario est egenum: quippe cum ipsum quidem non sit unum, sed ex multis unum evadat. Itaque ejus essentia indiget unum fieri. At ipsum unum se ipso non indiget: ipsum namque jam existit. Quin etiam quod in se multa est, tot indiget, quod et existit. Et quodlibet eorum, quæ sunt in eo, cum non in se ipso sit, sed una cum cæteris, certe indiget aliis, ideoque et secundum unumquodque et secundum totum ejusmodi aliquid esse declarat egenum. Si ergo necessarium est, aliquid esse sufficientissimum, esse oportet et unum, tale videlicet solum existens, ut neque ad se ipsum, neque ad aliud quicquam sit egenum. Non enim quærit aliquid, ut quandoque sit, neque rursus ut bene sit, neque etiam ut ibi fundetur: nempe cum aliis ipsum sit tum essendi, tum bene essendi caussa, merito hoc ipsum quod est, et bene est, non habet ab aliis. Quid enim sibi bene esse aliunde redundet? Quapropter huic ipsum bene esse non accidit: ipsum namque existit hoc ipsum. Locus item huic est nullus, nullo enim indiget fundamento, quasi se sustinere non possit. Nam quod in alio fundandum est, vita vacuum judicatur, molesque labans, nisi forte sustineatur. Stabiliuntur et alia propter ipsum, per quem et simul extiterunt, et locum sortita sunt ubi ex ordine locarentur. Quod autem quærit locum, procul dubio est egenum. At vero principium his, quæ sequuntur, minime indiget: itaque principium omnium prorsus indiget nullis. Jam vero, quod indigum est, propterea indigens judicatur, quoniam principium appetat. Si autem ipsum unum egeat aliquo, quæret jam non esse ulterius unum: destructore igitur indigebit. Veruntamen quicquid indigum appellatur, boni habitus et servatoris est indigens. Quam ob rem uni nihil est bonum, neque voluntas igitur alicu-

οὐδὲν ἀγαθὸν ἐστὶν, οὐ δὲ βούλησις τοίνυν οὐδενός. Ἀλλ' ἔστιν 764
ὑπεράγαθον, καὶ αὐτὸ οὐχ ἑαυτῷ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀγαθὸν, εἴ τι αὐτοῦ F
δύναται μεταλαμβάνειν· οὐδὲ νόησις, ἵνα μὴ ἑτερότης, οὐδὲ κίνησις· πρὸ γὰρ κινήσεως καὶ πρὸ νοήσεως. Τί γὰρ καὶ νοήσει; ἑαυτόν.
Πρὸ νοήσεως τοίνυν ἀγνοῶν ἔσται, καὶ νοήσεως δεήσεται, ἵνα γνῷ 765
ἑαυτὸν ὁ αὐτάρκης ἑαυτῷ. Οὐ τοίνυν, ὅτι μὴ γιγνώσκει, οὐδὲ νοεῖ ἑαυτὸν, ἄγνοια περὶ αὐτὸν ἔσται. Ἡ γὰρ ἄγνοια ἑτέρου ὄντος γίγνεται, ὅταν θάτερον ἀγνοῇ θάτερον. Τὸ δὲ μόνον οὔτε τι γιγνώσκει, οὔτε τι ἔχει ὃ ἀγνοεῖ· ἓν δὲ ὂν συνὸν αὐτῷ οὐ δεῖται νοήσεως ἑαυτοῦ, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ συνεῖναι δεῖ προσάπτειν, ἵνα τηρῇς τὸ ἓν, ἀλλὰ B
καὶ τὸ νοεῖν καὶ τὸ συνιέναι ἀφαιρεῖν καὶ ἑαυτοῦ νόησιν καὶ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ κατὰ τὸ νοοῦν δεῖ τάττειν αὐτὸν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὴν νόησιν. Νόησις δὲ οὐ νοεῖ, ἀλλ' αἰτία τοῦ νοεῖν ἄλλῳ· τὸ δὲ αἴτιον οὐ ταὐτὸν τῷ αἰτιατῷ· τὸ δὲ πάντων αἴτιον, οὐδέν ἐστιν ἐκείνων. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἀγαθὸν λεκτέον τοῦτο, ὃ παρέχει, ἀλλὰ ἄλλως τἀγαθὸν ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἀγαθά.

Εἰ δ' ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶν ἀοριστεῖς τῇ γνώμῃ, στῆσον σαυτὸν

1. *οὐδενός.*] Cod. Vat. *οὐδέν.*
2. *ὑπεράγαθον*] Cod. Vat. *ὑπὲρ ἀγαθόν.* Idem mox cum Marcc. Mon. C. *τοις οι.*
ib. *ἀγαθὸν*] Cod. Ciz. *ἀριθμόν.*
4. *καὶ πρὸ νοήσεως*] Ita, præter Darm., Codd. omnes. Ed. *πρὸς νοήσεως.*
6. *οὐδὲ*] Codd. Ciz. Mon. C. Med. B. Vat. *μηδέ.*
8. *μόνον οὔτε τι*] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. omittunt *τι*; idem etiam omittit Vat. lin. seq.
9. *αὐτῷ οὐ*] Cod. Vat. *αὐτῷ οὔτε οὐ.*
11. *καὶ τῶν*] Cod. Ciz. omittit *καί.*
12. *τὸ νοοῦν*] Codd. Mon. C. (ex corr.) Marc. A.B. Med. A.B. et Vat. *τὸν νοοῦντα.* Ciz. et Mon. C. (a pr. m.) *τὸ νοοῦντα.*
14. *ἐκείνων*] Cod. Vat. *ἀμείνων.*
15. *ἀλλως*] Cod. Mon. C. *ὅλως*, cum Marc. A.
17. *στῆσον*] Hujus vocis loco in Cod. Darm. lacuna est.

jus, sed est (ut ita dixerim) super bonum: ipsumque non sibimet, sed aliis existit bonum, si quid modo participare possit. Neque inest intelligentia uni, ne in eo sit inde diversitas. Rursum neque motus est ullus: est enim motu intelligentiaque superius. Quid enim intelliget? An forte se ipsum? Quod si ita sit, ante intelligentiam igitur esset ignorans, et intelligentia indigeret, ut se prorsus agnoscat: quod tamen se ipso sibi sufficiens esse censetur. Proinde et si neque cognoscit, neque intelligit semet ipsum, non tamen ideirco in eo ignorantia est. Ignorantia enim contingit ad alterum, quando hoc illud ignorat. Quod autem solum est, omnino neque cognoscit, neque rursus habet aliquid, quod ignoret: sed cum sit unum sibimet (ut ita dixerim) unitissimum, nimirum intelligentia sui non indiget: quoniam neque adhibendum illi est hoc ipsum, quod dicitur esse secum: ut ipsum unum serves: imo vero et intelligentiam et conscientiam, animadversionemque propriam, et sui ipsius agnitionem, et aliorum perceptionem inde prorsus auferre debemus. Jam vero neque secundum conditionem intelligentis, sed potius secundum ipsum intelligentiæ actum Deum existimare decet. At intelligentia non intelligit, sed est aliis intelligendi causa: causa vero non idem est, atque quod a causa provenit; omnium itaque causa, nihil prorsus est omnium: Neque igitur eam hoc bonum, quod præbet aliis, esse judicare debemus: sed ipsum alia ratione bonum cæteris bonis admodum excellentius.

VII. *Accessus ad Deum.*

Et si Deus est ubique, perspicue tamen in summo intelligentiæ lucet. Ad hanc lucem perspiciendam formæ omnes non solum imaginabiles, sed etiam intelligibiles, tanquam nubes obstant. Has igitur omnes procul discute, divinam lucem mente serena feliciter percepturus.

Si autem ex eo, quod Deus nihil horum sit, tu propterea indefinita mentis ambiguitate nutas, age in his saltem fige mentis intuitum, ac deinceps ab his in Deum tota mente recurre: neque

765 εἰς ταῦτα, καὶ ἀπὸ τούτων θεῷ· θεῷ δὲ, μὴ ἔξω ῥίπτων τὴν διάνοιαν
(οὐ γὰρ κεῖταί που) ἐρημῶσαν αὐτοῦ τὰ ἄλλα, ἀλλ' ἔστι τῷ δυνα-
μένῳ θίγειν ἐκεῖ παρὸν, τῷ δ' ἀδυνατοῦντι οὐ πάρεστιν· ὥσπερ δὴ
ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἔστι τι νοεῖν, ἄλλο νοοῦντα καὶ πρὸς ἄλλῳ ὄντα,
ἀλλὰ δεῖ μηδὲν προσάπτειν τῷ νοουμένῳ, ἵνα ᾖ αὐτὸ τὸ νοούμενον, 5
D οὕτω δεῖ καὶ ἐνταῦθα εἰδέναι, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλου ἔχον τὰ ἐν τῇ
ψυχῇ τύπον, ἐκεῖνο νοῆσαι ἐνεργοῦντος τοῦ τύπου· οὐδ' αὖ ἄλλοις
κατειλημμένην τὴν ψυχὴν καὶ κατεχομένην τυπωθῆναι τῷ τοῦ ἐναν-
τίου τύπῳ, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τῆς ὕλης λέγεται, ὡς ἄρα ἄποιον εἶναι
δεῖ πάντων, εἰ μέλλει δέχεσθαι τοὺς πάντων τύπους· οὕτω καὶ πολὺ 10
E μᾶλλον ἀνείδεον τὴν ψυχὴν γίγνεσθαι, εἰ μέλλει μηδὲν ἐμπόδιον
ἐγκαθήμενον ἔσεσθαι, πρὸς πλήρωσιν καὶ ἔλλαμψιν αὐτῇ τῆς φύ-
σεως τῆς πρώτης. Εἰ δὲ τοῦτο, πάντων τῶν ἔξω ἀφεμένην δεῖ
ἐπιστραφῆναι πρὸς τὸ εἴσω πάντη, μὴ πρός τι τῶν ἔξω κεκλίσθαι,
ἀλλὰ ἀγνοήσαντα τὰ πάντα, καὶ πρὸ τοῦ μὲν τῇ διαθέσει, τό τε δὲ 15
καὶ ὡς εἴδεσιν· ἀγνοήσαντα δὲ καὶ αὐτὸν ἐν τῇ θέᾳ ἐκείνου γενέσθαι,
F κἀκείνῳ συγγενόμενον καὶ ἱκανῶς οἷον ὁμιλήσαντα ἥκειν ἀγγέλλοντα

1. ἔξω ῥίπτων] Marg. Ed. ἐξωρύττων.
3. δὴ ἐπί] Codd. Marcc. Mon. C. Ciz. Med. A. Vat. δὲ ἐπί.
4. ἔστι τι] Cod. Ciz. omittit τι. Idem mox pro ἄλλῳ habet ἄλλο.
5. ἵνα ᾖ] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Vat. ἵν' ᾖ. Mox Marc. A. Mon. C. δὴ pro δεῖ.
6. εἰδέναι] Codd. Darm. Marc. B. (a pr. m.) et Med. A. cum marg. Ed. εἶναι.
ib. ἔχον τὰ] Codd. Marcc. Med. A.B. Vat. ἔχοντα.
7. ἐκεῖνο] Cum marg. Ed. habent ἐκεῖ Codd. Darm. Marc. B. et Vat.
ib. ἐνεργοῦντος] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἐνεργοῦντες.
ib. οὐδ' αὖ] Cod. Ciz. οὐδ' ἄν.
9. περὶ τῆς] Codd. Ciz. et Vat. ἐπὶ τῆς.
ib. εἶναι δεῖ] Cod. Med. A. δεῖ εἶναι.
10. μέλλει—μέλλει] Ed. bis μέλλει: sed μέλλει est in Codd. Marcc. Mon. C. Med. A. et B. In Ciz. Marc. C. et Vat. bis μέλλοι.
14. εἴσω] Cod. Vat. ἔξω.
ib. κεκλίσθαι] Cod. Vat. κεκλύσθαι.
15. ἀγνοήσαντα] Ita Codd. omnes præter Darm., qui cum Ed. habet ἀνοήσαντα.
16. καὶ ὡς] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Ciz. Med. A.B. Vat. καὶ τοῖς.
ib. καὶ αὐτὸν] Cod. Vat. καὶ αὐτὸν cum Marc. C.
17. ὁμιλήσαντι] Codd. omnes ut marg. Ed. ὁμιλήσαντα. Quod exhibemus.

tamen ita, ut extra jacias cogitationis intentionem: non enim positus est Deus alicubi ita, ut destituat alia, sed ubicunque est, quod possit attingere, ipse Deus est præsens: solum non potenti non adest. Tum vero quemadmodum in aliis non datur eum qui intelligit aliquid, eique totus incumbit aliud interim intelligere, sed expedit intelligendæ rei nihil aliud adhibere, ut ipsum intelligibile sit: similiter et hic fieri non potest, ut qui alterius cujusquam in animo figuram habet, intelligat interea Deum, dum figura suum exsequitur actum. Neque rursus animam aliis occupatam, possibile est figura contrarii figurari: sed quemadmodum materiam tradunt esse omnium qualitatibus vacuam oportere, si modo sit figuras omnium susceptura: sic et multo magis animam esse oportet informem, si omni carere debet obstaculo, quod forsitan impedire possit, ne ab ipsa omnium prima natura illustretur, et impleatur ad votum. Si res ita se habet, operæ pretium est animum ab omnibus exteris segregatum, ad intima penitus se convertere, neque ad externum aliquid revocari, sed jam omnia nescientem, et antea quidem affectione, tunc vero etiam speciebus, nescientem quoque se ipsum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhærere: ac deinde quasi satis jam conversatum si possit accedere nuntium, consuetudinem illam aliis præterea declarantem. Qua forsan et Minos quandoque fretus præcipue colloquio Jovis familiaris est habitus. Cujus sane colloquii memor leges ad illius similitudinem condidit, divino videlicet illo commercio ad condendas leges instructus. Forsan vero animus aliquis civiles institutiones divina familiaritate minus dignas existimarit, si in excelsis perseverare maluerit,

εἰ δύναιτο καὶ ἄλλῳ τὴν ἐκεῖ συνουσίαν. οἷαν ἴσως καὶ Μίνως ποιούμενος ὁαριστὴς τοῦ Διὸς ἐφημίσθη εἶναι· ἧς μεμνημένος εἴδωλα αὐτῆς τοὺς νόμους ἐτίθει, τῇ τοῦ θείου ἐπαφῇ εἰς νόμων πληρούμενος θέσιν. Ἢ καὶ τὰ πολιτικὰ οὐκ ἄξια αὐτοῦ νομίσασα, εἰ ἐθέλει μένειν ἄνω, ὅπερ καὶ τῷ πολὺ ἰδόντι, γένοιτ' ἂν πάθημα· οὐδενός φησίν ἐστιν ἔξω ἀλλὰ πᾶσι σύνεστιν οὐκ εἰδόσι. Φεύγουσι γὰρ αὐτοὶ αὐτοῦ ἔξω, μᾶλλον δὲ αὐτῶν ἔξω· οὐ δύνανται οὖν ἑλεῖν, ὃν πεφεύγασιν, οὐδ' αὐτοὺς ἀπολωλεκότες ἄλλον ζητεῖν. Οὐ δέ γε παῖς αὐτοῦ ἔξω ἐν μανίᾳ γεγενημένος εἰδήσει τὸν πατέρα· ὁ δὲ μαθὼν ἑαυτὸν εἰδήσει καὶ ὁπόθεν.

766

B

Εἴ τις οὖν ψυχὴ οἶδεν ἑαυτὴν τὸν ἄλλον χρόνον, καὶ οἶδεν ὅτι ἡ κίνησις αὐτῆς οὐκ εὐθεῖα, ἀλλ' ἢ ὅταν κλάσιν λάβῃ, ἡ δὲ κατὰ φύσιν κίνησις οἵα ἡ ἐν κύκλῳ περί τι οὐκ ἔξω, ἀλλὰ περὶ κέντρον· τὸ δὲ κέντρον, ἀφ' οὗ ὁ κύκλος, κινήσεται περὶ τοῦτο ἀφ' οὗ ἐστὶ, καὶ τοῦτο ἀναρτήσεται, συμφέρουσα ἑαυτὴν πρὸς τὸ αὐτὸ, πρὸς ὃ ἐχρῆν

C

1. οἷον] Codd. Med. A.B. Vat. εἷαν. Marcc. οἵαν. Et sic correxi.
ib. Μίνως] Cod. Ciz. μόνως.
2. ὁαριστὴς] Ita, quamvis nonnisi Codd. Marc. A.C. assentiant, scribendum fuit ex Odyss. τ, 178 sq. In Codd. Ciz. et Vat. est ἀοριστὴς, in rell. cum Ed. ὁ ἀριστής. Marc. A. in marg. ὁμιλητής.
3. νόμων] Cod. Vat. νόμεν.
4. Ἢ καὶ] Codd. Ciz. et Vat. omittunt καί.
ib. νομίσασα] Cod. Med. A. in m. ab al. m. νομίσαντα. Videtur certe lectio corrupta.
5. γένοιτ'] Codd. Marcc. Mon. C. et Vat. γένοιτο. Verba ἀλλὰ πᾶσι—δὲ αὐτῶν desunt in Marc. A.
6. γὰρ αὐτοὶ] Cod. Ciz. γὰρ αὐτό.
7. ὧν αὐτῶν] Cod. Med. B. ὃν αὐτῶν.
ib. δύνανται] Codd. Mon. C. et Vat. δύναται, cum Marc. A.
ib. ὃν πεφεύγασιν] Cod. Vat. ὄντες φεύγουσιν.
8. οὐδ' αὐτοὺς] Cod. Med. B. οὐδ' αὐτοὺς, cum Marc. B.C.
ib. αὐτεῦ] Codd. Marc. A.C. Med. B. αὐτοῦ.
9. μανίᾳ] Cod. Ciz. μαγίᾳ.
11. οἶδεν ὅτι] Cod. Vat. εἶδεν ὅτι. Idem cum Ciz. pergit καὶ ἡ.
13. οἵα ἡ] Cod. Ciz. οἵα καί. Marc. A. οἷα ἡ.
ib. περὶ κέντρον] Codd. Med. A. Marc. C. in marg. ὡς καὶ Πορφύριος ἐν τοῖς περὶ νόητων ἀφορμῶν ᾱ (Marc. C. περὶ νοητῆ ἀφορμῆ). πηγὴ γὰρ ἔοικεν οὐκ ἀτορρύτῳ. ἀλλὰ κύκλῳ εἰς ἑαυτὴν ἀναβλυζούσῃ ἃ ἔχει.
15. πρὸς τὸ αὐτὸ] Codd. Ciz. omittunt το.

quod quidem illi qui quamplurimum est intuitus rite videtur accidere. Inquit ergo, Deum extra nullum esse, sed inesse omnibus minime cognoscentibus. Ipsi namque fugiunt extra Deum, imo vero extra se ipsos. Merito igitur, quem fugiunt, apprehendere nequeunt. Et qui se ipsos jam perdiderunt, alium indagare non valent. Atqui et filius furore quodam extra se positus, non agnoscet patrem: qui vero se ipsum didicerit, etiam, unde sit, jure cognoscet.

VIII. *Accessus ad Deum.*

Deus est tanquam individuum et immobile centrum universi, a quo et ad quod omnia pendent. Similiter intellectus divini animique intellectuales inde creati sua quædam habent centra, id est, unitates essentiales intellectu superiores. In intellectibus ergo divinis præter ejusmodi centrum extat orbis unus, id est proprius intellectus: in anima vero ultra centrum suum sunt tres orbes, intellectus, ratio, imaginatio. Centrum quidem semper copulatum est cum universi centro. Intellectualis orbis perpetuo revolvitur circa idem: orbis autem rationalis atque imaginalis aliquando circa centrum suum atque divinum volvitur, aliquando quasi frangitur, et per obliquum declinat ad alia. Interea dum similem brutis vitam agimus, ratione ad Deum non conversi intellectu, saltem clam revolvimur circa Deum. Restat quin etiam affectus quidam in ratione stimulis quandoque suis revocaturus ad Deum: cui quando penitus copulamur, quoniam per unitatem essentialem illi jungimur, interius longe pleniusque fruimur, quam qui re quavis cognoscendo potitur. Probabile vero est, ejusmodi copula nos conjunctos inde minime discessuros. Copula vero est arctissima, quando incorporeum incorporeo jungitur, si modo alterum eorum formalem diversitatem jam deposuerit, per quam utique solam discrepabat ab altero.

Si quis igitur animus se ipsum alio quodam tempore noverit, agnoveritque, motum ejus non esse rectum, nisi forsan quando aliquam patitur fractionem, naturalem vero motum esse tanquam circularem circa aliquid, non externum quidem,

766 μὲν πάσας. Φέρονται δὲ αἱ θεῶν ἀεὶ, πρὸς ὁ φερόμεναι θεοί εἰσι·
D θεὸς γὰρ τὸ ἐκείνῳ συνημμένον. Τὸ δὲ πόρρω ἀφιστάμενον, ἄνθρωπος ὁ πολὺς καὶ θηρίον. Τὸ οὖν τῆς ψυχῆς οἷον κέντρον τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον. Ἢ ἄλλο τι δεῖ νομίσαι, εἰς ὃ οἷον πάντα κέντρα συμπίπτει· καὶ ὅτι ἀναλογία τοῦ κέντρου τοῦδε τοῦ κύκλου· οὐδὲ γὰρ οὕτω κύκλος ἡ ψυχὴ, ὡς τὸ σχῆμα, ἀλλ' ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν ἡ ἀρχαία φύσις, καὶ ὅτι ἀπὸ τοιούτου, καὶ ἔτι μᾶλλον, καὶ
E ὅτι χωρισθεῖσαι ὅλαι. Νῦν δὲ ἐπεὶ μέρος ἡμῶν κατέχεται ὑπὸ τοῦ σώματος, οἷον εἴ τις τοὺς πόδας ἔχει ἐν ὕδατι, τῷ δ' ἄλλῳ σώματι ὑπερέχοι, τῷ δὴ μὴ βαπτισθέντι τῷ σώματι ὑπέραντες, τούτῳ συν- 10
άπτομεν κατὰ τὸ ἑαυτῶν κέντρον, τῷ οἷον πάντων κέντρῳ, καθάπερ τῶν μεγίστων κύκλων τὰ κέντρα τῷ τῆς σφαίρας τῆς περιεχούσης κέντρῳ ἀναπαυόμενοι. Εἰ μὲν οὖν σωματικοὶ ἦσαν οὐ ψυχικοὶ κύ-
F κλοι, τοπικῶς ἂν τῷ κέντρῳ συνῆπτον, καί που κειμένου τοῦ κέντρου περὶ αὐτὸ ἂν ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ αὐταί τε αἱ ψυχαὶ νοηταὶ ὑπὲρ νοῦν 15
767 τε ἐκεῖνο, δυνάμεσιν ἄλλαις ᾗ πέφυκε τὸ νοοῦν πρὸς τὸ κατανοούμε-

2. θεὸς, γὰρ] Cod. Vat. ὁ γάρ.
ib. συνημμένον] Cod. Vat. συλλημμένον.
4. οἷον πάντα] Codd. Ciz. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. πάντα οἷον.
5. τὸ κέντρον] Codd. Darm. Marc. B. (hic in marg. ut Ed.) τοῦ κύκλου Med. A. B. τοῦ κέντρου. Quod prætuli. Pergunt Codd. Ciz. et Vat. τούτου pro τοῦδε, ad quam vocem Med. A. in m. ab al. m. habet καί.
6. καὶ τὸ σχῆμα] Codd. omnes ut marg. Ed. ὡς pro καί. Quod recepi.
7. τοιούτου] Codd. Med. B. Marc. A. et Vat. τοῦ τοιούτου.
ib. καὶ ὅτι] Cod. Med. A. in m. ab al. m. ὅταν. Vat. καὶ ἔτι.
8. ἐπὶ μέρος] Codd. præter Medd. omnes ut marg. Ed. ἐπεὶ μέρος. Et sic correxi.
9. ἔχει ἐν] Codd. præter Darm. omnes ἔχοι ἐν.
10. ὑπερέχοι] Cod. Ciz. ὑπερίχει. Idem δὲ pro δή.
ib. ὑπέραντες] Marc. B. ὑπεράντες. Codd. Ciz. et Vat. ὑπερβάντες. Mon. C. Med. A.B. Marc. A. ὑπεράραντες, quod priori præstat. Lectio Ed. nihili est.
11. κέντρον, τῷ] Cod. Vat. μίτρον τῷ.
12. κύκλων] Cod. Vat. πάντων τὰ κύκλων.
14. τοπικῶς] Cod. Vat. τοπικῷ. Paullo superius Marc. A. οἱ pro οὐ ante ψυχικοί.
15. Ἐπεὶ δὲ] Codd. Vat. Marc. B. ἐπειδὴ δέ. Pergunt Ciz. et Vat. αἱ αὐταί.
16. ἄλλαις ᾗ] Cod. Vat. ἄλλαις ᾗ. Et ita legisse videtur Fic. Ego recepi.
ib. πρὸς τὸ] Cod. Vat. omittit τό. Marc. A. habet πρὸ τό.

sed circa centrum: centrum autem id esse, a quo circulus proficiscitur, is profecto circa hoc ipsum, a quo extat, movebitur: atque ad id se undique conferens, ipsum ad illud penitus applicabit, ad quod animas omnes se conferre decebat. Feruntur autem illuc Deorum animæ semper: et idcirco Dii sunt, quoniam feruntur ad illud: Deus enim est, quicquid est illi conjunctum. Quod autem procul distat, homo est, inquam homo multiplex atque brutum. Quod igitur est velut animæ centrum, num hoc ipsum est, quod est studiose quæsitum? Sed profecto aliud quiddam esse censendum, in quod omnia quasi centra concurrunt. Meminisse vero oportet appellationem centri hujus et circuli secundum quandam analogiæ comparationem hic adduci. Anima enim non sic est circulus, ut figura: sed quoniam in ea et circa eam est antiqua præcipuaque natura. Atque a tali quodam anima pendet, magisque etiam, quando totus est animus separatus. Nunc vero, postquam pars aliqua nostri corpore mergitur, perinde ac si quis in aqua pedes habeat, reliquo autem corpore superet aquam, nimirum eo ipso, quod corpore non est submersum erecti sublimius, per nostrum centrum cum ipso velut omnium centro conjungimur: sicut sæpe solemus circulorum multorum centra circumfusæ et continentis sphæræ centro prorsus affigere. Si igitur animorum orbes corporei essent orbes, certe quadam conditione loci, communi inniterentur centro, et circa ejusmodi centrum alicubi situm, orbes animi volverentur. Quoniam vero et animæ ipsæ intelligibiles sunt, et illud est intellectu superius, existimandum est aliis quibusdam viribus, qua videlicet ratione intelligens ad id, quod intelligitur, naturaliter admoveri potest, copulam ejusmodi confici: atque etiam propinquius quam intelligens adesse similitudine et identitate (ut ita dixerim) quadam, cognatoque copulari nullo interim sejungente. Corpora enim

νοι συνάπτειν, οἰητέον τὴν συναφὴν γίγνεσθαι, καὶ πλεόν, ὡς τὸ 767
νοοῦν παρεῖναι ὁμοιότητι καὶ ταυτότητι, καὶ συνάπτειν τῷ συγγενεῖ,
οὐδενὸς διείργοντος. Σώμασι μὲν γὰρ σώματα κωλύεται κοινωνεῖν
ἄλλοις, τὰ δὲ ἀσώματα σώμασιν οὐ διείργεται· οὐδ' ἀφέστηκε τοίνυν
ἀλλήλων τόπῳ, ἑτερότητι δὲ καὶ διαφορᾷ. Ὅταν οὖν ἡ ἑτερότης μὴ B
παρῇ, ἀλλήλοις τὰ μὴ ἕτερα πάρεστιν. Ἐκεῖνο μὲν οὖν μὴ ἔχον
ἑτερότητα ἀεὶ πάρεστιν· ἡμεῖς δὲ ὅταν μὴ ἔχωμεν, κἀκεῖνο μὲν ἡμῶν
οὐκ ἐφίεται, ὥστε περὶ ἡμᾶς εἶναι, ἡμεῖς δὲ ἐκείνου, ὥστε ἡμεῖς
περὶ ἐκεῖνο, καὶ ἀεὶ μὲν περὶ αὐτό, οὐκ ἀεὶ δὲ εἰς αὐτὸ βλέπομεν·
ἄλλ' οἷον χορὸς ἐξάδων, καίπερ ἔχων περὶ τὸν κορυφαῖον, τραπείη
ἂν εἰς τὸ ἔξω τῆς θέας, ὅταν δὲ ἐπιστρέψῃ, ᾄδει τε καλῶς καὶ ὄντως
περὶ αὐτὸν ἔχει. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀεὶ μὲν περὶ αὐτὸν, καὶ ὅταν ᾖ, C
λύσις ἡμῖν παντελὴς ἔσται, καὶ οὐκ ἔτι ἐσόμεθα· οὐκ ἀεὶ δὲ εἰς αὐ-
τὸν, ἀλλ' ὅταν εἰς αὐτὸν ἴδωμεν, τότε ἡμῖν τέλος καὶ ἀνάπαυλα, καὶ
τὸ μὴ ἀπάδειν χορεύουσιν ὄντως περὶ αὐτὸν χορείαν ἔνθεον.

Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ χορείᾳ καθορᾷ πηγὴν μὲν ζωῆς, πηγὴν δὲ νοῦ, D

3. σώμασι] Codd. Ciz. et Vat. σώματος.
4. ἀλλήλοις] Codd. Darm. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. ut marg. Ed. ἀλλοις. Quos sequimur.
ib. ἀσώματα] Cod. Vat. σώματα.
ib. διείργεται] Cod. Mon. C. διείργονται, cum Marc. A.
6. τὰ μὴ] Cod. Vat. τι μή.
7. δὲ ὅταν] Codd. Mon. C. et Vat. δ' ὅταν.
ib. κἀκεῖνο] Cod. Vat. ἐκεῖνο.
8. ἐφίεται] Cod. Ciz. ἀφίεται.
10. καίπερ ἔχων] Codd. Mon. C. Marcc. Ciz. Vat. καὶ περιέχων. In Med. A.B. est καίπερ ἐχων; in Ed. et Darm. καὶ περὶ ἔχον. Vat. pergit κατὰ τόν. Correxi καίπερ ἔχων.
ib. τραπείη] Codd. Mon. C. Marc. A. B. Med. A.B. Vat. τραπῇ. Marc. C. τραποίκ.
12. περὶ αὐτὸν] Codd. Marc. A.B. Med. A.B. περὶ αὐτόν. Tum Vat. ἴχχ pro ἴχιι.
ib. περὶ αὐτοῦ] Codd. præter Darm. omnes περὶ αὐτόν. Quod recepi. Mox Marc. A. ἡμᾶν.
13. ἐξάμιβα] Codd. excepto Med. B. omnes ut marg. Ed. ἰσάμιβα. Med. A. in marg. ab al. m. ἀνδρωπει ἰσάμιβα. Quæ est correctio Ficini, ut ex margine apparet.
16. καθαρᾶν] Ita Ed. Sed cum marg. Ed. habent καθορᾷ Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. In Darm. est καθαρᾷ, in Mon. C. καθαρᾷ. Illos secutus sum cum Ficino.

propter corpora conjungi aliis prohibentur: at incorporea corporum obstaculo disjungi non possunt. Non igitur loco inter se incorporea distant, sed alteritate potius et differentia quadam. Quando igitur diversitas hæc, et (ut ita loquar) alteritas abest, tunc, quæ propterea diversa non sunt, sibi invicem adsunt. Illud sane, cum nullam in se admittat diversitatem, semper adest: nos autem tunc præsentes illi sumus, quando diversitatem nullam prorsus habemus. Illud rursus non appetit nos, ut inde circa nos versari cogatur: at nos illud appetimus, ideoque circa illud ipsi versamur. Jam vero semper revolvimur circa idem, non tamen assidue aspicimus ipsum: sed quemadmodum cantantium chorus, quamvis circa summum ducem se revolvat, diverti tamen alicubi potest ab ipso ducis aspectu, atque dissonare: sed quando ad ipsum vertitur, recte admodum concinit, ac circa ipsum tunc se re vera convertit: ita et nos semper revolvimur circa Deum, etiam quando inde solvemur omnino, neque illum ulterius cognoscemus. Non tamen in ipsum semper convertimur, sed quando in eum prorsus inspicimus, tunc demique nobis finis optatus requiesque contingit: neque amplius dissonamus, dum scilicet divinum re vera chorum agimus circa illum.

IX. *Beatitudo animæ contemplantis Deum.*

Sicut omnia bona sunt a primo bono, sic omnis amor ad quodcunque bonum feratur, accensus est naturaliter ab eodem. Amor ergo noster, cum in nullis usquam bonis quiescat velut fine, pro fine, ubi sit quieturus, habet idem bonum, quod habuit et principium. Quemadmodum vero appetitus ad bonum naturaliter incitatur, sic et fruitionem exigit naturalem: non imaginalem tantum, et in cognitione quadam sola positam, sed re ipsa naturam nostram intus afficientem: quod quidem in sensibus apparet et corpore. Multo magis primi boni fruitio natura-

767 ἀρχὴν ὄντος, ἀγαθοῦ αἰτίαν ῥίζαν ψυχῆς, οὐκ ἐκχεομένων ἀπ᾽ αὐτοῦ,
εἶτ᾽ ἐκείνων ἐλαττούντων. Οὐ γὰρ ὄγκος, ἢ φθαρτὰ ἂν ἦν τὰ γεννώ-
μενα· νῦν δέ ἐστιν ἀΐδια, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ὡσαύτως μένει, οὐ με-
μερισμένη εἰς αὐτὰ, ἀλλ᾽ ὅλη μένουσα. Διὸ κἀκεῖνα μένει, οἷον εἰ
E μένοντος ἡλίου καὶ τὸ φῶς μένει· οὐ γὰρ ἀποτετμήμεθα, οὐδὲ χωρὶς 5
ἐσμὲν, εἰ καὶ παρεμπεσοῦσα ἡ σώματος φύσις πρὸς αὐτὴν ἡμᾶς εἵλ-
κυσεν. Ἀλλ᾽ ἓν πνέομεν καὶ σωζόμεθα, οὐ δόντος, εἶτα ἀποστάντος
ἐκείνου, ἀλλ᾽ ἀεὶ χορηγοῦντος, ἕως ἂν ᾖ, ὅπερ ἐστι· μᾶλλον μέν τοι
ἐσμὲν νεύσαντες πρὸς αὐτὸ, καὶ τὸ εὖ ἐνταῦθα, τὸ πόῤῥω εἶναι μό-
768 νον, καὶ ἧττον εἶναι· ἐνταῦθα καὶ ἀναπαύεται ψυχὴ. καὶ κακῶν 10
ἔξω, εἰς τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον ἀναδραμοῦσα, καὶ νοεῖ ἐν-
ταῦθα, καὶ ἀπαθὴς ἐνταῦθα, καὶ τὸ ἀληθῶς ζῆν ἐνταῦθα. Τὸ γὰρ
νῦν καὶ τὸ ἄνευ θεοῦ, ἴχνος ζωῆς ἐκείνην μιμουμένου· τὸ δὲ ἐκεῖ ζῆν
ἐνέργεια μὲν νοῦ· ἐνέργεια δὲ καὶ γεννᾷ θεοὺς, ἐν ἡσύχῳ τῇ πρὸς
ἐκεῖνο ἐπαφῇ, γεννᾷ δὲ κάλλος, γεννᾷ δικαιοσύνην, γεννᾷ ἀρετήν. 15
Ταῦτα γὰρ κύει ψυχὴ, πληρωθεῖσα θεοῦ, καὶ τοῦτο αὐτῇ ἀρχὴ καὶ
B τέλος· ἀρχὴ μὲν, ὅτι ἐκεῖθεν, τέλος δὲ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖ· καὶ ἐκεῖ

1. ὄντος,] Cod. Med. A. ὄντως, supra lin. ab al. m. ο.
2. ἐκείνων] Cod. Vat. ἐκεῖνον.
ib. ἢ φθαρτὰ] Cod. Vat. ἤ φθαρτά.
3. δέ ἐστιν] Codd. Marc. A.B. Mon. C. et Vat. δ᾽ ἐστίν. Mox Marc. A. ἀρχὴ sine ἡ.
5. φῶς μένει] Codd. Marc. A.C. Mon. C. et Med. B. μένοι. Mox Marc. A. παρεμπεσοῦσα.
6. πρὸς αὐτὴν] Cod. Marc. C. Vat. πρὸς αὐτήν.
7. εἶτα ἀποστάντος] Cod. Ciz. εὖτ᾽ ἐπιστάντος. Marcc. Mon. C. εἶτ᾽ ἀποστάντος. Vat. εἶτ᾽ ἐπιστάντος.
8. χορηγοῦντος] Ita Codd. Ciz. Med. A.B. Vat. Marcc. Sed Mon. C. χωρηγοῦντος, Darm. cum Ed. χωρητοῦντος.
9. καὶ τὸ εὖ ἐνταῦθα] Desunt hæc in Codd. Ciz. et Vat.
13. μιμουμένου] Cod. Med. A. ex corr. μιμο ω υ ν.
15. δικαιοσύνην] Codd. Med. A. et Vat. οἰ δικαιοσυνκν.
ib. γεννᾷ ἀρετήν] Codd. excepto Darm. omnes ἀρετὴν γεννᾷ.

lis essentialisque nobis evadere debet, nec per modum intelligentiæ simplicis, sed naturæ: ubi fruitio tanto sit penetrantior in medullas quam intelligentia, quanto intelligentia solet objectum profundius penetrare quam sensus. Igitur frui Deo non tam est videre, quam tangere, nec id quidem extrinsecus, sed penitus illabi, ac divinitus affici, efficique Deum, sicut qui et alimento vescitur, tandem efficitur alimentum, vel forte vicissim. Sed, o Plotine, postquam ista concesseras, consequenter et concessurus eras, animam in Deum jam translatam inde non discessuram: et animam, quæ naturaliter apta est, ut actu intimo convertatur in Deum, fiatque Deus, non esse aptam, ut motu proprio aliquando transferatur in brutum.

In hoc autem choro inspicit vitæ fontem, fontem mentis, entis ipsius principium, boni causam, radicem animæ: quæ quidem non ita ex Deo effluunt, ut eum comminuant. Non enim moles est Deus: alioquin inde genita corruptibilia forent. Nunc vero sempiterna sunt, quoniam eorum principium eodem se modo semper habet, neque in illa dividitur, sed permanet integrum, dum producit. Quam ob rem illa quoque permanent, velut si Sole manente permaneret et lumen. Jam vero neque nos inde sejuncti sumus, neque seorsum vivimus, quamvis natura corporis incidens nos traxerit ad se ipsam. Simul enim afflamur inde, atque servamur: non adeo tamen, ut ille quidem nobis tradiderit, deinde tamen distet a nobis: sed continue largiatur: quatenus hoc ipsum, quod est, perseverat, imo vero quatenus ad illum ipsi vergimus: hic profecto bonum consistit nostrum: hinc procul abesse nihil aliud est, quam esse minus: hic anima requiescit: hic tantum animus a malis est liber, postquam in locum a malis recurrerit liberum: hic vere intelligit, nec ullis est obnoxius passionibus: hic solum vivere re vera contingit. Quod enim nunc vivere dicitur sine Deo, vestigium vitæ est supernam imitans vitam: illic autem vivere, mentis est actus. Actus autem Deos quoque generat, dum attingit Deum tactu quodam occulto

γενομένη γίγνεται αὐτὴ καὶ ὅπερ ἦν. Τὸ γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἐν τούτοις, ἔκπτωσις καὶ φυγὴ καὶ πτεροῤῥύησις. Δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖ, καὶ ὁ ἔρως ὁ τῆς ψυχῆς ὁ σύμφυτος, καθ' ὃ καὶ συνέζευκται ἔρως ταῖς ψυχαῖς καὶ ἐν γραφαῖς καὶ ἐν μύθοις, ἐπεὶ γὰρ ἕτερον θεοῦ ἐκείνη, ἐξ ἐκείνου δὲ ἐρᾷ αὐτοῦ ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὖσα ἐκεῖ τὸν οὐράνιον ἔρωτα ἔχει. ἐνταῦθα δὲ πάνδημος γίγνεται. Καὶ γάρ ἐστιν ἐκεῖ Ἀφροδίτη οὐρανία· ἐνταῦθα δὲ γίγνεται πάνδημος οἷον ἐταιρισθεῖσα· καὶ ἔστι πᾶσα ψυχὴ Ἀφροδίτη, καὶ τοῦτο αἰνίττεται καὶ τὰ τῆς Ἀφροδίτης γενέθλια, καὶ ὁ Ἔρως ὁ μετ' αὐτῆς γενόμενος. Ἐρᾷ οὖν κατὰ φύσιν ἔχουσα ψυχὴ θεοῦ, ἑνωθῆναι θέλουσα ὥσπερ παρθένος καλοῦ πρὸς καλὸν ἔρωτα. Ὅταν δὲ εἰς γένεσιν ἐλθοῦσα οἷον μνηστείαις ἀπατηθῇ, ἄλλον ἀλλαξαμένη θνητὸν ἔρωτα, ἐρημία πατρὸς ὑβρίζεται μισήσασα δὲ πάλιν τὰς ἐντεῦθεν ὕβρεις, ἀγνεύσασα τῶν τῇδε πρὸς τὸν πατέρα αὖθις στελλομένη εὐπαθεῖ. Καὶ οἷς μὲν ἄγνωστόν ἐστι τὸ πάθημα τοῦτο ἐντεῦθεν ἐνθυμείσθω ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐρώτων, οἷόν ἐστι τυχεῖν, ὧν τις μάλιστα ἐρᾷ, καὶ ὅτι ταῦτα μὲν τὰ ἐρώμενα θνητὰ καὶ βλαβερά, καὶ εἰδώλων ἔρωτες, καὶ μεταπίπτει ὅτι οὐκ ἦν τὸ ὄντως ἐρώμενον, οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐδ' ὃ

768

3. ἐκεῖνο] Cum marg. Ed. habent ἐκεῖ Codd. ad unum omnes. Quibus obsequor.
ib. ὁ ἔρως ὁ] A Cod. Med. B. abest prius ὁ, a Vat. posterius.
5. ἐκείνη] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. ἐκείνου. Sed Marc. C. a sec. m. η.
ib. δὲ ἐρᾷ] Cod. Vat. δὲ δρᾷ.
8. καὶ ἔστι] Cod. Vat. καὶ γάιται.
10. κατὰ φύσιν ἔχουσα] Cod. Vat. ἔχουσα κατὰ . . .
ib. ψ ἐν] Codd. omnes cum marg. Ed. ψυχ . . . Quod restituendum fuit.
ib. ὥσπερ – ἐλθοῦσα] Omittuntur hæc in Codd. Ciz. et Vat.
12. ἀλλαξαμέν-] Codd. præter Darm. et Marc. C. omnes ἀλλαξαμένη. Quod recepi cum Ficino.
13. μισήσασα] Cod. Mon. C. μισήσασα, cum Marc. A.
15. τοῦτο ἐνταῦθα] Codd. omnes ut marg. Ed. τοῦτο ἐντεῦθεν. Quare correxi vulgatam.
16. ὧν τις μάλιστα ἐρᾷ] Cod. Ciz. ὧν μάλιστα ἐρᾶται καὶ ἐρᾷ. Vat. ὧν τις μάλιστα ἐρᾶται καὶ ἐρᾷ.

atque tranquillo. Generat autem pulchritudinem, generat et justitiam, generat ipsam quoque virtutem. Hæc enim Deo prægnans anima parit: atque id animo principium est, et finis. Principium quidem, quoniam inde procedit: finis autem, quoniam illic ejus est bonum, perveniensque illuc ipse hoc ipsum, quod erat, evadit. Quod enim hic est, in his quæ versatur, casus est aliquis, atque fuga, alarumque jactura. Indicat autem illic bonum nostrum consistere, amor ipse ingenitus animo, prout amor conjugatur animis et in scriptis et fabulis: nempe quoniam aliud animus est quam Deus, et tamen est ex illo, necessario amat illum. Jam vero cum ibi vivit, cœlestem habet amorem: hic autem communis fit atque vulgaris. Cœlestis enim illic regnat Venus: hic autem vulgaris fit Venus quasi jam (ut ita dicam) adulterata. Est autem omnis anima Venus: quod quidem, quamvis verbis obscuris, indicant natalia Veneris, amorque simul cum Venere genitus. Animus ergo in naturali habitu constitutus amat Deum, Deo commisceri desiderans quasi pulchram virginitatem honesto affectans amore. Postquam vero in generationem lapsus quibusdam quasi connubiis fallitur, amoremque commutans reportat pro divino caduceum, tunc quasi a patre sejuncta lascivit: sed rursus lascivias humanas exosus, et ab his se castum eximens, ad patrem quandoque revertitur affectione jam beata potitus. Si quis autem affectionem, sive passionem ejusmodi prorsus ignorat, hinc excogitet, ex humanis amoribus id conjectans, quanta videlicet felicitas æstimetur, re ardenter amata potiri. Tametsi quæ hic a nobis amantur, mortalia sunt et noxia, et ad imagines quasdam amores ipsi feruntur, ac tandem in contrarium transmutantur: quippe cum quod sectati sumus, amandum, sive nobis amatum re vera non

768 ζητοῦμεν. Ἐκεῖ δὲ τὸ ἀληθινὸν ἐρώμενον, ᾧ ἐστι καὶ συνεῖναι, μεταλαβόντα αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔχοντα, οὐ περιπτυσσόμενον σαρξὶν ἔξωθεν. Ὅς τις δὲ εἶδεν, εἶδεν ὃ λέγω, ὡς ἡ ψυχὴ ζωὴν ἄλλην ἴσχει τότε, καὶ προϊοῦσα καὶ ἤδη προσελθοῦσα καὶ μετασχοῦσα αὐτοῦ, ὥστε γνῶναι διατεθεῖσαν, ὅτι πάρεστιν ὁ χορηγὸς ἀληθινῆς ζωῆς, 5
F καὶ δεῖ οὐδενὸς ἔτι· τοὐναντίον δὲ ἀποθέσθαι τὰ ἄλλα δεῖ, καὶ ἐν μόνῳ στῆναι τούτῳ, καὶ τοῦτο γενέσθαι μόνον, περικόψαντα τὰ λοιπὰ ὅσα περικείμενα, ὥστε ἐξελθεῖν σπεύδειν ἐντεῦθεν, καὶ ἀγανακτεῖν ἐπὶ θάτερα δεδεμένους, ἵνα τῷ ὅλῳ αὐτῶν περιπτυξώμεθα, καὶ μηδὲν μέρος ἔχοιμεν, ᾧ μὴ ἐφαπτόμεθα θεοῦ. Ὁρᾷν δή ἐστιν ἐνταῦθα 10
κἀκεῖνον καὶ ἑαυτὸν, ὡς ὁρᾷν θέμις, ἑαυτὸν μὲν ἠγλαϊσμένον, φωτὸς
769 πλήρη νοητοῦ μᾶλλον δὲ φῶς αὐτὸ καθαρὸν, ἀβαρῆ, κοῦφον, θεὸν γενόμενον, μᾶλλον δὲ, ὄντα. ἀναφθέντα μὲν τότε. Εἰ δὲ πάλιν βαρύνοιτο, ὥσπερ μαραινόμενον.
B Πῶς οὖν οὐ μένει ἐκεῖ; ἢ ὅτι μήπω ἐξελήλυθεν ὅλως. Ἔσται δὲ 15

1. ὡς ἐρώμενον] Codd. omnes præter Marc. C. cum marg. Ed. omittunt ὡς. Quare expunxi eam voculam.
ib. ᾧ ἐστι] Ita Codd. Marc. A. Ciz. Mon. C. Med. A.B. In Marc. C. Vat. est ὃ ἐστι, in Ed. ὃν ἐστι.
2. οὕτως] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ὄντως.
3. εἶδεν, εἶδεν] Codd. Ciz. Marc. B. et Med. A. οἶδεν, οἶδεν. Marc. A. Mon. C. Med. B. ἴδεν, οἶδεν. Marc. C. εἶδεν, οἶδεν.
8. περικείμενα] Codd. præter Darm. omnes περικείμεθα.
ib. ἐνταῦθα,] Codd. exceptis Medd. omnes cum marg. Ed. ἐντεῦθεν. Quos sequor.
9. ὅλῳ αὐτῶν] Codd. Med. A.B. ὅλῳ αὐτόν. Legendum videtur αὐτόν. De hoc Verbo ejusque constructione (nimirum verbi περιπτύσσεσθαι) dictum est supra p. 409. D.
ib. μηδὲν] Cod. Vat. μηδενός.
13. ἀναφανέντα] Ita Ed. Sed Codd. exceptis Darm. et Marc. C. omnes ἀναφθέντα, ut legit Fic. et nos correximus.
15. ἐκεῖνο;] Codd. omnes ut marg. Ed. ἐκεῖ, ut legit Fic. et ego correxi. Mon. C. cum Marc. A. pergit ἢ ὅτε.
ib. ὅλως.] Codd. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ὅλος.

fuerit, neque nostrum bonum, neque quod naturaliter exoptamus. Illic autem ipsum re vera viget amatum, quicum commisceri licet, fierique participem, vereque prorsus habere: quippe cum extrinsecus carnibus non tegatur. Quisquis autem id novit, cognovit certe quod loquor. Quemadmodum scilicet anima tunc aliam agit vitam, atque progrediens et jam progressa, et Deum denique consecuta, plane cognoscit jam prorsus affecta, quod adsit ipse veræ vitæ largitor. Et profecto nullo illic est opus ulterius: sed contra, cætera prorsus deponere debet, et in eo solo consistere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quæ circum nobis adhærent. Quam ob rem hinc emigrare properandum est, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati vivamus, ut toto penitus animo complectamur Deum nihilque reliqui sit in nobis, quo non pariter attingamus. Jam vero in eo vivendi statu videre licet Deum atque se ipsum, quemadmodum fas est videre se ipsum quidem illuminatum, intelligibili jam lumine plenum: imo vero lumen ipsum purum, leve, sublime, Deum tunc effectum, imo vero jam existentem, tunc quidem accensum. Sin autem gravatus animus rursus inde labatur, jam quasi rursus extinctum.

X. *Fruitio Dei.*

Animus absoluta tandem præparatione Deo quam proximus ex infinito bono virtutem attrahendi infinitam prorsus habente, amorem erga ipsum concipit infinitum: utrimque igitur adeo transformatur in Deum, ut intuenti mox non ut animus jam occurrat, sed ut Deus: quemadmodum si aër attenuetur in lumen, quod jam forte ab initio contigit igni. Hinc illud Pauli nostri: Qui adhæret Deo, unus fit spiritus. Concessit quidem Plotinus intellectum nostrum Deo semel positum, nunquam inde diverti. Concedit et rationem converti ad intellectum, quando discursione deposita, argumentatio in ea jam subito fit intuitus. Concessurus erat et rationem ibi perpetuo contueri, præsertim a corpore penitus absolutam, quod et hic inter loquendum tetigisse videtur.

Curnam igitur animus ibi non permanet? profecto quoniam nondum hinc emigravit omnino. Erit autem et quando dabitur continuitas intu-

ὅτε καὶ τὸ συνεχὲς ἔσται τῆς θέας, οὐκ ἔτι ἐνοχλουμένῳ οὐδεμίαν 769
ἐνόχλησιν τοῦ σώματος. Ἔστι δὲ τὸ ἑωρακὸς, οὐ τὸ ἐνοχλούμενον,
ἀλλὰ τὸ ἄλλο, ὅτε τὸ ἑωρακὸς ἀργεῖ τὴν θέαν, οὐκ ἀργοῦν τὴν ἐπι-
στήμην τὴν ἐν ἀποδείξεσι καὶ πίστεσι, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς διαλογισ-
μῷ· τὸ δὲ ἰδεῖν καὶ τὸ ἑωρακὸς ἔστιν, οὐκ ἔτι λόγος, ἀλλὰ μεῖζον C
λόγου, καὶ πρὸ λόγου, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ὁρώμενον.
Ἑαυτὸν μὲν οὖν ἰδὼν τότε, ὅτε ὁρᾷ, τοιοῦτον ὄψεται, μᾶλλον δὲ αὐτῷ
τοιούτῳ συνέσται, καὶ τοιοῦτον αἰσθήσεται ἁπλοῦν γενόμενον· τάχα
δὲ οὐδὲ ὄψεται λεκτέον· τὸ δὲ ὀφθὲν εἴπερ δεῖ δύο ταῦτα λέγειν, τό,
τε ὁρῶν καὶ τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ μὴ ἓν ἄμφω· τολμηρὸς μὲν ὁ λόγος· D
τότε μὲν οὖν οὔτε ὁρᾷ, οὔτε διακρίνει ὃ, τε ὁρῶν, οὐδὲ φαντάζεται
δύο, ἀλλ' οἷον ἄλλος γενόμενος, καὶ οὐκ αὐτὸς, οὐδ' αὑτοῦ συντελεῖ
ἐκεῖ· κἀκείνου γενόμενος ἓν ἐστιν ὥσπερ κέντρῳ κέντρον συνάψας.
Καὶ γὰρ ἐνταῦθα συνελθόντα ἕν ἐστι· τότε δύο, ὅταν χωρίς· οὕτω
καὶ ἡμεῖς νῦν λέγομεν ἕτερον. Διὸ καὶ δύσφραστον τὸ θέαμα. Πῶς
γὰρ ἂν ἀπαγγείλειέ τις ὡς ἕτερον οὐκ ἰδὼν ἐκεῖνο, ὅτε ἐθεᾶτο ἕτερον,
ἀλλὰ ἓν πρὸς ἑαυτόν; E

Τοῦτο δὴ ἔθελον δηλοῦν τὸ τῶν μυστηρίων τῶνδε ἐπίταγμα, τὸ 770

1. οὐδὲ μίαν] Cod. Vat. οὐδεμίαν, cum Marc. A.B.
2. ἑωρακὸς, οὐ] Cod. Vat. ἑωρακὼς οὐ.
3. τὸ ἄλλο] Cod. Med. A. ex corr. supra lin. ἄλλον et sic Marc. B.
6. καὶ πρὸ λόγου] Absunt hæc a Cod. Vat.
7. τότε ὁρᾷ, ὅτε τοιοῦτον] Cum marg. Ed. habent τότε, ὅτε ὁρᾷ, τοιοῦτον Codd. omnes præter Ciz. in quo est τότε ἕτερον ὁρᾷ τοιοῦτον. Illos sequimur.
10. καὶ τὸ ὁρώμενον] Codd. Marc. A.B. Mon. C. Med. A.B. Vat. omittunt τέ.
11. μὲν οὖν] Cod. Med. A. omittit οὖν.
ib. οὔτε διακρίνει] Marc. A.C. οὐδὲ διακρίνει ὁρῶν, Cod. Marc. B. ut marg. Ed. οὔτε διακρ. ὁρ.
ib. ὃ, τε ὁρῶν] Codd. omnes ὁ ὁρῶν, nisi quod in Ciz. est ὃ ὁρῶν. Marg. Ed. οὔτε διακρίνει ὁρῶν.
12. καὶ οὐκ—συντελ. ὄντα] Desunt hæc in Cod. Ciz.
ib. οὐδ' αὑτοῦ] Cod. Vat. οὐδ' αὐτοῦ, cum Marc. C.
13. ἔνεστιν] Cum marg. Ed. habent ἔν ἐστιν Codd. omnes, præter Ciz., a quo hæc abesse diximus. Unde correxi locum.
ib. ὥσπερ—ἕν ἐστι] Absunt hæc a Cod. Vat.
16. ἐκεῖνο] Codd. Ciz. Marc. A.C. Mon. C. Med. B. Vat. ἐκεῖ.
18. δὴ ἔθελον] Cod. Med. A. a pr. m. δὲ, supra lin. ἢ. Vat. δὴ ἤθελον. Marc. B. δέ.
ib. δηλοῦν] Codd. Marc. B. Med. A. (a pr. m.) ut marg. Ed. δημιουργοῦν, supra lin. ab al. m. ut Ed.

endi, cum scilicet corpus nullo modo intuitum perturbabit. Est autem qui vidit, non quod proprie perturbatur, sed aliud quiddam. Atqui et ipse, qui videbat, tunc præcipue vacat a visione, quando ab ea non vacat scientia, quæ in demonstrationibus conjecturisque, et rationis discursione versatur: ipsum vero, quod est videre et ipse videns, non ulterius ratio quædam est, sed quiddam excellentius ratione, rationemque antecedens: atque, si quo modo in ratione sit, est ibi potius tanquam visum. Quisquis igitur se ipsum videt, certe dum videt, se inspicit sic affectum: imo vero sibi sic disposito cohærebit, talemque persentiet, simplicem jam prorsus effectum. Forsan vero neque videre dicendum, sed fieri potius ipsum visum. Siquidem hæc duo quædam esse putandum, scilicet videns atque visum, neque utraque unum: tametsi sermo hic videtur audentior. Tunc sane neque proprie videt, neque tanquam videns ipse discernit, neque duo quædam imaginatur: sed animus tunc tanquam factus jam alius, neque ipse ulterius, neque sui duntaxat illuc se confert, eique se dedit, factusque totus illius, evadit protinus unum tanquam centrum cum centro conjungens. Hic etenim concurrentia unum fiunt, tunc vero sunt duo, quando inter se disjunguntur. Sic et nos nunc dicimus alterum. Quam ob rem spectaculum hoc dictu admodum difficile est. Quo enim pacto pronunciabit quispiam tanquam alterum, quod dum videret, non videbat ut alterum, sed secum penitus unum?

770 μὴ ἐκφέρειν εἰς μὴ μεμυημένους· ὡς οὐκ ἔκφορον ἐκεῖνο ὂν, ἀπεῖπε
δηλοῦν πρὸς ἄλλον τὸ θεῖον, ὅτῳ μὴ καὶ αὐτῷ δεῖν εὐτύχηται. Ἐπεὶ
τοίνυν δύο οὐκ ἦν, ἀλλ' ἓν ἦν αὐτὸς ὁ ἰδὼν πρὸς τὸ ἑωραμένον, ὡς
ἂν μὴ ἑωραμένου, ἀλλ' ἡνωμένου, ὃς ἐγένετο ὅτε ἐκείνῳ ἐμίγνυτο εἰ
B μεμνῷτο, ἔχοι ἂν παρ' ἑαυτῷ ἐκείνου εἰκόνα· ἦν δὲ ἓν καὶ αὐτὸς, 5
διαφορὰν ἐν αὑτῷ οὐδεμίαν πρὸς ἑαυτὸν ἔχων οὔτε κατὰ ἄλλα· οὐ
γάρ τι ἐκινεῖτο παρ' αὐτῷ, οὐ θυμὸς, οὐκ ἐπιθυμία ἄλλου παρὴν αὐτῷ
ἀναβεβηκότι, ἀλλ' οὐδὲ λόγος, οὐδέ τις νόησις, οὐδ' ὅλως αὐτὸς, εἰ
δεῖ καὶ τοῦτο λέγειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρπασθεὶς ἢ ἐνθουσιάσας ἡσυχῇ
C ἐν ἐρήμῳ καταστάσει γεγένηται ἀτρεμεῖ τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ, οὐδαμοῦ 10
ἀποκλίνων, οὐδὲ περὶ αὐτὸν στρεφόμενος, ἑστὼς πάντη καὶ οἷον
στάσις γενόμενος, οὐδὲ τῶν καλῶν, ἀλλὰ τὸ καλὸν ἤδη ὑπερθέων,
ὑπερβὰς ἤδη καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν χορὸν, ὥσπερ τις εἰς τὸ εἴσω τοῦ
ἀδύτου εἰσδὺς, εἰς τοὐπίσω καταλιπὼν τὰ ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματα, ἃ
ἐξελθόντι τοῦ ἀδύτου πάλιν γίγνεται πρῶτα μετὰ τὸ ἔνδον θέαμα καὶ 15

1. εἰς μὴ μεμυημένα] Codd. Marc. B. Ciz. et Med. A. (a pr. m.) ὡς pro εἰς. Tum omnes præter Darm. μὴ μεμυημένους, nisi quod μὴ abest a Ciz. et in Vat. scribitur μεμνημένους. Illud recepi.

2. οὔτω μὴ τῷ αὐτῷ] Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. ὅτῳ μὴ καὶ αὐτῷ, ut marg. Ed. Quos sequor. Ciz. Darm. et Vat. pro τῷ habent καὶ, reliqua ut Ed.

4. ὃς ἐγένετο] Codd. Med. A. (in marg. ab al. m.) ὡς ἐγένετο.

5. μεμόνωτο] Cum marg. Ed. habent μεμνῷτο Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. Quod recepi cum Fic.

ib. ἑνὸς καὶ] Codd. omnes ut marg. Ed. ἓν καί. Quos sequor.

6. ἐν αὐτῷ] Cod. Vat. ἐν αὐτῷ.

8. ἀλλ' οὐδὲ] Cod. Vat. ἄλλου δέ.

10. καταστάσει] Codd. excepto Darm. omnes καὶ καταστάσει.

ib. τῇ αὐτοῦ] Codd. Med. A.B. τῇ αὐτοῦ.

ib. οὐδαμοῦ] Codd. Mon. C. Med. B. Vat. οὐδαμῆ.

11. περὶ αὐτὸν] Cod. Vat. περὶ αὐτόν.

12. τῶν καλῶν] Cod. Med. A. supra lin. ab al. m. τὸν καλὸν, in marg. περί.

ib. τὸ καλὸν] Codd. Mon. C. Marc. A.C. Med. A.B. Vat. καὶ τὸ καλόν.

ib. ὑπερθέων] Ita scripsi cum in Vat. sit ὑπὲρ θίων. In Ed. et rell. est ὑπὲρ θεῶν. Veram lectionem nuperrime reperi in Marcc.

14. ἐν τῷ νῷ] Codd. Ciz. Darm. Med. A.B. Marc. B. ut marg. Ed. ἐν τῷ ναῷ, in Vat. Marc. A. Mon. C. est νεῷ. Illos sequimur.

15. ἐξελθόντα] Codd. omnes præter Marc. C. ut marg. Ed. ἐξελθόντι. Quod prætuli.

XI. *Fruitio Dei.*

Virtute ipsius unius ubique fit unio: nec aliam ob causam similiora invicem facilius uniuntur, quam quoniam in qualitate sunt unum. Animus ergo cum ipso principio rerum uno tunc demum unitur arctissime, quando ipse potissimum in se fit unum: id autem efficitur, quando exutus multitudinem quæ ad imaginationem, rationem, intelligentiam pertinet, evadit sola sua unitas, atque hac ipsa per amatorium affectum fruitur unitate divina, centrum ita suum cum centro copulans universi. Plotinus animum sic affectum asserit intellectualem formam suam transtulisse ad unitatem: rursusque rationalem formam ad intellectualem similiter transtulisse. Hinc igitur concessurus erat, rationalem pro intellectuali jam habendam, atque hanc sicut et illam ibidem perpetuo permansuram: præsertim quum dicat, animum in statu illic immobili constitutum evasisse quasi jam statum, ac ne dum naturam mobilem, sed ipsam quoque primam essentiam transcendisse, ubi finem motibus faciat et laboribus. Nos certe, Magnanime Laurenti, laboribus in Plotinum nostris finem adjuvante Deo nunc imponimus: sic Deum omnipotentem suppliciter adorantes.

Gratias tibi agimus summe Deus, illuminator mentium, auctorque bonorum, quod nobis præter meritum ad absolvendum opus tantum tua gratia vires suppeditasti. Da, precor, clementissime Deus, veram Lectori pio prosperitatem: infunde præterea lumen, quo vera passim discernat a falsis, ne usquam vel meditando, vel agendo a tua voluntate dissentiat.

Hoc igitur mysteriorum talium institutio indicat, ubi vetat, id hominibus nondum initiatis expiatisque patefacere. Nempe tanquam non liceat explicare, vetuit, quod divinum est, alteri cuiquam aperire, nisi duntaxat illi, cui et videre contigerit. Quoniam igitur duo non erant, sed ipse videns, cum eo, quod videbatur, erat unum, tanquam non esset proprie visum aliquid, sed unitum, si quando qui id evaserat, dum illi prorsus commisceretur, hujus forte reminiscatur, habebit quidem penes se ipsum illius imaginem. Erat autem et ipse unum, nullam in se ad se ip-

770

τὴν ἐκεῖ συνουσίαν πρὸς οὐκ ἄγαλμα οὐδ' εἰκόνα, ἀλλ' αὐτὸ, ἃ δὴ D
γίγνεται δεύτερα θεάματα. Τὸ δὲ ἴσως ἦν οὐ θέαμα, ἀλλὰ ἄλλος
τρόπος τοῦ ἰδεῖν, ἔκστασις, καὶ ἄπλωσις, καὶ ἐπίδοσις αὐτοῦ, καὶ
ἔφεσις πρὸς ἀφὴν καὶ στάσις καὶ περινόησις πρὸς ἐφαρμογὴν, εἴπερ
τις τὸ ἐν τῷ ἀδύτῳ θεάσεται. Εἰ δ' ἄλλως βλέποι, οὐδὲν πάρεστι.
Ταῦτα μὲν οὖν μιμήματα καὶ τοῖς οὖν σοφοῖς τῶν προφητῶν αἰνίτ-
τεται, ὅπως θεὸς ἐκεῖνος ὁρᾶται. Σοφὸς δὲ ἱερεὺς τὸ αἴνιγμα συνιεὶς, E
ἀληθινὴν ἂν ποιοῖτο ἐκεῖ γενόμενος τοῦ ἀδύτου τὴν θέαν, καὶ μὴ
γενόμενος δὲ, τὸ ἄδυτον τοῦτο ἀόρατόν τι χρῆμα νομίσας, καὶ πηγὴν
καὶ ἀρχὴν, εἰδήσει ὡς ἀρχὴν, ἀρχὴν ὁρᾷ, καὶ συγγίγνεται, καὶ τῷ
ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον, οὐδὲν παραλιπὼν τῶν θείων, ὅσα δύναται ψυχὴ
ἔχειν. Καὶ πρὸ τῆς θέας τὸ λοιπὸν ἐκ τῆς θέας ἀπαιτεῖ, τὸ δὲ λοι- F
πὸν τῷ ὑπερβάντι πάντα, τὸ ὅ ἐστι πρὸ πάντων. Οὐ γὰρ δὴ εἰς τὸ
πάντη μὴ ὂν, ἥξει ἡ ψυχῆς φύσις, ἀλλὰ κάτω μὲν βᾶσα εἰς κακὸν
ἥξει, καὶ οὕτως εἰς μὴ ὂν, οὐκ εἰς τὸ παντελὲς μὴ ὄν. Τὴν ἐναντίαν

1. οὐδ' εἰκόνα] Codd. Vat. Marc. A. et Mon. C. οὐδὲ εἰκόνα. Mox iidem ἀλλά.
ib. ἃ δὴ] Ita Codd. Marc. A. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ἃ δεῖ.
3. ἔκστασις] Cod. Mon. C. ἔκτασις, ex corr. et sic etiam Marc. A.
5. τῷ ἀδύτῳ] Cod. Vat. omittit τῷ.
ib. πάρεστι] Codd. Ciz. Mon. C. Med. A.B. Marcc. Vat. αὐτῷ πάρεστι.
6. καὶ τοῖς] Cod. Ciz. ἐν τοῖς.
7. τὸ αἴνιγμα] Cod. Vat. καὶ τὸ αἴνιγμα.
8. ποιοῖτο] Ita Codd. Marcc. Mon. C. Med. A.B. Vat. Rell. cum Ed. ποιεῖτο.
10. ὡς ἀρχὴν] Codd. Ciz. Marc. A. Mon. C. Med. B. Vat. ὡς ἀρχῇ. Med. A. in marg. ab al. m. ad h. v. γινόμενος δέ.
ib. τῷ ὁμοίῳ] Cod. Vat. τῶν ὁμοίων.
13. πρὸ πάντων] Ita Codd. Marcc. Ciz. Med. A.B. Vat. Rell. ut Ed. πρὸς πάντων.
14. ἥξει ἡ—εἰς κακὸν] Desunt hæc in Cod. Vat.

sum differentiam habens, neque rursus quantum ad cætera pertinet. Non enim apud eum aliquid movebatur: non ira, non appetitus inerat alicujus animo jam ad excelsa profecto: sed neque ratio, neque intelligentia quædam, neque omnino et ipsemet (si modo id dictu fas esse censetur) sed tanquam raptus, sive Deo penitus occupatus in tuto quodam secessu, habituque tranquillo prorsusque immobili jam constitutus est, ab essentia sua nullo modo declinans, neque etiam circa se ipsam se reflectens, quippe cum penitus conquiescat, et quasi ipse jam status evaserit. Jam vero neque versatur ulterius circa pulchrum, sed ipsam pulchritudinem jam transcendit. Ipsum quoque virtutum jam superans chorum: perinde ac si quis sacri cujusdam adyti penetralia jam ingressus statuas omnes in templo dispositas a tergo relinquat, quæ quidem egressuro mox ex adyto, primæ rursus occurrunt post spectaculum illud intimum. Post quæ ipsum commercium non ad statuas, non ad imagines habitum, sed ad ipsum potius, quod statuæ, quod imagines repræsentant: quæ profecto spectacula quædam sequentia judicanda sunt. Ipsum vero forsan non est spectaculum judicandum: sed ratio quædam illic est videndi diversa. Exitus videlicet aliquis e se ipso, et diffusio quædam profectusque mirificus, studiumque tangendi, et denique quies. Omnisque illic excogitatio ad copulam prorsus annititur, si quis modo, quod est, in penetrali perspiciat. Qui vero prospicit aliter, nihil inde reportat. Sapientes igitur Prophetarum imitationes ejusmodi divinorum obscuris involvunt, indicantes, qua ratione Deus ille cernatur: Sapiens vero sacerdos mysterium explicans involutum, adytumque ingressus, contemplationem ibi veram assequitur: qui si nondum ingressus fuerit, tunc adytum ipsum rem quandam existimans invisibilem, et fontem, atque principium, cognoscet admodum ut principium. At vero illuc ingressus, principium ipsum videt, eique conjungitur, similique simile percipit, nullum negligens divinorum, quotcunque animus consequi possit. Jam vero ante visionem ipsam, quod visioni reliquum est, desiderat. Ei vero, qui omnia jam transcendit, reliquum est ipsum, quod omnia superat. Non enim in aliquid omnino non ens, animæ unquam, natura deveniet: sed lapsa quidem deorsum cadet in malum: atque ita in non ens ruere judicatur, non quia in aliquid omnino non ens

771 δὲ δραμοῦσα ἥξει οὐκ εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς ἑαυτὴν, καὶ οὕτως οὐκ ἐν ἄλλῳ οὖσα, ἐν οὐδενί ἐστιν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ, τὸ δ' ἐν αὐτῇ μόνῃ καὶ οὐκ ἐν τῷ ὄντι, ἐν ἐκείνῳ. Γίγνεται γὰρ καὶ αὐτός τις οὐκ οὐσία, ἀλλ' ἐπέκεινα οὐσίας, ταύτη ᾗ προσομιλεῖ. εἴτις οὖν τοῦτο αὐτὸν γενόμενον ἴδοι, ἔχει ὁμοίωμα ἐκείνου αὐτόν. Καὶ εἰ ἀφ' ἑαυτοῦ μεταβαίνει ὡς εἰκὼν πρὸς ἀρχέτυπον, τέλος ἂν ἔχοι τῆς πορείας. Ἐκ-
B πίπτων δὲ τῆς θέας πάλιν ἐγείρας ἀρετὴν τὴν ἐν αὐτῷ καὶ κατανοήσας ἑαυτὸν πάντη κεκοσμημένον, πάλιν κουφισθήσεται δι' ἀρετῆς, ἐπὶ νοῦν ἰὼν καὶ διὰ σοφίας, ἐπ' αὐτό. Καὶ οὕτω θεῶν καὶ ἀνθρώπων θείων καὶ εὐδαιμόνων βίος, ἀπαλλαγὴ τῶν ἄλλων τῶν τῇδε, βίος ἀνήδονος τῶν τῇδε, φυγὴ μόνου πρὸς μόνον.

1. ἑαυτὴν] Codd. Mon. C. Marc. A. et Vat. αὐτήν.
ib. ἐν ἄλλῳ] Cod. Med. A. in m. ab al. m. additum habet μή.
2. ἀλλ' ἐν αὐτῇ] Cod. Vat. Marc. C. ἀλλ' ἐν αὐτῇ. Iidem cum Mon. C. pergunt τὸ δὲ ἐν. Tum in Med. A.B. et Vat. iterum sequitur αὐτῇ pro αὐτῇ.
4. ταύτη καὶ] Omnes præter Codd. Marc. C. Med. B. habent ut marg. Ed. ταύτη ᾗ; sed Med. B. ταύτη ἥ. Illos sequor.
ib. τοῦτο αὐτὸν] Codd. Marcc. Med. A. B. τοῦτο αὐτόν.
5. ἀφ' ἑαυτοῦ] Cod. Vat. ἐφ' pro ἀφ'. In Codd. Med. A.B. Marcc. et Mon. C. est ἀφ' αὑτοῦ.
ib. μεταβαίνει] Codd. Ciz. Marc. A.B. Med. A. Vat. μεταβαίνοι.
7. τὴν ἐν] Cod. Ciz. omittit τήν. Pergunt Codd. præter Darm. omnes αὐτῷ καὶ κατανοήσας. Unde recepi καί.
8. ταύταις] Codd. Darm. Marc. B. et Med. A. (a pr. m.) cum marg. Ed. πάντη. Et sic correxi.
9. σοφίαν] Codd. Marc. A. Med. B. et Vat. σοφίαν καὶ διὰ σοφίας. Ciz. σοφίαν καὶ διὰ σοφίαν. Mon. C. καὶ διὰ σοφίας et in marg. καὶ σοφίαν. Med. A. in marg. ab ead. m. γρ^{αι}. διὰ σοφίας. Et sic correxi.
ib. Καὶ οὕτω] Codd. omnes καὶ οὕτος, præter Marc. C.
10. ἀπαλλαγὴ—βίος] Desunt hæc in Codd. Med. A. Marc. B. Hic in marg. κείμενον ἀπαλλαγὴ τῶν ἄλλων τῶν τῇδε.
11. πρὸς μόνον.] Cod. Ciz. in fine: τέλος τῶν βιβλίων πάντων Πλωτίνου τοῦ φιλοσόφου. Vat. τέλος τοῦ σοφοῦ καὶ θείου Πλωτίνου. Marc. A. in fine: Κρῆναι τέρμα ἡδόμενος ὕπνοιο.

præcipitari possit. At si quando contraria huic incesserit via, non in aliud quidem deveniet animus, sed perveniet in se ipsum: atque ita cum non sit in alio, non judicandus est propterea esse prorsus in nullo, sed potius in se ipso consistere: esse vero in se solo, neque in ente, nihil aliud est, quam esse prorsus in Deo. Fit enim et ipse aliquis non essentia, sed essentia quoque superior, quatenus videlicet Deo se prorsus insinuat. Si quis igitur se ipsum quandoque viderit id effectum, habebit utique se ipsum velut quandam illius imaginem. Ac si a se ipso pertranseat, tanquam imago ad exemplar usque traducta, erit jam finem ipsum itineris consecutus. At si quando a contemplatione ceciderit, rursus virtutem sibi insitam excitans, seque ipsum prorsus excultum animadvertens, ad sublimia iterum attolletur, dum videlicet per virtutem procedet in mentem, ac per sapientiam progredietur ad Deum. Hæc igitur est Deorum et hominum divinorum feliciumque vita, humanas omnino negligens voluptates, fugaque solius ad solum.

ENNEADIS SEXTÆ PLOTINI FINIS.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΧΟΥΜΝΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΠΛΩΤΙΝΟΝ.

PROŒMIUM.

CUM Plotiniano libro de Pulcritudine ed. Heidelberg. ann. MDCCCXIV. pag. 395. hunc libellum ex Cod. Vindobonensi (vid. Lambec. VII. p. 553. ed. Kollar.) itemque ex Vaticano nr. 1374. primum et adhuc ineditum adjicerem, per ambages et conjectando id tandem assecutus eram, ut pro certo pronuntiare possem, illum Nicephori Chumni, sive Nathanaëlis esse. In quo proœmio, uti par erat, dilaudavi egregiam opem, quam ea in causa præstiterat Hieronymus Amatius, cui etiam Vaticanas lectiones acceptas refero. Nunc quando iterum editurus sum illud opusculum adjecta varia lectione Codicis Parisini Regii, quam mecum communicavit Jo. Fr. Boissonadius V. Cl. qui nuper admodum duos alios libellos ejusdem Nicephori edidit (in Anecdotis Græcis Vol. I. p. 293. sqq.): putidum et Lectoribus molestum sit, si eandem telam rursus retexere velim. Quapropter nunc quidem in eo me contineo, ut pauca dicam primum de homine, deinde de ejus scriptis, tum de hujus libelli inscriptionibus, mentionibus, argumento. Igitur Nicephorus Chumnus fuit Præfectus Canicleo[1] et rerum potens sub Andronico seniore Palæologo, qui regnavit ab a. 1282. ad 1332, vel potius ad 1328. Illius filia Irene nupsit hujus filio Joanni Palæologo[2] qui tamen quadriennio post sine prole est

[1] Ὁ *ἐπὶ τοῦ κανικλείου*, sive *ὁ Κανίκλειος*, s. *ὁ κανικλῆς*, s. *ὁ κανικλείων*, i. e. qui Imperatori erat ab atramento, quo puniceis characteribus literæ edicta cet. pingebantur. Vid. Cangii Glossar. med. et infim. Græcit. p. 574. coll. Appendic. p. 91. ed. Lugd. Salmasii Exercitt. Plinn. p. 374. I. A. Fabricii Biblioth. Gr. et præcipue qui accurate de illius tituli originibus et formis egit, Adamant. Coraÿus ad Theodorum Prodrom. vs. 597. in Ἀτάκτοις Tom. I. p. 320. sq.

[2] Vid. Franc. Boissonad. annot. in Theodori Hyrtaceni Monodiam in Nicephorum Gregor. VII. 7. 5. et Boivin ad eum p. 147. Addo hæc ex Pachymere III. 5, qui ita de Andronico: *Καὶ πρῶτα μὲν τῷ υἱῷ. Ἰωάννῃ καὶ Δεσπότῃ τελεῖ τοὺς γάμους. Καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ Κρατοῦντι διαφερόντως δόξαντος, πρὸ καιροῦ μνηστῇ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ ἱερολογίας οὔσῃ, βασίλισσα Δεσπότην εἰς ταὐτὸν τὸν υἱὸν ἄγει καὶ διὰ γάμων.* Cf. *Le Beau* Histoire du Bas-Empire continuée par Ameilhon vol. XXIII. chap. CIII. §. 51. p. 222. et chap. CIV. §. 27. p. 314. Mortuo Joanne Chumnus ad filiam suam Irenen itemque ad Andronicum Imperatorem orationes consolatorias scripsit, nuper editas a Boissonadio in Anecdott. Grr. I. p. 293. sqq. Filia autem viduitatem in monasterio transegit permutato Irenes nomine cum nomine Eulogiæ (Theodor. Hyrtacen. Monod. de Chumno p. 287. cf. p. 282. ed. Boissonad.) Habuit et ipse Chumnus filium Joannem et plures alios. Utriusque et patris et filii Joannis epistolas editurus est Boissonad. quem consule pag. 299. et p. 290, ubi humaniter, uti assolet vir humanissimus, errorem meum correxit, in quem ex parte tantum me traxerat Cangius. Auctor Appendicis ad Caveum de Scriptorr. Ecclesiastice. ad ann. 1320. (p. 24. ed. Oxoniens.) Chumnum patria Byzantinum fuisse arbitratur, eumque dicit etiam custodem annuli imperatorii et postea magnum stratopedarcham fuisse, et præfecturam Thessalonicæ habuisse addens: "Quamdiu vixit incertum est." Nescio vero, cur Boissonadius l. l. p. 306. Joannem Palæologum anno 1304. obiisse dicat, quem alii demum a. 1308.

mortuus. Ipse Chumnus, posteaquam et opum copia pollens[3] et honorum splendore præfulgens varias tamen fortunæ vicissitudines obiisset, sub vitæ exitum monachus factus Nathanaëlis nomen assumsit. Atque ex ipsis Nicephori nostri epistolis Is. Casaubonus refert[4], apparere illum alterum fuisse Jobum, " cui tot adversa contigerint, " ut dici vix queat." Addit idem vir summus: " Dignus auctor, qui legatur vel ob " summam in scriptis pietatem." Disertum etiam Chumnum appellat Cangius in ejus scriptis diligenter versatus. Facundiæ item atque doctrinæ laudem eidem impertit Boissonadius. Qui ita de hujus viri scriptis pronuntiat[5]: " Scripsit enim Nicephorus " plurima, majorem partem adhuc exstantia, varii generis orationes, diplomata auro " bullata, edicta, epistolas multas; philosophicos libellos, quibus unis justum volumen " impleretur. Horum ipse in oratione adversus literatores quosdam nobis reliquit in- " dicem, quem describam." Ex eo indice hæc tantummodo huc transferam, quæ ad nostrum consilium faciunt: " *περὶ ὕλης καὶ ἰδεῶν, ὅτι μηδὲ τὰ εἴδη πρὸ τῆς ὕλης, μήτε ἡ ὕλη* " *τούτων χωρὶς ἀλλ' ὁμοῦ ταῦτα. περὶ λογικῆς καὶ νοερᾶς ψυχῆς, περὶ σωμάτων ἐγέρσεως* (qui " tractatus est a Creuzero editus) *περὶ θρεπτικῆς αὔθις καὶ αἰσθητικῆς ψυχῆς καὶ τῶν κατὰ* " *ταύτας κινήσεων κ.τ.λ.*[6]" Hunc autem librum adversus Plotinum respicit Theodorus Hyrtacenus cum in epistolis tum in Monodia in Nicephorum Chumnum. Illic enim hunc in modum sermocinatur (p. 291. ed. Boisson.): *Οἱ φιλόσοφοι ἐκρύσατε τὸν ὄντως φιλόσοφον, καὶ Πλάτωνας ἐπιστομίσατε καὶ Πλωτίνους πφιλοσοφηκότας περὶ ψυχῆς*[7]. Ejus libri virtutes vitiaque non est, quod operose persequor. Patet jam unicuique, et doctiores nec moniti intelligent. Hoc certum, philosophi partes *sic satis* sustineri ab homine Christiano, qui rem suam gerere sciat sola ratione nihil usus auctoritate librorum sacrorum. Non minus autem Platonem tangit, quam Plotinum Nicephorus. Quod et ipse sensisse videtur. Nam cum in exordio professus esset, Plotinum a se peti: in clausula tamen posuit illa: *ἡμεῖς ἐξ ἀντιθέσεως ταῦτα πρὸς* Πλάτωνα *καὶ* Πλωτῖνον.

Videamus de inscriptione opusculi. Jam primum in codice Vindobonensi, auctoris nomine omisso, inscribitur: *Ἀντιθετικὸς πρὸς* Πλωτῖνον. In Vaticano nec magis nomen hominis proprium comparet sed tamen dignitatis indicium. Exstat enim in eo hoc lemma: *Τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ σκοπ. τοῦ* Καρικλείου *ἀντιθετικὸς πρὸς* Πλωτῖνον. Nimirum posteaquam librarii culpa depravatum fuerat quintum ejus tituli vocabulum, Scipio Carteromachus homo ceteroquin eruditus, qui Καρίκλειον pro urbe haberet, super lineam apposuerat istud *σκοπ.* opinatus Cariclei quendam episcopum libelli auctorem esse, cum

3 Pachymeres. IV. 7. *Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χούμνον θέλων ἀγάλλειν ὡς πιστὸν ὑπηρέτην, καὶ ἐφ' οἷς ὑπούργει τὸν δοκιμώτατον ἄλλως τε καὶ πολυταλάντους τὰς προῖκας τῇ θυγατρὶ ἑτοιμάσαντα κ. τ. λ.*

4 In Casaubonianis p. 21. ed. I. Chr. Wolf. Hamburg. 1710.

5 In Præloquio ad Anecdott. Grr. vol. I. p. X.

6 De operibus Nicephori nostri consulendi sunt præterea Careus libr. laud. ad annum 1320. p. 24. sq. et Fabricius in Biblioth. Gr. Vol. VII. p. 675. sq. ed. Harles. itemque Boissonad. in Anecdott. Grr. I. p. 290—293.

7 Ad quæ verba hanc annotationem apposuit Boissonadius: " Exstat adhuc Nicephori Chumni liber " de anima adversus Plotinum, quem edidit post " Plotinum De Pulcritudine, Creuzerus. De hoc " ipso libro Theodorus Hyrtacenus Epist. VI. ad " Nicephorum Chumnum: *φήμη περιθέει τοὺς λογίους* " *οὐκ ἄχαρις· ἡδὺ ἔστι τὴν σὴν μεγαλόνοιαν ἐξενηνοχέναι* " *λόγον γενναῖον περὶ ψυχῆς, ὃν, φασὶν, εἰ περιόντες* Πλά- " *των τε καὶ* Πλωτῖνος, *καὶ ὅσοι τοῦ φιλοσόφου κόμματος,* " *ἐπῄεσαν, ταχ' ἂν αἰδεσθέντες ἀπῄεσαν.* Videnda, quæ " est de eodem argumento ejusdem Epistola sep- " tima; et adde Creuzer. ad Chumni librum p. " 403;" ubi ea posui, quæ supra post Theodori verba leguntur. Atque ab istiusmodi laudatorum vel adulatorum acclamationibus longissime distat etiam Wyttenbachii judicium de illo libello, licet eundem nec elegantia nec perspicuitate carere dicat vir doctissimus, in Philomathiæ Parte III. p. 296.

potius scribendum sit: *τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ Κανικλείου*[8]. Codex vero Parisinus nr. 2105. ipsum scriptoris nomen exhibet. Nam etsi libellus ipse inscriptionem non habet, index tamen generalis Codici præmissus ita: *Ναθαναὴλ μοναχοῦ τοῦ καὶ Χούμνου . . . . . ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτῖνον*[9].

Etsi vero Labbeus libellum, de quo agimus *Antirrheticum* appellat: idem tamen in tribus codicibus nostris (dico Parisinum, Vaticanum, Vindobonensem) *Ἀντιθετικὸς* inscribitur. Et potest huic titulo patrocinari hoc ipsum, quod supra e libelli fine excitavimus: *ἐξ ἀντιθέσεως*, nec minus illud, quod Rhetorum quidem *ἀντίθετα* et *ἀντιθετικοὶ λόγοι* sæpius memorantur, licet non eodem ut plurimum significatu[10]: sed tamen ex hoc genere scriptorum, quibus aggregari debet hic Nathanaël, magis, quod sciam, frequentatur nomen *ἀντιῤῥητικῶν*. Sic, ut hoc utar Josephi contra Apionem libri in aliquot codicibus inscribuntur *ἀντιῤῥητικά*, et Eusebii Cæsariensis opus adversus Hieroclem in parte membranarum exhibetur hoc titulo: *Ἀντιῤῥητικὸς πρὸς τὰ Ἱεροκλέους*[11]; ac si extremæ ætatis exempla quæris, quæ Nicephorus Constantinopolis patriarcha itemque Gregoras adversus dissentientes commentati sunt, ea Antirrheticorum nomine singula appellantur[12]. Jam cum Labbei quoque codex in hoc ipso libello Antirrhetici titulum præ se ferre videatur, equidem hunc pro veriore habuerim: mutare nolui, utpote secuturus exempla Parisinum, Vindobonense et Vaticanum.

Quod disputationis materiam attinet, eam suppeditarunt bini imprimis libri Plotiniani, alter: *Περὶ τοῦ εἰληχότος ἡμᾶς δαίμονος*, *De genio nos sortito* (Enn. III. lib. 4. p. 284. cf. Lambecius ap. Fabric. in annot. in Porphyr. De Vita Plotini p. 142); alter *Περὶ ἀπορίων ψυχῆς* (Enn. IV. lib. 3. p. 381—389.) quibus Plotinus suam sententiam de Metempsychosi vel verius Metensomatosi exponit. Cui eum philosophum favisse diserte testatur Augustinus de civitate Dei X. 30. p. 266. A. o. Ita enim ille: "Pla-"tonem animas hominum post mortem revolvi usque ad corpora bestiarum scripsisse "certissimum est. Hanc sententiam Porphyrii doctor tenuit Plotinus: Porphyrio "tamen jure displicuit." Quo de loco consule Wyttenbach. ad Platonis Phædonem p. 211. Nam ad Phædonem potissimum spectant hæc. Tamen alii quoque Platonis dialogi adhibendi sunt, v. c. ii, quibus decretum *ἀναμιήσεως* pertractatur, Meno p. 81. sqq. Phædrus p. 249. C. Convivium p. 208. Alia, quæ cum Nicephorei libelli argumento conjuncta sunt, indicavimus in annotatione in Plotinianos libros laudatos.

[8] Docuit me Hieronymus Amatius, qui postea in alio Cod. Vaticano nr. 112, aliud ejusdem auctoris opusculum hoc titulo consignatum reperit: *Τοῦ σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ Κανικλείου* (adscripsit altera manus: *Κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Χούμνου*) *περὶ λόγων κρίσεως καὶ ἐργασίας*.—In aliis vero etiam codicibus hunc ipsum librum adversus Plotinum sola inscriptione *τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου* signatum fuisse intellexi ex loco Rÿcquii ap. Fabricium Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 644. ed. anni 1726. Illic enim hæc leguntur: "Justus Rÿc-"quius centuria nova epist. 29. ad Marcum Velse-"rum testatur se in bibliotheca Saregica (Lud. Sa-"regi, Perusiæ et Umbriæ Præfecti) reperisse hæc "Calamo exarata opuscula: Maximæ Planudæ epi-"stolas—*Caniclei librum contra Plotinum:* ejus forte, "cujus librum *de immortalitate animæ ἀνέκδοτον* lau-"dat Cardanus lib. De rerum varietate." Unde etiam hoc discimus exstitisse plures codices illius libri, et fortasse hodieque exstare per Italiam maxime.

[9] In catalogo codd. Pariss. II. p. 444. seq. de hoc codice hæc scripta leguntur: "*Nic. Chumni* opus-"cull. 1—30. de mundi natura;——*Contra Ploti-"num de anima rationali quæstiones variæ*, ubi de "metempsychosi, de belluis, utrum intellectui præ-"ditæ sint, nec ne, de corporis resurrectione et aliis "disseritur." Cf. Fabric. Bibl. Gr. VII. p. 675. ed. Harles; ubi etiam ex Labbei bibl. nov. msscrr. p. 295. hic titulus ejusdem libelli proditur: "*Antir-"rheticus adversus Plotinum*, animas non prius ex-"istere quam corpora."

[10] Rutil. Lupus. p. 125. Ruhnken. Quintilian. Inst. Orat. IX. 2. 10. p. 443. Spalding. Ernesti Lex. technolog. Græcc. Rhet. p. 27; quanquam Sophistarum quoque feruntur *ἀντιῤῥητικοί*, ut Libanii, Choricii, aliorum. cf. ibid. p. 29.

[11] Olearii animadverss. in Eusebii libr. ad calc. Philostrati p. 428.

[12] Fabr. Bibl. Gr. vol. VII. p. 615. et 633. Harles.

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΠΛΩΤΙΝΟΝ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.[a]

ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ *πρὸς* Πλωτῖνον (Vat. Τοῦ *σοφωτάτου ἐπὶ τοῦ* Κανικλείου Ἀντιθ. πρ. Πλ. cf. Proœm.) *ὅτι μήτε τῶν σωμάτων προϋπάρχουσιν αἱ ψυχαὶ, μήτε ἐξ ἑτέρων*[b] (*μήτ' αὐτῶν* Cod. Vat.) *μεταχωροῦσιν εἰς ἕτερα, ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ἔστι* (ἐστὶν Vat.) *νοῦς, οὐδ' οὐ μήποτε γένοιτο. πολλαῖς δὲ καὶ ταῖς ἀποδείξεσι κέχρηται πρὸς ἐκεῖνο* (πρὸς ἐκεῖν' Vat.[c]) *ἁπάντων, τὸ τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι· ἐξ οὗ δὴ δόγματος αὐτῷ τῷ* Πλωτίνῳ *καὶ πρὸ αὐτοῦ* Πλάτωνι *κατεσκεύασται πρὸ τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς εἶναι· καὶ περὶ ἐγέρσεως σωμάτων τεθνεώτων ἀγωνίζεται, καὶ δείκνυσι ταύτην ἄλλαις δὴ ἀνάγκαις· καί γ' ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ* Πλάτωνος *περὶ τοῦ* (τοῦ omisit Vat.) *τὰς ψυχὰς ἀναβιώσκεσθαι* (ἀναβιώσεσθαι Vind.) *θέσεων καὶ ἀπόλυσιν δείκνυσιν ἀεὶ*[d] *μενόντων ἀγαθῶν καὶ κόλασιν ψυχῶν ὁμοῦ* (τε add. Vat.) *καὶ σωμάτων μηδέποτε λήγουσαν.*

α. ΕΜΟΙ *τὸ παρὸν σπούδασμα, πρὸς* Πλωτῖνον *καὶ τοὺς ἐκείνου περὶ ἀφθάρτου ψυχῆς λόγους. καὶ γὰρ ὅτι μὲν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς ἁπλοῦς, καὶ ἀσύνθετος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑφεστὼς, καὶ ζωὴν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, καί γε κρείττων πάσης φθορᾶς καὶ παντὸς ὀλέθρου, τοῦτο κἀκείνῳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ κἀμοὶ δοκεῖ, καὶ εἴτις ἕτερος ὀρθῶς βούλοιτο σκοπεῖν, καί γε πρὸς πᾶν δήπουθεν εὐθὺς θεῖτο*[1]*. τόγε πρὸς τοῦτο φέρον, καὶ τοῖς* Πλωτίνου *λόγοις καλῶς ἀποδεδειγμένον. πῶς γὰρ ἂν*[e] *καὶ εἴη ἐκ συνθέσεως νοῦς, καὶ ἐκ τίνων μερῶν συνιόντων; εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν πάντα*[f] (καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν σ. Vat.) *ἐν συνθέσει, ἁπλῶν ὄντων σωμάτων καὶ πρώτων, ἀλλ' οὐθὲν*[g] *τούτων νοεῖ. ἐκ γοῦν ἀνοήτων πῶς ἂν καὶ* (abest a Vat.) *γένοιτο νοῦς, ἢ πῶς ἂν ὧν ταῦτα οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐφικνεῖται*[2] *τῶν νοητῶν λέγω καὶ ὑπὲρ ταῦτα, οὗτος ἐξ αὐτῶν γεγενημένος, ἐφικέσθαι ἂν δυνηθείη; εἰ δ' ἄλλων τινῶν παρὰ ταῦτα σωμάτων συμπλακέντων, ζῶσα καὶ νοοῦσα ψυχὴ συνέστη, εἰ*

[a] Contulit in nostram gratiam cum hoc libro Codicem Parisinum 2105. p. 31, 2. sqq. Boissonadius V. Cl. cujus lectiones margini subjecimus. Inscriptionem non habet libellus. Sed in indice generali, qui Codici præfixus est, legitur: *Ναθαναὴλ μοναχοῦ τοῦ καὶ Χούμνου . . . . ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτῖνον.*

[b] Cod. Par. *μητ' αὐτῶν ἐξ ἑτ.* ut Vat.

[c] Et ita Par.

[d] Cod. Par. *αἰεί.* Mox idem cum Vat. *ὁμοῦ τε.*

[1] Sic etiam in Vatic. Nisi forte vitium subest, ut scriptum fuerit *παρὰ πᾶν—θεῖτο*: tenenda locutio est. Ex Demosthene advers. Aristocr. p. 664. laudant Grammatici: *πρὸς τὸ καλῶς ἔχον τίθεσθαι.* Quocirca nil mutavi. Cod. Par. ut Vat.

[e] Par. cum Vat. *γὰρ ἄν.* A Vindob. abest extrema vox.

[f] Par. *γὰρ ἐξ ὧν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν σ.*

[g] Par. *οὐδέν.*

[2] *ἐφίεται* Vind. in contextu. Sed in marg. ut exhibemus: . . . . Vat. recte. Par. *ἐφικνεῖται* habet in contextu. Quare recepi.

μὲν παχυτέρων καὶ ὑλωδεστέρων, ἀλλ' ἄτοπον ἐκ τῶν (non est in Vat.) τοιούτων νοῦν συνεστάναι[h]· καὶ ἔτι μᾶλλον ἂν ἀνοηταίνοι[3] ψυχὴ νοερὰ, ἀμοίρου νοήσεως πάσης (πάσης νοήσ. Vat.[i]) οὔσης τῆς ὕλης καὶ τῆς τοιᾶσδε μάλιστα παχείας ὕλης· εἰ δ' ἐξ ἁπλουστέρων γε, καὶ ἃ τὰ (καὶ ἡ Vat.) πρῶτα πέφυκεν ὡς δὴ (ἃ δὴ Vat.) ἀρχαὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδ' εὑρεῖν ἔστιν ἁπλούστερα οὐδαμῶς, οὐδ' ἐν αὐταῖς ἐπινοίαις[k] τῶν τεσσάρων ἐξ ὧν δὴ τἆλλα πάντα· (τῶν—πάντα omisit Vat.) καὶ μὴν οὐδ' ἐξ ὕλης δήπουθεν καὶ εἴδους σύνθετον νοῦς καὶ ψυχὴ ἡ κατὰ τοῦτον, ὡς ἂν δὴ καὶ αὐτὴ μὴ ἐξ ἁπλῶν σύνθετον, ἁπλοῦν δ' εἴη σῶμα, συνθέσεως ἄλλης ἀπηλλαγμένον. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο, οὔτε τὴν ὕλην ἔστι δυναμένην νοεῖν τιθέναι[l], μέχρις ἂν αὐτὸ δὴ τοῦτο εἴη καὶ μόνον ὕλη, οὔτε τὸ εἶδος αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μόνον θεωρούμενον εἶδος, ὥστε καὶ αὖθις ἐξ ἀνοήτων ἂν νοῦς εἴη· ὃ δὴ πρῶτον ὡς ἄτοπον ἦ καὶ ἄνουν εἰπεῖν ἐφύγομεν. καὶ τοίνυν ψυχὴ ζῶσα καὶ νοερὰ, οὕτω δὴ καὶ σῶμα πᾶν φεύγει ὥστε τοῦτ' εἶναι, καὶ πᾶσαν φεύγει σύνθεσιν ὥστ' ἐξ αὐτῆς εἶναι. καὶ μὴν καὶ Πλωτῖνος καὶ εἴτις μετ' ἐκείνου (κατ' ἐκεῖνον Vat.[l]) πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν ὀρθῶς καὶ καλῶς ἐπέγνωσαν τὴν αὐτῆς φύσιν, ἁπλῆν ταύτην εἰδότες, καὶ μηδὲν μήτε κατὰ σῶμα μήτε κατὰ σύνθεσιν οὖσαν, ἄλλο δέ τι παρὰ ταῦτα, (μήτε add. Vat.) λύσιν μηδεμίαν μήτε φθορὰν καταδεδεγμένον. Ὅτι δ' αὐτὰς ταύτας ἃς ἔφημεν ψυχὰς, προδημιουργεῖ[5] καὶ προϋφιστᾷ τῶν σωμάτων, καὶ ἄνω τίθησι καὶ τοῦ πρώτου ἐξάπτει καὶ μόνου ὄντος καὶ ἑνὸς μόνου καὶ ἀκινήτου ὄντος, εἶτ' ἐκεῖθεν ἀποσπᾷ καὶ βάλλει κάτω καὶ ὠθεῖ ἐπὶ σώματα, καὶ ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα ἐμβιβάζει[6], καὶ (abest a Vat.) ἐξ ἀμεινόνων καὶ γνησίων αὐταῖς μᾶλλον[m] ἐπὶ χείρω καὶ μηθὲν ταύταις προσήκοντα, καὶ πολλήν τινα τίθησι τὴν πλάνην αὐτῶν, καὶ τὰ δεινὰ ταῦτα ἐξ ἀνοίας ὁ τὰ πολλὰ φρονῶν πάσχει νοῦς, ἃ μηδὲ τῇ παντάπασιν ἀλόγῳ ψυχῇ συμβαίνει, τοῦτο δὴ καὶ αἰσχύνομαι τῷ καλῷ[7] Πλωτίνῳ, μὴ καλῶς δεδογμένον. ἢ ποίας ἐξ ἀνάγκης πρὸς τοῦθ' ἥκει τοῦ (abest a Vat.[n]) δόγματος, καὶ ὑπέστη τοσόνδ' εἰπεῖν, μὴ ἔχων ἄλλως φυγεῖν τὴν βίαν, καὶ ὃ μὴ ἦν αὐτῷ παραιτεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ ὅτι (ὅτον Vind. mendose) γεννωμένης αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς ψυχῆς, ἅμα τοῖς ζωῆς μετέχουσι σώμασι, συμβαίνει καὶ συγκαταλύεσθαι ταύτην αὐτοῖς καὶ φθορὰν ὑπομένειν, καὶ γοῦν ὅπερ ἐστὶν, οὐκ ἔστιν ἀθάνατος, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ (οὐδ' Vat.[o]) αὐτὰ ταῦτα πάσχει, τὰ ἐξ ὧν δηλονότι πρώτων καὶ ἁπλῶν ὄντων τὰ λοιπὰ σώματα σύγκειται. μένει δὲ καὶ μεταχωροῦντα ἐν ἄλλοις

[h] Par. *ὑφεστάναι.*

[3] Platonicum, vid. Phileb. p. 12. d. Steph. p. 211. Bip. Epistol. XI. fin. p. 169. Bip. Julian. Orat. II. p. 57. III. p. 111. Spanhem. et hujus not. ad Aristoph. Schol. Nubb. 416. coll. interprett. ad Hesych. I. p. 386. Albert. Cf. Plotin. II. 9. 1. V. 5. 1.

[i] Par. ut Vat. et sic etiam mox *καὶ ἢ τά.* et *ἃ δὴ* pro *ὡς δή.*

[k] Cod. Par. *ἐπινοίαις. καὶ μήν.*

[l] "Neque materia poni potest tanquam ea quæ cogitare queat, quamdiu (s. quousque) *nil nisi ipsa* materia *et solummodo* materia sit; neque species (tanquam cogitans potest poni) quæ *non nisi ipsa species* sit *et solummodo* species ad contemplationem pertinens—" Tenendum rarius *καὶ* adjectum formulæ *αὐτὸ τοῦτο μόνον.* Plato Gorg. p. 182. *ὅτι εἶεν παρασκευαὶ, αἱ μὲν μέχρις ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι.* Ælian. V. H. III. 17. *ἢ αὐτὸ τοῦτο μόνον τὴν διάνοιαν ἀγαθοὶ γενόμενοι.* De solemni formula vid. Toup. ad Longini Fragg. V. p. 396. Fischer. ad Æschin. s. v. *αὐτὸς*, ibique laudd. Adde Schæfer. ad Lamb. Bos. Ellips. p. 308. coll. Heindorf. ad Gorg. l. l. et Ast. ad Platon. Legg. p. 27. Insigniorem igitur fecit Nathanaël h. l. abundantiam qua adjicitur in ea locutione *μόνον*: an elegantiorem, ipse viderit. Infra tamen communem locutionis modum sequitur.

[l] Et sic etiam Cod. Par.

[5] Hoc verbo augenda sunt Lexica. [Nunc adjectum Thesauro Steph. Lond. p. 3294. C. ex h. l. a Boissonad.]

[6] Vel hoc verbo tangit fortasse Nathanaël philosophorum de *humida* corporum natura, vel de corpore tanquam *naviculo* metaphoras. De verbo vid. Gatack. ad Marc. Antonin. X. 8. p. 359. De philosophorum placitis *Annotat.* ad Plotin. p. 56. F.

[m] Cod. Par. *μᾶλλον αὐταῖς.* Mox *μηδὲν* pro *μηθέν.*

[7] Vid. supra ad Oraculum in Porphyr. De Vita Plotini cap. XXII. verss. 43. et 44.

[n] Omittit *τοῦ* etiam Par.

[o] Et sic Par.

ἔστηκε. ποῖ δὲ (πῆ δὲ Vat.) τοῦ σώματος καὶ τῆς ζωῆς λυθείσης χωρεῖ τούτων ἕκαστον; εἰς τὸ οἰκεῖον δηλονότι καὶ συγγενές, καὶ οὗ δὴ ἐφίεται γεγονὸς ἐν τῷ συνθέτῳ σώματι. ὅτι δ' ἐφίεται καὶ ἀεὶ πρὸς τοῦτο βλέπει καὶ τὴν ὁρμὴν ἔχει δῆλον, ἐπεὶ καὶ ζώντων ἔτι τῶν σωμάτων ῥεῖ καὶ ἐκχεῖται αὐτῶν καὶ πρὸς ὃ δὴ γνήσιον ὡς [deest in Vat. et Par. recte] ἔφημεν ἄπεισιν, ἑτέρου αὖθις ὁμογενοῦς ἀντεισιόντος, καὶ τὸν ἐκείνου τόπον πληροῦντος, ὡς ἂν δὴ καὶ τὸ μετέχον αὐτοῦ ζῷον μένῃ (μένοι Vat.) μέχρις ὅτου[p] καὶ πέφυκε ζῆν καὶ φεύγειν τὸν θάνατον. εἰ γοῦν τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάντως δ' οὕτως, (ἔχει—δ' οὕτως absunt a Vat.[q]) καὶ τὰ τῶν ἁπλῶν σωμάτων ἐν τοῖς συνθέτοις γενόμενα εἶτ' ἐκεῖθεν λυθέντα αὖθις μένει καὶ οὐ διέφθαρται· τί κωλύει καὶ τὸν ἀπαθῆ τὴν οὐσίαν νοῦν, αὐτοῖς δὴ τούτοις καὶ συγγενηθέντα τοῖς ζῶσι σώμασιν, ὡς τῷ πρώτῳ αἰτίῳ καὶ δημιουργῷ ἔδοξεν, εἶτ' αὐτῶν ἀπολυθέντα, ἄφθαρτον μένειν καὶ ἀνώλεθρον; εἰ δὲ τοῦτο μὴ θέλεις, ἅμα δηλονότι τὸ ἀθάνατον τῷ θνητῷ καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἄφθαρτον ἐπὶ τὸ εἶναι ἄγεσθαι, καὶ τοῦτο φοβούμενος ταύτην ἐξ ἀνάγκης τίθης αἰτίαν, ψυχὴν προϋφεστάναι σώματος, (τοῦ σ. Vat.[r]) καὶ αὐτὴν δὴ ταύτην μόνην ἀφ' ἑαυτῆς λέγεις ζωὴν ἔχειν, ἧς δὴ καὶ τοῖς σώμασι μεταδίδωσι, πρὸς τοῦτ' αὐτὸ[s] ἁπάντων πυθέσθαι (αὐτὸς—πρὸθέσθαι Vind.) βούλομαι.

β. Τίνος ταύτης ἧς φῂς ζωῆς ἡ ψυχὴ μεταδίδωσιν: αὐτῆς ἐκείνης, ἣ δὴ καὶ τῇ ψυχῇ (τῇ non est in Vat.[t]) διὰ παντὸς καὶ ἄλυπος (ἄλυτος Vat. recte) σύνεστιν, ἢ ἑτέραν παρὰ ταύτην λέγεις εἶναι τὴν ἐκ ψυχῆς μεταδιδομένην τῷ σώματι; εἰ μὲν γὰρ τῆς οἰκείας ζωῆς ἡ ψυχὴ μεταδίδωσιν, ἀθανάτου ταύτης οὔσης, δεῖ καὶ τὰ μετεσχηκότα σώματα τὸν ἴσον χρόνον ζῆν καὶ ἀίδιον· εἰ δ' ἄλλη μὲν ψυχῆς ζωή, ἄλλη δ' ἁπλῶς ζώων (Vind. ζῷον male), καὶ ἡ μὲν αὐτῶν τούτων φθορᾷ συνέζευκται, ψυχῆς δὲ ζωὴ πάντη ἀνώλεθρος, πῶς ὃ μὴ ἔστιν αὐτῇ τῇ ψυχῇ ζωῆς εἶδος, φθαρτὸν χορηγεῖ[s] τοῖς σώμασιν; καὶ μὴν εἰ καὶ τοῦτο δύναται, ψυχὴ ἀθανάτως ζῶσα φθαρτῆς εἶναι δηλονότι ποιητικὴ ζωῆς (non habet Vat.), τίνος χάριν ἐπὶ τὰ σώματα κατιοῦσα, ἧκε δ' ὥστε καὶ ζῆν αὐτὰ ποιῆσαι καὶ κοσμῆσαι, οὐ τοῦ κρείττονος εἴδους ψυχῆς, τοῦ δὲ χείρονος μετέδωκεν; ἦτ' ἄρα φθόνῳ[u] πάντως ἐρεῖς, ἢ ὅτι οὐ τὸ κρεῖττον καὶ ἄμεινον, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον τὸ (fort. add. ἧττον) καὶ ἀχρεῖον δεδύνηται· ἀλλ' εἰ τὸ πρῶτον, πῶς ἂν εἴη, ἀγαθῆς ταύτης οὔσης καὶ ἀγαθά τινα πρᾶξαι βεβουλημένης, περὶ ἃ καὶ προεθυμήθη, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δή τινος καὶ βίας, ἀλλ' ὥστε ταῦτ' εὖ (Vind. οὐ male) ποιῆσαι καὶ ζωῶσαι, φθονερῶς σχεῖν καὶ τὴν τούτων τεμεῖν καὶ στενῶσαι ζωήν; εἰ δ' ὅτι οὐκ ἦν αὐτῆς τῆς ψυχῆς καὶ ἀθανάτου[x] καὶ ἀεὶ ζώσης τὴν ἴσην καὶ τοῖς ἄλλοις ἁρμόσαι ζωήν, σκόπει μήποτ' οὐχ ἁρμόζον καὶ τοῦθ' ὁμοίως εἴη περὶ ταύτης εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τοῦ οἰκείου πέφυκε μεταδιδόναι (μεταδοῦναι Vat. cum Par.), πῶς πέφυκε τοῦ ἀλλοτρίου, ἵνα μὴ τοῦ ἐναντίου λέγω, εἴπερ δὴ ἐναντία φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, ἀθάνατον[y] καὶ θνητόν. τί δὲ καὶ γνοῦσα τοῖς μὲν ὀλίγον (Vind. πλείω male) χρόνον ἀπεμέρισε τοῦ ζῆν, τοῖς δὲ πλείω; εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἀρετὴν βλέπουσα καὶ κακίαν οὕτω δὴ καὶ τὸ ζῆν μετρεῖ[9], τοῖς μὲν ἵνα πλείω κατορθώσωσι τὰ βελτίω προαιρουμένοις καὶ πλείω[z] νέμουσα τὴν ζωήν, τῶν δ' ἵνα τρεχόντων ἐπὶ τὰ χείρω

p Cod. Par. μέχρισότου.
q Cod. Par. omittit ἔχει.
r Et sic Par.
s Par. αὐτός.
t Neque in Par. Idem mox cum Vat. habet ἄλυτος. In seqq. ante ψυχὴ omittit ἡ. Pro ἴσον habet ἶσον. Tum ζωὴ ψυχῆς.
s Pro σώμασιν Par. habet σώμασι. Idem mox cum Vat. omittit ζωῆς.
u Par. ἢ γὰρ φθόνῳ. Bene.
x Par. ψυχῆς ἀθανάτου.
y Cod. Par. καὶ ἀθάνατον.
9 Apodosis incipit a verbis ἀλλ' ἤδη ὁρῶμεν, ut sæpius in hoc scripto ἀλλὰ apodosi ordiendæ inservit.
z Par. πλείω, om. καί.

πρόμον
κόψῃ τὸν δρόμον[10], κόπτουσα καὶ τὸν τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς δρόμον, τούτων τε κἀκείνων ἰδίαν ὥσπερ καὶ χωρὶς διάθεσιν καὶ κίνησιν παρὰ τῆς (π. τὴν τῆς ψ. Par. et Vat. recte) ψυχῆς ἐχόντων· ἀλλ' ἤδη ὁρῶμεν πολλοὺς μὲν τῶν κακῶν καὶ πάνυ τι (Vind. πάνυ τοι) κακῶν, πάνυ τι (Vind. πάνυ τοι) καὶ ζῶντας, πολλοὺς δ' ἀρετῇ προσκειμένους, ἐν βραχεῖ τινι χρόνῳ, ἅμα τε τοῦ ζῆν καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς πεπαυμένους. ὁρῶμεν δὲ (δὲ abest a Par. et Vat.) καὶ τοὺς μήπω ἡλικίας ἁψαμένους, περὶ ἀρετῆς οὐδὲν μήτε κακίας εἰδότας (εἰδυίας Par. et Vat.), ἀώρως οὕτω τοῦ ζῆν ἐκστάντας, καὶ ὁ λόγος κἀνταῦθα τίνος ἕνεκα, εἰκότως, (εἵνεκα εἰκότος, Par. et Vat.) ἥκιστ' ἀσφαλής. ὅλως δ' ἀρετὴν ἢ (καὶ Vat. cum Par.) κακίαν τίνος ἂν εἶναι φαίημεν (φαῖμεν Par. et Vat.), ψυχῆς ἢ σώματος; ἢ γὰρ ἀμφοῖν, ἢ ἑνὸς δήπου τούτων. ἀλλ' ἑνὸς εἴπερ εἶεν, ψυχῆς ἂν εἶεν, ἐπεὶ κἀκεῖθεν αἱ περὶ τὰ καλὰ καὶ φαῦλα πᾶσαι κινήσεις· εἰ δ' ἀμφοῖν, καὶ οὕτω ψυχῆς μᾶλλον ἂν εἶεν ὀργάνῳ δή τινι τῷ σώματι κεχρημένης[11]· ὥστ' εἴτ' (εἴγ' Vat. cum Par. recte) ἔρως αὐτὴν ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ κατέχει, τοῦ γε δηλονότι διὰ σώματος εἰς πρᾶξιν ἰόντος, καὶ (abest a Par. et Vat. recte) οὐκ ἀποθήσει τὸ σῶμα, δι' οὗ καὶ (abest a Vat.) τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκπλήσει. αὐτὸ δὲ τοῦτ' ἔστι φάναι[a] καὶ περὶ ψυχῆς, τοῖς χείρουσιν ἐνηδομένης· ἢ τί καὶ βουλομένη, τοῦ πρώτως γεγονότος ὀργάνου, δεξιοῦ γε ὄντος πρὸς ἃ βούλεται, περιφρονήσει, τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ἀνταλλάξεται τόδε τοῦ χείρονος, κἀκεῖνο (κἀκείνου Vind. male) δ' ἑτέρου, μηδὲν μὲν βελτίονος, πολλῷ δέ τινι καὶ ἐπιπλεῖστον ἀχρείου, εἴγ' ἐκ σωμάτων μὲν ἀνθρώπων[12] θηρίων μεταμφιέννυται καὶ περιτίθεται φύσιν, ἐκ δὲ τούτων αὖθις ἐπὶ φυτὰ χωρεῖ, καὶ τούτοις συνδεῖται δεσμοῖς μείζοσιν ἢ ἐν τοῖς πρόσθεν, καὶ ὥσπερ ἐν αὐτοῖς ῥιζωθεῖσα οὐκ ἔχει ὅπως ῥᾳδίως ἐκεῖθεν ἐκχωρήσει, χρόνῳ δὲ μακρῷ τινι καὶ μόλις ἀπαλλάττεται, οὐκ οἶδα τί πλέον ἐν τοῖς τοιούτοις γενομένη δράσασα καλὸν ἢγ' ἔρωτι καλοῦ ἐνισχημένη ἢ κακὸν ἢ κακὰ προελομένη· καὶ μὴν (ὅτι adde ex Par. et Vat.) ἄλλο μὲν ψυχῆς εἶδος, ῥοῇ καὶ φθορᾷ δουλεῦον ἐν ᾧ δὴ ζῶμεν (Vind. δείξομεν male. Fortasse legendum ἐν ᾧ δὴ ζῶα ζῶμεν), ἄλλο δὲ κυρίως καθ' ὃ εὖ μάλα καὶ καλῶς ἄνθρωποι ζῶμεν, καὶ ᾧδε δῆλον· εἰ γὰρ τὸ ζῆν ἡμῶν ὅλον αὐτοῦ νοῦ (νοὸς Vat.) καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ψυχῆς ἐξῆπται, πόθεν ἡμῖν οἱ θάνατοι, ἀπαθοῦς τοῦδε καὶ ἀκηράτου καὶ πρὸ (πρὸς Vat.) τοῦ καθ' ἡμᾶς ζώου καὶ ἐν αὐτῷ δὴ τῷ ζώῳ καὶ μετὰ τοῦτο λυθὲν καθεστῶτος; πόθεν καὶ παρ' ἡμῖν ὄντος καὶ μένοντος καί γε τὴν ζωὴν ἡμῶν ὅλων συνέχειν καὶ δεδυνημένου καὶ βεβουλημένου, τὰ μὲν ἡμῶν ἔστιν ὅτε καὶ (καὶ non agnoscunt Par. et Vat.) νεκροῦται, καὶ τὸ ζῆν ἀπόλλυσι, τὰ δὲ μένει ζῶντα; ἔδει γὰρ ἢ τὸ ὅλον ἡμᾶς ζῆν, αὐτοῦ γε τοῦ τὴν ζωὴν (καὶ add. Par. et Vat.) παρεσχηκότος καὶ συνέχοντος μηδὲν πεπονθότος, ἢ τὸ ὅλον ἐφθάρθαι, ἐκλιπόντος δηλονότι τοῦδε καὶ ἀποκεχωρηκότος. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐκεῖνο πάντως εἰπεῖν[b], ὡς μεμέρισται, καὶ σχιζόμενος περὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ οὕτω δὴ ταῦτα ζῶντα ποιῶν ὁ νοῦς, ὅθεν μὲν ἂν αὐτῶν ἀναχωρήσει (ἀναχωρήσοι Par. et Vat.) εἰς ἑαυτὸν συσταλεὶς, καὶ νεκρὰ δὴ ταῦτα καταλείπει, οἷς δ' ἐμμένει, τούτοις γε δήπου καὶ τὸ ζῆν παραμένει. ἁπλοῦς γὰρ ὢν καὶ μὴ μεγέθους μήτε δὴ σώματος μετέχων μηδενὸς, πῶς ἂν καὶ μερι-

[10] Idem Nathanaël in epistol. mscr. ap. Villoison. Anecdott. grr. p. 72. εἰ Χριστὸν ὁρῶν τρέχεις, καλῶς τρέχεις, καὶ κατάτεινε τὸν δρόμον· εἰ δὲ πρὸς ἄλλο τι σπεύδων βλέπεις, εἰκῇ καὶ μάτην σπεύδεις.

[11] Michael Psellus de omnifar. doctrin. sect. 28. p. 90. Τῶν παρ' Ἕλλησι σοφῶν τὴν ψυχὴν, Πλάτων μὲν καὶ Ἀριστοτέλης ὡς ὀργάνῳ φασὶ χρῆσθαι τῷ σώματι. Sequuntur Peripateticorum, Cleanthis ipsiusque Plotini placita.

[a] Cod. Par. ἐστὶ φᾶναι. Lin. sq. ἢ τί.

[12] Conjicias ἀνθρωπίνων, ut scriptura compendio scribendi corrupta cogitetur.

[b] Cod. Par. ἐρεῖν.

σθείη; τί δὲ καὶ παθὸν, ἀπαθὴς[13] καὶ ἀδιαίρετος καὶ ἀμερὴς ὢν, ἐπὶ συναιρέσεις καὶ συνολκὰς[14] ἥξει· (Vind. male ἕξει) καὶ οὐδὲ τοῦτο πάθος[c] καθ' ὅλον ἑαυτὸν, κατὰ δὲ μέρη, ἃ δὴ καὶ εἶχεν ἐνηρμοσμένα τοῖς νεκρωθεῖσι τοῦ σώματος μέρεσιν; ἀλλ' ἄτοπον ταῦτα περὶ τοῦ ἀμεροῦς νοῦ (νοὸς Vat.) καὶ παντάπασιν ἀπαθοῦς καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ λέγειν· περὶ δ' ἧς[d] ἔφημεν ῥευστῆς ψυχῆς καὶ φθαρτῆς, οὐδὲν ἀπεικὸς, ἐπεὶ καὶ μεμέρισται αὕτη, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον πάντα φθάνει τὰ τοῦ σώματος μόρια, πνεύματι δή τινι ζωτικῷ γε ὄντι ἐποχουμένη[15], καὶ μετὰ τοῦτου διαβαίνουσα τοῦ ζῶντος σώματος πανταχῆ, ἐκεῖ δὴ (δὲ Vat.) περαίνει, ὅποι (ὅπη Vat.) δὴ καὶ τοῦτο συμπεραίνει. εἰ δέ τι πάθοι τῶν μερῶν, καὶ τό γε πάθος τήν τε τοῦ πνεύματος κίνησιν καὶ τὴν αὐτόστε (αὐτῆς Vat. et Par.) τῆς ψυχῆς στήσοι διάβασιν, τοῦτό γε καὶ νενέκρωται, τοῦ τὴν ζωὴν ἐνιέντος ἀπολειφθὲν, καὶ μὴ δυνάμενον ἔτι μετέχειν αὐτοῦ· κἂν δέ γ' ἐπ' αὐτὸ μέρος τοῦ σώματος ἰὸν βάλοι τὸ πάθος ὃ δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν ἴσχει· τοῦτο δ' εἶναι (ἔχει τοῦ, τὸ δ' εἶναι Vat.[e]) τὸ πνεῦμα τῆς ζωτικῆς ὂν ψυχῆς ὄχημα[16], εὐθὺς καὶ τὸ ζῆν ὅλον φθαρὲν πέπαυται, ταύτης δὴ τῆς ζωῆς φθαρτῆς οὔσης ὡς ὑπεθέμεθα, καὶ ἤδη δέδεικται· καὶ τοίνυν οὐ κατὰ νοῦν ἁπλῶς ζῶμεν, ἀλλὰ νοοῦντες εὖ ζῶμεν. τῆς δὲ φθειρομένης ψυχῆς (Vind. male ζωῆς) ἐστὶ[f] μᾶλλον εἰπεῖν καὶ τὴν φθειρομένην εἶναι (omiss. in Vind.) ταύτην ζωήν· νοὺς δὲ καὶ ἡ κατὰ τοῦτον ψυχὴ καὶ ζωὴ, πεφυκότα παραμένειν τήνδε τὴν ἁρμονίαν ἡρμοσμένῳ τῷ σώματι, παραμένουσι συνεστώσης αὐτῆς, λυθείσης δὲ καὶ αὐτὸς ἀπολύεται (ἀπολέλυται Par. et Vat.), μηδὲν[g] παθὼν ἀκήρατός τις καὶ ἀπαθὴς ὤν, καὶ οὐκέτι πρὸς ἕτερα μεταβαίνει τῶν σωμάτων οὔθ' ὁμογενῆ τῷ πρώτῳ καὶ οὗ ἐξεφοίτησεν, οὔτε πρὸς ἕτερα θηρίων τινῶν καὶ ἀλόγων, καὶ μηδαμῇ τούτῳ προσηκόντων. οὐ γὰρ ἐρᾷ τούτων οὐδενός· ἢ τίνος ἕνεκεν, μήτε πρὸς ἀρετὴν, μήτε πρὸς κακίαν ἁρμοζόντων αὐτῶν[h] βουλομένῳ περὶ τὰς διαθέσεις ταύτας ἁρμόζεσθαι· τί γὰρ ἂν οἰκεῖον καὶ πράξοι νοῦς, ἀλόγων ἐμπεσὼν φύσει, καὶ ταύτῃ ἐνδιαιτώμενος; οὐκ ἔστιν οὐδ' ὀργάνου τινὸς τυχεῖν ἐξ αὐτῶν, ψυχῆς νοῦν ἐχούσης καὶ λόγον ἐξυπηρετουμένου βουλήμασιν. ἐπὶ δὲ φυτὰ πῶς ἂν καὶ ἀφίκοιτο; ἢ ἵνα θρέψῃ[17] καὶ αὐξήσῃ; ἀλλ' οὐδενὸς τούτων οὔτε μετέχει, οὔτ' ἔστιν ἐρῶσα, ψυχὴ ἀμεγέθης καὶ νοερά. πόθεν δὲ φυτοῖς ἑτέρωθεν τὸ ζῆν; ἄλλο ψυχῆς πάλιν εἶδος τοῦτο, μηδὲν συμβαῖνον, μηδὲ ταὐτὸν, μήτ' αἰσθανομένοις ὅλως ζῴοις, μήτε μετεσχηκόσι νοός. καὶ γοῦν εἰ βούλει εἰς τρία ταῦτα διελέσθαι ψυχὴν πᾶσαν καὶ ζωὴν, νοῦν δηλονότι καὶ αἴσθησιν καὶ τὴν ὁρωμένην ἐν τοῖς φυτοῖς, ὀρθῶς ἂν διέλοις. καὶ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὁ περὶ ψυχῆς λόγος πᾶς. ἔστι δ' οὐδὲν δεινὸν, ὥσπερ καὶ (καὶ abest a Par. et Vat.) κοινωνοῦσιν ἀλλήλαις καὶ τοῦ αὐτοῦ συμμετέχουσι ψυχῆς ὀνόματος, οὕτω δὴ καὶ πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ταύτας νοεῖν· καὶ τὰς μὲν ἀμέσως ἀλλήλων κοινωνεῖν, τὰς δὲ, διὰ τῶν ἐν μέσῳ τῶν πόρρω καὶ ὅσαι μὴ ἐγγίζουσιν αὐταῖς. ψυχὴ μὲν

[13] τί—παθὼν ἀπαθής. Ludit in vocabulo gemino. Illa formula τί παθὼν utitur ipse Plotinus p. 438. B. τί γὰρ παθών τις πρὸς ἄλλον ἔχει; quod tentare non debebat Villoison. Anecdd. grr. II. p. 235. licet Platoni frequens sit illa altera: τί μαθών. Vid. Jacobs. Additt. Animadvv. ad Athen. p. 327. ibiq. laudatt. Wolf. ad Demosth. Lept. p. 348. Heusd. in Specim. Platon. p. 57. Adde Heindorf. ad Euthyd. Platon. p. 339. et Hermann. ad Viger. p. 759.

[14] Vid. supra Annot. in Plotin. p. 54. D. p. 249—254. ed. Heidelb.

[c] Cod. Par. πάθοι. [d] Cod. Par. ἧς δ'.

[15] Vid. Annot. ad verba Plotini supra p. 56. F. εἰδώλου ἐφ' ὕδατος ὀχουμένου

[e] Cod. Par. ἴσχει τοῦ, τὸ δ' εἶναι.

[16] De ὀχήματι ψυχῆς vid. Wyttenbach. ad Plat. Phædon. p. 317. coll. Annot. in Plotin. p. 56. F. Cæterum hic Nathanaëlis locus depravatus fortasse ita corrigatur: τὸ πάθος, ὃ δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν ἴσχει τοῦ τόδ' εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ζ. ὂν ψ. ὀχ.

[f] Cod. Par. ἔστι. [g] Cod. Par. μηδέν.

[h] Cod. Par. αὐτῷ. Bene.

[17] Cf. Annot. in Plotin. p. 284. B. Quod continuo sequitur ψυχὴ ἀμεγέθης sæpius usurpatur ipsi Plotino, v. c. VI. 2. 4. VI. 4. 1. et cf. Euseb. in Præp. Evang. p. 833. A.

γὰρ νοερὰ, πρώτη, οὐκ αὐτὸ δὲ τοῦτο, τὸ (τὸ deest in Vat. male) εἶναι ψυχή. ἐπεὶ κατά γε τοῦτο, οὐχ ἡ μὲν μᾶλλον, ἡ δ' ἧττον· πᾶσαι γὰρ ἐξίσου ψυχαί· ἀλλ' ὅτι ἀκήρατος, καὶ ἀεὶ ζῇ καὶ νοεῖ καὶ γνησίως ἔχει πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον, καί γε τὰς περὶ αὐτὸ (περὶ αὐτοῦ Vat.) φύσεις καὶ νοεράς. δευτέρα δ' αἴσθησις καὶ ἡ κατὰ ταύτην ψυχὴ, ἅτε δὴ καὶ δεκτικὴ (sic Vat. Vind. male δεικτική) τῆς πρώτης, καὶ δυναμένη συμμίγνυσθαι ταύτῃ, καὶ συνανακεκρᾶσθαι[18], καὶ μετ' αὐτῆς ἐνεργεῖν. τρίτην δὲ θετέον, τροφῶν μόνον ἀντιληπτικήν[19]. εἰ δέ γε καὶ αἰσθήσεως καὶ αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς θρεπτικῆς ἔστιν ἕτερον μέσον, ἀτελὲς μὲν τὴν αἴσθησιν καὶ ὀλίγον αὐτῆς μετέχον, τὸ δὲ λοιπὸν (καὶ τὸ λοιπὸν Vind.) ἅπαν κατὰ τὰ φυτά· καὶ οὕτω δὴ μεσιτεῦον, οὐκ ἀκοινώνητον παντελῶς εἶναι ποιεῖ τὴν τῶν αἰσθανομένων φύσιν πρὸς τὴν ἐν τοῖς τρεφομένοις μόνον καὶ αὐξανομένοις ζωήν. ἔστω δὴ οὖν[i] καὶ τοῦτο καὶ λεγέσθω τέταρτον εἶδος ψυχῆς· καὶ γοῦν οὕτω ψυχὴ ψυχῆς ἄλλης ἄλλη προσηρτημένη (προσηρτημένης Vat. cum Par. male), ἥτε ἄνω κάτεισιν ἐπὶ τὴν παντελῶς κάτω, τῇ τῶν ἐφεξῆς μεθέξει καὶ κοινωνίᾳ, καὶ αὖτη πάλιν αὖ κάτωθεν ἄνεισιν ἐπὶ τὴν πρώτην, ἐξαφθεῖσα τῶν μέσων καὶ δι' αὐτῶν τούτων ἀνενεχθεῖσα[k], ὡς ἂν δὴ καὶ ὁ πᾶς κόσμος οὗτος καὶ κινήσεως καὶ ζωῆς μετέχων, συννεύσει πρὸς ἑαυτὸν ἄνω δὴ βλέπει (βλέποι Par. cum Vat.) τῆς πρώτης αἰτίας οὐδαμῶς ἀπερρωγὼς[20], οὐδὲ[l] τὸν (τῷ Vat.) πρὸς αὐτὸν ἐν οὐδενὶ καταλύσας ἔρωτα οὐδέ γε τὴν ἔφεσιν, πάντων τῶν τοιούτων[m] μερῶν ἐκείνου δὴ τοῦ πρώτου καὶ μόνον ὄντος ἐφιεμένων (ὑπ' ἐκείνου καὶ συνεχομένην addit Vat.[n])

γ. Οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ ψυχῆς μὲν καὶ τῶν ταύτης εἰδῶν εἴρηται· καὶ ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν νοερὸν ὂν καὶ ἁπλοῦν ἐστι καὶ ἀθάνατον, (καὶ—ἀθάνατον male exulat e Vat.) τὰ δὲ ἐκ συνθέσεως γεγονότα, καὶ φθορᾷ καὶ ῥεύσει καὶ λύσει δουλεύει· ἔτι δὲ καὶ ὅτι μήτε ὁ ἐν τῷ ζώῳ τοῦ ἀνθρώπου νοῦς προϋπῆρξεν αὐτοῦ τοῦ (τοῦ abest a Vat. male) ζώου, καὶ προϋφέστηκεν[o], μήτε τὸ ζῶον τόδε τοῦ νοῦ, ἀλλ' ὁμοῦ ταῦτα. εἰ δ' ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ κινήσεως μὴ βούλει θνητὸν ἅμα καὶ ἀθάνατον γεγενῆσθαι (καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον add. Vat. et Par.), ἀλλὰ τῶν δύο θάτερον, ἢ προϋπάρχειν δηλονότι τὸν νοῦν ἢ μηδ' ἐν ζώῳ θνητῷ εἶναι—δεῖ γὰρ τοῦ μὲν φθαρτοῦ ἄλλην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν εἶναι, ἑτέραν δ' εἶναι τὴν τοῦ ἀφθάρτου—λεκτέον ἂν ἡμῖν εἴη καὶ περὶ τούτου τόγε δοκοῦν. χλόην ὁρῶμεν καὶ καλάμην καὶ σῖτον, οὔτε δ' ἡ χλόη καλάμη οὔθ' ἡ καλάμη σῖτος· πότερον οὖν ὁ σῖτος πρὸ τῆς καλάμης (οὔθ'—καλάμης desunt in Vind.) ἢ ἡ καλάμη πρὸ τῆς χλόης, ἢ ὁμοῦ ταῦτα, καὶ χλόη καὶ καλάμη καὶ σῖτος; εἰ μὲν γὰρ ὁ σῖτος πρὸ τῶν λοιπῶν, πόθεν γενόμενος, καὶ ἐκ ποίας ἄλλης ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἢ ἐξ ὧν ἐκεῖνα, εἰ δ' αὐτὰ ταῦτα[p] πρὸ τοῦ σίτου, ποίαν ἄλλην ἔσχε τὴν αἰτίαν, ἑτέραν οὖσαν τῆς προενεγκούσης τὸν σῖτον, καὶ ὅλως εἰ μὴ ἐκεῖνα, πῶς οὗτος, ἐξ ἐκείνων γάρ· εἰ δὲ μὴ οὗτος, πῶς ταῦτα, ἐξ αὐτοῦ γάρ· καὶ ἄμφω δὴ ταῦτα συνορῶμεν, τόν γε[q] σῖτον, πρὸ ἐκείνων, κἀκεῖνα πρὸ τούτου, καὶ οὔτε σίτου μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος οὐκ ἂν γένοιτο οὔτε χλόη οὔτε καλάμη[r]

18 ἀνακεκρᾶσθαι Vat. De hoc verborum genere cf. Annot. in Plotin. p. 56. A.

19 Ad hæc et sequentia adhiberi potest locus Platonis in Phædro cap. 25. Ἡ ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου κ. τ. λ. Coll. Plotino p. 283. 372. 376. 482. Adde Hermiam ad Phædr. p. 130. et Ast. p. 293.

i Cod. Par. omittit οὖν.

k Cod. Par. ἀνεχθεῖσα. Mox συννεύοι.

20 Id est ἀπεσχισμένος, vid. Suid. in v. I. p. 255. ibiq. Gregorii Nazianzeni hæc: τῆς φίλης ἀπερρῶγως συζυγίας.

l Cod. Par. οὐδὲν οὐδ'.

m Cod. Par. τῶν τούτου. Bene.

n Cod. Par. μόνου ὄντος ἐφιεμένων ὑπ' ἐκείνου καὶ συνεχομένων. Bene.

o Cod. Par. προϋφέστηκε.

p Cod. Par. εἰ δ' αὖ ταῦτα.

q τόν τε Cod. Par. Recte.

r Cod. Par. distinguit post καλάμη. Mox habet οὔτ' pro οὔτε.

ἀλλά τινα ὄντα παρ' αὐτὸν τὸν σῖτον, οὔτε ἐκείνων μὴ γεγενημένων, γένοιτ' ἂν καὶ ἀποτεχθείη σῖτος, ὥστ' ἔστιν ὁμολογεῖν, ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας καὶ κινήσεως τῆς αὐτῆς ἕτερον καὶ ἕτερον εἶναι καὶ οὐ μᾶλλον (μὴ μᾶλλον Par. cum Vat.) πρότερον θατέρου (θάτερον Vind. sed θατέρου in marg.[s]), ἢ ὁμοῦ ταῦτα. εἰ δὲ μή, τὸ μὲν τούτων φθαρτὸν, τὸ δὲ ἄφθαρτον, ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς φαμὲν νοῦν καὶ ζῷον σῖτόν τινα καὶ ἄχυρα[21] εἶναι, ἀλλ' ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν τῇ φύσει, μᾶλλον δὲ τῷ δημιουργῷ ταύτης, οὐδέ γ' ἐργῶδες, ἐκ μιᾶς ὡς εἴρηται κινήσεως καὶ αἰτίας ἕτερον καὶ ἕτερον ἐν ταὐτῷ προβαλέσθαι. καὶ ὡς ταῦτα τὸ μὲν μακροβιώτερον, ὡς ὁ σῖτος τῆς ἧς ἔφημεν χλόης καὶ καλάμης καὶ διαρκοῦν ἐπὶ πλέον, τὰ δ' οὐ τοσοῦτον ὑφιστάμενα χρόνον, οὕτω δὴ καὶ φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον ὁμοῦ γεγενῆσθαι. δύναμις γάρ τις ὥσπερ ἐν τῷ σπέρματι τοῦ σίτου ἐστὶ[t] κειμένη τελεσιουργὸς τῶν ἐξ αὐτοῦ πάντων, τέως μὲν ἀφανὴς, ὕστερον δὲ καταφαινομένη τῶν ἐξ αὐτῆς τελεσθέντων, οὕτω δὴ δύναμις ἔστι καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχῇ καὶ αἰτίᾳ τοῦ ζώου τῶν ὕστερον ἐξ αὐτῆς πάντων. καὶ μέχρι μὲν ἐν αὐτῇ ταῦτα (πάντα Vat.) ἵσταται, τῇ δυνάμει, οὔτ' οὐδὲν τούτων οὔθ' ἡ δύναμις καταφαίνεται, εἰς ἐνέργειαν[22] δὲ προαχθέντα τότε δὴ καὶ ταῦτα φανερὰ, καὶ ἡ ἔχουσα μὲν δύναμις, ἐγκρύπτουσα δέ. ἐκ μὲν (οὖν add. Par. cum Vat. recte) τοῦ θνητοῦ μόνου ζώου, καὶ θνητὸν μόνον ζῷον, ἐκ δὲ τοῦ, τὸ μὲν θνητοῦ (μόνου—τὸ μὲν θνητου absunt a Vind. male), τὸ δ' ἀθανάτου, ζῷον εἰκότως, θνητὸν ὁμοῦ καὶ ἀθάνατον.

δ. Ὅτι δ' ἔνεστι τῷ ἀνθρώπῳ νοῦς καθ' ἑαυτὸν ὑφεστὼς καὶ μήτι γε μηδαμῶς φθίνων, καὶ διαφέρει γε τούτῳ φύσις ἡμῶν τῶν λοιπῶν ζώων καὶ ἀνοήτων, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον. τὰ μὲν γὰρ αἰσθήσει μόνῃ καὶ φαντασίᾳ ζῶσιν, ἣν καὶ ἀτελῆ δή (δή abest a Vat.) τινα νοῦν φατὲ, τοῦ τελείου μὲν ἐγγὺς ἰοῦσαν καὶ πρὸς αὐτὸν ἔχουσαν ἔχουσα male Vat. γνησίως καί γε ἐνδάλμασί τισι πρὸς αὐτὸν πρ. αὐτ. deest in Vat. τείνουσι κεχρημένην, τῆς δ' αὐτοῦ φύσεως καὶ ἐνεργείας παντάπασιν ἀπολειπομένην, καὶ εἴτι δ' ἄλογα σοφίζονται ζῶα, κατὰ ταύτην σοφίζονται (σοφίζεται h. l. Vat.) σωστικὸν μόνον τῆς φύσεως, καὶ τοῦ διαμένειν τὸ γένος, οὕτω τοῦ δημιουργοῦ δόντος, ὃς δὴ καὶ εἰς τὸ εἶναι ταῦτα παραγαγὼν, καὶ βούλεται ταῦτα διαμένειν καὶ εἶναι. καὶ τοίνυν τὸ φρόνιμον αὐτῶν μέχρι τοῦ ἐξευρεῖν τραφῆναι, ἢ βλάβην ἢ ἐπιβουλὴν φυγεῖν, φθείρουσαν τὴν ζωήν. ὡς τὰ τῆς μελίσσης ἔργα, καὶ τὰ τῶν ἀραχνῶν νήματα, καὶ γεράνων καθ' ὕπνους (ὑπνὸν Vat. φυλακαὶ καὶ ἄμυναι κατὰ τῶν κακῶς καὶ σφαλερῶς φυλασσόντων, καὶ μυρμήκων (μύρμηκες Vind. δή τινες θησαυροὶ, καὶ τομαὶ κόκκων καὶ διαιρέσεις τὰς ἐκφύσεις ἅμα γε συντετμημένων, καὶ κύων κορεσθεὶς καὶ τὰ τῶν βρωμάτων λείψανα κρύπτων, ἵν' αὖθις ἔχῃ ἔχοι Vat. φαγεῖν, ἑτέρων αὐτῷ μὴ γεγονότων. καὶ μέχρι δὴ τούτων τὸ πολὺ τῆς τῶν ἀφρόνων ζώων φρονήσεως, ἄλλο δ' οὐδὲν πλέον, οὔτε νοῆσαι δεδύνηται (δεδύνηται Vat.), οὔτε νῷ πράξαι, ἀλλ' οὐδ' ἐπιθυμῆσαι οὐδενὸς τῶν ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν, οὐδέ γε περὶ ἐκεῖνα καὶ δι' ἐκεῖνα οὐδεμίαν σπουδὴν θέσθαι ποιῆσαι Vat.), ἀνθρώπου δὲ νοῦς καὶ τὸ πρωτον φρόνιμον, μῦσαι[23] μὲν τὰς αἰσθήσεις, ὑπεράνω δ' αὐτῶν

[s] Cod. Par. *θάτερον θατέρου*. Bene.

[21] *ἄχυρα*. Sic Vat. *χόρτον* Vind. cum Par. Illud prætuli, quoniam alibi etiam *ἄχυρον* et *σῖτος* inter se opponuntur. Vid. Evangel. Matth. III. 12. Luc. III. 17. ibiq. interprett. *χόρτον* esse ex glossemate natum, hinc quoque intelligas, quod Alexandrini Interprr. Esai. XXX. 24. pro pabulo (*χόρτῳ*) usurpant, cf. Bielii Thes. I. p. 271.

[t] Cod. Par. *ἔστι*.

[22] *ἐνέργιαν* Vind. Quod antea *κίνησιν* iterato dixit Nathanaël: vid. de hoc discrimine doctum interpretem Græcum Topicorum Aristotelis p. 378. Sylb. quem locum descripsit Suidas I. p. 742. Ex alio interprete Aristotelis alia exhibet Zonar. Lex. Gr. p. 723. sq. docente Tittmanno. Sequitur ibid. p. 725. sq. luculentus in eandem rem locus Gregorii Nysseni.

[23] Cf. Annot. in Plotin. p. 57. B. Cæterum hæc

γενέσθαι (γενῶσθαι Vind.), καὶ τὸν ὅλον ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὅλην (ἐκεῖ addit Vat. cum Par.) κενῶσαι, ὅποι δὲ (ὅπη δὴ Vat.[u]) καὶ γνησίως ἔχει νοητῶν ὄντων τῶν ἐκεῖσε πάντων καὶ ἀκηράτων. ταῦτα τοῦ κυρίως ἀνθρώπου, ταῦτα νοερὰς ψυχῆς τὰ σπουδάσματα, πρὸς ἃ οὔτε βλέπει οὔτε φθάνει οὐδεμία φύσις ἄλογος οὖσα. πῶς γὰρ αἰσθήσει μόνῃ δουλεύουσα, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ ταύτην ἀρθῆναι δυναμένη οὔτ' ἰδεῖν ὅποι (ὅπῃ Vat.) νοῦς ἐμβατεύει[24]. νοῦς γὰρ μόνος τοῖς νοητοῖς σύνεστιν, αἴσθησις δ' οὐδεμία τούτων ἐφικνουμένη, καὶ μακρὰν αὐτῶν ἄπεστιν, οὐδὲ μέλει (μέλλει Vind. frequenti confusione) ταύτῃ φθαρτῇ γε οὔσῃ οὐδενὸς τῶν ἀφθάρτων. ψυχὴ δ' ἀθάνατος καὶ μὴ λωβηθεῖσα[25] μηδὲν ἐξ ἀλόγου ζωῆς καὶ αἰσθήσεως (καὶ αἰσθήσεως bis legitur in Vat.), τίνος ἂν ἄλλου, ἢ τῶν ἀεὶ ὄντων ἐν ὀρέξει καὶ πόθῳ γένοιτο, ἐν οἷς καὶ τὰς ψυχὰς Πλωτῖνός φησι πρῶτον οὔσας, ὀρέξεσιν ἄλλαις ἐφ' ἕτερα τραπείσας, ἐκείνων τε ἐκπεσεῖν καὶ ἐν οἷς ἐγένοντο, ἔστιν ἃς τούτων σφαλῆναι, κοσμῆσαι μὲν ταῦτα (ταύτας Vat.) βουληθείσας καὶ πρὸς τοῦθ' ἱκέσθαι κάτω, ὁμοῦ δ' ἀποτυχεῖν τούτου, καὶ ἀκόσμους ταύτας γεγενῆσθαι[26]. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως, ἀλλ' ὅσον ἐσμὲν ἐπεγνωκότες (καὶ addit Vat. cum Par.), ψυχῆς νοερᾶς αὐτῆς ἕνεκεν, ἤδη λέλεκται.

ε. Λεκτέον δ' ἡμῖν ἂν εἴη καὶ περὶ ἐπιστήμης ὅπως ποτὲ γίγνεται μηδὲν περὶ αὐτῆς εἰδόσι, καὶ εἰ χωρὶς μὲν ἔστι (μέν ἐστι Par. cum Vat.) νοῦν εἶναι, χωρὶς δ' ἔστιν ἐπιστήμην εἶναι· καὶ γὰρ εἰ πᾶσα διήπουθεν ἀνάγκη, ὅπη[x] δὴ (ὅποι δὴ Vind. et sic ubique) ζωὴ, ἐνταῦθα καὶ νοῦν εἶναι, ὅπῃ δὲ νοῦς, ἐνταῦθα[y] καὶ ἐπιστήμην εἶναι, ζώοις δὲ πᾶσιν ἔνεστι νοῦς, ἐπιστήμη ἂν καὶ ἐν τούτοις εἴη, καὶ γεωμετρεῖν ἂν εἴη ταῦτα καὶ ἀριθμεῖν καὶ δίκαιον καὶ ἄδικον καὶ καλὸν καὶ φαῦλον εἰδέναι κύνας καὶ γεράνους καὶ μύρμηκας, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, καὶ τί μὲν γραμμή, τί δὲ σημεῖον εἰδέναι· καί γε τοὺς περὶ τριγώνων καὶ τετραγώνων φιλοσοφεῖν λόγους, ἄλλων δή τινων αὐτῶν ἐν ἐπιστήμαις ὄντων, καὶ ἄλλων τῶν κατ' αἴσθησιν ὄντων. καὶ πολλὰ δή τινα πολυπραγμονεῖν αὐτοῖς γένοιτο περὶ τετραγωνισμοὺς[27] κύκλων καὶ περὶ ἀστέρας δ' ἂν σφίσιν (αὐτοῖς addit Vat. cum Par.) γένοιτο κεχηνέναι, τροφῆς ὠλιγωρηκόσι, καὶ τοῦ βλέπειν κάτω[28], καὶ συνόδους αὐτῶν καὶ ἀποστάσεις, καὶ τὰ ἐντεῦθεν συμβαίνοντα μὴ ἀγνοεῖν ἐθέλειν, μήδ' αὖ εἴ τι ἕτερον (μηδ' ἂν εἴ τις ἕτερον Vat.) περὶ φύσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὴν (καὶ ὑπὲρ αὐτὴν addunt Vat. et Par. bene) ἐξεύρηται νῷ (νοῖ Vat.) καὶ λόγῳ. καὶ δὴ τόνδε τὸν λόγον (καὶ γοῦν τόνδε δὴ τ. λ.

solertiæ animalium exempla hujus ætatis scriptores a Plutarcho, Æliano, aliis hodieque obviis auctoribus sumsisse vel unus Manuel Philes unumquemque doceat, qui Nathanaëlis nostri æqualis illud carmen de proprietate animalium conscripsit.

[u] Cod. Par. ὅποι δή.

[24] Id est, in quæ mens *penetrat* s. *inquirit*. Proprium verbi usum nullus locus disertius declarat quam hic Aristidis Orat. in Minerv. I. p 10. Jebb. καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι θεοφιλεῖς οὐκ Ἄτη πατεῖ τὰς κεφαλὰς, Ἀθηνᾶ δὲ ἀνέχει καὶ ἐμβατεύει, τηροῦσα τὸ σύμβολον τῆς γενέσεως. (Colorem ex Convivio Platonico duxit Aristides, vid. cap. 18. 5. 6. p. 59. seq. Wolf.) Ille significatus *scrutandi* in Xenophontio Symposio obvius IV. 27. De cujus tamen loci lectione ambigunt editores. Minus jam ambigitur de interpretatione sententiæ Paullinæ epist. Coloss. II. 18. ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, quam certatim expresserunt ecclesiæ christianæ patres. Vid. Interprett. ad l. l. et Suicer. Thes. Eccles. T. I. p. 1097. Adde Zonaræ Lex. Gr. in ἐμβατεῦσαι p. 706. Cyrilli Lex. ms. Brem. apud Biel. Thes. I. p. 516. et Jacomellum ad Joann. Chrysost. de Sacerdot. p. 53. seq. Atque ipse Nathanaël Apostoli verba videri possit ante oculos habuisse.

[25] Passive vulgato modo construxit verbum λωβᾶσθαι Nathanaël: exquisitiorem usum, qui dativum adsciscit, vindicavimus Plotino supra Annot. p. 54. D.

[26] Præter librum Plotinianum *de genio*, h. l. *de pulcro* librum manifesto respicit Nathanaël et quidem caput octavum supra p. 56. F. G.

[x] Cod. Par. ἀνάγκη ὅποι. Illud recepi pro ἀνάγκης.

[y] Cod. Par. ὅποι δὲ νοῦς ἐνταῦθα δὴ καί.

[27] Neque enim ea ætate illa de quadratura circuli quæstio exstincta fuit, quæ antiquitus tot præclara ingenia exercuerat. Quorum virorum magnum sanequam numerum recenset Gerardus Vossius de scientiis mathematicis cap. XVI. §. 36. p. m. 72.

[28] Platonicum, ut indicavi ad Plotin. Cæterum huic disputationi de ἐπιστήμῃ cet. adhibe Aristotelem in Eth. Nicom. cap. 6. p. 103. seqq. Sylb.

Vat.[z]) Πλάτων ὁ μέγας καὶ Πλωτῖνος οὐδὲν ἂν εἶεν κυνῶν καὶ γεράνων καὶ μυρμήκων διενηνοχότες, πῶς δὲ καὶ φαίημεν ἐν αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι μνήμῃ μόνῃ κεχρημένοις, ἀνάμνησιν δ' ἐπ' οὐδεμίαν ἀφικέσθαι δυναμένοις· τίνι δ' αὐτῶν καὶ ἄνθρωπος ἂν ἀποσταίη (sic Vat. ἀποστάλη Vind.)· καὶ μὴ[a] οὐχὶ ταὐτὸν (ταὐτὸ Vat.) εἴη οὗτός τε κἀκεῖνα, πάντων τῶν αὐτὸν ὁριζόντων τε (τε abest a Vat.[b]) καὶ γνωριζόντων κἀκείνοις δὴ προσόντων; νοῦ μὲν γὰρ δεκτικὸν καὶ ἐπιστήμης αὐτὸν δὴ μόνον τὸν ἄνθρωπον ὁριζόμενοι (αὐτὸν δὴ καὶ μόνον ὁριζόμενοι τὸν ἄνθρωπον Vat. cum Par.) φαμὲν εἶναι, λογικὸν ὄντα, καὶ τούτῳ διαιροῦμεν τῶν ἄλλων. εἰ δὲ μὴ τούτων[c] ἄνθρωπος μόνος ἀλλὰ καὶ[d] τὰ ἄλογα (εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἄνθ. μ. ἀλλά τί γε καὶ ἄλογα Vat.) οὐδὲν ἧττον νοὸς μετέχει, καὶ λόγου ἂν μετέχοιεν εἰκότως, εἰ καὶ μὴ ἐκτός γε προχωροῦντος, ἀλλ' αὐτοῖς ἐνόντος, καὶ εἴη ἂν οὕτως οὐδαμῶς ἥκιστα διαφέρον λογικὸν ἀλόγου. καί γε νοῦν τὸν μὲν εἰ φαμὲν μετ' ἐπιστήμης εἶναι, καὶ ταύτην ἐξ αὐτοῦ εἶναι, καὶ ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς ἔστιν οὗτος, τὸν δ' ἐν τοῖς λοιποῖς ζώοις μήτ' ἀφ' ἑαυτοῦ νοεῖν μηδ' ἐπιστήμης δεκτικὸν μηδεμιᾶς λέγοιμεν εἶναι, διαιροῖμεν ἂν οὕτως, καὶ νοῦν (νοῦς Vind.) τὸν μὲν εἰδότα καὶ δημιουργὸν ἐπιστήμης λέγοιμεν ἄν, τὸν δὲ μηδ' ὑπ' αὐτοῦ δεδυνημένον (δεδυνημένου Vat.) τοῦ γ' ἐπισταμένου πεπαιδεῦσθαι, μήτε δεδιδάχθαι, καὶ εἴη ἂν ὁ τοιοῦτος νοῦς εἰπεῖν ἄνους, καὶ πάντ' ἂν ἄνω καὶ κάτω γένοιτο[29], καὶ ἀτόπως ἕξει, εἴγε λόγον μὲν ἄλογον θείημεν, νοῦν δ' ἄνουν. ἀλλ' ἰτέον ἐπὶ τὸ πρῶτον, ὃ δὴ καὶ ζητητέον ἡμῖν ἔφαμεν (ἔφημεν Par. et Vat.) εἶναι, ὅπως ποτ' ἐπιστήμη δηλονότι τοῖς μηδὲν μηδαμῶς περὶ αὐτῆς εἰδόσιν ἔστιν ἐγγινομένη. τάχα γάρ, εἰ μὴ ἐξ ἀναμνήσεως, οὐδαμόθεν ἂν ἄλλοθεν δόξειεν εἶναι· εἰ γοῦν ἐπιστήμη μηδὲν ἕτερον, ἀνάμνησις δὲ τῶν πρότερον μὲν ἐγνωσμένων ψυχῇ, καὶ πρὶν ἢ ταύτην (omis. Vat.) ἑνοῦται τοῖς σώμασιν, ἐπεὶ δ' ἑνοῦται καὶ τούτοις συμπέφυρται[e], τῆς μνήμης ὥσπερ ἐκτριβείσης, καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης συνεκτέτριπται γνῶσις, εἶτ' αὖθις ἐπ' αὐτὴν ψυχὴ πάλιν ἥκει τήν τε μνήμην καὶ τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀνάμνησιν (ἐπ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἥκει Vat. ἐπ' αὐτὴν ψυχὴ εἴκει Vind.), τοῦτ' ἂν εἴη τὸ καὶ γενναῖον καὶ πάνυ τι (τοι Vind. et sic proxime id.) θρυλλούμενον καὶ ἰσχυρὸν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προϋφεστάναι τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων. ἀλλ' οὐ πάνυ τι τούτῳ γε προσεκτέον. (καὶ προσ. Par. et Vat.) ὡς μηδεμιᾶς δηλονότι μηδαμῶς ἀντιθέσεως οὔσης. τάχα γὰρ ἄντι καὶ ἀλλοῖον ἡμῖν (ἀλλοῖον ἡμ. Par. et Vat.) ὑποθεμένοις καὶ τοὐναντίον ὀρθῶς ἐκβαίη (ἐκβάλη Vind.). ἀθανάτου γὰρ τῆς ψυχῆς οὔσης καὶ ἀεὶ κινουμένης[30], ἀθανάτους δή τινας καὶ τὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας αὐτῆς εἴπερ νοοῖμεν (νοοῦμεν Par. et Vat.), ὀρθῶς ἂν νοοῖμεν. τί γοῦν ἐπιστήμην ἡμᾶς καὶ βούλει τιθέναι ἐνέργειαν ψυχῆς καὶ ταύτῃ ἐξ ἀρχῆς ἐνοῦσαν. ἢ ἄλλο τι καὶ ὕστερον μὲν αὐτῇ προσγεγεννημένον, πρότερον δὲ τοῦ ταύτην ἐγγενέσθαι τῷ σώματι· καὶ τί γε τοῦθ' ἕτερον παρὰ τὴν νόησιν ὑποληπτέον, καὶ πόθεν ἐπεισιὸν ἄλλοθεν, τελείας τῆς ψυχῆς οὔσης, τελείων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς καὶ κινήσεως[f]. ἀλλ' οὐδὲν ἂν ἔχοις εἰπεῖν, οὐδ' ἂν ἀποδεῖξαι. εἰ γὰρ (γοῦν Vat. cum Par.) νόησις μὲν ἐνέργεια ψυχῆς, πᾶσαι δ' ἐνέργειαι ψυχῆς ἀεὶ κινουμένης ἀθάνατοι, ἐπιστήμη

z Cod. Par. καὶ γοῦν τόνδε δὲ τ. λ.

a Cod. Par. omittit μή.

b Cod. Par. αὐτὸν καὶ ὁριζόντων γε.

c Cod. Par. ταῦτ'.

d Cod. Par. ἀλλά τι γε καί.

29 i. e. *confunderentur*, *perturbarentur*, ut passim usurpant optimi quique. Sed formula varie tractata et pluribus verbis addi solita, vid. Xenoph. Cyrop. I. 3. 4. Luciani Timon. p. 94. Vitar. auct. p. 96. Bip. Platon. Gorg. §. 64. (p. 482. p. 115. Heind.) ibiq. Findeis. et Heind. Phædon. p. 96. p. 172. seq. Heind. hujusque not. et Plotin. VI. 7. 24.

30 Vid. Annot. in Plotin. p. 54. D.

31 Platonicum, ex Phædro. Vid. p. 245. C. §. 51. Heind. ibiq. Interprett. Conf. Davis. ad Cicer. Tuscul. Disp. I. 23. et Wyttenbach. de plac. immortal. anim. ad Phædon. p. XIX.

e Cod. Par. ἐξαρχῆς.

f Cod. Par. κινήσεων. Bene. Ceterum de differentia harum vocum apud philosophos vide quæ supra annot. 22. laudavimus.

δὲ νόησις οὖσα, εἰκότως ἂν καὶ ἐνέργεια ψυχῆς εἴη· οὐ δεῖ δὲ (δὲ non agnoscunt Vat. et Par.) πάντως ἡμᾶς οὐδὲ ταύτην νομίζειν ὑπὸ λήθης ἐφθάρθαι, οὐδ' αὖ φθαρεῖσαν καὶ ἐκλιποῦσαν αὖθις ὥσπερ ἀναβιώσκειν. ἐπεὶ μηδὲ (μὴ δὲ Vind. et Par.) ψυχὴ [τοῦτ'] ἐν ἄλλοις φθορὰν ἔπαθεν οὐδ' οὐ μήποτε πάθῃ (πάθοι Vind. et Par.) ἐκ μὲν οὖν ὧν αὐτὸς ὑποτίθης, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης συμβαῖνον, ἐκ δ' ὧν ἡμεῖς φαμὲν, ἐκεῖνο μᾶλλον ἂν εἴη εὖ μάλα καὶ καλῶς ἀποδεδειγμένον, μήτε δηλονότι μηδεμίαν νόησιν ψυχῆς οὖσαν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀπερρυηκέναι μήτ' ἐπιστήμην συναπορρυῆναι (sic Vat. et Vind. marg. in textu συνεπορρυηκέναι) ταύτῃ καὶ διεφθάρθαι. ἀλλ' οὐδὲ ποτὲ μὲν ἐνεῖναι τῇ ψυχῇ, ποτὲ δὲ μὴ εἶναι, τοῦ λοιποῦ γὰρ ζώου τοῦτο δεκτικὸν μὲν ἐπιστήμης αὐτὸ γεγενῆσθαι, τῆς ψυχῆς ἐνιείσης καὶ μεταδούσης, αὖθις δ' ἀποβαλέσθαι (ἀποβαλέστ' Vat.) ἀναβαλέσθαι τε αὖθις καὶ χωρὶς αὐτῆς αὖθις μεῖναι, καὶ τοῦτο πολλάκις· ὃ δὴ πάθος καὶ ἐπὶ τοῦ (articulum non agnoscunt Vat. et Par.) ὕδατος ὁρῶμεν, ψυχροῦ μὲν ὄντος, ἐκ δὲ πυρὸς θερμαινομένου εἶθ' ὅπερ ἦν πάλιν ψυχροῦ γεγονότος, ψυχὴ δὲ κατ' ἐπιστήμην καὶ νοῦν οὐδὲν ἂν τοιοῦτον πάθοι, ὅτι μηδὲ κατὰ τὸ ζῆν πάσχει. ἄμφω γὰρ ταῦτα, ἐνέργειαί τινες οὐσιώδεις ψυχῆς καὶ ὁμοίως ἔχουσαι, ζῆν δήπου καὶ νοεῖν, ὡς καὶ τοῦ πυρὸς τὸ φλέγειν ὁμοῦ καὶ τὸ (τὸ non est in Vat. et Par.) φωτίζειν, καὶ οὐδὲν τούτων ἀπόλλυσι, πῦρ δήπου μένον. οὔτ' οὖν ζωῆς ταύτης κατ' οὐδὲν οὐδεμία φθορὰ, οὔτε νοῦ (νοὸς Vat.). φθορὰν δέ ποθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης καὶ μνήμης τῆς κατ' αὐτὴν καὶ νοήσεως ὑποτιθεμένους ἢ ἐννοοῦντας οὐκ ἔστι τοῦτον τὸν τρόπον μήτι γε καὶ τὸν νοῦν φθείρεσθαι τίθεσθαι καὶ νοεῖν. ἔστιν οὖν ἀεὶ καὶ ἐπιστήμη πᾶσα καὶ ἡ κατ' αὐτὴν μνήμη καὶ νόησις ἐν ψυχῇ.

5. Τούτου δ' ὄντος καὶ ἀποδεδειγμένου, οὔτε τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι τὴν ψυχὴν ἔστιν οὐδαμῶς, οὔτε τὸ προϋφεστάναι ταύτην τοῦ ζώου τοῦ μετεσχηκότος αὐτῆς· πόθεν δ' ἑτέρωθεν ἡμῖν (ὑστέρως addit Vat. cum Par.) ἅπαντῶσιν αἱ (αἱ abest a Vat. et Par.) ἐπιστήμαι μηδὲν πρότερον περὶ αὐτῶν εἰδόσιν; ἐμοὶ δοκεῖν, ὅτι ὥσπερ σὺ προδημιουργῶν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων λέγεις μὴ ἀμαθεῖς μηδ' αὐτῶν τῶν ἐπιστημῶν εἶναι, ἀλλ' ἐν ζωῇ τελείᾳ (τελείως Vind.) τελείῳ δὲ καὶ νῷ (νοὶ Vat.) τελούσας[32], τελείας εἶναι, καὶ (κατὰ Vind.) νόησιν πᾶσαν καὶ ἐπιστήμην, οὕτω δὴ κἀμοὶ ἀποδεδειγμένου συγγεγενῆσθαι[g] ταύτας καὶ συνυπάρχειν τοῖς μετέχουσι ζώοις, οὐδὲν ἔλαττον τελείας οὔσας ζωὴν καὶ νοῦν, τελείας εἶναι καὶ τὴν ἐπιστήμην (καὶ τελείας εἶναι τὴν ἐπιστ. Vat.) καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῆς (αὐτὰς Vind.) ἢ τίνος ἕνεκεν οὐχ οὕτως; ἀλλ' οὐδενὸς οἶμαι, οὐδ' ἂν σὺ φαίης οὐδ' ἂν δείξαις. λείπεται τοίνυν ὥσπερ αὐτὸ τὸ ζῶον τὸ τῆς νοερᾶς ταύτης ψυχῆς μετέχον, αἰσθήσεως ὂν ζῶον, οὐδὲν μὲν τέλειον κατὰ ταύτην τὴν αἴσθησιν ἐνεργεῖ, μήπω τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων τετελεσμένων, προαχθέντων δ' εἰς τοῦτο τέλους, τότ' ἐστὶ[h] καὶ παντὸς τοῦ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτικὸν, οὕτω δὴ καὶ νοῦν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ἀναμεμιγμένον καὶ συνανακεκραμένον αἰσθήσει καὶ σώματι, καὶ τέλειον ὄντα κατ' ἄλλα[i] καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, τελείων δεῖσθαι καὶ τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἂν καὶ μετὰ σώματος δείξοι τὴν ἐν αὐταῖς ἐπιστήμας δύναμιν αὐτοῦ (αὐτοῦ non est in Vat.) καὶ ἐνέργειαν. ὄργανα δ' ἐπὶ ταύτας εἶεν ἂν ψυχῆς (νοὸς Vat. Junge utramque lect.), πορρώτερα μὲν, αἴσθησις καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς φαντασία· αὐτῆς (αὐτοῦ Vat. recte) δ' εὐθὺς ἐξημμένα κἀκείνας (κἀκείνους Vat. et Par.) μικτὰ, διάνοια καὶ δόξα[k]. μετὰ τῶν τοιούτων νοῦς ἐπιστήμας

[32] Ludit Chumnus in soni parilitate, verbumque usurpat a classibus civium tralatum. Plutarch. in Romulo (XII.) XIII. p. 43. Coraïi de Senatoribus Romanis: τοὺς ἐν συγκλήτῳ τελοῦντας, vel ut Bodleiani codd. habent: τοὺς τῶν ἐ. σ. τελούντων.

[g] Cod. Par. συγγεγεννῆσθαι. [h] Cod. Par. τότ' ὅστι.

[i] Cod. Par. τάτ' ἄλλα. Recte.

[k] Cod. Par. in marg. γρ. διανοητικὸν καὶ δοξαστικόν.

ἐν τοῖς σώμασιν ἐνεργεῖ καὶ ἐνεργεῖ μὲν εὖ, καλῶς δὴ καὶ τῶν ὀργάνων τούτων ἐχόντων (τῶνδε τῶν ὀργάνων ἐχόντων Vat. et Par.)· οὐδὲν δ' ἄριστον, τοῦ ἀρίστου γε καὶ τούτων ἀπολειπομένων. ταύτῃ τοι καὶ ἔστιν ἐν οἷς μὲν οὐδενὸς[l] τῶν βοηθούντων ἐκτὸς δεῖται, ἀλλ' αὐτὸς ἀποχρῶν ἐστιν ἑαυτῷ, τοῦ ἐπιπροσθοῦντος παντὸς ὥσπερ ἀνακύψας· ἐν οἷς δὲ καὶ τοῦ βοηθοῦντος ἔξωθεν δεῖται, οὐχ ὡς ἐπιλελησμένος τῶν προεγνωσμένων αὐτῷ δεῖται, ἀλλ' ὥστε τὸ προπλασθὲν[m] πᾶν καὶ κρύπτον αὐτὸν σαρκὸς πάχει (πάχη Vind.) καὶ ὕλης μιγέντα δυνηθῆναι ῥᾷστα ῥῆξαι καὶ ἀποθέσθαι, καὶ καθάπερ πῦρ σώμασι δή τισιν ἐμφωλεῦον παχυτέροις τῇ ἐκτὸς πληγῇ ἐκραγῆναι, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ γνωστικὸν φῶς ὅσον καὶ οἷον, ἐπιστήμην πᾶσαν πληροῦν δεῖξαι. διὰ τοῦτο καὶ ὧν εἴφημεν αἰσθήσεώς τε[n] καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς φαντασίας ἅμα δὲ καὶ διανοίας καὶ δόξης, πρὸς τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν, ἐν χρείᾳ δήπου καθεστὼς φαίνεται, πλησιόντων ὥσπερ αὐτὸν ἐγκεκρυμμένον τῇ ὕλῃ καὶ ἀποῤῥηγνύντων, καί γε τὴν ἐξ αὐτοῦ φαῦσιν[33] ἐπὶ τὴν (τὰν Vind.) τῆς ἐπιστήμης θέαν καὶ κατανόησιν ἐκκαλουμένων. ἐντεῦθεν, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἐπιστήμης ἡμῖν ἐγγίνεται γνῶσις. ἐντεῦθεν νοῦς καὶ νοῶν ἔστι[o] μετὰ σώματος ταύτην, καὶ μεταδιδοὺς λόγῳ, μήτ' ἀναμνήσεως αὐτῆς οὔσης, μήτ' ἐπιλελησμένῳ (ἐπιλελησμένων Vat.) τῳ, κατά γε τὸν ὑμῶν λόγον, ἐγγινομένης[p]. καὶ τοίνυν οὕτω γε καὶ διελήλεγκται καὶ λέλυται τότε τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶναι, καὶ τὸ τὰς ψυχὰς πρὸ τῶν σωμάτων, μήτι γε μηδαμῶς οὔσας, νομίζειν εἶναι.

ζ. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γενέσεως καὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς εἴρηται καὶ δέδεικται, συναποδειχθέντος ἅμα καὶ τοῦ μήτε πρὸ τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς ὑφεστάναι, μήτ' αὐτῶν ἐξ ἑτέρων μεταβαίνειν εἰς (ἐφ' Vind. et Par.) ἕτερα. ἐπεὶ δὲ ψυχὴ λυθεῖσα τοῦ σώματος μένει καὶ οὐ διέφθαρται, προτεξεταστέον ἡμῖν ἂν εἴη, καὶ τί δήποτε, καθ' ἑαυτὴν γενομένη, δρᾶσαι καὶ πεῖσαι, καὶ πῶς αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ εἶναι ψυχὴ περισώσει, καὶ τὸ ὅλον ἀκήρατος[34] καὶ μὴ τὴν οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν δήπουθεν τὴν ἐνέργειαν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τέλος τῆς κατ' αὐτὴν φύσεως καὶ δημιουργίας νενόμισται, ζῷον δηλονότι λογικὸν διοικεῖν κατ' αἴσθησιν καὶ προαίρεσιν καὶ ζῶν καὶ κινούμενον. διττῆς γὰρ πάσης τῆς ἀφθάρτου καὶ νοητῆς φύσεως οὔσης, καὶ τῆς μὲν ἀεὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφεστώσης (κ. ἑ. ὑφ. ἀεὶ Vat.), καὶ μήτι γε μηδαμως συνουσης εἰς ἕνωσιν καὶ μίξιν καὶ κρασιν σωμάτων, ἣν δὴ καὶ δαιμονίαν[q] ὑμεῖς φατὲ καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἀποστᾶσαν τῆς πρώτης μοίρας τῆς περὶ τὸν δημιουργὸν ἀεὶ μενούσης καὶ στρεφομένης· κατά γε τὸν ἐμὸν (ἡμέτερον Par. et Vat.) λόγον, κἂν ὑμῖν μὴ δέδοκται, καί γε τοῦτ' ἔστιν οὐδὲν πρὸς τὴν νῦν παράπτον σπουδὴν καὶ ἀπόδειξιν. ἐκείνης γοῦν πᾶν σῶμα (σῶμα πᾶν Vat. et Par.) φευγούσης καὶ πᾶσαν αἴσθησιν, τῆς δ' ἑτέρας καὶ κατὰ ταύτας δὴ τὰς ψυχὰς ὁμοῦ τοῖς σώμασι γεγενημένης, καὶ συμμεμίχθαι τούτοις καὶ συνανακεκρᾶσθαι πεφυκυίας (καὶ πεφ. Vat et Par.), καὶ μηδαμῶς ἥκιστ' ἀπαναινομένης τὰ σώματα (τὰ σώμ. abest a Par. et Vat.), οὔτ' ἐκείνην σεσωματῶσθαί ποτ' ἔστιν εἰπεῖν, οὔτε ταύτην τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν καὶ τοῦτ' ἀεὶ φεύγουσαν καὶ ἀποστρεφομένην, οὐκ ἔστι καθ' ὃν δὴ καὶ (καὶ

[l] Cod. Par. οὐδέν.
[m] Cod. Par. προσπλασθέν.
[n] Cod. Par. omittit τε.
[33] Proxime dixerat γνωστικὸν φῶς. Eam cognoscendi et quasi lucendi actionem nunc declarat voce Alexandrinis interprett. propria. Vid. Biel. Thes. III. p. 536. ibiq. Cyrilli Lex. ms. Brem. φαῦσιν, φῶς, φέγγος, quæ eadem habet Suid. in voce. Zonaras autem L. Gr. p. 1796. φαῦσις, αὐγὴ, φέγγος, λαμπρότης. Usurpat Eustathius etiam de sole, ad Odyss. XX. 356. p. 738. 47. Basil. ταῦτα δὲ ὡς ἀπὸ ἡλίου ἐκλείψεως ὁ σοφὸς μάντις καθορᾷ. ὅτε καὶ αἵματι ἂν ἐῴκει τὰ τῆς φαύσεως τῶν ἀκτίνων ὡς καὶ τοὺς τοίχους αἵματι δοκεῖν βάπτεσθαι.
[o] Cod. Par. ἐστι.
[p] Cod. Par. ἐγγιγνομένης.
[34] ἀκήρατος, quod tantopere frequentat Nathanaël, nec Platoni displicuit. Locos suppeditat Ruhnkenius ad Tim. p. 17.
[33] Cf. Annot. in Plotin. p. 56. B.

deest in Vat.) *γέγονε λόγον, καὶ πρὸς ὃ δὴ πέφυκεν, οὐ μὲν οὖν*[q] *σεσωκέναι. ἀλλὰ δεῖ γε ταύτῃ σώματος, ἐν ᾧ δὴ καὶ γενομένη πᾶν τὸ κατ' αὐτὴν πράξει. δει καὶ μεθ' ὅτου τὰ χείρω πείσεται ἢ τὰ βελτίω, ὡς ἔφθη δηλονότι ἀρετὴν ἢ κακίαν μετὰ τούτου κατειργασμένη (κατεργασαμένη* Vat. et Par.), *καὶ ἧ τῶν ἡδυνόντων ἐν ἀπολαύσει καὶ καθ' ὑμᾶς (ἡμᾶς* Vat. cum Par.) *γένοιτο, ἢ τῶν σκυθρωπῶν πειραθείη, καὶ ποιούντων κακῶς, ἐπεὶ καὶ ταῖς μὲν ἀγαθαῖς τῶν ψυχῶν ἀμείνω, ταῖς δὲ κακαῖς ἀποκεῖσθαι τὰ κακίω, καθ' ἡμᾶς γε καὶ ὑμῖν (ἡμῖν* Vat.) *δέδοκται, καὶ τάς γε λύπας καὶ ἡδονὰς καὶ εἴτι τοιοῦτον οὐ ψυχῆς δὴ μόνης οὐδ' αὖ σώματος, ἀλλ' ἀμφοῖν εἶναι λέγομεν*[36]. *ἀλλὰ μήπω τοῦτο. ἀλλ' ὅπερ ἐδέδεικτο κατὰ φύσιν εἶναι ψυχῇ, συνεζεῦχθαι σώματι, καὶ μὴ παντάπασιν ἐθέλειν αὐτοῦ κεχωρίσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' οἶμαι καὶ ὑμεῖς ἀεὶ*[r] *ταύτην ἐπ' αὐτὰ δὴ τὰ (τὰ* non est in Par. et Vat.) *σώματα στρέφετε, καὶ οὐκ ἀφίετε ταύτην αὐτῶν, ὡς ἐκτὸς δὴ τούτων ἄλλοθί που μὴ δυναμένην μηδὲ πεφυκυῖαν μηδαμῶς ἱδρυσθαι*[s]. *τοῦτ' ἤδη καὶ ἐμοὶ πειρατέον ἂν εἴη, ἐς ὅσον οἷόντε σαφῶς δεῖξαι, καὶ ὅτι γε ψυχὴ λυθεῖσα τοῦ συγγεγονότος αὐτῇ σώματος, ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὃ καὶ ἀπέθετο, καὶ οὐκ ἐπ' ἄλλο ἐπάνεισι, καί γε πειρατέον κατ' αὐτὰς δὴ ταύτας τὰς τοῦ* Πλάτωνος *ὑποθέσεις, καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐξ ᾅδου ψυχὰς αὖθις ἐξάγων (ἀνάγων* Par. et Vat.) *ἐνίησι (ἐνίασι* Vind.) *σώμασιν, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων λέγων τοὺς ζῶντας ἀναβιώσκεσθαι, καὶ τοιαύταις ἐπὶ τούτῳ ταῖς ἀποδείξεσιν ἐφεξῆς ἐστι κεχρημένος. ἐκ τῶν ἐναντίων, φησὶν, ἀνάγκη γίνεσθαι*[t] *τἀναντία, καὶ τοῦτ' ἐπὶ παντὸς ἀξιοῖ καὶ ἐπὶ πάσης γενέσεως, καὶ οὐδαμῇ βούλεται τῶν τοιούτων οὐδὲν τυγχάνειν ἄλλως γεγενημένον· καὶ τοίνυν τὸ μεῖζον ἐξ ἐλάττονος φησὶ πρότερον ὄντος γίνεσθαι (γίγνεσθαι* Vat. et Par.) *μεῖζον, καὶ αὖ τοὔλαττον ἐκ τοῦ μείζονος, καὶ τὸ δικαιότερον ἐξ ἀδικωτέρου, καὶ τὸ ταχὺ ἐκ τοῦ βραδέος, καὶ ἐξ ἀμείνονος τὸ χεῖρον· καὶ περίεισιν ἡ θέσις ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁπανταχῇ ὡσαύτως ἔχουσα καὶ τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων πεφυκέναι δεικνῦσα· καὶ δυοῖν ὄντοιν πάντων τῶν ἐναντίων μεταξὺ τούτων δύο τίθησι καὶ τὰς γενέσεις, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑτέρου ἐπὶ τὸ ἕτερον. ἀπὸ δ' αὖ θατέρου πάλιν ἐπὶ θάτερον· μείζονος γὰρ καὶ ἐλάττονος αὔξησις μεταξὺ καὶ φθίσις· καὶ τὸ μὲν αὐξάνεσθαι καλεῖ, τὸ δὲ φθίνειν, καὶ συγκρίνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν μὴ ἔστι χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν ἐνιαχοῦ. ἔργῳ γὰρ ἁπανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίγνεσθαι αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων, γένεσίν τε εἶναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα· καὶ τοίνυν τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν φησὶν ἐναντίον, καὶ τῷ ζῆν ὁμοίως τὸ τεθνάναι, καὶ ἐπ' ἐκείνης μὲν τῆς συζυγίας τὰς γενέσεις εἶναι, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καταδαρθάνειν (καταδαρθεῖν* Vat.), *ἀπὸ δὲ (ἀπὸ δ' αὖ* Par. et Vat.) *τοῦ καθεύδειν τὸ ἀνεγείρεσθαι· ἐπὶ δὲ ζωῆς καὶ θανάτου, πῶς ἀπὸ μὲν τοῦ ζῆν γένεσις πρὸς τοὐναντίον τὸ θνήσκειν, ἀπὸ δὲ τοῦ τεθνάναι*[37] *αὖθις τὸ ἀναβιώσκεσθαι, καὶ οὕτω δὴ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζώντων φησὶν εἶναι, τοὺς δ' αὖ ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων τἀναντία ὄντας, καὶ ταῦτα (μὲν* addit Vat.) *δὴ* Πλάτων, *καὶ πρὸς ἡμῶν γε ταῦτα, καὶ ἡμεῖς ἑπόμεθα καὶ ὀρθῶς ἔχει.*

q Cod. Par. *οὐμενοῦν.*

36 Plotinus in libro: *quid animal, quid homo* p. 1. A. Basil. Ἡδοναὶ καὶ λύπαι φόβοι τε καὶ θάῤῥη — — *τίνος ἂν εἶεν; ἢ γὰρ ψυχῆς, ἢ χρωμένης ψυχῆς σώματι, ἢ τρίτου τινὸς ἐξ ἀμφοῖν κ. τ. λ.* quæ excerpsit Suidas T. II. p. 46. Kust. Plotiniani loci fons est in Platonis Timæo p. 42. A. Ad Timæum adhibe Proclum in Commentar. p. 326. seqq. et confer eos, qui ex eodem fonte sua prata irrigarunt, Porphyr. de Abstin. I. 33. p. 54. Damascium *περὶ ἀρχ.* p. 219. Michaël Psellum *περὶ παντοδ. παιδ.* sect. 44. p. 103. Ad reliqua cf. Platon. Phædon. p. 184.

r Cod. Par. *αἰεί.*

s Cod. Par. *ἱδρύσθαι.*

t Cod. Par. *γίγνεσθαι.*

37 *Mori, mortuum esse*, cf. Wyttenb. ad Platon. Phædon. p. 142. seqq.

η. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰδέναι βουλόμεθα, τίνος ὄντος ἐλάττονος καὶ γε αὐξανομένου[u], τὸ μεῖζον γεγονὸς ἔσται, ἄλλου δή τινος, ἢ ὅγε (ὅτε Vind.) νῦν ἐστι[x] μεῖζον, ἢ αὐτὸ δὴ τοῦτο. ἐλαττον ὂν πρότερον, πρὶν δηλονότι μείζον γενέσθαι, εἶθ' ὅπερ ἔστι γέγονε μεῖζον (ἢ αὐτὸ—μεῖζον neglex. Vat.)· καὶ μὴν καὶ αὐτὸς Πλάτων ἐν τῇ ὑποθέσει τὸ πρότερον θεὶς οὐκ ἐξ ἐλάττονος ἑτέρου δή τινος ὄντος ἕτερον ἔφησε μεῖζον γενέσθαι, ἐπεὶ οὕτω γε οὐδὲ γένεσις ἀνθρώπων (αὐτῶν Vat. et Par.) οὐκ ἂν εἴη. πῶς γάρ ἐστιν ἑτέρου πάσχοντος αὔξησιν ἢ φθίσιν ὁ δὴ πέπονθεν ἐκεῖνο τοῦτ' ἐν ἑτέρῳ γεγενῆσθαι λέγειν; μεῖζον (μείζονος Vat.) γὰρ[y] εἶναι καὶ ἔλαττον εἶναι, ἄλλο δήπουθεν καὶ ἄλλο, οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο (οὐκ—ἄλλο desunt in Vat.) ἐφ' ᾧ δὴ γίγνεται ταῦτα· καὶ τοίνυν ἐπὶ τοῦ καθεύδειν καὶ ἐγρηγορέναι, ὃς ἂν νῦν καθεύδοι (καθεύδει Vat.), οὗτος δήπου καὶ ἐγρηγορὼς ἔσται· καὶ αἱ γενέσεις δυοῖν ὄντοιν τούτοιν ἐναντίοιν, οὐκ ἄλλου τινὸς τοῦ καταβαρθάνοντος ὄντος, καὶ οὕτω καθεύδοντος, ἕτερος ἀνεγείρεται, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ταῦτα· καὶ τεθνηκέναι φαμὲν τὸν πρότερον ζῶντα· ἐκ δὲ τοῦ τεθνεῶτος ἀναζιώσκεσθαι οὐδένα τῶν ἄλλων, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον τὸν τεθνηκότα (τεθνεῶτα Vat.), κατά γε δηλονότι τὸν καθεύδοντα καὶ αὖθις ἀνεγειρόμενον. καὶ τὸ ἐξ' ἐλάττονος αὐξανομένου γιγνόμενον μεῖζον. ἢ οὐχ οὕτω ταῦτα; πάντως οὕτως. ἔχε δὴ καὶ σκόπει, τί ποτε φαμὲν ἄνθρωπον εἶναι; ζῷον θνητὸν πάντως ἐρεῖς, νοῦ καὶ λόγου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ψυχῆς μετέχον, καὶ διπλοῦν (διπλὸν Vind.) αὐτὸν εἶναι φαμὲν, (καὶ addit Vat.) ἐκ δυοῖν ἕνα, καὶ φθαρτὸν δή τινα καὶ ἄφθαρτον, τὸ μὲν τὸ σῶμα, τὸ δ' αὐτὴν τὴν μένουσαν (τὸ δ' αὖ τὴν μ. Vat.) καὶ μήτι γε λυομένην ψυχήν. εἰς ἓ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὢν ἄνθρωπος, εἰς πλείω μεμέρισται. καὶ ἔστιν ὅλος ἐν ἑκάστῳ, ἐφ' οὗς δὴ (καὶ addit Vat. cum Par.) ἀτόμους ὄντας διαιρεῖται καὶ τέμνεται, καὶ ἕκαστος αὐτῶν αὖθις ὅλον ἐστὶν ὅτι δὴ καὶ πέφυκεν ἄνθρωπος. πλὴν ὅτι γε τὸ μὲν εἶδος ἐν ταὐτῷ μένει καὶ ἀεὶ (ἀεὶ Vat. et Par.) σέσωσται, τὰ δ' οὐ τὸν (δ' αὐτὸν Vind.) ἴσον[a] ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὅπως τοι ἐφεξῆς ἂν εἴη λόγου. καὶ πρὸς τοῦθ' ἥκει, καὶ γοῦν εἰρήσεται.

θ. Ἐπεὶ γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος σύνθετος (σύνθετον Vat. et Par.) ἄνθρωπος, καὶ θνητὸς ἕκαστος καὶ λύσιν δεχόμενος, φαμὲν δὲ τοῦτον (τοῦτο Vat.) καὶ[b] θνήσκειν καὶ πάλιν ἀναζιώσκεσθαι, κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀθάνατον οὖσαν, οὐκ ἂν φαίημεν (φαῖμεν Vat. et Par.) οὔτε θάνατον καταδέχεσθαι (καταδεδέχθαι Vat.)· ἐπεὶ μηδ' ἔστι θνήσκειν αὐτὴν (ἐπεὶ—θνήσκειν absunt a Vind.) οὔτ' αὖ πάλιν (αὖ π. non est in Vat. et Par.) ἀναζιώσκεσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ τεθνάναι τοῦτο, καί γε τοῦ τεθνεῶτος, καθὸ δὴ (καὶ addit Vat.[c]) Πλάτων φησὶ, καὶ ἤδη δέδεικται, ψυχῆς δὲ μὴ θνησκούσης, οὐκ ἔστιν οὐ μὴν οὐν[d] εκὸς ταύτην, οὐδὲ λέγειν ἀναζιώσκεσθαι. τίνος δὲ τοῦτο; τοῦ λοιποῦ ἀνθρώπου καί γε[38] τοῦ ἐν αὐτῷ ζῴου καὶ σώματος. καὶ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ (τοῦ non habent Vat. et Par.) τεθνεῶτος οὐκ ἄλλο δήπου σῶμα οὐδ' ἕτερος ζῳώσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ὃς ἦν πρότερον ζῶν, εἶτα τέθνηκε. καὶ μεθ' ὃν δὴ τέθνηκε σώματος, μετὰ τοῦτον (γε addit Vat. cum Par.) καὶ ζῳώσεται, ὅτι μὴ (μὲν Vind.) δ' ἐκ τοῦ καθεύδοντος ἕτερον λέγομεν ἐγρηγορέναι, μηδ' ἄλλο μεῖζον γίνεσθαι (γίγνεσθαι Vat. et Par. ut sæp.), ἢ ὅ γε

[u] Cod. Par. αὐξομένου.
[x] Cod. Par. ἐστι.
[y] Cod. Par. μείζον μέν γάρ.
[z] Cod. Par. τὸν ἐξ, et in seqq. μείζω, ut Vat.
[a] Cod. Par. ἶσον.
[b] Cod. Par. omittit καί.
[c] Cod. Par. καθὰ δὴ καί.
[d] Cod. Par. οὐμενοῦν.

[38] Semel monitum volo, quod eruditioribus non obscurum est, illud καί γε, quo mirifice delectatur Nathanaël, sic junctum vix aliam auctoritatem habere quam Lucæ Evangelistæ XIX. 42. Act. Apost. II. 18. (quamquam hoc loco insigniter variant codd. mss. vid. Griesbach. N. T.) et Alexandrinorum interprr. quos ille assidue tractasse videtur. Horum locos congessit Bielius in Thes. II. p. 91. ubi Cyrillus explicat προσέτι δέ. Hesych. II. p. 108. interpretatur καίτοι.

πρότερον τυγχάνον ἦν ἔλαττον. καὶ γοῦν ἐξ αὐτῶν δὴ (τούτων addit Vat. cum Par.) τῶν τοῦ Πλάτωνος θέσεων οὕτω δὴ καὶ δέδεικται, τά τε ἄλλα ἐναντία[e] ὄντα ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι[f], καὶ τοὺς τεθνεῶτας αὖθίς τε[g] ἀναβιώσκεσθαι καὶ αὖθις ζῆν οὐδένας ἄλλους ὄντας ἢ αὐτοὺς δὴ τούτους, τοὺς καὶ πρότερον ζῶντας, αὐταῖς δὴ ταύταις λέγω (λέγω non est in Vat.) ταῖς ψυχαῖς, καὶ αὐτοῖς γε τοῖς (abest a Vind.) σώμασιν[h]· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ὁ πᾶς ἄνθρωπος τῷ τεχνίτῃ λόγῳ καὶ δημιουργῷ σοφῷ γε ὄντι περισωθήσεται, καὶ οὐ διαπεσεῖται κατ' οὐδὲν τούτων (τούτου Vat. et Par.) τῶν μερῶν, καὶ πλέον ὑπάρξει ἢ αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ κατ' οὐρανὸν σώματα, καὶ ὑμῖν γε ἀΐδια, ἅτε δὴ καὶ πλείονος, ἐν (ἐπὶ Vat. et Par.) τῇ κατ' αὐτὸν δημιουργίᾳ γέμων τοῦ θαύματος, ὁρατὴν κτίσιν τε (τε non est in Vat. et Par.) καὶ ἀόρατον εἰς ἓν συνάγων, καὶ μέσος τούτων ἑστὼς, τρίτος, ὥσπερεὶ κόσμος αἰσθητός τε καὶ νοούμενος κάτω μένων καὶ ἄνω φθάνων, καὶ τοῖς οὐρανίοις συνών, καὶ μεῖζον ἢ ἐκεῖνα θαῦμα οὗτος (οὕτω γε Vat. et Par.) γνωριζόμενος. σῶμα μὲν γὰρ πᾶν ῥευστὴς εἶναι φύσεως, οὐ τοῖς ἄλλοις μόνον τοῖς περὶ φύσεως εἰρηκόσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ δοκεῖ Πλάτωνι, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων οὕτως (ὄντως Vind.) ἐπέγνω, καὶ ἥλιον αἰεὶ γίγνεσθαι καὶ ἀστέρας φησὶ καὶ μένειν αἰεί[39]. εἰ γοῦν καὶ ταῦτα τῶν σωμάτων ῥεῖ καὶ ῥέοντα εἰ καὶ μὴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀλλ' ὅμως διὰ παντὸς ἕστηκεν, ἀθανάτῳ ψυχῇ καθ' ὑμᾶς διοικούμενα (ἡμᾶς διηκούμενα Vind.), τί κωλύει καὶ ἄνθρωπον λυθέντα τε (τε non est in Vat. et Par.) καὶ ῥυέντα, εἶτ' αὖθις ἐφ' ὅπερ ἦν πᾶν συνιόντα, ὥστε καὶ αἰεὶ[i] μένειν αὐτῇ δὴ τῇ ψυχῇ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι ἀθάνατος διαμεῖναι[k], τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀφθάρτου γε οὔσης, καὶ μὴ πεφυκυίας, μήτ' ἐν ἄλλῳ γίγνεσθαι σώματι, μήτ' ἐνεργεῖν ὅσα δὴ καὶ πέφυκε μετὰ σώματος δρᾶν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἂν ὅπερ ἔφημεν οὐδ' αὐτῇ τὸ πᾶν ὑπάρξει[l] δίχα φθορᾶς, τῆς μετὰ σώματος ἐνεργείας φθαρείσης αὐτῇ, ἣ δὴ ταύτῃ καὶ κατὰ φύσιν πρόσεστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δίχα σωμάτων κολάζει Πλάτων ψυχὰς, φαύλας δή τινας ἐν τῷδε τῷ βίῳ (ἐν τῷ τῇδε βίῳ Vat. et Par.) γεγενημένας, καὶ πονηράς· καὶ ἡ κόλασις, ποταμοὶ Κωκυτοὶ[10], καὶ Πυριφλεγέθοντες, καὶ φοβερὰ ῥεύματα ἐκ ταρτάρου ἄνω καὶ κάτω φέροντα καὶ κατασύροντα ταῖς ὀλκαῖς[11], καὶ μηδ' ἐπιβῆναι λίμνης τῆς Ἀχερουσίας ἐῶντα, κἀκεῖ πράξαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἠδικημένοις εὐμενέσι χρήσασθαι, καὶ οὕτω φυγεῖν τὸ κολάζεσθαι. ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν οὐκ οἶδα, τί ἂν ἀπαθὴς τὴν οὐσίαν πάθοι (πάθῃ Vat.) ψυχὴ, ποταμοῖς ἐμπεσοῦσα (ἐμπεζοῦσα Vind. male), εἴτ' ἐκ πυρὸς ῥέουσιν εἴτ' ἐξ ἄλλου κολάζοντος (ἄλλως κολάζοντας Vind.) πῶς δὲ καὶ δίναις ῥευμάτων ὅθεν δήποθ' ἁλλομένων (δήπουθεν ἁλομένων Vind.) ἐνσχεθεῖσα, καὶ ταύταις ὥσπερ ἀφύκτοις (ἀφίκτοις Vat. mendose) ἐνδεθεῖσα δεσμοῖς[12], ταύταις καὶ συνελιχθήσεται καὶ συστραφήσεται, καὶ οὐχ ἕξει οὐ μὲν οὖν[m] οὐδ' ὥσπερ ἰχθὺς ἐφ' ἕτερα μεταβῆναι καὶ διανήξασθαι; ἔπειτ' ἀνδροφόνους καὶ μοιχοὺς καί γε πατραλοίας (δή τινας, καὶ μητρολοίας add. Par. et Vat.) καὶ ἱεροσύλους κατ' αὐτῶν δήπου ῥίπτει[n] τῶν ῥευμάτων. καὶ τί μὴ μεθ' ὧν ἥμαρτον σωμάτων, μετὰ τούτων[o] καὶ κολάζει ὡς καὶ μετὰ

[e] Cod. Par. *τἀναντία*. [f] Cod. Par. *γίγνεσθαι*.
[g] Cod. Par. *αὖθις τέ*. [h] Cod. Par. *σώμασι*.

39 De hac æternitate cf. Wyttenb. Disp. de placit. immortal. ad Phædon. p. XXII. seq.

[i] Cod. Par. *ἀεί*.
[k] Cod. Par. *σώματι ἐπὶ τούτου δὴ καὶ μεῖναι, τῆς ψ.*
[l] Cod. Par. *ὑπάρξῃ*.

10 De his fluviis inferorum pœnisque vid. inprimis Platon. Phædon. p. 112. Steph. (p. 89. Wytt. p. 242. Heind.) coll. Gorg. sect. 81. Cratyl. p. 43. Heind. de Republ. X. p. 613. seqq. (p. 321. seqq. Bip. p. 303. seqq. Ast.) Æschin. Socrat. Axioch. §. 21. p. 166. seqq. ed. Fischer. Plutarch. de S. N. V. p. 102. seqq. ibiq. interprr.

41 Vid. Annot. in Plotin. p. 54. D.

42 Fatalem necessitatem vinculorum metaphora declarat Nathanaël, et *ἐνδεῖν*, *ἔνδεσις* similiaque proprie usurpantur de fato necessitateque. Hinc Herodotus IX. 16. dicit *ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι*. Quam in rem plura monui in Dionyso p. 73. seq. ubi etiam Gataekeri animadversionem ad Marc. Antonin. X. 28. excitavi.

[m] Cod. Par. *οὐμενοῦν*. [n] Cod. Par. *ῥίπτει γε*.
[o] Cod. Par. *τούτων γε*.

τούτων ὄντος τοῦ πάσχειν αὐτὰς, ἀλλὰ ταῦτ' ἀφεὶς ἐπ' ἐκείνων μόνων (μόνον Vat.) κέχρηται ταῖς ποιναῖς. καὶ μὴ οὐκ ἐν δίκῃ (καὶ οὐκ ὠδίκη Vind.) μόνον ὀρθῶς ἐχούσῃ τὸ πᾶν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ μὴ πεφυκότα κεκολάσθαι τόνδε τὸν τρόπον βιάζεται κολάζειν. καί γε[p] αὐτῆς παροιμίας ἐπ' ἀδυνάτων λίθους ἕψειν[13] λεγούσης, Πλάτων ἡμῖν τὰς ψυχὰς ἐν Γεωμφλεγέθουσιν ἕψει. πῦρ μὲν γὰρ καὶ βίαιον, καὶ πικρὸν[14] ὂν ὅπως δήποτε ὕδωρ, καὶ εἴτι τοιοῦτον ἕτερον ἐστὶ κολάζον (κολάζειν Vat.), ψυχῆς μὲν οὐκ ἔστιν ἐφ' ἑαυτῆς (αὐτῆς Vat.) μόνης οὔσης οὐδαμῶς ἐφικέσθαι, σώματι δὲ μιγείσης καὶ τῇ μετὰ τούτου αἰσθήσει, πᾶν ὃ δὴ κατὰ τούτων, καὶ κατ' αὐτῆς ἐστὶ[q] δρῶν τῇ μετὰ τούτων ἀνακράσει συμπασχούσης καὶ συμπεφυίᾳ, καὶ ὃ δὴ πρότερον οὐκ ἂν ἔπαθε ψυχὴ, χωρὶς τοῦ σώματος γενομένη, τοῦτ' ἤδη μετ' αὐτοῦ πείσεται γενομένη, εἴτ' ἔστι (εἴτε τι Vat. et Par.) τῶν ἡδέων, εἴτ' ἔστι τῶν ἀλγεινῶν· ἐπεὶ καὶ ἡδοναὶ καὶ λύπαι[r] τοῦ συναμφοτέρου καὶ μάλισθ' ὅσαι κατ' αἴσθησιν καὶ ἐξ αἰσθήσεως ἀπαντῶσι[s], καὶ οὐχ ἑνὸς δήπουθεν τούτων, οὔτε ψυχῆς μόνης οὔτ' αὖ σώματος. καὶ μὴν[t] ὅτι μὲν ἀγαθῶν καὶ πάνυ τι (πάνυ τοι Vind.) ἀγαθῶν ἀνθρώπους ἔστιν ἀπολαῦσαι χρηστούς γε ὄντας, καὶ οὕτω τῶν παρόντων ἀπαλλαγέντας, καὶ κόλασις ἔστιν αὖ ἐνδίκως μετιοῦσα τοὺς πονηροὺς, οὐχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν δέδοκται[u], καὶ οὐδέποτε οὐ μὲν οὖν (παυσομένην addit Vat.) ἀνομολογοῦμεν αὐτήν· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει τοῦ ζῆν ἡμᾶς καὶ βιοῦν εἰς δύο διῃρημένου, τοῦ μὲν ἐξ ὅτου καὶ γεγόναμεν μέχρι[x] αὐτοῦ τοῦ τεθνάναι, τοῦ δ' αὖθις (adde ex Par. et Vat. ἐκ τεθνεώτων ἡμῶν ἀναβιωσκομένων καὶ ἥκιστα φθειρομένων.) οὐ γὰρ (οὐδὲ γὰρ Vat. et Par.) ἀποθνήσκομεν αὖθις, ἀνταλλαττόμεθα τὸν φθίνοντα τόνδε βίον τοῦ ἀεὶ ἑστηκότος. καὶ εἴγε φαύλους (φαύλους γε Vat.) ἡμᾶς[y] παρέξομεν ἐν τῷ παρόντι καὶ πονηροὺς (κ. π. ἐν τῷ παρόντι Vat. et Par.), πονηρὰ κἀκεῖ μεταδέχεται, καὶ μένει τῷ βίῳ μηδέποτε[z] παυομένῳ, εἴτ' ἀμείνους καὶ χρηστοὺς, ἀμείνω, καὶ καθὰ δὴ τὸ τρυφᾶν ἡμῖν ἀκήρατον καὶ μηδέποτε[a] περαῖνον, οὕτω δὴ καὶ κόλασις τὸν ἴσον[b] ἔχει χρόνον, ψυχὴν ὁμοῦ καὶ σῶμα ἐνδίκως μετιοῦσα, σῶμα δ' ἐκεῖνο, τὸ καὶ φαύλως δηλονότι βιῶσαν, καὶ τῇ πονηρᾷ τῇδε δουλεῦσαν ψυχῇ, ἐπεὶ μηδ' ὅσιον, ἑτέρου τὰ κακὰ πεπραχότος, ἕτερον ἀντὶ τούτου τὰς τίσεις ὑπέχειν, καὶ παραπλήσιον ἂν εἴη, ὥσπερ ἂν, εἰ τοῦ (artic. abest a Vat.) Πλάτωνος ἡμαρτηκότος, ἐστίζετο Πλωτῖνος ἢ ἄλλος τις τῶν μὴ ταῖς δίκαις ἐνεχομένων. Καὶ τοίνυν ἡμεῖς (ἡμᾶς Vind. sed corr.) ἐξ ἀντιθέσεως ταῦτα πρὸς Πλάτωνα καὶ Πλωτῖνον, τἀναντία τῶν ἡμῖν δεδογμένων περὶ ψυχῆς εἰρηκότας· εἰ δ' ὀρθῶς ἀντέσχομεν, εἰδεῖεν (εἰδοῖεν Vind.) ἂν οἱ καὶ τἀληθὲς εἰδότες ἀσφαλῶς δοκιμάζειν.

p Cod. Par. καὶ γοῦν τῆς παρ.

13 Videri possit Nathanaël ante oculos habuisse Aristidem qui Orat. sec. Plat. p. 230. Jebb. p. 302. Dindorf. eundem Platonem, qui frustra emendare studuisset Dionysium tyrannum, ita carpit: ἐλελήθεις δὲ ἄρα σαυτὸν ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας. Illud εἰς πῦρ ξαίνειν in ipsis mortuorum pœnis numerat Basilius magn. de legendis gentil. libris p. 181. D. Garn.—τῶν ἐν ᾅδου κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ κ.τ.λ. quæ componi possunt cum Platonis Gorg. p. 159. Heind. Eoque ipso adagio est usus Plato Legg. VI. vid. Schol. Ruhnken. p. 227. Cæterum alterius vim proverbii *lapidem elixare* ipse Noster explicuit. Plura qui velit, is consulat Erasmum Adagg. p. 292. 321. 337. et Fischerum ad Æschin. Eryx. p. 99. in Indic. ibiq. laudd. itemque Boissonad. ad Anecdott. Grr. I. p. 398, ubi hunc Chumni locum laudat.

14 Vid. Oraculum ap. Porphyr. De Vit. Plotini XXII. vs. 19, ubi est: πικρὸν κῦμ' ἐξυπαλύξαι. et cf. Annot. in ipsum Plotin. p. 147. G.

q Cod. Par. ἐστι.

r Cod. Par. λῦπαι.

s Sic Cod. Par. Reliqui ἀπαντῶσιν.

t Cod. Par. καὶ μὲν καί.

u Cod. Par. δέδοκται καὶ μάλα τι καὶ ἀληθῶς δέδοκται, καὶ οὐδέποτε οὐμενοῦν παυσομένην ἀνομολ. Bene.

x Cod. Par. καὶ μέχρις.

y Cod. Par. φαύλους ἑαυτοὺς π. elegantius.

z Cod. Par. μήποτε.

a Cod. Par. μήποτε.

b Cod. Par. ἶσον.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

PRÆFATIUNCULA.

NOLO equidem diutius in pluteis meis latere, quæ fortuna fautrix mihi obtulit, et quæ Platonicæ philosophiæ studiosis profutura existimo. Itaque non dubitavi huic editioni Enneadum Plotinianarum hoc alterum Epimetron adjicere, opusculum mancum illud quidem et injuria temporis corruptum, sed tamen elegans, luculentum et Platonis imitatione commendabile; argumento autem ad Plotinum non minus quam ad Platonem pertinens, denique, si non ejusdem auctoris, qui Antitheticum composuit, tamen eidem libello vel maxime cognatum. Itaque de hoc dialogo Lector hæc accipe: Anno hujus sæculi decimo et quarto Roma mihi hæc perscripsit *Hieronymus Amatius* super Codice Vaticano N^ro^. 112: "Notabam ibi pag. 22: *Τοῦ Παρακοιμωμένῳ*[1] *τοῦ Χούμνου ἐκείνου κύρου Ἰωάννου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἐπὶ τοῦ κανικλείου—ἐπιστολὴ ὅτε μετ' ὀλίγων πάνυ τρόπαιον σὺν Θεῷ ἔστησε κατὰ τῶν βαρβάρων*: Ipse scilicet *τοῦ ἐπὶ κανικλείου* Nicephori Chumni filius Joannes Chumnus, non minus elegans quam pater pro illis temporibus scriptor, et simul egregius bellator[2]. Et pag. 24: *Τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου πρὸς τὸν αὐτὸν Παρακοιμώμενον, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπιστολή.* Sed me præcipue detinuit pag. 37. *Dialogus ad Platonicorum similitudinem effictus, in quo Timocles et Polycritus loquentes introducuntur, et Platonis doctrina—Animam existere, antequam corpori jungatur*—vel, ut auctoris ipsius verbis utar: *Ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν, οὗ μοι δοκεῖ μάλιστα (ὁ Πλάτων) χαίρειν τῇ εὑρέσει· ὅτι οἴεται καὶ πρὶν κοινωνεῖν σώματι, τὴν ψυχὴν εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι δέοι τὸ ζῶον ἐκ τεθνεῶτος ὄντος ζῆν. ἔπειτα λέγων ἐξῆς, ὅτι τύχοι ἕκαστον, ὅτι τε ἐν φρουρᾷ τινι ἐσμέν· καὶ ἀνάγκην εἶναι, εἰς πολλὰ μεταχωρεῖν σώματα, ὥσπερ ὕδωρ ἐξ ἀγγείων εἰς ἀγγεῖα μέτρη ῥέουσαν. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ περὶ τοῦ προεῖναι δεῖν τὴν ζήτησιν πρότερον ποιήσασθαι. ἔοικε δὲ τῷ τοιῷδε μάλιστα ἐπιχειρεῖν, τῷ φάναι τοῦτο εἶναι, ὅτι τις μάθοι ἀναμνησθῆναι κ.τ.λ.* ***Hæc inquam, Platonis doctrina, quæ et Plotiniana est, modo et dicendi genere illi, quod in Antirrhetico nostro habemus, simillimo, refellitur et confutatur.*** Censerem igitur, et hoc tibi non spernendum opus, licet in codice nomen inscriptum non præferat, magni nostri *Nicephori* esse, qui in eo ita se contra Platonem *Πλατωνικῶς* gessit, ut remoto omni Christianismi indicio, ethnici fœtum optime repræsentet. Videor mihi filium ejus bellicosum et nepotulum videre in hisce sub initium verbis: *Τίς ὅδε καὶ τίνων ὁ νεανίσκος; . . . . Οὗτοσὶ μέν τοι ὄνομα Ἀριστόμαχος Ἀλκαίου πατρὸς, πολλαχοῦ δὴ ἐν μάχαις κράτιστα εὐδοκιμήσαντος καὶ πλείστας καὶ οὐκ ἀφανεῖς τῶν νῦν ὄντων ἡγεμόνων νίκας διηγωνισαμένου, ἀπότε τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρων, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὁπόσης ἡμῶν ἡ πόλις ἄρχει· ἔνθα, ὦ Πολύκριτε, τὰν Σκυθῶν λῃζομένων, ὡς καὶ σὺ οἶμαι οἶσθα, τοὺς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Ἑρ-*

[1] "'Ο *παρακοιμώμενος* aulæ Byzantinæ latine *cubicularius* vocandus est" Fr. Boissonade in Anecdott. Grr. I. p. 290. laudans locum Matthæi de Officiis post Codinum. p. 39.

[2] Theodorus Hyrtacenus confirmat utrumque in Monodia de Nicephoro Chumno p. 290: *πῶς παρακοιμώμενον τὸν σοφὸν ἐπὶ λόγοις Φαέθοντα, ὃν ἐν στρατηγίαις ἄλλον ἤσθα κρίνων Θεμιστοκλέα, τὴν ψῆφον οὐκ εὐνοίᾳ δεκάζων.* Significat autem orator hunc ipsum Joannem Nicephori Chumni filium. cf. Boisson. ad h. l.

" *ἴνθου Θράκας γενναίως μαχόμενος ἐτελεύτα, ἕνα τουτονὶ, παῖδα ὀρφανὸν καταλιπὼν, εἴς τε* " *παιδείαν οὐ παρέργως πεφυκότα καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς ὅπλοις ἄξιον.* Doctum hunc morem " dialogos nominibus fictis conscribendi a Nicephoro ipso Chumno deduxit fortasse " Nicephorus alius, eidem coævus et junior, *Gregoras* scilicet, cujus aliquot adhuc ex- " stant[3]. Ast horum duorum et Blemmydæ etiam et aliorum opera apud bibliogra- " phos, ob nominum similitudinem, confusa sunt. Si Deus nobis dabit Vaticanæ Bi- " bliothecæ novum Catalogum ad finem perducere, sua cuique reddere conabimur. " Tum dialogi sui argumentum Chumnus noster ducit ab ingenti terræ motu, unde " pererebuerat Constantinopolin a mari absorptum iri. Quam rem tu historiis et " Chronicis confirmare poteris circa finem sæculi XIII. vel primas decadas XIV[4]."— Anno insequenti (MDCCCXV) idem vir humanissimus misit mihi apographum ejus Dialogi et in epistola adjecta hæc scripsit: " Excerptorum interea ejusdem (Plotini) " reliquam partem, quæ diu apud me desederat, et *Chumni* nostri *Dialogum* mitto. " Dolendum sane opusculum istud, si mecum senties cum videris, non spernendum, " male adeo habitum procedere, ut si non initio—fine saltem mutilum sit, et lacunis " aliisque *σφάλμασι* interspersum. Ni statim edere volueris, optarem equidem alium " nancisci Codicem, qui damna sarciret. Sed hactenus datum id non fuit." Hæc Amatius. Neque vero idem postea quidquam misit, vel potius mittere potuit. Neque ego, ubicunque circumspexi, ejus opusculi alia apographa nancisci potui. Quid quæris? Ne mentionem quidem ullam usquam ejus dialogi reperire mihi contigit. Nam quæ supra in Proœmio ad Nicephori Ἀντιθετικὸν ex Boissonadii Præloquio ad Anecdota Græca p. X. ipsius Nicephori nostri verbis retuli, ea nihil habent de Dialogo, et possunt non minus ad Antithetici argumentum referri, quam ad materiam Dialogi. Quapropter ut simillima veri sit Amatii conjectura: etiam Dialogum esse a Nicephoro Chumno compositum: tamen ampliandum duxi, et scriptoris nomen prætermittendum, dum, si forte, aliquando, quod in altero opusculo contigit, in hoc quoque contingat, ut certa codicum fide, auctoris nomen præscribere queamus. Dialogum ipsum nolui diutius delitescere in scriniis, sed apographum Amatii, quod in Ἀνεκδότοις faciendum est, accuratissime descriptum, sine mutationibus operis mandavi, quo possint eruditiores de lectione indicium facere, eique consulere. Ego et ipse subinde aliquid tentavi: multis annotationibus librum onerare nolui, quandoquidem omnia fere in annotatione in Plotinum a me occupata erant. Dedi, quæ habui. Tu paratis utere!

[3] En tibi exemplum; In codice nostro Palatino-Heidelbergensi nr. 299. legimus fol. 33. . .: *Νικεφόρου τοῦ γρηγόρα διήγησις περὶ τῆς διαλέξεως, ἣν ἐποιήσατο πρὸς τὸν* Παλαμᾶν *ἐνώπιον τοῦ βασιλέως κυροῦ ἰωάννου τοῦ παλαιολόγου· εἰσάγεται δὲ ἡ διήγησις, ὡς ἐξ ἑτέρου προσώπου· τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα,* Ἀγαθόνικος *καὶ* Θεότιμος· *δογματικὸς λόγος.*

[4] Illud prius verum est. Nam qui terræ motus in annum 1304 incidit fuit ille quidem multis Imperii Græci provinciis perniciosus, neque tamen graviter afflixit ipsam metropolim, ubi leviter tantummodo persensum fertur (Pachymer lib. V. cap. 11. cf. Le Beau Hist. du Bas-Empire par Ameithon Vol. XXIII. cap. CIV. p. 315; et de Germania eodem tempore terræ motu vexata cf. *v. Hammer* in Geschichte des Osmannischen Reichs I. p. 62.) contra horribili modo vexata est ipsa Constantinopolis altero terræ motu aliquot annis ante, nimirum anno 1296. De hoc breviter Nicephorus Gregoras lib. VI. cap. 9. uberius Pachymeres III. 15. unde hæc teneamus, ex quibus intelligitur, cur tam dirum augurium urbi suæ ex hoc terræ motu cœperint Constantinopolitani. Nimirum Michaëlis Palæologi statua, quæ manibus tenebat imaginem Urbis (Constantinopolis) eamque offerebat Michaëli angelo principi patronoque suo, illa igitur statua tantopere concussa fuerat, ut illa urbis icon ipsius manibus elisa in terram devolveretur. Addit Pachymeres: *Ὁ δέ γε βασιλεὺς— ἐδεδίει μὲν καὶ περὶ τῇ πόλει πάσῃ, μήπως κατεπόθη.*

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

(E Codice Vaticano 112. pag. 37. 10. Nulla inscriptione.)

ΟΥΤ' ἐκεῖνο ὁ καλὸς ἡμῖν καὶ νῦν πολύκριτος στυγνός τε καὶ κάτω νεύων. οὐκ ἄδηλος δὲ καὶ πόρρωθεν εἶ τῷ σκυθρωπῷ τὲ καὶ πεφροντικότι τῆς διανοίας, ἤτοι γενναῖον τὲ καὶ τροφῆς ἄξιον, αὐτὸς ἡμῖν ὠδίνων, ἢ πολιάν τινα μεγάλων πραγμάτων δόξαν τῷ νῷ χωρὶς ἀπολαβὼν, πανταχόθεν κρούειν καὶ ἀτεχνῶς ὥσπέρ τινι λυδία[1] προσάγειν τοῖς λόγοις μήποι σιγῇ λαθοῦσα τῷ φαινομένῳ ἐξαπατᾶν ἡμᾶς σχοῖ νόθα ἄττα περιαμπίσχουσα. ἀλλ' εἴτι χαίρεις κοινωνῶν δίκαιος εἶ φίλοις ἀνδράσι τοῦ ζητήματος μεταδοῦναι. οὕτω γὰρ διὰ λόγων ἥδων ἂν ἀλλήλοις τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας συνῶμεν. ἐβουλόμην ὦ τιμόκλεις ὥσπερ ἡγοῦμαι ῥάδιον τὸ μαθεῖν· εὐπετὲς ἂν εἶναί σοι· ἦ γὰρ ἔγωγε ἡδύς τε καὶ φαιδρὸς ἂν ἦν· οὐδὲν ἐν τοῖς προσώποις συνεστηκὸς ὑποσημαίνων. νυνὶ δὲ ὦ ἄριστε, εἰρήσεται γὰρ σοῦγε ἐναντίον τἀληθῆ, ὀκνῶ μήποτε ἐπειδὰν εἰς λόγους καταστῶμεν, ῥαδίως οὕτω καὶ αὐτὸς ἐμοὶ τὰ ὅμοια πεπονθὼς ἔσῃ, καὶ δυσχερές σοι ἦ ὅποι ἂν ὡς κάλλιστα ἀπαλλαγῶμεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα. εἰ τῷ ὄντι ἀληθῆ λέγομεν, ἢ ἐμοὶ οὕτως ἐπῆλθεν εἰκῆ δεῖσαι τὸ δὲ, ἄρα ἦν οὐχ' οἷον ἔγωγ' ὑπενόουν. ἀτὰρ ὦ βέλτιστε μεταξὺ ἰόντων τίς ὅδε καὶ τίνων ὁ νεανίσκος· εὐγενὴς γὰρ καὶ ἐξ εὐγενῶν ἔοικε ὅσγε μοι δοκεῖ τοῖς ἔξω τεκμαιρόμενος. πάνυ πόρρω[2] πίπτεις ὦ πολύκριτε. ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα κατεστοχάσω τοῦ μειρακίου. οὑτοσὶ μέν τοι ὄνομα ἀριστόμαχος ἀλκαίου πατρὸς πολλαχοῦ δὴ ἐν μάχαις κράτιστα εὐδοκιμήσαντος. καὶ πλείστας καὶ οὐκ ἀφανεῖς τῶν νῦν ὄντων ἡγεμόνων νίκας, διηγωνισμένου, ἀπότε τῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ βαρβάρων καὶ τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ, ὁπόσης ἡμῶν ἡ πόλις ἄρχει. ἔνθα ὦ πολύκριτε τῶν σκυθῶν ληϊζομένων ὡς καὶ σὺ οἶμαι οἶσθα τοὺς ὑπὲρ χερρονήσου καὶ περίνθου θράκας γενναίως μαχόμενος, ἐτελεύτα. ἕνα τουτονὶ παῖδα ὀρφανὸν καταλιπὼν[3]. εἴς τε παιδείαν οὐ παρέργως πεφυκότα.

[1] Καὶ ἀτεχνῶς ὥσπέρ τινι λυδία (omittit enim hic codex ubivis fere iota subscriptum) προσάγειν τοῖς λόγοις — νόθα ἄττα περιαμπέχουσα. Omisit Auctor eleganter λίθῳ, ut ille apud Apostolium Proverbb. XII. 36: Λυδία ἐλέγξει τὸ κίβδηλον.—Λείπει, ἡ λίθος· κ. τ. λ. ubi de adagio consule Hoeschel. p. 325. cf. Erasmi Adagg. p. 429. Warton. ad Theocrit. XII. 36. et De lapide Schneider. ad Theophrasti libr. de lapidib. 4. p. 541. sq. Clemens Alex. Stromm. I. 9. p. 342. Potter: δίκην τῆς βασάνου λίθου, ἥδ (Sylb. ἡ δ') ἔστι Λυδὴ, διακρίνειν πεπιστευμένη τὸ νόθον ἀπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς χρυσίου, in quibus verbis illa ἡ—Λυδὴ interpretamenti speciem habent. Certe hæc non desiderantur post præcedentia. Vid. et Suid. in βάσανος λίθος (I. p. 418. Kust.). Contra atque Noster Λυδία sive Λυδὴ omittit Theodoretus Orat. de divin. caritate, p. 1296. Schulz.: καὶ γὰρ τὸν χρυσὸν οὐχ ἅπαντα τὸν προσφερόμενον δαπανῶσα ἡ λίθος, ἀλλ' ὀλίγῳ τινὶ προστριβομένη δόκιμον ἢ ἀδόκιμον δείκνυσι. Quod supra in hoc dialogo legimus πολιὰν δόξαν, similiter Basilius Homil. de hon. par. p. 415. dixit πολιὰ φρόνησις. Vid. Boissonad. Anecdott. Grr. p. 75. sq.

[2] Fort.: τοῖς ἔξω τεκμαιρομένῳ· οὐ πάνυ πόρρω πίπτεις.

[3] Conjecturæ H. Amatii, qui h. l. Nicephori Chumni filium nepotemque significari putat, (vid. Præfat. ad hunc dialogum) temporum certe ratio non obstat. Nam etsi annum illius fatalem ignosci dicit auctor Appendicis ad Caveum de Scriptorr. Eccless. p. 24. ed. Oxon.: tamen certo constat, eum vitam in extremam usque senectutem extraxisse. Illa igitur conjectura pro fundamento posita, in verbis τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρων cogitandi sunt Turcæ, qui inde a sæculo XIV. ineunte per Asiam minorem in dies magis magisque invaluerant, ut Græcis multos per annos cum iis prœliandum esset (Nicephor.

καὶ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς ὅπλοις ἄξιον. ἀλλὰ τὶ δεῖ περαιτέρω προϊέναι ζητοῦντας ὅποι ἂν 38
ἥδιστα καταχθεῖμεν. ἐνταῦθα μέντοι ἐν ἀριστερᾷ πόα τὲ (leg. τε) πυκνῇ καὶ δροσερᾷ (leg. πυκνὴ καὶ δροσερά). καὶ ἀνθῶν ἔμπλεως. ἥτε δρῦς μάλα . . . . εἰς ὕψος οἷον, δὴ ἐπηρμένη[4]. καὶ τὰ φύλλα ἠ (δὲ) ἄρτι φύειν ἤρξατο. κύκλῳ τὲ ἀνεστηκὸς τειχίον ἐντὸς αὐτὴν ὥσπερ δὴ θριγγὸς περιέχει. οἱ δὴ ἐξέστναι καὶ κατακλινεῖσθαι ἐν ῥαστώνῃ. εἶτι καὶ βούλοιτο (l. εἴτι καὶ βούλοιο) ἐπ' ἀφθόνου, τῆς χλόης. καὶ ἐπορθοῦ (l. ἐπ' ὀρθοῦ) δὲ καθήμενος. οὐδέν τοι μᾶλλον οἶμαι δείσῃ τὸν φλογμόν. τοῦ δένδρου οἷον δὴ ἐξ ἀπόπτου τοῖς κλάδοις ἐπαμύνοντος. εὖγε ὦ τιμόκλεις. καγὼ ἄσμενος εὐθὺ τῆς δρύος ἡγήσομαι. τῷ γάρ τοι δένδρῳ μᾶλλον ἂν ἡμῶν τῶν ἀνῶν τὰ χαλεπαίνοι τε καὶ ἐγκοτοῖ. καὶ ὅτι μάλιστα φυλάττοιτο θάνατον ἐκείνοις φέροντι ὡς ἡ παλαιὰ γλαὺξ ἔφη τὸν ἰξὸν λέγουσα[5]. ἡμῶν δὲ τῷ γένει εἴς τε τὸ ἀρχαῖον συνήθης τοὺς ἐπὶ Κρόνου τῷ καρπῷ τρέφουσα. καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι, εἴ πως ἄν τι πρὸς τὸ εὐπορεῖν ξυμβάλοιτο τῇ ζητήσει, οὕτω πάντοθεν κατακλινομένοις, καλῶς ἂν ἔχοι. τὴν τε γὰρ πόλιν ὀλίγου πᾶσαν καὶ ἀγάλματα καὶ ναοὺς (Fort. supplendum: ὁρῶμεν καὶ) κύκλῳ νήσους. τότε τοῦ πόντου στόμα. καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐντεῦθεν ὡς ἀπὸ μετεώρου ὄντες τῇ πόλει δόξομεν: . . . . οἷον, ἆρα χωρίων χαρίτων τινῶν ὡς ἀληθῶς ἱερὸν ἐβασκηνέ τις δαιμονίων τύχῃ· ὃ μικρὸν ὕστερον οὐ μετὰ πολλά φασιν ἔτη καταδεῦνκὸς εἰς βυθὸν οὐδαμοῦ ἔτι ἔσται. μύραινα δὲ καὶ δελφῖνες ἐνταῦθα οἰκεῖν ἔξουσι. καίποτε τῷ παραπλεῖν οἱ ἄνοι κλονεες (Fort. καί ποτ' ἐν τῷ παραπλεῖν οἱ ἄνθρωποι κλαίοντες φαῖεν) φαίεν ὅτι ἐνταυθοῖ μέντοι ἦν ὃ νῦν ὁρᾶται πέλαγος ὁ κάλλιστος τῆς πόλεως κόσμος. καὶ ἐγώ τοι ὦ ἀριστόμαχε οὐκ ὀλίγων διακήκοα τοιαῦτα ἄττα ποθὲν ἐκ συγγράμματος περὶ τούτου διεξιόντων. ὡς ἄρα εἱμαρμένον εἴη καταποντωθῆναι· καὶ ἔοικας εἰς καιρὸν ὑπομιμνῄσκειν. ἵνά τοι καὶ πολυκρίτου ὅτι εἴποι διαπυθώμεθα τί σοι ὦ πολύκριτε δοκεῖ περὶ ὧν ἀριστόμαχος φησί· πότερον ἡγησόμεθά τι τοὺς πολλοὺς λέγειν, καὶ τὸν νοῦν αὐτοὺς προσέξομεν, ἢ ὧδε μάλιστα πρέπει γελᾶν τὲ ἐπὶ τούτοις καὶ ληρούντων καταφρονεῖν τούτων πέρι. ὅποι μᾶλλον χαίρεις διανοούμενος

Gregor. VII. 1. sqq. Cantacuz. II. 13. cf. Le Beau Hist. du Bas-Empire cont. par Ameilhon livr. CIII. p. 167. sqq. et CIX. p. 400. sqq. et von Hammer Geschichte des Osmanischen Reichs Vol. I. pag. 52. sqq.) Vocabulo autem Σκυθῶν designantur vel Bulyarorum vel Tatarorum agmina, quæ iisdem temporibus Thraciam reliquasque Græci imperii provincias in Europa sitas certatim depopulabantur (Cant. I. 36. sqq. Dulangii Famill. Byzantt. p. 322. sqq. et Le Beau cap. CVII. Tom. XXIV. p. 221. sqq. p. 238. sqq.) Quo autem intelligatur, quam studiose Dialogi auctor πλατωνίζων antiquum loquendi usum antiquasque locorum appellationes retinere annitatur: tenenda sunt hæc: τοὺς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου Θρᾴκας. Perinthus enim licet usque ad Gallieni Imperatoris ætatem in numis suis hoc nomen præ se ferat: medio tamen ævo nullo alio quam *Heracleæ* nomine appellabatur. (Vid. Wesseling. ad Antonini Itinerar. ad verba: *Perintho-Heraclea* p. 323. et Eckhel. D. N. V. Tom. II. p. 33 et p. 39.) In cod. Leidensi hæc reperi ante Constantin. Porphyrogen. de Thomatibus Imperii: Πόλεων ὀνόματα — Περίθος, (scribe Πέρινθος) ἡ νῦν Ἡρακλεία ἡ πρὸς δύσιν. Extremis tribus vocabulis hanc Heracleam in Occidente distingui vult ab Heraclea sita ad Pontum in Bithynia.

[4] Exple et lege ex Phædro Platonis p. 230, b. p. 8. Bekk. ἥτε δρῦς μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ, licet Eustath. ad Odyss. IX. 427. illud τε in Platonis verbis omiserit. Cujus loci imitationes plurimas indicavit Ruhnken. ad Tim. p. 26—28. Quibus addendus hic ipse locus hujus dialogi; ubi tamen pariter atque a Cicerone in Exordio librorum de Legibus (I. 1.) quercus substituitur platano. De scriptura θριγγὸς pro θριγκὸς. monui ad Plotinum V. 8. 4. p. 545. Mox scribendum δρυὸς pro δρύος. Sed talia sexcenties in hoc cod. obvia, ne tædium exhibeam Lectoribus, omittam.

[5] Hæc, ita expleas et legas: Τῷ γάρ τοι δένδρῳ μᾶλλον ἂν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὰ πτηνὰ χαλεπαίνοι τε καὶ ἐγκοτοῖ· καὶ ὅτι μάλιστα φυλάττοιτο θανατηρὸν ἐκείνοις φέρον τι, ὡς ἡ παλαιὰ γλαὺξ τὸν ἰξὸν λέγουσα. Tangit auctor fabulam ap. Dion. Chrysostom. Orat. LXXII. p. 387. Reisk. unde hæc adscribo huc facientia:—
ἀλλ' οὖν τήν γε γλαῦκα μὴ τοῦτο τοῖς ὀρνέοις ποιεῖν παραινεῖν, μηδὲ φυτοῦ βλάστῃ, ἐφήδεσθαι, ἰξὸν πεφυκότος φέρειν πτηνοῦ ὄλεθρον. Antipater in Antholog. Gr. XVII. p. 10. (Vol. III. p. 9. Jacobs.):

> καὶ τὰν εὔκολλον δρυὸς ἰκμάδα, τόνγε πετεινῶν
> ἀγρευτὰν, ἰξῷ μυδάλεον, δύνακα.

38 καὶ ἡμῖν ἐν τῷ ἐμφανεῖ εἰπέ. ὡς ἐμέγε πολλακις ἔθραξε μήποτε ἄρα τῷ ὄντι παγκάλως οὕτως ἔχων τόπος ἀφανισθείη τε καὶ ἀπόλοιτο. κινδυνεύετε ὑμεῖς ἐμὲ πειρώμενοι οὐκ εἰς φαῦλον ἐμβαλεῖν ἀγῶνα· ἡγοῦμαι γὰρ ἔγωγε καὶ τὸν θαρραλεώτατον ἀποκνῆσαι ἂν ἐναντία θέισθαι τὴν γνώμην τῇ τοῦ πλήθους δόξῃ. καὶ ἐγὼ εἴποτε καὶ ἄλλοτ' ἐν λόγοις καταστὰς εἰς δειλίαν οἶδα, οὕμοι δοκεῖ ὡς ἐν τῷ παρόντι ἐν μεγάλῳ εἶναι φόβῳ. καὶ εὖ ἴστε· ὅτι εἰ μὴ συνήθης σφόδρα σύτε ὦ τιμόκλεις καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἦσθα· ἔπειτα ὁ παῖς ὅδε τῷ βραχεῖ τῶδε καιρῷ, οὐδ' ἂν ἐμοῦγε ἑκόντος οὐδὲν ἠκούσατε· οὔτε περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν, οὔτε περὶ ἄλλου οὐδενὸς, ἐν οἷς ἀποκινδυνευτέον εἴη· ὄχλω μαχόμενον· ἀλλὰ σιγῇ τὸ λεγόμενον πτήξας, παρεῖχον ἂν ἐμαυτὸν ῥᾷστα ἔπεσθαι οἷ ὑμεῖς ἤγετε. νυνὶ δὲ ἐπειδή μοι φίλοι ἐστὲ, πειράσομαι πρῶτον μὲν ὑμᾶς ἀπαλλάξαι τοῦ ὡς ἀληθέστατον ἡγεῖσθαι ὅ,τι τις εἴποι οὐδαμοῦ ἀποδεδειγμένον. ἔπειτα καὶ περὶ τοῦδε ἅμοι νομίζεται. καὶ ὑμῖν κοινώσομαι. εἶεν δὴ ὦ τιμόκλεις. ἐοίκασι γάρ μοι ὁπόσοις βέλτιον νενόμισται τἀληθὲς τοῦθ' ἡγεῖσθαι· ὅ,τι δόξει τοῖς πολλοῖς, πρῶτον μὲν αὐτῷ τούτῳ δῆλοι εἶναι·
39 ὅ,τι οὔποτ' ἂν ἐντύχοιεν· εἰ δέ τι σαφὲς εἰδεῖεν ἔπειτα σφόδρα καὶ τοῦτό ἐστι ῥᾷστον καὶ ὁτωοῦν ἰδεῖν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὥσπερ ἐν ἀνέμοις ἐναντία πνέουσιν ἀπολαμβανόμενοι οὐκ ἔχοιεν ὅ,τι ποθ' ἑαυτοῖς χρήσαιντο. ἀλλ' ἀπο . . . . καὶ δεινὰ πάσχοιεν πληττόμενοι ἑκάστοτε ὥσπερ βέλεσι τοῖς ὑφ' ὁτουοῦν ῥηματίοις· καὶ ὥσπερ καὶ πάλαι περὶ τῶν κυμάτων λέγεται. ὅτι τὸ μὲν ἦλθε· τόδ' ἀπῆλθεν, οὕτως ἄρα ἐν τῷ πλήθει οὐδὲν ἔσται βέβαιον· οὐδ' ἁπλανές· ἀλλ' ἅπαντα ὑφ' ἁπάντων διασκιδνάμενα, καὶ πρέπειγε ὦ τιμόκλεις τὸν ἀληθές τι ἐν τῷ βίῳ εἰσόμενον ἄτρεστον ὥσπέρ τινα σκόπελον ἐπ' ἄκρας ἑστάναι. εἰ μὴ μέλλεί ποι λαθὼν ταῖς πληγαῖς καταθραυσθῆναι· ὡς ἔστιν ἄμαχόν τι ὄχλος χρῆμα καὶ δυσέργαστον. καὶ ὅφασι καὶ πυρὸς ἐν μείζονι φροντίδι· οὐχ ἥκιστα δέ μοι δοκοῦσι δήμου φύσιν καὶ οἱ ποιηταὶ ἡμῖν αἰνίττεσθαι ὕδρας τε καὶ χιμαίρας[6] καὶ ἀλλ' ἄττα δεινὰ τέρατα ἀτύπων τινῶν καὶ παντοδαπῶν ἰδέων συμπλέκοντες· δηλοῦντες ὡς οὐ ῥᾷστα καὶ ἐπ' εὐτυχίᾳ τῇ αὐτοῦ τῶν πολλῶν τίς τοῖς τοιοῖσδε ἂν ἐπιχειροίη· ἀλλ' αὐτίκα ἀπολεῖται ὁρμηθείς· καταφαρμαχθεὶς τε ἂν εὐθὺς, οἴχοιτο. δεῖ δέ σε ἀντιστῆναι ὅστις τυγχάνει ἐγγύτατα γένους τῷ δι' ὧν πρῶτον μὲν δεινόστε καὶ τὴν ἕξιν ἄμαχος· ἔπειτα καὶ αὐτὸν κατακεχρῆσθαι τῇ μάχῃ παραπλησίοις τισὶ δογμάτων εἴδεσιν. οἷον τί μοι δοκοῦσι τῷ πηγάσω προσεικάσαι χειρούμενον καὶ κατεπάδοντα ἔξω τῶν συνήθων αὐτὸν οὐδαμοῦ τῆς ἀπὸ τῆς συμπλοκῆς βλάβης ἐπησθημένον. ἄλλα δὲ οὐκ ἂν εἴη ῥάδιον ἐκφυγεῖν. ἀλλ' ἢ ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς οἰόμενος, οὐδὲν περὶ παντὸς ὀρθὸν εἰπεῖν ἕξει· ἢ τοῦτογε παντὶ εὔδηλον ὅτι προπηλακισθεὶς ἂν καὶ μισηθεὶς ὕποπτος τοῦ λοιποῦ τῷ πλήθει εἴη· ἀλλ' ὅπως μηδεὶς ὑμῶν ἐμοῦ κατείπῃ, κἄπειτ' αὐτὸς ἔσομαι ὁ ταῦτα δὴ πεισόμενος, τοῦτο δὲ ὃ λέγεται καὶ ἐγὼ πολλάκις στοχαζόμενος ὑπώπτευσα τῷ τόπῳ. φύσει τε γὰρ ῥυώδης καὶ εἰς στενὸν κομιδῇ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πορθμῶν ταῖς ἠπείροις συναγμένος. φιλοῦσι δὲ ἐν τοιούτοις μάλιστα ὑπερβάλλοντες μεγέθει σεισμοὶ γίγνεσθαι. ὧν καὶ δὴ μεγίστων ἡ πόλις ἐξαρχῆς πεπείραται· ὁπόσα δὲ ἡμεῖς ἀκοῇ καὶ πείρᾳ ἴσμεν[7]· ἐπειδὰν οὖν ποτὲ ἐνταῦθα στάσιν τινὰ ἰσχυρὰν τὰ πνεύματα ἐν αὐτοῖς σχῇ· ἔπειτα τὸ ἀπὸ τῆς χέρσου κινηθὲν τῇ βίᾳ ἀπταισθῇ καὶ ὑπονοστῆσαν ἐκχωρήσῃ, τότε οἷον δὴ εἰκὸς τῇ μάχῃ κλόνου τῇ γῇ ὄντος, τὸ ἀπὸ τῆς θαλάττης κεκρατηκὸς προσεπάξεται καὶ αὐτὸ τὸ ῥεῦμα· καὶ οὕτω δὴ ὑπεκδραμὸν καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ κενὰς ἐμπλῆσαν χώρας ἀνατρέχοιτε καὶ καταδύσοι καὶ οὕτω πέλαγος ὁ καλὸς οὗτος ὅσως λόφος εἴη· οὐκ ἀνάγκη οὐδ' εἰμαρ-

[6] Χιμαίρας κ.τ.λ. Colorem duxit scriptor ex loco Platonis in Phædro p. 239, e. p. 7. sq. Bekkeri.
[7] Vid. Præfat ad hunc dialogum.

μένοις τισὶ περιόδων χρόνοις ὡς ἄρτι ὑμεῖς ἐλέγετε: ταῦτα μὲν δὴ ὦ καλὲ πολύκριτε 39
ἀγέσθω ὅποι βελτιον· συδ' ἡμῖν ἅπερ ἀρχόμενος ἔφην εἰ μήποι φορτικὸν ἦ, φράσον τί
ἦν τὸ σὲ πεποιηκὸς σύννουν τὲ εἶναι καὶ βαρέως δοκεῖν ἔχειν. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἡμεῖς ἀπο-
λειψόμεθα, ὡς ἂν οἷοι τε ὦμεν μετασχεῖν τῆς σκέψεως· οὐδὲν μέντ' ἂν ἴσως πρᾶγμα
ὁπόσα ἡμεῖς ἴσμεν. ἀτὰρ σύγε ἔξεις τίσιν ἂν μεταδοίης τῶν διαλόγων· εἰ μὲν βούλει
ἐμοὶ πρεσβύτῃ ἤδη ὄντι· εἰ δὲ μὴ ἀριστομάχῳ τῶδε. ἑκατέρῳ γὰρ ἡμῶν διαλεγόμενος τὰ
μέγιστα χαριῇ. δοκεῖ μοι εἶναι ὦ τιμόκλεις παγχάλεπον τί γνῶναι, ὅποι ἔχει ἕκαστον
τῶν ὄντων. ταῦτ' ἄρα καὶ ὀλίγοις ἐπιμελὲς τὸ τοιόνδε γίγνεται. τὰ πλεῖστα δὲ συγχω-
ροῦσι, τῷ κοινῇ χορηγουμένῳ λόγῳ. οἷς δέ τι τοῦ τοιοῦδε κέντρον ταῖς ψυχαῖς ἐνδέδυκεν,
οὗτοι καὶ συνήθων καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἀλογοῦσι καὶ ἐν οὐδενὶ τὴν ἔχθραν τίθεν-
ται· ἀλλ' ἀεὶ τοῦθ' ὁρῶσιν ὅπως ἄντι σφίσιν ἐν λόγῳ περανθείη. καὶ οὐ καλῶς ὡς ἔοικε
τοῖς ποιηταῖς ἐνομίσθη. δεινόν τι καὶ εἰς τὰ πάντα βίαιον τὸ συγγενὲς οἰομένοις. τουναν-
τίον γε μὴν ὁ τῆς ἀληθείας ἔρως τοῖς ἄμεινον τῶν πολλῶν διακειμένοις δυσπαραίτητος
ἐγκείμενος· καὶ οὐ πάνυ τοι φειδόμενος πείθει. καὶ παιδευτῶν καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἔπος
εἰπεῖν ἀναγκαιῶ (ἀναγκαιοτάτων) ὀλιγωρεῖν ἑνὸς τούτου σφόδρα περιεχομένοις. εἴτις τί 40
μᾶλλον ὑγιέστερον καὶ λόγῳ συγκεκροτημένον εὕροι[8]· καὶ τούτοις, ἐξ ἁπάντων οἶμαι,
οὐδεὶς ὡς ἀγνώμοσιν οὐδὲ κακόνοις δικαίως ἂν ἐγκαλοίη· μᾶλλον μὲν οὖν πλεῖστα δὴ
συγγνοίη· καὶ σφοδροτέρῳ πάθει ὑπερβληθεῖσιν. εἰ δὲ μὴ, οὐκ οἶδα εἰ μὴ σχέτλιον τι
γίγνοιτο. εἰ ὅκνῳ τίς καθάπαξ εἴκων ἔπειτα πόρρω σταίη δι' οὐ βελτίων ἔσται. καὶ ἐγὼ
τοίνυν εὖ ἴσθι περὶ πλείστου ποιησαίμην ἂν μηδενὶ προσκεκρουκὼς εἶναι τῶν ἀρχαίων· ἢ
τῶν νῦν ἐφ' ἡμῖν ὄντων σοφῶν· καὶ οὐ πάνυ μέμνημαι εἴτι ἐμοὶ πρὸς τρόπου τουτου
μᾶλλον εἴη. βουλοίμην μέντοι μετ' αὐτῶν συζητεῖν ἀκριβεῖ καὶ δοκίμῳ λόγῳ τὸ ὂν ἐν
ἅπασιν οἳ ἔχει· καὶ εἰ μὲν κοινῇ σκηπτόμενοι φωράσομεν· καὶ ἐμοὶ τἀμὴν (sic sed
evanidis literis) ἐκείνοις δόξει· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἰδίᾳ μὴ ἀνεῖναι μεταθεύντα ὥσπερ
ἴχνους ἐπιλαβόμενον μέχριπερ ἀσφαλῶς τινὸς ἐπειλημμένον ἔπειθ' ἡσθῆναι τῇ εὑτεύξει.
ὁπηνίκα μὲν οὖν ὅπερ εἶπον μετὰ τῶν σοφῶν ἐντύχω ὧν ἐρῶ· καὶ οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα
πολλὰ σκεψάμενος εὑρεῖν τούτοις δὲ ἀναπαύ μου ἡ ψυχή. ἐνταῦθα πῶς οἶει, πάνυ ἡδὺς
εἰμὶ καί τι κεχαρισμένον ἐν τῇ ὄψει φέρω. ἐπειδὰν δὲ τοιοῦτον μηδὲν ἦ ἀλλ' ἀποστᾷ
μου ἀπ' ἐκείνων ἡ ψυχὴ, τηνικαῦτα παντάπασιν ἐν ἀπόρῳ εἰμὶ καὶ κινδυνεύω δεινόν τι καὶ
ἄτοπες βλέπειν. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοτε οἶδα παθών. νυνὶ δὲ τοσούτῳ ἐπιδηλότερον, ὅσῳ
καὶ ἐν χαλεπωτέρᾳ εἰμὶ φροντίδι. καὶ ὦ κατὰ γνώμην διαφέρομαι τῶντε πάλαι ποτὲ
ἑλλήνων, τῶν τε νῦν ὄντων τῶντε εἰσέπειτα ἐσομένων, ἐστὶ σοφώτατος. ἐγὼ γάρτοι ὦ
ἄριστε ἀνδρῶν τιμόκλεις, ἐβουλόμην κατὰ μικρὸν μᾶλλον ἐγγὺς τῇ δόξῃ τῆς σοφίας ἐλ-
θεῖν τῷ θειοτάτῳ καὶ ἐλλογιμωτάτῳ τῶν ἑλλήνων πλάτωνι, ἢ τὰ δαρείου μοι εἶναι χρή-
ματα, καὶ πάντων ἅμα ὅσοι τὴν ἀσίαν προσθήσω δ' ὅτι καὶ εὐρώπην καὶ ἔτι λιβύην
οἰκοῦσι. δαιμονίως γὰρ τ' ἀνδρὸς ἔραμαι· καὶ οὐκ ἔχοιμι ἂν ῥᾷστα ἐρεῖν, ὅτι πάσχοι τἀνῶ.
οὕτως ἄρρητόν τι μέλος ἐπῳδῆς τῇ ψυχῇ καθῆκε μοῦ. τοσούτῳ δὲ, ὁπόσου αἰδοῦς ὄφλοιμ'
ἄν· ἐνθένδε καὶ σύγε οἶμαι μάθοις. περιίσταμαι δὲ ἄρα νῦν πῶς ἂν ἐνδείξαιμι εὐσχημό-
νως διενεχθῆναι καὶ οὐ σφόδρα πεισθῆναι λέγοντι· οὐ μὴν εἴποιμ' ἂν ὅτι εὖ οὐ πείθομαι·
τοῦτο μὲν γάρπω οὔτε οἶδα, οὔτ' ἂν διϊσχυριταίμην. ὅτι μέντοι εἰ μηδεὶς ἔχει με πεῖσαι
ἰασάμενός μου τὴν ἀπορίαν· καὶ τολοιπὸν ταυτὰ πάθοιμι εἴτι καὶ ἄλλο φησαιμ' ἂν εἰδέ-

[8] Cf. Platon. Cratyl. p. 421, A. cf. Var. Lect. in Plotin. I. 6. 3. ad quem locum plura diximus, præsertim in edit. ejus libelli Heidelb. p. 189.

40 ναι. καὶ τοῦτο προσποιησαίμην ὅπερ αὖ πολύκριτε τοὺς εἰς ὄψιν τοῖς ὀφθαλμιῶσιν ἀφιγμένους φασὶ πάσχειν μεταδιδομένης τῷ πνεύματι τῆς νόσου. τοιοῦτό το καὶ ἐμοὶ παθεῖν συνέβη δυσχεραίνοντα ὁρῶντι σε· καί με ὀλίγου καὶ αὐτὸν τὰ ὁμοία σοι ἀπορεῖν ἐπῆρεν. οὐ μὴν ἐν οἷς σὺ οἴει. ταῦτα μὲν γὰρ οὔπω συνίημι. περὶ ὧν δ' ἂν ἀγνοοῖ τις, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἄντι καὶ ἄξιον λόγου πάθοι. ἀλλ' ἐκεῖνο μάλιστα θαυμάσαιμι ἂν τῷ πλάτων εἰ ἔξεις· (Sic. Fort. τῷ Πλάτωνι εἰ ἔξεις οἷς τισιν ἂν διαφ.—π. ἀνθρώπων κ. τ. λ.) τίσιν ἂν διαπορήσαις σαφέστατα δὴ πάντων ἀνῶν καὶ πιθανώτατα περὶ ἑκάστων ἐγνωκότι. καὶ τοῦτό ἐστιν ὦ μακάριε ὅ με ἀεὶ πιέζει ὅτι ἐν οἷς καὶ ὗς μάθοι ἔγωγέ τι δυσμαθής εἰμι. καὶ σκαιῶ τινὶ τὴν γνώμην ἔοικα. ἀνταίρω τε καὶ οὐκ ἀγαπητῶς ἕπομαι. ταύτης μὲν οὖν τῆς νωθείας ἐπειδὰν ἀκούσης μου διεξιόντος· ὅποι μοι συντίθεμαι, εἰ οἷός τε ἔσῃ, ταχὺ ἂν με ἀπαλλάξαις. ἴσως δὲ καὶ σὺ (Fort. σοὶ) ταυτὰ ἐμοὶ συνδόξοι. ἀλλ' ἥδιστα ἂν ἀκούσαιμι ποῖα ἅττ' ἐστὶν οὗ μὴ ὀρθῶς ἡγεῖται πλάτων. ὁρᾷς ὦ τιμόκλεις· ὡς ἐφ' ὕβρει τοῦτο λέγεις καὶ ἀτεχνῶς διαχλευάζεις μοῦ ὥσπερ ἄφρονος τὸν λόγον, ἐγὼ δὲ πάλαι οὐ τοῦτο λέγω ὅτι οὐ καλῶς ἔγνωκε· σὺ δὲ ὅμοιος εἶ τῷ μάλιστα κατεαγότι τὰ ὦτα[9]· φημὶ δὲ ὅτι ταῦτα ὡς μέντοι ἴσως ἔχει βέλτιον· ἐγὼ δὲ ὥσπερ κεκμηκὼς ἐν δρόμῳ ἀπολείπομαι. ἔστι δὲ σχεδὸν ἃ διαπορῶ, τὰ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς. ἐν οἷς πολλὰ καὶ καλὰ
41 ἔναγχος ἡμῖν διῆλθε· προσβιβάζων καὶ διατιθέμενος ἕκαστον εἰς δεόν τῇ ὑποθέσει. ἴσως δὲ αὖ ληρεῖν σοι νομισθήσομαι, εἰ τῷ ἀθανάτῳ διαφέρομαι· ἐγὼ δὲ ὦ θαυμάσιε οὐδέποτ' ἂν φθαρτὴν οὐδ' ἐν ὕπνοις οἰηθείην. οὐχ' οὕτω παραπληξιῶν ἔχω[10]. μάλιστά γε μὴν ἐντεῦθεν ἀθανάτων τῷ ἀνδρὶ τιμῶμαι· καὶ χώρας ἐν μακάρων δή τισιν ἀποικίαις δι' ὧν δὲ ὅμως τὸ ἀθάνατον τῇ ψυχῇ περιποιεῖται, τούτοις ποι ὦ τιμόκλεις, ἀμφισβητεῖν ἔχω καὶ εἶμοι ὁμολογήσεις ἀνεκτῶς ἀκούειν μου καὶ μὴ εὐθὺς πρὸς ἕκαστον χαλεπανεῖς, ταχ' ἂν σύ τε ἐμὲ ὀνίναις· καγὼ τὸ δοκοῦν μοι ἀδεῶς ἐξείποιμι. οὐκοῦν λέγειν χρὴ μόγις ἀνύτοντα. οἶσθ' οὖν ὦ τιμόκλεις τί μοι δέδοκται ποῖ μάλιστα. χρῆναι φημὶ τἀμὰ κομψὰ ταῦτα καὶ δημηγορικά. οἷον μεθόδους τε καὶ στροφὰς ἐπιχαιρημάτων μεταλλάττοντα καὶ μετατιθέμενον· κάλλος τε ἑρμηνείας καὶ ἀκρίβειαν ὀνομάτων οἷς ἐκεῖνοι κράτιστον εὐδοκιμοῦντες τῶν ὄντων τοὺς ἀνοῦς (ἀνθρώπους) ἐξαρτῶσι[11]. τοῖς δεινοῖς ἀφεῖναι ῥήτορσιν. ἴσως μὲν γὰρ οὐκ ἂν δυναίμην· μᾶλλον μέντοι πρέπει γε ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπ' ἐρημίας τῷ ἴσῳ τρόπῳ διαλεχθῆναι. ἀλλ' ὅπως οἴει ὦ πολύκριτε κάλλιστα διαπεραῦναι, ταύτῃ καὶ αὐτὸς ἕψομαι. δεῖ τοίνυν ὦ ἄριστε πρῶτα μὲν εἰπεῖν πόσα τε καὶ ποῖα ἐστι περὶ ὧν προὐθέμεθα σκοπεῖν. ἔπειτα πειρᾶσθαι λαβεῖν ἀγώνισμά τι τῆς διανοίας ἄξιον. εὖ λέγεις· ἀλλὰ πειρῶ μηδὲν ἐλλείπων[12]. ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν οὖ μοι δοκεῖ μάλιστα χαίρειν τῇ εὑρέσει, ὅτι οἴεται καὶ πρὶν κοινωνεῖν σώματι τὴν ψυχὴν εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι δέοι τὸ ζῶν ἐκ τεθνεῶτος ὄντος ζῆν. ἔπειτα λέγων ἐξῆς, ὅτι τύχοι ἕκαστον· ὅτι τὲ ἐν φρουρᾷ τινι ἐσμέν· καὶ ἀναγκην εἶναι, εἰς πολλὰ μεταχωρεῖν σώματα, ὥσπερ ὕδωρ ἐξ ἀγγείων εἰς ἀγγεῖα μέτρη ῥέουσάν[13]. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ περὶ τοῦ προεῖναι δεῖν τὴν ζήτησιν πρότερον ποιήσασθαι· ἔοικε δὲ τῷ τοιῶδε μάλιστα ἐπιχειρεῖν τῷ φάναι τοῦτο εἶναι ὅ τι τις μάθοι

9 Plato Gorg. p. 515. e. τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα ubi vid. Heindorf. p. 238. et eundem ad Protagor. (p. 342. b.) p. 579. et cf. de his disputantem et ex antiquorum signorum gymnasticorum adspectu hæc explicantem Jo. Winckelmann. in Operibus Vol. II. p. 435. et IV. p. 211—214. ed. nov. Dresdens. Cui junge Corayi annot. in Platon. Gorg. p. 348.

10 Adde vel Pluralis causa hunc locum Lexicis. De vocabulo παραπληξία et cognatis vid. Lobeck. ad Phrynich. Parerg. I. p. 530.

11 Ante oculos habuisse videtur auctor Dialogi Socratis excusationem apud Platonem in Convivio p. 198. sq. p. 418—420. Bekkeri.

12 Vid. Præfat. ad hunc dialogum.

13 An μέτρῳ ῥέουσαν? Vid. Sylburg. et Potter. ad Clement. Alex. Stromm. p. 711. Sed huic loco accommodatius videtur μεταῤῥέουσαν.

ἀναμνησθῆναι. οὐκοῦν οὑτωσὶ σκοπῶμεν κἂν μὲν μηδὲν διαφέρηται. πανταχῇ δὲ πρὸς 41
ἑαυτὸ συμβαίνῃ, καὶ ἡμᾶς δίκαιον ἡσυχῇ ὥσπερ ἡγεμόνων τῶν λόγων κατόπιν ἀκολουθεῖν. εἰδεμὴ, ἄλλού του ἡμῖν οἴμαι δεῖν· οὑτωσὶ τοιγαροῦν ποιῶμεν. εἰ τοίνυν τὸ μανθάνειν ἐστὶν οἷον, νῦν ἐν μνήμῃ εἶναι ὧν προοῖδε, τίποτ' ἄλλο ἂν εἴη, ἢ ὅτι πάλαι ταῦτα ἤδει ἡ ψυχή. οὐδὲν ἄλλο. πότερον μαθοῦσα θεῶν τινων διδαξάντων, ἢ ὥσπερ τῷ ἀθανάτῳ καὶ ἀιδίῳ, οὕτω καὶ αὐτῷ τῷ εἰδέναι φύσει τινὶ κέχρηται, ἀλλ' οὐ μαθήσαι. τοῦτο μοι μάλιστα δοκεῖ. τί δὲ τὸ φύσει. τοιόνδε λέγεις οἷον, ὥσπέρ ἐστι τῷ λίθῳ τὸ ἀναίσθητον, καὶ πυρὶ τὸ θερμόν· καὶ οἷς τισιν ἐστὶ φύσει ὁτιοῦν, ὃ μήτε ἀποχωρῇ, μήτε ἀπόλλυηται ὄντος οὗ ἐστι φύσει, ἢ τὸ μεθιστάμενον, καὶ εἰδέποτε (Fort. οὐδέποτε) κατὰ ταῦτα ἔχον. νῦν μὲν ἔμψυχόν τε καὶ θερμόν. καὶ ἄλλα δὴ μυρία ἐχούσης· ὡς ἔχει τῆς οὐσίας ἑκάστου· μικρὸν δὲ ὕστερον τἀναντία τούτων. ἆρ' οὕτως σοι δοκεῖ τὸ φύσει, οὐδ' ὁπωστιοῦν. φαίνεται δέ σοι ἀμετάβλητον εἶναι καὶ οὔποτ' ἀλλαττόμενον οὐδὲ καθέν; ἔμοιγε. ὃ δὴ ἄρα μεταπίπτει συνεχῶς καὶ σχήματα πολλὰ λαμβάνει· λέγω δὲ τὰ περὶ τὰς χροιάς (L. χροιάς τε) τε καὶ μεγέθη· καὶ αὐξήσεις καὶ ταῦτα. τοῦτο δὲ οὔποτ' ἂν εἴη φύσει οὐκ ἔοικεν. καὶ μὴν ὅτι πέρ ἐστιν ἁπλῶς ἑκάστῳ φύσει, τοῦτο καὶ ἰδία τοῖς εἴδεσι τοῦ αὐτοῦ ὑπάρξει. οὐ μανθάνω ὅ,τι λέγεις· ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι σαφέστερον ἐνδείξαι σοι. φύσει μὲν τῷ λίθῳ τὸ ἀναίσθητον; φαμέν. ἆρ' οὖν παντὶ καὶ αἰεὶ, ἢ τινὶ μὲν, τινὶ δὲ οὔ, καὶ οὐκ αἰεί; παντὶ μᾶλλον καὶ αἰεί. οὐκ ἄρα οὐδεὶς ἔσται λίθος ὅτῳ αἴσθησις ἂν γένοιτο εἴπερ ἀληθῆ φαμὲν πάντα λίθον ἀναίσθητον εἶναι; οὐ φαίνεται. οὐκοῦν τῇδε μᾶλλον ἄθρει. ὁμολογήκαμεν ἅπαν τὸ φύσει ἀμετάβλητον παντὶ εἶναι; ναί. 42
προσωμολογήκαμεν δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι οὖσαν ἀναμιμνήσκεσθαι ἃ ποτ' ἤδει φύσει. καὶ τοῦτο ὡμολογήκαμεν. ἆρ' οὖν ὥσπερ ἄρτι ἐν τῷ λίθῳ, τοῦτο τὸ εἰδέναι πάσῃ ἐστὶ ψυχῇ καὶ διάφορον ἐν αὐταῖς οὐκ ἔστιν, ἡ τῇ μὲν σοφῇ ἔστιν εἶναι· τῇ δὲ, οὔ, καὶ τῇ μὲν μᾶλλον· τῇ δὲ ἧττον. ἀλλ' ἄτοπον ὦ πολύκριτε. εἰ οὖν τοῦτο ἄτοπον, πᾶσα ψυχὴ κατὰ τὰ πρότερα ἐκεῖνα τὰ ὄντα εἰδείη· καὶ οὐδὲν ἑτέρα ἑτέρας φρονήσει διενέγκοι οὐδ' ὅπως τι οὖν· ἀλλὰ πᾶσαι σοφαὶ ἂν εἶεν. ἀνάγκη· ἔτι καὶ τῶδε ἀπόκρινε. δοκοῦσί σοι ἄνθρωποι οἱ μὲν, σοφοὶ εἶναι, οἱ δὲ ἀμαθεῖς; καὶ σφόδρα πολλοίγε. τί δαὶ οὐ τοὺς μὲν ἡγῇ χείρους τοὺς δὲ βελτίους; ἔγωγε. ποτέρῳ οὖν ἀμείνους ἡγοῖο ἂν εἶναι σοφίᾳ, ἢ ἄλλῳ τῳ· οὐκ ἄλλῳ. τί δαὶ οἱ χείρους οὐκ ἀμαθεῖς ἂν εἶεν, ναί. ἆρ' οὖν ἀμαθεῖς οὐκ ἐνδεία σοφίας δοκοῦσι σοι γεγονέναι; μάλιστα. ἐν ποτέρῳ δὲ ἀμαθεῖς εἰσὶν ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν σώματι; δηλονότι ἐν ψυχῇ· φαίνεται δὴ ἀμαθὴς ἔκγε τοῦ λόγου ψυχὴ, ἐνδεία σοφίας ἢ φρονήσεως. ἢ ὅ,τι ποτ' εἴη τῶν ἀνίων (ἀνθρωπίνων) τὸ ποιοῦν τὴν ψυχὴν εἰδέναι. φαίνεται. τοῦτο δὲ οἴει ὦ τιμόκλεις εἶναι εἰ προῆν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ ᾔδει καθαρῶς τὰ ὄντα; οὐδαμῶς· οὐδὲν γὰρ ἂν ὦ βέλτιστε ἐκώλυεν ἅπασαν εὐθὺς σοφὴν εἶναι φύσει ταύτην τὴν ἕξιν ἔχουσαν. καὶ οὐδὲν ὅλως ἔδει πλάτωνος νῦν πείθοντος περὶ οὗ διασκοπούμεθα. ἀλλ' εὐθὺς ἂν ἑκάστου ἠπίστατο ἡ ψυχὴ, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. καὶ ἔχαιρεν ἂν περὶ ἐκεῖνο ὥσπερ ἀπόδημον[11] δεχομένη, νῦν δὲ πᾶν τοὐναντίον γίγνεται. ὅτι τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς συνεχῶς ἡμῖν κατεπάδων λόγους οὐ μᾶλλον τι οὐδὲν ἀναμιμνήσκων φαίνεται· ὥστε ταῦτα εἰ μὴ ἐξαπατᾷ ἡμᾶς, οὐκ ἄρ' ἂν εἴη τὸ μαθεῖν ἀναμνησθῆναι· οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ. εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἡμῶν μηδὲν καθάπαξ ἤσθετο καὶ πᾶσι ταυτὸν πάθος ἦν ἀγνοεῖν περὶ παντὸς, ἢ αὖ ἕτερος ἐπίσης εἰδέναι πάντας μηδὲν πλέον ἑνὸς ἔχοντος, καλῶς ἂν εἶχε τῷ τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν λέγοντι. ἐπειδὴ δὲ τοῦτό ἐστι καὶ παντὶ πρό-

[11] Hujus usum vocabuli Luciani et Plutarchi auctoritate tueri poterat scriptor Dialogi. Vid. Mœris in ἀπόδημος et ad eum interprr. p. 143. Pierson. Ad argumentum hujus disputationis adhibe quæ supra leguntur in Antithetico adversus Plotinum cap. 5.

42 δηλον πλείστους μὲν ἄφρονας καὶ ἠλιθίους ἐπιστήμη δὲ καὶ φρονήσει παντάπασιν ὀλίγους ζῆν, καταφανὲς οἶμαι ὧδε γίγνεται. ὅτι ἀλλού του ἥττων ὢν ὁ λόγος δείκνυται. οὐδὲν γὰρ ἴσως ἔδει διδασκάλοις τοὺς νέους συνιστᾶν χρήματα ἀναλοῦντας καὶ θαυμαστὴν ἀηδίαν ὑπομένειν· εἰ αὐτάρκης ἕκαστος τῶν παίδων ἦν προῖκα ἑαυτῷ συνὼν τὰ μέγιστα ὠφελεῖσθαι, καίτοι πολὺ προσῆκε βέλτιον τοῖς παισὶ τῶν πρεσβυτέρων ἀναμνησθῆναι. εἰ τοῖς μὲν ἀναπέπλησται ἡ ψυχὴ ἤδη ὡς τὸ εἰκὸς τῆς τοῦ σώματος ἀγνοίας καὶ πόρρω εἰσὶ τοῦ βίου· οἱ δὲ οὐδέπω χεῖρον ἔσχον· οὐδ' ἐπελάθοντο τῶν συνήθων ἔτι ἀσθενοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ σώματος. νῦν δὲ τοῖς μὲν μειρακίοις. οὐδὲν περί τε ὁσίου καὶ καλοῦ καὶ δικαίου ποτὲ καλῶς παρέστη γνῶναι. οὐδ' ἴσασιν ὅ, τι αὐτῶν ἐστιν ἕκαστον. οὐ δὲ ῥαδίως ἂν οἶμαι μάθοι. ἐνίους δὲ καὶ μάλα ὀλίγοις οἷς ἂν τουτὶ τἀγαθὸν εὐτυχῶς παρείη, εἰς τὸ πρόσω τῆς ζωῆς ἰοῦσιν ἔρχεται. οἶμαι δὲ οὐδ' αὐτοῖς ἀσφαλῶς, οὐδὲ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχον ὡς ἂν ἐκείνοις δόξοι. ἀλλ' οἷον ἐνύπνιον ἐγρηγορόσιν ἐφιστάμενον, ἐν ὀλίγῳ ἀποφεύγων, οἴχεται. ἔτι δὲ οὐδεὶς οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς οὐδέποτ' ἂν ἠμφισβήτει, εἰ αὐτὴ ἦν ἐπὶ πᾶσι τοῦ γνῶναι ἐπιχείρησις. ἐξ ὁμοίων γὰρ καὶ ἐν ὁμοίοις ἐκ παλαιοῦ τῆς πείρας οὔσης, ὀρθῶς τε καὶ ἄνευ μάχης ἐφήπτετο ἂν ἡ ψυχὴ ἑκάστου. καὶ πάντων ἅμα οὐ πάλαι ποτὲ ἔσχε τὴν ἀκρίβειαν τῆς οὐσίας, μηδενὸς μεταξὺ ἐμποδὼν ὄντος. ὅ διέστησε τὰς γνώμας. ἐπειδὴ δέ ἐστιν οὐκ ἀγεννής τις οὐδ' εὐκαταφρόνητος ἐν ἀλλήλοις ἔρις τἀναντία διανοουμένοις, ἐπὶ τοῖς ἑκάστοτε ζητουμένοις, ἆρ' οὐ θαυμαστόν σοι φανεῖται εἰ ὑγιῶς ἐκεῖνο ἕξει, τί κύπτεις ὦ τιμόκλεις; ἦ που με καταγελῶν πειρᾷ
43 λανθάνειν; θάρρει τούτου εἵνεκα μόνον εἶμε τῆς ἀπορίας ἀπαλλάττεις. ὦ δαιμόνι' ἐγὼ μέν, οὐ, ἐπεί με καὶ αὐτὸν ἔστιν ἃ θορυβεῖ τῶν εἰρημένων. καὶ οὐκ ἔχω ὅπως φῶ· μήποισε καὶ μετρίως ἦφθαι· ῥᾷον δ' ἄν με καταστήσαις ἕπεσθαί σοι εἰ καὶ ἔτι χορηγεῖς τῷ λόγῳ: προθυμίας μὲν εὖ ἴσθι οὐδὲν λελείψομαι. τὸ μέν τοι ἐπίταγμα ὃ κελεύεις, χαλεπὸν καὶ οὐ ῥᾷστον σχεῖν. πλὴν οὐκ ἀποκνητέον εἶναι, ἀλλ' ἐπιχειρητέον, ἔνθα ὁ θεὸς αὐτὸς ὑφηγεῖται. πρέπει δὲ ἐκ τούτου καὶ τοῖς λοιποῖς ὁμόσε χωρεῖν μετιόντας· εἶτι πλέον εὐπορήσομεν. δοκεῖ μοι τοίνυν εἰ ἔστιν ἐκεῖνο ἀληθὲς, τὸ τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων εἶναι, πολλὴν ἀπορίαν ἔχειν. εἰ ὄντως ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἔσται· καίτοι διωλύγιος ἂν εἴη γέλως[15], ὑποτιθεμένους παντὶ τρόπῳ μηδαμῶς οὖσαν, αὖθις ὥσπερ ἐπιλανθανομένους καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἐμπεσεῖν, ἡγεῖσθαι εἶναι. οὐκ οἶδ' ὅτι λέγεις ὦ πολύκριτε. ἴσως μὲν οὐδὲν, ὅμως δὲ τοσόνδε μοι ἐννοεῖν παρίσταται, ὅτι οὐ μᾶλλον νῦν αὐτῷ περὶ ἀνίνης (ἀνθρωπίνης), γενέσεως καὶ θανάτου ἡ σκέψις, ἢ καθόλου περὶ ζωῆς τε καὶ τοῦ εἶναι αὐτῇ τῇ ψυχῇ. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, μάταιόν τι φαίνεται ἐκείνου μήδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιμνησθέντα εἰπεῖν ὅπως ἂν ἡμεῖς ζώημεν· τοῦτο γὰρ οὐδὲν πρᾶγμα ἐκείνου ἔτι ἀδιορίστου ὄντος. ἀλλ' οἶμαι τὸ πᾶν ἐκεῖ τείνειν. καὶ οὕτως δεῖ ὑπολαβεῖν ὅτι πλάτων παντὸς μᾶλλον οἴεται τῇ ψυχῇ τὸ εἶναι οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ τεθνάναι ἥκειν. τοῦτο δὲ ὅποι τοῖς ὑπηργμένοις μάχεται βούλει θεασόμεθα; εἰ δοκεῖ, σκοπῶμεν· τῇ ψυχῇ ἰέναι φησὶ τὸ ζῆν τε καὶ εἶναι οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ τεθνάναι. φησὶ γοῦν. εἰς τί δὲ σὺ οἴει νῦν ἐπείγεσθαι τοὺς πολλοὺς αὐτῷ περὶ ἀϊδιότητος λόγους. θνητὴν ἢ μᾶλλον ἀθάνατον αὐτὴν ἀποδεῖξαι. πολὺ μᾶλλον ἀθάνατον. εἰ οὖν αὐτῇ τὸ εἶναι ἐκ θανάτου· καὶ οὐδεὶς ἕτερος τρόπος γενέσεως, ἡ δὲ οὔπω τέθνηκεν, οὔτ' ἐνδέχεται θανεῖν, πῶς ἂν ὅλως εἴη, μηδεμιᾶς ἔξω φαινομένης αἰτίας, ἐξ ἧς μέλλει ἔσεσθαι. εἰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλό τι ἦν ὃ παρεῖχε τῇ ψυχῇ τὸ ζῆν, ὁ λόγος οὗτος ὃν ἡμεῖς φαμὲν, ἄλλως ἂν εἰρημένος ἔσχεν. ἐπειδὴ δὲ ἀνάγκη αὐτῇ

15 Vid. Timæi Lex. Platon. in διωλύγιον et ibi Ruhnken. p. 98. sq. adde Scholion cod. Bodleian. (ad Theæt. p. 162.) pag. 76. ed. Gaisford. Cæterum cum argumento hujus disputationis confer disputata in Antithetico cap. 7 et 8.

ἐντεῦθεν εἶναι, ἐδείχθεν ὅτι, οὐδενὸς ἧττον ἀμήχανον εἴη τῇ ψυχῇ εἶναι τῆς αἰτίας ἐκ 43
μέσου ὥσπερ ἀποπταμένης. ὥστε οὐ μόνον οὐδὲν προυπάρξει, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὅλως ἔσται· ἔπειτα καὶ γελοίῳ τινὶ ἔοικε. πειρώμενος γὰρ ὅτι μάλιστα ἀθάνατον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἔπειτα παραστήσαι, ὁ δὲ πρὶν εἰς τοῦτο ἐλθεῖν εἰς τοὐναντίον οὗ μᾶλλον ἠβούλετο πεποιηκὼς ἀπηνέχθη θνητὴν αὐτὴν ἐξαπίνης ὁμολογήσας. πρότερον γὰρ δὴ ἦκειν αὐτῇ τὸ θνητὸν φαίνεται, ἔπειθ᾽ ὕστερον ἀθανάτῳ ἐστὶν εἶναι, τοῦ θνητούγε αἰτίου ὄντος. τὸ δὲ, οἶμαι, καλῶς ἂν εἶχεν, εἰ ἐναντίως ἐπεχείρη. οὕτωσὶ δὲ ἄτοπον. ἀλλὰ μήποθ᾽ ἡμεῖς φαῦλοι τινὲς ὦμεν καὶ οὐκ ἀξιόχρεω περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος διελέσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἴσως ἡγεῖται ἐν θανάτῳ εἶναι· ὅπερ ἂν εἰ φῇ, ἐν μὴ ὄντι εἶναι· καὶ τοῦ τ᾽ αὐτῷ δηλοῦν ἔοικε τὸ ἐκ τεθνεῶτος εἶναι· τὸ μὴ ὂν δηλαδὴ θάνατον οἰόμενος. οἷον, ὦ, τι περ δεῖ φάναι ἐκ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, τοῦθ᾽ οὕτως ἂν εἴποι ὅτι ἐκ θανάτου γίγνεται. τούτου δὲ ταύτῃ ἐσχηκότος, ὀρθῶς ἂν διανοοίτο· ἡμεῖς δὲ ὅπερ ἔφην καταγελάστως ἐπιτιμῶμεν· ἡγούμενοι καὶ ὁπωσοῦν ἐλέγχειν·—ὅστις ὦ τιμόκλεις οὐκ ἀγαμένως ἀκούει σου καὶ τῆς σοφίας ἐπιθυμεῖ· καὶ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς γενόμενος, οὐκ οἶδ᾽ εἰ μὴ τούτῳ βέλτιων εἰς κωφὸν ἔρρειν. ὃ δὲ λέγεις ἐπικουρῶν θαυμαστῶς τῷ λύγῳ, πρὸς μὲν κομψότητα εἰρῆσθαι, εὖ ἂν ἔχοι· καὶ οὐδενὸς ἔτι δεήσει· περὶ οὗ δ᾽ ἐσμὲν ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, πολὺ δήπου ἂν ἀφίσταιτο. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμιν οὔπω δῆλον, εἰ τῷ ὄντι τῆς διανοίας ταύτῃς ἐφικνούμεθα. ἢ οὕτως εἰκῇ πόῤῥω πλανώμεθα. εἰηθὲς δὲ καὶ τῇ ἀληθείᾳ τετυφωμένων, θαῤῥοῦντως ἀποφαίνεσθαι περὶ ὧν οὐδὲν σαφὲς ἴσασι· κἂν εἰς τοῦτο δὲ βλέπων οὕτως ᾤετο, καὶ οὕτως οὐδὲν πρὸς λόγον. οὐδὲ γὰρ ὅπως τὸ δέ τι ἐκ μὴ ὄντος γίγνεται προὔκειτο σκοπεῖν, ἀλλ᾽ ὅτι δεῖ τὴν ψυχὴν κατ᾽ οὐδὲν οὐδέποτε φθαρείσαν τὸν ἀεὶ αἰῶνα εἶναι. οὕτω δὲ πάντ᾽ ἂν εἴη 44
ἀθάνατα· οὐδὲν γὰρ, ὅ, τι οὐκ ἐκ μὴ ὄντων εἰς οὐσίαν εἶσι· πάνυ μὲν οὖν. λέληθα δ᾽ ὡς ἔοικεν ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπὼν, ἔγωγέ τοι εἰ μήσε ἐδεδίειν μήποτε ὀργίλως μοι πάνυ χρήσῃ, εἶπον ἂν τὸ παραπάν μοι. ἀλλ᾽ οἶδ᾽ ὅτι σύγε εὐθὺς πυθόμενος, ταχὺ ἄν με κατὰ τοῦδε τοῦ κρημνοῦ ὤσαις. εὐφήμει ὦ πολύκριτε. ἀλλ᾽ εἶτι δέον· προσεξεύρες, εἰπὲ μηδὲν ὑποστειλάμενος. δοκεῖ μοι ὁ λόγος οὗτος ὁ ἐκ τεθνεῶτος τὸ ζῶν εἶναι ἀποφαινόμενος οὐδὲν ἄλλο δύνασθαι, ἢ ὅτι τὸ σῶμα ἐστὶν ἀθάνατον· εἰ σαφέστερον εἶπους, μᾶλλον ἐπιγνωσόμεθα. τὸ διαλύεσθαι καὶ διαπνεισθαι ὡς ὁ πλάτων αὐτὸς τε ἄριστα ὑπείληφε, καὶ ἡμεῖς πεπείσμεθα, τοῖς συνθέτοις πολὺ δήπου πρέπει· ἢ ὧν ἐστιν ἁπλοῦν εἶδος. ψυχὴ δὲ πᾶσα ἀσύνθετον. διὰ τοῦτο καὶ ἀθάνατον. τὸ δὲ σῶμα ἐκ πλείστων τῶ τε εἴδει διαφερόντων συντεθειμένον, διαλύοιτ᾽ ἂν εἰκότως ἑκάστου τοις συγγενέσιν ἐκκρινομένου. τοῦτο δὲ ἔστι θάνατος μάλιστα. εἰ οὖν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέκειτο, τὸ ἀναβιοῦν ἐστι τοῦ καθάπαξ διαλυθέντος, καὶ οὐκ ἄλλου του οὐδενός. ὁ γὰρ μὴ εἰσάπαξ ἐνδέχεται φθαρῆναι, οὐδ᾽ ἔστιν εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου ἀληθὲς ὅτί ποτε συσταίη, εἰ οὖν ἐκ τοῦ ἀναβιούντος, ἐστι τὸ ἀθάνατόν τι ἀεὶ εἶναι, τῇ ψυχῇ δὲ οὐδαμῶθεν προσήκει τὸ τεθνάναι, τὸ σώμ᾽ ἂν εἴη ἀθάνατον, ἐπειδὴ ταὐτό ἐστι, τὸ εἰς θάνατον ἀπιόν· καὶ ἴσως ἀναβιοιν. καὶ τοῦτο μὲν εἰς ἀνάγκην ἀποδείξεως ἥκει, ὅτι ταύτη ἔχει εἴπερ ὀρθῶς ἔχειν φήσομεν, ὅτι δεῖ τὸ ζῶν εἶναι τεθνεῶτος τινὸς ὄντος. εἰ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἔσται ἀθάνατος, οὔπω δῆλον. ὄγε τῆς πλάτωνος δεινότητος ἡμῖν γέγονεν. ὦ πολύκριτε. ἀδεῶς μὲν εἰπεῖν αἰδοῖ· τοιοῦδ᾽ ἀνδρός· ὅτι ὁ λόγος εἰς ἀνεμέσητόν σοι προχωρεῖ, οὐκ ἂν οἶμαι δυναίμην. ὅτι μέντοι οὐκ ἀλόγως ἔγνωκας, οὐδ᾽ ἐν πληγαῖς ἂν ἀρνησαίμην. εἰ μὲν οὖν εὖ ἢ μὴ ἐγὼ γιγνώσκω, οὐ πολὺ πρᾶγμα. οὐ γὰρ ἔμοιγε τούτου πολλοῦ μέλει. οὐδέ τῳ οἶμαι διαφεροίμην, ὅτι παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει ὡς ἂν ἐμοὶ παρέστη γνῶναι. μάλιστα δ᾽ ἀγαπώην ἂν εἴτις με ἐξέλοιτο ὧν ἕνεκα ἀπειθὴς φαίνομαι πλείστην τε ἐκείνῳ ὅστις ἄν ποτε ᾖ, χάριν εἴσομαι, ἐμὲ τε ἰωμένῳ ὥσπερ ἀρρώστως τῇ δόξῃ διακειμένῳ. τοῖς τε λόγοις ἡγουμένῳ εἰς τἀσφαλές. εἰδ᾽ ἀφεὶς με οὕτως

44 ἔχοντ᾽ ἀποφευξεῖται ὥσπερ ἀπεγνωκὼς, θαυμαστόντι σοι δόξει εἰ δυσκολαίνοιμι καὶ τοῖς ἐπιτυχοῦσι πράγματα παρέχοιμι, ἥκιστά γε ὦ πολύκριτε. ἀλλ᾽ εἰσαῦθις μὲν ἐντυχεῖν σε. οὗ σε ἀνακτήσαιτο, ἐγὼ τὲ ταῖς μοίραις εὔξομαι. καὶ σὺ δὲ δι᾽ ἐρεύνης πανταχῆ περιϊὼν, ἴσως εὕροις ἂν. νῦν δὲ σὺ σαυτοῦ ἀποπειρῶ. ἅμα γὰρ οἵ τε λόγοι ἡμῖν εἰς τὸ πρόσω χωροῖεν· καὶ σὺ σαυτὸν τῇ περιεργία ὡσπερεὶ πλήξας, ἰάσαιο. εὖ ἂν ἔχοι. δέδοικα δὲ μὴ μάτην κόπτομεν· ὃ δὲ περὶ τῶν οὐδενὸς ἀξίων ἐκ παλαιοῦ λέγεται· ὅτι οὗτοι μέντοι εἰσὶ καθάρματα· τῆς δ᾽ αὐτῶν, οὐκ ἤσθηνται σκαιότητος. ἀλλὰ βούλοιντ᾽ ἂν προθύροις τε ὥσπερ ἐν ταῖς τραγωδίαις καὶ σκηναῖς τισὶ κοσμεῖσθαι, τοῦτ᾽ αὐτὸ πρέποι ὅπουδ᾽ ἂν καὶ ἡμῖν σκῶμμα. οὐδενὸς γὰρ ἀμείνους τὰ ἐντὸς ὄντες πειρώμεθα κόσμοις ἀλλοτρίοις ὥσπερ προσωπείοις ἑαυτοὺς τὰ ἐκτὸς καλλύνειν. αἰσχροὶ τῷ ὄντι τὴν διάνοιαν ὄντες, ἡγούμεθά τε δεῖν ἥκιστα δὴ πάντων ἡμῖν προσῆκον τοὺς ἀρχαίους τῶν ἐν Ἕλλησι σοφωτάτων ἀπομιμεῖσθαι· καὶ ὅτι ἐγγυτάτω ἐκείνοις ὥσπερ ἐν δρόμῳ θεῖν. οἶδα μέντοι αὖ ὅτι ἐγγύς τοι (Fort. ἐγγύς τι) πεισόμεθα ὅ φασιν οἱ μῦθοι τοὺς ἰκτίνους πεπονθέναι[16]· οὗτοι
45 γὰρ ὦ φίλε τιμόκλεις· τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἱεροὶ ταῖς θεαῖς ἦσαν· καὶ ἤσκουν διαφερόντως μουσικήν. ἐκήλουν τὲ τῇ ὠδῇ πάντα· καὶ οὐδὲν ἦν αὐτοῖς πρᾶγμα παραβληθῆναι. οὔτε κύκνοι, οὔτε τέττιγες. οὐτέ τι ἄλλο οὐδὲν ὀρνίθων μελῳδὸν γένος. ἀλλ᾽ ἐξῆς ἅπανθ᾽ ἡττᾶτο. λέγεται δὲ τῷ ἀπόλλωνι τούτους ἐπιστατῆσαι τῆς ἐπὶ τὸ κιθαρίζειν τέχνης· οὕτως ἄρα ἐμμελῶς τῇ φωνῇ εἶχον· ἐπειδὴ δὲ ἀπειροκάλως περὶ τὴν τῶν μουσῶν δόσιν ἔσχον καὶ κατεχρῶντο οὐκ ἐν δέοντι τῇ χάριτι τῶν συνήθων ἀμελήσαντες· καὶ δὴ καὶ ὥσπερ ἵπποι χρεμετίζειν ἐπεχείρουν, ἐνταῦθα οἷον δὴ εἰκὸς ἀγανακτήσας κατ᾽ αὐτῶν ὁ ζεὺς καὶ ὀργισθεὶς τῆς γνώμης ἀπληστίᾳ, τῆς τε μιμήσεως εὐθὺς ἀπεῖργε· καὶ ἣν εἶχον πάλαι περὶ τὸ ᾄδειν εὔκλειαν ἐν ὀλίγῳ παντάπασιν ἀφῃρεῖτο· καὶ νῦν ἡμῖν εἰσὶ φαινόμενοι· οὐδὲν μὲν ἡδὺ ταῖς ἀκοαῖς· οὐδὲ χάριεν φθεγγόμενοι· γοερὸν δέ τι οἷον καὶ τραχὺ καὶ ἀπηνές. ὥσπερ ἵππων ἀπομίμημα φωνῆς· τεκμήρια ἔτι σώζοντες τοῦ ἀρχαίου πάθους[17]. τὸ δ᾽ ἡμέτερον τοσοῦτο ἂν τῶν ἰκτίνων διενέγκοι· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πρὶν εἰς τοῦτο ἐλθεῖν οὗ νῦν ὁρῶνται ὄντες, ἐμμελεῖς τῷ ὄντι ἀοιδοὶ ἦσαν. καὶ οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἐν μουσικῇ τρεφομένων τοῦ μέλους ἠμφισβήτει· ἡμῖν δὲ οὔτε τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἦν ὧ τῶν ἄλλων ὑπερείχομεν. οὔτ᾽ ἔσται οὐδὲν, οὗπερ ἂν ἐκπέσοιμεν ἀποτολμῶντες· ὅτι μέντοι πεπτωκότες γέλωτα τοῖς πολλοῖς ὀφλήσομεν ὥσπερ ἀπ᾽ ὄνων ἐρίζοντες τοῖς ἐφ᾽ ἁρμάτων ὀχουμένοις, οὐκ ἔξωθεν δεόμεθα παιδευθῆναι πλὴν ὥσπερ λέγεται ὅτι οὐδὲν δεινὸν τοῖς ἐν μάχῃ τοὺς ἀφθαλμοὺς ἀπολωλεκόσιν, ἐπίσου καὶ ἡμεῖς εἰς ἅπαν θαῤῥαλέως ἔξομεν, πειρώμενοι ἀποτείνειν ὡς ἂν οἱ σοφοὶ ταῖς τῶν ὑποθέσεων ἐχρήσαντο μεθόδοις· χρὴ δὲ καὶ σὲ, ὦ τιμόκλεις, ἐν μέρει παρακαλεῖν· εἰ θεόν τινα ἰδιώτην ἔχεις. μήποτε δυσμαθία τινὶ τὸν ὑποκριτὴν καταβαλόντες, ἔπειτ᾽ ἐπιτρέψαιμεν οὐδ᾽ ἀναστῆναι τῷ πτώματι οὐδ᾽ ἐπίπαν ἐπιχειροῦντα. ἀλλ᾽ ἕνεκα μὲν εὐχῆς οὐδενὸς ἧττων τῶν σοφῶν ἔσῃ. εἰ δὲ καὶ ὀρθὸς ἐστήξει σοι ὁ λόγος, οὐδαμοῦ περιτραπεὶς, αὐτίκα δὴ τὸ ἔργον σημανεῖ. οὐκοῦν αὖθις εἰς ἀρχὴν ὥσπερ εἰς λαβὰς τῶν λόγων ἴωμεν. φαμὲν τοίνυν ὅτι εἰ ἔστιν ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία· τῷ δ᾽ ἀθανάτῳ αἰεὶ ἐναντίον τὸ μὴ τοιοῦτο, οὐδαμοῦ ἄλλοθι προσήκει αὐτοῖς ὡς ὁ πλάτωνος λόγος· ἢ ἐν ψυχῇ ἐναντίοις εἶναι· δῆλον γὰρ ὅτι τὸ μὲν δεῖ ὑποκεῖσθαι· τὸ δὲ, ἐν τῷδε

16 Attigit hanc fabulam Julianus Imp. in Misopog. p. 366. A. Spanh.: Οὐ γὰρ, οἶμαι ῥᾴδιον ἐν γήρᾳ μεταθεμένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον ὑπὲρ τοῦ ἰκτῖνος μῦθον. λέγεται γάρ τοι καὶ τὸν ἰκτῖνα, φωνὴν ἔχοντα παραπλησίαν τοῖς ἄλλοις ὄρνισιν, ἐπιθέσθαι τῷ χρεμετίζειν, ὥσπερ οἱ γενναῖοι τῶν ἵππων, εἶτα τοῦ μὲν ἐπιλαθομένου, τὸ δὲ μὴ δυνηθέντα ἐλεῖν ἱκανῶς, ἀμφοῖν στέρεσθαι, καὶ φαυλοτέρων τῶν ἄλλων ὀρνίθων εἶναι τὴν φωνήν. Hujus loci Julianei admonuit lectores etiam Franc. de Furia in Notis in Fabul. Æsop. CCLXXXI. p. 85. ed. Lips.

17 Colorem duxit scriptor ex fabula Aristophanea ap. Platonem in Convivio p. 191. A. p. 405, quæ item his verbis finitur: μνημεῖον εἶναι τοῦ παλαιοῦ πάθους.

τοιαδὶ εἶναι· μὴ τοίνυν ὅπερ κακεῖνος ἔφη ἐν ψυχῇ μόνον τοδὶ σκοπῶμεν, ἀλλ' ὁπόσοις 45
ὑφισταμένοις, ἔστι τι ἐναντίον. ὁρῶμεν τοιγαροῦν τὸ δέ τι ὄν· κάπειτα μεταβάλλειν εἰς
ἑκάτερα τῶν ἑαυτοῦ παθῶν. ὄντων ὑπεναντίων ὑπομένοντ' τὸ αὐτό. καὶ οὐδὲν κατὰ τὸ
εἶναι πάσχον. οὐδ' εἰς φθορὰν τινὰ ἀποχωροῦν. οἷον, τοδὶ τὸ σῶμα σῶν ὄν, εὖ μάλα ἔρ-
ρωται· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ὀλίγον ὕστερον ὁτουοῦν τῶν στοιχείων κεκρατηκότος, οὐ σφόδρα
ὑγιῶς ἔχει. καὶ ἔστι τοῦτο ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσώδους τῶν ἐναντίων, ἐν ὠδὶ ἔχοντι σώματι,
γένεσις. λέγομεν δὲ αὐ ἑτέρως τὸ δέ τι πάθος ἐναντίον ἐκ τοῦδε ὅλου γίγνεσθαι. ἡνίκα
μηδέν γε αἰσθητὸν ὑπομένοι σῶμα, ἀλλ' ἀθρόον κατεπείγοιτο. εἰς τὴν τοῦ ἐναντίου σπεῦ-
δον γένεσιν. καὶ ἔστι τῷ μὲν ἡ εἰς τὸ εἶναι ὁδὸς, γένεσις, τῷ δὲ αὖ φθορά. λέγω δὴ ὅ, τι
ἐκ γῆς μὲν μεταβάλλοι· εἰς πῦρ δὲ χωροίη· ἢ ἐκ γονῆς εἰς αἷμα τοῦτο δέ γε ἔσται ἐναν-
τιῶ. ἀλλήλοις διακειμένων εἰδῶν τε καὶ σωμάτων γένεσις. τοῦ θνητοῦ οὖν καὶ ἀθανάτου
παθῶν ὄντων ἐναντίων τῇ ψυχῇ εἰς ἄλληλά τε μεταχωρούντων, εἰ μὲν ἐπίσης ἀμφοῖν
ὑπομένει, ἡ ψυχὴ, τοῦτ' ἔνδηλον, καὶ ὁτῳοῦν γίγνεται. ὅτι οὐδέν τι μᾶλλον αὐτῇ τοῦ
ἀθανάτου ἢ τοῦ θνητοῦ πρωσήκει. ἀλλ' ὁμοίως ἐστὶν ἐνδείξασθαι ὅτι ἑκατέροις δεῖ προσ-
αγορεύειν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ χρονος ἴσος ὑπόκειται ταῖν γενέσεοιν, καὶ τόδε μὲν ἐκ τοῦδε, τὸ 46
δὲ αὖ ἐξ ἐκείνου, κατὰ τοσοῦτον ἄρα ἔσται θνητὴν ἀληθὲς ὁμολογεῖν, ὁπόσαν (Fort.
ὅπως ἂν) καὶ τοῦ ἐναντίου μεθέξει· καὶ οὕτω δὴ ὁ καλὸς οὗτος λόγος, ὑφ' αὑτοῦ συμπο-
δισθεὶς, οὐκ ἂν οἷος τ' ἦ τὸ λοιπὸν ἑαυτῷ ἐπαμύνειν· εἰ δὲ μηδόλως ὑπομένει ἀλλ' ἐξ
ἀθανάτου ἅπασα εἰς θνητὴν ἅπεισι, τοῦτο δὲ ψυχῆς μὲν ἀθανάτου ἐστὶ φθορὰ, ἑτέρου δέ
τινος θνητοῦ γένεσις, οἷον, κεράμου δεῖ γάρ τι γενέσθαι ἐκ μὲν ἀσωμάτου λέγω δὴ ψυ-
χῆς, σῶμά τι ὄν· θνητὸν δὲ ἐξ ἀθανάτου· ἐπειδή γε ἅπαν τοὐναντίον ἐξ ἐναντίου πρέπει
γίγνεσθαι. ὥστε οὐ ψυχὴ ἐκ ψυχῆς ἔσται καὶ τὸ ζῶν ἐκ τεθνεῶτος· ἀλλὰ πολὺ δήπου
μᾶλλον λίθος. ἔτι εἰ μὴ εἴη ἀεὶ τὸ ἀθάνατον ἐν ψυχῇ, οἷόν τι ἀγένητον καὶ μήτ' ἐκ θνη-
τοῦ, μήτ' ἐξ ἄλλου οὐδενὸς γίγνοιτο, ἀλλὰ μᾶλλον τινὸς ἀφορμῆς δεῖ, εἰς τὸ τοιάνδε ἔσε-
σθαι, οὐδαμῇ αὐτὴν ἀνήσει ἡ τῶν ἐναντίων γένεσις. οὐ δὲ γὰρ ὁ τῶν σχημάτων τε καὶ
παθῶν λόγος ἀίδιον τὴν οὐσίαν τῶν ταῦτα δεχομένων δείκνυσιν· ἐπεὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ φύσις
ἀνώλεθρος ἂν ἦν. εἶγε τοτὲ μὲν ἐστὶν ἀνδριὰς, ἐνίοτε δὲ αὖ χύτρα[18]. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον
ἐν ὀλέθρῳ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως φαίνεται. ἄνευ δὲ τούτων, οὐδ' ὀρθῶς ἐστιν εἰπεῖν ὅτι δεῖ
τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν ζώντων εἶναι· ὥσπερ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας· καὶ μήδ'
ἡντιοῦν παραλλαγὴν τὰς γενέσεις ἴσχειν. ἐκ μὲν γὰρ ἀθανάτου τὸ εἰς θάνατον μεταπε-
σεῖν οἰκείως ἐστί. καὶ κατὰ φύσιν τὴν γένεσιν ὁρμήσασαν χωρῆσαι. ἐκ δὲ θνητοῦ εἰς
ἀθάνατον, οὐ πάνυ. ἡ μὲν γὰρ ἀθανασία εἶδος μᾶλλον ἄν τι εἴη· καὶ ὥσπερ εἴ τις χα-
ρακτὴρ καὶ λόγος τοῦ εἶναι τὴν ψυχήν· ἡ θνητότης δὲ, εἰ δὴ ἔσται ἐν ψυχῇ, στέρησις ἂν
ἀθανασίας εἴη· διαφέρει μέντοι πλειστον τὸ ἐξ εἴδους ἢ στερήσεώς τι γίγνεσθαι· ὡς τὸ
μὲν εἶναι γίγνεσθαι· τὸ δὲ, ἐγγύς τοι τείνειν τοῦ ἀπολωλέναι· ὥσθ' ἡ μὲν εἰς θάνατον
ὁδὸς, οἰκειοτέρα τε καὶ κατὰ φύσιν τῇ ψυχῇ ἔσται· εἰ δ' ἐκ θανάτου εἰς ζωὴν ἴη, ἐκ στε-
ρήσεως καὶ ἐλλειπούσης τινὸς γενέσεως· οὐχ ἁπλῶς δὲ περὶ τῶν ἀλλήλοις ἐναντίων δια-
νοεισθαι ὡ τιμόκλεις χρή. ἀλλ' εἴτις δύναιτο, καὶ περιέργον ἐπιβαλεῖν. λέγω δὴ ὅτι οἰό-
μεθα τὸ αἰσχρὸν τῷ καλῷ ἐναντίον, καὶ ὑγιεινῷ νοσῶδες· καὶ ἕτερα ἑτέροις ὅσοις ἐστι
τοιοῦτό τι. καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν εἶναι ἐξ ἀλλήλων· πότερον αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν οἷον, λευ-
κὸν αἴτιον θατέρου ἄνευ μέντοι ἡστινοσοῦν σωμάτων χώρας· ἢ οὐδ' ἐπινοῆσαι τὸ τοιόνδε

[18] Hoc exemplum ab Aristotele Metaphys. VIII. 7. usurpatum deinceps adhibent philosophi, in his Plotinus ut Enn. II. lib. V. cap. 1. Vid. annot. in eum locum p. 173. B. Ad argumentum cf. Antithetic. cap. 3.

46 δεῖ τοῖς εὐφρονοῦσι φαῖμεν ἄν· οὐδὲ ἔστιν αὐτῶν οὐδενὶ ἐν ἀλλήλοις οὔτε πάσχειν οὔτε δρᾶν· ἡ δ' οὐσία καὶ τὸ τούτοις ὑφιστάμενον· τούτου δὲ ἐστὶν ἡ πᾶσα τῶν τοιούτων τροπή. οὕτω μοὶ δοκεῖ μᾶλλον ὀρθώτερον· εἰ γὰρ μὴ τοῦτ' εἴη, ἀνάγκη ὑποθέσθαι τὰ πάθη τῶν σωμάτων καὶ αὐτὰ σώματα· σκοπῶμεν δὲ ἵν' εἰδῶμεν ὅ, τι λέγομεν. ἐκ μὲν γὰρ αἰσχροῦ, φαμὲν εἶναι καλόν· ἐκ τούτου δὲ αὐ αἰσχρόν· οὐκ αὐτοῦ δήπου τοῦ καλοῦ ἀπρεποῦς γεγονότος· σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλό τι καλὸν ἐπ' ἰδέας μείνοι, τοῦ κάλλους αὐτοῦ εἰς αἰσχρότητα μεταπεπτωκότος; οὐδὲ τοῦ αἰσχροῦ καλοῦ. ἀλλ' ὅ φησι καὶ εὐριπίδης[19] τὸ μὴ καλὸν, οὔποτ' ἔφυ καλόν. ἀλλ' ἐνθυμηθῆναι δεῖ ὅτι ταῦτ' εἴη ἐν σώματι καὶ ἔστιν ἀσφαλὲς εἰπεῖν αἰσχρὰν παρθένον, τὴν αὐτὴν δὲ αὖθις εὐπρεπῆ. σημαίνοντος τοῦ λόγου, ὅτι τὸ μὲν καλὸν ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἔχει· καὶ οὐδέποτε ἀπολείπει ὃ κατέχει· ἄτρεπτόν γε μένον· τούτου δέ τι πεπονθότος καὶ μεταβεβλημένου, οὐχ ἧ καλὸν ἁπλῶς ἀλλ' ἧ σῶμα· τὸ μέν τι ὑπεκχωρεῖ ὑγιεινόν· τὸ δὲ φθάσαν ἐναντίον γε ὄν, ἥκει εἶδος τῷ σώματι ποιοῦν· στερήσει γὰρ καὶ ἀπουσία οὐχὶ μονῇ καὶ ἐνδημία, τοῦδε ὄντος, τόδε ἐξ αὐτῶν γίγνεται. εἰ δ' οὐ καλῶς ἡμεῖς διοριζόμεθα, τοῦτο δὲ καὶ λίαν ἐπικινδύνως ὁμολογήσομεν, ὅτι δεήσει τὰ πάθη σώματ' εἶναι. πάνυ μὲν οὖν ὦ πολύκριτε· ἄλλως τε ὦ καλὲ ἑταῖρε εἰ καὶ ὅτι μάλισθ' ἅπαν τουναντίον ἐξ ἐναντίου καὶ ὀπωσοῦν γίγνεται, οὐδ' οὕτως ἂν ἡ τῶν λόγων αὕτη ἔφοδος ἐπὶ τοῦ παρόντος νῦν ἁρμόσειε. πῶς δῆτα οἴει; ὠδὶ ἑπόμενος ἀπόκρινε. ἆρ' οὐκ εἴ τις μέλλει ἐναντίωσις εἶναι, ἐφ' ἑνὶ δεῖ σώματι ταύτην ὑπάρξαι, λέγω δὲ τοδί.
47 ὑγιεινόντε καὶ νοσῶδες ἀνάγκη που ἐν σώματι εἶναι· οὐ τὸ μὲν ἐν λίθῳ· τὸ δὲ ἐν φυτῷ· ἀλλ' ἄμφω τοῦ αὐτοῦ σώματος· οἷον ἀνθρώπου· ἐν ἄλλῳ μέντοι καὶ ἄλλῳ χρόνῳ· ἐπεὶ ἀμήχανόν γε ἅμα ἄμφω εἶναι. ἀληθῆ λέγεις. οὐκοῦν ἔχοντος ταῦτα τοῦ σώματος, πάσχει δήπου ὅταν πάσχῃ ὑπ' αὐτοῦ. ἔστι γὰρ ὀρθῶς εἰπεῖν ὅτι κάμνει τὸ σῶμα καὶ πάλιν ὑγιαίνει. καὶ νόσος καὶ ὑγίεια τοῦ αὐτοῦ ἐστί. καὶ ὑπόκειται δὴ ἀμφοῖν ἐπίσης. οὕτως ἔχει. οὐκοῦν οὐδὲν θαυμαστὸν τόδε ἐκ τοῦδε ἐν σώματι γίγνεσθαι· ἐπειδὴ ὡμολογήσαμεν ὅτι τῷ σώματι προσήκει παθεῖν ἄμφω. οὐδὲν ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ. οὗ δὲ μὴ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τόδε, οὐδ' ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο κατ' ἐκείνου φῆσαι. ἔτι εἰπὲ σαφέστερον. οὐδὲν ποικίλον λέγω. ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ περὶ οὗ τυγχάνομεν διαλεγόμενοι. οὐκοῦν ἄρα ὅπως ὁ Πλάτωνος λόγος ὥσπερ αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ ὑπείκων· ἀλλὰ τῷ ὄντι ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων δεσπότης πάντα ἅμα ὅποι αὐτῷ ἡδὺ εἴη· αὐτίκα γὰρ περὶ θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου διαλεγόμενος, οὐκ ἴσως οὐδὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως τοῖς πράγμασιν ἐχρήσατο τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ νείμας· ἀλλ' ἰδίᾳ δυνάμει, ἕτερα ἑτέροις παραμίγνυσιν. ἀλλ' οὐδὲν νῦν μανθάνω ὅ,τι λέγεις. λέγω δὴ οὑτωσὶν, ὦ τιμόκλεις. ὅτι οἰόμεθα τὸ αἰσχρὸν τῷ καλῷ ἐναντίον εἶναι· καὶ εἰς γένεσιν ἰέναι ἕκαστον αὐτοῖν ἐξ ἑκάστου. καὶ ἀληθῶς οἰόμεθα. οὐκοῦν ὅτι εἰσὶν ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ σώματι καὶ δεῖ πάλιν ἑτέρου αὐτοῖν ἀπιόντος, θάτερον ὑπομένειν ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, ἢ δι' ἄλλότι. οὐκ ἀλλὰ διὰ τοῦτο. ἃ δὴ μὴ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν τοῦ αὐτοῦ εἶναι, οὐδ' ἂν ταῦτα ἐξ ἀλλήλων τῷ αὐτῷ γίγνοιτο. φημὶ δὲ αὐτὸ ἐκεῖνο ὃ ζητοῦμεν· τὸ μὲν οὕτως ὀνομάσαι ἀθάνατον, οὐκ ἄλλως ἂν οἶμαι πρέποι, ἢ ὁ μάλιστα μηδέποτ' ἂν εἰς φθορὰν ἀπίοι. ἆρ' οὐ καὶ σοὶ οὕτως δοκεῖ; οὕτω. οὐκοῦν ὁμοίως κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ θνητὸν ἐκεῖνο χρὴ εἰπεῖν, ὃ οὔποτ' ἂν εἰς θάνατον ἴοι· . . πείθομαι. οὐκοῦν ἡγούμεθα τι εἶναι θνητὸν, ἄλλο δὲ ἀθάνατον, ἢ ἐν ὀνόμασι μόνον ἔχομεν ἐνδειξασθαι πραγμάτων ἀποροῦντες. ἀλλὰ μήποτε μῶροι τινὲς δόξαιμεν οὐχ ἡγούμενοι εἶναι ἀμφοτέρων·

[19] Phœniss. 821. (827.): οὐ γὰρ ὃ μὴ καλὸν, οὔποτ' ἔφυ καλόν. Ad proxima faciunt quæ collegimus in Commentatt. Herodott. p. 249. sq. ad Herodot. VI. 61.

τὰς οὐσίας. εὖ λέγεις· τοσοῦτο μέντοι χάρισαι εἰπών. ἡγοῖο ἄν ποτε, ὅπερ ἐστὶν ἀθάνατον, τοῦτο δέξασθαι θνητότητα· ἢ τουναντίον αὖ εἰς ἀθανασίαν τὸ θνητὸν ἥξειν· οὐδέποτε. ὡς τ' οὐδὲ ἔσται οὔτε ἐν τῷ ἀθανάτῳ τὸ θνητόν· οὔτε ἐν τῷδε τὸ ἀθάνατον. οὐχ' ὅσον ἐμέγε εἰδέναι· ὥστε οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ ἄμφω ἔσται. οὐ δῆτα. τὸ μὲν ἄρα οἰκεῖον τῷ θνητῷ ἔσται, τὸ δὲ, τουναντίω· ἄμφω δὲ τῷ ἑνὶ τούτων, οὔ· οὕτως. εἰ οὖν τοῦτο οὕτω φαίνεται, οὐδαμοῦ διαφωνοῦν· οὐδ' ἔστιν ἐν τοῖς πλεῖστον ἀλλήλων κεχωρισμένοις ἀληθῶς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρξει τὰ ἑτέρου πάθη θατέρῳ, οὐδὲ γένεσις ἐξ ἀλλήλων οὐδαμῇ ἔσται. λέγω δὲ πάλιν τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα· καὶ μή μου καταγελῶῃς εἰ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς στρέφομαι. ἱκανῶς γὰρ ἀπόρως σοφίας ἔχω. καὶ οὐκ ἂν δυναίμην δεξιοῖς καὶ κατὰ μηδὲν ὁμοίοις παραδείγμασιν ἑκάστοτε χρῆσθαι· ἀλλ' ἀπόχρη εἰ καὶ ἑνὶ καλῶς ἐπιστατήσας, ἔπειτ' ἀζήμιος ἀπαλλαγείην, τοῦ τῶν ἀκουσομένων μώμου· ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον ὅτι ἐν ἵππῳ εἴη τὸ καλὸν τὲ καὶ αἰσχρὸν ἐναντία ὄντα καὶ ἔστι γε ἐξ ἀλλήλοιν ἀμφοῖν ἡ γένεσις· ἔφαμεν δὲ ἄρτι εἰ μήπω ἐπιλέλῃσαι, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον τοῦθ' οὕτως ἔχειν. ἐπειδὴ ἔστι τὸ καλόν τε καὶ αἰσχρὸν εἰπεῖν τοῦ σώματος μὴ ψευσαμένους. ᾧ δὴ μὴ ὑπάρξῃ ταναντία, οὐ δὲ γένεσις τούτων ἐξ αὐτοῦ ἔσται, ὥστ' ἐπεὶ τὸ θνητὸν, οὐ δὲ κατὰ μικρὸν κοινωνεῖ τῷ ἀθανάτῳ· οὐδ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας φαίνεται, οὐδὲ γένεσις οὐδέποτε τούτοιν ἐξ ἀλλήλων ἔσται. καὶ οὕτως ὁ τῶν ἐναντίων οὗτος λόγος δεινῶς μὲν καὶ πιθανῶς εἰρῆσθαι δόξει. μακρὰν μέντοι τῆς νῦν οὔσης προαιρέσεως τοῖς λόγοις. εἰ γὰρ ἔσται τὸ θνητὸν ὥσπερ τινα θέαν τὴν τοῦ ἀθανάτου κατειληφὼς χώραν· οὐκ οὐδ' ὅποι ἐκείνου διαπεφευγότος, 48
οὐδὲν ἔσται οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν πράγματι ἀθάνατον. ἀλλ' οὐδέ γε μὴν θνητόν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ἐρεισθῆναι ἐστὶν ἐπὶ μιᾶ δόξῃ· ὅτι τόδε δεῖ εἰπόντα τοῦ λοιποῦ μηδὲν περαίτερον παρατραπῆναι. ἀλλ' ἴῃ γε ἑτέρωθεν τουναντίον οὐκ ἐν φαύλῳ δὴ προσχήματι μεταποιούμενον ὡς αὐτοῦ τῆς ἕδρας· καὶ ἔσται δὴ εὐμήχανος ἔρις μάλιστά γε πάντων τοῖν γένοιν τούτοιν. ἣν οὐκ οἶδα εἴτις ἂν καταστείλαι τοῦ λόγου τούτου ὀρθῶς ἔχοντος· τόν τε βέλτιστον τουτονὶ δία, οὐ τυφῶς ἄν, οὐδέ τις τῶν τιτάνων τῆς ἀρχῆς ἐξελάσειεν. ἀλλὰ μῦς γε ἴσως περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀθανάτου οἳ ἀμφισβητήσειεν. οὐδὲν γὰρ ἂν δήπου κωλύοι, μῦν μὲν ἀθάνατον εἶναι, τὸν δία δὲ εἰς ἐκεῖνον μεταβαλεῖν· εἰ τὸ θνητόν τε καὶ ἀθάνατον πεπονθότα ἐν ἀλλήλοις, ἦ. οὐδὲν μέντοι καὶ μοὶ καλῶς ἔοικας ἐν τοις εἰρημένοις τοὺς σοφοὺς μιμούμενος ἀπαλλάξαι. ὃ οὔποτ' ἂν ἐγὼ εἰς τόδε ἥξειν προσεδόκησα. καί μοι δοκεῖς ἑκὼν εἶναι πολλὰ τοῦ ἀρχαίου τῶν σοφῶν τρόπου προιέσθαι· τάς τε τῶν πολλῶν ὑφορώμενος δυσχερείας· ὅτι ὥσπερ ἂν τέρας ἔκτοπον ὁρῶεν. οἵ τι (?) ἐν μεθόδῳ εἴποις καὶ ἅμα οὐδ' ἕξεις οἷς ἂν ἱκανῶς χρῶο ὀλίγου πάντων ἐκλελοιπότων. ὦ γενναῖε. καὶ ὀρθῶς γ' ἐμοὶ δοκῶ διανοούμενος ἐν τοῖς λόγοις διατελῶ. τότε γὰρ μὴ τῶν καθεστώτων ὑπερφρονεῖν, κάλλιστον· καὶ οὗτοι τὴν εὐνοίαν ταῖς τοῦ πλήθους ἐμποιοῦν γνώμαις. μάλιστα γὰρ οἱ πολλοὶ ἀπεχθάνονται, εἴτις μὴ ὁμοίως αὐτοῖς φρονοίη· τῷ τε πλεῖστα χαριζομένῳ εἰς ὑπερβολὴν ἥδονται. καὶ πάντες ὑποθεῖεν ἂν τὰς σφῶν ἑκόντες κεφαλὰς πατεῖν· τότε αὖ πλέον τοῦ ληφθέντος αἰεὶ ζητεῖν· προσθήκην μὲν εἰς τὰ ἔργα μετὰ ῥαστώνης προμνᾶται· ἔνιοι δ' ἴσως ἂν ὀργίζοιντο, πλεονεξίαν τὸ τοιόνδε ἀποκαλοῦντες. ἡμεῖς δὲ οὐθ' ἱκανοὶ ἐσμὲν εἰς χάριν ὑπηρετεῖν τοῖς πλείοσιν ἐν μυρία πενία σοφίας ὄντες, οὔτε περαίτερω τῶν νυνὶ τιμωμένων ζητεῖν ὡρμήμεθα· εὔδαιμον γὰρ ἡμῖν ἂν ἦν, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν τῶν νῦν ὄντων σοφῶν τοῦ ἴχνους τῶν λόγων, ἐφηψάμεθα. τὸ δὲ ζήτημα ὃ νῦν τυγχάνομεν ἐγώ τε καὶ σὺ ἐπὶ τῷ κολωγῷ τῷδε ποιούμενοι οὐ περιουσία τινι σοφίας οὐδὲ τῷ πλέον τὶ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς λόγοις εὐπορεῖν ἐνεστησάμην· ἀπορία μέντοι καὶ φαυλότητι γνώμης, δι' ἣν οὐδενὸς ποτὲ βελτίων ὠήθην εἶναι, ἣν εἰ μὴ σύγε

48 ἀγαθῇ τύχῃ, ἀμείνονα ἀπεργάσῃ, εὖ ἴσθι ὅτι οὐδ' εἰς τὸ ἔπειτα νομίσαιμι ἐλλογιμώτερος ὑτουοῦν εἶναι· . . . . μοι[20] ὦ πολύκριτε τοῦ συνήθους ἀεὶ φαίνῃ· καὶ οὐκ ἐπὶ ταυτοῦ βεβηκὼς σχήματος, ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄληπτός τις καὶ τὴν ψυχὴν γόης· καὶ τούτου μέν σε εἰσαῦθις μέτειμι. τῶδ' ἐνεστῶτι τῆς νῦν οὔσης ἡμῖν ἐν τῇ δρυὶ ξυνουσίας, εἰκότως ἂν δεοίμην καὶ τὰ λοιπὰ προσθεῖναι· ὦ δαιμόνιε εἰ πειρώμην ἀσφαλῶς εἰπεῖν τὸν νοῦν τ' ἀνδρὸς, ὦ τινι χρώμενος εἰς τοὺς περὶ ψυχῆς καθῆκε λόγους, εὐήθης μὲν ἔσομαι μακράν που ἐκπεσών· σοὶ τὲ καὶ τῶδε τῷ παιδὶ γέλωτα ἂν οὐ μικρὸν παρέξω. ἀτὰρ οὖ γε ἴσως βούλομαι, οὐκ ἄπο οἶμαι πέσοιμι· ποῖ δή. ὅτι μοι δοκεῖ οὗτος ἄνθρωπος πεῖράν τινα αὐτὸς τῆς ἐπὶ τῷ λέγειν ἕξεως ἑαυτῷ προθεὶς, ἔπειθ' ὥσπερ ἐν παλαίστρα πάντα ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ἐνδεικνύμενος ἐν τῷ ἀφανεῖ τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς ἂν εὐτυχῶς οὐδ' ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κέρδει συμπλακείη. οὐδ' ὅλως ἄψαιτο. πολλοῦ μέντοι δεήσοι χειρώσασθαι εἰ μὴ μέλλει αὐτῷ πολλὰ αἰτιασάμενος οἰμώζων οἴχεσθαι αὐτίκα γὰρ μάλα συγκαφθεὶς[21] τῇ συμπλοκῇ ἀχανὴς τὲ καὶ ἰλίγγου μεστὸς ἔσται, οὐδὲ διᾶραι τοὐπίπαν τὰ χείλη δυνάμενος. οὕτως ἄπειρόν τι ἀλκῆς χρῆμα τῇ ψυχῇ μοι τέθραπται. ἐμοὶ μέντοι ἔξεστι προχειρότατα ἐπὶ κόνεως ἐμαυτὸν καταβαλεῖν· καὶ ἄγχειν γε ἐν λόγοις, εἰ τούτου με ἵμερος αἱρεῖ· τά τε πρόσθεν τοῖς ἐντυγχάνουσι φοβερὰ ἐγγίσαι καὶ ἀνεπιχείρητα εἴτις προσάγοι,
49 ταυτὶ ἐμοὶ ῥάδιον καὶ νηπίοις εἰς ἀνδραποδισμὸν ἐκθεῖναι. καὶ γὰρ ὦ βέλτιστε· εἰ μὴ ταύτῃ ταυθ' ἡγεῖτο, διαπαίζων ἐξῆς πάντας, οὐκ ἂν τοιαῦτα παρελήρει. ἃ δὴ αὐτίκα πεύσῃ. λέγω δὲ ἐν οἷς φησιν λύκων τὲ καὶ πιθήκων τὴν ψυχὴν μετασκηνοῦν σώματα. εἰς μεγίστην γὰρ ἁπάντων ἀπορίαν προωθεῖται, εἰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει· ἐθέλω μέντοι ἐπειδὴ ἅπαξ ὑπέστης, καὶ σοὶ κοινώσασθαι. ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ πολλά σου ἀκούων ἄχθομαι· τουναντίον γε μὴν, θαυμάζοιμ' ἄν, εἰ τοῦδε πρεσβύτερόν τι τῶν ἐμῶν ἀξιοίην. οὐκοῦν εἰ τούτοις πεισόμεθα, ἀνάγκη δήπου τοῖς πρόσθεν ἀπιστῆσαι. οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα καλῶς ἔχειν· τοτὲ μὲν τὸν βέλτιστον σωκράτην ἄνδρα ὄντα μαχόμενόν τε ἐῤῥωμένως ἐπὶ στρατειᾶς (στρατείας)· ὡς μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἑνίους τῶν ἡγεμόνων[22]· τοῖς τε τῶν ἀθηναίων μειρακίοις εἰς ταυτὸ γυμνάσιον ὁσημέραι φοιτῶντα· καὶ αὐτὸν χωρὶς ἱματίου παλαίοντα· οὐδὲν ποιούμενον (Fort. πονούμενον), εἰ γέρων ἤδη εἴη μικρὸν δὲ αὖθις ἀλεκτρυόνα γεγονότα, ἐπὶ ξύλου τὲ εὕδειν· καὶ ἄλλα δὴ ἔκθεσμα ποιεῖν· μητέρα (l. μητέρι) δὴ καὶ ἀδελφαῖς ἐπιχειρόντα μίγνυσθαι· καὶ ὡς ἔοικεν ὁ καθαρμὸς δι' ὃν ὥετο ἄμεινον ἑτέρων βεβιωκέναι, οὐδὲν αὐτὸν ὠνίνησιν. αἱ καλαὶ δὲ ἐλπίδες ἐκεῖναι αἷς ἔχαιρεν ὡς δὴ ἐν ἅδου συγγενησόμενος παλαμήδει τὲ καὶ ἀχιλλεῖ[23]· καὶ ὅσοις ἂν τὸν βίον σωφρόνως διελθεῖν ὑπῆρξεν, οὐδὲν μᾶλλον ὀνείρων τέρψασαι σπουδῆ ὤχοντο. ὁ δὲ ἔμελλε καὶ μετὰ τὴν τοῦ φαρμάκου πόσιν ἔτι ἐν πειραιεῖ ὄνος ὢν ἀχθοφορήσειν. καὶ πρὸς φίλου (Fort. φιλίου), ὦ τιμόκλεις, μή με οἷου παίζοντα τοιαῦτα ἐφεξῆς εἴρειν· πολλῷ γὰρ ἔτι τούτων οἶμαι γελοιότερα τὸν νοῦν προσέχων ἄντις εἴποι. ἄλλως τε καὶ εἰ εὐφυὴς τὴν διάνοιαν τυγχάνοι ὤν. ἐμοὶ δὲ οὐδ' ἀποτολμᾶν ἀκίνδυνον, οὕτω δέους τῷ ἀνδρὶ ἔχω. ἀπορεῖν μέντοι προθυμοῦμαι μετὰ σοῦ πάνυ θαῤῥῶν. καὶ οὐδεὶς ἐν τῶδε ὄκνος. ἀτὰρ ὃ πρὶν ἔλεγον ὅτι μοι δοκεῖ ὕβρει τινὶ ὀλιγωρία (Fort. ὕβρει τιν ἢ ὀλιγ.) τοὺς περὶ ψυχῆς ἐνστήσασθαι λό-

20 Videtur unum tantum vocabulum excidisse e verbis Timoclis, ποικιλώτερος, σοφώτερος, aut ejusmodi quid.

21 Conjeceram συγκαμφθείς. Sed postea vidi a Constantino Manass. Amatorr. Fragg. VIII. 22. p. 391. usurpari hoc verbum : τῶν γὰρ κακῶν πιέζει σε τὸ βάρος καὶ συγκάπτει (incurvat). Cæterum cum sequentibus confer quæ Chumnus attigit in Antithetico cap. 2.

22 Vid. Platonis Conviv. p. 220. sq. p. 463. sqq. Bekkeri et p. 223. in fine.

23 Vid. Platon. Gorg. p. 523. c. 524. a. Apolog. p. 41. Psillinis Axioch. p. 163. sq. Fischeri et quæ plura contuli ad Oraculum vs. 40. sqq. ap. Porphyr. De Vita Plotini cap. XXII. p. 136. ed. Fabric.

γους· εἰρωνευόμενος ὁμοῦ πάντας· ὅτι ὥσπερ θρε . . . . α (Exple. θρέμματα) ἀκηκοότες 49
οὐδὲν εἴσονται· μόνος δὲ οἷος τ' εἴη σφόδρα ἑτοίμως ἀνατρέψαι τὰς αὐτὸς αὑτοῦ περὶ τῶν ὄντων ὑπολήψεις· αὖθις τὲ εἰ προθυμοῖτο κειμένας θᾶττον ἀνεγεῖραι, ὡς μήδ' ἀντιβλέπειν ὀντινοῦν δύνασθαι. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν ὡς ἐγὼ στοχάζομαι, οὐδὲν τὸ παράπαν ἔδει τῶν νῦν λόγων· ὅτι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ὀρνίθων τὲ καὶ θηρίων οἰκοῦσι σώματα. εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχει, πῶς ἐκεῖνο ὑγιῶς ἔσται τὸ ἐκ τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι· δῆλον γὰρ ὅτι ἑκάστη τῶν ψυχῶν κατασχοῦσα τὸ προσῆκον αὐτῇ σῶμα, σπουδῇ ἀνθέξεται· καὶ οὐκ ἀπολείψει, ἕστε δὴ σῶν μένει. οὐ γὰρ ἱκανὴ ἔσται ἅμα κυνὶ τὲ καὶ ἀνθρώπῳ ἀποχρῆν· μὴ ἀπολίπουσα δὲ, οὐκ ἂν ἕτερον ζητήσειε καθάπαξ τοῦ οἰκείου ἐπειλημμένη· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδ' ἂν αὖθις πολλὰ ζώων σώματα ὥσπερ ἐν χορῷ περιοδεύσασα, ἐν ἀνθρώπου μεταχωρήσειε· εἰ μὴ δεήσοι πολλὰ παθόντας ἡμᾶς. καὶ κωνώπων υἱεῖς εἶναι. καίτοι πολλὰ χαίρειν παῖδες ὄντες ἔφαμεν τῷ μύθῳ ἐκ μυρμήκων τῷ αἰακῷ τὸν στρατὸν ἐξάγοντι. νῦν δὲ ἄρα πεπείσμεθα ὅτι κἂν ἐκ λάων ἄνθρωποι ζῷεν. ὅτι δὲ ὁ λόγος οὗτος, καὶ γένεσιν ἀνίνην (ἀνθρωπίνην)· ἀναιρεῖ· καὶ τοῖς φαινομένοις μάχεται, ἐνθένδε μᾶλλον σοι φανεῖται. ψυχῶν γὰρ ἀνθρωπίνων, αἱ μὲν χρησταὶ νόμῳ καὶ παιδείᾳ· αἱ δὲ ἀφροσύνῃ καὶ φαυλότητι πονηραὶ τυγχάνουσιν οὖσαι· εἰ οὖν τούτων αἱ μὲν φαῦλαι ἵππους τὲ καὶ ὄνους καὶ ἄρκτους, καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν, θήρας οἰκήσουσι· ταῖς, δ' ἀγαθαῖς ἡμερόν τι καὶ πολιτικὸν γένος οἷον τὸ τῶν μελιττῶν καὶ μυρμήκων οἰκητήριον ἔσται τοῖς ἀνοῖς (ἀνθρώποις) πόθεν ἥκει τὸ ζῆν ἑκάστοτε; οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἀνθρώπων γε. οὐδὲν γὰρ ὁ λόγος οὗτος συγχωρεῖ. καὶ μὴν θαυμαστόν τι δόξειεν· ἄπειρον μὲν χρόνον τῇ σφαίρᾳ τοῦ παντὸς ὀπαδοὺς θεοῖς 50
περιπολούσας, κάλλει τὲ τοῦ θείου καὶ ἀμβροσίᾳ τρέφεσθαι, ἔπειτ' ἐξεπίτηδες εἰς γῆν πεσεῖν· ἵν' οἰκῶσι τὸν ἀεὶ χρόνον, λυκ[24]

* * * * * * *

ἀλλ' ὅ με μικροῦ παρῆλθεν, οὐχ ἑτέρως· ἢ ὡς περὶ ἀθανάτων χρὴ τῶν ἀλωπέκων διανοεῖσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπου μὲν σῶμα οἷόν τὲ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν διατηρεῖν σκώληκος δὲ, [οὔ]. οὐ γάρ τι διάφορον ὁρῶμεν ἐν τοῖς σώμασι, μάλιστα δὲ τούτοις ἢ ἀνθρώποις ὑπάρξει ἡ ψυχὴ ἀθάνατος. ἀνθρώπῳ μὲν γὰρ ἅπαξ μετασχεῖν τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἐστὶ, κυνὶ δὲ καὶ μελίττῃ σχεδὸν αἰεί. ὅτι μὲν δὴ, εἰ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, οὐκ ἔσται τοῖς ἀνθρώποις οὔτε νόμιμον, οὔτ' ὀρθόν· οὔτ' εὐσεβές· ὥσπερ ἐν σκότει πλανωμένων· οὔθ' ὅλως θάνατος· οὔτε γέρα· οὔτε ποιναί· τοῖς τελευτηκόσι· λῆρος τὲ ὁ τῶν ποιητῶν λόγος· τὴν τρίτην μοῖραν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ γῆν τῷ πλούτωνι διανεμόντων· οὐδένα τὲ οἱ τοῦ διὸς λεγόμενοι παῖδες κρινοῦσι· μίνως τὲ καὶ αἰακός· καὶ ὃν οὐκ οἶδ' ὅπως φασὶ τρίτον[25], οὐδέν με δεῖ λέγειν ἐν τῷ παρόντι· μᾶλλον γὰρ ἂν ὀρθότερον τοῖς ἐπιοῦσιν εἰπεῖν σχολῇ τέως δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ χωρῶμεν. ἔχει γὰρ οὐ μετρίας πρὸς πίστιν ἀπορίας· καὶ μή μοι ὦ τιμόκλεις σιγῶν ἦσθι· οὐ γὰρ βούλομαι ὥσπερ αἱ γραῖαι μῦθον τινὰ διελθὼν, ἔπειτα ἀπεῖναι· μηδὲν πλέον ὠφεληθείς. ἦ γὰρ ἂν δεινὰ πάθοιμι, εἰ τῷ σοφωτάτῳ τῶν νῦν ἐπὶ λόγοις τιμωμένων ἐντετυχηκὼς εἰσαῦθις οὐδὲν ἧττον πτωχὸς τὴν γνώμην ἔσομαι. δόξει γὰρ ἅπαν τὸ περὶ ἐμὲ δυσμαθία τινὶ γεγονέναι. οὐδὲ γὰρ ἂν οἶμαι πιθανὸς φαινοίμην, λέγων τἀληθῆ. ἔτι ἐγὼ μέντοι ἔναγχος συνελθὼν εἰς λόγους τιμόκλει, οὐδὲν παρ' αὐτοῦ ἔμαθον· ὅτι μὴ σιγᾶτε· καὶ ἡδέως ὑπεῖχε μοι τὰ ὦτα λιπαρῶς ἀκούων μου, ὅτι αἰεὶ λέγοιμι. εἰ οὖν πρὸς λόγον οἴει σοι κεῖσθαι ἐμὲ ἐξελέσθαι τῆς τῶν ἐντευξομένων λοιδορίας·

[24] Proxima facile expleas: λύκων τε καὶ ἄρκτων σώματα et quæ forte plura animalium vocabula exciderunt: ceterum plurium sententiarum lacunam non item.

[25] Rhadamanthum. Vid. Platon. Gorg. p. 523. et cf. annot. nostr. in Oraculum metricum ap. Porphyr. De Vita Plotini cap. XXII. vs. 40—42.

50 οὐ γὰρ οἶδα ὅτι πλεῖστα με προπηλακιοῦσιν, εἰπέ ὅ, τι χρὴ πρὸς τὰ νῦν ἠπορημένα ἀποκρίνῃναι. εἰ δὲ μὴ, εὖ ἴσθι ὅτι μοι ἀνάγκη εἴη, ἐν ἑκάστοις διωτύρκιν σε. . . . καὶ τί ἂν εἰπὼν ἔγωγε πολυκρίτῳ τῷ καλῷ χαρισαίμην· ἦ, τε γὰρ πλάτωνος δόξα ἔντε πᾶσιν ἕλλησι καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν βαρβάρων δεινῶς εὐδοκίμηκεν· οἷς τὲ σύ διαπορεῖς ἐκ παλαιοῦ κειμένους διακινῶν λόγους, τὸ εἰκὸς ἔπεστιν. ἐπὶ δυσχερέσι τοίνυν πράγμασιν, οὐκ ἀσφαλὲς παραχρῆμα διαιτᾶ τῶγε καὶ κατὰ μικρὸν φρονήσεως μετεσχηκότι. εἰ οὖν ἐφεξῆς εἴποις εἴτι καὶ ἄλλο ἀπορεῖν ἔχεις, τάχά γε ἐπὶ σχολῆς ξὺν νῷ δεδοκιμακὼς, ἀπόκρισιν ἄν σοι δοίην· ἐξαπίνης δὲ, οὐ ῥάδιον· τῷ δικαίῳ φασὶν, οὐδὲν ἀντιτείνειν οἷόν τε· καὶ σύμοι δίκαια δοκῶν λέγειν, ὕστερον τοὺς λόγους ἀπαιτηθήσῃ· νῦν δ' ἐμοὶ προσήκει, τοὐμὸν ποιεῖν. οὐκοῦν λέγομεν ἀρχὴν τήνδε εἰληφότες· ὅτι εἰ τὸ σῶμα δεῖ φρουρὰν νομίσαι ὥσπερ ἐν δεσμωτερίῳ δίκην τινὰ τῆς ψυχῆς ἀποτινούσης, δεινὰ ἅττα εἰπειν εἰς ἀνάγκην ἥξομεν· πρῶτον μὲν γὰρ ἄτοπον τὴν ἰδίαν καταλειφθεῖσαν τοῖς θεοῖς χώραν ἐν ᾗ μακαρίως ζωὴν ἀγήρων καὶ πλάνης ἀπαλλαγμένην ἴσχουσι· καὶ ἀρετὴ μὲν οἰκεῖ φθόνος δὲ ἀπελήλαται[26], κακίας ἐργαστήριον οἰηθῆναι· τί γὰρ εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς πονηρία ἵδρυται, τῶν ἐν πλάνῃ διοίσουσι. στάσεως μὲν καὶ ἀκοσμίας τὰ ὑπὸ σελήνην μεστὰ ὄντα τῷ ὄντι ὑποδεέστερα τῶν ἀνωτάτω δοκεῖν. εἰ δὲ τοῖς αὐτοις ἡμῖν κἀκεῖνα ὑπεικάθοι[27], καὶ φθορᾶ ἐπίσης ἂν ὑπαχθείη· ἀλλὰ μὴ οὐχὶ αὕτη ἡ ὀρθὴ περὶ τῶν αἰεὶ ὄντων ὑπόνοια. εἶδ' ἄρα εἰς τοσοῦτον ἀδεῶς νομίσομεν χωρὶς τῶν ἄλλων ψυχῶν· μόναις οἰόμενοι τὸ οἰόνδε (sic
51 an τοιόνδε?) ἥκειν, τί μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπορήσομεν. οὐ γὰρ δὴ οὐδὲν ἐξαιρήσεται τῆς αὐτῆς οὐσίας ἁπάντων μετεσχηκότων. εἰ δ' ὄντως κακίας ἀπείρως τὰ λοιπὰ ἕξει, πολλῷ κράτιστον· ἐν τοσῶδε θεῶν ἀθώων πλήθει ὥσπέρ τινων ἰατρῶν τὸ πταῖσαν ἰαθῆναι, ἢ κάτω πεσεῖν, οὗ μηδ' ἔστιν ἀναιρῆσαι· ἀλλὰ μὴν εἰ φήσομεν ὅτι οὐ θεμιτὸν εἴη τοῖς θείοις κακίαν εἰς ταὐτό ποτε ἐλθεῖν, ἀλλὰ δεῖ μακρὰν εἶσθαι ὡς εἰς πυθμένα τινὰ τὴν γένεσιν, τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ νῦν λόγος αἱρεῖ· ὅτι οὐδεὰν τὴν πρώτην πονηρία ἐν ψυχῇ συσταίη· οὐδ' ἀλοίη τοιῶδε κακῷ θεοῖς τὸν ἄπειρον αἰῶνα συνοῦσα. εἰ δὲ πεισόμεθα διὰ κακίαν τῆς αὐτῆ πρεπούσης ἐκπεσεῖν ἕδρας, τὸ σῶμα οὐ συμφορὰν προσήκει λέγειν. φαίνεται γὰρ πλείστου ὂν τῇ ψυχῇ τίμιον· εἴγε ἐκ θεῶν μὲν ὥσπερ κοσμον τὴν ἀξίαν περιαιρεθεισα εἰς βυθὸν ἀπενέχθη. ἐντεῦθεν δὲ καθαρθείσῃ ἔξεστιν αὖθις εἰς θεοὺς μεταχωρεῖν. τούτου δὲ ἐνταῦθα πίπτοντος, τοδ' εἰκότως ἅπαντα· τὰ θεῖα μὲν αἴτια κακίας· τὰ δ' ἐνταῦθα, κάθαρσίν τινα καὶ ἀρετῆς γένεσιν προσαγορεύειν. εἰ μήτι σύ ὦ τιμόκλεις ἐναντίον ἀποφαίνῃ. ἀλλὰ μὴν ἀποφαίνομαι· καὶ οὐ πλεῖστα τουτοισὶ συμφέρομαι. σύγ' ἂν εἰδείης· ὅτι δὲ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐδ' ἀρετή μοι δοκεῖ ποτὲ ἔσεσθαι· οὐδέ τις μαθημάτων ὡς αὐτοὶ φασὶν, ἀνάληψις· οὐδὲ μὴν φιλοσοφῆσαι γε· οὐδ' ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέν. οὔθ' ὁσίου οὔτε καλοῦ γνῶσιν ὑπάρξει σχεῖν, ἐντεῦθεν πειρατέον ἐνδείξασθαι· εἰ γὰρ διὰ πονηρίαν καθείρχθη τῷ σώματι, τίς ποτ' ἂν εἴη ψυχῆς μοχθηρία·[28] ὁ τοίνυν τῆς κακίας βρίθων ἵππος· λέγει γὰρ οὕτω πως· τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο, οὐκ ἐπίσταμαι· λέγει δὲ ὅτι ἀμαθία τινὶ ἐκπέσοι ἀσθενοῦσα τῷ θείῳ τὲ καὶ ἀγαθῷ ξυμβαλεῖν· καὶ τραφῆναι τῷ ἐγγὺς γενέσθαι :·

[26] Vid. Platon. Phædr. p. 247. A. et Timæus p. 29. D. et cf. annot. in locum similem Plotini p. 216. B.

[27] Platonicum. Vid. Apolog. p. 32. A. ubi ante Stephanum in libris editis legebatur ὑπείκοιμι. Vid. Ruhnken. ad Tim. Lex. Platon. p. 88. et Stallbaum ad Apolog. l. l. p. 62. Ex nostro igitur loco nova accedit germanæ formæ auctoritas. Legit enim scriptor hujus dialogi in Platone haud dubie ὑπεικάθοιμι.

[28] Vid. Platonis Phædr. p. 247. B.

BINDING SECT. DEC 21 1977

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

B
693
A3L3
1835
v.2

Plotinus
Plotini opera omnia

76